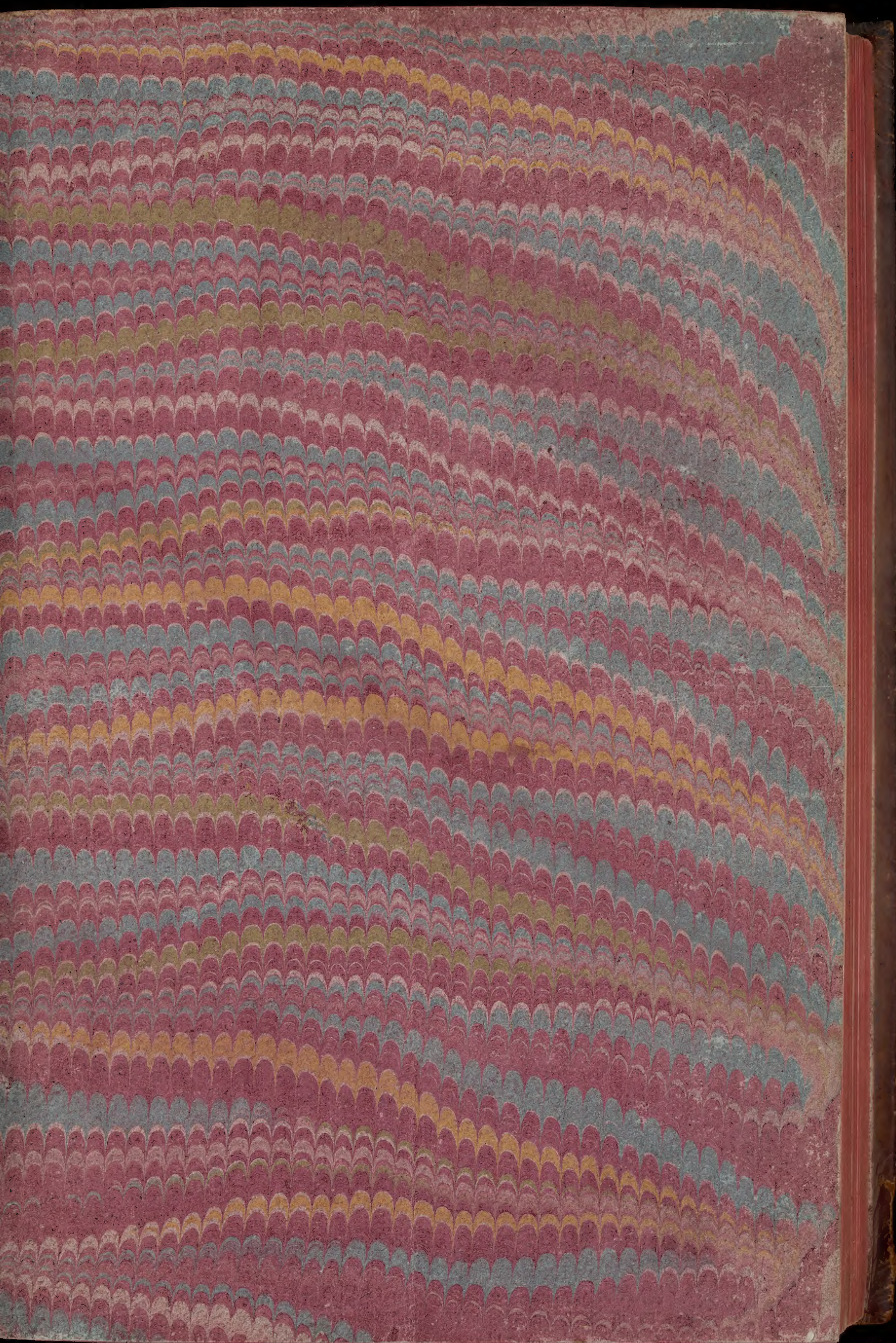

BIBLIOTHEEK
CAPUCIJNEN
IZEGEM

De Campel

Tol. Gjang
2 dln:

Pikhan

DECRETALES
GREGORII PAPÆ IX.

A PETRO ET FRANCISCO PITHOEO J. C.
AD VETERES MANUSCRIPTOS CODICES RESTITUTÆ,
Et Notis illustratæ,
EX BIBLIOTHECA ILLUSTRISSIMI D. D.
CLAUDII LE PELETIER,
REGNI ADMINISTRI,
REGII FRANCIÆ ÆRARII PRÆFECTI,
Et Supremi Senatûs Præsidis Infulati.

TOMUS SECUNDUS.

COLONIÆ MUNATIANÆ,
Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. DCC. LXXIX.

❋) o (❋

VERSUS EXPOSITI
CONTINENTES RUBRICAS
JURIS CANONICI.

Primi Libri Decretalium Rubricæ.

[a] DE Summa Trinitate, & Fide Catholica. hæc in 6. & Clemen.
De constitutio. hæc in 6.
De rescriptis. hæc in 6. & Clemen.
De consuetudine. hæc in 6.
[b] De postula. Præla. hæc in 6.
De electione, & Electi potestate. hæc in 6. & Clemen.
De translat. Episc. vel electi. De auctoritate & usu pallii.
[c] de renuntiatione. hæc in 6. & Clemen.
De supplenda negligentia Prælatorum. hæc in 6. & Clement.
De temporibus ordi. hæc in 6.
De scrutinio.
[d] De ordinatis ab Episcopo qui resignavit Episcopatui. De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum. hæc in 6. & Clemen.
De sacra unctione.
De Sacramentis non iterandis.
[e] De filiis Presbyterorum ordinandis, vel non. hæc in 6.
De servis non ordinandis, & eorum manumissione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.
De corpore vitiatis ordin. vel non.
[f] De bigamis non ordinandis. hæc in 6.
De Clericis peregrinis.
De officio Archidiaconi.
[g] De officio Archipresbyteri. De officio Primicerii. De officio Sacristæ. De officio Custodis. De officio Vicarii. hæc in 6. & Clement.
[h] De officio & potestate Judicis delegati. hæc in 6. & Clemen.
De officio Legati. hæc in 6.
De officio Judicis ordinarii. hæc in 6. & Clem.
[i] De officio Judicis.
De majori. & obed. hæc in 6.
De treuga & pace. De pactis. hæc in 6.
[k] De transactionibus. De postulando.
De Procuratoribus. hæc in 6. & Clem.
De Syndico.
[l] De iis quæ vi metúsve causâ fiunt. De in integrum rest. hæc in 6. & Clem. De alien. judicii mut. causâ facta. De arbitris. hæc in 6.

Secundi Libri Rubricæ.

[m] De judiciis. hæc in 6. & Cle. De foro competenti. hæc in 6. & Clem. De libelli oblatione.
De mutuis petitionibus.
[n] De litis contestatione. hæc in 6.
Ut lite contestata non proce. ad testi. recep.
[o] De juramento calumniæ. hæc in 6. De dilationibus. De feriis.
De ordine cognitionum.
[p] De plus petit. De causa posse. & proprie. hæc in Cle.
De resti. spolia. hæc in 6.
[q] De dolo & contumacia. hæc in 6. & Cle.
De eo qui mittitur in possessionem causâ rei servandæ. hæc in 6.
Ut lite pendente nihil innovetur. hæc in 6. & Clement.
De sequestratione possessionis & fructuum. hæc in Clement.
[r] De confessis. hæc in 6.
De probationibus. hæc in Clem.
De testibus & attestationibus. hæc in 6. & Clem.
De testibus cogendis vel non.
[s] De fide instrumentorum.
De præsumptionibus.
De jurejurando. hæc in 6. & Clem.
De exceptionibus. hæc in 6. & Clem.
[t] De præscript.
De sentent. & re judic. hæc in 6. & Clem.

Carmina Rubricarum Juris Pontificii.

Tota siquidem congeries Decretalib. famulatur. Et earum aliquæ nunc in Sexto, nunc in Clem. (ut in expositione patet) repetuntur.

Primi Rubricæ sunt in Decretalib. xliij. In Sexto xxij. In Clementinis xj.

a *PRimo summa fides. statuit. rescripta. suescit.*
b *Postulat. electos. translatos. auctor & usu.*
c *Inde renuncio. de supplenda. tempora. scrutor.*
d *Ordo resignantis. ætas. ac ungo. sacramen.*
e *Filius, & servus. obnoxius. & vitiatus.*
f *Hinc bigamus, clerus, peregrinus, & Archidiacon.*
g *Archipresb. primic. sacrist. custos. vicefungens.*
h *Delegat. Legat. & dictus ab ordine Judex.*
i *Judicis officium. major. pax. pacta sequuntur.*
k *Transigo. postulo. post procuro. syndicus exto.*
l *Vis, metus. integrat. ac alienat. & arbiter hinc est.*

Secundi Libri Rubricæ sunt in Decretal. xxx. In Sexto xv. In Clementinis xij.

m *JUdicium. forus. atque libellus mutua poscens.*
n *Litem contestans. sine quo non suscipe testes.*
o *Jurat. dilatis. & feriat. ordine noscit.*
p *Plus peto. de causa. spoliatos restituendo.*
q *Est dolus. & missus. lis pendens. atque sequestrat.*
r *Confessis. probo. sunt testes. testes quoque cogo.*
s *Instruo. præsumo. jusjurans. excipiendo.*
t *Præscribit. sententiat. appellat. peregrinans.*
u *Utilis omnibus. his est confirmatio juncta.*

Tertii Libri Rubricæ sunt in Decretal. 50. In Sexto xxiv. In Clementinis xvij.

x *VIta decens. Clerus habitans. Clerusque jugatus.*
y *Non residens. præbens. æger vel debilitatus.*
z *Instituo. concedendo. ne Sede vacante.*
a *Et sine consensu. major pars. non minuantur.*
b *Non alieno. trado precario. commodo. pono.*
c *Vendo. loco. muto. de feudis, pignoribusque.*
d *Atque fidejussor. & solvit. dona. peculi.*
e *De testamentis. etiam succedo. sepultus.*
f *Parochiis. decimis. hinc regula Religionis.*
g *Conversus conjunx. infidus. vota redempta.*
h *Deque statu Monachi. domibus subjunge Capellas.*
i *Jure patronatûs. de censibus. ara sacrata.*
k *Missæ. baptismus. quo non est Presbyter usus,*
l *Eucharistia. reliquiæ. jejunia serva.*
m *Purificans ac ædificans. immunis adhærent.*
n *Clerice vel Monache, dimitte negotia secli.*

Quarti Libri Rubricæ sunt in Decret. xxj. In Sexto iij. In Clementinis j.

o *SPonsus & impubes. & clandestina. duorum.*
p *Conditione. vovens. quam polluit. atque leprosus.*

De appellat. recusat. & rela. hæc in 6. & Cle.
De Cler. peregr.
[u] De confirmatione utili vel inutili.

Tertii Libri Rubricæ.

[x] De vita & honestate Clericorum. hæc in 6. & Clem.
De cohabitatione Clericorum & mulierum.
De Clericis conjugatis. hæc in 6.
[y] De Clericis non resid. in Eccl. vel præbend. hæc in 6.
De præben. & Dignita. hæc in 6. & Clem.
De Clerico ægrotante vel debilitato.
[z] De institutionibus. hæc in 6.
De concessione Præbendæ. hæc in 6. & Clem.
Ne Sede vacante aliquid innovetur. hæc in 6.
[a] De iis quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli.
De iis quæ fiunt à majore parte Capituli.
Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.
[b] De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non. hæc in 6. & Clem.
De precariis. De commodato. De deposito.
[c] De emptione & venditione. De locato & conducto. De rerum permutatione. hæc in 6. & Clem.
De feudis. De pignoribus, & aliis cautionibus.
[d] De fidejussoribus. De solutionibus. De donationibus. De peculio Clericorum.
[e] De testamentis, & ultimis voluntatibus. hæc in 6. & Clem. De success. ab intest.
De sepul. hæc in 6. & Clem.
[f] De Parochiis, & alienis Parochianis.
De decimis, primitiis, & oblationibus. hæc in 6. & Clem.
De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem. hæc in 6. & Clem.
[g] De conversione conjugatorum. De conversione infidelium. De voto, & voti redemptione. hæc in 6.
[h] De statu Monachorum, & Canonicorum Regularium. hæc in 6. & Clem.
De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subjectæ. hæc in 6. & Clem.
De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum. hæc in 6.
[i] De jure patronatûs. hæc in 6. & Clem.
De censibus, exactionibus, & procurationibus. hæc in 6. & Clem.
De consecratione Ecclesiæ vel altaris. hæc in 6.
[k] De celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & divinis Officiis. hæc in Cle.
De Baptismo, & ejus effectu. hæc in Cle.
De Presbytero non baptizato.
[l] De custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum.
De reliquiis & veneratione Sanctorum. hæc in 6. & Cle.
De observatione jejuniorum.
[m] De purificatione post partum.
De Ecclesiis ædificandis vel reparandis.
De immunitate Ecclesiarum, Cœmeteriorum, & rerum ad eas pertinentium. hæc in 6. & Cle.
[n] Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant. hæc in 6.

Quarti Libri Rubricæ.

[o] De sponsalibus & matrimoniis. hæc in 6.
De desponsatione impuberum. hæc in 6. De clandestina desponsatione. De sponsa duorum.
[p] De conditionibus appositis in dispensatione vel aliis contractibus. Qui Clerici vel voventes matrimonium contrahere possunt. De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. De conjugio leprosorum.

[q] De conjugio fervorum. De natis ex libero ventre.
De cognatione fpirituali. hæc in 6.
De cognatione legali.
[r] De eo qui cognovit confanguineam uxoris fuæ vel fponfæ.
De confanguinitate & affinitate. hæc in Cle.
De frigidis & maleficiatis, & impotentia coëundi.
[f] De matrimonio contracto contra interdictum Ecclefiæ.
Qui filii fint legitimi.
[t] Qui matrimonium accufare poffunt, vel contra illud teftificari. De divortiis.
De donationibus inter virum & uxorem, & de dote poft divortium reftituenda.
De fecundis nuptiis.

Quinti Libri Rubricæ.

[u] De accufationibus, inquifitionibus, & denuntiationibus. hæc in 6.
De calumniatoribus.
De fimonia, & ne aliquid pro fpiritualibus exigatur vel promittatur.
[x] Ne Prælati vices fuas vel Ecclefias fub annuo cenfu concedant.
De Magiftris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. hæc in Cle.

q *Servus. de natis. fequitur cognatio duplex.*
r *Poft confanguineam, confanguinitas gelidique.*
f *Ac interdictum. qui nati legitimi funt.*
t *Accufare queunt. divortia. dote. fecundis.*

Quinti Libri Rubricæ funt in Decret. xlj. In Sexto xiij. In Clementinis xj.

u *ACcufatio. five calumnia. fit tibi Simon.*
x *Prælati. Rabbi. Judæis. Hæreticos. dant.*
y *Schifmaticis. vel apoftaticis. natos perimentes.*
z *Infans expofitus. homicidia. luditur haftis.*
a *Cleri pugna. fagittat. adulter. poftea raptor.*
b *Furtis. ufuris. de falfi crimine. fortes.*
c *Colludo. pecco. venor. ferio. maledico.*
d *Poft interdictum celebrans. ac Ordinis expers.*
e *Saltus. furtivus. exceffus. opúfque novellum.*
f *Lex privata fubit. purgat cum canone, vulgus.*
g *Damnum, cum pœnis. poft pœnitet. eft anathema.*
h *Verborum fenfus. fequitur quoque regula Juris.*

De Judæis, Sarracenis, & eorum fervis. hæc in Clem.
De Hæreticis. hæc in 6. & Clem.
[y] De Schifmaticis, & ordinatis ab eis. hæc in 6. De apoftatis & reiterantibus Baptifma. De iis qui filios occiderunt.
[z] De infantibus & languid. expofit. De homicidio. hæc in 6. & Cle. De torneamentis.
[a] De Clericis pugnantibus in duello. De Sagittariis. De adulteriis. De raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclefiarum.
[b] De furtis. De ufuris. hæc in 6. & Cle. De crimine falfi. De fortilegiis.
[c] De collufione detegenda. De delictis puerorum. De Clerico venatore. De Clerico percuffore. De maledicis.
[d] De Clerico excom. depofit. vel interdict. minift. De Clerico non ordinato miniftrante.
[e] De Clerico per faltum promoto. De eo qui ordin. furt. fufcepit. De exceff. Prælat. & fubdit. hæc in 6. & Cle. De novi operis nuntiatio.
[f] De privileg. & exceff. privil. hæc in 6. & Cle. De purgatione Cano. De purgatio. vulga.
[g] De injuriis & damno dato. hæc in 6. De pœnis. hæc in 6. & Cle. De pœnitentiis & remiffionibus. hæc in 6. & Cle. De fentent. excom. hæc in 6. & Cle.
[h] De verborum fignificatione. hæc in 6. & Cle. De regulis Juris. hæc in Sexto reperitur.

Titulorum Juris Pontificii numerum, qui funt in Decretalibus CLXXXV. In Sexto LXXVII. In Clementinis LII. facili ftylo indicant hæc quatuor carmina.

Centum Rubricas, octogintáque volumen
Gregorii noni ponit, quinas fuperaddens.
Ac feptuaginta feptem numerat tibi Sextus.
Ex Clemente duas quinquagintáque notabis.

RUBRICÆ DECRETALIUM.

TITULORUM QUINQUE LIBRORUM DECRETALIUM
Gregorii Index Alphabeticus.

A.

B.

C.

D.

E.

Electione,

TITULORUM INDEX.

❀) o (❀

DECRETALIUM GREGORII
CAPITULORUM INDEX,
SECUNDUM LITERARUM ORDINEM CONQUISITUS.

Ex

CAPITULORUM INDEX.

CAPITULORUM INDEX.

FINIS HUJUS INDICIS.

DECRETALIUM
D. GREGORII PAPÆ IX.
COMPILATIO.

LIBER PRIMUS.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS I.

CAPITULUM I. INNOCENTIUS III. *in Concilio generali cap.* 1 [a]. [ann. Chr. 1215. *Romæ.*]

[a] Hoc Concilium Romæ in Laterano celebratum eſt anno Chriſti 1215. aſſidentibus & Conſtantinopolitano & Hieroſolymitano Patriarchis, & totius ferè orbis Epiſcopis, Principibus, Legatis, anno Pontificatûs Innocentii III. decimooctavo.

De Trinitate & ipſius operibus. De Fide, & articulis Fidei.

IRMITER credimus [b], & ſimpliciter confitemur [c], quòd unus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens & ineffabilis, Pater & Filius & Spiritus Sanctus: tres quidem perſonæ, ſed una [d] eſſentia, ſubſtantia ſeu natura ſimplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque [1]: abſque initio, ſemper ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus Sanctus procedens: conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: unum univerſorum principium: creator omnium viſibilium & inviſibilium, ſpiritualium & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Diabolus enim & alii dæmones à Deo quidem naturâ creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo verò Diaboli ſuggeſtione peccavit.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compilat.*
[c] Hanc Decretal. & ſeq. eruditiſſimè explicat B. Thom. *opuſc.* 23. & 24. *tom.* 17.
[d] Similis textus *in l. nullus hæreticis.* 2. *C. eod. tit.*

§. 1. Hæc ſancta Trinitas ſecundùm communem eſſentiam individua, & ſecundùm perſonales proprietates diſcreta [2], primò per Moſen & ſanctos Prophetas alióſque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. §. 2. Et tandem unigenitus Deus Filius JESUS-CHRISTUS à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria ſemper virgine Spiritûs Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compoſitus [e], una in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtiùs demonſtravit. Qui cùm ſecundùm divinitatem ſit immortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſecundùm humanitatem factus eſt mortalis & paſſibilis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus [3], deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cælum: ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne: aſcendítque pariter in utroque: venturus in fine ſeculi, judicaturus [f] vivos & mortuos: & redditurus ſingulis ſecundùm opera ſua, tam reprobis quàm electis: qui omnes cum ſuis propriis reſurgent corporibus, quæ nunc geſtant, ut recipiant ſecundùm opera ſua, ſive bona fuerint, ſive mala: illi cum Diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

[e] Textus *in l. inter claras.* §. *omnes.* 2. ℣. & *quoniam. C. eod. tit.*
[f] EXTREMUM JUDICIUM.

Tractatur hìc de Sacramentis Eccleſiaſticis. Abbas Siculus.

§. 3. Una [g] verò eſt Fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe Sacerdos eſt ſacrificium [h] JESUS-CHRISTUS: cujus corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate divina: ut, ad perficiendum myſterium unitatis, accipiamus ipſi de ſuo quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc utique Sacramentum nemo poteſt conficere niſi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus ſecundùm claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus JESUS-CHRISTUS. §. 4. Sacramentum verò Baptiſmi [i] (quod ad Dei invocationem & individuæ Trinitatis, videlicet Patris & Filii & Spiritûs Sancti, conſecratur in aqua) tam parvulis quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum proficit ad ſalutem. Et, ſi poſt ſuſceptionem Baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam [k] reparari [l]. §. 5. Non ſolùm autem virgines & continentes, verùm etiam conjugati per rectam fidem & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

[g] ECCLESIÆ UNITAS.
[h] EUCHARISTIA.
[i] BAPTISMUS.
[k] PœNITENTIA.
[l] Concord. *can. quia ſanctitas.* 16. *can. ponderet.* 14. & *can. contumaces.* 21.

¶ PITHœI. [1] *Ab utroque.*] *Helmoldi Continuat. ann.* 1172.

[2] *Diſcreta.*] Contra Priſcillianiſtas, Leo *Epiſt.* 93. [*nunc* 15.]

[3] *Et mortuus.*] Omiſit illud, *& ſepultus eſt*, ut & Athanaſ. in Symbolo ſuo: & hoc de deſcenſu Chriſti, Rufino autore.

II. IDEM *in eodem cap.* 2. [anno 1215. *ibid.*]

Pater & Filius & Spiritus Sanctus verâ unione, non collectivâ ſeu ſimilitudinariâ, ſunt una eſſentia, ſubſtantia ſeu natura: quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens; quia illi actus non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis. Nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium ſentientes, ut hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ Sedis ſe ſupponant. Abbas Siculus.

diſt. 50. Quod autem ad civilem politiam & vindictam attinet, nemo pœnitentiâ nocens eſſe deſinit. *l.* 67. *ff. de furt. l.* 17. *ff. de Ædil. Edict. l. penult. ff. vi bon. rapt.*

DAmnamus [m] ergo & reprobamus libellum ſeu tractatum, quem Abbas Joachim [4] edidit contra Magiſtrum Petrum Lombardum de unitate ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum & inſanum, pro eo quòd in ſuis dixit Sententiis [n]: [quoniam quædam ſumma res eſt Pater & Filius & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens] unde aſſerit, quòd ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam; manifeſtè proteſtans, quòd nulla res eſt, quæ ſit Pater & Filius & Spiritus Sanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quamvis concedat, quòd Pater & Filius & Spiritus Sanctus ſunt una eſſentia, una ſubſtantia unáque natura. Verùm unitatem hujuſmodi non veram & propriam, ſed quaſi collectivam & ſimilitudinariam eſſe fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi Fideles una Eccleſia, juxta illud [o]: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Et [p], *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum illo.* Item [q], *Ille qui plantat, & qui rigat, unum ſunt.* Et [r], *Omnes unum corpus ſumus in Chriſto.* Rurſus in Libro Regum [ſ]: *Populus meus & populus tuus, unum ſunt.* Ad hanc autem ſuam ſententiam aſtruendam, illud potiſſimùm verbum inducit, quod Chriſtus de Fidelibus inquit in Evangelio [t]: *Volo, Pater, ut ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus: ut ſint conſummati in unum.* Non enim, ut ait, Fideles Chriſti ſunt unum, id eſt, quædam una res, quæ communis ſit omnibus: ſed hoc modo ſunt unum, id eſt, una Eccleſia, propter Catholicæ Fidei unitatem; & tandem unum regnum, propter unionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in canonica Joannis Apoſtoli Epiſtola legitur [u]: *Quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater & Filius & Spiritus Sanctus; & hi tres unum ſunt.* Statímque ſubjungitur [x]: *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua & ſanguis; & hi tres unum ſunt:* ſicut in quibuſdam codicibus invenitur.

[m] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compilat.*
[n] *lib.* 1. *Sent. diſt.* 5.
[o] *Act.* 4.
[p] 1. *Cor.* 6.
[q] 1. *Cor.* 3.
[r] 1. *Cor.* 12.
[ſ] 3. *Reg.* 22.
[t] *Joan.* 17.
[u] 1. *Joan.* 5.
[x] 1. *Joan.* 5.

§. 1. Nos autem, ſacro [y] approbante Concilio, credimus & confitemur cum Petro Lombardo, quòd una quædam ſumma res eſt; incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater & Filius & Spiritus Sanctus; tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earumdem. Et ideò [z] in Deo ſolummodo Trinitas eſt, non quaternitas: quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura Divina: quæ ſola eſt univerſorum principium, præter quod aliud inveniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens; ſed eſt Pater qui generat, & Filius qui gignitur, & Spiritus Sanctus qui procedit; ut diſtinctiones ſint in perſonis, & unitas in natura. Licèt igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus; non tamen aliud: ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino; ut ſecundùm orthodoxam & Catholicam Fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, juxta quod ipſe teſtatur [a]: *Pater quod dedit mihi, majus omnibus eſt.* Ac dici non poteſt, quòd partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cùm ſubſtantia Patris indiviſibilis ſit, utpote ſimplex

[y] V. Melchior. Canum *lib.* 12. *cap.* 7. *de locis Theolog.* §. *ſecunda præceptio.*
[z] *In uno manuſcripto ita:* Et ideò in Deo ſolummodo Trinitas, non quaternitas reperitur.
[a] *Joan.* 10.

omnino. Sed nec dici potest, quòd Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quòd non retinuerit ipsam sibi: alioquin desiisset esse substantia. Patet ergo, quòd sine ulla deminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit: & ita Pater & Filius habent eamdem substantiam: & sic eadem res est Pater & Filius, necnon & Spiritus Sanctus ab utroque procedens. Cùm ergo Veritas pro Fidelibus suis orat ad Patrem [b]: *Volo*, inquiens, *ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus;* hoc nomen *unum* [c], pro Fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro personis verò Divinis, ut attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait [d]: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est;* ac si diceret manifestiùs: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ, utraque videlicet suo modo: quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos major sit dissimilitudo notanda. §. 2. Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Joachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tamquam hæreticus ab omnibus evitetur [e]. In nullo tamen propter hoc Florenti [f] Monasterio, cujus ipse Joachim extitit Institutor, volumus derogari: quoniam ibi & regularis est institutio, & observantia salutaris: maximè, cùm ipse Joachim omnia Scripta sua nobis adsignari mandaverit, Apostolicæ Sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda; dictans Epistolam, quam propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam Fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ, disponente Domino, cunctorum Fidelium mater est & magistra.

[b] *Joan.* 17. [c] Significatum & æquivocationem dictionis, *unius*, vide apud Bart. *in l. si plures.* 9. *in verbo, difficile. ff. de pact.* Sed aliter unum sunt Fideles Christi, aliter tres personæ divinæ. [d] *Matth.* 5. [e] refutetur. [f] *al.* Florentino.

§. 3. Reprobamus etiam & condemnamus perversissimum dogma impii Amalrici [g] [5], cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica, quàm insana sit censenda.

[g] Amalrici hæreses refert Directorium *part.* 2. *q.* 7.

¶ PITH. [4] *Joachim.*] *De Joachimo*, Chalcondylas, Matth. Paris 185. Westmonaster. 55. Vincent. Belvac. 31. 64. Cent. 13. 172.

[5] *Amalrici.*] *De Amalrico*, Vincent. 30. 107. 9. 107. Platina in Innoc. III. Naucler. Martin. Polon. & Marian. Scot. *lib.* 4.

DE CONSTITUTIONIBUS [1].

TITULUS II.

I. EX CONCILIO MELDENSI [a] *cap.* 11. aliàs 34. [anno Christi 845. *in Gallia.*]

Juris Canonici Statuta omnes ligant: & eorum ritu, tam in pronuntiando quàm in decidendo, Judicia sunt regulanda.

CANONUM [b] Statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus [2] vel Judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum autoritate ducatur.

¶ PITH. [1] *De Constitutionibus.*] Ecclesiasticis, quæ *Canones* vocantur.

[2] *Actionibus.*] *al.* accusationibus.

[a] Burch. *l.* 1. *c.* 61. Ivo, *part.* 5. *c.* 171. & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compilat.* [b] Quid dicatur *Canon.* DD. *in l. privilegia.* 17. *C. de sacr. Eccles.* & Gloss. *can.* 1. *dist.* 3.

II. GREGORIUS *in Regesto* [c]. [an. 598. *Româ in Campaniam.*]

Constitutio respicit futura, & non præterita.

COgnoscentes [d]. [*Et infrà* α.] Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit. Quoties verò novum quid statuit, ita solet futuris formam imponere, ut dispendiis præterita non commendet [e]: ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes [f] incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere.

[α *Multa narrantur de Christianis mancipiis, quæ Judæi comparabant. Volebat autem Gregorius in futurum statuere, ut Judæi, qui Christiana mancipia emerint, intra diem quadragesimum eos vendere teneantur. Sed si ante annum quàm hoc statueretur, quædam apud eos Christiana mancipia manserant, vetat illis ex eo dispendium irrogari: sed eis eorum alienandorum licentiam dari: causa redditur, quia*]

[c] *Lib.* 7. *Epist.* 35. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum. [d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* [e] *al.* non commodent. [f] *L. cùm de indebito.* 25. & ibi Gloss. *de prob.* & *l. Lege.* 4. §. *cùm quidam.* 1. ubi Bartol. *ff. ad Leg. Corn. de fic.*

III. AUGUSTINUS [3] *super illud Epistolæ ad Hebræos, cap.* 7. [c. ann. 420. *in Africa.*]

Potestas Legem condendi & mutandi est penes Vicarium Christi. Et quod de uno connexorum statuitur, ad aliud connexum extenditur. Abbas Siculus.

TRanslato [g] *Sacerdotio necesse est ut Legis translatio fiat.* Quia enim simul & ab eodem & sub eadem sponsione utraque data sunt; quod de uno dicitur, necesse est ut de altero intelligatur.

¶ PITH. [3] *Augustinus.*] V. *Idem.*

[g] Extant verba hujus Capitis in *Gloss. ordin.* & *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

IV. IDEM *super Epistolam* [h] *ad Roman. cap.* 7. [circ. ann. 395. *ibid.*]

Omne prohibitum à Lege, peccatum est; & omne illud, quod sequitur ex eodem.

NAm *concupiscentiam* [i] *nesciebam*, &c. Hoc enim elegit Apostolus generale, unde omnia mala oriuntur. Bona est ergo Lex, quæ, dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

[h] Leguntur hæc verba in *Gloss. ordin.* [i] *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

V. HIERONYMUS *in Parabolas, cap.* 3. [k] [c. ann. 419. *in Palæstina.*]

Constitutiones Decretorum singularibus sunt opinionibus præferendæ.

NE *innitaris* [l] *prudentiæ tuæ.* Prudentiæ suæ innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.

[k] Eadem verba sunt in *Gloss. ordin.* [l] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

VI. INNOCENTIUS III. Senonensi Archiepiscopo & Episcopo Trecensi. [ann. 1298. *Româ in Galliam.*]

Non valet Constitutio Collegii in damnum aliquorum & commodum aliorum, cessante rationabili causa. Vel sic: *Absque rationabili causa non potest major pars Capituli tollere consuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.*

CUm omnes [m] [4] [*Et infrà* α.] Ad audientiam [n] nostram pervenit, quòd Trecenses Canonici novum fecerunt in Trecensi Ecclesia Constitutum, ut, eis tam in præsentia sua quàm absentia reditus suos ex integro percepturis, qui in eadem Ecclesia post illam Constitutionem fuerunt, vel de cetero fuerint instituti, reditus in absentia non percipiant, sed tunc solùm cùm fuerint residentes; cùm secundùm Trecensis Ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueverunt esse pares. Statuerunt [o] etiam, ut, (cùm singulis Præbendis annexæ sint vineæ) ipsis suas, dum vixerint, possidentibus, vineæ decedentium ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulos dividantur.

† Cùm igitur, quod quisque Juris in alterum statuit, ipse debeat uti eo; & Sapientis dicat autoritas [p]: *Patere Legem, quam tu ipse tuleris:* Mandamus quatenus antiquos Canonicos junioribus, & juniores, in perceptione fructuum tam Præbendarum quàm vinearum, coæquetis antiquis, secundùm priorem consuetudinem usque ad tempus prædictæ Constitutionis servatam, vel secundùm rationabilem institutionem in posterum observandam.

[α *Unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra: non debent majores minoribus, aut seniores junioribus invidere. Sed omnes, qui in una Ecclesia uni Domino famulantur, pari gaudeant libertate. Cùm pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile sit apud Deum. Et Evangelicus Paterfamilias pari mercede primos vineæ suæ operarios remuneraverit & extremos. Verùm*]

¶ PITH. [4] Extat *lib.* 1. *Epist. Innoc. III. p.* 116. *vel* 118.

[m] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* [n] *In multis antiquis:* Ad audientiam Apostolatûs nostri. [o] Hoc est secundum Canonicorum Statutum. [p] Catonis scilicet in *Dist. Moral.* ut notat Contius *text. in Rubr.* & *l.* 1. *ff. quod quisque juris,* &c.

VII. IDEM [q] Tridentino [5] Episcopo. [ann. 1199. *Româ in Venetiam.*]

Constitutio Laicorum, Ecclesiam seu ejus bona non astringit.

QUæ in [r] Ecclesiarum [6] [*Et infrà* α.] Sanè pervenit ad audientiam nostram, quòd Cives Tervisini [s] constituerunt, ut, si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit [t], alienandi feudum, quod ab Ecclesia vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: [*Et infrà* β.] † Volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere, Constitutionem hujusmodi, & venditiones feudorum Ecclesiasticorum factas sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu, vires decernimus non habere.

[α *Et Ecclesiasticorum virorum præjudicium attentantur, firmitatem sortiri non debent, sed ad Ecclesiarum indemnitatem debent potiùs infirmari.*]

[β *Nec emptor teneatur priori Domino respondere, nisi in sexta parte pretii, quam ipsi, si recipere voluerit, exhibebit, ex quo Ecclesiastica non modicùm jura læduntur.*]

¶ PITH. [5] *Tridentino.*] Sic legendum: *Suffraganeus Mediolanensis;* non verò *Trecensi*, nec *Cenetensi.*

[6] Integra extat *lib.* 2. *Epist.* 7. *Innoc. pag.* 368.

[q] *al.* Trecensi, *al.* Cenetensi. [r] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* [s] Treverenses & Conneglanenses. [t] *Id est*, allegando probaverit: neque enim sufficit dicere, nisi probetur.

VIII. IDEM. [circa ann. 1204. *Româ in Galliam.*]

Dignitas sublata de Ecclesia per Satutum Capituli confirmatum per Papam, ulteriùs non censetur vacare, nisi per contrarium actum, Statutum fuerit revocatum.

CUm accessissent [u] ad Apostolicam Sedem Archidiaconus Tullensis & G. Tullensis Capituli Procurator: Archidiaconus proposuit memoratus, quòd cùm olim quidam Tullenses Canonici nostris auribus intimassent, quòd Primiceriatus [x] in Tullensi Ecclesia tanto tempore vacavisset, quòd ad manus nostras illius Personatûs esset donatio devoluta: [*Et infrà* α.] Fuit insuper ex parte Capituli allegatum, quòd de communi assensu Canonicorum Tullensium fuerit constitutum, ne Primiceriatûs Dignitas [y] esset ulteriùs in Ecclesia memorata, inter Canonicos ipsos Primiceriatûs proventibus & possessionibus distributis. [*Et infrà* β.] Propter quod evidenter apparet, quòd Primiceriatus ipse tanto tempore non vacaverit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum. *Et infrà.* † Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit Tullenses Canonicos, ne ulteriùs in Tullensi Ecclesia Primiceriatûs esset Officium, communiter statuisse, ac Statutum ipsum autoritate Sedis Apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti Canonici contravenerint, aliquem videlicet in Primicerium eligendo.

[u] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* [x] *al.* Primiceriatûs Dignitas. [y] Vide *tit. de offic. Primicer. infrà.*

[α *Dilectis filiis Altæ-Silvæ & Belli-Prati Abbatibus, & Columbani Monaſterii Decano dedimus in mandatis, ut ſuper hoc inquirerent veritatem: &, ſi Perſonatum illum tanto tempore ita vacaviſſe conſtaret, quòd juxta Lateranenſis ſtatuta Concilii ad nos ipſius eſſet donatio devoluta, ipſi perſonam idoneam de Tullenſi Eccleſia, vel aliunde, in ipſo Perſonatu inſtituerent vice noſtra, & eumdem facerent ab illa pacificè poſſideri.*]

[β *Et eadem Conſtitutio à bonæ memoriæ Alexandro P. prædeceſſore noſtro fuit poſtmodum confirmata.*]

[z] *al.* Flugienſi.

IX. Innocentius III. Clugienſi [z] [7] Epiſcopo. [an. Chr. 1198. *Româ in Venetiam, ſive in Iſtriam.*]

Non obſtante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmato, providendum eſt receptis ultra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti.

[a] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm M Ferrarienſis [a] [*Et infrà* α.] Dictus M. pro ſe ac quatuor ſociis ſuis propoſuit, quòd Ferrarienſes Canonici, ut eò ampliùs ſuos reditus augmentarent, quò proventus Eccleſiæ (qui dividi conſueverant inter plures) in uſus cederent pauciorum, quatuordecim Præbendas tantùm, præter id quod Menſæ communiter deputarunt, in eadem Eccleſia contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt. Poſtmodum verò contra Conſtitutionem ipſam voluntariè venientes dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis Præbendis aſſignatis eiſdem. Et licèt eorum reditus non modicùm fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus reditibus providere. Verùm ex adverſo [b] fuit propoſitum, quòd quatuordecim Præbendarum numero in Ferrarienſi Eccleſia inſtituto, & Apoſtolicæ protectionis præſidio roborato, cùm una in eadem Eccleſia Præbenda vacaſſet, ad quorumdam inſtantiam duos ad eam, & poſtmodum ad preces Epiſcopi dictum M. & quemdam alium ſine præjudicio dictæ Conſtitutionis in Canonicos receperunt: ita quòd Canonici de Canonia nihil perciperent, donec primi duo eſſent Præbendas integrè aſſecuti. Cùmque per Canonicorum induſtriam fuerit procuratum, ut ex poſſeſſionibus, quas Eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis reditus ſolverentur: ſuperexcreſcentes communi Menſæ, quæ minùs ſufficiens fuerat, deputaverunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra Capituli Conſtitutionem in Beneficium aſſignari. [*Et infrà* β.] † Mandamus, quatenus cùm in Conſtitutione prædicta, & confirmatione Sedis Apoſtolicæ vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſuevit, expreſſum [c]; niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſent ſufficere competenter: & iidem Canonici in derogationem ſuæ Conſtitutionis, ad vacaturas [d] Præbendas quatuor receperunt ultra numerum conſtitutum: antiquis Canonicis Præbendas cum integritate percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcentes reditus prædictis Canonicis facias aſſignari: ita quòd, ſi ex eis pares potuerint cum aliis ſortiri Præbendas, quod ſuperfuerit, in communes Canonicorum uſus, (ſicut priùs ſtatuerant) ſive aliter, prout melius videbitur, convertatur; revocatis in irritum quæcumque ab alterutra Partium in præjudicium alterius poſt motam quæſtionem coram Epiſcopo Ferrarienſi circa Præbendas vel poſſeſſiones fuerint innovata.

[b] *al.* ex diverſo.

[c] *L. quòd ſi nolit. §. quia aſſidua. D. de Ædil. Edict.* Notat Bartol. *in l. nemo. ff. de rebus dub.*

[d] *al.* vacantes.

[α *Canonicus, F. B. & B. & G. Canonicorum Ferrarienſium, & Magiſter G. Ferrarienſis Capituli Procuratores ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſent ſuper quæſtione quam de Præbendis & reditibus habebant ad invicem, dil. fil. n. tt. Sanctæ M. in Coſm. Diac. Cardinalem eis conceſſimus Auditorem, coram quo*]

[β *Quia verò ſuper his plena nobis, ſicut idem Cardinalis aſſeruit, exhiberi non poterat certitudo, cauſam ipſam tuo examini duximus comittendam.*]

¶ Pith. [7] *Clugienſi.*] Sic legunt: *Bobienſis Diœceſis in Iſtria Suffraganeus Gradenſis Patriarch.* non autem *Flugienſi.*

X. Idem Abbati & Conventui Sancti Silveſtri. [an. 1199. *Romæ.*]

Statutum generale Laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona, in earum præjudicium non extenditur: nec ſpeciale, etiamſi earum commodum & favorem concernat. Hoc dicit quoad intellectum. *Abbas Siculus.*

[e] *Cap. 5. in* III. *Compil. tit. de foro compet.* Partes hujus Capit. ſunt infrà, *ut lite pendente. c. 3. & 4.*

[f] Vide *Cap. quæ in Eccleſiarum. 7. ſup. hoc tit.* Sacræ paginæ Decretorum & liberalium Artium. *ex tit. de jurejurando in* III. *Compil.*

[g] Præfecti urbis Romæ. Vid. *can. benè. diſt. 96.*

[h] Reſiduum eſt *in c. 4. infr. ut lite pend.*

ECcleſia [e] [8] Sanctæ Mariæ [*Et infrà* α.] Nos attendentes quòd Laicis [9], etiam Religioſis, ſuper Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis nulla ſit attributa facultas: quos obſequendi manet neceſſitas, non autoritas imperandi: à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum & favorem, nullius firmitatis exiſtit [f], niſi ab Eccleſia fuerit approbatum. Unde Statutum Baſilii [g] de non alienandis prædiis ruſticis vel urbanis, miniſteriis & ornamentis Eccleſiarum, illâ reprobatum fuit potiſſimùm ratione, quòd autoritate non fuit Romani Pontificis roboratum. † Quod à Senatore factum fuerat in præjudicium Monaſterii non conventi, nec confeſſi vel convicti, in irritum revocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſibi ſententialiter definimus [h].

[α *In Via Lata contra I. de Alteia, qui quaſdam ipſius poſſeſſiones dicebatur contra juſtitiam detinere, movit tempore B. Coroſonis* [10] *dicti Senatoris ſub L. Judice quæſtionem. In ipſo autem judicio præfato I. de Alteia Syndicus Monaſterii veſtri aſtitit, & ab eo etiam teſtes producti quidam ex Monachis extiterunt. Judex verò auditis rationibus Partium pro eodem I. abſolutionis ſententiam promulgavit, à cujus ſententia Pars altera vocem appellationis emiſit. Super hoc poſteà quæſtione ſuborta, proponente Parte victrice quòd non potuerit appellari, cùm dictus L. non ut Judex, ſed tamquam Arbiter fuiſſet electus: Parte victa è contrario aſſerente, quòd cùm arbitrio fuerit contradictum, quod Partes non niſi metu pœnæ conſtringit, quæ in præmiſſo arbitrio non fuerat comprehenſa, appellari meritò poterit, & fortiùs, ſi judicium extitiſſet. De hoc igitur ad jam dictum B. Coroſonem quæſtione perlata, cauſam appellationis S. Primicerio Judicum delegavit, in cujus præſentia Partibus conſtitutis dictus I. de Alteia propoſuit ſe conveniendum non eſſe; cùm non poſſideret id quod Pars altera requirebat, ſed Monaſterium veſtrum rem poſſideret petitam: dictus autem B. Coroſon, quoniam quoddam ſtatutum emiſerat* [11] *à Populo Romano approbatum pariter & acceptum, quòd ſi quis poſt litem conteſtatam rem à ſe petitam transferret in alium, daretur poſſeſſio petitori, & alter fieret de poſſeſſore petitor: & idem I. poſt litem conteſtatam rem ipſam in Monaſterium transferre præſumpſit; poſſeſſionem rei petitæ aſſignavit Eccleſiæ memoratæ. Verùm quoniam dictus I. de poſſeſſionibus ipſis Monaſterio noſtro* [12] *annuam reddidit penſionem, adjecit ut hoc ipſum ab Eccleſia S. Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognoſceretur; ſed ſolutio, quæ fieret Eccleſiæ S. Mariæ in Via Lata, in jure ſuo penitùs non noceret.* Et infrà. *Sed quia ſæpè fatum Monaſterium veſtrum conquerebatur à præmiſſo B. Coroſon. contra juſtitiam ſpoliatum, & ipſum per officium noſtrum ſuppliciter reſtitui poſtulabat, quòd Statutum ejus nullius valoris extiterit, multipliciter aſſeverans.* Et infrà. *His ergo & conſimilibus in noſtra & f. n. præſentia prudenter à Partibus allegatis,*]

¶ Pith. [8] *Eccleſia.*] Extat *pag. 59. Epiſt.* V. *pag.* 369. & 540. *Epiſt. Innoc.*

[9] *Quod Laicis, etiam.*] Vide *cap. cùm Laicis.* 12. *infr. de rebus Eccleſ. alien. vel non.* Vigor. 3. *tom.* 96. 187. Urſpergenſ. Friſing. Marcellin. Com. Caſſiod. Paul. Diacon.

[10] *Coroſonis.*] Leg. *Coroſomi.*

[11] *Emiſerat.*] Leg. *emerſerat.*

[12] *Noſtro.*] Leg. *veſtro.*

XI. Idem univerſis Doctoribus Pariſiis commorantibus. [circ. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

EX literis [i] veſtræ Devotionis [13] accepimus, [*Et infrà* α.] Licèt à vobis fide præſtita fuerit conſtitutum, ut, ſi quis Magiſtrorum ordinationi Univerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum; & primò, ſecundò, tertióve commonitus, intra triduum Univerſitati parere contemneret Magiſtrorum, ex tunc beneficio Societatis eorum in Magiſtralibus privaretur: & ob hoc Magiſter G. fuit eorum communione privatus. † Quia tamen conſtitutum non fuit, ut in perpetuum hujuſmodi privatio perduraret: cùm tam Juris Canonici quàm noſtri moris exiſtat, ut is, qui propter contumaciam communione privatur, cùm ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat: Mandamus quatenus ſuprà dictum Magiſtrum Statutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtræ conſortium in Magiſtralibus admittatis.

[i] *Cap.* 12. *in* III. *Compil. tit. de jurejurando.*

[α *Quòd, cùm quidam moderni videlicet Doctores liberalium Artium à majorum ſuorum veſtigiis in tribus præſertim articulis deviarent, habitu videlicet inhoneſto, in Lectionum & Diſputationum ordine non ſervato, & pio uſu in celebrandis exequiis decedentium Clericorum jam quaſi penitùs negligenter omiſſo: vos cupientes veſtræ conſulere honeſtati, octo ex vobis Juratos ad hoc unanimiter elegiſtis, ut ſuper dictis articulis de prudentium virorum conſilio bona fide ſtatuerent quod foret expediens & honeſtum, ad illud in poſterum obſervandum vos juramento interpoſito communiter conſtringendo, excepto dumtaxat Magiſtro G. qui jurare renuens & formidans, fidejuſſoriam pro ſe tantùm obtulit cautionem. Fuit etiam inſuper ad cautelam à vobis fide interpoſita protinùs conſtitutum, ut, ſi quiſquam Magiſtrorum adversùs alios duceret reſiſtendum, & primò & ſecundò tertióve commonitus infra triduum Univerſitati parere contemneret Magiſtrorum, ex tunc beneficio Societatis eorum in Magiſtralibus privaretur: & quidem hoc ultimum quidam ex vobis ſimpliciter; quidam verò, niſi ſatisfaceret; & nonnulli, niſi per vos ſe admitti ab aliis obtineret, ſe intellexiſſe fatentur. Cùm autem ſuprà dictus Magiſter G. infra triduum Univerſitati non paruerit, requiſitus juxta conditionem, ex tunc à vobis habitus eſt excluſus. Qui, cùm ſatisfactioni condignæ poſtmodum ſe obtuliſſet, in* IV. *Magiſtros juramento interpoſito compromiſit, illorum dictum pro bono pacis ſe gratum & ratum pariter habiturum. Illi verò uſi conſilio ſapientum, dictum ſuum communiter promulgarunt, memorato Magiſtro in virtute juramenti præſtiti prohibentes, ne deinceps in licitis Univerſitati reſiſteret Magiſtrorum, & injungentes eidem, ut tamdiu in eodem ſtatu perſiſteret, quo tunc erat, donec per ſe vel per Procuratorem ſe poſſe ab aliis Magiſtris admitti per Sedem Apoſtol. obtineret, ſalva in omnibus honeſtate. Unde nobis humiliter ſupplicaſtis, ut eumdem Magiſtrum virum utique providum & honeſtum & diſcretum, qui tamquam obedientiæ*

filius, quod ſibi prædicti quatuor injunxerunt, ſuſcepit humiliter, & patienter obſervat; ex benignitate Sedis Apoſtol. faceremus communioni reſtitui Magiſtrorum. Nos igitur ex præmiſſis intelligentes eidem Magiſtro fuiſſe mandatum, ut tamdiu perſiſteret in eo ſtatu quo tunc erat, donec Magiſtrorum communioni de mandato Sedis Apoſtol. redderetur, & paratus ſit ſuper præmiſſis ſatisfactionem congruam exhibere:]

¶ Pith. [13] *Veſtræ Devotionis.*] Vincent. 30. 107. Conc. 1551. imp. *p.* 847.

XII. Honorius III. Epiſcopo & Cantori Cabilonenſi [14]. [circ. ann. 1221. *Româ in Galliam.*]

Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum ſeu Præbendarum. Abbas Siculus.

EX parte [15] Epiſcopi [k] Eduenſis fuit propoſitum, quòd Canonici Eduenſes, propriis commodis inhiantes, Præbendarum numerum ab antiquo in Eccleſia Eduenſi ſtatutum (licèt non ſint ejus deminuti reditus) reſtrinxerunt: [*Et infrà α.*] † Nolentes igitur Divini Numinis minui cultum [16], ſed potiùs augmentari [17]: Mandamus quatenus [18] antiquum numerum facientes autoritate noſtra ſervari, Præbendas, quas à tempore ultimi Statuti inveneritis vacaſſe in Eccleſia memorata, (nonobſtante aliqua Conſtitutione ſuper hoc à Canonicis ipſis facta, vel confirmatione à nobis [l] ab eiſdem obtenta) perſonis idoneis cum conſilio [19] Epiſcopi conferatis.

[k] Ex hoc Cap. apertè colligitur non valere Statutum, per quod cultus Divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi per Papam fuerit confirmatum.

[l] Hunc textum dixit Card. eſſe ſingularem ad hoc quod appellatione *Confirmationis* intelligitur de confirmatione in forma communi.

[*α Ut ſic in temporalibus magis abundent, dum ea, de quibus ſuſtentari valet Canonicorum numerus conſuetus, tali prætextu in augmentum nituntur convertere Præbendarum, & in facti ſui tuitionem ſuper hoc confirmationis Literas à nobis dicuntur impetraſſe in communi forma.*]

¶ Pith. [14] *Cabilonenſi.*] Vet. *Carnotenſi.* V. *Cabilonenſ. & Abbati de Firmitate Cabinolen. Diœc.* Vid. Epiſt. Innoc. *pag.* 365. inter Opera.

[15] *Ex parte.*] Add. *ven. f. n.*

[16] *Minui cultum.*] Add. *hujuſmodi occaſione in ipſa Eccleſia.*

[17] *Augmentari.*] Add. *D. V.*

[18] *Mandamus quatenus.*] Add. *ſi præmiſſis veritas ſuffragatur.*

[19] *Cum conſilio.*] Add. *ejuſdem Epiſcopi ſub. app. obt.*

XIII. Gregorius IX. Archipresbytero S. Mariæ Majoris de Urbe. [circ. an. 1230. *Româ in Galliam.*]

Conſtitutio futura reſpicit, & non præterita, niſi in ea de præteritis caveatur.

QUoniam Conſtitutio Apoſtolicæ Sedis omnes aſtringit, & nihil debet obſcurum vel ambiguum continere: Declaramus Conſtitutionem [m], quam nuper ſuper præferendis in perceptione portionis majoribus & conſuetis ſervitiis à minoribus exhibendis edidimus, non ad præterita, ſed ad futura tantùm extendi [n]. Cùm Leges & Conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi; niſi nominatim in eis de præteritis caveatur.

[m] *Cap. ſtatuimus.* 15. *inf. de majorit. & obed.*

[n] *Verba l. Leges.* 7. *C. de Legibus.*

DE RESCRIPTIS [a].

Titulus III.

[a] Et eorum interpretationibus, *add. in quodam edito Vaticanæ.*

I. Alexander III. Senonenſi Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Privilegio generali ſecundùm Jus Commune obtento obſtat Reſcriptum ſpeciale, etiam de eo mentionem non faciens. Hoc dicit ſecundùm intellectum magis communem.

SIcut [b] Romana [*Et infrà α.*] Quæſitum eſt à nobis ex parte tua, ſi alicujus cauſa delegatis Judicibus ſublato remedio appellationis committitur; & Literis Apoſtolicis altera Pars munita (quibus ei generaliter eſt indultum, ut liberè ſibi liceat appellare) in vocem appellationis proruperit: an ejus in eadem cauſa debeat appellationi deferri [1]. † Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ejus in hac parte appellatio non debet admitti, poſtquam eſt cauſa Judicibus appellatione remotâ commiſſa. Quia ſpeciale mandatum derogat generali.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *part.* 10. *c.* 11.

[*α Eccleſia omnium Eccleſiarum, diſponente Domino, mater eſt & magiſtra: ita & nos qui eidem Eccleſiæ, licèt immeriti, Divinæ diſpoſitionis providentiâ præſidemus, prout Dominus nobis miniſtraverit, conſultationibus reſpondere cogimur ſingulorum, & quæ videntur dubia, Apoſtolicæ circumſpectionis providentiâ declarare. Sanè*]

¶ Pith. [1] *Appellationi deferri.*] Junge *Cap.* 12. *infr. de appellat.* Append. Sigeberti ann. 1181.

II. Idem [2] Cantuarienſi Archiepiſcopo. [circ. ann. 1180. *Româ in Angliam.*]

In Reſcripto Apoſtolico ſubintelligitur clauſula: Si preces veritate nitantur. *Et, ſi Reſcriptum prohibet cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.*

EX parte [c] Conventrenſis Epiſcopi [3] noſtris eſt auribus intimatum, quòd cùm de cauſa, quæ inter G. & F. Clericos vertitur ſuper Præbenda de Novalis [d] [4], cognoſcens, legitimè eidem F. (ſecundùm tenorem literarum noſtrarum continentium, quòd ſi conſtaret ipſum F. de perjurio eſſe convictum, & perpetuò illi renuntiaſſe Præbendæ, amoveretur ab ea, eo cognito & probato) Præbendam adjudicaſſet eamdem: ipſe in vocem appellationis prorupit, & ad te quòd ei Præbendam præcisè & abſque cauſæ cognitione reſtitueres, Literas noſtras reportavit: [*Et infrà α.*]

[c] Poſt Conc. Later. *part.* 7. *c.* 18. & *cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[d] Norbale, *al.* Nobarl.

† Verùm quoniam non credimus ita præcisè ſcripſiſſe [e], & in hujuſmodi Literis intelligenda eſt hæc conditio, etiamſi non apponatur, *Si preces veritate nitantur* [f]: Mandamus quatenus inſpectis Literis, quas Epiſcopo prædicto direximus, ſi inveneris, quòd ſecundùm prædictum modum ei ſcripſerimus, & in Literis, quas præfatus F. reportavit, non fuerit habita mentio priorum Literarum; ſententiam præfati Epiſcopi confirmes, & ſæpè dictum F. cum Literis noſtris, quas tibi detulit, ad præſentiam noſtram tamquam falſarium venire compellas.

[e] Et ſi ſcripſimus taliter, hoc ex nimia occupatione contigit.

[f] Jure Civili, niſi hæc clauſula inſeratur Reſcripto, non valet Reſcriptum, *l. ult. C. de diverſ. Reſcriptis.*

[*α Et Epiſcopum, qui poſt appellationem eum Præbendâ ſpoliaverat, autoritate Apoſtolica alicui Beneficium conferendi poteſtate, appellatione ceſſante, privares; donec per ſe, vel per Nuntium, aut per Literas ſuas de tanto exceſſu ſatisfacturus ad Sedem Apoſtolicam accederet, & prænominatum G. ſi eumdem F. in jam dicta Præbenda præſumeret moleſtare, vinculo excommunicationis uſque ad condignam ſatisfactionem conſtringeres.*]

¶ Pith. [2] *Idem.*] R. i. Richardo. *Bal.* 3. 210.

[3] *Epiſcopi.*] *Cap.* 9. *de jur. Patronatûs in* 1. *Compil.*

[4] *Novalis.*] *Norbalc*, *Notbalc*, Pariſ. 192. & Weſtmonaſt. 59.

III. Idem Wintonenſi Epiſcopo. [circ. ann. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si in ſecundo Reſcripto per adverſarium impetrato non fiat mentio de primo, valet primum: & non ſecundum; aliàs valet ſecundum. Et ſi primum fuit impetratum communi conſenſu Partium, non valet ſecundum impetratum per alteram Partem, hoc tacito.

CEterùm [g] ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica Sede impetraverit Literas, & adverſarius ejus eamdem cauſam poſtmodum obtinuerit committi aliis, de commiſſione priore non habita mentione: priores Judices ad deciſionem cauſæ poſſunt procedere, nec ſecundæ Literæ obtinent alicujus roboris firmitatem. Si verò in ſecundis Literis habeatur mentio de commiſſione priori, prædicta cauſa à priorum eſt exempta judicio: cùm eædem Literæ non ſint veritate tacita impetratæ [h]. Verùm ſi de aſſenſu Partium cauſa committitur, & proceſſu temporis, vel etiam continuò alterutra Pars, altera neſciente, cauſam ipſam, tacito de commiſſione priori, alii Judici obtinuerit delegari: non immeritò is, qui tali dolo vel fraude adverſarium ſuum laborare coëgit, in expenſis condemnari debet eidem.

[g] Poſt Conc. Later. *part.* 7. *c.* 9. & *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[h] *L.* 1. *C. ſi contra jus vel util. publ. & ibi* Bald.

IV. Idem [5] Eboracenſi Archiepiſcopo. [circ. ann. 1181. *Româ in Angliam.*]

Si Papa mandat in Reſcripto de duobus inquiri alternativè, ad certum effectum conſequendum ſufficit alterum probari.

INter ceteras [i] conſultationes tuas fuit propoſitum coram nobis, quid tenere debeas, cùm aliqua ſub disjunctione mandantur, quorum unum verum eſt, alterum falſum: ut puta, ſi proponatur, quòd ſi talis ſit Sacerdotis filius & in Sacerdotio genitus, qui proximo in tali Eccleſia miniſtravit, vel quòd illicitè Eccleſiam occupavit eamdem. † Huic ergo quæſtioni taliter reſpond. (Judici quodcumque iſtorum conſtiterit) illi prælibatam Eccleſiam adjudicari [k] debere. Et idem in ſimilibus [6] obſervandum eſt.

[i] Poſt Conc. Later. *part.* 41. *c.* 1. & *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[k] *In* 1. *Compil. legitur*, abjudicari.

¶ Pith. [5] *Idem.*] *Ex Conc. Later. part.* 7. *c.* 4.

[6] *In ſimilibus.*] Junge *cap.* 9. *de ſent. & re jud.*

V. Idem [7] Ravennati Archiepiſcopo. [circ. ann. 1186. *Româ in Flaminiam.*]

Is, ad quem Reſcriptum Papæ dirigitur, debet illi parere; vel cauſam rationabilem aſſignare, quare parere non poteſt.

SI quando [l] aliqua tuæ Fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exaſperare videntur, turbari non debes: [*Et infrà α.*] Qualitatem negotii, pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut Mandatum noſtrum reverenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non poſſis, rationabilem cauſam prætendas: quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.

[l] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[*α Neque moveri, aut credere quòd perſonam tuam contemptibilem velimus reddere vel deſpectam: quia te ſicut chariſſimum Fratrem noſtrum & immobilem columnam Eccleſiæ affluentiſſima charitate diligimus, & honoris & exaltationis tuæ deſideramus modis omnibus incrementum. Nam & ſi ſæpè Fratribus & Coëpiſcopis noſtris ſecundùm varietatem eorum quæ nobis ſuggeruntur, aſperè & durè ſcripſimus; hoc tamen non ex minori affectione contingit, ſed ut clamoribus querelantium ſecundùm Deum & officii noſtri debitum ſatisfacere comprobemur. Quapropter monemus Prudentiam tuam & exhortamur attentiùs, quatenus de cetero non movearis, neque turberis, nec tuus animus dejiciatur, ſi tibi durum vel aſperum ſcripſimus: ſed ſicut vir providus & diſcretus,*]

¶ Pith. [7] *Idem.*] G. i. Guidoni, *Centur.* 12. 1435. *Rub.* 271. à Conſiliis Friderici.

m *al.* Abbati Cisterciensi & Fratribus Cumanis.

VI. Alexander III. [8] Cisterciensibus [m] Fratribus [9]. [circ. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Cistercienses sunt privilegiati, quòd non possunt conveniri per Rescriptum Papæ, nisi in eo fiat mentio de eorum Ordine.

n *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

CUm Ordinem [n] Cisterciensem [10] professi [*Et infrà* α.] Si contra vos super decimis, vel aliis (quæ Ordini vestro specialiter Sedes Apostolica indulsit) non facta mentione Cisterciensis Ordinis, Literæ fuerunt à Sede Apostolica impetratæ, per eas minimè teneamini respondere.

[α *Eo privilegio, quo Fratres alii, gaudeatis, inter vos & Clericos alios Seculares super decimis quæstione suborta, tacito quòd sitis Cisterciensis Ordinis, contra vos, velut in Monachos alterius Ordinis Literas à Sede Apostolica impetrantes, deinde juramentis, litigiis, sicut à vobis significantibus accepimus, & expensis difficilibus vos inquietant.* † *Volentes ergo vobis solicitè providere, ne contra tenorem privilegiorum vestrorum possitis quorumlibet temeritate vexari, autoritate Apostolica vobis mandamus, ut,*]

¶ Pith. [8] *Alexander III.*] Abbati & Fratribus de Rivall. *V.*

[9] *Fratribus.*] V. *Cap. si de.* 6. *inf. de privil. & cap. non est vobis.* 7. *inf. de Regularib.*

[10] *Cisterciensem.*] Albert. Stadens. 191. Centur. 12. 1229. Neubrig. 401. 431.

VII. Idem Tornacensi Episcopo. [circ. ann. 1180. *Romà in Galliam.*]

Si Sede vacante scribitur Capitulo ut gerenti vices Episcopi, ut Præbendam alicui conferat: si creatur Episcopus nondum executo Mandato, & ad eum spectet collatio Præbendarum, illud adimplere tenetur. Hoc dicit, secundùm lecturam communiter approbatam. *Abbas Siculus.*

o Videtur esse pars *capit. eam te.* 4. *infr. de ætate & qualitate ordin. Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil.*

p *In uno habetur*, in Fratrem.

EAm [11] te [o]. *Et infrà.* Dudum siquidem ante tuam promotionem Literæ à nobis (si benè meminimus) emanarunt, quibus Decano & Ecclesiæ tibi commissæ (te adhuc in eodem Capitulo existente) Mandatum dedimus & præceptum, ut P. (qui de gente Judæorum originem duxit, & Divinà gratià fidem Christi suscepit) in Canonicum reciperent [p], & Præbendam sibi conferre deberent. *Et infrà.* Ipsi verò (quia donatio Præbendarum ad te spectabat) præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare. Cùm itaque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondisti, quòd nullum inde Mandatum receperas, & sic eum à te, infecto negotio, remisisti. Quod nullatenus fecisse deberes, si data Literarum diligentiùs attendisses, cùm tempore, quo Literæ ipsæ datæ fuerunt, de Capitulo ipso esses, sicut qui eras Archidiaconus & Canonicus ejusdem Ecclesiæ, nec esses adhuc in Episcopum consecratus. *Et infrà.* Pro eo verò quòd [q] Judæus extiterit, ipsum dedignari non debes.

q Vide in hunc locum Joann. Rojam *in Singularibus Fidei, Singular.* 104.

¶ Pith. [11] *Eam.*] *Cap. ceterùm.* 5. *infr. de judic.* Cent. 12. 1082.

r *al.* Valtero Lincoln. Archidiacono. *al.* Vinton. Episcopo.

f Post Concil. Lat. sub Alexandr. III. *part.* 41. *c.* 8. & *Cap.* 6. *eod. tit. in* I. *Compil.*

VIII. Lucius III. [r] Linconensi [12] Episcopo. [circ. an. 1182. *Romà in Angliam.*]

Non valet Rescriptum impetratum ad Beneficia, si in eo tacetur dignitas impetrantis.

AD aures nostras [f] pervenit, quòd plerumque Decani, Archidiaconi, Præcentores, vel alii Ecclesiasticis prædìti Dignitatibus, super minoribus Beneficiis [13] Literas impetrantes, nomen supprimunt Dignitatis suæ, & simplici nomine se appellant, tamquam non habeant aliquem Personatum. [*Et infrà* α.] † Tuæ consultationi taliter respondemus, quòd cùm non sit intentionis nostræ, ut personæ pluribus redditibus abundantes, per Literas nostras pauperes Clericos super minoribus Beneficiis inquietent, Literas, in quibus Actor suæ nomen Dignitatis supprimit, vires nolumus obtinere.

[α *Ideóque Rescripto nostro postulas edoceri, si fraus ista tacendi præjudicium illis debeat generare.*]

¶ Pith. [12] *Linconensi.*] *Paris.* 210. Valtero Lincoln. Episcopo. *Neubrig.* 242. Gualtero de Constantiis. V. *Cap.* 36. *infr. de appell.*

[13] *Minoribus Beneficiis.*] Add. *per interpositas personas.*

IX. Idem Norvicensi Episcopo. [circ. ann. 1182. *Romà in Angliam.*]

Valet secundum Rescriptum impetratum ab adversario, licèt non faciat mentionem de primo: si primus impetrans, dolo vel negligentià, non fuit usus illo.

t Post Concil. Later. sub Alexand. III. *part.* 41. *c.* 9. & *Cap* 7. *eod. tit. in* I. *Compil.*

SI autem aliquis [t] autoritate posteriorum Literarum per adversarium in judicium tractus, objecerit Literas se priores habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur: si eis, dolo vel negligentià, uti postposuerit, excusari non debet. Si autem, quia delegati Judicis copiam nequiverit habere, per posteriores Literas non poterit conveniri.

X. Idem [circa ann. 1182. *ibidem.*]

Non valent Rescripta, per quæ incerti Judices dantur, vel futura negotia committuntur.

u *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil.*

AD hæc [u] sumus [*Et infrà* α.] Significatum est nobis, quosdam in provinciæ tuæ partibus tales (ut asserunt) de Cancellaria nostra Literas recepisse, per quas eorum omnia negotia unius Judicis vel plurium (quos sibi elegerint) arbitrio committuntur: sicque fit, ut si alquem pulsare voluerint, examen ordinarii Judicis non requirant, sed ad unum Judicem vel plures Delegatos sibi propitios, & Parti adversæ suspectos, super examinanda quæstione decurrant. [*Et infrà* β.] † Nos igitur huic morbo celeri volentes obviare remedio, mandamus, quatenus si Literas tales in provincia tua inveneris, eas carere viribus, nostra autoritate decernas.

[α *In Apostolica Sede, disponente Domino, constituti, ut quæ contra justitiam attentantur, nostra solicitudine ad rectitudinis tramitem revocentur. Providè*]

[β *Quod quantùm sit Deo contrarium, & Ecclesiasticis Sacris, vel Canonibus inimicum, nemo ambigit, qui vel ad modicum notitiam Canonicæ Institutionis apprehendit. Tales itaque Literas à Cancellaria nostra non credimus emanasse vel prodiisse; vel si fortè prodierint, conscientiam nostram, quæ, diversis occupationibus impedita, singulis causis examinandis non sufficit, effugiunt. Unde*]

x *In veteri ascribitur* Innocentio III.

XI. Idem [x]. [circ. ann. 1184. *Romæ.*]

Falsa Latinitas vitiat Rescriptum Papæ. Hoc dicit. *Joann. Andr.* Concordat Abbas.

y *Cap.* 5. *eod. tit. in* II. *Compil.*

AD audientiam [14] nostram [y], te significante, pervenit, quòd H. de Sancto Stephano, super absolutione sua Literas tibi (ut prima facie videbatur) Apostolicas præsentavit: quibus, quoniam manifestum continent in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere [z].

z Quibus & quot modis Rescripta vitientur, tradunt DD. *in l.* 2. *C. de divers. Rescriptis.*

¶ Pith. [14] *Ad audientiam.*] *Cap.* 3. *de his quæ conceduntur ab Episcop. in* I. *Compil.*

XII. Clemens III. [15] [circ. ann. 1190. *Romà in Angliam.*]

Contra secundum Rescriptum non potest opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem, de sua appellatione non habita mentione. Hoc dicit. *Joann. Andr.* Concord. Abb. Sicul.

a *Sic in* II. *Compil.* Clemens III. Abbatibus de Osen. & de Heber. & Priori Sanctæ Fridæ.

b *Cap.* 8. *eod. tit. in* II. *Compil.*

c *al.* Upetone.

EX parte [16] S. personæ [a] Ecclesiæ de Tarento [b] [17] nobis innotuit, quòd, cùm Capella de Empton [c] [18] ad prædictam Ecclesiam de jure pertineat, O. [19] Diaconus (qui jam dictam Capellam detinet) Capellanum ipsius Ecclesiæ, nomine ipsius S. in ea ministrantem, post appellationem à se factam amovit. Quam cùm esset S. prosecutus, & ad Judices [20] Literas impetrasset, ipse O. appellationem suam prosequi non curavit. Cùmque autoritate Judicum in jus esset vocatus, dixit se Literas priores habere, de quibus nulla mentio in posterioribus habebatur [21], quas usque ad tertiam citationem suppressit: eisque, dolo vel negligentià, uti postposuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur; in quibus nulla etiam mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, cùm biennium à tempore appellationis jam fuisset elapsum. † Ideóque mandamus, quatenus si ita esse constiterit, (revocatis in statum pristinum omnibus, quæ post appellationem ipsius O. inveneritis attentata) præscriptam Capellam [d] matrici Ecclesiæ restituere procuretis: prædictum O. (si eum appellationem non fuisse prosecutum constiterit) memorato S. in expensis necessariis condemnantes.

d Ecclesiam.

¶ Pith. [15] *Clemens III.*] *Abbati de Oseen & de Herbesvvel, & Priori S. Frider. V.* Clemens III. *Abbati de Oseiniem. & de Britonia, & Priori de S. Frid. Abbas & Canonici Ossenetæ*, Westmon. 47. *Abbatia de Osne juxta Oxoniam*, Walsing. 59. Taxa Benefic. *Mariæ de Osnen Ord. S. August. diœcesis Lincolniens.* Legend. Clemens III. *Abbati de Osen & Priori S. Fridesvvidæ*, Westmon. 147. *Osnet. Abbas* in Vita Archiep. Cantuar. 169. *B. Abbati de Oseneta & de Libonia, & Priori de S. Frid.*

[16] *Ex parte.*] Vid. Epist. Innocentii *pag.* 387. inter Opera.

[17] *De Tarento.*] Joanna Regina Scotiæ, soror Henrici III. Regis Angliæ, sepulta est apud Tharentum, Domum Sanctimonialium, anno 1238. *Wilelm. Westmon.*

[18] *De Empton.*] Leg. *Ypetone.*

[19] *Pertineat, O.*] *Osniensi.*

[20] *Prosecutus, & ad Judices.*] Bathon. Episcopum & Decanum & Archidiaconum Walliæ.

[21] *In posterioribus habebatur.*] *Cap. ex tenore.* 13. *inf. de concess. Præbend.*

XIII. Celestinus III. [22] [ann. 1191. *Romà in Angliam, ni fallor.*]

Rescriptum, quo scribitur pluribus cum clausula, Quòd si non omnes, &c. *intelligitur tam de impotentia facti, quàm juris.*

e *Cap.* 9. *eod. tit. in* II. *Compil.*

f Vide DD. *in cap. illa. de elect.* Sp *in tit. de leg.* §. *nunc ostendendum. v.* 18. ubi dicit quòd supplet Juris positivi defectum.

SCiscitatus es à nobis petitorio [e] destinato, de qua impotentia illud intelligatur, (quod in Literis nostris sæpè consuevit apponi) ut, *si duo vel tres*, quibus Literæ diriguntur, ipsis exequendis *simul interesse nequiverint*, *unus aut plures* [f], quibus scribitur, *nihilominus exequantur.* † Nos verò ita sentimus, quòd tam de jure, quàm de facto, illa impotentia censeatur: de jure, si aliquem illorum servum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentum esse constiterit: de facto, si constiterit eum casu

mortis occumbere, aut inevitabilis neceſſitatis articulo impediri, quominus valeat intereſſe Dummodo is, qui pro neceſſitate præſens eſſe non poteſt, Collegis ſuis canonicè excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare: ut alii conjudices vel executores nihilominus ad conſummationem injuncti mandati procedant. Nec enim ille, qui tantummodo non vult intereſſe, hac impoſſibilitatis interpretatione valet aliquatenus excuſari [g]: niſi fortè ſic in Reſcripto habeatur expreſſum, *Si non omnes interfuerint, vel ſimul nequiverint, aut noluerint intereſſe.*

[g] *L. inde Neratius.* §. *fin.* & *ibi Gloſſ* ff. *ad Leg. Aquil.* & *l. confeſſionibus. juncta Gloſſ. de interrog. in Jure fac.*

¶ PITH. [22] *Celeſt. III.*] Sic V. *al.* CLEMENS III.

XIV. INNOCENTIUS III. Elienſi Epiſcopo. [circ. ann. 1198. *Româ in Angliam.*]

In quæſtione revocationis Reſcriptorum recurritur ad Arbitros, ſi Judices in cognitione ſibi non deferant, nec invicem concordent. Hoc dicit uſque ad §. *Quoniam.*

PAſtoralis officii [h]. *Et infrà.* Præterea [i] quæſiviſti, (quando de revocatione Literarum ambigitur) utrùm Judices priores, an poſteriores cognoſcere debeant, & utrùm per ſecundas ſint primæ Literæ revocatæ. † Ad quod tibi reſpondeo, quòd niſi poſteriores prioribus, vel è converſo duxerint deferendum, ſimul utrique cognoſcant [k]: &, ſi fortè nequiverint ſimul in unam ſententiam concordare, (quamvis plures ſint ex una parte, quàm altera) per Arbitros communiter electos à Partibus hujuſmodi concertatio ſopiatur.

[h] Quæ hîc deſunt, reperies *infr. cap. paſtoralis.* 28. *de offic.* & *poteſt. Jud. deleg.*
[i] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[k] *L. ſi quis ex aliena.* 5. ff. *de judiciis.*

Per generalem clauſulam poſitam in Reſcripto, Delegatus, ante expreſſionem perſonarum vel rerum, juriſdictionem habet in habitu, & non in actu. Et ſpeciales Literæ derogant Literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quamquam de illis nullam faciant mentionem. Abbas.

§. 1. Quoniam autem ſub hujuſmodi forma, videlicet cauſam, quam talis adversùs talem & quoſdam alios ſuper hoc & quibuſdam aliis ſe habere proponit, tibi duximus committendam, à nobis multoties Literæ impetrantur: & ſolicitè quæſiviſti, an Judex ex delegatione hujuſmodi ante perſonarum vel rerum expreſſionem, ſuper perſonis vel rebus exprimendis habeat poteſtatem: adjiciens, utrùm, ſi antequam perſonæ vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori, ſed gneraliter comprehenſis, ſpeciales Literæ (quæ de priori commiſſione nullam faciant mentionem) ad alios Judices à Sede Apoſtolica emanaverint, eumdem vigorem debeant obtinere. † Nos igitur ad hæc duo taliter reſpondemus, quòd (cum generali per ſpeciale procul dubio derogetur [l]) juriſdictio per generales Literas attributa, per ſpeciales (quantùm ad ea, quæ ſpecialiter exprimuntur) penitùs enervatur, licèt de prioribus non faciant mentionem. Unde ſuperflua relinquitur prima quæſtio; etſi meritò dici poſſit, quòd donec juriſdictio revocetur, eam ſuper rerum vel perſonarum articulis exprimendis obtinet Delegatus: ſed antequam exprimantur perſonæ vel res, Delegatus nequit juriſdictionem hujuſmodi exercere.

[l] *L. in toto.* 80. ff. *de regul. Jur.* Bart. *in l. Mævius.* 41. *de legat.* 2. & *l.* 1. *in princip.* ff. *de nov. op. nunt.*

XV. IDEM Senonenſi Archiepiſcopo. [circ. ann. 1198. *Româ in Galliam.*]

Per generalem clauſulam, quidam alii, & res aliæ, *multitudo effrenata non includitur; nec perſonæ, nec res majores expreſſis, ſed pares, vel minores.*

SEdes Apoſtolica [m] conſuevit exhibere ſe petentibus liberalem: ſed quidam ejus gratiâ nequiter abutuntur, [*Et infrà* α.] † Nos igitur volentes eorum malitiis obviare, decernimus, ut, cùm in commiſſionibus noſtris minores & viliores perſonæ ſolummodo deſignentur, majores & digniores ſub generali clauſula non intelligantur includi. Sed nec liceat occaſione generalitatis hujuſmodi multitudinem effrenatam in judicium evocare. Nec ſuper majoribus & gravioribus negotiis audiantur, qui de minoribus & levioribus tantùm faciunt mentionem. Si quis verò aliquas perſonas expreſſerit, non ut velit cum eis in judicio experiri, ſed ut ad pares tranſire valeat, vel [n] minores, (quia fraus & dolus ei patrocinari non debent) tamquam mendax precator [o] careat penitùs impetratis.

[α *Dum quod ipſa de benignitate concedit, ipſi ad malignitatem retorquent. Quidam enim malignari volentes, in commiſſionibus omnibus noſtris minores vel viliores perſonas propriis nominibus exprimunt, majores autem & digniores ſpecialibus vocabulis non deſignant, ſed eas ſub quodam generalitatis involucro comprehendunt, ut commiſſiones ipſas à nobis faciliùs impetrent ſub hac forma: Conqueritur talis de iſto vel illo, & aliis quibuſdam propriis nominibus exprimendis, qui eis ſuper tali negotio & quibusdam aliis rebus, injurioſi nimis & graves exiſtunt.*]

[m] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[n] Vel deſcendere ad minores, *in uno manuſcr.*
[o] *In impreſſis,* peccator, *malè, ſed ex omnibus manuſcr. repoſuimus,* precator, *Facit infrà eod. tit. can. ſuper literis.* 20. & *l. etſi.* 5. *C. ſi contra jus vel util. publ.*

XVI. IDEM R. Cantori & R. Priori de Monte Leproſorum [p]. [circ. ann. 1205. *Româ in Galliam.*]

Qui contra unum ſuper eodem ad diverſos Judices diverſa Reſcripta impetrat, & eis utitur, perdit commodum utriuſque.

EX tenore [q] Literarum [23], quas nobis deſtinaſtis, intelleximus R. Sacerdotem de Collovilla [r] ad alios Judices ſuper quæſtione (quæ inter ipſum & Abbatem de Becco vertitur) Literas Apoſtolicas impetraſſe: qui cùm Partem citaſſent adverſam, dictus Presbyter coram eis noluit litigare. [*Et infrà* α.] Cúmque vos in cauſæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis propoſuit, quòd non tenebatur per directas ad vos Literas Presbytero reſpondere, cùm per alias ab aliis Judicibus fuiſſet citatus, quæ autoritate illarum non fuerant revocatæ. † Nos igitur attendentes fraudem Presbyteri memorati, duas commiſſiones ſuper eodem negotio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua, (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, ut ipſe commodo careat utriuſque.

[p] Additur in III. Compil. & Joanni de Sagio Canonico Rotomagenſi. *al.* IDEM R. Cantori Rotomagenſi, & R. Priori, &c.
[q] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[r] Corbevilla.

[α *Poſtmodum verò idem Presbyter ſuper eodem negotio vobis noſtras Literas præſentavit, in quibus de prioribus mentio non fiebat.*]

¶ PITH. [23] *Literarum.*] Aurel. 784.

XVII. IDEM Mediolanenſi Archiepiſcopo [24]. [circ. ann. 1199. *Româ Mediolanum.*]

Non valet Reſcriptum ad Beneficium impetratum, de Beneficio impetrantis non faciens mentionem.

CUm adeò [ſ] ſcripta Sedis Apoſt. moderemur [25], [*Et infrà* α.] Scripſiſti nobis, quòd cùm P. Clericus in Eccleſia Modecenſi ſufficientem ſibi ſit Præbendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipſius in Eccleſia de Gronzola [26], Præpoſito & Fratribus ejusdem Eccleſiæ Literas miſerimus: cùm, ſi Literarum noſtrarum ſeriem attendiſſes, nihil inveniſſes in eis, quod debuiſſet tuum animum offendiſſe. Cùm enim in Literis nec de Præbenda ipſius mentio haberetur, nec Modecenſis Canonicus, imò nec Clericus diceretur in eis: & in Literis ipſis hæc eſſet adjecta conditio, ſi dignus exiſteret ad Eccleſiaſticum Beneficium obtinendum, intelligere potuiſſes, qualiter Literæ ipſæ fuerant impetratæ.

[ſ] *Cap.* 7. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[α *Ut ex certa ſcientia nihil in eis faciamus apponi quod de jure debeat reprehendi, miramur non modicum & movemur, quòd, quoties ad te vel ad aliquos tibi ſubjectos noſtras Literas deſtinamus, te ſuper his mirari reſcribis, ac ſi mandaremus aliquid inboneſtum.*]

¶ PITH. [24] *Archiepiſcopo*] *Cap.* 6. *de fid. inſtrum.*
[25] *Moderemur*] Epiſt. Innoc. *pag.* 159. Anſelm. in Vita S. Bernardi *lib.* 2. 7. Cent. 12. 1433.
[26] *Gronzola.*] *Grongenſola* benè. *Grontoſola. Grongoſa.*

XVIII. IDEM [t] electo Decano, & N. Canonico Cameracenſi [27]. [ann. 1198. *Româ in Belgium*]

[t] IDEM Abbati de Alcobiatia. F. & P. Monachis Alcobiatiæ, *ut habet* III. *Compil. al.* electo Decano & M. Canonico.

Ordo Reſcripti interpretationem recipit à Jure Communi.

CAuſam [u], quæ [28] inter Præmonſtraten. & Pramon. [29] [x] Eccleſias ſuper poſſeſſionibus de Anapia vertitur, [*Et infrà* α.] Sed quia in Literis animadvertimus fuiſſe inſertum, quòd, ſi alterutra Partium citata legitimè, præſentiam veſtram adire vel judicio veſtro parere contemneret; vos præſentis Partis probationes recipere, & quantùm de jure poteritis, in cauſæ cognitione ac deciſione procedere minimè tardaretis. † Nos volentes ut clauſula illa, (*quantum de jure poteritis*) quæ, antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inſerenda, clauſulam illam de receptione probationum præcedat: Mandamus quatenus ipſam intelligentes ibidem, in cauſa juxta tenorem Literarum procedere non tardetis: proviſuri, ut, ſi Literarum autoritate priorum in eodem negotio legitimè eſt proceſſum, firmum & ſtabile perſeveret. Alioquin ſi occaſione clauſulæ memoratæ aliquid conſtiterit in alterius Partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes, ut in deciſione ipſius negotii (ſicut præmiſſum eſt) tam ſuper principali, quàm ſuper incidentibus quæſtionibus, appellatione remota, canonicè procedatis.

[u] *Cap.* 8. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[x] Pramacenſem.

[α *Super poſſeſſionibus de An. diſcretioni veſtræ commiſiſſe meminimus.*]

¶ PITH. [27] *Cameracenſi.*] IDEM electo Decano, & Mag. N. Canonico Cameracenſi.
[28] *Cauſam, quæ.*] Extat integra *pag.* 8. Innocent. Vid. *pag.* 37.
[29] *Et Pramon.*] Legend. *Præmienſem.*

XIX. IDEM Archiepiſcopo Senonenſi [y]. [ann. 1198. *Româ in Galliam.*]

[y] *Additur in* III. *Compil.* & S. Mariæ in Via Lata S. Apoſt. Legato.

Non valet impetratio in Eccleſia numerata, non facta de numero mentione; ſi per eam frangitur numerus Canonicorum, licèt non frangatur numerus Præbendarum: & proceſſus inde factus eſt nullus. Hoc dicit ad intellectum. *Pannor.*

COnſtitutus [z] apud Sedem [30] Apoſtolicam P. Clericus propoſuit, quòd cùm C. p. n. [a] Decano & Capitulo Bituricenſi dederit in mandatis, ut ipſum reciperent in Canonicum & fratrem, & Præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret Eccleſia, vel proximò [b] vacaturam: & ipſi cùm [c] Mandatum ejus admittere non curaſſent, eis præcipiendo mandavit, ut, quod mandaverat, adimplerent, ſibi ſuper hoc executoribus deputatis. *Et infrà.* Verùm Pars adverſa [d] reſpondit, quòd cùm in Bituricenſi Eccleſia certus eſſet numerus Canonicorum inſtitutus, firmatus jurejurando, & per Romanum Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P. non feciſſet in ſuis literis men-

[z] *Cap.* 9. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[a] Celeſtinus prædeceſſor noſter. *al. ita:* G. Papa p. n.
[b] proximam.
[c] *Hæc dictio,* cùm, *deeſt in manuſcript.*
[d] altera.

[e] *In vulgatis malè*, Dominationi, *cùm conftet legendum* Difcretioni.

tionem: intelligendum erat circumveniffe prædeceſſorem noftrum, & dictas Literas veritate tacita impetraffe: [*Et infrà* α.] † Difcretioni [e] veftræ mandamus, quatenus fi legitimè vobis conftiterit numerum Canonicorum [31], qui nunc eft in eadem Ecclefia, per Decanum & Capitulum ejufdem Ecclefiæ juramento firmatum, antequam prædictus Clericus Literas executorias impetraffet, quidquid factum eft occafione Literarum ipfarum, irritum decernatis: alioquin ei faciatis in eadem Ecclefia Præbendam, (fi qua vacat) fublato cujuslibet appellationis obftaculo, affignari.

[α *Licèt enim cùm in aliqua Ecclefia certus ftatuitur numerus, hæc apponatur conditio, vel intelligatur apponi,* falva Sedis Apoftolicæ autoritate; *non tamen erat credendum, quòd eum ex certa fcientia contra juramenta eorum recipi mandaviffet, cùm de hoc in fuis Literis nihil fuiffet expreffum.*]

¶ Pith. [30] *Apud Sedem.*] Extat integra *pag.* 215. Epift. Innocent.

[31] *Numerum Canonicorum.*] *Cap. cùm Martinus.* 9. *fupr. de Conftitut.*

[f] *al.* Idem A. Amarico Can. S. Hilarii Pictavienfis.

XX. Innocentius III. A. [32] Canonico Pictavienfi [f]. [circ. ann. 1201. *Româ in Galliam.*]

Exprimens falfum, vel tacens verum in Refcripto, fi malitiosè, caret prorsùs impetratis: fed fi per fimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiffet vero expreffo, & fuppreffo falfo faltem Literas in forma communi, Delegatus procedat fervato Juris ordine, & non fpeciali forma Refcripti: fecùs fi nullo modo Literas habuiffet. Difficile & famofum c. & eft clavis totius tituli. Et h. d. in fumma.

[g] *Cap.* 10. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[h] diftinctionem habendam.

[i] Vide *l.* 1. *C. fi contra jus vel util. publ. & ibi.* Bald.

[k] fed.

[l] Vide *l. mutus.* 43. *cum Gloff.* 2. *ff. de proc. & ff. de pet. hered. l. fi poffeffor. & l. fi quid poffeffor.* 31.

SUper Literis [g], quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel fuggefta falfitate) impetrantur à nobis, diverfos intelleximus diverfa fentire: aliis afferentibus eos debere prorsùs carere omni commodo Literarum, cùm mendax precator carere debeat penitùs impetratis: aliis verò dicentibus, quòd, etfi formâ carere debeant in Literis noftris expreffâ, nihilominus juxta rigorem Juris fit à delegato Judice in negotio procedendum. † Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel malitiam, & illos, qui per fimplicitatem vel ignorantiam Literas à nobis impetrant, hujufmodi credimus difcretionem [h] adhibendam: ut hi, qui priori modo falfitatem exprimunt, vel fupprimunt veritatem, in fuæ perverfitatis pœnam, nullum ex illis Literis commodum confequantur; ita videlicet, quòd Delegatus (poftquam fibi fuper hoc facta fuerit fides) nullatenus de caufa cognofcat. Inter alios autem, qui pofteriori modo Literas impetrant, duximus diftinguendum, quæ falfitas fuggefta fuerit, vel quæ veritas fit fuppreffa. Nam fi talis expreffa fit falfitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuiffet tacita vel expreffa, nos nihilominus faltem in forma cummuni Literas dediffemus [i], Delegatus non fequens formam in Literis ipfis appofitam, fecundùm [k] ordinem Juris in caufa procedat. Si verò per hujufmodi falfitatis expreffionem, vel fuppreffionem etiam veritatis Literæ fuerint impetratæ, quâ tacitâ vel expreffâ, nos nullas prorsùs Literas dediffemus, à Delegato non eft aliquatenus procedendum [l], nifi forfitan eatenus, ut Partibus ad fuam præfentiam convocatis, de precum qualitate cognofcat: ut fic in utroque cafu eadem ratio, quæ Delegantem moveret, moveat etiam Delegatum; & ubi Delegans fuas Literas denegaret, Delegatus etiam fuæ cognitionis officium nullatenus interponat.

¶ Pith. [32] *Idem A.*] Aymon. S. Hilarii Pictav.

XXI. Idem Abbati & Conventui Præmonftratenfi [33]. [circ. ann. 1209. *Româ in Galliam.*]

In caufa Monafterii convenitur Abbas per Refcriptum, in quo nulla fit mentio de Conventu: nec propter hoc appellari poteft, nifi Abbatis & Conventûs bona effent diftincta omnino.

[m] *al.* A nobis per literas edoceri poftulaftis.

[n] *Cap.* 11. *eod. tit. in* III. *Compil.*

EDoceri [m] poftulaftis [n] à nobis, utrùm per Literas adversùs Abbates (nulla mentione habita de fuis Conventibus) impetratas, teneantur Abbates ipfi fuper caufis (quæ ad Conventus pertinent & eofdem) ipfis querelantibus refpondere: ac licèt inhibita fit appellatio, per appellationis objectum poffint (ne refpondeant) fe tueri. † Super quo duximus refpondendum, quòd (nifi alia caufa rationabilis fuffragaretur) per appellationem fe tueri non poffunt, quominus debeant autoritate Literarum hujufmodi legitimè refpondere: cùm ex officio fuo teneantur Congregationum fuarum negotia procurare, nifi fortè Abbatis & Conventûs negotia effent omnino difcreta.

¶ Pith. [33] *Præmonftratenfi.*] Laudunenfis diœcefis.

XXII. Idem Archiepifcopo & Magiftro VV. Canonico Magdeburgenfi [34]. [ann. 1209. *Româ in Germaniam.*]

[o] *Cap.* 12. *eod. tit. in* III. *Collect.*

[p] *al.* Heronenfis *al.* Heriafenfis.

Proceffus factus per Literas fubreptitias irritatur: fed factus contra formam Refcripti, irritus nuntiatur.

CUm dilecta [o] in Chrifto filia R. cuftos Hefienfis [p] [35] Ecclefiæ, ac procurator G. Monialis, fuper electionibus in eadem Ecclefia celebratis, litigaverint aliquamdiu coram nobis. *Et infrà.* Deprehendimus Literas ad Abbatem de Remech. [q] [36] & fuos Conjudices impetratas, per fubreptionem [r] obtentas, cùm in eis illius articuli, videlicet [f] de fubtractorum refignatione, fuerit præter confcientiam noftram cognitio demandata, qui, in prioribus Literis ad Scholafticum Hildefenfem [t] [37] & Conjudices fuos obtentis, infertus fuerat, de quibus in fecundis Literis mentio non fiebat: & ideò, quod ipfarum Literarum occafione dignofcitur attentatum, duximus irritandum. Dictum infuper Scholafticum & Conjudices fuos invenimus minùs providè proceffiffe. Cùm enim in Literis noftris eifdem principaliter mandaretur, ut ad prædictam Ecclefiam perfonaliter accedentes, perfonæ idoneæ adminiftrationem committerent Abbatiæ, cui ad opus ejus fieret hinc inde refignatio fubtractorum: ipfi formam Mandati Apoftolici tranfponentes, illo capitulo prætermiffo, de aliis articulis inordinatè plurimùm cognoverunt: propter quod proceffum ipforum contra noftri formam Refcripti ac Juris ordinem attentatum, irritum decernimus & inanem. † Ideóque mandamus, quatenus G. & quibufdam aliis Sororibus Ecclefiæ (ficut juftum fuerit) reftitutis, & formâ Mandati noftri exactâ diligentiâ obfervatâ, in negotio ipfo ratione prævia procedatis.

[q] *al.* Reveane.

[r] *id eft*, tacendo verum, vel exprimendo falfum.

[f] *fic legendum:* in ver. de fubjectorum refignatione, vel fubtractorum reftitutione.

[t] Midonenfem.

¶ Pith. [34] *Magdeburgenfi.*] Magdaburgenfi.

[35] *Hefienfis.*] Herifienfis. *al.* Herefuenfis. *Centur.* 13. 661.

[36] *De Remech.*] Legend. *Remen.* al. *Remeshufen.*

[37] *Hildefenfem.*] Legend. *Hildefemenfem.*

XXIII. Idem. [ann. 1209. *Româ in Galliam, ni fallor.*]

Valet fecundum Refcriptum, licèt de primo non faciat mentionem, quo uti noluit impetrans intra annum.

[u] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.*

PLerumque [u] contingit, quòd aliqui, noftris Literis impetratis, illis uti multo tempore poftponentes, tum demum eas exhibent, cùm aliarum autoritate ab eis, contra quos primitùs Literas impetrarunt, cœperint conveniri: dicentes pofteriores Literas non valere, utpote non facientes de prioribus mentionem. † Cùm igitur non fit malitiis hominum indulgendum, ftatuimus, ut fi quis noftras Literas impetrans, intra annum poftquam copiam Judicum habuerit, ex malitia vel negligentia poftpofuerit uti eis, autoritate pofteriorum Literarum valeat conveniri, licèt in ipfis nulla de prioribus mentio habeatur.

XXIV. Idem Rotomagenfi Archiepifcopo. [ann. 1211. *Româ in Galliam.*]

Si à Delegato aliquid mandatur Ordinario, debet humiliter exequi. Sed fi alius Delegatus per alias Literas poft executionem mandat contrarium, vel fi ante executionem innotuerit Ordinario, inter Delegatum qui mandavit, & alium, contentionem effe de jurifdictione, faciat fibi utrarumque Literarum copiam exhiberi, non ut jurifdictionaliter cognofcat, fed ut fe informet, an per fecundas revocentur primæ; & fi primæ revocentur, exequatur fecundum Mandatum. Si autem non revocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur fecundum Mandatum, donec contentio de jurifdictione terminetur. Abb. Sic.

[x] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[y] Quòd fi non fecerit, poterit compelli ad exequendum. *c. paftoralis. inf. de off. Delegat.*

CUm [x] contingat. *Et infrà.* Præterea cùm quidam fuper aliquo litigantes, ad diverfos Judices Literas impetrant, quorum quidam obtenti à Parte altera tibi mandant ut Partem adverfam denunties excommunicationis fententiæ fubjacere, aliis Judicibus poftmodum tibi injungentibus ut eamdem denunties abfolutam: quæris, an utrifque, an neutris, vel alterutris faltem obedire debeas in hac parte. † Super quo tuæ prudentiæ refpondentes, credimus diftinguendum, an cùm primum Mandatum recepiffe dignofceris; tibi forfan innotuerit inter illos & alios fuper jurifdictione difcordiam fufcitatam, an fuper hoc nihil omnino fcivifti. Et quidem fi fuper contentione hujufmodi nihil tibi penitùs innotefcat, cùm primum Mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni [y] mandare. Sed fi poftea contrarium tibi ab aliis demandatur, tunc Literarum ad utrofque à Sede Apoftol. obtentarum copiâ poftulatâ, (quas tibi autoritate Præfentium diftrictè præcipimus exhiberi) fi ex ipfarum tenore deprehenderis evidenter, (ita quòd non fit aliquatenus hæfitandum) quòd Literæ, quæ ad illos, à quibus fecundum Mandatum receperis, impetratæ nofcuntur, expreffè revocent Literas aliorum; tu illud intrepidus exequaris, quod tibi fecundo loco mandatur. Si verò ex Literarum infpectione manifeftè tibi conftet, quòd Literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere Mandatum, per alias minimè revocantur, fecundum Mandatum nullatenus exequaris. Quòd fi fuper hoc tibi meritò fuerit dubitandum, ad exequendum fecundum Mandatum te procedere non oportet, donec juxta cujufdam noftræ Conftitutionis tenorem inter eos hujufmodi concertatio fopiatur. Et idipfum facere debes, fi, primo Mandato recepto & nondum executioni mandato, tibi forfan innotuerit, quòd inter fe fuper jurifdictione demandata cœperint difceptare. Ceterùm in his omnibus puram & providam te convenit intentionem habere, ne vel ad declinandum Mandatum dubitare te dicas, ubi dubitandum non eft; vel etiam ad exequendum te afferas effe certum, ubi certus effe non debes. Licèt autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his

te debeas habere: nulla tamen tibi attribuitur potestas, ut inter Delegatos, aut Partes de jurisdictione debeas judicare [z].

[z] Adde concord. *in l. qui procuratorem. in Glos.* 1. *ff. de procur.* & *in l. à Divo Pio.* & ibi Bartol. & Doctores. *ff. de re judic.*

XXV. Innocentius III. Magistro [a] [38] G. & P. de Firmisca. [ann. 1213. *Romæ in Galliam.*]

[a] *al.* Idem de Vallibus Magistro G. & P. de Fumusca. *al.* de Similis Canonico.

Quando in Rescripto plura narrantur diversos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solum probare, ad utrumque effectum consequendum.

OLim [b] ex Literis Sancti Nicasii Remensis [c], Sargiensis [39] & Vallis Regiæ Abbatum fuit nostris auribus intimatum, quòd cùm ad eos semel & iterùm à nobis Literæ processissent, super eo videlicet quòd P. Clericus Sancti Remigii, Parœciam de Salice [40] (quam R. de Clivo per interpositam personam sibi collatam fuisse proposuit) detinebat, ipsi Partes semel, secundò & tertiò citaverunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per se vel per Responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius Parœciæ sequestrari. Cúmque postmodum idem P. accedens ad eos se Juri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolvi: ipsi absolutionis literas concedentes, diem ei assignaverunt & locum, quibus coram eis, quod promiserat, adimpleret: qui diem & locum ex Literis illis radens, in loco [d] rasuræ scripsit, quòd ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant: quod coram duobus eorum tamdem (tertio sui absentiam excusante per literas) est confessus. † Nos igitur cùm tantæ temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret, vobis dedimus in mandatis, ut (si esset ita [e]) ipsi Præsumptori super dicta Parœcia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Clivo assignaretis eamdem cum fructibus sequestratis. Verùm sicut vos per vestras nobis literas intimastis, cùm dictus R. rasuram præfatam coram vobis per testes idoneos probavisset, & ob hoc postulasset sibi dictam Ecclesiam assignari: vos utrùm clausula illa [f] (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantùm rasuræ deberet intelligi, dubitastis. † Nos igitur respondemus, quòd clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc ut ipsi R. præfata Ecclesia conferatur: quia licèt vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super Ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem hujusmodi perpetravit; non tamen propter hoc eadem Ecclesia est adversario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

[b] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[c] *al.* Remanensis; Saginensis. *al.* Signiaceñ. & est Diœcesis Remen. *al.* Sergin.
[d] *al.* in locum rasuræ rescripsit.
[e] Adde quòd si ista clausula desit in aliquo Rescripto, illud præsumitur esse falsum. Archidiac. & DD. *in c. cordi. de app. in 6.*
[f] Vos de clausula, *si ita est.*

¶ Pith. [38] *Idem Magistro.*] Leg. *Idem S. de Vallibus Magistro G. & P. de Finalano.*
[39] *Sargiensis.*] Igniacensis. *Signy:* S. Nicasii Remens. Signiac. & Vallis Regiæ, *Taxa Benef.*
[40] *De Salice.*] Leg. *de Semiscano.*

XXVI. Idem Episcopo Imolen. [ann. 1214. *Romæ in Flaminiam sive Romandiolam.*]

Non valet Rescriptum super restitutione Beneficii impetratum, quod de causa excommunicationis & amotionis impetrantis non facit mentionem.

DIlectus [g] filius Abbas Sancti Stephani Bononiensis, per suas nobis literas intimavit, quòd cùm ipse (cui visitationis officium in Civitate ac Diœcesi Bononiensi commisimus) B. & A. Presbyteros ab Ecclesiis suis (propter eorum graves & manifestos excessus) duxerit amovendos: iidem super restitutione sua nostras ad te in communi forma Literas impetrarunt, de amotionis suæ causa, & excommunicationis [h] quâ tenentur astricti, nullam facientes penitùs mentionem. [*Et infrà* α.] † Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus (si est ita) Literas ipsas tamquam per veri suppressionem obtentas, viribus carere decernas.

[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[h] sententia, *in quibusdam antiquis.*

[α *Procuratoribus igitur vicinorum & Ecclesiarum ipsarum exceptiones in tua præsentia proponentibus antedictas tu supersedendum hujusmodi negotio decrevisti, donec super hoc nostræ voluntatis beneplacitum recepisses.*]

XXVII. Idem Episcopo Veratisamensi [i] [41]. [an. 1214. *Romæ in Germaniam sive Poloniam.*]

[i] *al.* Vratismensi.

Per Literas Justitiæ non tenetur Episcopus providere habenti perpetuam Vicariam, vel sufficiens patrimonium. Nec valent Literæ Gratiæ ad Beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam Vicariam. Hoc dicit comprehendendo utrumque intellectum.

POstulasti [k] per Sedem Apostolicam edoceri, utrùm alicujus Ecclesiæ perpetuo Vicario, de proventibus Vicariæ bonisque paternis habenti unde valeat commodè sustentari, tenearis per illam formam communem (*cùm secundùm Apostolum* [l]) in Ecclesiastico Beneficio providere.

† Ad quod sic duximus respondendum, quòd cùm per formam prædictam necessitatibus pauperum Clericorum (qui nullum sunt Ecclesiasticum Beneficium assecuti) Sedes Apostolica duxerit succurrendum, perpetuus Vicarius (nisi de Vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de hujusmodi Literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim Beneficio carere debet dici, cui competenter perpetuæ Vicariæ proventibus est provisum. Et pro habente Beneficii sufficientis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio Beneficio de levi non scribimus, quin faciamus de primo in nostris Literis mentionem.

[k] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[l] *Infrà, de præbend. c. cùm secundùm Apostolum.*

¶ Pith. [41] *Veratisamensi.*] Gratisiniensi: Uratislaniensi: Gratisinensi.

XXVIII. Idem in Concilio Generali [m] [42]. [an. 1215. *Romæ.*]

[m] Lateran. *c.* 37. *de liter. non impetrand. &c.*

Per Literas Apostolicas de hac Constitutione mentionem non facientes, non potest quis trahi ultra duas dietas extra suam Diœcesim, nisi de consensu Partium Literæ fuerint impetratæ. Hoc dicit usque ad §. *Sunt & alii.*

NOnnulli gratiâ Sed. Apostol. abutentes, Literas ejus ad remotos Judices impetrare nituntur, ut Reus fatigatus laboribus & expensis, liti cedere, vel importunitatem Actoris redimere compellatur. † Cùm autem per Judicium injuriis aditus patere non debeat, (quas Juris observantia interdicit) statuimus, ne quis ultra duas dietas extra suam Diœcesim per Literas Apostolicas ad Judicium trahi possit, nisi de assensu Partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac Constitutione fecerint mentionem.

Non valent Literæ ad lites impetratæ sine speciali mandato Domini, nisi impetrentur per conjunctam personam.

§. 1. Sunt & alii, qui se ad novum genus mercimonii convertentes, ut vel sopitas possint suscitare querelas, vel novas immittere quæstiones, fingunt causas, super quibus à Sede Apostolica Literas impetrant absque Dominorum mandato: quas vel Reo (ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur) aut Actori (ut per ipsas adversarium indebita molestatione fatiget) venales exponunt. † Cùm autem lites restringendæ sint potiùs quàm laxandæ, hac generali Constitutione sancimus, ut, si aliquis super aliqua quæstione de cetero sine speciali mandato Domini Literas Apostolicas impetrare præsumpserit, & Literæ illæ non valeant, & ipse tamquam falsarius puniatur: nisi fortè de illis personis extiterit, à quibus non debet exigi de jure mandatum.

¶ Pith. [42] *Generali.*] Legend. *Idem ex Concilio Lateranensi II.*

XXIX. Honorius III. Cantuariensi [43] Archiepisc. & Conjudicibus suis. [c. an. 1220. *Romæ in Angliam.*]

Si occasione duorum Rescriptorum, unius scilicet in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur, non Judex super principali, sed Deputatus super appellatione, cognoscere debet de validitate appellationis.

DIlectus filius I. Sarracenus Clericus exposuit coram nobis, quòd cùm Jordanus Clericus Dumeliensis [n] [44] ipsum super Ecclesia Sancti Nicolai Dumeliensis coram vobis autoritate Literarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius I. fuit excipiendo propositum, quòd autoritate ipsarum Literarum non poterat conveniri, eò quòd ultra duas dietas à Diœcesi, (ubi prædicta Ecclesia erat) contra statuta Concilii Generalis (de quo in eisdem Literis non fiebat mentio) distabatis [o]. Et quia hujusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in causa (pro eo quòd idem I. [p] in Rophensi & Eliensi Diœcesi Beneficia obtinet, quasi ex hoc domicilium intelligeretur habere) ipse ad nostram Audientiam appellavit. [*Et infrà* α.] Cúmque idem I. appellationem interpositam prosecutus, ad Eboracen. Archiepiscopum & ejus Collegas super præmissis Literas impetrasset: vos in causa ipsa nihilominus procedentes, eisdem Judicibus ne in commisso sibi procedant negotio, inhibetis. † Quocirca mandamus, quatenus (si est ita) causæ supersedeatis eidem, cùm non vos, sed dicti Judices cognoscere habeant, ad quos jurisdictio debeat pertinere.

[n] *al.* Dumensis. *al.* Dunediensis.
[o] *in nonnullis manuscr. legitur*, citabatis.
[p] Jordanus.

[α *Vos ejusdem appellatione contempta Partem alteram mittendam in possessionem ejusdem Ecclesiæ, causâ custodiæ, decrevistis.*]

¶ Pith. [43] *Cantuariensi.*] Leg. *Magunt. Cap.* 17. *de appell.* Vid. Privileg. Cantuar. art. 34.
[44] *Dumeliensis.*] Leg. *Dunelmensis:* V. *Dulmensis.*

XXX. Idem Episcopo [45] & Archidiacono Legion. [circ. an. Chr. 1220. *Romæ in Galliam.*]

Si plures impetrant in eadem Ecclesia, statur datæ, ut primus impetrans præferatur, & solus admittatur. Ita communiter summant Doctores. Et procedit istud Summarium, secundùm opinionem communem, quæ hodie invaluit propter Jura nova.

CApitulum Sanctæ Crucis Cameracensis exhibita nobis petitione monstravit, quòd Callimacho [46] Clerico super Præbendali Beneficio in eorum Ecclesia obtinendò, Literas nostras ad eos priùs monitorias & demum præceptorias impetrante, B. Clericus contra eos super consimili Beneficio in eadem sibi Ecclesia conferendo, ad I. Archiep.

Archiep. [47] Tornac. & ejus Collegas de prædictis Literis non habita mentione, executorias à nobis Literas impetravit: qui poft appellationem ad nos interpofitam, in eos fufpenfionis & excommunicationis fententias protulerunt: ac dictus C. [q] fuper executione Mandati pro eo facti, ad alios obtinuit Scripta noftra: qui tulerunt fufpenfionis & excommunicationis fententias in eofdem. † Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in Canonicum & in Fratrem, affignatoque fibi Beneficio Præbendali, qui ad eos prius Mandatum Apoftol. reportavit, præfatas fententias juxta formam Ecclefiæ relaxetis: alteri fuper Præbendali Beneficio in eadem Ecclefia filentium imponentes.

[q] dictus R.

[*α Unde nobis humiliter fupplicavit, ut cùm in eadem Ecclefia tantùm* XII. *fint Præbendæ, & ob hoc non fine magno gravamine fimul providere poffunt, utrique faceremus eafdem fententias relaxari, & provideri alteri eorum in eadem Ecclefia de Præbenda, præfertim cùm in utrifque Literis claufula illa continetur inferta:* nifi de mandato noftro eadem Ecclefia foret in alterius receptione gravata.

¶ PITH. [45] *Idem Epifcopo.*] *Legend.* IDEM Abbati & Priori S. Projecti, & Joanni de Villa Canonico S. Auguftini Novicen. *V.* Abbati S. Petri & H. Canonico Noviom. IDEM Cameracenfi Epifc. & Archidiac. Legio. *al.* Leodienf.
[46] *Callimacho.*] Legend. *Renaldo.*
[47] *Archiep.*] Legend. *Archidiaconum.*

XXXI. HONORIUS III. Bituricen. Archiep. Apoft. Sed. Leg. [circ. ann. 1223. *Româ in Galliam.*]

Si habens Literas Papæ ad Beneficium, eis propter annuam penfionem renuntiat, non valent Literæ Beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.

AD audientiam noftram, te fignificante, pervenit, quòd quidam Clerici obtentis à Sede Apoftolica Literis fuper provifione fua in aliquibus Ecclefiis tibi fubjectis, recipientes ab eis annuas penfiones feu alia Beneficia, ab eorum impetitione defiftunt, renuntiantes beneficio Literarum. [*Et infrà α.*] † F. t. mandamus, quatenus eos qui poft Literas taliter venditas, alias (de illis mentione non habita) impetrabunt de cetero, vel hactenus impetraverint: carere decernas commodo earumdem, & Ecclefias non permittas earum occafione vexari: revocando in irritum, fi quid earum prætextu inveneris effe factum.

[*α Demum ad Sedem Apoftolicam accedentes fuper fua provifione obtinent alias Literas ab eadem, de Literis anteà impetratis non habita mentione, & fic gratiâ Apoftolicæ benignitatis abutentes, Ecclefias multipliciter inquietant. Ne igitur tales de fua circumventionis aftutia glorientur,*]

XXXII. GREGOR. IX. Mediolanenfi Archiepifcopo. [circ. ann. Chr. 1227.]

Receptus per Literas Apoftolicas, licèt Præbendam expectet: per alias Literas hoc fupprimentes, in alia Ecclefia recipi non debet. Hoc dicit inhærendo verbis Literæ.

IN noftra propofuifti præfentia, quòd nonnulli Clerici à Sed. Apoft. plures Literas (non tamen alias de aliis mentionem facientes) impetrant fraudulenter, quòd in pluribus Ecclefiis admittantur: ficque aliquando in aliis recepti, licèt nondum in eis Ecclefiafticum Beneficium fint affecuti: alias Ecclefias fuper receptione fua nihilominus impetunt & moleftant [r]. *Et infrà.* † Mandamus quatenus eos Clericos Ecclefiis, in quibus recepti funt; faciens effe contentos, non permittas alias ab eis occafione Literarum hujufmodi moleftari, nifi de receptione fortè fua expreffam fecerint mentionem.

[r] Vide *l.* 1. §. *fed & fi quis. ff. de Carb. ed. & ff. de lib. cauf. l. ordinata.*

XXXIII. IDEM Epifcopo Silvanectenfi, & Abbati Caroliloci [f] [48]. [c. an. Chr. 1228. *Româ in Galliam.*]

[f] *in multis antiquis ita,* & Abbati Compendien.

Non valet Refcriptum, quod Procurator revocatus & de hoc certificatus, extra Judicium impetravit: fecus tamen fi in Judicio; dummodo revocatio ad notitiam Adverfarii vel Judicis non pervenit. Hoc dicit, fecundùm lecturam magis communem.

EX parte Decani, & Capituli Laudunenfis fuit propofitum, quòd cùm ipfi autoritate Apoft. indulgentiæ in nobilem virum I. excommunicationis fententiam protuliffent: Procuratoribus Partium propter hoc ad Sed. Apoft. accedentibus, & lite fuper diverfis articulis conteftata, nos caufam vobis commifimus terminandam: hoc adjecto, ut non obftarent Literæ præter affenfum Partium impetratæ. Dictus autem Nobilis citatus propofuit, quòd per illas Literas procedendum non erat, ex eo quòd V. qui eafdem Literas impetraverat, falfus extiterat Procurator, cùm ipfe ante impetrationem Literarum ipfarum propter fufpicionem, quam contra eumdem conceperat, Mandatum fibi traditum revocaffet. Eis igitur proponentibus ex adverfo, quòd ad nos vel ad ipfos hujufmodi revocatio non pervenit, vos quòd deberetis per Literas ipfas procedere, per quamdam interlocutoriam protuliftis. *Et infrà.* Petente itaque Procuratore ipforum, ut infpiceretis prædictam indulgentiam, Procurator ipfius Nobilis ex adverfo refpondit, quòd non erat per jam dictas Literas procedendum, exhibens alias quafdam pofteriùs impetratas, inter alia continentes, ut fi de Partium voluntate procederet, caufam terminaretis eamdem: alioquin ipfam fufficienter inftructam remitteretis ad Sed. Apoft. examen, cum indulgentia memorata. Quas Literas ipfi eo non valere dicebant: quia per eumdem V. & poft revocationem Mandati fuerant impetratæ. † Quia verò juxta Generalis ftatuta Concilii, Apoft. Literæ, quas fine fpeciali mandato Domini quis impetrat, valere non debent, nifi fit de illis perfonis à quibus non eft exigendum de Jure Mandatum: Mandamus quatenus fi revocatio Mandati ad Procuratorem pervenit (cùm minùs valere debeant Literæ quæ impetrantur ab illo, à quo mandatum Dominus revocavit) in negotio [t] juxta priorum continentiam Literarum, non obftantibus pofterioribus, procedatis.

[t] *In uno antiquo,* in negotio ifto.

¶ PITH. [48] *& Abbati Caroliloci.*] Ex Ordin. Cifter. Diœcef. Silvanect. *V.* 2. Compendien.

XXXIV. IDEM Decano & Magiftro G. Canonico Leodienfi. [an. Chr. 1228. *Româ in Galliam.*]

Refcriptum impetratum contra hominem alicujus Diœcefis, non extenditur ad hominem ejufdem nominis alterius Diœcefis.

SIgnificante V. nos noveris accepiffe, quòd cùm R. contra V. Remenfis Diœcefis fuper quibufdam pannis & aliis, ad Judices Literas impetraffet, idem V. excipiendo propofuit, quòd cùm idem non de Remenfi, fed de Leodienfi Diœcefi exifteret, per hujufmodi Literas (cùm de Diœcefi Leodienfi non facerent [u] aliquam mentionem) convenire de Jure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem hujufmodi admittere denegarunt, noftram Audientiam appellavit [x]. † Ideóque mandamus, quatenus fi eft ita, revocato in irritum, &c.

[u] faceret.

[x] Vide & *l. à procedente.* & *ibi* Bart. *C. de dilat.*

XXXV. IDEM Priori Sancti Laudinenfis [49] & Succentori Rotomagenfi. [circ. ann. 1228. *Româ in Galliam.*]

Per Refcriptum impetratum contra homines Diœcefis, non poffunt conveniri homines Civitatis.

ROdulphus [50] Clericus Rector Ecclefiæ Sancti Chriftophori de Civitate Sagienfi, fua nobis infinuatione monftravit, quòd cùm Magifter R. eum per quafdam Literas contra Epifcopum Sagienfem, & quofdam alios Sagienfis Diœcefis, fuper reditibus & rebus aliis impetratas à nobis coram Judicibus fuper eadem Ecclefia per generalem claufulam (*quidam alii*) conveniffet, idem Rector propofuit excipiendo, quòd cùm effet de civitate Sagienfi, & fub eadem claufula nullus de Civitate ipfa intelligatur inclufus, conveniri non poterat per eamdem. Et quia dicti Judices exceptionem hujufmodi recufarunt admittere, noftram Audientiam appellavit. † Ideóque mandamus, quatenus fi eft ita, revocetis in irritum, &c.

¶ PITH. [49] *S. Laudinenfis.*] *S. Laud.* V. *Laudi.* 2.
[50] *Rodulphus.*] Odofred. in *l. qui ex viro, ad Municipalem.* fcribit hoc Caput effe fine ratione.

XXXVI. IDEM Abbati Sancti Jacobi. [circ. ann. Chr. 1229. *Româ in Galliam Belgicam.*]

Si conveniendus per claufulam, moriatur re integra, fucceffor conveniri non poteft.

SIgnificavit nobis Comitiffa Namurenfis [51], quòd cùm mortuo Comite fratre fuo, ipfa in ejus fucceffèrit Comitatu, G. & B. per quafdam Literas Apoftolicas contra Tullen. Epifcopum, & quofdam alios Clericos & Laicos impetratas, eam coram Judicibus (ad quos obtentæ fuerant) fuper quadam fumma pecuniæ, quam eidem fratri fuo fe mutuaffe dicebant, per illam generalem claufulam [52], *quidam alii*, (quia in prædicto Comitatu fucceſſerat) convenerunt. Excipiente itaque Procuratore fuo, quòd cùm adhuc frater ejufdem mulieris viveret, quando eædem Literæ impetratæ fuerunt, nec per ipfas, dum viveret, fuerat ad Judicium evocatus, earum autoritate non poterat conveniri. Et quia Judices exceptionem non admittebant ipfius, noftram Audientiam appellavit. *Et infrà.* † Ideóque mandamus, quatenus fi eft ita, revocato in irritum, &c.

¶ PITH. [51] *Namurenfis.*] *Namurcenfis* Vaffel. 337. Meyer 71. 72.
[52] *Generalem claufulam.*] *Cap.* 2. *de refcript. in* 6.

XXXVII. IDEM Abbati Sancti Victoris. [circ. ann. 1229. *Româ in Galliam.*]

Non valent Literæ executoriæ, in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceffiffe.

EX infinuatione Epifcopi Ambianenfis accepimus, quòd I. Clericus fuper ejus provifione ad ipfum præceptorias, & poftmodum ad vos [y] executorias contra eum Literas impetravit. *Et infrà.* † Quocirca mandamus, quatenus fi nullæ monitoriæ fuper hoc præcefferint, executoriis fuperfedeatis eifdem, dummodo eædem executoriæ de monitoriis

[y] ad: duos loquitur, ad Abbatem & Epifcopum. Ne putes erratum

fecerint mentionem: alioquin in executionis negotio juxta directum ad vos pro ipso Mandatum, ratione prævia procedatis.

esse, & pluralis locutio duorum numero consistere potest. IV. q. 3. §. *ubi numerus.* verùm rectiùs loquitur Abbati S. Victoris, & Collegio, aliàs non subaudiretur in plurali. *c. quàm gravi. infr. de crim. falsi.*

XXXVIII. Gregor. IX. Noviensi [53] Episcopo. [c. an. 1229. *Romà in Galliam.*]

Cessantibus clausulis, in dubio Papa non intendit gravare eumdem Collatorem super provisione duorum: ideò secundus Impetrans repellitur, sive primus expectet, sive sit jam gratiam consecutus. Hoc dicit secundùm intellectum Gloss.

MAndatum Apostolicum ad te directum, ut Magistrum S. faceres in Canonicum recipi & in Fratrem Novien. Ecclesiæ, si pro alio ibidem non scripsimus, qui hujusmodi gratiam prosequatur, alio jam Beneficium per nostras Literas obtinente, prosequi non teneris: cùm super receptione duorum gravandi Ecclesiam antedictam non fuit intentio Mandatoris.

¶ Pith. [53] *Noviensi.*] Legend. *Noviom.*

XXXIX. Idem. [circ. ann. 1229. *Romà* fortè *in Galliam.*]

Ecclesia, in qua Papa primus dedit monitorias, & secundus executorias: per primum, non per secundum intelligitur gravata.

LIteris Apostolicis ad vos directis, ut G. Clericum reciperetis in Canonicum & in Fratrem, nisi pro alio fuisset per nos Ecclesia vestra gravata, Mandatum nostrum vos exequi volumus & mandamus: non obstante, quòd T. Subdiaconum per nostras Literas executorias recepistis, qui à bonæ memoriæ H. præ. nostro monitorias impetravit; cùm factum præ. nostri potiùs, quàm nostrum fuerimus prosecuti [z].

[z] executi.

XL. Idem. [circ. an. 1229. *Romæ.*]

Diœcesanus, cui scribitur, ut in Diœcesi sua, ubi pro alio scriptum non est, provideat & faciat provideri, non potest id exequi circa Beneficium spectans ad collationem alterius, jam pro alio gravati.

ABbatem, qui Mandatum Apostolicum jam recepit, ut S. Clerico in aliqua Ecclesiarum sui Monasterii provideret, & per Literas generales ad Diœcesanum Episcopum obtentas, ut in Diœcesi sua (ubi pro alio scriptum non esset) faceret provideri, cogi Juris ratio non permittit, nec super conferendis Ecclesiis, aut Beneficiis aggravari, etiamsi facultatem habeat Diœcesanus per easdem Literas providendi.

XLI. Idem. [circ. an. 1229. *Romæ.*]

Per Rescriptum directum excommunicatori, ut absolvat excommunicatum, si contra Concilium eum excommunicavit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, sed executoribus cognitio demandatur.

AB excommunicato, qui contra statuta Concilii [a] Generalis asserit se ligatum Literis ad excommunicatorem obtentis, ut (si est ita) sine difficultate absolvat eumdem, & aliis [b] deputatis Judicibus, qui (eo non parente) Mandatum Apostolicum exequantur: non excommunicatori, (qui de facto suo in hoc certus esse debet, licèt in hoc deferatur eidem) sed illis cognitio demandatur.

[a] Later. sub Innoc. III. *cap.* 47.

[b] & aliis sibi Judicibus deputatis.

XLII. Idem. [circ. an. 1229. *Romæ.*]

Si impetrans Rescriptum ad Beneficium, dixit se non Beneficiatum, cùm tamen haberet Beneficium, licèt exiguum, non valet Rescriptum.

SI proponente aliquo nondum se Beneficium Ecclesiasticum assecutum, super provisione ipsius (licèt minùs competens obtinentis) Rescriptum Apostolicum de hoc mentionem non faciens, impetretur, illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

XLIII. Idem Episcopo Parisiensi. [circ. an. 1229. *Romà in Galliam.*]

Abutentes Rescripto Apostolico in casibus hic enumeratis, privantur commodo Rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis Adversario.

QUia nonnulli diversis modis Literis Apostolicis abutuntur: statuimus, ut quicumque obtentas sub nomine suo Literas aliis ejusdem nominis tradunt, qui quos volunt, fatigant indebitè per easdem, & qui eas tali modo recipiunt, quique illos contra quos nihil habent quæstionis, faciunt in Judicium evocari: aut Literas ipsas ad futuras trahunt controversias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ; seu quemquam super uno negotio, vel etiam malitiosè super pluribus personalibus actionibus, quæ sub uno Judice possent tractari commodiùs, per varias Literas coram diversis Judicibus trahunt, ut laboribus fatigatus & sumptibus, vel compellatur componere, vel cedere juri suo: aut Reus Actorem eodem tempore ad diversa loca, vel indeterminatè ad villam quæ commune cum pluribus ejusdem Provinciæ villis habet vocabulum, citari procurat; ut, dum non comparuerit, excommunicetur quasi contumax, & sic eum à sua intentione repellat: earumdem Literarum commodo careant [c], & Adversariis in moderatis expensis ac damnis; quæ propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnentur.

[c] adde generaliter de actib. qui infirment Rescriptum *l.* 1. *C. si contra Jus vel util. pub.*

DE CONSUETUDINE.

Titulus IV.

I. Gregorius I. in Registro [a]. [an. 591. *Romà in Siciliam.*]

[a] *lib.* 1. *epist.* 64. *ad Felicem Episcopum Messanensem, & Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, debet Judicis officio tolli. Hoc dicit secundùm intellectum magis singularem.

COnsuetudines [1], quæ Ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur, nostra nos decet consideratione remittere.

¶ Pith. [1] *Consuetudines.*] Neubrig. 3. 20. 280. Crantz. lib. 1. Histor.

II. Innocent. III. Archiep. & Capit. Lugdunensi [2]. [an. 1199. *Romà in Daniam.*]

Ex consuetudine potest introduci actus sive solennitas, per quam sine apprehensione reali transfertur possessio rei absentis. H. d. & est casus singularis, secundùm Abbatem Sicul.

EX literis [b] [3] [*Et infrà α.*] Si verò aliquis possessiones aliquas Claustris, vel aliis religiosis locis, in bona valetudine, vel ultima voluntate, pro suorum vult remedio peccatorum conferre: hanc conferendi formam esse proponis, quòd in hujusmodi donationibus modicum terræ consuevit in manu accipere, vel in extremitate [c] pallii quod manu prælatæ [4] Ecclesiæ sustinetur, aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audientium [sub dicta forma] quæ *Scotatio* [5] vulgariter appellatur. [*Et infrà β.*] † Discre. vestræ mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis Claustris, Ecclesiis vel quibuslibet locis religiosis piè conferuntur, vel etiam sunt collata, faciatis irrevocabiliter observari, cùm hujusmodi signum, quod *Scotatio* dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit evidens argumentum.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] *in quibusdam recentiorib. ita, sed malè, meo judicio,* vel in extremitate pallii manu Prælati Ecclesiæ, &c.

[*α Quas tu nobis, Frater Archiepiscope, destinasti, intelleximus manifestè, quòd Regnum Daciæ, quantùm ad ea quæ ad Jus Fori contingunt, Consuetudinibus suis & Institutionibus Regum suorum omnino regatur. Unde nullum usum testamentorum illius Provinciæ hominibus contingit habere, qui alibi in ultimis decedentium voluntatibus secundùm Legalem observantiam custoditur.*]

[*β Verum quia hujusmodi donatio malitiosè à quibusdam cavillatoribus, sicut asseris, impeditur, à nobis humiliter postulasti, ne loca religiosa & Ecclesiæ, quibus multæ possessiones sub scotatione hujusmodi sunt collatæ, ab aliquibus possint vel debeant temerè perturbari, paterna debemus solicitudinè providere. Nolentes igitur ut tales Constitutiones, quas diuturnitas temporis, ut asseris, observavit, & usus Consuètudinis approbatæ hactenus retinuit, temeritate qualibet infirmetur:*]

¶ Pith. [2] *Lugdunensi.*] Leg. *Lundensi: Londonensi*, Ant. Aug. Lundon. Civitas est Daniæ.

[3] *Ex literis.*] Extat integra p. 174.

[4] *Prælatæ.*] Leg. *Prælati.*

[5] *Scotatio.*] Leg. *Scrutatio.* Florileg. Saxonic. Scot *dicitur quod ex diversis rebus in unum acervum aggregatur.* Fauc. 425. vet. Glos. Saxon. Vinc. 30. 131.

III. Idem Episcopo Pictaviensi [d] [6]. [an. 1198. *Romà in Galliam* vel *Venetiam.*]

[d] *al.* Parisiensi. *al.* Pataviensi.

Non valet Consuetudo, ut in causis Ecclesiasticis dictum Populi pro sententia teneatur.

AD nostram [e] Audientiam noveris pervenisse, quòd in tua Diœcesi etiam in causis Ecclesiasticis Consuetudo minùs rationabilis habeatur, quòd cùm aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis utriusque Partis auditis; à præsentibus literatis & illiteratis, sapientibus & insipientibus, quid Juris sit quæritur, & quod illi dictaverint, vel aliquis eorum (præsentium consilio requisito) pro sententia teneatur. † Nos igitur attendentes, quòd Consuetudo, quæ Canonicis obviat Institutis, nullius debet esse momenti [f], cùm sententia à non suo Judice lata nullam obtineat firmitatem: ut in causis Ecclesiasticis subjectorum tuorum, postquam tibi de meritis earum constiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, autoritate tibi Præsentium (præmissa Consuetudine non obstante) concedimus facultatem [g].

[e] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[f] Text. est in *l.* 2. *in Glos. magna, & ibi Cy. c. quæ sit long. consuet. & in l. nemo alieno. in Glos. temporalis. ff. de reg. Jur.*

[g] liberam facultatem.

¶ Pith. [6] *Pictaviensi.*] *Pataviensi.*

IV. Idem L. [7] Vicario nostro [h] apud Constantinopolim constituto. [an. 1199. *Romà Constantinopolim.*]

[h] Idem Lucio Vicario, &c.

Consuetudo non potest operari, ut Clericus non Episcopus possit exercere ea, quæ sunt reservata ordini Episcopali. Et est casus notab. *Abbas.*

QUantò [8] de benignitate [i] [*Et infrà α.*] Pervenit *sanè* ad Audientiam nostram, quòd quidam simplices Sacerdotes apud Constantinopol. ea Sacramenta præsumunt Fidelibus

[i] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*

exhibere, quæ ab Apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata; ut est Sacramentum Confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manûs impositionem conferre: ad excusandas excusationes in peccatis, solam Consuetudinem prætendentes, [*Et infrà β.*]

† Di. t. mandamus, quatenus omnibus Presbyteris districtè prohibeas, ne talia de cetero sua temeritate præsumant: quæ, licèt non sint à Fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ Legem non habet [k]) omittere, quàm ut ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ Lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter conferantur; cùm umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

k *l. un. ff. de consuet. & l. non solùm. §. fin. ff. de excusat. tut.*

[α *Sed. Ap. locum obtines celsiorem, tantò tibi est sollicitiùs procurandum, ut te talem eidem exhibeas in negotiis peragendis, non declinans ad dextram vel ad sinistram, quòd non minùs re, quàm nomine vices Apostolicas gerere comproberis.*]

[β *Cùm diuturnitas temporis peccata non minuat, sed augmentet; quæ tantò graviora existunt, quantò infelicem animam diutiùs detinent alligatam. Volentes igitur hæc & alia, quæ oculos Divinæ Majestatis offendunt, de agro Dominico extirpari,*]

¶ PITH. [7] *L.*] *Lucio.*

[8] *Quanto.*] Concil. Florentin. de Sacrament. Sabellic. p. 740. Nicet. p. 268. Depos. p. 112. Egnat. *in Alexio.* Epist. Innoc. p. 521. & 522.

l *al.* IDEM N. Decano, &c.

V. INNOCENTIUS III. [l] Decano & Cap. Cenomanensi. [c. an. Ch. 1206. *Romà in Galliam.*]

m *Cap. 4. eod. tit. in III. Coll.*

CUm inter [m] vos ex una parte, & Canonicos Sancti Petri de Curia [9] ex altera, super eo, quòd dicti Canonici generale interdictum ab Episcopo vestro, vel à vobis in civitate Cenoman. positum non servabant, quæstio [10] vertebatur [n], [*Et infrà α.*] Procurator verò ipsorum proposuit quòd ipsa Ecclesia Sancti Petri à prima fundatione libera extitit & exempta: & de Consuetudine antedicta in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis campanis, alta voce, interdictis & excommunicatis exclusis, Divina officia celebrare. † Nos igitur cognito, quòd ex tali Consuetudine, si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ [11], ipsam de consensu Fratrum nostrorum duximus irritandam.

n verteretur.

[α *Ut utraque Pars eamdem causam sine debito terminarent, suum Nuntium ad Se. Ap. destinarunt. Partibus ergo in nostra præsentia constitutis per Procuratores idoneos eis audientiam præbuimus liberam & benignam. Et quidem Ecclesiæ vestræ proposuit Procurator, quòd cùm Cenomanens. Ecclesia suo loco & tempore pro excessibus secularis potestatis interdicto [12] voluit supponere civitatem Ecclesiæ Beati Petri de Curia tamquam suo capiti membrum non cohærens, campanis pulsatis, apertis januis, Divina officia celebrare aliis cessantibus non omisit. Cùm autem ven. F. n. Hostien. Episc. tunc in partibus illis Legationis officio fungeretur, iidem Canonici ad ejus præsentiam accedentes suam ei super hoc querimoniam exponere curarunt: quibus Partibus convocatis, & rationibus utriusque Partis diligenter auditis & cognitis: cùm Pars Ecclesiæ Sancti Petri per privilegia Sedis Apostolicæ non posset ostendere se munitam, imò ei firmiter constaret quòd ex superbia potiùs ad hoc quàm ex causa rationabili duceretur, sententialiter definivit, quòd cùm in civitate Cenomanensi positum esset interdictum, illud eadem Ecclesia observaret, vinculo quoque excommunicationis, ac pœnæ ordinis ac beneficii eos supponens, qui sua ducerent sententiæ resistendum. Postmodum verò cùm propter quosdam excessus secularis potestatis tota Cenomanensis civitas supponeretur Ecclesiastico interdicto, & ipsis Canonicis Sancti Petri denuntiatum fuisset ut à Divinorum celebratione cessarent, & observarent sicut aliæ ipsius civitatis Ecclesiæ interdictum; ipsi majorem temeritatem suæ audaciæ adjungentes, cum majori solennitate suum sunt officium executi, venire contra Legati sententiam non verentes.*]

¶ PITH. [9] *Sancti Petri de Curia.*] Sancti Petri de Curte, quæ est Capella Regis apud Cenomanensem urbem. *Saint Pierre de la Cour.* Sigeb. ann. 164. *aliàs* de Cultura.

[10] *Quæstio.*] Matth. Paris. 305.

[11] *Disciplinæ.*] *Caus.* XXIV. *quæst.* I. *c. quodcumque. & caus.* XXXIII. *quæst.* 2. *c. inter hæc.*

[12] *Interdicto*] Matth. Paris. 302.

VI. IDEM [13] Episcopo Heliensi. [an. Ch. 1208. *Romà in Angliam.*]

In attribuendis officiis novæ Dignitati, servatur Consuetudo vicinarum civitatum; quæ, si diversa fuerit, servabitur magis rationabilis, & alii non præjudicans.

o *Cap. 5. eod. tit. in III. Compil.*

CUm olim [o] Londonensis [14] Episcopus nostris auribus intimasset, quòd in sua Ecclesia proposuerat statuere Præcentorem, nos ejus precibus inclinati, ei licentiam concessimus Præcentorem hujusmodi ordinandi, dummodo in conferendis sibi reditibus nulli inferretur præjudicium: statuentes ut Præcentor taliter institutus, in sessionibus, processionibus & aliis, illam haberet in Londonen. Ecclesia Dignitatem, quam habent alii Præcentores in aliis Ecclesiis Anglicanis. [*Et infrà α.*] † Quocirca mandamus quatenus, si secundùm diversas Consuetudines locorum, diversas habere noveris Præcentores in Anglicanis Ecclesiis Dignitates, jam dictum Præcentorem illam habere facias in Londoñ. Ecclesia Dignitatem, eàque manere contentum, quam rationabilibus & approbatis Consuetudinibus Ecclesiæ salvis, sine præjudicio alieno poterit obtinere.

[α *Postmodum autem nostris fuit auribus intimatum, quòd licèt idem Episcopus dil. fil. G. in eadem Ecclesia instituisset Præcentorem, quod tamen à nobis fuerat de prælibata Dignitate statutum, biennio jam elapso exequi non curavit. Quapropter tibi dedimus in mandatis, ut illud, sublato cujuslibet contradictionis & appel. obstaculo, exequi non postponeres, contradictores per cens. Ecclesiasticam compescendo. Noviter verò dil. fil. Decanus & quidam alii Personatus habentes in Ecclesia memorata suam nobis transmisere querelam, quòd, cùm per Ecclesias Anglicanas Consuetudines sint diversæ, ac quidam Cantorum minorem, quidam verò majorem habeant Dignitatem, nec possint Dignitates eorum, cum sint variæ & repugnantes, convenire simul in unam; is, qui noviter est institutus in Ecclesia London. Præcentor non contentus eo quod habere potest sine præjudicio aliorum, occasione Literarum nostrarum quasdam ipsius Decani & aliarum Personarum ejusdem Dignitates Ecclesiæ sibi nititur in præjudicium eorum arrogare.*]

¶ PITH. [13] *Idem.*] *Eustatio.* Matth. Paris. 301.

[14] *Londonensis.*] Matth. Paris. 318.

VII. IDEM Conventui Corbien. Monasterii [p]. [an. 1208. *Romà in Germaniam.*] p *al. ita:* IDEM Conventui & Monasterio.

Non potest induci ex Consuetudine, ut quis possit dimittere Dignitatem sine superioris licentia; vel ut possit Electus administrare, non habita confirmatione à superiore.

CUm venerabilis [q] frater noster Episcopus Hostien. & L. Sanctæ Crucis Presbyter Card. in partibus Alemaniæ Legationis officio fungerentur [15], invenerunt Abbatem de Monasterio Hermionen. [16] quod ad Rom. Eccles. noscitur pertinere nullo mediante, ad Monasterium Corbien. quod est etiam Rom. Eccles. speciale, temeritate propria migrasse; licentiâ illud deserendi, vel confirmatione à nobis, vel ab ipsis qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habitâ, nec petitâ. *Et infrà.* Postmodum autem Nuntii ejus, ad defensionem ipsius, generalem illius terræ Consuetudinem allegarunt. † Cùm igitur hæc non tam Consuetudo quàm corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris est Canonibus inimica, ipsam mandamus de cetero non servari [r].

q *Cap. 6. eod. tit. in III. Compil.*

r Vide *l. rem non novam. C. de jud. & ibi* Petr. de Bel. Cyn. Bart. & Bald. *& l. 2. C. quæ sit long. consuetudo.*

¶ PITH. [15] *Fungerentur.*] Otto de S. Blasio 225. Ursperg. 310. Chron. Sclav. 4. 197.

[16] *Monasterio Hermionen.*] Hervald. Hervvordelen. A. Schafnab. 172.

VIII. IDEM Decano Salesbriensi [17], A. Archid. & Magistro P. Penetel. [18] Canonico Parisiensi [s]. [a. 1208. *Romà in Galliam.*] s *al.* Salesbien.

De Consuetudine potest induci, quòd una Ecclesia de gremio alterius teneatur sibi Prælatum eligere. Et Consuetudo est optima Legum interpres.

t *Cap. 7. eod. tit. in III. Compil.*

CUm dilectus [t] filius Guil. Andren. [19] Ecclesiæ Monachus, qui pro Clerico ejusdem Ecclesiæ se gerebat, & G. Procurator Monasterii Karofen. [20] super jure eligendi Abbatem in Andren. [21] Monasterio, & ejusdem electione in nostra præsentia adinvicem litigarent; idem Guil. electionem suam à Fratribus Andren. Ecclesiæ concorditer celebratam, autoritate Apostolica petiit confirmari: asserens tam de Jure Communi, quàm de privilegio speciali eis ab Alex. Papa concesso, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi autoritatem ad eosdem Fratres tantummodo pertinere. [*Et infrà α.*] Dictus verò Procurator proposuit ex adverso, quòd, cùm olim ad petitionem Patronorum Ecclesiæ à Morien. [u] Episcopo fuerit constitutum, quòd, si præfatus locus Divino munere adeò pullularet ut Prior aut Abbas constitueretur ibidem, electio ejus penes Fratres ejusdem loci, & Capitulum Karofen. penderet; & obtentu hujusmodi statuti sic fuerit longè retroactis temporibus observatum, ut Monasterio Andren. vacante, Andren. Fratres in Karofen. Capitulo aliquem de gremio Monasterii Karofen. sibi eligerent in Abbatem: electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quàm etiam contra Consuetudinem approbatam (quæ optima est Legum interpres) minùs canonicè attentata, meritò cassari debebat: [*Et infrà β.*] u Morinen.

† Quia nobis constitit electionem ipsam à Suspensis, & de Suspenso etiam celebratam, eam justitiâ cassavimus exigente. Ceterùm cùm supradictum statutum ita sanè posset intelligi, quòd per illud nec Juri Communi nec privilegio derogetur, ut videlicet ad sæpedictos Fratres electio spectet Abbatis, & ad Karofen. Capitulum confirmatio: mandamus quatenus si ex parte Karofen. Cœnobii talis fuerit Consuetudo probata, quæ Juri Communi præjudicet, in hac parte vos secundùm illam decernatis electionem Andren. Abbatis de cetero faciendam: alioquin Andren. Monachis jus eligendi Abbatem adjudicare curetis; ut sic de cetero liberam habeant facultatem, vel de gremio Ecclesiæ suæ vel etiam aliunde, per electionem canonicam eligendi personam idoneam in Abbatem præsentandam Karofen. Capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

[α *Nam de Jure Communi omnis Congregatio Monachorum eligere ſibi debet Abbatem: & in ejuſdem Alex. privilegio continetur, ut, obeunte Monaſterii Andren. Abbate, nullus ibi quâlibet ſurreptionis aſtutiâ ſeu violentiâ præponatur, niſi quem Fratres vel eorum pars conſilii ſanioris ſecundùm Deum & Beati Benedicti Regulam duxerint eligendum. A nobis quoque prædictis Fratribus dignoſcitur eſſe conceſſum, ut licitum ſit eiſdem, cùm Eccleſiam ſuam Abbate vacare contigerit, perſonam idoneam de gremio ejuſdem Eccleſiæ vel aliunde per regularem electionem ſibi præficere in Paſtorem Karoſen. Monaſterio præſentandam, ut ab ipſo confirmationem accipiat, & reverentiam, quam ei debet, impendat.*]

[β *Et mandari Fratribus antedictis, ut, juxta quod eſt hactenus obtentum, procederent ad electionem Abbatis.* Et infrà. *His igitur & aliis, quæ coram nobis utrimque fuere propoſita, perſpicaciter intellectis,*]

¶ PITH. [17] *Salesbrienſi.*] *Saleb.*
[18] *Penetel.*] Peverel. *Archidiacre de Brie.*
[19] *Andreñ.*] *Sandracenſis*, Ordin. S. Bened. Diœc. Nemanſ. *Martius* 406.
[20] *Karoſeñ.*] *Karroſenſ.* Ordin. S. Bened. Diœc. Pictav.
[21] *Andreñ.*] *Andreæ* extra Burgum, Ord. S. Bened. Diœc. Tornac.

IX. HONORIUS III. Pariſienſi [22] Capitulo [x]. [c. a. 1221. *Romà in Galliam.*]

[x] Papienſi, *leg.*

Capitulum ſine Epiſcopo ſtatuta, ſeu Conſuetudines novas facere, vel antiquas immutare non poteſt.

CUm Conſuetudinis uſúſque longævi non ſit levis autoritas, & plerumque diſcordiam pariant novitates: autoritate vobis Præſentium inhibemus, ne abſque Epiſcopi veſtri conſenſu immutetis Eccleſiæ veſtræ Conſtitutiones & Conſuetudines approbatas, vel novas etiam inducatis: ſi quas fortè feciſtis, irritas decernentes.

¶ PITH. [22] *Pariſienſi.*] *Papienſi.*

X. IDEM Majori & Burgen. de Rupella. [c. an. 1223. *Româ in Galliam.*]

Non valet Conſuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria diſſipandum.

EX parte veſtra fuit propoſitum [23], quòd, cùm in patria [24] veſtra ſervatæ ſint hactenus duæ Conſuetudines abuſivæ: una, quòd ſi indigena vel extraneus prodigalitatis vitio vel incuriâ, ſeu quocumque caſu alio, diſſipaverit vel amiſerit [25] bona ſua; bona uxoris ſuæ [26], tam mobilia quàm immobilia pro ſuæ voluntatis libito [y] alienat. [*Et infrà* α.] Et quòd, ſi vir ducat uxorem, quæ fide conjugii violatâ committat adulterium [27], nihilominus ipſa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit & improbè apprehendit, quæ potiùs privanda eſſet omnibus viri bonis: [*Et infrà* β.] † Tenore Præſentium declaramus vos non teneri ad hujuſmodi Conſuetudines [28] obſervandas.

[y] arbitrio. *vide text. in l. Labeo ait.* §.1. *ff. de pact.* & Bart. *in extrav. ad reprimendam.*

[α *Quare ſit interdum, ut, viro defuncto, mulier remaneat indotata, & ſuperſtites filii extremæ ſubjaceant incommodis paupertatis. Alia quoque Conſuetudo eſt non impariter reprobanda:*]

[β *Quare ſuper his vobis per Ap. Se. provideri humiliter poſtulaſtis. Nos igitur ſaluti & utilitati veſtræ conſulere cupientes,*]

¶ PITH. [23] *Propoſitum.*] Vincent. Belvac. *lib.* 31. *cap.* 127. Matth. Pariſ. 427.
[24] *Patria.*] *terra.*
[25] *Amiſerit.*] Add. *omnia.*
[26] *Uxoris ſuæ.*] Add. *quantumcumque laudabilis vitæ fuerit & honeſtæ.*
[27] *Adulterium.*] Add. *manifeſtè.*
[28] *Conſuetudines.*] Add. *tamquam Juri contrarias.*

XI. GREGORIUS IX. [cir. ann. Chr. 1229. *Romæ.*]

Conſuetudo non derogat Juri Naturali ſeu Divino, cujus tranſgreſſio peccatum inducit: nec Poſitivo, niſi ſit rationabilis & præſcripta.

CUm tantò ſint graviora [z] peccata, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam: nemo ſanæ mentis intelligit Naturali Juri (cujus tranſgreſſio periculum ſalutis inducit) quacumque Conſuetudine (quæ dicenda eſt veriùs in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licèt etiam longævæ Conſuetudinis non ſit vilis autoritas, non tamen eſt uſque adeò valitura, ut vel Juri Poſitivo debeat præjudicium generare, niſi fuerit rationabilis & legitimè ſit præſcripta.

[z] Vide B. Thom. 1. 2. *q.* 97. *art.* 2. & Dom. Sotum *l.* 1. *de Juſt. & Jure q.* 7. *art.* 2.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

TITULUS V.

I. INNOCENTIUS III. Decano & Cap. Senonenſ. [an. Ch. 1198. *Româ in Galliam.*]

Impoſtulabilis eſt qui violat interdictum. Hoc dicit quoad titulum: habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad titul.

AD hæc [a] in B Petro. [*Et infrà* α.] Cúmque de facili non poſſetis in unum locum & propoſitum convenire, ſed ad nos fuiſſet ab aliquibus appellatum, tamdem convenientes in unum, Altiſſiodorenſ. [1] Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulaſtis. Poſtulationem veſtram per Magiſtrum R. Præcentorem veſtrum, & per Abbatem S. Petri exponentes, & petentes ut faciendæ translationi pium præberemus aſſenſum [2]. Verùm, quoniam antequam idem Magiſter ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſet, nobis quaſi pro certo conſtabat, quòd idem Epiſcopus interdicti ſententiam non ſervaſſet: quod etiam idem Magiſter non negavit in Fratrum noſtrorum præſentia requiſitus à nobis, in ipſius Epiſcopi excuſationem allegans, quòd ſententiam latam ſervare nullatenus tenebatur; quæ ad ejus notitiam, nec per Literas noſtras, nec per Card. tunc Apoſt. Se. Leg. qui eamdem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris Mandatum vel Literas perveniſſet: [*Et infrà* β.] Quod nec ſufficit, imò nec proficit ad excuſationem prædicti Epiſcopi, cùm Cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolenniter ac publicè promulgavit: & eadem interdicti ſententia in regno Francorum jam à multis publicè cœperit obſervari, nec ſit neceſſarium cùm Conſtitutio ſolenniter editur aut publicè promulgatur, ipſius notitiam [b] ſingulorum auribus per ſpeciale Mandatum vel Literas inculcare: ſed id ſolum ſufficit, ut ad ejus obſervantiam teneatur qui noverit eam ſolenniter editam, aut publicè promulgatam: cùm & contra quoſdam, qui Sardicen. Concilium non ſervabant, tamquam illud non habuerint aut perceperint, canonica tradat autoritas, quòd eis non facilè facultas credendi tribuitur; cùm idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet, quòd in Altiſſiodoren. Diœceſi dictus Rex terram propriam dicitur non habere, cùm nos terram totam Regis ipſius ſubjici mandaverimus interdicto, & Card. noſtrum interpretatus Mandatum, in terram illam ſententiam promulgaverit, quæ Regi tunc temporis adhærebat. [*Et infrà* γ.] Sed inde liquidò conſtat, ſæpè dictum Epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quòd ſuam metropolitanam Eccleſiam generalis interdicti ſententiam & recepiſſe noverat, & ſervare. [*Et infrà* δ.] † Nos igitur, qui ſecundùm Apoſtolum prompti ſumus inobedientiam omnem ulciſci, ejuſdem Epiſcopi Altiſſiodoren. inobedientiam attendentes, ne nihil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet; cùm juxta canonicas Sanctiones quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam: Poſtulationem hujuſmodi non propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulatam perſonam, repulimus ut indignam. Licèt autem ex eo, quod hominem, qui veſtro non conveniebat propoſito, poſtulaſtis, cùm vos interdicti ſententiam ſervaretis, & ipſe eam contemneret obſervare, permiſſâ vobis facilè abuſi fueritis poteſtate: ac ideò vos eâ non immeritò privare poſſemus; de ſolita tamen benignitate [c] concedimus, ut vobis, per Poſtulationem idoneam, vel electionem canonicam de perſona congrua conſulatis.

[a] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[b] Ad intelligentiam *vide* B. Thom. 1. 2. *q.* 90. *art.* 4. Sotum *lib.* 1. *de Juſt. & Jur. q.* 1. *art.* 4. Alfonſum Caſtrum *lib.* 1. *de poteſtate legis pœnalis, can.* 1. & Fernandum Vaſq. *lib.* 1. *Controv. illuſt. cap.* 44.

[c] *In manuſc.* de ſolita tamen benignitate Sedis Apoſt. concedimus, &c.

[α *Sanè cùm Eccleſia Senonenſ. ſemper fuerit Eccleſiæ Romanæ devota, non immeritò ipſius Eccleſiæ paſſioni compatimur, & doloribus condolemus, cùm eo ſit viduata Paſtore, qui etſi nobilis eſſet genere, nobilior tamen fuit, ſicut credimus, ſanctitate.* Et infrà. *Dolemus inſuper quòd dolori nimio, quem de tanti Patris obitu conceperat Eccleſ. Senonenſ. dolor alius ſupervenit; cùm eâ vix ſurgente ab officio funeris tam funeſti, vix dignè celebratis exequiis tanti Patris, Rex ipſe injuſtè commotus, poſſeſſiones ipſius tam ad menſam Archiepiſcopi quàm Canonicorum pertinentes, non ut debuit vel ut decuit, ſed ut voluit & valuit, occupavit* [3]; *& perſonas etiam, quæ de Mandato noſtro ſuſpenderant organa ſua, compulit exulare* [4]. Et infrà.]

[β *Et quòd in Altiſſiodorenſi Diœceſi Rex ipſe terram propriam non haberet, & quòd eadem Altiſſiodorenſis Diœceſis ex alia cauſa fuerat interdicta.* Et infrà.]

[γ *Quòd ſi Epiſcopatus ejus ex alia cauſa fuerat interdictus, interdicti ſententiam & tenebatur fortiùs, & poterat facilius obſervare.*]

[δ *Ideóque unus eorum extiterat, qui deliberantes ſuper eamdem ſententiam de communi conſilio decreverunt, ſed erraverunt, ut eamdem ſententiam non ſervarent, cùm ſi verbum Apoſtoli Pet. de Clemente dicentis diligentius attendiſſent, commotionem ſuper hoc non debuerunt expectare, ſed obſecundare prudenter & humiliter obedire.*]

¶ PITH. [1] *Altiſſiodorenſ.*] *Hugo*, Vincentius 30. 100. Albigen. 132. Vide Collat. 1. *tit.* 1. *cap.* 7. Matth. Pariſ. 239. Vign. 269. Paul. Æmil. *in Philipp.*
[2] *Aſſenſum.*] Anno 1199. Michaël Senonenſis Archiepiſcopus obiit, poſt quem Hugo Antiſſiodorenſis Epiſcopus & gente & literis & facundiâ clarus à Clero eligitur. Sed pro eo Nuntiis Romam miſſis, electioni præfatæ Dominus Papa noluit aſſentiri. *Robert. Antiſſiod. S. Mariani Monachus, anno* 1200. Octavianus Hoſtienſis Epiſcopus à Domino Papa Legatus in Franciam, Regem ad ſe inducit ut Reginam, quam expulerat, in regnum reducat, non tamen cum debito honore ſuſceptam, nec thoro redditam maritali. Iſdem præterea Petrum de Corbolio, qui literaturæ Secularis & Theologicæ prærogativâ famoſus in Scholarum regimine Pariſiis diu claruerat, & de Cathedra Magiſtrali ad Cameracenſis Eccleſiæ Cathedram nuper aſſumptus fuerat, tam de aſſenſu Regis quàm Domini Papæ, Clero licèt præter paucos invito in Senonenſem Eccleſiam inthronizat. *Idem in Chronic.*
[3] *Occupavit.*] *Regale de Sens.*

[4] *Exulare.*] Matth. Pariſ. 239. Innocent. Epiſt. *pag.* 505. Centur. 13. 763.

II. Innocentius III. Hoſtienſi Epiſcopo Apoſt. Sed. Leg. [5] [a. 1200. *Româ in Galliam.*]

Qui Poſtulationem caſſatam vitio perſonæ innovat, eſt eligendi & poſtulandi poteſtate privatus.

[d] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

GRatum [d] gerimus [*Et infrà α.*] Accepimus autem ex literis tuis, quòd Canonicis Senonenſ. quorum Poſtulatio noſtrâ fuit autoritate caſſata, licèt caſſationis Literas ſuppreſſiſſent in fraudem, ut canonicè ad electionem procederent mandaviſti: [*Et infrà β.*] Cúmque plures eorum Poſtulationem caſſatam à nobis innovare denuò niterentur, quidam verò Epiſcopum Cameracenſem in Archiepiſcopum poſtularent: tu intelligens eos, qui caſſationem noſtram quodammodo revocare volebant, eligendi privilegium amiſiſſe, quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ Sedis benignitate abuterentur temerè poteſtate, ac ideò ad alios, licèt pauciores numero [e], quantùm tamen ad hoc pertinet, conſilio ſaniores, eligendi vel poſtulandi devolutam eſſe licentiam, prædictum Cameracen. ad eorum inſtantiam in Paſtorem autoritate fretus Apoſtolica providiſti. † Nos igitur à ſolicitudine Cameracenſis Eccleſiæ ipſum reddidimus abſolutum; quod à te de Mandato noſtro factum eſt, autoritate Apoſtolica confirmantes.

[e] Electio ad quot & quos pertineat.

[*α Et acceptum, & Fraternitatem tuam plurimùm commendamus, quòd ad promotionem ven. F. N. P. quondam Cameracenſis Epiſcopi [6], nunc autem Archiepiſcopi Senonenſis, prudenter & efficaciter attendiſti.*]

[*β Adjiciens etiam, quòd niſi forſitan in talem perſonam concorditer vota ſua transferrent, pro qua meritò tuum deberent obtinere conſenſum, de proviſione ipſius Eccleſiæ poſtmodum faceres quod crederes expedire.*]

§ Pith. [5] *Sed. Leg.*] Vincent. Belvac. 30. 61. [6] *Cameracenſis Epiſcopi.*] Innocentii Didaſcalus *Vincent.* 30. 63. *Weſtmonaſter.* 76. *Antoninus* 762.

[f] *al.* Idem Clericis Raven.

III. Idem Clericis Ravennenſis Eccleſiæ [f]. [c. an. 1204. *Româ in Æmiliam.*]

Poſtulatio, per quam privata vel minor utilitas communi vel majori præfertur; vel quæ fit à minori quàm à tertia parte Collegii, admitti non debet.

[g] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

BOnæ memoriæ [g] Guil. Archiepiſcopo veſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, quidam veſtrûm Sanctæ Praxedis Presbyterum Card. quidam verò [7] Imolen. [8] Epiſcopum poſtulaverunt: [*Et infrà α.*] † Nos igitur auditis, quæ de facto & de jure fuerant allegata, pleniùs etiam pro utralibet Partium curavimus allegare. Conſideravimus [h] verò, quòd ejuſdem Cardin. præſentia utilior ſit non ſolùm Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali, tam apud Apoſtolicam Sedem, quàm apud Eccleſiam Ravennatem: unde non immeritò præferentes ſpeciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem Poſtulationi veſtræ non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quòd prædictus Epiſcopus Imolen. à minori, quàm tertia parte fuerit poſtulatus, & quòd Apoſtolica Sedes Poſtulationes hujuſmodi non conſueverit in tanta diviſione ac contradictione recipere; cùm etiam quando aliquis ab aliis unanimiter poſtulatur, ad admittendam Poſtulationem eorum, non tam ex juſtitia quàm gratiâ moveatur: Poſtulationem ipſius non duximus admittendam. Mandantes quatenus cum iis, qui vocem in electione habere noſcuntur, per electionem, poſtulationem, ſeu nominationem canonicam in perſonam idoneam convenire curetis.

[h] *al.* Conſiderantes igitur.

[*α Cúmque Partes Poſtulationes ſuas per Nuntios ſuos nobis præſentaſſent, proponebatur ab his, qui Cardinalem poſtulaverant memoratum, quòd plures quàm duæ partes veſtrûm convenerant in eumdem. Verùm Pars altera proponebat, quòd digniores perſonæ poſtulaverant Epiſcopum Imolenſem, & quòd in Poſtulatione ipſius & forma canonica & tenor Compromiſſionis fuerat obſervatus: cùm tamquam Suffraganeus Raven. Eccleſiæ poſtulatus de ipſius gremio extitiſſet. Fuerat n. compromiſſum, ut de corpore Ravennaten. Eccleſiæ perſonam eligerent idoneam & competentem, quod Pars altera frivolum aſſerebat, cùm licèt talis conditio fuerit adjecta, poterat tamen de Ro. Eccleſiæ Collegio propter ipſius privilegium præfata poſtulari perſona, cùm membra capitis à membris corporis cenſeri non debeant aliena.*]

§ Pith. [7] *Quidam verò.*] Hier. Rubeus 6. 276. [8] *Imolen.*] Leg. *Forocornelien.*

[i] *aliàs* Canonico. *al.* Can. Strigonien.

IV. Idem Præpoſito & Capitulo Strigonen. [i] [c. an. 1211. *Romà in Hungariam.*]

Archiepiſcopus in Archiepiſcopum poſtulatur. Et ex quo Poſtulatio præſentata eſt Papæ, non poſſunt poſtulantes ab ea recedere: ſed debet ſuperioris judicium expectari. H. d. quoad titulum.

[k] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

BOnæ [k] memoriæ Guil. Archiepiſcopo veſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, cùm in Colocen. Archiepiſcopum poſtulandum à nobis contuliſſetis unanimiter vota veſtra, Suffraganei Strigonen. Eccleſiæ, Quinqueeccleſien. Epiſcopus [l] videlicet, & quidam alii Poſtulationi veſtræ ſe opponere curaverunt, aſſerentes, quòd eis contemptis, qui jus habebant eligendi vobiſcum, Poſtulatio eadem fuerat attentata: licèt veſtri Nuntii proponerent ex adverſo, quòd ſuper præficiendo vobis Pontifice [m] de gratia multoties Suffraganeorum fuerat requiſitus aſſenſus; ſed ipſi vobis conſilium denegaverunt. Nuntiis igitur in noſtra præſentia conſtitutis, & proponentibus Adverſariis quædam alia contra Poſtulationis veſtræ proceſſum, quia nobis de propoſitis non conſtabat, ita duximus providendum, ut ſi Suffraganeis perſiſtentibus in contradictione ſua, vos [n] Poſtulationi veſtræ velletis inſtare, per Procuratores idoneos ad Sedem Apoſtolicam veniretis. Si autem illi à contradictione ſua ceſſarent, & vos inſtaretis propoſito veſtro, ad præſentiam noſtram mitteretis perſonas idoneas, quæ ſuper his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. Quòd ſi contradicentibus Epiſcopis memoratis vos contingeret de jure veſtro diffidere, aliam perſonam idoneam provideretis vobis canonicè in Paſtorem. Ceterùm quidam veſtrûm à Poſtulatione veſtra, quam nobis præſentaveratis, communiter temerè recedentes, aliis perſiſtentibus in eadem, prædictum Quinqueeccleſien. Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulaverunt: [*Et infrà α.*] Nos igitur Poſtulationem ipſam quam invenimus in multa diſcordia non ſolùm Suffraganeorum, verùm etiam Canonicorum Strigonen. Eccleſiæ, ac contra formam Mandati noſtri temerè celebratam, non duximus admittendam; ſed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis Paſtorem idoneum per electionem canonicam vel Poſtulationem concordem (requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua & approbata conſuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipſi provideremus Eccleſiæ viduatæ. Verùm antequam ad vos Literæ noſtræ [o] perveniſſent, innitentes Mandato priori, Suffraganeos præter Quinqueeccleſien. ad concordiam revocaſtis: [*Et infrà β.*] Poſt hæc (Mandato noſtro [p] recepto) ii, qui in Colocen. convenerant, ab ejus Poſtulatione recedere noluerunt, ſed innovaverunt eamdem, reverſis ad eos quibuſdam Canonicis [q], qui in partem alteram declinarant, [*Et infrà γ.*] Ceteri verò, qui Quinqueeccleſien. Epiſcopum poſtularant, convenientes in unum, ceteros Canonicos ad Capitulum convocarunt ad Poſtulationem concordem vel electionem canonicam, juxta Mandatum Apoſtolicum procedere cupientes: ſed illis nolentibus convenire, intelligentes penes ſe tantùm remanſiſſe facultatem liberam eligendi, quia reliqui jus ſuum proſequi negligebant, prædictum Quinqueeccleſien. denuò poſtularunt. [*Et infrà δ.*] Nec obſtabat [r] eorum diſcordia qui alium poſtularunt, cùm priùs in Poſtulatione Archiepiſcopi ſupradicti conveniſſetis pariter univerſi, & conſenſum veſtrum annotatum literis & ſubſcriptionibus propriis roboratum petiiſſetis à nobis per communes Nuntios confirmari, nóſque veſtram recepiſſemus Poſtulationem dijudicandam, ſi Suffraganei forſitan in contradictione perſiſterent, vel (ſi conſentirent, aut etiam cederent) approbandam. Si enim poſtquam Poſtulatio ſubſcriptionibus Poſtulantium roboratur, & præſentatur Romano Pontifici approbanda, poſſent ab ea recedere Poſtulantes, nobis frequenter illuderetur, & judicium noſtrum ex eorum pendere arbitrio videretur. [*Et infrà ε.*]

[l] *vox,* Epiſcopus, *deeſt in multis antiquis.*

[m] *al.* Paſtore.

[n] *al.* & vos.

[o] *al.* Literæ noſtræ ſecundæ per.

[p] *aliàs* Mandato ſecundo noſtro.

[q] *al.* quibuſdam Canonicorum ex his, qui, &c. *al.* quibus Canonicorum, qui, &c.

[r] nocebat, *in manuſc.*

† Intelleximus [itaque] quòd, etſi eſſet neutra Poſtulatio approbanda, juxta tenorem tamen [ſ] poſterioris Reſcripti ad nos de cetero Strigonenſis Eccleſiæ proviſio pertineret. Quia verò non plenam de perſonis illius Regni notitiam habebamus, ideóque non poteramus ſalvâ conſcientiâ eidem Eccleſiæ in alia [t] perſona, quæ de Regno Hungariæ originem [9] duceret, congruè providere; nec vellemus ei præficere alienum) quamvis honeſtiùs videretur, ſi [u] Suffraganeus ad Metropolim ſuam accederet, quàm Archiepiſcopus ad Metropolim transferretur: partem tamen eligimus potiorem; & eumdem Archiepiſcopum, in quem omnes quorum conſenſus in electione vel Poſtulatione Paſtoris requiritur, licèt diverſis temporibus convenerant, à vinculo, quo tenebatur, Coloceñ. Eccleſiæ abſolventes, ad Metropolim Strigoñ. transferimus, & ei licentiam tribuimus tranſeundi: Pallium [x] ei ad nomen & uſum ejuſdem Eccleſiæ tranſmiſſuri.

[ſ] *deeſt,* tamen, *in antiquis.*

[t] *In nonnullis exemplaribus inſeritur hic dictio,* niſi: *quæ nec in antiquis, nec in veteri Compil. habetur.*

[u] ut.

[x] *De Pallio* Synod. octava *canon.* 27. & Ivo, *part.* 5. c. 325.

[*α Quorum votis nullus Suffraganeorum aſſenſit, excepto duntaxat Epiſcopo Vitrienſi [10]. Et licèt chariſſimus in Chriſto filius noſter A. Hungariæ Rex illuſtris, tunc Dux & Rex Regni Hungarici, L. nepotis ſui Regis nomine, cujus tutelam & Regni curam ipſi frater ejus commiſerat gubernator, precum ſuarum primitias ad nos pro prædicti Colocenſ. Poſtulatione tranſmiſerat; poſtmodum tamen pro Quinqueeccleſienſi Epiſcopo ad Strigonen. Metropolin transferendo nobis per literas ſuas humiliter ſupplicavit.*]

[*β Ita quòd Vuarm. Vveſprin. [11] & Velan. Epiſcopi pro translatione Colocenſis Archiepiſcopi ſalvo jure ſuo in poſterum, cui propter afflictionem & neceſſitatem Strigon. Eccleſiæ ſuperſedebant ad præſens: nos humiliter rogaverunt prædicto Nitrienſi ſcribente, quòd ſi non placeret nobis electionem factam de Quinqueeccleſien. Epiſcopo admittere, Poſtulationem alterius ſine præjudicio juris ſui ſuppliciter exorabant.*]

[*γ Cùm prædicti Regis & Suffraganeorum literis dil. fil. A. Magiſtrum Scholarum, M. Theſaurarium, & A. Archidiaconum, & F. & N. Canonicos Strigon.*

Eccleſiæ ad Se. Ap. deſtinarunt, ſuper Poſtulatione ſua diſpenſationis gratiam petituros.]

[δ *Cùm ergo utriuſque Partis Nuntii ad Se. Ap. perveniſſent, ii qui pro Quinqueeccleſien. Epiſcopo venerant, proponebant Partem ſuam juxta Mandatum Apoſtolicum proceſſiſſe; nec obſtare diſcordiam vel contradictionem eorum, qui juxta formam Mandati noſtri procedere contemnentes, illo recepto nec elegerant quemquam canonicè, nec concorditer poſtularant. Unde concors debebat eorum Poſtulatio reputari, cùm ceteri tamquam Juſſionis Apoſtolicæ contemptores eligendi ac poſtulandi ſe jure privaſſent, dum nec poſtulare, nec eligere voluerint, imò nec etiam ad Capitulum venire. Ad hæc autem poterat reſponderi, quòd illi qui Colocen. Archiepiſcopum poſtularant, formam ſecuti fuerant per noſtras Literas datam; quoniam innitentes priori Poſtulationi juxta tenorem priorum Literarum noſtrarum Partem concordem fecerant, quæ priùs diſcors fuerat, dum Suffraganeos ad concordiam revocarunt.*]

[ε *Poterat quoque addi, quòd Pars altera Mandatum Apoſtolicum non ſervarat, utpote quæ nec Poſtulationem concordem, nec electionem canonicam celebrarat; cùm in majori contradictione quàm prius non ſolùm Canonicorum, ſed Suffraganeorum, etiam ipſo Rege adverſæ Parti favente, prædictum Quinqueeccleſien. Epiſcopum poſtulaſſet. Auditis igitur his & aliis, quæ fuerunt hinc inde propoſita, & habito ſuper his cum Fratribus noſtris diligenti tractatu,*]

¶ PITH. [9] *Originem.*] *Originaires preferez aux Etrangers.*

[10] *Vitrienſi.*] *Nitrienſi*, F. Bonfin. 277.

[11] *Veſprin.*] *Vatienſis, Veſprumenſis & Nitrienſis.*

V. INNOCENTIUS III. Capitulo Strigonenſ. [c. an. 1211. *Româ in Hungariam.*]

Poſtulatio, contra quam agitur de contempto, poteſt ſine præjudicio alicujus rejici; poteſt tamen de ſpeciali gratia admitti. Hoc dicit.

[y] *Cap. 5. eod. tit. in III. Compil.*

POſtulationem [y], quam celebraſtis. *Et infrà.* Licèt ergo per Poſtulationem hujuſmodi, nullum jus ſit alicui acquiſitum, ideóque ſine præjudicio alicujus Poſtulationem potuiſſemus repellere memoratam: ut tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus, ita duximus providendum, quòd per Procuratores idoneos, ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentetis, quatenus utraque Parte præſente, quod juſtum fuerit, decernamus.

[z] *al.* Caritanenſi. *in aliis* INNOC. III.

VI. HONORIUS III. Cap. Calaritano [z]. [c. an. 1220. *Româ in Sardiniam.*]

Epiſcopus non eſt eligendus ad aliam Dignitatem, ſed poſtulandus.

[a] *In antiq.* liberum non habeat ad aliam, ſine, &c.

[b] Contravenire canoni eſt peccatum, *in cap. 2. & cap. illud. de major. & obed.*

ETſi unanimiter vota veſtra concurrerint ad Sutrien. Epiſcopum in Eccleſiæ veſtræ Archiepiſcopum eligendum, cùm ſuæ alligatus Eccleſiæ liberum non habeat [a] ſine noſtra permiſſione volatum, electionem de ipſo factam, tamquam contra Canones [b] minùs licitè attentatam, de Fratrum noſtrorum conſilio duximus irritandam, cùm eligi nullo jure potuerit, ſed potiùs poſtulari. α

[α *Volentes tamen, quantùm cum Deo poſſumus, veſtris deſideriis concurrere benigno favore, dil. fil. Subdiacono & Capellano R. noſtris Ap. Se. Legatis duximus injungendum, ut & vota veſtra circa ipſum exquirant, & perſonæ merita vice noſtra examinent diligenter, eumdem ad nos cum literis rei veritatem continentibus deſtinando, ut ſi idoneus repertus fuerit, diſponente Domino, & ipſi in Eccleſia, & in ipſo Eccleſiæ veſtræ utiliter provideatur.*]

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS VI.

[a] *Codices hic variant: nam quidam* PIUS, *alii* ALEXANDER.

I. LUCIUS [1] Papa [a] [fortè I. an. 256. *Romæ.*]

Eccleſiæ Collegiatæ non debet provideri de Prælato per collationem ſeu proviſionem, ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum Collegium. Hoc dicit. *Abbas.*

[b] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

NULLUS [b] in Eccleſia, ubi duo vel tres fratres fuerint in congregatione, niſi eorum electione canonica, Presbyter eligatur, [*Et infrà* α.] Si verò aliter quis Eccleſiam adeptus fuerit, eò quòd per cupiditatem illam acquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinam egerit, expellatur.

[α *Et eiſdem convocatis, etiam Parochianis, atque in unum conſentientibus.*]

¶ PITH. [1] *Lucius.*] Maſſon 270. *in Philipp.* Crantzius *Metrop.* 7. 45.

II. EX CONCILIO SARDICENS. [c] [an. 347. *in Dacia.*]

[c] Conc. Sardic. *can.* 2. Burch. *lib.* 1. *Decret. c.* 19. Ivo, *p.* 5. *c.* 73.

Electus ad clamorem Populi, non debet per ſuperiorem confirmari.

[d] *Cap 2. eod. tit. in 1. Compil.*

OSius [d] Epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, ut talem excuſationem afferens aſſeveret, quòd literas Populi accepit, cùm ſit manifeſtum potuiſſe plures eorum, qui ſinceram fidem non habent, præmio & mercede corrumpi, ut clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur: omnino fraudes has damnandas eſſe arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem (niſi de hoc pœnituerit) talis accipiat. Si verò omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit, Placet.

III. GREGORIUS III. [e] [imò I. a. 600. *Româ in Campaniam.*]

[e] *al.* GREGOR. IX. *& malè. Gregor. lib.* 8. *Epiſt.* 18. *Regiſtri.*

Electio canonica confirmanda eſt; debet tamen ſuperior ante confirmationem inquirere de converſatione & vita Electi, ubi fuit converſatus.

[f] *Cap 11. eod. tit. in 1. Compil.*

POſtquam. *Et infrà.* Confirmationem [f] petentium deſideria, ſi nihil eſt quod Electum impediat, impleantur. Cujus vita vel actus, quia meliùs poſſunt, ubi eſt converſatus, cognoſci, inquirantur ibidem.

IV. PASCHALIS [fortè II. Panormitano [2] [g] Archiepiſcopo. [an. 1102. *Româ in Siciliam.*]

[g] PAPA Toletano. *al.* Palarm. Arch. *al.* Polemenſi Arch.

Electo in Archiepiſcopum Sedes Apoſtolica Pallium non tradet, niſi priùs præſtet fidelitatis & obedientiæ juramentum.

[h] *Cap. 21. eod. tit. in 1. Compil.*

[i] Apocriſiarius dicitur *Reſponſalis*, ἀποκρίνομαι, *reſpondeo.* Juſtin. *Nov.* 25.

[k] *Joan.* 21.

SIgnificaſti Reges [3] [h] & Regni Majores admiratione permotos, quòd Pallium tibi ab Apocriſiariis [i] noſtris tali conditione oblatum fuerit, ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, exhiberes. [*Et infrà* α.] Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cùm ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens [k]: *Si diligis me, paſce oves meas.* Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & uſque ad contriſtationem: qua nos ſolicitudine oportet tantam Eccleſiæ prælationem imponere Fratribus, quorum conſcientias non videmus? Aiunt omne jusjurandum à Domino eſſe prohibitum [l], nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait [m]: Quod ampliùs eſt, à malo eſt? Hoc enim ampliùs ut exigamus, malum nos illo permittente compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, & à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt. [*Et infrà* β.] Hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur juramentum pro fide [n], pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ Legem Concilia ulla præfixerint, cùm omnia Concilia per Romani [o] Pontificis autoritatem, & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur autoritas: [*Et infrà* γ.] † Cùm igitur à Sede Apoſtolica veſtræ inſignia Dignitatis exigitis, quæ à Beati Petri tantùm corpore aſſumuntur, juſtum eſt ut vos quoque Sedi Apoſtol. ſubjectionis debitæ ſigna ſolvatis, quæ vos cum Beato Petro tamquam membra de membro habere, & Catholici Capitis unitatem ſervare declarant.

[l] *Matth.* 5. Hic fuit error Valdenſium. Eymericus *in Directorio part.* 2. *q.* 14. *&* 17.

[m] Concor. text. in *Authen. ut jud. ſine quoq. ſuf. §. conſideravimus. in Gloſ. illicito.*

[n] Vide B. Thomam 2. 2. *q.* 89. *art.* 1. & Sot. *lib.* 8. *de Juſt. & Jur. q.* 1. *art.* 2. ubi licitum eſſe jurare verum oſtendit.

[o] *antiqui* Roman. Eccleſiæ.

[α *In Pallio conceditur plenitudo Pontificalis officii, quia juxta Sedis Apoſtolicæ & totius Europæ conſuetudinem ante acceptum Pallium Metropolitanis minimè licet, aut conſecrare Epiſcopos, aut Synodum celebrare.*]

[β *Nonne prædeceſſor tuus præter Rom. Pontif. conſcientiam damnavit Epiſcopum? quibus hoc Canonibus, quibus hoc Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quid ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquuntur Decreta, quæ apud vos non autoritate Apoſtolica, ſed nutu Regio præſumuntur? propter hæc mala & alia devitanda hujuſmodi juramentum exigitur. Cur autem Dominus juramentum prohibuit, Apoſtolus Jacobus manifeſtat adjiciens, ut non ſub judicium incidatis; nec quiſquam, ſicut Beatus Auguſtinus expoſuit, conſuetudine jurandi ad perjurii conſuetudinem dilabatur. Quapropter juratione non utatur, niſi neceſſitate; cum videt pigros homines eſſe ad credendum, quod eis utile eſt credere, niſi juratione firmetur.*]

[γ *Et ita poſſunt Apoſtolicam Sed. contemnere, poſſunt apud nos calcaneum elevare; & datum à Deo privilegium evertere vel auferre non poſſunt, quo Petro dictum eſt:* Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccl. meam, & tibi d. cla. re. cælorum. *Quibus tandem Conciliorum Decretis dandi Pallium modus præſcriptus eſt, & profeſſionis vel obedientiæ ordo ſancitus?*]

¶ PITH. [2] *Panormitano.*] Leg. *Colonienſi.*

[3] *Reges.*] Petrus Bleſenſis *Epiſt.* 10. Rogerium & Bohemandum ſcilicet Reges. Sigebert. ann. 1148. 1157. Florus Hiſtoriarum Appendix Catalog. 17. Antonin. in Innocent. III. 88. §. 1.

V. Alexand. III. Pet. [4] Presbytero Card. Apostolicæ Sedis [p] Legato. [an. 1179. *Româ in Istriam.*]

[p] In Conc. Lat. *tit. de elect. & Electi pot. c. 2.*

Si Schismaticus, ad unionem Ecclesiæ reversus, eligitur in Episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.

QUia Diligentia tua requisivit, an electionem Electi, qui abjurato schismate [q] ad unitatem Ecclesiæ rediit, debeas confirmare: duximus respondendum, quòd si à Schismatico nullum Ordinem susceperit, & ejus electio, secundùm formam Canonum fuerit celebrata, eum (dummodo alia non impediant) dispensativè permittimus confirmari. Mandantes, ut eum facias à Catholicis Episcopis Suffraganeis Aquileiens. Ecclesiæ in Episcopum ordinari, salvâ debitâ justitiâ, & reverentiâ ejusdem Ecclesiæ, cùm ad Catholicam redierit unitatem.

¶ Pith. [4] *Petr. Presbytero.*] al. *Joanni.* Centur. 12. 1411. 1433. Albert. Stad. 195. Chron. Sclavor. 108.

[q] Adde Schismaticum de JureCivili debere suspendi. Text. est, & ibi Bald. c. 1. *responso de pace jur. fir. col.* 10. & rediens ad Ecclesiam abjuret. Turrecrem. *de Eccl. lib.* 4. *p.* 1. *c.* 15.

VI. Idem ex Concilio Lateranensi [r] [5]. [an. 1179. *Romæ.*]

[r] Quod celebratum est Romæ, ann. Do. 1178. sub Alex. PP. III. assistentib. 274. Episcop. mense Martio. Aliud posteà celebratum est Lateranense an. Dom. 1215. sub Innoc. III. mense Novembri, Pontificat. ejus an. 18. assistentib. 412. Episcop. Primatib. & Archiepiscopis 72. Reperitur *tit. de elect. Summi Pont. c.* 1.

[f] *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Electus in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obstante est Papa. Electus autem à minori numero, gerens se pro Papa, incidit unà cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas.

LIcèt [f] de [6] vitanda discordia in electione Romani Pontificis manifesta satis à præ. no. Constituta manaverint: quia tamen sæpè post illa per improbæ ambitionis audaciam gravem passa est Ecclesia scissuram; nos etiam ad malum hoc evitandum, de consilio Fratrum nostrorum, & sacri approbatione Concilii, aliquid decrevimus adjungendum.

§. 1. Statuimus ergo, ut si fortè (inimico homine superseminante zizaniam) inter Cardinales de substituendo Summo [7] Pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare; ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus electus fuerit & receptus.

§. 2. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus, (quia de ratione esse non potest [8]) sibi nomen Episcopi usurpaverit, tam ipse, quàm hi qui eum receperint, excommunicationi subjaceant, & totius sacri Ordinis privatione mulctentur, ita ut Viatici etiam eis (nisi tantùm in ultimis) communio denegetur: & si non resipuerint, cum Dathan & Abiron (quos terra vivos absorbuit) accipiant portionem.

§. 3. Præterea si à paucioribus quàm à duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apostolatûs officium, nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subjaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis Constitutionibus & aliis Ecclesiis præjudicium generetur, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere: quia quod in eis in dubium venerit [t], superioris poterit judicio definiri. In Romana verò Ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit [9] ad superiorem recursus haberi [10].

[t] intervenerit.

¶ Pith. [5] *Lateranensi.*] Incert. Auctor post Radevic. 760. Favebat Frederico Radev. *lib.* 2. *p.* 60. 62. 71. & *lib.* 4. *p.* 54. G. Neubrig. *lib.* 4. Onufr. ad Platin. *in Luc. III.*

[6] *De.*] Leg. *pro.*

[7] *Summo.*] Leg. *Romano.*

[8] *De ratione esse non potest.*] Leg. *rem habere non potest.*

[9] *Non poterit.*] Add. *de electione Episcopi.*

[10] *Haberi.*] Leg. *fieri.*

VII. Idem in Concilio Lateranensi [u]. [an. 1179. *Romæ.*]

[u] *Cap.* 3. Conc. Later.

Electio ad Episcopatum fieri debet de digno scientiâ, moribus & ætate; & quòd habeat tricesimum annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. H. d. usque ad §. *Cùm verò.*

CUm in [x] cunctis sacris Ordinibus & Ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, gravitas morum, & literarum scientia inquirenda: multò fortiùs in Episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei [y] oporteat conversari. Eapropter, ne, quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum: præsenti Decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam tricesimum annum ætatis exegerit [z], & de legitimo matrimonio sit natus; qui etiam vitâ & scientiâ commendabilis demonstretur.

[x] *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[y] Domini.

[z] *aliàs*, egerit. *Vide Burc. lib.* 2. *Dec. c.* 9.

Beneficia electi in Episcopum vacant per confirmationem, adeptionem possessionis, & consecrationem secutam, vel postquam præfixum tempus ad petendam consecrationem lapsum fuerit. H. d. usque ad §. *inferiora.* Abbas Siculus.

§. 1. Cùm verò electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decurso tempore de consecrandis Episcopis Canonibus definito, is, ad quem spectant Beneficia quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

In Dignitatibus & Officiis citra Episcopatum, ac Curatis Beneficiis, debet assumendus vigesimum quintum annum attigisse, & aliàs esse idoneus scientiâ & moribus: & si non est in Ordine requisito, debet se facere promoveri in proximis temporibus, aliàs monitus non parens, privatur Beneficio nonobstante appellatione, nisi ex causa legitima excusetur. H. d. usque ad §. *Clerici.* Abb. Siculus.

§. 2. Inferiora etiam ministeria, ut puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parœcialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam vigesimum quintum [a] annum ætatis attigerit, & scientiâ & moribus commendandus existat. Cùm autem assumptus fuerit [11], si Archid. in Diaconum; & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati: & ab isto removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velint & possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium [b], si fortè in Constitutionis istius transgressionem per appellationem voluerint se tueri. Hoc sanè non solùm de promovendis, sed etiam de his, qui jam promoti sunt, si Canones non obsistant [c], præcipimus observari.

[a] Vide Conc. Carth. *c.* 16. & Burc. *lib.* 2. *Dec. c.* 10. 11. & 12.

[b] Vide *l.* 1. §. *quæsitum, cum ibi not. ff. de appel.* & Glos. *in c. non solùm. de appel. lib.* 6.

[c] Concord. text. *in l. privilegia. C. de sacrosanct. Eccl.* & *c.* 1. *de Constitut.*

Eligentes indignum contra formam hujus Cap. privati sunt pro prima vice potestate eligendi: & idem in Collatore: & defectum Capituli supplet Episcopus, & è converso: & si Capitulum negligit, fit devolutio ad Metropolitanum. H. d. usque ad finem.

§. 3. Clerici sanè si contra formam istam quemquam elegerint; & eligendi tunc potestate privatos, & ab Ecclesiasticis Beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignum est enim, ut quos Dei timor à malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coërceat severitas disciplinæ [d]. Episcopus autem si contra hæc fecerit, aut consenserit fieri; in conferendis prædictis Officiis & Beneficiis potestatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (si Capitulum concordare nequiverit) ordinetur [e].

[d] Concord. text. *in l. capitalium.* §. *famosos. ff. de pœn. l. bona fides. ff. de pœnis.*

[e] ordinentur *in Concilio unde sumitur.*

¶ Pith. [11] *Cùm assumptus fuerit.*] Additur in authentico: *Cùm assumptus fuerit non minor* XXV. *annis, qui nec Diaconus nec Presbyter erat, in Archidiaconatum, vel Decanatum, vel in aliam curam animarum, si electus Archidiaconus intra præfinitum tempus non fuerit factus Diaconus, vel si Decanus electus & reliqui non fuerint infra legitimum tempus facti Presbyteri, quantumvis licèt moniti priùs, ut se Presbyteros facerent, vel Archidiaconus assumptus, ut se Diaconum faceret: nam monendi priùs sunt, quàm removendi.*

VIII. Idem Ravennati Archiepiscopo. [an. 1179. *Româ in Flaminiam.*]

Compromittentes super electione, tenentur recipere Electum à Compromissario, si est idoneus.

CAusam, quæ [f] inter Moniales Sanctæ Margaretæ, [*Et infrà α.*] Si Sorores in Episcopum electionem contulerint, promittentes quòd illam, quam eis [g] provideret, reciperent, ipsam quam providerit, facias ab eis (si tamen existat [h] idonea) in suam recipi Abbatissam.

[f] Post Concil. Lateran. sub Alex. III. *part.* 40. *c.* 1. & *cap.* 17. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[*α Super discordia & dissensione electionis quam fecerunt, dignoscitur agitari, experientiæ tuæ jampridem commisimus terminandam. Unde, quoniam causa ipsa in tantum protrahitur, & nondum, sicut accepimus, processisti, & periculosum & damnosum est Monasterio, eò quòd causa ipsa in tantum protrahitur. F. t. p. a. s. m. q. infra dies* XL. *vel duos menses aut plus secundùm tenorem aliarum nostrarum Literarum in eadem causa procedas, ita videlicet quòd*]

[g] *al. ita*: quam Episcopus eis.

[h] Nam dantes alicui potestatem, videntur intellexisse de idoneo. Facit *l. si procurator. ff. de cond. ind.*

IX. Idem Vvigorensi Episcopo [i]. [an. 1179. *Româ in Angliam.*]

[i] *al.* Exonien.

Electus ante confirmationem Beneficia conferre, vel aliter administrare non potest.

NOsti [k] quomodo Linconen. Electus [12] concedendi Honores vel Præbendas, aut aliàs disponendi de rebus Ecclesiæ (cùm sua non sit electio confirmata) non habeat facultatem; [*Et infrà α.*] † Mandamus igitur quatenus ei autoritate nostra præcipias, ut concessionem, si quam fecit de prædictis, studeat revocare.

[k] Post Concil. Lateran. sub Alex. III. *part.* 40. *can.* 2. & *cap.* 18. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[*α Inde est quòd F. t. per a. s. præ. ut prædicto Electo ex parte nostra non differas arctius inhibere, ne Archidiaconatum de Norbenter* [13]*, vel Præbendam quam Vv. ejusdem loci Archidiaconus tenuit, alicui conferre præsumat, & si eumdem Archidiaconatum vel Præbendam cuiquam, quod non arbitramur, concesserit,*]

¶ Pith. [12] *Linconen. Electus.*] Matth. Paris. 175. 180. de Episc. Cantuar. *pag.* 124. 130. Westmonast. 52. 56. Sigebert. ann. 1174. Neubrig. 156.

[13] *De Norbenter.*] *Norbanton* V. 549. 594.

X. Idem. [c. an. 1174. *Româ in Angliam.*]

Electio facta post appellationem, & primâ non cassatâ, & contra privilegia Ecclesiæ, cassanda est.

[l] *Cap.* 22. *eod. tit. in* 1. *Compil*

COnsideravimus [l] quòd electio Joannis Frontini [14], post appellationem ad nos [m] interpositam, & contra tenorem privilegiorum Ecclesiæ vestræ fuerit celebrata. Perpendimus etiam, quòd electio B. post illam qualemcumque electionem non [n] cassatam, necnon & post appel.

[m] *Hæc duo verba*, ad nos, *desunt in antiquis.*

[n] *al.* nondum.

(per quam ad ſuum ſtatum omnia debent reduci) facta fuit, [*Et infrà α.*] † Quapropter utriuſque electionem omnino caſſamus, & vobis in aliam perſonam idoneam & honeſtam conveniendi liberam tribuimus facultatem: ita quòd utique prædictorum fama ſua non minùs integrè conſervetur, & quòd in aliis Eccleſiis poſſint (ſi Deus gratiam dederit) promoveri. Vobis autem liceat præter iſtam Eccleſiæ veſtræ ordinationem in eorum alterum convenire.

[*α Et illatâ violentiâ, quamquam Rex penitùs inficietur violentiam aliquam in hoc de aſſenſu vel conſcientiâ ſuâ numquam perpetratam fuiſſe.*]

¶ Pith. [14] *Joan. Frontini.*] Matth. Pariſ. 296. Weſtmonaſt. 82.

XI. Alexander III. [c. an. 1175. *Româ in Germaniam.*]

Metropolitanus confirmatus, licèt nondum receperit Pallium, poteſt ſuum Suffraganeum conſecrari facere.

[o] *Cap. 1. eod. tit. in* II. *Comp.*

SUffraganeis [15] alicujus [o] Metropolitani, ad mandatum ipſius poſt confirmationem electionis ſuæ, etiamſi Pallium non receperit, licitum eſt Electum, qui ad ejus juriſdictionem pertinet, conſecrare.

¶ Pith. [15] *Suffraganeis.*] Sigebert. ann. 1174.

[p] *aliàs* Alexand. III.

XII. Clemens III. [p] [c. an. 1181. *Româ in Angliam.*]

Is, cujus electio fuit caſſata, non vitio perſonæ, ſed electionis modo, iterùm eligi poteſt: ſecus, ſi vitio perſonæ.

[q] *Cap. 3. eod. tit. in* II. *Compil.*

SUper eo [16] verò, [q] quod quærere voluiſti, ſi alicujus electione caſſata, idem ad alterius Eccleſiæ regimen electus fuerit, an ejus electio debeat confirmari: hoc tuam volumus Diſcretionem tenere, quòd ſi prior electio non vitio perſonæ, ſed modo electionis caſſatur, promotionem ejus fieri in eadem etiam Eccleſia (niſi fortè ſimoniacæ pravitatis [r] aliquid interceſſiſſe conſtiterit) non debeat impedire.

[r] Gloſſa *in l. un. in verbo contra hanc. ff. ad Leg. Jul. de amb.* Gloſſ. & Bart. *in l. Barbarius. de off. Præt.*

¶ Pith. [16] *Super eo.*] Weſtmonaſt. 63. Gervaſius Epiſc. Cantuar. 128. *Cùm Cantuarienſis Provinciæ Epiſcopi Priore & Monachis Eccleſiæ Cantuarienſis abſentibus, Balduinum Vvigornienſem Epiſcopum in Cantuarienſem Archiepiſcopum elegiſſent, res aliter tranſigi non potuit, niſi & Balduinus Epiſcoporum electioni renuntiaret, & Epiſcopi eumdem electum caſſarent, quibus cùm ceſſiſſet Rex & Epiſcopi, denuò à Priore & Monachis Balduinus eligitur, & Epiſcoporum omnium conſenſu confirmatur, qui Pallio donatus eſt ann.* 1185.

XIII. Celestinus III. [17] [c. an. 1182. *Româ in Galliam.*]

Non Profeſſus, poteſt poſtulari in Abbatem, ſi ex aliqua bona cauſâ fiat talis poſtulatio. H. d. ſecundùm lecturam, quæ eſt magis ſingularis.

[s] *Cap. 5. eod. tit. in* II. *Compil.*

CUm Monaſterium [s] de Pellicea [18] in tuo ſitum Epiſcopatu, ad eam diſſolutionem devenerit, (ſicut tuarum literarum inſinuatio patefecit) quòd Fratres ejuſdem Domûs obſervantiam Religionis & Ordinis abjecerunt: [*Et infrà α.*] In quemdam qui cum Fratribus ſuis in eremo eſt laudabiliter converſatus, boni teſtimonii virum unanimiter conſenſerunt, eum in Abbatem totis deſideriis poſtulantes. Tu verò poſtulationi eorum præbuiſti aſſenſum, & poſtulaſti eamdem Ordinationem à Sede Apoſtolica confirmari.

† Nos autem [t] ipſam, ſicut facta eſt canonicè, confirmamus.

[t] *In multis antiquis*, nos autem ipſam canon. confirmamus.

[*α Et bonis ejus dilapidatis atque conſumptis ad eligendum ſibi Abbatem de ipſius Eccleſiæ gremio non potuerunt hactenus convenire; ad tuæ tamen admonitionis & exhortationis inſtantiam in unum convenientes,*]

¶ Pith. [17] *Celeſtinus III.*] Add. *Cenomanenſi Epiſcopo.*

[18] *Pellicea.*] Beatæ Mariæ de Pellicia Ordin. S. Benedicti, Cenomanenſ. Diœceſ. *La Pelice.*

XIV. Idem. [c. an. 1183. *Româ Hieroſolymam.*]

Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo.

[u] *Cap. 6. eod. tit. in* II. *Compil.*

CUm terra, [u] quæ funiculus hæreditatis Domini cenſebatur. *Et infrà.* Sicut ex quarumdam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ conſuetudinis morbus irrepſit: ut cùm alicujus Prælati electio debet celebrari, Conventus ad quem pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet latenter auribus Patriarchæ vel Principis exprimendas, ut ſic alterius eligendæ, vel totius electionis penitùs irritandæ idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem [19]. † Quia igitur hoc redundat in gravamen [x] Eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetudinis pravitatem ſancimus penitùs abolendam [y]: ſtatuentes, ut forma electionis canonicè in omnibus Conventualibus Eccleſiis obſervetur, videlicet ut cùm debet Eccleſiæ conſuli Paſtoris regimine deſtitutæ, electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conveniant, & invocatâ Spiritûs Sancti gratiâ perſonam nominent. Quòd ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu in electione diligentiam inquiſitionis apponant, donec vacanti Eccleſiæ de perſona idonea [z] valeant providere. Quo facto, non prohibemus quin Regis, ſeu Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur aſſenſus: ſed propter hoc ipſam electionem nolumus impediri.

[x] *in antiquis*, in gravem perniciem.

[y] Conc. *auth. caſſa & irrita. C. de ſacr. Eccl.*

[z] *al.* congrua.

¶ Pith. [19] *Facultatem.*] Matth. Par. 135. 284. 297. Thomas ita electus, Malmesb. 45. Neubrig. 137. 467. Malmesb. 82. Tyrius 21. 9.

XV. Idem [20] [a]. [c. an. 1185. *Româ in Angliam.*]

[a] *In Coll.* II. Clemens III. Helvenſi Epiſcopo: *ſed in ora lib. adnotatur varia lectio*, Celestinus III.

Per confirmationem electionis non transfertur poteſtas exercendi ea, quæ ſunt Ordinis: illa enim transferuntur per conſecrationem. Abbas.

[b] *Cap. 7. eod. tit. in* II. *Compil.*

TRanſmiſſam [b] [*Et infrà α.*] Quæſiviſti quid faciendum ſit tibi ſuper eo quòd Clerici tuæ Diœceſis, cùm pro ſuis exceſſibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis ſententiâ percelluntur: parvipendentes eam, dimittunt Eccleſias, & transferunt ſe ad mercimonia Laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu Clericali poſtpoſito) veſtes induunt laicales, & ſicut Laici mercatores ſe turpibus quæſtibus implicantes, conſimilium ſibi Laicorum manus [c] aſſociant, & correctionem Eccleſiaſticam per contemptum eludunt, dicentes quòd poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſt. Sed. indulſerit) corrigendi. [*Et infrà β.*] † Reſpondemus igitur quòd ex quo electionis tuæ confirmationem accepiſti, de talibus & conſimilibus (præter ea, quæ majoris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant) quod juſtum eſt, & Eccleſiaſticæ convenit utilitati, ſtatuendi habeas liberam facultatem.

[c] Simil. eſt text. *ff. de orig. Jur. l. 2. in pr. & l. 1. ff. de eo per quem fac. erit.*

[*α Dudum ſicut inſinuare curaſti ad noſtram perveniſſe Audientiam quæſtionem, tua nunc Dilectio replicavit quid ſit tibi faciendum ſuper eo.*]

[*β Nos autem volentes in hoc tibi certum dare reſponſum; tuæ Devotioni reſpondemus, quòd ſi quando tales repereris, ſi commoniti noluerint à tam turpibus actibus revocari, & de contemptu ſatisfacientes plenariè ad Clericale ſchema redire: tu eos autori. noſtra ſuffultus excommunices app. ſub. faciáſque eos arctiùs ab omnibus evitari, donec etiam reatum ſuum congrua ſatisfactione emendent, præſertim ſi qui eorum in ſacris Ordinibus ſunt conſtituti, hoc etiam ſine ſpeciali Mandato exequi poſſes, cum*]

¶ Pith. [20] *Idem.*] *Elienſi Electo*, Chronic. Sclav. 166. Neubrig. 4. 14. 15.

XVI. Innocentius III. de Cella [21] ſancti Petri, & Mutinenſ. [22] Abbatibus [d]. [an. 1199. *Româ in Germaniam, vel in Æmiliam.*]

[d] *Additur*, & Præpoſito Vercellen.

Qui electioni de ſe facta renuntiat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius: & electio, quæ eſt à Suſpenſis celebrata, non tenet.

[e] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm inter [e] R. ſeniorem, & R. juniorem ſuper Abbatia Scaphuſen quæſtio verteretur, [*Et infrà α.*] Bo. me. Celeſt. præd. noſter prædictum R. ſeniorem ſententiam cum inſtantia poſtulantem, ad componendum coëgit invitum: & ſic Abbatiæ renuntians, de manu ejus Cuſtodiam & Prioratum recepit, ab eo, dum viveret, poſſidendos. Cui ordinationi licèt conſentiret invitus, domum tamen reverſus (adverſariis compoſitionem ipſam nolentibus obſervare) non potuit, quæ conceſſa ſunt, obtinere: [*Et infrà β.*]

† Nos attendentes quòd ex conſenſu compoſitionis receptæ jus (ſi quod ſibi competierat) R. ſenior amiſiſſet, ac per hoc ne Monachi ad electionem procederent, de Jure minimè appellare potuiſſet, cùm niſi quorum intereſt, audiri non ſoleant appellantes; ap. illam dicimus legitimam non fuiſſe: unde per eam electio non potuit impediri. † Sanè quamvis Præpoſitus & Capitulum Conſtantien. de interdicto quod Card. poſuerat, in ſuis literis inſeruerint: quia tamen per id, quod R. juniori Diœceſanus Epiſcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quod præmiſimus obviare: unde vel ſcriptura facto, vel factum ſcripturæ præjudicat, nec probatum fuit (licèt objectum) quòd ab interdictis electio fuerit celebrata: ipſam non potuimus irritare, [*Et infrà γ.*] † Ideóque cauſam ipſam vobis duximus committendam, ut ſi conſtiterit, quòd electio fuerit facta à Suſpenſis, eâ omnino caſſatâ ipſi Monaſterio (poſt ſatisfactionem condignam, ſuſpenſionis & interdicti ſententiâ relaxatâ) de perſona idonea conſulatur.

[*α Eis in præſentia noſtra conſtitutis dil. fi. N. G. tt. SS. Coſmæ & Damiani, & G. S. Mariæ in Acquiro Diaconos Cardinales conceſſimus Auditores: in quorum præſentia fuit propoſitum, quòd cùm controverſia ipſa fuerit Auditoribus diverſis commiſſa, deinde ambæ Partes ad Se. Ap. acceſſerunt, quibus à bonæ memoriæ C. PP. præ. n. nos ipſi qui in minori eramus Officio conſtituti, & dil. noſter Jo. tt. S. Stephani Presbyter Cardinalis dati fuimus Auditores, & cùm utrimque coram nobis eſſet diutiùs allegatum, & eidem prædeceſſori noſtro per nos eſſet proceſſus negotii declaratus ipſe*]

[*β Quin potius in eum, quod deterius eſt, manus injecerunt poſteà Monachi violentas: ſed adjutus ab illis hominibus & Monachorum*]

Monachorum manus evadens, ad appellationis subsidium convolavit. Interim verò dil. fi. n. P. S. Mariæ in Via Lata Diac. Card. Ap. Se. Legatus ad partes illas accedens pro jam dictis & multis aliis excessibus, & suspendit Monachos, & Monasterium interdixit. Ipsi verò contemptâ sententiâ Cardinalis, Divina promptiùs quàm anteà celebrarunt, & in hac suspensione prædictus adversarius ejus de medio est sublatus. Quo comperto ad Ecclesiam venit: & cùm vellet prædictæ compositioni parère, Parte altera hoc nolente, ne ad Electionem Abbatis procederetur, quousque quæstio inter eos finiretur, obstaculum objecit appellationis: sed Monachi per omnia contumaces, & post app. ab eodem R. seniore ad nos interpositam, dictum R. juniorem pariter eligentes, ipsum benedicendum Diæc. Episcopo præsentarunt: qui post app. interpositam benedixit eum, & in Ecclesia interdicta. Et infrà. *Cùm autem, quæ præmissa sunt, & alia quædam præfati Card. nobis & fratrib. nostris prudenter & fideliter retulissent.*]

[γ *Præsertim cùm contra personam Electi nihil fuerit intentatum.*]

¶ Pith. [21] *Cella Sancti Petri.*] i. *Cella Sancti Panthaleonis, Constantiensis Diœces.* Brusch. 160. *Petri de Mutina, Ordin. S. Bened. Diœces. Mutin.*

[22] *Mutinens.*] *Matren. Nutriens.* al. *Vitriens.*

f Pention.

XVII. Idem Innocent. III. Capitulo Pennensi [f] [23]. [an. 1199. *Româ in Aprutium.*]

Si Electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, ejus Electio cassari debet.

g *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

h Ambitiosè petens Dignitatem sæcularem vel Ecclesiasticam punitur in 100. aureis, & est infamis. *l.* 1. *ff. ad leg. Jul. de ambit.* & *in l.* 2. & ibi Bart. *de interr. act.*

Qualiter [g] post obitum. [*Et infrà* α.] Verùm quoniam Electus à vobis, ante confirmationem administrationi Episcopatûs se irreverenter immiscuit: recipiendo tam à Clericis, quàm à Laicis juramenta, non attendens quòd secundùm Apostolum, nemo debet sibi honorem [h] assumere, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron: præcipuè quia nec donum scientiæ Pontifici conveniens fuerat assecutus.

† Postquam nobis præsentastis eumdem: sufficienti examinatione præmissa, Electionem de ipso factam duximus irritandam, quidquid ex ea, & ob eam factum est, denuntiantes penitùs non tenere.

[α *Bo. me. Pennensis Episcopi Ecclesia vestra vacante, receptis priùs super Electione facienda Literis nostris, Primicerium vestrum vobis elegeritis in Pastorem, vos tamquam autores Electionis ipsius pleniùs cognovistis.*]

¶ Pith. [23] *C. Pennens.*] *Capitulo Pennensi* in Epist. Innocent. *pag.* 497. Taxat. Benef. Theanens. Archiep. Suffrag. 552.

XVIII. Idem [24] Capitulo Capuano. [an. 1199. *Româ in Campaniam.*]

Si vocantur ad Electionem non vocandi, valet Electio facta eis non expectatis. H. d. secundùm lecturam communem.

i *Cap. 3. eod. tit in* III. *Compil.*

Cum inter [i] universas Metropoles [& *infrà* α.] Intelleximus autem per J. & F. Canonicos vestros, & per literas quas ad Sed. Apost. detulerunt, quòd ad Decanum & alios Canonicos vestros Panormi manentes, (cùm ex eorum parte fuisset vobis per literas intimatum, ut sic tractaretis super Electione substituendi Pastorem, quòd nullum deberetis in eorum absentia nominare) quemdam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra quem post receptionem literarum vestrarum iter arriperent redeundi. Quamvis Ecclesiastica Consuetudo non exigat, ut ad Electionem Pastoris Canonici tam remoti vocentur, & illi præcipuè qui longè antè quàm vos, Metropolitani vestri obitum præsentialiter cognoverunt, quorum aliqui post ejus decessum, ad Capuanam Ecclesiam sunt reversi. † Quia verò [k] mora longior est in Electionibus valdè suspecta, imò sæpè damnosa [l]: Mandamus quatenus invocatâ Spiritûs Sancti gratiâ, personam idoneam per Electionem Canonicam concorditer assumatis ad regimen Capuanæ Ecclesiæ, consequenter ad audientiam nostram Nuntios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice Regia postuletis assensum, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

k tamen.

l Vid. *l. fin.* §. *fin. ad leg. Rhod. de jact.* & *in l. quod te. ff. si cert. pet.*

[α *Capuana sit Apostolicæ Sedis vicinior, ad provisionem ipsius specialiùs aspiramus, talem ipsi personam præfigi cupientes, quæ sicut alios Metropolitanos loci vicinitate, sic & devotionis affectu præcellat, per quam & ipsa Metropolis, tam in temporalibus quàm in spiritualibus optatum suscipiat incrementum.*]

¶ Pith. [24] *Idem.*] Epist. Innocent. 569. *pag.* 500.

m Archidiacono.

XIX. Idem Archi. [m] & Capitulo Capuano. [an. 1199. *Româ in Campaniam.*]

Non debet inspici an post appellationem, sed an contra fuerit Electio celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi potestas, remanet jus eligendi, si vocati venire contemnunt. Et ad officium Confirmatoris spectat examinare Electum, etiam nemine opponente. Et nisi Electus doceatur legitimæ ætatis & literaturæ, habetur pro non legitimè electo.

n *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

o *al.* provideri.

Cum nobis [n] olim de obitu. *Et infrà.* Cùm autem constaret interpositam fuisse appellationem ne fieret Electio, nisi Canonica, videri [o] poterat quòd post eam medio tempore nihil debuit innovari: unde talis Electio judicanda erat irrita & inanis, utpote post appellationem canonicè interpositam attentata. Sed contrà, cùm appellatum fuisset, non ut nulla Electio fieret, sed ut fieret Canonica: si factum Electionis canonicè fuerit subsecutum: non utique contra formam appel. hujusmodi, sed magis secundùm eam videbatur esse processum: & ideò licèt post appellationem, non tamen contra eamdem fuit Electio celebrata [p], propter quod non erat aliquatenus irritanda. [*Et infrà* α.] Item cùm post appel. emissam Archidiaconus cum suis fautorib. Chorum exiisset, & vos illos ut interessent Electioni faciendæ vobiscum, curassetis solicitè revocare, (quoniam ad Electionem faciendam accedere noluerunt) alienos se fecisse videntur: propter quod Electioni à vobis juxta formam Mandati Apost. concorditer celebratæ, de jure non posse contradicere videbantur: [*Et infrà* β.] His igitur & aliis allegatis, quamquam contra personam illius quem elegistis, nihil dictum fuerit vel objectum: quia tamen juxta verbum Apostoli dicentis [q]: *Nemini citò manum imponas* [25]: debemus attendere diligenter ad ea quæ circa personam inquirenda fuerant: duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. [*Et infrà* γ.] Illius quoque literaturæ, licèt non eminentis, tamen convenientis Electus existit: ut pro defectu scientiæ (sicut pleniùs intelleximus ab his qui eum meliùs cognoverunt) ab Electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus veritatem: quia cùm à multis cujus ætatis existeret, curaverimus indagare, à nemine umquam audivimus quòd annum ætatis trigesimum attigisset. [*Et infrà* δ.] † Nos Ecclesiæ pariter & personæ providere volentes, & tam rationes quàm Canones observare: quia propositum vestrum providum intelleximus: & ideò propter urgentem necessitatem [r], & evidentem utilitatem Ecclesiæ Capuanæ (quam in hac parte potiùs approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare: præfatum Subdiaconum nostrum vobis in Procuratorem concedimus, liberam administrationem ei [26], tam in temporalibus, quàm in spiritualibus committentes.

p *In aliquot vetustis ita:* non tamen contra, fuit eadem Electio celebrata.

q 1. *Tim. c.* 5.

r Vide *l.* 1. *ff. de novi op. nunt.* & *l. jubemus nullam. cum leg. seq. C. de sacr. Eccl.*

[α *Nam cùm duæ partes & ampliùs Electioni consenserint & consentiant, licèt cautum reperiatur in Canone, ut tunc alter de altera eligatur Ecclesia, cùm nullus in propria fuerit repertus idoneus: quia tamen hoc in favorem introductum est Clericorum, & cuique licet renuntiare Juri, quod pro se noscitur introductum; vos qui duæ partes eratis & ampliùs, cùm hoc quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere videatur, in hac parte, Juri quod pro vobis facere videbatur, renuntiare potuistis, & Electionem de persona alterius Ecclesiæ celebrare; præsertim cùm illud decretum locum videatur habere, quando Clericis renitentibus & invitis per alicujus violentiam potestatis extraneus ingeritur ex adverso, propter quod sequitur in Decreto, ut sit facultas Clericis renitendi, si se viderint prægravari; & si quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant refutare. Præterea, cùm Sed. Apost. caput omnium Ecclesiarum existat, & Ro. Pontifex Judex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in Prælatum alterius, ei posse objici non videtur, propter capitis privilegium, quod obtinet plenitudinem potestatis, quòd de alia Ecclesia eligatur, cùm à capite membra reputari non debeant aliena.*]

[β *Præsertim cùm idem Archidiaconus posteà requisitus responderit, quòd in præsentia nostra vellet ei suum præbere consensum: & ideò cùm secundùm statuta Lateranens. Concilii app. re. semper id debeat prævalere quod à pluribus & sanioribus fuerit ordinatum; nisi fortè à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile objectum fuerit & ostensum; à vobis celebrata Electio, tamquam à majori & saniori parte, non obstante contradictione vel appellatione paucorum, debebat & poterat rationabiliter confirmari; cùm id quod objectum existit & ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse.*]

[γ *Et quia cùm tria sint in persona Electi præcipuè inquirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, & literatura sufficiens: licèt de honestate morum, tamquam ei qui nobiscum est aliquamdiu laudabiliter conversatus, possumus ipsi laudabile testimonium perhibere:*]

[δ *Cùm autem secundùm prædicti statuta Concilii nullus debeat in Episcopum eligi, qui trigesimum ætatis annum non egerit, licèt senectus venerabilis sit, non diuturna, nec annorum numero computata: sed cani hominis sint sensus ejus, & ætas senectutis vita immaculata: quia tamen post illa tria quæ Salomon asserit difficilia, quartum quasi reputat impossibile, viam videlicet viri in adolescentia sua tamquam investigari non possit.*]

¶ Pith. [25] *Manus imponas.*] Gloss. ordinar. in illud Joan. 21. *Diligis me.*

[26] *Administrationem ei.*] *Commande.* Vide *cap. avaritiæ. de elect. & elect. potest. in 6.*

XX. Idem Cantuariensi Archiepiscopo. [an. 1199. *Româ in Angliam.*]

Illegitimus potest postulari, non autem eligi: & Electores nisi probaverint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateranensis Concilii.

f *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*

Innotuit [f] nobis quòd Vigoriensi [27] Ecclesia destituta Pastore, Prior & Conventus ejusdem, Magistrum M. Archidiaconum Eboracen. in Episcopum elegerunt: cujus confirmationem usque in adventum ipsius (qui absens

eligebatur & inſcius) diſtuliſti: qui tamdem ſpontanea tibi & ſecreta confeſſione monſtravit, quòd conſcientia ejus aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa, [*Et infrà α.*] Cujus Electionem Capitulum petiit per Sed. Apoſt. confirmari, præſentato nobis Electionis Decreto, ſubſcriptionibus Eligentium roborato [28]. Quidam autem Suffraganeorum tuorum aſſeruerunt eum fuiſſe filium cujuſdam militis, & ab eo ex quadam ingenua & non conjugata ſuſceptum. Idem quoque [29] Magiſter adjecit, quòd numquam pater ejus habuerat uxorem, ſed matris [t] ejus, virginitatis florem præripuit quaſi furtim [u]: [*Et infrà β.*] Quamvis autem Canon Lateranen. Concilii ab Alexan. præd. noſtro editus [x], non legitimè genitos adeò perſequatur, quòd Electionem talium innuit nullam eſſe: nobis tamen per eum adempta non fuit diſpenſandi facultas, cùm ea non fuerit prohibentis intentio: qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari poſt eum, imò eadem poteſtate functuris, cùm non habeat imperium par in parem [y]: [*Et infrà γ.*] Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur, literarum ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ multipliciter à quibuſdam etiam ex Fratribus noſtris (qui eum in Scholis cognoverant) approbatæ [z]: faciebant etiam ad id non modicùm, concors Capituli Vigorienſis Electio, petitio Populi, aſſenſus Principis, votum tuum, Suffraganeorum ſuffragia, & humilis devotio confitentis, qui ſpontè ac humiliter ſuum maluit confiteri reatum, quàm læsâ conſcientiâ thronum conſcendere paſtoralem. † Habito ergo ſuper hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorien. Capitulum, eumdem Magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improvidè potiùs elegiſſe, (cùm ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per Electionem inhibitam, ſed per poſtulationem permiſſam) Electionem ipſam prædicti Canonis autoritate caſſatam, denuntiamus irritam & inanem: parcentes non modicùm Vigorien. Capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expreſſam in Canone ſupradicto, nec probare cogimus ignorantiam quam allegant. Et quamvis poſt caſſationem hujuſmodi nobis fuerit ſupplicatum, ut dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare, ſupplicationem hujuſmodi, quæ nomine Capituli non fiebat, (cùm non ad poſtulandam diſpenſationem, ſed ad petendam confirmationem ipſius fuerint Nuntii deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decernentes irritum & inane quicquid ſuper ordinatione ipſius Epiſcopatûs, ante ſuſceptionem Literarum noſtrarum fuerit attentatum. Quòd ſi Vigorien. Capitulum eumdem Magiſtrum propter prærogativam meritorum ipſius duxerit poſtulandum, poſtulationem apud Sedem Apoſtolicam præſentare procuret.

[t] matri.

[u] furtum.

[x] Conc. Later. *cap. 3.*

[y] *l. 3. & 4. ff. de arbitris.*

[z] *al.* approbata.

[*α Et quòd ad tantæ Dignitatis apicem, præter indulgentiam Ap. Se. nollet aliquatenus promoveri, propoſuit: etiamſi promoventem benignum & facilem inveniret Tu autem ſicut vir providus & diſcretus, intellectâ conſcientiâ ejus noluiſti protinùs ad confirmationem procedere, ſed nobis rei ſeriem per tuas inſinuaſti literas, & per eas ipſius Magiſtri merita & ſcientiam commendaſti. Capitulum autem ejuſdem Eccleſiæ, quare per te fuiſſet Electionis confirmatio protelata, ſe ignorare per literas ſuas nobis tranſmiſſas expoſuit, & eam*]

[*β Quo facto cum ipſa infra quadriennium à nativitate ipſius matrimonium contraxit. Nos ergo cum fratribus noſtris habito ſuper hoc diligenti tractatu, relectis Canonib. quoſdam invenimus qui non legitimè genitos promoveri vetant ad officium paſtorale, cauſam fortè trahentes ex Lege Divina, per quam ſpurii & manzeres uſque in decimam generationem in Eccleſiam Dei prohibentur intrare. Invenimus etiam alios qui undecumque genitos non prohibent ad ſacros Ordines promoveri, dummodo ſibi vitæ merita ſuffragentur; aſſerentes quòd culpa parentum non eſt filiis imputanda. Et ad hoc probandum inducunt quòd Dominus noſter Jeſus Chriſtus non tantùm ex alienigenis, ſed etiam adulterinis voluit commixtionibus naſci, qui eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Hi etiam Divinæ Scripturæ videntur inniti, quâ dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii; per quam antiquum videtur proverbium removeri, quod inter filios Iſraël dici ſolebat: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Quidam verò ad concordiam diſcordantia revocantes, repugnantiam Canonum prædictorum quodammodo ſopire videbantur, dicentes quòd illegitimè geniti, ſi Religioſi fuerint, in Cœnobiis aut in Canonicis converſati, à ſacris miniſteriis minimè revocentur: & inter illegitimè genitos quidam aſſerunt eos ſolos à ſacris officiis prohibendos, qui paternam incontinentiam imitantur: & ii quoque videntur autoritate Divinæ Legis inniti, quâ dicitur: Ego ſum Deus Zelotes viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam & quartam progeniem in iis qui oderunt me gratìs; quaſi dicat, in iis qui circa me paternum odium imitantur. Verùm Canon Concilii Lateranen. à bo. me. Alexandro PP. p. noſtro editus in Synodo generali, primis concordans Canonibus, non ſolùm tales vetat in Epiſcopos promoveri, verùm etiam eligentibus talem perſonam certam pœnam infligit, imò ipſo facto eamdem pœnam aſſerit incurriſſe; ut ſecundùm hoc Canon latæ ſententiæ videatur, cujus tenor eſt. Ne videlicet, quod de quibuſdam pro neceſſitatibus temporis factum eſt, in exemplum trahatur à poſteris: nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui de legitimo matrimonio ſit natus. Circa finem ſubjungens: Clerici ſanè ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos. Sanè prædictus Canon, qui non per eum qui Canones non noſſet antiquos, ſed per illum qui plene noverat Canonicas Sanctiones, in Concilio multorum Juriſperitorum eſt editus, & ipſius approbatione Concilii roboratus, natis de non legitimo matrimonio omnem videtur in Epiſcopos promovendi aditum præcluſiſſe. Cum id etiam ad conſequentiam trahi prohibeat, quod pro neceſſitate innuit prioribus temporibus eſſe factum; licet nihil amplius quàm neceſſitas diſpenſantem ad diſpenſationem inducat. Præterea Electionem talium innuit nullam eſſe, dum in pœnam ſtatuit Electorum ut tunc eligendi poteſtate ſe noverint privatos; quod nihil eſſet ſi tunc non occurreret Electio facienda: quod fieri non poſſet priori Electione ſeu etiam nominatione durante. Ex quo patet Electionem ejuſmodi per ipſum Canonem irritatam.*]

[*γ Sed ea tantùm fuerit mens ipſius, ut quia ex eo quod aliquando ex diſpenſatione pro neceſſitate temporis factum fuerat, quidam gratiam in licentiam extendentes, & inde ſumentes exemplum, ſe licitè credebant eligere tales, & indifferenter hujuſmodi eligebant, cùm talia fieri prohiberet, unde gravem Electorib. pœnam inflixit. Deliberavimus tamen cum Fratribus noſtris, utrùm in tali caſu & cum tali perſona deberemus miſericorditer diſpenſare, vel Juris potiùs ſervare rigorem. Invenimus enim à bo. me. Urbano PP. p. noſtro in caſu multò difficiliori cum Cenomanen. diſpenſatum Electo, qui fuerat filius Sacerdotis, & Legion. Epiſcopo, qui poſt conſecrationem ſuam humiliter fuerat & ſponte confeſſus quòd fuiſſet ex matre non legitima procreatus, quam pater vivente uxore propria cognoviſſet. Sed idem Urbanus prohibuit ne id quaſi pro regula in poſterum ad conſequentiam traheretur. Videbatur enim quòd cum illegitimè natis fuiſſet aliquamdiu diſpenſatum, & ex certa cauſa forſitan in poſterum diſpenſandum, in hoc caſu celeriùs deberet diſpenſatio indulgeri, illi perſonæ videlicet, quæ minùs imperfectionis, plus perfectionis habebat.*]

¶ PITH. [27] *Vigorienſi.*] Weſtmonaſt. 91. Matth. Par. 275. 309. 369.

[28] *Roborato.*] *Can. Epiſcopus. diſtinct. 61.*

[29] *Idem quoque.*] Hiſtor. Cantuarienſ. 125.

XXI. IDEM INNOCENT. III. [a] Genuenſi Archiepiſcopo, & Placentino & Bobien. [30] Epiſc. [c. an. 1200. *Româ in Liguriam, &c.*]

[a] *In aliquot antiq.* Placentino & Papienſi Epiſcopis.

Non poſſunt Electores in præjudicium Electi compromittere: ſed ſi conſenſerit Electioni ſuæ, vel conſentire velit, non obſtante Laudo in contrarium lato, eſt confirmandus, ſi aliud Canonicum ſibi non obſiſtat, licèt non ſit de gremio illius Eccleſiæ, quamcumque ob cauſam à majori parte fuerit appellatum. Et in hoc ultimo eſt iſte textus multùm notabilis.

CUm [b] inter Canonicos Saonen. ſuper Electione Pontificis quæſtio verteretur, ad Sedem Apoſtolicam S. Subdiac. Saonen. & I. Procurator Capituli acceſſerunt: [*Et infrà α.*] Propoſuit autem Procurator prædictus, quòd ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſtenſ. Præpoſitum (excepto prædicto Subdiacono) convenerunt: quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequenter. Ceterùm pro parte altera fuit propoſitum ex adverſo, quòd cùm ſeptem eſſent Canonici Saonenſ. in Capitulum ſe receperunt [c] de futura Electione Pontificis tractaturi: ſed Archidiac. Archipresbyter. & Præpoſito dictum Haſten. Præpoſitum nominantibus, fuit à præfato S. obviatum, aſſerente ipſum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tamquam inhabilis fuerat recuſatus, nec ad aliam Eccleſiam debere fieri tranſitum, donec reperiretur idoneus in Eccleſia Saonenſi: [*Et infrà β.*] Poſt hæc Archipresbyter pro parte altera de rato (ut dicebat) Literis præmunitus, ipſe verò S. pro parte ſua in Mediolanen. Archiepiſcopum compromittere curaverunt [d], qui Magiſtrum G. Modicen. Canonicum eis dedit in Epiſcopum, & etiam confirmavit. *Et infrà.* † Diſc. veſtræ mandamus quatenus, cùm conſtet Electionem de Præpoſito memorato à majori & ſaniori parte Capituli celebratam fuiſſe, publicatam etiam & ſubſcriptam, ſi dictus Præpoſitus eidem Electioni conſenſerit, ut per mutuum conſenſum Eligentium & Electi, quaſi conjugale vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum, eumdem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum ducitur appellatum) vos non obſtante appellationis objectu, ſi qua ex aliis cauſis ſuperiùs memoratis proponitur interpoſita, (cùm eas frivolas reputemus) Electionem confirmetis ipſius, non obſtante quod poſt talem Electionem à præfato Archiepiſcopo proponitur eſſe factum, etiamſi à partibus in eum fuerit compromiſſum, cùm Electores à tali Electione ſic reſilire nequiverint. Quòd ſi Electores illius non compromiſerint in Archiepiſcopum memoratum, etiamſi dictus Præpoſitus nondum Electioni de ſe factæ conſenſerit, eo tamen conſentire volente (dummodo à morbo ſit immunis objecto) vos Electionem ipſius nihilominus confirmetis.

[b] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] *In aliquot vetuſtis*, quòd cùm eſſent Canonici ſeptem Saoneñ. qui ſe in Capitulo receperunt, de futura, *&c.*

[d] Similis text. eſt *in c. contingit. & ibi* Innoc. *hoc tit.* Specul. *in tit. de arbit. §. reſtat. verſ. item de ſentent. & verſ. ſed numquid Clericus.*

[*α Quibus ven. f. n. J. Alban. Epiſcopum & dil. fil. n. A. tit. S. Martini Presbyterum Cardinalem dedimus Auditores, in quorum præſentia.*]

[*β Sed Præpoſitus Saonen. ſpretis appellationibus interpoſitis*

Præpoſitum Haſten. elegit, objiciente adverſa Parte, quòd hujuſmodi Electio propter appellationes interpoſitas & alia etiam obſtacula non teneret. Et infrà. *Sed & civitatem idem Præpoſitus & alii omnes egreſſi, èxceptis Presbytero & Subdiac. ſæpedictis, ſecum Capituli ſigillum ignorantib. eis detulerunt, & ad Mediolanen. Archiepiſcopum accedentes petierunt Electionem, quam fecerant confirmari, licèt à ſolo Præpoſito, & poſt appellationem facta fuiſſet. Sed quoniam indebitus Electionis proceſſus Archiepiſcopo anteà innotuerat, petitioni eorum non annuens, quemdam de Fratribus ſuis ad inveſtigandum Electionis proceſſum Saon. direxit: ſed cùm teſtes coram eo producerentur, & poſtularetur ut in Nuntium ipſum pariter procurarent, Pars adverſa jam dictum Archiepiſcopum, altera verò Sed. Apoſtolicam invocavit. Sed cùm ad mandatum Nuntii Partes Mediolanum iviſſent Apoſtolos petituræ, ab Archiepiſcopo ut ad pacem redirent, fuere monitæ diligenter: cujus arbitrio Præpoſitus Saon. ſe ſtare velle conſtanter aſſeruit, ſi & hoc ipſum faceret Pars adverſa; quod deliberato conſilio præfatus Subdiaco. repromiſit. Poſt hæc reverſi ad propria, & demum ab Archiepiſcopo evocati, Archipresbyter*]

§ PITH. [30] *Et Bobienſi.*] Bononienſi.

XXII. IDEM INNOCENTIUS III. Præneſtino Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato [e]. [ann. 1202. *Româ in Germaniam.*]

[e] Hæc poſtrema verba deſunt in III. *Compil.*

Electus à majori & ſaniori parte Capituli, ſi eſt & erat idoneus tempore Electionis, confirmabitur: ſi autem erat indignus in Ordinibus, ſcientiâ vel ætate, & fuit ſcienter electus; electus à minori parte, ſi eſt dignus, confirmabitur.

DUdum [f] ad Audientiam noſtram quæſtione perlata, quòd vacante Præpoſitura Colocen. [g] Eccleſiæ, in duo ſe vota Eligentium diviſiſſent: cauſam Judicibus duximus committendam; [*Et infrà α.*] Ipſi verò Partes ad ſuam præſentiam convocarunt, receperunt teſtes, examinaverunt Eligentium conſcientias, audiverunt allegationes utrimque. Et quoniam Præpoſitus Sancti Georgii, eorum ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad Sedem Apoſtolicam deſtinarunt [h]. *Et infrà.* Cúmque nuntii Præpoſiti Sanctorum Apoſtolorum ſtatuto termino ad præſentiam noſtram acceſſiſſent, Præpoſitus Sancti Georgii nec venit, nec pro [i] ſe miſit idoneum Reſponſalem. *Et infrà.* Geſtis igitur Judicum diligenter inſpectis, invenimus quòd pro Præpoſito Sanctorum Apoſtolorum autoritas, pro Præpoſito verò Sancti Georgii numerus Eligentium faciebat, cùm primus à quatuordecim tum Perſonis, tum Canonicis, qui alios Dignitate, ætate & tempore præcedebant [k]; ſecundus verò à vigintiquatuor fuiſſet electus. [*Et infrà β.*] † Cùm autem allegationes pro eodem Præpoſito Sancti Georgii coram Judicibus ipſis propoſitæ, nobis non fuerint præſentatæ, propter quod non potuimus ſcire per nos, quid objecerit, vel quid reſponderit ad objecta, ſicque cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa; ad definitivam ſententiam non duximus procedendum, ſed deciſionem cauſæ ipſius Judicibus commiſimus ſub hac forma, ut vel ſi notorium [l] eſſet, vel per ea quæ jam dicta erant, conſtaret quòd Præpoſitus Sancti Georgii Electionis tempore pateretur, vel in Ordinibus, vel in ſcientia, vel in ætate defectum, qui eum juxta Canonum Sanctiones [m] impediret ad hujuſmodi Officium promoveri; ei (non obſtante ipſius abſentia corporali) ſilentium imponentes, Præpoſito Sanctorum Apoſtolorum Præpoſituram adjudicarent eamdem: alioquin (cùm in eum non ſolùm plures, ſed duæ penè partes convenerint, & impedimentis ceſſantibus appareat quòd eum bono zelo elegerint) Præpoſiti Sanctorum Apoſtolorum Electione caſſata, Electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tamquam Præpoſito reſponderi.

[f] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.*
[g] Colonienſis, *in omnib. manuſcr. & nonnullis impreſſis.*
[h] Quoniam ita mandavit Papa, quòd ſi altera Partium nollet quòd ipſi Judices cauſam terminarent, cauſam inſtructam remitterent ad ipſum: aliàs non fuiſſet eis licitum recuſare.
[i] *Hæc verba*, pro ſe, *deſunt in antiquis.*
[k] Iſte textus quotidie ad hoc allegatur, quòd ſocius Dignitate, ætate & receptionis tempore ſocium præcedit. Concordat Gloſſ. *in verb. contra majores cap. lex. diſt. 2.*
[l] Vide *l. 1. cum Gloſſa C. qui & adverſ.*
[m] Canonicas Sanctiones.

[*α Ut auditis quæ proponerentur hinc inde, ſi de Partium procederet voluntate, definitivam ſententiam promulgarent, alioquin cauſam ſufficienter inſtructam ad noſtram remitterent Audientiam, aut. Ap. ſtatuentes Partibus terminum competentem, quo per ſe vel per idoneos Reſponſales ad Se. Ap. accederent ſententiam recepturæ.*]

[*β Objiciebatur autem Præpoſito S. Georgii minor ſcientia, defectus ætatis, & quòd in minoribus erat Ordinibus conſtitutus. Unde cùm Præpoſituræ illi eſſet Archidiaconatus annexus, nondum erat ei Dignitas conferenda, ratione cujus cogebatur infra præfixum à Canonibus ſpatium in Diaconum promoveri. Proponebatur autem pro altero, quòd erat vir ætate, ſcientiâ & moribus commendandus. Unde meliori ducti zelo propter hoc Electores ipſius in eum ſe confeſſi fuerant conveniſſe, & non ſolum ſui, ſed etiam quidam alterius Electores eum prudentiorem eſſe præſertim in ſpiritualibus aſſerebant, quamvis alium magis utilem maximè circa temporalia propter potentiam fuerint proteſtati.*]

XXIII. IDEM. Canonicis Maguntinenſibus. [an. 1202. *Româ in Germaniam.*]

Recipientes poſtulatum ad Eccleſiam tamquam inſtitutum vel Adminiſtratorem, ante admiſſionem poſtulationis à Superiore factam, privati ſunt poteſtate eligendi, & ad alios, licèt pauciores, devolvitur poteſtas eligendi: & ſi omnes privati ſunt, devolvitur ad Papam in Eccleſiis Cathedralibus. H. d. ſecundùm principaliorem intellectum, qui magis congruit literæ.

BOnæ [n] memoriæ Maguntinenſi Archiepiſcopo viam univerſæ carnis ingreſſo, & quibuſdam petentibus [31] Wormacienſem Epiſcopum, quibuſdam verò Archiepiſcopum veſtrum, tunc Præpoſitum Sancti Petri Maguntinenſis, ſibi Eligentibus in Paſtorem: Præneſtino Epiſcopo à Sede Apoſtolica Legato dedimus in mandatis, ut ſi eumdem Epiſcopum, quoad temporalia vel ſpiritualia recepiſſe conſtaret Eccleſiam Maguntinenſem, vel miniſtraſſe in temporalibus aut ſpiritualibus in eadem: poſtulationem factam de ipſo nuntiaret irritam; [*Et infrà α.*] Deinde inquireret de ipſius Electione Archiepiſcopi veritatem: & ſi ei de vi, quam ipſe & ſui metuebant, conſtaret, (eo non obſtante, quòd poſt appellationem ad nos interpoſitam fuerat in ipſius Electione proceſſum, cùm alii qui appellationi ad nos interpoſitæ, ne ſine ipſo ac ſociis ejus haberent in Electione proceſſum, non duxerint deferendum, uti contra ipſum hac exceptione non poſſent: quia fruſtrà Legis auxilium invocat, qui committit in Legem [o]: unde nec ab eis poſſe objici videbatur, quòd idem eſſet à paucioribus ſecundùm eorum aſſertionem electus, cùm ipſi appellationem ad nos legitimè interpoſitam contemnentes, & præter licentiam noſtram recipientes Epiſcopum memoratum, reddiderint ſe indignos) Electionem Archiepiſcopi confirmaret. [*Et infrà β.*] Licèt autem eſſent notoria, quæ contra dictum Wormacien. Epiſcopum & ejus fautores fuerant objecta: prædictus tamen Legatus ad majorem cautelam, multos teſtes recepit ex ipſius Archiepiſcopi parte productos: unde ipſe juxta Mandati noſtri tenorem procedens, poſtulationem factam de Wormacien. caſſavit: & Electionem Archiepiſcopi memorati (quamvis à pauciſſimis celebratam) curavit autoritate Apoſtolica confirmare, ipſúmque ordinavit in Presbyterum: & tamdem in Archiepiſcopum conſecravit: [*Et infrà γ.*] Contra Legati verò proceſſum hoc facere videbatur, quòd non citatis Wormacien. Epiſcopo & ejus fautoribus, proceſſiſſet. Porrò exceſſus notorius examinatione non indiget [p], & pro his, quæ à Judice ſunt acta, præſumitur quòd omnia ritè fuerint celebrata, quamvis & quòd citati non fuerint, non poſſet de facili comprobari: quia negantis factum, per rerum naturam nulla eſt directa [q] probatio: cùm etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, quòd ad eum citatio minimè perveniſſet, ſinguli tamen veſtrûm eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares. Ad ipſum quoque Legatum, ſi voluiſſent, ſecurè potuiſſent Procuratorem idoneum deſtinare; ſicut Nuntium deſtinarant. [*Et infrà δ.*] † Nos igitur etſi propter autoritatem judiciariam præſumamus pro his quæ acta ſunt à Legato: illi tamen plùs innitimur rationi, quòd adverſarii Archiepiſcopi, ex tribus cauſis prædictis, ſe uſque adeò reddiderunt indignos: quòd contra eum non debebant audiri: unde quod de ipſo factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam ſi Electores ejuſdem partis pariter deliquiſſent, ut ſe reddidiſſent indignos, ad nos devoluta fuiſſet hac vice ordinatio Eccleſiæ Maguntinen. quare dictum Archiepiſcopum ſine Juris injuria potuiſſemus eidem Eccleſiæ præficere in Paſtorem. Super his ergo, habito diligenti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Wormacien. Epiſcopo ratam habemus: Electionem memorati [r] Archiepiſcopi confirmantes.

[n] *Cap. 8. eod. tit. in* III. *Compil.*
[o] Concord. text. *in l. auxilium ff. de min. & in l. fin. §. ſin verò poſtquam. C. de jur. delib.*
[p] Vide *l. ſi verò. §. qui pro rei. cum Gloſſ. in verb. evidenti ſinè. ff. qui ſatiſ. cog. & l. ea quidem. C. de accuſ.*
[q] *Dictio*, directa, *deeſt in antiquis.* Vide *l. actor. C. de probation. v. q. ult. actor. & cap. quoniam. infrà de probat.*
[r] *Vox*, memorati, *deeſt in antiquis.*

[*α De gratia noſtra concedens eid. ut Wormacienſ. ſibi Eccleſiam retineret. Nam de Jure Communi quia præter autorit. noſtram tranſire præſumpſit, utrâque erat ſpoliandus, ut eâ careret quam cupivit avarè, & eâ quam ſuperbè deſpexit: quòd ſi parère contemneret, utrâque ipſum Eccleſiâ denuntiaret autoritate noſtra privatum.*]

[*β Quod ſi nec recepiſſe prædictam Eccleſiam, quoad ſpiritualia vel temporalia, nec in ſpiritualibus vel in temporalibus miniſtraſſe Epiſcopum memoratum conſtaret, idem Legatus audiret quæ ſuper poſtulatione ipſius & Electione Archiepiſcopi proponerentur: & hinc inde teſtes utriuſque Partis reciperet, & eorum depoſitionibus publicatis uſque ad calculum definitivæ ſententiæ procedens, geſta omnia ſub ſigillo ſuo ad noſtram præſentiam deſtinaret, ſtatuens Partib. terminum competentem, quo Apoſtolico ſe conſpectui præſentarent ſententiam recepturæ.*]

[*γ Ipſe autem ad noſtram præſentiam accedens, humiliter poſtulavit, ut Pallium ſibi, videlicet inſigne Pontificalis officii de conſueta Se. Ap. benevolentia conferremus. Verùm quidam ſimplex Nuntius ab adverſariis ejus ad Se. Ap. deſtinatus ex eorum parte apertas nobis cum ſigillo pendente literas præſentavit, per quas iidem Canonici ſignificabant quòd prædictus Legatus pecuniâ corruptus iniquam ſententiam protuliſſet. Addebant etiam quòd Maguntini Cives pariter juraverunt, quòd numquam eum reciperent in Archiepiſcopum, & quòd univerſi Clerici paucis exceptis ſuo favebant Electo. Cùm autem ſuper his cœpiſſemus deliberare cum Fratribus noſtris, Electioni Archiepiſcopi duo videbantur obſtare; videlicet quòd à pauciſſimis, & poſt interpoſitam app. ad Se. Ap. à ſeipſo dicebatur electus. Nam cum poſtulatio Wormacienſ. Epiſcopi fuit præcedentis app. ratione caſſata, Archiepiſcopi Electio debebat etiam ex eadem cauſa caſſari: ſed econtrà, ſicut ſuperius eſt expreſſum, qui antè in appellationem deliquerat, appellationem contra eumdem Archiepiſcopum non poterat allegare. Poterat quoque dici, quòd etſi poſt appellationem, nón tamen contra formam appellationis fuiſſet electus Archiepiſcopus ſæpedictus, cùm appellaverit ſub hac forma, ne Canonici Maguntiæ reſidentes, ſine ipſo ac ſociis ſuis haberent in Electione proceſſum. Nec nocet quòd poſſet ex Parte altera replicari, quia nec ipſe nec ſocii ſui*

debuerant procedere ſine ipſis: quia ipſi app. apud nos interpoſitam contemnendo, reddiderant ſe indignos, & abuſi fuerant jure ſuo. Unde cùm in Lateran. Concilio de iis qui quaſdam perſonas inhibitas eligunt, ſit ſtatutum, ut eligendi tunc poteſtate privatos & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos, illis pro longè majori delicto tamquam indignis ab Electionis poteſtate cadentibus, penes eumdem ac ſocios ſuos tantùm jus remanſerat eligendi: quare ſi multò pauciores in ipſum conveniſſent, intelligendum eſt tamen quòd omnes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eumdem.]

[δ *Quemadmodum ex ipſorum ad nos directis literis comprobatur, qui ſecurè ad eumdem Legatum acceſſit, & ad propria remeavit, cùm & ipſe Legatus paratus fuerit ſecuritatem omnimodam providere. Nec obeſt quòd idem Nuntius dicitur appellaſſe, cùm appellationi renuntiaverit, & in commiſſione noſtra quam Pars reportavit utraque, obſtaculum fuiſſet appellationis amotum. Sed nec apparebat etiam quòd contra factum Legati aliquid poſſet objicere ac probare, cùm non Procurator ſufficiens, ſed ſimpliciter ad nos contra eumdem Archiepiſcopum fuiſſet Nuntius deſtinatus.*]

¶ Pith. [31] *Petentibus.*] Add. *Lupoldum.* Abb. Urſp. 332. Centur. 13. 1051. 753. Nauclet. *vol.* 3. *gen.* 41. Trithem. *in Chron.* Hirſaug. 212. 219. Chron. Sclav. 178. Crant. *Metr.* 8. 21. Siffrid. 301. Centur. 13. 753. 1051. Magunt. Chron. 574. Urſpergenſ. 309.

XXIV. Idem Innocentius III. Clericis Sanctæ Agathes. [c. an. 1203. *Romæ.*]

Sufficit Electo ad obtinendum, docere Eligentem fuiſſe in quaſi poſſeſſione tempore Electionis, licèt non probet quòd proprietas juris eligendi ad illum pertineret.

[f] *Cap.* 9. *eod. tit. in* III. *Compil.* Et pro intellectu vide Matthæum de Afflictis *Deciſ.* 395.
[t] Celeſtinus.

QUerelam [f], quam G. tituli Sancti Vitalis Presbyter Cardin. per Œconomum Eccleſiæ veſtræ, cujus idem Cardin. eſt Gubernator, contra P. Presbyterum Eccleſiæ S. Salvatoris, ſuper Eccleſia ipſa propoſuit, C. Papa prædec. noſt. [t] nobis in minori officio conſtitutis, audiendam commiſit. Petebat igitur Œconomus præfatum P. ab Eccleſia Sancti Salvatoris (quam in præjudicium veſtræ Eccleſiæ, ac injuriam Cardinalis prædicti occupare præſumpſerat) removeri: cùm ipſa Eccleſia pertineat ad Eccleſiam Sanctæ Agathes pleno jure; petens penſionem XVI. denariorum Papien. debitam Eccleſiæ Sanctæ Agathes, pro eadem Eccleſia de Thermis, ſibi reſtitui, de novo ſubtractam. Prædictus verò P. reſpondebat, quòd ipſe nullam injuriam irrogaverat Cardinali: nec in præjudicium Eccleſiæ veſtræ receperat dictam Eccleſiam, cùm hæc ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam ſibi debeat [u] reddere penſionem, ſed ipſe per Electionem populi, ad quem de antiqua conſuetudine [x] pertinet Electio [y], à Cardinali Sanctæ Suſannæ (cui eadem Eccleſia tamquam Capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubjecta) canonicè fuerat inſtitutus. [*Et infrà* α.]

[u] *al.* debebat.
[x] Vide *l.* 2. & *ibi* Bart. *C. quæ ſit long. conſ.* & *in authent. hoc jus porrectum C. de ſac. Eccl.* Gloſ. *in l. rem non novam. C. de judiciis.*
[y] *Dictio*, Electio, *deeſt in antiquis cod.*

† Nos igitur rationibus utriuſque Partis auditis, dictum P. ab impetitione Œconomi veſtri ſuper Electione ac inſtitutione de ſe facta in Eccleſia Sancti Salvatoris abſolvimus, & ſuper his præfato Œconomo ſilentium duximus imponendum; cùm nobis conſtiterit, quòd Populus in quaſi poſſeſſione præſentandi Clericum exiſtebat, quando ipſum Presbyterum ad illam elegit: & Eccleſia eadem ſpectat ad titulum Sanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno jure, ſalva quæſtione ſuper Jure Patronatûs inter Eccleſiam veſtram, & Populum ſæpedictæ Eccleſiæ Sancti Salvatoris. Quia verò fuit liquidò comprobatum, quòd penſio XVI. denariorum Papienſis monetæ, fuerit Clericis Eccleſiæ veſtræ, pro Eccleſia Sancti Salvatoris de Thermis [z], annuatim per multa tempora perſoluta, ſed de novo ſubtracta: nos in eumdem ſtatum percipiendi hujuſmodi de Eccleſia Sancti Salvatoris de Thermis, Eccleſiam veſtram decernimus reducendam: & ad ſolutionem penſionis ſubtractæ condemnamus Presbyterum antedictum, ſalva quæſtione proprietatis inter Eccleſias memoratas.

[z] *in quibuſdam antiquis*, de Terminis.

[α *Cùmque ad ſuam aſſertionem probandam utraque Pars teſtes multoties produxiſſet, nos illos recepimus & examinavimus diligenter, quorum depoſitionibus publicatis diſputationem audivimus ſuper illis: ſed antequam hujuſmodi controverſia finem accipere potuiſſet, præfatus Prædeceſſor noſter debitum carnis exolvit: demum verò à nobis utraque Pars cum inſtantia poſtulavit, ut cauſam ipſam decidere dignaremur.*]

XXV. Idem. [circa an. 1204. *Romæ.*]

Eligentes ſcienter indignum, privati ſunt poteſtate eligendi, in Electione quæ primò occurrit facienda.

[a] *Cap.* 10. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm [a] Vvintonienſis Eccleſia Paſtore vacaret, Archidiaconus cum ſuis fautoribus Salubrienſ. [32] Decanum, Prior verò & complices ejus Præcentorem [33] Linconenſ. in Epiſcopum elegerunt. *Et infrà.* Licèt igitur omnes in communi de facienda Electione tractaverint: quia tamen nequiverunt eſſe concordes, infecto negotio ad nos habuere recurſum: & hi quidem qui Præcentorem elegerant, aſſerebant, quòd illi qui Decanum elegerant, eligendi erant poteſtate privati, pro illa maximè cauſa, quòd hominem non legitimè natum ſcienter eligere præſumpſerunt: unde ſecundùm Lateranenſe Concilium [b], & eligendi hac vice perdiderant poteſtatem, & per triennium Eccleſiaſticis Beneficiis carere debebant. Illi verò taliter reſpondebant, quòd licèt is quem elegerant, fuiſſet minùs legitimè natus, per gratiam tamen Apoſtolicæ Sedis legitimari promeruit: & hoc aſſerebant ſe legitimè probaturos. † Nos igitur attendentes, quòd iſti poſt primam [c] Electionem admiſerant illos ad celebrandam ſecundam: & quòd decretum memorati Concilii decrevit, hujuſmodi præſumptores una vice dumtaxat eligendi poteſtate privatos [d]: quoniam Electio quam coram nobis celebrare volebant, non jam ſecunda, ſed tertia concurrebat; ad eligendum illos cenſuimus admittendos.

[b] Sub Innoc. III. cap. 25.
[c] *In c. Barbatiæ ita:* quòd iſti qui elegerunt Præcentorem poſt primam, &c.
[d] Vide *l.* 2. *cum not. per Bart. ff. de excuſ. mu.* & *l.* 2. & *l. ſervi. ff. de opt. leg.*

¶ Pith. [32] *Salubrienſem.*] Salesberienſem. *Pariſ.* 595. 276.

[33] *Præcentorem.*] Guillelm. de Bleis, *Weſtmon.* 80. *Petr. de Rupibus* 81. *Weſtmon. Pariſ.* 283.

XXVI. Idem Abbati Ciſtercienſi R. & P. [34] Monachis Fontis Frigidi [e]. [c. an. 1205. *Româ in Galliam.*]

[e] *al.* Caſternien. & Fontis Frigidi Ap. S. L.

Eligens ſcienter indignum in Epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus à Beneficiis Eccleſiæ per triennium; nec poteſt interim ad Dignitatem illius eligi vel aſſumi.

[f] *Cap.* 11. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[g] *al.* Toloſanenſi.

PEr inquiſitionem [f], quam de Mandato noſtro feciſtis ſuper ſtatu Epiſcopatûs & Epiſcopi Toloſani [g], perſpicaciter intelleximus, quòd Maſcaron Cancellarius juratus aſſeruit, ſe ſciviſſe pro certo, R. olim Toloſanum Epiſcopum & amicos ipſius, ante ſuam Electionem habuiſſe colloquium cum quibuſdam Canonicis nominatim expreſſis, eóſque ſolicitaſſe precibus, ut ipſum eligerent in Epiſcopum: ſéque vidiſſe pariter & audiviſſe, quando prædictus Epiſcopus recognovit in quorumdam Canonicorum præſentia, ſe Canonicis illis qui adverſati fuerant ſuæ primæ Electioni juraſſe, credens pro certo quòd juramentum illud illicitum fuit, & præſtitum, ut idem R. eligeretur ex pacto: & quòd ipſemet [h] poſt Electionem ipſius [35] caſſatam, domum Epiſcopalem ejus nomine detinebat, recipiens quoſdam reditus & proventus, quos de ipſius conſcientia & conſenſu, in ejuſdem negotiis expendebat. † Cùm igitur talem ſcienter in Epiſcopum eligendo (ſicut ipſe ſuo juramento firmavit) Eccleſiaſticis Beneficiis reddiderit ſe indignum, grave gerimus & moleſtum, quòd Toloſan. Præpoſito in Epiſcopum Convenarum electo idem Maſcaron in Præpoſitum dicitur ſubſtitutus. Quocirca mandamus, quatenus eumdem ab officio Præpoſituræ penitùs amoventes, faciatis virum idoneum ad Officium illud aſſumi.

[h] *ſcilicet* Maſcaron.

¶ Pith. [34] *R. & P.*] Roberto & Petro. *Hiſtor. Albigenſ.* 1. 6. *Chronic. Monfort.* 1206.

[35] *Ipſius.*] *Albigeois* 19.

XXVII. Idem Priori Sancti Frigidiani [36] G. & G. [i] Canonicis Lucanenſibus. [c. an. 1205. *Româ in Etruriam.*]

[i] *al.* G. & G. B. & S. Can. &c. *al.* Idem A. Priori S. Fridiani G. & G. Lu.

Si non Profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ Regularis, caſſatur Electio conſuetudine in contrarium non obſtante.

[k] *Cap.* 12. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm cauſam [k], quæ inter Bonum Presbyterum & Brunum Canonicum Sancti Petri Lucanen. vertitur, ſuper eo quòd dictus Presbyter Bonus à majori parte Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in Priorem (ſicut dicitur) eſt electus, olim vobis duximus committendam. [*Et infrà* α.] Quamvis autem multi Priores continuè [l] unus poſt alium, in ipſa Eccleſia per multa & longa tempora fuerint non Profeſſi: quia tamen præfatus Presbyter B. non eſt profeſſus obſervantiam regularem, dubitatis [m] (& meritò) nobis procedere inconſultis. † Quia igitur non debemus attendere ſolummodo quid factum ſit, ſed potiùs quid ſit faciendum: Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus: quòd cùm ſecundùm Legem Divinam [n], non ſit in bove arandum & aſino: nec quiſquam debeat veſtem induere de lana linóque contextam: irritetis Electionem prædictam, & compellatis præfatum Presbyterum, alióſque Clericos non Profeſſos, ut vel Beati Auguſtini Regulam in eadem Eccleſia conſtitutam profiteantur, & ſervent, aut ipſam Eccleſiam omnino dimittant.

[l] Concord. text. *in l. ex facto.* §. *rerum. cum no. ff. de her. inſtit.* & *in l.* 1. §. *quotidiana. ff. de aqua quot.* & *æſt.*
[m] dubitaſtis.
[n] *Deuter.* 22.

[α *Vos, ſicut ex literis veſtris accepimus, Partes citare curaſtis, ut juxta Mandatum noſtrum cauſam ipſam fine poſſetis Canonico terminare. Cùmque eſſent in veſtra præſentia conſtitutæ, dictus Presbyter Bonus cum inſtantia poſtulabat, ut Electionem de ſe factam autor. curaretis Ap. confirmare. Sed præfatus Brunusècontrario reſpondebat illum non eſſe dignum regimine Prioratûs, crimen objiciens ei ſimoniæ: quódque Electio ipſius non erat canonicè celebrata, & quia Profeſſus non erat, ipſum aſſerebat meritò repellendum. Verùm cùm de ſimonia nihil eſſet probatum, nec aliquid contra modum Electionis oſtenſum: movit vos vehementer ipſius Eccleſiæ privilegium, in quo continebatur expreſſum, ut nullus in ea quâlibet ſubreptionis aſtutiâ præponatur in Priorem, niſi quem Fratres communi conſenſu, vel Fratrum pars conſilii ſanioris ſecundùm Dei timorem & Beati Auguſtini Regulam providerint eligendum.*]

¶ Pith. [36] *Frigidiani.*] *Fridiani*, Ordin. S. Antonii, Diœceſ. Luc.

XXVIII. IDEM INNOCENTIUS III. J. tit. S. Stephani [37] in Celio Monte Presbytero Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato. [c. an. 1205. *Româ in Hiberniam.*]

Nominatio vel appellatio ejus cujus non intereſt, Electionem non impedit: ſed ſi vocandus contemnitur, eo proſequente contemptum, caſſatur Electio etiam confirmata: & poteſt proſequi, niſi conſenſerit Electioni: quod poteſt etiam ex poſtfacto. H. d. uſque ad §. *ſuper eo.*

[o] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[p] 23. *diſt. can. in nomine Domini, & cap. qua fronte. infrà de appel.*

[q] Miridinenſis, Mondinen. Vintun.

QUod ſicut [o] ex literis tuis. [*Et infrà* α.] Verùm cùm ex prima Electione, quæ facta eſt de tribus, dicenda videtur potiùs nominatio, nihil juris acquiſitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad Electionem regulariter celebrandam: præſertim in Eccleſia Armachana, cùm juxta Conſtitutiones Canonicas [p], ſi fieri poteſt, in Cathedrali Eccleſia Electio debeat celebrari. Nec appellatio interpoſita Electionem illam potuit impedire, cùm in ea nihil attentatum fuerit in præjudicium Regiæ dignitatis [38]: quia non ſimplex nominatio, ſed ſolennis Electio debet Principi præſentari, ut poſtulationi præſtet aſſenſum; etſi ſecus aliquando per uſurpationem aliqui faciant abuſivè. Si autem Miridien. [q] [39] Epiſcopus & Abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, non contempti fuerunt, ſed ad Electionem vocati (ſi tamen ſine periculo potuerint convocari) ſive nequiverint, ſive noluerint ad Electionem celebrandam accedere, ipſorum abſentia non potuit Electionem impedire. [*Et infrà* β.] Quòd ſi eos vocatos non fuiſſe conſtiterit, ſed contemptos, infirmanda erit penitùs Electio taliter celebrata, niſi poſteà propter bonum pacis curaverint conſentire. [*Et infrà* γ.]

Epiſcopus, dum celebratur Miſſa conſecrationis ſuæ, vel Archiepiſcopus ante receptum Pallium, Ordines conferre non debet. Hoc dicit uſque ad *verſic. Quòd autem.*

[r] veritatis, *ut eſt in uno manuſcr. Vaticanæ.*

§. 1. Super eo autem, quòd in die conſecrationis ſuæ, antequam Miſſarum ſolennia finirentur, Acolythum ordinavit, pro tali exceſſu eum corripias & caſtiges: cùm ſolus Roman. Pontifex (qui ante Hymnum Angelicum conſecratur, & poſtmodum ipſe Miſſarum ſolennia incipit, & perficit conſecratus) in die conſecrationis ſuæ valeat Ordines celebrare. Ceteri verò, qui inter Epiſtolam & Evangelium conſecrantur, quia conſecrati concelebrant principaliter celebranti, ne dividatur myſterium unitatis [r], non debent tunc Ordines celebrare. Præterea cùm non liceat Archiepiſcopo ſine Pallio convocare Concilium, conficere Chriſma, dedicare Baſilicas, ordinare Clericos, & Epiſcopos conſecrare; multùm profectò præſumit, qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinare feſtinat: cùm id non tamquam ſimplex Epiſcopus, ſed tamquam Archiepiſcopus facere videatur.

Iſte verſ. non ſummatur, tum propter diverſitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.

§. 2. Quòd autem tabulam argenteam dicitur vendidiſſe, dummodo Eccleſiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, cùm id de Cleri & Populi proceſſerit voluntate.

[α *Nos igitur literarum tuarum tenore diligenter inſpecto, ſex in eis proſpeximus contineri, quorum tria contra præd. Armachanenſem Electum, & alia tria contra ejus Electionem facere videbantur. Primum, nominatio facta de tribus, quam in literis tuis aliquoties Electionem appellas, contra quam, ſi Electio verè fuit, antequam caſſaretur, non debuerat aliquid attentari. Secundum, appellatio interpoſita, quæ ſi legitima fuit, ſequentem Electionem jure penitùs impedivit. Tertium, quoniam Miden. Epiſcopus & Abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, ad Electionem minimè convenerunt. Unde, ſi contemp i fuerunt vel ambo vel alter, plùs eorum contemptus quàm multorum contradictio prædictam Electionem debuit impedire. Quartum, quòd præfatus Abbas ſic electus ante confirmationem obtentam adminiſtrare præſumpſit. Quintum, quia in die conſecrationis ſuæ Ordines celebravit, cùm nondum Pallium obtineret. Sextum, dilapidatio, quia tabulam argenteam alienare minimè formidavit.*]

[β *Quoniam ſi ad locum illum inter Hibernenſes non poterant ſecurè proficiſci, nec ceteri ad alium locum inter Anglicos tutè poterant convenire. Si itaque eos vocatos eſſe conſtiterit, ſi vocari abſque periculo potuerunt, & illos noluiſſe vel non potuiſſe ad Electionem celebrandam venire, Electio non debet irritari.*]

[γ *Ceterùm, cùm antequam tu ad partes Hibernicas perveniſſes, illa fuit Electio celebrata, & Electus ipſe ſtatim cœperit miniſtrare; tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire, cùm id, ſicut noſti* [40], *de Metropolitanis Angliæ, & Franciæ, & Alemaniæ & aliarum partium remotarum, qui concorditer ſunt electi, Rom. Sed. patiatur* [41] *Eccleſiarum utilitate penſata: quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet Electus* [42] *confirmationem cum Pallio à Se. Ap. obtinere, Regalia non reciperet, Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.*]

¶ PITH. [37] *J. tit. Sancti Stephani, &c.*] Joannes de Fordun *de Geſt. Scotor.* ann. 1201. Joannes Presbyter Cardinalis ad titulum Sancti Stephani in Celio Monte venit Legatus in Scotiam, & menſe Decembri per triduum tenuit Conſilium apud Pertho: in quo Conſilio amoti ſunt ab officio altaris, qui die Dominico Ordinem Sacerdotalem ſuſceperant. Paulò pòſt idem Legatus tranſiens de Scotia in Hiberniam, duxit ſecum Radulphum Abbatem de Melroſſ. qui factus eſt in Hibernia Epiſcopus Dunenſis. *Weſtmon.* 84. *Dol. Cent.* 13. *c.* 97. *Append. Matth. Par.* 297.

[38] *In præjudicium Regiæ dignitatis.*] Ivo Carnotenſis Epiſt. 65.

[39] *Miridien.*] *Mindenſis*, 160.

[40] *Cùm id ſicut noſti, &c.*] *Regale.*

[41] *Patiatur.*] Sic V.

[42] *Quouſque poſſet electus, &c.*] *Regale.*

XXIX. IDEM [43] Tolet. [s] [44] Epiſcopo & Sagon. [t] & de Arden. Abbatibus. [c. an. 1205. *Româ in Galliam.*]

[s] *al.* Doleñ. *al.* Doloñ.

[t] Sanigneo. *al.* Sanguineo.

Electio per minorem partem Capituli facta non tenet, nec per ſubſequentem conſenſum ratificari poteſt. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum.

[u] *Cap.* 14. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[x] Innocent. ait ita fuiſſe *in Regiſtro*: unam de R. Archid. & alteram de Magiſtro R. Subdiac.

[y] Aldegiis. *al.* Allegiis.

AUditis [u] & intellectis meritis cauſæ de duabus Electionibus celebratis in Eccleſia Bajoceñ. unam de G. Archidiac. & alteram de R. Subdiacono [x], invenimus utramque contra formam Canonicam attentatam. Cùm enim inquiſitis voluntatibus ſingulorum Decanus cum paucioribus in ipſum R. & Cantor cum pluribus in dictum G. Archidiaconum conveniſſent: ſolo Cantore poſtmodum quemdam alium, videlicet Magiſtrum R. de Algediis [y] nominante, ad noſtram fuit Audient. appellatum. ne Decanus qui primam in Electione vocem habebat, ad Electionem procederet ſine conſenſu totius Capituli, vel majoris & ſanioris partis ipſius. Ipſe verò Decanus non habito conſenſu majoris partis Capituli, ſed longè minoris, ſubitò in Electionem prorupit, appellans ne quis contra ipſam aliquid attentaret: quamvis aſſeveret, quòd Electioni factæ plures alii conſenſerunt: cùm tamen ex poſtfacto nequiverit convaleſcere, quod ab initio non valebat: quoniam Electio quæ fuerat irrita ipſo jure, per ſubſequentem conſenſum, maximè appellatione pendente, non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria recedentibus [z], Cantor & alii qui remanſerant in Capitulo, poſt illam Electionem nondum caſſatam, & appellationem ad nos interpoſitam, à nominatione dicti Archidiaconi recedentes, de novo præfatum Sùbdiaconum eligere præſumpſerunt. † Nos igitur Electionem utramque duximus irritandam.

[z] *In cod. Barbatiæ*, redeuntibus ſcilicet ad domum propriam.

¶ PITH. [43] *Idem.*] De Ardenna Abbas Ordinis Præmonſtrat. Baioceñſ.

[44] *Tolet.*] *V.* Dolen. Epiſcopo & de Ango & de Ardenna Abbatib. *V.* Idem Dolen. Epiſc. & Sanigeo & de Ardenna Abbatib. Rotomag. Diœceſ. Ordin. S. Auguſtin.

XXX. IDEM [a] Grandis Silvæ [45], & Bellæ Perticæ [46] Abbatibus. [circ. ann. 1205. *Româ in Galliam.*]

[a] IDEM Epiſcopo Convenarum & Grandis Silvæ, &c. *aliàs* Epiſcopo & Grandis Silvæ, &c. *al.* Cadurcenſi.

Poteſtas data Compromiſſariis ad eligendum Prælatum, re non integra revocari non poteſt: & deſinit res eſſe integra poſtquam Compromiſſarii cœperunt habere tractatum.

[b] *Cap.* 15. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] Iſte text. reputatur ſing. per Pãnor. hoc in ſuo effectu.

[d] qualibet, *in antiquis.*

IN cauſis: [*Et infrà* α.] Cùm Capitulum [b] Toloſan. Eccleſiæ ad tractandum de Electione Epiſcopi conveniſſent, duos elegerunt ut V. de eodem Capitulo eligerent Electores [c], qui præſtito juramento de ſubſtituendi Pontificis Electione tractarent: & à ſingulis de Capitulo ſtatutum eſt & conceſſum, ut ille, quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (ſi perſona eſſet idonea) pro Epiſcopo ſine contradictione aliqua [d] haberetur: [*Et infrà* β.] Poſtmodum verò cùm à prædictis duobus V. Electores electi fuiſſent, & ad tractandum de Electione ſeceſſiſſent in partem, & non poſſent omnes in unam pariter concordare perſonam, tres ex eis convenerunt in Epiſcopum Convenarum; & deinde Electionem, quam de poſtulando Epiſcopo fecerant, Capitulo publicarunt: ac reliqui duo ſubſequenter tertia die cum paucis de Capitulo, reliquis abſentibus, elegerunt Archidiaconum Agennenſem. [*Et infrà* γ.] Nuntii verò prædicti Archidiaconi è contrario reſponderunt, quòd cùm prædicti V. Electores ſeorſum de Electione tractantes, inter ſe diſſiderent, ita quòd contentioſæ voces eorum, à Fratribus qui remanſerant in Capitulo, auditæ fuiſſent, Capitulum ipſos propter hujuſmodi contentiones ſuſpectos habentes, ad eos duos de Canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte noſtra, ne ulteriùs in facto procederent: & ita poteſtatem eligendi, quam eis commiſerant, revocarunt; mandantes eis ut redirent ad Capitulum, & pariter cùm aliis Fratribus de Electione tractarent: & hujuſmodi revocationi duo ex ipſis Electoribus adhibentes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipſum Capitulum ſunt reverſi: ſed alii tres, uſque ad fores Capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodum diſceſſerunt. Capitulum verò cùm tota die illa ipſorum præſentiam expectaſſent, ſubſequenti die campanam pulſari fecerunt, ſicut moris eſt, ad Capitulum congregandum [e]: & prædictis tribus cum paucis complicibus ſuis ſeſe contumaciter abſentantibus, Prior cum majori & ſaniori parte Capituli, elegit in Epiſcopum Archidiaconum ſupradictum. [*Et infrà* δ.] † Quia verò poſtulatio de Epiſcopo Convenarum, quæ præceſſerat, facta erat per eos, in quos totum Capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, propter quod unanimiter de conſenſu totius Capituli intelligitur eſſe facta, quam (cùm res non

[e] *l. fin. C. de præd. dec. lib.* 10.

eſſet integra; quia in tractatu jam proceſſerant Electores) Capitulum minimè potuit revocare: Electionem ipſius Archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus ſi perſonam ipſius Epiſcopi [f] utilem & neceſſariam inveneritis ad regimen Eccleſiæ Toloſanæ, & idoneam, tam ſcientiâ literarum, quàm ſuæ converſationis exemplo, ad Hæreticorum perfidiam de Toloſan. Diœceſi extirpandam [g], quæ ibi per negligentiam Præſulum miſerabiliter & damnabiliter hactenus pullulavit, tranſeundi ad Eccleſiam Toloſanam propter urgentem neceſſitatem & eorumdem [h] utilitatem, ei licentiam tribuatis.

[f] *Vox*, Epiſcopi, *deeſt in nonnullis antiquis.*

[g] Præcipua Epiſcoporum cura in extirpandis Hæreticis verſari debet. nam eis hoc incumbit Jure Divino. Albertin. *tra. de agn. aſſert q.* 11. *circa finem*, pulcrè Concilium Toloſanum cap. 2.

[h] *al.* evidentem.

[α *Quæ ad Ap. Se.* & infrà. *Nimirum cùm in Eccleſia Toloſana vacante duo per diſſenſionem Capituli ſui, videlicet ven. f. n. Epiſcopus Convenarum & dil. fi. R. Archid. Agen. nominati fuiſſent, R. Canonicus S. Licerii, Archidiaconus, & R. Canonicus Eccleſiæ S. Stephani Toloſani pro parte dicti Epiſcopi; pro parte verò altera di. fi. Magiſter P. de Rama & G. ſocius ejus ad noſtram præſentiam acceſſerunt: quib. ven. f. n. Alban. Epiſcopum & dil. fi. H. tit. S. Martini Presbyterum Cardinalem deputavimus Auditores: coram quibus propoſuerunt Nuntii prædicti Epiſcopi, quòd*]

[β *Statutum etiam fuit expreſſè, quòd ſi quinque Electores in unam perſonam convenire non poſſent, tribus ex eis concordantibus, reliqui duo illorum ſequi tenerentur aſſenſum, & Electionem eorum ratam habere.*]

[γ *Adjecerunt inſuper prædicti R. & alii Nuntii Epiſcopi memorati, quòd à dil. fi. J. tt. S. Priſcæ Presbytero Card. Ap. Se. Legato fuit ex parte illa ſpecialis Nuntius deſtinatus: & quoniam Epiſcopus ipſe poſtulandus erat à nobis, & Legatus nullam concedendi vel transferendi eum poteſtatem habebat, cùm hujuſmodi diſpenſatio Sedi dumtaxat Ap. reſervetur, ne quid contrà fieret; ad noſtram Audientiam appellavit.*]

[δ *Exhibuerunt etiam ejuſdem Archidiaconi Nuntii literas prædicti Legati, quas nobis ſuper hoc deſtinavit.* Et infrà. *Cùm autem prædicti Auditores præmiſſa nobis & Fratribus noſtris fideliter retuliſſent, nos memoratum Legatum piam intentionem in hoc facto habuiſſe pro certo credentes: ex ipſo tamen tenore literarum ſuarum intelleximus eum circumventum fuiſſe, & per ſubreptionem tacita veritate perpendimus elicitum & extortum quicquid ab eo fuerit obtentum, cùm in ipſis literis ſuis non expreſſerit formam poſtulationis.*]

¶ PITH. [45] *Grandis Silvæ.*] Ordinis Ciſtercienſis.

[46] *Bellæ Perticæ.*] Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſis Montis Albani.

XXXI. IDEM INNOCENT. III. Epiſcopo Florentino. [c. an. 1206. *Româ in Etruriam.*]

De conſuetudine poteſt Canonicorum Electio ad ſolum Capitulum pertinere. Hoc dicit: & ſolet quotidie allegari.

CUm Eccleſia [i] Vulterana debito Canonicorum obſequio longo fuiſſet tempore deſtituta, Vulteranus Epiſcopus volens Miniſtrorum defectum in eadem Eccleſia reſtaurare, Canonicos quoſdam elegit & inſtituit in eadem: quos Canonici recipere noluerunt, aſſerentes quòd talis Electio fuerat in eorum præjudicium attentata. [*Et infrà α.*]

[i] *Cap.* 16. *eod. tit. in* III. *Compil.*

† Mandamus quatenus ſuper primo articulo petitionis Epiſcopi, in quo poſtulavit à te, ut Canonicos ab injuria, quam ei ſuper Electione Canonicorum Vulteranen. Eccleſiæ inferunt, prohiberes, ab impetitione ipſius [k] dictos Canonicos abſolvere non poſtponas: quia non videtur injuriam facere, qui utitur jure ſuo, cùm per teſtes longè meliùs ſit approbatum, quòd Canonici ſupradicti hoc jure uſi fuerint antè quàm Epiſcopus memoratus. In ſecundo quoque articulo, quo idem petebat Epiſcopus, ut dicti Canonici ipſum jure Electionis uti liberè paterentur, abſolvere ſtudeas Canonicos ſæpedictos, maximè ſi ſit notorium, quòd in Tuſcia generalis conſuetudo ſervetur, ut in Cathedralibus Eccleſiis ſolum Capitulum, irrequiſito Epiſcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.

[k] *al.* ipſius Epiſcopi.

[α *Cùmque ſuper hoc ſuam ad nos idem Epiſcopus querimoniam deſtinaſſet, cauſam ipſam tibi commiſimus ſine Canonico terminandam, &c.*]

XXXII. IDEM Abbati Sancti Victoris, & Decano Pariſienſi, & Magiſtro R. Decorton. [47] Canonico Morinen. [l] [c. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

[l] *al.* & Mag. R. de Torto Can. Morin. *al.* Noviomenſi. *al.* Pariſienſ.

Compromittentes tenentur recipere Electum à Compromiſſariis, ſi ſit dignus, niſi contra formam compromiſſi eum appareat electum.

CUm dilectus [m] Filius Archidiaconus Morinen. nobis intimaſſet. *Et infrà.* Eccleſiâ Morin. Epiſcopi ſolatio deſtitutâ, Canonici ejuſdem de Paſtoris ſubſtitutione tractantes, in tres Canonicos Morinen. poteſtatem eligendi Epiſcopum unanimiter contulerunt: promittentes ut illum reciperent in Paſtorem, quem de gremio ipſius Eccleſiæ ducerent eligendum; qui examinatis voluntatibus ſingulorum, Archidiaconum ejuſdem Eccleſiæ in Epiſcopum elegerunt; Metropolitanus quoque tam Electionem & Electi perſonam examinans, quàm etiam ſuper ipſius ætate (de cujus defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens ſolicitè veritatem, per ſententiam declarando Electum ipſum minimè ſuſtinere in ætate defectum, Electionem factam de ipſo ſolenniter confirmavit: [*Et infrà α.*] Verùm B. qui contra Electum venerat memoratum, propoſuit ex adverſo, quòd cùm ſupradictis tribus ſub hac forma fuerat eligendi conceſſa poteſtas, ut Capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel majori & ſaniori parte de gremio ipſius Eccleſiæ nominatum eligerent in Paſtorem, Electores ipſi terminos poteſtatis ſibi traditæ non ſervantes, prædictum Archidiaconum eligere præſumpſerunt, quem pauci de Capitulo nominarant: unde Canonici Morin. poſtmodum admirantes, qualiter Archidiac. electus fuerat memoratus, cùm plures eſſent in eadem Eccleſia digniores, cœperunt ferè omnes publicè profiteri, quòd nullatenus Archidiaconum nominarant: & reputantes ſe in hac parte deluſos, quod ſuper hoc factum fuerat, noſtro curaverunt Apoſtolatui reſerare. [*Et infrà β.*] † Nos verò attendentes, quia res pernicioſa eſſet exemplo, ſi per ſurreptionis aſtutiam quis aſcenderet ad apicem Dignitatis, ita duximus providendum, ut præſtito à contradictoribus juramento, quòd ipſi malitioſè contra præfatum Electum non moveant quæſtionem hujuſmodi, prædicti tres Electores, juramenti vinculo aſtringantur dicere veritatem, quot ex Canonicis examinationis tempore in præfatum Archidiaconum convenerunt. Et ſi tres ſimul, aut duo ſaltem ex ipſis jurati dixerint majorem Canonicorum partem in ipſum Archidiaconum conveniſſe, vos contradictoribus ſilentium imponatis, cùm contra hoc eorum eſſet probatio inſufficiens: eò quòd ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis [n] ſingulares. Si verò per eorum depoſitiones conſtiterit ſæpedictum Archidiaconum extitiſſe à paucioribus nominatum, tunc ſi fuerit ſufficienter oſtenſum, quòd illum de gremio Eccleſiæ ſecundùm formam ſibi traditam debebant eligere, in quem omnes vel major & ſanior pars Capituli conveniret, vos Electionem ipſius Archidiaconi omnino caſſetis: alioquin quod de ipſo factum eſt, ratum habentes, contradictores ab ejus impetitione per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatis; præfatum B. Præbendâ Morinen. Eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe ad hanc pœnam (ſi forſan in probatione deficeret) obligavit [o]. Non obſtante, quòd ſuper ætatis defectu objectum eſt contra illum, cùm idem Canonicus huic objectioni non multùm inſtiterit, & ſuper hoc à Metropolitano fuerit judicatum, cùm infra decendium [48] non fuerit legitima provocatione [49] ſuſpenſa.

[m] *Cap.* 17. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[n] De teſtium ſingularitate multiplici vide Gravettam. *Tract. de antiq. temp. p.* 4. Adde B. Th. 2. 2. *q.* 70. *art.* 2.

[o] Ad idem eſt textus *in l. ſtipulatio iſta.* §. *alterius, cum nota. ff. de verb. oblig.*

[α *Qui poſteà Regalibus receptis à Rege* [50] *ad petitionem ipſius Capituli à ven. fr. n. Atrebaten. Epiſcopo de mandato Metropolitani prædicti fuit in Presbyterum ordinatus: & aliquamdiu nullo contradicente liberam & pacificam tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus adminiſtrationem obtinuit in Eccleſia Morinenſ. Unde Procuratores ipſi à nobis humiliter petierunt, ut iis, qui poſt hæc omnia invidiæ ſtimulis agitati contra proprium factum temerè veniendo adverſùs Electum ipſum materiam diſcordiæ ſuſcitare præſumunt, ſilentium imponentes, & memoratam Electionem tam concorditer celebratam & confirmatam ſolenniter approbantes, eidem faceremus Electo munus conſecrationis impendi. Multorum ſuper hoc non ſolùm Abbatum & Capellanorum Civitatis & Diœceſ. Morinenſ. ſed etiam aliorum Presbyterorum literis nobis præſentatis, qui ſuper præmiſſis omnibus teſtimonium perhibentes, Electum ipſum de literatura, diſcretione ac honeſtate reddiderunt apud nos multipliciter commendatum. Quin immò & Electorum ipſorum ſuper hoc nobis literas retulerunt, quibus erat de verbo ad verbum, ſicut iidem aſſerunt Electores, literarum illarum tenor inſertus, quæ de poteſtate ipſis tradita juxta præmiſſam formam confectæ in Capitulo fuerant, & ſigillo Capituli ſigillatæ.*]

[β *Qui coram nobis ſolicitè poſtulavit, ut eadem Electione caſſata, faceremus ipſi Eccleſiæ de perſona idonea canonicè provideri, cum ferè omnes Canonici Morin. ſicut aſſeruit, ſint parati præſtito juramento firmare, quòd præfatum Archidiaconum numquam in Epiſcopum nominarant; & legitimum poſſet oſtendi, quòd juxta præmiſſam formam ſupradictis trib. collata fuerit eligendi autoritas, ut videlicet de gremio ipſius Eccleſiæ eligerent eum, in quem omnes, vel major & ſanior pars Capituli conſentiret, aſſerente eodem B. ſe nihilominus probaturum, quòd ſæpedictus Electus pateretur in ætate defectum.*]

¶ PITH. [47] *Decortonenſi.*] de Corzim. *V.* de Corton. 544. *V.* Corton. Canonico Noviomenſi. *Cent.* 12. 1458. *c.* 17. *eod. Centur.* 13. 1042. *Vincent.* 30. 32.

[48] *Decendium.*] Sic V.

[49] *Provocatione.*] *c.* 36. *de teſtib. Nov.* 23.

[50] *Regalibus receptis à Rege.*] Petrus Cluniacenſis *Epiſt.* 27. Nam auditâ Rex Electione, & viſâ, quæ fortè tunc ad me venerat, perſonâ, quod de ea Lingonenſis Eccleſia fecerat, collaudavit, & de Regalibus, ſicut ſolet fieri, manu propria ſolenniter inveſtivit. *Vincent.* 30. 100.

XXXIII. IDEM Epiſcopo Bajocenſi. [an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Si ex ſeptem Compromiſſariis, tres eligunt quartum, & ille conſentit, & eſt idoneus, confirmabitur Electio.

CUm in Jure [p] [51] peritus exiſtas, [*Et infrà α.*] Primus [q] tuæ conſultationis articulus continebat, quòd cujuſdam Eccleſiæ Decano defuncto: ejuſdem loci Capitulum ſub hac forma in VII. ex ipſis Canonicis compromiſit:

[p] *Cap.* 18. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[q] *al.* Primus ſiquidem.

ut illum, quem ex ſe vel aliis de gremio ipſius Eccleſiæ omnes pariter, vel major eorum pars nominaret, idem Capitulum reciperet in Decanum. Unde cùm unus ex illis ſeptem à tribus ipſorum: & alius qui non erat de numero eorumdem, à tribus aliis in Decanum fuerint nominati: requiſiſti uter eorum aſſumi debeat [r] in Decanum. † Super quo taliter reſpondemus, quòd is, qui de numero ſeptem à tribus eorum dignoſcitur nominatus, juxta compromiſſi tenorem debet in Decanum [f] aſſumi, dummodo Electioni de ſe factæ conſentiat, & aliquod canonicum non obſiſtat.

[α *Et copiam habeas peritorum, non poſſumus non mirari, quòd ſuper quibuſdam Juris articulis nos conſulere voluiſti, qui nihil aut modicum dubitationis continere noſcuntur.*]

¶ Pith. [51] *Cùm in jure.*] Conjunge *c. 31. de offic. Delegati.*

XXXIV. Idem Innocentius III. Duci Caringiæ [52] [t]. [c. an. 1208. *Romà in Germaniam.*]

Electio Imperatoris ſpectat ad Principes Germanos, tres Prælatos, & quatuor Laicos: & Electio facta per eorum majorem partem, ceteris non contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet Electum examinare, approbare & inungere, conſecrare & coronare, ſi eſt dignus; vel rejicere, ſi eſt indignus, ut quia ſacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, perjurus, vel Eccleſiæ perſecutor. Et Electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet. Et data paritate vocum Eligentium, nec accedente majori concordia, Papa poteſt gratificari cui vult. Hoc dicit notanter iſte textus.

VEnerabilem [u] [*Et infrà α.*] Inter cetera verò quidam Principes, hac præcipuè objectione ſunt uſi, dicentes, quòd Apoſtolicæ Sedis Legatus, aut Electoris [53] geſſit, aut Cognitoris perſonam. Si Electoris, in meſſem alienam miſerat falcem ſuam, & Electioni ſe ingerens, Principum derogaverat dignitati. Si Cognitoris, abſente altera Partium videtur perperam proceſſiſſe, cùm citata non fuerit, & ideò non debuit contumax judicari [x]: [*Et infrà β.*] Verùm illis Principibus jus & poteſtatem eligendi Regem, in Imperatorem poſtmodum promovendum, recognoſcimus (ut debemus) ad quos de jure ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere; præſertim [54] cùm ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſonam Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos [55]. Sed & Principes recognoſcere debent, & utique recognoſcunt, ſicut iidem in noſtra recognovère præſentia, quòd jus & autoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promovendam ad Imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manûs ſpectat. Numquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, in Regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.

† Objectioni ergo Principum reſpondentes aſſerimus, quòd Legatus noſter approbando Regem [y] [56], & reprobando Ducem, nec Electoris geſſit perſonam, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec Cognitoris, cùm neutrius Electionem quoad factum Eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem Denuntiatoris officium: quia perſonam Ducis ejuſdem indignam, & perſonam Regis denuntiavit idoneam quoad Imperium obtinendum; non tam propter ſtudia Eligentium, quàm propter merita Electorum: quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imperatorem promovendum de jure ac de conſuetudine obtinent [z] poteſtatem, conſenſiſſe perhibeantur in ipſum Regem; & ex eo quòd fautores Ducis abſentibus aliis & contemptis, ipſum eligere præſumpſerunt, pateat eos perperam proceſſiſſe: cùm Electioni plùs contemptus unius, quàm contradictio multorum obſiſtat: [*Et infrà γ.*] Nos utique [a] non Ducem, ſed reliquum reputamus & nominamus Regem juſtitia exigente: [*Et infrà δ.*] Quòd autem cùm in Electione vota Principum dividuntur, poſt admonitionem & expectationem alteri Partium favere poſſimus, maximè poſtquam à nobis unctio, conſecratio, & coronatio poſtulantur: jure patet pariter & exemplo. Numquid enim ſi Principes admoniti & expectati, vel non potuerunt vel noluerunt in unum propoſitum [b] convenire, Sedes Apoſtolica Advocato & Defenſore carebit, eorúmque culpa ipſi redundabit in pœnam? Sciunt autem Principes, quòd cùm Lotharius & Corradus in diſcordia fuiſſent electi: Roma. Pontif. Lotharium coronavit, & Imperium obtinuit coronatus: eodem Corrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte. Eos igitur duximus commonendos, ut à præfato Duce, juſto quidem à nobis judicio reprobato, recedant: & præfato Regi non abnuant [c] adhærere: niſi tunc demum contra perſonam vel factum legitimum quid ab eis objectum fuerit & oſtenſum. *Et infrà.* Sunt enim notoria impedimenta Ducis, ſcilicet excommunicatio publica, perjurium manifeſtum, & perſecutio divulgata, quam progenitores ejus & ipſe præſumpſerunt in Apoſtolicam Sedem [d] & alias Eccleſias exercere. Fuit quoque à Præd. noſtro excommunicationis vinculo innodatus, quod poſtmodum recognovit, dum per Nuntium

[r] Vide *l. planè. cum Glo. in verb. poteſt. ff. quod cujuſc. un.*
[f] Hunc text. dicunt ſingu. Jo. Andr. *in Reg. in toto. de reg. Jur. in 6.* & Panor. hìc quòd Electus conſentiendo Electioni de ſe factæ à media parte Eligentium, auget numerum, & Electionem perficit. Adde Paul. Caſtr. *conſil.* 230. *lib.* 2.
[t] *al.* Zerangiæ, *ſeu* Zarangiæ. *al.* Laringiæ. *al.* Saringiæ. *al.* Carintheæ.
[u] *Cap.* 19. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[x] Vide *l. properandum. §. ſin autem. C. de jud. & l. conſentaneum. per Barto. C. quomodo & quando jud.*
[y] Intelligit Ottonem Regem.
[z] *In C. Barbatiæ ita*, ac conſuetudine antiqua obtinent, *&c.*
[a] *In C. Barb. ita:* Nos itaque non Philippum Ducem, ſed ipſum O. reputamus, *&c.*
[b] *In aliquot vetuſtis legitur*, Præpoſitum. *al. ita:* vel non potuerunt vel noluerunt convenire. *ſed qualitercumque legas, idem manet ſenſus.*
[c] *In quibuſdam exemplar.* niſi tunc demum, cùm contra perſonam, *&c.*]
[d] *al. deeſt vox* Sedem.

ſuum abſolutionis beneficium poſtulavit: unde patet, quòd ipſe fuit excommunicatus Electus, [*Et infrà ε.*] Idem etiam contra proprium juramentum, ſuper quo nec conſilium à Sede Apoſt. requiſivit, ambitionis vitio Regnum ſibi uſurpare præſumpſit, cùm ſuper illo juramento priùs Romana Eccleſia conſuli debuiſſet. Nec valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi juramentum illud dicatur illicitum, cùm nihilominus ſuper eo nos priùs conſulere debuiſſet, quàm contra ipſum propria temeritate venire: illo præſertim exemplo, quòd cùm Gabaonitæ à filiis Iſraël per fraudem ſubripuerint juramentum, ipſi tamen cognita fraude contra illud venire temerè noluerunt. Utrùm verò dictum juramentum ſit licitum vel illicitum, & ideò ſervandum, an non ſervandum extiterit, nemo ſanæ mentis ignorat ad noſtrum judicium pertinere. [*Et infrà ζ.*] Inſuper ſi prædictus Dux Imperium obtineret, libertas Principum in Electione periret, & Imperium obtinendi de cetero ceteris fiducia tolleretur: nam ſi prout olim frater dicti Ducis patri eorum, ſic Dux ipſe fratri ſuo ſuccederet, videretur Imperium non ex Electione, ſed ex ſucceſſione deberi: & in præjudicium Principum redundaret, ſi non niſi de domo Ducis [e] prædicti videretur aliquis ad Imperium aſſumendus. [*Et infrà η.*]

[e] Ducum Sueviæ.

† Nobilitatem ergo tuam monentes, per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus à præfato Duce recedas omnino, non obſtante juramento ſi quod ei ratione Regni feciſti, cùm (eo quantùm ad obtinendum Imperium reprobato) juramentum hujuſmodi non debeat obſervari.

[α *Fratrem noſtrum Salesburgen.* [57] *Archiepiſcopum, & dilectum filium Abbatem de Salen.* [58] *& nobilem virum Marchionem Orientalem, quorumdam Principum Nuntios ad Se. Ap. deſtinatos benignè recepimus, & eis benevolam duximus audientiam indulgendam. Literas quoque, quas per eos quidam nobis Principes deſtinarunt, diligenter perlegi fecimus, & quæ continebantur in eis, notavimus univerſa.*]

[β *Verùm nos, qui ſecundùm Apoſtolicæ ſervitutis officium ſumus ſingulis in juſtitia debitores, ſicut juſtitiam noſtram ab aliis nolumus uſurpari, ſic jus Principum nolumus nobis vindicare.*]

[γ *Unde privilegium meruerunt amittere, qui permiſſa ſibi abuſi ſunt poteſtate; videri non immeritò poteſt, quòd injuria hujuſmodi non obſtante, ceteri uti poterant jure ſuo. Et quoniam Dux prædictus, nec ubi debuit, nec à quo debuit, coronam & unctionem accepit; memoratus verò Rex & ubi debuit, videlicet Aquiſgrani, & à quo debuit, ſcilicet à ven. f. n. Colonien. Archiepiſcopo recepit utrumque.*]

[δ *In reprobatione verò præfati Philippi Ducis Sueviæ propter manifeſta impedimenta perſonæ, non accuſatione ſed condemnatione potiùs fuit opus, quia non accuſatione, ſed condemnatione indigent manifeſta.*]

[ε *Et videtur non immeritò, quòd adhuc ſit ex eadem cauſa excommunicationis ſententiâ innodatus, cùm prædictus Epiſcopus eum autoritate ſua non poſſet abſolvere; autoritate verò noſtræ Delegationis, nec plùs, nec aliter liceret hoc ipſi, quàm quod ei fuerat ab Apoſtolica Sede conceſſum. Ex eo etiam excommunicationis ſententiæ ſubjacere creditur manifeſtè, quòd cùm perfidus Marcoaldus* [59], *Dei & Eccleſiæ inimicus, cum univerſis fautoribus, tam Teuthonicis quàm Latinis, excommunicationis vulgatæ vinculis ſuæ iniquitatis meritis ſit aſtrictus, ſicut jam vobis per Literas noſtras directas per P. Judicem Placentinum ipſius Philippi Nuntium intimaſſe meminimus, quas ad ipſius Philip. Audientiam credimus perveniſſe; nihilominus quamvis id non tantùm ex relatione ipſius Judicis, ſed etiam per publicam famam ad notitiam ejus devenerit, eidem excommunicato non ſolùm communicat, ſed eum in malitia ſua fovet, & per Nuntios & literas ſuas exacuit furorem ipſius, ut chariſſimum in Chriſto filium noſtrum F. Siciliæ Regem illuſtrem nepotem ejus, quem jam hereditate paterna privavit, adhuc privet poſſeſſione materna.*]

[ζ *Quòd autem Philippus de genere perſecutorum exiſtat, Principes non credimus dubitare, cùm Henricus qui primus Imperium hoc de genere accepit, Paſchalem PP. prædeceſſorem noſtrum cum Epiſcopis & Cardinalib. multis Romanorum præſumpſerit captivare. Fredericus verò pater ipſius Philippi contra fel. recordationis Alexandrum Papam prædeceſſorem noſtrum longo tempore ſchiſma fovit. Henricus frater ipſius Philippi qualiter ſe habuit circa interfectores ſanctæ memoriæ A. Leodien. Epiſcopi, quem ipſe priùs coëgerat exulare, ac Corradum, qui Epiſcopum Hoſtienſem ceperat, ſatis noſtis. Quin etiam qualiter ven. f. n. Auximianum Epiſcopum alapis cædi fecerit, & pilos de barba ejus avelli, & tractari eum in pluribus inhoneſtè; qualiter quoque quoſdam familiares Eccleſiæ Romanæ naſo fecerit mutilari: qualiter prædictum Salernitanum Archiepiſcopum captivarit, & quoſdam viros Eccleſiaſticos flammis torreri fecerit; quoſdam verò viros in mare ſubmergi, ad tuam & aliorum Principum credimus audientiam perveniſſe.*]

[η *Cùm ergo nos flecti à noſtro propoſito nulla penitùs occaſione poſſimus; ſed in eo potiùs firmiſſimè perſiſtamus, & tu nobis ſæpè per literas tuas duxeris ſuggerendum, ut eidem Duci nullatenus faveremus:*]

¶ Pith. [52] *Duci Caringiæ.*] *Bartholdo Zaringiæ*, 305.

Urſperg. 305. Vig. 3. tom. 209. Cent. 13. 730. Nauclerus 795. Crantz. Mali Turingiæ lib. 2. *Metropol. c.* 14.

[53] *Aut Electoris.*] Albericus de Roſat. in Diction. *Electio Imper.* Schord. *de Elect.* 877. Abb. Urſperg. 807.

[54] *Præſertim.*] Specul. Saxon. *lib.* 3. *art.* 52.

[55] *Germanos.*] Martinus Polonus 136.

[56] *Regem.*] Chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ottonem Regem.

[57] *Salesburgenſem.*] *Salzeburgenſem.*

[58] *De Salen.*] *in Salem* Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſ. Conſtantienſ.

[59] *Marcoaldus.*] Marquardus Pand. Collenus *in Vita Frid.*

XXXV. IDEM INNOCENTIUS III. [c. an. 1208. *Romæ.*]

Abſentes ad Electionem de Provincia ſunt vocandi: & confirmatur Electio majoris & ſanioris partis.

COram dilecto [f] filio tituli Sanctæ Pudentianæ [g] Presbytero Cardinali: *Et infrà.* Si verò utriuſque Partis fuerit caſſata Electio, vos (fratribus omnibus qui fuerint in Provincia convocatis) quod majori & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videritis complacere, per cenſuram Eccleſiaſticam faciatis firmiter obſervari.

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[g] *Perperam legitur*, Prudentianæ, *cùm nullus unquam fuerit talis titulus.*

XXXVI. IDEM Parmenſi Epiſcopo, & ejus Conjudicibus. [c. an. 1208. *Româ in Inſubriam.*]

Caſſatur Electio partis majoris facta, contempta minori parte, etiamſi eſt unus ſolus: non tamen jus eligendi devolvitur ad minorem. H. d. ſecundùm intellectum communem.

BOnæ memoriæ [h] S. Cremonen. Epiſcopo in extremis agente, cùm de convaleſcentia ipſius deſperaretur, Cremon. Capitulum H. Canonicum ſuum Regii Diſciplinis Scholaſticis inſiſtentem, ad certum terminum in Vigilia Pentecoſtes pro futuri Electione Pontificis citari fecerunt. [*Et infrà* α.] † Conſtituto autem dicto [i] H. pro ſua Electione & dilecto filio noſtro I. pro Electione Archipresbyteri coram nobis: Electionem ab ipſo H. poſt Electionem Archipresbyteri non caſſatam, licèt de viro multæ literaturæ, honeſtæ vitæ & claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate præſumptam, cùm de priori [k] noſtrum deberet expectare judicium, antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandam; in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo conſenſu Capitulo permanente [l]. Electionem autem Archipresbyteri (quamvis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo) juſtitia exigente caſſavimus: tum quia corpore dicti Epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, habuerunt de ipſa Electione tractatum contra Canonicas Sanctiones: tum quia inventus eſt H. fuiſſe contemptus, licèt unus ſolus extiterit; cùm plùs in talibus conſueverit contemptus unius obeſſe, quàm multorum contradictio in præſenti. Nec prædicta debet dici citatio valuiſſe, quia cùm Epiſcopi mortem prævenerint, temeraria nimis extitit: & ideò non potuit arcere [m] citatum.

[h] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[i] *In manuſ. ita:* Dilecto filio H. pro ſua & dilecto filio N. pro Electione, *&c.*
[k] *al.* cùm de priori Electione.
[l] Vult Pontifex Archipresbyteri Electionem nunc confirmare, quaſi ex novo Capituli conſenſu, ſi adhuc conſentiat.
[m] *al.* arctare.

[α *Verùm ſecundâ feriâ poſt Pentecoſten dicto Epiſcopo viam univerſæ carnis ingreſſo, Capitulum antequam corpus illius eſſet traditum ſepulturæ, abſente Canonico memorato in quatuor de ipſo Capitulo, & tres de Clero civitatis poteſtatem eligendi Pontificem contulerunt, expreſſo, ut minor pars illorum* VII. *ſequeretur in Electione majorem. Habito itaque poſt mortem, ſed ante ſepulturam tamen ipſius Epiſcopi de futuri Paſtoris Electione tractatu, cùm vota illorum ſcinderentur in partes, quatuor in Archipresbyterum, duobus in Archidiaconum, uno in alium conſentientibus, tandem illo ſepulto minoris partis arbitrio ad judicium accedente majoris, eumdem Archipresbyterum concorditer elegerunt; cui Electioni Archidiaconus cum Capitulo & Clero civitatis nullo contradicente conſenſit. Verùm adveniens poſtmodum Hu. & aſſerens ſe fuiſſe contemptum, ac propter hoc Electionem hujuſmodi nullius fuiſſe momenti, quaſi jus eligendi devolutum fuiſſet ad ipſum, pro ſe, prout potuit, Archidiaconum memoratum elegit.*]

XXXVII. IDEM [60]. [an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Non Monachus in Prælatum Regularem eligi non poteſt.

CUm ad noſtram [n] notitiam perveniſſet, quòd H. qui ſe pro Abbate Lexovienſi [o] [61] gerebat, non fuit antè Monachus quàm electus: nos attendentes quòd contra regulares traditiones illud fuerat attentatum [p]: cùm nullam ſpem vel promiſſionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari: Electionem de ipſo factam curavimus irritare.

[n] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[o] *al.* Lexonienſi. *al.* Leconienſi. *al.* Luxovin.
[p] *in C. Barbatiæ*, iſtud fuerit attentatum.

§ PITH. [60] *Idem.*] Biſuntino Archiepiſcopo & Suffraganeis ejus.

[61] *Lexovienſi.*] V. *Luxon.* fortè *Luxolienſi*, *Laxomenſi.* Petri de Luxolio, Ord. S. Bened. Diœceſ. Biſuntinæ.

XXXVIII. IDEM Magiſtro C. [62] Presbytero Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato. [an. 1208. *Româ in Siciliam.*]

In Abbatem eligi non poteſt niſi inſtructus in Regula Monachali.

OFficii tui [q] [63] [*Et infrà* α.] Sanè nobis tuis literis intimaſti, quòd cùm Monaſterium quoddam poſitum in medio nationis perverſæ, Paſtore careret, Monachi de Electione Abbatis tractantes, cùm non poſſent ſui Ordinis idoneam invenire perſonam, in quemdam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant meliùs defenſari: & patrem adierunt ipſius humiliter poſtulantes, quòd filium ſuum induceret, ut habitum ſuſciperet monachalem: nullam patri de ipſius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium providum & diſcretum: qui effectus Monachus, fuit in Abbatem [r] electus: cujus Electio extitit per [64] Rectorem Meſſanenſem Apoſtolicæ Sedis Legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cùm autem idem ſit paratus purgare ſe, quòd nulla fuit ad hoc ambitione inductus: poſtulas edoceri, utrùm dictus Legatus Electionem confirmare [s] vel diſpenſare potuit, vel quod factum eſt ſtare poſſit: & utrùm Electione caſſata iterùm valeat eligi in Abbatem? † Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm ex his quæ incontinenti ſubſecuta ſunt, oſtendatur quòd talis taliter non poſſit eligi in Abbatem, maximè pro eo quòd antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter: Electionem illam irritam eſſe decrevimus [t] & inanem. Verùm poſtquam fuerit in Regula competenter inſtructus, (ſi urgens neceſſitas, & evidens utilitas ipſius Monaſterii poſtulaverit) purgatione recepta, poterit in Abbatem aſſumi, ne Monaſterium opprimatur incurſibus malignorum.

[q] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[r] *Hic in quibuſdam vulgatis habetur dictio* ſtatim: *quæ deeſt in manuſc. tum in aliis emendatioribus.*
[s] *al.* infirmare.
[t] *al.* decernimus.

[α *Laudabilem perſequeris actionem, cùm ſuper illis de quibus dubitas, per nos poſtulas edoceri.*]

§ PITH. [62] *Magiſtro C.*] In Regiſtro, *C. tit. S. Laurentii in Lucina* II.

[63] *Officii tui.*] Junge *Caput* 14. *de teſtam. cap.* 9. *de pœnit. cap.* 4. *de ſentent. excommunicat.*

[64] *Per.*] G. Bab. Subdiaconum.

XXXIX. IDEM. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Electio aliàs Canonica confirmatur, licèt quidam Eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.

ILla quotidiana [u] inſtantia. *Et infrà.* Quia pro certo didicimus Electionem Canonicam extitiſſe, ipſam autoritate Apoſtolica duximus confirmandam: ſupplentes de plenitudine poteſtatis, ſi quis in ea ex eo [x] fuiſſet defectus, quòd quidam interfuerunt Electioni ejuſdem, qui ex ſola participatione, in ſimplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

[u] *Cap.* 5. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[x] Si quis in eo ex ea fuiſſet, *&c.* *In C. Barbatiæ ita:* Si quis in ea vel ex ea fuiſſet, *&c.*

XL. IDEM Magiſtro Maximo Notario noſtro. [an. 1212. *Signiâ Conſtantinopolim.*]

Si Poſtulatio cum Electione concurrit, & numerus Poſtulantium eſt duplo majór, & Poſtulatus eſt idoneus: Poſtulatio admittitur, rejecta Electione. Si verò indignus, & hoc major pars Poſtulantium ignoraverit: Poſtulatio & Electio reprobantur. Si verò ſciebant, & Electus eſt idoneus, confirmatur Electio: & idem, ſi numerus Poſtulantium non eſt duplo major. Hoc dicit, intelligendo ſecundùm quod continet Jus Commune.

SCriptum [y] [65] eſt in Apocalypſi Joan. [z] quòd in medio & in circuitu ſedis erant quatuor animalia. *Et infrà.* Sanè ad hanc Eccleſiam, ſcilicet Conſtantinopolitanam, duo animalia ſunt vocata, utinam plena oculis, & alas habentia ſenas, videlicet Eradienſis [66] Archiepiſcopus, & Plebanus Sancti Pauli de Venetiis, ſicut per Procuratores tam Poſtulantium Archiepiſcopum quàm Eligentium Plebanum, fuit propoſitum coram nobis. *Et infrà.*

[y] *Cap.* 6. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[z] *Apoc.* 4.

† Verùm quia de his, quæ per aſſertionem Partium in Judicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides: quamvis ſuper his, quæ de numero dicta ſunt Poſtulantium, per quoddam inſtrumentum publicum, necnon per confeſſionem Procuratoris adverſæ Partis in judicio factam, ſed poſteà revocatam, Pars altera aſſereret ſuam intentionem eſſe fundatam, cauſam diſcretioni tuæ duximus committendam: per Apoſtolica Scripta mandantes, quatenus ſuper his & aliis inquiras diligentiſſimè veritatem, de meritis Electi & Poſtulati apud Venetias, ubi nati fuerunt & diutiùs converſati. De ſtudiis autem Eligentium & Poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere, apud Conſtantinopolim, ubi hujuſmodi Poſtulatio & Electio celebratæ fuerunt. Et ſi Partes conſenſerint, procedas hoc modo: ut ſi conſtiterit de mutuo conveniſſe conſenſu, quòd ad Electionem Patriarchæ ſeptem admitterentur Præpoſiti ſive per ſeipſos ſive per alios, & duo alii ex parte Univerſitatis pro ceteris Conventualium Eccleſiarum Prælatis: tótque tunc temporis Conventuales Eccleſias habuiſſe Prælatos, quòd cum ſeptem Præpoſitis & novem Canonicis, quos quidem Canonicos conſtat in Poſtulatione præfati Archiepiſcopi conveniſſe, duplo majorem facerent numerum quàm ſexdecim Electores Plebani, tu vice noſtra Poſtulationem admittas:

niſi

nisi probatum fuerit Postulato aliquid obviare de Canonicis Institutis [a], quod promotionem ipsius debeat impedire: ac (Plebani Electione cassata) ipsum Archiepiscopum absolvas à vinculo, quo Eradien. [b] [67] Ecclesiæ tenetur: concedendo ipsum Constantinopolitanæ Ecclesiæ in Pastorem. Quòd si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti minimè sufficerent [c]: sive dignus sive indignus fuerit postulatus; tu postulatione repulsa, Electionem Plebani autoritate nostra confirmes: dummodo nihil obstitat eidem, quod ipsum tanto Præsulatu reddat indignum. Si verò numerus Postulantium inventus fuerit duplo major, quemadmodum prædictum est, & persona postulata reperta fuerit indigna; tu tam Postulationem, quàm Electionem non differas reprobare: Nisi forsan omnes, aut major pars Postulantium, præsumptione damnabili postulaverint scienter indignum [d], ut hac vice meritò debeant eligendi seu postulandi potestate privari. Et hoc quoque casu Electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterit celebratam.

a quæ habes infr. eod. tit. cap. nihil est.
b Eraclienfi.
c fuffecerint.
d Vide l. 1. §. postulasti, ff. de postulando.

¶ Pith. [65] *Scriptum.*] Cent. 13. 981. Blond. 6. *Decad.* 2. Antonin. §. 3. 103. Cuspinian. *in Balduin.* Sabellic. 6. *Enn.* 9. *c. ad decorem*, *de instit.*

[66] *Eradiensis.*] *Eracliensis*, Glycas, 346. Gregor. 77. *lib.* 6. Nicephorus.

[67] *Eradiensi.*] *Eracliensi.*

XLI. Idem in Concilio generali [e]. [an. 1215. *Romæ.*]

e Lateranensi sub Inn. III. cap. 23.

Si illi ad quos spectat Electio, negligunt eligere Prælatum Cathedralis vel Regularis Ecclesiæ infra tres menses; proximus Superior Ecclesiam ordinabit: quod si infra tres alios menses non fecerit, canonicè punietur.

NE pro defectu [f] Pastoris, gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere, Statuimus, ut ultra tres menses Cathedralis vel Regularis Ecclesia Prælato non vacet. Infra quos, (justo impedimento cessante) si Electio celebrata non fuerit; qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice. Ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximò præesse dignoscitur, devolvatur. Is verò, ad quem fuerit devoluta potestas, Deum præ oculis habens non differat ultra tres menses cum consilio Capituli sui, & aliorum Virorum prudentium, viduatam [g] Ecclesiam de persona idonea ipsius quidem Ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare: si Canonicam voluerit effugere ultionem.

f Cap. 8. eod. tit. in IV. Compil. Vide Alfonsum Castrum, lib. 3. cap. 2. de justa Hæret. punitione.
g Vide l. qui cætu, cum Gloss. ff. de vi publ. & l. malum, §. vidua, ff. de verbor. signific.

XLII. Idem in eodem [h]. [an. 1215. *ibid.*]

h Concilio Later. sub Innoc. III. cap. 24.

Per aliquam de tribus formis hic contentis, scilicet Scrutinii, Compromissi, & Inspirationis, procedi debet ad Electionem in Ecclesiis Cathedralibus; aliter Electio celebrata non valet: & contrà facientes privandi sunt ea vice potestate eligendi. Hoc dicit usque ad §. *Illud.*

QUia propter [i] diversas Electionum formas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis; Statuimus, ut cùm Electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secretè & sigillatim [k] vota [l] cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi: nullo prorsùs appellationis obstaculo interjecto: ut is collatione habita [m] eligatur, in quem omnes, vel major & [n] sanior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium, Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. Aliter Electio facta non valeat: nisi fortè communiter esset ab omnibus, quasi per Inspirationem absque vitio [o] celebrata. Qui verò contra præscriptas formas eligere attentaverint; eligendi ea vice potestate priventur.

i Cap. 9. eod. tit. in IV. Compil.
k singulatim.
l voces.
m adhibita.
n vel.
o In eod. Barbatiæ ita: quasi per inspirationem S. Spiritûs absque vitio, &c.

Interdicit procuratorem in Electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta usque ad §. Electiones. Abbas Siculus.

§. 1. Illud autem penitùs interdicimus, ne quis in Electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, justóque impedimento detentus venire non possit: super quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento; & tunc si voluerit, uni committat de ipso Collegio vicem suam.

Præcipit Electiones solenniter publicari, & clandestinas reprobari. H. d. usque ad finem. *Abbas Siculus.*

§. 2. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes, ut quàm citò Electio fuerit celebrata, solenniter publicetur.

XLIII. Idem in eodem [p]. [an. 1215. *Romæ.*]

p sub Innoc. III. c. 25.

Consentiens Electioni de se factæ per abusum Potestatis secularis, efficitur ineligibilis ad Dignitatem; & Electio est nulla. Eligentes autem à Beneficiis per triennium suspenduntur, & tunc sunt privati potestate eligendi.

QUisquis [q] [68] Electioni de se factæ per secularis Potestatis abusum consentire præsumpserit, contra Canonicam libertatem; & Electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat [r] eligi Dignitatem. Qui verò Electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare; ab Officiis & Beneficiis penitùs suspendantur per triennium, eligendi tunc potestate privati.

q Cap. 10. eod. tit. in IV. Compil.
r possit.

Pars II.

¶ Pith. [68] *Quisquis.*] Epist. Innoc. *pag.* 10. 17. 38. Masson. *Philipp.* 272. 255.

XLIV. Idem in eodem [f]. [an. 1215. *ibid.*]

f In eodem Conc. Lat. sub Inn. III. cap. 26.

Si Prælatus per negligentiam confirmavit indignum Electum ad regimen animarum; perdit potestatem confirmandi primum Successorem, & à perceptione proprii Beneficii suspenditur, & promotus dejicitur: si verò per malitiam hoc fecit; graviùs punitur. Electi verò immediatè subjecti Papæ, per se aut per personas instructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et si sint Electi in concordia & valdè remoti, videlicet ultra Italiam constituti, interim administrant; ita tamen, quòd nil alienent: benedicuntur autem & consecrantur prout consueverunt.

NIhil est [t] quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo adhibere necessariam medelam, irrefragabili Constitutione sancimus, quatenus cùm quisquam ad regimen animarum fuerit electus; is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & Electionis processum, & personam Electi: ut cùm omnia ritè concurrerint, manus ei confirmationis impendat: quia si secùs fuerit incautè præsumptum, non solùm dejiciendus est indignè promotus [u], verùm etiam indignè promovens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri, ut cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit; non solùm confirmandi primum Successorem illius careat potestate, verùm etiam (ne aliquo casu pœnam effugiat) à perceptione proprii Beneficii suspendatur, quousque (si æquum [x] fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si verò convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori [y] subjaceat ultioni.

t Cap. 11. eod. tit. in IV. Compil. Vide Concil. Trid. sess. 6. c. 1. & sess. 7. de reformat. c. 3. & sess. 23. de reform. c. 1. Adde Alfonsum Castrum, lib. 3. de justa Hæret. punitione, cap. 5.
u Vide l. si constat. & ibi Bart. ff. de appellat. & in cap. cùm super. in Gl. 1. de causa poss. & propr.
x al. dignum.
y Vide l. servos, C. ad Leg. Jul. de vi pub. & l. nemo deinceps, ad fin. C. de Episc. audient.

§. 1. Episcopi quoque tales ad sacros Ordines & Ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium dignè valeant adimplere, si & ipsi Canonicam cupiunt effugere ultionem. §. 2. Ceterùm qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem; ad percipiendam sui confirmationem officii, ejus se conspectui (si commodè fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super Electionibus [z] & Electis possit haberi: ut sic demùm per ipsius circumspectionem consilii, sui plenitudinem officii assequantur, cùm eis nihil obstiterit de Canonicis institutis: ita quòd interim valdè remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensativè propter necessitates Ecclesiarum & utilitates, in spiritualibus [69] & temporalibus administrent, sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitùs alienent. Munus verò benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueverunt.

z al. super Electionis processu.

¶ Pith. [69] *In spiritualibus.*] *c. avaritiæ. de Elect. in* 6.

XLV. Honorius III. Capitulo Constantinopolitano. [70] [c. an. 1219. *Romà Constantinopolim.*]

Expensæ necessariæ, quas facit Capitulum pro Electione Prælati, de bonis Prælaturæ debent fieri, vel reddi.

UT præteritæ [71] [*Et infrà* α.] Præsentium autoritate statuimus, ut expensæ necessariæ, quas Capitulum Constantinopolitanum, vel ejus Nuncii, vacante sede, pro Electionis negotio fecerint, de bonis Patriarchatûs fiant totaliter, vel reddantur [a]: Dummodo ipsi bona decedentis Patriarchæ [72] non occupent vel usurpent.

a al. & redduntur.

[α *Contentionis decisâ materiâ, futuris litigiis occasio amputetur.*]

¶ Pith. [70] *Cap. Constantinop.*] *c.* 31. *de verborum significat.*

[71] *Ut præteritæ.*] Cent. 13. 983.

[72] *Bona decedentis Patriarchæ.*] Constitutio Constantinopol. 64.

XLVI. Idem Electo Lugdunensi. [73] [imò Lundensi, c. an. 1222. *Romà in Daniam.*]

Electio post collationem ex intervallo celebrata, non valet. H. d. secundùm opinionem magis communem.

CUm post petitam instanter, & demùm obtentam, quondam Lugdunensis [74] Archiepiscopi cessionem, vota Canonicorum Lugdunensium in te tunc ipsorum Præpositum concorditer convenissent: Quia tamdem examinato (sicut decuit) processu Electionis tuæ, invenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquamdiu fuisse protractam, assensúmque tuum priusquam electus fueris requisitum; Electionem eamdem [b] (ex ipsius dumtaxat inordinato processu [c]) justitia cassavimus exigente.

b al. tuam.
c Vide auth. de hæred. & fal. §. inordinatum, col. 1. & VII. q. 1. nihil.

¶ Pith. [73] *Lugdunensi.*] V. *Lugonensi.* V. *Elcoluden.* V. *Londensi. cap.* 1. *de renunciat.*

[74] *Lugdunensis.*] *Londinensis*, Paris, 418. Malmesb. 110.

D

XLVII. Idem Honorius III. Eboracen.[75] Priori, & Magiſtro Guidoni de Canopo[d] [76]. [c. an. 1222. Romà in Galliam.]

[d] Ebroicenſi Priori & Magiſtro G. de Canabul. *al.* Priori S. Barbaræ.

Monachus unius Monaſterii alterius factus Abbas, in Electione Abbatis prioris Monaſterii vocem non habet; etiam ſi tale jus ab Abbate & Monachis prioris Monaſterii ſibi fuit reſervatum.

COnſtitutis in præſentia noſtra Procuratoribus Sancti Taurini Eboracen.[e] & Sancti Leofredi de Cruce Abbatum [*Et infrà* α.] Cùm autem Procuratores ipſorum Abbatum juſſi eſſent exprimere, quo jure ipſi Abbates deberent Electioni Abbatis Fiſcan.[f] Monaſterii intereſſe: reſponderunt, quòd olim cùm aſſumerentur in ſuorum Monaſteriorum Abbates, fuit ſpecialiter indultum eis ab Abbate & conventu Monaſterii Fiſcanen. ut haberent vocem in Capitulo eorumdem. † Nos autem rationem hujuſmodi frivolam reputantes, ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus[g] Abbatibus ſupradictis.

[e] Ebroicen.
[f] *al.* Fuſcan.
[g] impoſuimus.

[α *Ac Monaſterii Fiſcanen. dil. f. n. B. SS. Joannis & Pauli Presbyterum Cardinalem dedimus Auditorem, coram quo propoſuerunt Procuratores prædictorum Abbatum, quòd vacante præfato Monaſterio, quod immediatè ad Romanam Eccleſiam pertinet, Monachi ejuſdem loci, contemptis præfatis Abbatibus qui commodè poterant, & debebant de jure vocari, ad Electionem Abbatis temerè procedentes, H. quondam Abbatem S. Judoci ad ejuſdem regimen minùs idoneum eligere præſumpſerunt; quare petebant Electionem ejuſmodi penitùs irritari.*]

¶ Pith. [75] *Eboracen.*] *Ebroicenſi Priori S. Barbaræ. V. Bolecenſi Priori S. Barbaræ Lexovienſis diœceſis, & magiſtro Guidoni de Capellis.*
[76] *Canopo.*] *Tanabuſi Canapul.*

XLVIII. Idem Rotomagenſi Capitulo. [an. 1222. Romà in Galliam.]

Electio debet fieri verbo, & de illo, in quem conſenſerit major pars Capituli, & non reſpectu aliarum partium.

ECcleſiâ [77] veſtrâ deſtitutâ Paſtore, & votis veſtris, cùm de futura Prælati haberetis ſucceſſione tractatum, in diverſa diviſis[h]; quidam in Thomam, quidam in Cancellarium, & quidam ſingulares in ſingulares perſonas ejuſdem Eccleſiæ conſenſiſtis. † Verùm cùm ſuper his in noſtra & noſtrorum Fratrum præſentia, multa fuiſſent hinc inde propoſita; invenimus quòd illi, qui ſua in Thomam deſideria dirigebant, licèt majorem partem facerent, partium comparatione minorum[i], non tamen ad majorem partem Capituli pervenerunt. Conſideravimus nihilominus, quòd poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, ad Electionem nullus habitus eſt proceſſus, quamvis deportationis ſolennitas etiam poſt appellationem legitimam fuerit ſubſecuta, quam pro Electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. Unde quod factum eſt de T. prædicto, caſſavimus, petitione conſentientium in Cancellarium non admiſſâ.

[h] Ut ſi, verbi gratiâ, cùm XII. Canonici eſſent; quinque nominaverunt Thomam, quatuor Cancellarium, & tres alii alios tres.
[i] Gloſſa *in l. nulli, & l. planè, D. quod cujuſque un.* Facit *l. quod major, D. ad municip.*

¶ Pith. [77] *Eccleſiâ.*] Cent. 1575. & 13. 1128.

XLIX. Gregorius IX. [c. an. 1227. Romæ.]

Non Profeſſus, in Abbatem eligi non poteſt.

CUm in Magiſtrum aſſumi non debeat, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe non novit: Nos intellecto per te, quòd in quibuſdam Regularibus domibus Jure tibi diœceſano ſubjectis, ſunt quidam in Abbates non Profeſſi ordinem Regularem aſſumpti; mandamus, quatenus cùm Abbates tales eſſe non debeant, qui per profeſſionem, Monachi &[k] Regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inveneris (ſublato appellationis impedimento) procedas.

[k] *al.* vel.

L. Idem Cumanen. Capitulo. [c. an. 1228. Romà in Campaniam.]

Electio facta à non majori parte Capituli, & omiſſa collatione, non valet.

CUmanâ Eccleſiâ Paſtoris ſolatio deſtitutâ, & congregatis die ad celebrandam Electionem præfixâ, qui præſentes erant de Cumanis Canonicis, ac tribus Abbatibus, qui vocem in Electione habere noſcuntur; Capellani & Clerici civitatis Electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub hujuſmodi proteſtatione admiſſi fuerunt, quòd vox eorum, qui non deberent intereſſe de jure, vel de conſuetudine non valeret. Tamdem præmiſſo juxta formam Concilii generalis[l] ſcrutinio, ſeptem de Canonicis, unus Abbatum, undecim Capellani, & novem Clerici in ejuſdem Eccleſiæ Archipresbyterum convenerunt: novem Canonicis, uno de Abbatibus, uno Capellano, & undecim Clericis in ipſius Eccleſiæ Archidiaconum dirigentibus vota ſua: *Et infrà.* † Cùm decem & octo fuerint Canonici, tres Abbates, viginti Clerici, & quatuordecim Capellani; neutram Electionem comperimus ad majorem partem totius Capituli perveniſſe: nec probatum fuerat quòd Clerici admitti debuerint, nec quòd Capellani admiſſi fuerint de conſuetudine, vel de jure: nam etſi Capellani duabus[m] Electionibus Epiſcoporum interfuerint, & Scrutatores dederint voluntatum; non tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe probatur: ſed etſi inquiſita fuiſſent vota[n], vel ipſi aliquos elegiſſent; per hoc tamen non conſtitit id eis de jure competere, vel ex conſuetudine jam præſcripta. Unde nos Electiones ipſas præſumptas etiam contra formam Concilii generalis, cùm collatio in communi omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinii fieri debuiſſet; de Fratrum noſtrorum conſilio ſententialiter duximus[o] irritandas, Electores hac vice eligendi poteſtate privantes.

[l] Lateranenſis ſub Innoc. III. *c.* 24.
[m] *In multis impreſſis, deeſt vox,* duabus, *quam habent manuſc. & agnoſcit Gloſſa hìc.*
[n] *al.* ſed etſi inquiſita fuiſſent eorum vota.
[o] diffinivimus.

LI. Idem Abbati Cluniacen. [c. an. 1228. Romà in Galliam.]

Per compoſitionem factam cum Prælato & Capitulo, non poteſt jus eligendi competere Laico, etiam Patrono in Eccleſia collegiata.

SAcroſancta Romana[p] Eccleſia: *Et infrà.* Sanè propoſuiſti in noſtra præſentia[q], quòd ſuper ordinatione Prioris Monaſterii Sancti Pancratii ad Cluniacen. Eccleſiam pertinentis cum Comite de Varenna[r] Patrono ipſius, quidam Prædeceſſor tuus de conſenſu Capituli ſui, compoſitionem quamdam inivit Juri contrariam[ſ], & Eccleſiæ ipſi damnoſam, videlicet ut in optione ſit ipſius Comitis aſſumere ad Prioratum dicti Monaſterii (Cluniacen. & de Charitate Prioribus dumtaxat exceptis) unum de duobus melioribus totius Cluniacen. Ordinis, quos Abbas duxerit nominandos. *Et infrà.* † Attendentes itaque, quòd jus eligendi in Collegiata Eccleſia non cadit in Laicum, & ideò id eſſet perniciosum exemplo, & redundaret[t] in diſpendium Eccleſiaſticæ libertatis; volumus ut dictum Prioratum liberè poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare: denunciando ordinationem factam Patrono[u], ut ſuum ſi voluerit honeſtum[x] impertiatur aſſenſum.

[p] *Vox,* Romana, *deeſt in pluribus manuſcriptis.*
[q] *In omnibus manuſcriptis:* In noſtra ſanè propoſuiſti præſentia.
[r] *al.* Valernia. *al.* Varonnia. *al.* Garenna.
[ſ] Vide *l. non dubium, cum not. C. de legib. & xxv. q. 2. imperiali.*
[t] redundare.
[u] *aliàs ita:* denuncianda ordinatione facta patrono.
[x] *al.* honeſtè.

LII. Idem Decano & Capitulo Sancti Joannis & Sancti Stephani Biſuntinen. [an. 1228. Romà in Burgundiam.]

Si per Papam mandatur habentibus eligere, quòd eligant cum conſilio aliquorum, alioquin Conſiliarii provideant; Eligentes debent conſilium requirere in tractatu Electionis, & congruo tempore expectare reſponſum: aliàs Electio non tenet.

CUm in veteri [78] Lege; *Et infrà.* Porrò jamdudum vobis dedimus in mandatis, ut infra quadraginta dies poſt ſuſceptionem[y] Literarum noſtrarum cum conſilio Sancti Benigni [79] & Moriſmundi [80] Abbatum, & fratris G. de Ordine Prædicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonicè in Paſtorem: alioquin dicti Conſiliarii vobis de Archiepiſcopo providerent. Verùm die ad eligendum præfixâ, ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, uſque ad conſumptionem cujuſdam candelæ, quæ ibidem accenſa extitit, duraturam. Tamdem cùm Electores hujuſmodi conveniſſent in prædictum Abbatem Sancti Benigni, & ſuper hoc ſociorum ejus conſilium requiſiſſent: proponente uno ex illis, quòd deliberato conſilio reſponderent; & differentibus eis feſtinanter dare reſponſum, præfati Electores (cùm candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum conſilio dictum Abbatem in Biſuntinen. Archiepiſcopum elegerunt. *Et infrà.* Relato ergo ad Apoſtolicam Sedem negotio, Archiepiſcopo Viennen. & Abbati de Firmitate[z] [81] injunximus, ut ſi conſtaret ab eiſdem Electoribus de Electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu Electionis[a] prædictorum conſilium requiſitum, Electionem ipſius Abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quòd ſi in tractatu Electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licèt poſteà requiſitum fuerit non competenti tempore, nec etiam exſpectatum reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem Abbas; quod de ipſo factum erat, tamquam invalidum irritarent: *Et infrà.* † Cùm autem compertum non fuerit competenti tempore requiſitum conſilium de perſona prædicti Abbatis[b]; & quando extitit requiſitum, non fuit expectatum reſponſum niſi modico tempore; nec debeat aliis imputari, quòd intantùm illi ſibi tempus arctarant[c]; Electionem Abbatis ipſius, non perſonæ, ſed Electionis vitio, duximus irritandam.

[y] receptionem.
[z] Firmiate.
[a] *al.* Electione.
[b] perſona idonea Abbatis prædicti.
[c] Vide *l.* 2. §. *ſed ſi quis, ff. ſi quis cau.*

¶ Pith. [78] *Cùm in veteri.*] Cent. 13. 1034.
[79] *Benigni.*] *Benedicti* de Divione Ordin. S. B. Lingonenſ. diœceſis.
[80] *Moriſmundi.*] *Morimond*, Ord. Ciſterc. Lingon. diœceſis.
[81] *Abbati de Firmitate.*] Firmitatis ſuper Gronam, Ord. Ciſterc. diœceſis Cabilonenſ.

LIII. Idem Epiſcopo Silvanecten. [c. an. 1228. Romà in Galliam.]

Si major pars Capituli ſcienter eligit indignum; valet Electio de digno à minori parte, etiam ex eodem ſcrutinio facta. Hoc dicit, ſecundùm veriorem intellectum & intrinſecum.

COngregato [82] Nivernen. Capitulo ad Electionem futuri Paſtoris, tredecim in Decanum, & octodecim computato Procuratore cujuſdam abſentis) in Cantorem ipſius Eccleſiæ convenerunt: qui cùm plures in eum, & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, à parte ſua electus extitit in Paſtorem Eccleſiæ Nivernen. Poſtmodum credente parte Decani, quòd alii plurimùm deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ literalis expertem; propter quod, illis ſecundùm ſtatuta Lateranen. Concilii[d] ipſo jure eligendi poteſtate

[d] Later Concil. ſub Inn. III. *cap.* 26.

privatis, poteſtas eligendi ad eos extitit devoluta: Decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuum Epiſcopum elegerunt, ad Sedem Apoſtolicam appellantes: *Et infrà.* Reliquis petentibus ut irritare Decani Electionem attentatam à paucioribus, & poſt aliam non caſſatam, ac confirmare reliquam veluti canonicè celebratam à pluribus de perſona idonea, dignaremur. † Nos igitur mandamus, quatenus ſi dictus Cantor defectum in literatura non patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen Paſtorale; ipſius Electionem procures autoritate noſtra (infirmatâ reliquâ) confirmare. Alioquin (ipſius Cantoris Electione irrita nunciata) prænominatum Decanum (ſi nihil ei de Canonicis obſtiterit ſtatutis [e]) eadem autoritate præficias Eccleſiæ memoratæ.

[e] inſtitutis.

¶ PITH. [82] *Congregato.*] Vincent. *lib.* 31. *c.* 124.

LIV. IDEM Silvanecten. Epiſcopo, & Joan. de Monte mirabili Archidiac. & Succentori Pariſienſi. [c. an. 1228. *Româ in Galliam.*]

Habens plures Dignitates vel plura Beneficia Curata ſine diſpenſatione Papæ, ineligibilis eſt. H. d. quoad titulum.

DUdum Eccleſiâ Rotomagenſi Paſtoris ſolatio deſtitutâ, contra Electionem, quæ in eadem Eccleſia fuerat celebrata, A. Archidiaconus & quidam alii ejuſdem Eccleſiæ Canonici ad Sedem Apoſtolicam acceſſerunt. Dicto verò Archidiacono pro ſe ac parte ſua, & G. Archid. Procuratore illorum, qui Electionem celebraverant, in noſtra præſentia conſtitutis: inter alia, quæ contra Electum objecta fuerant, Archidiaconus propoſuit memoratus, quòd idem Electus poſt generale Concilium [f] Archidiaconatum Ambianenſem adeptus, ipſum cum pluribus parochialibus Eccleſiis, quas ante idem Concilium obtinuerat [g], retinere præſumpſit, eóque dimiſſos retinuit Eccleſias memoratas. §. 1. Unde cùm in eodem Concilio ſit ſtatutum, ut quicumque receperit aliquod Beneficium curam animarum habens annexam, ſi priùs tale Beneficium obtinebat, eo ſit ipſo jure privatus; & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: prædictus Electus contra hujuſmodi veniens ſtatuta, tranſgreſſionis notam, necnon cupiditatis vitium (quod in aliis reprobare debuerat) ex pluralitate Beneficiorum incurrit. Et retinendo Beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum, (cùm poſt receptionem alterius priora Beneficia vacaverint ipſo jure) rem contrectavit per conſequens alienam, & ſic furtum commiſit quodammodo vel rapinam. In ſuæ quoque ſalutis & multarum animarum diſpendium prædictas parochiales Eccleſias retinebat [h]; cùm earum cura, quâ jam privatus fuerat ipſo jure, ad eum nullatenus pertineret: & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ. §. 2. Verùm Procurator eorum qui elegerant ipſum, etſi pluralitatem Beneficiorum hujuſmodi coram nobis profiteretur [i] in Jure; per conceſſionem tamen Rotomag. Archiepiſcopi nobis exhibitam, eumdem Electum niſus [k] eſt multipliciter excuſare. Nos igitur dictam excuſationem, utpote frivolam nullatenus admittentes [l], vobis dedimus in mandatis, ut ſi conſtaret, quòd idem poſt receptum Archidiaconatum prædictum curam animarum habentem, præfatas parochiales Eccleſias Electionis tempore retineret, nec oſtenderet ſecum per Sedem Apoſtolicam ſuper hoc diſpenſatum, Electionem illius autoritate Apoſtolica caſſaretis: *Et infrà.* Partibus ergo propter hoc in veſtra præſentia conſtitutis, præſtito quoque [m] juramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus & reſponſionibus hinc inde, tamdem eodem Decano prætextu quorumdam gravaminum ad noſtram Audientiam appellante, vos Electionem hujuſmodi irritantes, eidem Eccleſiæ de Cenoman. Epiſcopo providiſtis: *Et infrà.* §. 3. Licèt autem poſitiones [n] & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis; quia tamen conteſtationem litis non invenimus eſſe factam (cùm non per poſitiones & reſponſiones ad eas factas [o], ſed per petitionem in Jure propoſitam & reſponſionem factam conteſtatio litis fiat [p]) eumdem proceſſum de Fratrum noſtrorum conſilio irritum duximus nunciandum. §. 4. Tamdem Archidiaconus Electionem ex præmiſſa cauſa petiit irritari, Electo reſpondente prædicto, quòd non erat ejus Electio irritanda. Lite verò coram nobis legitimè conteſtata, præſtitóque de veritate dicenda à Partibus juramento, idem Electus etſi confiteretur ſe dicta Beneficia Electionis tempore tenuiſſe: tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominus nitebatur [q], quia videlicet dictum Archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cùm in Jure confeſſus fuerit, quòd Archidiaconus Ambianenſis de conſuetudine ſuſpendit, excommunicat, & abſolvit Presbyteros & Priores, & parochiales Eccleſias interdicit, necnon Archidiaconus viſitat [r], & inquirit quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recepit; evidenter apparet, quòd curam habeat animarum annexam: quam ſi etiam non haberet, negare non poteſt, quin Perſonatus exiſtat; cùm idem de Perſonatibus, quod & de Beneficiis curam animarum habentibus judicium ſit habendum. §. 5. Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc aſſerit ſe habere, invalidam reputavimus, cùm in ea falſitatem ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem, quâ tacitâ vel expreſsâ ipſam nullatenus habuiſſet. Suggeſſit enim quòd prædictas parochiales Eccleſias antequam fuiſſet in Archidiaconum aſſumptus, canonicè fuerat aſſecutus; cùm nullus potuerit plures parochiales Eccleſias obtinere, niſi una penderet ex altera, vel unam intitulatam, & alteram [r] commendatam haberet: unde cùm idem utramque illarum intitulatam haberet, ipſas nequivit canonicè habuiſſe. Item ſuggerens, quòd reditus Perſonatûs ſui erant tenues & exiles, ſuppreſſit quòd alios reditus in pluribus Eccleſiis noſcitur obtinere. Suppreſſit etiam, quòd plures parochiales Eccleſias cum pluribus aliis Beneficiis in diverſis Eccleſiis obtineret; cùm intentionis noſtræ non fuerit ſecum in tot Beneficiis (præſertim habentibus curam animarum) diſpenſare; nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de novo concedere, ſed ut per indulgentiam poſſet habita licitè, retinere: *Et infrà.* §. 6. Tamdem cùm non reſtaret, niſi proferenda ſententia; idem tam juri (ſi quod ei competere videbatur) quàm liti ceſſit [t] ſpontanea voluntate, cujus ceſſionem duximus admittendam.

[f] ſub Inn. III. ubi *cap.* 29. cavetur ne ullus habeat duo Beneficia cum cura annexa.
[g] *al.* quas idem ante Concilium obtinuerat.
[h] *al.* detinebat.
[i] confiteretur.
[k] *al.* viſus.
[l] Vide *l. liberto*, §. *fin. ff. de neg. geſt.*
[m] *al.* præſtitóque. *al.* & præſtito.
[n] Vide *l. hæres, & ſeq. ff. de pet. hær. & l Gallus*, §. *& quid ſi tantum, ff. de lib. & poſt.*
[o] *al.* habitas. *dictio* factas *deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.*
[p] Vide *l. defenſor*, §. *qui interrogatus, ff. de int. act. & l.* 1. *C. de diverſ. reſcr.*
[q] *al.* videbatur.
[r] Vide Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 3.
[r] aliam.
[t] Vide *l. poſtquam liti, C. de pact.* & Bart. *in l. qui Romæ*, §. *duo fratres, ff. de verb. obligat.*

LV. IDEM. [c. an. 1228. *Româ fortè in Galliam.*]

Irrita eſt Electio, quam collatio non præceſſit, vel quæ facta non eſt à majori parte Capituli, vel quæ non fuit communis.

IN Geneſi legitur: *Et infrà.* Cùm in Concilio [u] caveatur, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes vel major & ſanior pars Capituli conſentit: & in G. major pars totius Capituli non conſenſerit; quamquam majorem partem habuit, partium comparatione minorum. Nec plenè numeri ad numerum, quia utrùm G. & H. de quibus Adverſarii referunt quæſtionem, in Electione vocem habuerint, tractatum non extitit nec diſcuſſum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam Electio communiter celebrata, quoniam licèt in eumdem G. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent; non tamen debuit ſubſequi ſingularis Electio, ſed communis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, ut tot eſſent Electiones, quot eſſent numero Eligentes. Nec ex ſingularibus vel particularibus conſenſibus appareret univerſalis Electio vel communis, licèt quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis: quemadmodum ex ſingularibus propoſitionibus (licèt veris) univerſalis propoſitio non apparet [x], niſi per ſignum univerſale forſitan exprimatur. Nec præmiſſi duo Canonici poterant ſic excludi, cùm primus exiſteret in Canonicatûs poſſeſſione, vel quaſi [y], habendo ſtallum in Choro, locum in Capitulo, legendo & cantando ut Canonicus, & ad tractatus ac Electiones Dignitatum & Perſonatuum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ, tamquam Canonicus ſit vocatus; quamquam hac vice fuerit cum proteſtatione admiſſus: ſecundus verò eſſet in tali loco, de quo fuerat ad Electionem vocandus; cùm de toto Regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine Eccleſiæ Gallicanæ [83]. † Nos his pleniùs intellectis, de conſilio Fratrum noſtrorum præmiſſam Electionem, utpote contra formam Concilii attentatam, decernimus irritam & inanem.

¶ PITH. [83] *Eccleſiæ Gallicanæ.*] Gallicana Eccleſia diſtinguitur à Romana: inde Libertates Eccleſiæ Gallicanæ.

[u] Lateranenſi ſub Inn. III. *c.* 24.
[x] Vide *l. qui habebat, ff. de leg.* 3. *& l. ſi pluribus*, & *ibi* Bart. *ff. de leg.* 2.
[y] Vide *l. certum. C. de rei vind.*

LVI. IDEM Capitulo Maſſano. [c. an. 1229. *Româ in Hetruriam.*]

Non valet Electio Pontificis per Laicos & Canonicos facta, etiam ſi hoc habeat conſuetudo. H. d. & quotidie ſolet allegari.

MAſſanâ [a] [84] Eccleſiâ Paſtore [b] vacante: *Et infrà.* † Edicto perpetuo prohibemus, ne per Laicos cum Canonicis Pontificis Electio præſumatur. Quæ ſi [c] fortè præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem: non obſtante contraria conſuetudine, quæ dici debet potiùs corruptela [d].

¶ PITH. [84] *Maſſanâ.*] Fazell. 474. 476.

[a] *al.* Meſſanâ.
[b] Vide Conc. Bracar. *c.* 1. & Burch. *l.* 1. *Decret. c.* 10.
[c] quòd ſi.
[d] Vide *l. omnes judices. cum not. C. de decur. lib.* 10. *in Gl.* 1. *& in auth. ut nulli judi.* §. 1. *& in Gl. magna, col.* 9.

LVII. IDEM Capitulo Cathalan. [85] [c. an. 1229. *Româ in Galliam.*]

Non ſufficit ad confirmationem Electionis, quòd ſit facta à majori parte Capituli, niſi etiam illa pars ſit ſanior.

ECcleſiâ veſtrâ deſtitutâ Paſtore, convenientes in unum (abſente G. qui tunc noluit intereſſe) ad celebrandam Electionem [86] terminum ſtatuiſtis. Veniente verò termino, & dicto G. (cùm abſens exiſteret) non vocato; præmiſſo juxta formam Concilii generalis [e] ſcrutinio quatuordecim magiſtrum G. presbyterum Cardinalem Concanonicum [f] veſtrum, & ſeptemdecim R. Remen. Canonicum elegerunt, præfato G. poſtmodum Electioni ejuſdem R. ſuum præbente conſenſum. Tamdem Procurationibus utriuſque Partis in noſtra præſentia conſtitutis, allegabatur pro Electione dicti R. quòd cùm in IV. excederet aliam computato G. prædicto; majorem Capituli partem habebat, & per hoc debebat pars ſua ſanior reputari; cùm ubi major numerus eſt, zelus melior præſumatur [g]. Pars verò altera Electionem eamdem multipliciter impugnabat, proponens prænominatum R. in ætate pati defectum, nec eſſe ſufficientis ſcientiæ ad Eccleſiam ſupradictam; cùm ætatis maturæ, & eminentis ſcientiæ præfatus Cardinalis exiſtat; & cùm Electores Cardinalis alios meritis & autoritate præcellerent, habito præſertim reſpectu ad perſonam electam, meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur præterea, quòd conſenſus dicti G. (quem pars ejuſdem R. confitebatur fuiſſe contemptum, aſſerente parte reliqua Capitulum potiùs contemptum ab ipſo fuiſſe) cùm non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt Electionem acceſſerit; adjicere nil valebat: *Et infrà.* Denique ſtatutum generalis Concilii, quod

[e] Concil. Later. ſub Inn. III. *c.* 24.
[f] *In antiquis*, canonicum, *invenio.*
[g] Vide *l. ita ſtipulatus*, §. *credendum eſt, ff. de verb. oblig.*

Electionem decernit invalidám, cùm contra ejuſdem Concilii formam in Electione peccatur, non debet ad contemptum & ad alia, quæ non ſunt de forma referri. Unde quod ibi dicitur, quòd aliter Electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantùm, quæ attentantur contra formam Concilii memorati, non autem alia, quæ ponuntur ibidem; ſicut eſt iſtud quòd præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe, haberi debeat in Electione proceſſus, ne cetera, quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, uno verbo videantur everti. Neque enim [h] credendum eſt Romanum Pontificem (qui Jura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigiliis & inventum [i], uno verbo ſubvertere voluiſſe. † Nos ergo quæ hinc inde fuere propoſita pleniùs intellectis (cùm ex Lateranenſi Concilio in ordinationibus Eccleſiarum major & ſanior pars Capituli exigatur, & ſtatutum generalis Concilii contineat inter cetera, ut is eligatur, in quem omnes vel major & ſanior pars conſentit) Electionem dicti R. non perſonæ, ſed potiùs Electionis vitio, (cùm major & ſanior pars non conſenſerit in eumdem) de Fratrum noſtrorum conſilio duximus ſententialiter irritandam.

[h] *al.* Nec enim.
[i] Vide §. *quorum, Inſtit. in proœm. & in auth. ut judic. ſine quo. ſuff.*

¶ Pith. [85] *Cathalan.*] *Calat.*
[86] *Electionem.*] Vincent. 29. 68.

LVIII. Idem Gregorius IX. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Publicato ſcrutinio, non poſſunt Electores variare, ſed compelli debent ad collationem & Electionem.

PUblicato ſcrutinio, variare nequeunt Electores; cùm ſit facienda collatio, & Electio celebranda. Ad quod per Superiorem, ſi oportuerit, compellantur.

LIX. Idem. [c. an. 1229. *ibid.*]

Caſſata Electione propter ſimoniam, etiam ſine culpa Electi, non diſpenſat Epiſcopus ea vice cum Caſſato: ſecùs ſi Electus liberè reſignavit. H. d. ſecundùm intellectum Gloſſæ. ij. in fin.

SI alicujus Electionem propter ſimoniam, eo ignorante ac ratum non habente, commiſſam contigerit reprobari; cum eo ſuper Prælatione, ad quam taliter fuerat electus, illa vice non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit ſimplex Beneficium per ſimoniacam pravitatem, poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur [k].

[k] Vide *l. nihil, §. ſicut filius, ff. de inoffic. teſtam.*

LX. Idem. [c. an. 1229. *ibid.*]

Electoribus impeditis currit tempus, ſi poſſunt impedimentum tollere.

HIs, quibus interdicitur ut abſque Superioris licentia eligere non præſumant, tempus ſtatutum à Canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam hujuſmodi poſtulandi [l].

[l] Vide *l. eum qui ita, §. fin. cum Gloſſ. magna,* & ibi Bart. *D. de verb. oblig.*

DE TRANSLATIONE EPISCOPI [a].

Titulus VII.

[a] *In quibuſdam antiquis ita:* De Tranſlatione Epiſcopi, vel Electi.

I. Innocentius III [1]. Antiocheno Patriarchæ. [an. 1198. *Romà in Syriam.*]

Patriarcha, qui confirmatum in Archiepiſcopum transfert ad Sedem Epiſcopalem, ab Epiſcoporum confirmatione ſuſpenditur. Joan. And.

CUm ex illo [b] [2] generali privilegio, quod beato Petro & per eum Eccleſiæ Romanæ Dominus noſter indulſit, Canonica poſtmodum manaverint inſtituta continentia majores Eccleſiæ cauſas ad Sedem Apoſtolicam [c] perferendas, ac per hoc translationes Epiſcoporum & Sedium mutationes, ad ſummum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem de Jure pertineant, nec ſuper his quicquam præter ejus aſſenſum debeat immutari; miramur quòd L. Apamen. [d] Electum in Tripolitanam Eccleſiam tranſtuliſti; & novo quodam mutationis genere parvificaſti majorem, & magnum quodammouo minoraſti epiſcopare Archiepiſcopum, imò potiùs dearchiepiſcopare præſumens. Licèt enim dictus L. nondum fuiſſet in Archiepiſcopum conſecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiſcopalia (quantùm ei licuit) miniſtrarat; ſicut nobis ipſius relatione innotuit, qui ſe Valien. [3] Epiſcopum aſſeruit confirmaſſe. † Ne igitur perpetrandi ſimilia ceteris audacia tribuatur, te ab Epiſcoporum confirmatione duximus ſuſpendendum [e].

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] *Anacl. Papa epiſtolâ* 1. pulchrè Melchior Canus *lib.* 1. *c.* 4. *de loc. Theol.*
[d] Apanien. *in manuſcript.*
[e] Vide *l.* 1. *C. ad leg. Jul. repet. & Inſtit. de except. §. hodie.*

¶ Pith. [1] *Innocentius III.*] Baleus, Nauclerus, Platina, Julio tribuunt.
[2] *Cùm ex illo.*] Tyrius 11. 28. Cent. 12. 1026. Friſing. 7. 33. Balſam. *tit.* 1. *c.* 26. *c.* 15. *Nicæn. Synod. c. mutationes* VII. *q.* 1. Ivo *epiſt.* 171. & 169. & *in Decret. part.* 5. *c.* 183. & 186. Innocent. III. *in epiſt.* Socrat. *lib.* 7. *c.* 36. Cedrenus 369. Hiſtor. Miſcellan. *lib.* 20.
[3] *Valien.*] *al.* Sevalinenſ.

II. Idem Decano & Capitulo Andegavenſi. [an. 1198. *Romà in Galliam.*]

Electos in Epiſcopos & Confirmatos transferre poteſt ſolus Papa.

INter corporalia [f] [4] & ſpiritualia eam cognovimus eſſe [g] differentiam, quòd corporalia faciliùs deſtruuntur, quàm conſtruantur: ſpiritualia verò faciliùs conſtruuntur, quàm deſtruantur. Unde juxta Canonicas ſanctiones Epiſcopus ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt. Epiſcopi quoque à Metropolitanis ſuis munus conſecrationis accipiunt, qui tamen non poſſunt, niſi per Romanum Pontificem, condemnari. Cùm ergo fortiùs ſit ſpirituale vinculum, quàm carnale; dubitari non debet quin omnipotens Deus ſpirituale conjugium, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſuo tantùm judicio reſervaverit diſſolvendum, qui diſſolutionem [h] etiam carnalis conjugii, quod eſt inter virum & feminam, ſuo tantùm judicio reſervavit, præcipiens [i], ut quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. Non enim Humana, ſed potiùs Divina poteſtate conjugium ſpirituale diſſolvitur, cùm per Translationem, Depoſitionem, aut Ceſſionem autoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium Jeſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia removetur: & ideò tria hæc quæ præmiſimus, non tam conſtitutione Canonica, quàm inſtitutione Divina ſoli ſunt Romano Pontifici reſervata [k]. Sicut enim Epiſcopus conſecratus, ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere, ſic & Electus confirmatus: cum non debeat in dubium revocari, quin poſt Electionem & Confirmationem canonicam, inter perſonas Eligentium & Electi conjugium ſit ſpirituale contractum, cui profectò Epiſcopalis Dignitas nihil addit; cùm quis Epiſcopali præditus dignitate, nullius tamen Eccleſiæ poſſit eſſe Epiſcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori. Unde cùm non ſit majus vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam [l], quàm Electi, maximè cùm fuerit confirmatus [m], imò idem penitùs & non aliud; idem Juris obtinet in utroque. Sicut ergo Epiſcoporum Translatio, Depoſitio, & Ceſſio; ſic & Electorum poſt confirmationem (ſpiritualis ratione conjugii) ſoli eſt Romano Pontifici reſervata: licèt uſque ad tempora iſta, quod cautum fuerat de Epiſcopis, expreſſum non fuerat de Electis; propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatem potiùs nemini poterat videri dubium ſubtiliter intuenti: cùm de ſimilibus idem judicium ſit habendum.

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[g] *Dictio* eſſe *in manuſcript. non eſt in textu, ſed expoſitio erat, quæ in textum irrepſit.*
[h] Vide Dom. Sotum *in* 4. *ſent. diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4.
[i] *Matth. c.* 19.
[k] Vide *cap. quamvis, de elect. lib.* 6. *& cap. ut debitus, ad fin. de appellat.*
[l] *aliàs ita:* quoad Eccleſiam.
[m] Vide text. *in* 1. *conſt. C. & l. Stichus, & l. Pamphilus, D. de man. teſt.*

§. 1. Sed neque illud, quod in Canone legitur de Electo [5], ut ſi ultra ſex menſes per ſuam negligentiam retinuerit Eccleſiam viduatam, nec ibi nec alibi donum conſecrationis accipiat, imò Metropolitani ſui cedat judicio, aliter intelligentibus poterat ſuffragari: cùm non intelligatur Eccleſia viduata, quaſi ſponſum non habeat, ſed quia ſponſus ejus nondum ſit conſecratus, adhuc quoad quædam quaſi viri maneat ſolatio deſtituta; ſicut juxta communem modum [n] loquendi [o] illa dicitur Eccleſia viduata, quæ licèt Epiſcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere. Nec quod de Ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: ut ſicut Metropolitani judicio Electus dejicitur, ita etiam ad aliam Eccleſiam poſſit transferri, præſertim cùm nec ſine autoritate Romani Pontificis fiat ceſſio vel dejectio memorata: qui ut hæc poſſent, ex illo Canone Metropolitanis indulſit. Unde ſi circa Translationem idem fieri voluiſſet, quod de Ceſſione dixerat, & de Translatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt ſanctorum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum; præſertim cùm nonnumquam intelligatur prohibitum, quod non invenitur conceſſum.

[n] uſum.
[o] Vide *l. liberorum, §. quod tamen Caſſius, ff. de leg.* 3. *& l. cùm de Lanionis, §. aſinam, ff. de fund. inſt. leg.*

† §. 2. Sanè quoniam Turon. Archiepiſcopus Electum Abricen. [6] per Metropolitanum ſuum confirmatum, in Eccleſiam veſtram præter autoritatem Sedis Apoſtolicæ transferre præſumpſit, & in Epiſcopum conſecrare, quem Rotomagenſis Archiepiſcopus citra mandatum noſtrum abſolvit, & ei licentiam tribuit tranſeundi; prædictos Archiepiſcopos à conſecratione & confirmatione Pontificum, Epiſcopum verò ab executione Pontificalis officii, Bituricenſis Archiepiſcopus juxta Mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quamvis iidem Archiepiſcopi tamquam majores plùs exceſſerint in præmiſſis [p], præfatus verò Epiſcopus minùs (utpote illorum tamquam majorum errorem ſecutus) nos tamen intellecta eorum confeſſione ſpontanea, & ſupplicatione devota, veniam errori dedimus; quia non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate peccaverunt [q]. Et quoniam præfatus Epiſcopus, qui minus peccaverat, ſeveriùs fuerat caſtigatus; reatum ſuum recognoſcens humiliter & devotè, ac miſericordiam poſtulans, & judicium non requirens: Nos intuentes, quòd licèt ſibi munus conſecrationis impenſum, nec prioris Eccleſiæ ipſum Pontificem fecerit, nec ſecundæ; cùm ad primam non fuerit conſecratus, & ad ſecundam (priori vinculo perdurante) non potuerit canonicè conſecrari, adhuc conjugaliter alteri alligatus; ei tam à vinculo prioris Eccleſiæ, quàm à pœna ſuſpenſionis penitùs abſoluto, de benignitate Sedis Apoſtolicæ duximus concedendum, ut priori conſenſu hactenus perdurante, Andegavenſem Eccleſiam ſtudeat gubernare.

[p] Vide *l. in Presbyteris, C. de Epiſcop. & Cler. & ff. de pœn. l. moris, §. iſte ferè.*
[q] Vide *l.* 3. *§. fin. ff. de lib. cau. & not. in l. plagii, C. ad L. Fab. de plag.*

¶ Pith. [4] *Inter corporalia.*] Amplior eſt *lib.* 1. *epiſtol. Innoc. III. pag.* 354.
[5] *De Electo.*] 2. mſ. *confirmato.* Dantur tantùm tres ad conſecrationem, *diſtinct.* 100. *can.* 1.
[6] *Abricen.*] Abricenſem, *pag.* 288. *epiſt. Innoc.*

III. Idem Bambergenſi [r] Epiſcopo, & Petro Scholaſtico [7] Maguntinen. [an. 1198. *Spoleto in Germaniam.*]

[r] *Sic in* III. *Compil. al.* Idem Epiſcopo & Scholaſtico Moguntinenſi.

Epiſcopus qui propria autoritate de ſua Eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit utrâque.

QUantò [f] [8] perſonam Hildeſemen. Epiſcopi [*Et infrà a.*] Ipſe verò relictâ Hildeſemen. Eccleſiâ, ad Herbipolen.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*

Eccleſiam autoritate ſe propria tranſtulit: non attendens quòd Veritas in Evangelio proteſtatur [t]: *Quos Deus conjunxit, homo non ſcparet.* Poteſtatem transferendi Pontifices, ita ſibi retinuit Dominus & Magiſter, quòd ſoli beato Petro Vicario ſuo, & per ipſum Succeſſoribus ſuis ſpeciali privilegio tribuit [u] & conceſſit: ſicut teſtatur Antiquitas, cui decreta Patrum ſanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter aſſerunt ſacrorum Canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in Terris) Eccleſiarum neceſſitate vel utilitate penſata, non Humana ſed Divina potiùs autoritate diſſolvit. [*Et infrà β.*] † Ne autem facti perverſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum [x], (quod quidem, ſi verum eſt, non poteſt non eſſe notorium) ſibi præcipimus ut adminiſtrationem Herbipolen. Eccleſiæ penitùs derelinquat. [*Et infrà γ.*] Ceterùm quoniam Herbipolen. Eccleſiæ Canonici vota ſua in ipſum prorsùs illicitè contulerunt; volentes (ſicut dignum eſt) ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice ſuſpendimus poteſtate: [*Et infrà δ.*] Quia verò Hildeſemen. Eccleſiam, cui fuerat alligatus, unde ſecundùm Apoſtolum ſolutionem quærere non debebat, nimis improbè dereliquit: ne ad ipſam redeat ulteriùs, diſtrictiùs prohibemus; cùm ſecundùm traditiones Canonicas [y], qui ad majorem ſe plebem tranſtulerit, à Cathedra repelli debeat aliena, & carere propriâ: ut nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſprevit; nec illis, quos per avaritiam concupivit [z].

[t] *Matth.* 19.

[u] *al.* præbuit.

[x] Vide *l. capitalium*, §. *pen. ff. de pœn. & l. ſi quis in ſuo, C. de inoff. teſt.*

[y] Leo Papa I. *epiſt.* 82. *c.* 8. Adde Conc. Sardic. *can.* 1. ubi cavetur ne quis de uno Epiſcopatu ad alium transferatur.

[z] Concord. VII. *q.* 1. *ſi quis.*

[*α Sinceriori diligebamus affectu, tantò ſecuriùs ſperabamus, quòd nihil adversùs matrem ſuam Romanam Eccleſiam in præjudicium ſui Ordinis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ diſpendium attentaret. Sanè ſicut certa multorum aſſertione comperimus, & ſuarum didicimus nihilominus teſtimonio literarum, quibus ad nos directis, Herbipolenſem ſe Pontificem nominabat,*]

[*β Nolentes autem tantæ præſumptionis audaciam relinquere impunitam; cùm ſecundùm Apoſtolum, omnem inobedientiam prompti ſumus ulciſci,*]

[*γ Si verò, quod non credimus, hanc ſuſpenſionem noſtram non curaverit humiliter obſervare, & inhibita ſibi uſurpare præſumpſerit; excommunicationis vinculo ipſum decernimus innodatum. Omnibus etiam tam Clericis, quàm Laicis Herbipolen. diœceſis ſub anathematis interminatione præcipimus, ut non obſtante juramento fidelitatis, omnem ipſi obedientiam ſubtrahant, quam ipſe ſibi contra ſacros Canones uſurpavit, non attendens quod dicit Apoſtolus: Nemo ſibi aſſumat honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.*]

[*δ Et ſi contra Sedis Apoſtolicæ interdictum ad cujuſquam nominationem proceſſerint, quod ab eis factum fuerit, irritum decrevimus & inane.*]

¶ Pith. [7] *Scholaſtico.*] Ita quoque *pag.* 507. 509. 581. *epiſt. Innoc.* 362. Chron. Slav. 193. Crant. *Metr.* 7. 9. 19. 17. 179. Centur. 13. 1063. Urſperg. 312.

[8] *Quantò.*] Albertus Crantius *lib.* 6. 7. *Metropol. cap.* 9. & *cap.* 17. & Leo apud Ivonem *part.* 5. *cap.* 103.

IV. Idem Branbur. [a] Epiſcopo & Scholaſtico Maguntinen. [an. 1199. *Româ in Germaniam.*]

Solus Papa transfert Epiſcopos, & indulgentia per eum ſuper tali translatione conceſſa, ad literam ſervanda eſt.

[a] Branburgen. *al.* Bambergen. Epiſc. & magiſtro præpoſito Scholari Maguntin.

[b] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] *Matth.* 19.

Licèt [b] intantùm: [*Et infrà α.*] Sicut legitimi matrimonii vinculum, quod eſt inter virum & uxorem, homo diſſolvere nequit, Domino dicente in Evangelio [c]: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet:* ſic & ſpirituale fœdus conjugii, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in Electione initiatum, ratum in Confirmatione, & in Conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius autoritate ſolvi non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & vicarius Jeſu Chriſti. Hoc autem [9] C. quondam Hildeſemen. Epiſcopus non attendens, ad Herbipolen. Eccleſiam propria temeritate tranſivit: [*Et infrà β.*] † Nec illa Prædeceſſoris noſtri indulgentia præſumptionem [d] excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat; cùm in ea ſit expreſſum, quòd ſi ad majorem vocaretur forſitan Dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis Canonicis obviaret. Unde licèt forſitan aliquibus videatur, ut indulgentiæ occaſione ipſius ad Dignitatem poſſit tranſire majorem, ad parem tamen ipſi tranſire non licuit: cùm in majori Dignitate propter majorem utilitatem faciliùs ſoleat diſpenſari. Præterea cùm Poſtulatio ſicut & Electio examinari ſoleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non ſolùm videatur Poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſervare, ſubjungens (dummodo nihil de Canonicis obviet Inſtitutis) antequam per eum Poſtulario examinata fuiſſet, cui fuerat facienda; nulla ratione debuerat tranſiſſe.

[d] *In Cod. Barbatiæ ita:* Nec illa prædeceſſoris noſtri indulgentia, quam impetraſſe ſe refert, præſumptionem, &c.

[*α Quædam verò ſibi Sedes Apoſtolica quodammodo ſpecialiter & ſingulariter reſervavit, ut præter ſpecialem autoritatem ipſius nec jure agi debeant, nec attentari valeant cum effectu. In his autem ſpecialiter Translationes Epiſcoporum adeò non tam conſtitutio Canonica, quàm Divina ejus tantùm poteſtati commiſit, ut*]

[*β Et adminiſtrationi ejus ſe ingerens, Herbipolenſem ſe fecit Epiſcopum nominari.* Et infrà.]

¶ Pith. [9] *Hoc autem.*] Crantius *lib.* 7. *cap.* 9. Fulbert. *cap.* 30. Ivo *epiſt.* 52. 239. *can. contra, diſt.* 100. *c.* 4. *de elect. c. penult. de præſumpt.*

DE AUTORITATE ET USU PALLII.

Titulus VIII.

I. Clemens III. [c. an. 1189. *Romæ.*]

Infra quamlibet Eccleſiam provinciæ ſuæ Archiepiſcopus Pallio uti poteſt: ſed extra, non poteſt.

Cum ſuper [a] [1] aliqua re: *Et infrà.* Quæſiviſti quomodo intelligatur, quod in forma traditionis Pallii continetur, videlicet, (tradimus tibi Pallium [b], ut eo infra Eccleſiam tuam utaris.) † Quod ita intelligitur, videlicet infra quamlibet Eccleſiam provinciæ tibi commiſſæ. Si verò te ſacris indutum veſtibus Eccleſiam proceſſionaliter, vel alio modo exire contigerit; tunc Pallio minimè [c] uti debes.

[a] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[b] Pallium ſumitur *in hoc tit.* pro quodam Archiepiſcoporum ornamento crucibus nigris intexto, velut ſtola Sacerdotalis, quod ſuper alia ornamenta defertur, humeros velut corona pectúſque circumdans, & antè dependens. Vide Panor. *in c. antiqua, de privil.* & Inn. III. *lib.* 1. *Myſter. Miſſæ, c.* 63. ubi copiosè de ejus materia, forma & myſtica ſignificatione.

[c] *al.* nullo modo.

¶ Pith. [1] *Cùm ſuper.*] Vide *lib.* 1. *Ceremon. ſacr.* & in Regiſtr. Greg. & *cap.* 23. *de privileg.* Albert. Stadenſ. 195. Crantius 7. *Metropol.* 3. 171. *de Vit. Epiſc. Upſal.* 41. Tyrius 13. 23. & 14. 11. Epiſt. Innoc. *pag.* 243. Neubrig. 365. Hæc eſt formula ex lib. Hieroſolym. *Ad honorem Dei Omnipotentis, & beatæ Mariæ Virginis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & Domini PP. Innocentii, & Romanæ Eccleſiæ, necnon Eccleſiæ tibi commiſſæ, tradimus tibi Pallium de corpore beati Petri ſumptum in plenitudinem ſcilicet Pontificalis officii, ut utaris eo infra Eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis Eccleſiæ tuæ ab Apoſtolica Sede conceſſis.*

II. Celestinus III. [c. an. 1194. *ibid.*]

Archiepiſcopus alteri Archiepiſcopo Pallium ſuum accommodare non poteſt.

Ad hoc [d] quia quæſitum eſt à nobis ex parte tua, utrùm liceat tibi Pallium tuum Metropolitano alii commodare, [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd non videtur eſſe conveniens, ut Pallium tuum alicui commodes [e]: cùm Pallium perſonam non tranſeat, ſed quiſque cum eo debeat (ſicut tua novit Diſcretio) ſepeliri.

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[e] Vide *l. perſonale, ff. ſol. mat.*

[*α Si contigerit ipſum ſine Pallio ſuo ad Eccleſiam tibi commiſſam in aliqua præcipua Solennitate venire, & in eadem Eccleſia Miſſarum ſolennia celebrare: licèt exinde nos non recolamus expreſſum Canonem inveniſſe; ſuper hoc tamen*]

III. Innocentius III. C. Presbytero Cardinali [f] [2] Apoſtolicæ Sedis Legato. [c. an. 1202. *Româ in Siciliam.*]

Per Pallium confertur plenitudo Pontificalis officii, & nomen Archiepiſcopale.

[f] Innoc. III. C. tit. S. Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali, &c. *ut habet* III. *Compil.*

Niſi ſpecialis [g] dilectio illa: *Et infrà.* Sanè ſi Poſtulatio Trojani Epiſcopi [h] [3] ad Panormitanam Eccleſiam fuiſſet per nos etiam approbata, non tamen deberet ſe Archiepiſcopum appellare priuſquam à nobis Pallium ſuſcepiſſet, in quo Pontificalis officii plenitudo [i] cum Archiepiſcopalis nominis appellatione confertur. † Tu ergo quod factum eſt, ſic ſtudeas palliare [4], ut id in confuſionem tuam, & Sedis Apoſtolicæ opprobrium non redundet. Quoniam ſi oporteat ut nos, vel tu, ex hoc negotio confundamur; eligemus potiùs te confundi, quàm lædamus Sedis Apoſtolicæ dignitatem.

[g] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[h] *al.* Trojanenſ. *al.* Trojacenſ.

[i] Adde Conc. Lat. ſub Innoc. III. *c.* 5.

¶ Pith. [2] *Cardinali.*] Tituli Sancti Laurentii Presbytero.

[3] *Trojani Epiſcopi.*] Regni Siciliæ Cancellarii. Farell. 468. Falrand. 123. 132. 189.

[4] *Palliare.*] Diſſimulare & fingere, *cap.* 3. *de cognat. ſpirit. cap.* 6. *de cognat. & affinit.*

IV. Idem. [c. an. 1202. *Romæ.*]

Romanus Pontifex ſemper & ubique utitur Pallio, alii in Eccleſiis ſuis, & certis diebus tantùm.

Ad honorem [k] [5] Dei: *Et infrà.* Sanè ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolenniis [l] Pallio ſemper utitur, & ubique: quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per Pallium ſignificatur. Alii autem eo nec ſemper, nec ubique; ſed in Eccleſia ſua, in qua juriſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt, certis debent uti diebus. Quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem [m] poteſtatis.

[k] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[l] *al.* ſolennitatibus.

[m] *al.* & non in plenitudinem, &c.

¶ Pith. [5] *Ad honorem.*] Floard. 108.

V. Idem Compoſtellano Archiepiſcopo. [c. an. 1203. *Româ in Hiſpaniam.*]

Archiepiſcopus extra ſuam provinciam Pallio uti non poteſt, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.

Ex tuarum [n] [6] tenore literarum accepimus, quòd cùm fuerit in conceſſione Pallii tibi dictum, (ut ipſo infra Eccleſiam tuam utaris:) & tibi pro Eccleſiæ tuæ negotiis frequenter extra tuam provinciam commoranti, verecundum ſit abſque Pallio miniſtrare: (cùm conſuetudo ſit in Hiſpania generalis, quòd Archiepiſcopi extra ſuas provincias, Pallio indifferenter utantur) ut extra tuam provinciam uti Pallio valeas, indulgeri tibi à Sede Apoſtolica poſtulaſti. † Licèt autem talis conſuetudo dicenda ſit potiùs corruptela [o]; nos tamen

[n] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[o] Vide *l. omnes judices, C. de decur. lib.* 10. & *auth. ut nulli judi.* §. 1. *in Gl. magna, collat.* 9.

de ſpeciali gratia indulgemus tibi, ut ſi neceſſitate aliqua præpeditus, ad Eccleſiam tibi ſubjectam accedere fortè nequiveris pro conſecrandis Suffraganeis tuis, vel Clericis ordinandis, & ad Eccleſiam alienam propter hoc te contigerit declinare: dummodo is, ad quem Eccleſia pertinet, id permittat; utendi Pallio in jam dictis caſibus liberam habeas facultatem.

¶ PITH. [6] *Ex tuarum.*] Vaſæus 500. Centur. 13. 737. Crantius *Metrop.* 7. 3.

VI. IDEM INNOCENTIUS III. [c. an. 1206. *Romæ.*]

In qualibet Eccleſia ſuæ provinciæ, permiſſis diebus, Archiepiſcopus Miſſam celebrans, uti poteſt pallio.

CUm ſis [p] [& *infrà* α.] Ubicumque fueris in Miſſarum celebrationibus conſtitutus, diebus ſolennibus uſum Pallii, (per quod plenitudo Pontificii [q] deſignatur,) poteris liberiùs exercere.

[p] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[q] *al.* Pontificalis officii. *al.* Pontificis.

[α *In partibus remotiſſimis, gratum gerimus & acceptum quòd in actibus tuis quotieſcumque ſcrupulus dubitationis emergit,* &c. & infrà. † *Noveris igitur quòd ubi expoſcit neceſſitas, & plura in una Eccleſia altaria, & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare;* &]

VII. HONORIUS III. Archiepiſcopo Tri. [imò Lugdunenſi, c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

Sine Pallio & Sandaliis, poteſt Archiepiſcopus celebrare.

QUia nos: & *infrà.* † Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd tam in tua quàm in aliena Diœceſi, potes ſine Pallio & Sandaliis [7] celebrare: qui utique in tua Diœceſi non debes ſemper celebrare cum Pallio, ſed diebus illis dumtaxat, qui in Eccleſiæ tuæ privilegiis ſunt expreſſi. Sícque ſoluta eſt quarta quæſtio, quâ quæſiviſti, an tibi ſit licitum pro Defunctis cum Pallio celebrare.

¶ PITH. [7] *Sandaliis.*] Urſpergenſ.

DE RENUNCIATIONE.

TITULUS IX.

I. ALEXANDER III. London. [a] [1] Epiſcopo. [imò Lunden. Archiep. c. an. 1180. *Româ in Daniam.*]

Non datur licentia cedendi Epiſcopo, qui propter ſenectutem vult cedere, ſi neceſſarius vel utilis ſit Eccleſiæ ſuæ.

LIteras [b] tuas [& *infrà* α.] Si tuam aut [c] ſenectutem, aut inſufficientiam fortè conſiderans, te tamquam emeritum [d] poſtulas relaxari: ſcitò nos credere quòd tutius ſit hoc tempore, ſi commiſſa tibi Eccleſia ſub umbra tui nominis gubernetur, quàm ſi alteri novæ incognitæque perſonæ gubernanda in tanto diſcrimine committatur: maximè quia in te vigor devotionis & fidei, etiam corpore ſeneſcente, non deficit, ſed vergente deorsùm conditione corporea, fervor ſpiritûs in ſublimiora conſcendit [& *infrà* β.]

[a] *al.* London. Archiepiſc. *al.* Lugdunenſi Arch. *al.* Baton. Epiſc.
[b] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[c] *al.* autem.
[d] *Sic in omnib. manuſc. & vox* immeritum *perperam inſerta fuit.*

† Monemus te igitur, ut ſuper hoc diebus iſtis nulla te facias importunitate moleſtum; quia indecens omnino probatur priùs ſolvere militiæ cingulum, quàm cedat victori adverſitas præliorum.

[α *Nuper accepimus Devotione plenas, & dolore non vacuas: quæ quidem & tuam nobis inſinuant affectuoſiſſimam charitatem, & tui Archiepiſcopalis officii, quod fideliter geſſiſſe, & adhuc gerere te gaudemus, contrariam exigebant Eccleſiæ utilitatibus ceſſionem. Noſti enim ſicut vir prudens & providus, quòd tanta eſt Cleri malitia, & contra Eccleſiam Dei tam gravis támque diuturna perſecutionis inſtantia, ut nequaquam ei cedat ad commodum, ſi tuam ſedem talem contigerit ſubire defectum. Quòd*]

[β *Ne igitur hujus doloris aculeus vividam circa te noſtri pectoris vulneret charitatem, rogandum te potiùs duximus & monendum:*]

¶ PITH. [1] *London.*] *Turonenſi*, in meo codice pergameni: *Londenſi*, Crant. Van. 6. 41. Sigebert. 1162.

II. IDEM Abbati Dolen. [e] [2] & Priori de Artig. [f] [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Qui abjurat Beneficium, licitè poteſt illud (ſi denuò eligatur) obtinere.

CUm inter [g] P. Gaufridi & quoſdam alios Canonicos Sancti L. [3] ſuper ſpirituali [h] Beneficio, ſcilicet ſtallo in Choro, & loco in Capitulo, quæſtio fuiſſet diutiùs agitata: [& *infrà* α.] † Ideóque vobis mandamus, quatenus ſi præfatum P. inveneritis de conſenſu majoris partis [i] Capituli fuiſſe de prædicto Beneficio autoritate Apoſtolica inveſtitum, eum faciatis Beneficium ipſum pacificè poſſidere; non enim videtur nobis impedimentum afferre juramentum, quod de eodem non petendo ulteriùs proponitur præſtitiſſe, ſi conſenſus majoris & ſanioris partis Canonicorum Eccleſiæ interceſſit.

[e] Dolonen.
[f] *al. ita:* Abbati & Priori de Artigi. *al.* de Arcigia.
[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[h] *al.* ſpeciali.
[i] *In C. Barbatiæ*, majoris & ſanioris partis, &c.

[α *Quia tamen altera Pars ſufficienter inſtructa non venerat, negotium non potuit terminari.*]

¶ PITH. [2] *Dolen.*] V. C. *Dolonenſ. & Priori de Arretgia Lemovicenſ. Diœceſ. Ordin. Ciſtercienſ.*
[3] *Sancti L.*] V. C. *Leviani.*

III. IDEM Epiſcopo Verulano [k]. [c. an. 1180. *Româ in Latium.*]

Qui renunciavit Beneficio ſuo, illud repetere non poteſt.

EX tranſmiſſa [l] relatione Abbatis Sancti N. de Ceparano [4] noſtris eſt auribus intimatum, quòd P. Rubeus Clericus dum infirmitate [m] laboraret [n], apud Monaſterium ſancti Salvatoris ſibi petiit habitum Monaſticum indulgeri: qui recuperata poſtmodum ſanitate, ad Monaſterium illud gratiâ complendi votum acceſſit; & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ Eccleſiæ ſancti N. contulerat, ſibi fecit reſtitui: nunc autem mutato animo laborat, ut reſtituatur in Eccleſia ſupradicta. † Verùm quoniam jam dicta Eccleſia ab eo ſoluta dignoſcitur, ex quo ea, quæ ſibi contulerat, ad petitionem ſuam reſignavit eidem: mandamus quatenus (ſi res ita ſe habet) prædictum Abbatem & Socios ejus ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos; nec à populo [o] Ceparano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, ut illum non tamquam unum de Eccleſia, ſed quaſi de novo recipiant in ſocium & in fratrem.

[k] *al.* Verſellenſi. *al.* Verulan.
[l] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[m] *al.* dum olim infirmitate nimia laboraret, &c.
[n] juxta illud: *Dum fero languorem, fero Religionis amorem: Expers languoris, non ſum memor hujus amoris.*
[o] *Vox* populo *deeſt in omnibus manuſcr. ſed erat expoſitio marginalis, quæ irrepſit in textum. In antiquis enim ita habebatur:* Ceparano, *id eſt*, à populo Ceparano.

¶ PITH. [4] *Sancti N. de Ceparano.*] V. C. *Nicolai de Ceperano*, aliàs *de Ceparno.* Vid. Collect. 3. *lib.* 1. *tit.* 8. fortè *Januarii de Capelana*, Ordinis Sancti Benedicti Diœceſ. Aretin. aut *Salvatoris* prope Theleſiam Ord. S. Bened.

IV. IDEM Epiſcopo Tornacenſi [5]. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Beneficiatus ſine licentia Prælati ſui, Beneficio renunciare non poteſt.

ADmonet: & *infrà.* Univerſis perſonis tui Epiſcopatûs ſub diſtrictione prohibeas, ne Eccleſias tuæ Diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque aſſenſu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconſulto. Quòd ſi quis contra prohibitionem tuam venire præſumpſerit, in eum Canonicam exerceas ultionem.

¶ PITH. [5] *Epiſcopo Tornacenſi.*] in 2. V. C. *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* in al. V. C. *Carnotenſi*, *c.* 8. *lib.* 3. *tit.* 2. *Coll.* 1. Vid. integr.

V. CLEMENS III. [c. an. 1189. *Romæ.*]

Contra petentem Beneficium admittitur ſpontaneæ abjurationis exceptio, etiam cauſâ renunciationis non adjectâ: contra quam Actor replicare poterit, quòd non ſpontè renunciavit: & qui meliùs probaverit, obtinebit.

SUper hoc [p] quod ſciſcitaris [q], utrùm Eccleſiaſtica Beneficia repoſcentibus, objecta ſpontaneæ abjurationis [6] exceptio ſine cauſæ cognitione ſit admittenda, & an Actoris, quòd ſpontè non renunciavit, an Rei de ſpontanea renunciatione debeant probationes admitti? † Sic tuæ Experientiæ reſpondemus, quòd nulla ratio hoc veriſimile reddit, ut quiſquam Beneficium multis fortè expenſis & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facilè ſine magna cauſa, ſua ſponte reſignet: ideóque ſupervacuum eſſe non credimus, cauſam reſignationis diligenter inquiri [r]; quam ſi fortè probabilem, id eſt, non vi, nec metu, nec oppreſſione, nec interventu pecuniæ, nec promiſſione [ſ] extortam Judex invenerit, maximè ſi non intervenerit juramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod ferè ſemper à Malo eſt (niſi replicatio Canonica fuerit oppoſita) admittere non poſtponat. Porrò licèt negantis factum, per rerum naturam nulla ſit probatio [t], ejus tamen, qui ſpontaneam renunciationem negat (cùm implicitè & quodammodo replicando inficietur ſuper aſſertione ſua, habito ad dignitatem & opinionem reſpectu) probationes credimus admittendas.

[p] *Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[q] *al. ita;* ſuper hoc, quod ſciſcitaris à nobis.
[r] Vide *l. ſi mulier*, *D. rer. amot. & l. ſed etſi quis*, *§. nec diſtinguimus*, *D. de uſufr.*
[ſ] Facit quod habetur *in l.* 1. *&* 2. *ff. de calumn.*
[t] Vide *l. poſt rem, cum Gloſſa*, *D. de tranſ. & l.* 1. *D. quæ ſent. ſin. app. reſc.*

¶ PITH. [6] *Spontaneæ abjurationis.*] Vide exemplum valdè elegans apud Zonar. in Romano Lecapeno ex Cedren. *p.* 518.

VI. IDEM [7]. [c. an. 1190. *Româ in Angliam.*]

Qui ſpontè renunciavit electioni de ſe factæ, ſuper ipſa ulteriùs audiri non debet.

IN præſentia [u] noſtra: & *infrà.* Licèt igitur Judex non ſemper ad unam ſpeciem probationis applicet mentem ſuam, ſed ex confeſſionibus, depoſitionibus, allegationibus, & aliis, quæ in ejus præſentia proponuntur, formet animi ſui motum: & tanta ſit Judicialis autoritas, ut ſemper pro ipſo præſumi debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè comprobetur: quare ſi tu coram Dulmen. Epiſcopo & ejus Conjudicibus nihil penitùs probaviſſes, ſtandum tamen ſententiæ fuerat, niſi Adverſarius eam oſtenderet irritandam. † Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renunciatione ſpontanea per quaſdam Epiſcoporum literas & confeſſionem ipſius, nos [x] ei ſuper eadem Abbatia ſilentium duximus imponendum.

[u] *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[x] *al.* nos de conſilio Fratrum noſtrorum ſuper, &c.

¶ PITH. [7] *Idem.*] V. C. *Celeſtinus III.*

VII. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Româ in Galliam.*]

Qui renunciavit literis Beneficialibus, non ideò inſtitutioni jam factæ renunciare videtur.

SAnè dilecto [y] filio noſtro I. Presbytero Cardinali [8] tunc Apoſtolicæ ſedis Legato nos meminimus injunxiſſe, ut H.

[y] *Cap.* 1. *tit. de major. & obedien. in* II. *Compil.*

Subdiaconum Canonicum in Pictavienſi Eccleſia inſtituere procuraret: qui mandatis noſtris obtemperans, ibidem inſtituit in Canonicum Subdiaconum memoratum. [*& infrà α.*] Poſtmodum idem H. quorumdam veſtrûm ductus conſilio, literas ſuas vobis reddens, veſtræ miſericordiæ ſe ſubjecit: [*& infrà β.*] † Quia verò [z] unde miſericordiam debuit impetrare, inde cogitur diſpendium ſuſtinere: mandamus quatenus hoc non obſtante, ipſum in fratrem & Canonicum admittatis.

[z] *In C. Barbatiæ:* quia verò indecens eſt, ut unde miſericordiam deberet impetrare, inde cogeretur, &c.

[α Vos autem nec nobis, nec ipſi Cardinali reverentiam exhibentes, quod literis ſuis de jam dicto H. idem Cardinalis vobis injunxit adimplere minimè curaviſtis, nec etiam ipſius ſuſpenſionem in aliquo obſervare.]

[β Qui cùm crederet apud vos miſericordiam impetrare, vobis ſatisfaciens in hac parte; inde damnum cogitur ſuſtinere, unde gratiam & præmium debuit reportare. Nolentes igitur quod de ſæpedicto H. tam à Prædeceſſoribus noſtris, quàm à nobis inchoatum eſt, aliquatenus relinquere imperfectum, &c.]

¶ PITH. [8] *I. Presbytero Cardinali.*] V. C. *Jordano tituli Sanctæ Prudentianæ.* Jordanus Joannes Colletus, Cent. 1023.

VIII. INNOCENTIUS III. Nidroſien. [a] Archiepiſcopo]. an. 1198. *è civitate Caſtellana in Norvegiam.*]

[a] *al.* Nidronien.

Renunciatio Beneficii facta in manibus Laici non tenet, renuncians tamen eſt Beneficio ſpoliandus.

QUod in dubiis [b]: *& infrà.* Hi præterea, qui Beneficium Eccleſiaſticum ſibi collatum ſponte in manum Laicam reſignantes, illud denuò à Laico ſuſceperunt, eodem ſunt Beneficio ſpoliandi [c], licèt reſignatio talium facta Laico nullam obtineat firmitatem.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit.* III. *Compil.*
[c] Vide *l. quæro*, §. *ſi venditor*, *ff. de ædil. edict.* & *l. Herennius*, *ff. de evict.*

IX. IDEM Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1203. *Româ in Angliam.*]

Papa concedit licentiam cedendi Epiſcopo, qui ſine mortis periculo in Eccleſia morari non poteſt.

AD ſupplicationem [d] Raguſienſis Archiepiſcopi [9], eum à cura, quâ tenebatur Eccleſiæ Raguſien. duximus abſolvendum, eò quòd ibi non poterat ſecurè morari: & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculum imminebat [e]: *& infrà.* † Ne verò idem in vituperium miniſterii noſtri, defectum in rebus temporalibus patiatur; mandamus quatenus Beneficium, quod de liberalitate Regia, ac conceſſione tua in Epiſcopatu Carleoli, & Eccleſia de Malebron. [f] [10] eſt illi collatum, ad ſuſtentationem conſerves ipſius. Cui conceſſimus, ut in ipſo Epiſcopatu abſque uſu pallii, officium Epiſcopale valeat exercere, tibi tamquam Metropolitano reverentiam & obedientiam impenſurus.

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide B. Thomam 2. 2. *q.* 185. *art.* 5.
[e] Vide *l. ſi putator*, *ff. ad l. Aquil.* & *l. ſi ut certo*, §. *commodatum*, *ff. commod.*
[f] Malebros.

¶ PITH. [9] *Raguſienſis Archiepiſcopi.*] Matth. Paris. 274. 594. Centur. *tom.* 12. *pag.* 1099.
[10] *Malebron.*] V. C. *Malebor.*

X. IDEM Epiſcopo Calaritano [g] [11]. [c. an. 1206. *Româ in Sardiniam.*]

[g] *al.* Tralatan. *al.* Arelaten. *al.* Claretan.

Ponit ſex cauſas, ex quibus Epiſcopi poſſunt petere, & Papa conſuevit concedere cedendi licentiam: quæ ſex cauſæ his verſibus comprehendi poſſunt:

Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis:
Quem mala plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.

NIſi cùm pridem [h]: [*& infrà α.*] Si *enim* in hujuſmodi ceſſione frugem tibi melioris vitæ promittis, ſcire te debes non eſſe ſanctificato in utero ſanctiorem: & ideò non oportet te prædicationis jam ſuſceptæ deferere miniſterium; cùm ille [i], cujus fieri bajulus recuſabat, tamdem prædicandum receperit [k] verbum Dei. §. 1. Quòd ſi forſan humilitatis causâ de culmine quæris Pontificali [l] deſcendere; eo ipſo humilitatis videris erigere [m] malè verticem, quòd te nimis in reſignandi propoſito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cùm & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque volumus, quòd hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus licentiam poteſt poſtulare; conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, grave ſcandalum, irregularitáſque perſonæ: ſed in his omnibus eſt obſervanda cautela. §. 2. Propter conſcientiam enim criminis cedendi poteſt licentia poſtulari, & forſitan non cujuslibet, ſed dumtaxat illius, propter quod ipſius officii executio poſt peractam pœnitentiam impeditur: cùm, ſi omnes quos arguit conſcientia cujuslibet culpæ cederent, pauci vel nulli in illo miniſterio remanerent: [*& infrà β.*] §. 3. Alia verò cauſa eſt, debilitas corporis [n], quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute [o] procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens redditur ad exequendum officium Paſtorale. Nam ſi pro qualibet corporali debilitate, ſuſceptæ ſervitutis officium poſſet deferi; fruſtrà ſe fateretur Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cùm interdum non plus hortetur ſenilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere: pro talibus enim de ſe dicit Apoſtolus [p]: *Cùm infirmor, tunc fortior ſum* [q]; quia nonnumquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat. §. 4. Pro defectu quoque ſcientiæ plerumque poteſt quis petere ceſſionem: quia cùm ipſa circa ſpiritualium adminiſtrationem ſit potiſſimùm neceſſaria, & circa curam temporalium opportuna; [r] Præſul, qui commiſſam ſibi debet Eccleſiam regere in utriſque, ſalubriter ei renunciat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat. *Tu enim* (inquit Dominus [s]) *ſcientiam repuliſti, & ego repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi:* quamquam etſi deſideranda ſit eminens ſcientia in Paſtore, in eo tamen ſit competens toleranda: quia ſecundùm Apoſtolum [t], *Scientia inflat* [u], *charitas autem ædificat:* & ideò imperfectum ſcientiæ, poteſt ſupplere perfectio charitatis. §. 5. Propter malitiam autem plebis cogitur interdum Prælatus ab ipſius regimine declinare, quando plebs adeò duræ cervicis exiſtit, ut proficere nequeat apud ipſam, ſed propter ejus duritiam, quò magis ſatagit, eò magis juſto judicio deficere permittatur: dicente Domino per Prophetam [x]: *Linguam tuam adhærere faciam palato tuo: quia domus exaſperans eſt.* Et Apoſtoli leguntur dixiſſe Judæis [y]: *Ecce convertimur ad Gentes;* quia verbi Dei vos indignos feciſtis. Non tamen pro qualibet culpa Paſtor debet gregem deſerere, ne mercenario comparetur [z], qui videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: ſed de Superioris licentia, tunc demùm poteſt non tam timidè fugere, quàm providè declinare; cùm oves convertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabiliter contradicunt: cùm etſi tales ſint graviter pro crimine puniendi, ſunt tamen pro tempore utiliter tolerandi; quia ſanguinem elicit, qui nimis emungit.

[h] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide B. Thomam, 2. 2. *q.* 185. *art.* 4.
[i] *Jer.* 2.
[k] *al.* ſuſceperit.
[l] *al.* Pontificalis honoris.
[m] *leg.* erigere, *non, ut in vulgatis*, eligere.
[n] corporalis.
[o] Quis dicatur ſenex notatur *in l. ſi pater*, §. *in arrogationibus*, *ff. de adopt. l. inviti*, *ff. de teſtib.*
[p] 2. *Cor.* 12.
[q] *Adduntur in uno veteri hæc duo verba:* & potens.
[r] Vide *auth. de jud.* §. 1. *col.* 9. & *l. ſi quis*, §. *prohibentur*, *ff. de edendo.*
[s] *Oſee* 4.
[t] 1. *Cor.* 7.
[u] Vide *l. ſed Julianus*, §. *quod dicit*, *ff. de SC. Maced.* & *l. ex pluribus*, *de reg. jur.*
[x] *Ezech.* 3.
[y] *Actor.* 13.
[z] *Joan.* 10.

§. 6. Pro gravi quoque ſcandalo evitando (cùm aliter ſedari non poteſt) licet Epiſcopo petere ceſſionem: ne plùs temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare ſalutem: memor illius quod dicit Apoſtolus [a]: *Si eſca ſcandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.* Sed inter ſcandalum & ſcandalum eſt ſubtiliter diſtinguendum: ſicut Dominus ipſe diſtinxit, cui cùm dixiſſent Apoſtoli [b]: *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizantur?* Reſpondit: *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Alibi verò dixit [c], *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt; expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* §. 7. Perſonæ verò irregularitas (ut ſi fortè ſit bigamus, vel viduæ maritus) eſt cauſa, propter quam petere poteſt licentiam aliquis reſignandi, atteſtante Apoſtolo, qui dicit [d]: *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum.* Non tamen propter quamlibet irregularitatem perſonæ, debet ei, qui regulariter miniſtravit, cedendi licentia indulgeri: utpote ſi de legitimo matrimonio non ſit natus: quia licèt irregularitatem hujuſmodi non potuerit ſubjicere; ſi tamen & culpa latet & cauſa, cum eo, qui laudabiliter ſuum implevit officium (injuncta ſibi pœnitentia competenti) poteſt non minùs utiliter, quàm miſericorditer diſpenſari. *Ego ſum*, inquit [e], *Deus, zelotes, vindicans peccata patrum in filios, uſque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me*, id eſt, in illis qui contra me paternum odium imitantur. Unde patet [f], quòd illis, qui paterna vitia non ſequuntur, propriè poſſunt in talibus ſuffragari virtutes; illo diſcretionis adhibito moderamine, ut inter nothos & manzeres [g], naturales & ſpurios diſtinguatur. [*& infrà γ.*] §. 7. Verùm ſi propter alias cauſas ceſſionem affectes, non eſt in hoc tibi poſtulanti favendum: cùm hujuſmodi poſtulatio videatur non eſſe diſcreta, quoniam (ut id tamquam notiſſimum omittamus, quòd otioſitas & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captivandas (propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non debes deſerere ſponſam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulaſti [h], ſciens quòd Beati [i] ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam cùm probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. §. 8. Sed dices: *Spiritus* [k] *ubi vult ſpirat, & neſcis unde veniat, aut quò vadat;* & ideò non eſt, qui poſſit vias illius Spiritûs perſcrutari: qui verò [l] Spiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege: quoniam ubi Spiritus Dei, ibi libertas: quare ſi cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data eſt tibi libertas cedendi à Deo. Certè deſipis, ſi ſic ſapis; nam quomodo Spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit? ſi enim vera ſunt, quæ præmiſimus (imò quia indubitanter ſunt vera,) proculdubio contra Spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt Spiritus veritatis. §. 9. Porrò ſi dicas, quòd forſan alia eſt cauſa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitùs inſpiratur: & nos ſiquidem reſpondemus, tu quomodo ſcis quòd talis inſpiratio ſit cæleſtis? nonne recolis quid ille glorioſus Pontifex dixerit, cùm cœpiſſet viribus corporis repentè deſtitui: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua; illius exemplum ſecutus, qui dixit [m]: *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto, manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos:* [*& infrà δ.*] §. 10. Quippe ſi quantocumque [n] virtutum flore refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil te comprobaris habere: nulla ſiquidem major poterit eſſe charitas [o], quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Cùm autem propter hanc te deceat animam tuam pro Subditis tuis ponere, nulla occaſione, (dummodo proficere illis poſſis, & ſi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excuſare; quoniam ſi [p] laboris cauſam prætendis, exemplum te Apoſtoli [q] ſublevabit, qui ſuadet tibi laborem

[a] 1. *Cor.* 8.
[b] *Matth.* 15.
[c] *Matth.* 18.
[d] 1. *Tim.* 3.
[e] *Exod.* 20.
[f] Vide B. Thomam, 2. 2. *q.* 108. *art.* 4. & Alfonſ. Caſtr. *lib.* 1. *de juſt. hær. pun. c.* 10.
[g] *Sic vocat eum, qui ex ſcorto natus eſt, inquit vetus Interpres.* Vide Cardinalem Paleotum *in lib. de nothis & ſpuriis.*
[h] *al. In uno veteri Vaticano ita:* cui defungendo manum tuam, &c. fide media copulaſti.
[i] *Matth.* 5.
[k] *Joan.* 3.
[l] 2. *Cor.* 3.
[m] *Philip.* 1.
[n] quantumque.
[o] *Joan.* 15.
[p] *al.* quòd ſi.
[q] 1. *Cor.* 15.

hujusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus ceteris laborasse: quia licèt non semper sequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum: juxta quod legitur [r]: *Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum.* [& *infrà* ε.] §. 11. Nec putes quòd ideò Martha malam partem elegerit, quæ circa [s] plurima satagebat; quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licèt illa sit magis secura, ista tamen est magis fructifera: & licèt illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis; cùm in fœcunditate sobolis lippitudo Liæ [t], Rachelis pulchritudini sit prælata: quamvis simul in unum & contemplativus esse valeas, & activus; Legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem [u], ut ibi gloriam Domini cum majori cerneret libertate; nunc verò descendebat in castra, ut cum utilitate majori necessitatibus Populi provideret [x]. Quapropter faciliùs indulgetur ut ascendat Monachus ad Præsulatum, quàm Præsul ad Monachatum descendat, [& *infrà* ζ.] §. 12. Monemus itaque, ut laborem Pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere, qui sibi apud [y] te divertenti sprevisses cum Martha solicita ministrare: [& *infrà* η.] † Quia verò in postulando cedendi licentiam *jam nimis* institisti, *ecce* tibi te duximus relinquendum: ut distinctis causis, propter quas cedere oporteat; si propter aliquam causam utilem & honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas: alioquin cedendi licentiam autoritate Apostolica tibi scias esse penitùs interdictam: quoniam & si pennas habeas, quibus satagas in solitudinem avolare; ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.

[r] *Sapient.* 10.
[s] *Luc.* 10.
[t] *Gen.* 29.
[u] *Exod.* 24.
[x] Vide *l. in emptione, cum Gloss. in verbo refert. De ædil. edict. & Gloss. in l. justissimè, eod. tit.*
[y] si sibi apud, &c.

[α *In officio Pastorali ad Divinum servitium accessisti, præparasse te ad tentationes animum crederemus, ac prævidisse prudenter nequaquam in humana fragilitate consentire varios angustiarum languores, quos in ipso sciebas officio perpessurum non posse absque magno Dei adjutorio sustinere; formidaremus utique ne parvulos tuos postmodum ad petram allidere neglexisses, eósque tantùm in te permiseris invalescere, ut ipsorum suggerentium tibi suscepti ministerii cessionem instantiæ vix jam valeas repugnare. Verum quoniam (sicut credimus) cum te scires contra spirituales nequitias pugnaturum, armaturam Dei, quâ posses stare contra insidias Tentatoris, ab Apostolo monitus induisti, & inexpertus non ignorasti solicitudinis angustias Pastoralis, quas forsitan expertus abhorres; nescimus cur tam instanter susceptum velis regimen inutiliter derelinquere, quod susceptum utiliter, non deberes usquequaque irritare.*]

[β *In multis enim offendimus omnes: & si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est; quia misericordia illum excusat, qui miserabiliter se accusat.*]

[γ *Cùm autem vitia plerumque se virtutes esse mentiantur; subtiliter advertere te oportet utrùm resignandi propositum, quod tam ferventer gestas in pectore, dignum sit Dei odio vel amore. Si enim propter causam aliquam præmissarum cedere postulares, tam super causa, quàm super ejus affectu pariter doleremus. Sed ne providæ pietatis amictu ad resignandum detestabilius impietas te impellat; considerare te volumus & alias esse causas, per quas malè quis petit, & pejus appetit officium hujusmodi resignare. Si enim ex pusillanimitate fortassis, ut laborem deponat, vel persecutionem effugiat; aut ex vanitate (quod absit) ut plenius vacet otiis, seu liberiùs indulgeat voluptatibus, curam vult aliquis deserere Pastoralem; ab ea non meretur absolvi: quamvis per hujusmodi vanitatem tamquam qui mortaliter peccat, eâ se reddat indignum: sed satagere debet ut vanitate deposita, satisfaciat de peccato. Aliam verò cedendi causam omnino credimus detestandam, si quis aut à Pontificali velit descendere Dignitate, ut gloriam captet humanam, tamquam eligat abjectus esse in domo Domini magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum; vel ut mundanum non amittat favorem, quem per hypocrisin acquisivit, sive quòd ejus simulatio revelari jam incipit, sive quòd fervor ipsius ex qualibet causa tepescit, nec vult videri quòd malus fuerit, aut quòd fiat: & ideò sub Religionis prætextu suam vult contegere pravitatem, ut quasi deserens Martham, amplexetur Mariam; & Liæ fastidiens lippitudinem, Rachelis pulchritudinem concupiscat. Quid autem, si propterea velit cedere, quòd tempore prosperitatis, arridente fortuna visus est laudabiliter ministrare; quoniam omnia sibi prosperè succedebant: sed adversitatis tempore imminente veretur, ne si quolibet casu sinistra contingant, illius negligentiæ imputentur. Planè si propter hoc petit cedere, nautæ se poterat improvido comparare, qui cùm mari sub tranquillitate jacente, cum multo labore navis exercuerit gubernaculum, ipsam tempore necessitatis deserit, & devenire patitur in profundum. Illam quoque cedendi causam penitus detestamur, si fortè cedere velit Episcopus ut alter sibi succedat vel obtentu pretii, vel affectu carnali; vel ut cùm pejor sibi successerit, ipse velut optimus extollatur. Illud autem quasi nefas respuimus & damnamus, quòd Episcopus propter occupationes mundanas & solicitudines seculares non valeat sine crimine Pontificale officium exercere; cùm multos Sanctos Ecclesia veneretur, qui spiritualia simul & temporalia ministrarunt. Verumtamen læva debet esse sub capite, & dextera in amplexu. Sed illud te volumus advertere diligenter, ne fortè hoc tuæ dispositionis propositum effici velis ex illis, de quibus dicitur per Prophetam: Filii Ephrem intendentes arcum & mittentes sagittas suas conversi sunt in die belli, cùm potiùs pro domo Israël murum te debes opponere ascendentibus ex adverso; quia juxta sententiam Veritatis, non qui inceperit, sed qui perfecerit, salvus erit: cavens attentè ne maculam in gloria tua ponas, non solùm apud homines, sed etiam apud Deum; quoniam sub hoc pallio te non poteris occultare, nedum apud Deum, qui renes rimatur & corda; sed nec etiam apud homines, qui ex verisimilibus conjecturis talia suspicantur. Illúdque prudenter attendas, quòd juxta sententiam Sapientis, Spiritus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sine intellectu consistunt. Si verò pro tuenda Ecclesiæ libertate difficultatis onus incurrere pertimescis; non ideò deserere debes Præsulatûs honorem, considerans diligenter ne fortè justo judicio tenteris ab illo, qui Malorum est intentator, ut probetur utrum satisfacere velis in eo, in quo deliquisti: qui verò contemnit, aut negligit satisfacere pro delicto, thesaurizat sibi iram in die iræ, cùm revelabit Dominus abscondita tenebrarum. Ecce quidem admovimus tibi speculum ut teipsum contempleris in ipso, & tuam conscientiam percunctanter agnoscas, ex qua causa cedendi licentiam postulares importunè. Nos enim (novit Altissimus) ignoramus quare in cedendi proposito perseveres; quoniam nec infirmitas corporis, nec longævitas temporis, nec defectus scientiæ, nec malitia plebis, nec personæ irregularitas te reddit ineptum, neque conscientiam sævi criminis te fateris habere.*]

[δ *Quia igitur diversas tibi causas sub hac causa distinximus, & propter quam causam cedere desideres, ignoramus; teipsum tibi duximus committendum, ut de propriæ mentis tribunali te judicans, videas si sic possis resignandi desiderio satisfacere, ut gregis tibi commissi curam sine culpa valeas declinare. Si enim cedendo proficere appetis tibi soli, profectui tuo sine dubio tantùm subtrahis, quantùm quod impendere poteras aliis non impendis. Quia tunc majora animæ tuæ lucra conquireres, cùm sine tua salute salutem plurium procurares; potioris enim meriti est secum Deo quemquam lucrifacere, quàm salutem propriam quærere sine illis, quorum salus ad ejus curam noscitur pertinere.*]

[ε *Sed esto, quòd multùm hactenus laboraveris & bonum certamen certaveris, cum eodem Apostolo possis dicere, tamen ut corona tibi justitiæ de reliquo reponatur, cursum te decet perfecti operis consummare. Quantumlibet enim in angustiarum laboribus, qui comitantur officium Pastorale, noctes tibi laboriosas enumeras, & tamquam fatigatus cervus umbram quietis affectas; quantumlibet inter viæ calores & angustias, patriæ dilectione traharis, & velut emeritus mercenarius operis tui finem anxius præstoleris; expedit tibi tamen virtutem in infirmitate perficere, ac pugnam tuam perseverantiâ coronare. Sciénsque quòd apud extraneum defixeris manum tuam, cùm animas tibi commissi gregis in tuam animam suscepisti; non sic debes tibi portum quietis appetere, ut navigantes hactenus tecum filios sine remigis adjutorio patiaris in hoc mari magno & spatioso, cum timore naufragii fluctuare.*]

[ζ *Fraternitatem tuam exhortamur attentiùs per A. S. M. quat. illam vocem Davidicæ imprecationis abhorrens, tibique formidans eam per effectum operis adaptari, quæ dies Impii paucos fieri, ut Episcopatum ejus alter accipiat, imprecatur.*]

[η *Illud quoque te debet fortiùs in ministrandi proposito stabilire: quia cùm hactenus in Ecclesia tibi commissa laudabiliter ministraveris, si (quod absit) alius te cedente minùs utilis assumeretur ad ipsam; profectò non parùm ab illa quiete, quam appetis, turbareris, cùm ubi benè tuum exercueris ministerium, non absque dolore cerneres inutilis Ministri defectum; fierétque ut tantùm in contemplationis arce tibi deperisse cognosceres, quantùm Ecclesiæ, cui præsides, non sine tua confusione per te subtractum esse videres.*]

¶ PITH. [11] *Claritano.*] V. C. *Carolitano.*

XI. IDEM [12] Episcopo Faventin. in Archiepiscopum [z] Raven. electo. [an. 1208. *Româ in Æmiliam.*]

[z] *al.* idem H. Episcopo in Archiep. &c.

Episcopus, qui propter crimen renunciavit Episcopatui, & ad Religionem transivit; ad Episcopatum reassumi non potest. Secùs si renunciavit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam.

POst translationem [a] tuam ad Ecclesiam Ravennaten. cùm Præpositus & Canonici Faventin. in I. eorum Concanonicum liberam eligendi autoritatem unanimiter contulissent [b]; ipse I. sancti Fridiani Lucan. Canonicum, olim Episcopum Sarnaten. [c] [13] in Faventin. Episcopum postúlandum elegit. Porrò à sancti Fridiani Priore super hoc requisito & obtento consensu [d], Præpositus & alii postulationem eamdem approbari à nobis humiliter petierunt. Verùm postulationi hujusmodi videbatur Concilii Constantinopolitani [14] capitulum obviare, in quo statutum est, ut quicumque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulteriùs ad Pontificatum resurgat: unde contra dictum Concilium (cùm sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur)

[a] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*
[b] Vide *l. item, §. 1. D. quod cujusq. un. & auth. de quæstor. §. 1. coll. 7.*
[c] *al.* Sartan.
[d] Concord. *l. ob æs*, C. *de act. & oblig.*

veneratur) nullatenus videbatur eorum [e] poſtulatio admittenda. §. 1. Ceterùm ſpeciales quidam caſus inveniuntur, in quibus (prædicto Concilio non obſtante) is, qui vitam Monachalem elegit, rursùm licitè poteſt ad Epiſcopatum aſſumi: ſi enim quiſquam perſecutionis rabie ſæviente, vel præpediente invalitudine corporis; cùm proficere nequeat in regimine Paſtorali, de Superioris autoritate ad Monaſticam vitam deſcendat: perſecutionis vel ægritudinis impedimento ceſſante, ad Epiſcopalem poterit reſurgere dignitatem. §. 2. Item ſi quis propter literaturæ defectum, (ne tamquam cæcus cæco ducatum [f] præbeat) locum regiminis autoritate Apoſtolica deſerendo, ad otium ſe contulerit Monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam; proculdubio poterit denuò vocatus à Domino cathedram reaſcendere Paſtoralem. §. 3. Rursùs, ſi quis per cupiditatem parentum (eo tamen penitùs ignorante) fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto Epiſcopatum ipſum de licentia Superioris dimittens, obſervantiam elegerit Regularem; etſi, ad Epiſcopatum eumdem redire poſtmodum nequeat, juxta Canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. §. 4. Quamquam autem in his & conſimilibus caſibus is, qui Epiſcopatu dimiſſo Monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium Paſtorale; nihil tamen in his contra præſcriptum intelligitur Concilium [g] attentari: quod in eo loquitur caſu, cùm propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad vitam Monaſticam, pœnitentiæ causâ, deſcendit. Unde quidam in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſuprà dictum, cùm quis pro crimine, de quo convictus fuerat vel confeſſus, ab Epiſcopali dignitate depoſitus, in Monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus: vel cùm aliquis propter grave crimen, pro quo Epiſcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat, cedendi obtentâ licentiâ vitam Monachalem elegit. Aliis aſſerentibus ſic intelligendum eſſe capitulum antedictum, ut per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali modo dimiſit; quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantùm, & non ordinem reſignavit. † §. 5. Cùm ergo nobis conſtare nequiverit, ob quam cauſam prædictus I. Epiſcopatui olim ceſſerit; mandamus quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd propter aliquam ex præmiſſis cauſis, ſeu conſimilibus, idem I. Epiſcopatui ceſſerit memorato, tu autoritate noſtra (dummodo neceſſitas vel utilitas id expoſcat) licentiam ei tribuas aſcendendi ad regimen Eccleſiæ Faventin. maximè ſi veritate ſubnititur, quòd dictus I. loco tantummodo ceſſerit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati [h]. Tunc enim eſſet vehementiſſimè præſumendum, quòd non propter crimen aliquod ab ipſo commiſſum, ſed causâ pœnitentiæ ad vitam migraverit Regularem; præſertim cùm Apoſtolica Sedes poſt ceſſionem multò minùs, quàm anteà, permiſiſſet eidem tali crimine irretito, in Pontificali ordine miniſtrare: alioquin (cùm durum nimis extiterit, contra tam ſolenne Concilium hujuſmodi poſtulationem admittere) Præpoſito & Canonicis memoratis injungas, ut aliam perſonam ſibi idoneam eligant in Paſtorem.

[e] *al.* eadem.

[f] Vide textum *in l. 2. cum Gloſ. in verſ. venit, & ibi Bart. ff. de decurion.*

[g] *Intellectus Concilii Conſtantinopolitani jubentis ne qui ex Epiſcopo Monachus factus eſt, ulteriùs Epiſcopus fiat.*

[h] Vide *l. jubemus, cum Gloſ. in verb. promiſſa, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

¶ Pith. [12] *Idem.*] *Gubaldo*, Hieronymus Rubeus *pag.* 279.

[13] *Sartan.*] V. C. *Sarenat.*

[14] *Conſtantinopolitani.*] Octavi ſub Hadriano II. *cap.* 2. Turr. *de ead. Synod. pag.* 95. *cauſ. VII. q.* 1. *c.* 45. Ivo, *part.* 7. *cap.* 149. Theodoſ. Balſam. *in can.* 16. *Concil.* CP. in templo Apoſtolorum, *c. hoc nequaquam, VII. q.* 1.

XII. Idem in Concilio Generali [i]. [an. 1215. *Romæ.*]

[i] Lateranenſi, *c.* 28.

Qui petiit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

Quidam [k] cedendi licentiam cum inſtantia poſtulantes, eâ obtentâ cedere prætermittunt. † Sed cùm in poſtulatione hujuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem [l] videantur propriam attendiſſe (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam levitate qualibet [m] nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.

[k] *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*

[l] *al.* aut ad ſalutem, &c.

[m] Vide *l. ſed etſi, §. 1. D. ad L. Aquil. & l. 1. §. ſciendum, D. de ædil. edict.*

XIII. Honorius III. Majoris Eccleſiæ Decano & Magiſtro R. Cantori [n] ſancti Dionyſii Leodienſis. [c. an. 1217. *Româ in Belgium.*]

[n] *al.* Canonico.

Non renuntiat juri ſuo, qui gratiæ adverſarii ſe ſubmittit.

Veniens ad Apoſtolicam Sedem I. Subdiaconus propoſuit, quòd cùm bonæ memoriæ I. Papa prædeceſſor noſter Abbati de Emenco [o] [15], & majoris Eccleſiæ ac ſancti Pauli Cantoribus Treveren. ſuis dederit literis in mandatis, ut ſi nihil canonicum obviaret, præbendam in Eccleſia ſancti Florentini [p] [16] in Confluentia, quam Jacobus Decanus ipſius Eccleſiæ reſignavit, ſublato appellationis obſtaculo aſſignarent eidem. [*Et infrà* α.] Cùmque Judices Apoſtolicum vellent adimplere mandatum, quidam ſe oppoſuerunt Canonici Eccleſiæ memoratæ, dicentes Subdiaconum antedictum renunciaſſe Juri, quod ſibi ex ipſis literis competebat. Dicto igitur Subdiacono hoc negante, jam dicti Canonici ad hoc probandum teſtes aliquos produxerunt: per quos cùm videretur probatum, ipſum ſe gratiæ Capituli commiſiſſe; duo Judices prædictorum ſententialiter decreverunt eumdem non poſſe uti literis ſupradictis, pro eo, quòd idem adverſarii ſe gratiæ commiſiſſet, per quod viſus eſt renunciaſſe Juri ſibi ex ipſis literis [q] competenti. A qua ſententia idem appellans, in [r] vigiliam Epiphaniæ terminum ſuæ appellationis præfixit. Ad quem [ſ] cùm veniſſet P. de Colle medio, Capellanum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſſimus auditorem. Sed cùm ejus Adverſarius non acceſſerit per duos menſes & ampliùs expectatus, nec ullus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis; tamdem quidam literas habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodem comparuit: qui cùm ad tractandum cauſam minùs ſufficiens crederetur, idem Auditor ſententiam prædictorum Judicum ſententialiter (juſtitia exigente) caſſavit. † Nos igitur ratam & firmam habemus Capellani ſententiam memorati.

[o] Vincto Trecenſ.

[p] *al.* Florini. *al.* Floreven.

[q] Vide *l. ſi quis in conſcribendo, cum ibi not. C. de pact.*

[r] *Dictio, in, deeſt in antiquis.*

[ſ] *al.* Ad quam.

[*α Eodem I. literas ipſius prædicto Decano & aliis oſtendente, idem Decanus de reſignatione fortè pœnitens, occultavit literas ſupradictas: demùm eidem I. præfatis literis reſtitutis eas nominatis Judicibus ut exequerentur mandatum Apoſtolicum præſentavit.*]

¶ Pith. [15] *De Emenco.*] V. C. *Emerito Abbati beatæ Mariæ Helemkinenſis*, Ordinis Præmonſtrat. diœceſis Leodienſ.

[16] *Sancti Florentini.*] Vign. *pag.* 137. Centur. *tom.* 12. *pag.* 1672.

XIV. Idem Archiepiſcopo Treverenſi. [c. an. 1220. *Româ in Germaniam.*]

Si Prælatus ab obedientia Subditos abſolvit, non propter hoc Prælaturæ renunciat.

Lectæ [t] coram nobis Fraternitatis tuæ literæ continebant, quòd Abbas ſancti Petri [u] [17] Tullen. tibi humiliter eſt confeſſus, quòd cùm adeò gravi ægritudine laboraret, quòd de vita deſperaretur ipſius; ad cujuſdam æmuli ſui conſilium, de quo ipſe (cùm non crederet eum æmulum) confidebat, Monachos ſuos ab obedientia, in qua ſibi tenebantur, abſolvit; vocato diœceſano Epiſcopo, ut Abbatiam in ejus manibus reſignaret: quod [x] tamen uſus conſilio ſaniori non fecit: & eidem Abbati poſtmodum reſtituto ſanitati univerſi & ſinguli de Conventu obedientiam & reverentiam requiſiti ab eo in Capitulo promiſerunt [y]. [*Et infrà* α.] † Nos autem ex tali facto eumdem Abbatem ſuo reſignaſſe regimini non videmus.

[t] *Hoc caput ſubjiciebatur ſequenti, in antiq.*

[u] *al.* Apriculi.

[x] qui.

[y] Vide *l. quamvis, ff. de in jus voc. & l. ſi pœnituerit, ff. de divort.*

[*α Idem tamen ſuper eo, quod ſic fecerat, dubitans, à te quid ſuper hoc ſaluti ſuæ conſuleres, poſtulavit: propter quod tu, cùm habito ſuper hoc Juriſperitorum conſilio diverſi diverſa ſentirent, noſtrum conſilium, an idem Abbas ex hoc reſignaverit, requiſiſti.*]

¶ Pith. [17] *Petri.*] V. C. *Apri*, Ordinis S. Bened. extra muros Tullenſes.

XV. Gregorius IX. [z] [18]. Agathenſi & Uticenſi [19] Epiſcopis. [imò idem Honorius, c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

[z] Idem Agathen. & Nicen. Epiſc. & Archidiac. Agathenſi.

Abbas exemptus, ſine licentia Papæ renuntiare non poteſt.

Dilecti filii Conventûs Monaſterii ſancti G. [a] [20] immediatè ad Romanam pertinentis Eccleſiam, intimaverunt, quòd Abbas eorum ſentiens ſe inſufficientem oneri regiminis Abbatiæ, ceſſit in manibus eorumdem: ipſi quoque G. Monachum ſancti Victoris [21] elegerunt [b] canonicè in Abbatem; [*Et infrà* α.] † Cùm igitur dictus Abbas cedere ſine licentia noſtra nequiverit: nos tam Electionem, quàm Ceſſionem prædictas decernentes irritas & inanes, mandamus quatenus Abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis: quo integrè reſtituto, vice noſtra recipiatis ceſſionem ipſius.

[a] Vvillelmi de deſertis. *al.* Vv.

[b] *In multis antiquis:* ipſique G. Monachum ſancti Victoris ſibi elegerunt.

[*α Supplicantes, ut eorum parcentes laboribus & expenſis Electionem ipſorum faceremus in illis partibus confirmari.*]

¶ Pith. [18] *Gregorius IX.*] V. C. *Idem.*

[19] *Uticenſi.*] V. C. *Nicenſi.*

[20] *Sancti G.*] V. C. *Vvilelmi de deſertis:* vel, *Guilelmi de Deſertis*, Ordinis S. Bened. diœceſis Lodovenſis.

[21] *Sancti Victoris.*] 2. V. C. *Maſſilienſis.*

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Titulus X.

I. Alexander III. Ciſtercienſibus. [an. 1169. *Romæ.*]

Si Diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſtercienſem Abbatem, ipſe Monachos ſuos benedicere poterit.

Statuimus [a] præterea, ut ſi Epiſcopus tertiò cum humilitate ac devotione (ſicut convenit) requiſitus, ſubſtitutos Abbates veſtros benedicere fortè renuerit; eiſdem Abbatibus liceat proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad officium hujuſmodi pertinent, exercere, donec ipſi Epiſcopi ſuam duritiam recogitent [b], & Abbates benedicere non recuſent.

[a] *Cap. 1. eod. tit. in* II. *Compil.*

[b] Vide *l. libertorum, §. 1. ff. de his qui not. infam. & l. chorus, §. fin. ff. de leg.* 3.

¶ Pith. [1] *Ciſtercienſibus.*] Ciſtercienſis Ordo acceſſerat Alexandro, Helmol. *pag.* 74. Ciſtercienſes Abbates Monachos benedicunt.

II. CLEMENS III. [c] [2] [c. 1190. *Româ fortè in Scotiam.*]

[c] *al.* Celeſtinus.

Regulares in ſuos uſus convertere non poſſunt Eccleſias, in quibus Jus obtinent patronatûs : & ſi infra tempus Lateranenſis Concilii, quando vacant, non præſentent Rectores ad eas ; Superior ordinabit eaſdem.

SIcut nobis [d] tua Fraternitas intimavit, Monachi quidam & Canonici Regulares Eccleſias, quæ ad præſentationem eorum pertinent, in tuo Epiſcopatu habentes, propriis uſibus deputare nituntur : nec volunt ad eas cùm vacaverint, vocare perſonas : quin potiùs occaſione conceſſionis quorumdam Epiſcoporum, Vicarios in eis pro ſua inſtituunt & deſtituunt voluntate : admiſſos ita penſionibus onerantes, quòd nec Eccleſiis competenter poſſunt in paupertate nimia deſervire [e], nec Epiſcopo in Epiſcopalibus reſpondere, neque hoſpitalitatem (ſicut convenit) tranſeuntibus impertiri.

† Nolentes autem, ut ſtatus Eccleſiæ debitus & antiquus, per inſolertiam [f] alicujus ſubvertatur : mandamus, quatenus (niſi à juriſdictione tua exemptæ ſint Eccleſiæ ſupradictæ) prædictos exceſſus ſtudeas rationabiliter emendare. Et niſi prædictæ perſonæ infra tempus in Lateranenſi Concilio [g] conſtitutum [h], ad vacantes Eccleſias tibi perſonas idoneas præſentaverint : extunc tibi liceat (appellatione remota) in eiſdem ordinare Rectores, qui eis præeſſe noverint & prodeſſe ; ita tamen, quòd ex hoc nullum Patronis præjudicium in poſterum generetur.

§ PITH. [2] *Clemens III.*] *Innocentius III. R. Epiſcopo S. Andreæ.* Extat Epiſt. Innocent. *pag.* 367. V. C. *Celeſtinus III.*

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[e] Vide textum *cum Gloſſa in l. ſocietatem, ff pro ſoc.* & Bald. *in l. acceptam, C. de uſur.*
[f] inſolentiam. *al.* violentiam.
[g] Conc. Lat. ſub Alex. III. *cap.* 8. Vid *inf de conceſſ. præb. c.* 2.
[h] *al.* ſtatutum.

III. INNOCENTIUS III. [3] [c. an. 1210. *Româ in Angliam.*]

Supplet Superior Inferioris negligentiam in Beneficiis conferendis, ſi tempus Lateranenſis Concilii lapſum ſit : & collatio per Inferiorem poſteà facta, non valet.

LIcèt [i] magiſter H. & R. Procurator R. de ſancto Cadimundo [k], ſuper Archidiaconatu Richemundiæ [4] diutiùs litigaverint coram nobis : [*Et infrà α.*] † Ne igitur jus noſtrum negligere videamur, qui alios in ſua juſtitia confovemus : mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidiaconatum Richemundiæ vacaſſe per annum (tempore ſemeſtri, quo vel ad Archiepiſcopum, vel ad Capitulum donatio pertinebat, non à vacatione, ſed à notitia computato) cùm pro eo, quòd Eboracen. Archiepiſcopus alium Superiorem non habet, extunc fuerat ad nos donatio devoluta, utrique ſuper eo ſilentium imponatis.

[*α Tamen poſtmodum auribus noſtris eſt intimatum, quòd neutri eorum de Jure competeret, utpote qui neutri fuerat conceſſus intra tempus in Lateranenſi Concilio definitum.*]

§ PITH [3] *Innocentius III.*] *Idem.*
[4] *Richemundiæ.*] *Richemond.* Camden. *pag.* 424. Baleus *pag.* 540. Weſtmonaſter. ann. 1020. 1032. in diplomate quod eſt anni 1072. *Balduinus Abbas Cœnobii ſancti Edmundi conſenſit.*

[i] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[k] Eadmundo.

IV. IDEM magiſtro [5] P. de Caſtro-novo, & R. Monacho Fontis-frigidi Apoſtolicæ SedisLegato [6]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Si is, ad quem ſpectat Beneficii collatio, lapſo tempore Lateranenſis Concilii conferat ; non valet collatio, niſi de miſericordia toleretur.

LIteras [l] veſtræ Diſcretionis [m] accepimus, quòd cùm in quibuſdam Eccleſiis Legationi veſtræ ſubjectis quædam Beneficia & Dignitates tanto tempore vacaviſſent, quòd tam Prælati, quàm Capitula ſecundùm tenorem Lateranenſis Concilii [n] eſſent jure inſtituendi privati : poſtquam adventus veſter innotuit, in Beneficiis illis perſonas minùs idoneas inſtituere præſumpſerunt : [*Et infrà α.*] † Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi Beneficia vel Dignitates noveritis perſonis idoneis aſſignatas ; eas [o] de patientia permittatis ab ipſis pacificè poſſideri : alioquin perſonas amoventes prorsùs ab ipſis, eas de perſonis idoneis autoritate noſtra ſuffulti, non differatis quantocyùs [p] ordinare.

[*α Unde cùm receperitis conſilium à Viris peritis, ut tales inſtitutiones ab his, quorum non intererat, & qui propriâ culpâ jure inſtituendi ſe privaverant, factas autoritate Apoſtolica caſſaretis, noſtrum priùs in hoc decreviſtis conſilium habere. Nos igitur*]

§ PITH. [5] *Magiſtro.*] In Regiſtro 2.
[6] *Legato.*] *Magiſtro.*

[l] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compilat.*
[m] Devotionis.
[n] Lateran. Conc. ſub Alex. III. *c.* 8.
[o] *al.* eaſdem.
[p] *al.* quantò citiùs.

V. IDEM Epiſcopo Samo. [q] [7] [an. 1210. *Româ in Hiſpaniam.*]

[q] *al.* Zamoren.

Is, ad quem primo loco ſpectabat collatio Beneficii, lapſo tempore Lateranenſis Concilii conferre non poterit.

DIlecto filio P. Tituli ſancti Marcellini [r] Presbytero Card. S. & R. Procuratoribus P. & G. apud Sedem Apoſtolicam conſtitutis, Auditore conceſſo, [*Et infrà α.*]

[r] *In multis antiquis,* Marcelli.

† Quia nobis conſtitit à Salamantino Decano, & ejus ſequacibus, poſt elapſum ſex menſium ſpatium, infra quod Epiſcopus & Capitulum (prout communiter ſpectabat ad eos) procedere ad electionem Cantoris neglexerant, electionem ſupradicti P. minùs canonicè celebratam, eamdem decernimus irritam & inanem : & appellationem à Decano & ſuis fautoribus interpoſitam, factum Archiepiſcopi (ad quem jam erat eligendi autoritas devoluta) nequiviſſe aliquatenus impedire : [*Et infrà β.*] Mandamus, quatenus niſi dicto G. aliquod Canonicum obviet ; electionem de ipſo factam, ſublato [f] appellationis obſtaculo, confirmetis.

[f] *al.* ſubmoto.

[*α Idem A. propoſuit coram eo, quòd cùm in Salamantina Eccleſia, in qua Cantoris electio ad Epiſcopum & Capitulum communiter pertinet, Cantoriâ vacante dictum Capitulum ſæpiùs Epiſcopum monuiſſet, ut ad celebrandam Cantoris electionem, cum eo pariter conveniret ; eodem Epiſcopo infra ſemeſtre tempus id facere negligente, Capitulum uti cupiens jure ſuo, in Eccleſiæ memoratæ Capitulo, ſicut eſt moris, ſupradictum Paſchaſium ejuſdem loci Canonicum in Cantorem elegit, ne quid in ejuſdem electionis præjudicium fieret appellando, quam ſupradictus A. autoritate petiit Apoſtolica confirmari, ac electionem quam venerabilis frater noſter Compoſtellanus Archiepiſcopus poſt appellationem hujuſmodi de G. Clerico multis criminibus irretito, ac tunc temporis vinculo excommunicationis aſtricto, fecerat, tanquam minùs canonicè celebratam caſſari. Dictus verò Dominicus propoſuit ex adverſo, quòd emenſo ſex menſium ſpatio, infra quod ad Epiſcopum & Capitulum Cantoris electio pertinebat, Decanus & quidam Canonici Salamantini Epiſcopo, Archidiacono, & nonnullis Canonicis, qui præſentes in civitate aderant, inconſultis, non conſuetâ horâ, vel in Capitulo juxta morem, ſed in Eccleſia potiùs, quibuſdam Laicis advocatis, ſtultè & inordinatè nimis eligere præſumpſerunt. Et cùm jam dicti Archiepiſcopi, qui eoſdem propter hoc evocaverat, adire præſentiam noluiſſent, ipſe intelligens eligendi autoritatem ad ſe juxta Lateranenſis ſtatutum Concilii devolutam, ſupradictum G. in Cantorem elegit, & eumdem fecit de Cantoria corporaliter inveſtiri. Poſtmodum autem Decanus & ſui complices nobis, de his mentione non habita, ſuggerendo quòd Epiſcopus, qui monitus ſæpiùs infra ſex menſes eligere noluerat in Eccleſiæ detrimentum, Cantore, qui ab eodem Decano cum majori parte Capituli inſtitutus fuerat, ſpoliato, alium inſtituerat in Cantorem, ad Decanum, Archidiaconum, & Archipresbyterum Abulenſes noſtras literas impetrarunt : quarum autoritate, cùm ſupradictus G. ab eiſdem fuiſſet Judicibus evocatus, eiſdem inhibuit ne per dictas literas procederent contra eum, cùm in eis de ſua electione facta per Archiepiſcopum, nulla mentio haberetur. Et tum propter hoc, tum etiam quia primu citatione ad loca remota peremptoriè citatus extiterat, tum etiam quia Judices quoſdam ex Electoribus dicti P. conſanguinitatis lineâ contingebant, ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Sed Judices nihilominus ad Salamantinam accedentes Eccleſiam, ſæpedictum P. in Cantoriæ poſſeſſionem causâ rei ſervandæ, contra juſtitiam induxerunt. Cùm igitur ſuper his & aliis coram eodem Cardinali procuratores ipſi aliquamdiu litigaſſent, & ipſe nobis fideliter retuliſſet quæ propoſita fuerant coram eo ;*]

[*β Quia verò contra perſonam ipſius G. quædam objecta fuerunt, de quibus nobis non potuit fieri plena fides ; Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta*]

§ PITH. [7] *Samo.*] 2. V. C. addunt : *& Cantori Zamorenſi, & Abbati de Moreola Zamorenſis diœceſis.* Taxa *de Merola* Ordinis Ciſtercienſis, Zamorenſis diœceſis : *Impreſſion de Meriole.*

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, ET QUALITATE ORDINANDORUM [a].

[a] *al.* & ordine Præficiendorum.

TITULUS XI.

I. ALEXANDER III. Baton. [b] [1] Epiſcopo. [c. an. 1163. *Româ in Angliam.*]

[b] *al.* Londonen. *al.* Bonon. *al.* Arth.

Diebus Dominicis, vel ſabbato Pentecoſtes, ſacri Ordines ab alio, quàm à Papa conferri non debent.

SUBDIACONOS [c] autem [d] nulli niſi Romano Pontifici liceat in diebus Dominicis ordinare. Quamvis conſecrandi Deo dicatas Virgines, & minores Ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. Sabbato quidem Pentecoſtes non liceat alicui ſacros Ordines celebrare, cùm in ſequenti ſeptimana (receptâ Spiritûs Sancti gratiâ) celebrentur.

§ PITH. [1] *Baton.*] V. C. *Bathonienſi.*

[c] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 26. *c.* 23.
[d] *Cap.* 1 *eod. tit. in* 1. *Compil.*

II. IDEM Epiſcopo Herfordenſi [e], [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

[e] *al.* Herfordienſi.

Non valet conſuetudo, quòd extra ſtatuta tempora ſacri Ordines conferantur.

SAnè ſuper eo [f] quòd moris eſſe dixiſti in Eccleſiis quibuſdam Scotiæ, & Valliæ [g] in Dedicationibus Eccleſiarum vel altarium extra jejunia quatuor temporum Clericos ad ſacros Ordines promovere. Significamus quòd conſuetudo illa (utpote inſtitutioni Eccleſiaſticæ inimica) eſt penitùs improbanda : & niſi multitudo & antiqua conſuetudo Terræ eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare : nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & Ordinantes privarentur autoritate ordinandi.

[f] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *part.* 26. *c.* 23. & *c.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[g] *In uno vetuſtiſſimo manuſcripto,* Galliæ, *in alio,* Gavvliæ.

III. IDEM eidem. [c. an. 1168. *Romæ in Angliam.*]

Minores Ordines conferri possunt diebus Festis: Sacri verò conferri debent in quatuor temporibus, vel Sabbato sancto, vel Sabbato de Passione.

DE eo autem [h], quod quæsivisti an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios [i], Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere: Taliter respondemus quòd licitum est Episcopis, Dominicis & aliis Festivis diebus, unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel in Sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

[h] Post Conc. Lateran. sub Alex. III. *p. 26. c. 25. & cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.*
[i] Vide Magist. Sent. *lib.* 4. *dist.* 24. Adde Concil. Trident. *sess.* 23. *de refor. c.* 2.

IV. IDEM [k] [2]. [c. an. 1170. *Româ in Latium.*]

Criminosus occultus moneri potest ne promoveatur ad Ordines: sed prohiberi non debet.

EX tenore [l] tuarum literarum accepimus, quòd N. Clericus adeò deliquit, quòd si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine quem suscepit [m], & ampliùs non posset ad superiores Ordines promoveri. † Verùm quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & suadeas ut parte pœnitentiæ peracta [3], Ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores ampliùs non ascendat. Verumtamen quia peccatum occultum [n] est; si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.

¶ PITH. [2] *Idem.*] *Henrico*, Centur. *tom.* 12. *pag.* 1434. [3] *Parte pœnitentiæ peracta.*] Vide *cap.* 2. *de eo qui cognov. consanguin. uxor.*

[k] Vv. Albanen. Episco. *in prima Collectione.*
[l] Post Conc. Lateran. sub Alex. III. *part. 50. c. 3. & cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.*
[m] *al.* à jam suscepto ordine degradaretur.
[n] Adde quando dicatur peccatum occultum & manifestum, *in l. cum fratrem*, per Bald. C. *de his quibus ut ind.*

V. LUCIUS III. Archiepiscopo Turon. [o] [4] [c. an. 1183. *Româ in Galliam.*]

Religiosus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet.

AD aures [p] nostras pervenit, quòd Religiosi quidam ad superiores desiderant Ordines promoveri; sed Prælati eorum desideriis contradicunt. † Tuæ igitur quæstioni taliter respond. quòd honestius & tutius est Subjectis, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quàm cum Præpositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Nec est in hac parte Subjectorum desiderium confovendum; quoniam esse potest, quòd Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quòd salvâ conscientiâ nequeunt sublimari: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine [q] charitatis acquiritur regnum Dei.

¶ PITH. [4] *Turonensi.*] V. C. *Senonensi*: vel *Turonensi Archiepiscopo.*

[o] *al.* Turonensi Archid. B.
[p] Post Concil. Lateran. sub Alex. III. *part. 26. c. 22. & c. 4. eod. tit. in 1. Compil.*
[q] *al.* plenitudine.

VI. IDEM [r] [5]. [imò Anicetus Papa, fortè an. 171. *Româ in Galliam.*]

Metropolitanus ab omnibus Suffraganeis consecratur: Suffraganeus verò à tribus, Metropolitano jubente.

SI Archiepiscopus [s] obierit, & alter fuerit ordinandus; omnes Episcopi ejusdem provinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò comprovinciales Episcopi (si necesse fuerit) ceteris consentientibus, à tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dictus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint.

¶ PITH. [5] *Idem.*] Matth. Paris 285. Anton. August. *in not. Collect.* 1. *tit.* 4. *c.* 9. Hoc caput Aniceti est.

[r] Burch. *l.* 1. *c.* 28. tribuit Anicio, ut Pann. *l.* 3. *tit.* 2. *cap.* 3. *al.* Aniceto, ut Ivo, *p.* 5. *c.* 139. *Decr.*
[s] Vide Anaclet. Papam, *Epist.* 2. & Grat. *dist.* 64. *can.* 4. *& dist.* 66. *c.* 1. *&* 1. *canon. Apostol. & c.* 9 *in* 1. *Compil. tit. de elect.*

VII. EX CONCILIO ARELATEN. [t] [6] [an. 452. *in Gallia.*]

Dicit idem quod in præcedenti.

NEc Episcopi sine Metropolitani permissu, nec Metropolitanus sine tribus vel duobus Episcopis comprovincialibus præsumat Episcopum ordinare; ita ut alii Episcopi comprovinciales admoneantur Epistolis, ut se suo responso significent consensisse. Quòd si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus *in Electione* consentiat.

¶ PITH. [6] *Concilio Arelatensi*] II. *cap.* 5. Episcopum sine Metropolitano, vel Epistola Metropolitani, & tribus comprovincialibus Episcopis, non liceat ordinare.

[t] Conc. Arelaten. II. *c.* 5. Burch. *l.* 1. *c.* 27. Ivo, *p.* 5. *c.* 138. *& c.* 4. *tit. de elect. in* 1. *Compil.* & concordat Conc. Nicænum *c.* 4. *dist.* 64. *can.* 1. 7. *&* 8. *apud Grat.*

VIII. URBANUS III. Archiepiscopo Pisano. [an. 1186. *Veronâ in Tusciam.*]

Ordinatus extra tempora, suspenditur, donec dispensetur cum eo: & Ordinans punitur.

CUm quidam: *Et infrà.* † Episcopum, qui die, quo non debuit, Ordines celebravit; Canonicâ disciplinâ corrigere, & Ordinatos à susceptis Ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos restitutionis gratiam consequantur.

IX. CELESTINUS III. Hidron. [u] Archiepiscopo [7]. [c. an. 1195. *Româ in Calabriam.*]

Græci à Latinis ordinari non debent: nec econtrà, si in ritu ordinandi sunt diversi.

CUm secundùm [x] regulas Ecclesiasticas [*Et infrà* α.] † Quia verò (sicut dicitur) in partibus Calabriæ Latini à Græcis, & Græci à Latinis secundùm alterutrius institutionis observantiam ordinantur; nolumus de cetero commixtiones & consuetudines rituum in Ordinibus observari.

[α *Et sanctorum instituta Pontificum, sacri sint Ordines in certis temporibus conferendi; quidam Græci Episcopi ritûs sui & consuetudinis observantiam in Latinos Clericos exercentes, eos ad sacros Ordines passim provehunt, qui non sunt præterquam in quatuor temporibus conferendi. Sanè sicut latoris præsentium Jo. relatione cognovimus, quòd cùm ipse à quodam Domino, cui servierat, & ut in Capella sua Divina officia celebraret, cuidam Græco Episcopo foret præsentatus; idem Episcopus Cathamarsen. eum in Sacerdotem promovit, quem postmodum diœcesanus Episcopus ab executione officii, vel suscepti Ordinis credidit suspendendum. Quæ utique consuetudo consuetudini Ecclesiasticæ inimica, & detestabilis est & penitùs improbanda, & nisi multitudo & antiqua consuetudo esset in causa, sic Ordinati non deberent permitti in susceptis Ordinibus ministrare. Nam apud nos sic Ordinati deponerentur, & Ordinantes autoritate ordinandi de censura Canonum privarentur. Verùm quia nos plenam de Græcorum observantia notitiam habere non possumus, nec est nobis certum utrùm consuetudo sic se habeat,*]

¶ PITH. [7] *Archiepiscopo.*] V. C. *J. Archidiacono.*

[u] *al.* Idrotenen.
[x] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

X. INNOCENTIUS III. Abbati & Conventui Cariloci [y] [8]. [an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Si Monachus unius Ordinis, in secundo Ordine, ad quem transivit, recipit Sacerdotium; ad primum Ordinem rediens in eo liberè ministrabit.

EX parte vestra [z] nostro fuit Apostolatui referatum, quòd quidam Monachus vester, se ad nigros Monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad Sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus. † Unde quia dubitastis, utrùm in assumpto taliter ordine, ministrare debeat: Mandamus, quatenus (nisi Canonicum aliud [a] obviet) ipsum Monachum, officium Sacerdotis liberè exequi permittatis.

¶ PITH. [8] *Cariloci.*] Bizuntinensis diœcesis.

[y] *al.* Variloci.
[z] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[a] *al.* aliquid.

XI. IDEM C. Presbytero [b] [9] Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato. [c. an. 1202. *Româ in Siciliam.*]

Si Græcus Episcopo Latino subjectus ordinatur, sine Latini licentia à Græco, interdicitur sibi executio: Si verò de licentia, tunc toleratur.

QUod translationem [c] Pontificis: [*Et infrà* α.] † Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cùm Clericus Græcus Episcopo Latino subjectus, à Græco Pontifice ordinatur; nisi de mandato vel licentia sui Episcopi fiat, interdicenda est ei Ordinis executio sic suscepti, tamquam ab alieno Pontifice sine mandato vel licentia sui Episcopi ordinato. Si verò de mandato vel licentia sui Præsulis, à Græco Pontifice, secundùm morem Græcorum, fuerit ordinatus; licèt culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur, impediri non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum.

[α *Super eo verò quod nos consulere voluisti, quòd multi Græcorum Clerici consistentes in diœcesibus Latinorum, ab Episcopis Græcis non in quatuor temporibus interdum omnes Ordines simul, nonnumquam partem recipiunt, qui postmodum prohibentur à Latinis Episcopis celebrare.*]

¶ PITH. [9] *C. Presbytero.*] Joannes de Columpna Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus in Romaniam. *Radul. Antissiodor.*

[b] Idem C. tituli S. Laurentii Presbytero, &c. *ut est in* III. *Compil. & in c.* 3. *sup. de usu & autor. Pall.*
[c] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*

XII. IDEM Mutinensi Episcopo [d]. [c. an. 1202. *Româ in Æmiliam.*]

Ordinatus à Papa, sine licentia Papæ ad superiores Ordines non promovetur.

CUm in distribuendis [e]: *Et infrà.* † Meminimus à nobis fuisse suppliciter [f] postulatum, & clementer indultum, ut quia præfatus A. Ecclesiæ Romanæ Subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bononiensem Episcopum promoveri.

[d] & Magistro Uberto, *ut est in* III. *Compil.*
[e] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[f] humiliter.

XIII. IDEM eidem & magistro H. [10] Subdiacono nostro [g]. [c. an. 1202. *Româ in Æmiliam.*]

Duo sacri Ordines non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejunio.

LIteras vestras [h] recepimus super inordinata ordinatione Imolensis Electi, quem Bononien. Episcopus præcedenti sabbato in Diaconum, & sequenti die Dominico (continuato jejunio) in Presbyterum ordinavit. In quo quantùm uterque deliquerit, evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim utrumque Ordinem eodem die conferre illi non licuit; pari non licuit ratione unum Ordinem uno die, & alium altero [i] jejunio continuato) conferri [k]: cùm propter continuationem jejunii fictione Canonica, sive manè diei Dominicæ trahatur ad sabbatum, sive vespera sabbati ad diem Dominicam referatur; profectò manè cum vespera, seu vespera cum

[g] Huberto Canon. Medeciensi. *al.* H. Theologo nostro, Medecien. Canonico.
[h] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[i] *al.* & alium in alio.
[k] Vide *l.* 1. & Gloss. *in verbo separatim*, *ff. de usufr. acc. & Instit. de leg.* §. *si eadem in glos.*

manè ad eumdem diem pertinere dicetur [l]. Nam si quantùm ad hunc necessitatis articulum pertinet, manè ad unum diem, & vespera referatur ad alium; cur esset continuatio jejunii necessaria, cùm & Sabbato ante cœnam, & Dominicâ ante prandium intelligantur [m] esse jejuni? † Præfatum itaque Bonon. Episcopum (ut puniatur in quo deliquit) à collatione Ordinum, Diaconii scilicet & Presbyterii; alterum verò ab executione officii Sacerdotalis tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

¶ PITH. [10] *Magistro H.*] Huberto Subdiacono nostro, Canonico Modociensi. Sigon. *pag.* 497. V. C. *Huberto Theologo, Subdiacono nostro Modicensi.*

[l] Vide *l. Titius*, & ibi Bart. *de lib. & post. & l. hæc verba, in fin. ff. de verb. sig.*
[m] Ordinans scilicet & Ordinatus.

XIV. HONORIUS III. Episcopo & Archidiacono Legio. [c. an. 1220. *Româ in Hispaniam.*]

Ordinans puerum tredecim annorum in Diaconum, suspenditur à collatione Ordinum: & Ordinatus, ab ipsius executione usque ad ætatem legitimam.

VEl non est [n] compos sui Episcopus Conventren. [11] vel nimis videtur à se scientiam repulisse, qui M. puerum latorem præsentium adhuc tredecim [o] annorum contra sacrorum Canonum instituta inordinatè in Diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis Clericalis: [*Et infrà α.*] † Discretioni vestræ mandamus, quatenus si rem inveneritis ita esse, prædictum Episcopum à collatione Ordinum suspendentes, ipsum ut eidem M. quem ab executione officii Diaconi [p] usque ad ætatem legitimam in injuriam suspendimus Ordinantis, provideat in Ecclesiastico Beneficio competenti, per censuram Ecclesiasticam compellatis.

[*α Quod utique si nobis planè constaret, quantumcumque simus proniores ad veniam, quàm ad debitam etiam ultionem, taliter hoc castigaremus in ipso, quòd ex pœna culpa notoria redderetur, & revelata ejus ignominia efficeret alios in similibus cautiores. Nolentes autem hoc relinquere indiscussum.*]

¶ PITH. [11] *Conventren.*] V. C. *Oveten.*

[n] *Nota ex hoc textu, quòd per opera alicujus cognoscitur discretio mentis ejusdem.*
[o] *vet.* duodecim.
[p] *al.* Diaconatûs.

XV. IDEM Leton. [12] & Cala. Ab. [q] [imò Innocentius III. an. 1210. *Româ in Hiberniam.*]

Episcopus conferens eidem una die plures sacros Ordines, etiamsi de mandato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

DIlectus [r] filius G. Humilien. [f] Canonicus noster dudum Apostolatui reseravit, quòd Humiliensi [t] [13] Ecclesiâ suo viduatâ Pastore, Canonici ipsum unanimiter elegerunt: qui cùm esset citra sacros Ordines constitutus, Archiepiscopus Cassalen. [u] [14] Metropolitanus eorum, Episcopo Trecen. [15] mandavit, ut eum uno & eodem die ad tres sacros Ordines promoveret: quod ille (non ausu proprio, sed ipsius Archiepiscopi mandato) perfecit [x]. † Cùm ergo nobis constiterit supradictum Episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato Archiepiscopi (ut ipse confessus extitit [y]) ad hujusmodi ordinationem inordinatè processit: tum quia si de mandato Archiepiscopi constaret, cùm illi hujusmodi dispensatio à Canone minimè sit permissa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte: tum etiam quia reatum perjurii sæpiùs variavit, jurando priùs quòd Archiepiscopus id præceperat, & posteà quòd illud non mandaverat in judicio confitendo; ipsum tamdiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram meruerit gratiam obtinere.

¶ PITH. [12] *Leton.*] V. C. *Leonen. Episcopo.* Taxa *Leodien.* vel *Leoniensi & Salabensi Abbatibus. Leon. & Salabriens. Abbat. Leon. & Celebens. Abbat.* vel *Larniensi Episcopo, & Salabensi Abbati Suffragan. Casellensis.* vel *Leonensi & Salabriensi Abbatibus.*

[13] *Humiliensi.*] *Ecclesia Imelacensis.* Taxa Benefic. *Suffragan. Casellens.* vel *Imilicensi.*

[14] *Cassalensis.*] *Casellensis*, vel *Casellanensis.* Taxa Beneficiorum.

[15] *Trecensi.*] *Bossensi.* 2. V. C. *Trecensi.*

[q] *al.* Leon. & Salabrien. Abbat. *al.* Leon. & Salesbrien. Abbatibus. *al.* Leonen. & Sal. Abb. *al.* de Leon. & Sabbar. Abbatibus.
[r] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[f] *Omnes ferè manusc. habent* Vv. Imolicen. *al.* Ymiliten.
[t] *al.* Ymilicen.
[u] Calacen.
[x] *Cod. Barbatiæ ita:* sed ipsius Archiepiscopi (ut ipse confessus extitit) mandato perfecit.
[y] Vide *l. non intelligitur, cum Glos. §. tacitè in Glos. in vers. manifestissimis, ff. de jur. fisc.*

XVI. GREGORIUS IX. Archiepiscopo Baranensi. [c. an. 1228. *Româ in Apuliam.*]

Ordinatus ad sacros extra tempora statuta, Ordinem recipit, & post pœnitentiam cum eo dispensat Episcopus.

COnsultationi tuæ taliter respondemus, quòd eos, qui extra tempora statuta sacros Ordines receperunt, characterem non est dubium recepisse: quos pro transgressione hujusmodi (primò eis pœnitentiâ impositâ competenti) sustinere poteris in susceptis Ordinibus ministrare.

XVII. IDEM. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Occultus Criminosus, præter homicidam, post pœnitentiam, in susceptis ministrat, & ad superiores ascendit: ante pœnitentiam monetur, ut etiam in susceptis non ministret.

QUæsitum est de Sacerdotibus, vel aliis Clericis, qui per [z] reatum adulterii, perjurii, homicidii, vel falsi testimonii, bonum conscientiæ rectæ perdiderunt: *Et infrà.* † Respondemus, quòd si proposita crimina, ordine judiciario comprobata, vel aliàs notoria non fuerint; non debent hi (præter reos homicidii [a]) post pœnitentiam in jam [b] susceptis, vel suscipiendis Ordinibus impediri: qui si non pœnituerint, monendi sunt, & sub interminatione Divini judicii, obtestandi, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam Ordinibus non ministrent.

[z] *al.* propter.
[a] Vid. *Gl. in §. homicidium, in authent. de pace juram. firm. coll.* 10
[b] *al. ita:* post pœnitentiam injunctam.

DE SCRUTINIO IN ORDINE [a] FACIENDO.

[a] *al.* in Ordinibus.

TITULUS XII.

I. INNOCENTIUS III. [an. 1206. *Româ in Hispaniam.*]

Episcopus interrogatus in scrutinio Episcopi ordinandi, potest respondere illum dignum si non novit illum indignum.

EX parte tua [b] fuit propositum: [*Et infrà α.*] † Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd cùm aliquem in Diaconum vel Presbyterum promovemus; prior Diaconorum, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater Ecclesia hunc Diaconum vel Subdiaconum, ad onus Presbyteratûs vel Diaconatûs assumi; & nobis interrogantibus, si eum cognoverit esse dignum, idem respondet, quòd quantùm humana fragilitas nosse sinit, & scit, & testificatur illum ad hujusmodi onus officii esse dignum. Unde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam non loquatur [c]: quia non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantùm humana fragilitas nosse sinit: cùm illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare. Hujusmodi ergo responsione securè uti poteris, nisi fortè de indignitate tibi constiterit Consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscis; Metropolitano (priusquam ad hujusmodi scrutinium veniatur) secretò studeas nunciare, vel intimare [d]: quamvis nos interrogationem hujusmodi, non in consecratione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi vel Presbyteri faciamus.

[*α Quæsivisti præterea per Sedem Apostolicam edoceri, ut cùm Episcopi ad consecrationes Episcoporum ab Archiepiscopo suo vel alio evocentur, & ipsi Metropolitano Electum offerant consecrandum, dicentes: Reverende Pater, postulat sancta mater Ecclesia hunc Electum in Episcopum consecrari; & interrogante Archiepiscopo, si sciant illum esse dignum, respondeant quòd illum sciunt & credunt pariter esse dignum; & te in responsione hujusmodi ne offenderes hominem, Deum existimes offendisse, quandoque præter, quandoque contra conscientiam respondendo, cùm Electi conversatio aut minùs tibi benè cognita aut penitùs sit ignota; qualiter in hujusmodi interrogationibus salvâ conscientiâ valeas respondere. Ad quod*]

[b] *Cap.* 1. *de scrut. fac. in* III. *Compil.*
[c] Vide *l. præsenti, cum not. C. de his qui ad Eccl. confug.*
[d] *In omnib. manuscr. desunt hæc duo verba*, vel intimare.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QUI RENUNCIAVIT EPISCOPATUI [a].

[a] *In nonnullis antiquis ita:* resignavit Episcopatum: *Et in multis habetur hic titulus:* De ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui, vel excommunicato.

TITULUS XIII.

I. ALEXANDER III. Toletano [1] Archiepiscopo. [imò Colon. Archiep. c. an. 1194. *Româ in Germaniam.*]

Episcopus qui renunciavit loco tantùm, invitatus conferre potest Ordines sicut priùs. Si verò & dignitati; cum Ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad sacros dispensat Episcopus suus: cum Ordinato verò scienter ad sacros, non dispensat.

REQUISIVIT [b] à nobis tua Fraternitas utrùm Clerici, qui post renunciationem [c] factam à Prædecessore tuo Ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: [*Et infrà α.*] † Respondemus igitur distinguendo, utrùm renunciaverit loco tantùm, an loco simul & dignitati: nam in primo casu Ordines (sicut anteà) rogatus ab Episcopo aliquo poterit de ratione conferre. In secundo verò casu distinguendum putamus, utrùm sacros [d] contulerit, an minores. Si enim à tali Ordines usque ad Subdiaconatum aliquis acceperit; quia & hujusmodi Ordines à non Episcopis quandoque conferuntur; & in illis deservire poterit, & ad majores (si idoneus fuerit) promoveri. Sanè si ab eodem sacros Ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem officii non habebit: ubi autem non scienter [e], poterit (nisi crassa & supina fuerit ignorantia) discretus Pontifex dispensare.

[*α Aut ad majores de Jure Canonum promoveri. Nos igitur quia nobis non plenariè de veritate constat, non possumus tibi super hoc breviter respondere.*]

¶ PITH. [1] *Toletano.*] V. C. *Tolosano.*

[b] Post Concil. Lateran. sub Alex. III. *part.* 26. *c.* 18. *& c. un. eod. tit. in* I. *Compil.*
[c] *al.* resignationem, *in uno.*
[d] *In codice Barbatiæ:* sacros Ordines, &c.
[e] Vide *l. indebiti, C. de cond. indebiti. & l. sed & si quis, §. fin. ff. si quis caution.*

II. GREGORIUS IX. [c. an. 1228. *Romæ.*]

Breve est.

CUm Clericis, qui ab excommunicato Episcopo ignoranter Ordines receperunt, per suos poterit Episcopos dispensari.

a al. De ætate & qualitate Ordinandorum & Ordine, &c.

DE ÆTATE, ET QUALITATE [a], ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

TITULUS XIV.

I. Ex Concilio Pictaven. [an. 1708. *in Gallia.*]

Non summatur.

b Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.
c dimittant.
d honores.

UT Abbates [b], Decani & Præpositi, qui Presbyteri non sunt, Presbyteri fiant: qui Archidiaconatus tenent, Diaconi: qui verò Archipresbyteratus, Presbyteri *fiant*, aut amittant [c] honorem [d]. Quòd si aliqua justa causa prohibente, Presbyteri aut Diaconi esse non potuerint, Prælationes amittant.

II. Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo. [c. an. 1169. *Romæ in Angliam.*]

Ecclesia dispensativè Minori concessa, non per Laicos sed per Clericos regi debet, donec ille perveniat ad ætatem.

e Cap. 3. eod. tit. in II. Compil. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. par. 25. c. 1.
f Eboracensis.
g Cestrensis.

EX ratione [e] [*Et infrà* α.] Accepimus *autem* quòd Conventren. [f] Episcopus pueris, qui sunt intra decennium constituti, in Archidiaconatu R. Archidiaconi Cistren. [g] Ecclesias plures concessit, quæ non per Clericos, sed per Laicos disponuntur. † Unde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus prædictum Episcopum super his corripias, & Clericis idoneis administrationes, & custodiam præscriptarum Ecclesiarum, donec prædicti pueri ad congruam veniant ætatem (Laicis amotis) committas. Eidem Episcopo prohibens, ne de cetero Ecclesias, nisi personis, quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. Quòd si secùs egerit; ei debitam pœnam infligens, institutionem & concessionem ipsius, omnino [h] viribus carere decernas.

h In quibusdam impressis legitur, omnibus: sed in manuscr. omnino.

[α *Commissæ tibi Dignitatis & consideratione Legationis ad universas Ecclesias tuæ Legationis, aciem tuæ solicitudinis debes extendere: & quæ enormiter seu contra justitiam fuerint, Pastorali cura corrigere & emendare, quatenus de commissis ovibus coram patrefamilias plenam valeas rationem reddere; & tibi pro labore, & solicitudine tua merces copiosa cumuletur in Cœlis.*]

¶ Pith. [1] *Ex ratione.*] Neubrigensis *lib.* 3. *cap.* 5. *pag.* 231. Matth. Paris, 239. Polydor. *lib.* 13.

III. Idem Cantua. Archiepiscopo, & ejus suffraganeis. [c. an. 1170. *Romæ in Angliam.*]

Regimen Ecclesiæ Minori XIV. *annis committi non debet.*

i Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. part. 25. c. 2.
k Vide l. omnes, C. de his qui ven. æt. impetr. & in l. fin. C. de jurisd. omn. judic.
l contrariè, in uno.

INdecorum est [i] [2], ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos [k]: cùm ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate. † Nolentes itaque sustinere, ut Parvulis Ecclesiæ regimen committatur: mandamus, quatenus nemini infra annum quartum decimum constituto, Personatum cujuslibet Ecclesiæ concedere præsumatis. Scituri pro certo, quòd si contraire [l] præsumpseritis; quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

¶ Pith. [2] *Indecorum est.*] Vid. *cap.* 3. *de judic. in* 6. *Can.* 6. Synodi Londinensis, quæ habita est anno 1150. vel 1151. *Prava nimis & Statutis Canonum contraria inolevit consuetudo, ut in Ecclesiis Angliæ Clerici passim & sine delectu recipiantur: quod ne de cetero fiat modis omnibus prohibemus.* Sub Eugen. PP.

IV. Idem [3]. [c. an. 1180. *Romæ in Galliam.*]

Ad regimen Ecclesiarum non debet institui indignus scientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas Ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causa subsit.

m Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.

EAm te [m] decet [*Et infrà* α.] Arctiùs inhibemus, ne personas, quæ in Ecclesiis tui Episcopatûs ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione vel etiam Literarum nostrarum obtentu instituî patiaris, quæ scientiâ, moribus, & ætate, Concilii [n] non congruant institutis. Sed etiam habentes plures Ecclesias, quæ ex una non pendeant, tibi liceat appellatione postposita cogere ad unam ipsarum, quam maluerint, dimittendam: nisi ita fuerint tenues in substantia, quòd proprios Sacerdotes non possint convenienter alere [o].

n Concilii Lateranensis sub Alex. III. tit. de elect. Romani Pontif. cap. 3.
o In antiquis legitur, habere.

[α *In ordinandis Ecclesiis tuæ Diœcesis curam habere, ne ullus in eis contra Decreta, quæ in Lateran. Concilio edidimus, vel etiam contra antiquas sacrorum Canonum sanctiones Clericus ordinetur: sed tales in ipsis satagas ponere, qui commissi sibi gregis curam commodè gerere possint, & exemplo boni operis ad virtutes invitent. Inde est quòd præsentibus Literis tibi*]

¶ Pith. [3] *Idem.*] *Tornacensi Episcopo.* Ann. 1146. Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter 600. à tempore Beati Medardi, sub Episcopo Noviomensi sine proprio fuerat Sacerdote, proprium Episcopum cœpit habere, Anselmo Abbate Sancti Vincentii Laudunensis eidem civitati in Episcopum destinato. *Robertus Monachus Sancti Martiani Altisiodorensis in Chronico.*

V. Idem [p] [4]. [c. an. 1180. *Romæ in Liguriam.*]

p Exoniensi Episcopo.

Is qui nondum est in sacris, si aliàs est idoneus, ad regimen parochialis Ecclesiæ dispensativè potest assumi.

q Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.
r al. Presbyteratum.
s al. admitti.
t qui infra.
u Adde quod dicatur tempus breve, l. si qua, ff. de arbitr. & l. si longius, ff. de judic.

PRæterea [q] licèt ad regimen [r] parochialis Ecclesiæ non debeat aliquis, nisi Subdiaconus sit ad minus, admitti; dispensativè tamen in minoribus Ordinibus constituti consueverunt assumi [s]. Dum tamen tales sint, quòd [t] infra [u] breve tempus possint in Presbyteros ordinari.

¶ Pith. [4] *Idem.*] *Lexoviensi Episcopo.*

VI. Idem [x] [5]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

x Brigien. Episcopo. al. Bragan.

Propter necessitatem & utilitatem Ecclesiæ, compelluntur Clerici ipsius recipere Ordines suis Beneficiis non annexos.

y multùm, in omnibus manusc.
z al. sacros.
a Ut verbi gratiâ, homagium vel sinoniam in ordine.
b al. asseverent.
c Vide l. un. C. de inoff. don. & auth. de exhib. & intro. re. §. fin. cum nota, coll. 5.

QUæris à nobis, quid agendum sit de Clericis tuæ jurisdictioni commissis, qui cùm Beneficiis Ecclesiasticis multis [y] abundent, à te commoniti nolunt ad majores [z] Ordines promoveri, se tale [a] quid secretò commisisse dicentes, quod eos salvâ conscientiâ ordinari non sinit. Cùm igitur super hoc casu videantur sacri Canones discordare (cùm quidam dicant eos minimè compellendos; alii verò contrarium asseverant [b]) omnis contrarietatis vinculum præsenti pagina enodamus [c]. † Statuentes, ut si prædicti Clerici perceptione majorum Ordinum propter occulta sua peccata se indignos esse fatentur, inferiores in Ecclesia, quorum sit vita probabilis, præferantur eisdem: Et nisi fortè illi, qui ordinari pro jam dicta causa recusant, in aliis Ecclesiæ servitiis valdè utiles fuerint; auferantur eis Beneficia, & aliis canonicè conferantur. Quòd si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaserit utilitas Ecclesiæ aut necessitas ipsos (dummodo idonei sint) ad majores Ordines recipiendos: per amissionem locorum, & Beneficiorum subtractionem appellatione cessante compellas.

¶ Pith. [5] *Idem.*] *Burg. Episcopo. Brigensi. Bragansi.*

VII. Clemens III. R. Colon. [d] [6] Canonico. [c. an. 1189. *Romæ in Germaniam.*]

d al. Cantori. al. R. Canonico Cremonensi.

Eventus mortalitatis infirmi, non impedit promoveri ejus Medicum peritum, solicitum & traditiones observantem.

e Cap. 2. eod. tit. in II. Compil.
f In antiquis exemplar. quòd in arte Physica eruditus, pluribus juxta ipsius artis traditiones.

AD aures [e] nostras te significante pervenit, quòd cùm in Arte Physica eruditus sis, pluribus juxta ipsius Artis traditionem [f] exhibuisti cum diligentia medicinam; licèt pluries in contrarium successerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt. Verùm quia ad sacros Ordines desideras promoveri, super eo nos consulere voluisti. † Tibi breviter respondemus, quòd si super præmissis conscientia tua te remordeat, ad majores Ordines de nostro consilio non ascendas.

¶ Pith. [6]. *R. Colon.*] Neubrigens. *pag.* 135.

VIII. Celestinus III. [c. an. 1195. *Romæ in Apuliam.*]

Qui steterit per annum in suspensione, privatur Beneficio quod priùs habebat, & quod interim acquisivit.

g Cap. 5. eod. tit. in II. Compil.
h factum narrat, quia idem si per annum. Joan. And.
i Vide l. 1. si quis jus dic. non. obt. & l. 1. ff. de postul. 30. dist. c. si quis extra.

CUm bonæ [g] memoriæ Clemens Papa præd. noster I. Buccarum [7] & quosdam alios Baran. [8] Clericos vocavisset, ut ad præsentiam ipsius accederent, H. Archidiacono suo, quem graviter læserant, responsuri, quia venire juxta mandatum Apostolicum contempserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari: in qua triennio [h] permanentes, quidam ex ipsis suspensi aliud Beneficium Ecclesiasticum sunt adepti. † Et quia utrùm Beneficia sic recepta possint rationabiliter retinere, nos consulere voluisti: Respondemus, quòd non licet eis illa, quæ habuerunt Beneficia, vel quæ postmodum sunt adepti, aliquatenus retinere. Unde Baran. Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia & contemptu Apostolico [i], Beneficiis quæ habent, non differat spoliare.

¶ Pith. [7] *Buccarum.*] *Buccearf.* vel *Bucanensi Episcopo. Batontinensi Episcopo.*

[8] *Baran.*] *Barenses*, 4. V. C.

IX. Innocentius III. Mutinensi Episcopo. [an. 1207. *Romæ in Æmiliam.*]

Subdiaconus in Episcopum eligi potest.

k dist. 60. c. nullus in Episcopum, vide Pannor. lib. 3. tit. de elect. Summ Pontif. cap. 5.
l spectatæ.

A Multis multoties, an Subdiaconus in Episcopum eligi valeat, hæsitatur. Si quidem Urbanus Papa I. [k] decrevit, ut nullus in Episcopum, nisi in sacris Ordinibus religiosè vivens inventus fuerit, eligatur: sacros (inquit) Ordines Diaconatum dicimus, & Presbyteratum; hos siquidem solos primitiva Ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos verò (quia etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in Episcopos eligi, si tamen præclaræ [l] scientiæ, ac religionis existant: quod ipsum non sine Romani Pontificis vel Metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quòd Urbanus ad statum primitivæ Ecclesiæ se referens (in quo Subdiaconatus, ordo sacer minimè dicebatur) instituit ut de Subdiacono (nisi utilitatis causâ, & tunc etiam nisi de permissione Metropolitani, vel Romani Pontificis) non posset electio celebrari. §. 1. Verùm cùm hodie Subdia-

conatus inter ſacros Ordines computetur, ſicut Urbanus Papa II. ſub his verbis expreſſit [m]: Erubeſcant impii, & intelligant judicio Spiritûs Sancti eos, qui in ſacris ordinibus Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu ſunt poſiti; ſi caſtè non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate. Et iterùm [n]: Nemo ad ſacrum Ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat; & qui uſque ad Subdiaconatum unicam, & virginem habuerit uxorem. Et ad ſimilitudinem Diaconi & Presbyteri, Subdiaconus debet continentiam obſervare: ſicut eſt in ſexta Synodo [o] conſtitutum; ut ſi quis eorum, qui ad Clerum accedunt, nuptiali jure mulieri voluerit copulari, hoc ante Subdiaconatûs ordinem faciat. Et beatus Gregorius [p] ſtatuiſſe legitur, ut nullum facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promiſerit [q].

† §. 2. Nos volentes ſuper hoc articulo diſceptationis materiam amputare; ſtatuimus, ut Subdiaconus in Epiſcopum valeat liberè eligi, ſicut Diaconus vel Sacerdos.

[m] Refertur etiam in Pannorm. *lib. 3. tit. de continent. Cler. cap.* 103.
[n] *32. diſt. c. nemo*, & Pannor. *ibi. cap.* 104.
[o] *Cap. 6. 32. diſt. c. ſi quis eorum*, & Pannorm. *ibid. c.* 102.
[p] *lib. 1. Epiſt. 42. ad Petrum Subdiaconum Siciliæ.*
[q] Vide 32. *diſt. ante triennium, & l. 2. cum not. per Bart. §. & cum placuiſſet, ff. de orig. jur.*

X. IDEM INNOCENTIUS III. tituli Sanctæ Crucis Presbytero Cardinali. [an. 1208. *Româ fortè in Bulgariam.*]

Irregularis, & in minoribus poteſt diſpenſativè in Abbatem inſtitui.

TUam in Domino diligentiam commendamus [r], quam ſuper Monaſterio Sancti Quirici [ſ] reformando dignoſceris adhibere. † Mandamus, quatenus ſi non potes eidem Monaſterio de perſona idonea meliùs providere; tu Monachum illum, quem literis tuis de honeſtate ac induſtria commendaſti, per quem ſtatus ejuſdem loci creditur reformandus [t] (nullum prorsùs habens reſpectum ad petitionem illicitam, quam quidam Laici faciebant, ſed ex tuæ dumtaxat proviſionis officio) inſtituas in Abbatem: ita videlicet, quòd ad ſacros Ordines non aſcendat, cùm inſtante neceſſitatis articulo poſſit in Abbatem aſſumi, etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus; & Laici memorati non ſint conſanguinitate, vel affinitate conjuncti Monacho memorato, ut ex ipſorum petitione debeat contra eum aliqua ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

[r] *al.* commendantes.
[ſ] *al.* Quiriaci.
[t] *al.* informandus.

XI. IDEM Rotomagen. Archiepiſcopo. [an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Abbas, ſi eſt Presbyter, & eſt benedictus, conferre poteſt Ordinem clericalem.

CUm contingat [u] interdum, quòd Laici ad Monaſteria convolantes, à ſuis Abbatibus tonſurentur; requiſiſti, an Clericatûs ordo in Tonſura hujuſmodi conferatur. † Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd cùm in ſeptima Synodo ſit ſtatutum [x], ut Lectores per manûs impoſitionem licentia ſit unicuique Abbati in proprio Monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab Epiſcopo (ſecundùm morem præficiendorum Abbatum) manûs impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem: per primam Tonſuram, juxta formam Eccleſiæ datam, à talibus Clericalis ordo confertur.

[u] *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[x] *diſt. 69. quoniam.*

XII. IDEM. [an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Si Canonicus Regularis factus Monachus; juſta de cauſa ad Canoniam reverſus, ibi poſteà præficiatur, licitè tenere poterit Prælaturam.

INtelleximus [y], quòd cùm in Monaſterio tuo fuiſſes laudabiliter converſatus, ad Monaſterium Sancti Innocentii [9] talis Ordinis acceſſiſti: ubi cùm aliquandiu in ipſo Ordine permanſiſſes, demùm ad cor reverſus, de Metropolitani & aliorum conſilio ad primam domum redire curaſti: in qua tandem ſub Regularis obſervantiæ diſciplina taliter Deo & hominibus placuiſti, quòd per tuorum exigentiam meritorum Fratres tui præfecerunt te unanimiter in Abbatem.

† Ne igitur occaſione moræ, quam in præſcripto Monaſterio contraxiſti [z] (quaſi [a] conſcientia tua te remordeat) in ſuſceptæ adminiſtrationis cura tepeſcas, attendentes quòd cautum eſt in Canone [b], ne quis Canonicus Regularis, niſi fortè (quod abſit) publicè lapſus ſit, efficiatur Monachus: & ſi factus fuerit, ad Canonicatûs ordinem revertatur, ultimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus: Diſcretioni tuæ mandamus, quatenus circa [c] curam tibi commiſſam ſolicitudinem exercere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona continuare prioribus, quòd dignum à Deo poſſis meritum expectare.

¶ PITH. [9] *Innocentii.*] V. C. *Vincentii*, Laudonenſis nigri: vel *Vincentii*, Laudonenſis Ordinis S. Auguſtini.

[y] *Cap. 2. eod. tit. de qualitate Ord. in* IV. *Compil.*
[z] Vide *l. moram, cum Gloſſ. magna ff. de uſur.*
[a] *al.* cùm.
[b] XIX. *q. 3. mandamus.*
[c] *In cod. Barbatiæ ita:* Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quocirca, &c.

XIII. IDEM. [c. an. 1214. *Româ in Hiſpaniam.*]

Ordinatus ad ſacros ſine Titulo, ab Ordinatore juſtè petit Beneficium.

ACcepimus [d], te noſtris auribus intimante, quòd quidam Clerici, qui ad ſacros Ordines ſine Titulo ſunt promoti, te ad Eccleſiam Bracaren. ſuper Beneficiis obtinendis infeſtant: [*Et infrà* α.] §. 1. Licèt igitur in ordinationibus Clericorum illam tu ac Prædeceſſores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minùs idonei non ordinarentur à vobis, ac ideò poſt promotionem eorum exceptionem non poteris prætendere contra illos; niſi fortè poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos: ex ſuperabundanti tamen, quando ſcribere pro talibus nos oportet, facimus in literis noſtris apponi, ut ſi ordinatus, pro quo ſcribimus, idoneus habeatur, & Eccleſiaſtico Beneficio non indignus; ei ab Ordinatore vel Succeſſore ipſius competens Beneficium tribuatur: cùm & ſi tecum de jure agere vellemus, te poſſemus meritò ad proviſionem eorum compellere, quos à te vel Prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret; eò præſertim quòd ad obtinendum Eccleſiaſticum Beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad Ordines ſuſcepiſti. Unde graviter ſuſtinere non debes, ſed nobis potiùs devotè inclinare teneris, ſi illos examinari per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad proviſionem eorum compellere te velimus. † §. 2. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi, in majori Eccleſia, vel aliis Eccleſiis Diœceſis Bracaren. providere non tardes [e]: Exceptiones autem, ſi quas contra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

[α *Quibus etiam de cunctis reditibus Eccleſiæ tunc commodè miniſtrare non poſſes; præſertim cùm mandemus eiſdem in neceſſariis provideri, qui nec meritis neque ſcientiâ, etiam in Parochialibus Eccleſiis Beneficia promerentur, nedum in Eccleſia Bracarenſi, quorum vita & ſcientia nobis penitùs eſt ignota; de quibus ſi certitudinem haberemus, nec in majoribus eis, nec in minoribus præciperemus Eccleſiis provideri; & licèt idoneis in tuis Capellis & in aliis Parochialibus Eccleſiis extra civitatem velis juxta mandatum Apoſtolicum providere, cùm omnibus in majori providere non poſſis; ipſi tamen proviſionem in eiſdem Eccleſiis recipere dedignantur. Judices quoque & monitores ſeu executores, ad quos literas noſtras deportant, exceptiones tuas legitimas, quas in eorum præſentia proponis, non admittunt; unde poſtulabas à nobis, ut tibi provideremus benigniùs in hac parte.*]

[d] *Cap. 3. eod. tit. de qualit. Ordin. in* IV. *Compilatione.*
[e] Vide *l. ſi cui fundus, ff. de fund. inſtruct. & l. illi cum illo, ff. de uſufr. leg.*

XIV. IDEM in Concilio generali [f]. [an. 1215. *Romæ.*]

Minùs idoneus in Sacerdotem promoveri, vel ad regimen animarum aſſumi non debet.

CUm ſit ars [g] artium regimen animarum, diſtrictè præcipimus, ut Epiſcopi promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent vel per ſeipſos, vel per alios idoneos viros ſuper Divinis officiis, & Eccleſiaſticis Sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam ſi de cetero rudes & ignaros ordinare præſumpſerint, (quod quidem facilè poterit deprehendi) & Ordinatores & Ordinatos ultioni gravi decernimus ſubjacere. Sanctius [h] enim eſt (maximè in ordinatione Sacerdotum [i],) paucos bonos, quàm multos malos habere Miniſtros: quia ſi cæcus [k] cæcum ducit, ambo [l] in foveam dilabuntur [m].

[f] Lateranenſ. c. 27.
[g] *Cap. 4. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[h] Satius, *al.* ſanius.
[i] *al.* Sacerdotii.
[k] *Matth.* 15.
[l] Vide *l. qui duos cum Gloſſa, ff. de vul. & pupill. ſubſt.*
[m] *al.* cadunt, *vet.*

XV. HONORIUS III. Capitulo Bremen. [n] [10] [imò Archiepiſcopo Mediolanenſi, c. an. 1216. *Româ in Inſubriam.*]

Defectus ſcientiæ dejicit jam promotum.

QUamvis multa propoſita fuerint contra Epiſcopum Calinenſem [o]: quia tamen confeſſus eſt coram nobis ſe numquam de Grammatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum, & per evidentiam facti uſque adeò de illiteratura & inſufficientia ſua conſtat, quòd contra Deum eſſet & Canonicas ſanctiones, tantum in Epiſcopo tolerare defectum; ipſum à Pontificalis officii executione, & ab adminiſtratione Calinen. Eccleſiæ penitùs duximus amovendum.

¶ PITH. [10] *Bremen.*] Colonienſis Diœceſis.

[n] *al.* Biruien.
[o] *al.* Calaniten. *al.* Talmen.

DE SACRA UNCTIONE.

TITULUS XV.

I. INNOCENTIUS III. [a] [an. 1204. *Româ in Bulgariam.*]

Eccleſia Græcorum in Ordinationibus & Conſecrationibus ſervare debet unctiones, quas ſervat Eccleſia Romana. Epiſcopus autem cùm conſecratur, inungitur chriſmate in capite & manibus; quod ſi fuerit prætermiſſum, per tres Epiſcopos eſt ſupplendum.

CUM veniſſet [b] ad Apoſtolicam Sedem Bracarenſis [c] Epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſacram non acceperat unctionem, quoniam apud vos non conſueverunt Pontifices, cùm conſecrantur, inungi; Nos quod illi defuerat, mandavimus in ipſo ſuppleri: facientes caput ejus & manus per Albanum Epiſcopum, (aſſiſtentibus ei duobus Epiſcopis, ſecundùm morem Eccleſiaſticum) ſacro chriſmate deliniri. [*Et infrà* α.] §. 1. Scire te volumus duas eſſe ſpecies Unctionis: exteriorem, quæ materialis eſt & viſibilis; & interiorem, quæ ſpiritualis eſt & inviſibilis. Exteriori viſibiliter inungitur corpus, interiori inviſibiliter inungitur cor. De prima Jacobus Apoſtolus ait [d]: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum*

[a] Patriarchæ Conſtantinopolitano.
[b] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] Bramenben. Latraben. Bramurben. Bratulen. *Sed fortè legendum* Brandinbaren. *agit enim hic de quodam Epiſcopo Græco, ut notat Contius: Bracarenſis autem Epiſcopus in Hiſpania eſt.*
[d] *Jac.* 5.

oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Joannes Apostolus ait [e]: *Vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus* [f]. Unctio visibilis & exterior, signum est interioris & invisibilis unctionis: Unctio verò invisibilis & interior, non solùm est signum, sed etiam Sacramentum; quia si dignè sumitur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. §. 2. Ad exhibendum autem exteriorem & visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur Catechumenorum vel infirmorum: & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientiæ designatur: juxta quod legitur [g]: *Prudentes Virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Per balsamum, odor *bonæ* famæ exprimitur: propter quod dicitur [h]: *Sicut balsamum aromatizans, odorem dedi.* §. 3. Hoc ergo chrismate ungi debet Episcopus, non tam in corpore, quàm in corde: ut & interiùs nitorem conscientiæ, quantùm ad Deum; & exteriùs habeat odorem famæ quoad Proximum. De nitore conscientiæ dicit Apostolus [i]: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Nam *omnis* [k] *gloria filiæ Regis ab intùs.* De odore famæ idem Apostolus ait [l]: *Christi bonus odor sumus in omni loco; & aliis sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.* Debet enim Episcopus bonum habere testimonium, & ab iis, qui sunt intùs, & ab iis, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat, Veni. §. 4. Hoc unguento caput & manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud [m]: *Unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Per manus opera intelliguntur [n], juxta illud [o]: *Manus meæ distillaverunt myrrham.* Manus igitur ungitur [p] oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & Proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter autoritatem & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repræsentare personam, de quo dicitur per Prophetam [q]: *Sicut unguentum in capite ejus, quod descendit in barbam, barbam Aaron.* Caput enim [r] viri, Christus; caput Christi, Deus: qui de se dicit [f]: *Spiritus Domini super me, eò quòd unxit me, evangelizare* [t] *pauperibus misit me.* Manus Episcopi inunguntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi & consecrandi. Unde cùm eos Consecrator inungit: Consecrare, inquit, & sanctificare digneris Domine manus istas, per istam unctionem & per nostram benedictionem: ut quæcumque consecraverint, consecrentur; & quæcumque benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

[α *Hoc enim Catholica tenet Ecclesia, non solùm ex præcepto Divino, verùm etiam Apostolorum exemplo. In Exodo quoque legitur præcepisse Dominum Moysi, ut Aaron & filios ejus inungeret; quatenus ei Sacerdotio fungerentur: & Anacletus origine Græcus, qui à B. Petro fuit in Presbyterum ordinatus, & postea in Apostolatûs officio Clementi successit, tradidit in ordinatione sua ungendos Episcopos more Apostolorum & Moysi: quia omnis sanctificatio in Spiritu Sancto consistit, cujus invisibilis virtus sancto est chrismati permixta. Unde*]

Tractat de Unctione Regum, & de differentiis in Unctione inter Reges & Pontifices. Panor.

§. 5. Unde in Veteri Testamento non solùm ungebatur Sacerdos, sed etiam Rex & Propheta: sicut in libro Regum Dominus præcepit Heliæ [u]: *Vade, & revertere in domum* [x] *tuam per desertum in Damascum; cùmque perveneris illuc, unges Hazaël in Regem super Syriam, & Jehu filium Namsi unges Regem super Israël; Elisæum autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges Prophetam pro te.* Sed ubi Jesus Nazarenus [y] (quem unxit Deus Spiritu Sancto, sicut in Actibus Apostolorum [z] legitur) unctus est [a] oleo pietatis [b] præ consortibus suis: qui secundùm Apostolum [c] est caput Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius; Principis unctio à capite ad brachium est translata: ut Princeps extunc non ungatur in capite, sed in brachio, sive humero, vel in armo; in quibus Principatus congruè designatur, juxta illud, quod legitur [d]: *Factus est Principatus super humerum ejus, &c.* Ad quod etiam significandum Samuël fecit poni armum ante Saül [e], cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite verò Pontificis, Sacramentalis est delibutio [f] conservata; quia personam capitis in Pontificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis & Principis unctionem: quia caput Pontificis chrismate consecratur; brachium verò Principis oleo delinitur: ut ostendatur quanta sit differentia inter autoritatem Pontificis, & Principis potestatem.

Tractat de Christianorum omnium Unctione.

§. 6. Quia verò Christus fecit nos [g] in sanguine suo Deo nostro Regnum & Sacerdotes, (propter quod Petrus [h] Apostolus ait [i]: *Vos estis genus electum, Regale Sacerdotium*) idcircò in Novo Testamento non solùm Reges & Sacerdotes unguntur, sed etiam omnes Christiani: bis ante Baptismum, scilicet oleo benedicto; primùm in pectore, deinde inter scapulas: & bis post Baptismum, scilicet chrismate sancto; primùm in vertice, demùm in fronte. In pectore namque Baptizandus inungitur, ut per Sancti Spiritûs donum abjiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam; quia justus [k] ex fide vivit. Inter scapulas, ut per Spiritûs Sancti gratiam excutiat [l] negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat; quia fides [m] sine operibus mortua est: ut per fidei sacramentum, sit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundùm Apostolum [n] operetur. In vertice verò Baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem: quia per caput intelligitur mens, juxta quod legitur [o]: *Oculi sapientis in capite ejus;* cujus superior pars est ratio, & inferior est sensualitas: unde benè per verticem, quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte ungitur Baptizatus, ut liberè confiteatur quod credit: quia *corde* [p] *creditur ad justitiam, ore verò fit confessio ad salutem:* memor ejus quod Dominus ait [q]: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c.* Ante Baptismum ergo ungitur oleo benedicto, & post Baptismum chrismate sancto; quia chrisma soli competit Christiano. Christus [r] enim à Chrismate dicitur, vel potiùs à Christo dicitur chrisma; non secundùm nominis formam, sed secundùm fidei rationem. A Christo [f] verò Christiani dicuntur, tamquam uncti deriventur ab uncto: ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cujus nomen oleum est effusum.

Tractat de Unctione chrismatis post Baptismum, quæ dicitur Confirmatio.

§. 7. Per frontis chrismationem, manûs impositio designatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio; quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur & robur: unde cùm ceteras unctiones simplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus Sacerdos, id est, Episcopus [t] debet conferre; quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) quòd per manûs impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum [u] lectio manifestat: *Cùm audissent,* inquit, *Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu: tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum;* cujus adventus per Unctionis ministerium designatur: quia columba in qua Spiritus Sanctus super Christum [x] in Baptismo descendit, ad vesperum [y] in Cataclysmo revertens ramum retulit virentis olivæ; cujus utique sacramentum David Propheta [z] prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicavit.

Tractat de consecratione Altaris. Abbas.

§. 8. Ungitur præterea secundùm Ecclesiasticum morem, cùm consecratur Altare, cùm dedicatur Templum, cùm benedicitur Calix, non solùm ex mandato Legis Divinæ, verùm etiam exemplo Beati Silvestri, qui cùm consecrabat Altare, illud chrismate perungebat: Præcepit enim Dominus Moysi [a], ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonii Tabernaculum, & Arcam testamenti, mensámque cum vasis. Verùm Unctionis Sacramentum aliud quidem efficit & figurat [b], tam in novo quàm in veteri Testamento. Unde non judaizat Ecclesia, cùm Unctionis celebrat Sacramentum, sicut aliqui [2] mentiuntur, qui neque Scripturas, neque Dei novêre virtutem. §. 9. Monemus igitur ut illum in ordinandis Presbyteris, & consecrandis Episcopis morem serves, & facias observari, quem Apostolica Sedes observat: [*Et infrà β.*] Licèt [c] Romanus Pontifex non utatur baculo Pastorali, tum propter Historiam [3], tum propter Mysticam rationem; tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti.

[β *Quæ disponente Domino cunctorum Fidelium mater est & magistra. Mittimus autem tibi per Cardinalem prædictum Pontificalia ornamenta, Caligas & Sandalia, Amictum & Albam, Cingulum & Succinctorium, Orarium & Manipulum, Tunicam & Dalmaticam, Chirothecas, Annulum, Planetam & Mithram. Pallium verò per dil. fi. I. Capellanum nostrum antea miseramus. Et*]

¶ Pith. [1] *Bracarensis.*] *Brandiciberensis: Brumciberensis*, Suffraganeus Archiepiscopi Proscalinensis, 469. Vid. *cap.* 7. *de transact.*

[2] *Aliqui.*] Ut Manasses, *de Unctione Karoli.*

[3] *Historiam.*] Quæ extat inter Martialis Lemovicensis Centurias: quod & hic Glossa notavit.

Marginal notes:
[e] 1. Joan. 2. — [f] *In multis impressis adduntur hæc duo verba*, ita faciatis: *sed malè, nec sunt in manuscr.* — [g] Matth. 25. — [h] Eccles. 24. — [i] 2. Cor. 1. — [k] Psal. 24. — [l] 2. Cor. 2. — [m] Matth. 6. — [n] designantur. — [o] Cantic. 5. — [p] *al.* unguntur. *al.* inunguntur. — [q] Psal. 132. — [r] 1. Cor. 11. — [f] Luc. 4. — [t] *al.* ad evangelizandum. — [u] 3. Reg. 19. — [x] *ibi*, viam habetur. — [y] *al.* Sed ubi Jesus venit Nazarenus, &c. — [z] Act. 10. — [a] Ephes. 1. — [b] *Deest dictio*, pietatis, *in antiquis.* — [c] Col. 2. — [d] Esa. 9. — [e] 1. Reg. 9. — [f] *in uno solo manuscr. erat* delinitio: *sed recentibus literis: in ceteris*, delibutio. — [g] Apoc. 1. — [h] *Vox* Petrus *est in omnibus manusc.* — [i] 1. Pet. 2. — [k] Heb. 10. — [l] Abac. 1. — [m] Jac. 2. — [n] Gal. 5. — [o] Eccle. 2. — [p] Rom. 10. — [q] Matth. 10. & Marc. 8. — [r] Aug. *tract.* 133. *super Joann.* — [f] Vide B. Augustin. *tract.* 113. *sup. Joann.* — [t] Episcopus enim ordinatius est minister hujus Sacramenti: Concil. Trid. *sess.* 7. *de Confirm. c.* 3. — [u] Act. 8. — [x] Matth. 4. Marc. 1. Luc. 3. — [y] Gen. 8. — [z] Psal. 108. — [a] Exod. 30. — [b] *In codice Barbatiæ ita:* aliud quidem efficit, & aliud figurat, &c. — [c] Et licèt.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS [a].

Titulus XVI.

I. Innocentius III. [b] [c. an. 1205. *Romæ in Angliam.*]

In Ordinato in Subdiaconum sine manuum impositione, & Confirmato non chrismatis sed olei unctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.

Pastoralis [c], *Et infrà.* Præterea nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad ordinem [d] Subdiaconatûs [e] assumptus:

Marginal notes:
[a] *In quibusdam Codi. ibus magis vetu. is ita:* De Sacramentis Iterandis vel non. *Unus solus ita:* De Sacramentis Iterandis, vel non iterandis.
[b] Heliensi Episcopo.
[c] Cap. 1. eod. tit. in 111. Compil.
[d] Ordinationem.
[e] Diaconatûs, *in duobus vetustis codicib.*

& ſi Confirmationis ſacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chriſmate, ſed oleo delinitus. † Ad quod breviter duximus reſpondendum, quòd in talibus non eſt aliquid iterandum, ſed cautè ſupplendum, quod incautè fuerat prætermiſſum.

¶ Pith. [1] *Innoc. III.*] *Helienſi Epiſcopo.*

[f] *al.* Archiepiſcopo Lugdun. &c.

II. Honorius III. Archiepiſcopo London. [f] & ejus Suffraganeis. [2] [imò Capitulo Bremenſi, c. an. 1221. *Româ in Germaniam.*]

Prohibet ſepultos à Schiſmaticis exhumari, veſtimenta cum quibus celebrarunt, iterùm benedici: & altaria in quibus celebrarunt, iterùm conſecrari.

A Nobis humiliter quæſiviſtis, quid fieri debeat de Mortuorum corporibus, qui tempore ſchiſmatici & reprobi Vvaldemarii à Schiſmaticis ſunt ſepulti [g]: & de indumentis Sacerdotalibus, cum quibus, necnon de altaribus, in quibus degradati Presbyteri celebrarunt. † Nos autem inquiſitioni veſtræ breviter reſpondemus, quòd non credimus ob hoc dumtaxat Sepultos hujuſmodi exhumandos; aut debere indumenta talia iterùm benedici; vel reconſecrari altaria ſupradicta.

[g] *In Codice Barbatiæ adduntur hæc verba:* utrùm debeant exhumari.

¶ Pith. [2] *Archiepiſcopo London. & ejus Suffraganeis.*] *Capitulo Bremenſi.* V. C. *Londenſi.* Crantius *cap.* 6. 14. 15. Dan. Metropol. *lib.* 7. *cap.* 31.

[h] *al.* Lugdun.

III. Gregorius IX. Archiepiſcopo London. [h] [3] [c. an. 1228. *Româ in Daniam.*]

Si in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi, manûs impoſitio fuerit prætermiſſa; ſtatutis temporibus ſupplebitur.

PResbyter & Diaconus cùm ordinantur, manûs impoſitionem tactu corporali (ritu ab Apoſtolis introducto) recipiunt: quod ſi omiſſum fuerit; non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi Ordines conferendos cautè ſupplendum, quod per errorem extitit prætermiſſum [i]. Suſpenſio [k] autem manuum debet fieri, cùm oratio ſuper caput effunditur Ordinandi.

¶ Pith. [3] *London.*] V. C. *Lunden.*

[i] Vide *l. qui teſtamento, ff. de excuſ. tutor.*
[k] *al.* impoſitio. *al.* interpoſitio. *ſed in pluribus & vetuſtioribus*, ſuſpenſio.

DE FILIIS PRESBYTERORUM ORDINANDIS VEL NON [a].

[a] *In uno vetuſtiſſimo ita:* De filiis Preſbyt. non ordinandis, nec in paternis Eccleſiis tolerandis. *In alio ita:* De filiis Presbyterorum, & aliis illegitimè natis ordinandis, vel non.

TITULUS XVII.

I. Ex Concilio Picta. [an. 1078. *in Gallia.*]

Illegitimus non ordinatur, niſi ut Religioſus fiat: nec tunc præficitur, id eſt, ad Prælaturam non habilitatur.

UT filii [b] [1] Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati, ad ſacros Ordines [c] non promoveantur; niſi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes [d]: Prælationem verò nullatenus habeant. Sed neque Servi, niſi à Dominis ſuis libertate donentur.

¶ Pith. [1] *Ut filii.*] Centur. *tom.* 12. *pag.* 589. Bal. *pag.* 217. vid. *l.* 44. *C. de Epiſc. & Cleric.*

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[c] gradus.
[d] vivant.

II. Alexander III. Lincon. [2] Electo. [c. an. 1176. *Româ in Angliam.*]

Illegitimus filius Sacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum Apoſtolicum paternam Eccleſiam impetravit, removetur ab illa.

AD præſentiam [e] noſtram accedens R. Presbyter, tacito, quòd eſſet filius Sacerdotis, impetravit à nobis ut in Eccleſia [3], in qua pater ejus miniſtravit, exiſteret Capellanus. † Ideóque mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd memoratus R. ſit in Sacerdotio genitus, & quòd pater [f] in eadem Eccleſia miniſtravit; non obſtantibus prædictis Literis noſtris ipſum amoveas ab eadem.

¶ Pith. [2] *Lincon.*] Neubrig. *pag.* 156. *B. G. Lincoln. Epiſcopo.* Weſtmon. 52. Meminit Galfridi Lincoln. Electi. Catalog. 367. Bal. *pag.* 183. Centur. *tom.* 12. *pag.* 1076. 1272. 1275.

[3] *Eccleſia.*] V. C. *de Bileſtri.*

[e] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 3. & *cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[f] Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *in decret. de refor. cap.* 15. idem ſancivit.

III. Idem. [c. an. 1176. *Româ in Angliam.*]

Non poteſt filius Sacerdotis Eccleſiæ paternæ præeſſe. Hoc dicit cum ſeq.

PRæſentium [g] [4] autoritate jubemus, ut filios Sacerdotum in Eccleſiis paternis miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris: ſed ipſos ab Eccleſiis, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitùs amovere.

¶ Pith. [4] *Præſentium.*] Arnulf. Lexov. *epiſt.* 114. *cap.* 7. *de teſtib. cap.* 14. *de purgat. can.*

[g] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 4. & *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & Conc. Trid. proximè citatum. Conc. Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 31.

IV. Idem Vigoren. [5] Epiſcopo. [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

Idem dicit.

COnquerente [h] [6] nobis M. [7] Clerico, [*Et infrà α.*] † Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi publicum eſt & notorium, patrem R. Clerici habuiſſe in prædicta [i] Eccleſia Perſonatum; filium ejus ibidem miniſtrare, aut ejuſdem Eccleſiæ Perſonatum habere nullatenus patiaris: & ſi jam inſtitutus eſt ibi, eum inde non differas amovere.

[h] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 1. & *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Conc. Tolet. IX. *cap.* 10.
[i] præſcripta *in omnibus manuſcr.*

[*α Auribus noſtris innotuit, quòd cùm R. Presbyter Eccleſiæ B. Mariæ de Vic tamquam perſona diutiùs habuiſſet, & poſt mortem ejuſdem M.* [7] *à Richardo Paceſorde* [8] *domino fundi fuiſſet præſentatus; R. filius ejus Presbyteri in Sacerdotio genitus inſtitutionem ipſius Clerici niſus eſt impedire, & ad habendam eamdem Eccleſiam modis omnibus, quibus poteſt, aſpirat. Quoniam igitur indignum eſt, & Canonicæ obviat ſanctioni, ut filii debeant patribus ſuccedere in Eccleſiis; nos ad enormitatem iſtam eradicandam ſolicitè volentes & diligenter intendere:*]

¶ Pith. [5] *Vigoren.*] *Vvigoren.* Matth. Paris *pag.* 605.

[6] *Conquerente.*] *cap.* 1. *de offic. Vicar.* Jungatur *cap.* 4. *de Cleric. conjugat. in I. Collect.*

[7] *M.*] *M·lone.*

[8] *Paceſorde.*] V. C. *de Raſſeſoris.*

V. Idem London. [k] [9] Epiſcopo. [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

[k] Lugdunenſi.

Epiſcopus, qui ſcienter contulit filio Sacerdotis paternam Eccleſiam, exinde eum removere non poteſt.

VEniens [l] ad præſentiam noſtram N. Clericus nobis propoſuit, quòd cùm illum ad Capellam Sancti L. [10] quam ei conceſſiſti, in Presbyterum ordinaſſes, ipſum eâ poſteà ſpoliaſti, eò quòd pater ejus in prædicta [m] Eccleſia miniſtravit. † Ideóque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi innotuerit quando eam ſibi dediſti, quòd pater ejus Presbyter in dicta Eccleſia miniſtraſſet; ipſam ei reſtituas, & in pace dimittas, amoto alio, ſi quem inſtituiſti forſitan in eadem. Verùm ſi hoc ignorans feciſti [n], ex quo ad Eccleſiam ipſam eum in Presbyterum ordinaſti; eam ſibi reſtituas, donec in alia Eccleſia ſibi provideas, unde honeſtè valeat ſuſtentari.

¶ Pith. [9] *London.*] V. C. *Lundonienſi.*

[10] *Sancti L.*] V. C. *Laurentii de novo Burgo.*

[l] Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 5. & *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[m] præſcripta, *in omnibus antiquis.*
[n] Vide *l.* 2. *ff. de jur. & fact. ignor. & l. ſi res obligata, ff. de leg.* 1.

VI. Idem Oxon. [11] Epiſcopo [o]. [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

[o] Idem R. Exonienſi Epiſcopo.

Gratiam continet; & hoc dicit: *Ex quo filius Sacerdotis eſt ordinatus, non debet carere Beneficio.* Joan. And.

PRopoſuit [p] nobis R. Lator præſentium, quòd cùm ad Eccleſiam de Saleb. [q] [12] à domino fundi fuerit præſentatus; tu curam animarum noluiſti ſibi committere, pro eo quòd eſſet filius Sacerdotis. † Ceterùm quia indignum eſt, ut ipſe poſtquam eſt in Subdiaconum ordinatus, omnino debeat Eccleſiaſtici Beneficii proviſione carere; mandamus quatenus aliquem honeſtum Presbyterum cum aſſenſu ejuſdem Clerici invenire ſtudeas, qui Eccleſiæ ſerviat ſupradictæ, ita quòd præfatus R. medietatem omnium Beneficiorum prædictæ Eccleſiæ, eidem in ſuo Ordine ſerviendo, pacificè debeat obtinere. Non enim ſolus Presbyter Miſſarum ſolennia, vel alia Divina officia poteſt ſine Miniſtri ſuffragio celebrare.

[p] Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 6. & *Cap* 7 *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[q] Sal·b. Salebi. Sabel.

¶ Pith. [11] *Oxonienſi.*] Weſtmonaſt. *pag.* 43. Roberti Oxonienſis meminit.

[12] *Saleb.*] *Salab. Salabera. Salabam.*

VII. Idem Archiepiſcopo Cantuarien. [r] [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

[r] Idem Venerabilibus FratribusR. Cant. Archiepiſ. totius Angliæ Primati & Apoſt. S. Legato & R. Vigoren. Epiſcopo: *ſic habet* 1. *Collectio.*

Filius præeſſe poteſt Eccleſiæ, cui pater præfuit mediatè.

EX tranſmiſſa [ſ] conqueſtione G. Clerici percepimus, quòd ad Abbatis de Caſtris [13] præſentationem, in quodam Beneficio Eccleſiæ de N. [t] [14] eum in præſenti recipere diſtuliſti, eò quòd pater ejus in præfata Eccleſia miniſtravit: quo defuncto media interceſſit perſona, cui prædictum Beneficium eſt collatum. † Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum G. [15] ad præfatum Beneficium admittere non poſtponas, non ideò minùs obſervato Apoſtolici reſcripti decreto, quod ſucceſſionem in Eccleſia Dei hereditariam deteſtatur.

[ſ] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 8. & *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[t] *al.* de H. Vide Anton. Aug. *in notis veteris Collectionis.*

¶ Pith. [13] *Caſtris.*] V. C. *Caſt. Caſtini. Caſſini.*

[14] *de N.*] *Vinerton. A. Vvidon. B. Vvimberton.* diœceſis Vvintonienſis, quam ſibi peculiarem aſſerit Cantuarienſis Archiepiſcopus, & ab Epiſcopali & Archidiaconali quacumque juriſdictione ſeparatam. *De Archiepiſc. Cantuar. Eccleſ.*

[15] *G.*] *A. R. Vvintonienſis.* Ricardi Vvinton. meminit Weſtmonaſt. 52.

VIII. Idem Vigoren. Epiſcopo [16]. [c. an. 1188. *Româ in Angliam.*]

Filius præeſſe poteſt Eccleſiæ, in qua pater ſine Titulo miniſtravit.

COnſtitutus [u] in præſentia noſtra G. Clericus ſupplici nobis inſinuatione monſtravit, quòd cùm Capellam de Storton. [x] [17] canonicè fuiſſet adeptus, & eam pluribus annis pacificè poſſediſſet; R. miles ipſum eâ ſine judicio ſpoliavit. Cúmque memoratus Clericus exinde apud te depoſuiſſet querelam, objectum fuit ei, quòd pater ſuus in Capella miniſtravit eadem:

[u] *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 9.
[x] *al.* de Corbana.

dem: [*Et infrà* α.] † Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd idem Clericus [y] à Capella fuerit prædicta per Potentiam Laicalem ejectus, & quòd pater ejus præfatæ Capellæ Perſona ſeu perpetuus Vicarius non fuerit; (licèt in eadem nomine ejuſdem G. quandoque miniſtraverit) ipſam ſibi cum reditibus perceptis reſtituere non omittas.

[y] Quatenus ſi conſtiterit, quòd prædictus Clericus, &c. *in multis antiquis.*

[α *Et præfatam Capellam nondum potuit rehabere. Quia verò ad noſtrum ſpectat officium, inſolentiam Laicorum contra viros Eccleſiaſticos debita ſeveritate compeſcere;*]

¶ PITH. [16] *Epiſcopo.*] & *Priori de Enn.* [17] *Storton.*] V. C. *Stratona*, *Strotona.*

IX. IDEM Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

Si is, cui conceſſum eſt à Papa ut poſſit diſpenſare cum filiis Sacerdotum circa Eccleſias paternas immediatè tenendas, cum aliquo diſpenſat; ille per Literas Juſtitiæ poſteà contra eum impetratas, removeri non poterit.

EX tua [z] nobis parte eſt propoſitum, quòd cùm olim ad tuam conſultationem ſuper filiis Sacerdotum tales à nobis Literas recepiſſes; ut eos poſſes in Eccleſiis, quas patres eorum nullo mediante poſſederant, ſuſtinere, quos probatæ vitæ & ſanæ [a] converſationis cognoſceres, vel quos longo tempore illas tenuiſſe [b] conſtaret: quidam ad Judices Literas impetraverunt, ut ſi conſtaret eos eſſe filios Sacerdotum vel Clericorum, qui in proximo ante eos Eccleſias tenuerunt, ſuper his imponatur eis appellatione ceſſante ſilentium, & Eccleſias iſtas ipſis aſſignent, quamvis in eis ſe oſtendere nequeant per Epiſcopos inſtitutos. † Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd ſi per priores Literas cum aliquibus Clericis diſpenſaſti; diſpenſationem tuam poſteriorum Literarum intuitu nolumus irritari. Alios verò Clericos Laicæ donationis intuitu in Eccleſiis ſine autoritate Pontificis ſui inſtitui, aut inſtitutos remanere, autoritate Apoſtolica prohibemus.

[z] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 19. *c.* 10. & *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* *al.* cap. 11. ut eſt in Tarrac. veteri.
[a] *al.* bonæ.
[b] *al.* habuiſſe.

X. IDEM Cantuar. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis. [c. an. 1178. *Româ in Angliam.*]

Si manifeſtum eſt, quòd filius in Eccleſia immediatè ſucceſſit patri; ſine aliqua teſtium receptione, ab illa removebitur.

QUoniam [c] [18] eſt ſacris Canonibus prohibitum: [*Et infrà* α.] Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum & publicum fuerit patres [d] in Eccleſiis Perſonatus geſſiſſe; filios ab eiſdem (ſi etiam eas adepti ſunt) penitùs excludatis: nec ad earum gubernationem ulteriùs aſſumantur. Nolumus enim ut cauſa in judicium deducatur, vel teſtes etiam admittantur, ſi hoc manifeſtum exiſtat.

[c] *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[d] *al.* patres eorum.

[α *Ne qui hereditario jure Eccleſiaſtica Beneficia poſſidere præſumant, nec ii qui in Sacerdotio ſunt geniti, niſi probatè vixerint in Clauſtro Monachorum vel Regularium Canonicorum, ad ſacros Ordines debeant promoveri: vobis*]

¶ PITH. [18] *Quoniam.*] Neubrig. *pag.* 467. & 487.

XI. IDEM Cantuar. Archiepiſcopo. [c. an. 1179. *Româ in Angliam.*]

Filius etiam legitimus, removetur ab Eccleſia, in qua immediatè ſucceſſit patri Vicario vel Rectori.

AD extirpandas [e] ſucceſſiones [*Et infrà* α.] † Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi qui filii Presbyterorum provinciæ tuæ teneant Eccleſias, in quibus patres eorum tamquam Perſonæ vel Vicarii nullâ perſonâ mediâ miniſtrarunt; eos (ſive geniti ſint in Sacerdotio, ſive non) ab eiſdem Eccleſiis non differas amovere.

[e] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

[α *A ſanctis Eccleſiis, ſtudio totius ſolicitudinis debemus intendere, & etiam decet nos ad hoc vigilem curam exhibere; ne circa miniſterium ſuſcepti regiminis videamur minus diligentes exiſtere, ſi id vitium in Eccleſiis, vel in Eccleſiaſticis negotiis, & viris permittimus pullulare. Hinc eſt, quòd*]

XII. CLEMENS III. Caſſel. [f] [19] Archiepiſcopo. [c. an. 1189. *Româ in Hiberniam.*]

Filius Epiſcopi legitimè natus, promoveri poteſt ad Ordines; & in paterna Eccleſia beneficiari.

AD hæc [g] ex parte tua noſtris auribus eſt relatum: *Et infrà.* Quod à nobis Fraternitas tua requiſivit, an à Pontificibus generati valeant ad ſacros Ordines promoveri, ſi ſcientiâ fuerint & morum honeſtate probabiles. † Sciat Fraternitas tua, quòd ſi ex legitimo ſint matrimonio procreati, nec aliud Canonicum obviat; licitè poſſunt ad ſacros Ordines aſcendere, & in eiſdem Eccleſiis, in quibus præſunt vel præfuerunt genitores eorum, Beneficium obtinere.

[f] Caſan. *al.* Caſſien. Epiſcopo. *al.* Caſelben. *al.* Caſſiano Arch.
[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

¶ PITH. [19] *Caſſel.*] 2. V. C. *Caſſiano*, *Caſſelb.*

XIII. IDEM [h]. [c. an. 1189. *Romæ.*]

Non poteſt filius eſſe Vicarius illius Eccleſiæ, in qua pater proximus fuit Rector.

MIchaël [i] Presbyter de ſancto Germano tranſmiſſa nobis conqueſtione monſtravit, quòd cùm Eccleſiam ſancti I. de Corona [k] tuæ diœceſis canonicè ſit adeptus; M. [l] filius Antonii, qui proximò antè, ipſius Eccleſiæ habuit Perſonatum, ad ſe Vicariam ipſius aſſerit pertinere. [*Et infrà* α.]

† Fraternati tuæ mandamus, quatenus ſi conſtiterit tibi ipſum M. fuiſſe filium [m] Antonii, qui ejuſdem Eccleſiæ habuit proximò Perſonatum; ei ſuper eadem Vicaria perpetuum ſilentium imponere non poſtponas.

[h] Celeſtinus III.
[i] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[k] Coronen. *al.* Toron.
[l] *al.* N.
[m] *al.* N. ipſum filium fuiſſe, &c.

[α *Quia igitur in Eccleſia ſucceſſiones in Prælaturis & Dignitatibus Eccleſiaſticis, Canonicis ſtatutis damnantur:*]

XIV. IDEM. [c. an. 1190. *ibid.*]

Illegitimè genitus, etiam de uxore, ſine diſpenſatione ad Ordines vel Beneficia promoveri non poteſt.

LIteras [n] [*Et infrà* α.] Intelleximus, quòd H. in Sacerdotio genitus, de uxore legitima natus & conceptus, affectavit à pueritia miniſtrare Domino in officio Clericali.

† Verùm licèt à filiis paterna incontinentia modis omnibus propellenda noſcatur; ſi tamen aliter [o] dignus inventus fuerit, permittimus ipſum ordinari in Clericum, & ad Eccleſiaſticum Beneficium (unde commodè ſuſtentari valeat) promoveri.

[n] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[o] *In manuſcr. vetuſtioribus*, aliàs.

[α *Veſtræ Dilectionis accepimus, votum Latoris præſentium, & ejus originem continentes.*]

XV. INNOCENTIUS III. [fortè c. an. 1214. *Romæ.*]

Illegitimus, in Eccleſia paterna præbendari non debet.

CUm decorem [20] domûs Dei: *Et infrà.* Filiis Canonicorum Præbendas in eiſdem Eccleſiis conferri non ſinatis, quarum [p] ſunt Canonici patres eorum. Cùm indecorum ſit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret [q], in quo unigenitus Dei filius æterno Patri pro ſalute Humani generis victimatur.

[p] *al.* quorum.
[q] Vide not. per Bart. *in l. generaliter*, §. *cùm autem*, *C. de inſtit. & ſubſt. ſub condit. fac.*

¶ PITH. [20] *Cùm decorem.*] Crantius *Metrop. lib.* 7. *cap.* 4.

XVI. IDEM in Concilio Generali [r]. [an. 1215. *ibid.*]

[r] *cap.* 31.

Si illegitimus, maximè filius ſpurius, inſtituitur in Eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater; inſtitutio non valet, & inſtituens à ſuis Beneficiis ſuſpendatur.

AD abolendam [s] [21] peſſimam (quæ in pluribus inolevit Eccleſiis) corruptelam, firmiter inhibemus, ne Canonicorum filii, maximè ſpurii, Canonici fiant in ſecularibus Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt patres eorum: Et [t] ſi fuerit contrà præſumptum, decernimus non valere. Qui verò tales (ut dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis Beneficiis ſuſpendantur.

[s] Concordat. Concilium Trid. *ſeſſ.* 25. *de ref. c.* 15. & habetur *cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[t] *al.* Sed.

¶ PITH. [21] *Ad abolendam.*] Hildebert. *epiſt.* 53. 66. 607.

XVII. HONORIUS III. [u] [22] [c. an. 1220. *Româ in Belgium.*]

Alius quàm Papa non diſpenſat, ut filius in Eccleſia paterna immediatè ſuccedat.

DIlectus filius G. Præpoſitus ſanctæ Mariæ [23] tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quòd cùm Virgilius Presbyter quamdam Eccleſiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater ejus, obtineat; ipſum monuit ut reſignaret eamdem: ſed idem aſſerens, quòd H. Remen. [x] Archiepiſcopus, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus diſpenſavit cum eo, id efficere contradicit. † Quocirca mandamus, quatenus non obſtante diſpenſatione aliqua, quæ à Sede Apoſtolica non manaverit; quod Canonicum fuerit (appellatione poſtpoſita) ſtatuatis.

[u] Decano Morienſi, & *in aliquot vetuſtis legitur*, Innocent. III.
[x] *In multis antiquis legitur*, G. Remen.

¶ PITH. [22] *Honorius III.*] V. C. *Decano Morinenſi.* [23] *Mariæ.*] V. C. *in Burgis.*

XVIII. GREGORIUS IX. Turonen. Archiepiſcopo [y]. [c. an. 1228. *Româ in Galliam.*]

Illegitimus abſque diſpenſatione Papæ ad Dignitatem, vel Perſonatum, vel Beneficium curatum, promoveri non poteſt.

NImis in tua provincia Eccleſiæ deformatur [z] honeſtas, ex eo quòd filii Sacerdotum, & alii non legitimè nati, ad Dignitates & Perſonatus *, & alia Beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ promoventur. † Quocirca mandamus, quatenus, prædictis perſonis à Perſonatibus, & Dignitatibus, & hujuſmodi Beneficiis prorſùs amotis; ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorum de jure noveris pertinere. Et ne id de cetero præſumatur, diſtrictiùs inhibemus.

[y] *al.* Archidiac.
[z] *al.* diffamatur.
* Vide *l. pen. ff. de alim. & cibar. & leg. ſi filius, ff. de donat*

DE SERVIS NON ORDINANDIS, ET EORUM MANUMISSIONE.

TITULUS XVIII.

I. EX CONCILIO TOLETANO [a]. [fortè c. an. 633. *in Hiſpania*]

Servus ante plenam manumiſſionem ordinari non debet.

INSTRUENDI [b] [1] [*Et infrà* α.] Fortè dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante Clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. Reverà verum dicit: Et ideò quod infirmari [c] vel vituperari poteſt, præcaveri debet.

[a] Cujus Concilii Toletani ſit nondum intellexi: idem tamen Burch. *l.* 2. *c.* 28. & 29. & Ivo, *p.* 6. *c.* 129. & 130. & in 1. Compil. *eod. tit. cap.* 1. quibus locis eſt integrum decretum. Concord. Canon Apoſtol. 81. & Gelaſius Papa I. epiſtolâ quâdam Epiſcopis per Lucaniam, &c. *cap.* 16.
[b] *al.* inſtituendi.
[c] *al.* infamari.

[α *Sunt præterea Laici ut ſciant, quòd nullatenus alio loco manumittere poſſunt ſervos proprios, quos Dominicis caſtris aggregare decreverunt, niſi in ſacroſancta Eccleſia ordine prænotato. Quomodo enim Clerici extra Eccleſiam libertatem conſequi poſſunt, qui à Lege mundana extranei ſunt? & quibus interdicitur ne ad ſeculare judicium procedant, quomodo ſeculari judicio à jugo ſervitutis abſolvuntur?*]

¶ PITH. [1] *Inſtruendis.*] Burchardus *lib.* 2. *cap.* 29. Ivo, *cap.* 129. 130.

II. EX EODEM [d]. [imò ex Capitular. *lib.* 1. *cap.* 82. an. 816. *Aquiſgrani.*]

Servus ſine licentia Domini ordinatus, deponitur & Domino reſtituitur.

DE Servorum ordinatione, [*Et infrà* α.] Statutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps ad ſacros Ordines eos promovere præſumat, niſi priùs à Dominis libertatem fuerint conſecuti. Et ſi quilibet Servus fugiens Dominum ſuum, qualibet calliditate vel fraude ad gradus pervenerit Eccleſiaſticos; decretum eſt, ut deponatur: & ejus Dominus eum recipiat.

[α *Qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcretè promoventur, placuit omnibus cum ſacris Canonibus concordare.*]

[d] Burch. *l.* 2. *Decr. c.* 31. Ivo, *p.* 6. *c.* 132. Gratian. *diſt.* 54. *c.* 6. Pannor. *l.* 3. *tit. de ſerv. non ordin. c.* 1. & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 50. *c.* 56. & *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* ubi integrum decretum & variam inſcriptionem invenies; nam aliàs adſcribitur *Conc. Maticenſi*, al. *Toletano.*

III. EX EODEM [e]. [Toletano IV. c. 74. an. 633. *in Hiſpania.*]

Servus ab Eccleſia manumiſſus ordinari poteſt: & quod acquirit, poſt ſuum obitum erit Eccleſiæ manumittentis: quam ſi accuſat, vel contra eam teſtificatur; libertate & Ordine privetur.

DE famulis [2] Eccleſiæ conſtituere Presbyteros & Diaconos per Parochias liceat; ita tamen ut anteà manumiſſi, ſtatum recipiant libertatis. §. 1. Quidquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum; eis in perſonas extraneas tranſmittere non licebit: ſed omnia ad jus Eccleſiæ, à qua manumiſſi ſunt, poſt eorum obitum debeant pertinere. §. 2. Quibus (ſicut ceteris Eccleſiæ Libertis) accuſandi vel teſtificandi adverſùs Eccleſiam aditus præcludatur: ad quod ſi aſpiraverint; non ſolùm libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſſitate temporis meruerunt.

¶ PITH. [2] *De famulis.*] Burchardus *lib.* 2. *cap.* 234.

[e] Addi poteſt IV. *c.* 73. & *cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

IV. EX CONCILIO APUD ALICHI. [f] [an. 917. *in Germania.*]

Dominus in Servo, quem manumittit, poteſt ſpirituales operas retinere.

NUllus [*Et infrà* α.] Si quis de Servis ſuis quemquam donaverit libertate, & ipſum in Presbyterum fecerit ordinari, ille autem poſteà in ſuperbiam elatus, Domino ſuo Canonicas Horas pſallere noluerit; accuſatus apud Epiſcopum, qui ordinaverit eum, degradetur.

[α *Clericus ad gradum Presbyterii promoveatur, niſi ut ſcriptum in Canonibus habetur. Si enim propter dilectionem Dei*]

[f] *al.* Alvern. *al.* Altheum. *al.* Althein. *al.* Archi. Burchardus eum locum ſolet appellare *Altheim*, ùt *lib.* 1. *cap.* 162. & 227. Ivo, *p.* 6. *c.* 502. *Decr.* ex Conc. *apud Altheim* habito, *c.* 38. ubi habes integrum decretum. Huic Rex Conradus interfuiſſe dicitur. & *cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

V. ALEXANDER III. Archiepiſcopo Turonenſi. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Spurii, vel Servi ordinari non debent.

COnſuluit [g]: *Et infrà.* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd neque Spurios, neque Servos ordinare debes: & ſi memor es, in Conſecratione tibi dictum fuit: Vide, ne quemlibet Servilis conditionis ad Ordines promovere præſumas.

[g] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 26. *c.* 19.

VI. INNOCENTIUS III. Varien. [h] [3] Epiſcopo. [an. 1207. *Viterbio in Ungariam.*]

Manumiſſus ab Eccleſia ut fiat Clericus, & ipſi Eccleſiæ perpetuò ſerviat in Divinis; ad aliam Eccleſiam ſe transferre non poteſt: ſecùs, ſi purè fuerit manumiſſus. Vel ſic: *ſecùs ſi fuerit manumiſſus ut ſerviat.* Joan. And.

EO libentiùs [i]: *Et infrà.* Adjeciſti aliam quæſtionem, an illorum filii, qui Eccleſiæ Servili conditione tenentur, traditi à parentibus militiæ Clericali cum ſuorum conniventia Dominorum, ut in eadem Eccleſia debeant deſervire [k], aſſequentes propterea libertatem; poſt tempus eâ relictâ poſſint ad aliam ſe transferre? † In quo credimus diſtinguendum, utrùm eo tenore fuerint manumiſſi & obligati [l] ordini Clericali, quòd manumittenti Eccleſiæ, dum vixerint, deberent impendere famulatum in obſequiis Divinorum; & tunc transferendi ſe ad aliam, eſt eis licentia deneganda: vel manumiſſi extiterint abſolutè [m]; ſicque libertatem habeant ad aliam tranſeundi.

¶ PITH. [3] *Varienſi.*] V. C. *Vacienſi.*

[h] *al.* Varinen. *al.* Vacienſi.

[i] *Cap.* 1 *eod. tit. in* III. *Compil.*

[k] *In Codice Barbatiæ:* ut in eadem Eccleſia, cujus ſunt, debeant deſervire.

[l] *In omnibus manuſc.* oblati: *in uno ſolo*, obligati: *ſed* i & g *velut ſuperabundantia erant notata.*

[m] Vide *l. manumiſſiones, ff. de juſt. & jur. & l. liberum, ff. de adopt.*

VII. IDEM. [fortè c. an. 1214. *Romæ.*]

Jus, quod eſt de Servo facto Diacono, etiam de Subdiacono debet intelligi.

MIramur non modicùm, cùm certum [n] ſit in Conſtitutionibus antiquorum, quando [o] Servi in gradus Eccleſiaſticos ordinati, debeant in ſervitutem vel non debeant revocari: *Et infrà.* † De Subdiaconali ordine, quia de eo non ſit mentio in Patrum ſtatutis expreſſè, videtur nobis, quòd & is cum Diaconali gradu privilegio gaudet eodem. Nam licèt ſacer Ordo non reputaretur in Eccleſiâ primitiva; tamen à Conſtitutione Gregorii atque Urbani ſecundùm moderna tempora, ſacer gradus eſſe minimè dubitatur.

[n] *al.* cautum.

[o] *al.* quomodo.

VIII. GREGORIUS IX. Archiepiſcopo Neapolitano. [c. an. 1228. *Romà in Campaniam.*]

Natus ex patre Servo, & libera matre, liber eſt: & licitè promovetur.

DIlectus [4] filius G. Diaconus propoſuit, quòd I. miles ea occaſione quòd patrem ipſius hominem Servum eſſe proponit, (licèt mater ſua, cujus debet imitari conditionem [p], libera eſſe noſcatur) ne promoveatur in Presbyterum, impedire præſumit. † Quocirca mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, eumdem militem ab hujuſmodi impedimento ceſſare [q] compeſcas.

¶ PITH. [4] *Dilectus.* [Lex verè Longobardorum 11. de conjug. Serv. *lib.* 2. *de leg. Longob.* Gloſſ. *in tit. Inſtit. de ingen.*

[p] Vide *l. idem Pomponius*, §. *idem ſcribit, ff. de rei vind.* & §. 1. *Inſtit. de ingen.*

[q] *Verbum* ceſſare, *deeſt in vetuſtis codicibus.*

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORDINANDIS, VEL NON.

TITULUS XIX.

I. EX CONCILIO CARTHAG. [a] [an. 348. *in Africa.*]

Obligatus ratiociniis, depoſito onere, & reddita ratione, ordinari poteſt: priùs verò, non.

MAGNUS [1] Epiſcopus Auguſt. dixit: Procuratores, Actores, Executores, ſeu Curatores pupillorum ſi debeant ordinari. Gratus Epiſcopus dixit: Si poſt depoſita onera & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (ſi poſtulati fuerint) honore munerari [b]; ſi enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, Eccleſia infamatur. Univerſi dixerunt: Recte ſtatuit Sanctitas veſtra; ideóque ita eſt noſtra ſententia [c].

¶ PITH. [1] *Magnus.*] *Can. magnus, diſt.* 54.

[a] Conc. Carthag. *c.* 8. ut refert Burch. *lib.* 2. *Dec. c.* 36. Ivo, p. 6. *c.* 137. Gratian. *diſt.* 54. *c.* 3. ubi falsò tribuit Conc. Maguntinenſi.

[b] *al.* numerari, *pro* promoveri.

[c] *al.* ideóque iſta eſt noſtra. *al.* ideóque iſta eſt veſtra ſententia: *ſed ex manuſcriptis reſtituimus.*

DE GORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

TITULUS XX.

I. ALEXANDER III [a]. [c. an. 1165. *Romà in Campaniam.*]

Presbyter, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione ſui Epiſcopi poteſt in ſuo ordine miniſtrare.

DE Presbytero [b] Campaniæ, qui duellum ſpontè obtulit, & oblatum ſuſcepit, & in eo partem digiti amiſit: Reſpondemus, quòd cùm ipſe non perdiderit tantum de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolenniter celebrare, ſatis potes poſt peractam pœnitentiam cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo Ordine miniſtrare, licèt ejus exceſſus gravis admodum extitiſſet.

[a] Salernitano Archiepiſcopo.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Habes etiam poſt Conc. Later. *p.* 26. *c.* 6. & quatenus ad duellum ſpectat, vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 19. Adde B. Thom. & ibi Cajetanum, 2. 2. *q* 95. *art.* 8. *ad* 3. *arg.* & pleniſſimè per Fernand. Vaſquium, *lib.* 1. *Controv. illuſt. c.* 12. & 49.

II. IDEM Ciſtercien. [1] Electo. [c. an. 1173. *Romà in Angliam.*]

Habens in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad Epiſcopatum poterit promoveri.

CUm de tua [c] [2] electione quæſtio mota fuiſſet, [*Et infrà* α.] Tibi, quòd in oculo maculam habeas, & filius Canonici fueris, eſt objectum. Unde Cantuarien. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut pro eo quòd Canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. De macula verò [d] Archiepiſcopo prædicto mandavimus, ut cum conſilio Suffraganeorum ſuorum quod exinde ſibi viſum fuerit, exequatur; in quo tibi ex maxima diſpenſatione curavimus providere.

[α *Et aliorum, qui ſunt in quibuſdam Eccleſiis Anglicanis electi in præſentia noſtra, & Fratrum noſtrorum.*]

¶ PITH. [1] *Ciſtercienſi.*] *Ciceſtrenſi.* Vveſtmon. *pag.* 52. Matth. Paris, *pag.* 175. Sigebert. 1160.

[2] *Tua.*] V. C. & *aliorum.*

[c] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 40. *c.* 3.

[d] *al.* De macula verò in oculo.

III. CLEMENS III. Varien. [3] Epiſcopo [c. an. 1189. *Romà in Ungariam.*]

Sectus in cunabulis, licitè promovetur.

EX parte [e] Bartholomæi Monachi petitorium fuit noſtro Apoſtolatui præſentatum, quòd cùm ipſe in cunabulis ſectus fuerit; poſtmodum ſub Regula & Abbate devotè Deo militans, in Diaconatûs ordinem eſt promotus: [*Et infrà* α.] † Sanè cùm ſecundùm ſtatuta Nicæni Concilii [f], illi ad Clericatûs ordinem prohibeantur accedere, & ſi etiam in Clero fuerint, ceſſare debeant, qui ſeipſos ſani abſciderint, vel

[e] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[f] Conc. Nicænum, *c.* 1. Ivo, *p.* 6. *c.* 374.

affectaverint ut ab aliis abſcindantur [g]; non credimus ei impedimentum afferre, quò minùs poſſit provehi, qui in cunabulis ſectus fuit: quia non videtur hoc eo tempore affectaſſe, quo judicium animi non habebat; præſertim cùm in Canonibus Apoſtolorum [h] ſit manifeſtè ſancitum, quòd Eunuchus, ſi per inſidias hominum factus, vel ita natus ſit, aut etiam in perſecutione ſint ei amputata virilia; & dignus eſt, poſſit in Epiſcopum promoveri.

[α *Unde ſuppliciter petit facultatem ſibi à Sede Apoſtolica indulgeri, ut ſit ei licitum in Presbyterum ordinari.*]

¶ Pith. [3] *Varienſi.*] V. C. *Vacienſi.*

[g] Vide *l. ſed & quæſitum*, §. 1. *cum not. ff. de lib. & poſth. & l. ſpadonem, ff. de verb. ſignific.*
[h] *can.* 21. *eiſdem ferè verbis*: & *Diſt.* 60. *c. Eunuchus.*

IV. Idem Ravenna. Archiepiſcopo. [c. an. 1189. *Româ in Æmiliam.*]

Sacerdos, qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi, credens inde mereri; de diſpenſatione Epiſcopi ſuum officium, præter altaris miniſterium, poterit exercere.

SIgnificavit [i] nobis R. Archipresbyter ſancti Stephani [4] quòd B. Presbyter (credens ſe obſequium præſtare Deo) fecit ſibi virilia amputari: *Et infrà.* † Quocirca mandamus, quatenus ſi jam dictum Presbyterum aliàs Deo [k] dignum inveneris; ei Sacerdotale officium abſque altaris miniſterio autoritate noſtra fretus & tuâ, prout videris expedire, concedas.

¶ Pith. [4] *Sancti Stephani.*] V. C. *de Longaſco.*

[i] Idem ſancivit Innoc. I. *Epiſt. ad Felicem Nucerianum Epiſc. c.* 1. Refert Burchard. *l.* 2. *c.* 14. Concordat Conc. Nicænum, *c.* 1. ſed hîc additur diſpenſatio.
[k] *Vox*, Deo, *deeſt in antiquis.*

V. Innocentius III. [1] [5] [c. an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Sacerdos, qui ex juſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt, ut priùs, Sacerdotale officium exercere.

EX parte [m] [6] M. Presbyteri fuit propoſitum, quòd cùm ſibi ſentiret lepræ periculum imminere; de conſilio Medici, virilia fecit ſibi abſcindi, ut poſſet à tam gravi [n] infirmitatis vitio liberari: [*Et infrà α.*] † Quoniam igitur Canones ſanctorum Patrum, hunc à ſacri altaris adminiſtratione non prohibent: mandamus quatenus ſi eſt ita, & memoratus M. eſt aliàs idoneus, ut ſui miniſterii officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

[α *Et ut provideremus ei ſuper executione ſui officii, à nobis humiliter poſtulavit.*]

¶ Pith. [5] *Innoc. III.*] V. C. *Pariſienſi Epiſcopo.*
[6] *Ex parte.*] Ætius *lib.* 13. *cap.* 25. & *cap.* 1. *Synod. Nic.*

[l] Parienſi Epiſc. *al.* Pariſienſi Epiſc.
[m] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[n] *al.* gravis.

VI. Idem Militen. [o] Epiſcop. [an. 1198. *Româ in Cariam.*]

Mutilatus manu, ſi promotus fuerit in Abbatem, ab Abbatia deponitur.

EXpoſuiſti [p] [7] nobis, quòd prædeceſſor tuus H. in Abbatem promovit, neſciens quòd ipſe eſſet manu alterâ mutilatus: [*Et infrà α.*] † Nos igitur Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm pro tam enormi defectu ad ſacros non poſſit Ordines promoveri, & in promotione ſua id tacuerit fraudulenter; ab Abbatiæ officio eſt non immeritò amovendus.

[α *Quia verò ipſe Abbas noſcitur ſiniſtrâ carere; quid ſuper hoc agendum ſit, noſtra voluiſti reſponſione edoceri.*]

¶ Pith. [7] *Expoſuiſti.*] Epiſt. Innocent. *pag.* 183.

[o] *al.* Milicen. *al.* Milten. *al.* Melden.
[p] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

VII. Honorius III. Epiſcopo Engoliſmen. [q] [c. an. 1218. *Româ in Galliam.*]

Carens ungulâ pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licitè ad Sacerdotium promovetur.

THomas Monachus propoſuit, quòd cùm in annis puerilibus eſſet conſtitutus; quædam barra ferrea ſuper dextræ ſuæ pollicem fortuito caſu cadens, ungulam avulſit ab eo.

† Quocirca mandamus, quatenus ſi ad frangendum Euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud Canonicum non obſiſtat; propter deformitatem hujuſmodi non dimittas, quin eum ad ordinem promoveas Sacerdotis.

[q] Engroliſmen. *al.* Engoliſin.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Titulus XXI.

I. Ex Concilio Aurelianensi [a] [1]. [an. 538. *in Gallia.*]

Breve eſt.

UT [b] Bigami [c], Pœnitentes, vel repudiatarum mariti, ad Sacerdotium non aſcendant.

¶ Pith. [1] *Aurelianenſi.*] Tribuitur Siricio. Epiphan. *in orat. de Eccleſ. Cath.*

[a] Concil. Aurel. III. *c.* 6. Idem Conc. Arelat. III. *c.* 3. quibus locis eadem eſt ſententia, ſed diverſis verbis conſcripta. Referunt Burch. *l.* 2. *c.* 33. Ivo, *p.* 6. *c.* 134. Vide Gratian. *diſt.* 55. *can.* 2. & Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *in decret. de reform. c.* 17.
[b] *Cap.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[c] *al.* digami.

II. Lucius III. Spal. [d] [2] Archiepiſcopo. [c. an. 1183. *Româ in Sclavoniam.*]

Cum Bigamo, qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur: & Ordinator privabitur poteſtate ordinandi, niſi cum eo fuerit diſpenſatum.

SUper eo [e], quod tua Fraternitas de Bigamis requiſivit, Reſpondemus quòd Ordinatores eorum, poteſtate & officio ordinandi, & Ordinati ſi ad ſacros Ordines fuerint promoti, eis ideò ſunt privandi: quia in Bigamis contra Apoſtolum [f] diſpenſare non licet, ut debeant ad ſacros Ordines promoveri; vel in eis, ſi promoti fuerint, remanere. In Ordinatore autem poteſt diſpenſatio adhiberi, ut ordinandi poteſtate & officio non privetur.

¶ Pith. [2] *Spalen.*] V. C. *Spaleten. Spalatomm.*

[d] *al.* Spaleten. *al.* Valent. *al.* Spalentin. *al.* Spoleten. *al.* Spoletano. *al.* Hiſpalenſi.
[e] *Cap.* 3. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[f] I. *ad Timoth. cap.* 3.

III. Celestinus III. [3] [c. an. 1195. *Romæ.*]

Bigamus uxore vivente vel mortuâ, non ordinatur.

DE Bigamis [g] Presbyteris, & viduarum maritis, idem ſancimus omnino, ut nec viventibus uxoribus, nec defunctis, ad Divinorum debeant celebrationem admitti: maximè cùm à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus Eccleſiæ alienum.

¶ Pith. [3] *Celeſtinus III.*] V. C. *Clemens III.*

[g] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*

IV. Innocentius III. Ratiſpa. [h] Epiſcopo. [an. 1199. *Româ in Poloniam.*]

Qui mortua uxore promotus ad ſacros, cum ſecunda de facto contraxit & cognovit; Bigamiæ pœnam incurrit, licèt non ſit Bigamus.

NUper [i] à nobis: *Et infrà.* Tertius articulus videbatur habere non modicum quæſtionis: quoniam cùm in matrimoniis contrahendis non Juris effectus, ſed animi deſtinatio attendatur; unde illum comitatur infamia, qui duas ſimul habet uxores, quod partim [4] ad factum convenit retorqueri: ſicut in Canone legitur de Presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur; eâdem cenſurâ tales videntur inter Digamos reputandi. Licèt obviet ex adverſo quòd opinioni ſit veritas præferenda, & quòd juxta præmiſſa, qui nullam uxorem habuit, foret Bigamus reputandus: quod contingeret, ſi quis de facto contraheret cum diverſis, quibus de jure non poſſet matrimonialiter copulari. † Nos autem in hac quæſtione taliter reſpondemus, quòd cum hujuſcemodi Clericis, qui quantùm in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt, tamquam [k] cum Bigamis non liceat diſpenſari [5], licèt in veritate Bigami non exiſtant: non propter Sacramenti defectum, ſed propter affectum [l] intentionis cum opere ſubſecuto.

¶ Pith. [4] *Partim.*] V. C. *ex parte unius.*
[5] *Diſpenſari.*] *Can. ſi quis viduam, diſtinct.* 50. Joannes tamen Scotus *lib.* 4. *diſt.* 33. *quæſt.* 2. autor eſt Lucium diſpenſaſſe. Hieronymus *epiſt. ad Oceanum*: Si Clericus monogamus fuerit, & uxor ejus digama, noli eum miniſterio applicare.

[h] *al.* Rotomagen. *al.* Vvitalmen. Epiſc.
[i] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Dominicum Sotum *in* 4. *Sent. diſt.* 27. *q.* 3. *art.* 3.
[k] *Hoc*, tamquam, *non eſt expreſſivum veritatis, ſed ſimilitudinarium, juxta illud*: exiſtis tamquam ad latronem, &c.
[l] Vide *l. ſi in emptionem, ff. de minor. & l. ſi equo, de leg.* 1.

V. Idem Meten. [6] Epiſcopo. [c. an. 1205. *Româ in Belgium.*]

Qui contraxit cum virgine, licèt priùs ab alio fuerit deſponſata, Bigamus non cenſetur.

DEbitum Paſtoralis [m] Officii. [*Et infrà α* [n].] Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quòd cùm duo ſint in conjugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio [o] corporum: quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & juſtam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apoſtolus [p]: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*: reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne, inter Chriſtum & Eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Evangeliſta teſtatur [q]: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: profectò conjugium [r] illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud conjugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam per Incarnationis myſterium eſt contractum, juxta quod Paulus exponens illud quod dixerat Protoplaſtus [s]: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una*; ſtatim ſubjungit [t]: *hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto & Eccleſia.* Cùm ergo propter Sacramenti defectum inhibitum ſit, ne Bigamus, aut maritus viduæ præſumat ad ſacros Ordines promoveri, quoniam nec illa eſt unica unici, nec iſte unus unius; profectò ubi deficit inter hujuſmodi conjuges commixtio corporum, non deeſt hujuſmodi ſignaculum ſacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minimè cognitam duxit uxorem: quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures; propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad Sacerdotium promoveri.

[α *Secundus autem tuæ dubitationis articulus continebat, an is, qui mulierem ab alio viro traductam, ſed non cognitam, ſibi matrimonialiter copulavit, valeat ad Sacerdotium promoveri. Licèt autem is, qui ab alio viro relictam duxit in conjugem, ſive cognita fuerit ab illo, ſive incognita manſerit, videatur duxiſſe viduam in uxorem, utpote cujus vir erat mortuus, cùm duxit eamdem; ſicut & ille Bigamus eſſe videtur, qui cum duabus legitimè contraxit uxoribus, ſive alteram, ſive neutram cognoverit, quia vir extitit duarum uxorum.* † *Nos tamen*]

¶ Pith. [6] *Metenſi.*] V. C. *Menton.*

[m] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[n] Reliqua hujus cap. habes infrà, *cap.* 4. *de Baptiſm. & ejus effect.* ait Contius.
[o] conjunctio.
[p] 1. *Cor.* 6.
[q] *Joan.* 1.
[r] Vide Magiſtr. Sent. & *ibi* Doctor. *lib.* 4. *diſt.* 27.
[s] *Gen.* 2.
[t] *Epheſ.* 5.

u Idem D. Archidiac. Lundun. A. S. L.
x Cap. un. eod. tit. in IV. Compil.
y al. matrimonia.
z In uno vetustissimo exemplari ita: plures successivè.

VI. Idem Innocentius III. Lugd. [7] Archiepiscopo [u], Apostolicæ Sedis Legato. [an. 1213. Signiâ in Daniam.]

Qui plures habuit concubinas, ex eo Bigamus non est.

QUia circa [x] minima [y]: *Et infrà.* Sanè postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, si Presbyteri plures [z] concubinas habentes, Bigami censeantur. † Ad quod duximus respondendum, quòd cùm irregularitatem non incurrerint Bigamiæ; cum eis, tamquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem Sacerdotalis officii poteris dispensare.

¶ Pith. [7] *Lugd.*] V. C. *Lugdunensi*, vel *Lundunensi Archidiacono.*

VII. Idem. [fortè c. an. 1215. *Romæ.*]

Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognovit; Bigamiæ pœnam incurrit, licèt Bigamus non sit.

a 1. ad Tim. cap. 3.

A Nobis fuit: *Et infrà.* Ille autem, qui in Subdiaconatûs ordine constitutus de facto tantùm (quia de Jure non potuit) duxit viduam in uxorem, profectò Bigamus non extitit: sed nec viduæ potest in veritate dici maritus; cùm inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli [a] tamquam cum marito viduæ dispensare non licet; non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

DE CLERICIS PEREGRINIS.
Titulus XXII.

a In multis, Alexander IV. sed falsa est inscriptio: nam cùm hæc Compilatio facta est, nondum erat Alexander quartus creatus Papa.
b Cap. unic. eod. tit. in I. Compil. & habetur integrum post Conc. Later. sub Alex. III. p. 26. c. 20.
c al. ita: qui similiter, &c. al. ita: si similiter sunt in eo incogniti.

I. Alexander III [a]. Cenoman. Episcopo. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Ultramarini & valdè remoti Ordinationem suam probare debent per quinque Episcoporum sigilla.

TUA nos [b] [1] duxit Fraternitas consulendos, quid sit agendum de Clericis, qui in remotis Regionibus ordinati, Literas eorum ostendunt, à quibus sibi proponunt manus impositas: & utrùm Episcoporum sigilla sint, quæ repræsentant, incertum existit. † Tuæ igitur consultationi respondemus, tutius esse, ut in his statuta Patrum veterum observentur, quàm novum aliquid statuatur. Statutum autem est de Transmarinis, ut ad minus quinque Episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur: quod in aliis (si similiter sunt incogniti [c]) credimus observandum; ita tamen, ut in suspensione aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus instruantur ipsorum. Sed & de inferioribus Ordinibus inquiri oportet: quia posset contingere, ut aliquibus prætermissis saltum fecissent. His autem peractis, si digni inventi fuerint, circa eos poterit dispensari.

¶ Pith. [1] *Tua nos.*] Petrus Blesensis, *epist.* 54.

II. Innocentius III. Constantinopolitano Patriarchæ. [an. 1206. *Ferentino in Thraciam.*]

Clericus peregrinus, qui jurat se ordinatum; nisi aliter probet, in illo Ordine non suscipietur, nec ad superiores promovebitur.

d Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.
e Tota hæc præfatio extat infrà cap. inter. 4. de major. & obed. ideò hìc non adscribo, quod de similibus admonitum volo.

INter [d] [2] quatuor: *Et infrà* [e]. Consuluit nos iterùm tua Fraternitas, utrùm Clericos ad te sine suorum Ordinatorum Literis venientes, & offerentes juramentum, quòd sint in quovis Ecclesiasticorum Ordinum constituti, debeas ad superiores Ordines promovere. † Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd nisi de ipsorum ordinatione Canonica, per idonea tibi constiterit argumenta; eos nec in illis suscipere, nec ad majores debes Ordines promovere, præsertim antequam conversatio eorum fuerit approbata.

¶ Pith. [2] *Inter.*] Centur. *tom.* 13. *pag.* 981.

III. Idem Patriarchæ Hierosolymitano. [an. 1203. *Romà in Palæstinam.*]

Peregrinus, de cujus Ordinatione non constat, non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sic.

f Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.
g In antiquis deest dictio in.

TUæ [f] Fraternitatis [*Et infrà* α.] Utrùm Clericos, qui ad partes Hierosolymitanas sine commendatitiis Literis veniunt, permittere debeas celebrare Divina: [*Et infrà* β.] † Respondemus, quòd nisi legitimè tibi constiterit, sive per Literas, sive per testes, de illorum ordinatione Canonica; qui penitùs sunt ignoti, non debes ipsos permittere in [g] tuis plebibus celebrare: sed si forsitan eorum aliqui secretò ex devotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

[α *Discretio postulavit per Sedem Apostolicam edoceri.*]
[β *Cum plerique eorum, de quorum Canonica Ordinatione non constat, statim ut veniunt, præsumunt non expetitâ licentiâ celebrare.* Et infrà. *Nos autem tuam in Domino solicitudinem commendantes, super primo articulo f. t.*]

IV. Honorius III. Regin. Episcopo. [c. an. 1220. *Romà in Æmiliam.*]

Inferiores Prælati, sine Diœcesanorum consensu, in Ecclesiis suis peregrinos non possunt instituere.

h al. scientia, hoc est, facultate aut licentia.
i al. partibus.

TE nobis proponente didicimus, quòd quidam Prælati Ecclesiarum tuæ jurisdictionis, in Ecclesiis sibi commissis sine conscientia [h] tua Clericos de alienis Episcopatibus [i] instituere non verentur. † Attendentes igitur id eis nulla ratione licere; cùm sit honestati contrarium, & à sanctorum Patrum institutionibus alienum: [*Et infrà* α.] Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd tibi licet eos exinde removere; nisi aliquos ex dispensatione in eisdem Ecclesiis duxeris dimittendos.

[α *Ad exemplar felicis record. Alex. Papæ prædecessoris nostri, autoritate tibi Apostolica indulgemus, ut si qui Clerici de alienis Episcopatibus in Ecclesiis tuæ jurisdictionis, sine conscientia & assensu tuo sunt vel fuerint in posterum instituti,*]

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.
Titulus XXIII.

I. Ex Libro Romani Ordinis. [fortè c. an. 600. *Romæ.*]

Ponit quæ spectant ad officium Archidiaconi.

UT Archidiaconus [a] [1] post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus, & omnem curam in Clero (tam in urbe positorum, quàm eorum, qui per Parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, sive de eorum conversatione, sive honore [b] & restauratione Ecclesiarum, sive doctrina Ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus est. Et ut de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, Parochiam universam circumeat [c]: & cuncta quæ emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.

a Cap. 2. eod. tit. in I. Compil. Facit Conc. Aurelian. IV. c. 16.
b al. onere.
c Qualiter hodie visitent Archidiaconi tradit Conc. Trident. sess. 24. in decr. de reform. c. 3.

¶ Pith. [1] *Ut Archidiaconus.*] Vide *cap.* 7. *de vit. & honest. Cleric. cap.* 2. *de præbend. in* 5. *Collect. cap.* 7. *de præbend.* Sigebert. *Archidiaconi, qui dicuntur Chorepiscopi.* Vide responsum Joan. Episcop. Cyn. *lib.* 3. *Jur. Oriental.*

II. Ex Concilio Toletano [d]. [fortè c. an. 633. *in Hispania.*]

d Cujus Concilii Toletani sit, nondum inveni.
e Cap. 3. eod. tit. in I. Compil.
f Ut verbi gratiâ, bini, honestè, & demisso vultu.
g Quis ordo sit Acolythorum in Ecclesia tradit Magister Sentent. lib. 4. dist. 24. §. quarto loco.

Non summatur, sed ponit quædam quæ spectant ad officium Archidiaconi.

OFficium [e] [2] verò Archidiaconi est Evangelium quando voluerit legere, vel alicui de Diaconis præcipere: & quando Episcopus Missam canit, ad jussionem illius induant se Levitæ vestimentis sacris: qualiter [f] cum Pontifice ad Missam procedant: [*Et infrà* α.] §. 1. Omne Ecclesiasticum officium providendo, Lectiones aut Responsoria in matrice Ecclesia dare debet, & auscultare; in tantùm ut nullus Evangelium, aut Epistolam, Responsoria, vel quamlibet in Ecclesia Lectionem legat vel cantet, donec auscultetur ab ipso.

§. 2. Acolythos [g] quoque ipse ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisve minorum in Ecclesia aliqua officia agere debeat.

[α *Omnem querimoniam, seu causam, vel justitiam Presbyterorum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum ipse debet deliberare, ordinare & facere. Ideò verò strenuus, providus, cautus, vicem sui Episcopi agens, Episcopii totius curam habeat,* &c.]

¶ Pith. [2] *Officium.*] *Ex Isidor.*

III. Gregorius III. [h] [3] Archid. Salonitano [i] [4]. [imò Gregorius I. Honorato Subdiacono Salonitano, an. 590. *Romà in Dalmatiam.*]

h Gregorius Epist. 10. lib. 1. Registri & cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.
i al. Salernitano Archiepisc. al. Archidiacono. al. Diacono Salonitano. in aliis Episc. al. Archidiac. Salonitano, Contius. Vide lib. 2. Epist. 15. Registri, ex qua est apud Gratian. dist. 74. can. 8. & lib. 1. Epist. 19. Vide dist. 74. can. 2.

Custodia vasorum Ecclesiæ spectat ad Archidiaconum.

EA, quæ contra: *Et infrà.* † Scire verò te volumus quod à te districtè quæsituri sumus, quia vel propriæ Ecclesiæ, vel ea quæ de diversis Ecclesiis cimilia sunt collecta, non sub omni solicitudine & fide servantur. Quòd si quid ex eis, vel negligentiâ, vel cujusquam fraude deperiit; tu hoc reatu adstringeris, qui per Archidiaconatûs ordinem custodiæ ejusdem Ecclesiæ arctiùs deputaris.

¶ Pith. [3] *Gregor. III.*] V. C. *Honorato.*
[4] *Salonitano.*] V. C. *Salmatensi.*

IV. Alexander III. Elien. Archidiacono. [c. an. 1174. *Romà in Angliam.*]

Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem autorizabilem.

k Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. Par. 26. c. 2.
l Conc. & manuscr. institutiones.

CUm satis [k] [5] sit absurdum, [*Et infrà* α.] † Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis, non debes contra sanctorum Patrum constitutiones [l] venire, & quod ad tuum non spectat officium vendicare: Mandamus, ut nemini sine licentia & mandato Episcopi curam præsumas committere animarum.

[α *Et à Sanctorum Patrum institutionibus alienum, ut Archidiaconus autoritate propria, debeat cuilibet Ecclesiarum curam committere; ægrè nimis ferimus, quòd tu sine mandato Episcopi tui personis curam animarum committis.*]

¶ Pith. [5] *Cùm satis.*] Arnulph. Lexov. *Epist.* 49. Petrus Blesensis, *Epist.* 114.

V. Idem Vigoriensi Episcopo [m]. [c. an. 1176. *Romà in Angliam.*]

m Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil. & habetur post Concil. Lateran. sub Alex. III. par. 36. c. 4.

Archidiaconus de Jure communi non potest excommunicare. Ant. de But.

ARchidiaconis [m] [6] non videtur de Ecclesiastica institutione licere (nisi autoritas Episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare.

¶ Pith. [6] *Archidiaconis.*] Matth. Paris, 134. Centur. *tom.* 13. *pag.* 848.

VI. Idem Episcopo Conventren. & Abbati Cestren. [c. an. 1178. *Romà in Angliam.*]

Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suam provinciam, id est, Parochiam. Hoc dicit.

Mandamus [n] [7] quatenus prohibeatis Cestren. Archidiacono ne ad Ecclesias sui Archidiaconatûs visitandas, nisi semel in anno accedat: Nisi fortè talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas Ecclesias sæpiùs visitare.

[n] Habetur post Concil. Lateran. sub Alex. III. *par.* 2. *c.* 11. Vide Conc. Trident. suprà citatum *eod. c.* 1.

¶ Pith. [7] *Mandamus.*] Synod. Londens. Matth. Paris, *pag.* 616.

VII. Innocentius III. [fortè c. an. 1214. *Romæ.*]

Dicit primò quod sit officium Archidiaconi, & in quo per illud relevetur Episcopus. Et secundò dicit Decanos Rurales per Episcopum & Archidiaconum eligendos & amovendos, si iborum vices communiter gerant.

Ad hæc [o] nos dicimus [p]: *Et infrà.* §. 1. Sanè consuluit nos tuæ Fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipsum cura Episcopalis solicitudinis debeat relevari: & nos prout possumus respondemus, quòd Archidiaconus (secundùm statuta beati Isidori) imperat Subdiaconibus & Levitis: Parochiarum solicitudo, & earum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet jurgia [q] singulorum. §. 2. Archipresbyteri autem, qui à pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subjacere [8]. §. 3. Secundùm verò Romani Ordinis constitutionem, major post Episcopum, & ipsius Episcopi Vicarius reperitur, omnem solicitudinem & curam, tam in Clericis, quàm in Ecclesiis eorum (prout meliùs secundùm Deum poterit) impendendo; cùm super his sit redditurus rationem in districti examinis judicio. §. 4. Item in Epistola beati Clementis prædecessoris nostri, oculus [r] Episcopi Archidiaconus appellatur: ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet: nisi adeò fuerint ardua negotia, quòd absque Majoris sui præsentia nequeant terminari. §. 5. In quadam verò nostra constitutione jam alia vice nos meminimus expressisse, quòd institutio corporalis, tam super Beneficiis, quàm etiam Dignitatibus ad ipsum debeat pertinere: examinatio etiam Clericorum, si fuerint ad sacros Ordines promovendi: & hoc idem in collationibus Beneficiorum credimus observandum; ut qui Beneficiis Ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo priùs examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur. §. 6. Subsequenter posteà quæsivisti utrùm Decani Rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi, vel etiam utriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi. † Ad hoc breviter respondemus, quòd cùm ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat; & cùm commune eorum Decanus officium exerceat; communiter eligendus, vel etiam amovendus.

[o] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[p] *In omnibus antiquis legitur:* Ad hæc nos Dominus. *al.* docuimus.
[q] Non tamen judicant Archidiaconi causas matrimonii & criminum, Conc. Trid. *sess.* 24. *decr. de reform. c.* 20. §. *ad hæc:* nec causas concubinatûs, idem Conc. Trid. *Sess.* 25. *in Decr. de Reform. c.* 12.
[r] Concord. Conc. Trident. *sess.* 24. *in Decr. de Reform. c.* 24. ubi habes quales creari debeant Archidiaconi.

¶ Pith. [8] *Se noverint subjacere.*] Arnulf. Lexov. *pag.* 49. Sigebert.

VIII. Idem. [an. 1199. *Romà in Venetiam.*]

Archidiaconus non dat Commendatitias ad Ordines.

Significasti [f]: *Et infrà.* Interdicas Archidiacono tuo, ne sine conscientia tua & autoritate Literas suas promovendis concedat. Et eis etiam districtè [t] prohibeas, ne ad Ordines audeant convolare. Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint, executionem eis Ordinum susceptorum totaliter interdicas [u].

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[t] *al.* discretè.
[u] *In magis vetustis ita:* executiones eis ordinum taliter susceptorum interdicas.

IX. Idem [Mediolanen. Archiepiscopo an. 1198. *Perusio in Insubriam.*]

Archidiaconus examinat & præsentat Ordinandos, & ponit Prælatos in sede.

Ut [x] nostrum [y]: *Et infrà.* Nec fuit sufficienter probatum, quòd Cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata: cùm ea potiùs de Jure communi ad Archidiaconi spectent officium, repræsentare [z] videlicet Ordinandos Episcopo, & illos examinare; ponere Abbates & Abbatissas in sede.

[x] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[y] Prodeat de vultu Dei judicium, &c. *infrà, c. ut nostrum, de appellatio.* & *c. ut nostrum, ut Eccle. be. s. de. conferuntur.*
[z] *In vetustioribus,* præsentare.

X. Honorius III. Abbati Ariminen. [9] Trecen. Diœcesis, & Archidiacono & Decano Sancti Stephani Trecen. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

Archidiaconi in Monasteriis jurisdictionem non habent, nisi quantùm tribuit eis generalis vel specialis consuetudo.

Dilecto filio: *Et infrà.* Ad petitionem Archidiaconi Senon. conquerentis, quòd Abbas & Conventus Monasterii Sancti Petri Senon. procurationem [a] annuam, & quædam alia, ratione sui Archidiaconatûs ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra justitiam denegabant: Abbati Sancti Crispini & Collegis ejus dedimus in mandatis, ut audirent causam, & fine debito terminarent. Coram quibus petiit prædictus Archidiaconus, ut cùm [b] Monasterium infra metas sui Archidiaconatûs sit situm, Abbas & Monachi sibi obedirent in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem: ad jus (ut dicebat) Archidiaconale spectantes, videlicet ut coram se conquerentibus responderent: citati etiam venirent ad ejus præsentiam: & ejus mandata honesta [c] & sancta secundùm Deum de correctione excessuum, & aliis, quæ Archidiaconi solent & possunt rationabiliter injungere, audituri, & (salvâ suâ Regulâ, & Abbatis sui debitâ obedientiâ) servaturi. Petiit insuper ne de cetero facerent aliquos de Senon. [d] Baillivia, eo prætermisso, coram Officiali Senon. Archiepiscopi conveniri; asserens illos priùs debere conveniri sub ipso, quàm coram Officiali prædicto: specialibus ipsius Archiepiscopi & hominum ac familiæ suæ causis dumtaxat exceptis. [*Et infrà* α.] † Ideóque Disc. vestræ mandamus, quatenus per majores Ecclesiæ Senon. Canonicos, qui habere debent de hujusmodi consuetudine notitiam pleniorem, super his solicitè veritatem inquiratis: & nisi vobis constiterit præfatum Archidiaconum vel Prædecessores ipsius, de pacifica sic obtenta consuetudine, jurisdictionem aliquam in ipso Monasterio, vel in hujusmodi Abbatiis hactenus habuisse; præfatum Monasterium ab ejus impetitione penitùs absolvatis, perpetuum super hoc ipsi Archidiacono silentium imponentes. Si verò de præmissis constiterit per eosdem; eamdem jurisdictionem dumtaxat adjudicantes eidem, in Monasterio supradicto, quam ipsum vel Prædecessores suos in Monasterio ipso, vel in eisdem Abbatiis habuisse constiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis.

[a] *Est autem procuratio necessariorum sumptuum exhibitio, quæ debetur Prælatis Diœcesim seu subditos visitantibus.*
[b] idem.
[c] Quid in visitatione præstare debeant Prælati tradit Concil. Trident. *sess.* 24. *de refor. c.* 3.
[d] Archiepiscopi.

[α *Lite ergo super præmissis coram præfatis Judicibus legitimè contestatâ, & auditis ab eisdem hinc inde propositis; iidem Judices de utriusque Partis assensu, causam ipsam ad examen Apostolicum remiserunt. Ipsis ergo Abbate & Archidiacono in nostra præsentia constitutis, nos attendentes eorum consuetudines esse super Archidiaconi jurisdictione diversas, cum in hoc casu nesciremus consuetudinem, quâ in Abbatiis Senonensibus Ordinis præfati Monasterii utitur Archidiaconus Senon. finalem habere nequivimus in hujusmodi quæstione processum. Volentes autem ut eidem quæstioni finis debitus imponatur, causam ipsam vobis de ipsius Abbatis & Procuratoris alterius Partis assensu duximus committendam.*]

¶ Pith. [9] *Ariminens.*] *Arremarens.* Gallicè, *Montieramey.*

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

Titulus XXIV.

I. Ex Concilio Toletano. [fortè c. an. 633. *in Hispania.*]

Archipresbyter Civitatis subest Archidiacono: & principaliter præest Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Ut Archipresbyter [a] [1] sciat se subesse Archidiacono, & ejus præceptis sicut sui Episcopi obedire: & quòd specialiter ad ejus pertinet ministerium [b], super omnes Presbyteros in ordine Presbyterali [c] positos curam agere animarum [d]: & assiduè in Ecclesia stare: & in Episcopi sui absentia ad vicem ejus Missarum solennia celebret, & collectam dicat, aut cui ipse injunxerit.

¶ Pith. [1] *Ut Archipresbyter.*] Isidor. *Epist. ad Leudefrid. Episc. Cordub.* Vid. *Histor. S. Amand.* Arnulf. Lexov. *Epist.* 49. *can. perlectis, dist.* 25.

II. Leo Papa [2]. [fortè IV. c. an. 850. *Romæ.*]

Ad idem.

Ministerium [e] Archipresbyteri in eo constituitur, ut diligenti cura provideat ministerium Sacerdotum Cardinalium [f], qui solenne debent agere officium in communicatione Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, à sacrosancto die Dominico incipiendo, per omnes Horas Canonicas indeclinabiliter perseverent, ut opus Dei dignè & sanctè perficiatur ab eo, cui committitur: [*Et infrà* α.]

§. 1. Provideat etiam Archipresbyter vitam Sacerdotum Cardinalium, præceptis sui obtemperando Episcopi, ne aliquando cedant, aut scurrilitate torpeant: [*Et infrà* β.] §. 2. Si Episcopus defuerit (exceptis his, quæ prohibita sunt) Archipresbyter provideat cuncta, quæ in Sacerdotum ministerio perfici debeant; fontes benedicere; infirmum oleo perungere; pœnitentem infirmum (consulto Episcopo) reconciliare; pœnitentiam cunctis aliis Sacerdotibus injungere. §. 3. In præcipuis Festivitatibus, aut ipse celebrationem Missæ solenniter impleat, aut ad sui jussionem cui committitur, peragat veneranter.

[α *Verens sententiam illius Sapientissimi, ubi dicitur: Maledictus homo, qui negligenter facit opera Dei.*]

[β *Et reminiscantur quòd labia Sacerdotum custodiunt scientiam, & Legem requirunt ex ore ejus; quia Angelus Domini exercituum est.*]

[a] Burch. *l.* 3. *c.* 50 Ivo, *p.* 6. *c.* 20. & *cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Isidor. *in Epist. ad Leudefredum Episcopum Cordubensem* & Grat. *dist.* 25. *can.* 1.
[b] officium *in manuscriptis.*
[c] *vox,* Presbyterali, *deest in antiquis.*
[d] *vox* animarum, *deest in antiquis, & in locis initio cap. citatis*
[e] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil* Vide Conc. Trident. infrà citatum.
[f] Sacerdotes Cardinales *hoc loco non urbis tantùm Romæ, sed aliarum etiam civitatum primos interpretamur, quibus Tituli, hoc est, Parochiæ committuntur.*

¶ Pith. [2] *Leo Papa.*] IX. Ivo, *part.* 2. *c.* 85. *can.* 1. & *can. peracta,* & *can. compatimur, de consecr. dist.* 2.

III. IDEM LEO. [fortè c. an. 850. *Romæ.*]

Declarat quod ſit officium Archipresbyteri Civitatenſis.

Ant. de But.

OFficium [g] Archipresbyteri de Urbe conſtat, quando ibi Præſul defuerit, vice ejus officium inchoare; benedictiones Presbyterales in Eccleſia dare; Miſſam quando voluerit cantare, vel cui de Sacerdotibus juſſerit. Quando verò EpiſcopusMiſſam canit, debet præcipere Sacerdotibus ut induant ſe veſtibus ſacris, & qualiter ad Miſſam procedant. Debet enim præcipere Cuſtodi Eccleſiæ, ut in ſacrario Euchariſtia Chriſti propter Infirmos non deſit; debet Infirmis providere & providendo præcipere Sacerdotibus, ne forte ſine confeſſione, vel confirmatione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti moriantur; confeſſiones Peccatorum eorum, qui à foris veniunt [h], recipere cum omnibus Sacerdotibus, & exinde per proviſionem Pontificis magnam debet illis adhibere curam. Ad Chriſtianos quoque faciendos, & baptizandos infantes, & ad ſuccurrendum, omnia à Sacerdotibus per juſſionem [i] illius fiant.

[g] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* Conc. Trident. *ſeſſ. 5. de reform. c. 5.* ſalubriter addit ut Archipresbyteri & alii curam animarum habentes, populo prædicent Dei verbum.
[h] *In nonnullis manuſcriptis ita:* confeſſiones verò Peccatorum, qui à foris venerint, &c.
[i] *al.* proviſionem.

IV. IDEM ex Synodo Ravennæ habita [k] [3]. [imò Ticinenſi, an. 850. *in Inſubria.*]

Archipresbyter Ruralis, Presbyterorum & Laicorum Plebaniæ ſuæ curam gerit: contra decretum tamen Epiſcopi nihil ordinare poteſt.

UT ſingulæ [l] plebes Archipresbyterum habeant. Propter aſſiduam erga populum Dei curam, ſingulis plebibus Archipresbyteros eſſe volumus, qui non ſolùm imperiti vulgi ſolicitudinem gerant, verùm etiam Presbyterorum, qui per minores Titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiant; & quâ unuſquiſque induſtriâ Divinum opus exerceat [m], Epiſcopo ſuo renuncient. §. 1. Nec contendat [n] Epiſcopus non egere plebem [o] Archipresbytero, quaſi ipſe eam [p] gubernare valeat; quia etſi valdè idoneus ſit, decet tamen ut ſua onera partiatur: & ſicut ipſe matrici Eccleſiæ [q] præeſt, ita Archipresbyteri præſint [r] plebibus, ut in nullo titubet Eccleſiaſtica ſolicitudo; cuncta tamen referant ad Epiſcopum, nec aliquid contra ejus decretum [ſ] ordinare præſumant.

¶ PITH. [3] *Ex Synodo Ravennæ habita.*] Ex Concilio Triburienſi.

[k] *al.* Romæ habita à Joanne Papa XII. & à Lamberto Imperat. *Hic putarem Joannem IX. ſive X. ſcribendum. Is enim Synodum Ravennæ celebravit: Leo enim antiquior fuit.*
[l] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.*
[m] *al.* &.
[n] *al.* obtendat.
[o] *al.* plebes.
[p] *al.* eas.
[q] *Deeſt vox,* Eccleſiæ.
[r] præſunt.
[ſ] *al.* doctrinam.

DE OFFICIO PRIMICERII.

TITULUS XXV.

I. IDEM [a] ex Libro Romani Ordinis. [fortè c. an. 600. *Romæ.*]

[a] *al.* Item.

Ponit ea, quæ ſpectant ad officium Primicerii.

Ant. de But.

UT Primicerius [b] [1] ſciat ſe eſſe ſub Archidiacono ſicut & Archipresbyter: & ad ejus curam ſpecialiter pertinere, ut præſit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus Eccleſiaſticis in ordine poſitis: ut ipſe diſciplinæ & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationem eſt redditurus; ut & ipſe Diaconibus donet Lectiones, quæ ad Nocturna officia [c] Clericorum pertinent: & de ſingulis ſtudium habeat, ut in quacumque re capacem ſenſum habuerit, abſque ulla vacet negligentia, aut à quo ipſe juſſerit inſtruantur [d].

¶ PITH. [1] *Ut Primicerius.*] Vid. *can. perlectis, diſt.* 25. & *cap. 1. inf. de præſcript.*

[b] *Cap. un. eod. tit. in 1. Compil* Ivo, *p. 6. c.* 20. Grat. *can. perlectis, 25. diſt.* Pannorm. *l. 3. c.* 41.
[c] *In omnibus manuſcr.* denet Lectiones ad Nocturna officia.
[d] *al.* inſtituantur.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

TITULUS XXVI.

I. EX CONCILIO TOLETANO. [fortè c. an. 633. *in Hiſpania.*]

UT ſciat [a] ſe Sacriſta [1] ſubjectum Archidiacono, & ad ejus curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum, veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius Theſauri Eccleſiaſtici; necnon, quæ ad luminaria pertinent, ſive in cera, ſive in oleo [b].

¶ PITH. [1] *Sacriſta.*] Qui eſt ædituus ſeu cuſtos ſacrorum, Iſidor. *lib. 2. de Offic. Eccleſiaſt.*

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* Ivo, *p. 6. c.* 20.
[b] *In nonnullis deſunt hæc verba:* ſive in oleo.

DE OFFICIO CUSTODIS.

TITULUS XXVII.

I. EX LIBRO ROMANI ORDINIS. [fortè c. an. 600. *Romæ.*]

Ponit, quæ ſpectant ad officium Cuſtodis. Hoc dicit.

CUSTOS Eccleſiæ [a], cui ea, quæ Eccleſiæ competunt, cuſtodienda committuntur, oportet ut ſui Archidiaconi juſſioni in cunctis obediat, in Canonicis Horis ſigna tintinnabulorum pulſanda, ipſo Archidiacono jubente, ab eo pulſentur: pallia vel linteamina altaris, ſeu cuncta utenſilia Eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat: lampades & laternas in accendendo, ſeu extinguendo pervigil exiſtat; ne aut ſupra modum lucendo oleum [b] depereat, aut minùs lucendo obſcurior ſit Eccleſia: ſed omnia cum diſcretione agantur [c]; quæ noſcitur omnium virtutum eſſe mater. §. 1. Si verò is minùs idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archidiacono coërceatur ut ſe emendet. Si autem indomitus permanſerit, Archidiaconus Epiſcopo denunciando provideat ut indecente ejecto, aptus domui Dei conſtituatur miniſter, ut omnia in laudem Dei fiant.

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*
[b] *In codice Barbatiæ ita:* ut ne contra modum lucendo, oleum Eccleſiæ depereat. *In alio, ita:* ne ut ſupra modum lucendo, oleum, &c.
[c] *In uno ita:* cum diſcretione in Eccleſia agantur.

II. EX CONCILIO TOLETANO. [fortè c. an. 633. *in Hiſpania.*]

Ad idem.

CUſtos [d] ſolicitus debet eſſe de omni ornamento Eccleſiæ, & luminariis, ſive incenſo: nec non panem & vinum omni tempore præparatum ad Miſſam habere debet, & per ſingulas Horas Canonicas ſignum ex conſenſu Archidiaconi ſonare: & omnes oblationes ſeu eleëmoſynas, ſeu decimas (cum ejuſdem tamen conſenſu abſente Epiſcopo) inter Fratres dividat. §. 1. In his tribus Eccleſiæ columnis (ut ſancta ſanxit Synodus) conſiſtere debet alma mater Eccleſia: ut ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & ſanctiores eſſe viderint: ut nulla negligentia in ſancta Dei Eccleſia videatur: hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, Cuſtos ſimul juncti, uno animo providè peragant & perfectè, & non ſit invidia, neque zelus inter illos.

[d] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

DE OFFICIO VICARII.

TITULUS XXVIII.

I. ALEXANDER III. Epiſcopo Norvicen. & G. [1] Archidiac. [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

Vicarius ſi Beneficium curatum poſteà ſit adeptus, Vicariâ privabitur.

AD audientiam [a] noſtram pervenit quòd G. Presbyter Monachos de Rameſeia [b] [2] petendo Vicariam [3] Eccleſiæ de Burnel, [c] à qua viginti annis retroceſſit, in diverſis poſteà Eccleſiis perſonatum [4] adeptus, fatigare præſumit. † Quia igitur [d] non eſt Canonicum, ut qui curam animarum in diverſis habet Eccleſiis, Vicarius in alienis exiſtat; mandamus quatenus (ſi ita eſt) prædictum Presbyterum à petitione ſupradictæ Vicariæ deſiſtere compellatis.

¶ PITH. [1] *G.*] 2. V. Cod. *Vvalt.*
[2] *Rameſeia.*] Camden. 94. *Rameſei*, quod fundatum eſt à Comite Æthelvvino ann. 968. Matth. Paris 602. Weſtmonaſt. *lib. 5. de Vit. & Proceſſ. S. Thomæ cap.* 1.
[3] *Vicariam.*] Vicariæ in Regno potiſſimùm Angliæ, Matth. Paris 602.
[4] *Perſonatum.*] 1. *quæſt. 3. can. quæſitum, cap. 4. ſup. de fil. Presbyt.*

[a] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *par. 30. cap. 5.*
[b] *al.* Dumeſia.
[c] *al.* Burnelia.
[d] Conc. Trid. *ſeſſ. 55. in decr. de reform. c. 4. & ſeſſ. 24. de ref. c. 17.*

II. IDEM Elien. Epiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Plures Vicarias quis habere non poteſt.

PRovideas [e] attentiùs, ne in Epiſcopatu tuo patiaris aliquem Vicarias [5] habere plures: Quia cùm Vicarii teneantur perſonis & Eccleſiis deſervire; alienum eſt ab ordine Juris, ut Vicariam quis habeat præter unam.

¶ PITH. [5] *Vicarias.*] *can.* 8. Synod. Oxon.

[e] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Lateran. *p. 39. c. 6.*

III. IDEM Vintonien. Epiſcopo. [c. an. 1175. *Româ in Angliam.*]

Perpetuus Vicarius per Epiſcopum inſtitutus, per Rectorem removeri vel portione ſua fraudari non poteſt.

AD hæc [f] ſi perſona alicujus Eccleſiæ, Vicario, quem in eadem Eccleſia inſtituit, de aſſenſu & autoritate Diœceſani Epiſcopi certam aſſignaverit portionem; is, qui perſonâ illâ defunctâ in Perſonatum illius ſubſtituitur, non poteſt eumdem ab Eccleſia removere, vel aſſignatam ſibi minuere portionem: Niſi aliquid committat, propter quod per Judicem in Vicaria ſit vel Beneficio condemnandus.

[f] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 39. cap.* 2.

IV. IDEM Norvvicenſi [6] Epiſcopo. [c. an. 1178. *Româ in Angliam.*]

Vicarius non poteſt ſubſtituere Vicarium.

CLericos [g] in Presbyteratu vel in aliis inferioribus Ordinibus conſtitutos, in Vicariis Eccleſiarum, quas adepti ſunt, alios ſibi ſubſtituere non permittas; cùm id ſatis ſit abſonum & abſurdum.

¶ PITH. [6] *Norvvicenſi.*] V. C. *Mornic.*

[g] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Concil. Later. *p. 39. c.* 3.

V. INNOCENTIUS III. Abbati Sancti Euge. & Plebano Sancti Petri. [c. an. 1206. *Româ in Hetruriam.*]

Vicarius Papæ in Urbe jurisdictionem habet, non extra Urbem.

SUa [h] nobis [i]: *Et infrà.* Nos igitur Vicarii literas æſtimantes per ſurreptionem obtentas [k]; Quoniam juriſdictio

[h] *al.* Tua nobis.
[i] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*
[k] Vide *l. fin. cum ibi not. C. ſi à non comp. jud.*

Vicarii [l], quem Romanus Pontifex in Urbe reliquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum; præsertim cùm ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam & Pisanam: Mandamus, quatenus quidquid occasione Literarum illarum actum est, in irritum revocetis.

[l] Et de Vicariorum jurisdictione, de quibus hoc loco, vide quales creari debeant, Conc. Trid. *sess. 24. de reform. c. 16.*

VI. Honorius [m] III. Vigor. Episcopo. [c. an. 1220. *Româ in Angliam.*]

[m] *al.* Innocentius.

Compelluntur Vicarii ordinarii, Ecclesiis deservire per subtractionem proventuum & Vicariarum.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus perpetuos Vicarios, ut in Ecclesiis, in quibus Vicarias obtinent, resideant, & se in Presbyteros (ut eorum [n] cura exigit) faciant promoveri, per subtractionem proventuum vel ipsarum Vicariarum compellas.

[*α Quòd quidam in Ecclesiis, in quibus perpetuas obtinent Vicarias, debitam residentiam facere, ac in Presbyteros promoveri contemnunt. Nolentes igitur abusum hujusmodi, sicuti nec debemus, æquanimiter sustinere, f. t.*]

[n] earum.

DE OFFICIO ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

TITULUS XXIX.

I. Alexander III. London. [1] Episcopo. [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

Delegatus Papæ potestatem habet non solùm in Partes, sed etiam in alios, qui suam jurisdictionem impediunt [2].

QUIA quæsitum est [a] quid faciendum sit de Potestatibus, quæ [b] cùm præcipimus alicui justitiam exhiberi, minis aut terroribus conquerentes silere compellunt, & sic mandatum nostrum eluditur [c]: Sic tibi respondemus, quòd sicut agentes & consentientes pari pœna (Scripturæ testimonio [d]) puniuntur [e]; sic tam eos, qui trahuntur in causam, quàm principales eorum fautores (si eos manifestè cognoveris justitiam impedire) districtione Ecclesiastica poteris coërcere.

¶ Pith. [1] *Londonensi.*] V. C. *Bathonensi.* [2] *Jurisdictionem impediunt.*] Paris 135. 136.

[a] *Cap. 2. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *par. 7. c. 2.*
[b] qui.
[c] eliditur.
[d] *Rom.* 1.
[e] Vide *l. jubemus*, §. *œconomus cum vulg. C. de Episc. & Cleric.*

II. Idem Bonon. [f] [3] Episcopo. [imò Eboracensi Archiepiscopo, c. an. 1166. *Româ in Angliam.*]

[f] Eboracens.

Cùm diversæ Literæ sub eadem data & forma contraria impetrantur, & præsentantur à diversis ad eosdem Judices; supersedetur utrisque, donec consulatur Papa.

SAnè [g] si à nobis super aliqua causa Literæ impetrantur, & aliæ postea (non facta mentione priorum Literarum) Literæ opponuntur; si Judicibus innotuerit, donec Romanum Pontificem consulant, & suam exinde cognoscant pleniùs voluntatem, executioni supersedeant utrarumque: Ne pro varietate Literarum causarum fines valeant impediri.

¶ Pith. [3] *Bonon.*] Eboracensi.

[g] *Cap. 3. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *par. 7. c. 3.*

III. Idem Episcopo Londonen. [h] [4] [c. an. 1166. *Româ in Angliam.*]

[h] *al.* Lunen.

Delegatus Papæ impeditus subdelegare potest causam, quæ sine ipso commodè terminari potest.

SI pro debilitate [i], vel pro qualibet alia gravi causa [k], vel necessitate tractandis causis, quæ tibi à Sede Apostolica committuntur, interesse non poteris; liberum tibi sit personis discretis & idoneis vices tuas committere: ita tamen, quòd si res tanti est, te consulere debeant: Nisi fortè causæ ita graves sint, quòd sine præsentia tua non possint commodè terminari.

¶ Pith. [4] *Londonensi.*] Alexander Gilberto Londonensi. *Ad hæc de tuæ Religionis & devotionis prudentia pleniùs confidentes, Ecclesiæ negotia Experientiæ tuæ fiducialiùs committimus exigenda ea, & exequenda, &c.* Incipit, *à memoria.*

[i] *Cap. 4. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *par. 7. c. 5.*
[k] *vox*, causa, *deest in antiquis.*

IV. Idem V. [l] [5] Carnoten. [6] Electo. [c. an. 1167. *Româ in Galliam.*]

[l] *al.* G. *al.* Idem Vvillelmo Can. Electo.

Si causa committitur infra certum diem decidenda: nisi Partes prorogent, per lapsum diei expirat jurisdictio.

DE causis [m], quæ infra certum terminum decidendæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere; quòd nisi dies *ab Apostolica Sede* præfixus de communi consensu Partium prorogetur, eo transacto mandatum expirat.

Ubi certa pœna per Jus statuta non est, Delegatus imponit arbitrariam. Hoc dicit.

§. 1. Illis etiam, qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam venire, aut tuo super his parère judicio neglexerint; si tale fuerit [n] negotium, quòd certa exinde pœna in Canonibus exprimatur; eamdem infligas: alioquin ipsos pro delicti qualitate & causæ secundùm tuum arbitrium punire procures.

¶ Pith. [5] V.] B. *VV.* [6] *Carnotensi.*] V. C. *Cardinali.*

[m] *Cap. 5. eod. tit. in* 1. *Comp.* & post Conc. Lat. *p. 7. c. 6.*
[n] *sit.*

V. Idem Archiepiscopo Senonen. [o] [c. an. 1167. *Româ in Galliam.*]

[o] Cenomanensi.

Per simplicem commissionem causæ, potest Delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere quæ spectant ad causam.

PRæterea [p] super hoc, quòd nos consulere voluisti, utrùm liceat Judici Delegato non Ordinario cogere contumacem ut veniat, aut damnare si non veniat: † Hoc tibi autoritate præsentium innotescat, quòd postquam ei causa licèt simpliciter delegatur, satis potest nostra autoritate Partes compellere, & etiam contumaces severitate Ecclesiastica coërcere; etiamsi Literæ commissionis id non contineant, aut Partes mandatum nostrum non habeant ut accedant [q]. Quia ex eo, quòd causa sibi committitur; super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem [7].

¶ Pith. [7] *Recipit potestatem.*], *l. 2. de jurisdict.*

[p] *Cap. 6. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lat. *p. 7. c. 7.*
[q] *In C. Barbatiæ*: aut mandatum Partes non habeant Apostolicum, ut accedant.

VI. Idem Vintonien. [r] Episcopo. [c. an. 1168. *Româ in Angliam.*]

[r] *al.* Vvint.

Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet subdelegare potest. H. d. & quotidie allegatur.

QUamvis [s] simus [*Et infrà* α.] Si verò duobus causa committitur, etiam si non apponatur, ut unus sine altero procedat in ea; nihilominus unus ex ipsis sive suo Conjudici, sive alii vices suas potest committere [t] in hac parte.

[*α Multiplicitate negotiorum impliciti, & gravibus diversisque solicitudinibus occupati; nos tamen cogit præter commune debitum tua fraterna charitas, & dilectio, quâ personam tuam diligimus, tuis consultationibus respondere; ne videamur indiscussa relinquere, quæ nobis enodanda tua voluit Discretio præsentare. Innotescat autem Solicitudini tuæ, quòd Judex à nobis delegatus causam sibi commissam potest aliis delegare, aut totam audiendam & terminandam; aut etiam ut allegationes audiant, & rationes & attestationes recipiant, & sententias sibi servent, vel ut horum aliquid tantummodo faciant juxta voluntatem & beneplacitum Delegantis: quamquam non possit eamdem causam alii appellatione postposita delegare, etsi sibi sit, appellatione remotâ commissa.*]

[s] *Cap. 7. eod. tit.* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p. 7. c. 8.*
[t] Non tamen potest alium sibi associare jurisdictionem non habentem, *infrà eod. cùm super.*

VII. Idem Norvvicensi Episcopo. [c. an. 1168. *Româ in Angliam.*]

Delegatus Papæ exequitur sententiam suam, quam exequi non potest aut non vult is, qui eam commiserat exequendam.

SIgnificasti [u] nobis [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si Judex Ordinarius ad mandatum Judicis delegati à nobis, aut non vult aut non potest (aliis resistentibus) sententiam ab eo latam, effectui mancipare: Delegatus Judex eam autoritate nostra sibi commissam [x] potest executioni mandare: & si qui sibi restiterint, eos sententiâ Ecclesiasticâ coërcere.

[*α Per literas tuas, quòd interdum à Judice Delegato frustrà super aliqua causa fertur sententia; cùm Ordinarius Judex eam ad mandatum ipsius nolit executioni mandare, vel aliis resistentibus effectui mancipari non possit. Super hoc autem*]

[u] *Cap. 9. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lateran. *p. 7. c. 11.*
[x] *al. ita*: eam autoritate sibi commissa. *al.* causam autoritate Apostolica sibi commissam: *sed plura & vetustiora ita*: causam autoritate sibi commissa.

VIII. Idem. [c. an. 1169. *Româ in Angliam.*]

Si Ordinarius scit eum non canonicè institutum, quem Delegatus Papæ mandat in possessionem induci; non resistet violenter, sed precibus instabit ut differat, donec Papa consulatur.

SI quando [y] Clerici coram Judice Delegato Prælatos Ecclesiarum super Ecclesiis, quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem Judice transactione [z] vel alio modo Ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem Canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem; Ordinarius Judex non debet Judicis Delegati mandato resistere violenter [a], sed apud ipsum instare, ut differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

[y] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p. 7. c. 13.*
[z] *al.* per transactionem.
[a] Vide *l. nec magistratibus, ff. de injur.*

IX. Idem Brixiensi Episcopo. [c. an. 1170. *Româ in Venetiam.*]

Post diffinitivam executioni mandatam, expirat Delegati jurisdictio.

IN literis [b] [8], [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd ex quo Judex Delegatus per se vel per alium, sententiam executioni mandavit, vel mandari præcepit; ejus autoritas & jurisdictio cessat: quia semel est officio suo functus.

[*α Quas tua nobis destinavit Fraternitas, quæstiones quasdam inseruisti, super quibus solutionem tibi à nobis postulasti exhiberi; quarum siquidem una est, scilicet usque ad quod tempus Judex Delegatus se possit interponere, ut stetur judicatæ rei vel transactioni. Super quo*]

¶ Pith. [8] *In literis.*] Pars *cap.* 5. *de restitut. spoliat.*

[b] Post Conc. Lateran. sub Alex. III. *p. 3. c. 16. & c. 14. eod. tit. in* 1. *Compil.*

X. IDEM ALEXANDER III. Abbati ſancti Albini [9]. [c. an. 1173. *Româ in Angliam.*]

Reo abſente non per contumaciam, Delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet Actorem, licet poſſeſſionem & dejectionem probare volentem.

COnſultationibus [c] [*Et infrà α.*] Quæſitum eſt, utrùm ſi aliquis Eccleſiâ vel poſſeſſione qualibet ſe aſſeverans abſque judicio & cauſa rationabili ſpoliatum, & a nobis ad Judices Literas obtinuerit, ut infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio; ſi conſtiterit Judici eum eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſſio debeat ei reſtitui: cùm is, qui tenet Eccleſiam vel poſſeſſionem quam ipſe requirit, antequam de Literis ipſis aliqua mentio fieret, ſtudiorum vel peregrinationis, vel aliâ hujuſmodi cauſâ ſe abſentaverit, nec infra tempus præfixum [d], Judici poſſit ſuam præſentiam exhibere. † Super quo reſpondemus, quòd nec poteſt, nec debet reſtitutionem habere; quamvis paratus ſit coram Judice Delegato, teſtibus idoneis poſſeſſionem & dejectionem ſuam probare: niſi is, qui poſſidet, ſe per contumaciam abſentaſſet.

[*α Singulorum ex miniſterio ſuſceptæ ſervitutis cogimur reſpondere; ut, ſi quid dubietatis vel quæſtionis in mente alicujus emerſerit, ab Eccleſia Romana ſolvatur, quæ inter alias, Domino diſponente, meruit obtinere principatum.*]

¶ PITH. [9] *Albini.*] V. C. *Albani.*

[c] *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt C nc. Later. *p.* 7. *c.* 17.

[d] *al.* præmiſſum, *in uno non multùm vetuſto.*

XI. IDEM Carnotenſi [10] Epiſcopo [e]. [c an. 1175. *Româ in Galliam.*]

[e] Cantuar. Archiep.

Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa, juriſdictionem habet ſuper Ordinarium, & quemcumque Majorem.

SAnè quia [f] [11] nos [*Et infrà α.*] † Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, quòd Judex à nobis delegatus, vices noſtras gerit; unde in cauſa illa ſuperior eſt & major illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam [g]. Ideóque ſi Epiſcopus, vel alia perſona quæ non ſit de juriſdictione illius, in cauſa, quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit; ſecundùm qualitatem facti poterit, vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententiâ, à Judice Delegato compelli: Ita quòd Judex ſecundùm negotii qualitatem temperatè procedens, Epiſcopo vel ingreſſum Eccleſiæ, vel Sacerdotale officium interdicat; aut etiam terram illius, quæ ad juriſdictionem ſuam pertinet, ſpecialiter interdicto ſupponat.

[*α In primis conſulere voluiſti, qualiter à nobis Judex Delegatus Epiſcopum, qui ei non ſubeſt, ad aliquid faciendum vel dandum compellere debeat; cùm cauſam, quæ inter Epiſcopum & Laicum vel Clericum vertitur, de mandato noſtro ſuſcepit. Id*]

¶ PITH. [10] *Carnotenſi.*] 2. V. C. *Cantuarienſi.*

[11] *Sanè quia, &c.*] Junge *cap.* 21. *infr. de appellat.* & *cap. penult. de teſtib. cogend. in* 1. *Collect.*

[f] *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 7. *c.* 2.

[g] Facit *l. generaliter, cum not ff. de fidejuſſ.* & *l. ſi duo, ff. de ſolut.*

XII. IDEM Eboracen. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Conventren. [c. an. 1176. *Româ in Angliam.*]

Si primus impetravit primam Dignitatem in Eccleſia vacaturam, ſecundus impetravit certam Dignitatem ipſius Eccleſiæ cùm vacaret, & illa poſtmodum vacat; debetur primo, non ſecundo. Hoc dicit, & eſt notabilis deciſio.

EX parte [h] N. nobis innotuit, quòd cùm ad te, frater Conventren. Epiſcope, noſtras Literas impetraverit, ut ei Archidiaconatum, quem in Eccleſia tua primò vacare contingeret, aſſignares: R. adverſarius ejus [i] alias ad te, frater Eboracen. Literas [k] impetravit, nulla de prioribus habita mentione; ut ſi avunculus ſuus Archidiaconatum, quem habebat in Eccleſia eadem, vellet omnino dimittere, ipſum ei faceres aſſignari. † Quoniam igitur ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. Literas direxiſſe, pro Adverſario nullatenus ſcripſiſſemus: mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipſius Eccleſiæ, (ſi vacat) non obſtantibus poſterioribus Literis, aſſignetis.

[h] *Cap.* 17. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 7. *c.* 21.

[i] *Hæc duo verba*, adverſarius ejus, *deſunt in antiquis.*

[k] *Vox*, literas, *etiam deeſt in antiquis.*

XIII. IDEM Eboracenſi Archiepiſcopo. [c. an. 1177. *Româ in Angliam.*]

Ubi contraria voluntas Papæ non apparet, Delegatus Juris formam ſervare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Joan. And.

EX parte [l] tua [*Et infrà α.*] † Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quando Judici Delegato expediat formam ſibi ſtatutam ſervare; debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in cauſa juxta Juris æquitatem procedere: Niſi exprimatur in Literis noſtris, quòd nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec Anteceſſores noſtros credimus umquam [m] expreſſiſſe.

[*α Quæſitum eſt à nobis utrùm, cùm cauſam aliquam ſub certa forma committimus, Judices Delegati formam ſibi commiſſam ita debeant ſequi, quòd rationabiles exceptiones non admittant. Super quo*]

[l] *Cap.* 18. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 42. *c.* 1.

[m] *Vox*, umquam, *non eſt in antiquis.*

XIV. IDEM Abbati & Conventui Majoris Monaſterii. [c. an. 1178. *Româ in Galliam.*]

Delegatio facta Dignitati non expreſſo nomine proprio, tranſit ad Succeſſorem.

QUoniam Abbas [n] Leiceſtriæ, qui ſuſcepto mandato noſtro, Partibus diem ad agendum præfixit, Abbatem Vinceſtriæ de novo ſubſtitutum Judici præmortuo, illi mandato noſtro porrecto: quia ſub expreſſis nominibus locorum & non perſonarum commiſſio emanavit, ſibi ſocium in cauſæ cognitione adjunxit; Nos ſententiam illorum (ſicut eſt juſta) ratam & firmam habemus.

[n] *Cap.* 19. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 46. *cap.* 4.

XV. IDEM [12]. [c. an. 1179. *Româ in Galliam.*]

Si quæſtionem de Jure præſentandi Papa delegat appellatione remota, & ſub ea forma, ut Delegatus ad præſentationem ejus, ad quem viderit pertinere, ordinet Eccleſiam; per hoc non habet inſtituere, ſed pronunciare: & is, ad quem pertinet, inſtituet: & ſi juri ſuo detrahitur, licitè appellat.

SUper eo [o] verò, quod ſubjungere voluiſti, ſi de præſentatione Presbyteri inter aliquos quæſtione ſuborta cauſam contigerit delegari alicui ſub hac forma, ut ſi conſtiterit jus de quo agitur, ad Partem alterutram [p] pertinere, ad præſentationem ejuſdem de perſona idonea ordinet Eccleſiam appellatione remota; an liceat Delegato Judici, inſcio diœceſano Epiſcopo, vel Archidiacono vel Archipresbytero reclamante, præſentatum ſibi Clericum in poſſeſſionem Eccleſiæ mittere: & an ſi Archipresbyter, vel Archidiaconus, vel Epiſcopus ad quem inſtitutio pertinet, appellaverit [q], eorum ſit appellationibus deferendum. † Hoc tuam volumus Diſcretionem tenere, quòd licèt quæſtionem, quæ de præſentatione vertitur, appellatione remota committamus alicui terminandam; non tamen eſt noſtræ intentionis diœceſano Epiſcopo, Archidiacono vel Archipresbytero, præjudicium generare: ideóque præſentandus eſt illi, qui inſtituendus fuerit [r], & tenebit eorum appellatio, ſi videntes Juri ſuo detrahi duxerint appellandum; quia non illis [ſ], ſed Partibus inter quas cauſa commiſſa eſt, appellationis remedium eſt ſublatum.

¶ PITH. [12] *Idem.*] *Cenomanenſi Epiſcopo.*

[o] *Cap.* 20. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Concil. Later. *p.* 47. *cap.* 3.

[p] alteram.

[q] appellaverint.

[r] eſt.

[ſ] illi, *ſcilicet Epiſcopo, Archidiacono, vel Archipresbytero.*

XVI. IDEM [13]. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Si cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus, ſententia unius non tenet.

CAuſam [t] matrimonii, quæ inter I. mulierem & Blanchacium [14] agitari dignoſcitur, Furolienſi [u] & Vapicenenſi [15] Epiſcopis nos meminimus commiſiſſe: quibus eam viro reſtitui mandantibus; vir mulierem cruciatibus & flagellis adeò affecit, quòd invita & coacta inter ſe & virum ſuum confeſſa eſt parentelam, ſicque factum eſt, quòd ad judicium unius eorum dimiſit eamdem. [*Et infrà α.*]

† Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi invèneritis quòd præfatus B. dictam I. ad judicium ſolummodo alterius prædictorum [x] à ſe ſeparaſſet (quia cùm cauſa duobus committitur, ſententia unius non tenet) ipſum ut eamdem mulierem ſicut uxorem ſuam benignè recipiat, & maritali affectione [y] pertractet, monitione præmiſſa cogatis. Si qui tamen apparuerint, qui (poſtquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipſorum velint, & legitimè poſſint impetere; cauſam audiatis, & ſine Canonico terminetis.

[*α Quæ quinque filios ex eo dicitur genuiſſe, & quatuordec in annis ſine aliqua quæſtione ſecum permanſiſſe. Unde quoniam matrimonium in Eccleſia Dei adeò magnum Sacramentum comprobatur, quòd ſine rationabili & evidenti cauſa diſſolvi non debet, præſertim cùm non ab homine, ſed à Deo ſit inſtitutum:*]

¶ PITH. [13] *Idem.*] *Arelatenſi Epiſcopo, & Sanctæ Mariæ in Via lata Diacono Cardinali.*

[14] *J. mulierem & Blanchacium.*] *Ermangardam & Blaſium.*

[15] *Furolien. & Vapicenenſi.*] *Forojulienſi & Vapincenſi.*

[t] *Cap.* 21. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Concil. Later. *p.* 50. *c.* 26.

[u] *al.* Toronilien. & Napicien. *al.* Torojulien.

[x] Vide *l. falſus, §. ſed ſi is, ff. de furt.* Glo. & Doctor. *in auth de fidejuſſ. §.* 1.

[y] affectu.

XVII. IDEM Oxonen. & Vinto. Epiſcopis [16], & Abbati Herfor. [17] [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Delegatus, qui eſt dominus Impetrantis, recuſari poteſt.

CAuſam [z] [18], quæ inter F. & R. de nativitate Agathæ vertitur, vobis, fratres Epiſcopi, & London. Epiſcopo commiſimus terminandam. Verùm quoniam idem F. præfatum Londonen. Epiſcopum habebat ſuſpectum, pro eo quòd dominus eſt prædicti R. ipſum amovendum, & te fili Abbas loco ipſius [a] duximus ſubrogandum.

¶ PITH. [16] *Oxonenſi & Vintonien. Epiſcopis.*] V. C. *Conventrienſi Epiſcopo.*

[17] *Abbati Herfor.*] *Abbati Herfordenſi.* V. C. *Abbati Huom.*

[18] *Cauſam &c.*] Junge *cap.* 4. *qui fil. ſint legit.* & *cap.* 3. *de dol. & contum.*

[z] *Cap.* 4. *qui filii ſint leg. in* 1. *Compil.* Adde *cap.* 3. *infr. de dolo & contum.*

[a] illius.

XVIII.

XVIII. Idem [19]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

A Sublegato Delegati Papæ, qui ſubdelegavit non in totum, non ad Papam, ſed ad ipſum Delegatum appellari debet.

[b] *Cap. 1. eod. tit. in II. Compil.*

CUm te [b] conſulente [20]: *Et infrà.* Si ſuper cauſa, quæ tibi ex noſtra Delegatione committitur, à perſonis Eccleſiaſticis, unâ vel pluribus, quibus (ut parcas laboribus Partium & expenſis) cognitionem ipſius cauſæ & teſtium examinationem (ſententiâ tibi reſervatâ) committis, appellatio fuerit interpoſita; hujuſmodi appellationis intuitu cauſam ipſam indefinitam relinquere teneris.

¶ Pith. [19] *Idem.*] *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* [20] *Cùm te conſulente.*] Vid. *cap.* 27. *infr.*

[c] Innocentius III.

XIX. Lucius III [c]. Cantuarien. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis. [c. an. 1183. *Româ in Angliam.*]

Morte Delegantis, non expirat juriſdictio Delegati, coram quo lis erat conteſtata.

[d] *Cap.* 22. *eod. tit. in* I. *Compil.* & poſt Concil. Later. *p.* 7. *c.* 22.

REIatum eſt [d]: *Et infrà.* † Nos itaque conſultationi veſtræ reſpondemus, quòd ſi lis fuerit ante prædeceſſoris noſtri obitum conteſtata; mandatum morte Mandatoris nullatenus expiravit. Si verò ante litis conteſtationem deceſſit; non eſt à Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujuſmodi procedendum.

XX. Urbanus III. de Vvelebec & de Olſeſton. [21] Abbatibus. [c. an. 1186. *Româ in Angliam.*]

Si Delegatus citavit ante mortem Delegantis, perpetuata eſt ejus juriſdictio: Et appellationi renunciat, qui coram Judice, a quo appellavit, litem proſequitur.

[e] *Cap.* 23. *eod. tit. in* I. *Compil.* & poſt Concil. Later. *p.* 48. *c.* 3.

GRatum gerimus [e] [22], [*Et infrà* α.] Sanè conſuluit nos Devotio veſtra, an ante obitum Delegantis propoſito citationis edicto, lite verò poſt mortem conteſtata, nihilominus debeat in cauſa procedere Delegatus: Et utrùm is intelligatur appellationi renunciaſſe, qui, eâ interpoſitâ, ad producendos teſtes inducias poſtulavit, & demum productioni & allegationi renuncians, atteſtationes petiit ſolenniter publicari † Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod cùm in caſu priori citatione facta, negotium ſit quaſi cœptum: & maximè ſi Delegatus non ſit certus de obitu Delegantis; poteſt & debet in cauſa procedi; tenebitque quod juſtitiâ fuerit præviâ definitum. In ſecundo verò caſu videtur ab appellatione receſſum, ſi ſecundùm ea quæ præmiſſa ſunt, eum, qui appellaverit, conſtiterit proceſſiſſe.

[α *Et acceptum, quòd in negotiis veſtræ Diſcretioni commiſſis debitam curam impenditis; & in iis, quæ ad dubitationem faciunt, pro gravitate officii veſtri cenſuram Sedis Apoſtolicæ poſtulatis.*

¶ Pith. [21] *Vvelebec & de Olſeſton.*] Anton. Auguſt. *cap.* 25. *tit.* 13. *col.* 1. *pag.* 30. *B.* Vvelleber. & de Oſecen. [22] *Gratum gerimus.*] Vide *l.* & *quia, ff. de juriſdict.* & *cap.* 25. *infr. de teſtib.*

XXI. Celestinus III. [c. an. 1194. *Romæ.*]

Si cauſa committitur tribus Delegatis cum clauſula, quòd ſi non omnes, &c. *priuſquam appareat de impotentia tertii, duo procedere non poſſunt: Et ſi procedunt, nihil agunt.* Hoc dicit uſque ad §. adjicimus.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil. Alia loca in quibus ſunt cetera fragmenta hujus cap. indicat hic Gloſſa.*
[g] nec, *in quodam vetuſtiſſimo.*

PRudentiam [f] tuam, &c. *Et infrà.* Quinto loco ſupplicas informari, utrùm cùm tribus cauſa committitur, ita, quòd ſi omnes intereſſe nequiverint, duo eam nihilominus exequantur: ſi Reus à duobus tantùm fuerit convocatus, venire neceſſariò teneatur. Et ſi citatus à pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per ſe, vel [g] per literas (ut ſolet fieri) excuſante; an duo præſentes in cauſa poſſint procedere, & eam ſententiæ calculo terminare? † In hoc caſu taliter reſpondemus, quòd cùm aliquis Delegatorum Judicum, per certum nuncium vel excuſatorem literatoriè deſtinatum non oſtenderit ſe intereſſe non poſſe, vel aliàs de eodem canonicè conſtare non poterit; reſidui procedere ad cauſæ cognitionem non debent [h]: quòd ſi proceſſerint, nihil reputabuntur egiſſe. Illa quippe fuit antiqua Apoſtolicæ Sedis proviſio, ut hujuſmodi cauſarum recognitiones [i] duobus quàm uni, tribus quàm duobus libentiùs delegaret; cùm (ſicut Canones atteſtantur) integrum ſit judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Mandati ſiquidem excedere fines probaretur, ſi quis citra formam Reſcripti accepti præſumeret judicare.

[h] Facit ad hoc Gloſſa in *l. magiſtros, C. de Profeſſ. & Medic. lib.* 10
[i] cognitiones.

Clauſula, ſi non omnes poteritis, *ſub impotentia includit voluntatem, quoad purificandam juriſdictionem Conjudicum. Idem in duobus datis cum clauſula*, quòd ſi ambo. *Hoc dicit uſque ad §. ſexta.*

§. 1. Adjicimus etiam, quòd ubi fuerit in commiſſione appoſitum: ut ſi omnes intereſſe nequiverint, duo eam nihilominus [k] exequantur, ſi aliquis ex ipſis cùm poſſit, noluerit intereſſe; duo nihilominus in cauſa procedant, licèt ille tertius graviſſimè ſit arguendus pro eo, quòd mandatum Apoſtolicum exequi ſubterfugiat, aut contemnat. Idem quoque per omnia dicimus obſervandum in [l] cauſa, quæ committitur duobus, eo appoſito, ut ſi ambo intereſſe nequiverint, alter nihilominus exequatur.

[k] *In quibuſdam manuſc. ita:* duo veſtrum nihilominus, &c.
[l] *al.* de.

Si Reus coram Delegato objicit excommunicationem Actori, quam non probat infra tempus debitum; auditur Actor: Si verò probat; Delegatus abſolvet Actorem, ſi excommunicatus eſt propter cauſam ſibi commiſſam: ſi propter aliam; ad Excommunicatorem ſuum illum remittet: qui ſi non vult eum abſolvere; Delegatus Papæ eum abſolvet, niſi ſit de caſibus Papæ reſervandis. Hoc dicit.

§. 2. Sexta nobis propoſita ex parte tua quæſtio continebat, quòd cùm aliquibus Judicibus cauſa committitur, & quandoque contingit, quòd Reus Actori objicit, quòd ſtare non poteſt in judicio, utpote vinculo excommunicationis adſtrictus, ſi Reus non velit ſtatim eum probare excommunicatum, ſive non poſſit: an Actor nihilominus audiri debeat, donec ſuper eo, quod objicitur, rei veritas fuerit patefacta? † Hanc dubitationem taliter removemus [m], quòd ſi ille, qui tale quid objicit [n], ſtatim, vel infra terminum competentem non probaverit legitimè, quod intendit; Actor permitti debet, ut ſine offendiculo quolibet, audiatur. Ceterùm, ſi vel ex confeſſione Actoris, vel alio [o] quolibet modo legitimè conſtiterit eſſe Actorem vinculo excommunicationis adſtrictum; à Judicibus Delegatis ſecundùm formam Eccleſiæ valet abſolvi, ita ut ſi propter aliam juſtam cauſam & evidentem ab Ordinario Judice vel Delegato excommunicatus fuerit, ad Excommunicatorem debet abſolvendus remitti: qui [p] ſi malitiam adhibuerit, Delegati Judices id ritu [q] Eccleſiaſtico liberè exequantur; dummodo non ſit tale genus excommunicationis illius, cujus abſolutio Sedi Apoſtolicæ reſervetur. Explorati ſiquidem Juris exiſtit, ut Delegatis Judicibus, quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.

[m] *al.* amovemus.
[n] *al.* taliter tale quid objicit.
[o] aliquo.
[p] *ſcilicet excommunicator.*
[q] *al.* de ritu.

Abſolutus à Delegato ſuper cauſa, pro qua fuerat excommunicatus, coram Excommunicatore parebit, ſeu reſpondebit ſuper illa cauſa; niſi ſit alteri delegata: & ſi Excommunicator malitioſè diſtulerit; Delegatus, qui abſolvit, cognoſcet. H. d.

§. 3. Si verò ab his fuerit præſtito juramento, quòd ſtabit mandato Eccleſiæ, abſolutus: rurſus interrogas, an coram eiſdem Delegatis [r], vel Ordinario, à quo excommunicatus extitit, teneatur ſuper eadem cauſa, pro qua excommunicatus fuerat, reſpondere, & quorum debeat judicio vel mandato ſtare? † In quo caſu taliter reſpondemus, quòd coram ipſis Excommunicatoribus ſuper illa cauſa pro qua fuerat excommunicatus, ſtare debet, & eorum ſervare mandatum: niſi ſpecialiter fuerit illud aliis Judicibus [s] à Sede Apoſtolica delegatum. Quòd ſi Excommunicatores malitioſè diſtulerint: tunc Delegati eamdem juriſdictionem, quam in principali, & in acceſſorio exercebunt.

[r] *Qui paulò antea abſolverunt eum.*
[s] *Vox*, Judicibus, *deeſt in omnibus manuſcr. & in uno ita:* niſi ſpecialiter illud fuerit. *In alio vetuſtiſſimo ita:* niſi ſpecialiter fuerit iſtud negotium, &c.

XXII. Innocentius III. Rhegin. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Cephadulen. [t] [23] [an. 1198. *Româ in Calabriam.*]

[t] *al.* Cephaluden.

Si cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertii procedere non poſſunt. Quòd ſi fecerint, ab eis poterit appellari. Idem ſi ſunt dati cum clauſula, quòd ſi non omnes: *non enim valet proceſſus duorum, tertio inconſulto.* Hoc dicit, comprehendendo utrumque intellectum.

[u] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm cauſa [u], quæ vertitur inter Montis Regalis, & Roſanen. Archiepiſcopos, ſuper quibuſdam decimis, Panormitano & Capuano Archiepiſcopis, & tibi fratri Rheginen. commiſſa fuiſſet à nobis, ſine debito terminanda; prædictus Archiepiſcopus Montis Regalis (ſicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani Archiepiſcoporum citationem acceſſit, in quorum præſentia excipiendo propoſuit, quòd pro duabus cauſis eorum non deberet ſtare judicio: tum quia ipſa cauſa tribus fuerat Judicibus delegata, & idem [x] ab illis duobus tantùm (te frater Rhegin. inconſulto, nec vices tuas ſuper hoc committente) ad judicium fuerat evocatus: tum quia ante ipſorum citationem & notitiam Literarum, pro eadem cauſa nuncium ſuum ad Apoſtolicam Sedem tranſmiſerat, in quo Decretalem Alexandri Papæ [y] præd. noſtri ſibi affirmabat apertiùs ſuffragari. At iidem Archiepiſcopi exceptiones ipſius nolentes admittere, contra eum, ut reſponderet, interlocutoriam ſententiam protulerunt: propter quod ad Sedem Apoſtolicam appellavit: [*Et infrà* α.] † Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictos Archiepiſcopos exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe: non obſtante eo, quod per ipſos factum eſt, decimas ipſas, quibus prædictus Montis Regalis Archiepiſcopus ſe poſtquam nuncius ſuus propter hoc ad Sedem Apoſtolicam acceſſerat, aſſerit ſpoliatum, præcipuè cùm eaſdem, tam ſibi, quam Eccleſiæ ſuæ à Sede Apoſtolica aſſerit confirmatas, ſive per laicalem Potentiam, ſive per eoſdem Judices factum ſit, cum fructibus inde perceptis reſtitui faciatis [z]: audientes poſtmodum quantùm de Jure poteritis, quidquid fuerit quæſtionis.

[x] ipſe.
[y] Hanc habes, *infrà c. ad hæc ſicut, de appell.*
[z] Vide *l. quemadmodum, cum Gl. C. de agric. & cenſ. lib.* 11.

[α *Nos igitur prædictorum inquiſitionem, & deciſionem Canonicam veſtræ Diſcretionis examini committentes.*]

¶ Pith. [23] *Cephadulenſi.*] *Cephaludenſi.* Extat *pag.* 252. 53. 54. *epiſt. Innocent.*

XXIII. Idem Conventui de Conchis [24]. [an. 1199. *Româ in Galliam.*]

Si duo ſunt delegati cum clauſula, quòd ſi ambo &c. *uno recuſato, alter ſolus procedere poteſt; nec tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.*

CUm ſuper [a] Abbatia Monaſterii veſtri [b], inter vos & S. quondam Abbatem veſtrum fuiſſet quæſtio agitata, demum ſuper ea ad Leſion. [c] [25] Epiſcopum & Abbatem de Becco [26] noſtræ fuerant [d] Literæ deſtinatæ: *Et infrà.* † Quamvis ſolus Abbas antequam appellaretur ab eo, juxta formam Literarum noſtrarum procedere potuiſſet; quia tamen pro eo, quòd cum ipſo Epiſcopo interlocutus eſt appellationem priùs ab eodem Epiſcopo interpoſitam non tenuiſſe de Jure ſine ipſo, cùm [e] poſſet & nollet negotio intereſſe, per conſequentiam [f] confeſſus eſt ſe non poſſe mandatum Apoſtolicum adimplere; nec ſuæ intentionis extitit, ut ſine Conjudice ſuo aliquid diffineret: & cum eo, qui tum Judex eſſe deſierat, aliquid ſuper prædicto negotio ritè diſponere non valebat, voluntate ac poteſtate ſibi mutuò adverſantibus; cùm noluerit, quod potuerit; & quod voluerit, adimplere nequiverit [g]: quod à duobus factum fuerat [h], effectum non potuit de Jure obtinere.

[a] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*
[b] *al.* veſtri de Conchis.
[c] Lexovien.
[d] fuerunt.
[e] dum.
[f] conſequens.
[g] Vide *l. ſi cùm tuam pecuniam, cum Gloſ. in verb. negotior. geſtor. in fin. C. de contrah. & committ. ſtipul.*
[h] fuit.

¶ Pith. [24] *De Conchis.*] Ebroicenſis diœceſis. *Tax. Benefic.* Ordericus Vitalis Monachus Ebrulfianus, *lib.* 4. *hiſtor. Eccleſ.* Igitur Rogerius de Tœnio Cœnobium Caſtellionis, aliàs de Conchis conſtruxit, &c.

[25] *Leſionen.*] *Lexovienſem.*

[26] *De Becco.*] Herluinus miles voti ſui memor, ſæculum reliquit, & in patrimonio ſuo, in loco qui *Beccus* dicitur, Cœnobium ſanctæ Dei genitrici Mariæ condidit. Idem Orderic. *ibid.*

XXIV. Idem Archiepiſcopo Toletano [27]. [c. an. 1203. *Româ fortè in Hiſpaniam.*]

Si jurisdictio Delegati expirat in termino peremptorio, quem Partibus aſſignavit; poſt congruam horam peremptorii Judex non expectabit contumacem. Si non expirat; poteſt expectare in diem alteram, & iterùm citare, ſi vult.

COnſuluit [i] nos tua Fraternitas, utrùm cùm ad recipiendos teſtes, depoſitiones publicandas eorum, vel ſententiam proferendam peremptoriè citatæ ſunt Partes, & earum altera ſe abſentat contumaciter die data; an circa ultimam partem ſaltem diei ſit in negotio procedendum, vel in diem expectandum potius ſubſequentem: & ſi expectaveris, utrum contumax iterùm ſit citandus, cùm non fuerit die Partibus aſſignatâ proceſſum? † Nos autem credimus diſtinguendum, utrùm juriſdictio duret poſt terminum peremptorium, an expiret in illo. Si durat in diem alteram; æquitate ſuadente, poteris expectare: nec erit Pars contumax peremptorio elapſo citanda, niſi gratiam fecerit ei benignitas Judicantis. Si autem expiret; niſi Partes, cùm id noverint, ſe tibi præſentaverint eâ horâ, quâ congruè poſſis procedere ad exequendum id, propter quod eis legitimè terminum peremptorium aſſignaſti; extunc exequi poteris quod intendis, ne fruſtrà judicialis inſtantia evaneſcat. Ne verò judicium Eccleſiaſticum exerceatur in tenebris, quia juxta teſtimonium Veritatis [k]; *Qui malè agit, odit lucem;* licèt etiam ſecundùm conſuetudinem & conſtitutiones Legitimas more Romano dies à medietate noctis incipiat [l], & in medio [m] noctis deſinat ſubſequentis (unde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde ſanxit habendum Legalis autoritas, ac ſi qualibet parte lucis agatur:) Nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua poſſis ante noctis tenebras perficere quod incumbit. Porrò diſcretus Judex in aſſignatione peremptorii, non debet juriſdictionem ſuam (niſi neceſſitas exigit) adeò coarctare [n].

[i] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*
[k] *Joan. 3.*
[l] Vide *l. more Romano, ff. de fer. Bart. in l. aut facta, §. tempus, ff. de pœn. & l. hæc verba, in fin. ff. de verb. ſign.*
[m] *al.* medietate.
[n] Vide Abb. *in hunc locum.*

¶ Pith. [27] *Toletano.*] V. C. *Torcellano.*

XXV. Idem Abbati de Bordellia [o] [28], & Priori Sancti Sepulcri. [c. an. 1204. *Româ in Angliam.*]

[o] *al.* Boros. *al.* Bordellis.

Ex nova cauſa removetur Delegatus, etiam poſt litem conteſtatam, & alius ſubrogatur.

INſinuante [p] R. Rectore Sancti Saldati [q] [29], ad Audientiam noſtram pervenit, quòd cùm cauſam, quæ ſuper jure parochiali inter ipſum & T. [30] vertebatur, Vigoren. Epiſcopo, & Conjudicibus ſuis à nobis obtinuerit delegari, poſtmodum (licèt fuerit in eadem quæſtione proceſſum) tractu temporis ante diffinitivæ ſententiæ calculum idem Epiſcopus dictum R. in familiarem admiſit, ſine quo alii Conjudices [r] (ſecundùm quod in noſtris Literis mandabatur) in cauſa procedere non valebant, & alter ipſorum Conjudicum [ſ] Officialis eſt Epiſcopi ſupradicti; propter quod adverſæ Parti poterat ſuſpectus haberi: unde cùm tam Epiſcopus, quàm Officialis prædictus (utpote quos idem R. in Judices poſtularat [t], & ipſe familiaris eorum poſtmodum eſt effectus) ab adverſa Parte poſſent meritò recuſari, deciſionem ipſius cauſæ veſtræ petiit Diſcretioni committi. † Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita (niſi poſtquam familiaris ejus eſt effectus, litigare conſenſerit coram illo) in cauſa, ſecundùm priorum [u] continentiam Literarum (ratione prævia) procedatis; alioquin Partes ad priorum Judicum revertantur examen.

[p] *Cap. 4. eod. tit in* III *Compil.*
[q] *al.* Albati.
[r] judices.
[ſ] judicum.
[t] poſtulavit.
[u] priorem.

¶ Pith. [28] *De Bordellia.*] *de Bordella.*

[29] *Saldati.*] Fortè Oſvvali Gloceſtrenſis, de quo contentiones inter Archiepiſcopos Cantuarienſem & Eboracenſem, *pag. 124. hiſtor. Cantuarienſis, de Epiſc. Cantuarienſ.*]

[30] *T.*] *Thomam*, Rectorem Capellæ Sancti Joannis de Glovernia, Vvigornienſis diœceſis. *hiſt. Cantuar.*

XXVI. Idem Priori Sancti Fridiani [x]. [c. an. 1205. *Româ in Hetruriam.*]

[x] *al.* Epiſcopo Præneſtino.

Delegatus Papæ ſententiam ſuam exequi poteſt uſque ad integrum annum. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.

QUærenti [y] quid per cenſuram Eccleſiaſticam [z]: *Et infrà.* Si verò Delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei judicatæ parère contemnit; licèt aliquibus videatur, quòd ſuo ſit functus officio, ut alterius non habeat ex delegata ſibi juriſdictione proceſſum: alii autem dicant, quòd juriſdictio ejus duret donec ſententiæ pareatur, ut interim abſolvere poſſit parere volentem. † Nos tamen per æquitatis ſemitam incedentes præſentium autoritate ſtatuimus, ut Delegatus à nobis non ſolùm uſque ad quadrimeſtre tempus, quod ad ſolvendum debitum à lege Reo conceditur; ſed uſque ad integrum annum juriſdictionem ſibi commiſſam, ad exequendum ſententiam valeat exercere; ſicut obſervatur in illo, qui ante litis conteſtationem [a] contumax invenitur.

[y] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*
[z] Quid per cenſuram Eccleſiaſticam intelligatur, traditur *in cap. quærenti, infrà, de verb. ſignif.*
[a] litem conteſtatam.

XXVII. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo. [c. an. 1206. *Româ in Angliam.*]

Delegatus Papæ poteſt principium, medium, & finem cauſæ conjunctim & diviſim ſubdelegare. Hoc dicit uſque ad §. Verùm.

SUper quæſtionum [b] articulis, de quibus nos conſulere voluiſti, taliter reſpondemus, quòd per conſtitutionem noſtram conſultationi Alexandri Papæ nullatenus [c] derogatur; ſed illa per iſtam exponitur: imò in iſta veriùs, quæ in illa fuerant prætermiſſa, ſupplentur. Ipſe namque reſpondit, quòd ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, à perſonis Eccleſiaſticis, unâ vel pluribus, quibus Delegatus (ut parcat laboribus Partium & expenſis) cauſæ cognitionem ipſius, & teſtium examinationes, ſententiâ [31] ſibi reſervatâ, committit, appellatio [d] fuerit interpoſita; hujuſmodi appellationis intuitu cauſam indefinitiam relinquere non tenetur. † Nos autem ſtatuimus, quòd licèt is, cui cauſa committitur remota appellatione, non poſſit eam aliis ſine provocationis obſtaculo delegare [32]: tamen Delegatus à nobis vel Judex quicumque non tam cognitorem, quàm executorem ad aliquem [e] certum articulum, quempiam deputaverit; ab eo (niſi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur, vel recipiatur aſſenſu. Quòd ſi Delegatus à nobis vel litis exordium, vel cauſæ finem, necdum totum negotium ei duxerit committendum; ab ipſo tamquam à Judice licitè provocetur: cùm & lis ante Judicem debeat conteſtari, & cauſa per Judicem diffiniri. Intentionis igitur noſtræ fuit (ſicut ex tenore conſtitutionis præmiſſæ poteſt liquidò deprehendi) quòd ut judicialis autoritas liberiùs valeat exerceri, Delegatus à nobis licitè poſſit, & principium & finem, & medium cauſæ ſibi commiſſæ, non ſolùm conjunctim, ſed etiam diviſim alii delegare [f] [33]: non obſtante quod dicitur, quòd Judex debet cognoſcere per ſeipſum in principio, in medio, & in fine; cùm antequam ferat ſententiam, univerſa quæ acta ſunt in judicio, inveſtigare debeat diligenter.

[b] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] *In aliquot vetuſtis ita:* Conſtitutioni Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri nullatenus, &c.
[d] In cauſa appellationis multa ſalubriter cavit Conc. Trid. *ſeſſ. 13. de reform. c. 1. & ſeſſ. 24. de reform. c. 10. & 20. & aliis locis.*
[e] *In aliquot manuſcr. ita:* ad diſcutiendum aliquem.
[f] Vide *l. à judice, C. de jud. & Gloſ. in l. ſæpè audivi, ff. de offic. præſid.*

A Subdelegato cum juriſdictione appellari poteſt: ſecùs ſi ſine juriſdictione, niſi modum excedat; tunc enim poteſt recuſari, niſi datus ſit de Partium conſenſu. Abbas.

§. 1. Verùm cùm totam cauſam committit alicui, vel principium aut medium ipſius, ab eo, tamquam à Judice poteſt licitè provocari. Cùm autem alicui medium [g] tantùm committit; ab ipſo tamquam ab Auditore provocari non poteſt: niſi mandati fines excedat [h], vel meritò ſit ſuſpectus; unde ne valeat recuſari, providè ſtatuimus, ut de Partium detur vel recipiatur aſſenſu.

[g] media.
[h] Vide *auth. qua in provincia cum not. C. ubi de crim. ag. op.*

A Subdelegato non in totum, appellatur ad Subdelegantem; non autem ad primum Delegantem: ſecùs ſi in totum. Hoc dicit uſque ad §. Quem verò.

§. 2. Porrò cùm Delegatus à nobis, juriſdictionem ſuam in alium transfert totam; ſi fuerit appellandum, non ad eum, ſed ad nos appellari debebit. Cùm autem ſibi aliquid de juriſdictione reſervat [34], ſi cauſa ſit ei appellatione remota commiſſa; non ad nos, ſed ad eum poterit de Jure appellari. Unde ſi forſan appellaretur ab eo, cui medium cauſæ committitur [i]; ſive cognitor vel executor dicatur, vel (quod melius eſt) auditor, pro eo quòd mandati fines excedat, vel meritò ſit ſuſpectus: nihilominus tamen Delegatus à nobis juxta conſultationem præmiſſam, cauſam poterit diffinire, ut parcatur laboribus Partium, & expenſis.

[i] *al.* cui media cauſa committitur. *al.* cui media cauſæ committuntur.

Auditor datus ſine Partium conſenſu, recuſari poteſt ut ſuſpectus, non tamen ſine cauſa. Abbas.

§. 3. *Eum verò*, quem Delegatus à nobis deputaverit auditorem, neutra Partium poterit recuſare; niſi coràm eo juſtam recuſationis cauſam oſtendat [k].

[k] Facit *l. apertiſſimi, & l. cùm ſpecialis, C. de jud.*

Si unus ex duobus Delegatis Principis cum clauſula appel. re. ſubdelegat alteri acceptanti; non poteſt acceptans ſubdelegare,

nec appel. re. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat: & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiamsi fuerit subdelegatus non in totum. H. d. secundùm veriorem intellectum.

§. 4. Si verò duo sunt à Principe delegati, & unus committit vices suas alteri; ille nec potest, nec debet [l] appellatione remota procedere, nec causam alii delegare [m]: quamvis in Commissione facta duobus contineatur expressum, ut appellatione remota alter possit procedere sine reliquo, si non possunt ambo pariter interesse. Quia quod potest ex sola jurisdictione sibi [n] à Principe delegata, non potest cum jurisdictione sibi à Condelegato commissa. Unde si ab eo fuerit appellatum, licèt aliquibus visum fuerit, quòd ad Condelegatum valeat appellari; nobis tamen videtur, quòd ad primum dumtaxat appellandum est Delegantem, propter rationem superiùs assignatam.

[l] *Hæc duo verba*, nec debet, *desunt in antiquis.*
[m] Vide *l. à judice, C. de jud.*
[n] sua.

Si Delegatus Papæ subdelegat non in totum; Pars à Subdelegato non poterit appellare, ex eo quòd datus sit sine suo consensu: potest tamen recusari in ostendendo causam justam coram Delegato; & tunc Delegatus diffiniet; à quo etiam si noluerit recusationem admittere, appellatur ad Papam. Hoc dicit.

§. 5. Ejus ergo appellatio, de quo tua Fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione ad nostram Audientiam appellavit, pro eo quòd Delegatus à nobis, reservatâ sibi diffinitivâ sententiâ, audientiam causæ commisit quibusdam, qui de Partium [o] assensu nec dati sunt, nec recepti: nisi contra eos justam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram Judice Delegato; non debuit impedire, quominus procederent Auditores. Qui etiamsi tamquam suspecti fuissent meritò recusati; Delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset, sublato appellationis diffugio, causam judicialiter expedire. Quòd si justam recusationis causam noluit admittere Delegatus, sed coram suspectis eum litigare [p] cogebat; à tali gravamine licitè potuit [q] ad nostram Audientiam appellare: quódque post [r] appellationem hujusmodi est præsumptum, judicari debet irritum & inane.

[o] ipsius.
[p] audire, *in antiquis.*
[q] poterit.
[r] quidquid post, &c.

¶ Pith. [31] *Sententiâ.*] *Sententiæ pronunciatione.*

[32] *Delegare.*] Ut Delegatus à Principe, sic à Pontifice Delegatus Judicem dare potest, nec ab eo potest appellari.

[33] *Alii delegare.*] *Authentic. ad hæc, C. de Judic.* hoc tamen *in nov.* 60. scriptum est de Magistratu publicis negotiis occupato, non de Judice à Principe delegato, cui ea constitutio non permittit delegare.

[34] *Aliquid de jurisdictione reservat.*] Hoc pro Conservatoribus privilegiorum Apostolicorum Delegatis à summo Pontifice in partibus Galliæ, inter quos est Abbas Sanctæ Genovefæ Parisiis, qui etiam delegatus est ad cognoscendum de appellationibus à Delegatis suis aut Subdelegatis cum clausula, *si eas ad nos duxerimus revocandas*: & ita fuit judicatum in Supremo Galliarum Senatu, anno 1580. 29. *Jul.* inter Priorem & Conventum Abbatiæ de Ripatorio, Gallicè, *La Riveux*, Ordinis Cisterciensis in diœcesi Trecensi; & Fratrem Stephanum de Nicey Abbatem S. Lupi Tricassini: & hoc fit pro conservatione ingenuitatis Ecclesiæ Gallicanæ.

XXVIII. Idem Episcopo Helien. [c. an. 1206. *Româ in Angliam.*]

Delegatus Papæ, nisi malitiosè se exoneret, Subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem: in coactione tamen deferet suæ Dignitati & personæ. Hoc dicit usque ad §. Item cùm totum.

PAstoralis [s] officii [35]: [*Et infrà α.*] † Consultationi tuæ duximus [t] respondendum, quòd cùm delegata à Principe Jurisdictio dandi Judicem sit à Lege concessa (dummodo ipse exonerare seipsum malitiosè non quærat) potest compellere renitentem; eò quòd jurisdictio illa nullius videretur momenti, si coërcitionem aliquam non haberet. Delegatus tamen debet solicitè providere, ut si personis Superioribus (exigente necessitate) negotium duxerit delegandum; in coactionibus inferendis Dignitati deferat & personæ [u].

[s] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.*
[t] *al.* taliter duximus.
[u] Vide *l. capitalium, & ibi Bart. ff. de pœn.* facit quod not. *in l. 1. ff. eod.*

[*α Diligentia & solicitudo, quam geris circa executionem Mandatorum nostrorum, & zelus rectitudinis tuæ nos invitant, ut quamvis simus multiplicibus negotiorum occupationibus præpediti, eis tamen ad horam subtrahamus nosmetipsos, in qua tuis intendamus consultationibus responsuri. Consuluit etenim nos tuæ Fraternitatis Discretio, utrum si Delegatus à Principe causam sibi commissam alii voluerit delegare, nolentem delegationem suscipere, ad ipsam suscipiendam valeat coarctare.* Sed quod de Fr. n. consilio.]

Delegatus Papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationem, & punire contemnentem acceptare. Abbas.

§. 1. Item cùm totum negotium alii possit committere Delegatus, sicut superiùs est expressum; citationis officium potest cuilibet (discretione prævia) demandare, ac punire meritò contemptorem.

Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo Delegato dato cum clausula, appellatione remota; *jurisdictio primi Delegati est interim suspensa quoad executionem.* Hoc dicit secundùm verum intellectum.

§. 2. Præterea postulasti, si cùm à sententia lata autoritate Literarum nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & Literæ post appellationem ad Judices alios emanaverint: an ad Mandatum posteriorum Judicum executio sententiæ à prioribus delegata debeat retardari; ut priores Judices ipsam neque per se, neque per alios exequantur.

† Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd cùm appellationis causam ex certa scientia Judicibus aliis committimus cognoscendam; appellationem videmur recipere, ac jurisdictionem priorum Judicum revocare [x], ut interim executio sententiæ suspendatur, donec appellationis merita pleniùs sint discussa. *Et infrà.*

[x] Vide textum *in l. 1. cum ibi notat. ff. ad SC. Turpill.*

Ordinarius ad mandatum Delegati exequitur sententiam, etiam si sciat eam injustam. Abbas.

§. 3. Quia verò sæpè contingit, quòd executio sententiæ Ordinario demandatur: quæsivisti, an si ipsam injustam esse cognoverit, debeat eam executioni mandare; an sit ei potiùs subsistendum? † Attendentes itaque, quòd non cognitio, sed executio tantùm demandatur eidem: respondemus, quòd cùm Ordinarius teneatur obsequi Delegato, etsi sciat sententiam illam injustam; exequi nihilominus tenetur eamdem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvat. *Et infrà.*

Delegatus, qui impeditur die statuta procedere, Partem hoc procurantem puniet: & quantùm ad diem illam, causam committet, appellatione remota, in odium procurantis; nisi Partes negotium prorogent. Abbas Sicul.

§. 4. Cùm autem sæpè contingat ad diem, quem Judex Delegatus à nobis Partibus assignavit; earum alterâ procurante, ut negotium prorogetur, Judicem ipsum à Rege vel Archiepiscopo evocari: Nos perversorum volentes malignitatibus obviare, decernimus, ut si Delegato constiterit hoc fuisse alicujus Partis malitiâ procuratum, ipsam puniat animadversione condigna; & (ne aliquod lucrum ex hujusmodi fraude reportet) personæ neutri Parti suspectæ, quantùm ad diem illum, committat ipsum negotium audiendum: quæ in ipso, appellatione remota, procedat: nisi fortè Partes consenserint negotium prorogari.

¶ Pith. [35] *Pastoralis officii.*] Matth. Paris, *pag.* 310. *cap.* 53. *de appellat. cap.* 1. *de Sacram. non iterand. cap. penult. de his quæ fiunt à Prælat. sin. consens. Capitul. cap.* 27. *de donat. cap.* 28. *de decim. cap.* 29. *de jur. patronat. cap.* 19. *de privileg. cap.* 4. *de exceptionib.* quæ omnia sunt ex rescripto ad consulta Elionens. Episcop. ex Anglia.

XXIX. Idem Abbati sancti Hilarii [y] [36] magistro G. Canon. Teruisino [37]. [an. 1207. *Româ in Venetiam.*]

[y] Hilarii plebano S. Pauli Castell. diœces. & magistro G. Can. Fusen. Teruisien.

Subdelegatus à Delegato Papæ jurisdictionem non habente, potest coërcere impedientem. Hoc dicit comprehendendo intellectum.

EX literis [z] Patriarchæ Graden. [*Et infrà α.*] † Mandamus, quatenus nisi vobis constiterit, quòd Literæ quæ secundo loco ad Archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus Literis ad Primicerium Granden. & Plebanum sanctæ Sophiæ obtentis expressam fecerint mentionem; ut per secundas primæ appareant revocatæ: cùm primos Judices autoritate Literarum nostrarum jurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum Patriarchæ, quoad executionem sententiæ demandare: ex qua coërcitionem etiam idem Patriarcha receperat; cùm hujusmodi demandata jurisdictio delusoria videretur, si Subdelegatus hujusmodi coërcitionem aliquam non haberet: interdicti sententiam ab eodem Patriarcha in Castellan. [38] Archidiaconum promulgatam, pro eo quòd ejusdem Patriarchæ executionem impediens, ejus Literas [a], quibus mandatum prædictorum Judicum nunciabat, legi in publicum non permisit [b]: tamdiu faciatis inviolabiliter observari, donec eidem Patriarchæ de injuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si verò constiterit primas Literas, per secundas legitimè revocatas: cùm appareat primos Judices jurisdictionem nullam penitùs habuisse: & ita constet per consequentiam Patriarcham ipsum non recepisse jurisdictionem, vel coërcitionem aliquam ab eisdem; prædictam Interdicti sententiam denuncietis irritam & inanem.

[z] *Cap. 8. eod. tit. in* III. *Compil.*
[a] *al.* ejúsque literas.
[b] Vide *l. si quis id quod, ff. de jurisd. omn. jud.*

[*α Accepimus, quòd cùm dil. fi. Granden. Primicerius & Plebanus S. Sophiæ de Venetis, quibus causa, quæ inter Clericos Sanctæ Justinæ & A. Presbyterum, super eo, quòd idem Presbyter Clericum se ipsius Ecclesiæ asserebat, agitari dignoscitur, à nobis fuerat delegata, mandassent eidem ut memoratos Clericos, qui per Archipresbyterum Paduanum ad quem fuerat super eodem negotio quoddam à nobis Rescriptum obtentum, in quo, sicut asseritur, de prioribus Literis mentio non fiebat, denunciati fuerunt excommunicationis sententiæ subjacere, nisi prædictum Presbyterum in socium reciperent & in fratrem, idem Patriarcha denunciaret anathematis vinculo non ligatos: ipse nolens eisdem judicibus in hac parte parère, qui nostra fungebantur autoritate, maximè cùm ven. fr. n. Castell. Episcopus ipsis super hoc parendum non duxerit requisitus, Clericis Sanctæ Mariæ Formosæ mandatum supradictorum Judicum per suas literas nunciavit, quas dil. fil. n. Archidiaconus Castell. Plebanus ejusdem Ecclesiæ legi publicè coram populo non permisit.* Et infrà. *Unde considerans idem Patriarcha Archidiaconum ipsum per tantarum injuriarum excessum, non se tantummodo, sed etiam Granden. Ecclesiam, imò nos ipsos*

graviter offendisse; tam ipsum Archidiaconum quàm prædictam Ecclesiam Ecclesiastico supposuit interdicto: Et infrà. *Cùm igitur super præmissis & aliis utriusque Partis per Procuratores fuisset coram dil. fil. J. SS. Cosmæ & Damiani Diac. Card. quem auditorem eisdem dedimus, diutiùs litigatum, & ipse nobis, quæ audierat, fideliter retulisset: quia nobis constare non potuit, an per literas quæ ad Paduan. Archipresbyterum impetratæ dicuntur, cùm nobis ostensæ non fuerint, revocatæ fuerint literæ ad prædictos Primicerium, & Plebanum obtentæ, causam ipsam vestro examini duximus committendam, per A. S.*]

¶ PITH. 36 *Hilarii.*] *Illarii* Tax. Benef. *Illarii, & Benedicti de Venetiis Ordinis Sancti Benedicti Diœcesis Castell.*

37 *Teruisino.*] *Terraconensi.*

38 *Castallan.*] al. *Castellan. Castelleri, Castanetens.* Sicut notatur in Taxa manuscripta Beneficiorum.

c al. Parmensi.

XXX. IDEM Episcopo Pictavien. c [c. an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Jurisdictio Delegati, re integra morte Mandantis expirat.

d Cap. 9. eod. tit. in III. Compil.

e ea.

LIcèt d undique [*Et infrà α.*] Cùm igitur duxeris requirendum, si causam tribus Judicibus delegamus, apponi in Literis nostris illam clausulam facientes: [Quòd si non omnes his exequendis poteritis interesse, duo vestrûm nihilominus eam e exequantur:] & unus, postquàm commiserit cuidam ex aliis, vices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus meritò recusetur: an Collega superstes suo nomine ac Defuncti possit negotium diffinire? † Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si jurisdictione à suo sibi Collega delegatâ, eo vivente uti non cœperit; quia mandatum hujusmodi re integra morte Mandatoris expiravit, non habet solus officium judicandi: si verò ante mortem illius jurisdictione uti cœperit taliter demandatâ; vices suas & alius poterit adimplere.

[α *Confluentium negotiorum multiplicitas copiosa nostrum animum ad curas varias impellere non desistat, Fraternitas tamen tua, quam sincera complectimur in Domino charitate, solicitudinem ad tempus deponere compulit, quam in exequendis aliis ex debito Pastoralis officii gerebamus, atque tuam dubitationem Apostolico certificare responso.*]

XXXI. IDEM Episcopo Bajocen. [an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Non creditur quis delegatus, nisi delegationem probet.

f Cap. 10. eod. tit. in III. Compil. & est pars Decretalis, *cùm in jure, sup. de elect.*

g al. tibi injungo.

h Vid. *l. quicumque, ff. de pub.* & notat. *in l. sciendum, ff. de verb. oblig.*

CUm in jure f petiturus: *Et infrà* 39. Præterea quæsivisti, cùm tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: Autoritate, quâ fungor, injungo g, ut talem denuncies excommunicationis sententiæ subjacere; ac tibi super mandato Apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides h: an mandatum hujusmodi exequi tenearis. † Super quo tibi hujusmodi damus responsum, quòd nisi de mandato Sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.

¶ PITH. 39 *Et infrà.*] Suppleatur *ex cap. 33. sup. de elect. & elect. potest.*

XXXII. IDEM Parisien. & Trecen. Episcopis, & Abbati Sanctæ Genovefæ. [an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Per procuratorem non habentem mandatum, de re ad rem, jurisdictio prorogari non potest.

i Cap. 11. eod. tit. in III. Compil.

k *Scribendum* Virziliacensis, *vel* Veceliacensis.

l eorum.

CUm olim i Abbas & Conventus Vergiliacen. k 40 sua nobis conquestione monstrassent, quòd Comes Altissiodoren. quoddam stagnum, molendinum, & domum in terra eorum construere nitebatur, in ipsorum l præjudicium & gravamen; Episcopo & Thesaurario Nivernen. commisimus causam ipsam. Per quorum literas accepimus, quòd lite super petitionibus Ecclesiæ contestata, receptis utrinque testibus, & attestationibus publicatis, cùm super dictis testium inter Partes fuisset postmodum disputatum: Tandem pars Comitis proposuit, quòd de damnis in nemoribus & rebus aliis datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant; cùm in Rescripto nostro nulla de damnis m mentio haberetur. [*Et infrà α.*] Judices antem interlocuti sunt n, quòd super damnis datis à Comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito, Comes ad appellationis beneficium convolavit. Unde ipsum Judices evocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo constrinxerunt: *Et infrà.* † Quia verò super damnis datis, antequam lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos Judices cognitio pertinebat; cùm in Rescripto nulla de illis mentio haberetur: nec ad ipsos potuerit jurisdictio prorogari; cùm procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quæ in commissionis Literis inveniuntur o expressa: & p postquam Comes publicatis attestationibus intellexit super his fuisse depositum, protinùs contradixit: Nos eosdem Judices pronunciavimus minùs justè interlocutos fuisse; ac sæpè dictum Comitem qui ob hoc ad appellationis beneficium convolavit, excommunicationis sententiâ non fuisse ligatum.

m al. de damnis datis, &c.

n fuerunt.

o Vide text. *in l. 2. & ibi Bart. in fin. ff. si cert. pet.*

p dictio, &, *deest in pluri. manuscr.*

[α *Ad quod inter alia fuit ex adverso responsum, quòd cùm super omnibus articulis, de quibus testes deposuerant, lis fuisset solenniter contestata; de ipsis cognoscere ac pronunciare Judices tenebantur. Ad hoc pars Comitis replicavit, quòd etsi super damnis à procuratore suo lis fuerit contestata; ei tamen ex hoc non poterat præjudicium generari; cùm ad hoc procurator datus non fuerit, sed ad illam dumtaxat causam, quæ fuerat in Literis commissionis expressa, super castro videlicet, stagno & molendino. Ad hoc parte altera respondente, quòd Procuratoris factum Comes ulteriùs impugnare non poterat, quousque post publicationem testium minimè duxerat revocandum.*]

¶ PITH. 40 *Vergiliacens.*] *Virziliacensis.* al. *Viergon.* An Viseliacensis, Gallicè *Vezelay*, Virziliatensis Ordinis S. Benedicti diœcesis Eduensis Gallicè *Vierzon*, vel *Verziliacensis* S. Mariæ Magdalenæ Verziliacensis Vizeliaci, ubi Mariæ Magdalenæ templum, meminit Rodulph. Antissiodor. Sigebert. an. 745.

XXXIII. IDEM Senon. Archiepiscopo. [c. an. 1209. *Româ in Galliam.*]

Qui acta causæ relationis Judicum Delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.

CUm olim q magister S. & B. Archidiaconatum, & Præposituram adinvicem commutassent: *Et infrà.* Verùm dictus B. Delegatis nostris non deferens, imò veriùs Deleganti, sigilla violavit illorum; & scripta, quæ nobis fuerant præsentanda, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus, Adversario præsente in excusationem suam proposuit, quòd Judices perperàm processerant r contra ipsum, cùm acta s in scriptis minùs fideliter redegissent: unde timens ne Literas portaret Uriæ t, illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinvenit. Sanè si quod expediret meliùs notavisset: vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter præsentasset, & ostendisset causam suspicionis propositæ coram nobis. Præterea cùm non conquereretur de Judice, quem ei proprio motu u concessimus: sed de illo potiùs, quem ipse duxerat eligendum: & Judices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter conquerentes; verbis ipsius fidem non duximus adhibendam. Sed ut in eo saltem puniretur, in quo peccaverat contra acta judicum, quæ temerè violarat x; ipsum (sicut nec debuimus) noluimus exaudire y: ne videretur dolus suus ei patrocinium attulisse.

q Cap. 1. de rer. perm. in III. Compil. *unde vera narratio facti peti potest.*

r processerunt.

s al. & acta.

t 2. *Reg.* 11.

u *Hæc clausula*, motu proprio, *quid operetur, tradit Felin. cap. nonnulli. de rescr. & latè Gabrielius in Com. Conc. tit. de clausul. Concl.* 2.

x violavit.

y *In uno vetustissimo ita:* ipsum sicut non debuimus, nec voluimus exaudire.

XXXIV. IDEM Abbati 41, & Capellano Sanctæ Mariæ Bononiensis 42. [c. an. 1209. *Româ in Æmiliam.*]

Delegatus non tenetur admittere Collegam sibi adjunctum per Literas subreptitias, nec ipsius Subdelegatum. Hoc dicit, secundùm unum intellectum. Vel sic: *Delegatus Subdelegatum collegæ impediti, non tenetur admittere; si in Rescripto est clausula*, quòd si ambo, &c. hoc dicit, secundùm alium intellectum.

COram dilecto z filio M. Diacono Cardinali, (quem tibi & H. nuncio, & Clerico Sanctæ Agathæ adversario tuo, qui cum instrumentis ejusdem Ecclesiæ, sed absque literis de ratihabitione, ad Apostolicam Sedem accesserat: sed de rato caverat, sub fidejussoria cautione a concessimus auditorem) proponere curavisti b, quòd cùm quidam in parochia Sanctæ Mariæ in honorem beatæ Agathæ Ecclesiam construxisset; Alexander Papa c præde. noster causam super hoc Abbati Sancti Stephani, & Priori Sancti Victoris commisit terminandam: qui pro Ecclesia Sanctæ Mariæ diffinitivam sententiam protulerunt. Verùm Capellanus Sanctæ Agathæ sententiæ parére contempsit. Cúmque super eadem causa coram Ferrarien. Episcopo, per annum disceptatum fuisset; Pars Ecclesiæ Sanctæ Agathæ horum veritate suppressa, magistrum L. Bonon. Canonicum obtinuit eidem Episcopo in causæ decisione adjungi: qui cùm causæ interesse non posset; prædictus Episcopus, cui per sequentes Literas mandabatur, ut si ambo interesse non possent mandatis Apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret: sententiam prædictam confirmavit, [*Et infrà α:*] Nuncius verò Ecclesiæ Sanctæ Agathæ inter alia proposuit, quòd cùm dictus magister L. vices suas alii delegasset, Episcopus admittere noluit Subdelegatum, sed post appellationem ad nos interpositam solus in causæ cognitione processit: [*Et infrà β.*] Sed fuit è contrà responsum, quòd Ferrarien. Episcopus solus procedere potuit, cùm in ultimæ commissionis Literis fuisset insertum, quòd si ambo interesse non possent, prædictus Episcopus nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur, ut si per se, vel per alios interesse non possent d; quia id rarò e vel numquam contingeret, sed si non posset personaliter interesse. † Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrarien. Episcopo sententiam confirmavit, & adversæ Parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo, quod ab eo factum est, autoritate Apostolica confirmamus.

z *Cap. 1. de paroch. & al. paroch. in* III. *Compil.*

a Infero quòd Clericus comparens pro altero, si non probat plenè, tenetur de rato. Concord. *Auth. generaliter, C. de Episc. & Cleric*

b *In codice Barbatiæ ita:* constitutus proponere curavisti.

c *deest*, Papa, *in antiquis.*

d posset.

e Vide *l. jura. cum l. seq. C. de post. & l. nam ad ea, ff. de leg.*

[α *Capellano S. Agathæ sub pœna excommunicationis injungens, ut nullum Parochianorum tuorum infra certos terminos commorantium, ad officia Divina, vel Ecclesiastica reciperet Sacramenta. Ad hoc dictus Hugolinus ex adverso respondit, quòd cùm olim Archipresbyter de Pastino à prædicto Alex. Prædecessore nostro indulgentiam impetravit, ut in vico Castellionis, in quo superexcreverat populi multitudo, Ecclesiam de novo fundaret. Unde tunc*

Bononien. Episcopus de mandato ejusdem Prædecessoris nostri, & locum signavit, & primarium lapidem benedixit, & in fundamento secundùm consuetudinem collocavit; & sic Capellam in eodem loco constructam cum tota parochia, quam usque hodie habet Ecclesia de Pastino, per XX. *annos justè possedit, quam fel. rec. C. PP. præd. n. eis suis Literis confirmavit, & nos sub nostra protectione recepimus, constitutam nobis ab eodem Archipresbytero censualem. Unde olim quidam Canonicus Regularis ab Archipresbytero de Pastino, ut Divina in eadem celebraret officia deputatus, præter autoritatem Archipresbyteri & Capituli de Pastino, coram prædicto Abbate S. Stephani & Priore S. Victoris de illis citatus apparuit; sed coram eis judicium non subivit. Imò ab ipsis tamquam de ratione suspectis, quia prædictam sibi voluerunt parochiam vendicare, ad nostram duxit Audientiam appellandum. Iidem autem Judices non dubitantes Mandati fines excedere, tam super novo quàm veteri populo sententiam protulerunt; cùm secundùm tenorem Literarum directarum ad eos, non potuissent nisi de veteri judicare. Postmodum verò memoratus Canonicus contra voluntatem, immò prohibitionem Archipresbyteri sui coram Ferrarien. comparens, sub eo aliquantulùm litigavit. Sed tandem comperto quòd universi familiares ejus ei essent adversi, prædictum Magistrum ei fecit adjungi, qui cùm.*]

[β *Unde contra primam sententiam allegabat, quòd de Commissione ad primos Judices impetrata, ad Archipresbyteri notitiam nil pervenit; quòd Judices post appellationem legitimè interpositam processerunt, & quòd fines mandati fuerunt in processu transgressi. Contra secundam verò similiter proponebant, quòd Canonicus Regularis, qui coram Ferrarien. Episcopo litigavit, non solum non fuerat Procurator datus ad causam, sed etiam contra prohibitionem Archipresbyteri liti se præsumpserat immiscere, & quòd Ferrarien. solus processerat, cùm non ei soli causa fuerit delegata; & Collega ejus, etsi causæ nequiverat interesse, alii tamen commiserit vices suas; & quòd post appellationem etiam ad nos interpositam, idem Ferrarien. pro Ecclesia S. Mariæ sententiam promulgavit. Ad hæc autem Pars altera replicabat, quòd prædicta stare non poterant; cùm credi non debeat, quòd à judicibus illis Pars appellaverit adversa, ad quos nec sciverat, nec audierat commissionis Literas emanasse. Præterea cum in Literis commissionis appellationis fuisset obstaculum Partibus interclusum; appellationi interpositæ non fuerat deferendum. Insuper cùm, sicut Adversarius fuit in Jure confessus, etsi Pars ejus, quasi ut prosequeretur appellationem, Literas impetravit, nec tamen iis fuerit usa; pro eodem haberi debeat, ac si non fuerit prosecuta. Unde sententia jam transierat in rei judicatæ autoritatem, etsi contra jus litigantis prolata fuisset. Cùm autem nec Literæ commissionis ad Judices primos obtentæ præsententur in Jure, nec aliter legitimè demonstretur formam mandati Judices excessisse; pro sententia est potiùs præsumendum. Quod dicitur ex adverso, quòd Canonicus ille non fuit procurator; non nocet; cùm ipse litem coram Ferrarien. Episcopo contestando factus fuerit Dominus litis, qui generalis ab ipsius fundatione Ecclesiæ procurator fuerat; & sic agebat, & contrahebat, ac si verè Capellæ dominus extitisset, præsertim cùm in causam non tam Ecclesiæ nomine quàm proprio traheretur, utpote qui Parochianos adjudicatos Ecclesiæ S. Mariæ ad Divina recipiebat officia, & exhibebat eis Ecclesiastica Sacramenta. Præterea, cùm ad Archipresbyteri notitiam pervenisset causam ipsam fuisse Ferrarien. Episcopo delegatam, si per Canonicum illum nolebat subire judicium, ad agendam causam debuerat alium destinare: quod cùm non fecerit, ejus est negligentiæ imputandum, imò malitiæ potiùs, qui sic Commissionem nostram visus fuerit enervare.*]

¶ PITH. [41] *Abbati.*] Alberto, cujus meminit Fr. Leander. [42] *Sanctæ Mariæ Bononiensi.*] Sanctæ Mariæ de porta Ravennat.

XXXV. IDEM Præposito Sancti Dominici [43] Subdiacono nostro. [c. an. 1210. *Româ in Liguriam.*]

Locus, ad quem reus securè accedere non potest, & Canonicus in causa Concanonici delegatus, recusari poterunt.

CUm R. Canonicus [f] Januen. causam quæ inter ipsum ex una parte [g], ac P. civem Januen. vertitur, tibi obtinuerit delegari; & idem civis propter multas & graves inimicitias civitatis suæ, in tua nequeat præsentia comparere: Mandamus, quatenus supradicto R. hujusmodi optionem relinquas, ut (exceptis Canonicis Januen. quos cùm sint ejus socii, meritò habet Pars adversa suspectos) in civitate, vel Diœcesi Januen. in qua sunt multi Viri providi [h], Judicem eligat, coram quo quæstio terminetur: cui autoritate nostra districtè præcipias, ut eamdem causam juxta Rescripti à te [i] obtenti tenorem appellatione remota, fine debito terminare procuret.

¶ PITH. [43] *Dominici.*] V. C. *Doupuini.*

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[g] *Hæc verba*, ex una parte, *desunt in antiquis.*

[h] *In codice Barbatiæ ita:* providi, & discreti.

[i] *In omnibus antiq. ita:* ad te; *& initium capitis indicat omnino ita esse legendum.*

XXXVI. IDEM Rotomagen. Archiepiscopo. [an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Si mandatur Judici Delegato, ut illum absolvat, qui dicit se injustè excommunicatum; ante probationem illum absolvere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam; probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet.

CUm contingat [k] interdum, quòd Laici: *Et infrà.* Insuper requisiti sumus, cùm quis conqueritur in se à suo Episcopo post appellationem ad nos legitimè interpositam, vel aliàs injustè excommunicationis sententiam promulgatam: & nos Judicibus damus in mandatis, ut si est ita, juxta formam Ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant, vel eamdem sententiam denuncient esse nullam; ac Episcopus paratus sit probare se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs justè hujusmodi sententiam protulisse; an probationibus non admissis liceat Judicibus excommunicatum absolvere, vel denunciare [l] sententiam esse nullam [m]. † Ad quod taliter respondemus, quòd cùm quis conqueritur se post appellationem ad nos legitimè interpositam excommunicatione fuisse innodatum; semper utriusque [n] Partis probationes sunt admittendæ, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur: per quas denique apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potiùs non ligatus. In eo verò casu, cùm excommunicatum quis se asserit injustè; vix vel numquam est ejus (antequam absolutus fuerit) probatio admittenda: nisi tunc tantùm, cùm asserit, in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum; ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur. Verùm si proponat se simpliciter excommunicatum injustè, ac Episcopus ad probandum, quòd justè ipsum excommunicavit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus; cùm etsi pro certo constaret rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilominus esset ei absolutio impendenda humiliter postulanti: & ideò in hoc casu illum credimus juxta formam Ecclesiæ protinùs absolvendum; ut sic demum probationibus utriusque Partis admissis, utrùm justè vel injustè [o] ligatus fuerit, decernatur.

[k] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[l] *Hic est*, hujusmodi, *in quibusd. manuscr.*

[m] *Hunc text. dicit Abbas singul. esse hic ad hoc quòd appellatio injustæ sententiæ veniat nulla.*

[n] utriuslibet.

[o] *Hæc duo verba*, vel injustè, *desunt in vetustioribus.*

XXXVII. HONORIUS III. Messan. & Reginen. Archiepiscopis. [c. an. 1224. *Româ in Siciliam.*]

Si Subdelegatus Delegati Papæ, jurisdictione uti cœperit; à Delegato removeri non potest: & si fecerit contra mandàtum, sive excesserit formam rescripti; processus est nullus.

VEnerabili Fratri nostro Archiepiscopo Cusentin. dedimus in mandatis, ut Cephaluden. Episcopum [p] restitui faceret ad Episcopatum, & ad alia quibus fuerat spoliatus: quo restituto plenariè, & corporalem ac pacificam possessionem adepto, si Episcopus meritò esset de dilapidatione suspectus, virum providum & honestum provideret coadjutorem [q] eidem adjungere [r], sine cujus consilio nihil eorum faceret, quæ ad administrationem pertinent temporalem; quoadusque veritate comperta duceremus aliter providendum, interim omne alienationis genus eorum utrique autoritate nostra districtiùs interdicens. Porrò idem Archiepiscopus corporis infirmitate gravatus, commisit in hujusmodi negotio vices suas primo Abbati Sancti Spiritûs de Panormio, ac demum Thesaurario Cusentin. † Quorum processus nobis exhibitos, de Fratrum nostrorum consilio cassavimus justitia exigente; quia videlicet Abbas contra Mandati nostri tenorem [s], ad inquirendum utrùm de dilapidatione suspectus esset Episcopus, eo non restituto processit: & Archiepiscopus ipse (cùm jam suo functus esset officio, dicto Abbati committendo in integrum vices suas) hujusmodi negotium dicto Thesaurario non potuit demandare.

[[t] *Rogatus à vobis olim & Fratribus nostris charissimus in Christo fil. noster Fredericus Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ, ut restitueret ven. fr. n. Cephalud. Episcopum, quem spoliaverat, Ecclesiis & aliis bonis suis, se id liberè facturum viva voce promisit: unde per scripta nostra Venerabili Fratri nostro, &c.* ut suprà initium capit.]

[p] Vid. *l. videamus*, §. *in Faviana*, *ff. de usur. & l. cùm Prætor, ff. de verb. signific.*

[q] Coadjutores quando dandi sint & qualiter permittantur, tradit Conc. Trid. *sess* 21. *de refor. c.* 6. *& sess.* 25. *de refor. c.* 7.

[r] *verbum*, adjungere, *deest in antiquis.*

[s] Vide *l.* 1. *cum not. C. de appellat.*

[t] *In ipsius Honorii Commentariis seu Registris, hujus capitis hoc erat initium.*

XXXVIII. GREGORIUS IX. *S. Præcentori & magistro N. Canon. Ambian.* [c. an. 1227. *Româ in Galliam.*]

Si Delegatus pronunciaverit se jurisdictionem non habere, ipsam etiam de consensu Partium non reassumit.

SIgnificantibus M. muliere, & I. nato ejus, nos noveritis accepisse, quòd cùm nobilis mulier Juliana vidua mentiens se pauperem [u] contra eos super terris & rebus aliis ad Judices, nostras Literas impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quòd cùm dictæ Literæ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cùm prædicta Juliana (quæ nobilis est & dives) pauperem se dixisset in eis, coram ipsis (nisi requisito priùs Domino, sub cujus jurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere justitiæ complementum) non debebant de Jure per tales Literas conveniri; unde dicti Judices interloquendo pronunciarunt se per easdem Literas procedere non debere: *Et infrà.* Demum fuit à Partibus in quosdam tamquam in Arbitros taliter compromissum, quòd si infra terminum in compromisso expressum causam non deciderent, Partes ad eorundem Judicum redirent examen. Verùm Arbitris causam infra terminum negligentibus terminare, dicti Judices jurisdictionem per formam compromissi hujusmodi resumpserunt: à quibus iidem se sentientes gravari, quòd super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem; ad nostram audientiam appellarunt. Ideóque mandamus, quatenus si est ita, revocetis in irritum, &c.

[u] Facit ad hoc *l. si quis ad declinandam*, §. *sin autem*, *C. de Episcop. & Cler. & l. illicitas*, § *fin. ff. de offic. Præs.*

XXXIX. IDEM. [c. an. 1227. Romæ.]

Arbitri electi ad cauſam recuſationis, aſſignant Partibus terminum ad probandum cauſam ſuſpicionis: & Judex recuſatus compellit Arbitros ad cauſam finiendam.

SUſpicionis cauſâ [x] contra Judicem aſſignatâ, non ipſe (qui forſan provocatus obeſſet) ſed Arbitri potiùs coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia, quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noſcuntur, poſſunt ad hoc terminum aſſignare. Ab ipſo quoque Judice (cùi ſicut juriſdictio, ſic & cetera ſine quibus explicari non poteſt, intelliguntur eſſe commiſſa) iidem ut conveniant, ſi diſcordes fuerint, in unam ſententiam, vel Tertium concorditer advocent [y], cum quo duo vel alter eorum id faciat, ſunt cogendi; ne hujuſmodi occaſione principale negotium plùs debito prorogetur.

[x] Cauſas recuſationum refert Hoſtienſ. *in Sum. tit. de Recuſ. §. quæ ſunt cauſæ.* Joann. And. *in cap. legitima, de appel. in 6.* & Panorm. *in c. cùm ſpeciali, infrà de appell.*
[y] Vide *l. item ſi unus, ff. de arbitr.*

XL. IDEM Abbati Sanctæ Genovefæ. [c. an. 1228. Româ in Galliam.]

Delegata juriſdictio ad perſonas non expreſſas in Reſcripto, etiam de ipſarum conſenſu prorogari non poteſt.

P. & G. per Literas [z] Apoſtolicas conquerentibus coram te de Epiſcopo London. [a] quòd conceſſum ab eis mutuum promiſſo loco & termino non perſolvit: pendente judicio, I. Laicus, qui in quantitate quadam eiſdem Mercatoribus tenebatur, ſe in tuam juriſdictionem (ſicut aſſerit) voluit prorogare [b]; ut ſi infra terminum conſtitutum prædictam non ſolveret quantitatem, excommunicationis & interdicti ſententias in perſonam & terram ejus promulgares [c].

Quas hujuſmodi occaſione à te latas, decernimus non valere; cùm etſi aliàs juriſdictioni præeſſe dicaris, quia in dictum I. nullam juriſdictionem habebas, juriſdictionis prorogatio nulla noſcitur extitiſſe; cùm hujuſmodi delegata juriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.

[z] Vide Lanfranc. *in tract. de Arbit. §. prorogatio.*
[a] Landunen.
[b] Vide *l. 3. ff. de eo quod cert. loc. & l. unic. & ibi Bart. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt.*
[c] *In manuſcriptis meliùs ita:* excommunicationis in perſonam, & interdicti in terram ſententias promulgares.

XLI. IDEM. [c. an. 1228. Romæ.]

Major xx. annis poteſt à quocumque dari Delegatus. Idem in Majori xviij. dummodo interveniat conſenſus Partium. Minori verò xviij. non poteſt dari, niſi à Principe.

CUm vigeſimum annum peregeris [d], dari potuiſti in ætate hujuſmodi Delegatus. Ceterùm conſtituto intra ætatem eamdem (niſi Partes ſcienter conſentirent in eum, qui annum XVIII. tranſcendiſſet) facta delegatio ab alio, quàm à Principe non teneret.

[d] Vide *l. 1. ff. de min. & l. filiusfam. & l cùm prætor, ff. de judic.*

XLII. IDEM. [c. an. 1229. Romæ.]

Poteſtas plurium Delegatorum vel Arbitrorum ſimpliciter datorum expirat per mortem unius.

UNo [e] delegatorum, vel arbitrorum (ſicut proponis) rebus humanis exempto; eorum officium expiravit: Niſi aliud in delegatione aut compromiſſo fuiſſet expreſſum.

[e] Hunc textum intellige cùm facta eſt delegatio nominatis perſonis: ſecùs ſi Dignitati, juxta *c. quoniam Abbas, ſup. eod.*

XLIII. IDEM. [c. an. 1229. Romæ.]

Delegatus Papæ ſubdelegare poteſt, licèt datus ſit ex officio, vel de Partium conſenſu, vel cum clauſula præelectionis; videlicet, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris, &c. *Hoc dicit, uſque ad §.* Is autem.

QUoniam Apoſtolica Sedes interdit providere negotiis & non perſonis, quibus eadem committuntur; ſi Judex tertius licèt ex officio noſtro, vel de aſſenſu Partium pro communi à nobis datus eiſdem, alii delegaverit vices ſuas (cùm Delegato à Principe id concedatur à Jure) delegatio valebit ipſius [f]. Idem quoque dicendum eſt, cùm mandatur Epiſcopo ut cum altero ſuorum Conjudicum mandatum Apoſtolicum exequatur; & tunc ſine Subdelegato ab ipſo Epiſcopo reliqui duo procedere non valebunt.

Is cui committitur negotium, ut perſonaliter exequatur, poteſt, ſi Partes conſentiunt, alteri ſubdelegare. Fallit in caſibus hîc expreſſis. Hoc dicit uſque ad §. Ceterùm.

§. 1. Is autem, cui injungitur ut perſonaliter negotium exequatur, poteſt (dummodo Partes conſentiant) hoc aliis delegare. Præterquam ſi inquiſitionem fieri, vel Eccleſiis de Prælatis, vel aliis Miniſtris provideri mandaremus [g], cùm in his omnibus caſibus [h] induſtriam & fidem perſonæ, cui talia committimus, eligere videamur.

Is, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere. Fallit in Legato Sedis Apoſtolicæ. Et eſt textus notabilis, & multùm allegatur. Ab. Sicul.

§. 2. Ceterùm (ſalvâ Legatorum Sedis Apoſtolicæ autoritate) nulli, cui commiſſum fuerit prædicare crucem, excommunicare, vel abſolvere aliquos, diſpenſare cum irregularibus, vel injungere pœnitentias, liceat hæc de cetero aliis demandare: quia non ſibi juriſdictio, ſed certum miniſterium potiùs committitur in hac parte.

[f] Vide *l. à judice*, & ibi Pet. de Bellapert. & Cyn. *C. de jud* & Bart. *in l. & quia. ff. de juriſd. om. jud.*
[g] mandamus. *al.* mandemus.
[h] *Dictio*, omnibus, *deeſt in manuſcriptis.*

DE OFFICIO LEGATI.

TITULUS XXX.

I. ALEXANDER III. univerſis Suffraganeis Cantuarien. Eccleſiæ. [c. an. 1170. Româ in Angliam.]

Legatus Papæ etiam per ſimplicem querelam adiri poteſt.

CUM non ignoretis [a] Cantuar. Archiepiſcopum [1] vobis non ſolùm Metropolitico [b] ſed etiam Legationis jure præeſſe; [*Et infrà α.*] † Sanè licèt idem Archiepiſcopus Metropolitico jure audire non debeat cauſas de Epiſcopatibus veſtris, niſi per appellationem deferantur ad eum; Legationis tamen obtentu univerſas [c], quæ per appellationem vel querimoniam perveniunt ad ſuam Audientiam, audire poteſt & debet, ſicut qui in provincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

[*α Mirabile ſatis eſt, quòd quidam veſtrûm, ſicut audivimus, aſſeverare præſumunt, quòd idem Archiepiſcopus nullam cauſam de Epiſcopatibus veſtris ſive Metropoleos ſive Legationis jure debeat audire, niſi per appellationem perferatur ad ipſum.*]

¶ PITH. [1] *Cantuar. Archiepiſcopum.*] Theobaldus Cantuarienſis Archiepiſcopus Legati nati titulo donatus eſt: qui ſedi & ſucceſſioni ſuæ attributus, ab omnibus Cantuarienſibus Archiepiſcopis inde uſque retinetur. Matth. Paris 137. 140. Hiſt. Cantuar. *fol.* 30. & 34. Sigisb. Gemblacenſ. Thomas Bexet. Polydor. Neubrig. 356. 357. 470. 471.

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*
[b] metropolitico.
[c] *In multis manuſcr. additur iterùm vox,* cauſas.

II. CELESTINUS III. Magiſtro Columbo. [c. an. 1192. Româ fortè in Angliam.]

De cauſa ſpecialiter delegata à Papa, Legatus ſe intermittere non poteſt.

STuduiſti [d] à nobis [e] quærere, utrùm de cauſa, quam alicui delegamus, alius qui ſit generalis in provincia Legatus, ante cognitionem vel poſteà cognoſcere valeat; vel commiſſionis noſtræ proceſſum, quem Judici Delegato tranſmittimus, taliter impedire. † Reſpondemus, quòd cùm mandatum ſpeciale deroget generali, Legatus commiſſionem alii factam ſpecialiter impedire non poteſt: & ſi ſecundùm formam mandati noſtri ſententia jam [f] fuerit promulgata, non poterit ipſe Legatus (niſi ſuper hoc mandatum ſpecialiter receperit) eam quomodolibet irritare; ipſam tamen (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni demandare.

[d] *Cap. 1. eod. tit in 11. Compil.*
[e] *Hæc duo verba*, à nobis, *deſunt in antiquis.*
[f] *Dictio*, jam, *deeſt in manuſcriptis.*

III. INNOCENTIUS III [g]. tit. Sancti Laurentii Presbytero Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato. [c. an. 1202. Româ in Siciliam.]

Legatus etiam de latere ex generali Legatione non poteſt transferre Epiſcopo, vel unam Eccleſiam cathedralem alteri ſubjicere, & alteri concedere jus Primatiæ, vel duos Epiſcopatus unire, vel unum dividere: excommunicatos tamen propter manuum injectionem in Clericos, abſolvere poteſt. H. d. cum c. ſeq.

NIſi ſpecialis [h] illa dilectio, quam ad perſonam tuam habuimus & habemus, juſtum motum animi noſtri temperaret; pœna docente, cognoſceres, quantùm exceſſeris [i], qui ſpretis Canonicis ſanctionibus, & conſuetudine generali, motu proprio præſumſiſti Trojanum Epiſcopum de Trojana Eccleſia ad Panormitanam de facto transferre.

[g] *Innoc. III. tit. &c.*
[h] *Cap. 3. eod. tit. in 111. Compil.*
[i] Vide §. *item Lex Julia, Inſtit.* de *public. judic.*

IV. IDEM eidem. [c. an. 1202. Româ in Siciliam.]

Summatum fuit ſuprà in cap. præcedenti.

QUòd translationem [k], *Et infrà α.*] Licèt in regno Siciliæ generalis ſit tibi commiſſa Legatio; ad eam tamen ſine ſpeciali mandato noſtro non debuiſti manus extendere, quæ in ſignum privilegii ſingularis ſunt tantùm Summo Pontifici reſervata. Et ſi quædam ex his, quæ de ſpeciali conceſſione ſæpè fuere Legatis indulta, (ut illorum videlicet abſolutio, qui propter ſacrilegas manuum injectiones in Clericos, incidunt in Canonem promulgatæ ſententiæ) videantur ex ipſo Legationis officio jam licere Legatis: an exiſtimas, quia vices noſtras tamquam Legato tibi commiſimus exequendas, quòd Panormitanam Eccleſiam poſſes ſubjicere Meſſanenſi ut illam præficeres iſti, conceſſo ſibi privilegio Primatiæ? An putas ex eadem cauſa tibi licere, duos Epiſcopatus unire, vel unum dividere ſine licentia ſpeciali [l]?

[*α Pontificis de Trojano Epiſcopatu ad Panormitanam Metropolim à te factam ratam nolumus habere, zelus utique rectitudinis, non amaritudinis nos induxit: quia*]

[k] *Cap. 2. eod. tit. in 111. Compil.* De unctione vide Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de refor. c. 13. & al. locis.*
[l] *L. Pomponius, ff. de procurat.*

V. IDEM Bonon. [m] [2] Epiſcopo & M. Capellano Subdiacono noſtro. [an. 1202. Româ in Apuliam.]

Ex quo Legatus retulit cauſam Papæ, illius deſinit eſſe Judex.

LIcèt [n] Tranenſ. [o] Canonici ab initio diſſenſiſſent, tamdem unanimiter conſenſerunt, G. fratrem Caſſinenſis Ab-

[m] Baton. Potentin. Barotinenſi.
[n] *Cap. 3. eod. tit. in 111. Compil.*
[o] *in quibuſdam*, Trojani.

batis in [p] Archiepiſcopum eligentes, cujus electionem Portuenſ. Epiſcopus tunc Legatus, examinari præcepit: [*Et infrà* α.] Nuncius præfati Abbatis nobis literas præſentavit, gravem contra jam dictum Legatum querimoniam continentes, quòd poſtquam electionem examinaverat, & eam ad noſtræ deliberationis examen transtulerat, nunciis jam directis, electionem eamdem malitioſè nimis examinare præſumpſit: *Et infrà* β. † De conſilio Fratrum noſtrorum examinationem ſecundam, tamquam à non ſuo Judice factam, poſtquam negotium ad noſtrum fuerat translatum examen, cenſuimus irritam & inanem.

[p] *al.* Abbatem: *& tunc dic.* G. Fratrem Caſſinenſem Abbatem.

[α *Et examinationem redactam in ſcriptis fecit ſigillis dilecti filii Archidiaconi, & Magiſtri Petrarch. muniri, cum ſuo quoque ſigillo ad Se. Ep. tranſmittendam: literas quoque ſuas nobis pro fratre dicti Caſſin. Abbatis deprecatorias deſtinavit, quas cum decreto electionis omnium Canonicorum ſubſcriptionibus roborato, necnon & literis Suffraganeorum & populi; tres de Canonicis Tranen. Eccleſiæ ab univerſo Capitulo deſtinati, nobis humiliter præſentarunt, petentes electionem Canonicam de perſona idonea celebratam autoritate Apoſtolica confirmari. Nos autem ad majorem cautelam à præfatis Canonicis juramentum recepimus, non à nobis exactum, ſed ab illis oblatum; & factum electionis, ſicut eſt & moris & Juris, examinavimus diligenter. Interim verò*]

[β *Unde petebat per Viros idoneos ſuſpicione carentes de ipſo facto inquiri. Cumque præfatus ſuperveniſſet Epiſcopus, & ea, quæ geſta ſunt, intelleximus ab ipſo;*]

¶ Pith. [2] *Bonon.*] V. C. *Boront. Epiſc. Banenſi, Botontinenſi, Barenſi Archiepiſc.*

VI. Idem Sancti P. & Sancti Leonis Abbatibus [3] & R. Archi. Tullen. [q] [c. ann. 1202. *Româ in Belgium.*]

[q] Sancti Apri, & Sancti Leonis Abbatib. & magiſtro R. Archidiacon. Tullenſi.

Legatus de latere confert Beneficium vacans, licèt illud ſpectet ad præſentationem alicujus Clerici. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

Dilectus [r] filius R. Metenſis Canonicus intimavit, quòd cùm Præneſtinus Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus Eccleſiam Sancti Trudonis contuliſſet eidem: Meten. Archidiaconus, ad quem illius Eccleſiæ præſentatio pertinebat, aſſerens quòd eodem inconſulto conferri non potuit à Legato, Canonicum ipſum ſuper eadem Eccleſia moleſtare præſumit. Cùm igitur plus juris habeat in conceſſione Prælatus, quàm in præſentatione Patronus [ſ], nec præjudicetur Prælato, ſi quando per Apoſtolicæ Sedis Legatum eo inconſulto Eccleſia concedatur: mandamus, quatenus dictum Archidiaconum ut ab ejus ſuper hoc moleſtatione deſiſtat, appellatione remota cogatis.

[r] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[ſ] Vide *l. ſi communem, ff. quemadmod. ſerv. amit.*

¶ Pith. [3] *S. P. & Sancti Leonis Abbatibus.*] Extra muros Tullenſes.

VII. Idem illuſtri Regi Francorum. [c. an. 1202. *Româ in Galliam.*]

Legatus in pluribus locis poteſt in quolibet dictorum locorum juriſdictionem ſuam exercere: ita quòd facta unius loci poteſt in alio explicare. Hoc dicit Pannorm.

Novit ille [t], qui nihil ignorat: [*Et infrà* α.] Ex parte tua querimoniam accepimus, quòd cùm tibi Legatus eſſet certa ratione ſuſpectus, extra fines Regni Francorum [4] in Terram tuam interdicti ſententiam promulgavit; [*Et infrà* β.] Tuæ Magnificentiæ reſpondemus, quòd etſi fines Regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos ſuæ Legationis egreſſus; cùm non ſolùm in Regno Francorum, ſed in Viennen. Lugdun. & Biſontin. provinciis injunctam ſibi à nobis Legationis ſolicitudinem ſuſcepiſſet.

[t] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[α *Quòd Regiæ ſublimitati:* Et infrà. *Nuper autem primò dil. fil. M. & Vvalt. milites, & poſtmodum dil. fil. Magiſtrum F. Decanum Aurel. cum Literis tuis benignè recepimus, & curavimus multipliciter honorare, ſicut per ipſos poterit tuæ Serenitati pleniùs patere. Ipſi autem in noſtra & Fratrum noſtrorum præſentia conſtituti contra eumdem Card.*]

[β *Qui etiam in animam tuam promiſerunt & obtulerunt jurare, quòd tu coram Legatis & Delegatis noſtris ſuper hoc negotio ſtabis Juri, & quòd propter hujuſmodi negotium, nec per nos, nec per alium fueris ex parte noſtra citatus ut Juri parêres, prædictam petens ſententiam, receptâ hujuſmodi cautione juratoriâ, relaxari. Ceterum ad ea quæ contra Card. objecerant & eis reſpondemus, &*]

¶ Pith. [4] *Extra fines regni Francorum.*] an. 1199. cùm Philippus Rex uxorem ſuam Regis Danorum ſororem dimiſiſſet, mittitur Legatus in Franciam Petrus Capua Diaconus Cardinalis ad commonendum Regem ut relictam reduceret: ſed cùm id minimè potuiſſet, in reditu cùm jam à Regni finibus exceſſiſſet, non modò Regis, ſed & finitimorum Principum regiones ſubjecit interdicto. *Robert. Antiſſiodor. S. Mariani Monachus.*

VIII. Gregorius IX. Patriarchæ Hieroſolymitano. [c. an. 1228. *Româ in Palæſtinam.*]

Præſente Legato [5] *de latere, minor Legatus executionem officii ſui dimittere debet.*

Volentes: & *infrà.* Fraternitati tuæ Legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen quòd ſi Legatum ad partes illas de latere noſtro contigerit deſtinari, executionem ipſius officii, quamdiu Legatus ipſe ibi fuerit, pro Sedis Apoſtolicæ reverentia omnino dimittas [u].

[u] Facit *auth. multò magis, C. de ſacroſ. Eccl & l.* 2. *C. de teſt. tut.*

¶ Pith. [5] *Præſente Legato, &c.*] Fazellus *pag.* 478. eadem propè diſcordia inter Archiepiſcopum Cantuarienſem, &c. Vvinton. *Epiſt.* 117. ex Nuburgenſi.

IX. Idem [6]. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Legatus non de latere, ſed ratione perſonæ, extra provinciam ſibi decretam abſolvere nequit excommunicatos pro injectione manuum in Clericos, nec etiam in provincia ſi tales excommunicati aliunde veniant. Legatus verò ratione Dignitatis nullos tales abſolvit: Hoc dicit, ſecundùm communem intellectum.

Excommunicatis pro injectione manuum violenta, Eccleſiæ Romanæ Legati, qui de ipſius latere non mittuntur, extra provinciam ſibi commiſſam, vel ibidem ſi hujuſmodi manuum injectores illuc contingat aliunde accedere: & qui Eccleſiarum ſuarum prætextu Legationis ſibi vendicant dignitatem, etiam Subditis (quamvis in provincia ſua exiſtentes) beneficium abſolutionis impartiri non poſſunt: niſi de ſpeciali gratia illis & iſtis ampliùs à Sede Apoſtolica concedatur.

¶ Pith. [6] *Idem.*] Ex Concilio Valſingh. *in Hypod. pag.* 59.

X. Idem. [c. an. 1229. *ibid.*]

Durant Legati ſtatuta etiam Legatione finita; finitur tamen ſui Delegati juriſdictio, ſi citatio non præceſſit.

Nemini dubium eſſe volumus, quin Legatorum Sedis Apoſtolicæ ſtatuta edita in provincia ſibi commiſſa durent tamquam perpetua, licèt eamdem poſtmodum ſint egreſſi. Secùs autem [x] ſi cauſas duxerint aliquibus delegandas [y], cùm juriſdictio iſtorum expiret, ſi ante illorum diſceſſum horum citatio non præceſſit.

[x] tamen.

[y] Vide *l un. C. qui pro ſua juriſd. & l.* 3. *C. de offic. Præt.*

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Titulus XXXI.

I. Ex Synodo Joannis Papæ. [an. 872. *in Gallia.*]

Epiſcopi in ſuis Diœceſibus poſſunt crimina inquirere & punire; & cùm opus fuerit, invocare brachium ſeculare.

Perniciosa [a]: *Et infrà.* Habeant igitur Epiſcopi ſingularum urbium in ſuis Diœceſibus liberam poteſtatem, adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare [b] ſecundùm quod Canones cenſent, abſque impedimento alicujus. Et cùm opus fuerit, publicum convocent auxilium; non ad præjudicandum, ſed potiùs ad ea, quæ Deo ſunt placita, proſequendum.

[a] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1 *Compil.* Vide *Conc. Trid ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 8.

[b] Vide *l imperium, cum not. ff. de juriſd. omn jud.*

II. Eugenius [c] Papa. [imò Alexander III. c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

[c] *al.* Auguſtinus in Concil. *p.* 50. *c.* 55. Idem Norvvicenſi Epiſcopo.

Ordinarius, qui ſcit non ut Judex vel homo, ſed ut Deus Subditum eſſe criminis reum; indeterminatè poterit, ſed non nominatim eum arguere, vel punire.

Si Sacerdos [d] ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicujus criminis: vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit, niſi judiciario ordine quis probare poſſit: non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminatè; ſicut dixit Chriſtus [e]: *Unus veſtrûm me traditurus eſt.* Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit juſtitiam, poteſt excommunicare autorem [f] damni, licèt etiam ei confeſſus ſit: ſed tamen non nominatim poteſt eum removere à communione, licèt ſciat eum eſſe reum; quia [g] non ut Judex ſcit, ſed ut Deus: ſed debet eum admonere ne ſe ingerat; quia nec Chriſtus Judam à communione removit.

[d] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 50. *c.* 55.

[e] *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22. *Joan* 13.

[f] actorem, *in antiquis.*

[g] Vide Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 6. & Sotum *in* 4. *ſent. diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 6.

III. Alexander III. Florentin. Epiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Hetruriam.*]

Si Ordinarius ſubjectus Epiſcopo profert in ſibi Subjectum juſtam cenſuram Eccleſiaſticam; Epiſcopus illam ſervare debet, & illam ſine ſatisfactione & conſcientia Proferentis relaxare non debet.

Cum ab Eccleſiarum [h] Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur; rata debet & firma conſiſtere, & uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervari. Quapropter mandamus, quatenus ſi quando Plebanus ſancti P. [i] [1] in Clericos vel Laicos Parochianos ſuos interdicti vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit; ipſam facias inviolabiliter obſervari, & eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque ejuſdem Plebani conſcientia non relaxes.

[h] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Lateran. *p.* 31. *c.* 7.

[i] Pancratii.

¶ Pith. [1] *P.*] *Paneraſci Lucarum.* Paneratii meminit Ricordanus.

IV. IDEM Cantuarienſi Archiepiſcopo [2], & ejus Suffraganeis. [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

Si ordinatio vacantis Eccleſiæ etiam patronatæ ex juſta cauſa differtur, eſt ibi per Epiſcopum Oeconomus ponendus.

[k] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 15. *c.* 21.
[l] emergit.
[m] ceſſante.

CUm vos [k] plerumque oporteat ordinationem Eccleſiarum differre, pro eo quòd quandoque perſonæ vobis minùs idoneæ præſentantur, aut inter vos & Præſentatores alia de cauſa radix diſſenſionis emerſerit [1]; [*Et infrà* α.] Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi quando in vacantibus Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſonæ minùs idoneæ præſentantur, vel alia de cauſa de Jure perſonas non potueritis in eis inſtituere; appellatione remota [m] ponatis Oeconomos, qui debeant fructus percipere, & eos aut in Eccleſiarum utilitatem expendere, aut futuris perſonis fideliter reſervare.

[α *Providendum eſt vobis, ne occaſione hujus diſſenſionis & ſcandali, interim fructus illarum Eccleſiarum depereant, aut eis in ſpiritualibus gravia proveniant detrimenta. Inde eſt quòd*]

¶ PITH. [2] *Cantuarienſ. Archiep.*] Matth. Paris, *pag.* 330.

V. IDEM Cantuarien Archiepiſcopo. [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

Si conſtat Ordinario, quòd abſolutus à Papa ſuppreſſit veram cauſam quare fuerat excommunicatus; debet illum remittere ad Papam. Si verò ſibi non conſtat, eſt tumen ſibi urgens ſuſpicio contra eum; debet cogere eum ſe purgare.

[n] *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 31. *c.* 4.
[o] Senſus horum verborum talis eſt: *ſi ſuſpecti ſunt quòd non dixerint Papæ veritatem, compellendi ſunt ad purgandam eam ſuſpicionem, ut inde colligatur eos verum dixiſſe.*

EX parte [n] tua: [*Et infrà* α.] Quia nos conſulere voluiſti, utrùm illorum [3] abſolutio teneat, qui (occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerant) abſolutionis beneficium per Sedem Apoſtolicam meruerunt, ſuæ excommunicationis cauſam aliam prætendentes [4]. † Taliter reſpondemus, quòd ſi ita tibi conſtiterit; debes eos Eccleſiaſticâ cenſurâ compellere cum literis tuis rei veritatem continentibus, ad Sedem Apoſtolicam redire. Si verò tibi [o] non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quòd confeſſi non fuerint veritatem; ipſos compellere debes exinde coram te, quòd veritatem confeſſi fuerint, purgationem præſtare.

[α *Nobis conſtanti aſſertione propoſitum eſt, quòd interdum quidam pro certis cauſis excommunicati, Sedem Apoſtolicam viſitant, & reticentes cauſas, pro quibus ſunt vinculo excommunicationis aſtricti, de abſolutione Literas deferunt, continentes eos ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſe, & auditis confeſſionibus ſuis, abſolutionis beneficium meruiſſe. Unde*]

¶ PITH. [3] *Illorum.*] *Illa.*
[4] *Prætendentes.*] V. C. addit, *tuæ conſultationi.*

VI. CELESTINUS III. [c. an. 1194. *Romæ.*]

Si ex deſidia vel malitia Delegati Papæ quis perſeverat in peccato; Ordinarius loci poteſt ſupplere, non obſtante quòd cauſa fuerit Delegato commiſſa. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis & ſingularis.

[p] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[q] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *in decr. de reformat. per multa capita.*

SIgnificavit [p] nobis tua Fraternitas, quòd quidam de Parochianis tuis, cùm pro illicita [q] conſanguinitatis & affinitatis copula excommunicatione notantur; ad Judices remotiores ab Apoſtolica Sede Literas impetrant: per quas cùm ab excommunicatione fuerint abſoluti; quia dicti Delegati ad locum, ubi teſtes produci valeant, nec accedunt, nec aliquos pro eorum receptione tranſmittunt, in prænominata nefariæ conjunctionis copula remanent, & cauſa debitum non ſortitur effectum. [*Et infrà* α.] † Cùm itaque pro malitia vel deſidia Judicis Delegati non debeat quis ad remanendum in copulâ conjunctionis iniquæ ſuffragium invenire; tale damus tuæ Fraternitati reſponſum, quòd quoties ea, quæ prædiximus in tua diœceſi evenire contigerit; licitè potes taliter abſolutos in priſtinam excommunicationis ſententiam revocare, ipſóſque tamdiu eâdem ſententiâ tenere ligatos, donec cauſa in receptione teſtium, & in aliis legitimum incipiat habere progreſſum.

[α *Unde poſtulaſti à nobis, quid tibi ſit in tali articulo faciendum.*]

[r] *al.* Auxitano.

VII. INNOCENTIUS III. Auſitano [r] Archiepiſcopo [5]. [an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Ordinarius ſupplet negligentiam Abbatis, non revocantis Monachum vagabundum.

[ſ] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Concil. Viennenſe *in Clem. de ſtat. Monach.* [illegible] §. *quia verò:* ubi hæc etiam prohibentur. Facit *l. Deo nobis, C. de Epiſc. & Cler.*

QUantò [ſ] devotio Religioſorum [*Et infrà* α.] Ad Audientiam noſtram noveritis perveniſſe, quòd Monachi, Canonici, & alii Regulares tuæ provinciæ; cùm deberent potius in clauſtro juxta Regularia conſtituta divinis obſequiis vigilare, de obedientiis & reditibus, quorum curam geſſerunt pecuniâ congregatâ clauſtrum abhorrentes, per Curias Principum & Potentum diſcurrere non verentur; [*Et infrà* β.]

† Mandamus, quatenus quoſcumque tales inveneris; niſi ad commonitionem tuam reſipuerint, ut proprium in manibus Prælatorum ſuorum ſine difficultate reſignent, convertendum in utilitatem domûs, ſecundùm Abbatis conſilium, & Regularem vitam obſervent: ſi Prælati eorum poſt ſuam commonitionem id exequi negligenter omiſerint; per ſuſpenſionem Officii & Beneficii appellatione remota compellas.

[α *Virorum ſtudioſiùs mandatis Divinis inhæret, & Creatori ſuo placere per omnia opera ſanctæ converſationis intendit; tantò humani generis inimicus ad ſeductionem eorum, ſuæ fraudis malignitate laborat, & variis modis eis præſtat materiam excedendi, & animas eorum inextricabili laqueo nititur irretire.*]

[β *Et muneribus ſuis illorum ſibi gratiam & favorem acquirunt, ac de ipſorum familiaritate confiſi in Conventu ſuo graves diſſenſiones commovent, & ceterorum humilitatem in ſpiritu arrogantiæ contemnentes, mandatis Prælatorum ſuorum inobedientes, contumaces exiſtunt, & contra illorum prohibitionem Secularium negotiorum ſolicitudinibus ſe immergunt. Quoniam igitur propter hoc ordo Religionis non modicùm enervatur; fr. t. per*]

¶ PITH. [5] *Auſitano Archiepiſc.*] *Auſetano.* Suritta *pag.* 99. Eſd. inter epiſt. Innocent. *pag.* 48.

VIII. IDEM Rotomagen. Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis. [an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Ab uno Epiſcopo excommunicatus, ab aliis eſt vitandus. Et Archiepiſcopus per querelam aditus, non abſolvet, niſi primò remittat.

[t] *Cap.* 2. *eod. tit. in* I. I. *Compil.*

AD reprimendam [t] malitiam Perverſorum, pœnæ certæ ſunt in Canonibus conſtitutæ: quas ſicut latas à vobis interdum in Subditos, vultis inviolabiliter obſervari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter obſervare. Ideóque mandamus, quatenus ſententias, quas Lexovien. Epiſcopus duxerit in Subditos ſuos canonicè promulgandas; & vos ipſi ſervetis, & à veſtris Subditis faciatis inviolabiliter obſervari.

§. 1. Tu verò, frater Archiepiſcope (cùm excommunicationis ſententia per appellationis non ſuſpendatur objectum) ſi quis excommunicatus ab Epiſcopo, de injuſta tibi fuerit excommunicatione conqueſtus; ad ipſum (ei quaſi Coëpiſcopo deferens) abſolvendum ſecundùm Eccleſiæ formam remittas: qui ſi noluerit ipſum abſolvere, tu (recepta cautione juratoria) abſolutionis munus ei poteris exhibere; ita tamen, quòd niſi legitimè tibi conſtiterit eum contra juſtitiam excommunicatum fuiſſe, ex debito ſibi juramenti præcipias, ut ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione notatus [u], eidem Epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit; eum in excommunicationis ſententiam appellatione remota, reducere non omittas.

[u] *al.* notatus: *nam* innodatus, *in nullo manuſcr. reperitur.*
[x] *al.* Tirenſi.

IX. IDEM Turonenſi [x] [6] Archiepiſcopo, [an. 1198. *Româ in Syriam.*]

De cauſis Subditorum Archiepiſcoporum & Epiſcoporum ſuorum Patriarcha non cognoſcit; niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis ſeu privilegii.

[y] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[z] *al.* &
[a] Has habes in d. Conc. *Can.* 6. & 7.

DUo [y] ſimul, [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm ſit in Canonibus definitum Primates, vel Patriarchas nihil juris præ ceteris habere, niſi quantùm ſacri Canones concedunt, vel [z] priſca illis conſuetudo contulit ab antiquo; ita ut ſecundùm Nicænas regulas [a] ſua privilegia ſerventur Eccleſiis, præterquam ſi Apoſtolica Sedes aliquam Eccleſiam vel Rectorem ipſius quolibet ſpeciali privilegio decreverit honorare: quamdiu Clerici tui coram te voluerint ſtare Juri, compelli non debent Judicium Patriarchæ ſubire; niſi cauſa per appellationem ad ejus audientiam perferatur, aut ei aliquid ſuper hoc à Sede Apoſtolica ſit indultum.

[α *Conſultationem ſcilicet & querimoniam unica tuæ Fraternitatis petitio continebat, per quam à venerabili Fratre noſtro Hieroſolymitano Patriarcha querebaris Clericos tuos injuſtè gravari: qui eos ſpreto judicio tuo, coram quo parati ſunt de ſe querimoniam deponentibus juſtitiam exhibere; licèt ad eum per appellationem cauſa minimè deferatur; coram ſe reſpondere compellit; & utrùm ad id poſſint de jure compelli per noſtras poſtulabas Literas edoceri. Volentes igitur tibi ſuper gravaminibus prædictis provideri.*]

¶ PITH. [6] *Turonenſi.*] Meliùs, *Tyrenſi:* qui ſuberat Hieroſolymitano Patriarchæ. Guilelm. Tyrius *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 13. & 23. & *lib.* 13. Extat verò Innocentii epiſtola, *pag.* 327.

X. IDEM Turonenſi Archiepiſcopo. [an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationem ſui Suffraganei alteri committere; & Conſecrandus tenetur ab illo Commiſſario munus conſecrationis recipere.

[b] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

QUòd Sedem [b] Apoſtolicam, [*Et infrà* α.] Nos ſiquidem conſuluiſti, utrùm ſi aliqua infirmitate, vel aliâ juſtâ cauſâ detentus, aliquem Suffraganeorum tuorum conſecrare non poſſes; alicui Coëpiſcoporum tuorum vices tuas committere licitum tibi eſſet: [*Et infrà* β.]

† Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd in tali articulo conſtituto & tuas vices (ut dictum eſt) tibi committere licet, & Conſecrandus munus debet ab eo conſecrationis [c] accipere [d], cui eas duxeris committendas; dummodo Catholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ Apoſtolicæ Sedis non obſiſtat.

[c] *al.* à conſecratore.
[d] Vide *l. un. C. qui pro ſua juriſdict.*

[α *Conſulis ſuper his, quæ dubia tibi exiſtunt, gratum ge-*

rimus

rimus & acceptum, & tua exinde Fraternitas videtur meritò commendanda; cùm Lex Divinæ constitutionis eamdem Sedem posuit totius orbis terrarum magistram, ut quidquid dubitatur ab aliquo, ab ea tamdem ejusdem ratio requiratur.]

[β *Et utrùm Electus, qui pro consecratione instaret, ab eo, cui vices tuas taliter commisisses, deberet licitè consecrari.*]

XI. IDEM Episcopo Heliensi. [c. an. 1204. *Româ in Angliam.*]

Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam, Subditis Suffraganei committere potest; non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest. Hoc dicit usque ad §. Præterea.

PAstoralis [e] officii, *Et infrà* [f]. Ex parte tua fuit insuper quæsitum [g], utrùm si aliqua causa fuerit ad Archiepiscopum per appellationem delata, possit eamdem jure ordinariæ potestatis Suffraganei sui Subdito delegare; vel animadvertere in eumdem [h], si causam renuerit suscipere delegatam? † Ad quod respondemus, quòd Archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem hujusmodi compellere nequit invitum; cùm in eum (exceptis quibusdam articulis) nullam habeat potestatem; licèt Episcopus suus eidem sit Metropolitana [i] lege subjectus: *Et infrà.*

Mortuo Delegato Papæ qui excommunicavit Reum, vel Actorem in possessionem induxit; si ejus Successor in delegatione succedit, absolvere & restituere possessionem poterit: aliàs solùs Papa restituet & absolvet, præterquam in mortis articulo: Ne tamen currat annalis præscriptio Reus coram Ordinario, vel publicis personis de stando juri cautionem præstabit. Hoc dicit.

§. 1. Præterea postulasti, an alicui [k] liceat sine speciali mandato Apostolicæ Sedis (Delegato, qui Reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo innodavit, vel Petitorem causâ rei servandæ in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidem volenti juri parêre absolutionis beneficium impartiri, & possessionem restituere infra annum: sufficienti recepta primitùs cautione [l]. † Ad quod dicimus, quòd cùm Delegatus quantùm ad illud, sit major Ordinario; sine mandato Summi Pontificis excommunicatus ab hujusmodi Delegato non potest per alium (præterquam in mortis articulo [m]) absolutionis gratiam obtinere: nisi forsan Delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onere & honore. Nec per alium, quàm per summum Pontificem recuperare poterit possessionem amissam. Verumtamen ne alius post annum vetus efficiatur possessor; coram Ordinario, vel si ejus copiam habere nequiverit, coram publicis & honestis personis (ut quasi præscriptionem interrumpat annalem) offerre ac præstare, quòd juri parebit, poterit cautionem, ut sic post annum recuperare possessionem per Sedem Apostolicam mereatur.

XII. IDEM Archiepiscopo Senonen. [7] [an. 1207. *Româ in Galliam.*]

Papa per Rescriptum, quo mandat Ordinario ut Subditos suos corrigat, non facit ex hoc ipsum Delegatum; ideò ab eo poterit appellari ad proximum Superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset. Hoc dicit.

LIcèt [n] in corrigendis excessibus juxta Canonicas sanctiones [o] appellationis sit diffugium interclusum, & ideò Parisien. Episcopus cùm à nobis receperit in mandatis, ut tam circa Viros Religiosos, quàm etiam Clericos seculares suæ jurisdictioni subjectos, qui multa & gravia crimina committere proponunt [p], inquirat & corrigat appellatione remota, quæ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestum. † Quia tamen intentionis nostræ nec fuit, nec esse debuit jurisdictioni tuæ per Mandatum hujusmodi derogare: præsentium autoritate duximus declarandum, quòd si in inquisitonibus ab eodem Episcopo, non tamquam Delegato, sed tamquam Ordinario faciendis, aliquis casus emerserit, in quo licitum sit ad Sedem Metropolitanam appellare; prædicti occasione mandati autoritati tuæ, quò minùs ad te tamquam ad Metropolitanum appellari valeat, nolumus aliquatenus derogare [q].

¶ PITH. [7] *Senonensi.*] *Senensi.* Magister Petr. de Corbolio, vir inæstimabilis literaturæ, ac senectutis bonæ. Vincentius *lib.* 30. *cap.* 124. Petr. Blesens. *epist.* 179. Extat inter epistolas Innocentii, *pag.* 37.

XIII. IDEM in Concilio generali [r]. [an. 1215. *Romæ.*]

Prælati Subditos corrigunt, & reformant appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen Capitulum consuevit corrigere excessus Canonicorum, si intra terminum ab Episcopo præfigendum non facit; ipse Episcopus hoc faciet. Hoc dicit usque ad §. Ceterùm.

IRrefragabili [s] constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati ad corrigendum Subditorum excessus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant [t], ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam in talibus excesserint observandam. Excessus tamen Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum; per ipsum in illis Ecclesiis, qui talem hactenus consuetudinem habuerunt, ad commonitionem vel [u] jussionem Episcopi corrigantur, intra terminum competentem ab eo [x] præfigendum: alioquin extunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat.

[e] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[f] Quæ hic desunt require *ex c. pastoralis, sup. de off. Jud. delegati.*
[g] requisitum.
[h] Ratio est quia judicare est publicum Jus, *l. munerum*, §. *judicandi*, *ff. de mun. & hon. & l. un. C. qui pro sua jurisd.*
[i] Metropolitica.
[k] Hic in omnibus impressis habetur dictio, *Ordinario*, quæ deest in antiquioribus exemplarib. In recentioribus ex margine irrepsit in textum. Ex Glo. tamen constat non fuisse à Raymundo positam, aliàs frustrà explicasset Bernardus.
[l] Infero ergo, quòd habet ea quæ sunt meri & mixti imperii, per *l. jubere cavere, ff. de jurisd. omn. judic.*
[m] Quia in mortis articulo nulla est criminum aut casuum reservatio: & ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de casuum reserv.*
[n] *Cap.* 6. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[o] *Hæc verba*, juxta Canonicas sanctiones, *desunt in antiquis exemplarib.*
[p] *In omnibus antiquis ita:* quia multa & gravia committere proponuntur.
[q] derogari.
[r] *Cap.* 7.
[s] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[t] Qua autem ratione Prælati subditorum excessus corrigere debeant, præscripsit Concil. Trid. *sess.* 13. *de reform. c.* 1.

Si Canonici sine manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessant à Divinis: Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus vice Papæ cognoscet. Hoc dicit.

§. 1. Ceterùm si Canonici absque manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessaverint à Divinis; Episcopus, si voluerit, nihilominus celebret in Ecclesia Cathedrali, & Metropolitanus ad querelam ipsius, tamquam super hoc Delegatus à nobis taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quòd pœnæ metu talia de cetero non præsumant.

Prælatus in impositione pœnæ cavere debet à quæstu pecuniæ, & ab omni alio gravamine. Hoc dicit usque ad finem.

§. 2. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum ad quæstum [y] pecuniæ, vel gravamen aliud non convertant: sed istud studiosè ac fideliter exequantur, si Canonicam velint effugere ultionem; quoniam super his Sedes Apostolica, autore Domino, attentissimè vigilabit.

XIV. IDEM in eodem [z]. [an. 1215. *Romæ.*]

Cùm in civitate vel diœcesi sunt populi diversarum Linguarum, Episcopus debet providere eis per Viros idoneos, qui secundùm varietatem Linguarum Officia eis celebrent, & Sacramenta ministrent. Et si urgens est necessitas, constituet sibi Vicarium Pontificem illius Linguæ; non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos Episcopos.

QUoniam [a] in plerisque partibus intra eamdem civitatem atque diœcesim permixti sunt populi diversarum Linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores; districtè præcipimus, ut Pontifices hujusmodi civitatum, sive diœcesum provideant Viros idoneos, qui secundùm diversitates rituum & Linguarum, Divina illis Officia celebrent, & Ecclesiastica Sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino ne una eadémque Civitas sive diœcesis diversos Pontifices habeat, tamquam unum corpus diversa capita [b] quasi monstrum. Sed si propter prædictas [c] causas urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Præsulem Nationibus illis conformem, provida deliberatione constituat sibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subjectus. Unde [d] si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussum: & si nec sic respuerit, ab omni ministerio Ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari, ad tantam insolentiam [e] repellendam.

XV. IDEM in eodem [f]. [an. 1215. *Romæ.*]

Episcopi, qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quoad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones: & ut possint Episcopi reperire tales, præcipit in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis tales institui.

INter cetera [g], quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaximè sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eò quòd non in solo pane [h] vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde [i] cùm sæpè contingat quòd Episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cetero tolerandum) per seipsos non sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maximè per amplas diœceses & diffusas; generali constitutione sancimus, ut Episcopi Viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cùm per se iidem nequiverint) solicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cùm indiguerint, congruè necessaria [k] subministrent; ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Unde præcipimus, tam in Cathedralibus, quàm in aliis Conventualibus Ecclesiis, Viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solùm in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districtæ subjaceat ultioni.

XVI. HONORIUS III. Episcopo Assisinatin. [8] [c. an. 1218. *Româ in Umbriam.*]

Episcopus in Ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus Juribus Episcopalibus: & quæ sint Jura Episcopalia declarat.

COnquerente Oeconomo Monasterii sancti Benedicti Montis Subasii [9] nobis innotuit, quòd tu Juribus Episcopali-

[u] 24.
[x] *al.* Episcopo.
[y] infrà *de pœn. cap. licèt.*
[z] *Cap.* 9.
[a] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Lud. Gomez *in Reg. Canc. de Idiom.* ubi plura tradit de Linguarum similitudine & diversitate huc spectantia.
[b] *al.* diversa habens capita, &c.
[c] præscriptas.
[d] *al.* Verùm.
[e] insolertiam.
[f] *Cap.* 10.
[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[h] *Matth.* 4. *Lucæ* 4. *Deut.* 8.
[i] Conc. Trid. *sess.* 5. *c.* 2. *sub Rubr. decretum de reformatione*, *c.* 4. Concordat Concil. Carthag. IV. *c.* 20. & Conc. Rem. *c.* 14.
[k] Salarium habere debent per Doctores *in l. jurisperitos, ff. de excus. tut. & in Clem. cùm ab omni, de vita & honest. Cler.*

bus non contentus, quæ in Ecclesiis seu Capellis ejusdem Monasterii debes habere, à quibusdam earum procurationem exigis, quas ad dandam procurationem minimè sufficere proponebat, petens ut specificares, quæ tibi ratione Juris Episcopalis competerent in eisdem: quorum quibusdam specificatis, lis fuit legitimè contestata [l]. † Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque Parte fuêre proposita intellectis; decrevimus ut in Ecclesiis seu Capellis tuæ diœcesis, ad Monasterium ipsum spectantibus, habeas Canonicam obedientiam, subjectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuras Ecclesiasticas, jurisdictionem quoque causarum omnium ad Forum Ecclesiasticum de jure spectantium, pœnitentias, & Sacramentorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda, collationem, Synodum, & Synodatici seu Cathedratici [m] nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuariorum, visitationem quoque annuam: ita quòd cùm ad eas visitandas accesseris, non ampliùs procurationis nomine requiras ab eis, nisi quantùm (pensatis facultatibus earumdem) moderatè poterunt exhibere, ne [n] plùs ceteris Capellis ejusdem diœcesis in procurationibus onerentur: *Et infrà.* Tu autem his juribus in præfatis Ecclesiis contentus existens, non ampliùs ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateran. Concilii, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum charitate postulandum, sicut ab aliis Ecclesiis ejusdem diœcesis, pro necessitate temporis sustinemus.

[l] *In uno manuscr. ita:* quorum quibusdam autem juribus specificatis hinc inde fuit super præmissis lis legitimè contestata. *In alio ita:* lis fuit sic legitimè contestata.
[m] Synodatici & Cathedratici nomine quid intelligatur, copiosè explicat Gratianus, *x. q.* 3. *per totum.* Adde Archid. *c.* 1. *de præb. lib.* 6.
[n] nec.

¶ PITH. [8] *Assisinatin.*] *Silvacensi*, vel *Assisinacensi.*
[9] *Sancti Benedicti Montis Subasii.*] Sic 2. V. C. Taxa vetus Sancti Benedicti *de monte Subaxio*, Ordinis S. Benedicti. Tax. Imp. *Benedicti de Monte sub Axia*, &c. al. *Subaxii.*

XVII. IDEM Abbati & Conventui sancti Remigii [o] [10]. [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

[o] Fotini.

Episcopus visitans Monasterium, non introducat Seculares, sed duos aut tres Canonicos suos, cum aliquibus Religiosis.

UT juxta [*Et infrà* α.] † Attendentes igitur, quòd indecens est ut Remen. Archiepiscopo in Monasterio vestro visitationis officium exercente, Seculares intersint [p] [11], per quos possit in Claustro dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cetero Seculares in Capitulum (nisi duos vel tres de Canonicis Ecclesiæ suæ in decenti habitu, aliis [q], quos [r] expedire viderit Religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducat [s].

[p] *al.* Regulares intersint personæ.
[q] *al.* viris aliis. *al. ita:* vel aliis.
[r] *al.* quot, *in vetustioribus.*
[s] Adde, Tales introducens, debet illorum uti consilio, *l. quid tamen,* & *ibi* Bart. §. *si arbiter*, *ff. de arb.*

[α *Illius supremi post Christum Pastoris edictum, Pastor forma factus gregis ex animo dignoscitur, non dominandi libidine, sed amore rectè gerendi debet illum salubriter visitare; sic excessus delinquentium quantùm potest corripiens, ne revelet; sic increpans, ne confundat: quia cùm juxta Sapientis edictum secretò sit arguendus amicus, amicitiæ legem violare videtur, si contrà palam arguit increpando.*]

¶ PITH. [10] *Remigii.*] V. C. *Fotini Remensis.*

[11] *Seculares intersint.*] *Canone* 3. Synodi Macrensis statutum fuerat, ut Episcopus cum Legatis Regiis Monasteria Clericorum visitet, iisque de victu & rebus necessariis provideat: & sic Seculares visitant cum Episcopo.

XVIII. IDEM Episcopo Bajoc. [t] [12] & Archidiacono Rotom. [u] [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

[t] *al.* Brocensi.
[u] Abbati de Sagunt.

Lex diœcesana, & Lex jurisdictionis, sunt diversæ: unde res judicata in una, non obstat agenti in alia.

DIlectus filius Abbas Monasterii Rotomagen. [x] [13] nobis exposuit, quòd tertia pars emendarum, quas homines quinque Parochiarum pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectant Monasterium ab antiquo, [*Et infrà* α.] Cùmque Innocent. Papa prædecessor noster vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam: dictus Episcopus processum vestrum diutiùs impedivit occasione cujusdam sententiæ, quæ super quibusdam Ecclesiis, quoad Legem diœcesanam promulgata extitit pro eodem. Unde præfatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cùm citatio, causarum examinatio, & decisio [y], ac emendæ ad Legem jurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sententiæ memoratæ prætextu negotii processum ulteriùs impediri. † Cùm igitur prædicta de Lege jurisdictionis existant; mandamus, quatenus hujusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio juxta traditam vobis formam.

[x] *al.* Voveten.
[y] *In manuscriptis ita:* decisio earum.

[α *Et quòd inter ipsos homines, orta Ecclesiastica quæstione, citatio ad eumdem, sed examinatio & decisio quæstionis ad ven. fr. n. Venet. Episcopum, & ipsum Abbatem pertinent in communi.*]

¶ PITH. [12] *Bajocensi.*] *Ebroicensi:* vel *Briocensi*, & *Abbati de Sagemo.*

[13] *Rotomagen.*] *Rotonensis*, Venetensis diœcesis: vel, *Recon.* Ventensis diœcesis.

XIX. GREGORIUS IX. Episcopo Suan. [14] [c. an. 1228. *Româ in Hetruriam.*]

Per Rescriptum, quo Papa mandat Ordinario ut corrigat Clericos suæ diœcesis, non datur ei jurisdictio super Exemptos.

GRave gerimus, quòd cùm [z] in Ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbitello, & quasdam alias [a] in tua diœcesi existentes ad Monasterium sancti Anastasii de Urbe [15] spectantes nullam jurisdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam [b]: occasione Literarum nostrarum, quas super correctione Clericorum tibi transmisimus; in eas interdicti, ac in Clericos earumdem suspensionis sententias promulgasti: quamquam Abbas ejusdem Monasterii eos corrigere sit paratus: *Et infrà.* † Mandamus, quatenus si est ita, prudenter corrigens per teipsum, quæ minùs providè attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes.

[z] *In pluribus antiquis ita:* quòd cùm in S. Mariæ de Orbitello, & quasdam alias Ecclesias existentes in tua, &c.
[a] Ecclesias.
[b] Quid hodie possint Episcopi circa visitandos & corrigendos Monachos statuit Trident. Conc. *sess.* 21. *de reform. c.* 8.

¶ PITH. [14] *Suan.*] *Suanensi.*
[15] *Sancti Anastasii de Urbe.*] Ordinis Cisterciensis.

XX. IDEM. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Ordinarius, cui competit absolvere ab excommunicatione, potest aliis absolutionem demandare.

HIs, quibus [c] ex officio in certis casibus competit illos absolvere, qui pro violenta manuum injectione incidunt in Canonem sententiæ promulgatæ, licet aliis hujusmodi absolutionem committere, cùm viderint expedire.

[c] Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de casuum reserv.* & *sess.* 24. *de reform. c.* 6.

DE OFFICIO JUDICIS.

TITULUS XXXII.

I. HONORIUS III. Archiepiscopo [a] [1] sancti Leonardi, & Abbati Salernitano. [c. an. 1220. *Româ in Apuliam.*]

[a] *In duobus vetustissimis codicibus ita:* Archiepiscopo Salernitan. & Abbati S. Leonardi. *In ceteris ita:* Archiepiscopo, & S. Leonardi Abbati Salernitano.

Ad officium Judicis etiam Delegati spectat providere Advocatum Parti, quæ non potest habere; & poterit dare domesticum.

EX Literis vestris accepimus, quòd cùm causam, quæ inter Abbatem & Conventum Fossæ Novæ ex parte una, & Abbatem & Conventum Monasterii Canen. [b] [2] ex altera; super quibusdam possessionibus Monasterii sancti Petri, de Almaphia [c] vertebatur: [*Et infrà* α.] Quia Pars prædicti Monasterii proposuit, quòd habere non poterat Advocatum, vestrum super hoc implorando officium [d]; tu frater Archiepiscope, eidem de magistro R. Clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium providisti. Verùm Frater Stephanus Canen. Monachus proposuit in præjudicium ejusdem Monasterii factum esse, eò quòd dictus R. Clericus domesticus tuus erat: *Et infrà.*

† Mandamus quatenus hoc non obstante, in negotio ipso (ratione prævia [e]) procedatis.

[b] Canonensis Salonitanæ diœc. *al.* Cavensis. *al.* Savensis.
[c] *al.* Amalphia. *al.* Almasia. *al.* Amalsia.
[d] Adde quid importet hæc clausula per Bart. *in l. Titiæ amicæ*, *ff. de aur.* & *arg. leg.*
[e] Parenthesi inclusa desunt in multis manuscr.

[α *Quas bonæ memoriæ Frater Silvester Monachus Fossæ Novæ, cùm idem sancti Petri Monasterium* [3] *visitasset, eisdem Abbati & Conventui Canen. vendidit, in ejusdem Monasterii sancti Petri præjudicium & gravamen, vobis duximus committendam: quia Partibus in vestra præsentia constitutis*]

¶ PITH. [1] *Archiepiscopo.*] 2. V. C. *Archiepiscopo Salernitano, & S. Leonardi, & S. Benedicti Abbatibus*, Ordin. S. Bened. diœcesis Salernitan.
[2] *Monasterii Canensis.*] V. C. *Canovensis.* al. 2. *Cavensis*, Ordinis S. Benedicti, diœcesis Salernit.
[3] *S. Petri Monasterium.*] *S. Petri de Ebulo*, Ordin. S. Benedicti, diœcesis Salernit.

II. GREGORIUS IX. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Cùm imploratur officium nobile, fit litis contestatio; secùs in mercenario.

JUdicis officium ubicumque [f] pro actione proponitur; velùti cùm restitutio in integrum principaliter postulatur, litis contestationem exposcit: aliàs ante & post ingressum [g] causæ, potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

[f] Id est, ubi actio deficit.
[g] Id est, vel post litem contestatam, vel postquam est in causa conclusum.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

TITULUS XXXIII.

I. GREGORIUS Augustino Anglorum Episcopo [a]. [an. 604. *Româ in Angliam.*]

[a] *Lib.* 12. *Ep.* 15.

Priùs ordinatus, ceteris paribus prior & major habendus est.

CUM certum [b] [*Et infrà* α.] Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior & major habeatur, qui priùs communitatis [c] consilio, & concordi fuerit actione ordinatus [d].

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 44. *c.* 1.
[c] *al.* cum unitatis.
[d] Vide *l. honores*, *ff. de Decur.*

[α *Sit pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni Regni præmia reservari; nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, ut in spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multipliciùs insudare, &c.*]

II. Idem. [*Romæ.*]

Veniens contra decretum vel conſtitutionem Epiſcopi, debet excommunicari.

SI quis [e] venerit contra decretum Epiſcopi, ab Eccleſia abjiciatur. In libro Regum legitur [f]: *Qui non obedierit Principi, morte moriatur.* Et [1] in Concilio [2] Agathen. quòd [g] [3] anathematizetur.

¶ Pith. [1] *Et.*] delet V. C.
[2] *Concilio.*] V. C. addit, *autem.*
[3] *Quòd.*] V. C. *ut.*

[e] *Cap.* 3. & 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Burch. *l.* 15. *c.* 23. Ivo, *p.* 16. *c.* 24.
[f] 1. *Reg.* 13. *Deut.* 17.
[g] ut.

III. Leo Papa [h]. [an. 445. *Româ in Macedoniam.*]

Clericus adminiſtratione carens, non tenetur ad juramentum obedientiæ, vel ad faciendum ſcripturam ſuper ea.

LEgebatur [i] in Literis tuis, quòd frater Atticus [k] chartulam de obedientiæ ſponſione conſcripſerat, in qua [4] ſignum prodebatur injuriæ. Non enim neceſſarium fuerat ut [l] obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ipſo jam voluntarii adventûs officio comprobabat.

¶ Pith. [4] *In qua.*] *In cujus chartulæ mentione.*

[h] *Epiſt.* 82. Anaſtaſio, Epiſc. Theſſalonicenſi.
[i] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[k] *al.* Articus.
[l] quòd.

IV. Clemens Papa III. [m] [imò fortè c. an. 68. *Româ Hieroſolymam.*]

Ab omnibus de diæceſi obediendum eſt Epiſcopo.

OMnes [n] Principes terræ [o], & ceteros homines, Epiſcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

[m] *In vetuſtioribus ita:* Clemens Papa.
[n] Burch. *l.* 1. *c.* 124. Ivo, *p.* 5. *c.* 224. & *cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[o] *al.* omnis Principes terræ.

V. Innocentius III. Capitulo [5] Herbipolen. [c. an. 1198. *Româ in Germaniam.*]

Non obediens Canonicis inſtitutis, incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.

ILlud [p] Dominus in beato Petro: [*Et infrà* α.] † Cùm ſpiritualia ſint temporalibus digniora [q], & obedientia melior ſit quàm victima, & auſcultare magis, quàm adipem arietum offerre: non debuerat Hildeſemenſis Epiſcopus pro temporali commodo, inobedientiæ notam incurrere, & Apoſtolicis juſſionibus contraire.

[α *Ven. fr. n. quondam Hildeſem. Epiſcopus, Imperialis Aulæ Cancellarius, non attendens quia multa ſunt, quæ præter ſpecialem autoritatem Ap. Sed. de Jure non poſſent nec deberent impunè ab aliquibus attentari; utpote Ceſſiones & Translationes Epiſcoporum, & alia quæ nota ſunt vobis, non ſolum non obtentâ licentiâ noſtrâ, ſed nec etiam poſtulatâ; Eccleſiâ Hildeſem. relictâ, Herbipolen. Eccleſiam occupavit.* Et infrà. *Munitiones autem & oppida Herbipolen. Eccleſiæ in utilitatem illius ſe aſſeruit tenuiſſe, ne ſi ad alienas manus forſitan devenisſent, non eſſet qui eas poſtmodum liberaſſet. Sed*]

¶ Pith. [5] *Capitulo.*] *Epiſcopo.*

[p] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[q] Facit *l. in novatione*, & *ibi* Bart. *C. de ſacroſ. Eccl.*

VI. Idem Illuſtriſſimo [r] [6] Conſtantinopolitano Imperatori. [an. 1198. *Româ in Thraciam.*]

Imperium non præeſt Sacerdotio, ſed ſubeſt, & ei obedire tenetur. Vel ſic: *Epiſcopus non debet ſubeſſe Principibus, ſed præeſſe.* Hoc dicit, & eſt multùm allegabile.

SOlitæ [ſ] benignitatis affectu. [*Et infrà* α.] §. 1. Mirata eſt Imperialis Sublimitas, quòd te niſi [t] fuimus in noſtris Literis increpare. Huic autem tuæ admirationi, non cauſam, ſed occaſionem præbuit, quòd legiſti beatum Petrum Apoſtolorum principem ſic ſcripſiſſe [u]: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi tamquam præcellenti, ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis, ad vindictam Malefactorum, laudem verò Bonorum:* [*Et infrà* β.]

§. 2. Verùm, ſi perſonam loquentis, & eorum ad quos loquebatur ac vim locutionis diligentiùs attendiſſes, ſcribentis non expreſſiſſes taliter intellectum. Scribebat enim Apoſtolus Subditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum provocabat: nam ſi per hoc, quod dixit [x]: *Subditi eſtote:* Sacerdotibus voluit imponere jugum ſubjectionis, & eis prælationis autoritatem afferre [y], quibus eos ſubjectos eſſe monebat: ſequeretur ex hoc quòd etiam ſervus quilibet in Sacerdotes imperium accepiſſet; cùm dicatur, *Omni humanæ creaturæ.* Quod autem ſequitur: *Regi tamquam præcellenti;* non negamus quin præcellat [z] Imperator in temporalibus [a] illos dumtaxat, qui ab eo ſuſcipiunt [b] temporalia: ſed Pontifex in ſpiritualibus antecellit; quæ tantò ſunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur [c] corpori: licèt non ſimpliciter dictum fuerit, *Subditi eſtote:* ſed additum fuit [d], *propter Deum:* nec purè ſit ſubſcriptum, *Regi præcellenti;* ſed interpoſitum forſitan non ſine cauſa, *tamquam.* Quod autem ſequitur: *Ad vindictam Malefactorum, laudem verò Bonorum;* intelligendum non eſt, quòd Rex vel Imperator ſuper Bonos & Malos gladii accepit poteſtatem, ſed in eos ſolummodo, qui viventes gladio ejus ſunt juriſdictioni commiſſi. [*Et infrà* γ.]

§. 3. Potuiſſes autem prærogativam Sacerdotii ex eo potiùs intelligere, quod dictum eſt, non à quolibet, ſed à Deo: non Regi, ſed Sacerdoti: non [e] de Regia ſtirpe, ſed de Sacerdotali proſapia deſcendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: *Ecce* [f] *conſtitui te ſuper gentes & regna, ut evellas & diſſipes, ædifices & plantes.* [*Et infrà* δ.] §. 4. Præterea noſſe debueras, quòd fecit Deus [g] duo magna Luminaria in firmamento cæli; Luminare majus ut præeſſet diei, & Luminare minus ut præeſſet nocti: utrumque magnum, ſed alterum majus. Ad firmamentum igitur Cæli, hoc eſt univerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo magna Luminaria, id eſt, duas inſtituit Dignitates, quæ ſunt Pontificalis autoritas, & Regalis poteſtas. Sed illa, quæ præeſt diebus, id eſt, ſpiritualibus, major eſt: quæ verò carnalibus, minor: ut quanta eſt inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoſcatur. Hæc autem ſi prudenter attenderet Imperatoria Celſitudo, non [h] faceret, aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum Eccleſiæ, juxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere: cùm alii Reges & Principes, Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis (ſicut debent) reverenter aſſurgant, & eis juxta ſe venerabilem ſedem aſſignent. [*Et infrà* ε.] §. 5. Nos autem, etſi non increpando ſcripſerimus, potuiſſemus tamen rationabiliter increpare; [*Et infrà* ζ.] §. 6. Nobis autem in beato Petro ſunt oves Chriſti commiſſæ, dicente Domino [i]: *Paſce oves meas;* non diſtinguens [k] inter has oves & alias: ut alienum [l] à ſuo demonſtraret ovili, qui Petrum & Succeſſores ipſius magiſtros non recognoſceret & Paſtores: ut illud tamquam notiſſimum [m] omittamus, quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad Succeſſores ipſius [n]: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis, &c.* nihil excipiens qui dixit, *Quodcumque:* [*Et infrà* η.] §. 7. Utrùm autem Imperatoriam Excellentiam ad bonum & utile per Literas noſtras duxerimus invitandam, utrùm tibi juſta ſuggerimus [o] & honeſta: tua ſolicitudo diſcernat; cùm non niſi ad utilitatem Eccleſiæ & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidium, nos te meminerimus invitaſſe.

[α *Recepimus Literas, quas per dilectum f. Archidiaconum Durachii, virum providum, & fidelem, Imperialis nobis Excellentia deſtinavit: per quas intelleximus, quòd Literæ, quas per dilectum filium noſtrum Capellanum, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatum, tibi tranſmiſimus, Imperio tuo præſentatæ fuerant, & perlectæ.*]

[β *Volens enim, de quo nos rationabiliùs admiramur, Imperatoria Celſitudo per hoc, & alia quæ induxit, Imperium Sacerdotio dignitate ac poteſtate præferre; ex autoritate præmiſſa voluit triplex trahere argumentum. Primum ex eo quòd legitur,* Subditi eſtote. *Secundum ex eo quòd ſequitur:* Regi tamquam præcellenti. *Tertium ex eo, quòd eſt adjectum ſubſequenter:* ad vindictam Malefactorum, laudem verò Bonorum. *Per primum, ſubeſſe Sacerdotium: per ſecundum, Imperium præeminere: per tertium, Imperatorem tam in Sacerdotes, quàm in Laicos juriſdictionem, imò etiam gladii poteſtatem accepiſſe: cùm enim & boni quidam Sacerdotes, & quidam eorum malefactores exiſtant; is, qui ſecundùm Apoſtolum, gladium portat, ad vindictam Malefactorum, laudem verò Bonorum, in malefacientes Presbyteros, & eorum exceſſus præſumptos ultore poteſt gladio vindicare; cùm inter Presbyteros & alios Apoſtolus non diſtinguat.*]

[γ *Juxta quod Veritas ait:* Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Non enim poteſt & debet quiſquam ſervum alterius judicare, cum ſervus domino ſuo ſecundùm Apoſtolum ſtet aut cadat. Ad id etiam induxiſti, quòd licet Moyſes & Aaron ſecundùm carnem fratres extiterint, Moyſes tamen princeps populi, Aaron Sacerdotii poteſtate præerat, & Jeſus ſucceſſor illius imperium in Sacerdotes accepit. David quoque Rex Abiathar Pontifici præeminebat. Ceterùm licet Moyſes Dux populi fuerit, fuit etiam & Sacerdos: qui Aaron in Sacerdotem inunxit, & cui Propheta Sacerdotium recognoſcens, Moyſes (inquit) & Aaron in Sacerdotibus ejus. Quod verò de Jeſu Benjamin ad commendandam prælationem ejus ſcripſiſti; magis ſecundùm ſpiritum, quàm ſecundum literam debet intelligi, quia ſecundùm Apoſtolum litera occìdit, ſpiritus autem vivificat, pro eo quòd ipſe veri Jeſu figuram expreſſit, qui populum ſuum in Terram promiſſionis induxit. David etiam quamvis diadema Regium obtineret, Abiathar Sacerdoti non tam ex dignitate Regia, quàm autoritate Prophetica imperabat. Vèrùm quidquid olim fuit in Veteri Teſtamento, nunc aliud eſt in Novo, ex quo Chriſtus factus eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech; qui ſe non ut Rex, ſed ut Sacerdos in ara crucis hoſtiam obtulit Deo Patri, per quem genus redemit humanum, circa illum præcipuè, qui ſucceſſor eſt Petri, & Vicarius Jeſu Chriſti.*]

[δ *Dictum eſt etiam lege divina: Diis non detrahes, & Principem populi tui non maledices: quæ Sacerdotes Regibus anteponens, iſtos Deos & alios Principes appellavit.*]

[ε *Nam & piiſſimus Conſtantinus quantum honoris exhibuit Sacerdotibus, tua, ſicut credimus, Diſcretio non ignorat.*]

[ζ *Cùm beatus Paulus Apoſtolus Epiſcopum inſtituens ad Timotheum ſcripſiſſe legatur: Prædica verbum, inſta opportunè, importunè; argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Non enim os noſtrum debet eſſe ligatum, ſed patere debet ad omnes; ne ſecundùm Prophetam, ſimus canes muti non valentes latrare. Unde correctio noſtra tibi non debuit eſſe moleſta, ſed magis accepta; quia pater quem diligit filium corrigit; & Deus, quos amat, arguit & caſtigat. Debitum igitur Paſtoralis officii exequi-*

[r] *In manuſcriptis ita:* Illuſtri Conſtantinopolitan &c.
[ſ] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[t] *al.* viſi.
[u] 1. *Petr.* 2.
[x] dicit.
[y] *In quibuſdam impreſſis,* auferre *legitur, & malè, ut ex ſerie conſtat.*
[z] præcedat.
[a] illis.
[b] recipiunt.
[c] Concordat *l. ſancimus, C. de Epiſc. & Cler.*
[d] *Verbum,* fuit, *deeſt in antiquis.*
[e] *al.* nec.
[f] *Jer.* 1.
[g] *Geneſ.* 1. *Pſal.* 135.
[h] Huc ſpectat Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 17.
[i] *Joan.* 21.
[k] Concordat text. *in extrav. unam ſanctam. tit. de major. & obed.* *Joan.* 21.
[l] Vide *l.* 1. *ff. de al. judi. & l. quos prohibet. cum ſimil. ff. de poſtul.*
[m] noviſſimum.
[n] *Matth.* 16.
[o] *In Codice Barbatiæ ita:* Verùm autem Imperatoriam Excellentiam ad bonum & utile per noſtras Literas duximus invitandam. Utrùm igitur tibi juſta ſuggeſſerimus, &c.

mur, cùm obſecramus, arguimus, increpamus, & non ſolùm alios, ſed Imperatores & Reges opportunè ad ea ſtudemus inducere, quæ Divinæ placita ſunt voluntati.]

[*n Verùm his diutiùs inſiſtere nolumus; ne vel concedere videamur, vel in hujuſmodi delectari; vel ſi gloriari expediat, non in honore, ſed in onere; non in magnitudine, ſed in ſolicitudine ſit potiùs gloriandum; cùm & Apoſtolus in infirmitatibus glorietur. Novimus eſſe ſcriptum: Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur; & qui ſe exaltat, humiliabitur: & iterùm: Quantò major es, humilia te in omnibus: Et alibi: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Propter quod exaltationem noſtram in humilitate ponamus, & humilitatem exaltationem maximam reputemus. Unde & ſervos non ſolùm Dei, ſed etiam ſervorum Dei nos eſſe ſcribimus, & fatemur; & tam ſapientibus quàm inſipientibus, ſecundùm Apoſtolum, debitores.]*

¶ Pith. [6] *Illuſtriſſimo.] Balduino Illuſtriſſimo.*

VII. Idem Epiſcopo Floren. [c. an. 1204. *Româ in Hetruriam.*]

Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur à juriſdictione ſui Epiſcopi.

PEr tuas [p] nobis Literas [*Et infrà α.*] Poſtulaſti per Sedis Apoſtolicæ oraculum edoceri, utrùm quis per ordinem Subdiaconatûs à Romano Pontifice ſuſceptum, à debita tibi reverentia ſubtrahatur. † Ad quod breviter reſpondemus, quòd etſi decens ſit, ut illis quantùm convenit à te inter alios tibi Subditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius Ordinis honoravit; per eam tamen ab obedientia, quam aliàs tibi debent, minimè abſolvuntur.

[p] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

[*α Intimaſti, quòd cùm aliqui Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi Prælationes in tua diœceſi aſſequuntur, pro quibus tibi tenentur obedientiam exhibere; ſi quando exigente juſtitia te contigerit exercere in ipſis Eccleſiaſticam diſciplinam; illi Subdiaconatûs privilegium allegantes, eâ ſe aſſerunt non teneri, ac per hujuſmodi Subdiaconatûs officium ab obedientia, quâ tibi tenentur ratione obtenti Beneficii, ſint exempti. Super quo*]

VIII. Idem Conſtantinopolitano Patriarchæ. [an. 1206. *Ferentino in Thraciam.*]

Quando de obedientia, vel ſubjectione agitur; nihil attentari debet in præjudicium Rei, vel Poſſeſſoris non citati.

INter [q] quatuor [*Et infrà α.*] Petitionem contra Eccleſias, quas tibi ſubjici [r] poſtulabas, quæ priùs quàm Conſtantinopolis civitas caperetur, Conſtantinopolitano Patriarchæ minimè reſpondebant, duplici ratione non duximus admittendam. Juris namque ratio poſtulat, ut in eorum præjudicium, quibus eædem Eccleſiæ ſunt ſubjectæ, nihil ordinemus de ipſis; cùm nec citati ſint, nec convicti, nec per contumaciam ſe abſentent: *Et infrà.* Super obedientia verò, quam ut tibi impendi faceremus ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis Regni Cypri ſimiliter poſtulaſti; ferè idem duximus reſpondendum: cùm & ipſi ante tuam promotionem fuerint [ſ] exempti, quando videlicet Conſtantinopolitana Eccleſia erat inobediens & rebellis: & in eorum abſentia, circa [t] ſtatutum ipſorum non debuerimus [u] aliquid immutare. Juſtitiam tamen non negabimus tibi, cùm eam duxeris poſtulandam.

[q] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.* Huc refer. *c. inter quatuor*, ſuprà *de Cleric. pereg.* & infrà, *de Cler. non reſid.*
[r] *In omnibus manuſcriptis ita:* Petitionem, quâ Eccleſias tibi ſubjici, &c.
[ſ] extiterint.
[t] *al.* contra.
[u] debuimus.

[*α Animalia, quæ in medio ſedis, & circuitu ejus deſcribuntur ab Ezechiele, facies Aquilæ ſuper ipſarum quatuor memoratur: quia inter quatuor Patriarchales Eccleſias, Antiochenam, Alexandrinam, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quæ per animalia ſupradicta ſignificantur, quas Apoſtolica Sedes in medio habens, quaſi filias amplectitur ſpirituales, cui eædem quaſi in circuitu famulæ obſequentes, ipſa Conſtantinopol. poſt Apoſtolicam Sedem excellentiâ præeminet dignitatis, ad cujus exaltationem tantò libentiùs aſpiramus, quantò ipſam honorabiliùs membrum ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ arctiùs amplexantes, ipſius auxilio temporibus iſtis eamdem ampliùs noſcimus indigere, ac tuas qui Domino diſponente, præeſſe dignoſceris, petitiones libentiùs promovere diſponimus, quibus non repugnat honeſtas, nec aliis præjudicium generatur, cùm à nobis injuriarum actio non debet exoriri, à quibus Jura tamquam à fonte ad ceteros derivantur:* Et infrà. *Tibi duximus reſpondendum concedendo, ut hi, qui Eccleſias ſuas ſeu Beneficia poſſident, obedientiam tibi exhibeant, niſi fortè aliqua illarum Eccleſiarum ante captionem Regiæ civitatis à juriſdictione Patriarchæ legitimè fuiſſet exempta. Subſequentem verò*]

IX. Idem. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Abbates & Sacerdotes, qui ſunt diœceſani Epiſcopi, ad ejus Synodum venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram Eccleſiaſticam.

QUæ ſuper [x] his: *Et infrà.* Abbates & Sacerdotes diœceſana tibi Lege ſubditos [y], qui ad tuam Synodum venire contemnunt: (dummodo [z] in ipſa Synodo non ducas aliquid ſtatuendum, quod Canonicis obviet inſtitutis) per cenſuram Eccleſiaſticam ad Synodum ipſam [a] venire compellas: & debitam tibi obedientiam & reverentiam exhibere.

[x] *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[y] *al.* ſubjectos.
[z] Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 2.*
[a] illam.

X. Idem ſancti Stephani & ſancti Proculi Abbatibus Bononienſibus. [c. an. 1214. *Româ in Æmiliam.*]

Canonici Regulares inobedientes Priori ſuo, per ipſum excommunicari poſſunt: & ſi fuerint incorrigibiles, de Fratrum conſortio expelli debent.

CUm in Eccleſiis [b] ſancti Victoris & ſancti Joannis de Monte: *Et infrà.* Nos igitur ad reformationem earumdem Eccleſiarum diligenti ſolicitudine intendentes, univerſis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori ſuo, in his, quæ ad eum [c] pertinent, obedirent. Cúmque omnes (quatuor dumtaxat exceptis) ſe obedire velle concorditer reſpondiſſent; prædicti quatuor ſe contra Priorem in ſuperbiam erigentes, licèt de obedientia ſuò Priori præſtanda præſtitiſſent juramentum corporaliter, tamen exhibiti juramenti immemores, ſuo Priori per omnia reſtiterunt: & cùm pro contumacia ſua nequiviſſent ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos excommunicationis ſententiam promulgavit. Cùm [d] igitur præfati Canonici ad Apoſtolicam Sedem conceſſiſſent, per ſcripturas authenticas [e] ex multorum teſtimonio Prælatorum effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundùm formam Eccleſiæ ab eiſdem corporaliter juramento, ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi; præcipientes eis ſub debito juramenti, ut ad ſuum Clauſtrum, de quo exierant, redeuntes, Priori ſuo ſecundùm Deum devotè ac humiliter obedirent.

† Ideóque mandamus, quatenus præfatos Canonicos, ut ad Prioris ſui obedientiam revertantur, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis: &, ne de ſua poſſint contumacia vel malitia [f] gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbè negaverant, humiliter præſtare procurent: alioquin eos de Fratrum conſortio penitùs excludatis.

[b] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[c] *al.* ad Deum: *& pro utraque litera facit quod notatur* ſuprà *de temp. ordin. c. ad aures, in Gloſſ. 2.*
[d] Cúmque.
[e] Id eſt, ſigillis authenticis Prælatorum ſigillatas: quod dic ut not. infrà, *de fid. inſtr. c. 1. & c. cùm dilectus.*
[f] *Hæc duo verba*, vel malitia, *deſunt in antiquis.*

XI. Honorius III. G. Presbytero Cardinali, & Capitulo Sancti Laurentii in Damaſo [g]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Presbyteri & Clerici Capellarum ſubditarum Titulo Cardinalatûs, debent Cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacante Titulo, ſuccedit Capitulum illius Eccleſiæ; niſi pro bono pacis aliquid ſit exemptum.

HIs, quæ pro Eccleſia Sancti Laurentii in Damaſo ex parte una, & Capellis ſibi ſubjectis ex altera ſuper ſcrutinio aliiſque articulis fuere propoſita [h], diligenter auditis [i], ſententiando decrevimus, ut earumdem Capellarum Presbyteri & Clerici, Cardinali qui nunc eſt in ipſa Eccleſia, & qui fuerint per tempora [k], manualem obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant; & ad Eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo, & capitulo celebrandis conveniant temporibus conſuetis: correctionem ipſius Cardinalis recipientes humiliter; & excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos & Eccleſias eorumdem, inviolabiter obſervantes. Quando autem Eccleſia ipſa Cardinali vacabit [l]; Capellani & Clerici memorati, eidem Eccleſiæ reverenter exhibeant omnia ſupradicta: excepto, quod de correctione, & excommunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis noſtræ providentiæ reſervamus.

[g] *In plurib. manuſc. habetur* Damaſco, *tam in titulo quàm in textu: ſed malè, cùm ſit titulus notus & valdè antiquus Romæ.*
[h] *In aliquot vetuſtiſſimis ita:* ſuper ſcrutinio aliiſque articulis diligenter auditis.
[i] *al.* diligenter coram nobis auditis.
[k] & qui pro tempore fuerint.
[l] vacaverit.

XII. Idem Abbati Sancti Michaelis Abraden. Diœceſis [7]. [c. an. 1220. *Româ in Germaniam.*]

Licèt Abbatiſſa Subditos excommunicare non poſſit, ipſi tamen ſibi obedire tenentur.

DIlecta filia in Chriſto Abbatiſſa de Bubrigen. [m] [8] tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quòd cùm ipſa plerumque Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, propter inobedientias & culpas eorum Officio Beneficióque ſuſpendat; iidem confiſi ex eo, quòd eadem Abbatiſſa excommunicare [9] eos non poteſt, ſuſpenſionem hujuſmodi non obſervant, propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti. † Quocirca mandamus, quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatiſſæ præfatæ obedientiam & reverentiam debitam impendentes, ejus ſalubria monita & mandata obſervent, Eccleſiaſticâ cenſurâ compellas [n].

[m] *al.* Lumburgen. *al.* Neburgen. *al.* Quedeburgen.

¶ Pith. [7] *Abbati &c.] De Lapide S. Michaëlis Habeſtadienſis diœceſ.* Taxa Beneficiorum, *S. Michaëlis in periculo maris*, Ordin. S. Benedict. Abrincen. Diœceſ.

[8] *De Bubrigen.] Liburgenſis.* al. *Quidragenſis*, vel *Delinburgenſis.*

[9] *Quòd eadem Abbatiſſa excommunicare, &c.]* Juriſdictio ſine executione, ſic *in cap. 13. inf. de for. compet. & l. ait Prætor. de Judic.*

[n] Vide *l. à Divo Pio, ff. de re jud.*

XIII. Gregorius IX. Patriarchæ Granden. [c. an. 1227. *Româ in Venetiam.*]

Si Metropolitanus à Suffraganeo juramentum exigit ultra formam ſtatutam à Canone; in eo, quod eſt ultrà, Suffraganeus non tenetur.

DIlecti filii Archiepiſcopi & Capitulum Caſtellanum ſuam ad nos querimoniam detulerunt, quòd cùm à Caſtellano

Episcopo exigeres juramentum præter formam Canonicam, quam ceteri Suffraganei Metropolitanis suis consuevere præstare; iidem conspicientes ex hoc Ecclesiæ suæ præjudicium generari, ad Sedem Apostolicam appellarunt: *Et infrà.* † Cùm igitur non deceat alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles; mandamus, quatenus contentus formâ Canonicâ, quam nos à Coepiscopis nostris nobis immediatè subjectis recipimus [o], nil ampliùs à Castellano Episcopo obtentu alicujus consuetudinis exigas prætextu præstiti [p] juramenti; sciens nos eumdem Episcopum ab hujusmodi juramento, quoad alios articulos absolvisse, vel denunciasse potiùs non teneri.

o Vide *l.* 1. *C. de sum. Trin. & fid. Cath. & l.* 1. *de emanc. liber.*
p præteriti.

XIV. Idem Priori Fratrum Prædicat. & Archidiacono Rhegin. [c. an. 1228. *Romà in Siciliam.*]

Vacante Episcopatu, Capitulum confirmat & infirmat electiones.

CUm olim causa: *Et infrà.* † Quocirca mandamus, quatenus licèt Conventus Monasterii Sancti Salvatoris Messan. sint ipso jure hac vice eligendi potestate privati [q]; de gratia tamen eligendi seu postulandi detis ipsis autoritate nostra liberam facultatem. Mandantes eisdem, ut cùm Ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandam [10], prout de Jure fuerit, vel etiam infirmandam, præsentent Capitulo Messan.

¶ Pith. [10] *Electionem suam confirmandam.*] Electio seu confirmatio pertinet ad Capitulum Sede vacante; quia in fructu est. *Glossa.*

q *In codice Barbatiæ ita:* sit ipso jure hac vice eligendi seu postulandi potestate privatus.

XV. Idem Archipresbytero Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe. [c. an. 1228. *Romæ.*]

Qui major est ordine, licèt in Ecclesia posteriùs receptus; in loco & portione præfertur. Hoc dicit secundùm veram lecturam.

STatuimus [r], ut Presbyteri primum locum, Diaconi secundum, Subdiaconi tertium, & sic de reliquis [s] obtineant ordinatim, etiam si posteriùs admittantur. Et qui major est Ordine, etiam si posteà sit receptus; in portione percipienda esse volumus potiorem, ac minores facere servitia consueta.

r Ad hujus cap. declarationem factum fuit *cap. ult. sup. de constitut.*
s Hoc est Acolythus tenebit quartum, & sic de singulis donec ad ultimum minorem perveniatur.

XVI. Idem Archiepiscopo Colocen. [t] [11] [c. an. 1229. *Romà in Ungariam.*]

Si Ecclesia sita in aliquo Archidiaconatu erigitur in Cathedralem; à jurisdictione Archidiaconatùs eximitur.

CUm Inferior Superiorem [u] solvere nequeat vel ligare [x], sed Superior [y] Inferiorem liget regulariter & absolvat; & satis absonum videatur, ut filius potestatem habeat in parentem; miramur, quòd cùm tu Monasterium de Cheur. [z] [12] constitutum in Firmiensi Archidiaconatu tuæ Diœcesis in Ecclesiam erexeris Cathedralem; Archidiaconus Firmien. in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in Episcopum ibi consecratum & Ecclesiam, suam jurisdictionem exercere præsumat; *Et infrà.* † Mandamus, quatenus præfato Archidiacono, à cujus jurisdictione dictum Episcopum denunciamus exemptum, id districtè studeas inhibere. Proviso ut si ex hoc Archidiaconi [a] Firmien. jura læduntur, in Diœcesi tua (ubi expedire videris) absque alieni juris præjudicio recompensationem illi facias congruentem.

¶ Pith. [11] *Colocensi.*] *Colecensi.*
[12] *De Cheur.*] *De Chul.* Epist. Innoc. *pag.* 160.

t *al.* Colonien. *in uno exemplari vetustissimo.*
u potiorem.
x Vide *l. Decurio, C. de Decur. lib.* 12. *not. in l. hominem, ff. mandat.*
y potior.
z Chuer. *al.* Huer. *al.* Cuel.
a *al.* Archidiaconatûs.

XVII. Idem Lemovicen. Archidiac. & Priori Sanctæ Radegundis Pictaviensis [b]. [c. an. 1229. *Romà in Galliam.*]

Compositionem super Jure Primatiæ unus solus, cujus interest, poterit impedire.

HUmilis doctrina Magistri: *Et infrà.* † Mandamus, quatenus Prælatorum Burdigalensis provinciæ in ea præsentium, & Cathedralium Capitulorum ejusdem, necnon & Bituricen. Capituli, super provisione, quam inter Bituricen. & Burdegalen. Archiepiscopos in causa Primatiæ [13] duximus faciendam, requiratis assensum; quo habito, providentiam [c] nostram solenniter publicetis. Si qui verò consensum præstare noluerint, vos supersedentes publicationi prædictæ, districtè præcipiatis eisdem, ut personaliter, si Prælati fuerint, vel si alii, per procuratores idoneos, nostro se conspectui repræsentent, prosecuturi coram nobis jus, si quod habere contendunt, & satisfacturi Parti alteri (si succubuerint) in expensis.

¶ Pith. [13] *In causa Primatiæ.*] De primatia contentio sub eodem Papa inter Uratislaliensem & Cracoviensem: Inter Bituricensem & Burdegalensem: Inter Bracarensem & Toletanum: Inter Eboracensem & Cantuariensem. De simili contentione inter Senonensem & Lugdunensem Ivo Carnotensis *Epist.* 118.

b Magistro Duxen. Archid. Levin, & Priori Scen. Radegen. Pictaven.
c provisionem, *in uno.*

DE TREUGA ET PACE.

Titulus XXXIV.

I. Alexander III. in Concilio Lateranen. [a] [an. 1179. *Romæ.*]

a *Cap.* 21.

Statuit tempora Treugarum, & pœnas violantium.

TReugas [b] [1] à quarta Feria post occasum Solis, usque ad secundam Feriam in ortu Solis, ab Adventu Domini, usque ad octavas [c] Epiphaniæ, & à Septuagesima [2] usque ad octavas [d] Paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. §. 1. Si quis autem Treugas frangere præsumpserit [3] post tertiam admonitionem, si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam vicinis Episcopis annunciet: quorum nullus excommunicatum in communione recipiat, imò scriptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, Ordinis sui periculo subjaceat. §. 2. Et quoniam funiculus [e] triplex difficilè rumpitur, præcipimus, ut Episcopi ad solum Deum, & ad salutem populi [4] habentes respectum, omni trepidatione [5] seposita, & ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quòd si quis in hoc opere trepidus [f] inventus fuerit, damnum propriæ Dignitatis incurrat.

¶ Pith. [1] *Treugas.*] Est hoc caput ex Decretis Innocentii III. & verò Treuga hæc est instituta anno 1041. Glaber Rodulph. *lib.* 5. Ivo Carnotens. *Epist.* 27. & 277. *Treuga Dei.*
[2] *Septuagesima.*] V. C. *quinquagesima.*
[3] *Præsumpserit.*] V. C. *tentaverit.*
[4] *Populi.*] V. C. *propriam.*
[5] *Trepidatione.*] *tepiditate.*

b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & Panor. *lib.* 8. *c.* 147.
c octavam.
d octavam.
e *Eccle. c.* 4.
f tepidus *in recentioribus:* trepidus, *in vetustissimis.*

II. Idem in eodem Concilio [g]. [an. 1179. *ibid.*]

g *Cap.* 22.

Personæ hic enumeratæ, plena securitate gaudent tempore guerræ.

INnovamus [h], ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini, Mercatores, Rustici, euntes vel redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur [i].

h *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
i Posterior pars hujus cap. extat sub *tit. de censib. c. innovamus.*

DE PACTIS.

Titulus XXXV.

I. Ex Concilio Africano [a]. [an. 348. *in Africa.*]

a Carthaginis Africæ 1. *c.* 12.

Pacta quantumcumque nuda, servanda sunt.

ANtigonus [b] Episcopus dixit: [*Et infrà α.*] Aut inita pacta, suam [c] obtineant firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) Ecclesiasticam sentiat disciplinam. Dixerunt universi [d], pax [e] servetur [1], pacta custodiantur.

[*α Gravem injuriam patior, & credo dolere Sanctitatem vestram, & contumeliam meam communem computare injuriam. Optantius cùm se repræsentaret, pactum mecum habuit, sed divisum est, ut in se illiciat populorum imperitorum animos contra disciplinam, & contra Evangelicam traditionem, contra pacis placita. Nam si hoc sibi contingere posse arbitraretur, numquam profectò in fratrem aliquid deliquisset. Unde,*]

¶ Pith. [1] *Servetur.*] *firmetur.*

b *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
c *al.* sui.
d *al.* firmiter.
e Pax hic pro pactione poni videtur.

II. Gregorius [f]. [an. 598. *Romà in Siciliam.*]

f *lib.* 7. *Epist.* 60. *Registri.*

Conventio invalida, per consensum Superioris validatur.

QUotiens [g] in conventionibus noster expectatur assensus; ne in dubium veniant, quæ geruntur, ratihabitio eas debet pro securitate Partium solidare.

g *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

III. Idem [h]. [an. 600. *Romà in Sardiniam.*]

h *lib.* 8. *Epist.* 38. *Registri.* Joanni Episcopo Caralitano.

Judex debet studiosè agere, ut promissa adimpleantur.

QUaliter [i] in Sardinia, [*Et infrà α.*] Studiosè agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur.

[*α Minores vel pauperes ab eis, qui illis majores sunt, opprimantur, Reverendissimi Fratris nostri Dominici Carthaginens. Episcopi atque Eminentissimi filii nostri Innocentii Præfati Epistolæ testantur, à quibus ut quæ nobis scripta sunt noveritis, ipsarum vobis Epistolarum exemplaria prævidimus transmittenda. Et ideò quia ea, quæ nobis petenda sunt, offeruntur,*]

i *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

IV. Alexander Exonen. & Vvigornen. Episcopis. [c. an. 1164. *Romà in Angliam.*]

Non valet Pactum, per quod Beneficium Ecclesiasticum debet pecuniâ resignari.

CUm pridem [k] S. [l] Clericus procurator Prioris & Monachorum de Acra, & P. Clericus pro causa, quæ inter

k Post Conc. Later. *par.* 28. *c.* 2. *tit. de pact. licitis & illic. in reb. Eccles. & c.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
l Simon.

eos & prædictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem ſe gerere dicebat, ſuper Eccleſia & Capella de L. vertebatur, ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, inter ſe (non tamen vobis mediantibus) convenerunt, quòd eidem P. pro expenſis, quas fecerat, tres marchæ argenti ſolverentur, & idem P. liti cederet, & à Monachorum infeſtatione ceſſaret. Cùmque compoſitionem iſtam [m] autoritate Apoſtolica peterent confirmari; nos eam non duximus admittendam, pro eo quòd videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere. [*Et infrà α.*] Ille igitur noſtris monitis acquieſcens, & eidem [n] liti pro ſe ac fratre ſuo renuncians, authentica inſtrumenta [o] quæ ſuper hoc habebat [p], in noſtris manibus reſignavit: quæ nos Priori & Monachis deſtinantes, mandavimus, ut eidem P. & fratri ejus in aliquo ſtuderent Beneficio providere, de quo majus lucrum valeant Apoſtolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita provenire. † Ceterùm quia Prior & Fratres acquieſcere noluerunt; mandamus, quatenus moneatis eoſdem, ut præfato P. & Fratri ejus competens Beneficium conferant & aſſignent: alioquin ſi vobis conſtiterit dictos Clericos à prænominata Eccleſia & Capella abſque ordine judiciario violenter ejectos; ipſas eiſdem reſtitui faciatis, non obſtantibus Literis noſtræ confirmationis, quas prædicti Prior & Monachi à nobis impetraſſe noſcuntur.

[*α Monuimus autem prædictum P. ut ipſe tam pro ſe, quàm pro ſuo fratre Monachos in pace dimitteret; & eidem liti omnino abrenunciaret.*

[m] ipſam.

[n] *al.* idem.
[o] ſcripta, *in uno.*
[p] *In quibuſdam manuſc. ita:* authentica inſtrumenta quæ ſuper eiſdem Eccleſiis & Capellis habebat, &c.

V. IDEM *Archiepiſcopo Eboracen.* [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Non valet Pactum de ſuccedendo poſt mortem Prælati in ipſius Eccleſia.

ACcepimus [q r], quòd quædam ſunt Eccleſiæ Clericis tali tenore conceſſæ, quòd poſt eorum obitum alii nominatim ſuccedant. † Verùm quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris Canonibus inimicum, & ideò non debet aliquatenus tolerari; mandamus quatenus hujuſmodi ſucceſſiones [ſ] tam deteſtabiles & iniquas appellatione ceſſante prohibeas, & omnino frivolas & inanes [t] eſſe diſcernas.

[q r] Poſt Conc. Later. *p.* 28. *c.* 28. *c.* 4. & 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[ſ] Idem Conc. Trid. *Seſſ.* 25. *de refect. c.* 7.
[t] vanas. *al.* vacuas.

VI. IDEM Cantuarien. Archiepiſcopo & ejus Suffraganeis. [c. an. 1176. *Româ in Angliam.*]

Qui per Pactum augendæ penſionis conſecutus eſt Eccleſiam; debet eâ privari, & aliàs canonicè puniri.

CUm Clerici [u] veſtræ juriſdictionis (ſicut accepimus) decedentibus Eccleſiarum Perſonis, paciſcantur ex ipſis Eccleſiis majores ſolito ſolvere penſiones, ut faciliùs poſſint eaſdem Eccleſias adipiſci: Nos [x] ad tam deteſtabile vitium extirpandum, Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ne id attentare præſumant, diſtrictiùs prohibentes; (ſi contra prohibitionem veſtram venire præſumpſerint) appellatione ceſſante eos taliter adeptis Eccleſiis ſpolietis: aliàs pro tantæ præſumptionis exceſſu, ſeveritate Eccleſiaſtica punientes eoſdem.

[u] Poſt Conc. Later. *p.* 28. *c.* 8. & *c.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[x] *al. additur* intendentes.

VII. INNOCENTIUS III. in Concilio Generali [y]. [an. 1215. *Romæ.*]

Si Eccleſia rem ſuam locando, vel in feudum concedendo, apponit Pactum in præjudicium juris Parochialis alterius Eccleſiæ, non tenet: & quidquid hac occaſione perceperit, reddere cogitur illi Eccleſiæ.

[z] *Cap.* 56. *al.* 67.

PLerique [z] (ſicut accepimus) Regulares Clerici & Seculares interdum, cùm vel domos locant, vel feuda concedunt, in præjudicium Parochialium Eccleſiarum Pactum adjiciunt, ut conductores & feudatarii decimas eis ſolvant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. † Cùm autem id de avaritiæ radice procedat, Pactum hujuſmodi penitùs reprobamus, ſtatuentes ut quidquid fuerit occaſione hujuſmodi Pacti perceptum, Eccleſiæ Parochiali reddatur [a].

[z] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[a] Sicut plenè hodie habetur *c.* 1. *lib.* 6. *de ſepult. & in Clement. cupientes,* §. *ult. de pœn.*

VIII. GREGORIUS IX. [c. an. 1229. *ibid.*]

Non valet Pactio in ſpiritualibus, vel quæ Pactum inducit, vel turpis ſeu de re turpi, vel impoſſibilis Jure vel de facto.

PActiones [b] [2] factæ à vobis (ut audivimus) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis; cùm in hujuſmodi omnis pactio, omniſque conventio debeat omnino ceſſare, nullius penitùs ſunt momenti. Quod etiam de aliis eſt dicendum, quæ obſervatæ vergunt in animæ detrimentum. Nam etiàm juxta legitimas ſanctiones, Pactum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis de Jure vel de facto, nullam obligationem inducit.

¶ PITH. [2] *Pactiones.*] Conjungendum eſt *cap. ult. inf. de condit. appoſit.*

[b] Vide Navarrum *in manuali Confeſſor. c.* 23. *tit. de ſimon.* & Sot. *lib.* 6. *de juſt. & jure, q.* 5.

DE TRANSACTIONIBUS.

TITULUS XXXVI.

I. GREGORIUS [a] A. Subdiac. & Dom. [1] Abb. [c. an. 591. *Româ in Siciliam.*]

[a] Anthemio. *ſic in vet.*

Inſtrumenta, & alia jura partium, contrariâ tranſactione tolluntur.

SICUT grave [b]: *Et infrà.* Poſt ſalubrem deciſionem de controverſia veſtra factam, decrevimus, ut omnia inſtrumenta, vel quicquid aliud eſt, quod partibus quoquo modo, vel ex temporis præſcriptione, ſeu aliter opem de lege, aut quocunque privilegio ferre poterat, ſit vacuum, & omni virtute caſſatum, & ſola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuùmque robur obtineat. Cui ſi quid fortè incuriâ vel imperitiâ minùs firmitatis inſertum eſt, vires pleniſſimæ notionis ex hac noſtra auctoritate ſuſcipiat.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ PITH. [1] *Subdiac. & Domi.*] V. C. *Subedoni.* Extat integra *D. Gregor. Epiſt. ex Regiſtr. lib.* VII. *Indict.* 2. *epiſt.* 27. directa Antonio Subdiacono, & Dominico Abbati Lucuſiani Monaſterii.

II. ALEXANDER III. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Tenet compoſitio ſuper decimis facta cum aſſenſu Superioris.

STatuimus [c], ut ſi ſuper decimis inter vos & aliquam perſonam Eccleſiaſticam de aſſenſu Epiſcopi vel Archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit: rata & inconcuſſa perſiſtat.

[c] Poſt Concil. Later. *p.* 28. *c.* 3. & *cap.* 2. *eod tit. in* 1. *Compil.*

III. IDEM Dulmenſi [d] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[d] Dulmoſin. *al.* Dulenen.

Si Capitulum conſenſit tranſactioni, quam fecit Prælatus nomine Eccleſiæ, ulteriùs diſſentire non poteſt.

COntingit [e] interdum, quòd licèt Abbas vel Prior alicujus conventualis Eccleſiæ, cum Eccleſiaſtica vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos controverſia vertitur, coram delegato vel ordinario judice tranſigat, Capitulum tamen eandem tranſactionem nititur revocare. Unde quia nos conſulere voluiſti, tibi reſpondemus, quòd ſi Abbas vel Prior à Capitulo ſuo de ratihabitione literas habuerit, tranſactionem, quam fecit (ſi fuerit aliquot annis ſervata) Capitulum ac ſi non conſenſerit in eam, non poterit revocare.

[e] Poſt Concil. Later. *p.* 28. *c.* 5. & *cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

IV. IDEM Abbati de Stra. [2] & Priori ſancti Euſebii [3]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Super Eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt, etiam cum juramenti interpoſitione.

COnſtitutus [f] in noſtra præſentia G. Clericus ſuâ nobis aſſertione monſtravit: quòd cùm inter ipſum, & A [4]. Clericum ſuper Capella de Stratis [5] controverſia emerſiſſet, tandem per tranſactionem ſopita fuit: & licèt hinc inde fide præſtita firmata fuiſſet, eam tamen præfatus A. ſervare recuſat. † Quia igitur hujuſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ: mandamus, quatenus revocata tranſactione in irritum, cauſam audiatis, &c.

[f] Poſt Concil. Later. *p.* 28. *c.* 6. & *cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ PITH. [2] *Stra.*] *De Strant, de Stradefort, de Straforde, Stratfleurs, Strotfort, Stratfort.* Inde cognomen Joannis Stratfort Archiepiſcopi Cantuarienſis *in hiſt. Archiep. Cantuarienſ. pag.* 290. & *de Academ. Cantabrig. pag.* 2976.
[3] *Et Priori Sancti Euſebii.*] 2. V. C. *Eſebi. Priori de Eſſebo.* Eſſebi Cœnobium ad Occidentem Angliæ ſolem, Ordinis Canonicorum regularium Divi Auguſtini. V. C. *Priori de Heleſb.*
[4] *A.*] *Alanum.*
[5] *Stratis.*] *Stradefort.*

V. IDEM Carnotenſi Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Per tranſactionem factam ſine auctoritate Epiſcopi poteſt Prælatus, ſed non Eccleſia conſtitui cenſualis.

DE cetero [g] noveris, quòd cùm aliquis ad extraordinarium judicem literis impetratis cum adverſario ſuo componit, poſtmodum in Eccleſia, de qua agitur, jus aliquod habiturus: Si compoſitio non eſt juri contraria; non eſt à loci Epiſcopo reprobanda. Sed cenſus abſque Epiſcopali auctoritate, cui præeſt Eccleſiæ ſub hoc prætextu ſolutus vitam ejus, qui ſolverit, non excedit [h].

[g] Poſt Concil. Later. *p.* 28. *c.* 10. & *cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[h] *In quibuſdam manuſc.* excedat.

VI. IDEM [6] Eboracenſi Archiepiſcopo, & Vigoren. [i] [7] Epiſcopo. [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

[i] *al.* Vvigorenſi. *al.* Vvigorienſi.

Si beneficium, quod per tranſactionem habetur, impetratur ut vacans ab eo, qui fuit tranſactionis mediator: non valet impetratio. Hoc dicit quoad titulum.

EX literis [k] veſtris accepimus, quòd cùm olim inter R. & A. Clericos ſuper Eccleſia de [8] Vult. [l] coram te, frater Epiſcope, qui judex fueras delegatus auctoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur in cauſa, & teſtis inſcriptus fuerat, tranſactio facta fuiſſet, poſtmodum idem G. ſe mentiens

[k] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[l] *al.* de miniſtra.

Clericum, cùm nondum esset in Clericum tonsuratus: super eadem Ecclesia tacito de transactione literas nostras impetravit. † Cùm autem idem G. non inficiaretur se transactioni interfuisse, & nondum fuisse tonsuratum, cùm literas istas obtinuit, ei super prædicta Ecclesia silentium duximus imponendum.

¶ PITH. [6] *Idem.*] Adde Rogerio Vvestm. *pag.* 46.
[7] *Vigoren.*] *Vvigor.*
[8] *Ecclesia de.*] de ministra, &c. Capella de Costilis. *Innocent.* Epist. pag. 164.

VII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Super Ecclesiastico Beneficio non potest transigi, sed amicabiliter componi. Hoc dicit & quotidie allegatur.

[m] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

SUper eo quod [m] quæsivisti, utrùm de Ecclesiastico Beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: † Tale damus responsum, quòd transigi super re sacra & litigiosa non potest. Etenim res sacræ, ut possideantur aliquo dato, vel retento seu promisso, speciem credimus habere simoniæ. Aliàs si gratis & amicabiliter inter se litigantes componant, sacris Canonibus nequaquam dicimus obviare.

VIII. IDEM Abbati de Strapho [9], & Priori de Phœbi [n] [10]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[n] Staupho & Priori de Plibi.

Transactio facta de rebus Ecclesiæ per Prælatum, sine superioris consensu, non obligat successorem.

[o] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.* [p] Famulla. *al.* Flavilsa. [q] Marchon.

VEniens [o] ad Apost. Sedis clementiam Magister G. de Favia [p] sua nobis insinuatione monstravit, quòd Monachi Majoris Monasterii, terras in parœcia Sanctæ M. de Marchia [q] excolunt, & ab eadem Ecclesia coloni eorum omnia Ecclesiastica tam necessaria, quàm voluntaria suscipiunt Sacramenta, & tamen eidem Ecclesiæ decimas solvere contradicunt: [& *infrà* α.] Arbitrantur autem se posse tueri cujusdam transactionis prætextu inter præfatos Monachos, & quemdam Sacerdotem memorati Guil. prædecessorem factæ, ut de duabus carrucatis [r] terræ, quas in dominio suo Monachi tenent, tertiam tantùm decimarum partem exsolvant: [& *infrà* β.] Mandamus, quatenus nisi præfati Monachi transactionem præscriptam, auctoritate Apost. confirmatam esse docuerint, cùm aliàs inter personas facta potiùs, quàm inter Ecclesias videatur, ne pacta inter alios acta aliis obesse patiamur: ipsos & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum quas illicitè detinuerant, justam æstimationem restituere eidem Ecclesiæ compellatis.

[r] *al.* carrucatis.

[α *Sed de frugibus tertiam partem solvunt, & duas partes sibi retinere præsumunt, de reliquis autem minutis decimis utpote nutrimentis animalium suorum & de fructibus hortorum nil penitùs præstare non erubescunt.*]

[β *Quo fit ut inde occasionem sumentes malignandi prædia ex agricolarum defectu ad eos devoluta, Monachi in suum magis astutè quàm providè dominium convertunt, quatuor vel fortè plures carrucatas duabus aggregant, non tamen decimas præstantes de illis, quoniam prius de duabus præstitissent, cùm secundùm compositionis tenorem integras de illis decimationes solvere tenerentur. Quoniam igitur nos convenit de Ecclesiis providere, ne sua cuilibet videantur jura perire. f. v. p. a. f.*]

¶ PITH. [9] *De Strapho.*] *De Stand.*
[10] *De Phœbi.*] *De Esebi*, Ordin. Canonic. regular. D. August.

IX. LUCIUS III. Ormensi [s] [11] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[s] Morinensi. *al.* Oriensi. *al.* Orin.

Sicut super jure præsentandi, ita super adnexo non potest transigi ut recedatur à lite, interveniente aliqua temporalitate.

[t] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

PRæterea [t], quando inter Laicos & viros Religiosos de præsentatione alicujus Ecclesiæ quæstione suborta transigitur, ita quòd præsentationem Laicus obtineat: Religiosi verò novam vel majorem percipiant in Ecclesia, in qua priùs nullam vel minorem habere consueverant portionem, an hujusmodi transactio teneat, quæsivisti. † Cùm igitur ipsa pactio simoniaca meritò videatur: Respondemus, quòd de jure non tenet, nec ex ea Religiosi ullum debent commodum obtinere.

¶ PITH. [11] *Ormensi.*] *Norvicensi.*

X. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Super spirituali subjectione non licet transigi.

[u] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 11. *Compil.* (cúmque causa debito Marte percurreret.) [x] annuatim.

PRæterea [u] quarto loco quæstio talis accessit, quòd quædam cella eximi voluit à subjectione, quâ matrici domui tenebatur. *Et infrà.* Fratres illius cellæ, se confitentes in jure illi domui quondam fuisse subjectos, referebant quæstionem olim de hac subjectione fuisse motam, & transactione sopitam, eatenus ut quendam annuum [x] censum Ecclesiæ matrici reddendo essent à subjectione principalis domûs exempti: [*Et infrà* α.] Prior consequenter pro majori Ecclesia proponebat, quòd de spirituali subjectione transigere non liceret. † Respondemus igitur quòd ex prædicta fratrum confessione, contra eos sententia procedere debeat, præsertim cùm illa transactio (licèt nobis de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur, constare nequiverit) iniquitatem simoniacam continuisse putetur.

[α *Ceterùm ex adverso Prior majoris domûs duo pariter allegabat. unum f. quòd ex quo confessi fuerant se dudum illi domui fuisse subjectos, & non ante transactionem illam esse exemptos, constabat eos fuisse rebelles eo ipso quòd ante transactionem & exceptionem se commendabant vel contendebant ab ejusdem jurisdictione esse subtractos, nec transactio subsequens eos poterat à tanto crimine inobedientiæ relaxare.*]

XI. HONORIUS III. J. [12] Tituli sanctæ Praxedis Presb. Cardin. [c. an. 1220. *Romæ.*]

Judex potest, & debet se interponere pro transactione inter partes facienda, præter quàm in casibus, in quibus jura hoc non admittunt, ut super matrimonio. Hoc dicit.

[y] Concordat *l.* 2. §. & *post, ff. de novi oper. nunc.* & 90. *dist. per tot.* [z] *Perperam in impressis*, dispositionis. [a] Vide Turrecrem. 28. *q.* 1. *in summa.*

EX parte tua: [& *infrà* α.] Poteris *etiam* ad componendum interponere [y] partes tuas, & interdum aliquid severitati detrahere, prout (statu imperii, & excedentium multitudine, provida deliberatione pensatis) videris expedire: exceptis nimirum casibus, qui compositionis, seu dispensationis [z] remedium non admittunt, utpote conjugii Sacramentum, quod cùm non solùm apud Latinos & Græcos, sed etiam apud fideles & infideles existat [a], à severitate canonica circa illud recedere non licebit. In his verò, super quibus jus non invenitur expressum, procedas (æquitate servata) semper in humaniorem partem declinando, secundùm quod personas & causas, loca & tempora videris postulare.

[α *Fuit propositum coram nobis quòd nonnulli Græci furtivè sacros ordines à non suis Episcopis receperunt, quidam etiam excommunicati celebrant in Ecclesiis interdictis, & Græcis ritibus pertinaciter inhærentes, in nullo volunt Latinis obedire Prælatis. Præterea quidam Græci & Latini Episcopi consecrationes faciunt in alienis Episcopatibus, & decimas percipiunt in eisdem in Episcoporum eorumdem locorum præjudicium & gravamen, licèt Episcopi Græcorum nec percipere decimas, nec consecrationes hujusmodi consueverunt celebrare. Ad hæc Laici Græci uxores suas secundùm motum propriæ voluntatis dimittere, alias superducere non verentur, ac operari dominicis ac festivis diebus quemadmodum in profestis. Porrò quidam Barones & Milites tam Latini quàm Græci Abbatias & Ecclesias alias cum hominibus & bonis aliis eorumdem contra justitiam detinentes, decimas non exsolvunt, & alios solvere recusantes, in suo errore defendunt: & si pro his & aliis excessibus feratur in eosdem sententia excommunicationis, eam in animarum suarum periculum & aliorum scandalum vilipendunt. Unde à nobis postulas edoceri quid tibi agendum sit, & qualiter Metropolitanus puniendus sit qui quibusdam eundi cum mercibus in Alexandria, contra statutum Concilii generalis, licentiam tribuere de facto non expavit. Nos igitur d. t. G. Ref. ut cùm jura canonica & civilia edita sunt ferè in omnibus his articulis prænotatis, procedas in his secundùm canonicas & legitimas sanctiones.*]

¶ PITH. [12] *J.*] Joanni Columnenti.

DE POSTULANDO.

TITULUS XXXVII.

I. EX CONCILIO LATERANENSI [a]. [c. an. 1179. *Romæ.*]

[a] Sub Alex. III. *c.* 12.

Clericus, in sacris vel minoribus beneficiatus, in seculari foro postulare non debet, nisi pro se, vel sua Ecclesia, vel miserabilibus personis.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* [c] Infero ergo quòd inedia cogente postulare poterit, *l.* 2. & *ibi* Bart. *C. de patr. qui fil. distr.*

CLERICI [b] in Subdiaconatu, & suprà & in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur [c], coram seculari judice Advocati in negotiis secularibus fieri non præsumant: *Nisi* propriam causam, vel Ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus fortè personis, quæ proprias causas administrare non possunt. Sed nec Procuratiam villarum aut Jurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus & secularibus viris ut Justitiarii eorum fiant, quisquam Clericorum exercere præsumat.

II. INNOCENTIUS III. Compostellæ Archiepiscopo. [c. an. 1210. *Româ in Hispaniam.*]

Canonici regulares postulare non possunt sicut Monachi, nisi pro utilitate Ecclesiæ, vel sui Monasterii, & præcepto Abbatis.

[d] Conc. Trid. *sess.* 22. *de reform. c.* 1. [e] Eadem vox sup. *de suppl. negl. Præl. c.* 2. & fortassis leg. *insolentiam*, ut ibi notavi: vel dic, insolertiam, *id est* inscitiam.

EX parte tua nobis fuit propositum, quòd quidam Canonici regulares non solùm in Ecclesiasticis, verùm etiam in forensibus causis præsumunt Advocati officium exercere. Cùmque [d] objicitur eis, quòd non debent esse forensis, vel Ecclesiastici negotii susceptores vel executores, nisi fortè id Monasterii exposcat utilitas, Abbate nihilo minùs imperante, ad suam proponunt insolertiam [e] excusandam, quòd capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de Monachis non de Canonicis regularibus loquitur manifestè. † Unde consultationi tuæ taliter respondemus, quòd idem judicium de Canonicis regularibus, quod & de Monachis, quantùm ad supradicta, credimus observandum, licèt de Monachis in canone specialiter sit expressum.

III. GREGORIUS IX. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Se summat.

CUm Sacerdotis sit officium [f] nulli nocere, omnibus autem velle prodesse: Non nisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis conjunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare: *Et infrà.* Clericus autem qui contra Ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis Advocatus vel Procurator esse præsumit [g]: tanquam ingratus potest (maximè si Clericus sit ejusdem Ecclesiæ) beneficio hujusmodi spoliari.

f *Hæc vox,* officium, *deest in multis manuscr. & super verbo,* sit, *in aliquibus, hæc habetur expositio,* id est, *intersit.* nec habetur in *c. denique* 14. *q.* 5. unde sumitur.
g præsumpserit.

DE PROCURATORIBUS.

TITULUS XXXVIII.

I. GREGORIUS Maximo Salonensi Episcopo [1]. [c. an. 596. *Romà in Dalmatiam.*]

Non auditur quis tamquam alterius procurator, nisi habeat mandatum legitimè factum.

ALIA [a b] quidem: *Et infrà.* Scripsisse te quibusdam [c] comperimus, quòd prædictos viros tunc [d] ad causam non miseris, & ideò, quæ cum ipsis facta sunt subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc à te dictum perhibuit: ex qua re nec præsentium portitoribus judicavimus esse credendum [e], ne de ipsis similiter diceretur. Quia ergo hoc cautiores nos esse præmonuit, instructam personam cum mandato legaliter facto, & Presbyterorum, seu Diaconorum testiúmque subscriptionibus roborato, gestisque ex more indicto transmitte: ut quicquid cum ea actum fuerit, jure subsistat.

¶ PITH. [1] *Salonensi Episcopo.*] *Salonitano* extat *in registro* l. 11. c. 13.

a b *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
c *al.* quibusdam nostris.
d *aliàs* nunc.
e Vide *l. non solùm*, §. *qui alienum*, *& ibi Bart. ff. eod.*

II. ALEXANDER III. [c. an. 1160. *Romæ.*]

Non valet sententia, etiam expensarum condemnatoria, lata contra absentem ex probabili causa legitimè per nuncium excusatum. Hoc dicit quantùm ad verum intellectum.

QUerelam [f] A. Clerici accepimus: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus si constiterit vobis, quòd Vigor. Episcopus, præfatum A. in restitutione expensarum, pro nulla alia rationabili causa condemnaverit, nisi pro eo tantùm, quòd termino constituto ad ejus præsentiam non accessit, infirmitate detentus [g], cùm non possit quis cogi, nisi velit in gravibus causis Procuratorem constituere, & ipse ad probandum infirmitatem suam, Presbyterum & Diaconum destinaverit, eum absolvere ab eadem sententia minimè differatis.

[α *Quod cùm ven. f. n. Vvigor. Episcopus causam quæ vertitur inter ipsum & Sabin.* [2] *Episcopum super Ecclesia de Bubet de mandato nostro suscepisset fine debito terminandam. Tandem quia idem Clericus termino constituto suam ei exhibere præsentiam non potuit pro eo quòd erat infirmitate gravatus, sicut per quendam Presbyterum & Diaconum quos ad præsentiam ipsius Episcopi miserat, paratus erat probare: eumdem A. in restitutione expensarum quas R. Luxon. Archidiac. pro ipsa causa ad diem ipsum tunc veniendo eidem condemnavit.*]

¶ PITH. [2] *Sabin.*] *Saresburg.*

f *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
g Vide *l. quæsitum. ff. de re judic.* argumentum à contrario sensu.

III. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romà in Galliam.*]

Sententia lata cum Procuratore revocato, & de hoc certificato, non præjudicat domino. Hoc dicit secundùm communem intellectum.

EX insinuatione [h] Archidiaconi Sag. accepimus, quòd cùm inter ipsum & magistrum G. super quadam præbenda Lexo. Ecclesiæ controversia mota fuisset: [*Et infrà* α.] Licèt ab eodem Archidiacono procuratori suo duobus Clericis præsentibus expressè fuisset inhibitum, ne causæ cognitionem susciperet, ipse nihilo minùs in causa procedens, sententiam contrariam reportavit. † Ceterùm, quia alter de prædictis Clericis dicitur obiisse, mandamus quatenus si per Archidiaconum & superstitis Clerici juramentum constiterit de præmissis [i], sententiâ contra eum latâ nequaquam obstante, prædictæ præbendæ possessionem, cum fructibus inde perceptis (si ejus restitutioni aliud Canonicum non obsistat) auctoritare nostra restitui faciatis eidem. Restitutione verò facta, si Archidiaconus ipse suam Canonicam institutionem probare potuerit, ipsam ratam permanere appellatione postposita decernatis.

[α *Eidem magistro propter hoc ad Se. Ap. accedente G. de Coron. procuratorem ipsius Arch. se gerens ad illam causam constitutam cum quibusdam literis de ratibabitione prout decebat, se opposuit. Cùm autem aliquantulum in causæ cognitione processum fuisset.*]

h *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
i Vide *l. in bonæ fidei, C. eod. & l. admonendi, ff. eod.*

IV. INNOCENTIUS III. Cabilon. & Catalan. [k] Episcopis. [c. an. 1210. *Romà in Germaniam.*]

Rescriptum super consecutivis judiciis impetratum à procuratore revocato, & de hoc certificato non valet, nec processus, vel sententia lata per ipsum, si revocatio pervenit ad adversarium. Hoc dicit secundùm glossam.

k *al.* Cathalan.

IN nostra [l] præsentia Tullen. Episcopus est conquestus, quòd cùm ad causam, quæ inter ipsum [m] & Decanum Tullens. super dilapidatione, excommunicatione, & perjurio, ac quibusdam aliis criminibus [n] vertebatur, T. & G. Presbyteros procuratores instituens, ipsos ad Sedem Apost. duxerit destinandos, cùm de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum quod eis dederat, intra modicum temporis spatium revocavit: sed ipsi licèt mandati literas revocatorias recepissent, nihilo minùs in negotio processerunt, & pro Procuratoribus se gerentes, cum adversario ingressi judicium, cum eo ad Parisiens. Archidiaconum & collegas suos in ejusdem præjudicium nostras literas impetrarunt: [*Et infrà* α.] Cùmque prædictus Episcopus ad probandum, quòd falsi Procuratores fuerant, ab ipsis judicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem & supervacuam reputantes, ad probationem ipsius, dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium convolavit. Sed iidem nihilo minùs lite non contestata, & juris ordine prætermisso, testes contra eum recipere præsumpserunt, ipsum à Tullen. Ecclesia per sententiam removendo. † Nos verò licèt vix fidem adhibere potuerimus, quòd dicti judices, utpote viri literati, providi & honesti taliter processissent, maximè cùm in sua relatione, quam ad nostram præsentiam transmisere, de hujusmodi exceptione nullam fecerunt mentionem: quia tamen Episcopus per viros religiosos, providos & honestos, de quibus non est verisimile, quòd suæ salutis obliti, ac juramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super his, quæ sunt proposita, plenam fidem; attendentes etiam, quòd falsi Procuratoris exceptio non solùm ante sententiam, verùm etiam posteà potest objici [o]: utpote quâ probatâ judicium nullum & nullius momenti controversiæ reputantur [p], processum supradictorum judicum sententialiter duximus irritandum.

[α *Quoniam citatio licèt eidem Episcopo minimè fuerit præsentata, cùm tamen ad ejus notitiam devenisset quòd eisdem erat causa commissa quæ inter ipsum & dictum Decanum & Archidiac. vertebatur, ad eorum præsentiam venire properavit.*]

l *Cap.* 1. *eod. tit. in* 111. *Compil.*
m Episcopum *legitur in impressis, & malè, antiqui omnes habent* ipsum.
n *Vox,* criminibus, *deest in omnibus antiquis.*
o Vide *l. licèt, C. de judic.*
p reputentur.

V. IDEM Brixien. Episcopo. [c. an. 1208. *Romà in Lombardiam.*]

Si agitur de adulterio coram judice seculari ad pœnam legalem, non intervenit Procurator: secùs si coram Ecclesiastico ad separationem.

TUæ [q] fraternitati. *Et infrà.* Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si vir accusat uxorem de crimine adulterii coram judice seculari ad pœnam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere [r], seque ad pœnam talionis adstringere: non per Procuratorem, sed per seipsum præsentem oportet præsentialiter accusare. Si verò vir accusare velit uxorem de adulterio coram Ecclesiastico judice, ut ab ejus cohabitatione discedat, quia tunc etsi forsan oporteat eum inscribere, ut designet in scriptis nomen, locum & tempus, & omnia quæ comprehenduntur in lege civili [f]: ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare: ne fortè cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum. Sustineri potest, si necessitas id postulaverit, ut per Procuratorem accuset, quoniam hujusmodi accusatio, etsi de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta inter civilem & criminalem, quanquam in præsentia principalium personarum securiùs procedatur.

q *Cap.* 2. *eod. tit. in* 111. *Compil. Cap. tuæ, infr. de sponsal.* est pars hujus c.
r *In antiquis Codic.* accipere. *al.* recipere.
f Vide *l. l. libellorum, ff. de accus. & l. Prætor edixit, & ibi* Bart. *ff. uti poss.*

VI. IDEM. [c. an. 1208. *Romæ.*]

Qui de mandato domini causam procuravit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

CUm pro causa [t] quæ inter G. & F. Gabilon. [u] [3] Ecclesiæ Archidiac. vertebatur: [*& infrà* α.] Dis. v. mandamus, quatenus expensas Archidiacono restitui faciatis, si legitimè probare potuerit se de mandato Capituli suscepisse prædicta negotia promovenda, & propter hoc ad Sedem Apostolicam accessisse.

[α *Procuratores utriusque partis ad n. præsentiam accessissent, Archid. f. Procurator proposuit quòd à bo. me. pp. p. n. confirmationis literas impetravit, sub quibusdam constitutionibus Ecclesiæ de communi assensu Capituli constitutis, ex quarum inobservantia Ecclesia debito servitio fraudaretur. Petebat itaque Procurator pro Archidiacono memorato causam committi, & confirmari constitutiones prædictas, & eas restitui quæ ad utilitatem ipsius Ecclesiæ coactus fuerat expendisse.* & infrà.]

¶ PITH. [3] *Gabilon.*] *Galbanensi.*

t *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
u *al.* Gabion. *al.* Gablont.

VII. IDEM [4] Scholaribus Parisien. [c. an. 1208. *Romà in Galliam.*]

Universitas etiam Scholarium potest ad agendum, & defendendum Procuratorem constituere.

QUia in causis, quæ contra vos, & pro vobis moventur, vestra universitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulastis à nobis, ut Procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licèt igitur de jure communi [5] [x] hoc facere valeatis, instituendi tamen

x Vide Horat. Luc. *tract. de Privil. Scholar. privil.* 50.

men Procuratorem ſuper his auctoritate præſentium vobis concedimus facultatem.

¶ Pith. [4] *Idem.*] *V. C.* addit Magiſtris, &c. Vide *Collectionem* 1. *lib.* 5. *tit.* 6. *cap.* 5. 73.

[5] *De jure communi.*] Non in Francia, Joannes Faber, §. *Univerſitatis. Inſtitut. de rer. diviſion.*

VIII. Honorius III [y]. Epiſcopo Egitanenſi [z] [6]. [c. an. 1220. *Româ in Hiſpaniam.*]

[y] *In aliquot antiquis*, Innocentius III.
[z] *al.* Ægitanenſi.

Si citatus ad totam cauſam conſtituit Procuratorem, quem poſteà revocat, poteſt nihilominus contra eum procedi inquantum ſtatus cauſæ patitur ſine alia citatione. Hoc dicit quoad intellectum.

AUditis & intellectis, quæ ſuper Delegatorum noſtrorum proceſſibus fuêre propoſita, proceſſus ipſos, & quæcunque ſecuta ſunt ex eis vel ob eos, noveris nos irrita judicaſſe, non obſtantibus literis, quas de revocatione [a] mandati Procuratori ſuo Colubrien. [7] Epiſcopus deſtinavit: cùm antequam ad illum literæ hujuſmodi pervenirent, fuiſſet ſuper eiſdem proceſſibus hinc inde concluſum. Ceterùm memoratum Colubrien. Epiſcopum, qui procuraverat totum negotium ad examen Sedis Apoſtolicæ advocari, & poſtmodum mandatum factum Procuratori non ſine noſtro contemptu, & tuo diſpendio revocavit, condemnandum tibi duximus in expenſis, quas feciſti à tempore quo ad Procuratorem ipſius revocatoriæ literæ pervenerunt, & facies etiam uſquequo [b] per ſe idem Epiſcopus, vel per Procuratorem idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitimè proceſſurus.

[a] recuſatione.
[b] quouſque.

¶ Pith. [6] *Egitanenſi.*] V. C. *Egitamenſi.*
[7] *Colubrien.*] *Colimbrienſi*, in Portugallia.

IX [8]. Idem M. & R. Canonicis Mutinen. [c. an. 1220. *Româ in Flaminiam.*]

Procurator Epiſcopi cauſas Epiſcopatûs agit & defendit, licèt non fuerit datus ſub nomine ſyndici vel actoris.

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, cùm Mutinen. Epiſcopus in Livoniam profecturus, vos Vicarios & Procuratores ſuos conſtituit generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum Epiſcopi Mutinen. vel contra illum agentibus reſpondere, frequenter opponitur [c], quòd facere non poteſtis, pro eo, quòd in inſtrumento Vicariæ, ſive Procurationis hujuſmodi non exprimitur, quòd Epiſcopus ipſe conſtituerit vos Syndicos vel Actores: [*& infrà* α.] † Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes quòd intentio fuit ipſius Epiſcopi dare vobis agendi & reſpondendi pro ipſo [d] liberam poteſtatem, exceptionem hujuſmodi penitùs reprobamus.

[c] proponitur, *in aliquot antiquis.*
[d] *In multis antiq.* Epiſcopo.

[α *Unde humiliter poſtulaſtis ut cùm per exceptiones hujuſmodi frequenter impediatur utilitas Epiſcopi ſupradicti, ſuper hoc providere ſalubriter dignaremur.*]

¶ Pith. [8] *Cap. ix.*] Crantius *lib.* 7. *cap.* 7. Chron. Slav. *pag.* 199.

X. Gregorius IX. nobili viro Ubaldo [e] civi Piſano. [c. an. 1235. *Româ in Tuſciam.*]

[e] Umbaldo.

Providere debet Judex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd conſtituens Procuratorem gaudeat plena libertate.

ACcedens ad Apoſt. Se. *Et infrà.* Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quæ ſub tua poteſtate tenetur, plenæ reſtituas libertati, faciens ipſam ad caſtrum de Maſſa Lucanæ diœceſis ſecurè perduci, ut exiſtens ibidem libera, Procuratorem liberè ordinare valeat, qui ſuam coram nobis juſtitiam proſequatur. Tu ergo ſuper ſponſalibus, quæ inter natam tuam & filium ejuſdem nobilis contracta proponuntur, Procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram mittas, qui ad agendum & reſpondendum plenam [f] habeat poteſtatem.

[f] plenariam, *in aliquot antiquis.*

XI. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo. [c. an. 1236. *Româ in Angliam.*]

Si Procuratori generali denegantur induciæ ad conſulendum dominum ex cauſa probabili abſentem, poterit Procurator appellare.

DIlectus filius magiſter L. Rector Eccleſiæ de Anna tranſmiſsâ nobis petitione monſtravit, quòd cùm R. Presbyter contra ipſum causâ ſtudii Bononiæ commorantem ſuper eadem Eccleſia ad Judices noſtras literas impetraſſet; earum auctoritate à judicibus eodem Rectore citato, Procurator ipſius generalis ad omnia ejus tractanda negotia, pro eo, quòd competentem terminum, intra quem Rectorem ipſum conſuleret, utrùm deberet contendere vel cedere quæſtioni, ſibi concedere denegabant, pro eodem noſtram audientiam appellavit.

Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

XII. Idem Epiſcopo Lexonen. [9] [c. an. 1236. *Româ in Galliam.*]

Si reus recedit à judicio, dimiſſo Procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt, & condemnatur in expenſis.

COnſtitutis in præ. n. H. priore Sagien. & T. laico dilectum filium O. Subdiac. noſtrum ſuper cauſa quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, conceſſimus Auditorem: *Et infrà.* Quia prior ſuper ipſa pecunia, in qua dictus T. eum ſibi ſuæ uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus receſſit, quendam Procuratorem dimittens ſolummodo ad agendum, quem cùm Auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum ad defendendum priorem ſufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipſo præfato T. in unam marcham ſterlingorum condemnavit, taxatione præhabita in expenſis [g]: *Et infrà.* † Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quod ab Auditore præfato factum eſſe dignoſcitur adprobantes, mandamus, quatenus partibus convocatis, &c.

[g] Vide *l.* 1. *cum not. ibi. ff. quod cujuſque univerſ.*

¶ Pith. [9] *Lexonen.*] *Lexovienſi.*

XIII [10]. Idem. [*Romæ.*]

Tenet judicium agitatum, cum Procuratore revocato, ſi revocationem judex & adverſarius ignoraverunt. H. d. ſecundùm communem intellectum & verum.

MAndato Procuratoris poſt litem conteſtatam à domino revocato, ſi hoc ignorante judice, vel adverſario factum fuerit, judicium quod idem quaſi Procurator poſtmodum expertus eſt, ratum eſſe debebit.

¶ Pith. [10] *Cap. xiij.*] Vide *titulum de Procuratoribus in Conſtitut. Othonis*, 50.

XIV. Idem. [*Romæ.*]

Filiusfamilas poteſt eſſe Procurator in judicio, etiam ad futuras lites: & Procurator datus cum pluribus ſimul in ſolidum, præfertur ſi præoccupavit negotium, ſecùs ſi diverſo tempore fuit datus. Item Procurator appellare debet à ſententia, niſi ex cauſa excuſetur: quo caſu debet domino nunciare de ſententia; appellationem tamen proſequi non tenetur.

NOn injuſtè judex proceſſit, qui filiumfa. in Procuratorem admiſit, quamvis ad futuras controverſias conſtitutum: qui licèt ſimul cum aliis datus fuerit, priùs tamen Procurationis officium occupavit. Quod fieri nequiſſet in Procuratoribus diverſis temporibus conſtitutis, quoniam, dato poſteriori, prioris eſſet Procuratio revocata [h]. Potuit quoque is, & debuit à ſententia in eo, quòd lata extitit contra ipſum, noſtram audientiam appellare, vel (ſi juſta cauſa [i] excuſabat eundem) ſaltem domino conteſtari [k], ut ad appellationis beneficium convolaret. Licèt appellationem proſequi non teneretur invitus.

[h] Vide *l. ſi quis eum*, §. *fin. ff. eod.*
[i] ut infirmitas, paupertas, vel metus.
[k] *Id eſt*, nunciare coram teſtibus, *l. ſi procuratorem*, §. *ſi ignorantes, ff. mand.*

XV. Idem. [*Romæ.*]

Procurator Univerſitatis, cujus Majores & Jurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in Procuratorio ſint expreſſi, vel eorum auctoritate factum ſit, vel ad id ſcienter ſint admiſſi. Hoc dicit, & eſt deciſio notabilis & ſubtilis.

COnſulti ſumus, an conſtitutus ad impetrandum à Communitate aliqua Procurator, ab impetrando deberet excludi pro eo, quòd Majores & Jurati [l], per quos eadem Communitas regebatur tempore, quo injunctum fuit Procurationis officium, erant excommunicationis ſententiâ innodati. † Taliter reſpondemus, quòd niſi eſſent illi in literis Procurationis expreſſi, vel aliàs eorum auctoritate Procuratoris [m] inſtitutio facta fuiſſet, aut ſciens eos eſſe tales, ipſa Communitas unà cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt Procurator hujuſmodi repellendus.

[l] Vide *l.* 1. *ff. quod cujusque univerſ. & c. cùm non ignores, de præbend.*
[m] procurationis.

DE SYNDICO.

Titulus XXXIX.

I. Gregorius Papa Subdia. [1] Defenſori Siciliæ [a]. [c. an. 599. *Româ in Siciliam.*]

[a] *lib.* 1. *epiſt.* 67. *Regiſtri*, Petro.

Religioſi debent habere Syndicum, qui cauſas Monaſterii agat, defendat, etiam (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.

SIcut [b] ſtudii noſtri eſſe debet à litigiis forenſibus Monachos ſubmovere, ita neceſſe eſt noſtra proviſione, quemadmodum negotia eorum diſponi debeant, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus, quatenus cum Fauſto loqui debeas, cui (ſi voluerit) conſtituto ſalario, Monaſterii generaliter debeas negotia commendare. Expedit enim pro parvo incommodo à ſtrepitu cauſarum ſervos Dei eſſe quietos.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [1] *Subdia.*] Petro Subdiacono.

DE HIS QUÆ VI, METUSVE CAUSA FIUNT.

TITULUS XL.

I. Alexander III. Oſcen. [1] Epiſcopo, & Priori ſanctæ Mariæ Cæſaraug. [2] [c. an. 1180. *Româ in Hiſpaniam.*]

Si quis timore mortis, posteà ratum non habens, religionem profitetur, exire & matrimonium contrahere potest: secùs si à principio, vel ex post facto liberè consensisset.

PERLATUM est [a] ad audientiam nostram, quòd cùm quidam nobilis & potens M. uxorem suam suspectam [b] haberet, milites sui ejus præcepto eam ad quandam sylvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepercerunt eidem, quòd in monasterio de Colobris [c] [3] habitum susciperet monachalem: [*Et infrà α.*] Episcopi verò missi à viro, ut ei velum imponerent; quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum convenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quòd mortis timore monasterium intrabat, proposuit, & quòd inde quandocunque posset, exiret: sed alter [d] Episcoporum (ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit; tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium maritum accepit: quos Gallagoritanensis [4] Episcopus ad instantiam Sororum excommunicationis vinculo adstrinxit: [*Et infrà β.*] † Ideóque mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quòd vestro debeant stare mandato) ab excommunicationis vinculo absolvatis: deinde tam mulierem, quàm Priorissam & Moniales præscripti monasterii ante vestram præsentiam convocantes, si legitimè probatum fuerit non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum ratum habuisse: ipsam ad monasterium redire, & habitum depositum reassumere [e] censurâ Ecclesiasticâ compellatis.

[a] Post Concil. Lat. *p.* 50. *c.* 13. *& c.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil*
[b] suspectam, *scilicet* de adulterio.
[c] Ita manuscr. emendatiores, sed fortassis Talabres. *al.* Colabris. *al.* Colubris. *al.* Tolobris.
[d] Tirasonensis *scilicet*: nam hic cum Cæsaraugustano velum imponet, ut patet ex integra.
[e] resumere, *in antiquis.*

[*α Quo audito maritus ejus quia reservata erat ad vitam, grave plurimùm tulit, sed tamen postmodum acquievit, sicque factum est quòd duos Episcopos Cæsaraug. & Terasonen. ut eam benedicerent & illi velum imponerent, ad monasterium ipsum adduxit.*]

[*β Ignorans penitus quomodo res processisset, quoniam utique sententiam ven. f. n. Terragonens. Archiep. posteà confirmavit. Nos igitur de prudentia & honestate vestra confidentes, causam ipsam experientiæ vestræ duximus committendam, & fine debito terminandam.*]

¶ PITH. [1] *Oscen.*] *Ossensi.*
[2] *Mariæ Cæsaraug.*] V. C. *Mariæ de Rota* Ordinis Cisterciensis, *Mariæ de Verola.*
[3] *Colobris.*] V. C. *Colobres*, *Talabres*, *Tollebres.*
[4] *Gallagoritanensis.*] V. C. *Calagorutinasensis.*

II. IDEM Episcopo Vigornien. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Qui per metum amissionis patrimonii, suo beneficio renunciat, illud repetere potest.

ABbas [f] sancti Cadmundi [g], à quo R. præsentium lator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites suos & Burgenses ad domum ejus (sicut accepimus) destinavit, qui eum à domo & universa possessione expellerent, nisi Ecclesiam suam penitùs abjuraret: quod cùm idem R. tali modo coactus fecisset, Abbas alii concessit supradictam Ecclesiam. † Unde quia quæ metu & vi fiunt, de jure debent in irritum [h] revocari: mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate restituas universa.

[f] Post Concil. Lat. *p.* 22. *c.* 7. *& c.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[g] Eadmundi.
[h] Vide *l.* I. *cum glos.* C. *& ff. eod.* Item Sot. *inf. cit.*

III. CLEMENS III. [*Romæ.*]

Qui terrore laicorum electioni de se factæ renunciat, si renunciatio juramento vel fide firmata non sit: regimini, ad quod electus erat, præfici poterit.

AD aures [i] nostras te significante pervenit, quòd electus quidam in plebanum cujusdam Ecclesiæ ad errorem [5] laicorum renunciavit electioni, quæ de ipso fuerat à clericis, uno excepto, unanimiter celebrata: [*Et infrà α.*] † Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum (nisi fortè juramento, vel fide interposita, sit confirmata) non impedit quominus is, qui renunciavit Ecclesiæ, ad cujus regimen priùs erat electus, præficiatur eidem.

[i] *Cap.* I. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[*α Is autem qui dissensit, ante electionem ad Sedem Apostolicam vocem appellationis emisit. Ideóque consulere voluisti si renunciatio facta ad terrorem laicorum impediat quominus ad regimen prædictæ Ecclesiæ is qui fuerit priùs electus assumi debeat, & si ejus appellatio valeat qui se non electurum juravit, & ne alii eligerent, appellavit.*]

¶ PITH. [5] *errorem.*] *terrorem.*

IV. INNOCENTIUS III. Decano & Subdiacono Linconen. [6] [c. an. 1200. *Româ in Angliam.*]

Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renunciare juravit, & renunciavit: illud repetere poterit.

AD audientiam [k] nostram magistro G. [l] de Chevel. [m] significante pervenit, quòd cùm Ecclesiam de Chevel. canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset: gravissimo tandem metu Regis, quòd eam resignaret jurare coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat, manibus resignavit. † Quia verò, quæ vi metûsve causâ fiunt, carere debent robore firmitatis [n]: mandamus, quatenus si eundem ad resignationem constiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum constantem, non obstante juramento prædicto, quo non ad repetendum sed ad resignandum, solummodo tenebatur, præfatam Ecclesiam ei restitui faciatis.

[k] *Cap.* I *eod. tit. in* III. *Compil.*
[l] Vv.
[m] Chevelle.
[n] Vide *l. metum*, §. *sed quod Prætor*, *& §. volenti*, *& ibi Bart. ff. eod.*

¶ PITH. [6] Extat *lib.* 2. *Epistol. Innocent. epist.* 282.

V. IDEM Vidronen. [o] Archiepiscopo. [c. an. 1200. *Româ in Norvegiam.*]

[o] Vicrosien. *al.* Nidrosiensi.

Excommunicatus non est, qui absolutè coactus excommunicato communicat, secùs si coactio fuit conditionalis.

SAcris est [p] canonibus: *Et infrà.* Distinguimus autem, utrùm is, qui communicat excommunicatis invitus, sit per coactionem adstrictus [q], aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, cùm magis pati, quàm agere convincatur [r]. In secundo licèt metus attenuet culpam [s], quia tamen non eam prorsùs excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

[p] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[q] attractus, *in manuscr.*
[r] videatur, *in impressis*: *sed in omnibus antiquis*, convincatur.
[s] Vide *l. fin.* & ibi Bart. *ff. de condict. ob tur. caus.* *& l.* I. §. *metus*, *ff. eod.*

VI. IDEM Marsil. [7] & Agathen. Episcopis. [c. an. 1200. *Româ in Galliam.*]

Metum passo non subvenitur, si non fuit talis, qui potuit cadere in constantem virum.

CUm dilectus [t] filius: *Et infrà.* Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito juramento à Canonicis insularum, quòd regulam Cistercien. observarent, vel translationem ipsius Ecclesiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cùm utrumque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjuriis aperire: non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cùm neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret [u], ideò non debuerat cadere in constantes: nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos, cùm talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Cistercien. quàm ad fatuitatem eorum debeat retorqueri, super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponendum.

[t] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[u] Vide *l.* 2. & ibi Bart. *ff. de noxa.*

¶ PITH. [7] *Marsil.*] *Massiliensi*, *lib.* 2. *Epistol. Innocent. epist.* 91.

VII. GREGORIUS IX. [*Romæ.*]

Probatâ violentiâ per testes, res amissæ probantur per juramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione judicis præmissa, & secuto petentis juramento fit condemnatio.

SUper eo, quòd adversarius vester se conquerebatur à vobis per violentiam spoliatum, arbitramini contra vos fuisse injustè processum, cùm non nisi proprio juramento probaverit singula, quæ amisit. Verùm postquam de violentia per testes, & de amissis rebus per ipsius constiterit sacramentum, potuit judex taxatione ab ipso facta pro personarum ac negotii qualitate vos, in æstimatione rerum amissarum juramento adversarii declarata, rationabiliter condemnare [x].

[x] Iste text. reputatur singul. per Abb. Brix. *in suo dict. in verb.* æstimatio.

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

TITULUS XLI.

I. ALEXANDER III. Alphanen. [1] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Si in contractu venditionis vel locationis Ecclesia fuit enormiter læsa, potest adversùs talem contractum petere restitutionem in integrum. Emptor tamen sicut conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.

REQUISIVIT [a] tua fraternitas quid agendum sit de possessionibus laicis, sub modico censu concessis. † Noveris itaque, quòd si Ecclesia læsa est, & manifestè apparet detrimentum ipsius (cùm Episcopo ejus conditionem facere deteriorem non liceat, & Ecclesia jure minoris debeat semper illæsa servari) quæ in damnum ejus data constiterit, ad ipsius convenit jus, & proprietatem redire. Providendum est tamen, ne si fortè coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

[a] *Cap.* I. *eod. tit. in* I. *Compil.* & post Conc Later. *par.* 29. *c.* 7.

¶ PITH. [1] *Alphanen.* [*Alifanensi* in provincia Beneventana. *Albanensi* fortè.

II [4]. INNOCENTIUS III. sancti Gregorii [2], & sancti Sergii [3] Abbatibus. [c. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

Restituitur Ecclesia læsa propter negligentiam Procuratoris, qui jura Ecclesiæ non produxit.

CUm venissent [b] ad Apostolicam Sedem Electus & Monachi Rothon. pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Venet. [5] eis sancti Georgii *ad velum aureum* Diacon. Cardin. dedimus Auditorem. Coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quòd cùm monasterium Rothon. esset situm in diœ. Veneten. & Ecclesiæ Venet. subjectum, prædictus Episcopus possessione subjectionis usus est hactenus inconcussè: sed cùm occasione cujusdam electionis,

[b] *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.*

quæ ibidem facta fuerat, partes de communi assensu ad Naten. [c] [6] Episcopum & ejus collegas [d], commissionis literas impetrassent, duo eorum ad monasterium accesserunt: quorum adventum intrusus præsentiens, renunciavit hujusmodi electioni, & se à monasterio absentavit. Sed Judices auctoritate Apostolica Monachis injunxerunt, ut Syndicum vel Procuratorem eligerent, qui in causis monasterii & consultè ageret, & utiliter responderet: districtiùs inhibentes eisdem, ne aliquem eligerent in Abbatem donec pleniùs agnosceretur de jure, quod Episcopus se habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò etsi Procuratorem [e] ad mandatum Judicum elegissent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumpserunt: cujus electionem Episcopus petiit infirmari, & se ad possessionem restitui, quâ eum Monachi spoliarant. Deinde Judices definitivam sententiam protulerunt, electionem cassantes eandem, quam sententiam dictus magister petiit confirmari. Ad hoc fuit responsum, quòd licèt per Procuratorem ex parte Monachorum fuisset propositum, quòd monasterium ipsum ad Rom. Eccles. nullo medio pertineret, dicti tamen Judices contra eos procedere nimis animosè cœperunt [f]: *Et infrà.* † Nos igitur inspectis privilegiis præ. no. Leonis, Gregor. & Cle. quæ monasterium illud ad jus & proprietatem indicant Sed. Apo. pertinere, intelligentes, quòd monasterii procurator, etsi eidem privilegia coram prædictis Judicibus exhibere omiserit negligenter, jus tamen non tam suum, quàm nostrum fuerit protestatus, videlicet, quòd monasterium ipsum ad Rom. Eccle. nullo medio pertineret, ne ipsius negligentia in damnum, tam nostrum, quàm monasterii redundaret, ad audientiam restituimus Monachos Rothon. *Et infrà.* Electionem autem à Monachis (sicut dicitur) concorditer factam, pendente controversia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

[c] Veanecten. Vincen. *al.* Venasten. *al.* Naveten.
[d] Abbates scilicet de Mater. & de Gromat.
[e] *In nonnullis manuscr.* etsi Procuratorem & Syndicum ad mandatum.
[f] Vide *l. mandato, cum not. ff. de minor.*

¶ PITH. [2] *Sancti Gregorii.*] *Sancti Georgii* supra Ligerim Ordinis sancti Augustini Diœcesf. Andegav. tax. benefic.
[3] *Sancti Sergii.*] *Sancti Salvatoris de Rothono*, Ordinis sancti Benedicti tax. benefic. *al. Sergi & Bacchi*, Ordinis sancti Benedicti, diœcesf. Andegav.
[4] *Cap. II.*] Junge *caput 12. infrà de judic.*
[5] *Venet.*] *Venetensi* in Britannia.
[6] *Natensem.*] *Silvanectensem.*

III. IDEM Helien. & Floren. [g] [7] Episcopis.
[c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

[g] Rairofen. *al.* Rofen in *plur. manusc. al.* Foren.

Ecclesia læsa in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino juris probationis exclusivo. Et restitutionem petere potest, non solùm contra privatum, sed etiam contra ecclesiam. H. d.

AUditis [h] & intellectis causæ meritis in quæstione, quæ vertitur inter Vigorien. Episcopum, & Abbatem de Evescam [8] super Ecclesiis in valle de Evescam [i], quas Episcopus asseruit ad se diœcesana lege spectare: Abbas autem eas ab ejus jurisdictione prorsùs esse exemptas, cognovimus evidenter Ecclesias illas per privilegia illa Rom. Pont. non esse ab Episcopali jurisdictione subtractas, nisi fortè vallis de Evescam sit ille locus, qui fuit à duobus Regibus, Roë [k] videlicet & Offa libertati donatus, & quem bonæ memoriæ Celestinus Papa libertati donavit, sicut in ipsius privilegiis continetur. Verùm tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus de Evescam pleno jure possessæ, ut videatur in eis jus episcopale legitimè præscripsisse, nisi fortè per tantum temporis spatium Vigorien. Ecclesia interim vacavisset, ut tempore vacationis subducto, præscriptio minimè sit completa: *Et infrà.* † Licèt autem utrinque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessariam (ut asserit) probationem omisit: nos attendentes, quòd utraque Ecclesia fungatur jure minoris, æquitate pensata utramque restituimus contra reliquam, ad probandam rationem [l] omissam, ne alterutra pars propter hujusmodi negligentiam gravi jactura lædatur.

[h] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*
[i] Super quibusdam ecclesiis in valle de Evescam constitutis. *al.* Vestiam.
[k] *In uno antiquo ita:* O. videlicet & I.
[l] *Hoc est*, allegationem suæ intentionis.

¶ PITH. [7] *Floren.*] *Leofen.*
[8] *Evescam.*] *Evesham.* Matth. Paris 315.

IV. IDEM Priori sanctæ Mariæ ad carceres, & Canonico sanctæ Mariæ de Mandria [m] [9].
[c. an. 1208.]

[m] *al.* Mantria. *al.* Mantua.

Restitutio ex justa causa etiam majori est concedenda, dummodo justa causa petendi probetur. Si autem non probatur plenè vel semiplenè, conceditur restitutio in causa favorabili.

EX literis [n] Abbatis de Caluens. [10] discimus, quòd cùm Ramisane, & Grimol. Archiepiscopi [11] inter I. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam divortii protulissent, & appel. interposita [o] cognitionem sententiæ ipsi Abbati & Archipresbytero Paduano duxerimus committendam, quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, Abbas ipse, cui alter conjudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis latam à judicibus prædictis confirmavit sententiam: sed post octo dies pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto quòd sententiam protulisset, firmavit proprio juramento, quòd quidam ad eum & filiam ejus accedens, fraudulenter sub ipsius Abbatis nomine falsas eis [p] literas præsentavit, quibus mandabatur eidem [q], ut quia judex ad diem, quam adsignaverat, venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui præsentaret: & postmodum appellavit ad Sedem Apostolicam, & etiam supplicavit. † Licèt autem de fraude perpetrata per hujusmodi juramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiam restituimus eam pro matrimonio postulantem. Ideóque mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine judiciario cognoscentes, confirmetis vel infirmetis, sicut justum fuerit, sententiam à primis judicibus promulgatam.

[n] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*
[o] in appellatione interposita ad nos, &c. *in uno antiquo.*
[p] ei.
[q] eisdem.

¶ PITH. [9] *Sanctæ Mariæ de Mandria.*] *de Manna*, *de Mantra.*
[10] *Caluens.*] *Calavens.*
[11] *Archiepiscopi.*] *Archipresbyteri.*

V. IDEM Episcopo & Capitulo Oscenen. [r] [12]
[c. an. 1220. *Romà in Hispaniam.*]

[r] Oscen. *al.* Oscenensi.

Etiam contra sententiam Papæ restituitur Ecclesia. hoc primò. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari. hoc secundò. Hæc duo dicit quoad titulum.

TUm ex literis [s] Celestini Papæ prædecessoris nostri, tum ex his, quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, gravem Ilerden. [t] Ecclesiæ intelleximus quæstionem per sententiam Eugenii Papæ super Ecclesiis quibusdam prolatam, se læsam enormiter, & olim & nunc etiam conquerentis. unde cùm idem Cel. tempore Anastasii Papæ proximi successoris ejusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniarum legationis officio fungeretur, & [u] ex delegatione ipsius cognoscere cœpit de controversia memorata, cui etiam Alex. successor ipsius Anastasii officio legationis denuò in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoque Celestinus ad apicem summi pontificatûs promotus G. sancti Angeli Diaconi Cardi. tunc Apo. Se. Leg. dictam controversiam sub eo tenore commisit, ut inspectis Ilerden. Ecclesiæ privilegiis, auditis etiam partium rationibus [x], memorata sententia non obstante, definitivam proferret sententiam, eámque faceret observari: verùm quoniam per ipsum Legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit (licèt producti testes ex parte Ilerden. Episcopi recepti fuerant) mandatum Apost. non extitit adimpletum, magister A. Canonicus Ilerden. postulavit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui Ecclesiam Ilerden. Nos igitur cum fratribus nostris & aliis deliberavimus diligenter: nonnullis asserentibus quòd cùm prædictus C. [y] prædecessor noster contra jam dictam sententiam visus fuerit Ilerden. Ecclesiæ restitutionis beneficium indulsisse, cùm ea non obstante duxerit negotium committendum, & nos supplicationem ejusdem Ecclesiæ admittere debebamus [z], præsertim quia sententia Roman. Sed. non negatur posse in melius commutari, cùm aut subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & temporum, seu gravium necessitatum dispensatione quicquam ordinare decrevit. Et secundùm jura civilia Principes etiam contra res bis judicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. Perspeximus quoque ex data sententiæ in registro dicti Eugenii Papæ repertæ, quòd primo mense sui pontificatûs fuerit promulgata: quando non plenè de meritis ipsius causæ videbatur instructus; illa nitens præcipuè ratione, quòd privilegium Urbani secundi ex parte vestra productum, subjectum fuerat falsitati, cujus tenorem nos in registro ipsius invenimus incorruptum. Tandem deliberatio nostra in hoc resedit: ut an data sit restitutio, an danda contra præmissam sententiam, partibus præsentibus decernatur, quarum assertione merita causarum panduntur. † Quocirca mandamus, quatenus usque ad festum beati Lucæ, vel in propriis personis, vel per idoneum responsalem nostro vos conspectui præsentetis, quòd dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostensuri: vel si fortè exigente justitia fuerit retractanda, vel per vos vel per responsalem idoneum appareatis [a] sufficienter instructi, ut in principali negotio canonicè procedatur: pro certo scituri, quòd cùm propter multam locorum distantiam non possit ad vos sine magnis laboribus & expensis sæpiùs haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, injuncta vobis contempseritis adimplere: nos nihilominus in ipso negotio, quantùm de jure poterimus, procedemus.

[s] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*
[t] Vide Joan. Vasæum *in Annal. Hispaniæ, c. 20.*
[u] *Dictio*, &, *deest in antiq.*
[x] *Hoc est*, juribus & allegationibus.
[y] Papa.
[z] debeamus.
[a] comparearis.

¶ PITH. [12] *Oscenen.*] *Oscensi.*

VI. IDEM [13]. [c. an. 1211. *Romà in Hispaniam.*]

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententiæ in eventu istius causæ restitutionis. fallit si contra petentem restitutionem est præsumptio malitiæ, quòd causâ differendi executionem hoc petat: quo casu executio fit, præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. Hoc dicit, secundùm mentem junctæ glo. pe. & in hoc ultimo est iste text. valdè singularis respectu utriusque Juris.

SUscitata [b] super diversis articulis inter Burgen. Episcopum & Ovien. [c] monasterium quæstione: *Et infrà.* Nos intellectis, quæ utraque pars proposuit coram nobis super quatuor articulis prænotatis, monasterium Ovien. [14] justitia condemna-

[b] *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[c] Omense. *al.* Ornense.

vimus exigente. Sententiâ verò latâ Procurator monaſterii ad probandam præſcriptionem factam [d] tam ſuper quatuor articulis prænotatis, quàm etiam ſuper quibuſdam decimis per tranſactionem acquiſitis, reſtitutionem in integrum nomine monaſterii poſtulavit, quam eidem duximus indulgendam: *Et infrà.*

[d] *Vox*, factam, *deeſt in vetuſtis exemplaribus.*

Ne verò per excogitatam malitiam (ſicut ex præſumptionibus pluribus videbatur) effectum ſententiæ in damnum Epiſcopi contingeret impediri, néve monaſterium per executionem ſententiæ propter diverſas ſuſpiciones incurreret detrimentum; nos æquitate penſata, jure duximus providendum, ut ante omnia ſuprà dicta ſententia executioni mandetur: *Et infrà.* † Volumus nihilominus & mandamus, ut [e] ab Epiſcopo ipſo recipiatis idoneam cautionem: quòd ſi monaſterium in cauſa ipſa prævaluerit, univerſa, quæ medio tempore ſententiæ ipſius occaſione perceperit, monaſterio reſtituat memorato.

[e] *al.* quatenus.

¶ Pith. [13] *Idem.*] Zamorenſi Epiſcopo, & Magiſtris Mauricio Archidiacono Toletano, & Michaëli Canonico Segobienſi. Extat *lib.* 13. *Epiſt. Innocent. Epiſt.* 60.

¶ Pith. [14] *Ovien.*] *Ordin. S. Bened. taxa Benefic.*

VII [15]. Honorius III. Archiepiſcopo & Capitulo Bracharen. [c. an. 1220. *Româ in Hiſpaniam.*]

Poſt peremptorium non auditur Eccleſia de jure communi, auditur tamen per beneficium reſtitutionis in integrum.

COram felicis me. I. Papæ præ. n. lite inter Archiepiſcopum Toletan. & te frater Archiepiſcope ſuper primatia ſolenniter conteſtata, fuit peremptorius terminus aſſignatus: *Et infrà.* Verùm elapſo termino conſtituto, poſt expectationem non modicam comparuerúnt Procuratores veſtri: ſed quia non attulerant depoſitiones teſtium & alia munimenta, dilationem cum inſtantia poſtularunt. Poſtquam verò contra eos [f] interlocuti fuimus ſuper dilatione petita, tandem indulgeri Eccleſiæ Bracharen. dilationem propter inſtructionem cauſæ per auxilium reſtitutionis in integrum poſtularunt, exhibentes ſuper hoc ex parte veſtra ſpeciale mandatum. † Nos autem uſque ad octavas Pentecoſtes per reſtitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum [g].

[f] inter eos, *in antiquis, uno excepto.*

[g] Vide *l. ſi quando*, & ibi Bart. *C. de dilat.*

¶ Pith. [15] *Cap. VII.*] Suritta pag. 99. Vaſatus pag. 491. 501. 516. 533.

VIII. Gregorius IX. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Reſtituitur minor in eo, quod contraxit vel omiſit, ſi probat exinde ſe læſum, & ſit intra tempora reſtitutionis petendæ.

COnſtitutus in noſtra præſentia magiſter Guil. pro ſe ac fratre ſuo I. Canonico Parroſinen. [h] exhibitâ nobis petitione monſtravit, quòd [i] eis in minori conſtitutis ætate, ac eorum matre (cujus ſucceſſores exiſtunt) rebus humanis exempta, quondam G. pater ipſorum quaſdam poſſeſſiones utique communes quibuſdam vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac (ut hujuſmodi venditio robur firmitatis haberet) emancipavit eoſdem [k], & fecit eos contractui conſentire. Quare ſupplicavit: ut vel venditionem eandem mandaremus nunciari nullam, vel cùm adhuc exiſtant intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum, & intra annum & diem à tempore contractûs ipſis tanquam proximioribus competeret ſuper illa portione jus offerendi emptoribus pretium, juxta municipii Parroſinen. [l] conſuetudinem approbatam, quod hactenus omiſerunt, dignaremur eis ſuper utroque (cùm in hoc non modicum læſi noſcantur, & emptoribus portionis ejuſdem, vel eorum ſucceſſoribus pretium ſint offerre parati) per idem beneficium ſubvenire. † Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa inveneritis veritate ſubnixa, vel venditionem prædictam, quoad partem ex ſucceſſione materna, ipſos contingentem, nullam nunciare curetis, ſi in ea debita juris ſolennitas eſt omiſſa: vel ſi forſitan intervenerit, & eos læſos eſſe conſtiterit, tam ſuper ea, quàm ſuper reſidua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum, autoritate noſtra [m] in integrum reſtituere ſtudeatis.

[h] Paronen. *al.* Parenen.

[i] Hîc *in vulgatis* habetur dictio, *cum*, quam nec ſeries orationis admittit, nec habent manuſcr.

[k] Infero quòd qualitas Clericatûs & Canonicatûs non liberat quem à patria poteſtate, ſed ſola Epiſcopalis. concord. *in auth. quæ dign. §. palam, & auth. dignitas, C. de Epiſc. & Cler.*

[l] Paronen.

[m] *in uno antiquo:* ipſos autoritate noſtra, &c.

IX. Idem. [*Romæ.*]

Reſtitutio in integrum poſtulanda eſt ab Ordinario, adminiſtrationem habente, vel à delegato ab eo, ſive hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſive incidat in cauſa generaliter commiſſa. Ab Ordinario verò adminiſtrationem non habente, vel à Delegato peti non debet, niſi veniat incidenter in cauſa. Arbiter autem de cauſa reſtitutionis non cognoſcit, nec poteſt aſſumi in majoribus cauſis.

CAuſa reſtitutionis in integrum, coram Judicibus ordinariis adminiſtrationem habentibus, vel Delegatis ab eis tractari poterit & finiri [n], ſive hoc ipſis Delegatis ſpecialiter demandatum fuerit, ſive in [o] commiſſo eis negotio contingat incidere hujuſmodi quæſtionem. Delegati verò ab Ordinariis, qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo facultatem judicandi, ſeu Arbitri de hac cauſa cognoſcere nequeunt, niſi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoque cauſa, liberali vel criminali, cùm majores Judices exigant, Arbiter nequit aſſumi.

[n] Vide *l. fin.* & ibi Bart. *C. ubi & apud quem.*

[o] *Dictio*, in, *deeſt.*

X. Idem. [*Romæ.*]

Reſtitutio denegata Eccleſiæ, ulteriùs ſibi nòn conceditur, niſi ex nova cauſa: reſtituitur tamen ad appellandum à ſententia denegationis.

BEneficio reſtitutionis in integrum Eccleſiæ tuæ in alio judicio denegato, reſtitutio (præterquam ad appellationem omiſſam) videtur eidem Eccleſiæ poſſe denegari, niſi novis defenſionibus ad hujuſmodi ſit beneficium admittenda.

DE ALIENATIONE JUDICII MUTANDI CAUSA FACTA.

TITULUS XLII.

I. Alexander III. Dulmen. [a] [1] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Daniam.*]

[a] *ut c. 14. de app. in 1. Compil.*

Is, in quem facta eſt alienatio rei, causâ mutandi judicii, convenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem.

EX quorumdam [b] relatione audivimus, quòd cùm aliqui literas à nobis commiſſionis impetrant: adverſarii (ut mandatum noſtrum eludant) antequam literæ ad Judicem perveniant, vel etiam poſteà, priùs quàm citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt: [*Et infrà α.*] † Nos igitur contra prædictam calliditatem & verſutiam providere volentes: mandamus, quatenus ſi adverſarii eorum pro evacuando noſtro mandato taliter appellaverint, aut de poſſeſſione, de qua controverſia vertitur, commutationem fecerint [c], vel ſe malitiosè duxerint abſentandos: eos, qui in poſſeſſione ſe ingeſſerunt, appell. ceſ. cogatis ſub veſtro examine juris æquitati parére.

[b] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 49. c. 5.*

[c] Vide *l. fin. cum Gloſſ. C. de litig.*

[*α Vel commutationem facientes, aliquos in poſſeſſionem eorum de quibus controverſia vertitur, malitiosè inducunt.*]

¶ Pith. [1] *Dulmen.*] Lundenſi.

II. Gregorius IX. Abbati S. Nicolai, & Decano Furven. [d] [2] Morien. diœceſ. [c. an. 1230. *Româ in Galliam.*]

[d] *al.* Faren.

Clericus causâ mutandi judicium, non debet recipere ceſſionem à Laico.

EX parte Scabinorum [e] Hipretis [f] fuit propoſitum, quòd inter Laicos ejuſdem loci quæſtionibus emergentibus dirimendis per judicium ſeculare, quidam Clerici ſibi dono vel pretio ab aliquibus Laicorum ipſorum cedi faciunt actiones, ut adverſarios ad eccleſiaſticum forum trahant, & prædam ex hujuſmodi commercio aſſequantur: *Et infrà.* † Cùm igitur ceſſiones & emptiones litium legitimè prohibeant ſanctiones, ita quòd jacturâ cauſæ afficiant illos, qui ſibi potentiorum patrocinium taliter advocare præſumunt [g], & ex eo ſint etiam odioſæ, quòd ex fonte cupiditatis videntur procedere: mandamus, quatenus Clericos memoratos à præſumptione hujuſmodi per cen. Eccle. compeſcatis.

[e] Scabinos vocant Belgæ & alii populi, Senatores ſeu oppidorum Magiſtratus.

[f] Hipreti.

[g] Vide *l. pen. de alien. judic. mut. cauſ. fact. & l. 1. & 2.* & ibi Bart. *C. ne lic. potent.*

¶ Pith. [2] *Abbati ſancti Nicolai, & Decano Furven.*] *Nicolai Furnenſis*, Ordinis Præmonſtratenſis, Morinenſis diœceſis.

DE ARBITRIS.

Titulus XLIII.

I. Ex Concilio Aphricano [a]. [c. an. 402.]

[a] Conc. Afric. *c.* 88. Conc. Milen. *c.* 24. Burch. *lib.* 1. Dec. *c.* 68. Ivo, *p. 5. c. 176.*

Arbitri ſunt in diſpari numero aſſumendi, & eis diſcordantibus ſtatur ſententiæ majoris partis.

SAne [b]: *Et infrà.* Si autem ex communi placito Epiſcoporum, inter quos cauſa verſatur, Arbitros elegerint: aut unus eligatur, aut tres: ut ſi tres elegerint, aut omnium ſequantur ſententiam, aut duorum [c].

[b] *Cap. 4. de for. comp. in 1. Compilat.*

[c] Vide *l. item ſi unus, & l. ſi in tres, ff. eod.*

II. Alexander III. Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

Nullum eſt arbitrium ſeu arbitramentum continens peccatum per partes non remiſſibile.

NOn ſine multa [d] neceſſitate A. Presbyter nobis propoſuit, quòd cùm in Eccleſia ſancti Alphridi per manum R. Archi. de Suella perſonæ illius Eccleſiæ [e] Capellanus inſtitutus fuiſſet, eodem R. mortuo, M. nepos ejus, qui ſibi in Eccleſia jam dicta ſucceſſit, eundem Presbyterum Capellanum ibidem iterùm ordinavit [*Et infrà α.*] Cùm autem idem Presbyter extra provinciam exulans, de ſuo beneficio non poſſet juſtitiam obtinere, nec ſuam ulteriùs inopiam ſuſtinere, per dolum & fraudem ipſius M. ab eo eſt ſacramentum extortum, ut arbitrium Clericorum duorum exinde ſuſciperet & ſervaret: qui jam dicto M. faventes Presbytero [f] præceperunt ut quinque marchas pro eodem ſuſciperet, & toti cederet quæſtioni. † Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, ut quod perperam arbitrati ſunt, debeat incorrectum relinqui, mandamus, quatenus ſi ſe cognoverint præfati Clerici tam nequiter arbitratos fuiſſe, dictum Presbyterum ab obſervàntia juramenti autoritate

[d] *Cap. 1. eod. tit. in 11. Compil.*

[e] *Vox*, Eccleſiæ, *deeſt in aliquot vet.*

[f] *al.* eidem Presbytero.

noſtra prorsùs abſolvas : vel ſi arbitrium ipſum noveris æquitate ſubnixum, ad obſervantiam ipſius utramque partem app. ceſ. compellas.

[α *Quorum temporibus xxx. annis & ultrà capellaniam ejuſdem Eccleſiæ pacificè ſe aſſerit tenuiſſe. tandem verò idem M. ab eadem Eccleſia volens ipſum Presbyterum removere, in eum cœpit indebitas exactiones exercere : & quidam ejus homo circa domum ſuam egreſſus, violentas manus in eum injecit. & idem M. niſus eſt eum circumvenire, ut pro v. marchis argenti quas etiam idem M. ei promittebat annuatim nomine penſionis ſoluturum, prædictæ capellaniæ cedere non differret. Præfato verò Presbytero nolente ejus exequi voluntatem, M. prædictus tantum dicitur feciſſe, quòd poſt multas injurias & gravamina ſibi illata occupatis omnibus aliis rebus ab officio & beneficio eſt ſuſpenſus vel ſpoliatus.*]

III. Idem Exonienſi Epiſc. [c. an. 1160. *Romà in Angliam.*]

Arbiter aſſumptus in patrimoniali cauſa Clerici, non poteſt adjudicare rem Eccleſiæ poſſidendam, etiam ad vitam Clerici. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

g *Cap. 2. eod. tit. in* II. *Compil.*

PErvenit [g] ad nos, quòd cùm G. de Cal. ſororem G. Clerici duxiſſet in uxorem, idem G. fidei interpoſitione firmavit, quòd v. ſol. ſterlingorum annuatim daret eidem. unde cùm ſuper eiſdem v. ſol. inter ipſos controverſia mota fuiſſet, in quatuor compromiſere perſonas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, quòd idem G. decimas, quas in parœcia de Cal. præfatus G. habere dignoſcitur, pro v. prætaxatis ſol. perciperet annuatim. † Unde quoniam hujuſmodi arbitrium eccleſiæ poſſet in poſterum pernicioſum exiſtere, mandamus, quatenus ſi ita inveneris, prænominatum G. diligenter commoneas, & Eccleſ. diſ. [h] compellas, ut prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec ſibi occaſione hujuſmodi aliquid ulteriùs vindicare præſumat. Clericum verò moneas, ut cum eodem G. amicabiliter ſtudeat convenire.

h *Id eſt*, Eccleſiaſticâ diſtrictione, vel diſciplinâ.

IV. Innocentius III. Cancellario & magiſtro Loth. Canonico Pariſien. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

In mulierem ſingularem tanquam in Arbitratricem compromitti non poteſt, ſecùs ſi mulier habet aliàs juriſdictionem de jure communi vel conſuetudine. nam tunc etiam ſuper rebus temporalibus Eccleſiæ poteſt in eam validè compromitti. Hoc dicit clarè.

i *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*

DIlecti filii Abbas [i] & Conventus de Scarduna [1] Ciſtercien. Ordinis, ſuâ nobis querelâ monſtrarunt, quòd cum inter eos ex una parte, ac Hoſpitalarios ex altera, ſuper uſuario cujuſdam nemoris [2] quæſtio verteretur, in A. Reginam Francorum fuit compromiſſum utrinque, quæ cauſæ meritis intellectis, arbitrium duxit per definitivam ſententiam promulgandum : [*Et infrà* α.] Quamvis autem ſecundùm regulam juris civilis fœminæ à publicis officiis ſint remotæ, & alibi [k] dicatur, quòd licèt ſummæ opinionis exiſtant, ſi arbitrium in ſe ſuſceperint, vel ſi patronæ inter libertos ſuos interpoſuerint audientiam, ab omni ſint [l] judiciali examine ſeparandæ, ut ex earum prolatione nulla pœna adversùs earum contemptores, nulláque pacti exceptio habeatur.

k *l. ult. C. de arbitris.*
l *al.* ſunt.

† Quia tamen juxta conſuetudinem approbatam, quæ pro lege ſervatur, in partibus Gallicanis [3] Fœminæ præcellentes in ſubditos ſuos ordinariam juriſdictionem habere noſcuntur; mandamus, quatenus Hoſpitalarios, ut arbitrium ipſum, præſertim cùm Epiſcoporum fuerit præſentiâ & conſilio roboratum, ſicut providè latum eſt, & ab utraque parte ſponte receptum, obſervent per pœnam in compromiſſo ſtatutam appel. poſtpo. compellatis.

[α *Et redactum in ſcripto proprio & Epiſcoporum qui ibi interfuerunt, fecit firmari ſigillis. contra cujus ſententiam Hoſpitalarii temerè venire non timent.*]

¶ Pith. [1] *Scarduna.*] *Eſcadun*, *Scabina*, fortè *Eſta*, *Aix en Othe.* Taxa benefic. *Eſcalleriis* vel *Eſtalleriis* : nam variant exemplaria.

[2] *Nemoris.*] In Ochia quod dicitur fagetus, *gallicè* les fays en Othe.

[3] *In partibus Gallicanis fœminæ præcellentes.*] In chartulario Campaniæ Bibliothecæ regiæ Pariſiis *extat compromiſſum anni* 1220. *menſe Aprili, in Blancham Comitiſſam Trecenſem Palatinam, ſuper lite mota coram Judicibus à Summo Pontifice delegatis, inter Abbatem & Conventum Beati Petri de Cella, Ordinis S. Benedicti, diœceſ. Trecenſ. ex una parte : Et Abbatiſſam & Conventum Beatæ Mariæ Trecenſis, ex altera, ſuper uſuario nemoris de Jugniaco quæ habito conſilio & tractatu diligenti ſtatuit : quòd dicta Abbatiſſa & Conventus haberent uſuarium in dicto nemore ad ardendum ad unam bigám cum duobus equis per totum annum, ſemel tantum in die, ad omne genus lignorum, præter quercum & fagum ſtantes.*

V. Idem Abbati & Conventui de Pigravia [m] [4]. [c. an. 1298. *Romà in Germaniam.*]

m *al.* Piſania. *al.* Pigamia.

Eccleſia empta non poteſt in præjudicium exemptionis compromittere. Hoc dicit, & clarè.

n *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm tempore [n] Papæ præ. no. [*Et infrà* α.] Super controverſiis, quæ inter te & Mesburgen. [5] Epiſcopum, & quoſdam tuos Monachos vertebantur, te promiſiſti arbitrium Magdeburgen. Archiepiſcopi ſervaturum : [*Et infrà* β.]

Quia legitimè conſtitit, quòd fide hinc inde data compromiſſum eſt in Archiepiſcopum memoratum, nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſervandum, illis duntaxat capitulis exceptis, quæ contra libertatem ipſius monaſterii, & duarum capellarum ejuſdem in arbitrio ſunt expreſſa. Cùm etſi ſponte volueris, de jure tamen nequiveris ſine licentia Roma. Pontifi. renuntiare privilegiis vel indulgentiis libertatis, quæ monaſterium illud indicant ad jus & proprietatem Rom. Eccleſ. pertinere [o].

o Hinc videtur inferri, quòd Eccleſia exempta non poteſt renuntiare privilegio libertatis contra *l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis.*

[α *Tu fili Abbas ad Ro. Eccleſiam acceſſiſſes, & privilegia & alia ſcripta à Se. Ap. merueris obtinere : Memburgen. Epiſcopus, ſicut aſſeris, propter hoc eſt graviter contra te commotus. Tu verò timens tibi & monaſterio tuo periculum imminere.*]

[β *Sicque factum eſt ut idem Archiepiſcopus, adjunctis ſibi tam Clericis quàm Laicis, ſub certa forma arbitrium promulgavit, & cauſas ſuſpectionis multiplices aſſignavit. Conſequenter etiam judicium volens declinare, Sed. Ap. appellavit. Sed reverſus poſtmodum coram eiſdem ſacramentum de calumnia præſtitit, & teſtes produxit, petitis dilationibus & obtentis. Ipſi verò Judices procedentes in cauſa auditis atteſtationibus utriuſque partis geſta omnia ſigillorum ſuorum munimine roborata, ad Se. Ap. deſtinarunt, terminum partibus imponentes, quo recepturæ ſententiam Ap. Sed. ſe præſentarent.* Et infrà. *Quia verò memoratus Epiſcopus eò quòd juramentum præſtitit de calumnia, & à delegatis inducias poſtulavit, & teſtes coram eis produxit, renuntiaſſe appellationi videtur, & eorum examini conſenſiſſe. Nos habito f. n. con. in præmiſſa incidenti quæſtione interlocuti ſumus, quòd deberent quæ coram prædictis Judicibus geſta fuerant publicari, ut ſecundùm tenorem ipſorum noſtra tandem ſententia informaretur. Tibi igitur & procuratoribus ſupradicti Epiſcopi ven. fr. n. Hoſtien. Epiſco. & dil. fi. p. tt. S. M. Eccleſiæ Presbyterum Cardinalem dedimus Auditores, qui cùm ea quæ fuerunt hincinde propoſita & oſtenſa, nobis & fratribus noſtris fideliter retuliſſent.*]

¶ Pith. [4] *De Pigavia.*] *De Pigravia* Annal. Miſniæ 108. Hiſtor. de Viperto Ebroicenſi 14. cujus Fundator fuit Marchio Luſatiæ Vvigbertus.

[5] *Mesburgen.*] *Mersburg.*

VI. Idem Epiſc. S. Andreæ, & Abb. de Bechot. [p] [6] [c. an. 1208. *Romà in Scotiam.*]

p *al.* Beton.

Arbiter non habet poteſtatem judicandi ultra comprehenſa in compromiſſo : ideò coram eo non fit reconventio.

q *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm dilectus [q] filius : *Et infrà.* Utrùm coram arbitris reconventioni ſit locus, poſtulaſti per Se. Apoſt. explicari.

† Nos igitur reſpondemus, quòd licèt in judicio convenientem reconvenire valeatis, qui coram Judice convenitur : coram Arbitris tamen reconveniri non poteſt : cùm Arbitri judicare non valeant, niſi de his tantùm, ſuper quibus in eos extiterit compromiſſum.

¶ Pith. [6] *Bechot.*] *Alberbroth.* Ordin. S. Benedict. diœceſis S. Andreæ. Extat *lib.* 10. *Epiſt. Innoc. epiſt.* 32.

VII. Idem Rectori & Fratribus Hoſpitalis S. Bartholomæi [7] Lucani. [c. an. 1209. *Sorà in Hiſpaniam.*]

Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum conſilio : tenetur illorum conſilium in tractatu electionis requirere, ſed ſequi non adſtringitur.

r *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm olim [r] ſuper eligendo in Hoſpitali veſtro Rectore & Fratribus inter vos & Priorem ſancti Barthol. Lucan. coram judicibus delegatis quæſtio verteretur, & utraque pars in eos compromittens ipſorum arbitrium ſe promiſerit ſervaturum : ſuper prolato ab ipſis arbitrio utrinque dubitatio eſt exorta, quam petiiſtis per Se. Ap. declarari. † Nos igitur publico inſtrumento arbitrium continente diligenter inſpecto, cognovimus, quòd ſecundùm formam arbitrii Prior ſancti Barthol. Lucan. tenetur habere conſilium cum familia Hoſpitalis ejuſdem, & tractare cum ea de inveniendo Rectore.

† Propter quod dicimus quòd niſi Prior ſuper inveniendo Rectore tractaverit cum familia Hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, non habet poteſtatem eligendi Rectorem : & ſi alio modo eum elegerit, ejus electio haberi debet irrita & inanis. Verùm, habito cum familia ſuper hoc conſilio & tractatu [ſ], Prior liberè poteſt Rectorem eligere, duntaxat idoneum, ſive concordet, ſive diſcordet familia cum ipſo ſuper inventione Rectoris.

ſ *al. ita :* Verùm habito Fratrum & familiæ ſuper hoc conſilio & tractatu, &c.

¶ Pith. [7] *Bartholomæi.*] *In Ilice* fortè *in Silice.* Prioratus ſancti Bartholomæi in Silice in Burgis Lucanenſis diœceſis, qui conventualis erat, & dependebat à Monaſterio de Paludino Ordinis ſancti Benedicti Mantuan. diœceſ. mandatus fuit uniri monaſterio ſancti Salvatoris. Extat *l.* 11. *Epiſtol. Innoc. epiſt.* 147. *Rectori & Fratribus Hoſpitalis ſancti Bartholomæi in Silice Lucanenſi.*

VIII. Idem in Concilio generali [t]. [c. an. 1215. *Romæ.*]

t Lateran. *cap.* 40.

De rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt.

u *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*

COntingit [u] interdum, quòd cùm actori : *Et infrà.* Ad hoc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus

compromittatur in Laicum, quia non decet, ut Laicus in talibus arbitretur.

Reliqua pars hujus capitis habetur in *c. contingit, inf. de dolo & contum.*

IX. IDEM Pisano Archiepiscopo. [c. an. 1214. *Romà in Tusciam.*]

Autoritate judicis etiam delegati potest de causa spirituali in Clericum & Laicum compromitti: & si arbitrium est à partibus receptum, debet à partibus executioni mandari, licèt per generalem procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit apposita, agitur ad pœnam, aliàs ad interesse. Hoc dicit generaliter inhærendo literæ.

PEr tuas [x] literas intimasti, quòd cùm super executione arbitrii, quod inter Hospitalarios sancti Joannis, & Plebanum de Piscia [y] [8] super Hospitali sancti Allucii [z] latum erat, à nobis literas accepisses: [*Et infrà α.*] Plebanus proposuit quòd ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum [a], non tamen ei mandavit, ut sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea Procurator jam dictus de assensu Canonicorum suorum non fuerat institutus: & ideò dicebat arbitrium non valere: præsertim cùm Procurator fines mandati excesserit, & arbitrium fuerit per unum Clericum & duos Laicos promulgatum, licèt ipsi de assensu Genuen. [b] Archiepiscopi, cui causa commissa fuerat, arbitrium protulissent [*Et infrà β.*] † Super quo frater. t. t. r. quòd si ex parte Plebani arbitrium receptum fuerit, indistinctè ratum haberi debet, ac per hoc juxta tenorem mandati Apost. executioni mandari. Si verò receptum non fuerit, refert, utrùm fuerit, vel non de observando ipsum pœna statuta. Et quidem si pœna apposita fuit, agi potest ad pœnam. at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter fuit, quòd staretur sententiæ, compromissum; Procurator ad interesse poterit conveniri [c], quia juramento suo seipsum personaliter, non Ecclesiam poterit obligare. Quòd autem à duobus Laicis & uno Clerico dicitur esse prolatum, nequaquam obviare videtur, cùm autoritate dicti Archiepiscopi factum sit, cui causa, de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

x *Cap. 2. eod. tit in IV. Compil.*
y Pisa.
z Albucii.
a *In aliquot vetustissimis exemplarib.* quòd licèt ad causam tractandam procuratori suo dederit generale mandatum, &c. quæ lectio planior est.
b Januen.
c Vide *l. Plaucius, de procur.*

[*α Partibus in tua præsentia constitutis Hospitalarii à te executionem arbitrii postulabant, asserentes illud debere observari, pro eo quòd Procurator plebani spontè in arbitros juramento interposito compromisit, quoniam dicebant compromittendi & transigendi super eodem negotio (arbitrium) recepisse.*]

[*β Unde cùm super his dubietas fuisset exorta per Ap. Se. oraculum doceri petisti, qualiter super negotio isto tibi sit procedendum.*]

§ PITH. [8] *Piscia.*] *Pistia.*

X. HONORIUS III. Archiepiscopo Colonien. [c. an. 1220. *Romà in Germaniam.*]

Si per duos electos ad eandem Prælaturam in discordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum: Ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super jure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem. H. d.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, quòd vacante Præpositura sancti Cuneberti [d] [9] in Colonia Canonici ejusdem Ecclesiæ vota sua diviserunt in duos, videlicet H. de Juliaco [e] [10], & C. de Lombardia [f] [11]: *Et infrà.* Cúmque postmodum tractaretur super electione hujusmodi, & partes essent in tua præsentia constitutæ, in te demum super hoc fide præstita compromittere curaverunt: qui causæ meritis diligenter inspectis, ad proferendam definitivam sententiam diem ipsis præsentibus præfixisti. Interim verò præfato H. ab una parte electo, sublato de medio, supradictis Canonicis inhibere curasti, ne tuâ pendente sententiâ procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilo minùs B. Colonien. Canonicum elegerunt. Die igitur, quo sententia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B. allegavit, quòd procedere ulteriùs non deberes. † Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter postulanti, breviter respondemus, quòd licèt arbitrium sit finitum per mortem ipsius [g] H. priùs tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, quàm processus fieret ad secundam; nam si dictus C. superstes in electione jus habet, secundam constat penitùs non valere.

d Unnberti. *al.* Caliberti.
e Villiaco.
f Barbaria.
g Vide *l. diem proferre, §. 1. & l. sed interpellatur, ff. eod.*

§ PITH. [9] *Cuneberti.*] *Cuniberti, Humiberti.*
[10] *H. de Juliaco.*] *Hermannum.*
[11] *C. de Lombardia.*] *Conradum de Lombardia.*

XI. IDEM Electo & Abbati [h] sancti Zenon. & C. Canonico Veron. [c. an. 1220. *Romà in Dalmatiam.*]

h *al.* electo Abbati.

Arbiter post rem judicatam discordiis novis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiamsi de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.

EXposita nobis Feltren. [i] & Belien. [k] [12] Electi petitio continebat, quòd cùm causa, quæ inter antecessorem suum ex parte una, & cives Tervisinos ex altera, super districtu & rebus aliis vertebatur, per sententiam Hostien. Episcopi tunc Apo. Sed. Leg. fuerit terminata [*Et infrà α.*] Tandem super quibusdam discordiis, quæ hinc inde videbantur exortæ, in Ducem Venetorum tanquam in Arbitrum cum parte altera compromisit: [*Et infrà β.*] † Licèt autem eidem Duci literas nostras misrimus, ut ad componendum inter partes laborare deberet, cùm tamen intentionis nostræ non fuerit immutare sententiam ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare, mandamus, quatenus (præfatis literis non obstantibus) quicquid per prænominati Ducis arbitrium contra ipsius Legati sententiam inveneritis esse factum, in irritum revocetis [l]: & ei districtiùs inhibentes, ne ulteriùs in compromisso procedat, eundem ad restitutionem obsidum occasione illius compromissi sibi datorum, ut ipsius arbitrium servaretur, per cen. eccle. compellentes.

i *al.* Felcen. *al.* Filien.
k *al.* Belneu. *al.* Belien.
l Ad hunc text. vide Abbat.

[*α Et ipsius antecessor electi adjudicata sibi per Legatum eundem diu pacifice possedisset, ipse nihilominus habito Canonicorum suorum assensu in præjudicium Ecclesiarum suarum.*]

[*β Qui veniens contra eandem sententiam auct. Ap. confirmatam super rebus judicatis ab eodem Legato adversus prædictas Ecclesias æquitate postposita iniquum arbitrium promulgavit.*]

§ PITH. [12] *Feltren. & Belien.*] *Belun. 2. V. C. Bellimensis* Taxa Benefic. unitæ fuerant, sed anno 1460. separatæ.

XII. GREGORIUS IX. Decano & Magistro P. Canonico S. Petri Atrebatensis diœcesis. [c. an. 1230. *Romà in Artesiam.*]

Non valet compromissum factum in duos sive plures, hoc adjecto, ut in casu discordiæ eligatur tertius per eosdem vel alios. Hoc dicit.

INnotuit nobis Gulielmo Laico conquerente, quòd cùm O. Laicus ipsum super quadam summa pecuniæ coram judicibus autoritate Apostolica convenisset, tandem fuit à partibus in duos Arbitros compromissum, sic tamen quòd si illi duo adinvicem discordarent, tertium adderent Judices nominati, retenta penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per dictos Arbitros promulgandum nihilominus potestate. Cúmque tertius Arbiter à Judicibus prædictis electus, cum altero duorum ipsum parti alteri condemnasset: idem ex eo sentiens à sæpedictis Judicibus se gravari, quòd ipsum ad observantiam [m] hujusmodi arbitrii compellebant, nostram appellavit audientiam: sed ipsi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt sententiam in eundem.

m *al.* observationem.

† Ideóque mandamus, quatenus si est ita, cùm legali sit provisione statutum, ut compromissum de incerta persona in Arbitrum assumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denuncietis penitùs nullam esse [n].

n Vide *l. item si unus, §. si in duos, ff. eod.*

XIII. IDEM Abbatissæ & Conventui Jotren. [c. an. 1230. *Romà in Galliam.*]

Valet compromissum factum in unum vel in plures, ut ipsi per se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint. Hoc dicit secundùm intellectum, quem sensit glo. hìc: & Innocentius in capite præcedenti, qui placet mihi. Panor.

CUm à nobis petitur: *Et infrà.* Ex parte vestra fuit propositum, quòd olim inter vos & Senon. Archiepiscopum quæstione suborta super eo quòd idem Archiepiscopus asserens monasterium vestrum Metropolitico jure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat à vobis. Tandem in V. sancti Angeli Diacon. Cardin. tunc Apostolicæ Sedis Legatum, à partibus concorditer compromisso, & promisso sub certa pœna quòd arbitrio seu ordinationi ejusdem, vel duorum mediatorum, quos idem super hoc deputaret, præcisè parerent: magister P. Capellanus noster, & I. Archidiaconus Senon. mediatores ab eodem super hoc deputati Legato, ordinando & definiendo causam hujusmodi terminaverunt.

† Nos igitur, quod per prædictos mediatores super hoc actum est, autoritate Apostolica confirmamus.

XIV. IDEM. [*Romæ.*]

Compromissum ante sententiam latam finitur morte alterius compromittentium, unde non transit in hæredes compromittentium, nisi de eis sit cautum in compromisso. Hoc dicit, comprehendendo mentem capituli.

COmpromissum non extenditur in compromittentis hæredes, si de ipsis non caveatur ibidem [o].

o Vide *l. veteribus, C. de contrah. & committ. stipul.*

LIBER SECUNDUS.

DE JUDICIIS.

TITULUS I.

[a] *C. 54. Refert Burch. l. 1. decret. c. 181. & Ivo, p. 5. cap. 297.*

I. Ex Concilio Africano [a] [1]. [c. an. 402.]

Contumax in non comparendo, vel non respondendo, excommunicari potest: beneficio autem privari non debet. Hoc dicit Abbas Siculus.

[b] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* [c] Quoniam, *& rectiùs.* [d] se. [e] Hinc videtur inferri quòd ad valorem citationis oportet quòd fiat auctoritate judicis ad instantiam partis. *l. ad peremptorium.* & ibi Bart. *D. eod. tit.* [f] Quodvultdeo. [g] Causa ejus qualem potuerit terminum sumat. [h] Et. [i] Archidiaconi *in 1. Compil.*

DE [b] Quodvultdeo Centuriensi Episcopo, quem [c] cùm adversarius ipsius eum [d] petiisset ad Concilium introduci [e], interrogatus, an cum eo vellet experiri: primò id promiserat, & altera die respondit hoc sibi non placere, atque discessit.

Placuit ut nullus eidem [f] communicet, donec [g] satisfactione præmissa fuerit absolutus. Nam [2] adimi sibi Episcopatum ante causæ ejus exitum nulli potest de jure videri.

¶ Pith. [1] *Africano.*] *Milevitano* 1. Vide *tom.* 1. *Concil. pag.* 554.

[2] *Nam, &c.*] *Ex* Epist. 2. Felicis ad Gallos Episcopos *tom.* 1. *Concil. pag.* 269.

II. Ex Synodo [3] Eugenii Papæ III. [c. an. 1148. *in Gallia.*]

Laici Ecclesiastica negotia tractare non debent, sed Prælatorum judicio disponuntur. Hoc dicit Abbas.

DEcernimus, ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant. Sed [h] Episcopi, Abbates, Archiepiscopi [i] & alii Ecclesiarum Prælati de negotiis Ecclesiasticis (maximè de illis, quæ spiritualia esse noscuntur) Laicorum judicio non disponant. Nec propter eorum prohibitionem, Ecclesiasticam dimittant justitiam exercere.

¶ Pith. [3] *Ex Synodo, &c.*] Remis habita. c. 4. & c. 2. *eod. tit. in* 1. *Compilatione.*

[k] Illustrissimo.

III. Alexander III. illustri [k] Regi Anglorum. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Causa juris patronatûs spectat ad judicium Ecclesiæ. Hoc dicit specificè & ad literam.

[l] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* Et post Conc. Lat. sub Alex. III. *p. 47. tit. de jur. patron.*

QUanto [l] divina gratia: *Et infrà.* Causa verò juris patronatûs ita conjuncta est, & connexa spiritualibus causis: quòd non nisi Ecclesiastico judicio valeat definiri [4].

¶ Pith. [4] *Definiri.*] Vide *cap. relatum, infrà, de Jur. Patron.* Matth. Paris *pag.* 134. & 680. Vide *Historiam S. Thomæ Cantuariensis Archiepisc. Malmesberg. pag.* 93. & *cap.* 19. *de Jur. Patronat. in* 1. *Collect.*

IV. Idem Salernitano [5] Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Campaniam.*]

Clericum convictum vel confessum de crimine coram judice seculari, ex eo non punit Episcopus: sed coram se convictum vel confessum, punit pœnâ debitâ, nisi cum illo dispenset, quod potest in adulterio & minoribus: depositum verò non statim tradit curiæ seculari. Hoc dicit usque ad finem Abbas Siculus.

[m] *Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.* Post Conc. Later. *p. 26. c. 4.*

ET si Clerici coram [m] seculari Judice [6] convicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus condemnandi. Sicut enim sententia à non suo Judice lata non tenet, & ita facta confessio coram ipso. Si verò coram Episcopo de criminibus in jure confessi sunt; seu legitima probatione convicti: dummodo sint talia crimina propter quæ suspendi debeant vel deponi, non immeritò suspendendi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuò removendi.

Summatus est iste §. suprà in prin. c. tamen quia habet materiam separatam & notabilem, ideò dic aliter: In adulterio & minoribus potest cum Clericis peractâ pœnitentiâ Episcopus dispensare: depositum autem pro suis excessibus non tradit indifferenter curiæ seculari. Hoc dicit Abbas Siculus.

¶ Pith. [5] *Salernitano.*] *Salonitano.* Falcond. *pag.* 139. Hoc capitulum pars est capituli *licèt præter solitum, in* 1. *Collect. eod. tit. & tit. de Collationib. cap.* 10. Catal. *pag.* 367. *de Alexandro III.*

[6] *Seculari Judice.*] Matth. Paris *pag.* 1179.

[n] Bernard. Dias *in pract. crimin.*

De adulteriis [7] [n] verò & aliis criminibus, quæ sunt minora, potest Episcopus cum Clericis post peractam pœnitentiam dispensare. Sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus (cùm suo sit functus officio, nec duplici debeat ipsum contritione conterere) judici tradere seculari.

¶ Pith. [7] *De adulteriis, &c.*] *l. probrum. ff. de verbor. signific. can. quid in omnibus,* 32. *quæst.* 7. *l.* 7. *Cod. Theodos. de indulgent. crimin.* Ulpianus *lib.* 1. *tit. de Dono cap.* 7. *inf. de crim. falsi. cap. excommunicatus, de hæretic. & cap. novimus,* 27. *de verbor. significat.*

V. Idem [o] [8]. [*Romæ.*]

[o] *In veterib. ita:* Idem E. i. eidem Salernitano Archiep.

Vasallus coram domino feudi conveniendus est, etiam si dominus feudi sit Ecclesiastica persona, dummodo ibi actor possit suam justitiam consequi: aliàs loci Ordinarius poterit adiri, & secundùm hoc est casus not.

[p] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

CEterùm [p], quia in eos, quos ab Ecclesia tua constat [9] possessiones tenere in feudum, occasione ipsarum excommunicationis seu interdicti sententia promulgatur [10]. Nos id districtiùs inhibemus. Quandiu parati fuerint super his in tua præsentia justitiam exhibere.

¶ Pith. [8] *Idem.*] Tornacensi Episcopo.

[9] *Constat.*] Matth. Paris *pag.* 177.

[10] *Promulgatur.*] Ab Episcopo in cujus Diœcesi habitat, coram quo de illis feudis respondere nolebant. Cujus ut Domini de feudi controversia inter Vasallos cognitio est. §. *ult. de feud. non alienand.*

VI. Idem Exonen. Episcopo, & [q] Capitulo [11] Londonen. [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

[q] *In antiquis,* & Decano London.

Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clarè proponere, ut ex eo jus agendi colligatur. Hoc dicit quoad intellectum Abbas.

[r] *al.* Gisebургgen.

DIlecti filii Prior & Clerici de *Guiseburnen.* [r] [12] contra Eboracen. Archiepiscopum Apost. Sed. Leg. gravem querimoniam transmiserunt: *Et infrà.* Provideatis [13] attentiùs, ne ita subtiliter, sicut à multis fieri solet, cujusmodi actio intentetur inquiratis, sed simpliciter & purè factum ipsum, & rei veritatem, secundùm formam Canonum & sanctorum Patrum instituta, investigare curetis.

¶ Pith. [11] *Capitulo.*] *Archidiacono.*

[12] *Guiseburnen.*] *Gisebur.*

[13] *Provideatis, &c.*] *l.* 3. *C. de Edend. l. ult. C. de Interdict. Novell. Valentin. de Episcop. Judic.* Theophil. *tit. de Excessibus.*

VII. Idem Paduano Episcopo. [c. an. 1160. *Romà in Lombardiam.*]

Excommunicatus in judicio, nisi tanquam reus stare non potest.

INtelleximus [14]: [*Et infrà* α.] Quia postulasti à nobis utrùm excommunicatus in judicio stare possit. Respondemus quòd conveniri potest: & debet per alium respondere in judicio: Ne videatur de sua malitia commodum reportare [s].

[s] Vid. *l. cùm hi. §. si quis. de transact. & l. is cui. De servit.*

[α *Ex literis tuis quòd cùm filia cujusdam nobilis viri Parochiani tui, cum quodam viro matrimonium contraxisset, comperto posteà quòd idem vir pro nece bo. me. Vincentini Episcopi vinculo tenebatur excommunicationis astrictus, in tua proposuit præsentia quæstionem.* Unde]

¶ Pith. [14] *Intelleximus, &c.*] *Ex cap. ult. de appellat. in* 1. *Collect.*

VIII. Lucius III. Strigon. Archiepiscopo [t] [15]. [c. an. 1160. *Româ in Hungariam.*]

[t] *al.* Alexander III. Abbati de Evesham.

Clericus de omni crimine debet coram Ecclesiastico Judice conveniri, nec valet consuetudo contraria.

[u] *C.8. eod. tit. in 1. Compil.* Ivo, *p. 6. c. 427. & p. 16. c. 150.* Jul. Clar. *pract. crim. q. 136.*

CLerici: [*Et infrà* α.] Cùm Imperator [u] dicat [16] quòd leges non dedignantur sacros Canones imitari, in quibus generaliter [17] traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Ecclesiastico Judice conveniri: Non debet in hac parte Canonibus [18] ex aliqua consuetudine præjudicium generari.

[α *Verò maximè in criminalibus causis in nullo casu possunt ab aliquo quàm ab Ecclesiastico Judice condemnari, etiam si consuetudo Regia* [19] *habeat ut fures à Judicibus Secularibus judicentur.*]

¶ Pith. [15] *Lucius III. &c.*] *Cap. ad Apostolicæ,* 20. *inf. de decim.* Matth. Paris *pag.* 177.

[16] *Imperator dicat.*] *Novel.* 5.

[17] *Generaliter.*] *Novel.* 83.

[18] *Canonibus.*] *Can. si quis.* 11. *quæst.* 1.

[19] *Consuetudo Regia.*] Quia crimen est privilegiatum.

IX. Clemens III. [20] [c. an. 1189. *Romæ.*]

Judex ex officio providere debet, ut debitæ solennitates serventur in judiciis, quibus omissis judicium redditur frustratorium. Hoc dicit Abbas Siculus.

[x] *C. 2. eod. tit. in 11. Compil.* [y] Dimolens. [z] Albini.

CAusam, quæ [x] vertitur inter fratres Dulmen. [y] Monasterii [21], & Monachos sancti Albani [z]: *Et infrà.*

Provideas inter cetera, ut fratres Dulmen. Monaſterii, cum auctoritate & aſſenſu Epiſcopi ſui ingrediantur negotium: ne ſi fratres ſancti Albani obtineant, Epiſcopus idem Abbatem Monaſterii ſe proponens, litem ſopitam valeat ſuſcitare.

§ Pith. [20] *Clemens III.*] Abbati de Euveſſan. ſive Evesham. Camden. *pag.* 326.

[21] *Dulmen. Monaſterii, &c.*] Matth. Paris *pag.* 966. & 988.

[a] Clemens III.

X. Celestinus III [a] [22]. [c. an. 1192. *Româ in Hungariam.*]

Clericus depoſitus incorrigibilis excommunicandus eſt, & ſucceſſivè anathematizandus: & ſi ſic non reſipuerit, per judicem ſecularem comprimendus eſt. Hoc dicit Abbas Siculus.

[b] Eſt autem pars cap. cùm non ab homine, *infr. de ſenten. excommunica. cap.* 3. *eod tit in* II. *Compil.* Vide Covarruviam *in c. alma mater, par.* I. *relect.* §. 8. *nu.* 8. & Bernard. Dias de Luco *in pract. crim. c.* 131. *& ſeq.*
[c] aliquo.
[d] veniens hæc omnia cont.
[e] quòd ei deputetur pœna exilii.
[f] *Ita in omnib. manuſcr. al.* feriatur. *al.* infligatur.

CUm non ab homine [b] [23]: *Et infrà.* A nobis fuit ex parte tua quæſitum, utrùm liceat Regi vel alicui ſeculari perſonæ judicare Clericos cujuſcumque ordinis ſive in furto, ſive in homicidio, vel perjurio, ſeu quibuſcumque fuerint criminibus deprehenſi. † Conſultationi tuæ taliter reſpondeo, quòd ſi Clericus in quocumque ordine conſtitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio [c] crimine fuerit deprehenſus legitimè atque convictus, ab Eccleſiaſtico judice deponendus eſt. Qui ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet [24]: deinde contumaciâ creſcente anathematis mucrone feriri: poſtmodum verò ſi in profundum malorum veniens [d] contempſerit, cùm Eccleſia non habeat ultrà quid faciat [25], ne poſſit eſſe ultrà perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quòd ei deputetur exilium [e], vel alia legitima pœna inferatur [f].

§ Pith. [22] *Celeſtinus III.*] Idem Strigon. Archiepiſcop.

[23] *Cùm non ab homine.*] *Ex* 2. *collect. cap.* 3. *de ſent. excommunic.* Matth. Paris *p.* 216. Vveſtmonaſt. 52. Neubrigenſ. *p.* 138. Conſt. de Normand. *pag.* 83.

[24] *Excommunicari debet.*] Ivo *part.* 14. *c.* 51. *c. penult. inf. de ſentent. excommunicat.*

[25] *Cùm Eccleſia non habeat, &c.*] *Proverb.* 18. *& diſtinct.* 17. *c.* 5. *cauſ.* 11. *quæſt.* 1. *c.* 29.

XI. Idem Vvinton. [26] Epiſc. & Abb. S. Albani. [c. an. 1192. *Româ in Angliam.*]

Per reſcriptum impetratum contra violentum convenitur, qui ſcienter ſuccedit in vitium. Hoc dicit ſecundùm communem modum, qui mihi placet. Panorm.

[g] *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil.* unde ſumenda inſcriptio.

QUia V. qui violenter [g] [27] dicebatur Eccleſiam P. Clerici occupaſſe, defunctus eſt ut accepimus, & R. eam poſtmodum eſt ingreſſus. Præcipimus ut ſecundùm formam priorum literarum inter ipſos R. & P. ſub eiſdem judicibus mediante ratione, ſicut inter eumdem P. & præfatum V. ſi viveret, negotium terminetur.

§ Pith. [26] *Idem Vvinton.*] *Celeſtinus III. Vvig.*

[27] *Violenter.*] Jure Pontificio unde vi interdictum in rem eſt & ſequitur quamcumque poſſeſſionem, ut actio quod metûs causâ jure civili *l.* 9. §. *ult.* quod vi metûſve causâ eſt in perſonam. *cap. ſæpè contingit. de reſtit. ſpoliator.*

[h] Rectè additur *in* III. *Compil.* & Cantori Andegavenſi.
[i] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

XII. Innocentius III. S. Sergii & S. Gregorii Abbatibus [h] [28]. [c. an. 1200. *Româ in Angliam.*]

Solus Papa cognoſcit de dubiis privilegiorum Apoſtolicæ Sedis, & non inferior.

CUm veniſſent [i] [29]: & *infrà.* Cùm ſuper privilegiis Sedis Apoſtolicæ cauſa vertatur, noluimus de ipſis per alios judicari.

§ Pith. [28]. *Abbatibus.*] Ordinis Sancti Benedicti, Diœceſis Andegavenſis.

[29] *Cùm veniſſent.*] Conjunge cum *cap.* 2. *ſup. de in integr. reſtitut.*

[k] Archiepiſcopis & Epiſcopis.

XIII. Idem Prælatis [k] per Franciam conſtitutis. [c. an. 1200. *Româ in Galliam.*]

Judex Eccleſiaſticus poteſt per viam denunciationis Evangelicæ, ſeu judicialis, procedere contra quemlibet peccatorem etiam Laicum: maximè ratione perjurii, vel pacis fractæ.

[l] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Ja. Lup. tra. *de confœd. princ. memb.* 1.
[ll] *Matth.* 18.

NOvit ille [l] [30], qui nihil ignorat. [*Et infrà* α.] Non putet aliquis, quòd juriſdictionem illuſtris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cùm ipſe juriſdictionem noſtram nec velit, nec debeat impedire. Sed cùm Dominus dicat in Evangelio [ll]: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum: quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Et Rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quòd Rex Francorum peccat in ipſum, & ipſe circa eum in correptione proceſſit ſecundùm regulam Evangelicam; & tandem quia nullo modo profecit, dixit Eccleſiæ: quomodo nos qui ſumus ad regimen univerſalis Eccleſiæ ſuperna diſpoſitione vocati, mandatum Divinum poſſumus non exaudire, ut non procedamus ſecundùm formam ipſius? niſi forſitan ipſe coram nobis, vel Legato noſtro ſufficientem in contrarium rationem oſtendat. Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipſum ſpectat judicium, niſi fortè juri communi per ſpeciale privilegium, vel contrariam conſuetudinem aliquid ſit detractum: ſed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quam in quemlibet exercere poſſumus & debemus. Non igitur injurioſum ſibi debet Regia dignitas reputare, ſi ſuper hoc Apoſtolico judicio ſe committat, cùm [m] Valentinianus inclytus Imperator ſuffraganeis Mediolanen. Eccleſiæ dixiſſe legatur: talem in Pontificali Sede conſtituere procuretis, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſincerè noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita (cùm tamquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſariò velut medicamenta curantis. Nec ſic [n] illud humillimum omittamus, quod Theodoſius ſtatuit Imperator [o]; & Carolus innovavit, de cujus genere Rex ipſe noſcitur [31] deſcendiſſe. Quicumque videlicet litem habens, ſive petitor fuerit, ſive reus, ſive in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cùm negotium peroratur, ſive cùm jam cœperit promi ſententia, ſi judicium elegerit Sacroſanctæ Sedis Antiſtitis, illicò ſine aliqua dubitatione (etiam ſi pars alia refragetur) ad Epiſcoporum judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Cùm enim non humanæ conſtitutioni, ſed divinæ potiùs innitamur, quia poteſtas noſtra non eſt ex homine, ſed ex Deo, nullus qui ſit ſanæ mentis, ignorat quin ad officium noſtrum ſpectet de quocumque mortali peccato corripere [p] quemlibet Chriſtianum: & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem Eccleſiaſticam coërcere. Sed forſan dicetur quòd aliter cum Regibus, & aliter cum aliis eſt agendum. Ceterùm ſcriptum novimus in lege divina [q]: *Ita magnum judicabis ut parvum, nec erit apud te acceptio perſonarum* [qq]. [*Et infrà* β.] Licèt autem hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus à vitio ad virtutem, ab [r] errore ad veritatem, præcipuè cùm contra pacem peccatur, quæ eſt vinculum charitatis: poſtremò cùm inter Reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera, & utrinque præſtito proprio [ſ] juramento firmata: quæ tamen uſque ad tempus prætaxatum ſervata non fuerint [32]: nunquid non poterimus de juramenti religione cognoſcere, quod ad judicium Eccleſiæ non eſt dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur? Ne ergo tantam diſcordiam videamur ſub diſſimulatione fovere, prædicto Legato dedimus in præceptis, ut (niſi Rex ipſe vel ſolidam pacem cum prædicto Rege reformet, vel ſaltem humiliter patiatur, ut idem Abbas [33] & Archiepiſcopus Bituricen. de plano cognoſcant, utrùm juſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram Eccleſia Rex Anglorum, vel ejus exceptio ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam) juxta formam ſibi datam à nobis procedere [t] non omittat.

[m] *lxiij. diſt. Valentinianus.* Hoc narrat Caſſiodo. *in Hiſt. trip. lib.* 7. *c.* 8.
[n] ſic, *deeſt.*
[o] *In C. Theodoſ. l.* 16. *tit.* 1. *l. quotiens,* & refert Grat. *in Can. quicumque.* 11. *q.* 1.
[p] corrigere.
[q] *Deuter.* 1.
[qq] *l. hos accuſare. De accuſ. l. in multis. De ſtat. Hom.*
[r] *Hæc verba,* ab errore ad veritatem, *in manuſcr. deſunt.*
[ſ] *Vox,* proprio, *deeſt in antiquis.*
[t] Vide *l. ea quidem. C. de acc. & l. divus. D. de cuſtod. & exhib. reor.*

[α *Qui ſcrutator cordium eſt, ac conſcius ſecretorum quòd chariſſimum in Chriſto fi. n. Philippum Regem Francorum illuſtrem de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta diligamus, & ad honorem & incrementum ipſius efficaciter aſpiramus, exaltationem regni Francorum ſublimationem Ap. Se. reputantes, cùm hoc regnum benedictum à Deo ſemper in ipſius devotione permanſerit, & ab ejus devotione nullo unquam, ſicut credimus, tempore ſit diſceſſurum; quia licèt interdum hinc inde fiant immiſſiones per Angelos malos, nos tamen qui Sathanæ non ignoramus aſtutias, circumventiones ipſius ſtudebimus evitare, credentes quòd idem Rex illius ſeduci fallaciis non ſe permittet.*]

Quòd enim debeamus corripere & poſſimus, ex utriuſque patet pagina Teſtamenti. Cùm clamet Dominus per Prophetam: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum; & ſubjungat ibidem: Niſi annunciaveris impio impietatem ſuam, ipſe in iniquitate, quam operatus eſt, morietur: ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Apoſtolus quoque nos monet corripere inquietos: & alibi dicit idem, Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Quòd autem poſſimus & debeamus coërcere, patet ex eo quod dicit Dominus ad Prophetam qui fuit de Sacerdotibus Anathot: Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna ut evellas & deſtruas, & diſſipes, & ædifices & plantes. Conſtat verò quòd evellendum, deſtruendum & diſſipandum eſt omne mortale peccatum. Præterea cùm Dominus claves regni cælorum beato Petro Apoſtolo tradidit, dixit ei: Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Verùm nullus dubitat quin omnis mortaliter peccans apud Deum ſit ligatus. Ut ergo Petrus divinum judicium imitetur, ligare debet in terris quos ligatos conſtat in cælis.

[β *quam beatus Jacobus intervenire teſtatur. Si dixeris ei qui indutus eſt veſte præclara: Tu ſede hìc benè: pauperi verò, ſta tu illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.*]

Ideòque univerſis vobis per Apoſtolicam ſedem mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus poſtquam idem Abbas ſuper hoc mandatum fuerit Apoſtolicum exſecutus, ſententiam ejus, imò noſtram veriùs, recipiatis humiliter, & faciatis ab aliis obſervari, pro certo ſcituri, quòd ſi ſecùs egeritis, inobedientiam veſtram graviter puniemus.

§ Pith. [30] *Novit ille, &c.*] *Vide* in Archivis Regiis Anglia *num.* 100. Matth. Paris *pag.* 376. *& ſeq.* Vincent. *cap.* 30. *pag.* 68. Vigner. *lib.* 3. *tit.* 223.

[31] *Noſci-*

[31] *Noscitur.*] *Dicitur. caus.* 11. *quæst.* 1. *c. quicumque & c. volumus.*

[32] *Servata non fuerint.*] Matth. Paris *pag.* 375.

[33] *Idem Abbas.*] Legatus à Latere, *cap.* 2. *de probat. in* 3. *Collect. & cap.* 8. *infr. eod. tit.* Ideò hic Archiepiscopo præponitur.

XIV. IDEM Episcopo Heliensi. [c. an. 1200. *Româ in Angliam.*]

Principalis persona per se non per Advocatum debet factum proponere in judicio, nisi sit indiscreta.

[u] require suprà *de off. & pot. Jud. deleg.*
[x] factumsuum.

PAstoralis [u] [34]: *Et infrà.* Statuimus præterea, ut principales personæ non per Advocatos, sed per seipsas factum [x] proponant. Nisi fortè sint adeò indiscretæ, ut earum defectus de Judicis licentia per alios suppleatur.

¶ PITH. [34] *Pastoralis, &c.*] Vide *cap.* 28. *sup. de offic. & potest. Jud. deleg. cap.* 4. *de except. cap.* 3. *ejusd. tit. in* 3. *collect.*

[y] Roma. *al.* Rivaria.

XV. IDEM nobili viro Matthæo de [y] Riparia. [c. an. 1200. *Romæ.*]

Si actio & intentio sunt ineptæ, vel sola intentio, debet reus absolvi ab instantia judicii: iterum tamen actor audietur, si aptè egerit. Hoc dicit quoad intellectum.

[z] *Cap.* 3. *in* III. *Compil. tit. de confirm. utili vel inut.*
[a] Campanicos.
[b] Vide *l. cùm precum. C. de lib. causa, & l. item apud Labeonem.* §. *si quis libello. de injuriis.*

EXaminatâ [z] causâ [35], quæ vertitur inter te & Milites Campaniæ [a]: [*Et infrà* α.] Actionem, quam super jure patronatûs ejusdem Ecclesiæ contra præfatos Milites intentabas, incongruentem cognovimus & ineptam [b]. Quia cùm testes induxeris ad probandum quòd quando præfatus A. vicedominus Ecclesiam eamdem tanquam sequestratam accepit, tu jus patronatûs ipsius Ecclesiæ possidebas: profectò nec rei vindicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare. Unde intentionem tuam in hac parte pronunciavimus non tenere, absolventes eosdem Milites ab eadem. Ita tamen quòd si congruentem & aptam intentare volueris actionem [36], respondere tibi nihilominus teneantur.

[α *Super Ecclesia S. Angeli de Casa parata, actis confessionibus & attestationibus intellectis, inspectis instrumentis, & allegationibus indagatis, perpendimus evidenter, arbitrium quod contra te Vicedominus Sabin. dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam juris, & compromissum fuisse declaratum. Verùm non obstante confirmatione fe. me. C. p p p. n. qui confirmaverat illud, sicut providè latum fuerat, & ab utraque parte receptum, decrevimus ipsum irritum & inane.*]

¶ PITH. [35] *Examinatâ causâ, &c.*] Vide *cap.* 7. *inf. de confirmat. util. vel inutili.*

[36] *Actionem.*] Interdictum uti possidetis.

XVI. IDEM Magistro & fratribus militiæ Templi in Italia constitutis. [c. an. 1200. *Romæ.*]

Præceptores Templi pro domibus suis agere & defendere possunt, nec obstat eis religio, vel quòd ignota sit eorum origo.

CUm deputati; *Et infrà.* Accepimus, quòd quidam, tam seculares, quàm Ecclesiastici Judices, illos, quos habetis in domibus vestris Præceptores [37] in causis ad prosequendam suam justitiam non admittunt, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam gerere, qui pacificis decreverunt studiis inhærere, illud allegantes in repulsione eorum quòd eorum ipsis generatio non est nota: qui undecumque venerint gratiâ divinâ vocati, dum laudabiliter exequantur officium sui Ordinis, ex superabundanti requiritur suæ notio nationis. Ne quis igitur in prosecutione causarum Præceptores eosdem ab agendo vel respondendo occasione hujusmodi repellat, auctoritate [c] præsentium inhibemus.

[c] *al.* auctoritate præsentium inhibemus.

¶ PITH. [37] *Præceptores.*] Gallicè *Commandeurs du Temple.*

XVII. IDEM Vercellen. Episcopo, & Abbati de Toleto [38]. [c. an. 1200. *Româ in Pedemontium.*]

Prælati debent Laicis de Clericis appellatione frustratoria non obstante, justitiam facere: ad seculare tamen forum Clerici à Laicis trahi non debent, etiam datâ ipsorum Prælatorum negligentiâ.

[d] plenariam.
[e] Conc. Carth. 3. *c.* 9. & Conc. Tolet. 3. *c.* 13.

QUaliter & quando: *Et infrà.* Præcipiatis ex parte nostra Prælatis, ut Laicis de Clericis conquerentibus plenam [d] faciant justitiam exhiberi. Non obstantibus appellationibus frustratoriis, quas in eorum gravamine Clerici frequenter opponunt. Ne pro [e] defectu justitiæ Clerici trahantur à Laicis ad judicium seculare: quod omnino fieri prohibemus.

¶ PITH. [38] *De Toleto.*] V. C. 2. *Tilleto*, fortè *Thillieto*, Ordinis Cisterciensis, Aquensis in Lombardia Diœcesis.

[f] *In aliquot antiquis*, idem Parisiensi Episc. & Decano.
[g] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

XVIII. IDEM [f] [39]. [c. an. 1200. *Româ in Galliam.*]

Judex habens ut privatus penè consimilem causam, quàm habet ut Judex, à judicando removetur. Hoc dicit.

CAusam [g], quæ inter Abbatem & Conventum Vvindon. [40] & Archidiaconum Carnoten. super quibusdam procurationibus vertitur, vobis & Archidiacono Parisien. meminimus commisisse: [*Et infrà* α.] Quia verò cùm eumdem Archidiaconum similis penè causa [41] contingat, nimis favorabilis parti alteri videretur [h], nos te fili Decane loco ipsius Archidiaconi subrogantes: mandamus, quatenus (non obstantibus prioribus literis) in causa [i] ratione prævia procedatis.

[h] Vide *l. litigatores. D. de arbitr.*
[i] *Desunt hæc verba:* in causa: *Alii ita:* in negotio.

[α *Dictus verò Abbas & conventus nolentes parti alteri respondere, nisi vos primò consulerent secundùm privilegia Rom. Pontificis, indulta Monasterio eorumdem, dil. fi. Ab. ejusdem Monasterii Monachum, propter hoc ad Se. Ap. transmiserunt, nihilominus supplicantes, quatenus te fili Decane loco Parisien. Archidiaconi subrogare ad defensionem ipsius negotii dignaremur.*]

¶ PITH. [39] *Idem.*] Episcopo vel Decano Parisiensi.

[40] *Vindon.*] *Vinton.* vel *Vindocinensi* Ordin. S. Benedict. Diœces. Carnot.

[41] *Similis penè causa.*] Vide *cap.* 14. *infr. de censib. &c.*

XIX. HONORIUS III. Archiepiscopo [k] [42] Remensi, & Decano [l] Brimensi [43] Colon. Diœcesis. [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

[k] *In omnibus vetustis* Innoc. III. Arch. Remensi.
[l] Et Decano Berimnens. Colmen. Diœces. *al* Bruniens. *al.* Benevens. *al.* Bituricen.
[m] Virdimensis.
[n] præsentiam.

Si Judices de principali & exceptionibus præjudicialibus simul cognoscunt, vel super principali lite non contestata testes recipiunt, licitè ab eis appellatur.

EXhibita nobis R. Virdunen. electi petitio, declaravit, quòd cùm super facto electionis suæ, H. Archidiac. ac quorundam Canon. Virdunen. [m] adversariorum suorum procuratores ad nostram audientiam [n] accessissent, Parisien. Episcopo & conjudicibus suis sub certa forma literas nostras direximus inter alia continentes, ut vocatis, qui forent evocandi super propositis & aliis negotium contingentibus inquirerent veritatem: [*Et infrà* α.] Cùm autem idem electus, quibusdam ex his, qui contra eum agebant, conspirationem, & quibusdam excommunicationem in modum exceptionis objiceret, se id offerens probaturum: præfati Judices interlocuti fuerunt, quòd de his & principali negotio simul inquirerent, nolentes, quasi non Judices, sed inquisitores existerent, super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere: sed pervertendo juris ordinem, de præmissis exceptionibus & principali pariter se inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem testium lite nondum super eodem negotio contestata. Quare præfatus electus nostram audientiam appellavit: [*Et infrà* β.] Quia verò non in modum inquisitionis sed commissionis negotium exitit delegatum; mandamus, quatenus si ex dictis gravaminibus vel aliquo ipsorum appellatum constiterit, revocato in irritum quicquid post appellationem hujusmodi inveneritis attentatum, in causa ipsa, juxta priorum continentiam literarum, ratione prævia procedatis.

[α *Et testes quos nominari contingeret juxta consuetam Ecclesiæ formam, ad testimonia compellendo, & præfigendo partibus terminum competentem, quo per se vel per procuratores idoneos nostro se conspectui præsentarent, justam sententiam recepturæ. Partibus ergo citatis non fuit processum in aliquo prima die; cùmque decem de parte adversa secundo termino comparerent, & fuissent, si electioni se opponerent, jure requisiti, septem eorum respondere nolentibus ad agendum tres se residui obtulerunt.*]

[β *Humiliter supplicans ut cùm literæ ad ipsos Judices obtentæ, non inquisitionem sed commissionem sapiant, prout apparet ex continentia earumdem, quod ab ipsis factum est post app. ipsius revocare in irritum & causam aliis committere dignaremur.*]

PITH. [42] *Archiepiscopo.*] *Archidiacono.*

[43] *Brimensi.*] *Bituricensi*, vel *Abbati S. Martini, Archidiacono Remensi, & Decano Bunensi*, Colon. Diœces. Vvasebourg. *pag.* 244. 345. 347. 348. 349.

XX. IDEM Magistro Tancredo Canonico Bononien. [c. an. 1220. *Româ in Flaminiam.*]

Lapsu triennii non obstante, potest delegatus in causa sibi commissa procedere.

VEnerabilis [44] frater noster Archiepiscopus Ravennas proposuit coram nobis, quòd cùm decisio causæ, quæ inter ipsum & communitatem Cerviæ [45] super jurisdictione civitatis Cerviæ, & quibusdam aliis articulis vertitur, sit per subterfugia & cavillationes eorum per triennium prorogata: dicti Cervien. asserentes instantiam judicii per decursum triennii periisse, respondere sub tuo examine recusaverunt: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus exceptione hujusmodi non obstante, in negotio isto procedas juxta traditam tibi formam [o].

[o] Vid. *l. ad legatum, & l. ad rem mobilem. De procurat. & l* 2. *D. de jurisd. omn. Jud.*

[α *Consuetis tergiversationibus processum impedientes dictæ causæ. Nolentes igitur ut ejusdem causæ decisio ulteriùs prorogetur præsentium tibi auctoritate.*]

PITH. [44] *Venerabilis, &c.*] Rubeus *pag.* 274. 281. 289. 290.

[45] *Cerviæ.*] *Cervicensem.*

p Bononien.

XXI. IDEM Episcopo [46] & Magistris p T. & B. Praten. Bononiæ commorantibus. [c. an. 1220. *Româ in Flaminiam.*]

Actor obtinens in possessorio coram Judice Rei, non tenetur coram eo Judice super proprietate respondere, si est prorsùs alterius fori. Hoc dicit, & est casus notabilis.

SIgnificaverunt nobis olim, Abbas & Conventus sanctæ Mariæ de Florentia [47], quòd Florentina Potestas pro eis contra Communitatem castri de Signa [48], super possessione vel quasi juris ibidem eligendi Rectorem, (quod ad se pertinere dicebant) definitivam sententiam promulgavit. Sed postmodum Abbatem & Conventum præfatos ipsa Potestas coëgit Communitati prædictæ super proprietate vel quasi memorati juris in seculari judicio respondere. Unde vobis injunximus, ut si ita esset, cogeretis Communitatem q eamdem Electum à Monachis in Rectorem admittere, audituri postea, quæ partes super proprietate vel quasi prædicti juris ducerent proponenda: [*Et infrà α.*] Verùm pars altera inter alia excipiendo proposuit se tunc respondere coram vobis de jure non teneri, cùm tempus propter vindemias existeret feriatum: respondente Syndico Monasterii hoc malitiosè proponi: ut videlicet causâ protractâ, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur. [*Et infrà β.*] Mandamus, quatenus hoc non obstante in negotio, ratione prævia, procedatis [49].

q prædictam. eundem electum, &c.

[*α Ut causam sicut justum extiterit decisuri, non obstante statuto quolibet contrario Ecclesiasticæ libertati, seu quòd Abbas & Conventus prædicti compulsi sunt super hoc litem contestari in judicio seculari. Nuper enim referente Abbate & Conventu didicimus, quòd cum de literis, à nobis super hoc obtentis, ad ipsius Communitatis notitiam pervenisset, Syndicus ejus exhibito coram Judice Potestatis calumniæ juramento citari fecit Abbatem, quòd coram illo subiret simile juramentum, & ut per hoc renunciare app. literis intelligeretur: idem Abbas ipso facto ut pro convicto si hoc facere recusaret haberetur. Cùmque præfatam Communitatem ad præsentiam vestram sæpius & peremptoriè citassetis, Syndico ejus se velle dilatorias exceptiones proponere protestanti, terminum quo id faceret vel super principali responderet negotio statuistis, ad quem idem veniens fuit protestatus paratum se pro posse alio tempore literas nostras per suggestionem falsi, & veri suppressionem obtentas.*]

[*β Quod apparebat ex eo quòd per nuntium Potestatis, Abbati fuit prohibitum ne Communitatem eamdem extra Floren. districtum in judicio conveniret, quare prænominati Abbas & Conventus humiliter petierunt ut obviare hujusmodi malitiis dignaremur. Quocirca discr.*]

¶ PITH. [46] *Idem Episcopo, &c.*] *Idem Episcopo & Magistris Tancredo Bonon. & Balduin. Pratensi Bononiæ commorantibus Canonicis*: ut in *cap. ult. inf. de testib. cogend. vel non.* vel *Idem Episcopo & Magistro T. Bononiensi.*

[47] *Sanctæ Mariæ de Florentia.*] Ordinis S. Benedicti.

[48] *Castri de Signa.*] Sic 2. V. C. vel *Castri Civens.*

[49] *Ratione prævia procedatis.*] Vide *l. 1. §. ult. & l. 2. ff. de feriis, & l. 2. in fin. de custod. reor.*

DE FORO COMPETENTI.

TITULUS II.

I. EX CONCILIO CHALCEDONENSI a. [c. an. 455. *in Bithynia.*]

a *Act. 15.* ubi referuntur Canones Concilii, *c. 9.* Burch. *lib. 2. decr. c. 183.* Ivo, *p. 6. cap. 128. & 360.* Grat. 11. *q. 1. ca. si Clericus.*
b *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*
c utræque partes.
d *al.* continebunt.

Clericus coram suo Episcopo conveniri debet.

SI quis Clericus b adversùs Clericum negotium habeat, non deserat Episcopum proprium, sed priùs apud ipsum actio ventiletur: vel certè consilio ejusdem apud alios, quos utraque pars c voluerint [1], judicium obtinebunt d [2].

¶ PITH. [1] *Alios quos utraque pars voluerint.*] V. C. delet hæc verba *utraque pars.* 3. V. C. *utræque partes.*

[2] *Obtinebunt.*] *Continebunt.* Vide *Can. 45. caus. 11. quæst. 1.*

II. EX CONCILIO PARISIENSI. [c. an. *in Gallia.*]

Judex secularis, si Clericum per se distringit vel condemnat, excommunicari debet.

e *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.*
f juniores, Burch.
g *al.* sententia.

NUllus Judicum e [3], neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ullum, aut Minores f [4] Ecclesiæ sine permissu g Pontificis per se distringere aut condemnare præsumat. Quòd si fecerit, ab Ecclesia Dei, cui injuriam irrogare dignoscitur, tandiu sit sequestratus, quousque reatum suum cognoscat & emendet.

¶ PITH. [3] *Nullus Judicum.*] Vide *Can. 2. caus. 11. quæst. 1.*

[4] *Minores.*] *Juniores.* ut *Can. 43. Concil. Antissiod. Juvenes in l. 10. Cod. Theodos. de Episc. & Cleric.*

III. EX CONCILIO AFRICANO [5]. [c. an. 402. *in Africa.*]

Ratione rei, de qua agitur, sortitur quis forum ibi ubi res est. Sic communiter summatur.

SAnè si Episcopi inter h quos causa versatur, sint diversarum provinciarum: ille Primas det Judices, in cujus provincia est locus, de quo contenditur.

h *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ PITH. [5] *Ex Concilio Africano.*] *Sive Carthaginensi Can. 123.* Ex quo apparet conjungendum *caput 1. sup. de arbitr.*

IV. GREGORIUS [6] Bonifacio [7] Defensori Corsicæ. [c. an. 594. *Româ in Corsicam Insulam.*]

Episcopus ut suspectus recusatus, de cujus suspicione notoriè constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cujus sententiam poterit per se executioni mandare.

SI quis i contra Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat: qui si ut suspectus fuerit recusatus, executor ab eo deputetur. Aut si hoc actor refugerit, ab eodem Episcopo est deputandus, qui partes sibi mutuo consensu Judices compellat eligere: quibus quicquid fuerit definitum, ipsius [8] solicitudine (servata lege [9]) modis omnibus compleatur.

i *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ PITH. [6] *Gregorius, &c.*] Vide *lib. 9. Epistol. Epist. 74.*

[7] *Bonifacio.*] *Petro.*

[8] *Ipsius.*] V. C. *vel tua vel Episcopi.*

[9] *Servata lege.*] *l. à Divo Pio. ff. de re judicata.*

V. ALEXANDER III k [10]. [c. an. 1180. *Româ in Tusciam.*]

k Post Conc. Later. *par. 8. c. 7.*

Super re Ecclesiæ vel Clerici potest Laicus coram Ecclesiastico Judice conveniri: sed si, probabiliter negat rem esse Ecclesiæ vel Clerici ad jurisdictionem Ecclesiasticam declinandam, convenitur coram suo Judice.

SI Clericus Laicum l de rebus suis vel Ecclesiæ impetierit: & Laicus res ipsas, non Ecclesiæ esse aut Clerici, sed suas proprias asseverat, debet de rigore juris [11] ad forensem Judicem trahi. Cùm actor forum rei sequi debeat: licèt in plerisque partibus aliter de consuetudine [12] habeatur.

l *Cap. 7. eod. tit. in 11. Compil.*

¶ PITH. [10] *Alexander tertius.*] Episcopo Genuensi.

[11] *De rigore juris.*] Vel potiùs ex privilegio, ut *Novel. 53.*

[12] *Aliter de consuetudine.*] Innocentius *in cap. 2. de alienat. Judicii mutandi causâ.*

VI. IDEM m [13]. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

m Episc. Trever.

Si quæstio feudalis est inter Clericum & Laicum, cognoscet Dominus feudi: sed eo negligente, cognoscet Delegatus Papæ, etiam ante negligentiam datus. Hoc dicit, secundùm lecturam gloss.

EX transmissa n nobis insinuatione B. C. o & VV. Militum p Ecclesiæ tuæ intelleximus, quòd cùm R. de q *Cassaville* [14] eos super quadam possessione coram Trecen. Episcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis [15] eorum dominus sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de seculari feudo in judicio Ecclesiastico responderent: [*Et infrà α.*] Per Dominum feudi causam jubeas terminari. Et si ipse malitiosè distulerit, tu ei debitum finem imponas [16].

n *Cap. 2. eod. tit. in 11. Compil.*
o B. G.
p Trever.
Calle.
q Caris.

[*α Itaque præfatus Episcopus in eos velut contumaces excommunicationis sententiam promulgavit*: Et infrà.

¶ PITH. [13] *Idem.*] Senonensi Archiepiscopo.

[14] *Cassaville.*] Gallicè *Chassenay*, in Balliviatu Trecensi.

[15] *De Campis.*] *De Cappis*, Gallicè *Chappes* in eod. Balliviatu.

[16] *Finem imponas.*] *Ut cap. 10. 11. & 15. inf.*

VII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Per Dominum feudi secularem sive Ecclesiasticum, quæstio feudalis terminari debet, etiamsi Vasalli sunt Clerici: & si plures prætendantur Domini, non potest unus cognoscere, maximè alio absente, an feudum ad eum pertineat. Hoc dicit secundùm lecturam magis notabilem.

VErùm r quoniam de quibusdam feudis adversùs Præpositum quæstio mota fuit: Statuimus, ut ex quo Episcopus fuerit in Ecclesia s consecratus, de feudis ipsis sub suo judicio cognoscatur, si ad Ecclesiasticam cognitionem pertineant; alioquin beneplacito Imperiali (sicut justum fuerit) relinquatur.

r *Cap. 3. eod. tit. in 11. Compil.*
s *In cod. Bar.* conse. vel confirmatus de feudis, &c.

VIII. LUCIUS III. t [c. an. 1181. *Romæ.*]

t *al.* Idem.

Malefactores Ecclesiarum, in utroque foro conveniri possunt.

CUm sit u generale, ut actor forum rei sequatur. [*Et infrà α.*] Verùm quoniam seculares Judices in exhibenda justitia personis Ecclesiasticis sæpè in judicio sunt remissi, in favorem Ecclesiæ est introductum, ut malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum Rectores possint sub quo maluerint Judice convenire u.

u *Cap. 4. eod. tit. in 11. Compil.*
u Vid. *l. si quis in hoc genus, & l. placet. C. de Episc. & Cler.*

[*α Convenientius est ut apud Judices Seculares raptores prius Conveniantur. Sed si justitiam exhibere contempserint, aut Judices ex quacumque causa fuerint negligentes, quia judicandi sunt sacrilegi ab Ecclesia de crimine illo, censuram poteris in eos Ecclesiasticam exercere.*]

IX. CELESTINUS III [17]. [c. an. 1195. *Româ in Galliam.*]

Causæ Clericorum secundùm jura, non secundùm consuetudines Laicorum terminantur. Vel sic: *In loco temporalis jurisdictionis Ecclesiæ, causæ Clericorum sunt secundùm Jus canonicum terminandæ.* Hoc dicit secundùm gloss. & utrumque summarium recipit determinationem.

[x] *Cap. 5. eod. tit. in II. Compil.*

QUod [x] Clerici [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si quas causas pecuniarias Clerici Parisius commorantes, habuerint contra aliquos, vel aliqui contra eos, ipsas jure Canonico decidatis [18].

[*α &c. & infrà. Nullus Episcoporum vel Clericorum ad judicia secularia est trahendus. habent enim illi suos Judices, nec quicquam est eis publicis commune cum legibus. Bonifacius verò Papa & Gelasius, & alii plures antecessorum nostrorum antiquioribus Conciliis consonantes, sicut benè patet Juris utriusque peritis, id ipsum in sacris constitutionibus ediderunt. Hac igitur ratione inducti: per Ap. Se.*]

¶ PITH. [17] *Celestinus III.*] Episcopo Parisiensi.

[18] *Decidatis.*] V. C. addit, nec permittatis Juri scripto consuetudinem prævalere. Vide *du Tillet*, *pag.* 173.

X. INNOCENTIUS III. Vercellensi Episcopo [19]. [c. an. 1208. *Româ in Pedemontium.*]

Laicus Laicum super re civili coram Judice Ecclesiastico convenire non potest, nisi in defectu justitiæ secularis, vel nisi consuetudo id exposcat.

[y] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*

LIcèt ex [y] suscepto: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si quando à Laicis Vercellen. literas super rebus præcipuè, quæ forum seculare contingunt, à Sede Apo. contigerit impetrari, sublato appellationis obstaculo, decernas autoritate nostra irritas & inanes, dummodo Consules & Commune de se conquerentibus in judicio seculari exhibeant justitiæ complementum.

Liceat tamen [20] ipsis, qui sub eisdem Consulibus taliter duxerint contendendum, si se in aliquo senserint prægravari: ad tuam (sicut hactenus servatum est) vel ad nostram, si maluerint [z] audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo vacante Imperio ad Judicem secularem recurrere nequeunt, qui à superioribus in sua justitia opprimuntur. Si verò Consules justitiæ tamquam meritò suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur: quæ si probata fuerit esse justa, ad te vel ad nos pro justitia recurratur: sicut superiùs est expressum.

[z] voluerint.

[*α Servitutis officio sumus omnibus in justitia debitores: sic tamen in jure suo nos quibusdam convenit providere, ne aliis injuriam facere videamur, ne, quod absit, inde sumatur materia scandali, unde provida debet consideratione sedari. Ex insinuatione sanè dil. filiorum Consulum Communis Vercellensis, nos noveris accepisse quòd cum de singulis quæstionibus quæ motæ fuerant contra eos coram Consulibus justitiæ juxta consuetudinem approbatam velint cuilibet conquerenti justitiæ plenitudinem exhibere, Laici quidam ut eorum jurisdictionem evacuent & fatigent, eos laboribus & expensis super rebus quæ judicium Ecclesiasticum non requirunt, literas Ap. impetrant, & sic præter jurisdictionem Consulum, quam meruerant, eos cogunt multipliciter laborare. volentes igitur sic eorum utilitati consulere, ne patiamur justitiam aliorum deperire. f. t. per. a. s.*]

¶ PITH. [19] *Innocentius, &c.*] *Epistol. Innoc. pag.* 43.

[20] *Liceat tamen, &c.*] *L.* 2. §. *ult. C. de sentent. & re judic.*

XI. IDEM [a] Archidiacono & Thesaurario [b] Turonensi. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[a] Archiepisc.
[b] B. Cancellario.

Vidua Laicum coram Judice Ecclesiastico convenire non potest, nisi super causa Ecclesiastica, vel in defectum Judicis secularis.

[c] *Cap. 3. eod. tit. in III. Compil.*

EX tenore [c] literarum Comitis Britanniæ, est nostris auribus intimatum, quòd cùm causam, quæ inter mulierem nobilem E. & I. de Meduano super hæreditate sua noscitur agitari, vobis commisimus terminandam, ipse Comes eidem mulieri cùm tam ipsa, quàm prædictus I. essent de foro ipsius, mandavit, ut causam deferrent ad ipsum, promittens eidem, quòd faceret ei justitiæ plenitudinem exhiberi [d]. [*Et infrà α.*] Nos igitur attendentes, quòd sic sumus viduis in justitia debitores, quòd aliis injustitiam facere non debemus: mandamus, quatenus nisi sit talis causa quæ ad Ecclesiasticum Judicem pertinere noscatur, ei supersedere curetis: dummodo per Judicem secularem suam justitiam possit obtinere; alioquin non obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione prævia terminetis.

[d] Vide *l.* 1. §. *post operis. ff. de novi oper. nunc. & l.* 2. *ff. de judic.* per Bart.

[*α Nobis nihilominus intimare procurans quòd in curia sua debeat hujusmodi negotium terminari, & vos & mulier supradicta ei nequaquam obtemperare volentes, satagitis in causa procedere, & sic sibi minùs rationabiliter jurisdictionem auferre; unde nobis humiliter supplicavit; ut causam ipsam ad eum ad quem specialiter pertinet, mittere dignaremur.*]

XII. IDEM Pisano Archiepiscopo. [c. an. 1210. *Româ in Tusciam.*]

Clericus non potest constituere sibi judicem Laicum, etiam si proprium juramentum & adversarii consensus accedat.

SI diligenti [e] [21] [*Et infrà α.*] Asseruisti te usque ad hæc tempora tenuisse, quòd licitum sit Clerico renuntiare saltem in temporalibus causis juri suo, & sibi laicum Judicem constituere, præsertim ubi adversarii voluntas accedit: ac temerè juramentum super hoc interpositum respondisti: immemor constitutionis [f], quâ cavetur pacto privatorum juri publico minimè derogari. Cùm ergo jus hoc in [g] Milevitan. & Carthaginensi Conciliis sit specialiter promulgatum, ne Clerici [22] Clericos relicto suo Pontifice ad judicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, & à communione habeantur extranei: & tam Episcopi, quàm Diaconi, seu quilibet Clerici in criminali, seu in civili negotio, si derelicto Ecclesiastico judicio publicis judiciis se purgare voluerint, etiam si pro eis sit lata sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione; in civili verò perdant, quod evicerint, si locum suum maluerint [h] obtinere. Manifestè patet, quòd non solùm inviti, sed etiam voluntarii pacisci non possunt, ut secularia judicia subeant, cùm non sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potiùs toti Collegio Ecclesiastico sit publicè indultum [23]: cui privatorum pacto derogari non potest. Nec juramentum licitè servari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

[e] *Cap. 4. eod. tit. in III. Compil.*
[f] *Additur*, illius.
[g] Verba quæ tribuuntur hoc loco Milevitano Concil. habentur in Conc. Tolet. 3. *c.* 13. Reliqua in Concil. Carthagin. 3. *c.* 9.
[h] *l. id quod nostrum, de reg. jur. & l.* 1. *ff. sol. matr.*

[*α Meditatione*, & infrà. *Super eo autem admiramur plurimùm & movemur quòd cùm te reputemus virum providum & discretum, & juxta debitum Pontificalis officii, statuta sanctorum Patrum ignota tibi esse non debeant, & Juris peritorum copiam habere noscaris.*]

¶ PITH. [21] *Si diligenti.*] Ex *l. si quis in conscribendo, C. de Episcop & Cleric. & l. penult. C. de pactis.*

[22] *Ne Clerici.*] *caus.* 11. *quæst.* 1. *can.* 41. & 42.

[23] *Publicè indultum.*] *L.* 27. *ff. de Regul. jur. cap. penult. de judic. in* 5. *Collect.*

XIII. IDEM Belvacensi Episcopo. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Clerici, super excessibus, coram suo Episcopo conveniri debent; non coram his, quibus serviunt, nisi consuetudo, vel privilegium aliud inducat.

[i] *Cap. 1. eod. tit. in IV. Compil.*

CUm contingat [i] interdum in tua: *Et infrà.* Insuper postulasti, an cùm aliqui Clerici deputati servitio Capituli Belvac. aut aliorum Clericorum tuæ diœcesis super excessibus impetuntur, sint cogendi coram te, vel potiùs coram illis quibus serviunt, querelantibus respondere, cùm illi sibi jurisdictionem hujusmodi vindicare contendant, licèt illos excommunicare [24] non valeant, vel aliàs etiam coercere. Super quo taliter respondemus, quòd ad te (utpote ordinarium) de talibus debent conquerentes habere recursum: maximè si super his impetuntur, quæ in tua noscuntur diœcesi commisisse. Nisi fortè hi, quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia vel consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare.

¶ PITH. [24] *Licèt illos excommunicare, &c.*] *Cap.* 12. *sup. de majorit. & obedient.*

XIV. IDEM [l] Senicen. Episcopo [25]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[l] *al.* Vicensi.

Episcopus delicti condemnat Clericum de delicto sed non privat beneficio alibi existente: sed Episcopus beneficii privabit quasi exequendo condemnationem judicis delicti. Hoc dicit secundùm unum intellectum. Secundùm alium intellectum hoc dicit, *Episcopus delicti condemnat Clericum de delicto, privando beneficio alibi sito; sed executio realis fit ab Episcopo beneficii.*

[m] *Cap. 3. eod. tit. in IV. Compil.*

POstulasti [m] per Sedem Apost. edoceri, utrùm sacerdos habens Ecclesiam in una diœcesi, & residens in eadem, domicilium verò patrimonii ratione in alia, ibi delinquens ab eo in cujus diœcesi habet patrimonium, pro delicto ibidem commisso debeat judicari, præsertim in causis, quæ officii sui seu beneficii privationem exposcunt? Ad quod breviter respondemus, quòd per Episcopum in cujus diœcesi deliquit, sententia promulgari poterit in eumdem. Sed ab eo, in cujus diœcesi beneficium obtinet; erit quoad illud executio facienda.

¶ PITH. [25] *Senicen. Episcopo.*] *Silvanectensi Episcopo: ex* 4. *Collect.*

XV. HONORIUS III. Archiepis. Decano, & Archidiacono Turon. [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

Miserabilis persona potest Laicum interdicto, unde vi, coram Judice Ecclesiastico convenire; etiam si res subtracta dicatur feudalis.

EX parte [n] B. [26] quondam Angliæ Reginæ fuit propositum, quòd cùm Nobilem virum G. detentorem castri Sergei [27], ratione dotalitii pertinentis ad ipsam, quo per eum vel ejus complices, contra justitiam fuerat spoliata, autoritate bonæ memoriæ Joannis Papæ [28] præ. no. coram vobis traxisset in causam, dictus Nobilis excipiendo proposuit, quòd literas

[n] Vide *l.* 3. §. *divus, de sepul. viol. & l. jubemus, C. de sacros. Eccl.*

Apoſtolicæ non valebant, pro eo quòd caſtrum Guargiæ [29], ubi eſt ejus domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodon. quæ ultra duas dietas à Turonis eſt remota. Verùm replicatum fuit ex parte Reginæ, quòd idem Nobilis Turonis ſatis poterat conveniri, cùm non ſolùm in Rodon. diœceſi, ſed & in Andegavenſi diœceſi exiſtat, eò quòd [o] & caſtra & reditus plures habet in ipſa: & caſtrum, de quo quæſtio vertitur, in eadem eſt diœceſi, quæ à Turon. nequaquam ultra xij. leucas [30] diſtat. Idem quoque adjecit, quòd cùm dicta Regina jus ſuum coram domino feudi proſequi debuiſſet, literæ Apoſtolicæ non valebant, cùm non faciebant mentionem, quòd dominus feudi fuerit requiſitus, & ipſe in exhibenda juſtitia extiterit negligens vel remiſſus: ſubjiciens, quòd eædem literæ falſitate expreſſa fuerant impetratæ, eò quòd ſuggeſtum fuerat, caſtrum illud ad eandem Reginam ratione dotalitii pertinere: cùm nec ab initio, nec durante matrimonio à viro ſibi fuerat in donationem propter nuptias aſſignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipſius Reginæ reſponſum, quòd vidua ſpoliata, irrequiſito feudi domino, ſpoliatorem ſeu detentorem rei coram Eccleſiaſtico Judice poterat convenire, cujus intereſt viduas defenſare: [*Et infrà* α.] Mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit dictum Nobilem terram & manſionem habere in Andegavenſi diœceſi, in qua interdum conſuevit commorari, & ipſam diœceſim ultra duas à Turon. non diſtare dietas, & in eadem litigioſam rem eſſe: non obſtantibus exceptionibus aliis, quæ in petitorio potiùs, quàm in poſſeſſorio, quod Regina contra eundem Nobilem intentabat, locum habere videntur, in ipſo negotio juxta priorum continentiam literarum ratione prævia, procedatis.

[o] quòd in ipſa diœceſi, &c.

[α *Nec obeſt quòd ſibi caſtrum illud non fuit aſſignatum, cùm clara me. Jo. Rex Angliæ, hæres & ſucceſſor viri ſui* [31] *caſtrum præfatum in Concabin.* [32] *pro aliis rebus dotalibus eidem conceſſit, & ipſa illud pro dote diu pacificè poſſediſſet. Ad hoc autem fuit ex parte Nobilis prædicti replicatum, quòd prædictus Rex Jo. hæres* [33] *non fuerat Regis Richardi, nec dominus Andegaviæ, ſed ejus caſtri raptor potiùs & invaſor: & ita jus quod ipſe nequaquam habuerit, transferre non potuerit in Reginam. Ad quod ſic pars Reginæ reſpondit, quòd contra reſcriptum exceptio hujuſmodi non valebat, nec locum habebat in poſſeſſorio, quod eadem contra dictum Nobilem intendebat. Unde vos aures hujuſmodi exceptionibus frivolis adhibentes, in principali negotio procedere hactenus diſtuliſtis in ejuſdem Reginæ gravamen non modicum & jacturam. Nos igitur volentes ut finis litib. imponatur, diſ. v.*]

¶ Pith. [26] *B.*] Berengariæ Garciæ Regis Navarrorum filiæ, quæ nupſit Richardo I. Angliæ Regi.

[27] *Sergei.*] *Segrei*, gallicè *Sigré en Anjou*, Vveſtmonaſt. &c. complices ejus Nannetenſis, Redonenſis & Andegavenſis diœceſis detentatores caſtri de Segorio, &c. V. C. *caſtri de Sergio.*

[28] *Joannis Papæ.*] *Innocentii Papæ.*

[29] *Guargiæ.*] V. C. de Vvirgia, de Vvirthia.

[30] *Ultra xij. leucas.*] Octodecim millia paſſuum.

[31] *Viri ſui.*] Richardi.

[32] *Concabin.*] *Concanbium.*

[33] *Rex Joannes hæres, &c.*] Philippus Rex Franciæ Arturum filium fratris majoris Richardi Regis mortui ſine liberis contra Joannem patruum tutatus eſt. Matth. Paris *pag.* 372. Junge *cap. novit. ſup. de judiciis.*

XVI. Gregorius IX. fratri Palmerio [34] Canonico S. Trinitatis. [c. an. 1230. *Româ in Angliam.*]

Laici uſurpantes jura Eccleſiaſtica, velut ſacrilegi per Judicem Eccleſiaſticum compelluntur.

Conqueſtus eſt nobis Bononienſis Epiſcopus, quòd Poteſtas & Commune Bononien. temporalem juriſdictionem, quæ in quibuſdam caſtris & villis Eccleſiæ Bononienſis competit pleno jure, & in cujus quaſi poſſeſſione fuiſſe ac eſſe dignoſcitur, per violentiam uſurpare præſumunt: *Et infrà.* Cùm autem valdè ſit iniquum ea, quæ collata ſunt, pro remedio peccatorum venerabilibus Eccleſiis vel relicta, aut eis juſtis modis aliis acquiſita, aliis uſibus applicari, propter quod meritò invaſores ipſarum rerum, tanquam ſacrilegi, ſunt anathemati uſque ad ſatisfactionem congruam ſupponendi. *Et infrà.* † Mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab hujuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis & injuriis, appellatione remota, compellas.

¶ Pith. [34] *Palmerio.*] *Paulinio.*

XVII. Idem Epiſcopo Dulmenſi. [c. an. 1230. *Româ in Angliam.*]

Privilegiatus ut non teneatur reſpondere niſi in certo loco: ſi in alio loco reſpondere vel ſolvere promittit, ibi poterit conveniri, & etiam ubi habet domicilium, ſecundùm J. And.

Dilecti filii J. & A. cives Romani, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm Abbati S. Genovefæ Pariſienſis, ſuper quadam pecuniæ ſumma [35], contra R. prædeceſſorem tuum literas impetraſſent, tu proponi feciſti, quòd omnibus Anglicis eſt à Sede Ap. indultum, ut ſuper cauſis pecuniariis, citra mare conveniri non poſſint, propter quod idem Abbas in negotio non proceſſit. Verùm, quia & ſi fuiſſet privilegium tale conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui ſe certo loco reſpondere, vel ſolvere, adverſariis promiſerunt [36], cùm ibi & ubi domicilium habent, valeant [p] conveniri. Mandamus, quatenus eiſdem de pecunia ipſa cum juſtis & moderatis expenſis, & congrua ſatisfactione damnorum (uſuris omnino ceſſantibus) ſatisfacias, ut teneris. Alioquin eidem Abbati noſtris damus literis in mandatis, ut in commiſſo ſibi negotio (propoſita ex parte tua indulgentia non obſtante) juxta prioris mandati noſtri tenorem ſine diſpendio moræ procedat.

[p] *l. contraxiſſe, de act. &* obl. & Bart. *in l.* 1. *C. de ſumm. Trinit.*

¶ Pith. [35] *Pecuniæ ſumma.*] V. C. addit, quam Epiſcopo Romæ agenti Eccleſiæ ſuæ negotia crediderat.

[36] *Promiſerunt.*] *L. hæres, §. ult. ff. de Judiciis. L. contraxiſſe, ff. de obligat. & action.*

XVIII. Idem Abbati Trecen. [37]

Quanquam Laici poſſint juriſdictionem non ſui judicis prorogare, Clerici tamen non poſſunt, niſi Epiſcopi diœceſani conſenſus accedat, & judex cujus juriſdictionem prorogare volunt, ſit Eccleſiaſticus.

Significaſti [q] nobis, quòd P. Clericus ad petitionem C. mercatoris ſe tuæ juriſdictioni ſubjecit, ſi in termino nunc elapſo, de pecunia mutuata non ſatisfeciſſet eidem: *Et infrà.* Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt privatorum conſenſus eum, qui juriſdictioni praeſſe dignoſcitur, ſuum poſſit judicem conſtituere [38], Clerici tamen in judicem non ſuum (niſi fortè ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

[q] Vide Ferrandum Vaſquin. *lib.* 1. *§. 9. de ſucceſſ. reſol. nu.* 95.

¶ Pith. [37] *Trecen.*] *Treſdon.*

[38] *Judicem conſtituere.*] Aliud olim obtinuit. Vide *Concil. Aurel.* 4. *can.* 20. *&c. cap.* 1. *&* 2. *ſup. hoc tit.*

XIX. Idem [39].

Legitimè citatus, tenetur coram Judice citante cauſam proſequi, non obſtante, quòd poſt citationem mutaverit forum.

Propoſuiſti nobis, quod quidam ſubditus tuus ad petitionem cujuſdam [r] adverſarii ſui, à te legitimè citatus ad cauſam, quia poſtmodum juriſdictionis alterius eſſe cœpit, tuum intendit judicium declinare. Porrò tuæ prudentiæ dubium eſſe non credimus, quòd is in prædicta cauſa jus revocandi forum non habet, quaſi ab illo jam præventus.

[r] *Dictio*, cujuſdam, *deeſt in quibuſdam manuſcr.*

¶ Pith. [39] *Idem.*] Fratri P. Canonico.

XX. Idem.

Quiſque Clericus poteſt in curia Romana conveniri, licèt aliàs ſpecificè forum ibi non ſortiatur: habet tamen ex cauſa jus revocandi domum.

Licèt ratione delicti ſeu contractûs aut domicilii, ſive rei, de qua contra poſſeſſorem cauſa movetur, quibus forum regulariter quis ſortitur, Epiſcopus veſter apud Sedem Apoſtolicam conventus non fuerit: quia tamen omnium Eccleſiarum mater eſt eadem [40], & magiſtra, ritè compelli potuit, ut ibi ſuis adverſariis reſponderet: niſi pro alia juſta [41] & neceſſaria cauſa veniſſet, quam ſi tunc allegaſſet, jus revocandi domum ſalvum fuiſſet eidem.

¶ Pith. [40] *Mater eſt eadem.*] Sic & olim cùm Roma eſſet communis patria. *L. nec enim, §. ſi cùm, ff. ex quib. cauſ. majores, &c.*

[41] *Juſta.*] Ut *cap. ult. inf. de dilation.*

DE LIBELLI OBLATIONE.

Titulus III.

I. Ex Concilio apud ſanctum Medardum habito [a]. [c. an. 854. *in Gallia.*]

Actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. Vel ſic: *Judex non debet admittere actorem ad litigandum, niſi priùs ei libellum in ſcriptis offerat.* Hoc dicit per alia verba.

Ignarus [1] [b] Epiſcopus dixit: Habetis libellum reclamationis vel poſtulationis? Illi reſponderunt, ſe præ manibus nullum habere libellum. Ignarus [2] Epiſcopus dixit [c]: oportet vos ſecundùm Eccleſiaſticam autoritatem, reclamationem veſtram libelli ſerie declarare [d], eámque veſtris manibus roboratam, ſynodo porrigere, ut tunc vobis canonicè valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres libellum conſcribentes porrexerunt.

[a] Medardum monaſterium eſt in urbe Sueſſionenſi, ubi id Concilium habitum eſt. Burc. *lib.* 2. *dec. c.* 192. Ivo, *p.* 6. *ca.* 269. *& c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[b] Iſmarus. *al.* Hincmarus.

[c] Vide *l. ſi quando, C. unde vi, & l. ſi homicidii, C. de accu. & authen. de judi. §. oportet. colla.* VI.

[d] allegare.

¶ Pith. [1] *Ignarus Epiſcopus.*] *Hincmarus Archiepiſcopus.*

[2] *Ignarus Epiſcopus.*] *Hincmarus Archiepiſcopus.*

II. Innocentius III [3]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Cùm agitur reali, non ſufficit rem generaliter peti, ſed debet ita ſpecificari, ut evitetur obſcuritas & æquivocatio.

Significantibus [e] [4] T. & R. fratribus noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quòd cùm inter ipſos ex una parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram Judicibus delegatis tracti fuiſſent in cauſam, oblato eis libello: illi (cùm plures terras haberent) ut terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, à Judicibus poſtularunt: quod cùm ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum

[e] Vide Lanfr. *in ca. quoniam. §. probationes, infrà de prob.* & quatenus hîc agitur de libello incerto & obſcuro, Jaſ.

debitum, ſi quid poſt appellationem hujuſmodi noveritis attentatum, &c.

in §. *ſed iſtæ*, *Inſt. de act.* Dec. *in c. dilecti*, *ſup. de jud.* & Paul. de Caſtr. *conſ.* 145. & Alex. *conſ.* 181. & 184. *in* 2. *vol.*

¶ Pith. [3] *Innocentius III.*] Magno Gregorio Archidiacono, & Guillelmo Normano, & Gregorio de Grotiis, Canonicis Sueſſion.

[4] *Significantibus.*] Repetitur *inf. de appellat. cap.* 49.

III. Gregorius IX. Archipresbytero Civitatis Novæ, & M. Canonico Culmen. [5] [c. an. 1235. *Româ in Pruſſiam.*]

Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.

Dilecti filii fratres Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Hiſpida, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm Prior & Conventus ſanctæ Mariæ ad Carceres [6], ipſos ſuper quadam pecuniæ ſumma coram Priore ſanctæ Trinitatis Veron. autoritate Apoſtolica conveniſſent, ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, quòd cùm dicti Prior & Conventus nollent exprimere in porrecto libello [f] conventionali, quare ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minimè reſpondere tenebantur: & quia dictus Judex exceptionem hujuſmodi admittere denegabat, noſtram audientiam appellaverunt. Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in irritum, &c.

[f] Vide *l. fi. C. de an. excep.* & *l.* 1. *ff. de eden.* per Bart.

¶ Pith. [5] *Culmen.*] V. C. 2. *Clugienſi.*

[6] *Mariæ ad Carceres.*] Taxa Beneficiorum, *Mariæ Carcerum*, diœceſis Paduanæ.

DE MUTUIS PETITIONIBUS [1].

Titulus IV.

I. Alexander III. Vulterano Epiſcopo [a] & Abbati de Spongia. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

[a] Malè alii, Archipresbytero.

Judex etiam delegatus, compellit actorem ad reſpondendum reo in cauſa reconventionis, & utramque cauſam ordine ſucceſſivo ſimul audiet: & unâ ſententiâ terminabit. Hoc dicit.

Ex [b] literis: [*Et infrà* α.] Quoniam rationis ordo exigit [c], ut Plebanus & Clerici Maturen. Abbati & fratrib. Maturen. Monaſterii, de iis, quæ adversùs eos proponunt, debeant in veſtra præſentia reſpondere, cùm ſibi ex ipſis coram vobis à Sede Apoſtolica delegatis [2] juſtitiam poſtulant exhiberi: Mandamus, quatenus actione Plebani & Clericorum propoſita, & reſponſione facta, monitione præmiſſa, compellatis eoſdem memoratis Abbati & Fratribus in continenti [3] coram vobis ſuper ſuis quæſtionibus reſpondere, ut viciſſim poſtmodum rationes partium audientes, concordiâ vel judicio utriuſque negotium terminetis.

[b] Poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 11. *c.* 1. & 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[c] Vide *l. cùm Papinianus*, *in fin. C. de ſent. & inter. omnium judi.*

[α *Veſtris accepimus, quòd dil. filii noſtri Abbas & Fratres Maturienſis monaſterii, ſuper quæſtionibus quas Plebanus & Clerici Maturien. adverſus eos proponunt, veſtrum parati ſunt ſubire examen, ſi illi in continenti debeant de ſuis quæſtionibus reſpondere. Unde,*]

¶ Pith. [1] *De mutuis petitionibus.*] In Gallia reconventio non habet locum in foro ſæculari.

[2] *Delegatis.*] Aliud in arbitro de certa re. *cap.* 6. *ſupr. de arbitr.*

[3] *In continenti.*] *L.* 1. §. *ult. ff. de extraordin. cognit. L.* 11. §. 1. *de juriſdict. omn. Judic. L.* 22. *de Judiciis. L.* 1. §. *ult. quæ ſententia ſine appellat. reſcind. poſſ. Nov.* 96.

II. Celestinus III. Rothoma. [d] Decano. [c. an. 1195. *Româ in Galliam.*]

[d] *al.* Archiep.

Modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conventionis, intelligitur repetitus in cauſa reconventionis.

Prudentiam [e]: *Et infrà.* Sanè conſuluiſti nos, utrùm cùm cauſa appellatione remota committitur, & reus coram eodem Judice actorem convenerit, & actor ſuper reconventione appellationis obſtaculum interponit, an ſit hujuſmodi appellationi deferendum? Nos verò ita ſentimus, quòd cùm actoris & rei eadem ſit conditio, & uno eodémque jure circa appellationis remedium debeat uterque cenſeri, ſicut deſiderat actor, ut ſibi juxta mandatoris reſcriptum juſtitia fiat appellatione remota: eodem modo reconvenienti debet in ſua juſtitia reſpondere.

[e] Pars *c. prudentiam. ſup. de offic. judic. de.* & *c.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

DE LITIS CONTESTATIONE [1].

Titulus V.

I. Gregorius IX. Abbati S. Joannis in Vineis [2]. [c. an. 1230. *Româ in Galliam.*]

Non per poſitiones & reſponſiones, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſecutam, fit litis conteſtatio, quâ omiſſâ nullus eſt proceſſus.

Olim inter Epiſcopum Novienſem [3] ex parte una, & Capitulum Eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, ſuper quibuſdam injuriis, & excommunicationum ſententiis, & quibuſdam aliis articulis orta fuit materia quæſtionis; *Et infrà.* Judices factis quibuſdam poſitionibus, & reſponſionibus ad eaſdem; auditis etiam, quæ partes voluerunt proponere coram eis, cauſam eandem ad examen Apoſtolicum remiſerunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, quamvis poſitiones & reſponſiones hinc inde ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram Judicibus memoratis: quia tamen litis conteſtationem [a] non invenimus eſſe factam, cùm non per poſitiones, & reſponſiones ad eas, ſed per petitionem [4] in jure propoſitam, & reſponſionem ſecutam conteſtatio litis fiat, proceſſum ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio, irritum duximus nunciandum.

[a] Vide Bart. & Fulgoſium, & Paulum *in l. cauſas*, *C. de tranſ. Soc. in reg.* 295.

¶ Pith. [1] *Conteſtatione.*] *Sive incboatione, Novell.* 112.

[2] *S. Joannis in Vineis.*] diœceſis Sueſſionenſis, Ordinis S. Auguſtini.

[3] *Novienſem.*] *Noviomenſem.*

[4] *Sed per petitionem, &c.*] *Concluſionem.* Vide *cap. dudum*, 54. §. *partibus*, *de electîon. L.* 1. §. 1. & §. *ſin autem reus*, *C. de jurejur. propter calumniam.*

UT LITE [a] NON CONTESTATA NON PROCEDATUR AD TESTIUM RECEPTIONEM, VEL AD SENTENTIAM DEFINITIVAM.

[a] *l. un. C. eo.* & *l. Aurelius*, §. *idcirco*, *ff. de liber. leg.*

TITULUS VI.

I. Innocentius III. Abbati ſancti Proculi [1], & L. [2] Canonico Bononienſi. [c. an. 1204. *Româ in Flaminiam.*]

Si agatur de adulterio ad ſeparationem tori, & ante litis conteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari: ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa definiri.

Ad [b] hæc Deus [3]: [*Et infrà* α.] Cùm cauſa, quæ inter R. & B. uxorem ejus vertitur, autoritate Apoſtolica vobis commiſſa fuiſſet, tandem procurator ejuſdem R. libello uxoris, quo virum ad ſeparationem tori [4], & ut dotem reciperet, de adulterio accuſabat, noluit reſpondere, donec Advocatus ejus veniret, inducias poſtulando. Qui cùm hujuſmodi ſæpè petendo, vobis illudere videretur, tandem ad præſentiam veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum: ſed die ſtatuto cùm crederetur reſponſurus libello, reſtitutionem uxoris primò fieri poſtulavit, ne ſecùs fieret appellando [c]. Verùm quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum, & idem procurator nec de mulieris impunitate cavere, nec veſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, vos teſtes mulieris recipere ſtuduiſtis: [*Et infrà* β.] Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd licèt ordo judiciarius in aliis controverſiis ſit ſervandus, & in matrimonialibus cauſis, non uſquequaque ſervetur: quia tamen in præſenti negotio non eſt actum de fœdere matrimonii, ſed de crimine adulterii, (per quod ad ſeparationem conjugii, non ad conjunctionem tenditur, quia lite non conteſtata, teſtes fuerunt recepti, & atteſtationes etiam publicatæ, ſive deferendum, ſive non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad definitivam ſententiam procedendum. Potuit tamen [5] præfatus R. propter ſuam contumaciam, vel etiam procuratoris (ſi ſciens non purgaverit eandem) excommunicationis ſententiâ innodari.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] Vide *auth. qui ſemel. C. Quomodo & quando ju.* & *ibi gloſſ.*

[α *In Apoſt. Sede conſtituit totius Eccleſiæ magiſtratum, ut quia ſecundùm Scripturæ ſententiam, fecit Deus hominem rectum, ſed ipſe ſe immiſcuit quæſtionibus infinitis, ad eandem nodi quæſtionum difficiles referantur, ſuo recto judicio diſſolvendi:* Et infrà. *Ad Apoſtolatûs noſtri notitiam literarum veſtrarum inſinuatione pervenit quòd.*]

[β *Et atteſtationibus publicatis diligenter auditis quæ fuerunt ipſius nomine allegata. Quia verò cùm de ferenda ſententia cum viris prudentibus tractaretis, diverſorum inveniſtis diverſa conſilia, quibuſdam dicentibus appellationi ſimpliciter deferendum, aliis autem appellationi deferendum non eſſe, nonnullis etiam aſſerentibus appellationem nullatenus tenuiſſe, cùm mulier non ſit reſtituenda viro ſuſpecto, niſi de impunitate ſufficienti [6] præſtita cautione, vos in tanta varietate nos conſulere voluiſtis, qualiter eſſet in hoc negotio procedendum. Nos igitur.*]

¶ Pith. [1] *Sancti Proculi.*] Ordinis S. Benedicti.

[2] *L.*] *Lanfranco.*

[3] *Ad hæc Deus, &c.*] Extat integra *pag.* 232. *Epiſtol. Innocent.*

[4] *Ad ſeparationem tori, &c. de adulterio accuſabat.*] *L. cum conſenſu*, *C. de repud.* civiliter tamen potiùs quàm criminaliter. *L.* 1. *C. ad leg. Jul. de adulter.* Et ideò per procuratorem tunc agitur.

[5] *Potuit tamen, &c.*] Non ſunt hæc in antiqua Decretali, & videntur à Bernardo Papienſi addita.

[6] *Niſi de impunitate ſufficienti, &c.*] *Cap. ex tranſmiſſa*, & *cap. literas*, *inf. de reſtitut. ſpoliator.*

II. Idem Hieroſolymit. Patriarchæ, & Archiepiſc. [d] Caſſen. [c. an. 1210. *Româ in Palæſtinam.*]

[d] Cæſarien.

In cauſa reſtitutionis, contra contumacem, lite non con-

teſtata: ſententia proferri non poteſt. Hoc dicit comprehendendo omnem modum ſummandi.

[e] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[f] Vide *l.* 1. *ff. ſi quis in jus vo. non ie.*
[g] *al.* malitia permaneret.
[h] Vide *l.* 2. §. *ſi quis à principe, ff. ne quid in loco pub.*
[i] *Ordo eſt*, Nos caſſavimus prædictas ſententias, cùm lis non eſſet conteſtata, & pateret, &c. & conteſtaret. &c.

ACcedens [e] [7]: [[f] *Et infrà* α.] Cùm in Judicum delegatorum præſentia, Archiepiſcopus Tirenen. reſtitutionis beneficium poſtularet, Plebanus ſancti Marci de Venetiis (contra quem agebat) nihil ad objecta reſpondit, ſed ad noſtram audientiam appellavit: & licèt ſæpè fuiſſet admonitus, ut juri pareret (quia ejus appellatio non tenebat) noluit tamen reſpondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipſi verò Judices (cùm Plebanus in ſua contumacia perduraret [g],) teſtes receperunt ab adverſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandaverunt eidem, ut ad eos accederet, in perſonas, vel in dicta teſtium objecturus. Quod cùm facere noluiſſet [h], in ipſum excommunicationis ſententiam protulerunt, poſſeſſionem juris parœcialis adjudicantes Archiepiſcopo memorato: & eum reſtituentes in integrum, diſtrictiùs vetuerunt, ne quis poſſeſſionem Cirenen. Eccleſiæ reſtitutam præſumeret perturbare. Cùm igitur [i] lis coram eiſdem Judicibus non eſſet conteſtata, & manifeſtè pateret literas ipſas per veri ſuppreſſionem obtentas, (cùm manifeſtum eſſet duos dictorum Judicum, Achonien. videlicet & Beriten. [8] Epiſcopos, eidem Archiepiſcopo tanquam Suffraganeos ſuo Metropolitano ſubeſſe) ac ex his Plebanum legitimè appellaſſe conſtaret, in quem (etiam ſi minùs legitimè appellaſſet) licèt Judices ipſi propter contumaciam, excommunicationis fortè potuerunt proferre ſententiam, non tamen debuerunt ſuper principali negotio definitivam ſententiam, lite non conteſtata, proferre: prædictas caſſavimus ſententias, imò caſſas denunciamus & inanes. Unde Tiren. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut Eccleſiæ S. Marci inſtrumenta reſtituat, & etiam univerſa, quæ hujuſmodi occaſione ſententiæ, per ſe, vel per alios, occupavit [l].

[l] Vide *l. diſſolutæ, C. de condi. ex leg.*

[α *Ad præſentiam noſtram ven. f. n. Paphen. Ep. ven. f. n. Achoni. Tibiaden. & Beriten. Epiſcoporum nobis literas præſentavit, ſententiam continentes, quam ſuper cauſa quæ inter ven. f. n Thyren. Archiepiſcopum ex una parte, & Plebanum ſancti Narcii* [9] *ex altera vertebatur, iidem Epiſcopi promulgarunt: aſſerebant etenim iidem Epiſcopi memorati per ſuas literas, quòd cùm cauſam ipſam de mandato noſtro ſuſceperint terminandam, partes ad ſuam præſentiam convocarunt. Sed Plebanus nec eorum literas, in quibus mandati noſtri tenor erat expreſſus, recipere voluit, nec eorum ſe conſpectui præſentavit, ſed ſecundò citatus, licèt nec literas eorum recipere voluiſſet, coram eis apparuit, prioris abſentiæ ſuæ cauſas allegans: & inſpecto noſtrarum literarum tenore; petitis etiam induciis & receptis, ab eis licentiatus abſceſſit, ſe ſtatuto die ad eos redire promittens.*]

¶ PITH. [7] *Accedens, &c.*] G. Tyr. *lib.* 13. *c.* 14. & *lib.* 14. *c.* 12.
[8] *Beriten.*] *Beritus*, olim Metropolis.
[9] *Narcii.*] *Marci.*

III. IDEM Epiſcopo Brixienſi. [c. an. 1210. *Româ in Lombardiam.*]

Si lite non conteſtata reus eſt contumax: ſi fieri poteſt, mittitur actor in poſſeſſionem, cauſâ cuſtodiæ: aliàs reus excommunicabitur.

[m] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[n] *al.* abſentaverit ſe.
[o] introduci.

TUæ fraternitatis [m] devotio: *Et infrà.* Conſultationi tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd ſi reus lite non conteſtata [n] ſe abſentat contumaciter, taliſque cauſa ſit, quòd actor poſſit in petitarum rerum poſſeſſionem induci, eſt in eamdem cauſâ cuſtodiæ [10] inducendus. Quòd ſi cauſa talis fuerit, quòd idem in poſſeſſionem nequeat intromitti [o], ut juri pareat, per cenſuram Eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

¶ PITH. [10] *Cauſâ cuſtodiæ.*] *L. legatorum, ff. ut legatorum ſive fideicommiſſ. L. obligat. ff. quib. ex cauſ. in poſſeſſ. &c.*

IV. IDEM de decima & Helemoſio [p] [11] Abbatibus Aurel. & Carnot. diœceſ. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[p] de Curia Dei, & de Eleemoſyna Abbatib.

Receptio teſtium facta contra non contumacem, lite non conteſtata, in cauſa matrimoniali eſt nulla.

[q] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[r] *al.* Vv.
[ſ] Ex qualibet enim harum cauſarum oritur inimicitia capitalis, ut hîc per Doct. tradit Marſil. *in l.* 1. §. *præterea, ff. de quæſt.*
[t] ſecurior.
[u] utriſque.

ACcedens [q] ad Sedem Apoſtolicam nobilis vir Gu. [r] Vicecomes [12] nobis expoſuit, quòd cùm Coriſopiten. Epiſcopus Comitem Britanniæ proximâ lineâ conſanguinitatis attingat, & Archidiaconus ejus ſit Clericus Commenſalis (qui eidem Comiti eſt adverſarius principalis, utpote qui uxorem [ſ] ſuam, & terram publicè detinere præſumit) & magiſter P. de terra uxoris ſuæ oriundus exiſtat nimis favens eidem, & omnes ſub diſtrictu exiſtant Comitis memorati, nec niſi per diſtrictum ipſius ei pateat acceſſus ad eos, & ipſi (quibus cauſa inter ipſum & uxorem ſuam commiſſa fuerat) nunquam ei voluerint (niſi in terra inimicorum ſuorum) locum & terminum aſſignare, quò ſine mortis periculo accedere non audebat: & licèt literas non habuit de conductu, ſi tamen miſſæ ei fuiſſent, non debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus (cùm propinquiores ſitis terræ nobilis tam dictæ, quàm ſuæ, & cauſa ipſa per vos commodiùs valeat terminari, cùm ad vos ſecurus [t] pateat acceſſus) utrinque [u] partibus convocatis (ſi vobis conſtiterit, quòd ante litem legitimè conteſtatam, vel poſt appellationem ex præmiſſis cauſis interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimonium abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent) vos atteſtationes hujuſmodi decernatis irritas & inanes, compellentes dictam nobilem, ut revertatur ad virum ſuum (quem inconſultè dimiſit) ita quòd poſtquam ipſe vir plenariam reſtitutionem habuerit tam uxoris quàm terræ, cauſam ſuper matrimonio audiatis, eámque fine Canonico terminetis.

[α *Sed qui & lite non conteſtata ſuper conſanguinitate teſtes recipere præſumpſerunt:* Et infrà. *Cùm igitur in matrimonialibus cauſis non tam ad disjungendum, quàm ad conjungendum debeamus exiſtere promptiores, ne forte quod Deus conjunxit, homo non ſeparare præſumat. diſ. v. p. a. ſ.*]

¶ PITH. [11] *De decima, &c. Helemoſio Abbatibus.*] *Abbatibus de Elemoſina.* diœceſis Carnotenſis, & *de Curia*, diœceſis Aurelianenſis, Ordinis Ciſterc.
[12] *Vicecomes.*] *de Levaiſi.*

V. IDEM. [*Romæ.*]

Lite non conteſtata non recipiuntur teſtes regulariter ſuper principali. Fallit in caſibus hìc annotatis: ſcilicet cùm timetur de morte, vel abſentiâ diuturnâ teſtium; tunc enim ſervata ſolennitate hìc poſita, poſſunt, etiam lite non conteſtata, teſtes examinari. Hoc dicit uſque ad §. porrò.

[x] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*

QUoniam [x] frequenter in dubium revocatur à multis, an lite non conteſtata teſtes recipi valeant, autoritate præſentium duximus declarandum regulariter verum eſſe, quòd lite non conteſtata, non eſt ad receptionem teſtium procedendum, niſi fortè de morte teſtium timeatur, vel abſentiâ diuturnâ: in quibus caſibus, cùm civiliter eſt agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur) ſenes, & valetudinarii, & alii teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur) etiam lite non conteſtata ſunt procul dubio admittendi, ſeu pars conventa ſit contumax, ſeu ſit abſens abſque malitia, ut conveniri non poſſit. Sed ſi actor non convenerit adverſarium intra annum, ex quo conveniri poterit, vel ſaltem receptionem hujuſmodi teſtium non denunciaverit illi, atteſtationes ſic receptæ non valeant, ne fortè hoc procuret in fraudem, ut proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum teſtes, vel aliæ locum habere non poſſint.

Cùm agitur de matrimonio carnali vel ſpirituali, poſſunt contra contumacem, etiam lite non conteſtata, teſtes recipi, & ſententia definitiva ferri. Si verò reus eſt abſens, ſed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, ſed expectatur abſens. In ſpirituali verò, ſi agatur de contracto, ſtabitur juribus antiquis. Si de contrahendo, expectatur abſens per ſex menſes. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, dic hodie ut in capi. quàm ſit. & capi. cupientes. de elect. in VI. *ubi aliter eſt proviſum.* Hoc dicit.

[y] contrahenda vel contracta, ſed is qui abeſt, contumax eſt, & ſic variat & §. *ſeq. ſi autem* ſecund. Hoſt. Joan. And.
[z] Vide *l. contumacia, cum no. ff. de reg. jur.*

§. 1. Porrò ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quibus caſualiter eſt aliud obſervandum, ut (verbi gratiâ) ſi ſuper alicujus electione, vel copula maritali [y] quæſtio moveatur: tunc etenim (ne propter longam moram in ſpiritualibus & temporalibus patiatur Eccleſia læſionem, vel viro ſive mulieri fornicationis occaſio præbeatur, maximè cùm propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus) in hujuſmodi caſibus (ſi contumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda, ſeu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, ſeu quia malitioſè ſeipſum occultat [z], ſeu quia impedit, ne poſſit ad eum citatio pervenire) teſtes lite non conteſtata ſunt meritò admittendi, & nihilominus (ſi de cauſa liqueat) ad definitivam ſententiam procedendum.

§. 2. Si verò aliter abſens fuerit, & agatur de ſpirituali conjugio inter Eccleſiam & Prælatum jam contracto, electione maximè confirmata, illud in hoc articulo volumus obſervari, quod ſuper expectatione talium perſonarum in ſacris Canonibus eſt definitum.

§. 3. Quòd ſi forſan agatur de ſpirituali conjugio contrahendo, is qui eſt in Prælatum electus, per ſpatium ſex menſium expectetur; niſi (penſatis negotiorum circumſtantiis) per Superioris providentiam magis vel minùs fuerit expectandus.

[a] Quot modis probetur aliquis mortuus docet Odofr. *in l. ſi. C. de ſuc. Ecc.* Cyn. *in l. ſi quidem, C. ſol. matr.* Maranta *in l. is poteſt.* ubi ponit 23. modos.
[b] De modo probandi juſtam abſentiam. Vide *in l. pe.* §. *ad crimen, ff. de pub. judic.*
[c] *In antiquis*, caſus ſpeciales, in quibus ſimiliter, &c.

§. 4. Si autem de carnali conjugio ſit agendum, tamdiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipſius obitu [a] veriſimiliter præſumatur: quia cùm ſine culpa ſit abſens, ut ſi captivitate, vel ægritudine, aut alio juſto impedimento forſitan teneatur, aut etiam propriâ, ſed non malitioſâ voluntate in remotis partibus moram facit [b], ut de facili vel in brevi citari non poſſit: ei quidem præjudicari non debet, cùm habeat forſan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam; eo nequaquam obſtante, quod de lapſu carnis poſſit opponi: quoniam in conjugio caſus multi occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cùm agitur per viam inquiſitionis, poſſunt teſtes ſine litis conteſtatione recipi, & etiam publicari. Hoc dicit uſque ad §. In aliis verò.

§. 5. Sunt & alii caſus ſimiliter [c] ſpeciales, in quibus abſque litis conteſtatione legitimè poſſunt teſtes produci, ut quando exceſſuum inquiſitio, vel teſtium publicatio imminet facienda.

Si reus lite non conteſtata eſt contumax, & agitur reali, mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ, cauſâ cuſtodiæ: quam tamen recuperat reus veniens intra annum,

ſi offerat cautionem de ſtando juri, & reſtituat expenſas. Poſt annum verò his non ſervatis, non auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi convenitur reali, qui nomine alieno poſſidet, nominabit dominum in judicio, & ſtatuetur ei terminus, intra quem faciet dominum comparere: qui ſi intra terminum non venerit, Judex illum citabit, quo adhuc non veniente, Judex mittit actorem in poſſeſſionem veram. Si verò reus contumax convenitur actione perſonali, mittetur actor in poſſeſſionem bonorum ipſius rei, pro modo debiti declarati: & primò mobilium, ſecundò immobilium, ſi mobilia non exiſtant: vel excommunicabitur reus. Hoc dicit uſque ad finem.

§. 6. In aliis verò caſibus prudenter eſt attendendum, utrùm contumax reali actione, an perſonali conveniatur. Si reali, mittendus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionem [13], ut tædio affectus reus veniat reſponſurus. Qui ſi venerit intra annum (judicio ſibi præſtita cautione [d], ac exhibita ſatisfactione congrua expenſarum) poſſeſſionem recuperet. Quòd ſi cautionem offerre neglexerit intra annum, actor poſt annum verus conſtituetur poſſeſſor [14]: ſuper proprietate duntaxat adverſæ parti defenſione [15] legitima reſervata.

[d] Vide *l. cùm Clericis. C. de Epiſc. & Cler.*

§. 7. Quòd ſi ſuper rebus immobilibus quiſquam conveniatur, qui eas poſſidet nomine alieno, debet ſtatim in judicio dominum nominare, certo dierum ſpatio à Judice ſtatuendo [e], eóque ad ejus notitiam perducendo, ut vel ipſe veniens, vel idoneum dirigens reſponſalem, actoris intentionem excipiat. Si verò poſt tempus indultum, quod diſpoſitum eſt, noluerit adimplere: tanquam lite, quæ ingeritur ex eo die, quo poſſeſſor ad judicium vocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis conteſtata, dominum poſſeſſionis Judex tribus [f] edictis legitimis evocabit: & tunc ipſo in eadem voluntate manente, negotium ſummatim examinans, in poſſeſſionem ipſarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſervata. §. 8. Si autem ſuper perſonali actione conveniatur, vel mittendus eſt actor in poſſeſſionem mobilium ipſius, vel immobilium [16], ſi fortè mobilia non habeat, pro modo debiti declarati: vel in contumacem eſt Eccleſiaſtica ſententia proferenda: ita videlicet, quòd alterutrâ pœnâ, quæ magis timeri debeat, Judex à principio ſit contentus: ad alteram nihilo minùs proceſſurus, ſi hoc meruerit protervitas contumacis: qui veniens intra annum, vel poſt annum etiam, auditur juxta diſtinctionem in alio caſu ſuperiùs adnotatam.

[e] *al.* finiendo.

[f] *Dictio*, tribus, *deeſt in omn. vet.* ex Raymundi & Aret. *Compil.*

¶ PITH. [13] *Mittendus eſt, &c. in poſſeſſionem.*] Cuſtodiæ causâ, ut *in l. penult. §. penult. C. de præſcript. 30. ann.* non ut fiat poſſeſſor civilis, quæ fuit ſententia Pilei & Bulgari quam hìc Innocentius ſequitur contra Jo. Martin. & Azonem *Gloſ. in l. 3. §. ult. de acquirend. poſſeſſ.*

[14] *Poſt annum verus conſtituetur poſſeſſor.*] Vel ipſo jure, vel potiùs ex ſecundo decreto, ut *in l. 45. de damn. infecti;*

[15] *Defenſione.*] *Ex l. 2. C. ubi in rem actio.*

[16] *Vel immobilium, &c.*] *Ex l. à Divo Pio.*

DE JURAMENTO CALUMNIÆ [1].

TITULUS VII.

I. HONORIUS II. [a] [2] [c. an. 1127. *Romæ.*]

Clericus in cauſa Eccleſiæ ſuæ juramentum calumniæ poteſt alteri committere: & per ſe jurare non cogitur, nec debet ſine ſuperioris ſententia.

INHÆRENTES veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum dicentium graviores quæſtiones per Summum Pontificem terminari: [*Et infrà α.*] Legibus [3] itaque comperimus eſſe cautum, ut nullus Clericus jurare præſumat. Alibi verò reperitur ſcriptum, ut omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant juramentum calumniæ propter quod pleriſque venit in dubium, utrùm Clericus jusjurandum præſtare debeat, aut alii hoc officium delegare: quia illud conſtitutionis edictum, ubi Clerici jurare prohibentur, à [Marcô [b]] Auguſto [4] de Conſtantinopolitanis Clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcircò ad alios non creditur pertinere. Ut ergo dubietas iſta auferatur, ſecundùm etiam deciſionem filii noſtri [c] H. quondam Imperatoris, cujus ſunt verba hæc: *Et infrà.* Ejus itaque interpretationem corroboramus, & divi (Marci) conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, ut ad omnium Eccleſiarum Clericos generaliter pertinere judicetur. Nam cùm Imperator Juſtinianus decreverit [5], ut Canones Patrum, vim legum habere oporteat, & in nonnullis Patrum Canonibus [6] reperiatur, ut Clerici omnino jurare non audeant, dignum eſt, ut totus Clericalis Ordo à juramento calumniæ præſtando ſit immunis. Præterea ſtatuti Principis tenor talis eſſe dignoſcitur. Nos itaque (divinæ & humanæ legis intentione ſervata) decernimus & imperiali auctoritate irretractabiliter definimus, ut non Epiſcopus, non Presbyter, non cujuſcumque ordinis Clericus, non Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis, in cauſa quacumque, ſive controverſia, ſeu criminali, ſeu civili, jusjurandum compellatur qualibet ratione ſubire, ſed aliis idoneis defenſoribus (ſi expedire Eccleſiæ ſuæ noverit) hujuſmodi officium liceat delegare. Verùm cum hac moderatione, ut Epiſcopus inconſulto Rom. Pontifice, vel quiſque Clericus inconſulto Prælato ſuo minimè jurare audeat. Omnibus autem Epiſcopis, & univerſo Clero, ita cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in illam commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

[a] *In impreſſis* Honor. III. ſed ex Cod. Bar. veterem lectionem reſtituimus, & *Honorius ſecundus* repoſuimus, ut etiam obſervat Cont. cùm ex ordine capit. hujus tituli: tum ex Henrici Imperatoris mentione in hoc capite habita: vixit enim Eugenius, & ſedit circa annum Chriſti 1126. Imp. Henric. V. Habetur hæc decretal poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p. 23. ca. 1. & c. 2. eod. tit. in 1. Compil. In uno* Honor. III. omnib. Epiſc. Occidentalib. *In aliis* Honor. ſimpliciter.

[b] Legend. Marciano, ut & inf. paulò pòſt; error hinc proceſſit, quòd in ſcriptis codicibus quales habeo, ſic ſcriptum erat: Imper. Marc. Marcianus. Illi autem ſcripſerunt: Marcus.

[c] Henrici, ut ſcribitur in vet. lib. ubi additur eam Henrici conſti. Arimini factam eſſe 3. Kalend. Apri.

[*α Noſtrorum Fratrum diligenter conſilio inquiſito, hujuſmodi cauſæ ſpeciem irrefragabiliter Deo opitulante decidimus. Quoniam.*]

¶ PITH. [1] *De juramento calumniæ.*] De actore contumace, Vide *Novel.* 112.

[2] *Honorius II.*] V. C. 2. Honorius Epiſcopus urbis Romæ omnibus Epiſcopis Occidentalibus. Alii V. C. 2. Orientalibus.

[3] *Legibus.*] *Cùm Clericis. C. de Epiſcop. & Cleric.* Extat Henrici II. Imperatoris Conſtitutio *in 1. Collect. Decretal. & lib. 2. legis Longobardorum tit. de Advocatis. can. Teſtati diſt.* 100. *& can. Metuentes* 11. *quæſt.* 4. Sic nec olim Flamen Dialis, nec Sacerdos Veſtalis jurare poterant. A. Gell. *lib.* 10. *cap.* 15. Ob ídque Prætoris edicto excipiebantur.

[4] *Auguſto.*] V. C. Addit, præfecto Prætorio.

[5] *Juſtinianus decreverit.*] *Novel.* 3. & 13.

[6] *Nonnullis Patrum Canonibus.*] *Cauſ.* 2. *quæſt.* 4. *cauſ.* 22. *quæſt.* 5. *can. ult.*

II. IDEM [7] Ordinatori, Eccl. Subd. & Magiſtro Omnibono. [c. an. 1127. *Romæ.*]

In ſpiritualibus cauſis, de calumnia non juratur.

LIteras [c]: [*Et infrà α.*] Sanè Ro. Eccl. in his caſibus, in quibus de Eccleſiis, decimis [8], & rebus ſpiritualibus tantùm agitur, juramentum calumniæ nec dare, nec recipere conſuevit: eò quòd tales cauſæ non ex legum diſtrictione, ſed ex Canonum æquitate finem debitum ſortiuntur: Canones autem [9] juramentum calumniæ in hujuſmodi cauſis, nulli prorsùs inducunt. Unde contentione de juramento calumniæ præſtando omiſſa, ad ulteriora diſcretio veſtra procedat.

[c] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *c 2.*

[*α Benignitatis tuæ benignè recepimus, in quibus utrùm in ea cauſa quæ inter ven. f. n. G. Bonon. Epiſcopum, & dil. fil. A. Paduanum Abbatem, ſub veſtro examine agitatur, juramentum calumniæ præſtari vel recipere conveniat, requiſiſtis.*]

¶ PITH. [7] *Idem.*] Eugenius III. *Arduino Rom. Eccleſiæ Subdiacono & Magiſtro Omnibono.*

[8] *De Eccleſiis, decimis.*] *De decimis Eccleſiæ.*

[9] *Canones autem, &c.*] Non placuit Bonifacio, & abrogatum, *c. 1. eod. tit. in 6.*

III. EUGENIUS Papa. [c. an. 655. *Romæ.*]

Principalis perſona non indiſtinctè relevatur ab onere jurandi de calumnia, licèt compareat per œconomum: ſed ſibi vel œconomo eſt deferendum, inſpecta qualitate cauſæ & perſonarum. Hoc dicit.

IN pertractandis [d] cauſis Sacramentum calumniæ non paſſim præcipimus exhiberi: ſed cauſæ & principalium perſonarum qualitate inſpecta, quandoque per ipſas principales perſonas, quandoque per œconomos, qui cauſam omnino non neſciant, in animam jurantis illud præcipimus præſtari.

[d] Poſt Concil. Later. ſub Alex. III. *p. 23. c. 3. & cap. 4. eod tit. in 1. Compil.*

IV. IDEM Magalon. & R. Neumaſen. Epiſcopo. [c. an. 655. *Romà in Gothiam Galliæ.*]

Univerſitas tenetur jurare de calumnia, niſi relevet ſe conſtituendo Oeconomum.

IMperatorum [e]: [*Et infrà α.*] Accepimus, quòd ab Abbate & fratribus Clarevallis [f] [10] (ſicut ab aliis) exigitur calumniæ juramentum. Ad quod faciendum eos cogere non debemus. §. 1. Sed (ne aliena jura videantur hujuſmodi occaſione illicitè detinere, & ipſi à cauſa ſua decidant, ſi ex parte ipſorum prædictum juramentum, cùm res poſtulaverit, non fuerit præſtitum: † eiſdem præcipimus, ut in ſuo Monaſterio Oeconomum ſtatuant, qui pro eis petere & excipere, atque juramentum de calumnia (cùm neceſſe fuerit) valeat exhibere: [*Et infrà β.*]

§. 2. Tu verò frater Neumauſen. Epiſcope Oeconomum idoneum ſtatuas, qui in tali officio conveniens ipſi Monaſterio videatur.

[e] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 23. c. 4.*

[f] Framevallis. *vet.*

[*α Secularium leges & ſanctorum Patrum inſtitutiones Eccleſiaſticæ viros religioſos in omnipotentis Dei ſervitio protegunt & defendunt, & nullam eis moleſtiam vel perturbationem quæ ſacro ordini contradicat, irrogari permittunt.*]

[*β Ideóque per a. ſ. f. v. m. q. eoſdem fratres qui in iſta cauſa ſunt, ſicut ratio exigit pleniùs inſtruatis, ut de cetero ſua jura per hoc non poſſint amittere, & aliis quantum juſtitia permittit, in talibus cauſis, debeant ſatisfacere.*]

¶ PITH. [10] *Clarevallis.*] *Vel Francæ Vallis.* tax. Benefic. Francarum Vallium Ordin. Ciſterc. Diœceſ. Nemauſ.

V. LUCIUS III. Helien. [g] [11] Epiſcopo, & Archid. Norvicen. [c. an. 1181. *Romà in Angliam.*]

[g] *Ut in c.4. infr. de fidejuſſ.*

Clerici etiam in eorum causis jurant de calumnia, contrariâ consuetudine non obstante.

h Post Conc. Lateran. sub Alexand. III. par. 23. c. 3. & cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.

CEterùm, quia h novis morbis, nova convenit antidota præparari: mandamus quatenus in causa fidejussionis, quæ inter R. Clericum de sancto Albano, & I. & F. Canonicos London. vertitur, ad veritatem eliciendam, appellatione cessante præstari faciatis ab utraque parte calumniæ juramentum: consuetudine, quæ legi contraria est [12], non obstante.

¶ PITH. [11] *Helien.*] *Geliens.* Galfridi Eliensis meminit Vvestmon. *pag.* 62.

[12] *Consuetudine quæ legi contraria est.*] Nec enim præstabatur in Anglia, Matth. Paris *pag.* 607. *Consuetud. Angl. pag.* 49.

VI. INNOCENTIUS III. Episcopo Placen. [13] [c. an. 1203. *Romæ in Hispaniam.*]

Procurator vel Syndicus universitatis Ecclesiasticæ vel secularis de calumnia jurare potest. Hoc dicit.

i Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.

CUm causam i [14] quæ inter Ravennaten. Archiepiscopum, & Commune Faventinum (super villa Luci, ac quibusdam aliis) vertitur, delegatis Judicibus duxerimus committendam, & iidem in negotio minimè processissent: nos partibus dedimus in mandatis, ut pro ipsa causa nostro se conspectui præsentarent, quorum procuratoribus cum instrumentis de rato, in nostra præsentia constitutis, petitionem ipsius Archiepiscopi per procuratorem ejus fecimus exhiberi: & ad eam, partem alteram respondere, ac interrogationibus & responsionibus reductis in scriptis, & lite coram nobis plenissimè l contestata, fecimus calumniæ juramentum ab ipsis procuratoribus utrinque præstari.

l al. legitimè.

¶ PITH. [13] *Placen.*] V. C. *Palaceno.*

[14] *Cùm causam, &c.*] Hieronymus Rubeus *lib.* 5. *Histor. Raven. pag.* 278. *cap.* 39. *inf. de testib. & cap.* 9. *inf. de probat.*

VII. GREGORIUS IX. Episcopo Belvacen. [15] [c. an. 1133. *Româ in Galliam.*]

Episcopus jurat de calumnia, si per seipsum elegit litigare, propositis tantùm non tactis Evangeliis [16]. *Si verò per Syndicum litigat: per illum poterit jurare.* Hoc dicit.

m al. M.

CUm in causa pecuniaria (quam inter te & R. m motam esse proponis) non per te, sed per Syndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum quidem præstandum erit calumniæ juramentum. Quòd si per te ipsum, propositis tantùm, sed non tactis Evangeliis (sicut in dicendo testimonio) à te videtur hujusmodi juramentum exhibendum: *Et infrà.*

Actor refutando juramentum calumniæ sine causa, cadere debet ab instituta actione; reus autem debet haberi pro confesso. Hoc dicit.

§. 1. Pœna verò [17] recusantis hoc juramentum cùm præstandum fuerit, est ut actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

¶ PITH. [15] *Belvacens.*] *Belunens. Lebaten.*

[16] *Propositis, &c. Evangeliis.*] *Novel.* 123.

[17] *Pœna verò, &c.*] *Ex l.* 2. *C. eod. tit. & Novel.* 124.

DE DILATIONIBUS.

TITULUS VIII.

I. ALEXANDER III. Cantua. & Vigor. Episcopis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Summa sic: (ne videatur convenire rubri. de appellationibus.) *Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis brevis, maximè ubi de rebus Ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.*

* Post Concil. Lateran. sub Alex. III. par 3. c. 5. ubi est integra facti species.

a Vide *l. contumacia. ff. de re ju. & l. tres denunciationes. C. quomodo & quando jud.*

DILECTI * filii, Abbas & Monachi de H. [1], nobis insinuare curarunt, quòd cùm causam, quæ vertitur inter ipsos, & Moniales de Leden. super Ecclesia de Alten. [2] Decano & Archidiacono Lincon. [3] commiserimus terminandam: ipsi timentes se à Judicibus adgravari (eò quòd ad primam citationem terminum [4] sibi nimis brevem & peremptorium statuerunt) a ad nostram audientiam duxerunt appellandum. [*Et infrà* α.] Quia non spectat ad juris ordinem, diem peremptorium, maximè cùm de rebus Ecclesiasticis agitur (nisi fortè necessitate urgente) taliter mutare, mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, si quid inveneritis post appellationem hujusmodi attentatum: in causa juxta priorum tenorem literarum procedatis.

[α *Nos igitur attendentes*]

¶ PITH. [1] *De H.*] De S. Haltone.

[2] *Alten.*] *Halton.*

[3] *Lincon.*] Lincolniensis Diœcesis.

[4] *Terminum nimis brevem.*] xx. dierum *ex Novel.* 53.

II. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, si per literas citatorias plenè potuit instrui, & deliberare super eo, de quo quæritur.

PRæterea adjecisti b, quòd cùm causæ tibi à Se. Ap. delegantur, literis citatoriis rescriptum Apostolicum inseris, ut eo viso deliberare valeat, qui ab altero convenitur: [*Et infrà* α.] §. 1. Quia igitur quid agendum sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter tibi respondemus, † quòd reo ad judicium legitimè convocato c, si ex rescripto sibi transmisso plenè potuit instrui super eo, de quo in judicio convenitur, induciæ deliberatoriæ non sunt ulteriùs indulgendæ, sed procedendum potiùs ad examinationem causæ, & finem ei debitum imponendum.

b *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

c evocato.

[α *Cùmque non ad primam & secundam canonicam citationem, sed ad tertiam tantummodo reus veniat, actore ad omnes citationes veniente, & ipse actor intentionem suam in jure proponat: reus vexationi ejus intendens, tunc primò deliberatorias requirit inducias, cùm actor eidem authenticum offerat, ut concordet cum rescripto: quia in prima citatione recipit, asserens etiam quòd tam longo citationis spatio, si voluerit, plenæ tempus deliberationis potuit habere.*]

III. HONORIUS III. Ferentino d Episcopo. [c. an. 1220. *Româ in Campaniam.*]

d *al.* Ferrarien. *al.* Florentino.

Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in libello, novæ induciæ deliberatoriæ dandæ non sunt, sed per expressa potuit reus deliberare super ambiguitate illa, vel generalitate. Hoc dicit.

LIteræ tuæ ac petitio Presbyteri e sanctorum Priscæ & Aquilæ de urbe, nobis exhibitæ continebant: [*Et infrà* α.] Idem Presbyter contra nobiles viros A. & G. libellum Ecclesiæ suæ nomine obtulit, continentem, quòd pensio de possessionibus soluta non fuerat ipsi Ecclesiæ, elapsis jam tribus annis & ultrà. Nobilibus verò ipsis petentibus, ut explicaret ipsis spatium, quod per hanc adjectionem, & ultrà, significari volebat: & ipso Presbytero exprimente, quòd septem annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum: iidem dicentes libellum esse hujusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegasti eisdem, ad nostram audientiam appellaverunt. † Nos igitur appel. hujusmodi frivolam reputantes, mandamus quatenus ea nequaquam obstante, in negotio ipso ratione prævia procedas juxta priorum continentiam literarum.

e Archipresb. Eccl. S. Pauli in urbe Rom. præest Abbas unus: & huic Ecclesiæ deserviunt VII. Presb. Card. Quorum unus est Presb. Cardinalis S. Priscæ. Ergo Presbyteri, legendum, non Archipresbyteri, sed Archipresbyt. *in omn. manuscr.*

[α *Quòd cùm causam quæ inter ipsum Archipresbyterum ex una parte, & nobiles viros A. de Cilia. & G. & fratres eorum, & filios ex altera super quibusdam possessione, & rebus aliis vertitur, tibi duximus committendam.*]

IV. GREGORIUS IX. Abbati Aquævivæ [5] Turon. Diœc. & Archidiac. Turonen. [c. an. 1234. *Româ in Galliam.*]

Si citatus in causa ardua de longinquo vocatur pro publica utilitate, etiam ad locum judicii, ita quòd intra terminum citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparendum explicare non potuit, in termino respondere non cogitur, si reperiatur in loco judicii, sed habebit novas inducias. Hoc dicit notabiliter.

EXposuit nobis Bituricen. Archiepiscopus [6]: *Et infrà.* Burdegalen. Archiepiscopo dedimus in mandatis f, ut super jure Primatiæ, quam in eo & in provincia sua dictus Bituricen. Archiepiscopus se habere proposuit, ad initium proximè præteritæ quadragesimæ (quod ei terminum peremptorium assignavimus) per se, aut per procuratorem idoneum, se conspectui nostro præsentaret g. Cùmque postmodum personaliter vocatus pro Ecclesiæ Romanæ subsidio [7], ad nostram audientiam h accessisset, Bituricen. Archiepiscopus apud Se. Ap. constitutus, postulavit instanter, ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem verò Burdegal. Archiepiscopus ad propria rediens, constituit pro se procuratorem in ipso negotio, qui (salvis exceptionibus sibi competentibus in respondendo & defendendo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat persona facturus. Petente ergo Archiepiscopo suprà dicto, ut præfatus procurator responderet eidem, ille excipiendo proposuit se ad hoc non teneri, cùm pro alia majori causa, pro publica scilicet utilitate, dictus Burdegalen. vocatus pro absente reputari debuerat i & revocandi domum privilegium habuisset. Nondum etiam super hoc deliberaverat cum Suffraganeis suis & aliis, quorum consilium tam ardua causa requirit: nec tempus habuerat, in quo ad utrumque negotium valuerit (sicut expediret) esse paratus. Sed pars altera è contrà respondit, quòd cùm super quæstione prædicta priùs fuerat evocatus, nostræ intentionis non fuerat primum mandatum per posterius revocare: temporis quoque spatium habuerat tam prolixum, ut potuisset si voluisset super causa deliberare prædicta, sicut fecerat cum quibusdam: & commodè utrique negotio imminere: *Et infrà.* † Nos igitur de consilio fratrum nostrorum usque ad proximum l venturum festum Nativitatis dominicæ dilationem adhuc sibi duximus indulgendam.

f præceptis.

g Vide *l.* 1. & *ibi glo. & do. C. eod.*

h *al.* præsentiam.

i Vid. *l. actione. §. Labeo. ff. pro sol. & l.* 1. *in fi. ff. solu. ma.*

l primum.

¶ PITH. [5] *Aqua-viva.*] *Maria de Aqua-viva,* Ordin. S. Bened.

[6] *Bitu-*

[6] *Bituricen. Archiepiscopus*, &c.] Jus Primatiæ inter Bituricensem & Burdegalensem Archiepiscopos controversum. Junge *cap. ult. sup. de majoritate & obedientia.* Ad quod notavimus sub eodem Gregorio Papa contentionem fuisse de Primatia inter Uratislaniensem & Cracoviensem, Bracharensem & Toletanum, Eboracensem & Cantuariensem. Neubrig. *lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 210. Matth. Paris *pag.* 440. Junge etiam *cap. ultim. inf. de dol. & contumac.*
[7] *Ecclesiæ Romanæ subsidio.*] Adversùs Fridericum.

DE FERIIS.

Titulus IX.

I. Ex Concilio apud Compendium. [[a] *In Gallia.*]

[a] Burch. 2. *Dec. c.*81. Ivo, *p.* 4. *c.* 16. & *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Covarruviam *lib.* 1. *var. resol. cap.* 19.

Diebus Dominicis mercari, litigari, judicari, vel jurari non debet, sed de vespera in vesperam debent celebrari.

OMnes dies Dominicos à vespera in vesperam, cum omni veneratione decernimus observari, & ab omni illicito opere abstinere: ut in eis mercatum minimè fiat neque placitum: neque aliquis ad mortem vel ad pœnam judicetur, nec sacramenta (nisi pro pace, vel alia necessitate) præstentur.

II. Alexander III. Terdon. [1] Archiep. [b] [c. an. *Româ in Hungariam.*]

[b] *al.* Truden. Archiepisc. *al.* Triciliensi. Archid.

Festorum principium & finis fieri debet, secundùm ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regionis. hoc primò. *In præcipuis festis & intra Pascha & Pentecosten, non fit solemnis genuum flexio. Si tamen tunc Clerici vel Episcopi ordinentur, secundùm ordinationis modum genua flectuntur.* hoc secundò. *Romana Ecclesia speciale Festum de Trinitate non facit: servatur tamen de hoc cujusque Ecclesiæ consuetudo.* hoc tertiò.

[c] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.* *Gen.* 2. *Exod.* 16. & 20. *Levit.* 23. *Num.* 28. *Deut.* 5.
[d] Vide *Burch. l.* 13. *c.* 3.
[e] *al.* consecratione.

QUoniam [c] in parte: [*Et infrà* α.] Licèt scriptum sit, de vespera in vesperam celebrabitis Sabbata vestra: festorum tamen principium & finis juxta eorum qualitatem, & diversarum regionum consuetudinem debet attendi: & sicut magnitudo dierum exigit, priùs incipere, & tardiùs terminari: *Et infrà.* §. 1. Diebus autem Dominicis & aliis præcipuis festivitatibus, sive inter Pascha & Pentecosten, genuum [d] flexio [2] nequaquam debet fieri: nisi aliquis ex devotione id velit facere in secreto. §. 2. In consecrationibus [e] autem Episcoporum, & Clericorum ordinationibus, consecrans & consecratus tantùm genua flectere possunt: secundùm quod consecrationis modus requirit. §. 3. Præterea festivitas sanctæ Trinitatis, secundùm consuetudines diversarum regionum à quibusdam [3] consuevit in octavis Pentecostes: ab aliis in Dominica prima ante Adventum Domini celebrari. Ecclesia siquidem Romana [4] in usu non habet, quòd in aliquo tempore hujusmodi celebret specialiter festivitatem: cùm singulis diebus, Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto, & cetera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis [5].

[α *Vestram volumus prudentiam certa cognitione tenere quòd.*]

¶ Pith. [1] *Terdon. Archiep.*] *Vel Stridonensi, aut Strigoniensi pag.* 28. *legum Colomanni Hungariæ Regis;* Terdonensis Episcopus fuit, non Archiepiscopus.
[2] *Genuum flexio.*] V. C. addit in Ecclesia sive cœtu publico. Vid. *can.* 5. *dist.* 75. *Concil. Nicæn. can.* 20. Tertul. *de coron. milit.* Hilar. *præfat. in Psalm.* Ambros. *Serm.* 62. Augustin. *Epist.* 119. *can. Quoniam. de consecrat. dist.* 3. *can. ult. dist.* 36.
[3] *A quibusdam.*] Ut Gallis.
[4] *Ecclesia siquidem Romana*, &c.] D. Bernardus *Epist.* 174. Potho Presbyter Prumiensis *sub fin. lib.* 3. *de statu domûs Dei.* Microlog. *cap.* 6. Nicol. de Clameng. *de festivitatibus.*
[5] *Cùm singulis diebus*, &c.] Ex Damasi instituto.

III. Idem Triburien. Archiepiscopo [f]. [c. an. 1160. *Româ in Germaniam.*]

[f] *In plerisque* Episcopo, *non* Archiepisc.

Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi servili intendere, maximè circa rem tempore perituram. Hoc dicit.

[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 111. *Compil.* Arnald. Albertin. *in Rub. de hær. lib.* 6. *q.* 12. §. *quintus error. n.*23. Covarruvias *lib.* 4. *var. resol. c.* 19. *nu.* 4.

LIcèt tam [g] veteris, quàm novi Testamenti pagina septimum diem ad humanam quietem specialiter deputaverit: & tam eum, quàm alios dies Majestati altissimæ deputatos, necnon Natalitia sanctorum Martyrum Ecclesia decreverit observanda, & in his ab omni opere servili [6] cessandum: [*Et infrà* α.] Indulgemus [7], ut liceat Parœcianis vestris diebus Dominicis, & aliis Festis (præterquam in majoribus anni solennitatibus) si alecia terræ se inclinaverint, eorum captioni ingruente necessitate intendere: ita quòd post factam capturam Ecclesiis circumpositis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.

[α *Nos tamen cui ab omnium provisore Ecclesiæ est regimen commissum, super his quæ necessitas exegerit, Christi fidelibus tenemur commodum providere, non ut si quando eos servili operi, id est actioni vel operi peccati publici & victui & vestitui quærendo, fortè intendere contigerit, volumus*

ut eis Ap. Se. misericordiâ consuetâ subveniatur. Inde siquidem est quòd regio vestra quæ non multis frugib. abundet, mare in quo populus majorem consuevit habere sustentationem sterilius solito effectum fuisse multorum relationib. cognoscentes, Beati Petri auct. & Pauli & nostra.]

¶ Pith. [6] *Opere servili.*] *Canon.* 29. *Concil. Laodicens.*
[7] *Indulgemus*, &c.] *l.* 2. *C. hoc tit.* Sed abrogata est Novellâ 54. Leonis Imperatoris, quia istius diei dehonestationis nulla ratione nititur causa, ut in dicta Novella.

IV. Clemens [h] III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

[h] *al.* Celestinus.

Tres septimanæ, quibus Canon prohibet fieri nuptias, ante festum Joannis Baptistæ, non continuantur festo: sed intelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus.

[i] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.* Burch. *l.* 13. *Decre. cap.*21.

CApellanus tuus, frater Episcope [i], coram nobis ex parte tua proposuit, quòd cùm statuta canonica declarent nuptias tribus septimanis ante Festum Nativi. Beati Joannis Baptistæ minimè celebrari debere, quidam hebdomadas illas absque interpolatione continuandas intelligunt. Alii verò inter festum & ipsas volentes facere intervallum, illud dicunt ob reverentiam Festivitatis Pentecostes fuisse statutum, quæ in septimanis istis solet intervenire quandoque: & sic à tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini inchoantes, usque ad octavum diem post Pentecosten (illis hebdomadis computatis) illo tantùm spatio temporis celebrari nuptias [l] non permittunt, earum celebrationem ab inde nullatenus inhibentes. Quia ergo consulti fuimus, utra istarum opinionum potior videatur. † Nobis & fratribus nostris apparuit: quòd licèt ea sit Roma. Eccle. consuetudo, ut quocumque tempore matrimonium contrahatur, consensu interveniente legitimo de præsenti; quia tamen à septuagesima [8] usque ad septimum diem [m] post Pentecosten celebrari nuptiæ non sinuntur, & posteà etiam tribus septimanis, vel pluribus ante Festivitatem sancti Joannis sine differentia celebrantur; posterior sententia meliori & subtiliori nititur ratione: & sive secundùm canones à septuagesima usque post octavas Paschæ, sive juxta consuetudinem Ecclesiæ Rom. usque post 7. dies Festi Pentecostes quod caret octavis [9] nuptiæ suspendantur, in Dominica, quæ sequitur, & deinceps possunt licitè celebrari.

[l] *Vide* Concil. Trid. *sess.* 24 *in doctr. de sacr. matr. can.* 11. & *ead. sess de reform. matr. c.* 10. & Concil. Laodicens. *c.* 52.
[m] ad septem dies, *ut infrà* post 7. dies.

¶ Pith. [8] *Quia tamen à Septuagesima* &c.] *Caus.* 33. *quæst.* 4. *can.* 8. & 10.
[9] *Quod caret octavis.*] An ob Festum Trinitatis quod die octava post Pentecosten colitur? non, octava superioris Pentecostes recolitur. Atqui suprà *cap.* 2. Non esse hoc ex consuetudine Romanæ Ecclesiæ dixit. Itaque mutatam oportuit, & Gallicanæ ritum pòst receptum Romæ.

V. Gregorius IX. [c. an. 1232. *Romæ.*]

In feriis introductis in honorem Dei & Sanctorum, nisi ob necessitatem vel pietatem, judicium exerceri non potest, etiam de consensu partium: feriis tamen introductis favore hominum partes renunciare possunt.

COnquestus est nobis: *Et infrà.* Quamvis non prorogari, sed expediri deceat [n] quæstiones: debet tamen judicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob reverentiam Dei noscuntur esse statuti: scilicet natalis Domini, sancti Stephani, Joannis Evangelistæ, Innocentium, sancti Silvestri, Circumcisionis, Epiphaniæ, 7. diebus Dominicæ Passionis, Resurrectionis cum 7. sequentibus, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus [o] qui sequuntur; Nativitatis Bapt. festivitatum omnium Virginis gloriosæ: 12. Apostolorum, & præcipuè Petri & Pauli, beati Laurentii, Dedicationis beati Michaelis; Solennitatis omnium Sanctorum, ac diebus Dominicis, cæterisque solennitatibus, quas singuli Episcopi in suis Diœcesibus cum Clero & Populo duxerint solenniter venerandas; quibus utique solennibus feriis (nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat) usque adeò convenit ab hujusmodi abstinere, ut consentientibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia quam contingit diebus hujusmodi promulgari. Licèt diebus feriatis, qui gratiâ vindemiarum [10] vel messium ob necessitates hominum indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate.

[n] *al.* debeant.
[o] *al. ita*, cum duob. diebus quæ subsequuntur.

¶ Pith. [10] *Gratiâ vindemiarum.*] *l.* 1. *ff. eod. tit.*

DE ORDINE COGNITIONUM.

Titulus X.

I. Clemens III. Alatrino Episcopo [a] [1]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

[a] *al.* Apetrino. *al.* Alatæno. *al.* Alen. *al.* Alteran.

Contra mulierem vindicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio consanguinitatis: quæ priùs discutienda est, quàm super matrimonio pronuncietur: & sufficit super ipso principali pronunciare. Hoc dicit.

[b] *Cap.* 4 *eod. tit. in* 1. *Compil.*

INtelleximus [2] [b], quòd cùm quædam mulier peteret quendam in virum, testes ad suæ intentionis assertionem induxit: per quos pars viri futurum sibi præjudicium metuens, exceptionem consanguinitatis objecit, ex qua

intendit petitionem mulieris elidi : [*Et infrà* α.] Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, † quòd cùm exceptione probata quæſtio principalis perimatur, antè eſt cognoſcendum de ipſa, quàm ad definitionis articulum procedatur : quo facto virum ab impetitione mulieris, prout expoſcit ratio juris, abſolvas.

[α *Quia verò nos conſulere voluiſti, an priùs de impedimento conſanguinitatis ſit agendum quàm ſuper cauſa principali ſententia proferatur.*]

¶ Pith. [1] *Alatrino Epiſcopo.*] In Campania.
[2] *Intelleximus &c.*] Citatur hoc caput *in cap. 13. inf. de reſtitut. ſpoliat.*

II. Innocentius III. Epiſcopo Narmarinenſi [c] [3]. [c. an. 1206. *Romà in Umbriam.*]

[c] *al.* Narmenſ. *al.* Novatienſi. *al.* Varicenſi. *al.* Marin.

Si reus contra actorem ſpoliatorem ſpoliationem opponit; aut excipiendo, & tunc priùs auditur, & eâ probatâ, reſpondere non cogitur : ſed per hoc non reſtituitur : aut agendo, & tunc ſimul utraque quæſtio terminatur, & eâ probatâ reſtituetur.

[d] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*
[e] Arrone.

Cum dilectus filius [d] Abbas de Ferentino, de nobilibus viris Dominis de Artone [e] depoſuerit quæſtionem, quòd manu armata, & cum exercitu ad caſtrum Monaſterii venientes, in prædis animalium & aliis damnificare dictum cœnobium præſumpſerunt : de quibus juſtitiam ſibi fieri poſtulabat. Et citra litis conteſtationem ſub forma exceptionis fuit ex adverſo reſponſum, quòd per ipſius dolum & violentiam caſtrum Sirati amiſerant : quod & progenitores eorum tenuerant, & ipſi poſſederant in quiete : ſibi petentes priùs reſtitui, quàm petitionibus ipſius reſponderent, præſertim cùm teſtes haberent præſentes, per quos intentionem ſuam incontinenti probare volebant. Verùm ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quòd ab eo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cùm dictum caſtrum ad jus & proprietatem ſui Monaſterii pertineret, quod etiam pars adverſa nullatenus denegabat; unde & verus Dominus, ad quem ab alio res ſua poſſeſſa revertitur etiam poſt tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere : & judicium reſtitutorium contra ſpoliatorem tantùm competere dignoſcitur : [*Et infrà* α.] † Nos autem diſtinguendum eſſe credimus, utrùm ſpoliationis quæſtio ab eiſdem nobilibus ſit objecta in modum actionis ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adverſarii repellendam. Cùm eâ in modum actionis propoſitâ, intelligantur mutuæ petitiones ſeſe tanquam diverſæ minimè contingentes : ac per hoc juxta regulam juris, quâ dicitur, Qui prior appellat [4], prior agat, quæ priùs eſſet propoſita, priùs foret tractanda, quanquam in idem judicium ambæ deductæ, viciſſimque tractatæ, ſimul eſſent eâdem ſententiâ terminandæ. Sed quoniam quæſtio illa fuit ab eiſdem nobilibus tantùm in modum exceptionis objecta, interloquendo pronunciamus, ut probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitùs audirentur, & eâ probatâ legitimè, Abbati non cogerentur reſpondere ſuper petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo : cùm ſpoliatori ſpoliatus ante reſtitutionem non cogatur ullatenus reſpondere.

§. 1. Verùm ſpoliatione in modum exceptionis tantùm probata, non eſt per hoc reſtitutio facienda. Quemadmodum [5] ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti objicitur, ut à teſtimonio repellatur, etſi crimen contra eum civiliter probatum fuerit, non ideò ſibi pœna infligatur ordinaria, ſed ejus dumtaxat teſtimonio non creditur : quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit. Teſtes etiam, quorum teſtimonium reprobatur, inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur.

[α *Pro damnis quoque illatis reſtitutio poſtulari non poterat, ſed ad eadem debeat actio competens intentari, alioqui cùm etiam pars Abbatis damna graviſſima ſibi quereretur illata, priùs reſtituenda fuerant, ſi propter hujuſmodi eſſet reſtitutio facienda ſecundùm tenorem regulæ memoratæ. Capitula quoque de reſtitutione facienda, loquentia, locum habere in criminalibus aſſerebant : & quando quis ab adverſario ſpoliatur, & ſuper re ipſa quâ ſpoliatus eſt, convenitur. Ceterùm ex parte Abbatis regulam introductam adverſa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cùm cauſæ viciſſim tractatæ unâ poſteà ſententiâ terminantur. Cùm verò pars aliqua petit reſtitutionem, vel aliquid ſibi deberi proponit, & altera in modum exceptionis ſe aſſerit ſpoliatam, nec ante reſtitutionem ſuam nullatenus reſponſuram, de incidenti priùs aſſerebat anteà cognoſcendum. Cùm autem quæ prævidimus & alia quædam prædicti Cardinal. nobis & fratribus noſtris, fideliter retuliſſent.*]

¶ Pith. [3] *Narmarinenſi.*] *Narnienſi.*
[4] *Prior appellat.*] *Ex l. 29. ff. de Judic.*
[5] *Quemadmodum, &c.*] *Ex l. Titius; ff. de iis qui notantur infamiâ.*

III. Honorius Ludovico [6] Regi Francorum [7]. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Petenti hereditatem, obſtat exceptio nativitatis, quæ priùs debet coram Eccleſiaſtico Judice terminari. Hoc dicit ſecundùm gloſſ. intelligendo, quòd hîc erat priùs coram Judice ſeculari petita hereditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

Tuam non credimus [8] latere prudentiam, cauſam natalium Reginæ Cypri [9] ad examen noſtrum, utpote, quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinet, eſſe delatam [10] : [*Et infrà* α.] Quia verò [f] antequam natalium cauſa terminata eſſet [11], dependentem ex illa ſucceſſionis cauſam incipere, nihil aliud eſſet, quàm diverſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam judicii ordinem perturbare [12] : ſi fortè ab ipſa Regina [13] fueris ſuper hoc requiſitùs [14], donec jam dicta cauſa natalium Apoſtolico judicio finem acceperit, patienter expectes [15].

[f] tamen.

[α *Unde claræ me. Philippum Regem Francorum patrem tuum literis noſtris curavimus præmonere, ut ſi forſitan in Regina ipſa ſuper ſucceſſione Comitatûs Campaniæ, quæſtionem proponeret, coràm eo non audiret eandem quouſque terminata eſſet prædicta cauſa natalium ex qua illa noſcitur dependere. Licèt igitur ſicut eidem patri tuo ſcripſimus, velimus Reginam ipſam in ſuis juſtis petitionibus exaudiri.*]

¶ Pith. [6] *Ludovico.*] VIII.
[7] *Regi Francorum.*] Illuſtri. Vide Joinvill. 10. 11. Villan. *lib. 4. cap.* 54. Vigner. *tom. 3. pag.* 191. & 204.
[8] *Tuam non credimus.*] *Ex 5. Collect. cap. 1. & 7. qui fil. ſint legitim.*
[9] *Reginæ Cypri.*] Aaliz illuſtris Reginæ Cypri.
[10] *Eſſe delatam.*] Addit V. C. *jamdudum.*
[11] *Terminata eſſet.*] V. C. *terminata ſit.*
[12] *Perturbare.*] Addit V. C. *tuam quoque ſerenitatem præmonendam duximus & rogandam quatenus, &c.*
[13] *Ab ipſa Regina.*] Addit V. C. *vel ejus nuntio, ſeu quolibet alio.*
[14] *Requiſitus.*] Addit V. C. *eorum precibus.*
[15] *Patienter expectes.*] V. C. *aures Regias non inclines.*

IV. Gregorius IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Agens poſſeſſorio recuperandæ, non tenetur ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus, niſi ſuper quæſtione ſpoliatonis, reſpondere : poteſt tamen ab agendo repelli per exceptionem ſpoliationis. Hoc dicit.

Super ſpoliatione [16] conventus, adverſùs reſtitutionem petentem non eſt, niſi ſuper quæſtione ſpoliationis, ſi eum reconveniat audiendus; cùm reſtitutionis petitio in hoc privilegiata noſcatur, ut ipſam intentans non cogatur ante reſtitutionem ſpoliatoribus reſpondere [g]. Quanquam ab agendo, ſpoliatione ab eis in modum exceptionis [h] propoſita, repellatur.

[g] Vide *l. bona fides cum not. ff. depoſi.*
[h] *al.* oppoſita *in manuſcr.*

¶ Pith. [16] *Super ſpoliatione.*] *l. ult. in fin. C. de Compenſat.*

DE PLUS PETITIONIBUS.

Titulus XI.

I. Gregorius IX. [c. an. 1234. *Romæ.*]

Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium.

Consilium [a] providentiæ dici non poteſt, quòd pecuniam tibi debitam, ante terminum ab adverſario repetiſti : punitur enim importunitas plus petentium ſi ſuper petitione ſua duxerint in judicio [1] perſiſtendum : ita, quòd qui repetunt amplius ſine cauſa, in expenſis adverſario condemnantur [2].

[a] Vide Jaſon. *in §. ſi quis agens. Inſt. de act.*

§. 1. Qui autem plus loco, ad intereſſe tenentur [b] : Pro eo quòd utilitas adimitur debitoribus, quam haberent ſi ſtatuto loco ſolviſſent.

[b] Vide *l. 1. ff. de eo quod certo loco.*

§. 2. Ei verò, à quo amplius [c] tempore petitur, induciæ duplicantur : nec litem excipiet, niſi ei ſolvantur expenſæ.

[c] plus.

§. 3. Te quoque dubitare non credimus, quòd cauſâ plus petitur, cùm aliquid in genere vel ſub alternatione debetur, & rem in ſpecie, vel unum præciſè peti contingit.

§. 4. Re autem, ſi x. ſint debita, & xx. repetantur.

§. 5. Loco verò, cùm quis non ubi convenit ſolvere, ſed alibi convenitur.

§. 6. Tempore quoque, cùm ante diem vel conditionem petitur quod debetur.

¶ Pith. [1] *Duxerint in Judicio perſiſtendum.*] Poſt litem conteſtatam. Nam antè licet petitionem corrigere *l. 3. C. de plus petit.*
[2] *Ita quòd qui repetunt, &c.*] Ex Paulo *lib. 1. ſentent. & §. hodie. Inſtit. de exception.*

DE CAUSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS. [1]

TITULUS XII.

I. Gregorius Duci [a] Siciliæ. [c. an. 1075. *Româ in Siciliam.*]

[a] *al.* Fœlici. Gregor. VII. *Regiſtri ind.* a. *ep.* 98. ſive 100.

Causa possessionis & proprietatis sub eodem Judice terminari debet: nec contra absentem est pronunciandum.

SUsceptis [b]: [*Et infrà α.*] Legali [2] provisione decretum est tam [c] momenti, quàm proprietatis causam, sub uno eodémque Judice debere cognosci [d]. Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire.

[*α Magnitudinis vestræ Epistolis contristati sumus, &c.* quæ sunt impressa in registro Gregorii.]

¶ Pith. [1] *De causa possessionis & proprietatis.*] V. C. *de Judicio possessorio & petitorio.*

[2] *Legali provisione.*] *l. ordinarii. C. de rei vindicat. & l. nulli. C. de Judic.*

[b] *Cap.* I. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[c] *al.* momentaneæ possessionis, sed *in regist. Greg.* est momenti.
[d] Vide *l.* I. *& per totum ti. ff. de quib. reb. ad eundem judi. eatur.*

II. Celestinus III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Si actum est possessorio & petitorio, potest Judex receptis probationibus super utroque, priùs discutere probationes super possessorio, & illud terminare. Hoc dicit.

AD ultimum interrogati fuimus [e], si Judices deputati, ut de possessione & proprietate cognoscant [3], gravibus partium sumptibus parcere cupientes, de utraque commixtim audiant allegationes, pariter & testes admittant [f]: deinde priùs audiant attestationes de possessione, & pronuncient secundùm tenorem illarum, utrùm licitè hoc agatur.

† Nos autem (cùm hoc sit in Jure civili expressum) quòd licitè possint fieri respondemus.

¶ Pith. [3] *De possessione & proprietate cognoscant.*] Symmachus *lib.* 10. *Epist.* 41. Constitutio Judicibus tribuit copiam non imponit necessitatem ut quotiens de possessione judicant, continuò, si casus tulerit, etiam de jure cognoscant.

[e] *Cap. un. eod. tit. in* II. *Compil.*
[f] accipiant.

III. Innocentius III. Archiepiscopo [4] & Canonicis Sutrinis. [c. an. 1206. *Romà in Tusciam.*]

Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens, possessionem & spoliationem probat, sed non dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio: sed succumbet in petitorio.

CUm Ecclesia Sutrina Pastore [g] vacaret [5], vos convenientes in unum, & sicut moris est Spiritu Sancti gratiâ invocatâ, Pastorem unanimiter elegistis, petentes ipsius electionem à Sede Apostolica confirmari. Verùm Clerici Conventualium Ecclesiarum civitatis ejusdem, consequenter suam deposuere querelam, quòd cùm in Episcoporum electionibus ipsi ac prædecessores eorum consueverint interesse, vos eis renitentibus, & exclusis ad electionem procedere præsumpsistis: quam ob hoc non confirmari, sed infirmari potiùs postulabant. Partibus ergo apud Sed. Apost. constitutis, in Auditorum præsentia testes utrinque producti fuerant: & eorum depositionibus publicatis, pars Canonicorum per testes à se introductos intentionem suam (quòd ad eos tantùm spectaret electio) sufficienter dicebant [h] esse probatam, parte Clericorum nihilominus asserente, quòd per dicta testium, quos produxerant, & ipsi assertionem suam (quòd electioni Pontificum interesse deberent) pleniùs probavissent: per quæ constare dicebant eos electionibus trium Episcoporum (qui Ecclesiæ Sutrinæ ultimò & immediatè præfuerunt, cum Canonicis Cathedralis Ecclesiæ affuisse vocemque habuisse cum aliis eligendi. † Nos igitur (quoniam deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios extitisse, atque adversùs fidem attestationis suæ coram Auditoribus vacillasse [6], & quòd negativam quodammodo astruere satagebant, probare volentes jus electionis ita [i] ad vos spectare, quòd ad adversarios minimè pertineret: per testes verò adversæ partis fuit sufficienter ostensum, quòd in trium Episcoporum electionibus de quibus præmissum est, Clerici præsentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentibus & exclusis decrevimus irritandam: Clericos sæpè dictos in eam quasi possessionem (quam ante controversiam motam habuerant) reducentes. Verùm quoniam in quæstione prædicta quicquid juris utraque pars in electione habebat, deductum in judicium videbatur, cùm Jure civili [7] sit cautum, id venire in judicium, non solùm, de quo actum est ut veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est ne veniret: & secundùm statuta Canonica electiones Episcoporum ad Cathedralium Ecclesiarum Clericos regulariter pertinere noscantur, nisi alibi secùs obtineat de consuetudine speciali: nec ab eo [l] quòd Clerici antedicti se inter eligentes Sutrinos Episcopos probaverunt tertiò extitisse, jus eligendi propter brevitatem temporis usque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt: & actore non probante, qui convenitur & si nihil præstiterit, obtinebit: ab eorum impetitione super electionibus faciendis vos duximus absolvendos, sæpè dictis Ecclesiarum Clericis super hoc perpetuum silentium imponentes.

¶ Pith. [4] *Archiepiscopo.*] *Archipresbytero.* Extat *lib.* 2. *Epist.* 183.

[5] *Pastore vacaret.*] Vide Naucler. *pag.* 877. Usperg. *pag.* 306. Vigner. *tom.* 3. *pag.* 209.

[6] *Vacillasse.*] *l.* 2. *ff. de testib.*

[7] *Jure civili.*] *l. solemus, ff. de Judic.*

[g] *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[h] dicebat.
[i] *al.* ita quidem.
[l] Hujus periodi sensus: Clerici Conventualium Ecclesiarum quamvis tribus Episcoporum electionibus interfuerint, non tamen acquisiverunt jus eligendi, quoniam nondum legitimo tempore id jus præscripserant.

IV. Idem Canonicis de Bethlehem. [c. an. 1206. *Romà in Palæstinam.*]

Idem dicit, quoad intellectum, quod decretalis suprà proxima.

CUm super [m] electione [8] Bethlehemiten. Ecclesiæ inter R. Subdiaconum nostrum, & P. Canonicum Sepulcri Dominici quæstio verteretur, utroque se pro electo gerente, cùm præfatus Subdiaconus, à Patriarcha Hierosoly. fuerit confirmatus: [*Et infrà α.*] Eum [n] qui se probaverat per secularem potentiam spoliatum, restituendum decrevimus, justitia mediante. Verùm quoniam tam possessorium, quàm petitorium deductum fuerat in judicium, & tam restitutionis, quàm electionis quæstio pleniùs agitata, & constitit nobis electionem utriusque minùs Canonicam extitisse (cùm Judex [9], de qua re cognoverit, pronunciare [o] debeat) utramque duximus sententialiter irritandam [p].

[*α Alter verò favorem Regium* [10] *obtineret, eis dil. f. p. Basilicæ* 12. *Apostolorum. I. tit. s. Stephani in monte Celio Presbyteros, &. G. S. Mariæ in porticu Diac. Card. dedimus Auditores. In quorum præsentia receptis utrinque testibus, & eorum depositionibus publicatis, quæ hinc inde allegata fuerunt, nobis & fratribus nostris retulerunt fideliter & prudenter. Nos verò tam per relationes Cardinalium, quàm per gesta de causæ meritis sufficienter instructi, communicato fratrum nostrorum consilio, jamdictum Sub. R.*]

¶ Pith. [8] *Cùm super electione.*] Junge *cap.* 2. *infr. de Confess.* Extat *in* 1. *collect. Decretalium Innoc. III. à Rainerio compos. tit.* 27.

[9] *Cùm Judex.*] *Ex l.* 74. *ff. de Judic.*

[10] *Favorem Regium.*] Guidonis Regis VIII. & ultimi Hierosolymitani.

[m] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[n] *al.* Et quia se probaverat. *al.* Ita eum, quia se probavit.
[o] *In Cod. Barbat.* de ea pronunciare, &c.
[p] Reliqua pars hujus c. est infrà *de confessis, c.* 2.

V. Idem Episcopo Novinien. [q] [11] [c. an. 1204. *Romà in Galliam.*]

Qui agit de proprietate, ante conclusionem causæ possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agere potest: post conclusionem verò, & ante sententiam hoc non potest, nisi justa causa subsit.

PAstoralis [r] officii: [*Et infrà α.*] Sanè (sicut intimasti) contingit aliquando, ut cùm is, qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa juris auspicia requisitus, quo malit experiri judicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem: cùm autem fuerit in causa processum, novum judicium super possessorio nititur inchoare: [*Et infrà β.*] Consultationi tuæ taliter respondebimus, quòd possessorio quidem judicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur antequam renunciatum sit, aut conclusum [12] in proprietatis judicio primitùs instituto agi potest ab eo, qui rem cœperit vindicare; cùm legali sit provisione statutum [13], eum, qui fundum vindicaverit ab eo, cum quo interdicto unde vi, potuit experiri, pendente judicio interdictum posse nihilominus intentare: aliis possessoriis judiciis in suo robore duraturis, quæ vindicationem dominii suâ naturâ præcedunt. Si verò renunciatum fuerit vel conclusum, ut jam possit causa proprietatis definitivæ sententiæ calculo terminari, (ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri) causâ non decisâ, possessorio non erit utendum: nisi Judex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex justa causa viderit expedire [f]: puta cùm ex perspicuis indiciis [14] facilè arguitur iniquitas invasoris, & spoliato, cassâ seu malitiâ, probandi dominium subtraxerit facultatem. † His igitur & aliis causis inspectis (quæ continent æquitatem, aut justè moverint animum judicantis) postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio judicio non negamus.

[*α Debitum solicita mente prosequeris cùm justitiâ & zelo succensus super dubiis juris articulis per Ap. Se. oraculum à qua tuâ pendet jurisdictionis autoritas, responsum humiliter expetis & devotus expectas, ne fortè nova oppositionum varietas aut juris expositio variâ novitate distincta, non juris effectum pariat, sed justitiæ defectum potiùs inducat.*]

[*β Quòd non videtur* [15] *possessorio renuntiare judicio qui rem cœperit vindicare. Ex adverso resistitur, qui dum querelam proprietatis spontè præposuit, præjudicium sibi fecit in quæstione possessionis, quæ secundùm ordinem juris priùs proponi potuit, & debuit terminari: quid igitur in his statuendum sit tua f. requisivit. Nos autem*]

¶ Pith. [11] *Episcopo Novinien.*] *Noviomens.* Extat *lib.* 5. *epist.* 40.

[12] *Renunciatum sit aut conclusum.*] Ex *Novella de testib.*

[13] *Legali sit provisione statutum.*] *L. cùm fundum*, §. *ult. ff. de vi & vi armata, &c. cap.* 36. *infr. de testib.*

[14] *Ex perspicuis indiciis.*] *Ex l. dolum, C. de dolo.*

[15] *Quod non videtur, &c.*] *Ex l.* 12. §. *nihil commune, ff. de acquirend. possess.* qui §. loquitur de interdicto uti possidetis, quod est retinendæ.

[q] Novionensi.
[r] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[f] Vide *l. dolum, cum gloss.* I. *& not. C. de donat.*

VI. Idem Episcopo sancti Andreæ.

Si petitorio & possessorio simul est actum, unâ sententiâ terminatur & præmittitur possessorium in terminando: sed in exequendo prævalet petitorium.

CUm dilectus [t]: & *infrà.* Ad quartum breviter respondemus, quòd cùm super possessorio & petitorio simul est

[t] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

actum, utrumque unâ sententiâ debet terminari [u]. Sed licèt in pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas prævalere.

[u] Vide etiam ff. de mino. per Bart.

VII. IDEM Veronen. Episcopo. [c. an. 1205. *Româ in Dalmatiam.*]

Adjudicatur illi beneficium [16], *qui probavit Collatorem suum fuisse in possessione conferendi collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur succumbens agere de proprietate juris conferendi cum ipso Collatore.* Hoc vult tota litera.

CUm olim [x] quæstio, quæ inter Archidiaconum ex una parte, & Archipresbyterum & Canonicos Vincentinæ Ecclesiæ ex altera: *& infrà.* Quoniam per attestationes nobis constitit evidenter, quòd ab Episcopis Vincen. Archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua Canonicorum, duobus Archidia. continuè (qui ante ipsum extiterant) fuerat assignatus: & quia Canonici prædicti, Judices recusare minimè debuerunt, cùm causa prædictis Judicibus fuisset delegata, de utriusque partis procuratorum assensu, prædictum Archidiaconatum eidem per definitivam sententiam adjudicare curavimus: Canonicis Vincen. perpetuum silentium imponentes: reservatâ tamen eis quæstione proprietatis super collatione Archidiaconatûs ipsius, si fortè super hoc contendere voluerint adversùs Episcopum Vincen. cùm res inter alios acta, non debeat eis præjudicium generare.

[x] Omissis multis intellectibus hujus cap. de quib. latè Doctor. hoc loco, hic mihi videtur satis aptus; quamvis Archidiaconus per Episcopum esset electus.

¶ PITH. [16] *Adjudicatur illi beneficium.*] *Ex* 4. *Collect. sub tit. de offic. Delegat. cap.* 1.

VIII. HONORIUS III. Abbati sancti Cypriani [17] Torcel. diœcesis, & [18] S. Mariæ novæ de Venetiis [19]. [c. an. 1220. *Româ in Lombardiam.*]

Si petens rem ex una causa succumbit, ex alia causa petere poterit. Hoc dicit quoad literam. Vel sic: *Petenti rem jure dominii, possessionem probare non sufficit.* Hoc dicit, quoad titulum.

IN causa, quæ inter Patriarcham Granden. [20] ex una parte, & Abbatem & Conventum Monasterii sancti Gregorii de Venetiis [21], super subjectione ipsius Monasterii, ex altera vertebatur; invenimus pro eodem Patriarcha probatum, quòd inter alia Abbas quandoque ivit ad ejus Synodum, L. sol. Venetorum ei per plures annos exolvens [y]: *Et infrà α.*] Ad hæc cùm de præmissis L. sol. quos petiit ad subjectionis judicium, à Patriarcha sit actum per sententiam definitivam, quam super hoc contrariam reportavit: ei non adimimus (si alio jure de ipsis experiri voluerit) potestatem.

[y] L. cùm quid, ff. si cert. petat.

[α *Probatum verò pro Episcopo invenitur, quòd ejusdem Monasterii confirmavit Abbates, qui eidem obedientiam & reverentiam impenderent. Abbates etiam ejusdem Monasterii ad Synodum veniebant Episcopi, & idem ad exequias invitatus recipiebatur processionaliter cum solennitate prædicta; ac similiter invitatus in festo sancti Georgii procurationem recipiebat ibidem quem in barcha sua in festo Purificationis beatæ Virginis conducebant. Cum autem in his primò possessorio egerint Patriarcha & Episcopus* [22] *memorati, nos eos ad possessionem vel quasi restituimus prædictorum: quia hinc inde petitorio nihilominus actum fuit, & utraque pars totum jus suum videretur in judicium deduxisse. Nos visis prædecess. n. privilegiis Monasterium ipsum de fi. n. con. liberum esse decrevimus, & immediatè ad Rom. Eccl. pertinere. Illud in præmissis quæ jurisdictionem & subjectionem respiciunt ab impetitione dictorum Patriarchæ & Episcopi absolventes, non obstante possessione circa prædicta probatâ, cùm non docuerint se tanto tempore talia percepisse, quòd per hoc libertatis privilegiis fuerit derogatum. Reservamus tamen Episcopo supradicto quæ sibi circa Chrisma, oleum sanctum, ordinationes Clericorum, & quædam alia quæ in iisdem privilegiis specialiter reservantur.*]

¶ PITH. [17] *Sancti Cypriani.*] Cypriani de Mauriano, Ordinis S. Bened.

[18] *&.*] *& Abbati.*

[19] *De Venetiis.*] Addit V. C. *& Prioribus.*

[20] *Granden.*] *Graden.* Addit V. C. *& Episcopum Castellan.*

[21] *Sancti Georgii de Venetiis.*] *Sancti Georgii majoris Venetiarum*, Ordin. S. Bened.

[22] *Episcopus.*] Castellanen.

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

TITULUS XIII.

I. GREGORIUS IX. S. Episcopo Constantinop. [1] [c. an. 1232. *Româ in Thraciam.*]

Adversùs restitutionem petentem, non est audiendus reus de proprietate opponens, nisi actore consentiente.

LICET multùm [a]: *& infrà.* Conquestus est nobis Philasius [b] cæcus [2] ejus campum ab Ecclesiæ [c] hominibus irrationabiliter occupatum. Quòd si ita est, quanquam ante omnem contentionem possessio ei debuerat violenter ablata restitui: tamen quia Eventus Diaconus ipsius Ecclesiæ, consentiente illo constituit se legitimè probaturum dictum campum ejusdem Ecclesiæ juris esse, inquire veritatem: & si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, ut à sua intentione discedat. Alioquin res ei ablata reddatur.

[a] Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.
[b] Philagrius. al. Philarius.
[c] In C. Barbat. ab Ecclesia vestra.

¶ PITH. [1] *Episcopo Constantinopol.*] *Constantio Mediolanensi Episcopo.*

[2] *Philasius cæcus.*] De quo & *in cap.* 4. *infr. de censib.* quod cum hoc conjungendum est.

II. ALEXANDER III. Vigoren. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Petenti restitutionem beneficii, non obstat renunciatio facta post spoliationem, quia præsumitur non spontanea. Et seriosè addidi, quia præsumitur non spontanea, *quoniam etsi probaretur spontanea, deberet obstare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.*

SOlicitè cures [d] perquirere, quo tempore H. renunciavit Ecclesiæ: & si tibi constiterit eum spoliatum, cùm eidem Ecclesiæ renunciavit, contra eum testes alterius partis, de juramento, & renunciatione spontè facta (antequam restitutus fuerit) non admittas [3]: quia non est verisimile, quòd spontè juri suo renunciaverit, qui renunciat spoliatus. Sed testes ejusdem H. quibus intendit se probare, quòd violenter prædictâ Ecclesiâ fuerit spoliatus (dummodo idonei sint) recipere non postponas.

[d] Post Conc. Lateran. sub Alex. III. part. 22. c. 1. & cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.

¶ PITH. [3] *Antequam restitutus fuerit, non admittas.*] D. Bernardus, *epist.* 126. Quis unquam spoliatus causam ingreditur? nec leges profectò cogunt, nec canones. Vide A. August. *in cap.* 3. *de dol. & contumac. Collect.* 1. *lib.* 2.

III. IDEM [4]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Petens restitutionem Beneficii non auditur, etiamsi spoliationem probat, si probatur eum spontè illud Beneficium priùs resignasse.

ACcepta [e] quæstione P. Clerici (quòd violenter fuerat Ecclesiâ spoliatus) vobis dedimus in mandatis, ut si hoc constaret, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab adversario, id non debere proficere, eò quòd spontanea voluntate coram Eboracen. Archiepiscopo Apost. Se. Leg. præscriptam Ecclesiam [f] abjurasset [5]: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontaneè [g] prælibatam Ecclesiam taliter abjuraverit; ei super hoc perpetuum silentium imponatis.

[e] Post Conc. Lat. p. 22. c. 2. & c. 2. eod. tit. in 1. Compil.
[f] L. si quis vi, ff. de acq. poss.
[g] sed spontanea voluntate.

[α *Quia verò non scripsimus idiotis, sed discretis personis, & nostrum est discernere quid ratio dictet; præsentium autoritate dis. n.*]

¶ PITH. [4] *Idem.*] Decano Lincolniensi, & Abbati de Rivalis. Sigebert. 1131. Rhievalle Eboracens. diœces. Bale. 208. 213. Camden. 420.

[5] *Ecclesiam abjurasset.*] Ante spoliationem scilicet, ut & *in cap.* 2. *eod. tit. in* 2. *Collect.*

IV. IDEM Vigoren. Episcopo, & Elien. Archid. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

In interdicto de retinenda succumbit reus ipsius abjuratione probata. Hoc dicit quoad titulum.

AUditâ querelâ T. Clerici [h] [6] quòd H. persona Ecclesiæ de Sander [7], ipsum super Ecclesia sua de Pelen. [i] [8] indebitè molestaret, Londen. Episcopo, & tibi (fili Archid.) dedimus in mandatis, ut si vobis constaret, quòd prædictus H. alterius Ecclesiæ personatum haberet, vel juramento spontaneè præstito, firmaverit se memorato T. [k] super eadem Ecclesia quæstionem de cetero non moturum, ab ejus molestia super hoc compesceretis eumdem: [*Et infrà α.*] Cùm verò vobis pleniùs constitisset dictum H. non solùm Ecclesiæ alterius personatum habere, sed etiam spontanea voluntate Ecclesiam de Pelen. in perpetuum abjurasse, prohibuistis eidem ne dictum T. super hoc de cetero molestaret. Licèt autem nuncius ejusdem H. posteriores literas impetraverit, formam aliam continentes, quòd non obstantibus literis à parte altera impetratis, revocari deberet, si quid immutatum esset in causâ, postquam idem nuncius iter ad nos arripuerit veniendi: quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit ut revocaretur, quod per vos factum esset autoritate literarum nostrarum; sed si quid præsumptione vel violentiâ [l] [m] immutatum esset: † Mandamus, quatenus sententiam, quam protulistis ante posteriorum literarum receptionem; occasione ipsarum nullatenus revocare tentetis: & si contra sententiam ipsam aliquid statuistis, studeatis id sublato app. obstaculo revocare. Si verò post receptionem sequentium literarum sententia lata fuerit, eâ non obstante, juxta tenorem ipsarum appel. postposita procedatis.

[h] Post Conc. Lat. 3. p. 22. c. 4. & c. 4. eod. tit. in 1. Compil.
[i] al. Pelerен.
[k] Ita super ea de causa: in multis antiq.
[l] [m] innovatum.

[α *Postmodum verò nuncius præfat. H. ad præsentiam nostram accedens constanti nobis assertione proposuit, quòd per violentiam idem H. eâdem Ecclesiâ spoliatus fuerit, & ideò ad vos nostras literas impetravit, ut si constaret vobis veritate cognita, ipsum H. spoliatum esse, cùm idem renunciaverit Ecclesiæ* [9], *contra eum testes alterius partis de juramento & renunciatione spontaneè facta nullatenus reciperetis, sed testes potiùs H. quibus intendebat posse probare quòd violenter præd. Ecclesiâ spoliatus fuerit, dummodo sint idonei, non differatis recipere, & secundùm eorum depositiones vel demonstrationes & rationes & allegationes hinc-*

inde productas in cauſa ipſa app. re. quod juſtum eſt judicetis, non obſtantibus literis noſtris, ſi quæ aliæ ab alteruta parte impetratæ fuiſſent, aut formâ quam expreſſimus in aliis literis ſuper hoc impetratis. Addimus inſuper quòd ſi ſuper cauſa ipſa aliquid eſſet mutatum poſtquam nuncius prædicti H. tunc iter arripuit ad noſtram præſentiam veniendi, totam cauſam ante ingreſſum principalis cauſæ contradictio. & appel. ceſſ. in eum ſtatum reduceretis, in quo fuiſſe dignoſcitur cum nuncius prædicti H. eſt iter ipſum aggreſſus, niſi fortè interim idem H. cum altera parte ſpontanea voluntate poſſet ſuper Eccleſia ipſa convenire. Nunc autem ex literis prædicti Epiſcopi, & tuis, fil. Archid. nobis innotuit quòd vos priorum literarum tenorem ſecuti, partes debita ſolennitate citaſtis.]

¶ Pith. [6] *Clerici.*] V. C. addit, Kariſſimi in Chriſto filii noſtri illuſtris Scotorum Regis.

[7] *de Sander.*] *de Sandeia.*

[8] *Pelen.*] *Perelen.*

[9] *Renunciaverit Eccleſiæ.*] *ſupr. cap.* 2.

V. Idem Brixien. [10] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Lombardiam.*]

Petenti reſtitutionem Beneficii, quæſtio inſtitutionis non canonicæ referri non poteſt.

[n] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 22. *c.* 5. & *c.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Anton. Gabr. *comm. concl. tit. de reſt. ſpol.*

IN literis [n] tuis: *Et infrà.* Super illa quæſtione, videlicet cùm quis dicit ſe de poſſeſſione violenter ejectum, & adverſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: reſpondemus priùs de violenta ejectione, quàm de canonica inſtitutione agi debere; quia prædo etiam eſt ſecundùm rigorem juris reſtituendus [11].

¶ Pith. [10] *Brixien. Epiſcopo.*] *Lexovienſi.* al. *Hucienſi* ſive *Bricienſi*, fortè *Exonienſi Epiſcopo.* Bartholomei Exonienſis Epiſcopi meminit Vveſtmon. *pag.* 46. niſi quis malit, Idem *Lexovienſi.* Junge *cap.* 9. *ſup. de offic. delegat.*

[11] *Secundùm rigorem juris reſtituendus.*] *L.* 1. §. *qui à me, ff. unde vi. L. ult. ff. de acquir. poſſeſſ. L.* 10. *C. de donat. inter vir. & uxor.*

[o] *al.* Leonenſi.

VI. Idem Exonen. [o] [12] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Non obſtat exceptio criminis agenti interdicto Unde vi: vel, Quod vi aut clàm.

[p] Poſt Conc. Lat *p.* 22. *cap.* 6. & *cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[q] Vide *l. qui ad nundinas*, §. *clàm poſſidere, cum l. ſe. per* Bart. *ff. de acquir. poſſ.*

ITem cùm quis [p] dicit ſe de poſſeſſione violenter ejectum, vel adverſarium clàm poſſeſſionem intraſſe, & adverſarius ei crimen objicit, ut eum à ſua intentione repellat: non occurrit nobis, quòd illius objectio admitti debeat [q], vel principalis cauſæ propter hoc executio retardari: quoniam criminaliter adversùs eum ante reſtitutionem agere non poteſt, cùm præſumatur ejus exiſtere inimicus.

¶ Pith. [12] *Exonen. Epiſcopo.*] *Lexovienſi Epiſcopo*, ſeu *Brixienſi.*

VII. Idem Cantua. Archiepiſcopo. [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

Spoliatus etiam à Judice juris ordine prætermiſſo, ante omnia reſtituatur.

[r] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[ſ] Carefort.

COnquerente [r] nobis Renaldo Clerico accepimus, quòd ipſum Eccleſiâ de Vvefort [ſ] [13] ſine judicio ſpoliaſti. Quia verò jam non decet honeſtatem tuam Clericos tuæ juriſdictionis ſine manifeſta cauſa & rationabili ſuis beneficiis ſpoliare, quibus teneris paterna proviſione conſulere: mandamus, quatenus, ſi eſt ita, prædicto Clerico præfatam Eccleſiam cum reditibus inde perceptis [14] reſtituas, & in pace eam poſſidere permittas. Reſtitutione autem facta, ſi quid adversùs eum ſuper præſcripta Eccleſia proponere volueris, coram Exon. Epiſcopo delegato à nobis, per te, vel per ſufficientem reſponſalem tuum, cum eodem R. ordine judiciario poteris experiri.

¶ Pith. [13] *Eccleſiâ de Vvefort.*] *Ainesford.* Matth. Paris *pag.* 133.

[14] *Inde perceptis.*] vel quos ille percipere potuit ex eo die quo ſpoliatus eſt. *L.* 4. *Unde vi, & cap.* 11. *inf.*

VIII. Idem Ambian. & Belvacenſ. Epiſcopis. [c. an. 1160. *Româ in Galliam.*]

Reſtituitur conjux viro probanti deſponſationem & copulam, & de ipſius impunitate caventi, niſi magna ſit viri ſævitia.

[t] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

EX tranſmiſſa [t] nobis: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd præfata mulier prædicto militi legitimè deſponſata fuiſſet, & ab eo cognita; ipſam ei reſtitui faciatis, receptâ tamen ſufficienti cautione, quòd illi non debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio [15] ita mulierem vir perſequitur, quòd meritò de ipſo diffidat, alicui probæ & honeſtæ mulieri uſque ad cauſæ deciſionem cuſtodienda ſtudioſiùs committatur, in loco ubi vir vel parentes ejus mulieri nullam poſſint violentiam [u] inferre.

[u] moleſtiam.

[*α Quia nobis de veritate conſtare non potuit, cauſam experientiæ veſtræ duximus committendam. F. v. p. a. ſ.*

¶ Pith. [15] *Si autem capitali odio, &c.*] Vide *cap.* 14. *inf. de ſponſal.* & *l.* 3. §. *ult. ff. de lib. exbib.*

IX. Idem Exon. Ep. & Abb. de Herford. [16] [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

Per ſolutionem penſionis rei donatæ factam donatario cum autoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ poſſeſſio: adeò, quòd ſi ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.

[x] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[y] *al.* Batillis. *al.* Baſillis. *al.* Barelf. *al.* Barcellis.
[z] *al.* præficeret.

CUm veniſſet [x] ad nos B. Canonicus ſanctæ Trinitatis [y] de Haſul [17] à ſuo Priore & Capitulo deſtinatus, in audientia noſtra propoſuit, quòd cùm Eboracen. Archiepiſcopus Eccleſiam de N. eis conceſſiſſet [18], & per ſcriptum proprium confirmaſſet, ita quòd poſt deceſſum G. [19] Clerici (qui præfatam Eccleſiam tunc retinebat) uſibus eorum omnibus modis proficeret [z], & interim autoritate ipſius [20] Archiepiſcopi idem G. ipſis Canonicis annuam ſolveret penſionem: [*Et infrà α.*] † Reſpondemus, quòd ſi præfati Canonici, de prædicta Eccleſia autoritate ejuſdem Archiepiſcopi, vivente Clerico, perceperunt annuam penſionem; eo mortuo, quamvis autoritate ejuſdem Archiepiſcopi non quæſierunt, vitioſè tamen non ſunt poſſeſſionem ingreſſi: cùm (ſicut cautum eſt [21]) & is poſſideat, cujus nomine poſſidetur.

[*α Nos poſtmodum etiam ipſam conceſſionem ſcripto ipſius Archi. diligenter inſpecto, autoritate Ap. duximus confirmandam. Mortuo autem præfato Clerico, jam dicti Canonici, licèt per ipſum Archiepiſcopum non fuiſſent in poſſeſſionem Eccleſiæ prædictæ inducti, tamen de conceſſione & confirmatione noſtra plurimùm confidentes, Eccleſiam ipſam, ne à quodam Clerico turbaretur qui eos ſuper eadem Eccleſia nitebatur fatigare, ſunt ingreſſi; & tam contra ipſum Archidiac. à quo gravari timebant, quàm contra præfatum Clericum ad n. audientiam appellaverant. Ipſis verò per duos de fratribus ſuis appellationem factam proſequentibus ſæpedictus Archidiaconus bladum & omnia bona Eccleſiæ, quæ præfatus G. Clericus ſuus moriens ibidem reliquit, fecit, quod vix credere poſſumus, invitis prædictis Canonicis aſportari:* Et infrà. *Magiſter verò M. & A. nuncii ejuſdem Archidiaconi, qui præſentes aderant, ipſum ſuper his inſtanter excuſaverunt, & adjecerunt Archidiac. jam prædicto per præfatos Canonicos gravem injuriam irrogatam. Quia ſi ab ipſo literas conceſſionis habuiſſent, ipſius auct. poſtmodum contempta, per ſeipſos in poſſeſſionem ingredi* [22] *non deberent. Nos itaque*]

¶ Pith. [16] *Herford.*] *Fordienſi.*

[17] *Haſul.*] *Barlen.* ſeu Barel.

[18] *Eis conceſſiſſet.*] *Capitulo conceſſiſſet.* Vide *c.* 4. *inf. de donat.*

[19] *Poſt deceſſum G.*] Addit V. C. de Pontino.

[20] *Autoritate ipſius Archiepiſcopi.*] Addit V. C. qui eandem ante penſionem G. præſtabat: vel certè conſenſu ipſius G. accedente; alioquin enim obligari de novo invitus non potuit. *Cap. prohibemus, inf. de cenſib.*

[21] *Sicut cautum eſt.*] *L. quod meo, ff. de acquir. poſſeſſ.*

[22] *Per ſeipſos in poſſeſſionem ingredi.*] *Cap. Paſtoralis, inf. de privileg. L. fundi, ff. de acquir. poſſeſſ.*

X. Lucius III. G. Archidiacono, & I. Presbytero [23] Turon. [c. an. 1281. *Româ in Galliam.*]

Si actore agente petitorio, reus ſuper eadem re deducit poſſeſſorium, proceditur in ſolo poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio.

[a] *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

EX conqueſtione B. mulieris [a] ad nos noveritis perveniſſe, quòd cùm C. Miles eam ſibi matrimonio copulaſſet, & maritali affectione pertractus, ex ipſa filiam ſuſcepiſſet: ſine judicio Eccleſiæ à ſe removit eandem, & de accuſando ſuper conſanguinitate matrimonio, remoto appellationis obſtaculo, literas ad Judices [24] impetravit. Cùm autem priùs quàm à Judicibus mulier citaretur, per diœceſanum Epiſcopum virum ſibi reſtitui petiiſſet, & ob hoc ad nos proprium nuncium deſtinaſſet; demùm coram præfatis Judicibus conſtituta, modò per ſe, modò per procuratorem, ante ipſius cauſæ ingreſſum, & poſt, virum ſibi reſtitui poſtulabat. Judices verò, reſtitutione denegata (quod fieri non debuit) in principali procedere [b] voluerunt; unde ipſa noſtram audientiam appellavit: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus ſi ita eſt, mulieri virum reſtitui faciatis, quæ poſt appellationem [c] ipſius acta ſunt, in irritum revocantes: poſtmodum ſuper matrimonio cauſam audiatis, & fine Canonico terminetis.

[b] Hìc legitur, *noluerunt*, cui repugnat & ſenſus & ſeries hujus cap. nam cùm Judices reſtitutionem negaſſent, & de facto procederent, ipſa appellavit.
[c] Vide ad hæc *Abba.*

[*α Quia ergo injuſtè gravatis Apoſtolicum debemus patrocinium impertiri; diſ. v. p. a. ſ.*]

¶ Pith. [23] *Presbytero.*] *Archipresbytero*, aliàs *Capicerio*, Gallicè *Chevecier*, vel *Canonico.* Hæc Decretalis citatur integra *in cap.* 13. *inf.*

[24] *Litteras ad Judices.*] V. C. ad Decanum Aurelianenſem, & Abbatem S. Evurtii. Sic legitur ex taxis tribus benefic. Ord. S. Bened.

XI. Celestinus III. [c. an. 1192. *Romæ.*]

Violentus rem, cum fructibus etiam qui percipi potuiſſent, reſtituere, damna reſarcire, & de injuriis ſatisfacere compellitur.

[d] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[e] Vide *l.* 1. §. *qui autem, cum* §. *ſeq. ff. de vi, & vi armata.*

GRavis [d] ad nos querela: *Et infrà.* Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſſis, prædictum Archidiaconum [25] ablata prænominati [26] monaſterii Fratribus cum integritate reſtituere, damna plenariè reſarcire, & de illatis injuriis competenter ſatisfacere compellatis [e], proviſuri ut non tantùm fructus à novo & violento poſſeſſore perceptos, ſed quos (ſi eis poſſidere fuiſſet licitum) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

¶ PITH. [25] *Archidiaconum.*] *Archiepiſcopum.*
[26] *Prænominati.*] Addit V. C. Dolenſis.

f Terdon. *al.* Tendonen.

XII. INNOCENTIUS III. Epiſcopo & Capitulo Tridon. [f] [27] [c. an. 1199. *Româ in Dalmatiam.*]

Ingreſſus poſſeſſionem ignorante domino ad quem pertinet, poteſt per ipſum dominum ſtatim cùm ſciverit, repelli etiam violenter; nec ex tali repulſione competit repulſo contra dominum interdictum poſſeſſorium. Hoc dicit.

g *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
h Terdonen.
i Locodio. *al.* Lacedio.
k Terdonenſ.
l B. Anton. *in lib juſtor. p.*2. *tit.* 15. *ca.* 23. & Chaſſan. *in Cata. glor. mund. p.* 4. *conſid* 60. vide *cap.* 20.
m Terdon.

OLim cauſam [g], quæ inter vos nomine Tridon. [h] [28] Eccleſiæ, & Magiſtrum & Fratres militiæ Templi in Lombardia, ſuper domo Caluentiæ vertebatur, de Locedio [i] [29] & de Columba [30] Abbatibus meminimus commiſiſſe: *Et infrà.* Epiſcopus Tridon. [k] [31] poſſeſſiones quaſdam humilitatis [l] [32] ſub ea conditione conceſſit, quòd nomine Tridon. [33] Epiſcopi oratorium ibidem & hoſpitale conſtituerent, & tres ſolidos cenſuales Tridon. [m] [34] Epiſcopo annis ſingulis exhiberent, à quo etiam perſona, quæ loco præficeretur eidem inveſtituram perciperet, & pro ſe, & aliis Fratribus, ei & ſucceſſoribus ejus obedientiam faceret manualem: Epiſcopo ſibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus verò Magiſter ad eandem domum adſpirans, ipſos adeò circumvenit, quòd præter conſcientiam veſtram ſe & ſua in ejus manibus tradiderunt: eâ tamen conditione appoſitâ, ſi vobis quod facerent [n], complaceret: ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant. [*Et infrà* α.] Intelligentes autem prædictam domum eidem Magiſtro traditam ſub conditione fuiſſe, & quòd nullum juri veſtro præjudicium fuerat irrogatum, ex eo quòd idem Magiſter juſtitiæ veſtræ non inſcius, vobis ignorantibus poſſeſſionem accepit, præſertim cùm ſtatim ex eo quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: & quòd idem ſua temeritate poſſeſſionem præter conſcientiam veſtram (ad quos ipſam poſſeſſionem noverat pertinere, & quos quæſtionem ſibi moturos ſuſpicari debuerat) eſt ingreſſus, procuratorem veſtrum & veſtro nomine ab impetitione ipſius Magiſtri nomine domûs militiæ Templi, quoad faciendam reſtitutionem quam petebat, reddimus abſolutum: decernentes vos Magiſtro ſatisfactionem debitam exhibere, ſi defendendo jus veſtrum in offenſam ipſius vel domûs militiæ Templi modum forſitan exceſſiſtis.

n Faceret, *in aliquot exemplar.* & malè, cùm, *facerent,* ad humiliatos referatur, qui ea conditione ſe & ſua Magiſtro Templi tradiderunt, ſi quod facerent, placeret Epiſcopo & Cap. Tridonen. ut clariùs patet ex antiqua.

[α *Magiſter verò conditionem appoſitam acceptavit, & quòd aliter eos non reciperet, affirmavit:* Et infrà. *Tunc verò Magiſter accedens Caluentiam exinde paramenta Eccleſiæ, inſtrumenta domûs & libros accepit, & nonaginta oves fecit abduci, ac poſtmodum reverſus ad vos, cùm ei fuiſſet quod petierat denegatum, quia paratus eſſet vobis facere rationem, ſi forſan vos offenderat, adjecit. Vos autem intentionem ejus malevolam attendentes, & ne ſe de domo intromitteret memorata diſtrictius inhibentes, ad Sed. Apoſt. appellaſtis; & cùm tu frater Epiſcope quæ geſta fuerant audiviſſes, omnes pariter ad domum acceſſiſtis eandem, & eos quos inveniſtis ibidem ad domûs cuſtodiam à Magiſtro relictos ejeciſtis ex ea, vim vi, ſicut omnia jura permittunt, licitè repellentes. Unde cùm poſſeſſio prædictæ domûs ſub conditione tradita fuiſſet eidem Magiſtro, non extante conditione non traditio tenebat. Præterea cùm idem Magiſter clàm domum illam intraverit, nullum eſt vobis præjudicium generatum quominus eum poſſetis repellere, cùm id ad veſtram audientiam perveniret, præſertim cùm verus dominus controverſiam ipſe moverit, vel ſuſpicatus fuerit, vel debuit ſuſpicari.* Et infrà. *Cùm autem Cardinales prædicti, quæ coram eis tam ex parte veſtra quam ex alia propoſita fuerant, nobis fideliter retuliſſent,*]

¶ PITH. [27] *Tridon.*] *Terdonenſi.*
[28] *Tridon.*] *Terdonenſis.*
[29] *De Locedio.*] Beatæ Mariæ de Locedio, Ordin. Ciſterc. Vercel. diœceſ.
[30] *De Columba.*] Beatæ Mariæ de Columba, diœceſ. Placent. Ord. Ciſterc.
[31] *Tridon.*] *Terdon.*
[32] *Poſſeſſiones quaſdam humilitatis.*] Volaterr. *lib.* 22. & *cap. ult. de Hæretic. in* 2. *Collect.*
[33] *Tridon.*] *Terdon.*
[34] *Tridon.*] *Terdon.*

XIII. IDEM Bituricen. Archidiacono. [c. an. 1199. *Româ in Galliam.*]

Si contra petentem reſtitutionem conjugis, opponitur conſanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente juramento de malitia, negabitur reſtitutio quoad torum, & fiet quoad reliqua: ſi verò probationes promptæ non ſint, fiet plena reſtitutio, niſi ſit magna viri ſævitia.

o *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
p In remotis partib. &c.
q *al.* N. *al.* D. *al.* V.

LIteras tuas recepimus [o] quòd cùm quædam matrimonialis cauſa (Bituricen. Archiepiſcopo in remotis [p] agente) in tua præſentia tractaretur, Guilielma mulier [q] ſeparari à G. viro ſuo conſtantiſſimè poſtulabat, cui ſe quarto gradu conſanguinitatis proponebat eſſe conjunctam: [*Et infrà* α.] Vir autem ſibi uxorem poſtulabat reſtitui, quæ ab eo ſua temeritate divertit: [*Et infrà* β.] Reſcripto petebas Apoſtolico edoceri, utrùm quando aliquis conſanguinitatis gradus objicitur, in quo Sedes Apoſtolica diſpenſare non poteſt, nec etiam conſuevit, & probationes promptæ ſunt & paratæ, indulgenda reſtitutio ſit, an neganda: [*Et infrà* γ.] Sanè circa ſolutionem propoſitæ quæſtionis, diverſæ ſunt ſententiæ diverſorum: aliis aſſerentibus reſtitutionem faciendam, aliis ſentientibus in contrarium, nonnullis viam mediam eligentibus, ac dicentibus eam faciendam interdum, quandoque penitùs denegandam. Primi per decretalem epiſtolam [r] Lucii Pa. juvari videntur, arguentis quoſdam Judices delegatos, qui reſtitutionem viri, qui ſine judicio Eccleſiæ uxorem dimiſerat, & ei conſanguinitatem poſtmodum opponebat, ſpoliatæ ac repetenti conjugem denegabant; & mandantis ſibi priùs reſtitui taliter ſpoliatam, & poſteà de matrimoniali cauſa cognoſci. Horum autem aſſertionem inceſtûs [ſ] videtur periculum oppugnare; ſed ipſi timorem inceſtûs inanem eſſe reſpondent, cùm etim beneficio reſtitutionis obtento, qui conſanguinitatis habet notitiam, nec exigere debitum [t], contra conſcientiam nec ſolvere teneatur: quoniam ſi ſecùs egerit, ædificat ad gehennam: ſicut nec conſanguinitatis conſcius, ſuper cujus conjugio quæſtio non movetur. Secunda verò aſſertio per oraculum [u] Clementis Papæ fulcitur; à quo cùm fuiſſet quæſitum, utrùm muliere quadam quendam in virum petente, qui ut eam repelleret, exceptionem conſanguinitatis objecit, priùs eſſet de impedimento conſanguinitatis agendum, quàm ſuper matrimonio ſententia proferretur: ſic inquiſitioni factæ reſpondit: quòd cùm exceptione probata principalis quæſtio perimatur, priùs eſt cognoſcendum de ipſa, quàm ad definitionis articulum procedatur, cùm etiam in multis caſibus reſtitutio differatur, ſecundùm Canonicas ſanctiones. Opinioni autem ultimæ videtur non incongruè adaptari, ut in gradibus conſanguinitatis Divina [x] lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur: ſed conſtitutione interdictis humana, reſtitutio locum habeat cum effectu, cùm in illis diſpenſari non poſſit, & in iſtis valeat diſpenſari; ſicut B. Greg. & multi alii diſpenſarunt. Unde non peccat qui in hoc articulo ad mandatum Eccleſiæ reddit debitum conjugale. Nos autem ad præſens nullam de prædictis ſententiis reprobamus, nec cuiquam earum aliquod præjudicium ex noſtra reſponſione volumus generari: quamvis præſcriptum Lucii Papæ mandatum ad poſſeſſorium, reſponſum verò Clementis ad petitorium referatur. Porrò cùm mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiam, præſertim in gradibus quos lex Divina prohibuit, non poſſit hujuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri, quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, & quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam; fruſtrà in tali caſu adjudicaretur reſtitutio ſpoliato, cùm illa contra Deum non debeat in hoc Judici obedire, ſed potiùs excommunicationem humiliter ſuſtinere: ſicque difficultas occurreret quaſi perplexa, quia propter ſententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conſcientiam reddere non deberet; unde contingeret eos graviter impediri, & utrique laqueus pararetur, cùm inter ſe carnaliter conjungi non poſſent, nec alter alteri matrimonialiter copulari. Propterea melius videtur, quòd cùm opponitur conſanguinitas, (præſertim in gradibus Divina lege prohibitis) & probationes offeruntur in continenti paratæ, in ceteris adjudicanda ſit reſtitutio. Sed ad majorem cautelam juramento recepto, quòd talis objectio malitiosè non fiat ſola; quoad commixtionem carnalem (maximè ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationibus & diſcuſſis, cauſa ſine diffugio terminetur, cùm utrique ſit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos. Quòd ſi non habeat probationes in continenti paratas, ſed dilationes [y] expectat longiores (quia hìc præſumitur [z] contra eam, quæ ſine judicio Eccleſiæ ſua tantùm temeritate receſſit à viro) ad reſtitutionem plenariam Eccleſiaſticâ debet cenſurâ compelli, quam [a] tamen ipſa tori negando conſortium debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas; & tunc abſolutione petita, ſecundùm formam Eccleſiæ abſolvetur: ſed antè quàm fiat ei mandatum ſub debito juramenti, receptis probationibus procedatur, quemadmodum eſt præmiſſum. Si verò tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolùm non debet ei reſtitui; ſed ab eo potiùs amoveri [b]; alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate proviſa, profectò videtur conjux ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito.

r *Ex conqueſtione, ſuprà eod.*
ſ Videtur per. expugnare.
t nec contra conſ. ſolver. ten.
u *c. intelleximus, ſupr. de ord. cogni.*
x Olim, ob hominum raritatem, tantùm inter filium & matrem, patrem & filiam vetitus erat conjugalis nexus lege Divina. Vide *Levit.* 18. & 8. *q.* 1.
y expetat.
z præſumitur.
a cenſuram.
b In hunc locum, vide Abbatem.

[α *Apparebant etiam accuſatores & teſtes exhibentes chartam ab utroque latere conſanguinitatis lineam continentem, qui ſe contracti matrimonii tempore abſentes fuiſſe dicebant, & quòd in continenti parati erant, quod propoſuerant, comprobare.*]

[β *Quemadmodum allegabat. Ceterùm pars replicabat uxoris tùm propter futurum inceſtûs periculum, tùm quia probationibus paratis & præſtitis ſine diffugio, quod intendebat, poterat demonſtrare, reſtitutionem penitùs denegandam. Ad hæc notam eſſe mariti ſævitiam proponebat, cui erat impetuoſa levitas & crudelitas beſtialis, & ſi liberam reſtitutæ facultatem ſibi haberet uxoris, ejus amici timebant mortis periculum imminere, vel corporis cruciatum, & ſic ab accuſatione deſiſterent, eam qualitercumque vivere, quàm interire malentes. Adjicientes nihilominus ipſam à viro licentiatam receſſiſſe cum lacrymis & invitam. Ipſe verò Miles nihilominus petebat ſibi uxorem liberè ac pacificè reſtitui, & ne ſecùs fieret, Sed. Apoſt. appellavit. Cùm igitur in cauſis matrimonialibus exceptiones hujuſmodi ſæpiùs proponantur, quid ſit in talibus agendum.*]

[γ *Secundò quærebas an idem juris exiſtat, ſi aliquis gra-*

dus dispensabilis, vel aliud impedimentum dispensabile allegetur, & probationes similiter sint præsentes, utrùm restitutio concedi debeat an negari. Tertio loco quærebas, si mariti crudelitas & sævitia sint notæ Judici, ut propter motam controversiam indignatus uxorem tormentis tractaturus sit & injuriis affecturus; & sic accusatores de morte fœminæ metuentes, accusare desistant: utrùm hoc in primo vel in secundo casu restitutionis præbeat adminiculum denegandæ? Postremò quærebas si deneganda sit restitutio in aliquo casuum præmissorum, & ad Se. Ap. appelletur, utrùm appellationi sit hujusmodi deferendum?]

[c] Vulteranensi, meliùs Vulterano. Extat *lib.* II. *epist.* 206.

XIV. IDEM Vulterano [c] Episcopo. [c. an. 1200. *Româ in Campaniam.*]

Per solam traductionem mulieris ad domum viri factam non præcedentibus sponsalibus, vel invalidis, non acquiritur possessio: unde ea recedente propria autoritate non competit restitutio.

[d] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[e] Vide *l. qui universas, ff. de acquir. poss.*

EX [d] parte M. mulieris fuit propositum, quòd cùm eam intra pubertatis tempora constitutam patruus suus filio H. Senen. civis nondum VII. annorum matrimonio voluerit copulare, ac eadem traducta fuerit in domum ejusdem [e], ipsa ex quo ad nubiles annos pervenit, ratum nolens habere, quod à patruo suo circa hoc procuratum fuerat à Senen. Episcopo nubendi alii licentiam postulavit: [*Et infrà* α.] Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier (quamvis minor) causam possit matrimonii per procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris restitutionem sibi fieri prius postulabat) restitui nequaquam debeat, utpote nullo juris seu possessionis commodo destituta) cum per solam traductionem (quam non præcesserunt sponsalia, vel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta, nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractum:

† Mandamus, quatenus si ita est (non obstantibus exceptionibus supradictis) audias quæ hincinde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit, app. remota, decernas.

[α *Cumque partes idem Episcopus citasset, præfata M. per procuratorem idoneum in judicio compareret, quærens possessionem, & res alias restitui sibi dotis nomine pro se datas: & pars altera restitutionem peteret mulieris ejusdem, asserens eam non posse per alium causam agere, sed debere ipsi tractatui personaliter interesse: præfatus Episcopus dubitans quid super his statuere posset de jure, prout nobis suis literis intimavit, processu negotii supersedit.*]

XV. IDEM [35]. [c. an. 1200. *Româ in Campaniam.*]

Interdictum Unde vi non competit contra illum, qui non spoliavit, nec spoliari mandavit, nec spoliationem ratam habuit.

[f] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm [f] ad Sedem Apost. accessissent Cuman. Episcopi, & Fratrum Hospitalis Hierosol. Procuratores: [*Et infrà* α.] Abbati de Acon. [36] causam (quæ super Ecclesia & Hospitali de monte Citano [37] inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, ut audiret omnia tam ad possessorium, quàm ad petitorium judicium pertinentia, quæ utraque pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret. Coram quo Procurator Hospitalis prædicta cum possessionibus & pertinentiis suis, quæ tenebat Episcopus, sibi restitui postulavit, asserens illa de jure ad Hospitale [g] Hierosolym. spectare, & quod ipsa diutiùs possedisset. Ad quæ respondit Procurator Episcopi, se nec scire, nec credere supradicta ab Hospitali possessa, vel aliud aliquatenus pertinere, quæ Cumanen. Episcopus, utpote in sua diœcesi constituta, rationabiliter detinebat. Cùm igitur ad fundandam intentionem suam pars utraque testes produceret, dictus Abbas Procuratorem Episcopi condemnavit ad restitutionem omnium prædictorum: *Et infrà.* Nuper autem utriusque partis Procuratoribus comparentibus coram nobis, causam ipsam examinavimus diligenter; & quidem per testes videbatur esse probatum, quòd Cumanen. Episcopi Nuncius cruces Hospitalariis abstulit, inhibendo ipsis ne ad supradictam Ecclesiam vel Hospitale redirent, & quòd Episcopus supradicta omnia possidebat: unde Procurator Hospitalariorum petiit dictam restitutionis sententiam confirmari: [*Et infrà* β.] Nos [h] prioris acta judicii recensentes, quia nec per dicta testium, vel confessiones partium [i] (cùm nullæ penitùs in judicio factæ fuerint) vel etiam instrumenta, quæ nullatenus de spoliatione tractabant, nec per evidentiam facti nobis constare potuerit, quòd Cumanen. Episcopus Hospitalarios spoliaverit, vel mandaverit spoliari, vel spoliationem factam saltem ratam habuerit: pronunciavimus in quæstione prædicta, interdictum Unde vi, locum nullatenus habuisse, restitutionis sententiam à prædicto Abbate prolatam (licèt pars adversa [k] proponeret, quòd præsumendum esset pro sententia Judicis, qui motum animi sui potuit ex causis aliis informare) justitia exigente cassantes.

[g] *Id est*, ad fratres Hospitalarios. Iidem dicuntur Milites Rhodienses, & nunc de Malta. Vide Chass. *in Cat. glor. mund. p.* 9. *cons.* 4. 4. & 5. Anton. 2. *par. histor. tit.* 15. *cap.* 20.

[h] *al.* nos igitur.

[i] Vide *l. actor. C. de proba.* & *l.* 1. *C. de confess.*

[k] altera.

[α *Et instrumenta nobis & acta causæ quæ super Ecclesia & Hospitali de monte Cinario inter eos agitabatur prout gesta fuerant in præsentia ven. f. n. Sapien. Episcopi, qui ex delegatione nostra de causa cognoverat, præsentassent, nos, diligenter inspectis quæ coram eodem Episcopo acta fuerant, haberi ea decrevimus pro infectis, cùm constiterit nobis eum in causa ipsa Judicem non fuisse, sicut ipsemet ad ultimum recognovit, eandem causam dilecto filio*]

[β *Ex adverso autem proponebatur, quòd etsi per testes forsan esset ostensum sufficienter, quòd per Nuncium Episcopi fuerant Hospitalarii spoliati; cùm tamen non constiterit de mandato Episcopi, hoc fecerit, vel quòd ipse ratum habuerit factum ipsius, restitutio non potuit sibi locum vendicare, quum non constaret Episcopum prædicta tenere, qui utique ipsa de jure possidet, utpote ad se spectantia, & in sua diœcesi constituta. Sed ad hoc pars altera replicavit, quòd quamvis per dicta testium evidenter mandatum Episcopi non probetur, quia tamen Judex motum animi non potuit ex aliis causis informare, pro sententia erat meritò præsumendum. His igitur & aliis intellectis, quæ utriusque partis Procuratores proponere curaverunt,*]

¶ PITH. [35] *Idem.*] V. C. addit, Archiepiscopo Mediolanensi, & Præposito Canonicæ Petronens. Op.

[36] *Abbati de Acon.*] V. C. *de Arron.* al. *de Aarra*, Ord. S. Basilii diœc. Aquiliensis.

[37] *De monte Citano.*] *De monte Cinaro.*

XVI. IDEM [38]. [c. an. 1200. *Româ in Hispaniam.*]

Exceptio inopiæ, de qua constat, à Clerico opposita, impedit executionem sententiæ etiam latæ in possessorio. Hoc dicit comprehendendo mentem literæ, & veram lecturam.

OLim vobis [l] dedisse meminimus in mandatis, ut [m] Oveten. Episcopum ad debitam partis restitutionem Zamorinen. diœcesis, quam tenebat, cum inde perceptis fructibus cogeretis restituere: *Et infrà.* Verùm quoniam inanis est actio, quam inopia debitoris excludit [n],

† Mandamus, quatenus non priùs Episcopum ad restitutionem fructuum compellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, ut restituere possit quod percepit de proventibus alienis.

[l] *Cap.* I. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[m] Ovetensis & Zamorensis Episcopatus in Hispania sunt. Vide Joan. Vasæum *in Annal. Hispan. c.* 21.

[n] Vide *l. nam is, ff. de dolo.* †

¶ PITH. [38] *Idem.*] *Burgensi & Pasent. Episcopis.* aut sicut in V. C. *Abbati & Priori de Helsech.* Vide Henricum Cardinalem Hostiensem hìc. Extat *lib.* I. *epist.* 239.

† *De dolo.*] & *Novel.* 97.

XVII. IDEM [o] Abbati S. Genovefæ Parisien. [c. an. 1205. *Româ in Galliam.*]

[o] Deest *in edit. Rom.*

Per excommunicationis probationem non probatur quasi possessio jurisdictionis, licèt aliquibus diebus fuerit observata: ideò petens restitutionem, hoc solo probato, succumbit. Hoc dicit quoad intellectum.

OLim [p] inter te pro Abbatia tua, & Parisien. Episcopum, nomine Parisien. Ecclesiæ, super possessione juris Parœcialis in Parœcia de monte [39], quæstione suborta: *Et infrà.* Nos attendentes, quòd (ex eo solo quòd populus prædictæ Parœciæ, timore sententiæ suæ per aliquot dies abstinuit à divinis) nullam in eo juris Parœcialis possessionem idem Episcopus fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quòd (eo tempore, quo sententiam ipse protulerit) possessionem in ipsis juris Parœcialis haberet, vel priùs etiam habuisset [q], restitutionem ei adjudicare de jure nequivimus, cùm ipsum non constiterit spoliatum [40].

[p] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[q] Semel possidens, semper præsumitur possidere.

¶ PITH. [39] *In Parœcia de monte.*] *In Parœcia sancti Stephani de monte.* Vide *epist.* 100. *lib.* 5. de concord. inter Episc. Paris. & Abb. S. Genovefæ.

[40] *Cùm ipsum non constiterit spoliatum.*] *L.* 1. §. *interdictum, ff. unde vi; cap.* 2. & *cap.* 14. *sup.*

XVIII. IDEM in Concilio generali [r]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

[r] Later. sub Innoc. III. c. 34.

Recipiens scienter rem invasam à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licèt non probet dominium.

SÆpè contingit [s], quòd spoliatus per spoliatorem in alium rè translata, dum adversùs possessorem non subvenitur per restitutionis beneficium eidem spoliato, commodo possessionis amisso, propter difficultatem probationum [t] juris, proprietatis amittit effectum. † Unde non obstante Juris civilis rigore [41], sancimus, ut si quis de cætero scienter rem talem [u] receperit, cùm spoliatori quasi succedat in vitium (eò quòd non multùm intersit, quoad periculum animæ, injustè detinere, ac [x] invadere alienum) contra possessorem, & hujusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

[s] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.* quæsivit remedia hujus capitis, & quando & quibus competant, tradit Matth. Affl. *dec.* 250. Practic. Pap. *in tit. de forma lib. in causa spoliatæ possessionis.*

[t] *al.* jus.

[u] acceperit.

[x] aut invad. alienam.

¶ PITH. [41] *Juris civilis rigore.*] *L. Cùm à te, ff. de vi & vi armata.* Vide & *cap. ult. part.* 22. post Concilium Lateran. sub Alex. III.

XIX. GREGORIUS IX. Episcopo Lucan. [y] [c. an. 1232. *Româ in Tusciam.*]

[y] Gregor. Episcopo Lucensi.

Occupans certum locum, in quo quis jura liberè possidebat, si per ipsius occupationem non potest possessor sua jura liberè possidere sicut priùs, conveniri potest possessorio pro libertate possidendi; & restitutio fieri non potest, nisi dimittat locum in pristina libertate. Hoc dicit valdè singulariter.

PIsanis ac Lucanis Civibus [42] per gravem discordiam (quam diu inter se habuerant) afflictis graviter & attritis: *Et infrà.* P. Subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut possessione, quam in quibusdam castris constat Lucanam [43] Ecclesiam habuisse, sibi priùs plenè ac liberè (sicut tempore motæ discordiæ habuerat) restituta, & super ea, de qua dubietas orietur, sufficienti cautione recepta (quòd juri coram nobis præ-

dicti Pisani parerent) prolatas pro occupatione castrorum ipsorum in eos sententias relaxaret: *Et infrà.* Pisanis igitur asserentibus quòd per te stabat, quò minùs tibi juxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instanter petentibus, ut dictas sententias præfatus Subdiaconus relaxaret: ipse receptis cautionibus de parendo justitiæ coram nobis, sententias relaxavit easdem: propter quod tu reputans te gravatum, ad nostram præsentiam accessisti, impugnaturus processum Subdiaconi sæpedicti: *Et infrà.* Porrò duo in nostro continebantur mandato; ut videlicet possessio, quam constabat Lucan. [44] Ecclesiam habuisse tempore motæ discordiæ, priùs restitueretur eidem: & ut ejusdem possessionis restitutio fieret planè ac liberè, sicut eam habuerat tempore supradicto, quorum primum ad factum, alterum verò referebatur ad modum: unde licèt (prout pars Pisanorum dicebat) in facto mandati formam Subdiaconus ipse adimplere nequiverit, quia non poterat facere tibi restitui possessionem castrorum, de qua non constabat eidem [z], nec etiam (secundùm quod tu ipse dicebas) affictuum & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia eâ non fueras spoliatus: fuit tamen in modo peccatum, quia debuit facere ut Pisani possessionem pensionum & affictuum, quam per eorum confessionem constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterent planè ac liberè, sicut Ecclesia tua illam habuerat tempore motæ discordiæ: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra, & munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones recipis & affictus, ea planè ac liberè habere non posses, sicut habebas quando ipsi castra eadem minimè detinebant, eò quòd quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur te non admittere vel repellere quando velint [a].

[z] Vide *l. diligenter, ff. manda.*

[a] Vide Abb. & Felin. in hunc locum.

† His ergo diligenter auditis, processum hujusmodi de fratrum nostrorum consilio irritum judicamus.

¶ PITH. [42] *Pisanis & Lucanis civibus.*] De discordia Pisanorum cum Lucanis Vigner. *tom. 2. pag.* 149. Petr. de Vineis, *pag.* 283. Ricordan. Malaſ. *pag.* 1061. Blond. Plat. Volater. In V. C. legitur, *Pisanis ac Lucensibus.* In alio V. C. *Gibellinis ac Gueltis.*

[43] *Lucanam.*] V. C. *Lucensem.*

[44] *Lucan.*] *Lucensem.*

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITULUS XIV.

I. ALEXANDER III. Herfoden. [a b] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[a b] *al.* Herfor. *al.* Elfor.

Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatum Judicis non admisit, non mulctabitur de canonica æquitate, si intra annum caveat stare juri.

AD hæc cùm [c] contingat actorem multoties mittendum esse in possessionem causâ rei servandæ, propter absentiam partis adversæ, & per ejus dolum sive potentiam non possit rem custodiendam nancisci, ac imminente fine anni, reus (ne possessionem amittat) debitam auferat cautionem, cujusmodi sit pœnâ mulctandus (quia jussioni non paruit Judicis) à nobis tua fraternitas requisivit.

[c] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *part. 3. c. 1.*

† Ad quod dicimus, quòd in Ecclesiasticis personis & negotiis rigor & districtio Juris non requiritur [d], sed (cùm justitia propter hoc non periclitetur) patienter admitti debet, cùm reus per cautionem standi judicio se astringit.

[d] Vide *l. unicam, ff. si quis jus dicen. non obtem.*

II. IDEM Abbati de Ramesc. [1] & Archidiacono Helien. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Propter contumaciam rei potest Judex rem petitam sequestrare, & ipsum contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit. Hoc dicit, Panor.

EX literis [e] vestris accepimus, quòd cùm vobis causam, quæ inter Monachos de [f] Etollen. [2] & Canonicos Linconen. super Ecclesiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam, & Canonici citati legitimè, se contumaciter absentaverint, vos, licèt Monachi essent ob contumaciam adversæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi, intuitu tamen religionis mitiùs agere cum eis volentes, possessionem sequestrari fecistis: ut sic saltem Canonici affecti tædio, stare judicio cogerentur. Tandem Monachis Ecclesias sibi postulantibus restitui, Canonici responderunt autoritatem vestram penitùs expirasse, eò quòd ad alios Judices literas impetrarunt, quæ præjudicare prioribus videbantur. Verùm quoniam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis nomina continebantur Ecclesiarum, quæ in prioribus posita fuerant, sed [g] indefinitè dicebatur, super quibusdam Ecclesiis: † Nos attendentes malitiam & dolum nulli patrocinari debere, mandamus, quatenus prædictam [h] causam secundùm formam priorum literarum (non obstantibus posterioribus) terminetis, expensas, quas propter hoc Monachi fecisse noscuntur, eis à Canonicis restitui facientes.

[e] Post Conc. Lateran. sub Alex. III. *part. 41. cap. 6. cap 2. eod. tit. in 1. Compil.*

[f] Crosten. *al.* Erollis.

[g] sed tantùm indiffinitè.

[h] præscriptam.

¶ PITH. [1] *De Ramesc.*] *Ramesca.* Matth. Paris *pag.* 649.

[2] *Etollen.*] *Troil.* vel *Ethelingiæ.* Malmesb. *pag.* 162. *de antiquit. Cantabrig.* Vvestmonast. *pag.* 348. Idem *ann.* 888. *Ethelingeya*, id est Nobilium insula.

III. IDEM Exonen. & Vintonien. [i] Episcopis, & Abbati Herforden. [k] [c. an. 1160. *Româ in Angliam.*]

[i] Vigorn.

[k] *al.* Forden.

Actore contumace testes recipi, & sententia ferri debet, etiam lite non contestata, reo instante. Hoc dicit secundùm communem intellectum.

CAusam, quæ inter F. & R. filium Agathæ de nativitate ipsius A. vertitur, vobis fratres Episcopi, & Londonen. Episcopo commisimus terminandam: *Et infrà.* Ceterùm, si adversarius suus legitimè [l] citatus, ad præsentiam vestram accedere, vel judicio Ecclesiæ parere contempserit, aut etiam se absentaverit (cùm de Anglia recessisse dicatur,) procuratorem ejus, si quem reliquerit, convocetis: qui sive venerit, sive non; aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus ad domum ejus missis, receptis testibus alterius partis, juxta dictam formam ad proferendam sententiam procedatis [m].

[l] De citatione vide Socin. *reg. 71. incipiente, citandus personaliter.*

[m] Vide *l. consentaneum, C quomodo & quando jud.* per Bart.

IV. URBANUS III [3]. de Novo loco, & de Viger. Prioribus [n]. [c. an. 1186.]

[n] fratribus de Giseber.

Si reus post litem contestatam est contumax, si aliàs liquet de causa, fertur definitiva sententia; si non liquet, actor in veram possessionem inducitur.

PRout nobis [o]: *Et infrà.* Reum, quia [p] contumaciter à præsentia vestra recesserat, juratoriam coëgistis exponere cautionem, quòd coram vobis juri pareret. Cúmque die præfixa vestro se conspectui præsentasset, prætextu Advocati, quem non hàbebat, respondere solitâ malitiâ recusavit. Tandem actore instante respondit, quòd quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepisset; variísque postmodum excusationibus utens, in vocem ap. prorupit, & contumaciter juramento contempto recessit.

[o] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.*

[p] *al. ita*, qui contumaciter à præsentia vestra recessit.

† Ideóque mandamus, quatenus ad convincendam [q] ejus malitiam, semel eum ad præsentiam vestram convocetis: & si venerit, finem imponatis negotio competentem: quòd si venire contempserit, causam (utpote lite, quæ ingeritur, contestata) definitivâ sententiâ terminetis, vel præsenti saltem adjudicetis possessionem, servata duntaxat quæstione proprietatis absenti.

[q] convincendum.

¶ PITH. [3] *Urbanus III. &c.*] V. C. *Alexander III. fratribus de Giseb.* Baleus *pag.* 217.

V. INNOCENTIUS III. [c. an. 1206. *Romæ.*]

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam objicit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias: si defecerit in probando, condemnatur incontinenti, definitivâ non expectatâ, in expensis, ac solvere cogitur: quòd si non potest, punietur in corpus secundùm arbitrium Judicis. Hoc dicit notabiliter tex. secundùm lecturam quæ placet Panor.

FInem litibus [r] cupientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus & expensis [s], præsertim cùm de beneficiis Ecclesiasticis litigatur, quæ sine dispendio diu vacare non possunt: præsenti decreto statuimus, ut postquam intentionem suam altera pars fundaverit, si reliqua fortè voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit [t] aut nequeat incontinenti probare: quia frequenter ad impediendum vel differendum processum, exceptiones hujusmodi per excogitatam malitiam opponuntur, ad solvendas alteri parti moderatas expensas ex tunc in judicio faciendas, cum acceptis induciis, si forsitan in probatione defecerit, condemnetur. Et si solvendo non fuerit, aliàs [u] secundùm arbitrium discreti Judicis puniatur, ut hoc saltem timore perterritus, non facilè quis in gravamen alterius falsas exceptiones opponat.

[r] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*

[s] Vide *l.* 4. & ibi Bart. *§. hoc autem judicium, De dam. inf. & ad l. peremptorium, de jud.*

[t] Vide *l. quæ se patris, C. unde liberi; & l. filii mater, §. 1. ad Tertull.*

[u] aliter.

VI. IDEM Prænestinen. Episcopo Apost. Sed. Legato & Decano Brinen. [4] [c. an. 1169. *Româ in Germaniam.*]

Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citiùs potest post terminum: aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis emissæ.

CUm dilecti [x] filii nuncii Leodicen. [y] electi pro eo ad Se. Apost. accessissent Archidiac. & H. Canonicus Leodicen. Ecclesiæ, nomine suo, & quorumdam Concanonicorum [z] suorum (quorum literas exhibuêre de rato) contra eundem electum quædam crimina proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repellere ut indignum: *Et infrà.* Quamvis autem ex eo quòd idem electus à gravamine adversæ partis appellaverit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores [a], cùm possit (illis prosequentibus) profecutus, non levis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen Juris ordinem observare, ipsi mandamus, quatenus usque ad Dominicam, quâ cantatur (Ego sum Pastor bonus) per se vel per procuratorem sufficientem, ad præsentiam nostram accederet, super prædictis omnibus responsurus; alioquin cùm assignaremus ei pro peremptorio terminum supradictum, sciret quòd (quantùm de jure possemus) procederemus ex tunc in negotio memorato [b]. Expectantibus igitur adversariis, ipsum diu [c] ultra terminum duximus expectandum; sed ipse direxit simplicem solummodo nuncium (cui cùm à nobis recederet, injunximus viva voce, ut citaret

[x] *Cap. 2. eod. tit. in III. Compil*

[y] Leodien.

[z] *al.* Canonicorum.

[a] Vide *l. si quis stipulatus, in fin. cum no. ff. de verb. sig.*

[b] Vide *l. si finita, §. Julianus, ff. de dam. infe.* per Bart.

[c] diu etiam ultra, &c.

citaret eundem serò receperat, unde non poterat, tum propter termini brevitatem, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui præsentare. Sed contra hoc faciebat, quòd sicut excusatorem direxerat, sic dirigere potuerat [d] responsalem, cùm ei non fuisset injunctum ut ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret. Præterea cùm mandatur alicui, ut ad certum terminum se Judici præsentet, duo sub hac forma mandantur, ut ad Judicem veniat, & ad diem sibi præfixam accedat. Unde si venire non possit ad diem [e] assignatum, tenetur nihilominus se Judici præsentare. Si enim mandatur alicui, ut alii ad certum diem, certam rem exsolvat, non ideò erit à mandato solutus, si solvere nequiverit die datâ: imò ad solutionem (elapso etiam die solutioni præfixo) tenetur. Quapropter quia dictus electus nec venerat, nec sufficientem miserat responsalem, ad diem sibi statutum, vel pòst, etiam diutiùs expectatus, nec de vicino ejus adventu spes erat, utpote, qui per literas utcumque excusaverit moram suam, & calores æstivos, & insidias sibi positas formidabat; eum reputavimus contumacem [f], & ad legitimas & moderatas expensas, quas adversarii ejus fecerant à tempore citationis emissæ: quem [g] ex tunc expectare incœperant, ipsum curavimus condemnare.

[d] nuncium responsalem.
[e] diem sibi.
[f] *L.* 2. & ibi Bart. *C. de jur. calum. & l. ejus qui. de jur. fisc.*
[g] *al.* quam.

¶ Pith. [4] *Brinen.*] *Bonnensi*, Gallicè *Bonne*.
[5] *& H.*] *Hugo de Petraponte.* Vid. Catalog. Leod. *pag.* 36.

VII. Idem Armachano & Caselenensi [6] Archiepiscopis [h]. [c. an. 1170. *Româ in Hiberniam.*]

[h] *al.* Archiepiscopo & Episcopo Lavin.

Sententia in causa beneficiali, non transit in rem judicatam, respectu superioris, quò minùs possit de juribus partium inquirere, maximè quando sententia lata contra absentem, licèt contumaciter & indefensum.

Cum olim D. [i] Clericus (Celestino Papæ prædecessori nostro, diversis Prælatorum Hiberniæ literis præsentatis) se assereret in Episcopum fuisse Roscensem electum, nullúsque appareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus Præ. n. ei munus fecit consecrationis impendi. Postmodum F. & G. Monachi ad ejusdem Præ. n. præsentiam accedentes uterque se asseruit à Canonicis Roscen. Ecclesiæ fuisse electum; & quòd prædictus D. per falsas literas fuerat consecratus, propter quod idem Præ. n. causam vobis sub ea forma commisit, ut de forma & processu electionis memorati D. solicitè quæreretis: & si eum electum canonicè fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere. alioquin inter prædictos F. & G. audiretis causam; & cujus electionem Canonicam, & magis rationabiliter factam inveniretis, alterius curaretis electioni præferre: [*Et infrà α.*] Cúmque à vobis dictus D. tertiò citatus, vestro se nollet conspectui præsentare, procedentes in causa, tam ex testimonio Cleri & Populi Roscensis Ecclesiæ, quàm assertione Regis Coarcayæ [k], & Prælatorum Provinciæ, de prædicto F. electionem fuisse celebratam canonicè didicistis, & eam [l] curastis auct. Apost. confirmare, præsertim cùm Capitulum Roscensis Ecclesiæ dictum D. se non elegisse constanter assereret, nec de prædicti G. Monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus [m] D. ad Apostolicam Sedem accedens, super quibusdam aliis gravaminibus & injuriis contra dictum F. & quosdam alios literas impetravit; dictus [n] F. postmodum ex parte vestra nobis literas præsentavit, quæ qualiter à vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant: [*Et infrà β.*] Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum absente, ut ejus malitia convincatur, dictum F. ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non obstante, quòd ejusdem F. fuit electio confirmata, sæpedictum D. si in Hibernia poterit inveniri, legitimè citetis ad causam, &, facultate sibi defensionis indultâ, in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inventus, intra tres menses vestro se conspectui contempserit præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasione postposita, procedatis. Si autem in Hibernia inventus non fuerit, indulto sibi unius anni spatio, ex quo ad nos, etsi non verbo, facto tamen intelligitur provocasse, arrepto itinere ad Se. Apost. veniendi, dicto F. administrationem Roscensis Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus committatis: quo elapso, eum non differatis in Episcopum consecrare.

[i] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[k] *al.* Coarchiæ. *al.* Coarchaiæ. *al.* Coarchanæ.
[l] *al.* eum.
[m] interim autem.
[n] *In omnibus exemp.* dicto F. postmodum ex parte vestra nobis literas præsentante, quæ, &c.

[*α Ac tu frater Cassalen. alterum illorum, quem rationabiliter duceres confirmandum, in Episcopum consecrares. Unde sicut ex literis vestris accepimus, cùm dictæ commissionis vobis fuissent literæ præsentatæ, juxta tenorem earum primò de electione prædicti D. inquirere voluistis.*]

[*β Cum fratribus igitur nostris habito super hoc diligenti tractatu, timentes ne sicut prædictus p. n. per literas quas idem D. ei præsentaverat, dicatur circumventus, nos etiam circumveniri contingeret per literas vestras nobis ab eodem Monacho præsentatas.*]

¶ Pith. [6] *Caselenensi Episcopo.*] *Casselensi Archiepiscopo.* fortè *Lumniacensi*, qui est Suffraganeus Casselensis. Extat integra *pag.* 234. *epist. Innoc.*

VIII. Idem. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia definitiva ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

Veritatis [o] est verbum organo Dominicæ vocis emissum: [*Et infrà α.*] Sicut Canonici Curien. in nostro auditorio retulerunt, H. [7] Curien. Episcopus Ecclesiam suam non solùm dilapidando depressit, sicut publica prædicabat infamia; sed etiam homicidio, incestu, aliísque criminibus polluit: [*Et infrà β.*] Super his commisimus primò causam Tridon. [p] Episcopo, & Abbati montis sanctæ Mariæ, & Præposito de Insula: secundò quoque Brixiensi Episcopo, & ipsis Abbati & Præposito: *Et infrà.* Verùm cùm Episcopus ipse priorum Judicum præsentiam adire per contumaciam contempsisset, autoritate nostra fuit per ipsos Judices ab officio beneficióque suspensus: *Et infrà.* Tandem verò coram Judicibus canonica citatione vocatus, præsentiam suam difficulter exhibuit; sed frivolam tunc excusationem malitiâ conceptâ prætendens, experiri cum Canonicis in jure neglexit; qua de causa nos consilio fratrum nostrorum suspendentes Episcopum ipsum, vel potiùs suspensionem à Judicibus factam autoritate Apostolica confirmantes, tertiò super his Cumano Episcopo, & Abbati sancti A. causam ad superandam malitiam ipsius Episcopi commisimus audiendam, qui partibus citatis, cùm nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit, in eumdem, propter inobedientiam, excommunicationis sententiam protulerunt, testes ex parte vestra [q], quemadmodum in mandatis à nobis acceperant, admittentes, scilicet Abbates, Priores, Præpositos, & alios Religiosos viros, per quos quemlibet articulum criminum prædictorum, constat fuisse probatum: *Et infrà.* Nos igitur videntes ordinem judiciarium in hoc facto fuisse servatum, considerato præterea [r], quòd post sententias in se datas [s] celebrare præsumpserit: cùm multi Prælati Ecclesiarum contra eumdem Episcopum scripserint, nec unus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando: in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam ulcisci volentes, licèt absentes corpore, præsentes tamen spiritu, juxta verbum ejusdem Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum; & eum tam à Pontificali, quàm ab omni officio sacerdotali privantes, sine spe restitutionis reliqua, duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum revocantes, quæcunque post inhibitionem Apost. Sedis, seu factam suspensionem [t] & excommunicationem, de rebus Ecclesiæ alienare præsumpsit.

[o] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Ludov. Rom sing. 410. Incip. Tu scis duas regulas.
[p] *al.* Triden.
[q] nostra.
[r] etiam.
[s] latas.
[t] Vide *l. Fulcinius*, §. *quid si autem*, *ff. ex qui. cau. in pos. ea.* per Bart.

[*α Quo arbor quæ terram inutiliter occupat, dignè exciditur, & in ignem mitti censetur; ut terra qualibet, quæ sub nociva occupatione inutilis arboris sterilis habetur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem. Hinc nimirum arbori H. quondam Curien. Episcopus non immeritò comparatur, qui Curien. Ecclesiam usque modò per violentiam detinuit, &*]

[*β Nos autem utpote quibus hæc imminent corrigenda, cùm ipsi Canonici vestri bono zelo arbitrantur inducti prædictum Episcopum accusare intuentes, enormitates ejusdem ad aures nostras deferre curarunt, timentes ne sicut in decreto Gelasii continetur, aliquam offensam incurrerent, si hujusmodi excessus auditui Catholicæ Ecclesiæ supprimendos putarent, primò causam f. n. Truden. Episco. & di. fi. Abbati S. Mariæ, & Præposito de Insula. Secundò quoque ven. f. n. Brixien. Episcopo, & ipsis iterùm & Abbati & Præposito, &c.*]

¶ Pith. [7] *H.*] V. C. addit, quondam in Catalogo Curicensium Episcoporum: Henricus Comes de Rhetia alta.
[8] *Tridon.*] *Truduntinus.*
[9] *Abbati sancti A.*] *Abbati sancti Abundi*, V. C. *Habundi* extra muros Cumanos.

IX. Idem in Concilio generali [u]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

[u] Later. sub Innoc. III. *cap.* 40.

Actor non admissus in possessionem sibi decretam per Judicem causâ rei servandæ, vel ab ea expulsus, per lapsum anni verus efficitur possessor.

Contingit [x] interdum, quòd cùm actori ob contumaciam adversæ partis adjudicatur causâ rei servandæ possessio: propter rei potentiam sive dolum, actor intra annum custodiendam nancisci non potest, vel acquisitam [y] amittit: & sic, cùm secundùm multorum assertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor, reportat commodum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris, quàm obediens, conditionis existat, de Canonica æquitate sancimus, ut in casu præmisso, actor verus constituatur elapso anno possessor.

[x] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[y] nactam.

X. Gregorius IX. Archiepiscopo Burdegalens. [c. an. 1235. *Româ in Galliam.*]

Si reus non invenitur, sufficit publicè citationem ad Ecclesiam suam proponi.

Venerabilis Frater noster: *Et infrà.* Volentes finem imponi litibus, ne immortales existant: mandamus, quatenus ad initium proximè venturæ quadragesimæ [z], quod tibi peremptorium terminum duximus assignandum, super jure Primatiæ quod Bituricens. Archiepiscopus in te hac in Provincia tua se habere proponit, per te, vel per Procuratorem idoneum sufficienter instructum ad litem contestandam, & ad alia

[z] Vide *l. quadraginta. C. de fer.*

[a] *Vox*, negotia, *deeſt*, *in omnibus manuſcr.*

omnia negotia [a] peragenda, quæ neceſſaria deciſioni negotii videbuntur, noſtro te conſpectui repræſentes. Nos verò nihilominus Archidiacono Tranſvigenſ. & Magiſtro M. Canonico Turonenſ. dedimus in mandatis, ut ipſi ad eumdem terminum auctoritate noſtra juxta præmiſſam formam te peremptoriè citare procurent: & ſi non poteris inveniri, faciant, ut citationis edictum per ipſos vel alios, apud Eccleſiam tuam publicè proponatur.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDÆ.

TITULUS XV.

[ab] *al.* Giſeburch.

I. ALEXANDER III. Priori & Fratribus de Guiſeburch. [ab] [1] [c. an. 1180. *Romæ.*]

Miſſus in poſſeſſionem ex primo Decreto in reali, per lapſum anni veram & incommutabilem illius rei poſſeſſionem acquirit, licèt paſſus miſſionem, habuerit intra annum voluntatem cautionem præſtandi, quam tamen non deduxit ad effectum, ſuo defectu. Hoc dicit ſecundùm verum intellectum.

[c] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Et poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 3. *cap.* 3.

[d] Vide *l. ſi repetendi. C. de cond. ind.* & *l. prætor.* & ibi Bart. *ff. de novi op. nunt.*

CONSTITUTIS in præſentia [c] noſtra R. Canonico veſtro, & Reſponſalibus Præpoſiti de Beril. [2] ſuper poſſeſſione Eccleſiæ de Lamento [3], in quam causâ rei ſervandæ fueratis inducti, hinc inde fuit coram nobis aliquandiu diſputatum. Tandem ex utriuſque partis aſſertione tenuimus, quòd licèt causâ rei ſervandæ tantùm, in ejuſdem Eccleſiæ poſſeſſionem inducti fueritis, intra annum tamen altera pars ſtandi juri non præſtitit cautionem, licèt voluntatem [d] præſtandi habuerit, & vos eam parati recipere fuiſſetis. Ideóque decernimus, ut amodo poſſeſſionem præſcriptæ Eccleſiæ (ſalvo jure, quod idem Præpoſitus in petenda Eccleſia habere dignoſcitur) abſque contradictione qualibet habeatis. Ut autem noſtræ definitionis ſententia inviolabiliter obſervetur, eam Apoſtolico duximus patrocinio roborandam.

¶ PITH. [1] *Quiſeburch*] Fortè *Quiſeburn.*
[2] *Præpoſiti de Beril.*] *Præpoſiti Eccleſiæ de Trimento, vel Eccleſiæ Benlac ſeu Belacenſis.*
[3] *De Lamento.*] *De Trimento ſeu Latimento.*

II. CLEMENS III. Epiſcopo & Archiepiſcopo Eboracenſi. [c. an. 1189. *Româ in Angliam.*]

Tempus annale non currit miſſionem paſſo, ſi intra illud cautionem Judicibus, vel alteri eorum aliis abſentibus, obtulit: licèt per eos ſeu per eum recepta non fuerit. Et eſt caſus notabilis ſecundùm hunc intellectum.

[e] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[f] Subdiaconum.
[g] *al.* Col.
[h] Tauriosi, & de colle Abbates & Archid. Chimen.
[i] Ad ejuſdem Subdiaconi, &c.

CUm ſicut [e] accepimus inter P. Subdecanum [f], & Abbatiſſam & Conventum Sanctæ Trinitatis [5] ſuper Eccleſia de Capit. [6] [g] quæſtio verteretur: de Thaurino [7] [h] & de Corinth. [8] Abbates, ac Archid. Chima. à Sede Apoſtolica Delegati, Moniales ipſas rei ſervandæ causâ, in poſſeſſionem rei petitæ miſerunt. Unde cùm hoc ad Subdecani [i] notitiam perveniſſet, ad Archidiac. prædictum acceſſit, & offerens ei ſiſtendi judicio cautionem, quoniam Abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & Abbas Thaurinenſ. viam fuerat univerſæ carnis ingreſſus, poſſeſſionem intra annum ſibi reſignari cum inſtantia poſtulavit, ſed non potuit obtinere: *Et infrà* α.] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi eſt ita, ſiſtendi judicio ab eo cautione recepta, ei poſſeſſionem reſtitui faciatis; nec obſtare volumus, quòd annus elapſus eſſe proponitur, ſi per eum non ſteterit, quò minùs intra annum & poſſeſſionem receperit, & dederit cautionem.

[α *Proceſſu verò temporis Moniales quas duximus ad ven. f. n. Abbatem S. Catharinæ & I. de veteri ponti Archid. Rothomagen. literas alias impetrarunt, quarum judicium ideò Subdecanus, ſicut aſſerunt, ſubire recuſat, quòd præd. Archiepiſcopum habet certa ratione ſuſpectum, & metuit ne ejus Conjudices ad partem quamlibet ejus auct. de facili traherentur. Quia verò nec invitus ſuſpectorum Judicum compellitur judicio ſubjici.*]

¶ PITH. [4] *Eboracenſi.*] *Abrincenſi* & Priori de Lucerna Ordin. Præmonſtrat. Neubrig. *pag.* 356.
[5] *Sanctæ Trinitatis.*] De Cademo ſeu S. Victoris de Coleto Ordinis S. Benedicti, Diœceſis Rothomagenſis. Ordericus Vitalis Monachus Ebrulfianus. *lib.* 4. *Hiſt. Eccl.* Vvillermus filius Roberti Ducis Normanniæ apud Cadomum duo Cœnobia conſtruxit, unum Monachorum in honore S. Stephani Protomartyris, aliud Sanctimonialium in honore Sanctæ Trinitatis.
[6] *Eccleſia de Capit.*] *Carpitelen. ſeu Capith.*
[7] *Thaurino.*] *Taurino* Ordin. S. Bened. Diœceſ. Ebroicenſis.
[8] *Corinth.*] al. *Corchen. Cerochen. Chicaen.*

III. INNOCENTIUS III. Urbin. & Senagolenſi Epiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Umbriam.*]

Si paſſus miſſionem, repetens poſſeſſionem, allegat ſe contumacem non fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatum, præſtita cautione, & dilata condemnatione expenſarum, quam evitat, ſi poſteà conſtiterit eum non fuiſſe contumacem.

CUm veniſſent ad Apoſt. [k] Sedem Abbas Sancti Angeli, & P. Gal. idem P. propoſuit, quòd prædictus [l] Abbas eum ſuper quadam poſſeſſione coram Jo. Apoſtol. Sedis Legato traxit in cauſam: [*Et infrà* α.] Verùm Legatus ipſe cauſam commiſit Judicibus, ſecundùm jus & bonam terræ conſuetudinem [m] terminandam: qui cùm ſecundùm jus tantùm vellent procedere, præfatus P. noſtram audientiam appellavit; ſed Judices nihilominus partem adverſam in poſſeſſionem rerum petitarum inducendam causâ cuſtodiæ decreverunt: ita quòd ſi uſque ad annum & diem præſtaret ſiſtendi judicio cautionem, & parti alteri triginta libras reſtitueret pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eamdem. Cúmque G. Sedis Apoſtol. Legatus intra annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſe cautionem ſtandi juri obtulit coram eo, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulavit, paratus expenſas reſtituere factas in litem, quæ ſex librarum ſummam, ſicut aſſerit, non excedunt; ſed Abbas triginta librarum ſibi reſtitui petiit quantitatem: *Et infrà.* Nos igitur ipſum P. cautione præſtita in poſſeſſionem [n] credimus reducendum: hoc etiam decernentes, ut ſi conſuetudinem, quam allegat, laudabilem eſſe conſtiterit, quia ex hoc ſequitur eum rationabiliter appellaſſe, ad reſtituendas expenſas nullatenus compellatur: alioquin, cùm ex hoc appareat eum fruſtratoriè provocaſſe, ad reſtitutionem cogatur expenſarum illarum, quas Abbatem conſtiterit propter hoc neceſſarias in lite feciſſe.

[k] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Dec. *in c. Eccleſia S. Mariæ. De conſtit.* & *c. conſultationib. De offi. deleg.* & Roma. ſing. 474.
[l] *In Cod. Barba.* quòd cùm dictus Abbas eum ſup. q. poſſ. cor. I. ſe. Ap. traxerit, &c.
[m] conſuetudo terræ ligat Clericos. Vide *l.* 1. *C. de ſum. Trini.* & ibi Doct. & deficiente terræ conſuetudine, tunc ad quam ſit recurrendum, vide *gl. in c. conſuetud. diſt.* 1. & *cap. illud. diſt.* 12.
[n] decrevimus *in Cod. Bar.*

[α *Quod ei ſecundùm bonam terræ conſuetudinem reſpondere coram eodem aſſeruit Card.*]

¶ PITH. [9] *Senagolenſi.*] *Senogalenſi.* Taxa Beneficiorum.

IV. GREGORIUS IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Contra abſentem, qui non dimiſit Procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente, fit miſſio. Hoc dicit ſupplendo ad literam, maximè, ut dicitur in gloſſ. Et eſt verus & notabilis intellectus.

SI adverſarius tuus poſt citationis edictum, ad remota loca ſe transferens, Procuratorem legitimum non dimiſit, & denunciatione publicè facta domi, non apparet, qui defendat eundem; jure petere potes, ut in poſſeſſionem earum terrarum, de quibus quæſtio vertitur, causâ cuſtodiæ inducaris [o].

[o] Vide *l.* 2. *ff. Si quis in jus voc. non ierit.* per B.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

TITULUS XVI.

I. ALEXANDER III. Eboracenſi Archiepiſcopo [1]. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Privilegium etiam à Principe impetratum, per quod privatur quis, ſine cauſæ cognitione lite pendente, uſu poſſeſſionis, tanquam ſurreptitium non valet; ſeu tanquam rationi obvium, eſt revocandum.

A [a] Memoria noſtra non excidit [2]: [*Et infrà* α.] Statuimus, ut literæ prohibitionis, quas ad petitionem Archiepiſcopi Cantuarienſis tuæ fraternitati direximus, nullum præjudicium faciant, quò minùs tibi, & ſucceſſoribus tuis, liberum ſit (quemadmodum vobis eſt beneficio privilegiorum Apoſt. Sedis indultum, & tu, & prædeceſſores tui, conſueviſtis facere) ante vos per totam Angliam deferre crucem [3], quouſque definitivâ ſententiâ decernatur an Eccleſia tua de jure hoc debeat habere [b].

[a] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.* & adde notas hujus capitis in quib. contra hæreticos defenditur conſuetudo geſtandi crucem.
[b] Hodie de jure poſſunt Archiepiſcopi crucem ante ſe deferre, per quævis loca etiam exempta ſuæ provinciæ quovis privilegio contrario non obſtante. *Clem. ult. de Privileg.* & quod dicit hîc gl. in verbo de jure, procedit de jure antiquo.

[α *Qualiter in primo anno noſtræ proviſionis tranſcriptum literarum ſe. me. præd. n. Honorii Papæ nobis feceris præſentari, in quo continebatur Anteceſſoribus tuis Apoſtolica benignitate eſſe indultum, ut tam eis, quàm ſucceſſoribus ſuis liberum eſſet per totam Angliam ante ſe crucem deferre. Nos verò Anteceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, tibi ſcripti noſtri munimine confirmamus quod Anteceſſoribus tuis erat à Prædeceſſore noſtro indultum. Poſteà verò ſ. & venerand. me. t. quondam Cantuarienſ. Archiepiſc. exiſtimans hoc in præjudicium vel in depreſſionem juris & dignitatis ſuæ Eccleſiæ redundare, exinde cœpit quæſtionem movere, & propter hoc ad Sed. Apoſto. appellavit, affirmans ſi benè meminimus, quòd tibi & Prædeceſſoribus tuis id nullatenus licuiſſet. Sicque factum eſt ut nos tibi per ſcripta noſtra probibuerimus, ne in provincia Cantuarien. Eccleſiæ donec de cauſa ipſa cognoſceretur, ante te crucem deferre aliqua ratione auderes. Quia igitur per dil. fil. noſtros L. & A. Clericos tuos gravem coram nobis querimoniam depoſuiſti, aſſerens quòd te de poſſeſſione hujus rei quam tu & anteceſſores tui habuiſtis, ante cognitionem judicii ſpoliaſſemus, volentes nos tibi tanquam ven. f. noſtro deferre, & jura tua integra illibatáque ſervare, præſentibus literis.*]

¶ PITH. [1] *Eboracenſi Archiepiſcopo.*] Vide *Epiſtolam Alexandri ad Eboracenſem.*

[2] *A memoria noſtra non excidit.*] Controverſia exorta de coronatione Regis. Neubrigenſis *pag.* 162. & 163. Vveſtmonaſt. *pag.* 367. Idem *pag.* 32. Henricus Huterinnenſis Archidiaconus *Chronic. ann.* 111. Inter Rodulfum & Triſtanum Archiepiſcopos orta eſt magna diſſenſio, quia Eboracenſis Cantuarienſi minimè ſubjici volebat. Cauſa autem, ſæpè coram Rege, ſæpè coram Apoſtolico ventilata eſt, ſed necdum definita. Extat *in libro* cui titulus *Vita & proceſſus ſancti Thomæ.*

[3] *Ante vos per totam Galliam deferre crucem.*] Ricardus Concilium Vveſtmonaſterii celebravit, cui Rogerus Eboracenſis Archiepiſcopus non interfuit. Sed ſuæ provinciæ Clerus querelam de ſui Archiepiſcopi cruce in Cantuarienſi provincia geſtanda renovavit, &c. Quo accepto Rex hanc litem Vvintoniæ his conditionibus diremit H. S. Oſvualdi, &c. Sed & reliquis ferendæ crucis ac provinciarum ambitûs controverſiis, ut Rothomagenſis Epiſcopi ſtaret arbitrio. Hameden. Cantuarienſis *Epiſt.* 124. Matth. Paris *pag.* 164. Neubrig. *pag.* 164.

[c] *al.* Celeſtinus.

II. Clemens III [c]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Accuſatus de adulterio ad ſeparationem tori, non debet lite pendente privari poſſeſſione conjugali.

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[e] Ad quod tibi bre. &c.

LAudabilem: *Et infrà* [d]. Quæris quando matrimonium accuſare contingit, an ſtatim ſit carnale commercium ſuſpendendum: [*Et infrà α.*] Ad quod [e] breviter reſpondemus, † Quòd conjugum alteruter accuſatus, ante probatam accuſationem, jure, quod habet in altero, privari non poſſit.

[*α Aut quamdiu diſſimulari poſſit vel potiùs ſuſtineri. Ad quod breviter reſpondemus quòd cùm Alex. III. apertè probibeat ne ab invicem, donec juſtæ fiat cauſæ examinatio, ſeparentur, & Symmachi Papæ contineat inſtitutum, ut Prælatus aliquis accuſatus antequam ea quæ objiciuntur luce clareſcant, relinqui non debeat à ſubjectis in præſenti articulo.*]

III. Innocentius III. Abbati & Conventui Sancti Sylveſtri. [c. an. 1199. *Romæ.*]

Qui rem litigioſam alienavit, ita quòd rebaberi non poteſt, debet æquivalentem ſubſtituere in locum illius: quam alienare non poterit. Hoc dicit, cum ſe.

[f] ſuprà *c.* 10. *de conſtit.*
[g] quæ hìc abſciſſa ſunt, ſuprà integra poſita ſunt, *c.* 10. *de conſtit.*

ECcleſia ſanctæ Mariæ [f] in via lata contra Joannem de Ateia (qui quaſdam poſſeſſiones ipſius dicebatur contra juſtitiam detinere) movit ſub L. judice quæſtiones [g]: *Et infrà.* Prohibemus ne poſſeſſiones, quæ ſucceſſerunt in locum & jus illarum, & quas ab Jo. de Ateia Eccleſia ſanctæ Mariæ petierat, in Monaſterium veſtrum ab eodem Joan. lite pendente translatas, alienare interim præſumatis: ut ſi Eccleſia ſanctæ Mariæ de vitio litigioſi contractûs, vel de proprietate voluerit experiri, ne ſi obtinuerit in judicio, in vanum laboret Monaſterio veſtro minimè poſſidente, ſit, quod evincere valeat & habere.

IV. Idem. Elfod. [c. an. 1199. *Romæ.*]

Idem dicit, quod in præcedenti.

[h] ſuprà, *de conſtit. c.* 10. *in tertio, ſub titulo de reſtit. ſpoliat.*
[i] *l. juſtè poſſidet.* & ibi Bart. *De re jud.*

ECcleſia ſanctæ Mariæ [h]: *Et infrà.* Poſſeſſionem, quâ fuerat prætermiſſo juris ordine, prædicta Eccleſia ſpoliata, ſibi reſtitui poſtulabat: *Et infrà.* Nos quicquid ab aliis factum fuit, poſtquam prædeceſſor noſter ad curiam ſuam idem negotium revocavit, irritum decernimus & inane. *Et infrà.* Verùm quoniam præfatam poſſeſſionem poſt reſtitutionem vobis factam ab Jo. de Ateia, alii locationis titulo aſſignaſtis, neque reſtituere poteratis Eccleſiæ ſpoliatæ: loco ipſius tantundem poſſeſſionum æquivalentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipſi Eccleſiæ fecimus aſſignari: quas, cùm álii fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis inſtrumentum pignoris reſignarunt.

V. Honorius III. Cancellario, Cantori, & A. Canonico Pariſien. [c. an. 1223. *Româ in Galliam.*]

Lis decidenda eſt ſecundùm jura exiſtentia tempore controverſiæ, non autem ſecundùm privilegium impetratum lite pendente, niſi de litis pendentia mentionem faciat.

[k] Bacervilia. *al.* Baſſavilla.

DIlectus filius, magiſter A. perſona Eccleſiæ de [k] Baſſevilla [2], expoſuit coram nobis, quòd cùm inter prædeceſſorem ſuum ex parte una, & Priorem ac Monachos de Baſſevilla ex altera, ſuper decimis novalium intra fines parœciæ ſuæ conſiſtentium, quæſtio emerſiſſet, ea pendente coram Judicibus delegatis, Abbas & Conventus Majoris Monaſterii Turon. quibus ſubſunt, Prior & Monachi ſupradicti, pro ſe ac membris ſuis obtinuerunt à Sede Apoſt. indulgentiam ſuper perceptione hujuſmodi decimarum: cujus pretextu Prior & Monachi ſupradictas decimas ſibi vindicare contendunt, licèt in indulgentia de dicta quæſtione facta mentio non fuiſſet. Ideóque mandamus, quatenus eiſdem Judicibus injungatis, ut, indulgentia non obſtante prædicta, in negotio ipſo procedant, juxta traditam ſibi formam.

¶ Pith. [2] *Baſſevilla.*] *Beavilla.*

DE SEQUESTRATIONE [a] POSSESIONUM ET FRUCTUUM.

[a] *In nonnullis antiquis ita:* De ſequeſtratione poſſeſſ. rerum & fructuum. *al.* poſſeſſionis.

TITULUS XVII.

I. Innocentius III. Mediolanenſi Archiepiſcopo. [c. an. 1206. *Româ in Inſubriam.*]

Res, in quam facta eſt miſſio, non debet ſequeſtrari, etiam ſi miſſus inde fuerit violenter ejectus. Vel notabiliùs ſic: *Sequeſtrum factum loco miſſionis propter ſcandalum evitandum, revocari debet oblata cautione & reſtitutis expenſis.*

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] *Al.* de Stragula.

AD hoc unxit nos Deus: *Et infrà* [b]. Abbas de Regula [c] nobis expoſuit, quòd cùm M. prædeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum & Monaſterium ſuum fuerat agitata, obtinuiſſet Veronenſi Epiſcopo literas deſtinari, & ipſe ſuper judicio poſſeſſorio partim pro Monaſterio, partim pro Archiepiſcopo ſententiam protuliſſet, Procuratore ipſius Monaſterii quæſtionem de proprietate poſtmodum intentare volente, Archiepiſcopus juriſdictionem Epiſcopi oppoſuit expiraſſe: aſſerens cauſam poſſeſſionis tantùm, & non proprietatis fuiſſe commiſſam: & quia ſuper poſſeſſione pronunciaverat, ſemel functus officio ſuper quæſtione proprietatis deinceps cognoſcere non valebat: [*Et infrà α.*] Sed Judex actorem in poſſeſſionem, quæ fuerat per ipſum Archiepiſcopo adjudicata, propter ejuſdem contumaciam mitti decrevit, à qua tamen Archiepiſcopus violenter Monaſterium ejecit: [*Et infrà β.*] C. Papa Prædeceſſor noſter, ſic ſuum interpretatus fuit reſcriptum, quòd tam cauſa poſſeſſionis quàm proprietatis, fuerat Judici delegata, cùm abſolutè & indiſtinctè commiſſa fuerit, & ejus continentia dividi non deberet, prælibatam quoque poſſeſſionem pro ſuo arbitrio ſequeſtrari præcepit, injungens Reg. & Mutinen. Epiſcopis, ut de cauſa poſſeſſionis & proprietatis pleniùs cognoſcentes, eam debito fine deciderent, & poſſeſſionem ei parti poſtmodum reſignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum: [*Et infrà γ.*] In eum ſtatum continentiam cauſæ reducimus, in quo fuerat, cùm prædictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis & poſſeſſionis Regin. & Mutin. commiſit: mandato ſequeſtrationis penitùs revocato: [d] *Et infrà.* Ne autem Monaſterio videamur in ſuo jure deeſſe, moderatas expenſas, ex quo Epiſcopus Veronen. ipſum in poſſeſſionem induci decrevit, uſque ad ſatisfactionis tempus oblatæ, propter hoc factas ſibi reſtituendas eſſe cenſemus: & à te ſufficientem præberi ſtandi judicio cautionem.

[d] ſic abſciſſum.

[*α Ad hæc pars Monaſterii inter alia reſpondebat quòd cauſa quæ inter Archiepiſcopum & Monaſterium vertebatur, fuerat Epiſcopo memorato abſolutè & indiſtinctè commiſſa: & ſic continentiam cauſæ dividi non debere dicebat, in banc nimirum & alias rationes cùm Judex pleniùs advertiſſet & actorem, &c. ut hic.*]

[*β Cúmque proceſſu temporis utriuſque partis nuncii propter hoc ad Sed. Apoſt. acceſſiſſent bo. me.*]

[*γ Nos autem ſupradicto Alberi, mandavimus, ut illis literis quas ad Bon. & Ferrarien. Epiſcopos ſuper reſtituenda ſibi poſſeſſione cum fructibus per mandatum impetravit omnino careret.*]

¶ Pith. [1] *Abbas de Regula.*] Orcentii de Regula Ordinis S. Benedicti Diœceſis Tarnienſis.

II. Honorius III. Priori Deben. [2] & Decano de Calinen. [3] [c. an. 1220. *Romæ.*]

Si miſſus in poſſeſſionem cauſâ cuſtodiæ fructus diſſipat, diſſipati revocantur, & cum aliis ſequeſtrantur.

[e] De materia hujus ca. Felin. poſt Joan. Andr. *in c. examinata, ſupr. de jud.* Socin. *in Reg* 458. *verbo ſequeſtr.*
[f] Gloceſtria.
[g] Iſta verba important liberum arbit. *l.* 1. *de re mi.* & ib. Bart.

DIlectus filius [e] R. Rector Eccleſiæ de Bethuſia [4], ſua nobis petitione monſtravit, quòd cùm inter ipſum ex parte una, & Abbatem & Conventum de Ciſteria [f] [5] ex altera, ſuper eadem Eccleſia, coram Abbate de Sibiton [6], & ejus Collegis quæſtio verteretur, Judices ipſi prædictos Abbatem & Conventum in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ cauſâ cuſtodiæ induxerunt, qui fructus medio tempore perceptos pro ſuæ diſtrahunt libito voluntatis [g]. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, facientes fructus ſequeſtrari prædictos, ſi quid de ipſis per eos diſtractum inveneritis, in ſtatum priſtinum revocetis.

¶ Pith. [2] *Priori Deben.*] *Dalinton, vel Priori de Buel.*

[3] *De Calinen.*] Abbas Mariæ de Calena Sipontin. Diœceſ. *Decano de Calitan. & ſ. Canonico S. Mariæ de Æſtig.* Ciſterc. Ordinis.

[4] *Bethuſia.*] *Breneſia, vel Brutinienſ. Berentia.*

[5] *Ciſteria.*] *Gloceſtria.* Monaſterium Sancti Petri Gloceſtriæ Epiſcopatûs Cantuarienſis. Cirteſium Cœnobium quod conſtituendum curavit Erlennaldus priuſquam Epiſcopus Londonenſis factus eſſet. Vveſtmonaſter. *an.* 675. *vel de Coloceſtria, vel de Coceſtria* Linconenſ. Diœceſ.

[6] *Sibiton.*] *Sibitinenſe, vel Subitonenſe.*

III. Gregorius IX. [c. an. 1232. *Romæ.*]

Si reus possessor appellat à sententia contra eum lata, licitè rei petitæ fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.

AB eo, qui à sententia provocavit, fructus possessionis, si dissipentur ab ipso, possunt lite pendente rationabiliter sequestrari [7].

¶ PITH. [7] Vide *l. Imperatores.* §. *ult. ff. de appellat.*

DE CONFESSIS.

TITULUS XVIII.

I. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ad solum dictum confitentis crimen proprium, non est alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.

CUM Monasterium [1]: *Et infrà.* Eos, quorum suggestione scelus homicidii Presbyter [a] perpetrasse proponit, nisi aliis modis verum esse constiterit, nulli censemus pœnæ [b] subdendos: cùm [c] secundùm utriusque juris statuta de se confessi super aliorum conscientiis interrogari non debent, &, crimine læsæ majestatis excepto, de reatu proprio confitentis periculosa confessio non est adversùs quemlibet admittenda. Si tamen eos infamiâ hujusmodi laborare cognoveris, singulis eis, adjunctis tribus sociis sui ordinis, purgationem injungas.

[a] *In aliquot antiquis ita:* se Presbyter, &c.
[b] Vide *l. fin. cum gloss.* & ibi Bart. *in leg. maritus. ff. de quæst.*
[c] *al.* quia.

II. INNOCENTIUS III. Canonicis Bethlehem. [c. an. 1208. *Romà in Palæstinam.*]

Si de crimine contingente causam principalem constat contra aliquem per ejus confessionem, punitur pœnâ ordinariâ, etiam si directè contra eum non agatur. Hoc dicit secundùm glossam. Et est casus notabilis & verus in se. Vel summa sic: secundùm alium intellectum non minùs notabilem, quem etiam sentit glos. licèt non perfectè explicet. *Si quis confitetur crimen in judicio incidenter, potest Judex ordinarius, novum inchoando processum, illum punire pœnâ ordinariâ.* Hoc dicit singulariter Abbas.

CUm super electione [d] Bethlehem. Ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur [e]: *Et infrà.* Quoniam V. Canonicus Bethlehem. fuit in jure confessus, quòd pro præstando alterius electioni consensu, quingentorum Sarracenorum obligationem receperat, & mediator extitit simoniacæ pravitatis: Nos, quoniam vitium hujusmodi persequi volumus, ut debemus, ipsum per definitivam sententiam duximus ab omni beneficio & officio Ecclesiastico deponendum.

[d] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[e] Quæ hìc desunt reperies sup. *c. cùm super, de causa poss. & propr.*

III. GREGORIUS IX. B. [f] Judici Viterbiensi. [c. an. 1232. *Româ in Tusciam.*]

[f] Bich.

Confessio facta in jure per Oeconomum Ecclesiæ, nocet ipsi Ecclesiæ: potest tamen revocari, si ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanasse. Hoc dicit.

EX parte Abbatis & Conventûs Monasterii sancti M. fuit propositum, quòd cùm inter ipsos ex parte una, & V. nomine suæ uxoris ex altera coram te quæstio verteretur, Oeconomus Monasterii memorati, quædam per errorem facti fuit in jure confessus, ex quibus timet [g] sibi præjudicium generari. Cùm igitur negotio nondum finito, nemini noceat error facti, mandamus, quatenus si de hujusmodi potuerit errore docere, provideas, ut nullum sibi super hoc præjudicium generetur.

[g] *In Cod. Barb.* ex quibus timent Monachi, sibi &c. *in omnib. manuscr. legitur*, timent.

DE PROBATIONIBUS.

TITULUS XIX.

I. GREGORIUS Tancredo Regi Vincestriæ [a]. [c. an. 597. *Romæ.*]

Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur: ita communiter summatur.

EX Epistolæ verbis: *Et infrà* [b]. Tua excellentia postulavit, ut Imperatori scriberem, quatenus [c] pacta in chartophylacio requireret, quæ dudùm inter Justinianum Principem & prædecessores tuos fuerunt emissa, ut ex his colligeret, quid tibi servare deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit, quia nulli dicendum est, Ea quæ contra te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, in mediúmque proferre.

[a] *al.* Taucredo. videtur esse Gregorius septim. *al.* Tataredo Regi Visogoren. sed legendum est Recaredo. Vvisigothorum *ex lib.* 7. *Epist.* 122. *sive* 126. Reg. B. Gregor.
[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[c] quòd.

II. ALEXANDER III. [c. an. 1176. *Romæ.*]

Actor, qui plenè probavit, non debet compelli jurare.

SIcut [d] consuetudo laudabilis: [*Et infrà* α.] Sanè quoniam apud vos consuetum esse didicimus, ut cùm aliquis intentionem suam fundaverit instrumentis aut testibus, ei Sacramentum nihilominus deferatur: quòd si subire noluerit, fides probationibus [e] non habetur. Nos, cùm tunc demum ad hujusmodi sit suffragium recurrendum, cùm aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur, talem consuetudinem reprobamus.

[α *Nulla debet novitate convelli, sic quod noscitur moribus introductum, obvia ratione non debet dissolvi.*]

[d] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[e] *al.* probationis.

III. LUCIUS III. Cistren. [f] Episcopo [1]. [c. an. 1181. *Româ in Angliam.*]

In communi Judicio probant actor & reus: & si pariter probant, reus absolvitur, nisi favorabilem causam foveat actor.

EX [g] literis tuis intelleximus te & Archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas possidetis, & prætextu terminorum inter vos controversiam agitari, eò quòd dicas eum antiquos fines egressum, partémque tui fundi occupasse: illo in contrarium asserente se partem eamdem fundi possedisse, quadraginta annorum spatio inconcussè: tu autem quòd per idem tempus quietè illam possederis asseveras: quare utrùm incumbat petitori vel possessori probatio, quæsivisti. Ad quod scire debes, quòd judicium finium regundorum tale est, ut in eo utraque persona vices duorum habeat, videlicet actoris & rei. Unde hinc inde testes produci possunt ad cognitionem Judicis instruendam: quibus examinatis, Judex quos præcellere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittat.

Quòd si ambarum partium testes sunt æquè idonei, possessoris testes præferentur: cùm promptiora sint jura ad solvendum, quàm ad condemnandum: præterquam in liberali causa, in qua si utriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur, nam possessori probationem aliquando dari juris manifesti est, cùm jure cautum sit, quòd qui objecerit præscriptionem longissimi temporis, quam nemo rectè objicit, nisi qui possidet, & eam probaverit, in causa debeat obtinere.

¶ PITH. [1] *Cistren. Episcopo.*] V. C. *Sicestrensi.* alter V. C. *Eliensi.*

[f] *al.* Hebrensi Episcopo. *al.* simpliciter habetur Lucius III. fortassis legend. Alexander III. Cistrensi Decano, ut post Concil. Lateran. sub Alexand. III. *p.* 38. *c.* 2. habetur *c.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil*
[g] *al.* ex literis tuæ fraternitatis.

IV. GREGORIUS VIII. Præposito sancti Cataldi [2] & Archipresbytero Casæ majoris. [c. an. 1187. *Romæ.*]

Non creditur marito asserenti etiam cum juramento uxorem se cognovisse, si uxor per matronas attestantes, per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

PRoposuisti [h] quòd causa Matrimonii, quæ inter O. de Casa nova & O. mulierem [3] vertitur, tibi fuit de mandato Apostolico delegata. Cúmque partes essent in tua præsentia constitutæ; mulier proposuit se nec à viro cognitam, nec potuisse cognosci: quod tam proprio juramento, quàm testimonio VII. mulierum probavit, quæ per aspectum corporis eam esse Virginem asseverant, viro autem per juramentum suum contrarium asserente: [*Et infrà* α.] Videtur igitur nobis, quòd juramento puellæ & testimonio [i] illarum VII. mulierum fides est potiùs adhibenda.

[α *Vos in negotio procedere noluistis donec de hoc nostrum consilium haberetis.*]

¶ PITH. [2] *Cataldi.*] *Cotaldi.*
[3] *Et O. mulierem.*] Filiam O. de Pisco. Vide Ambrosium *lib.* 8. *Epist.* 64. Augustinum *de hæresib. cap. penult. inf. hoc tit. & cap. penult. de Frigid.* 27. *quæst.* 1. *ne aliqua.*

[h] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.* Et ad intellectum hujus c. & glos. hìc vide Dominicum Sotum *l.* 4. *sent. dist.* 34. *q.* 1. *art.* 2. ubi plenè & eleganter.
[i] *al.* testimoniis.

V. CLEMENS II [k]. [c. an. 1046. *Romæ.*]

[k] *al.* tertius.

Singulares de universitate possunt ad commodum universitatis reprobare instrumentum falsò confectum nomine universitatis.

TErtio [l] loco fuit à nobis ita quæsitum: Ecce quidam regularis sigillo Capituli, quoddam instrumentum cuidam amico suo signavit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum Ecclesiæ immobilium continetur. Quo exhibito in judicio Procurator universitatis illud asseruit de assensu Conventûs non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtivum esse sigillum [m]. Cúmque fratres ad perhibendum testimonium produxisset, jurati dixerunt, quòd quoties de hoc inter fratres aliqua erat mentio, consilium totius Conventûs, & vox fuit unanimis, quòd nolebant alienationem rerum illarum, sed res domûs integras conservari volebant. Sed quoniam contra hoc nihil pars adversa probavit, respondemus secundùm assertionem testium, tantummodo judicandum.

[l] *Cap.* 3. *eod. tit in* IV. *Compil.*
[m] Vide text. *in l. quæ de tota.* §. *incerta. ff. de rei vendic.*

VI. CLEMENS III [4]. [c. an. 1090. *Romæ.*]

Ubi agitur de matrimonio contrahendo: probato impedimento, & publicatis attestationibus, alii testes super defectu admittendi non sunt.

JUravit [n] quidam, ut asseris, se quandam in uxorem legitimam accepturum: quam cùm vellet traducere, quidam juramentis, secundùm morem exhibitis, legitimè probaverunt ipsos in quinto consanguinitatis gradu sibi invicem attinere.

Quia verò requisisti à nobis, quid agendum sit, cùm quidam alius velit probare contra prædictam probationem juramentis canonicis factam, & partibus publicatam, nullo eos sese consanguinitatis gradu contingere: Respondemus, quòd standum est probationi priori.

[n] *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil* Et pro intelligentia vide Dominicum Sotum *lib.* 4. *sent. dist.* 40. *art.* 5. Adde Concilium Triden. *sess.* 24. *can.* 3. & *in ead. sess. in Decr. de reformatione matrimonii*, *c.* 2.

¶ Pith. [4] *Clemens III.*] Aquitano seu Aquilinari Episcopo.

VII. Innocentius III. Archidiacon. Parisien. [5] & Magistro R. de Corsen. [6] Canonico Noviom. [7] [c. an. 1208. *Româ in Galliam.*]

Si per literas Ordinarii probatur quis excommunicatus, à procuratione repellitur. Hoc dicit, & hæc summatio convenit textui & titu. & nullam patitur calumniam, & ideò eam tene.

[o] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*
[p] decisionem.

POst [o] cessionem [p]: *Et infrà.* Cùm igitur per literas Judicis ordinarii, quibus standum est donec probetur contrarium, nobis constiterit, quòd VV. erat excommunicatus cùm procurationis officium assumpsit: Ipsum tanquam Procuratorem non duximus admittendum.

¶ Pith. [5] *Parisiensi.*] *Albigensi.*
[6] *de Corsen.*] *de Curcon.*
[7] *Noviom.*] V. C. addit, *Parisiis commorantibus.*

[q] Casenarii. *al.* Cassemar.

VIII. Idem Abbati & Conventui Cassen. [q] [8] [c. an. 1207. *Româ in Latium.*]

Si rogatus restituere totam hæreditatem, eo sine liberis decedente, intret Monasterium, evanescit fideicommissum, & hæreditas applicatur Monasterio; nec ad invalidandum ingressum sufficit probare minorem ætatem tempore ingressus, si ex adverso geminatus probetur ingressus. Hoc dicit intelligendo, quòd substitutio fuit fideicommissaria. Si verò fuit directa, summa sic: *Substitutio facta filio, eo decedente sine liberis, evanescit per ingressum Monasterii*: & tunc adde, id quod est in primo summario ibi, *Nec ad invalidandum, &c.* usque ad finem, & uterque intellectus est verus in se. Dico tamen, quòd primus est verior, quòd hic fuit substitutio fideicommissaria; licèt d. And. hic dicat, quòd fuit compendiosa.

[r] *Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.* & de materia hujus ca. vide Bart. & Doctores *in auth. ingressi, & seq. Cod. de sacros. Eccl.* ubi plenè.
[s] concordat tex. *in auth. ingressi, de sacros. Eccl. & c. quid ingredientib.* 14. *q.* 3.
[t] Hic Ab. & Felinus dicunt posse quem se privare in vità potestate testandi per Monasterii ingressum.

IN [r] præsentia C. sancti Hadriani Diaconi Cardinalis, G. & B. fratres vestro Syndico constituto coram ipso fecére proponi, quòd cùm quondam A. frater ipsorum conderet testamentum, M. filium suum sibi hæredem instituit, & præcepit, ut si absque liberis decederet, ad eos bona devolverentur ipsius, unde illa, quæ de bonis ipsius vestrum Monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant vos super hoc à sua molestatione compesci. Verùm Syndicus ipse proposuit ex adverso, quòd prædictus M. Monasterio vestro obtulit se & sua. Unde universa [s] quæ habuerit, erant ad Monasterium devoluta [t]: quare universa, quæ ipsi de bonis ejus invaserant, restitui Monasterio vestro petebat, & super ceteris silentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicavit, quòd dictus M. oblationis suæ tempore, fuerat minor annis, & quòd voti facti pœnitens, quod fervore infirmitatis fecerat, post convalescentiam revocavit: [*Et infrà α.*] Unde cùm sine liberis decessisset, ex testamento patris ad ipsos erat ejus hæreditas devoluta.

Verùm Syndicus respondere curavit, quòd licèt dictus M, de monasterio, fili Abbas, de tua licentia fuisset egressus, eidem postmodum se & sua obtulit humiliter & devotè, & quòd ne contra oblationem suam veniret, juramento firmavit. Quare cùm constet, quòd idem M. bis monasterio vestro contulit, se & sua, nec ex adverso probetur, quòd utriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram hujusmodi exceptionis probatio non elidit: cùm & si primæ oblationis tempore fuerit minor annis, secundæ tamen potuit major extitisse. Præterea cùm verbum illud, Minor annis, duobus potuerit modis intelligi: cùm & qui minor est quatuordecim annis, & qui vigintiquinque dici soleat minor an. intentioni vestræ verbum dubium non nocebat, cùm intra vigintiquinque [u] annos teneret donatio juramento firmata. Sed & si teneret, quod factum fuerat à dicto A. [x] quia tamen intelligendum non erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit [y], hoc monasterio non nocebat: [*Et infrà β.*] Dilectus filius B. sancti Eustachii Cardinalis attendens, quòd Syndicus vester intentionem suam plenè fundasset, & quòd nihil fuisset ex adverso sufficienter probatum, cùm & si ostensum esset per testes, quòd M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis: utrùm tamen primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit, & prædictis G. & B. silentium imponens super his quæ à monasterio postulabant, eos ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate invaserant, condemnavit. Nos igitur sententiam ipsam autoritate Apostolica confirmamus.

[u] *al.* xxx.
[x] Amato.
[y] Vide *l. si quid. & l. si prædium. C. de præd. mi.*

[*α Veruntamen ex eo quòd M. infra ætatem legitimam in monasterio Rasomarii obtulit se & sua, tamen quia quod inconsultè fecerat, postmodum revocavit, ejus oblatio non tenebat.*]

[*β Cùmque Cardinalis prædictus ea quæ coram ipso proposita fuerant in nostra & fratrum nostrorum præsentia retulisset, nos ad consilium dil. fi. n. b. S. Eustasii Card. de causæ meritis plenius intellectis.*]

¶ Pith. [8] *Cassen.*] *Casæ Marii*, Verulanensis diœcesis, Ordinis Cisterciensis. Vvalsing. *pag.* 51.

IX. Idem [z] Ariminensi Episcopo. [c. an. 1207. *Româ in Umbriam.*]

[z] *al.* Raven.

Si actor & reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat titulo maximè justificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit. Hoc dicit not. & probatur satis hoc summarium in versic. ex præmissis, ponderato versic. maximè.

[a] *Cap. 4. eod. tit in III. Compil.* & de intellectu vide Ferrandum Vasq. *lib. 2. cap. 26. controversiarum usu frequentium.* adde Purpur. *cons.* 81. *vol.* 1.
[b] *al.* quæ.
[c] *al.* producere.

LIcèt [a] causam, quæ vertitur inter Ecclesiam Raven. & Commune Faventiæ super jurisdictione, honore, hominio atque districtu in villa sancti P. [9] & castro Arioli, quod [b] de jure ad se spectare dicta Ecclesia proponebat: [*Et infrà α.*] Porrò attestationibus publicatis Syndicus Faventinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum, quædam objicere ac probare, Oeconomo Ecclesiæ asserente id fieri non debere: super quo interloquendo decrevimus ipsum nullatenus audiendum, cùm intra trium mensium spatium in nostris literis comprehensum testes hujusmodi producere non curaverit, intra quem terminum pars utraque testes inducere [c] potuit, tam in personas testium, quàm super negotio principali. Post hoc idem objecit in testes prædictos, quòd corrupti falsò dixissent. Unde quia talis exceptio non solùm ante, sed etiam post sententiam potest opponi, licèt nonnulli crederent Faventinorum partem exceptionem hujusmodi per excogitatam malitiam ad impediendum processum negotii objecisse; quia tamen nolumus à Juris tramite declinare, magistris G. & T. [d] præcipimus, ut testes, quos super hac exceptione Procurator Faventinorum duceret producendos intra mensem, recipere & examinare curarent, de singulis circumstantiis [e] subtiliter inquirentes, ex tunc indulto altero mense Procuratori Ecclesiæ supradictæ, intra quem si vellet, ad * reprobationem testium illorum produceret testes coram eis: [*Et infrà. β.*] Quanquam autem pars Faventinorum testes multos produxerit super negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt concordes, cùm alii sibimet in serie sui testimonii contradicant, & quidam alii sint in dicto sui testimonii singulares. Ad reprobandum verò quosdam testium Ecclesiæ Ravenn. etsi ex parte Faventinorum, quidam sint testes inducti, plures tamen illorum reprobantur, qui sibi invicem evidentissimè contradicunt. Quidam verò alii, pauci numero, quamvis non reprobentur expressè, usque adeò tamen malæ famæ sunt, & levis opinionis, quòd eorum dictis nulla vel modica est fides habenda. Iidem quoque testes Faventinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum eorum Syndicus se adstrinxit, videlicet quòd corrupti falsa dixissent: quoniam & si de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate penitùs nihil dicunt [f]: [*Et infrà γ.*] Ex præmissis igitur evidenter apparet, quòd Ecclesia per testes numero plures, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotio & vero proximiora in suis testimoniis expresserunt; sufficienter ostendit, quòd à lx. annis & citrà cum omni jurisdictione, honore, atque districtu loca supradicta possedit: per quod patet, quòd si Commune Favent. à l. annis citra, sicut videntur testes eorum deponere, aliqua servitia in locis perceperunt supradictis, illa proculdubio sine justo titulo percipere inceperunt: cùm duo simul eandem rem, & eodem modo in solidum possidere non possint, maximè [g] cùm iidem Faventini justum possessionis titulum non ostendant, & ex privilegiis Imperatorum & Romanorum Pontificum Ecclesiæ Ravennaten. concessis evidentissimè colligatur possessionem ipsius Ecclesiæ in prædictis locis justam fuisse. Cùm ergo constet Faventin. ab eo tempore, quo se possedisse probare contendunt, minùs [h] justè ac sine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupasse, & Oeconomus ejusdem Ecclesiæ petierit à vi turbativa seu inquietativa super præmissis Commune Faven. prohiberi, Nos recognoscentes in hoc casu non sic locum esse interdicto Uti possidetis, ut dicere debeamus; Uti possidetis, ita possideatis; cùm probationes Ecclesiæ longè sint potiores: & ideò sit in interdicto superior, Commune Faventiæ sibi condemnamus, super jurisdictione, & honore, atque districtu, & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis, quoad possessorium judicium, quo tantummodo actum est, ut neque per se, neque per alios super his præsumat Ravenn. Ecclesiam, aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus molestare [i].

[d] *Aliàs* A.
[e] Vide *l. ubicumque ff. de inter. ac. cum aliis multis.*
* *In pluribus antiquis ita:* ad reprobationem illorum testes produceret coram eis.
[f] Vide *l. Celsus, ff. de arb. & l. divus.* & ibi Bart. *ff. de re judic.*
[g] *al.* & maximè.
[h] *In uno vetustissimo ita:* minus justè, ac sine justo titulo.
[i] Vide *l. fin. C. de fideicom. libert.*

[*α Ceterùm, quia utrique parti erat plurimùm onerosum testes producere coram nobis, Placentino Episcopo dedimus in præceptis, ut infra tres menses testes app. re. reciperet, quos utraque pars tam super principali negotio, quàm in personas testium duceret producendos, ita videlicet ut effrenata testium multitudine refrenata, hinc inde quadragenarium numerum nullatenus excedere pateretur:* Et infrà. *Sicque postmodum utriusque partis Procuratores cum attestationibus consignatis ad nostram præsentiam redierunt.*]

[*β Et eorum dicta fideliter conscribentes xx. dierum spatium utrique parti præfigerent, infra quod cum attestationibus ipsis nostro se conspectui præsentarent, sententiam recepturæ. Partibus igitur comparentibus iterum coram nobis & hujusmodi attestationibus publicatis audivimus quæcumque proponere voluerunt.*]

[*γ Per multos autem Ecclesiæ tuæ testes omni exceptione majores probatum esse constat manifestè Ecclesiam tuam vil-*

lam luci S. Potici, & castrum Areoli à longissimo tempore possedisse cum omni honore, districtu & jurisdictione nominatim ex præmissis universis articulis exprimentibus jurisdictionem, honorem atque districtum.]

X. IDEM Tiburtino Episcopo. [c. an. 1209. *Româ in Campaniam.*]

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur posteà alteri eorum juranti contrarium.

PEr[k] tuas nobis literas intimasti, quòd cùm T. Tiburtinus civis, quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem susceperit interim ex eadem; ac ipsa postmodum divertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus[l] rediisset, filium, quem reversa in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse: [*Et infrà α.*] Quia verò mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitùs constanter asseruit, & idem T. præfatæ mulieris præcipuè devictus instantiâ, ipsum suum filium publicè recognovit, & filius ejus nominatus communiter fuit, & habitus ab ambobus, ejusdem mulieris postmodum juramento in contrarium præstito non est standum[m], cùm nimis indignum sit (juxta legitimas sanctiones) ut quod sua quisque voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Unde apparet per consequens, quòd prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cujus prima facie præsumitur consobrinus, non potest habere aliquatenus in uxorem.

[*α Qui licèt à principio dixerit illum nequaquam filium suum esse, cùm illa mulier per septennium eidem cohabitans ex eo minimè concepisset, mulieris tandem & aliorum devictus instantiâ, suum filium recognovit, R. eum nomine appellando. Cùm autem idem R. ad virilem venisset ætatem, & domum Saturnellæ sororis ipsius T. frequentaret, quæ ipsum nepotem suum nominaret, & Sophiam ipsius Saturnellæ filiam, cum qua quotidianam habuit conversationem, amavit, & carnaliter cognovit eandem: quod cùm pervenisset ad notitiam Saturnellæ, acriter increpavit utrumque, & apud se filiam retinens, supradictum R. removit à domo. Cùm autem mater ipsius R. accepisset quòd vir ejusdem Saturnellæ eidem R. graviter interminabatur, in civitatis platea juravit publicè coram multis, quòd R. supradictam Sophiam propinquitatis lineâ minimè contingebat, affirmans sub virtute præstiti juramenti, se de alio quàm de supradicto T. præfatum suscepisse R. Cùm igitur nos duxeris consulendos an mulieris assertioni standum sit in hac parte, & an memoratus R. supradictam Sophiam habere valeat in uxorem, insinuatione præ. tibi respondimus, quòd cùm idem R. quem*]

k *Cap. 2. eod. tit. in IV. Compil.* & de materia hujus ca. vide plenè per Petrum Duennam, *regulâ 341. & seq. incipit filiatio, & qualiter probetur filiatio.* Vide Alex. *cons. 51. lib. 1. & cons. 72. lib. 2.*
l temporis.
m Vide *l. generaliter. C. de non num. pec.*

XI. IDEM ex Concilio generali[n]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Judex debet habere Notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant acta judicii, aliàs si quid difficultatis emerserit, per superiorem punietur, nec credetur ei super processu, nisi in quantum per acta, vel aliàs per legitima documenta constabit.

QUoniam contra falsam assertionem iniqui Judicis innocens litigator, quandoque non potest veram negationem probare, cùm negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati; Statuimus, ut tam in ordinario judicio, quàm extraordinario, Judex semper adhibeat aut publicam, si potest habere, personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa judicii acta conscribant; videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones, & cetera quæ occurrerint[o], competenti ordine conscribenda, loca designando, & tempora, & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quòd originalia penes scriptores remaneant; ut si super processu Judicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari; quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur Judicibus, quòd per improvidos & iniquos innocentium justitia non lædatur. Judex autem, qui constitutionem ipsam neglexerit observare, si propter ejus negligentiam, quid difficultatis emerserit, per superiorem Judicem animadversione debita castigetur, nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis documentis constiterit.

n Innocentius III. *in Concilio generali Lateran. c. 3. eod. tit. in IV. Compil.* & de materia hujus cap. ultra tradita hîc per Doctores, vid. quæ scripsi *lib. 3. Comment. in direct. inquisitor. Scol. 22.* Adde Angelum *in l. gesta. de re judic.* & Francisc. Curtium juniorem, *tract. feud. p. 7. q. 4.* ubi multa de his duabus personis loco unius Notarii adhibendis.
o *In Concilio, & aliquot antiquis codicibus:* occurrunt.

XII. HONORIUS III. Archiepiscopo Londe.[p][9] & ejus Suffraganeis. [c. an. 1222. *Româ in Daniam.*]

p *al.* Lundon. *al.* Lond. *al.* Luden.

Si probari potest reum deliquisse, ejus probatio, quòd non deliquerit, non est admittenda.

AD nostram noveritis audientiam pervenisse, quòd Sacerdotes & Clerici Daciæ[10] legi Regni (per quam negativa probatur) temerè innitentes, à criminibus, quæ probari testibus fide dignis possunt, legitimè contra eos, reputantur insontes, si se super his purgare valeant quoquo modo: [*Et infrà α.*] Volentes igitur, ut hæc pestis contraria omni juri penitùs extirpetur à Clero; mandamus, quatenus in hujusmodi probatione negativa, dum tamen possit affirmativa ex adverso probari, neminem audiatis.

[*α Unde contingat quòd quandoque ad suam purgationem sui similes criminosos adducunt, ut eis debeant in similibus in opportuno tempore respondere, multáque crimina committuntur audaciùs ab eisdem.*]

¶ PITH. [9] *Londe.*] Crantius *lib. 1. Dan. 102. Lundensi.* Vide Specul. Saxon.
[10] *Daciæ.*] *Daniæ.*

XIII. IDEM Aure.[11] & Lameten. Episcopis. [c. an. 1220. *Româ in Hispaniam.*]

Fines diœcesum probantur per libros antiquos, adminicula, testes & famam.

CUm[q] causam, quæ inter Colubri.[12] & Egitan. Episcopos super suarum limitatione diœcesum vertitur, vobis duximus committendam. Mandamus, quatenus secundùm divisiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo meliùs probantur, nec non testes, famam, & quæcumque alia adminicula in negotio procedatis.

¶ PITH. [11] *Aure.*] *Auriensi.* vel *Ormensi & Lamexen. Episc.* vel *Miriensi & Lamecensi Episcopis, & Abbati de Palumbario*, Bracharensis diœcesis. vel *Visensi.*
[12] *Colubri. & Egitan.*] *Colimbriensem & Ægitan.*

q De materia hujus decret. qualiter possint probari fines diœcesis tradit notabiliter Aret. *cons. 42. in c. viso consilio.* & Alex. post Bar. *in l. cùm aliquis, C. de jur. delib.* adde recentiores *in l. 1. ff. si cert. pet.* Vide etiam notas nostras in hoc c.

XIV. IDEM Episcopo & Archiepiscopo[13] Senon. [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

Possunt reprobari Matronæ, per quas virginitas probatur.

CAusam matrimonii, quæ inter V. juvenem, & G. puellam Senon. quæ se virginem & Monacham profitetur, noscitur agitari: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo Monasterio, quod intravit: ut ibi securè valeat commorari, donec judiciali sententia, quid agi debeat, decernatur; recepturi postmodum non solùm probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quæ ad investigandum signa virginitatis ex parte puellæ fuerint introductæ, verùm etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars[r] utralibet duxerit producendas. Et quia, ut dicit canon[14], sæpè manus fallitur, & oculus obstetricum: volumus & mandamus, ut adhuc honestas Matronas providas ac prudentes deputari curetis, ad inquirendum utrùm dicta puella virginitatis privilegio sit munita.

r utraque.

[*α Quia non ita instructam misisti, frater Archiepiscope, ut usque ad calculum sententiæ definitivæ procedere valeremus, vobis remittimus pleniùs instruendam, discre. v.*]

¶ PITH. [13] *Episcopo & Archiepiscopo.*] *Archiepiscopo & Archidiacono.*
[14] *Canon.*] *Ne aliqua, 27. quæst. 1.*

XV. GREGORIUS IX. Præposito sanctæ M. Magdeburgens. & Decano Misnen. [c. an. 1235. *Româ in Germaniam.*]

Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis Judicibus, fidem faciunt coram[s] secundis.

CUm bonæ memoriæ: *Et infrà.* Cùm acta originalia dicantur apud priores Judices remansisse: mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipsa si potuerint inveniri[t], & si qua partes duxerint legitimè proponenda, in scriptis redacta ad nostram præsentiam remittatis. Alioquin cùm non revocetur in dubium de contestatione litis super statu Pigam.[15] Monasterii, & quibusdam spoliationibus contra Abbatem ejus factis à Magdeburgen. Episcopo, recipiatis partium probationes de novo, & audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatum, tam quod super hoc inveneritis, quàm causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis.

¶ PITH. [15] *Pigam.*] vel *Pigaviensis*, vel *Pegaviensis.*

s Conc. text. & ibi Docto. *inf. de test. c. causam quæ. 1.* Jas. & alii *in l. is apud quem. C. de edend.*
t Vide *l. fi. in gl. C. de proba.* Specul. *in tit. de procu. §. rationi formæ.*

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUS.

TITULUS XX.

I EX CONCILIO MACIEN.[u] MATERCEN.

Breve est.

PLACUIT sancto Conventui[1], ut testes ad testimonium dandum non conducantur pretio: & ut quicumque idonei & fideles in testimonium assumantur; ac nullus testimonium dicat, nisi jejunus.

¶ PITH. [1] *Placuit, &c.*] Hoc caput sumptum ex *can. 2. causa 4. quæst. 2.*

u *In omnibus manuscr.* Maticen. *al.* Meticen. id concilium nondum vidimus. desumpsit verò Raymundus hoc cap. *ex 2. Compil. tit. de test. cap. 1.*

II. GREGORIUS IX. Joanni Defensori eunti in Hispaniam. [c. an. 603. *Româ in Hispaniam.*]

Nulla est receptio testium facta contra non citatum.

IN[x] nomine Domini: *Et infrà.* Quòd autem dicit Episcopus, quia se absente etiam vilissimi sunt testes exhibiti nullius momenti; lege noscendum est constitutionis Novellæ, quæ de testibus loquitur in hæc verba: Et ne posteà objiciatur eis, quòd per unam partem gesta & confecta[y] sunt,

x *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & pro historia ac intelligentia textûs, vide notas nostras in hoc caput.
y Hæc duo

oportet ut teſtimonia dentur, illo admonito à Judice, aut defenſore, venire & audire teſtes. Si verò noluerit venire, & non ex inevitabili quadam neceſſitate venire non poſſit; ſancimus hujuſmodi teſtimonia ita valere, tanquam ſi non ex una parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente facta fuiſſent. Ecce admonendus eſt ſemper adverſarius, ut ad audiendos teſtes veniat: quod quia hîc omiſſum eſt, neceſſe eſt, ut quod [z] contra legem actum eſt, non habeat firmitatem.

verba, *& confecta, in manuſcr. codicibus* non habentur.

[z] quia.

III. Idem Sabino Defenſori Sardiniæ. [c. an. 592. *Româ in Sardiniam.*]

Mulier teſtificatur contra Clericum, cùm de crimine agitur.

QUoniam [a] aliqua nobis de perſona Epiphanii Presbyteri ſunt facinora nunciata, neceſſe eſt, ut cuncta diligentiùs perſcruteris, & ſeu mulieres, cum quibus peregiſſe dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſeris, huc feſtines adducere; quatenus Eccleſiaſtica diſtrictione liquidè poſſint, quæ vera ſunt, aperiri.

[a] B. Gregor. *lib. 2. ep. 36. indict. 11. ca. 63. & cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.* Et an & quando mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus, vide plenè per Anto. Gomeſium, *tomo 3. variar. reſolu cap.* 12. & per Jul. Clarum *in pract. crimi. §. fin. q.* 24.

IV. Paschalis PP. [c. an. 820. *Romæ.*]

Ubi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis perſona admittitur in teſtem.

IN omni negotio principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota rectiſſimè, habenda eſt pro teſte; cui adhibito uno, efficiuntur duo teſtes; adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit Dominus, cùm dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: quòd ſi te non audierit, adhibe tecum unum vel duos teſtes, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me Pater. nam in lege veſtra ſcriptum eſt, quòd duorum hominum teſtimonium verum eſt.

Matth. 18. *Luc.* 17. *Joan.* 8. *Deut.* 17.

V. Alexander III. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Dicit quales eſſe, & qualiter jurare debeant, qui ſuper conſanguinitate deponunt.

QUoties [b] aliqui propter cognationem propinquitatis ſeparari petuntur, duobus vel tribus teſtibus adhibitis, qui de eadem conſanguinitate ſuperſint, vel totidem ſenioribus & melioribus loci ejuſdem id debet legitimè comprobari. Probatio autem teſtium debet fieri duplici juramento, ut jurent ſe non privato odio, neque amicitiâ, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri ſint ad hoc jurandum inductos: & ſicut ipſi dicunt, rei veritatem accepiſſe à majoribus ſuis, & credere ita eſſe.

[b] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p. 8. c. 17. & cap. 20. eod. tit. in 1. Compil.*

VI. Idem Priori & Fratribus S. Trinitatis London. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Prælatus & Clerici, qui cauſam Eccleſiæ non procurant, teſtificari poſſunt in ea.

INſuper [c] ſtatuimus, ut liceat vobis in cauſis Eccleſiæ veſtræ ferre teſtimonium. Dummodo unus ex vobis vel duo ad agendum vel reſpondendum inſtituantur, quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores vel reſponſales ſunt inſtituti, non debet admitti.

[c] *Cap. 21. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 8. c. 18.*

VII. Idem R. Herforden. [2] Epiſcopo & Abbati Sard. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si probatio exceptionis oppoſitæ contra teſtem productum non admittitur, antequam dictus teſtis recipiatur, in caſu in quo admitti debuit, licitè appellatur. Hoc dicit ſecundùm lecturam, quam ponit Panorm.

EX [d] parte A. [3] Presbyteri ad nos eſt querela perlata, quòd cùm Eccleſiam de Clunod. canonicè fuiſſet adeptus, & eam [e] xxx. an. & ampliùs pacificè poſſediſſet; Miles quidam H. nomine tacito, quòd Laicus eſſet, ad Judices literas impetravit, quòd ſi dictus Presbyter filius eſſet illius, qui proximò in eadem Eccleſia miniſtrarat, vel publicè fornicariam haberet, ipſum à prædicta Eccleſia amoverent. Tandem cùm Miles per interpoſitam perſonam eum coram præfatis Judicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam Laicos infames & notabiles ad teſtimonium dicitur produxiſſe. Licèt autem Presbyter aſſereret illos non eſſe recipiendos, pro eo quòd quidam eorum latrones & raptores manifeſti eſſent, quidam verò in alia cauſa fuiſſent convicti de perjurio, & ſe hoc diceret probaturum; nihilominus Judices, teſtibus talibus receptis, eidem abſenti poſt appellationem præſcriptam [f] adjudicaverunt Eccleſiam, quam nunc Militis dapiferi filius detinet occupatam: *Et infrà.* Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd prædictus Presbyter non fuerit legitimè per teſtes idoneos prædictâ Eccleſiâ ſpoliatus, eorumdem Judicum caſſatâ ſententiâ, literis etiam confirmationis, ſi quæ ſunt ſuper eadem Eccleſia impetratæ, non obſtantibus, Eccleſiam Presbytero reſtituatis eidem, ipſúmque non permittatis exinde moleſtari. Si verò res aliter ſe haberet, cauſam audiatis, & ſine debito terminetis. Teſtes autem ſi quos idem A. in ſuæ aſſertionis teſtimonium invocaverit, curetis monere ut coram vobis ſuper his perhibeant teſtimonium veritati.

[d] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p. 8. c. 22. & c. 23. eod. tit. in 1. Compil.*

[e] *Vox*, eam, *deeſt in plurib.*

[f] prædictam.

¶ Pith. [2] *Herforden.*] *Berford.* vel *Hereford.* Roberti Herefordienſis meminit Vveſtmon. *pag.* 39.
[3] *A.*] *Adæ.*

VIII. Idem Exon. & Vigor. Epiſcopis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Judex mittere debet Examinatorem diſcretum ad teſtes recipiendos, qui ad eum commodè venire non poſſunt.

SI qui teſtium valetudinarii ſunt, & [h] ſenes, vel debilitate confecti, aut paupertate depreſſi, ita quòd non poſſint ad veſtram præſentiam adduci, ad ipſos recipiendos mittatis [i] perſonas idoneas & diſcretas.

[h] *Cap. 14. eod. tit. in 1. Compil.* ſimilis ſententia in Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 8. c. 20.*

[i] Ad quos debeant mitti Examinatores, vide *in l. ad egregias.* per Bart. *ff. de jurejur. & in l. generaliter. C. eod.*

IX. Idem Belvacen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Retractanda eſt ſententia, ſi conſtat eam fuiſſe latam ad dictum corruptorum teſtium. Hoc dicit, ſecundùm lecturam quam tenet Panorm.

SIcut [k] vobis [4] eſt intimatum, quidam acceptâ pecuniâ de parentela inter virum & uxorem exhibent juramenta, per quæ, inter ipſos divortii ſententia promulgatur, poſteà verò privatim nullam inter eos conſanguinitatis lineam aſſerentes, ſe corruptos dicunt teſtimonium perhibuiſſe falſitati. Super quo taliter reſpondemus, quòd ſi vir & uxor, aut alter eorum ad ſecunda vota tranſivit, teſtibus de perjurio & adultero uno pluribúſve, quibus cauſam dederunt, pœnitentia indicatur [l]. Si verò ad ſecunda vota idem vir & uxor non migraverint, diligenter inquirendi ſunt, coram quibus corruptio interceſſit, & ſi tales exhibeantur, per quos poſſit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum teſtimonio eſt ſententia revocanda: non enim teſtimonium prædictorum, cùm perjuri ſint, eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

¶ Pith. [4] *Vobis.*] *Nobis.*

[k] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

[l] Vide *l. generaliter. C. de non nume. pec. & l. eos.* per Bart. *ff. de fal.*

X. Idem Atinenſi [5] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Socius criminis & muneris non teſtificatur etiam in crimine ſimoniæ. Et unius teſtimonium non ſufficit ad condemnationem.

VEniens [m] ad nos L. Presbyter ſua relatione monſtravit, quòd ei objectum fuit, quòd in Eccleſia de Oven. canonicum non habuiſſet ingreſſum, quia promiſiſſet unicuique Parœcianorum quinque barillos vini remittere, qui Sacerdoti ibi pro tempore ſervienti [n] conſueverant pro beneficio dari. Verùm cùm duo apparuiſſent, qui jurati depoſuerunt prædictum Presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorum pactum illud factum fuiſſe, tu de Presbytero, prout ordo rationis [o] exigit, judicaſti. Nos tuam ſententiam commendamus, eò quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum teſtificari non poſſet, nullíque de ſe confeſſo, adversùs alium in eodem crimine ſit credendum, nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicujus.

¶ Pith. [5] *Atinenſi.*] V. C. *Januenſi.*

[m] *Cap. 9. eod. tit. in 1. Compil.*

[n] *al.* moranti.

[o] *al.* juris.

XI. Idem [6] Abb. S. L. & Priori S. Crucis. [c. an. 1169. *Româ in Campaniam.*]

Atteſtationes in uno judicio receptæ, fidem faciunt in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas coram alio Judice.

CAuſam [p] quæ: [*Et infrà α.*] diſcre. veſtræ mandamus, quatenus ſuſceptis atteſtationibus utriuſque partis, quæ ab aliis Judicibus ſunt receptæ, cauſam ipſam ſine debito terminetis.

[*α V. & E. Monahus ſuper electione de utroque facta, & in Monaſterio eſt diutiùs agitata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & app. re. ſine debito terminandam. Ideóque.*]

¶ Pith. [6] *Idem.*] Capitulario Epiſcopo & Abbati ſanctæ Luciæ, & Priori ſanctæ Crucis. Monaſterium ſanctæ Luciæ Beneventani Archiepiſcopatûs. vel *Caprano Epiſcopo.*

[p] *Cap. 10. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Alex. *conſ. 58. lib. 2.* Jaſon & alii *in l. is, apud quem, C. de edendo.*

XII. Idem [7] Cantua. Archiep. & [8] Vigo. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio in cauſa Eccleſiæ ſuæ ſine rationabili cauſa repellendi.

CUm nuncius: [*Et infrà α.*] Non [q] lateat prudentiam veſtram, quòd Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio ſuper negotio Eccleſiæ ſuæ, niſi alia rationabilis cauſa impediat, repellendi [r].

[*α Canonicorum de Plut. & nuncius M. Militis, &c.* Et infrà. *Præterea.*]

¶ Pith. [7] *Idem.*] R. V. C. Richardi Cantuarienſis meminit Vveſtmonaſt. *pag.* 51.
[8] *& Vigor. Epiſcopo.*] 2. V. C. *& R. Vigor. Epiſc.*

[q] *Cap. 11. eod. tit.* & poſt Conc. Later. *p. 8. c. 3.*

[r] Vide *l. ſi domus, ff. de ſer. urb. præ.*

XIII. Idem Cantuarien. [9] Archiep. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Crimen nunc probatum repellit teſtem, aliàs de illo crimine non damnatum.

SUper eo quod [ſ] quæſiviſti, utrùm teſtes ſint reprobandi in cauſa criminali vel civili, quibus ab adverſa parte crimina opponuntur. Reſpondemus, quòd ſi etiam antè non ſunt convicti vel confeſſi de criminibus illis, dummodo inde convincantur, in teſtimonium non debent admitti.

[ſ] *Cap. 12. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. 3. *p. 8. cap. 4.*

¶ PITH. [9] *Cantuarienſi.*] *Terracinenſi*, vel *Terraconenſi.*

XIV. IDEM Salernitano [10] Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Campaniam.*]

Laicus in criminali non teſtificatur contra Clericum ; accuſat tamen pro ſua vel ſuorum injuria.

DE cetero Laicos in accuſationem [t] vel teſtimonium contra Clericum in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum Canonum manifeſtiùs edocet ; niſi fortè ſuam vel ſuorum injuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

[t] *Cap.* 14. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *par.* 8. *c.* 8.

¶ PITH. [10] *Salernitano.*] *Salonitano.*

XV. IDEM eidem. [c. an. 1180. *Romà in Campaniam.*]

In cauſis Eccleſiaſticis & civilibus poſſunt fieri tres productiones teſtium. quarta autem non admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtium, poſt publicationem ipſorum poteſt publicè diſputari. Hoc dicit ſecundùm lecturam communem, & verbis textûs congruentem.

IN cauſis Eccleſiaſticis [u] vel civilibus ultra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legibus invenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtium cùm fuerint publicata, publicè poteſt diſputari.

[u] *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *c.* 9. *par.* 8.

XVI. IDEM Præpoſito & Canonicis Embruden. [11] Eccleſiæ [x]. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

[x] Embrudin. *al.* Eſtbrud.

Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & adverſarius probat quòd antè ; præfertur prima probatio, & actus judicatur non tenere, niſi ſecundus probet, quòd ante omnem appellationem.

CUm tu, fili [y] Præpoſite, cum quibuſdam Canonicis tuis & Archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia conſtituti : [*Et infrà* α.] Cùm conſtet teſtes veſtros juraſſe, quòd poſt appellationem, excommunicationis ſententiam tulerit, & Archiepiſcopi teſtes ſimiliter juraſſe, quòd ante appellationem ; nos dicta teſtium benignè interpretari volentes, ne perjurii reatu notentur, quia utrumque eſſe potuit, & quòd poſt primam appellationem, & ante ſecundam, ſententia lata fuerit, eandem ſententiam decernimus non tenere.

[y] *Cap.* 16. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 8. *c.* 10.

[α *Archiepiſcopo aſſerente quòd vos ante appellationem excommunicaſſet, & poſtulans ſententiam ſuam confirmari : econtrà propoſuiſtis, quòd poſt appellationem in vos ſententiam excommunicationis protuliſſet ; & ob hoc dixiſſetis eam nullius momenti eſſe ; adjeciſtis etiam, tam tu quàm altera pars, quòd teſtes fuerunt hinc inde producti, & atteſtationes eorum receptæ. Nos verò auditis & cognitis rationibus & allegationibus utriuſque partis, & atteſtationibus diligenter inſpectis,*]

¶ PITH. [11] *Embruden.*] *Ebredunenſis*, vel *Ebrudenſis*, vel *Ebrodunenſis.*

XVII. IDEM Epiſcopo Placen. [c. an. 1180. *Romà in Liguriam.*]

In cauſa appellationis ſuper novis Capitulis tantùm teſtes novi & veteres producuntur, juramento ſecundùm morem priùs recepto.

FRaternitatis [z] tuæ literis nos conſulere voluiſti, utrùm recipiendi ſint novi teſtes ſuper quæſtione judicata, in qua teſtibus renunciatum conſtet utrinque ; & an teſtibus in prima cauſa receptis propter cauſam appel. liceat ſuper quæſtionibus indicatis aliquid novi proponere : [*Et infrà* α.] Duximus tibi reſpondendum, quòd in appellationis cauſa ſi nova contigerit emergere capitula ſuper quibus aliqua partium voluerit novos teſtes inducere, vel per jam receptos aliquid comprobare, eos credimus poſſe recipi ſuper novis duntaxat capitulis : receptis priùs ab ipſis, ſecundùm formam recipiendorum teſtium juramentis.

[z] Poſt Conc. Later. *c.* 12. *p.* 8. & *c.* 17. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *Licèt igitur nobis ex his non plenè innotuit utrùm teſtes ſuper eiſdem vel novis capitulis à partibus deſiderentur induci ; quia tamen cùm Prudentium Juris copiam habeas, nos ſuper hoc conſulere voluiſti,*]

XVIII. IDEM Exon. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Qui juravit teſtimonium non dicere, teſtificari compellitur, ſi teſtificationes publicatæ non ſunt.

INtimavit [a] R. Presbyter [b], quòd G. [c] Clericus Capellanum ejus, & alios quamplures de teſtibus ſuis juramento conſtrinxit, quòd teſtimonium, conſilium & auxilium contra ipſum non præberent eidem. Ideóque injungimus, ut ſi teſtimonium eorum [d] publicatum non eſt, nec eſt abrenuntiatum teſtibus, eos qui ſunt juramento adſtricti, & alios, ſi neceſſe fuerit, idoneos in teſtimonium recipere non poſtponas.

[a] Poſt Conc. Later. *p.* 8. *c.* 13. & *c.* 18. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Oldra. *Conc.* 127. & 160. *conſ.* 90. & 97.
[b] *Vox*, Presbyter, *deeſt in antiquis.*
[c] *al.* V.
[d] illorum.

XIX. IDEM Abbati & Fratribus de Martura [e] [12]. [c. an. 1180. *Romà in Etruriam.*]

[e] *al.* Martha.

Publicatio vel renunciatio teſtium in certis capitulis non præjudicat volenti teſtes producere in aliis. Hoc dicit quoad titulum.

CAuſam [f] quæ vertitur inter vos, & Plebanum, & Clericos ſanctæ Mariæ de Martu. [13] commiſimus Judicibus terminandam ; cúmque utraque pars in eorum eſſet præſentia conſtituta, & teſtes eſſent hincinde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & atteſtationes etiam publicátæ, quoddam privilegium nuper à nobis impetratum in medium protuliſtis : [*Et infrà* α.] Judicibus ipſis mandavimus, ut ſuper aliis capitulis, ſi qua alia fuerint ab his, ſuper quibus teſtes recepti ſunt, & eorum atteſtationes publicatæ, teſtes, ſi qui idonei producti fuerint, recipiant, & nullis capitulis noviter à nobis per veſtros nuncios impetratis, quæ contineantur [g] in privilegio veſtro, vel in aliis literis, quas vobis indulſimus poſtquam cauſam ipſam commiſimus eiſdem, prædictæ plebi in hac cauſa impedimentum præſtantibus, concordia vel juſtitia mediante decidant. Quia verò Florentinus Epiſcopus intimavit quædam capitula eidem privilegio eſſe inſerta, quæ obvia rationi videntur, illud ad noſtram præſentiam cum veſtro nuncio tranſmittatis.

[f] Poſt Conci. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 8. *c.* 15. & *c.* 19. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[g] continentur.

[α *Aſſerentes vos quædam alia munimenta à nobis impetraſſe quæ rationes ſupradictæ plebis obſcuraſſe & impedire videntur, quare cauſa ipſa nondum potuit terminari. Quia verò ſolicitudini noſtræ incumbit utrique Eccleſiæ jura ſua ſervare integra, ac litibus & contentionibus finem imponere.*]

¶ PITH. [12] *de Martura.*] *S. Michaëlis de Matura.* 2. V. C. *S. Michaëlis de Maturnia*, Ordinis S. Benedicti, diœceſ. Florent.

[13] *de Martu.*] *De Maturnia.* V. C. addit : jampridem filiis noſtris Archipresbytero Vulterrano, & Abbati de Spongia.

XX. IDEM Novicen. [h] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

[h] Norvvicenſi.

A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborans.

PErſonas [i] Eccleſiarum [14] : *Et infrà.* Verùm ſi coram te vel alio quolibet negotia ventilentur ; nolumus ut aliqui conſimili morbo laborantes, ſi certum ſit, aut legitimè ſuper hoc poſſint convinci, ſi ab alterutra parte teſtes adducti fuerint, in teſtimonium admittantur.

[i] *Cap.* 4. *tit. de appel. in* 1. *Comp.* & poſt Conc. Later. *par.* 10. *c.* 5.

¶ PITH. [14] *Perſonas, &c.*] Junge *caput* 1. *de appellat.*

XXI. IDEM in Concilio Lateranen. [k] [c. an. 1179. *Romæ.*]

[k] ſub Alex. III. *c.* 26.

Chriſtianus contra Judæum in teſtem admittitur.

JUdæi ſive [l] Sarraceni : *Et infrà.* Teſtimonium quoque Chriſtianorum adversùs Judæos in omnibus cauſis, cùm illi adversùs Chriſtianos teſtibus ſuis uti præſumant, recipiendum eſſe cenſemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicumque Judæos Chriſtianis voluerint præferre in hac parte : cùm eos Chriſtianis ſubjacere oportet, & ab eis pro ſola humanitate foveri.

[l] *Cap.* 5. *tit. de Judæ. in* 1. *Compil.* Vide Specul. *tit. de teſt.* §. 1. Adde quæ de hoc art. dixi, *lib.* 2. *Com. in direct. Inquiſit. ſchol.* 1. *lib.* 3. *ſchol.* 124.

XXII. IDEM Matthæo [m] Cardin. [c. an. 1170. *Romæ.*]

[m] *al.* Marco.

Teſtimonium matris eſt ſuſpectum, ubi filia petit in virum aliquem ſe majorem. Et ad dictum ſolius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, ſed contractum non diſſolvitur.

SUper eo [n] quod à nobis tua devotio poſtulavit, utrùm viro negante ſe mulierem adfidaſſe, ipſius mater mulieris, & altera mulier poſſit ad teſtimonium recipi ; Con. tuæ taliter reſp. quòd [o] cùm mater filiæ incrementum & honorem videtur diligere, ubi vir ſuperior eſt divitiis & nobilitate, potentià vel honore, teſtimonium ejus videtur ſuſpectum, & ideò non eſſe aliquatenus admittendum. Super illa [p] verò quæſtione, quam feciſti, an mulier conjungenda non ſit viro, pro eo quòd ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur : reſpondemus, quòd ſi non eſt firmatum matrimonium inter eos, matre aſſeverante ipſos [q] eſſe conſanguineos, non debent conjungi, quia præſumptio eſt non modica [15], quòd ſe lineà conſanguinitatis attingant. Si verò matrimonium eſt firmatum, non debet ſine plurium juramento diſſolvi.

[n] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[o] quia.
[p] alia.
[q] eos.

¶ PITH. [15] *Præſumptio eſt non modica.*] *cap.* 2. *inf. Qui matrimon. accuſar. poſſ.*

XXIII. IDEM. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Ad deciſionem cauſæ maximè pro parte Judæi, non ſufficit regulariter minus teſtimonium, quàm duorum probatæ vitæ & laudabilis converſationis.

LIcèt univerſis [r] [16] : *Et infrà.* Quia non eſt licitum alicui Chriſtiano, & multò minùs crucis Chriſti inimico, ut cauſæ ſuæ unius tantùm quaſi legitimo teſtimonio finem imponat : Mandamus, quatenus ſi inter vos & quoſcumque Judæos emerſerit quæſtio in qualibet cauſa Chriſtiani, & maximè Clerici, non minùs, quàm duorum vel trium virorum, qui ſunt probatæ vitæ, & fidelis converſationis, teſtimonium admittatis ; juxta illud Dominicum : In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum. Quia licèt quædam ſint cauſæ, quæ plures quàm duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa [ſ], quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo, terminetur.

[r] *Cap.* 1. *de for. comp. in* II. *Compil. Matth.* 18. *Luc.* 17.
[ſ] *Vox*, cauſa, *deeſt in multis antiquis.*

¶ PITH. [16] *Licèt univerſis.*] Jungatur *cap.* 8. *inf. de Jud.* & *cap.* 7. *ſup.*

XXIV.

XXIV. Idem Firmafi. Episcopo. [c. an. 1174. Româ in Umbriam.]

Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua produxit.

t Cap. 5. eod. tit. in II. Compil.

IN literis t: *Et infrà.* Quidam Nobilis tui Episcopatûs quandam sibi legitimè copulans, cùm eam in domo ferè per septennium tenuisset, consobrinam patris ejus, antequam eam duceret, se asseruit cognovisse: ad quod probandum testes de familia sua tres produxit. Respondemus igitur ut (si res ita se habet) pro illorum testimonio ipsum ab uxore nulla ratione dividi u patiaris; nec contra ipsos aliquos audias, nisi probatæ essent vitæ & opinionis, de quibus verisimile non esset, quòd deberent pro aliquo dejerare.

u Vide l. 2. §. familiæ. ff. vi bon. rapt. & l. pronunciatio, §. 1. de verb. sign.

XXV. Urbanus III [17]. [c. an. 1186.]

Donec attestationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci possunt testes: posteà verò non super eodem capitulo, sed super alio sic: hoc dicit quoad titulum.

x Cap. 5. eod. tit. in I. Compil.
y Sidolan.

CUm venisset x ad Apostolicam Sedem magister M. [18] noster exposuit, quòd Lucius Papa præ. no. causam, quæ inter ipsum & Abbatem de Sicolan. y [19] vertebatur, commisit Judicibus sine debito terminandam: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus si sententiam illorum noveritis canonicè promulgatam, eam autoritate Apostolica confirmetis: nec appellatio illam z a impediat, quæ hic b interposita dicitur occasione mortis præ. no. cùm posteà egerit & responderit, testésque duxerit producendos. Quæstiones quoque alias, super quibus testes fuêre producti, & depositiones publicatæ eorum, vel renunciatum fuit testibus hinc & inde, nullis aliis ab alterutra parte super eodem receptis, secundùm tenorem ipsarum mediante justitia terminetis. Si quæ verò fuerint quæstiones c, super quibus vel testes non fuerint producti, vel renunciatum eisdem, audiatis (quasi hinc inde proposita fuerint) finem illis debitum imponentes.

z a illa.
b *Dictio*, hic, *deest.*
c *Hæc dictio*, quæstiones, *deest in pluribus.*

[α &c. & *infrà dis. v. p. a. f.*]

Pith. [17] *Urbanus III.*] V. C. addit, de Rufort. & de Ostren. Abbat. & Priori de Tongnan. *al.* de Virfort & de Trostan, Ruttisford. Cisterciensis Ordinis. Baleus 199. meliùs: Urbanus III. de Rufort & de Crodereo Abbatibus, & Priori de Torgnan.

[18] *M.*] *Martinus.*

[19] *de Sicolan.*] V. C. *de Cronuland.* Camden. 190. de *Crosland.* Vvestmonast. *de Crovand.* V. C. addit, & Vv. Clericum vertebatur, dilectis filiis nostris de Vviseber. & Oselveston Abbatibus.

XXVI. Clemens III. [c. an. 1190. Romæ.]

Potest reus producere testes ad probandum contrarium ejus quod actor probavit; si publicatio attestationum non est facta, consuetudine contraria non obstante. Hoc dicit secundum notabiliorem lecturam.

d Cap. 3. eod. tit. in II. Compil.

SEries d tui rescripti nobis aperuit, quòd cùm nuper inter filios quorumdam Nobilium tuæ civitatis conjugalis quæstio tractaretur: [*Et infrà* α.] Pars quæ matrimonium accusabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos esse firmiter asserebant, in primo gradu ponendo duas personas, B. videlicet & I. dicentes illos esse fratrem & sororem. Pars autem opposita id falsum dicebat, B. scilicet esse sororem I. ad corroborandam assertionem suam tam testes offerens, quàm publicum instrumentum. Unde quia pars accusantium testes illos non esse recipiendos proponit, & tu non esse consuetudinem Ecclesiæ affirmas, ut post receptos testes, qui consanguinitatem, secundùm formam Canonum computant, alii ex opposito admittantur. Præsenti pagina respondemus, quòd si non est aliud Canonicum, quod obsistat, non obstante illa consuetudine, utpote Juri contrariâ, testes recipere non omittas.

[α *Quia distrahebaris ad alia urgentiora negotia, vices tuas in ventilatione illius quæstionis quibusdam Juris Prudentibus commisisti, ante quos.*]

XXVII. Celestinus III. [c. an. 1195. Romæ.]

Carnalis copula probatur per conveniens testimonium de visu. idem in testimonio auditûs, quod adminicula & fama coadjuvant.

e Cap. 4. eod. tit. in II. Compil.

PRæterea e cùm quis accusatur aliquam cognovisse, an sint testes interrogandi de visu, aut sola viciniæ fama sufficiat, vel si juratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ conscios esse fatentur, sed de visu nihil affirmant f? Respondemus, quòd si testimonium conveniens de visu reddatur, vel etiam de auditu, & præsumptionem violentam fama consentiens subministret, ac alia legitima adminicula suffragentur; standum est testimonio juratorum: etenim circumspectus Judex atque discretus motum animi sui ex argumentis & testimoniis, quæ rei aptiora esse comperit, confirmabit.

f Solâ famâ carnalem copulam non probari, vide glo. in l. 3. §. 1. *cum not.* ff. de test.

XXVIII. Innocentius III. Consulibus & Populo Beneventano. [c. an. 1208. Româ in Campaniam.]

Unius Judicis verbo non creditur; scripturæ verò ejus per testes reprobari possunt. Fallit hoc in Papa, ita communiter summatur.

g Cap. 1. eod. tit. in III. Compil. Vide Anton. de Butr. *supr. de arb. c. non fine.*

CUm g à nobis: *Et infrà.* Et canonica & civilia jura sequentes, districtiùs inhibemus, nec unius Judicis, quantæcumque fuerit autoritatis, verbo credatur in causis, sive super testamentis, sive quibuslibet aliis contractibus quæstio agitetur. Nec scriptum eorum (nisi testium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem: quin ei possint & debeant duorum vel trium testium bonorum testimonia prævalere, salva in omnibus Sedis Apostolicæ autoritate.

XXIX. Idem Tyren. Episcopo h. [c. an. 1207. Romæ.]

h Turonen. Archiepisc. *al.* Tiren. *al.* Tircensi. *al.* Trien.

Testi super dilatoria inducto non creditur super principali, nec cogitur deponere, secùs si super peremptoria: tunc enim cogi potest, ut juret deponere super toto.

i Cap. 2. eod. tit. in III. Compil. Vide Specul. tit. de testib. §. 1.

DE i testibus: [*Et infrà* α.] Consul. t. t. r. quòd si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam, cùm super ea tantùm juraverint dicere veritatem, super principali nec debent audiri, nec cogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent non jurati. Si verò cùm ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali negotio etiam eos deponere fortè petierit, & ut cogantur super toto negotio dicere veritatem, sacramento eos postulaverit obligari; ad id sunt sine dubitatione cogendi, nisi forsitan sufficiens productio testium super principali jam facta fuerit, vel renunciatum testibus k, vel depositiones testium fuerint publicatæ.

k Vide *auth. jubemus*, & *ibi* Bart. *C. de judi.*

] α *Qui ad exceptionem probandam à partibus inducuntur, tua nos duxit f. consulendos, utrùm cogendi sunt super principali negotio, & ferre testimonium veritati; & an illi sint sicut ceteri testes examinandi districtè, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur. Super hoc igitur f. tuam plurimùm commendantes qua in dubiis Se. Ap. vult certificari rescripto.*]

XXX. Idem Elien. & Cistren. Episcopis, & Archi. de Norbanen. [20] [c. an. 1208. Româ in Angliam.]

Dicta testium non sunt ad petitionem tertii publicanda. Et is, qui produxit testes coram certis Judicibus, non potest ad eundem effectum coram Judicibus alios producere, sed illorum attestationibus debet esse contentus.

l Cap. 3. eod. tit. in III. Compil.
m sub Alex. III. c. 8. habetur *tit. de conc. præb. inf. c. 2.*
n præd. magister R.

COnstitutus in præ. no. l Procurator magistri R. [21] proposuit, quòd cùm Decanus & Capitulum Eboracen. ei tum autoritate Lateranen. Concilii m, tum privilegii proprii ratione Archidiaconatum Richemundiæ canonicè contulissent, Magister H. qui Archidiaconus Richemundiæ nominatur, ipsum eo post appel. ad nos interpositam spoliavit. Cùmque prædictus n R. ad Judices super restitutione sua commissionis literas impetrasset, memoratus H. literas revocatorias impetravit: [*Et infrà* α.] Inter alia postulabat prædictus H. ut faceremus depositiones quorumdam testium aperiri: sed Procurator prædictus aperiendas eas non esse dicebat, cùm non in hac causa fuissent inducti, sed in ea, quæ inter Eboracen. Archiepiscopum, & eumdem R. vertebatur: [*Et infrà* β.] Nos eas aperire noluimus, sed causam duximus vestro examini committendam: ita quòd si vobis constiterit præfatum H. testes pro se coram Episcopo & Decano Lincon. & te, fili Archiep. delegatis Judicibus produxisse, attestationibus apud eum depositis sit contentus; alioquin eo non obstante, quòd testes illi coram Judicibus ipsis, & te fili Archiepisc. fuêre producti pro dicto H. si producti fuerint, ad testimonium admittantur.

[α *Quas idem Procurator per falsi suggestionem opposuit impetratas*, &c.]

[β *Licèt autem Archidiac. sicut superiùs est præmissum, ad faciendam nobis fidem super omnibus pleniorem, attestationes quasdam peteret aperiri: adversarius autem in alia causa eas assereret esse receptas.*]

Pith. [20] *Norbanen.*] V. C. *Northampton*, Vvestmonaster. 153. *Nocathon. Norbanton.* Bal. 417.

[21] *R.*] Rogerii de sancto Ædmundo.

XXXI. Idem. [c. an. 1208. Romæ.]

Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium. Tres casus excipit, & ad secundum determinationem subdit.

o Cap. 4. eod. tit. in III. Compil. Vide Anton. de Butr. *in c. ex parte. supr. eo.* & Lap. *alleg.* 72.

PRæsentium o autoritate statuimus, ut si quis post depositiones testium publicatas objicere voluerit in personas eorum, ei tunc tandem id liceat, cùm juramento firmaverit, quòd ad hoc ex malitia non procedat, nisi forsan ante publicationem id fuerit protestatus; vel ostendere poterit, quòd post publicationem didicerit, quod objicit in personas. Ceterùm, cùm quis personas testium se velle post publicationem depositionum repellere, fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

XXXII. Idem London. p & Elien. Episcopis. [c. an. 1209. Româ in Angliam.]

p *al.* Lingon. & Eliennun. Episc.

Si actoris & rei teſtes contraria deponunt, fidem ſibi non derogant, ſed prævalent digniores, & veriſimilia deponentes: & ſi in ceteris eſt diſparitas, præfertur numerus.

[q] *Cap. 5. eod. tit. in* II. *Compil.* Vide Rom. *ſingul.* 362. & Corſet. *ſingul.* 252. Incip. *duo teſtes. verb. teſtis.*

IN noſtra [q] præſentia: [*Et infrà α.*] Cùm igitur hinc plures, inde verò ſint teſtes numero pauciores producti, quos non ſolùm diverſa, ſed adverſa penitùs in quibuſdam conſtat teſtimonia reddidiſſe; quia etiam ad multitudinem tantùm reſpicere non oportet, ſed ad teſtium qualitatem, & ad ipſorum depoſita, quibus potiùs lux veritatis aſſiſtit, ex quibus motum animi convenit Judicem informare: Mandamus, quatenus ſi teſtes utrinque producti ejuſdem honeſtatis & exiſtimationis extiterint, cùm conſtet teſtes Monachorum eſſe teſtibus Archidiaconi numero pauciores, pro Archidiacono ſententiam proferatis. Si verò teſtes ex parte Monachorum producti tantæ præeminentiæ fuerint, quòd eorum autoritas aliorum ſit meritò multitudini præferenda, ab impetitione Archidiaconi abſolvatis eoſdem.

[*α Conſtitutis dil. fi. mag. Vvil. nomine, & dil. fi. Archid. Cantuar. à quo Procurator fueras deſtinatus, poſſeſſionem Eccleſiæ de Militon.* [22] *quam dil. fil. Abbas & Monachi S. Auguſtini Cantuar. illicitè occuparunt, cum fructibus medio tempore perceptis ſibi reſtitui poſtulavit*, & infrà.]

¶ Pith. [22] *Eccleſiæ de Militon*] Inter peculiares quas habet Archiepiſcopus Cantuarienſis Parochias à juriſdictione Epiſcopali & Archidiaconali quacumque ſeparatas, Multon. Eccleſia diœceſis Cantuarienſis. *de Epiſcop. Cantuarenſ.* 40. nunc *Milton.* Camden. 171. Mioleton. Eccleſ. meminit Vvalſing. 72. *Multon.*

[r] Lucenſ.

XXXIII. Idem Priori ſancti Fridiani Lucan. [r] & Magiſtro G. Canonico Piſano. [c. an. 1209. *Romà in Tuſciam.*]

Ad probanda impedimenta electi, Laici & fœminæ admittuntur. (adde) *& teſtes de auditu & fama ſufficienter non probant.*

[f] *Cap. 6. eod. tit. in* I. *Compil.* Vide Abb. *in cap. reprehenſibilis, infr. de appel.*

[t] Vide *l.* 1. & 2. per Cyn. *ff. de leg. & de reſt. ſpol. cap. literas.*

TAm [f] literis veſtris, quàm depoſitionibus teſtium, intelleximus nihil eſſe contra Lucanum electum ſufficienter oſtenſum, niſi de auditu tantùm & fama; cùm ſuper aliis ſi qua fortè videantur eſſe probata, teſtes ſint vel ſoli, vel tales, qui non potuerunt illa legitimè comprobare: quia verò ſuper matrimonio, quod idem Clericus dicitur contraxiſſe cum vidua, teſtes non fuère recepti propter appellationis obſtaculum, ne Laici vel fœminæ in tali reciperentur articulo contra ipſum: nos ut tantæ irregularitatis objectio remaneat indiſcuſſa, mandamus, quatenus teſtes ſive Laicos, ſive fœminas [t] (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter, excommunicantes ſolenniter ſi quis eos impedire præſumpſerit quominus teſtimonium perhibeant veritati. Demùm atteſtationibus publicatis ſi fortè conſtiterit irregularitatem hujuſmodi non eſſe probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de objectis per ſeptem Canonicos majores Eccleſiæ, vel Priores Eccleſiarum civitatis Lucan. Presbyteros ſeu Diaconos bonæ famæ præſtandam: quâ receptâ, præfigatis ei terminum, quo conſecrandus noſtro ſe conſpectui repræſentet. Si verò vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum conſtitutum non præſtiterit purgationem indictam; vos eum à prælatione Lucan. Eccleſiæ amoventes, mandetis ex parte noſtra Capitulo, ut electionem de alio non differant canonicè celebrare. Archipresbyterum autem Lucan. & G. Sacriſtam, qui contra prædictum electum literas nobis ſub nomine majoris partis Capituli deſtinaverunt (cùm conſtet per atteſtationes prædictas, longè majorem partem Capituli non fuiſſe conſciam hujuſmodi literarum) ab officio & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos, donec mereantur noſtram indulgentiam obtinere.

[u] *al.* Helien.

XXXIV. Idem Dulmen. [u] Epiſcopo & Decano & Priori ſanctæ Trinitatis Eboracenſ. [c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

In cauſa liberali contra contumacem etiam non lite conteſtata, teſtes recipi poſſunt. Hoc dicit, notabiliter ſecundùm lecturam communem.

[x] *C. 7. eod. tit. in* III. *Compil.*

[y z] Locus litigii ſecurus eſſe debet, ac talis ut omnis iniquitatis ſuſpicio procul abſit.

CUm [x] olim Archi. Menen. [23] adversùs Cantua. Archiepiſcopum ſuper ſtatu Menen. Eccleſiæ propoſuit quæſtionem: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus niſi pars adverſa prædictum Archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo; partibus, ſi poterit fieri, vel Procuratoribus earum ad locum ſecurum [y z] & idoneum convocatis, & lite legitimè conteſtata, teſtes, quos Archiepiſcopus in Anglia, & quos Archi. duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verùm ſi Archiepiſcopus citatus legitimè, vel per ſe, vel per Procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam conteſtari, vos teſtes maximè ſenes & valetudinarios, quos Archi. duxerit producendos ſublato app. obſtaculo admittatis, & depoſitiones eorum conſcriptas ad Se. curetis Apo. deſtinare, ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe vel Reſponſales idoneos noſtro ſe conſpectui repræſentent ſententiam recepturæ.

[*α Archiepiſcopo ipſi per literas noſtras dedimus in mandatis, ut per ſe vel per Procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram ſuper hoc accederet reſponſurus. Verùm cùm ipſe nec veniſſet, nec miſiſſet propter hoc idoneum Reſponſalem, volentes Menen. Eccleſiæ paterna ſolicitudine providere, cauſam ſuper hoc ven. f. n. Epiſcopo Helienſi & dil. fi. Lundonenſ. Decano, & Archid. Bukman. ſub certa forma duximus committendam, à quib. non fuit hactenus juxta mandatum noſtrum in negotio ipſo proceſſum. Ne igitur cauſa ipſa remaneat indeciſa, diſ. v. per a. ſ.*]

¶ Pith. [23] *Menen.*] *Menevenſis.*

XXXV. Idem Priori de Belonic. [a] & I. Rectori Eccleſiæ de Borelli. [c. an. 1210. *Romæ.*]

[a] Bolenti.

Publicatis atteſtationibus admittitur adverſarius ad probandum contrarium, ſi ante publicationem ſuper hac probatione contraria inſtrui non potuit. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.

EX tenore [b] veſtrarum accepimus literarum, quòd cùm vobis cauſam, quæ vertitur inter R. Militem, & M. mulierem, commiſerimus fine debito terminandam: *& infrà.* Pars mulieris propoſuit, quòd dictus Miles priùs corporale præſtitit juramentum, quòd ipſam duceret in uxorem, poſtmodum carnaliter cognitam traduxit in domum [c]. Miles verò hoc inficiabatur omnino, adjiciens quòd etſi hæc vera eſſent, eam tamen de jure habere non potuit, eò quòd aliam tunc viventem priùs duxerat in uxorem. Cùm per teſtes Militis videretur eſſe probatum, quòd ipſe ante Feſtum Purificationis beatæ Virginis, B. [d] mulierem ſolenniter accepit uxorem, & teſtes M. mulieris dicerent, quòd in ſeptimana Paſchali ſequente Feſtum prædictum, de ea ducenda præſtitit juramentum, prædictus Miles ab impetitione ipſius abſolvi cum inſtantia poſtulabat. Verùm ex parte ſæpedictæ mulieris extitit replicatum, quòd eo tempore, necnon [e] & antè, quo teſtes dicti Militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxiſſe, fuerat ſemper in Ebor. provincia commoratus, cùm teſtes ipſi dicerent hoc longè extra dictam provinciam actum eſſe, determinantes tempus & locum: quod per teſtes idoneos erat probare parata. Sed contra fuit ex adverſo reſponſum, quòd, cùm atteſtationes jam eſſent hinc inde ſolenniter publicatæ, locus productioni teſtium jam non erat. Quia igitur dubitatis utrùm poſt publicationem atteſtationum ſuper illo articulo deberent teſtes admitti: nos inquiſitioni veſtræ auctoritate præſentium reſpondemus, teſtes mulieris ad probandum illum articulum admittendos.

[b] *Cap. 8. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Socin. *in reg.* 498. incipit, *Teſtes publicatis, &c.*

[c] Vide *l.* 1. *C. de ſponſa. & in l.* 2 *eod. tit.*

[d] *al.* ita B. mulierem accepiſſet ſolenniter.

[e] *In plur. antiq.* nec non & antequam.

XXXVI. Idem Priori ſancti Victoris. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

Indulgenda eſt in cauſa quarta productio teſtium petita cum ſolennitate legali, cauſa legitima non refragante: aliàs legitimè appellatur.

SIgnificaverunt [f] nobis: [*Et infrà α.*] Cùm cauſa quæ vertitur inter Abbatem & Monachos ſancti Dionyſii ex una parte, ac Abbatiſſam & Moniales de [g] Forcellis [24] ex altera, tam ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſſione Prioratûs de Argentolio [h] Judicibus a nobis commiſſa fuiſſet, & Moniales ſuper cauſa proprietatis priùs litem ingreſſæ, teſtes produxiſſent, in illa poſtmodum poſſeſſionis judicium ſuſpenſo petitorio intentarunt: [*Et infrà β.*] Unde in cauſa poſſeſſionis, quam Moniales petebant, ea ratione, quòd illæ, quibus ipſæ ſucceſſerant, inde fuerant violenter ejectæ, teſtes fuerunt ab utraque parte producti, & eò uſque proceſſum, ut publicatio jam fieri deberet: [*Et infrà γ.*] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Abbatem & Monachos quartam productionem teſtium, cum juris ſolennitate ſuper poſſeſſorio petiviſſe, & propter hoc intra decem dies poſt interlocutoriam ſententiam appellaſſe, niſi fortè Judices quartam productionem negaverint, pro eo quòd voluerint effrænatam multitudinem teſtium refrænare, vos ad quartam productionem, adhibita ſolennitate legali, admittatis eoſdem: ipſos, ſi in probatione defecerint, in expenſis legitimis condemnantes. Et niſi adeò ſit in petitorio jam proceſſum, ut plenè poſſit de proprietate liquere [i], vos cauſam poſſeſſionis, ad quam de juris beneficio Abbatiſſa & Moniales habuere recurſum, primitùs terminetis: in cauſa proprietatis poſtmodum proceſſuri; alioquin quæſtionem terminetis ſimul utramque.

[f] *Cap. 9. eod. tit. in* III. *Compil.*

[g] *al.* Fortel.

[h] Argentorio.

[i] Quando dicatur liquere tradit Abb. *in c. cùm olim. De verb. ſig.* Anto. Butr. *in C. prout. De dol. & cont.* Gloſſ. *in can. decernimus* 3. *q.* 9.

[*α Per literas ſuas ven. f. n. G. Sylvanecten. Epiſcopus, & dil. fil. I. Abbas S. Victoris Pariſien. & F. Aurelianen. Decanus quòd.*]

[*β Quod eis de jure licere ipſi de prudentium conſilio per interlocutoriam ſententiam declararunt.*]

[*γ Petebant Moniales prædictæ depoſitiones teſtium in cauſa poſſeſſionis tantummodo publicari: ſed contradicebant Monachi allegantes, quòd ſicut cauſa proprietatis fuerat priùs cœpta, ita debebat accipere prius finem, vel ſaltem tam ſuper petitorio quàm ſuper poſſeſſorio teſtes prius publicari debebant. Ipſi verò auditis hinc inde propoſitis, cùm ſuper hoc vellent interloqui, habito ſuper hoc conſilio ſapientum, Monachi adjecerunt, quòd ſuper cauſa proprietatis renunciaverunt productioni teſtium Moniales. Quod cùm pars adverſa negaret, & inter partes quaſi dubium verteretur, interlocuti fuerunt, quòd atteſtationes in poſſeſſorio publicaverunt, & ſuper renunciatione Monialium probationes Mo-*

nachorum audirent, ſed ab hac interlocutoria Monachi ad veſtram audientiam appellarunt. Ipſi autem diem alteram partib. præfigentes, ut deliberarent an deberent hujuſmodi appellationi deferre, convocatis prudentib. de ipſorum conſilio ſententiam minimè reprobantes, parti Monachorum audientiam indulſerunt; ſi fortè rationem aliquam allegarent ad retractandam ſententiam prædictam efficacem: qui tandem poſt allegationes ſuas appellationi prius factæ fortiter inſiſtebant, &c. & inf. *Nos igitur his & aliis auditis quæ fuerant hinc inde propoſita de communi f. n. c. p. a. ſ.*]

¶ Pith. [23] *De Forcellis.*] *De Chelles*, nam ibi Reliquiæ inventæ ſunt.

XXXVII. Idem Epiſcopo Placentino. [c. an. 1208. *Româ in Liguriam.*]

Diligenter examinandi ſunt teſtes & puniendi, qui eos impediunt: & ipſorum teſtium multitudo eſt per Judicem refrænanda.

CUm cauſam [k], quæ inter Archiepiſcopum Raven. ac Commune Faven. [*Et infrà α.*] Quia verò utrique parti nimis exiſteret oneroſum, ut teſtes producerent coram nobis: mandamus, quatenus recipias teſtes, quos utraque pars, tam ſuper principali negotio, quàm in perſonas teſtium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures: & de ſingulis circumſtantiis prudenter inquirens, de cauſis videlicet, perſonis, loco, tempore, viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine cuncta plenè conſcribas: *& infrà.* Teſtes autem, &c. Quòd ſi fortè Faventini vel alii eos, quos dictus Archiepiſcopus ad perhibendum teſtimonium veritati duxerit producendos, præſumpſerint impedire, tu ipſos ab hujuſmodi præſumptione ceſſare compellas. Volentes autem effrænatam multitudinem teſtium refrænari, volumus ut hinc inde quadragenarium numerum teſtium excedere non permittas, ita videlicet, ut ſi Faventi. teſtium depoſitiones ratas habere voluerint, quæ à Ferrari. Epiſcopo & Abbate Pompon. receptæ fuerint, teſtes ipſi computentur in numero prælibato: alioquin (cùm atteſtationes ipſæ ſint clauſæ) iidem teſtes, ſi neceſſe fuerit, iteratò producantur.

[k] *Cap.* 16. *eod. tit. in* III. *Compil.* Ideò verò tam diligens cura in examinandis teſtib. eſt adhibenda per judicem, ne mendacium dicant. Facit Deuter. *c.* 19. Eleuth. Papa in *c. indicantem* 30. *q.* 5. Videto Simancan. *cath. Inſt. tit.* 64. *num.* 10.

[*α Super villa Luci & S. Potici & caſtro Areol.* [24] *& eorum diſtrictu, honore ac juriſdictione noſcitur agitari, diverſis Judicibus duximus committendam, nec potuiſſet per aliquos eorum terminari*, & infrà. *Procuratoribus utriuſque partis comparentibus deinde coram vobis juramentum de calumnia fecimus utrinque præſtari* [25].]

¶ Pith. [24] *Caſtro Areol.*] *Aureolo* Hieronym. Rubeus *lib. 6. hiſt. Raven.* Oppidum eſt in colle Forolivienſi.

[25] *Utrinque præſtari.*] *Sic cap. penult. ſup. de juram. calumn. & cap. 9. de probat.*

XXXVIII. Idem de Novofonte [26], & Caſæ Dei [27] Abbatibus. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Atteſtationes receptæ in ſummario, fidem non faciunt in plenario judicio. Et illarum publicatione non obſtante iidem, vel alii teſtes ſuper eiſdem capitulis recipi poſſunt.

VEniens ad Apoſtolicam [l] [28] Sedem C. Archid. Claremo. humiliter ſupplicavit, ut ſententiam ſuper Decanatu Clarem. Eccleſiæ pro eo latam, quæ jam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cùm autem procuratores Capituli Claremo. in noſtra præſentia propoſuerint ſententiam illam contra juſtitiam, & poſt appellationem ad nos interpoſitam, promulgatam: *& infrà.* Et idem Archidiaconus ipſos tanquam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorum aliquatenus reſpondere: P. Subdiaconus noſter ſe ipſi oppoſuit ex adverſo: aſſerens canonicè ſe in Decanatu Clarem. electum. propter quod dictus Archid. in ſua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia Decanatus ipſe, non ad illum, ſed ad ſe potiùs pertinebat: *Et infrà.* Cùm igitur ſuper his aliquandiu diſceptaſſent, interlocuti fuimus, ut dictus P. ſi poſſet, incontinenti ſuam intentionem fundaret: quia cùm ſuper hoc teſtes & inſtrumenta produxerit, interloquendo pronunciavimus, quòd ſuâ intererat, ut ſe poſſet opponere Archid. memorato. Lite igitur inter eos, tam ſuper electione, quàm ſuper ſententia conteſtata, quæſitum fuit ab ipſo Archid. utrùm atteſtationes priùs exhibitas in articulo ſupradicto in hoc judicio vellet admittere: qui reſpondit quòd vellet, dummodo poſſet objicere tam in perſonas teſtium, quàm in dicta. Quo audito, pars adverſa reſpondit, quòd atteſtationibus illis in hoc judicio uti nolebat: cùm non ſuper principali negotio, ſed ſuper articulo incidenti fuiſſent lite non conteſta. receptæ. unde ſuper toto negotio alios volebat teſtes producere vel eoſdem. Pars autem reſpondit adverſa: quòd cùm teſtes illi, tam ſuper ſententia, quàm ſuper electione dixiſſent, & eorum atteſtationes fuiſſent in judicio publicatæ; non licebat eidem (poſtquam teſtificata didicerat) ſuper eiſdem articulis alios teſtes producere, præſertim cùm in hoc judicio atteſtationibus illis uſus fuiſſet Subdiac. prælibatus. Nos igitur juſtitia pronunciavimus exigente, quòd teſtes eſſent recipiendi ſuper toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quocirca mandamus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis, cauſam ipſam tam ſuper principali [m], quàm etiam incidenti, fine canonico terminetis. Quia verò quæ in Capitulo aguntur, non facilè poſſunt, niſi per Canonicos ipſos probari, volumus, ut ad cautelam abſolvatis [29] eoſdem, ut vocati ad teſtimonium liberè valeant pro utraque parte teſtari [n].

[l] *Cap.* 11. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Petr. de Benintendis, *Dec.* 14.

[m] *in C. Barb.* negotio quàm ſuper eam.

[n] *al.* teſtificari.

¶ Pith. [26] *Novofonte.*] *Novemfontium* Ordin. Præmonſtrat.

[27] *Caſæ Dei.*] Ordinis S. Bened.

[28] *Veniens ad Apoſtolicam.*] Jung. *cap.* 45. *inf. de appellat.*

[29] *Ad cautelam abſolvatis.*] Vid. *cap. ult. de judic. in* 5. *collect.*

XXXIX. Idem Biſuntino Archiepiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Germaniam.*]

Religioſi etiam ad teſtificandum non admittuntur abſque juramento, niſi à partibus remittatur.

TUis [o] quæſtionibus [30]: *Et infrà.* Monachi verò de ſuis fratribus ac converſis, teſtes in cauſis propriis producere abſque juramenti exhibitione non poſſunt: niſi fortè à parte remittatur adverſa.

[o] *Cap.* 12. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide *hic* Guid. Pap.

¶ Pith. [30] *Tuis quæſtionibus.*] Junge *cap.* 23. *inf. de probat.*

XL. Idem Atrebaten. Epiſc. & [p] Dedimenen. [31] & Urſicampi [32] Abbatibus. [c. an. 1210. *Româ in Belgium.*]

[p] De Dun.

Delegatus neceſſarius in teſtem removetur à judicando, & alius ſubrogatur.

DIlecto filio [q] Arien. [33] Præpoſito nobis [r] innotuit exponente, quòd cùm cauſam, quæ inter ipſum & Comitiſſam Flandrenſem ſuper donatione ſex Præbendarum Sacerdotalium agitatur, vobis Epiſcope ac Abbas Dedimenen. & Atrebaten. Decano duximus committendam: idem Præpoſitus citra litis conteſtationem propoſuit, quòd teſtimonium Decani neceſſarium erat ſibi in cauſa prædicta, cùm de jure ſuo non niſi per ipſum & alium unicum tantùm teſtem, fidem facere poſſet. Unde poſtulavit, ut in cauſa ipſa eo procederetur excluſo, vel ſuperſederetur in negotio quouſque ſubſtitueremus alium loco ejus; vos autem petitionem ejus admittere recuſaſtis, quin imo poſt appellationem à Præbendarum ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundem. Ne igitur ob teſtis defectum ejus juſtitia valeat deperire, te Abbas Urſicampi loco ipſius duximus ſubrogandum [ſ], mandantes quatenus ſi eſt ita (ſuſpenſione Præpoſiti relaxata) in cauſa juxta prioris mandati tenorem, ratione prævia procedatis.

[q] Amenſi.

[r] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Guid. Pap. *hic.*

[ſ] Vid. *l. literas.* per Cy. & Bart. *C. de Præſump.*

¶ Pith. [31] *Dedimenen.*] *De Dunis* ſive *Diniis* Ordin. Ciſtercienſ. Morinenſ. Diœceſ.

[32] *Urſicampi.*] *Mariæ de Urſocampo.* Ordin. Ciſter. Diœceſ. Noviomenſ. Sigebertus. 138. 1229.

[33] *Arien.*] *Atrebatenſi.*

XLI. Idem Judici Sabinen. [c. an. 1210. *Româ in Sabiniam ſeu Latium.*]

Ne probationis copia pereat, citato adverſario recipiuntur, & publicantur teſtes, quos reus induxit.

SIgnificavit [t] nobis Presbyter ſancti N. Sabinen. Diœceſis, quòd fundatores ejuſdem Eccleſiæ liberam eam eſſe volentes, fundationis tempore ſe in ea nihil juris retinere dixerunt. Unde timens, ne proceſſu temporis, probationis copia valeat deperire, provideri ſuper hoc idem Presbyter poſtulavit. Quocirca mandamus, quatenus teſtes idoneos, quos ipſe [u] ſuper hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta: denunciando [x] fundatoribus antedictis vel eorum heredibus, ut receptioni teſtium, ſi velint, interſint: & ſuper denunciatione ſic facta, confici facias publicum inſtrumentum.

[t] *Cap.* 14. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Bart. *in auth. ſed & ſi quis C. de teſtibus; &* Guid. Pap.

[u] *in C. Barb.* quos ſuper hoc idem Presb. dux. præſentandos.

[x] Vide Lambertin. *de jure patron. art.* 4. *q.* 2. *prin.* 1. *p.* 2. *l.*

XLII. Idem Epiſc. & Archidiacono Beveneñ. [y] [c. an. 1210. *Romæ.*]

[y] *al.* Urbenent.

Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod ſubjicitur neceſſitati probandi, poſſunt teſtes etiam antiqui publicatis atteſtationibus produci.

CUm cauſa [z], quæ inter Œconomum Monaſterii ſancti M. de monte: *Et infrà.* Cùm igitur Abbas & Fratres ejuſdem loci probare intendant, quanti precii venditionis tempore poſſeſſiones prædictæ fuêre: mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos alterutra partium ſuper hoc duxerit producendos: *Et infrà.* Si verò pars Monaſterii ad hunc articulum eoſdem teſtes produxerit, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis. Quoniam aliud eſt probaſſe deceptionis exceſſum, & aliud probare quantitatem valoris.

[z] *Cap.* 2. *tit. de empt. in* III. *Compil.* Vide Guid. Pap.

XLIII. Idem. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Recipiuntur & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, ubi per ſcripturam de ſententia apparet.

ALbericus Miles [a] nobis inſinuare curavit; quòd cùm olim inter ipſum & C. mulierem Ravennaten. coram Capitulo Ravennaten. matrimonii quæſtio verteretur, tandem lata fuit divortii ſententia inter eos. Poſteà verò dictus Miles timens

[a] *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

ſibi & filiis, quos de legitima uxore ſuſcepit, ex eo poſſe præjudicium generari, quòd in ſcriptis redacta non fuit ſententia memorata, ſupplicavit ut teſtes, qui ſententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus. Ideóque mandamus, quatenus teſtes curetis recipere antè dictos, depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam redigi facientes.

XLIV. Idem Belvacenſi Epiſcopo. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

Publicatis atteſtationibus poſſunt produci teſtes ſuper eodem articulo vel directè contrario, qui priùs fuerunt producti in judicio ſummario, ſeu extra judicium. Hoc dicit ſecundùm notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali. Et tunc expone textum in fi. ibi, in hoc caſu: ſcilicet cùm teſtes aliàs producti reproducantur. *Pan.*

[b] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Guid. Pap.

[c] juraverunt.

CUm in tua Diœceſi [b]: *Et infrà.* Utrùm autem ſi accuſatore idoneo comparente, per tres vel quatuor teſtes inter jam conjunctos parentela probaretur, per depoſitiones eorundem poſteriorum teſtium derogetur fidei undecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac præſtantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverant [c] diſtinguendo perſonas & gradus, à quibus directè hi, de quorum copula agitur deſcenderunt, an primi poſterioribus præferantur, non immeritò quæri poſſet. Quanquam autem ad aliud & ob aliud juraverint, tam illi, quàm iſti, tamen ſi in ſecundo judicio priores perſonæ juratæ deponerent illa eadem, quæ primò dixerunt, abſque dubio eorum teſtimonia prævalerent, nec eo poſſent prætextu repelli, quòd partes teſtificata didicerant, cùm talis exceptio locum non habeat in hoc caſu.

XLV. Idem. [c. an. 1210. *Romà in Campaniam.*]

Excommunicari poſſunt, qui partem impediunt in teſtibus producendis. Et denunciandi ſunt teſtes non teneri juramento, de veritate non dicenda. Et ſi conſanguinei impediunt teſtes actoris, de veritate non dicenda, punitur reus, de cujus voluntate hoc fieri præſumitur.

[d] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[e] Per excommunicationis ſententiam dubitantibus ſuccurritur. concor. quod not. Bar. *in l. quidam conſulebant. ff. de re judica.*

[f] *vox* dicti *deeſt.*

[g] oſtendat.

COnſtitutis [d] in præſentia noſtra Archiepiſcopo, & M. Canonico Surrenti. dum ipſe illum de crimine ſimoniæ deferret: *Et infrà.* Ceterùm quoniam à principio proteſtatus eſt præfatus M. ipſius Archiepiſcopi conſanguineos multa impedimenta per ſuam potentiam præſtitiſſe quò minùs probationum copiam in noſtra præſentia ſecum haberet, cùm quoſdam induxerint ad jurandum ne adversùs Archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus à teſtimonio perhibendo arcere nitantur: nos ex officio noſtro ſuper hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis ſententiam [e] in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis. Illos autem quos (ut dictum eſt) juraſſe conſtiterit, quòd contra Archiepiſcopum nil dicerent, denuncies juramento hujuſmodi non teneri. Si quis autem de conſanguineis dicti [f] Archiepiſcopi aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile non videtur, ut eo invito talia fierent, & ob hoc non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, eò quòd ſi voluerit, poterit prohibere: cùm ſecundùm legitimas ſanctiones iniquam oſtendant [g] ſe cauſam fovere, & experiri debeat Judicis auctoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit adverſario) eundem Archiepiſcopum ab officio Pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit à tali præſumptione ceſſare.

[h] *al.* Magdeburgen. Archiepiſcop. & Præpoſito Sebingenum.

XLVI. Idem Magdeburgen. [h] Archiepiſc. & Præpoſi. Seburgen. [c. an. 1210. *Romà in Germaniam.*]

Qui teſtificata non didicit, nec renunciavit teſtibus producendis, ſuper antiquis articulis ſeu capitulis teſtes etiam aliàs productos producere poteſt.

[i] *Cap.* 5. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Guid. Pap.

[k] Miſinen.

[l] *Hæc duo verba*, pro ſe, *deſunt in antiq. exemplar.*

COnſtitutis in præſentia [i] noſtra procuratore A. ſororis nobilis viri Marchionis Miſnen. [k] & nuncio illuſtris Principis Bohemorum [34]. [*Et infrà* α.] Pragen. Epiſcopus ad petitionem ejuſdem Principis ipſa volente ad ipſum accedere, ut ſuas coram eo proponeret actiones, ſed à ſatellitibus ejuſdem prohibita, qui ei bis vel tertiò prohibuerunt ingreſſum, poſt appellationem ad nos interpoſitam divortii ſententiam promulgavit: à qua ipſa fecit ad noſtram præſentiam provocari: *Et infrà.* Mandamus, quatenus partibus ad locum idoneum convocatis, recipiatis teſtes, quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel Princeps pro parte ſua (cùm nondum teſtificata didicerint) ſuper proceſſu Pragen. Epiſcopi vel poſteriorum Judicum duxerint producendos, & nobilis ipſa pro ſe [l], vel teſtes, quos induxit priùs, vel alios ſi voluerit inducere non vetetur, cùm non renunciaverit teſtibus producendis.

[α *d. fi. n. P. S. Marcelli Presbyterum Cardinalem conceſſimus auditorem, coram quo propoſuit procurator nobilis memoratæ quòd cùm olim ea ſignificante ad noſtram audientiam perveniſſet quòd prædictus Princeps eam duxiſſet legitimè in uxorem, & xiv. annis & ampliùs velut conjugem legitimè pertractaſſet; & filiis & filiabus ſuſceptis ex ea.*]

¶ Pith. [34] *Marchionis Miſnen. & Principis Bohemorum.*] Vide Annales Miſniæ 670. 104. Chronic. Sclavor. 180.

XLVII. Idem in Concilio generali [m]. [an. 1216. *Romæ.*]

[m] Later. ſub Innoc. III. c. 52.

Ponit Concilium duodecim, ſine quibus ad probandam conſanguinitatem in cauſa matrimoniali, non valet teſtimonium de auditu. Hoc dicit, ſummando generaliter.

[n] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 14. *Compil.* & declarat hanc conſtitutionem, ut per Dominicum in *can. priſcis. diſt.* 55. Vide Guid. Papæ.

[o] Vid. *l. ad teſtium. C. eod. l. in ſumma. ff. de aqu. pl. arc.*

[p] Dictio, *fortè* deeſt in Concil. habetur tamen in Greg. Compil.

LIcèt [n] ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cùm propter brevem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent uſque ad gradum ſeptimum computando: quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima proveniſſe conjugia: ſtatuimus, ne ſuper hoc recipiantur de cetero teſtes de auditu [o], cùm jam quartum gradum prohibitio non excedat, niſi fortè [p] perſonæ graves extiterint, quibus fides meritò ſit adhibenda, & ante litem motam teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis, non utique ab uno, cùm non ſufficeret ille ſi viveret, ſed duobus ad minus: nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à fide dignis & omni exceptione majoribus: cùm ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. Nec tamen ſi unus à pluribus vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperunt, quod teſtantur, tanquam plures idonei teſtes debent admitti, cùm ſecundùm ordinem ſolitum judiciorum non ſufficiat unius teſtis aſſertio, etiam ſi præſidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi ſint infamibus interdicti. Teſtes autem hujuſmodi proprio juramento firmantes, quòd ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione, vel circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab utroque latere ſingulos gradus clara computatione diſtinguant: & in ſuo nihilominus juramento concludant ſe accepiſſe à ſuis majoribus quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi jurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel in uno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere; tolerabilius eſt enim aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm conjunctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparare.

XLVIII. Honorius III. Præpoſito Moliſii [35] Firman. Diœceſis. [c. an. 1220. *Romà in Umbriam.*]

Poſt publicationem ad petitionem producentis, interrogari non debent teſtes, niſi quando dolo, vel negligentiâ examinatorum ſuper omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

[q] Vide Paul. de Caſtr. *Conc.* 369. *in ca. in caſu de quo quæritur*, & Joan. And. *in ca. cùm cauſam, quæ inter. ſup. eod.* quem ſequitur Alex. *conſ.* 104. *in c. circa primum. vol.* 5.

[r] *Dictio*, ſancti, *deeſt in omnibus manuſc.*

PEr tuas nobis literas [q] intimaſti, quòd cùm cauſa, quæ ſuper quibuſdam terris vertitur inter Canonicos Sancti [r] Petri [36] ex una parte, & G. [37] Sancti Simonis ex altera, tibi fuiſſet ab Apoſtolica Sede commiſſa, dictus G. tribus menſibus poſt teſtium publicationem elapſis, teſtes ſuos interrogari poſtulat iteratò: [*Et infrà* α.] Nos igitur reſpondemus, illum non eſſe ſuper hoc de cetero audiendum, niſi forſan à principio illos interrogari ſuper certis capitulis poſtulaſſet, ídque malitiosè, aut negligenter fuerit prætermiſſum.

[α *Super quo quid agere debeas Apoſt. reſponſo deſideras edoceri.*]

¶ Pith. [35] *Moliſii.*] *Maliſii. Molii.*
[36] *Sancti Petri.*] 2. V. C. *Petri Veteris.*
[37] *& G.*] *& Guidonis ſeu Vvidonis.*

XLIX. Idem Vell. Oleti [38] & Sacrameniæ [39] Abbatibus, Palentiæ & Segobienſ. Diœceſ. [c. an. 1220. *Romà in Hiſpaniam.*]

Teſtes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare licet: ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet.

[ſ] An hæc Decret. habeat locum in cauſa ſummaria, vide per Butrium in *c. veniens* 2. *ſup. eod.*

[t] producere. *al.* proponere.

LIcèt [ſ] dilectus f. n. L. tituli ſanctæ Crucis Presbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgien. [40] Epiſcopi, & Clericorum ſanctæ Mariæ de Caſtro Soret [41] dedimus Auditorem, ea, quæ procuratores ipſi proponere voluerunt, audierit diligenter; quia tamen procurator dicti Epiſcopi contra perſonas teſtium productorum in principali adhuc ſe velle dicere [t] proponebat: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos contra perſonas productorum ſuper principali negotio partes duxerint producendos; quos ſi rurſùs pars altera vel utraque voluerit reprobare, contra illos probationes admittere procuretis, ita quòd ultrà non liceat partibus ad reprobationem teſtium adſpirare: ne ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutiùs protelari contingat.

[α *Et proteſtans nihilominus atteſtationes alterius partis quæ vacante Sede Burgenſi dicuntur receptæ fuiſſe ceteris de cauſis nullius eſſe momenti, cauſa ipſa per nos non potuit terminari, licèt pars altera ſententiam cum inſtantia poſtularet. Illam igitur ad vos de conſenſu partium remittentes d. v.*

¶ Pith. [38] *Vell. Oleti.*] 2. V. C. *Vallis Oleti.* ſive *Vallis bonæ.*

39 *Sacramenia.*] Sic 2. V. C. *de Sacramona.* tax. benef.
40 *Burgiensis.*] *Burgensis.*
41 *De Castro Soter.*] *Castrest.*

L. Idem Præposito & Magistro G. & R. Laudun. Canonicis [42]. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

Attestationes receptæ per arbitrum fidem faciunt in judicio, si testes mortui sunt: si vivunt, est in optione illius, contra quem testes producti sunt, an velit attestationes recipere, an testes de novo deponere. Et adde etiam si attestationes publicatæ sunt. Et hoc ultimum non est *in l. fi. C. eod.* ubi ponitur casus hujus decre.

PRæsentata [x] nobis Suesson. Archidiac. petitio continebat, quòd cùm inter quondam R. prædecessorem suum ex una parte, & Capitulum sancti Petri Suesson. ex altera, super jurisdictione, quam idem Archidiac. se in dicta Ecclesia ratione Archidiaconatûs proponebat habere, quæstio verteretur, tandem Cancellarium Parisien. & Magistros R. Remen. & P. Briton. Canonicos [y] super hoc arbitros elegerunt: qui cùm suscepto arbitrio adeò in negotio processissent, quòd productis testibus, & depositionibus publicatis, receptísque allegationibus utrorumque, & actis omnibus redactis in scriptis sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberent, unus ipsorum viam universæ carnis ingressus, & alius [z] in Archiepiscopum Ebrunen. [a] assumptus, qui distat per duodecim dietas & ampliùs ab eisdem. Unde cùm prædicto R. solo minimè arbitrari valente videatur arbitrium expirasse: Dis. vestræ mandamus, quatenus causam juxta hujusmodi acta sine debito terminetis, optione Capitulo reservata, ut vel recipiat depositiones eorum, qui supersunt productorum testium contra eos, vel eas respuentes consentiant, ut iidem testes admittantur iterùm: salvo jure quod in utroque casu eidem Capitulo competit, tam in personas testium, quàm in dicta.

x Vide Innoc. *in c. ex parte. sup. de arbit.*
y Clericos, *in antiquis cod.*
z alter.
a Ebrudun. *al.* Ebreden.

¶ Pith. 42 *Præposito & Magistro, &c.*] *Præposito & Magistro G. & R. de Lundin. & Canonicis Remensibus.*

LI. Idem Pennen. [43] Episcopo [b]. [c. an. 1220. *Romà in Marsiam.*]

b Murien.

Non creditur testi etiam Religioso, qui sine juramento deponit.

NUper nobis [c] A. Presbytero supplicante innotuit, ut cùm ipse Ordinem fratrum Minorum causâ probationis infra annum intrasset, Custos ad probandum, quòd idem Presbyter fecisset professionem, quosdam Ordinis sui testes induxit, qui deposuerunt super hoc, contradicente dicto Presbytero, non jurati: [*Et infrà* α.] Respondemus, quòd nullius testimonio quantumcumque Religiosus existat, nisi juratus deposuerit, in alterius præjudicium debet credi.

c Vide Guid. Pap. & de materia quòd non credatur testi nisi jurato, vide Felinum in *c. literis. De præs.* & Dec. *cons.* 91. & *cons.* 120.

[α *Unde præfatus Presbyter asserebat eorum testimonium nullum esse, prædicto replicante Custode quòd secundum sui Ordinis Regulam jurare non poterant nec debebant, sed eorum verbis simplicibus in hujusmodi standum erat: quare nobis humiliter supplicasti ut quid agendum sit tibi, te redderemus nostris literis certiorem. Nos igitur tuæ f. breviter.*]

¶ Pith. 43 *Pennensi.*] *Moriensi, vel Remensi.*

LII. Idem Corisoton. [d] [44] & Trecoren. Episcopis [45]. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

d Crisopon. *al.* Corisopoton.

Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes: supple, *etiam si agitur de vita, & miraculis alicujus canonizandi.*

VEnerabili Fratre nostro Episcopo & Capitulo Corisopton [46]: ac universis Abbatibus apud Cistercien. [e] in generali Capitulo congregatis: [*Et infrà* α.] Dis. vestræ mandamus, quatenus testes, quos Abbas & Monachi S. Martini [f] Cistercien. Ordinis super vita & miraculis piæ memoriæ M. Abbatis Monasterii supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim curetis, cum ea diligentia, quæ solet & debet in [g] receptione testium adhiberi.

e Vid. Chas. *in Catal. glor. mund. p. 3. consid.* 47. 49. & 50. Cistercium.
f *In C. Bar.* Monachi Monasterii S. Maur. Cisterc. &c.
g Receptionibus.

[α *Multisque Episcopis aliis & religiosis unà cum Abbate & Conventu S. Mauricii [47] Monasterii Cisterciens. Ordinis Crisopon. Diœces. olim nobis insinuantibus piæ me. Mauricium Abbatem præfati Monasterii divino munere claris coruscante miraculis, adeò ut Monasterium ipsum quadam usurpatione usus seu potiùs quadam anticipatione futuri votum ab ejus nomine sortiatur, & humiliter supplicantibus ut ipsum adnumerari sanctorum catalogo faceremus, ut quod populus devota præsumptione, ut sic dixerimus, nunc usurpat, seu etiam divino instinctu anticipat, illum appellando sanctum & absque auct. Ap. Se. venerando, ritè tandem jussione Apostolica faciat ad gloriam Christi & nominis Christiani. Nos eorum devotis precibus inquantum decuit, annuentes, Ven. fr. n. Episcopo Leon. & dil. fi. Abbati s. Lupi Crisopon. Diœc. dedimus in mandatis ut inquirerent super prædicti viri vita & miraculis diligentissimè veritatem, & eam nobis fideliter intimarent, ut eâ pleniùs compertâ, pro supplicantium desiderio pleniùs annuere videremus. Idem Episcopus & Abbas quandam nobis paginam transmiserunt propriorum sigillorum appensione munitam, in qua multa quidem & magna miracula continentur facta, ut dicitur, a Domino meritis dicti viri, quæ licèt probata per testes juratos & nominatos in ipsa pagina innuantur, non tamen apparet per paginam sæpedictam quòd ipsos testes examinaverunt sigillatim, & quòd eos super his de quibus sunt testificati & circumstantiis cum ea interrogaverunt diligentia quæ solet & debet in testium receptione adhiberi. Unde licèt humana devotio prompto debeat affectu honorare, quos dignatio divinæ benignitatis honorat, tutius tamen esse censemus hoc differre negotium, quàm in eo sententiam minus consideratè proferre. Nolentes autem deesse supernæ gratiæ muneri, sed adesse.*]

¶ Pith. 44 *Corisoton.*] 2. V. C. *Corisopitensi.* alter V. C. delet.
45 *Trecoren. Episcopo.*] V. C. addit & Abbati S. Crucis Caparelli Corisopit. Diœces.
46 *Corisopton.*] *Corisopitensi.*
47 *Mauricii.*] Mauricius Abbas Cisterciensis, miraculis clarus in Britannia.

LIII. Gregorius IX. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Iterùm examinandus est testis, qui obscurè deposuit: supple tu, *ex Judicis officio.*

CUm clamor [h] validus contra Acherontinen. Episcopum super simonia & aliis criminibus ascendisset, Melfiten. & Ruben. Episcopis dedimus in mandatis, ut super his diligenter veritatem inquirerent: *Et infrà.* Verùm quia apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confusè, quòd ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mandamus, quatenus examinetis eos iterùm diligenter, & tam eorum, quàm aliorum, quos receperitis testificata sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

h Vid. Archid. *in c. ut officium §. verum. De hæret. l. 6.* & Eymer. *in Direct. Inq. par. 3. q. 62,* & quæ ibi dixi *l. 3. adnot. scholast.* 119.

LIV. Idem. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Perseverans in crimine, etiam in civili, repellitur à testimonio: emendatus vero, non infamis admittitur in civili, & etiam criminali mota civiliter. Fallit in perjuro, qui in criminali repellitur.

TEstimonium [i] ejus, cui ab adversa parte opponitur crimen, meritò reprobatur in criminali causa, sive civili, si in ipso crimine perseveret. Si verò sit de crimine emendatus, & eum non comitetur infamia, non est in causa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur, præterquam pro reatu perjurii, repellendus. In criminali autem, si in alio judicio instituta accusatione contra ipsum, de crimine convictus extitit, vel confessus: vel si nunc per exceptionem exinde convincatur, aut gravata sit ejus opinio, pro eo quòd quandoque fuit tali modo repulsus, quamvis in hoc casu non excluderetur in civili: potest à testimonio, licèt egerit pœnitentiam, removeri.

i Vid. Alb. *tract. de Statutis par. 4. q. 71. & 72.* & plenè per Archid. *in c. parvul. 22. q. 5.* Huc refer. Burch. *l. 1. Decr. c. 164.*

LV. Idem. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Quarta productio non est danda sine solennitate legali, de qua hìc.

ULtra tertiam productionem non debent testes ulteriùs produci in causa [k]. Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat juramento, quòd neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus: nec per dolum, aut artem aliquam quartam productionem exposcat: sed quia quos desiderat de novo producere, priùs habere nequivit.

k Vid. *auth. qui semel. C. de proba.*

LVI. Idem. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium in causa criminali, sua accusatione pendente: nisi in exceptis criminibus.

NOn debet [l] quis in criminibus, nisi forsan in exceptis, ad testificandum admitti pendente accusatione de crimine contra ipsum: cùm etiam accusati, nisi priùs se probaverint innocentes, ab accusatione ac susceptione Ordinum repellantur.

l Vid. Burch. *lib. 1. Decr. c. 164.*

DE TESTIBUS COGENDIS, VEL NON.

Titulus XXI.

I. Alexander III. Papien. Electo. [c. an. 1170. *Romà in Insubriam.*]

In causa civili monendi & inducendi testes sunt ad testificandum: & si se subtrahant odio, gratiâ, &c. compelluntur.

CAusam [m] matrimonii, quæ inter M. mulierem [1] & filium R. vertitur, commisimus Judicibus terminandam. Ideóque mandamus, quatenus testes ab alterutra partium in suæ assertionis testimonium invocatos, ne veritatem occultent, diligentiùs moneas & inducas. Si autem odio, vel gratiâ, vel timore se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis Judicibus, vel eorum [n] nuncio, quem ad hoc miserint, Ecclesiastica districtione compellas.

m *Cap. 2. eod. tit. in 1. elect.* Vide Guid. Pap. *hic.*
n *Dictio*, eorum, *deest in vetust.*

¶ Pith. 1 *Inter mulierem, &c.*] V. C. *inter neptem Desiderii & filium Canis.*

II. IDEM Presbyteris Pontiæ [2]. [c. an. 1170. Româ in Latium.]

Ubi testimonium est necessarium, compellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.

CUm super causa [o], quæ vertitur inter Præneſtinen. Episcopum, & Subl. [3] Abbatem, sit restimonium vestrum necessarium; mandamus, quatenus perhibituri testimonium veritati, Apostolico vos conspectui præsentetis. Si verò non veneritis, sciatis vos ab officio & beneficio Ecclesiastico Apostolica autoritate suspensos. Et si nec sic veneritis, excommunicationis sententiam & depositionis poteritis formidare.

¶ PITH. [2] *Pontiæ.*] *Pontii & Asilii*, 2. V. C. [3] *Subl.*] Sublacensem.

[o] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *part.* 8. *c.* 1.

III. IDEM Genuensi [p] Archiepiscopo. [c. an. 1120. Româ in Liguriam.]

Testis, qui timore adversæ partis se subtrahit, testificari compellitur. Adde etiam in criminali secundùm communem intellectum: & sic aliquid addit ad cap. 1. suprà eod. & c. dilectorum. infrà eod.

[p] *al.* Januensi. *al.* Jan. Episc.

SUper [q] eo: [*Et infrà α.*] Conf. t. t. respond. quòd si factum est notorium, non eget testium depositionibus declarari, cùm talia probationem vel ordinem judiciarium non requirant. Verùm, si non est notorium, & is, qui convenitur, factum negaverit: testes qui interfuerunt facto, monendi sunt, non cogendi ad ferendum testimonium veritati. Nisi fortè timore adversæ partis constiterit Judici, eos à ferendo testimonio revocari, licèt ad hoc passim possint [r] de juris humani rigore compelli.

[α *Quod certificari desideras an cùm aliquis de aliquo facto manifesto ante Judicem convenitur, hi qui facto interfuerint, cogendi sint ad ferendum testimonium veritati.*]

[q] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & *c.* 7. *par.* 8. Post Conc. Lateran. sub Alex. III.

[r] *Dictio*, de, *deest in vetustiorib.*

IV. IDEM. [c. an. 1170. Romæ.]

Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus malitiosè accusatori subtraxit. Hoc dicit secundùm communem & verum intellectum. Abbas.

PErvenit ad audientiam [s] nostram, quòd cùm I. Prior sancti Laurentii coram te fuisset de simoniæ & adulterii crimine accusatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in testimonium, juramento astrinxit, ut non deponeret contra ipsum: *Et infrà.* Nos igitur attendentes, quòd nemo debet adversario instrumenta (quorum appellatione testes continentur) subtrahere, & quòd tam ille, qui subripit instrumenta, quàm qui adversario parem [t] advocationis copiam subtrahit, iniquam ostendit à se litem foveri, & experiri debet in se Judicis autoritatem elusam: respondemus, ad detegendum tantæ fraudis & calliditatis commentum, ipsum testem meritò esse compellendum.

[s] *Cap.* 1. *de præsumpt. in* 11. *Compil.*

[t] Parem advocationis seu defensionis copiam. *al.* partem.

V. CLEMENS III. Segobiensi Episcopo [u]. [c. an. 1190. Româ in Hispaniam.]

Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali compellendi sunt testes. Hoc dicit secundùm lecturam notabiliorem.

PErvenit [x] ad nos, quòd cùm à Laicis enormis & intolerabilis injuria Clerico multis adstantibus & videntibus inferatur, injuriantes in causam tracti, negant se tantum facinus commisisse: & cùm læsus eorum testimonio, qui præsentes extiterant, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere: [*Et infrà α.*] Con. t. t. r. quòd hi, qui de rebus Ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesiasticam compellendi.

[α *Sicque fit ut Ecclesiastica justitia depereat, & Clericalis ordo vilescat. Quia verò super his tua nos duxit f. consulendos.*]

[u] Seboien. *al.* Gobien.

[x] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.* Vid. Jul. Clar. *in pract. crimi.* §. *Imp. q.* 24.

VI. IDEM. [c. an. 1190. Romæ.]

Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ita communiter summatur. Sed Panorm. non placet hoc summarium; & ideò summat sicut c. 1. suprà eod.

CEterùm, quòd super [y] consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati, non dubitatur à nobis, cùm id tam jus scriptum approbet, quàm consuetudo actibus utentium approbata [z], si ipsum constiterit odio, vel gratiâ, veritatem supprimere, aut timore.

[y] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

[z] Vide *text. in l.* 3. & *ibi* Cyn. *C. quæ sit long. consuet.*

VII. CELESTINUS III. [c. an. 1195. Romæ.]

Testis synodalis, qui coram Ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur jurare super eo coram Delegato. hoc primò. *Propter supervenientem infamiam, à testimonio repellitur.* hoc secundò. *Potest tamen, si erravit, in continenti, non ex intervallo, dictum suum corrigere.* hoc tertiò.

PRæterea si testes [a] publici, quos tua civitas nuncupat Synodales, super causam matrimonii coram te vel tuo Capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli, ut in præsentia alicujus delegati Judicis super eadem causa iteratò præbeant juramentum, dummodo aliter fiat fides Judici delegato; nisi fortè articulus novæ quæstionis emergat. Hujusmodi [b] verò testes publico jure possunt propter infamiam à perhibendo testimonio removeri, si eam, postquam in communi recepti fuerant, contigerit contraxisse. Quorum testimonia, si quandoque non studiosè, sed in proferendo erraverint, & se in continenti correxerint, reprobari non debent: secùs autem erit, si correctioni suæ interposuerint intervallum.

[a] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

[b] Hujusmodi verò testes publici, jure possunt: & is paucis habetur ut in textu.

VIII. INNOCENTIUS III. Priori sancti Fridiani, & Magistro P. Canonico Pisano. [c. an. 1206. Româ in Tusciam.]

Cùm de fama vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes. Hoc dicit secundùm Joan. And. sed secundùm Panor. nimis restringit textum.

SUper his [c]: *Et infrà.* Ceterùm volumus & mandamus, ut super inquisitionis articulis, tam de fama electi, quàm literis contra eum sub nomine longè majoris & sanioris partis Capituli destinatis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.

[c] *Cap.* 5. *tit. de accus. in* 111. *Compil.* Adde hic Guid. Pap.

IX. IDEM Archidiacono [4] Mediolanensi. [c. an. 1206. Româ in Insubriam.]

Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.

CUm contra Magistrum R. super eò, quòd dicitur falsas de Sede Apost. literas reportasse, ac per se vel per Procuratorem fuisse usum eisdem, tibi direxerimus scripta nostra, postulasti per Sedis Apostolicæ oraculum edoceri, utrùm super præfato vitio falsitatis testes compellere debeas nominatos. Nos igitur [d] respondemus, quòd testes prædicti si se gratiâ, odio, vel timore subtraxerint, per cen. Eccle. debes, appel. remota, compellere veritati testimonium perhibere [e].

¶ PITH. [4] *Archidiacono.*] *Archiepiscopo.*

[d] igitur taliter, &c.

[e] Adde quòd jure civili multantur, Conc. *l.* 1. *ff. si quis jus dicen. non obt.*

X. HONORIUS III. Abbati S. Eugenii [5], & Magistro G. Canonico Senen. [6] [c. an. 1222. Româ in Tusciam.]

Non summatur, propter varietatem lecturarum, nec etiam dividitur.

DIlectorum filiorum Vulterani Capituli ex parte una, & Episcopi Vulterani ex altera Procuratoribus in nostra præsentia constitutis: [*Et infrà α.*] Testes, qui fuerint nominati, præterquam super criminibus (si se gratiâ vel timore subtraxerint, vel odio) per censuram Ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

[α *Dil. fi. tit. SS. Cosmæ & Damiani Diac. Card. concessimus Auditorem, coram quo cùm per conventionis & reconventionis modum super diversis quæ sub bulla nostra vobis transmisimus interclusa, lis fuerit legitimè contestata, &c.*] *sic abscissum.*

¶ PITH. [5] *Eugenii.*] propè Sen. Ordinis sancti Benedicti. [6] *& Magistro G. Canonico Senen.*] V. C. *& B. Magistro, & B. Subdiacono nostro.*

XI. IDEM Episcopo Bonon. & Magistro B. [f] [7] [c. an. 1220. Româ in Flaminiam.]

Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur socii, etiam jurati.

VEnerabilis frater noster Archiepiscopus Ravennaten. proposuit, quòd cives Cervicen. [g] cum M. & I. [h] quondam Clericis Ecclesiæ Raven. quandam præsumpserunt conjurationem facere contra eum, nihilominus in detrimentum ejus dantes eis quandam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda se astringentes vinculo juramenti; unde humiliter supplicavit, ut cùm causam super his, & quibusdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipse intentionem suam probare non possit, nisi testimonio civium prædictorum [i], providere ei [k], ne pro defectu testium pereat sua justitia, dignaremur. Ideóque mandamus, quatenus monitione præmissa per censuram Eccle. appell. remota, cogatis illos, quos videritis compellendos, ut ab hujusmodi juramento absolvant, quos idem Archiepiscopus ad testimonium duxerit producendos: eos nihilominus (si se gratiâ, vel odio, vel timore subtraxerint) districtione simili compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

¶ PITH. [7] *Episcopo Bonon. & Magistro B.*] V. C. addit, *& Andreæ Bononiensi.* Alius codex, *Episcopo Bononiensi, & Magistro Tancredo Bononiensi, & Balduino Pratensi Bononiæ commoranti Canonicis, ut in cap. ult. sup. de Judic.*

[f] *In quibusdam*, B. Episcopo.

[g] Cormen. *al.* Cermen. *al.* Tremen

[h] *al.* M. & L.

[i] *L.* 1. *C. de hæret. l. quotiens, ff. de quæst. & l. cùm probatio, ff. de probat.*

[k] *Dictio*, ei, *deest.*

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

TITULUS XXII.

I. GREGORIUS [l]. [c. an. 592. Romæ.]

Instrumenti exemplum non solemniter sumptum, fidem non facit absque originali. Hoc dicit secundùm ipsius mentem.

SI scripturam [m] authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere possumus.

[l] *Lib.* 2. *ep.* 3. *c.* 42. *Registri.*

[m] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

II. Alexander III. [c. an. 1166. *Romæ.*]

Corruit instrumentum, si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel à Notario sit confectum.

Cap. 2. *eod.* *t. in* I. *'ompil.*

SCripta verò [n] authentica, si testes inscripti decesserint (nisi per manum publicam facta fuerint ita, quòd appareant publica, aut authenticum sigillum habuerint, per quod possint probari) non videntur nobis alicujus firmitatis robur habere.

III. Idem. [c. an. 1116. *Romæ.*]

Rescriptum Apostolicum propter rasuram, in loco non suspecto, non censetur vitiosum. H. d. secundùm mentem.

Cap. 1. *eod.* *t. in* II. *ompil.*
Ambitiona.
l. Alodon.

EX literis vestris [o] accepimus, quòd cùm causa, quæ inter Magistrum A. [1] & R. [2] super Capella de Ambitoria [p] vertitur, de mandato nostro susceperitis terminandam, præfatus R. literarum sibi copiam fieri postulavit. Qui cùm eas argueret falsitatis, quia in narratione facti abrasæ sunt, ubi scriptum est, jura parœcialia: [*Et infrà* α.] Dicimus, quòd propter abrasionem illam judicari falsæ non possunt, nec etiam haberi suspectæ, præsertim cùm privilegia in possessionibus abradantur, & literæ in narratione facti (si erratum est) possunt incunctanter abradi.

[α *Nos autem inspicientes literas vestras.*]

¶ Pith. [1] *Magistrum.*] Alanum de Cardeia.
[2] *& R.*] *& R.* de alta ripa.

Malè *Episcopo.*

IV. Idem Eboracensi [q] Archiepiscopo. [c. an. 1165. *Româ in Angliam.*]

Redarguenti privilegium de falso, Judex faciet illud exhiberi coram Judice & paucis, & in loco congruo & securo; & interim stabitur sententiæ latæ per illud.

Cap. 2. *eod.* *t. in* II. *ompil.*
Vide Guid. *ap. hic.* etiam.

ACcepimus [r] literas, quas Abbas sancti Augustini, contra Cantuarien. Archiepiscopum transmisit: [*Et infrà* α.] Cùm privilegia non inspecta non valeant argui falsitatis, & difficile sit & [s] periculosum ea apud Sedem Apostolicam exhiberi; præcipimus, ut vel exhibeantur eidem Archiepiscopo in claustro prædictorum Fratrum, vel in alio loco congruo & securo, usque ad nativitatem proximam sancti Joannis Baptistæ. Si verò nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei perpetuum silentium imponatis ipsa ulteriùs arguendi. Interim autem nolumus illa privilegia vacillare; sed præcipimus sententiam, quæ eorum obtentu super statu Monasterii lata est, inviolabiliter observari: *Et infrà.* Jubemus etiam, ut Archiepiscopum in inspectione privilegiorum 12. hominum numero faciatis esse contentum.

[α *Nos itaque attendentes tempus ad prosequendam appellationem præscriptum nullatenus expectandum.*]

¶ Pith. [3] *Abbas sancti Augustini.*] *Pag.* 126. *Episcop. Cantuar. ex Hoveden. & Gervasio:* cùm enim Abbas & Monachi sancti Augustini se immunes subjectione & obedientiâ Archiepiscopi Cantuariensis assererent, saltem ut in Ecclesia Cantuariensi obedientia à Rogero ejusdem cœnobii electo Abbate in Cantuariensi Ecclesia præstaretur, & ut professionis scedulæ adderetur, salvis utriusque Ecclesiæ privilegiis, debitam professionem sibi vindicante Richardo Archiepiscopo Cantuariensi, Rogerus Alexandrum Papam adiit, eique Cœnobium suum vectigale reddidit: cujus tandem rescripto acquievit Archiepiscopus. Vide Walsing. *in Hipod. Neustr.* 43. Matth. Paris. 133. Petr. Blesens. *epist.* 201.

In Cad. *Barb.* Fro- mundi & ejusdem con- ventui.

V. Celestinus III. Abbati sancti [t] Secundi [4]. [an. 1194. *Romæ.*]

Instrumentum vel privilegium, quo quis utitur coram Judice, adversario integraliter legi debet; sed solum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.

Cap. 3. *eod.* *it. in* III. *'ompil.*
Vide Bart. & Bald. *in l. fi. C. de prec. Imp. off.* Bar. & Angel. *in l.* *C. de bon. aud. auct.* *os.* Felin. *in cap.* 1. *C. de proba.* Bal. & Doct. *in l. in civile*, *ff. de eg.* articulo.

COntingit interdum [u], ut dicitis, quòd quandocumque cum aliquo litem habetis, privilegium vestrum adversæ parti cogimini pleniùs exhibere: unde accidit, quòd occasione unius capituli, super quo convenimini, plurima litigia suscitantur: [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, ut quandocumque super exhibendo privilegio vel indulgentia seu instrumento fueritis requisiti, præsente Judice, aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipso, audiente parte contraria, tantummodo recitetur; ita quòd si tantùm super uno capitulo * quæstio fuerit, illud solummodo describatur, & adversæ parti copia ejus fiat.

[α *Et sic evidenter æmuli multarum cavillationum argumenta recipiunt, quibus etiam pacem & tranquillitatem vestram impugnant. Quia verò interest nostrâ jurgiis suscitandis obviare, & suscitata decidere.*]

¶ Pith. [4] *sancti Secundi.*] *Facidi, Facundi, Fromundi, Falcidi, Fridiani.*

VI. Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo. [c. an. 1208. *Româ in Insubrium.*]

Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum cujus literæ non sunt legibiles, vel scripturæ deletæ, vel enormem patitur fracturam, non probat. Hoc dicit prout magis facit ad titulum; & est casus quotidianus & notabilis pro istis sigillis antiquis. Panor.

INter dilectos [x] filios G. Abbatem de Scozula, & B. Procuratorem tuum super articulis, diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem Abbas nomine Monasterii sui à præfato Procuratore tuo nomine Mediolanens. Ecclesiæ restitui Monasterio memorato portum Scozulæ cum honore, districtu & jurisdictione loci præfati, dicens ad Monasterium hæc omnia pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus, qui habitant in Curteni Berunen. [y] & tenent res Monasterii in Granlia; de quibus Monasterium obtinuerat in judicio possessorio per sententiam Episcopi Veronensis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis, salvo in omnibus jure addendi vel deminuendi, satagens comprobare omnia, quæ præmissa sunt ad suum Monasterium pertinere. Primò per privilegium Luithardi Comitis, quondam Episcopi Lucani [z], qui Monasterium ipsum fundaverat; & ei, quæ præmissa sunt, donaverat universa. Secundò per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolanen. Archiepiscopi, quam ex delegatione Lodovici [a] Imperatoris tulit super his pro Monasterio contra A. præfati Luittardi nepotem, qui super his Monasterium molestabat. Tertiò per privilegia Romanorum Imperatorum, & præsertim Henrici, qui præmissa omnia Monasterio confirmabat, vel etiam conferebat. Quartò per instrumenta locationum, quas fecerant diversis personis Abbates Monasterii memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quòd Monasterium à 60. annis & citrà [b], & à 50. annis & suprà, possederat supradicta, & quòd fama publica erat, ea omnia præfato Monasterio, à jam dicto Luitardo fuisse donata. Sed contra privilegium donationis à Procuratore tuo multa fuerunt objecta. Primò, quia ibi maximè apparebat consumptum (videlicet in annotatione indictionis) ubi potuisset falsitas faciliùs deprehendi. Secundò, quia cùm charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertiò, quia falsum sigillum vitiosè videbatur appositum, eò quòd à media parte sigilli apparebat quædam imago non cum mitra in capite, sed cum pileo; nec induta Pontificalibus, sed Regalibus indumentis [c]; tenens in manu non baculum Pastoralem, sed quasi sceptrum Regale; cujus facies non apparebat integra, sed dimidia, tanquam in illa medietate respiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat: sed quædam imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie reliquæ partis similis apparebat; unde non Episcopi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quia [d] in una medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in altera medietate præsumebatur, vel filii, vel conjugis imaginem habuisse; nam in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quæ nomen proprium cum hac adjectione, Dei gratiâ, designabant. Sed cùm proprium nomen ipsius Episcopi fuerit Luitardus, & in nomine proprio, quod exprimebat sigillum, deletæ fuerant duæ literæ; secunda, quæ erat inter l. & t. & sexta, quæ fuerat inter r. & u. ita quòd si secunda o. & sexta fuisset i. proculdubio non Luitardus, sed Lotharius legeretur: quod etiam inde convinci [e] poterat, quòd secundùm dispositionem aliarum literarum inter l. & t. non erat spatium, nisi quod potuisset unam literam continere, cùm secundùm integritatem hujus nominis Luitardus inter l. & t. duæ literæ sunt diversæ. Præterea inter r. & u. tam modicum erat spatium, ut in eo nec hæc litera d. quæ majus occupat spatium, sed hæc litera i. quæ minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursùs cùm cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conservationem sigilli, recens erat & mollis: Quod cùm diligenter investigatum fuisset, certo certiùs est compertum, quòd sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinum novæ ceræ, quæ fuerat posita exteriùs, quasi ad conservationem sigilli, vitiosè fuit ipsi chartæ subjunctum. Eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli, cetera ferè privilegia Romanorum Imperatorum, præter privilega Henrici, vel falsa reperta sunt, vel falsata. Sed & ipsum Henrici privilegium ad fidem instruendam non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eò quòd erat ex media ferè parte consumptum; nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas, videlicet icus; nec de ceteris literis, nisi hæc adjectio, Dei gratiâ, apparebat, ita quòd ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quàm Lodovici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inveniebatur suspectum, tùm quia in ipso quædam apparebant lituræ, tùm quia subscriptio Notarii videbatur manûs alterius fuisse, quàm subscriptio [f] instrumenti; cùm tamen Notarius in supscriptione profitetur se instrumentum manu propria conscripsisse. Litera quoque recentior videbatur quàm charta, & aquâ videbatur encaustum [g] infectum, ut antiquius appareret. In omnibus [h] autem Imperialibus privilegiis, quæ posteriora fuerant, nulla est habita mentio de sententia, quamvis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luithardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porrò si legitimum esset instrumentum sententiæ, per illam tamen sententiam nullum Mediolan. Archiepiscopatui præjudicium poterat generari, cùm ipsa sententia lata fuerit inter alios; & res inter alios acta, alii non præjudicet [i]. Nec attestationes, quæ continebantur in instrumento senten-

[x] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[y] *al.* Biniens.
[z] Licinien.
[a] Loduici.
[b] *al.* infrà.
[c] *Dictio*, indumentis, *deest in nonnullis vetustis exempl.*
[d] *al.* quod.
[e] conjici.
[f] superscriptio.
[g] *al.* incaustum. est autem *encaustum* Librariorum atramentum, de quo Cæl. Rhodig. 7. *lect. antiq. cap.* 31.
[h] etiam.
[i] Vide *l.* 3. & *ibi* Doct. & Bart. *ff. Jud. solvi.*

tiæ, per quas legitima donatio Luithardi videbatur eſſe probata, poterant eidem Archiepiſcopatui nocumentum aliquod irrogare, cùm inter alias perſonas, & in alio judicio receptæ fuiſſent. Ceterùm memorati Henrici privilegium, quod non ſolùm confirmationis, ſed etiam donationis videbatur fuiſſe; unde rerum dominium donatarum intelligi fortè poterat Monaſterio acquiſitum, quamvis ex forma petitionis, quæ in ipſo privilegio declaratur, confirmatorium videretur fuiſſe; unde tamen intelligatur eo modo quo magis poſſet valere: diſtinguendum videbatur, ut idem Henricus alia donaverit, & alia confirmaverit, cùm eadem legitimè nequiviſſent confirmari pariter & donari: confirmari, tanquam priùs habita & poſſeſſa: donari, tanquam tunc tradita & conceſſa; ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata, ſed confirmata, cùm juxta [k] legum ſanctiones, quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poſſit, niſi deſierit eſſe meum: [*Et infrà α.*] Cùm ergo privilegium Henrici confirmatorium tantùm extiterit, ſaltem quoad illa quæ deducta ſunt in judicium, ſi principale non tenuit, nec acceſſorium, quod ex eo vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutum: [*Et infrà β.*] Per inſtrumenta verò locationis, nec eſt utique probata proprietas, nec ad plenum poſſeſſio, cùm ad probationem rei propriæ, ſive ad defenſionem non ſufficiat facta locatio: *Et infrà.* Cùm autem ſuper his fuiſſet diutiùs litigatum, quia legitimè probata non fuerant, quæ petebantur, ad Monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius Procuratorem tuum nomine tuo & Mediolan. Eccleſiæ ſententialiter diximus abſolvendum, quoniam cùm obſcura ſunt jura partium, conſuevit contra eum, qui petitor eſt, judicari.

[k] juxta ſanctiones legitimas quod meum ex una cauſa, ex alia cauſa ampliùs meum fieri non poſſit.

[*α Præſertim cùm pars Monaſterii viſa fuerit comprobare, tùm per privilegium conceſſionis, tùm per inſtrumentum ſententiæ, vel illa quidem legitimè fuerant à Luithardo donata, & illa donatione per totum judicium eſt uſa: unde poſt donationem hujuſmodi eadem eidem non poterant redonari.*]

[*β Pari modo cetera privilegia Romanorum Imperatorum etiam ſi vera fuiſſent ac ſine ſuſpicione reperta, ad probationem tamen invalida probarentur.*]

VII. IDEM Cantuarienſi Archiepiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

Non valent literæ ſuper abſolutione voti per cruceſignatos impetratæ, tacita veritate, vel expreſſa falſitate.

[l] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

QUod ſuper his: *Et infrà.* Quæſiviſti [l], quid agere debeas circa cruce ſignatos, qui dicentes ſe ab Apoſt. Sede redire ſuper abſolutione ſua ignota Cardinalium ſigilla reportant, cùm eis ſuper impedimentis expoſitis non fuiſſet de levi credendum. Ad quod taliter reſpondemus, quòd quando talibus literas indulgemus, illis, qui perſonas & facultates eorum pleniùs noverunt, hoc modo ſcribimus, ut ſuper impedimentis expoſitis (inquiſita diligentiùs veritate) ſtatuant circa illos, quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis noverint expedire: providentes attentiùs, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Unde ſi tales per ſuppreſſionem veritatis, aut falſitatis expreſſionem, literas non ſolùm Cardinalium, ſed & noſtras, nec ſolùm dubias, ſed & certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus impetratis, & eis non obſtantibus, ad voti executionem compelli.

VIII. IDEM Helienſi Epiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

Si de extravaganti dubitatur, an Decretalis ſit authentica: aut eſt juri conſona, & tunc judicatur ſecundùm illam: aut diſſona, & tunc Papa conſulitur.

[m] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Bart. & DD. *in l. cum prolatis. De re judic.*

PAſtoralis [m], &c. [*Et infrà α.*] Autoritate præſentium duximus ſtatuendum, ut cùm Decretalis aliqua, de qua Judex meritò dubitet, allegatur: ſi eadem juri communi ſit conſona, ſecundùm eam non metuat judicare, cùm non tam ipſius, quàm juris communis autoritate procedere videatur. Verùm ſi juri communi ſit diſſona, ſecundùm ipſam non judicet, ſed Superiorem conſulat ſuper ea.

[*α Quæſiviſti etiam quibus indiciis fides ſit adhibenda Decretalibus, de quorum autoritate Judex poteſt non immeritò dubitare, cùm plures inveniantur in compilatione Scholarium, & allegentur in cauſis, de quibus per Bullam non conſtitit, nec ipſæ per Metropoles inſinuatæ fuerunt. Quia igitur ſæpè contingit, quòd etiam coram nobis Decretales hujuſmodi proponuntur, quas eſſe authenticas dubitamus, ſ. t. benigniùs reſpondentes.*]

IX. IDEM Epiſcopo ſancti Andreæ, & Abbati de Broch. [5] [c. an. 1206. *Romà in Scotiam.*]

Poſt publicatas atteſtationes uſque ad concluſionem poſſunt inſtrumenta produci, hoc primò. *Conſuetudo loci facit inſtrumentum authenticum*, hoc ſecundò.

[n] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm dilectus [n]: *Et infrà.* Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpondendum, quòd utraque pars poteſt inſtrumentum, etiam poſt publicationem atteſtationum, uſque ad definitivæ ſententiæ calculum exhibere, antequam ſit in cauſa concluſum. Super tertio verò articulo reſpondemus, quòd ſi conſuetudo illius patriæ obtineat approbata, ut inſtrumentis illius Regis fides adhibeatur, vos ea ſecurè poteritis admittere, præſertim cùm ſupradictus Rex tantæ fuerit honeſtatis, quòd ipſius inſtrumenta maximæ autoritatis ſint in partibus Scotjcanis [o].

[o] Scotianis

¶ PITH. [5] *Broch.*] *Broth*, *Beroth*, *Alberbroth*, Taxa Benefic. Vide *cap.* 4. *lib.* 2. *Collect.* 3. *tit.* 5.

X. IDEM Petro civi Viterbienſi. [c. an. 1206. *Romà in Tuſciam.*]

Falſitas inſtrumenti, vel quod deeſt inſtrumento, probari poteſt per teſtes.

[p] *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.*

CUm Joannes [p] Eremita à te centum triginta libras Senen. ex cauſa mutui coram Donadeo & Jo. Judicibus Viterbien. petiiſſet, & tu ex adverſo proponeres, quòd cùm idem in centum & octoginta libris tibi pro pretio domûs, quam eidem vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immeritò debebat compenſare. Tandem cùm ſuper hoc & quibuſdam aliis articulis inter vos fuiſſet aliquandiu litigatum, Judices, atteſtationibus publicatis, te ſententialiter condemnaverunt, ut eidem prædictæ domûs poſſeſſionem vacuam [q] traderes, & à creditoribus liberatam: *Et infrà.* Cùm igitur ab hac ſententia ad noſtram audientiam duxeris appellandum, & nos tam tibi, quàm prædicto Joanni T. Subdiacon. & Capellanum noſtrum dedimus Auditorem, ex parte tua fuit propoſitum, ſupradictæ domûs venditionem non puram, ſed conditionalem potiùs extitiſſe, ac nullatenus teneri ad traditionem ipſius, quatuor nihilominus teſtibus ad hoc probandum inductis; quòd etſi novum eſſet capitulum, pendebat tamen ex veteri. Qui jurati depoſuerunt ſe interfuiſſe contractui inter te & prædictum Joannem ſuper eadem domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi fuerat conſtitutum: tali videlicet adjecta conditione, ut tu domum ipſam inhabitares liberè in vita tua, & poſt obitum tuum, M. & R. natis tuis, ejuſdem Joannis nepotibus, remaneret; cujus conditionis intuitu, domum ipſam eidem Joanni pro minori pretio vendidiſti, cùm à G. morandi pro ipſa cc. libras potuiſſes habere. Anni verò menſis & diei, quo venditio facta fuit, iidem teſtes ſe dixerunt minimè recordari. Dictus verò Joannes venditionem non conditionalem, ſed puram propoſuit extitiſſe, ad hoc probandum publicum exhibens inſtrumentum: [*Et infrà α.*] Tabellionem quoque, qui confecerat inſtrumentum; & unum ex teſtibus in inſtrumento ſubſcriptis ad id probandum induxit: [*Et infrà β.*] Porrò cùm dubitatio fuiſſet exorta, utrius deberet probatio prævalere, pro tua fuit parte propoſitum, quia etſi eandem vim obtineant inſtrumentorum fides, & depoſitiones teſtium in litibus exercendis, non tamen quodlibet inſtrumentum tanti debet eſſe momenti, ut trium vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferatur: [*Et infrà γ.*] Ad hoc autem idem Jo. ex adverſo reſpondit, quòd cùm intentionem ſuam per jam dictum fundaverit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis venditionem ipſam non purè, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas [r], nec per teſtes ad hoc à te inductos de certo fuerit tempore facta fides; & ideò non appareat quòd ſuper illa venditione deponant, quam conſtat per dictum inſtrumentum determinato tempore fuiſſe contractam, hujuſmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verùm reſponſionem iſtam eſſe proponebas invalidam, quoniam cùm utraque pars à nobis interrogata, fuiſſet in jure confeſſa, quòd unica tantùm venditio ſuper domo contracta fuerit; & ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalem fuiſſe: ex utriuſque confeſſione colligitur ejuſdem domûs venditionem conditionalem extitiſſe, non puram, non obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuerit poſtquam à partibus extitit in cauſa concluſum: cùm Judex, qui uſque ad prolationem ſententiæ debet univerſa rimari, poſſit interrogare de facto quoties dubitationis aliquid [ſ] occurrit. [*Et infrà δ.*] De conſilio fratrum noſtrorum pronunciavimus, venditionem prædictæ domûs fuiſſe conditionaliter celebratam, & te ob hoc [t] nullatenus obligatum ad traditionem ipſius, ſuper hoc memorato Joanni ſilentium imponentes. Sententiam verò Judicum prædictorum, qui aliàs juſtè pronunciaſſe noſcuntur (cùm hujuſmodi exceptio coram ipſis nec probata fuerit, nec objecta) quoad dictum capitulum infirmamus, eam quoad alios articulos autoritate Apoſtolica [u] confirmantes.

[q] Quando dicatur vacua poſſeſſio, vide per Ang. & legiſtas *in l. in conventionalibus. §. ſi quis vacuam, ff. de verb. oblig.* Gloſſ. *in §. quod autem, Inſt. de uſucap.*

[r] Infero quòd per confeſſionem rei ubi debitum eſt liquidum, admittitur recompenſatio. *l. Julianus, §. offerri. de act. empt.*

[ſ] Vide *l. ubicumque. de interr. act. l.* 1. *&* 2. *eod. tit.*

[t] *Hæc duo verba*, ob hoc, *deſunt in vetuſtiorib.*

[u] *Hæc verba*, autoritate Apoſtolica, *deſunt.*

[*α In quo profitebaris te propria voluntate vendidiſſe ac tradidiſſe domum ipſam eidem Jo. Heremitæ, & poſteà* c. LXXX. *librarum pretium recepiſſe.*]

[*β Sed licèt Tabellio venditionem puram extitiſſe firmavit, prout in ſerie inſtrumenti continetur; utrùm tamen ſub conditione vel purè fuerit contractus initus dixit ſe minimè recordari.*]

[*γ Satis eſt etenim ſi propter Tabellionis autoritatem, qui ſuum officium fideliter adimplere præſumitur, cùm ad hoc ex juramento teneatur, tanta fides adhibeatur inſtrumento confecto quanta foret duobus idoneis teſtibus adhibenda: ſed cùm per quatuor teſtes omni exceptione majores fuerit manifeſtè probatum ſupradictam venditionem fuiſſe conditionaliter celebratam, eorum depoſitiones aſſerunt inſtrumento meritò præferendas.*]

[*δ His igitur & aliis tam coram nobis quàm coram prædicto Capellano propoſitis, & pleniùs intellectis.*]

XI. HONORIUS III [6]. [c. an. 1222. *Romà in Galliam.*]

Defectus

Defectus literæ non vitiat reſcriptum.

[x] Vide Rom. conſ. 348. Bald. in l. Imperator, ff. de ſtat. hom. & Jaſon. in l. ſi quis mihi bona, de acqu. hæred.
[y] Anglicorum.

EX parte [x] chariſſimæ in Chriſto filiæ B. quondam Anglorum [y] Reginæ fuit propoſitum: *Et infrà.* Quia reſcriptum Apoſtolicum pro eo quòd in hac dictione, ſpoliarunt, hæc figura O, deerat, aſſeritur vitioſum: mandamus, quatenus hoc non obſtante in negotio ipſo ratione prævia procedas.

¶ PITH. [6] *Honorius III.*] V. C. Archiepiſcopo, Decano, & Archidiacono Turonenſi.

XII. GREGORIUS IX. Priori ſancti Bartholomæi, & Decano de Arcubus [7] London. [z] [c. an. 1232. *Româ in Angliam.*]

[z] Lugdunen.

Licitè appellatur à Judice, qui parti hoc petenti, non facit edi communia inſtrumenta.

G. Perpetuus Vicarius Eccleſiæ de Recham. [8] nobis expoſuit, quòd cùm Prior & Conventus de Ledis eum ſuper decimis coram Judicibus autoritate Apoſtolica conveniſſent, & dictus G. ſuper ſimilibus coram ipſis reconveniſſet eoſdem, quia dicti Judices copiam prædictorum inſtrumentorum communium, quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem ſuam ſuper principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum inſtantia poſtulanti: noſtram audientiam appellavit. Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, &c. [9]

¶ PITH. [7] *De Arcubus.*] Nomen à Templo Beatæ Mariæ dicato, cujus culmen ad ſimilitudinem intenſi arcûs in ſummo curvatum & quaſi aduncum eſt, dicitur ſumpſiſſe.
[8] *Recham.*] fortè *Pecham*, quam cum Vicaria ejuſdem peculiarem ſibi habet Archiepiſcopus Cantuarienſis ab Epiſcopali & Archidiaconali juriſdictione quacumque ſeparatam.
[9] *Debitum, &c.*] ut *cap. 2. de libelli oblatione.*

XIII. IDEM. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt.

Vide Anto. de Butr. in c. noſtra, ſup. de teſtib. & c. ex tenore, ſup. de reſcr. Bart. & Salic. in l. ſcripturæ, C. de fide inſtru. Bald. in l. Imperator 1. de ſtat. hom.

IMputari [a] ei poteſt, qui contrarias inter ſe ſcripturas in judicio protulit fidem ſibi adinvicem derogantes, cùm in ipſius fuerit poteſtate, quam voluerat non proferre.

XIV. IDEM. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Si in inſtrumento debiti exprimitur cauſa, condemnatur debitor, niſi probet indebitum: ſi non exprimitur, neceſſe eſt, ut creditor probet id fore debitum.

SI cautio, quam à te indebitè proponis expoſitam, indeterminatè loquatur, adverſarius tuus tenetur oſtendere debitum, quod continetur in ea. Sed ſi cauſam, propter quam hujuſmodi ſcriptura proceſſerit, expreſſeris in eadem, confeſſioni tuæ ſtatur, niſi probaveris te id indebitè promiſiſſe.

XV. IDEM I. Tabellioni [10]. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Autoritate Ordinarii poteſt Notarius Tabellionis mortui Notas in publicam formam redigere.

Vide Mattæ. de Afflict. ſuper conſt. Neapol. in ca. Bajulos omnes not. 13. & ſeq. Bald. conſ. 62. lib. 5. Alexan. conſ. 136. & 51. lib. 1.

CUm P. Tabellio [11] morte [b] præventus, quædam non perfecerit inſtrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum, ad quos pertinent, autoritate ordinarii Judicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

¶ PITH. [10] *J. Tabellioni.*] V. C. *N. Scriniario.*
[11] *Cùm P. Tabellio.*] V. C. *Cùm Lando pater tuus, qui Tabellionis fungebatur officio.*

XVI. IDEM. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Inſtrumentum exemplatum per Tabellionem autoritate Ordinarii, eandem vim habet cum originali.

SI inſtrumenta propter vetuſtatem, vel propter aliam juſtam cauſam exemplari petantur: Coram ordinario Judice, vel Delegato ab eo ſpecialiter præſententur; qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſua parte vitiata repererit, per publicam perſonam illa præcipiat exemplari, eandem autoritatem per hoc cum originalibus habitura.

DE PRÆSUMPTIONIBUS.

TITULUS XXIII.

I. SALOMON in Parabolis [a].

Cap. 26. & 1. eod. tit. in 1. Compil.

Sicut manifeſtè nocens eſt pœnæ obnoxius, ita & occultus, licèt poſteà dicat ſe joco feciſſe.

SICUT noxius eſt, qui mittit lanceas & ſagittas in mortem; ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cùm fuerit deprehenſus, dicit, ludens feci.

II. IDEM [b].

In judicio duarum mulierum, lib. 3. Reg. c. 3. & cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.

Ex violenta præſumptione fertur definitiva, & eſt caſus notabilis.

AFferte mihi gladium. Cúmque attuliſſent, ait: dividite infantem vivum, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad Regem; commota ſunt quippe viſcera ejus ſuper filio ſuo: Obſecro, Domine, date illi infantem vivum, & non occidatur: econtrario alia [c] dicebat: nec mihi, nec tibi, ſed dividatur. Reſpondit Rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non dividatur; hæc eſt enim mater ejus.

[c] illa.

III. HIERONYMUS in Parabolis [d]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

[d] Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil. Huc ſpectat l. is qui. §. divus. de tut. & cur. dat. & §. ſervos. in gloſ. deſierunt. Inſt. de rer. diviſ.

Converſatio in adoleſcentia facit præſumptionem in ſenectute.

EX ſtudiis ſuis intelligitur puer. Quemcumque enim virtutibus ſtudere cum modeſtia continentiæ, auditioni ſapientum, obſervantiæ mandatorum Dei, maximè ſimplicitati & humilitati videris, hujus munda & recta opera intellige.

IV. BONIFACIUS Papa Epiſcopis Galliæ. [c. an. 422. *Romæ.*]

Præſumitur contra illum, qui dilationibus ſubterfugit judicium.

NUllus dubitat [e], quòd ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmodum ut abſolvatur qui eſt innocens, quærit: confitetur enim de omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere judicium dilationibus putat.

[e] Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.

V. GREGORIUS in homilia [f]. [c. an. 600. *Romæ.*]

[f] Homil. 18.

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præſumitur.

NOnne [g] benè dicimus, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo.

Duo quippe illata fuerunt ei: unum negavit, alterum tacendo conceſſit.

[g] Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil. Bald. in l. C. de ſacr. Eccleſ.

VI. IDEM Maximo Epiſcopo [h]. [c. an. 600. *Romæ.*]

[h] Gregor. lib. 2. epiſt. 4. Regiſtri.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

MAndata cæleſtia efficaciùs gerimus [i], ſi noſtra cum fratribus onera partiamur. Proinde ſuper cunctas Eccleſias Siciliæ te vices Apoſtolicæ Sedis miniſtrare decernimus.

Quas non loco tribuimus, ſed perſonæ. Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti converſatione tua præſumamus.

[i] Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil. & c. 1. tit. de offic. vic. in 1. Compil.

VII. IDEM [k]. [c. an. 600. *Romæ.*]

[k] Greg. lib. 7. epiſt. 123. ſive 127. Regiſt. [l] C. 7. eod. tit. in 1. Compil.

Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini.

QUoſdam: *Et infrà* [l]. Aphrica verò qualiter mortalitate, & languoribus vaſtetur, quantò viciniores eſtis, credo quòd ſubtiliùs cognoviſtis.

VIII. IDEM Victori Epiſcopo [m]. [c. an. 600. *Romæ.*]

[m] Gregor. in reg. lib. 10. ep. 33. & 34.

Præſumitur factum notum in vicino loco, quod eſt notum in remoto.

QUantò: *& infrà.* Latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo pervenit.

IX. HIERONYMUS ſuper Oſee [n]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

[n] C. 8. & 10. eod. tit. in 1. Compil.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

SCribam eis multiplices leges meas. Ex priùs datis, & neglectis apparet, quòd has negligent.

X. ALEXANDER III. Decano Caſſien. [o] [1] [c. an. 1170. *Romæ.*]

[o] al. Caſtrenſi.

Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non eſt veriſimile.

QUia veriſimile [p] non eſt, quòd H. Presbyter Perſonatum Eccleſiæ R. Capellano conceſſerit, & ab eo ejuſdem Eccleſiæ acceperit Vicariam: provideas ne ſuper hoc probationem recipias, niſi communis loci fama id habeat, vel tales perſonæ appareant, de quibus veriſimile non ſit, quòd debeant dejerare: quoniam ſæpè contingit, quòd teſtes facilè corrupti inducantur ad falſum teſtimonium proferendum.

[p] Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil.

¶ PITH. [1] *Caſſien.*] *Caſſinenſi.*

XI. IDEM Genuen. [q] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Tuſciam.*]

[q] Januenſi.

Per oblationem diutinam & famam de matrimonio & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panor.

ILlud [r] quoque nobis innotuit, quòd cùm libera mulier per decem annos & ultrà, cuidam ſervo ſcienter cohabitaverit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritum. Verùm vir eam vindicans in uxorem, oſtendit publicum inſtrumentum, in quo ſeſe conjuges nominant, & per quod ipſum ei donationem propter nuptias feciſſe apparet. Mulier verò inſtrumentum illud aſſerens vitioſum, ut ſervo dominus fraudaretur, plures teſtes produxit, quòd ille ab amicis ejus ſæpè rogatus, ut eam deſponſaret, nec deſponſaſſe, nec deſponſaturum ſe ipſam firmiter aſſerebat. Vir autem non niſi prædicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant annulos deferentem ipſam, probavit uxorem: ſed mulier de more illarum, quæ panes vendunt, ſe annulos detuliſſe dicebat. Verùm, quia in hujuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi, ſi fama loci habet, quòd vir ipſam

[r] Cap. 14. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p. 50. c. 42.

in lecto [f], & in menſa ſicut uxorem tenuerit, cùm matrimonium ſit maris & fœminæ conjunctio individuam vitæ conſuetudinem retinens, cogenda eſt mulier, ut eidem viro affectu ſerviat conjugali, præſertim ſi præſcriptum inſtrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium ſuum fideliter adimplevit.

[f] Nota ſigna aliqua ſicut uxorem tractandi, & vide Bald *in cap. Ego N. de jurejuran. & in cap. ex tranſmiſſa, de reſt. ſpol.*

XII. Idem Archid. Genuen. [t] [c. an. 1170. *Româ in Tuſciam.*]

Per violentam præſumptionem probatur carnis copula.

LIteris [u] fraternitatis tuæ receptis nobis innotuit, quòd cùm P. ab A. muliere, quam in uxorem acceperat, peteret ſeparari, accuſatores matrimonii produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quòd poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineum viri ejuſdem ſolum cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, ea, ut credebant, intentione, ut eam cognoſceret carnaliter [x] viderunt multis locis ſecretis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis: [*Et infrà α.*] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ex hujuſmodi violenta & certa ſuſpicione fornicationis, poteſt ſententia divortii promulgari: ita quidem, ut vir licentiam habeat, mortuâ illâ ducendi aliam, muliere ſine ſpe conjugii remanente.

[t] *In quibuſdam* deeſt inſcriptio, ut *in* II. *Compil.*

[u] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.* Vide Matthæ. *ſing.* 116. & Alex. *Conſ.* 15. *incipit*, *Viſo proceſſu*

[x] *In C. Barb.* ut eam cognoſceret carnaliter viderunt & in ſec. &c.

[*α Et publica fama conſentit, quòd poſt contractum matrimonium ſe miſcuerint ad invicem, quod in præſentia tua publicè, ut aſſeris, ſunt confeſſi, quamvis & id ſe poſt contractum matrimonium feciſſe negarent. Dicitur quoque de muliere prædicta, quòd de marito ſe ſimulans concepiſſe alienum partum jam baptizatum, ut ferunt, ſe mentita eſt peperiſſe, & rebaptizari faciens, virum ſuum decepit. Procedente verò tempore cùm fama empti alieni partûs fraudem detegeret, parentibus à quibus emerat, occultè reſtituit. Poſteà veneficum potum & alias vitæ inſidias viro paraſſe eadem mulier perhibetur. Quia igitur nos duxit tua f. conſulendos, ſi ad diſſolvendum matrimonium prædictæ probationes ſufficiant.*]

XIII. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Idem dicit, ut præced. cap.

TErtio loco quæſtionis [y] hujuſmodi nodum tua fr. petiit explicari: an juvenis ſponſam, in quam per verba de præſenti conſenſit, debeat uxorem habere; ad quorum matrimonium impediendum neptis ipſius ſponſæ proſiliens [z] ſe à juvene carnaliter præcognitam proponebat; à qua producti teſtes dixerunt, ſe pro certo credere quòd illa dicti juvenis extiterit concubina; adjicientes, quòd eos in ſimul viderant per plana & nemora, vias, invia, pluries convagantes: & teſtimonium viciniæ ſuper hoc recepiſſe dicebant. Ad majorem verò certitudinem, quia minùs ſufficienter credidiſti eſſe probatum, quod eadem mulier aſſerebat, tam ipſa, quàm juvenis juramentis adſtricti ſeorſùm confeſſi ſunt, quòd ſe invicem carnaliter præcognoverant, licèt juvenis nollet ab ea, quam deſponſaverat, ſeparari. Nos autem, quæ dicta ſunt intelligentes, præſertim cùm hoc non dicatur occultum, ſed quaſi prædicetur à pluribus manifeſtum, conſultiùs eſſe credimus, ut matrimonialiter non [a] conjungantur, ſed ſolutis ſponſalibus ſeparentur.

[y] *C.* 8. *tit. de ſponſal. in* II. *Compil.*

[z] Quòd ſit audiendus qui ſuam turpitudinem allegat ob animæ periculum evitandum, vide Jaſon. *in l. Juſjurandum quod ex conventione.* §. *Procurator. de jurejur.*

[a] jungantur.

XIV. Innocentius III. Nivernen. Epiſcopo, & Archidiacono Bituricen. [c. an. 1198. *Româ in Galliam.*]

Propter præſumptionem etiam vehementem, non debet quis de gravi crimine condemnari.

LIteras veſtras recepimus [b], continentes, quòd cùm cauſa quæ vertitur inter Altiſſiodoren. Epiſcopum [2], & quoſdam Burgenſes de Charitate [3], quos idem Epiſcopus de hæreſi impetebat, vobis [4] & Abbati Collonenſi [5], à Sede Apoſtolica delegata fuiſſet, utraque pars vos duos ſub certa pœna, ſibi arbitros ſtatuerunt, delegata vobis nihilominùs poteſtate reſervata: G. autem lator præſentium unus ex illis hæreſim ſuam fuerat publica voce confeſſus, & de fratre ſuo ſimiliter recognoverat, quòd eodem ſecum laborabat [c] errore: [*Et infrà α.*] Nos verò prædictum G. ſuſpectum de hæreſi vehementer habuimus, tum quia quod antè dixerat, poſteà ſe dixiſſe negavit: tum quia vel mendacium priùs dixit in fratrem, aſſerendo illum hæreticum: vel perjurium poſteà commiſit in Deum, purgando illum de hæreſi; quorum utrumque reddit illum valdè ſuſpectum, quanquam veriſimilius [d] videatur, quòd eo tempore, quo tanquam verè pœnitens ab hæreſi revertebatur ad fidem, tam grave mendacium non dixiſſet, præſertim in fratrem, quem tanquam chariſſimum, non aſſeruiſſet hæreticum, niſi fuiſſet accenſus zelo fidei orthodoxæ: unde præſumitur, quòd cùm poſteà purgavit illum de hæreſi, turpiter dejeravit. Quocirca mandamus, quatenus cùm propter ſolam ſuſpicionem, quamvis vehementem, nolumus illum de tam gravi crimine condemnari, talem & tantam ſecuritatem recipiatis ab ipſo, præter juratoriam cautionem, quòd timore pœnæ corporalis [e] debeat coërceri, diſcretam ei pœnitentiam injungentes, ex qua valeat apparere utrùm in tenebris ambulet, an in luce; utrùmve ſit verè pœnitens, an fictè converſus: & ſi eum hoc modo verum Catholicum cognoveritis, non ſinatis ipſum indebitè moleſtari, alioquin eum tanquam hæreticum condemnetis.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] Quid contineatur ſub hoc infr. patet in gloſ. ſuper *verb. purgando.*

[d] videtur. *al.* videbatur.

[e] Temporalis *in omnib. vet. li. & in vet. Compil.*

[*α Qui cùm de fide ſua coram ven. f. n. Bituricen. Archi. conveniretur, eique purgatio facienda per eundem W. qui verè pœnitens & Catholicus credebatur, eſſet indicta; tunc ipſe W. fratrem ſuum, quem publicè aſſeruerat hæreticum, præſtito juramento Catholicum eſſe firmavit; & ſic à præfato Epiſcopo duo contraria proponebatur dixiſſe: unde ab Epiſcopo & perjurus & hæreticus cenſebatur. Ex contrario verò idem W. propoſuit, quòd licèt de ſe publicè confeſſus fuiſſet, nihil tamen de fratre fuerat confeſſus: unde benè poterat illum purgaſſe, maximè cùm à duobus Capellanis de Albiniaco* [6], *qui conſcientiam illius noverant, ſe dicat audiviſſe, quòd tanquam Catholicum poterat illum ſecurè purgare, qui eorum literas poſteà vobis oſtendit. Sed Epiſcopus ſuper eo quod de fratre negaverat, protinùs eum per ipſum & unum Presbyterum & alium Diaconum coram vobis convicit: unde ipſum prolapſum in hæreſim aſſerebat. Vos igitur in prædictum W. contrarietates notabiles attendentes, ipſum cum literis veſtris ad præſentiam noſtram tranſmiſiſtis, bonis ejus interim annotatis, donec de perſona ejus & bonis quod ſtatuendum foret, ſtatuere curaremus; adjicientes, quòd cùm idem W. apud vos cum quibuſdam inſtaret, ut purgationem reciperetis ipſius ſicut aliorum quorumdam; vos juramentum ejus, eò quòd ſibi contrarius videbatur, admittere noluiſtis, purgatione tamen pro eo per manum* VIII. *bonorum virorum admiſſâ. Quia verò vulpeculæ quæ moliuntur vineam Domini demoliri, ſagaci ſunt ſtudio capiendæ; nam vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos.*]

¶ Pith. [2] *Inter Altiſſiodoren. Epiſcopum.*] Robertus ſancti Mariani Altiſſiodorenſis Monachus, *in Chronologia edita Trecis an.* 1608. *à Nicolao Camuſato Canonico Trecenſi, fol.* 101. & 102. Anno Domini 1206. Hugo Antiſſiodorenſis Epiſcopus Romam profectus, ibidem obiit, &c. hæreticos, quos Bulgares vocant, vehementer ſtuduit inſectari, ejúſque inſtantiâ actum eſt, ut plerique rebus ſuis exinanirentur, exterminarentur alii, alii cremarentur.

[3] *& quoſdam Burgenſes de Charitate.*] Idem Robertus Monachus, *in eadem Chronologia, pag.* 95. Anno 1198. &c. apud vicum quoque qui dicitur Charitas, quidam viri prædivites hæreſis Populicanæ notabiles, cùm ſe abſentaſſent die quo citati fuerant, ut ab hac infamia ſe purgarent, ab Eccleſia ſunt præciſi & expoſiti publicæ poteſtati.

[4] *Vobis.*] ſcilicet Nivernenſi Epiſcopo. Idem Robertus Monachus, *pag. eâd.* Apud urbem quoque Nivernis Abbas ſancti Martini, & Decanus majoris Eccleſiæ, de hoc peſtilentiſſimo errore notati, Epiſcoporum ſiſtuntur Concilio Senonis convocato; ibíque Abbas deponitur, Decanus ſuſpenditur, & ſic ad Sedem Apoſtolicam deſtinantur.

[5] *Abbati Collonenſi.*] V.C. *Colomnenſi.* alius, *Colonenſi.* al. *Colonicenſi.* Columna Ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Bituricenſis. Vide *pag.* 405. *Epiſtol. Innocentii.*

[6] *Albiniaco.*] *Aubigny* Gallicè.

XV. Idem Genadien. [7] Epiſcopo, & Abbati Deciquorum [8]. [c. an. 1198. *Româ in Pannoniam.*]

Non præſumitur incontinens in ſenectute, qui in juventute continuit, maximè ſi eſt literatus.

CUm in juventute ſua [f] Quinquecclesien. Epiſcopus adeò ſe maturum, honeſtum & providum exhibuerit, ut ab Eccleſia Romana meruerit Pallio decorari, non eſt de levi credendum, quòd poſtquam ad ſenilem [g] pervenit ætatem, turpiter abjecerit jugum Domini, fœtores libidinis amplexando; cùm labes hujuſmodi, quæ nonnunquam in juventute contrahitur, in ſenectute frequentiùs expietur. Quis præterea de facili crederet, quòd vir præditus ſcientiâ literarum, propriæ ſalutis oblitus, ad eam paſſionis ignominiam ſe converteret [h], ut cum propria-nepte abominabilem perpetraret inteſtum? cùm etiam ſecundùm ſententias Ethnicorum naturale fœdus inter tales perſonas, nihil permittat ſævi criminis ſuſpicari [i]. Licèt igitur Rex Hungariæ eundem Epiſcopum nobis per nuncios & literas de tali crimine detuliſſet, poſtulans, ut malum hujuſmodi pernicioſum exemplo de Hungarica Eccleſia tolleremus: quia tamen ejus ſuggeſtio non de charitatis radice procedere videbatur, noluimus aures noſtras, quaſi malignis delationibus, inclinare. Sed [k] ut probaremus, ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi [l] Epiſcopo dedimus in mandatis, ut prudenter & cautè à Coëpiſcopis indagaret, utrum præfatum Epiſcopum crederent tali labe reſperſum. Qui nobis poſtmodum reſcripſerunt, quòd eum virum honeſtæ converſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil.*

[g] Poſtq. venit & ad ſ. æt. &c.

[h] converterit.

[i] Vide *l. ut vim.* & ibi glo & Doct. *ff. de juſti. & jur.*

[k] *al.* Sed ut prob. ſpirit. ſi eſſent ex Deo, &c.

[l] Januenſi.

¶ Pith. [7] *Genadienſi.*] Chionadienſis & Cenadienſis meminit Taxa vetus Beneficiorum.

[8] *Deciquorum.*] *de Ciquedor.* aut *de Ciquor.*

XVI. Idem [m] Archidiac. & Præpoſito [9] Mediolan. [c. an. 1200. *Româ in Inſubriam.*]

Is, pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.

DUdum [n] Archidiac. Mediolan. dedimus in mandatis, ut C. Scholarem à Presbytero ſancti Victoris in Clericum

[m] Archiepiſcopo.

[n] Ex hac Decr. collige quemlibet præſumi bonum, de quo art. præter Fel. vide Alex. *conſ.* 127. *in c. Salvatoris, in* 3. *volum.*

[o] Vide Angelum.

ejusdem Ecclesiæ recipi faceret & in fratrem [o]: *Et infrà.* Sed Presbyter memoratus Archidiaconi declinans examen, asseruit, quòd nequaquam sufficiebant duobus Clericis facultates Ecclesiæ memoratæ: adjiciens, quòd prædictus C. non erat idoneus ad illius Ecclesiæ beneficium obtinendum: *Et infrà.* Causam vobis duximus committendam ita: ut ex illa clausula, scilicet si persona fuerit idonea, quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cùm prima facie præsumatur idoneus: nisi aliud in contrarium ostendatur.

¶ PITH. [9] *Præposito.*] V. C. addit: de Secam. Subdiacono nostro Canonico Mediolanensi.

DE JUREJURANDO.

TITULUS XXIV.

I. GREGORIUS III [a] [1], universis Christianis. [c. an. 735. *Romæ.*]

[a] *In duobus vetustissimis* Nonus *in ceteris* tertius *habetur*, *in uno* Octavus, quod rectius videtur. Hoc caput inordinatè & præposterè sequentib. est præpositum, cùm sit ex sec. compi. sequentia ex 1.

Agi potest ad relaxationem juramenti, cujus implementum turpitudinem continet ex parte suscipientis. Hoc dicit quoad intellectum, & est casus notabilis. Abbas.

EX administrationis [b]: *Et infrà.* Mandamus quatenus creditores ad juramenta super usuris sibi solvendis præstita, relaxanda sub. contradict. app. ob. Ecclesiastica districtione cogatis.

[b] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

¶ PITH. [1] *Gregorius III.*] *Lib.* 7. *Epist.* 13. *Regist.* 7.

II. GREGORIUS [2] II. Registro [c]. [c. an. 600. *Româ in Galliam.*]

[c] *al.* ex Registro Gregor.

Non valet juramentum præstitum à Prælato de non repetendis rebus Ecclesiæ. Vel sic: *A juramento meticuloso fit absolutio per Judicem Ecclesiasticum.*

PErvenit ad nos [d] Laudicen. [3] Episcopum ab Ar. [4] Comite rebus suis spoliatum, & jurare compulsum, quòd non repeteret sic ablata. Cognitâ igitur contumeliâ, valdè doluimus: asserentes ipsum Episcopum nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi: quem tamen absolvimus: quia nefandissima coactione juravit.

[d] *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 17. *c.* 7.

¶ PITH. [2] *Gregorius.*] *Alexander III.*
[3] *Laudicens.*] *Laudunens.* Sigebert. *an.* 1112.
[4] *Ab Ar.*] *Arjulfo.*

III. IDEM [5] Regi Francorum. [c. an. 600. *Roma in Galliam.*]

Non dejerat, qui juramenti implementum in melius commutat. Et non alligitur quis juramento ad implendum, quod juravit, si ab alia parte non impletur, cujus respectu præbuit juramentum.

PErvenit [e] ad nos [*Et infrà* α.] Non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat. Nec tu ei, etiam si promissum tuum juramento, vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat eum conditioni minimè paruisse.

[e] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Sed neque hoc c. dicit Anto. August. se invenire in reg. B. Greg. vide B. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. & *q.* 88. *art.* 2. & 12.

[α *Quod cum jam pridem ad partes Alverniæ* [6], *&c.*]

¶ PITH. [5] *Idem.*] *Alexander III.* Sigon. 517. Vigner. *tom.* 3. 135. Stadeus 191. Helmod. 1. *c.* 91. Chron. Hirsaug. 192.
[6] *Ad partes Alverniæ.*] Vigner. *de nobilitate.*

IV. IDEM Petro Subdiacono. [c. an. 600. *Romæ.*]

Ponitur forma juramenti septem cap. continens, secundùm quam jurant Papæ Episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem à Papa sibi jurant. Hoc sit pro summario & divisione.

EGo [7] [f] N. Episcopus ab hac hora in anteà fidelis [8] ero sancto [g] Petro, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, dominóque meo Papæ C. ejúsque successoribus canonicè intrantibus. Non ero neque [h] in consilio, neque in facto, ut vitam perdat aut membrum [i], vel capiatur mala captione. Consilium, quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad ejus [k] damnum nulli pandam: Papatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Regulas Sanctorum Patrum [9] adjutor ero ad defendendum & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam: nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Legatum Apost. Sed. quem certum esse cognovero [10], in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo.

[f] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[g] *al.* beato.
[h] *dictio*, neque, *abest.*
[i] Quid app. membri veniat Bart. *in l.* 2. *ff. de pub. jud. Auth. sed novo jure. C. de serv. fugit.* & 89. *dist. c. singula.*
[k] eorum.

Limina Apostolorum singulis annis aut per me, aut per certum nuncium visitabo: nisi eorum absolvar [l] licentiâ [11]. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta [m] Evangelia.

[l] *al.* absolvat.
[m] Sancta Dei.

¶ PITH. [7] *Ego, &c.*] Vide notas Ant. August. *in Epitome Juris Pontificii part.* 1. *lib.* 1. *tit.* 19. & *lib.* 2. *de emendat. Gratian. Dialog.* 1. Albert. Stad. 195. Crant. *Metropol. lib.* 7. *c.* 3. *pag.* 171. Matth. Paris 377.
[8] *Fidelis.*] V. C. addit & *obediens.*
[9] *Regulas Sanctorum Patrum.*] *Regalia Sancti Petri possessionésque ejus.* V. C.
[10] *Certum esse cognovero.*] *Pro certo scivero ejus esse Legatum.* V. C.
[11] *Eorum absolvat licentia.*] V. C. *Apostolica absolvat licentia.* Marian. Scot. sive Dodechinus 465.

V. URBANUS Papa. [c. an. 228. *Romæ.*]

Non tenetur Clericus Episcopo suo obedientiæ juramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessæ.

NUllus Episcopus Clericos suos, nisi fortè, quibus [n] Ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio, sibi jurare compellat.

[n] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

VI. ALEXANDER III. Episcopo Vigilen. [c. an. 1180. *Româ in Apuliam.*]

Qui se obligavit ad usuras solvendas, solvere non cogitur, nisi juraverit: quo casu cogitur, sed repetit.

DEbitores [o] ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si verò de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt Domino reddere juramentum. Et cùm usuræ solutæ fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate, si necesse fuerit, compellendi.

[o] *Cap* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. 3. *p.* 16. *c.* 4. *&c. Nov. Leonis* 72. & *inf. cap.* 16. *de sponsal.*

VII. IDEM Rothomagen. Archiepiscopo & ejus Suffraganeis. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Debitor, qui juravit creditori nullum gravamen super re pignorata inferre, donec solverit debitum, non auditur repetens pignus, volendo compensare fructus in sortem: sed debet priùs debitum integraliter solvere, & demùm rem cum fructibus inde perceptis exposcere. Hoc dicit; & est casus not.

AD nostram noveritis audientiam pervenisse [p], quòd cùm P. quibusdam hominibus [12] certam summam pecuniæ mutuasset, quasdam ab eis possessiones & reditus recepit in pignore, ipsos juramenti religione astringens, quòd super illis, donec solverent sibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licèt autem de possessionibus illis & reditibus nondum sortem, deductis expensis, receperit [q], tu tamen frater Archiepiscope eum propter hoc excommunicationis vinculo astrinxisti: [*Et infrà* α.] Ideóque mandamus, quatenus recepta à præfato P. sufficienti cautione quòd vestro debeat parére mandato, absolvatis eundem. Deinde debitores ejus, qui prædictas possessiones & reditus contra juramentum subtraxisse dicuntur, si ita est [r], eos Ecclesiasticâ censurâ cogatis, ut hæc restituant, nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur. Cùm autem ei pecuniam, sicut juraverunt, persolverint; vos ipsum ad restituendum, quicquid, deductis expensis, ultra sortem recepisse constiterit, inducere studeatis: & si commonitus non fecerit, in eandem excommunicationis sententiam reducatis eundem.

[p] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[q] Vide *l.* 1. *cum not. C. de fruct.* & *lit. exp.*
[r] *In Cod. Barb.* Si ita est per censuram Ecclesiasticam cogatis.

[α *Exinde vobis literas nostras cogimur destinare, præsertim cùm ille sicut asserit, sorte sua velit esse contentus.*]

¶ PITH. [12] *Hominibus.*] V. C. addit *pro tuitione Regni Francorum.* Vide *cap. ult. Later. Synod.* Matth. Paris 184.

VIII. IDEM Senon. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis æternæ, servandum est: Ecclesia tamen Roma. consuevit à tali juramento absolvere.

SI verò [s] aliquis quemquam gravissimo metu sub religione juramenti, suum jus refutare coëgerit, ipsúmque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti; an alter eorum vel neuter id habere debeat: Duximus tibi respondendum, quòd non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. verùm aliquando in Ro. Eccle. à pluribus præ. n. factum esse recolitur, quòd Clerici, qui coacti ministerium Ecclesiæ abjurarunt, de juramento absolutionis beneficium meruerunt, & ad coërcendam iniquitatem eorum, qui Ecclesiasticos viros ad præstandum illud compulerant, permissi sunt in eadem Ecclesia ministrare.

[s] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 17. *c.* 1. Vide *c. ad audientiam. suprà.*

IX. IDEM [t] Sardinensib. Episcopis [13]. [c. an. 1180. *Româ in Sardiniam.*]

[t] Sardin. & Gabilon. Epi.

Monachi pro debito Monasterii jurant stare in obstagio, & fidejussores, qui juraverunt creditorem indemnem servare, juramenta servare coguntur.

EX rescripto [u], quod nobis est præsentatum, innotuit Abbatem Tremen. [14] cum Petro super summa octo millium solidorum taliter convenisse: *Et infrà.* Super hæc prædictus Abbas quosdam ex Monachis obsides dedit, qui de observanda conventione juraverunt, ut si ipsi deficerent, alii Monachi loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti Monachi non servarent, Abbas dedit eidem V [x]. & ejus uxorem fidejussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. Ideóque mandamus, quatenus tam Abbatem, & Monachos, quàm V. & uxorem ipsius monere curetis, ut sicut jurarunt, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin Abbati & Monachis ingressum interdicatis Ecclesiæ: & in terra præfati V. & uxoris ejusdem usque ad dignam satisfactionem inhibeatis Divina officia celebrari.

[u] *C.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lat. sub Alex. III. *p.* 17. *c.* 3.
[x] *al.* G. *al.* N.

¶ PITH. 13 *Sardinenſibus Epiſcopis.*] *Xantonenſi & Cabilonenſi Epiſcopis.* vel *Sardon. & Gabilon. Epiſc.* vel *Salcon. & Gablon. Epiſc.*

14 *Tremen.*] *Treverenſem*, vel *Trenorchienſem*, Trenorchien. Ordinis S. Benedict. Diœceſis Cabilonenſis.

X. IDEM Lundon. & Vigorien. Epiſcopis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Perjurus eſt & ab Eccleſia removendus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum juramentum.

y Cap. 7. eod. tit. in I. Compil. Et poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. p. 17. Vid. Corſet. ſing. 93. lit. E. in verbo Emphyteuta.
z ceſſare.

QUerelâ [y] R. Canonici Linconien. accepimus, quòd cùm V. [15]. Clericus ei duos biſantios nomine Eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturum interpoſito ſacramento firmaſſet, per biennium ab hujuſmodi penſionis ſolutione ceſſavit. Quoniam igitur non merentur Eccleſias regere, qui ſunt crimine perjurii irretiti: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. contra juramentum ſuum non neceſſitate, ſed voluntate ab ejuſdem penſionis ſolutione [z] ceſſaſſe, ipſum à præſcripta Eccleſia removentes, eam præfato R. reſtituere minimè differatis.

¶ PITH. 15 *V.*] Salvagius nomine.

XI. LUCIUS III. Norvicen. Epiſcopo. [c. an. 1181. *Româ in Angliam.*]

Si præſentatus jurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, & poſteà contrarium jurat inſtituenti, valet ſecundum & non primum: tamen ab Eccleſia removetur.

a Cap. 2. eod. tit. in II. Compil.
b taliter.
c Conc. Lat. ſub Alex. III. c. 7. §. prohibemus. Habes infr. de cenſ. c. prohibemus.

TUa nos duxit fraternitas [a] conſulendos, cui ſtandum ſit juramento cùm Clericos Religioſi jurisjurandi religione conſtringunt ad majorem ſolito penſionem ſolvendam, vel præſtandum aliquid beneficii præter ſolitam penſionem: cùm autem inſtituuntur ab Epiſcopis, jurant, quòd antiquam penſionem & ſolitam non augebunt. Tuæ igitur conſul. breviter [b] reſpondemus, quòd cùm poſterius juramentum ratione & Lateranenſis Concilii [c] auctoritate juvetur, primo præjudicat, quod de cupiditate proceſſit. Ceterùm juſtum eſt, ut Clerici pro perjurio, quod vitare non poſſunt, ab Eccleſiis perpetuò excludantur.

XII. URBANUS III. Archiepiſcopo Piſan. [c. an. 1186. *Româ in Tuſciam.*]

Epiſcopi de perjurio graviùs, quàm alii, ſunt puniendi. Hoc dicit.

d Cap. 11. eod. tit. in I. Compil.

CUm [d] quidam [16]: [*Et infrà α.*] Conſul. t. t. r. quòd in Epiſcopos qui ſuum tranſgreſſi ſunt juramentum, eſt tantò graviùs vindicandum, quantò majori præeminent dignitate, & eorum exemplo faciliùs alii poterant ad ſimilia provocari.

[*α Epiſcopi Sardiniæ ſicut nobis eſt ex tua parte propoſitum, quibuſdam pecuniam ſicut tenebantur juramento adſtricti non ſolverint: & quidam Epiſcopus ipſius terræ in die Dedicationis Eccleſiæ ordines, cum dies ille ad hoc inſtitutus non fuerit, celebraverit, & quidam etiam juraverunt aliquando quòd fratri vel ſorori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis ſubſidium miniſtrare: à nobis quid de hujuſmodi faciendum ſit, tua f. requiſivit. Nos igitur.*]

¶ PITH. 16 *Quidam.*] *Epiſcopi Sardic.*

Illicitum eſt juramentum de non præbendo ſubſidium conjuncto. Hoc dicit.

e Vide Sotum lib. 8. de juſt.

§. 1. Illi verò [e], qui jurant non loqui patri vel matri, ſorori, vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere: abſolvendi ſunt ab illius obſervantia juramenti, cùm illicitum ſit, & contrarium rationi: injunctâ tamen eis de hoc, quòd malè juraverant, pœnitentiâ competenti.

XIII. IDEM. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Non valet juramentum Monachi clauſtrum abjurantis: & ſibi de hoc gravis pœnitentia imponitur.

f Cap. 3. eod. tit. in II. Compil.
g Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & Sot. lib. 8. de juſt. & jure q. 1. art. 7.

SIcut [f] ex literis tuæ diſcretionis cognovimus, R. Prior Monaſterii tui iracundiæ calore ſuccenſus, juramento firmavit, quòd in clauſtro ejuſdem Monaſterii, quo ſe vinculo profeſſionis adſtrinxit, non eſſet cum G. Monacho ulteriùs moraturus: [*Et infrà α.*] Reſpondemus, quòd non licuit Monacho ſupradicto temerarium [g] juramentum facere, maximè cùm fidem profeſſionis frangeret, & ſtabilitatis ſuæ propoſitum evacuaret. Ideoque circa eum tua ſolicitudo provideat, quòd talis ei pœnitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterritus, ſimile aliquid facere pertimeſcat: ipſe verò in clauſtro, quod licitè abjurare non potuit, cum ſtabilitate perpetua, ſuam pœnitentiam exequatur.

[*α Quærenti ergo tibi quid ſuper hoc circa eundem Monachum ſit agendum.*]

h al. Gulielmo.

XIV. CLEMENS III. VV. [h] Regi Siciliæ [17]. [c. an. 1190. *Româ in Siciliam.*]

Vaſallus, qui juravit Prælato, ſucceſſoribus jurare non cogitur.

i Cap. 5. eod. tit. in II. Compil.
k al. hominii etiam fidelitatis puritatem, &c.

VEritatis amica ſimplicitas: [*i Et infrà α.*] Reſpondemus, ut heredes tui, qui nobis vel alicui ſucceſſorum noſtrorum juraverint, aliis jurare minimè compellantur: Catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagii [k] & fidelitatis puritatem, nihilominus ac ſi juraſſent, omni tempore teneantur abſque tergiverſatione aliqua fideliter obſervare.

[*α Nullis verborum fallaciis, nullis appetit ambiguitatum involucris offuſcari. Ea propter fili chariſſime in Domino, audito quòd in magnitudinis tuæ præſentia quæſtio mota fuerit, utrùm ex tenore noſtri reſcripti colligeretur quòd ſinguli tuorum heredum ſingulis noſtris ſucceſſoribus fidelitatis præſtare debeant & hominii juramentum. Intellecta etiam expreſſione vel expoſitione di. fi. n. A. tit. S. Crucis in Hieruſalem & P. tituli S. Laurentii in Damaſco Presbyterorum ab eadem Se. Ap. Le. quæ ad nos fuit ſub ſigillorum ſuorum teſtificatione tranſmiſſa: à ſano intellectu eorum nolumus aliquatenus diſſentire, ſerenitati Regiæ duximus intimandum, quòd cùm intentio noſtra non ſit intolerabile tibi tuiſque heredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.*]

¶ PITH. 17 *Regi Siciliæ.*] Regis Siciliæ homagium Ant. de Innoc. §. 2. 88. Nauclerus 877. Vigner. *tom.* 3. 182. 183. Nam Vuilielmus pater homagium faciens Hadriano III. Regnum Siciliæ ab eo ſub fidelitatis jurando recepit. Ptolome. Lucenſ.

XV. CELESTINUS III. [l] Brunduſienſi Epiſcopo. [ç. an. 1194. *Româ in Apuliam.*]

l al. Brundienſ. Archiep.

A juramento per metum extorto Eccleſia ſolet abſolvere: & ejus tranſgreſſores, ut peccantes mortaliter non puniuntur.

m Pars cap. cùm non ab homine ſupr. de jud. & c. 6. eod. tit. in II. Compil.
n Perjurandi.

VErùm [m] in ea quæſtione, quæ quinto loco ponitur, an à ſacramenti vinculo abſolvantur, qui iſtud inviti pro vita & rebus ſervandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quàm quod Anteceſſores noſtri Rom. Pont. arbitrati fuiſſe noſcuntur, qui tales à juramenti nexibus abſolverunt. Ceterùm, ut agatur conſultiùs, & auferatur materia [n] dejerandi, non eis ita expreſſè dicatur, ut juramenta non ſervent: ſed ſi non ea attenderint, non ob hoc ſunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

XVI. INNOCENTIUS III. [o] H. & S. & M. Civibus Venetis [18]. [c. an. *Româ in Lombardiam.*]

o Henrico Vitali & Leonardo Marco Mauricen.

Si is, cujus mandato ſtare juravi, aliquid mihi præcipit contra juramentum per me priùs licitè factum, illud ſervare non teneor. Hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

p Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.
q Mauricen.
r Cúmque idem A. non credens ſe tale, &c.
ſ obſervandum.

VEniens [p] ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quòd olim cum M. Morien. [q] alternatim convicia ingerendo certavit, propter quod cùm graves inimicitias incurriſſet, quidam, qui partis utriuſque amatores extiterant, ſuggeſſerunt prædicto A. ut in ſatisfactione injuriarum veſtro juraret obedire mandato. Cúmque idem [r] non crederet ſe tale quid commiſiſſe propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentúmque illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub juramenti debito præcepiſtis, ut nunquam curiam Ducis intraret, niſi cùm omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur: [*Et infrà α.*] Verùm quia idem A. qui dicti Ducis eſt Conſiliarius, & in jure ſuo multis Eccleſiis, quarum eſt Advocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter juraſſet, ſi mandatum illud ſibi contrarium præſciviſſet: noveritis nos Patriarchæ Granden. mandaſſe, ut ſi mandatum priori juramento licitè facto repugnet, ipſum auctoritate noſtra denunciet non ſervandum [ſ].

[*α Aut niſi per nobilem virum R. Comitem & H. Maurocen. qui abſentes eſſe dicuntur, ipſum contingeret relaxari.*]

¶ PITH. 18 *H. & S. & M.*] V. C. *nobilibus viris H. L. M. Maurice civibus Venet.*

XVII. IDEM Magiſtro Apollinari [19]. [c. an. 1206. *Romæ.*]

Qui juravit Eccleſiam defendere, & requiſitus ſine juſta cauſa recuſat, perjurus eſt, nec eum defendit appellatio.

t Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.

BRevi ſciſcitatus [t] es quæſtione, utrùm ille, qui jura alicujus Eccleſiæ ſervare ac pro poſſe defendere juramento tenetur, ſi neceſſitate imminente ſuper hoc ſub juramenti debito requiſitus duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Reſpondemus, quòd in hoc articulo appellantem à perjurio talis appel. non excuſat; imò, niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſſit Eccleſiæ ſubvenire, culpâ perjurii potiùs irretitur.

¶ PITH. 19 *Apollinari.*] V. C. *addit* Clerico Archiepiſc. Strigon. extat *pag.* 253. *Epiſt. Innoc.*

XVIII. IDEM Illuſtri Regi Aragoniæ [20]. [c. an. 1205. *Româ in Aragoniam.*]

Jurans ſcienter illicitum, non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſervare. Si verò juravit ignoranter, debet illud obſervare, ſi aliquo licito modo eſt obſervabile. Si autem juravit licitum, quod putabat illicitum, debet obſervare juramentum, ſed de animo depravato aget pœnitentiam.]

u Cap. 4. eod. tit. in III. Compil.

QUia perſonam [u] tuam: [*Et infrà α.*] Quidam Conſiliarii tui, imò potiùs deceptores, tuum animum induxerunt, ut jurares irrequiſito aſſenſu populi uſque ad certum tempus patris tui conſervare monetam, quæ tamen circa

mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Cùm autem adeò ſit diminuta & minoris valoris effecta, quòd grave propter hoc ſcandalum in populo generatur, tu quod egeras [x] indiſcretè cupiens revocare, ac neceſſitati populi ſatisfacere, ab obſervatione juramenti prædicti poſtulaſti ſuppliciter à nobis abſolvi. Super quo diligens indagator potuiſſet facilè intueri, quòd non tam erat abſolutio neceſſaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cùm juramentum feciſti, monetam aut falſam aut legitimam eſſe credebas. Si falſam, juramentum fuiſſet illicitum, & nullatenus obſervandum, & pro eo eſſet tibi pœnitentia injungenda: cùm juramentum non ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum. Si verò legitimam eſſe credebas, juramentum licitum fuit & uſquequaque ſervandum. Et ut irreprehenſibiliter obſervetur, conſulimus & mandamus, ut reprobatâ monetâ, quæ à legitimo pondere fuerat defraudata, alia ſub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, ſecundùm eum ſtatum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quòd antiqua moneta, quæ ab illo ſtatu falſata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & diſpendium vitari poterit, & juramentum ſervari. Veruntamen ſi monetam ipſam in præſtatione juramenti credebas à legitimo pondere deminutam, & tua ſuper hoc conſcientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento ſtudeas adimplere.

[x] *In Cod. Barbat.* egeras indiſcretè, diſcretè cupiens, &c.

[*α Inter alios Chriſtianos Principes ſinceriori charitate diligimus, tantò ſerenitati Regiæ diligentiori ſolicitudine volumus præcavere, ne quid ei, quod abſit, immineat, quod vel in periculum animæ tuæ aut detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore ſiquidem literarum tuarum & plurium Prælatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo conſiſtentium nobis innotuit, quòd adversùs inimicos Chriſtianitatis qui præ magnitudine ſuæ potentiæ terram Hiſpaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium chariſſimi in Chriſto fi. n. Regis Caſtellæ illuſtris, cum armatorum multitudine feſtinares.*]

¶ PITH. [20] *Idem illuſtri Regi Aragoniæ.*] Extat integra *pag.* 378. *Epiſt. Innocent. Petro illuſtri Regi Aragoniæ.* [21] *Quanto, &c.*] Vide *cap.* 3. *in* 3. *Compilat.* Marineus Sicul. *pag.* 847. Hieronymus Suritta *lib.* 1. *rerum ab Aragon. Regib. geſtarum* 100. 117. Res nummaria eo in conventu de communi ſententia conſtituitur, & dacetanus nummus à patre poſtremo jactatus firmatur. Jurisjurandi religione Rex obſtringitur non permiſſurum ut alii nummi diſſimili nota ſignentur, neve majori aut imminuto pondere, cùm impenſis Reſpublica non ſufficeret, feriatur.

XIX. IDEM Conſulibus & populo [y] Tudertino. [c. an. 1204. *Româ in Marcam.*]

[y] *al.* Tridentino.

Non valet juramentum præſtitum in præjudicium juris Superioris.

VEnientes [22] [z] ad Sed. Apoſt. Conſules veſtros ſuper his, quæ ad nos de vobis ſæpiùs referuntur: & commonere curavimus & aliquantulùm aſperè convenire. Cùm enim & appellationibus interpoſitis ad Apoſt. Sed. teneamini humiliter & devotè deferre, cùm & leges etiam ſeculares poſt ſententiam, beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos ſententias appellatione ſuſpenſas executioni mandatis. Verùm iidem Conſules nobis exponere curaverunt, quòd cùm aliqui veſtrûm vocantur ad officium Conſulatûs, firmant proprio Sacramento, quòd ſuper mutuis & plegiariis, ſecundùm veſtræ civitatis conſuetudinem judicabunt: Et intra 28. dies quæ judicaverunt, exèquentur. Unde ſalvo hujuſmodi juramento vos non poſſe ſuper his appellationibus deferre dicebant. Quia verò non minùs Judices ſecundùm leges, quàm Conſules veſtri ſecundùm conſuetudinem veſtræ civitatis judicare jurarunt: & ideò ſicut Judices contra leges, ſic & Conſules veſtri contra conſuetudinem poſſent [a] ſubditos aggravare, mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpoſitis, deferatis, cùm prædictum juramentum vos excuſare non poſſit, in quo debet intelligi jus Superioris exceptum. Cùm ergo poſtquam S. lator præ. ad Sed. Apoſt. à ſententia G. Judicis appellavit, ſententiam ipſam duxeritis executioni mandandam, in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur, appellantis adverſarium inducentes; volumus & mandamus, ut poſſeſſionem ipſam reſtituatis eidem: alioquin noveritis nos Epiſcopo Nucerino mandaſſe, ut vos ad illud Eccle. cen. compellat.

[z] *C.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Guido. Pap. *hic.*

[a] poſſunt.

¶ PITH. [22] *Venientes, &c.*] *pag.* 274. Epiſt. Innoc.

X. IDEM Piſano Archiepiſcopo. [c. an. 1205. *Româ in Tuſciam.*]

Jurans uſuras non repetere, poteſt juramento non obſtante ex nova cauſa repetere. Hoc dicit ſecundùm intellectum notabiliorem.

AD noſtram [b] noveritis audientiam perveniſſe: quòd cùm I. & G. Petro [23] uſuras non modicas perſolviſſent, juramento firmaverunt, quòd nec per ſe nec per alium prædictas uſuras repeterent, vel apud Eccleſiaſticum Judicem, ſeu etiam ſecularem ſuper his deponerent quæſtionem. Cùmque creditor condiderit teſtamentum, ſuis præcepit heredibus, ut omnibus, qui probarent ſe dediſſe uſuras eidem, ipſas eis reſtituere procurarent. Unde cùm prædicti I. & G. uſuras repetere non attentent propter hujuſmodi juramentum, & heredes prædicti P. eis negligant ſatisfacere de uſuris: Mandamus, quatenus ſub pœna excommunicationis publicè in Eccleſia proponi facias vel proponas, ut qui ſuper hoc noverint veritatem, procedant ad teſtimonium proferendum: & ſi per dicta teſtium vel alia documenta tibi conſtiterit de præmiſſis, heredes illius, ut uſuras, quas à prædictis pater eorum accepit, reſtituant univerſas, Eccleſiaſticâ cenſurâ compellas.

[b] *C.*6 *eod. tit. in* III. *Compil.* Vid. B. Tho. *a.* 2. *q.*78. *art.* 3. & Sot. *lib.*6. *de juſt. & jur. q.* 1. *art.* 4.

¶ PITH. [23] *& G. Petro.*] V. C. addit *Saccan.*

XXI. IDEM Neapolitano Archiepiſcopo. [c. an. 1206. *Româ in Campaniam.*]

Juramentum generale debet ita intelligi ſi fieri poteſt ut non obviet juri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra juris obſervantiam.

AD noſtram [c] noveris audientiam perveniſſe, quòd à te quaſi per extorſionem tale fuit præſtitum juramentum, quòd in omni cauſa deberes ordinem judiciarium obſervare. Verùm quoniam ſecundùm traditiones canonicas manifeſta accuſatione non indigent [d]: nec in eis eſt ordo judiciarius obſervandus, qui debet in aliis obſervari: nec tu quandò ſub præmiſſo tenore juraſti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas ſanctiones, alioquin non juramentum, ſed perjurium potiùs extitiſſet: nec eſſet aliqua ratione ſervandum. Nos juramentum tuum benigniùs interpretari volentes, ita quòd conſonet canonicis inſtitutis, fra. t. auctoritate præſentium intimamus, quòd in manifeſtis & notoriis ratione juramenti præmiſſi non credimus te teneri ſervare ſubtilitatem ordinis judiciarii, quam in his non ſervari per omnia ipſa juris ratio poſtulat & requirit, unde videbitur ſubtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere, ut in præmiſſis non per omnia ordo judiciarius obſervetur. Quanquam & ſecundùm approbatum intellectum rectè poſſit intelligi quod juraſti, ut in omnibus cauſis ordinem judiciarium obſervares, in illis videlicet, in quibus eſt ordo judiciarius obſervandus. Sic ergo faciens & juramenti tenorem ſervabis, & inſtituta canonica non omittes.

[c] *C.* 7. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[d] Vide *l. ſi verò*, *§. qui pro rei*, *ff. qui ſatisda. cog.* & *leg.* 2. & Bar. *ff. de furtis.*

XXII. IDEM Judici Carolitano [e] [24]. [c. an. 1206. *Româ in Sardiniam.*]

[e] *al.* Karſalitin.

Si unum juramentum uni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt: & eo non obſtante, cui debetur, præſtandum eſt.

EA te [f] credimus diſcretione vigere, ut intelligas per teipſum quòd onus non remittitur, ſed augetur, cùm cuiquam improvidè ſolvitur, quod alii ex debito eſt præſtandum. Sanè cùm Archiepiſcopus Turritanus à te nomine [g] noſtro juramentum fidelitatis, ſicut à nobis mandatum acceperat, exegiſſet, illud exhibere in ejus manibus diſtuliſti, aſſerens, quòd Piſano Archiepiſcopo ſalvo Apoſtolicæ Sedis honore hujuſmodi præſtiteras juramentum. Cùm igitur nobis & Eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum juramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum eſt præſtandum contrarium reputes, illud illicitum judicabis: & illicito non obſtante, quod licitè, imò ex debito petitur exhibebis: vel ſi præſtitum præſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

[f] *C.* 8. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[g] nomine Eccleſiæ.

¶ PITH. [24] *Carolitano.*] *Caralitano in Sardinia.* Sic Turritanus *pag.* 567. Junge *cap. ſi diligenti. inf. de præſcript.*

XXIII. IDEM [h] Alatrino Epiſcopo. [c. an. 1204. *Româ in Latium.*]

[h] Salatrino.

Qui juravit ſtare mandato alicujus, non tenetur parere ſi præcipit illicita, ut quòd filium exheredet, vel uxorem abjuret.

QUintavallis [i] noſtris aurib. intimavit, quòd pro offenſa, quam filiæ ipſius aliis mulieribus irrogarent, quòd earum mandato pareret, præſtitit juramentum: quæ tale illi ſub debito juramento dedêre mandatum; quòd ſi quando filii [k] aut uxor illius aliquod factum vel verbum contumelioſum mulieribus illis objicerent, idem filias & filios exheredaret, & à ſe propriam removeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cùm licitum fuerit juramentum, ſed mandatum illicitum, prædictis ut revocent mandatum illud injungas, alioquin eum ad mandati obſervationem illius denuncies non teneri.

[i] *C.* 9. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vid. Bart. *in Auth. generaliter. C. de Epiſc. & Cler.*

[k] filiæ.

XXIV. IDEM Archiepiſc. Terraconen. [c. an. 1206. *Româ in Hiſpaniam.*]

Ex cauſa levi & temeraria conjuges etiam quoad torum, & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum juramenti interpoſitione.

TUa nos [25] duxit [l] fraternitas conſulendos, quid tibi ſuper hoc ſit faciendum, quòd B. & A. uxor ejus adinvicem juraverunt ſe nunquam mutuò petituros: idem verò nunc repetit illam inſtanter, eâ econtrario affirmante, quòd priùs ſe faceret [m] Saracenam, quàm rediret ad eum: [*Et infrà α.*] Nos igitur fraternitati tuæ reſpondentes, mandamus, quatenus utrumque ad continentiam ſervandam moneas & inducas: quam ſi promittere voluerint & ſervare, utrumque dimittas ſine alio commorari; alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam ut revertatur ad ipſum, & tanquam uxor cum viro moretur, per excommunicationis ſententiam, appel. re. compel.

[l] *C.* 10. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vid. Sot. *l.* 4. *ſent. diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 3.

[m] Vide Covarru. *lib.* 4. *Var. reſ. c.* 9.

las, cùm & temerarium fuerit hujuſmodi juramentum, & adulterium utrinque ſit commiſſum.

[α *Sed adulterium cui adhæſit poſtquam receſſit ab eo, libenter dimitteret, & caſtitatem promitteret & juraret.*

¶ Pith. [25] *Tua nos, &c.*] Extat *in Regiſtro Innoc.* ſub titulo, *De divortiis.*

n *In antiq.* Januenſ.

XXV. Idem Genuen. [n] Archiepiſcopo. [c. an. 1207. *Româ in Galliam.*]

Is qui juravit cum muliere contrahere, propter ſupervenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere poteſt: propter præcedentem, non. Hoc dicit.

o *Cap. II. eod. tit. in III. Compil.* Vide Mag. & Doct.
p ſacramento.

QUemadmodum [o] ſi vir mulieri juraſſet quando contraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima uxore teneret: pro fornicatione, quam mulier anteà commiſiſſet, non poſſet eam dimittere; ſed pro fornicatione, quam poſteà perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante hujuſmodi [p] juramento, quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet illa in legem conjugii non peccaret. Ita ſi quis juraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, ut illam non ducat in conjugem; quia in illo juramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit.

q Vide *l. pen. de cond. ob tur. cauſ. in D. & l. ſi plagii* per Bart. *de verb. obligat.*

Alioquin ſi poſt hujuſmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem, quod eſt prorsùs abſurdum. Nam ſi poſt contractum conjugium vir propter fornicationem; licitè poteſt uxorem à ſua cohabitatione dimittere; longè fortiùs ante conjugium celebratum propter eandem cauſam ſponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam, quia turpiùs ejicitur, quàm non admittitur hoſpes [q]. Non obſtante in alterutro caſu vinculo juramenti, quod quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale ut is qui juravit, ad utrumque ſine tranſgreſſione ſe poſſit habere. Quòd ſi poſt hujuſmodi juramentum mulier fieret non ſolùm leproſa [26], ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret; nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? Profectò ductam non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir juravit non accuſare uxorem, temerarium eſt juramentum; ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc juravit, denunciare poterit, ſed accuſare non debet.

Illud autem juramentum eſt proculdubio temerarium, ſi vir juret uxori, quòd eam ſuper nullo crimine accuſabit; quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſque contumelia Creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem; tunc incunctanter debet illam impetere apud Judicem ſuum, ut eam niſi penitùs reſipiſceret, omnino dimitteret, ſecundùm canonicas ſanctiones. Quòd ſi expreſsè juraſſet, quòd eam ſuper adulterio non impeteret, eſſet-ne ſervandum hujuſmodi juramentum?

Levit. 18.
Matth. 18.

Cùm Scriptura teſtetur quòd patronus eſt turpitudinis, qui celat crimen uxoris, & ſecundum regulam Evangelii, ſi primò & ſecundo correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet Eccleſiæ, ut tanquam ethnica & publicana deinde vitaretur, ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir non poteſt dimittere uxori peccanti non ſolùm ſepties, ſed etiam uſque ſeptuagies ſepties, ſecundum Evangelicam veritatem? Tutius ergo in hoc caſu videretur, ut propter jurisjurandi religionem vir accuſare deſiſtat uxorem ad divortium celebrandum, quamquam denunciare eam poſſit ad pœnitentiam peragendam.

Matth. 18.
Luc. 17.

¶ Pith. [26] *Leproſa.*] Vide *cap. 31. de conjug. leproſor.*

XXVI. Idem Abbati & Capitulo Caſtellionis [27]. [c. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

Licitè in cauſa neceſſaria etiam per Religioſos juratur.

r *Cap. 13. eod. tit. in III. Compil.* Vide B. Tho. 2. 2. *q.* 89. *art.* 2. & Sot. *lib.* 8. *de juſt. & jure, q.* 1. *art.* 2.
Matth. 5.

ETſi Chriſtus [r] præceperit ſecundùm Evangelicam veritatem: Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non; ut affirmatio vel negatio, ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde; quia tamen hominum excreſcente malitia, ſimplici aſſertioni vel negationi vix creditur, idcircò prudenter adjunxit: quod amplius eſt, à malo eſt; à malo quidem non tam culpæ, quàm pœnæ; nec exhibentium, ſed exigentium juramentum: nam incredulitas hujuſmodi magis eſt pœna, quàm culpa: unde non dixit, malum; ſed dixit, à malo: licèt enim juramentum prohibuiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per Creatorem, ſed per creaturam jurare prohibuit, ne per hujuſmodi juramentum transferretur in creaturam honorificentia Creatoris. Quare cùm in Evangelio [ſ] præmiſiſſet, Dico vobis, nolite jurare omnino; ſtatim ſubjunxit: neque per cælum, quia thronus Dei eſt; neque per terram, quia ſcabellum pedum ipſius eſt; neque per Hieroſolymam, quia civitas eſt Regis magni; neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum. Et quamvis non ſit per creaturam jurandum, ſi tamen juretur per creaturam, ſervandum eſt quidem, dummodo ſit licitum quod juratur; quia teſte Veritate, qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Jacobus quoque non ſimpliciter prohibet juramentum, ſed voluntatem jurandi, cùm ait: Ante omnia, fratres mei, nolite jurare, quoniam [t] ad juramentum non debet quenquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna; & tunc poteſt ſine culpa jurare, dummodo illos tres [u] comites habeat juramentum, de quibus Propheta ait: Et jurabunt, vivit Dominus, in veritate, & judicio, & juſtitia. Quod autem Jacobus ſubdit, Neque per cælum, neque per terram, neque per quodcumque aliud juramentum; jurare vetat per quamlibet creaturam, quodcumque ſit illud; alioquin non dixiſſet Apoſtolus: Homines per majorem ſuum jurant, & omnis controverſiæ eorum ad confirmationem finis eſt juramentum: in quo patenter oſtendit, per quem ſit jurandum, cùm ait: homines per majorem ſuum jurant, id eſt per Deum: & cur ſit jurandum, ut videlicet omnis controverſiæ finis ſit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apoc. Joan. ſtantem ſuper mare & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum, & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in Evangelio, quàm eſt eſt, non non; cùm ſæpiſſimè dixerit, Amen dico vobis: quod ipſe, ſecundùm Lucam, exponens cùm præmiſiſſet, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua; conſequenter adjunxit: In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſraël. Apoſtolus quoque jurabat cùm diceret: Teſtis eſt mihi Deus: & iterùm: Quotidie morior per gloriam veſtram, fratres; quæ Græca exemplaria manifeſtiſſimam jurationem eſſe oſtendunt. Si enim per ſe malum eſſet jurare, profectò Dominus non juraſſet, cùm tamen in veteri Teſtamento legatur, quia juravit Dominus, & non pœnitebit eum: & rursùs, Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eum: imò & præcepit in veteri Teſtamento: Redde Deo [x] juramenta tua. Quædam enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt, ut furtum, adulterium, & hujuſmodi, quæ non ſunt aliquatenus facienda. Quædam verò prohibentur ex cauſa, non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequentèr & multùm, ex his mala ſequuntur; ut vinum per ſe malum non eſt, & tamen prohibet Apoſtolus dicens: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, quoniam ex frequenti & immoderata potione vini luxuria generatur. Sic & juramentum per ſe quidem malum non eſt, cùm ſit confirmatio veritatis; ſed tamen prohibetur ex cauſa, quoniam ex frequenti & incauta juratione perjurium ſæpè contingit, ſicut in Eccleſiaſtico legitur: Vir multùm jurans replebitur iniquitate, & non diſcedet à domo ejus plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulſit propter neceſſitatem diſcipulo ſuo Timotheo, ut utatur modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates; ſic profectò cùm neceſſitas exigit, pro re vera, licita & honeſta poteſt ſecurè jurari, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus [y]. Licèt ergo debeatis eſſe viri perfecti, ut quantùm poteſtis juramenti vinculum evitetis, volentes tamen indemnitati veſtri Monaſterii providere, ne propter defectum teſtium, ſui juris ſuſtineat læſionem, præſenti vobis paginâ indulgemus, quatenus vos & Monaſterii veſtri Converſi poſſitis in cauſis ejuſdem, deficientibus aliis teſtibus, pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

ſ An teſtis jurans per S. Jacobum, vel alium, deponat. *in l. teſtium, C. de teſtibus.*
Ibidem.
Jacob. 5.
t quoniam ad jurandum, &c.
u B. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 3.
Hier. 4.
Jacob. 5.
Hebr. 6.
Apoc. c. 10.
Luc. 4.
Rom. 1.
1. *Cor.* 15.
Pſal. 109.
Pſal. 131.
Matth. 5.
x Domino.
Epheſ. 5.
Eccl. 23.
1. *Timoth.* 5.
y Vide *l. generaliter. C. de Epiſc. & Cler. & l. ſi pater. C. de hered. inſtit.*

¶ Pith. [27] *Abbati & Capitulo Caſtellionis.*] Ordericus Vitalis Monachus Ebrulfianus, *lib.* 4. *Hiſtor. Eccleſiaſt.* Igitur Rogerius de Tœnio Cœnobium Caſtellionis aliàs de Concha conſtruxit in Normandia. Sigon. *pag.* 441.

XXVII. Idem Epiſcopo Amelien. [c. an. 1204. *Româ in Marcham.*]

Juramentum contra utilitatem Eccleſiaſticam præſtitum, non tenet.

z *Cap. 3. tit. de conſtit. in III. Compil.* Vide Guid. Pap.

SIcut [z] noſtris eſt auribus intimatum, Eccleſiâ Tudertinâ vacante, ipſius Canonici, & Epiſcopus cum eis, dum eſſet in minoribus Ordinibus conſtitutus, juramenta quædam in damnum Epiſcopalis juris fecerunt priuſquam de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: [*Et infrà* α.] Pro juratione incauta imponi fecimus Epiſcopo pœnitentiam congruentem: [*Et infrà* β.]

a *al.* quia verò.

Quia [a] non juramenta, ſed perjuria potiùs ſunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam attentantur: mandamus, quatenus ab ipſis Canonicis inquiras ſuper præmiſſis diligentiùs veritatem: & ſi ea inveneris eſſe vera, quod in damnum Epiſcopalis juris repereris taliter attentatum, in ſtatum debitum, appellatione remota, reducas.

[α *Quæ utrùm ſervari debeant, cùm ex eis contingeret præſertim reditus Epiſcopales minorari, tanquam vir providus & diſcretus olim nos duxit idem Epiſcopus conſulendos. Nos igitur ſaluti ejus paternâ volentes ſolicitudine providere.*]

[β *Et nihilominus attendentes quòd juramentum non ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum.*]

XXVIII. Idem Belvacenſi Epiſcopo. [c. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

Juramentum præſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter favore jurantis, licèt ſecundariò in favorem publicum, neceſſariò eſt obſervandum, ſi non vi, nec dolo fuit præſtitum, & in alterius præjudicium principaliter non redundat. Hoc dicit multùm ſingulariter conſideratâ medullâ capituli.

b *Cap. 1. eod. tit. in IV. Compil.*

CUm contingat [b] interdum [28], quòd conſtante matrimonio mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus & donatio-

nibus propter nuptias consentiant, ne ulteriùs contraveniat proprio sacramento firmando, ac soluto processu temporis matrimonio contravenire nitantur: utrùm hoc eis liceat, à nobis tua fr. requisivit. Nos autem fr. t. t. r. quòd etsi mulierum consensus in talibus non videatur obligatorius secundùm legitimas sanctiones, ne tali tamen prætextu viam contingat perjuriis aperire; mulieres ipsæ servare debent hujusmodi juramenta sine vi & dolo sponte præstita, cùm in alterius præjudicium non redundent, nec observata vergant in dispendium salutis æternæ.

¶ PITH. [28] *Cùm contingat interdum.*] V. C. addit, in tua diœcesi.

XXIX [29]. IDEM. [c. an. 1206. *Romæ.*]

Movens bellum injustum compellitur restituere quæ per violentiam occupavit, & eos absolvere, à quibus indebitè juramenta extorsit. Hoc dicit, usque ad versi. Juramentum.

SIcut: *Et infrà.* Si constiterit [c], quòd prædictus H. injustè bellum moverit contra I. ipsum H. studeatis inducere ut universa per hujusmodi violentiam occupata restituat conquerenti, eum à præstito sibi juramento prorsùs absolventes. Quòd si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc, si præmissa veritate nituntur, cogatis per sententiam excommunicationis, terram ejus interdicti sententiæ supponentes.

Non astringitur quis juramento ad implendum quod juravit, si ab alia parte non impletur, cujus respectu præstitum est juramentum. Hoc dicit.

§. 1. Juramentum autem quod I. se asserit præstitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui præstitit, dum ille cui præstitum fuerit, servare negligit, quod promisit.

¶ PITH. [29] *Cap. xxix.*] Vide Guillelm. Tyrium, *lib.* 14. *cap.* 4.

c *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

XXX. IDEM in Concilio generali [d]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

d Later. sub Innoc. III.

Clerici non habentes temporalia à Laicis, non tenentur eis præstare juramenta fidelitatis.

NImis de jure divino [e] quidam Laici usurpare nituntur, cùm viros Ecclesiasticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia, secundùm Apostolum, servus suo domino stat aut cadit, sacri autoritate Concilii prohibemus, ne tales Clerici personis secularibus præstare cogantur hujusmodi juramenta.

e *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.* 1. *Cor.* 5.

XXXI. HONORIUS III. A. & C. [30] Canonic. Antiochen. [c. an. 1222. *Romà in Syriam.*]

Qui jurat non esse contra aliquem, potest in causis propriis & Ecclesiæ esse contra eum. Hoc dicit secundùm intellectum glossæ.

PEtitio [f] vestra nobis exhibita, continebat quòd Ecclesiâ Antiochenâ vacante, princeps Antiochen. timens conspirationes aliquas fieri contra eum, à vobis juramentum extorsit, quòd contra ipsum non essetis de cetero: [*Et infrà* α.] Interpretatione [g] congrua declaramus, vos juramento hujusmodi non teneri, quin pro juribus & honoribus ipsius Ecclesiæ, ac etiam specialibus [h] vestris legitimè defendendis contra ipsum Principem stare liberè valeatis, coercendo vos à machinatione duntaxat, per quam idem Princeps deberet læsionem personæ, vel sui amissionem incurrere Principatûs.

[α *Cùm autem dictus Princeps adeò adversùs ipsam Ecclesiam frequentes habeat quæstiones, nec vos ipsi deesse Ecclesiæ sine ipsius detrimento potestis, nec eidem audetis adesse, ne videamini contra dictum facere juramentum. Quare nobis humiliter supplicastis, ut vobis super his paterna providere sollicitudine dignaremur. Nos igitur utilitati Ecclesiæ ejusdem, & saluti ac famæ vestræ & honori dicti Principis pariter providentes.*]

¶ PITH. [30] *A. & C.*] V. C. *Magistris J. & B.* Alius, *Magistro Anselmo & Erardo.*

f Nota quæ conditiones intelligantur in juramento. de quib. Aret. *in* §. *æquè. Inst. de excep.* Jas. *in l. si convenerit, ff. de jurisd.*
g *In uno*, Hoc autem interpretatione congrua.
h *Specialibus* legitur *in omn. scriptis*, licèt *in aliquot vulgat.* mendosè legatur *spiritualibus.*

XXXII. IDEM Archid. & Magistro G. Canonico Tullen. [c. an. 1220. *Romà in Germaniam.*]

Cùm agitur de usuris, potest Judex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere à partibus juramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa, in qua imminet peccatum, secundùm Panormitanum.

EX literis [i] vestris accepimus, quòd super causa usurarum vobis pro G. contra E. [31] ab Apostolica Sede commissa non potuit per testes ipsius G. per te productos de sortis quantitate liquere, licèt de obligatione pignoris constitisset. unde expedire videtis, quòd exigatur de dicenda veritate à partibus juramentum, cùm ex fama notorium habeatur præfatum E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortem & ampliùs percepisse. Ne igitur ex hujusmodi juramenti defectu justitia, occultâ veritate, succumbat: mandamus, quatenus partes ad præstandum hujusmodi juramentum, per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis.

i Vide Guid. Pap. *hic* & Beat. Thom. 2. 2. *q.* 78. *art.* 3.

¶ PITH. [31] *Pro G. contra E.*] V. C. *pro VV. de Cossuel. milite contra G. de Espinal militem.* Alius, *pro G. Cosinel contra C. de Espinal militem.*

XXXIII. IDEM Collossen. [k] Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis. [c. an. 1220. *Romà in Pannoniam.*]

k Colon. *al.* Colocen. *in omnib.*

Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipsemet revocare debet non obstante juramento de non revocando, maximè si priùs jurat non alienare. Hoc dicit secundùm verum intellectum Panormitanus [32].

INtellecto jamdudum, quòd charissimus in Christo filius noster Hungariæ Rex illustris, alienationes quasdam fecerit in præjudicium regni sui, & contra Regis honorem. Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes prædictas, non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare [l]. Quia cùm teneatur & in sua coronatione juraverit jura regni sui, & honorem coronæ alligata servare, illicitum profectò fuit, si præstitit de non revocandis alienationibus hujusmodi juramentum, & propterea penitùs non servandum.

l Vide *l. prohibere.* §. *quod planè. per* Bart. *ff. quod vi aut clam.*

¶ PITH. [32] *Si positus in dignitate, &c.*] Jusjurandum Regis de non revocandis alienationibus domanii, non valet in Hungaria.

XXXIV. GREGORIUS IX. Episcopo Cenomanensi. [c. an. 1232. *Romà in Galliam.*]

Si mulier juravit aliquem esse maritum, & succubuit, quia aliter non probavit, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

MUlieri, quæ in jure præstito juramento asseruit virum talem in ipsam per verba de præsenti matrimonialiter consensisse probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per sententiam absoluto, nec debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor perjurii videaris [m]: nec hoc ei dicimus prohibendum, ne fortè si falsum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri, sed suæ conscientiæ est potiùs relinquenda.

m Juramentum non debet deferri ei, quem credimus incursurum perjurium. *l.* 2. *C. de ind. vidui. tol.*

XXXV. IDEM. [c. an. 1232. *Romæ.*]

Qui juravit servare statuta edita, & posteà per illud juramentum aliter non jurando promisit servare edenda seu posteà edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita. Hoc dicit secundùm verum intellectum.

CLericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare. Licèt transgredi non debuerat, quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito præstiti juramenti.

XXXVI. IDEM H. Judici. [c. an. 1232. *Romæ.*]

Juramentum litis decisorium à Judice delatum, sine justa causa recusari non potest; delatum à parte, licitè recusatur & refertur; in actione tamen famosa non licet reo referre. Hoc dicit usque ad §. sanè.

JUramentum [n] à te parti delatum, nisi justa de causa non potuit recusari. Quamvis, quod in judicio à parte parti defertur, recusari possit licitè, ac referri. Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi jusjurandum.

n Vide Guid. Pap. *hic.*

Actore nihil probante, reus est absque omni onere absolvendus: si verò præsumptio est pro eo, defertur reo juramentum, vel ipsi actori, consideratis personarum, & causæ circumstantiis. Hoc dicit.

§. 1. Sanè si actor [o] omnino in probatione defecerit, reus debet, etsi nihil præstiterit, obtinere. Præsumptione verò faciente pro illo, reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam juramentum, nisi Judex, inspectis personarum & causæ circumstantiis, illud actori videat deferendum.

o Vide Bart. *in l.* 1. *ff. de except.* Spec. *tit. de prop.* Salic. & alii *in l. qui accusare. C. de edendo.*

DE EXCEPTIONIBUS.

TITULUS XXV.

I. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Si testis de crimine contra eum excepto convincitur, vel aliàs convictus apparet, repellitur à testimonio, sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

DENIQUE [a], quòd in dicta & personas testium: [*Et infrà* α.] Si crimina testibus objiciuntur, de quibus non fuerant hactenus accusati, sed tantùm per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda est, antequam causa per sententiam terminetur; cùm, sicut canonica instituta declarant [1], testes absque ulla infamia vel suspicione, vel manifesta macula in ferendo testimonio requirantur. Quòd si sola crimina, de quibus alio tempore convicti vel confessi fuerunt, testibus objiciuntur, à testimonio repelli possunt; quia sicut Stephanus Papa [b] & alii Pontifices [c] multi Romani testantur [2], non est credendum contra alios eorum confessioni, nisi priùs se probaverint innocentes.

b *Epist.* 2. Refert Burch. *lib.* 1. *Dec. c.* 164.
c Scilicet Felix, Calixtus & Damasus, quorum refert Burch. de hac re dicta *lib.* 1. *decr. c.* 169. 171. & 172.

Ceterùm si de criminibus ad solam exceptionem objectis testes convicti fuerint sive confessi, pœnâ ordinariâ mulctari non debent, cùm accusatio in ipsos, secundùm juris ordinem non procedat. Sufficit ergo si à perhibendo testimonio repellantur, præsertim [3] ubi crimen quod eis objicitur, causam, de qua agitur, contingere non videtur.

[α *Quibus ante juramentum vel depositiones nihil objectum fuit, post attestationes publicatas posset opponi, hoc in Ro. Ecclesia de longa consuetudine obtinuisse cognoscas, ut ante juramentum vel depositiories & post, in dicta & etiam personas testium legitima exceptio possit opponi, &*]

¶ Pith. [1] *Canonica instituta declarant.*] *Caus.* 2. *q.* 7. *can. testes.*

[2] *Stephanus Papa & alii Pontifices testantur.*] *C.* 3. *q.* 11. *can.* 1. & 3. Qui tamen sunt ex Aniani interpretatione.

[3] *Præsertim ubi, &c.*] Nam tunc etiam puniri possunt à Judice. *cap.* 2. *sup. de confess.*

II. Innocentius III. Archid. Richemundiæ. [c. an. 1208. *Româ in Angliam.*]

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat replicatio communionis.

[d] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[e] requisitum.

A Nobis ex parte tua [d] fuit quæsitum [e], utrùm is, qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excummunicatum ipsum à sua possit accusatione repellere, cùm ille communionem hujusmodi replicet contra eum.

Nos igitur inquisitioni tuæ t. r. quòd ipse ab accusatione illius poterit removeri, cùm primus à communione fidelium sit exclusus, secundus verò tantùm à Sacramentorum participatione sit remotus [f].

[f] *Dictio*, sit, *deest in pluribus.*

III. Idem Audicensi Episcopo [4]. [c. an. 1206. *Româ in Galliam.*]

Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit. Hoc dicit Joan. And.

[g] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm Ecclesiasticæ [g] provisionis officium: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus Ja. faciatis præbendæ illius, de qua per C. præd. no. noscitur investitus pacifica possessione gaudere, cùm exceptionem illam, quòd præfatus Ja. in alia Ecclesia beneficium possidet, ei non possint opponere, quos constat varia beneficia in diversis Ecclesiis obtinere.

[α *Pro quæstione siquidem quæ inter dil. fil. Novarien. Capitulum & I. Clericum super præbenda Novarien. Ecclesiæ vertebatur, tam nuncii Capituli quàm idem I. ad Se. Ap. accesserunt: & dum in nostra & fratrum nostrorum præsentia foret utraque partium constituta, pro ipso Ja. fuit taliter in nostro auditorio allegatum, quòd cum placuisset bo. me. cc. pp. p. n. Ja. præbendam Novarien. Ecclesiæ, quæ fuerat magistri B. defin. ad preces quorundam Cardinalium conferre, & ipsum de illa manu propria investire, de Ap. Se. mandato fuit postmodum in corporalem* [5] *ipsius possessionem inductus, quoniam non permittebant eum. Canonici possidere. Econtrario verò Novarien. Canonici respondentes, exceptiones quàm plurimas allegabant, quibus ipsum Ja. à perceptione præbendæ repellere omnino intendebant.*]

¶ Pith. [4] *Audicensi Episcopo.*] *Lauden. Episcopo.* 4. V. C. Extat *pag.* 22. & 24. *Epist. Innoc.* Vide *pag.* 35.

[5] *In corporalem possessionem inductus.*] *L. debitor.* §. *ult. ff. de pignorat. act.*

IV. Idem Episcopo Helien. [c. an. 1206. *Româ in Angliam.*]

Judex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

[h] Sup. *de of. Jud. delega. c. pastoralis*, require quæ sunt hic decisa, *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Bald. *in l.* 2. *Quod vi aut clam.*
[i] Vid. *l. fin. C. de except.*
[k] Vid *tex. in auth. qui semel cum ibi notat. C. de probat.*
[l] Hæc duo postrema verba desunt *in antiquis.*

PAstoralis [h]: *Et infrà.* Quoniam per dilatorias exceptiones malitiosè nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni t. respondendo decernimus, ut intra certum tempus à Judice assignandum, omnes dilatoriæ [i] proponantur. Ita quòd si partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint protestatæ, nullatenus audiantur [k], nisi fortè aliqua de novo sibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat juramento [6], se postmodum ad illius notitiam pervenisse.

¶ Pith. [6] *Fidem faciat juramento.*] *Cap.* 14. *sup. de Jurejur.*

V. Idem Monachis Farsen. [l] [7]. [c. an. 1207. *Româ in Galliam.*]

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconvenire non potest.

[m] Argentorio.
[n] *al.* Malis.

CUm inter Priorem & Conventum de Argentolio [m] [8] ex parte una, & nobilem virum S. de Malileone [n] [9]. Picta. ex altera, super damnis & aliis coram vobis ex delegatione nostra quæstio verteretur, procuratore ipsius nobilis vestrum volente declinare judicium, eò quòd duos ex vobis habebat suspectos, procurator Monasterii allegavit parti ejusdem nobilis, cùm esset vinculo excommunicationis adstrictus, exceptionis hujusmodi beneficium interdictum: [*Et infrà α.*] Inquisitioni vestræ duximus respondendum, quòd prædicto nobili legitima defensio in judicio reservatur, & maximè Judicis recusatio, cùm periculosum sit coram suspecto Judice litigare, ac suspectis Judicibus Se. Apo. causam de certa conscientia [o] non committat. Unde in talibus non excommunicati favor attenditur, sed æquitas judicantis, cùm non debeat claudicare judicium: ac satis videatur absurdum si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties absolvendus. Porrò cùm excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit justa deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, si contra justitiam condemnetur: qua ratione in uno eodémque negotio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia, non videmus. Ceterùm non sic in reconventione sentimus: ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

[o] Vide Hostiens. *in sum. tit. de recus.* §. *quæ sunt justæ causæ.*

[α *Cùm enim excommunicatus non reportet ex contumacia commodum: potest conveniri; sed si exceptionis liberum posset habere progressum vel recursum, traheretur multoties in favorem quod est in odium introductum. Unde postulastis Sedis Apostolicæ oraculo edoceri, qualiter in hoc dubitationis articulo procedere debeatis.*]

¶ Pith. [7] *Farsen.*] *Karrosen.* Ordinis S. Bened. Diœces. Pictav.

[8] *Argentolio.*] Argentono.

[9] *Malileone.*] Malo.

VI. Idem Monachis Farsen. [p] [10] [c. an. 1208. *Româ in Sabiniam.*]

[p] Farsen. *al.* Franoten. *In quibusdam ita:* Innoc. III. Archid. Richemundiæ.

Excipiens, non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi.

[q] *c. un. De confes. in* IV. *Compil* Vide Dyn. *in cap. exceptione. De reg. jur.* Adde Roman. *in l. cùm mulier. ff. sol. matri.*
[r] *al.* properè.

CUm [q] venerabilis frater noster I. Sabin. Episcopus coram dilectis filiis nostris R. tituli S. Anastasiæ Presbytero, & P. sanctæ Luciæ Diac. Card. quos sibi & R. procuratori vestro concessimus Auditores, Ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentiis petivisset, asserens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere. Idem nondum Episcopi intentione fundata præproperè [r] sic respondit, quòd etsi dicta Ecclesia dudum fuerit Ecclesiæ Sabin. subjecta; eam tamen non poterat Episcopus vindicare, quam ex permutationis causa Fersen. [11] Monasterium obtinebat; ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quòd Theodosius Episcopus cum suorum Sacerdotum assensu prædictam Ecclesiam sancti Viti, pro quibusdam Ecclesiis & rebus aliis in cambium vestro duxit Monasterio concedendam.

Ad hæc Episcopus proposuit memoratus intentionem suam per hujusmodi responsionem esse fundatam. Cùm enim pars vestra responderit se dictam Ecclesiam ex permutatione facta per Sabin. Episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur se credere, quòd dicta Ecclesia tempore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabin. cùm permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quàm cum domino, vel cum eo, qui habebatur loco domini legitimè valeat celebrari: [*Et infrà α.*] Porrò memoratus Episcopus ad probandum, quòd jam dicta Ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit per quos nitebatur [f] ostendere, quòd tam dictam Ecclesiam, quàm molendina, terras, & alia bona ejus Sabin. Episcopi diutiùs possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio disponendo: *Et infrà.* Intelleximus supradictum Episcopum intentionem suam minimè fundavisse per testium depositiones, vel procuratoris supradicti responsionem, quia exceptionem objiciens de intentione partis adversæ, non intelligitur fuisse confessus, vel per instrumentum ex adverso exhibitum, cùm in eo Theodosius Episcopus à quo permutatio facta proponitur, non dicatur Episcopus Sabin. quanquam in transcripto, quo procurator utebatur, appositum fuerit Sabin. per vitium falsitatis. Licèt autem nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personæ in damnum Ecclesiæ redundare non debet, ac non solùm ante sententiam, verùm etiam post objici potest exceptio falsitatis, cùm falsorum instrumentorum prætextu lata sententia, usque ad xx. annorum spatium [12] valeat retractari veritate comperta: nolumus ut per id Monasterio vestro præjudicium generetur.

[f] videbatur.

Quia verò nobis constitit suprà dictam Ecclesiam sancti Viti constitutam esse in Diœcesi Sabin. Episcopale jus in omnibus eidem Episcopo adjudicavimus in eadem, istis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cùm per privilegium vel per præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verùm quia dictus Episcopus, qui eandem Ecclesiam vindicabat munitum se præscriptione legitima non ostendit, quanquam probaverit Episcopum Sabin. bona ejusdem Ecclesiæ aliquanto tempore possedisse: vos ab impetitione Episcopi quoad temporalia ejusdem Ecclesiæ sententialiter duximus absolvendos.

[α *Adjiciens etiam quòd si confessioni stare vellet inquantum contra vos facere videbatur, instrumentum tamen hujusmodi contra se minimè admittebant, quia nec tabellionis auctoritate nec subscriptione testium dignoscitur esse fulcitum. Sed ad hæc pars vestra respondit, quòd cùm procurator in modum exceptionis id objiceret, non videbatur de adversæ partis intentione fuisse confessus,*

feſſus, quia juxta legitimas ſanctiones, qui exceptione utitur non æſtimatur de intentione adverſarii confiteri; adjungens quòd etſi permutationis tempore cœnobium foren. crediderit Eccleſiam dictam S. Viti ad Sabinen. Eccleſiam pertinere, prædictus tamen procurator ex certis cauſis ſeu veriſimilibus conjecturis credulitatem ſuam poſtmodum potuit taliter informare ut crederet eandem Eccleſiam ad Sabin. Eccleſiam tunc temporis non ſpectaſſe.]

[*Super his igitur & aliis propoſitis coram ſupradictis Cardinalibus deliberatione cum fratribus noſtris habitâ.*]

¶ PITH. [10] *Farſen.*] Tax. vet. Benefic. *Mariæ Farſenſis ſeu Fraſenſis propè urbem* vel *Mariæ Furfenſis* Ord. S. Bened.

[11] *Ferſen.*] *Farſenſis ſeu Farfenſis.*

[12] *Uſque ad xx. annorum ſpatium.*] Argumento *l. querela C. ad legem Corneliam de falſis, & cap. 9. ſup. de probat.*

VII. HONORIUS III. Abbati S. Huberti & ſancti Martini [13] Leodien. [[t] c. an. 1220. *Româ in Germaniam.*]

[t] De materia hujus Decr. quatenus agit de diæta, vid. Bart. *in l. 1. ſi quis caut.* Imola *in l. continuus. De verb. obl.* Alex. *conſ. 22. Inc. conſideratis verbis ſtatuti, in 4. volum.*

Si exceptio juriſdictionis excluſiva, propter quam fuit appellatum probatur vera, Judex appellationis non debet de principali cognoſcere, ſed ſuperſedere. Hoc dicit intelligendo, quòd iſti erant Judices appellationis: & eſt notabilis intellectus. Panorm.

OLim [*Et infrà α.*] Nuper *verò* ex parte Gu. fuit propoſitum, quòd literis præ. n. Treveren. Archiepiſcopo præſentatis idem W. excipiendo propoſuit, quòd auctoritate ipſarum reſpondere minimè tenebatur, quia ultra duas dietas extra ſuam Diœceſim trahebatur in cauſam, & quia dictus Archiepiſcopus hanc exceptionem admittere recuſabat, vocem ad nos appellationis emiſit: [*Et infrà β.*] Porrò procurator partis [u] adverſæ reſpondit quòd idem Guil. ultra duas dietas extra ſuam Diœceſim minimè trahebatur, cùm ipſe Archiepiſcopus terminum in tali loco ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat ultrà, quàm proviſum eſt per conſtitutionem Concilii Generalis: [*Et infrà γ.*] Diſc. v. mandamus, quatenus ſi procurator dicti Gu. probare potuerit exceptionem, quam coram Archiepiſcopo propoſuit ſæpedicto, videlicet, ſe in cauſam trahi ultra duas dietas contra conſtitutionem Concilii Generalis [x], vos appellationem dicti Guil. legitimam decernentes negotio ſuperſedere curetis.

[u] Ipſius comitis.

[x] Later. ſub Innoc. III. c. 37.

[*α Fuit noſtris auribus intimatum quòd cùm fe. me. I. PP. p. n. mandaviſſet ven. f. n. Archiepiſc. Trever. ut compoſitionem inter nobiles viros L. comitem Delos. & W. de Hollandia crucesignatos Trever. Diœceſ. ſuper raptu nobilis mulieris uxoris ejuſdem Comitis, terris & rebus aliis amicabiliter ratam faceret obſervari: dicto verò W. nitente venire contra dictam compoſitionem, & ſe ad Apoſtolicum diffugium convertente: idem Archiepiſcopus appellationi ejus non deferens, quam frivolam eſſe decrevit, in præfatum W. qui aliàs erat vinculo excommunicationis aſtrictus, ſpecialiter propter compoſitionem prædictam excommunicationis, & in terram ſuam interdicti ſententias promulgavit. Cùmque poſtmodum dil. fil. G. dicti G. procurator noſtras ad vos ſuper executione ſententiarum ipſarum literas impetraſſet, & H. procurator W. præfati in audientia publica contradixiſſet eiſdem, ven. f. n. Alban. Epiſcop. & di. F. G. S. M. in Coſini Diac. Card. quos procuratoribus antedictis auditores dedimus, quia per ea quæ ab eiſdem fuerunt propoſita coram eis conſtitit manifeſtè dictum W. excommunicationis vinculo eſſe innodatum, procuratorem ejuſdem W. ad impetrandum literas vel contradicend. admittendum non eſſe ſententialiter decreverunt, literis quas ad nos procurator dict. Comitis impetraverat abſolutis. Nos quidem ad inſtantiam procuratoris Comitis ſupradicti alterius partis aſtutiam metuentes, vobis dedimus in mandatis ut in commiſſo vobis negotio juxta formam in prædictis noſtris literis expreſſam, ratione prævia procederetis, literas decernentes carere viribus ſi quas fortè à nobis ſuper præmiſſis pro ipſo W. in præjudicium ipſius Comitis per ſubreptionem contigit impetrari, quæ plenam de prædictis non faciant mentionem.*]

[*β Sed præfatus Archiepiſcopus app. contempta mandavit Ven. fr. n. Treveren. Epiſc. ut compoſitionem prædictam faceret per cen. Eccleſ. firmiter obſervari, adjectum etiam fuit ex parte præfati W. quòd dictus comes appellationem frivolam mentiens antedictam, excommunicatus ad nos exiſtens veritate tacita literas impetravit ſupradictas, quando pro parte ipſius W. fuit humiliter ſupplicatum, ut cùm idem ac terra ſua, necnon & alia bona ſub Apoſt. Sed. protectione conſiſtant, ſuper hoc ſibi providere dignaremur, non obſtante ſententia quam incurrerat, cum Ludovico in Angliam transferendo, cùm ipſum abſolverimus ab eadem. Nos igitur eidem excommunicationis vinculo abſoluto, providere volentes, Abbati S. Laurentii & conjudicibus ſuis per noſtras literas dedimus in mandatis, ut ſi rem invenirent taliter ſe habere, revocato in irritum quidquid invenirent poſt appellat. hujuſmodi attentatum, cauſam audirent, & fine debito terminarent; alioqui partes ad examen noſtrum remitterent, appellantem in expenſis legitimis condemnantes.*]

[*γ Adjecit etiam ipſius Comitis procurator quòd ſæpedictus W. aucto. jam dicti prædeceſſoris, alia eſt excommunicatione ligatus, de qua in literis ad jam dictum Abbatem S. L. & ejus conjudices directis nullam fecit penitùs mentionem. Unde petivit ſupradicti Comitis procurator ut eas, ob cauſas jam dictas, decerneremus irritas & inanes. Quia verò, in tanta contrarietate proponentium, de veritate nobis conſtare non potuit.*]

¶ PITH. [13] *Sancti Huberti & Sancti Martini Leodien.*] *Sancti Huberti* in Ardelia Ordin. S. Bened. vel *Abbati S. Oberti Leodinenſ. Diœceſ. & S. Joannis & S. Martini Decano Leodin.* fortè *S. Berton. Leod. Diœceſ.*

VIII. IDEM Archid. Translig. [14] & Officiali, & I. Canonico Turon. [c. an. 1222. *Româ in Galliam.*]

Pro defenſione ſuæ Eccleſiæ poteſt quis opponere exceptionem excommunicationis, perjurii, vel aliam legitimam exceptionem: nec per replicationem excommunicationis vel perjurii repelli poteſt.

DIlecti filii S. & P. ac C. Canonici Eccleſiæ ſanctæ Mariæ tranſmiſſa nobis [y] petitione monſtrarunt, quòd cùm M. Canonicus ejuſdem Eccleſiæ ipſos coram delegatis à nobis traxiſſet in cauſam ſuper eo, quòd ſe opponunt electioni à quibuſdam Canonicis Granden. [z] [15] factæ de ipſo in Priorem Eccleſiæ ſupradictæ: iidem propoſuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eò quòd excommunicatus erat, & perjurii crimine irretitus. Cúmque dictus M. præfatis G. & P. perjurium, & S. excommunicationem in modum [a] exceptionis & replicationis objiciens, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum propoſuit, quòd ejus ſuper hoc probatio recipi non debebat, quia & ſi objectum præfatis Canonicis perjurium probaretur, non eſſent propter hoc à defenſione ſuæ Eccleſiæ repellendi. Adjecit etiam, quòd contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis objectam, excommunicatio ſupradicti S. replicari non poterat; quia exceptio ipſi M. oppoſita & probata, eundem repelleret ab agendo: replicatio verò ſæpedictum S. nequaquam à defendendo repelleret, ſi etiam probaretur: [*Et infrà α.*] Ipſi verò Judices interlocuti fuerunt, quòd priùs probationes reciperent ſuper replicatione præmiſſa [b], propter quod ad noſtram audientiam fuit appellatum. Quocirca mandamus quatenus ſi res ita ſe habet, revocato in irritum, &c. [16]

[y] *Dictio* nobis, *deeſt in multis.*

[z] *al.* Græciacenſis Eccleſiæ.

[a] *Hæc duo verba* exceptiones &, *deſunt in anti. manuſcr.*

[b] Vide *l. circa. cum not. ff. de proba.*

[*α Quare petebatur ut omiſſis probationibus hujus replicationis in quibus etiam ſi probaretur, labor, ut præoſtenſum eſt, conſumeretur, inanes probationes reciperent, quas ad probandum objecta ipſi M. dicerent producendas.*]

¶ PITH. [14] *Translig.*] Trans Ligerim.

[15] *Granden.*] *Gracenſis. Graciacenſis*, 2. V. C.

[16] *Revocato in irritum.*] *Ut cap. 19. de judic.*

IX. GREGORIUS IX. I. & M. Canonicis Pragen. [c. an. 1232. *Româ in Bohemiam.*]

Si per exceptionem ſuſpenſionis contra quam replicatur de nullitate, ordinatio Eccleſiæ retardatur: fit abſolutio ad cautelam.

APoſtolicæ Se. [17] [c] *Et infrà.* Sanè vobis apud Se. Apoſtolicam conſtitutis, quædam ſuſpenſionis & amotionis à beneficiis ſententiæ ſunt in modum exceptionis objectæ. Quas licèt proponeretis vos poſſe nullas eſſe per teſtes idoneos & inſtrumenta probare: Ne tamen ordinationem Pragen. Eccleſiæ, propter quam veneratis, hujuſmodi objectionis obſtaculo contingeret retardari: Sententias ipſas relaxamus ad cautelam.

¶ PITH. [17] *Apoſtolicæ Sedis.*] *Conjunge cum cap. 9. inf. de Cleric. excommunic.*

[c] De abſolutione ad cautelam, vide ſpecul. *tit. de ſent. §. ut aut.* Adde Joan. de Anania *cap. 1. infr. de maleſic.* & Alberic. *in l. à præcedente. C. de dilat.*

X. IDEM Decano Linconienſi. [c. an. 1233. *Româ in Angliam.*]

Excommunicationis exceptione non obſtante valet reſcriptum impetratum in cauſa appellationis, licèt de excommunicatione lata poſt appellationem à gravamine non faciat mentionem. Hoc dicit, & ſecundùm hoc eſt caſus no. & ſingularis: per quem fortè poſſet colligi una regula, *quòd de innovato poſt appellationem etiam ab interlocutoria non eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem.* Panorm.

DIlectæ [d] in Chriſto filiæ Prioriſſa & Conventus de Campeſſia nobis ſignificare curarunt, quòd cùm inter ipſas ex una parte, & Priorem & Conventum de Burcellia [18] ex altera, ſuper quibuſdam decimis & rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram Abbate S. Benedicti & ejus Collegis, auctoritate Apoſtolica quæſtio verteretur, & ipſæ ad nos ex inſufficienti gravamine appellaſſent, ac nuncium ſuum ad appellationem miſerint proſequendam: præfati Judices poſtmodum tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo literis ſuper appellatione præfata non facta mentione, de excommunicatione per eundem nuncium ad Priorem de Angles & ſuos Conjudices impetratis, pars adverſa ex eo ſe appellaſſe proponens, quòd ipſi Judices exceptionem excommunicationis prædictæ, contra ipſas ab eadem parte propoſitam admittere denegarunt, ad Priorem de Gernemoe, & ſuos Conjudices noſtras ſuper hoc literas impetravit: coram quibus ex parte ipſarum fuit excipiendo propoſitum, quòd cùm poſt appellationem legitimam dicta ſententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati judices exceptionem partis contrariæ, ſicut nec debebant, admittere noluerunt: ſed cùm dictus Prior de Gernemoe & Conjudices ſui talem exceptionem non reciperent earundem, ipſæ ad noſtram au-

[d] De mater. videlicet an & quando valeat reſcriptum impetratum per excommunicatum. Vide Card. *Conſil. tit. de reſc. & Conſil. 12. de reg.* Felin. *in cap. 1. ſupr. de reſcr.*

dientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, quicquid poſt hujusmodi appel. inveneris attentatum, in eodem negotio juxta Prioris mandati noſtri ad præfatum Priorem de Gernemoe & Conjudices ſuos directi tenorem, prævia ratione procedas.

¶ PITH. [18] *De Burcellia.*] *De Bruxellia.* Vide *cap.* 31. *inf. de Privileg.*

XI. IDEM Abbati Sancti Salvatoris [19] Papien. & Verſellen. Præpoſito. [c. an. 1230. *Româ in Inſubriam.*]

Per exceptionem excommunicationis à proſecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis, quatenus dicit de actore [e].

[e] Vide Petr. Dueſiam *reg.* 270. *Inc. excommunicatus non poteſt.*

SIgnificaverunt nobis Capitulum de Tornacen. quòd cùm P. in ſuum Archipresbyterum elegiſſent, Mediolan. Archiepiſcopus præſentatam ſibi electionem renuens confirmare, quendam Zephum Clericum in Archipresbyterum inſtituit Eccleſiæ ſupradictæ: quare ipſis ad Sedem Apoſtolicam appellantibus, Præpoſito Sancti Stephani cauſam ipſam ſuper his dicitur commiſiſſe: qui electionem ipſorum confirmans, & pronuncians jus eligendi ad ipſum Capitulum pertinere, partem adverſam ab impetitione ipſorum abſolvit: à qua ſententia partes ad Sed. Apoſt. appellantes, cauſam ipſam vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excommunicationis oppoſita contra Capitulum memoratum, vos minùs providè attendentes, quòd prætextu excommunicationis oppoſitæ à proſecutione appellationis, non debeat quis excludi: cùm omnis legitima defenſio excommunicato in judicio reſervetur: partem adverſam non eſſe cogendam ad reſpondendum eiſdem perperam decreviſtis: propter quod dictum Capitulum noſtram audientiam appellarunt: *Et infrà.* Mandamus, quatenus ſi eſt ita, exceptione hujuſmodi non obſtante, in eodem negotio procedatis.

¶ PITH [19] *Sancti Salvatoris.*] Propè Papiam, Ordinis S. Benedicti.

XII. IDEM. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem objiciens auditur: & ſi malitioſè diſtulerit, in expenſis condemnatur: & dato, quòd non excipiat, ipſe Judex publicè excommunicatum repellet.

EXceptionem [f] excommunicationis in dilatoriis proponendis reus ſcienter omittens, in qualibet parte litis opponere minimè prohibetur, quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſervandum, ne quiſquam [g] in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur. Qui ſi eam omiſerit, ut actor laboribus & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimis condemnandus. Excommunicatus [h] autem publicè etſi hujuſmodi exceptio non opponitur, nihilo minùs eſt officio Judicis repellendus.

[f] Idem Bellamer. *Dec.* 226. & Gomez. *in com. utriuſque ſign.*
[g] *al.* ne quis.
[h] De materia vitandorum excommunicatorum. Vide Fel. *in c. Rodulfus. De reſcr.*

XIII. IDEM. [c. an. 1224. *Romæ.*]

Non competit exceptio rei judicatæ reo abſoluto, quia non poſſidebat.

ADverſario [i] tuo per Judicem abſoluto, quoniam tempore motæ litis rem petitam ab ipſo ſine dolo deſierat poſſidere, ſi eam modò poſſideat, tibi petenti denuò rei judicatæ exceptio non obſiſtat.

[i] De deciſione hujus Decret. Vide Anto. de Butr. *in c.* 1. *de re jud.*

XIV. IDEM. [c. an. 1224. *Romæ.*]

Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper proſecutione appellationis, licèt de excommunicatione non fecerit mentionem.

VEnerabilem fratrem noſtrum Archiepiſcopum [k] Narbon. qui à Judicibus ex ſufficienti gravamine ad Apoſt. Sedem appellans, ad vos ſuper appellatione ſua noſtras literas reportavit, & ſi cauſis aliis tempore impetrati reſcripti vinculo fuerit excommunicationis adſtrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad proſequendam per eaſdem literas appellationem prædictam decrevimus admittendum. Quia nihil excommunicato appellare prodeſſet, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi, & ſuper ea literas impetrare.

[k] De materia hujus Decret. Vide Philip. *in cap. olim. ſup. de reſcr.*

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

TITULUS XXVI.

I. EX CONCILIO AFRICANO [a]. [c. an. 402.]

Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe converſum ad fidem præſcribit triennio: ſed cùm vacat Eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, nec præſcribitur contra ipſam.

PLACUIT, ut ſi quiſquam [b] aliquem locum ad Catholicam unitatem converterit, ſi eum per triennium nemine repetente tenuerit: ulteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum triennium [c] fuerit Epiſcopus, qui poſſet repetere, & tacuit: Si autem non fuerit, non præjudicetur matrici Eccleſiæ, ſed liceat cùm locus acceperit Epiſcopum, ex ipſo die intra triennium repetere. Item ſi fuerit Epiſcop. ad Catholicam fidem ex Donat. [d] parte converſus, non ei præjudicet præfinitum tempus: ſed ex quo die converſus eſt, habeat per triennium poteſtatem repetendi locum, qui ad ipſam cathedram pertinebat.

[a] Canonum Græcè collectorum ex Carthaginenſib. Conciliis, hic numeratur centeſimus vigeſimus primus.
[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] fuit.
[d] Aug. *l. de hæreſ. c.* 69. *tom.* 6.

¶ PITH. [1] *Africano.*] *Carthaginenſi ſexto.*

II. Ex Regeſto Gregor. Italiæ Patriciæ. [c. an. 600. *Romæ.*]

Duobus modis ſummatur. Primò ſic: *Taciturnitas Prælati non nocet Eccleſiæ donec ſit præſcriptum.* Secundò ſic: *In rebus invaſis non currit præſcriptio.* Joan. And.

NIhil [e] prodeſt; [*Et infrà α.*] Nihil cum ſcandalo, nihil cum forali ſtrepitu vobiſcum nos velle de cauſis pauperum definire, vobis ſcripſiſſe meminimus. Sed illud ſcire vos credimus, taciturnitatem atque patientiam noſtram futuris poſt me Pontificibus in rebus pauperum præjudicium non facturam.

[e] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[*α Glorioſiſſima ſanitas & pulchritudo corporis ſuperficie ſi vulnus latet intrinſecùs, atque illa magis cavenda eſt diſcordia cui ſatellitium pax præbet exterior. Illud verò quod in Epiſtolis noſtris revocare in memoriam noſtram excellentia veſtra ſtudioſè contendit, ſcriptum eſſe vobis.*]

III. GREGORIUS. [c. an. 595. *Romæ.*]

Per quietam & ſynceram poſſeſſionem triginta annorum, præſcribit Eccleſia rem privati. Hoc dicit, prout loquitur in præſcriptione Eccleſiæ activè, & iſte intellectus tenendus eſt.

SAnctorum [f] Patrum ſanctiones ſtatuentes confirmaverunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, ut omnes poſſeſſiones ad ſingulas provincias noſtrorum fratrum pertinentes, à quibus per triginta annos poſſeſſæ ſunt quietè & ſyncerè abſque Synodali proclamatione, perpetuò teneantur.

[f] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III *p.* 38. *c.* 7. *in regiſ. Greg. nondum inveni*

IV. ALEXANDER III. Salernitano Archiepiſcopo [g]. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

[g] *al.* Salolitano. *al.* Salenitanen.

Quarta decimarum & funeralium præſcribitur contra Epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpatio non ſolvatur, & Cathedralis Eccleſia interim non vacavit.

DE quarta decimæ & [h] oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Epiſcopi quadragenali præſcriptione temporis ſe poſſe tueri videtur. Niſi fortè interim Paſtoralis ſedes caruiſſet paſtore, qui jura Eccleſiæ ſuæ exigere debuiſſet. Nam Rom. Eccleſ. triennalem præſcriptionem [3] contra Eccleſiam non admittit.

[h] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ PITH. [2] *Salernitano.*] *Salonitano.*
[3] *Triennalem.*] *Tricennalem.*

V. IDEM [i] [4]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

[i] *al.* Clemens IV. 3.

Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit.

VIgilanti ſtudio [k] cavendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores ſimus in prædiis alienis: quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio juvat aliquem malæ fidei poſſeſſorem, niſi reſipuerit poſtquam ſe aliena noverit poſſidere: cùm bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit. Epheſinus enim legislator [5] ſolùm propter vitandum miſerorum ſegniciem, & longi temporis errorem & confuſionem, primus tricennali vel quadragenali præſcriptioni vigorem legis impoſuit [l]. Nobis autem tam in rebus cognitis, quàm latentibus placuit non habere vigorem.

[k] *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *par.* 38. *c.* 1.
[l] Vid. *l. fi. C. de præſcript. lon. tem.*

¶ PITH. [4] *Clemens III.*] *Alexandriæ Epiſcopus Clemens glorioſus Martyr in lib. Stemmatum. aliàs Stromatum.*
[5] *Epheſinus enim Legislator.*] *Euphegius tamen Legislator, Origenis patruus.*

VI. IDEM Mauritano Epiſcopo [m]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

[m] *al.* Mauritiano.

Una Eccleſia in parœcia alterius xl. annorum ſpatio decimas præſcribit.

AD aures [n] noſtras pervenit duas Eccleſias litigaſſe ſuper decimis, quas una earum in alterius parœcia annis xl. poſſedit: [*Et infrà α.*] Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat quòd de jure divino & humano melior eſt conditio poſſidentis. Quia quadragenalis præſcriptio omnem prorsùs actionem excludit.

[n] *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Bald. *intra. de præſc. in* 1. *part.* 5. *part. principalis q.* 14.

[*α Ac per hoc ejus actionem putat eſſe extinctam, altera verò volens eas jure Parochiali evincere, præſumptionem non debere ſibi obeſſe proponit. Ideóque quid juris ſit in hoc caſu, tua nos duxit f. conſulendos.*]

VII. IDEM Parmenſi Epiſcopo. [c. an. 1112. *Româ in Inſubriam.*]

Laici ſpiritualia poſſidere non poſſunt, ergo & per conſequens, nec præſcribere. Hoc dicit, & quotidie allegatur.

CAuſam [o] quæ inter Regin. Archid. & Nobilem virum G. ſuper decimis vertitur: [*Et infrà α.*] Ideóque f. t. p. a. ſ. p. mandamus, quatenus cauſam ipſam debito fine decidas, non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione Eccleſiaſticæ ſecularíſve perſonæ, ſi idem G. opponere eam voluerit: quia cùm Laici decimas detinere non poſſint, eas nulla valent præſcribere ratione.

[o] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & quare Laicis decimæ non dentur D. Thomas & *ibid.* Cajet. 2. 2. *q.* 87. *art.* 3.

[*α Experientiæ tuæ de qua multùm confidimus, committimus audiendam, & mediante juſtitia terminandam.*]

[p] *al.* Urbanus tertius.

VIII. Idem [p]. [c. an. 1172. *Romæ.*]

Si contra præſcriptionem xl. annorum, quæ ſola currit contra Eccleſiam, opponatur interruptio, uterque probabit.

[q] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.* Vide Bald. *tract. de præ. in* 5. *parte principali.*

ILlud [q] autem te ſcire volumus & tenere, quòd adversùs Eccleſias minorem præſcriptionem [6] quàm quadragintà annorum Rom. Eccle. non admittit, licèt quidam Canones comprobant tricennalem, & Eccleſia ſe poteſt adversùs Eccleſiam quadragenaria temporis præſcriptione tueri de re illa, quam inconcuſsè quadraginta an. noſcitur poſſediſſe. Verum ſi de præſcriptione & interruptione inter partes fuerit mota quæſtio, ab utraque parte teſtes recipi debent; & ſi probata fuerit interruptio, præſcriptio non retinebit.

¶ Pith. [6] *Minorem præſcriptionem, &c.*] *Ex Novell. Juſtin.* 131. *can. ult. cauſ.* 16. *quæſt.* 5. *Capitul. lib.* 5. *cap.* 236.

IX. Idem [7] Syracuſano Epiſcopo. [c. an. 1174. *Romà in Siciliam.*]

Fines prædiorum Eccleſiaſticorum, quadraginta annorum ſpatio præſcribuntur.

[r] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.* unde ita reponenda eſt inſcriptio, Idem Syracuſano Epiſcopo.

QUia judicante [r] Abbate C. [8] comperimus inter eum & Abbatem [9] ſanctæ Luciæ gravem eſſe exortam de finibus quæſtionem, agrimenſoris definitione illam proſpeximus finiendam.

Hortamur igitur, ut ad loca, de quibus eſt contentio, accedentes, eam in veſtra faciatis præſentia terminari. Quadraginta tantùm annorum præſcriptione utrique parti ſervata.

¶ Pith. [7] *Idem.*] Gregorius I. *lib.* 6. *Epiſt. cap.* 200.
[8] *C.*] Cæſarienſis Monaſterii ſancti Petri.
[9] *& Abbatem.*] Urbanum Abbatem.

X. Lucius III. de Maſſandane [10] & de Dorceſtre Abbatibus, & Magiſtro A. de VV. de Fordit. [11]. [an. 1181. *Romà in Angliam.*]

Tempore hoſtilitatis, non currit præſcriptio.

[s] *Cap.* 1. *de Capell. mon.* unde reſtituenda eſt inſcriptio, quando videlicet currat præſcript. vi de Specul. *tit. de app.* §. *nunc breviter.* Add. latè per Ripam, *tract. de peſte.*

EX tranſmiſſa [s] conqueſtione Abbatis & Monachorum de Haben. [12] accepimus, quòd cùm Eccleſia de Camenone [13] ad jus eorum pertineat, & homines de Sib. & Vinto. [14] Eccleſiarum Parœcjani ſint ipſius Eccleſiæ; Clerici, qui prædictas habuerunt Eccleſias, minutatim omne jus parœciale præter jus funerandi matrici Eccleſiæ ſubtraxerunt: *Et infrà.* Diſ. v. mandamus, quatenus decimas & oblationes cum aliis obventionibus memoratæ matrici Eccleſiæ, præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente, reſtitui faciatis.

¶ Pith. [10] *Maſſandane & de Dorceſtre.*] *de Maſſanden. & Ciſtrenen.* Inde Frater Ranulphus Ceſtrenſis Monachus, Polychronic. ſcriptor.
[11] *& Magiſtro A. de VV. de Fordit.*] *& Magiſtro H. de VVdeford.*
[12] *Haben.*] *de Aberton.* VValſ. 12. *Abbendum.* Camden. 138. *Abbendon.* quod ædificatum ſcribunt a Ciſſa Occidentalium Saxonum Rege, reſtauratum Eadgari Regis beneficio. Leland. Camden.
[13] *Camenone.*] *Caniemone, Cumenore, Canienore.*
[14] *Vinto.*] *VVinto.* Sigebert. *an.* 1176.

XI. Innocentius III. Abbati de Cenedo. [15] [c. an. 1210. *Romà in Inſubriam.*]

Procurationes quæ debentur Legatis & Nunciis Apoſtolicæ Sedis, præſcribi non poſſunt.

[t] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*
* *al.* Cleri Medio. *in antiq.*
[u] *al.* expenſas nolunt ſubſidium, &c.

ACcedentes [t] [16] ad præſentiam noſtram Præpoſitus ſancti Nazarii, & A. Canonicus ſancti Stephani, Syndici & Procuratores Primicerii & Clerici * Mediolan. de Ordinariis majoris Eccleſiæ graviter ſunt conqueſti, quòd cùm ipſi Legatos & Nuncios Apoſt. Se. devotè recipiant & procurent, dicti Ordinarii procurare ipſos renuunt, & procurantibus [u] ad expenſas ſubſidium impartiri: [*Et infrà α.*] Volentes autem ut quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur; mandamus, quatenus niſi dicti Ordinarii per ſpeciale privilegium Apoſt. Sed. à præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes, (etiamſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint, cùm in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vindicare) ipſos ad procurationis ſarcinam ordine debito ſubeundam teneri decernas.

[*α Unde Clerici Mediolan. grave querebantur ſibi præjudicium generari; cùm enim per civitatem ipſam ſæpè contingat tranſitum facere Nuncios noſtros & Legatos, quantò in eorum procurationibus pauciores exiſtunt, tantò facientes ampliùs prægravantur; & quantò per plures onus eſſet procurationis diviſum, tantò à facientibus faciliùs portaretur. Qui ſiquidem Ordinarii, cùm pro eis & aliis vigilare jugiter non ceſſemus, & ſpiritualia ſicut Deus dederit omnibus miniſtremus, in hujuſmodi ſe jure ſpeciali tueri ſatagant, non videtur, præſertim cum & Apoſtolus dicat, Si vobis ſpiritualia ſeminavimus, non eſt magnum, ſi carnalia veſtra metamus, & inſtantia noſtra quotidiana ſit omnium Eccleſiarum ſolicitudo, ſicut plenius norunt præſentes pariter & remoti.*]

¶ Pith. [15] *Cenedo.*] *Ceneto* ſeu *Chareto* Ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Laudenſis in Provincia Mediolanenſi. vel *Mariæ de Cerreto*, Ordinis S. Bened. Boven. diœceſ. in Calabria. *Cerreto*, aliàs *Cetreco*, fortè *de Caneto*, Pollenſ. diœceſ. Ord. S. Bened. aut *Mariæ de Citria*, Ord. S. Bened. Nucerin. diœceſ. Extat *pag.* 360. *epiſt. Innoc.*
[16] *Accedentes.*] Junge *cap.* 17. *inf. de cenſib.*

XII. Idem de Coſta [17], & de Donato Prioribus. [c. an. 1210. *Romà in Hiſpaniam.*]

Subditus non præſcribit obedientiam contra Prælatum.

CUm [x] non liceat à capite membra recedere, non ſufficimus admirari, quòd ſicut referente Bracharen. Archiepiſcopo nobis eſt intimatum, licèt Eccleſiæ veſtræ in ipſius ſint diœceſi conſtitutæ; vos tamen obedire ſibi tanquam Epiſcopo [y] veſtro contumaciter recuſatis: [*Et infrà α.*] Ideóque mandamus, quatenus præfato Archiepiſcopo & Eccleſiæ Bracharen. obedientiam & reverentiam debitam, ſicut alii Clerici ſuæ diœceſis faciunt, impendatis, præſcriptione temporis non obſtante.

[x] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Ro. *ſingu.* 50. *inc. Curialis de Florentia.*
[y] Archiepiſcopo.

[*α Cùm igitur crimen ariolandi ſit repugnare, & ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere; ſuſtinere nolentes, quòd ſubditi Prælatis ſuis non obediant ut tenentur, de communi f. n. con.*]

¶ Pith. [17] *De Coſta.*] fortè *de Caſtro, pag.* 76, *epiſt. Innoc. de Scotomalo, pag.* 474. & 475. *epiſt. ejuſdem. Petri de Caſta.* Ordinis S. J. Tarvin. diœceſ. ſed eſt ſub Archiepiſcopo Bracharenſi. Vaſeus 553.

XIII. Idem Nobili viro Matafeloni [18]. [c. an. 1212. *Romà in Inſubriam.*]

De juribus ad Romanam Eccleſiam ſpectantibus currit ſola centenaria præſcriptio.

[z] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Anchar. *conſ.* 310. & Paul. Caſtr. *conſil.* 280. *incip. in facto præſenti.*

AD audientiam [z] Apoſtolatûs no. pervenit: [*Et infrà α.*] Proponebatur ex parte tua Alex. Pa. præ. no. tibi in caſtro Palatioli conceſſiſſe ſingulis annis 40 ſol. denariorum Papien. quos Rom. Eccl. ibi conſuevit recipere annuatim, inſuper comeſtiones [19], banna [20], placita [21], foriſfacta [22], & omnia jura, quæ ibi Apoſt. Sed. habebat. Sed ea tibi ratione nulla deberi Caſtellanus ejuſdem caſtri conſtantiſſimè aſſerebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papæ privilegium, & librum Eccl. Ro. cenſualem. hoc etiam nitebaris probare per teſtes, qui dicebant ſe vidiſſe præſcriptum cenſum Nunciis Ro. Pon. à 50 annis, & infrà fuiſſe ſolutum. Sed inter alia fuit ex adverſo reſponſum, quòd nec privilegium, nec liber cenſualis, tibi aliquid commodi afferebat [a], cùm privilegio uſus non fueris ſpatio annorum 30. & liber cenſualis ſuſpectus exiſteret, quia non fuerat in camera noſtra receptus, ac Scriniarius alio modo ſcripſiſſet dicta teſtium, quàm dixiſſent. Nos igitur magis autoritatem privilegii, quàm depoſitiones teſtium attendentes, conſiderantes etiam librum cenſualem, quem non ſuſpectum habuimus [b], licèt non in noſtra, ſed in Cardinalis S. Hadriani camera ſit inventus, qui [c] eum, quando Camerarius fuerat, de camera B. Petri ſuſcepit, nec credentes ipſum Scriniarium, cùm juratus ſit officium ſuum fideliter exequi, aliud ſcripſiſſe, quàm a teſtibus diceretur: Reſpicientes inſuper, quod eſt longè validius; ipſum negotium tangere principaliter Rom. Eccl. contra quam non niſi centenaria præſcriptio currit, in ſolutione prædicti cenſûs & aliorum petitorum condemnavimus partem adverſam, injungentes eidem, ut tibi non tanquam tibi, ſed tanquam Eccl. Rom. cujus autoritate debes percipere, cujus etiam propter prædicta beneficia Vaſallus exiſtis, ſine difficultate perſolvat.

[a] afferebant.
[b] Libro cenſuali Eccleſiæ in loco non ſuſpecto, ſervato creditur. *l.* 1. *ff. ſi cert. pet.* Bart.
[c] *al.* quia.

[*α Te conquerente quòd quædam jura de caſtro Palatiò à fe. re. Alex. Papa p. n. tibi conceſſa Caſtellanen. ejuſdem caſtri tibi reddere denegabant. Porrò te ac dil. fil. Leonis Conſulemque illius caſtri propter hoc in noſtra præſentia conſtitutos audiri fecimus diligenter.*]

¶ Pith. [18] *Matafeloni.*] *Montefolonico.* Leand. 60.
[19] *Comeſtiones.*] *procurationes.*
[20] *Banna.*] *proclamationes.*
[21] *Placita.*] *juriſdictiones.*
[22] *Foriſfacta.*] *pœnas & mulctas.* Vide *cap. conquerenti*; *ſup. de off. Ordinar.* & *cap.* 1. *de fid. inſtr. in* IV. *Collect.*

XIV. Idem Hel. & Gu. [23] Abbatibus. [c. an. 1212. *Romæ.*]

De centenaria præſcriptione, quæ ſolùm currit contra Romanam Eccleſiam, tempora ſchiſmatum deducantur.

[d] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm [d] vobis: [*Et infrà α.*] Licèt igitur tam legali [24] quàm canonica ſit definitione ſtatutum, ut contra Rom. Eccle. quæ gaudet privilegio ſpeciali, non niſi centum annorum præſcriptio locum ſibi valeat vindicare, tempora tamen intercidentium ſchiſmatum, quæ ſecundùm juris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, ſed diligenti conſideratione adhibita de ipſa computatione deduci.

[*α Aliis literis dedimus in mandatis, ut in cauſam quæ inter Eccleſiam Hildenſen. ex una parte, & Eccleſiam de Gand. & Eccl. Ro. ex altera dignoſcitur agitari, teſtes ad probandum præſcriptionem recipere debeatis. Inſinuatione præſentium vobis duximus declarandum, quòd poſtquam præſcri-*

ptio contra Monaſterium ſupradictum. & libertatem ipſius dicitur inchoata, ſciſſura trium ſchiſmatum adversùs Rom. Eccl. intervenit.

¶ PITH. [23] *Hel. & Gu.*] de Helevarteſnen. & de Hel. VVerteſnen. Abbatib. Hegluerd. Metr. Sarisber. 233. 2. V. C. *Helien. & VV. Abbatibus.*

[24] *Legali, &c. definitione.*] *L. ult. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Novel.* 9. ſed abrogata poſterioribus Novellis 111. & 113.

[e] *al.* Racroſen.

XV. IDEM Helien. & Roſen. [e] Epiſcopis. [c. an. 1210. *Româ in Angliam.*]

Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis ſuæ diœceſis totum jus Epiſcopale, ſubducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacavit Eccleſia Cathedralis.

[f] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide *c. auditis. ſup. de in integr. reſt.* ubi Docto. Bal. *in tract. de præſc. in 3. p. 6. p. principalis q.* 1. Felm. *in c. irrefragabili, ſup. de offic. Ordinarii.*

AUditis & intellectis [f] [25] meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigoren. Epiſcopum, & Abbatem de Heveſcham [26], ſuper Eccleſiis in valle de Heveſcham, quas Epiſcopus aſſerit ad ſe diœceſana lege ſpectare, Abbas autem eas eſſe ab ejus juriſdictione prorsùs exemptas: [*Et infrà* α.] Verùm tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Heveſcham pleno jure poſſeſſæ, ut videantur in eis Epiſcopale jus legitimè præſcripſiſſe: [*Et infrà* β.] Quocirca mandamus, quatenus inſpectis privilegiis The & Of. [27] Regum, quæ Abbas ſuper præmiſſa libertate aſſerit ſe habere, ſi per illa conſtiterit, quòd vallis de Heveſcham ſit ille locus, quem C. [28] præno. libertati donavit, abſolvatis Abbatem ab impetitione Epiſcopi ſuper Eccleſiis memoratis; & adjudicantes illas Abbati pleno jure ſubjectas, Epiſcopo ſuper illis ſilentium imponatis. Quòd ſi Abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes ſuper tempore, quo intra quadraginta annos ſedes Epiſcopalis vacavit; & ſi per tantum temporis vacaſſe conſtiterit, ut illo ſubducto, non ſit quadragenaria completa præſcriptio, vos in illis Eccleſiis jus Epiſcopale adjudicetis Epiſcopo, & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis Abbati. Si autem exceptionem hujuſmodi Epiſcopus non probaverit, quia tamen interruptionem probavit circa proceſſionem Pentecoſtalem [29] in villa & Eccleſia de Mortana [30], & ad receptionem ac procurationem Archidiaco. nec non ſolutionem denariorum S. Petri [31] in valle de Heveſcham, circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium [g] & Capellani ſuſpicionem in prædicta villa de Mortana, & interdictum Capellanum in præfata villa de Heveſcham, vos ſuper his jus Epiſcopale adjudicetis eidem, ſi tamen circa ſuſpenſionem & interdictum hujuſmodi intra quadraginta annos interruptio facta fuit, in ceteris ei ſilentium imponentes, quæ Abbas præſcripſiſſe probatur.

[g] Hodie Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c.* 20.

[α *Cognovimus evidenter Eccleſias illas per privilegia Rom. Pontif. non eſſe ab Epiſcopali jure ſubtractas, niſi fortè vallis de Heveſcham ſit ille locus quem à duobus Regibus, Rendo videlicet & Oſfa libertati donata bo. me. C. pp. libertati donavit, ſicut in ipſius privilegio continetur.*]

[β *Niſi fortè per tantum temporis ſpatium VVigorenſ. Eccleſia interim vacaviſſet, ut tempore vacationis ſubducto, præſcriptio minimè ſit impleta.*]

¶ PITH. [25] *Auditis, &c.*] Conjunge *cap. 3. ſup. de in integr. reſtitut.*

[26] *Heveſcham.*] Camden. 326. *Eveshame.* Matth. Pariſ. 786. 804.

[27] *The. & Of.*] Te vale Of. Euſcham, VVeſtmonaſt. 94.

[28] *C.*] Conſtantinus.

[29] *Proceſſionem Pentecoſtalem.*] *Novel.* 67.

[30] *Eccleſia de Mortana.*] *Mortona.* VVeſtmon. an. 1128. obiit Gilbertus Fundator Mertoniæ.

[31] *Denariorum S. Petri.*] *cap. 12. inf. de cenſib.*

XVI. IDEM Pariſien. Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Non poteſt ſubditus contra Superiorem viſitationem aut procurationem ratione viſitationis debitam, in ſeipſo præſcribere, quamvis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet utramque.

[h] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.* De materia procurationis & viſitationis vide Concil. Lat. ſub Alex. III. *c.* 4. & ſub Innoc. III. *cap.* 33. Adde Concil. Oxonienſe, *c. ut ſingula*, & Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de refor. c.* 23. & Bernard. Diac. *reg.* 396. *incip. Procuratio ſeu viſitatio.*

CUm [h] ex officii ſui debito Senon. provinciam viſitaret Archiepiſcopus Senon. per Pariſien. diœceſim tranſitum faciens, ad Abbatis ſancti Maglorii, Prioris de Caſtres [32], & quorumdam aliorum Eccleſias ejuſdem diœceſis neceſſe habuit declinare, à quibus cùm procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eam inhumaniter negaverunt, ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolum allegantes, quòd non meminerant ſe procurationem hujuſmodi prædeceſſoribus ejuſdem Archiepiſcopi exolviſſe, nec ab eis aliquando fuiſſe petitam: [*Et infrà* α.] Nos igitur præmiſſam allegationem eorum nullam penitùs reputantes, cùm contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi nequiverit, quemadmodum nec contra viſitationem ipſam, poteſt aliquo modo præſcribi; & ſi alius contra eum præſcribere poſſet utramque [i]. Mandamus [k], quatenus ſententiam, quam in hujuſmodi contemptores de antiqua Metropolis conſuetudine tulit Archiepiſcopus memoratus, uſque ad ſatisfactionem condignam facias obſervari; quia, ſecundùm Apoſtolum, Qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum, ſi metat carnalia, cùm nemo cogatur ſuis ſtipendiis militare. Si quid enim aliud, quàm ſuperiùs fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiſcopi objicere voluerint & probare, nos eis faciemus juſtitiam exhiberi.

1 *Cor.* 9.

[i] utrumque.

[k] *al.* Ideóque mandamus.

[α *Idem verò Archiepiſcopus propter procurationem ſibi minùs rationabiliter denegatam illius autoritate reſcripti, quod ſuper hoc à Sede Apoſtolica impetravit, ab officiorum executione ſuſpendit, eoſdem poſtmodum quoniam ſuſpenſionis ſententiam non ſervabant, vinculo excommunicationis adſtringens; quod totum in ipſius Archiepiſcopi literis proſpeximus contineri, qui eandem ſententiam petebat auct. Apoſt. confirmari.*]

¶ PITH. [32] *Caſtres.*] *Chaſtres* fortè.

XVII. IDEM Piſano Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Tuſciam.*]

Qui alieno nomine poſſidet, non præſcribit, nec etiam is, qui proprio, niſi habeat bonam fidem & juſtum titulum, ſi præſumptio eſt contra eum. Hoc dicit ſecundùm Joan. And. addita ſuppletione Panorm.

SI diligenti [l] [33]: [*Et infrà* α.] Cùm judicatus [34] Calaritanus ad jus & proprietatem B. Petri pertineat, ſicut tota Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel Eccleſia tua à Marchione Maſſæ Judice Calaritano fidelitatis exigere juramentum: [*Et infrà* β.] Nos igitur, quæ Nuncius tuus proponere voluit pleniùs circumſpectis, non intelleximus te vel Eccleſiam tuam ſuper hoc aliquo jure ſubnixam, cùm auct. Sed. Apoſt. non oſtendas, per quam à Judicibus Calaritanis, tu & anteceſſores tui fidelitatis exegeritis juramenta, nec præſcriptione aliqua muniaris, cùm ſecundùm confeſſionem tuam [m] nec Eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi poſſeſſione juris exigendi hujuſmodi juramentum, quod [n] per Sedem Apoſtolicam [35] ipſis Judicibus receptum fuiſſe fateris, per quod conſtat Eccleſiam Romanam in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cùm pro ea miniſterio tuo & anteceſſorum tuorum exactum fuerit, & præſtitum juramentum; & is poſſidere dicatur, cujus nomine poſſidetur. Si verò dicatur, quòd nomine tuo & anteceſſorum tuorum, & non noſtro & Eccleſiæ Romanæ fuerit juramentum exactum, poſſet inferri, quòd juramentum præſtitum de conſervando jure & honore Sed. Apoſt. fuerit violatum: unde licitè retineri non poſſet, quod contra juramentum hujuſmodi fuerit ſcienter obtentum; quia etiam ſecundùm hoc locum præſcriptio habere non poſſet, cùm in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum bona fides & juſtus titulus exigantur [o]: etſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, non credimus centenariam præſcriptionem, quæ ſola currit adversùs Rom. Eccl. poſſe probari.

[l] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.* Bona fides qualiter probetur, vide Innoc. & Imol. *in cap. fin. inf. eod.* Oldrad. *conſ.* 244. & Paul. de Caſtr. *conſ.* 153. Bald. *in l. fi. C. de ed. Divi Had. toll.*

[m] An Confeſſio præjudicialis noceat Eccle. Cy. *in xv. q. in l. 1. C. de confeſſ.* Bar. *in l. certum. §. ſed an & ipſos. ff. eod.*

[n] *al.* ita quod pro Se. Apo. Ceterùm omnes manuſcr. habent ut impreſſum eſt.

[o] exigatur.

[α *Penſes animo, quid illa tabernaculi archa ſignificet, in qua cum tabulis virga ſimul & manna ſunt jubente Domino recondita, nequaquam nos tibi ſcripſiſſe durè & aſperè reputares, cum in pectore Roman. Pont. qui univerſis Eccleſiarum Prælatis praeeſſe Deo auctore dignoſcitur, & virga correctionis, & manna debeat eſſe dulcedinis, ut altero foveat humiles & devotos, & reliquo rebelles feriat, & puniat delinquentes. Hinc eſt quòd illius vulneribus ſauciati, quem Samaritanus duxit in ſtabulum, vinum adhibetur & oleum; ut, niſi commonitionis & exhortationis oleo delinquentium vulnera foveantur, vinum Eccleſiaſticæ ſeveritatis ſubſequatur. Licèt igitur ex his quæ præmiſimus contemptis monitis noſtris, & mandatis quibus niſi fuimus fraternitatem tuam frequenter inducere, ut dil. fil. n. VV. Marchionen. Maſſæ Judicem Calaritanum juramento fidelitatis abſolveres, quod exhiberi tibi & Eccleſiæ Piſanæ feciſti, ut eo non obſtante nobis & Eccleſ. Rom. juraret, non ſolùm aſperitate verborum, ſed executione forſitan potuiſſemus in te procedere Eccleſiaſticæ diſciplinæ.*]

[β *Super eo verò articulo taliter reſpondiſti, quòd ab eo tempore quo fuiſti aſſumptus ad Præſulatûs officium, juramentum fidelitatis pro Se. Ap. ab ipſis Judicibus recepiſti, ſciens te per Archiepiſcopum Villanum prædeceſſorem tuum, virum magnæ autoritatis & honeſtatis, qui longo tempore in curia Rom. extitit Cardinalis, ipſe quoque pleniùs novit conſuetudines, & ſtatuta, & omnes anteceſſores tui, qui fuerunt viri magnæ autoritatis, ſic te antiquam conſuetudinem tenuiſſe pariter, & feciſſe, cùm nihil tibi vel ipſis hactenus ab Apoſtolica Sede fuiſſet objectum.*]

¶ PITH. [33] *Si diligenti.*] Vide *epiſt. Innoc. pag.* 201. Sigon. 524. & 586. Anton. *tom.* 3. 87. Naucler. 897. ex Anton.

[34] *Judicatus.*] *Ducatus.* Frat. Leander de Inſulis 231. Vide *cap. 22. ſup. de jurejur.*

[35] *Per Sedem Apoſtolicam.*] *Pro Sede Apoſtolica.* Vide *l. quod meo, ff. de acquir. poſſeſſ.*

XVIII. IDEM Epiſcopo Lucano. [c. an. 1212. *Româ in Tuſciam.*]

Abbas in Capellis præſcribere poteſt jura Epiſcopalia. Obtinet tamen in his ſolis quæ præſcripſit.
Hoc dicit quoad titulum.

CUm [p] olim, frater Epiſcope, cum Abbate & Monachis ſancti Salvatoris de Ficheto [36] ſuper plebe Falamazanæ, & adjacentibus Capellis ipſius in noſtra præſentia litigando inſtitutionem in eis, & alia ad jus Epiſcopale pertinentia vindicares, ad fundandam intentionem tuam jus commune principaliter allegabas, cujus autoritate dicebas univerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœce. tua conſtituta, ad te tanquam ad Diœceſanum Epiſcopum pertinere, arbitrium [q] præterea ſuper hoc promulgatum à Piſtorien. Epiſcopo Archipresbytero ac Primicerio Lucanis allegans. Ad elidendam autem intentionem tuam Abbas Greg. VII. Papæ [r] prædec. noſtri privilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo

[p] *C. 8. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Guid. Pap. *hic.*

[q] Ab utraque ſcil. parte approbatum. *ſup. de arb. cap. ex parte.*

[r] *Hæc duo verba*, præd. noſt. *omnib. manuſcr. deſunt.*

videbatur tempore præcessisse; per quod tam Monasterium, quàm plebs & Capellæ prædictæ videbantur libertati donatæ: *Et infrà.* Aliorum quoque Rom. Pont. dictus Abbas privilegiis utebatur post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis privilegia sibi concedere videbantur: *Et infrà.* Quia prædictus Abbas sufficienter ostendit Monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani & Clericorum, Baptismo & Pœnitentiâ in levioribus culpis, sepulturâ, decimarum perceptione, ac Divinis Officiis celebrandis, tam in plebe, quàm in Capellis prædictis in excommunicando atque interdicendo, & etiam absolvendo legitima præscriptione munitum, Abbatem ipsum ab impetitione tua super jam dictis articulis duximus absolvendum, super illis perpetuum silentium imponendo; super aliis omnibus, quæ ad jus Episcopale spectare noscuntur, juxta tenorem arbitrii eundem Abbatem, quod ad plebem & Capellas prædictas sententialiter condemnantes.

¶ Pith. [36] *Ficbeto.*] *Ficbeco.*

XIX. Idem. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Qui præscriptione completa privilegium contrarium impetrat, & utitur illo, præscriptioni renunciat. Si præscriptio non erat completa, malam fidem habet, & ideò non præscribit.

[f] *Cap.* 1. *de privil. In* IV. *Compil.*

VEniens [f] ad præsentiam nostram Abbas sancti Martini [37] de Pannonia: *Et infrà.* Petiit à nobis postmodum idem Abbas, ut Vesprimen. Episcopus non impediat, vel faciat impediri quominus omnes, qui in Simagien. [38] Parœcia vel Comitatu consistunt de omnibus quæ possident, decimas sibi solvant; sicut in privilegiis Paschalis Pa. præd. no. & sancti Regis Stephani [39] continetur. Præfatus vero Episcopus postulavit, ut decimas Simagien. Comitatûs intra suæ diœcesis terminos constitutas, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus, nisi aliquo jure speciale se ipsas possidere monstraret: *Et infrà.* Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad sacros Ordines promovendi fuerint, Clerici Ecclesiarum vel Capellarum ipsius Monasterii, quod est in Vesprim. diœcesi constitutum, à Vesprimen. [40] Episcopo postulabunt, si quidam Catholicus fuerit, & gratiam Sed. Apost. habuerit, & ea gratis sine pravitate aliqua voluerit exhibere; alioquin ab alio, quem maluerint, Præsule Catholico suscipiendi ea liberam habeant facultatem, sicut in privilegio dicti Paschalis, & Alexand. Papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri. Non obstante privilegio Clementis Papæ, per quod privilegiis suorum prædecessorum non extitit derogatum, cùm de ipsis nullam fecerit mentionem, præsertim cùm & ipse Clemens privilegium illud concesserit, salvis institutionibus, non solùm Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius etiam Legatorum. Neç obstare poterat præscriptio, quam idem Abbas in suum subsidium opponebat; quia si consummata erat quando ab Alexandro Papa privilegium impetravit, juri præscriptionis renunciasse videtur [t], præsertim cùm coram vobis privilegio illo sit usus, quod suæ intentioni, quantùm ad hunc articulum, contradicit. Si verò nondum consummata erat præscriptio, sed erat in præscribendo, post impetratum hujusmodi privilegium, bonam fidem non habuit, & ideò secundùm Canones non præscripsit.

[t] Vide *l. unicam C. de thes. lib.* 10.

¶ Pith. [37] *Sancti Martini.*] Martini de monte Pannoniæ, Ordinis S. Bened.

[38] *Simagiensis.*] Bonfin. 174.

[39] *Regis Stephani.*] Refertur *lib.* 2. *Decret. Stephani Regis, quæst.* 11.

[40] *Vesprimensi.*] *Vesprimiensi.*

XX. Idem in Concilio Generali [u]. [an. 1216. *Romæ.*]

[u] Sub Innoc. III. *cap.* 41.

Nec in foro Canonico, nec Civili, valet præscriptio cum mala fide.

[x] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Mathesil. *sing.* 23. *inc. nota quòd omnes leges.*

QUoniam [x] [41] omne, quod non est ex fide, peccatum est; Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quàm civilis. Cùm generaliter sit omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte, rei habeat conscientiam alienæ.

¶ Pith. [41] *Quoniam, &c.*] Sic *Can. quærebat* 44. *de pœnitent. distinct.* 3. *& hæc regula Bonifacii II. de præscript.*

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

Titulus XXVII.

I. Gregorius Joanni Archiep. primæ Justinianæ. [c. an. 600. *Romæ.*]

Sententia lata contra leges vel Canones, non tenet, nec ab ea opus est appellare. Panorm.

[a] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

SEntentia [a] [1] contra leges Canonésve prolata, licèt non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso jure.

¶ Pith. [1] *Sententia contra leges, &c.*] *L.* 1. §. *item cùm contra, ff. quæ sentent. sine appellat. rescind. & l. si expressim. ff. de appellat.*

II. Idem [b] Joanni Ravennati Episcopo. [c. an. 595. *Româ in Flaminiam.*]

[b] Scilicet Gregor. Joan. Episc. Ravenn. *lib.* 2. *c.* 28. *ejusd. Registr.*

Lites debent celeriter terminari.

JUrgantium [c] controversias celeri sententia terminare, & æquitati convenit, & rigori.

[c] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

III. Idem [d] [2]. [c. an. 596. *Romæ.*]

[d] Scil. Greg. *lib.* 2. *c.* 47. *ep.* 8. *regis. & c.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Sacerdos sine justa causa non est deponendus.

NOn potest quenquam à Sacerdotali gradu, nisi justis ex causis, concors Sacerdotum sententia submovere.

¶ Pith. [2] *Idem.*] Natali Archiepiscopo Salernitano, *lib.* 2. *Reg. epist.* 8. Exemplar est apud Ammian. Marcellin. *lib.* 5. *de Athanasio.*

IV. Leo Papa [e] [3]. [c. an. 450. *Romæ.*]

[e] Leo I. *epist.* 88. *& c.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Justè quis petit sententiam à Papa confirmari, si justè & rationabiliter fuit lata.

EA, quæ juxta Ecclesiasticum morem justè & rationabiliter fuerint definita, nostrâ quoque sententiâ roborentur.

¶ Pith. [3] *Leo Papa.*] *Epist.* 87. Episcopis Africanis per Mauritaniam; itaque ex ordine temporum præponi debuit hoc caput superioribus.

V. Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Judex deputatus super executione sententiæ admittit exceptionem fraudis seu nullitatis sententiæ, non ad affectum, ut super ea pronunciet, sed ut negotium ad Superiorem, qui judicavit, transmittat, si illam notabilem repererit. Hoc dicit notabiliter.

DE cetero [4] noveris [f], quòd si sententiam à nobis latam præcipimus per aliquem executioni mandari, & fraus intervenerit, non est facultas executori de toto negotio cognoscendi; sed deferri quæstiones, quæ inciderint, ad Sedem Apostolicam oportebit.

[f] Post Conc. Later. sub Alexand. III. *p.* 49. *c.* 12. *& c.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [4] *De cetero, &c.*] Hoc caput sumptum ex *l.* 4. *C. si contra jus vel utilitat. publicam.*

VI. Idem Norvicen. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis, tradere pignus pro ipsa possessione.

CUm aliquibus [g] [5] est adjudicata possessio, non sufficit eis dari pignora, nisi corporali possessione lætentur.

[g] *C.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alexand. III. *p.* 36. *c.* 2.

¶ Pith. [5] *Cùm aliquibus, &c.*] *Ex l. non est, ff. de pignorat. act.*

VII. Idem eidem [h], & V. Archidiacono [6]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[h] *al.* Norvic. Episc. T. & V. Archid.

Sententia lata contra matrimonium, nunquam transit in rem judicatam: unde quandocumque revocatur cùm constat de errore [7].

LAtor [i] præsentium sua nobis insinuatione monstravit, quòd cùm quandam mulierem legitimè desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cujus occasione debitum ei subtraxit. Consanguinei verò mulieris hoc molestum habentes, quæstionem moverunt, proponentes, quòd mulierem invitam & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio existentem duxisset uxorem; & quoniam idem vitam cupiebat agere dissolutam, demùm utriusque studio interveniente, fuerunt minùs rationabiliter separati. Nolentes igitur matrimonia canonicè contracta, levitate quadam dissolvi, mandamus, quatenus si vobis constiterit eos per judicium Ecclesiæ non fuisse legitimè separatos, Ecclesiámque deceptam, ipsos [k] faciatis sicut virum & uxorem insimul permanere.

[i] *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 6. *c.* 11.

[k] *al.* eos.

¶ Pith. [6] *Eidem & V. Archidiacono.*] Idem Norwicensi Episcopo, & T. W. Archidiacono.

[7] *Constat de errore.*] Addendum, & adversùs factum proprium quisque venire potest, ne animæ periculum incurrat.

VIII. Idem T. & Clericis S. Anastasiæ Veron. [c. an. 1170. *Româ in Dalmatiam.*]

Retractatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra Ecclesiam.

CUm causa [l], quæ vertitur inter vos, & G. & A. Laicos super domo quadam eis ab Archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apost. Sed. Legati delata fuisset, post app. ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi, fili T. ad eam prosequendam præfixum iter non arripueras, contra te sententiam proferens, memoratis G. & A. prætaxatam domum secundùm Veronen. civitatis consuetudinem adjudicare curavit: deinde cùm causa fuisset ad nos per appellationem delata, Brixien. Episcopus delegatus à nobis, sententiam contra vos, spretâ formâ Canonum, secundùm eandem consuetudinem, sicut præfatus Legatus fecerat, promulgavit. Nos autem considerantes, quòd licèt usûs vel

[l] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* ubi talis est inscriptio, Theobaldo.

conſuetudinis [8] non minima ſit auctoritas, nunquam tamen veritati aut legi præjudicat, præſcriptam ſententiam revocavimus, & vos ab impetitione abſolventes illorum, vobis & Eccleſiæ veſtræ domum adjudicavimus ſupradictam [m].

[m] *al* eorum, & infrà. ſæpedictam.

¶ PITH. [8] *Uſus vel conſuetudinis.*] *Ex l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo.*

IX. IDEM Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1172. *Romà in Angliam.*]

Sententia iniqua retractatur per Superiorem, licèt cauſa fuerit appellatione remotâ commiſſa. Si autem continet manifeſtam iniquitatem, eſt nulla. Hoc dicit, intelligendo, quòd ponat duos caſus.

INter ceteras [n] [9]: *Et infrà.* Item cùm aliqua cauſa appel. re. committitur, & ſententia fertur iniqua, eam evacuari oportet; nec ei debet ſtari, ſi iniquitatem contineat manifeſtam.

[n] *Cap. 17. de appella. in 1. Compil.* Vide *l. cives. C. de appel.* quæ videtur contraria. Adde gl. & doct. *ibid.*

¶ PITH. [9] *Inter ceteras.*] *Ex Concil. Lateran. part. 7. cap. 4.* Junge *cap. 4. ſup. de reſcript.*

X. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Sententia lata contra abſentem non contumacem in cauſa matrimoniali, non valet. Hoc dicit, intelligendo, quòd hæc mulier non fuit contumax. Panormitanus.

TEnor literarum [o] tuarum oſtendit, quòd cùm inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonii verteretur, & Theatino Epiſcopo commiſſa fuiſſet, idem eundem R. muliere abſente ab impetitione ipſius abſolvit. Ceterùm eadem mulier à nobis ad te literas impetravit, ut de cauſa cognoſceres, & eam ſine debito terminares: [*Et infrà α.*] Dictus verò R. à te vocatus ad cauſam infirmitate prætenta [p] non affuit; ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti; à qua poſtmodum abſolutus ad te veniens, oſtendit literas Epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutum fuiſſe patebat. Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probandum, quòd idem R. eam deſponſationis anulo [q] [10] publicè ſubarraſſet; & tu quid ſuper his agere debeas, poſtulas edoceri. Ideóque inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd, non obſtante illicita abſolutione, quam Epiſcopus fecit, in cauſa procedas eidem R. ſub pœna excommunicationis arctiùs interdicens, ne ad eam, quam ſuperinduxit, accedat, priuſquam fuerit cauſa deciſa.

[o] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.*

[p] *al.* prætenſa. al. prætentus. *al.* detentus.

[q] Hinc præſumitur matrimonium contractum. Felin. *in c. illud, ſuprà de præſumpt.*

[*α Quia cauſa coram memorato Epiſcopo pro commotione terræ non poterat definiri.*]

¶ PITH. [10] *Deſponſationis anulo.*] *Cap. ult. inf. de deſponſat. impuber.*

XI. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Sententia divortii in cauſa matrimoniali ritè lata, ad ſolam conjugis confeſſionem aſſerentis contrarium, non revocatur; ſed interim ei ſtatur donec legitimè de contrario doceatur. Ita ſummatur, ut aliquid de novo afferat. Panor.

COnſanguinei [r] E. latricis præſentium ſicut tuis literis intimaſti, compaternitatem inter ipſam & virum ſuum legitimè probaverunt, ita quòd inter eos ſententiam divortii protuliſti: prædicta verò E. cùm ſit tibi poſtmodum confeſſa, quòd ejus commater in veritate ante ſententiam non fuiſſet, ſed [f] poſt ſeparationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad ſecundas nuptias convolavit: [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ reſpond. quòd propter ſolam confeſſionem mulieris non eſt recedendum à ſententia per judicium Eccleſiæ rationabiliter promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur.

[r] *Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Guid. Pap.

[f] *Dictio*, ſed, *deeſt in plurib. manuſc.*

[*α Quia igitur reatum ſuum nunc recognoſcens, conſilium noſtrum ſuper hoc expetiit; tu inde à nobis in hoc poſtulaſti reſponſum.*]

XII. INNOCENTIUS III. Archidia. & Sacriſtæ Magalonen. [c. an. 1212. *Romà in Gothiam Galliæ.*]

Si Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito, ſubreptitia dicitur collatio, & non tenet.

CUm olim [t] [11] Magalon. Epiſcopus P. de Caſtro Novo ad vacantem Archidiaconatum ejuſdem Eccleſiæ nominaſſet, I. Præpoſito, ut nullus ibi, niſi priùs duplici ſibi voce conceſſa, inſtitueretur per appellationem interpoſitam inhibente, Epiſcopus dictum P. de Archid. per ſuum anulum inveſtivit. Præpoſitus verò alium ad eundem Archidiaconatum nominare præſumpſit. Tandem C. [12] prædeceſſor noſter, quod factum fuerat ab utraque parte caſſavit, pronuncians, quòd aliquibus ſcriberet, ut tam Epiſcopum, quàm perſonas, ad ordinandum concorditer Archidiaconum, monerent, & eorum forte monitis non admiſſis, hoc ipſi exequi non differrent. Poſt hæc verò dictus prædeceſſor noſter G. qui nondum ad Diaconatûs erat promotus officium, præter conſcientiam Procuratoris Epiſcopi apud Sed. Apoſt. tunc morantis, ipſum Archidiaconatum contra pronunciationem ſuam contulit, ſicut credimus, circumventus. Nos igitur inhærentes veſtigiis prædeceſſoris noſtri [13] dicentium ſententiam Rom. Sed. cùm aliquid ſubreptum, poſſe in melius commutari; quod de prædicto G. factum eſt, non obſtante donatione, quam ab eodem Epiſcopo in illuſionem donationis Apoſtolicæ nuper dicitur recepiſſe, in irritum revocamus; & ei licèt abſenti cùm de ſubreptione liquidò conſtet [u], ſuper dicto Archidiaconatu perpetuum ſilentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus ſæpedictum Archidiaconatum, plenâ omnium veſtrûm, qui præſentes fuerint in Eccleſia, interveniente concordiâ, ordinare curetis.

[t] *Cap. 2. eod. tit. in 111. Compil.* Vide Rom. & Aret. *in l. plurium. ff. de acquir. here.* Anch. *conſ. 42. incipit, viſo dicto puncto.* & Lambert. *in tract. de jure patro. 1. p. 1. q. 3. art. 8.*

[u] Vide Bart. *in l. quod juſſit. in fi. ff. de re iud.*

¶ PITH. [11] *Cum olim.*] Extat integra *pag. 152. epiſt. Innoc. &* 348. Nota hic inveſtire per annulum.

[12] *C.*] *Celeſtinus.*

[13] *Prædeceſſoris noſtri.*] Nicolai. *Can. ſententiam, cauſ. 35. quæſt. 9.*

XIII. IDEM Abbati & Conventui ſancti Zenonis Veron. [c. an. 1213. *Romà in Dalmatiam.*]

Valet ſententia contra jus litigatoris lata, ſi ab ea intra decem dies non fuerit appellatum. Vel ſic & aliter: *Per ſententiam, à qua non fuit appellatum, poteſt Eccleſia ſubjici Prælato inferiori Epiſcopo, ſeu ad aliam Eccleſiam pertinere.*

CUm inter vos [x] [14] pro Eccleſia veſtra & Archipresbyterum & Clericos S. Proculi, ſuper ſubjectione ejuſdem Eccleſiæ quæſtio verteretur, ex parte veſtra fuit propoſitum, quòd dicta Eccleſia Monaſterio veſtro pleno jure debet eſſe ſubjecta; videlicet in inſtitutione, deſtitutione, inveſtitura Archipresbyteri, & ejuſdem fidelitate ipſius, & Fratrum obedientiâ, correctione, repræſentatione ad Ordines, Tonſuratione [15], ſuſceptione Chriſmatis, Litaniis, & aliis ſimilibus, per quæ plena ſubjectio declaratur; ad quod probandum inſtrumentum publicum conceſſionis B. quondam Veron. Epiſcopi pars veſtra in medium producebat, quam conceſſionem conceſſor ejus G. ratam habuit, & etiam confirmavit. Super his quoque tam Rom. Pont. quàm Patriarcharum Aquileg. privilegia & confirmationes induxit, quorum unus, de ſubjectione plenaria in privilegio ſuo evidenter expreſſit, quod ſub teſtimonio [y] R. quondam Veron. Epiſcopi, qui ejuſdem Eccleſiæ Archipresbyter extitit, factum fuerat, & completum, & in eodem à Priore ſancti Zenonis mandavit ſua vice ſubſcribi. Adjecit etiam pars veſtra, quòd inter B. [z] quondam Abbatem ejuſdem Monaſterii, & ſancti Proculi Archipresbyterum & Fratres ipſius procedente tempore de fidelitate & obedientia manuali controverſia fuit exorta, ad quæ duo illi ſe duntaxat teneri negabant, & ſuper his teſtes producti fuerunt, tandem præfatus G. Veron. Epiſcopus quendam Cardinalem ſequens, à quo idem fuerat judicatum, quòd vel Archipresbyter dimitteret Eccleſiam, aut Abbati obedientiam promitteret, ſententialiter definivit; cujus ſententia, cùm nulla fuerit appellatione ſuſpenſa, in rem tranſiit judicatam: [*Et infrà α.*] Quamvis forte dicto inſtrumento donationis non ſit plurimùm innitendum, nec confirmationibus, nec privilegiis, quæ de ipſo cauſam & originem acceperunt: attendentes tamen, quòd quantùm ad litigantes ipſos, jus ex ſententia factum fuit, poſtquam in rem tranſiit judicatam, etiam ſi contra jus litigatoris lata fuiſſet, cùm contra jus conſtitutionis expreſsè lata non fuerit, veritate geſtorum ſermonibus prævalente, quæ præſumitur [a] ritè per omnia celebrata: definimus, ut Archipresbyter S. Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem & obedientiam præſtet Abbati ſancti Zenonis.

[x] *Cap. 3. eod. tit. in 111. Compil.* an ſcilicet ſententia lata contra jus litigatoris valeat. Felin. *in c. novit. ſup. de judic.* Bart. *in l. pen. ff. de juſt. & jure.*

[y] B.

[z] *In C. Bar.* quòd inter quondam Abbatem ejuſdem Monaſterii & S. Archipresb. &c.

[a] *al.* præſumuntur.

[*α Quam aſſerebat nullo poſſe juris remedio attentari, à cujus prolatione uſque ad hæc tempora l. annorum eſt elapſum ſpatium, per quod probatur quòd Monaſterium S. Zenonis præfatam Eccleſiam pleno jure poſſederit, & quòd dictus Archipresbyter & Fratres ejus præteriti & præſentes obedientiam Abbati S. Zenonis fecerunt. Cùm itaque hæc quæ præmiſimus, & ſimilia multa præfati Auditores nobis & fratribus noſtris prudenter & fideliter retuliſſent, nos communicato f. n. conſilio.*]

¶ PITH. [14] *Cùm inter vos.*] Plenior extat *pag. 162. epiſt. Innoc. lib. 1.*

[15] *Tonſuratione, &c.*] *Cap. 3. de privileg. can. duo. cauſ. 12. quæſt. 1. cap. 15. ſup. de præſcript.*]

XIV. IDEM Canonicis Novarien. [c. an. 1170. *Romà in Inſubriam.*]

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui continens, venit in cauſa appellationis confirmanda, licèt per atteſtationes videatur pro actore fuiſſe probatum; dummodo pro ſententia concurrant præſumptiones. De quibus hic in litera, & ſecundùm hunc intellectum eſt hic caſus ſingularis valdè.

CAuſam [b] [16] quæ inter vos & A. Clericum ſuper præbenda Novarien. Eccleſiæ vertebatur, Laudun. Epiſcopo de conſenſu partium [bb] commiſimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. definitivam ſententiam promulgavit; à qua fuit ad noſtram audientiam appellatum: [*Et infrà α.*] Licèt ex parte ipſius A. fuiſſet propoſitum quòd contra formam mandati noſtri dictus Epiſcopus ſententiam promulgavit, ſicut per atteſtationes nitebatur probare; quia tamen Judicis animus [17] non ſemper ad unam probationis ſpeciem inclinatur, & ipſa ſententia nihil continebat iniquum, & eidem Judici de communi partium aſſenſu fuerat cauſa commiſſa, qui ut ſententiam ferret poſt examinationem cauſæ, ab utraque parte fuerat requiſitus, ſententiam ipſam curavimus confirmare.

[b] *Cap. 4. eod. tit. in 111. Compil.*

[bb] Et quia de partium conſenſu fuit datus Judex, non poterat recuſari, niſi nova cauſa ſuperveniret. *ſup. de offic. deleg. cap. inſinuante.*

[α *Dicto igitur A. & Magistro I. & A. Procuratorib. Ecclesiæ vestræ, in nostra propter hoc præsentia constitutis. Idem A. probare multipliciter nitebatur, sententiam iniquè latam fuisse, ac propter hoc debere non immeritò retractari, dictis Procuratorib. vestris defendentib. sententiam, & eam petentib. confirmationis nostræ præsidio communiri. Nos igitur auditis quæ fuerant hincinde proposita, & diligentius intellectis, habito cum Fratrib. nostris super his diligenti tractatu.*]

¶ PITH. [16] *Causam quæ.*] Extat integra *pag.* 295. *Epist. Innoc. lib.* I.

[17] *Judicis animus.*] *Cap. 6. sup. de renunciat.*

[c] Anteà malè, Constantino.

XV. IDEM Constantien. Episcopo [c]. [c. an. 1172. *Româ in Thraciam.*]

Si sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum: tempus decennii ad appellandum currit à tempore sententiæ, non autem à die finiti termini, hoc primò. *Quadrimestre tempus, quod à lege datur condemnatis in personali, potest à Judice ex causa arctari, & spontè terminum arctatum recipiens, non potest post decennium appellare, licèt non constet Judicem ex causa terminum abbreviasse:* hoc secundò. *Ab executione sententiæ non appellatur, nisi in executione modus excedatur:* Hoc tertiò dicit evacuando medullam ca. secundùm Panorm.

[d] *Vid. leg. generaliter, cum not. per Doc. C. de reb. cre. & jur.*
* conditione.
* decennium.

QUod ad consultationem [18]: *Et infrà.* Quia postulasti, utrùm appellationi sit Clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem [d] puta viginti dies vel ampliùs, sine contradictione * recipiens: & ad diem veniens consequenter, appellat causam non exprimens appellandi: nec sit locus nisi suscipiendæ purgationi & executioni sententiæ, à cujus prolatione & purgatione injuncta ultra decendium * dicitur effluxisse. Taliter duximus respondendum, quòd cùm post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat judicatæ, qui quia provocationis subsidium intra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit: cùm per hoc videatur per interpretationem juris latæ sententiæ paruisse, præsertim ubi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideò convenit retardari, licèt ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio spontè recipit terminum breviorem, imputari [e] sibi potest & debet: cùm ex hoc videatur ampıius beneficium contempsisse: unde talis non audietur appellans, nisi fortè adversus eum modus executionis Canonicus excedatur.

[e] Imputare.

¶ PITH. [18] *Quod consultationem.*] *Extat plenior lib.* I. *Epist. Innoc.*

[f] Laudunen.

XVI. IDEM Decano Cancellario, & C. Canonico [19] [f] Lundonien. [c. an. 1172. *Româ in Galliam.*]

Sententia potest probari per testes: licèt non deponant de causis, quæ solent Judicem movere ad sententiandum.

[g] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Alex. & Jason *in l.* a. *C. de hon. poss. sec. tab.*

SIcut nobis [g] intimastis, cùm causa, quæ inter H. Subdiac. & B. Presbyterum super quinque modiis frumenti vertebatur ipsi Subdiac. per annos singulos exolvendis vobis commissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postularet: Subdiac. supradictus adversarius se ad hoc non teneri respondit, cùm alia vice super hoc conventus fuerit, & sententialiter absolutus: quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorum depositione constitit quòd Magister A. auct. Episcopi Lundun. ipsum absolvit ab impetitione Subdiac. memorati. Verùm quia testimonium ipsorum quasi nudè prolatum fuerat, cùm de causis quæ Judicem movere solent, ad sententiam proferendam nihil dixerint, quid tenendum sit: Sedem duxisti Apost. consulendam. Cùm autem in plerisque locis, in quibus copia prudentium habetur, id moris existat, quòd omnia, quæ Judicem movent, non exprimantur in sententiis proferendis: vobis taliter respondemus, quòd cùm ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiam à Judice suo prolatam: propter auctoritatem judiciariam præsumi debet omnia legitimè processisse [h].

[h] Facit ad hoc *l.* I. *C. de profess. qui in urb. Constan. & l* I. *cum not. C. de legi.*

¶ PITH. [19] *Canonico.*] *Cantori* sicut nobis. *Extat integra pag.* 295. *Epist. Innoc.*

XVII. IDEM Astoricen. Episcopo, & Abbati sancti Isidori Legionen. [20] [c. an. 1171. *Româ in Galliam.*]

Ab eadem sententia potest appellare, nedum reus victus, sed etiam tertius, cujus interest: & poterit sententia quoad reum nil de suo jure docentem confirmari: respectu verò tertii rationabiliter appellantis infirmari.

[i] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.* An & quando tertius possit appellare. Vide Card. *in Clem.* I. *de causs. poss. & prop.*

CUm super [i] [21] controversia, quæ inter Antien. Episcopum & Monasterium Cellæ novæ [22] super statu ipsius vertebatur, pro Episcopo diversæ sententiæ latæ fuissent: Nuncius Oneten. Episcopi per eas Oneten. Ecclesiam læsam graviter querebatur, ad quam proponebat Monasterium pertinere: [*Et infrà* α.] Cùm ex parte Monasterii nihil rationabile fuerit propositum & ostensum, quare sententia pro Episcopo promulgata debuerit irritari, eam quantùm ad Monasterium duximus confirmandam: *Et infrà.* Mandamus, quatenus si constiterit app. pro Ecclesia Oneten. [23] rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam Nuncium ejus [k] intra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem Oneten. Ecclesia detrimentum incurrat: alioquin, sicut jus postulat, executioni absque Oneten. Ecclesiæ præjudicio demandetur: cui, quæ præmissa sunt, non præjudicent, quò minùs suam valeat consequi rationem, cùm res inter alios acta non noceat regulariter alii [l] juxta Constitutiones Canonicas & Civiles.

[k] Vid. *l. à sentent. in princ. cum §. seq. ff. de app.*

[l] Vide *l. Lucius. ff. de his qui not. infa. & l. res inter alios. al. est l. Modestinus. ff. de excep.*

[α *Postquam igitur hæc & similia, nobis & fratribus nostris, præfati Cardinales fideliter retulerunt: quia constitit nobis per delegationem literas à duob. missas, cùm tertius interesse nequiverit, sicut & ex ipsius assertione tenuimus ap. Se. Ap. constituti fuisse processum, & contra ipsorum sententiam ex parte Monasterii nostri nihil rationabile fuit propositum & ostensum, quare debuerit irritari. eam communicato f. n. con. quantùm ad Monasterium ipsum duximus confirmandam, sibi perpetuum in hac re silentium imponentes. Ceterùm, quia super appellatione Oneten. Ecclesiæ non potuimus elicere veritatem, causam ipsam vestro duximus examini committendam. f. t. per a. f.*]

¶ PITH. [20] *Abbati Sancti Isidori Legionen.*] Ordinis S. Augustini.

[21] *Cum super controversia.*] Vide *pag.* 36. *Epist. Innoc.*

[22] *Monasterium Cellæ novæ.*] Ordinis Sancti Benedicti.

[23] *Oneten.*] Oveten.

XVIII. IDEM. [c. an. 1171. *Româ in Galliam.*]

Si citatus ad sententiam, ex legitima causa Judici ignota non comparuit, tenet sententia eo absente lata: sed retractatur eo probante legitimam absentiæ causam. Si verò impedimentum probatur non plenè, non retractatur sententia: nisi prius doceat de ipsius iniquitate. Hoc dicit & est verum & not. intellectus, secundùm Panorm. quem alii Doctores non clarè dilucidant.

[m] *Cap. 8. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm Bertholdus Miles [m] curiam suam [24] sive fundum Nutnestanen. P. Militi pignori obligasset: eodem P. sublato de medio, A. nepos ejus, qui successit eidem, vacante Ecclesia ejusdem, asserens quòd jus patronatûs cum universitate transisset in eum, D. Clericum ejusdem loci Archidiacono ad supradictam Ecclesiam præsentavit [25], qui de consensu Episcopi ipsum instituit in eadem. in possessionem eum induci faciens corporalem. Prædictus verò Bertholdus Dominus fundi T. Sacerdotem memorato Episcopo præsentavit: sed ipsum Episcopus non admisit. Cùm autem dictus T. adversus memoratum D. super prædicta Ecclesia deposuit quæstionem. Remen, [n] Episcopus [26] Apostolicæ Sedis Legatus Judicibus negotium delegavit: ad quem cùm attestationes utrinque receptas per partes postmodum remisissent, & præfato D. cum suis attestationibus accedente dictus T. nec per se, nec per Responsalem idoneum comparere curaret, ipse attestationibus inspectis Clerici memorati ipsum ab impetitione sæpedicti T. sententialiter reddidit absolutum: eidem T. imponens silentium super Ecclesia memorata. Postmodum autem idem Presbyter ad Archiepiscopi præsentiam intra breve tempus accedens, justam causam absentiæ allegavit. Archiepiscopus vero Argentino Electo, & Altæ Silvæ, & Tudebernon. [27] [o] Abbatibus dedit suis literis in mandatis, ut si justam absentiæ causam ille ostenderet coram eis, prædictam sententiam nullius decernerent esse valoris, & causam sine debito terminarent, alioquin facerent sententiam observari. Verùm dicto Electo & præfatis Abbatibus committentibus aliis vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: à quibus dictus Clericus vocem ad nos app. emisit: [*Et infrà* α.] Licèt, autem, justam causam absentiæ minùs sufficienter Presbyter probavisset, ne tamen præjudicaret opinio veritati R. Diac. Car. eis concessimus Auditorem: qui cùm nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiæ Archiepiscopum invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quòd per attestationes ipsius Clerici fuerat sufficienter probatum, quòd præfatus A. in possessione juris patronatûs extiterat, cùm eundem ad prædictam Ecclesiam præsentavit, cùm tamen per attestationes illas nihil ostensum aliud fuerit, nisi quòd pro quodam jure quod de illa Ecclesia consuevit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim 10. solidos acceperunt; tum etiam [p] quia in eadem sententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cùm per attestationes suas appareat ipsum suam intentionem sufficienter probasse. tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam, cùm unius tantùm partis attestationes receperit, quæ parùm faciebant ad causam. Unde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adjudicantes Ecclesiam suprà dictam, cùm per attestationes nobis constiterit evidenter ipsum à vero patrono fuisse ad sæpedictam Ecclesiám præsentatum.

[n] Archiepisc. *in plur. anti.* & ita legend. puto. est autem in Gallia is Archiepiscopatus, cui multi subsunt suffraganei.

[o] *al.* Tudertino. *al.* Tudebe. *vox* suis *deest in antiquis.*

[p] *dictio*, etiam, *deest in antiq. & in antiq. Compila.*

[α *Cùm igitur utraque pars cum attestationibus signatis sigillis prædictorum Judicum ad nostram præsentiam accessisset.*]

¶ PITH. [24] *Curiam suam.*] *In Vvestusen.*

[25] *Præsentavit.*] Ad preces bonæ memoriæ C. Argentin. Episcopi.

[26] *Remensis Episcopus.*] Vvilelmus Remensium Archiepiscopus Sanctæ Sabinæ Presbyter Cardinalis.

[27] *Tudebernon.*] Doccuburg. Ordinis Cistercienfis Diœcef. Moguntin. vel *Turcelburcenf.*

XIX. Idem Prænestino Episcopo Apostol. Sed. Legato, & de Capemberti [28], & de Celd. Abbatibus in Colonienfi & Monasterienfi Diœcefi constitutis. [c. an. 1172. *Romæ in Germaniam.*]

Papa in sententiis, quas profert, ordinem juris servat.

q *Cap. 9. eod. tit. in* III. *Compil.*

IN causis q, quæ summi Pont. judicio deciduntur, & ordo juris & vigor æquitatis est subtiliter observandus. Cùm in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare. Nisi fortè cùm aliquid, causâ necessitatis & utilitatis [29] inspectâ, dispensativè duxerit statuendum.

¶ Pith. [28] *Capemberti.*] *Capenberg.* Junio 533. Chronicon Sclav. 195. Hirsaug. 213. Naucl. 902.

[29] *Causâ necessitatis & utilitatis.*] *Novel. Leon.* 92.

r *al.* S. Leufridi de cruce.

XX. Idem Conventui Sancti Leodii r [30]. [c. an. 1172. *Romæ in Germaniam.*]

Secunda sententia in diversa instantia contra primam lata tenet mero jure, nec debet infringi etiam si sit injusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præsertim si prima sententia secundis Judicibus non fuit ostensa. Hoc dicit Panor.

f *Cap. 10. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide *l. Imperatores. cum gloss. ff. de re jud.* Alexand. *conf.* 193. Paul. de Castro *conf.* 325. *incip. in causa quæ vertitur.*

t u Vide *l.* I. & ibi Cynum & Doct. *C. de dilat.*

INter Monasterium f sancti A. [31] Rothomag. & vestrum super modo eligendi Abbatem, in Monasterio vestro fuit quæstio agitata: *Et infrà.* Cùm constiterit nobis primam commissionem non fuisse per ultimam revocatam, tum quia causæ suspicionis in jure propositæ frivolæ videantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent t u, quibus coram delegatis eisdem subeundo judicium renunciasse videntur, tum etiam quoniam de privilegiis Apo. Sed. & processu negotii coram primis Judicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere minimè potuissent: Non obstante sententia, quæ pro Monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: tamen si à prædictis Judicibus fuisset ostensa, eâ posthabitâ contrarium statuissent: alioquin eam objicientibus imputetur, cùm sub prætextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari. Factum priorum Judicum ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes, electo à vobis nos ipsi munus benedictionis, salvo jure Diœcesani curavimus exhibere.

¶ Pith. [30] *Conventui Sancti Leodii.*] *Sanctæ Crucis,* vel *Sancti Leofredi* Ordinis Sancti Benedicti Ebroicensis Diœcesis. *Extat lib. 2. Epist. Innoc.*

[31] *Sancti A.*] *Audoem. Audoemi, Audoeni,* taxa vetus benefic.

XXI. Idem Episcopo Decan. & Cancellario Parisien. [c. an. 1170. *Romæ in Galliam.*]

Tenet sententia contra privilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum vel supplicatum.

x y *Cap. 11. eod. tit. in* III. *Compil.*

SUbortâ x y inter Meldenf. Episcopum & Monasterium Attrebatense [32] super ipsius Monasterii subjectione materiâ quæstionis, & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversæ constitit eundem Episcopum, quasi possessionem obedientiæ in eodem Monasterio habuisse: ipsum restituendum decrevimus ad eandem. Verùm quia privilegium Innoc. Papæ præ. no. libertatem Monasterii plenariam exprimebat, Decano Suession. & suis conjudicibus dedimus in mandatis, ut Episcopo in quasi possessionem obedientiæ restituto, nisi contra privilegium rationabile aliquid objiceret & probaret, super subjectione Monasterii sibi silentium imponere procurarent: *Et infrà.* Judicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognovimus efficaciores Episcopi rationes: subjectionem eidem adjudicavimus memorati Monasterii, ut ibidem habeat tanquam Diœcef. Episcopus potestatem, ita tamen ut nullum per hoc Apost. Sedi præjudicium generetur, quò minùs, si voluerit, suam justitiam prosequatur. Nimirum si præfati Inno. privilegium Alexandro fuit in judicio præsentatum, & z a ipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. Si verò non fuit coram eo exhibitum, prætextu privilegii de novo reperti prædicta non debet sententia retractari.

z a *al.* ita: tulit sententiam contra ipsum, illud intelligitur, &c. *al.* ita: tulit sententiam contra illud intelligitur, &c. *in omnib. tamen desunt illa duo verba paulò infrà,* coram eo.

¶ Pith. [32] *Monasterium Attrebatense.*] *Monasterium beatæ Mariæ Resbacensis, seu sancti Petri de Ribesco* Ordinis S. Benedicti, Meldensis Diœcesis, Gallicè *Resbais.*

XXII. Idem S. Mariæ in Cagi, & Vallis secretæ Abbati b [33]. [c. an. 1114. *Romæ in Galliam.*]

b *al.* in Cagia. *al.* Catag. *al.* Vallis serenæ.

Sententia à qua fuit appellatum, retractatur, si constat testes, ad quorum dicta tantùm lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

c *Cap. 12. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm I. & A. c Canonici sancti Dio. [34] Remen. ex parte quorundam Canonicorum ejusdem Ecclesiæ nostro Apostolatui referarint, quòd Abbas eorum super dilapidatione, perjurio, simonia, & quibusdam aliis erat multipliciter infamatus, nos Cathalan. Episcopo, & ejus collegis dedimus in mandatis, ut ad Ecclesiam personaliter accedentes, tam in capite, quàm in membris corrigerent corrigenda, & statuerent quæ statuenda viderent: *Et infrà.* Judices autem Abbatis & Canonicorum juramenta recipientes, Abbatem ab administratione ipsius Ecclesiæ per sententiam removerunt, correctione membrorum dilatâ, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia, cùm Procurator prædictus ad nostram audientiam appellaverit, proposuit dictam sententiam reprobandam, tum quia Judices lite non contestata in ipso negotio processerunt, tum quia juramenta conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionibus coram partibus minimè publicatis, nec d ostensis eidem, ad sententiam procedere præsumpserunt: *Et infrà.* Quia verò de conspirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd illi conspiratores fuerint, quorum constat à Judicibus juramenta recepta, quod Abbas probare voluit coram eis, & eorum dicta Judices secuti tantummodo, cùm per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, vos irritantes processum eorum in negotio juxta prædictam formam comprehensam in prioribus literis procedatis. Si verò eos conspiratores fuisse nequiverit comprobare: vel licèt de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem Abbas fuit amotus: vel etiam si aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum Judicum confirmetis: quia licèt adversùs Abbatem non debuerint conspiratores admitti, juramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domûs recipi potuerunt: ut per ipsorum dicta super aliis fides possit haberi, quæ Abbatem minimè contingebant, præsertim cùm tunc probatum non esset eos conspiratores fuisse.

d Hunc textum Innoc. dicit esse singularem quòd attestationum publicatio est de justitia non de substantia. Malè legitur pro *eidem, eisdem,* cùm de solo Abbate fermo fit.

¶ Pith. [33] *S. Mariæ in Cagi & Vallis secretæ Abbati.*] Taxa beneficiorum *Vallis serenæ seu secretæ* Ordinis Præmonstratensis, Suessionensis Diœcesis. *vel Abbati S. Crispini in cavea*, Suessionensis Diœcesis.

[34] *Sancti Dionysii.*] Taxa vetus beneficiorum *Ygimatensis*, *Ygimatensis*, Gallicè *Ygui* Remensis Diœcesis.

XXIII. Idem H. de Castro Cuari e [35]. [c. an. 1174. *Romæ.*]

e *al.* Vvarim. *al.* Idem R. militi.

Damnatus in actione injuriarum infamis est, & per Papam potest famæ restitui. Hoc dicit prout communiter summatur.

CUm te f à Bartholomæo injuriarum actione convento, eò quòd diceres equum tuum non esse minoris precii, quàm capillos ipsius: Judices, qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamiâ g, beneficium restitutionis ad famam à Sede Apostolica implorasti. Nos autem considerantes, quia nulla fuerit vel minima facta injuria: volumus te per h prædictam sententiam infamiâ non notari.

f *Cap.* I. *eod. tit. in* I. *Compil.* Vide Bart. *in l. infamem. ff. de publ. jud.*

g Vide *l. Athletas. de his qui not. infa.*

h *al.* propter dictam.

¶ Pith. [35] *Guarri.*] *Vvaren.* vel *Martini.*

XXIV. Idem. [c. an. 1174. *Romæ.*]

Revocatâ sententiâ propter defectum jurisdictionis, ut quia unus ex Judicibus publicè excommunicatus erat, vel propter juris ordinem non servatum: iterum de principali quæritur.

AD probandum i quòd Procurator Dominæ: *Et infrà.* Vos autem interim agnoscatis de confirmatione sententiæ, quæ lata est à Judicibus delegatis de electione custodis, ut eam, sicut de jure fuerit faciendum, confirmare vel infirmare curetis, ita ut si pro eo quòd unus ex delegatis Judicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publicè innodatus [36], quando sententia lata fuit, sicut per Metropolitani literas perhibetur, aut ex alia justa causa eandem sententiam constiterit infirmandam: ipsâ cassatâ, de ipsius electione custodis iterùm cognoscatis.

i *Cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Anton. de Butr. *in c. fraternitatis. sup. de test.*

¶ Pith. [36] *Excommunicationis vinculo publicè innodatus.*] *cap.* 12. *sup. de exceptionib.*

XXV. Gregorius IX.

Res inter alios judicata, aliis non nocet. fallit in eo, qui passus est illum litigare, cui secundo loco competebat actio vel defensio, vel à quo causam in jure judicato habuit.

QUamvis regulariter [37] aliis non noceat k l res inter alios judicata. Ei tamen, qui cùm sibi primùm de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere: ac illi etiam, qui passus est eum, à quo causam habuit, experiri; est præjudicium generatum.

k l Vid. *l. res inter. C. quando res jud. non noc.*

¶ Pith. [37] *Regulariter.*] *Can. obs. caus.* 12. *quæst.* 25.

XXVI. Idem [c. an. 1114. *Romæ.*]

Si duo Ordinarii pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. Fallit in quatuor casibus hic contentis & similibus. *Si verò delegati discordant, delegans est adeundus. Si arbitri, neutra tenet.*

DUobus m Judicibus, ut accepimus, diversas sententias proferentibus: si ex jurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento pro ipso fuerit promulgata. Si verò ex delegata potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quòd si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

m Cùm plures Judices proferunt diversas sententias, quæ prævaleat. Vide Alex. *in l. si duo ex tribus, & l. si in tres. D. de recep. arb.*

DE

a De hac materia, vide Conc. Trid. *sess.* 13. *de reform. c.* 1. & *sess.* 24. *de refor. c.* 20.

DE APPELLATIONIBUS [a], RECUSATIONIBUS, ET RELATIONIBUS.

TITULUS XXVIII.

I. ALEXANDER III. Exonen. Episcopo & Decano Lundonen. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Collatio beneficii facta post appellationem ex probabili & verisimili causa interpositam, est ipso jure nulla.

DILECTI [b] filii Prior & Clerici de Gisebergien. [1] gravem [c] querimoniam transmiserunt, quòd Eboracen. Archiepiscopus Apost. Se. Legatus eundem Priorem post appellationem suspendit, suas Ecclesias interdixit, & Canonicos, si eidem tanquam Priori obedirent, excommunicatos denunciavit: *Et infrà.* Super quibus si veritate per idoneas personas & famam loci sollicitè inquisita, inveneritis Ecclesiarum concessiones factas, nisi Prior & Canonici malitiosè distulerint eas, quantum ad se pertinet, ordinare, in irritum revocetis easdem.

b Post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 10. *c.* 1. & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
c *al.* gravem ad nos quer.

¶ PITH. [1] *Gisebergien.*] 2. V. C. *Giseburria. in Catal. test. verit. pag.* 374. 375.

II. IDEM Archiepiscopo Remen. [2] [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

Appellatio generalis, respectu causæ non valet.

INter cetera: *Et infrà* [d]. Super eo quòd Abbas sancti Apollinaris in Claustro [3] à te appellationem interposuit generalem super omni causa, quæ adversùs eum aliquo tempore possit moveri. Ipsum exinde redarguimus, nec hujusmodi appellationem duximus admittendam.

d *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 10. *a.* 2.

¶ PITH. [2] *Remen.*] *Ravennati.*
[3] *Claustro.*] *Classe.*

III. IDEM Abbati Sancti Petri. [c. an. 1180. *Romæ.*]

A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. Hoc dicit, inspecta mente.

AD nostram: [*Et infrà* α.] Quia [e] verò remedium appel. non ideò est inventum, ut alicui à Religionis & Ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere. Mandamus, quatenus, si quando quilibet subditorum tuorum ad remedium appellationis convolaverit, non ideò minùs eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & institutionem Ordinis, corrigas & castiges [f].

e *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lat. sub Alex. III. *p.* 10. *c.* 4.
f Conc. Trid. *sess.* 13. *c.* 1. §. *Cum igitur.*

[α *Noveris audientiam pervenisse, quòd si quando subditos tuos vis pro suis excessibus secundum regulam B. Benedicti, & institutionem tui Ordinis, corrigere & castigare, ipsi ut malitiam suam liberiùs valeant exercere ad remedium appellationis confugiunt.*]

IV. IDEM Norvicen. Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Si appellans intra terminum à Judice à quo appellavit, vel à seipso statutum appellationem non prosequitur, sententiæ vel judicio illius stare compellitur.

PErsonas Ecclesiarum [4] [g] [*Et infrà* α.] Si [h] quis ad nostram audientiam appellaverit, & appellationi suæ proximum terminum præfixerit, tu ei diem, intra quem Apost. Sedem convenienter possit adire assignes: ad quam si venire contempserit, tu illum extunc judicio tuo super his, quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellas. Si autem quisquam appel. suæ præfigat terminum congruentem, nec tamen causam ad diem appel. fuerit prosecutus, ipsum nihilominus ex tunc sententiæ tuæ, sicut de alio diximus, appel. re. parere constringas.

g *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 10. *c.* 5.
h si aliquis.

[α *Ecclesiarum in tua Diœcesi consistentium, ita tuis & dominorum fundi authenticis scripturis præmunias, ut cùm aliquam personam Ecclesiarum illarum decedere fortè contigerit, decedentis filius vel vicarius seu alius quilibet personatum Ecclesiæ vacantis viro idoneo conferendi tibi viam præcludere aliqua calliditate non possit. Quòd.*]

¶ PITH. [4] *Personas Ecclesiarum.*] Junge *cap.* 20. *sup. de testib.*

V. IDEM Remen. Archiepiscopo. [5] [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

Appellans ad prosequium habet annum, & ex causa biennium, nisi Judex moderetur. Et si intra id tempus non prosequitur, rata manet sententia: vel redit ad primum, si ante sententiam appellavit. Hoc dicit.

CUm sit [i] Romana: [*Et infrà* α.] Fraternitati tuæ duximus respondendum, quòd si ante sententiam, vel posteà fuerit appellatum, hujusmodi appellantibus annus indulgetur [6]: aut ex necessaria & evidenti causa biennium; nisi fortè Judex à quo appellatum fuerit, secundùm locorum distantiam, & personarum, & negotii qualitatem præcisius tempus fuerit moderatus. Intra quod si is, qui appellaverit, causam appel. non fuerit prosecutus, tenebit sententia; si post sententiam appellaverit, & à causa sua cecidisse videtur, nec ampliùs super eodem negotio audietur appellans. Si verò à gravamine, & ante litis ingressum fuerit appellatum, hujusmodi audietur appellans: quoniam sacri Canones, etiam extra judicium passim appellare permittunt [7]: nec solent hujusmodi dici appellationes, sed provocationes [8] ad causam. Si autem ante sententiam quis appellavit, cogitur illius stare judicio [9], ad quem noscitur appellasse.

i *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* & post Conc. *p.* 10. *c.* 16.

[α *Ecclesia caput & magistra omnium Ecclesiarum disponente Domino constituta, & ad eandem consultationes, & quæstiones de diversis mundi partibus meritò referantur; quòd eam super variis quæstionibus consulis gratulamur, & prudentiam tuam non immeritò commendamus. Inde est quòd scriptis præsentibus.*]

Qui de crimine impetitur, appellare potest, nisi sit notorium: Hoc dicit.

§. 1. Præterea si raptor sit, vel violentus detentor alienæ rei, qui appellat: hujusmodi appellatio facta in judicio apud Ecclesiasticas personas solet audiri, nisi fortè manifestus raptor vel fornicator existat, sicut ille, quem absentem & irrequisitum Apostolus excommunicavit [10]. *1. Cor.* 5.

¶ PITH. [5] *Remensi Archiepiscopo.*] Henrico.
[6] *Indulgetur.*] *Ex Novel.* 49.
[7] *Sacri Canones appellare permittunt.*] *Cap.* 2. *de dol. & contumac. in* 6. & *c.* 1. *de appellat.* & *l.* 1. *C. quorum appellat. non recip.*
[8] *Provocationes.*] *Vocationes.*
[9] *Cogitur stare judicio.*] Idem *cap.* 1. *de rescript.*
[10] *Excommunicavit.*] *Cap.* 13. *inf. hoc tit.*

VI. IDEM eidem. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

Coram Judice à quo appellavi in una causa, possum in alia conveniri, nisi eum recusem ut suspectum.

AD hæc [k] si in una causa quis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel priùs commisisse dicatur, vel modò etiam accusetur aut conveniatur de alia re super qua non sit appellatum, & illam perferri contingat ad audientiam Judicis, à quo in alio negotio appellavit, eum potest si voluerit tanquam suspectum vitare; alioquin debebit ejus stare judicio, maximè si suus ordinarius Judex existat.

k *C.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lat. sub Alex. III. *p.* 10. *c.* 115.

VII. IDEM [11]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si à Judice inferiori unus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem Judicis inferioris, saltem allegaturus appellationem suam: aliàs valebit processus à minori, nisi sciverit appellationem interjectam ad Papam.

SI duobus [l] coram suo Judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui Judicis audientiam super eodem negotio appellaverit: & ille, qui ad suum Judicem appellavit, ad diem appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito quòd adversarius ejus audientiam Romani Pontificis appellarat: si legitimè citatus, nec venit, Responsalem misit, aut etiam aliàs parere contemnit: tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata, nisi Judex cognoverit eum ad audientiam Romani Pontificis appellasse.

l *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil* & post Conc. *p.* 10. *c.* 7.

A civili Judice, qui non est de temporali jurisdictione Ecclesiæ, non appellatur ad Papam. Hoc dicit usque ad fi.

§. 1. Denique quod quæris si à civili Judice ante judicium, vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui sunt nostræ temporali jurisdictioni subjecti: in aliis verò etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat, secundùm juris rigorem [12] credimus non tenere.

PITH. [11] *Idem.*] Cantuariensi Episcopo.
[12] *Secundùm juris rigorem.*] *L. Imperatores. ff. de appellat.*

VIII. IDEM Plebano & Clericis sancti Nazarii de Alibia [m]. [c. an. 1174. *Romà in Lusitaniam.*]

m Albareto. *al.* Albezar.

Lapsus biennii non præjudicat appellanti, quò minùs ex causa legitima audiatur, saltem per beneficium restitutionis in integrum. Hoc dicit, secundùm uberiorem intellectum.

EX ratione [n]: *Et infrà.* Verùm si appellationem biennio elapso interpositam à sententia contra vos prolata [13], prosecuti non estis: dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus quòd justitiæ vestræ debeat præjudicium generare [o].

n *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Joan. de Anania *Cons.* 1. & Angelum *cons.* 39.
o generari.

¶ PITH. [13] *Sententia contra vos prolata.*] V. C. Addit de controversia quam habuistis in Ecclesia Solariæ.

IX. IDEM Vigorien. [14] [p] Episcopo. [c. an. 1175. *Romà in Angliam.*]

p Vigoren.

Si reus post citationem vel notitiam literarum ivit ad curiam, Delegatus in causa procedet: aliàs non. Hoc dicit, cum c. suggestum, infrà eod.

MEminimus [15] [q]: *Et infrà.* Ceterùm cùm aliquam causam contingit tibi appellat. remo. committi: & adver-

q *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 10. *c.* 8. integra clausula extat *in c.* 6. *quà Cleric vel vov. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 21. *c.* 3.

ſa pars poſt citationem iter arripuerit ad Sed. Apoſt. veniendi, non minùs poteris in negotio ſecundùm juris formam procedere. Quòd ſi ante citationem iter arripuerit, non eſt aliquatenus procedendum [16].

¶ PITH. [14] *Vigorienſi.*] *Vigornienſi*, vel *Vvinton.*
[15] *Meminimus*, &c.] Junge *cap. 3. inf. qui Clerici vel voventes.*
[16] *Procedendum.*] Niſi in caſu *cap. 15. inf.* quod huic derogat.

X. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Superſedetur propter articulum in quo appellatum eſt, etiam ſuper principali cauſa, ſi ſine illo articulo expediri non poteſt. Hoc dicit, inhærendo literæ.

[r] *C. 10. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *p.* 10. *c.* 9.

SUper eo [r] [17] quod ſolicitudo tua quæſivit, prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi de aliqua exceptione quæſtio oriatur, & exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit meritò ſuperſedendum: & ſi principalis cauſa ſine illa terminari non poterit, ei nihilominus ſuperſedeatur.

Non obſtante appellatione ex falſa cauſa interpoſita, poteſt Judex ad ulteriora procedere. Hoc dicit.

[ſ] Vide *l. ſi uteris. cum not. C. de fide inſtrum.*

§. 1. Si autem adverſa pars [ſ] de falſi ſuggeſtione [18] in appellationem prorupit, non eſt ſententia ſuper hoc differenda [19].

¶ PITH. [17] *Super eo*, &c.] *L. 37. C. Theod. de appellat.*
[18] *De falſi ſuggeſtione.*] *L. 2. C. ad leg. Cornel. de falſ.*
[19] *Non eſt ſententia ſuper hoc differenda.*] Siquidem cauſæ cognitio mandata ſit remotâ appellatione, *l. 4. C. ſi contr. jus vel utilitat. public. c. 2. infrà de crimin. falſ.*

XI. IDEM [c. an. 1180. *Romæ.*]

Etiam pro minoribus, ſeu levioribus cauſis appellari poteſt.

[t] *Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil.* Et poſt Conc. *c.* 10.

DE [t] appellationibus pro cauſis minimis interpoſitis volumus te tenere, quòd eis pro quacumque levi cauſa fiant, non minùs eſt, quàm ſi pro majoribus fierent, deferendum.

XII. IDEM [20]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Secundùm canones appellatur etiam ante ſententiam: ſecundùm leges non, niſi in quibuſdam caſibus: hoc primò. *Et appellatio, & recuſatio æquiparantur in hoc, quia ſicut in appellatione requiritur cauſa rationabilis, ita & in recuſatione:* hoc ſecundò. *Et tempus aſſignatum Judici ad cauſam decidendam, incipit currere à tempore præſentationis reſcripti:* hoc tertiò, ſecundùm verum intellectum.

[u] *C. 13. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *p.* 10. *c.* 12.

SUper eo [u]: [*Et infrà α.*] Sacri Canones ante & poſt litis conteſtationem, & in prolatione ſententiæ, & poſt, ſingulis facultatem tribuunt appellandi; leges autem ſeculares appellationem, niſi in caſibus, ante ſententiam non admittunt. In cauſis quoque Eccleſiaſticis ubi appellationis remedium tollitur, ſicut appellationi, ita recuſationi non eſt aliquatenus deferendum [x]. Si autem intra certum tempus lis decidenda committitur, extunc terminus incipit [y] currere, cùm Judices contigerit literas recepiſſe.

[x] Vide *l. ſi qui ex.* & ibi Bart. *ff. de juriſd.om. judic.*
[y] *Dictio*, currere, *deeſt in omnib. anti.*

[*α Quòd interdum Judices delegati ab altera partium tanquam ſuſpecti recuſantur, hoc tuæ prudentiæ præſentibus literis innoteſcat: quòd.*]

¶ PITH. [20] *Idem.*] Senonenſi Archiepiſcopo.

XIII. IDEM [21]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Conventus ſuper injuria Clerici, vel ſuper adulterio, appellare poteſt, niſi ſit notorius. Hoc dicit cum ca. ſeq.

[z] *Cap. 15. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *p.* 10. *c.* 13. Vide Bald. *in l. adductos. C. de ep. aud. & DD. in c. Rom. De appel. in 6.*

PErvenit [z] ad nos, quòd cùm Clerici ſe conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel aliàs eſſe læſos, qui impetuntur, Apoſt. Sedem appellant: [*Et infrà α.*] F. t. mandamus, quatenus ſi eorum exceſſus publicus non ſit, & notorius, eos Eccleſ. cenſurâ compellas, ut intra conveniens tempus appellationem interpoſitam proſequantur. Si verò publicus eſt & notorius [22], appellationis obtentu non prætermittas, quin eos excommunicatos denuncies, ipſóſque facias ſicut excommunicatos cautiùs evitari, donec paſſis injuriam ſatisfaciant, & cum literis tuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

[*α Sed appellationem interpoſitam nolentes proſequi, conſortia hominum devitare contemnunt. Verum quia quid tibi faciendum ſit, exinde noſtris literis certiorari deſideras.*]

¶ PITH. [21] *Idem.*] *Cantuarienſi Archiepiſcopo.*
[22] *Publicus eſt & notorius.*] *Cap. 5. §. ult. ſup. hoc tit.*

XIV. IDEM Archiepiſcopo Toletano. [c. an. 1180. *Româ in Hiſpaniam.*]

Summatum eſt ſuprà cap. proxi.

[a] *Cap. 16. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *par.* 10. *c.* 14.

COnſuluit [a] nos fraternitas tua: [*Et infrà α.*] Conſ. t. t. duximus reſpondendum, quòd ſi aliqui, quos manifeſtum ſit & notorium uxorem alterius detinere, aut injeciſſe manus violentas in Clericum, appellaverint, eorum appellationi non eſt aliquatenus deferendum. Sed cùm multa dicantur notoria, quæ non ſunt, prohibere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere. Illos autem, qui appellant à præſentia tua, cogere debes intra tempus conveniens appellationem interpoſitam proſequi, aut judicio tuo appel. remota parere.

[*α Utrùm deferendum ſit appellationibus quando causâ fruſtratoriæ dilationis appellatur, nec interpoſitam appellationem proſequantur. Super quo utique.*]

XV. IDEM Dulmenſ. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Hoc cap. ſummatum eſt ſuprà eo. cap. meminimus.

[b] *Cap. 20. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 10. *c.* 19.

SUggeſtum eſt [b] auribus noſtris, quòd cùm oppreſſi ad præſidium Apoſt. Sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt, adverſarii eorum appel. interpoſitam cognoſcentes, nec ad præſentiam noſtram accedunt, nec Reſponſalem tranſmittunt: cùm autem ſenſerint illos ad vos noſtras literas reportaſſe, in vocem appellationis prorumpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, ut ſic eorum ſolicitudinem, à quibus impetuntur, eludant. Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, ut ſi quis deprehenſus fuerit, hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi ejus non deferas, neque ob id cauſam tibi commiſſam terminare poſtponas, quia Decretalem Epiſtolam [23], quâ tales muniri videntur, non ad deprimendam [c] cujuſque juſtitiam, ſed ad removendum gravamen nos feciſſe cognoſcas.

[c] deprimendum.

¶ PITH. [23] *Decretalem Epiſtolam.*] *Cap. 9. ſup.*

XVI. IDEM Eboracenſi Archiepiſcopo [24]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Excommunicatus pendente cognitione appellationis, abſolvi poteſt ad cautelam: & ſi apparet eum legitimè appellaſſe, non punitur pro eo, quòd interim celebravit divina.

[d] *Cap. 22. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *par.* 10. *c.* 31. Vide *cap. cupientes. §. quòd per viginti* & ibi Gemin. *de elect. l. 6.*

AD præſentiam noſtram R. [d] Presbytero veniente Epiſcopo Tuſculano, & P. ſanctæ Suſannæ Cardin. tuam & ipſius cauſam commiſimus audiendam. Qui ad objectionem tuam, licèt R. Presbyter non eſſet excommunicatus de jure, de facto tamen fecerunt eum abſolvi. Ideóque mandamus, quatenus prædictum Presbyterum pro eo, quòd poſt excommunicationem contra appellationem factam divina cantavit, nullatenus inquietes, ſed ad eum ſtatum reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emiſſæ.

¶ PITH. [24] *Eboracenſi Archiepiſcopo.*] *Ebroicenſi Epiſcopo.*

XVII. IDEM Cantuarienſi Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si appellans turbatur in poſſeſſione, ſuper qua fuit appellatum, Judex à quo poteſt illam poſſeſſionem ſibi reformare, appellatione in ſuo ſtatu permanente. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum.

[e] *C. 23. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *p.* 10. *c.* 25.

CUm [e] teneamur: [*Et infrà α.*] Quoniam igitur nos conſulere voluiſti, utrùm ſi eorum poſſeſſio, qui ad audientiam noſtram appellant, turbata [25] fuerit, tibi eam ſibi liceat reformare, eo de quo appellatio eſt interpoſita prætermiſſo. Prudentiæ tuæ taliter reſpond. quòd ſi exinde ad te querela pervenerit, id ordine judiciario tibi licebit experiri.

[*α Conſultationibus ſingulorum, quantùm nobis Dominus miniſtraverit, reſpondere; tantò gratius tibi volumus reſponſum impendere, quantò perſonam tuam abundatiori diligimus charitate.*]

¶ PITH. [25] *Eorum poſſeſſio*, &c. *turbata.*] In hiſtoria Eccleſiæ Cantuarienſis *pag.* 28. 34. Si quis ad Sedem Romanam appellaviſſet, etiam ad Cantuarienſem, ne in juris ſui poſſeſſione turbaretur, appellabat. Quæ appellatio, quia poſſeſſionis tuendæ causâ, ne lite pendente immutaretur, interpoſita fuit, tuitoria dicta eſt.

XVIII. IDEM Epiſcopo & Archidiacono de Bononien. [26] [c. an. 1180. *Româ in Flaminiam.*]

Generalis & vaga appellatio reſpectu cujuslibet gravaminis non valet, ſed reſtricta ad certam cauſam ſit.

[f] *C. 27. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. *p.* 50. *c.* 54.

COnſuluit [f] [*Et infrà α.*] Conſul. veſtræ t. r. quòd ſi generaliter appel. quis interponeret ab omni gravamine, quod ſibi poſſet contingere, hujuſmodi appellatio tenere non debet. Si verò ab aliquo Judice ſuper omni gravamine, quod in una cauſa ſibi poſſit inferri, quanquam generalis appellatio ſit interpoſita, appellationi tamen ejus eſt ab eodem Judice deferendum.

[*α Nos veſtra devotio ut ſi appellatio quæ ab omni gravamine interponitur, teneat, veſtram prudentiam redderemus noſtris literis certiorem, & ideò.*]

¶ PITH. [26] *Archidiacono de Bononien.*] *Archipresbytero Bononienſi.*

XIX. IDEM Zamorenſi Epiſcopo [g]. [c. an. 1180. *Româ in Hiſpaniam.*]

[g] *al.* Zameren. *al.* Zamorien. *al.* Amoren. *al* Gemoten.

Appellatio frivola non excuſat inferiorem, quò minùs teneatur obedire ſuperiori, & ut de contemptu puniatur, niſi innocentiam ſuam aliter purget. Hoc dicit. Et eſt caſus notabilis, in eo quòd dicitur iſtum eſſe puniendum.

[h] *Cap. 29. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *par.* 10. *c.* 28.

CUm parati [h] eſſemus tuas petitiones admittere, I. Diaconus Cardi. olim Apoſt. Sedis Legatus propoſuit, quòd

cùm ad ejus vocationem contempsisses accedere, in personam tuam excommunicationis sententiam promulgavit: [*Et infrà α.*] Cúmque N. Canonicus beati Jacobi firmiter asseveraret, quòd in legatione Regis esses, & ideò non potuisses ad vocationem prædicti Cardi. accedere. Cardinalis econtrà asseruit, quòd non in legatione Regis, sed in Salamantina Ecclesia, te suus [l] Nuncius invenisset: [*Et infrà β.*] Nos verò attendentes, quòd te non decuit contemnere obtentu appel. ad vocationem venire Legati: præcipimus, quatenus vel in persona propria, vel per Nuncios idoneos Apostolico te conspectui repræsentes, innocentiam tuam, si poteris, ostensurus.

[l] Vide *l. si quis uxori, §. appellationem* & ibi Bart. *ff. de furt.* & *in l. cum qui, §. 1. D. commod.*

[*α Post excommunicationem ejus qui vice nostra fungebatur, te fecisti in Episcopum consecrari.*]

[*β Et tibi dixisset, quòd in alia Ecclesia te non esset requisiturus. Et cùm iterùm ex parte tua fuisset propositum, quòd quando ven. f. n. Archiepiscopus Compostellanus appellavit, tuam appellationem etiam interposuisset, Cardinalis adjecit, quòd appellatio illa te tueri in hac parte non potuit, quin ad ipsius vocationem accedere tenereris.*]

XX. Idem Cantuariensi Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Si mandatum factum ei qui juravit stare judicio Ecclesiæ, excedit limites juramenti & licita promissionis, appellare poterit, aliàs secùs. Hoc dicit compendiosè. Abb.

AD hæc [27]: *Et infrà* [k]. Præterea de his, qui juramentum præstant, quòd Ecclesiæ stabunt judicio, & posteà appellant: Id tua solicitudo provideat, ut eos servare quod jurant, vel intra xl. dies post appellationem interpositam iter arripere ad ipsam prosequendam compellas.

[k] *Cap.* 30. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *part.* 10. *c.* 29. Gloss. *in can. quod benè* 6. *q.* 4.

¶ Pith. [27] *Ad hæc, &c.*] Junge *cap.* 2. *inf. de excess. Prælat.* & *l.* 14. *C. de recept. arbit. contra Novel.* 82.

XXI. Idem Carnotensi Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

Summa ut suprà cap. proxi.

QUæstioni, quam facis [28], utrùm [l] appellationi illius sit deferendum, qui, sicut moris est, præstito juramento absolvi meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto causà subterfugii appellaverit: Respon. quòd appellationi quæ juramento ejus debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eandem reducendus sententiam, quæ, donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse fuerit prosecutus, debet firmiter observari.

[l] *Cap.* 31. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *p.* 7. *c.* 20. ubi habes integram clausulam.

¶ Pith. [28] *Quæstioni quam facis.*] Junge *cap. penult. de testib. cogend. in* 1. *collect.* & *cap. sanè quia, sup. de off.* & *potest. Jud. deleg.*

XXII. Idem Vinton. [m] Episcopo [29]. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

[m] *al.* Vintonien. *al.* Vintonen.

Appellans ab Ordinario, posteà de delicto ab eo commisso puniri potest per ipsum Ordinarium. Hoc dicit, sed supple ad textum, idem esse de anteà commissis, si nunc de illis accusatur, ut *cap. ad hæc* 1. *suprà eod.* & *cap. proposuit. infrà eod.*

PRæterea [n] de his qui ad Sedem Apostolicam appellant, & posteà gravia committentes, se dum conveniuntur, appellatione tuentur, Duximus respondendum, quòd eos appellatio non debet in sua iniquitate tueri, quominus eorum excessus censurà Canonicà puniatur.

[n] *Cap.* 32. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *par.* 50. *c.* 53.

¶ Pith. [29] *Vinton. Episcopo.*] Anno 1152. in Concilio Londinensi multa frivolarum appellationum genera prohibita sunt, quæ ab Henrico VVintoniensi Episcopo, Regis fratre, & Papæ Legato, omnes causas ad suum Tribunal trahente, suscitata fuerant, ad quod infinitæ indignæ ac inusitatæ appellationes afferebantur.

XXIII. Idem Grandensi Patriarchæ, & S. Vitalis Presbytero Cardinali. [c. an. 1172. *Romæ.*]

Qui non detulit appellationi sui adversarii, de sua posteriori circa idem contra eum excipere nequit.

COnstitutis in præsentia nostra [o] Abbate sancti Felicis [30], & Presbytero R. pro controversia, quæ de electione Torcellanæ Ecclesiæ est suborta: & *infrà.* Ideóque mandamus, quatenus si Archidiaconus post appellationem & denunciationem excommunicationis ad nominationem sæpedicti C. processerit, & Primicerius [31] cum Canonicis, & Plebanus cum assensu Cleri Episcopatûs, vel majoris & sanioris partis prænominatum I. in Episcopum & Pastorem elegerint, non obstante appellatione præfati Archidiaconi, si ipse appellationi priùs factæ non detulit, electionem de præfato I. factam autoritate Apostolica confirmetis.

[o] *Cap.* 37. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [30] *Felicis.*] V. C. addit, & Fortunati de Humanis, Ordinis sancti Benedicti, Torcellanensis diœcesis. [31] *Primicerius.*] *Scolasticus.*

XXIV. Idem Eboracensi Archiepiscopo. [c. an. 1174. *Romà in Angliam.*]

Appellans ab Ordinario in una causa, in aliis coram eo respondere tenetur; potest tamen eum recusare ut suspectum, nisi conveniatur de crimine manifesto, & in quo non cadit excusatio nec suspicio, ut quia imponitur pœna juris surgens ipso facto. Hoc dicit, secundùm intellectum intrinsecum.

PRoposuit nobis M. [p] Clericus tuus, quòd sæpè contingit, ut cùm aliquis super aliqua causa appellat, in aliis causis, in quibus non est appellatum, respondere recuset. Super quo tibi taliter respondemus, quòd licèt pro illa appellatione non minùs teneatur in aliis [32], super quibus appellatum non est, respondere; Judex tamen, à quo appellatur, quia illi omnino suspectus est, eum non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine adeò gravi & manifesto, quo ipso actu meritò sit damnandus.

[p] *Cap.* 38. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [32] *In aliis.*] Adde, causis.

XXV. Idem R. [33] Cantuariensi Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Absolvitur excommunicatus cautione recepta, licèt adversarius, vel excommunicator, ne absolvatur, appellet. Hoc dicit secundùm unum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia vel offensa, quia tunc non debet absolvi, nisi satisfactione præcedente, ut *in cap. ex parte* 1. *infrà, de verborum signif.*

QUa fronte nos [q] consulere valeas, non videmus, cùm dicaris ordinem juris pervertere; jam enim non in Ecclesia, sicut est Canonicum & honestum, non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera Regis contra debitum juris, & Pontificalis officii dignitatem, Episcoporum electiones diceris confirmare: [*Et infrà α.*] Sanè si quis pro contumacia, vel alia qualibet causa interdicto vel excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad justitiam, de his pro quibus sententiam ipsam excepit, Judex eum, ne in excommunicatione decedat, absolvere poterit, etiamsi pars adversa, ne absolvatur, appellationis obstaculum interponat; ab ipso tamen ante absolutionem sufficienti cautione recepta, quòd vel in præsentia Rom. Pont. ad cujus audientiam appellatur, si maluerit adversarius, vel coram Judice, cui causam delegaverit, juris pareat æquitati. De his etiam, qui conqueruntur se irrationabiliter excommunicationi vel interdicto suppositos, illud idem dicimus, etiamsi hi, qui hujusmodi protulerunt sententiam, ad Sedem Apostolicam duxerint appellandum.

[q] *Cap.* 41. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 3. *c.* 2.

[*α Verùm ne petitionibus tuis nostrum denegare videamur assensum, super his de quibus nos consulere voluisti, tibi, prout dedit nobis Dominus, respondemus.*]

¶ Pith. [33] *R.*] Richardo. *In vita Richardi* 124. *Archiepiscopi Cantuariensis, in Catal. Episc. Cantuar.* Richardo, qui liberalis prudénsque fuisse dicitur, obsequio tam in Papam, quàm in Regem proclivis, quoniam neutrius animum noluit in se seu pertinacià seu constantià commovere. Nam Episcoporum electiones ad voluntatem metúmque Principis sine inquisitione legitima, in camera Regis confirmare consuevit: de quo ab Alexandro Papa reprehensus est. Vide Matth. Paris. 135. 170.

XXVI. Idem in Concilio Lateranensi [r]. [an. 1179. *Romæ.*]

[r] Sub Alex. III. *cap.* 6.

Prælatus subditum suspendere vel excommunicare non debet, nisi monitione præmissà: nec subditus contra disciplinam Ecclesiasticam appellare potest, maximè si est Religiosus. Et Judex à quo præfigit terminum appellanti ad appellationem prosequendam, intra quem, si non prosequitur, Judex à quo reassumit jurisdictionem. Appellans verò non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis, appellato hoc prosequenti.

REprehensibilis [f]: [*Et infrà α.*] Præsenti decreto statuimus, ut nec Prælati, nisi Canonica monitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam ferant in subjectos, nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis vel excommunicationis pœnam inducat. Nec subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appel. erumpant. Si verò quisquam pro sua [t] necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur; intra quem si fortè prosequi neglexerit, tunc Episcopus liberè sua autoritate utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellat, venire neglexerit; si quid proprium habuerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore [u] territus, in gravamen alterius non facilè quis appellet. Præcipuè verò hoc in Religiosis volumus observari, ne Religiosi, cùm pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem [x] Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac devotè suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum.

[f] *C.* 42. *eod. tit. in* 1. *Comp.* Quàm cautè & prudenter sententia excommunicationis ferenda sit, tradit Trident. Conc. *sess.* 24. *de reform. c.* 3.

[t] *al.* sui.

[u] perterritus, detentus. *al.* deterritus.

[x] *In C. Barb.* Contra regulam Prælati sui & Capituli sui disciplinam appellare, &c.

[*α Valdè consuetudo in quibusdam partibus inolevit, ut cùm Fratres & Coepiscopi nostri, seu etiam Archidiaconi appellaturos quosdam in suis causis existimant, nulla penitùs admonitione præmissa, suspensionis seu etiam excommunicationis sententiam ferunt. alii etiam dum Superioris sententiam & disciplinam Canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad præsidium innocentium dignoscitur institutum. Quocirca ne vel Prælati sine*

cauſa valeant gravare ſubditos, vel ſubditi pro ſola voluntate ſub appellationis obtentu correptionem valeant eludere Prælatorum.]

XXVII. Idem p. c. Eam te.

Judex à quo, non obſtante appellatione cognoſcit de cauſa, ſi appellans non proſequetur: hoc primò. *Et Judex ut ſuſpectus recuſatus, poteſt alteri cauſam committere.* hoc ſecundò.

[y] *Cap. 43. eod. tit. in 1. Compil.*

AD [y] hæc [34]: [*Et infrà α.*] Cùm à te ſuper aliqua cauſa fuerit appellatum, fas tibi ſit appellantes, appellatione remota, compellere, ut vel appellationem interpoſitam proſequantur, vel coram te juris pareant æquitati. Aut ſi alterutra partium te ſuſpectum habuerit, te inſiſtente Judicem eligant [z], qui propoſitam inter eos valeat dirimere quæſtionem.

[z] Vide *l. ſi ſuſpecta. cum glo. & l. ſecundò requiris. ff. eo.*

[*α Præſentibus tibi literis duximus indulgendum, ut*]

¶ Pith. [34] *Ad hæc.*] Junge *cap. 4. de ætate vel qualit. ordinand. & cap. 22. de jurejur.*

XXVIII. Idem Salabrienſi Epiſcopo [a]. [c. an. 1175. *Româ in Angliam.*]

[a] *al.* Salesburin. *al.* Salesberien.

Si Canonicus ad reſidentiam monitus appellat, ſtatuitur ſibi terminus ad appellationem proſequendam; & interim deſervitur beneficio per Vicarium de fructibus beneficii ſuſtentandum; & ſi appellationem non proſequitur, vel reſidentiam non facit, privatur præbendâ.

[b] *Cap. 44. eod. tit. in 1. Compil.*

PErvenit ad nos [b], quòd cùm V. Eccleſiæ tuæ Canonicum, ut in ea reſidentiam faceret, monuiſſes, in appellationem prorupit: [*Et infrà α.*] Cùm ipſe autem fruſtratoriæ dilationis causâ videatur dictus Canonicus appellaſſe: mandamus, quatenus eum ſtudioſè moneas, ut in eadem Eccleſia reſidentiam faciat; vel intra terminum eam proſecuturus iter ad nos arripiat veniendi. Interim verò alicui honeſtæ perſonæ vices ejus in Eccleſia prætaxata committas, & ei de beneficiis illius aſſignes, unde poſſit congruè ſuſtentari. Quòd ſi prælibatus V. alterum iſtorum adimplere neglexerit, tu de præbenda ſua prives eumdem, & eam alii idoneæ perſonæ concedas.

[*α Et appellationi ſuæ terminum proximum feſtum beatæ Luciæ præfixit. Quoniam igitur indignum eſt pro ejus & aliorum ſubterfugio prædictam Eccleſiam debitis obſequiis defraudari.]*

XXIX. Idem [35]. [c. an. 1176. *Româ in Galliam.*]

A Judice juriſdictionem exequente non appellatur.

[c] *C. 1. eod. tit. in 11. Compil.* quantam poteſtatem habeat Papa ſuper Judæos & alios infideles, tradit Innoc. & alii *in c. ſuper his. inf. de vot. & vot. red.*

COnſuluit nos tua fraternitas, utrùm ſit [c] appellationibus deferendum à Rege Francorum pro Judæis interpoſitis, ut mancipia detineant Chriſtiana: [*Et infrà α.*] Non convenit; ut pro hujuſmodi appellationibus, ab obſervatione decreti debeas abſtinere.

[*α Et utrùm ſuſtinere debeas quòd de novo conſtituant Synagogas, ubi eas nullatenus habuerunt.]*

¶ Pith. [35] *Idem.*] Archiepiſcopo Senonenſi, Catalog. teſt. verit. 370. Vincent. 30. 25. Chronicon ſancti Dionyſii. Robertus ſancti Mariani Altiſſiodorenſis Monachus *in Chronico anno* 1180. Philippo Rege Natale Domini Senonis celebrante, orta eſt inter VVidonem Archiepiſcopum, Regémque diſſenſio, eò quòd Archiepiſcopus quædam decreta Concilii nullatenus pateretur infringi: ſiquidem commune Concilium Romæ ſub Alexandro Papa præterito celebratum ſtatuerat nullum deinceps Chriſtianorum mancipium fieri Judæorum. Volebat itaque Rex hoc nequaquam teneri. Volebat quoque ſecularium rerum cauſas in ſua curia definiri, ſoláque illa quæ ad jus Eccleſiaſticum pertinent, Archiepiſcopali judicio reſervari. His aliíſque Archiepiſcopo reſiſtente, adeò Regis ira excanduit, ut ipſum juberet aut Sedem relinquere, aut ſuis uſibus aſſentiri: qui tamen maluit ſubire exilium, quàm contra juſtitiam Regium implere præceptum. Verùm paulò pòſt accepto ſaniore conſilio Rex pœnitentiâ ductus exulem revocat, & ut priùs ei ſuum in omnibus jus reformat. Junge *cap. 7. inf. de Judæis.*

XXX. Idem Genuenſi [d] Archiepiſcopo. [c. an. 1175. *Româ in Tuſciam.*]

[d] *al.* Januenſi, ſed idem eſt, nam olim *Genuam*, *Januam* vocabant.

Qui ante citationem vel notitiam literarum miſit Nuncium ad Papam, appellare poteſt, ne Delegatus procedat, ſecùs ſi pòſt.

[e] *C. 2. eod. tit. in 11. Compil.* & de miſſione Nuncii, an aliquid operetur. Panorm. *inf. hoc tit. c. ut debitus.*

AD hæc ſicut [e] aſſeris: [*Et infrà α.*] Reſpondemus, quòd Judex, ſi ei conſtiterit appellantem, antequam partes eſſent citatæ, vel delegatio cauſæ perveniſſet ad ipſum qui appellationis interponit obſtaculum, Nuncium ad Sedem Apoſtolicam deſtinaſſe; factæ debet appellationi deferre. Sed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus, ſatis poteſt exequi, quod mandatur.

[*α Quandoque ſuper communi cauſa quæ Judici appel. re. committitur, altera pars appellat, aſſerens ſe pro eadem cauſa Nuncium ſuum ad Sedem Apoſtolicam deſtinaſſe, ad quod taliter.]*

XXXI. Idem [36]. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Qui non detulit appellationi interpoſitæ ad Papam, mittitur cum literis Ordinarii ad curiam puniendus.

[f] *C. 3. eod. tit. in 11. Compil.* Vide Guid. Pap *hîc.*

DE [f] Priore: [*Et infrà α.*] Ceterùm ſi præfatus Canonicus Priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilem reddunt, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, & ipſe tali appel. deferre contempſit; eum cum literis tuis veritatem continentibus, de tanto exceſſu ſatisfacturum ad Sed. Apoſt. venire compellas.

[*α Qui non deferens protectioni & appellationi veſtræ ad Sedem Apoſtolicam factæ, quendam Canonicum ſuum veſtib. fecit omnibus uſque ad camiſiam ſpoliari, & eum accuſationi & appellationi renunciare coëgit, qui & de ſuis, & quorumdam Fratrum enormitatibus murmuravit, id tuæ ſolicitudini duximus inſinuandum, ut ſuper hoc, rei veritate diligentiùs inquiſitâ, ſi inveneris quòd pro evitanda diſciplina prædictus Canonicus appellavit, eidem Priori propter ea nullam pœnam infligere debes, quoniam ſac. Rom. Eccleſia & hujuſmodi appellationem non conſuevit admittere, ne Monachis vel Canonicis Regularibus præberetur audacia delinquendi.]*

¶ Pith. [36] *Idem.*] Eboracenſi Archiepiſcopo.

XXXII. Idem univerſis Abbatibus. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Contra Conſtitutiones regulares appellatio Religioſum non defendit.

QUia [g] nos: [*Et infrà α.*] Ut Abbates, qui de aliqua publica infamia publicè reſperſi ſunt [h] aut convicti, deinde [i] in communi Capitulo commoniti prælationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

[g] *Cap. 5. eod. tit. in 11. Compil.*
[h] *Verbum,* ſunt, *deeſt in plurib. antiq.*
[i] *al.* & deinde.

[*α Elegit Dominus in hæreditatem ſibi, & à longè de alto proſpexit paci & tranquillitati veſtræ, quantùm divina gratia concedit, proſpicere cupientes auct. Apoſt. vobis concedimus & indulgemus.]*

XXXIII. Idem. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Judex à quo poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem, quo lapſo, reaſſumit Judex juriſdictionem.

AD aures [k] noſtras: [*Et infrà α.*] Appellanti ad proſecutionem appellationis terminus congruus præfigatur: intra quem, ſi appellationem non fuerit proſecutus, extunc compellatur ſtare judicio delegati.

[k] *Cap. 6. eod. tit. in 11. Compil.* unde cognoſces apertè hujus decretalis ſenſum.

[*α Noſtras, te ſignificante pervenit quòd cùm interdum tibi vel aliis cauſas ſub. ap. re. delegamus, altera partium, ut terminum valeat declinare Judicis delegati, quæſtiones incidentes opponit; & tum licèt in principali cauſa app. re. non ſit procedendum, in app. tandem vocem prorupit, appellationi ſuæ terminum non præfigens, ſicque partem aliam ſine proſecutione appellationis facit remanere ſuſpenſam. Poſtulas igitur tibi & aliis Judicibus indulgeri, ubi cauſæ ſine appellatione committuntur, incidentes quæſtiones ſine debito app. poſtpoſitâ valeas terminare. Ceterùm cum incidentes quæſtiones ſæpius præjudiciales non immeritò judicentur [37], petitionem tuam in hac parte non duximus admittendam. Sed ne qua pars fruſtratoriis diutius affligatur.]*

¶ Pith. [37] *Incidentes quæſtiones, &c. judicentur.*] *L. 1. C. de ordin. cognit.*

XXXIV. Idem Abulenſi Epiſcopo. [c. an. 1176. *Româ in Hiſpaniam.*]

Si præcedente gravamine quis ſubmittit ſe protectioni Superioris, habetur pro appellante, dummodo ſervaverit ea, quæ in appellatione ſunt neceſſaria.

AD audientiam [l] noſtram noveris perveniſſe, quòd cùm Zamorenſis Epiſcopus G. Presbyterum Eccleſiæ ſancti Jacobi Zamoren. multipliciter moleſtaret; tandem idem Presbyter ſe & Eccleſiam [m] ſuam [38] noſtræ protectioni ſubjecit: [*Et infrà α.*]

[l] *C. 7. eod. tit. in 11. Compil.* Vide Lanf. de Oreano, *in c. quoniam. ſup. de probat.*
[m] *Dictio,* ſuam, *deeſt in antiq.*

Licèt autem prædictus Presbyter ex ſimplicitate fortè verbum appel. non expreſſerit: quia tamen poſtquam ſe & ſua noſtræ protectioni ſubjecerat, non debuit ſine cauſæ cognitione aliquâ ſententiâ condemnari: mandamus, quatenus, ſi ita tibi conſtiterit, ſententiam, quam præfatus Epiſcopus in eumdem Presbyterum tulit, denuncies non tenere.

[*α Sed præfatus Epiſcopus pro eo fortè quòd expreſſè non appellavit, in eum poſt invocatum Se. Ap. patrocinium, contra etiam privilegium Compoſtellanæ Eccleſiæ indultum excommunicationis ſententiam promulgavit.]*

¶ Pith. [38] *Eccleſiam ſuam.*] Quæ eſt propria Compoſtellanæ Eccleſiæ.

XXXV. Idem Archiepiſcopo Tarracon. [n] [c. an. 1175. *Româ in Hiſpaniam.*]

[n] *al.* Teraco.

Cauſa non eſt ad Judicem à quo remittenda, appellatione adhuc non juſtificatâ, niſi de partium conſenſu.

ACcepta [o] conqueſtione Canonicorum Pampillon. [*Et infrà α.*] Non debet ad eos cauſa remitti, niſi partes conſenſerint, à quibus noſcitur appellatum.

[o] *Cap. 2. de reſcr. in 11. Compil.* unde intelligitur hoc fragm. vid. *l. Legatus, ff. de offic. præſ. & l. munerum, §. judicandi, ff. de mun. & hon.*

[*α Quòd di. fi. n. Dux Navarrorum [39] eos bonis ſuis ſpoliaſſet, cauſam ipſam tibi, frater, ad eorum petitionem commiſimus terminandam. Verùm quoniam nobis tacuerunt quòd ab audientia tua fuit ad Sedem Apoſtolicam appellatum, nec nos ſi hoc nobis conſtitiſſet tuo cauſam commiſiſſemus examini, cùm.]*

¶ Pith. [39] *Navarrorum.*] *Navarreorum.*

XXXVI. Lucius III. G. Altero [p] 40 Lincon. Canonico. [an. 1181. *Romà in Angliam.*]

[p] *al.* VValtero. *al.* Gualtero.

Delegatus etiam datus cum clausula, appellatione remota, recusari potest, si est consanguineus impetrantis, vel si fuit Advocatus ejus in illa causa.

POstremò fraternitati [q] 41 tuæ literis præsentibus intimamus, quòd si causa alicui fuerit delegata, qui consanguineus sit illius, qui literas impetravit, aut in eodem negotio Advocati officio functus, vel ex alia justa causa suspectus, hujusmodi Delegatus non immeritò poterit recusari, quamvis appellatione remota fuerit ei negotium delegatum.

[q] *Cap.* 5. *eod. tit. in* I. *Compil.* & post Conc. *part.* 10. *c.* 18.

¶ Pith. 40 *G. altero Lincon. Canonico.*] *VValtero Lincoliensi Episcopo.* meminit VVestmonaster. 56.

41 *Postremò fraternitati.*] Junge *cap.* 8. *sup. de rescript.*

XXXVII. Idem Norvicensi Episcopo [r]. [an. 1181. *Romà in Angliam*]

[r] *al.* Novariens.

Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem.

AD hæc [f] quoniam sub interdicto aliqui constituti appellant, & deinde illud servare contemnunt; quid in hoc casu servandum sit, consulere voluisti. Noveris igitur, quòd sicut post appellationem excommunicari non possunt, sic interdictum nequeunt, cui ante appell. eos constat suppositos, declinare.

[f] *Cap.* 46. *eod. tit. in* II. *Compil.*

XXXVIII. Clemens III. 42 [c. an. 1190. *Romà in Angliam.*]

Judex appellationis remittit appellantem, & causam ad priorem Judicem, nisi sibi constiterit à gravamine vel injusta sententia fuisse appellatum.

CUm [t] in Ecclesia: *Et infrà.* Accepimus, quòd quidam Clerici de Gual. 43 occasione judicii tui, quod velle observare se jactant, Linconien. 44 Episcopi Judicis Ordinarii sine causa rationabili cognitionem evitant. Unde mandamus, quatenus si quando contigerit aliquem de Clericis à præfato Episcopo ad tuam audientiam appellare, non antè appellationem admittas, quàm tibi constiterit eam vel à gravamine vel injusta condemnatione [u] porrectam: alioquin ipsum ad prædicti Episcopi audientiam remittas, appel. remota ejus judicio pariturum.

[t] *Cap.* 11. *eod. tit. in* II. *Compil.* Vide Guido. Pap. *hic.*

[u] Vide *l. qui ad civilia, C. de appel.*

¶ Pith. 42 *Clemens III.*] Cantuariensi Archiepiscopo.

43 *Gual.*] *Galardis*, vel *Valando.*

44 *Linconien.*] *Lingonensis.*

XXXIX. Idem. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Si appellans, qui non prosequitur, redit ad Judicem à quo, & iterùm gravatur; non obstante prima desertione, potest appellare. Hoc dicit, & est casus notabilis. Panor.

DIrectæ [x] nobis tuæ literæ demonstrarunt, quòd cùm in tua præsentia causa cujusdam matrimonii tractaretur, in qua pars viri consanguinitatis vinculum opponebat: & pars mulieris ad Sedem Apostolicam appellasset, nec appellationem suam præfixo termino fuerit prosecuta: postmodum ea renunciante appellationi, quam fecerat, tu in causæ cognitione procedens de parentela testimonia recepisti: verùm quia mulieris pars iterùm appellavit, postulas utrùm ad calculum sententiæ procedere valeas, edoceri. Respondemus igitur, quòd licèt juxta decretum Lateranen. Concilii postquam in termino prosequendæ appellationis statuto, appellans suam appell. non fuerit prosecutus, autoritate tua liberè possis uti; tamen quia iterùm appellavit, cùm secundùm jura 45 ei licuerit [y] in eadem causa bis appellare, se à jurisdictione tua fecit exemptam, præsertim, cùm hîc ad separationem matrimonii, quod est res favorabilis, intentio viri procedat.

[x] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[y] *In omnibus manuscr.* ei licuerat in eadem causa appellare secundò.

¶ Pith. 45 *Cùm secundùm jura.*] *L.* 3. *C. Theodos. eod. tit.*

XL. Celestinus III. 46 [c. an. 1195. *Romà in Galliam.*]

Sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionis eventum fuerit appellatum. Hoc dicit inhærendo verbis literæ, ut sic satisfaciat cuilibet lecturæ. Et est decisio subtilis, & multùm allegabilis.

PRæterea [z] requisiti fuimus, si quis Judex ita protulerit sententiam: Nisi Sempronio intra xx. dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas [a]: ille in quem fertur sententia medio tempore appellans ad diem statutum minimè satisfecerit: utrùm ille sententia tali ligetur, aut interpositione appell. tutus existat. Videtur autem nobis, quòd in hujusmodi sententiam appel. obstaculum debeat impedire.

[z] *Cap.* 14. *eod. tit. in* II. *Compil.* Vid. Bald. *in repet. commissa. De elect. in* 6. & Anton. de Butrio *in ca. licèt. De voto, & voti redempt.*

[a] Videtur deesse conjunctio &, quæ est in vet. Comp.

¶ Pith. 46 *Celestinus III.*] Decano Rothomagensi.

XLI. Idem. 47 [c. an. 1195. *Romà in Galliam.*]

Si per rescriptum committantur plures articuli connexi, & in uno removeatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis. Hoc dicit.

SEcundò [b] requiris, cùm pluribus articulis in una commissione positis, in uno tantùm contingit appellationem expressè vetari; utrùm appellatio teneat, si super aliis fuerit appellatum? In quo tibi respondemus, quòd cùm secundùm beatum Gregorium [c] 48 verba intentioni deserviant [d], & hæc sit nostra intentio, ut de omnibus articulis, qui in commissione ponuntur, justitia suum consequatur [e] effectum; in omnibus appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim interest, utrùm inhibeatur primo, an secundo, medio [f], an in fine: cùm, sicut utriusque Juris argumenta nos docent, ea, quæ in principio, ad medium & ad finem: illa verò, quæ in medio, ad finem atque principium sæpè referri contingat.

[b] *Cap.* 16. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] *Lib.* 26. *in Job. c.* 7.

[d] Vide *l. Pater*, §. *fundum*, *ff. de leg.* 3. & *l. cùm pater.* §. *dulcissimis.* & *utrobique.* per Bar. *ff. de leg.* 2.

[e] exequatur.

[f] medio an fine.

Causa suspicionis proponenda est coram Judice, qui recusatur, & probanda coram arbitris. Hoc dicit.

§. 1. Tertiò postulas edoceri: [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cùm aliquis Judicem proponit se habere suspectum, suspicionis causam coram eodem 49 allegare tenetur; sed partes ut in aliquos non valdè remotos conveniant, per eumdem Judicem debent cogi; coram quibus si causa suspicionis intra terminum competentem probata non fuerit, tum demum autoritate sua Judex utetur. Quòd si coram ipsis causa suspicionis probata fuerit, causæ cognitioni supersedere tenebitur recusatus. Ipsa namque ratio dictat, quia suspecti & inimici Judices esse non debent.

[α *Cùm aliquis Judicem tanquam suspectum recusat, an causam suspicionis debeat allegare, & eam, nisi manifesta sit, coram Judice probare teneatur. Utrùm etiam Judex possit in eodem judicio & negotio procedere, si ille qui suspicionem objicit, causam ejus aut non velit, vel non possit in jure probare.*]

¶ Pith. 47 *Idem.*] Decano Rothomagensis Ecclesiæ. Pars est *cap. prudentiam*, *cap.* 2. *sup. de mut. petit. cap.* 21. *sup. de off. Jud. deleg. & cap.* 26. §. *ult. de appellat. in* 2. *collect.*

48 *Secundùm beatum Gregorium.*] *Can. humanum*, *caus.* 22. *quæst.* 5.

49 *Coram eodem allegare.*] V. C. addit, libello. *l. apertissimi*, *C. de Judic.*

XLII. Idem. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Non tenetur Judex vel adversarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

AN sit deferendum [g] appel. illius, quem adversarius de exspoliatione post appel. legitimè interpositam sibi facta [h] paratus est incontinenti convincere, nos duxisti per tuos nuncios consulendos. Respondemus, quòd cùm in eo [i] quis puniendus sit, in quo deliquit; qui appellationi deferre neglexit [k], se beneficio reddit appellationis indignum.

[g] *Cap.* 17. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[h] *al.* factam.

[i] *Vox*, quis, *deest in antiquioribus.*

[k] neglexerit.

XLIII. Innocentius III. Illustri Francorum Regi. [c. an. 1208. *Romà in Galliam.*]

Habet duos intellectus. Secundùm primum hoc intendit: *Merus Executor non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maximè si est datus cum clausula, appellatione remota.* Secundùm alium intellectum hoc dicit: *A Judice suspecto non receditur per appellationem, nisi modum excedat.*

NOvit ille [l] 50, qui nihil ignorat: [*Et infrà* α.] Præterea interdicti sententiam Cardin. non edidit, sed potiùs publicavit: nec fuit dictator ipsius, sed veriùs [m] Executor. Unde cùm secundùm jus ab executoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis super hoc directis ad ipsum appellationis curavimus obstaculum inhibere, appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferendum. De suspicionis autem [n] objectis licèt eum meritò tibi suspectum fuisse credamus, non tamen & si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset; ad quod non proprio motu, sed nostro potiùs præcepto processit.

[l] Vid. *c. novit. suprà, de off. Legati*, cujus pars est. & *c.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[m] *al.* verus.

[n] *In recent. impress.* De suspicione autem objecta.

[α *Quæ hic abscissa sunt, reperies supr. de off. Legati, c. novit.*]

¶ Pith. 50 *Novit ille.*] Vincent. 30. 63. Vide *cap.* 13. *de Judic.*

XLIV. Idem. [c. an. 1208. *Romæ.*]

Si appellatio recipitur à Judice, vel approbatur à parte, terminus ad eam prosequendam præfixus obtinet vicem peremptorii, ut in absentem procedatur, ac si peremptoriè fuisset citatus, nec talis terminus præveniri poterit ab aliqua partium.

SÆpè [o] contingit, quòd cùm ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius, neque per se, neque per Responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia subsequentis Responsalis mandatum procuratorium occultantis, lites, quæ de facili poterant terminari, remaneant indecisæ, cùm frequenter juris quæstio moveatur, cujus apud nos probationes necessariæ in [p] contrario non existunt, & interdictum etiam facti, quomodo de levi posset partibus præsentibus comprobari. Unde licèt in Lateranensi Concilio [q] fuerit constitutum, ut si in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo qui appellatus fuerat, veniente, qui appellavit, venire neglexerit, com-

[o] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[p] In contrario, *desunt in antiq.*

[q] Sub Alex. III. *cap.* 6.

r detentus.

ſ ſuſcepta.

petentem illi recompenſationem faciat expenſarum, ut hoc ſaltem timore [r] deterritus, in gravamen alterius non facilè quis appellet. Quia tamen propter hoc quæſtiones prorogantur, præſenti decreto ſtatuimus, ut ſi hujuſmodi appellatio vel à Judice [ſ] recepta, vel à parte fuerit approbata, poſt terminum appellationi præfixum edicti peremptorii vires obtineat, ita videlicet, ut extunc in abſentem perinde procedatur, ac ſi peremptoriè vocatus ad judicium extitiſſet. Quòd ſi forſitan interpoſita provocatio malitioſè recepta, vel approbata non fuerit, cùm conſtiterit legitimè provocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Salvis conſtitutionibus [51] de provocantibus poſt ſententiam promulgatis, quibus appellationes ſuas proſequi non curantibus, poſt terminum appellationi proſequendæ præfixum, rata manet ſententia, quæ fuerat appellatione ſuſpenſa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam poſſet ab abſente proponi, adversùs appellationem hujuſmodi valeat allegari. Si quis autem terminum appel. præveniens tacita veritate literas impetravit, & careat impetratis, & pœnam contumaciæ non evadat. Hoc autem in litibus, ſive judiciis exercendis volumus obſervari.

¶ PITH. [51] *Salvis conſtitutionibus.*] *l. ult. §. illud, C. de temporib. appellat. & Novel.* 94.

t *al.* Lemonicen.

XLV. IDEM Lemovicen. [t] & Canturcen. Epiſcopis. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Appellatione deſerta per negligentiam appellantis, poteſt Judex ex officio procedere in caſibus, in quibus ejus officium exuberat, & eſt caſus valdè notabilis.

u *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Ex hac Decr. obſervabis multa ſingularia quæ præ ceteris colligit Guid. Pap. *hìc.*

x Illidii.

y. deſtinaverant. *al.* deſtinarunt.

COnſtitutus in præſentia [u] noſtra Archidiaconus Claremon. nobis expoſuit, quòd Claremon. Decanatu vacante, quidam Canonici vota ſua in Epiſcopum tranſtulerunt, & Epiſcopus cum quibuſdam aliis expreſsè conſentientibus in eundem Archid. ei contulit Decanatum, xj. Canonicis priùs appellantibus, ne quis aſſumeretur præter aſſenſum omnium in Decanum, cùm electioni ejus xxv. tùm per ſe, tùm Epiſcopo medio conſentirent. Cúmque ſancti Marcelli Presbyter Cardinalis, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus, per partes illas tranſitum faceret, non ut appellationi ad nos interpoſitæ derogaret, ſed ut inſtructam tranſmitteret ad nos cauſam, ſancti Egidii [x] [52] & ſancti Andreæ Abbatibus examinationem delegavit ipſius, & mandavit eiſdem, ut partem contradicentem electioni Decani citarent ad ipſum, contradictionis ſuæ cauſam in ejus præſentia oſtenſuram: [*Et infrà α.*] Intellecto igitur per aſſertionem Cardin. quòd ſub ea forma fuerat appellatum, ne ſine aſſenſu omnium procederetur in electione Decani, & quòd appellantes appella. intra annum non fuerant proſecuti, nec erat propter quod eis eſſet biennium indulgendum, cùm ſicut bis intra tempus legitimum ſimplicem Nuncium ad Sedem Apoſtolicam deſtinarant [y], ſic potuiſſent ſaltem ſemel Procuratorem idoneum deſtinaſſe. Ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propoſitas videamur ſub ſilentio præterire; mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archid. facto Epiſcopi, ex quo nititur, ſpontè renunciaſſe, vel prædictum Epiſcopum proceſſiſſe ad electionem ipſius prætermiſſis prædictis, ſine quibus ne procederet in illa tranſlatione voluntatum, ex qua nititur Archidia. proponitur eſſe actum, ei ſuper Decanatu ſilentium imponatis; alioquin nominationem, ſeu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa, denuncietis irritum & inane.

[*α Cùm igitur Cardi. prædictus quæ coram eo propoſita ſunt nobis fideliter retuliſſet.*]

¶ PITH. [52] *Egidii.*] *Elidii*, Ordinis S. Bened. diœceſis Claromont. Taxa Benefic.

XLVI. IDEM Cancellario Meten. [c. an. 1210. *Româ in Germaniam.*]

Contra electum, vel confirmatum nullum aliud jus expectantem, non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maximè fruſtratoria ad impediendum electionis vel confirmationis effectum; ſed poſſeſſione habita, poterit accuſari vel denunciari. Hoc dicit, & ſecundùm hoc, eſt caſus notabilis.

z *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* an neceſſe ſit ſemper eligere magis idoneum, vide Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. *arg* Sot. *lib.* 3. *de juſt. & jur. q.* 6. *art.* 2. & Covarruv. *in reg. peccatum, de reg. jur. lib.* 6. *in* 2. *p. relect.* §. 7.

a Hoc eſt Cancellar. Metenſem, cui ſcribit Papa.

b donum, *habent aliquot exemplaria.*

COnſtitutis [53] in præſentia [z] noſtra N. Decano ſancti Salvatoris, & Cantore Metenſ. [*Et infrà α.*] Metenſ. intimavit Epiſcopus, quòd ſancti Salvatoris Præpoſitura vacante, die electioni præfixo per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum in virtute obedientiæ, ac ſub animæ periculo Canonicos adjuravit, ut ſecundùm Deum, & juxta conſcientiam ſuam unum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendiſſe, quem Eccleſiæ magis utilem & idoneum reputarent. Decanus autem cum duobus Diaconis & Subdiaconis tribus dictum Cantorem in Præpoſitum nominavit. Cantor verò ipſe, qui Presbyterali officio fungitur, & Cuſtos cum Scholaſtico & Magiſtro B. Sacerdotibus, Levitis duobus, & Subdiaconis quinque te [a] concorditer elegerunt, cujus electionem tanquam à majori & ſaniori parte Capituli factam, cùm de perſonæ tuæ honeſtate conſtaret, prædictus Epiſcopus confirmavit; & cùm tibi vellet domum [b] [54] & inveſtituram porrigere, ut moris eſt, Decanus ad Sedem Apoſtolicam appellavit, contra te impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis, quaſi penitùs impotentem, in quibus Præpoſituræ poſſeſſiones exiſtunt, addens quòd alia tibi objiceret in præſentia noſtra, quæ tunc in præſentia Judicis ſuſpecti noluit explicare.

c Quæ dicatur rationabilis cauſa, vide apud Bar. *in l. quod verò, ff. de legi. & in l. ſi poſtulaverit. §. rutio. ff. de adult.*

Nos ergo, quia conſtitit evidenter illam appellationis cauſam, quæ fuit expreſſa, rationabilem non fuiſſe [c], aliam autem tunc non expreſſit, etſi dixerit idem Decanus, quòd aliam vellet objicere coram nobis; decrevimus tuæ confirmationis effectum non debere per ea quæ ſunt propoſita impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, ſed in modum denunciationis, vel accuſationis duxerit proponendum, poſtquam pacificam ipſius Præpoſituræ poſſeſſionem fueris aſſecutus, proponendi licentiam non negamus.

[*α & D. Scholaſtico ejuſdem Eccleſiæ tuæ Procuratoribus benignam curavimus audientiam indulgere. Fuit autem nobis ex parte tua propoſitum, ſicut etiam ven. f. n.*]

¶ PITH. [53] *Conſtitutis.*] Vide *cap.* 56. *inf. eod. tit.*

[54] *Domum.*] *Donum.* Sic *in l.* 2. *de pac. tenend. cap.* 12. *ſup. de ſentent. & re judic. cap.* 3. *inf. de his quæ fiunt à major. part. Capitul.*

XLVII. IDEM Vigorien. Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Appellari poteſt, ſi locus non tutus partibus aſſignatur, etiamſi ſit ſcriptum, appellatione remota.

d *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* præter Philippum de Peruſ. hìc, vide Bart. *in l. ante ſententiam. ff. de appel. recipiendis.*

EX parte tua [d]: [*Et infrà α.*] Præſenti pagina reſpondemus, quòd cùm excuſetur heneſtè, qui ad præſentiam delegatorum Judicum non poteſt ſecurè venire citatus, tu vel tui quoties ad illos Judices vos evocari contigerit, ad quorum præſentiam vobis periculoſum eſt ire, liberè poteris appellare, etiamſi in literis commiſſionis appella. fuerit remedium intercluſum, niſi Judices vobis aſſignent locum idoneum & ſecurum.

[*α Fuit propoſitum coram nobis, quòd cùm inter Anglicos & Valen.* [55] *ſint inimicitiæ manifeſtæ, & ad partes illas Anglicis ſit tranſitus periculoſus pro viarum periculis & guerra quæ inter gentes illas frequenter eſſe dignoſcitur continua: multi de cauſæ ſuæ meritis diffidentes, te aliquando vel tuos auc. literarum noſtrarum trahere ſatagunt ad Judices in VVallia conſtitutos, ut ſic indefenſas cauſas etiam juſtiſſimas relinquatis, vel compoſitionem ſubeatis injuſtam pariter & damnoſam. Cum igitur cauſas quas committimus, ſic velimus ſine debito terminari, quòd neutra partium contra juſtitiam aggravetur, f. t. p. a. ſ. m. & tibi.*]

¶ PITH. [55] *Inter Anglicos & Valen.*] Neubrigenſis 2. 5. 99. 100. 144.

XLVIII. IDEM P. Epiſcopo [56], Decano & Præcentori Herforden. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Licitè appellat reus, ſi non auditur excipiens Procuratorem actoris non habere ſufficiens mandatum, vel ſe priùs conventum per alias literas, de quibus non ſit mentio in ſecundis. Hoc dicit quoad titulum.

e *Cap.* 6. *eod. tit. in* III. *Compil.* De materia ſigilli. Vide Felin. *in c.* 2. *ſuprà, de fide inſtr.* Decium *in cap. poſt ceſſ. ſup. de prob. & quos citavi in c.* 6. *de fide inſtr.*

f attentatum.

SIgnificavit [e] nobis Magiſter Hoſpitalis Eboracen. [*Et infrà α.*] Præterea Capitulum Eboracen. auctoritate quarumdam literarum, in quarum ſigillo continebatur ſigillum Capituli ad citationes tantùm, cùm aliud ſigillum Capitulum illud noſcatur habere, quendam conſtituebat actorem. ſed licèt idem Magiſter allegaverit, quòd occaſione literarum illarum actor non deberet admitti, & inſuper adjunxiſſet, quòd auctoritate literarum quarumdam à nobis ad alios Judices obtentarum priùs conventus non debuit per literas poſteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conveniri; Judices tamen exceptiones hujuſmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emiſit. Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas, vel earum aliquam ad noſtram fuiſſe audientiam appellatum: revocato in irritum, quicquid poſt appellationem hujuſmodi noveritis eſſe factum [f], partes, &c. [57]

[*α Quòd cùm P. quondam Rector Hoſpitalis illius diem clauſiſſet extremum, Ven. f. n. Eboracen. Archiepiſcopus, ad quem & prædeceſſores ſuos Hoſpitalis ejuſdem ordinatio pertinuit ab antiquo, nolens ipſum ex defectu Rectoris diſpendium ſuſtinere, dictum I. Presbyterum ejuſdem domûs à ſuis Fratribus unanimiter in Rectorem electum præfecit ibidem, ſperans quòd domus iſta per ipſum tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, reciperet incrementum. Procedente verò tempore, Decanus & Capitulum Eborac. Eccleſiæ tanquam ad ipſos Hoſpitalis ejuſdem ordinatio pertineret, Magiſtrum ipſum à ſuæ adminiſtrationis officio removere volentes, Literas ſuper hoc Apoſtolicas ad Decanum Lingonen. & ſuos Conjudices impetrarunt, quarum auc. in jus vocari fecerunt, tam Archiepiſcopum quàm Rectorem. Partibus igitur die peremptoria aſſignata coram ipſis Judicibus conſtitutis, Judices aliis vices ſuas commiſerunt, ſolâ ſibi definitivâ reſervatâ.*]

¶ PITH. [56] *Epiſcopo.*] Non fuit Epiſcopus Herfordenſis, cujus nomen ab hac littera incipit.

[57] *Partes, &c.*] V. C. addit, ad veſtram præſentiam convocetis & audiatis diligenter, appellatione remota, quæ hinc inde dixerint proponenda.

[g] *Malè*, Vin. Normano.

XLIX. Idem Magiſtro G. Archid. & [g] Wormanen. [58] Canonicis Sueſſonen. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Licitè appellat reus, ſi non auditur petens declarari rem petitam in libello.

[h] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.*

SIgnificantibus [h] [59] T. & R. Fratribus, noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quòd cum inter ipſos ex una parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram Judicibus delegatis quæſtio verteretur, ipſi cùm plures terras haberent, ut terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, à Judicibus poſtularunt: quod cùm ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum, ſi quid poſt appellationem noveritis attentatum, &c.

¶ Pith. [58] *Wnormano.*] V. C. *Wilelmo Normano, & Gregorio de Greſtres.*

[59] *Significantibus, &c.*] Repetitur *in cap. 2. ſup. de libell. oblat.*

[i] Abrimen. *al.* Abricen. Epiſc. & de Leen. & de Monte Moreli, Abb.

L. Idem Eboracen. [i] [60] Epiſcopo, & de Luc. & de Monte Molli [61] Abbatibus. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Judex à quo non poteſt ſtatuere terminum ad finiendam appellationem: quod ſi fecerit, intelligitur ſtatuiſſe ad ſe præſentandum.

[k] *Cap. 8. eod. tit. in* III. *Compil.*
[l] Tangari. *al.* Tanger.
[m] Hic perperam *in vulgatis*, Monaſterio.

EX inſinuatione [k] Prioris & Canonicorum ſanctæ Barbaræ nobis innotuit, quòd cùm inter ipſos ex una parte, & V. Camerarium de Tangar [l] [62] ex altera, ſuper quodam [m] manerio coram Judice ordinario quæſtio verteretur, & idem Camerarius ad noſtram audientiam appellaverit, appellationi terminum non præfigens dictus Judex, qui cauſam illius videbatur fovere pro eo, quòd quidam Clericus commenſalis ſuus, dicti Camerarii in eadem cauſa fuerat advocatus, hunc terminum appellationi præfixit, ut ad feſtum Purificationis utraque pars eſſet ab appellationis perſecutione reverſa, licèt non potuit nobis legem imponere, ut eam teneamur intra dictum terminum expedire, cùm & ſecundùm legitimas ſanctiones [63] lis, quæ in Conſiſtorio Principis ſperatur inferri, abſque damno moræ intacta permaneat, donec ipſam faciat introduci, & à proceribus dirimi juxta morem. Interim autem Nuncius Camerarii præveniens Nuncium eorumdem, nec ipſo uſque ad terminum legitimum [64] expectato, impetravit literas & receſſit. Quia verò fraus & dolus alicui patrocinari non debent; mandamus, quatenus ſi eſt ita, partibus convocatis, audiatis cauſam, &c.

¶ Pith. [60] *Eboracenſi.*] 2. V. Codices, *Abrincenſi.*

[61] *De Luc. & de Monte Molli.*] Taxa Beneficiorum, *de Lucerna & de Monte Marcelli.*

[62] *Tangar.*] *Tankarvilla.* Guilelmi Camerarii de Tankervilla meminit Walſing. 40. *in Neuſtria.*

[63] *Legitimas ſanctiones.*] *Novell. 23. authent. ſed illis, C. de temporib. appellat.*

[64] *Terminum legitimum.*] annum præſcript. Novell. *Conſtitut. 94. ſup. cap. 5. 8. & 43. hoc tit.*

LI. Idem Roſen. & Bonden. [65] Epiſcopis. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Qui extra judicium appellat, ex veriſimilibus & probabilibus cauſis ne in poſſeſſione moleſtetur, ſi poſteà ſpoliatur, reſtituitur ante omnia in ſtatum, in quo erat tempore appellationis emiſſæ. Hoc dicit, inhærendo verbis literæ, & ut mos geratur unicuique lecturæ. Panor.

[n] *Cap. 9. eod. tit. in* I. *Compil.* Vid. Philip. Franc. *in ſuis quæſt. in materia petit. q.* 1.

BOnæ [n] memoriæ O. de camera Perſona Eccleſiæ de Fan. [66] [67] viam univerſæ carnis ingreſſo, Abbas ſancti Auguſtini Cantuarienſis ejuſdem Eccleſiæ, quam ad ſe aſſerit pertinere, primò per quoſdam Monachos, ſecundò per ſeipſum poſſeſſionem ingreſſus, ad nos pluries vocem appellationis emiſit, ne quis eum ſuper poſſeſſione ipſius Eccleſiæ præſumeret moleſtare: cúmque aliquandiu prædictam Eccleſiam pacificè poſſediſſet, quidam Laici Cantuarienſis diœceſis ipſum Abbatem & Monachos de poſſeſſione ipſius Eccleſiæ per violentiam ejecerunt: [*Et infrà α.*] Procurator verò Archidiaconi propoſuit ex adverſo, quòd defunctâ Perſonâ Eccleſiæ, Archidiacono tantùm datur ejus cuſtodia. Imò Archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de jure communi, quàm de generali conſuetudine, tam in illa Eccleſia, quàm in aliis univerſis ejuſdem diœceſis, hoc jure ſemper uſi fuerunt. Præterea præfatus O. nomine Archidiaconi Eccleſiam poſſedit eandem, utpote qui ei unam procurationem, & v. ſol. nomine Eccleſiæ annis ſingulis exolvebat: [*Et infrà β.*] Præmiſſis igitur diligenter inſpectis, prædictos Abbatem & Monachos in eum ſtatum, in quo tempore appellationis factæ ex veriſimilibus & probabilibus cauſis ad nos legitimè interpoſitæ fuiſſe noſcuntur, proprietatis parti utrilibet ſalvo jure, decernimus reducendos, ac fructus medii temporis perceptos [o] cenſuimus pariter aſſignandos eiſdem.

[o] *Dictio*, perceptos, *deeſt in vetuſtior. exempl. & in Cod. Barb.* juxta vocem fructus: in margine: hæc, perceptos, qui percipi potuerunt, *ſup. de reſtit. ſpol. ca. gravis.*

[*α His igitur & aliis pluribus ex parte Abbatis & Monachorum propoſitis.*]

[*β Eodem O. ſublato de medio apud Archidiac. animi poſſeſſio dignoſcatur remanſiſſe, quæ non perditur niſi Archidiac. ſe putaret poſſe depelli, vel niſi veniens non fuiſſet admiſſus. Si ergo Monachorum poſſeſſio quæ potius detentio clandeſtina debet dici: quoniam Archidiac. ipſam poſſeſſionem non perdidit, & ſic eam Monachi non potuerunt rehabere, cùm duo in ſolidum quicquam poſſidere non poſſint. Cum igitur Archidiac. potuit ſuo jure in poſſeſſionem intrare, ac tenentes de facto fortiùs ejicere, potuit nullo exiſtente, nec ullatenus reſiſtente ſibi jus proprium reſervare, cùm juris executio nullam habere injuriam dignoſcatur. Ad hæc Monachi poſſeſſionem Archidiaconi non poſſunt aliquatenus advocare, & ſi eos eam habuiſſe conſtaret, quia cùm eos nequaquam de poſſeſſione ejecerit; nec hoc probatum fuerit, nec in jure confeſſum, non habent quid objiciant extraneo detentori, præſertim cùm & ipſi auct. ſua poſſeſſionem intraverint. Appellatio quoque quam Monachi ſe interpoſuiſſe proponunt, penitùs nulla fuit, cùm non niſi à gravamine præſenti, præterito vel futuro debeat appellari. Archidiaconus verò nec priùs eos gravaverat, nec ipſos poſt appellationem gravavit, cùm rem vacuam quam cuſtodiendi jus habet, imò quam ex officio cuſtodire tenetur, in cuſtodiam ſuſcepiſſe noſcatur. Denique appellationi Monachorum non fuerat ullatenus deferendum, quoniam ſi ad eos eadem Eccleſia pertineret, non debuerunt auctoritate propria ipſius poſſeſſionem intrare, præſertim cùm ſcierunt vel ſcire potiùs debuerunt, quòd cuſtodia Eccleſiarum vacantium ad Archidiac. pertinebat, & ſi tunc idem Archidiaconus præſens eſſet, eandem denegaſſet eiſdem, & ſibi prout ad ejus ſpectavit officium tenuiſſet: Cùm autem clandeſtina fuiſſet eorum poſſeſſio, non potuerunt verè poſſeſſores haberi, cùm ſuper poſſeſſione nequeat injuria fieri clandeſtino poſſeſſori.*]

¶ Pithi [65] *Roſen. & Bonden.*] V. C. delet *Bonden.*

[66] [67] *Eccleſiæ de Fan.*] *Farersham* Baleus 421. Camdenus 170. Matth. Pariſ. Weſtmonaſter. *anno* 1154. *In vita Epiſcopor. Cantuarienſ.* Cùm ad Eccleſiam de Ferersham Joannes Rex Angliæ præſentaſſet Wellenſem Archidiaconum, intercesſerunt Abbas & Monachi Cœnobii de Ferersham, quod à fundamentis ædificavit, extruendúmque curavit, Stephanus Rex Anglorum, ubi etiam ſepultus eſt, aſſerentes eam Eccleſiam ſuæ donationis atque collationis eſſe. Itaque Monachi, manu militari, ſervatâ Eccleſiæ cuſtodiâ Archidiaconum ingreſſu prohibent. Tum appellatione querelam ad Papam deferunt. Unde cùm Rex ad Hubertum Archiepiſcopum Cantuarienſem ſcripſiſſet ut cum Abbate & Monachis ageret, fruſtráque id tentaſſet, mandat Monachos è templo flammis exigi. Sed poſteà, mitigato hoc præcepto, juſſit eos à Vicecomite Cantii manu militari vi extrahi. Is juſſum Regis peragit, & armato milite complet Eccleſiam. Archidiaconus etiam Cantuarienſis vi tenentes Eccleſiam excommunicavit, araſque tanquam hac vi excommunicatas diruit; Eccleſiam divinis uſibus interdixit. Iterùm ad Papam Monachi appellant. Quo audito Hubertus ita perterritus eſt, ne rei eventus in ſe recideret, ut Regem obnixè rogaret ne cum Monachis ampliùs contenderet, atque etiam ablata reſtitueret. Quod Rex Huberti ſuaſu conceſſit. Tum Archidiaconus ſua Decreta laxavit & revocavit. *In origin. Comit. Andegavenſ.*

LII. Idem S. Auguſtini, & S. Gregorii Prioribus [68]. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Itineris arreptio habet vim appellationis, ſi ſervantur ea, quæ ſervari debent in appellatione. Hoc dicit ſecundùm unum intellectum intrinſecum.

DIlecti filii [69] Jo. [p] & H. Prioris & Monachorum Cantuarien. Eccleſiæ nuncii retulerunt, quòd cùm pro cauſa, quæ inter dictos Priorem & Monachos, & Cantuarien. Archiepiſcopum ſuper capella de Lamede [70] vertebatur, ab ipſis ad Sedem Apoſtolicam mitterentur, idem Archiepiſcopus, poſt iter arreptum [71] in eos excommunicationis ſententiam promulgavit. Cùm autem plus ſit ad Sedem Apoſt. facto provocare, quàm verbo, & ipſis propter dictam cauſam ad Romanam Eccleſiam venientibus intelligatur ad Sedem Apoſtolicam provocatum: mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos Jo. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri.

[p] *Cap. 10. eod. tit. in* III. *Compil.*

¶ Pith. [68] *Prioribus.*] Cantuarienſibus.

[69] *Dilecti filii.*] *Cap 6. inf. de confirmat.* Junge *cap. 2. inf. de nov. oper. nunciat.*

[70] *Lamede.*] *Lambeſſe* Vveſtmonaſt.

[71] *Poſt iter arreptum.*] *Itinere Romæ arrepto. cap. 7. de dol. & contumac. cap. 1. de Cleric. peregrinant.* vel *implorato patrocinio Romani Pontificis cap. 34. ſup.*

[q] *al.* Elen. *al.* Helen.

LIII. Idem Epiſcopo [q] Helin. [c. an. 1213. *Româ in Hiſpaniam.*]

Per clauſulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à jure non indulgetur expreſsè. Hoc dicit, uſque ad §. verùm.

[r] *Sup. de off. & pot. jud. del. c. Paſtoralis, & cap. 11. eod. tit in* III. *Compil.*
[ſ] Vide Bald. *in l. 3. C. de appel.* & Anton. Butrig. *in cap. ut debitus. inf. hoc tit.*

PAſtoralis Officii diligentia [r]: *Et infrà.* Quæſiviſti [ſ], utrùm quando inhibetur appellatio in reſcripto, fruſtratoria tantùm inhibita videatur? Nos igitur attendentes, quòd per appellationem fruſtratoriam, etiam ſi non fuiſſet inhibita, negotium non debeat impediri: reſpondemus quòd quælibet provocatio intelligitur removeri, quæ à jure non indulgetur [72] expreſsè, ſed ſi appellans fuerit gravatus inju-

ſtè, gravamen hujuſmodi per ſuperiorem poterit emendari.

Licèt excommunicatus, ab excommunicatione appellet, nihilo minùs denunciari poteſt, & beneficii reditibus ſpoliari. Hoc dicit.

[t] Vide quid per hunc §. determin. Rom. *Conſil.* 482. *in caſu præmiſſo in 2. dubio.*

§. 1. Verùm quia multoties [t] quid ad tempus per appellationem legitimam à Judicis ſui, quoad aliquem certum articulum eximitur poteſtate: conſuluiſti nos, utrùm ſi quis excommunicationis ſententiâ innodatus, ante denunciationem ipſius ab ea, tanquam minùs rationabiliter promulgata in eo caſu, in quo ante ſententiam appellatio vires obtinuiſſet, curaverit provocare, eò quòd per appellationem interpoſitam excommunicantis videtur juriſdictio dormitaſſe, ipſe denunciare poſſit eundem, & ad tempus Eccleſiaſticis Beneficiis Clericum ſpoliare? Nos itaque reſpondemus, quòd cùm executionem excommunicatio ſecum trahat [u], & excommunicatus per denunciationem ampliùs non ligetur, ipſum excommunicatum denunciare potes, ut ab aliis evitetur. Et illi proventus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.

[u] Excommunicatio trahit ſecum executionem.

§ PITH. [72] *Quæ à jure non indulgetur.*] *Cap.* 10. *ſup. de reſtitut. ſpoliat.*

LIV. IDEM Epiſcopo Pariſienſ. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Si appellans ad ſuperiorem, comparet coram Judice inferiori ſuper concernentibus ipſam appellationem, ipſi appellationi renunciare videtur. Si autem proteſtetur, quòd propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans, non eſt audiendus: niſi notorium ſit actum illum eſſe injuſtum, ſuper cujus emendatione adivit inferiorem. Hoc dicit, & eſt bonus caſus.

[x] *Cap.* 12. *eod. tit. in* III. *Compil.* Felin *in cap. cum* An. Ferrarienſ. *ſupr. de conſtit.* & DD. *in l. non ſolùm.* §. *morte. De no. operis nunc.*
[y] Vide *l. ſi filius fam. ff. ad Macedo. & l.* 2. *C. de jure fiſci.*
[z] *al* dummodo de illis, &c.

SOlicitudinem [x] Paſtoralis: [*Et infrà* α.] Sanè cùm ſicut recepimus, duobus coram Epiſcopo litigantibus, alter eorum ad Sedem Apoſtolicam appellaſſet, Epiſcopus appellantem reputans contumacem, ipſum excommunicationis vinculo innodavit: qui coram Metropolitano de Epiſcopo ſibi petiit juſtitiam exhiberi, aſſerens, quòd poſt appellationem legitimè ad nos interpoſitam ipſum excommunicaverat, & petens ſe ad eum ſtatum, in quo fuerat appel. tempore, à Metropol. reduci, denunciari videlicet abſolutum, adjiciens etiam, quòd appellationi non renunciabat objectæ: ſed proſequi volebat [y] eandem: [*Et infrà* β.] Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſicut Metropolitanus de appel. ad nos interpoſita cognoſcere omnino non valet, ſic nec de his, quæ poſt appellationem fuerant innovata, dummodo [z] de aliis cognoſci non poſſit, niſi de appel. pariter cognoſcatur, vel de his, quæ appellationis cauſam contingere dignoſcuntur. In quo caſu ſi Metropolit. ad cognoſcendum partes ſuas interponere fortè præſumeret, Epiſcopus poſſet ad appellationis beneficium convolare: nam ad officium ejus, qui de appellatione cogniturus eſt, pertinet prudenter corrigere, quæ contra ipſam invenerit attentata. Si verò notorium exiſteret, quòd mandatum Epiſcopi indiſcretum fuerat vel injuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire, ac per conſequentiam ei liqueat evidenter ſubditum legitimè provocaſſe: poteſt Archiepiſcopus auctoritate Metropolitana declarare ſubditum irrationabiliter extitiſſe anathematis mucrone percuſſum. Cùm autem excommunicatus, qui appellaverat, juxta præſcriptam formam coram Archiepiſcopo deponit contra Epiſcopum quæſtionem, Metropolit. ad cognoſcendum de cauſa poteſt interponere partes ſuas, cùm ille appellationis proſecutioni renunciaſſe tacitè videatur. Sed ſi verbo vel facto appellationem ſe velle proſequi proteſtetur [a], non eſt tanquam adverſa petens, & ſibi contrarius audiendus.

[a] proteſtentur.

[α *Officii fideliter exequeris cùm ſuper dubitationib. juris reſponſo Se. Ap. poſtulas edoceri.*]

[β *Unde tua f. requiſivit à nobis utrùm Metropolitanus de hujuſmodi conqueſtione cognoſcere valeat: & ſi reperit eum legitimè provocaſſe, utrum denunciare eum debeat abſolutum, & an ſi Epiſcopus coram Archiepiſcopo appellaverit, ne is qui excommunicatus ab eo fuerat abſolvatur, appellationi ſit hujuſmodi deferendum.*]

LV. IDEM Epiſcopo & Cantori Trecen. [73] [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Per appellationem legitimè interpoſitam, principale cum acceſſoriis ad Judicem appel. defertur, & ſententiæ excommunicationis & interdicti, poſt appellationem latæ non tenent.

[b] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] diſpoſitionem
[d] Redderet, *legebatur: ſed* recrederet, *repoſuimus.*
[e] Vide *l. jurg. ff. ad mu. & l.* 1. §. *per hanc. cum gloſſ. ff. de rei vin.*

DIlectis filiis [b] Decano Altiſſiodoren. ac Magiſtro R. [74] Altiſſiodoren. Epiſcopi Procuratore in noſtra præſentia conſtitutis, idem Magiſter propoſuit, quòd cùm dictus Epiſcopus Presbyterum Domûs Dei, in qua diſpenſationem [c] plenariam obtinere dignoſcitur, detineri faceret vinculis mancipatum, pro eo, quòd bona quædam ejuſdem domûs, quæ furtivè ſubtraxerat, reſtituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem Epiſcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, & ſupradictus Decanus Epiſcopum monuiſſet, ut ei reſtitueret, vel ſaltem [d] recrederet Presbyterum memoratum [e], quem ad juriſdictionem ſuam ſpectare firmiter aſſerebat; Epiſcopus metuens, ne Decanus aliquid in ſuum præjudicium attentaret, ſe ac ſuos, ſtatum Eccleſiæ, ac civitatis protectioni Metropol. ſupponens, ad ejus audientiam appellavit. Verùm Decanus poſt modicum tempus interdictum hujuſmodi promulgavit, ut Epiſcopo in civitate præſente, à divinis in Altiſſiodoren. Eccleſia ceſſaretur. Poſtmodum verò cùm die appellationi præfixo comparuiſſent partes coram Officiali curiæ Senon. Decanus allegans, quòd appellationi ab Epiſcopo interpoſitæ, ideò non dixerat deferendum, quoniam Presbyter ſupradictus, adhuc in vinculis tenebatur, quando ad nos vocem [f] appellationis emiſit. Officialis autem judicavit irritum interdictum à Decano poſt appellationem Epiſcopi promulgatum: [*Et infrà* α.] Quia verò idem Epiſcopus diverſos modos expreſſit, ſecundùm quos Decano paratus fuerit ſuper captione Presbyteri juſtitiam exhibere, ad Metropolitanam Sedem appellans Decanus non potuit poſt hoc ferre ſententiam interdicti. Et ideò ſententiam ipſam ab eo poſt appellationem legitimè promulgatam, irritam decernimus & inanem, non obſtante, quòd Decanus ad execuſationem ſuam, quaſi variando propoſuit, quòd priuſquam Epiſcopus appellaſſet, ſententiam tulerat, cujus effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum: cùm interim appellatione interpoſita procedere non debuerit ad ſententiam exequendam, Officialis proceſſum, qui poſt appellationem hujuſmodi ſententiam interdicti irritam & inanem decrevit, temerarium judicantes; cùm appellatione ad nos interpoſita nil debuit innovari. Præterea licèt excommunicationis ſententia in Decanum per Epiſcopum promulgata, ritè lata prima facie videretur, cùm per dictum Officialem eſſet prohibitum ne ſervaretur in Eccleſia interdictum, & Decanus ne celebraretur in Eccleſia prohibendo, divinum videretur officium perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpoſitam ex parte Decani, cui etiam Officialis duxerat deferendum, Apoſtolos concedendo non ſolùm principale negotium, ſed acceſſoria etiam ad noſtrum referebantur examen, eandem ſententiam, poſt appellationem promulgatam decernimus viribus caruiſſe. Verùm licèt Archiepiſcopus poſt appellationem prædictam, de qua ſibi per Officialis literas innotuerat, Decanum denunciaverit evitandum: Senon. tamen Canonicos, qui ſaniori ducti conſilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpoſitæ magis, quàm denunciationi ab Epiſcopo factæ deferrent, inculpabiles judicamus.

[f] *Dictio* quando *deeſt in omni. antiq. aut in quib. legitur ita,* adhuc in vinculis tenebatur ad nos voce, &c.

[α *His igitur & aliis quæ utrinque fuere propoſita coram nobis, intelleximus evidenter quòd ſi Epiſcopus prudenter & utiliter providiſſet, & reddidiſſet Decano Presbyterum ſupradictum ad omnem prorsùs ſcandali materiam amputandam.*]

§ PITH. [73] *Epiſcopo & Cantori Trecenſi.*] Epiſcopo Carnotenſi & majori Archidiacono Trecenſis Eccleſiæ.

[74] *R.*] Rodulpho. Rodulphus Antiſſidorenſis de Hugone Epiſcopo Antiſſidorenſi. In ſibi ſubditos minùs clemens extitit, eóſque immodicis exactionibus aggravavit; & quia in ſuis negotiis plùs pervicax & minùs cuiquam cedens erat, víxque ſe ab aliquo vinci permittebat, plures à pluribus perſecutiones ſuſtinuit, quas tamen magnanimiter tolerans & finaliter prævalens ſæpiùs obtinebat.

LVI. IDEM Mediolan. Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Inſubriam.*]

Poſtquam Papa aliquam cauſam ad ſe revocat, non valet proceſſus poſteà per minorem Judicem factus, ſicut non valeret, ſi fuiſſet ab eo legitimè appellatum. Hoc dicit ut cuilibet lecturæ ſatisfiat.

UT noſtrum [g] [75] prodeat de vultu Dei judicium: *Et infrà.* Judicibus dedimus in mandatis, ut ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad noſtrum judicium revocavimus, traditionem ſigilli dicto H. à te cognoſcerent eſſe factam, eam decernerent irritam & inanem, inhibentes illi, ne quomodo libet eo uti præſumeret. Cùm plus ſit Romanum Pontificem ad ſe aliquod revocare [h] negotium, quàm quenquam ad eum ſuper aliquo negotio provocare.

[g] *Ex* 3. *comp. tit.* ut Eccleſiaſtica benefi. ſine diminutione conferantur. *ca. ut noſtrum. inf. ut Eccleſiaſti. Be. ſine de. con.* ubi quæ hîc deſunt reperies. Vide Archid *in c. multùm ſtupeo* 3. *q.* 6.
[h] *al.* evocare.

§ PITH. [75] *Ut noſtrum.*] *Extat integra in Epiſt. Innocent. pag.* 76. & 237.

LVII. IDEM Abbati ſancti Felicis, & G. Canonico Bononienſi. [c. an. 1212. *Româ in Flaminiam.*]

Si terminum appellationi proſequendæ ſtatutum ab homine, altera pars prævenit, hoc tacito literas impetrando, literæ non valent: ſed terminum juris etiam appellatus prævenire poteſt, dummodo nimiùm non præcurrat: & ubi ex dilatione imminet periculum, etiam neutra parte proſequente poteſt Judex ad quem ſupplere, partes compellendo ad proſecutionem.

[i] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Et quia varii ſunt hujus Decreti articuli, variis locis ſunt videndi. Doct. Feder. de Senis *conſ.* 28. *incip. punctus*

OBlatæ [i] nobis veſtræ literæ continebant, quòd cùm quidam Judices, quibus cauſa, quæ inter Sambr. & Rinocor. [76] Plebes vertebatur, fuerat ab Apoſtolica Sede commiſſa, pro plebe Sambricenſi [77] ſententiam protuliſſent, & à Procuratore plebis de Rinocor. [78] ad nos fuerit ſine termino appellatum, nec delatum appellationi fuiſſet, nec ad proſecutionem ipſius terminus à Judicibus partibus aſſignatus: Plebanus de Sambro. ſuper obſervatione prædictæ ſententiæ, ſicut rationabiliter lata erat, noſtras ad vos literas, & alia pars alias commiſſionis literas à nobis ſuper infirmanda eadem poſtmodum

quæstionis. Felinus *in cap. ex tenore. sup. de resc.* Rom. *consi.* 483. *in ca. dubitatur.* Calder. *cons.* 14. *tit. de rescri. ubi quærunt an de nullis literis fieri mentio debeat.*

dum ad alios Judices impetravit, nulla in posterioribus literis de prioribus habita mentione. Unde in dubitationem revocato, an posteriores Judices, vel vos de illa debeatis cognoscere, nos super hoc consulere voluistis: *Et infrà.* Licèt igitur appellanti legitimè à sententia indulgeatur annus à lege [79], aut ex justa causa biennium ad appellationem interpositam prosequendam, quia tamen hujusmodi terminus potest restringi non solùm à provocante, verùm etiam à Judice, à cujus sententia provocatur, cùm ideò sit constitutus, non ut terminus ipse præveniri non possit, sed ne valeat prorogari; credimus distinguendum in quo casu literæ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante vel à Judice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus literas impetravit, hujusmodi literæ tanquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si verò non sit aliquis terminus à Judice vel appellante præfixus, pars appellata intra terminum constitutum à lege, dummodo nimiùm non præcurrat, ut appellantem in commissione impetranda supplantet, commissionis literas [80] poterit impetrare, quarum auctoritate in appel. causâ legitimè procedatur, ita quòd si appellans voluerit in causa appellat. procedere, oportebit eum agere sub Judice sic obtento, nisi possit eum legitimè recusare: quòd si agere noluerit appellatus [k], potest nihilo minùs prosequi causam ipsam, maximè si sentiat sibi ex dilatione imminere gravamen. Superior quoque Judex si viderit ex dilatione periculum imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur, puta si à sententia lata super confirmatione alicujus electi fuerit provocatum, & utraque pars velit etiam ad annum prosecutionem appel. differre, potest utrique, imò debet, superior Judex, ad quem fuerat appellatum, terminum providè moderari, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris. Ex his igitur consul. vestræ noveritis esse responsum, quòd per posteriores non derogatur prioribus legitimè impetratis. Per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam, prævia potest ratione procedi.

[k] *Ita legend.* agere voluerit appellatus, &c. *ubi intelligitur* appellans.

¶ PITH. [76] *Sambr. & Rinocor.*] *Sambro & Rivo Corniclavo.*

[77] *Sambriensi.*] *Sambri.*

[78] *Rinocor.*] *Rivo Corniclavo.*

[79] *Annus à lege.*] Novell. *Justinian.* 49.

[80] *Commissionis literas.*] Gallicè *anticipation.*

LVIII. IDEM. [c. an. 1221. *Romæ.*]

Altera parte contumaciter absente, potest Judex appel. etiam principale negotium definire, si post lit. contest. fuerit appellatum.

PEr tuas [l] [81] literas requisisti, utrùm si post latam sententiam, vel saltem post depositiones testium publicatas, fuerit ad Sed. Apost. appellatum, hi qui super hoc delegantur à nobis, si altera partium eorum se noluerit conspectibus præsentare, causam sibi delegatam [m] judiciali possint calculo terminare. Nos igitur consul. t. taliter respondemus, quòd cum lis super eodem negotio coram primis Judicibus sit legitimè contestata, poterunt [n] Judices delegati, eo, qui convenitur, se per contumaciam absentante, cùm eis de meritis causæ liquebit, commissum sibi negotium definire.

[l] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Matth. *singul. 66. in ca. nota quod in causa.*
[m] delatam.
[n] potuerunt.

¶ PITH. [81] *Per tuas.*] Vide *l. ult.* §. *illud. C. de temporib. appellat. & l. ult. ff. ad Senatusconsult. Trebell.*

LIX. IDEM in Concilio Generali [o]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

[o] Scilicet Innoc. III. *in Conc. gener. c.* 35.

Notabile & famosum cap. habens multa nova dicta utrumque jus limitantia. & hoc dicit in summa, inhærendo simpliciter verbis literæ. *Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso Judice à quo: nec admittitur exceptio, quòd priùs miserat nuncium ad Sedem Apostol. vel quòd literas impetraverat, quæ nondum sunt Judici præsentatæ.*

UT debitus [p] honor deferatur Judicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis: Statuimus, ut si quis coram idoneo Judice convenerit adversarium, ille ante sententiam ad superiorem Judicem absque rationabili causa non provocet, sed coram illo suam justitiam prosequatur, non obstante si dicat, quòd ad superiorem Judicem Nuncium destinaverit [82], aut literas impetraverit ab eodem priusquam delegato fuerint assignatæ. Cùm autem ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem Judice causâ probabili appellationis expositâ, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minùs rationabiliter eum appellasse constiterit; illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti [q] condemnet: alioquin ipse procedet, salvis constitutionibus de majoribus causis ad Sedem Apostolicam referendis.

[p] *Cap. 3. eod. tit. in* IV. *Compil.* Hanc Decr. explicat Paulus de Leazariis, & Philip. de Perusio. Trid. Concil. *sess.* 13. *de reform. ca.* I.

[q] Vide *l. tutores.* §. *tutor. &* ibi Bart. *ff. de admin. tut.*

¶ PITH. [82] *Nuncium destinaverit.*] *L.* 4. *ff. de appellat. recip.*

LX. IDEM in eodem [r]. [an. 1216. *Romæ.*]

[r] *Cap. 36.*

Si Judex, à quo est appellatum à gravamine, illud revocat, potest in principali causa procedere.

CUm cessante causa [f], cesset effectus: Statuimus, ut sive Judex ordinarius, sive delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato, alter litigantium gravaretur, & sano usus consilio ab hujusmodi interlocutionis vel comminationis effectu destiterit, liberè in causæ cognitione procedat, non obstante si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non sit ex alia causa legitima suspectus; ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur.

[f] *Cap. 4. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide *l. adigere.* §. *quamvis. De jure patron. & l. quod dictum. ff. de pactis.*

LXI. IDEM in eodem [t]. [an. 1216. *Romæ.*]

[t] Scilicet Conc. Later. *ca.* 48.

Volens Judicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere, & eam coram arbitris communiter eligendis probare: quâ non probatâ, sua jurisdictione Judex utitur in principali: eâ verò probatâ, remittit negotium ad superiorem, vel causam committit de recusatoris consensu.

CUm [u] speciali sit prohibitione provisum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, promulgare præsumat. Volentes etiam providere, ne fortè commonitus frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu monentis possit declinare examen. Statuimus, ut si allegaverit se Judicem habere suspectum, coram eodem causam justæ suspicionis assignet [x], & ipse cum adversario, vel, si forte adversarium non habeat, cum Judice arbitros communiter eligat: aut si communiter convenire non possint, absque malitia ipse unum, & ille alium eligat [y], qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiverint in unam concordare sententiam, advocent tertium: ut quod duo ex ipsis decreverint, robur obtineat firmitatis: sciántque se ad id fideliter exequendum ex injuncto à nobis in virtute obedientiæ sub obtestatione Divini judicii districto præcepto teneri. Causâ verò suspicionis legitimâ coram ipsis intra competentem terminum non probatâ, sua jurisdictione Judex utatur. At ipsâ probatâ legitimè de recusatoris assensu personæ idoneæ committat negotium recusatus, vel ad superiorem transmittat ut in eo ipso procedat, secundùm quod fuerit procedendum.

[u] *Cap. 5. eod. tit. in* IV. *Compil.*

[x] Jure civili non est necesse probare causam. *l. cum speciali. l. apertissimi. C. de jud.*
[y] eligant.

In notoriis non admittitur appellatio, in dubiis causa probabilis coram Judice est exprimenda, quæ debeat legitima reputari: quam si non prosequitur, Judex à quo in causa procedat. Idem si prosequitur & non probat. Hæc autem constitutio non extenditur ad regulares. Hoc dicit:

Porrò commonito ad appel. obstaculum convolante: si ejus excessus evidentiâ rei vel ipsius confessione aut alio modo legitimo fuerit manifestus [z]; cùm appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ institutum, non est provocationi hujusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne frivolæ appellationis diffugio appellans Judicis processum impediat, coram eodem probabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari. & tunc si habuerit adversarium, intra terminum, secundùm locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii ab eodem Judice moderandum appellationis causam prosequatur: quam si prosequi non curaverit, ex tunc ipse Judex, appellatione non obstante, procedat, nullo autem adversario comparente, tunc Judex ex [a] officio procedit. Appel. causâ coram superiore probatâ, superior suæ jurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in ejus probatione defecerit, ad eum, à quo ipsum malitiosè appellasse constiterit, remittatur. Ceterùm has duas constitutiones [83] præmissas nolumus ad regulares extendi, contra [b] suas speciales observantias.

[z] Confessionem solam inducere notorium. Vide *in l. cùm fideicommissum. ff. de fideicom.*

[a] ex officio suo procedit appellationis causâ.

[b] contra suas observationes speciales.

¶ PITH. [83] *Has duas constitutiones.*] V. C. *hanc & illam cap.* 48. *inf. de sentent. excommunic.*

LXII. HONORIUS III. Decano, Cancellario & Cantori Linconien. [c. an. 1214. *Româ in Angliam.*]

Si Judex confessionem Advocati eadem die revocatam pro litis contestatione velit habere, vel processum à subdelegato subdelegati factum ratificat, licitè appellatur.

CUm causam [c], quæ inter Abbatem & Fratres de Valle sancti Joannis [84] ex parte una, & Priorem & Canonicos de Novo loco ex altera, super Ecclesia Holiseth [85] [d], vertitur, R. sancti Angeli Diacono Cardinali commisimus audiendam: [*Et infrà* α.] Procurator prædictorum Prioris & Canonicorum proposuit, quòd cùm coram subdelegatis Judicum delegatorum inducias ad proponendum exceptiones dilatorias petiisset: quia Advocatus ipsius ductus errore respondit, quòd Ecclesia de Novo loco Ecclesiam, de qua erat quæstio, per xl. annos & amplius pacificè possederat, licèt ipse eadem die Advocati errorem corrigens, ipsius responsionem, quæ suæ petitioni contradicere videbatur, ne per eam aliquod sibi posset præjudicium generare [e], pro eo quòd ante litem contestatam sunt exceptiones dilatoriæ proponendæ, coram eisdem Judicibus revocavit. Judices tamen per hujusmodi responsionem erroneam Advocati, litem contestatam fore credentes, ad receptionem testium partis alterius processerunt:

[c] De materia hujus Decret. quatenus indicat errorem Advocati nocere clienti, vide Barb. *Cons.6. Vol.* I. & Jason. in *l. error. C. de jur. & fact. ignor.*

[d] Olifeno.

[e] Al. *generari*, vide *l. 2. cum l. fin. C. de error. Advoc.*

[*Et infrà β.*] Mandamus, quatenus ſi dicti Prior & Canonici legitimè probaverint, quòd per Procuratorem ipſorum eadem [f] die Advocati reſponſio extiterit revocata, quia ſic per conſequens lis conteſtata non fuit, vel quòd delegati teſtes receptos à ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum approbaverint, cùm non niſi delegatus à Principe cauſam alii valeat delegare, quicquid ab ipſis poſt appella. eorum factum eſt, dummodo hæc in appellatione expreſſa fuerint, nuncietis irritum & inane.

[f] eodem die.

[*α P. & B. Procuratores prædictorum Abbatis & Fratrum in ipſius præſentia conſtituti, petebant inſtanter ut proceſſum approbantes de Cheville [86], & Bollando [87], Abbatis & Prioris de Maleron [88], quib. cauſa ipſa à Bo. me. I. pp. n. fuerat delegata, cauſam ipſam quæ tanto tempore jam duravit dignaremur ſententialiter terminare.*]

[*β Sed & gravamini gravamen addentes cum examinatione quorundam teſtium Priori de Vallebeo [89], & ſuo conjudici delegaſſent, qui vices ſuas ſubdelegaverunt aliis contra Canonicas ſanctiones, receptiones & examinationes teſtium ab ipſis de facto cùm de jure nequiverint, factam minus providè approbarunt, propter quæ gravamina ex parte præfatorum Prioris & Canonicorum ad Sed. Apoſt. fuit appellatum. Unde idem Procurator cum inſtantia poſtulabat ut memoratum Judicum proceſſum decerneremus irritum & inanem. Quia verò ſuper præmiſſis non potuit nobis fieri plena fides, diſ. v. utriuſque partis Procuratorum aſſenſu.*]

¶ PITH. [84] *Sancti Joannis.*] *De Croſton. de Croſten.* Ordinis Præmonſtratenſis, Eboracenſis Diœceſis.

[85] *Holiſetb.*] *Heleamele*, vel *Hekamele.*

[86] *Cheville.*] *Hikæevalle.*

[87] *Bellando.*] *Bellende.*

[88] *Maleron.*] *Malton.*

[89] *Vellebeo.*] *Vellegeo.*

LXIII. IDEM Decano & Theſaurario, & P. ſ. Petri Canonico Zamoren. [c. an. 1214. *Romà in Hiſpaniam.*]

Non ſufficit appellanti docere, quòd exceptionem legitimam & veram oppoſuit & appellavit, niſi doceat propter exceptionem non admiſſam appellaſſe. Hoc dicit, & eſt caſu no. & quotidianus.

DIlecto filio G. Capellano noſtro D. Presbytero & I. Capituli Salamantini Procuratori à nobis Auditore conceſſo, Procurator Capituli propoſuit coram eo, quòd cùm dictus Presbyter ſuper receptione ſua in Salamantina Eccleſia executorias à nobis ad Archid. Civitaten. & collegas ejus literas impetraſſet, coram eis fuit ex parte Capituli allegatum, quòd cùm in ipſa ſit Eccleſia certus numerus Canonicorum juramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipſos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam appellatum: [*Et infrà α.*] Quoniam igitur etſi per confeſſionem Presbyteri factam coram Auditore prædicto conſtiterit Salamantinam Eccleſiam habere certum numerum Canonicorum juramento firmatum, & hujuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit, quòd propter exceptionem hujuſmodi non admiſſam aliámve legitimam fuerit appellatum: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit præfatam exceptionem hujuſmodi de certo Canonicorum numero, juramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas coram ipſis executoribus, nec admiſſas, ac ideò partem Capituli appellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuncietis irritum & inanem.

[*α Sed ipſi executores hujuſmodi appellatione contempta, excommunicationis ſententiam in Epiſcopum & Capitulum protulerunt. Quare petebat Procurator prædictus, ſententiam ipſam irritam nunciari, & dictum Epiſcopum ſuper hoc ab eorundem Epiſcopi & Capituli vexatione compeſci.*]

[g] al. Melden.

LXIV. IDEM Sancti Andreæ Archidiac. & Magiſtro I. Canonico de Melten. [g] [90] [c. an. 1214. *Romà in Scotiam.*]

Appellans, qui terminum appell. præfigit, ſi mittit Procuratorem ad impetrandum & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta à Judice, vel approbata à parte; adverſario legitimè proſequenti, condemnatur in expenſis. Hoc dicit, ſecundùm communem intellectum, licèt gloſſa aliud ſenſerit.

NIcolao Militi ac fratri E. Monacho [h] Monaſterii ſanctæ Mariæ [91], ſancti Hadriani Diac. Cardin. conceſſimus Auditorem: in cujus præſentia cùm dictus Monachus non niſi ad impetrandum & contradicendum Procurator fuerit inſtitutus, ſupplicavit humiliter idem Miles ut contra ipſos tanquam [i] contumaces procedere deberemus: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictos Abbatem & Conventum appellationi ſuæ terminum præfixiſſe [k], cùm ad proſequendam eandem, ſufficientem Procuratorem non miſerint memorato Milite ipſam perſonaliter proſequente, ipſos ad reſtituendas expenſas à tempore appel. factas eidem Militi condemnetis.

[h] al. ita: ac fratri G. Monacho Monaſterii S. Mariæ S. Sancti Adriani.

[i] al. tanquam contra.

[k] Appellans appellationi ſuæ poteſt terminum ſtatuere.

[*α Ac dare aliquib. in mandatis qui eoſdem pro eo ad proſequendam appellationem emiſſum Procuratorem minus idoneum deſtinaverunt, ipſo eandem perſonaliter proſequenti in reſarciendis ſibi damnis & expenſis legitimè condemnantes, eo priùs ſicut juſtum fuerit reſtituto, audiant ſuper bis quæ contra ſæpedictos Abbatem & Conventum præfatus Miles rationabiliter duxit proponenda. Quia verò ſuper præmiſſis nobis non potuit fieri plena fides; de aſſenſu Militis & Monachorum prædictorum diſ. v.*]

¶ PITH. [90] *Sancti Andreæ Archidiacono & Magiſtro I. Canonico de Melten.*] *Sancti Andreæ & Dunkelden. Archidiacono & Magiſtro Joanni Canonico Dunkeſden.*

[91] *Monaſterio ſanctæ Mariæ.*] De Divonen. Ciſterſienſ. Ordin. Diœceſ. Candidæ Caſæ in Scotia.

LXV. IDEM Epiſcopo Mantin. [92] & P. Canonico Tuſcan. [c. an. 1214. *Romæ in Flaminiam.*]

Ab eadem ſententia ab eodem tertiò appellari non licet.

SUa nobis [l] R. tutor filiorum quondam B. civis Tuſcan. [m] petitione monſtravit, quòd cùm inter ipſum ex una parte, & F. pro ſe ac P. tutore quondam filii B. ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ coram Judice Tuſcan. quæſtio verteretur: idem definitivam pro eodem R. ſententiam promulgavit, quæ bis fuit per Judices delegatos [n] confirmata: [*Et infrà α.*] Sed pars altera quæ ſemel & iterùm appellaverat, tertiò vocem appellationis ad nos emittens, P. & ejus collegæ cognitionem ipſius ſententiæ à nobis obtinuit delegari: *Et infrà.* Cùmque R. ſanctæ Mariæ in Goſmed. Diac. Card. ſuper appel. tertiò ad nos emiſſa utrique parti à nobis datus Auditor interlocutus fuerit illos non potuiſſe de jure tertiò appellare [93]. Nos prædicto P. & ejus collegæ dedimus in mandatis, ut in negotio ipſo nequaquam procedere attentarent.

[l] Vide Domin. *diſt.* 20. *in ſum.*

[m] Tuſculan.

[n] Vide *l.* 1. *cum not. C. de adminiſtr. tuto.*

[*α Licèt P. Pixeta Canonicus Tuſcanen. cui executionem ſententiæ ipſius dicimur commiſiſſe, ipſum in poſſeſſionem quarundam domorum & aliarum rerum legitimè induxiſſet.*]

¶ PITH. [92] *Epiſcopo Mantin.*] *Mutinenſi.* vel *Martyn.* vel *Martin.*

[93] *De jure tertiò appellare.*] *L.* 1. *C. ne liceat in una eadémque cauſa tertiò appellare, &c. cap.* 29. *ſup.*

LXVI. IDEM Magiſtro [94] Archidiac. & Offic. Lemo. [c. an. 1214. *Romà in Galliam.*]

Appellatio omiſſo medio Judice interpoſita, cauſam non devolvit exceptione oppoſita. Hoc dicit, ſecundùm communem intellectum.

DIlecti filii Prior & Conventus de Lacu Rubeo [o] tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt: [*Et infrà α.*] Ex parte dictorum Prioris & Conventûs fuit excipiendo propoſitum: quòd cùm omiſſo Diœceſano Epiſcopo fuiſſet ad Archiepiſcopum appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in cauſa ipſa de jure procedere non debebat. Sed quia Officialis Archiepiſcopi hujuſmodi exceptionem admittere denegabat, ipſi ad noſtram audientiam appellarunt: *Et infrà.* Quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt hujuſmodi appel. latas [[p] in eos] denuncietis penitùs non tenere.

[o] Rubro.

[p] *incluſa deſunt in aliquot antiq.*

[*α Quòd cùm inter ipſos ex parte una & f. de Chambar. [95] militem Claromon. Diœc. ex altera ſuper quodam nemore & aliis rebus coram magiſtro A. Canonico Claromon. ex delegatione Ap. quæſtio verteretur. Idem Miles ad ven. f. n. Bituricen. Arch. fruſtratoriæ vocem appellationis emittens, cauſam ſuper his Officiali Bitur. obtinuit delegari, coram quo.*]

¶ PITH. [94] *Magiſtro G. Archidiacono & Officiali Lemo.*] V. C. addit & Archipresbytero de Montron. Diœceſis Lemovicenſis.

[95] *De Chambar.*] V. C. *de Hambaro.*

LXVII. GREGORIUS IX. Magiſtro Scholarium H. & G. de Rupe Canonicis ſancti Audoniani [q] [96] Morinen. Diœceſis. [c. an. 1232. *Romà in Galliam.*]

[q] Andoniani *in Cod. Barb.* in ſcolarum G & P. de Rupe Canon. S. Adriani Morinnenſ.

Si is, qui deſiit eſſe tutor, nomine pupilli convenitur invitus, poterit appellare.

EX parte M. dominæ [r] de Colob. nobis fuit oblata querela, quòd cùm nobilis mulier domina de Bellebron. ſuper quibuſdam terris ipſam nomine filiorum ſuorum coram Judicibus auctoritate noſtra traxiſſet in cauſam, eadem in Judicum ipſorum excipi fecit præſentia, quòd cùm res, de quibus in judicio agebatur, & prædicti filii ejus, ſub poteſtate & tutela ipſius minimè permanerent, cùm jam ad ſecunda vota tranſiſſet [ſ], ſuper his ei non tenebatur ipſorum nomine, quorum tutrix eſſe deſierat, reſpondere. ſed quia dicti Judices hac exceptione neglecta nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiens ſe gravari, noſtram audientiam appellavit. Ideòque mandamus, quatenus ſi ita eſt, revocato in irritum, quicquid poſt appel. hujuſmodi inveneritis attentatum, audiatis hincinde propoſita, &c.

[r] Vide Bald. *in §. nos autem. Inſt. de Attil. tut.* legitur Coleſter. & Brevion.

[ſ] Vide *authen. matri & aviæ. C. quando mul. tut. of. fun.*

¶ PITH. [96] *Sancti Andoniani.*] *Sancti Audomari.*

LXVIII. Idem Magiſtro & Fratribus domûs Morien. [97] [c. an. 1233. *Româ in Galliam.*]

Si Judex de jure dubitans vult conſulere ſuperiorem, debet conſultationis copiam partibus edere: aliàs ejus verbis conſultationis fides non adhibetur.

INtimaſti: *Et infrà* [t]. Præterea Hoſpitalariis ignorantibus, & non factâ eis copiâ de inquiſitionis proceſſu, ad nos relationem tranſmiſiſſe noſcuntur, cùm juxta legitimas ſanctiones [98] quoties relaturum ſe Judex quilibet pollicetur, illicò litigatoribus apud acta conſultationis exemplum edere teneatur.

[t] De materia relationis vide gloſſ. & Doct. *in c. cauſam. 2. de teſtibus.*

¶ Pith. [97] *Morienſi.*] *Morinenſi.*
[98] *Legitimas ſanctiones.*] *L. 1. & 2. de relat. l. ult. ff. quando appell. ſit. l. penult. ff. de appellat. recipiend.*

LXIX. Idem Archiepiſcopo & G. Canonico Turonen. [c. an. 1234. *Româ in Galliam.*]

Si ante litem conteſtatam circa principale negotium, Judex aliquid innovat, vel diem aſſignatam ſine cauſa prævenit, licitè appellatur. Et ſi Procurator datus ad impetrandum ſuper appellatione non ſervavit formam mandati, auditur appellans etiam poſt annum.

SIgnificante [u] Aurelia. Epiſcopo, nos noveritis accepiſſe, quòd cùm Decanus & Capitulum Magdunen. ipſum ſuper eo, quòd dicebant, alibi quàm in ſtallis Decani & Capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere [x], coram Judicibus auctori. Apoſt. conveniſſent: petentibus tandem Decano & Capitulo nominatis Judicum officium implorando, ut cùm idem Epiſcopus poſt citationem carnes in ſtallis aliis vendi feciſſet, quod per eum ſuper hoc factum fuerat, in ſtatum priſtinum revocarent: pro parte ipſius fuit propoſitum, quòd cùm lis præſertim non fuiſſet ſuper negotio conteſtata, locum imploratio hujuſmodi non habebat; adjiciens quòd cùm de conſenſu partium coram dictis Judicibus, ad litigandum ſuper ipſo negotio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantùm ad illam diem ſolutum fuiſſet judicium eorumdem, prævenire diem ipſum ac audire partem adverſam in tali imploratione abſque conſenſu partium non debebant: & quia ſuper his non audiebant eundem, noſtram audientiam appellavit: & licèt Procuratorem ſuum intra annum ad hujuſmodi appellationem miſerit proſequendam: quia tamen dictus Procurator, ut creditur, circumventus contra inhibitionem ipſius Epiſcopi noſtras ſuper hoc ad quoſdam Judices certa ratione ſuſpectos literas impetravit, dictus Epiſcopus uti noluit literis ſic obtentis, petèns non obſtante lapſu anni ad proſecutionem appella. admitti. Ideóque mandamus, quatenus ſi de inhibitione hujuſmodi, & præmiſſis cauſis appellationis vel earum altera conſtiterit, revocato in irritum, &c. ubique ad [y] attentatum in jam dicto [z] negotio juxta priorum continentiam literarum, &c.

[u] Vide Jaſ. *in rep. l. quominus. ff. de fluminib.*
[x] Vide *l. 1. C. quæ ſit lon. conſue.* & ibi Cyn.
[y] *dictio*, ad, *deeſt in aliquot antiq.*
[z] dicta cauſa.

LXX. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Capitulum famoſum & multùm allegabile, & hoc dicit, *Ad juſtificandam appellationem ex cauſa interpoſitam, probare oportet cauſæ veritatem coram Judice ad quem, niſi fuerit coram Judice à quo oblata probatio & rejecta.* Hoc dicit ſingulariter uſque ad §. eidem.

INterpoſita [a] appellatione ex cauſa probabili, non ſufficit appellanti probare, quòd ex cauſa hujuſmodi provocavit, ſi eam non doceat eſſe veram: niſi hoc ſe offerens probaturum, non fuiſſet admiſſus.

Si appellatio non fuit recepta à Judice, vel approbata à parte, ſufficit appellanti mittere Procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licèt pars appellata ſit parata in curia proſequi. Hoc dicit uſque ad §. ille denique. Abbas Siculus.

§. 1. Eidem quoque permittitur ſi non recipiatur appel. ejus à Judice, nec ab adverſario approbatur, ſuper proſecutione appel. per Procuratorem ad impetrandum & contradicendum conſtitutum literas impetrare, licèt pars altera per ſe vel per Procuratorem idoneum, judicium ſuper hoc apud Sedem Apoſtolicam recipere ſit parata.

[a] Vide Rubeum Alex. *in tractu. de poteſt. proc. p. 1. annot.* per Innoc. & Butrig. *in c. cùm inter Canonicos, ſup. de Elect. & c. ad diſſolvendum, inf. de deſponſa. impub.*

Ante inchoatam proſecutionem appel. appellans poteſt ſi vult invito appellato petere, ut remittatur ad Judicem à quo, ſed condemnabitur in expenſis factis per partem adverſam in illa appellatione. Hoc dicit, uſque ad §. ſanè. Abbas.

§. 2. Ille denique [b], qui vocem appel. emiſit, cujus nondum eſt alii cognitio delegata ad petitionem ejuſdem, ad eum, à quo provocavit, de jure remittitur, contradictione partis alterius non obſtante, in legitimis expenſis adverſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condemnandus.

[b] Vide Abb. *in c. dilectus. & c. 3. inf. de præb.* & Ange. *in l. ſi quis libellos. C. eod. tit.*

Articulus appellationis interpoſitæ à gravamine diſcutitur per Judicem ad quem, parte abſente per contumaciam, etiam lite non conteſtata in appel. vel principali cauſa. Hoc dicit Abbas.

§. 3. Sanè parato [99] aliquo probare gravamen, propter quod duxerat appellandum, & parte adverſa ſe contumaciter abſentante, poteſt ſuper hoc lite non conteſtata procedi, licèt nondum litis conteſtatio facta fuerit in ipſo appel. articulo vel negotio principali: quia cùm in hoc caſu iniquitas principaliter prioris Judicis arguitur, non eſt rigor juris, ex quo ſequi poſſet cauſæ perplexitas, requirendus.

¶ Pith. [99] *Sanè parato, &c.*] Judicium contumaciæ in cauſa appellationis.

LXXI. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Clauſula, appellatione remota, in medio literarum poſita, reſpicit præmiſſa, quibus annectitur, non ſequentia, niſi repetatur in fine literarum; & hoc ſi negotia ſunt ſeparata.

INquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd quoties clauſula, per quam tollitur appellationis remedium [c], in medio literarum ponitur; ſi ſunt plura negotia ſe minimè contingentia, tantùm præmiſſa complectitur, niſi fortè in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

[c] Hæc clauſula, *appel. re.* ſolius eſt Principis. *l. 1. §. 1. ff. à quibus appel. non licet.*

LXXII. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Breve eſt, ſed per alia verba ſic ſummatur: *Appellatio unius prodeſt alteri, ſi communi jure juvetur, & idem ſit negotium, & eadem defenſionis cauſa, & ſint eâdem ſententiâ condemnati. aliàs ſecùs.*

UNâ ſententiâ [d] pluribus condemnatis [100], ſi unus ſolus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria jure communi [101] ceteris ſuffragatur, ſi communi jure juventur; idémque negotium, & eadem cauſa defenſionis exiſtat.

[d] Vide quæ copioſè ſcribit Soc. *conſ. 132. incipit inſignis Doctor in 1. parte.*

¶ Pith. [100] *Unâ ſententiâ pluribus condemnatis.*] *L. ſi quis ſeparatim, §. ult. hoc tit. & l. 1. C. ſi unus ex pluribus appellaverit.*
[101] *Jure communi.*] Meliùs, *in re communi.*

LXXIII. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Juſtus metus excuſat, adeò quòd non appellans habetur pro appellante, ſi fuerit proteſtatus, & appellationis cauſas duxerit exprimendas.

SI juſtus [e] metus, quò minùs appellaveris te excuſat, ad appel. reputaris beneficium convolaſſe; dummodo intra tempus, quo licitè provocatur, coram Judice à quo appellaſſe volueris; vel ſi habere ipſius copiam nequiviſti, in præſentia bonorum virorum proteſtatione ſuper hoc propoſita, cauſas appella. duxeris exprimendas.

[e] Qualis metus eſſe debeat, tradit Aret. *in §. quadrupli. Inſt de act.* Paul. de Caſt. & Jaſ. *in l. cùm aliquis, C. de jure delib. & l. interpoſitas, C. de tranſact.*

DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS [1].

Titulus XXIX.

I. Celestinus III. Ambian. Epiſcopo [2]. [c. an. 1195. *Româ in Galliam.*]

Contra peregrinantem ſeu proficiſcentem ad Sedem Apoſtolicam, non eſt aliquid innovandum.

COnquerente [a] [3] I. Presbytero intelleximus: [*Et infrà* α.] Licèt Presbyter idem res ſuas & Eccleſiæ ſuæ in protectione noſtra non poſuerit, quando ad nos acceſſit; tamen cùm hi, qui accedunt ad præſentiam noſtram, cum rebus eorum debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri, mandamus, quatenus quicquid eidem Presbytero poſt iter arreptum ad nos veniendi, ſubtractum eſt vel ablatum, ſibi reſtitui faciatis [b].

[α *Quòd poſtquam ad nos veniendi iter arripuit, quidam res ejus dirimere præſumpſerunt.*]

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 11. Compil.*
[b] Faciatis, *legitur in omn. manuſcr.* unde conſtat non ſolo Epi. Ambian. eſſe directam hanc Decretalem, ſed aliis, ut variæ lectiones oſtendunt.

¶ Pith. [1] *De Clericis peregrinantibus.*] V. C. *Romam petentibus.*
[2] *Celeſtinus III. Ambian. Epiſcopo.*] *Albienſi*, vel *Abienſi*, vel *Clemens III. Albienſi Epiſcopo.*
[3] *Conquerente, &c.*] Vide Caſſiodor. 7. *variar. epiſtol.*

DE CONFIRMATIONE UTILI VEL INUTILI.

TITULUS XXX.

I. Alexander III. Exonen. Epiſcopo. P. C. [1] in literis. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

De re ſcienter confirmata per Papam, inferior Judex cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio non tenuerit; ut quia ſubreptitia, vel de re litigioſa. Hoc dicit, cum cap. ſequent.

SI quis [a] rei litigioſæ confirmationem impetravit ab Apoſt. Sed. non minùs poteſt Judex de cauſa cognoſcere, & eam fine debito terminare. Sed ſi rem tunc pacificè poſſidebat, cùm inde confirmationem obtinuerit, non eſt licitum Judici de quæſtione poſteà exorta decernere, aut eam definire abſque Sed. Apoſt. mandato.

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ Pith. [1] *P. C.*] Id eſt, Pars Capitis.

II. Idem Vigorienſi Epiſcopo [b]. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Idem dicit.

DE confirmationibus [c] [2] autem Rom. Pont. volumus te tenere, quòd contra illas, niſi novum Apoſt. Sed. procedat mandatum, aut certum ſit, quòd ſint per falſi ſuggeſtionem elicitæ, non eſt aliquatenus judicandum.

[b] VVigorni. *al.* VVigoren.
[c] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ PITH. [2] *De confirmationibus*, &c.] Junge *cap.* 10. *inf. de appellat. & accusat.*

III. CELESTINUS III [3]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Literæ confirmationis super sententia, à qua erat appellatum, non valent, si appellatus malitiosè prævenit appellantem, aliàs pendent donec de appellatione cognoscatur.

[d] *Cap. 1. eod. tit. in II. Compil.*

BOnæ memoriæ [d] A. Canonicus vester proposuit sententiam à delegatis Judicibus prolatam fuisse: & intra decem dies ille, contra quem sententiatum fuerat, ab illa sententia appellavit; Judices tamen nihilominus sententiam executioni mandarunt. Ceterùm appellans itinere statim ad Apost. Sed. arrepto, literas de retractando sententiam impetravit. Adversarius autem ipsum cautè præveniens confirmationis promulgatæ sententiæ rescriptum fuerat assecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio habebatur. Ideóque requisisti, quæ quibus literis præjudicium faciant. Respondemus igitur, quòd posteriores debent prioribus præjudicium generare. Verùm si dicatur, nullis literis veritati & justitiæ præjudicantibus, vel sub alia forma verborum, dummodo nil diceretur de literis confirmationis expressè; dicimus quòd primæ tamdiu suum debent habere vigorem, donec de aliqua sententia cognitio plenior habeatur.

¶ PITH. [3] *Celestinus III.*] Priori & Capitulo Hund. 2. V. C.

IV. INNOCENTIUS III. Decano Padeburen. [e] [4] [c. an. 1210. *Romà fortè in Bavariam.*]

[e] *al.* Exod. *al.* Padebiterens.

Innovatio privilegii novum jus non tribuit, nec antiquum confirmat: sed si quod competebat, conservat. Brevius sic potest summari: *Innovatio privilegii non inducit confirmationem juris in eo contenti.*

[f] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*
[g] *al.* Giudion. *al.* Gardenovens. *al.* Gerundus.
[h] distantiam & discrimina.
[i] Add. quòd est tutum ut solenniter transcribatur. *l. unum testamentum, ff. de testam.*

CUm dilectæ [f] in Christo filiæ Abbatissa & Sorores Ecclesiæ de Gardeven. [g] [5] sua cuperent privilegia innovari: propter viarum [h] discrimina quatuor Episcopis & Abbatibus totidem, ut ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent, duximus injungendum: [*Et infrà* α.] Nos autem tam Legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quàm Inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licèt non videremus, quare non deberent eadem privilegia [i] innovari: quia tamen C. majoris Ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis Canonici proposuerunt Hildesemen. Ecclesiam in possessione subjectionis ipsius Monasterii per centum annos & ampliùs extitisse, privilegia ipsa non duximus innovanda. Unde Judicibus dedimus in mandatis, ut ad locum idoneum accedentes, citatis, qui fuerint evocandi, inquirerent super his diligentiùs veritatem, à quibus pars Hildesemen. Ecclesiæ ad Apost. Sedem appellavit. Nuper autem iteratò prædicta petiit Abbatissa, quatenus deberemus privilegia suæ Ecclesiæ renovare. Ex adverso verò fuit postulatum, ut causam ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos contra privilegia Monasterii, & ad probandum [k] præscriptionem legitimam inducere proponebant. Nos igitur attendentes, quòd jure sit civili statutum [6], ut quando periculum testium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarii & alii de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur, ejusdem æquitatis similitudine provocati, prædicta privilegia quasi jam nimiâ vetustate consumpta, cùm fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta [l], duximus innovanda: nolentes, quòd ex innovatione hujusmodi novum jus Monasterio acquiratur, sed antiquum, si quod habet, per innovationem privilegii conservetur. Quia verò præfatum Monasterium ad jus & proprietatem Apost. Sed. per privileg. præd. no. pertinere monstratur, ne jus Ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandem Abbatissam Procuratricem ipsius duximus statuendam, ut cùm adversùs Romanæ Ecclesiæ possessiones, & jura non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & aliis vice nostra procuret, quæ coram te in judicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, quòd de statu ejusdem Monasterii diutiùs dubitetur, mandamus, quatenus, locum tutum & commodum eligens, recipias testes, quos ad præscriptionem probandam Hildesem. Ecclesia, vel ad interruptionem ostendendam Cœnobium duxerit producendos: & si legitimam præscriptionem probaverit, ut intendit, nisi probata fuerit interruptio ex adverso, subjectionem ipsius Monasterii adjudices Episcopo memorato, cùm constet ipsum in sua diœcesi constitutum, privilegium, quod Monasterio innovari fecimus, corrumpendo; alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, Monasterium pronuncies perpetua libertate gaudere, nostro sibi privilegio resignato [m].

[k] probandam.
[l] Vide *l.* 2. *C. de diversf. rescrip.*
[m] reservato.

[α *Qui Apostolico mandato parentes, privilegia felicis recordationis Agapeti & Joannis Pont. p. nostrorum suâ præsentiâ subtiliter conspexerunt, tenorem eorum sub sigillis suis nobis fideliter transmittentes. Ven. quoque f. n. G. Remen. Archiepiscopus, tunc Episcopus Præstinus* [7] *in partibus illis officium legationis exercens, tenorem privilegiorum suorum sub sigillo proprio, nostro fecit conspectui præsentari.*]

¶ PITH. [4] *Padeburen.*] *Padeburn.*
[5] *Ecclesiæ de Gardeven.*] *Gandesen.* inclusa propè Gandersen, Ordinis S. Benedicti, Heldesenensis diœcesis, sive Hildesimensis in Bavaria.
[6] *Jure civili sit statutum.*] *L. in lege, ff. ad leg. Aquiliam, l. 3. §. duæ, ff. de Carbonian. edict. l. quidam, ff. de furt.*
[7] *Episcopus Præstinus.*] *Præneslinus.*

V. IDEM Episcopo & Præposito Uticen. [8] [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Non valet confirmatio, quam Religiosus impetravit à Papa super temporali administratione, seu Prioratu, si tacuit se Regularem: si verò expressit, rescriptum præsumitur falsum, quia Papa non consuevit concedere. Hoc dicit, cum sequent.

AD nostram [n] audientiam Præposito Nemanen. [o] [9] Ecclesiæ significante pervenit, quòd quidam Canonici Nemanen. Ecclesiæ à nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa. Cùm igitur Regularibus personis non consueverit Apostolica Sedes aliqua personaliter confirmare: mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipsis Canonicis, cùm Regulares existant, noveritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

[n] *Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.*
[o] Neumasen. *sed ego*, Nemausen. *scribendum puto, cui lectioni aliquot veteres adstipulantur.*

¶ PITH. [8] *Episcopo & Præposito Uticen.*] Sub Archiepiscopatu Narbonensi.
[9] *Nemanen.*] *Nemausensis.*

VI. IDEM [10]. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Idem dicit, quod suprà cap. proxi.

POrrecta [p] nobis ex parte tua petitio continebat, quòd plures ex Religiosis, qui Prioratibus & aliis administrationibus præsunt, à nobis super ipsis, quoad vixerint, possidendis confirmationis literas se asserunt impetrasse: [*Et infrà* α.] Cùm igitur à Cancellaria nostra hujusmodi literas emanasse non credamus, mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus Prioratus vel administrationes, tanquam Religiosis confirmantur, eosdem punias, tanquam falsitatis auctores. Si verò in eis non sit mentio religionis ipsorum, illas tanquam tacita veritate subreptas denuncies non valere.

[p] *Cap. 1. de rescript. eod. tit. in III. Compil.*

[α *Quarum occasione bona ipsorum Prioratuum distrahunt & consumunt, asserentes se tibi quoad Prioratus illos nulla ratione subesse.*]

¶ PITH. [10] *Idem.*] Abbati Imolensi, seu Timolensi.

VII. IDEM nobili viro Matthæo de Rivariis [q]. [c. an. 1213. *Romà in Campaniam.*]

[q] Rivaria.

Sententia seu laudum contra formam juris vel compromissi latum per arbitros, licèt per Papam in forma communi confirmatum, non tenet.

EXaminatâ [r] causâ, quæ vertitur inter te & milites Campanicos super Ecclesia sancti Angeli, perpendimus, arbitrium, quod Vicedominus Sabinen. dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam juris & compromissi fuisse dictatum. Unde non obstante confirmatione C. Papæ prædecessoris nostri, qui confirmaverat illud, sicut providè latum fuerat, & ab utraque parte receptum, decernimus, ipsum irritum & inane.

[r] *Cap. 3. eod. tit. in III. Compil.*

VIII. HONORIUS III. illustri Regi, Baronibus, & Militibus, & aliis hominibus Cypri [11]. [c. an. 1220. *Romà in Issiam.*]

In confirmatione ex certa scientia, dictio, sicut, ponitur causativè: nec nocet, si verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.

VEnerabilis Frater N. Archiepiscopus Nichosien. & suffraganei ejus, transmissa nobis petitione, monstrarunt, quòd inter ipsos & vos super quibusdam decimis, mediante Albanen. Episcopo [s] tunc Apostolicæ Sedis Legato, amicabilis compositio intervenit, expressè adjecto, quòd [t] quantocyùs eam auctoritate Apostolica confirmari contingeret, statim deberet executioni mandari. Verùm licèt sit per nos confirmata, & ad majorem rei evidentiam literis confirmationis tenor compositionis insertus, ipsam tamen renuistis observare, occasionem frivolam prætendentes, tum ex eo, quòd in literis verbum confirmationis (tenorem compositionis [u]) juxta stylum Ecclesiæ Romanæ præcedat [x], tum quia clausula consueta, scilicet, sicut, sine pravitate providè facta est, in eisdem literis continetur: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, compositionem eandem adimplere curetis.

[s] Mediante Alban. Episc. tunc Legato.
[t] quantò citiùs.
[u] *Inclusa*, ten. compo. *in omnibus impressis desiderantur, & malè, quia sine illis nullus est sensus: ea tamen nos ex omnibus manuscr. supplevimus.*
[x] Vide *l. proinde*, §. *si. ff. si cert. peta.* per Bart. & gl. *in Cle.* 1. *de offic. delegat.*

[α *Cùm igitur nedum contra Deum & Ecclesias, sed nec etiam contra privatas personas hujusmodi cavillosis diffugiis insistere debeatis. Uni. vo.*]

¶ PITH. [11] *Illustri Regi, Baronibus, & militibus, & aliis hominibus Cypri.*] V. C. *Illustri Regi, & dilectis filiis nobilibus viris H. nato & ballivo ejus, necnon & Comestabulo.* Vincent. 31. *cap.* 84. Cypro occupata.

IX. IDEM universis Abbatibus & Prælatis, ac Conventibus & Clericis in Constantinop. [12] diœcesi constitutis. [c. an. 1220. *Româ in Thraciam.*]

Collatio Ecclesiæ alteri facta per Legatum, & per Papam confirmata, jus Diœcesani non lædit.

Vide Archidiac. *in c. de Ecclesiasticis*, 5. q. 2.

SUa nobis [y] Patriarcha Constantinopolitanus conquestione monstravit, quòd cùm quidam vestrûm sumentes occasionem ex eo quòd I. [13] Presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ Sedis Legatus, quibusdam aliis Ecclesiis & Clericis in spiritualibus & temporalibus contulit Monasteria eorumdem [z], ipsi Patriarchæ obedire recusant, & ei de juribus Patriarchalibus respondere, in suæ præsumptionis adjutorium inducentes confirmationes hujusmodi collationum à Sede Apostolica impetratas. Cùm igitur nolimus [a] jura, quæ Diœcesanis debentur, per collationes, seu confirmationes prædictas minui seu lædi; mandamus, quatenus occasione hujusmodi non obstante, ipsi Patriarchæ reverentiam & obedientiam exhibere curetis, eique de justitiis suis integrè respondere.

[z] earumdem.

[a] nolumus.

¶ PITH. [12] *In Constantinop.*] V. C. addit, & Kalcedon.

[13] *I. Presbyter.*] Joannes de Columna Presbyter. Vincent. *lib.* 10. *cap.* 7. & *lib.* 31. *cap.* 78. Constantinopoli occupata à Francis. *Gregor.* 5.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS I.

* Anto. Aug. *in not.* ait esse ex Conc. Turon. 2. c. 4.

I. Ex Concilio Maguntino * [1]. [c. an. 812. *in Germania.*]

Cùm celebratur, divisus esse debet Clerus à populo.

UT Laici secus altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere inter Clericos non præsumant: sed pars illa, quæ [a] cancellis ab altari dividitur, tantùm psallentibus pateat Clericis. Ad orandum verò & communicandum, Laicis & Fœminis, sicut mos est [2], pateant sancta sanctorum.

[a] quæ à cancellis.

¶ Pith. [1] *Maguntino.*] al. *Africano.* Vide Microlog. *cap.* 9.

[2] *Laicis & Fœminis, sicut mos est.*] Iis à Septentrione, illis à Meridie. Amalar. *lib.* 3. 175. Aliter Laodic. Synod. *c.* 19. Toletan. III. *c.* 93. & IV. *c.* 17.

II. Ex Concilio Pictavien. [b] [c. an. 988. *in Gallia.*]

[b] Nanetens. *al.* Pictavenens.

Breve, nec potest breviùs summari.

CLerici arma portantes [c], & usurarii excommunicentur.

[c] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil. Clem. de exc. Præl.*

III. Ex Concilio Maticen. [d] [3]

[d] Maticenen.

Presbyter habens populum, debet habere Clericum, qui secum cantet, & in aliis hic expressis, eum juvet.

UT quisque Presbyter [e], & qui plebem regit, Clericum habeat, qui secum cantet, & epistolam & lectionem legat; & qui possit tenere scholas, & admonere suos Parœcianos, ut filios suos, ad fidem discendam, mittant ad Ecclesiam; quos ipse cum omni castitate erudiat.

[e] Burch. *lib.* 2. *decr. c.* 56. Ivo, *part.* 6. *c.* 152. & *c.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [3] *Matricen.*] *Nannetensi.*

IV. Gregorius [f] IX. [4] [c. an. 1235.]

[f] *Deest*, nonus, *in antiquis.*

Non potest breviùs summari.

SI quis ex Clericis comam [g] relaxaverit, anathema sit.

[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [4] *Gregorius IX.*] *Gregorius I.*

V. Ex Concilio Carthaginensi [5]. [c. an. 390. *in Africa.*]

Breve est, & non aliter summatur.

CLericus neque comam nutriat, neque barbam.

¶ Pith. [5] *Carthaginensi.*] IV. *c.* 44. Vide *cap.* 4. *inf. de sentent. excommunicat.* Anacleto tribuit Martinus Polonus.

VI. Ex Concilio Triburiensi [h]. [c. an. 895. *in Germania.*]

[h] *al.* Maguntiensi. *al.* Tiburicensi.

Clericus non in sacris nec professus potest uxorem ducere, sed iterùm tondebitur, si vult gaudere privilegio Clericali, vel dispensativè tenere Beneficium. Hoc dicit secundùm modum, qui est magis consentaneus literæ, secundùm quem ponit unum casum duntaxat.

CLericus si tonsurâ dimissâ uxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu, nec Monasterio à parentibus traditus; uxorem permittatur habere, & iterùm tondeatur, nec in vita sua uxorem dimittere audeat.

VII. Alexander III. Cantuarien. Archiepiscopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Clericus debet tonsuram deferre; & si non vult, potest invitus à suo Superiore tonderi.

CLericis: *Et infrà* [i]. Clerici, qui comam nutriunt [k] & barbam [6], etiam inviti à suis Archidiaconis tondeantur.

[i] *Cap.* 6. *eod. tit. ne Cler. vel Monach. in* 1. *Compil.*

[k] *Hæc duo verba*, & barbam, *desunt in omnibus manuscr.*

¶ Pith. [6] *& barbam.*] Vide *can.* 23. *distinct.* 23. *can.* 26. Synod. Oxoniens. *can.* 22. Synod. Londin. III. Histor. Cantuar. *fol.* 104. Petr. Lombard. Vigner. *tom.* 3. 132. In vita Anselmi: Ut criniti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, ut oculi ne tegantur.

VIII. Idem in Concilio Lateran. [l] [c. an. 1170. *Romæ.*]

[l] Sub Alex. III. *c.* 11.

Frequentans Monasteria Monialium, & monitus non desistens, si Clericus est, deponitur; si Laicus, excommunicatur.

MOnasteria [m] Sanctimonialium, si quisquam Clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per Episcopum [n] arceatur: & si non destiterit [o], ab officio Ecclesiastico reddatur immunis. Si Laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitùs alieni.

[m] *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[n] ab Episcopo arceatur.

[o] *al.* desierit.

IX. Gregorius VII. [c. an. 1080. *Romæ.*]

Episcopus potest statuere in Ecclesia certum numerum Clericorum, secundum ipsius facultates, qui vivant in communi; & contradictores ad hoc compellere, & istos in communi viventes, potest absolvere ab excommunicatione incursa, propter injectionem manuum in socium.

QUoniam [p], ut ait Scriptura: [*Et infrà α.*] Statuimus, ut facultatibus Ecclesiarum vestrarum, proventibus & expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & statuere, ut bona eorum veniant in commune; in una domo vescantur, atque sub uno tecto dormiant & quiescant. Si qui verò contradictores extiterint, licitum vobis sit per suspensionem officii & beneficii, aut graviori etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc observantiam eos compellere, appellatione non obstante. Indulgemus etiam ut si quisquam eorum, qui simul vivunt, pro manûs [q] injectione in socium à communione meruerit fieri alienus, reconciliandi & pœnitentiam imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi fortè atrocitas facti pœnam graviorem expectet [r].

[p] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* confert Concilium Tolet. IV. *can.* 23. Refert Grat. 12. *q.* 1. *cap.* 1.

[q] manuum.

[r] exposcat.

[*α Proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua, sicut ex sensualitate vergit caro in culpam, ita vigore spiritûs præcedente, & subsequente divinâ gratiâ, animus niti debet ad veniam, & remedia semper inquirere, quibus irruentes occasiones mortis valeat declinare. Inde siquidem est quòd intelligentes multa ex defectu proprio, multa ex aliena malitia in vestris Ecclesiis pervenisse, quæ aut delictum in se, aut occasionem habent delinquendi, per auct. Apostolicæ Sedis, cui ex dispositione Domini deservimus, prout datur ab eo, decrevimus obviandum & auct. in vobis Episcopalis officii ad resecanda nociva in subditis vestris, & inferenda utilia scriptis Apostolicis muniendam, recolentes quod in veteri lege præcepit Dominus dicens, ignis in altari semper ardebit, quem nutriet Sacerdos subjiciens mane ligna per singulos dies.*]

X. Innocentius III. Prælatis & Clericis Lombardiæ [7]. [c. an. 1210. *Româ in Lombardiam.*]

Ecclesiastici Judices & Delegati gratìs judicare debent, nec exigere possunt decimam, vel etiam quotam litis, etiamsi hoc habeat consuetudo.

CUm ab omni [s] specie mali præcipiat Apostolus abstinere: [*Et infrà α.*] Sanè ad audientiam Apostolatûs nostri pervenit, quòd cùm ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas; more [t] secularium super decima litis, vel parte alia pro diversa terrarum consuetudine præter expensas victualium cum litigantibus receptis pignoribus, pro salario convenitis; non attendentes, quòd ad hoc vobis & aliis Clericis sint Ecclesiastici reditus deputati, ut ex ipsis honestè vivere debeatis: [*Et infrà β.*] Ideóque mandamus, quatenus ab hujusmodi exactionibus de cetero abstinentes [u], vigorem judiciarium gratìs studeatis litigantibus impertiri, non obstante quod in fraudem à quibusdam proponitur, quòd id exigatur nomine Assessorum, cùm nec justum judicium Judici vendere liceat, & venales sententiæ ab ipsis etiam secularibus legibus [8] reprobentur.

[s] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* 1. *Thess.* 5.

[t] *In Codice Barb.* more sec. Judicum.

[u] Simile vide *in l* 3. *ff. quod cujusque uni.* & *in l. quæ onerandæ. ff. de op. leg.*

[*α Nos qui licèt indigni constituti sumus à Deo super gentes & regna, ut juxta verbum Propheticum, evellamus & destruamus, ædificemus & plantemus, summoperè debemus satagere, quatenus evellamus vitia, plantemus virtutes; destruamus iniqua, & ædificemus honesta: Sicque nostra solicitudine mediante prava transeunt in directa, & aspera convertuntur in plana. Licèt autem hujusmodi nostræ solicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia sapientibus & insipientibus sumus in justitia debitores, tamen specialiter ad Clericos qui dormire debent à vitiis, ut sint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid appareat in illis quod obfuscet candorem Ecclesiasticæ puritatis.*]

[*β Nec vos oporteat ad turpia lucra manus extendere, vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cùm ergo opera vestra lucere debeant Laicis in exemplum, nec vos deceat ad instar Secularium ad turpe compendium victûs occasionem arripere. v. v. p. a. f.*]

¶ Pith. [7] *Prælatis, &c.*] Extat integra *in epist. Innoc. pag.* 244.

[8] *Legibus.*] *L. venales, C. quando provoc. non est necesse. l.* 14. *ff. ad leg. Jul. repetund.*

XI. Idem [9] Livoniens. Episcopo, & eis qui cum ipso sunt Fratribus. [c. an. 1210. *Româ in Germaniam.*]

Ad evitandum scandalum, possunt Religiosi diversi habitûs missi ad prædicandum de novo conversis, se in unum superiorem habitum & propositum confirmare.

DEus qui Ecclesiam suam [x] [y] nova semper prole fœcundat: [*Et infrà α.*] Ne igitur, si dispar in vobis obser-

[x] [y] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Extrav. Alex. IV. cum hora. quam inseruimus post directorium inquisitor. inter literas Apost.

vantia fuerit, & diffimilis habitus, apud eos, quibus unum Evangelium prædicatis, fcandalum fufcitetur: Mandamus, quatenus eo non obftante, quòd inter vos Monachi funt, & Canonici Regulares, vel alii etiam regularem vitam, fub alia diftrictione [z] profeffi, omnes pariter in unum regulare propofitum & honeftum habitum, quantùm ad hoc fpectat officium, conformetis.

z al. diftinctione.

[α *Volens hac moderna tempora conformare prioribus, & fidem Catholicam propagare, prædeceſſoribus noſtris & nobis poſt eos pium inſpiravit affectum ut Livonen. ingreſſi provinciam paganis evangelizetis nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, eorum ſequentes exemplum, quibus in Evangelio legimus eſſe dictum: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritùs ſancti; & de quibus Evangelicus ſermo ſubjunxit: Illi autem profecti, prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Attendens etenim Evangelicus ille paterfamilias, quòd meſſis eſt multa, operarii autem pauci, adhuc mittit operarios in meſſem ſuam, & in hac quaſi in decima hora vineæ ſuæ verè vos deputat vinitores, quorum labores pari cum primis denario recompenſet. Unde cùm Evangelizandi officium eo aſſumpſeritis inſpirante, qui facit utraque unum: oportet vos in unitatis & charitatis ſpiritu ambulare, illorum ſequentes exemplum, de quibus legitur: Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una.*]

§ PITH. [9] *Idem.*] Pag. 500. *epiſt.* 711. 714. Junge *cap. ult. inf. de divort. & cap.* 8. *de pœnit. & remiſſ.* Vigner. *tom.* 3. 120. Chronic. Sclavor. 199.

XII. IDEM. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Ludi theatrales, etiam prætextu conſuetudinis, in Eccleſiis, vel per Clericos fieri non debent.

a Cap. 4. eod. tit. in III. Compil.

CUm decorem [a] [10] domûs Dei: *Et infrà.* Interdum ludi fiunt in Ecclefiis theatrales, & non folùm ad ludibriorum fpectacula introducuntur in eis monftra larvarum, verùm etiam in aliquibus feftivitatibus Diaconi, Presbyteri, ac Subdiaconi infaniæ fuæ ludibria exercere præfumunt: [*Et infrà* α.] Frat. v. mandamus, quatenus ne per hujufmodi turpitudinem Ecclefiæ inquinetur honeftas, prælibatam ludibriorum confuetudinem, vel potiùs corruptelam, curetis à veftris Ecclefiis extirpare.

[α *Quia igitur ex officio nobis injuncto domûs Domini nos zelus comedit, & opprobria exprobrantium ei ſuper nos cadere dignoſcuntur.*]

§ PITH. [10] *Cùm decorem, &c.*] Vide *cap.* 12. *ſup. de vit. & honeſt. Cleric.*

XIII. IDEM in Concilio generali [b]. [an. 1216. *Romæ.*]

b Conc. generale Lat. fub Alexand. III. c. 14.

Clerici debent continere, & caſtè vivere: contrà facientes, punit; & ſeveriùs puniuntur illi, qui poſſunt legitimo matrimonio uti.

c Cap. 2. eod. tit. in IV. Compil.

UT Clericorum [c] mores & actus in melius reformentur, continenter & caftè vivere ftudeant univerfi, præfertim in facris Ordinibus conftituti, ab omni libidinis vitio præcaventes, maximè illo, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, quatenus in confpectu omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant miniftrare. Ne verò facilitas veniæ, incentivum tribuat delinquendi, ftatuimus, ut qui comprehenfi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis [d] aut minùs peccaverint, puniantur [e] fecundùm Canonicas fanctiones, quas efficaciùs & diftrictiùs præcipimus obfervari, ut quos divinus timor à malo non revocat, temporalis faltem pœna cohibeat à peccato. Si quis igitur hac de caufa fufpenfus præfumpferit celebrare divina, non folùm Ecclefiafticis beneficiis fpolietur, verùm etiam pro duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales præfumpferint in fuis iniquitatibus fuftinere, maximè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari fubjaceant ultioni. Qui autem fecundùm [f] regionis fuæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, fi lapfi fuerint, graviùs puniantur, cùm legitimo matrimonio uti poffint.

d al. vel minus, &c.
e L. ex diverso, §. 1. cum tit. de rei vend. & Inſt. pub. jud. item, leg. Julia.
f Hoc dicitur propter Græcos.

XIV. IDEM in eodem [g]. [an. 1216. *Romæ.*]

g Conc. Lat. fub Innoc. III. cap. 15.

Clericus crapuloſus vel ebrioſus monitus non deſiſtens, ab officio vel beneficio ſuſpenditur.

h Cap. 3. eod. tit. in IV. Compil.

A Crapula & ebrietate [h] omnes Clerici diligenter abftineant, unde vinum fibi temperent, & fe vino. Nec ad bibendum quifpiam incitetur; cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abufum penitùs decernimus abolendum, quo in quibufdam partibus ad potus æquales fuo modo fe obligant potatores; & ille judicio talium plùs laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem fuper his fe culpabilem exhibuerit, nifi à Superiore commonitus fatisfecerit, ab [i] officio vel beneficio fufpendatur.

i à beneficio, vel officio fufp.

XV. IDEM in eodem [k]. [an. 1216. *Romæ.*]

k Later. fub Innoc. III. c. 16.

A negotiis, perſonis, locis, ludis, veſtibus inhoneſtis, & ornatu minus honeſto, præcipit Clericos abſtinere, & habitu honeſto uti; cujus vanitatem in pluribus exprimit & deteſtatur.

CLerici officia [l] vel commercia fecularia non exerceant, maximè inhonefta. Mimis, Joculatoribus, & Hiftrionibus non intendant. Et tabernas prorfùs evitent, nifi fortè causâ neceffitatis in itinere conftituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujufmodi ludis interfint. Coronam & tonfuram habeant congruentem. Et fe in Officiis Ecclefiafticis, & aliis bonis ftudiis exerceant diligenter. Claufa deferant defuper indumenta nimiâ brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis [11] aut viridibus, necnon manicis aut fotularibus confutitiis, frænis, fellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam fuperfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra Ecclefiam non gerant; fed nec alibi, qui funt in Sacerdotio & Perfonatibus conftituti, nifi jufta caufa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, fed nec anulos, nifi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Ecclefia fuperindumentis lineis, omnes utantur, nifi Monachi fuerint, quos oportet ferre habitum Monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, fed vel poft collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

l Cap. 4. eod. tit. in IV. Compil. Concil. Trid. feff. 14. de reform. cap. 6. & feff. 22. c. 1.

§ PITH. [11] *Pannis rubeis*] *cappis ſive mantellis, in epiſt. Gregor.* 8. *Collect.* 1. *cap.* 9. ex qua multa huc tranflata.

XVI. HONORIUS III. Ambianen. Epifcopo. [c. an. 1222. *Romà in Galliam.*]

Clericus, qui tertiò monitus à negotiationibus ſecularibus non abſtinet, interim perdit quoad bona privilegium Clericale. Hoc dicit, & eft textus multùm no. & qui quotidie allegatur.

EX literis [m] [12] Pontini [13] Comitis intelleximus, quòd quidam Clerici fuæ terræ potiùs fecularibus [n] negotiationibus, quàm officiis divinis intendunt; & gaudere volentes privilegio [o] Clericali, nolunt ftatutis patriæ, quibus quoties expetit, ficut Laici fe tuentur, in negotiationum fuarum [p] quæftibus fubjacere: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus fi tales tertiò à te commoniti ab hujufmodi non refipuerint, fed prætermiffis divinis officiis, negotiationibus inftiterint [q] fupradictis, cùm facto privilegium abjiciant Clericale, tu quò minùs, dum his fe implicant, de fuis facultatibus ftatutis, & confuetudinibus patriæ fubjaceant, non defendas eofdem.

m Vide Geminianum *in c. fi. de off. del. in* 6.
n al. negotiis.
o privilegiis Clericorum.
p Vide *l. quæſtiones. C. de re judi. & l. ſi proponas, §.* 1. *ff. de inoff. teſta.*
q utuntur.

[α *Unde quia magnum ex hoc ſcandalum inter Laicos generatur, nobis humiliter ſupplicavit, ut vel compelli hujuſmodi Clericos ad ſerviendum Eccleſiæ illicitis ſecularibus negotiationibus poſtpoſitis mandaremus, vel pateremur eos quoad facultates eorum ſtatutis & conſuetudinibus patriæ ſubjacere. Cùm igitur prædicta in Clericalis Ordinis vituperium redundare noſcuntur, & Clericorum vita generare non debet Laicis ſcandalum, ſed præſtare honeſtatis exemplum. f. t.*]

§ PITH. [12] *Ex literis.*] V. C. addit, nobilis viri. [13] *Pontini.*] V. C. addit, & Monftraolis, vel Muftreolis. Matth. Parif. 512.

DE COHABITATIONE CLERICORUM, ET MULIERUM.

TITULUS II.

I. EX CONCILIO MOGUNTIN. [r] [1] [c. an. 812. *in Germania.*]

r Hoc reperio Conc. Nannetenfi, c. 3.

Clericus non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia, etiamſi ſit mater, vel alia conſanguinea.

INHIBENDUM [f] eft, ut nullus Sacerdos fœminas, de quibus fufpicio poteft effe, retineat. Sed neque illas quas Canones concedunt, matrem, amitam, & fororem [2]; quia inftigante diabolo, & in illis fcelus perpetratum reperitur, aut etiam in pediffequis earumdem. Sed fi qua de his neceffitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico aut in villa domum longè à fua converfatione: & ibi eis, quæ funt neceffaria, fubminiftrent. Prohibendum quoque eft, ut nulla fœmina ad altare præfumat accedere, aut Presbytero miniftrare, aut intrà cancellos ftare five federe.

f Cap. 1. eod. tit. in I. Compil.

§ PITH. [1] *Moguntino.*] al. *Marcicenſi.*

[2] *Sed neque illas quas Canones concedunt, matrem, amitam, & ſororem.*] Abrogatum *cap. penult. inf. hoc tit.* Pro Clericis. an potiùs hoc eft de Sacerdote? Illud de Clericis inferioris Ordinis? Ifidor. *lib.* 2. *de Offic.*

II. EX DECRETO [3] Eugenii Papæ. [c. an. 655. *Romæ.*]

Excommunicatur Clericus in ſacris, qui à ſuſpectarum mulierum colloquio, vel earum conſortio, monitus non deſiſtit.

SI quifquam [t] Sacerdotum, id eft, Presbyter [4], Diaconus, Subdiaconus, de quacumque fœmina crimine fornicationis fufpectus, poft primam, fecundam & tertiam admonitionem inveniatur fabulari, & aliquo modo converfari cum ea, excommunicationi fubdatur; fœmina verò canonicè judicetur.

t Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil. Vide Conc. Later. fub Leone X. feff. 9. de reformat. Curiæ & alior.

§ PITH. [3] *Ex Decreto.*] *Ex Concilio.*

[4] *Id eſt Presbyter, Diaconus, Subdiaconus.*] *Presbyterorum,*

Diaconorum, Subdiaconorum, Cap. si quispiam, distinct. 81.

III. ALEXANDER III. Saler. [5] Archiepiscopo. p. c. cum tu. [6] [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Non debet Prælatus Clericum cogere ad concubinam abjurandam; sed eam nolentem dimittere, potest excommunicare.

[u] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *part.* 18. *c.* 1.

CLericos in sacris Ordinibus [u] constitutos, qui publicè tenent concubinas, ad eas abjurandas nolumus à tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes, perjurii reatum incurrant. Verùm ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctiùs cogere, ut mulieres ipsas à se ita removeant, quòd de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorum ad ipsas redire, vel alias accipere fortè præsumpserint, in aliquos eorum debes perpetuam excommunicationis sententiam proferre, ut alii eorum [x] exemplo perterriti, à similibus arceantur.

[x] *In C. Barb.* ut alii exemplo illorum à similibus, &c.

¶ PITH. [5] *Saler.*] *Salonitano.*
[6] *Cum tu.*] *Cunctos.* Vide Chronic. Cassin. *lib.* 4. *cap.* 118.

IV. IDEM Cantuarien. Archiepisc. & ejus Suffraganeis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si Clerici moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficiis; & si se non corrigunt, deponuntur.

[y] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *par.* 18. *c.* 2.

SIcut [y] ad extirpanda [7]: [*Et infrà α.*] Frat. v. mandamus, quatenus Clericos vestræ jurisdictionis, qui in Subdiaconatu, & suprà, fornicarias [8] habuerint, studiosè monere curetis, ut à se illas removeant, eas ulteriùs minimè admissuri. Si verò acquiescere contempserint, eos ab Ecclesiasticis beneficiis, usque ad satisfactionem congruam, suspendatis. Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuò removere curetis.

[*α Vitia quæ periculum pariunt animarum summoperè decet intendere; ita etiam nos convenit germina propagare virtutum, ex quibus, fidelibus salutis augmentum & sacris Ecclesiis decor proveniat honestatis. Unde cùm in Anglia pravâ & detestabili consuetudine, & longo tempore sit obtentum, ut Clerici fornicarias in suis domibus habeant, nos volentes tam grave scandalum de populo removere, & prædictos Clericos ad honestatem Ecclesiasticam reducere.*]

¶ PITH. [7] *Sicut, &c.*] Vide Synod. sub Anselmo. Baleum 164. 165. 169. 184. Matth. Paris. 25 95. Catalog. 367.
[8] *Fornicarias.*] *Focarias.*

V. IDEM Eboracen. [9] Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Literæ à Clerico concubinario suspenso super absolutione, tacita facti serie, obtentæ non valent.

[z] *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p.* 18. *c.* 9.

SUper eo verò [z], quòd asseris A. Presbyterum fornicariam [10] detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: [*Et infrà α.*] Porrò si literas à nobis obtinuerit, quæ facti seriem non contineant, nolumus illas sibi prodesse.

[*α Prud. t. t. r. quòd si super hoc appellatum sit ad præsentiam nostram, si contingat ipsum ad nos accedere, prout expedire videbimus, pertinaciam ejus & audaciam corrigemus. Si verò non venerit ad præsentiam nostram, suspensionis in eum sententiam propter hoc latam tamdiu volumus observari donec fornicariam suam à se prorsùs abjiciat, & vivat sicut decet Presbyterum continentem.*]

¶ PITH. [9] *Eboracen.*] *Bridiceno.*
[10] *Fornicariam.*] *Focariam.* Vide Histor. Cantuar. Eccles. *pag.* 105.

[a] *al.* Lauden. *al.* London.

VI. IDEM Londonen. Episcopo [a]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si Clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur à beneficiis; & si se non corrigunt, deponuntur.

[b] *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p.* 18. *c.* 8.

SI autem [b] Clerici tuæ jurisdictionis, sive in sacris Ordinibus, sive in inferioribus constituti, fornicarias [11] detinent; nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, easdem de cetero contempturi, liceat tibi [c] eos Ecclesiis, vel earum portionibus, appel. postposita, spoliare, officio ipsis nihilominus interdicto.

[c] *In C. Barb.* tibi ab Ecclesiis suis, &c.

¶ PITH. [11] *Fornicarias.*] *Focarias.*

[d] *al.* Urbanus III.

VII. LUCIUS III [d]. Ex Concilio Maguntino [12]. [c. an. 1181. *in Germania.*]

À Clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis evidentiam, licitè audiuntur divina, & percipiuntur Ecclesiastica Sacramenta. à notorio verò abstinendum est, non quia in Sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. Hoc dicit inhærendo verbis literæ.

[e] *Cap. un. eod. tit. in* II. *Compil* & post Conc. Lat. sub Alex. III. *p.* 50. *c.* 38.

VEstra duxit devotio [e] inquirendum: [*Et infrà α.*] Alicubi dicitur: Nullus audiat Missam Sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. Alibi verò legitur: Non potest aliquis, quantumcumque pollutus fuerit, divina polluere Sacramenta, quæ purgatoria cunctarum cogitationum existunt. Qualiscunque [f] enim Sacerdos sit, quæ sunt sancta coinquinari non possunt. Sumite ergo ab omni Sacerdote Christi mysteria; quia omnia in Christi fide purgantur. Ceterùm, aliud est crimen notorium, aliud occultum: notorium definitur, de quo Presbyter canonice condemnatur: occultum, quod ab Ecclesia toleratur. Ceterùm, aliud est, quando crimen notorium non diffitetur Presbyter, vel de ipso est canonicè condemnatus. Aliud est penè occultum, quod ab Ecclesia toleratur. Item aliud est à talium officiis abstinere, ut peccandi licentia ceteris auferatur, & hujusmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur: atque aliud si tanquam in fornicatione jacentium, talia mysteria [g] respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis [h], quòd à Clericis & Presbyteris, quanquam fornicariis, quandiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licitè divina mysteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Ecclesiastica.

[f] *In Cod. Barbar.* qual. sacerdos sit, quæ sacra sunt, &c.

[g] ministe[r]

[h] retineat[is]

[*α Ut consulamus fratribus nostris Parochiales Ecclesias adeuntibus, quarum Clerici concubinas habere credantur. De hoc videntur diversæ sacrorum Canonum sententiæ emanasse.*]

¶ PITH. [12] *Ex Concilio Maguntino.*] Magistro & Fratribus militiæ sancti Jacobi. Concilii meminit Maguntini Aventinus *lib.* 6. Sed convenerat Imperator, non Episcopi. Vigner. *tom.* 2. 175. Matth. Paris. 11. Nauclerus 863. *Catalog. test. verit.* 367. Baleus 203. ex Anselmo.

VIII. INNOCENTIUS III. Exon. Episcopo [13]. [c. an. 1208. *Româ in Angliam.*]

Si fornicatio Clerici est ita publica, quòd transit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est; sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est testium dicta non juratorum: sed si ex hoc orietur scandalum, inducitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.

TUa nos duxit fraternitas consulendos [i], si de Clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conveniuntur, se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si crimen eorum ita publicum est, ut meritò debeat appellari notorium; in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius, cùm hujusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si verò publicum est, non ex evidentia, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cùm non sit testimoniis, sed testibus judicandum. Sed si de Clericis ipsis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo [k], licèt contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est Canonica purgatio indicenda, quam si præstare noluerint, vel [l] defecerint in præstanda, eos Canonica debebis [m] animadversione punire.

[i] *Cap.* 1. *eo[d.] tit. in* 1. *Compil.* Vi[de] Anton. Gom[e]zium. *tom.* [...] *Var. resol. c.* [...] & Jul. Clar[.] *in pract. cri[m.]* §. *fin. q.* 9.

[k] Vide *l.* [...] *oleum. ff. d[e] dolo. & l.* [...] *æquissimum* [...] *ff. de usufr.*

[l] *In Cod. Bar[]bat.* vel si de[..]

[m] debes.

¶ PITH. [13] *Exon. Episcopo.*] *Oxoniensi, pag.* 407. *Epist. Innoc.*

IX. IDEM Pistoriensi Episcopo. [c. an. 1210. *Româ in Tusciam.*]

Breve est; unde non summatur.

A Nobis tua * fraternitas: *Et infrà.* Cum Clericis [14] quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittat sævi criminis suspicari.

* *Cap.* 2. *eo[d.] tit. in* III. *Compil.*

¶ PITH. [14] *Cum Clericis, &c.*] *Ex l. cùm qui, C. de Episc. & Cleric. & Can.* 10. Concil. Agat.

X. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Clericus concubinarius in officiis vitandus non est, nisi sit notorius.

QUæsitum est de Clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium priùs quàm pœnituerint audiendum. Verùm, etsi quemlibet pro mortali peccato, quo ad seipsum, constet esse suspensum, non debet tamen in officiis evitari; quia quantùm ad alios etiam in casu proposito suspensus non est, nisi peccatum hujusmodi sit notorium per sententiam, seu confessionem factam in jure, aut per evidentiam rei, quæ tergiversatione aliqua celari non possit.

DE CLERICIS CONJUGATIS.

TITULUS III.

I. ALEXANDER III. [1] [c. an. 1180. *Romæ.*]

Matrimonium contractum per Clericum existentem in sacris, non tenet: secùs in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.

SI qui [n] Clericorum infra Subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquenda Beneficia Ecclesiastica, & retinendas uxores districtione Ecclesiast. compellatis. Sed si in Subdiaconatu [o] & aliis superioribus Ordinibus uxores accepisse noscuntur: eos uxores dimittere, & pœnitentiam agere de commisso, per suspensionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

[n] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* post Conc. Later sub Alexand. III. *c.* 2.

[o] Tales ex hoc facto suspecti fiunt de hæresi. Bern. Dias *in pract. crim. can. ca.* 74.

¶ PITH. [1] *Alexander III.*] Cantuariensi Episcopo & ejus Suffraganeis. *Vide Synodum Londonensem.*

II.

II. IDEM Herfor. Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Conjugatus ad administrationem, & ad ordinem Ecclesiasticum, vel Beneficium non promovetur, nisi castitatem promittat, & non sit digamus.

Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil. post Conc. Later. p. 18. can. 5.

SAnè: [*Et infrà* α.] Provideas p attentiùs, ne deinceps Clericus conjugatus ad Ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines, aut administrationes Ecclesiasticas admittatur, nisi fortè castitatem voveret perpetuam, & qui unicam & virginem habuisset uxorem.

[α *De Clericis inferiorum ordinum qui in conjugio constituti diu Ecclesiastica beneficia ex concessione prædecessorum nostrorum habuerunt, à quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt privari. f. t. id duximus respondendum, ut.*]

Veran. al. Verulen. al. Velinen. al. Sexulacen.

III. IDEM Verulan. q Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Campaniam.*]

Si Clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat, privatur beneficio: & quod dedit Ecclesiæ, sibi restituitur. Hoc dicit. Et in hoc ultimo est casus not. & multùm allegabilis.

Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. sub Alex. III. p. 50. c. 7.

QUod r à te: [*Et infrà* α.] Utrùm Clerici infra Subdiaconatûs ordinem constituti, qui continere carnis devicti vitio non valentes, uxores accipiant, Ecclesiastico beneficio Canonicè debeant spoliari. Id volumus te tenere, quòd cùm simul voluptatibus & carnalibus desideriis, ac Divinis & Ecclesiasticis obsequiis vacare non valeant, ob immunditiam 2 suam Ecclesiasticis Sacramentis indigni tractandis, Ecclesiasticis proculdubio beneficiis 3 sunt privandi. Sanè si Ecclesiis, quibus s intitulati fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua contulisse noscuntur: cùm ab earundem Ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos rectà viâ debent absque contradictione redire.

s attitulati.

[α *Quod fraternitatis tuæ quærit industria.*]

¶ PITH. 2 *Ob immunditiam.*] *Incontinentiam.*

3 *Ecclesiasticis proculdubio.*] V. C. addit cum cura. Vide *can. Sanctorum dist.* 70.

IV. IDEM. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Peractâ pœnitentiâ, dispensant Episcopi cum Sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

Cap. 1. eod. tit. in 11. Compil. Vide Feinum *in ca. ta nos. de urejur.* u dicenda.

SAnè t Sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia sunt potiùs u nuncupanda: post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere.

V. INNOCENTIUS III. Norvicen. Episcopo. [c. an. 1212. *Romà in Angliam.*]

Auferenda sunt Clerico beneficia, quæ habebat tempore contractûs matrimonii: collata verò postmodum scienter per Episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per Superiorem. Hoc dicit.

x Cap. 1. eod. tit. in III. Compil. Ubi legitur Archiep. Norvicensi, male.

y Vide *leg. si plures. ff. de pact.*

z *In C. Bur.* sed per sup. tuum.

DIversis x fallaciis: [*Et infrà* α.] Accepimus autem, quòd quidam Clerici tuæ Diœcesis, qui matrimonium contraxerunt, Ecclesiastica beneficia detinere contendunt: in quorum conversatione cithara cum psalterio malè concordat. Cùm ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, & ideò minùs, quæ Dei sunt valeat cogitare, cùm quasi divisus in duo y plenam sui non habeat potestatem: ut ei, à quo stipendium recipit, pleniùs famuletur: mandamus, quatenus hujusmodi Clericos beneficiis Ecclesiasticis, quæ in tua Diœcesi sunt adepti, prives app. re. præsertim cùm rerum Ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi fortè tu talibus scienter contuleris Ecclesiastica beneficia: quibus eos non per te, sed per z Superiorem decernimus spoliandos.

[α *Homines circumventi Deo & mammonæ famulari conantur. Cùm tamen secundùm Evangelicam veritatem nemo possit duobus Dominis servire, quoniam si unum dilexerit, alium habebit exosum: aut uno contempto, alium sustinebit.*]

a al. Acheronen.

VI. IDEM a Archerontino Archiepiscopo. [c. an. 1212. *Romà in Apuliam.*]

Filius Sacerdotis Græci ex uxore genitus licitè inter Latinos promovetur, si scandalum non obsistat. Hoc dicit. Et est casus notabilis.

b Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.
c Aglon.
d Triacan.
e & in aliis.
f Fuerat.
g duxerat.

CUm olim b ad nostram audientiam pervenisset, quòd Canonici Anglorien. c 4. Cantorem d Tricaric. 5 sibi elegerant in Pastorem: [*Et infrà* α.] Licèt tibi de forma electionis Canonicæ, ac idoneitate personæ, in aliis e constitisset: movit te tamen, quòd cùm pater ejus Græcus fuerit f, & juxta ritum Græcorum uxorem duxerit g in minoribus Ordinibus constitutus, Cantorem ipsum ex uxore legitima in Sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quòd Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit, quoniam Orientales in minoribus Ordinibus h contrahunt, & in superioribus utuntur matrimonio jam contracto: mandamus, quatenus nisi pro eo, quòd inter Latinos Græci

h in min. ord. constituti contrahunt.

hujusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet: si aliud Canonicum i non obsistat, ad confirmationem & consecrationem ejusdem sine dubitatione procedas.

i *Vox*, Canonicum, *deest in antiquiorib.*

[α *Tibi dedimus in mandatis ut examinatâ electione diligentiùs & personâ, si electionem Canonicam & personam idoneam invenires, electionem ipsam auct. ap. confirmares, sicut Metropolitanus in ceteris processurus.*]

¶ PITH. 4 *Anglorienses.*] *Anglonenses.*

5 *Tricaricen.*] *Tricaricensis* Suffraganeus Archiepiscopi Acherontiæ.

VII. IDEM Episcopo Pictavienf. [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

k De materia hujus Decreti, vid. Geminia. *in ca. 1. eod. tit. in 6.* & Lapum *alleg.* 40.

JOannes k nobis conquerendo monstravit, quòd tu eum quanquam jam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quòd priùs in Acolytum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut tonsuram deferat clericalem, ex qua inter ipsum & uxorem suam posset scandalum generari, cùm de consuetudine terræ tuæ Clerici uxorati non cogantur inviti portare tonsuram. Quoniam igitur idem etiam tonsuratus non potest privilegio Clericali gaudere: mandamus, quatenus ipsum super tonsuratione hujusmodi non molestes, dummodo nullum percipiat beneficium Ecclesiasticum, cujus ratione teneatur Clericalem deferre tonsuram: quia cùm eum oporteat secularibus negotiis immisceri, tonsura ipsius secularia exercentis videretur profectò in ministerii nostri vituperium redundare.

VIII. IDEM. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Uxorati non admittuntur ad Ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere, quas habent.

l *Cap. 4. de vit. & hon. Cler. in III. Compil.*

CUm l decorem: *Et infrà.* Eos qui sunt publicè uxorati, non admittatis de cetero ad Ecclesiasticas dignitates, dimissis ab eis, quas non possunt sine pravo exemplo & gravi scandalo retinere.

IX. HONORIUS III. H. quondam Reginæ Anglorum 6. [c. an. 1220. *Romà in Angliam.*]

Clerici conjugati, in rebus suis non gaudent privilegio Clericali.

m dimissis.
n duxerunt.
o reassumunt.

EX parte tua fuit propositum, quòd nonnulli literati terræ tuæ 7, habitu & tonsura Clericali m relictis, publicè ducunt n uxores: [*Et infrà* α.] Ut tamen consuetis justitiis & debitis obsequiis te defraudent, tonsuram o resumunt abjectam: [*Et infrà* β.] Quidam etiam acceptâ primâ tonsura similiter contrahunt: & eandem tonsuram deferunt, ut eodem p prætextu excusari valeant à prædictis: [*Et infrà* γ.] Cùm igitur reddenda sint, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo: æquanimiter duximus tolerandum, si q à talibus justitias debitas velut ab aliis uxoratis exigas & servitia consueta.

p eo prætextu. *Matth.* 22. *Marc.* 12. *Lucæ* 23.
q *al.* ut à tal. *sed in antiquis ita legitur ut est impressum.*

[α *De his quæ hujus mundi sunt soliciti, & quomodo placeant uxoribus existentes: qui licèt negotiationibus & aliis negotiis secularibus insistant.*]

[β *Quatenus ipsius prætextu ab hujusmodi ut Clerici excusentur, quanquam non militant domino sed potiùs mundo, ut ceteri uxorati.*]

[γ *Et ven. f. n. Episc. & di. fi. Decanus & Archid. & Capitulum Cenomanense ipsos tanquam Clericos in subtractione servitiorum tuorum fovere nituntur in tuum præjudicium & gravamen.*]

¶ PITH. 6 *Reginæ Anglorum.*] Berengariæ inf. *cap.* 27. *de privileg.*

7 *Terræ tuæ.*] *Cenomanenses.* Matth. Paris 443. 604.

X. IDEM r 8. [c. an. 1222. *Romæ.*]

r Ep. Lingonensi.

Si Clericus in minoribus militet, non est cogendus deferre tonsuram vel habitum Clericalem.

s Vide Notas nostras in hanc Decret.

UT consultationi s tuæ breviter satisfiat, respondemus, quòd R. miles tuæ Diœcesis, qui olim cùm in minori esset constitutus ætate, tonsuram tantùm & coronam Clericalem assumpsit, non est cogendus deferre habitum Clericalem.

¶ PITH. 8 *Idem.*] Episcopo Lingonensi.

DE CLERICIS NON t RESIDENTIBUS IN ECCLESIA VEL PRÆBENDA.

t Vide Conc. Trid. sess. 6. *de reform. c.* 1. & 2. & *sess.* 23. *de reform. cap.* 1.

TITULUS IV.

I. EX CONCILIO Sardicensi u 1. [c. an. 347. *in Dacia.*]

u Conc. Sardic. c. 3. Burc. lib. 1. Decr. c. 79. Ivo, p. 5. c. 184.

NOn liceat Episcopo de civitate sua transire ad aliam. Manifesta est enim causa, pro quo facere hoc attentat. Cùm nullus sit inventus Episcopus, qui ad minorem de majori civitate transiret.

¶ PITH. [1] *Concilio Sardicensi.*] Vide Petr. Blesens. *Epist.* 149.

x al. III.

II. LEO IV [x] [2]. [c. an. 850. *Romæ.*]

Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo non residet. Hoc dicit. Et est iste textus multùm notabilis.

y Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.

EX gestis [3] [y]: [*Et infrà α.*] In qua [4] Synodo Anastasius Presbyter Cardin. titu. Beati Marcelli ab omnibus Canonicè est depositus, eò quòd parœciam suam per annos quinque, contra Canonum instituta deseruit, & in alienis usque hodie demoratur.

[*α Ro. Pontificum* [5] *Consilio Lotharii & Ludovici Imperatorum Sanctam & Ven. LXVII. Episcoporum in Ecclesia Bea. Petri Synodum congregavit.*

¶ PITH. [2] *Leo IV.*] V. C. sic. *Ex gestis Romanorum Pontificum apud Damasum.* Alius Codex sic. *Damasus, Luitprandus, Platina.*

[3] *Ex gestis.*] V. C. sic. *Leo IV. natione Romanus.*

[4] *In qua Synodo.*] *In hac Synodo.*

[5] *Romanorum Pontificum.*] Absunt hæc verba à veteri Codice.

z Conc. Lat. sub Alex. III. c. 13. nam cùm aliud non dicitur intelligendum est Later. sub Alex.

III. EX CONCILIO Lateran. [z] [c. an. 1179. *Romæ.*]

Uni plures dignitates, vel Ecclesiæ conferri non debent, & Ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per se ipsum, aliàs perdit Ecclesiam, & donans conferendi potestate privatur.

a Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil. b al. ita: ut id de cetero non fiat. c officium. d receperit.

QUia nonnulli [a] modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas Ecclesiasticas & plures Ecclesias parœciales, contra sacrorum Canonum instituta nituntur accipere, ut cùm unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum: ne id de cetero fiat [b], districtiùs inhibemus. Cùm igitur Ecclesia vel Ecclesiasticum Ministerium [c] committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam ejus per seipsam valeat exercere. Quòd si aliter actum fuerit; & qui receperit, quod contra sacros Canones accepit [d], amittat: & qui dederit, largiendi potestate privetur.

IV. ALEXANDER III [6]. Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Præsentatus ad Ecclesiam non confirmatus, si apparet, quòd nolit residere, non debet institui per Superiorem: confirmatus autem & ex non justa causa non residens, privatur, appellatione remota.

e Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 15. c. 1.

RElatum [e] est nobis, quòd cùm in Lateranen. Concilio statutum sit ut personæ tali Ecclesia vel beneficium Ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere, nonnulli ad Ecclesias præsentati hoc se posse affirmant [7], sed efficere contradicunt: [*Et infrà α.*] Cùm, igitur, verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint, non debent admitti, & admissi poterunt amoveri: nisi fortè de licentia suorum Prælatorum, vel studio literarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse, nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, si contra hujusmodi intentionem decreti fuerit interjectum [f].

f Vide l. si qua pœna. cum concord. ff. de verbo. signif.

[*α Ideò nos consulere voluisti, an propter hoc possis tales præsentatos repellere, vel institutos appel. sub. removere. Tua igitur prudentiæ innotescat quòd.*]

¶ PITH. [6] *Alexander III.*] V. C. addit Rogerio. Rogerii Eboracensis Archiepiscopi meminit Vvestmonast. 46.

[7] *Hoc se posse affirmant.*] V. C. *se posse residere affirmant.*

V. IDEM Eboracensi Archiepiscopo. [c. an. 1170. *Romà in Angliam.*]

Breve est, nec potest breviùs summari.

g Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil. h Apost. Sedis.

FRaternitati [g] tuæ: [*Et infrà α.*] Præterea Clericum alterius Diœcesis absque commendatitiis literis sui Episcopi non debes recipere, nisi pro eo receperis ab Apost. Sed. [h] mandatum.

[*α Duximus indulgendum, ut si Clerici, qui in Ecclesia tuæ jurisdictionis beneficium sunt adepti, ad aliam Diœcesim absque licentia & assensu tuo morandi causà se transtulerunt, liceat eos tibi beneficiis quæ habent à te, exspoliare, nisi fortè Scholasticis disciplinis invigilaverint, aut rationabilem tibi causam ostenderint, quare reverti non debeant.*]

VI. IDEM Lingonensi [8] Episcopo. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Qui non residet in beneficio etiam modicæ æstimationis, illo privatur.

i Cap. 2. eod. tit. in 11. Compil.

COnquerente [9] [i] nobis R. Presbytero accepimus, quòd G. Clericus ab eo pro Ecclesia sua, de qua vitæ necessaria vix potest percipere, annuatim xx. solidos extorquere conatur, asserens beneficium istud in eadem Ecclesia sibi fuisse collatum: [*Et infrà α.*] Frat. t. mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd dictus G. habeat Ecclesiastica beneficia sibi sufficientia, vel quòd eidem Ecclesiæ non deserviat: sibi super præscripto beneficio silentium, sublato [k] impedimento appellationis, imponas.

k al. obstaculo

[*α Quamquam eidem Ecclesiæ sicut accepimus non deserviat, & alia Ecclesiastica beneficia sufficientia habeat & possideat ab Ecclesia. Quoniam igitur indecens est & non consentaneum rationi ut idem B. cùm alia Ecclesiastica beneficia sibi sufficientia habeat & possideat, ab Ecclesia cui non deservit, beneficia quærat.*]

¶ PITH. [8] *Lingonensi.*] *Lincolniensi.*

[9] *Conquerente, &c.*] Contra Petr. Blesens. *Epist.* 133.

VII. IDEM. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Qui est in servitio Episcopi, percipit fructus beneficii tanquam residens, præter distributiones quotidianas. Abbas.

l Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.

DE cetero [l]: *Et infrà.* Statuimus ne Canonicis [10], donec in servitio tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur: Nisi fortè sint victualia, quæ non consueverunt absentibus exhiberi.

¶ PITH. [10] *Canonicis.*] V. C. addit *tuis.*

VIII. CELESTINUS III [11]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Privandus est Prælatus vel Clericus non residens; qui citatus non revertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat justum impedimentum. Hoc dicit cum duobus sequentibus.

m n Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil. Vide Fel. in ca. 2. De rescr. o per decem annos.

EX parte vestra [m] [n] nostro fuit Apostolatui referatum, quòd Ecclesiæ vestræ Decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potiùs habitationem elegit; jam per decem [o] annorum spatium Ecclesia vestra ipsius præsentiam habere nequivit. Quia ergo nolumus, ut eadem Ecclesia Decani officio defraudetur, mandamus, quatenus scribatis eidem, quòd suum ibidem officium, ut Decanus debeat exercere. Quòd si vocatus, venire noluerit, eligendi alium, qui præesse Ecclesiæ vestræ valeat & prodesse, vobis ex tunc concedimus liberam facultatem.

¶ PITH. [11] *Celestinus III.*] Magdeburgensi Capitulo. Vide Epistol. Innoc. III. quæ incipit Sacrosancta *lib.* 1.

IX. INNOCENTIUS III. Capit. Ragusino. [c. an. 1214. *Romà in Sclavoniam.*]

Summatum est in Capitulo præcedenti.

p Cap. 1. eod. tit. in v. Compil.

QUaliter Archiepiscopus [p] vester temeritate propria recessit ab Ecclesia Ragusensi, nec jam ultra quadriennium expectatus redierit per literas etiam vestras revocatus: [*Et infrà α.*] Discret. v. mandamus, quatenus, nisi forsitan jam redierit, vos post mensem à receptione præsentium, personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis.

[*α Vestra universitas plenè novit: cùm sæpiùs apud nos deposueritis super hoc querelam, & vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutiùs duximus expectandum, si fortè revertitur ad cor & ad Ecclesiam suam quam taliter reliquerat remearet. Nolentes igitur quòd diutiùs Ecclesia ipsa Pastorali maneat consolatione destituta.*]

X. IDEM Constantinop. Patriarchæ. [c. an. 1214. *Romà in Thraciam.*]

Summa ut in Capitulo, ex parte. suprà eodem.

q Sup. de major. & obed. inter quatuor, & c. 2. eod. tit. in 111. Compil.

INter quatuor [q] animalia: *Et infrà.* De Clericis, qui Ecclesias, vel præbendas sibi concessas, sine justa & necessaria causa deserunt, tuo præsertim non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum, quòd postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis justè privari, dummodo non sint justo impedimento detenti.

XI. IDEM Archiepiscopo Panormitano. [r] [c. an. 1214. *Romà in Siciliam.*]

r al. Patracen.

Si nescitur ubi sit Clericus, tribus publicis edictis citabitur in Ecclesia sua: & si intra sex menses non revertitur, privabitur Ecclesià suà. Hoc dicit, usque ad versi. contra eos.

s Cap. 3. eod. tit. in 111. Compil. t dilectionis. u Hæc verba juxta f. can. desunt in omnib. manuscr.

EX tuæ [s] devotionis [t]: *Et infrà.* In Ecclesiis eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari: & si nec sic curaverint obedire, & ultra sex menses, suas deseruerint Ecclesias, juxta [u] sanctiones canonicas, eis debent meritò spoliari.

Iste versic. non summatur propter varietatem lecturarum, & quia secundùm unum intellectum non facit ad rubricam. Contra eos etiam procedatur, ut ipsos per suspensionis & excommunicationis sententiam ad tuam obedientiam venire compellas. Quòd si nec sic [x] eorum malitia poterit emolliri, eos B. sanctæ Susannæ Presbyter Cardin. Apost. Sed. Leg. à spiritualium administratione removeat, & quibus præsunt Ecclesiis, de personis idoneis faciat provideri, sed in eos degradationis sententiam non promulget; ut cum eis misericorditer, si expediat, faciliùs agi possit.

x al. istorum. al. illorum.

XII. IDEM Altissiodorensi [y] Episcopo. [c. an. 1214. *Romà in Galliam.*]

y Alidias.

Privilegiatus ut absens in studio fructus præbendæ recipiat. Existens in villa vel castello, ubi nullum est, vel minus competens studium, privilegio non utitur.

TUæ fraternitatis discretio [z] postulavit: *Et infrà.* Quæsivisti præterea, ut cùm interdum Canonici, quibus studiorum gratiâ est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, acceptâ licentiâ se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minùs competens exercitium studiorum: utrùm præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi? Ad [a] quod breviter respondemus eis qui hujusmodi fraudem committunt, cùm fraus & dolus nemini debeat [b] patrocinium impartiri, præfatam indulgentiam competere non debere.

[z] Cap. 4. eod. tit. in III. Compil.
[a] al. taliter resp. quòd eis, &c.
[b] al. debeant. al. debent.

XIII. HONORIUS III. Præposito de Valeriis. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

Qui juravit in Ecclesia residere, pro servitiis Ecclesiæ licitè se absentat.

EX parte [c] tua fuit propositum, quòd tempore, quo recepisti Præposituram de Valeriis, præstitisti de facienda residentia [12] juramentum: [*Et infrà* α.] Postulationi t. tr. quòd si te non absentando in fraudem, Præpositure tuæ jura fideliter prosequeris, cùm ex hoc censeri debeas residens, perjurium non incurris.

[c] De materia juramenti huc spectanti Vide Jas. in l. si pecuniam. ff. de cond. ob causam.

[α *Præstito insuper juramento promittens quòd homines & jura ipsius Præposituræ manuteneas & defendas. Cùm autem prosequendo jura Præposituræ residere interdum in Ecclesia memorata non possis, de juramento super ipsa residentia præstito metuens provideri tibi super hoc à nobis humiliter postulasti. Nos verò.*]

¶ PITH. [12] *Residentia.*] V. C. addit, quæ ligia nuncupatur in Ecclesia sancti Martini Turonensis in qua eandem Præposituram obtines.

XIV. IDEM Capitulo Metens. [c. an. 1220. *Romà in Germaniam.*]

Familiaris Papæ, non obstante constitutione contraria præbendæ suæ fructus percipit in absentia.

CUm dilectus filius magister Otto. [13]: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus non obstante constitutione, quæ contra absentes Canonicos inter vos dicitur manasse, fructus præbendæ suæ assignetis eidem, in nostro servitio commoranti: Cùm familiares nostri [d], qui circa nos se obsequiales exhibent universis [e], minori non debeant prærogativa gaudere, quàm vestrûm singuli quorum negotia per seipsos sæpiùs promoventur.

[d] Vide Ludo. Gomez. in reg. de impet. bene. vac. per obit. familiarus Cardinalium q. 13.
[e] Vide l. sed & reprobari. §. pe. per Bal. ff. de excu. tuto.

[α *Canonicus Ecclesf. vestræ, scriptor noster grata nobis jugiter impendat obsequia, & non minùs si sit absens, quàm præsens eidem Ecclesiæ utilis habeatur, universitatem vestram rogandam duximus & monendam per Apo. Sed. vobis.*]

¶ PITH. [13] *Otto.*] *Ottomanus.*

XV. IDEM Melden. Episcopo [14]. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

Duo Canonici absentes cum Episcopo, seu in ejus servitio, fructus præbendarum suarum percipiunt in absentia, constitutione Ecclesiæ contraria non obstante.

AD audientiam nostram pervenit, quòd cùm in Meldens. [15] Ecclesia quædam sit constitutio vallata juramento, & auctoritate Sed. Apost. confirmata, ut Canonici, qui non resident [16] in eadem, suarum priventur fructibus præbendarum, illis exceptis, quos infirmitas [17] excusaret, sive in Apostolicæ Sedis servitio contingeret detineri: [*Et infrà* α.] Decernimus, ut duo ex Canonicis Ecclesiæ memoratæ, in tuo servitio existentes, suarum fructus integrè percipiant Præbendarum; cùm absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur.

[α *Quos peregrinationis labor, aut studia traherent literarum. Decanus & quidam Canonici Ecclesiæ memoratæ occasione constitutionis hujus Canonicos in tuo servitio commorantes, præbendarum suarum privare fructib. moliuntur. Unde cùm tibi plurimùm expediat aliquos Canonicorum ipsorum in tuo servitio retinere, nobis humiliter supplicasti, ut super hoc necessitati tuæ consulere dignaremur. Volentes igitur sic constitutionem moderari supradictam, ut dicta Ecclesia fructum sentiat ex eadem, & tu per ejus abusum dispendium non incurras: præsentium auctoritate.*]

¶ PITH. [14] *Meldensi Episcopo.*] *Januensi Episcopo:* Sic 2. V. C.

[15] *Meldensis.*] *Januensis.* Vide *Petr. Blesens. Epist.* 135.

[16] *Qui non resident.*] *Qui per sex menses non resident.*

[17] *Infirmitas.*] V. C. addit proprii corporis.

XVI. GREGORIUS IX. Patriarchæ Antiochiæ Apost. Sed. Legato. [c. an. 1230. *Romà in Syriam.*]

Si Ecclesia patitur ministrorum defectum, privilegiati super absentia per subtractionem proventuum redire coguntur. Hoc dicit. Et est bonus textus, & potest multum practicari.

CUm ad hoc sint Ecclesiastica beneficia deputata: *Et infrà.* Sanè nobis innotuit, quòd Ecclesia [f] Antiochena multis ex servitoribus ejus absentibus est ferè destituta ministris. Unde mandamus, quatenus non obstantibus Apostolicis indulgentiis [g], & prædecessorum tuorum licentiâ, absentes Canonicos & assisios [18] revoces ad residendum in Ecclesia supradicta: & si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi Ecclesiæ facias congruè [h] deserviri, in utilitatem ejusdem, quod ex præfatis beneficiis superfuerit convertendo.

[f] Antiochiæ.
[g] Vide l. 2. per Bal. ff. ne quid in loco public.
[h] deservire.

¶ PITH. [18] *Assisios.*] *Mansionarios, Capellanos.* Hostiensis hîc.

XVII. IDEM. [c. an. 1231. *Romæ.*]

Privatur Beneficio Clericus non residens, si monitus non redeat, nec justam excusationem alleget. Hoc dicit & est casus notabilis.

CLericos in Ecclesiis tuæ jurisdictionis beneficia, quæ residentiam exigunt assecutos, si ad alterius Diœcesim absque licentia tua morandi causâ transierint, liceat tibi, si moniti non redierint, dictis beneficiis, nisi excusationem rationabilem ostenderint, spoliare.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS V.

I. EX CONCILIO Pictavien. [i] [c. an. 988. *in Gallia.*]

[i] Hoc Concilium nondum reperi sicut pleraque alia.

In bonis Ecclesiæ non succeditur jure consanguinitatis.

UT nullus [k] de Clero sive populo Ecclesiastica bona [l] jure consanguinitatis sibi requirat habenda.

[k] C. 1 eod. tit. in 1. Compil.
[l] beneficia.

II. IN Corpore Canonum [1].

Non licet Episcopo aliquem ordinare sine titulo.

NOn licet [m] ulli Episcopo ordinare Clericos [2], & eis nullas alimonias præstare: sed duorum alterum eligat, vel non faciat Clericos, vel si fecerit, det illis unde vivere possint.

[m] C. 2. eod. tit. in 1. Compil.

¶ PITH. [1] *In Corpore Canonum.*] Ex Novella Juliani 5. cap. 2.

[2] *Ordinare Clericos.*] In Superioribus Ordinibus qui sacri dicuntur.

III. GREGORIUS Anthemio Subdiacono. [c. an. 603. *Romæ.*]

Bona Ecclesiarum communia sunt, nec debet quisquam tanquam propria vindicare.

RAtio nulla [n] permittit, ut quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, propriis cujusquam usibus applicetur.

[n] Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.

IV. ALEXANDER III. in Concil. Lateran. [o] [an. 1179. *Romæ.*]

[o] l. 11. Epist. 29. sive 31. Ind. G. regist.

Qui ordinavit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo unde vivat, providere tenetur ei de suo, donec aliquem titulum fuerit consecutus.

EPiscopus si aliquem [p] sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit: tamdiu ei necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Nisi talis ordinatus de sua [q] vel paterna hæreditate, subsidium vitæ possit habere.

[p] Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.
[q] al. de sua paterna hæreditate. quod non probo.

V. IDEM in eodem [r]. [an. 1179. *Romæ.*]

[r] cap. 14.

Non debent Episcopi permittere quem plures Ecclesias obtinere.

QUia [3] [f] in tantum quorundam processit ambitio, ut non duas vel tres, sed plures Ecclesias perhibeantur habere, cùm nec duabus possint debitam provisionem impendere. Per fratres & Coëpiscopos nostros hoc [t] emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum [4] [u] Canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & evagationis inducit, certúmque continet periculum animarum, eorum, qui Ecclesiis deservire valeant, indigentiam volumus [5] sublevari.

[f] Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.
[t] hæc.
[u] vox præbendarum non est in antiquis, nec in Concilio.

¶ PITH. [3] *Quia.*] V. C. addit, jam.

[4] *Multitudinem præbendarum.*] *Præbendarum* abest à V. C.

[5] *Volumus.*] Abest à V. C.

VI. IDEM [6]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Ad mandatum Papæ non tenetur quis providere illi, qui beneficium in literis tacuit, vel cui sine scandalo provideri non potest. Hoc dicit. Et in ulti. est iste textus semper menti tenendus.

CUm [x] teneamur: [*Et infrà* α.] Si mandatum nostrum pro alicujus provisione receperis, qui aliud beneficium habeat, de quo valeat commodè sustentari: nisi fortè in literis ipsis de hoc mentio habeatur: aut si non potest ei sine scandalo provideri: æquanimiter sustinemus, si pro ea mandatum nostrum non duxeris exequendum.

[x] Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 30. c. 2.

[α *Ex debito suscepti regiminis provisioni Clericorum intendere, tibi & aliis Ecclesiarum Prælatis pro eis scripta nostra dirigimus: interdum etiam super illorum provisione,*

qui aliud ſufficiens beneficium habere noſcuntur. Verùm aliquando ignoramus eos habere aliud beneficium pro quib. tibi & aliis Eccleſiarum Prælatis ſcribimus.]

¶ PITH. [6] *Idem.*] *Londonenſi Epiſcopo.*

VII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Habens plures Eccleſias, alteram eligere & alteram dimittere compellitur.

y Cap. 9. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. p. 30. c. 3.
z al. S.
a al. Nos autem à ſententia quâ detinebatur, eum facientes, &c.
b præſcriptis.
c habeat.

REferente I. [y] Presbytero accepimus, quòd cùm duas haberet Eccleſias, Archidiac. tuus ipſum alterâ ſpoliavit: & cuidam Presbytero G. [z] nomine aſſignavit eandem. prædictus autem I. ſentiens ſe in hac parte gravari, ad Metropolitanum, videlicet Remen. Archiepiſcopum appellavit [7]: Cumque de mandato ejuſdem Archiepiſcopi in prædicta Eccleſia reſtitutus fuiſſet, præfatus Archidiaconus eundem I. pro eo, quòd ad præſentiam ſuam vocatus venire contempſit, vinculo excommunicationis aſtrinxit. Nos autem [a] ipſum à ſententia, quâ tenebatur, facientes abſolvi, tibi mandamus, quatenus præſcripto I. de prædictis [b] Eccleſiis unâ quam maluerit, relictâ, alteram præfato G. ſi Eccleſiam non habet [c], non differas aſſignare. alioquin ipſam alteri perſonæ idoneæ beneficio Eccleſiaſtico carenti incunctanter aſſignes.

¶ PITH. [7] *Appellavit.*] Omiſſo medio ſi quid ex facto contigit, non contradicente adverſario qui potuit impedire. *cap. 66. ſup. de appellat. ſic. inf. cap. penult. de nov. oper. nunciat.*

d Vide Ant. Aug. in not. 1. Compil.

VIII. IDEM in Concilio Turonenſi [d]. [c. an. 1180. *in Gallia.*]

Præbendæ & dignitates non debent dividi, nec etiam permutari.

e Cap. 10. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. p. 30. c. 4.
f Vide l. cui pacto per Bart. ff. de ſervis expor.

MAjoribus [e] Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut, minorum Clericorum præbendæ patiantur ſectionem. Idcirco ut ſicut in magnis, ita quoque in minimis membris ſuis firmatam Eccleſia habeat unitatem [f], diviſionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

* Sard. Epiſc.

IX. IDEM Cantuarien. Archiepiſcopo *. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Receptus in Canonicum ex promiſſione Capituli, debet quando facultas ſe obtulerit habere præbendam. Vide cap. 2. de conceſſ. præbend. in vi. cum gloſſ.

g C. 11. eod. tit. in 1. Compil. Cùm hodie ſit correcta hæc Decret. per cap. 2. De conceſſ. præb. in 6. Vide ibi gloſſ. & Decium in cap. ex par. 1. ſupr. de offic. deleg.

REIatum [g] eſt: [*Et infrà α.*] Quoniam igitur dignum eſt, ut poſtquam magiſter I. in Eccleſia tua Canonicus eſt inſtitutus, & à te habuit in promiſſis de conferenda ſibi prima præbenda, cùm in Eccleſia ipſa vacaret, ut debeat præbendæ integritate gaudere: mandamus, quatenus ſi idem I. in Eccleſia tua eſt Canonicè inſtitutus, & in Choro & Capitulo & aliis, quorum uſus eſt communis, poteſtatem ſicut Canonicus habet: ei præbendam ſi qua nunc vacat, vel cùm ibi primò vacaverit, ſecundùm promiſſionem tuam concedas liberaliter & aſſignes: quia non eſt congruum, ut præbendâ careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus.

[*α Aurib. noſtris quòd cùm dil. fil. n. Magiſter I. in Eccleſia tua ſit per te Canonicè inſtitutus, & in Choro & Capitulo & aliis locis quorum communis eſt uſus plenam ſicut Canonicus habeat poteſtatem, nondum ſibi præbendam juxta promiſſionem tuam aſſignari curaſti, licèt poſt promiſſum tuum plures præbendæ in ipſa Eccleſia vacaſſe dicantur.*]

h Vox, diœceſis, deeſt in antiquis.

X. IDEM Canonicis regularib. & Monachis Eboracen. Diœceſis [h]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Religioſi reditus Eccleſiarum ſuarum deminuere non poſſunt reſpectu portionis, quæ debetur Rectoribus ſeu Vicariis, nec parœcias dividere.

i Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. part. 13. c. 1.

AVaritiæ [i], quæ eſt idolorum ſervitus: [*Et infrà α.*] Intelleximus, quòd in Eccleſiis veſtris, de quibus certas penſiones conſueviſtis percipere, portiones, vel antiquos reditus minoraſtis, quos nonnulli Clerici Eccleſiarum ipſarum olim habuiſſe noſcuntur: [*Et infrà β.*] Ideóque mandamus, quatenus, ſi quas portiones vel antiquos reditus Clericorum ſine conſenſu Archiepiſcopi veſtri minuere, vel parœcias dividere præſumſiſtis, ad integritatem priſtinam revocetis.

[*α Hi debent radicem ſtudioſiùs extirpare qui ſeculi vanitatib. renunciantes, Domino elegerunt in religionis habitu miniſtrare.*]

[*β Unde quoniam hoc ex radice avaritiæ & cupiditatis procedit, quam debetis modis omnib. evitare. d. v. p. a. ſ. præ.*]

XI. IDEM Præpoſito & Capitul. [8] Inſul. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Poſſunt Prælatus & Capitulum præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod Præbendarius teneatur.

k Cap. 13. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. p. 50. c. 59.

SIgnificatum eſt nobis [k], quòd cuidam Sacerdoti præbendam unam in Eccleſia veſtra communi voluntate dediſtis, ita quòd miſſam de ſancta Maria, niſi corporis infirmitate gravatus ſit, debeat quotidie celebrare, & Eccleſiam veſtram non niſi communi tam Præpoſiti, quàm Capituli aſſenſu poſſit dimittere, vel cuiquam Præbendæ illius anniverſarium delegare. Quam ſiquidem inſtitutionem [l] eatenus confirmamus, ut prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſiduè debeat obſequium ſuum impendere Eccleſiæ memoratæ, & quantò frequentiùs poteſt, ſalva honeſtate ſua, & debita devotione, miſſarum ſolennia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere: ſive causâ voluptatis, ſive ſe ad aliam Eccleſiam tranferendo.

l Conſtitutionem.

¶ PITH. [8] *Et Capitulo.*] *Et Canonicis.*

XII. IDEM [m] Vigorien. [9] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

m al. Epiſcopo Vvigor.

Ad præſentationem Religioſorum in eorum Eccleſiis, nullus debet inſtitui per Epiſcopum, niſi priùs ei congrua portio redituum aſſignetur.

DE Monachis [n], qui Vicarios parœcialium Eccleſiarum gravant, ut hoſpitalitatem tenere non poſſint, eam providentiam habeas, quòd ad præſentationem Monachorum nullum recipias, niſi tantum ei de proventibus Eccleſiæ coram te fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit perſolvere, & congruam ſuſtentationem habere.

n Cap. 14. eod. tit. in 1. Compil.

¶ PITH. [9] *Vigorienſi.*] *Eboracenſi.*

XIII. IDEM Salernitano [o] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Campaniam.*]

o Sal. Epiſc.

Plures dignitates vel perſonatus in una vel in diverſis Eccleſiis quis habere non poteſt.

AD hæc [p] licèt [10]: *Et infrà.* Illud eſt omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis, plures dignitates vel perſonatus obtineat. Cùm ſingula officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant perſonarum [q].

p C. 7. de teſtam. in 1. Compil.
q Vide l. fin. per Bald. C. de indic. vid. & l. bis. C. de revocan. do.

¶ PITH. [10] *Licèt, &c.*] V. C. Sic: *Licèt conſuetudo illa non ſit conſona rationi, ſecundùm quam Clericus ſi à Kalend. Martii uſque ad Kalend. Novembris deceſſerit, totum fructum beneficii quod debet illo anno percipere, ſecundùm ſuam voluntatem largitur: quia tamen in multis Eccleſiis obſervatur, eum ſatis in Epiſcopatu tuo poteris tolerare, &c.*

XIV. IDEM Burdegalen. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Habens plures dignitates, alteram dimittere compellitur.

PRæterea [r] de G. qui in tua & Toloſana Eccleſia & Archidiaconus conſtitutus, & in utraque Eccleſia regulariter profeſſus: Mandamus, quatenus eundem altero, quem maluerit, Archidiaconatu facias eſſe contentum.

r Cap. 4. De exc. præl. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. p. 24. c. 5.

XV. IDEM Genuen. [ſ] [11] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Romæ.*]

ſ al. Cantuar. al. Ariminenſ.

Si electus ad ſecundam Eccleſiam, noluerit dimittere primam; eligentes poſſunt reſilire, & electum non acceptare.

CUm non ignores [t], quòd una Eccleſia unius debeat eſſe Sacerdotis: [*Et infrà α.*] Cùm igitur nuntius Presbyteri, qui in duabus Eccleſiis locum habere contendit, & quidam Clerici alterius Eccleſiæ ad noſtram præſentiam acceſſerint, contra eum: nos attendentes non eſſe conveniens, ut idem Presbyter locum habeat [u] in duabus Eccleſiis: mandamus, quatenus ipſum beneficio quod habet, facias manere contentum. Quòd ſi fortè Archipresbyter & Clerici alterius Eccleſiæ in eum conſenſerint, eis nunc diſſentientibus [x], cùm ipſorum ſcandalo non debet locum in ipſa Eccleſia quærere vel habere.

t Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.
u haberet.
x diffidentib.

[*α Mirabile gerimus [12] & indignum quòd uni perſonæ locum in plurib. Eccleſiis velis concedere, vel in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ: quæ cùm unum ad plura recipiat beneficia, contra ſanctorum Canonum inſtituta non approbatur à nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.*]

¶ PITH. [11] *Genuenſi.*] *Januenſi.*

[12] *Mirabile gerimus, &c.*] Faſcicul. tempor. an. 1238. *cap.* 58. Matth. Paris 1263. Appendix Urſpergenſ.

XVI. INNOCENTIUS III. Zamoren. Epiſcopo [y] [13]. [c. an. 1210. *Româ in Hiſpaniam.*]

y Vide Vaſeum in Annal. Hiſp. cap. 21.

Ordinato ad ſacros per Epiſcopum ſine titulo, nemine præſentante, ordinator vel ſucceſſor compellitur in neceſſariis providere, donec titulum habuerit.

CUm ſecundùm [z] Apoſtolum, qui altario ſervit, vivere debeat de altari: & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede: patet à ſimili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur: ut ipſa nominis ratio perſuadet. Cùm enim à Cleros, quod eſt ſors vel hæreditas, Clerici appellentur: quia in ſui [a] ordinatione, vel aſſumuntur in hæreditatem Domini, vel aſſequuntur hæreditatem in ipſo [b], ut verè poſſint pſallere cum Propheta, dicente: Dominus pars hæreditatis meæ: dignum eſt ut Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtententur, in qua & [c] per quam divinis obſequiis aſcribuntur. Licèt autem prædeceſſores noſtri ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium irritas eſſe [14] voluerint & inanes: nos tamen

z Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.
a ſua.
b al. in Chriſto. Pſalm. 15.
c al. vel.

tamen benigniùs agere cupientes [d], tamdiu per ordinatores vel fucceſſores eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur. Inde eſt quòd cùm G. lator præſentium à prædeceſſore tuo fuerit ad Subdiaconatum [e] nullo præſentante promotus; mandamus, quatenus ſi eum hi, quibus examinationem ipſius duximus committendam, te citato legitimè, ut per teipſum vel idoneum reſponſalem interſis, & tam ſuper idoneitate perſonæ, quàm etiam ſuper quantitate ac qualitate beneficii proponere tibi liceat quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum eſſe repererint, tamdiu ei vitæ neceſſaria congruè ſubminiſtres, donec per te in Zamoren. Eccleſia, vel alia fuerit competens beneficium Eccleſiaſticum aſſecutus, ſciturus pro certo, quòd ſi per examinationem eorum [f] fuerit repertus idoneus, & tu ei juxta mandatum noſtrum neglexeris providere, cùm hoc nobis per literas eorum innotuerit, ad id exequendum, te per dictam Eccleſiam compellemus.

[d] Vide *l. cùm in teſtamento. ff. de re jud. & l. quoties, eod. tit.*
[e] In Subdiaconum.
[f] illorum.

¶ Pith. [13] *Zamoren. Epiſcopo.*] Extat *pag.* 46. *Epiſtol. Innocent.*

[14] *Ordinationes, &c. irritas.*] *Can. Sanctorum, diſtinct.* 70. Sed & Synodus œcumenica Calchedonenſis, *cap.* 16. *act.* 5. cui hìc derogatur.

XVII. Idem Archiepiſcopo Senonen. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Qui hoc ignoranti ſcienter contulit Præbendam, quam non potuit, illâ evictâ, aliam quam poteſt, conferre tenetur. Hoc dicit, & eſt ſingularis diſpoſitio.

INter cetera: [*Et infrà α.*] Facta [g] reſignatione à G. [h] quondam Canonico Laudunen. [i] de Præbenda ejuſdem Eccleſiæ, quæ per commutationem Præbendarum H. tunc Siclumen. [k] Canonico auctoritate Apoſtolica aſſignari debebat, Magiſter P. per Laudunen. Epiſcopum de Præbenda fuit inveſtitus eadem. Super quo cùm inter Magiſtrum ipſum & dictum H. controverſia ſuborta fuiſſet, per C. Papam prædeceſſorem noſtrum omnia retractata fuerunt: *Et infrà.* Supradicto Epiſcopo dedimus in præceptis [l], ut donec idem Magiſter in eadem Eccleſia fuerit Præbendale beneficium aſſecutus, nulli alii Præbendam aſſignare præſumat: quòd ſi fortè præſumpſerit, id irritum decernimus & inane: decet enim, ut quia Præbendam ei, quam de jure non potuit, aſſignavit, eam, quam de jure poteſt, aſſignet, ne Præbendam illi fraudulenter viſus ſit aſſignaſſe.

[g] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[h] W.
[i] Laudenſi.
[k] Siclunen. *al.* Senen.
[l] mandatis.

[*α Tibi ſatis eſſe notum credimus qualiter.*]

XVIII. Idem Epiſcopo [15] & Cantori Tornacenſi. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Caſſatur electio illius qui poſſidet plures Dignitates atque Præbendas: & idem ſi detinetur aliquo vitio hìc ſcripto.

CUm jam [m] dudum: *Et infrà.* Verùm quoniam ab R. Siclunen. [16] Canonico, I. de Bythinia [17] quædam objecta fuère, multitudo videlicet tam Dignitatum [n] quàm etiam Præbendarum, ambitionis & avaritiæ vitium, cui nondum finem imponens, contra definitionis noſtræ tenorem, & Lateranen. [o] Concilii ſtatuta, ad obtinendam Præpoſituram [p] Siclunen. [18] ſe ingerit & ingeſſit; & quòd die intruſionis ſuæ ante confirmationem præſumpſerit miniſtrare, ſicut & poſt confirmationem caſſatam: Mandamus, quatenus ſi inveneritis prædictum I. habere plures alias Dignitates atque Præbendas: aut aliquid [q] aliud præmiſſorum quod ad caſſationem ejus ſufficiat, inveneritis eſſe verum; ei ſuper jam dicta Præpoſitura ſilentium imponatis, ab impetitione ipſius Siclunen. Eccleſiam abſolventes. Cùm multa per patientiam [r] tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judicium, exigente juſtitia non debeant tolerari [ſ].

[m] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* & de materia Vide Cardi. *conſ.* 3. & Oldrad. *conſ.* 67.
[n] Bitunia. *al.* Bitumia.
[o] Sub Alex. III. *c.* 13. & 14.
[p] Sidunen.
[q] aut aliquod præmiſſorum, &c.
[r] tolerentur.
[ſ] Vide *l.* 1. §. *pen. De his qui not. infa. & l.* 1. §. 2. *Si quis in jus voc. non ierit.*

¶ Pith. [15] *Epiſcopo.*] *Archidiacono.* Vide *pag.* 66. *Innocent.* 62. 69.

[16] *Siclunenſi.*] *Siclinienſi.*

[17] *De Bythinia.*] *de Bethunes.*

[18] *Siclunen.*] *Siclinienſem.* Siclinium in Melanthiſia, ubi ſepulchrum eſt ſancti Platonis. Meyer. 142.

XIX. Idem Archiepiſcopo & Archidiac. Senonen. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Recepto in Canonicum, quàm citò facultas ſe obtulerit, debetur Præbenda: & interim habebit quotidianas diſtributiones.

DIlectus [t] filius T. Canonicus Linconien. [u] [19] propoſuit, quòd cùm de mandato C. Papæ prædeceſſoris noſtri, Linconien. Epiſcopus [20] quandam Præbendam aſſignavit eidem in Eccleſia Linconien. quia Capitulum ipſum ad eandem recipere contemnebat: [*Et infrà α.*]

[t] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[u] Lingon.

Ad inſtantiam Remen. Archiepiſcopi, tunc Epiſcopi Præneſtinen. Apoſt. Sed. Leg. & autoritate illius, talis inter eum & Epiſcopum & Canonicos Linconien. compoſitio interceſſit, quòd ipſo ab eis recepto in Canonicum, & conceſſo ſibi ſtallo in Choro, & participatione qualibet divinorum, idem fructus Præbendæ percipere non deberet, niſi loco proximo vacaturæ: [*Et infrà β.*] Cùm ergo dictum T. in Canonicum recipi, Canonicis non obviet inſtitutis, & vacaturam expectare Præbendam Lateranen. Concilio [x] non ſit dubium obviare, nos facto ejuſdem Legati illicito reprobato, quod eſt licitum [y] approbantes, quia videtur indignum, ut receptus in Canonicum Præbendæ beneficio defraudetur: mandamus, quatenus dictos Epiſcopum & Canonicos, ut ei Præbendam, cùm ſe facultas obtulerit, non differant aſſignare, appel. poſtpoſita compellatis. Facientes eidem portiones quotidianas, quæ fiunt in Eccleſia memorata, ſine deminutione qualibet aſſignari.

[x] Sub Alex. III. *c.* 8. & habetur infr. *de conc. præb. c. nulla.*
[y] Vide *l. ſi convenerit cum glo. ff. de pig. act.* meliùs *in l. necnon.* §. 1. *cum gloſ. non prohibeat. ff. ex quibus cauſ. major.*

[*α Ad di. fi. Clarevall. & Longmardi* [21] *Abbates auct. p. n. cùm nollet aliquatenus à contradictione ceſſare, ipſum ſuppoſuerit Eccleſiaſtico interdicto Poſtmodum autem accedens ad præſentiam noſtram ad dil. fil. Meliradin. & Guntanen.* [22] *Abbates obtinuit ſcripta noſtra, ſed ſicut cùm per eos ſuam non poſſet juſtitiam obtinere, nos ven. f. n. Remenſi Archiepiſcopo S. Romanæ Eccleſiæ Cardinali, tunc Epiſcopo Præneſtino, Apoſt. Sedis Legato, ſicut aſſerit, dedimus in mandatis, ut prædictam interdicti ſententiam ſicut rationabiliter fuerit promulgata, faceret, app. poſt. firmiter obſervari. Verùm cùm idem Archiepiſcopus negotium prorogaret, & idem poſt labores multiplices ferè de promovendo negotio deſperaſſet deficiens in expenſis.*]

[*β Licèt autem memoratum Archiepiſcopum ſincera diligamus in Domino charitate, & ipſius velimus honori deferre; quia tamen in his quæ contra Canonicas ſanctiones attentata noſcuntur, ei deferre nec volumus, nec debemus: quod ab eo illicitè factum eſt in hac parte duximus irritandum, quod licitè factum eſt approbantes.*]

¶ Pith [19] *Linconien.*] *Lingonenſis.*

[20] *Linconienſis Epiſcopus.*] G. quondam Lingonenſis Epiſcopus.

[21] *Longmardi.*] *Longivadi. Longuay.*

[22] *Meliradin. & Guntanen.*] *Medulenen. & Guincian. Melugdenen.* Ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Lingonenſ. *Gordienſ.* Ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Metenſis. Moleſme, & Quincey.

XX. Idem Epiſcopo Brixien. [z] [c. an. 1210. *Româ in Lombardiam.*]

[z] Burdegal.

Non tenet electio, cùm ad unam Præbendam duo ſimpliciter eliguntur.

TUæ [a] fraternitatis devotio: [*Et infrà α.*] Cùm ſæpè contingat quòd ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur: Nos attendentes, quòd ſi duo unam Præbendam tenerent, illud eſſet contra Concilium Turonen. quod Præbendarum prohibet ſectionem: & ſi [b] unus illorum ipſam obtineret Præbendam, ſub expectatione alius contra Lateranen. [c] Concilii ſtatuta remaneret. [d] Inquiſi. tuæ taliter reſpondemus, quòd talis electio de rigore juris penitùs eſt caſſanda.

[a] *Cap.* 6. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[b] *al.* quòd ſi unus illorum, &c.
[c] Sub Alex. III. *c.* 8.
[d] *al.* ſuper quo t. reſpondemus.

[*α Præterea conſuluiſti.*]

XXI. Idem. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Si duo electi ad aliquam Dignitatem compromittant in Judices, poterit Judex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de proventibus proviſionem facere. Iſta pulcherrima diſpoſitio, & in toto corpore Juris non habet conſimilem.

NIſi eſſent [e] viri providi & honeſti, tam qui ordinationem fecerunt, quàm illi, circa quos eſt facta ordinatio, in Eccleſia veſtra ſuper negotio Prioratûs, ordinationem illam valdè ſuſpectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo poſt concertationèm diutinam ordinatum eſt circa unum de duobus electis, ut ipſe habeat Prioratum, hoc ex juriſdictione delegata ſecundùm juſtitiam videtur eſſe ſtatutum: quod autem ordinatum eſt circa reliquum, ut ipſe [f] viginti libras de reditibus Capituli, & quadraginta de proventibus Prioratûs percipiat [g] annuatim: hoc ſecundùm providentiam intelligitur eſſe præceptum ex arbitraria poteſtate, cùm [h] in delegatos fuerit compromiſſum, qui auctoritatem ſibi retinendo commiſſam, ſe pro bono pacis & utilitatis hoc ordinaſſe fatentur. Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus eſt recepta, poſſúntque licitè, Prior & Capitulum de proventibus ſuis propter cauſas prædictas, non quidem ex pactione partium, ſed ex juſſione Judicum proviſionem hujuſmodi exhibere; nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad præſtationem quadraginta librarum non dignitas Prioratûs, ſed perſona Prioris maneat onerata, ne fortè circa proventus aliqua videatur facta ſectio Prioratûs: ita quòd ipſo Priore defuncto, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur.

[e] *Cap.* 7. *eod. tit. in* III. *Compil.* Bald. *in ca.* 1. §. *inter partes, de lege corr. in uſib. feudor.*
[f] triginta.
[g] recipiat.
[h] In Judicem delegatum poteſt compromitti. Docto. *in c. cum tempore, ſup. de arbit.* Specul. *tit. de arbitr.* §. 1. Adde Lanfr. *tract. de arb.*

XXII. Idem Valden. [i] Epiſcop. & Abba. [k] Vatican. [23] [c. an. 1210. *Romæ.*]

[i] Vaden. *al* Vadenen.
[k] *al.* Vatien.

Canonici privilegiati à Papa ſuper certo numero, ſi ſpontè receperunt aliquem ſupra numerum, contra impetrantes à Papa exceptione numeri uti non poſſunt.

PRo illorum proviſione [l]: [*Et infrà α.*] Burdegalen. Archiepiſcopo mandavimus, ut Magiſtro R. in aliqua Eccleſiarum ſuarum, ubi ei expedire cognoſceret, competens faceret beneficium aſſignari, contradictores Eccleſiaſt. diſtrictione compeſcens; qui Decano & Capitulo Xantonen. [m] auctoritate noſtra mandavit, ut ipſum admitterent in Canonicum & in fratrem. Cúmque iidem reluctarentur Canonici, ac indul-

[l] *Cap.* 8. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[m] Sanctonenſi.

[n] quadrageſimo.
[o] Canonicatu. *al.* Canonica. Sancton.

gentiam de quadragenario [n] Canonicorum numero ei opponerent, quia Archiepiſcopus cognovit illos in eluſionem mandati noſtri indulgentiâ conceſſâ eis irreverenter abuti, prædictum Magiſtrum de Præbenda & Canonica [o] Xantonen. Eccleſiæ inveſtivit, contradictores vinculo excommunicationis aſtringens: *Et infrà.* Quia verò quod per dictum Archiepiſcopum de memorato Magiſtro auctoritate noſtra providè factum eſt, firmitatem volumus obtinere: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictos Canonicos indulgentiam, quam habent de certo Canonicorum numero, non ſervaſſe, & aliquem ultra conſtitutum numerum in Canonicum auctoritate propria recepiſſe, cùm nobis legem imponere non debeant, quam ipſi negligunt obſervare, latam in ipſos excommunicationis ſententiam à prædicto Archiepiſcopo tamdiu denuncietis, ſublato appellationis obſtaculo, ſervandam [p], donec ſæpedictum Magiſtrum recipiant in Canonicum, & ea quæ ad Canonicatum pertinent, cum ſtallo Chori & loco Capituli ei ſtudeant aſſignare.

[p] obſervandam.

[α *Pro dilecto filio Magiſtro R. Audoën. qui apud Apoſt. Sed. moram feciſſe dignoſcitur longiorem, nec adhuc erat competens beneficium Eccleſiaſticum aſſecutus, licèt ad ipſum eſſet idoneus obtinendum. Ven. f. n.*]

¶ Pith. [23] *Valdenſi Epiſcopo, & Abbati Vatican.*] *Eadenſi Epiſcopo & Abbati Varian.* aut *Xandenſi Epiſcopo & Abbati Varian.* aut *Xantonenſi Epiſcopo & Abbati Baptriacenſi*, ſeu *Baptriaco*, Ordinis ſancti Benedicti, Xantonenſis diœceſis. Taxa Beneficiorum, eſt & aliud Monaſterium in diœceſi Xantonenſi ſancti Stephani de Baſſaco, Ordinis ſancti Benedicti.

XXIII. Idem Biſuntino Archiepiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Germaniam.*]

Non Beneficiatus habens ſufficiens patrimonium, ad ſacros legitimè promovetur.

[q] *Cap. 9. eod. tit. in* III. *Compil.* Hujus decre. deciſionem accipere debemus ſecundùm Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *de refor. c.* 2.

TUis [q] quæſtionibus reſpondemus, quòd Clericos in minoribus Ordinibus conſtitutos de patrimonialibus bonis habentes, unde poſſint congruè ſuſtentari; & ſi nondum fuerint beneficium Eccleſiaſticum aſſecuti; dummodo aliud Canonicum non obſiſtat, ad ſuperiores poteris Ordines promovere.

XXIV. Idem Epiſcopo Zamoren. [r] [c. an. 1208. *Romà in Hiſpaniam.*]

[r] Latomen. *al.* Baton.

Abſenti poteſt conferri beneficium alio mediante; nec refert utrùm abſens inveſtiatur per perſonam medium, vel perſona media inveſtiatur pro abſente. Hoc dicit, conjungendo utrumque intellectum: & eſt caſus notabilis, & quotidie practicatur.

ACcedens ad Apoſtolicam Sedem: *Et infrà.* Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo poterit de beneficio Eccleſiaſtico inveſtiri [ſ].

[ſ] Vide *l. qui mihi donatum* per Bart. *ff. de dona.*

XXV. Idem Trecen. Epiſcopo [24]. [c. an. 1208. *Romà in Galliam.*]

Si ad unum Canonicatum & Præbendam duo ſunt recepti ſuppliciter, receptio non tenet, etiam interveniente Apoſtolica auctoritate. Hoc dicit: & eſt notabile cap. quare tene ſemper menti, & nota ipſum.

[t] *C. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*

DIlecto filio [t] P. ſanctæ Prudentianæ [25] Presbytero Cardinali Cellerario Trecen. [26] & R. Procuratori tuo Auditore conceſſo, idem Cellerarius propoſuit coram eo, quòd cùm in manibus Remen. Archiepiſcopi, tunc Apoſtolicæ Sedis Legati, intendetis providere [27] G. nepoti ſuo in Trecen. Eccleſia Præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter reſignavit [u], dictus Legatus præfatum G. & eumdem Cellerarium in Canonicos Trecen. inſtituit, & ambobus idem Capitulum Trecen. ſtallum in Choro, & locum in Capitulo; & idem Archiepiſcopus ſupradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter aſſignarunt, donec idem G. integrum eſſet præbendale ſtipendium [x] aſſecutus: [*Et infrà α.*] Quorum receptionem Procurator Generalis præd. tui in partibus Conſtantinopolitanis [28] tunc agentis poſtmodum approbavit. Dictus quoque Cellerarius lectionem & Evangelium in hebdomada ſua legiſſe dignoſcitur, & tam Decani quàm Epiſcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatibus ſicut Canonicus Trecen. interfuit, & domum quandam per Capitulum memoratum obtinuit, quæ non niſi Canonico conſueverat aſſignari; túque [y] cùm ad eandem acceſſiſſes Eccleſiam conſecratus, cum Canonicis aliis ad oſculum recepiſti, cùm tunc non niſi Canonici ad oſculum admittantur, & eidem ſuper prædictis non moviſti per biennium quæſtionem, propter quod petiit, ut te ab ipſius ſuper hoc moleſtatione indebita compeſcere dignaremur: [*Et infrà β.*] Procurator tuus propoſuit ex adverſo, quòd ad unicum jus ſpirituale, quod vacabat ibidem, inſimul duos Canonicos inſtituere prædicto Legato non licuit; nam ſi duo unicam Præbendam haberent, id eſſet contra Turonen. Concilium, quod Præbendarum inhibet ſectionem. Si verò duobus receptis uni tantùm Præbenda daretur, ſub expectatione alius contra Lateranen. [z] Concilium remaneret. Præterea licèt in Eccleſia, in qua non eſt certus numerus Præbendarum, nullâ etiam vacante in Canonicum quis poſſit aſſumi, cùm intelligatur ad quoddam jus eligi, quod ex electorum aſſenſu de novo creatur [a], & cum electo in Canonicum naſcitur, & deſinit cum defuncto: in Eccleſia tamen, quæ determinatum habet numerum Præbendarum, uno individuo jure vacante, duo ſimul eligi non poſſunt ad illud, eò quòd hujuſmodi ſpiritale jus dividi ſeu communicari nequeat inter eos, nequaquam interdum hi, ad quos ſpectat electio, de communi aſſenſu augmentare valeant numerum Præbendarum, quoddam jus ſpirituale de novo creando, niſi fortè ſtatutum aliquod obviaret; quod eſſet juramento firmatum, vel cui Sed. Apoſt. confirmatio acceſſiſſet, hujuſmodi clauſulâ prohibitionis adjectâ, ut ſi quicquam contra id fieret, non valeret, propter quod inſtitutionem præfatam nullam fuiſſe dictus aſſeruit Procurator, cùm in Trecen. Eccleſia certus ſit Præbendarum numerus, quem Capitulum vel Legatus augmentare minimè intendebat [b], vel jus aliquod de novo creare. Unde dictum Cellerarium ad reſtitutionem eorum, quæ ratione prædictæ inſtitutionis tenebat, ſententialiter duximus condemnandum, ei ſuper Præbenda ipſa vel ejus parte ſilentium imponentes: Ita quòd per hoc prædicto G. nullum præjudicium generetur, cùm res inter alios acta, regulariter aliis non obſiſtat.

[u] reſignaret.
[x] beneficium.
[y] tu quoque.
[z] Lateran. ſub Alex. III. *c.* 8.
[a] crearetur.
[b] *al.* non intendebat.

[α *In eos qui contrà venire præſumerent excommunicationis ſententia promulgata.*]

[β *Verùm dictus R. Procurator tuus propoſuit ex adverſo, quòd cùm dictus Cellerarius Præbendam ſuam in præfati Archiepiſcopi Remen. manibus reſignaſſet, ipſe de medietate una dictum Cellerarium inveſtivit.*]

¶ Pith. [24] *Trecenſi Epiſcopo.*] *Herveo.*

[25] *Pudentianæ.*] *Prudentianæ.*

[26] *Cellerario Trecen.*] *Cellario Senonenſi.*

[27] *Cùm in manibus Remenſis Archiepiſcopi, tunc Apoſtolicæ Sedis Legati, intendetis providere.*] Sic legendum: *Cùm Remenſis Archiepiſcopus, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus, intenderet providere.*

[28] *In partibus Conſtantinopolitanis.*] Vide Chronicon Sclavorum 191. Vigner. *lib.* 3. 226. Rodulphus ſancti Mariani Monachus, *in Chronico ann.* 1204. *pag.* 100. *de expugnat. Conſtantinopol.* Duæ ſiquidem naves pariter colligatæ, quæ noſtros Epiſcopos Sueſſionenſem videlicet ac Trecenſem deferebant, quarum erant inſignia Paradiſus & Peregrina, primæ ſcalis ſuis, ſcalas turrium attigerunt, & fœlici auſpicio peregrinos pro Paradiſo certantes hoſtibus admoverunt. Prima muros obtinent vexilla Pontificum, Miniſtriſque cæleſtium ſecretorum prima de cœlo conceditur victoria. Epiſcopus Trecenſis erat Garnerus, aliàs Renerus, cui ſucceſſit Herveus anno 1206.

XXVI. Idem. [c. an. 1208. *Romæ.*]

De una Præbenda vacante, poſſunt fieri duæ, ſi ejus ſuppetant facultates, aliàs dividens integrare tenetur.

VAcante [c] quadam Præbenda in Eccleſia tua, duas ex ea conſtituens, ad illas de conſenſu [d] Capituli tui duos Canonicos aſſumpſiſti; quorum altero viam univerſæ carnis ingreſſo, Præbendam, quam defunctus habuerat, quidam Clericus nomine Hippolytus fuit auctoritate Sedis Apoſtolicæ aſſecutus. Verùm cùm idem Hippolytus te ſuper integritate Præbendæ, per quaſdam noſtras literas inquietet, & alius idem jus adversùs te, ſe habere proponat, quid facere debeas, requiſiſti. Super quo ſic duximus reſpondendum, quòd cùm Turonen. ſtatuta Conci. ſectionem inhibeant Præbendarum, teneris utrique de his, quæ vacare contigerit [e], integrare Præbendam, niſi rationabili cauſa de vacante Præbenda ſupradicta duæ fuerint conſtitutæ, ac tot ſint utriuſque proventus, quòd per utramque ſit utrique proviſum in beneficio competenti.

[c] *Cap. 3. eod. tit. in* IV. *Compil.* Et de materia an ex cauſa rationabili poſſint fieri duæ, vide Doct. *hoc tit. cap. avaritiæ.*
[d] aſſenſu.
[e] contigerint.

XXVII. Idem Vercellen. Epiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Pedemontium.*]

Si Papa mandat Capitulo, ut aliquem in Canonicum recipiant, & Præbendam, ſi qua vacat, conferant; ſi de mandato ſcientes alii conferunt, coguntur primum recipere, & de reditibus Eccleſiæ loco beneficii providere, donec Præbendam habeat.

DIlectus [f] filius G. Clericus nobis expoſuit [g] conquerendo, quòd cùm pro eo ad Novarien. Capitulum mandatum Apoſtolicum miſiſſemus, ut eum in Canonicum reciperent & in fratrem, Præbendam, ſi qua tunc [h] vacabat, conferentes eidem: [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd in Novarien. Eccleſia Præbenda vacaret tempore quo ejuſdem Eccleſiæ Canonici noſtras literas receperunt; cum eam alii in eluſionem mandati noſtri duxerint conferendam, eundem Clericum, ſi non habet [i] ſufficiens beneficium Eccleſiaſticum, in Canonicum recipi facias, & ſibi de reditibus Eccleſiæ ſingulis annis aſſignari proventus, donec ei ſit in beneficio præbendali proviſum.

[f] *Cap. 4. de conc. præb. in* IV. *Compil.*
[g] propoſuit.
[h] vacaret.
[i] habeat.

[α *Ipſi non ſolum mandatum Apoſtolicum noluerunt adimplere, verùm etiam Præbendam vacantem, quam mandavimus illi conferri, alii præſumpſerunt aſſignare. Unde petebat à nobis ut quod de ipſo incœperamus, exequi dignaremur. Magiſter autem G. G. Novarien. Eccleſiæ Procurator proponebat econtrà, quòd cùm in illa Eccleſia nulla vacaret Præbenda, prædictus Clericus ad Apoſtolicam Sedem accedens, falsò in Eccleſia ipſa ſuggeſſit vacare Præbendam, & ad ſuggeſtionem falſam per ſurreptionem ſuam literas impetrarat. Unde cùm mendax precator carere*

debeat impetratis, penitùs idem Procurator ab impetitione ipſius Eccleſiam poſtulabat abſolvi. Cùm igitur coram dil. fil. G. S. GG. ad velum aureum Diac. Car. quem eiſdem dedimus Auditorem ſuper his diutiùs litigarent, & idem Card. quæ fuerant propoſita coram eo retulit diligenter.]

[k] Conc. gen. Lat. ſub Innoc. III. c. 29.

XXVIII. Idem in Concilio generali [k]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Habens Perſonatum, vel beneficium Curatum, ſi ſecundò tale receperit, vacat primum: quod ſi retinere contenderit, etiam ſecundo privabitur. hoc primò. *Et is, ad quem ſpectat beneficii Curati collatio, licitè confert ſtatim cùm inſtitutus aliud recepit: & ſi intra ſex menſes non conferat, devolvitur ad alium collatio, & aliter ponitur.* hoc ſecundò. *Cum ſublimibus verò & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium ſolus Papa diſpenſat.* hoc tertiò. Hoc dicit iſtud cap. utile & famoſum.

DE multa [l] providentia fuit in Lateranen. Concilio [m] prohibitum, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias Parœciales reciperet contra ſacrorum Canonum inſtituta, alioquin recipiens, ſic acceptum amitteret, & largiendi poteſtate conferens privaretur. Quia verò propter præſumptiones & quorumdam cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus provenit; nos evidentiùs & expreſſiùs occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, ſi priùs tale beneficium habebat, eo ſit ipſo jure privatus; & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum: & ſi ultra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alios ſecundùm Lateran. [n] Concilii ſtatutum ejus collatio devolvatur, verùm etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum. Hoc idem & [29] in Perſonatibus eſſe decernimus obſervandum, addentes ut in eadem Eccleſia nullus plures Dignitates aut Perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes [30] tamen & literatas perſonas, quæ majoribus beneficiis ſunt honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

[l] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[m] Priore iſto quod factum eſt ſub Alex. III. *c.* 13. & cum hoc decreto convenit Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de refor. c.* 2. & 4. & *ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 17.
[n] Sub Alex. III. *cap.* 8.

¶ Pith. [29] *Hoc idem & in Perſonatibus, &c.*] *Cap.* 4. *ſup. de reſtitut. ſpoliator.* Vide Joan. de Fordun. *de geſt. Scotorum, lib.* 10. *cap.* 10, 11. 12.

[30] *Circa ſublimes, &c.*] Additum ab Honorio. Matth. Pariſ. 559.

[o] *Cap.* 30.

XXIX. Idem in eodem [o]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Concilium Provinciale à Beneficiorum collatione ſuſpendit eos, qui poſt ſecundam correptionem indignis beneficia conferunt: providet etiam quis interim beneficia conferat; & illam ſuſpenſionem relaxat ſolus Papa, vel ſolus Patriarcha.

GRave [p] nimis eſt & abſurdum, quòd quidam Eccleſiarum Prælati, cùm poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promovere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo [q] mederi, præcipimus, ut prætermiſſis indignis, idoneos aſſumant, qui Deo & Eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum: fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim; ita, ut qui poſt primam & ſecundam correptionem fuerit repertus [r] culpabilis, à beneficiis conferendis per ipſum Concilium ſuſpendatur, inſtitutâ in eodem Concilio perſonâ providâ & honeſtâ, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipſum circa Capitula quæ in his deliquerint, obſervetur. Metropolitani verò delictum, ſuperioris judicio relinquatur ex parte Concilii nunciandum. Ut autem hæc ſalubris proviſio pleniorem conſequatur effectum, hujuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ minimè relaxetur, ut in hoc quoque quatuor Patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur [s].

[p] *Cap.* 5. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 3.
[q] *In Codice Barbat.* huic morbo adhibere medelam.
[r] Vide *l.* 3. *C. de Epiſc. aud.* & *l. ſervos. C. ad l. Jul. de vi publ.*
[s] Vide Chaſſan. *in Catal. glor. mund. p.* 4. *conſ.* 9.
[t] *Cap.* 32.

XXX. Idem in eodem [t]. [an. 1216. *Romæ.*]

Rector Eccleſiæ, non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel Patroni, debet de reditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem. H. d. uſque ad §. qui verò.

EXtirpandæ [u] conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inolevit, quòd ſcilicet Parœcialium Eccleſiarum Patroni, & aliæ quædam perſonæ proventus ipſarum ſibi penitùs vindicantes, Presbyteris earum ſervitiis deputatis, relinquunt adeò exiguam portionem, quòd ex ea nequeant congruè ſuſtentari: nam, ut pro certo dicimus, in quibuſdam regionibus Parœciales Presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinent, niſi quartam quartæ, id eſt ſextamdecimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus penè nullus inveniatur Sacerdos Parœcialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam literarum. Cùm igitur os bovis ligari non debeat triturantis, ſed qui altari ſervit, de altari vivere debeat; ſtatuimus ut, conſuetudine qualibet Epiſcopi vel Patroni, ſeu cujuslibet alterius non obſtante, portio Presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur.

[u] *Cap.* 6. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *in decr. de reform. cap.* 9. *§. patrocinantem beneficiorum.*

Privatus eſt Parœciali Eccleſia Rector in ea non reſidens, niſi ſit annexa Dignitati vel Præbendæ; quo caſu debet ibi habere perpetuum Vicarium. Et in fine prohibet in fraudem Rectoribus de ipſius proventibus penſionem in beneficium dari. Hoc dicit. Vel ſic: *Non reſidens in Eccleſia Parœciali, vel non ponens Vicarium, quando eſt annexa beneficio majori, privatus eſt eâ.* Hoc dicit.

Qui verò Parœcialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat in ordine, quem ipſius Eccleſiæ cura requirit, niſi fortè Dignitati vel Præbendæ Parœcialis Eccleſia ſit annexa: in quo caſu concedimus, ut qui talem habet Præbendam vel Dignitatem, cùm oporteat eum in majori Eccleſia deſervire, in ipſa Eccleſia Parœciali idoneum & perpetuum habeat Vicarium Canonicè inſtitutum, qui, ut prædictum eſt, congruentem habeat de ipſius Eccleſiæ proventibus portionem [31]: alioquin [x] illâ ſe ſciat auctoritate hujus decreti privatum, liberè alii conferendâ, qui velit & poſſit, quod dictum eſt, adimplere. Illud [y] autem penitùs interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprii Sacerdotis, penſionem alii quaſi pro beneficio conferre præſumat.

[x] ipſe illâ ſe, &c.
[y] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 13.

¶ Pith. [31] *Congruentem, &c. portionem.*] Vide *cap.* 33. *infrà, & cap. poſtulaſti, ſuprà, de reſcript. cap.* 3. *de offic. Vicarii, & cap.* 28. *ſuprà de appellat.*

XXXI. Idem in eodem [z]. [an. 1216. *Romæ.*]

[z] *C.* 61. & *refertur in c.* 7. *ead. tit. in* I. *Compil.*

Non debent Religioſi Eccleſias vel decimas à Laicis ſine Diœceſanorum conſenſu recipere nec excommunicatos, vel interdictos ad divina admittere, in Eccleſiis quoque, quæ ad eos non pleno jure pertinent, inſtituere vel deſtituere; ſed præſentabunt Diœceſanis ad eas viros idoneos.

IN Lateranenſi [a] Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum, ne quilibet Regulares Eccleſias ſeu decimas ſine Epiſcoporum conſenſu de manu Laici præſumant accipere, nec excommunicatos, vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina. Nos autem id fortiùs inhibentes, tranſgreſſores digna curavimus [b] animadverſione punire, ſtatuentes nihilominus, quatenus in Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem Concilii ſtatuta Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent, ut illis de plebis cura reſpondeant: ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem, inſtitutos verò removere non audeant Epiſcopis inconſultis. Sanè adjicimus [c], ut illos repræſentare procurent, quos vel converſatio notos reddit, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum.

[a] Sub Alex. III. *c.* 9. cujus initium: Cùm & plantare.
[b] curabimus.
[c] Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 9.

XXXII. Honorius III. Abbati & Priori ſanctæ Genovefæ. [c. an. 1222. *Româ in Galliam.*]

Abſens in Theologiæ ſtudio, fructus beneficiorum ſuorum percipit in abſentia, ſed quotidianas diſtributiones non.

LIcèt vobis [d] direxerimus ſcripta noſtra, ut Magiſtro [e] N. Eboracen. [32] Archidiacono in ſacra pagina cupienti ſtudere, proventus ſuos Eccleſiaſticos faceretis integrè miniſtrari. Nolumus tamen, ut quotidianas diſtributiones, quæ tantùm reſidentibus in Eccleſiis, & his, qui interſunt horis Canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

[d] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 5. *de refor. c.* 5. *in fi.* & Hor. Lucium, *tract.* 98. *de priv. ſchol. priv.*
[e] B. Ebroycen.

¶ Pith. [32] *N. Eboracen.*] *R. Ebroicen.*

XXXIII. Idem Veſprimen. [f] Epiſcopo. [c. an. 1222. *Româ in Hungariam.*]

[f] Veſprinen. *al.* Veſpen. *al.* Veſpertimien. *al.* Veſpamenſi. *al.* Veſprimicenſ.

Propter paupertatem Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis poſſunt eis annecti capellæ, reſervata ipſarum Presbyteris congrua portione.

EXpoſuiſti [g] nobis, quòd Eccleſiæ tuæ Canonici deminuta ipſorum proviſione à tempore Concilii generalis, cùm eis ex tunc non fuerint ad eorum ſuſtentationem conceſſæ Capellæ, ſicut antè fieri conſuevit, de reditibus Præbendarum ſuarum nequeunt [h] ſuſtentari: [*Et infrà* α.] Si evidens neceſſitas vel utilitas exigat, Præbendas Eccleſiæ tuæ poteris de Capellis in perpetuum annectendis eiſdem, ſicut diſcretione prævia expedire videris, augmentare, reſervata congrua Capellarum Presbyteris portione.

[g] Vide Conc. Trid. *ſeſſ* 21. *de refor. c.* 5. & *ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 13. & 15.
[h] nequiverint.

[α *Propter quod plures ipſorum eâdem Eccleſiâ relictâ, in ejus ſervitio & Clericatu coguntur opprobrium aliorum ſe obſequiis mancipare. Unde humiliter ſupplicaſti, ut de Capellis eiſdem proviſionem eorumdem ampliare ex noſtra tibi permiſſione liceret. Quia verò per hoc ſtatutis ejuſdem Concilii derogaretur, quæ ſervare volumus inconcuſsè, te in hac parte nequivimus exaudire. Verum illorum paupertati paterno compatientes affectu, & tibi prout expoſcit tuæ devotionis meritum, gratiam facere cupientes fi. t. de qua plenam fiduciam obtinemus p. auc. m. q.*]

XXXIV. Idem Epiſcopo, & Priori, & Archidiacono Herforden. [i] [33] [c. an. 1222. *Româ in Angliam.*]

[i] De Ber. *al.* Bech. *In uno vet. codic.* Epiſcopo Pictavienſi & Priori.

Licèt Eccleſia ex donatione Laici beneficium conferat, tenet illius beneficii impetratio, de hoc mentione non habita.

DIlectus filius G. Clericus [34] nobis propoſuit [k], quòd cùm Decano & Capitulo [35] Andegaven. preces direxerimus, &

[k] expoſuit.

præcepta, ut ipſum quàm citò facultas ſe offerret, in Canonicum reciperent & in fratrem, vobis ſuper hoc executoribus ſibi datis; quia Decani & Capituli Procurator excipiendo propoſuit literas non valere, pro eo quòd in eis mentio non fiebat, quòd præfatus Decanus ex donatione Regis Præbendarum ejuſdem Eccleſiæ collationem haberet: vos mandati noſtri executores non eſſe interloquendo dixiſtis: & ſic duæ Præbendæ, quæ medio tempore vacaverunt, alii ſunt collatæ: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus occaſione hujuſmodi, quam reputamus frivolam, non obſtante, mandatum noſtrum exequi procuretis.

[α *Et dictus Clericus occaſione hujuſmodi quam vos malitiosè recepiſſe videmus, remanſit hactenus ſua proviſione fruſtratus, propter quod idem noſtram audientiam appellavit, appellationi cujus dicimini detuliſſe. Nolentes igitur ut ſæpedictus Clericus ſic fruſtratus, à nobis literarum noſtrarum commodo ulteriùs ſuſpendatur, vobis firmiter.*]

¶ Pith. [33] *Priori & Archidiacono Herforden.*] *Priori & Capitulo de Her.* V. C. *Capitulo Maclovienſi.*

[34] *G. Clericus.*] V. C. *G. pauper Clericus.*

[35] *Decano & Capitulo.*] V. C. addit, Eccleſiæ beati Martini.

XXXV. Gregorius IX. Argentinen. [36] Epiſcopo. [c. an. 1232. *Româ in Germaniam.*]

Pueri & aliàs Beneficiati non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. Hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

[1] De ætate requiſita, vide Lapum, *alleg.* 36. & Geminian. *in c. indemnitatibus, de elect. in 6.*

SUper inordinata [1] ordinatione: *Et infrà.* Cùm autem illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui ſervire poſſunt & volunt: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd pueri & Beneficiati qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſervire, in ea non debent idonei reputari.

¶ Pith. [36] *Argentinen.*] *Andegavenſi.*

XXXVI. Idem Archiepiſcopo & Magiſtro R. Turonen. [c. an. 1232. *Româ in Galliam.*]

Pro unius Prabendæ integratione, alia dividi non debet.

CUm cauſam, quæ inter Aurelianen. Epiſcopum, & I. de Bleſis Canonicum ſanctæ Crucis, ſuper integratione Præbendæ ipſius Canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: *Et infrà.* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus: quòd noſtræ intentionis non exiſtit, ut pro integratione Præbendæ ſupradicti Canonici Præbenda de novo aliqua ſcinderetur.

XXXVII. Idem. [c. an. 1232. *Romà in Germaniam.*]

Clerici ignobiles & non eminentis ſcientiæ, propter hoc non debent à Præbendis repelli, etiam in Eccleſia, quæ tales admittere non conſuevit.

[m] ſuppl. nobis.

[n] cum.

VEnerabilis frater noſter Portuen. Epiſcopus ſupplicavit [m], ut cùm quandam Præbendam, quæ in Argentinen. Eccleſia tamdiu vacaverat, quòd donatio ejus erat ad Sedem Apoſtolicam devoluta, I. Clerico contulerit, dum [n] in illis partibus legationis officio fungeretur, ſuam collationem benigno proſequeremur affectu. Verùm Procurator Argentini Capituli propoſuit ex adverſo, quòd idem Capitulum hoc audito conſuetudinem allegans antiquam inviolabiliter obſervatam, juxta quam nullum, niſi nobilem & liberum, & ab utroque parente illuſtrem, honeſtæ converſationis, ac eminentis ſcientiæ, in ſuum conſortium hactenus admiſerant, ne contra hoc fieret, maximè cùm nulla tunc Præbenda vacaret, antequam monitorias vel executorias literas recepiſſet, ad Sedem Apoſtolicam appellavit: *Et infrà.* Nos igitur attendentes quòd non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas, gratum Deo faciunt, & idoneum ſervitorem, ad cujus regimen non multos ſecundùm carnem nobiles & potentes elegit, ſed ignobiles ac pauperes; eò quòd non eſt perſonarum acceptio apud ipſum, & vix ad culmina Dignitatum, nedum ad Præbendas, viri eminentis ſcientiæ valeant reperiri, exceptiones hujuſmodi non duximus admittendas: *Et infrà.* Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictam Præbendam vacaſſe, quando ipſam dicto I. Epiſcopus contulit memoratus, ipſum ad eam recipi faciatis.

Rom. 12. *Galat.* 2. *Epheſ.* 6. *Coloſſ.* 3.

XXXVIII. Idem. [c. an. 1232. *Româ in Hiſpaniam.*]

Si mandatur provideri in Eccleſia, non poteſt de Eccleſia provideri.

[o] Vid. Oldradum, *conſ.* 306.

[p] dedimus, *in antiq.*

[q] V.

[r] V.

[ſ] viſus.

[t] perferatur.

[u] maneat.

CUm [o] olim Priori ſanctæ M. dederimus [p] in mandatis, ut Gu. [q] Diacono in aliqua Eccleſia civitatis vel diœce. Luc. auctoritate Apoſtolica provideret; idem præfatum Gu. [r] Eccleſiæ ſancti Pe. de vico Rectorem auctoritate hujuſmodi niſus [ſ] eſt deſignare; in qua Rector ab ejuſdem Eccleſiæ Clericis eligi conſuevit, excommunicationis ſententiam nihilominus proferens in rebelles. Cùm igitur mandatum hujuſmodi ſe ad talia non extendat, nec ad Rectoriam vel Dignitatem noſtra feratur [t] intentio, cùm pro ſimplici beneficio juſſio noſtra manat [u]: mandamus, quatenus tam inſtitutionem hujuſmodi, quàm excommunicationis ſententiam propter hoc latam denuncies non tenere.

DE CLERICO ÆGROTANTE, VEL DEBILITATO.

TITULUS VI.

I. Gregorius Candido Epiſcopo Urbevetanen. [1] [c. an. 602. *Româ in Tuſciam.*]

Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficii ſui.

CUm percuſſio corporalis: *Et infrà.* F. tuam hortamur, quatenus latorem præſentium ad percipienda quæ conſueta ſunt ab Eccleſia tua, ægritudo ſua non debeat impedire. Quia ſi alii ejus eſſent exemplo deterriti, fortè non poſſet, qui militaret Eccleſiæ, inveniri; ſed ſecundùm ejus ordinem quæcumque ei ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti.

¶ Pith. [1] *Urbevetanen.*] *de urbe veteri*, aliàs *Urbenetano.*

II. Eugenius [x] Papa [2]. [c. an. 655. *Romæ.*]

[x] Gregor. *ſed in omn. manuſcr. ut eſt impreſſum.*

Presbyter, cui medietas palmæ cum duòbus digitis eſt abſciſſa, Miſſam non celebrat, ſed ceteris ſacerdotalibus fungi poteſt.

[y] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 26. *c.* 15. *& cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[z] deformationem.

PResbyterum [y], cujus duos digitos cum medietate palmæ à prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam non permittimus celebrare; quia nec ſecurè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem [z] membri hoc fieri poſſe confidimus.

Ipſum autem ceteris officiis ſacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

¶ Pith. [2] *Eugenius Papa.*] V. C. *Eugenius Papa* Jocell. S. Archidiac.

III. Lucius III [3]. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Si Rector Eccleſiæ ſit leproſus, dandus eſt ei Coadjutor.

[a] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 37. *c.* 4. *& c.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

DE [a] Rectoribus Eccleſiarum lepræ maculâ uſque adeò infectis, quòd altari ſervire non poſſunt, nec ſine magno ſcandalo eorum, qui ſani ſunt, Eccleſias ingredi: Hoc volumus te tenere, quòd eis dandus eſt Coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Eccleſiæ ad ſuſtentationem ſuam congruam recipiat portionem.

¶ Pith. [3] *Lucius III.*] Lincolnienſi Epiſcopo.

IV. Clemens III [b]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

[b] *In uno ita:* Clemens III. Pictav. Epiſc.

Si Rector Eccleſiæ ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio removetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.

[c] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*

TUa [c] nos duxit f. conſulendos: *Et infrà.* De Sacerdote qui divino judicio lepræ morbo repercuſſus in Parœciali Eccleſia Prælationis officio fungitur: Dicimus, quòd pro ſcandalo & abominatione populi, ab adminiſtrationis debet officio removeri, ita quòd juxta facultates Eccleſiæ ſibi neceſſaria, quamdiu vixerit, miniſtrentur.

V. Innocentius III. Arelaten. Archiepiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Epiſcopo, qui propter morbum incurabilem Paſtorale officium exercere non poteſt, dandus eſt Coadjutor.

[d] *Cap. unico, eod tit. in* III. *Compil.*

[e] Aren. *al.* Auraſicen. *al.* Auraicenſ.

[f] miſerandum.

[g] *al. ita* eò quòd ipſe.

EX [d] parte tua fuit propoſitum, quòd cùm Auraſienſis [e] Epiſcopus gravi morbo & incurabili ferè per quadriennium laboravit, ita quòd Paſtorale officium non poteſt ullatenus exercere, Princeps terræ illius, ac cives civitatis ejuſdem à te poſtulant inceſſanter, ut ipſis, cùm ſis Metropolitanus eorum, ſtudeas providere. Verùm cùm ipſum ad ceſſionem compellere non poſſis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio ſit addenda, imò potiùs ipſius miſeriæ miſerendum [f], eò quòd [g] idem vir bonus extiterit, & Eccleſiam ſalubriter ſibi commiſſam gubernaverit: nos volentes tam Epiſcopo, quàm Eccleſiæ providere: mandamus, quatenus illi Coadjutorem aſſocies virum providum & honeſtum, per quem tam Epiſcopo, quàm populo utiliter conſulatur.

VI. Honorius III. Epiſcopo Averſan. [4] [c. an. 1222. *Româ in Campaniam.*]

Breve eſt, & non ſummatur.

COnſultationibus: *Et infrà.* Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantem officium linguæ aſſeris amiſiſſe, Coadjutor eſt meritò adhibendus.

¶ Pith. [4] *Averſan.*] *Adverſario.* Taxa vetus beneficiorum.

DE

DE INSTITUTIONIBUS.

Titulus VII.

I. Ex Concilio Arelatensi[a]. [c. an. 811. *in Gallia.*]

[a] Hæc est Synodus Arela. 4. sub Carolo Mag. Imp. & habetur hoc ibi c. 8. & c. 1. eod. tit. in 1. Compil.

Numerus Clericorum debet institui in Ecclesiis collegiatis, secundùm facultatem ipsarum.

NOn ampliùs suscipiantur in Monasterio Monachorum, aut Clericorum, seu etiam Puellarum, quàm quot se regere de bonis Ecclesiæ absque penuria possint.

II. Eugenius[b]. [c. an. 655. *Romæ.*]

[b] *In aliquot manuscr. ita:* Eugenius Papa.

Laici in Canonicos non possunt institui.

IN Ecclesia[c] vestra certum numerum Canonicorum, sicut nobis innotuit, communiter instituere curavistis: [*Et infrà α.*] Cùm Laici non debeant in Canonicorum numero computari, nec vos debeatis differre, quò minùs statutum numerum de aliis Clericorum personis idoneis suppleatis: tales ad supplendum numerum invenire curetis, per quos Deo in divinis Officiis per Ecclesiasticos Ordines congruè serviatur.

[c] *Cap. 3. eod. tit. in* 11. *Compil.* Rectè autem Contius addit hîc omissa à Raymundo ex antiq. comp.

[*α Et institutionem vestram religione firmare juramenti. Unde quia illo numero successu temporis diminuto, in dubitationem deducitis utrùm ipsum de institutione Canonicorum supplere possitis, cùm Laicis computatis qui in Ecclesia vestra Canonicorum titulo numerantur, statutus numerus sit impletus: ut hæc ambiguitas à vestris cordibus auferatur, nobis videtur quòd.*]

III. Alexander III[1]. Cantuariens. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

Institutio beneficiorum spectat ad Episcopos, vel eorum Officiales.

EX[d] frequentibus querelis didicimus in partibus vestris consuetudinem pravam à multis retrò temporibus invaluisse, quòd Clerici Ecclesiastica beneficia sine consensu[e] Episcopi Diœces. vel Officialium[2] suorum[f], qui hoc de jure possunt, recipiunt, minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id à Patrum sanctorum est institutionibus alienum, & Ecclesiasticæ contrarium honestati. Unde cùm tu frater Archiepiscope, ex officio tibi commisso, tam iniquam consuetudinem de provincia tua velis, sicut debes, radicitùs extirpare[g], tam in illos, qui Ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent, quàm in eos, qui de cetero occupare præsumpserint, excommunicationis sententiam protulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam habentes, & eam auctorita. Apostoli. confirmantes: mandamus, quatenus Clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint[h], nisi congruè satisfecerint, absolvere minimè præsumatis.

[1] Post Conc. Later. p. 28. … 11. & c. 1. eod. tit. in 1. Compil.
[e] assensu *in antiquis.*
[f] ipsorum.
[g] Vide *l. omnes. C. de decu. lib.* 10.
[h] incurrerunt.

¶ Pith. [1] *Alexander tertius Cantuariensi.*] Adde Thomæ Peckedo, quem idem Alexander in Sanctorum numerum retulit. *Vide* Matth. Paris 127. Catalog. test. verit. 367. Anton. part. 3. tit. 17. *cap.* 1. & 3. *cap. ex diligenti. de jur. Patronat. in* 1. *Collect. Decretal.*
[2] *Officialium.*] *Vicariorum.*

IV. Clemens III. Clero Constantinopolitano. [c. an. 1190. *Româ in Thraciam.*]

Ultra facultates non debet quis institui invitis Clericis Ecclesiæ.

AUctoritate[i] Apostolicæ Sedis: *Et infrà.* Statuimus insuper, ut nullus in Ecclesiis vestris ultrà quàm facultates earum sustineant[k], vobis instituatur invitis.

[i] Cap. 1. tit. de jud. in 11. Compil.
[k] sufficiant.

V. Innocentius. III[l] Sancti Marcelli, & Sanctæ Susannæ Cardinal. Apostoli. Sedis Legat. [c. an. 1212. *Româ in Thraciam.*]

[l] D. sancti Marcelli, & … *vetus ita,* … sancti Marcelli, & B. … anctæ, &c.

Cùm in Ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui Clerici certæ originis tantùm, sed undecumque sint, dum tamen sint idonei.

AD decorem[m] [*Et infrà α.*] Sicut nostris[n] auribus est suggestum, Constantinopolitanus Patriarcha aliarum nationum Clericos spernens[3], Venetos tantùm in Constantinopolitanis Ecclesiis satagit collocare, non attendens quòd in omni gente, qui facit justitiam, acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei convenit jure hereditario possideri[4]. Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, ut viros literatos[o], & aliàs[p] idoneos undecumque originem duxerint, in prædictis Ecclesiis, & maximè in majori instituere non postponat, alioquin indignum se reddet, ut vos aliarum Clericos nationum ad ejus obedientiam compellatis. Nec[q] dissimulare potestis, quin hoc nostris auribus intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit, quod super hoc Venetis dicitur promisisse, conjicere valeamus.

[m] Cap. 2. eod. tit. in 111. Compil.
[n] al. ita, sicut nostris est auribus intimatum.
… *Lector.* 10.
[o] Literati ita debent recipi in Canonicos … sunt nobiles: … not. *in l. … societatem in … gloss. pro so.*
[p] & alios.
[q] *al. ita,* nec … ros.

[*α Et commodum tam Ecclesiæ S. Sophiæ quàm aliarum Ecclesiarum, quæ sunt in urbe Constantinopolitana constructa, noscitur pertinere, ut literati viri & honestate morum perspicui de quibuslibet mundi partibus venientes institui debeant in eisdem. Verùm.*]

¶ Pith. [3] *Constantinopolitanus Patriarcha aliarum nationum Clericos spernens.*] Matth. Paris 199. Constantinopolitana Sedes Romanæ Sedi nullam exhibebat reverentiam. Chronic. Sclavor. 61. 100. 188. Vvillehard. 30. Anton. Sabell. 6. *Enn.* 9. Blond. 6. *Decad.* 2. Thomas Maureseus Venetus 260. *C. scriptum suprà de elect.*
[4] *Nec sanctuarium Dei convenit jure hereditario possideri.*] Atqui hodie mos pro lege promovendi ad Papatum Italos tantùm.

VI. Idem Helien. Episcopo, & Archidiac. Norvicen.[5] [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Institutiones & custodiæ possunt de jure speciali ad non Episcopum pertinere, & pendente lite cum Diœcesano defenditur in possessione. Hoc dicit. Vel sic: *Si possidet jus instituendi is, ad quem de jure communi non spectat, pendente judicio proprietatis in possessione defenditur.*

CUm venissent[r] ad Apost. Sed. Archidiaconus Richemundiæ, & Procuratores Eboracen. Archiepiscopi, ex parte Archiepiscopi fuit propositum, quòd institutio personarum, & custodia Ecclesiarum vacantium ad eum in Diœcesi. sua spectat, tam de jurisdictione[f] communi, quàm de consuetudine generali. verùm quidam prædecessores ipsius quibusdam Archidiac. Richemundiæ tam institutionem, quàm custodiam personaliter commiserunt: [*Et infrà α.*] Inter alia verò Archidiac. ipse[t] respondit[u], quòd Archiepiscopus tam institutiones, quàm custodias, non personaliter Archidiacono, qui tunc erat, sed perpetuò de consensu Capituli Archidiaconatui reali concessione donavit. Cùm autem Archidiaconatus ipse in continua possessione, tam istarum, quàm aliarum libertatum multorum Archiepiscoporum & Archidiaconorum temporibus extitisset, & Archiepiscopus sine conditione[x] qualibet concessisset ipsum eidem, post concessionem asseruit, quòd ipsum concesserat institutionibus & custodiis vacantium Ecclesiarum exceptis. Ipse[y] verò timens, ne si negaret expressè, cùm nondum esset Archidiaconatûs[z] possessionem adeptus, vel impediretur[a] penitùs factum ejus, vel diutiùs differretur: respondit quòd non solùm de illo, sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret: [*Et infrà β.*] Nos igitur interlocuti fuimus Archidiaconum esse in plena libertatum ejusdem Archidiaconatûs possessione tuendum, donec probatum legitimè fuerit ex adverso libertates[b] ipsas Archidiaconis ab Archiepiscopis personaliter fuisse concessas; cùm in hoc casu tam antè, quàm pòst, & in ipsa etiam concessione, Archiepiscopus eas[c] retinere potuerit licitè tanquam suas, vel donec legitimè probatum fuerit easdem libertates Archidiaconum abjurasse. Sed in hoc casu si concessio illa fuerit realis, Archiepiscopo nihil juris vel utilitatis accederet, quia nos vel ad petitionem Eboracen. Ecclesiæ, vel per nosipsos super hoc Archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitimè approbatum, Archidiacono super libertatibus ipsis: si neutrum, Archiepiscopo silentium imponatur.

[r] *Cap. 3. eod. tit. in* 111. *Compil.*
[f] *in omnibus antiq.* tam de jure.
[t] ille.
[u] *al. ita,* respondit dicens.
[x] contradictione.
[y] idem verò.
[z] Archidiaconus.
[a] impediret.
[b] easdem libertates.
[c] ipsas.

[*α Eas sibi aliorum tempore retinentes, & liberè, sicut spectabat ad eos, utentes eisdem. Itaque Archiepiscopus qui Ebor. Ecclesiæ modò præest, VV. de Chivilli quondam Archidiac. Richem. illas ad preces inclytæ recordat. R. Regis Anglorum de gratia speciali concessit, & eo in Episcopum pòst electo, sibi retinuit tanquam suas. Ad hoc autem Archid. Richem. respondit, quòd cùm inclytæ recordationis primus H. Rex Angliæ apud Carleolum Sedem Episcopalem vellet de novo creari, quia ex hoc Archid. Richem. lædebatur, Rex ipse à bo. me. T. Archiepiscopo Eboracen. humiliter postulavit, ut in recompensationem cujusdam partis quæ subtrahebatur Archidiaconatui memorato, ei prædictas concederet dignitates. Archiepiscopus autem annuit dignitates precibus postulantis.*]

[*β Super hoc autem pars replicavit adversa, quòd si renunciatio vel abjuratio Archidiaconatui non noceret, per hoc tamen esset Archidiacono repetendi facultas adempta: sed Archidiaconus libertates illas se non repetere dicebat, cùm eis liberè sicut priùs, quando iter arripuit veniendi ad Sedem Apostolicam, uteretur, & earum possessione gauderet. Sed & contra hoc iterùm replicabatur; quòd idem Archidiaconus in quadam Ecclesia sui Archidiaconatûs non per Archiepiscopum institui postulasset, sed talis institutio pertinebat ad ipsum, etsi ipse tunc ipsarum libertatum possessione gauderet. ad quod Archiepiscopus ipse respondit, quòd per Archiepiscopum non institui sed confirmari potiùs postulavit; licèt quòd seipsum institueret, incongruum videretur.*]

¶ Pith. [5] *Norvicen.*] *Norantoniæ.* V. C. addit & magistro H. de Gerst.

VII. Idem Episcopo Trecen. & Archidiac. Parisiensi. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Is ad quem ſpectat collatio dignitatum, ſeipſum inſtituere non poteſt.

[d] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[e] inſtitutus.

CUm [d] ad noſtram: *Et infrà.* Illud autem nolumus vos ignorare, quòd poſtquam M. fuit Abbas effectus [e] cuſtodiam de jure non potuit obtinere: quia cùm ratione Abbatiæ ad ipſum pertineat donatio tam cuſtodiæ, quàm aliarum dignitatum, ac etiam Præbendarum in Eccleſia Patranen. [6] cuſtodiam ipſam recipere non potuit à ſeipſo. Cùm inter dantem & accipientem debeat eſſe diſtinctio perſonalis: ſed nec ab alio, cùm jus conferendi alius non haberet.

¶ PITH. [6] *Patranen.*] *Peronenſi* aliàs *Petrarcenſi.* Meliùs *Sparmacenſi.*

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

TITULUS VIII.

[a] *In uno vetuſto nulla eſt inſcriptio.*

I. GELASIUS [a] Papa ad Romanos. [c. an. 495.]

Inſtitutus ſcienter in beneficium viventis, deponendus eſt.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.* & *c.* 2. *de ætate* & *qualit. in* I. *Compil.*
[c] ſub Alex. III. *c.* 8.

QUI [b] in vivorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipſo ſunt ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis Sacerdotibus adhiberi.

II. EX CONCILIO Lateranen. [c] [an. 1179. *Romæ.*]

Beneficia non vacantia concedi vel promitti non debent: & *cùm vacaverint, concedi debent intra ſex menſes: quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum,* & *è contra, demum ad proximum Superiorem devolvitur collatio.*

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil.* & concordat Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19. ubi hoc Decretum roboratur, & *c. deteſtanda. eod. tit. lib.* 6.
[e] *In Codice Barbatiæ ita:* ubi ad eum ſpectat collatio.
[f] ordinentur.

NUlla [d] Eccleſiaſtica miniſteria, ſeu etiam beneficia vel Eccleſiæ tribuantur alicui, ſeu promittantur antequam vacent: ne deſiderare quis mortem proximi videatur; in cujus locum & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim in ipſis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe eſt, & Divini plenum animadverſione judicii, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt. Cùm verò Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed intra ſex menſes perſonis, quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus ubi ad eum ſpectat [e], conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur [f]. Quòd ſi ad Capitulum pertinuerit, & intra præſcriptum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus ſecundùm Deum hoc cum religioſorum virorum conſilio exequatur. Vel ſi omnes fortè neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.

III. ALEXANDER III. Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Beneficia vacantia conferuntur non obſtante appellatione illorum quibus promiſſa fuerant antè, quàm vacarent.

[g] *Cap.* 39. *eod. tit. de appel. in* I. *Compil.* & poſt Conc. Lat. *p.* 47. *c.* 7.

RElatum [g] eſt auribus noſtris: *Et infrà.* Conſultationi tuæ taliter reſpond. quòd cùm in Lateranenſi Concilio promiſſiones factæ de Eccleſiis non vacantibus, ſint caſſatæ: prætextu appellationis eorum, qui dictis promiſſionibus innituntur, omitti non debet, quin Eccleſiæ, cùm vacaverint, de perſonis idoneis ordinentur.

IV. INNOCENTIUS III. Præpoſito & Capitulo Cameracen. [c. an. 1210. *Româ in Belgium.*]

Si ſcribitur ei, ad quem ſpectat collatio, dato executore ad providendum, per præſentationem literarum collatori factam afficitur præbenda: ita quòd collatio alteri facta non tenet. Hoc dicit ſecundùm verum intellectum. vide c. ſi Capitulo. eod. titu. in VI.

[h] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* & Vid. Fridericum *conſil.* 299.
[i] De hoc articulo, vide Felinum in *c. poſtulaſti. infrà De reſcript verſ. quartus caſus.* Adde notas hujus loci quibus declaratur gloſſa in verbo *diſpenſare.*

PRopoſuit [h] nobis T. Presbyter, quòd cùm C. Papa præ. noſter pro receptione ipſius in fratrem, & aſſignatione præbendæ ad donationem veſtram ſpectantis in Eccleſia veſtra proximò vacatura mandatum Apoſtolicum vobis deſtinaſſet, Decano Remenſi executore conceſſo, Decanus ipſe vos contumaces inveniens, ipſum de præbenda primò vacatura in Eccleſia veſtra, quæ ad donationem Capituli pertinet, auctoritate Apoſtolica inveſtivit: [*Et infrà* α.] Sed cùm præbenda quæ ad donationem veſtram ſpectabat in Eccleſia Cameracen. vacaſſet, eam alii aſſignaſtis: [*Et infrà* β.] Idem, autem, præd. no. quod ab eodem Decano factum fuerat, ratum volens haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitùs irritavit, & eum de ipſa per anulum inveſtivit. Licèt autem intentionis noſtræ non ſit inveſtituras de vacaturis factas contra Canonum inſtituta ratas habere, qui ſecundùm plenitudinem poteſtatis de jure [1] poſſumus ſupra jus diſpenſare [i], attendentes tamen quòd idem Presbyter non de vacatura, ſed de vacante per præd. no. fuit inveſtitus, utpote quæ poſt caſſationem conceſſionis à vobis factæ intelligebatur vacare: mandamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipſi cum plenitudine honoris Canonici aſſignetis.

[α *Sed cùm ipſe Decanus morte præventus, in negotio ipſo ulteriùs non potuiſſet procedere.*]

[β *Cùm autem propter hoc idem Presbyter ad ejuſdem prædeceſſ. noſtri præſentiam acceſſiſſet, ſicut ex literis ejus nobis innotuit.*]

¶ PITH. [1] *De jure.*] *Cap.* 4. *infrà de donation.*

V. IDEM P. ſanctæ M. in Via lata Diac. Car. Apoſt. Se. Leg. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Semeſtre ad eligendum ſeu conferendum à jure præfixum non currit legitimè impedito, nec incipit currere, niſi à die notitiæ vacationis. Hoc dicit. Et eſt textus multùm allegabilis & quotidianus.

[k] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[l] hinc diſces quis dicatur intruſus, de quo vide Calderinum *conſ.* 7. *ti. de verb. ſign.*
[ll] receperint.
[m] *Codex Barbatiæ ita:* & tunc ſi voluit non tamen valuit, &c.
[n] fuit.
[o] ipſius.
[p] Vid. *l. pupillus. ff. de privi. cred.* & *l. gravi. ff. de his, qui no. infa.*

QUia [k] diverſitatem corporum, diverſitas ſæpè ſequitur animorum: [*Et infrà* α.] Conquerebatur inter cetera Eboracen. Archiepiſcopus quòd cùm ad eum in Eccleſia Eboracen. & aliis ſuis Eccleſiis collatio pertineat præbendarum, tempore ſuſpenſionis ipſius, & poſtmodum etiam quidam præter ejus auctoritatem ſe intruſerunt [l] in ipſas: [*Et infrà* β.] Mandamus, quatenus eos, qui præbendas vel dignitates Eccleſiæ Eboracen. vel aliarum ad donationem ejus ſpectantes præter auctoritatem acceperunt [ll] ipſius, ad eas reſignandas monitione præmiſſa per excommunicationis ſententiam & ſubtractionem aliorum beneficiorum non obſtante confirmatione à Sede Apoſt. obtenta ſub forma communi, quæ confirmat beneficia & præbendas, ſicut juſtè & pacificè poſſidentur; appel. re. compellas: Niſi fortè aliqui ea vel ſpeciali mandato Apo. Se. vel auctoritate Lateranen. Concilii ab Eboracen. Capitulo ſunt adepti: Sic tamen, ut tempus ſuſpenſionis in ſex menſibus nullatenus computetur: cùm illa Lateranen. Concil. conſtitutio contra negligentes tantùm fuerit promulgata: & [m] tunc ſi voluerit, non tamen valuerit Archiepiſcopus ipſe in conferendis præbendis uti propria poteſtate: à qua & ſi fuerit [n] ſuâ culpâ ſuſpenſus, non tamen ad ipſum Capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio devoluta: ſed ad illum tempore ſuſpenſionis [o] illius, præbendarum donatio pertinebat, qui præter ejus deſidiam & negligentiam poterat præbendas donare [p]. Tempus etiam quo ad Apoſt. Sed. acceſſit, & apud illam permanſit, vel receſſit ab illa, intra ſex menſes nullatenus computetur. Semeſtre autem tempus non à tempore vacationis præbendarum, ſed notitiæ ipſius potiùs volumus computari.

[α *Ne plenitudo* [2] *Eccleſiaſticæ juriſdictionis in plures diſpenſata vileſceret, ſed in uno potiùs collata vigeret, Apoſt. Sed. Dominus in beato Petro univerſarum Eccleſiarum* & *cunctorum Chriſti fidelium magiſterium contulit* & *primatum: quæ retenta ſibi plenitudine poteſtatis ad implendum laudabilius officium paſtorale, quod in omnibus jam conſtituit eam debitricem, multos in partem ſolicitudinis evocavit, ſic ſuum diſpenſans onus* & *honorem in alios, ut nihil ſuo juri ſubtraheret, nec juriſdictionem ſuam in aliquo minoraret. Cùm autem ex ſuſceptæ auctoritatis officio tam ſingulis quàm ſingulorum mater juſta petentibus, juſtitiam nec poſſit nec debeat denegare: cùm juſtitia* & *judicium ſit præparatio ſedis ejus: nos qui ad ejus regimen ſumus, licèt immeriti vel inſufficienter aſſumpti, fratribus* & *Coëpiſcopis noſtris ad nos clamantibus non poſſumus in juſtitia non adeſſe, aut quod juſtè poſtulaverint non audire, ne ſi fortè circa exhibendam eis juſtitiam fuerimus inventi remiſſi, ipſi quoque negligentes inveniantur in reddendis vicibus ſubditorum,* & *commiſſam noſtræ ſolicitudinis partem minùs laudabiliter exequantur, ſi fortè quod abſit nos viderint vel declinare à jure, vel non audire juſtitiam poſtulantes. Hac autem ratione diligenter inducti, venientem ad Apoſt. Sed. ven. f. n. Eboracen. Archiepiſcopum benignè recepimus,* & *multiplices curavimus ejus querelas audire.*]

[β *Et in hoc* & *in aliis juri ejus non modicùm derogaverunt, quidam etiam in quaſdam Abbatias diœc. Eboracen. poſt interpoſitam ad nos appellationem irrepſerant, qui ab eo nec confirmationis munus nec benedictionis gratiam poſtulaverunt. Volentes igitur eidem Archiepiſcopo per tuæ ſolicitudinis induſtriam provideri diſ. v. per Apoſtolicam Sedem de fra. noſtrorum con.*]

¶ PITH. [4] *Ne plenitudo,* &*c.*] Nota in editione Romana antiqua *pag.* 458. hæc à Gregorio IX. omiſſa, juſſu Gregorii XIII. addita & inſerta fuiſſe *pag.* 487. Vide Gloſſ. Pragmat. Sanct. *tit. de elect.* §. *licet in verb. reſervet.*

[q] *al. ita:* Baſil. Epiſcop. *al. ita:* Baſilien. & Belicen. Epiſc. & Abb. &c.

VI. IDEM Baſilien. [q] [3] Epiſcopo. & Abba. ſanctæ Mariæ [4]. [c. an. 1216. *Româ in Germaniam.*]

Non valent literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem. Hoc dicit, ſecundùm verum & communem intellectum. Et eſt textus multùm allegabilis, & habet materiam quotidianam: Et fuit deciſio multùm ſubtilis.

[r] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm [r] noſtris fuerit olim auribus intimatum, quòd Præpoſitura Eccleſiæ Lauſanen. tempore tanto vacaſſet, ut ſecundùm ſtatuta Lateranen. Concil. ad nos eſſet ejuſdem donatio devoluta: Epiſcopo & Canonicis Lauſanen. mandavimus, ut Præpolituram ipſam Theſaurario Lauſan. confer-

rent, quibuſdam ſuper hoc Executoribus deputatis: *Et infrà.* Verùm præfati Epiſcopus & Canonici literis receptis Præpoſituram prædictam non vacare dixerunt, quia licèt ille, qui præpoſitus fuerat, in Epiſcopum fuiſſet aſſumptus, ad ipſam tamen Præpoſituram poſt conſecrationem ſuam denuò fuerat ab ipſis Canonicis electus, & eam ſicut anteà poſſidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium eſſe juri, ipſam Præpoſituram de jure vacantem auct. Apoſt. præfato Theſaurario aſſignarunt: [*Et infrà* α.] Auditor igitur ſuper hoc datus à nobis, de mandato noſtro decrevit, ut quod à memoratis Executoribus factum fuerat obtentu literarum noſtrarum, eò quòd per falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſſionem fuerant impetratæ, cùm Præpoſitura illa non vacaret de facto, quia talis poſſeſſio plus habet facti, quàm juris, haberetur irritum & inane. Nos verò ſententiam ejuſdem ratam habentes, mandamus, quatenus niſi prædictus Epiſcopus ſufficienter oſtenderit, quòd vel ex indulgentia Sed. Apoſt. ſpeciali, vel ex alia juſta cauſa & neceſſaria ſibi poſt conſecrationem ſuam Præpoſitura conceſſa fuerit memorata, ipſum ad reſignationem ipſius, ſi ſpontè noluerit, compellatis. Deinde Lauſanen. Capitulum ad conferendam eam Theſaurario ſupradicto diligentiùs inducere procuretis.

[α *In cujus præſentia cùm prædicta & alia fuiſſent per Nuncium Subdiaconi noſtri relata, Nuncius partis adverſæ propoſuit, quòd poſtquam Dominus ſuus Sedun. Epiſcopus, qui Præpoſitus fuerat Lauſanen. fuit in Epiſcopum conſecratus, Lauſanen. Capitulum & Præpoſituram illam iterùm conceſſit habendam, in hoc utilitatem Eccleſiæ ſuæ necnon & antiquam conſuetudinem attendentes. Epiſcopus Lauſanen. videns eum plurimùm utilem & neceſſarium Eccleſiæ ſuæ, quod à Canonicis ſuis factum fuerat ſuper hoc approbavit: cui tanquam Præpoſito à Canonicis, etiam Theſaurario eſt honor impenſus. Memoratus verò Theſaurarius poſtmodum ad Eccleſiam Ro. accedens, & ſupprimens omnia quæ tam fuerant ab Epiſcopo quàm à Canonicis acta nobis Præpoſituram illam vacare ſuggeſſit; quare ſuper aſſignanda Præpoſitura ſibi literas impetravit à nobis, quas nullis ex cauſis, proponebat eſſe per veri ſuppreſſionem & falſi ſuggeſtionem obtentas: nuncius pro parte d. ſui Sedunen. utilitatem, neceſſitatem, conſuetudinem allegans, quæ Theſaurarius ſuppreſſerat. Econtrà verò partis adverſæ nuncius proponebat & rationibus multis Præpoſituram illam vacare monſtrabat, & vacantem Theſaurario Lauſanen. auct. Superioris ad quem fuerat ſecundùm ſtatuta Conc. Lateran. donatio devoluta, conceſſam: ratione inſuper multiplici monſtrare conabatur, quòd dictus Sedun. Epiſcopus ad Præpoſituram Lauſan. à qua fuerat ad regimen Epiſcopatûs aſſumptus, poſt conſecrationem ſuam minimè eligi potuiſſet, cùm ſuper hoc ei ſacrorum Canonum inſtituta repugnent. dicebat etiam Præpoſituram illam alia ratione vacare, eò quòd illi quorum erat donatio, eam aſſumpto in Epiſcopum concedere præſumpſerunt, cùm ſecundùm ſtatuta Concilii prædicti, qui receperit, debeat quod contra ſacros Canones accepit amittere: & qui dedit, largiendi poteſtate privari. Oſtendebat etiam multis aſſertionibus quòd pro ipſo Sedun. Epiſcopo utilitas, conſuetudo & neceſſitas quas Nuncius ejus in cauſæ ſuæ ſubſidium allegabat; minimè faciebant: cum hæc potiùs mendicata ſuffragia, quàm ſuæ cauſæ vera ſubſidia videantur. Unde Nuncius ejus petebat ut quod à ſupradictis Judicibus factum fuerat obtentu literarum noſtrarum dignaremur auc. Ap. confirmare, & ab ipſa Præpoſitura d. Sedunen. Epiſcopum amovere.*]

¶ Pith [3] *Baſilien.*] V. C. Addit & Bellicenſi Epiſcopis.

[4] *Abba. ſanctæ Mariæ.*] *Sanctæ Marthæ.* fortè *Sancti Mauritii* Sedun. Diœceſ.

VII. Idem [5] Archid. [f] Richemundiæ. [c. an. 1210. *Romæ in Angliam.*]

[f] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

Ubi conſtat beneficium collatum per habentem poteſtatem, per exceptionem abjurationis & renunciationis, non debet poſſeſſio retardari.

POſt electionem & confirmationem Epiſcopi Elien. vacante Archidiaconatu Richemundiæ, quem tenuerat, Eboracen. Archiepiſcopus eum tibi propria liberalitate conceſſit, dans Eboracen. Capitulo in mandatis, ut te in Archidiaconum recipere procurarent: cujus noluerunt mandato parere: quia præd. no. inter alia, quæ Decano & Capitulo Eboracen. ſuo privilegio noſcitur indulſiſſe, ordinationem Canonicorum ſeu Perſonarum liberam eſſe decrevit, ut videlicet idonea & honeſta perſona, cui Archiepiſcopus vacantem in Eccleſia Ebora. præbendam vel dignitatem duxerit [t] conferendam, ſecundùm antiquam ipſius Eccleſiæ conſuetudinem præſentaretur Decano & Capitulo ſupradictis: *Et infrà.* Si quis [u] contra conſuetudinem hujuſmodi in Eccleſia ipſa eſſet per aliquem introductus, nec pro Perſona, nec pro Canonico haberetur. Quòd ſi Archiepiſcopus intra terminum Lateran. [x] Conci. ſecundùm formam præſcriptam perſonæ idoneæ non conferret, liceret Decano & Capitulo aucto. Apoſt. juxta ejuſdem Concil. ſtatuta conferre. Cùm igitur in literis Archiepiſcopi directis Capitulo de Decano mentio nullatenus haberetur, per cujus manum debebas in Capitulo inveſtiri, ejus mandato extitit contradictum: *Et infrà.* Ipſius igitur inſtitutione propter præmiſſas rationes à Capitulo reprobata, ipſi intelligentes Archidiaconatûs donationem ad eos, tam aucto. Lateran. Concil. quàm indulti ſibi privilegii devolutam, R. de ſancto Cadmundo [y] illum unanimiter contulerunt, inveſtientes eundem de ipſo, & ſolenniter inſtallantes. Proceſſu verò temporis præfatus Archiepiſcopus poſt reſignationem & abjurationem à te factam; & receptam ab ipſo, eidem R. Archidiaconatum contulit antedictum: qui Archidiaconatum ipſum, tam ratione primæ, quàm ſecundæ conceſſionis, ſibi aſſignatum, per Sed. Apoſtol. petiit confirmari: [*Et infrà* α.] Quoniam conſtitit nobis Archidiaconatum prædictum tibi per Eboracenſ. Archiepiſcopum primitùs fuiſſe conceſſum, & quòd inſtitutione facta per ipſum, ſecundùm juris ordinem minimè reprobata, Archidiaconatus non vacans non potuit nec debuit in alium ritè transferri: memorato R. qui contra juſtitiæ regulam in Archidiaconatum alterius provehi ſe conſenſit, ſuper eo duximus ſilentium imponendum: ſententialiter decernentes, ut inſtitutio facta per Archiepiſcopum de te ſortiatur effectum. Exinde [z] ſi ſuper renunciatione, vel abjuratione, vel aliquo præmiſſorum aliquis, qui velit & valeat, adverſùs te quicquam duxerit proponendum, ordine poterit judiciario experiri.

[t] duceret.

[u] *in multis antiq. ita:* & ſi quis.

[x] ſub Alex. III. *c.* 8.

[y] Eadmundo.

[z] *al. ita:* exinde verò.

[α *Ad cujus objectiones ex ordine taliter reſpondebas, quòd licèt Decani mentio in literis Archiepiſcopi directis Capitulo expreſſè facta non eſſet, non tamen ob hoc excluſus videri poterat vel debebat. Adjeciſti præterea quòd ſi etiam ea feciſſes, per adverſarium tamen tuum tibi objici non poterant cum effectu, cui potiùs quòd ſuper ipſo Archidiaconatu eſſet ſilentium imponendum, & approbata inſtitutione tua tibi reſtitutio facienda ex confeſſione partis adverſæ judicio facta & ſæpiùs repetita, oſtendere nitebaris; ipſe namque R. interrogatus in jure ex quo tempore Archidiaconatus Richemundiæ ſibi per Capitulum fuerit aſſignatus, reſpondit quòd circa feſtum Aſcenſionis proximum triennium compleretur. Cùm igitur ex data literarum noſtrarum conſtaret Archiepiſcopum apud Sed. Apoſt. conſtitutum, & in eis per nos antiquum jus fuerit declaratum, ut tempus quo ad Apoſt. Sed. acceſſit, apud illam permanſit, vel receſſit ab ipſa non eſſet infra tempus ſex menſium computandum: liquidò conſtare dicebat tempus illud Archiepiſcopo minimè concurriſſe, ſed ſi etiam quadriennium effluxiſſet, ſicut etiam prioris reſponſi. ſed pœnitens ultimò propoſuit pars adverſa quòd ex parte tua de jure fieri dicebatur, cùm etiam tunc arripuiſſet iter ad Sed. Apoſt. veniendi, licèt illud non fuerit continuè proſecutus impedimentis multiplicibus retardatus, interpretatio reſcripti noſtri ad tempus etiam hujus pertinebat, cui poſteà præſcriptio nocere non poterat in exilio conſtituto.*]

¶ Pith. [5] *Idem.*] Magiſtro Honorio.

VIII. Idem C. Canonico Tridentino [a] [6]. [c. an. 1210. *Româ in Lombardiam.*]

[a] Tridonen. *al. ita:* de Canonicis Tridonen.

Recepto in Canonicum, tenetur Capitulum providere, quàm citò facultas ſe obtulerit.

CUm ſuper [b] quæſtione Triden. [c] Præbendæ: [*Et infrà* α.] Cùm autem conſtet te in Canonicum Triden. Eccleſiæ fuiſſe receptum, licèt receptionem tuam factam contra Lateran. [e] Concil. pars adverſa proponat, quia tamen probatum non extitit, nec ipſi Canonici videbantur tibi hoc opponere poſſe de jure, qui ſe fatentur te contra ſtatuta præfati Concilii recepiſſe: Sententialiter decernimus, ut tibi, quàm citò ſe facultas obtulerit, Præbendale beneficium in Triden. [f] Eccleſia conferatur: cùm ex quo receptus es in Canonicum, non debeas carere Præbendâ.

[b] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] Tridonen.

[d] Tridon.

[e] *Aliàs ita:* Later. Conc. ſtatuta.

[f] Tridon.

[α *Quæ vertebatur inter te & Epiſcopum & Canonicos Triden. tu & procuratores partis alterius in noſtra eſſetis præſentia conſtituti, vobis H. Car. dedimus Auditorem, coram quo pro te fuit allegatum quòd cùm bo. me. O. Triden. Epiſcopus patruus tuus ab Apoſt. Sed. reverſus, Triden. Canonicos rogaviſſet, ut te reciperent in Canonicum, ipſi te receperunt, nulla primæ vel ſecundæ habita mentione, qui ab illo tempore uſque nunc locum in Choro & Capitulo habuiſti, & domos in ipſa Canonica tibi aſſignatas poſſediſti. Procuratores verò partis alterius reſpondebant quòd cùm in Triden. Eccl. certus ſit Canonicorum numerus, nos ei mandavimus ut R. Subdiaconum in Canonicum reciperent.*]

¶ Pith. [6] *C. Canonico Tridentino.*] *Claremonti Canonico Terdonenſi, vel Stridonenſi.*

IX. Idem Epiſcopo & Magiſtro P. Canonico Hildeſenſi [7]. [c. an. 1210. *Româ in Bavariam.*]

Si habens Præbendam, in eadem Eccleſia recipit dignitatem cum Præbenda, vel aliam Præbendam, vacat prima; & quamvis à Superiore ſibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipſa, etiam tacito de poſſeſſione alterius: quæ colorata non eſt. Hoc dicit, ſecundùm verum intellectum. Panorm.

LIteras [g] veſtras accepimus, quòd cùm pro D. Clérico vobis ſcripſerimus ut eum de Præbenda vacante ſancti Uniſcardi [8] Bremen. quam dicebat ad donationem noſtram fuiſſe juxta Lateranen. Concil. ſtatuta devolutam, curaretis aucto. Apoſt. inveſtire: [*Et infrà* α.] De facto fuit propoſitum coram nobis [h], quòd H. Præpoſitus quondam ſimplex Canonicus ejuſdem Eccleſiæ de ipſa in majori Eccle-

[g] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*

[h] nobis *legitur in antiq. & ita etiam habetur in antiq. Compil.*

[i] *In omnib. antiquis ita:* de ipsa in majoris Ecclesiæ Canonicum est electus.

[k] communi.

[l] abjudicari *legitur in omnib. manuscript. & ponitur pro* auferri, *quod & series indicat, unde colliges perperam in aliquot vulgatis legi* adjudicari. *In aliis,* abdicari: *quod est suavius.*

sia in Canonicum est electus, & postmodum anni spatio revoluto, in ipsa [i] Ecclesia sancti Unifcardi in Præpositum est assumptus, priorem Præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa Ecclesia tunc habebat: [*Et infrà β.*] Sed Præpositus allegabat econtrà, quòd erat ex consuetudine generali, quòd unus in eadem Ecclesia plures haberet Præbendas, & cùm Archiepiscopus Bremen. Præpositum ipsum de Præpositura in plena Synodo investiret, tam Præposituram illam, quàm Præbendam ei de [k] Canonicorum confirmavit assensu: [*Et infrà γ.*] Unde cùm vobis dubium videretur, utrùm cùm aliquis de una Præbenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat adjudicari [l] eidem, an propter confirmationem hujusmodi, quæ superiùs est expressa, Præbenda illa dici debeat non vacare: nos consulere voluistis. Cùm igitur si ita est, Præbenda illa etsi non de facto, de jure tamen vacare noscatur: mandamus, quatenus dictum Præpositum, ut illam sine difficultate resignet, appel. re. cogatis: quam, cùm de facto vacaverit, Clerico memorato conferre curetis.

[*α Canonici quibus super hoc scribebamus, id exequi non curarent, Herberto Præposito & quibusdam Canonicis ipsius Ecclesiæ cum ipso D. & Magistro H. Canonico ipsius loci in nostra propter hoc præsentia constitutus sic fuit.*]

[*β Et super hoc partes consentiebant. fuit etiam ab una parte propositum quòd ipse Præpositus præter Præbendam illam aliam Præbendam habebat Præposituræ connexam, quam inficiatus est esse Præbendam. Præterea fuit allegatum de jure quòd ex quo idem Præpositus de minori Ecclesia vocatus fuerat ad majorem, prima Præbenda de jure inceperat vacare juxta Canonum instituta: deinde fuit ex parte Clerici allegatum, primam fuisse ordinationem ejusdem Ecclesiæ ut in ea tredecim essent personæ, Præpositus scilicet cum duodecim fratribus; quæ ordinatio nullatenus servaretur nisi diceretur illa Præbenda vacare.*]

[*γ Eos qui super hoc inquietarent eundem vinculo excommunicationis astringens. unde objiciebatur Clerico memorato quòd propter hoc sententiam excommunicationis incurrisset, sed ipse talem confirmationem intervenisse negabat, quæ etiam si intervenit, asserebat etiam non tenere de jure.*]

§ PITH. [7] *Hildesensi.*] Hildesmensi.
[8] *Sancti Uniscardi.*] *Sancti Guiscardi*, vel *Sancti Villealdi.*

X. IDEM Episcop. & Archiepiscopo [9] Papien. [c. an. 1210. *Romà in Insubriam.*]

In Ecclesiis non numeratis vacatio Præbendarum, seu Canonicatuum possibilis non est: nec fit ibi devolutio ad Superiorem ex negligentia semestri in non providendo Ecclesiæ de Ministris. Hoc dicit: & est casus notabilis.

[m] *Cap. 7. eod. tit. in III. Compil.*

[n] constituit.

[o] consensum.

EX parte [m] Hastenen. [10] Ecclesiæ nostris est auribus intimatum, quòd cùm quædam Præbendæ in ipsa per quatuor annos, & ampliùs vacavissent, Hastenen. Episcopus quosdam ibidem instituit [n], credens sibi hoc ex Lateranen. Concilio licere. Instituti autem scientes, non esse firmam institutionem hujusmodi, ad Mediolanen. Archiepiscopum recurrerunt: qui eosdem in Canonicos Hastenen. Ecclesiæ ordinavit, & in corporalem possessionem Præbendarum induxit, Capitulo ejusdem Ecclesiæ præbente assensum [o], tribus tantùm exceptis, qui se institutioni hujusmodi opponere curaverunt: [*Et infrà α.*] Tandem utraque pars concorditer est confessa, quòd in prædicta Ecclesia non erant distinctæ Præbendæ, nec Canonicorum numerus erat certus.

[p] Later. Conc. sub Alex. III. c. 8.

Nos igitur intelleximus evidenter statutum Lateranen. [p] Concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse, etsi fortè Hastenen. Ecclesia Canonicorum pateretur defectum. unde institutio per Archiepiscopum, vel Episcopum facta occasione Concilii memorati, carere debet robore firmitatis. Quia verò totum Capitulum tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos objectum est & ostensum: mandamus, quatenus si Hasten. Ecclesiæ suppetant facultates, secundùm consuetudinem hactenus observatam prædictos Clericos pro Canonicis faciatis haberi.

[*α Tres illi dicebant electionem debere cassari, quia nec Episcopus nec Archiepiscopus supradicti de concessione Lat. Concilii tunc in ordinatione illa poterant præfatam Ecclesiam ordinare, cùm uterque circa tempus eis indultum à Canone in ordinatione fuerit negligens & remissus. His verò altera pars dicebat quòd licèt institutio Episcopi non valeret, Archiepiscopi tamen institutio de jure valebat, quia tempus ei indultum à Canone nisi à tempore quo illi declaratum fuerat, non currebat. His autem utrinque propositis.*]

§ PITH. [9] *Archiepiscopo.*] *Archipresbytero.*
[10] *Hastenen.*] Fortè *Astensis.* Suffraganeæ Mediolanensis.

[q] Laudonensi. *al.* Lauden.

[r] *Cap. 8. eod. tit. in III. Compil.*

XI. IDEM Episcopo & Capitulo Laudunensi [q]. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

Habens potestatem conferendi, potest de jure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.

COnstitutus [r] in præsentia nostra H. Subdiaconus Ecclesiæ vestræ Canonicus humiliter intimavit, quòd tu frater Episcope potestatem ei dedisti Sacerdotalem conferendi Præbendam, quæ [s] primò in Ecclesia vestra esset vacatura: & Remen. Archiepiscopus tunc Apost. Sed. Leg. vobis filii Capituli [t] auctoritate nostra præcepit, ut cùm Præbenda ipsa vacaret, personam illam, cui vellet eam H. conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam: [*Et infrà α.*] Quocirca mandamus, quatenus personam illam, cui memoratus H. Sacerdotalem Præbendam, cùm contigerit eam vacare [u], duxerit Canonicè conferendam, sine contradictione qualibet admittatis: & tu interim frater Episcope, Præbendam hujusmodi contra formam concessionis tuæ, conferre alicui non præsumas: [*Et infrà β.*] Quia verò concessiones tales, si ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraudem Canonicæ sanctionis [x], per quam prohibentur Ecclesiastica beneficia concedi sive promitti antequam vacent; noluimus, quòd hujusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus, licentia concedatur [y].

[s] *al. ita:* quæ primò esset in vestra Ecclesia vacatura.

[t] Capitulum.

[u] illam.

[x] In Conc. Later. sub Alex. III. *c.* 8. & *c.* 2. *supr. eo.* adde Conc. Trid. *sess.* 24. *de ref. c.* 19.

[y] tribuatur.

[*α Asseruit etiam idem Subdiac. quòd cùm esset ad Apost. Sed accessurus, ipse sibi præcavens, appellavit, ne tu frater Archiepiscope si fortè interim aliquam Sacerdotalem contingeret vacare Præbendam, eam nulli conferres, nec vos filii Capitulum reciperetis aliquem præsentatum ad illam, nisi quem duxerit præfatus Sub. præsentandum.*]

[*β Alioquin noverit nos d. fi. n. Cancellario Helien. & A. Canonicis Parisien. dedisse in mandatis, ut vos ad hæc per cen. Eccl. app. re. compellant, in irritum reducentes si quid post appellationem à præfato Subdiacono ad nos legitimè interpositam contra concessionem sibi factam de Sacerdotali præbenda noverint attentatum.*]

XII. IDEM [11]. [c. an. 1210. *Romà in Calabriam.*]

Lateranense Concilium de beneficiis ultra sex menses vacantibus, ad Episcopatus non extenditur.

[z] *C. 9. eod. tit. in III. Compil.*

DIlectus [z] filius magister G. Canonicus vester nobis suggessit, quòd Episcopo vestro viam universæ carnis ingresso Archiepiscopus sanctæ Severinæ asserens, quòd propter negligentiam vestram ad ipsum erat eligendi auctoritas devoluta, in Episcopum vestrum elegit eundem. Non igitur attendentes, quòd Canon Later. Conc. ab Alexand. Papa contra negligentes editus, ad Archiepiscopatum, vel Episcopatum non solet extendi, sed ad Personatus alios & minora Ecclesiastica beneficia coartari, electionem hujusmodi justitia cassavimus exigente.

§ PITH. [11] *Idem.*] Gerontinensi Capitulo.

XIII. IDEM Priori [a] Hostien. & Superiori sancti Fridi. [12] [c. an. 1210. *Romæ.*]

Non valet promissio beneficii vacaturi.

[a] Priori Host. & subpriori S. Pridi. *al. ita,* Priori de Osen. & Subpriori S. Frideunidæ.

[b] *Cap. 10. eod. tit. in III. Compil.*

EX [b] tenore literarum vestrarum accepimus, quòd cùm causam, quæ inter I. Clericum ex una parte, & Abbatem & Conventum de Bello ex altera, super provisione vertebatur ipsius: [*Et infrà α.*] Dictus Clericus post litem contestatam chartam quandam Monachorum exhibuit, continentem quòd primam Ecclesiam ad donationem suam spectantem assignarent eidem: [*Et infrà β.*] Nos igitur attendentes, quòd promissio prædicta non tenet, utpote contra statuta Lateranen. [c] Concilii attentata: mandamus, quatenus memorato Clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos Abbatem & Monachos absolvatis.

[c] sub Alex. III. c. 8. & nunc contra Concil. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 19.

[*α Vobis duximus committendam.*]

[*β Nihilominus per idoneos testes probans ipsos post promissionem ejus, licèt potuerunt, nolle sibi, quanquam super hoc admoniti fuerunt, providisse: quare dictos Abbatem & Monachos ad assignandum sibi redditum x. marcharum cogi cum instantia postulabat; fuit ex adverso responsum quòd ratione promissionis hujus utpote factæ contra Later. Conc. statuta, quæ probari per chartam exhibitam videbatur, eos non poterat convenire, asserentibus, aliis verò in contrarium sentientibus super hoc fuisset hincinde coram nobis diutiùs disputatum; vos quid juris sit in hoc articulo dubitantes, negotio ipso ulteriùs procedere noluistis, donec super hoc reciperetis nostræ beneplacitum voluntatis: nobis humiliter supplicastis ut quid sit in hac parte agendum vos dignaremur per nostras reddere literas certiores.*]

§ PITH. [12] *Idem Priori, &c.*] Legendum *Priori de Osen & Subpriori sanctæ Iridesunidæ.* Westmonast. August. 147. 36. *Orsen* ex Camden. 201.

XIV. IDEM [13]. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

Obligatur Prælatus, qui promittit providere cùm poterit.

[d] *Cap. 1. eod. tit. in IV. Compil.*

ACcedens [d] ad Apost. Sed. R. Clericus suam nobis insinuationem monstravit, quòd cùm promiseritis vos provisuros eidem in Ecclesiastico beneficio cùm possetis, sicut per literas Judicis delegati inde confectas liquidò apparebat: [*Et infrà α.*] Nos autem considerantes, quòd aliud est Prælatum promittere beneficii collationem cùm poterit, aliud cùm vacabit: cùm in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione vacaturi beneficii dis-

ferenda: mandamus, quatenus memorato R. cùm poteritis, Ecclefiafticum beneficium affignetis.

[*a* *Vos igitur id hactenus efficere non curaftis, allegantes coram Judicibus, quòd talis promiffio vos nullatenus obligaret, cùm videretur effe facta contra Lat. Con. ftatuta, quod promiffionem inhibet non vacantis beneficii.*]

¶ Pith. [13] *Idem.*] Abbati & Conventui Monafterii fancti Michaëlis de Tarufca Ordin. S. Benedict. Laudun. Diœcef. Sainct Michel en Tirafche.

XV. Idem [14]. [c. an. 1210. *Romà in Galliam.*]

Si ad Capitulum & Prælatum, ut Prælatum, poteftas conferendi pertinet, de uno ad alterum lapfu temporis non tranfit: fecùs fi Prælatus interfit, ut Canonicus: quia tunc de Capitulo tranfit ad Prælatum, nifi dolum committat. Hoc dicit, & eft textus multùm allegabilis.

[e] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*

POftulaftis [e] per Sed. Apoft. edoceri, ut cùm ad vos & Archiepifcopum veftrum, fimul donatio Præbendarum Ecclefiæ veftræ pertineat, utrùm Præbendæ vacantis donatio penes Archiepifcopum ipfum remaneat, fi eam intra femeftre tempus neglexeritis ordinare? Ad quod breviter r. quòd fi vos & idem Archiepifcopus intra tempus præfcriptum, circa hoc negligentes extiteritis: ficut nec ab illo ad vos, ita nec à vobis ad illum poteftas devolvitur conferendi, fed fecundùm ftatuta Lateranen. Conci. [f] ad Superiorem tranfit donatio: Nifi fortè Archiepifcopus non ut Prælatus, fed ut Canonicus vobifcum jus habeat conferendi [g]. Et in hoc cafu cùm dolosè impedierit, dolus ei fuffragari non debet.

[f] fub Alex. III. *c.* 8.
[g] Utrùm donata ambafatoribus cedant eorum [...]acro, vide [...]arias opinio. [i]n *l. fi verò.* [...] *item quicquid. ff. fol. matr. & in l. cui proprio. ff. de procu.*

¶ Pith. [14] *Idem.*] P. Subdiacono noftro Præpofito & Capitulo Ebrudinenfi.

XVI. Honorius III. Epifcopo & Præpofito Capituli [15]. [c. an. 1222. *Romà in Belgium.*]

Sicut non poteft Patronus promittere fe præfentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare poteftatem præfentandi antequam beneficium vacet.

[h] Flandrorum.

CUm dilecta in Chrifto filia Comitiffa Flandren. [h] fecerit promiffiones de non vacantibus beneficiis Ecclefiarum, in quibus jus obtinet patronatûs, & donationes eorum in manibus pofuerit alienis. Mandamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem ne fimilia de cetero attentare præfumat [i].

[i] *al.* Ut fimilia de cetero attentare non præfumat.

¶ Pith. [15] *Capituli.*] Abeft à V. C. in quo additur & Cantori.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITULUS IX.

I. Innocentius III. Priori & Conventui Glafton. [a] [1] [c. an. 1214. *Romà in Scotiam.*]

[a] *al.* Cafton.

Vacante Sede ftatus ejus mutari non debet.

[b] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil. Pfal. 7. Sap. 1. Hier. 17.*

NOvit [b] ille, qui fcrutator eft cordium, & cognitor fecretorum, quòd licèt C. præ. no. Ecclefiam veftram erexerit cathedralem, ipfam Bathonien. Ecclefiæ uniendo, & idem effet Epifcopus utriufque: quia tamen hæc unio afferebatur à vobis in grave præjudicium Glafton. Ecclefiæ & redundare, cùm per ipfam diffolveretur religio, & fraudaretur eleemofyna, & hofpitalitas tolleretur: nos ad relevandum Ecclefiæ veftræ ftatum cœpimus intendere diligenter: [*Et infrà a.*] Vos autem poft obitum Bathon. Epifcopi humiliter poftulaftis, ut quia tempus advenerat, quo fine fcandalo Ecclefiæ veftræ ruina poterat relevari [c], cùm & Bathonien. Ecclefia id ipfum pariter poftularet, Rex quoque cum regni Magnatibus, & quidam Epifcopi cum multis Abbatibus depofcerent illud idem, ut unione penitùs diffoluta, Monafterium veftrum reduceremus in ftatum antiquum, fub Abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur, quòd Epifcopali Sede vacante, non debet aliquid innovari, cùm non fit, qui Epifcopale jus tueatur, maximè ne plùs faviffe perfonæ, quàm Ecclefiæ videremur, fi quod eo vivente conceffimus, poft obitum ejus fubitò mutaremus: petitionem veftram nequivimus exaudire, auctoritate prædicta indulgentes [d], ut cùm Bathonien. Ecclefia de Præfule fuerit ordinata, jus veftrum apud Sedem Apoftolicam profequendi, facultatem liberam habeatis. Interim autem fub cura Prioris idem Monafterium gubernetur.

[c] Vide *l. æquiffimum cum nota. ff. de ufufru.*
[d] *al.* authoritate præfentium.

[*a* *Et quoniam abfonum videbatur, ut fubitò p. noftri evacuaremus in hac parte ftatutum, cùm ei quantùm cum Deo poffumus deferre velimus, ficut & volumus, quia quantùm cum Deo poterunt, nobis noftri deferent fucceffores, invicem unione manente; fic de ceteris difpofuimus, quantumque bo. me. Sanarigo* [2] *Bathonen. Epifcopo difpliceret frequenter, ob hoc ad Sed. Apoft. laboranti quòd ftatus Ecclefiæ veftræ videbatur in melius relevatus. Unde poft diverfos tractatus & deliberationes multiplices quod per providos & honeftos auctor. noftri mandati fuper hoc extitit ordinatum, ad petitionem ejufdem Epifcopi poftquam aliud à nobis non potuit obtinere, Apoftolico tandem curavimus munimine roborare.*]

¶ Pith. [1] *Glafton.*] *Glafconienfi.* Vide Januar. 128. Bal. 74. 136. Camden. 101. Matth. Vveftmonaft. Ivo Glaftoniæ Abbatiam conftruxit jam dudum deftructam, quam etiam multis poffeffionibus ditatam privilegiorum fuorum munimine roboravit.
[2] *Sanarigo.*] *Savarico.* Vveftmon. 66.

II. Honorius III. Epifcopo [e] Calmen. [3] & Magiftris V. & S. [4] Canonicis Sueffionen. [f] [c. an. 1223. *Romà in Galliam.*]

[e] *al. ita:* Epifcopo Cam. & magiftris, I. &c. *aliàs* Calmen.
[f] *al.* Sueffanen.

Beneficia fpectantia ad Collationem Prælati, non poffunt conferri per Capitulum, Sede vacante.

ILla devotionis fynceritas: [*Et infrà a.*] Ecclefiam fancti Leucini [5], de qua magiftrum R. donationis noftræ gratiâ, præcedente Præbendæ nomine de mandato noftro Capuanus Archiepifcopus inveftivit, fibi duximus confirmandam: non obftante conceffione per Capitulum facta alii, feu confirmatione noftra, fi qua in forma communi appareat [g] obtenta: cùm nufquam inveniatur cautum in jure, quòd Capitulum, vacante Sede, fungantur vice Epifcopi in collationibus Præbendarum: nec in eodem cafu poteft dici poteftas conferendi Præbendas ad Capitulum per Superioris negligentiam devoluta, cùm non fuerit ibi Superior, qui eas poffet de facto, vel de jure conferre.

[g] appareat. *al.* appareret.

[*a* *Quam dil. fi. magifter R. Decanus Trojan. ad perfonam noftram & Sed. Apoft. hactenus habuiffe dignofcitur, nos inducit ut eum pro fuæ fcientiæ & probitatis intuitu geramus in vifceribus charitatis, & eidem negare nolimus quæ fecundùm Deum fuerunt concedenda. Unde nos.*]

¶ Pith. [3] *Epifcopo Calmen.*] *Epifcopo Caluenfi*, vel *Cathalnenfi.*
[4] *& Magiftro V. & S.*] *& magiftro W.*
[5] *Sancti Leucini.*] *S. Leucii de Capua*, vel *S. Georgii de Capua.*

III. Idem Epifcopo Burginen. [h] [c. an. 1223. *Romà in Belgium.*]

[h] Burgenf. *habent omnes Codi es Vatica. uno recentiori excepto, in quo legitur* Burgenenfi. *al* Burgd.

Sede vacante judicium habitum contra Ecclefiam, non tenet.

COnftitutis coram I. præd. no. Procuratore Ecclefiæ fanctæ Mariæ de Caftro-forti [6], & Burginen. [7] [i] Epifcopo prædeceffore tuo, dictus Procurator petebat ab eodem Epifcopo reftitutionem fuper libertate liberè eligendi fibi Prælatum: [*Et infrà a* [k].] Nos igitur depofitiones teftium, qui vacante Burginen. [l] Ecclefia & carente legitimo defenfore fuerunt [m] recepti, diximus reprobandas.

[k] *Hæc verba* (& infrà.) *defunt in magis vetuftis, fed habentur jam in recentioribus.*
[l] *al.* Burgd.
[m] fuerint.

[*a* *Quam etiam fuper terris ipfius Ecclefiæ & rebus aliis quibus omnibus pars fua fpoliata fuerat, inducebat. Lite igitur coram p. n. conteftata fuper præmiffis, & poftmodum coram Judicibus delegatis, factis confeffionibus & receptis teftibus eadem caufa fuit ad nos inftructa remiffa: Procuratoribus igitur partium in noftra præfentia conftitutis, cùm fuper præmiffis coram nobis diutius litigaffent.*]

¶ Pith. [6] *De Caftro-forti.*] *De Caftro-fori.*
[7] *Burginenfi.*] *Burgenfi.*

DE HIS, QUÆ FIUNT A PRÆLATO [a] SINE CONSENSU CAPITULI.

[a] Prælatis.

TITULUS X.

I. Ex Concilio apud Valentiam.

Non tenet alienatio rei Ecclefiafticæ abfque approbatione Capituli.

IRrita erit Epifcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclefiafticæ abfque collaudatione & fubfcriptione Clericorum.

II. Alexander III. Norvicen. Epifcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

In temporali alienatione, quam facit Prælatus, taciturnitas Capituli habetur pro confenfu.

COntinebatur [b]: *Et infrà.* Conf. t. t. r. quòd conceffio decimæ ab Abbatiffa priùs facta, fi Conventu fciente, & non contradicente facta eft, robur firmum debet habere. Verùm fi ignorante Conventu, aut contradicente decimam priùs prædicto H. conceffit, & non poft multum [c] temporis de affenfu Conventûs eandem decimam dedit eidem, fecunda conceffio debet præjudicare priori.

[b] Poft Concil. Later. fub Alexand. III. *p. 47. c. 5. & cap. 2. eod. tit. in* I. *Compil.*
[c] tempus.

III. Idem Vigoren. Epifcopo [d]. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

[d] Vvigor.

Alienatio temporalis facta fine confenfu Capituli, per ratificationem ejus roboratur.

CUm nos [e] jam pridem: [*Et infrà a.*] Certum eft de rigore juris conceffionem illam non tenere, quam recla-

[e] *C. 3. eod. tit. in* I. *Compil.*

mante Capitulo per prædeceſſorem tuum conſtat factam fuiſſe: niſi eam ratam poſtmodum habuiſſet.

[α *Si benè meminimus per literas noſtras indulſimus, ut ſi I. prædeceſſor tuus reclamante Capitulo Eccleſiæ tuæ Abbati & fratribus de Oſenia Eccleſiam Deben. contulit, eam tibi removere liceret: jam dictis fratrib. ſicut aſſeris literas noſtras indulſimus, ut ipſis Eccleſiam prædictam dimitteres pacificè poſſidendam, immemores exiſtentes illius ſcripti quod ſuper hoc tibi fuerat à nobis indultum. Licèt autem hoc tibi indulſimus, prudentiam tamen tuam monemus & exhortamur attentiùs, quatenus divino intuitu & pro reverentia B. Petri & noſtra Eccleſiam ipſam, ſi quo modo ſine gravi detrimento Eccleſiæ tuæ potes, jam dictis fratribus in pace dimittas, quia decet prudentiam tuam ad commodum & profectum religioſorum locorum intendere, & quod idem præd. tuus pietatis ſtudio fecit, ratum & firmum habere. Si autem eandem ipſis Eccleſiam dimittere fortè non poteris, non obſtantibus literis quas prædicti fratres ſuper hoc impetraverunt, ſcriptum exinde indultum in ſua volumus ſtabilitate conſiſtere, quoniam.*]

IV. IDEM Hieroſolymi Patriarchæ. [c. an. 1180. *Româ in Palæſtinam.*]

Prælatus ſine conſilio Capituli inſtituere, vel deſtituere, vel alia negotia Eccleſiæ tractare non debet. Hoc dicit, cum Capitulo ſequenti.

NOvit [f] tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis, ita quòd tu caput, & illi membra eſſe probantur. unde non decet te omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti: cùm id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & ſanctorum Patrum inſtitutionibus [g] contraire.

[f] *Cap. 4. eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *par. 60. c. 18.*
[g] conſtitutionibus.

Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio fratrum tuorum Canonicorum S. Sepulcri Abbates, & Abbatiſſas & alias Eccleſiaſticas perſonas inſtituis & deſtituis: [*Et infrà* α.] Ideóque id auctoritate Apoſt. prohibemus: *Et infrà.* Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones carere decernimus robore firmitatis.

[α *Non conſiderans neque attendens quomodo te non ſit dubium ſtatuta SS. Canonum tranſgredi.*]

V. IDEM eidem. [c. an. 1180. *Româ in Palæſtinam.*]

Summatum eſt ſuprà Capitulo proximo.

QUantò [h]: [*Et infrà* α.] Fra. tuæ mandamus, quatenus in conceſſionibus & confirmationibus, & aliis Eccleſiæ tuæ negotiis fratres tuos requiras, & [i] cum eorum conſilio, vel ſanioris partis, eadem peragas & pertractes, & quæ [k] ſtatuenda ſunt ſtatuas, & errata corrigas, & evellenda diſſipes & evellas. Abſentium quoque fratrum nomina inſcribi non ſinas [l], quia talia munimenta ſunt irrita & falſa, & tu exinde quæſtionem falſi poteris meritò formidare.

[h] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 50. c. 16. & c. 50. eod. tit. in* 1. *Compil.*
[i] *al.* ut cùm.
[k] *In C. Bar.* & quæ ſtatuenda fuerint ſtatuens.
[l] *al.* facias.

[α *Majori dignitate domino dante præemines; tantò decet ampliùs & oportet te in omnibus eam diligentiam & gravitatem habere, quòd omnia videaris ſine nota & reprehenſione peragere, & laudabiliter injunctæ tibi ſolicitudinis officium diſpenſare. Audivimus autem unde mirati ſumus ſicut mirari meritò poteramus, quòd in conceſſionibus, & confirmationibus omiſſis Canonicis Eccleſiæ tuæ, conſilium Clericorum & Laicorum circa te commorantium, qui non ſunt de corpore Eccleſiæ ipſius, interdum, imò ſæpè requiris; & in eiſdem conceſſionibus & donationibus & confirmationibus juxta eorum conſilium & voluntatem procedis; & in privilegiis etiam, quod tuam prorsùs non decet honeſtatem, ad majorem aucto. & certitudinem nomina fratrum tuorum, qui abſentes fuerint, tanquam ſi præſentes fuerint, facis ſubſcribi. Quia igitur non decet prudentiam tuam in negotiis tibi commiſſæ Eccleſiæ conſilium fratrum tuorum poſtponere, cum quibus unum corpus exiſtere comprobaris.*]

VI. CELESTINUS III. [c. an. 1196. *Romæ.*]

Si Eccleſia collegiata habet præſentationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel majoris partis, niſi de conſuetudine, vel privilegio competat ſoli Prælato.

EA [m] noſcitur. [*Et infrà* α.] Cùm in provincia tua ſæpè contingat, quòd ad Eccleſias, in quibus collegia jus præſentandi habere noſcuntur, eorum Abbates aut per ſe, aut per literas, perſonas idoneas Epiſcopis Diœceſ. præſentant, & eis præſentatis & receptis, aliquando antè, aliquando pòſt, Monachi contradicunt. Reſpondemus, quòd in præſentationibus Prælatorum intelligi debet, quòd fiant de collegiorum ſuorum aſſenſu, ſine quo non obtinent firmitatem. Unde ſi conſtiterit Conventûs, vel majoris & [n] ſanioris partis non affuiſſe conſenſum, inſtitutiones hujuſmodi convenit evacuari, niſi ex antiqua & approbata conſuetudine, vel conceſſa libertate, aliqui eorum probaverint commiſſi ſibi collegii non debere in Eccleſiarum ſeu beneficiorum collationibus requiri conſenſum.

[m] *Cap. un. eod. tit. in* 1. *Compil.*
[n] *al.* vel.

[α *Ex tua ſiquidem nobis eſt parte propoſitum quòd.*]

VII. INNOCENTIUS III. Archipresbytero [o] & Magiſtro ſcholarium [p]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*

[o] *al.* Archiepiſcopo *in plur.*
[p] ſcholarum *legitur in omnibus ferè Vatic.*

Tenet donatio, quam de ſolius Diæceſani conſenſu facit Laicus Eccleſiæ de decimis, quas ab alia Eccleſia habet in feudum ab antiquo, id eſt, ante Lateranenſe Concilium.

CUm [q] Apoſtolica Sedes [1]: [*Et infrà* α.] Sanè ſicut ex literis veſtris accepimus, cùm ex una parte Capitulum S. Stephani, & ex altera Monachi de Platea [r], ſuper decima quadam in veſtrum compromiſiſſent arbitrium: Dicti Monachi proponebant donationem ipſius decimæ, ſibi à quodam Milite factam, & Bituricenſis Archiepiſcopi diœceſ. ejus accedente conſenſu, confirmatam fuiſſe, ſeque auctoritate Hieronymi munitos exiſtere, qui ſcribens ad Damaſum ait: Si aliquando [ſ] fuerint à Laicis malè detenta, quæ divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum tranſierint Monachorum, Epiſcopo loci præbente conſenſum, conſtabunt eis omnia perpetuâ firmitate ſubnixa. E contrario pars allegabat adverſa, conſenſum Epiſcopi ſine Cleri conſenſu minùs ſufficere, auctoritate Leonis Papæ [t] dicentis: Ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, niſi fortè aliquid horum faciat [u], ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri conſenſu atque tractatu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum. Quia verò nos conſulere voluiſtis, utrùm quando decima tenetur à Laico, ſi conferatur Eccleſiæ, ad confirmandam donationem conſenſus Epiſcopi, ſine Cleri conſenſu ſufficiat: Taliter reſpondemus, quòd monendus eſt Laicus, qui decimam [x] detinet, ut eam reſtituat Eccleſiæ ad quam ſpectat. qui ſi fortè induci nequiverit, & eam cum Diœceſani conſenſu alteri Eccleſiæ aſſignaverit, præſertim religioſo Conventui: conſtabit ipſa [y] donatio perpetua firmitate ſubnixa. Auctoritates enim præmiſſæ, licèt diverſæ ſint, non tamen adverſæ; cùm aliud ſit alienare, quod ab Eccleſia poſſidetur: & aliud, quod detinetur à Laico, ad uſum Eccleſiaſticum revocare. In alienatione quoque juxta Leonis Papæ decretum conſenſus Epiſcopi ſine Clericorum [z] conſenſu non ſufficit. In revocatione autem juxta [a] ſcripturam Hieronymi ſufficit conſenſus Epiſcopi, cùm per [b] utrumque utilitati Eccleſiæ conſulatur. Nam & in Lateranen. [c] Concilio eſt inhibitum, ne quælibet religioſa perſona Eccleſias & decimas de manibus Laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat: per quod indirectè datur intelligi, quòd ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ ſit decimas de manibus recipere Laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ Laicis in feudum ſunt conceſſæ.

[q] *C. 1. De h… quæ conced… tur ab Epiſc… po ſine conſ. Capit. in* II… *Compil.*
[r] Pratea.
[ſ] *al.* aliqua.
[t] 12. *q.* 2. *c… ſine exceptione.*
[u] Facit *l. Præ… tor, in princ… cum gloſ. & not.* & Bart. *D. ne quid in loco publ. & l. prohibere, §. planè. ff. quod vi aut clàm.*
[x] tenet.
[y] iſta.
[z] aſſenſu.
[a] *al.* reſcriptum.
[b] utramque.
[c] Sub Alex. III. cap. 9.

[α *Cui licèt* [2] *immeriti præſidemus, univerſis per orbem Eccleſiis, non humana, ſed divina inſtitutione ſit prælata, & juſtum eſt & conveniens, ut ad eam tanquam ad magiſtram & matrem ſuper diverſis juris articulis referantur dubiæ quæſtiones, quatenus quæ jura conſtituit, eadem quoque jura diſtinguat, ne quæ diverſa cernuntur, videantur adverſa.*]

¶ PITH. [1] *Cùm Apoſtolica Sedes.*] Extat *Epiſtol. lib.* 1. *pag.* 185.

[2] *Cui licèt, &c.*] Et hæc inſerta ſunt textui in editione Romana, ut diximus *ad cap.* 5. *de conceſſ. Præbendæ, ſuprà.*

VIII. IDEM Meten. Archidiacono [d]. [c. an. 1210. *Româ in Germaniam.*]

[d] *al.* Meren.

Non poteſt Epiſcopus ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat jus Patronatûs in Eccleſiis conceſſis.

TUa [e] nuper: *Et infrà.* Adjeciſti etiam, utrùm Epiſcopo, vel Electo cum ſolo Archidiacono, præter aſſenſum majoris Eccleſiæ, cùm ab ipſa eligatur Epiſcopus, & Archidiaconus aſſumatur de ipſa, Cœnobiis vel Eccleſiis conventualibus, ad quas jus pertinet patronatûs, liceat conferre perpetuò vacantes Eccleſias baptiſmales: *Et infrà.* Alterius etiam quæſtionis ſolutio ex epiſtola Leonis Papæ colligitur evidenter, in qua legitur: Ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ, quicquam donare, vel permutare, vel vendere audeat, niſi fortè aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & totius Cleri tractatu atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum. Irrita enim Epiſcoporum donatio, venditio & commutatio rei Eccleſiaſticæ erit, abſque conniventia & ſubſcriptione Clericorum: per hoc enim noveris ſolutam ſecundo loco propoſitam quæſtionem, cùm conceſſiones Eccleſiarum perpetuas ad alienationes non ſit dubium pertinere.

[e] *C. 2. De his quæ conced. ab Epiſc. ſine conſenſ. C. in* III. *Compil.*

IX. IDEM Epiſcopo Helien. [c. an. 1210. *Româ in Angliam.*]

Epiſcopus Parœciales Eccleſias, vel obventiones ipſarum, de conſenſu Patroni ſine conſenſu Capituli ſui, Monaſterio conferre non poteſt.

PAſtoralis officii diligentia [f] [3]: [*Et infrà* α.] Præterea quæſiviſti, cùm auctoritate Dionyſii fuerint Parœciæ limitatæ, quatenus ſingularum Parœciarum proventus in uſus Eccleſiæ cederent neceſſarios, & ſtipendia Miniſtrorum, ſi Epiſcopo liceat ſine auctoritate ſummi Pontificis, vel ſaltem ſui Capituli voluntate, viris religioſis conferre obventiones alicujus Parœcialis Eccleſiæ, ſuſtentatione Vicarii reſervata. Et cùm [g] Lateran. Concilii ſtatuta prohibeant Eccleſiis novam imponi, vel augere veterem penſionem, poſtulas edoceri, an Epiſcopus valeat Religioſis, conſentiente Patrono, totam Eccleſiam, vel de novo conferre aliquam portionem? Ad quod breviter reſpondendum, quòd ſalva conſtitutione Canonica [4]

[f] Dionyſ. *Pap. epiſt.* 2. *ad Severum Epiſc.*
[g] Conc. Lat. ſub Alex. III. *c. 7. §. prohibemus.*

de concedenda piis locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum potuit facere Episcopus, nisi de licentia Romani Pontificis, præter Capituli sui voluntatem.

[α *Quare sup. de rescrip. de off. & pot. Jud. del. &c.*]

¶ Pith. [3] *Pastoralis officii, &c.*] Junge *cap. 7. infrà de donation.*

[4] *Salva constitutione Canonica.*] *caus. 12. quæst. 2. can. penult.*

al. Honor. III. *habetur in omnibus antiquis.*

X. Innocentius III. [h] [5]. Archiepiscopo Senon. & ejus Suffraganeis. [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Ad Concilia provincialia vocari debent & admitti Cathedralium Ecclesiarum Capitula.

De Provincialib. Conc. vide Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 2. & *sess.* 5. *de reform.* c. 2.

ET si membra corporis [i]: *Et infrà.* Provinciæ Senon. Capitula Cathedralium Ecclesiarum [6] ad nos querimoniam transmiserunt, quòd Archiepiscopus Senon. & ejus Suffraganei, procuratores eorum nuper ad provinciale Concilium convocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt: *Et infrà.* Visum fuit nobis & fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia debeant invitari, & eorum nuncii ad tractatum admitti, maximè super illis, quæ ipsa Capitula contingere dignoscuntur.

¶ Pith. [5] *Innocentius III.*] *Honorius III.* ut habetur *in 3. collect.*

[6] *Capitula Cathedralium Ecclesiarum.*] V. C. 2. *Cathedralia.*

DE HIS QUÆ FIUNT A MAJORI PARTE CAPITULI.

TITULUS XI.

Conc. Lat. sub Alex. III. c. 16. & c. un. eod. tit. in 1. Compil.

I. Ex Concilio Lateranen. [a] [an. 1179. *Romæ.*]

In universitatibus Ecclesiasticis prævalet regulariter quod fit à majori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat. Hoc dicit.

CUm in cunctis Ecclesiis, quod pluribus & sanioribus Fratribus visum fuerit, incunctanter debeat observari; grave nimis est, & reprehensione dignissimum, quòd per quasdam Ecclesias pauci quandoque non tam de ratione quàm de propria voluntate ad ordinationem [b] Ecclesiasticam procedere non permittunt.

Dictio, ad, *deest in aliquot antiq.*

Quocirca præsenti decreto statuimus, ut nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit & [c] ostensum, appel. re. prævaleat semper, & suum consequatur effectum, quod à majori & saniori parte Capituli fuerit constitutum. Nec constitutionem nostram [d] impediat, si fortè aliquis ad conservandam Ecclesiæ suæ consuetudinem se juramento dicat adstrictum: nec enim juramenta, sed potiùs perjuria sunt dicenda, quæ contra utilitatem Ecclesiæ, & sanctorum Patrum veniunt instituta. Si quis autem [e] hujusmodi consuetudines, quæ nec [f] ratione juvantur, nec sacris congruunt institutis, jurare præsumpserit, donec dignam egerit pœnitentiam, à perceptione sit Dominici corporis alienus.

c vel.

d vestram.

e enim.

f *al.* non.

g *al.* Clemens III.

h Claromonen.

II. Celestinus III. [g] Claremonensi [h] Episcopo [1]. [c. an. 1190. *Romà in Galliam.*]

Canonicus non interdicit Ecclesiam, sed hoc facere debet Episcopus cum Capitulo.

i Cap. 2. eod. tit. in II. Compil.

k *al.* delinquit.

l Supponit.

m actores.

QUæsivit: [*Et infrà* α.] Super [i] eo, quòd Ecclesiam tuam quidam ex Canonicis etiam minimis, quia pensio Ecclesiæ debita non redditur, vel Clericus aliquis aut Parœcianus deliquit [k], sine tuo & aliorum Canonicorum assensu interdicto supponunt [l]: [*Et infrà* β.] Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd interdictum in aliqua Ecclesia per aliquos de Canonicis tuis sine tuo & aliorum Fratrum assensu positum observare non debes, nec etiam sustinere, ut ab aliis observetur: [*Et infrà* γ.] Sed si quis in his deliquerit, Ecclesiasticæ coërcitioni subjaceat, cùm peccata suos auctores [m] tenere debeant, nec pœna sit ulteriùs protrahenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.

[α *A nobis tuæ diligentia probitatis quid observari debeat.*]

[β *Per quod ipsius Ecclesiæ servitium deperit, & inde in populo scandalum non modicum generatur. Super quo.*]

[γ *Nisi talis excessus extiterit & tam gravis per quem meritò Ecclesia silere debeat, nec sustineas prætextu occasionis hujusmodi ut interdictum ab aliis observetur, nisi tuus & aliorum Canonicorum tuorum consensus accesserit.*]

¶ Pith. [1] *Claremonensi Episcopo.*] Gileberto.

III. Innocentius III. [2] Augusten. Præposito. [c. an. 1225. *Romà in Galliam.*]

Communis ordinatio Ecclesiæ, per contradictionem & appellationem ejus, cujus non interest, impediri non debet. Hoc dicit, quoad titulum.

EX ore [n] sedentis: [*Et infrà* α.] Accedentibus ad præde. no. T. ac B. Augusten. [o] Canonico pro quæstione, quæ inter vos super Præpositura Augusten. Ecclesiæ vertebatur; ex parte ipsius B. fuit propositum, quòd pater ejusdem à C. præd. no. Decano & Capitulo Augusten. literas obtinuit destinari, ut intra spatium mensis unius eundem eligerent, & assumerent in Præpositum Augusten. in signum investituræ annulo aureo destinato [3], & quibusdam mandati Apostolici Executoribus constitutis. Capitulum memoratum, cùm audisset quòd C. [p] quondam eorum Præpositus in Episcopum Brixien. electus & confirmatus fuisset, licèt dictas literas recepissent [q], in contemptum tamen eorum assignato priùs termino, intra quem ipsi deberent super mandato Apostolico respondere, H. tunc Augusten. Decanum in Præpositum elegerunt: [*Et infrà* β.] Quia verò legitimè constitit, quòd prædictus B. de Præpositura non fuit aliquatenus investitus, etsi mandatum fuerit, ut de ea investiretur, de qua etiam si investitus fuisset, investitura ejus per præd. no. certa fuit ratione cassata: quæ nec etiam si cassata fuisset, per hoc, quòd dicto H. reverentiam exhibuit, quæ debetur [r]. Præposito, juri suo renunciasse videtur: nos attendentes sibi de jure non potuisse competere, ut per appellationem ob id interpositam, communem ordinationem Ecclesiæ impediret, intelligentes etiam te à majori parte tam dignitate, quàm numero eorum, quos eligendi jus constabat habere, electum fuisse canonicè in Præpositum; electionem tuam auctoritate Apostolica confirmamus, præfato B. super Præpositura silentium imponentes.

n *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

o Augustensibus Canonicis.

p D. *al.* E.

q suscepisset: *in aliquot ita legitur:* in contemptum earum, assignato tamen priùs.

r *In Codice Barbat.* quæ debet præposito exhiberi.

[α *In throno procedebat gladius bis acutus, hic est gladius Salomonis qui secat utrinque, reddens unicuique quod suum est. Nos igitur qui licèt immeriti locum veri Salomonis divina dignatione tenemus, gladium istum tunc prudenter exercemus, cùm quæstiones in auditorio nostro legitimè ventilatas, mediante justitia definimus. Ad hoc verò emergentium prolixitas quæstionum, & difficiles nodi causarum ad Sedem Apostolicam referuntur, ut cùm earum merita fuerint assertione partium patefacta, procedat ab Apostolica Sede sententia deducens in certitudinem, dubia & obscura producens in lucem, ut litigantium dissensione sopita, suum Justitia tueatur & sequatur actorem. Inde siquidem fuit quòd.*]

[β *Cùm ergo dictus Card. hæc & alia quæcumque fuerunt hincinde proposita, nobis & Fratribus nostris fideliter retulisset, attestationibus & allegationibus, & rationibus utriusque partis pleniùs auditis & cognitis.*]

¶ Pith. [2] *Innocentius III.*] V. C. addit, Siffredo.

[3] *In signum investituræ annulo aureo destinato.*] Annulus investituræ signum.

IV. Idem [4]. [c. an. 1225. *Romà in Galliam.*]

Prælatus cum majori parte Capituli, contradicente minori, statuere potest quòd ad necessariam reparationem Fabricæ quilibet Canonicus conferre teneatur.

EX parte tua [f] nobis fuit, frater Archiepiscope, intimatum, quòd ad restaurandam Fabricam Rothomagens. Ecclesiæ tractatum communiter habuistis, te postulante ut quilibet Canonicorum tecum pariter aliquam suorum redituum portionem operi tam pio & necessario deputaret: [*Et infrà* α.] Statuimus, ut si quis [t] vestrûm tuis, frater Archiepiscope, & majoris & sanioris partis Capituli statutis super hoc duxerit [u] resistendum, obtineat sententia plurimorum [x].

f *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.*

t qui.

u duxerint.

x Vide *l.* & *fuum hæredem.* §. *fin. l. seq. ff. de pac.* & *l. quod major. ff. ad munic.*

[α *Quia verò super hoc diversæ fuerunt inter vos, filii Canonici, & variæ voluntates, ne tam laudabile opus ex vestra.*]

¶ Pith. [4] *Idem.*] Archiepiscopo & Capitulo Rothomagensi. Extat *pag.* 150. *epist. Innocent.* nam anno 1200. urbs Rothomagensis cum ipsa matre Ecclesia gravi incendio corruit. Sigebertus.

UT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE DEMINUTIONE CONFERANTUR.

TITULUS XII.

I. Innocentius III. Mediolanen. Archiepiscopo. [c. an. 1224. *Romà in Insubriam.*]

Rubrum sufficit pro summario. Vel summa sic secundùm Abbatem: *Occulta collatio beneficii, licèt sit suspecta, benè valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur.* Hoc dicit. Et est casus notabilis: non tamen facit ad titulum, nec omnes indistinctè hoc tenent; sed major pars concludit cum hoc summario.

UT nostrum [a] prodeat de vultu Dei judicium: [*Et infrà* α.] Præterea proponebas, quòd cùm nullus debeat sine accusatore [b] damnari, nec aliquid circa negotium illud sit actum in forma judicii, depositiones testium non poterant tibi præjudicium generare. Quia verò hæc allegatio personam nostram tangere videbatur, dignum duximus cau-

a *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

b accusatione.

ſam commiſſæ inquiſitionis & ordinem pleniùs explicare, ne quis quomodolibet ſuſpicetur, quòd nos hoc negotio perperàm proceſſerimus, præſertim cùm ratio aſſignanda debeat eſſe poſteris profutura. Cùm enim juris ſit explorati, quòd actore non probante is, qui convenitur, etiamſi nihil præſtiterit, debet [c] abſolvi, videri poterat, quòd nos tibi, qui conveniebaris à nobis, malitiosè vel indiſcretè onus probationis ſuper tribus præmiſſis articulis impoſuimus, videlicet ut oſtenderes, quòd prædictam Cancellariam perſonæ idoneæ, modo Canonico & tempore competenti donaſſes. Porrò cùm donatio fuiſſet occulta, & ideò ſuſpicione non careat, & elapſo jam anno nullus Cancellarius omnino appareat; non immeritò credebamus, quòd ſecundùm Lateranenſis Concilii [d] ſtatuta [1] ad nos eſſet ipſius Cancellariæ donatio devoluta; & ideò potuiſſemus ipſam ſine culpa conferre, quoniam etſi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus [e] divinare. quia ergo contra illud quod prima facie juſtè præſumebatur pro nobis, præſertim cùm reſponderis prima vice, quòd Cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi conceſſimus; non fuit gravamen, ſed gratia; nec ex malitia, ſed ex benignitate proceſſit. Quòd etiam de modo Canonico fidem nobis fieri mandavimus, tu cauſam præſtitiſti mandato, qui ſæpè nobis per literas tuas intimaſti, & tandem probaſti per teſtes, quòd retentis tibi proventibus, officium conceſſeras memoratum, ex quo non immeritò in talem conceſſionem fuimus ſuſpicati. Et ideò nos, qui non tam ex plenitudine poteſtatis, quàm ex officii debito poſſumus & debemus de ſubditorum exceſſibus ad correctionem inquirere veritatem, te maximè cauſam [f] & occaſionem præſtante, inquiſitionem commiſimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuiſſe culpabilem, circa contrarietatem reſponſi, quia non ſolùm nobis, ſed nec cuiquam debuiſſes ex certa ſcientia contraria reſpondere. Circa carnalitatem animi, quia non ex [g] affectu carnali, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum officium & beneficium in perſona magis idonea [h] diſpenſare. Et circa inhoneſtatem facti, quia non licuit ex pactione vel conventione quacumque, ſub modo vel tenore præſcripto concedere nudum officium, & [i] tibi retinere proventus, cùm in Lateran. Concil. [k] prohibitum ſit, ne quis conferendo Eccleſiaſticum beneficium, partem proventuum ſuis uſibus retinere præſumat, & alibi cautum reperiatur in Canone, quòd Eccleſiaſtica beneficia ſine deminutione debent conferri. Unde credimus diſtinguendum, utrùm qui dat ſpirituale beneficium, proventus ipſius ante donationem percipiat. Nam ſi proventus ante donationem non perceperit [l] ipſe, ſed alius, & ex donatione conſequatur [m] ut ipſe proventus percipiat [n], non eſt dubium circa hæc [o] intercedere ſimoniacam pravitatem. Si verò ante donationem perceperit ipſe proventus, credimus diſtinguendum, utrùm ante donationem conſtituat, ut ipſi proventus retineantur ad tempus pro cauſa juſta & neceſſaria; aut conveniat cum eo, qui accepit beneficium, ſeu cum mediatore quocumque, ut officio illo conceſſo retineat ipſe ſibi proventus. Primum enim membrum credimus eſſe licitum. Secundum autem dicimus non licere, ne viam aperiamus his, qui pravitatem ſuam ſatagunt palliare.

[*a* *Et oculi noſtri videant æquitatem, quia regiâ viâ debemus incedere, nec ad ſiniſtram omnino, nec ad dextram declinare, ita magnum judicantes ut parvum, quia non eſt apud Deum acceptio perſonarum, &c. Quia poſt interdictum noſtrum ei præſumpſiſti tradere bullam, cùm in traditione ſaltem debuiſſes differre donec noſtrum conſuleres beneplacitum, dil. fil. n. I. Archidiac. & Olento Canonico Mediolan. dedimus in mandatis, ut ſi etiam poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad noſtrum judicium revocamus, ut idipſum recognoſcerent attentatum, traditionem ſigilli decernerent irritam & inanem, inhibentes H. ne quolibet modo eo uti præſumeret, cùm plus ſit Rom. Pont. ad ſe aliquod negotium evocare, quàm ad eum ſuper aliquo negotio provocare.*]

¶ PITH. [1] *Secundùm Lateranenſis Concilii ſtatuta.*] *Cap. 3. ſuprà de ſupplend. negligent. Prælat.*

[c] debeat.
[d] Alex. III. *cap.* 8.
[e] poſſumus. quod ergo, &c.
[f] Qualiter differant cauſa & occaſio, vide hic Panorm.
[g] *Dictio*, ex, *deeſt in quibuſdam.*
[h] *Cap. conſtitutis, ſuprà, de appell.*
[i] ejus tibi.
[k] Later. ſub Alex. III. *cap.* 7. §. *prohibemus.*
[l] percepit.
[m] conſequitur.
[n] recipiat.
[o] *Hæc duo verba*, circa hæc, *deſunt in antiq.*

DE REBUS ECCLESIÆ ALIENANDIS, VEL NON [a].

[a] *al.* vel non alienandis.

TITULUS XIII.

I. EX CONCILIO LUGDUNEN. [b] [1] quarto. [an. 1055. *in Gallia.*]

[b] Lugdun.

Non poteſt Prælatus res unius Eccleſiæ alteri dare, nec invicem illas commutare ſine ambarum conſenſu.

NON licet [c] Epiſcopo vel Abbati terram unius Eccleſiæ vertere ad aliam, quamvis ambæ in ejus ſint poteſtate; tamen ſi commutare voluerit terras earum, cum conſenſu ambarum partium [d] faciat.

¶ PITH. [1] *Lugdunen.*] V. C. 2. *Lundonenſi.*]

[c] Burch. *l.* 3. *decr. c.* 24. Ivo, *p.* 3. *c.* 29. & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Calder. *conſ.* 4. *hoc tit.*
[d] *Vox*, partium, *deeſt in antiquis.*

II. EX EODEM [e]. [an. 1055. *in Gallia.*]

[e] *al.* Idem. Burch. *lib.* 15. *c.* 36. & Ivo, *part.* 16. *c.* 37.

Principes ſeculares res Eccleſiæ donare non poſſunt; & qui ab eis recipiunt, excommunicantur, & perdunt omnia quæ ab Eccleſia aliàs legitimè obtinebant. Hoc dicit ſecundùm unum intellectum, qui ſatis placet.

QUi res Eccleſiæ petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & à communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.

III. EX CONCILIO TOLET. [an. 633. *in Hiſpania.*]

Rector Eccleſiæ, quia dat Eccleſiæ rem duplæ æſtimationis, ſervos Eccleſiæ manumittere poteſt: ipſe tamen manumiſſus & ejus poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ. Ita communiter ſummatur, tamen non placet Panor. id quod dicitur de æſtimatione.

COnſenſus totius Concilii definiunt, ut Sacerdotibus, qui aut aliquid Eccleſiæ ſuæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua prædia, vel familias Eccleſiis ſuis acquirunt, liceat aliquos de familia ejuſdem Eccleſiæ manumittere juxta rei collatæ modum, quem antiqui Canones decreverunt: ita ut cum peculio & poſteritate ſua ſub patrocinio Eccleſiæ maneant, utilitates injunctas ſibi, juxta quod poterunt proſequentes.

IV. EX EODEM [f] [2]. [an. 633. *in Hiſpania.*]

[f] Ex eodem ſcil. Concilio Tolet. 4. *cap.* 66.

Si Prælatus nil de ſuo dans Eccleſiæ, ſervum Eccleſiæ manumittit, non tenet manumiſſio.

EPiſcopi, qui nihil ex proprio Eccleſiæ Chriſti conferunt, liberos ex famulis [3] Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas Eccleſiæ non attulerit, damnum inferat. Tales igitur liberos [g] [4] ſucceſſor Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad jus Eccleſiæ revocabit.

¶ PITH. [2] *Ex eodem.*] Concilio Toletano IV. *cap.* 66.
[3] *Liberos ex famulis.*] *Cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *c.* 39. meliùs, *libertos.*
[4] *Liberos.*] *Libertos.*

[g] Libertos, *duo vetuſti codices.*

V. EX CONCILIO apud Silvanen. [h] [*in Gallia.*]

[h] Burch. *lib.* 3. *decret. c.* 144. Ivo, *part.* 3. *c.* 183.

Res Eccleſiæ alienari non debent.

NUlli liceat [5] alienare rem immobilem Eccleſiæ, ſive agrum, ſive ruſticum mancipium [i], neque ſpecialis hypothecæ titulo obligare. †. Alienationis autem verbum continet conditionem [k], donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuticum perpetuum contractum. Unde omnes Sacerdotes ab hujuſmodi alienatione abſtineant, pœnas timentes, quas Leonina conſtitutio comminatur.

[† *Ita legit Innocentius, intelligitque de contractu, cui fuit adſcripta conditio. veluti, Si navis ex Aſia venerit. Lectio mihi non probatur ob illud in jure vulgatum, conditio nihil diſponit. Alii Conductionem legebant, quos Innocentius damnat inquiens: Conducere non eſt alienare. Sanè rectè, niſi fortè conductio perpetua foret, ut annotat Hoſtienſis. Ego legendum putarem: Alienationis verbum continet teſtamenti conditionem, &c. Nam proculdubio qui teſtamentum condit, alienat. Vel etiam, quod ſentit & Innocentius, accipias immutatam rei conditionem, id eſt, ſtatum, cauſam, naturam prædii. veluti, Si faciat illud tributarium, vel annua penſione gravet. Quintinus.*]

¶ PITH. [5] *Nulli liceat.*] Novella Julian. 7. *cap.* 1.

[i] Vide *l.* 2. & 3. *ff. de di verſ. temporal. præſcr.*
[k] conductionem. *al.* conditionem.

VI. SYMMACHUS PAPA in Romana ſynodo tertia, [habita circiter annum Domini 506. vel 507. *cap.* 4. 5. 6. 7. & 8. *ejus ſynodi To. Concil. infr.*]

Alienatio de rebus Eccleſiæ facta non tenet, & alienatores niſi rem reſtituant, excommunicantur; & quilibet Clericus poteſt contradicere, & rem cum fructibus repetere. Hoc dicit. Et eſt textus notabilis, & quotidie allegatur.

SI quis Presbyterorum, Diaconorum, ſeu Defenſorum alienanti prædium Eccleſiæ ſubſcripſerit: quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur; niſi fortè alienator, & qui acceperit [l], celeri reſtitutione ſibi proſpexerint. Quòd ſi minore animæ ſuæ curâ remedium [m] oblatum neglexerint, præter pœnam ſuper hoc adſcriptam, confectum documentum viribus, quamvis ab initio nullas habuerit, vacuetur. Sed etiam licet [n] quibuſcumque Eccleſiaſticis perſonis vocem contradictionis offerre, ut & cum fructibus poſſint alienata repoſcere, & Eccleſiaſtica auctoritate fulciri.

[l] *al.* receperit.
[m] *al.* remedio.
[n] liceat.

VII. ALEXANDER III. Vigor. [o] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[o] Vvigor. *al.* Vigornienſi.

Terra non fertilis Eccleſiæ dari poteſt in emphyteuſim ei, cujus ſtudio reducatur ad culturam.

AD [p] aures: *Et infrà.* Illas terras, quæ de ſylvis extirpatæ ſunt arabiles factæ, eis hæreditario jure poteris concedere ſub annuo cenſu tenendas, à quibus ſuo vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas. Niſi fortè tunc aliis poſſint ad majorem Eccleſiæ utilitatem cum eodem labore & onere conferri.

[p] Poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 29. *cap.* 4. & *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

VIII.

VIII. Celestinus III. Ravenn. Archiepiscopo. [c. an. 1196. *Româ in Flaminiam.*]

Jurans non alienare bona Ecclesiæ, non potest alienare ea, quæ sunt de mensa, vel ea, de quibus dubitatur an sint de mensa. Hoc dicit, usque ad §. possessiones. Abbas.

UT [q] super aliqua: [*Et infrà α.*] Sanè quæsivisti à nobis, si possessiones sive reditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis provenientes, quos præ. t. quousque diem clausit extremum, ad manus suas tenuit, & in proprium usum excepit vel expendit, nec aliis infeudavit, de mensa sint Archiepiscopi intelligendi, & de eis cùm ex sacramento fidelitatis [6] tenearis Apost. Sed. nihil alienare, contractus alienationis cujuslibet possit intervenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respond. quòd sive intelligatur de mensa, sive non: ut non alienentur, consultius existimamus *.

[q] Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.
* æstimamus.

[*α Repositæ quæstionis dubietas Apost. Sed. providentiâ enodetur, Romanam Ecclesiam, cui licèt immeriti præsidemus, singulorum consultationibus convenit respondere.*]

Possessiones Ecclesiæ minùs utiles, pro utilioribus de consensu Capituli potest Episcopus permutare vel alienare.

Possessiones verò, quæ Ecclesiæ tuæ minùs sunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum & * sanioris partis consilio & assensu alienandi seu commutandi liberam concedimus facultatem.

* vel.

¶ Pith. [6] *Sacramento fidelitatis.*] *Ex formula Sacramenti.* Possessiones ad mensam mei Archiepiscopatûs pertinentes nec vendam, nec donabo, nec impignerabo; neque de novo infeodabo, vel alio modo alienabo inconsulto Romano Pontifice. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.

IX. Idem Exonen. Episcopo. [c. an. 1196. *Româ in Angliam.*]

Canonicus prædium Ecclesiæ perpetuò locare non potest.

AD [r] audientiam nostram noveritis pervenisse, quòd quidam de Canonicis Exonen. Ecclesiæ quædam prædia ejusdem, inconsultis aliis fratribus, in damnum [s] ejus in perpetuum locaverunt. Ideóque mandamus, quatenus, si verum est quod asseritur, locationes illas legitimè revocare procures: ita quòd si eadem prædia non aliter revocari poterunt [t], eos, quos noveris harum locationum auctores [u], ad susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam [x] appel. re. compellas.

[r] Cap. 2. eod. tit. in II. Compil. & vide Anc. Cons. 115.
[s] al. ita: in damnum Eccle.
[t] poterint.
[u] actores.
[x] referendam.

X. Innocentius III. Archiepiscopo Montis regalis. [c. an. 1210. *Româ in Siciliam.*]

Possessiones, quæ sunt de mensa, non possunt alienari. Et Ecclesiæ consuetæ regi per Regulares, Secularibus Clericis conferri non debent. Hoc dicit Joan. de Imola.

POssessiones [y] ad mensam tuam vel Capituli pertinentes, alienare non debes: Aut Ecclesias in quibus Monachi ministrare consueverunt, Clericis vel Laicis assignare.

[y] Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.

XI. Idem Episcopo Mauriensi [7] & Præposito Ulcon. [z] [8] [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[z] Ultien. al. Iltren. al. Ilcien.

Restituitur Ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit læsa. Hoc dicit, secundùm lecturam veriorem.

AD [a] nostram noveris audientiam pervenisse, quòd cùm Tusien. [b] [9] Monasterium depressum esset onere maximo debitorum, Abbas & Conventus ejusdem villam quandam necessitate coacti B. Laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quòd idem lxxx. libras persolveret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod non distulit effectui mancipare [c]: [*Et infrà α.*] Unde humiliter supplicarunt, ut feudum prædictum faceremus ad utilitatem Monasterii revocari, præsertim cùm idem Laicus primo anno de ipsius proventibus ultra summam perceperit prætaxatam, & per multos postmodum annos sumpserit ejus fructus: [*Et infrà β.*] Quocirca [d] mandamus, quatenus, si prædictum Monasterium, propter hoc inveneritis enorme dispendium incurrisse, dictum Laicum ut, pecuniâ, quam pro exoneratione feudi, seu etiam pro utilitate ipsius Monasterii expendisse noscitur, ab eisdem Abbate & Conventu receptâ, cùm sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore, præfatum feudum eidem Monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita, compellatis.

[a] Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.
[b] al. Secusien. al. Cussien. vel Cussin. in antiquiorib.
[c] Vide l. quid si minor. §. restitutio. ff. de mino.
[d] De intellectu hujus textus, vide latissimè per Covarr. lib. 1. Var. re. cap. 3.

[*α Verùm quia præfatum Monasterium sicut dicunt, enormiter est læsum, in eo quòd de redditibus villæ præfatæ Conventus diebus singulis unum ferculum, & in festis duodecim lectionum pisces vel aliud æquivalens consuevit percipere.*

β Nos igitur sic volentes gravaminibus præfati Monasterii providere, quòd aliis non videamur injuriam irrogare.]

¶ Pith. [7] *Mauriensi.*] *Mariensi, Maurianensi.*
[8] *Præposito Ulcon.*] Fortè, *Præposito Vintimiliensi.*
[9] *Tusien.*] V. C. *Secussiense.* Monasterium sancti Justi de Secussia Ordinis sancti Benedicti Diœcesis Taurinensis.

XII. Idem in Concilio generali [e]. [an. 1216. *Romæ.*]

[e] Lat. Concil. gener. sub In. III. c. 44.

Alienatio rei Ecclesiasticæ facta sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu, non tenet, licèt approbetur per constitutionem Laicorum.

CUm [f] Laicis, quamvis Religiosis, disponendi de rebus Ecclesiæ nulla sit attributa potestas [g], quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: dolemus in quibusdam ex illis [h] sic refrigescere charitatem, quòd immunitatem Ecclesiasticæ libertatis, quam non tantùm sancti Patres, sed etiam Principes seculares privilegiis multis munierunt, non formidant suis constitutionibus vel potiùs destitutionibus [i] impugnare [k], non solùm de alienatione feudorum, ac aliarum possessionum Ecclesiarum, & usurpatione jurisdictionum; sed etiam de mortuariis, nec non & aliis, quæ juri spirituali annexa videntur, illicitè præsumendo. Volentes igitur super his indemnitatib. consulere Ecclesiarum, ac tantis gravaminibus providere, constitutiones & venditiones hujusmodi feudorum seu aliorum bonorum Ecclesiasticorum sine legitimo personarum Eccles. assensu præsumptas occasione constitutionis Laicæ potestatis, cùm non constitutio, sed destitutio dici possit, nec non usurpatio jurisdictionum [l]: sacri approbatione Concilii decernimus non tenere, præsumptoribus per cen. Eccles. compellendis.

[f] Cap. unico eod. tit. in IV. Compil.
[g] facultas.
[h] istis.
[i] al. destructionibus.
[k] Vide auth. cass. per Bar. C. de sac. sanc. Eccles.
[l] jurisdictionis.

DE PRECARIIS.

Titulus XIV.

I. Ex Concilio apud Belvacen. [ll] [*in Gallia.*]

[ll] Belvacum Burch. l. 3. c. 169. Ivo, p. 3. c. 230. & c. 1. eod. tit. in I. Compil.

Breve est, nec potest breviùs summari.

PRecariæ de quinquennio in quinquennium secundùm auctoritatem & antiquam consuetudinem renoventur.

II. Ex Concilio Carthaginen. [m] [*in Africa.*]

[m] Ant. August. in notis antiquæ collectionis eod. tit. c. 2. ai se non invenisse in Conciliis hoc caput.

Revocat successor precariam per prædecessorem irrationabiliter factam.

DE precariis irrationabiliter factis à rectoribus Ecclesiarum se suósque successores pœna gravi obligantibus, ut facta ipsorum dissolvere nequeant: Præcipimus ut nemo successor antecessoris sui pœnâ sit obligatus, sed suæ providentiæ sit concessum, ut si antecessor ejus, res Ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad jus ejusdem Ecclesiæ revocentur.

III. Gregorius IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Concessio precarii extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis: precariæ autem concessio non.

PRecarium * utendum conceditur, quandiu patitur, qui concessit: solvitur quoque obitu ejus, cui concessum est, [n] non etiam concedentis: aut cùm ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti: quia per conventionem hujusmodi, non licet rem alienam invito domino possideri. Porrò precariæ, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocandæ [o].

* Vide l. 1. & ibi glos. & Bart. ff. eod. tit.
[n] Hostiensis legendum seu corrigendum hìc admonet ita: sed non concedentis.
[o] Vide l. creditores & quod ibi not. Bart. C. de pigno.

DE COMMODATO.

Titulus XV.

I. Idem Gregorius IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Commodatarius gratiâ sui tenetur etiam de levissima culpa, non de casu, nisi in tribus casibus hìc positis. Et commodatum ante usum completum non revocatur. Hoc dicit.

CUm [p] gratiâ sui tantùm quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur: Licèt casus fortuitus, nisi acciderit culpâ suâ, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset, sibi non debeat imputari. Contra eum quoque rectè commodati non agitur, nisi post usum expletum, cujus gratiâ res fuerat commodata [1].

[p] Vide text. in §. item is cui res, Instit. quibus modis re contrahitur obligat.

Cùm non decipi beneficio nos oporteat, sed adjuvari.

¶ Pith. [1] *Res fuerat commodata.*] *l.* 17. §. *sicut. ff. commodati.*

DE DEPOSITO.

Titulus XVI.

I. Alexander III. London. [q] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[q] London. al. Ludon. al. Lugdonen. al. Linconien.

Ex depoſito facto apud Clericum Eccleſiæ, non tenetur Eccleſia: niſi in utilitatem Eccleſiæ ſit verſum.

[r] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Et poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 35.

GRAVIS [r] illa querimonia uſque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenus denegato pervenit: [*Et infrà* α.] Cùm enim non conſtet pecuniam tuam, quam ille vir Belial furatus eſt, in Eccleſiæ utilitatem converſam, non debemus de jure contra Canonicos ejuſdem Eccleſiæ præcisè intentare juſſionis inſtantiam, ut tibi eandem reddant pecuniam perſonæ non Eccleſiæ commendatam.

Quocirca ſuademus, ut in illum furem tuam dirigas actionem, eò quòd, ut audivimus, loculos habet: & ea, quæ tibi ſubrepta ſunt, aſportavit. Nam & Judicibus dedimus in mandatis, ut illum iniquum ſub quæſtionibus ad rationem ponant etiam, ſi oportuerit, vinculis alligatum, ut dictam pecuniam reddere compellatur: *Et infrà*. Si autem cum eis amicabiliter poteris de redituum perceptione paciſci, noveris id nobis acceptum.

[α *Duplici nos anxietate perſtringens, eò quòd tibi in hoc & deeſſe non poſſumus, & adeſſe non valemus.*]

II. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Dicit ad quid tenetur depoſitarius, & quomodo repetatur depoſitum.

[f] Vide *text.* & ibi plenè per Doct. §. *præterea & is. Inſt. quib. mod. re contrah. oblig.* & Anton. Gomez. *tom.* 2. *var. reſol. c.* 7.
[t] reducatur.

BOna fides [f] abeſſe præſumitur, ſi rebus tuis ſalvis exiſtentibus, depoſitas amiſiſti. De culpa quoque teneris, ſi teipſum depoſito obtuliſti, vel ſi aliquid pro cuſtodia recepiſſes. Pacto verò, culpa vel mora præcedentibus, caſus etiam fortuitus imputatur. Sanè depoſitori licuit pro voluntate ſua depoſitum revocare, contra quod compenſationi vel deductioni locus non fuit, ut contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur [t], licèt compenſatio admittatur in aliis, ſi cauſa, ex qua poſtulatur, ſit liquida, ita quòd facilem exitum credatur habere.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

TITULUS XVII.

I. EX CONCILIO apud Valen. [u] [1].

[u] Alunnias. *al.* Alvim. *al.* Alvernam. *al.* Alvern. *al.* Alnc.
[x] Burch. *l.* 2. *Decr. c.* 168. Ivo, *p.* 6. *cap.* 259. & *c.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide B. Thom. & ibi Caiet. 2. 1. *q.* 77. *art.* 1. Covarr. *l.* 3. *c.* 14. *var. reſol.*

Cogit Epiſcopus, ne cariùs vendatur tranſeuntibus, quàm in mercato venderetur.

PLACUIT ut Presbyteri [x] plebes ſuas admoneant, ut & ipſi Hoſpitales ſint, & non cariùs vendant tranſeuntibus, quàm mercato vendere poſſunt. Alioquin ad Presbyterum tranſeuntes hoc referant, ut illius juſſu cum humanitate ſibi vendant.

¶ PITH. [1] *Apud Valen.*] *Apud Antheim. vel apud Alumpnas III.*

II. EX CONCILIO Moguntinen. [*in Germania.*]

Fraudans menſuras & pondera, triginta diebus in pane & aqua pœnitere debet.

UT menſuræ & pondera juſta fiant: [*Et infrà* α.] Si quis juſtas menſuras & juſta pondera cauſâ lucri mutare præſumpſerit 30. dies in pane & aqua pœniteat.

[α *Sicut in divinis legibus ſancitum eſt, & in capitulari Domini Caroli continetur, ſicut & iſte ſacer Conventus conſtituit, ſic in omnibus obſervare placet, &c.*]

III. ALEXANDER III. Attrebaten. Epiſcopo. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Tenet venditio licèt venditor ſit deceptus ultra dimidiam juſti pretii: poteſt tamen venditor agere, ut reſtituatur res, vel juſtum pretium ſuppleatur: & ſi alterum præcisè petit, ſuccumbit.

[y] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[z] Caroli loci.
[a] Morin.
[b] *Hæc duo verba*, per teſtes, *deſunt in omni. manuſcr. & aliis antiq. exempl.*
[c] *Verbum*, pronunciavit, *deeſt in antiq. quod tamen adeſſe debere poſtulat ſeries textus.*
[d] Vide *l.* 2. *C. de reſcind. vend* per Pinellum.

CUm dilecti [y] filii Belvacen. Canonici contra Abbatem & fratres Cariloci [z] [2] proponerent querimoniam, quòd ſylvam, quæ Nigravallis dicitur, à quibuſdam eorum ignorante Capitulo pro 10. libris 40. marchas tunc valentem comparaſſent: cauſam ipſam Morinen. [a] Epiſcopo & Decano Remen. commiſimus terminandam: adjicientes, quòd ſi uterque cauſæ cognitioni intereſſe nequiret, alter in eodem negotio procedere non differret: [*Et infrà* α.] Tandem Decanus in illius cauſæ cognitione proceſſit: & cùm ei per teſtes [b] conſtitiſſet, quòd prædicti fratres ſylvam minùs dimidiâ juſti pretii comparaſſent, ptonunciavit [c] venditionem non tenere: & Sylvam Belvacen. Eccleſiæ adjudicans Canonicos in poſſeſſionem induxit: [*Et infrà* β.] Quia verò in arbitrio emptoris eſt, ſi velit, ſupplere juſtum pretium, aut venditionem reſcindere, cùm res minùs dimidiâ juſti pretii [d] comparatur: ſententiam ipſam tanquam juri contrariam irritantes, poſſeſſionem Monachis judicavimus eſſe reddendam, ſalva quæſtione Canonicis ſuper deceptione pretii, vel conſenſu Capituli in venditione non habito, & alia cauſâ rationabili, quam Canonici contra Monachos duxerint proponendam.

[α *Cùm itaque Decanus partes ad ſuam præſentiam convocaſſet. Abbas & Monachi non ad agendum & reſpondendum, ſed ad quærendum dilationes nuntios deſtinarunt, aſſerentes, quòd ad nos miſerant, & ad audientiam noſtram appellaverant. Verùm quia in literis appellatio remota fuerat.*]

[β *Nuntiis igitur utriuſque partis in noſtra propter hoc præſentia conſtitutis, dum ex parte Canonicorum inſtanter & ſolicitè peteretur auct. Ap. confirmari, habita deliberatione cum fratrib. noſt. & aliis ſapientib. qui legib. jurati judicant, eandem ſententiam juri contrariam intelleximus.*]

¶ PITH. [2] *Cariloci.*] *Chailly.*

IV. CELESTINUS III. [c. an. 1194. *Romæ.*]

Si vir habeat alia bona, unde uxor poſſit ſibi conſulere, & conſentiente uxore rem propter nuptias donatam uxori vendiderit: emptorem, qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit, non poteſt uxor inquietare ſuper ea, maximè ſi pretium fuit converſum in communem uſum viri & uxoris. Hoc dicit ſecundùm intellectum, quem tenet Panor. Et eſt caſus notab. limitans jus civile. Secundùm Jo. And. non poterit adjicere, maximè: ſed omnia illa tria neceſſariò requiruntur.

[e f] *C.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[g h] Vide *auth. ſive à me. C. ad Velleianum.*
[i] *al.* per 30. annos, &c.

PErvenit [e f] ad nos quòd P. Miles, A. uxori ſuæ quandam domum in donationem propter nuptias aſſignatam, muliere ipſa expreſſum dante conſenſum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: [*Et infrà* α.] Prænominato verò Milite viam univerſæ carnis ingreſſo, relicta ejus venire contra hoc præſumit, allegans dictam domum titulo donationis propter nuptias ſibi conceſſam alienari non potuiſſe, licèt ejus conſenſus ipſi noſcatur contractui acceſſiſſe [g h]. præfata verò B. ex eo nititur ſe tueri, quòd 30. an. [i] [3] conſtante illorum matrimonio domum ipſam bona fide, titulóque juſto poſſedit, & quia in communes uſus viri & uxoris illius pretium eſt converſum, ac factæ venditionis tempore, unde ſibi præfata mulier conſulere potuiſſet, in viri facultatibus conſiſtebat. Quia igitur ſuper his nos conſulere curaſti: reſpondemus prædictam emptricem, ſi vera ſunt, quæ præmiſimus, præſcriptis occaſionibus ſuper ipſa domo non debere ulteriùs fatigari.

[α *Quam ex eadem venditione B. matrimonio ſupradicto conſtante xxx. annis liberè pacificéque poſſedit.*]

¶ PITH. [3] *Per xxx. annos, &c.*] Novella Valentiniani *de fructibus.*

V. INNOCENTIUS III. Epiſcopo Pallienen. [k] [4] [c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

[k] Pallionenſ. *al.* Capit. Pallion.

Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re, poſt certum tempus, modico conſtituto pretio: præſumitur pignus, & non venditio.

[l] *Cap.* 1. *de empt. in* III. *Compil.*
[m] edictum.
[n] extitiſſet.
[o] dimidium.
[p] debet *l. ſi in fraudem. C. de legib. l.* 1 *l. ex dolo.* Intellectus *Aut. ſive à me. C. ad Velleian.*

AD noſtram [l] noveris audientiam perveniſſe, quòd cùm R. Laicus lator præſentium ab M. mutuum recipere voluiſſet, creditor ne per Canonem contra uſurarios editum [m], poſſet in poſterum conveniri, domos & olivas recepit ab eodem titulo emptionis, cùm reverâ contractus uſurarius ageretur [n], quòd patet ex eo, quòd creditor debitori promiſit, quod quandocumque à ſeptennio uſque ad novennium daret lx. uncias tarenorum; quæ vix dimidiam [o] juſti pretii contingebant, domos ejus reſtitueret & olivas. Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent [p]: mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, inſtrumento venditionis confecto in fraudem Canonis promulgati contra uſurarios non obſtante, prædictum M. ad reſtituendas domos & olivas ei, ad quem debent hæreditario jure devolvi, cùm debitor ſit viam univerſæ carnis ingreſſus, per pœnam in Lateranen. Concilio contra uſurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

¶ PITH. [4]. *Pallienen.*] *Palignianenſi.*

IV. IDEM Epiſcopo & Archidiac. Urbinatenſi [5]. [c. an. 1208. *Romà in Tuſciam.*]

Venditor deceptus ultra dimidiam juſti pretii, agere poteſt, ut res ſibi reddenti pretium acceptum reſtituatur, vel juſtum pretium ſuppleatur; & in hoc electio eſt emptoris. Hoc dicit ſecundùm Antonium.

[q] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Oompil.*

CUm cauſa [q], quæ inter œconomum Monaſterii ſancti Martini de monte [6] ex parte una, ac cives Viterbienſes ſuper caſamentis ex altera vertebatur, fuiſſet aliquandiu ventilata, cùm conſtitiſſet nobis Monaſterium in venditione ultra dimidiam juſti pretii fuiſſe deceptum: ſententiando decrevimus, ut præfati cives aut recepto pretio poſſeſſiones reſtituerent memoratas, aut ſupplerent, quantum conſtaret legitimæ venditionis tempore juſto pretio defuiſſe.

¶ PITH. [5] *Urbinatenſi.*] *Urbevetenſi, Urbiveterenſi.* [6] *Sancti Martini de monte.*] Taxa beneficiorum: *Sancti Martini in montibus.*

VII. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Ponit tres caſus, in quibus re evicta non tenetur venditor emptori de evictione.

[r] Vide Ant. Gomez. *tom.* 2. *Var. reſol. ca.* 2. *de emp. & vend.*

SI venditori poſt [r] inſtitutum contra ſe judicium, quis omiſerit, ut rem venditam ſibi defenderet nunciare, vel con-

tumaciter abfuit tempore ſententiæ promulgatæ, ſeu per injuriam ſententia lata fuit: de evictione juxta legitimas ſanctiones agere non valebit.

DE LOCATO ET CONDUCTO.

Titulus XVIII.

I. Clemens III [1]. [c. an. 1189. *Româ in Flaminiam.*]

Excommunicati ſunt Magiſtri, & ſcholares Bononienſes, qui ante tempus conductionis conducunt hoſpitia aliorum Magiſtrorum vel ſcholarium, ſine eorum conſenſu.

EX reſcripto [f] literarum Tuſculanen. Epiſcopi nobis innotuit, quòd cùm civitatem Bonon. tempore ſuæ legationis intraſſet: [*Et infrà α.*] Conſtitutionem factam ab Epiſcopo Portuen. Apoſt. Sed. Leg. & à prædicto Tuſculanen. Epiſcopo poſtmodum confirmatam, videlicet ut nullus Magiſtrorum [t] ſeu Scholarium ſuper conducendis aliorum hoſpitiis in læſionem & præjudicium habitantium audeat hoſpitem convenire, niſi priùs conſtiterit tempus conductionis elapſum, vel inquilini in hoc ſuum favorem præſtiterint & conſenſum, cùm idem Portuen. ſub excommunicatione [u] hoc prohibuit, & alter ſub pœna anathematis item decrevit obſervandum: ratam [x] eſſe decernimus, & auctoritate Apoſtolica confirmamus: Statuentes, ut à te frater Epiſcope & tuo quolibet ſucceſſore hoc ſingulis annis in communi audientia Magiſtrorum atque Scholarium recitetur.

[f] *Cap. un. eod. tit. in* 1. *Compil.*
[t] Appellatione Magiſtrorum comprehenduntur Doctores utriuſque Juris. *Leg. milites, & l. hi qui. ex quib. cauſ. majores.*
[u] *al.* ſub pœna excommun.
[x] ratum.

[*α Invenit ibi fuiſſe à bo. me.* VV. *quondam Portuen. Epiſcopo conſtitutum, & ſub excommunicatione prohibitum, ne aliqui Scholares hoſpitia majoris mercedis promiſſione conducerent, ut ea ſibi vel majoris gloriæ ſtudio quaſi potentiores in expenſis apparere volentes, vel privatæ utilitatis commodo vendicarent. Unde ipſe ſolicita proviſione conſideras, quòd hujuſmodi conditionis improbitas & diſcordiæ fomitem, & impedimenta non modica parerent ſtudiorum, prædictam.*]

¶ Pith. [1] *Clemens III.*] Epiſcopo Bonienſi.

II. Innocentius III. [2] Abbati & Conventui S. Petri Pratel. London. [3] [y] Diœceſ. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

[y] Lexonenſ. *al.* Londen.

Perſonæ Eccleſiaſticæ locare poſſunt proventus decimarum bis cum quib. conditio Eccleſiæ ſit melior, ſtatuto Diœceſani contrario non obſtante: & eadem ratio eſt de aliis rebus Eccleſiæ.

VEſtra nobis [4] relatio declaravit, quòd cùm ad firmam fructus veſtrarum dare conſueveritis decimarum: *Et infrà.* Diœceſ. Epiſcoporum ſtatuto contrario non obſtante [5], veſtrarum decimarum proventus illis liberè locare poteſtis, cum quibus Eccleſiæ veſtræ conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quòd hujuſmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.

¶ Pith. [2] *Innocentius III.*] *Honorius III.*

[3] *Abbati & Conventui S. Petri Pratel. London.*] *S. Petri de Pratellis* Lexovienſis Diœceſis Ord. S. Bened. Ordericus Vitalis Monachus & Ebrulfianus *lib.* 4. *Hiſt. Eccleſiaſt.* Unfridus de Vetullis Turoldi filius duo Cœnobia, unum Monachorum, & aliud Sanctimonialium Pratellis inchoavit, quæ Rogerius de Bellomonte filius ejus multùm amavit, & de reditibus propriis gratanter ditavit.

[4] *Veſtra nobis, &c.*] Matth. Paris 602.

[5] *Statuto contrario non obſtante.*] *Can.* 33. & 44. *Synod. Oxon.*

III. Gregorius IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Propter ſterilitatem gravem conductori ſine culpa ſua contingentem remittitur penſio pro rata, niſi poſſit cum ubertate præcedentis, vel ſequentis temporis compenſari. Hoc dicit uſque ad §. verùm.

PRopter [z] ſterilitatem afficientem magno incommodo conductores, vitio rei ſine [a] culpa coloni, ſeu caſu fortuito contingentem [b] colonis Eccleſiæ tuæ pro rata penſionis remiſſio eſt facienda, niſi cum ubertate præcedentis vel ſubſequentis [c] anni valeat ſterilitas compenſari.

Ponuntur hi quatuor caſus, in quibus inquilinus poteſt ante tempus conductionis finitæ licitè expelli. Abbas.

§. Verùm invito inquilino domum inhabitare vel reficere poteris, ſi neceſſitas, quæ tamen non imminebat locationis tempore, id expoſcat: remiſſa ſibi pro reſiduo temporis penſione: qui etiam inde rationabiliter amovetur, ſi perversè ibi fuerit converſatus, vel cùm Canonem per biennium non ſolviſſet, ſibi ſatisfactione celeri non providit [d].

[z] Vide Ant. Gomez. *tom.* 2. *Var. reſol. cap.* 3. Arium Pinellum *in l.* 2. *C. de reſcin. vend. par.* 1. *cap.* 3. Pariſium *conſ.* 8. *lib.* 1. Guid. Pap. *Dec.* 630.
[a] & ſine culpa.
[b] contingente.
[c] ſequentis.
[d] præviderit.

IV. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas vendere non poteſt, niſi ſervatis his, de quibus hîc. Et ſi contrà fecerit, vel Canonem per biennium non ſolverit, nec moram poſteà celeriter purgaverit, juſtè poteſt expelli.

POtuit emphyteuta, Eccleſiâ primitùs requiſitâ, eíque nunciato, quantum ſibi ab aliis offertur [e]: ſi nolle ſe emere dixerit, vel à denunciationis tempore duorum ſpatium menſium ſit elapſum, meliorationes & jus ſibi competens aliis vendere, qui ab emptione hujuſmodi minimè prohibentur. Emphyteuta quoque ſecùs præſumendo, vel ceſſando in ſolutione Canonis [6] per biennium, niſi celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduiſſet, juſtè potuiſſet repelli [f]. Non obſtante, quòd ei ut Canonem ſolveret, non extitit nunciatum: cùm in hoc caſu dies ſtatuta pro Domino interpellet [g].

[e] Vide *l.* 1. §. *ſi rem. ff. dep. & l. domos.* §. 1. *& utrobique* Bart. *ff. de lega.* 1.
[f] Vide *l. inſulam. & ibi doc. ff. de ver ob.*
[g] interpellat.

¶ Pith. [6] *Ceſſando in ſolutione Canonis.*] *L.* 2. *C. de jur. emphyteut.*

DE RERUM PERMUTATIONE.

Titulus XIX.

I. Ex Concilio apud Silvan. [1] [c. an. 864. *in Gallia.*]

Princeps poteſt rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel æquali. Hoc dicit. Et in hoc quod dicit, vel æquali, eſt caſus notabilis.

SI Princeps voluerit rem mobilem, ſanctis locis præſtare, & accipere ab eis aliam immobilem eóque modo de communi voluntate permutationem contrahere: Liceat ei hoc facere, ſi cauſa rationabilis id expoſcat, & res quam præſtiterit, major fuerit, vel æqualis: Pragmatica Sanctione ſuper hoc promulgata.

¶ Pith. [1] *Ex Concil. apud Silvan.*] Vide Novell. 7. Juliani *cap.* 2.

II. Ex Concilio Belvacen. [h] [i] [an. 844. *in Gallia.*]

[h] [i] Refertur in Conc. Meld. c.23. tanquam ex Concil. apud Belvac. Burc. *lib.* 3. *Dec. c.* 171. Ivo, *par.* 3. *c.* 272. & *cap.* 2. *eod tit. in* 1. *Compil.*

Permutatio rerum Eccleſiaſticarum facta in caſu non conceſſo, ſeu non ſervata ſolemnitate juris, eſt revocanda per ſucceſſorem.

UT commutationes rerum Eccleſiaſticarum, quæ ab anteceſſore inconſultè factæ ſunt, ab eo, qui ſucceſſor eſt, emendentur.

III. Ex Concilio apud Silvanectum [2]. [an. 864. *in Gallia.*]

Mancipia Eccleſiæ non debent permutari niſi ad libertatem, vel niſi ſint fugitiva. Hoc dicit cum cap. ſequenti.

MAncipia Eccleſiaſtica, niſi ad libertatem non convenit commutari: videlicet ut mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico homine dabuntur, in Eccleſiæ ſervitute permaneant, & Eccleſiaſticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate, quod enim ſemel Deo conſecratum eſt, ad humanos uſus transferri non decet.

¶ Pith. [2] *Silvanectum.*] *Siticaum.*

IV. Ex eodem. [an. 864. *in Gallia.*]

Servi Eccleſiæ cum Profanis permutari non poſſunt, nec alienari, niſi ſint fugitivi.

INjuſtum videtur [3] & impium, ut mancipia, quæ fideles Deo, & ſanctis ejus pro remedio animæ ſuæ conſecrarunt, cujuſcumque muneris mancipio, vel commutationis commercio iterùm in ſervitutem ſecularium redigantur, cùm Canonica auctoritas ſervos tantummodo permittat diſtrahi fugitivos. Et ideò Eccleſiarum Rectores ſummoperè caveant ne eleëmoſyna unius alterius peccatum fiat. Et eſt abſurdum, ut ab Eccleſiaſtica dignitate ſervus diſcedens, humanæ ſit obnoxius ſervituti.

¶ Pith. [3] *Injuſtum videtur.*] Vide *can. injuſtum. cauſ.* 12. *quæſt.* 2.

V. Urbanus III. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Præbendæ pacto præcedente permutari non poſſunt: Epiſcopus tamen poteſt de loco ad locum permutare perſonas.

QUæſitum [k] eſt ex parte tua, ſi commutationes fieri valeant præbendarum, cùm commutatio dignitatum in Toronenſ. Concilio fuerit interdicta: [*Et infrà α.*] Generaliter [l] itaque teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt, præſertim cum pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus labem continet ſemper ſimoniæ.

Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco minùs ſunt utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere.

[k] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.* Vide notata *in c. majorib ſup. de præbend.* Vide Ægid. Bellamer. *tracta. de Beneſ. permut.*
[l] igitur.

[*α Sunt enim quidam qui præbendæ ſuæ cedunt, & juri renunciant, ut majorem præbendam obtineant, vel ex hoc certam ſummam pecuniæ conſequantur, quod quidem boneſtati eſt contrarium, & ſimoniacam proculdubio continet pravitatem.*]

VI. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ecclesiæ jure proprietatis possunt adinvicem permutari, & possessiones earum etiam permutari possunt, & pro minùs valentibus pretium suppleri.

m *Cap. 11. eod. tit. in 11. Compil.*

AD quæstiones [m] solvendas: *Et infrà.* Intelleximus ex literis tuis quòd duæ Conventuales Ecclesiæ sunt in tua Diœcesi constitutæ, quarum utraque Parochialem habet Ecclesiam, cum possessionibus magis alteri, quàm sibi vicinam. Illis autem desiderantibus permutare eas, cùm illarum altera respectu meliorum proventuum plùs abundet, & ideò sibi postulet adjici certam summam pecuniæ numeratæ, ut sic ad æqualitatem permutationis [n] valeant pervenire, utrùm posset id licitè fieri, extitit dubitatum: [*Et infrà α.*] Respondemus, quòd cùm de dictis [o] Parochialibus Ecclesiis per se queat [4] commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibitum, si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus ad invicem, prout visum fuerit expedire: refusa certæ pecuniæ quantitate poterit contractus permutationis iniri, sic tamen [p], quòd illi contractus nequaquam sibi invicèm misceantur.

n permutationes. o prædictis.

p *al.* ita: sic tamen quòd contractus nequaquam sibi adinvicem misceantur.

[α *Quam ob causam Sed. Apost. consuluisti. Licèt itaque tuæ discretionis industriam ignorare minimè putemus quid super eodem articulo sit agendum, nihilominus tuæ prudentiæ.*]

§ Pith. [4] *Per se queat.*] *Per se nequeat.*

VII. Innocentius III. Senon. Archiepiscopo. [c. an. 1205. *Romà in Galliam.*]

Beneficia sua perdunt, qui ea propriâ permutant auctoritate.

q *Cap. un. eod. tit. in 1. Compil.*

CUm olim [q] Magister S. & B. Archidiaconatum & Præposituram adinvicem commutassent: [*Et infrà α.*] Licèt prædictus Magister ab initio spontè fuerit de permutatione confessus, idem tamen B. eam inficiabatur omnino, proponens, quòd ipse præposituram sine conditione qualibet resignavit, & post resignationem prædicti Magistri Archidiaconatum fuerat assecutus: [*Et infrà β.*] Cùm ergo nobis constaret quòd ipse suum præstiterit [r] permutationi consensum, prædictus autem Magister suum publicè fateretur errorem: & hunc præpositurâ, & illum Archidiaconatu curavimus spoliare, super hoc definitivam contra eos sententiam proferentes.

r *al.* præstiterit permutationi assensum.

[α *Magistri ejusdem obtentu causam super hoc bo. me. Nasconen.* [5] *Episcopo duximus delegandam. Cùmque idem B. ad præsentiam nostram postmodum accessisset, ut in negotio sine suspicione procederet, obtentu ipsius dil. fil. Abbatem Cluniacen. eidem Episcopo duximus adjungendum, verùm cùm propter Abbatis absentiam non fuisset à delegatis pariter ipsis in causa processum, utraque partium se nostro conspectui præsentavit, & audientiam obtinuit coram nobis, &*]

[β *Licèt Magister ipse proponeret ex adverso ipsum secum diutiùs de permutatione tractasse, & complevisse eadem in manib. ven. f. n. Educen. Episcopi quod tractaverant posuisse. Verùm sæpedictus B. delegatis nostris non deferens, imò veriùs delegantis sigilla violavit, & illorum scripta quæ nobis fuerant præsentanda, non erubuit aperire. Ceterùm in nostra præsentia constitutus, adversario suo præsente, in excusationem suam proprium, proposuit coram nobis quod Judices perperam processissent contra ipsum, cùm acta in scriptis minùs fideliter redegissent. Unde timens ne literas portaret Uriæ, scripta illorum aperuit, & quod suspicatus fuerat adinvenit. Sanè si quid expediret meliùs notavisset vel non recepisset scripta suspecta, vel nobis fideliter retulisset & præsentasset, & ostendisset causam suspicionis proposita coram nobis. Præterea cùm non quæreretur de Judice quem ei ex proprio motu concessimus, sed de illo potiùs quem ipse duxerat eligendum, & Judices suas nobis literas per eum destinassent de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam, sed ut in eo saltem puniretur in quo peccavit contra acta Judicum quæ temerè violarat, ipsum sicut non debuimus sic noluimus exaudire, ne videretur ei dolus suus patrocinium attulisse.*]

§ Pith. [5] *Nasconen. Episcopo.*] *Matisconensi Episcopo.*

VIII. Idem Archiepiscopo & Præposito sancti Andreæ Colon. [s] [6] [an. 1206. *Romà in Germaniam.*]

s *al.* Colonien.

Si permutatio beneficiorum completa est ex una parte, & per alteram stat, quò minùs impleatur, restituitur pars ad suum beneficium, & secundùm hoc continet jus.

t *Cap. 2. De Præb. in 111. Compil.* Vide Covarr. *lib. 1. var. resol. c. 5.*

CUm [t] universorum: [*Et infrà α.*] Intelleximus G. Canonico referente, quòd cùm ipse & L. Clericus de permutatione præbendarum suarum inter se tractare cœpissent, quam utilitati utriusque imminere credebant, tandem idem L. præbendâ ejusdem G. cuidam consanguineo suo assignatâ, Præbendam suam ei sicut promiserat, noluit resignare: *Et infrà.* Cùm igitur deceptis & non decipientibus jura subveniant: licèt ipsi per se de jure non possent Ecclesiastica beneficia permutare: ut tamen simplicitati venia tribuatur [u]: mandamus, quatenus, si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam restitui faciatis eidem.

u Vide *l. 1. ff. de dona. & l. tu or ff. de suspect. tut.*

[α *Fidelium ab ipso domino Jesu Christo pastoralis sit nobis cura commissa, solicitudini nostræ incumbit vel dignoscitur expedire, ut sic debeamus quoslibet in suis rationibus confovere, quòd aliquorum jura in conspectu Ecclesiæ dispendium non sustineant, sed firma & illibata debeant permanere.*]

§ Pith. [6] *Archiepiscopo & Præposito sancti Andreæ Colon.*] *Archidiacono & Scholastico Sancti Petri Coloniensis.*

IX. Gregorius IX. Beton. & Fungin. Abbatibus [x] [7]. [c. an. 1235. *Romæ.*]

x De Boten. & Singien. Abbat. *al.* Beton. & Simmgien. *al.* de Beconen. & Simugien Abb. *al.* de Becan. & Simigien.

Spirituale cum temporali permutari non potest.

EXhibita nobis Abbatis & Conventûs sancti Martini de Pannonia petitio, continebat quòd cùm super causa, quæ inter ipsos ex una parte, & Præpositum [y] Abbaten. ex altera, super quibusdam decimationibus vertebatur, ad C. [z] Capellanum nostrum, tunc in Hungaria commorantem, nostras literas impetrassent: ipse ac Magister M. in quos utrinque tanquam in arbitros extitit compromissum, arbitrati fuerunt, quòd si dictus Præpositus obtineret decem millia solidorum [a] regalium à Rege Hungariæ concedi Monasterio memorato, ipsi ab earundem decimationum petitione cessarent: *Et infrà.* Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis, cùm permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur, prædictum arbitrium, & quicquid secutum est eo vel ob id, irritum decernatis.

y Alben. *al.* Albanen. z G. a Salium *legitur in* 10. *Cod. manuscr. in uno* solidorum, *in aliis* solinarum.

§ Pith. [7] *Beton. & Fungin. Abbatibus.*] Fortè *Batonensi & Simigiensi Abbatibus.*] Bonfin. 23. vel *de Becon & Simigiensi Abbatibus.* vel *de Beton & Simigiensi Abbatibus.* vel *Abbati S. Egidii de Sinigio* Ordin. S. Bened. Diœces. Vespren. in Hungar.

DE FEUDIS.

Titulus XX.

I. Innocentius III. [b] Marien. Episcopo. [c. an. 1212. *Romæ.*]

b Maurien.

Si Dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab ejus servitio, non tenetur computare fructus in sortem, hoc dicit secundùm intellectum communem. Et est casus singularis, qui alibi non legitur.

INsinuatione [c] præsentium declaramus, quòd garia, quam de feudo Ecclesiæ tuæ [1] ab M. dignosceris [d] recepisse, à te potest liberè detineri, fructibus non computatis in sortem [2]. Ita videlicet, ut quamdiu fructus illos ceperis in sortem minimè computandos, idem M. à servitio, in quo tibi & Eccl. tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.

c *Cap. 1. eod. tit. in 111. Compil.* Vide Covar. *l. 3. var. reso. c. 1.* & de materia tituli plenè Jul. Clarus *tract. de feud.* d accepisse.

§ Pith. [1] *Ecclesiæ tuæ.*] Apud Argentinam.
[2] *Fructibus non computatis in sortem*] *cap. 8. inf. de usur.*

II. Idem Mediolanen. Archiepiscopo [2]. [c. an. 1212. *Romà in Insubriam.*]

Ponit tres casus, in quibus *non obstante juramento de non infeudando, potest Episcopus antiquum feudum ad Ecclesiam reversum novo vasallo concedere.* Hoc dicit. Et est casus notabilis interpretans juramentum de non alienando.

EX parte [e] tua nostro est Apostolatui reseratum, quòd sæpiùs dubitasti utrùm cùm contingit vasallum tuum decedere, & ad te feudum ipsius redire, feudum ejus aliis liceat tibi dare, quamvis juramento tenearis astrictus, non infeudare de novo, Romano Pontifice inconsulto? Ad hæc si Vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum ejusdem feudi consortem de ipso valeas investire? Alia quoque dubitatio continebat, ut cùm feudum alienatum repereris, quod per te facilè recuperare non potes: utrùm possis alicui Laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per Ecclesiam recognoscat? [*Et infrà α.*] In primo, ergo, casu feudum decedentis liberè, si videris expedire, concedas. Atque in secundo filium, vel consanguineum alienantis investies. In tertio feudum alienatum poteris ei licenter [f] concedere, per quem ipsa [g] Ecclesia valeat rehabere.

e *Cap. 2. eod. tit. in 111. Compil.* Vide Jul. Clar. *de feud.*

f licitè. g ipsum.

[α *Nos igitur super his de mente tua scrupulum volentes dubitationis auferre, per a. s. tibi mandamus, quatenus si quando præfati casus emerserint.*]

§ Pith. [2] *Mediolanensi Archiepiscopo.*] V. C. addit *S. Rom. Eccles. Cardin.*

DE PIGNORIBUS ET ALIIS CAUTIONIBUS.

TITULUS XXI.

I. Ex Concilio Remen. [h] [*in Galliâ.*]

h Non invenio in Concil. Remens. ei tamen tribuunt Burchard. *l. 3. Dec. c.* 104. Ivo, *par. 2. c.* 139. & *c. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

Res Ecclesiæ pignorari non debent, nisi ex necessitate & rationabili causa.

NUllus Presbyter [1] præsumat calicem, vel patinam, vel vestimentum Sacerdotale, aut librum Ecclesiasticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet Laico, vel fœminæ in [i] vadium dare, nisi justissima necessitate urgente. Sicut & Zepherinus Papa & Martyr S. Hilarium in suis Decretalibus docuit.

[i] id est obligare, est enim modus vulgaris loquendi ...ebeven. ut ...ic ait Ho...iensis.

¶ PITH. [1] *Nullus Presbyter, &c.*] *L. Sancimus. C. de Sacrosanct. Eccles.* D. Ambros. *lib. 2. Offic.*

II. GREGORIUS III. Exonen. Episcopo [2]. [c. an. 736. *Româ in Angliam.*]

Liber homo non potest pignorari.

LAtor præsentium: *Et infrà.* Lex habet [3] [k], ut homo liber pro debito non teneatur, etsi res defuerint, quæ possint pro debito addici.

[k] Cap. 2. eod. tit. in I. Compil.

¶ PITH. [2] *Gregorius III. Exonen. Episcopo.*] *Gregorius I. lib. 3. Regist. Epist. 43. Fantino defensori.*
[3] *Lex habet.*] *L. ob æs alienum. C. de obligat. & act.*

III. ALEXANDER III. Episcopo Exonien. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si rector Ecclesiæ pro facto proprio rem Ecclesiæ obligavit, cogitur ejus hæres rem redimere, & Ecclesiæ restituere.

EX præsentium [l] latoris insinuatione accepimus, quòd Sacerdos Ecclesiæ de Offitona [m] calicem argenteum & medietatem unius breviarii ejusdem Ecclesiæ pro sua necessitate pignori obligavit, & ea, morte præventus minimè recollegit [4].

[l] C. 3. eod. tit. in I. Compil. & post Conc. Later. sub Alexand. III. ... 29. c. I.
[m] Offen. ... Offic.

Unde quoniam indignum est, ut eidem Ecclesiæ res suæ, præsertim quæ sacris ministeriis deputatæ sunt, taliter debeant deperire: mandamus, quatenus si verum est, quod asseritur, filium ejus qui ex successione ipsius patrimonii jus dicitur obtinere, moneas & compellas ut ea recolligat, & restituat Ecclesiæ memoratæ.

¶ PITH. [4] *Minimè recollegit*] Quod in Anglia licuisse testantur Neubrigens. *in Richardo.* & Matth. Paris.

IV. INNOCENTIUS III. G. [5] Subdiacono nostro, & P. Canonico Pisano [n] [6]. [c. an. 1212. *Româ in Tusciam.*]

[n] ... Canonicis Pisanis.

Si usurarius emit rem eo pacto, quòd post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid ultra sortem, fructibus tamen in ea computatis: judicatur contractus fœneratitius.

ILlo vos [o] credimus scientiæ dono vigere: [*Et infrà α.*] Sanè intimastis nobis, quòd causam, quæ vertitur inter H. & B. filios G. de [p] Cosa ex una parte, & G. filiam [q] T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdam [r] terris præfatis personis pro [s] vigintitribus libris pignori obligatis, vobis duximus committendam: [*Et infrà β.*] Ex parte prædictæ G. & hæredum ejus fuit propositum terras, quas iidem H. & B. repetebant, ab eis non esse pignori obligatas, sed purè venditas: sicut in instrumento confecto exinde continebatur [t]. Præfatus verò H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat terras non esse purè venditas, sed pignori obligatas: cùm venditioni prædictæ talis fuerit adjecta conditio, ut si à tempore contractûs usque ad duos proximos annos præfato T. emptio displiceret, G. pater H. abinde usque ad annum viginti sex libras, perceptis fructibus computatis in ipsis, dare deberet. Verùm, quia ambigitis utrùm pura sit & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus debeat judicari.

[o] Cap. 2. eod. tit. in 3. Compil. Vide Covarr. l. 3. var. resol. cap. 9.
[p] Chosa.
[q] Tiberii.
[r] vineis.
[s] al. XCIII.
[t] Vid. l. quòd nolit. in fi. de æd. ed.

Respondemus, quòd qualiscumque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractûs [7] venditio non appareat conditionalis, sed pura: quamvis per conditionem possit resolvi, ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet quòd fructus percepti deberent in solvenda pecunia numerari, & quòd ultra summam receptam lx. solid. [u] deberent persolvi, contra ipsum emptorem præsumitur vehementer, præsertim cùm usuras consueverit exercere.

[u] quadragin...

[*α Quòd super eo de quo nos consulere voluistis, quid juris sit liquidò cognoscatis, quia tamen nostra postulastis edoceri responsione, ne sub ipsius expectatione responsionis decisio negotii prorogetur, præsentib. vobis literis duximus respondendum.*

[*β Dantes vobis per literas nostras in mandatis, ut ipsam G. & hæredes ipsius ad restituendas vineas, & quicquid ultra sortem perceperant ex eisdem, restituerent conquerentibus, per pœnam in Lat. Concil. contra usurarios promulgatam cogere curaretis. Vos ut juxta mandatum nostrum procederetis in negotio memorato partes citare curastis. Cúmque in præsentia vestra essent constituta.*]

¶ PITH. [5] *G.*] *Gallando.*
[6] *& P. Canonico Pisano.*] *& B. Vitali Canonicis Pisanis.*
[7] *Ex forma contractûs, &c.*] *Cap. 5. de empt. & vendit.*

V. IDEM Episcopo Aquinati. [c. an. 1212. *Româ in Latium.*]

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

EX literis [x], F. T. accepimus, quòd causam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: [*Et infrà α.*] Si quidem probatum est, quòd pro facinore à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater [y] mariti, præfatus videlicet R. quàm ipsa mulier, licèt minùs [z] justè, à regio justitiario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, qui à marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus propriis spoliatus, sed quædam possessiones illius penes eundem R. remanserant [a]: quas idem de mandato curiæ retinuit, solutâ pro eis pecuniâ prædicto mercatori, quia emptor alius propter possessionum [b] minutias non extabat: pars verò mulieris æstimationem dotis instantiùs petebat sibi restitui, vel in possessiones, quæ mariti fuerant [c] ex officio delegationis induci: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere proposita & probata, quòd mulier dicit, viro dedisse in dotem, & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cùm mulieribus favor multùm in recuperandis dotibus debeatur, & cautum sit in jure [8], quòd propter maleficium viri mulier remanere non debeat indotata, cùm etiam bona viri mulieri sint pro dote tacitè obligata, & [d] cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

[x] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*
[y] mariti præfati, &c.
[z] Vide *l. 1. C. ne uxor pro marito, & l. scire. C. quib. mod. pign. tac. cont*
[a] remanserit.
[b] *In multis vetustis*, inimicitias, *quam vocem sensus non admittit.*
[c] fuerunt.
[d] *Dictio & deest.*

[*α Cùm ferè per biennium studuisses, ut eadem causa cum concordia finiretur partib. non acquiescentib. accitis viris prudentib. prædictæ causæ meritis diligenter examinatis. Idem negotium de prudentium virorum consilio ad nostram duxisti præsentiam remittendum, ea maximè ratione quâ videtur hoc ad regium judicium specialiter pertinere.*]

[*β Pars autem viri econtrario respondebat, se non debere super his aliquomodo respondere, quia nihil auctoritate vel voluntate sua distractum fuerat de bonis mariti ipsius mulieris, sed fiscus ea capi fecerat, & mandaverat distrahenda. Sanè cùm pars mulieris diceret de possessionibus viri sui aliqua remansisse, quæ distracta non fuerant, & ex eis sibi satisfieri postularet, ab ea studiosiùs inquisisti quanta fuisset pecunia quæ soluta fuerat mercatori: & ex confessione tibi constiterit, utriusque quidem [9] de immobilib. usque ad xxiv. uncias auri alienatum extiterat, sed prædictus R. se xxiii. vel xxiv. unciis addidisse, & xl. duarum unciarum auri numerum complevisse mercatori. Allegabat quoque præ. R. quòd cùm quinque filii essent unius patris, & omnes in paternis bonis succederent, facta æstimatione totius hæreditatis, non proveniebat ad maritum mulieris de hæreditate paterna, quod ultra xxiv. auri uncias valeret. Quia verò ad nos eadem causa remissa, non fuit sufficienter instructa, nec nobis constitit utrùm x. libras Tarenorum quas petebat, mulier dedisset in dotem, aut idem R. aliquid possidebat de bonis pertinentib. ad fratrem suum virum mulieris prædictæ, nec potuissemus examinationi causæ insistere, tum quia in præsentia tua renunciatum fuit allegationib. & probationib. sicut dicis, tum quia idonei & sufficientes non venerunt ad no. præ. responsales, eandem causam tuo duximus examini remittendam per ap. se.*]

¶ PITH. [8] *Cautum sit jure.*] *L. penult. C. de bon. proscript. & l. quisquis. §. uxorem. C. ad leg. Jul. Majest.*
[9] *Quidem.*] *Quod.*

VI. IDEM R. de Monte-Fortino. [c. an. 1212. *Româ in Latium.*]

Si creditor vel is, qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore quòd satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

CUm [e] contra G. civem Anagninum [f] super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul [g] pro certa quantitate pecuniæ obligaverat, & ipsius creditoris hæredes prædicto G. pignoraverant, movisses in nostra præsentia quæstionem, legitimè probavisti, quòd ex earum proventibus tantum fuerat tam ab eodem G. quàm ab aliis, qui eas tenuerant, à tempore, quo fuerant obligatæ perceptum [h], quòd fructus sorti poterant adæquari: Nos igitur attendentes, quòd in talibus perceptio fructuum in solutione sortis accedat, cùm secundùm Canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari, considerantes etiam, quòd possessiones ipsæ jam extenuassent penitùs totum onus, & debitum annullassent, ipsas tibi restituendas esse decrevimus, & te per nuncium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

[e] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*
[f] Anaginen. *al.* Anagum.
[g] Salu.
[h] *al.* in quo fructus.

VII. IDEM [10]. [c. an. 1212. *Româ in Insubriam.*]

Si is, qui sub pacto legis commissoriæ pignoravit rem suam, & juravit non contravenire, justè impeditus intra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

SIgnificante R. cive Pisano [i] nobis innotuit, quòd cùm domum [k] suam G. Pisano civi pro 250. libris pignori

[i] *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[k] *vox*, suam, *deest in antiq.*

obligaſſet, ac promiſiſſet præſtito juramento, quòd niſi domum ipſam ſtatuto termino recolligeret, creditorem ulteriùs ſuper eo minimè moleſtaret: & intra ſtatutum tempus per certum [l] fidelem nuncium, prout ei videbatur, creditori pecuniam numeratam remiſit: quam idem nuncius infideliter agens, ſicut ei injunctum fuerat, non perſolvit: & poſtmodum idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. ſatisfacere non potuit ut debuit: [*Et infrà α.*] Cùm igitur pactum legis commiſſoriæ [m] ſit in pignoribus improbatum [11], & prædictus R. quantùm in eo fuit, juramenti debitum adimplevit: cùm per eum, quem certum nuncium eſſe ſperabat, pecuniam remiſerit termino ſtatuto [n], ſed in captione detentus ſatisfacere non potuit creditori [o]: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, prædictum creditorem, ut ſorte contentus, penſionibus pignoris computatis in eam, illam præfato R. omni dilatione poſtpoſita reſignet, pacto tali vel juramento nequaquam obſtante, cen. Eccle. cogatis.

[l] Vide Gomez. *tom. 2. var. reſol. cap. 7.*

[m] Vi Covarr. *lib. 3. var. reſol. c. 2.*

[n] conſtituto.

[o] Vide *l. 2. & ibi Cy. C. ex quib. cau. ma. & l. 2. p.* Bar. *ff. de in jus voc.*

[*α Nunc per Dei gratiam libertati priſtinæ reſtitutus, paratus eſt pecuniam reddere creditori, licèt ipſe prorsùs recuſaret recipere, quia ei non fuerit ſtatuto termino perſoluta.*]

¶ PITH. [10] *Idem.*] Hugoni Comiti & Marſueto Piſanis Canonicis.

[11] *Improbatum.*] *L. 1. C. de pact. pigno.*

VIII. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Uſufructuarius cavet, quòd fruetur rebus immobilibus ſalvâ ipſarum ſubſtantiâ, & pecuniam & æſtimationem mobilium, quæ conſumuntur uſu, finito fructu, reſtituet.

CUm [p] conſtet I. mulierem uxorem Ogerii [q], quoad uſumfructum filio ſuo ſucceſſiſſe in bonis, quorum proprietas ad M. mulierem uxorem C. dignoſcitur pertinere: Mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quòd utatur & fruatur ſalvâ rerum ſubſtantiâ [r] rebus immobilibus, quæ uſu non conſumuntur, ad arbitrium boni viri: Pecuniam verò ſi quam habuit [f] vel habebit, ac æſtimationem bonorum, quæ conſumuntur uſu, & in hæreditate inventa fuerint, in morte ſua dictæ mulieri, vel hæredibus ejus reſtituat: per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis.

[p] Vide *l. 1. C. de uſufru.* & ſpec. *tit. de pignor. §. ſequitur videre.*

[q] Egidii.

[r] *al.* in rebus.

[f] habuerit.

DE FIDEJUSSORIBUS [t].

TITULUS XXII.

[t] De materia hujus capitis vide Anton. Gomez. *tom. 2. variar. reſol. c. 13.*

I. EX CONCILIO Cantuarienſi [u] [1]. [*in Anglia.*]

[u] Cartuarien. *al.* Carthaginen.

Breve eſt, nec poteſt breviùs ſummari.

CLERICUS [x] fidejuſſionibus [y] inſerviens, abjiciatur.

[x] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.*

[y] *al.* fidejuſſoribus.

¶ PITH. [1] *Ex Concilio Cantuarienſi.*] Aliàs *ex Canonibus Apoſtolorum can. 20.*

II. LUCIUS III. Elien. Epiſcopo, & [z] Archidiacono Norvicenſi. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[z] *al.* Archiepiſcopo.

Compellitur Clericus ſervare fidejuſſorem indemnem per aſſignationem redituum ſuorum.

PErvenit [a] ad nos [2] ex conqueſtione R. Clerici, quòd cùm ipſe pro C. & F. Clericis, mercatoribus Bononien. fidejuſſerit: illis præſcriptam pecuniam non ſolventibus, coactus eſt ſatisfacere de eadem. Ne igitur diſpendium patiatur, unde videtur præmium meruiſſe: Bonon. Epiſcopo dedimus in mandatis, ut ſuper debitis illis inſtrumenta, quæ ſunt apud creditores inſpiciat: & eorum tranſcripta ſub ſigillo ſignata vobis mittere non poſtponat. Mandamus itaque diſcretioni veſtræ, quatenus ſi ex conceſſione prædictorum Clericorum vel aliàs legitimè vobis rem ita ſe habere conſtiterit: moneatis eoſdem ut memorato R. pecuniam, quam pro eis ſolvit reſtituant, ipſúmque ſervent indemnem: alioquin de reditibus eorum præſcripta debita faciatis exolvi, & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, reſarciri, aut prædictos reditus ſibi aſſignetis tamdiu ſine moleſtia detinendos, donec ipſa damna reſarcita fuerint, & debita ſine deminutione ſoluta. Præfatos verò Clericos, ſi religionem fidei & juramenti ſui eos violaſſe conſtiterit, ab officio & beneficio ſuſpendatis [3].

[a] *Cap. 8. eod. tit in 1. Compil.* & poſt Conc. Lat. ſub Alex. III. *p. 23. c. 5.*

¶ PITH. [2] *Pervenit ad nos.*] Junge *cap. 5. ſup. de jurament. calumn.*

[3] *Ab officio & beneficio ſuſpendatis.*] Sic *cap. 2. ſup. de jurejur. & cap. 3. de iis quæ vi, metúſve causâ.*

III. IDEM Cantuarienſi [b] Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[b] *al.* Carturienſi.

Per diſtrictionem Canonicam compellitur debitor à fidejuſſione abſolvere fidejuſſorem, qui à creditoribus moleſtatur.

COnſtitutus [c] in præſentia noſtra Magiſter S. ſua nobis aſſertione monſtravit, quòd pro Cancellario tuo [4] tempòre Lateran. Concilii in quadam ſumma pecuniæ interceſſit, quam quia uſque modò debitor non perſolvit, aſſerit plurimas à creditoribus Bononien. moleſtias pertuliſſe, & debitum augmentatum: Ideóque mandamus, quatenus ſi legitimè tibi de hujuſmodi aſſertione conſtiterit, præfatum debitorem ut eum à prædicta interceſſione ſine dilatione prorsùs abſolvat, Eccleſiaſticâ cenſurâ [d] compellas. Præſentium quoque auctoritate injungimus, ut ſi debitum vel acceſſiones ille negaverit, conſuetudine, quæ eſt legi contraria non obſtante [5], juramentum calumniæ ſubire cogatur. Præterea quia difficile foret interceſſori ſuos teſtes in Angliam ducere, judicibus Bonon. ſatisdatione idonea à Cancellario ipſo accepta, quòd ad teſtes audiendos vadat vel mittat intra terminum competentem, literis tuis ſignifices, ut eos vice tua recipiant & examinent diligenter, & depoſitiones eorum tranſmittentes incluſas ſignificent quanta fides poſſit inſtrumentis vel teſtibus adhiberi.

[c] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

[d] *al.* Diſciplinâ.

¶ PITH. [4] *Pro Cancellario tuo.*] Magiſtro Petro Bleſenſi. Vide *Epiſt.* 38.

[5] *Conſuetudine quæ eſt legi contraria non obſtante.*] *Cap. 5. de juram. calumn.* Matth. Paris 607.

IV. INNOCENTIUS III. in Concil. generali [e]. [an. 1216. *Romæ.*]

[e] *Cap. 59.*

Si ſine licentia Prælati & majoris partis Capituli Religioſus fidejuſſerit, vel mutuum acceperit, non tenetur Eccleſia, & ipſe recipiens punitur, niſi mutuum ſit verſum in utilitatem Eccleſiæ.

QUod [f] quibuſdam Religioſis à Sede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus & mandamus ad univerſos extendi [g], ne quis videlicet Religioſus abſque majoris partis Capituli & Abbatis ſui licentia pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat ultra ſummam communi providentia conſtitutam: alioquin non teneantur Conventus pro his aliquatenus reſpondere. Niſi fortè in utilitatem [h] domûs ipſius manifeſtè conſtiterit redundaſſe. Et qui contra iſtud ſtatutum venire præſumpſerit, graviori diſciplinæ ſubdatur.

[f] *Cap. un. eod. tit. in IV. Compil.*

[g] Vide *l. cùm acutiſſimi.* per Bart. *C. de fideicom.*

[h] Vide Bald. *in auth. hoc jus porrectum. C. de ſacroſ. Eccl.*

V. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Ponit tres caſus, in quibus fidejuſſor contra debitorem agit antequam ſolvat, ut à fidejuſſione liberetur.

EUm, pro [i] quo [6] te fidejuſſorem obligaſti, ſi diu in debiti ſolutione ceſſavit, aut diſſipare bona ſua cœpit, ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſti, jure poteris convenire ut te à fidejuſſione debeat liberare.

[i] Vid. Guid. Pap. *deciſ. 117. incipit, fidejuſſor poteſt.*

¶ PITH. [6] *Eum pro quo, &c.*] Vide *l. Lucius. 38. ff. mandati. & l. 10. C. eod.*

DE SOLUTIONIBUS.

TITULUS XXIII.

I. ALEXANDER III. Decano & Capitulo Morin. [k] [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

[k] *al.* Norvicen.

Succeſſor in beneficio tenetur ſolvere debita prædeceſſoris pro neceſſitate Eccleſiæ contracta.

AD hoc [l] in Apoſtolicæ: *Et infrà.* Sicut filius debita patris ſolvere tenetur, ita Prælatus ſui prædeceſſoris pro Eccleſiæ neceſſitate contracta.

[l] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

II. GREGORIUS IX. univerſis Eccleſiarum Prælatis. [c. an. 1234. *Romæ.*]

Si Prælatus obligat Eccleſiam pro alienis debitis, eſt ſuſpenſus ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium, & Eccleſia non tenetur.

SI quorundam: *Et infrà.* Firmiter inhibemus, ne quis præſumat Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis gravare debitis, aut literas alicui ſeu ſigilla concedere, quibus poſſent Eccleſiæ obligari [m]. Decernentes ſi ſecùs fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum Eccleſias non teneri. Si quis autem contra præmiſſa de cetero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium noverit ſe ſuſpenſum.

[m] Vide *l. quæ dotis. ff. ſolut. matr. & l. Lucius. & utrobique* Bart. *ff. de fide inſtru.*

III. IDEM Decano & I. Canonico Tullen. [c. an. 1235. *Româ in Galliam.*]

Si Clericus non habeat, unde ſatisfaciat ſuis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter moleſtari: præſtabit tamen cautionem ſaltem juratoriam de ſolvendo, cùm venerit ad pinguiorem fortunam.

ODoardus [n] Clericus propoſuit, quòd cùm P. Clericus, D. Laicus, & quidam alii ipſum coram Officiali Archidiaconi Remen. ſuper quibuſdam debitis conveniſſent, idem in eum recognoſcentem hujuſmodi debita, ſed propter rerum inopiam ſolvere non valentem, excommunicationis ſententiam promulgavit: *Et infrà.* Mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd prædictus O. in totum vel pro parte non poſſit ſolvere debita ſupradicta, ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxetis, recepta priùs ab eo [o] idonea cautione, ut ſi ad pinguiorem fortunam devenerit, debita prædicta [p] perſolvat [1].

[n] Odardus, *habent antiqua exemplaria.* Vid. latè per Baldum *in §. fin. Inſt. de act.*

[o] *al.* ab ipſo.

[p] præſcripta.

¶ PITH. [1] *Prædicta perſolvat.*] *L. 4. §. ult. ff. de action. & l. 1. ff. de ceſſ. bonor.*

III. Idem [c. an. 1235. *Romæ.*]

Conquerens ſe indebitè ſolviſſe, hoc probare debet, niſi in caſu hic poſito.

Vide *l. cùm* [i]*ndebito. ff. de* [p]*roba.*

IS, qui conqueritur indebitam pecuniam ſe ſolviſſe probare tenetur, quòd indebitè ſit ſoluta [q]. Niſi ejus adverſarius ſolutionem inficians exinde convincatur: tunc enim diffitenti onus incumbit probandi, quòd debitum recepiſſet.

DE DONATIONIBUS.

Titulus XXIV.

Aſchepida-[...], *lib.* 12.

I. Gregorius [a] A. Patricio Gallorum. [c. an. 601. *Romæ.*]

Poteſt intelligi duobus modis, & ſecundùm primum intellectum hoc dicit: *Liberalis in donando exiſtimat ſe debere quod donat.* Vel ſic ſecundùm alium intellectum: *Promittentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur.*

Cap. 1. *eod.* [*tit.*] *t. in* 1. *Compil.* [...] penit. [...] extimet. [...] nec.

PRudentes: [*Et infrà* α.] Hanc [b] ſibi [1] quodammodo nobilitas legem [c] imponit, ut debere ſe, quod ſpontè tribuit, exiſtimet [d]: Et niſi in beneficiis ſuis creverit, nihil [e] ſe præſtitiſſe putet.

[α *Viros, ſicut eſtis, Regibus adhærere; multorum ſolamen eſt, &c. ut in regiſtro impreſſo.*]

¶ Pith. [1] *Hanc ſibi, &c.*] Novell. Theodoſ. *l.* 7. §. 1. *ff. de donat.*

II. Alexander III. Pariſien. Epiſcopo [2]. [c. an. 1170. *Româ in Galliam.*]

Non valet donatio quam facit Prælatus inconſulto Capitulo, & in damnum Eccleſiæ.

Cap. 2. *eod.* [*ti*]*t. in* 1. [*C*]*ompil.* *In C. Barbaræ:* meliorem [p]oteſt facere, [&]c. [...] *al.* non po[t]eſt. [...] *al.* indulge[m]us ut tibi liceat, &c.

FRaternitatem [f] tuam credimus non latere, quòd cùm Epiſcopus & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit procurator, & non dominus; conditionem Eccleſiæ meliorare [g] poteſt, facere verò deteriorem non debet [h]. Accepimus autem, quòd prædeceſſor tuus graves donationes in rebus Epiſcopatûs fecit in detrimentum Eccleſiæ, ſuis Canonicis inconſultis.

Unde quoniam donationes hujuſmodi de jure non tenent, indulgemus [i] tibi, ut liceat donationes hujuſmodi tam à Clericis, quàm à laicis legitimè revocare.

¶ Pith. [2] *Pariſien. Epiſcopo.*] *Papienſi Epiſcopo.* Neubrigenſ. 113. Sigebert. *an.* 1178.

[...] Vvigor. *al.* [...] vigorien.

III. Idem Vigorn. [k] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

In conſiderando, an valeat donatio facta per Prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci conſuetudo. Hoc dicit inhærendo literæ.

[...] *Cap.* 3. *eod.* [*ti*]*t. in* 1. *Compil.* & *c.* 2. [*ti*]*t. de conſuet.* [...] 1. *Compil.* [...] poſt Conc. [L]at. *p.* 29. [...] 3.

CEterùm [1], ſi Abbatem [3] donationem cum Priori & quibuſdam de Conventu, vel ſolum Abbatem facere contigerit, & poſteà Conventûs pars reclamaverit: Datæ rei quantitas, & illius terræ conſuetudo, quæ tamen ſacris Canonibus non obviet, eſt diligentiùs attendenda; & ſecundùm hoc eſt donum ratum vel irritum judicandum.

¶ Pith. [3] *Ceterùm, ſi Abbatem.*] ut & *cap.* 4. *inf. de condition. appoſit.* & *cap.* 3. *qui Clerici vel voventes.*

IV. Idem Abbati S. Alberti [4]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Eccleſia non vacans, in beneficium concedi non poteſt, ſed in proprietatem ſic, de auctoritate tamen Epiſcopi, & ſine præjudicio Prælati.

[m] *C.* 23. *tit. de* [*j*]*ur. patr. in* 1. [*C*]*ompil.* [...] poſt Conc. [L]at. *p.* 15. [...] 20. [...] debent.

COnſultationibus [m]: *Et infrà.* Donationes verò vel conceſſiones Eccleſiarum ſi quæ fiant privatis [5] perſonis, viventibus illis, qui ipſas Eccleſias poſſident; nullius debent eſſe momenti [6]. Si religioſis fiant locis ab Epiſcopo, vel ejus auctoritate, ratæ debent haberi: Ita quòd perſonæ, quæ jam dictas Eccleſias poſſident, ſine ipſorum aſſenſu eis in vita ſua non debeant [n] ſpoliari.

¶ Pith. [4] *Sancti Alberti.*] *Sancti Albani.*

[5] *Privatis.*] *Laicis.*

[6] *Nullius debent eſſe momenti.*] niſi à Papa factæ ſint, ut *cap.* 4. *ſup. de conceſſ. Præbend.*

V. Innocentius III. Epiſcopo Floren. [c. an. 1212. *Româ in Tuſciam.*]

Non obſtante juramento de non infeudando de novo, Prælatus integrare poteſt feudum, ſi appareat vaſallum in menſura fuiſſe deceptum.

[o] *Cap.* 2. *eod.* [*t*]*it. in* II. [*C*]*ompil.*

PEr tuas [o] literas proponere procuraſti, quòd cùm quidam nobiles Florentini tempore ſchiſmatis Epiſcopum Florent. in domo ſua tenuerunt, idem Epiſcopus ſedata ſchiſmatis tempeſtate de mandato Alexand. Papæ quatuor modios terræ in feudum conceſſit eiſdem: & ſucceſſor ipſius, prout eſt moris, de certo [7] feudo præfatos Nobiles inveſtivit [8]. Verùm cùm ipſi aſſignatam terram menſurari feciſſent; non niſi duos modios invenerunt, feudum integrari, cum inſtantia poſtulantes. ſuper quo dubitas, eò quòd non ſunt in poſſeſſione ipſius; ne de novo videaris illud conferre: [*Et infrà* α.] Nos igitur attendentes, quòd Eccleſia in actibus ſuis fraudem non debet aliquam adhibere, reſpondemus quòd feudum ipſum ſecurè poteris integrare, cùm terra illa quatuor modiorum ipſis fuerit aſſignata.

[α *Licèt tibi fidelitatem curaverunt exhibere, & de quatuor modiis fuerint inveſtiti, antequam eorum petitioni duceres annuendum Se. duxiſti Ap. conſulendam.*]

¶ Pith. [7] *Certo feudo.*] *recto feudo*, ut *in* 3. *collect.* Rectum feudum eſt, cujus cauſa & origo juſta eſt. *lib.* 2. *de feud. tit.* 4.

[8] *Præfatos Nobiles inveſtivit.*] Inveſtituræ jus tribuit, non poſſeſſionem, quæ facti magis eſt. *Can.* 1. *cauſ.* 16. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *feud. tit.* 6.

VI. Idem R. [p] de Burg. & G. Berbur. Abbatibus [9]. [c. an. 1213. *Romæ.*]

[p] *al. ita:* R. 6. de Burg. & 6. Burge. Abbatibus.

In donationibus pleniſſima fit interpretatio, & ob hoc clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita, proximam donationem tantùm reſpicit. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.

CUm dilecti [q] filii Abbas & Monachi de Melios [10] propoſuerint coram nobis, quòd nobilis vir Alanus quaſdam terras à patre ipſius, eorum Eccleſiæ in eleëmoſynam [r] aſſignatas, violenter redigere cupiat in foreſtam: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus ad ſententiam pro ipſo Monaſterio proferendam appel. poſtpoſita procedatis, cùm ex tenore inſtrumenti vehementer [ſ] appareat, quòd hæc fuit mens & intentio donatoris, ut clauſula, de foreſta, quæ in fine ponitur inſtrumenti, non ad ſuperiorem donationem, quæ tam libera & pura fuit, ut immunis eſſet vexatione & conſuetudine ſeculari; ſed ad inferiorem conceſſionem quæ penſionem & determinationem habet inſertam, juxta ſanum referri debeat intellectum; quia in contractibus plena [t], in teſtamentis plenior, in beneficiis quoque pleniſſima eſt interpretatio adhibenda.

[q] *C.* 3. *eod. tit. in* III. *Comp.*
[r] eleëmoſynas.
[ſ] apparet.
[t] Interpretatio facienda eſt in meliorem partem, ut res valeat. Vide *l. quoties, ff. de reb. dub.*

[α *Eos ſuper his indebitè moleſtaret, vobis dediſſe recolimus in mandatis, ut ipſum A. ab ipſorum ſuper illis terris indebita moleſtatione deſiſtere per cen. appel. poſtpo. cogeretis. Verùm cùm ſuper cauſa ipſa mandatum Apo. impleretis, diligentius procedentes in cauſa, partibus in præſentia veſtra conſtitutis, teſtes recepiſtis hincinde, & ſuper atteſtationibus illorum, & inſtrumentis, diſputationibus, ac diſcrepationibus diu habitis in cauſa ipſa, uſque ad ſententiæ calculum proceſſiſtis; cauſam ipſam ſufficienter inſtructam, ad noſtram audientiam remittentes: ut autem per diligentiam noſtram finis cauſæ imponatur, eidem inſtrumentorum tenorem, depoſitiones teſtium & allegationes, etiam prout ea receperatis ſigillorum veſtrorum munimine roborata vel conſignata, vobis ſub ſigillo noſtro remittimus intercluſa, per Apoſt. Sedem.*]

¶ Pith. [9] *Idem R. de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.*] *Idem R. Gedeburg. & G. Briburg. Abbat.* vel, *Idem R. Endiburchenſ. & G. Briburchenſi Abbatibus.* Abbatia ſanctæ Crucis in Endiburg. Ord. S. Auguſt. & Abbatia B. Mariæ de Briburg. Ord. Præmonſtr. in Archiepiſcopatu S. Andreæ in Scotia. Vide Sigebert. *ann.* 157.

[10] *Melios.*] *Melros*, Ordinis Ciſtercienſis in Scotia, Epiſcopatûs Glaſquenſ.

VII. Idem Epiſcopo Helienſi [u]. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

[u] *al.* Helienen.

Si Epiſcopus in Eccleſia, quam de conſenſu Capituli pio loco conceſſit, percipiebat certos proventus, illos donaſſe videtur: alioquin omnes proventus præter Cathedraticum, cedunt pio loco. Et ſi Epiſcopus conceſſit de conſenſu Patroni, intelligitur Patronus donaſſe jus Patronatûs.

PAſtoralis [x] officii: *Et infrà.* Tua nos duxit diſcretio [y] conſulendos, ſi Epiſcopus, conſentiente Patrono, viris religioſis aliquam Eccleſiam concedendo hac utatur ſimplicitate verborum: Concedimus vobis illam Eccleſiam: utrùm eo ipſo videatur in eorum uſus fuiſſe conceſſa, vel jus tantummodo Patronatûs? Nos autem inquiſitioni tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi Epiſcopus Eccleſiam illis conferat de conſenſu Patroni, profectò Patronus, quod ſuum eſt, conferre videtur, jus videlicet Patronatûs [z], & Epiſcopus quod temporaliter obtinet in eadem: ut ſi fructuum Eccleſiæ ejuſdem aliquam recipiat portionem, in eorum uſus illa portio convertatur. Quòd ſi ex ipſius proventibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus, præter cathedraticum, in eorum uſus credimus convertendos. Sed ut Epiſcopi donatio ſit legitima, conſenſus eſt ſui Capituli requirendus [11].

[x] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* Reliquas partes hujus Dec. quære ſup. *de reſcript. Paſtoralis* & aliis locis.
[y] fraternitas.
[z] Vid. *l. Caius, cum not. D. de pignor.*

¶ Pith. [11] *Conſenſus eſt ſui Capituli requirendus.*] *Can.* 1. *cauſ.* 10. *quæſt.* 3. & *Novell.* 123.

VIII. Idem Florentin. & Feſulan. Epiſcopis. [c. an. 1213. *Româ in Tuſciam.*]

Poſſunt Hoſpitalarii in præjudicium ſuum, ſe & domum ſuam alteri religioſæ domui ſubjicere & donare. Hoc dicit ſecundùm intellectum gloſ.

INter dilectos [a] filios Hoſpitalarios ſancti Sepulcri, ac Fratres Hoſpitalis S. Allucii, ſuper eodem Hoſpitali quæſtione ſuborta, cùm iidem Hoſpitalarii ſuper poſſeſſorio, quod ſemel & iterùm ex cauſis tamen diſſimilibus intentarunt, contrariam ſententiam reportaſſent: deinde ad petitorium re-

[a] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*

currentes, proponere curarunt, quòd cùm G. quondam Rector, & Fratres ac Patroni ejusdem Hospitalis, habito communi tractatu [b], deliberassent Hospitale ipsum supponere supradictis, commiserunt in hoc tribus Procuratoribus vices suas communiter statuentes, ut quod per ipsos fieret, acceptarent; qui cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum Hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent assignationem ipsius. Cùm autem duos illuc de suis Fratribus transmisissent, ipsi donationem & assignationem Hospitalis, tam à Magistro, quam à supradictis Procuratoribus, & aliis ejusdem domûs Fratribus receperunt: *Et infrà.* Procurator autem partis alterius ex adverso respondit, quòd prædicta donatio debeat non immeritò retractari, quoniam multis ex Fratribus inconsultis à prædicto Rectore, ac paucioribus Fratribus excommunicatis & perjuris, de re litigiosa in fraudem Plebani de Piscia, qui super eodem Hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata: [*Et infrà α.*] Attendentes igitur, quòd Fratres & Patroni sancti Allucii pro se, imò potiùs contra se turpitudinem allegabant, videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam; & intelligentes donationem ab eis Hospitalariis factam puram ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, sed deceptis jura subveniunt; unde per ea, quæ superiùs proposita sunt, se contra factum proprium legitimè defendere non valebant: Hospitale prædictum cum pertinentiis suis Hospitalariis sancti Sepulcri adjudicare curavimus: ita quòd per hanc sententiam diœcesano Episcopo & Plebano de Piscia nullum præjudicium generetur; cùm res inter alios acta non debeat aliis præjudicium generare [c].

[*α Et hæc omnia proponebat sufficienter per dispositiones testium productorum. Ad hæc verò parte altera multipliciter respondente, hincinde fuit aliquandiu disputatum.*]

[b] contractu.

[c] Vide *l. transactionem. C. de pact.* & *l. si petitor. ff. de judi.* & *l. si unus, §. pacta. ff. de pact.*

IX. IDEM Episcopo sancti Andreæ. [c. an. 1213. *Româ in Scotiam.*]

Donatio quinquagesimæ vel centesimæ, quam facit Episcopus cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento, potest legitimè revocari, nec etiam potest ultra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante læsione Ecclesiæ sine auctoritate Superioris.

APostolicæ Sedis oraculo [d]; [*Et infrà α.*] Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd licèt sit in Canone [e] definitum [12], ut si quis Episcoporum in Parœcia sua Monasterium construere voluerit, & de rebus Ecclesiæ, cui præsidet, ipsum dotare, non ampliùs ibidem, quàm quinquagesimam partem; Ecclesiæ verò, quam monasticis regulis informare, vel pro suis propriis magnificare voluerit sepulturis, non ampliùs, quàm centesimam partem censûs Ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri: quia tamen in eodem Canone consequenter adjungitur, ut hæc [f] temperamenti æquitas observetur, quòd cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, damna gravia non infligat; eâ quidem cautelâ servatâ, ut unam tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerationem assumat. Hoc semper est observandum, quòd unus Episcopus vel alius non solùm non debet amplius, sed nec tantum, nec minus cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre, sive simul & semel id facere velit, sive pluries successivè eisdem [g] vel diversis Ecclesiis conferendo. Unde cùm grave detrimentum sive de possessionibus, sive de proventibus ad Episcopalem mensam vel Cathedralem Ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione constiterit esse collatum, poterit legitimè revocari, nisi præscriptione, vel alia exceptione legitima actio hujusmodi excludatur. Nam etsi prima facie præsumatur, quòd collatio quinquagesimæ vel centesimæ partis grave non inferat detrimentum; quia tamen non solùm si sæpè, sed etiam si semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum valdè damnosum: quod quidem magis potest ex ostensione facti, quàm expressione alicujus statuti cognosci: nec quinquagesima, nec centesima semel aut successivè debet cum gravi Ecclesiæ damno conferri. Si verò intantum abundet Episcopus, ut sine damno Ecclesiæ suæ possit ampliùs etiam, quàm per quinquagesimam vel centesimam partem necessitati alterius Ecclesiæ subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere à Canone præfinitam, per quam incautè largiri volentibus est occursum: de superioris tamen auctoritate Pontificis [h] [13], potest etiam in majori summa inopiæ alterius provideri.

[*α Cùm plerumque contingat quòd Episcopi successivè locis religiosis de redditibus qui pertinent ad eosdem ultra quinquagesimam conferant portionem; ita quòd interdum usque ad tertiam partem vel quartam, interdum verò plùs minúsve hujusmodi redditus minuantur, tua fraternitas nos consuluit, utrùm successoribus eorumdem ea quæ taliter fuerunt ultra quinquagesimam portionem concessa, licet aliquatenus revocare. Nos igitur.*]

¶ PITH. [12] *In Canone definitum.*] Toletani Concilii IV. *Can. penult. caus. 12. quæst. 2.*

[13] *De Superioris tamen auctoritate Pontificis.*] Adde, & consensu Capituli. *cap. 9. sup. de iis quæ fiunt à Prælat.*

[d] *C. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*

[e] Hunc Canonem habes in Concilio Toletano, *c. 5.* refert Grat. 12. *q. 2. c.* 74. incipit, bonæ rei. *Ejus Canonis verba hic inserit Innoc. usque ad versic.* Hoc semper.

[f] ut per hoc temperament.

[g] eidem.

[h] *Vox*, Pontificis, *deest in vetustiorib. codic.*

X. GREGORIUS. IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Donatio potest per donatorem, non per hæredem ejus, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarii revocari in casibus hic expressis.

PRopter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore juris eam potuit revocare [i]. Si fortè in ipsum impias manus injecerit [k]: aut sibi atroces injurias, seu grave rerum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præsumpserit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.

[i] Vide *l.* 1. & 2. *C. de l.* & *eorum libe*

[k] ingerit.

DE PECULIO CLERICORUM.

TITULUS XXV.

I. EX CONCILIO ARELATENSI [1]. [*in Gallia.*]

Quæsitum à Rectore Ecclesiæ tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis Ecclesiæ quæsitum.

INVESTIGANDUM [m] est, si nihil patrimonii habens Presbyter, quando promotus [n] est ad Ecclesiasticum Ordinem, posteà [o] emerit prædia, cujus juris sunt; quoniam Ecclesiæ, ad quam nihil habens promotus est, esse debent juxta Canonicam auctoritatem.

¶ PITH. [1] *Arelatensi.*] *Lateranensi* seu *Agathensi.*

[1] In Concilii editis nondum inveni. Burc. *lib. 3. Dec. ca.* 118. & Ivo, *part. 3. c.* 94.

[m] *Cap. 1. eod. tit. in* 1. *Compil.*

[n] provectus.

[o] *al.* si posteà.

II. EX EODEM [2]. [*in Gallia.*]

De emptis per Prælatum de bonis Ecclesiæ, debet Instrumentum confici nomine Ecclesiæ, aliàs debet Prælatus ab administratione moveri.

PResbyter [p] cùm diœcesim tenet, de eis [q], quæ superemerit, ad ipsius Ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab ejus ordinatione discedat.

¶ PITH. [2] *Ex eodem.*] Ex Concilio Agathensi, *Can.* 54. Vide *Can. ult. caus. 12. quæst. 4.*

[p] *C. 2. eod. tit. in* II. *Compil.*

[q] de his.

III. EX EPISTOLA PII PAPÆ [r] [3]. [c. an. 153. *Romæ.*]

Quæsita per Episcopum post consecrationem suam, Ecclesiæ relinquenda sunt.

UT unusquisque [s] Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat.

¶ PITH. [3] *Ex Epistola Pii Papæ.*] *Ex Concilio Carthaginensi.*

[r] Videtur sumptum ex Conc. Carthaginens. III. *c.* 49. Refert Burc. *3. dec. c.* 121. Ivo, *part. 3. c.* 96. Grat. 12. *q. 3. c.* 1.

[s] *Cap. 1. eod. tit. in* 1. *Compil.*

IV. EX CONCILIO REMENSI [t]. [*in Gallia.*]

Empta per Prælatum ex emolumentis Ecclesiæ, efficiuntur Ecclesiæ, licèt Prælatus emerit nomine alieno.

INquirendum est, si quis [u] Presbyterorum de reditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium alieno nomine res comparavit [x], quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus Ecclesiasticis [y] debet, quoniam hoc sacrilegium [z] est, & par crimini Judæ furis, qui sacras oblationes asportabat & furabatur.

[t] In Concilio impresso nondum inveni.

[u] si aliquis Presbyter.

[x] comparaverit.

[y] Ecclesiæ.

[z] sacrilegum.

V. EX CONCILIO TOLETANO [a]. [an. 589. *in Hispania.*]

Meliorationes factæ per Prælatum in rebus Ecclesiæ, sunt suæ in vita, etiam si dimittat beneficium: sed de his testari non potest. Hoc dicit secundùm intellectum satis notabilem.

SI quis sanè [b] Clericorum agella [4] vel vineolas in terra Ecclesiæ [5] sibi fecisse probabitur sustentandæ vitæ causâ, usque ad diem obitûs sui possideat; verùm post suum decessum Ecclesiæ restituat, nec testamentario aut successorio jure cuiquam hæredum, prohæredumve [6] relinquat, nisi forsan cui Episcopus pro servitiis ac præstatione Ecclesiæ [7] largiri voluerit.

¶ PITH. [4] *Agella.*] *Agellos.*

[5] *Vineolas in terra Ecclesiæ.*] V. C. *Vineolas quæ in novali terra Ecclesiæ.*

[6] *Prohæredumve.*] ut fideicommissariorum.

[7] *Præstatione Ecclesiæ.*] *Can.* 3. Synod. Roman. 3. Sic apud Ivonem, *part. 6. cap.* 13. In vetustissima Collectione *pro tuitione.*

[a] Concil. Tolet. II.

[b] *Cap. 4.* & *cap. 7. eod. tit. in* 1. *Compil.*

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITULUS XXVI.

I. GREGORIUS IX. Antonio Subdiacono [1]. [c. an. 600. *Româ in Campaniam.*]

Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest; de rebus verò Ecclesiæ seu intuitu Ecclesiæ quæsitis, testari non valet.

QUORUMDAM [a] ad nos relatione pervenit, quòd I. Arellianæ civitatis Episcopus [a] condito testamento in octo unciis substantiæ suæ nurum hæredem instituit,

[a] *Cap. 1. eod. tit. in* 1. *Compil.*

Ecclesiam

Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor. Hortamur igitur, ut ſolicitè hoc diſcutias, & quicquid ipſum habuiſſe patuerit, à qualibet perſona detineri nullatenus patiaris, niſi hoc ſolum [b] quod eum ante Epiſcopatûs ordinem proprium habuiſſe conſtiterit. Quicquid verò Eccleſiæ ante ipſius conſecrationem fuiſſe cognoveris, vel in Epiſcopatûs ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe [c], in ejuſdem Eccleſiæ dominio conſervetur.

[b] Beat. Tho. 2. q. 185. …. 6. & 7. … ibidem …ietanum, … Concil. …id. *ſeſſ.* 25. *reform.* [c] … acquiſiſſe, … *antiquis.*

¶ Pith. [1] *Gregorius IX. Antonio Subdiacono.*] *Gregorius I. Anthemio Subdiacono, lib. 7. indict. 2. epiſt.* 52.
[2] *I. Atellanæ civitatis Epiſcopus.*] De quo idem Gregorius *lib. 2. epiſt.* 10.

II. Idem [3]. [c. an. 600. *Romæ.*]

Abbatiſſa teſtari non poteſt, etiamſi nunquam induiſſet habitum Monachalem.

[d] Sabina Abbatiſſa.

QUia ingredientibus: *Et infrà.* Gabina [d] Abbatiſſa conqueſta eſt S. quondam Abbatiſſam Monaſterii ſui poſtquam regendi ſuſcepit officium, condito teſtamento legata reliquiſſe, dicens eam uſque in diem obitûs ſui non induiſſe habitum Monachalem, ſed in veſtibus, quibus utuntur loci illius Presbyteri [4] permanſiſſe, ſicut & illa quæ ante ipſam fuerat Abbatiſſa, & penè ex conſuetudine licuiſſe: *Et infrà.* Neceſſarium ergo eſt, poſtquam Abbatiſſa ordinata eſt, & in Monaſterio per annos plurimos uſque ad obitum præfuit, veſtis qualitatem ad culpam fortè Epiſcopi pertinere, qui eam ſic eſſe permiſit, non tamen potuiſſe præjudicium Monaſterio irrogare, ſed res ipſius eidem loco ex quo illic ingreſſa & Abbatiſſa conſtituta eſt, de jure competere.

¶ Pith. [3] *Idem* Januario Epiſcopo Caralitano Sardin. *lib. 7. Regiſt. epiſt. 7. & Can. 7. cauſ. 19. quæſt.* 3.
[4] *Presbyteri.*] *Presbyteræ. Can.* 11. Laodicenſ. Concil. *can. fin. diſtinct.* 32. Notavi ex Beda ad Ordinem Romanum 149.

III. Idem [e] [5]. [c. an. 600. *Romæ.*]

Si intra annum à die monitionis non fit executio teſtamenti per debentem exequi, devolvitur executio ad Epiſcopum.

[e] Scilicet Gre…or. Januario Epiſcopo …aralitano, …b. 3. *ep.* 10. …*giſtr. & ca.* …. *eod. tit. in* … *Compil.* [f] … Eulogio.

NOs quidem: *& infrà.* Pervenit ad nos S. de hac luce migrante ſupremæ voluntatis elogio [f] Monaſterium præcepiſſe fundari; cujus deſiderium à T. [6] religioſa fœmina ejus hærede protrahitur. Quamobrem te hortamur, ut eam commoneas, quatenus intra annum Monaſterium, quod juſſum eſt, debeat ordinare, & cuncta ſecundùm voluntatem defuncti ſine altercatione conſtruere. Quòd ſi intra prædictum tempus ſive in loco, quo conſtitutum fuerat, ſeu ſi ibi non poteſt, & alibi placet ordinari, tecum implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipſi ſine diminutione qualibet aſſignentur. Sic enim ſecundùm piiſſimas leges [7] dilatas defunctorum pias voluntates Epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri.

¶ Pith. [5] *Idem.*] *Eidem.*
[6] *T.*] Theodoſia.
[7] *Piiſſimas leges.*] *L.* 38. & *l.* 45. quæ Græca eſt. *C. de Epiſcop. & Cleric. L.* 50. *ff. de petit. hæredit.*

IV. Idem [g] Petro Subdiacono. [c. an. 600. *Romæ.*]

Debetur legatum, quamvis nudis verbis à teſtatore ſit relictum.

[g] … Gregor. *in* …*egiſtr. lib.* 12. …*piſt.* 30. & …*ap.* 13. *eod.* …*it. in* III. …*ompil.* [h] … Recepti, pu…o eſſe pro…rium viri …omen. [i] …*al.* reliquiſ…et, *ſed* reli…uiſſe *in noſtris* …*ntiquis.*

INdicante: *Et infrà.* Cognovimus R. referente quòd moriens uxor redempti [h] concham argenteam nudis verbis juſſit venundari, & ſuis dare libertis, & ſcutellam argenteam cuidam Monaſterio reliquiſſe [i]. In quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri.

V. Idem T. Epiſcopo [8]. [c. an. 600. *Româ in Siciliam.*]

Non debetur legatum, cùm teſtator rem non ſuam ſed Eccleſiæ legavit. Hoc dicit ſimpliciter inhærendo literæ.

FIlius noſter F. conqueſtus eſt, quòd quondam P. pater ſuus aliqua Eccleſiæ veſtræ ſepulturæ ſuæ gratiâ juris alieni reliquit. Et quidem leges ſæculi hoc habent, ut hæres ad ſolvendum cogatur, ſi auctor ejus rem legaverit alienam: ſed quia lege Dei, non autem lege hujus ſæculi vivimus, valdè mihi videtur injuſtum, ut res tibi legatæ, quæ cujuſdam Eccleſiæ eſſe perhibentur, à te teneantur, qui aliena reſtituere debuiſti.

¶ Pith. [8] *Idem T. Epiſcopo.*] *Idem Dono Epiſcopo Meſſanenſi.*

VI. Ex Concilio Maguntino. [*in Germania.*]

Hæredi non adimplenti juſſa teſtatoris, ab Epiſcopo interdicitur res à teſtatore relicta. Hoc dicit inhærendo literæ.

SI hæredes juſta teſtatoris non adimpleverint [9], ab Epiſcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta eſt, canonicè interdicatur cum fructibus & ceteris emolumentis: Ut vota defuncti adimpleantur [k].

[k] impleantur.

¶ Pith. [9] *Si hæredes juſta teſtatoris non adimpleverint.*] Novell. 131.

VII. Ex Concilio Lateranensi [l]. [an. 1179. *Romæ.*]

[l] Sub Alex. III. *c.* 15. & *c.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

De bonis per Eccleſiam acquiſitis, Clerici teſtari non poſſunt.

CUm in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe, econtrà quidam Clerici cùm ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita, in alios transferre præſumunt. Hoc igitur, quia antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis [m] conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.

[m] alii.

VIII. Alexander III [10]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Moderatam eleëmoſynam de bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici facere poſſunt, etiam in ægritudine conſtituti.

AD hæc [n] præſentibus innoteſcat, quòd Clerici de mobilibus quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt. Viventes tamen & ſui compotes moderatè valent aliqua de bonis ipſis non ratione teſtamenti, ſed eleëmoſynæ intuitu erogare in ægritudine conſtituti.

[n] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III *p.* 29. *c.* 8. & *c.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ Pith. [10] *Alexander III.*] Cenomanenſi Epiſcopo.

IX. Idem Vigilenſi [o] Epiſcopo [11]. [c. an. 1180. *Româ in Apuliam.*]

[o] Vigilienſi, *habent antiqui.*

De bonis propriis, vel acquiſitis intuitu perſonæ Clerici, teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non.

QUia [p] nos: [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus quòd licèt Clerici de his, quæ paternæ ſucceſſionis vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant. De his tamen, quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.

[p] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 29. *c.* 5. & *c.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *Duxit tua f. conſulendos utrùm Clerici ſeculares de mobilib. rebus poſſint condere teſtamentum.*]

¶ Pith. [11] *Vigilienſi Epiſcopo.*] *Panormitano Archiepiſcopo.* V. C. Matth. Pariſ. 187.

X. Idem Hoſtienſi Epiſcopo [12]. [c. an. 1170. *Româ in Latium.*]

Valet teſtamentum quod Parochianus facit coram Presbytero Parochiali & duobus teſtibus: nec valet contraria conſuetudo. Hoc dicit inhærendo verbis literæ.

CUm eſſes in noſtra præſentia conſtitutus, propoſuiſti talem in tuo Epiſcopatù conſuetudinem obtinere, quòd teſtamenta, quæ fiunt in ultima voluntate penitùs reſcindantur, niſi cum ſubſcriptione ſeptem vel quinque teſtium fiant, ſecundùm quod leges humanæ decernunt. Quia verò à divina lege & ſanctorum Patrum inſtitutis, & à generali Eccleſiæ conſuetudine id noſcitur eſſe alienum, cùm ſcriptum ſit, quòd in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum: præſcriptam conſuetudinem improbamus, & teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo, & tribus vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis hujuſmodi audeat reſcindere teſtamenta.

¶ Pith. [12] *Hoſtienſi Epiſcopo.*] Ubaldo Hoſtienſi Epiſcopo, & Archidiac. & Canonic. Velletenſibus.

XI. Idem Judicibus Velletren. [q] [c. an. 1170. *Romæ.*]

[q] Vellenen.

Valet ultima voluntas ad pias cauſas coram duobus teſtibus: & eſt caſus ſingularis.

RElatum eſt [r], quòd cùm ad veſtrum examen ſuper relictis Eccleſiæ cauſa deducitur, vos niſi ſeptem, vel quinque idonei teſtes intervenerint, inde poſtponitis judicare: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus cùm aliqua cauſa talis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundùm leges, ſed ſecundùm decretorum ſtatuta tractetis, tribus aut duobus legitimis teſtibus requiſitis: quoniam ſcriptum eſt, in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.

[r] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 8.

[α *Unde quia hujuſmodi cauſa de judiciis Eccleſiæ, non ſecundùm Canones debet tractari, & in ipſis divinâ ſcripturâ teſtante duo aut tres idonei teſtes ſufficiunt.*]

XII. Idem Electo & Capitulo Caſſanen. [13] [c. an. 1170. *Româ in Calabriam.*]

De propriis poteſt teſtari Clericus: In acquiſitis per Eccleſiam etiamſi ſint mobilia, ſuccedit Eccleſia vel ſucceſſor: poteſt tamen aliqua ſervitoribus vel pauperibus elargiri. ſi autem defunctus habet plures Eccleſias vel beneficia, fiet æquè diviſio inter illa.

[s] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.* Vide præ aliis Hoſtienſem & Covarruviam.

RElatum eſt [s] auribus noſtris, quòd quia ſtatuimus in Lateranen. Concilio [t] [14], ut bona per Eccleſiam acquiſita, ad eam in Clericorum obitu devolvantur: dubitatis an hoc ſit de immobilibus tantùm, vel de mobilibus ſentiendum: [*Et infrà* α.] Reſpondemus, quòd generaliter bona [u] quælibet per Eccleſiam acquiſita, eis [x] debent juxta Lateranen. Concilium poſt acquirentis obitum remanere: Nomine autem Eccleſiæ non Epiſcopus, vel ſucceſſor Clerici morientis, ubi eſt collegium Clericorum, ſed communis congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet Canonicam diſtributionem & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm eſt unus ordinandus, is ea bona, ſicut & alia ipſius Eccleſiæ, in Dei [y] timore diſpenſet. Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure

[t] *C.* 15.
[u] Vide Arium Pinellum in Rub. C. *de bonis mat. in* 1. *parte.*
[x] *Codex Barbatiæ ita:* ei debeant, &c. *conventt. antiqua compi.*
[y] cum Dei, &c.

in alios pro morientis arbitrio transferri non possint; consuetudinis tamen est non improbandæ, ut de his, pauperibus, & religiosis locis, & illis qui viventi servierant, sive sint consanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur. Ceterùm, quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, distribuentur pro arbitrio decedentis. Quia verò nonnulli in diversis Ecclesiis beneficia possident, dividantur, quæ habuerant per æstimationem congruam inter ipsos [z].

[z] ipsas.

[α *Responsóque nostro quæris edoceri si præscripta bona in usus Episcopi vel eorum qui decedenti successerunt, de jure transeunt, vel communi utilitatis Ecclesiæ debeant applicari. Primò itaque breviter.*]

¶ PITH. 13 *Cassanensi.*] *Cascanensi.* Matth. Paris. 187.
14 *Lateranen. Concil.*] *Cap.* 27. Vide *cap.* 7. *sup. hoc tit.*

XIII. INNOCENTIUS III. Altissiodoren. Episcopo. [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas. Hoc dicit, secundùm intellectum notabiliorem.

CUm tibi [15] de benignitate [a]: *Et infrà.* In secunda quæstione dicimus, quòd qui extremam voluntatem in alterius dispositionem [b] committit, non videtur decedere intestatus.

[a] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[b] dispositione.

¶ PITH. 15 *Cùm tibi, &c.*] Junge *cap.* 18. *inf. de verb. significat.* Cujacius *lib.* 2. *observat. cap.* 2.

XIV. IDEM C. t. sancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali. [c. an. 1213. *Romæ.*]

De relictis Ecclesiæ petit Episcopus partem suam, licèt aliquid fuerit sibi à testatore relictum, nisi eo modo & non in fraudem fuerit relictum à testatore quòd maneret ea parte contentus, & legatum agnoverit.

OFficii [c] [16]: *Et infrà.* Secundò quæsivisti cùm quis in testamento relinquit Episcopo propriam portionem, & alia multa Monasteriis vel Ecclesiis, utrùm Episcopus ex illis legitimam possit petere portionem: [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si portionem illam cum conditione legavit Episcopo, ut esset illà solà contentus, & Episcopus acceptavit; quia per hoc aliis renuntiasse videtur, de ceteris non poterit exigere portionem. Quòd si eam ipsi absolutè reliquit, portionem sibi debitam poterit nihilominus de ceteris vindicare. Si verò constiterit, quòd in fraudem modicum constituit mortuarium, ut in ceteris Episcopus portione debita fraudaretur, quia fraus & dolus alicui patronari non debent [d], Episcopus portionem ex illis poterit exigere à Canone constitutam, salvis indulgentiis Romani [e] Pontificis, quæ quibusdam Regularibus sunt concessæ [17].

[c] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[d] Vide *l. hæres meus. ff. de condit. & demon. & l. in fraudem. ff. de jure fisc.*
[e] Romanorum Pontificum.

[α *Adjiciens autem cùm quis in testamento, in fraudem modicum constiterit mortuarium, & alia dimisit pro anima sua, plura nihilominus, possit Episcopus exigere portionem de illis à Canonibus constitutam. Nos autem super his.*]

¶ PITH. 16 *Officii, &c.*] Junge *cap.* 38. *sup. de electione. cap.* 9. *de pœnit. & remiss. cap.* 42. *de sentent. excommunic. cap.* 1. 2. 4. 8. & 9. *infr. de sepultur.*
17 *Quæ quibusdam Regularibus sunt concessæ.*] Ut *cap.* 10. *inf. de sepultur. cap.* 7. *sup. de reb. Eccles. non alienand.*

XV. IDEM. [c. an. 1213. *Romæ.*]

RelictumEpiscopo contemplatione personæ non dividitur cum Ecclesia Cathedrali: secùs si contemplatione Ecclesiæ, sive nihil relinquatur Ecclesiæ, sive aliquid, sive conjunctim, sive separatim. Si autem soli Ecclesiæ est factum relictum, Episcopus habebit portionem Canonicam. Præsumitur autem relictum contemplatione Ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habente administrationem: secus si fiat ab administrationem non habente. Cum Ecclesiis verò inferioribus Episcopus non dividit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum Ecclesiis inferioribus, sicut cum Cathedrali.

REquisisti [f] de his, quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter Episcopum & Ecclesiam dividenda. Et quidem regulariter verum est, quòd Episcopus debet de his secundùm diversas consuetudines tertiam vel quartam portionem habere. Sed considerandum est diligenter, utrùm testator leget hoc modo: Relinquo istud [g] Episcopo, an, relinquo istud Ecclesiæ: vel, relinquo istud Episcopo & Ecclesiæ: an, relinquo istud Episcopo, & illud Ecclesiæ. In primo casu distinguendum est, utrùm relinquatur Episcopo ab extraneo aut propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est, quòd præsumitur esse relictum intuitu Ecclesiæ, non personæ: unde Cathedralis Ecclesia de illo potest canonicam petere portionem; quemadmodum Episcopo competit sua portio, si aliquid Ecclesiæ relinquatur: & hoc verum est, nisi testator exprimat quòd velit illud tantùm esse Episcopi, non Ecclesiæ; in quo casu servanda est dispositio testatoris. secùs autem si exprimat quòd velit esse illud tantùm Ecclesiæ, non Episcopi; quia privata dispositio testatoris [18] non potest generalem constitutionem Canonis immutare. Nec est contrarium quod in Canone [h] legitur [19], videlicet quòd Pontifices, quibus ab extraneis aliquid, aut cum Ecclesia, aut sequestratim dimittitur, aut donatur; quia hoc ille, qui donat pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum Ecclesiæ, inter facultates Ecclesiæ computabunt; quoniam hoc est verum, cùm testator ita sequestratim legat illud Episcopo, quòd non exprimit utrùm velit ad Episcopum tantùm, non ad Ecclesiam pertinere. Si verò relinquatur illud Episcopo à propinquo, præsumitur esse relictum, non intuitu Ecclesiæ, sed personæ; nisi fortè contrarium probaretur; & de isto nihil potest Ecclesia petere in vita ejus. Quòd si relinquatur Episcopo & Ecclesiæ, de illo inter ipsos [i] Canonica est divisio facienda. Si verò istud Episcopo, & illud Ecclesiæ relinquatur, sive æqualia, sive inæqualia sunt relicta, reducenda sunt ad divisionem Canonicam inter Episcopum & Ecclesiam Cathedralem, nisi ambo velint [k] esse testatoris dispositione contenti, quam [l] propter ultimæ voluntatis favorem satis decens est observare, ubi neque fraus intervenit, neque dolus, ne quisquam nimiùm defraudetur debita portione. Secùs autem est, si aliquid legetur Episcopo & aliqua Capellis vel Monasteriis, aut aliis piis locis: nam in hoc casu quod legatur Episcopo, ejus est præcipuum cum Ecclesia Cathedrali, quemadmodum si cuilibet alii legaretur, & de illis [m], quæ aliis legantur, portionem Canonicam nihilominus obtinebit; quoniam non est tanta communio inter Episcopum, & inter Capellas & Monasteria, seu alia pia loca, quanta est inter Episcopum & Ecclesiam Cathedralem, cui est spirituali conjugio copulatus: unde quæ acquirit Episcopus, non illis, sed isti tantùm acquirit. Illud autem est generaliter observandum circa eum, qui potest proprium possidere, prælationem vel administrationem Ecclesiæ non habentem, quòd si aliquid relinquatur specialiter, non solùm à propinquo, verùm etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum, non intuitu Ecclesiæ, sed personæ [20], nisi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec Episcopus, nec Ecclesia potest in vita ejus sibi aliquid vindicare: & hoc intelligitur esse verum cùm fraus minimè procuratur: quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[g] *In Codice Barba* relinquo istud Episcopo: aut rel. ist. Ecclesiæ: aut relinquo istud Ecclesiæ & Episcopo: aut, rel. istud Eccles. & illud Episcopo.
[h] Canon, cujus hic meminit Papa, est in Concil. Agathensi, *c.* 6.
[i] eos.
[k] voluerint.
[l] scil. dispositionem.
[m] *In uno vetusto ita:* & de his quæ illis legantur portionem, &c. *In alio ita:* & de his quæ aliis legantur Episcopus portionem, &c.

¶ PITH. 18 *Privata dispositio testatoris.*] Junge *l. nemo potest, ff. de legat.* 1.
19 *In Canone legitur.*] *Can. Pontifices.* 12. *quæst.* 3.
20 *Non intuitu Ecclesiæ, sed personæ.*] *Cap.* 8. *hoc tit. in* 1. *Collect.*

XVI. IDEM Episcopo Tuscano [n]. [c. an. 1213. *Romà in Latium.*]

[n] Tuscanen. *al.* Tusam. *al.* Tuscul.

In bonis patris, matris, & aviæ, habet quis debitam jure naturæ, in qua gravari nequit: & filius rogatus de restituenda hæreditate sub conditione, detrahit debitam jure naturæ, & Trebellianicam, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.

RAynutius [o] [21] de Clera duas habens filias, Alterocham videlicet & Adjectam, matrem insuper Cleram, & uxorem nomine Adelasiam; in extremis positus condidit testamentum, Alterochæ filiæ puberi, ultra dotem quam ei dederat, domum & quendam hortum in eodem testamento relinquens. Adjectæ verò impubari reliquit cetera bona sua [p], adjiciens ut Alterocha & soboles quam gestabat in utero, eidem impuberi succederent, si absque liberis moreretur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis à patre, jure Lombardo [22] cuidam P. nomine tradiderunt: quæ filium ex eo suscipiens, tandem sine liberis est defuncta [23]: cujus bona idem P. maritus ejus superstes aliquanto tempore possedit in pace; qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmodum inter Alterocham & filium ejus ex una parte, & filios ejusdem P. & Raynerium tutorem eorum ex altera, super bonis prædictis ejusdem Adjectæ suscitatâ materiâ quæstionis, cœperunt coram G. Judice Tuscan. [24] adinvicem litigare: coram quo Alterocha & filius ejus bona [q] quondam Raynutii tanquam ex causa fideicommissi vel substitutionis sibi debita petierùnt; tutore filiorum prædicti P. ex adverso dicente, quòd obstabat illis annalis præscriptio [25], usucapio pro dote, ac longi temporis silentium diuturnum. Insuper allegabant, quòd de bonis illis tam tertia Cleræ matris testatoris, & tertia Adelasiæ uxoris ejusdem, quàm & quarta per Trebellianum nomine ipsius Adjectæ erant ante omnia deducendæ. Dictus verò Judex, supradictum Raynerium tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum Raynutii condemnavit, & tertia Cleræ primò deducta, quam Adjectæ ac viro suo donaverat: de qua in substitutione, quam fecit Raynutius, non videtur aliquatenus cogitasse: deductâ quoque tertiâ Adelasiæ, quam ipsa P. vendiderat supradicto: præcepit etiam idem Judex de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant [r] secundùm Tuscanæ [s] consuetudinem civitatis. Deduci præterea quartam per Trebellianum idem Judex injunxit, cùm etiam quilibet extraneus restitutione gravatus eam deducere potuisset. sed utraque pars ab illa sententia provocavit: *Et infrà.* Cùm autem coram G. [t] Diacono Cardi. Auditore à nobis concesso fuisset diutiùs litigatum, ipse de mandato nostro sententiam supradicti Judicis, videlicet [u] in eo, quòd dixit tertiam Cleræ & tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, pronunciavit injustam, & ab ea legitimè provocatum, definiens, sic illas tertias deducendas, ut legitima portio jure naturæ [26] debita Alterochæ illi salva sit in utraque: ad cujus restitutionem dictum

[o] Rannutius. *al.* Ranutius. Vide *cap.* 13. *tit. de sent. & re jud. in* III. *Compil.*
[p] Cetera, *habent vetusta: in recentioribus*, certa; *sed mendosè.*
[q] *al. ita:* dicta bona quondam Ranutii.
[r] potest.
[s] Tuscan. *al.* Tusculanæ.
[t] C.
[u] *Dictio*, videlicet, *deest in pluribus antiquis.*

Raynerium condemnavit. In eo verò, quòd quartam per Trebellianum idem Judex cenfuit retinendam: fententiam confirmavit ejufdem, ita videlicet, quòd fructus quos de bonis ipfius à tempore litis conteftatæ [27] percepit à prædicto P. & filiis ejus poft mortem Adjectæ computentur in ea: qui fi fuffecerint [x] ad quartam & fructus ejus, eo nomine alia deductio nulla fiat: alioquin juxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia verò pater Adjectæ ipfam in legitima [y] non potuit aggravare [28], legitimam ipfam videlicet ejus partis, quæ fibi debebatur ab inteftato, deducendam cenfuit, & etiam tertiam retinendam, ita quòd deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus fecundùm Tufcanæ [z] confuetudinem civitatis fieri confuevit. In eo autem quòd prænominatus Judex condemnavit Raynerium nomine pupillorum ad refidui reftitutionem Alterochæ ac ejus filio faciendam, ipfius fententiam confirmavit. Nos igitur ejufdem Cardinalis fententiam ratam habentes, ipfam auctoritate Apoftolica confirmamus.

[x] fufficiunt. [y] legitimam. [z] Tufcan.

[α *Cum autem propter hoc partes ad noftram præfentiam acceffiffent, di. fi. G. S. Mariæ in porticu Diac. Card. conceffimus auditorem.*]

¶ Pith. [21] *Raynutius*, &c.] Vide Cujacium *Obfervat. lib.* 8. *cap.* 3. Cont. *lib.* 1. *refponfor. cap.* 3. Jus Civile unius tantùm Falcidiæ detractionem novit *l. jubemus. ad Trebellián.* Julianus *Novell.* 37.

[22] *Jure Lombard.*] *L. ult. de fucceff. in legib. Longobardorum lib.* 2.

[23] *Tandem fine liberis eft defuncta.*] Atque ita extitit conditio fubftitutionis *l.* 17. §. *penult. ff. ad Trebell.*

[24] *Tufcan.*] *Tufcanellæ.*

[25] *Quòd obftabat illis annalis præfcriptio.*] Imò verò annalis exceptio fublata eft *l.* 1. *C. de annal. except.* & pro dote ufucapio locum non habet foluto matrimonio. argum. *l.* 1. §. *penult.* actio pro dote & actio fideicommiffi perfonalis non nifi triginta annorum præfcriptione tollitur.

[26] *Legitima portio jure naturæ.*] *L.* 1. *C. fi à patre quis manumiffus fit.*

[27] *A tempore litis conteftatæ.*] *L. Jubemus. C. ad Senat. Confult. Trebell.*

[28] *In legitima non potuit aggravare.*] *L.* 28. *de Legat.* 2. *l. fi Patronus.* 20. *de Donat.*

XVII. Gregorius IX. Nomon. Epifcopo [29] [a]. [c. an. 1235. *Romà in Galliam.*]

[a] Nomenienf. al. Novion. al. Noviomenf.

Epifcopus compellit fideicommiffarios, feu executores teftamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiam fi teftator hoc interdixiffet.

TUa nobis fraternitas intimavit, quòd nonnulli tam Religiofi, quàm Clerici feculares & Laici pecuniam & alia bona quæ per manus eorum ex teftamentis decedentium debent in ufus pios expendi, non dubitant aliis ufibus applicare. Cùm igitur in omnibus piis voluntatibus fit per locorum Epifcopos providendum, ut fecundùm defuncti voluntatem univerfa procedant, licèt etiam à teftatoribus id contingeret interdici: mandamus, quatenus executores teftamentorum hujufmodi, ut bona ipfa fideliter & plenariè in ufus prædictos expendant, monitione prævia compellas.

¶ Pith. [29] *Nomon. Epifcopo.*] *Noviomenfi.*

XVIII. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Filius rogatus reftituere hæreditatem, detrahit tertiam jure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus poteft legata relinquere, hæredes inftituere, & pœnam imponere.

RAynaldus [b] Peponis filius, hæres ab ipfo inftitutus, hoc modo, ut patruis fuis hæreditatem reftitueret, fi abfque filiis mafculis moreretur: cum eis, mortuo Pepone, fuper quibufdam bonis hæreditatis ejufdem in tres arbitros compromifit: quorum duo, mortuo reliquo, prout ex forma compromiffi poterant, procedentes, taliter arbitrati fuerunt, quòd neutra pars haberet licentiam transferendi quocumque modo in alium res prædictas, nifi in eorum filios mafculos ex ipfis legitimè defcendentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porrò dictus R. prolem non habens condidit teftamentum; in quo medietatem partis fuæ de rebus prædictis, quibufdam avunculis fuis, aliam verò medietatem & reliqua bona paterna uni ex patruis fuis & ejus filiis legavit, adjiciens ut bona, in quibus ex teftamento vel ab inteftato dicti hæredes R. poffent fuccedere, fi venirent contra legatum dictis avunculis fuis debitum, ad ipfos pro determinatis portionibus devenirent. Demum eodem R. naturæ debitum perfolvente, ac uno ex patruis hæreditatem adeunte prædictam, cùm dicti avunculi adversùs eundem patruum ac filios ejus coram Judice [c] communitatis Urbenaten. [d] moverunt quæftionem, petendo pro rata, quæ ipfos contingit, legatum prædictum, & reftitui eis fi contra ipfum illi venirent, quæcumque occafione teftamenti ejufdem R. ad ipfos pervenerant, vel poterant perveniffe: Præfatus Judex ab illorum impetitione fuper legato ipfos abfolvens, ad reftitutionem aliorum bonorum fententialiter condemnavit eofdem. A cujus fententia cùm ambæ partes noftram audientiam appellaffent, petente utraque parte dicti Judicis fententiam infirmari, quatenus contra fe fuerat promulgata, & quatenus pro fe faciebat, executioni mandari [e]. Dilectus F. nofter O. fancti Nicolai in carcere Tullianen. Diaco. Cardi. lite coram fe legitimè conteftata, quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris fui tertiam partem debitam jure naturæ, in qua gravari nequivit, necnon quartam Trebellianicam, quam quilibet extraneus reftitutione gravatus deducere potuiffet [f], propter quod in rebus prædictis avunculis legatis portiones eafdem habuit R. præfatus eafque potuit in ultima voluntate legare, ac per hoc legatum tenuit ufque [g] ad tertiam & quartam præfatas: licèt ipfas non exprefferit, in legando, pronunciavit; non obftante præmiffo arbitrio, quod nec [h] legatum teneret, non poterat impedire, Judicem ipfum in eo, quòd fuper hoc dictum patruum in totum abfolvit, qui confeffus eft fe pro medietate poffidere prædicta, perperam judicaffe, condemnavitque ipfum ad reftitutionem medietatis tertiæ & quartæ partis ipfius legati pro rata, quæ dictos avunculos de ipfo contingit, & in refiduo præfati Judicis fententiam confirmavit. Ceterùm in eo [i] quòd idem Judex dictum patruum, & ejus filios totaliter in aliis, quæ in fecundo articulo petita fuerant, condemnarat, malè ipfum pronunciaffe decrevit, quia filii ejus contra voluntatem teftatoris non inveniuntur aliquid commififfe, cùm nihil de petitis reperti fuerint poffidere Verùm in portione, quam patruus habebat in bonis illis ratione quartæ & tertiæ prædictorum [k], quas R. habuit in bonis eifdem [kk], in quibus ejus inftitutio & legatio ac adjectio pene tenebat pro rata eofdem avunculos contingente de prædicto legato, confirmavit fententiam Judicis fupradicti. Eodem patruo & ejus filiis in refiduo abfolutis, & falvo nihilominus ei ex jure inftitutionis beneficio legis Falcidiæ [l], in reftitutione præfati legati, fi intra tempus legitimum voluntati paruerit teftatoris, cùm inventarium [m] fecerit, & contra voluntatem teftatoris lex Falcidia inducatur. Nos itaque ipfius Cardinalis fententiam ratam habentes, eam auctoritate Apoftolica confirmamus.

[b] Vide Ferdi. Vafq. *l.* 2. *de fucceff. creat.* §. 10. Torniellum & Marianum Socinum in *Rub. D. de leg.* 1.
[c] Communis, in antiquis.
[d] Urbenetanen. *al.* urbevetan. *al.* urbenetan. *al.* urbeventario.
[e] Vid. *l. etiam*, ubi datur ratio hujus dicti. *ff. de min.*
[f] Vid. *l. in ratione.* §. *quod vulgò* per Bar. *ff. ad l. Falci.* & *authen. de hære.* & *Fal. in prin.*
[g] quartam partem.
[h] quod ne.
[i] hoc.
[k] prædictarum.
[kk] ejufdem.
[l] Vid. *l. ex facto.* §. *fi. ff. de vulga.* & *pupil.*
[m] *in vulgatis malè*, cúmque inventarium.

XIX. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Executor teftamentarius, qui fufcepit illud officium, exequi compellitur.

JOannes Clericus, & P. Laicus, executores ultimæ voluntatis O. Clerici S. Crucis, qui venerabilibus & piis locis de bonis fuis in ultima voluntate legavit, mandans infuper fatisfieri creditoribus per eofdem: Poft mandatum fufceptum per Diœcefanum [n] cogi debent teftatoris explere [o] ultimam voluntatem.

[n] *al.* Diœcefanum Epifc. &c.
[o] adimplere.

XX. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Ponit quædam legata, in quibus non folvitur Canonica portio, nifi fiat in fraudem.

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis [p] feu fabrica, luminariis [q], anniverfario, feptimo; vigefimo, tricefimo [r] die, five aliis, ad perpetuum cultum divinum leguntur Ecclefiis vel reliquis piis locis, Canonica portio. Dummodo in fraudem non fiat, ut eâ Epifcopus feu Parochialis Ecclefia debeat defraudari, deduci non debet.

[p] *al.* cereis, *in vulgat.*
[q] feu anniverfario.
[r] *Hæc dictio*, die, *nufquam apparet.*

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

Titulus XXVII.

I. Ex Concilio apud Altenen. [1] habito [f]. [*in Marchia.*]

[f] Alitenf.

Clericus bona propria dare poteft, cui vult: fed fi decedat inteftatus, & non habet confanguineos, fuccedit Ecclefia. Hoc dicit juncta gl.

SEd hoc [t] ibidem inventum eft de Epifcopis, Presbyteris, & Clericis: ut [u] fi hæreditatem, vel alio modo intuitu perfonæ aliquid acquifierint, donare eis liceat cui voluerint, dum vivunt. Si autem antè obierint, quàm hoc fecerint [x], altari cui ferviunt, omnia perpetuò fanctificentur, & in jus ejus tradantur.

¶ Pith. [1] *Altenen.*] *Altheim.*

[t] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[u] *Dictio*, ut, *deeft in omnibus manufcr.*
[x] præfecerint.

II. Ex Concilio Tribur. [y] [*in Germania.*]

[y] Triburienfi.

Si olim fervus, Presbyter factus inteftatus decedat, ejus bona dividuntur fecundùm formam hic contentam. Hoc dicit, fecundùm intellectum fingularem, qui hodie etiam tenet.

SAncto [z] Concilio allatum eft, quòd quidam Laici improbè agunt contra Presbyteros fuos, ita ut de morientium Presbyterorum fubftantia partes fibi vindicent, ficut de propriis fervis. Interdicimus itaque ne hoc ulterius fiat, fed ficut liberi facti funt ad fufcipiendum gradum, & agendum officium divinum, ita nil ab eis præter divinum officium exigatur. Peculium verò ipforum dividatur in quatuor partes, quarum una Epifcopo, altera [a] Ecclefiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus affignetur: & fi non fint [b] idonei parentes, Epifcopus eam recipiat, & in ufum Ecclefiæ diligenter diftribuat. Et fi quis contra hoc præfumpferit, anathematizetur.

[z] Burch. *l.* 2. *Dec. c.* 205. Ivo, *p.* 6. *c.* 281. & *c.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[a] altera verò.
[b] funt.

[c] Nivernenſ. al. Lunenſ.

III. Innocentius III. [c] Murnen. [2] Epiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Attingendo duos notabiles & ſingulares intellectus hujus Capituli, ſummatur ſecundum quemlibet intellectum. Et primò ſic: *Valet teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciativa, etiam propter aliud prolata, quamquam ſucceſſio ſeu teſtatio veniat ad excluſionem alterius Eccleſiæ.* Vel aliter ſecundùm alium intellectum, & ſic: *Per unum teſtem de veritate, & per confeſſionem etiam incidenter factam probatur oblatio, etiam quoad effectum conſequendi bona oblata.*

[d] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

CUm dilectus [d] filius Abbas de Bruſia [3], pro cauſa, quam adversùs Epiſcopum Advenen. [4] habebat, diutiùs expectaſſet, Abbas propoſuit ante dictus, quòd Archipresbyter de Alerio, ad participationem orationum Monaſterio de Bruſia, obtulit ſe & ſua: [*Et infrà* α.] Sufficienter intelleximus eſſe probatum, quòd dictus Archipresbyter agens in extremis velut ultimam exprimens voluntatem, aſſeruit ſe & ſua Monaſterio contuliſſe. Unde cùm requiſitus eſſet, ut conderet teſtamentum, reſpondit ſe non poſſe [e] teſtari: quia ſe & ſua contulerat Monaſterio ſæpedicto: & licèt unus teſtis ſolus dixerit ſe vidiſſe, quando ſe & ſua obtulit Monaſterio, quia tamen alii teſtes dixerunt ſe audiviſſe ipſum in Abbatis præſentia, quod [f] prædictum eſt, confitentem, non tanquam ſufficienter probantes, ſed tanquam vehementer adminiculantes aſſertionem Abbatis plurimùm adjuvabant. Quia verò pars Epiſcopi aſſerebat ſe velle probare, quòd dictus Archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat [g] mente, unde non valuit quod expreſſit: Nos cauſam illam [h] tibi ſub hac forma duximus committendam, quòd niſi præfatus Epiſcopus legitimè probaverit ſæpedictum Archipresbyterum ſuæ mentis compotem non fuiſſe, cùm ultimam voluntatem expreſſit, ſuper impetitione Monaſterii perpetuum ei ſilentium imponatur, & compellatur reſtituere Monaſterio, quæcumque de bonis ipſius Archipresbyteri, vel etiam Monaſterii occupavit. Si verò legitimè probaverit Archipresbyterum, quæ ſuper ultima voluntate præmiſſa ſunt, alienata mente dixiſſe: ad faciendam ei nomine parœcialis Eccleſiæ, cujus ipſe [i] adminiſtrationem geſſerat dum vixiſſet, reſtitutionem bonorum, quæ ipſius Archipresbyteri fuerant, Monaſterium condemnetur, cùm idem Archipresbyter ab inteſtato deceſſerit: ipsique Monaſterio ſuper impetitione Epiſcopi ſilentium imponatur.

[e] conteſtari.

[f] dictum.

[g] erat à mente.

[h] ipſam.

[i] *Dictio*, ipſe, *deeſt ut plurimùm in antiquis.*

[α *Quibuſdam rebus ſuis uſui ſuo ſimpliciter reſervatis. De manu cujuſdam fratris ejuſdem Cænobii augmentationem coronæ in ſignum illius oblationis accepit, & quòd hanc conceſſionem hoc modo feciſſet, & non ſuo nomine, ſed Monaſterii poſſidebat, & Monaſterio quicquid acquirebat, acquireret: ſæpè fuit in communi Capitulo proteſtatus, & in hoc etiam publicè per 20. annos ferè idem Presbyter nullo contradicente vel reclamante permanſit, ita quòd per publicam famam id omnibus notum erat. Nam Abbas de Bruxia qui pro tempore fuerat & ipſi Monachi rebus illius non ſecùs quàm aliis rebus Monaſterii proprii ſciente Epiſcopo Edunenſ. qui pro tempore erat, & in nullo penitùs reclamante, publicè utebatur. Id autem quod mente compos dictus Archipresbyter fecerat inter vivos, in ultima voluntate ſanus, licèt æger corpore confirmavit. Cùmque idem Abbas & Monachi res ſic legitimè datas, & alias quas ipſi Archipresbytero conceſſerant ad utendum ad ſuum Monaſterium reducere vellent, prædictus Epiſcopus eis violentiam inferens, non ſolùm res Archipresbyteri, ſed etiam res ipſius Monaſterii occupavit, quas cùm bona pace repeterent, ipſe rebus illis, ut ei poſſet graſſandi materia plenior indulgeri, Sed. Apoſt. appellavit, in octavas S. Martini proximo præteriti, ſuæ terminum appellationi præfigens. Econtrà prædictus nuncius Epiſcopi allegavit quòd antequam donatio illa facta fuit, Archipresbyter erat poſitus extra mentem, ita quòd cum interrogatus fuiſſet. An Monachi vis tu habitum ſuſcipere? & reſpondiſſet, Volo: ſtatim interrogatus ab alio, Vis tu eſſe aſinus? reſpondit, Volo, ſimiliter. ſicque prædicti Monachi eum ad ſuum Monaſterium deportarunt. quod idem nuncius ſe obtulit probaturum, quibus auditis & cognitis.*]

¶ Pith. [2] *Murnen.*] *Staven.* vel *Florentin.*

[3] *Abbas de Bruſia.*] *De Buceria* Ordin. Ciſterc. Diœceſ. Eduenſ. taxa vetus Beneficiorum: *de Buſſeria, de Buſcera, de Buceria*, fortè *Bruxeria.*

[4] *Epiſcopum Advenenſem.*] Fortè *Eduenſem.*

[k] *in uno Vaticano ita:* De ſepulturis mortuorum.

DE SEPULTURIS [k].

Titulus XXVIII.

I. Leo III. [c. an. 810. *Romæ.*]

Decedens inteſtatus, ſepelitur in ſepulcro majorum, vel ubi eligitur ſepultura parœcialis, tamen Eccleſia habebit Canonicam portionem ejus, quod relinquit Eccleſiæ ſepulturæ. Hoc dicit, ſecundùm veriorem intellectum.

[l] Poſt Conc. Later. ſub Alex. III.

NOs inſtituta [l] majorum patrum conſiderantes, ſtatuimus unumquemque in majorum ſuorum ſepulcris jacere, ut Patriarcharum exitus docet. Nulli tamen negamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Dominus enim & Magiſter alienam elegit, ut propriam. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem ſui judicii illi Eccleſiæ dari cenſemus, in qua cæleſti pabulo refici conſuevit: ut juxta Apoſtolum ſint conſolationum ſocii, ut fuerint paſſionum: & ſic demum ubicumque libitum fuerit, eligat ſepulturam. Aliter ne fiat, auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam locutus eſt, dicens: Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui: ſub anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.

p. 43. c. 2. c. 3. eod. tit. 1. *Compil.* & Vide c. 2 eod. tit. lib. *Gen.* 49. *Exod.* 14. *Lucæ* 10. 1. *Theſ.* 5. 2. *Cor.* 1. *Prov.* 22.

II. Leo Papa omnibus Fidelibus per Dardaniam conſtitutis. [c. an. 450. *Româ in Dardaniam.*]

Qui convertitur ad Monaſterium, medietatem bonorum quæ pro anima ſua diſpoſuit, tenetur relinquere Eccleſiæ parœciali.

REIatum eſt auribus noſtris: [*Et infrà* α.] Mandamus, ut quicumque amodò Monaſterio converti voluerit, ſive in morte, ſive in vita, omnium rerum & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ decrevit diſponere, medietatem Eccleſiæ, ad quam dignoſcitur pertinere, relinquat.

[α *Eſſe quoſdam perversè agentes qui ſubvertere nituntur, atque dividere conantur Eccleſiæ unitatem, videlicet Abbates Monachos qui non zelo charitatis, ſed ſtudio rapacitatis invigilant, atque ſeducere conantur ſeculares, quos illaqueare poſſint; ut res ſuas atque poſſeſſiones ſive in morte ſive in vita Monaſteriis ſuis tradant, & Eccleſiis quib. ſubjecti eſſe videntur, & à quib. baptiſmum, pœnitentiam, Euchariſtiam necnon pabulum vitæ cum lacte carnis acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis relinquunt; hunc denique fomitem diſcordiæ nos animadvertendo modis omnibus inhibere volumus, & ne ampliùs fiat omnino prohibemus, conſiderantes non eſſe bonum ſi illi qui fuerunt ſocii paſſionis ſecundùm Apoſtolum fuer. immunes ſocietate conſolationum, & quia dignus eſt mercenarius mercede ſua, ideò præcipimus atque.*]

III. Innocentius III. [m] Genuenſi Archiepiſcopo [n]. [c. an. 1210. *Româ in Liguriam.*]

[m] imò ſecundus, ait Contius.

[n] *al.* Januenſi *ſed jam utbi monui olim* Genuam, Januam *vocatam.*

Ubi quis ſepulcro majorum relicto elegit ſepulcrum in loco minùs religioſo, dolo inductus, ſeu ex contemptu, ſeu non dimiſſa Eccleſiæ ſuæ Canonica portione expreſſè vel tacitè, non tenet electio. Hoc dicit, ſalvando iſtum textum, quantùm fieri poteſt.

[o] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Concilium Matiſconenſe ſecundum, *cap.* 17. Adde quod de hac materia ſancitum, & poſt Decret. *c.* 2. *De ſepult. l.* 6.

FRaternitatem [o] tuam non credimus ignorare mortuorum ſepulcra, & cœmeteria apud illas Eccleſias & Monaſteria ex antiquo eſſe diſpoſita, in quibus Religioſorum fratrum Conventus ſunt conſtituti, & orationes atque Miſſarum ſolemnia, tam pro vivis, quàm pro defunctis frequentiùs celebrantur. unde ipſorum devotioni & extremæ voluntati, qui apud hujuſmodi Eccleſias ſepeliri deſiderant, minimè contradicendum eſt. Qui verò relictis antiquis Eccleſiis, & patrum aliorúmque parentum ſuorum ſepulcris, contra conſuetudinem patrum veteris teſtamenti, qui cum patribus ſuis ſepulti eſſe leguntur, ad nova & minùs religioſa loca ſe transferunt, irrationabiliter & contra antiquam inſtitutionem facere videntur. Unde ſi P. de Caſtello contra antiquam & rationabilem conſuetudinem aliquid de corpore ſuo ſepeliendo mandavit, hoc non præjudicat rationi, ſed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus ipſius Monachis ſancti Stephani reddi facias, & cum ſuis patribus ſepeliri.

IV. Alexander III. Epiſcopo Sphalen. [1] [c. an. 1180. *Româ in Illyricum.*]

Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert ſe & ſua Monaſterio, Eccleſia parœcialis habet inde Canonicam portionem, ſecùs ſi in ſanitate.

[p] Poſt Conc. Later. ſub Alexand. III. *par.* 49. *c.* 6. & *c.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

DE his [p], qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi vel Eccleſiis, à quibus receperunt ſalutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus prudentiæ innoteſcere, quòd ſi in ægritudine ipſa ad religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis, à quibus aſſumpti fuerint, Canonica debet portio exhiberi. Si verò ad religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his quæ locis ipſis conferent, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri, quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolùm religioſis, ſed etiam quibuslibet privatis conferre perſonis.

¶ Pith. [1] *Sphalen.*] *Spalen.* fortè *Spalaten.*

V. Idem. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Qui ſepeliunt parœcianum alienum, quem ſepelire non debent, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt. Hoc dicit, cum cap. ſequenti.

[q] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[r] Oburgen *al.* Obligen.

EX parte [q] Canonicorum [r] Obrigen. [2] nobis eſt intimatum, quòd Prior de Inſula quendam parœcianum ſuum poſt appellationem ad nos factam in ſua Eccleſia ſepelivit: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus præfatum Priorem compellas, ut memoratis Canonicis prædicti parœciani corpus reſtituat [s] & exinde amicabiliter conveniat cum eiſdem.

[s] *al.* aut exinde.

[α *Unde quoniam hoc Ecclesiasticæ institutioni contrarium est, & à rationis tramite penitùs alienum, ut quis falcem mittat in messem alienam, f. t.*]

¶ PITH. [2] *Obrigen.*] *Eburgensis.*

[t] Remen.

VI. IDEM Decano & Magistro R. [t] Ravennaten. [3] [c. an. 1180. *Româ in Flaminiam.*]

Summatum est suprà cap. proxi.

[u] *Cap. 2. eod. tit. in* II. *Compil.*

CUm [u] liberum sit: [*Et infrà α.*] Ad audientiam nostram pervenit ex conquestione Abbatis, & fratrum sancti Martini Laudonen. [4] quòd cùm Presbyter quidam corpus cujusdam mulieris, prout in ultima voluntate disposuit, ad eandem Ecclesiam sepeliendum deferret, Monachi S. Vincentii Laudon. [5] corpus ipsius violenter rapere, & in Ecclesia sua sepelire minimè dubitarunt: [*Et infrà β.*] Mandamus, quatenus si ita esse inveneritis, præfatos Monachos compellatis, ut ossa præfatæ mulieris, & beneficia, quæ occasione sepulturæ ipsius recepisse noscuntur, memoratis fratribus cum integritate restituant, & de cetero [x] talia facere non præsumant.

[x] *In antiquis ita:* & de cetero similia non præsumant.

[α *De universis institutionibus sanctorum Patrum apud religiosa loca in ultima voluntate sibi eligere sepulturam, Canonicæ proculdubio obviat rationi, qui devotioni & extremæ voluntati decedentium in hac parte contradicere præsumit.*]

[β *Et hoc idem de filio R. Canis præsumpserunt. Super quo utique vehementi sumus admiratione commoti, cùm iidem Monachi & sanctorum Patrum institutionibus contraire, & privilegia præd. nostrorum & nostra quæ prædicti fratres de libera se habere sepultura proponunt, satagunt violare. Inde est quòd f. v.*]

¶ PITH. [3] *Idem Decano & Magistro R. Ravennaten.*] *Idem P. Decano & Magistro R. Remensi.*

[4] *Sancti Martini Laudonen.*] *Sancti Martini Laudunensis*, Ordinis Præmonstratensis, Diœcesis Laudunensis.

[5] *Sancti Vincentii Laudon.*] *S. Vincentii Laudunensis*, Ordin. S. Augustini, Diœces. Laudunensis.

VII. LUCIUS III [6]. [an. 1181. *Romæ.*]

Mulier nupta liberè potest sibi eligere sepulturam.

[a] *Cap 7. eod. tit. in* I. *Compil.* & *post Conc. Later. sub Alex.* III. *c. 6.*

DE uxore verò [a] [7] utrùm quemadmodum vir, liberam debet habere sepulturam: Nobis videtur, quòd nulla super hoc inter virum & mulierem [b] sit facienda distinctio, sed utrique in casu isto æqualem esse credimus facultatem, cùm electio ista ad eum potiùs statum pertineat, in quo mulier solvitur à lege viri [c].

[b] uxorem.

[c] Vide *l. in tempus. ff. de hære. instit.* & *l. qui à sponsa cum not. C. de dona. ante nupt.*

Pater filios impuberes, ubi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo. Hoc dicit.

§. 1. Utrùm autem pater quo magis voluerit minores filios valeat sepelire, non invenimus à sanctis patribus definitum, & propterea terræ consuetudini decernimus relinquendum.

¶ PITH. [6] *Lucius III.*] *Urbanus III. Episcopo Florentino.*

[7] *De uxore verò.*] Pars est capitis Literis fraternitati. Vide *cap. 3. de conjug. leprosor. & cap. 6. de divort.*

VIII. IDEM Præposito & Capitulo Faventin. [an. 1181. *Româ in Flaminiam.*]

Si Parœcianus Ecclesiæ Cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funeralibus, seu relictis Ecclesiæ sepulturæ debetur quarta Capitulo Ecclesiæ Cathedralis.

[d] *Cap. 8. eod. tit. in* I. *Compil.*

CUm super quodam [d] Capitulo: & *infrà.* Præsentium auct. statuimus, ut si aliquem Parœcianorum vestrorum alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento ipsius quarta vobis portio relinquatur [8].

¶ PITH. [8] *Quarta vobis portio relinquatur.*] Falcidia sive legitima Canonica.

IX. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

In quantitate Canonicæ, quæ debetur Ecclesiæ Parœciali, statur loci consuetudini.

[e] *Cap. 3. eod. tit. in* II. *Compil.*

CErtificari voluisti [e] à nobis, quomodo illa clausula, quæ in privilegiis solet apponi, salvâ justitiâ illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur, intelligi debeat & exponi. Cùm autem super hoc articulo diversa antecessorum nostrorum manaverint instituta: Leone justitiam illam quandoque tertiam partem, quandoque mediam, & Urbano quartam fore censentibus: nos tale præbemus in hac varietate responsum, ut sicut Beatus Hieronymus [f] inquit, unaquæque provincia in suo sensu abundet, & secundùm rationabilem consuetudinem regionis [g], illa justitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartam partem pro locorum diversitatibus attendatur.

[f] *Ad* Lucinium.

[g] Vid. *l. Labeo. ff. de sup. leg.* & *l. cùm de lanionis. §. Asinam. ff. de fun. instruct.*

X. INNOCENTIUS Episcopo Claremonten. & Abbati Maurien. [9] [c. an. 1190. *Româ in Galliam.*]

Privilegiati super jure funerandi, sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, solvendo tamen Canonicam portionem Ecclesiæ Parœciali. Si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quidquid occasione funeris receperunt.

[h] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*

IN nostra præsentia [h] constitutis Priore Ecclesiæ Montis-Ferrandi, & Procuratore Hospitalariorum Claremonten. Diœces. idem Prior proposuit, quòd prædicti Hospitalarii quosdam Parœcianos suos, quorum duo erant intra annos legitimos, receperunt ad Ecclesiasticam sepulturam. Econtrà prædictus proposuit Procurator, quòd tam ex privilegio, quàm ex indulgentia speciali, licet Hospitalariis omnes passim præter excommunicatos & interdictos ad Ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri, fideíque commissa in ultima voluntate relicta possunt licenter accipere, solutá tantummodo quartâ Parœciali Ecclesiæ, de cujus Parœcia morthiorum corpora assumuntur, præterquam de equis & armis, quæ indulta sunt ipsis in [i] subsidium Terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: [*Et infrà α.*] Talem super his duximus sententiam proferendam, quòd prædicti Hospitalarii de cetero non recipiant Parœcianos Ecclesiæ [k] supradictæ ad Ecclesiasticam sepulturam nisi apud eos [l] elegerint sepeliri: & tunc Parœcialis Ecclesia de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima sua in ultima dispositione reliquit, præterquam de equis & armis recipiat quartam partem, & Hospitalarii residuum habeant, nisi dolo, vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionem hujusmodi faciendam. Nihilominus ipsis Hospitalariis injungentes, ut de quarta trium millium solidorum Priori satisfaciant memorato, cùm constet eos à Parœcianis ejus illos solidos recepisse, nisi sit sufficienter ostensum, quòd eorum oblati vel conversi fuissent. Eisdémque præterea duximus injungendum, quòd nisi probaverint, quòd G. [m] Parœcianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, universa, quæ ipsius intuitu ejus [n] receperunt, Priori restituant memorato [o], alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis verò, quos constat intra annos legitimos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratiâ receperunt, restituantur universa.

[i] ad.

[k] prædictæ Ecclesiæ.

[l] illos.

[m] VV.

[n] receperint.

[o] Vide *l. 1. cum no. C. de inst. & subst.* & *l. quæ sub conditione. §. quoties. cum ver. seq. ff. de condi. instit.*

[α *Cùm igitur hæc & alia quæ coram Episcopo fuerunt proposita idem nobis fideliter retulisset, auditis & intellectis attestationib. & allegationibus universis de f. n. consilio.*]

¶ PITH. [9] *Abbati Maurien.*] *Abbati sanctæ Mariæ Mauriacensis*, Ordinis Cluniacensis. Tyrius 183.

XI. IDEM Archiepiscopo Turonen. [c. an. 1190. *Româ in Galliam.*]

Casualiter mortuus, privari non debet Ecclesiasticâ sepulturâ.

[p] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

EX parte [p] parentum M. nobis est intimatum, quòd cùm nobilis vir Dominus I. de Insula [q] Butardi [10] eidem posuisset insidias, quam solicitaverat sæpè de stupro, & ipsa, gartionibus, qui eam rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. Quocirca mandamus, quatenus cùm illa non sponté præcipitaverit se de ponte, sed, sicut superiùs est expressum, casu ceciderit, corpus ejus tradi facias Ecclesiasticæ sepulturæ: præsertim cùm ex honesta causa fugisse noscatur, & cui communicabatur viventi, communicandum sit jam defunctæ.

[q] *Dictio*, Butardi, *deest in omnib. antiquis exemplaribus.*

¶ PITH. [10] *De Insula Butardi.*] *De Insula Bucardi*, l'Isle Bouchard.

XII. IDEM Nidrosien. [r] Archiepiscopo. [c. an. 1190. *Româ in Norvegiam.*]

[r] Vitrosiensi Episcopo.

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in Ecclesiastico cœmeterio, & discerni possunt, debent exhumari & projici: aliàs secùs.

[s] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

SAcris [s] est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis: & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs erant Ecclesiastica unitate præcisi [t], nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.

[t] Vide *l. 2. ff. de cad. punit.* & per Barto.

Unde si contingat interdum, quòd vel [u] excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & procul ab Ecclesiastica sepultura jactari. Quòd si discerni non poterunt, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum ossibus, corpora extumulentur fidelium, cùm licèt [x] non obsit justis sepultura nulla vel vilis, impiis tamen celebris vel speciosa [y] non prosit.

[u] *al.* Laicorum.

[x] Hæc verba sunt B. Aug. *lib. De cura pro mort. agend. c. 2.*

[y] pretiosa.

XIII. INNOCENTIUS III. [11] Episcopo Magalon. [c. an. 1208. *Româ in Gothiam Galliæ.*]

Terra cœmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.

ABolendæ consuetudinis perversitas [12] apud Montem-Pessulan. ut dicitur, inolevit, ut decedentibus non priùs permittatur effodi sepultura, quàm pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium Ecclesiæ persolvatur: *Et infrà.* Mandamus, quatenus cùm loci Diœcesanus existas, inhibeas Clericis ne quicquam omnino [13] præsumant exigere hac de causa.

¶ PITH. [11] *Innocentius III.*] *Honorius III.* Sic tres V. C. & *in* 5. *Collect.*
[12] *Abolendæ conſuetudinis perverſitas.*] Vincentius 30. 91.
[13] *Omnino.*] *amodò.*

XIV. GREGORIUS IX. Epiſcopo N. [c. an. 1236.]

Excommunicatus, qui per ſuum Presbyterum fuit abſolutus in morte, in cœmeterio ſepeliri debet, & ad ſatisfaciendum coguntur hæredes.

PArochiano tuo, qui excommunicatus pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum violatione vel inceſtu, fuit, dum ageret in extremis [z], per Presbyterum ſuum, juxta formam Eccleſiæ abſolutus, non debent cœmeterium & alia Eccleſiæ ſuffragia denegari. Sed ejus hæredes & propinqui, ad quos bona pervenerunt ipſius, ut pro eodem ſatisfaciant, cen. ſunt Eccleſiaſticâ compellendi.

[z] Quis dicatur conſtitutus in extremis, vide in *l.* 3. *cum l. ſequen. ff. de donat. cau. mor.* Bar. *in l.* 1. *C. de ſacroſan. Eccleſ.*

DE PAROCHIIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

TITULUS XXIX.

I. EX CONCILIO AFRICANO [a]. [an 402. *in Africa.*]

[a] *Cap.* 85. in Conc. Lat.

Inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & ipſum Epiſcopum hæreticum reverſum, & ex diſpenſatione receptum, dividitur Epiſcopatus modo hîc expreſſo.

SI Epiſcopus [b] ex Donatiſtis ad Catholicam unitatem eſt converſus, æqualiter inter ſe dividant eas, quæ ſic inventæ fuerint, ubi ambæ partes fuerint, id eſt, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, ita ut ille dividat qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat. Quòd ſi forte unus fuerit locus, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Sed ſi antiqui Catholici ſuum voluerint, & illi ſuum, qui ex Donatiſtis converſi ſunt: plurimorum voluntas paucioribus præferatur [c]. Si autem partes æquales ſunt, majoris temporis Epiſcopo deputetur [d]. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerint [e], ut non poſſint æqualiter dividi, velut ſi in impari numero fuerint, diſtributis locis, qui parem habent numerum, quicumque locus remanſerit, hoc in eo ſervetur, quod dictum eſt, cùm de uno loco ſuperiùs tractaretur.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[c] Vide *l.* & *ſuum hære dem*, §. *fin. cum l ſeq. De pollic.*
[d] deputentur.
[e] Fuerunt.

II. EX CONCILIO NANETEN. [f] [*in Gallia.*]

[f] Vaneten. *al.* Naveten. *ſed legendum* Naneten. *eſtque hoc decretum ibi c.* 1. non c. 429. ut refert Burch. *lib.* 2. *dec. c.* 2. nec *c.* 19. ut refert Ivo, *part.* 2. *c.* 122.

Presbyteri Parochiales dominicis diebus & feſtivis Parœcianos alienos ad Miſſam admittere non debent, ſi ex contemptu ad eorum Eccleſiam accedunt.

UT dominicis vel [g] feſtivis diebus Presbyteri antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parœcianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi velit Miſſam audire: quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant.

[g] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

III. HADRIANUS PAPA [h]. [c. an. 780. *Romæ.*]

[h] Burch. *lib.*2. *dec. c.* 39. Ivo, *p.* 6. *c.* 140. & *c.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Epiſcopus Parochianum alterius ſine ipſius licentia ordinare non poteſt, nec eum aliter judicare.

NUllus Epiſcopus alterius Parochianum judicare præſumat: *Et infrà.* Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare poteſt.

IV. URBANUS III [1]. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Fines Parochiarum, de quibus conſtat, vel finibus cohærentia proſcribi non poſſunt.

SUper eo verò [i], quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & [k] his, quæ finibus cohærent, non præſcribendis, ſtatutum per Canones eſſe dignoſcitur, ſit in Parœciarum [l] limitibus, ſicut in provincialibus admittendum: Reſpondemus, quòd benè videtur in utroque ſervandum, ſi fines legitima probatione, vel aliàs indubitata fide conſtitit Eccleſiaſtica ordinatione ſtatutos.

[i] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *ca. ult.* & *c.*5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[k] vel.
[l] liminibus.

¶ PITH. [1] *Urbanus III.*] V. C. addit: de Novo loco & de Viget. Prioribus. Pars eſt capitis Prout.

V. CELESTINUS [m] III [2]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

[m] Clemens.

Si Parœcianus ſeu Diœceſanus domicilium transfert, primus Prælatus in eo jura Epiſcopalia, ſeu Diœceſana ſibi non vindicat: decimæ tamen prædiales illius Parœciæ, ſibi debentur, niſi alteri debeantur ex conſuetudine.

SIgnificavit [n] nobis Aconen. [o] Epiſcopus, quòd cùm poſt recuperationem Aconen. civitatis, ad habitandum in ea ſe quamplurimi contuliſſent, qui ante generalem occupationem Terræ ſanctæ in aliis civitatibus regni Hieroſolymitani elegerant manſionem: [*Et infrà* α.] Fraternitati tuæ [p] mandamus, quatenus prædictorum locorum Prælatos, ut ſibi nullam in prædictos Aconen. habitatores juriſdictionem uſurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia non miniſtrant, diſtrictione, quâ convenit, compellatis: ita quòd ſi de agris in eorum Parœcia conſtitutis fructus percipiunt, & in ultramarinis partibus ratione prædiorum decimæ perſolvuntur, deinceps eis ipſas cum integritate perſolvant: dicto verò Aconen. tanquam Diœceſano ſuo cogantur de ceteris reſpondere.

[n] *Cap. un. eod. tit. in* II. *Compil.*
[o] Acon.
[p] *al.* veſtræ.

[α *Et in ea reſidentiam fecerunt aliquantam, & adhuc etiam reſident in eadem, Prælati prædictarum civitatum eos ad ſolvenda ſibi jura Eccleſiaſtica compellunt. Quia verò tranſgredi terminos à Patribus conſtitutos, aut falcem mittere in meſſem alienam non oportet.*]

¶ PITH. [2] *Celeſtinus III.*] *Innocentius III.* Sidonienſi, Beritenſi, & Biblienſi Epiſcopis. Extat integra *pag.* 327. *epiſt. Innocent.*

DE DECIMIS [q], PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS.

[q] De materia hujus tituli vide Tho 2. 2. *q.* 86. & 87.

TITULUS XXX.

I. HIERONYMUS ſuper Ezechielem [r]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

[r] *C.* 45. & *c.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*

Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.

DECIMAM partem omnium frugum Leviticæ tribui populus ex lege debebat. Rurſùs ex ipſis decimis Levitæ, hoc eſt inferiorum Miniſtrorum gradus decimas dabant Sacerdotibus. Erant quoque & [ſ] aliæ decimæ, quas unuſquiſque de populo Iſraël in ſuis horreis ſeparabat, ut comederet eas, cùm iret in Templum in urbe Hieruſalem, & in veſtibulo Templi Sacerdotes & Levitas ad convivium invitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recondebant. At verò primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant ſpeciali nomine definitæ, ſed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptam, ſed arbitrio Magiſtrorum inolitam, quòd qui plurimùm, quadrageſimam partem dabant Sacerdotibus; qui minimùm, ſexageſimam: inter quadrageſimam & ſexageſimam licebat quodcumque voluiſſent, offerre. Quod igitur in Pentateucho dubium derelictum eſt, hîc [t] ſpecialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis offerendis.

[ſ] *Hæc dictio*, &, *deeſt.*
[t] *al.* hoc.

II. PASCHALIS II. [c. an. 1110. *Romæ.*]

Non poteſt congruè ſummari, propter varietatem lecturarum.

NOvum [u] genus exactionis eſt, ut Clerici à Clericis decimas exigant, cùm nuſquam in lege Domini hoc legamus: non enim Levitæ à Levitis decimas accepiſſe leguntur. Illi profectò Clerici, qui à Clericis ſpiritualium miniſteriorum labores accipiunt, decimas eis debent.

[u] Poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 13. *c.* 16. & *c.* 17 *eod. tit. in* 1. *Compil.*

III. HADRIANUS IV. Vigoren. & Herforden. Epiſcopis. [c. an. 1156. *Româ in Angliam.*]

Compoſitio ſuper decimis non tollitur per privilegium ſequens, ſi de illa mentionem non facit.

EX multiplici [x] conqueſtione V. Presbyteri accepimus, quòd cùm inter Abbatem de Brudeia [1], de conſenſu totius Conventûs, & prædictum Presbyterum talis interceſſerit [y] conventio, ſcripto Monachorum authentico roborata, quòd Monachi dicto Presbytero & Eccleſiæ ſuæ de blado, & univerſis leguminibus, quandiu viveret, decimas perſolverent, exceptis minutis decimis, quas idem Presbyter quietas clamavit: idem Abbas à nobis privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, nulli decimas ſolvere tenerentur: [*Et infrà* α.] Unde quia non fuit noſtræ intentionis per privilegium noſtrum conventioni derogare prædictæ: mandamus, quatenus Abbatem & Monachos, ut eandem conventionem, non obſtante dicto privilegio, niſi de ipſa contineatur in eo, inviolabiliter teneant & obſervent, vel exinde ſecum pacificè conveniant, appellatione poſtpoſita, compellatis.

[x] *Cap.* 17. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *part.* 13. *c.* 11.
[y] intervenerit.

[α *Qui ſi quidem reverſus ad propria tantam apud H. Regem illuſtrem Angliæ gratiam & favorem invenit, quòd totam terram Rex ipſius villæ, in qua Eccleſia præfati Presbyteri ſita eſt, Monaſterio ipſius in perpetuam eleëmoſynam contulit: quo facto præd. Abbas univerſis colonis illius villæ expulſis, totam terram prædictæ Parochiæ excolens propriis ſumptibus, Eccleſiæ debitos redditus ſubtraxit.*]

¶ PITH. [1] *Brudeia.*] *Breveria*, *Brondaria*, *Brueria*; aliàs *Beria*, *Bueria.*

IV. IDEM Thomæ [2] Cantuarien. [z] Archiepiscopo. [c. an. 1157. *Româ in Angliam.*]

Monachi tenentur solvere decimas prædiales, de prædiis noviter cultis, de quibus decimæ priùs solvebantur.

COmmissum est nobis: [*Et infrà* α.] Pervenit [a] ad nos, quòd Monachi de Bossæ [3], Ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cujus Parœcia commorantur, decimas ex integro non persolvunt. Ea propter mandamus, quatenus eos, ut decimas de terris cultis, in quibus olim domus constructæ fuerant, præfatæ Ecclesiæ cum ea integritate persolvant, quâ priusquam in eadem Parœcia morarentur, solebant persolvi, compellas. Et sicut etiam de pascuis olim decimæ persolvebantur, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque deminutione persolvi [4].

[z] Hunc existi... esse B. ...10. Cantua... ...n. Arch. ...i circa an... ...m Christi ...71. pro li... ...rtate Eccle... ...afferenda, ...artyrio tra... ...tur sub ...ex. III.

[a] Cap. 3. eod. ... in 1. ...mpil. ...post Conc. ...13. cap. 12.

[α *A Deo dispensationis officium admonet, & exhortatur multipliciter ut universis Christi fidelibus & Ecclesiis debeamus utiliter providere, atque integra jura sua nos oportet atque illibata conservare.*]

¶ PITH. [2] *Idem Thomæ, &c.*] Hadrianus decessit anno 1150. Theobaldus decessit anno 1160. cui sequenti anno successit Thomas Westmonast. 45. Sic Theobaldo potiùs quàm Thomæ scripta decretalis.

[3] *Monachi de Bossæ.*] *Boxiæ*, Ordinis Cisterciensis, ut addit Alanus in Scholiis. fortè *Boxle S. Mariæ*, ut habent 2. V. C.

[4] *Absque deminutione persolvi.*] Nam decimæ indistinctè ex voluntate Laicorum quibusvis Clericis in Anglia pendebantur; sed ne fraus ulteriùs fieret, decretum est ut soli Parocho, in cujus Parochia prædia possidentur, integrè persolverentur.

V. ALEXANDER III [5]. Cantuarien. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Per excommunicationem compellitur quis ad solvendas decimas de molendinis, & aliis hîc contentis: & ca. se. h. d. cum seq.

PErvenit [b] ad nos: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus Parœcianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, sub excommunicationis districtione compellere, ut de proventibus molendinorum [c], piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant.

[b] ...ap. 2. eod. ...in 1. Com...

[c] ...Vide l. si ...nifestè. C. ...er. & aqua. Bar. & l. ...f. de aqua ... arc.

[α *Quòd cum Parochiani vestri, decimas bonorum suorum consueverint Ecclesiis quibus debentur cum integritate persolvere: nunc tam laudabili consuetudine prætermissa, quidam ex eis de lana, & de fœno, & de proventibus molendinorum & piscariarum ipsis Ecclesiis subtrahere non verentur. Quoniam igitur institutioni divinæ manifestiùs obviant qui decimas ipsas Ecclesiis non persolvunt, f. v. per ap. s. p.*]

¶ PITH. [5] *Alexander III.*] Huberto. Vide Histor. Cantuar. Episcop. 143.

VI. IDEM Vintonien. [d] Episcopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

[d] ...Vitorien. ...Vvinto...n.

Summatum est cum præcedenti, & declara. ut in præcedenti dictum est.

NUncios [e] [6]: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus Parœcianos tuos de apibus, & de omni fructu decimas persolvere Eccles. districtione compellas.

[e] ...ap. 18. eod. in 1. ...mpil. post Conc. ... c. 3.

[α *Et literæ tuæ f. eâ quâ decuit benignitate recepimus & petitiones tuas quoad licuit curavimus exaudire, sicut illius personæ quam pura in domino & fervent charitate diligimus, & cujus commodis & profectibus intendere volumus diligenter. Cum igitur ad officium tuum spectent ea in quibus nostri præcepti desideres nostra auct. muniri, tantò in his debuisti faciliùs exaudiri, quantò ipsam eorum specialius salutem respiciunt, de quibus in extremo judicio redditurus es rationem. Inde est quòd F. t. per Apost. S. præ.*]

¶ PITH. [6] *Nuncios, &c.*] Vide Sigebert. anno 1172.

VII. IDEM Exonien. [7] Episcopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Decima fructuum, statim cùm collecti sunt, solvi debet, non deductis expensis.

CUm homines [f] de Hortona [8] de frugibus ix. partibus sibi retentis decimam Ecclesiæ, cujus Parochiani sunt, sine deminutione solvere teneantur; & antequam id faciant, servientibus & mercenariis suis de frugibus non decimatis debita totius anni pro servitio suo impendant, tunc demum de residuo decimam persolventes: Mandamus, quatenus eos cogatis, ut decimam statim [g] fructibus collectis persolvant, atque de subtractis & retentis, dignam satisfactionem exhibere procurent.

[f] ...ap. 4. eod. in 1. ...mpil.

[g] ...e fructib.

¶ PITH. [7] *Exonien.*] V. C. addit, & Wigor.

[8] *Hortona.*] *Artona*, *Hortuna*. Camdenus 40. secundùm generalem Ecclesiæ Anglicanæ institutionem, de frugibus suis in Autumno in partibus sibi retentis decimam Ecclesiæ sancti Michaëlis, cujus Parœciani sunt, sine diminutione solvere teneantur Monachis sancti Pauli de Colimbris.

VIII. IDEM Monachis de Neuclen. [h] [9] [c. an. 1180. *Romæ.*]

[h] Nembio. *al.* Norvolo. Nevelo. *al.* Nevolesia.

Privilegiati super decimis non solvendis, de iis prædiis, quæ ab aliis conducunt, decimam solvere tenentur.

DIlecti [i] filii Abbas, & Fratres sanctæ Crucis [10] sua nobis conquestione monstrarunt, quòd prædia unde decimas, & in magna parte sustentationem consueverunt habere, à plerisque Laicis conduxistis, & recepistis ad firmam. Unde quoniam iidem Fratres ex hoc gravantur enormiter, nec fuit intentionis nostræ, aut antecessorum nostrorum, ut de possessionibus, quas conduxistis [k], decimas non solvatis: mandamus, quatenus de prædiis, quæ conduxistis in Parœciis suis, de quibus consueverunt decimas percipere, plenariè solvatis eisdem, vel cum ipsis amicabiliter componatis.

[i] *C. 6. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. *part.* 13. *c.* 2.

[k] conducitis.

¶ PITH. [9] *Monachis de Neuclen.*] *Neubir. de Nebosis, de Nevole, de Novo loco.* fortè *Colimbriensibus*. Pauli Colimbriensis, Ordinis sancti Augustini, diœces. Colimbric.

[10] *Fratres sanctæ Crucis.*] Colimbriensis, Ordinis sancti Augustini.

IX. IDEM Abbati & Fratribus Dolon. [l] [11] [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

[l] Dolen.

Revocatur privilegium, si ex postfacto incipit enormiter nocivum esse.

SUggestum [m] est ex parte vestra, quòd Abbas & Fratres Monasterii de Ursin. [12] decimas à vobis auferre conantur. Dis. vestræ mandamus, quatenus cum prædicto Abbate, & Fratribus super ipsis decimis componatis. nam quando Romana Ecclesia Ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ vestri Ordinis, quòd exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri: sed nunc in tantum augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quòd multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam [n] sæpè proponunt.

[m] *Cap. 9. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lateran. sub Alex. III. *part.* 13. *c.* 4.

[n] querimoniam.

¶ PITH. [11] *Dolen.*] *de Dolone*, Ordin. Cisterc. Lemovic. diœces.

[12] *Monasterii de Ursin.*] *Monasterii Vvisiensis*, Ordinis S. Bened. diœces. Lemovic. *Monasterii de Ursino*, Ordinis S. Bened. diœces. Augustod.

X. IDEM Terraconensi [o] Archiepiscopo. [c. an. 1170. *Româ in Hispaniam.*]

[o] Turonen. *al.* Terrascon.

Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii decimam prædiorum suorum, quæ propriis manibus aut sumptibus excolunt, solvere non tenentur: alii verò Religiosi non solvunt decimas de hortis & nutrimentis animalium, nec de novalibus, quæ propriis manibus ac sumptibus excolunt.

EX parte [p] tua [13] ad nos noveris pervenisse, quòd albi Monachi & Nigri, & quidam alii [q] Religiosi Ecclesias tuæ jurisdictionis reditibus decimarum occasione privilegiorum quæ sibi Romana indulsit Ecclesia, spoliare præsumunt. Sanè nolumus te latere, quòd prædecessores nostri ferè omnibus Religiosis decimas laborum suorum concesserant [r]. Sed prædecessor noster Hadrianus solis Fratribus Cisterciensis Ordinis, & Templariis, & Hospitalariis, decimas laborum suorum, quos propriis manibus vel sumptibus colunt, indulsit: ceteris verò, ut de novalibus suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persolvant: quem sumus super his imitati. Quare ii, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de aliis rebus Ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulteriùs vindicare.

[p] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[q] alii viri religiosi.

[r] concesserunt.

¶ PITH. [13] *Ex parte tua, &c.*] Vide Petr. Blesens. *epist.* 97. Guillelm. Tyrium, *lib.* 18. *cap.* 3.

XI. IDEM [14]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Privilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ aliis traduntur excolendæ.

LIcèt [s] de benignitate Sed. Apost. sit vobis indultum, ut de laboribus, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini: propter hoc tamen non est licitum vobis decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis excolendas.

[s] *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

¶ PITH. [14] *Idem.*] Cisterciensibus. Vide Salisberiens. 7. 21. 265. 266. V. C. sic, Abbati & Fratribus Ramac.

XII. IDEM [15]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Privilegium super decimis laborum, etiam ea, quæ non sunt novalia comprehendit.

AD audientiam [t] nostram: [*Et infrà* α.] Illud privilegii capitulum prava quidem interpretatione pervertentes, quo Cisterciensibus indulgetur, ne de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: asserunt quòd pro laboribus novalia intelligi debent: [*Et infrà* β.] Mandamus, quatenus non permittatis hoc fieri. nam si intelligeremus tantummodo de novalibus, ubi ponimus [u] de laboribus, de novalibus poneremus [x].

[t] *Cap.* 13. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[u] posuimus.

[x] Vide *l. ab hostib.* §. *sed. quod simpliciter. ff. ex quibus cau. ma.* & *l.* 3. *ff.* de *offi. præ.*

[α *Noveris pervenisse, quòd cùm quidam vestrûm à dil. filiis nostris Fratribus Cistercien. Ordinis de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, decimas exigere & extorquere conantur.*]

[β *Verùm quoniam Fratres præscripti Ordinis de benignitate Apost. fovere debemus & volumus, & ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, vel eos contra justitiam molestandi quamlibet attentiùs providere volentes, f. v.*]

§ PITH. [15] *Idem.*] Conventriensi Episcopo, & Officialibus ejus. *Sarisberiensis* 266.

XIII. IDEM Brixien. Episcopo. [c. an. 1170. *Romà in Lombardiam.*]

Decimæ novalium debentur Ecclesiæ, in cujus Parœcia surgunt, si verò non sunt in certa Parœcia, debentur Diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri Ecclesiæ concedere.

QUoniam à [y] nobis solicitudo tua requisivit, quid de decimis novalium tuæ diœcesis tibi sit statuendum. Respondemus, ut si terræ, quæ arabiles sunt, intra certam alicujus Ecclesiæ Parœciam fuerint, decimas earum, tua parte retenta, eidem Ecclesiæ facias assignari. Alioquin ipsa secundùm discretionem à Deo tibi datam, alii [z] Ecclesiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

[y] *Cap. 25. eod. tit. in 1. Compil.*
[z] alii Ecclesiis.

XIV. IDEM Remensi Archiepiscopo [a]. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

Decimæ possunt exigi.

PArochianos: [*Et infrà α.*] Cùm decimæ non ab hominibus, sed ab ipso Domino sint institutæ, quasi debitum exigi possunt.

[α *Verò tuos ad solvendas decimas Ecclesiis, quibus eas debent, Ecclesiastica debes severitate compellere.*]

[a] Post Conc. *part. 26. c. 21.* deest hæc inscriptio, *cap. 26. eod. tit. in 1. Compil.*

XV. IDEM Ambianen. [b] Episcopo. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Decima Laico jure hæreditario concedi non potest.

AD hæc [c] donationem decimæ, quam Abbas sancti S. de Monstrali [16] cuidam loco * concessit per successionem tenendam: quoniam sanctuarium de jure hæreditario possideri non debet, viribus carere decernas; & Laicum, nisi decimam ipsam ipsi Ecclesiæ liberè resignaverit, vinculo excommunicationis adstringas.

§ PITH. [16] *Abbas sancti S. de Monstrali.*] *sancti Salvii de Monsterolio*, Ordin. S. Bened. diœcef. Ambian. Sic Taxa vetus Benefic. Gregor. Turon. *de vit. B. Martin.* Petrus Blesensis, *epist.* 82. Neubrigens. *lib.* 3. *cap.* 2. Vigner. *tom.* 3. 167.

* *Cuidam loco.*] *cuidam Laico.*

[b] Abienens. *al.* Ambien.
[c] *Cap. 27. eod. tit. in 1. Compil.*

XVI. IDEM Marsilien. [d] Episcopo. [c. an. 1170. *Romà in Galliam.*]

Judæi coguntur prædiales decimas solvere, aut prædia dimittere.

DE terris, quas Judæi colunt, tuæ [e] prudentiæ respondemus, ut eos ad decimas persolvendas [f], vel possessiones penitùs renunciandas, cum omni districtione compellas, ne fortè occasione illa Ecclesiæ valeant suo jure fraudari.

[d] Masilien.
[e] *C. 28. eod. tit. in 1. Compil.*
[f] Vide *l. Imperator*, *ff. de pub. cum no.* per Bal. & *l. comperit. C. de præscri. xxx. vel xl. anno.*

XVII. IDEM [c. an. 1170. *Romæ.*]

Decimæ vel oblationes Ecclesiæ Laicis concedi non possunt, & Prælatus contrà faciens est puniendus.

QUamvis [g] sit grave nimis, & divini dignum animadversione judicii habeatur, quòd Laici quidam quod Sacerdotum est, in Ecclesiasticis rebus usurpant, majorem tamen incurrunt formidinem, quòd fomitem sui erroris dicuntur in ipso Clero aliquoties invenire, dum quidam Prælatorum Ecclesiæ decimas, & Ecclesias disponere eis indulgent, & eos in devia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi: [*Et infrà α.*] Statuimus, ut si quis alicui Laico in sæculo remanenti Ecclesiam, decimam, oblationémque concesserit, à statu suo, sicut arbor quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec emendet, dolore suæ jaceat ruinæ prostratus.

[α *De quibus dicit Dominus per Prophetam: Populi mei peccata comedunt, & ad iniquitatem provocant.*]

[g] *C. 2. eod. tit. in 11. Compil.*
[h] *Verbum*, si, *deest in aliquot antiq.*

XVIII. IDEM [17]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Statur consuetudini an colonus solvat decimam Ecclesiæ, in cujus Parœcia sunt prædia, an Ecclesiæ, ubi audit divina, & percipit Ecclesiastica Sacramenta.

CUm sint [i] homines in Parœcia unius Ecclesiæ, sicut asseris, qui terras in alia Parœcia excolunt; t. di. nos consuluit, cui Ecclesiæ de terris illis decimas solvere debeant: [*Et infrà α.*] Sanè non est nobis facile super hoc certum [k] dare responsum: cùm auctoritates sanctorum Patrum etiam sint diversæ. Et ideò in hujusmodi dubitatione ad consuetudinem duximus recurrendum [l], & attendendum etiam, si illæ Ecclesiæ in uno sint, vel in diversis Episcopatibus constitutæ; quia difficile nimis videtur, ut una Ecclesia in Episcopatu alterius recipiat decimas: cùm ex hoc Episcopatuum fines confundi non immeritò viderentur.

[α *An illi in qua divina audiunt, & alia Ecclesiastica percipiunt Sacramenta.*]

§ PITH. [17] *Idem.*] Episcopo Massiliensi.

[i] *Cap. 3. eod. tit. in 11. Compil.*
[k] certum responsum tibi dare.
[l] Vide *l. minimè. & l. si de interpretatione, ff. de legib.*

XIX. EX CONCILIO LATERAN. [an. 1179. *Romæ.*]

Non potest Laicus transferre decimam in alium Laicum; etiamsi cum titulo illam possideat. Hoc dicit cum gloss.

PRohibemus [m] [18] ne Laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios Laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Ecclesiæ non reddiderit, Christianâ sepulturâ privetur.

§ PITH. [18] *Prohibemus ne Laici decimas.*] V. C. addit, non infeudatas. Crantius Metrop. *lib.* 1. *cap.* 2.

[m] *C. 23. eod. tit. in 1. Compil.* quàm sit periculosum detinere decimas, tradit Guid. Pap. *dec.* 283.

XX. LUCIUS III [19]. Strigoniensi Archiepiscopo. [c. an. 1181. *Romà in Hungariam.*]

Decima personalis debetur Ecclesiæ, ubi quis percipit Sacramenta, licèt alibi lucrum contigerit. In prædiali verò, statur consuetudini, si in aliena Parœcia colonus prædium coluit.

AD Apostolicæ [n] Sedis regimen: [*Et infrà α.*] Intelleximus quòd quædam consuetudo in Hungaria [20] inolevit, ut multitudo populi plerumque de Parœcia unius Episcopi in diœcesim alterius transferatur: in qua licèt per multa tempora moram traxerit; uterque tamen Episcoporum, tam is cujus Parochiam reliquerunt, quàm is cujus Parochiani sunt facti, decimationem requirit. Ideóque tua nos duxit fraternitas consulendos, cui potiùs decimæ sint reddendæ. Noveris igitur, quòd æquum est, ut illi Ecclesiæ decimæ personales reddantur ab eis, in qua Ecclesiastica percipiunt Sacramenta. Decimas verò messium [o], vel fructuum eorum, si coluerint in alia Parochia, quàm in ea, in qua habitant, quoniam à diversis diversa consuetudo tenetur, tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noveris observatum.

[α *Licèt immeriti dignatione divina vocati, omnibus sumus Ecclesiæ filiis debitores, & pro scientiæ nostræ modulo respondere cogimur consultationibus singulorum.*]

§ PITH. [19] *Lucius III.*] *Alexander III.*

[20] *Consuetudo in Hungaria.*] *Cap.* 11. *Decretor. Ladislai Regis, pag.* 13. *est pars cap. Clerici, suprà de Judiciis.*

[n] *Cap. 29. eod. tit. in 1. Compil.*
[o] *In vulgat. lib. legitur ita:* super decimis verò, &c. *sed in omnib. Cod. manuscr. habetur ut est impressum.*

XXI. CLEMENS [p] III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

De omni fructu prædii solvendæ sunt decimæ.

EX parte [q] Canonicorum Ecclesiæ tuæ nobis est querela proposita, quòd quidam agricultores, cùm simul vel diversis temporibus anni, in eodem horto, vel agro diversa semina sparserint, non nisi de unius illorum seminum fructibus decimas illi persolvunt. [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si noveris rem taliter se habere, agricultores illos, ut de omnibus prædiorum [r] fructibus decimas absque deminutione persolvant, Ecclesiasticâ censurâ compellas.

[α *Qui etiam decimas de agrorum proventibus, non curant exsolvere, nisi quibusdam deductis expensis, quas faciunt pro illis ad aream vel ad horrea deportandis. Quia igitur per hæc Canonicis ipsis & Ecclesiæ Dei non modica irrogatur injuria, cùm Levitis absque expensis deductis decimas sit injunctum expendi.*]

[p] Celestinus.
[q] *Cap. 5. eod. tit. in 11. Compil.*
[r] prædictorum.

XXII. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Decimæ prædiales solvendæ sunt, expensis non deductis.

NOn est [s] in potestate hominum, cùm plantant arbores, vel aliqua semina terræ mandant: [*Et infrà α.*] Reverà sicut Sancti Patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, de venatione, & de omnibus bonis decimæ sunt Ministris Ecclesiæ tribuendæ, ita ut qui de his eas solvere neglexerint, Ecclesiastica districtione debeant percelli: [*Et infrà β.*] Volumus ergo & districtè præcipimus, quatenus antequam ullas [t] deducatis de bonis prædictis expensas, decimas Ecclesiis, ad quas pertinent, cum integritate debita persolvatis.

[α *Quid eis satio vel plantatio sit redditura. Cùm juxta verbum Apostoli ad literam exponendum, neque qui plantat plenè aliquid faciat, neque qui rigat, sed Deus qui tribuit incrementum. Audivimus autem quòd quidam vestrûm de vineis, olivetis, carmelis & frugibus, non nisi primò deductis expensis seminum laboris vel agriculturæ, decimas curant Ecclesiis exhibere.*]

[β *Præterea si quis omnino Domino decimas non dederit quæ sunt tributa egentium animarum, & ex debito requiruntur ad decimam partem, ut docet Augustinus, removeri meretur.*]

[s] *C. 4. eod. tit. in 11. Compil.*
[t] *Dictio*, ullas, *deest in omnibus antiq. codicib.*

XXIII. IDEM. [c. an. 1195. *Romæ.*]

De reditibus molendini ad ventum, solvendæ sunt decimæ.

EX transmissa [u] querela Rectoris Ecclesiæ de N. intelleximus: [*Et infrà α.*] Quia fidelis homo de omnibus, quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur. Mandamus, quatenus H. Militem ad solutionem decimarum de his quæ de molendino ad ventum proveniunt, sine deminutione aliqua compellatis.

[α *Quòd cùm M. Miles molendinum quoddam ad ventum* in

[u] *C. 7. eod. tit. in 11. Compil.* Vide Concil. Trid *sess.* 25. *de reform. c.* 12. & Conc. Ma isc. 2. *cap.* 5. & B. Tho. 2. 2. *q.* 87. *art.* 2.

in terra quadam infra fines Parochiæ, de cujus terræ proventibus decimas solebat Ecclesia percipere memorata, construxit, de ipsius proventibus vel obventionibus decimas ei solvere contradicens, in salutis suæ periculum detinere non veretur. Unde]

XXIV. INNOCENTIUS III.[21] Pistorien.[22] Episcopo. [c. an. 1210. *Româ in Etruriam.*]

Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

Cap. 1. eod. t. in III. ompil. & de ateria texs & glossæ de Covarr. 1. var. resol. 17. & Guid. ap. Dec. 6. & 284. dde Sylftr. in sum. rb. decima. 5.

A Nobis [x] tua fraternitas requisivit: [*Et infrà α.*] Cùm igitur quilibet decimas solvere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus. Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd à dantibus & recipientibus possessiones ad firmam de fructibus, quos percipiunt, decimæ sunt solvendæ: Nisi ab eis ostendatur, quare ab hujusmodi sint immunes.

[*α Utrùm ab illis decimas exigere debeas qui possessiones dant vel recipiunt ad firmam, cùm alii se conentur per alios excusare quominus cogantur ad decimas persolvendas.*]

¶ PITH. [21] *Innocentius III.*] *Idem.* [22] *Pistoriensi.*] *Vercellensi.*

XXV. IDEM Vercellen. Episcopo. [c. an. 1210. *Româ in Pedemontium.*]

Imperialis concessio, sub quacumque forma à solutione decimarum eximere non potest.

Cap. 4. eod. t. in IV. Compil. Vid. Host. Oldrad. nf. 109. al. de spiritalibus reb. Vide decis. ppell. Tolosæ 440. Vide l. cùm lidam cum lga. ff. de . & posth.

TUa [y]: *Et infrà.* Porrò cùm Laicis nulla sit de spiritualibus [z] concedendi, vel disponendi facultas, Imperialis concessio quantumcumque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ divina constitutione debentur.

Decimæ novalium non pertinent ad Laicum, qui decimas habet in feudum. Hoc dicit.

§. 1. Nec occasione [a] decimationis antiquæ, licèt in feudum decimæ sint concessæ, sunt decimæ novalium usurpandæ, cùm in talibus non sit extendenda licentia, sed potiùs [b] restringenda.

XXVI. IDEM eidem [23]. [c. an. 1210. *Româ in Pedemontium.*]

Sine deductione seminis & sumptuum, debent Dominus & colonus decimam solvere & non cui voluerint Ecclesiæ vel pauperibus, sed Ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam Clericorum.

Cap. 2. eod. t. in III. ompil. In recent. pressis, decimas Ecclesiæ à Clericis is, &c. sed s ex antiq. emplar. reg. reponimus, ut est pressum, am lectiom agnovit ostiensis. salm. 23.

TUa nobis fraternitas intimavit [c], quòd quidam Laici [d] decimas Ecclesiis & Clericis tuis, perversis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis semen & sumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitùs deducendos, & de residuo impendendam decimam asseverant. Alii verò de portione fructuum, quam à colonis accipiunt partem decimæ separantes, eam capellis suis aut aliis Clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in usus alios pro sua voluntate convertunt. Nonnulli etiam vitam Clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur: [*Et infrà α.*] Verùm si ad Deum, à quo cuncta bona procedunt, assertores hujusmodi debitum respectum haberent, jus Ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas, quæ tributa sunt egentium animarum, præsumerent detinere. Cùm enim Deus, cujus est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo, deterioris conditionis esse non debeat, quàm Dominus temporalis, cujus statutum de terris, quas exhibet aliis excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessariò cum integritate persolvitur: nimis profectò videtur iniquum si decimæ, quas Deus in signum universalis dominii, sibi reddi præcepit, suas esse decimas & primitias asseverans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude deminui valeant, cùm Deo debita sit solutio decimarum, in tantum, ut ad eas Clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, Laici si moniti reddere [e] noluerint, Ecclesiastica sunt [f] districtione [g] cogendi. Et cùm de cunctis omnino proventibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic & dominus de portione quam percepit ratione terræ, decimam reddere sine deminutione tenetur. Prætextu verò nequitiæ Clericorum nequeunt eas, nisi quibus ex mandato divino debentur, pro suo arbitrio erogare: cùm nulli sit licitum aliena cuiquam concedere præter domini voluntatem. [*Et infrà β.*] Quoniam igitur pati nolumus, ut Ecclesiarum & Clericorum jura præsumptione qualibet minuantur: mandamus, quatenus omnes, qui ratione personarum, aut etiam prædiorum decimas Ecclesiis & Clericis tuæ Diœces. exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione [h] remota compellas.

e solvere. f sint. g Vide Conc. rid. sess. 25. reform. 12. adde onc. Matis. 2. 5. & Synoum Ticiensem §. in cris.

h Vide hic enricum orch.

[*α Quidam insuper asserentes se possessiones, & omnia jura sua cum omni honore atque districtu per Imperialem concessionem adeptos, decimas sub hujus generalitate detinere præsumunt: occasione præterea veteris decimationis, quam asserunt sibi concessam aliqui decimas novalium sibi non metuunt usurpare.*]

[*β Quanquam per solicitudinem Pastoralis officii sunt à sua nequitia coërcendi, & cùm de cunctis omnino proventib. decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuum quæ sibi remanet ratione culturæ, sic & dominus de portione quam perceperit ratione terræ decimam reddere sine diminutione tenetur.*]

¶ PITH. [23] *Idem eidem.*] *Innocentius III. Pistoriensi Episcopo.* Extat *pag.* 144. *Epist. Innoc.*

XXVII. IDEM Abbati sanctæ Columbæ [i] Senonen. [24] [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

i Sanctæ Columbanæ. *al.* sancti Columbani.

Privilegium super decimis non solvendis Ecclesiasticæ personæ concessum novalia comprehendit. Hoc dicit secundùm intellectum, qui placet Panorm.

EX parte [k] tua: [*Et infrà α.*] Cùm igitur tibi, quod majus est, sit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terræ Parœciarum tuarum, cum integritate percipias: de novalib. eas exigere satis potes: quia ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur.

k *C.* 3. *eod. tit. in* III. *Comp.* & faciunt tradita per Jasonem *in l.* 3. *De transact.*

[*α Fuit propositum coram nobis quòd cùm tibi de laborib. terræ Parœciarum tuarum Ecclesiis sicut asseris, sit indultum decimas cum integritate percipere, dignaremur misericorditer indulgere, ut de terris quæ infra Parœcias tuas noviter rediguntur ad culturam de indulgentia nostra exigendi decimas facultatem haberes.*]

¶ PITH. [24] *Abbati sanctæ Columbæ Senonen.*] *Sanctæ Columbæ propè Senones*, Ordin. S. Benedict. cujus Ecclesiam à fundamentis extructam dedicavit Alexander III.

XXVIII. IDEM Helien. Episcopo. [c. an. 1210. *Româ in Angliam.*]

Negotiator de lucro decimam solvit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ verò, quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus solvitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.

PAstoralis [l] officii, &c. *Et infrà.* Explicari postulasti, utrùm quis possit de molendinis, & piscariis necessarias expensas deducere, priusquam solvat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum? Ad quod respondemus, quòd licèt circa res acquisitas, vel factas de pecunia decimata, cùm ipsæ venduntur, credamus deducendas expensas, & de residuo quasi de lucro decimas persolvendas, ut si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces. Expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis, de quib. fructus proveniunt, non credimus deducendas, etiam si fuerint decimatæ: quoniam salvâ decimâ, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas. Fructus autem ipsos [m] alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum. Nec pro restaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persolvuntur, credimus deducendas expensas, de proventibus decimandis: quia penes dominum res permanent restauratæ, ut si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus clibanus destruatur.

l *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Turrec. *in c. revertimini.* 16. *q.* 1.

m illos.

XXIX. IDEM [25]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Qui præscribit decimas in aliena Parœcia, si ibi insurgunt novalia, ipsorum decimas non habebit.

CUm [n] contingat interdum in tua Diœces. [*Et infrà α.*] Cùm in quibusdam Parœciis ad quasdam Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant novalia in eisdem, quæris à nobis, ad quam hujusmodi novalium decima incipiat pertinere? Unde inquisitioni t. t. respond. quòd cùm perceptio decimarum ad Parœciales Ecclesias de jure communi pertineat, decimæ novalium, quæ fiunt in Parœciis earumdem, ad ipsas proculdubio pertinere noscuntur, nisi ab his, qui alias percipiunt [o] decimas, rationabilis causa ostendatur, per quam appareat novalium ad eos decimas pertinere.

n *C.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Covarr. *l.* 1. *Var resol.* c. 17. *circ. finem.*

o accipiunt. Vide *l. non omn.* per Bar. *ff. de legib.*

[*α Præterea requisisti cùm aliqua prædia de quib. Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis decimæ solvebantur, ad Fratres Cistercien. Ordinis donationis vel emptionis aut alio titulo devolvuntur, an iidem fratres de talib. prædiis ipsis Ecclesiis vel personis decimas solvere teneantur. Super quo tale damus responsum, quòd cùm prædictis fratrib. à Sede Apostolica sit indultum, ut de laborib. suis quos propriis manibus aut sumptib. excolunt, decimas nulli prorsùs solvere teneantur, de prædiis taliter acquisitis Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis decimas solvere non teneantur, dummodo propriis manibus eorum aut sumptib. excolantur.*]

¶ PITH. [25] *Idem.*] Belvacensi Episcopo.

XXX. IDEM Episcopo Belvacen. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Decima omnium fructuum prædii debetur ei, qui decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium, præscriptio non extenditur.

CUm in tua [p] Diœcesi quædam Monasteria & Conventuales Ecclesiæ, in multis Parœciis majores decimas percipiant & minutas, de quibusdam fructibus annuatim perceptis, non fuerunt decimæ persolutæ: [*Et infrà α.*] Respondemus, quòd si fructus prædicti de illa terra proveniunt, de qua Monasteria vel Conventuales Ecclesiæ aliquos percipiebant ratione decimarum proventus: eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum, cùm ipsis terra illa ab antiquo

p *C.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.* An minutæ decimæ necessariò solvi debeant B. Thomas 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *ad* 3. *argum.*

[q] *al. ita:* una eadémque res, &c.
[r] pertinet.

fuerit decimalis, & non debeat una eadémque Ecclesia [q] diverso jure censeri: alioquin Parochialibus Ecclesiis exolvantur, ad quas de jure communi spectat [r] perceptio decimarum.

[*α Quæsivisti per Sed. Apost. edoceri utrùm decimæ fructuum prædictorum ad Parochiales Ecclesias, quæ nec minores recipiunt, nec minutas, an ad Monasteria & illas Conventuales quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeant pertinere.*]

[s] Vesprimien. *al.* Vespertinien.

XXXI. IDEM Vesprimen. [s] Episcopo [26]. [c. an. 1210. *Româ in Hungariam.*]

Laici Ecclesias vel decimas donare non possunt, etiam si sunt Reges: nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.

[t] *C. 3. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Oldrad. *cons.* 1. Vide Covarr. *l.* 1. *resol. c.* 17.
[u] *In omnib. manuscr. ita:* quæ per rusticos in Vesprimensi Diœcesi excoluntur.
[x] Chiropha. *al.* Curgo. *al.* Siroganen. *al.* Cirogra.
[y] aliquod.
[z] reciperet.
[a] A se, *in recentiorib. sed in antiquis* ad se, *habetur: id est* ad Ecclesiam S. Stephani.
[b] authentica *in recentibus: sed in antiq.* authenticum *legitur.*

DUdum [t] adversùs Fratres Hierosolymitanos Hospitalis sancti Stephani te proponente in nostra præsentia quæstionem quòd ipsi decimas de laboribus rusticorum suorum Vesprimen. Ecclesiæ debitas non permitterent tibi solvi: [*Et infrà α.*] Comparentibus igitur te ac ipsis statuto termino coram nobis G. Presbyterum Card. tibi & eis concessimus Auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ per [u] rusticos Hospitalis Vesprimen. Diœces. excoluntur, & de Chirographo [x] & de novacularia [27] Ecclesias, quæ per ipsos Hospitalarios detinentur, intentione tua de jure communi fundata petisti. Prior autem Hospitalis in prædictis decimis & Ecclesiis præscriptionem allegans, proposuit se non teneri tibi super his respondere. Quod cùm per Auditorem ad nostram audientiam pervenisset: mandamus, quòd idem Prior præscriptionis titulum, quam allegavit, probaret, qui B. Regis ac Reginæ Hungariæ privilegia exhibuit, qui Ecclesiam sancti Stephani, ad quam dictæ Ecclesiæ cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuam eleëmosynam Hospitali donationis titulo concesserunt, confirmationis Clementis Papæ præd. no. scriptum exhibens, per quod probare volebat concessionem prædictam plenum habere vigorem: [*Et infrà β.*] Ceterùm ex parte tua fuit propositum, quòd in decimis & Ecclesiis à Rege & Regina donatis, præscriptionem non poterat opponere pars adversa, quæ nec à donatione ipsorum initium habere poterat, nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quòd possit præscriptio confirmari, & sic donationis Regis ac Reginæ allegatus titulus nullus erat, cùm sacrilegii crimen incurrat, qui Ecclesias vel Ecclesiasticum aliquid [y] de manu [z] receperit Laicali: [*Et infrà γ.*] Nos igitur cùm donatores prædicti conferre non potuerint aliis, quæ ipsi de jure non poterant possidere [28], & per confirmationem prædicti Clementis super Ecclesia sancti S. Hospitali cum decimis & aliis pertinentibus ad se [a] factam etiamsi authenticum [b] appareret, juri Episcopali nullatenus derogetur: sententialiter prohibemus ne fratres Hospitalis præsumant ulteriùs impedire, quò minùs decimas percipias memoratas, & pacificè possideas in futurum.

[*α Eos citavimus, præfigentes eis terminum Concilium generale quo cum instrumentis & rationib. suis nostro se conspectui præsentarent, tibi respondere parati.*]

[*β Et asserens nihilominus ipsam à se. record. Lucio PP. præ. no. postmodum confirmatam.*]

[*γ Unde si contingat Laicum in donatione Ecclesiæ talibus verbis uti, Do tibi Ecclesiam talem: nihil aliud concedere intelligitur, nisi jus Patronatûs tantùm quod habet in ipsa, prout in constitutione à nobis edita continetur expressè. Contra confirmationem autem fuit hoc modo responsum, quòd confusè ipsa Ecclesia S. Stephani cum omnib. decimis & Ecclesiis, & aliis quæ ad eandem pertinent confirmetur, jus Episcopale non tollitur, cùm de illo nil exprimatur ibidem, sed tantùm debita decimarum portio in Parochia S. Stephani collatarum secundum terræ consuetudinem eisdem Hospitalarıis reservetur. Præsertim cùm petitæ decimæ à te in Parochia sancti Stephani non consistant, quod de plano confessa est pars adversa. Contrà verò fuit à parte altera replicatum, quòd cùm spatio 30. annorum tacueris, juri tuo tacitè renunciasse videris. sed hoc pars tua visa est repellere allegando quòd 30. annorum taciturnitas non in jure communi, sed in privilegiis noscitur obtinere. Unde jure communi quod habet Episcopus in decimis vel Ecclesiis suæ Diœces. non nisi 40. annorum taciturnitate privatur.*]

¶ PITH. [26] *Vesprimensi Episcopo.*] *Vesprimiensi.* Bonfin. 176. 24.

[27] *De Chirographo & de Novacularia.*] *De Cirogam & de novaeria.*

[28] *De jure non poterat possidere.*] *Cap. 7. sup. de præscriptionib.*

[c] Innoc. III. Conc. genera. Later. *c.* 53.

XXXII. IDEM in Concilio Generali [c]. [an. 1216. *Romæ.*]

Domini prædiorum cogi possunt, ut prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi. Hoc dicit usque ad §. Illæ.

[d] *Cap. 5. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[e] *In Codice Barb. ita:* ut ipsi Domini de cetero, talibus, &c.

IN aliquibus regionibus [d], quædam permixtæ sunt gentes, quæ secundùm suos ritus decimas de more non solvunt, quamvis censeantur nomine Christiano: his nonnulli Domini prædiorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes Ecclesias, majores inde reditus assequantur. Volentes igitur super his Ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, ut ipsi Domini [e] talibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quòd absque contradictione Ecclesiis decimas, cum integritate persolvant, & ad id, si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur.

Iste §. propter sui brevitatem non summatur.

§. 1. Illæ quippe decimæ necessariò solvendæ sunt, quæ debentur ex lege divina, vel loci consuetudine approbata.

XXXIII. IDEM in eodem [f]. [an. 1216. *Romæ.*]

[f] *Cap. 54.* … *cap. 6. eod. ti…* *in* IV. *Compi…*

Priùs solvendæ sunt decimæ, quàm census seu tributa: & si priùs illa solvuntur, posteà decimari debent.

[g] quod.
1. *Cor.* 3.
[h] Hanc peri… dum ex antiquis restitui… mus, ut est impressa, nam in vulgatis perperam le… gebatur.
Joan. 12.

CUm non sit in homine, quid [g] semen serenti respondeat, quoniam juxta verbum Apostoli: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum quidem de [h] mortificato semine plurimum fructum affert, nimis avarè quidam in decimis defraudare nituntur census & tributa, quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitùs deducentes. Cùm autem in signum universalis dominii, quasi quodam titulo speciali, sibi Dominus decimas reservaverit: nos & Ecclesiarum dispendiis & animarum periculis obviare volentes, statuimus, ut in prærogativam dominii generalis exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarum, vel saltem hi, ad quos census, vel tributa indecimata pervenerint, quoniam res cum onere suo transit, ea per cen. Eccl. decimare cogantur Ecclesiis quibus de jure debentur.

XXXIV. IDEM in eodem [i]. [an. 1216. *Romæ.*]

[i] *Cap.* 55.

Cistercien. Templarii & Hospitalarii de fructibus possessionum, quas acquisierunt post Concilium Generale, de quo hîc, decimas solvere tenentur, si de illis possessionibus priùs solvebantur decimæ.

[k] *Cap. 7. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[l] Pro voce, *Concilio*, qu… est in antiq. omnib. Codicib. in antiqua Compil. ponitur *Capitulo*, quod non est ineptum. nam generales monachorum Conventus Capitula vulgò dicuntur.

NUper Abbates [k] Cistercien. Ordinis in generali Concilio [29] [l] congregati, ad commonitionem nostram providè statuerunt, ne de cetero fratres ipsius Ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur Ecclesiis, nisi fortè pro Monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ, pro Monasteriis de novo fundandis, committantur aliis excolendæ, à quibus Ecclesiis decimæ persolvantur. Ne occasione privilegiorum suorum Ecclesiæ ulteriùs prægraventur: decernimus, ut de alienis terris, & amodò acquirendis, etiam si eas propriis manibus, aut sumptibus excolunt, decimas persolvant Ecclesiis, quibus ratione prædiorum anteà solvebantur, nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum. Et hoc ipsum ad alios Regulares, qui gaudent similibus privilegiis, extendi volumus & mandamus: ut Ecclesiarum Prælati promptiores & efficaciores existant ad exhibendum eis, de suis malefactoribus justitiæ complementum, eorúmque privilegia diligentiùs & perfectiùs studeant observare.

¶ PITH. [29] *In Generali Concilio.*] Helmoldus *Chronic. Sclavor.* 191. 75. Hi singulis annis celebrant Concilium apud Cistercium & decernunt ea quæ utilia sunt. Vvilehard. 15. In Catal. test. veritat. 404. 463. 615. 705. Matth. Paris. 113. Petrus Blesensis *Epist.* 82.

XXXV. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Breve est, & ideò non summatur.

INterdicimus universis personis Ecclesiasticis, ut decimas detentas à Laicis ad alienas Ecclesias pertinentes in pignus recipere ab eisdem Laicis non præsumant.

DE REGULARIBUS [m], ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

[m] De materia hujus tituli vide Conc. Trid. *sess.* 25. *tit. de regul.*

TITULUS XXXI.

I. EX CONCILIO MAGUNTIN. [*in Germania.*]

Non potest quis ad Religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.

[n] Vide B. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* … & Conc. Trid. *inf. citatum.*

NULLUS tondeatur [n], nisi in legitima ætate & spontanea voluntate.

II. EX EODEM. [*in Germania.*]

Impubes Monasterium ingressus, post annum à parentibus revocari non potest. Hoc dicit primò. *Pubes per vim ingressus, post annum exire, vel à parentibus revocari non potest.* Hoc dicit secundò. Abbas.

[o] Burch. *l.* 8. Dec. *c.* 3. Ivo, *p. 7. c.* 26.
[p] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. *tit. de regul. c.* 19.

SI quis [o] ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum: si parentes ipsius intra annum non reclamaverint ad Principem, aut proprium Episcopum, vel ad Missum Dominicum, in Clericatu permaneat. Si verò post legitimos annos, per vim [p] Clericus factus est, & nec ipse nec parentes ejus intra annum, ad memoratas personas reclamaverint, in Clericatu permaneat, sicut is, de quo superiùs dictum est.

III. EX CONCILIO TOLETANO. [*in Hispania.*]

Clericus ſecularis utens habitu & nomine Monachali, cogitur ut fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat.

UT Clerici, qui ſe fingunt habitu & nomine Monachos, & non ſunt, corrigantur: ut [q] veri Monachi ſint, vel [r] veri Clerici.

[q] aut. [r] aut.

IV. Ex Concilio Arelatenſi. [s]

Novitia, quæ ſponte ſe ingerit actibus profeſſarum, per hoc cenſetur profeſſa. Hoc dicit, & eſt caſus multùm notabilis.

VIdua ſi ſpontè velum converſionis, quamvis non ſacrum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, ſanctimoniæ habitum ulteriùs debet habere. Licet ſacramento firmare velit eo tenore velamen ſibi impoſuiſſe, ut deponere poſſet.

[s] *al.* Aurelian. …d habetur … Concil. …ribur. *c.* 25. …efert …urch. *l.* 8. …36. Ivo, *p.*7. …55. & *c.* 6. …*d. tit. in* 1. …*ompil.* quib. …cis aliis …onciliis tri…uitur, ſed …rtaſſis non …ctè.

V. Gregorius Anthemio Subdiaco. [c. an. 600.]

Monachus temerè ad aliud Monaſterium tranſire, vel peculium habere non poteſt.

JOannes frater: *Et infrà.* Præſenti juſſione tibi mandamus, ut ne quem Monachum de Monaſterio in Monaſterium temerè migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare quicquam habere. Sed ſi hoc præſumpſerit, Monaſterio, in quo ab initio converſatus eſt, ſub Abbatis ſui regula competenti coërcitione reddatur.

VI. Ex Regiſtro Gregorii [t]. [c. an. 600.]

Ubi eſt dura Congregatio vel Religio, requiritur in profitente plena pubertas, ſcilicet tempus 18. *annorum.* Hoc dicit habito reſpectu ad mentem literæ. Et eſt textus ſingularis.

QUia in inſulis dura eſt Congregatio Monachorum, pueros in eorum Monaſteriis, ante decimumoctavum annum ſuſcipi prohibemus.

[t] …*lib.* 1. *Epiſt.* …*ad Anthe*…*ium*, ut re…rt Grat. 20. …1. *cap. quia* …*tem.* & *c.* 1. …*d. tit. in* 1. …*ompil.*

VII. Alexander III. Archiepiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, per Galliam [u] conſtitutis. [c. an. 1170. *Româ in Galliam.*]

[u] …in Gallia.

Si Ciſtercienſis ſine licentia ſui Abbatis, ad aliud Monaſterium tranſit, ad proprium Monaſterium regredi cogitur.

NOn eſt vobis dubium: [*Et infrà* α.] Univerſitati veſtræ mandamus [1], quatenus Monachos, vel Converſos Ciſtercien. Ordinis, poſt profeſſionem ſine licentia Abbatum ſuorum, per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis. Et ſi qui ex eis, ſine licentia Abbatum ſuorum, de Monaſterio exire præſumpſerint, & commoniti celeriter non redierint, eos regredi compellatis.

[α *Aut incertum quomodo fratres Religioſi Ciſtercien. Ordinis ea Religione permaneant, & virtute, quòd ex inſtitutione primùm prædeceſſorum noſtrorum his qui in eorum Monaſteriis profeſſionem faciunt, ſine Abbatis ſui licentia prohibetur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes in aliis Monaſteriis recipi. Inde eſt quòd nos eandem conſtitutionem, non ſolum amicam Religioni, ſed etiam conſonam rationi ſolicitè conſervare volentes.*]

¶ Pith. [1] *Univerſitati veſtræ mandamus.*] Saresberienſis 266. Petrus Bleſenſis Abbati de Eveſham *Epiſt.* 97. quidam inconſulta levitate animi cum enormi ſcandalo de domibus Religioſis exeunt, & in aliena Regula gloriantes, eam contemptui habent cui ſe profeſſionis vinculo adſtrinxerunt. *De Ciſtercienſibus.*

VIII. Idem Magiſtro F. Civitaten. Canonico [x]. [c. an. 1170. *Româ in Hiſpaniam.*]

[x] …Civitanen. …*ideratur* …*Codice Bar*…*tiæ & aliis.*

Profeſſio facta ante xiv. annum non obligat. poſt xiv. verò ſi fit per ſuſceptionem habitûs profeſſorum, etiam non obligat, niſi detur perſeverantia tridui.

AD noſtram noveris [y] audientiam perveniſſe, quòd Eremitæ de monte Folio [2] quoſdam pueros ſeduxerunt, in tantum quòd quidam ſuaſionibus eorum aſſenſum præbentes, ſtatim Religionis habitum in ipſorum Monaſteriis ſuſceperunt: quorum unus T. nomine ſtatim pœnituit, quòd habitum induiſſet: [*Et infrà* α.] Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd præfatus T. ante conſummationem XIV. anni ſuſceptum habitum depoſuerit, aut ſi poſt XIV. annum habitum ipſum ſine probatione ſuſceperit & intra triduum depoſuerit, eum ab impetitione prædictorum Eremitarum denuncies abſolutum: & eam, quam, poſtquam exivit, juravit accipere in uxorem, liberè poſſe traducere, ſi alia [z] cauſa rationabilis non obſiſtat [a].

[y] …Poſt Conc. …ter. *p.* 21. …1. & *c.* 8. …*l. tit. in* 1. …*ompil.*

[z] …aliqua. [a] …obſtat.

[α *Id quod fecerat ſuis parentibus intimavit, qui ad locum ipſum morâ poſtpoſitâ accedentes, eum inde traxerunt, & cùm non ſtetiſſet ibi niſi per unam noctem tantummodo ſicut accepimus, præfati Eremitæ & quidam alii non permittunt eum quandam puellam ducere in uxorem, quam ipſe juravit in uxorem ducere, & ſicut dicitur, deſponſavit.*]

¶ Pith. [2] *De monte Folio.*] *De monte Tiliano.*

IX. Idem Elienſi [3] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Qui recipit habitum profeſſorum, ubi diſtincti ſunt habitus, compellitur ibi vel alibi eſſe Religioſus: ſed ſi recipit habitum novitiorum, poteſt ad ſeculum redire.

SUper eo [b] quod quæſitum fuit de Clericis, qui Religionis habitum ſuſceperunt, & ante profeſſionem ad priorem ſtatum ſunt reverſi: Reſpondemus, quòd ſi auſteritatem Religionis, ad quam migraſſe noſcuntur, ſervare noluerint, ad minorem Religionem ſunt cogendi tranſire: nec ampliùs in Eccleſiis ſecularibus debent aſſumi: ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur. Verùm ſi ante ſuſceptum hujuſmodi habitum in probatione poſiti recedere voluerint, ſecundùm regulam beati Benedicti, non videntur prohiberi ad priorem ſtatum redire, quæ videtur præcipere, ut in eadem veſte, in qua veniunt, revertantur.

[b] *Cap.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 21. *c.* 2.

¶ Pith. [3] *Elienſi.*] *Alienenſi*, vel *Herefordienſi.*

X. Idem Ambianen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Canonicus Regularis poteſt effici Monachus, ſi religio, ad quam tranſit, eſt ſtrictior ſuâ: aliàs ſecùs.

SAnè de Canonico [c] qui in Eccleſia Aromaten. [4] profeſſionem fecerat, & fugerat ab eadem, in Monachum, à quodam Abbate recepto: Id tuæ fraternitati ſignificamus, quòd ſi locus ubi nunc permanet, majoris Religionis, quàm Eccleſia Aromaten. exiſtat [d], ipſum in eodem loco cum pura conſcientia remanere permittas, alioquin eum ad priorem Eccleſiam redire compellas.

[c] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 50. *c.* 29.

[d] exiſtit.

¶ Pith. [4] *Aromaten.*] *Aromacenſi.* 2. V. C. vel *Arcoacenſi. Audomarenſi.*

XI. Idem Belvacen. [5] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Minor xiv. annis, profitendo non obligatur Religioni, niſi factus major ratum habuerit.

SIgnificatum [e] nobis: [*Et infrà* α.] Mandamus quatenus ſi inveneris, quòd G. non fuiſſet à parentibus oblatus: & intra XIV. annum facti voti pœnitens, à Religione receſſerit: ab illo voto profeſſionis, quod fecit, denuncies abſolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus, ſeu XIV. annum compleverit, cùm religionem intravit, ſeu poſt decimum quartum annum profeſſionem à ſe priùs factam, ratam habuerit: eum ad eandem vel ad aliam religionem tranſire compellas.

[e] *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 50. *c.* 10.

[α *Et pro certo monſtratum, quòd G. nondum incipiens eſſe xiv. annorum, timore Magiſtri qui eum literis erudiebat, habitum Religionis apud Eccleſiam de Ruſſon.* [6] *ſuſcepit, & inde ſicut puer infra annum receſſit, & per ſeculi vanitatem jam ſex annis, & eò ampliùs vagabundus diſcurrit. Unde quoniam hujus rei veritas nobis non conſtat, ſ. t. per ap. ſ. præ.*]

¶ Pith. [5] *Belvacenſi.*] *Elienſi.*
[6] *Reſſon*] Diœceſis Belvacenſis.

XII. Clemens III [7]. [c. an. 1190. *Româ in Galliam.*]

Si filia minor xii. annis à parentibus Monaſterio tradita, major facta ſpontè velatur, ad ſeculum redire non poteſt.

CUm [f] virum: [*Et infrà* α.] Utrùm ea, quæ intra diſcretionis annos à parentibus Monaſterio tradita, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam militi copulavit, ad Monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpon. quòd cùm juxta Concilii Toletani [g] cenſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat: quicquid horum fuerit allegatum [h], tenebit, revertendi ad ſeculum, aditu penitùs interdicto. Non enim videtur illa Monaſticæ profeſſionis à ſe poſſe jugum excutere, cùm eam non conſtet evidenter contradixiſſe, cùm benedictionem accepit, quam non niſi in ætate diſcretionis recipiunt quæ velantur, præſertim ſi ratihabitatione ſecuta [i], etſi eam quandoque contradixiſſe conſtiterit, quod ante geſtum fuerat, roboratur. Nec obloquitur quod de præd. noſt. Leonis Papæ conſtitutione per contrarium ſenſum ſumitur [k], ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt [l], ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: cùm de ea rectè [m] poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium, in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[g] id eſt Conc. Toletanum IV. *c.* 48.

[h] Alligatum legitur in Conc. & in omnib. manuſcr. quam lectionem hîc etiam agnovit Hoſtienſis. *in C. Barbatiæ* periodus punctis ita diſtinguitur, quicquid horum fuerit allegatum tenebit, quod exponit Hoſtienſis.

[i] ſequenti.
[k] aſſumitur.
[l] receperunt.
[m] *Dictio*, rectè, *deeſt in vetuſtiorib.*

[α *Te prudentem noverimus & diſcretum, & ſi in aliquibus dubitas, conſilium à nobis ſolicitudine Paſtorali requiris, & tibi de jure Canonico quod poſſumus reſpondemus, & prudentiam tuam dignis in Domino laudibus commendamus. Curaſti ſiquidem tua nobis inſinuatione proponere.*]

¶ Pith. [7] *Clemens III.*] Lugdunenſi Archiepiſcopo. 2. *V. C.*

XIII. Idem [8]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Valet profeſſio facta ſine ſuſceptione habitûs Religionis.

POrrectum [n] nobis ex parte tua petitorum continebat, quòd I. Canonicus Archerontinus infirmitate gravatus, votum ut fieret Monachus ſe aſſerit emiſiſſe: unde metuens ne voto decederet non completo, junctis manibus tibi ſe reddi-

[n] *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil.*

dit in Monachum & in fratrem: [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm Monachum non faciat habitus, ſed profeſſio regularis: ex quo à convertendo votum emittitur, & recipitur, ab Abbate talis ut fiat Monachus, ut reddat Domino quæ promiſit, erit utique compellendus.

[*α Alii quoque in tua abſentia in Sacerdotum manibus Monachos ſe fieri devoventes, jam facti ad vomitum redierunt; & cùm familiares Monaſterii tui anteà extitiſſent, pro eo quòd non ſunt ad familiaritatem antiquam admiſſi, adverſarii facti ſunt pro amicis. Utrùm ergo eorum talium factum diſſimulare valeas ne fiant deteriores, an ſint ad promiſſa ſolvenda compellendi per nos poſtulas edoceri. Nos igitur*]

¶ PITH. [8] *Idem.*] Abbati de Flore. Extat *pag.* 331. *epiſt. Innoc.*

XIV. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Si pater ſe cum bonis ſuis & filio impubere obtulit Monaſterio, filius factus major, exire poteſt Religionem, & legitimam à Monaſterio petere.

[o] *Cap.* 5. *eod. tit. in* II. *Compil.*

CUm [o] ſimus: *Et infrà.* Sanè noſtris auribus eſt relatum, quòd cùm B. Miles, ſe cum filio ſuo diſcretionis annos nullatenus attingente, ad quoddam Monaſterium cum bonis ſuis etiam contuliſſet, dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere Monachalem: [*Et infrà α.*] Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem; ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt [p] ullatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.

[p] *al. ita:* non eſt ad hoc ullatenus, &c.

[*α Cúmque ipſi puero diſciplina Monaſterii, propter aſperitatem regulæ, diſpliceret, & infra ſpatium x. hebdomadarum à Monaſterio & habitu taliter ſuſcepto reſiliens, bona patris ab Abbatia illa cœpit cum inſtantia poſtulare; & cùm ſuper hoc ad diœc. Epiſcopum quæſtio lata fuiſſet, & coram eo aliquandiu diſceptatum: quia plerique diſſentire de rigore Canonum videbantur, ſi conſanguinei pueri prædicti poſſent teſtibus comprobare illum, quando fuit oblatus, infra annos diſcretionis exiſtere, ipſum tali voto nullatenus obligari; dictus Abbas ad Maguntinæ Sedis audientiam appellavit, & quidam ex conſanguineis ejuſdem pueri ad Romanam Eccleſiam appellationem ſicut ex literis Augen. Epiſcopi comperimus, tranſtulerunt. Ideóque*]

XV. INNOCENTIUS III. Epiſcopo & Capitulo Targilen. [q] [9] [c. an. 1212. *Romà in Iſtriam.*]

[q] Gargilen. *al.* Turgin. *al.* Argin.

Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.

[r] *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.* ubi eſt integra clauſula, vide Barbatiam *conſil.* 60.

SIcut tenor literarum [r]: [*Et infrà α.*] Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd licèt iſta duo inter ſe repugnantia videantur, ut quiſquam ſcilicet ſit extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet: ſi tamen eo tempore quo P. Sacerdos lator præſentium poſitus extra mentem [ſ] aſſeritur, indutus fuit habitu Monachali, cùm alienatus non ſentiat, ac per hoc non valeat conſentire, eum denuncietis ab obſervatione Monaſtici Ordinis abſolutum, niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos, ſpontanea voluntate profeſſionem fecerit Monachalem.

[ſ] *al. ita:* poſitus extra mentem, ut aſſeritur.

[*α Veſtrarum nobis aperuit, cùm P. lator præſentium in Sacerdotali eſſet officio conſtitutus, & tantâ rerum temporalium indigentiâ laboraret, quòd nec ſibi, nec ſuis progenitoribus ſeu fratribus in neceſſitatibus propriis poſſet aliquatenus providere: proprii corporis laboribus & maris periculis multis ſe non dubitavit exponere, ut de ſuo labore & acquiſitione honeſta ſuam & ſuorum poſſet indigentiam relevare. Contigit autem poſt hoc quòd ipſe longè à civitate conſiſtens, tam gravi cœpit ægritudine laborare, quòd extra ſe poſitus deſperaret de vita præſenti; & dum in tali eſſet articulo conſtitutus, à quodam ſimplici Monacho indutus fuerit habitu Monachali, & ad Monaſterium deportatus. Deinde paucis diebus elapſis, cùm jam in principio eſſet ſuæ convaleſcentiæ, depoſuit habitum, & de licentia ejuſdem loci Abbatis, Monaſterium dereliquit, & cupiens progenitorum ſuorum indigentiis providere, à nobis ſuppliciter poſtulavit, ut poſſit ſicut priùs in Sacerdotali officio miniſtrare, & vobiſcum pariter conſervari. Quid autem ſuper his vobis fuerit faciendum, ſacro Apoſtolicæ Sedis oraculo, humiliter edoceri petiſtis. Nos igitur*]

¶ PITH. [9] *Targilen.*] *Traguerienſi.*

XVI. IDEM Piſano Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Romà in Tuſciam.*]

Profeſſio nec fieri nec recipi debet intra tempus probationis, ſed facta & recepta tenet Hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.

[t] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* ubi eſt integra clauſula, vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 28. *tit. de regu. c.* 15. *ex quo ceſſant dubia textûs & gl.*

AD Apoſtolicam Sedem [t]: [*Et infrà α.*] Cùm Monachum fieri ante unius anni probationem, regularis inſtitutio interdicat: [*Et infrà β.*] Quæſtionibus tuis taliter reſpondemus, quòd licèt tempus probationis à ſanctis Patribus ſit indultum non ſolùm in favorem converſi, ſed etiam Monaſterii, ut & ille aſperitates iſtius, & iſtud mores illius valeat experiri: (quod utrumque diligenter eſt obſervandum, præſertim cùm ab utroque de reliquo facta [u], certa notitia non habetur;) ſi tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is, qui converti deſiderat, habitum recipit, & profeſſionem emittit, Abbate per ſe vel per alium profeſſionem recipiente Monaſticam, & Monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum: ideóque obligatur [*] per profeſſionem emiſſam pariter & acceptam ad obſervantiam regularem, & verè Monachus eſt cenſendus; quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint [x], obtinent firmitatem. Prohibendum eſt autem [y] Abbatibus, ne paſſim ante tempus probationis quoslibet ad profeſſionem recipiant; & ſi contra formam præſcriptam quoslibet indiſcretè receperint, animadverſione ſunt debita corrigendi, cùm in ſubſidium fragilitatis humanæ ſpatium probationis ſit regulariter inſtitutum.

[u] *Dictio*, facta, *deeſt in omnib. antiq. exemplarib.*

[*] Conc. Tri[d.] *ſeſſ.* 21. *tit.* [...] *reg. c.* 15. [...] *poſitum diffi*[...]*nivit.*

[x] *Dictio*, [...] boris, *deeſt* [...] *antiq. ſed al*[...] *aliis additur.*

[y] *Item deeſt dictio*, autem [...] *quam habet Codex Barb.*

[*α Quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt & magiſtra ſuper diverſis articulis quæſtiones dubiæ referuntur, ut quod ab ea fuerit ſuper earum ſolutione reſponſum, indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte ſiquidem tua tales nuper ſuſcepimus quæſtiones quòd*]

[*β Monachi & Moniales in tua diœceſi conſtituti, tam Clericos quàm Laicos utriuſque ſexûs ſanos pariter & infirmos religionis habitum volentes aſſumere, nutu etiam aliquo profitentes, interdum abſque omni profeſſione recipiunt, quandoque profeſſionem illicò facientes. Unde multa mala cognoſcuntur ſæpiùs provenire, cùm infirmi ad Monaſterium jam tranſlati, & emiſſa profeſſione poſtquam de infirmitatibus convaluerunt, habitum religionis abjiciant, & ad propria revertantur. Contingit etiam tales in propriis domibus remanere, cùm Monachi per eos dum vivunt, nolunt ſua Monaſteria prægravari: ſani facti etiam ſic ſine probatione recepti retrò aſpicientes, matrimonia contrahunt relicto habitu regulari: de quibus, ſi habitum religionis aſſumunt, ante unius anni probationem vel temporis competentis, utrùm facta profeſſione à talibus vel omiſſa Monachi debeant reputari, & ſi conjugatus converti deſiderans recipiendus ſit in Monachum, niſi uxor perpetuam continentiam repromittat, certificari à Sed. Apoſt. poſtulaſti. Nos igitur*]

XVII. IDEM Aconen. Epiſcopo [z] [10]. [c. an. 1212. *Romà in Bithyniam.*]

[z] Adenen.

Qui profeſſionem fecit, licèt in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſeculo, & ſuis bonis uſus fuerit, ad obſervantiam regularem compellitur.

SIcut nobis fuit [a] propoſitum, quidam Clericus cùm ægritudine nimia laboraret, quaſi de morte ſecurus, & de recuperanda ſanitate [b] deſperans, habitum Canonicorum Regularium petiit, & accepit; ſed nec ad Eccleſiam tranſiit, nec bonis ſuis uti ceſſavit, videntibus & ſcientibus Epiſcopo & Canonicis Eccleſiæ Nazaren. [c] à quibus habitum ſuſceperat regularem: [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi regularem habitum ſe poſtulante ſuſcepit, & ad obſervationem religionis canonicæ ſua ſe profeſſione ligavit; ad reſumendum habitum Eccleſiaſtica eſt diſtrictione cogendus, cùm quòd tanto tempore extra Canoniam manſit [d], non in excuſationem ejus, ſed in majoris tranſgreſſionis augmentum meritò valeat allegari.

[a] *Cap.* 3. *eo*[d.] *tit. in* III. *Compil.*

[b] Et recuperanda ſanitat[e] deſperatus.

[c] Nezaren.

[d] Religioſus contra bonum obedientiæ non poteſt præſcribere. Vide *l.* I. *C. de ſervis fugi.*

[*α Tu licèt eo tempore quo habitum ſuſceperat in Eccleſia Nazarena Prioris ſolicitudinem exerceres, immemor eorum quæ facta fuerant, in Aconen. Eccleſia eum in Canonicum ſuſcepiſti. Quia verò quid ſuper hoc facere debeas per noſtras literas poſtulas edoceri:*]

¶ PITH. [10] *Achonen. Epiſcopo.*] *Acconenſi.* Extat integra *pag.* 328. *Epiſt. Innoc.*

XVIII. IDEM Priori & Conventui Dimolienſi [e] [11]. [c. an. 1212. *Romà in Angliam.*]

[e] Dimelinenſ[i]. *al.* de Molend[...] *al.* Dubeolen. *al.* Dunolien.

Poteſt Religioſus zelo ſanctioris vitæ ad Religionem tranſire ſtrictiorem, petitâ priùs licentiâ Prælati ſui, licèt non obtentâ, etiamſi primum Monaſterium ſit ita privilegiatum, quòd de illo ad aliud etiam arctius tranſiri non poſſit. Hoc dicit: Et eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.

LIcèt quibuſdam [f] Monachis & Canonicis, necnon Hoſpitalariis & Templariis à Sede Apoſto. ſit indultum, ne poſtquam aliquis profeſſus fuerit apud eos, ad alium locum poſſit ipſis invitis arctioris etiam Religionis obtentu tranſire, ut unuſquiſque ſecundùm Apoſtolum in ea vocatione permaneat, in qua dignoſcitur eſſe vocatus. Quia tamen ubi Spiritus Dei eſt, ibi libertas; & qui Dei Spiritu aguntur, non ſunt ſub lege; quia lex non eſt poſita [g] juſto: ea ratione videtur hoc illis fuiſſe conceſſum, ne quis ex temeritate vel levitate in jacturam vel injuriam ſui Ordinis ſub prætextu majoris religionis, ad alium Ordinem tranſvolaret, ſicut frequenter à multis conſtat eſſe præſumptum: non quidem ut ei tranſeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit poſtulandam, ut non fictè, ſed verè ad frugem melioris vitæ valeat tranſmigrare. Talis ergo poſtquam à Prælato ſuo tranſeundi licentiam poſtulaverit, ex lege privata [12], quæ publicæ legi præjudicat, abſolutus, liberè poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere, non obſtante proterva indiſcreti contradictione Prælati; quia privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate. Cùm etiam Romanus Pontifex, qui ſupremam in Eccleſia obtinet poteſtatem, Archiepiſcopis & Epiſcopis [h] cedendi licentiam ex juſta cauſa petentibus ſine

[f] *Cap.* 4. *eo*[d.] *tit. in* I. *Compil.*

I. *Cor.* 7.

2. *Cor.* 3.

[g] impoſita.

[h] Vide beatum Thomam, 2. 2. *q.* 185. *art.* 4.

difficultate concedat. Quocirca noverint universi, quibus hujusmodi privilegium est concessum, se ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de jure teneri; quia sicut subditus à Prælato cum humilitate & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur; sic Prælatus subdito sine difficultate & pravitate qualibet, debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire divinitùs inspiratum. Si verò probabiliter dubitetur, utrùm quis velit ad Ordinem arctiorem aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate transire, Superioris est judicium requirendum, ne fortè Angelus Sathanæ in lucis Angelum se transformet. Illâ semper regulâ inviolabiliter observatâ, ut nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacumque deserere Præsulatum; quoniam sicut majus bonum minori bono præponitur; ita communis utilitas speciali utilitati præfertur [l]. Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi, & labor quieti. Ad quod utique designandum unigenitus Dei Filius Jesus Christus non de Rachele secundùm carnem natus est, sed de Lia: nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Unde quando potest Episcopus prodesse pariter & præesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. Cùm ergo R. Monachus vester ad Fratres Cistercien. Ordinis transmigraverit, non ut Ordini vestro aliquatenus derogaretur, sed ut apud eós vitam duceret arctiorem: mandamus, quatenus super eo quod de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis, quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.

Vid. *l. actio-* ..., §. *Labeo.* ... *vers. eo* ... *mpore.* D. *pro* ... *cio.* Glossa ... *l.* 1. & ibi ... art. *D. sol.* ... *atr.*

¶ Pith. [11] *Dimoliensi.*] *Dunelmensi.*
[12] *Ex lege privata.*] *Causâ* 19. *quæst.* 2. *can.* 2.

XIX. Idem Præposito, & Decano, & Scholastico, Demeren. [13] Colon. diœces. [k] [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

[k] *al.* Miren. ... *l.* de Moren. ... *d ut pluri-* ... *in anti-* ... *uis legitur* ... e Miren.

Conjuges Religionem profitendo ab invicem divertere possunt: aliter si se abjurant, & non continent, illicitum est juramentum.

VEniens [l] ad Apost. Sed. G. mulier supplici nobis insinuatione monstravit, quòd cùm matrimonium cum E. in facie Ecclesiæ contraxisset, & diutiùs cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, in tantum, ut quòd deinceps [m] alter non requireret alterum, uterque corporaliter præstitit juramentum: hanc vir ipse divortii causam assignans, quòd quandam ipsius mulieris amitam cognovisset antequam eam duceret in uxorem: quod licèt assererent quamplurimi, non fuit super hoc Ecclesiæ facta fides. Cùm autem postmodum ad secunda vota convolasset uterque, secundo viro viam universæ carnis ingresso, priore superstite, dicta mulier se fecit in arcto loco ad pœnitentiam agendam includi, postulans ut ei dignaremur impendere consilium salutare. Nos igitur attendentes, quòd illud fuit illicitum juramentum; mandamus, quatenus præfatum virum monitione prævia [n] compellatis, ut eâ, quam superduxit, exclusâ, præfatam mulierem recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir seculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, ut & illa possit in suo proposito remanere.

[l] *Cap.* 6. *eod.* ... *t. in* III. ... *ompil.* ... ide Turre- ... cremat. *in c.* ... *uod Deo pari.* ... 3. *q.* 5. & ... ot. 4. *sent.* ... *ist.* 27. *q.* 1. ... *rt.* 4.
[m] quòd ut ... einceps co- ... atis.
[n] præmissa.

¶ Pith. [13] *Demeren.*] *Demirem.*

XX. Idem Abbati de Affligien. [14] & Magistro R. & G. Canonicis Trajecten. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Qui ad Monasterium convertitur sumendo habitum Novitii, potest intra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eúm vitam voluisse mutare omnino.

COnsulti [o] sumus frequenter à multis, utrùm is, qui Monasterium ingressus, habitum sumendo Novitii, si ante professionem emissam intra tempus probationis exire voluerit, licitè possit absque Apostasiæ nota vel noxa [p], præsertim cum debita morum correctione, ad seculum remeare. Licèt autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum, utrùm is, qui convertitur, proposuerit absolutè vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cetero famuletur: an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum si, infra annum, sibi placuerit, profiteatur Ordinis disciplinam; aut si fortè non placuerit, moribus emendatùs [q] ad statum revertatur pristinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non tamen ut vivat seculariter, remeare. Ut ergo quæ sit ejus intentio pleniùs agnoscatur, propositum suum in principio protestetur.

[o] *Cap.* 7. *eod.* ... *it. in* III. ... *ompil.*
[p] Vid. Alc. 4. ... *e verb. signifi.* ... orn. Fronto. ... *ib. de diff.* ... it: noxa pœ- ... a: noxia ... culpa.
[q] ... emendatis.

¶ Pith. [14] *Abbati de Affligien.*] *A. Abbati de Affligienn. & Magistro R. à Persona Ecclesiæ Ceterensis, & G. Canonico Timacen.* in vita sancti Petri Haffliginiensis, Ordinis S. Benedicti, diœcesis Cameracensis April. 1012. Sigebert. *ann.* 1080. Affligennense Cœnobium, quod Gerardus Niger ædificavit.

XXI. Idem. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Qui intra annum probationis, non facta professione, redit ad seculum, licitè potest ad Ordines & Beneficia promoveri.

POstulasti: *Et infrà* [r]. Tertiò quæsivisti, utrùm illi, qui in annis minoribus constituti Novitiorum habitum susceperunt, & intra annum postmodum non facta professione, ad seculum sunt reversi, & Episcopis suis hoc scientibus, ad sacros Ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis Ecclesiis ministrare, in quibus sunt ab eisdem Episcopis instituti. Nos fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd propter hoc non sunt ab Ecclesiis ipsis amovendi, sed in eis possunt liberè ministrare.

[r] *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.* primam quæstionem habes *sup. de foro compet. postulasti.* secundam, *infrà de Homicid. postulasti.*

XXII. Honorius III. Veneten. Episc. [c. an. 1222. *Româ in Lombardiam.*]

Qui ultra annum portat habitum Monachalem in Monasterio, ubi sunt habitus indistincti, censetur professus.

EX parte [15] tua fuit propositum, quòd nonnulli sunt, qui licèt pluribus annis gestaverint habitum Monachalem, professionem tamen Monasticam non fecerunt. Unde cùm super eo, quòd habent proprium, & aliàs irregulariter vivunt, à te vel ab aliis arguuntur; non erubescunt dicere se ad carentiam proprii, & continentiam, ac alias regulares observantias non teneri, cùm habitus [16] non faciat Monachum, sed professio regularis: [*Et infrà* a.] Ideóque fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diœcesana subjectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur [17]; ut postquam per annum gestaverint habitum Monachalem [18], regulam secundùm formam Ordinis profiteantur & servent, Ecclesiasticâ censurâ compellas.

Vide Concilium Triden. *initio præcedentis Can. citatum.* Pro intellectu hujus Can. Vid. B. Tho. 4. *sent. distin.* 18. *q.* 3. *art.* 3.

[*a Quare super his Apostolicum remedium postulasti, cùm inordinata prævaricatio hujusmodi non solùm eis periculum, sed etiam scandalum inferat mentibus aliorum.*]

¶ Pith. [15] *Ex parte, &c.*] Vide Matth. Paris. 637.
[16] *Cùm habitus, &c.*] *Cap. ult. sup. Qui Clerici vel voventes.*
[17] *Terram duabus viis ingredi non verentur.*] Gallicè, *aller par deux chemins.*
[18] *Per annum gestaverint habitum Monachalem.*] Vide Regulam S. Benedicti, *cap.* 58.

XXIII. Gregorius IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Intra probationis annum liberè quis redit ad seculum, nisi professionem fecerit tacitè vel expressè, vel appareat eum vitam mutare voluisse. Hoc dicit primò. Secundò dicit quòd *ad hoc ut dignoscantur Novitii à Professis, debet habitus Professorum benedici in locis, ubi habitus non est distinctus.*

STatuimus [19] Novitios in probatione positos ante susceptum Religionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, vel ante professionem emissam ad priorem statum redire posse liberè intra annum; nisi evidenter appareat, quòd tales absolutè voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuò Domino deservire. Cùm quilibet renunciare valeat ei, quod pro se noscitur introductum. Nihilominus statuentes ad omnem ambiguitatem penitùs amovendam, quòd cùm in quibusdam locis religiosis Novitiorum habitus non distinguatur ab habitu Professorum; professionis tempore benedicantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, ut Novitiorum habitus [f] à Professorum habitu discernatur.

[f] *Dictio*, habitus, *deest hic in plurib. exemplarib.*

¶ Pith. [19] *Statuimus, &c.*] Matthæus Paris. 637.

XXIV. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Religiosi fugitivi annuatim sunt requirendi, & cogendi ut ad Monasterium revertantur.

NE Religiosi [20] vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur: Statuimus ut Præsidentes Capitulis celebrandis, secundùm statutum Concilii [t] generalis, seu Patres, Abbates, seu Priores, fugitivos suos & ejectos de Ordine suo requirant solicitè annuatim. Qui si in Monasteriis suis recipi possunt secundùm Ordinem regularem, Abbates seu Priores eorum monitione prævia [u] per censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salvâ Ordinis disciplinâ. Quòd si hoc regularis Ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis religiosis domibus ejusdem Ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur. Si verò hujusmodi fugitivos vel ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tamdiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos publicè denunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

[t] Later. sub Innoc. III. *c.* 12.
[u] præmissa.

¶ Pith. [20] *Ne Religiosi.*] Matth. Paris. 638.

DE CONVERSIONE CONJUGATORUM.

Titulus XXXII.

x al. Ubergens. al. Heliens. al. Vercell.

I. Alexander III. Urbergen. [x 1] Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Hungariam.*]

Si vir de uxoris licentia profitetur, & uxor ipsa suspecta nec continentiam vovet, nec Religionem ingreditur; Episcopus uxori virum restituet. Hoc dicit juxta literam.

y *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Lat. sub Alex. III. *p. 5. c. 5.*

PRæterea [y] utrùm Laicus uxoratus, qui præsentibus Sacerdotibus & Monachis, ignorante Episcopo, de licentia & permissione uxoris Monasterium ingressus, professionem fecit, uxore in seculari habitu remanente, nec transeunte ad Religionem, aut perpetuam continentiam vovente, ab Episcopo suo possit ad torum revocari uxoris, an illa compellenda sit continentiam observare? Dicimus, quòd nisi uxor ad Religionem transierit, aut perpetuò castitatem servare promiserit; vir potest & debet de Monasterio revocari.

¶ Pith. [1] *Urbergen.*] *Ylerbeng. Vibergensi.* Taxa Benefic. *Vulgensi, Urbergensi, Hereford.* Visemburgensis Episcopus in Hungaria. *Yleren.*

II. Idem Salernitano [2] Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Campaniam.*]

Ante matrimonium consummatum potest alter conjugum, etiam altero invito, ad Religionem ingredi: sed remanens in seculo potest ad secunda vota transire.

z *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.* & post Conc. Lat. *part. 5. c. 1.*

VErùm post [z] consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium, sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt; dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiam servare noluerit) licitum est ad secunda vota transire: quia cùm non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in seculo remanere.

¶ Pith. [2] *Salernitano.*] *Salonitano.* Fazell. 471.

III. Idem Pisano Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romà in Tusciam.*]

Qui invità uxore professionem fecit, & ei posteà restituitur; non compellitur mortua uxore ad Monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

a *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *part. 5. c. 2.*

aa *1 Cor. 7.*

QUidam [a] intravit Monasterium invita uxore, qua ipsum repetente, coactus est ad eandem redire; eà mortuà, quæris, an ipse cogatur reverti ad Monasterium, an aliam possit ducere in uxorem? Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd votum non tenuit: unde ratione voti ad Monasterium non tenetur redire; ulteriùs verò non poterit uxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat: & ideò quoad hoc votum tenuit. non reddere autem non erat in ejus, sed mulieris potestate: unde Apostolus [aa]: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

[*Quia cùm vir & uxor una caro sint, sicut docet Apost. non potest unus ad Deum converti, & alter in seculo remanere.*]

IV. Idem Exonen. [3] Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Uxoratus Religionem intrare non potest, nisi etiam uxor ingrediatur, vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. Hoc dicit, & est unum ca. de principalioribus tit.

b *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *part. 5. cap. 3.*

CUm sis præditus scientià literarum [b], ignorare non debes, sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir uxore sua, aut uxor viro ejus non assumente Religionis habitum, debeat ad Religionem transire: [*Et infrà* α.] Inde est quòd auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migraverit, transire permittas. Verùm si ita uxor senex est & sterilis, quòd sine suspicione possit esse in seculo; dissimulare poteris, ut eà in seculo remanente, & castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem.

[α *Ad Monasterium converti desiderans prohibetur suscipi, nisi uxor ejus pariter convertatur. nam cùm unum utrorumque corpus post conjugii copulationem sit factum, incongruum est partem converti, & partem in seculo remanere. nec recipitur apud Deum illius viri conversio, cujus sequitur conjugalis fœderis prostitutio. Cùm igitur cœtus Clericorum longè præemineat cœtui Monachorum, ita ut aliquando bonus Monachus vix bonum Clericum faciat.*]

¶ Pith. [3] *Exonen.*] V. C. *Lexoviensi.*] Petrus Blesensis, *epist.* 83. Cùm plurima literatura, ususque & experientia prudentes & circumspectos vos fecerint in decisione causarum; *in veteri codice hoc caput sic concipitur, à verbis, Cùm sis, &c. usque ad verba, ad Religionem transire.* Cùm sis præditus scientià literarum, ignorare non debes, sanctorum Patrum Constitutioni esse contrarium, ut vir uxore sua, aut uxor viro ejus non assumente Religionis habitum, debeat ad Religionem transire; quia cùm vir & uxor una caro sint, sicut dicit Apostolus; non poterit unum converti ad Dominum, & alterum remanere in seculo. Inde est quòd auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migraverit, transire permittas. Sed si voluerint ad Dominum converti, uterque ad frugem vitæ transeat melioris.

c Strigoniens. al. & Coloniens. al. ...loc.

V. Idem Strigon. [c] & Colon. [4] Archiepiscopis. [c. an. 1180. *Romà in Germaniam.*]

Conjugatus non est ordinandus ad sacros Ordines, nisi uxor continentiam promittat.

d *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. *p. 5. c. 6.*

COnjugatus [d]: [*Et infrà* α.] Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.

[α *Ad Monasterium converti desiderans.*]

¶ Pith. [4] *Colon.*] *Colecensi.*

VI. Idem eisdem. [c. an. 1180. *Romà in Germaniam.*]

Uxoratus in Episcopum promoveri non potest, nisi uxor Religionem profiteatur.

e *Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *p. 5. c. 7.*

f *In aliquot impressis ita:* & religiosam vestem vel vitam assumat.

SAnè si conjugati [e] consenserint ordinari, uxoris voluntas priùs est requirenda: [*Et infrà* α.] Fraternitati vestræ auctoritate Apostolica prohibemus, ne uxoratum præsumatis in Episcopum ordinare, nisi uxor priùs professa continentiam, sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat [f].

[α *Ut sequestrato mansionis cubiculo Religione promissa, postquam pariter conversi fuerint, ordinentur. Quòd si in quibuslibet gradibus providenter, solertèrque curandum est, ut in domo Dei nil sit inordinatum, nihilque præposterum, multò magis laborandum est, ut in ejus promotione qui super omnes gradus continetur, ne erretur. Inde est quòd.*]

VII. Idem Brixien. Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Lombardiam.*]

Sponsa de præsenti non cognita, quæ dicit se velle Religionem ingredi, compellitur intra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

g *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. *p. 5. c. 8.* Vide Turrecrematam *in c. sunt qui dicunt. 27. q. 2.* & Scotum *lib. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4.*

* renuerit.

h cognovit.

EX publico [g] instrumento nobis innotuit, quòd cùm Veronen. Episcopus causam matrimonii, quæ inter A. virum & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, judiciali sententia matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens, exhiberet eidem conjugalem affectum, quod cùm renueret *, fuit vinculo excommunicationis adstricta. Ceterùm, quia licèt à præfato viro desponsata fuit, adhuc tamen, sicut asserit, ab ipso est incognita: mandamus, quatènus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognoverit [h], & eadem ad Religionem transire voluerit, receptà ab ea sufficienti cautione, quòd vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat, ipsam à sententia, quâ tenetur, absolvas; quòd si ad Religionem transierit uterque, restituat alteri quod ab eo noscitur recepisse: [*Et infrà* α.] Sanè quod Dominus in Evangelio dicit, non licere viro [i], nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est, secundùm interpretationem sacri eloquii, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua consummari [k] non potest.

i Conc. Trid. *sess. 24. tit. de sacram. matri. c. 6. & 7. Matth. 5. & 19.*

k confirmari.

[α *Et vir ipse, ea Religionis habitum assumente, ad alia vota licentiam habeat transeundi.*]

VIII. Idem Priori & Fratribus sancti Joannis. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Summa ut suprà eod. cap. Cùm sis.

l *Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *part. 5. cap. 9.* Vide quos citavi, *suprà, eod. in c. conjugatus.*

UXoratus [l] sine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis existat, ita quòd nulla suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare; vel quòd minùs continenter debeat vivere: quæ si talis extiterit, marito ejus in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filiis suis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ suspicione non careat, voto continentiæ celebrato, à secularium hominum se conversatione removeat, & in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuò commoretur. Nullus vestrûm mulierem aliquam tonsurare, vel ad habitandum secum præsumat assumere.

IX. Urbanus III. Priori sanctæ Crucis. [c. an. 1186. *Romà in Angliam.*]

Conjugatus faciens professionem uxore consentiente, licèt nunquam intravit Monasterium, si mortua conjuge, cum alia contrahat, non valet matrimonium, & Monasterium intrare compellitur.

m *Cap. 1. eod. tit. in* II. *Compil.*

EX parte [m] Abbatis sancti Petri ad audientiam nostram pervenit, quòd cùm D. in infirmitate positus consentiente uxore votum vovens castitatis, Monachalem habitum suscepisset, postmodum liberatus, uxorem retinuit, & aliam eà defunctâ sibi temerè copulavit. Quia verò licèt prædictus D. uxore sua remanente in seculo de jure ad Religionem nequiverit proficisci, eà tamen sublatà de medio, votum sine salutis suæ periculo non potuit violare: mandamus, quatenus si verum est quod asseritur, prædictum D. per excommunicatio-

nem compellas, ut muliere dimiſſa ad ſuum Monaſterium revertatur, ſub regulari habitu de cetero Domino ſerviturus.

Celeſtinus.

X. Clemens [n] III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Profeſſus Religionem uxore ſciente & diſſimulante, eâ mortuâ, ad ſeculum redire non poteſt. Hoc dicit ſecundùm intellectum veriorem, & ſingularem in materia.

Cap. 2. *eod.* . *in* II. *…mpil.*

COnſuluit nos [o] G. Sacerdos, utrùm vir ad Religionem tranſiens, & in ea per annum & ampliùs moram faciens, uxore ſua, poſtquam ad domum tranſierat regularem, de præſenti vita ſublatâ, ſecularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in uxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere? Conſultationi hujuſmodi taliter reſpondemus, quòd prædictus vir nec habitum poteſt abjicere, quem aſſumpſit, nec aliquam ſibi matrimonio copulare [p]. Quòd ſi contraxerit, matrimonium ipſum decernimus dirimendum.

…al. ita : in …trimonium …pulare. *al.* : in matri…onio copu…e.

XI. Celestinus III [5]. [c. an. 1195. *Româ in Scotiam.*]

Conjux, quæ continentiam vovit, tenetur reddere debitum conjugi, licèt ad tempus voto conſenſerit.

Cap. 3. *eod.* . *in* II. *…mpil.* Scotiæ. *al.* …aviæ.

CHariſſimus [q]: [*Et infrà α.*] Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi inveneritis uxorem Regis Sueviæ * gravi infirmitate depreſſam, continentiam voviſſe, & virum ejus ad tempus præbuiſſe conſenſum, maximè ſi non idem vir continentiam vovit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & utrumque invicem maritali affectione tractare.

[*α In Chriſto filius noſter L. illuſtris Rex Scotorum, Apoſtolatui noſtro literis & Nuncio humiliter nunciavit, quòd cùm eſſet adoleſcens, & dilecta in Chriſto filia uxor ejus juvencula, mutua fide & voto contrahendi legitimum matrimonium ſe adſtringentes, invicem ſuum conſenſum, accedente voluntate parentum, arrarum donatione roboraverunt: poſtmodum verò bo. me. D. patre ſuo ab inimicis occiſo, cum nimia bellorum adverſitate premeretur, & habito cum hoſtibus ſuis congreſſu, victus fugatúſque fuiſſet, quia timebat ne ipſa ſponſa ab inimicis per violentiam raperetur, & alia ſimilis ei non inveniretur in regno, quam ſibi poſſet matrimonialiter copulare; de ſuorum & ejuſdem ſponſæ parentum conſilio factum eſt, quòd in Conventu ſanctimonialium habitum monaſticum, ſine propoſito perpetualiter retinendi, ſuſcepit, & ibidem per aliquot annos moram fecit, ne quid injuriæ ab inimicis pateretur; quam, cùm pace reddita, & obtento de inimicis triumpho, ſolemniter duxiſſet cum grandi exultatione in uxorem, & ex ea filium & filias ſuſcepiſſet; inimicorum de communi aſſenſu, & electione Principum terræ ſuæ, in regnum ſibi inſtituit ſucceſſorem: procedente verò tempore, prædicta uxor gravi infirmitate correpta, cùm ſe de hac vita crederet deceſſuram, timore mortis inducta continentiam vovit: cui, cùm Rex ipſe nollet eam contriſtari, conceſſit ad tempus; nunc autem ſe continere non poſſe proponit, & quod licitè poſſe fieri arbitratur, ad torum ſuæ uxoris redire cupit; & ad reprimendas æmulorum detractiones & obloquia, petiit à nobis ei dari in mandatis, ut uxorem ſuam auct. noſtra maritali affectione pertractet, non obſtante voto continentiæ incaute ab ea emiſſo, & ab eodem Rege ad tempus approbato. Verùm quia ſupra his ad plenum non potuimus elicere veritatem, fr. v. deciſionem horum Canonicam duximus committendam, per Ap. ſ. m. q. ſuper his inquiratis, diligentiùs veritatem; & ſi vobis conſtiterit, quòd prædicta mulier primò fuerit inter Moniales recepta timore violentiæ ac rapinæ, & propoſitum ſe habuiſſe nubendi profitebatur, cum inter eas moram faceret, præſertim cùm poſtmodum in facie Eccleſiæ publicè Regi nupſerit, & uſque ad hæc tempora cohabitans, filios ex ea ſuſceperit; eam denuncietis præfato Monaſterio non teneri: non enim factum illud matrimonii poteſt contractum dirimere: etſi fortè poſſet matrimonium contrahendum impedire. De ſecundo verò caſu.*]

¶ Pith. [5] *Celeſtinus III.*] P. Uſpalenſi Archiepiſcopo.

XII. Idem. [c. an. 1195. *Româ in Galliam.*]

Si alter conjugum altero ignorante Religionem profitetur, & propter hoc de Monaſterio educitur, illo mortuo, ad Monaſterium redire non cogitur.

Cap. 4. *eod.* *…t. in* II. *…ompil.* Vide …urrecrem. *c. ſeriatim.* … & latè hic …enric. …orch. & …agiſtr. ſent. …b. 4. *diſt.* 38. *hic quæri…ur.* Vid. Scotum *ſent. diſt.* … *q.* 1. *art.* 1. *&* 3.

PLacet [r] nobis: [*Et infrà α* [6].] Solicitudo tua nos conſuluit, utrùm mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum Religionis aſſumpſit, & eo reverſo, de Monaſterio educta fuit; poſt obitum viri ſit ad regularem obſervantiam compellenda? Super quo reſpondemus, quòd licèt votum ejus uſquequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus ſe poterat obligare: promiſit enim intrando Monaſterium ſe non exacturam carnis debitum [f], quod erat in poteſtate ipſius; redire verò ad ſeculum, in ejus poteſtate non erat, ſed in poteſtate mariti: & ideò quantùm ad ipſam, tenuit votum, quod poſt viri obitum tenere non deſiit, cùm ad eum caſum, à quo poterat efficax habere principium, perveniſſe noſcatur. Conſultius itaque ducimus, & ei congruentius ad ſalutem, ut ad Monaſterium redeat, ubi bonâ ducta intentione, profeſſionem fecit, & habitum Religionis accepit. Si verò ad hoc induci non poterit, ipſam invitam credimus non cogendam.

[*α Et tuam prudentiam commendamus, quòd in cauſis dubiis Se. Ap. conſilium requiris, licèt præditus ſis ſcientiâ literarum, ad matrem tuam Eccleſiam Romanam idcirco devotè recurris; ut habitâ ſuper hoc quod dubitas reſponſione, condignam quam in ſimilibus formam ſervare debeas, evidenter cognoſcas. per dil. fi. G. Decanum Cathalan.*]

¶ Pith. [6] *Placet nobis, & infrà.*] V. C. addit: per dilectum filium W. Decanum Cathalaunenſem.

XIII. Innocentius III. Piſano Archiepiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Tuſciam.*]

Summa ut ſuprà eod. cap. Cùm ſis.

AD Apoſt. Sedem [t]: *Et infrà.* Cùm autem vir & uxor una caro ſint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti poſſit ad Dominum, & altera in ſeculo remanere; profectò non eſt alter conjugum recipiendus ad obſervantiam regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat; ſed & vitam debet mutare, niſi fortè ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſeculo remanere.

[t] *C.* 2. *tit. de regularib. in* III. *Compil.* Vide Turrecrematam, *in c. ſunt qui dicunt.* 27. *q.* 2. & Ancharan. *in c. tua nos, de jurejurando.*

XIV. Idem [u] Lugdunenſi Archiepiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[u] Ludun.

Per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſeculo, diſſolvuntur ſponſalia de præſenti.

EX parte tua eſt intimatum [x], quòd cùm quædam mulier velum viduitatis coram duobus Abbatibus aſſumpſiſſet, benedictione ſolemni, cum celebratione Miſſæ, ac Litania, ſicut debuit, accedente; quidam Nobilis proponebat ſe priùs mulierem ipſam, mediantibus Internunciis per verba de præſenti arrhâ etiam interpoſitâ deſponſaſſe: [*Et infrà α.*] At illa ſe in illum conſenſiſſe confeſſa, dixit, quòd audierat eum eſſe leprâ percuſſum, & ob hoc ejus fuerit abominata complexus: [*Et infrà β.*] Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd etſi poſſit non inconſultè videri, quòd ex quo matrimonium inter legitimas perſonas, per verba de præſenti contrahitur [y], illis viventibus in nullo caſu poſſit diſſolvi, ut vivente reliquo, alter ad ſecunda vota tranſmigret [z], etiamſi unus fidelium, inter quos eſt ratum conjugium, fieret [a] hæreticus, & nollet permanere cum altero ſine contumelia Creatoris, niſi fortè ſecùs fieret ex revelatione divina, quæ ſuperat omnem legem, ſicut à quibuſdam Sanctis legitur eſſe factum. Nos tamen nolentes à prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconſulto, ad Religionem tranſire; ita quòd reliquus, extunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipſum tibi conſulimus obſervandum in articulo prænotato, quamvis falſa ſit cauſa, per quam ad ſuſceptionem veli prædicta mulier eſt inducta, cùm ſine qualibet tali cauſa idipſum Religionis obtentu facere potuiſſet. Porrò licèt prædicta mulier videatur in veli ſuſceptione Religionis habitum aſſumpſiſſe; ſi tamen velit in domo propria remanere, quaſi propoſitum caſtitatis in ſeculo ſervatura, nihilominus conſummandum eſt matrimonium jam contractum, niſi ſe voto adſtrinxerit ad obſervantiam regularem: in quo caſu compelli poteſt, ut relicto ſeculo Religionis propoſitum exequatur.

[x] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* De materia videquos citavi *ſupr. eo. c. verùm, & c. ex publico.*

[y] Vide *l. cùm notiſſimi. C. de præſcri. xxx. ann. in rub. C. qui ma. ac. poſ.*

[z] migraret.

[a] Quia per hæreſim non diſſolvitur matrimonium, vid. Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *tit. de ſacr. matrim.* c. 5.

[*α Audito quòd mulier ipſa velum aſſumpſerat, miſit ad eam, ut deſponſationem factam carnalis copula ſequeretur. Tu verò, poſtquam fuit ad tuam audientiam res perlata, inhibere curaſti, ne ante diſcuſſionem negotii ſe carnaliter commiſcerent. Poſtmodum autem à muliere ipſa in tua præſentia conſtituta, quæſiviſti, utrùm conſenſiſſet in illum, & quare ab illo quæreret ſeparari.*]

[*β Cùm autem poſtmodum per teſtes idoneos tibi fuerit plenior facta fides, quòd ante ſuſceptionem veli, mutuus intervenerat inter ipſos per verba de præſenti conſenſus, Sedem duxiſti Apoſtolicam conſulendam, utrùm veli ſuſceptio impediat matrimonium inter ipſos.*]

XV. Idem Rudinen. [6] Epiſcopo [b]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

[b] Tluden. *al.* Tudimen.

Maritus factus Monachus, à conjuge adulterata revocari non poteſt.

COnſtitutus [c] in præſentia noſtra H. ſua nobis confeſſione monſtravit, quòd in Acolythatûs Ordine conſtitutus, quandam puellam R. nomine in facie Eccleſiæ duxit uxorem; quam cùm carnaliter cognoviſſet, ortâ diſcordiâ inter eum, & amicos puellæ, ipſa fuit cuidam alii V. nomine copulata: & tu memoratum H. uſque ad gradum Sacerdotii ordinaſti. Cùm autem eum ſua conſcientia remorderet, habitum Ordinis Ciſtercien. aſſumpſit: [*Et infrà α.*] Ideóque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, prædictam mulierem, ut à dicto V. recedat, cui per adulterium eſt conjuncta, nec prædictum Monachum [d] impetat, quò minùs regulare votum valeat adimplere, per cen. Eccle. cogere non omittas.

[c] *Cap.* 24. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vid. Turrecr. *in c. dixit Dominus. & ca. conjugio.* 32. *q.* 1.

[d] *In omnibus antiquis*, impetat *legitur: in recentioribus*, inquietet *habetur.*

[*α Tandem Abbati ſuo omnia revelavit, qui eum commonuit diligenter ut ſuper hoc ſaluti animæ ſuæ provideret.*]

¶ Pith. [6] *Rudinen.*] *Rodinenſi, Radinenſi*, aliàs, *Nectinenſi, Maclovienſi.*

XVI. IDEM Pictavien. [7] Episcopo, & Abbati de [e] Boribard. [8] Pictavien. [9] Diœces. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

[e] Barudien. *al.* Barrubabrund.

Uxor non potest repetere maritum, de cujus licentia religionem intravit, si post ingressum non continuit, licèt ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Scotum 4. *sent. dist.* 27. *q.* 1. *art.* 4. *circa finem.*

VEniens ad [f] præsentiam nostram L. nobis intimavit, quòd cùm olim intrandi Monasterium propositum concepisset, pluribus Sacerdotibus præsentibus apud uxorem suam institit, ut super hoc suum impartiretur assensum: [*Et infrà* α.] Ipsa demum tam ipsius, quàm multorum astantium precibus fletibúsque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua: qui ea præsente tonsuratus, ibidem Monasterium adiit, & finito probationis tempore, professionem fecit solenniter Monachalem, illa verò in seculo remanens, inhonestos amatores admisit: [*Et infrà* β.] Quocirca mandamus, quatenus si ita est, prædictum L. in Monasterio, quod intravit, perseverare liberè permittatis. licèt enim in hoc videatur non modicùm deliquisse, quòd captiose asseruit, quia nisi sibi eadem [g] mulier consentiret, tam sibi, quàm toti mundo se inutilem redderet, & cùm Presbyteros exoravit, ne prædictæ mulieri exponerent, quòd eandem relinquere seculum oporteret, si fortè licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri, altari spontè supposuit, & postmodum non continuit: super revocatione ipsius, non est aliquatenus audienda, cùm ipsius intentio exceptione possit commissæ fornicationis elidi: maximè cùm antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

[g] *al. ita:* quòd si non sibi eadem mulier, &c.

[α *Eisdem Presbyteris primitùs exoratis, ne præfatæ mulieri exponerent, quòd etiam ipsam oporteret relinquere seculum, si viro suo daret licentiam ad Monasterium convolandi. Cúmque ipsum mulier ne ab ea discederet vice mutua precaretur: ipse asserens, quòd nisi ab ea super hoc posset obtinere licentiam, non solùm se ei inutilem redderet, sed etiam toti mundo.*]

[β *Unde idem I. metuens ne suæ continentiæ illius incontinentia imputetur, an in Monasterio debeat perseverare, à nobis consilium postulavit.*]

§ PITH. [7] *Pictaviensi.*] *Pataviensi.*

[8] *Boribard.*] *Berumbarderbergensi.* Aliàs *Brunbach.* Ordinis Cisterciensis Diœces. Herbipol. vel Baribar.

[9] *Pictavien.*] *Pataviensis.*

XVII. IDEM. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Uxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi, ab ea metu extorta.

[h] *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.*

ACcedens [h] ad præsentiam nostram I. mulier proposuit: quòd cùm V. vir ejus eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitum assumere Monachalem, postulabat humiliter ab eadem ut tam pio proposito faveret ipsius, quæ propter multa verbera, & alia gravamina, quæ dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis ejus. Cúmque idem vir in domo de Vader. [i] Cistercien. ordinis religionis habitum assumpsisset, mulier in domo monialium, nullo ibi habitu Religionis assumpto, vel voto conversionis emisso permansit, processu verò temporis, cùm idem vir ad seculum rediens religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso [k] petiit reassumi: [*Et infrà* α.] Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat conjugalem appellatione remota, cogatis.

[i] Vender. *al.* Vaden. *al.* Vende.

[k] eo.

[α *Ipse illam recipere penitùs contradicens, præter verbera quibus sæpè affecit eandem, sibi plurima convitia & graves injurias irrogavit.*]

XVIII. INNOCENTIUS [l] III. Episcopo & Decano & Thesaurario Linconiensi [10]. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

[l] Honorius III.

Uxor professi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.

SIgnificavit [m] nobis A. mulier, quòd cùm ipsa F. viro suo coram Decano S. Quirici [n] [11], vices Archiepiscopi Senon. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi, continentiæ tamen voto eidem injuncto, & recepta fide ab ipsa, quòd perpetuò contineret, idem Decanus post factam professionem à viro prædicto in Monasterio, in quo habitum assumpserat Monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quanquam id primò non expressisset eidem, & hoc expresso, illi [o] licentiam non dedisset: *Et infrà.* Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentiæ observantem, intrare Monasterium compelli, non permittatis invitam.

[m] Vide Ludovic. Rom. *sing.* 674. *ut in meo C. incipit.* Nos sumus in materia.

[n] Quiriaci.

[o] illi, scilicet viro.

§ PITH. [10] *Linconiensi.*] *Lingonensi.*

[11] *Sancti Quirici.*] *Sancti Quiriaci Pruvinensis.* Gallicè, *Provins.*

XIX. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Adultera quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam, in aliquo claustro collocatur.

GAudeamus [12] [p] in Domino: *Et infrà.* Mulieres verò, quæ relicto maritali toto, lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.

[p] Vide Ludovic. Rom. *singu.* 674. *in meo Codi... incipit*, nos sumus in materia. Vide *infr. de adulteriis.*

§ PITH. [12] *Gaudeamus, &c.*] Vide Novellam 134.

XX. IDEM I. Moniali, Monasterii de Plauda [q]. [c. an. 1235. *Romæ.*]

[q] Plonca. *al.* Plonta.

Si conjuges se ad invicem absolverunt continentiam promittendo, & uterque vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non potest.

DUdum à C. Laico [r] motâ contra te, quam uxorem suam dicebat, materiâ quæstionis, R. sanctæ M. in comes. Diacon. Card. dedimus Auditorem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, quòd indebitè recusabas eidem, cujus uxor eras per consensum de præsenti, & carnis [s] copulam subsecutam, matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulavit. Ad quod fuit responsum, quòd ipse pro animæ suæ remedio pura & spontanea voluntate præsentibus duobus religiosis Sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni juri, quod in te habuerat, renunciavit omnino, resignando illud in manibus alterius ex Sacerdotibus supradictis, qui in personam Ecclesiæ resignationem hujusmodi recipere procuravit, & quòd idem C. se castitatem servaturum promisit, pauperúmque hospitalis de Ponte obsequio se devovit, promittens voto solenni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam, ad Monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente, ac attribuente illi licentiam, & jus quodlibet resignante, sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata manu B. Notarii Aretinensis [t] confectum. Verùm prænominatus C. proposuit, quòd casu amisso instrumento [u] præfato, illud in prima persona, quod priùs erat in tertia, insertis pluribus in uno aliter, quàm in alio, fuit ab ipso formatum: & cùm tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ quiescente, quidam ipsum deceptoriè allexerunt, proponentes eidem, quòd in Hospitali prædicto cibis ad libitum posset uti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittente, quòd non solùm ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur: iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam observare: asseruit [x] à se factum. Sed ad ista respondebatur econtrà, quòd an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima, dummodo non mutetur substantia veritatis, nihil interesse videtur. Insuper quamvis aliquando spes memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit [y] inductum, eo tamen tempore, quo talia facta fuerunt, purè, simpliciter, ac voluntariè pro amore Dei, & remedio animæ suæ, solummodo ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse [z]: propter quod à consortio secularium hominum debet discedere, vitámque mutare, cùm se illius ætatis esse proponat, ut sine suspicione incontinentiæ non valeat in seculo remanere. Nos itaque habito F. N. consilio, te ab impetitione dicti C. sententialiter duximus absolvendam, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

[r] Vide Turre cremitam *sæ pè citatum* & Scotum 4. *sent. dist.* 27. *q.* 1. *art.* 4. & *dist.* 32. *q.* 1. *art.* 3. Vide Sylvestrum *in summa, verbo, votum* ...

[s] Carnalem.

[t] Aretini.

[u] Vide Henricum Borch. & Guid. Papa *deci.* 244. *incipit quispiam in causa.*

[x] *al. ita:* asseruit esse factum.

[y] proponit.

[z] Vide *l. cùm plures. § locator. ff. loca...*

XXI. IDEM. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Breve est, sed per alia verba potest sic summari: Post sententiam divortii, quoad torum latam ob fornicationem spiritualem mariti, potest uxor liberè religionem intrare.

MUlier, quæ in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat judicio Ecclesiæ separata, ad religionem liberè convolare.

DE CONVERSIONE [a] INFIDELIUM.

[a] Vide Scotum *l.* 4. *sentent. Dist.* 39. *q.* 1. *art.* 3.

TITULUS XXXIII.

I. CELESTINUS III. [c. an. 1196. *Romæ.*]

Non potest quis illam habere in uxorem, cujus maritum occidit machinatione ipsius mulieris: secùs si sine machinatione. Et est pulcher, & quotidianus casus.

LAUDABILEM: *Et infrà* [b]. Interrogasti de Sarracenis, qui dum in captivitate essent, quarumdam Christianarum viros earum insidiis & machinationibus occiderunt, utrùm, quia posteà per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint [c] accipere in uxores; vel si duxerint, conjugium teneat eorundem. Hîc Triburiensis [d] Concilii regulâ contenti sumus asserentis, quòd si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licèt earum studio ad fidem accesserint, nec tamen eis adhærere debent, nec sunt, si adhæserint etiam tolerandi, cùm tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam, in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter Sarracenos: posteà verò Sarraceni ad fidem conversi, uxores

[b] *Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil.*

[c] ducere.

[d] Vide Concil. Triburiense, *c.* 40. & *c.* 51. sed ibi non sunt hæc eadem verba.

res eorum, quos in belli certamine occiderunt, ſibi matrimonialiter copularunt, & idipſum Chriſtiani de Sarracenis mulieribus, converſis ad fidem feciſſe noſcuntur, quæ poſtquam de priorum virorum morte compererint [e] veritatem, divortium conſtanter expoſcunt. In his igitur reſpondemus, quòd cùm tales non procuraverint virorum interitum defunctorum, matrimonium inter hujuſmodi perſonas licitè poteſt contrahi, & taliter copulati divortium nequeunt poſtulare.

[e] …omperiunt.

¶ Pith. [1] *Laudabilem, &c.*] Vide Matth. Paris 227. *& ſequent.*

II. Gregorius IX. Argentinen. Epiſcopo. [c. an. 1236. *Româ in Germaniam.*]

Si alter infidelium conjugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur converſo.

EX literis [f] tuis accepimus, quòd quidam de Judaïcæ cæcitatis [g] errore, ad Chriſtum verum lumen adductus, uxore ſua in Judaiſmo relicta, in judicio poſtulavit inſtanter, ut eorum filius quadriennis aſſignaretur eidem, ad fidem Catholicam, quam ipſe ſuſceperat, perducendus [h]. Ad hoc illa [i] reſpondit, quòd cùm puer adhuc infans exiſtat, propter quod magis materno indiget ſolatio, quàm paterno, ſibíque ante partum oneroſus, doloroſus in partu, poſt partum [k] laborioſus fuiſſe noſcatur, ac [l] ex hoc legitima conjunctio maris & fœminæ magis matrimonium, quàm patrimonium [2] nuncupetur, dictus puer apud eam debet convenientiùs remanere: *Et infrà.* Cùm autem filius in patris poteſtate conſiſtat, cujus ſequitur familiam, & non matris; & in ætate tali, quis non debet [m] apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quòd ſaluti, vel vitæ inſidientur [n] illius, & pueri poſt triennium [3], apud patrem non ſuſpectum ali debeant & morari; matérque pueri, ſi eum remanere contingeret apud [o] eam, poſſet illum adducere ad infidelitatis errorem: in favorem maximè fidei Chriſtianæ reſpondemus patri eundem puerum aſſignandum.

[f] …ide B. Th. …ſent. diſt. … q. 1. art. 4. … 4. argum. [g] …pravitatis. [h] …roducen… [i] … *l.* ad quod. … &c. [k] …c poſt par…n, &c. [l] …c per hoc. [m] …ebeat apud …s, &c. [n] …nſidiantur. [o] …pſam.

¶ Pith. [2] *Magis matrimonium quàm patrimonium.*] Aul. Gellius 18. 6. D. Auguſtinus.
[3] *Pueri poſt triennium.*] *L.* 9. *C. de patria poteſtate.*

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

Titulus XXXIV.

I. Alexander III. Exonen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Vota poſſunt eleëmoſynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente Superioris auctoritate, & juſta cauſa redimendi, vel mutandi.

DE [a] peregrinationis votis, an eleëmoſynis redimi poſſint, vel pro neceſſitate in aliud commutari. Reſpondemus, quòd ab ejus, qui præſidet, pendet arbitrio, ut conſideret diligentiùs qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis, ſcilicet, an [b] ex infirmitate, ſeu affluentia divitiarum, an alia cauſa probabili peregrinatio, an [c] recompenſatio melior fuerit, & Deo magis accepta: & ſecundùm hoc debet exinde diſpenſare.

[a] …ap. 1. eod. … in 1. Com… & poſt …nc. Later. … Alex. III. … 35. c. 3. [b] …ut. [c] …ut.

II. Idem Norvicen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Commutat Papa votum ultramarinum, in his maximè, qui in puerili ætate voverunt.

VEnientis [d] ad nos R. narratione accepimus, quòd in puerili ætate conſtitutus Hieroſolymam diſpoſuit proficiſci: cuidam quoque, qui ſepulcrum Dominicum propoſuerat viſitare, fidem dedit, & ſuam recepit ab eo, quòd ſibi invicem in via ſocii fideles exiſterent: [*Et infrà* α.] Nos autem ipſum à voto, quod in ætate tenera facilitate potiùs, quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſolvimus: ita tamen, quòd idem votum eleemoſynis redimat, & juxta conſilium [e] noſtrum, toto vitæ ſuæ tempore uni pauperum Chriſti, dummodo ad hoc ſuæ facultates ſufficiant, debeat providere.]

[d] …al. perve…ntis. Vide …2. eod. tit. … 1. Compil. … poſt Conc. …teran. par. … c. 15. [e] …l. veſtrum, …am lectio…n olim …pugnavit …ſtienſis.

[α *Et bonam ſocietatem ſervarent, quod uterque ſolicita mente revolvens, ad nos acceſſit, ut ſibi noſtrum ſuper hoc conſilium aperiremus.*]

III. Idem Magiſtro A. de Mandefore [1]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Ex ſola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

LIteraturam [f] tuam: [*Et infrà* α.] Cùm ex quadam minutione nimio fuiſſes mortis pavore perterritus; hæc verba protuliſti: Non diu hìc morabor: proponens in animo, quòd religionis habitum eſſes aliquando ſuſcepturus: [*Et infrà* β.] Tibi igitur reſpondemus, quòd ſi plus non eſt in voto proceſſum, tranſgreſſor judicari non poteris, ſi non impleas quod dixiſti.

[f] …ap. 1. eod. … in 11. …mpil. …de Navar…m *in mu…nali confeſ…iorum c.* 12. …n. 26. & … in Latino …per in…eſſo.

[α *Et prudentiam tuam jam pridem fama revelante, cognovimus: & ſaluti tuæ tantò attentiùs conſulere volumus & debemus, quantò perſonam tuam conſideratione honeſtæ converſationis & vitæ ferventioris caritatis brachiis amplectimur. Relatum eſt nobis ex parte tua quòd.*]

[β *Sed propter frequentes infirmitates quæ plerumque vitæ deſtrictionem impediunt, & quia indigentibus & tranſeuntibus te hoſpitalem exhibes, pluráque ſolatia impendis, quod concepiſti olim in animo, opere non impleſti: ac per hoc dubitas ne de facta fide voti in diſtricto debeas examine conveniri.*]

¶ Pith. [1] *Mandefore.*] V. C. 2. *Mandeforde*, alius Codex *de Vad. Forden.*

IV. Idem [2]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Omne votum mutabile eſt in votum religionis.

SCripturæ [g]: [*Et infrà* α.] Reus facti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare.

[g] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

[α *Sacræ teſtimonio declaratur quòd ſpiritualis homo propoſitum non mutat, cùm pro ſalute animæ ſuæ utilius aliquid meditatur. Inde eſt quòd veſtris juſtis poſtulationibus non indignati indulgemus: quòd qui ſepulcrum Domini vel aliorum Sanctorum limina propoſuerunt viſitare, & infirmitate vel alia rationabili cauſa occurrente habitum Religionis aſſumere, atque inter vos Deo ſervire voluerint, liberè ipſos ſuſcipere valeatis.*]

¶ Pith. [2] *Idem.*] Monachis Ciſtercienſis Ordinis per Angliam conſtitutis.

V. Innocentius III. Strigonen. Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Hungariam.*]

Executio voti ultramarini, auctoritate Papæ poteſt ex cauſa differri.

NOn eſt [3] [h] voti dicendus tranſgreſſor, qui quod vovit auctoritate Sedis Apoſtol. diſtulit adimplere. Sanè ſignificavit nobis Rex Hungariæ, quòd cùm in regni perturbatione [i] conſilium & auxilium tuum, ſibi ſenſerit hactenus profuiſſe, utilitati ejus non modicum derogaret, ſi Hieroſolymam, ſicut ex voto teneris, regno pergeres impacato: [*Et infrà* α.] Ideóque mandamus, quatenus non priùs iter arripias Hieroſolymam adeundi, quàm regnum ipſum fuerit tranquillitati priſtinæ reſtitutum, vel ſuper hoc receperis ab Apoſtolica Sede mandatum.

[h] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 111. *Compil.* Vide B. Thomam 2. 2. *q.* 88. *art.* 12.
[i] turbatione.

[α *Cùm igitur immineat nobis de honore ipſius Regis & ſtatu regni Hungariæ ſolicitè cogitare.*]

¶ Pith. [3] *Non eſt, &c.*] Vide Bonfin. 276. Neubrigenſ. 324. eſt 4. Epiſt. Innoc. pag. 3.

VI. Idem Andreæ Duci. [c. an. 1212. *Româ in Hungariam.*]

Eccleſia compellit hæredem Laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem ad executionem voti ultramarini, ad quod ſe obligavit pro defuncto.

LIcèt [k] univerſis [4] liberum ſit arbitrium in vovendo, uſque tamen ſolutio neceſſaria eſt poſt votum, ut ſine [l] proprio ſalutis diſpendio, alicui non liceat reſilire. Accepimus, ſiquidem, quòd cùm Rex Hungariæ pater tuus agens in extremis votum, quod voverat Domino Hieroſolymitanam Provinciam, in forti manu, humili corde viſitare, ſub interminatione maledictionis paternæ, commiſerit [m] tuæ fidei exequendum, & tu aſſumpto Crucis ſignaculo, te adimpleturum, ſine dilatione qualibet promiſiſti: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus poſtpoſitis ceteris ſolicitudinibus, uſque ad Feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis debitum acceptæ Crucis exolvens, propoſitum iter arripias, & humiliter proſequaris. Ne ſi onus tibi à patre injunctum, & à te ſpontè ſuſceptum, occaſione qualibet detrectaveris, paterna te reddas ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumento priveris, cujus recuſaveris onera ſupportare: ſciturus ex tunc anathematis te vinculo ſubjacere, & jure quod tibi, ſi dictus Rex ſine prole decederet, in regno Hungariæ competebat ordine genituræ [n], privandum, & regnum ipſum ad minorem fratrem tuum app. poſtpoſita devolvendum.

[k] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 111. *Compil.*
[l] propriæ.
[m] commiſit.
[n] Vide Bald. *in l. ex hoc jure. ff. de juſti. & ju.* Ubi docet an ordine genituræ, vel electione ſuccedi debeat in Regno.

[α *Verùm eodem patre tuo ſublato de medio, cùm Hieroſolymitanum hoc iter te arripere ſimulaſſes, aſſumptæ peregrinationis oblitus, quoniam contra inimicos Crucis dirigere debueras, in fratrem tuum & regnum Hungariæ convertiſti aciem bellatorum, & multa contra Serenitatem Regiam malignorum uſus conſilio commiſiſti. Nos autem quos diebus iſtis ad Pontificatûs officium licèt immeritos Dominus evocaverit, tam paci Regni Hungariæ, quàm tuæ volentes ſaluti conſulere, nobilitatem tuam rogamus & monemus & exhortamur in Domino ac per Ap. Sed.*]

¶ Pith. [4] *Licèt univerſis.*] Vide Bonfin. 271. 275. 276. 278. Novel. 601. 902.

VII. Idem Trecenſi Epiſcopo [5]. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Commutat Papa votum ultramarinum in vigilias, orationes, & jejunia, tunc maximè, cùm ceſſat cauſa, quæ induxit ad vovendum, ita etiam, quòd expenſæ fiendæ in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in Terræ ſanctæ ſubſidium.

MAgnæ [o] devotionis: *Et infrà.* Cùm Trecen. Ecclesia contra libertatem Ecclesiasticam gravaretur, nec per alium quàm per Campaniæ Comitem in ultramarinis partibus constitutum eidem Ecclesiæ crederes posse de facili subveniri, ad ipsum proposuisti accedere: ac in signum peregrinationis & devotionis terræ Orientalis Crucem Dominicam assumpsisti: *Et infrà.* Quamvis autem audita morte ipsius, intentionem tuam conspiceres jam frustratam, noluisti tamen sine consilio Apost. Sed. ad propria remeare, sed ingressus urbem [p] intentionis tuæ propositum, ac statum Trecen. Ecclesiæ nobis humiliter expressisti: [*Et infrà α.*] Et quidem tria præcipuè duximus [q] in hoc negotio attendenda, quid liceat secundùm æquitatem, quid deceat secundùm honestatem, & quid expediat secundùm utilitatem. Sanè non videbatur contra votum licitum, ut venires, cùm vox clamet Prophetica: Vovete, & reddite Domino Deo vestro; & primum ad consilium, secundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cùm sit scriptum in Evangelio: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei, &c. Præterea non videbatur expedire, cùm ex absolutione tua scandalum posset Laicorum mentibus generari, dicentium, ubi est Deus Clericorum? & hoc exemplo credentium, se ad voti observantiam non teneri. Quod enim agitur [r] à Prælatis, facilè trahitur à subditis in exemplum, juxta quod Dominus inquit ad Mosen in Levitico: Si Sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet delinquere populum. Verùm ætatis vitæ senescentis defectus, atque canities, quæ vix labores & dolores suos tolerare possunt, in contrarium allegabant, & Ecclesiæ Trecen. suspiria, cui vinculo Pastoralis solicitudinis es ligatus, sine cujus assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras. *Et infrà.* Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum & honestum erat, ex persona voventis minùs licitum videbatur. Cùm enim juxta Canonica [s] instituta Clericus, absque sui Episcopi licentia peregrinari non debeat, & Episcopus non minùs, imò potiùs Sedi Apost. sit adstrictus, videri meritò poterat, quòd absque generali, vel speciali licentia votum peregrinationis, quâ te tamdiu absentares, emittere non deberes: [*Et infrà β.*] Cùm igitur in lege veteri, in qua non minùs præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obliget in Ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quædam Domino redderentur, ut primogenita Levitarum: quædam redimerentur, ut aliarum Tribuum: quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitus Asini, qui pro ove commutabatur: ex hoc attendentes, quòd votum commutari possit in opus aliud pietatis, non [t] curantes, quòd os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis, de illius auctoritate securi, qui cùm audisset à discipulis: Scis [u], quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? respondit, Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, ut expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui Religioso committas in necessarios usus Terræ illius sine deminutione qualibet transferendas: *Et infrà.* Laborem etiam laboribus recompenses, solicitiùs instando vigiliis, devotiùs vacans orationibus, & in jejuniis fortiùs te exercens. Ad hanc autem indulgentiam tibi faciendam specialiter nos induxit, quòd cùm pro libertate Trecen. Ecclesiæ per dictum Comitem assequenda præcipuè votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessavere causæ, faciliùs cessare potuit & effectus.

[*α Nostrum & fratrum nostrorum consilium cum devotione requirens, ven. etiam f. n. Senonen. Archiep. tuus Metropolitanus statum Trecen. Ecclesiæ, ac dispendium quod ex absentia tua incurrere poterat, semel & iterùm per suas nobis literas intimavit: propter quod disposuimus deliberare cum fratribus nostris, an cum eadem Trecen. Ecclesia misericordiam faceremus te ad agendam ipsius solicitudinem remittentes, an sicut ex voto tenebaris te iter arreptum perficere pateremur, & utrum horum tam saluti tuæ; quàm terræ Orientali penitùs expediret.*]

[*β Minùs etiam votum illud terræ Orientali videtur expediens, quæ plus pugnatorum subsidium quàm Clericorum, quos & officium & dissuetudo reddit imbelles, ministerium articuli necessitate requirit; quamvis orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat: quia tamen jam impletum est verbum Dei dicentis: Veniet hora, & nunc est, quando nec in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Spiritus sanctus est Deus; & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. Videri poterat quòd non minùs in Ecclesia tua quàm in Orientali terra proficeres piis orationibus apud Deum in his quæ pro libertate ipsius justè ac humiliter postulares: & utinam cum Moyse montem posses ascendere, ut te manibus extensis orante Josue pugnans Amalechitas in ore gladii superaret. Credebatur etiam quòd terræ Orientali magis accederet, si quod in tuis & tuorum Clericorum procuratoribus fueras impensurus, secundùm alicujus Religiosi arbitrium transferretur in subsidium bellatorum.*]

§ PITH. [5] *Trecensi Episcopo.*] Garnero Vincent. 31. 124. Extat integra inter Epistolas Decretales Innocentii III. pag. 40. Vide *cap. 25. sup. de Præbend. & Dignitatib.*

[o] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*
[p] scil. Romam per excellentiam. §. *sed jus. Inst. de jur. nat.*
[q] diximus.
Psal. 75.
Lucæ 9.
[r] Vide Alfonsum Cast. *lib.* 2. *c.* 8. *de justa hær. punitione.*
Levit. 4.
[s] Huc spectant tradita per B. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 8.
Exod. 13. & 22.
Num. 3. & 8.
Deut. 15.
Luc. 2.
Levit. 25.
Exod. 36.
[t] nec.
Matth. 15.
[u] *In antiq. ita:* Non nescis quia, &c.

VIII. IDEM Cantuariensi Archiepiscopo. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Impedito ad tempus exequi votum ultramarinum conceditur dilatio: perpetuò verò impedito indicitur redemptio in eo, quod magis expediat terræ sanctæ.

QUod [x] super his [6] [*Et infrà α.*] Quæsivisti de his, qui pro succursu terræ sanctæ signo Crucis assumpto, propter infirmitatem vel paupertatem, vel aliam justam causam votum non possunt utiliter adimplere, cùm sine distinctione receperis in mandatis, ut eos, qui signum Crucis assumptum abjecerunt, ad resumptionem ipsius, & executionem voti compellas. Nos autem inquisitioni tuæ [y] taliter responde. quòd debiles & inopes magis illuc in defectum, quàm ad profectum accedunt, cùm isti pugnare non possint, & illi mendicare cogantur, nisi fortè sint nobiles & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducant: vel artifices & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamvis non multi talium, propter brevitatem possessionum, & paucitatem inhabitantium ibi sint opportuni. Unde credimus distinguendum inter illos, qui temporalem, & eos qui perpetuam impedimenti causam creduntur habere: quòd primis est indulgenda dilatio, secundis autem est redemptio injungenda, ac rerum facultate pensata, quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato [z] labore, in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere. Rursùs inter illos, qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittunt, & eos quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinationis injungitur, credimus distinguendum: quòd circa primos plus terræ sanctæ succursus, & circa secundos plus labor itineris, secundùm intentionem voventis vel pœnitentis debet attendi. Unde si quis hoc modo voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis habilis sit ad eundum, melius est redimere votum, quàm expensas consumere: quod & de pœnitente, qui propter debilitatem non potest iter injunctæ peregrinationis implere, sanè valet intelligi; non autem de illo, qui quamvis sit impotens ad bellandum, potens tamen est [a] ad eundum: [*Et infrà β.*] De mulieribus autem hoc credimus observandum, ut quæ remanere noluerint, viros suos sequantur: ceteræ verò, nisi fortè sint divites, quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores, votum redimant quod voverunt.

[*α Sed. Apost. consulere voluisti, quorum executio spectat ad officium Pastoralem f. t. in Domino commendamus, sperantes quòd per responsionem nostram instructus ea diligentiùs exequeris.*]

[*β Super his autem diligens est discretio adhibenda, ne quid prece vel pretio, amore vel odio, sive occasione quacumque contra salutem animæ, vel utilitatem terræ quomodolibet attentetur. unde per viros religiosos & providos dispensationi hujusmodi volumus provideri.*]

§ PITH. [6] *Quod super his.*] Vide Matth. Paris. 195. 199. 207. 217.

[x] *Cap.* 4 *eod. tit. in* III. *Compil.*
[y] inquisitioni tuæ respondemus.
[z] recompensato.
[a] Contius, eundem. Addit in margine aliàs, consilium. utrumque præter veterum exemplarium fidem.

IX. IDEM eidem. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Votum ultramarinum certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium, quàm per Papam, vel cum ipsius speciali mandato. Hoc dicit usque ad §. secundò quæsivisti.

EX [7] multa [b] tuæ solicitudinis providentia: [*Et infrà α.*] Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuam super negotio Cruce signatorum olim edidimus, viam invenisti ad alias quæstiones, & utrùm quod in ea dicitur jus constituat generale, ut passim Prælatis quibuslibet illos secundùm formam expressam absolvere liceat, qui eorùm sunt jurisdictioni commissi, solicitè requisisti. Ad hoc igitur respondemus, quòd in consultatione nostra jus editur: & licèt ad quales, ad quos tamen [c] specialiter spectet ejus executio, nullatenus explicatur: illis autem solummodo jus hoc exequendum incumbit, qui super hoc mandatum receperint à Sede Apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, quâ consequenter tua fraternitas requisivit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset, utrùm scilicet ibi religiosi vocentur hi tantùm, qui religionis habitum susceperunt, quorùm plures idiotæ sunt & juris ignari [d], an Episcopi, qui sicut dignitate præcellunt; sic & religione debent aliis præeminere: nam ad neutros illius executio juris spectat, nisi per Apostolicam Sedem eis specialiter delegetur.

[*α Credimus provenire, quòd cùm ad consultationes tuas multiplices & frequentes respondemus, quod sentimus, ex responsione nostra novas elicias quæstiones.*]

§ PITH. [7] *Ex multa.*] Vide Malmesb. 154. Catalog. test. veritat. 370. Vesperg. 316. Matth. Paris. 702.

Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores possunt secum ducere, votum ultramarinum non redimunt, hoc dicit. Abbas.

§. 1. Secundò quæsivisti, utrùm quod dicitur, Si quis voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis sit habilis ad eundum, melius est ut redimat votum, quàm consumat expensas, generaliter accipi debeat, ut nobiles [e] & magnates, qui sunt

[b] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[c] tantùm, *in uno vetustissimo exemplari.*
[d] Vide *l.* 1. *cum not. per doct. C. de interd. matr. inter pupil.* not. Bald. *in authen. de mona. collat.* 1.
[e] *al.* etiam.

conſilio ſtrenui, & multos ſecum poſſunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum hujuſmodi comprehendat? Verùm ſi ad ſuperiora oculum tuæ conſiderationis extendas, quæſtionem iſtam [f] invenies in ſerie conſultationis noſtræ ſolutam, ubi dicitur, quòd debiles & inopes magis in defectum Terræ ſanctæ, quàm ad ejus profectum accedunt, &c. Quamvis poſſit [g] aliter reſponderi, quòd non ſunt inutiles ad pugnandum, qui etſi per ſe pugnare non poſſunt, maturitate tamen conſilii adeſſe valent pugnantibus, & perſonæ defectum per alios relevare: [*Et infrà α.*]

[f] ...*lictio*, iſtam, ...*ſt in ve-* ...*ctis.*
[g] & aliter.

[*α Tertio quoque loco tua f. requiſivit qualiter intelligi debeat, quod de mulieribus ſubinſertur, ut quæ remanere noluerint, ſed viros ſuos ſequantur euntes. Ceteræ verò non ſint divites quæ ſecum in ſuis expenſis poſſint ducere bellatores, votum redimant quod voverunt: hoc enim quod ultimo loco dicitur, videtur tantùm de voventibus eſſe dictum.*]

Uxores poſſunt ſequi viros ultra mare ſi volunt, ſed non tenentur, niſi & ipſæ voverint, Hoc dicit. Abbas Siculus.

§. 1. Quod autem ſuperiùs ponitur, mulieres quæ remanere noluerint, &c. de illis intelligendum eſſe videtur, quæ ſe ad peregrinationis propoſitum nullius voti vinculo aſtrinxerunt: [*Et infrà α.*]

[*α Quod ſic eſſe dubium non èxiſtit. Ex eodem quoque verbo dicis videri quibuſdam, quòd viris liceat in hoc articulo ſine uxorum ſuarum aſſenſu vovere poſſe, ac perficere quod voverunt. Ad quod dicimus quòd.*]

Viri ſine conſenſu uxorum emittere poſſunt votum ultramarinum, Hoc dicit. Abbas Siculus.

§. 2. In tanta quoque neceſſitate populi Chriſtiani, ne Terræ ſanctæ impediatur ſubſidium, viri præter uxorum aſſenſum, hujus peregrinationis propoſitum vovere liberè valent [h]: & quod voverint, liberè adimplere. Ut autem conſentiant, ſunt attentiùs commonendæ.

[h] valeant.

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum ultramarinum, niſi in certis caſibus, Hoc dicit. Abbas Siculus.

§. 3. De Clericis [i] verò duximus reſpondendum, quòd cùm Clericatûs officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, niſi vel conſilio ſtrenui, vel officio prædicationis inſtructi, aut Magnatum ſint obſequio deputati, aut uſque adeò divites fuerint, & potentes, ut in expenſis ſuis aliquos ſecum ducere valeant bellatores: magis ab eis expedit redemptionem accipere, quàm ad votum illos cogere proſequendum, ſi neceſſitas exigit, vel utilitas perſuadet. Hæc autem de voventibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis in pœnitentia eſt injunctus.

[i] ...e materia ...jus §. & ...r Clericis ...Epiſcopis ...gnare non ...eat, vide Tho. 2. 2. ...4. *art.* 2.

X. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Qui vovit religionem ingredi, ſi voto non completo fiat Epiſcopus: renunciare debet, & votum implere. Sic communiter ſummatur.

PEr tuas [k] nobis [8] literas intimaſti te in Gratianopolitana Eccleſia ſuſcipiendi habitum regularem votum ſolenniter emiſiſſe, & poſteà promiſiſſe in manibus Prælati ejuſdem Eccleſiæ te intra duos menſes poſtquam ab Apoſtolica Sede rediiſſes, votum quod emiſeras impleturum. Cúmque termino ipſo tranſacto non curaſſes, quod voveras, adimplere, tandem exiſtens voti tranſgreſſor, vocatus fuiſti ad regimen Eccleſiæ Gebennenſis: *Et infrà*. Nos igitur tuæ diſcretioni conſulimus, ut ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas altiſſimo vota tua. Quòd ſi Capitulum Geben. Eccleſiæ te poſtmodum Canonicè duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam.

¶ Pith. [8] *Per tuas nobis.*] Vide Vincent. 30. 147.

[k] ...onc. Trid. ...ſ. 24. *tit. de* ...*cap.* 1.

XI. Honorius III. Hareſben. [l] & Bengad. Præpoſitis [9]. [c. an. 1226. *Romæ.*]

Prælatus etiam profeſſus poteſt votum ultramarinum emittere, & in ſuos uſus vigeſimam proventuum Eccleſiæ convertere.

POſtulaſtis à nobis, an [m] vobis profeſſis ordinem regularem, quorum alter cruce ſignatus eſt, & reliquus charactere crucis deſiderat inſigniri, liceat vigeſimam proventuum Eccleſiarum veſtrarum deputatam ſuccurſui Terræ ſanctæ, deferre vobiſcum: [*Et infrà α.*] Diſcretioni veſtræ taliter reſpondemus, quòd ſi Eccleſiæ veſtræ per abſentiam veſtram enormiter non lædantur, & vos utiles fueritis Terræ ſanctæ verbo pariter & exemplo, quod conſcientiæ veſtræ duximus relinquendum, dimiſſis procuratoribus idoneis in Eccleſiis veſtris, poteſtis & tenemini votum peregrinationis implere: & ſic poteſt in uſus veſtros tranſire viceſima Eccleſiarum veſtrarum Terræ ſanctæ ſubſidio deputata.

[l] ...Hareſbe-...n. & Bere-...den. præ-...ſitis. *al.* ...areſtien. & ...regandenſ. ... Havenenſ. ... Berega-...nſ.
[m] ... Utrùm.

[*α Ut per vos proficiat terræ illius ſuccurſui, qui parati eſtis perſonas veſtras exponere ſervitio Jeſu Chriſti, præſertim cùm multi exemplo æmulationis laudabilis provocati ad currendum poſt vos laudabiliter accingantur. Præliaturi prælium Domini contra gentes. Quia verò liberationi terræ illius totis viribus aſpiramus.*]

¶ Pith. [9] *Hareſben. & Bengad. Præpoſitis.*] *Hareſbarienſi & Bedegadenſi Præpoſitis.* vel, *Sareſberienſi &* *Bregadenſi Præpoſitis.* vel, *Barellenſi & Bracharenſi Præpoſitis.* vel, *Horeſberienſi & Beregadenſi Præpoſitis.*

DE STATU MONACHORUM, ET CANONICORUM REGULARIUM.

TITULUS XXXV.

I. Gregorius Archiepiſcopo Neapolis [a] [1]. [c. an. 600. *Romà in Campaniam.*]

Diœceſanus non debet moleſtare Monaſteria, præterquam pro cauſa correctionis: nec eis oblata ſibi vindicare.

THeodosius [b]: [*Et infrà α.*] Alicui Monaſterio nec tu, nec Presbyteri tui, præter diligentiam diſciplinæ, aliquid moleſtiæ inferatis. Aut ſi quid illic pro diverſorum devotione acceſſerit, vobis vindicare æſtimetis. Cùm Monachis ſibi ſervientibus debeat proficere, quicquid à fidelibus taliter offerri contingit.

[*α Abbas Monaſterii S. Martini petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ habetur in ſubditis: In domo quondam Martini ex ejus voluntate deceſſorem ſuum Andream Abbatem, Monaſterium, in quo Monachi habitare debeant, conſtruxiſſe. Et quia id in honorem beati Petri Apoſtolorum Principis, & S. Archangeli poſtulat dedicari: dilectionem tuam præſentib. apicib. duximus adhortandam, quatenus ad præd. locum cùm poſtulaverit, ingravanter accedas, venerandæ ſolennia dedicationis impendens. Et quoties neceſſe fuerit, à Presbyteris Eccleſiæ tuæ in loco ſancto deſervientibus celebrentur ſacrificia veneranda Miſſarum, ita ut in eodem.*]

¶ Pith. [1] *Gregorius Archiepiſcopo Neapolis.*] V. C. *Gregorius II.*

[a] *Hic in quibuſdam recentiorib. legitur* Gregor. III. *in aliis*, IX. *ſed rectè Contius.* Imò primus *lib.* 7. *Ind.* 2. *epiſt.* 15.
[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil. in aliis*, Theodorius.

II. Ex Concilio Lateran. [c] [an. 1179. *Romæ.*]

Monachi non debent poni ſinguli per Parœcias. hoc primò. *Si pro Monachatu aliquid detur, receptus à ſacris Ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio ſuſpenditur.* hoc ſecundò. *Monachus habens peculium ſine licentia Abbatis, ab altaris communione removetur: & ſic decedens, ſepulturâ & Fratrum communione privatur.* hoc tertiò. *Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in Monaſterio, dans & recipiens deponuntur.* hoc quartò. *In Prioratibus Conventualibus per electionem inſtituti non ſunt removendi ſine cauſa rationabili.* Et de cauſa rationabili tria ponit exempla. Hoc dicit, comprehendendo ſubſtantiam.

[c] Conc. Lat. ſub Alex. III. *cap.* 10.

MOnachi [2] non [d] pretio recipiantur in Monaſterio, nec peculium [e] permittantur habere; nec ſinguli per villas & oppida per quaſcunque Parochiales ponantur Eccleſias; ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus Fratribus maneant, nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent, Salomone [f] dicente: Væ [g] ſoli, quia cùm ceciderit, non eſt qui ſublevet eum. Si quis autem exactus pro ſua redemptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat. Is verò, qui eum [h] receperit, officii ſuſpenſione mulctetur. Qui verò peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris; & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat ſepulturam. quod etiam de univerſis Religioſis præcipimus obſervari. Abbas autem, qui iſta diligenter non caverit [i], officii ſui jacturam ſe noverit incurſurum. Prioratus quoque ſeu obedientiæ pretii donatione nulli tradantur; alioquin dantes & accipientes à miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni. Priores autem cùm in Eccleſiis Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonicè fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa non mutentur, videlicet [k] ſi fuerint dilapidatores, ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid [l] egerint, pro quo amovendi meritò videantur, aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officii de conſilio Fratrum fuerint transferendi.

¶ Pith. [2] *Monachi &c.*] Matth. Pariſ. 638.

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[e] Id eſt proprium. Vid. *l. cogi, D. ad Trebell.*
[f] *Eccleſ. c.* 4.
[g] ſi
[h] recipit.
[i] curaverit. *in Concilio.*
[k] *Al. ita:* ut videl. *ſed in antiq. & in Concil. ut eſt impreſſum.*
[l] aliud.

III. Alexander III. Abbatibus & Conventibus [3] Ciſtercien. Ordinis. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Monet Ciſtercienſes ut ſervent regulam, ſecundùm primævam inſtitutionem. hoc dicit primò. *Et domus Religioſa aggregata Ciſtercienſibus, eorum mores ſervare tenetur.* Hoc dicit ſecundò.

REcolentes [m] qualiter hæc ſancta plantatio: [*Et infrà α.*] Dolentes dicimus, quòd etſi non ab omnibus, neque in omnibus, à pleriſque tamen & in pluribus, ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum, in tantum, ut aliqui ex vobis patriæ [4] inſtitutionis obliti, contra Ordinis veſtri regulam villas [5], Eccleſias, & altaria poſſident, fidelitates [n] & hominia benignè ſuſcipiunt, juſtitiarias & tributarias [6] tenent: [*Et infrà β.*] Ideóque precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illæ quæ à prima ſui origine in ipſo Ordine ſunt fundatæ, conſtitutis terminis ſint contentæ: [*Et infrà γ.*] Si

[m] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[n] *In uno vetuſtiſſimo:* fidelitates, hominia & onera ſuſcipiunt, &c. *In alio*

recentiori ita: fidelitates & homagia susceperunt, &c. *Dictio,* benignè, *deest in omnibus, & quid sit Hominia, explicat Hostiensis.*

[o] recepit.

enim relictis originalibus Ordinis institutis, ad communia volueritis aliorum Monasteriorum jura divertere, oportebit vos communi jure censeri; quia dignum est, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Ceterùm domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum Ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant usibus conformare, & relictis possessionibus, vel etiam commutatis, quas institutio vestra non recipit [o], sic se in omnibus Religioni vestræ coaptent; ut quemadmodum gaudent se in societatem Ordinis, & habitûs identitatem assumptas, sic etiam in paupertate [7] secularium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatas.

[α *Facta* [8], *hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domini Sabaoth sub primis Ordinis vestri Prioribus* [9] *pullulavit, & palmites longè latéque producens ad mortifera pellenda circumquaque venena flores protulit, & odores, pro vigili custodia custodiatis, eorum in omnibus adhærere vestigiis per quos cooperante Domino in deserto mundi hujus flos hujusmodi plantatus est honestatis: his enim paupertatis contenti numeris, optimum ponentes in paupertate principium, totius sufficientiæ assecuti sunt complementum creare Ecclesiæ Clarevallens. Episcopis & Prælatis acceptis* [10], *ac in conspectu Regum & Principum famâ & merito gloriosi. Nunc autem quod*]

[β *Et omne studium adhibent, ut termini eorum dilatentur* [11] *à terris, quorum conversatio in cælis debet esse. Læditur hinc Ordo penitùs & vitiatur, nec est hæc mutatio dexteræ Excelsi, sed potiùs de dextera* [12] *in sinistram, qui* [13] *relicto seculo, sub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, negotiis denuò secularibus implicentur. Inde est quòd & vobis ab aliis qui foris sunt, contentiones & litigia suscitentur, & Abbatibus in causis forensibus occupatis, & plurimùm in commissis domibus & tepor Ordinis & dissolutio nascitur charitatis, maximè* [14] *paupertate charitas plus proficit, & cupiditatis* [15] *consortium nisi illa restringatur, hæc tepescat* [16].]

[γ *Nec velint inordinatè ad ea manus extendere, quæ sine laboribus & periculis multis, & deinde sine criminibus, & magna confusione non poterunt retinere.*]

¶ PITH. [3] *Conventibus.*] *conversis.* Vide Sareberiens. 266. Sigebert. *ann.* 1177. & 1180. Vigner. *tom.* 3. 132.

[4] *Patriæ.*] *primæ.*

[5] *Villas.*] V. C. addit, molendina.

[6] *Justitiarias & tributarias.*] *Justitiarios & tributarios.*

[7] *Paupertate.*] *paucitate.*

[8] *Facta.*] *sancta.*

[9] *Prioribus.*] *Patribus.*

[10] *Creare Ecclesiæ Clarevallensis Episcopis & Prælatis acceptis.*] *Ecclesiæ Cari, Episcopis & Prælatis accepti.*

[11] *Dilatentur à terris.*] *dilatentur in terris.*

[12] *De dextera in sinistram.*] *de dextra transeunt in sinistram.*

[13] *Qui.*] *Cum.*

[14] *Maximè.*] V. C. addit, quia.

[15] *Et cupiditatis consortium.*] V. C. & *cupiditatis dedignata consortium.*

[16] *Tepescat.*] *tepescit.*]

IV. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Regularis Canonicus, qui non resignavit proprium in morte, non debet in Cœmeterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

[p] *Cap. 6. eod. tit. in* II. *Compil.*

SUper quodam Canonico Regulari [p], qui in articulo mortis agens, licèt à Priore suo commonitus, proprium quod contra Regulam habuerat, noluerit resignare, & sic diem clausit extremum, & fuit inter alios Fratres traditus sepulturæ: [*Et infrà* α.] Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ille Canonicus non tantùm fuit Christianâ sepulturâ [q] privandus, verùm etiam, si sine maximo scandalo potuit fieri de ipsa projici dignus est Ecclesia. Hoc autem cùm fortè contigerit, in similibus est agendum.

[q] potuerit *habent vetustiores, quod & series postulat.*

[α *Nos duxisti necessariè requirendos. Quia verò te ignorare non credimus, quid de talib. in in Regula beati Augustini habeatur statutum, & quòd idipsum in Lateranensi Synodo constet inhibitum manifestè.*]

V. INNOCENTIUS III. V. Plebano sancti Gavinii [r] [17]. [c. an. 1213. *Româ in Flaminiam.*]

[r] Gavini. *al.* Gravini.

Canonicus Regularis potest præfici Ecclesiæ Parœciali etiam seculari, sed debet habere socium sui Ordinis, si commodè fieri potest.

[s] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

QUòd [s] Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur evidenter, cùm opera, quæ facis testimonium perhibeant veritati. Sanè quondam desiderans ad frugem melioris vitæ transire, officium Plebani resignans coram Fratribus sancti Victoris Bononien. promissionem de tua conversione fecisti, neque professionem solemnem emittens, neque habitum Religionis assumens, sed Parœciani plebis ejusdem attendentes te laudabiliter præfuisse, à Florentino Episcopo impetraverunt, ut ministrares ibidem. hoc etiam P. Presbyter Cardinalis, tunc Apost. Sed. Lega. proponitur adnuisse, quod jam dicti Parœciani à nobis ratum haberi suppliciter [t] postularunt, præsertim cùm de licentia Prioris sancti Victoris noscaris hactenus id fecisse. Licèt autem in Lateranensi Concilio [u] de Monachis caveatur, ne singuli per villas & oppida per quascumque Parœciales ponantur Ecclesias, &c. quia tamen istud de Canonicis Regularibus specialiter non cavetur, quia etsi à sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, Regulæ tamen inserviunt laxiori, & per antiquos Canones, etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum Parœcialium regimen [18] in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium [x] (quod privilegiatum est) exercere: sic annuendum duximus postulatis, ut exercens Plebani officium, si commodè fieri poterit, unum Canonicum Regularem tecum habeas ad cautelam; cujus in his quæ Dei sunt & Regularis observantiæ, tam consortio, quàm solatio perfruaris.

[t] simpliciter.

[u] Conc. Lat. sub Alex. II[I] *cap.* 10.

[x] Conc. Tri[d.] *sess.* 5. *de re[*]form. c.* 2. & *sess.* 24. *de reform. c.* 4. ubi multa valdè utilia de prædicationis officio.

¶ PITH. [17] *Sancti Gavinii.*] *Sancti Germani.*

[18] *Monachi possunt ad Ecclesiarum Parœcialium regimen.*] Vide Ivonem Carnotensem *in Epist.*

VI. IDEM Abbati & Conventui Sublacen. [y] [19] [c. an. 1213. *Romæ.*]

[y] *al.* Abbati Lublacen.

Primò tractat de vestibus Monachorum. Secundò de abdicatione proprietatis. Tertiò de silentio. Quartò de cibis. Quintò de officiis in genere & in specie.

[z] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Concil. Trid. *sess.* 25. *tit.* [*] *reg. c.* 1. & [*]

CUm ad Monasterium Sublacen. [z] *Et infrà.* Firmiter inhibuimus, ne quis de cetero Monachorum camisiis uteretur: [*Et infrà* α.] Prohibemus quoque districtè in virtute obedientiæ sub obtestatione Divini judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat; sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet. Si verò post hoc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari moni. prævia de Monasterio expellatur, nec recipiatur ulteriùs, nisi pœniteat secundùm Monasticam disciplinam. Quòd si proprietas apud quenquam inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur, secundùm quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Unde si quicquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati vel Priori, vel Cellario assignetur. In oratorio [a] verò, refectorio & dormitorio continuum semper silentium observetur. In claustro quoque certis horis & locis, secundùm antiquam consuetudinem Monasterii laudabiliter observatam. In refectorio [b] verò nullus omnino carne vescatur: nec in quibusdam solennitatibus (sicut aliquando fieri consuevit) Conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes: cùm illis diebus præcipuè regularis disciplina sit studiosiùs observanda. Sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio, esum carnium credant sibi licere; quanquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos Fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsósque secum in camera sua meliùs & pleniùs exhibere. Porrò debiles & infirmi, qui minutione indigent, vel aliquâ medicinâ, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint, sibi tam in carnibus, quàm in aliis recipiant competenter. Quòd si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, ut non possit communibus cibis esse contentus; sic ei provideatur sine scandalo aliorum, ut si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia Monasterii deputentur, qui fideles fuerint [c] & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda tanquam in sua sibi vita locetur; sed cùm oportuerit amoveri sine contradictione qualibet revocetur. Prior autem præ ceteris post Abbatem potens sit in opere & sermone, ut exemplo vitæ [d], verbóque doctrinæ Fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam revocare, zelum religionis habens secundùm conscientiam, ut delinquentes corripiat & castiget, obedientes foveat & confortet. Abbas verò (cui omnes in omnibus reverenter obediant) quantò frequentiùs poterit, sit cum Fratribus in Conventu; vigilem curam & diligentem solicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quòd si prævaricator Ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens aut remissus, pro certo se noverit non solùm ab officio deponendum [e], sed & alio modo secundùm Regulam castigandum; cùm offensa non solùm propria, verùm etiam aliena de suis manibus requiratur. Nec æstimet [f] Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare; quia abdicatio [g] proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeò est annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

[a] *In Codice Barb.* in oratorio, necno[n] refectorio, &c.

[b] *Dictio,* verò *deest in antiquis.*

[c] sint.

[d] *al.* verbis doctrinæ fratres, &c.

[e] Vide *l.* ca[r]*ceri.* & *l. milites. ff. de cust. reo.*

[f] extimet.

[g] De hoc articulo vide B. Tho. 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. & Turrecrema. *in C. de illo Clerico* 32. *dist.* & Ferdinan. Vasq. *lib.* 1. *contr. illustrium c.* 25.

[α *Ad defectum autem hospitalitatis supplendum, mixturam unius molendini concessimus, ampliora pro tempore concessuri, ita tamen quòd ad necessitatem pauperum sublevandam, eleëmosyna de cellario conferatur. Nos autem præfatas Ecclesias quæ Clericis secularibus fuerant in beneficium assignatæ, ad usum revocavimus infirmorum, concessionem Hospitalis quæ facta fuerat Episcopo Anagnino irritam decernentes, & statuentes ne cuiquam ulteriùs in beneficium concedantur; sed Infirmarius disponat de illis Ecclesiis, prout ad necessitates Infirmarii magis noverit expedire.*]

¶ PITH. [19] *Sublacen.*] Ordinis S. Benedicti, Triburtin. diœces. Taxa vetus Beneficiorum Matth. Paris. 638.

VII. Idem in Concilio generali. [an. 1216.]

Primò *statuit de Conciliis Regularium Provincialibus celebrandis singulis trienniis.* Secundò *moderatur numerum evectionum & personarum venientium.* Tertiò *disponit de Instructoribus & Præsidentibus Capitulo.* Quartò *de tempore quo duret Capitulum, & quid ibi fiet.* Quintò, *quòd observetur quid ibi fiet.* Sextò, *de Capitulo sequenti.* Septimò *de communi vita ducenda.* Octavò, *de Visitatoribus eligendis, & ipsorum officio.* Nonò *extendit ad Canonicos Regulares.* Decimò *providet super discordia Visitatorum.* Undecimò *hortatur Diœcesanos ad Monasteriorum reformationem.* Duodecimò *præcipit protervos & similes compesci ab offensis Monasteriorum.* Et hæc divisio sufficit pro summario.

IN singulis Regnis [20] sive Provinciis fiat de triennio in triennium (salvo jure Diœcesanorum Pontificum) commune Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monasteriis ad hoc aptum. Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus quàm sex evictiones & octo [h] personas adducat *. Advocent autem in hujusmodi novitatis primordiis duos Cister. Ordi. vicinos Abbates [21] ad prædicandum sibi consilium & auxilium opportunum, cùm sint in hujusmodi Capitulis celebrandis ex longa consuetudine pleniùs informati, qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire; ac ipsi quatuor præsint Capitulo universo, ita quòd ex hoc nullus eorum sibi auctoritatem prælationis assumat, unde cùm expedierit, provida possit deliberatione mutari. Hujusmodi verò Capitulum aliquot certis diebus continuè juxta morem Cister. Ordi. celebretur; in quo diligens habeatur tractatus de reformatione Ordinis, & observantia regulari. Et quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus, inviolabiliter observetur, omni excusatione & contradictione & appellatione remotis: proviso nihilominus ubi sequenti termino debeat Capitulum celebrari. Et qui convenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas, ita quòd si non omnes poterunt in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem Capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ singulas Abbatias ejusdem Regni seu Provinciæ non solùm Monachorum, sed etiam Monialium, secundùm formam sibi præfixam vice nostra studeant visitare, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere, ita quòd si Rectorem loci cognoverint ab administratione penitùs amovendum, denuncient Episcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod si non fecerit, Visitatores hoc referant ad Apostolicæ Sedis examen. Hoc ipsum [i] Regulares Canonicos secundùm ordinem suum volumus & præcipimus observare. Si verò in hac novitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ Sedis judicium absque scandalo referatur, ceteris irrefragabiliter observatis, quæ concordi fuerint deliberatione provisa. Porrò diœcesani Episcopi Monasteria sibi subjecta ita studeant reformare, ut cùm ad ea prædicti Visitatores accesserint, plus in illis inveniant quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum, attentissimè præcaventes ne per eos dicta Monasteria indebitis oneribus aggraventur; quia sicut volumus [k] Superiorum jura observari, ita inferiores nolumus injurias sustinere. Ad hoc districtè præcipimus tam diœcesanis Episcopis, quàm personis, quæ præerunt Capitulis celebrandis, ut per cen. Eccle. appellat. remota compescant Advocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores & Consules, Magnates & Milites, seu quoslibet alios, ne Monasteria præsumant offendere in personis aut rebus: & si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem [l] compellere non omittant, ut liberiùs & quietius Deo valeant famulari.

¶ Pith. [20] *In singulis Regnis.*] Matth. Paris. 639.
[21] *Duos Cisterc. Ordin. vicinos Abbates.*] Vide cap. 52. *de testibus.*

[Margin, partly cut off:] …novem, *sed* … *Conciliis,* … *legitur.* …De hoc ar- …tulo vide …os citavi *in* …cùm ex offi- …, *sup. de* …*escr.*

[Margin, partly cut off:] *In Codice* …*arbat.* Hoc …sum circa …egulares, …c.

[Margin, partly cut off:] *In Codice* …*arbat. ita:* …aia sic volu- …us super. ju- …servari, ut …nferiores no- …imus inju- …ias sustinere. …*n alii sic:* …uia sic volu- …us superio- …am jura ob- …ervari, ut …nferiorum …olumus in- …rias susti- …ere. …satisfacien- …um.

VIII. Honorius III. Abbatibus & Monachis in Lombardia & Marchia Tervisiana [22] constitutis. [c. an. 1225. *Româ in Lombardiam.*]

Primò *tractat de correctione Monachorum.* Secundò *de correctione Abbatum.* Tertiò *Visitatorum.* Quartò, *de Secularibus in Monasteriis beneficiatis.* Quintò *constitutionem extendit ad Moniales.* Hoc sufficiat pro summario.

EA, quæ pro Religionis honestate [23]: [*Et infrà* α.] Porrò cùm Visitatores secundùm statutum generalis Concilii [m] ordinati à generali Abbatum Capitulo processerint ad visitationis officium exequendum: de statu Monasteriorum & observantiis regularibus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus corrigant, & reforment quæ viderint corrigenda: ita tamen quòd Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam salutarem juxta beati Benedicti Regulam, & Apostolica constituta, non secundùm normam pravæ consuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis inolevit. Ipsi etiam Visitatores, Monachos, quos contumaces invenerint & rebelles, juxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellant, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam amicorum, quin ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat oves sanas. Si verò [n] Abbates in corrigendis juxta Visitatorum mandatum & regularia instituta seipsis seu Monachis inventi fuerint negligentes, proclamentur & corripiantur, & ita puniantur publicè in Capitulo generali, quòd pœna ipsorum sit aliis in exemplum. Quòd si Abbas non exemptus, fuerit à visitationibus nimis negligens, & remissus inventus, id loci Diœcesano denuncient sine mora, & per illum detur ei fidelis & providus Coadjutor usque ad Capitulum generale. Si autem dilapidator inventus fuerit, vel aliàs meritò amovendus per Diœcesanum, postquam hoc sibi à Visitatoribus denunciatum fuerit, amoveatur absque judiciorum [o] strepitu à regione Abbatiæ, ac Monasterio provideatur interim Administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi Monasterio fuerit de Abbate provisum. Quòd si forsan Episcopus hoc adimplere noluerit vel neglexerit, Visitatores vel Præsidentes Capitulo generali defectum Episcopi Apost. Sedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri præcipimus per Visitatores, vel Præsidentes Capitulo generali, depositione ipsorum Sedi Apost. reservata; ita ut Abbate, qui amovendus videbitur, interim per Visitatores vel in Capitulo Præsidentes ab administratione suspenso, Administrator idoneus Monasterio deputetur. Illorum autem excessus, & alia quæ visa fuerint intimanda, Capitulo Præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios & prudentes, quibus de communi contributione Abbatum juxta cujuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes autem Visitatores perquirant priorum Visitatorum vestigia diligenter, & eorum negligentias & excessus referant sequenti Capitulo generali, ut juxta culpam publicè debitam pœnam portent. Idem etiam de Abbatibus præsidentibus generali Capitulo præcipimus observari. Præcipimus quoque [p], ut in nullo Monasterio ad Præbendas recipiant de cetero Abbates & Monachi Clericos seculares: nec hi, qui jam recepti sunt, locum vel vocem in Capitulo, Dormitorio vel Refectorio seu Claustro sibi vindicare contendant, seu Monachorum cœtibus importunè se præsumant miscere, sed beneficiis sibi concessis, contenti conversentur, honestè opportuna obsequia in Monasteriis fideliter impendentes, nihilque ultrà in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis Monasteriis, vel usurpent. Si qui verò talium à Visitatoribus inventi fuerint criminosi, per [q] diœcesanum Episcopum in non exemptis, & per Visitatores vel Præsidentes generali Capitulo in exemptis beneficiis, priventur eisdem. Hæc autem omnia etiam in Monasteriis, quæ habent Abbates proprios, seu Priores, necnon in Monasteriis Monialium, quoad articulos Abbatissis & Monialibus congruentes, præcipimus observari.

[α *Ac Religiosorum salute providè ordinantur, Apostolico sunt munimine roboranda, ut suscipiantur devotiùs, & diligentius observentur. Cùm ergo per dil. fil. Abbatem Montis Belli quædam Capitula nobis fuerint præsentata, quæ ad castigandum transgressiones multiplices, & excessus, quos in quibusdam cœnobiis invenerat, videbantur pro salute & honestate vestra laudabiliter statuenda: nos ea examinari & corrigi fecimus, & præcipimus ut inviolabiliter observentur quæ sigillis ven. f. n. Hostien. & Tusculanen. Episcopum muniri fecimus ad cautelam. Ad hoc volumus & præcip. auct. A. ut Visitatores ad generale Capitulum convocent Abbates & Priores, non habentes Abbates proprios tam exemptos quàm non exemptos Lombardiæ & Marchiæ, qui non consueverunt hujusmodi Capitulum celebrare; præsidentes verò in ipso Capitulo generali Canonico & impedimento sublato, eos qui contempserint vel neglexerint convenire: sub. cujus. contra. & app. ob. per cens. Eccles. compellant, & usque ad satisfactionem condignam relaxent; eâdem censurâ facturi quæ in eodem Capitulo deliberatione providâ ordinata fuerunt firmiter observari, reddituri tam ipsi quàm Visitatores & alii juxta cujuslibet Ministerium Domino, in cujus conspectu nuda & aperta sunt omnia in extremo examine rationem, si omnem solicitudinem & diligentiam quæ circa correctionem & reformationem Ordinis, ac visitationem cœnobiorum impendendæ fuerint, neglexerint adhibere.*]

¶ Pith. [22] *Tervisian.*] *Trevisina.*
[23] *Ea quæ, &c.*] Matth. Paris. 640.

[m] scilicet Lateranensis sub Innoc. III. … 12. quod …st relatum *sup. cap. proximo*, & statutum, cujus …ic meminit, …abetur *in* §. *Ordinentur etiam.*

[n] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. *tit. de reg. cap.* 14.

[o] Qualiter hæc verba sint accipienda, vide *Clement. sæpè contingit. De verb. sig.* & Eymer. *in Director. Inquis. par.* 3. *q.* 53.

[p] Vide Ludo. Rom. *sing.* 663. *incipit, An simplex Capellanus.*

[q] *Dictio,* Episcopum, *deest in antiquis & in recentiorib. magis emendatis.*

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO[a] SINT SUBJECTÆ.

[a] Episcopis.

TITULUS XXXVI.

I. Gregorius Victori Episcopo Neapol. [c. an. 600. *Româ in Campaniam.*]

Si dubitatur in cujus Diœcesi sit Basilica consecranda, ille Episcopus consecrabit, qui prius in illo loco Episcopalia exercebat.

NUNC autem [b] ad Basilicam, quæ dedicanda est, debet disquiri cujus civitatis Episcopus, antequam fundaretur, baptizaverit incolas; & ad cujus consignationem sub

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

annua devotione concurrerint: non enim terminis hæc aut locis convenit definiri; ſed ille ad conſecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem ſcripſimus, conſtat debere permitti.

II. IDEM Agapito Abbati [1]. [c. an. 600. *Româ in Umbriam.*]

Nihil juris deperit Epiſcopo, in cujus diœceſi ſita eſt Eccleſia quam Papa unit Eccleſiæ alterius diœceſis; & eſt caſus quotidianus.

QUia Monaſterium, quod in fundo Martiano ſitum eſt, hoſtilitate faciente, dicitur deſolatum; illud tuo Monaſterio cum omnibus rebus ſuis, vel quæ ei competunt actionibus, perſpeximus uniendum: *Et infrà.* Ipſum autem Monaſterium ſic tuæ nos ordinationi commiſiſſe cognoſcas, ut tamen juriſdictionem illic non Epiſcopus Surrentinus, in cujus civitate Monaſterium eſt ſitum; ſed Nucerinus cujus eſt diœceſis [c], habeat. Nam ſic hujus [d] loci ordinationem diſponimus, ut tamen jura ſua ſingulis Epiſcopis inviolata ſervemus.

[c] *In Cod. Barbatiæ.* in cujus eſt diœceſi, &c.
[d] hujuſmodi.

¶ PITH. [1] *Agapito Abbati.] Agapeto & Abbati. Agab. Abbati.*

III. EX DECRETIS EUGENII PAPÆ [e]. [c. an. 655. *Romæ.*]

[e] *Cap. 2. eod. tit. in* I. *Compil.*

Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad ejus ſolicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.

DE Xenodochiis [f] & aliis ſimilibus locis per ſolicitudinem Epiſcoporum, in quorum diœceſi exiſtunt, ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ornentur.

[f] Xenodoch. Alc. I. *prætermiſſorum* interpretatur Hoſpitale. Vide Trid. Conc. *ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 8.

IV. URBANUS IV [2]. Ariminen. Epiſcopo. [c. an. 1263. *Româ in Umbriam.*]

Locus auctoritate Epiſcopi ad uſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mundanos uſus redire non debet.

AD hæc [g]: [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi locus ad hoſpitalitatis uſum, & pauperum proviſionem fuerit, ſicut moris eſt, auctoritate Pontificis deſtinatus, cùm ſit religioſus, non debet mundanis uſibus deputari, ſicut de veſtibus & ligneis vaſis, & aliis utenſilibus ad cultum Religionis per Pontificem deputatis antiqua conſuetudo indubitanter obſervat, & Venerabilium Patrum edocent ſanctiones.

[g] *Cap. 4. eod. tit. in* I. *Compil.* Vide Archid. *in c. nemo, De conſe.* 5. & 6. *De relig. do.*

[*α Super eo quod quæſitum eſt, utrùm Hoſpitalis domus poſſit in ſecularem habitum commutari.*]

¶ PITH. [2] *Urbanus IV. Urbanus III.* Siffrid. 306. Sigonius 536.

V. INNOCENTIUS III. Conſtantinopolitano Patriarchæ. [c. an. 1210. *Româ in Thraciam.*]

Locus religioſus debet reformari de Religioſis dumtaxat, non de Secularibus, niſi in defectum Religioſorum.

INter [h] quatuor: *Et infrà.* De Monaſteriis quoque Græcorum in ſeculares Canonicos convertendis, f. t. reſpond. quòd quandiu Monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſeculares Clericos transferenda. Sed ſi Regulares defuerint, propter eorum defectum, in eis ſeculares Clerici poterunt ordinari.

[h] *Cap. I. eod. tit. in* III. *Compil.*

VI. IDEM Abba. & Fratrib. Cryptæ ferratæ [3]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi, tenetur ſibi in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa legitimè, & poteſt Epiſcopus, remittendo Epiſcopalia, cenſum ſibi retinere.

COnſtitutus [i] in præſentia noſtra Epiſcopus Alban. [k] in Eccleſia Caſtri, quod Pauli dicitur, in qua jus Patronatûs Monaſterio veſtro recognoſcebat, à vobis jus Epiſcopale petebat, quoniam ſita erat in diœceſi Albanen. & ideò de jure communi ei tenebatur in Epiſcopalibus reſpondere: [*Et infrà α.*] Verùm Oeconomus veſter propoſuit ex adverſo, quòd etſi Eccleſia ſita eſſet in diœceſi Albanen. ei tamen non tenebatur in aliquo reſpondere, cùm Dominicus Lavitanus [l] Epiſcopus, qui fuerat Epiſcopus Albanen. univerſas Eccleſias ad veſtrum Monaſterium pertinentes, in diœceſi ejus ſitas, & quicquid juris tam in Monaſterio veſtro, quàm in eis habebat, in emphyteuſim ſub annua octo denariorum uſualium penſione Monaſterio veſtro conceſſit: ita videlicet, ut liceret Abbati & Fratribus à quocumque vellent Epiſcopo, tam ordinationem Clericorum, quàm conſecrationem altarium in Monaſterio ipſo & prædictis Eccleſiis obtinere, in quibus etiam vobis tertiam partem mortuariorum indulſit: & C. PP. p. n. quod ab eo factum fuerat, confirmavit. Verùm etſi Eccleſia ipſa fuiſſet aliquando Eccleſiæ Albanen. [m] ſubjecta, Monaſterium [n] veſtrum nihilominus legitima ſe poterat præſcriptione tueri, cùm per quadraginta annos ipſam pacificè poſſediſſet. Ceterùm Oeconomus Epiſcopi conceſſionem Epiſcopi Lavitani non tenere dicebat, utpote continentem ſimoniacam pravitatem: cùm enim tertiam partem [o] mortuariorum Monaſterio conceſſit, & tam in ordinationibus Clericorum, quàm altarium conſecrationibus indulſiſſet ei plenariam libertatem: non eſt dubium quin cùm ſpiritualia hæc exiſtant, eo ipſo quòd ſuper his recompenſationem certæ penſionis accepit, commiſerit vitium ſimoniæ [p]: unde contractus hujuſmodi nullam obtinet firmitatem: confirmatio autem Apoſto. Sed. fuerat per ſubreptionem obtenta, cùm in eadem de penſione nulla mentio habeatur: *Et infrà.* Cùm autem nec inſolitum ſit nec novum, ut cùm Epiſcopi Eccleſias conceſſerint piis locis, aliquid ſibi reſervent in eis nomine penſionis: nos quoque cùm libertatis privilegium, vel protectionis præſidium aliquibus Eccleſiis indulgemus, gratis accipiamus cenſum gratis oblatum, & in literis noſtris ad ſucceſſorum noſtrorum memoriam cenſûs exprimamus etiam quantitatem: auditis propoſitis, Oeconomum Monaſterii veſtri Oeconomo ejuſdem Epiſcopi Eccleſiæ nomine in ſolutionem penſionis prædictæ juxta ratam, quæ contingit Eccleſiam prædictam, & reſtitutionem ſubtractæ à quadraginta annis ſecundùm ratam eandem per definitivam ſententiam condemnamus, & eundem Oeconomum veſtrum ab impetitione Oeconomi ejuſdem Epiſcopi ſuper aliis reddimus abſolutum, perpetuum illi ſilentium imponentes.

[i] *C.2. eod. tit. in* III. *Comp.*
[k] Albanen. *al.* Alben.
[l] Levitanus. *al.* Lavican. *al.* Lucan. *ſed in omnib. manuſcr. legitur* Lavicanus.
[m] Alben.
[n] Monaſterium tamen veſtrum.
[o] *Dictio,* partem, *deeſt in antiq. & in recentioribus magis emendatis.*
[p] Vide Bart. *in l. Titio centum. ff. de cond. & demon.*

[*α Secundò quoniam in multis privilegiis Ro. Pontificum diſtinguentibus fines diœceſ. Alba. inter alias in quibus Epiſcopalem juriſdictionem exercet hæc Alban. Eccleſia auct. Apoſt. confirmatur.*]

¶ PITH. [3] *Cryptæ ferratæ.*] V. C. addit, prope urbem.

VII. IDEM Abbati & Conventui Farben. [q] [4] [c. an. 1210. *Româ in Latium.*]

[q] Farſen.

Epiſcopus petens Eccleſiam quoad temporalia & ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus, eo ipſo, quòd probat eſſe in ſua diœceſi, ſi non appareat exempta: ſed in temporalibus ſuccumbit, niſi aliter doceat de jure ſuo: Et in hoc ultimo eſt caſus notabilis.

CUm venerabilis frater noſter Sabinen. [r] Epiſcopus Eccleſiam ſancti Angeli de Canceia [ſ] cum ſuis pertinentiis & poſſeſſionibus pertiiſſet, aſſerens eam ad ſe, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus pertinere: allegavit ante omnia jus commune, quia cùm conſtituta ſit in diœceſi Sabinen. ſub ipſius debebat conſiſtere poteſtate. In temporalibus quoque ad ſe dictam Eccleſiam pertinere nitebatur oſtendere per publicum inſtrumentum, in quo continebatur expreſsè, I. Sabinen. Epiſcopum H. Farben. [t] Abbati, & duabus perſonis poſt ipſum dictam Eccleſiam cum ſuis pertinentiis locaviſſe pro annua quatuor ſolidorum Papien. penſione. Sed pars veſtra propoſuit inſtrumento prædicto nullam fidem penitùs adhibendam, propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram [u] loco ſuſpecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recenſetur: [*Et infrà α.*] Quia igitur nobis conſtitit Eccleſiam ſupradictam conſtitutam in diœceſi Sabinen. Epiſcopale jus in omnibus ſpiritualibus eidem Epiſcopo adjudicavimus in eadem, illis tantùm exceptis, quæ per authentica ſcripta ei dignoſcuntur eſſe ſubtracta: *Et infrà.* Quia verò inſtrumentum prædictum, per quod Epiſcopus Eccleſiam intendebat, quoad temporalia vindicare, ad faciendam ſuper hoc fidem invalidum eſſe cognovimus, utpote propter prædicta de jure ſuſpectum, vos ab impetitione ipſius quoad temporalia ejuſdem Eccleſiæ duximus abſolvendos.

[r] *Cap. I. eod. tit. in* IV. *Compil.*
[ſ] Cancia. *al.* Cantia.
[t] Farſen.
[u] Vide Jaſ. & Dec. *in l. fi. C. de edict. div. Had. toll.* & Alexand. *conſ. 59. incipit, viſo proceſſu in 2. volumine,* & Felin. *in c. ex literis. de fid. inſtr.*

[*α Fuit inſuper ex ipſius Epiſcopi parte propoſitum, quòd cùm ab Eccleſia ſancti Angeli nomine Monaſterii veſtri multo tempore fuerit certa penſio Eccleſiæ Sabin. ſoluta, manifeſtè liquebit ad Eccleſiam eandem, à qua locatio facta fuerat in jure proprietario pertinere. Ad hoc autem Procurator reſpondebat prædictus, quòd etſi quidam teſtes ſe vidiſſe deponant Eccleſiam S. Angeli penſionem 4. ſol. Subin. Epiſcopo perſolviſſe, nullum tamen ex hoc Monaſterio veſtro poterat præjudicium generari, cùm non appareat penſionem ipſam ex parte Monaſterii fuiſſe ſolutam, & quanquam etiam teſtes aſſerant ſe vidiſſe multoties prætaxatam penſionem exſolvi, non tamen oſtenditur tanto tempore præſtita, quouſque ad præſcriptionem legitimam porrigatur. Item ſicut ad rei proprietatem locatio facta non ſufficit, ita nec ſolutio nec perceptio penſionis. His igitur & aliis intellectis.*]

¶ PITH. [4] *Abbati & Conventui Farben.*] *Beatæ Mariæ Farſenſis*, Ordinis Ciſtercienſis.

VIII. IDEM. [c. an. 1210. *Româ in Hiſpaniam.*]

Monaſterium ſubjectum eſt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum. H. d. quoad titulum.

CUm dilectus [x] filius: *Et infrà.* Quia cauſa non poterat in noſtra præſentia terminari, cùm Nuncius Monaſterii ſuper procuratione vel ratihabitatione literas non haberet, eam veſtro duximus examini committendam, mandantes quatenus ſi conſtiterit Abbatem ad Sed. Apoſt. antequam Epiſcopus in eum ſuſpenſionis vel excommunicationis, & in Monaſterium interdicti ſententias tulerit, legitime appellaſſe, vel Monaſterium à juriſdictione Epiſcopi ejuſdem exemptum, eo non obſtante quòd Abbas ab eo circumventus præter Fratrum ſuorum aſſenſum ei obedientiam repromiſit, (cùm fraus & dolus ei patrocinari non debeant,) judicetis illas ſententias non tenere. Quòd ſi Abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima ſe poterit præſcriptione tueri; licèt probet ſe ante prædictas ſententias appellaſſe; nihilominus tamen Monaſterium judicetis Aurien. Eccleſiæ ſubjacere, in cujus eſt diœceſi fundatum [y]. Similiter eo in probatione appellationis deficiente, ſi vobis conſtiterit de exemptione vel legitima præſcriptione, tam

[x] *Cap. I. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Hoſt. & Henr. Borch.
[y] ſitum.

Abbatem, quàm Monaſterium ab impetitione Epiſcopi abſolvatis.

IX. Idem in Concilio generali [z]. [an. 1216.]

Novam Religionem non licet conſtituere ſine auctoritate Romani Pontificis: nec in diverſis Monaſteriis poteſt quis eſſe Abbas vel Monachus. Sic principaliter ſummatur, licèt plura dicta habeat.

NE nimia Religionum [a] diverſitas [5] gravem in Eccleſiam Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam [b] Religionem inveniat, ſed quicumque ad Religionem converti voluerit, unam de approbatis aſſumat. Similiter, qui voluerit Religioſam domum de novo fundare, Regulam & Inſtitutionem accipiat de approbatis. Illud etiam prohibemus, ne quis in diverſis Monaſteriis locum Monachi habere præſumat, nec unus Abbas pluribus Monaſteriis præſidere.

¶ Pith. [5] *Ne nimia Religionum diverſitas.*] Naucler. 915. 933. 934. *In veteri Chronico:* Celebratum eſt ſanctum univerſale Concilium Lateranenſe, in quo multa utilia ſtatuta ſunt, inter quæ & illud, ne novæ Religiones ſive Ordines ampliùs in Dei Eccleſia multiplicarentur; ſed qui ad Religionem tranſirent, unam de approbatis aſſumerent: quod paucis potuit temporibus obſervari.

[z] Conc. gene- … Later. … oc. III. … 3. & c. 3. … tit. in IV. … npil.

[a] … eligionis.

[b] Vide Car- … conſ. 39. … pit in ali- … ius locis. … Felin. in … EccleſiaS. … riæ ſup. de … ſtit. c. 1. … tit. in IV. … npil.

DE CAPELLIS MONACHORUM, ET ALIORUM RELIGIOSORUM.

TITULUS XXXVII.

I. Urbanus III [1]. [c. an. 1186. Romæ.]

Ad Curam Monaſterio ſubjectam, non Moanchi, ſed Seculares Clerici præficiuntur, & Epiſcopis ſubſunt.

IN Eccleſiis ubi Monachi habitant [c], populus per Monachum non regatur; ſed Capellanus, qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur, ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio ejus, quàm depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio.

¶ Pith. [1] *Urbanus III.*] in Concilio Claromontenſi.

[c] … 1. eod. tit. … Compil. … e Concil. … id. ſeſſ. 25. … de regul. … 11. Adde … & Archi- … conum 16. … 2. in ſum-

II. Innocentius III. Archipresbytero & Clericis ſanctæ Ceciliæ. [c. an. 1208. Romæ.]

Si Eccleſia non Cathedralis vendicat ſibi jus in alia Eccleſia, obtinebit ſolùm quoad ea quæ probabit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo. Hoc dicit ſecundùm communem & verum intellectum.

DIlectus [d] filius M. Syndicus Eccleſiæ veſtræ ab Œconomo ſancti Laurentii de Piſcinula, in ſcrutiniis, baptiſmate, & Capitulis, & ſimilibus ſubjectionem poſtulans, poſſeſſorium & petitorium intentabat. Cùm enim Eccleſia ſancti Laurentii ſit in Parœcia veſtra ſita, debet de jure communi Eccleſiæ veſtræ in prædictis omnibus ſubjacere, quia nec privilegium exemptionis habet, nec præſcriptionem pro ſe poterat allegare, cùm illa Eccleſia ſanctæ Ceciliæ præſcripſiſſet, ſicut per teſtes dicebat legitimè comprobatum. Præterea cùm coram C. Papa prædeceſſore noſtro ſuper prædictis inter veſtram & prædictam Eccleſiam quæſtio verteretur, M. Presbyter ejuſdem Eccleſiæ, fuit ſpontè confeſſus [e], quòd Eccleſiæ ſanctæ Ceciliæ ſcrutinium & baptiſma debebat. Cúmque pars veſtra teſtes, qui ſe illum diverſis temporibus ad Capitulum vocaſſe, ipſúmque veniſſe aſſerebant, in medium produxiſſet, eis jurare paratis, prædictus Presbyter ſe vocatum iviſſe ad Capitulum eſt confeſſus. Unde prædictus prædeceſſor noſter Eccleſiam veſtram Capitulo, quo ſe conqueſta fuerat ſpoliatam, ſalvo jure proprietatis Eccleſiæ ſancti Laurentii reveſtire curavit, ſicut in ejus literis continetur. Per hoc ergo proprietatem, quoad ſcrutinium & baptiſma; & poſſeſſionem, quoad Capitulum, veſter voluit Syndicus comprobare. Ad hæc [f] ſancti Laurentii Œconomus ex adverſo reſpondit, quòd Eccleſia illa [g] nullo medio ad Romanam Eccleſiam pertinebat. Cùm enim Monaſterium Monialium fuerit, & generaliter ſervetur in urbe; ut nullum Monaſterium titulo ſit ſubjectum, incongruum videbatur ut Regulares Secularibus ſupponantur: præterea uſque hodie nos in ea inſtitutionem & deſtitutionem liberam exercemus. [*Et infrà* α.] Nos igitur auditis propoſitis Œconomum ſancti Laurentii Syndico veſtro in baptiſmo & ſcrutinio condemnamus; ita ut per hoc Eccleſiæ Romanæ nullum præjudicium generetur, ſi quando fortè jus ſuum duxerit proſequendum. In inſtitutione autem & deſtitutione & Capitulo Œconomum ipſum ab impetitione Syndici veſtri prorſùs abſolvimus, Syndico veſtro ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes.

[α *Cùm & bo. me. C. PP. p. n. dil. fil. M. ſcriptorem, nunc Archipresbyterum in ea ſine cujuslibet contradictione ſtatuiſſet. Sicut ergo Eccleſiam ipſam liberam & in poſſeſſione libertatis exiſtere dictus voluit Oeconomus comprobare. Cùm ergo pro ea faciat jus commune, in eo videlicet quòd univerſa Monaſteria urbis ad Romanam Eccleſiam nullo mediante pertineant, unde affirmanti contrarium, fides non eſt aliquatenus adhibenda, niſi ſuper hoc privilegium induxerit ſpeciale. Quòd autem dicitur in Parochia veſtra ſita, idem Oeconomus penitus denegavit: ſed ſi hoc verum eſſet, ſufficienter ſatis ſe poterat prædicta ratione tueri. Confeſſio autem M. Presbyteri ſuper ſcrutinio & baptiſmo ejuſdem Eccleſiæ præjudicare non poterit, cùm ſuper his lis conteſtata in ejuſdem præd. n. præſentia non fuiſſet, ſicut ex forma petitionis & concluſionis apparet; hàc autem ſententiâ non fuit hactenus Eccleſia veſtra uſa, ſed eam duxerat uſque ad hæc tempora ſupprimendam.*]

[d] … t. unic. eod. … in III. … npil. … le Henric. … rch. hoc … o cap.

[e] Vide l. 1. … de confeſ. … rt. in l. cer- … n. §. ſed … e ipſos. ff.

[f] … Ad hoc.

[g] … pſa.

III. Honorius III. Epiſc. Venetenſi. [c. an. 1220. Romà in Lombardiam.]

In Prioratibus Monachorum non poſſunt ſinguli Monachi commorari, etiamſi ſuper hoc habeant reſcriptum Apoſtolicum, niſi in illo fiat mentio de Lateranenſi Concilio.

EX parte tua fuit propoſitum: [*Et infrà* α.] Abbas & Conventus Riven. [h] Venetenſ. diœceſis occaſione literarum Apoſt. Sed. aſſerunt ſibi eſſe conceſſum, ut in ſingulis ipſorum Prioratibus ſinguli Monachi commorentur, ſi pluribus facultates non ſuppetunt eorumdem. Cùm autem id obviet Lateranenſi Concilio [i], de quo nulla mentio eſt in literis antè dictis: fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd hujuſmodi literas ab Apoſt. Sede non credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.

[α *Quòd conquerentibus olim Abbate & Conventu Riven. Naneten. diœceſis; quòd tu compellere videbaris eoſdem ut inſtituerent plures Monachos in quibuſdam ſuis Prioratibus tuæ diœceſis, in quorum ſingulis ſinguli Monachi hactenus ſteterunt, cùm pluribus facultates non ſufficiant eorumdem. Nos Abbati S. Albini Andegaven. & collegis ejus per noſtras literas dedimus in mandatis, ut de ipſorum locorum facultatibus inquirentes, in eorum ſingulis facerent plures inſtitui Monachos, ſi pluribus eorum ſufficiant facultates. Alioqui tibi auctoritate noſtra inhiberent, ne Abbatem & Conventum prædictos moleſtares ſuper inſtituendis pluribus in eiſdem. Unde idem.*]

[h] Rivenenſ. al. Rinen. & infrà Naneten.

[i] Later. Conc. ſub Alex. III. c. 10. *refertur ſupr. de ſtat. Monach. cap. Monach.*

IV. Idem Burdegalen. Archiepiſcopo. [c. an. 1220. Romà in Galliam.]

Ordinarius compellit Abbatem, ut Monachos à Prioratibus revocet ad clauſtrum, vel eis ſocios adjungat.

AD audientiam noſtram pervenit, quòd nonnulli Monachi lege tibi diœceſana ſubjecti, in quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarii, contra ſtatutum generalis Concilii [k]. Ideóque mandamus, quatenus ipſorum Abbates ſeu Priores, ut vel ipſos ad clauſtrum [l] revocent, facientes in ipſis Eccleſiis deſerviri per Clericos ſeculares, vel alios Monachos eiſdem aſſocient, cum quibus vitam poſſint ducere regularem, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam compellas.

[k] quod citavi ſuprà, Ç. *præcedenti.*

[l] clauſtra.

DE JURE PATRONATÛS.

Titulus XXXVIII.

I. Ex Concilio Mediolanenſi [m] [1]. [*in Inſubria.*]

Si propter diſcordiam Patronorum Eccleſia caret Adminiſtratore, ceſſatur in Eccleſia à divinis, tolluntur reliquiæ; & oſtia clauduntur, ſi aliter ſine ſcandalo Eccleſiæ provideri non poteſt. H. d. cum cap. ſeq.

PErlatum eſt: [*Et infrà* α.] Nobis viſum eſt, quòd Eccleſia inter hæredes Patroni dividi non debeat. Et ſi ſimultates interſurrexerint, propter quas Sacerdos ſuo ibi officio canonicè fungi non poſſit: ſi aliter provideri non poterit, præcipiatur ab Epiſcopo, ut nullo modo ibi Miſſarum ſolemnia celebrentur, donec ad concordiam redeant, & Eccleſia Sacerdotem canonicè habeat, qui liberè ſuum miniſterium valeat exercere.

[α *Ad S. Synodum quòd inter hæredes Eccleſiæ in rebus propriis conſtitutæ dividantur, & tanta per eandem diviſionem ſimultas oriatur, ut de uno altari quatuor partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeant Presbyteros, quod ſine diſcordia & ſimultate nullo modo fieri poteſt. Unde.*]

¶ Pith. [1] *Ex Concilio Mediolanenſi.*] *Mediomat.* Marin. Sicul. *de reb. Hiſpan.* 843.

[m] *In omnibus antiquis*, Mediomatricum. Burchar. *lib. 3. decret. cap. 42. & c. 1. eod. tit. in 1. Compil.* Ivo, *p. 3. c. 46.* habet ex Conc. Mediomatricenſi, *c. 10.* Extat tamen hoc decret. in Conc. vulgatis in Synodo Cabilonenſi ſecunda habita ſub Imper. Carolo Magno, *c. 26.*

II. Ex Concilio Triburienſi [n]. [*in Germania.*]

Summatum eſt in cap. proximo.

QUæcumque Eccleſia: [*Et infrà* α.] Si contingat pro Eccleſia diffidere Patronos, ut eam nolint ſub uno Presbytero procurari [o]: Epiſcopus (ſi aliter non poterit ipſi conſulere) tollat inde reliquias, atque ejuſdem Eccleſiæ claudat oſtia: ut ſacrum myſterium [p] nullus in ea celebret, antè quàm unum eligant Presbyterum, qui ſacroſancta ſit idoneus procurare.

[α *A pluribus cohæredibus ſic poſſeſſa concordi unanimitate*

[n] Conc. Triburienſ. *c. 32.* Burch. *lib. 3. decr. c. 224.* Ivo, *p. 3. c. 283. & c. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

[o] *al.* ordinari.

[p] *al.* Miniſterium. quod hic agnoſcit Hoſtienſis.

unicuique procuretur, ne propter aliquas discrepationes servitium Dei minuatur, & cura populi irreligiosè agatur.]

III. Ex Concilio Lateranen. [q] [an. 1179. *Romæ.*]

q Sub Alex. III. c. 17. & c. 4. eod. tit. in 1. Compil.

Si Patroni in præsentando discordant, præfertur præsentatus à majori parte, si est idoneus; & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel Patroni intra tempus debitum non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesiam.

QUoniam in quibusdam locis [2] Fundatores Ecclesiarum, aut hæredes eorum potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur; & cùm una Ecclesia unius debeat esse Rectoris, pro sua dissensione [r] plurimos repræsentant. Præsenti decreto statuimus, ut si fortè in plures partes [f] Fundatorum se vota diviserint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & approbatur assensu. Si autem hoc sine scandalo esse [t] nequiverit, ordinet Antistes Ecclesiam, sicut meliùs eam secundùm Deum viderit ordinandam. Et id ipsum etiam faciat, si de jure Patronatûs quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, intra quatuor menses non fuerit definitum.

r al. defensione. al. dispensatione.
f al. personas.
t Vide Lambertinum, tract. de jure Patron. art. 9. q. 1. p. 2. lib. 2.

¶ Pith. [2] *Quoniam in quibusdam locis, &c.*] Vide Constitut. Philippi Augusti.

IV. Ex eodem [u]. [an. 1179. *Romæ.*]

u Scilicet Concil. Later. sub Alex. III. c. 14. §. præterea. & c. 5. eod. tit. in 1. Compil.

Excommunicantur Patroni Laici, qui Clericos instituunt & destituunt in Ecclesiis etiam Patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant. Et Clerici, qui institutionem Laicorum recipiunt, communione priventur.

PRæterea quia in tantum quorumdam Laicorum processit audacia, ut Episcoporum auctoritate neglecta, Clericos instituant in Ecclesiis, & removeant, cùm voluerint, possessionem quoque, atque alia Ecclesiastica bona pro sua voluntate plerumque distribuant, ipsos anathemate decernimus feriendos. Clericus autem, qui Ecclesiam per Laicos sine proprii Episcopi auctoritate receperit, communione privetur: & si perstiterit, à ministerio Ecclesiastico & [x] Ordine deponatur.

x vel.

V. Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

Si Patronus Laicus successivè præsentat duos, & secundus instituitur ab Episcopo, valet institutio. Hoc dicit primò. *Patronus non potest Clerico vel alteri Ecclesiæ conferre Ecclesiam Patronatam, vel alteri donare.*

QUod autem [y] consulis, si Clericus idoneus ad vacantem Ecclesiam præsentatus, non fuerit ab Episcopo Diœcesano admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus, & institutus ab Episcopo, possessionem tenuerit corporalem: an primo Clerico Ecclesiam petente debeat posterior removeri, vel posterior priori præferri. Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis; quoniam antequam præsentatio per Diœcesanum Episcopum approbetur, ratum non est, quòd à Patrono fuerit inchoatum. De cetero tuæ prud. respondemus, quòd si Laici Clericis vel Collegiis de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint [z] in hæc verba vel similia: Concessi, vel dedi Ecclesiam, & præsenti charta firmavi: si consensus Episcopi non accesserit, nihil agi videtur, quia pro non dato habetur quod ab illo datur, qui non potest de jure donare.

y Post Conc. Later. sub Alex. III. p. 15. c. 1. §. quia autem. & c. 7. eod. tit. in 1. Compil.
z al. concesserint.

VI. Idem Exonien. Episcopo [a]. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

a Exon.

Comparans vel emens jus Patronatûs, eo spoliari debet. Vel sic: *Qui emit jus Patronatûs ut possit præsentare filium vel nepotem, seu quem vult, eo privari debet.* Hoc dicit; & utraque lectio potest sustentari.

QUia Clerici [b] quidam advocatias [c] Ecclesiarum comparant, vel quocumque modo possunt acquirunt, ut postmodum eorum filii, vel nepotes ad easdem Ecclesias præsententur: præcipimus ut id arctiùs inhibere procures. Eosdem advocationibus taliter acquisitis app. postposita spoliando.

b C. 8. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 15. c. 4.
c advocationes, in uno solo manuscr.

VII. Idem Herforden. [d] Episcopo, & Abbati de Forde. [3] [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

d Heforden. al. Hereforden.

Jus Patronatûs consistens in aliqua universitate temporalium, transit cum ipsa universitate, etiamsi universitas transeat tantùm, quoad utile dominium: nisi jus Patronatûs specificè sit exceptum. Hoc dicit; & est notabilis casus, & quotidie allegatur.

EX literis [e] I. Salabrien. [f] Episcopi accepimus, quòd defunctâ personâ Ecclesiæ de Laton. [4] G. Miles, qui villam, in qua Ecclesia sita est, à Monasterio de Vinton. [5] ad firmam tenebat, ad eandem vacantem G. [g] Clericum prædicto Episcopo præsentavit. Postmodum Abbatissa prædicti Monasterii alium præsentavit eidem ad Ecclesiam suprascriptam, quo nolente præsentatum ab ea recipere apud Cantuariensem Archiepiscopum gravem de Episcopo deposuit quæstionem: [*Et infrà a.*] Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd præfato Militi præscripta villa fuerit non excepto jure Patronatûs ad firmam concessa, vel antequam de jure Patronatûs inter Abbatissam & Militem controversia esset suborta, præfatus G. in præscripta Ecclesia per Episcopum ad præsentationem Militis institutus fuisset; ei, dummodo aliàs sit idoneus, adjudicetis Ecclesiam; ita quòd si Abbatissa obtineat adversùs Militem, illi de temporalibus debeat respondere.

e C. 9. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 15. c. 5.
f Saleberiensf. al. Salesberien.
g V. al. VV.

[*a Archiepiscopus autem quia visum sibi erat quòd factum Militis super præsentatione præfata nullius esset momenti, prædicto Episcopo in virtute obedientiæ injunxit, quòd personam illam reciperet, & in possessionem induceret, quam Abbatissa sibi decreverat præsentandam.*]

¶ Pith. [3] *Forde.*] Ordinis Cisterciensis in Devonia Archiepiscopatûs Cantuariensis. Sarisberiensis 7. 17. 251. Sigebert. 1181.

[4] *Ecclesiæ de Laton.*] Sic Bal. 212. Alii *Lavion, Lation, Lanthon, Lunthon.*

[5] *A Monasterio de Vinton.*] Matth. Westmonaster. *Anno* 964. Rex Edgarus in novo Monasterio apud Winton. & in Middeltona Monachos collocavit.

VIII. Idem Vintonien. Episcopo [h]. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

h Vinton. al. VVinton.

Si Laicus Clerico vel Religioso loco concedit Ecclesiam sine consensu Episcopi, non obstante tali concessione, quæ non valet, ad ipsam Ecclesiam cùm vacaverit, poterit præsentare, & eam alteri Ecclesiæ de consensu Episcopi poterit concedere. Hoc dicit, cum cap. *Cùm Laici*, & cap. *Suggestum*, infrà, eod.

ILlud prætereundum [i] non duximus, quòd si Laicus Episcopo inconsulto Ecclesiam non vacantem concedit Religiosæ domui; & posteà cùm vacaverit, ad præsentationem ejusdem Laici Clericus ibi fuerit per Diœces. Episcopum institutus, prior concessio secundam institutionem, quominus habeatur rata & firma, non potest aliquatenus impedire; cùm illa concessio de jure nullius possit esse momenti, tum quia de re non vacante facta est, tum quia Laicus sine auctoritate Episcopi nemini potest Ecclesias [k] dare, licèt religioso loco jus Patronatûs conferendi liberam habeat facultatem. Si verò jus Patronatûs [l] vacante Ecclesia Religioso loco contulerit, & aliquis sine præsentatione Fratrum ejusdem loci fuerit in ipsa Ecclesia institutus, ejus secundùm rigorem juris est institutio irritanda.

i Cap. 10. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 15. c. 6. Vide Concilium Trid. sess. 14. c. 1[illegible]
k Ecclesiam.
l Patronatûs jus conferendi, &c.

IX. Idem eidem. [c. an 1180. *Romæ in Angliam.*]

Instituti in Ecclesiis Patronatis, per novos Patronos mutari non possunt, nec vicissitudines Ecclesiarum per eos fieri.

QUerimoniam [6]: *Et infrà.* Absurdum videtur [m] omnino, ut ad singulas Patronorum secundùm humanam conditionem mutationes, Ecclesiarum ordinationes mutentur. Et vicissitudines Ecclesiarum ab Advocatis vel aliis præsumantur.

m Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 15. ca. 7.

¶ Pith. [6] *Querimoniam.*] V. C. addit: Prioris & Fratrum de Lauth. audivimus, quòd R. quondam Herfordiensis Comes.

X. Idem Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

Patronus Ecclesiam Clerico conferre non potest: & si contulerit, potest, hoc non obstante, ad Ecclesiam præsentare Rectorem.

CUm Laici Episcopis [n] nescientibus aut non consentientibus Ecclesias Clericis concedunt, in quibus habent jus Patronatûs; & posteà pœnitentiâ ducti, alios ad easdem Episcopis repræsentant, & illi ad eorum præsentationem in eisdem Ecclesiis ab Episcopis instituuntur, eorum debet institutio stare, qui auctoritate sunt Episcopi instituti, concessione priori, quæ nulla est, omnino evacuata. Non enim licet Laicis Clericos in Ecclesiis præsumptione propria ordinare.

n Cap. 12. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 15. c. 3. Vide Concil. Trid. citatum supra c. illud.

XI. Idem Abbatibus, Prioribus, & Clericis per Archiepiscopatum Eboracen. constitutis. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

Religiosi vindicare vel retinere non possunt Ecclesias sibi concessas à Laicis sine Diœcesani consensu, nisi legitimè præscripserint, vel posteà Diœcesanus consenserit.

CUrâ Pastorali [o]: [*Et infrà a.*] Mandamus, quatenus ex donatione Laicorum, nisi auctoritas diœc. Episcopi, & consensus adsit, nullus vestrûm aliquas sibi Ecclesias vindicare præsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi legitima [p] fuerit præscriptione munitus, aut diœcesani Episcopi habuerit posteà consensum. Cùm enim Laici non possint in alios, nisi jus, quod habent, transferre, hujusmodi concessiones irritas penitùs esse censemus.

o Cap. 13. eod. tit. in 1. Compil.
p al. longa. quam etiam vocem hic Hostiensis agnoscit.

[*a Necessitate constringimur, & auctoritate nobis injuncti officii provocamur pro statu Ecclesiæ vigili studio satagere, & ne contra juris ordinem alicui conferri valeat, attentiori volumus solicitudine providere. Inde est quòd univ. v. p. a. s. p.*]

XII. Idem Lundon. Episcopo. [c. an. 1180. *Romæ in Angliam.*]

Si Patroni Ecclesiæ vacantis intra tempus à jure concessum non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesias.

SI verò ordinatio alicujus Ecclesiæ [q] ad tuam institutionem spectat, & pro controversia Laicorum de jure Patronatûs inter se disceptantium prorogatur: Fas tibi sit appel. remota in

q Cap. 15. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. par. 15. c. 1[illegible]

in eadem perſonam idoneam inſtituere; ita quòd repræſentetur ab eo qui jus evicerit Patronatûs.

XIII. IDEM Hoſpitalariis [7]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si jus Patronatûs Eccleſiæ advenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi jus Epiſcopale.

Cap. 16. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. p. 15. c. 13.

CUm ſæculum [r] reliqueritis: [*Et infrà* a.] Prohibemus ne cùm ratione feudorum emptorum aliterve acquiſitorum, vel etiam alio modo jus Patronatûs in Eccleſiis Parœcialibus acquiſieritis, Epiſcopo jus Parœciale minuere præſumatis.

[a *Ut Creatori veſtro poſſitis in arce contemplationis placere, decet vos ab his quæ ſunt obvia rationi abſtinere, vel quæ reprehenſioni ſubjaceant, ne veſtram opinionem vel famam valeant denigrare. Inde eſt quòd uni. v. diſtrictiùs per a. ſ.*]

¶ PITH. [7] *Hoſpitalariis.*] V. C. *Dilectis filiis Hoſpitalariis & Templariis.*

XIV. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Sine conſenſu Patroni non poteſt quis Eccleſiam occupare.

Cap. 17. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Lat. part. 15. cap. 14.

EX inſinuatione [f] O. Clerici accepimus, quòd cùm ei frater ejus jus Patronatûs, quod in quibuſdam Eccleſiis habebat, liberaliter contuliſſet; eas quidam ſine ipſius aſſenſu occuparunt, & detinent occupatas: [*Et infrà* a.] Mandamus quatenus ſi eſt ita, earum detentores, ut eaſdem prædicto Clerico reſtituant per eum liberè & pacificè ordinandas, monitione præmiſſa compellas.

[a *Quia igitur noſtrâ intereſt quæ minùs ordinatè à ſubjectis attentantur, ad rectitudinis tramitem revocare, ſ. t. per a. ſ.*]

XV. IDEM Andrenſi Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Apuliam.*]

Non poteſt Patronus Eccleſiam ſibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

Cap. 18. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. par. 15. c. 16.

COnſuluit [t] nos [*Et infrà* a.] Cùm ſanctuarium Dei jure hæreditario teneri non poſſit: Non decet aliquatenus ſuſtinere, ut Clerici Eccleſias à parentibus ſuis fundatas, propria auctoritate detineant, aut Laici filiis vel aliquibus Laicis concedant eaſdem.

[a *Tua frat. quid tibi faciendum ſit de Clericis qui Eccleſias conſtructas hæreditario jure ſibi vendicant, nec tibi volunt exinde reſpondere, & de Laicis qui præſcriptas Eccleſias filiis vel filiabus, nepotibus ſuis dare nituntur.*]

XVI. IDEM [8]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Jus Patronatûs per ſe vendi non poteſt.

Cap. 20. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. par. 15. c. 17.

DE jure [u] verò Patronatûs: [*Et infrà* a.] Mandamus, quatenus ſi R. illud comparavit (cùm inconveniens ſit vendi jus Patronatûs, quod eſt ſpirituali annexum) contractum illum irritum eſſe decernas.

[a *In præſcripta capella hòc d. tuæ.*]

¶ PITH. [8] *Idem.*] Cantuarienſi Archiepiſcopo. Vide Auguſt.

XVII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Patronus non poteſt ſine Epiſcopi vel Papæ conſenſu, etiam loco Religioſo, conferre Eccleſiæ decimas, vel aliud ſpirituale.

Cap. 21. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. cap. 18.

NUllus Laicus [x] decimas, aut Eccleſiam, aut quicquid Eccleſiaſtici juris eſt, ſine conceſſione ſui Pontificis Monaſteriis vel Canonicis conferat. Et ſi quis Epiſcopus improbitatis vel avaritiæ causâ conſentire noluerit, Romano Pontifici nuncietur; & quod offerendum eſt, tunc ejus licentiâ offeratur.

XVIII. IDEM [9]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si quis Epiſcopus in Eccleſia alterius Diœceſis eſt Patronus, præſentatus ab eo debet admitti, ſi eſt idoneus.

Cap. 22. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Later. par. 15. c. 19.

SIgnificaſti [y]: *Et infrà.* Si Epiſcopi poſt promotionem ſuam præſentationes perſonarum ad Eccleſias à Patronis earum pro Eccleſiis ſibi commiſſis adepti fuerint: perſonæ idoneæ, quas ad eas vacantes præſentaverint, ſunt admittendæ.

¶ PITH. [9] *Idem.*] Norvicenſi Epiſcopo.

XIX. IDEM Abbati S. Alberti [10]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Inſtitutus ad præſentationem ejus, qui tunc jus Patronatûs Eccleſiæ poſſidebat, removeri non debet, licèt illud jus ab eo poſtmodum evincatur: ſecùs ſi non poſſidebat, ſed tantùm credebatur eſſe Patronus.

Cap. 23. eod. tit. in 1. Compil. Vide Abbat. conſ. 54.

COnſultationibus [z]: *Et infrà.* Si quis Clericus ab ordinario Judice in Eccleſia fuerit inſtitutus ad præſentationem illius, qui ejuſdem credebatur eſſe Patronus, & poſteà jus Patronatûs alius evicerit in judicio, inſtitutus non debet ab ipſa propter hoc removeri, ſi tempore præſumptionis ſuæ ille, qui eum præſentavit, jus Patronatûs Eccleſiæ poſſidebat, cùm ex hoc ei, qui de jure debet habere, nullum in poſterum præjudicium generetur. Si verò non poſſidebat, ſed tantùm credebatur eſſe Patronus, cùm non eſſet; poterit ab eadem Eccleſia removeri.

¶ PITH. [10] *S. Alberti.*] *S. Albani.*

XX. IDEM Eboracen. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Valet ſecunda conceſſio Eccleſiæ facta alteri Eccleſiæ per Epiſcopum & Patronum, non obſtante priori facta per Patronum ſolum.

SUggeſtum [a] eſt, quòd cùm Eccleſiæ quædam de aſſenſu domini fundi auctoritate Eboracen. Archiepiſcopi Eccleſiæ beati Petri Eboracen. conceſſæ & aſſignatæ ſint in Præbendam, Canonici de Novoburgo conceſſionem illam irritare nituntur occaſione donationis, quam ſibi aſſerunt priùs factam. Unde licèt in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit & expectandus patronorum conſenſus: quia tamen Eccleſiæ, niſi auctoritas intervenerit Pontificalis, Canonicè concedi non poſſunt, ſignificamus quòd prior conceſſio, ſi cum aſſenſu Patroni, & auctoritate Diœceſani [b] Epiſcopi facta eſt, aut ejus aſſenſus fuerit poſteà ſubſecutus, poſteriori conceſſioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quamvis poſteriùs facta, quæ conſenſu domini fundi, & Epiſcopi auctoritate fulcitur.

a Cap. 25. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 25.

b *Vox* Epiſc. *deeſt in antiquis.*

XXI. IDEM Archiepiſcopis & Epiſc. per Angliam conſtitutis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Ab officio & beneficio removetur, qui monitus non dimittit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam. Hoc dicit.

REIatum [11] [c] eſt, quòd nonnulli occaſione Laicæ recognitionis non requiſitâ Epiſcopi audientiâ beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumunt in Parœciis veſtris vindicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt, ac per hoc indigni ſunt paſtoris nomine, vel prærogativâ gaudere: mandamus, quatenus eos ſi commoniti prædicta minimè reſignaverint, niſi Epiſcopali conceſſione [d] fuerint muniti, ab officio reddatis, & beneficio alienos: [*Et infrà* a.]

[a *Et ſi nec ſic deſtiterint, vinculo anathematis innodetis, & uſque ad condignam ſatisfactionem teneatis, & teneri faciatis aſtrictos.*]

¶ PITH. [11] *Relatum, &c.*] *Cap. 10. ſup. & cap. 2. ſup. de judic.*

Laici ſpoliantes Eccleſiam excommunicantur. Hoc dicit.

§. 1. Ad hoc quoniam quidam Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſpoliant, ut ſic viros Eccleſiaſticos faciant coram ſeculari judice litigare, vobis injungimus, ut id publicè ſub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit, eum excommunicationi ſubdatis.

c Cap. 27. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Lat. p. 50. c. 33. Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 14. de reform. c. 13

d beneficio.

XXII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si quæſtio Juris Patronatûs intra ſex menſes non terminatur à tempore vacationis, liberè poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere Rectorem. Hoc dicit. Sed intellige de Patronis Eccleſiaſticis, nam in Laicis ſufficiunt quatuor menſes.

EAm te [e] decet: *Et infrà.* Illas autem Eccleſias, de quarum patronatu controverſia fuerit, ſi intra ſex menſes poſtquam vacaverint, non fuerit [f] controverſia terminata: licitum tibi ſit de perſona idonea ordinare.

e C. 5. tit. de æt. & qual. in 1. Compil.

f *Vox* controverſia, *deeſt.*

XXIII. LUCIUS III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Patronus jus Patronatûs propria auctoritate alienare non poteſt, nec ab Eccleſia aliquid temporale exigere, niſi tempore fundationis à Diœceſano illud fuerit ſibi reſervatum.

PRæterea [g] quoniam Advocati Eccleſiarum jus Advocationis, donationis, vel emptionis titulo, aliiſque pro ſua voluntate contractibus in alios transferre præſumunt, fodrum, albergarias, regium, & ſimilia tanquam à propriis ruſticis ab Eccleſiis extorquentes: præſenti decreto ſtatuimus eos ſive Advocati, ſive Patroni, vel Vicedomini, ſive Cuſtodes, vel guardias habentes, ſeu quocumque alio nomine cenſeantur, à gravaminibus Eccleſiarum ceſſare, nihilque in ipſis præter antiquos & moderatos reditus à locorum Epiſcopis inſtitutos exigere: aut ſi aliud exegerint [h] excommunicationi ſubdantur. Contractus quoque hujuſmodi, quos fecerint, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

g Cap. 29. eod. tit. in 1. Compil.

h excommunicabuntur.

XXIV. IDEM Norvicen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

In pluribus ſucceſſivè præſentatis à Patrono Laico, Epiſcopo datur gratificatio: ſed in præſentatis à perſona Eccleſiaſtica potior eſt primò præſentatus. Hoc dicit ſpecialiter: & eſt unum de principalioribus capit. tituli.

CUm autem [i] Advocatus Clericum idoneum Epiſcopo præſentaverit, & poſtulaverit, poſtmodum eo non refutato, alium æquè idoneum in eadem Eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, judicio Epiſcopi credimus relinquendum, ſi Laicus fuerit, cui jus competit præſentandi. Verùm, ſi collegium, vel Eccleſiaſtica perſona præſentationem habeat: qui prior eſt tempore, jure potior eſſe videtur.

i Cap. 30. eod. tit. in 1. Compil. & poſt Conc. Lat. p. 15. c. 8. & Lambert. de jure patron. art. 19. q. 7. p. 2. l. 2. & art. 13. q. 6. p. 1. l. 2.

XXV. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi acquiritur jus Patronatûs. Hoc primò. *Patronus non eligit Prælatum in Conventuali Eccleſia, ſed in Capella ſic.* Hoc ſecundò. *Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia, ſi vergat ad inopiam.* Et iſte textus eſt de principalioribus.

NObis [k] fuit: [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ tale damus [l] reſponſum, quòd ſi quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit [m], ex eo jus Patronatûs acquirit. Ceterùm in Conventuali Eccleſia non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ honeſtiùs Patroni poſtulatur aſſenſus, niſi aliter de ſua juriſdictione obtineat, ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secùs tamen eſt in capella: in qua unus Presbyter à Patrono eligitur, & pro inſtitutione habenda loci Epiſcopo præſentatur. Pro fundatione quoque [n] Eccleſiæ honor proceſſionis Fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè [o] ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum.

[α *Præterea quæſiviſti à nobis, ſi aliquis efficiatur ſola conſtructione Patronus, vel ſi ad electionem Plebani ſit cum Clericis admittendus, ſeu ab ipſa repellendus omnino, tametſi de longa conſuetudine allegaverit ſe electioni intereſſe debere.*]

[k] *Cap. 2. eod. tit. in* I. *Compil.* Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *de ref. c.* 12. *& ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 9.
[l] *al.* taliter reſpondemus.
[m] conſtruxerit.
[n] *Vox* Eccleſiæ *deeſt in antiquis.*
[o] Moderatè.

XXVI. INNOCENTIUS III. Rothomagen. Archiepiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Galliam.*]

Patronus Eccleſiæ vacantis quanquam ſit Clericus, ad eam ſe præſentare non poteſt.

PEr noſtras [p] poſtulaſti literas edoceri, utrùm Clericus ad vacantem Eccleſiam, in qua jus obtinet Patronatûs, ſeipſum, ſi eſt idoneus, valeat præſentare. Cùm igitur nullus ſe ingerere debeat Eccleſiaſticæ prælationis officiis: reſpondemus, quòd nullus ſe poteſt ad Perſonatum alicujus Eccleſiæ præſentare, quantumcunque idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudiis & meritis adjuvetur.

[p] *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.*

XXVII. IDEM Conventren. Epiſcopo. [c. an. 1208. *Romà in Angliam.*]

Si quæſtio juris Patronatûs inter Patronos non definitur intra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam ſine præjudicio eorundem.

CUm propter diſcordias Laicorum [12]: [*Et infrà α.*] F. T. mandamus, quatenus ſi de jure Patronatûs quæſtio emerſerit inter aliquos, & ab eo, cui competit, intra quatuor menſes non fuerit definitum, ex tunc Eccleſiam de perſona non differas idonea ordinare: Ita quòd illi ex hoc non debeat in poſterum præjudicium generari, qui jus evicerit Patronatûs.

[α *Non debeat Eccleſiis præjudicium generari, grave gerimus, & indignum quòd ſicut noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum occaſione diſſenſionis quæ de jure Patronatûs vertitur inter eos, & Eccleſiæ plùs debito remanent viduatæ Rectoribus, quod in ipſarum grave diſpendium noſcitur redundare. verùm quoniam ſecundùm Apoſtolum inſtantia noſtra quotidiana eſt, omnium Eccleſiarum ſolicitudo continua, volentes his quæ præmiſimus ex debito Pontificalis officii obviare.*]

¶ PITH. [12] *Cùm propter diſcordias Laicorum.*] Matth. Paris, 686. 687. 688. 718.

XXVIII. IDEM Archidiac. & Cancellario Altiſſiodoren. [c. an. 1209. *Romà in Galliam.*]

Legatus de latere Eccleſiam, cujus alia Eccleſia eſt Patrona, collationi ſuæ reſervare poteſt, licèt non vacet, & conferre cùm vacat. Hoc primò. *Ex duobus præſentatis à Patrono Laico, poteſt Superior inſtituere ſecundum.* Hoc ſecundò. Et ſic quoad intellectum iſte textus habet duo dicta, licèt quoad literam ambo commiſceantur.

CUm [q] dilectus filius: [*Et infrà α.*] Cùm Hoſtien. Epiſcopus, tunc Sed. Apoſt. Leg. Archidiacono Carnoten. mandaverat, ut Eccleſiam, quam in Archidiac. ſuo primò vacare contingeret, donationi ſuæ ſervaret, inhibens ne alicui conferret eandem: de qua G. * Clerico diſpoſuerat providere, & Eccleſia de Berovilla [13] ibi vacaſſet, idem Archidiac. contra mandatum ejuſdem Legati, ad ipſam G. Subdiacon. præſentavit: cujus facto ab eodem Legato caſſato, ipſe præfato G. conceſſit Eccleſiam ſic vacantem: *Et infrà.* Vacante verò quadam Præbenda in Eccleſia ſancti Martini Carnoten. Diœceſ. Epiſcopus dictam Eccleſiam ad præſentationem Archidiac. H. Clerico, Præbendam verò præfato G. aſſignare curavit. unde ipſe H. ſupplicabat eandem ſibi Eccleſiam confirmari, utpote quam ad præſentationem Archidiac. veri Patroni ſe dicebat adeptum: [*Et infrà β.*] Nos igitur attendentes, quòd etſi præfatus Archidiac. memoratum G. tanquam Laicus [r] ad illam Eccleſiam præſentaſſet, quia tamen per Diœceſanum admiſſus non fuit, ſed dictus H. ab eodem Archidiaco. præſentatus, à Diœceſano Epiſcopo inſtitutus, juxta ſtatutum Alexandri Papæ, non primus, ſed ſecundus jus eſt aſſecutus in Eccleſia memorata, & ſi Archidiacon. præfatum G. tanquam Clericus præſentavit: quoniam in eo, quod tanquam Clericus faciebat, ſuberat juriſdictioni Legati: unde poſtquam idem Legatus donationem illius Eccleſiæ ſibi decreverat reſervandam, ad eam tanquam Clericus non potuit quempiam præſentare: præſentationem ipſius minùs Canonicè factam decernimus [s] irritam, & ea non obſtante conceſſionem ejuſdem Eccleſiæ factam prænominato H. pronunciamus Canonicam extitiſſe, adjudicantes eidem præfatam Eccleſiam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea plenè ac pacificè poſſidendam: prædicto C. ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo.

[α *Magiſter Vvalterus de Piſcia pro ſe ipſo & Magiſter H. de Fenomano pro Decano de Alveoli* [14] *pro Eccleſia de Beavilla invicem litigaverunt d. ſi. n. g. S. M. in porticu Diac. Card. conceſſimus Auditorem, in cujus præſentia idem Magiſter propoſuit quòd.*]

[β *Econtrà procurator Decani reſpondit quòd & ſi dictus Legatus donationi ſuæ reſervare mandaverit primò in Archidiaconatu Carnotenſi Eccleſiam vacantem vel vacaturam: circa tamen prædictam Eccleſiam facere hoc de jure non potuit, quia talis poteſtas ſibi minimè pertinebat vel competebat, cùm præſentatio Clerici ad illam Eccleſiam non tanquam Clerico, ſed quaſi Laico ratione Patronatûs, non jure Archidiaconatûs eidem Archidiacono pertineret: unde cùm inhibitionem ipſius in hoc idem Archidiac. cuſtodire minimè teneretur, alium non ad eandem Eccleſiam de jure potuit præſentare, ac præſentatio ejus debet ex quo de perſona idonea facta eſt, firma cenſeri.*]

¶ PITH. [13] *Eccleſia de Berovilla.*] *Bardevilla*, Boisville le Saint Pere.

[14] *Decano Alveoli.*] *Decano Alneoli.* Le Doyen d'Aulneau.

[q] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19. ubi hujuſmodi reſervationes videntur prohiberi.
* V.
[r] Clericum in patrimonialib. cenſeri, ut Laicum, vide apud Albert. de Roſa *in l. ſi. C. ſi contra jus vel util. publ.*
[s] Decrevimus *& vox* irritam *deeſt in omnibus antiq. exemplarib.*

XXIX. IDEM Elien. Epiſcopo. [c. an. 1210. *Romà in Angliam.*]

Si Laicus Patronus duos ſucceſſivè præſentet, valet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione priùs facta per primum. Epiſcopus tamen qui malitiosè primam repulit, eidem in competenti beneficio providere compellitur: & in hoc ultimo eſt caſus ſingularis.

PAſtoralis [t] officii: *Et infrà.* Poſtulaſti edoceri, an Clericus ad aliquam Eccleſiam, à Patrono Laico præſentatus, ſi Diœceſanus Epiſcopus ipſum non duxerit admittendum, ex hujuſmodi præſentatione aliquid juris aſſequatur in illa. Et ſi fortè idem ad Sed. Apoſt. appellaverit, & poſt appellationem ab ipſo interpoſitam, idem Patronus alium curaverit præſentare, ac ſecundum inſtituit [u] Epiſcopus præſentatum, idem ab ipſa Eccleſia debeat amoveri. Nos igitur Alexand. Papæ veſtigiis inhærentes, qui inter præſentatos à Clerico & Laico Patronis diſtinguens, inter præſentatos à Laico conditionem poſſidentis cenſuit meliorem, Dicimus quòd inſtitutio præſentati ſecundo loco à Laico Patrono, robur obtinet firmitatis. Veruntamen conſtituimus, ut Epiſcopus, qui præſentatum idoneum malitiosè recuſavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo ipſum non eſt dubium deliquiſſe.

[t] Quære ſuperiorib. titulis & libris quod hîc abſciſſum eſt. *C.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Archidiac. *in c. decernimus* 16. *q.* 7. Geminianum *in c. per ſimoniam* 20. *diſt.* & Hoſt. *in ſumma tit. de jure patr.* §. *in quibus.*
[u] inſtituerit.

XXX. IDEM [x] Aurien. Epiſcopo. [c. an. 1210. *Romà in Hiſpaniam.*]

Si ad præſentationem Rectoris ad titulum Eccleſiæ aliquis fuerit ordinatus: Patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cùm vacabit, poterit præſentare.

POſtulaſti per [y] Sedem Apoſt. edoceri, ut cùm Rectores Parœcialium Eccleſiarum quoſdam præſentent ad ſuarum Eccleſiarum titulos ordinandos, utrùm electio talium ad ipſos Rectores pertineat, vel etiam ad Patronos: & ſi in his Patronorum non eſt requirendus aſſenſus, utrùm jus illis ſalvum maneat eligendi, ut cùm ipſas Eccleſias vacare contigerit, intitulati hujuſmodi non ſint aliis præferendi? Ad quod breviter reſpond. quòd per intitulationem hujuſmodi nullum Patronis præjudicium generatur [z], quin poſſint alios ad illas Eccleſias cùm vacaverint præſentare, niſi de Patronorum proceſſiſſet aſſenſu.

[x] *al.* Athavenſ.
[y] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Henr. Borch. & Lambert. *de jure patron. art.* 8. *q.* 5. *part.* 3. *l.* 2. & *art.* 6. *q.* 5. *l.* 5.
[z] generetur.

XXXI. GREGORIUS IX. Archiepiſcopo Eboracen. [c. an. 1232. *Romà in Angliam.*]

Patronus etiam Clericus Eccleſiam vacantem conferre non poteſt: & ſi contulit, poteſt nihilominus ad illam præſentare.

TRanſmiſſæ ad nos tuæ literæ continebant, quòd cùm Capitulum Eboracen. Eccleſiam de Gameforde vacantem, in qua jus obtinent Patronatûs, R. Clerico [a] conceſſiſſent, ipſi poſtmodum I. Clericum tibi ad eandem Eccleſiam præſentarunt poſt appellationem ab eodem R. ad Sedem Apoſt. interjectam: *Et infrà.* Conſul. T. t. reſpon. quòd cùm ex vi juris Patronatûs non conceſſio, ſed præſentatio pertineat ad Patronum, præſentatum, ſi ei aliquid non obſiſtat Canonicum, inſtituere in ipſa Eccleſia poteris, utpote potiorem.

[a] Non repræſentando quod facere potuerunt: ſed conferendo quod facere non poſſunt.

Vide Tur-cremataam *in quæſitum.* 1. 3. & Covar-ruviam *lib.* 3. *var. reſol.c.*7. Sotum *lib.*6. *juſt. & jur.* 5. *art.* 1.

DE CENSIBUS [b], EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

TITULUS XXXIX.

I. Ex Concilio apud Guarmaciani [1]. [*in Germania.*]

Eccleſiæ fundandæ debet pro dote tribui Manſus liber à quolibet ſervitio temporali: ad Eccleſiaſticum tamen tenetur: ſed ſi aliquid confertur Eccleſiæ ultra Manſum, tenetur Eccleſia ex eo ſolvere onera conſueta. Hoc dicit, inhærendo literæ.

Burch. *l.* 3. ... *c.* 52. ... o, *part.* 3. ... 55. & *c.* 2. ... *tit. in* 1. ... *mpil.* ... *Al.* atriis, ... *omnes* ... *aticani ha-* ... *t, ut eſt* ... *preſſum.*

SAncitum [c] eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus Manſus integer, & abſque ullo ſervitio tribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de areis [d], vel de hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de prædicto Manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus debitum ſervitium impendant.

¶ Pith. [1] *Ex Concilio apud Guarmaciani.*] *Ex Concilio apud Vvarmaciam.* Hoc caput translatum fuit in Capitularia Caroli-Magni *lib.* 1. *cap.* 91. Aimoin. *append. lib.* 5. *cap.* 10. *pag.* 579.

II. Augustinus ſuper Epiſtolam ad Romanos. [an. 420.]

Solutio tributi arguit ſubjectionem.

OMnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit: *Et infrà.* Et vos ſubditi eſſe debetis. Ideò enim tributa præſtatis; quia hæc eſt probatio ſubjectionis.

Chartulario ... 12. *Epiſt.* ... *Ind.* 7. ... ntius. ... *Cap.* 4. *eod.* ... *in* 1. ... *mpil.*

III. Gregorius Stephano [e] Cantori [2]. [c. an. 600. *Romæ.*]

Non poteſt Epiſcopus novum cenſum imponere Monaſterio.

SCientes [f]: [*Et infrà α.*] Aſſeruit prædictus Abbas Presbyterum Maſſæ novas Monaſterio conſuetudines velle imponere: [*Et infrà β.*] Mandamus, quatenus ſi ab initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid noviter non permittas imponi.

[*α Quia ex tempore conditi Monaſterii per tricennale tempus hactenus non fuerunt.*]

[*β Magnitudinem charitatis veſtræ toto Dominum corde diligere, &c. quæ ſunt in regiſtro.*]

¶ Pith. [2] *Stephano Cantori.*] Stephano Caſino.

IV. Idem Conſtantino Epiſcopo [3]. [c. an. 600. *Romà in Inſubriam.*]

Cæcus & pauper ad collectas non tenetur.

Cap. 7. *tit.* ... *eſt. ſpol. in* ... *Compil.*

LIcèt [g] multum: *Et infrà.* Dixit quoque prædictus cæcus [4], quòd ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas: quia eum, quem cæcitas ſua gravat, inhumanum eſt nimis in collectione affligere: cui debuerat ex collectis, ſi eſſet neceſſitas, miſereri.

¶ Pith. [3] *Conſtantino Epiſcopo.*] *Conſtantio Mediolanenſi Epiſcopo.*

[4] *Prædictus cæcus.*] Philagrius de quo & *cap.* 1. *ſup. de reſtitut. ſpoliator.* quod cum hoc conjungendum eſt.

V. Paschalis II. Comitiſſæ Mathildæ. [c. an. 1110. *Romæ.*]

Petens cenſum, debet rationem exprimere.

Cap. 5. *eod. in* 1. ... *pil.* Vid. ... deri. *conſ.* ... *t. de lib.*

PErvenit [h] ad nos: [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd cenſus ignorantiæ nec Divinis, nec Humanis legibus invenitur: oportet quippe ut omnis cenſus, ad quid, & quando perſolvi debeat, præſciatur.

[*α Quòd Fraxinorum Abbas Carpenſem Eccleſiam fuerit deprædatus, occaſione ſcilicet cujuſdam cenſùs, qui ad quid ſolvi debeat ignoratur, de quo nimirum cùm nos Archipresbyter interrogaret, ut quod rationabile videbatur, reſponderemus.*]

Alex.III. ... & 6. *eod. in* 1. ... *pil.*

VI. Ex Concilio Lateranen. [i] [an. 1179. *Romæ.*]

Determinat Concilium numerum equorum, quos ſecum ducere poſſunt Prælati viſitantes: & prohibet eis tunc uti venationibus, & ſumptuoſas epulas quærere. hoc primò uſque ad ver. prohibemus.

CUm Apoſtolus ſe ac ſuos propriis manibus decreverit exhibendos [k], ut locum prædicandi auferret Pſeudo-Apoſtolis, & illis quibus prædicabat, non exiſteret oneroſus: grave nimis eſſe dignoſcitur, quòd quidam Prælatorum ita in procurationibus graves exiſtant, ut interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellantur: & longi temporis victum brevis hora conſumat [l]. Quocirca ſtatuimus, quòd Archiepiſcopi Parœcias viſitantes, pro diverſitate Provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum, xl. vel l. evectionum numerum, Epiſcopi autem xx. vel xxx. Cardinales xxv. nunquam * excedant, Archidiaconi verò v. vel vii. Decani conſtituti ſub Epiſcopis [m] duobus equis contenti exiſtant. Nec cum canibus venatoriis, & avibus proficiſcantur, ſed ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, quærere videantur. Nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè ac competenter illis fuerit miniſtratum.

... alendos, ... *in Con-* ... *in mar-* ... *l. jus* ... *entorum.* ... *i pupil.* ... *deb.* ... ſquam. ... ipſis.

Prælati non debent gravare ſubditos talliis, & exactionibus: permittitur tamen ex juſta cauſa petere ab eis moderatum auxilium. Hoc dicit uſque ad §. Sanè.

§. 1. Prohibemus etiám ne ſubditos ſuos talliis & exactionibus Epiſcopi gravare præſumant. Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta ac rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium poſtulare. Cùm enim dicat Apoſtolus: Non debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis: multùm longè à paterna pietate videtur, ſi Præpoſiti ſubditis ſuis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus Paſtoris debent more fovere. Archidiaconi verò, ſive Decani, nullas exactiones ſive tallias in Presbyteros ſeu Clericos exercere præſumant.

In effectu dicitur quòd numerus equorum ſtatutus in prin. ca. non debet trahi ad augendum numerum aliàs ſolitum. Abbas.

§. 2. Sanè quod de prædicto numero evectionis ſecundùm tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſervari, in quibus ampliores ſunt reditus & Eccleſiaſticæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus tenere menſuram, ut ex acceſſu majorum, minores meritò non doleant ſe gravari. Nec ſub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti ſolebant, hactenus plurium ſibi credant poteſtatem indultam.

VII. Ex eodem [n]. [an. 1179. *Romæ.*]

[n] Conc. Later. ſub Alex. III. *c.* 7. §. *prohibemus.* & *c.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Novus cenſus Eccleſiis imponi non poteſt, nec antiquus augeri. Hoc dicit & eſt de principalioribus hujus tituli.

PRohibemus inſuper, ne ab Abbatibus, Epiſcopis, vel aliis Prælatis novi cenſus imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant, ſed libertatem, quam ſibi majores conſervare deſiderant, minoribus ſuis bona voluntate conſervent. Si quis verò aliter fecerit, irritum quod egerit habeatur.

VIII. Alexander III. Vigorien. Epiſcopo [o]. [c. an. 1186. *Romà in Angliam.*]

[o] Vigor. *al.* Vigornen. *al.* Vvigorn.

Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ non poteſt, præſertim poſt mortem, Eccleſiam ſuam propria auctoritate conſtituere cenſualem.

PRæterea [p] illi, qui Epiſcopo ignorante auctoritate ſua penſionem annuam de Eccleſiis quadam illuſione [q] ſolverint ſive receperint, eis defunctis in receptione penſionis non ſunt aliquatenus audiendi, ſi Pontificis aut alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem & aſſenſum ſuper hoc non interveniſſe conſtiterit. Non enim ſimplices Sacerdotes vel Clerici poſſunt Eccleſias, quibus præſunt auctoritate ſua, præſertim poſt deceſſum ſuum, efficere cenſuales.

[p] *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 28. *c.* 9.

[q] Colluſione *legitur poſt Concilium, & fortè aptius eſt.*

IX. Idem Carnoten. Epiſcopo [r] [5]. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

[r] Carnoc. *in uno, ceteri habent* Carnoten.

Breve eſt, vel per alia verba ſummatur ſic: *Epiſcopus Eccleſiæ de manu Laici per ſe ereptæ non poteſt ob hoc cenſum imponere.*

ECcleſiis [f], quas de novo Epiſcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter Cathedraticum, & jura omnia, quæ aliis Eccleſiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.

¶ Pith. [5] *Carnotenſi Epiſcopo.*] Cenomanenſi Epiſcopo.

[f] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *part.* 2. *cap.* 8.

X. Idem [t]. [an. 1179. *Romæ.*]

[t] ſcilicet Alex. III. in Conc. Later. *c.* 22. & *c.* 2. *De treuga & pace in* 1. *Compil.* Vid. Sylveſtrum in ſumma.

Nova pedagia ſine conſenſu Principis imponens, communione privatur.

INnovamus [6]: *Et infrà.* Nec quiſquam alicui [u] novas pedagiorum exactiones ſine auctoritate & conſenſu Regum & Principum ſtatuere aliquo modo præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus [x] non deſtiterit: donec ſatisfaciat, communione careat Chriſtiana.

[u] Alicubi, *legitur in antiquis.*

[x] monitus.

¶ Pith. [6] *Innovamus, &c.*] In Synodo Londinenſi anni 1151. *cap.* 8. Hoc quoque præſenti Sanctionis pagina firmandum eſſe credimus, ne quis in civitate vel portu, neque in vico, neque in caſtro, neque omnino alicubi locorum nova vectigalia, quæ vulgò pedagia dicuntur, inſtituere vel inſtitutionibus conſentire audeat. Hujus enim ſtatuti temeratores, quia rem exemplo pernicioſam inducunt, anathemati ſubjiciendos non dubitamus.

XI. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Qui per colluſionem inſtituit Eccleſiam cenſualem, illâ privabitur.

CUm Clerici [y]: *Et infrà.* Ad hoc quia Clerici quidam cum Religioſis colluſione facta citra auctoritatem Diœc. Epiſcopi, Eccleſias, quas tenent, eis conſtituunt cenſuales, ut poſt deceſſum eorundem, eædem Eccleſiæ per repræſentationem eorundem Religioſorum ad filios vel nepotes Clericorum ipſorum poſſint transferri. Præcipimus, ut ſi qui inventi fue-

[y] *Cap.* 17. *tit. de ſimonia in* 1. *Compil.* & poſt Conc. *p.* 28.

rint facere talia, eos à præſcriptis Eccleſiis non differatis appellat. poſtpoſita, removere.

XII. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si Collectores gravant Eccleſias, privari debent officio.

[z] *Cap.* 15. *tit. de ſimon. in* 1. *Comp.* & poſt Conc. Later. *p.* 2. *c.* 4.
[a] *Matth. c.* 25. & *Luc. c.* 19.

EA [z] quæ [7] de avaritiæ: *Et infrà.* Cùm autem propter beati Petri viſitationem denariorum collectam per Archidiaconatus veſtros feceritis, Eccleſias vel Parœcias non gravetis. Quòd ſi ſecùs præſumpſeritis, id quod videmini habere, auferetur à vobis [a].

¶ PITH. [7] *Ea quæ, &c.*] V. C. Sic legit: *Ea quæ de avaritiæ, & infrà. Cùm autem beati Petri denariorum collectum per, &c.* Vide *cap.* 15. *ſup. de præſcript.* Vveſtmonaſt. 288.

XIII. LUCIUS III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Qui recipit juramentum de novo cenſu impoſito Eccleſiæ perſolvendo, compellitur jurantem abſolvere.

[b] *Cap.* 1. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[c] Fulcig. *al.* Furtigens.
[d] Clauſtig. *al.* Clauſtrigen.
[e] aſſumptus.

SIgnificavit [b] nobis T. Rector [8] Eccleſiæ de Fulſig. [9] [c] quòd cùm à Monachis de Caſtig. [10] [d] ad regimen ipſius Eccleſiæ fuiſſet electus [e]: de ſolvendo eis annuo cenſu trium marcharum, quas prædeceſſor ejus ſolverat, præſtitit ſacramentum: poſtmodum Epiſcopus Diœceſ. ne ipſum cenſum Monachis ſolveret, niſi priùs conſtaret, quòd Epiſcopali auctoritate fuiſſet impoſitus, in periculum Ordinis ſui interdixit: [*Et infrà* α.] Quocirca mandamus, quatenus ſi præfatum cenſum auctoritate Præſulis, & non de novo impoſitum fuiſſe conſtiterit, Epiſcopo præcipias, ut prohibitionem ſine dilatione relaxet. Si verò cenſus ſit de novo impoſitus, ſive auctoritate Epiſcopi hoc factum fuerit, ſive non, eoſdem Monachos, ut Clericum à juramento abſolvant appel. re. compellas.

[α *Unde præd. Rector hinc perjurii reatum metuit, inde timet etiam inobedientiæ periculum imminere.*]

¶ PITH. [8] *Rector.*] *Perſona.*
[9] *Fulſig.*] *Fulzig. Stultig. Sulug.*
[10] *Caſtig.*] *Claſſig. Clariſtig. Glaſt.*

XIV. IDEM Raven. Archiepiſcopo. [c. an. 1181. *Româ in Flaminiam.*]

Archiepiſcopus viſitans Provinciam, etiam à Monaſteriis Provinciæ procurari debet.

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* I. *Compil.*

SOpitæ [11] [f]: [*Et infrà* α.] Sanè cùm inter te & Monaſteria Bononiæ ſuper procurationibus, quas ab eis exegeras, controverſia verteretur: [*Et infrà* β.] Abbas ſancti Proculi, omnium aliorum procurator, ſicut ex literis quas portavit, apparuit, ſuper hoc diutiùs litigavit: [*Et infrà* γ.] Sed tu procurationes ipſas in aliis Monaſteriis tuæ Provinciæ aſſerens tibi ſine contradictione præſtari, eas prædeceſſoribus tuis in Monaſteriis Bonon. exhibitas, per teſtes idoneos probaviſti. Inde utique vidimus intentionem tuam jure communi, & prædeceſſorum tuorum conſuetudine adjuvari. Eapropter Monaſteria ſupradicta condemnavimus ad procurationem ſecundùm facultates eorum tibi tuiſque ſucceſſoribus exhibendam.

[α *Judicio Sed. Ap. quæſtiones ſcripto ad memoriam perpetuam commendantur, ne per oblivionem proceſſu temporis valeant ſuſcitari: ut autem ſententia majorem habeat firmitatem Ap. reſcripti munimine roboratur.*]

[β *Cauſam ven. f. n. Alban. Epiſcopo commiſimus terminandam. Poſtmodum verò dil. fi. n.*]

[γ *Unde nullum pro parte ſua privilegium Ro. Eccleſiæ vel Ravennatis exhibuit, nec oſtendit per longam conſuetudinem ſe munitum.*]

¶ PITH. [11] *Sopitæ, &c.*] Rubeus 273. 278.

XV. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Patroni etiam Clerici novum cenſum Eccleſiæ imponere non poſſunt, nec veterem augere: & ſi ſuper hoc juramenta vel cautiones exegerunt, coguntur abſolvere.

[g] *Cap.* 4. *eod. tit. in* II. *Compil.* & de mater. Vid. Cardinalem *in Clement.* 1. §. 1. *de exceſſ. Prælat.*
[h] Lateran. ſub Alex. III. *c.* 7. §. prohibemus.

GRavis [g] admodum: [*Et infrà* α.] Eccleſiaſticæ perſonæ, cùm Eccleſias vacare contingit, non aliter quenquam ad ipſarum regimen volunt vocare, niſi aut novum cenſum Eccleſiis illis imponant, aut veterem contra conſtitutionem Concilii Later. [h] augmentent, ad ipſius ſolutionem inſtituendum Presbyterum juratoria, vel fidejuſſoria cautione cogentes: [*Et infrà* β.] Diſc. Veſtræ mandamus, quatenus quæcumque conſtiterit contra conſtitutionem prædictam ſuper Eccleſiis, vel earum cenſu à tempore conſtitutionis hujus attentata, in irritum revocantes: Presbyteros, quos ſuper his juramenta illicita præſtitiſſe noveritis, congrua ſatisfactione impoſita faciatis abſolvi: eos qui de cetero contra formam Canonum ſuper his venire præſumpſerint, Canonicè punientes.

[α *Et correctione digniſſima nuper querela in audientia noſtra eſt propoſita, quod ſalva conſcientia ſub diſſimulatione tranſire non poſſumus. Cùm enim quædam.*]

[β *Unde ſæpè contingit ut Diœceſ. Epiſcopo exceſſus hujuſmodi ignorante vel eo minimè requiſito, in Eccleſiis illis inducant, pro ſua voluntatis arbitrio inſtituunt Sacerdotes. Quoniam igitur conſtitutiones præd. Concilii pati nolumus, neque debemus aliquorum malorum injuriâ violari.*]

XVI. INNOCENTIUS III. Abba. & Conventui Bellevillæ [i] [12]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

[i] Bellavillæ.

Qui tenetur procurare fratres alicujus domûs, obligatur ad procurandum omnes, licèt illorum numerus nunc creverit, ſed ſi ex hoc gravaretur nimiùm, per Judicis officium ſibi providebitur. Hoc dicit, ſecundùm lecturam magis communem.

QUantò creatori: [*Et infrà* α.] Accepimus, quòd ab ipſo domûs veſtræ primordio de fundatoris voluntate proceſſit, ut Fratribus ſancti Irenæi procurationem unam annis ſingulis liberaliter exhiberet, cùm nihil teneatis ab eis [k], propter quod hujuſmodi procuratio ipſis debeat exhiberi: verùm tunc propter Fratrum & Servientium paucitatem, talis procuratio non gravabat, ſed nunc in tantum excrevit numerus eorundem, quòd ad procurationem vix quatuor [l] marchæ argenti ſufficerent, quæ pro una fieri conſuevit: [*Et infrà* β.] Indulgemus igitur, ne ultra primam menſuram in procuratione ipſa ſitis ulteriùs prædictis Fratribus obligati, ſed expenſis, quæ conſueverunt ſufficere, ſint contenti, niſi facultates Eccleſiæ in tantum excreverint, quòd ſine gravamine ampliato Fratrum numero ad ſolvendum debitum procurationis extendi poſſit quantitas expenſarum.

[k] Solutionem cenſûs non denotare dominium. Vid. *l. neque tale C. de probat.*
[l] *Vox* argen[ti] *deeſt in antiquis & in recentiorib. magis emendatis.*

[α *Veſtro ſub religionis habitu aſtricti eſtis devotiùs famulari, tantò ſolicitiùs vos convenit providere, ne per immoderationis gravitatem aliquatenus poſſit in vobis Monaſtici profectus ordinis impediri.*]

[β *Ut igitur per Apoſt. ſolicitudinis curam veſtris poſſit in parte iſta gravaminibus provideri, auct. vobis præſentium.*]

¶ PITH. [12] *Bellevillæ.*] Ordinis S. Auguſt. Diœceſ. Lugdunenſ.

XVII. IDEM Primicerio & Clero Mediolanenſi. [c. an. 1212. *Româ in Inſubriam.*]

Omnes Eccleſiæ, niſi quæ ab hoc per privilegium Apoſtolicum ſunt exemptæ, procurare tenentur Legatos Sedis Apoſtolicæ, ſeu etiam ejus Nuncios, nec in hoc præſcriptione juvantur. Hoc dicit, uſque ad §. ſanè.

CUm inſtantia [13] [m] noſtra [n] quotidiana: [*Et infrà* α.] Poſtulationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd cùm omnes Eccleſiæ Legatis & Nunciis Sed. Apoſt. procurationes impendere teneantur, ab earum præſtatione nullam habere [o] volumus excuſatam, niſi fortè per ſpeciale privilegium Sed. Apoſt. quod non credimus, ſit exempta, etiam ſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non [p] impenderint: cùm in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vindicare: quia nos à proviſione Paſtoralis ſolicitudinis circa omnes Eccleſias nunquam omnino ceſſamus.

[m] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III *Compil.* Vide Abbatem *conſ.* 94 [...] *incipit. Vi[de]tur primo,* 1. *volum.* & Feli. *in c. [ante]cedentes ſup. de præſcrip[t].*
[n] *al.* veſtra.
[o] haberi.
[p] impender[e].

[α *Sit ſecundùm debitum Apoſtolicæ ſervitutis, omnium Eccleſiarum ipſarum negotiis promovendis, non poſſumus perſonaliter imminere, per fratres noſtros ea expedire compellimur quos à noſtro latere deſtinamus: illius exemplum in hac parte ſecuti, qui Diſcipulis ſuis in mundum univerſum tranſmiſſis, ipſe perſonaliter in medio terræ ſalutem operatus eſt. Hinc eſt quòd nuper dilect. fil. n. tit. S. Petri ad vincula Presbyterum Card. Apoſt. Sed. Leg. pro negotiis Eccleſiæ in Lombardiam duximus deſtinandum, ut is veſtram civitatem ingreſſus procurationes exigeret quæ conſueverunt Apoſt. Sed. Leg. Nunciis exhiberi: vos non attendentes quod dicitur ab Apoſtolo: Si vobis ſpiritualia ſeminavimus, non eſt magnum ſi carnalia veſtra metamus, ne vos ad onus procurationis arctaret, niſi à Canonicis majoris Eccleſiæ ſe faceret anteà procurari, Sed. Apoſt. appellaſtis, & ſicut idem Card. per ſuas nobis literas intimavit, in aliis etiam non modicùm injurioſi fuiſtis: propter quod dil. fil. n. Præpoſitus S. Nazari & A. Canonicus S. Stephani Syndici & procuratores veſtri cum Abbate S. Vincentii ad Sed. Apoſt. venientes ut ſuper his ſtatueremus ordinem & menſuram ex parte veſtra ſuppliciter poſtulabant. Licèt autem pro eo quòd prædicto Card. vel potiùs nobis in ipſo contumaciter reſiſtentes juxta verbum Dominicum: Qui vos recipit, me recipit; & qui vos ſpernit, me ſpernit: neceſſaria denegaſtis, non pro vobis, ſed contra vos potiùs meruerunt exaudiri. Quia tamen paternam affectionem quâ nobis proprium eſt miſereri de Rom. Sed. clementia ſemper & parcere, offenſi etiam deponere non valemus, de conſ. F. n.*]

¶ PITH. [13] *Cum inſtantia, &c.*] Extat integra *pag.* 360. *Epiſt. Innocent.* Vide Radevi. *c.* 2. 30. Vveſtmonaſt. 1002. Neubrig. 358.

Tractat de modo procurationis ipſorum Legatorum & Nunciorum. Abbas.

§. 1. Sanè in his exigendis eum modum & ordinem volumus obſervari, ut nulla Eccleſia vel Prælatus ſe indebitè prægravari rationabiliter conqueratur. Si verò de communi collecta, Legatorum & Nunciorum noſtrorum expenſas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhibendum, ex hoc nobis & noſtris nullum præjudicium volumus generari, quò minùs poſſint à quocunque maluerint procurationes ſibi debitas poſtulare: ita, quòd ſi exactus ultra ſuam fuerit gravatus facultatem, ſibi ab aliis reſtauretur. Nunciis tamen noſtris in neceſſariis expenſis [q] exhibendis pareat, quicunque fuerit requi-

[q] *Vox* exp[en]ſis *deeſt in antiq. & recentioribus, magis emendatis.*

situs, ita quòd in fraudem nihil penitùs attentetur, nec per communes Ministros procurationis obsequium si noluerint recipere, compellantur. Qui verò contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt Ecclesiastica compellendi.

XVIII. Idem Zamoren.[r] & Salamantino Episcopis. [c. an. 1212. *Româ in Hispaniam.*]

[r] Samoren. Salamana. de quib. de Vasæum Annal. Hisp. c. 20. & 21.

Si ad unicam mensuram solvi solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solvi debebit; si verò ad diversas, liberabitur solvens etiam ad minorem.

Ex parte[s] Compostellani Archiepiscopi fuit propositum, quòd cùm hi, qui vota beati Jacobi continuè persolverunt[14] ad communem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt & vendunt, ipsa persolverint hactenus & persolvant: quidam quia longis[t] temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc quandam mensuram exhibent parvissimam & ignotam: [*Et infrà* α.] Cùm ergo non constet, ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota persolverint, credimus distinguendum, utrùm habitatores Regionis ipsius, qui ea continuè persolverunt, ad unam & eandem mensuram hujusmodi vota persolverint, an ad varias & diversas. In primo enim casu ad eandem & illi solvere sunt cogendi. In secundo volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad majorem persolvant: quoniam cùm hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benigniùs sunt à viris Ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

[s] Cap. 3. eod. tit. in III. Compil. [?] quatenus [?]piter hîc tan[?]itur materia [?]plendi voti, [v]ide beatum [T]hom. 2. 2. [q]. 88. art. 3. & q. 189. art. 3.
[t] al. qui à longis.

[α *Nec etiam communibus usib. deputatam, & ad eandem vota prædicta persolvere moliuntur. Unde postulastis à nobis ut super hoc vos certos reddere dignaremur, utrùm hi qui mensuram ignotam exhibent ad solvenda vota prædicta, sint ad communem terræ suæ mensuram, secundùm quod illi qui ea persolvunt continuè faciunt, compellendi.*]

§ Pith. [14] *Si qui vota beati Jacobi continuè persolverunt.*] Vaseus 591. Platina *in Lucio III.*

XIX. Idem Cæsaraugusten. Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Hispaniam.*]

Ecclesiæ tenentur Episcopo, in cujus Diœcesi sunt, respondere de procurationibus, quarta decimarum & aliis Episcopalibus. Hoc dicit, quoad titulum.

Cum[u] olim: [*Et infrà* α.] Quia nobis fides facta fuit, quòd Ecclesiæ de Luna[x] & de Bes. in tua sunt Diœcesi constitutæ, non solùm per alia, verumetiam per hoc ipsum, quòd in instrumentis compositionum continetur expressè, ut Abbas sancti Joannis Prilaten.[y] [15] tam de quarta decimarum, quàm de ceteris Episcopalibus, tibi debeat respondere; Abbatem ipsum ad integram solutionem quartæ omnium decimarum nullis factis deductionibus, & ad præstationem procurationum, & aliorum Episcopalium jurium in prædictis Ecclesiis condemnamus. Licèt enim ex forma secundæ compositionis deductiones essent aliquæ faciendæ, quia tamen compositionem idem Abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare: ex ea non debuit beneficium consequi, cui renunciasse tacitè videbatur. Absonum erat præterea, ut negaret illam Ecclesiam, in tua Diœcesi. constitutam, super quam instrumenta prædecessoris tui ostendebat in jure, Monasterio fuisse concessa, per quæ Episcopale jus petebat[z] expressè.

[u] Cap. 4. eod. tit. in III. Compil.
[x] De Luna de Taust.
[y] Platen. al. Prælaten. al. Præmaten. seu Pinnaten.
[z] Aliàs patebat, *quod agnovit glossa hîc & Hostiensis.*

[α *Ad aures nostras tuam querimoniam destinasses, quòd te di. fi. Abbas S. Joann. Pinnaten. quartis decimarum quas in Ecclesiis de Luna & de Taust. debes percipere, multipliciter defraudaret.*]

§ Pith. [15] *Joannis Prilatensis.*] *Joannis de Pina* Ordinis sancti Benedicti, Oscensis Diœcesis.

XX. Idem Spoletano Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Umbriam.*]

Solvendi sunt census ad àntiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. Hoc dicit & est casus not. & multùm allegabilis.

Olim[a] causam, quam adversùs Clericos plebis Rupinæ super Synodatico proponebas, Tuderti. Episcopo & collegis suis[16] commisimus terminandam, coram quibus ex parte tua fuit propositum, quòd cùm iidem Clerici prædecessoribus tuis, tres in Festo Nativitatis, & tres in Festo Resurrectionis Dominicæ, pro Synodatico solverint den. Papien. nunc tantùm tres Lucenses, pro singulis denariis Papiensibus persolvebant, cùm tamen unus denarius Papien.[b] valeat sex Lucen. unde petebas eos ad Papien. solutionem compelli, cùm & si tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen jus tuum postmodum fueris protestatus. [*Et infrà* α.] Cùm igitur constet, quòd Papien. olim pro Synodatico solvebantur, quod ex eo etiam sequitur, quòd Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem, cùm ex dictis testium, & confessione[c] advocati alterius partis non revocata, postmodum appareat evidenter, quòd tempore L. prædecessoris T. pro Synodatico Papien. fuit moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi triginta sex annorum, ad plus tempus effluxerit, & sit legitimè comprobatum, quòd tres Lucen. qui pro uno Papien. post mortem ipsius L. solvebantur, v. vel vi, valebant ex illis, qui hodie sunt in usu, intelligentes, ex hoc quòd per monetæ declinationem acciderit, ut usque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro Synodatico, sicut erant in usu; procuratorem adversæ partis nomine Clericorum plebis prædictæ tibi ad solutionem dena. Papien. vel æstimationem[d] eorum pro Synodatico per definitivam sententiam condemnamus.

[a] Cap. 5. eod. tit. in III. Compil.
[b] al. valebit.
[c] *In antiquis ita sunt hæc distincta:* & confessione Advocati alterius partis non revocata postmodum, &c.
[d] extimationem.

[α *Verùm pars Clericorum proposuit ex adverso, quòd si aliquando præd. tuis denarii Papien. pro Synodatico fuerint persoluti, tamen à* XLV. *annis & infrà tam tibi quàm aliis Lucen. exsolverant, sicque partem suam nitebantur præscriptione tueri. Nos ergo Jacobo tuo & Jo. Presbytero adversæ partis procuratorib. di. fi. n. P. Basilicæ* XII. *Apostolorum Presb. Card. concessimus Auditorem. quibus coram eo nil volentibus aut valentib. de novo proponere, quoniam fuerat renunciatum utrinque, cum ipse gesta omnia in nostra & fratrum n. præsentia retulisset, intelleximus per testes tuos fuisse probatum, quòd tempore Lotharii præd. tui, & etiam post decessum ejus denarii Papien. fuerant pro Synodatico persoluti: & exinde tres Lucenses quorum duo valebant* v. *de his qui hoc tempore sunt in usu, aliquandiu fuerint exhibiti, & quòd à tempore Lotharii* XXX. *trium vel* XXXIV. *aut etiam* XXXV. *annorum spatium est elapsum, dicta testium etiam adversæ partis inspeximus, per quos voluit comprobare, quòd à tempore Lotharii* XXX. *trium à* XL. *annis & infrà, tres Lucenses, vel tres Medaliæ in Synodatico solutæ fuerant pro singulis Papien. fuissent anteà persoluti. Confessus quoque fuerat advocatus ipsius partis in jure, ac ejus confessio in scriptis redacta nec correcta vel revocata per Clericos supradictos, quòd iidem Clerici Henrici & Lotharii præd. tuorum temporibus tres Papien. pro Synodatico solverent bis in anno, & exinde pro singulis Papien. tres Lucenses.*]

§ Pith. [16] *Et Collegis suis.*] V. C. & Abbati sancti Petri montis Martani, Spoletanæ Diœcesis Ordinis sancti Benedicti.

XXI. Idem Priori sancti Stephani. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Episcopus remittens Ecclesiæ servitia, quæ sibi debebat, & statuens, quòd aliud servitium non imponetur, procurationem non intelligitur remisisse.

Cum[e] venerabilis[17] frater noster Faven.[f] [18] Episcopus: [*Et infrà* α.] Cognovimus, quòd præfatus Episcopus spallas, quas ab eadem Ecclesia, tam ipse quàm prædecessores sui recipere consueverant, Ecclesiæ præfatæ remisit. & statuit, quòd aliud ei servitium non imponeret, sibi & Ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reservato. Quia ergo visitationi annexa est procuratio, & Episcopus ratione Episcopalis jurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis Ecclesiam visitare[g] præfatam, nec intelligatur quasi novum imponi, quod ab ipsa fundatione de communi fuerat jure impositum. Decernimus, quòd idem Episcopus, cùm ad ipsam Ecclesiam causâ correctionis accesserit, moderatam ab ea procurationem recipiat[h] bis[i] in anno: sed nihil aliud præter pensionem, & procurationes præscriptas ab eadem Ecclesia exigere, vel extorquere præsumat.

[e] C. 6. eod. tit. tit. in III. Compil.
[f] Faventi. al. Faven.
[g] Vide Conc. Trid. *citatum suprà hoc tit. c. Sopitæ.*
[h] accipiat.
[i] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 3.

[α *Et tu in nostra essetis præsentia constituti, & de quæstione quæ inter vos super Eccle. S. Stephani Parisien. vertebatur, velletis ad invicem litigare, di. fi. Jo. tit. S. Priscæ, & Jo. S. M. in Cosmideo Diac. Card. vobis concessimus Auditores, coram quib allegando proponere curavisti, quòd cùm prædicta Ecclesia S. Stephani quarundam Monialium, quæ in ea videbantur sub Religionis habitu conversari, malitia faciente fuerat ferè ad desolationem redacta, illas bo. me. Carbo. Facien. Episcopus auc. se. re. Eugenii PP. p. n. ab Ecclesia memorata removit, & Canonicos in ipsa instituit regulares, statuens ut ordo Canonicus perpetuis in ea temporib. debeat observari, & eos ab omni exactione tam sua quàm successorum tuorum & Paris. Eccle. prorsùs absolvit, retento sibi & Ecclesiæ suæ uno cereo trium librarum ab ea annis singulis exolvendo. Nos autem cùm dicti Card. ea quæ audierant nobis fideliter retulissent.*]

§ Pith. [17] *Cùm venerabilis, &c.*] Sigebertus *anno* 1183. *fol.* 160.
[18] *Favensis.*] *Phanensis.* Nam ibi inventæ reliquiæ.

XXII. Idem Compostellano Archiepiscopo. [c. an. 1212. *Româ in Hispaniam.*]

Ecclesiæ de novo conversæ in procurationibus, & aliis, servabunt consuetudinem vicinarum.

Super eo[k] [19], quod Fraternitas tua nos consulere voluit, ut quia ferè tota Provincia Compostel. de novo est ad jurisdictionem Ecclesiæ tuæ conversa, qualiter tibi Provinciam, vel partem Provinciæ visitanti obsequi debeat & servire, necnon in procurationibus providere. Tibi duximus respondendum, quòd illud observare tenetur, quod in vicinis Provinciis observatur.

[k] Cap. 7. eod. tit. in III. Compil. Vide Hostiens. hîc & de materia servandæ vicinæ consuet. gloss. *in c. cons. Dist.* 1.

§ Pith. [19] *Super eo, &c.*] Extat *p.* 431. *Epist. Innoc. & p.* 443. Vaseus 500.

XXIII. Idem in Concilio generali. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Prælati tunc sunt procurandi, cùm personaliter visitant; & debent tunc servare Concilium Lateranense, & prædicationi, correctioni & reformationi vacare: Legati &

Nuncii Apoſtolici pro his diebus tantùm, pro quibus moram trahunt, procurari debent, & contra hanc conſtitutionem exactum reſtituitur duplicatum.

PRocurationes [l], quæ ratione viſitationis debentur Epiſcopis, vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apoſtolicæ Sedis Legatis aut Nunciis, abſque manifeſta & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur, niſi quando perſonaliter [m] officium viſitationis impendunt; & tunc evectionum & perſonarum mediocritatem obſervent in Lateran. Concilio [n] definitam: hoc adhibito moderamine circa Legatos & Nuncios Apoſtolicæ Sedis, ut cùm oportuerit eos apud aliquem locum moram facere neceſſariam, ne locus ille propter illos [o] nimiùm aggravetur, procurationes recipiant moderatas ab aliis Eccleſiis vel perſonis, quæ nondum fuerant de ſuis procurationibus aggravatæ, ita quòd numerus procurationum, numerum dierum, quibus hujuſmodi moram fecerint, non excedat; & cùm aliqua non ſuffecerit [p] per ſeipſam, duæ vel plures conjungantur in unam.

Porrò viſitationis officium exercentes non quærant quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti: prædicationi & cohortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant, qui non perit. Qui autem contravenire tentaverit, & quod accepit reddat, & Eccleſiæ, quam taliter aggravavit, tantumdem impendat.

[l] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 3.
[m] præſentaliter *in Concilio.*
[n] In Lateran. Concilio ſub Alex. III. *c.* 4.
[o] ipſos.
[p] ſufficeret.

XXIV. HONORIUS III. de Tiro. [q] & Joſaphat Abbatibus [20]. [c. an. 1224. *Româ in Galliam.*]

[q] Tiron. *al. ita:* Abbatibus de Joſaphat & Tituron. *al.* Turon.

Eccleſia etiam Civitatenſis, tenetur procurare Epiſcopum viſitantem, quanquam ipſum nunquam procuraverit.

VEnerabili fratri noſtro Cenomanen. Epiſcopo accepimus conquerente, quòd cùm cauſa, quæ inter ipſum ex parte una, & Abbatem & Conventum de Cultura [21] ex altera ſuper procurationibus, quas ab eis petit idem Epiſcopus, noſcitur agitari, vobis fuerit ab Apoſtolica Sede commiſſa [22], dicti Abbas & Conventus ex eo fruſtrari intentionem ejuſdem Epiſcopi moliuntur, quòd eorum Monaſterium in Cenomanen. villa ſitum eſſe dignoſcitur, & ipſi procurationem hactenus non ſolverunt: [*Et infrà α.*] Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus niſi aliud & rationabile oſtenderint, vos eos ad exhibendum eam, ſicut jus dictaverit, compellatis.

[*α Quanquam exemptionis privilegium non oſtendant. Volentes igitur ut finis litib. imponatur.*]

§ PITH. [20] *De Tiro & Joſaphat Abbatibus.*] *Abbatibus ſanctæ Trinitatis de Tironio*, Ordinis S. Benedicti, Carnotenſis diœceſis, & *Beatæ Mariæ de Joſaphat.*

[21] *Conventum de Cultura.*] *Sancti Petri de Cultura*, Ordinis S. Benedicti, diœceſ. Cenoman.

[22] *Ab Apoſtolica Sede commiſſa.*] V. C. addit, tam in capite quàm in membris.

XXV. GREGORIUS IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Qui jure Metropolitano, vel legationis, viſitat Provinciam; in Provinciales, qui ſibi procurationes denegant, poteſt ferre ſententiam.

CUm nuper [r] Archiepiſcopus Beneventanus Beneventanam Provinciam viſitaret: *Et infrà.* Mandamus, quatenus cùm eundem Archiepiſcopum, ſive auctoritate propria, ſive noſtra Beneventanam Provinciam contigerit viſitare, procurationes ratione viſitationis debitas juxta facultates Eccleſiarum veſtrarum exhibeatis eidem. Alioquin ſententiam, quam ipſe ritè tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino inviolabiliter obſervari.

[r] Vide breviter hîc per Henricum Boich.

XXVI. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Ad antiquam monetam, vel ſi non eſt in uſu, ad ejus æſtimationem ſolvendæ ſunt penſiones antiquæ.

CUm Canonicis majoris Eccleſiæ, quandam ſummam pecuniæ pro penſione Eccleſiæ tuæ debitam, aliquot annis perſolveris [ſ], & iidem ſummam illam ex integro de meliori moneta exigant ſibi ſolvi: Tibi damus noſtris literis in mandatis, ut Canonicos illos ſolutione prioris pecuniæ [t], vel ſi non ſit in uſu, æſtimatione penſionis antiquæ facias manere contentos.

[ſ] perſolveritis.
[t] Quando admittatur ſolutio diverſæ monetæ, cùm moneta eſt mutata. Vid. Bar. *in l. Paulus, ff. de ſolu.*

XXVII. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Propter privatum oratorium, procuratio ratione viſitationis non debetur.

AUctoritate [u] præſentium inhibemus ne quis pro eo quòd in oratoriis, quæ in grangiis veſtris habetis, interdum aliqui veſtrûm celebrant, procurationes, quæ ratione viſitationis debentur, à vobis exigere, vel extorquere præſumat.

[u] Pro intellectu vide Diſtinctionem quam hîc affert Henr. Boich.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ, VEL ALTARIS.

TITULUS XL.

I. ALEXANDER III. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Amoto altari vel lapide continente ſigillum, reconſecrabitur altare, non autem Eccleſia.

AD hæc ſi altare [x] motum fuerit, aut lapis ille ſolummodo ſuprà poſitus, qui ſigillum continet confractus, aut etiam deminutus, debet denuò conſecrari. Propter hoc verò nequaquam reiterare ſuam conſecrationem Eccleſia conſuevit, licèt id quidam Canones innuere videantur.

[x] *Cap. un. e tit. in* II. *Compil.* & præter Hoſtienſ. gloſſ. & Doctores vide Turrecrematam *in cap. ſi motum De conſecr. Diſt.* I.

II. INNOCENTIUS III. Tornacen. Epiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Belgium.*]

Diebus etiam non feſtis poſſunt Eccleſiæ conſecrari.

TUa [y] Fraternitas: *Et infrà.* Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd in diœceſi tua licet tibi Eccleſiis dedicationem impendere, tam diebus dominicis, quàm privatis.

[y] *Cap.* 3. *de dedic. Eccleſ. vel altar. in* III. *Compil.*

III. IDEM Nidroſien. [z] Epiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Norvegiam.*]

[z] Indroſien.

Habet duo dicta, & primò idem dicit quod cap. ſuprà eod. Secundum dicit, quòd *oleum non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum fit conſecratum.*

QUod [a] in dubiis: *Et infrà.* Altare verò, in quo tabula, cui conſecrationis benedictio Pontificali miniſterio adhibetur, mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò conſecrari. Nec negamus quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri.

[a] *Cap.* 2. *tit. de ded. Eccleſ. in* III. *Compil.* vide Turrecrem. *in d. c. ſi motum.*

IV. IDEM Compoſtellano Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Hiſpaniam.*]

Reconciliatur Eccleſia, quæ propter homicidia & vulnera hominum ibi perpetrata, polluta eſt.

PRopoſuiſti [b], quòd venientibus ad Eccleſiam ſancti [c] Jacobi ex diverſis regionibus peregrinis, & volentibus aliis ab aliis per contentiones & rixas altaris de nocte cuſtodiam vindicare, homicidia contingunt [d] fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur: [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ taliter reſpondemus [e], quòd manente Eccleſia & altari, ipſa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam.

[*α Propter quæ nos humiliter poſtulaſti, ut alio modo, quàm per conſecrationis beneficium dignaremur ipſi Eccleſiæ providere. Manente igitur Eccleſia & altari.*]

[b] *Cap.* 3. *de dedic. Eccleſ. in* III. *Compil.*
[c] Beati.
[d] *Dictio*, fieri *deeſt in antiquis.*
[e] *al.* breviter reſpondemus.

V. IDEM. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Plura altaria ſimul in eadem Eccleſia conſecrari poſſunt, & idem in pluribus Epiſcopis.

CUm [f] ſis: *Et infrà.* Noveris igitur, quòd plura in Eccleſia una altaria, & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare.

[f] *Cap. un. de uſu & auct. pallii, in* IV. *Compil.*

VI. IDEM. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Corruente tecto parietibus illæſis, & menſâ altaris non enormiter fractâ, nec altare, nec Eccleſia conſecratur.

LIgneis [g] ædificiis Eccleſiæ veſtræ caſu conſumptis, parietibus tamen illæſis, ac menſâ principalis altaris in ſua extremitate modicam paſsâ fracturam: [*Et infrà α.*] Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd cùm parietes in ſua integritate permanſerint, & tabula altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit; ob cauſam prædictam nec Eccleſia, nec altare debet denuò conſecrari.

[*α Quæſiviſti per Sedem Apoſtolicam edoceri, ſi propter hoc ipſius altaris, vel etiam totius Eccleſiæ debet conſecratio innovari.*

[g] *Cap. un. eod. tit. in* IV. *Compil.*

VII. IDEM Senon. [1] Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Polluitur Eccleſia vel Cœmeterium, ſi excommunicatus in ea ſepelitur.

COnſuluiſti [h]: *Et infrà.* Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contingit [i], reconcilianda erunt aſperſione [k] aquæ ſolemniter benedictæ, ſicut in dedicationibus Eccleſiarum fieri conſuevit.

§ PITH. [1] *Senonenſi Epiſcopo.*] *Senienſi* 2. V. C. *Servic.* Vide *lib.* 5. *de vita S. Thomæ.*

[h] *Cap.* I. *tit. de celeb. div. Offic. in* IV. *Compil.*
[i] contigerit.
[k] aſperſione ſolenniter aquæ, &c.

VIII. HONORIUS III. Reginæ Hungariæ. [c. an. 1222. *Româ in Hungariam.*]

Qui fecit Eccleſiam conſecrari, tenetur eam dotare. Hoc dicit; & tene mente hunc caſum.

CUm ſicut ex relatione Capituli Oradien. [2] nobis [l] innotuit, eorum feceris Eccleſiam conſecrari: [*Et infrà α.*] Cùm non ſit Eccleſia, niſi de dote proviſum ei fuerit, conſecranda; eò liberaliùs ad dotandum prædictam Eccleſiam aperire manus munificentiæ tuæ debes, quòd ad hoc fortiùs, tanquam ex debito jam teneris.

[*α Profectò ſperamus quòd zelus ille qui te ad ejuſdem Eccleſiæ conſecrationem induxit, te quoque ut eidem dotem conferas, debeat animare, & quidem*]

§ PITH. [2] *Oradien.*] Sic 2. V. C. Alter V. C. *Eradienſi.* Bonfin. 26. *Orodienſi.* ubi Belæ Regis ſepulcrum.

[l] *al.* innotuerit quòd eorum, &c.

IX. Gregorius IX. Astoricen. Episcopo. [c. an. 1235. *Romà in Thraciam.*]

Ecclesia polluta per Sacerdotem simplicem, reconciliari non potest, etiamsi aqua fuerit per Episcopum benedicta.

AQuâ [m] per Episcopum benedictâ Ecclesiam reconciliari posse per alium Episcopum non negamus, per Sacerdotes simplices hoc fieri de cetero prohibentes. Non obstante consuetudine Provinciæ [n] Bracharen. (quæ dicenda est potiùs corruptela) quia licèt Episcopus committere valeat quæ jurisdictionis existunt; quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradûs Clericis demandare. Quod autem mandantibus Episcopis super reconciliatione factum est hactenus per eosdem, misericorditer [o] toleramus.

Vide Co- ruv. *lib.* 3. *resol.* 20. *i.* Ecclesiæ, *hoc agno- t Hostiens.* *ba Hostien.* mediocri-

X. Idem eidem. [c. an. 1235. *Romà in Thraciam.*]

Ecclesia etiam non consecrata, si polluitur, reconcilianda est.

SI Ecclesia non consecrata cujuscumque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta, aquâ protinùs exorcizatâ lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quàm citiùs fieri poterit, consecranda.

DE CELEBRATIONE [p] MISSARUM, ET SACRAMENTO EUCHARISTIÆ, ET DIVINIS OFFICIIS.

Vide Conc. id. *sess.* 22. *decreto de ervandis evitandis,*

TITULUS XLI.

I. Ex Concilio Agathensi. [*in Gallia.*]

Presbyter tenetur horis debitis dicere Horas Canonicas: permittitur tamen sibi ex causa dicere eas usque ad Vesperas inclusivè. Hoc dicit secundùm unum intellectum.

PResbyter manè [q] matutinali Officio expleto, pensum servitutis suæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperámque persolvat; ita tamen, ut horis competentibus juxta possibilitatem, aut à se, aut à Scholaribus publicè compleantur.

Deinde peractis his, & infirmis visitatis, si voluerit, exeat ad opus rurale jejunus, ut iterùm necessitatibus peregrinorum & hospitum, sive diversorum commeantium infirmorum, atque defunctorum succurrere possit, usque ad statutam horam, pro temporis qualitate, Propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi; qui septenarius numerus à nobis impletur, si Matutini [r], Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorii tempore, nostræ servitutis officia persolvamus. nam de nocturnis vigiliis idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, &c. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro super judicia justitiæ suæ referamus.

2. *tit. de ragiis. in* Compil. — atutinali. matutino.

II. Ex Concilio Triburien. [f] [*in Germania.*]

Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.

QUidam Laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Evangelium, *In principio erat Verbum*, & Missas peculiares, hoc est [t] de sancta Trinitate, & de sancto Michaële. Ideò sancitum est in eodem Concilio, ut ulteriùs hoc non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reverentiam sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire. Sed si voluerit ut sibi Missa cantetur, de eadem die Missas audiant pro salute vivorum & etiam defunctorum [u].

Tribrien. Triburum; *in Conci- editis ha- ur,* in Con- io Salegu- diensi, *c.* 10. *c.* 2. *tit. de frag. in* 11. *mpil.* ut de san- , &c. mortuorum.

III. Innocentius III. Vigoren. [x] Episcopo. [c. an. 1212. *Romà in Angliam.*]

Vigornien.

Sufficit Sacerdoti semel in die celebrare: & excipit duos casus, scilicet necessitatem, & festum Nativitatis.

COnsuluisti: *Et infrà.* Respondemus, quòd excepto die Nativitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.

IV. Idem Archiepiscopo Bracharen. [c. an. 1212. *Romà in Hispaniam.*]

In Missa commemorationis, licèt dicatur propria Præfatio, non tamen dicitur hymnus Angelicus, nec Symbolum.

COnsilium [y] nostrum: *Et infrà.* Requisisti, utrùm in diebus profestis, in quibus ad honorem sancti Spiritûs, beatæ Virginis, & sanctæ Crucis Missam celebrari contingit, hymnus Angelicus, Symbolum, ac Præfatio propria debeat decantari: [*Et infrà* α.] Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd apud nos in diebus profestis, cùm Missarum solemnia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque Symbolum decantetur, licèt in Missa propria Præfatio decantatur, ut inter commemorationem & solemnitatem differentia ostendatur: unde, *Te Deum laudamus*, regulariùs dimittitur, quàm dicatur in Laudibus matutinis.

Cap. 2. eod. *in* III. *mpil.* Tho. *lib.* 4. *tent. dist.* *q.* 1. *art.* 2. *æstiuncu-* 4.

[α *Præsertim cùm in partibus tuis in honore beatæ Virginis in Sabbatorum diebus Missa solemniter celebretur.*]

V. Idem Clericis sancti P. [1] Magalon. [c. an. 1212. *Romà in Gothiam Galliæ.*]

Breve est.

EX parte [z] vestra: *Et infrà.* Postulationi vestræ taliter respondemus, quòd semper Sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiæ sacramentum, nisi cùm eodem die aliam Missam debuerit celebrare; ne si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

z *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

¶ Pith.[1] *Sancti P.*] *sancti Petri.*

VI. Idem I. quondam Archiepiscopo Lugdunen. [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Si quæ verba sunt in Canone Missæ, quæ ab Evangelistis dicta non fuerunt, credere debemus quòd à Christo Apostoli, & ab Apostolis eorum successores acceperunt, &c. Hoc usque ad §. Quæsivisti.

CUm Marthæ [a]: [*Et infrà* α.] Quæsivisti quis formæ verborum, quam ipse Christus expressit, cùm in corpus & sanguinem suum panem transsubstantiavit & vinum, illud in Canone Missæ, quo Ecclesia utitur generalis adjecerit, quod nullus Evangelistarum legitur expressisse. Cùm enim in Evangelio sic legatur: *Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum:* in Canone Missæ sermo iste videlicet, mysterium fidei, verbis ipsis interpositus invenitur. unde cùm non Evangelista Christum hoc dixisse testetur [b], miraris, quòd aliqui asseverare tentaverit eum aliquid plus dixisse, quàm aliquis Evangelistarum asseveret. Verùm si formam ipsius Canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisivit, alia duo, videlicet, *elevatis oculis in cœlum; & æterni testamenti*, poteris in ipso Canone reperire, quæ in textu Evangelico non leguntur. Sanè multa tam de verbis, quàm de factis Dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quæ Apostoli supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus enim in Actibus Apostolorum, sic ait: Meminisse nos oportet verbi Domini Jesu, qui dixit: Beatius est dare, quàm accipere. Hæc nullus quatuor Evangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expressit quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait: Visus est plus quàm quingentis fratribus simul, deinde visus est Jacobo: novissimè autem tanquam abortivo visus est & mihi. Ipsi etiam Evangelistæ mutuò inter se supplevisse leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa. unde cùm tres Evangelistæ posuerunt, *Hoc est corpus meum*, solus Lucas adjecit, *quod pro vobis tradetur*. Et cùm Matthæus & Marcus dicant, *pro multis;* Lucas dicit, *pro vobis*. Matthæus autem, *in remissionem peccatorum*, adjunxit. Ceterùm ea, quæ adduntur in Canone Missæ, possunt ex aliis locis Evangelii comprobari. Joannes enim suscitationem Lazari describens, Jesum sursum oculos levasse asserit, & dixisse: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Et infrà. Si tunc igitur in cælum oculos levavit ad Patrem, cùm ad corpus exanime animam Lazari revocavit [c], probabilius esse videtur, quòd tunc oculos levaverit ad Patrem in cælum, cùm panem & vinum in corpus & sanguinem proprium commutavit. Ceterùm, sicut superiùs est expressum, cùm in textu Evangelico, *novi Testamenti*, ponatur, hic interponitur, *& æterni:* nam vetus Testamentum, quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat: Novum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna: & ideò Testamentum illud fuit vetus & transitorium: hoc autem novum est & æternum. vel ut utamur alia ratione: unde novum, id est ultimum esse describitur; inde æternum, id est perpetuum comprobatur [d]. novissimum etenim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur, juxta quod Apostolus testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin non valet dum vixerit qui testatur. Præterea non solùm scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, juxta quod Apostolus ipse scribit: Ideò novi testamenti mediator est, ut repromissionem accipiant qui vocati sunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet quod in ipso Canone reperitur: *Hic est enim sanguis meus novi & æterni Testamenti*, id est novæ ac æternæ promissionis, scilicet confirmator, sicut Dominus repromittit: *Qui manducat*, inquiens, *carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.* Ex eo autem verbo, de quo movit tua Fraternitas quæstionem, videlicet mysterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putaverunt, dicentes in sacramento altaris non esse corporis Christi, & sanguinis veritatem, sed imaginem [e] tantùm & speciem & figuram; pro eo quòd Scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum & mysterium & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quòd nec auctoritates Scripturæ convenienter intelligunt, nec Sacramenta Dei suscipiunt reverenter. si enim quasi figura est Sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors nec resurrectio Christi, cùm figura sit, veritas est credenda. siquidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquiens, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter justificationem nostram. Apostolorum etiam Princeps Petrus sic in Epistola sua scribit:

a *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* — *Matth.* 26. — b testatur. — *Act.* 20. — I. *Cor.* 15. — *Luc.* 22. *Matth.* 26. *Marc.* 14. — *Joan.* 11. — c revocabat. — *Esa.* 1. — d approbatur. — *Hebr.* 9. — *Hebr.* 12. — e Hunc errorem novissimè condemnavit Concil. Trid. *sess.* 13. *de sanctiss. Euchar. Sacr. c.* 1. & *Can.* 1. vide B. Tho. 3. *part. q.* 75. *art.* 2.

Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Si ergo tam mors Christi, quàm ejus resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui, justitiæ jam vivamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrexit. Sed absit à fidelium cordibus error

Esa. 53. iste, cùm Propheta de ipso testetur, quòd *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Dicitur tamen mysterium fidei, quoniam aliud ibi creditur, quàm cernatur; & aliud cernitur, quàm credatur. cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis. [*Et infrà β.*]

Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc Sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis & vini, veritas carnis & sanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primum est Sacramentum & non res: secundum est Sacramentum & res: tertium est res & non Sacramentum. Sed primum est Sacramentum geminæ rei: secundum est Sacramentum unius, & alterius res existit. Tertium est res gemini Sacramenti. Credimus igitur, quòd formam verborum sicut in Canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

[*α Circa plurima satagentis officio in cura regiminis Pastoralis pro majori parte renuncians in domo Domini, quasi abjectus elegeris habitare cum illis qui partem optimam elegerunt, sedentes ad pedes Domini cum Maria, ut in lege ejus jugiter meditentur, lippitudini Liæ Rachelis pulchritudinem præferentes, eam in te vigere credimus intelligentiam Scripturarum, ut non solùm parvulis frangere possis panem, sed provectis etiam cibum solidum ministrare, ac nodos solvere difficilium quæstionum. Verùm quoniam in primatu Apostolorum Principis Apost. Sed. magisterium recognoscens, ad eam credis majores causas Ecclesiæ referendas, consultationibus tuis, quas non ob commodum utilitatis terrenæ, cùm civilem non contineant quæstionem, sed animarum profectum, ut videlicet in lucem prodeant obscura scripturæ, novimus te novisse libenter quod nobis inspirat Dominus.*]

[*β Quod autem mysterium fidei dicitur in hoc loco, alibi secundùm Joannem spiritus & vita narratur: nam spiritus est in mysterium, juxta illud: Litera occidit, spiritus autem vivificat. Fides quæ est vita, secundùm quod legitur: Justus ex fide vivit. Propter quod dicit Dominus ipse: Verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.*]

In Sacramento altaris aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. Hoc dicit usque ab §. tertio loco. Abb. Siculus.

§. 1. Quæsivit etiam, utrùm aqua [f] cum vino in sanguinem convertatur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quòd cùm de latere Christi duo præcipua fluxerint Sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plenè sit veritas & figura. Alii verò tenent, quòd aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, cùm in vinum transeat mixta vino, licèt Physici contrarium asseverent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici quòd aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit, quod inde convincitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur; sed accidentibus prioris vini commixtum corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfusum, ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur afficere, quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subjectum, sicut & subjectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo; & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cùm legatur

Joan. 21. de ipsius [g] latere processisse: [*Et infrà α.*] Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti. Nam cùm aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur: Beati qui seminatis super omnes aquas: ideò vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo; tam insolubili nexu conjungimur, ut qui est unum cum Patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, ac per hoc, ipso communiter mediante, cum Patre unum efficimur. *Pater,*

Joan. 17. inquit, *sancte, serva eos, quos dedisti mihi, ut sint unum & sicut & nos: non pro his rogo tantùm, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat quia tu me misisti.*

[*α Illud autem est nefarium opinari quod quidam dicere præsumpserunt, aquam videlicet in phlegma converti. Nam & de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum mentiuntur exisse, non attendentes quòd de latere Christi duo fluxerunt Sacramenta, & quòd non baptizantur in phlegmate, sed in aqua, juxta quod Dominus protestatur: Nisi quis renatus fuerit in aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei.*]

Oratio quæ dicitur in Secreta in festo sancti Leonis, immutata est, quia ubi dicebatur: Annue nobis, Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: hodie dicitur, ut intercessione beati Leonis hæc prosit nobis oblatio: & hæc mutatio contingit, quia Sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. Hoc dicit usque ad finem. Abbas.

§. 2. Tertio loco [h] fraternitas tua requisivit, quare fuerit mutatum quod in Secreta beati Leonis, secundùm antiquiores codices continetur, sic videlicet: Annue nobis, Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio, cùm in modernis Sacramentariis habeatur: Annue nobis, quæsumus, Domine, ut intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio: Super quo respondemus quòd cùm sacræ Scripturæ dicat auctoritas, quòd injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre [2]: idem est ratione consimili de [i] Sanctis aliis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo, quòd cùm sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt; sed nos [k] potiùs orationibus eorum indigemus, quos (cùm miseri simus) undique mala nostra perturbant: unde quod in plerisque [l] orationibus continetur: Prosit vel [m] proficiat huic sancto vel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quòd [n] magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris; licèt plerique reputent non indignum Sanctorum gloriam usque ad judicium augmentari; & ideò Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Verùm [o] utrùm in hoc articulo locum habeat illa distinctio [3] quâ docetur, quòd defunctorum alii sunt valdè boni, alii sunt valdè mali; alii mediocriter boni, alii mediocriter mali: unde suffragia, quæ fiunt à fidelibus in Ecclesia pro valdè bonis, actiones sunt gratiarum; pro valdè malis, consolationes vivorum: expiationes verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis: tua discretio investiget.

¶ PITH. [2] *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.*] D. Augustinus *de verb. Apostol. serm.* 17. cap. 1. Habet Ecclesiastica disciplina, quòd Fideles norunt, cùm Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ut non pro ipsis oretur: pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur: injuria est enim pro Martyre orare. omnes nos debemus orationibus commendare. *Et lib. de Virginitate, cap.* 45. Perhibet Ecclesiastica auctoritas, in qua Fidelibus notum est quo loco Martyres, & quo defunctæ sanctimoniales recitantur.

[3] *Locum habeat illa distinctio:*] Vide eundem Augustinum, *lib.* 20. *de Civit. Dei; cap.* 24. *& cap.* 110. *Enchirid.* Raban. *lib.* 2. *de Institut. Cleric. cap.* 44. Isidor. *lib.* 1. *de Ecclesiast. Offic. cap.* 18.

VII. IDEM Rectoribus Romanæ fraternitatis. [c. an. 1212. Romæ.]

Graviùs peccat qui simulat conficere, & non conficit, quàm ille, qui conficit in mortali.

DE [p] homine: *Et infrà.* Quæsivistis [q] quid de Cauto Presbytero videatur, qui cùm se sciat in mortali crimine constitutum, Missarum solemnia, quæ non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisque ceteris circumstantiis, Missam celebrare se fingit, & suppressis verbis, quibus conficitur corpus Christi, panem [r] & vinum tantummodo purè sumit, ita credens per id quod prætendit, populo satisfacere, ut per hoc, quod intendit, Deum non debeat provocare. Cùm ergo falsa sint abjicienda remedia, quæ veris sunt periculis graviora; licèt is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter si se ingerat irreverenter ad illud; graviùs tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, cùm ille in solius misericordis Dei manum incidat; iste verò non solùm Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat.

VIII. IDEM Ferrariensi Episcopo. [c. an. 1212. Romà in Insubriam.]

Hìc improbat opinionem, quæ habet, quòd in Sacramento altaris aqua convertatur in phlegma; & probat Christum fuisse verum Deum & verum hominem, & quòd de ipsius latere exivit vera aqua.

IN quadam nostra decretali epistola asseris te [s] legisse, illud fuisse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in Sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma converti: nam de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse: [*Et infrà α.*] Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus, quòd quidam dixerunt, sed erraverunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut miseri [t] Arriani. Alii, Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, ut impii Manichæi [u]. Sed adversùs hujusmodi hæreses Joannes Apostolus in epistola sua loquitur, dicens: Tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus; & hi tres unum sunt, per hoc intendens ostendere quòd Christus sit verus Deus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis; per hoc intendens ostendere quòd Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum conjunctione verus homo subsistit. Per hoc autem, quòd in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamaverat: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum: manifestè probatur, quòd ipse spiritum habebat, non solùm flatum vitalem, sed animam rationabilem, de qua prædixerat:

Tristis

---

[f] Hunc artic. explicat B. Thom. 3. par. q. 75. art. 8. & Sot. 4. sent. dist. 9. q. 1. art. 6.

[g] Corpore, legitur ut plurimùm in antiquis.

[h] Summma e... Sanctos in cælo cum regnantes, egere prec... nostris, ... nos eorum intercessioni... vide Conc. Trid. sess. ... tit. de invo... & reliq. Sanct. &c.

[i] al. ita: ... de Sanctis aliis sentie... dum.

[k] Vide Sot. 4. sent. dis... 45. q. 3. ar...

[l] pluribus.

[m] illi.

[n] al. ita: q... magis ac m... liùs, &c.

[o] Vide Do... nic. Sot. 4. sent. dist. 4... q. 2. art. 2...

[p] Cap. 6. eo... tit. in III. Compil.

[q] In antiq. ...gitur, Quæsi...visti.

[r] In Codic... Barbat. pan... & vinum p... rum tantum... modo sumi...

[s] Cap. 7. eo... tit. in III. Compil. Vid... Sotum 4. sen... dist. 1. q. 3. art. 5. & di... 9. q. 1. art. 6...

[t] Hos damna... vit Concilium Nicænum. Vide Nicephorum 8. c... 5. 6. 7. & 8.

[u] Vide Epiphanium, lib. 2. contra hæreses, hæresi 66.

1 Joan. 5. Matth. 27. Luc. 23. Marc. 15.

Matth. 26. Joan. 10. Joan. 19.

Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem; & poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterùm ſumendi eam. Per hoc autem quòd unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò ſanguis exivit & aqua; probatur apertè quòd Chriſtus verum corpus habebat: nam dè phantaſtico corpore nec ſanguis nec aqua potuiſſet exire. Unde ille qui vidit, teſtimonium perhibuit, & teſtimonium ejus eſt verum, quia tres ſunt qui teſtimonium dant in terra; ſpiritus, aqua, & ſanguis. Quòd videlicet Chriſtus ſit verus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens, probatur ex eo quòd ſpiritum vitalem emiſit; & de vero corpore probatur, quoniam ex eo ſanguis exivit & aqua: rationalis quippe anima non poſſet vivificare, niſi corpus humanum, ex quibus verus homo conſiſtit. Ceterùm, ſicut fuit verus ſpiritus & verus ſanguis, ita proculdubio vera aqua, cùm Chriſtus ſit veritas, & à veritate omnis fallacia ſit penitùs aliena: nam ſi non fuiſſet aqua, ſed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit, & teſtimonium veritati perhibuit, profectò non aquam, ſed phlegma dixiſſet, nec in hoc verum regenerationis ſacramentum fuiſſet oſtenſum, cùm per Sacramentum Baptiſmi non regeneremur in phlegmate, ſed in aqua: neque per hoc poſſet vero argumento probari, quòd in Sacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua vino, ſi de latere Chriſti non aqua, ſed phlegma cùm ſanguine profluxiſſet. Sed nec vera fuiſſet figura, quæ ſuper hac re præceſſit in Veteri Teſtamento, quando Moyſes virgâ percuſſit ſilicem, & ex ea non phlegma ſed aqua [x] manavit. Reſtat igitur ut qualiſcumque fuit illa aqua, ſive naturalis, ſive miraculoſa, ſive de novo Divina virtute creata, ſive de componentibus ex parte aliqua reſoluta, proculdubio vera fuit, cùm naturaliter poſſit & compoſitum in componentia, & elementatum in elementa reſolvi: quemadmodum verus extitit ſudor ipſius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Cùm autem ad compoſitionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer & ignis; & ad vegetationem ejuſdem corporis quatuor humores conſimiles illis conveniant; videlicet ſanguis, cholera, phlegma, & melancholia, ut veritatem humani corporis expreſſius demonſtraret, unum ex illis, & unum ex iſtis Joannes expreſſit, illa quæ potiùs ex illis, & ex iſtis quæ magis myſterio [y] congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus ſanguinem, in quibus duobus duo maximè [z] Sacramenta, Redemptionis videlicet & Regenerationis elucent.

Joan. 5. Num. 20. [x] emanavit. al. emanatus. Lucæ 22. [y] miniſterio. [z] maxima.

[α *Licèt autem hos magnos & authenticos viros ſenſiſſe recenſeas, quorum opinionem dictis & ſcriptis hactenus es ſecutus, ex quo tamen nos in contrarium ſentimus, noſtræ compelleris ſententiæ conſentire. Sed verbum Jo. Apoſtolì te multùm movere fateris, dicentis: Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis; & hi tres unum ſunt, quamvis hoc ultimum in pleriſque codicibus minimè habeatur, ab omnibus, quod dicis ſic exponi, illos videlicet eſſe unum, de una & eadem re, ſcilicet de humanitate Chriſti teſtari. Porrò ſi non vera fuit aqua quæ fluxit de latere Chriſti, & non humani corporis humor; qualiter per illam perhibetur quòd Chriſtus ſit homo, non vides; gloſſa namque ſuper illum locum ſic habet: Spiritus, id eſt, humana anima quam emiſit in Paſſione, aqua & ſanguis quæ fluxerunt de latere Chriſti; quod fieri non poſſet, ſi non haberet veram carnis naturam. Sic ergo tam ex textu quàm ex gloſſa proponis per illam aquam probari quòd Chriſtus ſit verus homo; & ideò ſi dicatur quòd illa non extitit vera aqua, ſed aquaticus humani corporis humor, tam Expoſitoris quàm Apoſtolì verba intelligibilia tibi eſſe videntur: ſed dato quòd fuerit vera aqua, ſicut nos credimus & fatemur, nec iſta, nec illa ſufficienter intelligis. Unde nos humiliter ſupplicaſti, quatenus ad generalem utilitatem legentium, & nebulam de tuo corde tollendam ſufficienter & evidenter hoc exponere dignaremur.*]

IX. Idem in Concilio generali *. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Præcipit Prælatis & Clericis in virtute obedientiæ, ut nocturnum Officium & diurnum ſtudioſè celebrent & devotè.

DOlentes referimus, quòd non ſolùm quidam minores Clerici, verùm etiam aliqui Eccleſiarum Prælati circa [a] comeſſationes ſuperfluas, & fabulationes illicitas (ut de aliis taceamus) ferè medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique [b] continuatâ ſyncopâ Matutinum. Sunt & alii qui Miſſarum ſolemnia vix celebrant quater in anno, & quod deterius eſt, intereſſe contemnunt: & ſi quando cùm hæc celebrantur, interſint, Chori ſilentium fugientes, intendunt exteriùs collocutionibus Laicorum: dùmque auditum ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitùs inhibemus, diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis dederit Deus, ſtudioſè celebrent pariter & dovotè.

* ſcilicet Lateranenſi, ſub Innoc. III. c. 17. refertur 2. tit. de celebr. Offic. in 4. Compil.

[a] In Codice ... arbat. ita: ... c. ſuperfluas ... confabulationes.

[b] ... utique, & in ... onci. continuata.

X. Honorius III. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Euchariſtia debet mundè ſervari, & in ejus elevatione & delatione populus debet ſe inclinare; & cùm defertur ad infirmum, debet ferri in decenti habitu, & cum lumine: tranſgreſſores verò ſunt puniendi.

SAnè cùm [c] olim: *Et infrà.* Ne propter incuriam Sacerdotum divina indignatio graviùs exardeſcat, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus à Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari mundo & ſignato ſemper honorificè collocata, devotè ac fideliter conſervetur. Sacerdos verò frequenter doceat plebem ſuam, ut cùm in celebratione Miſſarum elevatur hoſtia ſalutaris, ſe reverenter inclinet [d], idem faciens cùm eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu ſuperpoſito mundo velamine ferat, & referat manifeſtè ac honorificè ante pectus cum omni reverentia & timore, ſemper lumine præcedente, cùm ſit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores, ſi & ipſi Divinam & noſtram volunt [e] effugere ultionem.

[c] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 13. *in decret. de ſanct. Euch. Sacr. c.* 6. *&* 7.

[d] inclinent.

[e] voluerint.

XI. Idem univerſis Eccleſiarum Prælatis [4]. [c. an. 1220. *Romæ.*]

In Eccleſiis Collegiatis debent celebrari duæ Miſſæ collegialiter; una pro defunctis, alia ſecundùm exigentiam diei, ut pro feſto, ſi feſtum occurrit, vel pro feria, ſi feria.

CUm creatura [f] non habeat quid pro meritis reſpondeat Creatori: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere permittatis, quò minùs & pro anniverſariis defunctorum, & pro feſto vel feria ſecundùm temporum congruentiam miſſarum ſolennia conventualiter celebretis.

[f] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *tit Doctrina, de ſacrificio Miſſæ, c.* 2. *&* 3. *& ſeſſ.* 25. *decr. de purg.*

[α *Cùm igitur Eccleſia Gallicana* [5] *per Dei gratiam tanquam lucerna ſuper candelabrum poſita aliis luceat per exemplum, ut qui videntes opera ejus bona, glorificent Patrem Cæleſtem, ne, quod abſit, tantæ negligentiæ tenebris obumbretur, & alias conſequenter obumbret, univerſitatem veſtram rogandam duximus & monendam per Ap. Se. mandantes.*]

¶ Pith. [4] *Univerſis Eccleſiarum Prælatis.*] V. C. *Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Univerſis aliis Eccleſiarum Prælatis & Clericis per Franciam conſtitutis.*

[5] *Eccleſia Gallicana, &c.*] Arnulph. Lexovienſis 31. Gallicana Eccleſia aliis lucet per exemplum.

XII. Idem [g]. [c. an. 1220. *Româ in Apuliam.*]

[g] Archiepiſ. Syponti.

In die Cœnæ Domini Epiſcopus tantùm in ſua Eccleſia debet Miſſam celebrare, & Chriſma conficere.

TE [h] referente: [*Et infrà α.*] Cùm cuilibet Sacerdoti quacumque dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Miſſam ſufficiat: nam & valdè eſt felix, qui celebrat dignè unam: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Eccleſia Sypontina duntaxat, in qua teneris Chriſma conficere, Miſſarum ſtudeas ſolennia celebrare.

[h] Vid. B. Thomam, 3. *part. q.* 83. *art.* 2. *ad* 2. *arg.*

[α *Didicimus quòd in die Cœnæ Dominicæ de antiqua teneris conſuetudine Chriſma conficere in Eccleſia Sypontina; ſed cùm mane diei ejuſdem ad Garganicam Eccleſiam accedas, ut ibidem, prout moris eſt, recipias pœnitentes, vel remittentes vel peregrinos ipſius loci; Clerus & populus celebrare Miſſam in eadem Eccleſia Garganica, priuſquam ad Sypontinam redeas, te compellunt, propter quod noſtrum & Apoſtolicæ Sedis conſilium imploraſti. Cùm autem Chriſma eodem die infra Miſſarum ſolemnia conficias, &*]

XIII. Idem Archiepiſcopo Ablaſen. [i] [6] [c. an. 1220. *Româ in Sueciam.*]

[i] Caſalenſ. *al.* Valnalen. *al.* Ubſalenſ. *Hoc ultimum credo veriùs.*

In ſacrificio altaris plus de vino, quàm de aqua ponendum eſt.

PErnicioſus in [k] tuis partib. inolevit abuſus, videlicet quòd in majori quantitate de aqua ponitur in ſacrificio, quàm de vino. Cùm ſecundùm rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis plus in ipſo ſit de vino, quàm de aqua ponendum.

Ideóque fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias, nec in tua Provincia fieri patiaris.

[k] Vide B. Thomam, 3. *part. q.* 74. *art.* 8. & Sotum 4. *ſent. diſt.* 9. *q.* 1. *art.* 6.

¶ ¶ Pith. [6] *Archiepiſcopo Ablaſen.*] *Archiepiſcopo Upſalenſi.*

XIV. Idem Epiſcopo Brixien. [c. an. 1220. *Româ in Lombardiam.*]

Ab officio & beneficio deponitur Presbyter, qui ſine aqua & igne, vel in pane fermentato, vel vaſe ligneo ſacrificat.

LIteras [l] tuas recepimus continentes, quòd cùm ſuper exceſſibus [7] Presbyteri Eccleſiæ ſanctæ Brigidæ, Brixien. inquireres, confeſſus eſt, quòd cùm quadam die Hoſtiam & Calicem non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſit: [*Et infrà α.*] Intellecto iterùm, quòd prædicta Eccleſia per malitiam dicti Presbyteri multipliciter lædebatur, inquiſitionis officium iterans ex ejus confeſſionibus inveniſti, quòd idem ſine igne ſacrificabat & aqua. Cùm igitur vel ex aperta malitia, vel nimia deſipientia peccaſſe probetur; mandamus quatenus officio & beneficio perpetuò ipſum prives.

[l] Vide Beat. Thom. 74. *q. art.* 4. *& q.* 83. *art.* 3. *ad* 6. *arg. & q.* 74. *art.* 6. *&* 7.

[α *Quare ipſum ſuppoſuiſti perpetuo interdicto, conſulens quòd in aliqua Eccleſia Regulari mutaret in melius vitam ſuam. Poſtmodum autem illo coram ven. fi. n. Hoſtien. Epiſcopo Ap. Se. Le. ut ſecum miſericorditer ageret ſupplicante: idem ad celebrationem divinorum Presby-*

terum restituens memoratum, super suspensionem beneficii causam, S. Salvatoris & S. Lucæ Brixien. Præpositis delegavit, quòd ad beneficium restituerent eundem. Deinde verò reversus de partib. marinis.]

¶ PITH. [7] *Excessibus Presbyteri.*] V. C. addit, Mauri Presbyteri.

DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.

TITULUS XLII.

I. ALEXANDER III. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Licèt puer sit ter mersus in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, si non sit dictum, Ego te baptizo in nomine Patris, &c. non est baptizatus.

m *Cap. 1. de Baptis. pueri, in II. Compil.* Vide B. Thomam, *3. part. q. 66. art. 5.* & Sotum *4. sent. dist. 3. q. 1. art. 5.*

SI quis puerum [m] ter in aqua immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, amen; & non dixerit, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, non est puer baptizatus.

II. IDEM. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari formâ hìc expressâ.

n Vide Beat. Thomam, *3. part. q. 66. art. 9.* & B. Clementem, *lib. 6. c. 15. constitutionum Apostolicarum.*
o *al.* baptizentur.

DE quibus dubium [n] est, an baptizati fuerint, baptizantur [o] his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.

III. INNOCENTIUS III. Arelaten. Archiepiscopo [1]. [c. an. 1250. *Româ in Galliam.*]

Sacramentum Baptismi utiliter confertur parvulis, licèt non credant nec intelligant; & remittitur eis peccatum originale. Hoc dicit usque ad §. Verùm.

p *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.*
Matth. 16. & Luc. 22.
Jacob. 5. & 1. Pet. 4. Lucæ 7.
Galat. 5.
Genes. 17.
Joan. 3.
Genes. 17.
Levit. 12.
1. ad Tim. 1.
Marc. 6.
q hæc.
r Vide B. Th. *3. part. q. 69. art. 6.*

MAjores Ecclesiæ [p] causas præsertim articulos fidei contingentes ad Petri Sedem referendas intelligit, qui eum quærenti Domino quem Discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notabat: Tu es Christus filius Dei vivi: & pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides ejus. Quibusdam igitur quæstionibus, quas contra Catholicos Hæretici [2] moverant, nos postulas respondere. Afferunt enim parvulis inutiliter Baptisma conferri: quod nituntur probare, illud primò & præcipuè inducentes, quòd cùm secundùm verbum Jacobi Apostoli dicentis in epistola sua: Charitas operit multitudinem peccatorum: & juxta illud testimonium veritatis in Evangelio de peccatrice, quæ ipsius pedes laverat, perhibentis: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam multùm dilexit: non nisi per charitatem & in charitate crimina dimittantur, parvulis, qui nec sentiunt, nec consentiunt, & charitatem non habent, quæ sentientibus tantùm infunditur, peccatum non dimittitur in Baptismo: [*Et infrà a.*] Ad id autem taliter respondemus, quòd Baptisma successerit Circumcisioni. Absit enim ut in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat Legem cum Evangelio, & Circumcisionem cum Baptismo servandam; quoniam secundùm Apostolum dicentem ad Galatas: Si circumcidimini, Christus nihil vobis prodest. Cùm ergo Circumcisio tam adultis quàm parvulis ex præcepto Domini conferretur, ne Baptismus, qui succedit loco ipsius, & generalior tamen existit, cùm tam viri, quàm fœminæ baptizentur, minoris videatur effectûs, tam adultis, quàm parvulis est conferendus. Sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica Lex clamabat: Anima cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo: ita nunc indistinctè vox intonat Evangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei, ab hac generalitate nec sexum, nec ætatem excludens. Cautè tamen notandum est, quantò plus Baptismus hodie conferat Christianis, quàm quondam Judæis Circumcisio contulisset. Dictum est in fine prædictæ auctoritatis inductæ de Veteri Lege: Peribit de populo suo: in Evangelica verò veritate subjunctum est: Non intrabit in regnum Dei, quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur; non tamen perveniebatur ad regnum Cælorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum: sed per sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum Cælorum etiam pervenitur, cujus januam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reseravit. Absit enim ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem. Ceterùm ex vi literæ satis patet prædictas auctoritates intelligendas esse tantummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, cùm de parvulis non possit intelligi, qui peccato tantùm originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est solvenda: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c. cùm non possint credere parvuli, sed adulti; & ob hoc tota auctoritas hìc [q] intelligenda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur, quamvis nonnulli concedant quòd parvuli credant non per usum, sed per habitum fidei, quem suscipiunt in Baptismo; sicut & alia multa verba secundùm communem usum loquendi, non ad acta, sed ad aptitudinem referuntur. Illud verò [r] quod opponentes inducunt, fidem aut charitatem, aliasque virtutes parvulis utpote non consentientibus non infundi, à plerisque non conceditur absolutè, cùm propter hoc inter Doctores Theologos quæstio referatur, aliis asserentibus per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; nonnullis dicentibus dimitti [s] peccatum, & virtutes infundi habentibus illas, quoad habitum, non quoad usum donec perveniant [t] ad ætatem adultam.

s *al.* & dimitti.
t pervenerint.

[*a Et sic ei Baptismus non confert, quia non est talibus conferendus. In Evangelio quoque legitur: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, s. e. qui autem non crediderit, cond. unde parvuli, sive fuerint, sive non fuerint baptizati, condemnabuntur utpote non credentes.*]

¶ PITH. [1] *Arelatensi Archiepiscopo.*] Vide epistolam primam Petri Cluniacensis, Arelatensi, & Ebredunensi Archiepiscopis. Matth. Paris. 187. 287.

[2] *Hæretici.*] Albigenses.

Originale peccatum quod sine consensu contrahitur, remittitur in Baptismo etiam non consentienti, ut parvulis: secùs de actuali; quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur. Hoc dicit usque ad §. Sed adhuc. Siculus.

Verùm quidam ex hac solutione invenisse se credunt viam ad alias quæstiones, argumentantes ex eo quod dicimus, parvulis in Baptismate peccatum originale dimitti; quòd & adultis dormientibus vel amentibus peccatum, si baptizentur, ratione simili dimittatur. cùm enim neutri sentiant tunc vel consentiant, dicunt idem in consimilibus judicandum. Hìc verò dicimus distinguendum, quòd peccatum est duplex, originale scilicet, & actuale: originale quod absque consensu contrahitur: actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti: actuale verò quod consensu contrahitur [u], sine consensu minimè relaxatur.

u *al.* quod cum consensu contrahitur.

Licèt in Baptismo dimittatur originale peccatum parvulis, qui tamen consentire non possunt; in adultis tamen amentibus vel dormientibus, qui non consentiunt Baptismo, non dimittitur actuale, & idem etiam nec originale. Hoc dicit.

Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus in Baptismo sicut parvulis dimittatur? Ad hoc taliter est respondendum, quòd Dominus qui totum hominem salvum [x] fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit; & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis Dei: actualis verò pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus: unde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuò propter reatum criminis actualis: sed hæc tanquam incompassibilia [y] se minimè patiuntur, imò sibi mutuò adversantur.

x *al.* sanum, *ut plurimùm in antiquis codicibus.*
y *al.* incompossibilia.

Amentes vel dormientes baptizati, si antè dementiam vel dormitionem baptizari volebant, characterem suscipiunt: aliàs secùs: *coacti verò causativè suscipiunt.* Hoc dicit usque ad finem.

z Vide B. Thom. *3. part. q. 80. art. 9.*
a Vide B. Th. *2. 2. q. 10. 8.* & ibi Caietan.
b *al. ita:* ut ne.
c observationem.
d scilicet 4. *ca. 56.*
e in tempore.
f receperunt.
g criminis.
h vel.
i *al. ita:* si fuerint sic immersi. *al.* si fuerint immersi.

Item quæritur [z] utrùm dormientibus & amentibus Sacramenti saltem character in Baptismate imprimatur, ut excitati à somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuò baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quòd Sacramenta quæ per se sortiuntur effectum, ut Baptismus, & Ordo, ceteráque similia, non solùm dormientibus & amentibus, sed invitis & contradicentibus, etsi non quantùm ad rem, quantùm tamen ad characterem, conferuntur; cùm non parvuli solùm, qui non consentiunt, sed ficti, qui quamvis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant Sacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui fuissent inviti & reluctantes immersi, saltem ratione Sacramenti ad jurisdictionem Ecclesiasticam pertinerent: unde ad servandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verùm, id est Religioni Christianæ [a] contrarium, ut semper invitus & penitùs contradicens ad recipiendam & servandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum & invitum, coactum & coactum, alii non absurdè distinguunt, quòd is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & [b] ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut & is qui fictè ad Baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licèt absolutè non velit, cogendus est ad observantiam [c] fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi decretum Concilii Toletani [d], ubi dicitur, quòd qui jampridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus [e] religiosissimi Principis Sisibuti; quia jam constat eos Sacramentis divinis associatos, & Baptismi gratiam suscepisse, & Chrismate unctos esse, & Corporis Domini extitisse participes: oportet etiam ut fidem, quam necessitate susceperunt [f], tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille verò, qui nunquam consentit, sed penitùs contradicit, nec rem nec characterem suscipit Sacramenti; quia plus est expressè contradicere, quàm minimè consentire: sicut nec ille notam alicujus reatûs [g] incurrit, qui contradicens penitùs & reclamans thurificare Idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut [h] dormirent, in contradictione persisterent; quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, etsi sic [i] fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt Sacramenti. Secùs autem si priùs Catechumeni extitissent, & habuissent

propositum baptizandi: unde tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

IV. IDEM Meten. Episcopo. [c. an. 1250. *Romà in Germaniam.*]

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

DEbitum [a]: [*Et infrà α.*] Sanè intimasti, quòd quidam Judæus in mortis articulo constitutus, cùm inter Judæos tantùm existeret, in aquam seipsum immersit dicendo: Ego me baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen: [*Et infrà β.*] Respondemus, quòd cùm inter baptizantem & baptizatum debeat esse discretio [b] sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis: Ite, baptizate [c] omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti: memoratus Judæus, est denuò ab alio baptizandus: ut ostendatur, quòd alius est, qui baptizatur, & alius, qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus non à seipso, sed à Joanne voluit baptizari. Quamvis si talis continuò decessisset, ad Patriam protinùs evolasset [d], propter Sacramenti fidem, etsi non [e] propter Fidei Sacramentum. In Baptismo quippe illa spiritualis generatio [f] celebratur, de qua Veritas ait: Oportet vos nasci denuò: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cælorum. Sicut [g] ergo in carnali generatione, quâ [h] proles ex viro & fœmina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur: sic in Sacramentali generatione, quâ soboles ex aqua & Spiritu Sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cùm corpus exteriùs sive cùm cor interiùs baptizatur, oportet ut utrobique paternitas & filiatio valeat inveniri, quibus baptizans & baptizatus ad invicem referantur.

[*α Pastoralis officii exsolvis, cùm super dubiis Juris articulis responsione Sed. Apost. postulas edoceri.*]

[*β Nunc autem quæris, utrùm idem Judæus in devotione Fidei Christianæ perseverans etiam debeat baptizari. Nos autem f. t.*]

V. IDEM Morosien. Episcopo [i]. [c. an. 1250. *Romæ.*]

Ubi deest verbum, vel elementum Aquæ, non est Baptismi Sacramentum.

NOn ut [k] apponeres: [*Et infrà α.*] Postulasti, utrùm Parvuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquæ penuriam, & absentiam Sacerdotis, aliquorum simplicitas in caput ac pectus ac inter scapulas pro Baptismo salivæ conspersione [l] linivit. Respondemus, quòd cùm in Baptismo duo semper, videlicet verbum & elementum, necessariò requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: Euntes in mundum universum, [prædicate Evangelium [m] omni creaturæ] & baptizate omnes Gentes, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti: eademque dicat de elemento: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Cælorum. dubitare non debes illos verum non habere Baptismum, in quibus non solùm utrumque prædictorum, sed eorum alterum est omissum.

[*α Tibi scientiam sicut credimus, sed ut per oraculum verbi nostri tuorum ignorantiam subditorum meliùs erudires, Apostolicum tibi responsum fieri*]

VI. IN CONCILIO Generali [n]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

Baptizatos à Latinis, Græci rebaptizare non debent.

LIcèt Græcos [o] diebus nostris, ad obedientiam Sedis Apostolicæ revertentes, fovere ac honorare velimus, mores ac ritus eorum, inquantum cum Domino possumus, sustinendo, in his tamen illis deferre [p] non volumus nec debemus, quæ periculum generant animarum, & Ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum Ecclesia, cum quibusdam complicibus & fautoribus suis, ab obedientia Sed. Apost. se subtraxit, in tantum Græci cœperunt abominari Latinos, quòd inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non priùs ipsi sacrificabant in ipsis, quàm ea tanquam per hoc inquinata lavissent; baptizatos etiam à Latinis ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant: & adhuc sicut accepimus, quidam hoc agere non verentur. Volentes igitur tantum scandalum ab Ecclesia Dei amovere, Sacro suadente Concilio districtè præcipimus, ut talia de cetero non præsumant, conformantes se tanquam filii obedientiæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Matri suæ: ut sit unum ovile, & unus pastor. Si quis autem tale quid præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio Ecclesiastico deponatur [q].

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO.

TITULUS XLIII.

I. EX CONCILIO apud Compendium [r]. [*in Gallia.*]

Si non Baptizatus ordinatur, Ordinis characterem non recipit.

SI quis Presbyter [1] ordinatus, deprehenderit se non esse baptizatum: baptizetur, & iterùm ordinetur.

¶ PITH. [1] *Si quis Presbyter.*] Vide Capitular. *lib.* 6. *cap.* 94. In Synodo habita sub Carlomanno, si quis baptizatus est à Presbytero non baptizato, & sancta Trinitas in baptismo invocata fuit, baptizatus est, sicut Sergius Papa dixit. Impositione verò manûs indiget. Gregorius Episcopus Romanus & Joannes Sacellarius sic senserunt.

[r] *C.* 15. ut ait Burch. *l.* 4. Decr. *c.* 74. & Ivo, *p.* 1. *c.* 268. Refertur etiam *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vid. B.Thom. *in additionibus* 3. *par. q.* 35. *art.* 3.

II. INNOCENTIUS III [f]. Episcopo Cremonen. [c. an. 1212. *Romà in Lombardiam.*]

Omissio Baptismi non nocet Credenti probabiliter se esse baptizatum.

APostolicam [t] Sedem consulere decrevisti: *Et infrà.* Inquisi. tuæ taliter resp. Presbyterum, quem sine unda baptismatis extremum diem clausisse significasti, quia in sanctæ matris Ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseveraverit; ab originali peccato solutum [u], & cælestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter. Lege super octavo [2] [x] lib. Augusti. de civit. Dei, ubi inter cetera legitur: Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus [y] necessitatis excludit. Librum etiam B. Ambr. de obitu Valentiniani, idem asserentis, revolve. Sopitis igitur quæstionibus [3] Doctorum, Patrum sententias [z] teneas, & in Ecclesia tua juges preces, hostiasque Deo [a] offerri jubeas pro Presbytero memorato.

¶ PITH. [2] *Super octavo lib. August.*] Hoc Augustinus *lib.* 4. *de baptismo cap.* 22. Bernardus *Epist.* 77.

[3] *Sopitis igitur quæstionibus, &c.*] Contra est Can. 35. Concil. Bracar. 1. Joan. Chrysostom. *Homil.* 3. *in Epistol. ad Philipp.* Gennad. *lib. de Ecclesiastic. Dogmatib. cap.* 74.

[f] Antonius August. ait scribendum Innocent II. sed Vaticani III. habent.

[t] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[u] absolutum.

[x] *al.* super octavum. *al.* super VIII.

[y] articulus.

[z] sententiam.

[a] Domino.

III. INNOCENTIUS III. Ferrarien. Episcopo. [c. an. 1212. *Romà in Insubriam.*]

Non baptizatus ordinari non potest: & si de facto ordinetur, non recipit Ordinis characterem, licèt credebatur baptizatus.

VEniens [b] ad Apost. Sed. I. lator præ. nobis exposuit, quòd cùm ad gradum Sacerdotii ascendisset, comperit tandem, quòd non fuerit [c] secundùm formam Evangelii baptizatus. unde nos eum ritè fecimus baptizari. Cúmque super Ordinibus [d] fuisset diutiùs disputatum, quidam in eam declinaverunt sententiam, ut cùm Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante susceptionem Baptismi non suscipiatur aliud Sacramentum, quoniam ubi fundamentum non est, superædificari non potest. Porrò econtrà videri posset. Nam cùm quis non solùm per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur proculdubio membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, etiam si Baptismum non habeat, habet utique fundamentum, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet Ecclesiastica Sacramenta, cùm illud non sit generaliter verum, neque de Novis, neque de Veteribus Sacramentis, quòd Baptismus sit fundamentum illorum, quoniam & Sacramentum Conjugii & Eucharistiæ à non baptizatis recipi potest: præterea Sacramentum Ordinis non solùm Pontificalis, sed Sacerdotalis etiam & Levitici ex institutione sua præcessit Baptismum: per [e] quod forsitan videtur, quòd ante Baptismum hujusmodi Ordines possent ritè conferri, maximè his, qui baptizati creduntur: Quia verò in Concilio apud Compendium legitur constitutum, si quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterùm ordinetur: nos circa latorem præsentium in hoc dubitabili casu, quod tutius est sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines, usque ad Sacerdotium promovere procures, & permittas eum in Sacerdotio ministrare, quia non intelligitur iteratum quod ambigitur esse factum: nec malè de Sacramento sentitur, cùm illud non Religionis contemptus, sed articulus necessitatis excludit. Et certè de illo, qui natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur, quòd fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.

[b] *C. unic. eod. tit. in* III. *Compil.*

[c] fuerat.

[d] *In C. Barb.* ordinib. coram nobis fuisset aliquamdiu disputatum.

[e] *al.* propter quod, &c. forsitan. videretur.

[f] De custodia Eucharistiæ & aliorum Sacrament.

DE CUSTODIA EUCHARISTIÆ [f], CHRISMATIS, ET ALIORUM SACRAMENTORUM.

TITULUS XLIV.

I. INNOCENTIUS III. in Concilio Generali. [an. 1216. *Romæ.*]

Eucharistia & Chrisma debent fideliter sub clavibus custodiri, & contrà facientes sunt puniendi.

STATUIMUS, ut in cunctis Ecclesiis Chrisma & Eucharistia, sub fideli custodia clavibus adhibitis conserventur. Ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia, vel nefaria [g] exercenda. Si verò is, ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per [h] ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori subjaceat ultioni.

[g] nefanda.

[h] *In C. Barbatiæ ita:* per ejus incuriam aliquod nefarium contigerit, &c.

II. IDEM ex Eodem [i]. [an. 1216. *Romæ.*]

[i] scilicet Conc. Lat. *c.* 19. *& c.* 1. *eod. tit. de immu. Eccl. in* IV. *Compil.*

Supellectilia in Ecclesiis poni non debent, nisi necessitas urgeat. Hoc dicit primò. *Ecclesiæ debent sua vasa & vestimenta mundè tenere.* Hoc secundò.

RElinqui noluimus incorrectum, quod quidam Clerici Ecclesias sic exponunt supellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potiùs domus Laicæ, quàm Dei Basilicæ videantur: non considerantes, quòd Dominus non sinebat, ut vas transferretur per Templum. Sunt & alii, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas: verùm etiam vasa ministerii, & vestimenta Ministrorum, ac pallas altaris, necnon ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. Quia verò zelus nos comedit Domûs Dei: firmiter prohibemus, ne hujusmodi supellectilia in Ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat haberi [k] refugium, sic tamen, ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.

[k] habere.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

TITULUS XLV.

I. ALEXANDER III. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro Sancto.

AUDIVIMUS [1] [l], quòd quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi Sanctum, more infidelium, venerantur. Cùm vix pro talibus in ebrietatibus peremptis, Ecclesia permittat orare. Dicit enim Apostolus: Ebriosi regnum Dei non possidebunt. Illum ergo non præsumatis de cetero colere: cùm etiam si per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Rom. Eccl. venerari.

[l] *Cap un. De vener. sanct. in* III. *Compil.*

¶ PITH. [1] *Audivimus, &c.*] In vita Anselmi. Neubrigens. 505.

II. INNOCENTIUS III. in Concilio Generali [m]. [an. 1216. *Romæ.*]

[m] scilicet Lat. *c.* 62. *& c.* 2. *De imm. Eccl. in* IV. *Compil.*

Sanctorum Reliquiæ vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas Populus decipi possit.

CUm ex eo [2] [n], quòd quidam Sanctorum Reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ Religioni detractum sit sæpiùs: Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo, nemo publicè venerari præsumat, nisi priùs auctoritate Rom. Pont. fuerint approbatæ [o]. Prælati verò non [p] permittant eos, qui ad eorum Ecclesias causâ venerationis accedunt, variis figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstûs fieri consuevit.

[n] Vid. Conc. Trid. suprà citatum *c.* 1. *hoc tit.* & Sylvestrum *in summa, verbo Reliquiæ.*

[o] comprobatæ.

[p] *In C. Barbatiæ* non permittant eos de cetero, qui &c.

¶ PITH. [2] *Cùm ex eo, &c.*] Guibertus *lib.* 9. *de Bello Sacro.*

DE OBSERVATIONE JEJUNIORUM [q].

[q] B. Thom. 2. 2. *q.* 147. Vid. *c.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

TITULUS XLVI.

I. INNOCENTIUS III. Clericis S. Petri Magol. [1] [c. an. 1213. *Româ in Gothiam Galliæ.*]

Vigilia occurrens in Dominica, jejunari debet in Sabbato, & jejunanda est vigilia B. Matthiæ.

EX parte vestra quæsitum fuit, utrùm si Nativitatem Domini, vel Assumptionem Beatæ Mariæ, vel festivitatem alicujus Apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die sabbati præcedentis [r] vigilia debeat jejunari: & utrùm in vigilia B. Matthiæ Apostoli, sit jejunium injungendum? Ad quod breviter respondemus, quòd die sabbati festivitates prælibatas [s] secundæ feriæ præcedentis, & B. Matthiæ Apostoli debet vigilia jejunari.

[r] præcedent[is]

[s] prælibatæ.

¶ PITH. [1] *Magol.*] *Magalon.*

II. IDEM Bracharen. Archiepiscopo. [c. an. 1213. *Româ in Hispaniam.*]

Non capit congruam summationem, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quæ patent per §.

COnsilium [t] nostrum [2] [*Et infrà α.*] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd omnium Apostolorum vigiliæ sunt in observatione jejunii celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi & Jacobi, & B. Joannis Evangelistæ: quoniam ipsorum solennitas intra solennitatem Paschalem, istius autem intra Natalem Domini celebratur. Jejunium etiam apud nos in Adventu Domini agitur.

[t] *Cap.* 2. *eo[d.] tit. in* III. *Compil.*

Sanctorum [u] quoque vigiliæ [3], quorum festivitates oportet secundâ feriâ celebrari, in præcedenti sunt sabbato jejunandæ.

De festivitate verò B. Bartholomæi Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quosdam: respondemus, quòd in hoc consuetudinem tuæ regionis observes: *Et infrà.* Cùm autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus quadragesimalibus, tempore quo [x] tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi, propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus, quòd in tali articulo illos non credimus [y] puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur. Item de illis qui propter debilitatem in Sabbato carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, cùm hoc ab aliis molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: respondemus, quòd super hoc consuetudinem tuæ regionis facias observari, sic tamen, quòd debilibus & infirmis, propter hoc periculum non emergat. Præterea de illis, qui in quadragesima vel in aliis jejuniis solennibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri: respondemus, quòd cùm non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cùm urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut majus periculum in eis evitetur.

[u] *al.* & sanctorum vigiliæ, quoru[m] quoque festivitates, &c. Vide *l. si fundus. ff. d[e] evict. & l. [si] servus, in fi. ff. de leg.* I.

[x] *al.* tempor[e] illo quo tan[tæ], &c.

[y] ratio hujus dicti est in antiqua compilat. quam hîc omisit Raymundus: quos urgens necessitas excusavit.

[*α Super quibusdam articulis requisisti, utrùm in omnibus sit Apostolorum vigiliis jejunandum* [4], *cùm quidam asserant non esse jejunandum in omnibus, sed sex tantùm. Utrùm etiam jejunandum sit in Adventu Domini, cùm inde sentiant diversi diversa; quibusdam dicentibus, sed paucioribus, jejunandum esse tunc temporis: pluribus verò se ad hoc asserentibus non teneri. Utrùm insuper si festum illorum, quorum vigilias jejunamus, secundâ feriâ evenire contingat, in præcedenti Sabbato sint vigiliæ faciendæ.*]

¶ PITH. [2] *Consilium nostrum.*] Vide constitutiones Concilii Lond. 150.

[3] *Sanctorum quoque vigiliæ.*] Vide Radulph. Tungrens. *cap.* 11.

[4] *In omnibus Apostolorum vigiliis jejunandum.*] Vide Divum Augustinum.

III. HONORIUS III. Pragen. Episcopo. [c. an. 1222. *Româ in Bohemiam.*]

Si festum Nativitatis occurrit sextâ feriâ, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis & voventibus.

EXplicari [z] per Sedem Apostolicam postulasti: [*Et infrà α.*] Respondemus, quòd illi, qui nec voto nec regulari observantia sunt astricti, in sexta feria, si festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt, secundùm consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi [a] reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.

[z] Vide Covarr. 4. *va[r.] resol. c.* 20. & Sylvestr. *in summ. verb. Jejunium.*

[a] illi.

[*α Utrùm sit licitum illis qui nec voto nec regulari observantia sunt adstricti, carnes comedere, quando in sexta feria dies Dominicæ Nativitatis occurrit. Ad hoc.*]

DE [b] PURIFICATIONE POST PARTUM.

[b] *al.* purgatione.

TITULUS XLVII.

I. INNOCENTIUS III. Armachan. Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Hiberniam.*]

Mulier post partum statim potest ingredi Ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquot dies secundùm legem Mosaicam.

VOLENS: [c] [*Et infrà α.*] Licèt secundùm legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus Mulieres post partum à Templi cessarint ingressu. Quia

[c] *C. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

Cur purifica-

...o fuerit in ...ege institu-..., vide B. ...homam 2. q. 37. ar. 4. ... de Purifi-...tione legi-...r *Levit.* ...p. 11. ... eis.

tamen Lex per Mosen data est, Gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Inquis. t. t. r. quòd postquam umbra Legis evanuit, & illuxit veritas Evangelii: si Mulieres post prolem emissam acturæ gratias Ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec Ecclesiarum est eis aditus denegandus; ne pœna illis [d] converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.

[α *Fraternitas tua per respons. Apostolicam humiliter edoceri à nobis expetiit, utrùm Mulieres statim post partum debeant Ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere.*]

...De mater. ...ujus tit. Vi-... Conc. ...rid. *sess.* 7. ... *reform. c.* 8. ... *pleniùs* ...*ss.* 21. *de re-...rm. c.* 7. ... Hoc Decre-...m habetur ... Conc. Ma-...ant. sub Ca-...olomagno ...urch. 3. ...*ecr. c.* 30. ...*o, par.* 3. *c.* ... & *c.* 4. ...*d. tit. in* 1. ...*ompil.*

DE ECCLESIIS [e] ÆDIFICANDIS, VEL REPARANDIS.

TITULUS XLVIII.

I. Ex Concilio Moguntinen. [f] [*in Germania.*]

Habentes beneficium in Ecclesia, tenentur contribuere ad ipsius reparationem.

QUICUMQUE Ecclesiasticum beneficium habent, omnino adjuvent ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas.

II. Ex Concilio Lateran. [*Romæ.*]

Leprosi permitti debent, sine præjudicio antiquarum Parœciarum habere Ecclesiam propriam & Presbyterum, nec tenentur solvere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

CUm dicat Apostolus: [*Et infrà* α.] Constituimus ut ubicumque tot simul Leprosi sub communi vita fuerint congregati, quòd Ecclesiam cum cœmeterio sibi construere, & proprio gaudere valeant Presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut injuriosi veteribus Ecclesiis de jure Parœciali, nequaquam existant. quod enim eis pro pietate [g] conceditur, ad aliorum injuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

Dictio, pro, ...*est in plu-...bus exem-...arib. & mal.*

[α *Abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum, econtrà quidam quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærentes, Leprosis qui cum sanis habitare non possunt, vel ad Ecclesiam cum aliis convenire, Ecclesias & cæmeteria non permittunt habere, nec proprii juvari ministerio Sacerdotis, quod quidem procul à Christiana veritate dignoscitur; de benignitate Apostolica.*]

III. Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Propter nimiam distantiam Ecclesiæ, potest nova Ecclesia in ipsius Parœcia ædificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.

AD audientiam [h] nostram noveris pervenisse, quòd villa quæ dicitur H. tantum perhibetur ab Ecclesia Parœciali distare, ut [i] tempore hiemali cùm pluviæ inundant, non possint Parœciani, sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore Ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta Ecclesia ita dicitur reditibus abundare, quòd præter illius villæ proventus minister illius convenienter [k] valet sustentationem habere: mandamus, quatenus si res ita se habet, Ecclesiam ibi ædifices, & in ea Sacerdotem sublato appellationis obstaculo ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris, cum Canonico Fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam ejusdem villæ obventiones Ecclesiasticas percepturum, providens tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci Ecclesiæ matrici [l] servetur: quod quidem fieri posse videtur, cùm ejusdem villæ Dominus viginti acras terræ frugiferæ velit ad usus Sacerdotis conferre. Si verò persona matricis Ecclesiæ virum idoneum præsentare distulerit, vel opus illud impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

...*Cap.* 2. *eod.* ...*t. in* 1. *Comp.* ... quod, &c.

... convenien-...m.

...*al. ita*: Ec-...esiæ matrici ...majori serve-...r.

IV. Idem Lexovien. [m] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

... Exon. *al.* ... exonen.

Rectores Ecclesiarum possunt compelli, ut de reditibus, qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem, seu reparationem Ecclesiæ.

DE his [n] qui Parœciales Ecclesias habent, duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem Ecclesiarum cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius Ecclesiæ, si eis supersint, conferre, ut eorum exemplo ceteri invitentur.

...*Cap.* 3. *eod.* ...*t. in* 1. ...*ompil.* & post ...onc. Later. ...ub Alex. III. ... 29. *c.* 2.

V. Urbanus III. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Secularis Ecclesia sine præjudicio Clericorum ad statum regularem potest reparari, & collegio, quod nondum est, privilegium non confertur.

AD audientiam [o] nostram pervenit, quòd tu in Ecclesia, de qua in Episcopum vocatus fuisti, Regulares Canonicos desideras ordinare: inde siquidem est, quòd hoc devotioni tuæ auctoritate Apost. indulgemus, si tibi Episcopus Diœcesanus consenserit in hac parte. Verùm si Clerici seculares in ea adhuc superesse noscuntur, volumus eis, dum vixerint ibi vel alibi necessaria provideri [p]. Licèt autem nobis instantiùs supplicares, ut Ecclesiæ prædictæ confirmationis privilegium faceremus, tibi non possumus de jure deferre, cùm nulli Canonici adhuc ibidem existant, quibus privilegium concedatur.

¶ Pith. [1] *Urbanus III.*] Trudensi Archiepiscopo & G. Legato. sic 2. *V. C.* alter *V. C.* Trundensi.

[o] *Cap.* 4 *eod. tit. in* II. *Compil.*

[p] Vid. *l. nec avus. C. de emanc. lib.* & *in l. ex facto. D. de vulg.* & *pup. subst.*

VI. Celestinus III [q]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

[q] Alex. III. *in uno aut altero vetusto C.*

Non obstante juramento de rebus Ecclesiæ non alienandis, potest Episcopus propter indigentiam novam Ecclesiam ædificare.

TUa nos [r] duxit: *Et infrà.* Præterea quia occasione juramenti, quod de rebus Ecclesiæ [f] non alienandis te asseris præstitisse, in locis tui Episcopatûs, in quibus populi habitantes oratoriis egere videntur, ne prætextu novarum Ecclesiarum, commissa tibi Ecclesia destitui videretur, Ecclesias formidas erigere. Fra: t. mandamus, quatenus illius juramenti occasione, nullatenus prætermittas, quin populo indigenti super Basilicarum institutione studeas salubriter providere.

[r] *Cap.* 5. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[f] *al.* Ecclesiæ tuæ, &c.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, COEMITERII, ET RERUM AD EAS PERTINENTIUM.

TITULUS XLIX.

I. Ex Synodo Joannis Papæ.

In domibus Ecclesiarum non debet Judex Laicus judicare, nec hospitium quærere.

UT in domibus [t] Ecclesiarum, neque Missus, neque Comes vel Judex publicus, vel Minister, quasi pro consuetudine, placitum, vel hospitium vindicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

[t] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Comp.* Vide Navarrum *in manuali de horis Canonic. c.* 5.

II. Gregorius Archiepiscopo Tricen. [1] [c. an. 600. *Româ in Hispaniam.*]

Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari à murorum, seu civitatis custodia. Hoc dicit secundùm intellectum Panorm.

PErvenit: *Et infrà.* Fraternitas tua nullum per nostræ vel Ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo excusari à murorum vigiliis patiatur: sed omnes ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis vigilantibus meliùs valeat civitatis custodia procurari.

¶ Pith. [1] *Archiepiscopo Tricen.*] *Agnello Terraconensi Episcopo.*

III. Idèm Vitali Defensori Sard. [u] [c. an. 600. *Romæ.*]

Rusticus adstrictus ad culturam agrorum Ecclesiæ, non potest illam deserere. Hoc dicit summando generaliter.

INdicatum est: *Et infrà.* Dictum est nobis, quòd rustici Ecclesiæ rura ejus deserentes in privatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

[u] Id est Sardiniæ ut in veteri registr. *lib.* 7. *Epistol.* 65. *Ind.* 2. & *c.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*

IV. Ex Concilio Lateranen. [x] [an. 1179. *Romæ.*]

[x] scilicet sub Alex. III. *c.* 19.

Laici collectas imponentes Clericis vel Ecclesiis, seu jurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus, potest tamen Episcopus cum Clero eis in necessitate præbere subsidia.

NOn [y] minùs: [*Et infrà* α.] In diversis mundi partibus Consules civitatum & Rectores, necnon & alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt Ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quàm sub Pharaone [z] fuerit, qui legis Divinæ notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti subactis [a], Sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & [b] eis alimoniam de publico administravit. Isti verò onera sua ferè universa imponunt Eccle-

[y] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*
[z] *Genes. c.* 47.
[a] subjectis.
[b] & de publico eis alimoniam ministravit.

fiis, & tot angariis eas affligunt, ut eis, quod Hieremias deplorat, competere videatur: Princeps Provinciarum facta eft fub tributo. Sive quidem foffatum, five expeditiones feu alia quælibet fibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclefiarum & Clericorum & pauperum Chrifti ufibus deputatis, volunt ferè cuncta compleri [c]. Jurifdictionem etiam, & auctoritatem Prælatorum ita evacuant: ut nihil poteftatis eis in fuis videatur hominibus remanfiffe. Quocirca fub anathematis diftrictione fieri decetero talia prohibemus: nifi Epifcopus & Clerus tantam neceffitatem vel utilitatem afpexerint [d], ut abfque ulla exactione [e] ad relevandas communes utilitates vel neceffitates, ubi Laicorum non fuppetunt facultates, fubfidia per Ecclefias exiftiment conferenda. Si autem Confules, aut alii decetero ifta commiferint, & commoniti defiftere noluerint, tam ipfi, quàm fautores eorum excommunicationi fe noverint fubjacere, nec communioni reddantur donec fatisfactionem fecerint competentem.

Threa. 1.

[c] adimpleri. in Concil. verò legitur compilari.

[d] infpexerint.

[e] coactione.

[*α Pro peccato illorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui fuftinent, grave nimis effe dignofcitur quòd.*]

V. LUCIUS III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Causæ fanguinis in Ecclefia vel Cæmiteriis, agitari non debent.

CUm [f] Ecclefia Dei, fecundùm Evangelicam veritatem domus orationis effe debeat, non fpelunca latronum, aut fanguinis forum: Seculares Judices caufas, ubi de fanguinis effufione & corporali pœna agitur, in Ecclefiis vel Cœmiteriis agitare, fub interminatione anathematis prohibemus: abfurdum enim eft, & [g] crudele, ibi judicium fanguinis exerceri, ubi eft tutela refugii conftituta.

[f] C. 2. eod. tit. in II. Compil.

[g] al. & valdè crudele, &c.

VI. INNOCENTIUS III. Illuftri Regi Scotiæ. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Reus criminis ad Ecclefiam fugiens, non eft violenter ab ea extrahendus, nec debet ampliùs prætextu criminis commiffi damnari ad mortem vel ad aliam pœnam corporalem. eft tamen aliter legitimè puniendus. Fallit in duobus cafibus hic expreffis. Hoc dicit primò. *Servus fugiens ad Ecclefiam timore domini fui, eft domino de ejus impunitate juranti reftituendus.* Hoc dicit fecundò.

INter [h] alia: [*Et infrà α.*] Tuis quæftionibus refpondentes juxta facrorum ftatuta Canonum, & traditiones legum civilium, ita diximus diftinguendum, quòd fugiens ad Ecclefiam, aut liber, aut fervus exiftit. Si liber, quantumcumque gravia maleficia perpetravit, non eft violenter ab Ecclefia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam, fed Rectores Ecclefiarum fibi obtinere debent membra, & vitam. Super hoc tamen, quòd iniquè fecit, eft aliàs legitimè puniendus. & hoc verum eft, nifi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas ftratas obfidet aggreffionis infidiis, ab Ecclefia extrahi poteft, impunitate non præftita, fecundùm Canonicas fanctiones. Si verò fervus fuerit, qui confugerit ad Ecclefiam: poftquam de impunitate fua dominus ejus Clericis juramentum præftitit, ad fervitium domini fui redire compellitur etiam invitus, alioquin à domino poterit occupari.

[h] C. unic. eod. tit. in III. Compil.

[*α Quæ nobis Regalis providentia fuis literis intimavit, quid de illis fieri debeat, qui maleficia pertractantes confugiunt ad Ecclefiam, ut pro reverentia facri loci debitas pœnas valeant evitare, folicitè requifivit. Nos igitur.*]

¶ PITH. [1] *Regi Scotiæ.*] *Regi Conaciæ.* Vvalfing. 48. anno 1210. Joannes Rex profectus in Hiberniam, in fuam ditionem redegit totam terram Catalo Rege Conacciæ triumphato. Gualterus Conventienfis narrat Hibernos cum Regibus fuis præter Connatiæ Regem Joanni Henrici II. Regis filio homagium & fidelitatem feciffe anno 1177.

VII. IDEM in Concilio Generali [i]. [an. 1216. *Romæ.*]

[i] fcilicet Lateran. c. 46.

Clerici non debent neceffitatibus, feu utilitatibus civitatum, feu aliorum locorum, etiam ubi Laicorum non fuppetunt facultates, fubvenire, nifi priùs Rom. Pont. confulatur. Hoc primò. *Sententiæ & conftitutiones editæ à Laicis collectantibus Ecclefiam, funt ipfo jure irritæ, nec ullo tempore convalefcunt.* Hoc fecundò. *Rectores excommunicati ob gravamina præmiffa, remanent excommunicati, etiam poft depofitum officium, nihilominus excommunicati funt fucceffores, nifi fatisfecerint intra menfem.* Hoc tertiò. Hoc dicit ad majorem declarationem, & pro novitiis.

ADversùs [k] Confules & Rectores civitatum vel alios, qui Ecclefias & Ecclefiafticos viros talliis feu collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Ecclefiafticæ Lateranen. Concilium [l] providere, præfumptionem hujufmodi fub anathematis diftrictione prohibuit: tranfgreffores & fautores eorum excommunicationi fubjacere præcipit, donec fatisfactionem impenderint competentem. Verùm fi quando fortè Epifcopus, fimul cum Clericis tantam neceffitatem & utilitatem perfpexerint [m], ut abfque ulla coactione ad relevandas utilitates vel neceffitates communes, ubi Laicorum non fuppetunt facultates, fubfidia duxerint per Ecclefias conferenda: prædicti Laici humiliter & devotè recipiant cum gratiarum actione.

[k] C. 3. de cenfibus in IV. Compil. Vid. quæ notavi fupr. in c. non minùs. fupr. eod. tit.

[l] Lateran. fub Alex. III. c. 19.

[m] profpexerint.

Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex priùs confulatur: cujus intereft communibus utilitatibus providere. Quia verò nec fic quorundam malitia contra Dei Ecclefiam conquievit, adjicimus ut conftitutiones & fententiæ, quæ à talibus [n] vel de ipforum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ. Ceterùm quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vario decipiatur errore, ut intra tempus regiminis fuftineat anathema, quafi poft illud non fit ad fatisfactionis debitum compellendus: nam & ipfum, qui fatisfacere recufaverit, & fuccefforem ipfius, nifi fatisfecerit intra menfem, manere decernimus Ecclefiafticâ cenfurâ conclufum, donec fatisfecerit competenter; cùm fuccedat in onere, qui in honore fubftituitur.

[n] In Concilio apertiùs legitur ita: qui ab excommunicatis hujufmodi, &c.

VIII. IDEM in Eodem [o]. [an. 1216. *Romæ.*]

[o] fcilicet Conc. Lateran. c. 34.

Prælati plus debito à Subditis extorquentes prætextu procurationis vel alterius fervitii impenfi, Legato vel alteri illud reftituent, & tantundem pauperibus erogabunt.

QUia plerique [p] Prælati, ut procurationem aut fervitium aliquod impendant Legato vel alii, plus extorquent à Subditis, quàm folvant, & in eorum damnis lucra fectantes, quærunt prædam potiùs quàm fubfidium in fubjectis; id de cetero fieri prohibemus. Quod fi quis fortè præfumpferit, & fic extorta reftituat, & tantumdem cogatur pauperibus elargiri.

[p] Cap. 4. De cenfib. in IV. Compil. Vide Felin. in c. irrefragabili. §. ceterùm. fup. de offic. Ordinarii.

Superior autem, cui fuerit querela depofita; fi negligens fuerit, in hujufmodi executione ftatuti, Canonicæ fubjaceat ultioni.

IX. GREGORIUS IX. Aftoricen. Epifcopo [q]. [c. an. 1235. *Româ in Thraciam.*]

[q] Aftorenfi Epifcopo. al. Senonen. Epifcopo. Contius.

Ecclefia non confecrata, in qua divina officia celebrantur, gaudet immunitate.

ECclefiæ in qua divina myfteria celebrantur, licèt adhuc non extiterit confecrata, nullo jure privilegium immunitatis [r] adimitur: Quia obfequiis divinis dedicata [f], nullius eft temerariis aufibus profananda.

[r] emunitatis.

[f] dicata.

X. IDEM Toletano & Compoftellano Archiepifcopis. [c. an. 1235. *Româ in Hifpaniam.*]

Qui fub fpe immunitatis in Ecclefiis vel Cœmiteriis delinquunt, immunitate non gaudent.

IMmunitatem [t] Ecclefiafticam: *Et infrà.* Nonnulli impunitatem fuorum exceffuum per defenfionem Ecclefiæ obtinere fperantes, homicidia & mutilationes membrorum in ipfis Ecclefiis, vel earum Cœmiteriis committere non verentur: qui nifi [u] per Ecclefiam, ad quam fugerint, crederent fe defendi, nullatenus fuerant commiffuri: *Et infrà.* Cùm autem in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & fruftrà legis auxilium invocet, qui committit in legem: mandamus, quatenus publicè nuncietis tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt fe indignos.

[t] Vide Covarruviam, l. 2. var. refol. c. 20. & Remigium de Gonni. tracta. de imm. Ecclefiaftica.

[u] al. ita, quafi, &c. fed in magis vetuftis & emendatis habetur ut eft impreffum.

NE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

TITULUS L.

I. EX CONCILIO Moguntino. [*in Germania.*]

Enumerat Concilium multa fecularia negotia, à quibus jubet Clericos & Monachos abftinere. Et funt xiv. fi rectè numerentur.

MULTA funt [x] negotia fecularia, de quibus pauca perftringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupifcentia. Quicquid plus jufto appetit homo, turpe lucrum eft. Munera injufta accipere vel etiam dare. Pro aliquo feculari quæftu pretio aliquem conducere. Contentiones vel lites vel rixas amare. In palatiis fecularibus difputare, excepta defenfione Orphanorum aut Viduarum. Conductores fecularium rerum aut procuratores effe. Turpis verbi vel facti effe joculatorem, vel jocum fecularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconveniens propofito fuo quærere. In deliciis vivere velle. Gulam & ebrietatem fequi. Pondera injufta vel menfuras habere. Negotium injuftum exercere. Nec tamen juftum negotium eft [y] contradicendum propter neceffitates diverfas, quia legimus Sanctos Apoftolos negotiatos [z] fuiffe: & in regula beati Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia Monafterii procurentur. Canes & aves fequi ad venandum, & omnibus quibuslibet caufis fuperfluis intereffe. Ecce talia & his fimilia miniftris altaris Domini, necnon & Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apoftolus, Nemo militans Deo, implicat fe negotiis fecularibus.

[x] Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.

[y] al. ita: eft eis contradicendum.

[z] negotiatores.

II. Eugenius Papa Lucan. Epifcopo [a] [1]. [c. an. 655. *Româ in Tufciam.*]

al. Lucenfi. Lucæ. *al.* ...en. *in omni... Vaticanis.*

Clerici non debent effe Miniftri vel Procuratores Laicorum: quòd fi contrà fecerint, & deprebendantur in fraude, non fubvenitur eis ab Ecclefia.

C. 8. *eod. tit.* 1. *Compil.*

SAcerdotibus [b] & Clericis tuis denuncies publicè, ne Miniftri Laicorum fiant, nec in rebus eorum Procuratores exiftant. Quod fi poftmodum facere præfumpferint, & occafione ipfius adminiftrationis propter pecuniariam caufam deprehendantur in fraude, indignum eft eis ab Ecclefia fubveniri, per quos conftat in Ecclefia fcandalum generari.

¶ Pith. [1] *Lucano Epifcopo.*] *Jocellenfi Archiepifcopo. Lucellenfi Epifcopo.*

III. Alexander III. in Concilio Turonen. [c] [c. an. 1180. *in Gallia.*]

Eodem mo... habetur *in* ...tiq. C. & ...ft Conc. ...t. *p.* 27. *c.* 2.

Religiofi Profeffi exeuntes ad audiendas leges vel Phyficam, nifi intra duos menfes ad Clauftrum redeant, excommunicati funt, & in nulla caufa patrocinari poffunt, & in Choro, & in Capitulo & ceteris erunt ultimi, & fine difpenfatione Papæ non promoventur.

...Ca. 2. *eod.* ... *in* 1. *Com*... Vide In... c. *in cap.* ...*miter*, 5. *de* ...*nn. Trin.* & ... *Cath.* Ar... id. *in c. non* ...*tatis.* 12. *q.* 1. ...ide citata ...frà *eod. tit.* ...*per Specula.*

NOn [d] magnopere [2] antiqui hoftis invidia: [*Et infrà* α.] Inde nimirum eft, quòd in Angelum lucis fe more folito transfigurans, fub obtentu languentium Fratrum confulendi corporibus, & Ecclefiaftica negotia fideliùs pertractandi, Regulares quofdam ad legendas Leges, & confectiones Phyficales [3] ponderandas de Clauftris fuis educit. Unde ne occafione fcientiæ fpirituales viri mundanis rurfùs actionibus involvantur, ftatuimus; ut nulli omnino poft votum Religionis, & poft factam in aliquo loco religiofo profeffionem, ad Phyficam Legéfve mundanas legendas permittantur exire [4]. Si verò exierint, & ad Clauftrum fuum intra duorum menfium fpatium non redierint, ficut excommunicati ab omnibus evitentur; & in nulla caufa, fi patrocinium præftare voluerint, audiantur: reverfi autem, in Choro, Capitulo, Menfa, & ceteris, ultimi Fratrum exiftant; &, nifi fortè ex mifericordia Sedis Apoftolicæ, totius fpem promotionis amittant.

[α *Infirma membra Ecclefiæ præcipitare laborat, fed manum mittit ad defiderabilia ejus, & electos quofque nititur fupplantare, dicente Scriptura: Efca ejus electi, multorum fiquidem cafum fe reputat, ubi pretiofum aliquod membrum Ecclefiæ fua calliditate fuerit detractum.*]

¶ Pith. [2] *Non magnopere, &c.*] Neubrigenf. 135.

[3] *Confectiones Phyficales.*] *Medicas.*

[4] *Ad Phyficam Legéfve mundanas legendas permittatur exire.*] Excepta eft Univerfitas Bononienfis, cui hoc privilegii jure conceffum, ut in ea admittantur Clerici, vel Monachi ad ftudia Juris Civilis & Medicinæ.

IV. Idem in Concilio Lateranen. [an. 1179. *Romæ.*]

Clericus Generalis, Procurator vel Juftitiarius Principis fecularis deponendus eft; & fi Religiofus eft, graviùs punietur.

...Procurato-... ...*n Cod. Bar*... ...*tiæ* & *Con*... ...*io*: ut Jufti... ...rii eorum ...nt. *Tim.* 2.

SEd nec procurationes [e] [5] villarum, aut jurifdictiones, etiam feculares fub aliquibus Principibus & fecularibus viris, ut Juftitiarius [f] eorum fiat, Clericorum quifquam exercere præfumat. Si quis autem adversùs hæc venire tentaverit (quia contra doctrinam Apoftoli dicentis, Nemo militans Deo, implicet fe fecularibus negotiis, feculariter agit) ab Ecclefiaftico fiat minifterio alienus; pro eo quòd, officio Clericali neglecto, fluctibus feculi, ut poteftatibus placeat, fe immergit. Diftrictiùs autem decernimus puniendum, fi Religioforum quifquam aliquid prædictorum aufus fuerit attentare.

¶ Pith. [5] *Sed nec procurationes, &c.*] Neubrigenfis de Dunelmenfi Epifcopo.

V. Idem Cantuarienfi Archiepifcopo [6]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Clericus judicium fanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur; & excommunicatus eft habens officium Præpofiti fecularis, fi monitus non defiftat.

...C. 9. *eod. tit.* 1. *Compil.* poft Conc. ...ter. *p.* 27. 4. ...Conc. Tol. ... *cap.* 6. ...nhibemus ...am.

CLericis in facris [g] Ordinibus conftitutis, ex Concilio Toletano [h] judicium fanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per fe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Quòd fi quis tale quid fecerit, honore privetur & loco. Jubemus [i] etiam fub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis aut Præpofiti fecularis. Si quis autem contra hoc venire præfumpferit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi fubjaceat.

¶ Pith. [6] *Cantuarienfi Archiepifcopo.*] Matth. Parif. 259. Refpondet Ricardus Cantuarienfi. *Epift.* 34. Petri Blefenfis. Synodus Londonenfis, *c.* 8.

VI. Idem Londonen. Epifcopo [k]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

...Loudon.

Non licet Clericis vel Monachis lucri causâ negotiari. Hoc primò. *Monachi nequeunt nomine proprio conductas poffeffiones habere.* Hoc fecundò. *Laicis non debet Ecclefia titulo conductionis concedi.* Hoc tertiò.

SEcundùm [l] inftituta Prædeceflorum noftrorum fub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici [7] causâ lucri negotientur: Et ne Monachi à Clericis vel Laicis fuo nomine firmas [8] habeant, neque Laici Ecclefias ad firmam teneant.

[l] *C.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poft Conc. Lat. *p.* 27. *c.* 3.

¶ Pith. [7] *Vel Clerici.*] *Canonici.* Vide in vita fancti Thomæ.

[8] *Firmas habeant.*] *Cap.* 19. *Synod. Londin.* Ne Monachi teneant villas ad firmam.

VII. Idem eidem. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Monachi incorrigibiles de Monafterio expellentur, & reformabitur Monafterium de Fratribus alterius Ordinis, fi de Monachis ejufdem Ordinis reformari non poteft.

REIatum [m] eft [9], quòd Monachi de H. feculariter vivunt, & alios exemplo fuo corrumpunt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad obfervantiam [n] regulæ appellatione remota compellas: vel [o] fi tibi reftiterint aufu temerario, eis ejectis, Fratres alterius Ordinis (fi non poteft præfcriptum Monafterium in fuo Ordine reformari) in illud inducas, ut labores impiorum jufti edant, & illi tandem rubore perfufi [p], ad fui Ordinis obfervantiam revertantur.

[m] *Cap.* 7. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poft Conc. Later. *p.* 27. *c* 7.
[n] regularem.
[o] & fi tibi, &c.
[p] confufi.

¶ Pith. [9] *Relatum eft, &c.*] Robertus fancti Mariani Monachus *anno* 1229. Lauduni in Ecclefia fancti Joannis, confilio Regis & Principum, Monialibus quæ malè infames erant, ejectis, & Monachis in earum locum fubftitutis, Drogo religione & facundiâ venerabilis, à Bartholomæo Epifcopo primus Abbas ordinatur.

VIII. Innocentius III. Efculan. Epifcopo [q]. [c. an.`1213. *Româ in Latium.*]

[q] Eftul.

Clerici in facris compellendi funt per beneficiorum fubtractionem, ut defiftant à Tabellionatûs exercitio.

SIcut [r] te accepimus referente: [*Et infrà* α.] Frater. tuæ mandamus, quatenus Clericis in facris Ordinibus conftitutis Tabellionatûs officium, per beneficiorum fubtractionem, appellatione poftpofita, interdicas.

[r] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *Cum ven. f. n. T. Hoftien. Epifc. olim per tuam tranfiens civitatem, tibi dederit in mandatis, ut Presbyteros, Diaconos, quos ibidem inveneris, paffim Tabellionatûs & Subdiaconatûs officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, & eos qui ab illis publica reciperent inftrumenta, tu licèt id feceris ex mandato prædicti Epifcopi diffimulafti; poftmodum de fubd. qualiter donec contra ipfos & alios in facris Ordinibus conftitutos deberes procedere, Sedem ducens Apoftolicam confulendam. quocirca.*]

IX. Idem in Concilio generali [f]. [an. 1216. *Romæ.*]

[f] fcilicet Lat. *c.* 18. & *c.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

Clericus nec dictare, nec proferre fententiam fanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam fanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præftare non debet.

SEntentiam fanguinis nullus Clericus dictet aut proferat, fed nec fanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, interfit. Si quis autem hujufmodi occafione ftatuti Ecclefiis vel Ecclefiafticis perfonis aliquod præfumpferit inferre difpendium, per cenfuram Ecclefiafticam compefcatur. Nec quifquam Clericus literas dictet aut fcribat pro vindicta fanguinis deftinandas: unde in curiis Principum hæc folicitudo non Clericis, fed Laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptariis [t] vel baliftariis, aut hujufmodi viris fanguinum præponatur; nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus vel Sacerdos exerceat, quæ aduftionem vel incifionem inducit. Nec quifquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, feu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut confecrationis impendat, falvis nihilominus prohibitionibus de monomachiis five duellis antè promulgatis [u].

[t] *al.* raptariis. *al* Rotariis, *ut obfervat Hoftienfis, fed in omnib. Vaticanis, ut eft impreffum.*

[u] Vide Conc. Later. fub Alex. III. *c.* 20. & Concil. Trid. *feff.* 25. *de ref. c.* 19.

X. Honorius III [10]. [c. an. 1225. *Romæ.*]

Conftitutio Turonenfis Concilii, puniens Religiofos audientes Leges vel Phyficam, eft Canon latæ fententiæ; & incidentes in illam, debent per Ordinarios puniri. Hoc primò. Secundò *extendit dictam conftitutionem ad habentes Dignitates & Perfonatus, & ad Presbyteros.*

SUper fpecula [x]: [*Et infrà* α.] Contra Religiofas perfonas de clauftris [y] exeuntes ad audiendum Leges vel Phyficam, Alexand. prædeceffor nofter olim ftatuit in Concilio Turon. ut nifi intra duorum menfium fpatium ad Clauftrum redierint, ficut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla caufa, fi patrocinium præftare voluerint, audiantur. Reverfi autem, in Choro, Menfa, Capitulo, & ceteris, ultimi Fratrum exiftant, &, nifi fortè ex mifericordia Sedis Apoftolicæ, totius fpem promotionis amittant. Verùm quia nonnulli ex talibus propter quorumdam opiniones diverfas excufationis aliquid affumebant; nos volentes ut de cetero ipfo facto fententiam excommunicationis incurrant, diftrictè præcipiendo

[x] Reliqua fragmenta hujus capitis habes infr. *tit. de magiftris*, & *tit. de privileg.*

[y] *Hæc duo verba*, de clauftris, *defunt in omnibus antiquis*, & *Manufcr. Vaticanæ.*

mandamus, quatenus tam à Diœcesanis & Capitulis ipsorum, quàm à ceteris Episcopis, in quorum Diœcesibus hujusmodi student, tales excommunicati, & prædictis pœnis obnoxii publicè nuncientur. Quia verò Theologiæ studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores, ut sit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex adverso, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos Personatus habentes, necnon Presbyteros (nisi ab his intra spatium præscriptum destiterint) hoc [z] extendi volumus & mandamus, & appellatione postposita, firmiter observari.

[z] Hæc, *pro* hoc, *in multis Vaticanis.*

[α *Sanè licèt fallax sit gratia ceterarum scientiarum, & vana etiam pulchritudo, cùm frumentum electorum & vinum germinans Virgines, juxta Prophetam, sit bonum super omnia, & sit pulchrum: quia tamen Regulares quidam & Claustrales scientiam & legem Domini animas convertentem, & sapientiam dantem parvulis, quam super aurum & topazion amare debuerant, respuentes, abeunt post vestigia gregum, & illicitè se convertunt ad pedissequas amplectendas, quæ plausum desiderant populorum.*]

¶ PITH. [10] *Honorius III.*] V. C. Patriarchæ Antiocheno. Alius C. Venerabilibus Fratribus Antiochen. & universis Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis filiis ceteris Ecclesiarum Prælatis in Patriarchatu Antiocheno constitutis.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QUARTUS.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

TITULUS I.

I. Ex Concilio Triburiensi [a]. [*in Germania.*]

Matrimonium conſenſu contrahitur, nec invalidatur, ſi conſuetudo patriæ non ſervetur.

DE Francia [1] quidam nobilem [b] mulierem de Saxonia, lege Saxonum, duxit in uxorem: verùm quia non eiſdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, cauſatus eſt, quòd eam non ſuâ, id eſt Francorum lege deſponſaverat, vel acceperat, vel donaverat [2], dimiſsâque, aliam ſuperduxit. Definivit ſuper hoc ſancta ſynodus, ut ille tranſgreſſor Evangelicæ legis ſubjiciatur pœnitentiæ, & à ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.

[a] …ap. 39. re… Burch. …9. dec. 76. …part. 8. …213. [b] …ap. 1. eod. …in 11. …mpil.

¶ Pith. [1] *De Francia, &c.*] Otto de ſancto Blaſio. 227.
[2] *Donaverat.*] *dotaverat.*

II. Innocentius III. Exonen. [c] Epiſcopo. [c. an. 1212. *Romà in Angliam.*]

[c] …xonien.

Sponſalia de futuro diſſolvuntur, ſi ſponſi ſe diſſolvunt, etiamſi fuerint jurata.

PRæterea [d], hi qui de matrimonio contrahendo purè & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent. Si autem ſe adinvicem admittere noluerint, ne fortè deterius inde contingat, ut talem ſcilicet ducat, quam odio habet [e]; videtur, quòd ad inſtar eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſteà eandem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari.

[d] …p. 11. eod. …in 1. Comp. …oſt Conc. …r. ſub …c. III. …c. 33. [e] …ibeat.

III. Eugenius [x] Papa [3]. [c. an. 656. *Romæ.*]

Si major ſeptennio duxit in uxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum; oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit inhærendo literæ. Panor.

JUvenis [f], qui puellam nondum ſeptennem duxit, quamvis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forſan tentavit quod complere non potuit. Quia igitur in his quæ dubia ſunt [4], quod certius exiſtimamus, tenere debemus; tum propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjux ipſius fuiſſe dicitur, tum propter prædictam dubitationem: mandamus [g], quatenus conſobrinam ipſius puellæ, quam poſtmodum duxit, dividas ab eodem.

[f] …p. 18. eod. …in 1. Com… & poſt …c. Later. …2. c. 8. [g] …andamus …abſque …, quate-

¶ Pith. [3] *Eugenius Papa.*] III. Presbytero Oſculano.
[4] *Quæ dubia ſunt.*] *L. 4. §. Serviles. ff. de ritu nuptiar.*

IV. Alexander III. Papien. Epiſcopo [5]. [c. an. 1172. *Romà in Inſubriam.*]

Ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea, oritur publicæ honeſtatis juſtitia.

AD audientiam [h] [6] noſtri Apoſtolatûs pervenit, quòd cùm H. [7] Papienſis civis filiam ſuam cuidam filiorum L. vellet dare uxorem, juravit, quòd ſi ille habere eam caſu aliquo interveniente non poſſet, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore ſponſalibus, quidam conſanguinitatem inter eos eſſe, juramentis interpoſitis, firmaverunt. Ideóque præfatus H. eandem dari alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam ſcriptum eſt [8], quòd ſponſam fratris frater habere non poteſt; mandamus, quatenus eum ſuum implere propoſitum non permittas [9]; ſed ut pœnitentiam agat de illicito juramento monitione præmiſſa, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

[h] …p. 1. eod. …in 1. …pil.

¶ Pith. [5] *Papienſi Epiſcopo.*] *Joanni Papienſi Electo.*
[6] *Ad audientiam, &c.*] Junge *cap. 8. de teſtib. ex eadem Compilatione* 1.
[7] *H.*] *Alberetius.*
[8] *Scriptum eſt.*] Levitic. *cap.* 20.
[9] *Implere propoſitum non permittas.*] V. C. addit, *quòd rationi Canonicæ obviat.*

V. Idem Panormitano Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Siciliam.*]

Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa liberè cum alio contrahit, ſi tamen per eam ſtetit, quominus matrimonium perficeretur, ſibi pœnitentia imponitur.

DE illis autem [i] [10] qui præſtito juramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſteà eis incognitis dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes: Hoc tibi volumus innoteſcere, quòd liberum erit mulieribus ipſis, ſi non ampliùs in facto eſt proceſſum, ad alia ſe vota transferre, receptâ de perjurio pœnitentiâ, ſi per eas ſtetit, quominus fuerit matrimonium conſummatum.

[i] …. 4. eod. …n 1. Compil. & poſt Conc. Later. par. 6. c. 12.

¶ Pith. [10] *De illis autem.*] Junge *cap. 3. inf. de condit. appoſit.*

VI. Idem Paduano Epiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Lombardiam.*]

Non omnis violentia impedit contractum matrimonii. Hoc dicit quoad titulum.

DE muliere [k], quæ eſt invita tradita viro & detenta, cùm inter vim & vim ſit differentia, utrùm poſteà conſenſus interceſſerit, certum nobis nihil poſteà expreſſiſti, nihil certum inde tibi poſſumus reſpondere.

[k] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *part. 6. c. 19.*

VII. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Si aliqui apti ad matrimonium, contrahunt per verba obſcura, communem verborum intellectum ſequi tenentur.

EX literis [l]: [*Et infrà* α.] De hoc autem quod conſuluiſti, quid debeat obſervari, quando inter aliquos ſponſalia contrahuntur, nec intelligit alter quod alter proponit: Reſpondemus, quòd inſpiciendum eſt Judici, ſi matrimonium contracturi, ad id faciendum ſint idonei ſcientiâ & ætate: quo cognito, ſi alter non intellexerit quod alter propoſuit, ad communem verbi intelligentiam recurratur [m], & cogatur uterque verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent rectè intelligentibus generare.

[α *Quas ſuper cauſa matrimonii cujuſdam juvenis R. nomine & M. filiæ Gileberti, de ſancto Leodegario tranſmiſiſti, tua ſolicitudo nobis innotuit, quòd in ipſius negotii examine ſervaſti. Quia verò abſentibus partibus veritatem nequivimus plenariè cognoſcere, nec cauſam ipſam ad te remittere, à quo pars altera mulieris ad audientiam noſtram noſcitur appellaſſe, eam ven. fi. n. VVint. Herford. & Baton. Epiſcopis duximus committendam. Ideóque f. t. per A. ſ. m. q. partes adire eorum præſentiam, cùm ab eis fuerint convocatæ, & quod ipſi judicaverint, inviolabiliter obſervare, contradictione & appellatione re. compellas.*]

[l] *Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *part. 41. c. 3.* Vide Alex. *conſ. 152. in 5. volum.*
[m] Concordat *l. Labeo*, & ibi Bart. *De ſupel. leg.*

VIII. Idem Vigilienſi Epiſcopo. [c. an. 1170. *Romà in Apuliam.*]

Inter ſponſum & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis, impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

SPonſam [n] alterius (maximè ſi eſt nubili ætati proxima,) nullus conſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare.

[n] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

IX. Idem Abbatibus [11] ſancti Eadmundi [o] & Demer. [p] [c. an. 1170. *Romæ.*]

[o] Cadmundi & de Meſeia.
[p] *al.* Rameſia.

Si vir & mulier invicem promittunt, quòd ab eo tempore ſe pro conjugibus habebunt, contractum eſt matrimonium de præſenti. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

EX parte [q] C. [r] mulieris nobis intimatum eſt, quòd Andreas juramentum præſtitit, quòd eam ab eo [ſ] tempore pro conjuge teneret, & ei ſicut uxori ſuæ fidem ſervaret. Ipſa quoque eidem Andreæ juravit ſe illum pro marito habituram, & fidem ei tanquam viro proprio ſervaturam: quo facto prænominatus A. reliquit eandem. Quia igitur nemini licet uxorem ſuam ſine manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa vivente continere: Mandamus, quatenus eundem ut ſuperinductâ dimiſsâ, ad uxorem ſuam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmiſſa per Eccleſ. cenſ. cogatis.

[q] *C. 8. eod. tit. in 1. Compil.*
[r] E.
[ſ] *In Codice Burbatiæ ita:* ab eo tempore in antea.

¶ Pith. [11] *Abbatibus ſancti Eadmundi & Demer.*] *& de Rameſia.* Matth. Pariſ. 171. Camden. 254.

X. Idem Pictavien. Epiſcopo [t]. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

[t] Pictavenſ.

Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.

EX literis [u] Silvani [12] Epiſcopi accepimus: quòd cùm duo nobiles viri ſui Epiſcopatûs, G. * ſcilicet de Monſtra [13]. & B. [14] filios & filias impubeſcentes haberent, inter ſe convenerunt, quòd eos adinvicem matrimoniis copularent, & hoc tam patres quàm filii ſub juramento ſe promiſêre facturos: inter quos ſiquidem G. filiam alterius conſentiente patre ſe ſemel & iterùm juravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum Epiſcopus compellere voluit, ut quod juraverat adimpleret: [*Et infrà* α.] Quia igitur prædicto G. periculoſum eſt contra ſuum juramentum venire: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi hoc tibi conſtiterit, eum moneas: & ſi non acquieverit monitis, Eccl. cenſ. compellas, ut ipſam,

[u] *C. 9. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *part. 1. c. 26.*
* VV.

nisi rationabilis causa obstiterit, in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

[α *Ipse ad nostram audientiam appellavit, & altera parte ad nos Nuncium suum destinante, ipse non venit, nec responsalem aliquem pro se transmisit.*]

¶ PITH. [12] *Silvani Episcopi.*] *Sanctonensis Episcopi.* [13] *De Monstra.*] *de Montandre.*

[14] *& B.*] V. C. addit, *de Mauritania*, Gallicè, *Mortagne.*

XI. IDEM Archiepiscopis, Episcopis & aliis Prælatis per Angliam [15] constitutis. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Per censuram Ecclesiasticam pater compellitur restituere filio ejus uxorem, quam injustè detinuit vel detinet.

x C. 13. eod. tit. in 1. Compil.
y al. est exorta.
z Baptisma.

NOn est x vobis, sicut arbitramur, incognitum qualiter Rex Anglorum pro discordia quæ inter ipsum & filios suos est suborta y, uxores eorum detineat [16]: *Et infrà.* Nos itaque attendentes justum & honestum esse, ut viri suas petant uxores, mandamus, quatenus eundem Regem ad eas restituendas solicitè moneatis; & si juxta commonitionem vestram filiis suis uxores suas intra certum terminum non restituerit, ex tunc in quacumque Provinciarum vestrarum detinentur vel transferuntur, donec ibi fuerint, nulla divina officia, præter Baptismum z parvulorum, & pœnitentias morientium [17] celebretis, nec permittatis aliquatenus celebrari.

¶ PITH. [15] *Per Angliam.*] V. C. addit, *Aquitaniam, Normaniam & Britanniam.*

[16] *Uxores eorum detineat.*] V. C. addit, *pro quibus restituendis Rex Francorum & generi sui preces sollicitas nobis porrexit.* Vide Petr. Blesens. *epist.* 134. 47. 154. 152. Antonin. §. 17. *tit.* 17. *cap.* 9. *pag.* 751. Matth. Paris. 12. Vigner. *tom.* 3. 158. Rigordus Gotthus *in vita Philippi Augusti*: Interim dum hæc agerentur, Richardus Comes Pictavensis petiit à patre suo uxorem, quæ ei de jure debebatur, videlicet sororem Philippi Regis Francorum, quæ tradita ei fuerat à bonæ memoriæ Rege Ludovico ad custodiendum; & cum ea petiit Regnum: ita enim fuerat in pactis, quòd quicumque de filiis Regis eam haberet in uxorem, post mortem Regis ipsius haberet & Regnum. Hoc de jure dicebat sibi competere Richardus, quia per Henricum fratrem suum primogenitus erat. Quo audito Rex Angliæ nimis sollicitus nulla ratione decrevit facere: qua de causa Richardus Comes Pictavensis turbatus à patre suo manifestè recessit, & ad Christianissimum Regem Francorum se contulit, & coram patre suo hominium Regi Philippo fecit, & fœdus sub juramento firmavit.

[17] *Pœnitentias morientium.*] Confessionem & Viaticum.

XII. IDEM Episcopo sanctæ Agathæ. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Dictum unius asserentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non juratum.

a Cap. 16. eod. tit. in 1 Compil. & post Conc. Later. p. 50. c. 30.

PRæterea de muliere a, quæ à viro impetitur, cujus consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publicè confiteri recusat propter metum & potentiam mulieris: Taliter respon. ut matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districtè prohibeas, ne deterius inde contingat.

XIII. IDEM Procuratori & Canonicis Soran. [c. an. 1170. *Româ in Campaniam.*]

Si mulier invita cum aliquo contrabat, nec in eum posteà consentiat, tenet matrimonium, si alteri posteà nubit. Ita communiter summatur. Et secundùm hunc intellectum esset hic casus apertus, quòd *matrimonium metu contractum, esset ipso jure nullum:* hoc tamen clarè non colligitur ex litera.

b Cap. 17. eod. tit. in 1. Compil.
c quod ut, &c.
d præstitit.

VEniens b ad Apost. Sed. Mariota supplici insinuatione monstravit, quòd quendam adolescentem adamavit, in tantum, quòd uterque c de matrimonio contrahendo, sub trium personarum testimonio præstiterit d juramentum, quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam invitam & reclamantem in uxorem alii tradiderunt; quem ita exhorruit, quòd se ab eo nullo modo cognosci permisit. Cùmque publicè fateretur, quòd à priori viro cognita esset, atque jurata, Episcopus Soran. cognito, quòd proxima inter eos esset linea consanguinitatis, ipsos ab invicem separavit. Ceterùm, cùm causa ipsa tractaretur, & viro, cui tradita fuerat à parentibus, consentire nollet, ipse aliam in uxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine publicè in conspectu Ecclesiæ nupsit. Tandem cùm e de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, quòd filium suum non potuit in virum habere, eò quòd alii f, qui defunctus est, priùs desponsata fuisset: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus si inveneritis, quòd prædicta mulier à priori viro judicio Ecclesiæ fuerit separata, & ab eodem T. sine contradictione Ecclesiæ in uxorem traducta, & ille cui à parentibus fuit g copulata, de præsenti vita decessit, prædictum T. monitione præmissa compellatis, ut præfatam Mariotam recipiat, & studeat maritali affectione tractare: alioquin eum & superinductam & patrem ejus h, si huic rei restiterint i, excommunicationi subdatis.

e Sanè cùm de illo.
f ab alio.
g fuerat.
h ipsius.
i restiterit.

[α *Quòd cum assertioni ejus fidem sicut non debuimus, non adhibuimus, nec potuimus sub silentio præterire eam ad vos duximus remittendam, vob. per Ap. Sed. mandantes.*]

XIV. IDEM Papiensi Episcopo. [c. an. 1170. *Româ in Insubriam.*]

Si timetur inferri violentia puellæ, de cujus matrimonio agitur, debet Judex sibi providere locum tutum & honestum, donec causa terminetur. Hoc dicit, & est textus multùm allegabilis.

k Cap. 19. [...] tit. in 1. Compil.
l al. ita: u[...] sententia.

CUm locum k non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est ut ubi assensus cujusque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem solo consensu contrahitur: & ubi de ipso quæritur, plena debet securitate ille gaudere, cujus est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire [18]. Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cujus matrimonio quæstio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere oporteat, facias honestè teneri, donec prædicta causa terminata fuerit, & l sententia sine contradictione cujusquam valeat executioni mandari.

¶ PITH. [18] *Sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire.*] D. Ambrosius *in* 1. *Corinth. cap.* 7. Invitæ nuptiæ solent proventus malos habere. *caus.* 31. *quæst.* 2. *can.* 1.

XV. IDEM. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non solvuntur per sponsalia de præsenti, aliàs tenent sponsalia de præsenti; nisi per metum, qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.

m C. 2. eod. in 11. Com[...] Vide citato c. præceden[...]
n possit.

VEniens m ad nos Gu. sua nobis relatione monstravit, quòd in domo sua mulierem quandam receperit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit, quòd eam duceret in uxorem. Interim autem cùm apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte illa secum concubuit, quos pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coëgit. Ideóque mandamus, quatenus si inveneris, quòd primam post fidem præstitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ (nisi metu coactus, qui posset n in virum constantem cadere, eam desponsaverit) adhærere facias, ut uxori.

XVI. IDEM Exonien. Episcopo. [c. an. 1172. *Româ in Angliam.*]

Qui juravit cum aliqua contrahere, si vult Religionem ingredi, debet primò contrahere, ut juramentum servetur, & ante copulam carnalem Monasterium ingredi poterit.

o C. 4. eod. in 11. Com[...] Magister S[...] tent. 4. di[...] 27. §. hoc [...] tem conju[...] tis, & ib[...] Sot. q. 1. 4.

COmmissum o: *Et infrà.* Significavit nobis Fraternitas tua, quòd quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea intra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito juramento firmavit: nunc autem privata lege ductus, ad frugem melioris vitæ transire suspirat: *Et infrà.* Fraternitati tuæ respondemus, quòd tutius est ei, religione juramenti servata, priùs contrahere, & posteà, si elegerit, ad Religionem migrare, si tamen post desponsationem copula non dignoscitur intervenisse carnalis.

XVII. LUCIUS III. Rapalen. p Episcopo [19]. [c. an. 1181. *Româ in Apuliam.*]

p Rapulen[...] al. Rabule[...] al. Abulen[...]

Qui juravit cum aliqua contrahere, moneri potiùs debet, quàm compelli, ut contrahat. Hoc dicit inhærendo literæ.

q Cap. 1. [...] tit. in 1. C[...]pil.

REquisivit q à nobis tua Fraternitas, quâ censurâ mulier compelli debeat, quæ jurisjurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interposito juramento firmavit: [*Et infrà* α.] Ad quod breviter respondemus, quòd cùm libera debeant esse matrimonia, monenda est potiùs quàm cogenda, cùm coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

[α *Quæsivisti etiam, utrùm ea cujus vir matris thorum polluit, ad alia vota cùm mater fieri desideret, viro possit vivente transire.*]

¶ PITH. [19] *Rapalen. Episcopo.*] *Rapolano Episcopo.*

XVIII. URBANUS III [20]. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Litispendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

r Cap. 20. [...] tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. [...] c. 21.
s verteret[...]
t insciam.

CUm in r Apostolica: [*Et infrà* α.] Intelleximus, quòd cùm inter Villicum de Arueia, & uxorem ejus, matrimonii quæstio tractaretur s, ante publicationem testium Villicus reversus ad propria, publicè inter se & uxorem suam proposuit sententiam divortii, judicio Ecclesiæ promulgatam, & sic falsitate suggesta quandam aliam facti nesciam t sibi copulare præsumpsit. Postmodum verò super prioris matrimonii quæstione literis impetratis delegati Judices sententiam divortii protulerunt. Verùm quia Villicum & mulierem, quam superinduxit, pendente lite prioris uxoris invicem asseris consensisse. Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd impositâ viro pœnitentiâ competenti, & intra pœnitentiæ tempus carnali commercio interdicto, postmodum in maritali copula poterunt remanere.

[α *Cui licèt immeriti præsidemus, magisterium resideat totius Ecclesiasticæ disciplinæ, dignum est & consonum rationi,*

ut quoties circa negotia Eccleſiaſtica aliquid dubietatis emergit, ad ipſius deliberationis arbitrium recurratur.]

¶ Pith. [20] *Urbanus III.*] V. C. addit, M. Cenomanenſi Epiſcopo. Junge *cap.* 5. *inf. de condit. appoſit.*

XIX. Clemens III. Cæſarauguſtenſi Epiſcopo [u]. [c. an. 1188. *Româ in Hiſpaniam.*]

[u] Cæſaraugu-...no.

Uxor non certificata de morte viri, contrahere non poteſt, quamvis ignoret quid ſit de marito, qui longo tempore abſuit.

IN præſentia [x] noſtra quæſiviſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos, causâ captivitatis [21], vel peregrinationis, abſentes ultra ſeptennium præſtolatæ fuerint [*]; nec certificari poſſunt de vita vel de morte ipſorum, licèt ſuper hoc ſolicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate, ſeu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes aliis matrimonio copulari. Conſultationi ergo tuæ taliter reſpondemus, quòd quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè convolare [22], nec auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.

[x] ...C. 3. *eod. tit.* ...11. *Compil.*
[*] ...fuerunt.

¶ Pith. [21] *Causâ captivitatis.*] V. C. addit, Hieroſolymâ captâ. Sigebertus an. 1187.

[22] *Canonicè convolare.*] *Cap.* 2. *de ſecund. nupt.* & *cap. ult.* §. *ſin autem*, *ſup. ut lite non conteſtata.* Hoc ex Novella Juſtiniani 117. & Leonis 33. abrogata Novella 22. & *lex uxor*, *C. de repud:* & *lex uxores* 6. *ff. de divort.* Aliud in voluntariè peregrinantibus, *cap.* 8. *inf. qui filii ſint legitimi.*

XX. Idem [23]. [c. an. 1188. *Roma.*]

Contractus matrimonii cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.

INter opera [y] charitatis non minimum eſt, errantem ab erroris ſui ſemita revocare: [*Et infrà α.*] Statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores; quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorum.

[y] ...C. 5. *eod. tit.* ...11. *Compil.* ...aton. G - ...z. 3. *vari.* ...p. *c.* 13. ...I. Clarus *in* ...*act. crim.* ...*ff. q.* 98. & ...varr. *in* ...*it.* 4. *decr.* ...2. *c.* 8. ...11.

[*α Ac præſertim mulieres voluptuosè viventes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, ut caſtè vivant, ad legitimum thori conſortium invitare. Hoc igitur attendentes auctо. Apoſtolica.*]

¶ Pith. [23] *Idem.*] V. C. addit, univerſis Chriſti Fidelibus, ad quos Literæ iſtæ pervenerint. Extat *pag.* 10. *Epiſt. Innocent.*

XXI. Idem. [c. an. 1188. *Romæ.*]

Matrimonium per vim contractum, cohabitatione ſpontanea convaleſcit. Hoc dicit, & quotidie allegatur.

AD id [z] quod per tuas literas intimaſti de quadam Parœciana tua, quam ſuus vitricus cuidam Teuthonico matrimonialiter copulavit: Taliter reſpondemus, quòd quamvis undecim annos habens ab initio invita fuiſſet ei tradita & renitens, tamen quia poſtmodum per annum & dimidium ſibi cohabitans, conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire: nec de cetero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quod non conſenſerit in eundem, nominaverit producendos, cùm mora tanti temporis hujuſmodi probationem excludit [a]: Mandamus igitur, ut propter hoc non omittas, quominus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, niſi fortè vellent ad Religionem pariter convolare, pœnitentiâ eis injunctâ pro eo,, quòd ad alienos & illicitos concubitus uterque tranſivit.

[z] *C.* 7. *eod. tit.* ...1. *Compil.* ...de Oldrad. ...*nſ.* 36.
[a] ...excludat.

XXII. Innocentius III. Fernatin. [b] Epiſcopo [24]. [c. an. 1210. *Româ in Inſubriam.*]

[b] Fernatinati. ...Ferrarien.

Sponſalia de futuro, etiam jurata, ſolvuntur per ſecunda ſponſalia de præſenti, non autem per ſecunda de futuro.

SIcut [c] ex literis tuæ Fraternitatis accepimus, cùm Lau. Parœcianus tuus P. mulierem ſe ducturum in conjugem, in manus patris ejuſdem P. jurantis, quòd eam ſibi traderet in uxorem, proprio firmaverit juramento, nec per virum ſteterit, ſed per mulierem potiùs, quominus inter eos matrimonialis ſolemnitas ſit ſecuta, quatuor poſtmodum, vel quinque annis elapſis idem L. E. mulierem per verba de præſenti, ut ejus conſanguinei afferunt, deſponſavit: [*Et infrà α.*] Poſtulationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi tibi conſtiterit quòd idem L. P. per verba de futuro, E. verò deſponſaverit per verba de præſenti, impoſitâ ei pœnitentiâ competenti, quia primam fidem irritam fecit (niſi forſan in juramento ſuo certum terminum, intra quem dictam P. duceret in uxorem, præfixit, nec per eum ſtetit, quin ad ſtatutum terminum matrimonium conſummaverit) matrimonium ſecundo loco contractum legitimum judices, & ad illud ſervandum compellas eundem. Quòd ſi fortè per verba de futuro ſponſalia cum utraque contraxit, juramentum primum ſicut licitè factum eſt, ipſum ſervare compellas, de ſecundo ei pœnitentiam injuncturus. Quòd ſi de his non conſtat ad plenum, tamdiu adhuc cognoſcas de cauſa, donec ſuper his ſufficienter [d] inſtruaris.

[c] *Cap.* 1. *eod.* ...*t. in* 1. ...*mpil.*
[d] ſufficien-...tius.

[*α Propter quod frater prædictæ P. ſuam depoſuit in præſentia quæſtionem. Quia verò quid ſuper his agendum ſit, noſtro poſtulas reſponſo edoceri.*]

¶ Pith. [24] *Fernatin. Epiſcopo.*] *Ferentinenſi Epiſcopo.*

XXIII. Idem Arelatenſi Epiſcopo [25]. [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

Mutus & ſurdus, & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere poſſunt.

CUm apud Sedem [e] Apoſtolicam: [*Et infrà α.*] Sanè conſuluiſti nos, utrùm mutus & ſurdus alicui poſſint matrimonialiter copulari. Ad quod taliter reſpondemus, quòd cùm prohibitorium ſit edictum [26] de matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur, per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad matrimonium ſolus conſenſus illorum, de quorum quarumque conjunctionibus agitur. Videtur, quòd ſi talis velit contrahere, ſibi non poſſit vel debeat denegari. Cùm quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare [27].

[e] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.* & de materia videlicet, quòd matrimonium contrahitur per nutus & ſigna internos conſenſus exprimentia. Vide Theologos 4. *ſent. diſt.* 27. & ibi Sotum, *q.* 1. *art.* 3.

[*α Cui licet immeriti præſidemus, totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſideat Magiſtratus, dignum & conſonum eſt rationi, ut quoties circa negotia varia & diverſa quodcumque dubitationis emerſerit, ad ipſius judicium recurratur. Quæ diſponente Domino, inter omnes Eccleſias obtinere meruit Principatum.*]

¶ Pith. [25] *Arelatenſi Epiſcopo.*] Extat integra *pag.* 207. *Epiſt. Innoc.*

[26] *Prohibitorium ſit edictum.*] *Ex l. mutus*, §. 1. *de procurat.*

[27] *Signis valeat declarare.*] *L. mutus*, *ff. de jur. dot.*

XXIV. Idem Vercel. Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Pedemontium.*]

Furioſus matrimonium contrahere non poteſt.

DIlectus [f] filius R. [28] propoſuit [g], quòd filiam ſuam cuidam matrimonialiter copulavit: [*Et infrà α.*] Cùm autem eadem mulier cum ipſo viro, qui continuo furore laborat, morari non poſſit, & propter [h] alienationem furoris legitimus non potuerit intervenire conſenſus: mandamus, quatenus ſi rem noveris ita eſſe, præfatas perſonas cures ab invicem ſeparare.

[f] *Cap.* 4. *eod. tit in* III. *Compil.*
[g] propoſuit coram nobis.
[h] *fortè legendum*, & propter alienationem mentis; *ſed nullus ex antiquis codicibus adſtipulatur.*

[*α Ignorans quòd ipſe eſſet furioſus. Unde humiliter ſupplicavit à nobis, ut tam eidem quàm ipſius filiæ conſulere dignaremur.*]

¶ Pith. [28] *Filius R.*] *Robertus Miles Alexandrinus.*

XXV. Idem Brixien. Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Lombardiam.*]

Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationem: & intellige, vel alia ſigna æquipollentia. Hoc dicit, ſecundùm intellectum, quem tenet Panorm.

TUæ [i] Fraternitati: *Et infrà.* Poſtulaſti, utrùm ex ſolis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum, ſed neceſſaria ſunt, quantùm ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti. Nam [k] ſurdi & muti poſſunt contrahere matrimonium per conſenſum mutuum ſine verbis: & pueri antè annos legitimos per verba ſola non contrahunt, cùm intelligantur minimè conſentire.

[i] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[k] *Dictio*, ſurdi, *deeſt in omnibus Codicibus.*

XXVI. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Si alter contrahentium utitur verbis dubiis, animo decipiendi mulierem, & eam poſtmodum cognoſcit carnaliter, judicatur pro matrimonio in foro judiciali, ſecùs in pænitentiali. Hoc dicit ſecundùm verum & communem intellectum.

TUa [l] nos duxit Fraternitas conſulendos: *Et infrà.* Conſequenter quæſiviſti, cùm quandam mulierem quidam aliter inducere nequiviſſet, ut ſibi commiſceretur carnaliter, niſi deſponſaſſet eandem, nulla ſolemnitate adhibita, vel alicujus præſentiâ dixit illi: Te Joannes deſponſat, cùm ipſe Joannes non vocaretur, ſed finxit ſe vocari Joannem, non credens eſſe conjugium, eò quòd ipſe non vocaretur hoc nomine, nec haberet propoſitum contrahendi, ſed copulam tantùm exequendi carnalem: utrùm inter prædictos ſit matrimonium celebratum, cùm mulier conſenſerit in eundem, & ille diſſenſerit [m] & diſſentiat, nec aliud quicquam † egerit, quàm ſuperiùs eſt expreſſum, niſi quòd cognoverit eandem? Super quo tibi reſpondemus, quòd cùm præfatus vir prædictam deſponſaverit mulierem in propria perſona, & ſub nomine alieno, quo vocari tunc ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta: videtur fortè pro conjugio præſumendum, niſi tu nobis expreſsè ſcripſiſſes, quòd ille non propoſuit, nec conſenſit illam ducere in uxorem; quod qualiter tibi conſtiterit, non videmus. Nos autem, quid juris ſit reſcribentes dicimus, quòd ſi res ita ſe habet, videlicet quòd ille eam non propoſuit ducere in uxorem, nec unquam conſenſit in prædictam perſonam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cùm in eo nec ſubſtantia conjugalis contractûs, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri; quoniam ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & defuit omnino conſenſus, ſine quo cetera nequeunt fœdus perficere conjugale.

[l] *Cap.* 1. *eod. tit in* IV. *Compil.*
[m] *In Codice Barbat.* & ille diſſenſerit in eandem.
† *al.* aliquid.

XXVII. IDEM Episcopo Belvacen. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Ad denunciationem unius honesti viri, qui desert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet, impeditur matrimonium contrahendum.

[n] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*

CUm in [n] [29] tua Diœcesi: *Et infrà.* Sanè quia contingit interdum, quòd aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis (ut tuis verbis utamur) in Ecclesiis editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licèt fama privatum impedimentum deferat parentelæ, cùm ex parte contrahentium juramenta majorum de sua propinquitate, ut suspicionis tollatur materia) offeruntur [o]: quid tibi sit faciendum in casibus hujusmodi, quæsivisti. Ad quod taliter respondemus, quòd si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quòd hi, qui sunt in matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama vel scandalo doceat; aut etiam per teipsum possis certificari de plano: non solùm debes juramenta parentum spontè oblata non recipere, verùm etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiverint, compellere, ut à tali contractu desistant, vel contra famam hujusmodi, secundùm tuæ discretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians, non extiterit talis, ut diximus, & de fama [p], vel de scandalo non poterit edoceri, ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

[o] offerantur.

[p] aut de fama, &c.

¶ PITH. [29] *Cùm in tua, &c.*] Junge *cap. ult. inf. qui matrimon. accus. poss.*

XXVIII. HONORIUS III. Episcopo Berguen. [q] [30] [c. an. 1225. *Româ in Flaminium.*]

[q] Besguenens. *al.* Besguens. *al* Belguecens. *al.* Besgueon. *al.* Bononiens.

Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium: secùs si probat se consensisse, per metum, qui potest cadere in constantem.

COnsultationi [r] tuæ breviter respondemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valvas Ecclesiæ benedicendæ cum sponsis, & ibi reclamantes, affirmant se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri, sponsis legitimè probantibus contrarium, non oportet, cùm legitimis & idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio prævalere. Sanè illis, quæ benedictione accepta mox à sponsis aufugiunt, ante carnis copulam subsecutam, asserentes se numquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas verba protulisse consensûs, licèt animo dissentirent; non statim est audientia deneganda, sed de illato metu est cum diligentia inquirendum: & si talis metus inveniatur illatus qui potuit cadere in constantem [s] virum, erunt non immeritò audiendæ.

[r] Vide Jul. Clarum *in Pract. crim.* §. *fin. q. 6.* unde intelliges quæ ad hunc locum spectant.

[s] Quis dicatur talis metus, *vid. l. qui in aliena.* §. *fi. ff. de acquirere.*

¶ PITH. [30] *Episcopo Berguen.*] V. C. *Lesvvicensi* vel *Lesvvitensi.*

XXIX. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

In matrimoniis & sponsalibus debet esse libertas; unde in eis promissio pœnæ non obligat.

GEmma [t] mulier nobis exposuit, quòd cùm T. filia ejus cum C. contraxit [u] matrimonium, B. de Alferio ea occasione, quòd inter P. filium suum, & prædictam puellam intra septennium constitutos, sponsalia contracta fuerunt, pœnam solvendam à parte, quæ contraveniret in stipulatione appositam ab ipsa nititur extorquere. Cùm itaque libera matrimonia esse debeant, & ideò talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit meritò improbanda [31]: mandamus, quatenus si est ita, eundem B. ut ab extorsione prædictæ pœnæ desistat, Ecclesiasticâ censurâ compellas.

[t] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor mat. c.* 9. & Covarruviam *in Epit.* 4. *Decr. part.* 2. *c.* 3. §. 1

[u] contraxerit.

¶ PITH. [31] *Talis stipulatio, &c. improbanda.*] *L. 2. C. de inutilib. stipul. & L. Titia, ff. de verbor. obligat.* Ex stipulatione non additâ pœnâ olim fuit actio, ut ex Serv. Gell. tradit *lib. 4. cap. 4.* Ceterùm arrha à pœna differt *l. 3. & ult. C. de sponsalib.*

XXX. IDEM Episcopo Cenomanen. [c. an. 1236. *Româ in Galliam.*]

Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nisum carnalis copulæ tantùm. Hoc dicit cum cap. fina. infrà eodem.

IS [x], qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, etsi in facie Ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur; quia licèt præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen hujusmodi non est probatio admittenda. Ex quo sequitur, quòd nec verum nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.

[x] Præter Henric. Boich. & Præpositum, vide Covarr. *in Epit.* 4. *Decr. part.* 1. *cap.* 4. §. 1.

XXXI. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Sponsalia de præsenti non solvuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum: sed sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per sequentia de præsenti.

SI inter [y] virum & mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti, ita quòd unus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat, utroque dicente, Ego te in meam accipio, &, ego te accipio in meum [32], vel alia verba consensum exprimentia de præsenti, sive sit juramentum interpositum, sive non; non licet alteri ad alia vota transire: quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum, etiamsi sit carnalis copula subsecuta, separari debet, & primum in sua firmitate manere. Verùm si inter ipsos accessit [z] tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri, Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, sive verba similia; si alius mulierem illam per verba de præsenti desponsaverit, etiamsi inter ipsam & primum, juramentum intervenerit, sicut diximus, de futuro, hujusmodi desponsationis intuitu secundum matrimonium non poterit separari; sed eis est de violatione fidei pœnitentia injungenda.

[y] Vide Sotum, 4. *sent. Dist.* 27. *q.* 2. *art.* 5. Sylvestrum, *in summa, verbo, Sponsalia, q.* 10. & Covarr. *in Epit.* 4. *Decr. p.* 1.

[z] accesserit

¶ PITH. [32] *Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum.*] *Cap. 3. & 4. inf. de spons. duor.*

XXXII. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Nisus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

ADolescens [a], qui desponsatam sibi per verba de futuro, licèt sæpè nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de præsenti contraxit; non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractûs, nec præsumptum, cùm conatus non habuisset effectum; sed secundam debet habere uxorem.

[a] Præter Doctores vide Geminianum & Francum *c.* 1. §. *idem de desp. imp. lib.* 6. Sylvestrum *in summa, verbo, Matrimonium* 2. *q.* 16. & A... *tract. de præsumpt. reg. præ.* 38.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

TITULUS II.

I. HONORIUS [1] Eusebio Episcopo. [c. an. 520. *Romæ.*]

Pater pro filio impubere sponsalia contrahit; pro pubere verò non, nisi consentiat.

TUA nos [b] requisivit Fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filii facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo [2] non consentit filius, fieri non posse. Potest autem filium nondum adultum, voluntas cujus discerni non potest, pater, cui vult, matrimonio tradere: & postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere [3].

[b] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ PITH. [1] *Honorius.*] *Hormisda.* Vide *caus. 31. quæst. 2. can. 3.* Palea *inf. cap. 3.*

[2] *Si aliquo modo.*] *L. si patre cogente. ff. de rit. nupt.*

[3] *Omnino debet hoc adimplere.*] Quasi judicium impuberis suppleverit patris auctoritas, ut auctore Tutore. *L. Curator, §. penult. ff. de acquir. possess.*

II. NICOLAUS PAPA. [c. an. 862. *Romæ.*]

Impuberes ambo vel alter, nisi pro bono pacis, conjungi non debent.

UBi non [c] est consensus: *Et infrà.* Districtiùs inhibemus ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem legibus, vel Canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur; nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpote bono pacis, talis conjunctio toleretur.

[c] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.*

III. ISIDORUS [4]. [c. an. 630. *in Bætica.*]

Puberes sunt, quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare possunt.

PUberes à pube sunt vocati, id est, à pudentia [d] [5] corporis nuncupati [6], quia hæc loca primò lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant [7]; id est, eum esse puberem, qui xiiij. annos impleverit, quamvis tardissimè pubescat. Certum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit [8], & generare jam potest. Et puerperæ sunt quæ in annis puerilibus pariunt.

[d] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.* vide præ ceteris Hostiensem.

¶ PITH. [4] *Isidorus.*] *Lib. xj. Etymolog.*

[5] *A pudentia.*] Meliùs *à pudendis.*

[6] *Nuncupati.*] V. C. delet.

[7] *Existimant.*] *æstimant.*

[8] *Ex habitu corporis pubertatem ostendit.*] Ex Cassianorum sive Sabinianorum sententia. Ulpianus *lib. 5. Regul.* quæ Imperatoribus displicuit. *L. 4. C. qui testam. fac. poss. l. ult. C. quando tut. vel curat. esse desin.* Pontificibus quibusdam placuit magis, ut Gregorio VII. *in prima Collectione:* & post Concilium Lateranense, *part. 6. cap. 6.* ut & in fœminis inspectio obstetricum, *caus. 27. quæst. 1. can. 4. & 5.* quæ D. Ambrosio non placet. *epist. 64.*

IV. ALEXANDER III. Herforden. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Ex sponsalibus contractis cum minore septennio non oritur impedimentum publicæ honestatis, secùs si cum majore vel minore consentiente post septennium: & affinitas sequens dissolvit sponsalia præcedentia de futuro.

LIteras [e] tuæ Fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm quidam esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsavit: procedente verò

[e] *C. 5. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. sub

lex. III. rt. 12. c. 2. t de impedimento juſtitiæ ublicæ honeſtatis, vide oncilium rid. *ſeſſ.* 24. *reform. atr. c.* 3. ide ſuprà citos *tit. præd. ca. ad dientiam*; Covarr. *in it.* 4. *Decr. rt.* 1. *cap.* 2. Vide *l. quam. m. ff. de onſal.*

tempore, matrem puellæ cognovit, & eam in uxorem accepit: [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi præfatus vir matrem puellæ, antequam ſeptimum annum compleſſet, in uxorem accepit, matrimonium non diſſolvas, cùm deſponſationes hujuſmodi nullæ ſint, quæ in cunabulis fiunt [f]. Verùm ſi poſtquam puella ſeptimum annum complevit, prædictus vir matrem ejus accepit uxorem, cùm ſponſalia ex tunc placere conſueverint, inter eos ſententiam divortii non differas promulgare, nec ipſum filiam ſeu matrem habere permittas.

[α *Unde quia dubitas an hujuſmodi matrimonium ſtare debeat, à nobis exinde conſilium poſtulaſti. Super quo.*]

V. Idem Eboracen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Sponſalia nulla ex defectu conſensûs, non creant publicæ honeſtatis juſtitiam: ſponſalia verò aliqua ſic, licèt legitimo modo fuerint diſſoluta.

Cap. 6. *eod.* . *in* 1. *ompil.* & ſt Conc. ter. ſub ex. III. *n.* 6. *c.* 7. *al.* V. *al.* , quando ab deſponſa- : *al.* ab V. ſponſata. Vide citatos *præcedenti.* fuerat.

ACceſſit [g] ad præſentiam [9] noſtram: [*Et infrà* α.] F. t. mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd puella non eſſet ſeptennis, quando G. [h] deſponſata fuit, & poſteà in eum non conſenſerit, & quòd idem G. ab hujuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus [i], matrimonium inter eundem Gu. & matrem puellæ celebratum præcipias inviolabiliter obſervari, & eorum prolem denuncies eſſe legitimam: quia deſponſationes & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſteà non accedit. Sanè ſi præfata puella ante deſponſationem ſeptimum annum compleverat, licèt prædictus vir à deſponſatione ipſius puellæ ipſo jure fuerit abſolutus, cùm ea in eum conſentire noluerit: inhoneſtum tamen videtur, ut matrem habeat, cujus filia fuit [k] ſibi deſponſata.

[α *Nobilis vir VV.* [10] *filius G. cum literis tuis ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm filiam cujuſdam Nobilis Viri, cùm eſſet minoris ætatis, deſponſaſſet, & poſtmodum ipſa aſſenſum in hac parte præbente antequam ad nubiles annos perveniſſet, celebratum eſt inter eos divortium. Procedente verò tempore, defuncto patre puellæ matrem ejuſdem VV. in matrimonio copulavit, quod quidem factum ſuſtinere cùm nolles, eum ſolicitè monuiſti, ut ipſam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluit acquieſcere, ipſum excommunicationis vinculo innodaſti. Tandem accepta ab eo cautione, quòd noſtram adiret præſentiam, & ſuper hoc Statutum noſtrum firmiter obſervaret: eundem Mandato noſtro abſolutum denunciaſti, & cum literis tuis ad præſentiam noſtram miſiſti: unde præfatus VV. in noſtra præſentia conſtitutus, ſuam nobis aſſertionem propoſuit, quòd puellam ipſam, dum eſſet infra ſeptimum annum deſponſavit, poſteà antequam ad annos nubiles perveniſſet, noluit aliquatenus conſentire ut præfatum VV. in virum acciperet, & ita cum patre ſuo in cujus poteſtate remanſerat, & cum præfato VV. ad tuam præſentiam acceſſiſſet, & cùm ab ore puellæ audiſſes, & per eam cognoviſſes, & per patrem ejus, quòd præfatum VV. in virum volebat, ſtatim illum in plena Synodo ab hujuſmodi deſponſatione publicè abſolutum denunciaſti. Elapſis verò pluribus annis mortuo patre puellæ Chariſſimus in Chriſto filius noſter H. Anglorum Rex ſupradictæ puellæ matrem memorato VV. tradidit in uxorem, quam idem VV. ut diſcordia* [11] *orta inter conſanguineos ſuos & conſanguineos mulieris ſopiretur, accepit ſolenniter & deſponſavit, & ſine contradictione Eccleſiæ duxit, & ex ea filios procreavit, & puella fuit alteri viro copulata. Verùm licèt contineatur in literis ipſis, quòd puella ipſa erat minoris ætatis, quando ipſius deſponſatio facta fuit, tamen reſtat utrùm puella eſſet proxima ætati aptæ matrimonio, an infra ſeptem annos, ideò.*]

¶ Pith. [9] *Acceſſit ad præſentiam, &c.*] Vide Matth. Paris 130.

[10] *Nobilis vir VV.*] *VVerde.* In Hiſtoria Cantuar. Pontificum 32.

[11] *Ut diſcordia, &c.*] Sopiretur pacis causâ, ut *ſup. cap.* 2.

VI. Idem Norvicen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si impubes deſponſata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, ſi vir jurat ſe eam cognoviſſe: nec auditur ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita. Et ex ſponſalibus contractis cum impubere majore ſeptennio oritur publica honeſtas.

Cap. 8. *eod. in* 1. *Comp.* poſt Conc. ter. ſub ex. III. 5. *c.* 10.

COntinebatur [l] in literis tuis, quòd cùm quædam puella intra nubiles annos, cuidam in uxorem tradita fuerit, & ab ipſo traducta, hæc ad nubiles annos perveniens, alii nubendi licentiam poſtulavit, aſſerens ſe in eundem nullatenus conſenſiſſe: [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm in Decretis habeatur expreſſum [12], quòd ſi vir dixerit, quòd uxorem ſuam cognoverit, & mulier negaverit, viri ſtandum eſt veritati; præfato viro, qui dicit ſe mulierem ipſam cognoviſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmaverit juramento. Si autem fuerit ætati proxima, ut in XI. vel circa XII. annum, & cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita ab eodem viro, ſeparari non debet, præſertim, cùm parentes ejus ipſam fuiſſe ætatis legitimæ faterentur. Si verò [m] puella intra nubiles annos, alicui deſponſata fuerit, non licet alicui de conſanguinitate ipſius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorem, nec fas eſt eidem ſponſo de conſanguinitate ſponſæ, ſibi aliquam copulare [13].

Vide Trid. . 24. *de re-m. cap.* 3.

[α *Prædictus verò vir proponit quòd licèt eadem puella annum fortè nondum xii. attigiſſet, cùm ei tradita fuit in uxorem, uſque adeò tamen ætati proxima quòd ipſam carnali commixtione cognovit. Inde eſt quòd cùm ipſa eidem viro dicit ſe incognitam, & tu nos conſuluiſti utrùm alii poſſit nubere*]

¶ Pith. [12] *In Decretis habeatur expreſſum.*] *Cauſ.* 33. *quæſt.* 7. *can.* 3.

[13] *Sibi aliquam copulare.*] *V. C. addit*, porrò in cunis vel infra ſeptimum annum ſi fuerit deſponſata alicui, ſi poſteà aliquem de conſanguinitate ipſius viri in virum acceperit, ab eo non ſeparetur.

VII. Idem Bathonien. Epiſcopo [14] [n]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[n] Baton. *al.* Barthonienſ. *ſed ut plurimùm* Bathonienſ.

Si majores ſeptennio contrahunt ſponſalia, neuter ante pubertatem reſilire poteſt. Hoc primò. *Et ille, qui primò fit pubes, alterum expectabit.* Hoc ſecundò. *Quòd ſi tempore contractûs alter erat pubes: non ille, ſed alter factus pubes reſilire poteſt.* Hoc tertiò.

DE [o] illis, qui intra annos aptos matrimoniis ſponſalia contrahunt, ſive uterque, ſive alter reclamet antequam ad annos matrimoniis aptos pervenerint, & poſtulent ſeparari, non ſunt ullatenus audiendi. Si verò alteruter iſtorum ad annos pubertatis pervenerit, intra eoſdem annos altero exiſtente cùm ſponſalia contrahuntur: ſi is, qui minoris ætatis eſt, cùm ad annos illos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit conſentire: judicio Eccleſiæ poterunt ab invicem ſeparari. Mulier autem, quæ poſtquam annos nubiles attingit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimoniis [15] venerat, nupſit, cùm in eum ſemel conſenſerit, ampliùs non poterit diſſentire, niſi ipſe cui nupſit, poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit, in eam ſuum negaverit præſtare conſenſum [p].

[o] *C.* 9. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 26. *c* 29. & vide Covarr. *in Epitom.* 4. *Decr. c.* 5. §. 1.

[p] Vid. *l nuptias, cum ſimilib. ff. de reg. jur.*

¶ Pith. [14] *Bathonien. Epiſcopo.*] *Baronienſi Epiſcopo.*

[15] *Annos aptos matrimoniis.*] *Annos aptos matrimonii.* Sic in *l.* 2. *C. ſi mater indemnitat. promiſ.*

VIII. Idem eidem [16]. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Impuberes ſponſalia contrahentes ante pubertatem ſeparari non debent, ſed poſt pubertatem poſſunt, ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis intervenerit.

A Nobis [q] Tua Diſcretio requiſivit, utrùm iis, qui intra annos nubiles matrimonii nomine conjunguntur, vel eorum alteri, antè, quàm ad annos aptos matrimonio perveniant, liceat à matrimonio tali diſcedere. Ad quod reſpondemus, quòd pro eo, quòd ante nubiles annos conjugalem conſenſum non habent, uſque ad legitimam ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut, ſi ſimul eſſe noluerint, ſeparentur, niſi carnalis [r] commixtio antè intervenerit, cùm interdum illa tempus anticipare ſoleat pubertatis.

[q] *Cap.* 10. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Covarr. *citatum ſup. c. de illis.*

[r] carnis.

¶ Pith. [16] *Idem eidem.*] Battonienſi Epiſcopo.

IX. Idem Genuen. Archiepiſcopo [ſ]. [c. an. 1180. *Româ in Tuſciam.*]

[ſ] Januenſi.

Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonii obligantur, niſi violentia intercedat.

DE illis [t], qui in minori ætate deſponſantur: [*Et infrà* α.] Reſpondemus, quòd ſi ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis intuitu ſeparari non debent [u], ſi unus in alium viſus fuerit conſenſiſſe, cùm in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videtur: ſed cujuſcumque ſint ætatis, ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare, niſi poſt violentiam conſenſus accedat.

[α *Traduntur & conjunguntur, & proceſſu temporis divortium poſtulant, minorem allegantes ætatem aut vim ſibi à parentibus factam hoc inq. t. r.*]

[t] *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *Comp.* & poſt Conc. Lat. *p.* 50. *c.* 41. §. *de illis verò.*

[u] Vide *l. pe. ff. quando dileg. ce.* & *l. continuus.* §. *cùm ita. ff. de verb. obl.*

X. Urbanus III. Cenoman. Epiſcopo. [c. an. 1186. *Româ in Galliam.*]

Contractus ante pubertatem, etiam cum niſu carnalis copulæ; non facit matrimonium.

ATteſtationes [x] ſuper cauſa matrimonii, quæ inter H. juvenem & G. mulierem vertitur, accepimus, & ipſis inſpectis nobis innotuit, quòd prædictus juvenis nondum duodecimum annum attigerat cùm præfatam G. accepit uxorem: & licèt niſus fuiſſet, ſicut uterque confeſſus eſt, ipſam corrumpere, mulier tamen credit ſe virginem evaſiſſe: verùm ipſe antequam ad annum XIV. perveniſſet, à memorata muliere receſſit, quem cùm XVII. annos habeat, eadem pro viro ſibi vindicare contendit: [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpon. quòd ſi mulier per idoneos teſtes probare nequiverit, quòd poſt XIV. annum ætatis ſuæ, vel circa finem XIV. anni, prædictus juvenis conſenſiſſet in eam, ab ipſo juramento recepto, quòd poſtquam ad legitimam ætatem pervenit, ipſam habere non conſenſit in uxorem: ab impetitione mulieris eum potes & debes abſolvere, & ad alia vota utrique dare licentiam tranſeundi.

[x] *Cap.* 13. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Covarr. *in Epit.* 4. *Decr. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *num. fin.*

[α *Sed cùm vir xvii. annos habeat, eam recipere contradicit. Unde quia donec nos super ipsa consuleres, non duxisti in prolatione sententiæ procedere.*]

XI. Idem Pisano Archiepiscopo. [c. an. 1170. *Româ in Tusciam.*]

Si major invitus contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatem adultam.

y *Cap.* 14. *eod. tit. in* I. *Compil.* z annorum. a ducta. *al.* abducta.

EX literis [y] tuæ fra. accepimus, quòd puella quædam anno XII. jurata fuit & desponsata cuidam puero IX. vel X. anno [z], & tempore procedente, de voluntate parentum [17] potiùs, quàm de sua, sicut asserit, ad domum patris pueri adducta [a], ubi dolens & invita, minis parentum impulsa moram fecit per annum & ampliùs, & tandem inde recedens, ad domum propriam est regressa: [*Et infrà* α.] Cùm autem dictus puer nondum ad XIV. annum pervenerit, nec ad eandem carnaliter accessum habuit, dis. tuæ taliter respon. quòd si puella commonita, ut donec compleat idem puer annum XIV. expectet, non duxerit expectandum: ei secundùm ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem [b].

b Vide *l. Si pater* & ibi Bart. *C. de sponsal.*

[α *Commonita verò à matre sua & à te postmodum ad eum redire penitùs contradixit, asserens, quòd nunquam eum voluit, nec vult in virum habere, sed nubendi alii postulat facultatem. Unde quia quid super hoc agendum sit à nobis Tua Fra. requisivit.*]

¶ Pith. [17] *De voluntate parentum.*] Scilicet matris & fratrum. Junge *cap.* 13. *sup. tit. præced.*

XII. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septennium convalescunt, & inducunt publicæ honestatis justitiam: solvuntur tamen per matrimonium de præsenti.

c *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Sylvest. *in summa, verbo, spons.* & Sotum 4. *sent. dist.* 27 *q.* 2. *art.* 2. *& seq.* d *Aliàs ita:* Guillelmum scilicet, &c. e ea.

DUo pueri [c] Guillelmus & Guillelma matrimonialiter sunt conjuncti, puero VI. puella verò VII. annum agente: qui simul per tres annos manserunt: tunc pater puellæ subtrahens eam sponso [18], ipsam alteri N. nomine copulavit [19]: cum quo per VII. annos quietè permansit, ipse verò tunc reliquit eandem, quia credebat eam alium virum habere, illum scilicet [d] cui priùs fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perveniens, à Prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetravit: qui quandam nomine S. Consobrinam prioris in uxorem accepit, & cum ea per aliquod tempus existens, eam, ut ipse fatetur, carnaliter non cognovit, licèt illa [e] se ab eo cognitam asseveret. Cùm autem pater memoratæ Guillel. eam vidisset à secundo viro relictam, prænominatum Guillel. cui priùs eam desponsaverat, compulit ut S. neptem suam omnino dimitteret, & ad Guillel. suam desponsatam rediret: qui postmodum per biennium cohabitavit eidem. Quia igitur quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: Breviter respon. quòd impediente puerili ætate matrimonium inter G. & G. non fuit: & licèt idem postquam illa nupsit alii, potuerit aliam ducere in uxorem, tamen quia dictam S. duxit Consobrinam mulieris ejusdem, sive eam cognoverit sive non, non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honestatis justitiam remanere [20], nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitimè copulata: *Et infrà.* Cùm verò vir caput sit mulieris: & Guil. dicat se non cognovisse priùs S. supradictam: aliam, si voluerit, poterit ducere in uxorem, & S. viro legitimo copulari: post separationem verò, pro vitando populi scandalo, utrique ad tempus est pœnitentia injungenda. Si verò legitimè constaret ipsam S. ab eo sive pòst, sive anteà cognitam extitisse, neutri, vivente altero, dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Guillelma cum M. imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Guill. judicio Ecclesiæ non requisito, dimisit.

¶ Pith. [18] *Subtrahens eam sponso.*] V. C. addit *suo.*
[19] *Ipsam alteri N. nomine copulavit.*] V. C. *Mestaco.*
[20] *Cum eadem, &c. remanere.*] *Cap.* 10. *inf. qui fil. sint legitim.*

f *al.* Malabrancæ.

XIII. Innocentius III. C. P. quondam filii Malebrancæ [f]. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Accusari non potest matrimonium, quod non est, ut si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.

g *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Sotum *ca. superiori citatum.*

AD dissolvendum [21] [g] quod factum fuerat I. & S. [*Et infrà* α.] Accusatione pro puella super consanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter removere: [*Et infrà* β.] Interloquendo pronunciavimus inter juvenem & puellam nec matrimonium nec sponsalia fuisse contracta: cùm constet puellam nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cùm non esset, quod posset legitimè accusari. Denunciari tamen poterat consanguinitas [22], ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitimè probandam terminum assignamus, salvis exceptionibus non solùm propositis, sed etiam proponendis. Ne verò quicquam in puellam interim attentetur, Auctoritate Apost. interdicimus, ne in negotio de novo procedatur ulteriùs, donec vel à denunciatione cessetur, vel eâ probatâ ordine judiciario procedatur. Quòd si contra interdictum nostrum in præjudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id [h] irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.

h illud.

[α *Filiam quondam M. super matrimonio contrahendo in nostra & fratrum nostrorum præsentia fuit propositum, quòd cùm dicta puella nondum ad septennium pervenisset, de ipsa nec matrimonium contrahi, nec sponsalia potuerunt, defuit etiam consanguineorum assensus, qui præcipuè sunt in talibus requirendi. quòd & si ætas sufficiens extitisset, & consanguineorum intervenisset assensus, personæ tamen non sunt idoneæ ad matrimonium contrahendum, linea consanguinitatis obstante.*]

[β *Cùmque super exceptionibus ipsius fuisset diutiùs disceptatum, auditis, & intellectis quæcumque fuerunt hinc inde proposita, de consilio f. n.*]

¶ Pith. [21] *Ad dissolvendum, &c.*] Extat integra *p.* 198. *Epist. Innoc.*
[22] *Denunciari tamen poterat consanguinitas ut interdiceretur matrimonium contrahendum.*] Denunciatio ad instar novi operis.

XIV. Idem Episcopo Abbaten. [i] [23] [c. an. 1210. *Romæ.*]

i Abertaden. *al.* Albertaden. *al.* Albeten. *al.* [...]bataden.

Si quis per verba de præsenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiam si subarrhatio intercesserit.

k *Cap.* 2. *eo[d.] tit. in* III *Compil.* V[ide] Covarr. *in Epit.* 4. *De[cret.] part.* 2. *c.* 4. §. 2. *num.* 2.

TUæ nobis [k] exhibitæ literæ continebant, quòd quidam filiam suam circiter XII. annos habentem, cuidam nobili desponsavit, qui subarrhavit eandem, consensu mutuo accedente: [*Et infrà* α.] Quia verò nobis constare non potuit, cujus ætatis esset puella, cùm eidem viro extitit desponsata, cùm dicatur, quòd circiter XII. annos habebat, utrúmne prudentia tunc in illa suppleret ætatem: respondemus, quòd si puella nubilis non erat ætatis, cùm sæpè fatus [l] vir desponsavit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamvis ab ipso viro eadem fuerit subarrhata.

l sæpè præ[fa]tus. *al.* sæ[pè] dictus.

[α *Sed nuptiis aliquantulùm prorogatis, Pater puellæ viam universæ carnis ingressus est, eo autem rebus humanis exempto, puellæ Avunculus supradictæ ipsam alteri matrimonio copulavit, & ille qui priùs desponsaverat eandem cum ipsius matre contraxit. Tuus autem Prædecessor attendens, quòd cum ea non poterat permanere, cujus filiàm legitimè desponsaverat, inter eos divortii sententiam promulgavit. Postmodum autem mortuo viro secundo, qui supradictam puellam duxerat in uxorem, ipsa se tertiò copulavit, illo vivente qui priùs eam desponsarat. Ceterum, tam ipsa quàm vir idem te duxerunt humiliter consulendum, utrùm licitè valeant commorari; tu verò deliberatione habita, respondisti, quòd primo sponso vivente alter non potuit legitimè copulari. Sed quia tua Ecclesia postulavit ut super hoc Sed. Apostol. consuleres, procedere distulisti, nobis humiliter supplicans, ut super hoc tibi rescribere dignaremur.*]

¶ Pith. [23] *Abbaten.*] *Alberscadensi*, vel *Alberstatensi*, vel *Alberstadiensi.*

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE [m].

m Clandesti[-]nas despon[sa-]tiones & co[n-]jugia novi[ssi-]mè irrita fe[cit] Concil. Tri[d.] *sess.* 24. *de [re-]form. matr.* c. 1. unde c[es-]sant hac de veterum al[-]tercationes interpretum.

Titulus III.

I. Ex Concilio Arelaten. [*in Gallia.*]

Pro clandestino matrimonio non præsumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.

SI quis clam desponsaverit aliquam, & mulier vel vir [1] negat hujusmodi desponsationem: viro [2] incumbit probatio.

¶ Pith. [1] *Vel vir.*] Dele hæc verba.
[2] *Viro.*] Adde *qui dicit.*

II. Alexander III. Belvacensi [3] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Qui matrimonium clandestinè contraxerunt, altero negante vel utroque, non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab Ecclesia non compelluntur: & si illud publicaverint, tanquam in conspectu Ecclesiæ factum comprobabitur, nisi rationabilis causa subsit, quæ impediat. Hoc dicit, literæ inhærendo.

n *Cap.* 3. *e[od.] tit. in* I. *Compil.* & post Conc. Later. *par.* 5[0] *c.* 17.

QUod [n] nobis [4]: [*Et infrà* α.] Si enim matrimonia tam occultè contrahuntur, quòd exinde legitima probatio non appareat: ii, qui ea contrahunt, ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi [5]: Verùm si personæ contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab Ecclesia recipienda sunt & comprobanda, tanquam à principio in Ecclesiæ conspectu contracta.

[α *Ex tua parte significatum est, ut de clandestinis matri-*

moniis diſpenſare deberemus, non videmus quæ diſpenſatio ſuper his ſit.]

¶ Pith. [3] *Belvacenſi.*] *Vvigornienſi.*

[4] *Quod nobis, &c.*] Junge *cap.* 9. *inf. qui filii ſint legitimi.*

[5] *Compellendi.*] Meliùs *repellendi.*

III. Innocentius III. in Concilio Generali [o]. [c. an. 1216. *Romæ.*]

…cilicet La-…an. *c.* 51.

Cùm matrimonia ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino, intra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat: & ſi probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonio, donec de hoc cognoſcatur. Hoc primò uſque ad §. Si quis.

C. un. De …indeſt. matr. …IV. Compil.

Cum inhibitio copulæ [p] conjugalis ſit in ultimis tribus gradibus [6] revocata, eam in aliis volumus diſtrictè ſervari. Unde prædeceſſorum noſtrûm veſtigiis inhærendo, clandeſtina conjugia penitùs inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem [7] ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros publicè proponantur [q] competenti termino præfinito: ut intra illum, qui voluerit & valuerit legitimum impedimentum opponat, & ipſi Presbyteri nihilominus inveſtigent, utrùm aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.

…propona-…r.

¶ Pith. [6] *In ultimis tribus gradibus revocata.*] Quinto, ſexto, ſeptimo. *Concil. Lateran. cap. penult. inf. de conſanguin. & affinit.*

[7] *Specialem quorumdam locorum conſuetudinem.*] ut Galliæ *cap.* 27. *ſup. de ſponſal.* Papienſis civitatis *cap.* 8. *de teſtib. in* 1. *collect. & cap. ult. qui matrimon. accuſ. poſſ. in ead. collect.* Poloniæ. Martinus Cromerus 7.

Si in gradu prohibito matrimonium clandeſtinè vel contra interdictum, de quo ſuprà, contractum fuerit etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio ſunt illegitimi. Idem eſt ſi ambo parentes ſciunt impedimentum matrimonii, licèt in conſpectu Eccleſiæ contrahant. Hoc dicit uſque ad §. Sanè. Abbas.

…Tridentin. …ſſ 24. *de re-…rm. matr. c. …Clem. un. …conſang. …affinit.*

§. 1. Si quis verò hujuſmodi [r] clandeſtina vel interdicta conjugia inire præſumpſerit, in gradu prohibito etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta, prorsùs illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium: cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur: Pari modo proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum etiam in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerunt.

Sacerdos, qui contempſerit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet Clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio ſuſpenduntur, & ſi culpa exegerit, etiam graviùs puniuntur: ipſi etiam contrahentes contra hoc ca. etiam aliàs licitè, puniendi ſunt, & idem in calumnioſè denunciantibus. Hoc dicit uſque ad finem. Abbas.

§. 2. Sanè ſi Parœcialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, graviùs puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Sed his, qui taliter præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo copulari, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitioſè [f] impedimentum objecerit, Canonicam non effugiet ultionem.

…malitioſum.

DE SPONSA DUORUM [1].

Titulus IV.

I Augustinus de fide pactionis & conſenſûs [2]. [c. an. 420. *in Africa.*]

Contrahens ſucceſſivè per verba de præſenti cum duabus, tenetur adhærere primæ. Si autem primò contraxit per verba de futuro, ſecundò per verba de præſenti, adhærebit ſecundæ.

[t] *C. 1. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Joan. majoris. 4. *ſent. diſt.* 27. *q.* 5. & Sotum *q.* 2. *art.* 4. *verſ. tertium dubium eſt.* [u] *al. ita:* aliam ducere uxorem.

Duobus [t] modis [3] dicitur fides, pactionis & conſenſûs. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam [u] ducere: ſi aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim reſcindi tantum debet Sacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſûs, non licet ei aliam ducere: ſi autem duxerit, dimittet ipſam, & adhærebit priori. Eſt autem fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quòd eam ducet, ſi permiſerit eum rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſûs eſt, quando non ſtringit manum, corde tamen & ore conſentit ducere, & mutuò ſe concedunt unus alii, & mutuò ſe ſuſcipiunt.

¶ Pith. [1] *De ſponſa duorum.*] V. C. addit, *& ſponſo duarum.*

[2] *De fide pactionis & conſenſûs.*] Vetus translatio Gallica pro titulo ſive rubrica accipit, ſeparátque caput hoc à reliquis quæ collocat ſub titulo de ſponſa duorum.

[3] *Duobus modis, &c.*] *Can. ult. cauſ.* 27. *quæſt.* 2.

II. Ex Brochardo lib. xxx [4].

Ponit pœnitentiam illius, qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in uxorem, nec unquam in uxorem eam habere poteſt. Hoc dicit juxta literam.

Accepiſti illam in [x] uxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatam habuerat, dimitte illam, quia nunquam poteſt tibi fieri legitima: & 40. dies in pane & aqua (quod carinam [y] [5] vocant) cum 7. ſequentibus annis pœniteas.

[x] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

[y] Carenam. *al.* Carentenam. Contius *in marg.*

¶ Pith. [4] *Ex Brochardo lib. xxx.*] *Lib.* 19. *cap.* 5. Habetur ex Brochardico *inf. cap.* 1. *de frigid. & malefic.*

[5] *Carinam.*] *Cap.* 8. *inf. de accuſat.* Burchardus *lib.* 19. *p.* 26. Ivo, *part.* 5. *cap.* 183. & 185. in Concil. Salign. *cap.* 13. 17. & 19.

III. Alexander III. Salernitano Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Campaniam.*]

Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum.

Licèt [z] præter ſolitum [6]: [*Et infrà* α.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi inter virum & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quidem, quòd unus alterum in ſuo mutuo conſenſu verbis conſuetis expreſsè [a] recipiat [7], utroque dicente: Ego te accipio in meam; & ego accipio te in meum [8]; ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non, non licet mulieri alii nubere: & ſi nupſerit, etiamſi carnalis copula ſit ſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, Eccleſiaſtica diſtrictione compelli; quamvis aliter à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando judicatum [9].

[z] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.*

[a] expreſſo.

[α *Et ampliùs ſolito multis ſimus & magnis negotiis præpediti, & ita quòd non ſit nobis facile aliquorum conſultationibus reſpondere: illâ tamen ſpeciali gratiâ, quam ad perſonam tuam habemus, & fraterna cogimur charitate, quid ſentiamus de his ſuper quibus nos conſuluit dil. tua, præſentibus literis aperire. Conſuluiſti nos ſiquidem, utrùm ſi inter virum & mulierem, præſtito vel non præſtito juramento, legitimus conſenſus intervenerit, & præſenti copula carnali non ſubſecuta, liceat mulieri alii nubere; vèl ſi nupſerit alii, & carnalis fuerit copula ſubſecuta, an ab ipſo debeat ſeparari.*]

¶ Pith. [6] *Licèt præter ſolitum, &c.*] Junge *cap.* 2. *ſup. de converſ. conjugat.*

[7] *Unus alterum in ſuo, &c. recipiat.*] *in ſuum*, V. C.

[8] *Ego te accipio in meam, & ego accipio te in meum.*] *Cap. penult. ſup. de ſponſal. & cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Collect.*

[9] *Quamvis aliter, &c. aliquando judicatum.*] Quo jure etiam Mutinenſes uſi ſunt. *cap. ult. inf. eod. tit.*

IV. Idem [10] Genuen. [b] Archiepiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Tuſciam.*]

[b] Januen. ſed idem eſt.

Et qui appellat in cauſa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & ſi contraxerit, debet ſeparari.

Tua [c] Fraternitas [11] nos conſu. [*Et infrà* α.] De his verò qui coram te ſuper deſponſatione facta per conſenſum mutuum de præſenti, controverſiam movent, & appellatione pendente, quam ante ſententiam, vel cognitionem cauſæ, ad Sedem Apoſtolicam interponunt, accipiunt alias uxores. Hoc arbitramur agendum, ut ſi amodò in tali caſu duxerint appellandum, eis in Eccleſia publicè interdicas, ne ante deciſionem cauſæ, aliud contrahant matrimonium. Et ſi contra [d] interdictum Eccleſiæ publicè factum venire præſumpſerint, matrimonium tam præſumptuoſè contractum poteris irritare [12].

[c] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

[d] *al. ita:* & ſi contra interdictum Eccleſiæ ita publicè factum, &c.

[α *Quid de his agere debemus, qui deſponſant mulieres & proceſſu temporis antequam eas ducant vel cognoſcant, alias accipiunt in uxores. Super quo utique conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi vir & mulier ſeſe recipiunt expreſsè conſenſu de præſenti mutuo, neuter eorum, altero ſuperſtite, poterit ad alia vota tranſire, etſi poſſit ad Monaſterium tranſmigrare. Verùm ſi inter ipſos non acceſſit conſenſus de præſenti, ſed promiſſio de futuro, videlicet quòd uterque dixit alteri: Ego de recipiam in meam, & ego te in meum; & alius eam mulierem deſponſavit & traduxit, etiamſi inter primos juramentum fuit, ſicut diximus, de futuro hujus deſponſationis intuitu; ſecundum non poterit matrimonium ſeparari; ſed eis eſt, de violatione fidei, pœnitentia injungenda.*]

¶ Pith. [10] *Idem.*] Urbanus III.

[11] *Tua Fraternitas, &c.*] Conjunge *cap.* 9. *ſup. de deſponſat. impuber.*

[12] *Irritare.*] *Cap.* 1. *de matrim. contract. cont. interdict.* vel etiam poſt pœnitentiam integrare.

V. Innocentius Mutinen. Epiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Flaminiam.*]

Qui duas per verba de præſenti deſponſat, primam deſponſatam habebit in uxorem, etiamſi prius ſecundam cognoverit:

nec valet contraria consuetudo. Et hoc ultimum additur ad c. *Licèt. sup. eod.*

e *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

TUas e dudum: *Et infrà.* De consuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit civitate, ut si quis juraret [13] se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiam cognovisset, primò cognita adjudicaretur virò, non quæ priùs extitit desponsata [14]: *Et infrà.* Ne verò turpis sit pars, quæ suo non congruit universo, & Ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter, & servare f quod Beati Petri Sedem & suam Metropolim sequi viderit & docere, in matrimoniis de cetero contrahendis, illud te volumus observare, ut postquam inter legitimas personas consensus legitimus intervenerit de præsenti, qui sufficit in talibus juxta Canonicas Sanctiones [15]: & si solus defuerit, cetêra etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, si personæ junctæ legitimè cum aliis posteà de facto contrahant g, quod priùs de jure factum fuerat, non poterit irritari.

f observare.

g contrahunt.

¶ PITH. [13] *Juraret.*] *jurasset.*
[14] *Non quæ priùs extitit desponsata.*] Quæ etiam quorumdam Pontificum sententia fuit. *cap. 3. sup.*
[15] *Juxta Canonicas Sanctiones.*] *Can. quæ contra, dist. 8. Can. sufficiat, caus. 27. quæst. 2.*

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS IN DESPONSATIONIBUS, VEL IN ALIIS CONTRACTIBUS.

TITULUS V.

I. EX CONCILIO AFRICANO h.

h In Conc. Africanis hoc nondum inventum est, ut refert Grat. sive Palea 27. *q. 2. c. quicumque*, & habetur post Conc. Later. sub Alex. III. *part. 6. c. 5.*

Defectus turpis conditionis in contractu matrimonii apposita, non vitiat matrimonium, sed vitiatur.

i *Cap. 1. eod. tit. in* 1. *Compil.*

QUICUMQUE i sub conditionis [1] nomine aliquam desponsaverit [2], & eam relinquere voluerit; dicimus quòd frangatur conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

¶ PITH. [1] *Sub conditionis.*] resolutoriæ. *Caus. 27. quæst. 2. Can. 8.* nisi sit contra substantiam matrimonii, *cap. ult. inf. hoc tit.* vel quæ in arbitrium parentum rem conferat. *cap. 5. inf.*
[2] *Aliquam desponsaverit.*] V. C. addit, *verbis præsentibus.* ut *cap. 3. inf.*

II. GREGORIUS Episcopo Spoletano [3]. [c. an. 600. *Româ in Umbriam.*]

Servus manumissus ea conditione, ut fiat Monachus, & Monasterio serviat, aliàs in servitutem redeat: si hoc acceptato Monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitur observare.

k *Cap. 2. eod. tit. in* 1. *Compil.*

CUm k sit proprium [4]: *Et infrà.* H. [5] Presbyter conquestus est Diaconum quendam manumisisse duo mancipia sub hac conditione, ut Monachi fierent, & in eo Monasterio, ubi ipse fuerat [6], permanerent; adjiciens, ut si quis contrà faceret, servituti iterùm subderetur: atque unum ex his, hac conditione despecta, Monasterium deseruisse [7], & se inter Clericos sociasse. Tu ergo si ita esse repereris, sic te exhibe, ut nec illi Monasterium deserendi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

¶ PITH. [3] *Episcopo Spoletano.*] Chrysantomalo.
[4] *Cùm sit proprium.*] Junge *cap. 1. de sententia excommunic.*
[5] *H.*] *Valentinus.* V. C.
[6] *Ubi ipse fuerat.*] V. C. addit, *hospes.*
[7] *Monasterium deseruisse, &c.*] *L. generaliter 6. C. de Episc. & Cleric. cap. 5. de convers. conjug. in 2. Collect.*

III. ALEXANDER III. Panorm. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Siciliam.*]

Qui juravit aliquam in uxorem accipere, si centum sibi donaverit, centum non datis, recipere non tenetur, nisi posteà purè consenserit, vel eam cognoverit.

l *Cap. 4. tit. de sponsal. in* 1. *Compil.* & post Concil. Later. *p. 6. c. 12.*

DE illis l [8]: *Et infrà.* Si verò aliquis sub hujusmodi verbis juramentum alicui mulieri præstitit: Ego te in uxorem accipiam, si tantum mihi donaveris; reus perjurii non habebitur, si eam nolentem sibi solvere quod sibi dari petiit, non acceperit in uxorem; nisi consensus de præsenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta.

¶ PITH. [8] *De illis, &c.*] Citatur *cap. 5. inf.* jungendum verò est cum *cap. 5. sup. de sponsal.*

IV. IDEM [9]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Res donata Ecclesiæ sub modo, statim est Ecclesiæ, nec revocatur, modo non servato, nisi hoc in contractu sit expressum. Hoc dicit secundùm veriorem intellectum; & est textus multùm notabilis, & valdè allegabilis. Abbas Siculus.

m *Cap. 3. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p. 29. c. 3. & c. 2. eod. tit. de consuet. in* 1. *Compil.*

VErùm m cùm [10] alicui Ecclesiæ possessio quælibet interpositâ conditione donatur, à donatore donum postea revocari non potest; nisi fortè tali sit conditione collatum, quòd ea cessante debeat revocari.

¶ PITH. [9] *Idem.*] Vigorniensi Episcopo.
[10] *Verùm cùm, &c.*] Vide *cap. 2. de consuetud. in* 1. *Collect.* Et junge *cap. 2. sup. de donat. & cap. 3. inf. tit. proxim.*

V. URBANUS III [11]. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Contrahens matrimonium sub conditione non improbata, non compellitur matrimonium consummare ante conditionis eventum.

SUper eo n [12] verò, quod postulasti, utrùm ille, qui in quandam mulierem consensit, si pater ejus suum præstaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus: Respondemus, quòd cùm consensus liber [13] dici non possit, qui in alieno arbitrio reservatur, ac conditionem ipsam Canonica non improbent Instituta; nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum.

n *Cap. 4. eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p. 6. c. 21.*

Nam licèt Alexander Papa responderit, quòd sponsalia, interpositâ conditione contracta, ipsa non impleta, si consensus de præsenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debent, sed firmiter observari, nequaquam est nostræ definitioni adversum, cùm hujusmodi consensus non sit de præsenti habendus, licèt per verba de præsenti evidentiùs exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.

¶ PITH. [11] *Urbanus III.*] *M. Cenomanensi Episcopo.* V. C.
[12] *Super eo, &c.*] Junge *caput* 18. *sup. de sponsalib.*
[13] *Consensus liber.*] vel potiùs *præsens ac integer.*

VI. INNOCENTIUS III. Masican. o [14] Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Marsiam.*]

o Marsican. *al.* Marsiano. *al.* Marsitan.

Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit.

p *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

PEr tuas p literas intimasti, quòd cùm quædam mulier P. nomine, N. postulaverit in virum, asserens inter se mutuum de præsenti consensum intervenisse, & carnalem copulam accessisse: vir ipse quamvis contracta sponsalia, & carnis copulam non negaret, asserebat tamen se illam in uxorem ducere non teneri; quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta, si pater ejus & patruus sponsalibus consentirent: sed ipsi quàm citò noverunt, & sponso contradixerunt & sponsæ. Verùm mulier replicabat, quòd licèt fides præstita fuerit ab utroque sub conditione præscripta, non tamen sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradictum, & ante tempus contradictionis expressum à testibus: & pòst, dicebat inter se carnalem copulam accessisse q: [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cùm liquidò constet quòd post contracta sponsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendum, quia videtur à conditione apposita recessisse. Nam etsi probatum sit, quòd postquam pater & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali conjunctione r cognoverit, non est tamen aliquo modo probatum, quòd antequam ipse cognovisset eandem, pater ejus & patruus contradicere curavissent.

q Vide *l. & si contra, in ver. depositum. C. de nupt.*

r *al.* commixtione.

[α *Addebat præterea, quòd licèt à principio conditionaliter contraxissent, temporis tamen processu, sine conditionis adjectione purè in matrimonium consenserint; & hoc asserebat se testibus probaturam. Receptis itaque testibus utriusque partis, cùm attestationes mulieris, coram te, præsentibus duobus Examinatoribus, faceres publicari: testes ipsi dixerunt, quòd dicta quæ ibi legebantur, non dixerant quorum legi dicebantur, & quæ deposuerant scripta non erant: sed ab uno Examinatorum tunc contra eos fuit fortiter obviatum, & ob hoc mulier postulabat ut iidem testes vel alii super eisdem capitulis iterùm audirentur. Tunc autem hac novitate commotus, sequentem diem partibus præfixisti; quibus in tua præsentia constitutis, omnes Examinatores convocari jussisti, sub interminatione anathematis illos obtestans, ut dicerent si essent illæ veræ attestationes, quibus obviaverant testes, qui continuò alias attestationes in medium produxerunt; quibus cùm per Advocatum viri fuisset objectum, sicut prioribus fuerat obviatum; post allegationes multiplices, secundæ attestationes à partibus admissæ fuerunt, & cum attestationibus viri posteà publicatæ. Porrò cùm mulier illi præcipuè articulo insistebat, quòd ante renunciationem sponsalium, & post, idem vir carnaliter eam cognoverat, & ex ea filiam procreaverat, & proprio nitebatur ostendere juramento. Quia verò super his non solùm opiniones varias, sed contrarias accepisti, & ad Magisterium Sed. Ap. recurrens, humiliter postulasti quid sentiendum sit in talibus edoceri.*]

¶ PITH. [14] *Masican.*] *Marsicano.*

VII. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Si contractui matrimonii apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adjecta, nisi sit contra substantiam matrimonii, quia tunc vitiat contractum. Hoc dicit capitulum notabile, & multùm allegabile.

SI conditiones f contra substantiam [15] conjugii inserantur, putà si alter dicat alteri: Contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem;

f Illustris est hæc decret. de cujus intellectu præ-

. D. Sotum, 4. ſent. . 29. q. 2. . 2. & 3. rianum er 4. q. 7. matrimon. Covarru- m citatum er gloſ. præceden- icèt aliàs.

digniorem; aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus quantumcumque ſit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ [t] conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint [16], debeant, propter favorem ejus, pro non adjectis haberi.

¶ PITH. [15] *Si conditiones contra ſubſtantiam, &c.*] Vide *Can. ſolet. cauſ.* 32. *quæſt.* 2.

[16] *Si turpes aut impoſſibiles fuerint.*] *L. velut, ff. de verb. obligat.* cùm alioquin vitiare ſoleant contractum. *L.* 3. *ff. de condit. & demonſtr. L.* 1. *&* 9. *ff. de condit. inſtitut.* Junge *cap. ult. ſup. de pact.*

QUI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIUM CONTRAHERE POSSUNT.

TITULUS VI.

I. ALEXANDER III. Remen. Archiepiſcopo [1]. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Diaconus vel Subdiaconus matrimonium contrahere non poſſunt; & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.

Cap. 1. eod. in 1. Compil. & Conc. ter. p. 26. 21. ... il. ita: in- ... ncta quoque ...

DE Diacono [u], qui in Sabbato Sancto alium Diaconum vulneravit, & uxorem accepit; hoc tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd ſi contrito & humiliato corde ad Eccleſiam redire voluerit, dimiſsâ illâ quam accepit in uxorem, & abſolutione obtentâ [2], injunctâ [x] ſibi pœnitentiâ de utroque exceſſu, poſt eam peractam, diſpenſativè poteris ei Diaconatûs officium reddere; & ſi perfectæ vitæ & converſationis fuerit, eum in Presbyterum ordinare. Subdiaconum autem, ſive hominem interfecerit, ſive non, matrimonium non poſſe contrahere, ſacrorum Canonum cenſura demonſtrat.

¶ PITH. [1] *Remen. Archiepiſcopo.*] Vel *Ren.* vel *Andrenſi.* vel *Cenomanenſi Epiſcopo.* aliàs *Cantuarienſi Archiepiſcopo.* Vide Auguſtin.

[2] *Et abſolutione obtentâ.*] V. C. *à ſuo Epiſcopo*, ut habet integrior Decretalis, *collect.* 1. *eod. tit. cap.* 4. *ſup. de Cleric. conjug. & cap.* 4. §. *ult. ſup. de Judic. & Can. ſi qua virgo, cauſ.* 27. *quæſt.* 1. & hîc Bernardus Parmen. Gloſſator notat.

II. IDEM Cenoman. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.

Cap. 2. eod. in 1. Compil. & Conc. 50. c. 59. Vox, Monaſticum, eſt in omni- manuſcr. ... il. qui ſi ad ... ligionem ... conferre.

EX literarum [y] tuarum tenore accepimus, quòd lator præſentium, in Subdiaconatûs officio conſtitutus, quandam ſibi in conjugium copulavit, quam eundem abjurare feciſti [3]. Super quo prudentiam tuam in Domino commendamus, mandantes, quatenus ſi ad Monaſticum [z] Ordinem tranſire voluerit, & tibi [4] poſt laudabilem converſationem ipſius, viſum fuerit, eum ad majores Ordines promoveri concedas: quòd [a] ſi ad Religionem ſe transferre noluerit, eum neque in Subdiaconatu miniſtrare, neque ad ulteriores permittas Ordines promoveri: in minoribus tamen Ordinibus poterit miniſtrare.

¶ PITH. [3] *Quam eundem abjurare feciſti.*] *Cap.* 3. *ſup. de cohabitat. Cleric. & mulier.*

[4] *Et tibi.*] V. C. addit, *peractâ pœnitentiâ.*

III. IDEM Vigorien. [b] [5] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

... il. Vvigo- ... nſ. ... VVigorn.

Votum ſolemne impedit & dirimit matrimonium pòſt contractum: votum ſimplex tantùm impedit contrahendum, ſed non dirimit pòſt contractum.

Cap. 6. eod. in 1. Compil. & poſt Conc. Lat. 6. c. 9.

MEminimus [c] [6] [*Et infrà* α.] Reſpondemus, quòd ſi quiſquam, qui ſe Religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit, ſine contradictione tranſire. Verùm ſi nec habitum ſuſcepit, nec profeſſionem, ſed votum ſolummodo fecit, & ſe ad Religionem [7] tranſiturum promiſit, licèt poſteà matrimonium contraxerit, non eſt cogendus ad Religionem tranſire, & matrimoniale votum reſcindere.

[α *Nos ex parte tua quæſtionem hujuſmodi audiſſe. ſ. utrùm illi qui ſe ad Religionem coram Epiſcopo devoverunt tranſituros, & habitum Religionis ſuſcipiunt, ſi poſtmodum uxores duxerint, cogendi ſunt eas dimittere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulerant, redire.*]

¶ PITH. [5] *Vigorien.*] *Vigornienſi.*

[6] *Meminimus, &c.*] Junge *cap.* 9. 10. & 11. *ſup. de appellat. & cap.* 4. *ſup. tit. proxim.*

[7] *Ad Religionem.*] V. C. *Canonicam vitam.*

IV. IDEM Lucen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Tuſciam.*]

Suſceptio habitûs Profeſſorum extra Religionem à non habente poteſtatem incorporandi Religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. Hoc dicit, ſecundùm intellectum, quem tenet Panormitanus.

Cap. 7. eod. in 1. Compil. & Conc. ter. p. 45. 4.

COnſuluit [d] nos tua Fraternitas, quid faciendum ſit de nobili muliere, quæ veſtibus pretioſis abjectis, mutavit

Pars II.

habitum, & de manu Presbyteri velamen aſſumpſit, ſed non renunciavit propriis, nec intravit Clauſtrum, nec in manu alicujus Epiſcopi, Abbatis vel Abbatiſſæ, aut ſuper altare profeſſa eſt, vel obedientiam promiſit: poſtmodum verò elapſo anno, abjectu Religionis habitu, cuidam nobili nupſit. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſicut ſimplex votum [e] matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum; ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus, ne contrahatur impedit, ſed contractum nequaquam diſſolvit.

[e] Vide omnino citatos paulò antè *in c. meminimus, eod. tit.*

V. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Votum caſtitatis de præſenti impedit matrimonium contrahendum: Eccleſia tamen ex cauſa matrimonium contrahi quandoque permittit. Hoc dicit inhærendo literæ.

VEniens [f] ad præſentiam noſtram M. Eremita propoſuit, quòd I. mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nupturam promiſit; ſed poſtmodum audiens plura de ſeveritate ipſius, ei noluit copulari; cùm itaque timeret ne illi nubere cogeretur, in manibus ſuis [8] votum continentiæ promiſit, non tamen locum aut veſtem mutavit: quo audito vir aliam ſibi copulavit. Nos itaque attendentes tutius eſſe, ut præfata mulier poſt fidem & votum ſimpliciter oblatum, matrimonium contrahat, quàm fornicationis reatum incurrat: mandamus, quatenus ſi plus non proceſſit, ſibi de fide mentita & voto violato congruam ſatisfactionem indicas, & ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non poſtponas.

[f] *Cap.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. *part.* 4. *c.* 10.

¶ PITH. [8] *In manibus ſuis.*] *in manibus Eremitæ.* Vide *Can.* 7. *diſt.* 27.

VI. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro, non autem dirimit matrimonium ſequens: ſecùs in voto ſolemni.

RUrsùs [g] quidam votum caſtitatis emittens, juravit ſe quandam ducturum poſteà in uxorem. Unde à Fraternitate tua requiſiti arbitramur, quòd cùm ſimplex votum apud Deum non minùs obliget, quàm ſolemne: pro eo quòd juravit temerè, pœnitentiam agat; & votum, quod Deo fecit, ſtudeat obſervare. Quòd ſi poſtquam hujuſmodi præſtitit juramentum, ad nuptias proprio motu convolaſſet; cùm votum ſimplex matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat jam contractum, nihil ambiguitatis quæſtio tua continere videtur.

[g] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 11. *Compil.*

VII. INNOCENTIUS III. Libonen. & Colimbrien. [9] Epiſcopis. [c. an. 1212. *Româ in Hiſpaniam.*]

Votum ſolemne impedit & dirimit matrimonium pòſt contractum.

INſinuante [h] I. nobili muliere, noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quòd à quibuſdam Curialibus fuit Regi Legionen. [10] pro ipſius copula ſupplicatum: quod cùm ad conſanguineorum ejus notitiam perveniſſet, ut maritum acciperet, ei ſub obteſtatione Regia ſuggeſſerunt; ipſa verò quòd tunc nollet nubere proteſtans, conſilium accepit ab eis, quòd votum emitteret caſtitatis, quod in manibus cujuſdam de Fratribus ſancti Aug. fecit, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sanè in ejuſdem Ordinis habitu biennio pòſt permanſit, licèt id ſe invitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu Regio, quàm parentum: [*Et infrà* α.] Tandem attendens quòd invita votum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaëli [i] publicè fuit matrimonialiter copulata; de quo quatuor [k] ſuſtulit filios tempore procedente: [*Et infrà* β.] Nos igitur attendentes, quòd in emiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica coactio affulſſet, quam patientia & perſeverantia [11] ſequentis temporis penitùs profugavit; & quòd ſequens conjunctio potiùs iniqua fuit, & violenter extorta: mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, præfatam mulierem ad malè dimiſſum Religionis habitum reaſſumendum, & ſervandum quod vovit, monere & inducere procuretis; &, ſi opus fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam coërcere.

[h] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Sotum, 4. *ſent. diſt.* 38. *q.* 2. *art.* 2. & citatos in præcedent. capitulis.

[i] *Aliàs* Michaelis P. filio Michaelis.

[k] *In antiqua Comp.* de qua, &c.

[α *Poſthac eidem Regi quod fecerat indicavit; quod approbans, vetuit ne quis ea nolente domum intraret ipſius, vel exinde aliquid exportaret. Interim verò tempore modico elabente, P. Curialis Regias literas ſecum portans, & F. Ferrandi dictæ mulieris domum intrantes, ut ipſe P. vi ſaltem eam duceret in uxorem, acceperunt ab ipſa, quòd ſi eam idem P. duceret, ipſius manibus interiret. Poſteà verò dimiſſis domo & omnibus quæ habebat, in domo cujuſdam Judæi per tres, in Eccleſia verò S. M. de Neiga per ſex latuit ſeptimanas; ita quòd exinde propter neceſſitates humanas etiam egredi non auderet, tandem ſe coactam videns, & omnibus deſtitutam, &*]

[β *Verùm quia ſalutem animæ deſiderat omnibus anteferre, ac metuens quòd hujuſmodi conjunctio licita non exiſtat, quid ſuper his tenere debeat, edoceri reſponſo noſtro ſuppliciter poſtulavit.*]

¶ PITH. [9] *Libonen. & Colimbrien.*] *Liconenſi, Lixbonen.* aliàs *Oliſipon. & Columbr.* Vide Fazell. 471. Extat *pag.* 557. *Epiſt. Innoc.*

[10] *Legionen.*] Vide *Can.* 6. *cauſ.* 36. *quæſt.* 2.

[11] *Patientia & perſeverantia.*] Vide *cap.* 25. *ſup. de ſponſal. & cap. ex parte* 3. *ſup. de Regular. & l.* 3. *ff. de divort.*

Dd

DE EO QUI DUXIT IN MATRIMONIUM QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

TITULUS VII.

I. ALEXANDER III. Abbati ſancti Albani. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si quis vivente uxore contrahit cum ſecunda hoc ignorante, primâ mortuâ, ad ſui petitionem non ſeparabitur à ſecunda.

PROPOSITUM [l] eſt nobis, quòd vir quidam uxorem habens, ſibi aliam hujuſmodi rei inſciam copulavit; ſed primâ mortuâ nititur diſcedere à ſecunda: [*Et infrà* α.] Licèt autem in Canonibus habeatur [m], ut nullus copulet matrimonio, quam priùs polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat uxore ſua vivente, vel quæ machinata eſt in mortem uxoris: quia tamen præfata mulier erat inſcia, quòd ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum eſt, ut prædictus vir, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet, conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi mulier divortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.

[α *Aſſerens quòd uxore vivente, eam non licuit ſibi copulare.*]

[l] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 6. *c.* 1. vide Magiſtr. 4. *ſent. diſt.* 35. §. *ſolet etiam quæri.*
[m] *al.* habeatur expreſſum.

II. IDEM Abbati de Fontibus [1]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Si vivente prima uxore, & non cognita, quis contraxit cum ſecunda ſcienter, & eam cognovit; etiam mortuâ primâ, ſecundam habere non poteſt: ſecùs ſi prima erat non legitima uxor.

SIgnificavit [n] nobis O. Andegavenſis: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus ſi conſtiterit quòd eidem O. tanta vis illata fuerit, quòd non ſpontè in primam conſenſerit, nec poſt præſtitum juramentum ipſam carnaliter cognoverit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam poſteà in uxorem accepit, revertendi tribuas facultatem. Alioquin ſibi ne ad ſecundam revertatur, ſub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam uxorem.

[α *Parochianus Eboracen. Eccleſiæ per VV. de Romar. qui eſt ex hac luce ſubtractus capiens eum, tamdiu in vinculis ferreis & carcere tenuit, donec ipſum jurare coëgit quòd A. mulierem duceret in uxorem. Cum autem vincula & carcerem evaſiſſet, aliam uxorem accepit, de qua filios procreavit. Poſteà verò idem O. à præfata A. coram ven. Fratre N. Eborac. Archiepiſcopo, Apoſt. Sed. Leg. tractus in cauſam, coactus eſt juramento firmare, quòd ad illam quam ſpontè in uxorem acceperat, non accederet, donec lis eſſet judicio Eccleſiaſtico terminata. Ceterùm quia priuſquam de cauſa cognoſceretur legitimè, prænominata A. diem clauſit extremum, prædictus O. ad eandem, de qua filios habuit, reverti non audet; inde eſt quòd d. v. p. A. ſ.*]

¶ PITH. [1] *Abbati de Fontibus.*] G. Neubrigenſis *lib.* 1. *cap.* 14. & *lib.* 3. *cap.* 5.

[n] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Lat. *p.* 6. *c.* 13.

III. IDEM Baranen. [o] [2] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Non poteſt quis cum illa contrahere, quam uxore vivente cognovit, ſi machinata fuit in mortem uxoris.

SUper hoc [p] quod quæſiviſti, an liceat alicui cum ea contrahere matrimonium, quam uxore ſua vivente ſibi de facto matrimonio copulavit: Taliter reſpondemus, quòd ſi adultera eſt in mortem uxoris aliquid machinata, ſive fidem dedit, ſive non, quòd eâ defunctâ hanc eſſet ducturus, ſecundùm Canones ab ejus conſortio prohibetur, & hæc prohibitio perpetuò eſt ſervanda.

¶ PITH. [2] *Baranen.*] *Bojanen.* vel *Vacanenſi*, ſeu *Vacarienſi.*

[o] Bavaren. *al.* Banaten. ſeu Belvacen. Baionen. Batonien. & Baren. *cetera rejicienda ſunt.*
[p] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Lat. *p.* 6. *c.* 16.

IV. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Qui vivente uxore, etiam ab eo ſeparatâ quoad torum, ſecundam conſciam ducit uxorem, primâ mortuâ, ſeparabitur à ſecunda: ſed cum alia contrahere poterit.

EX literarum [q] tuarum inſinuatione accepimus, quòd T. uxorem ſuam in adulterio deprehenſam, de tui anteceſſoris aſſenſu abjecit, quæ poſtmodum accepit [r] habitum Monachalem: ſed dictus T. antequam illa decederet [3], aliam ſuperinduxit [ſ], & plures ſuſcepit filios ex eadem: [*Et infrà* α.] Fraternitati tuæ igitur reſpondemus, quòd illos debes ab invicem ſeparare. Idem verò vir indictâ ei de adulterio pœnitentiâ, aliam ducere poterit in uxorem.

[α *Ceterùm quia ſupradicta mulier deceſſit, quid ſuper ſecunda copula fieri debeat, Sedem duxiſti Apoſtolicam conſulendam.*]

¶ PITH. [3] *Antequam illa decederet.*] V. C. addit, *manente matrimonii jure*, ut *cap.* 9. *ſup. de ſponſal.*

[q] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[r] ſuſcepit.
[ſ] ſuperduxit.

V. IDEM [t]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Qui vivente uxore legitima, cùm ſecunda contrahit adultera, etiam primâ mortuâ, ſeparabitur à ſecunda, etiamſi longo tempore ei cohabitavit, & filios ex ea ſuſcepit.

CUm [u] haberet uxorem legitimam A. [4] nomine I. lator præſentium, cum M. [5] adulterium perpetravit: cúmque ſuper hoc fuiſſet in jus vocatus, abjuravit adulteram, & poſtmodum juramento contempto, vivente legitima cum ea matrimonium contrahere, & ipſi diu cohabitare præſumpſit. demum prædictâ A. de præſenti luce ſubtractâ, memoratus I. cum adultera per decennium eſt moratus, de qua decem filios procreavit. Tale ergo damus conſultationi tuæ reſponſum, ut ſeparentur [x] omnino, & eis injunctâ pœnitentiâ, perpetua continentia indicatur, præſertim cùm in dies ſuos ambo proceſſerint, & tam diu publicè in adulterio & perjurio ex certa ſcientia perdurantes, Eccleſiam in gravi ſcandalo perturbaverint. Noſti enim quòd Leo Papa ſtatuit, ut nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit: & quòd hic plus proceſſum fuit, quàm ſi fides præſtita duntaxat fuiſſet adulteræ, ut defunctâ legitimâ eam duceret in uxorem, cùm eadem etiam prima [y] vivente quaſi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere præſumpſit, & ſacramentum ſuum temerè violare: quod utique connubium (ubi etiam nulla interceſſit [z] religio juramenti) tam [a] Greg. Papa, quàm Triburien. Synodus [b] deteſtatur, & utrumque hoc modo conjunctum præcepit publicæ pœnitentiæ [c] ſubjici, ac perpetuò ſine ulla ſpe conjugii permanere. Nec aliquod eiſdem I. & M. adminiculum afferunt, ut ſimul maneant, quòd decennio cohabitaverunt [d] adinvicem, ac decem filios ſuſceperunt [e], cùm multiplicitas prolis ita ſuſceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, ſed augmentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, ut uterque liberis ſuis ſecundùm quod eis ſuppetunt facultates, neceſſaria ſubminiſtret.

¶ PITH. [4] *A.*] *Aletiam.*
[5] *M.*] *Maxilla.*

[t] *In veteri Compil.* hoc caput Cæleſtin. III. præcedens verò Clementi III. tribuitur.
[u] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 11. *Compil.*
[x] Vide Bar[...] *in l. Claudi[...] D. de his qu[...]bus ut indi[...]gnis.*
[y] *Vox*, prim[...] *deeſt in anti[...]quis, nec de[...]bet eſſe, ut conſtat ex gloſſa, verb[...] eadem.*
[z] interceſſiſſet.
[a] Vid. Hoſtienſem hîc inducentem varias Greg[o]rii auctoritates.
[b] *C.* 40. & *c.* 51.
[c] publicè.
[d] cohabitaverint.
[e] ſuſceperin[t].

VI. INNOCENTIUS III. Epiſcopo [6] Spoletano. [c. an. 1212. *Româ in Umbriam.*]

Si quis, mortua uxore, contrahit cum ea quam vivente uxore ſine fidei donatione cognoverat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

SIgnificaſti [f] nobis, quòd cùm P. civis Spoletanus, quandam M. mulierem duxiſſet legitimè in uxorem, eâ relictâ, cuidam meretrici adhæſit: [*Et infrà* α.] Verùm cùm uxor ipſius eſſet viam univerſæ carnis ingreſſa, meretricem, cui adhæſerat, deſponſavit. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente ſibi fidem dederit [g] de matrimonio contrahendo, legitimum judices matrimonium ſupradictum, excommunicato munus abſolutionis (ſi petierit) juxta formam Eccleſiæ impenſurus.

[α *Et cùm ab ejus contubernio ad torum non poſſet legitimum revocari, vos in eum excommunicationis ſententiam protuliſtis.*]

¶ PITH. [6] *Epiſcopo Spoletano.*] *Capitulo.*

[f] *Cap.* 1. *e[od.] tit. in* 111. *Compil.*
[g] dederint.

VII. IDEM Meſſanen. Capitulo. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Si quis vivente prima ſecundam hujus rei inſciam duxerit uxorem, mortuâ primâ, licitè remanet cum ſecunda, novo conſenſu interveniente.

VEniens [h] ad præſentiam noſtram G. Laicus humili inſinuatione monſtravit, quòd cùm in civitate Lemovicen. quandam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens Meſſanam advenit, ubi M. mulierem inſciam quòd aliam haberet uxorem, ſibi ſolemniter copulavit: verùm cùm eidem pœnitentia fuiſſet injuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriam rediiſſet, uxorem ſuam inveniens, carnis debita perſolviſſe, ad Meſſanam rediit civitatem, & ſupradictæ M. tanquam legitimæ cohabitavit uxori: [*Et infrà* α.] Licèt autem vivente uxore legitima prædictam M. ſibi copulare nequiverit in uxorem, quia tamen uxore defuncta, utpote à lege ipſius ſolutus, in eandem M. de novo potuit matrimonialiter conſentire, dummodo non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris: mandamus, quatenus ſi eſt ita, eidem G. ut ſupradictæ M. affectu adhæreat conjugali, licentiam concedatis.

[α *Nunc autem impoſitam ſibi pro priori exceſſu pœnitentiam agens, humiliter & devotè cohabitandi eidem M. à nobis licentiam poſtulavit.*]

[h] *Cap.* 2. *eo[d.] tit. in* 111. *Compil.*

VIII. GREGORIUS IX. Fratri R. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Contrahens cum ſecunda, vivente prima, quam tamen non cognovit, nec ante contractum, nec poſt; mortuâ primâ poteſt contrahere cum ſecunda.

SI quis uxore vivente fide data promiſit aliam ſe ducturum, vel cum ipſa de facto contraxit, ſi nec antè nec pòſt, legitima ejus ſuperſtite, cognovit eandem; quamvis utrique ipſorum pro eo quòd in hoc graviter deliquerint, ſit pœnitentia injungenda: non eſt tamen matrimonium quod cum ea contraxit, poſt uxoris obitum dirimendum. Ceterùm tolerari non debet ſi priùs, vel poſteà, dum vixerit [i] uxor ipſius, illam adulterio polluiſſet.

[i] vixit.

DE CONJUGIO [a] LEPROSORUM.

Vide Beatum Thom. 4. ... dist. 32. ... 1. art. 1.

TITULUS VIII.

I. ALEXANDER III. Cantuarien. Archiepiscopo. [c. an. 1180. Româ in Angliam.]

Lepra superveniens non dissolvit matrimonium, nec matrimonii effectum: ideò adinvicem maritali affectione conjuncti se tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vovendam induci.

... 1. eod. tit. 1. Compil. post Conc. ... part. 37. ... 2.

PERVENIT [b] ad nos [1], quòd cùm hi qui Lepræ morbum incurrunt, de consuetudine generali, à communione hominum separentur, nec uxores viros, nec viri uxores taliter ægrotantes sequuntur. Quoniam igitur cùm vir & uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutiùs: mandamus, quatenus, ut uxores viros, & viri uxores, qui Lepræ morbum incurrunt, sequantur, & eis conjugali affectione ministrent, solicitis exhortationibus inducere non postponas. Si verò ad hoc induci non potetunt, eis arctiùs injungas, ut uterque altero vivente continentiam fervet. Quòd si mandatum tuum servare contempserint, vinculo excommunicationis adstringas.

¶ PITH. [1] *Pervenit ad nos, &c.*] Vide Matth. Paris. 184.

Baronen.

II. IDEM Baionen. [c 2] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Conjuges propter lepram separandi non sunt à conjugio: & leprosi contrahere possunt matrimonium, & invicem sibi reddere debitum tenentur.

... 2. eod. tit. 1. Compil. post Conc. ... part. 37. ... 3. aliqua.

QUoniam nemini licet (exceptâ causâ fornicationis [d],) uxorem dimittere: constat quòd sive mulier leprâ percussa fuerit, seu alia [e] gravi infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem si continere nolunt, & aliquam, quæ sibi nubere velit, invenerint, liberum est eis ad matrimonium convolare. Quòd si virum sive uxorem leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum: cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.

¶ PITH. [2] *Baionensi.*] *Bajocensi*, vel *Bajoran.* ut habent 2. V. C.

III. URBANUS III. Episcopo Florentino. [c. an. 1186. *Româ in Tusciam.*]

Sponsalia de futuro præcisè non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproso, leprâ post sponsalia superveniente.

C. 3. eod. tit. 1. Compil. post Conc. ... ter. p. 50. ... 63.

LIteras [f]: [*Et infrà α.*] Quia postulasti, utrùm si post sponsalia de futuro [3] inter legitimas personas contracta, antequam mulier à viro traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat: Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet, cùm nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.

[*α Tuæ Frat. debita benignitate suscepimus, quibus certiores de sinceritate fidei tuæ, & devotionis affectu, ad honorem & commodum tuum abundantiùs provocamur. Verum*]

¶ PITH. [3] *De futuro.*] Hæc verba adjecit Raimundus Compilator, *cap. Quemadmodum, sup. de jurejur.*

DE CONJUGIO SERVORUM [g].

Vid. Ma... ... & ibid. Doctores, 4. ... dist. 36.

TITULUS IX.

I. HADRIANUS Sancteburgen. * Archiepiscopo [1]. [c. an. 790. *Româ in Germaniam.*]

Salzeburgen. al. Satiburgen. al. Salesburgen.

Servus, contradicente domino, matrimonium contrahere potest; sed propter hoc non liberatur à servitiis domino debitis.

DIGNUM est: [*Et infrà α.*] Sanè juxta verbum Apostoli, sicut in Christo Jesu, neque liber, neque servus est à Sacramentis Ecclesiæ removendus: ita nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi; & si contradicentibus dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda. Debita tamen & consueta servitia non minùs debent propriis dominis exhiberi.

[*α Et à rationis tramite non discordat, quòd ea quæ dubietatis in se videntur scrupulum continere, ad Ap. Sed. judicium referantur, ut inde Christi Fideles in dubiis certitudinem se gaudeant invenire, unde noscuntur magisterium fidei suscepisse. Tua verò F. de servorum conjugiis quæ invitis & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat Apostolatui nostro, sicut benè meminimus, requisivit: super quo tibi duximus respondendum.*]

¶ PITH. [1] *Hadrianus Sancteburgen. Archiepiscopo.*] *Everardo*, seu *Eberhardo Salisburgensi Archiepiscopo.* Vide Radevic. 2. 70. 71. 72.

II. ALEXANDER III. Præposito & Priori Mortarien. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Separatur matrimonium, quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit; nisi posteà hoc sciens illam cognovit.

PRoposuit [h] nobis M. mulier, quòd cùm vir ejus cum ea diutiùs permansisset, notam ei servilis [i] conditionis objecit, asserens eam esse ancillam, quam liberam esse credebat, cùm eam duxit in uxorem: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si constiterit, quòd idem vir præfatam mulierem, postquam istam audivit esse ancillam, carnaliter cognovit, ipsum monitione præmissa [k] compellas, ut eam sicut uxorem maritali affectione pertractet. Si verò aliter fuerit, & sententiam divortii proferri contingat [l], mulieri pecuniam quam præfato viro pro dote concessit, restitui faciatis.

h Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.
i Vox, servilis, deest in omnibus antiquis codicibus.
k cogatis.
l contigerit.

[*α Cùm autem in præsentia ven. f. n. Astiensis Episcopi tractaretur negotium, mulier quia ibi gravari timebat, ad nostram audientiam appellavit. Quia igitur tam ea quàm viro suo vivente, post aliquantulam moram præfatus vir inconcussa lite recessit, d. v. per A. S.*]

III. URBANUS III. Ariminen. Episcopo. [c. an. 1187. *Româ in Umbriam.*]

Si consuetudo est in loco, quòd partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla, liber est, & ut liber matrimonium contrahit.

LIcèt [m]: [*Et infrà α.*] Sanè super eo quod fuit propositum, an mulier possit divortium postulare, pro eo quòd vir, cum quo suæ conditionis ignara contraxit, servus Monasterii proponatur, cùm econtrà idem vir patrem suum, cujus conditionem secundùm leges [n] Provinciæ [2], sequeretur, tempore mortis pro libero se gessisse, & jam elapso decennio, nec patris, nec suo nomine se statûs controversiam passum constanter affirmet. Videtur nobis ratione temporis, & favore libertatis [3], pro parte viri securiùs judicandum.

m Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil. Vide B. Thomam, 4. sent. 36. q. 1. art. 4. & omnino textum, & ibi gl. Aret. & Doct. in §. 1. Inst. de ingenuis.
n legem.

[*α Ad ea super quibus nos F. tua consulere voluit, te sufficere arbitremur: quia tamen ad majorem certitudinem judicium nostrum Pastorali solicitudine requiris, nos ad inquisitiones vestras officii nostri sine debito respondemus.*]

¶ PITH. [2] *Leges Provinciæ.*] Leges Longobardorum, *tit.* 18.

[3] *Ratione temporis, & favore libertatis.*] *Leg.* 2. *C. de long. tempor. præscript. quæ pro libertat. &c.*

IV. INNOCENTIUS III. H. [4] Episcopo [o]. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

o In antiq. libris, ut plurimùm ita: N. Episcopo.

Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo scivit, non consensit, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

AD nostram noveris [p] audientiam pervenisse, quòd G. Presbyter Cardi. Apost. Sed. Leg. R. Militem à muliere quadam propter conditionis separavit errorem. Ideóque mandamus, quatenus si constiterit quòd Miles ignoranter contraxit [q] cum ancilla, ita quòd postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem; propter quod per Card. eundem ab ejus fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem.

p Cap. un. eod. tit. in III. Compil. Vide S. T. 4. sent. dist. 35. q. 1. art. ...
q contraxerit.

¶ PITH. [4] *H. Episcopo.*] *Racesburgen. Episcopo.* Vide Helmod. *lib.* 1. *Histor. cap.* 28.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

TITULUS X.

I. GREGORIUS [r] [1]. [c. an. 600. *Romæ.*]

r In aliquot ... codicibus ... Compil.

Natus ex libera vel liberta, liber est.

INDECENS esse credimus, ut progeniti ex Liberta sive Libera, filii ad servitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus, ut si documenta nulla sint ab Ecclesiæ parte, quæ documentis hujusmodi debeant obviare, ab ejus molestia sine aliqua retractatione compescas eandem: durum est enim, ut si alii pro mercede libertates tribuunt, ab Ecclesia, à qua tueri debent, revocentur.

¶ PITH. [1] *Gregorius.*] Anthemio Subdiacono.

DE COGNATIONE [f] SPIRITUALI.

f De materia hujus tit. ... vide B. Thom. ... 4. sent. dist. 4...

TITULUS XI.

I. ALEXANDER III. Saler. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Filii duorum Compatrum, per quorum neutrum deventum est ad compaternitatem, licitè contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separantur autem, si per eorum alterum, vel

utrumque compaternitas est contracta. Hoc dicit cum ca. Super eo. infrà eod.

t *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p. 32. cap. 1.*

UTRUM autem t 1 filii aut filiæ ante vel post compaternitatem geniti possint adinvicem copulari, Canones secundùm diversorum locorum consuetudines contrarii inveniuntur 2. Et licèt primus Canon exinde editus, natos post compaternitatem ad invicem copulari prohibeat; alter tamen Canon posteriùs editus, primum videtur corrigere, per quem statuitur, ut sive ante, sive post compaternitatem geniti sunt, simul possint conjungi, exceptâ illa personâ duntaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Unde nobis videtur, ut secundùm posteriorem Canonem debeat observari, nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶ PITH. 1 *Utrùm autem, &c.*] Vide Ant. August. *tit. 11. Collect. 1. lib. 4. Can. 53. Synod. 6. in Trullo. L. final. C. de Nuptiis.*

2 *Canones, &c. contrarii inveniuntur.*] *Can. 4. & 5. caus. 30. quæst. 3. Lib. 2. Jur. Oriental. pag. 194. & seq. & pag. 295.* Theod. Balsam. *in Nomocan. pag. 222.*

II. IDEM eidem. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Compaternitas scienter vel ignoranter superveniens inter conjuges, conjugium non dissolvit.

u *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

SI vir vel mulier scienter u vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc separari debeant? Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd quamvis generaliter sit institutum ut debeant separari, quidam tamen humaniùs sentientes, aliter statuerunt. Ideò nobis videtur, quòd sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci: quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.

III. IDEM Vigilien. 3 Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Apuliam.*]

Filii duorum Compatrum, per quorum neutrum deventum est ad compaternitatem, licitè invicem contrahunt matrimonium: si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, servanda est loci consuetudo. Hoc dicit secundùm intellectum magis communem, attingendo mentem Capituli.

x *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* Vid. Trid. Conc. initio tituli citatum.

SUper eo x quod à nobis tua Fraternitas requisivit de duorum Compatrum filiis: Respondemus, quòd si tales filii fuerint, per quorum alterum, vel utrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos conjungi nulla ratione sustineas, & conjunctos Pontificali auctoritate non differas separare. Ceterum si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tuæ Metropolitanæ Ecclesiæ, vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentiùs imitari; ita quòd si ejusdem Ecclesiæ consuetudo habeat inter eos non sustinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere; tu simili modo in Ecclesia tibi commissa conjugium hujusmodi fieri non permittas: & si quos taliter conjunctos inveneris, juxta earumdem Ecclesiarum consuetudinem ipsos separare y ab invicem non z omittas. Verùm si de consuetudine habeatur, ut talia conjugia permittantur, in Ecclesia tua dissimulare poteris, ita quòd nec contradicere, nec tuum videaris præstare assensum: quia sicut grave est antiquam consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere, sic quoque gravius videtur, si propter eam hujusmodi conjugiis tuum indulges assensum, cùm posset sic in exemplum assumi.

y separari.
z dimittas.

¶ PITH. 3 *Vigilien.*] *VVigorn.*

IV. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Inter patrem baptizati, & uxorem levantis priùs ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

a *Cap. 1. eod. tit. in 11. Compil.*

MArtinus a Bertham duxit uxorem, Tebergam sibi copulavit Lotharius, qui Berthæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. verò & B. sublatis de medio, M. cum T. præfata contraxit. Nos autem consultationi tuæ taliter duximus respondendum, quòd cùm secundùm verbum Domini, vir & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidum est Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui Compater ejus fuerat, cum quo una caro Teberga noscitur extitisse.

V. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Compaternitas per Catechismum contracta, impedit matrimonium contrahendum; sed contractum non dirimit.

b *Cap. 2. eod. tit. in 11. Compil.* Vide citatos *in c. proximè præcedenti.*
c *al.* quendam.

COntracto b matrimonio 4 inter P. & A. uxorem suam, quidam consanguinei ejusdem A. contra matrimonium objecerunt, quòd eadem in primo sacrati salis pabulo filium quondam c concubinæ ipsius P. tenuit: [*Et infrà α.*] Verùm, si constaret vera esse quæ diximus, non ideò tamen contractum matrimonium solveretur: quæ res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret. Ideóque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostra injungas, ut memoratam A. sicut uxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat & persolvat, sive ipsam ante matrimonium contractum cum P. sive posteà constiterit hoc egisse: dum tamen si in fraudem hoc fecerit causâ matrimonii separandi, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

[*α Cùm fuit primùm in Ecclesia Dei inductus, & propter hoc tuam præsentiam adeuntes, dicebant ipsam debere à viro per tuum judicium separari. Tua verò F. sicut accepimus, causâ non cognitâ iis carnale commercium interdixit, prohibens etiam ipsi P. ne debitum ab uxore requireret.*]

¶ PITH. 4 *Contracto matrimonio, &c.*] Vide *Can. 63. & seq. de Consecrat. distinct. 4.*

VI. INNOCENTIUS III. Episcopo & Archidiacono Linconien. 5 [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Inter patrem Baptizati, & levantem seu tenentem Baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium pòst contractum.

d *Cap. 1. eod. tit. in 11 Compil.* ... cordat Co... lium Tri... *sess. 24. de refor. mat. c. 2.* Adde ... tatos in su... rioribus.
e E.

VEniens d ad Apostolicam Sedem C. e Anglicus: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte levasse antequam eam desponsasset uxorem, vos inter eos divortium, appel. postposita, celebretis.

[*α Natione, nobis exposuit, quòd cùm olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhæsisset, quam tamen quidam alius antè cognoverat, de consilio matris suæ factum est ut eadem mulier quendam puerum quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte levaret, ad suspicionem & infamiam utriusque delendam. Deinde verò cùm in ejus amore vehementiùs exarderet, absque consilio amicorum eam clanculò desponsavit. Cùmque prolem ex ea procreare non posset, & increpationes à patre suo gravissimas sustineret, quòd eam desponsando deliquerat revolvens in animo, ipsâ dimissâ, causâ orationis Hierosolymam est profectus. Verùm cùm idem rediens de partibus transmarinis, prolem eam suscepisse ab alio invenisset, ei noluit adhærere; sed propter adulterium quod commisisse taliter videbatur, eâ omnino dimissâ, ad longinquam se transtulit regionem, & ad Ebugien. tandem veniens civitatem, quandam ibidem cum terra & dote decenti sibi matrimonialiter copulavit, de qua prolem se confessus est suscepisse. Ea propter F. v. per Ap. S.*]

¶ PITH. 5 *Episcopo & Archidiacono Linconien.*] *Episcopo Lincoliensi, & Decano de Humbenduno, aliàs de Hontedono.* Extat integra 247. *Epist. Innoc.* Henricus Huntendunensis Archidiaconus scripsit Historiam Anglorum *anno Gratiæ* 1135.

VII. IDEM Magistro S. 6 Cano. Herforden. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Si filii duorum Compatrum, per quorum alterum deventum est ad compaternitatem, matrimonium contrahant, separantur; & tempore contractûs scientes impedimentum, illud denunciare tenentur.

f *Cap. 2. ... tit. in 111 Compil.* V... Sot. 4. *Sen... dist. 42. q... art. 3.*
g contraxe... rint.

TUa f nos duxit Discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam Compatris patris sui vel Commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit g, an debeant separari? & an conscii talis matrimonii teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quòd hujusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt ab invicem separari; & qui contractum sciverint, debent Ecclesiæ illud nunciare.

¶ PITH. 6 *Magistro S.*] *Magistro Sancio de Melun.*

VIII. GREGORIUS IX. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit.

h *Cap. 1. d... cogn. spirit... lib. 6. B. T... 4. sent. dist... q. 1. art. 2...* & Durand... *ead. dist. q...*
i extiterat.

EX literis h vestris accepimus, quòd cùm Martha mulier coram Officiali Cantuarien. Alanum peteret in virum, & se adsidatam ab eo ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probavisset: dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quòd eam habere non poterat in uxorem, pro eo quòd ipsum pater mulieris ejusdem, qui Sacerdos extitit i, baptizavit. Sed cùm idem Officialis exceptione hujusmodi non admissa, definitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad Sedem Apostolicam appellaverit: Mandamus, quatenus 7 si ita est, eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

¶ PITH. 7 *Mandamus, quatenus, &c.*] Derogatum huic capiti, Concilii Tridentini decreto.

DE COGNATIONE [k] LEGALI.

TITULUS XII.

I. NICOLAUS ad Conſulta Bulgurorum [1]. [c. an. 862. *Româ in Daciam.*]

Inter adoptatum & filium adoptantis non poteſt durante adoptione conſiſtere matrimonium.

SI qua [l] per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit, quamdiu durat adoptio inter me & ipſam, nuptiæ conſiſtere non poſſunt.

¶ PITH. [1] *Ad Conſulta Bulgurorum.*] *Ad Conſules Bulgarorum.*

Vide Ma… t. 4. *ſent.* l. 42. & B. Thom. … 2. *art.* 1. 2. 3. & Du… ndum *q.* 1.

C. *unic. eod.* … *in* 1. *Com-* …

DE EO [m], QUI COGNOVIT CONSANGUINEAM UXORIS SUÆ, VEL SPONSÆ [1].

TITULUS XIII.

I. EX CONCILIO apud [n] Metiam [2]. [*in Germania.*]

Affinitas ſuperveniens poſt matrimonium contractum non ſolvit matrimonium, ſed exactionem debiti impedit, & crimen Inceſtûs inhabilitat quoad matrimonium contrahendum.

SI quis [o] cum Filiaſtra [3] ſua ſcienter fornicatus fuerit! Nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habere poteſt uxorem: nec Filiaſtra, nec ille ullo unquam tempore aliis ſe poterunt matrimonio copulare.

¶ PITH. [1] *Vel ſponſæ.*] V. C. addit, *vel ſponſam conſanguinei ſui.*

[2] *Apud Metiam.*] 2. V. C. *apud Meldam.*

[3] *Filiaſtra.*] *Privigna.*

Vid. Conc. … rid. *ſeſſ.* 24. … *reform.* … 4.

Med. *al.* … entian.

Cap. 1. *eod.* … *in* 1. *Com-* … Vide … rch. *l.* 19. … *cr. cap.* 5. … *de forni-* … *tione, &c.*

II. ALEXANDER III. Pictavien. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Affinitas ſuperveniens etiam per illicitum coitum, diſſolvit ſponſalia de futuro, ſed non matrimonium: & inceſtuoſus contrahere non poteſt.

VEniens [p] ad nos præſentium lator: [*Et infrà* α.] Inqui. t. t. reſpon. quòd ſi matrem ſponſæ ſuæ cognovit, & [q] ſponſæ [4] nunquam carnaliter adhæſit, imponenda eſt ei pœnitentia paulò major, quàm pro adulterio: quâ peractâ, vel parte ipſius [5], poterit ex diſpenſatione, cum alia matrimonium contrahere. Ceterùm ſi ſponſam cognovit, antequam matrem vel pòſt, nunquam eam, vel aliam poteſt accipere in uxorem.

[α *Nobis Tuæ F. literas præſentavit, ex quarum tenore perpendimus quòd quandam in uxorem duxerat, quam quidam ſuaſerunt per menſem quo eam duxerat non cognoſcere. Contigit autem ſicut dicit, quòd pater ſponſæ duxit uxorem ſuam, quæ ſponſæ mater erat, quam in ejus lecto tacentem diabolo ſuadente cognovit. Tranſacto verò menſe tam pater quàm alii propinqui coëgerunt ut cum ea matrimonium conſummaret, quod facere noluit donec tecum ſuper hoc loqueretur.*]

¶ PITH. [4] *Et ſponſæ.*] V. C. addit *verbis præſentibus pactæ.*

[5] *Vel parte ipſius.*] *Cap.* 4. *ſup. de tempor. ordin.*

Cap. 3. *eod.* … *in* 1. *Com-* … & poſt … no. Later. … 12. *c.* 4. … *al.* ſi ſponſa.

III. IDEM [6]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Non ſeparatur matrimonium ad dictum unius aſſerentis affinitatem inter conjuges præceſſiſſe.

DE illo [r], qui uxorem fratris, antequam ei matrimonio jungeretur ſe propoſuit cognoviſſe: Reſpondemus, quòd niſi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis teſtibus comprobatum: prædictum matrimonium occaſione illa ipſum impetere non permittas.

¶ PITH. [6] *Idem.*] VV. *Albanenſi Epiſcopo.*

Cap. 2. *eod.* … *in* II. … *mpil.*

IV. CELESTINUS III [7]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Inceſtuoſus matrimonium contrahere non debet: ſed ſi contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere, & non minùs tenetur uxori neceſſaria adminiſtrare.

TRanſmiſſæ [ſ] nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quòd C. uxore ſua defuncta, filiam ejus privignam, videlicet propriam, copula carnali cognovit; poſtmodum aliam accipiens in uxorem, cum privigna publicè tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia verò ſuper his conſilium requiſiſti, præſenti pagina reſpondemus, quòd legitimæ uxori cohabitans, & neceſſaria ſubminiſtrans, non cognoſcat eam, quandiu vixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus, & tunc ad ipſam non ſine gravi cordis dolore accedat: qui etiam pro inceſtu & adulterio, donec cum ea permanſerit, juxta moderamen tui arbitrii pœnitentiam agens, poſtmodum ſi ſupervixerit ei, perpetuò ſine ſpe conjugii permanebit.

¶ PITH. [7] *Celeſtinus III.*] V. C. *Burdegalenſi Archiepiſcopo* vel *Burrogaunenſi Archiepiſcopo.*

Cap. 3. *eod.* … *in* II. … *mpil.* … æ aliis vide … tum 4. *ſent.* … *ſt.* 37. *q.* 1. … *t.* 3.

V. IDEM. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Non ſeparatur matrimonium ad confeſſionem conjugum, qui dicunt affinitatem præceſſiſſe, etiam ſi rumor viciniæ conſentiat. Et eſt caſus multùm allegabilis & notabilis.

SUper [t] eo [8] quod poſtulas, utrùm conjugatus, qui ante contractum matrimonium uxoris ſuæ conſanguineam carnali commixtione cognovit, cùm id fateatur uterque & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicatur, ſit ab uxore ſua judicio Eccleſiæ ſeparandus. Tuæ Fra. reſpondemus [u]: quòd propter eorum confeſſionem tantùm, vel rumorem viciniæ, ſeparari non debet: cùm & quandoque nonnulli inter ſe contra matrimonium velint colludere, & ad confeſſionem inceſtûs facilè proſilirent, ſi ſuo judicio crederent per Judicium Eccleſiæ concurrendum. Rumor autem viciniæ non adeò eſt judicandus validus, quòd niſi rationabiles [x] & fide dignæ probationes accedant, poſſit benè contractum matrimonium irritari [y].

¶ PITH. [8] *Super eo.*] Vide Surritam 93.

[t] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[u] reſcribimus.

[x] probabiles *in aliquot Codicib.*

[y] Bald. *in l.* 1. *C. de prob. & l. eo quidem. C. de accuſat.*

VI. INNOCENTIUS III. Præpoſito Magdeburgenſi. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Affinitas ſuperveniens non diſſolvit ſponſalia de præſenti.

DIſcretionem [z] tuam: [*Et infrà* α.] Sanè ex parte tua fuit propoſitum, quòd quidam cum muliere quadam legitimè per verba de præſenti contraxit, quam poſtmodum à ſe incognitam, cuidam conſanguineo ſuo tradidit in quantum potuit renitentem. Ille verò cum ipſa, licèt invita matrimonii ſolennia celebravit: ſed mulier quàm citò fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & ſe priori viro reſtitui poſtulavit. Nos igitur inquiſit. t. t. reſpond. quòd & viro pro tam turpi facinore gravis eſt pœnitentia injungenda, & mulier propter publicam [a] honeſtatem eſt monenda ſolicitè, ut nec primum repetat, cujus conſanguineus eam licèt invitam cognovit: nec redeat ad ſecundum, cui non poteſt propter [b] reatum adulterii commiſceri: ſed in continentia maneat, donec prior fuerit viam univerſæ carnis ingreſſus. Quòd ſi forſitan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipſam, & maritali eam affectione tractare: cùm adulterium ei non poſſit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præſertim invitam. Nam & ſi ſecundùm Evangelicam veritatem nunquam niſi propter fornicationis [c] cauſam, aut vir uxorem, aut uxor poſſit dimittere virum: non tamen ſemper propter cauſam eandem, vel uxor virum, vel vir dimittere poteſt uxorem, cùm poſſit exceptione, vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, quæ poſt contractum legitimè [d] matrimonium inter virum & uxorem iniquè contrahitur, ei debet officere, quæ hujuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit [e], cùm ſuo jure non debeat ſine ſua culpa privari: quanquam à quodam prædeceſſore noſtro [9] dicatur in ſimili caſu fuiſſe diſtinctum, utrùm inceſtus vel adulterium manifeſtum fuerit, an occultum: aliis aſſerentibus inter gradum proximum & remotum eſſe potiùs diſtinguendum.

[α *In Domino commendamus quòd in his quæ dubia reputas vel obſcura, Sedem conſulis Apoſt. ut in eis de cetero ipſius auct. procedas.*]

¶ PITH. [9] *A quodam Prædeceſſore noſtro.*] Alexandro III. & Urbano III. *cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *collect. & cap. ult. de divort. in ead. collect.*

[z] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[a] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matri. c.* 3.

[b] præter.

Matth. 19. *Marc.* 10. *Luc.* 16.

[c] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de ſacr. matri. in principio. & cap.* 7.

[d] legitimum.

[e] exiſtat.

VII. IDEM Biſuntinen. Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Copula carnalis habita cum puella ſeptem annorum, dirimit matrimonium poſteà contractum cum conſanguinea. Hoc dicit ſecundùm unum intellectum.

FRaternitati [f] Tuæ: [*Et infrà* α.] Divortii ſententiam approbamus, quam in eum Canonicè promulgaſti, qui illam ſibi poſteà copulare præſumpſit, cujus anteà ſororem adhuc ſeptennem contractis ſponſalibus extraordinaria libidine noſcitur polluiſſe [10].

[α *Super tribus capitulis Se. Apoſt. conſulenti, ad cujus conſilium eſt in rebus dubiis à cunctis fidelibus recurrendum, ſcriptis præſentibus reſpondemus. In primo.*]

¶ PITH. [10] *Polluiſſe.*] *Inquinaſſe.*

[f] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III. *Compil.* Sotum 4. *ſent. diſt.* 41. *q. unica. art.* 2. *verſic. quòd ſi objicias.*

VIII. IDEM Epiſcopo Gerunden. [g] [c. an. 1212. *Româ in Hiſpaniam.*]

Affinitas cauſata ex copula illicita, rumpit ſponſalia præcedentia, & privat facultate contrahendi matrimonium.

EX literis [h] Fraternitatis Tuæ accepimus, quòd G. lator earum matrem puellæ, quam intra nubiles annos deſponſaverat in uxorem, carnaliter ſæpè cognovit, & pòſt carnali commixtione puellam tractavit adultam. [*Et infrà* α.] Nos autem eidem viro pœnitentiam injungi fecimus pro peccato: conſul. t. reſpondentes, quòd eis ab invicem ſeparatis, mulier alteri viro non nubat, ſi poſtquam novit viri & matris delictum, ei non erubuit commiſceri. Vir etiam & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias convolare, ſed ſemper continentiam ſervare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro nafanda libidine contraxerunt,

[g] Gerundinen. *al.* Fertindinen. *al.* Graden.

[h] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil* Vide Tabienſem *in ſumma, verbo, ſponſalia.* §.9. *in quarto modo.*

præfertim ſi circa perſonas hujuſmodi de lapſu carnis minimè timeatur.

[*α Unde ipſius viri animæ provideri humiliter poſtulaſti, & utrùm mulieri ad ſecundas nuptias eo vivente liceat convolare, cùm hoc factum publicum & notorium habeatur.*]

IX. IDEM Archiepiſcopo Magdeburgen. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Idem quoad titulum dicit quod decre. ſuprà proxi.

i *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Covarr. 4. *Decr. par.* 1. *c. 5. non longè à principio.*

VEniens [i] ad Apoſtolicam Sedem E. Laicus nobis propoſuit, quòd cùm tempore infantiæ ſuæ quandam puellam ſe ducturum juraverit in uxorem, quàm citò ad legitimam perveniſſet ætatem, pater puellæ confœderatione hujuſmodi fidejuſſorum obligatione hincinde firmata, eum in propriam domum recepit, & nutrivit inſimul cum puella: deinde ex converſatione diuturna, ſorori puellæ carnaliter ſe conjunxit. tandem amicorum ſuorum devictus inſtantiâ, quam juraverat in uxorem accepit: & nuptiis celebratis, quando ſe opportunitas ingerebat, cognoſcebat utramque. Verùm licèt in præſentia tua ſuper hoc fuerit accuſatus, convinci tamen non potuit, nec ſuum voluit confiteri delictum: nunc autem reverſus ad cor, pœnitens de commiſſis, ſalutis ſuæ conſilium requirit impendi. Cùm igitur non tantùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere: mandamus, quatenus prædicto E. pro hujuſmodi enormitatis exceſſu injuncta pœnitentia competenti, conſulas ei, monens illum ſalubriter, & inducens, ut de cetero abſtineat ab utraque.

1. *Theſſ.* 5.

X. IDEM Archiepiſcopo Strigonien. [c. an. 1212. *Româ in Hungariam.*]

Affinitas ſuperveniens, non diſſolvit matrimonium.

k *C. 3. tit. de conſanguin. & affin. in* III. *Compil.*

TUæ Fraternitatis [k] devotio poſtulavit, utrùm is, qui cum ſorore legitimæ conjugis fornicatur, cum uxore poſſit poſtmodum commorari, & exigere debitum, ac ſolvere requiſitus. Nos igitur reſpondemus, quòd uxor & à commixtione viri abſtineat propter publicam honeſtatem, & in continentia maneat, donec vir viam univerſæ carnis ingreſſus fuerit, diligentiùs eſt monenda. Quòd ſi fortè commonitioni parere recuſans talis fuerit, ut de lapſu timeatur ipſius, vir ejus poterit & debebit cum Dei timore debitum ei ſolvere conjugale, cùm affinitas poſt matrimonium iniquè contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit.

XI. GREGORIUS IX. Epiſcopo Pictavien. [l] [c. an. 1236. *Româ in Galliam.*]

l Pictavenſi.

Summiatum eſt ſuprà Capituló proximo.

m Vid. quos citavi *in ca. a nobis, & c. final. ſupr. de deſponſ. impub.*

JOrdanæ [m] mulieris petitio continebat, quòd I. Laicus cum ipſa, quæ nondum decimum ætatis ſuæ annum compleverat per verba de futuro contraxit, & eâ intra ejuſdem anni ſpatium carnaliter cognitâ, matrem ipſius ſibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expavit: *Et infrà.* Quare præfata J. ſupplicavit, ut cùm carnis ſtimulis reſiſtere nequeat, ſibi, ne jure ſuo ſine ſua propria culpa fraudetur, providere ſalubriter dignaremur. Ea propter mandamus, quatenus, ſi res ita ſe habet, utrumque ipſorum ad vovendam perpetuam continentiam attentè moneas & inducas: & ſi ad eam induci nequiverint, memoratum I. injuncta ei primitùs pro commiſſo inceſtu pœnitentia competenti, ut eidem cohabitet, & conjugale debitum reddat exactus, Eccleſiaſticâ cenſurâ compellas.

DE CONSANGUINITATE ET AFFINITATE.

TITULUS XIV.

I. ALEXANDER III. Caſſien. [n] Abbati. [c. an. 1172. *Romæ.*]

n Caſſinenſ. *al.* Caſſin.

Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.

o *Cap. 1. eod. tit. in* I. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 6. c. 32.*

EX literis [o] tuis accepimus, quòd cùm quidam ſecretò quandam viduam ſubarrhaſſet, & carnaliter cognoviſſet: [*Et infrà α.*] Tandem cum vir paratus eſſet eam in conſpectu Eccleſiæ ſubarrhare: ſurrexerunt duo proponentes, quòd iſte, qui eam ſubarrhare volebat, priorem virum quarto gradu [1] conſanguinitatis attingit: unus autem ita ſe audiviſſe juravit, alius noluit id juramento firmare: [*Et infrà β.*] Nunc quæſtio primâ revixit, & juraverunt duo coram Archipresbytero Plumbarolæ [p], quòd primus vir fuit ſuperſtiti quinto conſanguinitatis gradu conjunctus. Quocirca mandamus, quatenus utramque partem ante tuam præſentiam convoces, & facias teſtes coram te jurare: [*Et infrà γ.*] Inquiſita verò diligentiùs veritate, ſi per teſtes circumſpectos omni exceptione majores inveneris, quòd primus vir ſuperſtitem quarto gradu conſanguinitatis attingit [q], non differas divortii ſententiam promulgare. æquè enim, ut Canones dicunt [2], abſtinendum eſt à conſanguineis [r] uxoris, ut propriis. Ceterùm tuam prudentiam volumus non latere quòd non ſunt cauſæ Matrimonii tractandæ per quoslibet, ſed per Judices diſcretos, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta Canonum non ignorent.

p Plombadæ.

q contingit.

r *In 7. Codicibus manuſcr. ita:* à conſanguineis uxoris & propriis.

[*α Et cohabitaſſet cum ea per annum, Medualdus* [3] *virum mulieris traxit in cauſam, proponens quòd illam in poteſtate ſua poſitam quaſi fornicariam cognoviſſet: tunc vir & mulier quaſi juramento firmaverunt, quòd ab anno & plùs alter in alterius copulam conſenſerat maritalem, & de cetero, ſicut vir & mulier habitarent inſimul. Cùm autem nec juramento, nec fidem mulieris procurator habuit, exigit eam publicè ſubarrhari, quod*]

[*β Et ob hoc licèt ille præfatam mulierem ſubarrhare diſtulerit, minimè tamen ab ejus cohabitatione diſceſſit. Proceſſu verò temporis ad inſtantiam Medualdi* [4] *præfatus vir publicè matrimonium celebravit, & poſtmodum ferè per annum cum uxore permanſit.*]

[*γ Ad hæc inquiras à quibus & in quib. & quando didicerint, quod teſtantur. Si verò poſt motam quæſtionem didicerint, non eſt ad eorum dicta jam dictum matrimonium diſſolvendum, ſimiliter nec ſi ab accuſatorib. matrimonii didicerint.*]

¶ PITH. [1] *Quarto gradu.*] V. C. *quinto.* Quod mutatum eſt à Collectore præſertim ob caput penultimum.

[2] *Abſtinendum à conſanguineis uxoris, ut propriis, ut Canones dicunt.*] *Cap. penult. ſup. de in integr. reſtitut.*

[3] *Medualdus.*] *Mandualdus.*

[4] *Medualdi.*] *Mandualdi.*

II. URBANUS III. Burdegalen. Archiepiſcopo. [c. an. 1186. *Româ in Galliam.*]

Affinitas ſuperveniens, de qua ſaltem conſtat per famam, ſolvit ſponſalia de futuro.

ſ *Cap. 1. tit. in* II. *Compil.*

SUper eo [ſ] quòd juvenem aſſeris puellam nondum nubilem fide interpoſita deſponſaſſe, quæ jam facta nubilis eum repetit: & ille excipit dicens, ſe non debere eam ducere, pro eo quòd poſtquam puellam affidavit eandem, carnaliter propinquam ipſius cognovit: Inqui. t. t. reſpond. quòd ſi manifeſtum eſt juvenem cognoviſſe propinquam prædictæ puellæ, vel ſi non eſt manifeſtum, fama tamen loci hoc habet, cùm eſſet ſponſa tantummodo de futuro, idem ab ejus impetitione debet abſolvi.

III. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Româ in Germaniam.*]

Si diſpenſatur cum aliquo, ut poſſit contrahere in certo gradu, aliàs prohibito, requiritur, quòd uterque contrahentium toto gradu diſtet à ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.

t *Cap. 2. tit. in* II. *Compil.* Hodie tenendum eſt, quod decrevit Conc. Lat. ſub Innoc. quod refer. *infr. hoc tit. cap. non debet.* Adde quæ diximus in tractatu cognationis.

QUod [t] dilectio: *Et infrà.* Quæſiviſti, utrùm is, qui à ſtipite per deſcendentem lineam, ſexto vel ſeptimo gradu diſtat, poſſit ei, quæ ex altera parte per lineam deſcendentem ab eodem ſtipite, ſecundo vel tertio gradu diſtat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam Apoſtolicæ Sedis Legati, quâ permiſſum eſt hominibus terræ illius [5] in ſexto gradu conjungi? Quod videtur poſſe fieri ſecundùm regulam, quia dicitur, Quoto gradu quis diſtat à ſtipite, & à quolibet, per aliam lineam deſcendentium ab eodem: cùm tamen de conſuetudine terræ, ſi quando talis caſus emerſerit, incolæ propter proximiorem gradum conjunctos ſeparent, & impediant copulari volentes. Nos itaque reſpondemus, quòd indulgentia illa ſic eſt intelligenda, quòd uterque conjungendorum diſtet à ſtipite ſexto gradu. Si verò alter ſexto vel ſeptimo gradu diſtat à ſtipite, alter autem ſecundo vel tertio, conjungi non debent: unde in hac parte conſultius duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum, quadam adhibita novitate [6].

¶ PITH. [5] *Terræ illius.*] Norvegiæ.

[6] *Adhibita novitate.*] *Cap. 1. ſup. de cognat. ſpirit.*

IV. INNOCENTIUS III. Archiepiſcopo & Capitulo Tiren. [u] [c. an. 1210. *Româ in Galliam.*]

u Tiron. *al.* Tixenſ. *al.* Turonenſi.

Infideles conjuncti in gradu prohibito à lege Canonica, poſt baptiſmum non ſeparantur.

x *Cap. 1. tit. in* II. *Compil.* Vide Magiſt. *ſent. 4. Diſt. 39.* & ibi B. Tho. *q. 1. art.* *Geneſ. 2. Matth. 19. Marc. 10.*

DE [x] Infidelibus ad Fidem converſis, utrùm ſi ante converſionem ſuam ſecundùm Legis veteris inſtituta, circa gradus conſanguinitatis à Canone denotatos conjuncti fuerint, ſeparari debeant poſt Baptiſmum: Conſul. t. duximus reſpondendum, quòd matrimonium ſic contractum non eſt poſt Baptiſmi lavacrum ſeparandum, cùm à Judæis Dominus requiſitus, ſi liceret uxorem ex quacunque cauſa dimittere, ipſis reſpondit: Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet: per hoc innuens eſſe matrimonium inter eos.

V. IDEM Roſan. [y] Archiepiſcopo. [c. an. 1210. *Româ in Iſaum.*]

y Roſſanen. *al.* Roſam. *al.* Piſan.

Conſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licitè contrahunt. Hoc primò. *In gradibus prohibitis non poſſunt matrimonia contrahi, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.* Hoc ſecundò.

z *Cap. 2. tit. in* II *Compil.*

QUod [z] pro his [7]: [*Et infrà α.*] Super eo igitur, quòd pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati

cum duabus cognatis, avunculus & nepos cum duabus fororibus contrahunt matrimonia [a], taliter tibi duximus refpondendum, quòd licèt omnes confanguinei viri fint affines uxoris, & omnes confanguinei uxoris fint viri affines: inter confanguineos tamen uxoris & viri, ex eorundem, fcilicet viri & uxoris conjugio, nulla prorsùs affinitas eft contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem [b] intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præfumptores Ecclefiaftica diftrictione punire, non obftante confuetudine, quæ dicenda eft potiùs corruptela.

...l. matri- ...nialiter, ta- ...r tibi, &c.

...Vide Conc. ...id. *feff.* 24. *...refor. mat.* ... 6.

[*a Articulis qui tibi aliquam dubitationem inducunt, noftrum ducis confilium requirendum, & ad ea exequenda, quæ officium expoftulant Paftorale Apoft. Se. procuras auxilium invocare, folicitudinem tuam dignis in Domino laudib. commendamus, & poftulationib. tuis grato animo refpondemus. Significafti fiquidem nobis, quòd in Diœc. tua pater & filius matrem & filiam, duo cognati duas cognatas, avunculus & nepos duas forores ducunt in conjuges, & maritus & uxor fimul baptizant puerum alienum. Quidam præterea tuæ Diœc. infra tertium & feptimum gradum confanguinitatis fe contingentes ad invicem matrimonium contrahunt, hoc fibi licere de antiqua confuetudine afferentes.*]

¶ PITH. [7] *Pro his.*] *Super his.* Extat *pag.* 558. *Epift. Innoc.*

VI. IDEM. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Non valet difpenfatio obtenta à Papa fuper matrimonio inter confanguineos contracto, fi ibi caufa falfa fit expreffa, nifi poftea eam Papa confirmaret. Hoc dicit fecundùm verum & communem intellectum.

QUia [c] circa: *Et infrà.* Porrò de nobili viro N. pro cujus difpenfatione, indulgentia fcilicet remanendi cum ea, quæ ipfum quinto confanguinitatis gradu contingit, à Sede Apoft. obtinenda, falfa nobis caufa fuerat allegata, proles videlicet. Cùm tamen ante difpenfationem obtentam unica filia, quam habebat, viam fuerit univerfæ carnis ingreffa, prout tua confultatio continebat: diffimulare poteris, ut remaneant in copula fic contracta, cùm ex feparatione, ficut afferis, grave videas fcandalum imminere.

...uantum ad ...trahen- ...n vel non ...a gradus ...hibitos ...net, tene ...ifionem ... *non debet,* ...*à eodem.*

VII. IDEM. [c. an. 1210. *Romæ.*]

Teftes, qui de confanguinitate deponunt, computationem debent à ftipite, vel germine incipere.

TUa nos [d] duxit fraternitas confulendos, utrùm illorum fufficiat teftimonium ad matrimonium dirimendum, qui confanguinitatis gradibus ab avunculo & nepote, videlicet fratris filio, vel fororis incœperint computare? Nos igitur inqui. t. t. r. quòd cùm conjugium multum favoris obtineat, teftes, qui ad divortium celebrandum producti confanguinitatis gradus computant, à ftipite debent incipere, id eft, à parentibus vel germanis, & fic per ordinem diftinguere gradus, nominibus propriis, vel æquipollentibus indiciis defignando perfonas, præfertim cùm fæpiùs teftimonium perhibeant de auditu: quod quia minùs eft validum, non eft in articulo hujufmodi nimiùm laxanda facultas: quum qua ratione computationem inciperent à fecundo, eadem ab ulterioribus inchoarent.

...*ap.* 2. *eod.* ...*in* IV. ...*pil.* & ...tenus agi- ...de tefti- ...io de au- ..., vide ...vettam *de* ...*q. temp.* ...*t.* 1. *circa* ...*m verf.* ... *de fama* ... 304. *cum* ...*tis feq.* ...le textum ...*p. licèt ex* ...*dam. fup.* ...*eft.*

VIII. IDEM in Concilio Generali [8]. [an. 1216. *Romæ.*]

In fecundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de fobole fufcepta ex fecundis nuptiis, quæ olim non poterat contrahere cum cognationi prioris viri. Et prohibitio conjugii ultra quartum confanguinitatis & affinitatis gradum non extenditur. Hoc dicit ifte textus qui quotidie allegatur, & eft fingularis in materia fua.

NOn [e] debet [9] reprehenfibile judicari, fi fecundùm varietatem temporum, ftatuta quandoque varientur humana, præfertim cùm urgens neceffitas, vel evidens utilitas id expofcit: quoniam ipfe Deus ex his, quæ in veteri teftamento ftatuerat, nonnulla mutavit in novo. Cùm ergo prohibitiones de conjugio in fecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de fobole fufcepta ex fecundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, cùm ceffante prohibitione, ceffet effectus: conftitutiones fuper hoc editas, facri approbatione Concilii revocantes, præfenti conftitutione decernimus [f], ut fic contrahentes de cetero liberè copulentur. Prohibitio [g] quoquè copulæ conjugalis quartum confanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteft abfque gravi difpendio hujufmodi prohibitio generaliter obfervari. Quaternarius verò numerus benè congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apoftolus, quòd vir non habet poteftatem fui corporis, fed mulier, neque mulier habet poteftatem fui corporis, fed vir: quia quatuor funt humores in corpore, qui conftant ex quatuor [h] elementis. Cùm ergo jam ufque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ fit reftricta: eam ita volumus effe perpetuam, non obftantibus conftitutionibus fuper hoc dudum editis, vel ab aliis, vel à nobis: ut fi quis contra prohibitionem hujufmodi præfumpferit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, fed augeat, tantóque fint graviora crimina, quantò diutiùs infœlicem animam detinent alligatam.

...*ap.* 3. *eod.* ...*in* IV. ...*pil.*

...crevimus. ...ide B. ...m. 4. ... *dift.* 40. ... *art.* 4.

... *Concilio* ...*liquot ve-* ...*is:* quod ...ftat ex ...tuor ele- ...tis.

¶ PITH. [8] *In Concilio Generali.*] Habito in Laterano five Conftantiana Bafilica.

[9] *Non debet, &c.*] Vide Petr. Blefenf. *Epift.* 116. *cap.* 47. *fup. de teftib. can. de propinquis, cauf.* 35. *quæft.* 2. & 3. *can. nullum, & can. nulli, cauf.* 35. *quæft.* 3. Frater uxoris mihi primo gradu affinis eft, uxor ejus fecundo gradu. foror uxoris primo gradu, maritus ejus fecundo, uxor fecunda iftius mariti tertio.

IX. GREGORIUS IX. [c. an. 1232. *Romæ.*]

Diftans à ftipite quarto gradu vel citeriori, cum diftante quinto, vel ulteriori contrahere poteft. Hoc dicit cum gloffa.

VIr, qui à ftipite [i] quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diftat quinto, fecundùm regulam approbatam, quâ dicitur Quoto gradu remotior differt [k] à ftipite, & à quolibet per aliam lineam defcendentium ex eodem: licitè poffunt matrimonialiter copulari.

[i] Vide citatos *in cap. præcedenti.*
[k] diftat.

DE FRIGIDIS [1] ET MALEFICIATIS, ET IMPOTENTIA COEUNDI.

[1] De materia hujus tit. 4. *fent. dift.* 34. ubi Doct. & B. Thom. *q.* 1.

TITULUS XV.

I. EX BROCARDICO lib. 18. [1].

Si marito provocante ad divortium, & fe impotentem afferente, mulier hoc item fatetur. fervata folennitate Canonica, matrimonium indiftinctè dirimitur. fed fi decipiatur Ecclefia, primum matrimonium reparatur. fi verò muliere agente vir afferat fe potentem, nifi per afpectum corporis, vel alio indubitato modo convincatur, mulier non auditur. fed fi vir hoc idem confitetur vel convincitur, matrimonium feparatur, & mulieri contrahendi licentia datur. Hoc dicit fecundùm Hoftien.

ACCEPISTI [m] mulierem [2], & per aliquod tempus habuifti, per menfem, aut per tres, aut per annum, & nunc primùm dixifti te effe frigidæ naturæ, ita ut non potuiffes coire cum illa, nec cum aliqua alia. fi illa, quæ uxor tua effe debuit, eadem affirmat, quæ tu dicis, & probari poteft per verum judicium [3], ita effe ut dicitis, feparari poteftis, ea tamen ratione, ut fi tu pòft aliam acceperis, reus perjurii dijudiceris [n]: & iterùm poft peractam pœnitentiam priora connubia reparare debebis. Illa autem [o] fi prior poft annum, aut dimidium ad Epifcopum, aut ejus miffum proclamaverit, dicens quòd non cognoviffes eam, tu autem contrarium affirmas, tibi credendum eft, eò quòd caput es mulieris: quia fi proclamare voluit, cur tamdiu tacuit? citò enim & in parvo tempore fcire potuit, fi fecum coire potuiffes. Si autem ftatim in ipfa novitate poft menfem, aut duos, ad Epifcopum, aut ejus miffum proclamaverit, dicens, volo effe mater, volo filios procreare, & ideò maritum accepi: fed vir, quem accepi, frigidæ naturæ eft, & non poteft illa facere propter quæ illum accepi: fi probari poteft per rectum judicium, feparari poteftis; & illa fi vult, nubat in Domino.

[m] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide Durandum 4. *fent. dift.* 34. *q.* 2. & pleniùs ibi Sotum *q.* 1. *art.* 2.
[n] judiceris.
[o] *in aliquot manufcr.* poft annum & dimidium, *quam lectionem videtur agnofcere gloff. in verbo,* tacuit.

¶ PITH. [1] *Ex Brocardico lib.* 18.] *Lib.* 19. Vide Burchard. *lib.* 9. *decretor. cap.* 40. Ivon. *lib.* 8. *cap.* 178.

[2] *Accepifti mulierem.*] Extat apud Burchard. *lib.* 19. *cap.* 5.

[3] *Per verum judicium.*] Vide *cauf.* 33. *quæft.* 1. *can.* 1. & *can. requififti.*

II. ALEXANDER III. Ambianen. [4] [p] Epifcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

[p] Ambien.

Impotens ad copulam, eft impotens ad contrahendum matrimonium, five fit impedimentum ætatis, five naturæ.

QUòd [q] fedem: [*Et infrà a.*] Sicut puer, qui non poteft reddere debitum, non eft aptus conjugio: fic qui impotentes funt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

[*a Apoftolicam confuluifti fuper his quæ tibi dubia exiftunt, gratum gerimus & acceptum, & tua exinde f. non parùm commendanda videtur. Ex tua fiquidem parte nobis eft intimatum, quòd quædam mulier tui Epifcopatûs cuidam viro nupferit, afferens quòd ob utriufque inguinis rupturam genitalia ejus abfciffa fuiffent, nec dum ab eo cognita fuiffet, qui utique factus leprofus fe pariter & fua domui reddidit infirmorum. Mulier verò ad domum patris reverfa, ficut afferis juvenis, alii viro nubere defiderat, & conjugali affectu conjungi. Unde licèt Roma. Ecclefia non confueverit* [5] *propter talem infirmitatem vel propter alia maleficia legitimè conjunctos dividere, fi tamen confuetudo generalis Gallicanæ Ecclefiæ habet ut hujufmodi matrimonium diffolvatur,*

[q] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poft Conc. Lateran. fub Alex. III. *p.* 50. *c.* 28. Vide Sylveftrum in *fumma, verbo, matrimonium, q.* 16.

nos patienter tolerabimus, si secundùm eandem consuetudinem eidem mulieri, cui voluerit nubendi in Domino concesseris facultatem.]

¶ PITH. [4] *Ambianensi.*] V. C. *Abiensi*, *Abianensi*, *Abinensi.*

[5] *Licèt Romana Ecclesia non consueverit.*] *Can. requisisti. caus. 33. quæst. 1. cap. 2. 3. & 4. eod. tit. in 1. collect. Gregor. 12. Epist. 15.*

III. IDEM. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Naturale impedimentum ad coitum, inseparabile arte Medicorum, matrimonium impedit.

[r] *Cap. 1. eod. tit. in* II. *Compil.* Vid. B. Thom. 4. *sent. dist.* 34. *q.* 1. *art.* 2.

EX literis [r] tuis accepimus, quòd quidam sedecim annorum, quandam annorum tredecim duxit uxorem: qui cùm debitum reddere non posset, mulier tam gravem infirmitatem contraxit, ut omnino viro sit facta inutilis, & instrumentum ejus impeditum, ita quòd vir ei commisceri non potest. Respondemus igitur, quòd si vitium illud mulier à natura contraxit, nec ope medicorum poterit adjuvari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.

IV. LUCIUS III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.

[s] *Cap. 2. eod. tit. in* II. *Compil.*
[t] debeant.

COnsultationi [s] tuæ, quâ nos consuluisti, utrùm fœminæ clausæ, impotentes commisceri maribus matrimonium possunt contrahere? & si contraxerint, an debeat [t] rescindi? Taliter respondemus, quòd licet incredibile videatur, quòd aliquis cum talibus contrahat matrimonium: Romana tamen Ecclesia consueverit in consimilibus judicare, ut quas tanquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores.

V. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Si de impotentia coëundi constet, statim matrimonium separatur: aliàs cohabitabunt conjuges per triennium: & si cum septima manu propinquorum jurant, quòd dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt conjungi, statim separantur. Ita communiter summatur.

[u] *Cap. 3. eod. tit. in* II. *Compil.*

[x] Gregorii ad Joannem Ravennatem Episcopum, ut referunt Burch. *lib.* 9. *decr. c.* 40. & Ivo, *p.* 8. *c.* 178. & Panorm. *l.* 6. *c.* 4. *sive c.* 115.

LAudabilem [u]: *Et infrà.* Requisisti quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis: [*Et infrà* α.] Nos verò in præsenti consultatione sentimus, ut à tempore celebrati conjugii, si frigiditas priùs probari non posset, cohabitent per triennium: quo lapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & juxta [x] Decretum Gregorii [6] mulier per justum judicium de viro probare potuerit, quòd cum ea coire non possit, accipiat alium: si autem ille aliam acceperit, separentur. Quòd si ambo consentiant simul esse: vir eam, etsi non ut uxorem, saltem habeat ut sororem. Si autem, quòd nunquam se invicem cognoverint ambo fatentur, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint, tactis sacrosanctis Evangeliis, uterque jurejurando dicat, quòd nunquam per carnis copulam una caro effecti fuissent, & tunc videtur, quòd mulier valeat ad secundas nuptias convolare. Verùm si ille aliam duxerit, tunc hi qui juraverant, rei perjurii teneantur, & peractâ pœnitentiâ cogantur ad connubia priora redire.

[α *In qua si defecerint, separentur.*]

¶ PITH. [6] *Juxta Decretum Gregorii.*] *Can. requisisti. caus. 33. quæst. 1. can. quod autem. caus. 27. quæst. 2.*

VI. INNOCENTIUS III. Altissioderen. Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Propter arctationem mulieris, si apparet, quòd præter divinum miraculum absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium: redintegratur tamen, si posteà appareat Ecclesiam fuisse deceptam.

[y] *Cap. un. eod. tit. de impot. coëundi. in* III. *Compil.* Vide B. Thom. 4. *sent. dist.* 34. *q.* 1. *art.* 2. Vide Hostien. *in summ. tit. de frigid. & malefic.* §. *qualiter & quando.*

FRaternitatis tuæ literas [y] recipimus, continentes quòd O. [7] mulier cuidam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licèt autem per Archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus: tu tamen volens habere certitudinem pleniorem, quasdam matronas suæ Parœciæ providas & honestas, ad tuam præsentiam evocasti, districtè illis injungens, sub periculo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, utrùm idonea esset ad viriles amplexus, quæ tandem in fide sua tibi asseruêre constanter, quòd eadem nunquam poterat esse mater aut conjunx, tanquam cui naturale deerat instrumentum. unde inter ipsam & virum divortium celebrasti, mulierem inducens, ut ad religionem aliquam se transferret, perpetuam continentiam servatura: & viro licentiam tribuisti, ut uxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem posteà, quòd mulier invenit, qui feras hujusmodi reseravit, & abjiciens continentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quamvis igitur semiplenè nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam servaturam, utrùm videlicet simplici verbo, an voto solenni, utrúmve ad religionem transierit, ut promisit, an contra promissionem [z] suam in domo remanserit, & qualiter feras illas fecerit reserari, utrùm videlicet artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo: nos tamen perspicaciter attendentes, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri: sententiam divortii per errorem licèt probabilem novimus esse prolatam, cùm pateat ex post facto, quòd ipsa cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur: & ideò inter ipsam & primum virum dicimus matrimonium extitisse: quare inter eam & præfatum Guill. matrimonium non esse censemus, eósque præcipimus abinvicem separari. Et si prædicta mulier ad religionem transivit, sicut asserit [a] promisisse, primus vir, qui non cognovit eandem, cum ea remaneat, cum qua postmodum Ecclesiæ auctoritate contraxit: alioquin eâ dimissâ, debet ad illam redire, cum qua primò contraxit, nisi se voto mulier illa constrinxerit ad continentiam observandam, ut intelligatur per hoc cum præfato Gu. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario modo alii viro miscuerit, ut primus vir prætextu fornicationis, ejus velit consortium declinare: nam si tantùm simplici verbo se promisit continentiam servaturam, & posteà in conspectu Ecclesiæ nupsit memorato Gu. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quòd fornicaretur cum illo, sed amodò non debet cum illo aliquatenus remanere. Per hæc [b] autem quæstionem illam noveris esse solutam, quâ quæritur, utrùm ea, quæ adeò arcta est, ut nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut alio sibi modo [c] violentia inferatur, non solummodo levis, sed fortè tam gravis, ut ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Similiter illa, quæ viro cui nupserat, adeò arcta est, ut nunquam ab eo valeat deflorari: si ab eo sit per judicium Ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem usum secundi, reddatur etiam apta primo: utrùm ad eum redire debeat, cum quo priùs fœdus inierat conjugale. De talibus autem non est facilè judicandum: cùm finale judicium pendeat ex futuro.

[z] *dictio, su… deest in ant… exemplarii…*

[a] *Hæc ver…* sicut asseri… prom. *desu… in omnib. … ticanis, ha… bentur tam… in aliis pau… recentiorib. … antiqua C… pil.*

[b] *al.* per … autem.

[c] *al.* aut … simili mod… &c.

¶ PITH. [7] O.] *Odeardis* V. C.

VII. HONORIUS III [d] [8]. [c. an. 1220. *Româ in Galliam.*]

[d] Si hanc … cretalem i… telligas ju… communem … sensum ut … quatur de … qui per mal… ficia factus … erat impote… ad congrediendum e… uxore. Vi… Sotum 4. *se… dist.* 34. *q.* … *art.* 3.

Si uxor dicit virum, cui cohabitavit per triennium, non habere potentiam coëundi, eis hoc jurantibus cum septima manu propinquorum, matrimonium separatur. Hoc dicit inhærendo verbis literæ.

LIteræ vestræ nobis transmissæ continebant, quòd cùm causa matrimonii quæ inter M. [9] mulierem & A. [10] ejus virum vertitur, vobis fuisset ab I. Papa prædecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, quòd cùm octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & licèt diu cohabitasset eidem, adhuc integra permanebat [11]: eò quòd prædictus vir ejus non habebat potentiam coëundi: quare petebat divortium celebrari. prædictus verò A. fatebatur, quòd illam nunquam cognoverat: tamen se habere potentiam cognoscendi alias asserebat. Vos verò, ne id confiterentur in fraudem, à matronis bonæ opinionis, fide dignis, ac expertis in opere nuptiali, dictam fecistis inspici mulierem: quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc virginem permanere. Postmodum per Presbyterum, de cujus Parœcia vir extitit, fecistis inquiri, utrùm ipse aliquam cognovisset: nec per inquisitionem ipsam vobis constare potuit aliquam esse carnaliter cognitam ab eodem. Muliere autem requirente divortium, & dicente, quòd mater esse volebat, & filios procreare, proponente verò viro, quòd paratus erat stare consilio Ecclesiæ, injunxistis eisdem, ut agerent pœnitentiam de commissis, & sic fortè placeret Deo [e], qui matrimonii fuit institutor & auctor, ut opus matrimonii consummarent: qui post plures terminos ad vestram reversi præsentiam, consona voce dixerunt, quòd non poterant carnaliter commisceri. Quocirca mandamus, quatenus si ita est, & constiterit vobis præfatum virum & mulierem, intra [12] prædictos octo annos, per continuum triennium insimul habitasse: ipsis cum septima propinquorum manu firmantibus juramento se commisceri carnaliter nequivisse, proferatis divortii sententiam inter eos.

[e] *In uno Va… ticano:* & … fortè placer… Deo, qui ma… trimonii fui… institutor & … auctor, opu… matrimonii consummarent, &c.

¶ PITH. [8] *Honorius III.*] *C. Episcopo & Magistro Bernardo Canonico Ambianensi.*

[9] *M.*] *Matildem.*

[10] *A.*] *Albertum Atrebatensis Diœceseos.*

[11] *Et licèt diu cohabitasset eidem, adhuc integra permanebat.*] V. C. sic, *nunquam tamen, licèt esset viri potens, ab eo cognita fuerit.*

[12] *Intra.*] *Ultra.*

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTUM ECCLESIÆ.

TITULUS XVI.

I. ALEXANDER III. Paduen. [1] Episcopo. [c. an. 1170. *Româ in Lombardiam.*]

Matri-

Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel Judicis factum ſeu contractum, propter hoc ſolum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur, donec cognoſcatur de cauſa interdicti. Hoc dicit in effectu totus iſte titulus.

LITERÆ [f], quas tua nobis fraternitas deſtinavit, expreſsè declarant, quòd cùm quidam ſororem ſuam jam nubilem cuidam ſe daturum in uxorem ea præſente & conſentiente, præſtito juramento firmaſſet: & illa non poſt multos dies dona & munera viri ſecundùm morem terræ ſpontè ſuſcipiens, ipſum tanquam proprium virum ſæpè amplexata fuiſſet: tandem mortuo fratre, à proprio viri ſui fratre ſe deſponſari permiſit, & quòd ab illo [g] cognita fuiſſet, mendaciter aſſeverat. Cúmque ei prohibuiſſes publicè, ne cui illorum, vel alicui [h] ſe copularet, ipſa ſpretis monitis tuis, alii nubere non expavit. demum cùm mulieri præcepiſſes, ut ad domum matris rediret, ipſa noſtram audientiam appellavit: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus ſi eſt ita, præfatam mulierem, ne mandatum tuum contemptibile videatur, ad domum matris redire compellas, & impoſitâ ſibi de tanto exceſſu pœnitentiâ condignâ, poſtquam in domo materna per menſem ſteterit, ad tertium reverti permittas.

[*α Verùm quoniam ſolicitudini noſtræ incumbit exceſſus & enormitates aliorum corrigere, & ad modum & formam rectitudinis revocare: ſ. t. p. A. ſ.*]

¶ PITH. [1] *Paduenſi.*] *Paduano.*

II. IDEM Vigorien. & Baron. [2] Epiſcopis [i]. [c. an. 1170. *Româ in Angliam.*]

Sponſalia de futuro cum una etiam contra interdictum Eccleſiæ contracta, non habent dirimere matrimonium poſteà contractum cum alia.

EX literis [k] Cantuarien. Archiepiſcopi ad nos pervenit, quòd cùm G. de ſancto Leodegario M. filiam ſuam abſentem, cuidam R. nomine deſponſaſſet: [*Et infrà α.*] Poſteà orta ſuſpicione, quòd præfatus R. ad alia deſideraret vota tranſire, ad examen fuit dicti Archiepiſcopi cauſa perlata: qui ſub anathematis interminatione prohibuit, ne antequam de præſcripto negotio plenè conſtaret, vir ad ſecunda vota tranſiret. ſed ipſe præſcripta prohibitione contempta filiam G. in facie Eccleſiæ ſibi ſolenniter copulavit uxorem: [*Et infrà β.*] Cùm Archiepiſcopus vellet de matrimonio primo cognoſcere, dicta M. appellationis vocem emiſit: cujus appellationi Archiepiſcopus deferens, eidem ſub excommunicationis interminatione diſtrictiùs interdixit, ne cui nuberet, donec cauſa ipſa finem debitum ſortiretur. ipſa tamen de remedio appellationis confiſa, cuidam alii Gu. nomine nupſit: [*Et infrà γ.*] Mandamus, quatenus ſi nihil conſtiterit, quod impediat, præter conſenſum de futuro, qui inter præfatos [l] R. & M. aſſeritur præceſſiſſe, ſecunda matrimonia inviolabiliter obſervanda ſublato appel. obſtaculo judicetis. Licèt enim contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota tranſire non debuerit, non eſt tamen conveniens, ut ob id ſolum, Sacramentum conjugii diſſolvatur: alia [m] tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt.

[*α Poſt modicum tempus quibuſdam ipſius mulieris conſanguineis procurantibus, memoratus R. cum ea præſente verbis præſentis temporis contraxit, ſicut dicitur, matrimonium. Fide hincinde corporaliter præſtita, quòd vir mulierem ſicut uxorem legitimam de cetero exhiberet, & ipſa reverenter ei ſine contradictione, ſicut viro legitimo obediret, nihilque defuit, niſi ſolennitas in facie Eccleſiæ celebranda, quæ propter tempus quadrageſimæ tunc non potuit effectui mancipari.*]

[*β Poſtmodum verò duabus mulieribus & viro coram Archiepiſcopo conſtitutis, prædictus R. publicè confeſſus eſt, ſecum M. ſicut ſuperius dictum eſt, matrimonium contraxiſſe, & aliam ſ. Matildam prava quorundam ſuggeſtione ſeductum poſtmodum accepiſſe. Maria verò conſtanter aſſeruit quòd pater ejus non moverat de voluntate ejus querelam, dicens quòd inter ipſam & præfatum R. excepta ſola fide de contrahendo matrimonio nulla obligatio interceſſerat, quam quia ipſe non ſervaverat, ſervare minimè tenebatur: & ideò. eam quam ſecundò acceperat relinquebat. Cùm autem alia præfat. R. tamquam proprium virum ſibi reſtitui poſtularet.*]

[*γ Et ſuper hoc citata coram Archiepiſcopo noluit propter appellationem quam objecerat, apparere. Cum igitur abſentibus partibus non videtur nobis negotium finiendum, ipſum experientiæ veſtræ de qua multùm confidimus committentes.*]

¶ PITH. [2] *Vigorien. & Baron.*] *Vintonen. Bathon. & Herford. Epiſcopis.*

III. IDEM [3] Paduan. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Lombardiam.*]

Si hi, qui dicebantur conſanguinei contraxerunt contra præceptum Judicis, debent ſeparari, donec de cauſa cognoſcatur.]

DE muliere [n]: *Et infrà.* Illos autem, qui pro conſanguinitate prohibentur conjungi, & poſt contra interdictum Eccleſiæ ſe receperint, excommunicationi debes ſubjicere, donec tamdiu ſeparentur, quouſque legitimè cognoſcatur, utrùm eorum matrimonium poſſit, & debeat jure ſtare.

¶ PITH. [3] *Idem.*] *Eboardo.*

QUI FILII SINT LEGITIMI.

TITULUS XVII.

I. ALEXANDER III. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Naturalis ex ſoluto genitus & ſoluta, legitimatur per ſubſequens parentum conjugium, etiam quoad hæreditatem.

CONQUESTUS [o] eſt nobis H. [1] quòd cùm quandam mulierem in uxorem acceperit, R. patruus mulieris ipſam exhæredare conatur, eò quòd ante deſponſationem matris ſuæ nata fuerit, licèt poſteà pater mulieris præfatæ matrem ipſius acceperit in uxorem. Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, eam legitimam judicetis, prædicto R. inhibentes ne dictæ mulieris hac occaſione ſuper hæreditate paterna moleſtiam inferat vel gravamen. Si autem contra hoc venire præſumpſerit, eum [p] ſeveritate Eccleſiaſtica procedatis [2].

[o] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 33. c. 3.*

[p] *In aliis* contra eum: *ſed in omnib. antiquis ut eſt impreſſum.*

¶ PITH. [1] *H.*] *Albertus præſentium lator.*

[2] *Contra eum ſeveritate Eccleſiaſtica procedatis.*] V. C. *eum ſeveritate Eccleſiaſtica percellatis.*

II. IDEM [3]. [c. an. 1180. *Româ in Campaniam.*]

Separato matrimonio in facie Eccleſiæ contracto, filii geniti vel concepti ante ſententiam ſunt legitimi.

CUm [q] inter I. virum & T. mulierem divortii ſententia Canonicè ſit prolata, filii eorum non debent exinde ſuſtinere jacturam, cùm parentes eorum publicè [4] ſine contradictione Eccleſiæ, inter ſe contraxiſſe noſcantur. Ideóque ſancimus, ut filii eorum, quos ante divortium habuerunt, & qui [r] concepti fuerant ante latam ſententiam, non minùs habeantur legitimi; & quòd in bona paterna hæreditario jure ſuccedant, & de parentum facultatibus nutriantur.

[q] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc Later. ſub Alex. III. *p. 33. c. 5.*

[r] conceptus.

¶ PITH. [3] *Idem.*] V. C. *Canonicis & univerſo Clero & Populo Termulano.*

[4] *Publicè.*] V. C. *ignorantes.* Vide *cap. ult. §. penult. ſup. de clandeſtin. deſponſat.*

III. IDEM Rothomagen. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Statur verbo viri & mulieris qui negant aliquem filium, niſi indiciis & teſtibus probetur contrarium.

TRanſmiſſæ [s] nobis tuæ literæ continebant, quòd cùm N. [5] uſque ad juventutem quendam puerum nutriviſſet, uxore ſua M. tunc non deſponſata ſibi cohabitante, poſtmodum ipſam legitimè deſponſavit, & filios ſuſtulit ex eadem: quibus paternam hæreditatem petentibus [6], prædictus juvenis contradicit [t] gerens ſe filium & hæredem, quamvis à vicinia, quæ ipſum filium eorum eſſe credebat, ſpurius diceretur: prædicti verò N. & uxor ejus præfatum juvenem ſpurium ſuum, aut legitimum filium eſſe negabant, ſed dicebant, quòd eum pietatis intuitu nutriviſſent. Cùm autem quæſtio coram te mota eſſet, & prædictus juvenis pro eo, quòd juri ſtare nolebat, vinculo ſit excommunicationis adſtrictus [7]: Conſul. t. t. reſpond. quòd in tali caſu ſtandum eſt verbo viri & mulieris: niſi certis indiciis & teſtibus tibi conſtiterit eſſe [u] filium juvenem memoratum.

[s] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *p. 8. c. 11.*

[t] contradixit.

[u] *in aliquot exemplarib.* filium eſſe illorum: *ſed in antiquis ut eſt impreſſum.*

¶ PITH. [5] *N.*] in V. C. *Nicolaus Saget civis tuus ab infantia.*

[6] *Paternam hæreditatem petentibus.*] V. C. addit, *coram Judice ſeculari. cap. 5. inf.*

[7] *Adſtrictus.*] V. C. addit *quid agere debeat nos conſulere voluiſti. Super hoc itaque.*

IV. IDEM Exonien. [x] & Vinconien. Epiſcopis, & Abba. Herforden. [8] [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

[x] Exon. *al.* & Vinconienſ. *ſed rectiùs ut eſt impreſſum.*

Illegitima proles eſt, quam viro vivente uxor ex adulterio concepit, ſive cum adultero, ſive cum viro moretur.

CAuſam [y] quæ [9]: [*Et infrà α.*] Si conſtiterit, quòd Agatha de Anelina muliere tempore Alani viri ſui, ipſa cum eo tanquam cum viro ſuo morante, vel R. [10] patre dictæ Agathæ ipſam A. adhuc habentem virum publicè tenente, nata fuit, eam non fuiſſe legitimam ejuſdem R. filiam judicetis: quia non potuit eſſe uxor, quæ viri ſui torum maculans, alii dum ille viveret copulari præſumpſit.

[y] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.* Vide *c. cauſam quæ. ſuprà de dolo. & cap. cauſam quæ. ſuprà de offic. deleg.*

[*α Inter nobiles viros F. & S. de Arden. quendam filium Agathæ de nativitate ipſius vertitur vob. ſ. Ep. & ven. f. n. Lundon. Ep. ſub certa forma commiſimus terminandam: Verùm quoniam idem F. de Ard. præfa. Lundo. Epiſcopum [11] omnino habebat pro eo quòd Dominus eſt prædicti R. amovendum, & te fili Abbas loco illius duximus ſubrogandum. per Ap. itaque ſcripta vobis mandamus, quatenus [12].*]

¶ PITH. [8] *Vinconien. Epiſcop. & Abbati Herforden.*] *Vintonenſi Epiſcop. & Abbati Fordenſi.*

[9] *Cauſam quæ, &c.*] Junge *cap. 7. inf. & cap. 3. de dolo & contumac. & cap. 17. de off. Jud. deleg.*

[10] *R.*] Radulfo.
[11] *Episcopum.*] V. C. addit, *suspectum.*
[12] *Mandamus quatenus.*] In V. C. *Mandamus atque præcipimus, quatenus de nativitate prædictæ Agathæ rei veritatem subtiliter inquiratis; & si partibus ante vestram præsentiam convocatis legitimè, vobis, Fratres Episcopi, & Venerabili Fratri nostro constiterit quòd,* &c. ut in textu capitis.

V. IDEM Exonien. Episcopo, & Abbati Herforden. [13] [c. an. 1172. *Româ in Angliam.*]

Quæstio nativitatis opposita petenti hæreditatem coram Judice seculari, est ad Ecclesiasticum Judicem transmittenda. Hoc dicit, & est textus multùm notabilis, & allegabilis.

[z] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.* Et quatenus ex *hoc c.* colligitur quòd quæstio spiritualis remittenda est ad Judicem Ecclesiasticum, si incidat coram Judice seculari, vide Bart. & Alex. *in l. Titia. ff. solut. matr.*

LAtor [z] præsentium [14] R. [*Et infrà α.*] Cùm autem idem R. H. coram seculari Judice super hæreditate avi ejusdem, R. patris dicti H. traxisset in causam, ille sibi præsumpsit objicere, quòd pater ejus non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideò de hæreditate avi sui nihil possit in successorio vindicare: tandem cùm super quæstionem nativitatis coram Norvicen. Episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum: [*Et infrà β.*] Ideóque mandamus, quatenus causam super quæstione nativitatis patris ejusdem R. intra duos menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si verò intra duos menses præfatus H. non poterit probare legitimè quod objecit, extunc seculari domino, sub cujus judicio de hæreditate causa vertitur intimetis; ut pro quæstione nativitatis non dimittat, quin causam super hæreditate audiat & decidat.

[*α Non sine multo discrimine sui corporis ad nostram accedens præsentiam, sua nobis conquestione proposuit, quòd cùm avus suus duas uxores habuerit, de quarum una ejus pater processit, de altera Hug. patruum suum sustulisset: idem Ha. XL. acras terræ quæ ipsum & patrem ejusdem R. contingunt, per violentiam detinet, nec eidem R. qui succedere in bonis paternis debet, vult exhibere debitam partem.*]

[*β Sed eo veniente, altera pars vel per se, vel per alium suam nobis exhibere præsentiam contempsit. Nolentes itaque causam ipsam diutius protrahi, eam experientiæ vestræ committentes.*]

¶ PITH. [13] *Abbati Herforden.*] *Abbati Forden.*
[14] *Lator præsentium*, &c.] Vide *L. 1. C. de Ordin. Judic. & L. 5. C. de Judic.*

VI. IDEM Exon. Episcopo. [c. an. 1172. *Româ in Angliam.*]

Naturales legitimantur per sequens parentum conjugium, spurii verò non. Hoc dicit inhærendo verbis literæ. Et est cap. famosum, & quotidie allegatur in utroque foro.

[a] *Cap. 6. eod. tit. in 1. Compil.*

[b] Vide *l. bonorum.* per Bar. *ff. rem ra. ha. & l. pen. §. uxor, ff. solut. matr.*

TAnta est [a] vis matrimonii, ut qui anteà sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir, vivente uxore sua, aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, licèt post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius [b], & ab hæreditate repellendus, præsertim si in mortem uxoris prioris alteruter eorum, aliquid fuerit machinatus.

VII. London. & Vigorien. Episcopis [15]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

De causa civili inter Laicos non cognoscit Ecclesia: cognoscit tamen quis sit de legitimo matrimonio natus.

[c] *Cap. 7. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *p. 33. cap. 4.*

CAusam [c], quæ inter R. [16] & F. super eo quòd mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis commisimus terminandam. Verùm quia literis nostris inseri fecimus, ut sæpefato R. possessionem omnium, quorum possessor extitit, quando avus suus proficiscendi Hierosolymam iter arripuit, ante principalis causæ ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per violentiam spoliatus: nos attendentes [17], quòd ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam, de talibus possessionibus judicare, ne videamur juri Regis [18] Anglorum detrahere, qui ipsarum judicium ad se asserit pertinere: Fraternitati vestræ mandamus, quatenus Regi possessionum judicium relinquentes, de causa principali videlicet, utrùm mater prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, pleniùs cognoscatis, & causam hujusmodi terminetis; licèt incongruum videatur, ut matrimonium genitricis præfati R. impetatur quod ea vivente non fuit, ut dicitur, impetitum.

¶ PITH. [15] *London. & Vigorien. Episcopis.*] *Londonensi, Exoniensi & VVintonensi Episcopis.*
[16] *R.*] De Ardenna. Hoc caput præcedere debuit caput 4. *sup.*
[17] *Nos attendentes quòd ad Regem*, &c.] Vide Martini V. Papæ rescriptum ad Karolum VII. Francorum Regem, apud Guidonem Papam, *decis.* 1.
[18] *Regis Anglorum.*] *Carissimi in Christo Filii nostri Regis Anglorum.* Matth. Paris. 134.

VIII. IDEM Episcopo & Archiepiscopo [19] Vincentino. [c. an. 1180. *Româ in Dalmatiam.*]

Si mulier per judicium Ecclesiæ separata à primo, vivente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles quam ex illo suscepit.

[d] *Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *p.* *c. 23.*

[e] rediret.

[f] Adde qu[...] dicatur es[...] longum te[...] poris spati[...] *Inst. de usu[...] §. 1. & l[...] C. de præ[...] long. temp.*

PErlatum [d] est ad audientiam nostram, quòd cùm H. ad partes Constantinopolitan. transisset, & ibi moram per decennium & ampliùs faciens ad I. uxorem suam non rediens [e], ipsa apud bonæ memoriæ Vincentinum Episcopum adversùs eum querelam deposuit, & quòd eum non posset diutiùs expectare, nihilominus allegavit. Episcopus verò, sicut vir providus & discretus, parentibus viri mandavit, ut pro eo mitterent, & ipsum ad propria revocarent. Cúmque elapso longi temporis spatio [f] vir non remearet ad propria, Episcopus in conspectu Ecclesiæ auditis rationibus mulieris, inter eos sententiam divortii promulgavit, & mulieri, ut alium duceret, facultatem indulsit. Ideóque mandamus, quatenus si constiterit quòd Episcopus inter eos sententiam divortii tulerit, filios quos sustulit de alio, ad cujus copulam auctoritate prædicti Episcopi migravit, legitimos judicetis, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

¶ PITH. [19] *& Archiepiscopo.*] *& Archidiacono.*

IX. IDEM Belvacen. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Filii nati ex matrimonio clandestino per Ecclesiam approbato, sunt legitimi. Hoc dicit inhærendo literæ.

[g] *Cap. 3. [...] de clandest. desponś. in [...] Comp.* & p[...] Conc. Late[...] *p. 50. c. 1[...]* Vide citata *cu. cùm inh[...] bitio. suprà, cland. desp[...]*

QUod [g] nobis [20]: *Et infrà.* Si quis autem de clandestino matrimonio postmodum ab Ecclesia comprobato generati fuerint, eos legitimos judices & filios & hæredes.

¶ PITH. [20] *Quod nobis, & infrà.*] Junge *cap. 2. sup. de clandest. desponsat.*

X. CELESTINUS III. Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1172. *Româ in Angliam.*]

Nati ex matrimonio contracto contra publicæ honestatis justitiam, illegitimi sunt, & ab hæreditate parentum excludendi, & tene menti hunc casum, quia sæpè per ignorantiam accidit.

[h] *Cap. 1. [...] tit. in 11. Compil.*

REferente [h] nobis [21]: *Et infrà.* Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd publicæ honestatis justitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit separari; ac per hoc cùm filii nec per Ecclesiæ permissionem, nec per paternam ignorantiam excusentur, ad successionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

¶ PITH. [21] *Referente nobis*, &c.] Vide *cap. 3. & 8. sup. de sponsal. & cap. 12. de desponsat. impuber.* Matth. Paris. 205.

XI. IDEM [22]. [c. an. 1273. *Romæ.*]

Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonii, si fuit in facie Ecclesiæ contractum.

[i] *Cap. 2. eo[...] tit. in 11. Compil.*

[k] permanserint.

PErvenit [i] sanè ad nos ex insinuatione I. viduæ, quòd cùm inter G. patrem suum, & A. matrem illius, matrimonium fuisset legitimè celebratum, & quandiu vixerunt, quietè permanserunt [k]: post illorum decessum quidam asserentes eam de non legitimo matrimonio fuisse susceptam, à paterna hæreditate tanquam illegitimam amovere conantur: Mandamus itaque, quatenus si est ita, dictam viduam legitimam nuncietis [23].

¶ PITH. [22] *Idem.*] Lincolniensi Episcopo & Abbati.
[23] *Viduam legitimam nuncietis.*] Ut *cap. 7. in fin. sup.*

XII. INNOCENTIUS III [24]. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Statur dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licèt fama viciniæ & tractatus parentum habeat contrarium.

[l] *Cap. 1. [...] tit. in 111. Compil.*

[m] dum.

[n] Vide Panor[...] *cap. fin. de mut. petit.* & Jasonem *in [...] neque professi[...] C. de testamentis.*

[o] transivit.

PEr tuas [l] [25] literas intimasti, quòd R. ex muliere, quam secundùm opinionem majoris partis viciniæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam pòst & aliam eâ defunctâ duxit in uxorem: & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulavit: processu verò temporis idem R. in præsentia multorum, firmavit proprio juramento, quòd eam quam habere visus fuerat concubinam, priùs adfidaverat in uxorem, quàm ex ea filium genuisset: & posteà cùm [m] ageret in extremis, eum quem ex ea susceperat, in testamento hæredem instituens, legitimum filium appellavit [n]. Cùm autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, an filius sic susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. ad ejus patrimonium admittendus; tu præter id quòd ex quadam decretali bonæ memoriæ Alex. Papæ prædecess. nostri standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebas: receptis testibus à filio ejusdem R. productis, quibus legitimè comprobavit prædictum R. matrem suam in Capella Sancti Sergii adfidasse, eum ipsius R. hæredem esse legitimum judicasti. Nos autem attendentes, quòd plus est quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur; licèt dictus R. cùm eâ dimissâ, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota transierit [o], videatur ipso facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse conjunctos ostendit: sive desponsatio ipsa fuerit de præsenti, ut per consensum legitimum per verba de præsenti expressum, copula matri-

monii inter eos fuerit celebrata: ſive per verba de futuro, carnali copula ſubſecuta, non tam decretali dicti prædeceſſoris noſtri, quæ in caſu diſſimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te proceſſiſſe legitimè reſpondemus, ſententiam tuam auctoritate Apoſtolica confirmantes.

¶ Pith. 24 *Innocentius III.*] Hydruntino Archiepiſcopo.

25 *Per literas, &c.*] Extat integra *pag.* 196. *Epiſt. Innoc.*

XIII. Idem nobili viro Gu. Montis Peſſulani. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

In terris Eccleſiæ Papa poteſt liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis non niſi ex cauſis multùm arduis, vel niſi in ſpiritualibus: tunc tamen indirectè & per quandam conſequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia: hoc tamen ultimum non eſt ſine ſcrupulo. Hoc dicit ſecundùm intellectum, qui placet Panorm. & eſt cap. difficile, & multùm famoſum.

PEr [p] venerabilem 26 fratrem noſtrum Arelaten. Archiepiſcopum tua nobis humilitas ſupplicavit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quominus tibi ſuccederent, natalium objectio non noceret. Quòd autem ſuper hoc Apoſtolica Sedes plenam habeat poteſtatem, ex illo videtur quòd diverſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minùs legitimè genitis, non naturalibus [q] tantùm, ſed adulterinis etiam diſpenſavit, ſic ad actus ſpirituales illos legitimans, ut poſſint in Epiſcopos promoveri: ex quo veriſimilius creditur, & probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat ſeculares, præſertim ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant, qui legitimandi habeat poteſtatem: quia cùm major in ſpiritualibus tam providentia, quàm auctoritas & idoneitas requiratur: quod in majori conceditur, licitum eſſe videtur & [r] in minori. Per ſimile quoque id videtur poſſe probari, cùm eo ipſo, quòd aliquis ad apicem Epiſcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria poteſtate. Præterea etiam ſi ſimplex Epiſcopus ſcienter ſervum alterius in Presbyterum ordinaret, licèt Ordinator ſatisfacere domino teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet ſervitutis. Videretur [f] ſiquidem monſtruoſum, ut qui legitimus ad ſpirituales fieret actiones, circa ſeculares actus illegitimus remaneret: unde cùm in ſpiritualibus diſpenſetur [t], conſequenter intelligitur in temporalibus diſpenſatum. Id autem in patrimonio beati Petri liberè poteſt Apoſt. Sed. efficere, in quo & Summi Pontificis auctoritatem exercet, & ſummi Principis exequitur poteſtatem 27. Videbatur autem ex eo trahere majorem audaciam poſtulandi, quòd cùm Rex Francorum I. Reginam dimiſerit, & ex alia poſtmodum ſuperducta puerum ſuſcepit & puellam; & tu ſimiliter, excluſâ legitimâ, ſuperduxeris, ex qua filios ſuſcepiſti; ſicut cum filiis Regis ejuſdem, ſic cum tuis credebatur de benignitate Apo. Se. diſpenſandum. Verùm ſi veritas diligenter inſpicitur: non res ſimilis, ſed valdè diſſimilis invenitur: nam Rex ipſe à Regina per Remen. Archiepiſcopum 28 Apoſtolicæ Sedis Legatum fuit per ſententiam ſeparatus: tu verò uxorem tuam à te temeritate propria ſeparaſti. Ipſe quoque priuſquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perveniſſet, aliam ſuperduxit, ex qua prolem geminam noſcitur ſuſcepiſſe; ſed tu in contemptum Eccleſiæ, aliam ſuperinducere attentaſti. Præterea Rex ipſe contra matrimonium impedimentum affinitatis objecit, & coram præfato Archiepiſcopo teſtes induxit: cujus ſententia, quia caſſata fuit ſolummodo propter judiciarium ordinem non ſervatum, nos poſt reſtitutionem Reginæ alios cognitores duximus deputandos; tu verò uxori tuæ nihil quod divortium induceret, objeciſti: cùm etſi fides tori ſit unum de tribus bonis conjugii, non tamen ipſius violatio conjugale vinculum violaſſet 29. De filiis ergo ejuſdem Regis, utrùm legitimi vel illegitimi fuerint, quandiu pendet quæſtio affinitatis objectæ, poteſt non immerito dubitari. Nam ſi affinitas fuerit comprobata, prædictam Reginam non eſſe Regis conjugem apparebit; & per conſequens alia videbitur ſibi legitimè copulata, & filios ei legitimos peperiſſe. Inſuper cùm Rex ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcat 30 ſine juris alterius læſione in eo ſe juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit, in quo videretur aliquibus, quòd per ſeipſum (non tanquam pater cum filiis, ſed tanquam Princeps cum ſubditis [u]) potuit diſpenſare: tu autem noſceris aliis ſubjacere: [*Et infrà* α.] Rationibus igitur his inducti, Regi gratiam fecimus requiſiti, cauſam tam ex Veteri quam ex Novo Teſtamento tradentes, quòd non ſolùm in Eccleſiæ patrimonio (ſuper quo plenam in temporalibus gerimus poteſtatem) verùm etiam in aliis regionibus certis cauſis inſpectis, temporalem juriſdictionem caſualiter exercemus, non quòd alieno juri præjudicare velimus, ſed quia ſicut in Deuteronomio [x] continetur: Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram; & judicium inter portas videris variari, venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem qui fuerit illo tempore: qui judicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus; ſequêriſque eorum ſententiam: qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Judicis morietur. Sanè cùm Deuteronomium, Lex ſecunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in novo Teſtamento debeat obſervari: locus enim quem elegit Dominus, Apoſtolica Sedes eſſe cognoſcitur: cùm enim Petrus urbem fugiens exiviſſet, volens eum Dominus ad locum quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo, Domine, quò vadis? reſpondit, venio Romam iterùm crucifigi. quod intelligens pro ſe dictum, ad locum ipſum protinùs eſt reverſus. Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores exiſtunt. Is verò ſuper eos Sacerdos ſive Judex exiſtit, cui Dominus inquit, in Petrò: Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis. Ejus Vicarius, qui eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, conſtitutus à Deo Judex vivorum & mortuorum. Tria quippe diſtinguit judicia. Primum inter ſanguinem & ſanguinem, per quod criminale intelligitur & civile: ultimum inter lepram & lepram, per quod Eccleſiaſticum & criminale notatur. Medium inter cauſam & cauſam, quod ad utrumque refertur, tam Eccleſiaſticum, quàm civile: in quibus cùm aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad judicium eſt Sedis Apoſtolicæ recurrendum, cujus ſententiam qui ſuperbiens contempſerit obſervare, mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam velut mortuus à communione fidelium ſeparari. Paulus etiam ut plenitudinem poteſtatis exponeret, ad Corinthios ſcribens ait: Neſcitis quoniam Angelos judicabitis, quantò magis ſecularia? Licèt igitur cum filiis ſæpedicti [y] Regis (de quibus, an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus diſpenſandum: quia tamen tam lex Moſaïca, quàm Canonica ſobolem ſuſceptam ex adulterio deteſtatur, teſtante Domino, quòd manzeres [z] & ſpurii uſque ad decimam generationem in Eccleſiam non intrabunt: Canone verò vetante tales ad ſacros Ordines promoveri; ſecularibus quoque legibus non ſolùm repellentibus 31 eos à ſucceſſione paterna, ſed negantibus ipſis etiam alimenta 32, petitioni tuæ non duximus annuendum.

Gregorii exemplaria, quantùm ad verba tantiſper differt à vulgata editione, ſed eadem eſt ſententia.

Matth. 16. *Pſal.* 109. *Act.* 10.

1 *Corinth.* 6.

[y] Præfati.

Deut. 23.

[z] Manzeres qui dicantur, tradit Covarruvias *lib.* 4. *Decr. part.* 2. *c.* 8. §. 5.

[α *Unde ſine ipſorum forſan injuria, niſi præſtarent nobis aſſenſum in hoc ſubdere te non poſſes, nec ejus auctoritatis exiſtis, ut diſpenſandi ſuper his liberam habeas facultatem.*]

¶ Pith. 26 *Per venerabilem, &c.*] Vide Suritt. 90. 97. Chronic. Burgund. 144. Marin. Sicul. *de reb. Hiſpan.* 845. *L.* 6. §. *Qui univerſale, ff. de offic. Præſid. L.* 6. *ff. de interdict. & relegat. Novell.* 123. *Can. Si ſervus. Diſtinct.* 54.

27 *Summi Sacerdotis auctoritatem exercet, & Summi Principis exequitur poteſtatem.*] Regnum cum Sacerdotio.

28 *Remenſem Archiepiſcopum.*] Willelmum.

29 *Violaſſet.*] *ſolviſſet.*

30 *Rex ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcat.*] Ergo nec Imperator: quod tamen Gloſſa contendit *in cap. Adrianus, Diſtinct.* 63. Vide Joan. de Imola, & Jacob. de Sancto Geminiano, *in cap. Grave, de ſupplend. negligent. Prælator*, Egeſipp. *lib.* 3. *de expedit. Hieroſolym. cap.* 2. Ambroſ. *in Orat. contra Auxentium.*

31 *Secularibus quoque legibus eos à ſucceſſione paterna non ſolùm repellentibus.*] *Nov.* 89.

32 *Sed negantibus ipſis etiam alimenta.*] Quæ tamen Canonicis inſtitutis non negantur. *cap.* 5. *ſup. De eo qui duxit in matrim. quam poll. per adulter.*

XIV. Idem H. & R. Canonicis Beneventanis. [c. an. 1213. *Româ in Campaniam.*]

Si conjugatus, vivente prima, in facie Eccleſiæ contrahit cum ſecunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.

EX tenore [a] literarum veſtrarum nobis innotuit, quòd cùm G. viduam hæreditatem 33 quondam R. mariti ſui ſibi & pupillo filio ſuo reſtitui poſtularet, pars adverſa petitionem ejus excluderet, pro eo quòd R. maritum ipſius de adulterio genitum aſſerebat: [*Et infrà* α.] Intelligentes quòd pater prædicti R. matrem ipſius in faciem Eccleſiæ ignaram, quòd ipſe aliam ſibi matrimonialiter copulaſſet, duxerit in uxorem; & dum ipſa conjux ipſius legitima putaretur, dictum R. ſuſcepit ex eadem, in favorem prolis potiùs declinamus, memoratum R. legitimum reputantes.

[a] *C.* 3. *eod. tit. in* III. *Comp.* Vide Bald. *in l. qui contra. C. de inceſt. nuptiis.*

[α *Proponens quòd dicti R. pater vivente uxore legitima, quandam aliam Maritiam nomine ſuperduxit, ex qua præfatum R. maritum ipſius viduæ generavit. Econtrà verò pars viduæ reſpondebat, quòd cùm Maritia præfata neſciens quòd dicti R. pater aliam haberet uxorem cum eo in facie Eccleſiæ contraxiſſet, ejus filius, quem ſuſcepit ab eo legitimus debebat haberi, cùm non debeant illegitimi reputari, qui de adultera conſcientia non naſcuntur* 34. *Cùmque ſuper hoc diutiùs fuiſſet in veſtra præſentia litigatum, & nonnullorum prudentum ſententia, quorum conſilium requiſiſtis, in hoc invicem diſcordaret, Se. duxiſtis Ap. conſulendam. Nos igitur.*]

¶ Pith. 33 *Hæreditatem.*] V. C. addit, *quæ R. à patre ſuo obvenerat.*

34 *Cum non debeant illegitimi reputari qui de adultera conſcientia non naſcuntur.*] *Cap.* 2. *&* 10. *ſup. & cap. ult.* §. *penult. de clandeſtin. deſponſat.*

[b] Tyb. *al.* Tubu. *al.* Tybertnr.

XV. Idem Epiſcopo Tibu. [b] [35] [c. an. 1214. *Româ in Campaniam.*]

Proles Infidelium, qui poſteà convertuntur, legitima eſt, etiam ſi parentes ſunt in gradu probibito lege Canonica.

[c] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[d] corum.

GAudemus [c]: *& infrà.* Ceterùm prolem de Infidelium conjunctionibus natam, qui ſecundo, tertio, vel ulteriore gradu, ſecundùm opinionem illorum [d] matrimoniali contraxerunt affectu, poſt fidem receptam, utilitate publica ſuadente, legitimam volumus reputari.

¶ Pith. [35] *Epiſcopo Tibu.*] *Epiſcopo Tyberiado.*

[e] *al. ita:* De his qui matrimonium, &c. *al. deſunt illa verba*, vel contra illud teſtificari.
[f] *al.* Patrinenſ.

QUI MATRIMONIUM [e] ACCUSARE POSSUNT, VEL CONTRA ILLUD TESTARI.

TITULUS XVIII.

I. Alexander III. Pariſienſi [f] Epiſcopo [1]. [c. an. 1172. *Româ in Galliam.*]

Cùm agitur de fœdere matrimonii, reo abſente contumaciter, poſſunt ſuper impedimento matrimonii recipi teſtes, dummodo ſint legitimi; & ad dicta eorum fertur ſententia.

[g] *Cap.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[h] Vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. cap.* 2.

RElatum [g] eſt, quòd cùm pater cujuſdam puellæ eam cuidam civi Pariſienſi [2] nuptui tradidiſſet, maritus poſt aliquot annos, quibus cum uxore permanſit; propter homicidium quod commiſit, de civitate, timore mortis, exivit. Nunc autem dicitur poſſe probari quòd pater puellæ eum de ſacro fonte [h] levavit: ſed literis tuis quæſitus nondum potuit inveniri, licèt quinquennium ſit tranſactum: *Et infrà.* Ceterùm conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi juvenis & puella aliquot annis ſine quæſtione fuerunt ſimul, qui præſcriptum matrimonium nunc accuſant, non videntur ſuſpicione carere. Quòd ſi manifeſtum eſt quod aſſeritur, aut legitimi accuſatores & teſtes appareant; poſtquam juvenis fuerit cum omni diligentia requiſitus, etiamſi nequiverit inveniri, teſtes recipere poteris, & ſine Canonico judicium terminare.

¶ Pith. [1] *Pariſienſi Epiſcopo.*] *Parmenſi.*
[2] *Pariſienſi.*] *Parmenſi.*

II. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Accuſatio & teſtimonium in cauſa matrimoniali perſonaliter & non per literas fieri debent.

[i] *Cap.* 4. *eod. tit in* II. *Compil.*
[*] deponentes.

A Nobis [i] [3] eſt quæſitum, utrùm aliqui ſuper accuſatione matrimonii nihil voce propria depromentes [*], debeant per ſolam chartulæ conſcriptionem admitti. Ad hoc reſpondemus, quòd in talibus, niſi quantùm ad præſumptionem, nullius momenti eſt, conſcriptio quoad ſententiam proferendam, niſi alia legitima adminicula ſuffragentur.

¶ Pith. [3] *A nobis, &c.*] Vide *Can. Perſcripta. cauſ.* 2. *quæſt.* 8. *Can. Abſente. cauſ.* 30. *quæſt.* 9. *cap.* 22. *ſup. de teſtib.*

[k] *al.* Clemens Papa Florentino Epiſcopo. *al.* Celeſtinus Papa Flor. Epiſcopo. *al.* Celeſtinus III. &c.
[l] *Cap.* 1. *tit. de matr. contr. interd. Eccl. celebr. in* I. *Compil.* refert Grat. ſive Palea 35. *q.* 6. *c.* 2.
[m] Vide Lanfranc. de Oriano *in cap. quoniam contra. ſup. de proba.* & Specu. *tit. de teſte.* §. 1.

III. Clemens [k] III. Papa Florentino Epiſcopo. [c. an. 1190. *Româ in Tuſciam.*]

In cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate & contractu teſtificari poſſunt conſanguinei & parentes.

VIdetur [l] nobis [4]: [*Et infrà α.*] Quòd parentes, fratres, & cognati utriuſque ſexûs, in teſtificatione ſuorum ad matrimonium conjungendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua conſuetudine, quàm legibus approbatur [5]. Ideò enim maximè parentes, & ſi defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam unuſquiſque ſuam genealogiam cùm teſtibus & chartis, tum etiam ex recitatione majorum ſcire laborat: qui enim meliùs recipi debent, quàm illi, qui meliùs ſciunt, & quorum eſt intereſſe: ita ut ſi non interfuerint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundùm leges nullum fiat matrimonium? Quod verò legitur, [m] pater non recipiatur in cauſa filii, nec filius in cauſa patris, in criminalibus cauſis & contractibus verum eſt. In matrimonio verò conjungendo & disjungendo ex ipſius conjugii prærogativa, & quia favorabilis res eſt, congruè admittuntur.

[*α Quòd ſecunda quam contra probibitionem Eccleſiæ duxit, non ſit uxor, etiamſi primam non baberet deſponſatam: nam quod contra interdictum & ordinem Eccleſiæ factum eſt, ratum non baberi tanquam inordinatum, tam divinæ, quàm humanæ legis auctoritas proclamat. Quia igitur ea quam inordinatè ſuperduxit probibitione renitente uxor non eſt, cogendus eſt eam recipere, quam juravit & deſponſavit, atque ex ea prolem genuit, ut juramenti religio non vilipendatur, & fides adinvicem conſervetur promiſſa, & proles in cultu Dei nutriatur & educetur, & alii exinde occaſionem pejerandi, & alias decipiendi, aſſumere non valeant.*]

¶ Pith. [4] *Videtur nobis, &c.*] Pars eſt Canonis *Videtur*; *cauſ.* 35. *quæſt.* 6.
[5] *Legibus approbatur.*] *L. Quamvis* 2. *C. ad leg. Jul. de adulter. & cap.* 1. *de conſanguinit. & affinit. in* 4. *Collect.*

IV. Idem. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Invita deſponſata, poſteà ſponte cognita, contra matrimonium non auditur.

[n] *Cap.* 3. *e[od.] tit. in* III. *Compil.*
[o] induxiſſe

INſuper [n] adjeciſti [6], quòd aliquis cum quadam innubili puella contraxit, quæ tandem ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamavit, aſſerens ſe ſemper ab initio diſſenſiſſe; quod per teſtes probat famâ & converſatione præclaros. In hoc itaque caſu ſentimus quòd adversùs matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionem ſui legitimum annum attingens, cùm potuit, minimè reclamavit: ſicut enim ante legitimum conſenſum (qui in duodecimo anno ſpectatur) potuit diſſentire, ſic poſtquam legitimo tempore accedente ſemel etiam copulæ carnali conſenſit, ex ratihabitione ſibi ſuper hoc ſilentium non ambigitur indixiſſe [o].

¶ Pith. [6] *Inſuper adjeciſti.*] Pars eſt cap. *Laudabilis.*

[p] de Alban. Januen.

V. Innocentius III. Archiepiſcopo Præpoſito & Priori Sanctæ Mariæ de Alban. [7] Genuen. [p] [c. an. 1214. *Româ in Tuſciam.*]

Repellitur accuſans matrimonium propter quæſtum.

[q] *Cap.* 2. *e[od.] tit. in* III.
[r] Canulla. *al.* Camilla *al.* Caſula.

SIgnificante [q] M. de Canula [r] [8] noſtro eſt Apoſtolatui declaratum, quòd cùm N. [9] duxiſſet legitimè in uxorem, S. mater ipſius niſa eſt matrimonium accuſare, ut ab eo pecuniam extorqueret; & licèt intellectui ſuo prava non poſſint opera reſpondere, nihilominus vult habere pecuniam, ut ab accuſatione deſiſtat.

Cùm igitur non ſit malitiis hominum indulgendum: mandamus, quatenus ſi eſt ita, ipſam ab accuſatione matrimonii repellentes, eidem ſuper hoc ſilentium imponatis.

¶ Pith. [7] *Sanctæ Mariæ de Albano.*] V. C. *Sanctæ Mariæ de Jubino*, Ordinis Ciſtercienſis, Januenſis Diœceſis.
[8] *De Canula.*] *de Camilla.*
[9] *N.*] *M.*

VI. Idem [10]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Repellitur ab accuſatione matrimonii, qui denunciationis tempore tacuit, niſi denunciationem probabiliter ignoravit, vel juret de novo didiciſſe, & quòd non objicit illam malitiosè.

[f] *C. unic. e[od.] tit. in* IV. *Compil.* alia pars hu[jus] Decr. *ſu[p.] de ſponſal. c[ap.] Cùm in tua.*
[t] *al. ita:* & quod ad hoc
[u] procedit.

CUm [f] in tua Diœceſi [11]: *Et infrà.* Si verò poſt contractum matrimonium aliquis appareat accuſator, cùm non prodierit in publicum, quando banna ſecundùm conſuetudinem in Eccleſiis edebantur, utrùm vox ſuæ debeat accuſationis admitti, meritò quæri poteſt. Super quo ſic duximus diſtinguendum, quòd ſi tempore denunciationis præmiſſæ, is qui jam conjunctos impetit, extra Diœceſim exiſtebat, vel aliàs denunciatio non potuit ad ejus notitiam pervenire; ut putà ſi nimiæ infirmitatis fervore laborans, ſanæ mentis patiebatur exilium: vel in annis tam teneris conſtitutus, quòd ad comprehenſionem talium, ejus ætas ſufficere non valebat, ſeu aliâ causâ legitimâ fuerit impeditus; ejus accuſatio debet audiri. Alioquin cùm rationabiliter præſumatur quòd denunciationem publicè factam idem exiſtens in ipſa Diœce. minimè ignoravit, tanquam ſuſpectus eſt proculdubio repellendus: niſi proprio firmaverit juramento, quòd poſteà didicerit ea quæ objecerit, & [t] ad hoc ex malitia non [u] procedat; quia tunc etiamſi didiciſſet ab illis, qui denunciationis tempore ſiluerunt, claudi non debet eidem aditus accuſandi: quoniam etſi ab impetitione hujuſmodi culpa de ſilentio tali contracta illos excluderet, iſte tamen amoveri nequiret, cùm culpabilis non exiſtat.

¶ Pith. [10] *Idem.*] Epiſcopo Belvacenſi.
[11] *Cùm in tua Diœceſi.*] Junge *cap.* 27. *ſup. de Sponſalib.*

[x] De materi[a] hujus tituli, vide Theolo[gos] *lib.* 4. *Se[n]tent. diſt.* [...] & per Sylveſtrum *in Summa, verbo Divortium.*
[y] Warmaciam. *al.* Wermecias.
[z] *C.* 1. *eod. ti[t.] in* 1. *Compil.*

DE DIVORTIIS [x].

Titulus XIX.

I. Ex Concilio apud Wormaciam [y]. [*in Germania.*]

Homicidium neceſſarium non privat ſpe conjugii; ſed machinatio in mortem conjugis ſic.

SI qua mulier [z] [1] in mortem mariti ſui cum aliis conſiliata eſt, & ipſe aliquem illorum ſe defendendo occiderit; poteſt ipſe poſt mortem uxoris, ſi voluerit, aliam ducere: ipſa autem inſidiatrix pœnitentiæ, abſque ſpe conjugii, ſtet ſubjecta.

¶ Pith. [1] *Si qua mulier.*] *Cauſ.* 31. *quæſt.* 1. *Can. Si qua mulier.*

II. Alexander III [2]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Conjuges propter alterius crimen non ſeparantur, niſi ſpiritualiter fornicentur: & tunc durat conjugium eis etiam ſeparatis.

[a] *Cap.* 2. *eo[d.] tit. in* 1. *Com[pil.]* & poſt Conc. ſub Alex. II[I.] *p.* 50. *c.* 22. §. *quod autem.* Vide So[tum] 4. *ſent. diſt.* 37. *q.* [...]

QUæſivit [a] à nobis: [*Et infrà α.*] Nos itaque taliter reſpondemus, quòd mulier pro furto vel alio crimine viri ſui (niſi fidei ſuæ religionem corrumpere velit) ab eo ſeparari non debet. Verùm ſi conjugem ſuam ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit ſeparari, ita quòd ei nubere alii non licebit; quia licèt ſeparentur, ſemper tamen con-

juges erunt. In viris quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur.

[*α Utrùm mulier pro latrocinio aut quolibet alio crimine à viro ſuo debeat ſeparari, & alii nubere; & de viro ſimili modo propoſuiſti, & utrùm pro quolibet flagitio poſſit à conjuge dividi, & aliam ſibi legitimè matrimonio copulare.*]

¶ PITH. [2] *Alexander III.*] Aliàs, *Gregorius IX.*

III. IDEM Ambianen. [b] Epiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Galliam.*]

...ƒ. Ambien.

Vir non poteſt dimittere uxorem ſine judicio Eccleſiæ, etiam propter impedimentum parentelæ notorium. Si fama refert impedimentum conjugii, etiam nemine opponente, Epiſcopus ex officio ſuo poteſt de eo inquirere. Si verò impedimentum eſt notorium, poteſt Epiſcopus ex officio ſuo matrimonium ſeparare.

...*.3. eod. tit.* ...*1. Compil.* ...poſt Conc. ...ter. ſub ...ex. III. ...*50. c. 29.*

POrrò [c] de Comite Pontini [3], qui B. [4] uxorem ſuam abſque judicio Eccleſiæ dimiſit, quia eam cognatam fuiſſe uxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoſcat, quòd ſi etiam parentela eſſet publica & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit; quare ipſum ad eam recipiendam, quæ petit reſtitutionem ipſius, diſtrictè compellas; quam ſi recipere noluerit, eum & ſuperinductam vinculo excommunicationis adſtringas. Præterea de H. qui [5] cognatam ſuam duxit uxorem, reſpondemus, quòd non apparentibus accuſatoribus, & parentelâ manifeſtâ ſeu publicâ exiſtente (quod credibile non eſt, niſi eſſent in primo gradu vel ſecundo) tui officii intereſt matrimonia illa adhibitâ gravitate diſſolvere, quæ illicitè contracta noſcuntur.

¶ PITH. [3] *De Comite Pontini.*] Sigebertus *an.* 1142. Vigner. *tom.* 3. 98.

[4] *B.*] filiam Bern. de Sancto Valerico.

[5] *H. qui.*] *Hugone de Calecio, qui filiam Aletini.* Hoc caput eſt pars capitis *Cùm ſedem.*

IV. IDEM [6]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Repellitur uxor petens reſtitutionem mariti, ſi notoriè fornicata eſt, & maritus continuit.

...*ap. 4. eod.* ...*in 1. Com-* ...& poſt ...nc. Later. ...*6. c. 14.*

SIgnificaſti [d], quòd quidam uxore ſua ſine judicio Eccleſiæ dimiſſa, pro eo quòd ſuggeſtum ſibi fuerat ipſam inceſtum cum quodam conſanguineo commiſiſſe, vinculo fuit propter hoc excommunicationis adſtrictus: verùm mulier non continuit, ſed ſobolem de alio viro ſuſcepit, nec minùs poſtulat viro reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo injuſtè dimiſſam, & eundem ſibi materiam adulterandi dediſſe. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi notorium eſt mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſi conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe.

¶ PITH. [6] *Idem.*] Cretenſi Epiſcopo.

V. IDEM [7]. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Matrimonium ſeparatur propter adulterium mulieris: & ſi vir poſteà fornicetur, redintegratur. Et eſt bonus caſus, & multùm allegabilis.

...*ap. 3. de* ...*ud. deſponſ.* ...*11. Compil.*

EX literis [e] [8] tuis accepimus, quòd V. quandam duxit uxorem, qui paucis temporibus fuêre concordes: proponebat enim idem V. quòd illam per violentiam ſibi illatam, metu etiam mediante duxiſſet: [*Et infrà α.*] Tandem vir uxorem ſuam ſuper crimine fornicationis in jure convenit, quæ neſcitur quo ducta ſpiritu cœpit publicè confiteri, quòd cùm vir negaret ei in neceſſariis providere, crimen compulſa eſt incurrere memoratum. Cúmque diligentiùs à te fuiſſet admonita, ne ad ſuggeſtionem alicujus illud tam turpe contra ſe proponeret, ipſa id manifeſtiùs aſſerebat; ſanè tu convocato Capitulo tuo, cùm ex eorumdem [f] conſilio utrique privatim continentiam injunxeris obſervandam, ita quòd caſtè viverent abinvicem ſegregati; memoratus V. furtim cum alia ſponſalia & nuptias temerè celebravit. Verùm cùm factum inquirere laborares, ſupradictus V. ſeriem rei explicans & exponens, ad audientiam noſtram dicitur appellaſſe. Unde Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi res ita proceſſit, prætaxatum virum ad legitimam uxorem redire compellas.

...eorum.

[*α Tu verò unà cum Capitulo tuo cùm tam minis quàm admonitionibus inter eos ſæpè pacem confirmare ſtuderes, eos temerè ſegregatos pariter reconciliari coëgiſſes.*]

¶ PITH. [7] *Idem.*] Clemens III.

[8] *Ex literis, &c.*] *Cauſ.* 15. *quæſt.* 7. *Can.* 6.

VI. URBANNS III. Florentino Epiſcopo. [c. an. 1186. *Româ in Tuſciam.*]

Si uxor à viro lapſo in hæreſim propria auctoritate divertit, ad eum reverſum redire compellitur, ſecùs ſi per judicium Eccleſiæ ab eo fuiſſet ſeparata.

...*Cap. 5. eod.* ...*t. in 1.* ...*mpil.*

DE illa [g] quæ viro ſuo labente in hæreſim, ipſius conſortium ſine judicio Eccleſiæ declinavit; videtur nobis, quòd mulier (maximè ſi ea intentione deceſſit, ut lapſus in hæreſim tædio pariter & confuſione affectus ſe ab errore ſuo converteret) ei cùm reverſus fuerit, eſt reddenda: quæ etiam ſi reverti noluerit, compellatur. Si verò judicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.

VII. INNOCENTIUS III. Ferrarien. Epiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Inſubriam.*]

Vinculum conjugale non diſſolvitur, altero conjugum Fidelium in hæreſim lapſo. Sed ſi unus Infidelium conjugum convertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare, vel non ſine blaſphemia, vel ſine peccato mortali; ſolvitur conjugium, & converſus contrahere poterit.

QUantò te [h] novimus in Canonico jure peritum: [*Et infrà α.*] Sanè tua F. intimavit, quòd altero conjugum ad hæreſim tranſeunte, qui relinquitur, ad ſecunda vota deſiderat convolare. quod utrùm poſſit fieri, per tuas nos duxiſti literas conſulendos. Nos igitur conſultationi tuæ reſpondentes diſtinguimus, licèt quidam Prædeceſſor noſter [9] ſenſiſſe aliter videatur; an ex duobus Infidelibus alter ad Fidem Catholicam convertatur, vel ex duobus Fidelibus alter labatur in hæreſim, vel decidat in Gentilitatis errorem. Si enim alter Infidelium conjugum ad Fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia Divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit: & in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus: Si Infidelis diſcedit, diſcedat; frater enim vel ſoror non eſt ſervituti ſubjectus in hujuſmodi: & Canonem etiam in quo dicitur [i] [10]: Contumelia Creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur. Si verò alter Fidelium conjugum vel labatur in hæreſim, vel tranſeat ad gentilitatis errorem; non [k] credimus quòd in hoc caſu is qui relinquitur, vivente altero, poſſit ad ſecundas nuptias convolare, licèt in hoc caſu major appareat contumelia Creatoris. Nam etſi matrimonium verum inter Infideles exiſtat, non tamen eſt ratum: inter Fideles autem [l] verum & ratum exiſtit; quia ſacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii ſacramentum, ut ipſum in conjugibus illo durante perduret. Nec obſtat quod à quibuſdam forſan objicitur, quòd Fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa privari; cùm in multis caſibus hoc contingat, ut ſi alter conjugum incidatur. Per hanc reſponſionem, quorumdam malitiæ obviatur, qui in odium conjugum, vel quando ſibi invicem diſplicerent, ſi eas poſſent in tali caſu dimittere, ſimularent hæreſim, ut ab ipſa, nubentibus conjugibus, reſilirent. Per hanc ipſam reſponſionem illa ſolvitur quæſtio, quâ quæritur, utrùm ad eum qui ab hæreſi vel infidelitate revertitur, is qui permanſit in Fide, redire cogatur.

[h] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*

[i] Hoc dicit B. Ambroſius *epiſt.* 1. *ad Corinth. c.* 7.

[k] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de ſacr. matr. can.* 5.

[l] *In uno aut altero C.* ratum & firmum exiſtit.

[*α Tantò f. t. ampliùs in Domino commendamus, quòd in dubiis quæſtionum articulis ad Se. Ap. recurris; quæ diſponente Domino cunctorum Fidelium Mater eſt & Magiſtra, ut opinio quam in eis quondam habueras, dum alios Canonici juris peritiam èdoceres, vel corrigatur per Sed. Ap. vel probetur.*]

¶ PITH. [9] *Prædeceſſor noſter.*] Urbanus III. *cap.* 3. *ſup.* nam Celeſtinus epiſtolâ quæ extat *in 2. Collect. Decret. ſub tit. De Converſ. Infidel.* cum hoc capite convenit.

[10] *Canonem in quo dicitur, &c.*] *Can.* 2. *cauſ.* 28. *quæſt.* 2. ex Ambroſio *in epiſt.* 1. *ad Corinth.* ubi & Joannis Chryſoſtomi eadem ſententia eſt.

VIII. IDEM Tiberiaden. [m] Epiſcopo. [c. an. 1212. *Romæ.*]

[m] Tibaden.

Pagani juncti in gradu probibito lege Canonica tantùm, converſi ad Fidem non ſeparantur. Hoc primò. *Si Paganus priùs plures uxores habebat, poſt Fidem ſuſceptam adhærebit primæ.* Hoc ſecundò. *Et ſi repudiatâ uxore cum ſecunda contraxerit, etiam poſt Baptiſmum dimittet ſecundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamſi repudiata cum alio contraxiſſet, ſecùs ſi fornicata fuiſſet.* Hoc tertiò.

GAudemus [n] in Domino [11]: [*Et infrà α.*] Utrùm Pagani uxores accipientes in ſecundo vel tertio vel ulteriore gradu ſibi conjunctas, ſic conjuncti debeant poſt converſionem ſuam inſimul remanere, vel abinvicem ſeparari, edoceri per Scriptum Apoſtolicum poſtulaſti. Super quo taliter reſpondemus, quòd cùm ſacramentum conjugii apud Fideles & Infideles exiſtat, quemadmodum oſtendit Apoſtolus dicens: Si quis frater Infidelem habet uxorem, & hæc conſentit habitare cum eo, non illam dimittat, & in præmiſſis gradibus à Paganis quoad eos matrimonium licitè ſit contractum, qui conſtitutionibus Canonicis non arctantur: (quid enim ad nos, ſecundùm Apoſtolum eundem, de his quæ foris ſunt, judicare?) in favorem præſertim Chriſtianæ Religionis & Fidei, à cujus perceptione per uxores ſe deſeri timentes viri, poſſunt facilè revocari: Fideles hujuſmodi matrimonialiter copulati liberè poſſunt & licitè manere conjuncti, cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur. Quia verò Pagani circa plures inſimul fœminas affectum dividunt conjugalem, utrùm poſt converſionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immeritò dubitatur: [*Et infrà β.*] Verùm abſonum hoc videtur, & inimicum Fidei Chriſtianæ, cùm ab initio una coſta in unam fœminam ſit converſa; & Scriptura divina teſtetur quòd propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una; non dixit tres vel plures, ſed duo: nec dixit, adhærebit uxoribus, ſed uxori: [*Et infrà γ.*]

[n] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

1. *Cor.* 7.

1. *Cor.* 5.

Gen. 2. 3.

Nec ulli unquam licuit inſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum, quæ mos quandoque, interdum etiam fas cenſetur: per quam ſicut Jacob à mendacio, Iſraëlitæ à furto, & Samſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab adulterio excuſantur. Sanè veridica hæc ſententia probatur etiam de teſtimonio Veritatis teſtantis in Evangelio: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Si ergo uxore dimiſſa, duci alia de jure non poteſt, fortiùs & ipſâ retentâ: per quod evidenter apparet pluralitatem in utroque ſexu, cùm non ad imparia judicentur circa matrimonium, reprobandam. Qui autem ſecundùm ritum ſuum legitimam repudiavit uxorem: cùm tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licitè poterit aliam etiam ad fidem Chriſti converſus habere, niſi poſt converſionem ipſius, illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiam ſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo caſu reſtitutionem petenti, quamvis de injuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur: quia ſecundùm Apoſtolum frater aut ſoror non eſt hujuſmodi ſubjectus ſervituti. Quòd ſi converſus ad Fidem, & illa converſa ſequatur antè, quàm propter cauſas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur. Quamvis quoque ſecundùm Evangelicam veritatem, qui duxerit dimiſſam, mœchatur, non tamen dimiſſor poterit objicere fornicationem dimiſſæ, pro eo, quòd nupſit alii poſt repudium, niſi aliàs fuerit fornicata.

Matth. 19. & *Lucæ* 10.

Matth. 19.

1. *Cor.* 7.

[α *Et in potentia virtutis ipſius, & Patri luminum, à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, uberes gratiarum exſolvimus actiones: quòd ſicut nobis tuis literis intimaſti diebus iſtis noviſſimis, ille qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat, ut ad Chriſtianam venirent Fidem, multorum cordibus inſpiravit: & quoniam uxores acceperant in ſecundo vel tertio, vel ulteriori gradu ſibi conjunctas.*]

[β *Quia verò tam Patriarchæ quàm alii juſti viri ante legem pariter & poſt Legem multas uxores inſimul habuiſſe leguntur: nec contrarium apparet in Evangelio vel Lege præceptum: neque Pagani ſubjiciuntur Canonicis inſtitutis poſt inventis, quemadmodum eſt præmiſſum: videtur quòd nunc etiam juxta ritum ſuum licitè contrahant cum diverſis, quorum conjunctiones legitimas unda ſacri baptiſmatis non diſſolvit, & ita Patriarcharum exemplo ad Fidem Chriſti converſi, Pagani conjugiorum pluralitate gaudebunt.*]

[γ *Unde Lamech, qui plures uxores inſimul legitur habuiſſe reprehenditur in Scripturis, eò quòd ipſe primus reprobandam bigamiæ ſpeciem introduxit. Licèt autem de hujuſmodi non quæſieris, volentes tamen tam te quàm alios ſuper his etiam reddere certiores, & quòd veritas prævaleat falſitati, ſine dubitatione qualibet proteſtamur quòd.*]

¶ PITH. [11] *Gaudemus in Domino, &c. cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur.*] Adde *cap. ult. ſup. qui fil. ſint legit.* quod hujus pars eſt.

IX. IDEM Livonien. Epiſcopo, & eis qui cum ipſo ſunt Fratribus. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Non licet relictam fratris in uxorem accipere: & de facto ducta ſeparanda eſt, niſi aliter Eccleſia diſpenſet.

[o] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[p] *infrà de Pœnitent. & remiſſ.* 1. *cap.*
[q] *al. ita:* Quia diſpar eſt ritus in Livonien. Eccleſia de novo, &c. *ſed in vetuſtioribus exemplarib. legitur ut eſt impreſſum.*

DEus [o] qui Eccleſiam ſuam [p]: *Et infrà.* Quia diſpar [q] eſt ritus in Livonien. Eccleſia de novo ad Fidem Catholicam converſorum à noſtro: propter infirmitatem gentis ejuſdem concedimus ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum, utantur, ſi tamen, fratribus decedentibus ſine prole, ut ſemen defuncti juxta Legem Moſaïcam ſuſcitarent, cum talibus contraxerunt: ne tales ſibi decetero poſtquam ad fidem venerint, copulent, prohibentes.

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM ET UXOREM, ET DE DOTE POST DIVORTIUM RESTITUENDA.

TITULUS XX.

I. EX CONCILIO habito apud Vvormaciam. [*in Germania.*]

Separato licitè matrimonio, dos reſtituenda eſt.

[r] *Cap.* 1. *eod. tit. in* III. *Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 46.

MULIERES cùm [r] pro aliqua licita cauſa à propriis viris fuerint ſeparatæ, totam dotem præcipimus ſibi reddi.

II. URBANUS III. Decano, Cantori & Capitulo Lexov. [1] [c. an. 1186. *Româ in Galliam.*]

Soluto matrimonio cogitur vir dotem reſtituere, & bona dividere, quæ communiter eis obvenerunt.

[ſ] *C.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

SIgnificavit P. mulier [ſ], quod H. quem loco viri tenebat, divortio inter eos ſolenniter celebrato, dotem ſuam illicitè detinet, & reddere contradicit: poſſeſſiones etiam, quæ ipſis dum ſimul viverent cujuſcumque contractûs titulo communiter obvenerunt, eâ prorsùs excluſâ, ſibi nititur vindicare. Ideóque mandamus, quatenus ſi ita eſt, & non eſt aliud quod obſiſtat, ipſum ad reſtitutionem dotis, & diviſionem eorum, quæ olim communiter habuerunt, diſtric. Eccle. compellatis.

¶ PITH. [1] *Et Capitulo Lexov.*] V. C. *Capicerio.*

III. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Delegatus ad cauſam matrimonii, ſi ferat ſententiam divortii, pronunciare debet dotem reſtitui. Et eſt caſus multùm allegabilis.

[t] *Cap.* 1. *tit. de dote poſt divort. reſtituenda, in* [...] *Compil.*

DE prudentia [t] veſtra [2] miramur, quòd cùm vobis cauſam matrimonii, quæ vertebatur inter H. & M. commiſiſſemus terminandam, & vos conſanguinitatem inter eos invenientes, ſententiam divortii tuliſſetis: de dote, quam à viro mulier repetebat, quicquam ſtatuere diſtuliſtis: Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognoviſtis, & de dote, quæ eſt cauſa incidens [3] acceſſoriè cognoſcere valuiſtis, & ſententialiter definire: mandamus, quatenus prædictum H. monitione præmiſſa cogatis, ut prædictæ M. totam, ſicut Canonicum fuerit, reſtituere non moretur.

¶ PITH. [2] *De prudentia veſtra, &c.*] Idem ſervatur in Francia. Vide Matth. Paris 216.

[3] *Cauſa incidens.*] Immo *emergens* & ſine qua matrimonii cauſa decidi non poteſt, ut *in cap.* 1. *de ordin. cognit.*

IV. CLEMENS III [u]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

[u] Celeſtinus III.

Mulier propter adulterium à viro ſeparata, perdit dotem.

[x] *C.* 2. *tit. de dote poſt divort. reſtituenda, in* [...] *Compil.*

PLerumque [x]: [*Et infrà* α.] Si mulier ob cauſam fornicationis judicio Eccleſiæ, aut propria voluntate à viro receſſerit, nec reconciliata poſteà ſit eidem, dotem vel dotalitium repetere non valebit.

[α *Accidit ut proponis quòd in Parœcia tua mulieres à viris ſuis cauſâ fornicationis recedunt, & ſic uſque ad mortem ipſorum permanere noſcuntur, ipſis verò defunctis cùm à conſanguineis ad quos hæreditates eorum perveniunt, dotem ſuam cum dotalitio repetunt, eis audientiam denegant, & nolunt reſtituere, quod repoſcunt: ob hanc cauſam, quia eo ipſo ſe indignas feciſſe noſcuntur quòd à viris ſuis cauſâ fornicationis duxerunt recedendum. In hoc itaque dicimus quòd.*]

V. INNOCENTIUS III. Compoſtel. Archiepiſcopo, & univerſis Epiſcopis in regno Legionen. conſtitutis. [c. an. 1213. *Româ in Hiſpaniam.*]

Cogitur mulier ex officio Judicis donata ſibi à viro propter nuptias pro conſervatione illiciti matrimonii relaxare, ſi talis donatio præſtet impedimentum diſſolutioni talis matrimonii. Hoc dicit, ſecundùm intellectum qui plùs placet Panormitano.

[y] *Cap.* 1. *tit. de dote amitt. in* III. *Comp*[...]

ET ſi neceſſe ſit [y]: *Et infrà.* Quia verò caſtra quædam, quæ Rex Legion. filiæ Regis Caſtellæ [4] in dotem tradidiſſe proponitur, ita ut ſi eam aliqua occaſione relinqueret, ipſa cederent in jus ejus, impedimentum præſtare videntur hujuſmodi copulæ diſſolvendæ: Cùm caſtra ipſa non tam ob turpem, quàm ob nullam cauſam ſint data, utpote cùm inter eos matrimonium non exiſtat, & ideò nec dos, nec donatio propter nuptias. Ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam ejus potiùs retorqueri: caſtra ipſa reſtitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis ſententiam coarctari.

¶ PITH. [4] *Caſtellæ.*] *Portugalliæ.* Vide Roderic. Vital. *part.* 3. *Hiſtor. Hiſpan. cap.* 38. Marin. Sicul. 818.

VI. IDEM Archidiac. S. Andreæ de Scotia [5]. [c. an. 1213. *Româ in Scotiam.*]

Uſufructuarius donans ſine conſenſu Domini rem ipſam uxori propter nuptias, non transfert in eam plus juris, quàm ipſe habebat: idem de eo, qui ſub conditione adimente habet rem in hæreditatem, vel in feudum.

[z] *Cap.* 2. *tit. de dot. amitt. vel poſt divort. reſt.*

NUper à nobis [z] tua diſcretio requiſivit, ſi aliqua terra data fuerit alicui, non in hæreditatem vel feudum, ſed tantùm quoad vixerit poſſidenda: & ipſe poſtmodum tertiam partem uxori ſuæ in dotem conceſſerit, utrùm eo defuncto præfatam dotem uxor, dum vixerit, habere debeat & tenere: cùm Eccleſia dotes protegere teneatur viduarum? Poſtulaſti præterea, ſi qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quem de uxore legitima procrearet, in hæreditatem vel feudum: & ipſe uxori ſuæ quadam parte ipſius in dotem [6] conceſſa, deceſſerit poſtmodum ſine prole, an mulier eandem de jure poſſet [a] habere?

[a] poſſit.

Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpond. quòd cùm regulariter nullus plus juris transferre poſſit, quàm eum conſtet habere: vir, cui [b] terra prædicto modo conceditur, non poteſt uxori relinquere, quod ei non licuit niſi quoad vixerit, poſſidere: nec licet uxori ſuæ partem illius terræ in donationem propter nuptias [7] ex viri conceſſione tenere, niſi do-

[b] *al.* vir, cui prædicta terra, dicto modo conceditur.

nationi ille, ad quem ſpectat dominium illius terræ, voluerit conſentire. Quod autem de prima conſultatione dicimus, hoc reſpondemus etiam de ſecunda: nam licèt Eccleſia in cauſis viduarum ſe favorabilem debeat exhibere, contra juſtitiam tamen non eſt eis favor Eccleſiaſticus concedendus. Illud verò te nolumus ignorare, quòd uxor dare dicitur viro dotem: vir autem uxori donationem facere propter nuptias, ſecundùm legitimas ſanctiones.

¶ Pith. [5] *Archidiac. S. Andreæ de Scotia.*] Joannes de Fordun. *de geſt. Scotor. ann.* 1211. Hoc in anno Joannes Scot vocatus, Anglicus tamen natus, Archidiaconus S. Andreæ & electus ejusdem, poſtulatus eſt ad Epiſcopatum Dunkeldenſem.

[6] *In dotem.*] *In dotalitium. cauſ. 36. quæſt. 2. can.* 10.

[7] *Donationem propter nuptias.*] Quæ impropriè dos dicitur ut & *cap. proxim. ſuprà, & cap. 1. hoc tit. in 3. Collect. cap 1. de ſponſalib. cap. cum protinùs. ſup. de for. compet. can. ſi autem dotalitium, cauſ. 36. quæſt. 2. can. quidam, cauſ. 27. quæſt. 2.*

ianuenſi.

VII. Idem Archiepiſc. & Archidiac. Genuen. [c] [c. an. 1213. *Româ in Tuſciam.*]

Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo quòd vergat ad inopiam, nec præcisè cogitur ſatisdare ultra facultatem propriam: ſed dos ſibi aſſignatur ſub cautione, quam præſtare poteſt. Et ſi per illam cautionem non eſſet ſufficienter proviſum conſumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorem: ut de honeſto lucro vir ſuſtineat onera matrimonii. Hoc dicit ſecundùm intellectum quem tenet Pan. inhærendo verbis literæ. Et eſt caſus no. & quotidianus.

[d] *Cap. 3. tit. ... dote amitt. ... II. Compil.*

PEr veſtras [d] literas intimaſtis, quòd cùm magiſtrum R. ſuper quadam ſumma pecuniæ pro H. paupere, auctoritate noſtra curaveritis convenire: quam idem H. pro dote uxoris ſuæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem oppoſuit contra ipſum, quòd uxorem ſuam à ſe repulerat, & tacita veritate ſuper hoc literas impetraverat [e], quia cùm ſuper eadem dote alia vice coram veſtræ civitatis Conſulibus quæſtio mota eſſet, ipſi pronunciaverunt, ut quoniam idem H. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non aſſignaretur eidem, niſi cautionem idoneam de ipſa non peritura præſtaret: unde vos ei, ut de ſolvenda dote caveret, & uxorem ſuam reciperet, præcepiſtis: [*Et infrà* α.] Cùm ergo ſatis poſſit ei modicum credi dotis, cui creditum eſt corpus uxoris [8]: mandamus, quatenus dotem aſſignari faciatis eidem ſub ea, quam poteſt, cautione præſtare, vel ſaltem alicui mercatori committi, ut de parte honeſti lucri dictus vir onera poſſit matrimonii ſuſtentare: ne occaſione dotis detentæ, uxor à viro dimiſſa, ſeu vir, qui dimiſit uxorem, adulterii reatum incurrat.

[e] ...npetravit.

[α *Et donec illud poſſet facere, dos illa reponeretur ſi vellet in ſecretario Eccleſiæ Januen. quod cùm implere non poſſet, ad inſtantiam ejus nobis hoc reſcribere curaviſtis.*]

¶ Pith. [8] *Cùm ergo ſatis poſſit ei modicum credi dotis, cui creditum eſt corpus uxoris.*] *L. 2. C. ne fidejuſſor. dot. dent.*

VIII. Gregorius IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Hæc Decretalis, ſatis ſeipſam ſummat.

[f] ...lid. Palac. ... *in repet.* ... *Rubr.* ... *o. cum* ... *tis ſequen-*

DOnatio [9] [f], quæ conſtante matrimonio inter conjuges dicitur eſſe facta, ex quo alter locupletior, & pauperior alter efficitur, firmitatem non habet, niſi donatoris obitu confirmetur: quæ tamen penitùs evaneſcit, ſi revocetur ab eo tacitè vel expreſsè, vel qui donatum accepit, priùs debitum naturæ perſolvat. Sanè ſoluto matrimonio: ſicut dos ad mulierem, ſic & donatio propter nuptias redit ad virum: niſi de conſuetudine ſecùs obtineat: vel ex pacto de lucranda dote & donatione propter nuptias, quod æquale ſit tamen, hinc inde contrarium inducatur.

¶ Pith. [9] *Donatio, &c.*] Vide *Novell.* 97.

DE SECUNDIS NUPTIIS [g].

Titulus XXI.

[g] ...Vide Magi- ...um & ...eologos. ...4. *ſent.* ... 42.

I. Alexander III. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus eſt.

CApellanum [h], quem benedictionem cum ſecunda conſtiterit celebraſſe, ab officio beneficióque ſuſpenſum, cum literarum tuarum teſtimonio, ad Sedem Apoſtol. nullatenus deſtinare poſtponas.

[h] *Cap. unic. eod. tit. in* II. *Compil.*

II. Lucius III. Univerſis Chriſtianis in captivitate Sarracenorum poſitis [10]. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Dubitans de morte conjugis, niſi priùs certificetur, contrahere non debet: & ſi contraxit, reddat, ſed non exigat debitum: & ſi poſtmodum ſciat primam vivere, dimittat ſecundam. Abbas Sic.

DOminus [11] [i], ac Redemptor noſter: *Et infrà.* Sanè ſuper matrimoniis, quæ quidam ex vobis, nondum habita obeuntis conjugis certitudine, contraxerunt: id vobis reſpondemus, ut nullus amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quòd ab hac vita migraverit conjunx ejus. Si verò aliquis vel aliqua, id hactenus non ſervavit, & de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti: quod à ſe tamen noverit nullatenus exigendum. Quòd ſi poſt hoc de prioris conjugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.

[i] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* huc ſpectant tradita *ſupr. de ſponſalib. cap. in præſentia.*

¶ Pith. [10] *Chriſtianis in captivitate Sarracenorum poſitis.*] Matth. Paris 190. Neubrigenſ. 254. Vigner. *tom.* 3. 143.

[11] *Dominus, &c.*] Vide *cap. 4. ſup. de eo qui cognov. conſanguin. &c. & cap. 44. de ſentent. excommunic.*

III. Urbanus III. [12] Vigilien. Epiſcopo [k]. [c. an. 1186. *Româ in Apuliam.*]

[k] *al.* Vigo. *al.* Vig.

Si unus ex conjugibus fuit aliàs benedictus, non debent conjuges de novo benedici.

VIr autem [l] & mulier ad digamiam tranſiens, non debet à Presbytero benedici: quia cùm alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet.

[l] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p. 9. c. 1.*

¶ Pith. [12] *Urbanus III.*] *Alexander III.*

IV. Idem Exonen. Epiſcopo. [c. an. 1186. *Româ in Angliam.*]

Mulier nubens intra annum lugubrem: infamiam non incurrit. Hoc dicit cum ſequenti. Abbas Sic.

SUper illa quæſtione [m], quâ quæſitum eſt, an mulier poſſit ſine infamia nubere intra tempus luctûs, ſecundùm leges definitum [13]: Reſpondemus, quòd cùm Apoſtolus dicat; Mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri ſui: in domino nubat, cui voluerit: per licentiam & auctoritatem Apoſtoli, ejus infamia aboletur.

[m] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *part. 9. c. 2.*

¶ Pith. [13] *Tempus ſecundùm leges definitum.*] *L. 1. C. de ſecund. nupt.*

V. Innocentius III. P. Nobili mulieri. [c. an. 1214.]

Summatur, ut præcedens.

CUm [n], ſecundùm Apoſtolum [14] mulier mortuo viro ſuo, ab ejus ſit lege ſoluta, & nubendi cui vult tantùm in Domino liberam habeat facultatem: non debet Legalis infamiæ ſuſtinere jacturam, quæ licèt poſt viri obitum intra tempus luctûs, ſcilicet unius anni ſpatium, nubat, conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo utitur poteſtate, cùm in his præſertim Seculares Leges non dedignentur Sacros Canones imitari.

[n] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

¶ Pith. [14] *Cùm ſecundùm Apoſtolum, &c.*] D. Ambroſius *in Epiſt. 1. ad Corinth.* à Deo primæ nuptiæ ſunt. Secundæ verò permiſſæ ſunt. Denique primæ nuptiæ ſub benedictione Dei celebrantur ſublimiter, ſecundæ autem & tertiæ, *ſic legitur in vet. manuſcript.* præſenti carent gloria. Joan. Chryſoſtom. *de ſecund. nupt. ſeu de non iterand. nupt.*

FINIT LIBER QUARTUS.

LIBER QUINTUS.

DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, ET DENUNCIATIONIBUS.

TITULUS I.

I. FELIX PAPA [a]. [c. an. 272. *Romæ.*]

De persona accusatoris priùs quærendum est in judicio.

SI legitimus [b] non fuerit accusator, non fatigetur accusatus.

[a] primus Epi. 1. & 2. an. eo. 270. id est, Claudio, & Paterno, Coss.
[b] *C. 1. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Bald. *in l. damni. §. si alieno. ff. de damn. infect.*

II. IDEM Episcopis per Galliam constitutis. [c. an. 272. *Româ in Galliam.*]

A denunciatione repellitur is, qui non præmonuit.

SI quis Episcopus [c] ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, accusatus fuerit, postquam ab eis charitativè conventus fuerit, ut causam emendet, & eam corrigere noluerit: non olim, sed tunc ad Primates causa ejus Canonicè deferatur.

[c] *Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil.* Vide B. Thomam 2. 2. *q. 33. art. 7.*

III. GREGORIUS Duoi Campaniæ. [c. an. 600. *Romæ.*]

Criminatio Prælati debet tractari coram illis, quorum interest.

ILla [d] Præpositorum: [*Et infrà α.*] Si verò aliquis est, de Monasterio prædicti Abbatis, qui possit dicere, quod ad culpam reatúmque ejus pertineat: nos cum eis, quorum interest, causam districtè volumus perscrutari, ut vel condemnetur, vel absolvatur.

[*α Solicitudo utilis est, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vendicat, &c.* quæ sunt prolixa & ex registro impresso repetenda.]

[d] *C. 5. eod. tit. in 1. Compil.* Vide B. Thomam 2. 2. *q. 33. art. 3.*

IV. IDEM [e] Constantiæ Augustæ. [c. an. 600. *Romæ.*]

Qui de aliquo crimine accusatur vel denunciatur, interim promoveri non potest.

OMnipotens [f] Deus: *Et infrà.* Valdè grave est, ut vir, de quo tanta & talia nunciantur, (cùm antè requiri & discuti debeant) honoretur.

[e] Idem scil. Greg. *lib. 4. Epist. 34. cap. 78. Ind. 13. registri.*
[f] *C. 6. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Anchar. *in cap. meminimus. infrà eod.*

V. PASCHALIS Papa. [c. an. 820. *Romæ.*]

Episcopus per exceptionem criminis illum ab accusatione sua repellere non potest, quem antè à sua familiaritate neglexerit separare.

NUlli [g] Episcoporum ab accusatione sua repellere liceat, quos antequam se ab eis impetendum cognosceret, à sua communi familiaritate neglexerit separare.

[g] *C. 1. eod. tit. in 1. Compil.* Refert Gratianus sive Palea 3. *q. 5. §. nulli Episcoporum.*

VI. EX CONCILIO Moguntino. [*in Germania.*]

Absolutus de certo crimine, de eodem iterùm accusari non potest.

DE his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari.

VII. STEPHANUS Papa. [c. an. 256. *Romæ.*]

Cohabitantes inimicis accusati, ab accusatione repelluntur.

REpellantur ab accusatione cohabitantes inimicis. Quia infestationes blasphemiæ, affectio solet amicitiæ incitare.

VIII. EX BROCARDICO [1] lib. XLIII [h].

Ponit pœnitentiam accusatoris calumniosi, cùm sequitur inde mors, vel membri debilitatio.

ACcusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est: nisi pro pace hoc feceris, xl. dies in pane & aqua, quod carena vocatur, cum septem sequentibus annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, per tres debes quadragesimas pœnitere.

¶ PITH. [1] *Ex Brocardico.*] *Ex Burcardo.*

[h] *al. ita:* ex Brocardico *l. 19.*

IX. AUGUSTINUS super Gen. de morte Abel. [c. an. 420. *in Africa.*]

Super notorio procedit Judex, nemine accusante.

EVidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris.

X. ALEXANDER III. Gait. electo [i]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Laici vel inimici Clericos accusare non possunt.

CUm P. Manconella [k] Presbyter ex una parte, & Bonus Presbyter, & I. Bonus [2] Cocti Laicus frater ejus ex altera, in nostra essent præsentia constituti: eundem I. quia Laicus erat, in dicti P. accusationem non duximus admittendum. Cúmque præfatus B. eundem P. super crimine simoniæ constantiùs accusaret: nos eum quia in testimonium illius causæ adductus fuerat: & quia prædictus I. frater ejus ipsum P. coram te priùs accusaverat, ab accusatione repulimus: præsertim cùm frater P. [l] memoratum B. anteà de causa consimili accusasset. unde quoniam unus post alterum prædictum P. instanti vicissitudine accusabant: neutrum ad ejus accusationem admisimus. Sed utrique Presbytero de objectis criminibus purgationem duximus indicendam. Ideóque mandamus, quatenus uterque illorum cum tribus Sacerdotibus faciat se purgare [m].

¶ PITH. [2] *Bonus Cocti.*] *Bouis Cocti, seu Cocci.*

[i] Gaientur. *al.* Gaietur. *al.* Gaietan.
[k] *Cap. 12. eo[d.] tit. in 1. Com[]pil.* & post Conc. Later. sub Alex. II[I] *par. 50. c.* []
[l] Frater eju[s]dem P. &c.
[m] purgari.

XI. IDEM Vigarien. Episcopo [3]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Monachus accusare potest Abbatem, & de bonis Monasterii expensas litis necessarias habebit.

EX [n] parte tua: [*Et infrà α.*] Prudentiæ tuæ t. respon. quòd Monachi, nisi alia rationabilis causa impediat, eò quòd de obedientia & subjectione Abbatis esse noscuntur, ab ejus accusatione sunt nullatenus repellendi: licèt alios accusare non possint. Quibus, (siquidem cùm proprium non habeant,) de rebus Monasterii expensæ debent necessariæ, donec causa debitum finem accipiat, ministrari.

[*α Hujusmodi quæstio nobis proposita est, utrùm Monachi in accusatione Abbatum sint aliquatenus audiendi. Super quo utique.*]

¶ PITH. [3] *Vigarien.*] *Vuigorn.*

[n] *Cap. 13. eo[d.] tit. in 1. Com[]pil.* & post Conc. Later. sub Alex. III *p. 50. c. 12.*

XII. IDEM [4]. [c. an. 1185. *Romæ.*]

Presbyter ebriosus Missam celebrans; non præmissa digestione, Ecclesiâ privari debet. Hoc dicit, ut conveniat omnibus lecturis.

SI constiterit [o], quòd D. Ecclesia non perpetuò concessa, sed ad tempus fuerit commendata, & de vinolentia [p], & quòd in taberna pernoctaverit, ita quòd altera die nulla præmissa dormitione [q] Missam cantasset: *Et infrà.* Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Episcopum suum: sive accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione fuerit confessus: ei super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione B. [r]. desistere compellentes. Ceterùm si eidem fuit Ecclesia Canonicè concessa & tradita, & posteà de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debeat [s] spoliari, vel post appellationem, sicut aliquando allegavit, Ecclesiâ illâ fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, & in pace dimitti.

¶ PITH. [4] *Idem.*] Alii *Clemens III.* Alii *Celestinus III.*

[o] scilicet Alex. III. se[d] *in 11. Compi[l.] c. 1. eod. ti[t.]* Celestin. III. *al.* Clementi tribuitur.
[p] Violentia.
[q] dormitatione.
[r] G.
[s] debuit.

XIII. IDEM. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Inimicus etiam à voluntaria exceptione repellitur.

MEminimus tibi mandasse, ut C. [5] Abbatissæ, cujus electionem confirmavimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. [6] pro altera parte à te ad nostram audientiam appellavit, proponens quòd de simonia accusaret eandem: mandatum nostrum distulisti effectui mancipare. Quia verò te non decet in hac parte appellationi ejusdem H. deferre, cùm idem illius manifestus fuerit inimicus, & contra eam testimonium tulerit: mandamus, quatenus, cùm inde fueris requisitus, præfatæ Abbatissæ munus benedictionis non differas impartiri [t].

¶ PITH. [5] *C.*] *Cassiotæ.*
[6] *H.*] *Henricus.*

[t] impertiri.

XIV. INNOCENTIUS III. Archiepiscopo Bisuntino. [c. an. 1211. *Româ in Germaniam.*]

Dicens se aliquem accusaturum coram Judice, ante inscriptionem potest sine pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundùm hoc summarium iste textus est notabilis. Abbas.

LIcèt in Beato [u] Petro: [*Et infrà α.*] Sanè cùm ex literis B. Decani sancti Stephani, & I. & O. Canonico-

[u] *Cap. 1. eod. tit. in 111. Compil.*

rum Eccleſiæ Biſuntinæ ad Apoſt. Sed. audientiam perveniſſet, te varia crimina commiſiſſe, ac ab eis fuiſſes per eaſdem literas ſuper perjurio, crimine ſimoniæ & inceſtûs [x] delatus: Clemens Papa Prædeceſſor noſter, ſervata judiciaria gravitate, tibi certum terminum aſſignavit, quo reſponſurus objectis Apoſtolico te conſpectui præſentares. Cùm autem juxta tenorem citationis ad Sed. Apoſt. acceſſiſſes, hec ullus [y] appareret, qui te ita impeteret de prædictis: ne aliquid de contingentibus omittere videremur, ab I. & O. Archi. in noſtra præſentia conſtitutis quæſivimus diligenter, ſi quid ſuper præmiſſis adversùs te pro ſe, vel aliis proponere vellent, & quod ſcripſerant, legitimè demonſtrarent: ipſi autem, quòd non propoſito accuſandi hæc ſcripſerant, reſponderunt. Sed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Apoſt. Sedi duxerant intimanda: ſed Nuncius, qui pro literis acceſſerat impetrandis, mandati formam exceſſit.

Nos igitur dictis Canonicis ſuper prædictis ſilentium duximus imponendum, ne te de cetero eis ſuper his accuſare liceat, vel etiam infamare. Quia verò prædicti Canonici citra vinculum inſcriptionis deſiſtere voluerunt, eis de juris permiſſione, id non duximus imputandum. Ne autem in abſolutione tua minùs Canonicè procedere videamur, quamvis potiùs in odore bonæ opinionis Coëpiſcoporum noſtrorum, quàm eorum infamia delectemur, Cabilonenſi Epiſcopo, & Abbati de Firmitate, inquiſitionem famæ tuæ duximus committendam.

[*α Apoſtolorum Principe ligandi atque ſolvendi nobis à Domino ſit attributa poteſtas vel facultas, quam in ſubditos juxta ſuorum exigentiam meritorum exercere liberè debeamus: exemplo tamen illius qui omnes ſanat, & neminem vult perire, libentiùs intendimus ad ſolvendum quàm ad condemnandum vel ligandum, etſi ſint nonnullæ culpæ in quibus eſt culpa relaxare vindictam.*]

XV. Idem Saliburgen. [7] [z] Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Ad proſequendam accuſationem criminalem, non admittitur Procurator, licèt poſſit allegare cauſam abſentiæ, ſeu alias exceptiones non tangentes crimen propoſitum: & qui juravit ſtare mandato alicujus, non admittitur ad accuſandum illum, ſi virtute juramenti ſibi fuit injunctum, ut non accuſaret. Hoc dicit, & ad hoc ſolet allegari, & in hoc eſt valdè vulgatum.

VEniens [8] [a] ad Sed. Apoſtolic. A. Pragen. Canonicus contra Pragen. Epiſcopum inter alia propoſuit coram nobis, quòd cùm eſſet filius Sacerdotis, in Eccleſiam fuerat Pragen. intruſus: & contra ejuſdem Eccleſiæ privilegium homagium Duci Bohemiæ [9] præſtiterat, ſic ſubjiciens Pragen. Eccleſiam ſervituti: *Et infrà.* Unde prædictum Epiſcopum ad feſtum Reſurrectionis Dominicæ peremptoriè nos meminimus citaviſſe. Idem verò ad ſuam excuſationem viarum diſcrimina, conſecrationem chriſmatis imminentem, & quòd filius Bohemiæ Principis eſſet per ipſum baptizandus, tunc temporis per nuncios & literas allegavit. Licèt autem excuſationes hujuſmodi, ſicut erant, frivolas æſtimantes [b] ipſum reputavimus contumacem: nec procuratores ejus in cauſa poſſemus recipere criminali, eis tamen conceſſimus Auditores, ut ſi poſſent, illum aliquatenus excuſarent. Cúmque prædictus A. coram eis repetiſſet objecta, fuit ex adverſo reſponſum, quòd cùm olim ſuper hoc ad Magdeburgen. Archiepiſcopum literæ fuerant impetratæ: idem A. in objectorum ſe videns probatione deficere, ad pedes ejus ſe humiliter proſternens, veniam poſtulavit: & quòd adversùs eum calumnioſè proceſſerat, eſt confeſſus. Ceterùm cùm ſuper hoc mandato ſtare ejuſdem Archiepiſcopi juraviſſet: ipſe præcepit eidem, ſub debito præſtiti juramenti, ut contra eundem Epiſcopum de cetero proponere talia non auderet. Cùm igitur nobis ex ipſius A. confeſſione conſtaret ipſum juramentum hujuſmodi præſtitiſſe, ac tale recepiſſe mandatum: ſuper impetitione dicti Epiſcopi, ſilentium ei duximus imponendum: propter contumaciam [c] tamen eidem Epiſcopo citationem & purgationem propter infamiam indicentes.

§ Pith. [7] *Saliburgen.*] *Saliſburgenſi.*

[8] *Veniens, &c.*] Vide Cromer. *lib.* 10. & *pag.* 47. *Epiſt. Innocent.*

[9] *Duci Bohemiæ.*] Qui in Regem primum coronatus à Philippo, cujus partes contra Papam ſequebatur. Siffrid. 310. Radeu. 1. 13. Vide Hiſtor. Bohem. 135.

XVI. Idem Priori Sancti Fridiani, & Magiſtro B. Canonico Piſano. [c. an. 1212. *Româ in Tuſciam.*]

Denunciator criminis non ſe inſcribit, quia ad correctionem tendit: accuſator autem inſcribit, quia tendit ad pœnam: excipiens verò inſcribit ad pœnam extraordinariam, ſi per exceptionem dejicitur ab obtento, aliàs ſecùs. Hoc primò. Secundò dicitur, quòd *dum diſcutitur de crimine, per modum exceptionis poteſt intervenire procurator.*

SUper his [d], de quibus nos conſulere voluiſtis: Inquiſit. veſtræ breviter reſpondemus, quòd tribus modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accuſando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non eſt inſcriptio neceſſaria: ſed cùm in modum accuſationis, oportet inſcribi: quoniam ad depoſitionem inſtituitur accuſatio, ſed ad correctionem eſt denunciatio facienda. Cùm autem excipiendo fuerit crimen objectum, diſtinguendum eſt, quare opponatur, & quando. Si autem objicitur, ut ab accuſatione vel teſtificatione aliquis repellatur, non eſt inſcribi neceſſe: ſed cùm opponitur, ut quis à promotione officii, vel beneficii excludatur, ſi ante confirmationem objicitur, non cogitur quiſquam inſcribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promovendum, ſed non dejicit jam promotum. Poſt confirmationem verò, cùm ſcilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam conſecrandus, quia etiam ab obtinendo repellit, & dejicit ab obtento ad extraordinariam pœnam, ſecundùm arbitrium Judicis diſcreti, citra vinculum inſcriptionis eſt excipiens adſtringendus, ſi defecerit in probando: pro eo quòd crimine ſic probato, perdit quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquiſitum: ſed ob hoc priùs habita non amittit. Licèt enim agatur de crimine, non eſt tamen hujuſmodi quæſtio criminalis: unde per procuratorem poteſt ritè tractari.

XVII. Idem Verſel. [e] Epiſcopo & Abbati de Tileto [10] [f]. [c. an. 1212. *Româ in Pedemontium.*]

e *al.* Vercell.
f *de* Citito 11.

Generales Inquiſitores, ſi non ſervaverunt debitum Inquiſitionis ordinem, prudenter & cautè ſe corrigere debent. Hoc primò. Secundò *ponit formam juramenti, quam Inquiſitores exigunt ab inquiſitis.*

QUaliter [g] [12] & quando: [*Et infrà* α.] Si circa Novarien. Epiſcopum debitum Inquiſitionis ordinem obſervaſtis: Diſcretionem veſtram in Domino commendamus. Si verò qualibet occaſione prætermiſiſtis eundem, adhuc [h] ipſum tempore opportuno volumus obſervari: ne inde naſcantur injuriæ, unde jura naſcuntur. Ideóque mandamus, quatenus ad conſcientiæ veſtræ judicium recurrentes, ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis; non pudeat vos errorem veſtrum corrigere, qui poſiti eſtis ut aliorum corrigatis errores: quoniam apud Judicem diſtrictum, in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, ut inveniatis occaſionem aliquam congruentem, per quam ne veſtra vileſcat auctoritas: quantò cautiùs & prudentiùs poteritis ſuperſedeatis ad præſens: quoniam ex his, quæ inordinatè ſunt acta, non poteſt ordinabiliter agi. Si verò præſcriptum ordinem cuſtodiſtis; omni gratia & timore poſtpoſitis, Deum ſolum habentes præ oculis, viâ regiâ incedentes, ſine perſonarum acceptione [i] in negotio procedatis. Formam verò Juramenti, quam à Clericis Novarien. ſuper Inquiſitione facienda in hoc negotio recepiſtis, in ſimilibus volumus obſervari: ut videlicet jurent Clerici, quòd ſuper his, quæ ſciunt vel credunt eſſe in ſua Eccleſia reformanda, tam in capite, quàm in membris [13] (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant Inquiſitoribus veritatem.

g *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*
h *al. ita:* hunc ipſum
i exceptione.

[*α Debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum Subditorum exceſſus, ex auctoritatibus Novi & Veteris Teſtamenti colligitur evidenter, ex quibus ſuper hoc proceſſerunt poſteà Canonicæ ſanctiones. Legitur enim in Evangelio, quòd Villicus, qui diffamatus erat apud Dominum ſuum quaſi diſſipaſſet bona ipſius, audivit ab illo: quid eſt hoc quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare. Et in Geneſi Dominus ait: Deſcendam & videbo utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifeſtè comprobatur, quòd non ſolùm cùm ſubditus, verùm etiam cùm Prælatus excedit, ſi per clamorem & famam exceſſus ejus ad aures Superioris pervenit, niſi quidem quòd à malevolis & maledicis, ſed à providis & honeſtis, nec ſemel tantùm, ſed ſæpè quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat, debet coram Eccleſiæ Senioribus veritatem diligentiùs perſcrutari, ut ſi rei popoſcerit qualitas, Canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis; non tanquam ſit idem actor & Judex, ſed quaſi deferente fama, vel clamore nunciante, officii ſui debitum exequatur. Licèt autem hoc ſit diligenter obſervandum in ſubditis, diligentiùs tamen eſt obſervandum in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam: & quia non poſſunt omnibus complacere, cùm ex officio teneantur non ſolùm arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquam verò excommunicatione ligare; frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur: Et ideò Sancti Patres providè ſtatuerunt, ut accuſatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concuſſis columnis corruat ædificium, niſi diligens adbibeatur cautela, per quam non ſolùm falſæ, ſed etiam malignæ criminationis janua præcludatur. Verùm ita voluerunt providere Prælatis ne criminarentur injuſtè, ut tamen caverent ne delinquerent inſolenter, contra utrumque morbum congruam invenientes medicinam, ut videlicet accuſatio criminalis, quæ ad deminutionem capitis, & ad degradationem intenditur, niſi legitima præcedat inſcriptio, nullatenus admittatur. Sed cùm ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus, ut intantum jam clamor aſcenderit, quòd diutiùs ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, nec ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo ad inquirendum & puniendum ejus exceſſus non ex odii fomite, ſed ex charitatis procedatur affectu: quatenus ſi gravis fuerit exceſſus, & ſi non degradetur, ab ordine & adminiſtratione tamen amoveatur omnino, quod eſt ſecundùm Evangelicam ſententiam à villicatione Villicum amoveri, qui non poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem. Hunc igitur ordinem.*]

¶ PITH. [10] *Tileto.*] *Thillieto.*
[11] *Citito.*] *Ciltro*, *Cillieto.*
[12] *Qualiter*, &c.] Junge *cap.* 17. *sup. de Judic.*
[13] *Tam in capite quàm in membris.*] ut *cap.* 20. *inf. de Sentent. excomm.* & *cap. penult. inf.*

XVIII. IDEM Archiepiſcopo Arelaten. & Vallis-Magnæ Abbati [14]. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Si is, contra quem inquiritur, juravit reſpondere tantùm ad interrogata, poſt confeſſionem auditur volens probare excuſationes quæ confeſſionem non perimunt, ſed exponunt; ſecùs ſi juraverit, plenam & meram veritatem dicere.

CUm [k] dilecti filii Ciſter. Abbas, & P. & R. [15] Monachi Fontis-Frigidi, Apoſt. Sed. Leg. ad Eccleſiam Agathen. acceſſiſſent, ut in ea Legationis officium exercerent, quia de Agathen. Epiſcopo per frequentem clamorem multa ſibi fuerant inſinuata ſiniſtra; voluerunt deſcendere ac videre, ſi clamorem opere complevisset: [*Et infrà* α.] Quia verò nobis non conſtitit, ſub qua forma Epiſcopus cum Canonicis Agathen. coram dictis Legatis præſtiterit [l] juramentum, utrùm videlicet ita juraverit, ut ſuper ſtatu Eccleſiæ plenam & meram diceret veritatem, an ut ad inquiſita veraciter reſponderet: Mandamus, quatenus eiſdem Legatis ex parte noſtra mandetis, ut ſub qua forma juramentum præſtiterit, ſtudeant fideliter intimare. Et ſi ſecundùm reſponſionem eorum ſub ſecunda forma juravit; aut ipſe ſufficienter probaverit, ſe ſub illa forma juraſſe, aut per depoſitionem teſtium quos produxit, aut etiam aliorum; cùm depoſitiones illæ non fuerint publicatæ, nec productioni teſtium renunciare curaverit: quoniam ſecundùm eandem non teneretur ex debito juramenti, niſi ad inquiſita ſolummodo reſpondere: vos excuſationes ſuas audire curetis, & ſi eas probaverit, cùm excuſationes hujuſmodi confeſſiones non perimant, ſed exponant; quæ tales ſunt, ut ad [m] bonum & malum valeant retorqueri [n]: & ideò judicari debent ex cauſa; eum ſublato appellationis obſtaculo abſolvatis: cùm etſi repertus ſit culpabilis in quibuſdam, ex labore tamen & pudore punitus, quos propter hanc cauſam incurrit, hujuſmodi levis culpa leviter ei valeat indulgeri. Quòd ſi excuſationes illas ſuper dilapidatione, naufragio & ſimonia probare nequiverit, aut ſub prima forma juraverit; cùm ſecundùm eandem nec veritatem tacere, nec admiſcere debuerit falſitatem: vos (non obſtantibus excuſationibus, quas de novo propoſuit; cùm in confeſſionibus ſuis nullam omnino de illis fecerit mentionem, quamvis firmiter aſſeruerit, quòd plures ex illis Legatis prædictis expoſuit, cùm hoc per ſe probare non poſſet, tanquam qui ſolus examinabatur ab illis) eum ab adminiſtratione Agathen. Eccleſiæ removere curetis.

[k] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[l] præſtitit.
[m] *al.* ad bonum vel malum.
[n] Et cùm dubia ad bonum & malum poſſunt retorqueri, in meliorem ſunt interpretanda. B. Thom. 2. 2. *q.* 60. *art.* 4.

[α *Ideòque tam Epiſcopum, quàm Canonicos juramenti vinculo adſtrinxerunt, ut ſuper ſtatu Eccleſiæ ſibi dicerent veritatem.*]

¶ PITH. [14] *Vallis-Magnæ Abbati.*] Ordin. Ciſterc. Agathenſ. Diœceſis.
[15] *P. & R.*] Petrus de Caſtro Novo, & Rodulphus, qui duo tunc erant Apoſtolicæ Sedis Legati in Aragonia; quorum meminit Innocentius *epiſt. ad Petrum Regem Aragoniæ*, apud Suritam 94.

XIX. IDEM Archiepiſcopo Terraconen. [16] & Abbati Sanctæ Mariæ de Populeto [17], & Archidiac. Barchinon. [c. an. 1213. *Româ in Hiſpaniam.*]

De veritate criminum non inquiritur, niſi priùs conſtet de infamia; & tunc non inimici vel perjuri, ſed idonei viri ad proſequendum inquiſitionem, & ad teſtimonium admittuntur; & non probato crimine indicitur infamatis purgatio.

CUm oporteat [o] Epiſcopum: *Et infrà.* Sanè venientibus ad Apoſt. Sed. G. & H. Canonicis Vincen. [18] & multa enormia contra Vincen. Epiſcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus ſub diſſimulatione [p] tranſire: vobis inquiſitionem illorum duximus committendam. Verum dictus Epiſcopus, antequam ad ipſum [q] veſtra citatio perveniſſet, ad præſentiam noſtram accedens propoſuit, quòd illi qui enormia de ipſo ſuggeſſerant [r], typo malitiæ potiùs quàm juſtitiæ zelo ducti nobis hujuſmodi intimarunt, cùm ipſi ejus ſint inimici manifeſti, & cum ejus hoſtibus convertuntur, conſanguineóſque ſuos, ac complices intendant ad teſtificandum producere contra ipſum, qui ad denunciandum ſeu teſtificandum admitti non debent; utpote juramenti præſtiti tranſgreſſores, & aliis criminibus irretiti: [*Et infrà* α.] Diſcretioni veſtræ mandamus, quòd [ſ] niſi ſuper prædictis famam ipſius [t] læſam eſſe noveritis, vos ad inquiſitionem illorum non ſubitò procedatis. Quòd ſi ad inquiſitionem fuerit procedendum, prædictos vel alios, quos ipſius eſſe conſtiterit inimicos, nec ad proſequendum inquiſitionem, nec ad perhibendum teſtimonium contra ipſum Epiſcopum admittatis; ſed per viros idoneos ſuper his quæ geſta ſunt, inquiratis diligentiùs veritatem; & ſi nihil grave probatum fuerit contra ipſum, vos purgationem Canonicam indicatis eidem.

[o] *Cap.* 6. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Jul. Cl. *in Pract. crim.* §. *fin. q.* 6.
[p] præterire.
[q] eum.
[r] ſubjecerant.
[ſ] quatenus.
[t] ejus.

[α *Ne verò per leve compendium ad grave diſpendium veniatur.*]

¶ PITH. [16] *Terraconenſi.*] *Taraconenſi.*
[17] *Abbati Sanctæ Mariæ de Populeto.*] Ordinis Ciſterc.
[18] *Vincen.*] *Vicenſis*, *Viſenſis.* Naſſeus 499. Albig. 51.

XX. IDEM. [c. an. 1213. *Romæ.*]

A denunciatione repellitur publicus Concubinarius, excommunicatus, & conſpirator, & is qui non præmonuit.

CUm dilectus [u] filius: *Et infrà.* Si vobis conſtiterit prædictos, quorum nomine ſunt exceſſus hujuſmodi Epiſcopo nunciati, publicè concubinarios tunc fuiſſe, propter quod in eos fuit excommunicationis ſententia promulgata, vel præfatum Epiſcopum de jam dictis exceſſibus non fuiſſe præmonitum ab eiſdem, vel ipſos conſpiraſſe in eum [19], à denunciatione repellatis eoſdem: alioquin audiatis quæ fuerunt [x] hincinde propoſita, eidem Epiſcopo auctoritate noſtra nihilominus prohibentes, ne ſuper his, ſuper quibus ad audientiam noſtram fuerit legitimè appellatum, præfatos Clericos indebitè gravare præſumat, donec cauſa ſupradicta juxta formam mandati noſtri fuerit terminata.

[u] *Cap.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[x] fuerint.

¶ PITH. [19] *Conſpiraſſe in eum.*] *in reum.*

XXI. IDEM Epiſcopo Gebenenſi [y], & N. Valentin. [c. an. 1213. *Româ in Sabaudiam.*]

[y] Vide No[t.] in hunc locum.

Crimen probatum per modum inquiſitionis, regulariter pœnâ ordinariâ non punitur: ſed ſi impedit ordinis executionem, fit depoſitio, ſicut in accuſatione: & ſi impedit tantum beneficii retentionem, fit privatio à beneficio, nec poterit Judex hanc pœnam moderari. Hoc dicit, uſque §. Tertiæ, ſecundùm verum intellectum non benè declaratum per ſcribentes.

INquiſitionis [z] negotium, quam de Epiſcopo & Canonicis Valentinen. vobis commiſimus terminandam [a]: [*Et infrà* α.] Secundò quæſiviſtis, quid vobis ſit ſtatuendum, ſi contra quempiam per inquiſitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accuſatum criminaliter & convictum. In quo quidem duximus diſtinguendum, utrùm ſit tale crimen, quod ordinis executionem ſuſcepti, aut retentionem beneficii etiam poſt peractam pœnitentiam impediret, putà ſi homicidium commiſiſſet, vel adeptus eſſet ordinem, aut beneficium vitio ſimoniæ: quo caſu erit ſicut in accuſationis judicio procedendum: alioquin ſecundùm perſonæ merita, & qualitatem exceſsûs, pœnam poterit judicantis diſcretio moderari.

[z] *Cap.* 2. *e[od.] tit. in* I[V.] *Compil.* & præter DD Jul Clar. *Pract. crim. q.* 6.
[a] facienda[m].

[α *Sine conſcientiæ ſcrupulo exequi cupientes, & Apoſtolico petiſti oraculo edoceri, utrùm eorum publicanda ſint dicta & nomina quos interrogari contigerit, prout teſtibus in publicis cauſis fieri conſuevit, an ſola dicta eorum publicari ſufficiat nominibus tacitis, cùm idem Epiſcopus & Canonici manifeſtè ſciant quòd fuerint inquiſiti, & utrùm contra dicta eadem debeant exceptiones ſeu replicationes admitti, cùm contra perſonas dicentium admittuntur. Ad quod breviter reſpondemus non ſolùm dicta, ſed etiam ipſa nomina, ut quid à quo ſit dictum appareat, publicanda, & exceptiones ſeu replicationes legitimas admittendas, ne per ſuppreſſionem nominum infamandi, & per exceptionem excluſionem falſi deponendi, audacia præbeatur.*]

Contra non infamatum, ſuper veritate criminum inquiri non debet, etiamſi libellus famoſus contra eum oblatus fuerit in ſecreto: nec ſuper principali creditur teſti, qui juratus dicit ſe illius, contra quem inquiritur, inimicum: Idem ſi hoc dicit ante juramentum, niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudem. Hoc dicit uſque ad §. Quæſiviſti.

§. 1. Tertiæ dubitationis articulus continebat, utrùm cùm duo vel plures jurati affirmant aliquem crimen aliquod eiſdem videntibus commiſiſſe, de quo aliquâ infamiâ non laboret; aliquam illi pœnam infligere debeatis. Et utrùm ad petitionem quorumdam quaſdam ſchedulas [b] vobis occultè tradentium infamationem Epiſcopi continentes, ſit ad inquiſitionem eorum quæ in ipſis [c] continentur ſchedulis procedendum. Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui poſt juramentum interrogati ſecretò, utrùm ſint eorum, de quibus inquiritur, inimici; reſpondent quòd non diligunt illos, vel directè inimicos ſe aſſerunt eorumdem, aut etiam ante juramentum id publicè confitentur; nullas tamen [d] inimicitiarum cauſas probabiles oſtendentes. Ad [e] hæc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliquâ non laborat infamiâ, ſeu clamoſa inſinuatio non proceſſerit; propter dicta hujuſmodi puniendum: quinimò ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debere, cùm inquiſitio fieri debeat ſolummodo ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Nec ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus faciendum. Aut [f] etiam adverſùs eos, contra quos fit inquiſitio, fides adhibenda eſt dictis eorum, qui poſt juramentum vel ante tacitè vel expreſsè inimicos [g] ſe aſſerunt eorumdem, niſi forſan ante juramentum in fraudem id facere præſumantur.

[b] *In veteri[bus] libris* ceduli[s].
[c] his.
[d] *Dictio* tamen, *dee[st] in omnibus antiquis.*
[e] *al.* Ad hæ[c] autem, &c.
[f] *al.* nec etiam, &c.
[g] Vide nota[m] per Barto. *in l. Eos. ff. L. Corn. de falſis.*

Non punitur quis de crimine, de quo non conſtat, niſi per famam, & teſtium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud Judicem infamatus reputari. Hoc dicit uſque ad finem.

§. 2. Quæſiviſti etiam quid ſtatui debeat, ſi nihil per certam ſcientiam, ſed tantùm per famam, & eorum qui fuerint inquiſiti,

credulitatem juratam contigerit inveniri. Et utrùm aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo, vel tres, vel etiam plures dixerint infamatum; licèt de ipso nihil sinistri in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio, quòd propter famam & deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum; sed infamato Canonica poterit indici purgatio, secundùm arbitrium judicantis. Qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare non debet, cujus apud bonos & graves læsa opinio non existit.

XXII. Idem Episcopo & Decano Sylvanecten. [h] [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Si is, de cujus crimine in judicio constat, petit restitutionem propter judiciarium ordinem non servatum; non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminosum debet Superior de novo privare. Hoc dicit, & est casus valdè notabilis, secundùm hunc intellectum.

AD petitionem [i] Galteri quondam Corbien. [20] Abbatis, R. & P. Canonicis Noviomen. à nobis dudum correctione commissa: [*Et infrà α.*] Verùm dilectus filius G. sanctæ Mariæ in Porticu Diaco. Cardina. tunc Apostolicæ Sedis Legatus dicto G. præsente, nec reclamante super statu Monasterii cœpit inquirere diligenter, & cùm inquisitione finita eum Parisius evocasset propositurum contra inquisitionem eandem si quid rationabiliter duceret proponendum: idem præsentiam ejus adiens, allegavit, quòd in Monasterii correctione procedere non valebat, quæ prædictis Judicibus priùs fuerat auctoritate nostra commissa, & Cardinalem ipsum ex justis causis se asserens habere suspectum, vocem ad nos appellationis emisit: quem Cardina. (inspectis quæ probata fuerant contra eum) amovit à regimine Abbatiæ, dando Fratribus ejusdem loci liberam facultatem alium eligendi, qui Priorem de Argentolio elegerunt concorditer in Abbatem: [*Et infrà β.*] Cùm igitur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quæ præfatus G. erat meritò amovendus; & si restituendus foret propter judiciarium ordinem non servatum, ipsum providimus manere privatum regimine Abbatiæ; supradictum Priorem (pro eo quòd præfato G. propter juris ordinem non servatum inordinatè remoto, intelleximus ob eandem causam per consequentiam minùs legitimè substitutum) per sententiam amoventes: quem quia non propter personæ vitium, vel scientiæ [k] defectum; sed propter juris solemnitatem prætermissam amovimus, ipsum postmodum restituimus in Abbatem.

[*α Ipsi his ad Monasterium idem accedentes, quibus correctis ibidem nonnulla quæ statuenda fuerant, statuerunt, inquisitionis instantiam quorumdam impediente malitia retardando. Ad quorum contumaciam reprimendam, seculare brachium intendebant invocare.*]

[*β His igitur & aliis, quæ utraque pars proposuit, intellectis.*]

¶ Pith. [20] *Corbien.*] *De Corbeya, sive Corbiensis,* Ordinis sancti Benedicti, Ambianens. Diœcesis. 2. V. C. *Carbonensis.* Vincent. 30. 97. Gualfridus.

XXIII. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Agenti possessorio adipiscendæ in Beneficialibus non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus; & infamato, accusatore non probante vel non apparente, indicitur purgatio, in qua si defecerit, punitur ut convictus.

ACcedens ad [l] præsentiam nostram G. Nepos quondam H. Subdiaco. nostri sua nobis conquestione monstravit, quòd cùm idem H. apud Sedem Apostol. viam universæ carnis ingressus fuisset, Præbendam quam decedens habuerat in Ecclesia Cremonen. ei duximus conferendam: *Et infrà.* Mandamus, quatenus nisi præfatus G. super objectis eidem in modum exceptionis criminibus, videlicet perjurio & homicidio publicè fuerit infamatus; concessionem nostram sibi factam executioni mandetis.

Deinde si legitimus accusator apparuerit, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita: & si prædicta crimina vel eorum aliquod legitimè probatum fuerit contra eum; ipsi super eadem Præbenda silentium imponatis. Si verò contra [m] eum legitimus non apparuerit accusator, & ipse super prædictis criminibus dignoscitur respersus infamiâ, purgationem ei Canonicam indicatis: in qua si defecerit, imponatis ei silentium. Si autem purgationem præstiterit, contradictores ab ejus molestia compescentes, eos qui eum nisi sunt impedire, in expensis legitimis condemnetis.

XXIV. Idem in Concilio generali [n]. [an. 1216. *Romæ.*]

Superior contra subditum, maximè Prælatum, de his tantùm inquiret, super quibus præcessit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet sibi capitula & nomina, & testium dicta publicabit, & ipsius legitimas exceptiones admittet, & probato gravi crimine, eum ab administratione removebit. In Regularibus verò Prælatis ad unguem servandus non est hic ordo. Et quanquam in hac summatione modica videatur agi differentia inter Prælatos & Subditos, contra quos inquiritur; tamen facienda est, ut patet in litera.

QUaliter & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus Veteris & Novi Testamenti colligitur evidenter, ex quibus posteà processerunt Canonicæ sanctiones; sicut olim apertè distinximus, & nunc sacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in Evangelio, quòd villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius [o], audivit ab illo: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris ampliùs [p] villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam & videbo utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quòd non solùm cùm subditus, verùm etiam cùm Prælatus excedit, si per clamorem & famam ad aures Superioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis [q], sed à providis & honestis, non [r] semel tantùm, sed sæpè quòd clamor innuit, & diffamatio manifestat; debet coram Ecclesiæ Senioribus veritatem diligentiùs perscrutari, ut (si rei poposcerit qualitas) Canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem sit accusator & Judex, sed quasi denunciante fama vel deferente clamore officii sui debitum exequatur. Licèt autem hoc sit observandum in Subditis: diligentiùs tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cùm ex officio suo teneantur non solùm arguere, sed etiam increpare: quin etiam interdum suspendere, nonnunquam verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideò Sancti Patres [s] providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concussis columnis, corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solùm falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verùm ita voluerunt providere Prælatis ne criminarentur injustè, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque invenientes medicinam congruam, videlicet ut criminalis accusatio, quæ ad deminutionem capitis, id est, degradationem intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio [t], nullatenus admittatur. Sed cùm super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut jam clamor ascendat, qui diutiùs sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendum ejus excessus non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu; quatenus si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab Ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino; quod est secundùm sententiam Evangelicam à villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum: & non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid & à quo sit dictum appareat) publicanda, necnon exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum infamandi; per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque Subditorum excessus, tantò diligentiùs debet Prælatus assurgere, quantò damnabiliùs eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur; etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: ut tamen [u] in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leve compendium ad grave dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio prævenire, illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa [x] regulares personas non credimus usquequaque servandum [y], quæ (cùm causa requirit) faciliùs & liberiùs à suis possint administrationibus amoveri.

[o] illius.
[p] *Dictio*, ampliùs, *deest in antiquis Codicibus.*
[q] maledictis.
[r] & non semel.
[s] Vide epist. 2. Stephani Papæ I. *de accusationibus Episcopo.* ubi habetur plenissimè *in* 1. *tomo Conc. Surianæ editionis.*
[t] Vide quos citavi *sup. eo c. super his. verbo, Oportet inscribi.*
[u] *al. ità:* tamen ut diligens adhibeatur omnib. cautela, &c. *absque voce,* in; *sed in Concilio & vetustioribus legitur ut est impressum: in uno non* adhibeatur, *sed* adimpleatur, *legitur.*
[x] contra.
[y] observandum.

XXV. Idem [z] in eodem. [an. 1216. *Romæ.*]

Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum singulis annis facere debent Provinciale Concilium; in quo statuere debent personas idoneas per singulas Diœceses, quæ solicitè investigent, & in sequenti Concilio referant corrigenda: & Episcopi debent facere Synodos Episcopales singulis annis, & publicare agitata in Provinciali Concilio; & hæc negligentes ab executione officii suspenduntur. Hoc dicit.

SIcut [a] olim à Sanctis Patribus noscitur institutum: Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare: in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum; Canonicas regulas, maximè, quæ statutæ sunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo.

Ut autem id valeat efficaciùs adimpleri, per singulas Diœceses statuant personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicitè investigent quæ correctione vel reformatione sunt [b] digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum

[z] Scilicet Innoc. III. *in Conc. gener. cap.* 6.
[a] *Cap.* 5. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[b] sint.

& Suffraganeos, & alios in Concilio subſequenti, ut ſuper his & aliis (prout utilitati & honeſtati congruerit) provida deliberatione procedant, & quæ [c] ſtatuerint, faciant obſervari: publicaturi ea in Epiſcopalibus Synodis annuatim per ſingulas Diœceſes celebrandis. Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, à ſui executione officii ſuſpendatur.

[c] quod ſtatuerunt, faciant obſervari.

XXVI. GREGORIUS IX. Archiepiſcopo & Priori Sanctæ Mariæ Rothomagen. [c. an. 1236. *Româ in Galliam.*]

Sententiæ excommunicationum, ſuſpenſionum, vel interdicti latæ poſt denunciationem per Abbatem denunciatum, vel alium pro ipſo in Monachos denunciantes vel adhærentes eiſdem, relaxantur: ſpoliati reſtituuntur, & juramenta de tacenda veritate relaxantur: dicta teſtium denunciato traduntur, & expenſæ de bonis Monaſterii Monachis denunciantibus miniſtrantur; & propter hoc ab obedientia Abbatis non eximuntur, ſine tamen litis præjudicio.

OLim I. V. & P. Ordinis Tironenſis [d]: *Et infrà.* Ne igitur reformatio Monaſterii valeat retardari: mandamus, quatenus relaxatis excommunicationum ſeu ſuſpenſionum ſententiis, ſi quas idem Abbas protulerit [e], vel per quoſcumque Judices promulgari fecit, poſt incœptum negotium in eos, & adhærentes eiſdem, ac eis reſtitutis, quos idem Abbas, negotio pendente contra juſtitiam ſpoliavit: in negotio de plano & abſque judiciorum ſtrepitu procedentes, (cùm talibus, maximè in hoc caſu non deceat Dei ſervos involvi) inquiratis, quæ circa [f] perſonas & obſervantias regulares videritis inquirenda, corrigentes & reformantes tam in capite quàm in membris, quæ correctionis & reformationis officio noveritis indigere: juramentis, ſi qua de tacenda veritate Abbas extorſerit, relaxatis, proviſo ut [g] negotio ipſo pendente præfati Monachi eidem Abbati obediant & intendant; ita tamen, quòd per hoc proſecutio negotii non valeat impediri. Si verò teſtes contra eundem Abbatem producti fuerint, dictorum ipſorum ei copiam dari faciatis. Prædictis autem Monachis expenſas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex iſtis, vel aliis quos idoneos ad dictum negotium proſequendum duxeritis aſſumendos, faciatis de bonis ejuſdem Monaſterii, & faciendas expenſas ad proſecutionem ipſius negotii neceſſarias, (computatis, ſi qua propter hoc receperunt,) de bonis Monaſterii, cùm proprium non habeant, miniſtrari. Contradictores, &c.

[d] Ciſter. *al.* Turonenſ. *al.* Cironenſ.
[e] protulit.
[f] contra.
[g] proviſo etiam, &c.

XXVII. IDEM Epiſcopo Ciſter. [h] [21] de Alde. & de Salen. [22] Abbatibus. [c. an. 1236. *Româ in Germaniam.*]

Contra Prælatum denunciatum de dilapidatione fit commiſſio ſuper veritate inquirenda, & pendente negotio debet ſibi interdici poteſtas alienandi.

PRælatorum exceſſus [23]; *Et infrà.* Sanè dilecti filii C. & quatuor alii Canonici Friſigien. [i] denunciando monſtrarunt, quòd Friſigien. Epiſcopus bona ſui Epiſcopatûs (quem, ut dicunt, fuit minùs Canonicè aſſecutus) adeò graviter dilapidat & conſumit, quòd, niſi celeriter adhibeatur remedium, Epiſcopatus idem per eum ad irreparabile [k] diſſolutionis opprobrium deducetur, nec ſolummodo rerum, verùm etiam famæ ſuæ prodigus & ſalutis, vitam ducit enormiter diſſolutam: *Et infrà.* Diſcr. v. mandamus, quatenus perſonaliter accedentes ad locum, inquiratis ſolicitè veritatem, & eam fideliter conſcribentes, ſub ſigillis veſtris [l] nobis tranſmittatis incluſam; Eidem Epiſcopo terminum aſſignantes, quo noſtro ſe conſpectui repræſentet pro meritis recepturus. Poteſtate vendendi, dandi, infeudandi, ſeu [m] quomodolibet alienandi bona ipſius Eccleſiæ interim eidem penitùs interdictâ.

¶ PITH. [21] *Ciſter.*] *Salber. Conſtant.*
[22] *Salen.*] 2. V. C. *Salem.* ſub Conſtantienſ. Epiſc. Ordin. Ciſterc.
[23] *Prælatorum exceſſus.*] Conradus Aventin. *lib.* 7.

[h] Ciſter. & de Alio & Salien. Abba. *al.* Ciſtrenſ.
[i] Friſigenſ. *al.* Frigiſen.
[k] *al.* irreparabilis diſſolutionis, &c.
[l] *Aliàs*, ſigillis veſtris veritatem nobis, &c.
[m] *al. ita:* ſeu quolibet modo, &c.

DE CALUMNIATORIBUS.

TITULUS II.

I. GREGORIUS Anthemio Subdiacono. [c. an. 600. *Romæ.*]

Subdiaconus calumnioſè accuſans Diaconum, Subdiaconatu privatur, & publicè verberibus caſtigatur, & in exilium mittitur.

CUm fortiùs punienda ſint crimina, quæ inſontibus (maximè ſacratis hominibus) inferuntur, quàm ſitis culpabiles, qui in cauſa Joan. Diac. reſediſtis, attendite, ut Hilarium criminatorem ipſius nulla ex definitione veſtra pœna conveniens caſtigaret: *Et infrà.* Quia ergo tantæ nequitiæ malum ſine digna non debet ultione tranſire: jubemus eundem H. priùs Subdiaconatûs, quo indignus fungitur, privari officio, & verberibus publicè caſtigatum, in exilium deportari.

II. INNOCENTIUS [n] III. Zamoren. Segobien. & Abulen. Epiſcopis. [c. an. 1212. *Româ in Hiſpaniam.*]

[n] Honor.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio ſuſpenditur, donec innocentiam ſuam purget.

CUm [o] dilectus filius Magiſter Scholarium Palæſtinus [1] ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſet, & de ſuo Epiſcopo exceſſus varios nunciaſſet, examinationem commiſimus exceſſuum objectorum [2]: *Et infrà.* Cùm autem proceſſum negotii examinaverimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum eſſe ſufficienter aliquod de prædictis; eundem Epiſcopum abſolvendum decernimus ab objectis: vobis mandantes, quatenus memoratum Magiſtrum Scholarium, donec Canonicè ſuam purgaverit innocentiam, ſcilicet quòd non calumniandi animo ad hujuſmodi crimina proponenda proceſſit, ab officio & beneficio ſuſpendatis, ut ceteri ſimili pœna perterriti, ad infamiam ſuorum facilè non proſiliant Prælatorum.

¶ PITH. [1] *Palæſtinus.*] *Palentinus.*
[2] *Examinationem commiſimus exceſſuum objectorum.*] V. C. addit: *Venerabili Fratri noſtro Epiſcopo Legionenſi nunc Archiepiſcopo Compoſtellano, & dilectis filiis de Vallebona & de Matalana Abbatibus*, Palent. Diœceſ. Ordin. Ciſterc. Sic Taxa Benefic.

[o] *C.* 7. d *accuſ. in* *Compil.*

DE SIMONIA [p], ET NE ALIQUID PRO SPIRITUALIBUS EXIGATUR, VEL PROMITTATUR.

[p] De ma hujus m tradit B. T & Caieta. 2. *q.* 100.

TITULUS III.

I. GREGORIUS generali Synodo Præſidens [1]. [an. 604. *Romæ.*]

Epiſcopus pro Ordine ab eo conferendo, vel Miniſtri, vel Notarii nihil temporale exigere debent.

IN [q] ordinando: [*Et infrà α.*] Sicut non debet Epiſcopus manum, quam imponit; ita nec Miniſter vel Notarius in ordinatione ejus vocem vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur vel uſu Pallii ſeu chartis atque padtellis [2] eum, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

[*α Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem Miniſter legit; confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit.*]

¶ PITH. [1] *Præſidens.*] *reſidens.* Simoniæ definitio apud Innocentium, *epiſt.* 1. 369. *L. Si quemquam. C. de Epiſcop. & Cleric.* Caſſiodorus 219. Gregor. *lib.* 7. *Regiſtri* 110. & *lib.* 4. 51. & 95. *Can. Quos conſtiterit, cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *Can. Cavendum. cauſ. eâd. quæſt.* 7.
[2] *Padtellis.*] *Paſtullis billariis.*

[q] *Cap.* 1. *tit. in* 1. *Compil.*

II. EX CONCILIO MAGUNTINEN. [r] [3] [*in Germania.*]

Deponendus eſt qui per pecuniam aliquem ejecit de Eccleſia ſua, ſe poſteà intrudendo.

QUi alium in Eccleſia ordinatum, per pecuniam expulerit, eámque taliter vindicaverit; omnino deponatur.

¶ PITH. [3] *Maguntinenſi.*] *Magenenſi.*

[r] *Adde*, Rabano A chiepiſcop c. 12. Refe Burchar. *Decr. c.* 11 *p.* 3. *c.* 86. *c.* 2. *eod.* *in* 1. *Com*

III. DEODATUS [ſ] PAPA. [c. an. 616. *Romæ.*]

[ſ] Adeodat

Quilibet Catholicus admittitur ad accuſandum de crimine ſimoniæ.

SI Dominus [t] & Magiſter omnium, qui ſine peccato fuit, accuſandi licentiam uni dedit: [*Et infrà α.*] Non igitur Catholicus eſt reſpuendus; ſed ut veritatem afferat ad propalandam [u] ſimoniacam rabiem, magnis eſt precibus exhortandus.

[*α Quantò magis unius aſſertione corrigendus eſt qui ſimoniæ labe noſcitur eſſe pollutus?*]

[t] *Cap.* 3 *tit. in* 1. *pil.*
[u] pellend *al* repelle dam.

IV. IDEM [4]. [c. an. 616. *Romæ.*]

Simoniacus, pendente accuſatione, ab adminiſtratione divinorum prohibetur.

ACcuſatum [x] ſimoniacum neceſſe habuimus prohibere, ne Miſſarum ſolemnia celebraret, donec quid eſſet, veriùs conſtitiſſet.

¶ PITH. [4] *Idem.*] *Gregorius Maximo Præſumptori Eccleſiæ Salonitanæ.*

[x] *Cap.* 4. *tit. in* 1. *Compil.* Refert Gra ſive Palea *q.* 4. *c.* Ac *ſatum.*

V. IDEM. [c. an. 616. *Romæ.*]

Idem dicit quod præcedens, niſi quòd illud cap. loquitur in accuſatione, iſtud in inquiſitione: & illud loquitur de ſimoniaco in genere, iſtud declarat de ordine.

QUoties [y]: [*Et infrà α.*] Pervenit ad nos, quòd per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus; propterea neceſſe habuimus te prohibere ne Miſſarum ſolemnia celebrare debuiſſes, donec quid ſit, veriùs decerneremus.

[*α Contra Eccleſiaſticam diſciplinam quid ſuggeſtum di-*

[y] *Cap.* 5. *tit. in* 1. *Compil.* Vide Bern. Diaz. *in Pr. crim. Canon* c. 23.

citur, ne nos ante Deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisiti, hoc relinquere non audemus.]

VI. Lucius Papa. [c. an. 254. *Romæ.*]

Simoniacus est deponendus.

SIcut simoniaca [z] pestis sui magnitudine alios morbos vincit; ita sine dilatione mox, ut ejus signa per aliquam personam claruerint, de Ecclesia Dei debet eliminari atque repelli.

ap. 7. eod. in 1. pil.

VII. Deodatus [a] Papa. [c. an. 616. *Romæ.*]

deodatus. Deusdedit.

Simoniacum accusare potest servus, meretrix, criminosi.

TAnta [b] est labes [5] hujus criminis, quòd etiam servi adversùs dominos [c], & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem. Item omnis peccator Missam cantare potest, præter simoniacum, quem quilibet (ut ab Ordine malè accepto removeatur) accusare potest: vel etiam meretrix.

¶ Pith. [5] *Tanta est labes, &c.*] Ivo Carnot. *epist.* 20.

ap. 16. eod. in 1. pil. oo est spe- e, quia ılariter

VIII. Alexander III. in Concilio Turonen. [an. 1163. *in Gallia.*]

Simoniacum est pretium recipere pro ingressu Religionis, pro Prioratibus vel Capellis concedendis, & pro Prælatis instituendis, pro concedenda sepultura, pro Chrismate, pro Oleo sancto, pro benedictionibus nubentium, vel aliis Sacramentis: nec valet consuetudo in contrarium. Hoc dicit cum sequenti.

NOn satis [6]: [*Et infrà* α.] Prohibemus igitur ne ab iis qui ad Religionem transire volunt, aliqua pecunia requiratur. Nec Prioratus [d] vel Capellaniæ quælibet Monachorum aut Clericorum annua distractione vendantur. Nec ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro [e] earum commissione ullum pretium exigatur. Unde quisquis contra hoc decretum attentare præsumpserit; tam ille qui dederit, quàm ille [f] qui receperit vel consenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, & chrismatis & olei receptione [7], nulla cujusquam pretii exactio attentetur: nec sub obtentu cujusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur; quia diuturnitas temporis non deminuit peccata, sed auget.

llià, neque ellaniæ. ro illa nmissione uàm qui eperit & senserit,

[α *Inutiliter Apostolo avaritia redarguitur, si ab his qui in Clero videntur constituti, & præcipuè qui nomen Religiosorum profitentur, regula modis omnibus non servatur.*]

¶ Pith. [6] *Non satis, &c.*] Neubrig. 132.

[7] *Et olei receptione.*] *seu olei sacri perceptione.*

IX. Ex Concilio Lateran. [g] [an. 1179. *Romæ.*]

Scilicet Lan. sub exand. III. 7. & c.8. tit. in 1. npil.

Summatum est suprà in cap. præcedenti.

CUm in Ecclesiæ corpore: [*Et infrà* α.] Horribile nimis est, quòd in quibusdam Ecclesiis, locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sedem [h], sive introducendis Presbyteris in Ecclesiam [i], necnon & pro sepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis aliquid requiratur [k]. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non attendentes quòd tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infœlicem animam tenuerunt alligatam [8]. Ne igitur hæc de cetero fiant, vel pro personis Ecclesiasticis deducendis in Sedem, vel Sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus, seu aliis Sacramentis conferendis seu collatis aliquid exigatur, districtiùs prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum [l] Giezi se noverit habiturum.

sede. Ecclesias. exigatur, Concilio. lib. 4. Reg. p. 5.

[α *Omnia debeant ex charitate tractari, & quod est gratìs receptum, gratìs debeat impendi.*]

¶ Pith. [8] *Tantò graviora, &c.*] *Cap. ult. de consuetud.*

X. Idem Vigilien. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Apuliam.*]

Breve est.

CUm [m] sit Romana: [*Et infrà* α.] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd nihil pro Ecclesiarum consecratione potes vel debes præter procurationem exigere.

Cap. 7. eod. in 1. mpil.

[α *Ecclesia, cui licèt immeriti præsidemus, Caput omnium Ecclesiarum, Mater & Magistra: cogimur tamen ex debito suscepti regiminis, prout nobis Dominus dederit respondere consultationibus singulorum, ut dubiæ quæstiones Ap. Sed. providentiâ penitus enodentur. Quæsivisti autem, frater Episcope, fraterni. tuæ rescribi, utrum pro Ecclesiarum consecratione quicquam præter procurationem debeas exigere. Et nos*]

XI. Idem Toletano Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Hispaniam.*]

Convictus de simonia, deponendus est: idem in infamato, qui se purgare non potest.

DE hoc autem [n] quòd Episcopus Exonien. [9] Archid. beneficia, & cuidam Clerico ante electionem suam Prioratum dicitur promisisse, ut uterque consentiret eidem: tuæ prudentiæ respondemus, quòd si manifestum est eundem Archid. & Clericum ob causam illam promissa recepisse, aut exinde confessi fuerunt [o] in jure, vel legitimè convicti, ab altaris ministerio sunt perpetuò deponendi [p]. Si verò id manifestum est, nec tamen inde convicti vel confessi fuerint, sed tantùm publicâ laborant infamiâ, eis Canonica purgatio debet indici: in qua si defecerint, tanquam auctores tanti sunt sceleris puniendi. Regem autem & Principes ejus debes inducere, ut si qua receperint [q] à præfato Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Exonien. sine diminutione restituant, cùm ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.

Cap. 10. eod. t. in 1. Compil. & post onc. Later. rt. 2. cap. 13.

[o] fuerint. [p] removendi. [q] receperunt.

¶ Pith. [9] *Exonien.*] *Oxoniensis.* Roderic. 288. Vid. Ant. August. *in Notis, cap.* 10.

XII. Idem Eboracen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Simoniacum est pro temporali obsequio beneficium Ecclesiasticum promittere.

CUm essent [r] in nostra præsentia constituti R. Clericus, & nobilis vir V. quia idem V. moram diutiùs facere non poterat, pro se in causa illa non sufficientem constituit responsalem.

Cùmque ab ore præfati R. intellexerimus quòd memoratus Miles [f] promiserat ei dare Ecclesiam, si quoddam negotium ejusdem in nostra posset præsentia promovere; ac per hoc promissionem ipsam continere simoniacam pravitatem; eidem R. super eadem Ecclesia silentium duximus imponendum.

[r] *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p.* 2. *c.* 14. [f] nobilis.

XIII. Idem Cistern. [10] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Notorius simoniacus in beneficio ab illo deponitur. idem in infamato qui se purgare non potest.

INsinuatum [t] [11] est, quòd in Ecclesiis tui Episcopatùs plurimi Clerici per simoniam habere dicuntur ingressum, & infamiâ inde respergi. Unde mandamus, quatenus si qui fuerint, quos in prædictis Ecclesiis publicum & notorium est simoniacè intrasse; eos amoveas ab Ecclesiis taliter acquisitis. Illis autem, quorum crimen non est publicum & notorium, si publicâ laborant infamiâ, cum quinta vel sexta manu sui Ordinis purgationem indicas: in qua si defecerint, beneficiis hujusmodi Ecclesiarum perpetuò prives eosdem.

[t] *Cap.* 12. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Lat. *part.* 2. *c.* 15. *& Cassadorum Decr.* 3. *tit. de seq. poss. & fruct.*

¶ Pith. [10] *Cistern.*] 2. V. C. *Cistrensi*, fortè *Cicestrensi.*

[11] *Insinuatum, &c.*] Vide Petr. Blesens. *epist.* 23.

XIV. Idem. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Simoniacum est pretio vel favore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel dignè pœnitentem à reconciliatione removere.

NEmo [u] Presbyterorum xenium vel emolumentum quodlibet temporale, imò spirituale detrimentum, à quocumque publicè peccante accipiat, ut Episcopo vel Ministris ejus peccatum illius celet; nec pro respectu cujusque personæ consanguinitatis aut familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Episcopo innotescere detrectet. Nec quenquam pœnitentem vel minùs dignè pœnitentem, gratiâ vel favore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel quocumque livore dignè pœnitentem à reconciliatione removeat: quia simoniacum est utrumque.

[u] *Cap.* 13. *eod. tit. in* 1. *Compil.* Vide B. Tho. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3.

XV. Idem Vigor. Episcopo, & Priori de Acra. [12] [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Ecclesia emi vel redimi non potest. Hoc dicit, quoad literam.

QUerelam [x] Monachorum de Acra recepimus, quòd cùm ipsi quoddam manerium cum pertinentiis suis, & Ecclesiam de Genen. [13] à Monachis de Cardonio [y] [14] sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis Monachis habuissent; Prior eorum, Capitulo inconsulto, præscriptum manerium & chartam Monachis de Cardonio acceptâ pecuniâ resignavit. Unde quia præfati Monachi de Acra se conqueruntur injustè gravatos: Mandamus, quatenus Partibus convocatis præscriptam causam concordiâ vel judicio terminetis, scituri quòd sicut emi non potuit, ita nec redimi Ecclesia memorata. Si verò Monachi de Cardonio legitimè citati, ad vestram præsentiam accedere, & judicio vestro stare contempserint; vos ipsos Monachos de Acra in possessionem eorum, de quibus controversia vertitur, inducatis; nec permittatis eos exinde absque ordine judiciario molestari.

[x] *Cap.* 14. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p.* 2. *cap.* 12. [y] Cadonio. *al.* Cordonio. *Eodem est varietas paulò post.*

¶ Pith. [12] *De Acra.*] *de Panteia, de Prina, de Pria.*

[13] *Ecclesiam de Genen.*] *Gaudunensem, Gavonensem, Ganonensem.*

[14] *Cardonio.*] *de Cardona*, sub Urgellensi Episcopo. 2. V. C. *de Cadomo.*

XVI. Idem. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Pro Chrismate ab Ecclesiis pecunia exigi non debet, etiamsi hoc habeat consuetudo.

EA quæ [z] de avaritiæ: [*Et infrà* α.] Audivimus, quòd nummos pro Chrismate [15] ab Ecclesiis extorquetis; quos nunc Cathedraticum, aliquando Paschalem Præstationem, interdum Episcopalem consuetudinem appellatis [a]. Quia verò hoc simoniacum esse cognoscitur, mandamus, quatenus præ-

[z] *Cap.* 15. *eod. tit. in* 1. *Compil.* [a] Facit Glo. *in l. Si quis in*

textu alicujus consuetudinis vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis; pro certo scituri quòd si hoc præsumpseritis, periculum Ordinis & dignitatis poteritis non immeritò formidare.

fundi. §. Vocabulo. ff. de lega. 1. & l. unic. C. de mutat. nom.

[α *Et cupiditatis radice proveniunt, & in speciem simoniacæ pravitatis erumpunt, sunt penitùs extirpanda; & quæ de spinis & tribulis procedunt, falce Apostolici moderaminis sunt resecanda.*]

¶ Pith. [15] *Nummos pro Chrismate, &c.*] Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus exegit à Monachis S. Augustini, pro datione Chrismatis, quinquaginta solidos & septem denarios, quorum solutionem cùm Monachi denegarent, censuris eos coëgit. Theobaldus, re per appellationem ad Papam delata, Henricus Wintoniensis, & Robertus Herfordiensis Episcopi Judices delegati, sententiam contra Monachos, secundùm Theobaldum, tulerunt. *In vit. Episcop. Cantuariens.* 117.

XVII. Idem [16]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

EX diligenti [b] tua relatione innotuit, quòd H. Cant. Archidiaconus te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares: ita quòd ipse tibi beneficium Ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Unde [c] quoniam hujusmodi obligatio illicita contra tuæ salutis, necnon & suæ profectum existit, absolvi à nobis instantiùs postulasti, adjiciens quòd ab eo deinceps nihil omnino de beneficio acciperes constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam & favorabilem attendentes, te à præfati Archidiaconi homagio & fidelitate (præsertim cùm hæc taliter præstita, divinis & humanis legibus contraïre noscantur) absolvimus; ita quòd ab Episcopo vel Sacerdote discreto, pœnitentiam inde condignam recipias. Verùm ne aliquâ propter hoc notâ vel infamiâ possis respergi, absolutionis nostræ literas tibi duximus indulgendas; quibus contra latrantium morsus tutus & præmunitus existas, & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare.

[b] *Cap. 19. eod. tit. in 1. Compil.*

[c] *Hæc periodus in Cod. Barbat.* Unde quoniam hujusmodi obligatio illicita est, & contra salutem animæ tuæ, necnon & suæ profectum existit, &c.

¶ Pith. [16] *Idem.*] *Ricardo de Barre*, sic V. C. *Ricardo de Barri.* Alius C. *Guillelmo de Barry Archidiacono.*

XVIII. Idem Strigonen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Hungariam.*]

Ordinatio vel consecratio non censetur simoniaca, licèt Ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.

ETsi quæstiones [d] [17] tuas de fervore Religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus; non tamen tibi est in his ultrà quàm oporteat dubitandum, cùm leges humanæ dicant, quòd quidam tenui religione Sacramenta necessaria & legitima exhibere contemnunt; tenuem religionem vocantes, quæ in talibus [e] hæsitat, ubi non est aliquatenus hæsitandum. In hoc itaque quòd P. Presbyter Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus, pro electione tua, ut Pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus ejus præsciens necessitatem, ei equum unum te ignorante transmisit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cùm in accipiendis [f] vel dandis muneribus tria sint maximè attendenda, personæ scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus: qualitas personarum, ut à quo, & cui, videlicet an à paupere diviti, vel è converso, sive à divite locupleti datum fuerit: æstimatio muneris, & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instanti necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensamus, non fuit magnum ab eodem Fratre tuo Cardinali equum unum transmitti, quem etiam joculatori [g] non petenti vir tantus & tam abundans fortè donaret: verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione constat factum fuisse, quàm ut Cardinali subveniretur in articulo prænotato: [*Et infrà* α.] Quod autem scriptum est: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent, quoniam [h] si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori vel consecratori suo electuarium, vel de vino, sive de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerunt [i], & quæ voluntatem recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.

[d] *Cap. 20. eod. tit. in 1. Compil.*

[e] *In tribus Vatican.* qui in talibus hæsitant.

[f] & dandis.

[g] Vide Caietanum apùd B. Thom. 2. 2. *q.* 115. *art.* 2.

[h] *In uno manusc. Vaticano:* quoniam etiam si ipsa, &c.

[i] fuerunt, ex quo voluntatem, *sed nos vetustiora & emendatiora secuti sumus exemplaria.*

[α *Quare propter hoc in conscientia tua nullus unquam debet scrupulus dubitationis emergere, cùm res data modici pretii, quantùm ad personam dantis vel accipientis extiterit, nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi possit vel debeat quantamlibet vel etiam in modico læsionem afferre: & si ante electionis examinationem, & Pallii receptionem, & te nolente & penitùs ignorante sit factum, & equus in necessitate transmissus fuerit & collatus, nec etiam res tanti reputetur, quæ accipientis animum multùm movere debeat, aut ab honestatis proposito ad aliud declinare; quia*]

¶ Pith. [17] *Etsi quæstiones.*] Vide Salisberiens. 167. *lib.* 5. *cap.* 15.

XIX. Idem [18]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Abbas & Majores de Conventu, si pro receptione Monachi receperunt pecuniam ex pacto; ab officio & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud Monasterium ita receptus transfertur.

VEniens [k] ad nos F. Presbyter proposuit, quòd Abbas & Fratres Sancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quousque triginta solidos dare convenerit: conventione autem facta, sequenti die eum [l] Monasticum habitum induerunt [19], & iidem Monachi triginta solidos; Abbas verò decem [20], & Familia duodecim pro pastu (asserentes hoc esse de consuetudine Monasterii) postularunt. Quoniam ergo [21] factum hujusmodi perniciosum videtur, mandamus, quatenus si ita esse inveneris, Abbatem & Monachos ad restituendam [m] pecuniam præfato F. tam indignè acceptam compellas, & Abbatem & majores personas Monasterii, pro tantæ pravitatis excessu, ab officii executione suspendens [22], præcipias dicto F. ut in alio Monasterio in habitu Monastico Domino studeat deservire.

[k] *Cap. 1. eod. tit. in 11. Compil.*

[l] Monachalem.

[m] De pœna Simoniacorum, vide Turrecrem. *loco præcitato*, adde B. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.*

¶ Pith. [18] *Idem.*] *Herfordiensi Episcopo.*

[19] *Monasticum habitum induerunt.*] *Monastico habitu induerunt.*

[20] *Decem.*] *quadraginta.*

[21] *Quoniam ergo.*] V. C. addit, *rei veritas nobis non constat, &*

[22] *Officii executione suspendens.*] *officio Sacerdotali suspendens.*

XX. Idem. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Si Ordinandus Præsentatori suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est; non tamen deponitur, si est occultum.

EX tuæ [n] Fraternitatis literis, & ex confessione Sacerdotis præsentium latoris accepimus, quòd cùm ad Sacerdotii Ordinem non aliter voluisset eum ejus Archidiaconus præsentare, sex solidos solvit eidem, & sic Ordinem ipsum per eum præsentatus, accepit.

[n] *Cap. 2. eod. tit. in 11. Compil.*

Unde [23] tibi sic duximus respondendum, ut si hoc non est publicum, sed secretum; eundem Sacerdotem secretò convenias, monens sine ulla coactione propensiùs, & inducens [o], ut Ordinem alicujus Religionis assumat, & perpetuò ab officio abstineat, quod illicitè acquisivit [24]. Alioquin non erit tutum (cùm sit secretus excessus) ipsum invitum ab eodem officio coërcere, cui tamen secretam pœnitentiam, secundùm quod tibi visum fuerit, injungere non postponas.

[o] Vide Federic. de Senis *cons.* 140. & Geminianum *in c. Si pauper, de Præbendis, lib.* 6.

¶ Pith. [23] *Unde.*] V. C. addit, *quoniam super eodem negotio consilium nostrum postulasti.*

[24] *Acquisivit.*] V. C. addit, *Si verò ad ordinem Religionis observandum inducere eum fortè non poteris, studeas ei ad sustentationem suam aliquod beneficium Ecclesiasticum constituere, ad hoc ut à Sacerdotio debeat in perpetuum abstinere.*

XXI. Idem [25]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Breve est, nec potest breviùs summari,

AD [p] nostram: *Et infrà.* Di. v. mandamus, quatenus pro ministerio Ecclesiastico exercendo, sive pro Vicariis assignandis, seu pro Chrismate nullatenus pecuniam exigatis.

[p] *Cap. 3. eod. tit. in 11. Compil.*

¶ Pith. [25] *Idem.*] *Herfordiensi Episcopo.*

XXII. Lucius III [26]. [c. an. 1181. *Româ in Istriam.*]

Cum simoniacè ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest.

DE simoniacè [q] ordinatis, certum tibi non possumus dare responsum, nisi pleniùs cognoscamus qualiter fuerint ordinati; cùm quidam, licèt secundùm quandam speciem simoniæ, utpote ipsis ignorantibus simoniacè ordinentur: possunt, quia simoniaci non sunt, in suis Ordinibus remanere.

[q] *Cap. 18. eod. tit. in 1. Compil.*

¶ Pith. [26] *Lucius III.*] *Spalatensi Archiepiscopo*, vel *Spalatonensi*, vel *Spaletensi.*

XXIII. Idem [26] *. [c. an. 1181. *Româ in Istriam.*]

Si contradicens Electo, pro pecunia de voluntate Electi tradita à contradictione cessat, Electus posteà confirmatus, est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

MAtthæus Cardinalis secreta nobis insinuatione monstravit, quòd cùm fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen de voluntate majoris partis Fratrum electus, paucis tibi contradicentibus, quidam amicus tuus de conscientia tua & voluntate turbata, ei, qui magister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exolvit, & sic contradictio conquievit; nunc autem dubitas, quòd non sis à labe simoniæ prorsùs immunis, donec in administratione volueris remanere. Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendum; respondemus, quòd multùm tibi consulis, si administrationem celeriter ac spontè dimittas, illius verbi memor existens: Nihil prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.

Matth. 16. Luc. 9.

¶ Pith. [26] * *Idem.*] *Turonensi Archiepiscopo.*

XXIV. Idem. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Pro abſolvendo Excommunicatum, pretium aliquod exigi non debet.

ap. 4. eod. in 11. pil. Vide hom. 2. 2. 00. art. 2.

AD [r] aures noſtras perveniſſe noveris, quòd cùm C. de Senevilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuiſſet excommunicationis adſtrictus, creditoribus ſatisfecit, ſed excommunicatoribus decem libras, pro abſolutione quærentib. non valuit abſolutionis beneficium obtinere. Quoniam igitur indignum eſt, & Eccleſiaſticæ rationi contrarium, ut abſolutionis beneficium redimatur: Di. v. mandamus, quatenus ſi Præfatus C. debitum ſolvit [27], ipſum gratis faciatis abſolvi, ſi excommunicatores id non fecerint, requiſiti.

¶ Pith. [27] *Debitum ſolvit.*] V. C. addit, *pro quo fuit per ſententiam excommunicatus, ipſum, nullius appellatione obſtante, gratìs faciatis Apoſtolica authoritate abſolvi, ſi Excommunicatores requiſiti id noluerint exhibere.*

XXV. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Monachi per ſimoniam recepti, ſi ſunt ſimoniaci, ad arctiora Monaſteria transferuntur: aliàs poſt renunciationem in eiſdem, vel in aliis Monaſteriis ejuſdem Ordinis poterunt collocari.

ap. 7. eod. in 11. pil. Vide rrecre- am in . ſtatui- , Decre- 1. q. 1. al. quos vi in cap. iens. ſup.

DE [f] Regularibus Canonicis ſeu Monachis nos conſulere voluiſtis, qui per ſimoniam ingreſſum, ipſis ſcientibus habuerunt. Unde cùm ſuper hoc auctoritates multæ reperiantur expreſſæ, non aliud, quàm ſtatutum eſt, reſpondemus: ut locum, quem taliter adepti ſunt, omnino dimittant, & Solitudines ſeu alia Monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus tam execrabilem exceſſum ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus illis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum loco eidem: & poſtmodum in ipſum reducere, ſi ibi abſque ſcandalo potuerint remanere, vel in alio, qui ſit de ordine ipſo, ad ſerviendum Deo poteris collocare.

XXVI. Idem. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Si quis Canonicatui renuncians, ad quem per ſimoniam ignoranter aſſumptus fuerat, poſteà de novo aſſumatur ad illum: non poteſt ex prima receptione ſibi aliquid vindicare.

. 2. De re- ciat. in 11. pil. Vide Thom. 00. art. 6. rgum. 3. Turrecre- am in C. uimus, De- 1. q. 1.

EX inſinuatione [t] tua nobis innotuit, quòd Pater tuus interveniente pecunia, olim tibi Præbendæ beneficium acquiſivit. Cúmque ad annos diſcretionis perveniens, acceptiſſes dominicæ Crucis ſignum: dictam Præbendam in manu Præpoſiti & Fratrum liberè reſignaſti. Sed iidem tibi compatientes, de novo te in ſuum Canonicum elegerunt, ita videlicet quòd per Electionem iſtam poſtremum locum in Choro, & in aliis obtineres: [*Et infrà* α.] Reſpon. ut indulgentiâ, quam Fratres tui miſericorditer tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtens, ratione primæ receptionis, nihil audeas in ipſa Eccleſia vindicare.

[α *Ceterùm quia à nobis humiliter requiſiſti, utrùm juxta priorem receptionem tuum locum recuperare debeas vel valeas, tibi.*]

XXVII. Celestinus III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Electio Simoniaca eſt caſſanda, ſi propter hoc electorib. promiſſa fuit pecunia, quamvis Electus ignoret: niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò. *Cum electo reprobato per vitium Simoniæ, non diſpenſat Epiſcopus.* Hoc dicit ſecundò. Abbas.

ap. 9. eod. in 11. pil.

NObis fuit ex parte [u] tua intimatum, quòd cùm quatuor eſſent à Capitulo conſtituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum, Amici ejus, de cujus electione ſpes habebatur, uni vel omnibus Eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, eo tamen ignorante, qui hujuſmodi promiſſione interveniente poſtmodum eſt electus: *Et infrà.* Quia igitur ſuper hoc conſulere nos voluiſti: Conſultationi tuæ breviter [x] reſpondemus, quòd niſi conſtaret illos, qui promiſſum tale fecerunt, per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, id malitioſè feciſſe: quamvis ipſe promiſſionis conſcius non fuerit, ejus tamen electio tanquam ſimoniaca pravitate præſumpta, eſt penitùs reprobanda: *Et infrà.*

aliter.

Ad ultimum [28] quod in fine conſultationis tuæ invenimus: hoc duximus reſpondendum, quòd aliquis in [29] Eccleſiæ [y] cujuslibet Prælatum electus, & ut dictum eſt, per pravitatem ſimoniacam reprobatus, ab Epiſcopo ſuo diſpenſationem aliquam obtinere de jure non poteſt.

. in Eccle- qualibet elatus ele- s, &c.

¶ Pith. [28] *Ad ultimum.*] V. C. addit, *ſuper hoc.*

[29] *Aliquis in.*] V. C. addit, *Plebanum ſeu in quemlibet.*

[30] *Eccleſiæ cujuslibet.*] Verbum *cujuslibet* abeſt à V. C.

XXVIII. Idem Linconien. [z] Epiſcopo, & Priori de Ponte Fracto [31]. [c. an. 1195. *Româ in Angliam.*]

ivonien.

Qui dat Prælato pecuniam ne ipſum in jure ſuo de facto moleſtet, illam repetit, ſi Prælatus promiſſa non ſervet. Hoc dicit inhærendo literæ.

DIlectus [a] filius R. Præpoſitus nobis expoſuit, quòd cùm Eboracen. Archidiaconus eum multis gravaminibus afficere non ceſſaret, promiſit ei certam quantitatem pecuniæ ſe daturum, ut ab ipſius deſiſteret læſione: verum dictus Archiepiſcopus poſt receptionem pecuniæ [32] ſuper dignitatibus & beneficiis ſuis ab ejus moleſtia [33] non quievit. Ideóque di. v. mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, Archi. reſtituere quod accepit (ſi eum contra promiſſionem ſuam veniſſe conſtiterit) compellatis [34].

a C. 10. eod tit. in 11. Compi. Vide D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad arg.

¶ Pith. [31] *Priori de Ponte Fracto.*] *Pontfreite.* Baleus 92. 380. Camden. 403. Matth. Paris 223. Neubrigenſ. 3. 5. 231.

[32] *Poſt receptionem pecuniæ.*] V. C. addit, *eum ſicut promiſit in pace non admiſit, nec.*

[33] *Moleſtia.*] *Moleſtationibus.*

[34] *Compellatis.*] V. C. addit, *Probibeatis etiam ipſum Archiepiſcopum ex parte noſtra diſtrictiùs ne pendente lite Præpoſitum ipſum vel ſervos ejus moleſtare præſumat, & ſi fortè fecerit per veſtram ſollicitudinem corrigatur.*

XXIX. Innocentius III. Abbati de Jugodei, & Priori de Sila [35]. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum nihil exigi debet.

SUam [b] [36] nobis Parochiani de Villa Franca querimoniam deſtinarunt, quòd Capellanus eorum pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minùs licite pecuniam ab eis exigit, & extorquet: [*Et infrà* α.] D. ſ. v. mandamus, quatenus dictum Capellanum, ut à tanta præſumptione deſiſtat, & etiam pro exceſſu ſatisfaciat competenter, moneatis: ſibi (ſi obedire noluerit) pœnam Canonicam infligentes.

b Cap. 1 eod. tit. in 11. Compi. Vi[illegible] ſup. [illegible] Fr[illegible] ſæ[illegible] Tenens.

[α *Quòd ſi fortè cupiditati ejus non fuerit ſatisfactum ne poſſint mortuorum corpora ſepeliri, vel benedictio nubentium celebrari, fictitia ejus impedimenta fraudulenter opponit: quia igitur exactiones hujuſmodi ſacrorum Canonum obviant inſtitutis.*]

¶ Pith. [35] *Priori de Sila.*] Fortè *de Inſula*, taxa Benefic. ſub Lugdun. Archiepiſcopo.

[36] *Suam nobis, &c.*] Extat *pag.* 130. *Epiſt. Innoc.*

XXX. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Si per accuſationem conſtat Monachum ſimoniacè fuiſſe receptum, receptus & recipiens deponuntur. Si verò per inquiſitionem receptus in arctiùs Monaſterium detruditur: Recipienti verò & Majoribus pœna condigna imponitur: & interim ab executione Ordinum ſacrorum ſuſpenduntur.

DIlectus filius [c] A. nuncius tuus pro parte tua propoſuit, quòd cùm Can. Diœceſim viſitans, in Monaſteriis & Religioſis locis pullulaſſe repereris ſimoniacam pravitatem, ita quòd in eis multi pretio ſunt recepti, qui potiùs gratis recipi debuiſſent, imò etiam ad Religionis obſervantiam invitari. Dubitas igitur, an quia multitudo reperitur in cauſa, ſeveritati ſit aliquid detrahendum? Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi adverſùs eos, qui labe fuerint hujuſmodi maculati, accuſatio coram te fuerit Canonicè inſtituta, poſtquam [d] crimen ordine fuerit judiciario comprobatum [e], tam in dantes, quàm in recipientes Canonicæ ſeveritatis exerceas ultionem. Quòd ſi de hoc tibi per ſolam inquiſitionem conſtiterit: eos qui per ſimoniacam pravitatem in locis talibus ſunt recepti, ab illis amotos, ad agendam pœnitentiam ad Monaſteria dirigas arctiora. Abbatibus autem & Abbatiſſis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & Officialibus eorundem injungas pœnitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos à ſacrorum Ordinum executione ſuſpendas: Injungens Epiſcopis tuis, ut hanc formam per ſuas Diœceſes ſtudeant obſervare. Illud tamen gratanter recipi poterit quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum.

c Cap. [illegible] tit. [illegible]

XXXI. Idem Priori ſancti Victoris, Magiſtris I. Bonon. & L. Modicen. Canonicis. [c. an. 1213. *Româ in Flaminiam.*]

Abbas contra teſtes, qui depoſuerunt contra eum de ſimonia in judicio inquiſitionis, excipere poteſt, quòd ſunt inimici & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt.

LIcèt [f] Heli ſummus Sacerdos in ſe bonus exiſteret: quia tamen filiorum exceſſus efficaciter non corripuit, & in ſe pariter, & in ipſis animadverſionis divinæ vindictam excepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipſe de ſella corruens, fractis cervicibus, expiravit. Ad corrigendos igitur ſubditorum exceſſus [37] tantò diligentiùs debet Prælatus aſſurgere, quantò damnabiliùs eorum offenſas deſereret incorrectas. Contra quos (ut de notoriis exceſſibus taceatur) etſi tribus modis procedi poſſit, per accuſationem videlicet, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum; ut tamen in omni-

f Cap. [illegible] tit. [illegible] Compi.

bus diligens adhibeatur cautela: ſicut accuſationem legitimam præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitativa correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio prævenire. Deſcendam, (inquit Dominus) & videbo utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Tunc enim clamor pervenit ad Prælatum, cùm per publicam famam, aut inſinuationem frequentem ſubditorum ſibi referuntur exceſſus: & tunc debet deſcendere & videre, id eſt, mittere & inquirere, utrùm [g] clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta Canonicas ſanctiones, ſi quid de quocumque Clerico ad aures Prælati pervenerit, quod eum juſtè poſſit offendere: non facilè credere, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, ſed coram Eccleſiæ ſenioribus diligenter eſt veritas perſcrutanda: ut ſi rei popoſcerit qualitas, Canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam ſit idem accuſator & Judex: ſed quaſi fama deferente, vel denunciante clamore, ſui officii debitum exequatur: eo ſemper adhibito moderamine, ut juxta judicii formam, ſententiæ quoque forma dictetur. Cùm igitur de Abbate Pompoſiano [38] ea nobis frequenter inſinuata fuiſſent, quæ ab honeſtate regulari nimiùm diſſonabant, Monachis ad præſentiam noſtram accedentibus: quidam ex ipſis nobis ipſum de ſimonia, perjurio, dilapidatione, ac inſufficientia detulerunt. Contra quos cùm idem Abbas exciperet quòd denunciationem hujuſmodi fraterna [h] correctio ſecundùm regulam Evangelicam non præceſſerat: & iidem conſtanter aſſererent, quòd correctionem hujuſmodi præmiſiſſent: Licèt ad probandum hoc duorum Monachorum juramenta fuiſſent exhibita: quia tamen ſuper hoc ipſi nondum contendere deſiſtebant, nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio noſtro voluimus inquirere de præmiſſis, omnes Monachos, qui vel cum ipſo, vel contra ipſum acceſſerant juramenti vinculo aſtringentes, ut de propoſitis plenam, quam ſcirent, exponerent veritatem: quorum depoſitiones cùm in ſcripturis redactæ, publicatæ fuiſſent, ſuper illis cœperunt multipliciter diſputare: quia verò tum ex aſſertione Monachorum, tum ex ipſius Abbatis confeſſione cognovimus, quòd idem non modicam ſummam pecuniæ relictam à prædeceſſore ſuo expenderat, & in alia ſumma majori Monaſterium obligarat: nos eum quaſi de dilapidatione ſuſpectum [i] ab adminiſtratione Abbatiæ duximus ſuſpendendum: & quia ſimonia multis modis contra ipſum Abbatem videbatur eſſe probata, ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, ſuper quibus fuerat multipliciter diſputatum; aliis aſſerentibus in crimine ſimoniæ, ſicut in crimine læſæ majeſtatis omnes indifferenter, tam infames, quàm criminoſos, non ſolùm ad accuſandum, ſed etiam ad teſtificandum admittendos: cùm inſtar publici criminis & læſæ majeſtatis procedat accuſatio ſimoniæ: aliis è contrario reſpondentibus, quòd licèt hæc duo crimina quantùm ad accuſationem, quaſi paria judicentur: differunt tamen in multis: cùm alia pœna pro uno, & alia pro altero inferatur: & inter perſonas accuſatorum & teſtium ſit utique diſtinguendum; cùm non per accuſatores, ſed teſtes crimina comprobentur. Ne verò vel innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel ſimoniæ pravitas effugeret impunita: nos æquitate penſata illas dumtaxat exceptiones oppoſitas probandas admiſimus, quæ probatæ non de zelo juſtitiæ, ſed de malignitatis fomite [k] procedere viderentur.

Geneſ. 18.

Jonæ 1.

[g] *In antiq. Codic. & in ipſo regiſtro Innoc.* Utrùm clamorem veritas comitetur: *nam illa duo verba*, qui venit, *non habentur.*

[h] Vide B. Thom. 2. 2. *q.* 33. *art.* 7. Adde Navar. *in Manuali Confeſſar. cap.* 24. *tit. de corr. frater.*

[i] Quaſi dilapidatio dicitur conſumptio rerum mobilium: dilapidatio verò propriè conſiſtit circa immobilia.

[k] Fonte.

¶ PITH. [37] *Ad corrigendos exceſſus, &c.*] *Ex cap.* 24. *ſup. de accuſat.*

[38] *Abbate Pompoſiano.*] *Beatæ Mariæ de Pompoſa*, Ordinis S. Benedict. Diœceſ. Comaclenſis, ſuffraganei Ravennatenſis. Martius 459.

XXXII. IDEM. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Hoc Capitulum eſt gloſſa præcedentis Capituli: nam tendit ad declarationem illius, an & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ: & in effectu idem dicit, quod præcedens.

PEr [l] tuas literas nobis intimaſti, te dubitare ſuper quadam Epiſtola Decretali, quam nos aſſeris ediidiſſe de teſtibus admittendis contra ſimoniacam pravitatem. Noveris igitur, quòd nos illam Epiſtolam, quæ ſic incipit, Quamvis ad abolendam, nequaquam [m] edidimus: ſed aliam, quæ ſic incipit, Licèt Heli, nos ediidiſſe fatemur, ad cujus intelligentiam credimus diſtinguendum, utrùm is, contra quem agitur de ſimoniaca pravitate, denuncietur ſimpliciter [n], aut [o] criminaliter accuſetur: & utrùm agatur ſecundùm juris rigorem, aut ſecundùm temperantiam æquitatis. Item utrùm ipſe ſit regularis, qui jam renunciaverit mundo, an ſecularis, qui adhuc in mundo exiſtit; & an inferioris gradûs, an excellentioris ſit dignitatis. Ad hæc utrùm antè fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ; an graviter infamatus, & valdè ſuſpectus: & utrùm de facili poſſit puniri, an ſine ſcandalo nequeat condemnari. Præterea utrùm teſtes ſint honeſti, an criminoſi: & an ſint emendati de crimine, an adhuc in crimine perſeverent. Rursùs ſi crimina ſint eadem vel minora, an paria vel majora: utrúmve teſtes ex zelo juſtitiæ, an ex malignitatis fomite depoſuiſſe credantur. Denique utrùm ad pravitatem ſimoniacam detegendam ſola dicta teſtium inducantur, an alia etiam adminicula ſuffragentur. Hæc omnia ſunt ad intelligentiam illius Epiſtolæ diſtinguenda. Ille quidem Pompoſianus Abbas, qui jampridem renunciavit mundo, erat de ſimonia, perjurio, dilapidatione ac inſufficientia graviter infamatus. Cúmque per Monachos, qui juraverant perhibere teſtimonium veritati, ſimonia multis modis videretur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, conſpirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum & adulterium, ut eos à teſtimonio removeret. Nos verò (ne innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet: vel ſimoniæ pravitas effugeret impunita) illas dumtaxat exceptiones probandas admiſimus, quibus fortè probatis teſtes non zelo juſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſſiſſe conſtaret, ut conſpirationes, & inimicitias capitales: ceteras autem exceptiones, ut furti, adulterii, propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ, (ad cujus comparationem cetera crimina quaſi pro nihilo [p] reputantur) duximus repellendas: quoniam etſi probatæ fidem teſtium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis ſuffragantibus, præſertim cùm teſtes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos: non ſecundùm rigorem juris, ſed ſecundùm temperantiam æquitatis, cùm ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine: ſed civiliter, ut ab adminiſtratione amoveretur tanquam immeritus & damnoſus. Et utique tales Prælati ex levioribus cauſis poſſunt ab adminiſtrationibus amoveri, ſicut quorundam Religioſorum approbata conſuetudo depoſcit. Unde prædictus Abbas non expectatâ ſententiâ, quaſi malè conſcius ſibi ceſſit.

[l] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.*

[m] Id eſt veriſſimum, nam illa Decretalis, Quamvis ad abolendam. Clementis III. eſt, quam Raymundus non poſuit in hac Compil.

[n] *In antiq. Compil.* civiliter *lego*, *ſed exemplaria Gregoriana habent* ſimpliciter, *quod agnoſcunt glo. & Hoſtienſ.*

[o] an criminaliter attentetur.

[p] De gravitate ſimoniæ in comparatione ad hæreſim, & alia crimina, vide Turrecrema. *in eos.* 1. *q.* 1. & B. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 1. *argumentum.*

XXXIII. IDEM Abbati Jemblacen. [q] [39] [c. an. 1213. *Româ in Germaniam.*]

[q] Jamblacen. *al.* Temblacen. *al.* Grarablacen.

Non imputatur electo confirmato, ſi eo prohibente pro ipſius confirmatione pecunia data fuit.

SIcut [r] tuis [40] literis intimaſti, cùm in Jemblacen. Eccleſia fueris Monachus, fuiſti tandem promotus ad regimen Eccleſiæ Floren. [f] verùm Abbate Jemblacen. pòſt ſublato de medio: ipſa quæ priùs te filium habuerat, in patrem per electionem Canonicam te vocavit: & quia paſtore carebat Leodien. Eccleſia Cathedralis: ad Colonien. Eccleſiam, quæ tua eſt Metropolis, proficiſcens, ipſius auctoritate in Jemblacen. Eccleſia interim miniſtraſti. Ceterùm poſtquam in Leodien. Eccleſia fuit Epiſcopus inſtitutus, is à te requiſitus electionem de te factam noluit confirmare. Verùm cùm hæc fieri pro extorquenda pecunia comperiſſes: ſub interminatione anathematis vetuiſti, ne pro facto hujuſmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de Fratribus te inconſulto & ignorante contra excommunicationis à te factæ ſententiam venientes, promiſerunt pecuniam, & etiam exolverunt: & ſic ab Epiſcopo invitatus, inſtitutionem ab eo accepiſti liberè, quemadmodum poſtulabas: [*Et infrà* α.] Quamvis autem ſecundùm ſacrorum Canonum inſtituta, etiam parvuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diverſum eſt non præbere conſenſum, & expreſſim aliquid prohibere: taliter duximus reſpondendum, quoniam ex eo, quòd contra prohibitionem & voluntatem tuam, à quo poſtmodum minimè receſſiſti, aliquis te penitùs ignorante promiſit pecuniam, & exolvit, præſertim cùm is nulla ſit tibi conſanguinitate conjunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel culpam, ſicut credimus, imputari, niſi poſteà conſenſeris, pecuniam ſolvendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: alioquin contingeret, quòd alicujus factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitùs diſpliceret: & ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret. Illos autem [t] qui dederunt pecuniam vel etiam receperunt, in tantum conſtat eſſe culpabiles, quòd ſi exceſſus eorum eſſet Eccleſiæ manifeſtus: (quæ non judicat de occultis) pœnâ eſſent Canonicâ feriendi.

[r] *Cap.* 5. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Henricum Boich. & *Extravagantem Pauli* 2. *Cùm deteſtabile.* & Caſſador. *Deciſ.* 1. *tit. de ſimonia.*

[f] Florinenſ.

[*α Super his ergo nos duxit tua diſcretio conſulendos, ſi propter promiſſionem incognitam & prohibitam, quemadmodum eſt præmiſſum, tibi peccati macula infligatur, vel ſi de promiſſione tibi cognita, tunc de Fratribus qui eam fecerunt, debeas pœnitere, cùm inhærere nolueris ſimoniacæ pravitati, paratus pro grege Domini ſubire laborem; vel, quamvis conſcientia tua te non accuſet, à ſuſcepto regimine, ſi decrevimus, abſtinere.*]

[t] Hodie qualis ſit quorumlibet ſimoniacorum pœna, vide *Extravagantem, Cùm deteſtabile.*

¶ PITH. [39] *Abbati Jemblacenſi.*] Fortè *Semblacenſi*, taxa Benefic. Catalogus Epiſcop. Leodenſ. 33. fortè *Floreſſienſis*, vel *Floresfienſis* Ordin. Præmonſtr.

[40] *Sicut tuis, &c.*] Extat *pag.* 386. *Epiſtol. Innocent.* Vide Neubrigenſ. 428. Antonin. 757.

XXXIV. IDEM Decano Belvacen. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Si Clericus cum pacto confert Eccleſiæ bona ſua, ut in ipſa recipiatur in Canonicum, & illa ſibi retineat pro Præbenda: ſimonia committitur: ſecùs ſi hoc fiat ſine pacto.

TUa [u] nos duxit diſcretio conſulendos: [*Et infrà* α.] Devotioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quis Clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa poſtmodum pro Præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: hujuſmodi oblatio vel receptio fieri non poterit ſine vitio ſimoniæ: cùm in talibus omnis pactio aut conventio ceſſare debeat, juxta Canonicas ſanctiones. Si verò purè

[u] *Cap.* 6. *eod. tit. in* III. *Compil.*

ac ſine pacto vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter [x], & ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ purè conſentiant: hujuſmodi receptio fieri potuit abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis. Licèt autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare: ſi tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci: & Clerici, qui eum in Fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: ſine dubio tam ille, quàm iſti apud diſtrictum Judicem, qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum, culpabiles judicantur.

...amiles er- ...reces à ...o emiſſæ ...conſe- ...ndo bene- ..., non in- ...nt ſimo- ...

[α *Si quis Clericus alicui Eccleſiæ de bonis ſuis quiddam obtulerit, petens, ut in vita ſua ſibi liceret eadem bona in ipſa Eccleſia pro præbenda tenere, an bona recipi debeant ſic oblata, & idem Clericus aſſumi debeat, vel valeat in Canonicum ejuſdem Eccleſiæ abſque vitio ſimoniæ. Nos igitur.*]

XXXV. Idem Priori Cantuarien. [y] [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

...rviſien. ...Cartuſien. ...Carthu-

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum: ſed miniſtrare poteſt in illis, quos priùs ab iſto recepit.

PEr tuas [z] literas intimaſti, quòd cùm B. in quadam domo Cartuſien. Ordinis ſuſcepiſſet habitum Monachalem: à Diœceſ. Epiſcopo fuit in Subdiac. ordinatus: ſed poſtmodum didicit ex relatione quorumdam, quòd Epiſcopus multoties commiſerat vitium ſimoniæ: propter quod idem Monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoveri: [*Et infrà α.*] Nos igitur [a] reſpondemus, ut idem in ordine ſic ſuſcepto securè miniſtret: ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne fortè ædificet ad gehennam: licèt ex eo, quòd conſcientiam nimis habuerit ſcrupuloſam, in difficultatem hujuſmodi ſit collapſus: quam utique non evadet, niſi deponat errorem.

...p. 7. eod. ...n III. ...pil.

...Nos ita- ...reſpon- ...s.

[α *Unde cùm eidem Eremum exire non liceat, nec præfatus Epiſcopus ipſum vel quemlibet alium ſuæ Diœceſis ab alio Epiſcopo permittit ordinari, poſtulaſti per Sed. Apoſt. edoceri quid de præfato Monacho in ordine jam ſuſcepto & ſuſcipiendis ſuperioribus ſit agendum.*]

XXXVI. Idem Cantuarien. Archiepiſcopo. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Pro chriſmate vel inveſtitura Eccleſiarum nil exigi debet: nec excuſat conſuetudo, vel nominis variatio.

IN tantum [b] peccatis exigentibus corda quorumdam ſimoniaca pravitas depravavit: *Et infrà.* Sanè pervenit ad audientiam noſtram, quòd cùm olim quidam ſuffraganei tui pro chriſmate certam conſueverint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam Canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ ſolutionis anticipant, recipientes in media quadrageſima, quod recipere conſuevêre poſt Paſcha: & ut cauſam recipiendi diſſimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos priùs chriſmales, ſecundò Paſchales dicebant, conſuetudinem [c] mediæ quadrageſimæ nuncupantes: *Et infrà.* Cùm verò expreſſiùs exprimat venditionis ſpeciem, qui priùs recipit pretium, quàm rem conferat pretioſam, & gratis ſit gratia conferenda: mandamus, quatenus taliter exceſſus corrigas ſupradictos, Suffraganeos tuos, & Officiales eorum à tam illicita exactione compeſcens, quòd aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Pravam etiam illam conſuetudinem de tua Provincia ſtudeas abolere, per quam pro Eccleſiarum inveſtitura Archidiaconi marcham argenti, minores verò Decani vaccam albam ſibi dari poſtulant, vel certam ſolvi pecuniæ quantitatem.

...1. tit. de ... Præl. ...1. Comp.

...l nomi- ...variatio ...excuſat. ... Lactan- ...l. 1. c. 5.

XXXVII. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Ordinatus in Subdiaconum, qui priùs præſentatori ſuo promiſit, quòd nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores Ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiam ſi peccare non crediderit.

PEr tuas [d] nobis literas intimaſti, quòd cùm D. lator præſentium vellet in Subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet: quendam Presbyterum exoravit, ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ titulum præſentaret: quod cùm ille facere recuſaret, ipſe illi firmiter repromiſit, quòd nunquam ſi præſentaret eundem, in Eccleſia ſua aliquam peteret portionem, & ſic ad præſentationem ejus [e] extitit ordinatus, nec ſe in hoc egiſſe aliquod illicitum intellexerit: [*Et infrà α.*] Nos inquiſi. t. t. r. quòd niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores [f] aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.

...p. 1. eod. ...s IV. ...il.

...us.

...ſuperio- ...rdines.

[α *Unde cùm poſtmodum vellet in Diaconum promoveri, Epiſcopo commonente, ne quis interveniente promiſſione aliqua Ordinatus accederet, idem recordatus promiſſionis iſtius, à ſuſceptione ordinis Diaconatûs ceſſavit, hoc tibi humiliter confitens & per te poſtulans edoceri, utrùm ex compromiſſione hujuſmodi, reus eſſet, & an liceret eidem in ſuſcepto Diaconatûs ordine miniſtrare, & ad altiores aſcendere ordines.*]

XXXVIII. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Simonia eſt dare pecuniam pro Vicariatu, vel pro alia adminiſtratione rer. ſpiritualium ſeu Eccleſiaſticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa Eccleſia ſunt ejiciendi. Hoc dicit hoc c. per alia verba, licèt ſit breve.

COnſulere [g]: *Et infrà.* Quicunque vicedominatum, vel aliam Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quàm vendentes cum Simone [h] percelluntur, & ab illa Eccleſia, in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juſtè excluduntur.

[g] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*

[h] Simone Mago percellantur.

XXXIX. Idem [i] in Concilio Generali. [an. 1216. *Romæ.*]

[i] Idem ſcilicet Innoc. III. in Conc. Gener. Lat. c. 63.

Simoniacum eſt aliquid exigere pro conſecratione Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & ordinationibus Clericorum, nec excuſat conſuetudo.

SIcut pro certo [k] didicimus, in pleriſque locis à pleriſque perſonis, quaſi columbas in templo vendentibus fiunt exactiones & extorſiones turpes & pravæ pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: eſtque taxatum quantum ſit iſti vel illi, quantúmve alteri, vel alii [l] perſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem, & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi, quæ magis dicenda eſt corruptela, penitùs reprobamus, firmiter ſtatuentes, ut pro his ſive conferendis, ſive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præſumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit hujuſmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.

[k] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

[l] *al. ita:* vel illi alii.

XL. Idem in eodem [m]. [an. 1216. *Romæ.*]

[m] Idem Innoc. III. *in Conc. Lat. c.* 64.

Religioſi pretio recepti, unà cum recipientibus de Monaſterio expelluntur, & in arctioribus Monaſteriis ad agendam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante iſtud Concilium, ponebantur ſic recepti in aliis locis ejuſdem Ordinis, niſi multitudo ſit in cauſa: ita tamen, quòd renuncient primæ receptioni & de novo recipiuntur.

QUoniam [n] ſimoniaca labes adeò pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu; volentes hujuſmodi vitium palliare: ne id deceterò fiat, penitùs prohibemus: ſtatuentes ut quæcunque deceterò talem commiſerint [o] pravitatem, tam recipientes, quàm recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur [p], in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem quæ ante hoc Synodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quòd ſi fortè propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commodè collocari: ne damnabiliter in ſeculo evagentur, recipiantur in eiſdem Monaſteriis diſpenſativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios regulares decernimus obſervandum. Verùm ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.

[n] *C. 4. eod. tit. in* IV. *Compil.*

[o] commiſerit.

[p] repellatur.

XLI. Idem in eodem [q]. [an. 1216. *Romæ.*]

[q] Idem Innoc. III. *in Conc. Lat. c. 65.*

Epiſcopi nil exigere debent, ut permittant in Eccleſiis ſibi ſubjectis Clericos inſtitui, Monachos profiteri, vel mortuos ſepeliri: alioquin exacta reſtituentur duplicata.

AUdivimus [r] de quibuſdam Epiſcopis, quòd decedentibus Eccleſiarum rectoribus, ipſas interdicto ſubjiciunt, nec patiuntur alios in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur. Præterea cùm miles aut Clericus domum Religionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam: etiam ſi nihil loco Religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cùm igitur non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit ſecundùm Apoſtolum abſtinendum, exactiones hujuſmodi penitùs inhibemus.

Quòd ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta duplicata reſtituat, in utilitatem locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter convertenda.

[r] *C. 5. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide citatos *in c. Cùm in Eccleſiæ. ca. veniens. & c. Dilectus. ſupr. eod. tit.*

XLII. Idem in eodem [ſ]. [an. 1216. *Romæ.*]

[ſ] *Conc. Lat. cap. 66.*

Sacramenta ſunt liberè conferenda: cogit tamen Ordinarius Laicos obſervare laudabiles conſuetudines.

AD Apoſtolicam audientiam [t] frequenti relatione pervenit, quòd quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium & ſimilibus, pecuniam exigunt & extorquent: & ſi fortè eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra

[t] *Cap. 6. eod. tit. in* IV. *Compil.*

verò quidam Laici laudabilem consuetudinem, erga sanctam Ecclesiam pia devotione Fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, sub prætextu Canonicæ pietatis. Quapropter super his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta; sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

XLIII. Honorius III. universis Abbatibus & Fratribus Cistercien. Ordinis. [c. an. 1224. *Romæ.*]

Probibet Abbates Cistercienses solemniter installari, & ponit formam obedientiæ, quam præstant suis Episcopis.

[u] Qualiter hoc caput spectet ad titulum, colliges ex casu, & clariùs hic ex Panormit & aliis.

[x] Installatio fit, quando electus & confirmatus introducitur in stallum, id est sedem seu locum constitutum in choro & Abbati deputatum ad Sedem.

NE [u] Dei Ecclesiam: [*Et infrà α.*] Installationis [x] solemnitates in electis Abbatibus Ordinis vestri fieri prohibentes: Adjicimus, ut Archiepiscopi, & Episcopi eâ sint formâ professionis contenti, quæ ab origine vestri Ordinis noscitur instituta, quæ talis est: Ego Frater Abbas Cisterciens. Ordinis subjectionem & reverentiam & obedientiam à Sanctis Patribus constitutam, secundùm Regulam Sancti Benedicti, Tibi, Domine Episcope, tuísque Successoribus canonicè substituendis, & Sanctæ Sedi Apostolicæ, salvo Ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

[*α Quam lavit proprio sanguine Jesus Christus, macula fæditatis coinquinet, ruga deformet cupiditatis, quæ omnium radix est malorum; & ne deformitas quasi ruga sub prætextu consuetudinis, contracta, eliminandæ sunt penitùs ab eadem, ut dispensatio Mysteriorum Dei, & ipsa Mysteria gratìs accepta, Giezica pravitate prorsùs abolita, charitate gratuita conferantur, quæ emere vel vendere quàm detestabile, quámve periculosum existat, liquidò potest perpendi; ex eo quòd Dominus vendentes & ementes, oves & boves ejecit de Templo, & cathedras vendentium & ementium columbas evertit. In ejectione denique vendentium & ementium, facinoris inquinantis utrosque exprimitur detestatio, & in cathedrarum eversione monstratur, cui pœnæ subjaceant hi qui præsunt, vendentes Dei dona, & Ecclesiastica Sacramenta: ut hujusmodi igitur facinus quos coinquinat Prælatos, & subditos non possit inficere quoquo modo, auctoritate Apostolica districtiùs inhibemus, ne quis Archiepiscopus, Episcopus, Archidiaconus, vel Officiales ipsorum, à quoquam in Abbatem electo, pro benedictione, seu installatione, vel recipienda professione ab eis, sub consuetudinis prætextu cujusdam palefridum, seu aliud quicquam quocumque nomine censeatur, exigere vel extorquere præsumat. Vobis etiam sub prætextu hujusmodi exacta taliter interdicimus ne præstetis, cùm non solùm à malo, sed ab omni specie mali sit abstinendum.*]

XLIV. Gregorius IX. Priori Sancti Thomæ Esculanen. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Recepto in Canonicum debetur Præbenda & reditus, consuetudine non obstante quòd non servaverit pravam consuetudinem de aliquo temporali dando ipsis Canonicis.

[y] Vide Doctores *in cap. 1. suprà eod. tit.* & B. Thomam, 2. 2. *q. 100. art. 3.*

JAcobus Canonicus Esculanus [y] exposuit, quòd cùm ipse in Ecclesia Aprutin. sit receptus in Canonicum & in Fratrem, Canonici ejusdem Ecclesiæ partem proventuum, ac Præbendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem prætendentes, quòd prandium habere debeant à Canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, dictos Canonicos, ut (tali consuetudine non obstante) sibi sicut uni ex aliis in proventibus & Præbenda provideant, appellatione remota compellas.

XLV. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Qui ordinavit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso provisionem; Ordinator per triennium à collatione, Præsentator verò, ab executione Ordinum, etiam per triennium suspensi sunt: ordinatus verò ab Ordine perpetuò sit suspensus, & solùm per Sedem Apostolicam cum eis dispensatur.

[z] Vide Turrecrematam *in cap. Statuimus, & C. Ordinationes* 1. *q.* 1. Sylvestrum citatum *in cap. præc.*

* inquietaret.

SI quis ordinaverit [z], seu ad Ordinem præsentaverit aliquem, promissionem vel juramentum ab illo recipiens, quòd super provisione tua non inquietet * eundem, Ordinator à collatione, Præsentator verò ab executione Ordinum per triennium, & Ordinatus ab Ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.

XLVI. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Habet duo dicta, secundùm ibi, & ad resignationes. Et propter brevitatem & varietatem lecturarum, aliter non summatur.

[a] De materia hujus cap. vide Domi. Sotum *lib. 9. de Just. & jure. q. 8. art. 1. ad 6. arg.* Martinum Navarrum *in Manuali Confessar. ca. 23. tit. de simonia.*

MAndato [a] nostro recepto, ut cum Monachis, qui per simoniam dato aliquo locum in Monasteriis sunt adepti, secundùm constitutionem generalis Concilii dispensares: *Et infrà,* Consultationi tuæ breviter respondentes dicimus, mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi, & resignationes spiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente, utrinque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori) eos pro simonia hujusmodi non teneri.

NE PRÆLATI VICES SUAS, VEL ECCLESIAS SUB ANNUO CENSU CONCEDANT.

TITULUS IV.

I. Alexander in Concilio Lateranen. [b] [an. 1179. *Romæ.*]

[b] *Cap. 15.* ... *cipit,* Cùm ... offic.is, §. *Præterea q... niam, & c... 1. tit. de Pr... latis, ne vic... suas, &c. in ... Compil.*

Qui dat pecuniam, ut Episcopalem vel spiritualem jurisdictionem exerceat, officio suo privatur, & sic conferens illud ampliùs conferre non poterit, & Canonicè punietur. Hoc dicit cum sequentibus.

PRæterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem jurisdictionem exercent: Præsenti decreto statuimus, ut qui de cetero hoc præsumpserit, officio suo privetur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.

II. Idem in Concilio Turonen. [an. 1163. *in Gallia.*]

Summatum est suprà capitulo proximo.

QUoniam [1] in quibusdam partibus Decani quidam vel Archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas sub annuo pretio statuuntur: quòd ad Sacerdotum gravamen, & subversionem judiciorum non est dubium redundare: id ulteriùs fieri prohibemus. Quòd si quis de cetero fecerit, removeatur à Clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & [c] Ecclesiasticam jurisdictionem sua patitur dissimulatione perverti, districtione Canonica percellatur.

[c] Ecclesiast... judicia, &...

¶ Pith. [1] *Quoniam, &c.*] Petrus Blesensis *epist.* 157. Neubrigensis 132.

III. Idem [2]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Regimen Ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.

QUoniam [d] [3] enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra Sanctorum Patrum institutiones invaluit, ut sub annuo pretio Sacerdotes ad Ecclesiarum regimen statuantur: Ne id fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum Sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

[d] *C. 2. & ... eod. tit. in ... Compil.*

¶ Pith. [2] *Idem.*] V. C. addit, *in Concilio Turonensi residens ait.*

[3] *Quoniam, &c.*] Neubrigensis 131.

IV. Idem Exonen. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Fructus Ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.

QUerelam [e] [4] Magistri Gu. recepimus, quòd cùm Ecclesiam de Chephalai [f] [5], à G. Persona ejusdem ad annuum censum tenendam per septennium suscepisset; ipse antequam eam per unius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit, quanquam præstita fide firmaverit, quòd usque ad statutum terminum nullam ei exinde molestiam vel gravamen inferret. Ideóque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districtè compellas ut præfatam Ecclesiam dicto Guil. restituat, & usque ad terminum constitutum (secundùm quod inter se convenerint [g]) ipsum eandem permittat pacificè possidere.

[e] *Cap. 4. ... tit. in 1. Compil.*

[f] Cephaia.

[g] convenit.

¶ Pith. [4] *Querelam, &c.*] Matthæus Paris. 602. 612.

[5] *Chephalai.*] *Fereleia.*

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

TITULUS V.

I. Ex Concilio Lateranensi. [an. 1102. *Romæ.*]

Ecclesia Cathedralis providere debet Magistro de beneficio, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ, & alios pauperes gratìs doceat; & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio privatur.

QUoniam Ecclesia Dei, sicut pia mater, providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque Cathedralem Ecclesiam Magistro, qui Clericos ejusdem, & Scholares pauperes gratìs doceat, competens aliquod beneficium præbeatur: [*Et infrà α.*] Pro licentia [h] verò docendi nullus pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis ab eis, qui [i] docent, aliquid quærat, nec docere quemquam, (qui sit idoneus) petitâ licentiâ illis interdicat. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab Ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in Ecclesia fructum [k] sui laboris non habeat, qui cupiditate

[h] Vide quos citabo *in cap. seq.*

[i] *al.* quos docent.

[k] fructus.

animi, dùm vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectò nititur impedire.

[*α Quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque reſtituatur Eccleſiis, ſeu Magiſteriis* [1], *ſi retroactis temporibus aliquid in eis fuerit deputatum.*]

§ Pith. [1] *Magiſteriis.*] *Monaſteriis.* Vide Sigebert. *an.* 1172.

II. Alexander III. Vinton. Epiſcopo [1] [2]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

con.

Pro licentia docendi, nihil exigi debet, vel promitti, & exactum reſtitui; & promiſſum remitti debet, & negligente inferiore Prælato, ad Magiſtrum conſtituendum, ſupplebit hoc Superior.

p. 2. eod. … I. … il.

PRohibeas [m] ne in Parochia tua pro licentia docendi exigatur aliquid, aut etiam promittatur. Si quid verò poſteà ſolutum fuerit vel promiſſum, remitti promiſſum facias, & reſtitui, appellatione ceſſante, ſolutum, ſciens quod ſcriptum eſt: Gratis accepiſtis, gratis date. Sanè ſi quis diſtulerit Magiſtros in locis congruis inſtituere, tibi liceat, appellatione poſtpoſita, ibi aliorum inſtructioni præficere viros providos, honeſtos & diſcretos.

§ Pith. [2] *Vinton. Epiſcopo.*] *London.*

III. Idem. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiamſi habeat conſuetudo.

… 3. eod. … I. … il.

QUantò Gallicana [n] Eccleſia: [*Et infrà α.*] Dignos eſſe animadverſione cenſemus [3], qui nomen Magiſtri Scholarium, & dignitatem aſſumunt, & ſine certo pretio Eccleſiaſticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cùm autem hæc prava conſuetudo à cupiditatis radice proceſſerit, & decorem admodum Eccleſiaſticæ honeſtatis confundat: mandamus, quatenus, conſuetudine ipſa de veſtris Eccleſiis extirpata, ſub anathematis interminatione hoc inhibere curetis, diſtrictè præcipientes, ut quicumque viri idonei & literati voluerint regere ſtudia literarum, ſine moleſtia & exactione qualibet ſcholas regere permittantur. Si qui verò hujuſmodi prohibitionis vel præcepti extiterint tranſgreſſores, eos Officiis & Dignitatibus ſpolietis.

[*α Majorum perſonarum ſcientiâ & honeſtate præfulget, eò cautius nititur cavere quæ confundere Eccleſiaſticam videantur honeſtatem, tantò vehementiori.*]

§ Pith. [3] *Dignos eſſe animadverſione cenſemus.*] V. C. *dignum admiratione noſcitur.* Hoc caput fuit impetratum contra Cancellarium Pariſienſem, qui à quolibet docente Marcham unam exigebat. Sic Vincentius *in edit. Anton. Auguſt.*

IV. Innocentius III. in Concilio generali [o]. [an. 1216. *Romæ.*]

… icet La… c. II. … un. eod. … IV. … il.

In qualibet Cathedrali Eccleſia, vel alia in facultatibus ſufficienti, debet à Prælato vel Capitulo unus Magiſter eligi, cui reditus unius Præbendæ debent aſſignari. In Metropolitana vero Eccleſia etiam eligi debet Theologus; & ſi ad Grammaticum & Theologum non ſufficit, provideat ipſi Theologo ex reditibus ſuæ Eccleſiæ; & Grammatico faciat provideri in aliqua Eccleſiarum ſuæ civitatis vel diœceſis.

QUia nonnullis propter inopiam & legendi ſtudium, & opportunitas proficiendi ſubtrahitur, in Lateranen. Concilio pia fuit conſtitutione [p] proviſum, ut per unamquamque Cathedralem Eccleſiam Magiſtro, qui ejuſdem Eccleſiæ Clericos alióſque Scholares pauperes gratis inſtitueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verùm quoniam in multis Eccleſiis, id minimè obſervatur: nos prædictum roborantes ſtatutum: adjicimus, ut non ſolùm in qualibet Cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur Magiſter idoneus, à Prælato cum Capitulo, ſeu majori & ſaniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Eccleſiarum ipſarum gratis in Grammatica [q] facultate, & alios inſtruat juxta poſſe. Sanè Metropolis Eccleſia Theologum nihilominus habeat qui Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet Magiſtrorum à Capitulo unius Præbendæ poventus, & pro Theologo à Metropolitano tantumdem, non quòd propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tamdiu reditus ipſos percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo. Quòd ſi fortè de duobus [r] Eccleſia Metropolis gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipſa provideat: Grammatico verò in alia Eccleſia ſuæ civitatis, ſive diœceſis, quæ ſufficere valeat, faciat provideri.

…itutione.

…mmati-

…e duo- …agiſtris.

V. Honorius III. [c. an. 1220. *Romæ.*]

Prælati & Capitula ad ſtudia Theologiæ Scholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia reditus Præbendarum ſuarum & Beneficiorum per quinquennium integraliter percipient: & ſi proprii reditus ad ſuſtentationem ſtudii eis non ſufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere, Magiſtri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum ſuorum.

SUper ſpecula [f] &c. [*Et infrà α.*] Volumus & mandamus, ut ſtatutum in Concilio generali de Magiſtris Theologis per ſingulas Metropoles ſtatuendis, inviolabiliter obſervetur: Statuentes, ut quia ſuper hoc propter raritatem Magiſtrorum ſe poſſent forſitan aliqui excuſare, ab Eccleſiarum Prælatis & Capitulis ad Theologicæ [t] profeſſionis ſtudium aliqui docibiles deſtinentur; qui cùm docti fuerint, in Dei Eccleſia velut ſplendor fulgeant Firmamenti [u], ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum, qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri ad juſtitiam valeant plurimos erudire; quibus ſi proprii proventus Eccleſiaſtici non ſufficiunt, prædicti neceſſaria ſubminiſtrent. Docentes verò in Theologica facultate, dum in ſcholis docuerint, & ſtudentes in ipſa, integrè per annos quinque percipiant de licentia Sedis Apoſtolicæ proventus Præbendarum & Beneficiorum ſuorum, non obſtante aliqua contraria conſuetudine vel ſtatuto; cùm denario fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

[f] Pars hujus capitis ſuprà *tit. Ne Cler. vel Monach.*

[t] Theologiæ.

[u] Vid. *Auth. habita. C. Ne filius pro patre.*

[*α Cùm itaque de ſingulis Provinciis puellæ ſpecioſæ, ac virgines pro Rege Aſſuero, qui beatitudo dicitur, per ancillas quæri debeant, & adduci ad arcem & mœnia civitatis, per manum Aggei mundum muliebrem accipere, neceſſariorum videlicet fulcimenta.*]

DE JUDÆIS, SARRACENIS, ET EORUM SERVIS.

TITULUS VI.

I. Ex Concilio Maten. [x] [1]

[x] Matiſcon.

Si ſervus à Judæo emptus causâ matrimonii factus eſt vel fieri deſiderat Chriſtianus, pro xij. ſolidis redimitur.

PRæsenti Concilio ſancimus, ut nullum Chriſtianum mancipium Judæo ſerviat; ſed datis xij ſolidis pro quolibet bono mancipio ipſum quicumque Chriſtianorum, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſervitium licentiam habeat redimendi: & ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, idem fiat: Quia nefas eſt quem Chriſtus redemit, blaſphemum Chriſti in ſervitutis vinculis detinere.

§ Pith. [1] *Maten.*] *Maticenſi.*

II. Gregorius Epiſcopo Lucen. [y] [c. an. 600. *Româ in Tuſciam.*]

[y] *Li. 3. Indictio. 12. ep.* 21.

Judæus Chriſtianum in ſervum habere non poteſt; in adſcriptitium verò poteſt.

MUltorum ad [z] nos: [*Et infrà α.*] Nulli Judæo liceat Chriſtianum mancipium in ſuo dominio retinere: ſed ſi apud eos inveniuntur, libertas eis ſervetur. Hi verò, qui in poſſeſſionibus eorum ſunt, licèt legum diſtrictione ſint liberi, tamen quia colendis terris eorum diutiùs adhæſerunt, utpote conditione [a] loci debentes, ad colenda rura remaneant, conſuetas penſiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, quæ de Colonis vel Originariis jura præcipiunt, peragant, & nihil eis extra hoc oneris indicatur. Quòd [b] ſi quiſquam Judæorum aliquem de his, vel ad alium transferre locum, vel ad aliud obſequium retinere voluerit, ipſe ſibi imputet, qui jus colonarium, & jus domini ſibi juris ſeveritate damnavit.

[z] *Cap. 3. eod. tit. in* 1. *Compil.*

[a] conditionem. *al.* conditioni.

[b] *al.* verùm.

[*α Relatione pervenit, à Judæis in Lunenſi civitate degentibus ad ſervitium Chriſtiana detineri mancipia; quæ res tantò nobis viſa eſt aſperior, quantò à fraternitatis tuæ patientia operoſior. Oportebat quippe te reſpectu loci tui, atque Chriſtianæ Religionis intuitu, nullam relinquere occaſionem ſuperſtitioni Judaicæ, ne ſimplices animæ non tam ſuaſionibus quàm poteſtatis jure quodammodo deſervirent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, ut ſecundùm piiſſimarum legum tramitem*]

III. Idem Genuenſi [c] [2] Epiſcopo. [c. an. 600. *Romæ.*]

[c] *al.* Gen. *al.* Jan.

Judæi antiquas Synagogas retinere poſſunt, novas erigere non poſſunt.

JUdæi [d] de civitate: *Et infrà.* Sicut legalis definitio Judæos novas non patitur erigere Synagogas, ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit.

[d] *C. 4. eod. tit. in* 1. *Compil.*

§ Pith. [2] *Genuenſi.*] *Januario.*

IV. Alexander III. [c. an. 1180. *Romæ.*]

In die Veneris ſancta, non licèt Judæis tenere oſtia vel feneſtras aperta.

QUia [e] ſuper his: & *infrà.* Generaliter interdicas, ut Judæi oſtia vel feneſtras in die Paraſceves aperta non habeant, ſed clauſa teneant tota die.

[e] *Cap. 7. eod. tit. in* 1. *Compil.*

V. Idem in Concilio Lateran. [f] [an. 1179. *Romæ.*]

[f] *C. 26. & c. 5. eod. tit. in* 1. *Compil.*

Excommunicari debent Chriſtiani, qui in domo ſerviunt Judæis vel Sarracenis, ſive Paganis. Et Principes ſeculares

excommunicari debent; qui Judæos baptizatos ſuis bonis ſpoliare præſumunt.

JUdæi ſive Sarraceni, neque ſub alendorum puerorum ſuorum obtentu, nec pro ſervitio, vel alia qualibet cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere: excommunicentur autem qui cum eis præſumpſerint habitare: *Et infrà.* Si qui præterea [g] Deo inſpirante ad fidem ſe converterint Chriſtianam, à poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur, cùm melioris conditionis ad fidem converſos eſſe oporteat, quàm antequam fidem ſuſceperint, habebantur. Si autem secùs fuerit factum, Principibus ſeu Poteſtatibus eorumdem locorum injungimus, ſub pœna excommunicationis, ut portionem hæreditatis ſuæ & bonorum ſuorum, ex integro eis faciant exhiberi.

[g] Vide *Extravagantem Pauli 3. quæ incipit, Cupientes Judæos*, ubi multa Judæis converſis privilegia conceduntur.

VI. IDEM in eodem. [an. 1179. *Romæ.*]

Chriſtiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipſorum navibus navigantes excommunicandi ſunt, & rebus eorum privandi, & efficiuntur capientium ſervi.

ITa quorumdam [3] animos occupavit ſæva cupiditas, ut qui gloriantur nomine Chriſtiano Sarracenis arma, ferrum & ligamina [h] deferant galearum, & pares, aut etiam ſuperiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Chriſtianos arma eis & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam qui pro cupiditate ſua in galeis & piraticis Sarracenorum navibus regimen & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab Eccleſiaſtica communione præciſos, & excommunicationi ſubjectos, rerum ſuarum per Principes Catholicos & Conſules civitatum privatione mulctari [i], & capientium fieri ſervos cenſemus. Præcipimus etiam, ut per Eccleſias maritimarum urbium crebra & ſolemnis in eos excommunicatio proferatur.

¶ PITH. [3] *Ita quorumdam.*] Vide *epiſt. Innoc. p.* 339.

[h] lignamia.

[i] Jure civili puniuntur cap. cum confiſc. bonorum, *l.* 2. *C. Quæ res export. non debeant.*

VII. IDEM. [an. 1180. *Romæ.*]

Judæi veteres Synagogas in priorem ſtatum reformare poſſunt: de novo erigere non poſſunt.

COnſuluit [k] [4]: & *infrà.* Judæos de novo conſtruere Synagogas ubi non habuerunt, pati non debes. Verùm ſi antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, poteſt æquanimiter tolerari: non autem, ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant quàm anteà fuiſſe noſcuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, quòd in veteribus Synagogis, & ſuis obſervantiis tolerantur.

¶ PITH. [4] *Conſuluit*, &c.] Conjunge, *cap.* 29. *ſup. de appellat.* & *l. ult. C. de Judæis.*

[k] *Cap.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.*

VIII. IDEM. [an. 1180. *Romæ.*]

In familiari ſervitio Judæorum, Chriſtiani eſſe non debent.

AD hæc [l] omnibus Chriſtianis, qui ſunt in juriſdictione noſtra penitùs interdicatis, & ſi neceſſe fuerit, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis [m] eoſdem, ne Judæorum ſervitio ſe aſſiduè pro aliqua mercede exponant: quod etiam obſtetricibus & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Judæorum in eorumdem domibus nutrire præſumant. Quoniam Judæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facili ob continuam converſationem, & aſſiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.

[l] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[m] *Dictio*, eoſdem, *deeſt in antiquis.*

IX. CLEMENS III [5]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Judæi inviti non ſunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec ſine judicio puniendi, aut rebus ſuis ſpoliandi, vel in ſuis feſtivitatibus moleſtandi, nec ipſorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

SIcut [n] Judæi [6] [*Et infrà α.*] Statuimus, ut nullus [7] invitos, vel nolentes Judæos ad Baptiſmum venire compellat. Si quis autem ad Chriſtianos cauſâ fidei confugerit; poſtquam voluntas ejus fuerit patefacta, Chriſtianus abſque calumnia efficiatur, quippe Chriſti fidem habere nòn creditur, qui ad Chriſtianorum Baptiſmum [o] non ſpontaneus, ſed invitus cogitur [p] pervenire.

Nullus etiam Chriſtianus eorum quemlibet ſine judicio terrenæ poteſtatis vel occidere, vel vulnerare [8], vel ſuas pecunias auferre præſumat, aut bonas, quas hactenus habuerint conſuetudines [9], immutare; præſertim in feſtivitatum ſuarum celebratione quiſquam fuſtibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta ſervitia exigat, niſi quæ ipſi tempore præterito [10] facere conſueverunt. Ad hoc malorum hominum pravitati & avaritiæ obviantes, decernimus, ut nemo cœmeterium Judæorum mutilare aut invadere audeat, ſive obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem hujuſmodi decreti tenore cognito, quod abſit, contraire præſumpſerit, honoris & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ſententiâ plectatur [q], niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

[*α Non debent in Synagogis ultrà quàm in lege permiſſum eſt, præſumere: ita in his quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præjudicium ſuſtinere.*]

¶ PITH. [5] *Clemens III.*] *Celeſtinus III.*
[6] *Sicut Judæi*, &c.] Vide Matth. Pariſ. 210. Neubrigenſ. 316. 317. 328. 329.
[7] *Ut nullus.*] V. C. addit, *Chriſtianus.*
[8] *Vulnerare.*] *mutilare.*
[9] *Habuerint conſuetudines.*] V. C. addit, *in ea qua regione habitabunt.*
[10] *Præterito.*] *Præfato.*

[n] *Cap.* 3. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[o] Baptiſma.
[p] cognoſcitur.
[q] plectetur.

X. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ponit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

QUàm [r] ſit laudabile: *Et infrà.* Tuis, Frater Epiſcope, petitionibus annuentes, tibi tuiſque ſociis cùm ad prædicandam Chriſti fidem [ſ] Paganis exhibetis; Apoſt. auct. concedimus, ut vobis his cibis cum modeſtia & gratiarum actione, ſervata temporum qualitate juxta Canonicas ſanctiones, uti liceat, qui vobis ab ipſis Infidelibus apponuntur.

Inſuper indulgemus, ut quicumque Religioſi [11], ſeu Clerici idonei ad annunciandum gentibus Evangelicam veritatem, requiſitâ & habitâ Prælatorum ſuorum licentiâ tibi voluerint adhærere, id abſque contradictione qualibet liberam exequendi habeant auct. Apoſt. facultatem.

¶ PITH. [11] *Religioſi.*] *Monachi.*

[r] *C.* 4. *eod.* [...] *in* II. *Comp*[...]
[ſ] Scriptore[...] Chriſtiani Paganos v[...] cant omne[...] Idolorum [...] tores, qui nunquam [...] dem Catho[...] cam agnoy[...] runt.

XI. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Pro redimendis captivis, licet ire Alexandriam, jurantibus quòd nihil deferent auxilii ſeu ſubſidii extra redemptionis articulum. Portans vel mittens etiam poſt treugas merces prohibitas, excommunicatus eſt; & pacis appellatione non veniunt treugæ.

SIgnificavit [t] [12] nobis tua Fraternitas, quomodo aliqui civium tuorum in Alexandriam valeant proficiſci pro recuperandis concivibus ſuis, qui illic in captivitate tenentur. Hoc arbitramur licitè poſſe fieri, dummodo nihil in mercibus ſuis, vel alio modo ſecum illuc deferant, unde poſſet Sarracenis, excepto redemptionis articulo, aliquod commodum aut ſubſidium provenire; quod etiam coram te priùs juramento firmabunt. Illi quoque, qui poſt treugam in tranſmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiverint, ſi detulerint merces prohibitas causâ lucrandi, excommunicationis vinculum non [u] evadunt: ſicut nec illi, qui in perſonis propriis non euntes, merces eis per Nuncios deſtinarunt. Ad ultimum illos, qui juraverunt ſe ampliùs in terram Sarracenorum cum mercibus non ituros, niſi pax eſſet inter Chriſtianos & ipſos, & poſt treugam factam venerunt illuc: conditio illa de pace aut treuga habenda ab excommunicationis vinculo non abſolvit.

¶ PITH. [12] *Significavit nobis.*] Vide Sigebert. *an.* 1187.

[t] *Cap.* 5. [...] *tit. in* I[...] *Compil.*
[u] evadant.

XII. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicati ſunt qui cum Sarracenis temporè guerræ aliquod habent commercium, vel eis præſtant ſubſidium.

QUod olim [x] præceptum fuit: *Et infrà.* Sanè licèt hoc fuerit in Concilio [y] Later. diſtrictè inhibitum, nos tamen [13] omnes illos excommunicationi ſupponimus, qui jam amplius cum Sarracenis mercimonium habuerunt, vel per ſe, vel per alios navibus, ſeu quocumque alio ingenio eis aliqua rerum ſubſidia ſeu conſilia, quandiu inter nos & illos guerra duraverit, duxerint impendenda. Veſtræ igitur diſcretioni mandamus, quatenus nec per vos, nec per veſtras naves, nec alio quocumque modo aut ingenio eis mercimonia, conſilia, vel alia ſubſidia tranſmittatis; ne ſi aliqui in ſua malitia indurati, ſecùs agere præſumpſerint, non ſolùm ipſo jure incidant in excommunicationem illam, verùm etiam iram Dei viventis incurrant.

¶ PITH. [13] *Nos tamen.*] V. C. addit, *de conſilio Fratrum noſtrorum.*

[x] *Cap.* 6. *eo*[...] *tit in* II. *Compil.*
[y] ſub Ale[...] III. *c.* 24.

XIII. INNOCENTIUS III. Archiepiſcopo Senonen. & Epiſcopo Pariſienſi. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Judæi nutrices vel ſervientes Chriſtianos habere non debent: contrà facientibus interdicitur Chriſtianorum commercium.

ETſi [z] Judæos [14] (quos propria culpa ſubmiſit perpetuæ ſervituti) pietas Chriſtiana receptet, & ſuſtineat cohabitationem illorum; ingrati tamen nobis eſſe non debent, ut reddant Chriſtianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum, qui tanquam miſericorditer in noſtram familiaritatem admiſſi, nobis illam retributionem impendunt, quam, juxta vulgare proverbium, mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere. Accepimus autem, quòd Judæi faciunt Chriſtianas filiorum ſuorum nutrices [a], & (quod non tantùm dicere, ſed etiam nefandum eſt cogitare) cùm in die Reſurrectionis Dominicæ illas recipere Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam. Alia inſuper contra fidem Catholicam deteſtabilia & inaudita committunt, propter quæ Fidelibus eſt verendum, ne divinam indignationem incurrant; cùm eos perpetrare patiuntur indignè, quæ fidei noſtræ confuſionem inducunt: [*Et infrà α.*] Inhibemus ergo diſtrictè ne de cætero nutrices vel ſervientes habeant Chriſtianos, ne filii liberæ filiis famulentur ancillæ; ſed tanquam ſervi à Domino reprobati, in cujus mortem nequiter conjurarunt; ſe ſaltem [b] per effectum operis recognoſcant ſervos illorum, quos Chriſti mors liberos, & illos ſervos effecit: [*Et infrà β.*] Si verò

[z] *Cup.* 1. [...] *tit. in* II[...] *Compil.* Vide notas *c.* 1. & 5. [...] *eod. tit.*
[a] Vide Mar[...] quardum, *tract. de Ju*[...]*dæis, p.* 1. *c.* [...] *num.* 15.
[b] *In C. Bar*[...]*batiæ*, reco[...]gnoſcant ſe[...] eſſe ſervos, &c.

nutrices & servientes non dimiserint Christianos, sub excommunicationis pœna inhibeatis [c] districtè omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

[α Rogamus igitur charissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum illustrem: mandamus etiam nobili viro M. Duci Burgundiæ, & Comitissæ Trecen. ut taliter reprimant Judæorum excessus, ne cervicem perpetuæ servitutis jugo submissam, præsumant erigere contra reverentiam fidei Christianæ.]

[β Qui cùm jam cœperint rodere more muris, & pungere sicut serpentes, verendum est, ne ignis receptatus in sinu, corrosa consumat. Quocirca f. t. per A. s. m. q. prædictum Regem, & alios ad hoc ex parte nostra, ita diligenter monere ac efficaciter inducere procuretis, quòd Judæi perfidi de cetero nullatenus insolescant, sed sub timore servili prætendant semper verecundiam culpæ suæ, ac si revereantur honorem Fidei Christianæ.]

¶ Pith. [14] *Etsi Judæos.*] Vincent. 25. 30. 53. Nauclerus 861. 862. 900. Vigner. *tom.* 3. 168. Catalog. test. veritat. 370.

XIV. Idem. [c. an. 1212.]

Judæus qui percusserit Clericum, temporaliter punitur; & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit injuriam passo.

POstulasti [d] qualiter contra Judæum procedere debeas, qui manus injecit in quendam Clericum violentas. Ad quod breviter respondemus, quòd si dictus Judæus tuæ jurisdictionis existit, ipsum pœnâ pecuniariâ punias, vel aliâ, secundùm quod convenit, temporali; faciens læso satisfactionem congruam exhiberi: alioquin ejus dominum moneas & inducas, ut passo injuriam, & Ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus ejus neglexerit adimplere, tu Christianis [e] omnibus per cen. Eccle. interdicas, ne cum ipso Judæo antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

XV. Idem in Concilio generali [f]. [an. 1216. *Romæ.*]

Judæi & Sarraceni utriusque sexûs debent in terris Christianorum uti habitu, per quem à Christianis discernantur, & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam Creatoris prosilire.

IN nonnullis Provinciis à Christianis Judæos seu Sarracenos habitûs distinguit diversitas; sed in quibusdam, sic quædam inolevit confusio, ut nullâ differentiâ discernantur [g]. Unde contingit interdum, quòd per errorem Christiani, Judæorum, seu Sarracenorum, & Judæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis excessus per velamen [h] hujusmodi, ulterioris [i] excusationis possint habere diffugium: statuimus, ut tales utriusque sexûs in omni Christianorum provincia, & omni tempore qualitate habitûs publicè ab aliis populis distinguantur. In diebus autem lamentationis Dominicæ Passionis, in publicum minimè prodeant, eò quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus, sicut accepimus, ornatiùs non erubescunt incedere, ac Christianis, qui sacratissimæ Passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant. Illud autem districtissime inhibemus, ne in contumeliam Creatoris [k] prosilire præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra delevit: præcipimus præsumptores hujusmodi per Principes seculares condignæ animadversionis adjectione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare præsumant.

XVI. Idem in eodem [l]. [an. 1216. *Romæ.*]

Præponens Judæum, vel Paganum publicis Officiis, per Concilium Provinciale corripitur, & Præposito denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium, & in usus Christianorum pauperum restituet inde quæsita, secundùm Episcopi providentiam.

CUm sit nimis absurdum, ut blasphemus Christi in Christianos vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanum Concilium providè statuit, nos propter transgressorum audaciam in hoc generali Concilio innovamus, prohibentes ne Judæi publicis Officiis præferantur; quoniam sub tali prætextu Christianis plurimùm sunt infesti. Si quis autem eis officium tale commiserit, per Provinciale Concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari, monitione præmissa, districtione quâ convenit, compescatur. Officiali verò hujusmodi, tamdiu Christianorum communio in commerciis & aliis denegetur, donec in usus pauperum Christianorum, secundùm providentiam Diœces. Episcopi convertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officii sic suscepti; & officium cum pudore dimittat, quod irreverenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

XVII. Idem in eodem. [an. 1212. *Romæ.*]

Concilium generale repetit Concilium Lateranense supr. eo. ita, & addit pœnam satisfactionis tempore absolutionis impendendam.

AD liberandam [m] Terram Sanctam: *Et infrà.* Excommunicamus præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christum & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum & ligamina deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt vel naves, quique in piraticis Sarracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt consilium, vel auxilium in dispendium Terræ Sanctæ; ipsósque rerum suarum privatione mulctari, & capientium servos fore censemus: præcipientes ut per omnes urbes maritimas diebus dominicis & festivis hujusmodi sententia publicè innovetur. Et talibus gremium non aperiatur Ecclesiæ, nisi totum, quod ex commercio tam damnato perceperint, & tantumdem de suo in subsidium Terræ sanctæ transmiserint, ut æquo judicio, in quo deliquerint, puniantur. Quòd si fortè solvendo non fuerint, sic aliàs reatus talium castigetur, quòd in pœna ipsorum aliis interdicatur audacia similia præsumendi.

XVIII. Gregorius IX. Astoricen. [n] & Lucen. Episcopis. [c. an. 1236. *Româ in Hispaniam.*]

Judæi vel Pagani publicis officiis præficiendi non sunt: & si eis regalia jura vendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.

EX speciali [o] quem erga Illustrem Regem Portugalliæ gerimus, charitatis affectu: *Et infrà.* Mandamus, quatenus Regem ipsum solicitè inducatis, ne in officiis publicis Judæos Christianis præficiat, sicut in generali Concilio [*] continetur: & si fortè reditus suos Judæis vendiderit vel Paganis, Christianum tunc deputet de gravaminibus inferendis Clericis & Ecclesiis non suspectum, per quem Judæi sive Sarraceni, sine Christianorum injuria jura regalia consequantur.

XIX. Idem. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Se summat.

NUlli Judæo [p] baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in suo servitio retinere. Quòd si quem nondum ad fidem conversam causâ mercimonii emerit, & postmodum factus sit vel fieri desideret Christianus: datis pro eo xij. solidis, ab illius servitio protinùs subtrahatur. Si autem intra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi serviendum emerit eumdem; nec ipse vendere, nec alius audeat comparare; sed nullo dato pretio, perducatur ad præmia libertatis.

DE HÆRETICIS [q].

Titulus VII.

I. Stephanus Papa omnibus Episcopis. [c. an. 256. *Romæ.*]

Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei; & Infideli non est credendum in præjudicium alterius.

DUbius in fide, infidelis est. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant.

II. Leo Papa [1]. [c. an. 450. *Romæ.*]

Errare in fide convincitur, qui alios errantes, cùm potest, ab errore non revocat.

QUi alios [r], cùm potest, ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat.

¶ Pith. [1] *Leo Papa.*] *Toribio Episcopo Arustiensi*, vel *Asturicensi.* fortè *Asuriensi in Dacia.*

III. Augustinus de Fide Catholica. [c. an. 420. *in Africa.*]

Hæreticus perseverans, æternaliter damnatur: cui nec prodest Baptismus, nec eleemosyna, vel Martyrium, vel aliud quodcumque bonum quoad hoc, ut consequatur vitam æternam.

FIrmissimè [s] tene, & nullatenus dubites, omnem Hæreticum vel Schismaticum cum diabolo & angelis ejus, æterni ignis incendio participandum [t], nisi ante finem vitæ, Catholicæ fuerit incorporatus & redintegratus Ecclesiæ, & post pauca: Omni homini qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet unitatem, neque Baptismus, neque eleëmosyna quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem.

IV. Gregorius Anastasio Antiocheno. [c. an. 600. *Româ in Syriam.*]

Damnato Auctore, damnantur ejus scripturæ, & libri, & opera.

FRaternitatis tuæ: *Et infrà.* Cùm Celestinus atque Pelagius in Ephesina Synodo sint damnati: quomodo poterunt illa Capitula recipi, quorum damnantur Auctores?

V. Ex Concilio Africano [u]. [an. 402. *in Africa.*]

Episcopus instituens hæredem Hæreticum consanguineum, vel extraneum, vel Paganum, etiam post mortem, excommunicatus nunciatur. Hoc dicit secundùm communem

[n] Episcopatus sunt Hispaniæ, de quibus Vasæus in *Annalibus Hispaniæ*, *cap.* 20.

[o] Vide Marquardum, *tract. de Judæ. p.* 2. *c.* 6. & 7.

[*] Lat. sub Innoc. III. *c.* 69.

[p] Vide notas hujus Decr. & not. *c.* 1. *eod. tit.*

[q] De materia tituli in genere.

[r] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[s] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[t] mancipandum.

[u] *Cap.* 48. *in Conciliis Latinis*, & *in Synodo Carthaginensi*, *cap.* 84. apud Theodorum Balsam. & *c.* 8. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

& veriorem intellectum: & ut faciat ad tit. poteſt intelligi, quòd ex hoc præſumatur Hæreticus.

[x] prætulerit. [y] ejus.

SI quis Epiſcopus hæredes inſtituerit extraneos à conſanguinitate ſua, vel Hæreticos etiam conſanguineos, aut Paganos pertulerit [x], ſaltem poſt mortem ei [y] anathema dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.

VI. Ex Eodem. [an. 402. *in Africa.*]

Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur, quod ibi dictum fuit de Epiſcopis, ad Presbyteros & alios Clericos.

IN eos, qui Catholici non ſunt, etiam ſi conſanguinei fuerint: Epiſcopi, vel Presbyteri nihil conferant: denique hoc quod de Epiſcopis & Presbyteris dictum eſt, debet de reliquis Clericis exaudiri.

VII. Alexander III. Remen. Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Chriſtus fuit verus Deus & verus homo: ſentiens oppoſitum, Hæreticus eſt, & excommunicatus.

[z] *Cap. 5. eod. tit. in* 1. *Comp.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 49. *c.* 20.

CUm Chriſtus [z] [2] perfectus Deus, & perfectus ſit homo: mandamus, quatenus ſub anathemate interdicas, ne quis de cetero audeat dicere Chriſtum non eſſe aliquid ſecundùm quod homo: quia ſicut Chriſtus verus eſt Deus, ita verus eſt homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens.

¶ Pith. [2] *Cùm Chriſtus, &c.*] Vide *Baleum* 215. *Vigner. tom.* 3. 168. & 174. *Vincent. Belvac.* 19. 26.

[a] Later. ſub Alex. III. *c.* 27. *& cap.* 26. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

VIII. Ex Concilio Lateranen. [a] [an. 1179. *Romæ.*]

Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati ſunt, & decedentes in hoc peccato in cœmeterio Eccleſiæ ſepeliri non debent, nec pro eis orari.

SIcut ait [3] B. Leo: [*Et infrà* α.] Quia in partibus Toloſanis & *aliis locis* hæreticorum, quos alii Gazaros, alii Patarenos, & alii aliis nominibus vocant, invaluit damnanda perverſitas, eos & defenſores & receptatores eorum anathemati decernimus ſubjacere: & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra ſua tenere vel fovere, aut negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerit, neque ſub privilegiorum noſtrorum quibuſcumque indultorum obtentu, neque ſub alia quacunque occaſione oblatio pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturam [b].

[b] Vide notata *l.* 1. *C. de ſum. Tri. & in authen. Credentes. & in l. Ariani. C. eod.*

[α *Licèt Eccleſiaſtica diſciplina Sacerdotali contenta judicio, cruentas effugiat ultiones: Catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpè quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt ſupplicium evenire. Ea propter quia in Vaſconia, Albegeſio, &c.*]

¶ Pith. [3] *Sicut ait, &c.*] *Neubrigenſ. lib.* 2. *cap.* 13.

IX. Lucius III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Hæreticus malè ſentiens, vel malè docens de Sacramentis Eccleſiæ, excommunicatus eſt, & convictus, niſi ſe correxerit, & errorem abjuraverit: ſi Clericus eſt, degradetur, & Curiæ ſeculari tradatur: per quam etiam Laicus punietur. Eadem etiam eſt pœna ſuſpectis de hæreſi, ſi ſe non correxerint, & relapſis omnino audientia denegatur. Seculares principes, qui jurare nolunt de Eccleſia contra Hæreticos defendenda excommunicantur, & terræ eorum ſupponuntur interdicto: Civitates verò ipſorum reſiſtentes, aliorum commercio & Epiſcopali dignitate privantur: exempti vero ſubſunt Ordinariis ſuper his, quæ contra Hæreticos inſtituuntur.

[c] *Cap.* 11. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

AD abolendam [4] [c]: [*Et infrà* α.] Univerſos qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis Sacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt, quàm Sacroſancta Ro. Eccleſ. prædicat & obſervat: & generaliter quoſcunque eadem Ro. Eccleſ. vel ſinguli Epiſcopi per Diœceſ. ſuas cum conſilio [5] Clericorum, vel Clerici ipſi, ſede vacante cum conſilio, ſi oportuerit, vicinorum Epiſcoporum Hæreticos judicaverint: vinculo perpetui anathematis innodamus: [*Et infrà* β.] Præſenti [d] nihilominus ordinatione ſancimus, ut quicunque manifeſtè fuerit [e] in hæreſi deprehenſus, ſi Clericus eſt, vel cujuslibet Religionis obumbratione fuſcatus, totius Eccleſiaſtici ordinis prærogativà nudetur, & ſic omni officio & beneficio ſpoliatus Eccleſiaſtico, ſecularis relinquatur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendus: niſi continuò poſt deprehenſionem erroris ad fidei Catholicæ unitatem ſpontè recurrere, & errorem ſuum ad arbitrium Epiſcopi regionis publicè conſenſerit abjurare, & ſatisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, niſi, prout dictum eſt, abjurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita, confeſtim ad fidem confugerit orthodoxam, ſecularis judicis arbitrio relinquatur: debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem: *Et infrà.*

[d] Vide Eyme. *in Director. Inqui.* 3. *par. q.* 91.
[e] *In vulgatis ita:* fuerat in hæreſi deprehenſus: *ſed in antiq. C. ut eſt impreſſum.*
[f] Hic §. ut plurimùm deſideratur in §. 6. uſque ad illa verba: *Illos quoque.*

Qui verò inventi fuerint [f] ſola ſuſpicione notabiles: niſi ad arbitrium Epiſcopi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatémque perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, ſimili ſententiæ ſubjacebunt. Illos quoque, qui poſt abjurationem erroris, vel poſtquam ſe, ut diximus, proprii Antiſtitis examinatione purgaverint, deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari judicio ſine ulla penitùs audientia decernimus relinquendos: [*Et infrà* γ.] Statuimus inſuper, ut Comites, Barones, Rectores & Conſules Civitatum & aliorum locorum, juxta commonitionem Epiſcoporum, præſtito corporaliter juramento promittant, quòd fideliter & efficaciter cùm ab eis fuerint requiſiti, Eccleſiam contra Hæreticos, & eorum complices, adjuvabunt bona fide juxta officium & poſſe ſuum. Si verò id obſervare noluerint, honore, quem obtinent, ſpolientur, & ad alios nullatenus aſſumantur, eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipſorum interdicto Eccleſiæ ſupponendis. Civitas autem, quæ his inſtitutis duxerit reſiſtendum, vel contra commonitionem Epiſcopi punire neglexerit reſiſtentes: aliarum careat commercio civitatum, & Epiſcopali ſe noverit dignitate privandam: [*Et infrà* δ.] Si qui verò fuerint [g], qui à lege Diœceſanæ juriſdictionis exempti ſoli ſubjaceant Sedis Apoſtolicæ poteſtati, nihilominus in his, quæ ſunt contra Hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant judicium, & eis in hac parte tanquam à Sedis Apoſt. delegatis, non obſtantibus libertatis ſuæ privilegiis, obſequantur.

[g] Vide Eyme *in Directorio Inquiſitorum p.* 3. *q.* 26. *& ſeq.*

[α *Diverſarum hæreſum pravitatem, quæ in pleriſque mundi partibus modernis cœpit temporib. pullulare, vigor debet Eccleſiaſticus excitari, cùm nimirum Imperialis fortitudinis ſuffragante potentia, & Hæreticorum protervitas in pravis falſitatibus ſive conatibus elidatur, & Catholicæ ſimplicitatis veritas in Eccleſia ſancta reſplendens, eam utique demonſtret ab omni exactione falſorum dogmatum expiatam. Ideóque nos filii noſtri chariſſimi F. illuſtris Romanorum Imperatoris ſemper Auguſt. præſentiâ pariter & vigore ſuffulti, de communi f. n. conſilio necnon & aliorum Patriarcharum & Archiepiſcoporum multorúmque Principum, qui de diverſis mundi partibus conveniunt, contra ipſos Hæreticos, quibus diverſa vocabula diverſarum indidit profeſſio falſitatum, præſentis Decreti ſanctione conſurgimus, & omnem hæreſim generali quocunque nomine cenſeatur per hujuſmodi conſtitutionis ſeriem auct. Apoſt. condemnamus. In primis ergo Cataros [6] & Patarinos, & eos qui ſe Humiliatos vel Pauperes de Lugdun. [7] falſo nomine mentiuntur, Paſſaginos, Meſopinos [8], Arnaldiſtas, perpetuò decernimus anathemati ſubjacere. Et quoniam nonnulli ſub ſpecie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait Apoſtolus, denegantes auctoritatem ſibi vindicant prædicandi. Cùm idem Apoſtolus dicat: Quomodò prædicabunt, niſi mittantur? Omnes qui vel prohibiti, vel non miſſi, præter auct. ab Ap. Se. vel Epiſcopo loci ſuſceptam, publicè vel privatim prædicare præſumpſerunt, &*]

[β *Receptores & defenſores eorum, cunctóſque pariter, qui prædictis Hæreticis ad fovendam in eis Hæreſis pravitatem patrocinium præſtiterint aliquod vel favorem ſeu Conſolati, vel Credentes ſeu Perfecti, ſive quibuſcumque ſuperſtitioſis nominibus nuncupentur, ſimili decernimus ſententiæ ſubjacere. Quia igitur peccatis exigentibus quandoque contingit, ut ſeveritas Eccleſiaſticæ diſciplinæ ab his qui virtutem ejus non intelligunt, contemnatur.*]

[γ *Bonis damnatorum Clericorum Eccleſiis quibus deſerviebant ſecundùm ſanctiones legitimas applicandis. Sanè prædictam excommunicationis ſententiam, cui omnes Hæreticos præcipimus ſubjacere, ab omnibus Patriarchis, Archiep. Epiſc. in præcipuis feſtivitatibus & quoties ſolennitates habuerint, & occaſionem aut gloriam Dei reprehenſione hæreticæ pravitatis decernimus nominari, Auct. Ap. ſtatuentes, ut ſi quis de ordine Epiſcoporum in his negligens fuerit, vel deſidioſus inventus, per tricennale ſpatium ab Epiſcopali habeatur dignitate & adminiſtratione ſuſpenſus. Ad hæc de Epiſcopali conſilio & ſuggeſtione Culminis Imperialis, & Principum ejus adjecimus, ut quilibet Archiepiſcopus vel Epiſcopus, per ſe vel per Archidiaconum ſuum aut per alias idoneas perſonas, & honeſtas bis vel ſemel in anno propriam Parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeant: & ibi tres vel plures boni teſtimonii viros, vel etiam totam viciniam ſi expedire videbitur jurare compellat: quòd ſi quis Hæreticos ibidem ſcierit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu à communi converſatione fidelium vitâ & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo vel Archidiacono ſtudeat indicare. Epiſcopus autem vel Archidiaconus ad præſentiam ſuam convocet accuſatos, qui niſi ſe ad eorum arbitrium juxta patriæ conſuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, Epiſcoporum judicio puniantur. Si qui autem ex eis jurationem ſuperſtitione damnabili reſpuentes, jurare fortè noluerint, ex hoc ipſo Hæretici judicentur, & pœnis quæ prænominatæ ſunt, percellantur.*]

[δ *Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetuâ infamiâ condemnantes, ab advocatione & teſtimonio & aliis publicis officiis, decernimus repellendos.*]

¶ Pith. [4] *Ad abolendam, &c.*] Vide *Neubrig.* 2. 13. *Uſpergenſ.* 318. *Albigenſ.* 2. *Vigner. tom.* 2. 144.

[5] *Cum conſilio.*] *Can. conqueſtus. cauſ.* 9. *quæſt.* 3. *cap.* 1. *de majorit. & obed. in* VI.

[6] *Cataros.*] Aliàs *Gazaros.* Vide *Petr. Cluniacenſ. Vigner. tom.* 3. 130. 138. 174. 175.

[7] *Pauperes de Lugduno.*] V. C. addit, *vel Leonistas.*
[8] *Mesopinos.*] *Turlupins.*

X. INNOCENTIUS III. [9] [c. an. 1212. *Romæ.*]

Bona Hæreticorum confiscantur, & in terris Ecclesiæ, applicantur fisco Ecclesiæ: in terris Imperii, Judicis secularis fisco, & procedit etiamsi Catholicos habent filios.

VErgentis [h] in senium seculi corruptelam: [*Et infrà α.*] In terris verò temporali nostræ jurisdictioni subjectis bona Hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri per Potestates & Principes seculares, quos ad id exequendum, si fortè negligentes extiterint, per cens. Eccle. appel. re. compelli volumus & mandamus, ut nec ad eos bona eorum ulteriùs revertantur, nisi eis ad cor revertentibus, & abnegantibus Hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit, ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cùm enim secundùm legitimas sanctiones reis læsæ Majestatis punitis capite; bona confiscentur eorum, filiis suis vitâ solummodo ex misericordia conservatâ: quantò magis, qui aberrantes in fide, Domini Dei Filium Jesum offendunt à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari; cùm longè sit gravius æternam, quàm temporalem lædere majestatem.

[h] ...betur in ... lib. 2. ...ri Innoc. Epist. 1. ...p. 1. eod. ...n III. ...il.

Nec hujusmodi severitatis censuram orthodoxorum [i] exhæredatio filiorum, quasi cujusdam miserationis prætextu debet ullatenus impedire, cùm in multis casibus, etiam secundùm divinum judicium, filii pro patribus temporaliter puniantur, & juxta Canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solùm in Auctores [k] scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

[i] ...le Paul. ...andum ... de Hær. ... & Jul. ...um l. 5. ... recep. §. ...esis, versi. ...cias quod. ...tores.

[α *Non solùm sapiunt elementa corrupta, sed & dignissima creaturarum ad imaginem & similitudinem condita Creatoris prælata privilegio dignitatis volucribus cæli & bestiis universæ terræ testatur: nec eo tantùm quasi jam deficiente defecit, sed inficit & inficitur scabra rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum homo miserrimus, & qui non potuit in sui & mundi creatione paradiso persistere, circa sui & orbis dissolutionem degenerat, & pretii suæ redemptionis, circa fines seculorum oblitus, dum variis quæstionum se nexib. ingerit, seipsum laqueis suæ fraudis innectit, & incidit in foveam quam fecit. Ecce etenim inimico homine messi dominicæ superseminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant, vel potiùs polluuntur, triticum arescit, & evanescit in paleas, in flore tinea, & vulpes in fructu, demoliri vineam dominicam moliuntur. Nova siquidem sub novo Testamento, Achor progenies, de spoliis Jericho regulam auream, palliolum quod fuerat Abiron, Dathan, & Chore, sobolésque detestata, novis thuribulis fermentatum thymiama, novis voluit altarib. adolere: dum nox nocti indicat scientiam, dum cæcus præbet cæco ducatum, dum hæreses pullulant: & quoniam divinæ reddit hæreditatis expertem, suæ constituit hæreticus hæresis & damnationis hæredem. Hi sunt caupones qui aquam vino commiscent, & virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes, secundùm Apostolum, speciem pietatis, virtutem autem ejus penitùs abnegantes. Licèt autem contra vulpes hujusmodi parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, diversa prædecessorum nostrorum temporib. emanaverunt instituta: nondum tamen adeo pestis potuit mortificari mortifera, quin sicut cancer amplius serperet in occulto, & jam in aperto suæ virus iniquitatis effundat: dum palliata specie religionis, & multos decipit simplices, & quosdam seducit astutos, factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos qui licèt circa horam undecimam inter operarios vineæ Domini Sabaoth sumus à patre familias Evangelico deputati: & quib. ex officio pastorali sunt oves Christi commissæ, nec capere vulpes demolientes vineam Domini, nec arcere lupos ab ovibus videamur. Et ob hoc meritò vocari possimus canes muti, non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis & mercenario comparemur: Contra defensores, receptatores, fautores, & creditores Hæreticorum, aliquid severius duximus statuendum: ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis saltem defensoribus, receptatoribus, & fautoribus, ac etiam credentibus confundantur: & cùm se viderint ab hominibus evitari, reconciliari desiderent omnium unitati. De communi ergo f. n. c. assensu quoque Archiepiscoporum, Episcoporum, apud Sedem Apost. existentium districtiùs inhibemus, ne quis Hæreticos receptare vel defensare quolibet modo audeat, aut ipsis favere, aut credere quoquo modo præsumat: præsenti Decreto firmiter statuentes, ut si quis aliquid eorum facere fortè præsumpserit, nisi primò, secundóve commonitus à sua super hoc curaverit præsumptione cessare, ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia vel concilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittantur. Sint etiam intestabiles, nec ad hæreditatis successionem accedant. Nullus præterea ipsis teneatur in quocunque negotio respondere: quòd si forsan Judex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit Advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si Tabellio instrumenta confecta per ipsum, nullius sint penitùs momenti, sed cum actore damnato damnentur. In similibus etiam idem præcipimus observare. Si ergo Clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales postquam ab Ecclesia fuerint denotati vel separati, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam incurrisse.*]

¶ PITH. [9] *Innocentius III.*] *Consulibus & Populo Viterbiensi.*

XI. IDEM [10]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Advocati vel Notarii Hæreticis vel eorum defensoribus faventes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes: infames sunt, & ab illo officio suspensi.

SI adversùs [l] nos terra consurgeret: [*Et infrà α.*] Quia plùs timeri solet, quod specialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis Advocatis & Scrinariis firmiter inhibemus, ne Hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem, in aliquo præstetis auxilium, consilium vel favorem: nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrocinium præbeatis, & pro ipsis publica instrumenta vel scripta facere nullatenus attentetis.

[l] *Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.*

Quòd si contrà præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuæ vos decernimus infamiæ subjacere.

[α *Licèt autem à nobis & prædecessorib. nostris, contra Hæreticos multa sint edita & statuta, ne habeatis aliquam excusationem in peccatis, quasi antiquorum fueritis obliti mandatorum, &c.*]

¶ PITH. [10] *Idem.*] *Illustri Regi Arragoniæ.* Vide Albigens. 127.

XII. IDEM universis Christi Fidelibus tam in urbe Meten. quàm in ejus Diœcesi constitutis. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Laici non prædicent, nec occulta conventicula faciant, nec Sacerdotes reprehendant.

CUm ex [m] injuncto [11]: [*Et infrà α.*] Licèt autem desiderium intelligendi divinas scripturas, & secundùm eas studium adhortandi, reprehendendum non sit, sed potiùs commendandum: in eo tamen apparent quidam Laici meritò arguendi, quòd occulta conventicula celebrant, officium prædicationis Christi sibi usurpant, Sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhærent. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat: in tantum odit opera tenebrarum, ut Apostolos suos in mundum universum prædicaturos Evangelium omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine [n]: & quod in aure auditis, super tecta prædicate: [*Et infrà β.*] Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia verò non eundem actum habent: ita multi sunt ordines in Ecclesia, sed non omnes idem habent officium: quia secundùm Apost. alios Dominus dedit Apostolos, alios Prophetas, alios autem Doctores, &c. Cùm igitur Doctorum ordo sit quasi præcipuus in Ecclesia, non debet sibi quisquis indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundùm Apostolum, Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et Veritas ipsa præcepit Apostolis: Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Quòd si fortè quis argutè respondeat, quia tales invisibiliter mittuntur à Deo, etsi non visibiliter mittantur ab homine, cùm invisibilis missio multò sit dignior, quàm visibilis: & divina longè sit melior, quàm humana: potest rationabiliter responderi, quòd cùm interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nudè tantùm asserere, quòd ipse sit missus à Deo, cùm hoc quilibet Hæreticus asseveret: sed oportet, quòd astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi, vel scripturæ testimonium speciale. Unde cùm Dominus vellet mittere Moysen in Ægyptum ad filios Israel, ut crederent ei, quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signum ut converteret virgam in colubrum, & virgam iterùm reformaret. Joannes quoque Baptista, speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam Domini, sicut ait Esaias Propheta: [*Et infrà γ.*] Licèt autem scientia sit valdè necessaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia juxta verbum Propheticum: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore ejus: non est tamen simplicibus Sacerdotibus etiam Scholasticis detrahendum, cùm in eis Sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege præcepit: Diis non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem deorum nomine nuncupantur: [*Et infrà δ.*]

Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quòd asina legitur reprehendisse Prophetam: vel quòd Dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Cùm aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere, (quod quisque tenetur efficere [o] secundùm regulam Evangelicam, in quo casu sanè potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab asina) & aliud est Patrem [p] suum delinquentem reprehendere manifestè: quod utique nulli licet, secundùm Evangelicam veritatem. nam qui etiam dicit fratri,

[m] Extat integra *l. 2. registri Innoc. III. c. 3. eod. tit. in III. Compil.*

Joan. 1. — *Marc. ult.* — *Matth. 10.* — [n] in luce. *al.* in lucem. — *Ephes. 3.* — *Rom. 10.* — *Matth. 9.* — *Luc. 10.* — *Exod. 7.* — *Joan. 1.* — *Esa. 40.* — *Matth. 3.* — *Malac. 2.* — *Exod. 22.* — *Joan. 10.* — *Num. 22.* — *Joan. 8.*

[o] Vide B. Thom. 2. 2. *q. 33. art. 2. & seq.*

Matth. 5.

[p] *al.* fratrem *in plerisque Gregorianis exemplarib. In aliis & registro legitur* patrem.

fatue: reus erit gehennæ ignis. Rurſùs aliud eſt, quòd Prælatus ſpontè de ſua confiſus innocentia, ſubditorum ſe accuſationi ſupponit, (in quo caſu præmiſſum Domini verbum debet intelligi) & aliud eſt, quòd ſubditus non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi exurgit temerarius in Prælatum, cùm ei potiùs incumbat neceſſitas obſequendi. Quòd ſi fortè neceſſitas poſtularet [q], ut Sacerdos tanquam inutilis & indignus à cura gregis debeat removeri, agendum eſt ordinatè apud Epiſcopum, ad cujus officium, tam inſtitutio, quàm deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere.

[q] poſtularit.

[α *Nobis Apoſtolatûs officio, ſumus ſecundùm Apoſtolum ſapientibus & inſipientibus debitores: pro univerſorum ſalute nos oportet eſſe ſolicitos, ut & malos retrahamus à vitiis, & bonos in virtutibus foveamus. Tunc autem opus eſt diſcretione majori, cùm vitia ſub ſpecie virtutum occultè ſubintrent, & Angelus Sathanæ, ſe in Angelum lucis ſimulat, & transformat. Sanè ſignificavit nobis venerabilis frater noſter Epiſcopus Meten. per literas ſuas, quòd tam in urbe Metenſ. quàm in Diæceſ. Laicorum, & mulierum multitudo non modica, tracta quodammodo deſiderio ſcripturarum, Evangelia, Epiſtolas Pauli, Pſalterium, moralia Job, & plures alios libros ſibi fecit in* Gallico *ſermone converti* [12]*: translationi hujuſmodi adeò libenter, utinam autem & tam prudenter intendens, ut ſecretis conventionibus talia inter ſe Laici & mulieres eructare præſumant, & ſibi invicem prædicare: qui etiam eorum aſpernantur conſortium, qui ſe talibus non immiſcent, & à ſe reputant alienos, qui aures & animos talibus non apponunt. Quos cùm aliqui Parochialium Sacerdotum ſuper his corripere voluiſſent, ipſi eis in faciem reſtiterunt, conantes rationes inducere de Scripturis, quòd non ab his debent penitùs inhiberi. Quidam etiam ex eis ſimplicitatem Sacerdotum ſuorum faſtidiunt, & cùm ipſis per eos verbum ſalutis proponitur, ſe meliùs habere in libris ſuis, & prudentiùs ſe poſſe id eloqui ſubmurmurant in occulto.*]

[β *Per hoc manifeſtè denuncians, quòd Evangelica prædicatio, non in occultis conventiculis, ſicut Hæretici faciunt, ſed in Eccleſiis juxta morem Catholicum eſt publicè proponenda. Nam juxta teſtimonium veritatis, omnis qui malè agit, odit lucem, & ad lucem non venit, ne ejus opera arguantur. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta: propter quòd cum Pontifex interrogaſſet Jeſum de Diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus, reſpondit: Ego palàm locutus ſum mundo, ego ſemper docebam in Synagoga & in Templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus ſum nihil. Porrò ſi quis objiciat quòd ſecundùm præceptum Dominicum, non ſit ſanctum dandum canibus, neque margaritæ mittendæ ſunt ante porcos: cùm & ipſe Chriſtus non omnibus quidem, ſed ſolis Apoſtolis dixerit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: Intelligat canes & porcos non eos qui grataner accipiunt, & margaritas libenter acceptant, ſed illos qui ſanctum dilacerant, & margaritas contemnunt: quales ſunt qui Evangelica verba, & Eccleſiaſtica Sacramenta, non ut Catholici venerantur, ſed abominantur potiùs, ut Hæretici oblatrantes ſemper & blaſphemantes, quos Paulus Apoſtolus poſt primam & ſecundam admonitionem docet eſſe vitandos. Arcana verò fidei Sacramenta, non ſunt paſſim omnibus exponenda, cùm non paſſim ab omnibus poſſint intelligi: ſed eis tantùm qui ea fideliter poſſint concipere intellectu: propter quod ſimplicioribus inquit Apoſt. quaſi parvulis in Chriſto, lac potum dedi vobis, non eſcam. Majorum enim eſt ſolidus cibus, ſicut aliis ipſe dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos: inter vos autem nihil judicavi me ſcire, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Tanta eſt enim divinæ ſcripturæ profunditas, ut non ſolùm ſimplices & illiterati, ſed etiam prudentes & docti non plenè ſufficiant ad illius intelligentiam indagandam. Propter quod dicit ſcriptura, quia multi defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Unde rectè fuit olim in lege divina ſtatutum, ut beſtia quæ montem tetigerit lapidetur: ne videlicet ſimplex aliquis & indoctus præſumat ad ſubtilitatem Sacræ Scripturæ pertingere. Scriptum eſt enim: Altiora te ne quæſieris. Propter quod dicit Apoſtolus: Non plùs ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.*]

[γ *Non eſt ergo credendum ei, qui dicit ſe miſſum à Deo, cùm ſit miſſus ab homine, niſi de ſe ſpeciale proferat teſtimonium de ſcripturis & ejuſdem miraculum operetur. Nam de his qui miſſi leguntur à Deo, Evangeliſta teſtatur, quòd ipſi profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.*]

[δ *Juxta quod alibi dicit de ſervo nolente apud dominum remanere, ut dominus offerat eum diis, cùm enim juxta verbum Apoſtoli, ſervus ſuo domino ſtet aut cadat, profectò Sacerdos ab Epiſcopo, cujus correctioni eſt ſubjectus, debet in manſuetudinis ſpiritu caſtigari, non autem à populo cujus eſt correctioni præpoſitus in ſpiritu ſuperbiæ reprehendi: cùm juxta verbum dominicum pater & mater non debent maledici, ſed potiùs honorari, quod de ſpirituali patre multò fortius debet intelligi, quàm carnali.*]

¶ PITH. [11] *Cùm ex injuncto.*] Vide Naucler. 120.

[12] *Gallico ſermone converti.*] Chronic. Hirſaug. 188.

XIII. IDEM [r] in Concilio Generali. [an. 1216. *Romæ.*]

[r] ſcilicet I[...] noc. III. *Conc. gene[...] Later. c. 3[...] c. 2. eod. [...] in IV. Com[...]*

Excommunicati ſunt omnes Hæretici quibuſcunque nominibus nominentur. Hoc dicit uſque ad §. Damnati.

EXcommunicamus itaque & anathematizamus omnem hæreſim extollentem ſe adversùs hanc ſanctam orthodoxam, & Catholicam fidem, quam ſuperiùs expoſuimus: condemnantes Hæreticos univerſos quibuſcunque nominibus [ſ] cenſeantur, faciès quidem diverſas habentes, ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum.

[ſ] Quæ ſit [...] rum pœna [...] vide *in l.* [...] *C. de Sum[...] Trini. & [...] Authen. cr[...] dentes, & [...] l. Arriani. de Hæret.*

Damnati de Hæreſi, per ſecularem Judicem puniuntur, & bona Laicorum Hæreticorum confiſcantur, & Clericorum bona applicantur Eccleſiis, ubi beneficiati erant. Hoc dicit uſque ad §. Qui autem. Abbas Siculus.

§. 1. Damnati [t] verò præſentibus ſecularibus poteſtatibus, aut eorum Ballivis relinquantur animadverſione debita puniendi, Clericis priùs à ſuis ordinibus degradatis; ita quòd bona hujuſmodi damnatorum, ſi Laici fuerint, confiſcentur: ſi verò Clerici, applicentur Eccleſiis, à quibus ſtipendia receperunt [u].

[t] Eymeric[...] *in Director[...] Inquiſitoru[...] 3. p. q. 101. & q. 112.*

[u] perceperunt.

Si ſuſpectus de Hæreſi ſe non purgat, ad arbitrium Superioris excommunicatur: & exiſtens per annum in excommunicatione, ut Hæreticus damnatur. Hoc dicit uſque ad §. Moneantur. Abbas Siculus.

§. 2. Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles: niſi juxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatémque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio feriantur, & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur, ita quòd ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, ex tunc velut Hæretici condemnentur.

Poteſtates ſeculares perpetuæ, vel temporales jurare tenentur univerſos Hæreticos ab Eccleſia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis Dominus non purgans terram ſuam Hæreticis, excommunicatur: & ſi perſtiterit in excommunicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles ejus à juramento abſolvet, & ejus terram fidelibus exponet, ſalvo jure principalis Domini, niſi & ipſe ſit in culpa. Hoc dicit uſque ad §. Catholici. Abbas Siculus.

§. 3. Moneantur autem & inducantur, & ſi neceſſe fuerit, per cen. Eccle. compellantur [x] ſeculares Poteſtates quibuſcunque fungantur officiis, ut ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publicè juramentum, quòd de terris ſuæ jurisdictioni ſubjectis univerſos Hæreticos ab Eccleſia denotatos bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt, ita quòd amodò quandocunque quis fuerit in poteſtatem, ſive [y] perpetuam ſive temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum juramento firmare. Si verò Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, ſuam terram purgare neglexerit ab Hæretica fœditate, per Metropolitanum & ceteros Comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur: & ſi ſatisfacere contempſerit, intra annum ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe vaſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis Hæreticis abſque ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure Domini [z] principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat. eadem nihilominus lege ſervata circa eos, qui non habent dominos principales.

[x] ſeculi.

[y] *In Conc. ita* ſive ſpiritualem, ſive temporalem, &c. *Quaſi non ſolùm Principes ſeculares, ſed etiam Eccleſiaſtici, quos per poteſtatem ſpiritualem poſſumus intelligere, hoc teneantur præſtare juramentum.*

[z] dominii.

Cruce ſignati ad exterminationem Hæreticorum, gaudent privilegio conceſſo Cruce ſignatis in ſubſidium Terræ Sanctæ. Hoc dicit uſque ad §. Credentes. Abbas.

§. 4. Catholici verò, qui Crucis aſſumpto charactere ad Hæreticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illóque ſancto privilegio ſint muniti, quæ accedentibus in Terræ Sanctæ ſubſidium conceduntur.

Ibi ponitur pœna credentium, receptatorum, & defendentium Hæreticos: primò Laicorum: ſecundò Clericorum: uſque ad §. Quia. Abbas.

§. 5. Credentes [a] præterea [13], receptatores, defenſores, & fautores Hæreticorum excommunicationi decernimus ſubjacere, firmiter ſtatuentes, ut poſtquam quis [b] talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit intra annum, ex tunc ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur: ſit etiam inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quòd ſi fortè judex exti-

[a] Eymericus, *in Directorio Inquiſ. p. 2. q. 50. 51. 52. & 53.* Archidiaconus *in c. quicunque. de Hæret. l. 6.*

[b] quilibet.

extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit Advocatus, nullatenus ejus patrocinium admittatur: ſi Tabellio, inſtrumenta [c] confecta per ipſum, nullius ſint momenti, ſed cum auctore [d] damnato damnentur, & in ſimilibus idem præcipimus obſervari. Si verò Clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, ut in quo major eſt culpa, gravior exerceatur vindicta [14]. Si qui autem tales poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, evitare contempſerint, excommunicationis ſententiâ uſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur. Sanè Clerici non exhibeant hujuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica Sacramenta, nec eos Chriſtianæ præſumant tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas aut oblationes eorum percipiant: alioquin ſuo priventur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto Sedis Apoſtolicæ ſpeciali: ſimiliter quilibet Regulares, quibus etiam hoc infligatur, ut eorum privilegia in illa Diœceſ. non ſerventur, in qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.

. ejus in- menta fecta, &c. . actore.

¶ Pith. [13] *Credentes præterea.*] Ex Conſtitutione Frederici II.

[14] *Gravior exerceatur vindicta.*] *Can. quia ſanctum. diſtinct.* 50.

Nullus debet ſibi officium prædicandi aſſumere, niſi ſuper hoc ſibi à jure vel à Sede Apoſt. vel à Diœceſano Epiſcopo licentia concedatur: aliàs excommunicatur; & niſi reſipuerit, alia pœna imponitur. Hoc dicit uſque ad §. Adjicimus. Abbas.

§. 6. Quia verò nonnulli ſub ſpecie pietatis, virtutem ejus juxta quod Apoſtolus ait, abnegantes, auctoritatem ſibi vindicant prædicandi, cùm idem Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt niſi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non miſſi, præter auctoritatem ab Apoſt. Se. vel Catholico loci ſuſceptam, publicè vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur: & niſi quàm citiùs [f] reſipuerint, aliâ competenti pœnâ plectentur [g].

Tim. 3. 10. de Trid. c. *ſeſſ.* 6. *Reform.* 2. & *ſeſſ. de Refor.* 4. adde tos *in ſeq.* antociùs ectantur.

Archiepiſcopi & Epiſcopi inferiorum ſuorum Provincias & Diœceſes ſuſpectas habentes de hæreſi, ſaltem ſemel in anno per ſe vel per alios idoneos viſitent, qui etiam debent, ſi hoc expedire videbitur, exigere juramentum ab illis de vicinia ad revelandos Hæreticos, & occulta conventicula celebrantes: quos revelatos, relapſos canonicè punient, & renitentes jurare, ut Hæretici condemnentur. Hoc dicit, uſque ad §. Volumus. Abbas.

§. 7. Adjicimus inſuper ut quilibet Archiepiſcopus vel Epiſcopus per ſe aut per Archidiaconum ſuum, aut alias honeſtas idoneáſque perſonas bis aut ſaltem ſemel in anno propriam Parœciam in qua fama fuerit, Hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres aut plures boni teſtimonii viros, vel etiam, ſi expedire videbitur, totam viciniam jurare compellat, quòd [h] ſi quos ibidem Hæreticos ſciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu à communi converſatione Fidelium vitâ & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare. Ipſe autem Epiſcopus ad præſentiam ſuam convocet accuſatos, qui niſi ſe ab objecto reatu purgaverint; vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, Canonicè puniantur. Si qui verò ex eis juramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, jurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam Hæretici reputentur.

Concilio, n vetuſtio- Gregorii icibus, l ſi quis em Hære- s.

Epiſcopus negligens in hæreſi perſequenda, à Dignitate Epiſcopali eſt removendus, & alius idoneus eſt ſubrogandus. Hoc dicit uſque ad finem. Abbas Siculus.

§. 8. Volumus [i] igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda Epiſcopi per Diœceſes ſuas diligenter invigilent, ſi Canonicam velint [k] effugere ultionem. Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua Diœceſi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit vel remiſſus, cùm id certis indiciis apparuerit, & ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere pravitatem.

de Conra- Brunum *s. de hæ- cap.* 2. olunt. olnerint.

XIV. Gregorius IX. Archiepiſcopo Mediolan. [c. an. 1235. *Româ in Inſubriam.*]

Laici, cujuſcumque profeſſionis ſint, prædicare non debent.

SIcut in uno [l] [15] corpore: *Et infrà.* Cùm igitur nonnulli Laici prædicare præſumant, & verendum nimis exiſtat ne vitia ſub ſpecie virtutum ſubintrent: nos attendentes, quòd Doctorum ordo eſt in Eccleſia Dei quaſi præcipuus; mandamus, quatenus, cùm alios Dominus Apoſtolos dederit, alios Prophetas, alios verò Doctores, interdicas Laicis univerſis, cujuſcumque ordinis cenſeantur, uſurpare officium prædicandi.

le Siman- *Cathol. tit. de dicat.* e quæ di- *b.* 2. *Com- in Dire- Schol.* 8.

¶ Pith. [15] *Sicut in uno, &c.*] Vide Naucler. 912. Vincent. 31. 7.

XV. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Hoc caput, uſque ad §. Si qui autem, habetur in C. Excommunicamus, ſuprà eod. tit. in princ. unde ſumma & declara, prout ibi fuit dictum.

EXcommunicamus [m] [16] & anathematizamus univerſos Hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Toſſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, & alios, quibuſcumque nominibus cenſeantur, facies quidem habentes diverſas, ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum. Damnati verò per Eccleſiam, ſeculari judicio relinquantur, animadverſione debita puniendi, Clericis priùs à ſuis Ordinibus degradatis.

de Petrū cfredum

in Authen. Gazaros. *C. de Hæret.*

¶ Pith. [16] *Excommunicamus.*] Matthæus Pariſ. 645. Hierony. Rubeus 269. 2.

Si in hæreſi deprehenſi, nolunt redire ad Fidem, detrudendi ſunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus Hæreticorum, Hæretici ſunt. Hoc dicit.

§. 1. Si qui autem de prædictis poſtquam fuerint deprehenſi, redire noluerint ad agendam condignam pœnitentiam; in perpetuo carcere detrudantur: credentes autem eorum erroribus, Hæreticos ſimiliter judicamus.

XVI. Idem. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Liberantur ab omni obligatione, qui Hæreticis tenebantur adſtricti.

ABſolutos [n] [17] ſe noverint à debito fidelitatis hominii, & totius obſequii, quicumque lapſis manifeſtè in hæreſim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur adſtricti.

[n] Vide B. Th. 2. 2. *q.* 12. *art.* 2. & Alfonſum Caſtrum, *lib.* 2. *de juſta hæret. punit. c.* 7. & Simancam, *Cathol. Inſtit. tit.* 46. *de pœnis.*

¶ Pith. [17] *Abſolutos, &c.*] *Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. *Can.* 91. & 98. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 2. & *quæſt.* 10. *art.* 11. Bellarmin. *cap.* 7. *lib.* 3. Sigebert. *anno* 1088. Petr. Cluniacenſ.

DE SCHISMATICIS, ET [o] ORDINATIS AB EIS.

[o] *Hæc verba,* & ordinatis ab eis, *deſunt in omnibus manuſcr.*

TITULUS VIII.

I. Ex Concilio Lateranensi. [an. 1102. *Romæ.*]

Irritæ ſunt Ordinationes, Beneficiorum collationes, & Eccleſiaſticarum rerum alienationes per Schiſmaticos factæ; & à Dignitate & Ordine ſuſpenduntur qui ſchiſma tenere jurant.

QUod à Prædeceſſore [p] [1] noſtro: [*Et infrà* α.] Ordinationes ab Octaviano & Guidone [2] Hæreſiarchis [3] factas, & ab Ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus: adjicientes, ut qui Dignitates Eccleſiaſticas ſeu Beneficia per dictos Schiſmaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes quoque [4] quæ per eoſdem Schiſmaticos, ſeu per Laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad Eccleſias ſine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere, illos verò qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterunt, à ſacris Ordinibus & Dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos.

[p] *C.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *Fe. Me. PP. Innocentio eſt, innovantes.*]

¶ Pith. [1] *Quod à Prædeceſſore, &c.*] Radevic. 4. 54. Metropol. 7. 3. Neubrigenſ. 22. Arnulph. *in Epiſt.*

[2] *Guidone.*] *VVidone.*

[3] *Hæreſiarchis.*] V. C. addit: *necnon & Joanne Strunenſi, qui eos ſecutus eſt.*

[4] *Alienationes quoque.*] V. C. addit: *ſive invaſiones.*

II. Innocentius III. Biſuntin. Archiepiſcopo. [c. an. 1213. *Româ in Germaniam.*]

Ordinatus à Schiſmatico, ab officio eſt repellendus, niſi probet ſecum diſpenſatum per habentem poteſtatem.

FRaternitati [q] tuæ: *Et infrà.* Priorem quem à Schiſmatico aſſeris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, niſi legitimè probaverit ſecum fuiſſe miſericorditer diſpenſatum, & ab ea perſona, quæ ſuper hoc poteſtatem habuerit diſpenſandi.

[q] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Bernardinum Diaz. *in Practica crimin. Canon. c.* 4. & *ſeq.*

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS BAPTISMA.

TITULUS IX.

I. Alexander III [1]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Clericus, qui dimiſſo habitu & tonſurâ, immiſcet ſe enormitatibus, perdit privilegium Canonis, Si quis ſuadente. Unde eum deprehendentes non incidunt in Canonem, ſcilicet excommunicationem.

PRæterea [r] Clerici, qui relicto Ordine Clericali, & habitu ſuo, in apoſtaſia tanquam Laici converſantur; ſi in criminibus comprehenſi teneantur, per cenſu. Eccleſ. non præcipimus liberari.

[r] *C.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 26. c. 16.

¶ Pith. [1] *Alexander III.*] *Eugenius, I. Sarenſi Epiſcopo.*

II. IDEM Abbati Sanctæ Genovefæ. [c. an. 1180. Romæ.]

Si crimen Acolythi, qui rebaptizanti præbuit miniſterium, eſt occultum, promoveri poteſt: ſi publicum, non, niſi cum eo Religionem intrante diſpenſetur.

[f] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 26. *c.* 1.

[t] videntur.

EX literarum [f] tuarum tenore perpendimus, quòd quidam ægritudine longa confectus, inſano ſortilegarum mulierum credens conſilio, ut ſanaretur, per iterationem fecit injuriam Baptiſmatis Sacramento: [*Et infrà α.*] Quia ergo tua nos duxit prudentia conſulendos, qualiter puniri debeat Acolythus, quem minor ætas, & intentio fraternæ ſalutis excuſare videtur [t]: Diſcretioni tuæ præſentibus literis reſpondemus, quòd ad ſuperiores Ordines promoveri (ſi publicum eſt quod proponitur) non valebit, niſi ad Religionem tranſire voluerit, ut favore Religionis ipſius, circa eum valeat diſpenſari. Si verò occultum eſt, promoveri poterit, & exceſſum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.

[*α Aſtitit huic autem ſacrilegio adoleſcens quidam bonæ, ut videtur, indolis, Acolythus frater carnalis illius, in quo Baptiſmus aſſeritur iteratus, qui miniſterium in reſpondendo exhibuit Presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefandæ.*]

III. INNOCENTIUS III. [c. an. 1210. Romæ.]

Infamatus de apoſtaſia, compellitur ſe purgare.

[u] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

TUæ [u] fraternitati: *Et infrà.* Super ſecundo articulo inquiſitioni tuæ duximus reſpondendum, quòd Clerici, qui ſunt de apoſtaſiæ crimine infamati, qui videlicet abjecerunt habitum Clericalem, non ſunt in ſeculari habitu tolerandi, ſed per diſtrictionem Eccleſiaſticam coërcendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam, purgationem Canonicam curaverint exhibere.

IV. IDEM [x] in Concilio generali. [an. 1216. Romæ.]

[x] Idem, ſcilicet Innocentius III. *in Concilio generali, cap.* 70.

Baptizati, alterius ſectæ, vel Fidei ritus dimittere compelluntur.

[y] voluntariè.

QUidam, ſicut accepimus, qui ad ſacri undam Baptiſmatis voluntarii [y] acceſſerunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut novo perfectiùs induantur; cùm prioris ritûs reliquias retinentes, Chriſtianæ Religionis decorem tali commixtione confundant. Cùm autem maledictus ſit homo, qui terram duabus viis ingreditur, & indui veſte non debeat lino lanâque contextâ: Statuimus, ut per Prælatos Eccleſiarum talis obſervantia veteris ritûs omnimodè compeſcatur, ut quos Chriſtianæ Religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas in ejus obſervatione conſervet; cùm minus malum exiſtat viam Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire.

V. HONORIUS III. Archiepiſcopo Turonen. [2] [c. an. 1224. Româ in Galliam.]

Apoſtatæ incarcerari & affligi poſſunt, ut habitum reaſſumant.

[z] Vide Hoſt. *in Summa, tit. de Apoſtatis.* §. *Qualiter puniantur.* & Bernard. Diaz. *in Practi. Crim. Canon. c.* 104.

[a] qui.

[b] potes.

A Nobis [z] [3] expetiit tua Fra. edoceri quid de Apoſtatis ſit agendum cùm [a] in cuſtodia detinentur, qui minis vel blanditiis nullatenus poſſunt induci, ut abjectum habitum [4] reaſſumant.

Ad quod tibi breviter reſpondemus, quòd tales, ſi volueris, poteris [b] ſub gravi cuſtodia carcerare, ita quòd ſolummodo vita ſibi miſera reſervetur, donec à ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant.

¶ PITH. [2] *Turonenſi.*] *Tyrenſi.* Sic 2. V. C.

[3] *A nobis, &c.*] Valſing. 57.

[4] *Habitum.*] Adde, *Monachalem.*

[c] *al.* Lunden.

VI. IDEM Archiepiſcopo Lugdunen. [c] [5] [c. an. 1224. Româ in Galliam.]

Monachus in apoſtaſia ordinatus, non poteſt ſine diſpenſatione Papæ in ſuſcepto Ordine miniſtrare.

[d] Vide præ aliis Henricum Boich. & Hoſtien. *præcedenti c. citatum.*

COnſultationi [d] tuæ breviter reſpondemus, quòd Monachus aliquem ſacrum Ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, abſque diſpenſatione Rom. Pont. miniſtrare non poterit in Ordine ſuſcepto.

¶ PITH. [5] *Lugdunen.*] *Bracharenſi.*

DE HIS QUI FILIOS OCCIDERUNT.

TITULUS X.

I. ALEXANDER III. Tornacen. Epiſcopo. [c. an. 1180. Româ in Belgium.]

Mulier occidens ſpontè filium, debet perpetuò in Monaſterio pœnitere: ſi tamen timetur de innocentia, datur, vel ſaltem non denegatur ſibi licentia nubendi.

[e] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 1.

Vide Hoſt. *hic in Summa.*

VENIENS [e] ad nos M. Mulier lachrymabili nobis confeſſione monſtravit, quòd cùm de quodam filium genuiſſet, & ille ſibi ſæpè turgido vultu improperaſſet, quòd filius ejus non eſſet; ipſa iracundiæ calore ducta eumdem filium interfecit: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus eam labores inducere, ut ad aliquod Monaſterium tranſeat, in quo peccata ſua perpetuâ pœnitentiâ deploret. Si autem, repugnante carnis fragilitate, ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubendi tribuas; quia tutius nobis videtur, ut in Domino nubat uni ſoli, quàm inhoneſtè multos admittat.

[*α Quo comperto Comes Flandrenſis, eam totam terram uſque ad ſeptennium abjurare coëgit, niſi de noſtra licentia remaneret. Cumque ſe noſtro aſpectui præſentaſſet, & quòd cùm crucem accepiſſet, Hieroſolymam profectura nobis aſſertione ſua propoſuiſſet, & nos eam, quia in partibus illis præſentia ſua non poſſet eſſe utilis, ſed damnoſa; à Hieroſolymitano itinere revocantes, ipſam f. t. duximus remittendam: præſentium tibi auctò.*]

II. LUCIUS III. Pariſien. [1] Epiſcopo. [c. an. 1181. Româ in Galliam.]

Mulier occidens filium, propter hoc à viro ſeparari non debet; ſed alia pœnitentia ſibi imponitur.

[f] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.* & poſt Conc. Lat. *p.* 50. *c.* 25.

INtelleximus [f], quòd M. Mulier filiam parvam furore accenſa diabolico jugulavit; propter quod Dominus terræ maritum ejus ipſam compulit abjurare. Quia verò illam alios habere filios intimaſti: mandamus, quatenus ita ſuper hoc provideas, quòd ſui ſceleris pœnam luat, & ſaluti ejus ac filiorum per tuam providentiam conſulatur; & non obſtante juramento, quod à viro dictus dominus proponitur extorſiſſe, eam, ſicut expedire videris, eidem viro reſtituas, ita quòd filios ſuos liberè poſſit & pacificè gubernare.

¶ PITH. [1] *Pariſienſi.*] *Papienſi.*

III. IDEM. [c. an. 1181. Romæ.]

Se ſummat, ponens pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppreſſi.

[g] *Cap. un. eod. tit. in* II. *Compil.*

DE infantibus [g] autem, qui mortui reperiuntur cum patre & matre, & non apparet utrum à patre vel à matre oppreſſus ſit ipſe vel ſuffocatus, vel propria morte defunctus, non debent inde ſecuri eſſe parentes, nec etiam [2] ſine pœna; ſed tamen conſideratio debet eſſe pietatis, ubi non voluntas [3], ſed eventus mortis cauſa fuerit [4]: ſi autem eos [h] non latet ipſos interfectores eſſe, ſcire debent ſe graviter deliquiſſe [5]. Quidam autem pœnitentiam trium annorum judicant eſſe debere [6], quorum unum peragant in pane & aqua.

[h] *Vox*, eos *deeſt in quibuſdam exemplaribus.*

¶ PITH. [2] *Nec etiam.*] *etiam* abeſt à V. C.

[3] *Ubi non voluntas.*] V. C. *ubi non eſt voluntas.*

[4] *Cauſa fuerit.*] *Cauſa fuit.*

[5] *Graviter deliquiſſe.*] Quod Ancharitano Concilio probatur.

[6] *Judicant eſſe debere.*] *Judicant eſſe dandam.*

DE INFANTIBUS [i], ET LANGUIDIS EXPOSITIS.

[i] *In Codice Barb.* De infantibus languidis, vel expoſitis.

TITULUS XI.

I. GREGORIUS IX. [c. an. 1136. Romæ.]

Infans expoſitus à patre, vel alio, eo conſentiente, vel ratum habente, hoc ipſo à patria poteſtate liberatur. Idem in ſervo & liberto, qui ob prædictam cauſam liberantur à dominica poteſtate. Et idem juris eſt in prædictis languidis cujuſcumque ætatis ſic expoſitis, vel ſi eis alimenta denegantur. Hi tamen, qui prædictis alimenta præſtiterint, nullum jus in eis acquirunt.

SI à patre, ſive alio, ſciente ipſo, aut ratum habente, relegato pietatis officio, infans expoſitus extitit: hoc ipſo à poteſtate fuit patria liberatus. Nam [k] & hoc caſu in ingenuitatem libertus, & ſervus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cujuſcumque ætatis languidis, ſi expoſiti fuerint, vel ſi alicui eorum alimenta impiè negari contigerit, eſt dicendum. Sanè qui hos ſuſcipiunt, non poſſunt propter hoc in eorum perſonis jus aliquod vindicare.

[k] *In Codice Barbat.* Nam etiam in hoc caſu, &c.

DE HOMICIDIO [l] VOLUNTARIO, VEL CASUALI.

[l] Vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de Refor. c.* 7.

TITULUS XII.

I. IN EXODO [m].

[m] *Exod. c.* 21.

Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſeculari, ut moriatur.

[n] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

SI quis per induſtriam [n] occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab altari meo evelles eum ut moriatur.

II. EX PŒNITENTIALI ROMANO.

Præter Anton. Butr. & alios, vide Guid. Pap. *Deci.* 121. *incipit In Camera.*

Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cùm ſe poterat aliter liberare: ſi verò aliter liberare ſe non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, niſi ad cautelam.

INterfeciſti furem aut latronem, ubi comprehendi poterat abſque occiſione: quia ad imaginem Dei creatus eſt,

40. dies non intres Ecclesiam, & lanea veste indutus, ab escis & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, gladio & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem & quinta feria & Sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis & parvulis pisciculis, cum mediocri cervisia utere temperatè. Si autem sine odii meditatione, te tuaque liberando, hujusmodi diaboli membra interfecisti, (secundùm indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi, & eleëmosynam fac largiter. Si Presbyter eadem [o] fecerit, non deponatur: tamen quandiu vivit [p], pœnitentiam agat.

III. Augustinus super Exodo. [c. an. 420. *in Africa.*]

Non occiditur fur diurnus sine culpa; sed nocturnus sic.

SI perfodiens [q] inventus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur Sol super eum, reus erit. Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait: si oriatur super eum Sol, &c. quia poterat discernere, quòd ad furandum, non ad occidendum venisset: & ideò non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus secularibus, quibus ista est antiquior, invenitur, impunè scilicet occidi nocturnum furem quoquo modo: diurnum autem, si se telo defenderit: jam enim plus est quàm fur.

IV. Hieronymus [r]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

Sub generali pollicitatione, seu promissione, etiam juratâ, non venit illicitum.

CUm juramento [f] pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcumque postulasset ab eo: si ob jusjurandum fecisse se dicat; si patris matrísve interitum postulasset, facturus esset, an non? Quod ergo in suis repudiaturus fuit, contemnere debuit in Propheta.

V. Ex Concilio Guarmacien. [t]

Homicida est qui facit vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.

SI aliquis causâ explendæ libidinis, vel odii meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles; ut homicida teneatur [u].

VI. Alexander III. Exonien. [x 1] Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

In pœnitentia imponenda Judex debet attendere circumstantias, ex quibus augetur vel minuitur delictum. Hoc dicit, usque ad §. Illi autem.

SIcut [y 2] dignum: [*Et infrà* *.] Sanè cùm vir discretus existas, pleniùs nosti, quòd in excessibus singulorum, non solum quantitas & qualitas delicti, sed ætas, scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda: & non solùm secundùm prædicta, sed secundùm locum & tempus, quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici, cùm idem excessus magis sit in uno quàm in alio puniendus.

[* *Est & omni rationi consentaneum, graves & difficiles quæstiones, ad examen Apostolicæ Sedis deferri: ita etiam ex ministerio nobis solicitudinis imminet, easdem quæstiones, ut nobis Deus dederit, solvere, & singulis à nobis consilium postulantibus respondere: ut providentiâ Romanæ Ecclesiæ, quæ ubique terrarum, Domino disponente, obtinet Principatum, quæstiones solvantur, & removeatur ambiguitas de cordibus singulorum. Licèt autem super quæstionibus quas nobis tua discretio solvendas direxit, te non dubitemus providum & circumspectum existere; cogimur tamen ex susceptæ servitutis ministerio, juxta discretionem & providentiam nostram tibi exinde respondere.*]

§ Pith. [1] *Exoniensi.*] *Bartholomeo Exoniensi.*

[2] *Sicut dignum, &c.*] Walsing. 39. Matth. Paris. 130. 168. 169. Alexander tulerat graviter Thomæ mortem. 170.

Socians homicidam animo occidendi, licèt non apponat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, tenetur ferè pari pœna cum homicida. Hoc dicit usque ad §. Illi etiam. Abbas Sic.

§. 1. Illi autem [z] qui animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctum & reverendum virum [3] quondam Cantuarien. Archiepiscopum, citra manuum injectionem se fatentur venisse, si de illa captione mors ejus secuta fuisset; pari pœnitentia, vel ferè pari existerent puniendi.

§ Pith. [3] *Reverendum virum.*] *Thomam.*

Qui sociat homicidam, tantùm animo prohibendi ne impediatur; tenetur paulò minori pœna. H. d. usque ad §. Qui verò.

§. 2. Illi etiam, qui non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si fortè per aliorum violentiam impedirentur, paulò minori debent pœna mulctari: quia cùm scriptum sit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit: constat ab homicidii reatu immunes non esse qui occisoribus opem contra alios præstare venerunt; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori [a] desinit obviare.

[a] *Hic in plerisque codic. adest dictio*, non: *quam abesse oportere & sententia hujus loci, & vetera indicant exemplaria.*

Incitans alium ad homicidium, mitiùs punitur, quàm homicida: secùs autem si incitavit ad certum homicidium: nam eo secuto, tenetur ut homicida. Hoc dicit usque ad §. Hi quoque.

§. 3. Qui verò se asserunt animum Regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum; durè & asperè, sed non ita severè sunt puniendi, nisi fortè Regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus provocassent.

Custodientes sarcinas occidentium, scientes eos esse sicarios, non sunt immunes à pœna homicidii. Hoc dicit usque ad §. Eos insuper. Abbas.

§. 4. Hi quoque non sunt [b] à culpa liberi, nec à pœna debent esse immunes, qui licèt fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicarios esse sciebant, in sarcinis custodiendis ministerium præbuerunt.

[b] fuerunt.

Occupans bona occisi, non per hoc tenetur de homicidio; & non sufficit occupanti quòd eroget illa pauperibus, cùm poterit restituere eis, quorum constat fuisse. Hoc dicit usque ad §. Illis præterea. Abbas.

§. 5. Eos insuper, qui dicuntur illius sancti viri & suorum post mortem ejus spolia occupasse, si nihil aliud in tanto facinore commiserunt, à pœna mortis ejus arbitramur esse immunes: sed quæ occuparant, eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum restituere, si habent in facultatibus unde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pœnitentia injungenda: quia licèt quædam ex his quæ occupaverunt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena (cùm ipsa potuissent eis, quorum fuerint [c], restituere) debuerunt pauperibus erogare.

[c] fuerunt.

Participantes interfectoribus in excommunicatione diversimodè puniuntur, juxta modum participationis. Hoc dicit usque ad §. Clericos. Abb.

§. 6. Illis præterea, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, consideratâ temporis morâ, quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquisito, si eis timore vel affectione communicaverint, scienter vel ignoranter, est eis pœnitentia indicenda.

In isto §. usque ad finem, ponitur pœnitentia Clericorum præstantium prædictæ morti auxilium, consilium, vel favorem. Hoc dicit Abbas Sicu.

§. 7. Clericos autem [d], quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & illos, qui consilium dederunt, ut sanctus [e] vir caperetur, perpetuò non solùm ab altaris ministerio deponendos esse censemus; sed etiam quòd in Ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel Responsoria in Choro separatim cantent; sed in Psalmis apud Deum de commisso satagant veniam impetrare: insuper in districto Claustro Monachorum vel Canonicorum Regularium, si fieri potest, sunt recludendi, ita quòd usque ad septennium vel quinquennium debeant ab Ecclesiarum introitu coerceri.

[d] Vide Bernard. Diaz. *in Pract. cri. Can. cap.* 88.

[e] dictus.

VII. Idem [4]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit.

PResbyterum [f], qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cùm post paucos dies expirasset, tam ab omni altaris ministerio debes perpetuò removere, quàm ab officio Sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interiit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua noscitur expirasse.

[f] *Cap. 8. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *p. 26. cap. 7.*

§ Pith. [4] *Idem.*] *Salernitano Episcopo.*

VIII. Idem Cusentinen. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operam rei illicitæ, vel etiam licitæ, secundùm alium intellectum, si non adhibuit omnem diligentiam quam debuit.

COntinebatur [g] in literis tuis, quòd cùm Diaconus præsentium lator, & quidam alii Clerici à vineis Ecclesiæ opere consummato redirent, leviandi laboris gratiâ, quendam ludum imitati viatorum, baculos suos studebant jacere in directum, & alter alterius fustem ferire, cujus ludi solet esse conditio, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo alio uteretur: sed præfati Clerici equitandi licentiâ non utentes, sola erant jactione [h] contenti. Quidam autem Laicus cùm baculum ejusdem Diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insiliit; & sic à falce illius Diaconi, quâ erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expiravit. Ideòque mandamus, quatenus eundem Diaconum [i] sine licentia Romani Pontificis ad superiorem gradum non ascendere, vel Diaconatûs officio nullo unquam tempore ministrare permittas, sed eum dispensativè ministrare in Subdiaconatûs officio patiaris.

[g] *Cap. 9. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p. 26. c. 12.*

[h] jactatione.

[i] Diaconem, *in antiquis.*

IX. IDEM Exonen. Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Homicidium casuale non imputatur ei qui non fuit in culpa.

k Cap. 10. eod. tit. in 1. Compil.

LAtor [k] præsentium P. Clericus nobis proposuit, quòd cùm quadam die casu, cum quodam Clerico luderet, contigit quòd ille projecit istum ad terram, cujus cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. Ideóque mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia justa causa non impedit, prædictum P. liberè permittas ad sacros Ordines promoveri.

l Vebeia. al. Nebia.

X. IDEM Abbati Sancti Benedicti de Vebia [l] [5]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Is, ex cujus opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

m Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. p. 50. c. 27.

SUscepimus [m] [6] literas tuas, per quas cognovimus quòd cùm lator præsentium in custodia cujusdam domûs cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimentis propriis præsumpserunt: in quos isti resumptis viribus insurgentes, ligaverunt illos, & detinere usque ad notitiam Capituli voluerunt. Cùm autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris custodia dimisisset, & fures se solvere niterentur; frater illos, ne ipse ab eis interimeretur, occidit. Verùm [n] quoniam expediebat potiùs post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quàm pro conservandis vilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere; abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare: constat enim eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam ex utriusque ope interemptos.

n Ex hoc §. colligitur apertè, non licere Clericis occidere Latrones pro rebus conservandis, vide Jas. in l. ut vim. ff. de just. & jur.

¶ PITH. [5] *Vebia.*] *De Verbena, Ubeia, Nobia.*
[6] *Suscepimus, &c.*] Hildebert. *epist.* 164.

XI. IDEM Lucen. [7] Episcopo. [c. an. 1180. *Romà in Hispaniam.*]

Dans causam homicidio, irregularis est.

o Cap. 12. eod. tit. in 1. Compil.

DE cetero [o] [8] noveris quòd Diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad Sacerdotium promovendus.

¶ PITH. [7] *Lucen.*] *Lund.*
[8] *De cetero, &c.*] Pars est Capitis Consuluit.

XII. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Homicidium casuale imputatur ei qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit.

p Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.

AD audientiam [p] Apostolatûs nostri pervenit, quòd cùm quidam Presbyter volens corrigere quendam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentaret; contigit quòd cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, eum in dorso aliquantulùm vulneravit. Postmodum verò cùm ille vulneratus aliquandiu vixisset, & convaluisset à vulnere, alia [q] graviori, ut dicitur, infirmitate percussus, viam est universæ carnis ingressus. Quia verò utrùm occasione vulneris decessisset, dubium habetur; tuæ discretioni duximus respondendum, quòd cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, te convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret, & eidem injunctâ pœnitentiâ congruenti, sibi poteris concedere, ut minoribus Ordinibus sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit, sicut erat solitus, divina officia ministrare.

q *Dictio*, alia, *deest in antiquioribus exemplarib. & in vet. Compil.*

XIII. INNOCENTIUS III. Episcopo [r] Lingon. [9] [c. an. 1213. *Romà in Galliam.*]

r Lugonens. al. Lugdunens.

Homicidium casuale non imputatur ei qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

s C. 1. eod. tit. in 1. Compil.

DIlectus filius A. [s] Capellanus proposuit, quòd cùm quâdam corporis molestiâ gravaretur, ut comedendi appetitum aliquantulùm excitaret, equum, quem nutriebat, ascendit; qui cùm benè non pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciviret; ipse, ut ejus refrenaret impetum, freno vim intulit, equúmque calcaribus stimulavit: cùmque fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quædam mulier veniens ex obliquo, infantulum bajulans obviavit; in quam equus irruens, procul abjecto sessore, puerum prædictum oppressit. Ideóque mandamus, quatenus si est ita, cùm idem Capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias quominus Divina possit Officia celebrare.

¶ PITH. [9] *Lingon.*] *Lundonensi.*

XIV. IDEM Meten. [t] Episcopo. [c. an. 1213. *Romà in Germaniam.*]

t Meren. al. Aneten.

Summatur ut supra cap. proxi.

u Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.

EX literis [u] tuæ Fraternitatis accepimus, quòd cùm H. Presbyter fœnum vellet de curru deponere, perticam superiùs alligatam projecit in terram: & cùm fœno insisteret deponendo, quidam puerum quendam juxta currum reperit semivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nihil inveniri potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsivimus Sacerdote, si priùs quàm jaceret perticam, circumspexit [x] solicitè an aliquis esset circa currum, qui quòd diligenter circumspexit, asseruit; sed quòd vidisset aliquem, denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, mandamus, quatenus si res ita se habet, nisi circa eundem grave scandalum sit exortum, vel tantâ laboret infamiâ, quòd deficiente accusatore, oportet eidem Canonicam purgationem indici, ipsum liberè permittas exequi officium Sacerdotis.

x circumspexisset.

XV. IDEM Bisuntinen. Archiepiscopo. [c. an. 1213. *Romà in Germaniam.*]

Summatur etiam ut suprà eod. cap. Dilectus.

y Cap. 3. eod. tit. in III. Compil.

EX literis [y] tuæ Fraternitatis accepimus, quòd quidam Monachus ad deponendam de campanili campanam subserviens, quia quoddam lignum corruit ipso movente, quendam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus, quatenus si Monachus ipse rem necessariam agebat & utilem, & in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire quando lignum dignoscitur movisse, satis poterit, præsertim in Monasterio, ad altiores Ordines promoveri.

XVI. IDEM Episcopo Paduano. [c. an. 1213. *Romà in Lombardiam.*]

Summatur ut suprà eod. cap. Dilectus.

z Cap. 4. eod. tit. in III. Compil. Vide citatos in c. Dilectus, sup. eod. tit.

SIgnificasti nobis [z], quòd cùm F. Clericus equitaret, equus, cui insidebat, tam se, quàm ipsum projecit in aquam: unde Clericus ipsum graviter calcaribus stimulavit. equus verò cùm existeret buccâ durus, præter voluntatem sessoris raptus in cursum, quandam mulierem obviam habuit, quam ex improviso pedibus interfecit. Cúmque nos ab eodem Clerico fecissemus inquiri, utrùm equi vitium priùs scivisset, illud asseruit se ignorasse. Ideóque mandamur, quatenus si ita est, ad cautelam injungas eidem pœnitentiam competentem, quâ peractâ, non impedias quominus in susceptis ministret Ordinibus, & ad majores valeat promoveri.

XVII. IDEM [10]. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Non censetur homicida is quo prohibente, & causam non dante, à consanguineis homicidium committitur.

a Cap. 1. eod. tit. in IV. Compil.

PEtrus Diaconus [a] & Monachus Sancti Joannis de Puna [11], sua nobis insinuatione monstravit, quòd ipsum quondam seculari habitu in Ecclesia de Rigelo [b] beneficium obtinentem, Abbas illius Ecclesiæ eodem beneficio spoliasset: cognati & amici ejus irati plurimùm & commoti, nocte quadam in domo Diaconi convenerunt, & cœnâ factâ, dicebant quòd vindictam volebant sumere de Abbate. Inhibiti autem expressè ab eodem Diacono ne Abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent unde Ordinis sui discrimen incurrerent, & animæ detrimentum; nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt semivivo relicto, qui post dies aliquot [c] expiravit: [*Et infrà* α.] Quocirca mandamus, quatenus si præmissa noveris veritate subnixa, sæpedicto Diacono, non solùm in Diaconatûs officio ministrare, sed etiam ad Ordinem Presbyteratûs ascendere, si aliud Canonicum non obstiterit, liberam concedas auctoritate Apostolica facultatem, præsertim si super hoc non fuerit respersus infamiâ, cùm ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem ejus expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

b Rigulo.

c aliquos.

[α *Ab illo autem tempore usque hodie prædictus Diaconus de hoc quod contigerat, tristis effectus, ab administratione cessavit, & nondum expleto biennio, habitum induit Monachalem. Unde à nobis suppliciter petiit edoceri, utrùm posset in officio Diaconi ministrare; & si hoc ei liceat, an possit promoveri ad majorem Ordinem. Licèt autem si præmissis veritas suffragatur, præfatus Diaconus super Abbatis intuitu, non videretur esse culpabilis; quia tamen bonarum mentium est, ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est; quòd ab administratione officii, propriâ voluntate se suspendit, vel habitum induit Regularem, sibi non ad peccatum ascribimus, sed ad meritum reputamus.*]

¶ PITH. [10] *Idem.*] *Oscensi & Tirasonensi Episcopis.*
[11] *Joannes de Puna.*] *de Pinna*, vel *de Pina*, Ordinis S. Benedicti, Diœcesis Oscensis. Extat integra *pag.* 197. *Epist. Innoc.*

XVIII. IDEM Abbati Sanctæ Trinitatis de Metdemberg. [d] [12] [c. an. 1214. *Romæ.*]

d Mald. al. Maldeon. al. Malebroan.

Irregularis censetur qui alium lethaliter percussit, licèt ab aliis fuerit extinctus. Idem si apparet an lethaliter, si etiam percussus ab aliis obiit, & non apparet ex cujus vulnere decesserit. Idem est si percusserit non lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus, expiravit. Hoc dicit notabiliter. Abbas.

e C. 2. eod. tit. in IV. Compil. Covarruv. in Clem. Si furiosus. de homicid. in 2. p. relect. 2.

SIgnificasti [e] nobis, quòd cùm quidam maleficus ingressus Ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis & libris Ecclesiasticis extra Ecclesiam asportasset: L. Presbyter Ecclesiæ Canonicus Regularis præfatum iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuit ictus hujusmodi, tu & ipse penitùs ignoratis: quem Parœciani Ecclesiæ videntes

ſed prima *udem ra-* & Anto. *ezius to.* *r. Reſolu.* *mic. nu-* 6 Conc. *ſeſſ.* 14. *ſorm.* 7. *ixerit.*

ornamenta Eccleſiæ aſportantem, abreptis gladiis & fuſtibus in eodem loco protinùs occiderunt: [*Et infrà* α.] Nos in præmiſſo caſu credimus diſtinguendum, utrùm conſtare poſſit quòd præfatus Sacerdos non inflixit [f] percuſſionem lethalem, de qua ſi aliorum non fuiſſent vulnera ſubſecuta, percuſſus minimè interiiſſet, & ſi percuſſor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipſius ſtudio, conſilio vel mandato proceſſerint alii contra illum. Et quidem ſi hoc ita ſe habet (quod forſan ex eo poſſet oſtendi, ſi certa apparuiſſet percuſſio, ab eodem inflicta tam modica & tam levis, in ea parte corporis, in qua quis de levi percuti non ſolet ad mortem, ut peritorum judicio Medicorum talis percuſſio aſſereretur non fuiſſe lethalis) cùm de ceteris credendum ſit ipſi, qui non accuſatur vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſeipſum conſilium appetit ſalutare, poſt pœnitentiam ad cautelam injunctam, in Sacerdotali poterit officio miniſtrare, maximè Religionis accedente favore, cùm ſit Canonicus Regularis, & ſine omni ſcandalo poſſit Sacerdotale officium celebrare. Quòd ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu [g] percuſſus interiit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos: & ſi fortè homicida non ſit, à Sacerdotali officio abſtinere debet; cùm in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur: [*Et infrà* β.] Si verò, quemadmodum perhibetur, Sacerdos iſte priùs ab illo percuſſus ſacrilego, mox eum cum ligone in capite repercuſſit, quamvis vim vi repellere omnes leges & omnia jura permittant: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad injuriam propulſandam; non videtur idem Sacerdos à pœna homicidii penitus excuſari, tum ratione inſtrumenti, cum quo ipſe [h] percuſſit, quod cùm grave ſit, non ſolet levem plagam inferre; tum ratione partis, in qua fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu quis lethaliter ſolet lædi.

le Jul. *rm* 5. *§. Ho-* *inum.* *Alia* *eſt de-*

um.

[α *Præfatus verò L. de ſua ſalute præcogitans evoluto anno ſub titulo confeſſionis tibi rei ordinem revelavit, pro quo nobis humiliter ſupplicaſti, ut cum eo miſericorditer agere dignaremur. Licèt autem contineatur in cautione* [13] *quòd ſi quatuor homines aut duo vel etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his mortuus fuerit vulneratus, quicumque illorum illi plagam impoſuerit, homicida ſecundum inſtituta Canonum judicetur. quod tamen in alio Canone dicitur de Presbytero, qui Diaconum equitantem percuſſit, & ipſe cadens ex equo cervice fracta interiit, quòd ſi non ad mortem percuſſus eſt incautè agente Presbytero, competens pœnitentia eſt indicenda, ita quòd aliquanto tempore à Miſſarum ſolemniis denuò ad Sacerdotale officium revertatur. Quòd ſi veraciter qualicumque percuſſione Presbyteri mortuus eſt Diaconus, nulla ratione more Sacerdotis permittendus eſt miniſtrare, etſi voluntatem non habuerit occidendi.*]

[β *Utrùm autem de his ſimile ſit ſentiendum, quorum unus, ſed quis, omnino neſcitur, homicidium perpetravit, ſi forſan ad ſacros Ordines recipiendos præſentetur, utrùm omnes ſint pariter reprehendendi, cùm diſcerni non poſſit qui debeant culpabiles judicari, diligens inveſtigator advertat, quamvis hic caſus ſit ab illo valdè diverſus.*]

§ Pith. [12] *De Metdemberg.*] *Maleleon. Maleborn.* vel *de Mileto*, Ordinis S. Benedicti, Militenſ. Diœceſ.

[13] *In cautione.*] *in Canone.*

C. Barbat. Epiſcopo *m.*

XIX. Idem [i]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Religioſus Chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt, etiamſi ſit peritus & diligens, & hoc fecerit causâ pietatis: ſed cum eo poſt ſatisfactionem miſericorditer diſpenſari poteſt. Hoc dicit uſque ad §. Ad ultimum.

p. 3. eod. *in* IV. *pil.*

TUa nos [k] duxit Fraternitas conſulendos: *Et infrà.* Quæſiviſti quid ſit de quodam Monacho ſentiendum, qui credens ſe quandam mulierem à gutturis tumore curare, ut Chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cùm tumor aliquantulùm reſediſſet, ipſe mulieri præcepit, ne ſe vento exponeret ullo modo, ne fortè ventus ſubintrans gutturis apertionem, ſibi cauſam mortis inferret: ſed mulier, ejus mandato contempto, dum meſſes colligeret, vento ſe expoſuit incautè, & ſic per apertionem gutturis ſanguis multus effluxit, & mulier diem ultimum ſic finivit: utrùm videlicet cùm prædictus Monachus ſit Sacerdos, liceat ei Sacerdotale officium exercere? Nos igitur Fraternitati tuæ reſpondemus, quòd licèt ipſe Monachus multùm [l] deliquerit, officium alienum uſurpando, quod ſibi minimè congruebat: ſi tamen causâ pietatis & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnémque ſtuduit, quam debuit diligentiam adhibere, non eſt ex eo, quod per culpam mulieris contra conſilium ejus accidit, adeo reprobandus, quod non poſt ſatisfactionem condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, ut divina valeat celebrare; alioqui [m] interdicenda eſt ei Sacerdotalis Ordinis executio de rigore.

ctio, mul- *, deeſt* *anuſcr.* *plarib.*

oquin in- *cta eſt.*

Qui Judici ſeculari dedit interſignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non eſt, licèt ille poſtmodum occidatur. Abbas Siculus.

§. 1. Ad ultimum fuit ex parte tua propoſitum, quòd quidam Scholaris metuens ne latrones in hoſpitio ſuo eſſent, de ſtrato conſurgens, reperit ibi furem, qui non ſolùm ipſum Scholarem proſtravit ad terram, ſed penè ad mortem vulneravit eundem: [*Et infrà* α.] Manè itaque Scholares latronem quæſiverunt eundem, quem vulneratum, inventum, poteſtati Vincentiæ [n] tradiderunt: coram quo conſtanter negavit quòd præmiſſa minimè perpetravit: unde præfata poteſtas ad eundem Scholarem nuncios deſtinavit, ut exponeret ſi qua ſciret de fure prædicto, vel traderet interſignia [o], qui cultrum, quem ipſi latroni abſtulerat, & ſotulares ab eodem in ipſius domo dimiſſos, quos abſtraxerat, ne pedum ſtrepitus audiretur, nunciis tradidit memoratis, ſuper eodem facto ſe nihil ampliùs intromittens. Poteſtas igitur receptis talibus interſigniis, latronem ipſum apparitoribus ſuis tradidit puniendum; qui ſibi amputaverunt virilia, & oculos eruerunt: latro verò irâ & dolore commotus, nec potum ſumpſit, nec cibum: & ſic de medio eſt ſublatus. Unde per noſtrum oraculum poſtulas edoceri, utrùm præfatus Scholaris, ad ſacros valeat Ordines promoveri? Nos igitur, inqui. tuæ reſpondemus, quòd ſi præfatus Scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præſcriptum eventum à ſuſceptione ſacrorum Ordinum, nullatenus eſt arcendus.

[n] Vicentiæ.

[o] interſigna, *ut infrà* interſigniis.

[α *Scholaris verò provocatus ab illo vim vi incontinenti repellens, extracto latroni gladio eundem ſervato juris moderamine repercuſſit, qui perterritus fugam quantociùs potuit arripere, maturavit.*]

XX. Idem Priori & Fratribus Cartuſien. [p] [c. an. 1214. *Romæ.*]

[p] Cartuſiæ, *al.* Cartuſien. Ordinis, *in C. Barbatiæ.*

Qui dat cauſam abortioni, homicida eſt ſi conceptum erat vivificatum animal rationale, aliàs ſecùs.

SIcut [q] ex literarum veſtrarum tenore accepimus, cùm quidam Presbyter veſtri Ordinis, qui priùs fuerat niger Monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat conſuetudinem inhoneſtam, & quæ aſſerebat ſe concepiſſe ex eo [r], per zonam arripuerit quaſi ludens, ipſa per hoc ſic ſe aſſeruit eſſe læſam, quòd occaſione hujuſmodi [ſ] abortivit; propter quod idem Presbyter proborum virorum uſus conſilio, ſeipſum duxit ab altaris miniſterio ſequeſtrandum: [*Et infrà* α.] Nos verò devotioni veſtræ inſinuatione præſentium reſpondemus, quòd ſi nondum erat vivificatus conceptus, miniſtrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abſtinere.

[q] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

[r] *al.* ab eo.

[ſ] hujus.

[α *Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, ut cum eo agere miſericorditer dignaremur.*]

XXI. Idem S. [14] Epiſcopo. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Non imputatur Clerico civiliter juſtitiam petenti de Laico, ſi Judex in Laicum exercet vindictam ſanguinis.

POſtulaſti [15]: *Et infrà.* Quæſiviſti præterea, utrùm contra quoſdam contemptâ excommunicationis ſententiâ debitas Eccleſiis decimas ſubtrahentes, tibi regiam implorare liceat poteſtatem, cùm ad ſolutionem ipſarum vix abſque ſanguinis effuſione valeant coarctari? Ad quod [t] reſpond. quòd ſi te hujuſmodi querimoniam ſimpliciter deponente, Rex (cui ad bonorum laudem, vindictam verò malorum, gladius eſt commiſſus) in eoſdem rebelles traditam ſibi exercuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ, aut [u] malitiæ, imputandum.

[t] *al. ita*, ad quod breviter reſpondemus.

[u] *Hæc duo verba*, aut malitiæ, *deſunt in antiquis exemplaribus.*

§ Pith. [14] *Idem S.*] *Silvanectenſi.*

[15] *Poſtulaſti, &c.*] Junge *cap.* 14. *ſup. de foro compet.*

XXII. Honorius III. Epiſcopo Eboracen. [x] [c. an. 1214. *Româ in Angliam.*]

[x] Ebriacen. *al.* Ebroicen.

Homicidium caſuale non imputatur ei qui non occidit, nec fuit in culpa, etiamſi ad cautelam veniam poſtulaverit.

EXhibita [y] nobis I. Clerici confeſſio patefecit, quòd cùm in puerili eſſet conſtitutus ætate, cum quibuſdam coætaneis ſuis ludens, & inſequens unum ex illis, lapidem poſt eum non animo lædendi, ſed timorem incutiendi projecit, qui licèt ex projecto [z] lapide percuſſus non fuerit neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus & ſudoribus [16] ipſum expoſuit, expiravit. Quia verò dictus Clericus, ut mitigaretur dolor patris defuncti [17], veniam ſuper hoc poſtulavit ab ipſo, tu [18] eum à ſacrorum Ordinum ſuſceptione repellis; quanquam idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & Presbytero, qui ſuam aperuit conſcientiam, confeſſus fuerit, & præſtito firmaverit juramento, nihil ipſum in morte filii ſui, prout ſibi conſtiterat, commiſiſſe. Quare idem Clericus poſtulavit à nobis, ut cùm de illius obitu læſam non habeat conſcientiam [19] dignaremur agere miſericorditer cum eodem.

[y] Vide Tabienſem, *verbo Irregularitas.* q. 20.

[z] Eo projecto, *in recentioribus, contra veterum fidem.*

Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, ipſum propter hoc à receptione ſacrorum Ordinum non repellas.

§ Pith. [16] *Laboribus & ſudoribus.*] V. C. addit, *æſtivo tempore campeſtribus laboribus & ſudoribus.*

[17] *Patris defuncti.*] V. C. addit, *poſt xx. dierum ſpatium.*

[18] *Tu.*] V. C. addit, *verò.*

[19] *Ut cùm de illius obitu læſam non habeat conſcientiam.*] In V. C. ſic legitur, *ut cùm de conſcientia & vita laudabili commendetur, de illius obitu læſam non habeat conſcientiam.*

XXIII. IDEM Episcopo & Capitulo Veneten. [20] [c. an. 1214. *Româ in Lombardiam.*]

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

[a] Vid. Joannem de Anania & citatos c. eod. tit. ca. ex literis l. 2.

JOannes Sacerdos [a] humili nobis insinuatione monstravit, quòd cùm pulsaret campanas, ut signo dato conveniret populus fidelium ad divina, cadens tintinnabulum, percussit quendam puerum [21] coram eo, qui [22] cùm vulnus esset mortale, decessit.

Nos igitur, attendentes, quòd dicto Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari si casus omnes fortuitos non prævidit: discretioni vestræ mandamus, quatenus si constiterit ita esse, dictum Sacerdotem [23] Sacerdotale officium exequi permittatis.

¶ PITH. [20] *Episcopo & Capitulo Veneten.*] *Verdun.*
[21] *Puerum.*] V. C. addit, *stantem.*
[22] *Qui.*] V. C. addit, *licèt vulneratus in Capite per mensem curam recepit Medicorum, post mensem verò quia.*
[23] *Dictum Sacerdotem.*] V. C. addit, *si aliud Canonicum non obsistat.*

[b] *al.* P. Presbytero.

XXIV. IDEM Pelagio Presbytero [24] [b]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicæ, si quendam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia, à ministerio altaris abstinere debet.

[c] *al.* & ita invicem.

PEtitio tua nobis exhibita continebat, quòd cùm inimici dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani, castrum quoddam in quo morabaris, graviter invasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quàm Laicis contra eos, ac [c] invicem confligentibus, hincinde occisi quàm plurimi extiterunt. Unde cùm pro eo quòd aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse: Mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à ministerio altaris abstineas reverenter: cùm sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare.

¶ PITH. [24] *Pelagio Presbytero.*] *Pelagio dicto Serotino Presbytero*, vel *Pelagio Episcopo Serotin.*

XXV. GREGORIUS IX. [c. an. 1236.

Idem dicit quod cap. Joannes, suprà eod. & tantùm ponit diversitatem in facto.

[d] Præter Doctores, vide hic citatos *in c. ex literis. l. 2. sup. eod. tit.*

QUidam [d], ut asseris, ad ædificationem Ecclesiæ in adjutorium à Presbytero evocatus, ruens cum laqueari, quod idem Presbyter solvere nitebatur, hac occasione rebus est humanis exemptus: *Et infrà.* Attendens, quòd Sacerdos ipse dabat operam licitæ rei, studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus (quibus periculum imminebat) ita tempestivè & alta voce præmonitis, quòd & intelligere & fugere potuerunt: Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos (qui prævideri non possunt) forsitan non prævidit: non debet, quoad officium vel beneficium impediri.

DE TORNEAMENTIS.

TITULUS XIII.

[e] Conc. Later. sub Alex. III. *c.* 20. refertur in Panor. *lib.* 8. *tit.* 11. *sive c.* 148.

I. EX CONCILIO Lateran. [e] [an. 1179. *Romæ.*]

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur pœnitentia: sed si moritur, denegatur ei sepultura Ecclesiastica, si accessit animo pugnandi: secùs si accessit aliâ causâ, ut putà ut debita sibi exigeret. Hoc dicit, cum cap. sequenti.

[f] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil* Vide Conc. Triden. *sess.* 25. *de reform. c.* 19. Consule B. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *ad* 3. *argumentum.*

FELICIS [f] memoriæ [1] Innocentii & Eugenii prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, detestabiles illas nundinas [2] vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciæ, temerè congredi, unde mortes hominum & animarum pericula sæpè proveniunt; fieri prohibemus. Quòd si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia [3] non negetur: Ecclesiasticâ tamen careat sepulturâ.

¶ PITH. [1] *Felicis memoriæ.*] Neubrig. 54. 452. Otho Frising. *lib.* 1. *de Gest. Frideric. cap.* 25. Vvestmonast. 69.
[2] *Nundinas.*] Velut tyrocinium celebraturi quod modò nundinas vocare solemus.
[3] *Pœnitentia.*] V. C. addit, *& Viaticum.*

II. ALEXANDER III. Anaten. [4] Episcopo [g]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

[g] *Cap. un. eod. tit. in* II. *Compil.* Adde citatos *in c. præcedenti & c.* 1. *sup. de corpore vitiatis.*

Idem dicit quod in superiori cap.

AD audientiam nostram noveris pervenisse, quòd cùm quidam ad locum deputatum torneamentis causâ requirendi debita accessisset: [*Et infrà α.*] Nos attendentes, quòd his tantùm Ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi tantum accedentes, decedunt ibidem: fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd ad prædictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita pervenisset, licèt ibi fortuito casu obierit: corpus ejus dispensatione [h] Ecclesiasticæ tradi facias sepulturæ, maximè si dominicum corpus susceperit, & sacri olei fuerit unctione perunctus.

[h] *al.* dispe... sativè. *al.* ... dispensatio... Ecclesiæ, ... di facias. *Hanc lectio... nem agnosc... Hostiensis, ... quam etiam ... vetustiores ... aliquot codi... præferunt.*

[*α Accidit ut violenter & inconsideratè ab equo in quo insidebat super eum cadente compressus mortuus est, sed priùs dominicum corpus suscepit & sacri olei perunctione unctus est. Verùm pro eo quòd in torneamentis mortem accepit, à sepultura fidelium prohibetur.*]

¶ PITH. [4] *Anaten.*] *Arbatanensi*, aliàs *Ambianensi.*

DE CLERICIS PUGNANTIBUS IN DUELLO.

TITULUS XIV.

I. ALEXANDER III. [1] [c. an. 1172. *Româ in Campaniam.*]

Clericus iniens duellum, sive obtulerit, sive susceperit, deponendus est: poterit tamen Episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non sit inde secuta.

PORRÒ [i] [2] si Clericus alicui spontè duellum obtulerit, vel oblatum susceperit: sive victor, sive victus fuerit, de rigore juris est meritò deponendus. Sed quantumcunque ejus in hoc gravis sit & enormis excessus, evadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus Episcopus duxerit misericorditer dispensandum, dummodo ex ipso duello homicidium vel membrorum deminutio non fuerit subsecuta.

[i] *Cap.* 1. *e... tit. in* 1. *Co... pil.*

¶ PITH. [1] *Alexander III.*] *Salernitano Episcopo.*
[2] *Porrò, &c.*] Vide Matth. Paris 177. Petrum Cluniacensem *lib.* 1. *de miraculis pag.* 5.

II. CELESTINUS III [k]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

[k] *al.* Cleme... III.

Irregularis est Clericus non solùm si ipse interficit per se, sed etiamsi pugil ab eo datus adversarium occidat: nec excusat consuetudo: poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

HEnricus [l] Presbyter nobis humiliter intimavit, quòd cùm Laicum quendam super furto in seculari placito convenisset, quia testes sui defecerunt, pugilem secundùm pravam terræ consuetudinem introduxit, qui reum usque adeò ictibus vulneravit, quòd coactus est expirare. Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione hujusmodi removemus, quòd tales pugiles homicidæ veri [m] existunt: nec prædictus Sacerdos, licèt non ipse, sed alius pro eo in duello pugnavit, debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum Canonum instituta. Homicidium autem, tam facto quàm præcepto, sive consilio, aut defensione, non est dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

[l] *Cap.* 1. *eo... tit. in* II. *Compil.* V... Conc. Trid. *sess.* 25. *de r... form. c.* 19.

[m] *al.* verè, *sed in recen... tioribus.*

DE SAGITTARIIS [n].

[n] Sagittariis ... Ballistariis ... *Cod. Barbat.*

TITULUS XV.

I. INNOCENTIUS III. [1] [c. an. 1210.]

Excommunicandus est sagittarius & ballistarius contra Christianos: Hoc dicit.

ARTEM illam [o] mortiferam & odibilem [2] ballistariorum & Sagittariorum adversus Christianos, & Catholicos exerceri de cetero sub anathemate prohibemus.

[o] *Cap. un. ... tit. in* II... *Compil.*

¶ PITH. [1] *Innocentius III.*] *Innocentius II.* in Concilio Lateranensi.
[2] *Et odibilem.*] *Et Deo odibilem.*

DE ADULTERIIS ET STUPRO.

TITULUS XVI.

I. IN EXODO [p].

[p] *Exod. cap.* 22. *& c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Com... pil.*

Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: & si non vult cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigatur. Hoc dicit cum cap. sequen.

SI seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si verò pater virginis dare noluerit: reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

II. GREGORIUS Sipon. Episcopo [3]. [c. an. 600. *Româ in Apuliam.*]

Summatum est suprà cap. proxi.

PErvenit ad nos, quòd Felix quandam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de lege pœnâ plectendus, nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stupravit, uxorem habeat: aut

si renuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatúsque, in Monasterio, in quo agat pœnitentiam, retrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione [q] licentia.

...xcepto.

¶ PITH. [3] *Sipon. Episcopo.*] *Felici Sipontino Episcopo.*

III. EX CONCILIO Arelaten. [4] [*in Gallia.*]

Maritus retinens adulteram conjugem non peractâ pœnitentiâ, particeps est delicti: secus si egit pœnitentiam, non tamen debet eam sæpè recipere.

SI vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa: reus erit, & ejus peccati particeps. Quòd si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sæpè recipere peccatricem.

¶ PITH. [4] *Arelaten.*] *Aurelianensi.*

IV. EX CONCILIO Parisiensi [r]. [*in Gallia.*]

...h. *l.* 16. ...*cap ult.* ...tribuit ...io Pa- ... *c.* 3.

Maritus propter suspicionem potest accusare uxorem de adulterio, & in accusando præfertur ceteris.

MAritis etiam ex suspicione uxores accusare permissum est, & ipsi plùs ceteris de adulterio accusare possunt & defendere.

V. ALEXANDER III [5]. [c. an. 1180.]

Ad solam mulieris confessionem asserentis se commisisse adulterium cum Sacerdote, non debet Sacerdos puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio: quam si præstiterit, absolvitur, deficiens verò suspenditur ab officio.

...*c.* 6. *eod.* ...1. *Com-* ...r post ...Later. ...o. *c.* 21.

SIgnificasti nobis [f] quendam Presbyterum cum alterius conjuge intra Ecclesiam dormivisse, quæ se & illum cuidam Sacerdoti hujusmodi delictum confessos fuisse publicè tibi detexit, & hoc ipsum idem Sacerdos nomen adulteri celans in præsentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cùm negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti. Ideoque mandamus, quatenus condignam pœnitentiam præfatæ imponens adulteræ, Ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare procures. Prædicto autem Sacerdoti, ne, contra Apostolum, infirmorum corda malâ famâ ipsius percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores Presbyteri existentes in peccatum licentiùs prolabantur, cum vicinis v. Presbyteris, quos se nolle pejerare cognoveris, juxta arbitrium tuum purgationem indicas: quem, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

¶ PITH. [5] *Alexander III.*] Carnotensi Episcopo.

...len.

VI. INNOCENTIUS III. Tuton. [t] Episcopo [6]. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

Conjux conjugem de adulterio, impetere non potest, si & ipse adulterium commisisse convincatur.

...1. *eod.* ...111. ...*il.*

INtelleximus [7] [u], quòd cùm S. Laicus H. uxorem suam à maritali consortio depulisset, Diœcesanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis adstrinxit: quæ tandem adulterum abjurans, absolutione recepta, coram Episcopo memorato prædictum virum sibi restitui postulavit: at ille objiciens ei adulterium, & quòd ab ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit minimè faciendam: quod mulier inficians, replicavit in ipsum, quòd fuerat fornicatus: [*Et infrà* α.] Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi constiterit, vel per evidentiam rei vel per confessionem legitimam mulieris, quòd adulterata spontè fuisset) adulterii etiam quod vir dicitur commisisse, probatione cessante, ipsum recipere compellas eandem. Quòd si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit (nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cùm matrimonii jus in utroque læsum [x] consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur) nihilominus eum cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin mulieri silentium imponere non postponas.

...*tio*, læ- ...*deest in* ...*Vatica.* ...*is Codic.*

[α *Et de fornicatione sobolem procrearat: propter quod tali exceptione uti non poterat contra ipsam. Cùmque autem utrique parti probandi hac facultate concessa, præfata mulier per quosdam testes ejusdem viri adulterium probavisset, quos vir ipse dicebat tanquam minùs idoneos reprobandos: tandem ab eo ad nostram præsentiam fuit appellatum.*]

¶ PITH. [6] *Tuton. Episcopo.*] *Turonensi*

[7] *Intelleximus.*] V. C. addit, *per literas venerabilis fratris nostri Pictaviensis Episcopi.*

...blen.

VII. IDEM Episcopo Ambian. [y] [8] [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Non debet separari matrimonium, quoad torum propter adulterium, quando ambò conjuges fuerunt adulterati.

...1. *eod. tit.* ...1. *Comp.*

TUa fraternitas [z] requisivit, utrùm aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifestè, cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet: *Et infrà.*

Super quo ta. respon. quòd cùm paria crimina [9] compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suæ uxoris nequit consortium declinare.

¶ PITH. [8] *Episcopo Ambianensi.*] *Abirianensi*, vel *Abrinicensi.*

[9] *Paria crimina, &c.*] *L. si uxor.* §. *Judex. ff. ad leg. Jul. de adulter.*

DE RAPTORIBUS, INCENDIARIIS ET VIOLATORIBUS ECCLESIARUM.

TITULUS XVII.

I. EX CONCILIO [a]. [*in Gallia.*]

[a] Conc. Meldense *c.* 2. ut refert Burch. *l.* 11. *Decr. c.* 45. & Ivo, *p.* 14. *c.* 109. habetur *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Ratione rapinæ sortitur quis forum non sui Judicis, & ab eo poterit puniri proprio Judice suffragante.

DE illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt: Placuit, ut ab illius loci Prælato excommunicentur, nec antè ex Parœcia illa exeant, quàm dignè, quæ perpetrarunt emendent, quorum excommunicatio proprio Episcopo significanda est: ne eos recipiat antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint [b], & omnia plenè emendent.

[b] fecerunt.

II. EUGENIUS III. [1] [c. an. 1150. *Romæ.*]

Manifestus raptor, vel Ecclesiæ violator, si restituit, vel de restituendo cavet in vita & in morte ad pœnitentiam, & ad sepulturam admittitur. si verò noluit cavere cum posset, & in morte non potest, Clerici ejus sepulturæ interesse non debent: & Clerici interessentes vel injungentes pœnitentiam contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio & beneficio.

SUper eo [2] [c] verò: [*Et infrà* α.] Statuimus, ut quicunque ex his, qui violenter surrexerint in rapinam, sive Ecclesiarum violationes, manifestè fuerit deprehensus: nisi priùs ablata restituat, si potuerit, vel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitùs denegetur. Si verò usque ad obitum in contumacia sua duraverit, & in extremis positus, remedium pœnitentiæ humiliter postulaverit, si emendationem, vel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitentia & sepultura Ecclesiastica concedantur. Qui autem in sanitate, obstinata mente non pœnituerit vel emendaverit, & in morte securitatem præstare nequiverit, solennitas pœnitentiæ parum prodesse videtur, sicut credimus: sed de [d] peccato contrito viaticum non negetur, ita tamen, ut nullus Clericorum sepulturæ illius intersit, nec ejus eleëmosynam præsumat accipere. Quòd si quis Presbyterorum vel Clericorum contra hoc in vita vel morte pœnitentias dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleëmosynas accipere attentaverint, seu hujusmodi rapinæ participes inventi fuerint, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Ecclesiastico beneficio careant.

[c] *Cap.* 5. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[d] *In recentioribus*, sed de peccato contrito corde viaticum, &c.

[α *Quod de raptoribus & Ecclesiarum violatoribus atque Presbyteris qui eis pœnitentiam injungere vel per eorum oblationes contra statutum nostrum suscipere attentaverint, à nobis communi deliberatione statutum est in Concilio cum fratribus nostris.*]

¶ PITH. [1] *Eugenius III.*] Universo Clero.

[2] *Super eo, &c.*] *Can.* 3. *Synod. Londinens. habiti anno* 1151. *Papatûs Domini Eugenii Papæ III.* Præterea statuimus ut qui pro invasione seu pro rapina rei Ecclesiasticæ anathematis vinculo innodantur, absolvi nullatenus mereantur, donec ablata integrè restituant, vel Ecclesiæ, quæ damnum passa est, sufficienter caveant, quòd universum debitum infra tempus quadrimestre persolvant. Verumtamen si de rebus mobilibus eorum qui damna inferunt eadem resarciri non potuerint, supportandos eos esse putamus, ut fidejussionis præstantes cautionem, vel ea deficiente juratoriam, ad ærumnæ præstationis solutionem secundùm suas facultates Episcopi taxatione teneantur. Si quis autem eos aliter absolvere præsumpserit, eadem damna resarcire compellatur.

III. EX CONCILIO Lateranen. [e] [c. an. 1179. *Romæ.*]

[e] Sub Alex. III. *c.* 24. §. *excommunicationis quoque, &c. c.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Excommunicari debent, qui capiunt vel spoliant Fideles ex justa causa navigantes. Hoc dicit primò. *Excommunicati sunt spoliantes naufragium patientes nisi ablata restituant.* Hoc secundò.

EXcommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos, pro negotiatione, vel aliis honestis causis navigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt.

Illi etiam, qui Christianos naufragium patientes (quibus secundùm regulam fidei auxilio esse tenentur) damnata [f] cupiditate spoliant rebus suis: nisi ablata reddiderint; excommunicationi se noverint subjacere.

[f] damnanda *in Concilio.*

IV. ALEXANDER III. Panormitano Archiepiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Siciliam.*]

Ex Principis delegatione poſſunt Prælati de raptu, & aliis criminibus judicare, pœnam tamen ſanguinis infligere non poſſunt.

[g] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.* & poſt Conc. Later. *p.* 50. *c.* 48.

IN Archiepiſcopatu [3] [g] tuo quandoque Sarraceni, mulieres Chriſtianas & pueros rapiunt, & eis abuti præſumunt, & quoſdam etiam interdum occidere non verentur: cùm autem exceſſus hujuſmodi Rex Siciliæ tibi, & aliis Epiſcopis commiſerit puniendos: Conſul. t. t. r. quòd tales in juriſdictione tua exiſtentes, pecuniariâ poteris pœnâ mulctare, & etiam flagellis afficere, ea moderatione adhibita, quòd flagella in vindictam ſanguinis tranſire minimè videantur. Si verò ita fuerit gravis exceſſus, quòd mortem vel detruncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam reſerves Regiæ Poteſtati.

¶ PITH. [3] *In Archiepiſcopatu.*] Falcand. 137. 138. 139. 165.

[h] Claromonten.

V. IDEM [h] Claremonten. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Incendiarius Eccleſiæ in morte pœnitens & abſolutus, in cœmeterio ſepelietur: & Hæredes compelluntur ad ſatisfaciendum, juxta facultates defuncti. Hoc dicit.

[i] *Cap. 6. eod. tit. in* I. *Compil.*

IN literis tuis continebatur [i]: quòd cùm H. multis fuiſſet criminibus irretitus, qui Eccleſiarum incendium Diabolo inſtigante commiſerat, tandem in ægritudine conſtitutus, acceptâ pœnitentiâ de commiſſis, per manum Capellani ſui fuit à ſententia anathematis abſolutus: ſed moriens Eccleſiaſticam ſepulturam habere nequivit. Quapropter, ſi ita res ſe habet, mandamus, ut corpus ejuſdem appel. ceſſante facias in Cœmeterio ſepeliri, & Hæredes ejus moneas & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra juſtitiam irrogaverat, juxta facultates ſuas condignè ſatisfaciant, ut ſic à peccato valeat liberari.

VI. LUCIUS III. Burgen. Epiſcopo [4]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Raptus non dicitur ubi volens pro matrimonio abducitur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere poteſt: & poſt conſummationem matrimonii alter ſine conſenſu alterius Religionem ingredi non poteſt. Hoc dicit cum cap. ſequenti.

[k] *Cap. 4. eod. tit. in* I. *Comp.* & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 24.
[l] committi.
[m] reclamaverint.

CUm cauſa [k], quæ inter E. militem & uxorem ejus vertitur: [*Et infrà* α.] Reſpondemus, quòd cùm ibi raptus dicatur admitti [l], ubi nil antè de nuptiis agitur: iſte raptor dici non debet, cùm habuerit mulieris aſſenſum, & priùs eam deſponſaverit, quàm cognoverit, licèt parentes reclamarent [m], [à quibus eam dicitur rapuiſſe.] Præterea cùm poſt matrimonium carnis commixtione perfectum, teſte Apoſtolo, uxor ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed maritus, & econverſo: ſi præceſſiſſe matrimonium, vel ex probationibus viri, vel ex mulieris confeſſione claruerit, poſt matrimonium ſine aſſenſu viri non potuit ipſa Monaſterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quòd poſt matrimonium conſummatum, rapta per vim in Monaſterio fuerit, viri poterit conſortium declinare, maximè ſi probari nequeat virum, ut mulier profiteretur continentiam aſſenſiſſe [n].

[n] conſenſiſſe.

[α *Tuæ commiſiſſemus experientiæ terminandam: E. miles repetens mulierem legitimè ſibi nupſiſſe per probationes Canonicas conſtanter ſe aſſeruit probaturum. Fœmina quoque propoſuit quòd dominorum & parentum ſuorum ſuggeſtione alteri viro tradita, ab illius militis amore divertit, qui à parentibus priùs rapuit eam: illa tamen nolente, ut dicitur ut poſtmodum, & priuſquam eam cognoſceret deſponſavit, deinde incluſa eſt in Monaſterium ubi etiam detinetur. Unde quoniam ſuper his pruden. t. duxit Sedem Apoſtol. conſulendam: ſignificatione præſentium tibi.*]

¶ PITH. [4] *Burgen. Epiſcopo.*] *Hebergenſi*, *Nonhebergenſi*, *Nerebergenſi*, *Nebeberenſi*, *Hebgenſi*.

VII. INNOCENTIUS III. Epiſcopo Saronen. [5] [o] [c. an. 1212. *Romæ.*]

[o] Latonienſ. Glaconien. *fortè* Graconienſi, *ſed ut plurimùm legitur*, Latonienſi.
[p] *Cap. un. eod. tit. in* III. *Compil.*

Rapta poteſt matrimonium contrahere cum raptore, ubi datur libera facultas in contrahendo.

ACcedens [p] ad Apoſt. Sed. [*Et infrà* α.] Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum: & quod antè diſplicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitimæ ſint perſonæ.

[α *Dil. Fi. B. Frater Hoſpitalis Hieroſolymitani à nobis ex parte tua quæſivit, utrum Clericus abſens gratiâ ſtudiorum Eccleſiaſtico poſſit beneficio inveſtiri: & utrum, ſi rapta puella & in aliena Diœc. delata in Eccleſiæ facie conſenſit in raptorem, matrimonium hujuſmodi legitimum ſit habendum. Nos igitur inquiſitioni tuæ t. r. quòd & Clericus abſens per alium vel alius magis pro eo poteſt de beneficio Eccleſiaſtico inveſtiri, &c.*]

¶ PITH. [5] *Epiſcopo Saronenſi.*] Fortè *Sarquonenſi*, vel *Glaſquenſi* in Scotia.

DE FURTIS.

TITULUS XVIII.

I. IN EXODO [q].

[q] *Exod.* 21. *& c.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.* Vide Joan. Anania.

Breve eſt, & non ſummatur.

QUI furatur hominem & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

II. EX CONCILIO Triburien. [*in Germaniam.*]

Furibus & Latronibus in peccato obeuntibus Sacramenta Eccleſiaſtica deneganda ſunt, ſecus ſi in morte eos pœnituit.

FUres & latrones, ſi in furando & deprædando occiduntur, viſum eſt pro eis non eſſe orandum. Sed ſi comprehenſi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, communionem eis non negamus.

III. EX Pœnitentiali Theodori.

Committens furtum ex neceſſitate non multùm urgente peccat, ſed non graviter: unde imponenda eſt ei levis pœnitentia. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum.

SI quis [r] propter neceſſitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, veſtem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres: & ſi reddiderit, non cogatur jejunare.

[r] *Cap.* 5. *eod. tit. in* I. *Compil.*

IV. HIERONYMUS ſuper Parabolas [f]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

[f] *Proverb.* 29. *& c.* 3. *eod. tit. in* I. *Compil.*

Non indicans furem propter lucrum, quod ab eo conſequitur, reus peccati eſt.

QUi cum fure partitur, occidit animam ſuam. Non fur ſolùm [t], ſed ille reus tenetur, qui furti conſcius quærente poſſeſſore non indicat.

[t] *al.* tantum modo.

V. ALEXANDER III. Cremonen. Epiſcopo. [c. an. 1170. *Româ in Lombardiam.*]

Fur occultus poteſt poſt reſtitutionem & pœnitentiam ad ſacros Ordines promoveri.

EX literis [u] tuis innotuit, quòd B. calicem quendam in Eccleſia minùs cautè dimiſſum, rapiens longo tempore detinere præſumpſit: *Et infrà.* Mandamus, quatenus ſi ſpontè confeſſus fuerit, & exinde Eccleſiæ cujus calix fuerat ſatisfecerit, nec eſt ſuper hoc, notâ, vel infamiâ manifeſtâ reſperſus: poſt peractam pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ (dummodo aliàs idoneum ipſum eſſe cognoſcas) ad ſacros Ordines non dubites promovere.

[u] *Cap.* 7. *eod. tit. in* I. *Compil.*

DE USURIS [x].

[x] Vide B. Thom. 2. 2. *q.* 78.

TITULUS XIX.

I. ALEXANDER III. in Concilio Turonen. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Uſura lucrifacere fructus rei pignoratæ, fallit in caſu hic excepto.

PLURES [y] Clericorum [1]: [*Et infrà* α.] Generalis Concilii decrevit auctoritas, ut nullus conſtitutus in Clero, vel hoc, vel aliud genus uſuræ exercere præſumat. Et ſi quis alicujus poſſeſſionem datâ pecuniâ ſub hac ſpecie, [vel conditione] in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam (deductis expenſis) de fructibus jam percepit: abſolutè poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, poſſeſſio liberè ad Dominum revertatur. Quòd ſi poſt hujuſmodi conſtitutum in Clero, quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat, Eccleſiaſtici officii periculum patiatur: Niſi fortè Eccleſiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu Laici videatur.

[y] *Cap.* 1. *eod. tit. in* I. *Compil.* & poſt Conc. Lateran. *p.* 16. *c.* 9.

[α *Et quod mœrentes dicimus, eorum quoque qui præſens ſeculum profeſſione vocis & habitu reliquerunt, dum communes uſuras quaſi manifeſtiùs damnatas exhorrent, commodantes pecuniam egentibus poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, & provenientes fructus percipiunt ultra ſortem. idcircò.*]

¶ PITH. [1] *Plures Clericorum.*] Neubrigenſis 132. Matth. Paris 255.

II. IDEM Cantuarien. Archiep. & ejus Suffraganeis. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. ſed addit tacitè idem eſſe in Laicis, nam in præcedenti cap. tantum fuit facta mentio de Clericis.

QUoniam [z] non ſolùm viris Eccleſiaſticis, ſed etiam quibuslibet aliis periculoſum eſt uſurarum lucris intendere: auctoritate præſentium duximus injungendum, ut eos, qui de poſſeſſionibus, vel arboribus, quas tenere in pignore noſcuntur, ſortem (deductis expenſis) receperunt: ad eadem pignora reſtituenda ſine uſurarum exactione Eccleſiaſtica diſtrictione compellas [a].

[z] *Cap.* 4 *eod. tit. in* I. *Compil.*
[a] compellatis.

III. IDEM

, scili- x. III. c. Lat. od. tit. ompil.

III. IDEM [b] in Concilio Lateranen. [an. 1179. Romæ.]

Manifesti Usurarii ad communionem Altaris, & Ecclesiasticam sepulturam, & oblationem offerendam admitti non possunt: & Clerici contra hoc facientes, puniuntur, ut hic dicitur.

QUia in omnibus ferè locis ita crimen usurarum invaluit, ut multi, aliis negotiis prætermissis, quasi licitè usuras exerceant, & qualiter utriusque Testamenti paginâ condemnentur, nequaquam attendant: Idéóque constituimus, quòd Usurarii manifesti, nec ad communionem admittantur Altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, sed nec oblationes eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Christianæ tradiderit sepulturæ; & quæ acceperit, reddere compellatur; & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfaciat, ab officii sui maneat executione suspensus.

IV. IDEM Panormitano Archiepiscopo. [c. an. 1180. Româ in Siciliam.]

Potest intelligi dupliciter: Primò in mutuante: Secundò, in recipiente usuras, & secundùm primum intellectum, hoc dicit. *Etiam pro opere pio non licet usuras recipere, quando per receptionem datur causa usuræ committendæ.* Hoc dicit. Vel sic & clariùs: *Non licet inducere quem ad exercendum usuras, etiam pro pio opere.* Et ista lec. colligitur ex decisa.

3. eod. 1. Com- post Later. ex. III. c. 1.

SUper eo [c] verò: [*Et infrà α.*] Respondemus, quòd cùm usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus: quia cùm Scriptura sacra prohibeat pro alterius vitâ mentiri; multò magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, usurarum crimine involvatur.

[*α Quod à nobis tua discretio postulavit, utrùm possit in recipienda pecunia ad usuram dispensatio fieri, ut pauperes qui in Sarracenorum captivitate tenentur, per eandem possint pecuniam liberari; præsentibus literis tibi*]

V. IDEM Salernitano Archiepiscopo. [c. an. 1213. Româ in Campaniam.]

Usurarii, qui sunt solvendo, coguntur per pœnas Lateranen. Concilii usuras restituere, etiam quas ante Concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent possessiones emptæ ex pecunia fœnebri vendi, & debentibus recipere satisfieri.

5. eod. 1. h.

CUm tu manifestos [d] [2] usurarios juxta decretum nostrum, quod nuper in Concilio promulgatum est, communione Altaris, & Ecclesiasticâ præceperis sepulturâ privandos, donec reddant quod tam pravè receperant: quidam eorum, ad excusandas [e] excusationes in peccatis, impudenter affirmant illas duntaxat usuras restituendas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ: [*Et infrà α.*] Super his Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd si ante, sive post interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per pœnam, quam statuimus in Concilio, eas his, à quibus extorserunt, vel eorum hæredibus restituere, vel, his non superstitibus, pauperibus erogare, dummodo in facultatibus habeant, unde ipsis [f] possint eas restituere; cùm juxta verbum B. Augustini, Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus unde usuras valeant restituere, non debent ullâ pœnâ [g] mulctari, cùm eos nota paupertatis evidenter excuset. Possessiones verò quæ de usuris comparatæ sunt, debent vendi, & ipsarum pretia his à quibus usuræ sunt extortæ, restitui, ut sic non solùm à pœna, sed etiam à peccato possint, quod per usurarum extorsionem incurrerant, liberari.

untur Psal. ita: un- ssint re- re. non so- pœna

[*α Nec aliquos ad solvendas usuras, quas ante interdictum receperant, debere compelli.*]

¶ PITH. [2] *Cùm manifestos, &c.*] Vide *Cap. 1. de Usurar. puniend. lib. 1. Constitut. Sicil.*

muensi.

VI. IDEM Genuen. [h] [3] Archiepiscopo. [c. an. 1213. Româ in Tusciam.]

Vendens rem plus quàm valeat, quia solutionem differt, peccat; nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore quo vendidit. Hoc dicit secundùm communem intellectum.

8. eod. 1. Comp.

IN civitate tua [i] dicis sæpè contingere, quòd cùm quidam piper, seu cinnamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent, promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licèt autem contractus hujusmodi ex tali forma non possit censeri nomine usurarum; nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, nisi dubium sit merces illas plus minúsve solutionis tempore valituras: & ideò cives tui saluti suæ benè consulerent, si à tali contractu cessarent; cum cogitationes hominum Omnipotenti Deo nequeunt occultari.

¶ PITH. [3] *Genuensi.*] *Januensi.*

VII. IDEM. [c. an. 1213. Romæ.]

Usurarius monitus non desistens si Clericus est, ab officio & beneficio suspenditur: si Laicus, excommunicatur.

p. 9. eod. n 1. pil.

PRæterea [k] Parœcianis tuis usuras recipere interdicas, qui si parere contempserint, si Clerici sint, eos ab officio beneficióque suspendas: si Laici, usque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis adstringas.

VIII. IDEM Abbati & Fratribus S. Laurentii. [c. an. 1213. Romæ.]

Fructus rei pigneratæ computari debent in sortem, & excipit unum casum.

COnquestus est [l] nobis C. Clericus: [*Et infrà α.*] Dis. v. mandamus, quatenus si terram ipsam titulo pignoris detinetis, & de fructibus ejus sortem recepistis, prædictam terram Clerico memorato reddatis: nisi terra ipsa de feudo sit Monasterii vestri. [l] *Cap. 10. eod. tit. in 1. Compil.*

[*α Præsentium lator, quòd licèt de quadam terra, quam pater suus vobis obligavit sortem vestram deductis expensis receperitis, tamen ipsam non sine derogatione vestræ salutis, & honestatis, & famæ, nihilominus detinetis: inde est quòd*]

IX. IDEM Episcopo Placentino. [c. an. 1213. Româ in Insubriam.]

Hæres usurarii filius, vel extraneus usuras extortas per defunctum restituere compellitur.

TUa nos [m] duxit fra. consulendos, quid sit de usurariorum filiis observandum, qui eis in crimine usurarum defunctis succedunt, aut extraneis, ad quos bona usurariorum asseris devoluta? Tuæ igitur quæstioni literis præsentibus respondemus, quòd filii ad restituendas usuras, eâ sunt districtione cogendi, quâ parentes sui si viverent, cogerentur. Id ipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum. [m] *Cap. 11. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Covarruv. 3. *Var. Resol. cap. 3.*

X. URBANUS III [4]. [c. an. 1186. Romæ.]

Mutuans ea mente, ut ultra sortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud restituendum, si ex hoc aliquid consecutus est. Idem in non dante parabolam juramenti, nisi aliquid inde recipiat. Et idem in vendente rem plus quàm valeat, quia differt solutionem.

COnsuluit [n] nos tua devotio, an ille in judicio animarum quasi usurarius debeat judicari, qui non aliàs mutuò traditurus, eo proposito, mutuam pecuniam credit, ut licèt omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat. Et utrùm eodem reatu criminis involvatur, qui, ut vulgò dicitur, non aliter parabolam juramenti concedit, donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Et an negociator [o] pœnâ consimili debeat condemnari, qui merces suas longè majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris [p] temporis dilatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persolvatur. Verùm quia quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes: hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cùm omnis [q] usura & superabundantia prohibeatur in lege) judicandi sunt malè agere, & ad ea quæ taliter sunt accepta restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.

[n] *Cap. 12. eod. tit. in* III. *Compil.*

[o] Vide Sotum *lib. 6. de Just. & Jur. q. 4. art. 1.* & Sylvestr. *verbo, Usura. 2. q. 1.*

[p] prolixi *in antiq. Cod.*

Luc. 6.

[q] Verba sunt *Ezechielis c. 18.*

¶ PITH. [4] *Urbanus III.*] *Brixiensi Presbytero.*

XI. INNOCENTIUS III. Prælatis in Regno Franciæ constitutis. [c. an. 1213. Româ in Galliam.]

Manifestus usurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.

QUàm [r] perniciosum [5]: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus manifestos usurarios (maximè quos usuris publicè renunciasse constiterit) cùm aliquis eos convenerit de usuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri. [r] *Cap. 1. eod. tit. in* III. *Compil.*

[*α Est vitium usurarum, discretionem vestram non credimus ignorare, cùm præter constitutiones Canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per Prophetam datur intelligi, eos qui suam dant pecuniam ad usuram à tabernaculo Domini repellendos, & tam in novo, quàm in veteri Testamento probibitæ sunt usuræ, ut ipsa Veritas præcipit, Mutuum date, nihil inde sperantes; & per Prophetam dicatur: Usuram & omnem superabundantiam non accipies. Inde est quòd universitati vestræ per Ap. Se.*]

¶ PITH. [5] *Quàm perniciosum, &c.*] Vide Oton. de Sancto Blasio, *pag.* 223. Westmonast. *pag.* 72. Matth. Paris. *pag.* 255. Ex Italia in Franciam transierat. Vide Edictum D. Ludovici, *ann.* 1230. & Librum Pater *in Camer. Compotor.*

XII. IDEM Narbonen. Archiepiscopo [6]. [c. an. 1213. Româ in Galliam.]

Per subtractionem communionis Christianorum, & per Principes Seculares cogendi sunt Judæi ad usuras restituendas.

POst [s] miserabilem [7]: *Et infrà.* Judæos ad remittendas Christianis usuras, per Principes & Potestates compelli præcipimus Seculares. Et donec eis remiserint, ab universis Christi Fidelibus tam in mercimoniis, quàm in aliis per excommunicationis sententiam, eis jubemus Communionem omnimodam denegari. [s] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

¶ PITH. [6] *Narbonensi Archiepiscopo.*] V. C. addit, *& Suffraganeis ejus, Comitibus & Baronibus, & universo populo in Narbonensi Provincia constituto.*

[7] *Post miserabilem, &c.*] Contra Albigenses. Rodericus Vitalis 268. Albigensis 118. Matthæus Paris. 375. Refert Urspergensis *pag.* 316. ex Bulla Innocentii III. ad Christianos, pro reparanda Terra Sancta. Extat integra *pag.* 211. *Epist. Innoc.*

XIII. IDEM Mutinensi Episcopo. [c. an. 1213. *Romà in Flaminiam.*]

Non obstante juramento de non repetendis usuris, per debitorem præstito, potest Judex ex officio suo usurarium ad restituendas usuras compellere.

t *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

TUas [t] dudum [8] recepimus quæstiones, quòd quidam usurarii eos, quibus dant pecuniam ad usuram, præstare faciunt juramentum, quòd usuras non repetant, & super his, quas solverint, nullam moveant quæstionem. Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos mo. præ. per censu. Eccle. appel. remotâ compellas ante usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.

¶ PITH. [8] *Tuas dudum, &c.*] Vide Urspergens. *pag.* 316.

XIV. IDEM. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Non auditur usurarius repetens usuras, nisi priùs restituat extortas.

u *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

QUia [u] frustrà legis auxilium invocat, qui committit in legem: Statuimus, ut si quis usurarius à nobis literas impetraverit super restituendis usuris, vel fructibus computandis in sortem, nisi priùs ipse restituerit usuras, quas ab aliis noscitur recepisse, auctoritate literarum ipsarum nullatenus audiatur.

XV. IDEM Altissiodoren. Episcopo. [c. an. 1213. *Romà in Galliam.*]

Convictus de usuraria pravitate per famam & alia argumenta, potest manifestari usurarius, & tanquam manifestus usurarius compesci, secundùm dispositionem Lateranensis Concilii.

x *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Aretinum *in* §. *ex maleficiis. Inst. de Actionibus.*

y Lateran. Conc. sub Alex. III. *c.* 25. quod refertur *in cap. Quia in omnibus. sup. eod. tit.*

CUm [x] in Diœcesi tua [9] sint quamplurimi usurarii, de quibus minimè dubitatur, quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem Potentum, qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec iidem sunt per sententiam condemnati. Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd licèt contra eos non appareat accusator, si tamen aliis argumentis illos constiterit esse usurarios manifestos, in eos pœnam in Lateranensi Concilio [y] contra usurarios editam liberè poteris exercere.

¶ PITH. [9] *Cùm in Diœcesi tua, &c.*] Ejecti Judæi, Vincentius 30. Westmonasteriensis.

XVI. IDEM [10]. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. Hoc dicit, & est casus singularis, & alibi non probatur.

z *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Covarr. 2. *Var. Resol. c.* 2. *num.* 3.

SAlubriter [z]: *& infrà.* Sanè generum ad fructus possessionum, quæ sibi à socero sunt pro numerata [11] dote pignori obligatæ, computandos in sortem, non credimus compellendum. Cùm frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda [12].

¶ PITH. [10] *Idem.*] *Electio Ydiothoni*, vel *Electo de Octone.*

[11] *Numerata.*] *numeranda.*

[12] *Onera matrimonii supportanda.*] Et ideò non sunt hic vice usurarum dotis, sed vice repensationis onerum matrimonii, quæ gener sustinet.

XVII. IDEM Episcopo Bonon. [c. an. 1213. *Romà in Angliam.*]

Repetens usuras non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocumque causam habeat.

a *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*

MIchael Laicus [a] suam nobis querimoniam destinavit, quòd M. & quidam alii Bonon. cives multa extorserunt ab eo, & à patre suo, cujus hæres extitit, nomine usurarum: *& infrà.* Attentiùs provisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit, vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse, vel pater ejus extorsit usuras.

XVIII. IDEM in Concilio generali. [an. 1216. *Romæ.*]

Etiam Judæi compellendi sunt, ad restituendas usuras extortas à Christianis, & ad solvendas decimas, vel oblationes de eorum possessionibus.

b Insolescit *in Cod. Barb. id est*, crescit.

c Hodie Judæi non possunt habere bona immobilia, *per Extrav. Pauli III. & Pii V. Pontif. Max. in cap. Multorum. sup. de Judæis.*

QUantò ampliùs Christiana Religio ab exactione compescitur usurarum, tantò graviùs super his Judæorum perfidia insolescit [b], ita quòd brevi tempore Christianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne à Judæis immaniter aggraventur, Synodali decreto statuimus, ut si de cetero quocunque prætextu Judæi à Christianis graves immoderatásve usuras extorserint [13], Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter. Unde Christiani, si opus fuerit, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compellantur ab eorum commerciis abstinere. Principibus autem injungimus, ut propter hæc non sint Christianis infesti, sed potiùs à tanto gravamine studeant cohibere Judæos. Hâc eâdem pœnâ Judæos decernimus compellendos, ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis & oblationibus [c] debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Judæos quocumque titulo devenissent, ut sic Ecclesiæ conserventur indemnes.

¶ PITH. [13] *Judæi à Christianis graves immoderatásve usuras extorserint.*] Vide Vincent. *lib.* 31. *cap.* 8. Chronic. Mediolan. *pag.* 80.

XIX. GREGORIUS IX. Fratri R. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Usurarius est qui à debitore recipit aliquid ultra sortem, etiamsi suscipiat in se periculum. Hoc dicit primò. *Non est usurarius emptor rei minùs justo pretio, si tunc verisimiliter dubitetur an tempore solutionis plus vel minus sit res valitura.* Hoc secundò. *Propter dubium excusatur is qui ex eo quòd differt solutionem pretii, vendit rem plus quàm valeat, si non erat eam aliàs venditurus.* Hoc tertiò.

d Vide citat. *in cap. In civitate, sup. eod. tit.* & Sotum, de *Just. & Jur. lib.* 6. *q.* 4. *art.* 2.

NAviganti [d] vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, eò quòd suscepit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque qui dat x. solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddantur; quæ licèt tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valituræ, verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excusatur qui pannos, granum, vinum, oleum, & alias merces vendit, ut ampliùs quàm tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem; si tamen ea tempore contractûs non fuerat venditurus.

DE CRIMINE [e] FALSI.

e *In quodam vet. manuscr.* De Falsariis & crimine Falsi.

TITULUS XX.

I. AUGUSTINUS. [c. an. 420. *in Africa.*]

Testis falsidicus tres lædit, Deum, Judicem, & Partem: & falsus est non solùm qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat.

FALSIDICUS testis tribus personis est obnoxius: primùm Deo, cujus præsentiam contemnit: inde Judici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit. Uterque reus est [1], & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit; quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

¶ PITH. [1] *Uterque reus est.*] *Can. Quisquis, caus.* 11. *quæst.* 3.

II. LUCIUS III. Vigorien. [f] Episcopo. [c. an. 1181. *Romà in Angliam.*]

f VVigorn.

Sententia lata per falsas literas, non debet executioni mandari.

g *Cap. 4. tit. de re judic. in* II. *Compil.* quod etiam hic admonet Joan. And.

SUper eo [g] [2] quòd sententiam auctoritate literarum falsarum latam noluisti executioni mandare, tuam prudentiam commendamus, mandantes, ut quoties aliqua scripta, sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem; & quod per ipsas mandatum fuerit, non observes; sed eum, qui præsentaverit, retineri facias diligenter.

¶ PITH. [2] *Super eo, &c.*] Petrus Blesensis, *epist.* 53. Ricardus Cantuariensis Archiepiscopus *Coëpiscopis in Cantuariensi Provincia.* Quoniam in his partibus publica falsariorum pestis obrepsit, &c.

III. URBANUS III. [c. an. 1186. *Romæ.*]

Clericus falsans sigillum Principis, deponitur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.

h *Cap. 2. eod. tit. in* II. *Compil.*

AD audientiam [h] nostram te significante pervenit, quòd cùm quosdam Clericos, qui falsaverunt sigillum Philippi Regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaveris: [*Et infrà* α.] Fraternitati tuæ taliter respondemus, ut eis nec membrum auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculum mortis possint incurrere, sed eis à suis Ordinibus degradatis, in signum maleficii characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur; & provinciam ipsam eos abjurare compellens, abire permittas.

[α *Quid faciendum sit tibi de ipsis ad Sed. Apost. duxisti inquirendum. Unde nos.*]

IV. INNOCENTIUS III [3]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Existens in curia literas Apostolicas non recipiat, nisi de manibus Papæ, vel Officialium ab ipso deputatorum, personæ tamen solemnes per Nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contrà faciens, si Laicus est, excommunicationi subjacet; si Clericus, ab officio & beneficio deponitur. Hoc dicit usque ad §. Adjicientes.

i *Cap. 1. tit. de Falsariis, in* III. *Compil.*

k eorum.

DUra sæpè [i] mandata: [*Et infrà* α.] Statuimus & sub excommunicationis pœna, & suspensionis Ordinis & beneficii districtiùs inhibemus, ne quis apud Sedem Apostolicam literas nostras, nisi à nobis, vel de manibus illorum [k] recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si verò persona tantæ auctoritatis extiterit, ut ipsam deceat per Nuncium literas nostras recipere: Nuncium ad Cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas Apost. juxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in

hac parte mandati noſtri tranſgreſſor extiterit; ſi Laicus fuerit, excommunicationi ſubjaceat; ſi Clericus, officii & beneficii ſuſpenſione damnetur: *Et infrà.*

[*α Accidit nuper in urbe, quòd quidam falſitatis aſtutiam pernicioſiùs exercentes, fuerint in iniquitatibus ſuis deprehenſi, ita quòd bullas tam ſub nomine noſtro, quàm bonæ me. Ce. PP. P. N. quas falsò confinxerant, & quamplures literas bullis ſignatas invenerimus apud eos. Nos autem ſemper bonori Rom. Eccleſ. & utilitati omnium paterna volentes ſolicitudine providere, de Fra. no. conſilio.*]

§ Pith. [3] *Innocentius III.*] *Remenſi Archiepiſcopo, Sanctæ Sabinæ Cardinali.*

Per excommunicationis pœnam providet, contra non reſignantes, nec deſtruentes literas falſas intra xx. dies: & abſolutio Papæ reſervatur, & contrà factum non tenet. Hoc dicit. Abbas.

§. 1. Adjicientes ſtatuimus, ut generalem excommunicationis ſententiam promulgetis, quam per ſingulas Parœcias faciatis frequentiùs innovari, quòd ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcit, intra viginti dies literas illas aut deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam excommunicationis voluerit evadere: quam niſi forſan in mortis articulo, ſine ſpeciali mandato noſtro, à quoquam nolumus relaxari: nec etiam, ſi præſumpta fuerit contra hoc, abſolutio quicquam habeat firmitatis.

V. Idem Archiepiſcopo & Canonicis Mediolan. [c. an. 1212. *Romà in Inſubriam.*]

Ponit novem modos falſandi literas Papales.

[l Cap.] 2. eod. [tit. in] III. [Comp]il. [m ...] Archi[epiſ]num & [...]crem. [...] In me[...]m, 19. [...] vera

LIcèt [1] ad regimen: [*Et infrà α.*] Ut autem varietates falſitatis circa noſtras literas deprehendere valeatis: eas vobis præſentibus literis duximus exprimendas. Prima ſpecies falſitatis hæc eſt, ut falſa bulla falſis literis apponatur. Secunda, ut filum de vera [m] bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immiſſum falſis literis inſeratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur inciſum, cum vera bulla falſis literis immittatur, ſub eadem plicatura cum filo ſimilis canabis reſtauratum. Quarta, cùm à ſuperiori parte bullæ, altera pars fili ſub plumbo reſcinditur, & per idem filum literis falſis inſerta reducitur intra plumbum. Quinta, cùm literis bullatis & redditis in eis, aliquid per raſuram tenuem immutatur. Sexta, cùm ſcriptura literarum, quibus fuerat appoſita vera bulla, cum aqua vel vino univerſaliter abolita ſeu deleta, eadem charta cum calce & aliis juxta conſuetum artificium dealbata de novo reſcribitur. Septima, cùm chartæ, cui fuerat appoſita vera bulla, totaliter abolitæ vel abraſæ, alia ſubtiliſſima charta ejuſdem quantitatis ſcripta cum tenaciſſimo glutino conjungitur. Eos etiam à crimine falſitatis non reputamus immunes, qui contra conſtitutionem noſtram ſcienter literas non de noſtra vel Bullatoris noſtri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam falſas literas cautè projiciunt, ut de vera bulla cum aliis ſigillentur. Sed hæ duæ ſpecies falſitatis non poſſunt facilè comprehendi, niſi vel in modo dictaminis, vel in forma ſcripturæ, vel qualitate chartæ falſitas cognoſcatur. In ceteris autem diligens indagator falſitatem poterit intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtuſione, præſertim ſi bulla non ſit æqualis, ſed alicubi magis tumida, & alicubi magis depreſſa.

[*α Ap. Se. quæ dante Domino omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra inſufficientes nos vitâ & ſcientiâ reputemus: quantùm tamen nobis Dominus inſpiraverit, & ſua miſeratione conceſſerit, ab bis propoſuimus abſtinere, per quæ nobis poſſit meritò derogari, quanquam ex infirmitatis bumanæ defectu non ſic formam perfectionis ſemper & in omnibus imitari poſſumus, quin aliquid aliquando in noſtris ſubrepat operibus, quod minùs circumſpectæ providentiæ valeat imputari; quod tamen non ex induſtria vel conſcientia certa, ſed interdum ex ignorantia vel nimia occupatione contigerit. Ceterùm cùm eaſdem literas, ſicut viri providi & diſcreti ad noſtram remiſiſſetis præſentiam, ut earum inſpectione pleniùs noſceremus, utrùm ex conſcientia noſtra proceſſiſſent, plus in eis invenimus, quàm noſtra fuiſſet diſcretio ſuſpicata. Nam licèt in ſtilo dictaminis, & forma ſcripturæ aliquantùm cœperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus, quod primùm nos in vehementem admirationem induxit, cùm literas ipſas ſciremus de noſtra conſcientia nullatenus emanaſſe. Bullam igitur hincinde diligentiùs intuentes in ſuperiori parte quâ filo adhæret, eam aliquantulùm tumentem invenimus; & cùm filum ex parte tumenti ſine violentia qualibet aliquantulùm attrahi feciſſemus, bullâ in filo remanente, filum ex parte alia fuit ab ipſa ſine difficultate aliquatenus avulſum, in cujus ſummitate adhuc etiam inciſionis indicium apparebat: per quod liquidò deprehendimus bullam ipſam ex aliis literis extractam fuiſſe, ac illis per vitium falſitatis inſertam, ſicut ex literis ipſius pleniùs cognoſcetis, quas ad majorem certitudinem vobis duximus remittendas.*]

[n Anti]nacen. [Antiba]tiben.

VI. Idem Attinacen. [n] Epiſcopo [4]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Falſæ ſunt literæ Papales, in quibus Epiſcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel uni ſcribitur in plurali.

[o Cap.], 3. eod. [tit. in] III. [Compi]l.

QUàm gravi [o] pœnæ ſubjaceat; [*Et infrà α.*] Nos verò literas, quæ tibi ſub noſtro nomine præſentatæ fuerunt diligentiùs intuentes, in eis tam in continentia, quàm in dictamine deprehendimus falſitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas à nobis credideras emanaſſe: cùm ſcire debeas Apoſt. Sed. conſuetudinem in ſuis literis hanc tenere, ut Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Fratres: ceteros autem Reges, Principes, vel alios cujuſcumque Ordinis, filios in noſtris literis appellemus. Et cùm uni tantùm perſonæ noſtræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, ut Vos ſive Veſter, & his ſimilia in ipſis literis apponamus. In falſis autem literis tibi præſentatis, in ſalutatione dilectus in [p] Chriſto Filius vocabaris, cùm in literis, quas aliquando tibi tranſmiſimus, te videre poteris à nobis Fratrem Venerabilem appellatum. Propter quod ſic literas Apoſt. ſtudeas intueri, tam in bulla, filo & charta, quàm in ſtylo, quòd veras pro falſis, vel falſas pro veris literis modo aliquo non admittas.

quatenus hic Doctores *tract. de ſtylo Romanæ Curiæ.* Vide Felinum *in cap. 2. ſup. de Reſcr.* & Roman. *Conſ. 376. incipiente, Quæſtio eſt.*

[p] *In multis Exemplaribus ita:* Dilecto in Chriſto filio vocabaris. Hæc clauſula inſolita præſumptionem falſitatis facit. Alex. *Conſ. 46. in 3. Volum.* Felin. *in cap. Cauſam 2. de Teſtib. ſup.*

[*α Ad audientiam ſiquidem noſtram ex literis chariſſ. in Chriſto F. N, VV. Cardulæ Regis illuſtris, nec in tenore literarum tuarum, quas d. f. S. & Capellano N. Ap. Durachium direxiſti, noveris perveniſſe, quòd cùm Dominicus quondam Suaten.* [5] *Epiſcopus, qui coram eodem Capellano noſtro & dil. f. S. Subdiacano tunc in partibus illis gerentibus legationis officium, fuerat de homicidio accuſatus, & in Concilio apud Zammarum Pontificalem reſignaverat Dignitatem, ad noſtram olim præſentiam acceſſiſſet, à nobis rediens quaſdam tibi literas præſentavit, quibus aſſerebat ſibi à nobis Pontificale officium reſtitutum. Tu verò literis fidem adhibens Ven. F. N. G. quem Suaten. Epiſcopum electum diceris canonicè conſecraſſe, ab eadem Eccleſia removiſti: præfato Dominico occaſione literarum ſuarum in ipſa Eccleſia reſtituto. Præfatus autem Rex ſicut ſuis nobis literis intimavit, non credens ſuas literas de noſtra conſcientia emanaſſe, tam ipſum Dominicum, quàm præfatum Epiſcopum noſtro præcepit conſpectui præſentari, humiliter petens reſcripto Apoſtolico edoceri quid de ipſo duceremus negotio faciendum.*]

§ Pith. [4] *Attinacenſi Epiſcopo.*] Taxa Beneficiorum, *Archiepiſcopo Antibarenſi.*

[5] *Suaten. Epiſcopus.*] *Suacinenſis* vel *Suanenſis Epiſcopus,*

VII. Idem [6]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Qui per ſe vel per alios literas Papæ falſant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & Clerici officiis & beneficiis privati ſunt, & degradandi, & tradendi curiæ ſeculari, per quam Laicus legitimè punitur. Qui verò falſis literis utitur, ſi Clericus eſt, officio & beneficio privatur: ſi Laicus, excommunicatus eſt. Hoc dicit.

AD falſariorum [q] confundendam malitiam: [*Et infrà α.*] De communi Fratrum noſtrorum conſilio duximus ſtatuendum, ut qui literis noſtris uti voluerint, eas primò diligenter examinent: quoniam ſi falſis literis ſe uſos dixerint, ignoranter, eorum ſera pœnitentia evitare nequibit pœnas inferiùs annotatas [r]. Nos enim omnes falſarios literarum noſtrarum, qui per ſe vel alios vitium falſitatis exercent, cum fautoribus & defenſoribus ſuis anathematis vinculo decernimus innodatos; ſtatuentes ut Clerici, qui falſarii fuerint deprehenſi, omnibus officiis & beneficiis Eccleſiaſticis perpetuò ſint privati: ita quòd qui per ſe falſitatis vitium exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum Judicem fuerint degradati, ſeculari poteſtati tradantur ſecundùm Conſtitutiones legitimas puniendi; per quam & Laici qui fuerint de falſitate convicti, legitimè puniantur. Qui verò ſub nomine noſtro literis falſis utuntur, ſi Clerici fuerint, officiis & beneficiis Eccleſiaſticis ſpolientur; ſi Laici, tamdiu maneant excommunicationi ſubjecti, donec ſatisfaciant competenter: ita tamen, ut in iſtis & in illis malitia graviùs quàm negligentia puniatur; quod & de his qui falſas literas impetrant, ſtatuimus obſervandum.

[q] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

r Vide *l. 2. cum gloſſ. in ver. & diſcrimen. & Cy. in q. 1. C. de fid. inſtrum.*

[*α Tam alia vice recolimus literas Ap. deſtinaſſe, in quibus falſitatis modos ne quis ſe poſſet per ignorantiam excuſare, meminimus plenius diſtinxiſſe. Quoniam verò nonnunquam evenit ut falſas literas exhibentes, poſtquam ſuper his fuerunt redarguti, ad excuſationem ſuam dicant ſe literas hujuſmodi per alios impetraſſe.*]

§ Pith. [6] *Idem.*] Vide *in Epiſtol. Innocent. III. pag.* 331. 489. 494.

VIII. Idem [7]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Non præſumitur quis falſare literas de ſimplici juſtitia: nec punitur, ſi hoc comperto deſtiterit illis uti.

ACcedens [ſ]: & *infrà.* Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi literæ Apoſtolicæ, in quibus falſitas fuerit deprehenſa, de ſimplici juſtitia formam habeant (cùm præſumi non debeat quòd pro talibus literis, quæ poſſunt facilè obtineri, fraudem quis commiſerit falſitatis) nec literis uſus eſt, poſtquam eas falſas eſſe cognovit, tu ei officium beneficiúmque reſtituens, ipſum ſuper hoc ulteriùs non moleſtes.

[ſ] *Cap. 1. eod. tit. in* IV. *Compil.*

§ Pith. [7] *Idem.*] *Sipontino Archiepiſcopo.*

IX. Idem [8]. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Propter paucarum literarum raſuram in loco non ſuſpecto, reſcriptum non probatur falſum.

EX conſcientia [t] [9]: & *infrà.* Verùm literas ipſas, quæ redargutæ fuerant falſitatis, diligentiùs intuentes, nullum in eis

[t] *C. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.*

falsitatis signum, vel suspicionis invenimus, nisi paucarum literarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt: unde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, quòd literas illas falsas esse probaret (cùm quilibet ad renuntiandum juri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta Ecclesia silentium imponatis.

¶ PITH. [8] *Idem.*] *Episcopo Roffensi*, & *Archidiacono Bathoniensi*, vel *Episcopo Renonensi.*
[9] *Ex conscientia.*] *ex continentia.*

DE SORTILEGIIS [u].

[u] *al.* Sortilegis, & *non malè.* Vide Tractatum Pauli Grillandi. Adde Alfonsum Castrum, *lib.* 1. *cap.* 13. *de justa Hæret. punit.*

TITULUS XXI.

I. EX PŒNITENTIALI THEODORI.

Sortilegia pro furtis inveniendis, vel divinationibus faciendis, prohibentur; & contrà facientibus pœna imponitur.

IN tabulis vel codicibus, aut aliis sorte futura non sunt requirenda, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus, quis observare præsumat. Qui autem contrà fecerit, quadraginta dies pœniteat.

II. ALEXANDER III. Granden. [x] Patriarchæ. [c. an. 1180. *Româ in Istriam.*]

[x] *al.* Gradens.

Presbyter, qui per inspectionem Astrolabii furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur, sed in veritate hæc summatio non est indistinctè vera, quia acriùs potest puniri.

EX tuarum [y] tenore literarum accepimus, quòd V. Presbyter cum quodam infami ad privatum locum accessit, non ea intentione ut vocaret dæmonium, sed ut inspectione Astrolabii furtum cujusdam Ecclesiæ posset recuperari. Verùm licèt hoc ex bono zelo & simplicitate se fecisse proponat, id tamen gravissimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam imponas [z], quòd per annum & ampliùs, si tibi visum fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere, & extunc liberum sit ei exercere officium Sacerdotis.

[y] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *par.* 50. *c.* 6.

[z] pœnam, *habent vetustiores codic.* & *plerique manuscr.*

[*α Sed quoniam tutius est in dexteram quàm in sinistram, & in misericordiam quàm in severitatem declinare: ipsum f. t. duximus remittendum, mandantes*]

III. HONORIUS III. Capitulo Lucan. [a] [10] [c. an. 1212. *Româ in Hispaniam.*]

[a] Lucens.

Non solùm electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.

ECclesiâ [b] vestrâ Episcopo destitutâ, vos convenientes in unum, ut de futuri tractaretis electione Pontificis; unum elegistis ex vobis per sortem, qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucan. [10] provideretur Ecclesiæ de Pastore: quorum duo tertium Magistrum R. scilicet elegerunt: quod expressè licebat eisdem, secundùm traditam à vobis omnibus potestatem. Procuratoribus igitur vestris super his in nostra præsentia constitutis, nos tali examinato processu, licèt notâ non careat, quinimò multa reprehensione sit dignum, quòd sors in talibus intervenit: [*Et infrà α.*] Electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admittimus, sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnantes.

[b] Vide Felin. *in c. Capitulum, sup. de Resc.* & B. Tho. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. Et ibi Caiet. ex quo intelliges cur sortes repellantur in electionibus spiritualibus.

[*α Propter prærogativam cùm nos & literatura Magistri R. Canonici, in quem vota vestra Ecclesiæ vestræ præficiendum Episcopum concurrerunt, & affectione quam ad eandem habemus Ecclesiam.*]

¶ PITH. [10] *Lucano.*] *Lucensi.*

DE COLLUSIONE DETEGENDA.

TITULUS XXII.

I. GREGORIUS [c] universis Episcopis de Corin. [c. an. 600. *Romæ.*]

[c] Gregor. *lib.* 2. *Registri. Ind.* 11. *Epist.* 38. *cap.* 77. apud Joan. Diac. *lib.* 4. *c.* 32. *de Vita Gregorii* refertur Conc. Lateran. sub Alex. III. *p.* 48. *c.* 2. & *c.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

Accusatore desistente ab accusatione, potest Judex ex officio suo inquirere super crimine illato.

SCRIPTA Fraternitatis vestræ relegentes, agnovimus, quòd hi qui contra Hadrianum Episcopum aliqua dixerant, modò cum eodem in amicitiam convenissent: [*Et infrà α.*] Quia verò nunciati facinoris qualitas nos vehementer impellit, ut ea quæ audivimus, dissimulare nullatenus debeamus, præsertim cùm accusatores & accusatum inter se fecisse gratiam indicaveritis: hoc necesse est subtiliùs perscrutari, ne fortè non ex charitate, sed ex præmio eorum sit concordia comparata.

[*α Et magna nobis ad præsens facta est de eorum unitate lætitia; sed quoniam ea quæ dicta sunt, indiscussa manere non patimur, Sedis nostræ Diaconem ad ea investiganda dirigimus.*]

II. IDEM. [c. an. 600. *Romæ.*]

Desistente accusatore & accusato, Judex prosequitur.

CRimina [d] semel audita Gregorius indiscussa nullo modo præteribat, etiamsi accusatus cum accusatore in gratiam rediisset.

[d] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

III. ALEXANDER III. Norvicen. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Colludens in causa beneficiali, privari debet beneficio.

AUdivimus [e] usque adeò Clericorum malitiam [1] excrevisse, ut interdum inter se collusione facta super beneficiis, quæ possident, se sustineant ab aliis molestari; & posteà, ut quæstioni cedatur, & iidem Clerici beneficia quietè possideant, quasi nomine transactionis solvunt aliis de ipsis beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, jus sibi valeant vindicare. Unde tibi mandamus, quatenus si quos Clericos tuæ jurisdictionis per collusionem hujusmodi fraudem legitimè tibi constiterit commisisse, eos beneficiis, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuò spoliare; quia satis esset indignum, si fraus & dolus, quæ in præjudicium tui juris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum & jacturam.

[e] C. 3. eod. tit. in 1. Compil. & post Conc. Later. sub Alex. III. p. 28. c. 14.

¶ PITH. [1] *Clericorum malitiam.*] V. C. addit, *in aliis Episcopatibus Angliæ.*

IV. GREGORIUS IX. Baren. [f] Archiepiscopo, & Fratri Joseph Monacho Floren. [c. an. 1236. *Româ in Apuliam.*]

[f] Bararen.

Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, non impedit facultatem iterùm accusandi, & inquirendi de illis criminibus.

IN tantum clamor, qui ascendit contra Acherontinum [g] Archiepiscopum, invalescit, quòd dissimulare ipsum ulteriùs sine scandalo non valemus, nec sine periculo tolerare: & *infrà.* Licèt autem Sedes Apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorumdam excessuum suorum duxerit committendam; propter tergiversationes tamen ipsius, ut dicitur, eodem cum Inquisitoribus & Examinatoribus colludente, necnon corruptis testibus & Inquisitoribus ac Examinatoribus supradictis, non solùm prædicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verùm etiam pejora prioribus committere non expavit: & *infrà.* Discretioni vestræ mandamus, quatenus si de hujusmodi collusione ac corruptione constiterit, ex integro super præmissis & aliis, alioquin super novis duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

[g] Achorontin. *al.* Acherontin.

DE DELICTIS PUERORUM.

TITULUS XXIII.

I. GREGORIUS [h]. [c. an. 600.]

[h] *In plerisque vulgatis.* Gregorius IX. *in manuscr.* ... *plurimùm,* ... *est impressum. In veteri Compil. c.* 1. *eod. tit.* Augustino *tribuitur; verùm unde sit scriptum, nondum est inventum.*

Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt; puniuntur tamen mitiùs quàm adulti.

PUERIS grandiusculis peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cùm pubescere cœperint. Quod meritò crederemus, si nulla essent peccata, nisi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis verò audeat affirmare furta, mendacia, & perjuria non esse peccata? At his plena est puerilis ætas; quamvis in eis non ita ut in majoribus punienda videantur.

II. ALEXANDER III. Hermon. Episcopo [1]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Puer non debet ita severè puniri sicut major; nec pater ex delicto filii impuberis tenetur.

REferente nobis [i] H. intelleximus, quòd cùm N. filius ejus decennis cum aliis pueris sagittaret, quidam nepos ejusdem H. sagittâ percussus interiit: quod idem filius ejus, cùm inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregisse; propter quod Abbas Sancti Remigii à præfato H. secundùm consuetudinem illius terræ, c. solidos instantiùs requirebat: [*Et infrà α.*] Unde quoniam [k] in pueris relinqui solet inultum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges dicunt severiùs corrigendum: mandamus, quatenus si constiterit filium prædicti H. intra decimum quartum ætatis suæ annum eundem excessum commisisse, memoratum Abbatem moneas & compellas, ut ab eodem H. prædictos c. solidos propter illam [l] consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pœna requirat.

[i] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[k] *al.* Verùm quoniam.

[l] ullam.

[*α Ad nostram audientiam appellavit.*]

¶ PITH. [1] *Hermon. Episcopo.*] fortè *Rhemensi.*

DE CLERICO VENATORE [m].

TITULUS XXIV.

I. Ex Concilio Aurelian. [*in Gallia.*]

Clerico prohibetur venatio; & contrà facienti pœna imponitur. Hoc dicit, cum fequen.

EPiscopum [n], Presbyterum aut Diaconum canes aut accipitres, aut hujufmodi ad venandum habere non licet. Quòd fi quis talium perfonarum in hac voluptate fæpiùs detentus fuerit, fi Epifcopus eft, tribus menfibus à communione: fi Presbyter, duobus: fi Diaconus, ab omni officio fufpendatur.

II. Ex eodem. [*in Gallia.*]

Summatum eft fuprà cap. prox.

OMnibus fervis Dei venationes, & fylvaticas vagationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdicimus.

DE CLERICO PERCUSSORE.

TITULUS XXV.

I. Ex Concilio Agathen. [o] [*in Gallia.*]

Clericus fæpè alium percutiens, & monitus non defiftens, deponendus eft.

SI quis in aliquo gradu [facro] percuffor extiterit, corripiatur à crimine: & fi non emendaverit, deponatur.

II. Gregorius Tarentin. Epifcopo [1]. [c. an. 600. *Romà in Apuliam.*]

Duobus menfibus à Miffarum adminiftratione fufpenditur Epifcopus, qui crudeliter aliquem fuftigari facit.

PRæterea quoniam mulierem propter delictum fuum contra ordinem Sacerdotii cædi crudeliter fuftibus deputafti. Quam licèt exinde, cùm poft octo menfes deceffierit, minimè arbitramur fuiffe defunctam: tamen quia ad Ordinem tuum noluifti habere refpectum, duobus te menfibus ab adminiftratione Miffarum ftatuimus abftinere.

¶ Pith. [1] *Gregorius Tarentino Epifcopo.*] *Andreæ Tarentino Epifcopo.*

III. Alexander III. Lucen. Epifcopo [2]. [c. an. 1180. *Romà in Tufciam.*]

Non punitur Clericus ut homicida, fi fuit ipfe in conflictu pro parte violentiam repellentium, licèt ibi aliqui mortui fint, & ipfe lapides projecit, ex quo nullum ipfe percuffit.

PRæfentium [p] lator in quodam conflictu afferit fe fuiffe, pro parte tamen illorum qui violentiam repellebant: in quo lapides ipfe projecit, fed aliquem non percuffit. Quem nos, quia per alios illic aliqui dicuntur occifi, à celebratione Miffarum per biennium præcipimus abftinere. Mandamus itaque, ut fi alia non impedierint, decurfo hujufmodi temporis fpatio, ad fui officii executionem eum admittas.

¶ Pith. [2] *Lucen. Epifcopo.*] V. C. addit, & *ejus Capitulo.*

IV. Celestinus III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Clericus qui fuit in conflictu, ubi aliqui fuerunt occifi, fine ejus facto vel confilio, de jure communi promoveri poteft. Hoc dicit fecundùm intellectum, qui plùs placet Panormit.

COntinentia [q] literarum: [*Et infrà* a.] Cùm P. Acolytus cum quibufdam ad refiftendum prædonibus arma fumpfiffet, in conflictu illo tres fuerunt vulnerati ad mortem, ita tamen, quòd illa homicidia neque facto ejus, neque confilio perpetrata fuerunt: & *infrà.* Confultationi tuæ taliter refpondemus, quòd cùm prædictum Acolytum ad frugem melioris vitæ tranfiviffe dicatis, poterit ipfe ad Subdiaconatûs Ordinem promoveri, & altaris minifterium exercere.

[a *Veftrarum infpectâ, quâ fignificafti nobis quòd.*]

DE MALEDICIS [r].

TITULUS XXVI.

I. Celestinus III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Maledicens Papæ puniendus eft, ut alii deinceps deterreantur, & ipfe arceatur.

INnotuit [f] nobis: & *infrà.* Quia nobis per literas retulifti, quòd cùm I. Clericus multis coram adftantibus verba quædam in depreffionem officii & beneficii noftri protulit: ipfum à temeritate fua compefcas, ut pœna illius aliis terrorem incutiat, ne de cetero contra Rom. Eccl. in talia verba prorumpant.

II. Gregorius IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Hic ponitur pœna blafphemantis Deum, vel aliquem Sanctum, & maximè Virginem Gloriofiffimam.

STatuimus [t] ut fi quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum fuorum, & maximè Beatam Virginem, linguam in blafphemiam publicè relaxare præfumpferit, per Epifcopum fuum pœnæ fubdatur inferiùs adnotatæ; videlicet, quòd in feptem diebus Dominicis præ foribus Ecclefiæ in manifefto, dum aguntur Miffarum folemnia, blafphemus exiftens, ultimo illorum die Dominico pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigiâ circa collum, feptémque [u] præcedentibus fextis feriis in pane & aqua jejunet, Ecclefiam nullatenus ingreffurus. Quolibet quoque prædictorum dierum tres, fi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, five unum. Et fi nec ad hoc ejus fuppetant facultates, id in pœnam aliam commutetur, cui etiam, fi renuerit recipere ac peragere pœnitentiam fupradictam, Ecclefiæ interdicatur ingreffus, & in obitu Ecclefiafticâ careat fepulturâ. Per temporalem præterea poteftatem coactione, fi neceffe fuerit, Epifcopi Diœc. adhibitâ contra eum, blafphemus, fi dives fuerit, quadraginta folidorum, alioquin triginta, five viginti: & fi ad id non fufficiat, quinque folidorum ufualis monetæ, pœnâ mulctetur, nullam in hoc mifericordiam habiturus; quod etiam inter alia Communitatum ftatuta ponatur.

[t] Vide Bern. Diaz. *in Prac. Crim. c.* 103. Albert. *de agn. affert. q.* 27.

[u] *al.* feptémque præcedentibus fex feriis vel fubfequentibus in pane, &c.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO [x], VEL INTERDICTO MINISTRANTE.

[x] *Dictio,* depofito, *deeft in aliquot antiquis.*

TITULUS XXVII.

I. Ex Canone Apostolorum. [an. 261.]

Clericus depofitus celebrans, excommunicatur.

SI quis Epifcopus, Presbyter, vel Diaconus depofitus jufté pro certis criminibus aufus fuerit attrectare minifterium fibi dudum commiffum, hic ab Ecclefia abfcindatur.

II. Ex Concilio Antiochen. [*in Syria.*]

Degradatus vel fufpenfus celebrans, & monitus non defiftens, excommunicatur: & fi nec fic defiftat, per fecularem Poteftatem, ad requifitionem Ecclefiæ, exilio damnatur.

SI quis [y] Presbyter [1], aut alius Clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus fufpenfus; & ipfe per contemptum & fuperbiam aliquid de minifterio fibi interdicto agere præfumpferit, & poftea ab Epifcopo fuo correptus, in incœpta præfumptione perduraverit, modis omnibus excommunicetur [z]: & quicumque cum eo communicaverit, fimiliter fe fciat effe excommunicatum. Similiter de Clericis, Laicis, vel fœminis excommunicatis obfervandum eft. Quòd fi aliquis ifta omnia contempferit, & Epifcopus minimè emendare potuerit, Regis judicio, ad requifitionem Ecclefiæ, exilio damnetur.

¶ Pith. [1] *Si quis Presbyter, &c.*] Initium capitis convenit cum *Can.* 4. Antiocheni Concilii. Videtur tamen pofterioris alicujus Synodi, cùm de exilio videlicet Regis agat.

[y] *Cap.* 2. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[z] Vide *l.* 1. *C. de fuperexac. lib.* 10. & *l. Papinianus.* §. *meminiffe. ff. de inoffic. teft.*

III. Alexander III. Londonen. Epifcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non defiftens, deponitur.

CLerici [a] autem, fi qui à fuis, aut etiam de mandato Romani Pontificis ab alienis Epifcopis interdicti vel excommunicati, ante abfolutionem divina officia celebraverint, nifi moniti fine dilatione redierint, perpetuæ depofitionis fententiam, pro aufu tantæ temeritatis, incurrant.

[a] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poft Conc. Later. fub Alex. III. *p.* 26. *c.* 10.

IV. Idem Toletano Archiepifcopo. [c. an. 1180. *Romà in Hifpaniam.*]

Excommunicati vel interdicti celebrantes deponi debent, nifi propter multitudinem mitigetur pœna.

LAtores [b] præfentium nobis intimarunt, quòd tam ipfi, quàm multi alii, poftquam interdicti vel excommunicati fuerint, divina præfumpferint officia celebrare: [*Et infrà* a.] Fraternitati tuæ mandamus, quatenus fi xl. folummodo, vel pauciores in his deliquiffe conftiterit, omnes in perpetuum ab officio Sacerdotali deponas. Si verò multitudinem magnam in hoc peccaffe cognoveris, eos, quos magis caufam delicti effe conftiterit, perpetua depofitione condemnes; & alios, qui non tantum deliquerint, ab officio ad tempus fufpendas, & omnibus pœnitentiam, fecundùm difcretionem tibi à Deo datam, injungas.

[a *Quoniam verò magnam cum eis multitudinem in hoc peccaffe dicebant, nec nobis qtis eorum magis vel minùs*

[b] *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.* & poft Conc. Later. *p.* 50. *c.* 51. Vide Bern. Diaz. *in Pract. Cri. Can. c.* 28.

deliquerit, innotescere potuerit, negotium tuæ discretionis arbitrio duximus remittendum.]

V. INNOCENTIUS III. Herbipolen. Capitulo. [c. an. 1212. *Româ in Germaniam.*]

Si habens notitiam excommunicationis, per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licèt cum eo possit misericorditer dispensari. Hoc dicit, & est casus notabilis.

[c] *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.* Alia pars hujus Decret. est *in cap. illud Dominus. su. de major. & obed.*

[d] *In vet. comp. legitur* Archiepiscopo: *sed in Gregorianis legitur* Episcopo.

ILlud [c] Dominus [2] in Beato Petro: *Et infrà.* Venerabilis Fra. no. quondam Hildesemen. Episcopus licentiâ non solùm non obtentâ, sed nec etiam postulatâ, Ecclesiâ Hildesemen. relictâ, Herbipolen. Ecclesiam occupavit: *Et infrà.* Unde Magdeburgen. Episcopo [d] dedimus in mandatis, ut (cùm factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium) nisi dictus Episcopus intra xx. dies ab Herbipolen. Ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum publicè nunciaret. quod idem Magdeburgen. studuit adimplere: *Et infrà.* Ipse verò Episcopus, in nostra postmodum præsentia constitutus, etsi suum recognosceret & confiteretur excessum, & non judicium, sed misericordiam postularet: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quòd cùm dictus Magdeburgen. non esset ordinarius Judex ejus, non crediderat, quòd monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquam promulgare. Unde cùm nec ante factum monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si divina officia quantumcunque solenniter celebravit, præsertim cùm ei non nisi per famam de sententia contra eum prolata constaret: [*Et infrà α.*] Licèt autem in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamen in dubiis via est eligenda tutior, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potiùs se abstinere, quàm Sacramenta Ecclesiastica pertractare. Illud autem quòd sub spe veniæ divina sibi fecit (postquam se à nobis excommunicatum noverat) celebrari, & communioni fidelium ingessit se, potiùs contra eum facere credimus, quàm pro eo, cùm sub fiducia pœnitentiæ non debuerat deliquisse, & excommunicato non vitare, multò magis, quàm non [e] vitari periculosum existat. non vitare siquidem, cùm in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest: sed cùm ex aliis pendeat, sine suo delicto poterit non vitari: *Et infrà.* Cum eo misericordiam facientes, pœnam, quam Canon minatur his, qui post excommunicationem divina præsumpserint officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint divinorum, ei non duximus infligendam.

[e] Vide Navarrum *in Manuali de horis Canon. c. 21. c. inter ambos.*

[*α Quòd autem postquam se novit excommunicatum à nobis, omnia divina sibi fecit officia celebrari, & fidelium communioni ingessit se frequenter, id non in contemptum Sed. Apost. vel etiam tanti Sacramenti, sed sub spe veniæ asserit se fecisse, ne videlicet induresceret amplius, & in divinis ejus animus diutius protervirer, vel prosterneretur, si nunquam divinis officiis interesset: licèt in diebus solennibus se nunquam celebrationi divinorum ingesserit, & cum paucis in angulo alicujus Ecclesiæ occultè non festivis diebus divina sibi fecerit interdum officia celebrari.*]

¶ PITH. [2] *Illud Dominus, &c.*] Crantius 7. 9. *Metropol.*

VI. IDEM Bisuntin. Archiepiscopo. [c. an. 1213. *Româ in Germaniam.*]

Excommunicatus celebrans, à beneficio deponitur.

[f] *Cap. 2. eod. tit. in III. Compil.* Bernard. *in Pract. Crim. Can. c. 28.*

FRaternitati [f] tuæ: *Et infrà.* Presbyteros autem & alios Clericos, qui pro suis excessibus, à te nexibus anathematis Canonicè innodati præsumpserunt vel præsumunt officia celebrare divina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis Ecclesiasticis spoliare.

VII. IDEM Decano [3] & Priori Colonien. [c. an. 1213. *Româ in Germaniam.*]

Collatio beneficii excommunicato facta non tenet, & scienter talibus conferens, à beneficiorum collatione suspenditur.

[g] *Cap. 3. eod. tit. in III. Compil.*

POstulastis [g] per Sedem Apost. edoceri: *Et infrà.* Consul. vestræ respon. quòd cum excommunicatis communicari non debeat; & Clericis excommunicationis vinculo innodatis, Ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea retinere licitè, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum, cùm ea non fuerint Canonicè consecuti. Illi verò, qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent à beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi merueerint, ut puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.

¶ PITH. [3] *Idem Decano.*] V. C. *Idem majori Decano.* Chronic. Hirsaug. 224. Chronic. Sclavor. 193. 194. Uspergens. 309. Vigner. *tom.* 2. 227. 231.

Celebrans in loco interdicto si est Clericus secularis, beneficiis privatur: si Monachus, in arctius Monasterium detruditur. Hoc dicit.

[h] Vide quæ sunt sancita *c. Is qui. §. Is verò. & cap. ult. de Sent. Excom. in 6.*

Quæsivistis [h] præterea qualiter puniri debeant Clerici Monachi vel Moniales Ecclesiarum Conventualium, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto præsumpserunt hactenus, & adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter respondemus, quòd Clerici, qui talia præsumpserunt, sunt Ecclesiasticis beneficiis spoliandi: Monachi verò vel Moniales in arctioribus Monasteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

VIII. IDEM Decano [4] & Subdiacono [i] Pictaven. & Magistro P. Cano. Petragoricen. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

[i] *al.* Subdecano.

Valet collatio beneficii ei facta, qui priùs fuit excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.

[k] *Cap. un. eod. tit. in IV. Compil.*

PRoposuit [k] coram nobis Magister P. Clericus Episcopi Tusculanen. quòd G. Sanctæ Mariæ in Porticu Diaco. Cardin. in partibus illis Apost. Sed. Legationis fungente Officio; quidam de Lemovicinio ei humiliter supplicarunt, ut eorum Ecclesiam, quæ debito fraudabatur Clericorum servitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse verò Lemovicen. civitatem ingressus, Canonicos monuit, ut illos reciperent in socios & in fratres: maximè cùm præbendæ v. vel IV. ab ultima ipsius Ecclesiæ ordinatione vacassent: quibus post petitas & concessas deliberationis inducias non curantibus respondere, de Præbenda Lemovicen. Cardin. prædictus eosdem Clericos investivit. [*Et infrà α.*] Cùm autem dictus Magister & Lemovicen. Pœnitentiarius in nostra fuissent præsentia constituti, & acta judicii inspici fecerimus diligenter, per Pœnitentiarii testes, intelleximus, quòd Lemovicen. Episcopus pluribus annis antequam idem Magister investitus fuerit, Clericos Burgen. castri Lemovicen. & eundem P. nominatim, quem eorum dicebant consiliarium & fautorem, vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes verò Magistri P. probatur, quòd etsi dictus Episcopus in Burgen. & eorum fautores tam Clericos, quàm Laicos Lemovicen. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absolvit antequam dictus Magister fuerit investitus: [*Et infrà β.*] Et quia idem Episcopus dicto Magistro communicavit posteà in Ecclesia & in mensa: [*Et infrà γ.*] Quia verò sæpè dictum Magistrum investituræ suæ tempore à præfato Episcopo extitisse excommunicatum dictus Pœnitentiarius, sicut obtulerat, non probavit, cùm ex adverso de absolutione & communione dicti Episcopi fuerit facta fides: quod per dictum Legatum de memorato Magistro factum est, per definitivam sententiam duximus approbandum.

[*α Si verò probaret ipsum excommunicatum, tunc temporis extitisse; non postponerent, quod de ipso factum fuerat, revocare: qui mandatum Apost. Sed. exsequentes utriusque partis confessionibus & allegationibus intellectis, eandem causam sufficienter instructam, ad nostrum remiserunt examen.*]

[*β Quibusdam Presbyteris usque ad certum tempus in excommunicatione retentis, qui contra sententiam interdicti præsumpserant celebrare.*]

[*γ His igitur quæ utraque pars proposuit intellectis.*]

¶ PITH. [4] *Idem Decano.*] V. C. addit *de Longo Vado.*

IX. GREGORIUS IX. I. & I. Canonicis Pragensibus [l]. [c. an. 1232. *Româ in Bohemiam.*]

[l] Hic titulus in manuscr. restitutus est: vulgati dissentiunt. *al. ita:* Gregor. IX. I. & A. Canon. Pragen.

Suspensus vel excommunicatus ignoranter celebrando nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, aliàs secùs.

APostolicæ Sed. [5]: *Et infrà.* Verùm quia tempore suspensionis ignari celebrastis divina, vos reddit ignorantia probabilis excusatos. Ceterùm si fortè ignorantia crassa & supina aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratiâ egeatis, eam vobis de benignitate Apost. indulgemus.

¶ PITH. [5] *Apostolicæ Sedis, &c.*] Histor. Bohem. 141. Junge *cap. 9. sup. de Except.*

X. IDEM. [c. an. 1237.]

Excommunicatus minori celebrans non est irregularis, sed peccat: & potest eligere, & ea, quæ sunt jurisdictionis exercere, licèt non eligi: & si confert Sacramenta, licèt peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.

[m] Vide Covarr. *in c. alma mater. de sent. exc. I. p. §.* & 8. Theologos 4. *sent. dist.* 18. & *seq.* & Summistas *verbo, Excommunicatio.*

SI celebrat [m] minori excommunicatione ligatus, licèt graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit: nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit; ejus electio est irritanda, pro eo, quòd ad susceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à Sanctis Patribus est privatus. Peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta: sed ab eo collata, virtutis non carent effectu; cùm non videatur à collatione, sed participatione Sacramentorum, quæ in sola consistit perceptione, remotus. Dummodo non in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem Superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

DE CLERICO [n] NON ORDINATO MINISTRANTE.

TITULUS XXVIII.

I. HORMISDA PAPA [o]. [c. an. 520. *Romæ.*]

Clericus ministrans in pertinentibus ad Ordinem, quem non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.

SI quis [p] baptizaverit aut aliquod divinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur.

…1. eod. tit. … Compil. … Bernar. … in Pra… Crimin. … c. 12. …gienf. al. …en.

II. URBANUS III. Legion. [q] Episcopo. [c. an. 1186. *Româ in Germaniam.*]

Diaconus Missam celebrans, ad Sacerdotium non promovetur: & à Diaconatu suspenditur ad tempus: sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.

EX literis tuæ [r] fraternitatis innotuit nobis, quòd I. Diaconus cùm non imposuisses ei manum, Missarum celebrationem usurpare præsumpsit: [*Et infrà α.*] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd ad Sacerdotis officium non poterit promoveri, à Diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat provisione suspensus. De beneficio autem misericorditer agatur cum eo; ne sustentatione privatus, ad seculi negotia revertatur. Ut autem securiùs ei possis hanc misericordiam facere, de agenda pœnitentia diligentem [f] circa eum curam non desinas exhibere. Salubriùs autem sibi absque dubio providebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum.

[*α Postmodum verò Domino inspirante, rediit ad seipsum: & proprium cognoscens excessum, in tanto sibi periculo consuli humiliter postulavit; quia igitur super hoc tua nos duxit f. consulendos, literis præsentibus.*]

…. 2. eod. …n 1. Com… & post … Later. …lex. III. …. c. 62.

…igenter.

DE CLERICO PER SALTUM PROMOTO.

TITULUS XXIX.

I. INNOCENTIUS III. Bonon. Episcopo [1]. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & posteà potest secum in Sacerdotio dispensari.

TUæ literæ [t] continebant, quòd, sicut ex relatione quorundam receperas, P. Presbyter Diaconatûs Ordine prætermisso, se fecit ad Sacerdotii Ordinem promoveri. Ipse tibi quoque secretò confessus est, se pro certo nescire si res taliter se haberet, sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus; credebat assertioni eorum, eò quòd tempore, quo Ordines inferiores susceperat, intra annos discretionis fuerat constitutus: [*Et infrà α.*] Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam pro hujusmodi negligentia injungas eidem: quâ peractâ (quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur,) ipsum in Diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas, in ordine Sacerdotis.

[*α Tu igitur ipsum ad Apost. Sed. transmittens, nobis supplicasti humiliter, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur ejus miseriæ condolentes, f. t. per Apost. Sed.*]

¶ PITH. [1] *Bonon. Episcopo.*] *Olomucensi.*

…. un. eod. …n III. …pil.

DE EO QUI FURTIVE ORDINEM SUSCEPIT [u].

TITULUS XXX.

I. ALEXANDER III. Lingonen. Episcopo [x]. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Qui furtivè recipit Ordinem, si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papæ, in sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere non potest: sed si excommunicatio lata non erat, Episcopus & Abbas poterunt dispensare. Hoc dicit, cum duobus sequentibus.

…id sit Or… …n furti… …uscipere …er Panor… …hum & …hic, tra… …ostien… …a summa …tit. & …ar. Diaz. …ra. Crim. … c. 21. …nconen. …ivonien.

VENIENS ad nos P. nobis [y] exposuit se furtivè Ordinem Diacon. suscepisse. Unde f. t. respon. quòd si non fuit à te vel ab aliquo Archidiaconorum, vel Prælatorum tuorum sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad Sacerdotale officium, condigna satisfactione imposita, nisi alia impediant, pro arbitrio tuo dispenses. Si verò interminatio anathematis super hoc facta est, moneas eum, ut in aliquo Monasterio seu Canonia habitum suscipiat regularem: cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conversatus, poteris misericorditer providere; alioquin nulla ratione concedimus eum ad Sacerdotalem Ordinem promoveri.

…mic. eod. …n 1. Comp. …st Conc. …r. sub … III. …. c. 9.

II. CELESTINUS III [z]. [c. an. 1195. *Romæ.*]

[z] Clemens III.

Summatum est suprà cap. proximo.

CUm H. Lator [a] præsentium sicut nobis sua quæstione monstravit, ad tuam, ordinationis causâ, præsentiam accessisset, juxta consuetudinem patriæ sibi quatuor minores ordines contulisti: quibus non contentus, Subdiaconatum temerario ausu recepit. Quia verò idem Clericus in hoc facto multùm excessit: Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat Ordinibus celebrare permittas. Si verò domum religionis intraverit, & vita & mores ejus exegerint, Abbas, si voluerit, in aliis poterit Ordinibus dispensare.

[a] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

III. IDEM. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Summatum est suprà cap. 1.

INnotuit nobis [b], quòd G. Clericus & alii duo de Diœcesi tua ad G. quondam Segunt. Episcopum, ut Ordines reciperent ab eo, accesserunt. Cùmque ab eodem Episcopo excommunicationis sententiâ fuisset inhibitum, ne quis se ad duos Ordines suscipiendos ingereret, prædicti Clerici nihilominus Subdiaconatûs & Diaconatûs Ordinem clandestinè susceperunt: [*Et infrà α.*] Consul. tuæ taliter respon. quòd ordinati in susceptis ordinibus de juris rigore ministrare non debent. Verùm tamen si ad religionem aliquam voluerint se transferre, & peractâ pœnitentiâ pro arbitrio tuo eis injunctâ, ibidem laudabiliter fuerint conversati, processu temporis [c] cum eis poteris de nostra licentia dispensare, ut postmodum susceptorum Ordinum executione lætentur.

[b] *Cap. 2. eod. tit. in 11. Compil* Vide allegata *in præced. c. hoc eod. tit.* & Conc. Trid. *sess. 23. de ref. c. 12. 13. & 14.*

[c] temporum.

[*α Quia igitur quid tibi agendum sit pro his nos duxit tua f. consulendos.*]

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM ET SUBDITORUM.

TITULUS XXXI.

I. ALEXANDER III [1]. [c. an. 1170. *Romæ.*]

Monet Prælatos abstinere à gravaminibus Subditorum, & aliqua enumerat, & geminatam pœnam imponit contrà facientibus.

PERVENIT [d] ad audientiam nostram: [*Et infrà α.*] Cùm autem Presbyteros qui inter filios & fratres benignè ac fraterna debeatis charitate fovere: Mandamus, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere nullatenus præsumatis, nec de cetero irrationabiliter gravetis, vel inhonestè tractetis eosdem, aut sine judicio Capituli suspendere, vel eorum Ecclesias interdicto subjicere attentetis; neque duas Ecclesias, quarum unam sufficere videbitis, permittatis illos tenere, nec aliquem excommunicare sine ordine judiciario præsumatis. Sciturì pro certo, quòd si hujusmodi rumores de vobis iterùm ad aures nostras pervenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, quòd timore pœnæ vestræ ceteri à similibus abstinebunt [e].

[d] *Cap. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

[*α Unde si verum est, miramur plurimùm: & adversùs vos de jure movemur, quòd in Presbyteros qui sunt in vestra jurisdictione constituti, singulis annis, quasi in servos mercenarios talliam facitis, quibus nisi ad voluntatem vestram pecuniam solverint, divinum officium interdicitis, & eos viliter & inhonestè interim tractatis, quòd ipsos Laicis despicabiles redditis. Ideò si hæc vera sunt, gravi debetis ultione feriri.*]

[e] Vide *l. 2. in princ. C. ad l. Juliam repe. & Instit. de exc. §. hodie autem. in fin.*

¶ PITH. [1] *Alexander III.*] In Concilio Lateranensi.

II. IDEM Cantuariensi Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Non potest Episcopus sine causa Ecclesiam alteri subjectam ab illius subjectione & obsequio liberare.

AD hæc [f], quoniam [2] Episcopus plures Ecclesias à consuetudine & obsequio Archidiaconorum liberas constituit & immunes, per quod reditus deminuit eorundem: Mandamus, quatenus factum Episcopi super hoc corrigas & emendes, & ita provideas, quòd præfatis Archidiaconis consuetudines, quas Presbyteri in Ecclesiis suorum Archidiaconatuum debent, plenariè conserventur; & illis debitam reverentiam exhibeant & honorem.

[f] *Cap. 2. eod. tit. in 1 Compil.* & post Conc. Later. *p. 24. c. 4.*

¶ PITH. [2] *Ad hæc, &c.*] Petrus Blesensis *Epist.* 151. Matthæus Paris 176.

III. IDEM Exonien. Episcopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Habens subjectionem seu collationem beneficii, illud pro suo usu retinere non potest, seu sibi conferre.

AD aures [g] nostras pervenit, quòd quidam Archidiaconi tui se in Ecclesias, quæ in suis Archidiaconatibus vacant, auctoritate propria intrudere non verentur: [*Et infrà α.*]

[g] *C. 3. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. sub Alex. III. *p. 24. c. 3.*

Mandamus, quatenus eos, qui tali modo Eccleſias occupant vel occupatas detinent, ad eaſdem dimittendas cenſurâ Eccleſiaſticâ compellas, & eaſdem Eccleſias de perſonis idoneis ordinans, præfatos Archidiaconos, pro tanta præſumptione debita cures animadverſione punire.

[α *Et ſic ipſas Eccleſias detinere non erubeſcunt. Attendentes itaque abſonum & omni rationi contrarium tantæ præſumptionis exceſſum, nec volentes incorrectum relinquere, f. t. per Ap. S.*]

[h] Idem ſcil. Alex. III. in Conc. Later. *c.* 11. & 12. *tit. de cohab. cler. & mul. in* 1. *Compil.*

IV. IDEM in Concilio Lateranen.[h] [an. 1179. *Romæ.*]

Contra naturam incontinentes, ſi ſunt Clerici: deponuntur & in Monaſterio detruduntur: ſi Laici, excommunicantur.

CLerici: *Et infrà.* Quicunque illâ incontinentiâ, quæ contra naturam eſt (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque civitates igne conſumpſit) deprehenſi fuerint laborare, ſi Clerici fuerint: dejiciantur à Clero, vel ad agendam pœnitentiam in Monaſteriis detrudantur. Si Laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitùs alieni.

V. IDEM [3]. [c. an. 1172. *Romæ.*]

Subditus non tenetur parere Superiori aliquid exigenti vel præcipienti, contra tenorem ſui privilegii.

[i] *Cap.* 1. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

SAnè ſi Epiſcopi [i] aliquid ab Abbatibus, præter debitam obedientiam contra libertatem ordinis à Præ. No. & à nobis indultam exigunt, liberum ſit Abbatibus auctoritate Apoſt. quod petitur denegare.

¶ PITH. [3] *Idem.*] V. C. *Lucius III. Eboracenſi Archiepiſcopo, & Archidiacono, & Decano, & Abbati de Forden.* Alius Codex *Alexander univerſis Epiſcopis.*

VI. IDEM Norvicen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Romà in Angliam.*]

Vicarius Eccleſiæ uſurpans ſibi ipſius Eccleſiæ perſonatum contra præſtitum juramentum, ad officii ſui executionem admitti non debet.

[k] *C.* 1. *tit. de jur. ejur. in* 11. *Compil* & poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 39. *c.* 2.

ILlud [k] etiam de Vicariis, qui perſonis fide & Sacramento obligati ſunt, duximus ſtatuendum, quòd ſi perſonatum ſibi falſò aſſumentes, contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc in jure confeſſi fuerint vel convicti, decetero in eodem Epiſcopatu ad officii ſui executionem nullatenus admittantur.

VII. CLEMENS III [4]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicatio lata contra ſubditum, quia non paret, contra privilegium ſibi à Superiori conceſſum non tenet.

[l] *Cap.* 3. *eod. tit. in* 11 *Compil.* Vide citatos *in c. cùm ex officii. ſup. de præſcript.*

CUm [l] ad quorundam [3]: [*Et infrà* α.] Ideóque di. v. Apoſt. auctoritate concedimus, ut ſi Eccleſiarum Prælati numerum evectionis & perſonarum in Lateranen. Concilio conſtitutum, cùm Eccleſias viſitant excedere fortè præſumpſerint, & pro illis procurationem exegerint, liberum ſit vobis auctoritate Apoſtolica denegare: & ſi propter hoc in Eccleſias veſtras vel Clericos aliquam ſententiam promulgaverint: ipſam decernimus non tenere.

[α *Malitiam coërcendam in Concilio fuerit Lateran. multa deliberatione ſtatutum, ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani certum evectionis numerum, & perſonarum in Eccleſiarum viſitationibus non excedant: quia ſicut audivimus quidam ex prædictis perſonis id in Eccleſiis veſtris nequaquam obſervant, ſuper hoc commoditati veſtræ attentiùs duximus ſalubriter providendum.*]

¶ PITH. [4] *Clemens III.*] *Innocentius III. Abbati ac Conventui Virziliacenſi.* Extat *pag.* 86. *Epiſt. Innocent.* Vide Catal. teſt. veritat. 368. Vigner. *tom.* 2. 168.

[m] Faventin. *habet vetus Compil.*

VIII. CELESTINUS III. Fauſtino [m] Epiſcopo. [c. an. 1196. *Romæ.*]

Prælatus inferior citra Epiſcopum, non poteſt ſuam Eccleſiam, vel ſibi ſubjectam alteri unire ſine Epiſcopi conſenſu, etiam Metropolitani auctoritate interveniente. Hoc dicit & eſt caſus multùm allegabilis.

[n] Atrerato. *al.* Aterato.

SIcut unire Epiſcopatus, atque poteſtati ſubjicere alienæ, ad ſummum Pontificem pertinere dignoſcitur: Ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſuæ Diœceſis unio, & ſubjectio earundem. Cùm itaque Prior Graden. [5] Monaſterium ſuum, quod eſt in tua Diœceſi & de tuo debet ordinari conſenſu, Monaſterio de Accato [6] [n], tuo aſſenſu minimè requiſito, ſubjecerit ſive unierit; quod fecit te inconſulto, tibi liceat, auctoritate noſtra, ſicut juſtum fuerit, infirmare. Non obſtante aſſenſu vel confirmatione, quam Metropolitanus interpoſuiſſe proponitur, cùm in Diœceſi ſui Suffraganei abſque ipſius aſſenſu non debeat aliquid contra conſtitutiones Canonicas attentare, nos quoque id decernimus irritandum.

¶ PITH. [5] *Graden. Monaſterium.*] 2. V. C. *Ganden.* alius *Granden.* Non extant in taxa Benefic.

[6] *De Accato.*] *De Cichareto.* Diœceſ. Faventinæ Ordin. Sancti Benedicti. Vel *de Cerato* vel *de Acerato.* Sic 2. *V. C.*

[o] Pallis. *al.* Pollian.

IX. INNOCENTIUS III. Archipresbytero Sancti Andreæ de Pal. [o] [c. an. 1214. *Romæ.*]

Suſpendi debet Clericus, qui de ſuo crimine publicè gloriatur.

[p] *Cap.* 2. *eod. tit. in* III *Compil.*

[q] profiteri.

QUàm ſit [p] grave [7] crimen in Clericis cùm malefecerint gloriari, nullus ſanæ mentis ignorat. Accepimus ſanè, quòd cùm R. Deſerien. P. filiam ſuam cuidam I. nomine tradiderit in uxorem: P. Diaconus non erubuit publicè confiteri [q] ſe mulierem prædictam carnaliter cognoviſſe: unde factum eſt, quòd vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideóque mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, appella. ceſſan. præfatum Clericum ab officio & beneficio ſuſpendere non poſtponas, compellens virum, ut uxorem ſuam recipiat, eíque, ſicut juſtum eſt, officium exhibeat maritale.

¶ PITH. [7] *Quàm ſit grave.*] *Epiſt.* 87. *Innocentii pag.* 87.

[r] Ypor. & Abbati de Tileco.

X. IDEM Epiſcopo Hipponen. [r] & Abbati de Toleto, Viſitatoribus Lombardiæ. [c. an. 1214. *Româ in Lombardiam.*]

Clericus auctoritatem vel conſilium directè vel indirectè homicidio præſtans, irregularis efficitur.

[ſ] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III *Compil.*

[t] illius.

EX literis veſtris [ſ] accepimus, quòd cùm ad Albiganenſem Eccleſiam unà cum Piſano Archiepiſcopo tunc Epiſcopo Vercellen. acceſſiſſetis, viſitationis officium impleturi: Albiganen. Epiſcopus inter cetera, quæ propoſita fuerant contra ipſum, ore proprio eſt confeſſus, quòd cùm quidam in villa quadam ad ejus [t] juriſdictionem ſpectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino, offerens, quòd candentis ferri judicio ſe purgaret, & ut ſuſpendio puniretur ſi deficeret in eodem: dictus Epiſcopus requiſivit à Judice, quid ſuper hoc videretur eidem: & cùm Judex reſpondiſſet ut fieret ſicut fur ipſe dixerat, ferrum candens in ipſius præſentia Epiſcopi eſt allatum: quod cùm accepiſſet fur ille, combuſtus eſt: unde Judex pavefactus, quid ſibi ſuper hoc videretur, conſuluit Epiſcopum memoratum. Qui reſpondit, quòd ſi fur ſic evaderet, malum eſſet: quanquam affirmet ſe verbis talibus uſum fuiſſe. Auditis quantus eſt clamor populi, omnes dicunt malum eſt, ſi ſic evaſerit impunitus. & ſic Epiſcopus & Judex villam ipſam cum multitudine ſunt egreſſi, in quorum præſentia prædictus fur eſt ſuſpenſus: propter quod ipſum cum literis veſtris ad Sedem Apoſtolicam deſtinaſtis: ſed idem nihil ſuper his propoſuit coram nobis, nec literas veſtras vidimus, licèt idem ſe nobis illas aſſerat præſentaſſe: quin imò [u] cùm dictus Archiepiſcopus ad Sedem Apoſtolicam acceſſit, qui nobis hujuſmodi rei ſeriem plenariè indicavit, idem Epiſcopus à noſtra diſceſſit præſentia, & perquiſitus non potuit inveniri. Nos autem quia idem Epiſcopus non ſolùm in judicio [x] candentis ferri, verùm etiam in furis ſuſpendio graviter noſcitur deliquiſſe, cùm his non tantùm auctoritatem præſtiterit, verùm etiam præſentiam exhibuerit corporalem, ipſum indignum Altaris miniſterio reputamus. Cùm igitur pontificale officium ſine Altaris miniſterio non valeat adimpleri: mandamus, quatenus, ut Epiſcopatui cedat, moneatis eundem; alioquin ipſum ab Albigan. Eccleſia amoventes, faciatis eidem per electionem Canonicam de perſona idonea provideri.

[u] *al. ita:* quin imò ſtatim cum, &c.

[x] Cur judicium ferri candentis ſit illicitum, tradit luculenter B. Tho. 2.2. *q.* 95. *art.* 8. *ad* 3. *arg.*

XI. IDEM Archiepiſcopo, & Majoris Monaſterii & Sancti Juliani [8] Abbatibus Turonen. [c. an. 1214. *Romà in Galliam.*]

Collatio beneficii facta indigno occulta caſſari debet, & conferens ſecundo ante caſſationem primæ collationis privari debet ea vice poteſtate conferendi.

[y] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III *Compil.*

[z] Vide *c. quoniam in omnibus. ſup. de uſur.* & Bernard. *c.* 89.

INter dilectos filios B. & P. [y] Canonicos Pictaven. ſuper Succentoria Pictaven. Eccleſiæ quæſtione ſuborta, utroque aſſerente Succentoriam ipſam ſe per Pictaven. Cantorem, ad quem ejus donatio pertinebat, Canonicè aſſecutum: [*Et infrà* α.] Nos igitur atteſtationibus utriuſque partis inſpectis, invenimus eſſe probatum eundem P. publicum aleatorem eſſe, ac uſurarium manifeſtum [z]; utpote qui undecim denarios pro duodecim mutuaverat in ludo. Unde licèt ad palliandum tantæ præſumptionis exceſſum propoſuerit, quòd hoc fecerit juxta conſuetudinem Gallicorum Clericorum, quâ ferè univerſi Clerici mutuant ſic frequenter & ludunt: nos tamen, qui ex officii noſtri debito peſtes hujuſmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuoſos (occaſione quorum ſub quadam curialitatis imagine ad diſſolutionis materiam devenitur) penitùs improbamus, excuſationem prædictam, quæ per pravam conſuetudinem, quæ corruptela dicenda eſt, palliatur, frivolam reputantes, cùm in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas excuſationes in culpis delinquendi auctoritas uſurpatur: quod circa eundem P. de Succentoria factum eſſe dignoſcitur, propter indignitatem & vilitatem ipſius duximus irritandum, cùm perſonis vilibus & indignis portæ dignitatis patere non debeant, juxta legitimas ſanctiones. Præterea contra præfatum B. fuit manifeſtè [per [a] teſtes] probatum, quòd de conſcientia Judicum ultima clauſula inſerta

[a] *Hæ duæ voces, per teſtes deſunt in an.*

serta non fuerat in literis eorundem sicut in ipsorum depositionibus exprimitur evidenter: *Et infrà.* Unde pars altera proponebat, quòd cùm prædictus B. scienter usus fuerit literis sic falsatis, debeat tanquam falsarius omnino repelli. Verùm nos attendentes, quòd etsi constaret, quòd dicta clausula literis illis fuisset apposita, præter conscientiam Judicum [b] prædictorum, quia tamen fides facta nobis non fuit, quòd dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procuraverit, ut ab alio poneretur: vel etiam, quòd scienter usus fuerit literis sic falsatis, ab hujusmodi falsitatis objectu eundem duximus absolvendum, maximè cùm postquam sibi hoc objectum fuit, prætermiserit uti eis: *Et infrà.* Cùm igitur per depositiones duorum testium nobis constiterit [c], quòd concessio P. facta præcesserit, quanquam propter indignitatem ejusdem meruit reprobari, concessionem postmodum B factam irritam decernimus & inanem. Quia verò Cantor adeò inhonestum se habuit in hoc facto, ut prima donatione non reprobata, secundam facere attentaverit, & dignum sit, ut in eo quis puniatur, in quo visus est deliquisse, in hoc ejus duximus varietatis inconstantiam puniendam, ut concedendi succentoriam ipsam hac vice nullam habeat facultatem: præsentium vobis auctoritate mandantes, concedimus, quatenus eandem auctoritate nostra suffulti, personæ idoneæ assignetis.

¶ PITH. [8] *Sancti Juliani.*] De Scolaria Ordinis Sancti Benedicti.

XII. IDEM in Concilio Generali [d]. [an. 1216. *Romæ.*]

Cognoscere de causâ matrimoniali, item pœnitentias publicas & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem Episcopalem. Unde inferior Prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de jure speciali.

Accedentibus ad nos de diversis mundi partibus, Episcoporum querelis intelleximus, graves & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quæ sunt Episcopalis dignitatis, extendunt: de causis matrimonialibus cognoscendo, injungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgentiarum literas, & similia præsumendo, unde contingit interdum, quòd vilescit Episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere saluti, præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum evitare, nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitima causa super hujusmodi valeat se tueri.

XIII. HONORIUS III. P. ti. S. Pudentianæ [9] [e] Presbytero Cardinali. [c. an. 1229. *Romæ.*]

Ad revelandum peccatorem, sive peccatum in pœnitentia confessum, Sacerdos compelli non potest.

Dilectus filius Joannes Presbyter exposuit [10] [f] conquerendo, quòd rectores fraternitatis urbis ipsum ad revelandum fures super quodam furto, quod sibi tanquam Sacerdoti fuerat revelatum, vel ad satisfaciendum exinde damnum passo arctare nitentes, in eum, nisi alterum præmissorum efficeret, tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset prædictum Presbyterum sibi taliter credita revelare, ac cogi ad id quod non rapuit, exolvendum: Dis. t. mandamus, quatenus præfatos rectores coram te conveniens injungas eisdem, ut à memorati Presbyteri gravamine penitùs conquiescant.

¶ PITH. [9] *Pudentianæ.*] *Prudentianæ.* 2. V. C.
[10] *Joannes Presbyter exposuit conquerendo.*] *Joannes Sancti Thomæ de Partione Presbyter exposuit coram nobis quòd,* &c.

XIV. IDEM Præposito S. & I. Archidiac. Suessionen. [c. an. 1225. *Romà in Galliam.*]

Privati homines regulariter nequeunt constituere Collegium, & habere signa Collegii, nisi eis aliter concedatur.

Dilecta in Christo filia Abbatissa Jotrenen. [11] nobis insinuare curavit, quòd cùm Presbyteri & Clerici Jotrenen. Ecclesiæ Meldensis Diœcesis, non consueverint proprium habere sigillum, nec sint unum corpus ita, quòd Capitulum appellaretur [g], nihilominus contra voluntatem ipsius, quæ ipsorum caput est & patrona, sigillum habere contendunt: [*Et infrà* α.] Dis. v. mandamus, quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis Presbyteris & Clericis auctoritate nostra inhibeatis expresse, ne præsumant vel de novo fabricare sigillum, vel uti eo si fortè noviter fuerit fabricatum.

[α *In ipsius præjudicium & gravamen, quare id eis à nobis petiit inhiberi. Quia verò nobis non constitit de præmissis.*]

¶ PITH. [11] *Abbatissa Jotrenen.*] *Non est in taxa veteri Beneficiorum.* Fortè *Jotrensis.* Gallicè *Jouarre in Diœcesi Meldensi.*

XV. IDEM [h] S. Auberti Archidiac. Abbati de Annona [12], & Præposito Cameracen. [c. an. 1226. *Romà in Belgium.*]

Qui contra juramentum negat Prælatum Dominum suum, vel coram Judice seculari de ipso conqueritur, vel ipsum invadit, deponi debet.

Gravem & dolore non vacuam: [*Et infrà* α.] Dis. v. mandamus, quatenus si vobis constiterit Archidiaconum semel, & secundò contra fidem homagii præstiti ac debitam reverentiam, Episcopum suum esse dominum negasse [i], vel in foro seculari deposuisse contra eum super rebus spiritualibus quæstionem [13]; aut tam invasori Episcopi & sociorum ejus, quàm fratri ejus vel [k] complicibus suis causam vel consilium præbuisse: ipsum tanquam membrum putridum ab Ambian. Ecclesia perpetuò abscindatis, beneficia sua facientes personis idoneis per illos, ad quos donatio pertinet, assignari.

[α *Ac toti Clero contumeliarum aculeis circumsertam recepimus quæstionem: quòd cùm ven. f. n. Ambianen. Episcopus quoddam beneficium vacans quod Altare dicitur [14], cuidam idoneo prout ad se spectare credebat absente Archidiacono Ambian. contulisset: Idem Archidiaconus stipatus catervâ fratris sui & quorundam aliorum, accedens ad Episcopum memoratum, & proponens quòd ei injuriatus fuerat super hoc, institit apud eum ut sine causæ cognitione à beneficio ipso prorsùs amoveretur ab eo institutus.*]

¶ PITH. [12] *S. Auberti Archidiacono Abbati de Annona.*] *Abbati S. Auberti Archidiacono de Annona.* Vel *Abbati Sancti Alberti, Archidiacono & Præposito Cameracensi.* Abbatia Sancti Alberti Ordinis Sancti Augustini, Diœcesis Cameracensis.
[13] *Vel in foro seculari deposuisse contra eum super rebus spiritualibus quæstionem.*] In V. C. *Vel in foro seculari, vel super rebus spiritualibus deposuisse contra eum quæstionem.*
[14] *Beneficium quod Altare dicitur.*] *Can. quæsitum. caus.* 1. *quæst.* 3.

XVI. GREGORIUS IX. Universis Ecclesiarum Prælatis. [c. an. 1235. *Romæ.*]

Ponit XV. gravamina illata Religiosis, à quibus præcipit Prælatos abstinere.

Nimis iniqua [15]: *Et infrà.* Cùm Religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique tam Ecclesiarum Prælati, quàm alii, qui cæca cupiditate seducti propriæ aviditati subtrahi reputantes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant [l]: Volunt namque contra regulam à Sede Apost. approbatam, & sui Ordinis instituta, ipsis invitis eorum confessiones audire, ac eis injungere pœnitentias, & Eucharistiam exhibere: nec volunt, ut corpus Christi in eorum oratoriis reservetur: & fratres ipsorum defunctos, apud Ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi, quàm in suis Ecclesiis eligat [m] sepulturam, funus primò ad Ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam vel cœmeterium benedictum, certis tantùm temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum [n], certum numerum Fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum, necnon cereorum, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum, quando noviter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quòd [o] novi Sacerdotes eorum alibi, quàm in Ecclesiis suis celebrent primas Missas, eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & reservent: quicquid etiam eis dum celebrant Missarum solennia, intra domorum suarum ambitum pia fidelium devotione donatur, ab ipsis extorquere oblationis nomine contendentes, quod eisdem tam in ornamentis altaris, quàm in libris Ecclesiasticis absolutè confertur, vindicant perperam juri suo. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli a prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctiùs compescendo.

¶ PITH. [15] *Nimis iniqua,* &c.] Petrus de Vineis *pag.* 234. Urspergensis *pag.* 318. & 319. Krantius *Metropol.* 7. 38. Vetus Chronicon Sancti Victoris *ann.* 1237. Oritur discordia & dissensio inter Magistros Theologiæ Parisius, & Fratres Prædicatores & Minores propter quædam Magistrorum statuta de Religiosis & Collegiatis. & *ann.* 1241. Discordia Parisius inter seculares Clericos & Fratres Prædicatores & Minores ingravescit, quia Universitati in vindicta quærenda de quibusdam Clericis nequiter occisis noluerunt per sua sacramenta adhærere. Unde Sedem Apostolicam Fratres prædicti appellantes à prædicta sunt Universitate ejecti.

XVII. IDEM universis Ecclesiarum Prælatis. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Ponit XII. gravamina Prædicatorum & Minorum, à quibus præcipit Prælatos abstinere.

Nimis [p] prava [16]: *Et infrà.* Cùm quidam viri Religiosi, utputa Fratres Prædicatores & Minores, quorum ordinem & regulam Sed. Apost. noscitur approbasse, in arctissima * paupertate Christo pauperi famulentur, plerique Prælati

[i] denegasse.
[k] *al.* cum complicibus.
[l] inquietent.
[m] eligit.
[n] eorundem.
[o] ut.
[p] De cogendis Synodis & qui sint vocandi. Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 2.
* altissima.

& alii eos ad Synodos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subjacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem juramento firmatam ab eorum Ministris & Custodibus exigentes, eis quoque, ut tam extra civitates, quàm intra cùm eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum: & idipsum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amovere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc [q] ne fratres ad honorabiliores [r] civitates, & villas, ut religiosè ac honestè valeant commorari, à populis devotè vocati accedere audeant inhibentes, tam in accedentes fratres, quàm in receptatores [s] eorum præsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum, sicut de Judæorum domibus, contendunt reditus extorquere: asserendo, quòd nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur, & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem Ministros & Custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctiùs compescendo.

[q] ad hæc. [r] honorabiles. [s] receptores.

¶ PITH. [16] *Nimis prava.*] Vvestmonaster. 154. Matth. Paris 454.

XVIII. IDEM Archiepiscopo Bracaren. [t] [c. an. 1236. *Romà in Hispaniam.*]

[t] Bracarensis & Colubriensis seu Colibriensis Episcopatus sunt vetustissimi in Portugallia.

Non servans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni jurisdictione. Hoc dicit, secundùm unum intellectum.

TAnta est clavis Petri: *Et infrà.* Ad confusionem P. Episcopi quondam Colubrien. non potest in memoriam non venire, quantùm in nos & Ecclesiam Romanam deliquerit, despexerit Petri claves, & Ecclesiasticam læserit potestatem, cùm non solùm interdicti sententiam, quam servaverat ab initio, temerè violavit, verùm etiam induxit alios, imò compulit non servare: & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nulla potuit ratione, post atroces injurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis spolians, coëgit miserabiliter exulare, ea suis in hac parte fautoribus non absque præsumptione temeraria conferendo, quæ omnia idem Episcopus in nostra & [u] fratrum nostrorum præsentia publicè recognovit. Licèt autem memoratus Episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate, nolentes tamen, ut hi qui hujusmodi sententiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, præbendas, ac beneficia aliorum, qui absque culpa & sine causa rationabili eis fuerant spoliati, severitatem effugiant Canonicæ ultionis, ne facti perversitas transeat præsumptoribus in exemplum: auctoritate Dei omnipotentis, omnem institutionem, destitutionem, collationem præbendarum, beneficiorum ac dignitatum præsumptas per eundem Episcopum, & excommunicationis seu interdicti sententias, in quoscunque hac occasione prolatas ab eo post interdicti violationem ejusdem, decernimus irritas & inanes. Quia verò ubi magis exceditur, ibi est severiùs vindicandum: mandamus, quatenus omnibus, quos prædictus Episcopus in supradicta beneficia, præbendas & dignitates intrusit, non solùm à beneficiis ipsis, præbendis & dignitatibus, verùm etiam ab aliis beneficiis, si qua obtinent, & Ecclesiis prorsùs amotis, tam præsumptores eosdem, quàm omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt [x], suspendas, auctoritate [y] Apost. ab officio & beneficio. Illos quoque, quos in personas & res prædictorum Canonicorum, Prælatorum & Clericorum manus temerarias constiterit extendisse, ad nostram venire compellas præsentiam, pro meritis sententiam [z] recepturos, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

[u] *al. ita:* & in fratrum, &c.

[x] violarant.

[y] *Hæc duo verba*, auctoritate Apostolica, *desunt in aliquot manuscrip. & in impressis paulò vetustioribus.*

[z] *Vox*, sententiam, *deest in antiquiorib.*

DE NOVI OPERIS NUNCIATIONE.

TITULUS XXXII.

I. LUCIUS III. Paduano Episcopo. [c. an. 1181. *Romà in Lombardiam.*]

Etiam Ecclesia ædificata post nunciationem novi operis, destruenda est, expensis construentis: Hoc dicit cum sequen.

INTELLEXIMUS [a] ex literis tuis, quòd cùm causa, quæ vertitur inter Priorem Sancti Cypriani, & Clericos de Rodigio [1] super Capella, quæ in præjudicium baptismalis Ecclesiæ de Costa, ab eisdem Clericis est constructa, f. t. delegata fuisset: [*Et infrà α.*] Quia verò [b] sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum, Principum constitutionibus adjuvantur: F. t. mandamus, quatenus diligenter considerans, quòd post denunciationem novi operis, sive jure, sive injuriâ aliquid construatur, legalibus debet constitutionibus demoliri: & quia nulla Ecclesia in præjudicium est alterius construenda [c], negotium ipsum secundùm legum & Canonum statuta non differas terminare.

[a] *C. 3. tit. de Eccles. ædif. in* II. *Compil.*

[b] *al.* quia verò sacræ leges, &c.

[c] construenda.

[*α Fine Canonico terminanda, partibus autem ad tuam præsentiam convocatis per testes sufficienter tibi innotuit, quòd præfata Ecclesia de Rodico eandem Capellam post app. ad nos factam, & denunciationem novi operis ædificare incœperat, & ob hoc præfatus Prior in judicio postulabat, quicquid in sæpedicta Capella post appell. ad nos factam, & denunciationem novi operis factum fuerat, penitùs demoliri. Super quo dif. t. dubium videbatur utrùm ad hæc procedi posset Canonico judicio, cùm nihil de nunciatione novi operis sit in Canonibus definitum, duxisti Sed. Apostolicam consulendam.*]

¶ PITH. [1] *Clericos de Rodigio.*] Vvestmonast. 47. *Ecclesia de Rodingo dedicata.*

II. INNOCENTIUS III [2]. Cantuarien. Archiepiscopo. [c. an. 1210. *Romà in Angliam.*]

Summatur, ut suprà cap. proxi.

CUm [d] ex injuncto [3]: [*Et infrà α.*] F. t. mandamus, quatenus quicquid ædificatum est in Ecclesia de Lamech [4], post novi operis nunciationem, expensis tuis facias penitùs demoliri, eo non obstante si etiam absens extiteris, cùm cautum sit legitima sanctione, ut si is, cui opus novum fuerat [e] nunciatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit jus sibi esse ita ædificatum habere, sibi debet actio denegari, reducens prorsùs in irritum, quicquid de instituendis ibi Canonicis & aliis, ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, à te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum reditibus ad statum pristinum revocatis, quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo quòd ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos: cùm enim amodò non teneat principale, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, sub præmissa districtione decernimus irritandum: [*Et infrà β.*] Super eo quoque non sufficimus admirari, quòd cùm viri Religiosi Monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res non dubitaverunt [f] frequenter exponere (quod non fecissent nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarien. Ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum, ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cùm Sacræ Scripturæ testimonio debueras [g] didicisse, quòd licèt opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt [h] pro vitando scandalo [i] dimittenda; nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum, unde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum. Et Dominus in Evangelio contra eos, qui scandali præstant materiam: Væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit, &c. Et licèt majorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, juxta testimonium Veritatis: Qui scandalizaverit, inquit, unum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, quòd præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat expiari.

[d] *C. un. de novi op. nunc. in* III. *Compil.* confuse Host. *in c. præced.*

[e] fuerit.

[f] dubitaverint.

[g] debeas.

[h] sint.

[i] Vide B. Thomam, 2. *q.* 43. *per totam quæstionem.* I. *Cor.* 8.

Matth. 18.

Ibidem.

[*α Districta tibi jussione mandavimus, ut in negotio Capellæ de Lamech juxta formam in literis Ap. comprehensam ab oppressione Monachorum Cantuarien. omnino cessares. Cùm autem qua præmisimus, & similia in nostra fratrúmque nostrorum præsentia prudenter essent à nunciis allegata, nos qui tempus accepimus justitiam judicandi, volentes illius vestigiis inhærere, apud quem non est acceptio personarum, cujus locum licèt indigni tenemus in terris, & ita via regiâ prudenter debemus incedere, ut non declinemus ad dexteram, vel ad sinistram, prædecessores quoque nostros Urban. & Cle. & etiam Celestinum credentes ampliùs imitandos in illis, maximè quæ deliberatione prævia statuerunt, de communi f. n. c.*]

[*β Sicut sancitum est in traditione Canonica & Civili.*]

¶ PITH. [2] *Innocentius III.*] Huberto.

[3] *Cum ex injuncto, &c.*] Vide *cap.* 52. *inf. de appellat.* & Histor. Archiepisc. Cantuariens. *pag.* 143. Vvalsing. 73. & 75. Neubrig. 4. 33. & 4. 26. Matth. Paris 195.

[4] *Ecclesia de Lamech.*] *De Lambeia.* Matth. Paris 262. *Lambesse. Lambeth.*

III. HONORIUS III [k] [4]. [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

[k] Decano & Præposito majoris Ecclesiæ Ambianens. Cont.

In optione est nunciantis novum opus, an intra tres menses de præjudicio suo debeat ostendere, & interim cessetur ab opere: an verò recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificare permittat. Hoc dicit cum sequen.

SIgnificantibus [1] Canonicis Sanctæ Oportunæ Paris. innotuit nobis, quòd cùm super eo, quòd N. civis Parisien. [5] in quadam platea Ecclesiæ suæ [6] eis prohibentibus in suum ædificabat præjudicium & gravamen, deposuerunt coram Officiali Parisien. Archidiaco. quæstionem, eis offerentibus incontinenti probare præjudicium, & plateam [7] ad suam Ecclesiam pertinere, ac petentibus ut non obstante, quòd dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, ædificium prohiberi. Et quia idem Officialis interloquendo decrevit probationes

[l] Vide Doc. *in l.* I. *de novi op. nunc.*

eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescendum, idem N. ad Senon. Ecclesiam [m] provocavit. Sed cùm Senon. Officialis eâdem interlocutoriâ revocatâ, decreverit ad opus sub cautione de demoliendo ipso [n], non admissis eorum probationibus, procedendum, prædicti Canonici nostram audientiam appellarunt: [*Et infrà* α.] Ideóque mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, quicquid post appellationem hujusmodi inveneritis attentatum, &c.

[α *Unde petebant ut ipsorum probationes recipi, & prohiberi ædificium mandaremus.*]

¶ PITH. [4] *Honorius III.*] *Decano & Præposito Majoris Ecclesiæ, & Magistro Michaëli Canonico Sancti Nicolai Ambianensis.*

[5] *N. civis Parisiensis.*] *Nicolaus Rufus civis Parisiensis.*

[6] *In quadam platea Ecclesiæ suæ.*] V. C. addit, *infra Claustrum ipsorum sita.*

[7] *Et plateam.*] *& prædictam plateam.*

IV. GREGORIUS IX. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Summatum est suprà Cap. proxi.

IS cui opus novum te nunciasse [o] proponis, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non jure ædificatum existat, tenetur te per trium mensium spatium expectare, juris tui præjudicium probare volentem.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

TITULUS XXXIII.

I. LEO PAPA. [c. an. 459. *Romæ.*]

Episcopalis Dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus & populosis.

EPISCOPALIA gubernacula non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat.

II. GREGORIUS P. Subdiacono. [c. an. 600. *Romæ.*]

Non obstante privilegio fori, potest Laicus Ecclesiæ malefactor per Ecclesiam puniri.

SIcut [p] in judiciis Laicorum privilegia turbare nolumus, ita eis præjudicantibus nobis moderata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque Laicos coërcere, non contra legem est agere, sed legi [q] facere subsidium.

III. ALEXANDER III. in Concilio Lateranen. [r] [an. 1179. *Romæ.*]

Religiosi etiam exempti Ecclesias & decimas non debent à Laicis recipere, sine consensu Diœcesanorum. Hoc dicit usque ad §. Excommunicatos.

CUm & plantare [1] sacram Religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nusquam [s] hoc meliùs exequimur, quàm si nutrire ea quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis [t] impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & Coepiscoporum nostrorum conquestione comperimus, quòd Fratres Templi & Hospitalis, & alii Religiosi, indulta sibi ab Apostolica Sede privilegia excedentes, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave periculum animarum: [*Et infrà* α.] Ecclesias igitur & decimas de manu Laicorum sine consensu Episcoporum tam illos, quàm etiam quoscumque alios Religiosos recipere prohibemus, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

[α *Proposuerunt enim, quòd Ecclesias recipiunt de manu Laicorum, excommunicatos & interdictos ad Ecclesiastica recipiunt Sacramenta, & ad sepulturam admittunt in cunctis Ecclesiis suis præter eorum conscientiam; & instituunt, & amovent Sacerdotes, & Fratribus eorum ad eleëmosynas euntibus est indultum eis, ut in adventu eorum jucundo semel in anno aperiantur Ecclesiæ; atque in eis divina celebrantur Officia, plures ex eis de una sive de diversis domibus ad interdictum locum sæpiùs accedentes, indulgentiâ privilegiorum nostrorum in celebrandis Officiis, & sepeliendis mortuis abutuntur, & mortuos apud interdictas Ecclesias sepelire præsumunt. Occasione quoque Confraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur & auctoritatem Episcòpalem enervant, dum contra eorum sententiam sub aliquorum privilegiorum obtentu munire cunctos intendunt, qui ad eorum fraternitatem voluerint se conferre. In his autem quia non tam de majorum conscientia, quàm de minorum discretione exceditur, & removenda ea in quibus excedunt, & quæ dubitationem faciunt, decrevimus declaranda.*]

¶ PITH. [1] *Cùm & plantare.*] G. Tyrius *lib.* 18. *cap.* 3. *pag.* 425.

Excommunicati & interdicti omnino non debent admitti ad divina, etiam per Religiosos exemptos. Hoc dicit usque ad §. In Ecclesiis. Abbas Siculus.

§. 1. Excommunicatos [u] quoque, & nominatim interdictos tam ab illis, quàm ab aliis omnibus juxta Episcoporum sententiam statuimus evitandos.

[u] Vide Calixtum Pap. I. *ep.* 2. *ad Episcopos Galliæ.* Referunt Burch. *l.* 11. *Decr. c.* 38. & Ivo, *p.* 14. *c.* 102.

Religiosi etiam exempti in Ecclesiis non pertinentibus ad eos, pleno jure non instituunt, nec destituunt, inconsultis Episcopis, sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. Hoc dicit usque ad §. Quòd si.

§. 2. In Ecclesiis verò [2] suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopis repræsentent; ut eis de plebis cura respondeant. Ipsis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant removere.

¶ PITH. [2] *In Ecclesiis verò, &c.*] *Cap.* 31. *suprà de Præbend. & Dignitat.*

Hospitalarii & Templarii semel in anno celebrant in Ecclesia posita in loco interdicto; ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum. Hoc dicit usque ad §. De Confratribus. Abbas.

§. 3. Quòd si Templarii vel Hospitalarii ad Ecclesiam venerint interdictam, non, nisi semel in anno, ad Ecclesiasticum Officium admittantur; nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum.

Confratres exemptorum, seu ipsorum Oblati, qui in totum non se transtulerunt, judicari possunt ab Ordinariis locorum. Hoc dicit usque ad finem. Abbas Sicu.

§. 4. De [x] Confratribus hoc constituimus, ut si non se prædictis Fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendum; propter hoc ab Episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos sicut in alios Parœcianos suos exerceant, cùm pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod autem de prædictis Fratribus dictum est, ab aliis quoque Religiosis, qui præsumptione sua Episcoporum percipiunt [3] jura, & contra Canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt; præcipimus observari. Si enim contra institutum hoc venerint & Ecclesiæ, in quibus ista præsumpserint, subjaceant interdicto; & quod egerint, irritum habeatur.

[x] Præter Panormit. & alios hic vide Marianum Socinum & alios *in cap.* 2. *supr. de Foro comp.* & Gloss. & Geminianum *in cap. Quisquis* 7. *q.* 4.

¶ PITH. [3] *Percipiunt.*] *Præripiunt.*

IV. IDEM Archiepiscopis, & [y] Episcopis, ad quos literæ istæ pervenerint. [an. 1179. *Romæ.*]

Suis privilegiis privandus est qui alienis derogat.

DIlecti filii * Fratres Hospitalis Hierosolymitani [4], transmissa nobis conquestione monstrarunt, quòd vos eis de malefactoribus suis justitiam facere non vultis, privilegia ipsorum recipere contemnentes: [*Et infrà* α.] Pro certo sciatis, quòd nos concessa vobis privilegia decurtabimus, cùm Eccl. Rom. scriptis authenticis obviare minimè timeatis.

[y] *Hæ duæ voces*, & Episcopis, *desunt in aliquot & vetustis & recentioribus.*

* *Cap.* 4. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *Nec ipsos eleëmosynas quærere in vestris Parochiis, aut Confratres eorum sepelire aliquatenus permittatis. Quoniam igitur iidem Fratres multis sunt libertatibus & privilegiis à Romanis Pontificibus præmuniti, quæ ut nostris temporibus infringantur, nolumus sustinere: f. v. p. A. s. m. q. jam dictis Fratribus in his quæ sibi à Rom. Eccles. noscuntur indulta fuisse, nullam prorsùs molestiam faciatis, nec ea sibi contradicere vel denegare aliquatenus attentetis. Si enim de vobis in veritate de cetero talia poterimus comperire.*]

¶ PITH. [4] *Fratres Hospitalis Hierosolymitani.*] Favebant Alexandro. Sigonius 521. Salisberiensis 7. 21. 264. G. Tyrius *lib.* 18. *cap.* 3.

V. IDEM Cantuarien. Archiepiscopo. [an. 1179. *Româ in Angliam.*]

Etiam privilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint, debent inde eos ejicere: & si non fecerint, Episcopus supplebit.

AD hæc [z] [5]: [*Et infrà* α.] Mandamus, quatenus Hospitalariis præcipias, ut si quos in excommunicatione defunctos in Cœmeteriis Ecclesiarum sepelierint, eos extra Cœmeteria ejiciant: quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

[z] *Cap.* 6. *eod. tit. in* 1. *Compil.*

[α *In Beatorum Apostolorum Principis Cathedra, Domino disponente, quanquam immeriti simus constituti, ut plantare debeamus quæ ad divinum spectant decorem, & evellere & eradicare curemus quæ obvia sunt rationi, & profectum impediunt salutis. Intelleximus sanè quòd Hospitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem Episcoporum Ecclesiasticæ præsumunt tradere sepulturæ, non cogitantes quoniam grave sit eis in morte communicare, quos, dum viverent, Ecclesia à suo sinu pro suis excessibus segregavit. Unde quoniam hujusmodi præsumptionem & temeritatem nolumus nec debemus aliquatenus tolerare, f. v. p. A. s.*]

¶ PITH. [5] *Ad hæc, &c.*] G. Tyrius *lib.* 18. *cap.* 3. 7. 8. Nauclerus 850. Salisberiensis 266.

VI. IDEM Abbati & Monachis Sancti Andreæ Cistercien. Ordinis [6]. [an. 1179. *Româ in Galliam.*]

Contra privilegium Ecclesiæ præscribitur spatio xxx. annorum: hodie verò xl. ut infrà eodem. Accedentibus.

[a] *Cap. 9. eod. tit. in* I. *Compil.*
[b] *Dictio*, Ordinis, *deest in antiquis omnibus Cod.*

SI de [a] terra [7], quam habetis in Parœcia Canonicorum de Plautio, per xxx annos eis decimas persolvistis, eas sibi de cetero integrè persolvatis. Licèt enim privilegiorum Rom. Eccl. beneficio Fratribus Cistercien. [b] Ordinis indultum fuerit, quòd de laboribus suis nullas decimas persolvere debeant, de privilegio tamen indulto, tanto tempore vobis detrahere voluistis; cùm liberum sit unicuique suo juri renunciare; eóque modo non potestis vos in hac parte tueri.

¶ PITH. [6] *Cisterciensis Ordinis.*] *Claromontensis Diœcesis.* [7] *Si de terra*, &c.] Albertus Stadensis, *pag.* 191.

[c] Albien. *al.*] Abian.

VII. IDEM Ambian. [c] Episcopo. [an. 1179. *Româ in Galliam.*]

De privilegiis non est judicandum, nisi eorum tenore inspecto, & secundùm continentiam eorum ab omnibus subditis sunt servanda. p. C. quòd Sedem.

[d] *Cap.* 10. *eod. tit. in* I. *Compil.*
[e] dotati.
[f] conservare.

POrrò [d] quamvis Templarii & Hospitalarii multâ sint libertatis prærogativâ donati [e], non dubitamus quin aliam libertatem habeant in locis, in quibus antequam pervenissent ad eos, fuerant habitatores, quod totum ex inspectione privilegiorum pleniùs advertere potes, & secundùm quod inveneris, ita observes. Sic enim eos volumus privilegiorum suorum servare [f] tenorem, quòd eorum metas transgredi minimè videantur.

VIII. IDEM I. Apost. Sedis Legato. [an. 1179. *Romæ.*]

Per solutionem censûs, quæ fit Rom. Eccl. non probatur exemptio à jurisdictione Episcoporum.

[g] *Cap.* I. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[h] *al.* indicium, *in aliquot antiquis, ut paulò post.*

REcepimus [g] literas, quas de Ecclesiis censualibus [8] direxisti. Ceterùm diligentiam tuam volumus non latere, quòd sicut non omnes, qui specialiter Beati Petri juris existunt, annuatim Apost. Sedi censum exolvunt, ita non omnes censuales ab Episcoporum subjectione habentur immunes. Inspicienda sunt ergo Ecclesiarum privilegia, & ipsorum tenor est diligentiùs attendendus, ut si fuerit deprehensum, quòd Ecclesia quæ censum solvit, specialiter Beati Petri juris existat, & ad judicium [h] perceptæ libertatis census annuus conferatur, non immeritò poterit speciali prærogativa gaudere. Si verò ad indicium perceptæ protectionis census persolvitur, non ex hoc juri Diœces. Episcopi aliquid videtur esse subtractum.

¶ PITH. [8] *Ecclesiis censualibus.*] Episcopo Novacensi.

IX. IDEM. [an. 1179. *Romæ.*]

Privilegium uni concessum non potest ad alium extendi, propter identitatem rationis. Hoc dicit, & solet quotidie allegari.

SAnè: *& infrà.* Temerarium est & indignum aliquem sibi sua auctoritate præsumere, quod Romana Ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere.

X. CELESTINUS III. Abulen. Episcopo. [c. an. 1195. *Romæ.*]

In Oratoriis privatis campanæ publicæ teneri non possunt, etiam per Religiosos. Hoc dicit. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in usu.

[i] *Cap.* 2. *eod. tit. in* II. *Compil.*
[k] *al.* Quinimò potiùs per te.

PAtentibus [i] literis [9] certificari desideras utrùm Templariis, Hospitalariis, & aliis Oratoria in domibus suis habentibus liceat campanas in eis ponere, publicéque pulsare. Respondemus autem Consultationi tuæ, quòd non licet eis hoc agere, quin [k] potiùs per te per censuram Eccl. app. re. coërcendi sunt, ut ita sint suo jure contenti, quòd justitiam non impediant aliorum.

¶ PITH. [9] *Patentibus literis*, &c.] G. Tyrius, *lib.* 18. *tit.* 7. 8. Matth. Paris. 228. 229.

XI. INNOCENTIUS III. Archiepiscopo Lugdun. [c. an. 1212. *Româ in Galliam.*]

In tota Provincia exhortationis officio privantur Hospitalarii, qui mittunt pro eleëmosynis cruce falsò signatos; & si missi sunt Laici, excommunicantur: si sunt Clerici, ab officio & beneficio suspenduntur: & eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationem in polluta Ecclesia celebrant, & suspensi per Episcopos exemptos absolvi non possunt, & fratres privilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt, privilegiati non sunt.

[l] *Cap.* I. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[m] *al.* ipsi ibi in ea, &c.

TUarum [l] nos tenor edocuit literarum, quòd Fratres Hospitalis Sancti Joannis Laicos & illiteratos mittunt pro eleëmosynis colligendis: [*Et infrà* α.] Cùm enim in quadam Ecclesia baptismali eis à Prædecessore tuo collata, quidam eorum percutiens Vicarium Sacerdotem, ipsam Ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, usque ad reconciliationem divina ibidem interdixisti Officia celebrari: sed nihilominus [m] ipsi in ea divina Officia celebrarunt. Alios verò Presbyteros ab Officio suspensos per Episcopos suos, iidem, cùm sint Laici, ad divina * Officia instituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur, eò quòd eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundùm legem terræ de sibi objectis respondere minimè teneantur. Verùm quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate [n]: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si quos Clericos aut Laicos à dictis Fratribus pro colligendis eleëmosynis cruce falsò signatos inveneris, his à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam Provinciam tuam [o] exhortationis officium interdicas; missos, si Laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si Clerici, ab officio beneficioque suspendas, nullo prorsùs privilegii beneficio, vel appellationis remedio prævalente. Eos verò, quos in prædicta Ecclesia, lege tibi Diœcesana subjecta post interdictum tuum Divina celebrare [p] cognoveris, eâdem pœnâ suspensionis involvens, in ea, donec reconciliata fuerit, Officia non permittas celebrari divina: Presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per prædictos [q] Fratres ad officia sua temerè restitutos, in eandem sententiam suspensionis reducas. Illos verò, quos ad respondendum aliis secundùm legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento, compellas.

* *Dictio*, divina, *deest antiquioribus Exemplaribus*
[n] Vide *l. J... dæos. C. de Judæ. l. Q... sine. ff. de n... go. gest. & ... Liberum. ... de pecu.*
[o] suam, ... *tur in vulg... tis libris: ... antiq. tun... repositum e...*
[p] celebrasse
[q] *al. ita:* & prædictos Fratres, ... *ceterùm ex veterib. Ex... plarib. lect... impressa r... sita est, & ... rescripti se... ostendit ita ... gi oportere.*

[α *Quas populus ex devotione pro sustentatione pauperum præfato loco mittere consuevit. Quidam verò qui non sufficiunt per se loca omnia circumire, sibi Clericos Sacerdotes, Laicos etiam rudes nec religiosos in nequitiis exercitatos assumunt, eorum pectoribus crucis characterem imponentes, sicque gulæ & ebrietati deserviunt, se valdè inhonestos in aliis ostendentes, Clerum & populum graviter scandalizant; cùm ipsi sint Laici, Priorum tamen funguntur officiis, & tam Clericis quàm Sacerdotibus præponuntur; & non solùm Episcopis inobedientes existunt, verùm etiam quasdam immunitates, tanquam ab Apostolica Sede sibi indultas præsumunt sibi temerè vendicare.*]

XII. IDEM Abbati & Conventui Sancti Petri Eugubin. [10] [c. an. 1212. *Româ in Marcam.*]

Contenta in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quòd erat sine vitio. Hoc dicit. Et non est alibi casus ita clarus.

[r] *Cap.* 2. *eo... tit. in* II... *Compil.* Vide Bald. *l. fi. C. de* Bar. *tract. test.* Specul. *tit. de Lega... §. Superest,* 17. Doctor. *in l. ult. C. edicto D. Hadr. tol.*
[s] P.
[t] *al.* privilegii.

CUm olim [r] [11] essemus apud Perusium constituti, & tu, fili Abbas, privilegium Lucii Papæ nobis præsentans postulaveris innovari, propter contradictionem Eugubini Episcopi asserentis hoc in suum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: *Et infrà.* Te igitur & præfati Episcopi Procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. [s] Basilicæ xij. Apostolorum Presbytero Cardina. dedimus in mandatis, ut super amissione ac tenore privilegiorum [t] testes reciperet, quos duceres producendos, qui fideliter redegit in scriptis depositiones x. testium juratorum, quorum depositionibus publicatis, dicti Procuratores ad producendos testes, per quos inductos, à parte adversa repellerent, inducias postularunt, quas sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud Sed. Ap. probarent, quæ vellent, ubi onus probationis pars altera subiisset: [*Et infrà* α.] Nos verò tam per depositiones testium, quàm assertiones quorumdam Fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse tenorem, quòd videlicet Cœnobium vestrum nullo mediante ad Rom. Eccle. pertineret, & quòd non liceret alicui Episcopo eidem Monasterio, & ejus Ecclesiis excommunicationem indicere, ut Fratres illic Domino servientes, ab omni potestate liberi, Rom. Eccl. libertatis gratiâ potirentur; & quòd nulla in eis mentio Diœcesani Episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quòd cùm tu, fili Abbas, tempore Celestini prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis Ecclesiæ tuæ privilegiis, te, licèt excommunicatus ab Episcopo Eugubien. dicereris, tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod præsumitur non fecisse, nisi Monasterium vestrum cognovisset ad Rom. Eccl. specialiter pertinere) decernimus privilegium illud Lucii Papæ, quod sine reprehensione bullæ, chartæ, vel literæ apparebat quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium & assertiones Fratrum noscitur extitisse.

[α *Ceterùm quoniam infra tempus datum terminum & receptum, qui producendis testibus datus fuerat, defecerunt.*]

¶ PITH. [10] *Sancti Petri Eugubin.*] *Sancti Petri de Eugubio*, Ordinis S. Benedicti.
[11] *Cùm olim*, &c.] Extat *pag.* 416. & 579. *Epistol. Innocent.*

XIII. IDEM Cathalan. [u] Electo, & Abbati Trium-Fontium [12]. [c. an. 1213. *Româ in Angliam.*]

[u] Cathalen.

Innovatio privilegiorum novum jus non tribuit, sed antiquum conservat. Hoc dicit, quoad titulum.

[x] *Cap.* 3. *e... tit. in* III. *Compil.*
[y] *Hæ duæ voces*, per literas, *desunt antiquioribus C. & omnibus Vaticanis.*

EX parte [x] Abbatissæ ac Sororum Jotren. [13] Ecclesiæ extitit intimatum, quòd Melden. Episcopus commissionis occasione cujusdam, per [y] literas, ad Judices delegatos [14] obtentæ (in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privilegiis, quæ illas, & earum Ecclesias, Clerum & populum Jotren. ad Apost. Sed. nullo mediante spectare declarant; quorum ipse

non erat ignarus) eos incœperit graviter moleftare, obedientiam ab ipfis, ac à Clero & populo Jotren. fubjectionem omnimodam requirendo: *& infrà.* Verùm cùm Judices ipfas valdè gravarent, ad appellationis beneficium convolarunt: *& infrà.* Sed Judices appellationi non deferentes, nec fragilitati fexûs compatientes earum, in Abbatiffam excommunicationis, & in Clerum & in populum Jotren. interdicti fententias protulerunt. Sanè cùm jam Nuncii Jotren. Ecclefiæ prædicta & alia in noftra præfentia retuliffent, privilegium nobis Apoftolicum oftenderunt, per quod Ecclefiam Jotren. conftabat ad Romanam Ecclefiam fpecialiter pertinere. Nos autem eofdem Nuncios propter appellationem prædictam diutiùs detinentes, quia tandem nullus apparuit idoneus refponfalis, qui partem defenfaret [z] adverfam, privilegium Apoft. Sed. Ecclef. Jotren. conceffum duximus innovandum; ita tamen ut per innovationem ipfius eidem Ecclefiæ non plus juris accrefcat, quàm per privilegia Prædecefforum noftrorum obtinuit; cùm per hoc non novum ei concedere, fed antiquum jus confervare velimus.

¶ Pith. [12] *Abbati Trium-Fontium.*] Ordinis Cifterciensis.

[13] *Jotren.*] Gallicè *Jouarre.*

[14] *Ad Judices delegatos.*] *Ad V. F. N. Parifienfem Epifcopum, & dilectum filium Abbatem de Latiniaco*, Ordinis S. Bened. Parif. Diœcefis.

XIV. Idem Colubrien. [a] Epifcopo. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Ecclefia utens duplici privilegio exemptionis, licèt fuccumbat ex uno, poteft nihilominus ex alio fe juvare & obtinere: nec tenetur exemptus promittere obedientiam Diœcefano: vigore tamen exemptionis non poteft fine licentia Diœcefani Ecclefiam conftruere in loco non exempto: & fi exemptus de facto in loco non exempto conftruit Ecclefiam, cedit juri Epifcopi.

CUm olim [b] propter quæftiones, quas adversùs Priorem & Canonicos Sanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audientiam noftram fuerat appellatum, moram feceris longiorem, quia pro parte altera nullus comparuit refponfalis, eifdem certum terminum duximus præfigendum, in quo venirent vel mitterent fuper privilegiis omnibus & libertatibus, quæ à Rom. Pontif. vel ab M. quondam Colubrien. Epifcopo fe habere dicebant, & fuper aliis quæftionibus adversùs eos à Colubrien. Ecclefia intentatis definitivam fententiam recepturi: *& infrà.* Interim autem utrique parti liceret coram dilectis filiis tuis de Alcobatia, & de Serra [c] Abbatibus, & Fra. Monacho Alcobatiæ, quibus caufa priùs fuerat delegata, proponere ac probare fi quid aliud proponendum duceret [d] ac probandum: *& infrà.* Judices autem fufficienter actum effe de caufa credentes, Monafterium Sanctæ Crucis in expenfis, quas per quadriennium occafione hujufmodi negotii juraveras te feciffe, damnarunt, infirmantes fuâ fententiâ libertatem, quam dictus M. Colubrien. Epifcopus contulerat Monafterio S. Crucis, Canonicorum affenfu per Portarium Regis extorto. Præterea, quia idem M. prædeceffor tuus fuerat Canonicus Regularis, & duo millia Marabatinorum [e], quæ acquifierat, in Epifcopum jam promotus Monafterio dederat memorato, ipfum ad reftitutionem eorum Judices condemnarunt. Infuper Ecclefias omnes, quas Monafterium præter Epifcopi Colubrien. affenfum propria auctoritate fundarat, (quia pars S. Crucis nec præfcriptione, nec defenfione alia probationibus contra fe factis obftiterat) judicarunt in jus Colubrienfis Ecclefiæ, cum fructibus medii temporis revocari: *& infrà.* Tandem Procurator Monafterii propofuit fententiam non valere nec tenere. Quòd fi aliàs etiam fententia memorata teneret, quia tamen Monafterium fuit indefenfum, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis, (ne delictum perfonæ in damnum Ecclefiæ redundaret,) debebat ad exhibitionem privilegiorum fuorum admitti; quod fibi concedi de folita benignitate Sedis Apoftolicæ poftulavit. Nos igitur attendentes, quòd eadem privilegia non folummodo pro libertate Monafterii faciebant, fed etiam exprimebant jus noftrum, & Ecclefiæ Romanæ juftitiam tuebantur; ne in nos Monafterii læfio redundaret, ad privilegia exhibenda, partem ejus de gratia duximus admittendam: *& infrà.* Diftinguentes itaque inter libertatem per prædictum Epifcopum Ecclefiæ ipfi conceffam, & libertatem, quam ei longè ante tempus ipfius Epifcopi Apoftolica Sedes indulfit, quia nobis conftitit extortum fuiffe in Epifcopi conceffione Canonicorum affenfum, & conceffionis paginam in aliquot lineis habuiffe rafuras, & fubfcriptiones fingulas fuiffe fingulis fubfcribentium manibus annotatas: fcriptum autem, quod nobis exhibitum fuerat, nec rafuram prætendere, nec effe variis fubfcriptionum manibus variatum, fed à primo ad ultimum eadem manu confcriptum, libertatem ab ipfo Epifcopo conceffam, per extorfionem, irritam decernimus & inanem: fuper hoc fententiam delegatorum Judicum confirmantes. Quia verò evidenter agnovimus ex privilegiis antedictis Prædeceffores noftros Ecclefiæ Sanctæ Crucis libertatis privilegium indulfiffe, & quòd in ea poffeffione tamdiu fuerat libertatis, quòd aliis etiam ceffantibus præfcripfiffet: libertatem ei à prædecefforibus noftris indultam, auctoritate Apoft. confirmamus, tibi fuper hoc filentium imponentes. Super [f] hoc autem in nullo fententiæ delegatorum Judicum derogamus, cùm ipfi de hac non cognoverint libertate: *& infrà.* Cùmque libertatem à Prædecefforibus noftris indultam Monafterio confirmamus, ad jus profeffionis, quod eft contrarium libertati, Monafterium decernimus non teneri, non derogantes Judicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant præfentata: in ceteris autem latam à prædictis Judicibus fententiam pro Colubrien. Ecclefia confirmamus.

XV. Idem Epifcopo & Magiftro G. Lemovicen. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Contra privilegia Ecclefiæ minori fpatio quadraginta annorum, non præfcribitur. Hoc dicit fecundùm verum intellectum.

ACcedentibus [g] ad præfentiam noftram Abbatis & Conventûs Naviacen. [15] ex una parte; & Templariorum de Tocen. ex altera Procuratoribus, Procurator Monachorum propofuit, quòd cùm decimas terrarum de Sarcole diu quietè poffederint antequam ad Templariorum dominium perveniffent, & poftquam Templarii terras acquifiêre prædictas decimas earumdem per xl. annos & ampliùs pacificè poffediffent, nunc eis ipfas fubtrahere non verentur: [*Et infrà α.*] Difcretioni veftræ mandamus, quatenus fi Abbas & Monachi fufficienter oftenderint, quòd à Templariis decimas de terris prædictis per xl. annos continuè perceperint fine lite, vos ad præftationem ipfarum Templarios compellatis. Cùm enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas folverint, eis renunciaffe tacitè præfumuntur. Quòd fi in probatione defecerint, ab ipforum impetitione Templarios abfolvatis: ipfis fuper hoc filentium perpetuum [h] imponentes.

[*α His igitur & aliis quæ coram prædicto Capellano fuêre propofita pleniùs intellectis, quia de ipfis non potuit exhiberi plena fides.*]

[g] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*

[h] *Dictio*, perpetuum, *deeft in antiq. Cod.*

¶ Pith. [15] *Conventûs Naviacenfis.*] Petrus Cluniacenfis, *epift.* 33. 34. 35. *VVifienfis*, Ordinis S. Bened. Diœcef. Lemovic. *Wiffenfis. Wofienfis.*

XVI. Idem Epifcopo Lingonenfi. [c. an. 1213. *Româ in Galliam.*]

Exemptus ratione certæ rei vel certi loci, non cenfetur exemptus refpectu alterius rei vel loci. H. d. & eft textus notabilis, & multùm allegabilis.

CUm Capella [i] Ducis Burgundiæ [k] [16] gaudere dicatur hujufmodi privilegio, quòd nullus Archiepifcopus vel Epifcopus in perfonas Canonicorum ejufdem Capellæ fufpenfionis vel excommunicationis aut interdicti fententias audeat promulgare: quidam Capellæ fupradictæ Canonici, qui Parœciales Ecclefias à te tenent, occafione privilegii prælibati, in his etiam, quarum jurifdictio ad te pertinet, ita fe dicunt exemptos, ut, quantumcumque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recufent & fententiæ fubjacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti funt ejufdem ratione Capellæ, Apoftolicis privilegiis deferas reverenter: fed in quantum ratione Parœcialium Ecclefiarum, vel aliàs jurifdictionem tuam refpicere dignofcuntur, officii tui debitum in eofdem liberè profequaris.

[i] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*

[k] *al.* Divionen. *at in veteri Comp. ita*, Bohemiæ: *fed Vaticana & alia Exemplaria conftanter habent*, Burgundiæ.

¶ Pith. [16] *Cùm Capella Ducis Burgundiæ, &c.*] Du Tillet, *pag.* 126.

XVII. Idem Abbati & Fratribus Evafen. [l] [17] Cœnobii. [c. an. 1213. *Romæ.*]

[l] Evafin. *al.* Evafien.

Per exemptionem conceffam Monafterio, Capellæ fibi fubjectæ non cenfentur exemptæ.

EX ore [m] fedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniam ex ore Romani Pontificis rectiffima debet exire fententia, quæ contra juftitiam nulli parcat, fed reddat unicuique quod fuum eft. Cùm igitur inter vos & Vigor. [n] Epifcopum fuper Monafterii veftri fubjectione, ac libertate controverfia verteretur, Monafterii veftri propofuit Procurator, quòd idem Monafterium ab ipfa fui fundatione liberum extitit & exemptum: & ad hoc probandum privilegia prædecefforum noftrorum inducens, unum Conftantini, & alterum Alexandri, necnon indulgentias Cle. & Celeft. quorum ufum continuum à longis retrò temporibus per depofitiones teftium oftendere nitebatur: *& infrà.* Porrò in privilegio Conftan. quiddam contineri perfpicitur, per quod idem Cœnobium videtur ad jurifdictionem Epifcopi pertinere; videlicet quòd Abbas ejufdem primum locum poft Vigorien. Præfulem femper obtineat. Unde cùm locum ipfum obtinere non poffit in Generali Concilio, neque in Provinciali; quoniam abfonum effet, ut Abbas primus poft illum fuper alios Epifcopos refideret: relinquitur ergo, quòd locum in Epifcopali Synodo intelligatur habere: quare tenetur ad Synodum Epifcopalem accedere, ac per hoc ipfius ftatuta recipere ac fervare. In privilegio verò Alexandri Papæ quiddam [o] aliud continetur, per quod Diœcefanus Epifcopus in eodem Cœnobio jurifdictionem fuam (etfi non in omnibus, in quibufdam tamen) retinuiffe videtur; cùm in illo dicatur, quòd Vigor. Epifcopi ab ejufdem loci Fratribus aliquid injuftè non exigant, fed his tantùm contenti permaneant, quæ prædeceffores eorum antecefforibus fuis conftat rationabiliter impendiffe: unde conftat quòd Abbates Epifcopis aliqua de fuis exhibere tenerentur. Nos igitur his &

[m] *Cap. 7. eod. tit. in* III. *Compil.* Initium fumitur ex *Apoc. cap.* 1. *&* 19.

[n] Wigornien. *al.* Vvigoren.

[o] quoddam, *in antiquis.*

[p] Evafin.

aliis diligenter auditis, cùm à neutra parte fit probata præfcriptio, fententialiter difinimus, quòd Evafen. [p] Cœnobium liberum eft in capite, tanquam ab Epifcopali jurifdictione prorsùs exemptum, & foli Ro. Ec. fubjectum, tutelâ tamen ipfius Cantua. Archiepifc. refervatâ: in membris autem, quæ non probantur exempta, Diœc. Epifcopo ipfum fubjacere decernimus; propter quod Abbas ad Synodum [q] ejus debet accedere, primúmque locum poft Vigor. Epifcopum obtinere: pro ipfis quoque membris non exemptis, idem Abbas tenetur Vigor. Epifcopo exhibere reverentiam, obfequium & honorem: quibus Vigor. Epifcopus fibi competenter exhibitis debet manere contentus.

[q] Vide Conc. Trid. *feff.* 24. *de Reform. cap* 2.

¶ PITH. [17] *Evafen.*] *Evesham.* Weftmonaft. 66; 566. *Camden.* 326.

XVIII. IDEM Aufonen. [18] Epifcopo. [c. an. 1214. *Româ in Hifpaniam.*]

Receptus fub protectione Papæ per hoc non cenfetur exemptus. Hoc dicit.

[r] *Cap.* 8. *eod. tit. in* III. *Compil.*

EX parte [r] tua fuit quæfitum, utrùm Clerici & Laici, qui literas protectionis [19] oftendunt, in quibus perfonæ fuæ expreffo nomine cum omnibus rebus fuis fub Apoftolica protectione confiftere declarantur, à jurifdictione Epifcopi Diœcefani fint exempti. Nos [f] autem tibi refpondemus, quòd per literas hujufmodi ab Epifcoporum fuorum poteftate minimè fubtrahuntur.

[f] *al.* taliter.

¶ PITH. [18] *Aufonenfi Epifcopo.*] *Torrenfi Epifcopo.* [19] *Literas protectionis.*] In vita Epifcop. Cantuarenf. *pag.* 155. quibus Eccleliam fuam, Perfonas Ecclefiæ, jura & libertates ejufdem, terras & poffeffiones, & homines fuos fub protectione Domini Papæ, & Romanæ Curiæ fubjiciebant, interdicentes ne aliqua Ecclefiaftica vel Secularis perfona aliquid attentare præfumeret.

XIX. IDEM Eliden. Epifcopo [t]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

[t] Helien. *al.* Beluen.

Religiofi, quibus à Papa conceffum eft ut Ecclefias ei fubjectas poffint in proprios ufus convertere: non auctoritate propria, fed à Diœcefano loci poffeffionem illarum Ecclefiarum recipere debent, nifi in privilegio aliud exprimatur.

[u] *Cap.* 9. *eod. tit. in* III. *Compil.*

PAftoralis [u] officii: *& infrà.* Interrogafti utrùm viris religiofis, quibus à Sede Apoftolica eft indultum, ut Ecclefias fuas in proprios ufus poffint convertere, decedentibus Perfonis earum: liceat auctoritate propria poffeffionem earumdem intrare, vel per Diœcef. Epifcopum [x] in ipfa fint potiùs inducendi. Ad quod refpon. nifi fortè in indulgentia Summi Pontificis id contineatur expreffum, fuo Epifcopo inconfulto, in poffeffionem ipfarum eis non eft licitum introire, quia per indulgentiam hujufmodi Epifcopali juri non credimus derogari.

[x] *Dictio*, Epifcopum, *deeft in plerifque Exemplarib,*

XX. IDEM Epifcopo & Capitulo Tripol. [y] [c. an, 1214. *Romæ.*]

[y] Tripolitan.

Si is, propter cujus delictum pofitum eft interdictum, illud non fervat, alii nihilominus fervare tenentur: fecùs fi ille non fervat, in cujus favorem latum fuit.

[z] *Cap.* 3. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

PEtiftis [20] per Sed. Apoft. [z] edoceri, utrùm cùm propter Hofpitalarios vel Templarios civitas veftra generali fupponitur interdicto, eifdem non fervantibus, vos illud teneamini obfervare? Ad quod duximus refpondendum, quòd illorum exceffus vobis non præbet licentiam excedendi. Sed fi præfati Hofpitalarii vel Templarii privilegiorum fuorum fines excefferint, violando temerè interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum, ne videantur de aliorum fletu ridere, vos in pœnam præfumptionis eorum, quamdiu ipfi violaverint interdictum, de noftra licentia celebretis.

¶ PITH. [20] *Petiftis, &c.*] G. Tyrius, *lib.* 18. *cap.* 3.

XXI. IDEM. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Privilegium conceffum Monafterio, ut ejus Monachi excommunicari non poffint, intelligitur de Monachis exiftentibus in Monafterio, vel in Ecclefiis fibi fubjectis utroque jure. Hoc dicit. Et eft cafus quotidianus.

[a] *Cap.* 4. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[b] *al.* Bafilii de Flagen. *al.* Flaian.

QUoniam [a] per confeffionem conftat partis adverfæ, quòd Nepefinus Epifcopus jus Epifcopale percipit in Ecclefia Sancti Bafilii de [b] Flagen. credimus quòd non obftante illo Capitulo privilegii, quod Monafterio eft indultum, ut nullus Epifcopus Ecclefias utroque jure illi fubjectas interdicto fupponere, vel Monachum feu Clericum ejufdem Monafterii fynodare vel excommunicare præfumat, præfatus Epifcopus poffit interdicere dictam Ecclefiam, & excommunicare Monachum feu Clericum veftrum ad ejus regimen deputatum, cùm alterutrum de jure fuerit faciendum; quoniam illud Capitulum effe intelligendum videtur de Monachis aut Clericis in ipfo Monafterio permanentibus, vel ad Ecclefias deftinatis utroque jure fibi fubjectas.

XXII. IDEM Londonen. [c] [21] Archiepifcopo, Apoftolicæ Sedis Legato. [c. an. 1214. *Româ in Daciam.*]

[c] Londin.

Epifcopus remittens alicui Ecclefiæ decimas Epifcopales, indefinitè, remififfe videtur, non folùm præteritas, fed & futuras. Et eft cafus notabilis.

[d] *Cap.* 5. e[od.] *tit. in* IV. *Compil.*

QUia circa [d]: *& infrà.* Quæfivifti utrùm Monachi Omnium-Sanctorum privilegium Prædecefforis tui, fuper Epifcopalibus decimis retinendis indultum extendere valeant ad poffeffiones acquifitas, & poftmodum acquirendas?

Super quo tale damus refponfum, quòd fi decimarum illarum remiffio facta extitit fecundùm Canonicas fanctiones, Prædeceffor tuus indefinitè decimas [e] Epifcopales Monafterio remittendo (cùm nihil exceperit, & potuerit excepiffe, ac in beneficiis pleniffima fit interpretatio adhibenda, nec debeat una eadémque fubftantia diverfo jure cenferi) intellexiffe videtur, non folùm de decimis poffeffionum illius temporis, fed futuri.

[e] De indefi[nita] locution[e] an & quan[do] æquipollea[t] univerfali, vide Covar[ruv.] *lib.* I. *Var. Refol.* *cap.* 13.

¶ PITH. [21] *Londonen.*] *Lundenfi.* In Dacia.

XXIII. IDEM in Concilio generali. [an. 1216. *Romæ.*]

Ponit Concilium ordinem quatuor Patriarchalium Sedium, ufque ibi, Servata, ubi ponit tria privilegia ipfarum. Primum, quia dant pallium: fecundum, ibi, Dominicæ; quia ante fe crucem deferri faciunt, præterquam in cafibus hic exceptis: tertium ibi, In omnibus; quia ad ipfos appellatur, & in hoc proteftatur: ibi, Salvis.

ANtiqua Patriarchalium [f] Sedium privilegia [22] renovantes fanctâ univerfali Synodo approbante, fancimus, ut poft Romanam Ecclefiam (quæ, difponente Domino, fuper omnes alias ordinariæ poteftatis obtinet Principatum, utpote Mater univerforum Chrifti Fidelium & Magiftra) Conftantinopolitana primum, Alexandrina fecundum, Antiochena tertium, Hierofolymitana quartum locum obtineat: Servata cuilibet propria dignitate; ita quòd poftquam Antiftites earum à Romano Pontifice receperint Pallium, quod eft plenitudinis officii Pontificalis infigne, præftito fibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipfi fuis Suffraganeis Pallium largiantur, recipientes pro fe profeffionem Canonicam, & pro Romana Ecclefia fponfionem obedientiæ ab eifdem. Dominicæ [g] verò Crucis vexillum ante fe faciant ubique deferri, nifi in urbe Romana, & ubicumque Summus Pontifex præfens extiterit, aut ejus Legatus utens infigniis Apoftolicæ Dignitatis. In omnibus autem Provinciis eorumdem jurifdictioni fubjectis ad eos, cùm neceffe fuerit, provocetur: falvis appellationibus ad Sedem Apoftolicam interpofitis, quibus eft ab omnibus humiliter deferendum.

[f] De Patria[r]charum pr[æ]rogativa, [di]gnitate & [nu]mero, Cha[s]fan. *in Ca[tal.] glor. mundi,* *p.* 4. *confid.* 9. Nicola[us] Boerius *de* *auctori. Ma[]gni Concil.* *num.* 50. *&* *feq. verf.* [fe]*cundum locum.*
[g] Vide *Clem.* *ult. tit. de* *Privilegiis.*

¶ PITH. [22] *Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia.*] *Can. Renovantes. Diftinct.* 22. *Novell.* 123.

XXIV. IDEM [h] in eodem. [an. 1216. *Romæ.*]

[h] Scilicet In[]nocent. III [] in Conc. La[ter.] *cap.* 57. *&* *cap.* 7. *eod.* *tit. in* IV. *Compil.*

Privilegium Religiofis conceffum ut poffint fepelire confratres fuos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus, qui licèt maneant in feculo, obtulerunt fe tamen Ordini, mutato habitu feculari vel de illis qui bona fua eis dederunt ufufructu retento. Hoc primò. *Privilegium Religiofis conceffum, quo eis venientibus ad locum interdictum, femel in anno aperiantur Ecclefiæ, ut celebrentur in eis Divina, intelligitur quòd una tantùm fola Ecclefia aperiatur in loco.* Hoc fecundò.

UT privilegia, quæ quibufdam Religiofis Romana conceffit Ecclefia, permaneant inconcuffa, quædam in eifdem duximus declaranda, ne minùs fanè intellecta pertrahantur ad abufum, propter quem poffint meritò revocari; quia privilegium meretur amittere qui permiffa fibi abutitur poteftate. Sanè quibufdam Regularibus Apoftolica Sedes indulfit, ut his qui fraternitatem eorum affumpferint, fi forfitan Ecclefiæ, ad quas pertinent, à Divinis Officiis fuerint interdictæ, ipsófque mori contigerit, fepultura Ecclefiaftica non negetur, nifi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti. Suos quoque confratres, quos Ecclefiarum Prælati apud Ecclefias fuas non permiferint fepeliri, nifi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipfi ad Ecclefias fuas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, vel qui adhuc manentes in feculo, eorum Ordini funt oblati, mutato habitu feculari: vel eis qui bona fua dederant inter vivos, retento fibi, quandiu in hoc feculo vixerint, ufufructu: qui tamen fepeliantur apud ipforum Regularium vel aliorum non interdictas Ecclefias, in quibus elegerint fepulturam: ne fi de quibuslibet ipforum fraternitatem affumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim fibi collatis, diffolvatur pariter & vilefcat Ecclefiaftica difciplina; certam tamen & ipfi remiffionem obtineant ab Apoftolica fibi Sede conceffam. Illud etiam quod hujufmodi Regularibus eft indultum, ut fi qui Fratrum fuorum qui ab eis miffi fuerint ad recipiendas fraternitates five collectas in quamlibet civitatem, caftellum vel vicum advenerint, fi fortè locus ille à divinis Officiis fit interdictus, in eorum jucundo adventu femel in anno aperiantur Ecclefiæ, ut exclufis excommunicatis, divina ibidem Officia celebrentur: fic intelligi volumus, quòd in eadem civitate, aut caftro, aut villa, una tantùm Ecclefia ejufdem Ordinis Fratribus femel, ut dictum eft, aperiatur in anno: quia licèt pluraliter dictum fit, quòd in eorum jucundo adventu Ecclefiæ aperiantur, non tamen ad Ecclefias ejufdem loci divifim, fed prædictorum locorum conjunctim fano re-

ferendum est intellectu; ne si hoc modo singulas ejusdem loci visitarent Ecclesias, nimiùm vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui verò contra declarationes prædictas quicquam sibi usurpare præsumpserint, gravi subjaceant ultioni.

XXV. Idem [i] in eodem. [an. 1216. Romæ.]

Tempore generalis interdicti, Episcopi non prohibiti, qui non fuerunt culpabiles interdicti clàm celebrare possunt: & hodie istud non est privilegium Episcoporum, sed jus commune; ut in ca. fi. de sent. excom. in VI. & ibi plenè habetur an & quando, & qualiter possit celebrari tempore interdicti.

QUod nonnullis est Religiosis indultum, in favorem Pontificalis officii ad Episcopos extendentes, concedimus, ut cùm commune terræ interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce, & non pulsatis campanis, divina celebrare Officia; nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quicquam (doli vel) fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

XXVI. Honorius III. Archiep. & Episcopis, in quorum Diœc. Monasteria & Prioratus Cluniacen. Monasterio subjecta consistunt. [c. an. 1216. Romæ.]

Privilegia non sunt violanda, etiam indirectè. Hoc dicit generaliter.

QUantò ampliùs: *Et infrà.* Sanè dilecti filii Abbas & Conventus Cluniacen. [k] gravem nobis querimoniam obtulerunt, quòd quidam vestrûm & vestrorum Officiales, cùm in eos, & sui Ordinis Monachos non possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eò quòd super hoc Apostolicæ Sedis privilegiis sunt muniti, in eos qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sententias proferunt memoratas; & sic Apostolicorum privilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba servantes, dicti Ordinis Monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi Monachi, quantùm ad hoc, judicentur judicio Judæorum, & qui eis communicant in prædictis, majorem excommunicationem incurrant, quàm etiam excommunicatis communicando fuerint incursuri. Nolentes igitur hæc crebris ad nos clamoribus jam perlata, ulteriùs sub dissimulatione transire, vobis universis & singulis mandamus, quatenus hujusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cetero non feratis; quia si super hoc ad nos denuò clamor ascenderit, non poterimus conniventibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

XXVII. Idem V. quondam Anglorum Reginæ [23] illustri. [c. an. 1226. Romà in Angliam.]

Qui in habitu, & tonsura, & ceteris ut Laici conversantur, deprehensi in maleficiis, se pro Clericis non defendunt. Ita communiter summatur.

EX parte [l] [24] tua fuit propositum, quòd nonnulli Literati, quos nec habitus, nec tonsura Clericos profitentur, in terra tuæ jurisdictioni subjecta degentes, cùm deprehenduntur in aliquibus forisfactis, ut jurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant; assumunt seu etiam resumunt tonsuram abjectam, seu habitum Clericalem, licèt antè pro Laicis ab omnibus haberentur [25]. Ne igitur tonsurâ, vel habitu sic resumpto, malitia foveatur [26], si tuam jurisdictionem exerceas in hujusmodi delinquentes, qui [27] sine tonsura & habitu in delicto fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum; cùm malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potiùs obviari.

¶ Pith. [23] *V. Anglorum Reginæ.*] *Berengariæ, ut in cap. 9. sup. de Cleric. conjugat.*

[24] *Ex parte tua.*] Westmonaster. *pag.* 71.

[25] *Haberentur.*] V. C. addit, *& sic eorum delicta remaneant impunita.*

[26] *Malitia foveatur.*] *malitiam tueantur.*

[27] *Qui.*] *cùm.*

XXVIII. Idem [m]. [c. an. 1220. Romà in Galliam.]

Parisius & in locis vicinis Jus Civile legi non debet.

SUper specula: *Et infrà.* Sanè licèt Sancta Ecclesia legum secularium non respuat famulatum, quæ æquitatis & justitiæ vestigia imitantur: quia tamen in Francia & nonnullis Provinciis Laici Romanorum Imperatorum legibus non [n] utuntur, & occurrunt rarò Ecclesiasticæ causæ tales, quæ non possint statutis Canonicis expediri; ut pleniùs sacræ paginæ insistatur: [*Et infrà* α.] Firmiter interdicimus, & districtiùs inhibemus, ne Parisius, vel civitatibus, seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire Jus Civile præsumat. Et qui contrà fecerit, non solùm à causarum patrociniis interim excludatur, verùm etiam per Episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur. Vos autem, filii, sic diligentiùs præscripta servetis, & faciatis studiosiùs ab aliis observari, quòd veri amici Sponsi possitis meritò comprobari, dum paranymphos suos erudiendos ad epithalamica carmina curaveritis promovere. Dat. Rom. Pontificatûs nostri anno quarto.

[α *Et discipuli Helisæi liberiùs juxta fluenta plenissima resideant ut Columbæ dum in januis scalas non invenerint, ad quas divaricari valeant pedes suos.*]

XXIX. Idem Episcopo Bajocen. [o] [c. an. 1222. Romà in Galliam.]

Innovatio privilegii jus novum non inducit; sed vetus conservat.

QUia [p] intentionis nostræ: [*Et infrà* α.] Cùm innovatio nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse volumus, in quo tempore impetratæ innovationis dignosceris extitisse. Ceterùm nullum per hoc intendimus juri aliàs eidem Monasterio competenti præjudicium generari.

[α *Non extitit ut per innovationem quam fecimus cujusdam scripti Monasterii SS. Caldonen.* [28] *quod in Registro bo. me. Alex. PP. P. N. reperimus contineri, derogaretur Ecclesiæ Bajocen.*]

¶ Pith. [28] *Monasterii SS. Caldonen.*] *Monasterii Sancti Stephani Cadomensis*, Ordinis Sancti Benedicti, Diœcesis Bajocensis.

XXX. Idem. [c. an. 1223. Romæ.]

Privilegiati ut ubique possint cum Altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum.

IN his [q] quæ ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potiùs interpretatio facienda. Unde mirari compellimur, quòd cùm Fratribus Prædicatoribus & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicumque fuerint, sine Parœcialis juris præjudicio cum Altari valeant viatico celebrare: quidam nimis strictè interpretando indulgentiam nostram nituntur asserere, quòd per eam prædicti Fratres præter Prælatorum assensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apostolicam non permittunt. Cùm autem eis nihil conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis annuentibus liceret eisdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujusmodi reprobata, dum tamen ab aliis quæ jure Parœciali proveniunt, prorsùs abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi auctoritate nostra non differas publicare, ita quòd dicti Fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

XXXI. Gregorius IX. Majoris Ecclesiæ, & Christianitatis Decano & Archidiac. Lincon. [c. an. 1230. Romà in Angliam.]

Privilegium de decimis novalium non solvendis, non comprehendit decimas tempore privilegii impetrati possessas ab aliis, nisi de possessione alterius in privilegio fiat mentio.

DUdum inter Priorem & Conventum de Butele [r] [29] ex parte una; & Priorissam & Moniales de Campesse, ex alia, super Decimis lite mota: *Et infrà.* De consilio Fratrum nostrorum decernimus juri prædictorum Prioris & Conventûs super decimis novalium, in quarum erant possessione tempore illo, quo indulgentiæ Apostolicæ impetratæ fuerunt, à parte altera de decimis novalium non solvendis non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem præjudicium generari.

¶ Pith. [29] *Conventum de Butele.*] *Bostelesham*, Collegium Canonicorum Augustal. aliquando Sedes Templariorum. Leland. Camden. 160.

XXXII. Idem. [c. an. 1231. Romæ.]

Confratres Privilegiatorum, nisi se ad eos in totum transtulerint, ad Episcopalia jura tenentur.

QUidam, sicut asseris, in Privilegiatorum fraternitate recepti, nolunt ibi de juribus Episcopalibus respondere. Verùm quamdiu hujusmodi Fratres moram in domibus suis fecerint [f], eos compellere poteris ad dicta jura tibi integrè persolvenda.

XXXIII. Idem Arelaten. Capitulo. [c. an. 1231. Romà in Galliam.]

Quoad privilegium retentionis decimæ, semel novale semper est novale.

COnsultationi vestræ breviter respondemus, quòd terra, de qua non extat memoria quòd aliquando culta fuisset, redacta per Religiosos viros noviter ad culturam, perpetuò debet, quoad immunitatem, de non solvendis decimis novalium jure censeri. Cùm aliàs nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plus eis dispendii, quàm utilitatis afferre.

DE PURGATIONE CANONICA.

TITULUS XXXIV.

I. Ex Concilio Triburicen. [*in Germania.*]

Margin notes (left, partly cut off): i ...nos. III. ...onc. Lat. ...x & c. 8. ...tit. in IV. ...il. — k ... Ordin. ...iacens. ...ne & an... ...tate, ...an. *in* ...log. glor. ...i, part. — l ...le Covar... ...um *in* ...icis ...stionibus ...32. — m ...ap. Paris. ...Eccl. ...nt. Paris. ...itutis. ...re sup. ...Magistris, — n ...atenus ...C. & Do... ...hic quæ... ...an omnes ...nt Impe... ...ri. vid. ...an. *in* ...log. glor. ...di, part. ...onf. 28.

Margin notes (right): o Baion. — p Doctores *in cap. fin. sup. de fid. instr. & in c. Albericus & c. Significavit. de Testib.* — q Glossa & Doctores *in cap. Quoniam. de Privileg. lib. 6.* & Sylvestrum *in Summa. verbo, Altare, q. 6.* — r *al.* de Buten. — f Vide *l. fin.* quam Bal. dicit esse singu. *C. de jure fisc.*

Infamatus fide dignus, per juramentum ſe purgat: aliàs ſecùs, & cenſetur non idoneus enormiter peccans.

[t] Referunt Burch. *lib.* 16. *Decr. cap.* 19. & Gratian. ſive Palea 2. *q.* 4. *c.* 15. & *habetur cap.* 1. *tit. de purg. vulg. in* 1. *Compil.*

NOBILIS [t] homo, vel ingenuus, ſi in Synodo accuſatus crimen negaverit, ſi fidelem eum eſſe ſciverit, cum duodecim ingenuis ſe expurget. Si autem anteà deprehenſus fuerit in furto, aut perjurio, aut falſo teſtimonio, non admittatur ad jusjurandum; ſed ei, ſicut qui ingenuus non eſt, purgatio indicatur.

II. EX CONCILIO AGATHEN. [*in Gallia.*]

Infamatus tertiò monitus ſe corrigens, uſque ad purgationem ab officio ſuſpenditur.

SI quis Presbyter negligens vitæ ſuæ, pravis exemplis mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & populus ab Epiſcopo juramento, ſeu banno Chriſtianitatis adſtrictus infamiam ejus patefecerit, certíque accuſatores criminis ejus defuerint; admoneatur [u] primò ſeorſùm ab Epiſcopo, deinde ſub duobus vel tribus teſtibus: & ſi non emendaverit, Epiſcopus eum publica increpatione admoneat. Si verò nec ſic ſe correxerit, ab officio ſuſpendatur uſque ad condignam ſatisfactionem; ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur.

[u] Obſervat ordinem fraternæ correctionis, de quo plenè B. Th. 2. 2. *q.* 33. *art.* 3. 4. 5. & *ſeq.*

III. EX CONCILIO MELDEN. [x] [*in Gallia.*]

[x] Ca. 70. *in Conc. impreſſis*, non cap. 2. ut aiunt. Burch. *lib.* 8. *Decre. cap.* 57.

Etiam Regulares purgant ſe de delicto, ſecundùm regulam Canonicam.

MOniales [1] ſi libidinibus inſervire accuſentur, & manifeſtè detegi non valuerint, erga regulam [2] ſuæ opinionis malam famam canonicè purgare cogantur.

¶ PITH. [1] *Moniales.*] V. C. *Sanctimoniales.*
[2] *Erga regulam.*] V. C. *erga Eccleſiam.*

IV. EX EODEM. [*in Gallia.*]

Si delictum eſt probabile, non indicitur purgatio: aliàs ſecùs. Hoc dicit quoad titulum.

SI quis de gradu Eccleſiaſtico raptoribus alienarum ſponſarum ſe conſenſorem vel interventorem manifeſtè prodiderit, à proprio gradu repellatur. Et ſi veriſimilibus exinde ſuſpicionibus fuerit propulſatus, canonicè ſe expurget [3].

¶ PITH. [3] *Propulſatus canonicè ſe expurget.*] *Propulſatus & canonicè nequiverit approbari, ſecundùm Sanctorum Patrum ſtatuta ſe purgare cogatur.* Sic in veteri Codice.

V. INNOCENTIUS PAPA [y] Aquilegien. Patriarchæ, & Mantuan. Epiſcopo. [c. an. 1213. *Romà in Dalmatiam.*]

[y] *al.* Innoc. Papa III.

Infamatus, contra quem crimen probari non poteſt, debet ſe purgare juramento de veritate: Compurgatores verò de credulitate.

[z] *Cap.* 4. *eod. tit in* 1 *Compil.* Refert Grat. ſive Palea 2. *q.* 4. *cap. Quoties.*

QUoties [4] [z] Tridentinus Epiſcopus de ſimonia impetitus ſit, vos latere non credimus; ſed accuſatores ſcriptum afferentes, teſtes ſecundùm formam Canonicam producere nequiverunt; ſcilicet, quòd Eccleſiam Sancti Petri Presbytero P. dederit pro quatuor modiis Frumenti: [*Et infrà α.*] Communi Fratrum noſtrorum conſilio judicamus, ut tertia manu ſui Ordinis, & quarta Abbatum & Religioſorum Sacerdotum, de ſupradicta ſimonia debeat ſe purgare. Porrò purgationis tenor erit hujuſmodi. Epiſcopus jurabit primùm ſuper ſancta Dei Evangelia, quòd pro Eccleſia Sancti Petri Presbytero P. danda, nec ipſe per ſe, nec per ſubmiſſam perſonam, nec aliquis pro eo ſe ſciente pretium recepit: deinde purgatores ſuper ſancta Dei Evangelia jurabunt, quòd ipſi credunt eum verum juraſſe.

[*α Quos ab ejuſdem Eccleſiæ Laicis accepit. Verùm, quoniam nec accuſatores, nec teſtes, ſecundùm formam Canonum, & Sanctorum Patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt.*]

¶ PITH. [4] *Quotiens.*] V. C. addit, *Frater noſter Adelpretus.*

VI. ALEXANDER III [5]. [c. an. 1175. *Romà in Tuſciam.*]

Epiſcopus Parœcianum ſuum infamatum compellit ad ſe purgandum, niſi ab eo legitimè appellaverit.

[a] *C.* 4. *tit. de Offic. & Pot. Præl. & Jud. Ord. in* 1. *Compil. & c.* 7. *eod. tit. de Purga. Can. in* 1. *Compil.*

NOs inter [a] [6] alios: *Et infrà.* Quia nos tua Fraternitas conſulere voluit, utrùm Epiſcopus Parœcianum ſuum [7] ad purgationem cogere poſſit: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi de aliquo crimine publicà laborat infamià, accuſatore & teſtibus deficientibus, ad purgationem eſt per ipſum [8] Epiſcopum compellendus, niſi fortè ſuper ipſo [9] ad ſuperiorem Judicem duxerit appellandum. Sanè ſi appellaverit, ejus parebit judicio, ad cujus examen cauſam voluerit per appellationem transferre.

¶ PITH. [5] *Alexander III.*] *Genuenſi Epiſcopo.*
[6] *Nos inter alios.*] Vetus Codex addit: *Præeminemus ſuprema, immeriti licèt, dignitate, ut & quæ dubia ſunt debeamus declarare, & conſultationibus ſingulorum, quos nobis Deus miniſtravit, ſolicitè reſpondere; ut quæſtiones ſub examine Romanæ Eccleſiæ terminentur, quæ inter alias Eccleſias, Deo diſponente, obtinet principatum. Unde.*
[7] *Parœcianum ſuum.*] V. C. addit, *publicà formà eum accuſante.*
[8] *Per ipſum.*] Adde, *Diœceſanum.*
[9] *Ipſo.*] *Hoc.*

VII. IDEM Gaietanen. Electo. [c. an. 1172. *Romà in Campaniam.*]

Compurgatores debent eſſe honeſti, & notum habere eum quem purgant; nec debent à Judice vel alio impediri: & deficiens in purgatione, punitur ut convictus.

CUm P. Manconella [b] Presbyter: *Et infrà.* Purgatores illius honeſtatis & opinionis eſſe volumus, quòd veriſimile ſit eos nolle amore vel odio ſeu obtentu pecuniæ pejerare. Ut autem idonei appareant, neceſſe eſt ut ejus, quem purgare debent, vitam & converſationem agnoſcant. Deficientem verò in purgatione, omni officio & beneficio Eccleſiaſtico privare procures: præcavens, quòd ſi qui purgando in ſua voluerint purgatione aſſiſtere, nullam eis malevolentiam vel indignationem oſtendas; nec eos impedias, vel ab aliis, quantùm in te eſt, impediri permittas.

[b] *Cap.* 12. *tit. de Ac[...] in* 1. *Comp[...]*

VIII. LUCIUS III. [c. an. 1181. *Romæ.*]

Abſolutio facta ſecundùm purgationem vulgarem, non tenet; & ea non obſtante, poteſt indici de novo purgatio: & admittitur accuſatio.

EX tuarum [c] intelleximus continentia literarum, quòd cùm H. Presbyterum, quia infamabatur de homicidio, à Sacerdotali officio ſuſpendiſſes, prædeceſſoris tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum judicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam purgaviſſe, & Epiſcopum ſuis eum literis abſolviſſe. Quia verò peregrina judicia ſunt inhibita, purgationem quam præſtitit, ſufficere non putantes: mandamus, quatenus ſi accuſatores idonei non apparuerint, ut cum ſeptima aut quinta manu ſui Ordinis, ſicut expedire cognoveris, per purgationem Canonicam, innocentiam ſuam oſtendat, ſibi injungas: quam cùm præſtiterit, ſuſpenſionem ſine difficultate relaxes, & eum teſtimonii boni virum annuncians, ab infamia homicidii nullius contradictione vel appellatione obſtante, abſolvas.

[c] *Cap.* 5. *tit. in* 1. *Compil.* [...] poſt Conc. Lateran. [...] Alex. III [...] *p.* 51. *c.* [...]

IX. IDEM Wintonien. Epiſcopo. [c. an. 1181. *Romà in Angliam.*]

Sufficit quòd compurgator ſit toleratus ab Eccleſia bonæ famæ, nec de crimine ſuſpectus condemnatus.

COnſtitutus [d] in præſentia noſtra P. Diaconus: *Et infrà.* Præterea illud nobis in modicam admirationem inducit, quòd purgationem oblatam inducere noluiſti, niſi priùs commendaſſes nomina ſingulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus & ceteris circumſtantiis priùs inquireres diligenter, tanquam eſſes ordinationes facturus. utinam ſic diſcuteres ordinandos. Sanè in purgationibus faciendis, cùm ſatis ſit illis, qui pro purgando exhibent juramentum, ſecundùm propriam conſcientiam & opinionem jurare, quòd purgandus à crimine ſit immunis, vel quòd bonum exhibuit juramentum, ſi purgatores ab Eccleſia tolerentur, & ſint bonæ famæ, in ſuis Ordinibus miniſtrantes, nec in judicio pro crimine condemnati, procul dubio ſunt abſque ullius indagine admittendi.

[d] *Cap.* 6. [...] *tit. in* 1. *Compil.* & poſt. Conc. Lateran. pa[...] 8. *c.* 21.

X. INNOCENTIUS III. Senon. Archiepiſcopo. [c. an. 1214. *Romà in Galliam.*]

Propter magnitudinem criminis infamatus ſuſpendi poteſt, nedum ab officio, ſed etiam à beneficio, donec ſe purgaverit. Hoc primò. *Et augetur propter hoc numerus compurgatorum.* Hoc ſecundò. *Ex cauſa interdum poſt purgationem præſtitam ſuſpenditur quis ad tempus.* Hoc tertiò. *Et deficiens in purgatione, punitur ut convictus.* Hoc quartò.

INter ſolicitudines [9] [e] noſtras illa debet eſſe præcipua, ut capiamus vulpeculas: [*Et infrà α.*] Licèt, ergo, Eccleſiaſtica conſtitutio tales ab officio tantùm uſque ad purgationem Canonicam doceat ſuſpendendos: quia tamen eum etiam à beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare: Nec illud etiam improbamus, quòd licèt contra eum nullus accuſator legitimus appareret, ex officio tuo tamen, fama publica deferente, voluiſti pleniùs inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem ex teſtium dictis obortam; quæ contra Decanum facere videbantur, cùm propter eorum quodlibet ei eſſet purgatio indicenda, & ſervantes juſtitiam, & mollientes rigorem, purgationem ei quatuordecim manus ſui ordinis duximus indicendam. Ipſum igitur ad te remittentes, ut ibi purgetur, ubi noſcitur infamatus: mandamus, quatenus accitis [f] tecum Nivern. & Pariſien. Epiſcopis, indictam ei purgationem accipias: ita tamen, ut qui ad ejus purgationem proceſſerint comprobandam, ſint fide Catholici, & vità probati, qui converſationem & vitam ipſius non tam moderno tempore noverint, quàm tranſacto. Purgatione verò recepta, beneficium ei reſtituere non poſtponas. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cum Hæreticis ſcienter habuiſſe dignoſcitur, eum ab officio volumus manere ſuſpenſum, donec ſcandalum ſopiatur, ita tamen ut publicè familiaritatem Hæreticorum abjuret. Præcipias inſuper ei diſtricte,

[e] *Cap.* 1. [...] *tit. in* II[...] *Compil.*

[f] aſcitis. *al.* accerſitis: *ſe*[...] *in Regiſtro* & *antiquis, ut eſt impreſſum*[...]

districtè, ut in prædicta & aliis villis circumpositis profiteatur, & prædicet fidem Catholicam, ac confundat & detestetur hæreticam pravitatem: sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, ut infamia convertatur in bonam [g] famam, & omne scandalum &, suspicio de Catholicorum mentibus deleatur. Quòd si forsan in purgatione defecerit: eum Ecclesiasticæ disciplinæ mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum, ad agendam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudere non omittas.

[g] *...ictio*, ho- ..., *deest in* ... *ro &* ... *sque anti-* ... *exempla-* ...

[α *Quæ moliuntur vineam Domini demoliri, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quædam de vanitate conveniunt in ipsum. Hi sunt namque caupones qui aquam vino commiscent, qui virus draconis in aureo calice Babylonis regni propinant, qui juxta verbum Propheticum, arcum rem amaram intendunt, ut sagittent in occultis innoxios, quorum error serpit ut cancer, ita quòd nisi botrus in flore lædatur, fructum non solùm amarum, sed etiam pestiferum germinabit. Hos Apostolus Egregius Prædicator in Epistola sua prophetico sermone describit & docet omnibus modis evitandos, contra quos Sacerdotes tibiis argenteis clangere debent, ut cum clamante populo Arca Fœderis præcedente & muri corruant Jerico, quæ jam fuerant perpetuo anathemate condemnata, ita quòd si quis ex ea regulam auream furari præsumpserit, cum Achor filio Charmi lapidibus obruatur. Nos igitur scientiam literarum & honestatem morum pariter attendentes.*]

§ Pith. [9] *Inter sollicitudines, &c.*] Contra Decanum Nivernensem an contra Abailardum. Extat integra *pag.* 405. *Epistol. Innocent.*

XI. Idem Abbati S. Dionysii, & Presbytero [10] S. Martini [11]. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Breve est, nec potest aliter summari.

CUm dilectus [h]: *Et infrà.* Illud autem vos attendere volumus, & mandamus, ut tales ad purgationem admittantur personæ, quæ vicinæ sint & honestæ.

[h] ...p. 2. *eod.* ... *n* III. ... *il.*

§ Pith. [10] *Presbytero.*] *Priori.*
[11] *Sancti Martini.*] *De Campis.*

XII. Idem [12]. [c. an. 1214. *Româ in Hungariam.*]

Si infamia ortum non habet ex probabilibus conjecturis, non est de necessitate indicenda purgatio, potest tamen indici ad instantiam purgandi.

CUm [i] in juventute sua: *Et infrà.* Quia verò pater filium, quem diligit, corripit: nos Quinclien. [13] Episcopo per literas nostras ad majorem cautelam injunximus, ut ab illius familiaritate cessando taliter se haberet, quòd sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum literarum subripiens, apud Regem [14] & Regni Magnates ipsum nequiter publicavit, ut sic deberet amplius infamari. Unde nos tantam æmulorum nequitiam attendentes, licèt pulsati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adversùs ipsum potuimus commoveri, scientes quòd dictum unius facilè sequitur multitudo: ubi verò idem Episcopus ad Strigonen. Metropolim extitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius faciliùs impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti, unde quidam procurator ipsius de consilio amicorum suorum, qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundùm scientiam: cœpit cum instantia postulare, quatenus eidem Episcopo purgationem Canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationem hujusmodi minùs providam reputantes, Procuratorem ipsum ab ea sæpè [k] voluimus revocare: [*Et infrà* α.] Ceterùm quia Procurator instabat, compulsi fuimus, non juris necessitate, sed importunitate petentis, ut per vos ei purgationem Canonicam cum duobus Abbatibus mandaremus indici: quamvis fuerimus protestati, quòd ex alia causa talis petitio minùs providè tunc fiebat, quia Strigon. Ecclesiæ Suffraganei vix eo tempore purgarent eundem, quia in facto postulationis contradicebant eidem: & Suffraganei Colocen. Ecclesiæ ipsum minimè tunc purgarent: quia inter eum & Colocen. Archiepiscopum de Strigon. Metropoli contentio vertebatur: unde cùm non sint alii Pontifices in Hungaria, meritò videbatur, quòd per Episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

[i] ... 3. *eod.* ... *n* III. ... *il.* ... hujus ... est *in c.* ... *in juven-* ... *sup. de* ... *mpt.* ut ... è hîc ad- ... t glossa.

[k] ... semper, *antiq. impres-* ...

[α *Tum quia sæpefatus Episcopus non videbatur apud bonos & graves infamatus de illo crimine, cum Episcopi super hoc ex mandato Apo. requisiti laudabile testimonium de ipso nobis curaverunt perhibere, tum quia talis infamatio videbatur ab inimicis, & æmulis processisse, sicut superiùs est expressum. Unde cùm anteacta vita ejus laudabilis appareret, & hujusmodi facinus incredibile videretur, non credebamus ei purgationem aliquam amodo indicendam.*]

§ Pith. [12] *Idem.*] V. C. *Cenadiensi Episcopo & Abbati Decignorum.*
[13] *Quinclien.*] *Quinqueecclesiensi.*
[14] *Regem.*] *Hungariæ.*

XIII. Idem Tironen. [l] Archiepiscopo. [c. an. 1214. *Romæ.*]

[l] ...enen. *al.* ... *al.* Ty- ...

Compurgator jurat de credulitate.

DE [m] testibus: *Et infrà.* Illi verò, qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id solum tenentur juramento firmare, quòd veritatem credunt eum dicere, qui purgatur.

[m] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

XIV. Idem Floren. Episcopo. [c. an. 1214. *Româ in Tusciam.*]

Infamatus super defectu natalium non debet promoveri, nisi prius se purget.

ACcedens [n] ad præsentiam nostram T. Diac. humili nobis insinuatione monstravit, quòd cùm à suis æmulis diceretur, quòd esset filius Sacerdotis, tu eum nec promovere voluisti, nec permisisti ab alio promoveri. Quocirca mandamus, quatenus si publicè fuerit notâ respersus, & de ipsa tibi legitimè constare non poterit, purgatione ab ipso recepta, ipsum non differas propter hoc ad Sacerdotis officium promovere: quia & si non sit nota delicti, est tamen nota defectûs impedientis ad sacros Ordines promovendum.

[n] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*

XV. Idem Eugen. & Scholastico Mutin. [15] [c. an. 1215. *Româ in Flaminiam.*]

Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente causa super criminibus, coram Papæ Delegato purgatio ab Ordinario super eis recepta non tenet.

CUm [o] dilectis filiis H. Presbytero, & G. Procuratori O. Clerici T. Capellanum nostrum concesserimus Auditorem: idem Procurator proposuit, quòd cùm dictus Presbyter super incestûs crimine fuisset publicè infamatus, Constant. Episcopus Ordinarius Judex ei purgationem indixit: qui cùm se purgare nequivisset, ab ipso fuit suis Ecclesiis sententialiter destitutus: quas ipse nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cùmque idem Presbyter cujusdam consanguinei sui uxorem publicè detineret, ad petitionem Plebani de Heniso [p], & quorumdam aliorum Clericorum Constant. Diœces. Judicibus dicimur literas destinasse, ut si dictus Presbyter super crimine adulterii & incestûs, coram ipsis se purgare non posset, ipsum pœnâ debitâ castigarent: qui cùm constitisset eisdem, quòd idem Presbyter pro eo quòd in purgatione defecerat, ab Episcopo memorato fuerat condemnatus, ipsum utpote contumacem prædictis Ecclesiis per sententiam privaverunt, maxime cum de incestûs & adulterii crimine, tanquam de notorio liqueret eisdem, Abbati Sancti Galli, ad quem illarum Ecclesiarum donatio pertinebat, potestatem liberam concedentes Ecclesias illas personis aliis conferendi, qui eas posteà supradicto O. Clerico assignavit: *& infrà.* Dictus verò Presbyter inter cetera respondit, quòd processus Judicum prædictorum debebat meritò retractari, cum lite non contestata procedere præsumpserint [q] contra eum; adjiciens quòd purgationem indictam ab Electo Constan. curaverit exhibere: [*Et infrà* α.] His igitur, & aliis pleniùs intellectis, licet literæ illæ, quæ ad prædictos Judices impetratæ dicuntur, vel ipsarum transcriptum ostensum non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipsorum [r], quam dictus Procurator exhibuit, ac si literæ ipsæ ostensæ fuissent, nobis constitit evidenter Judices ipsos prætermisso juris ordine processisse: tam processum eorum, quam concessionem Ecclesiarum à prædicto Abbate de mandato ipsorum factam, Auct. Ap. retractamus, præsertim cùm relationis ipsius series repugnantia contineat, & adversa. Dicitur enim quòd crimen ejusdem Presbyteri, usque adeò publicum [s] fuerat & notorium, quòd nullus inficiationi locus penitùs existebat, utpote cujus universæ viciniæ populus testis erat: & tamen ibidem præmittitur, quòd eidem Presbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo, si posset, super infamia prædictorum criminum Canonicè se purgaret: cùm nimirum si crimen notorium existebat, non erat illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda: *Et infrà.* Si verò nullus apparuerit legitimus accusator, & ipsum inveneritis apud bonos & graves super prædictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum: purgationem ei Canonicam indicatis, non obstante, quòd coram Prædicto electo dicitur se purgasse: cùm judicio pendente coram Judicibus delegatis, non debuerit Ordinarius purgationem indicere infamato.

[o] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*
[p] *al.* de Henuco. *al.* de Ponte. *sed in vetustiorib. ut est impressum.*
[q] præsumpserunt *in vulgatis: at in antiq.* præsumpserint.
[r] ipsarum.
[s] publicatum.

[α *Nos inducit ut fratrum nostrorum debeamus consultationibus respondere, & ab eis, quantum humana permittit fragilitas, dubitationis scrupulum amputare. Inde est quòd.*]

§ Pith. [15] *Idem Eugen. & Scholastico Mutin.*] Alias *Abbati Argent.* Fortè *Abbati Angiensi.* Vel *Abbati Cuciensi*, fortè *Curiensi.*

XVI. Idem. [c. an. 1215. *Romæ.*]

Non sufficit Prælato de criminibus infamato jurare, cùm se purgat quòd sit immunis ab illis criminibus, sed jurare debet, quòd post suam promotionem illa crimina non commisit.

ACcepimus [t] literas, quibus nobis intimare curastis, quòd Apostolico mandato super indicenda purgatione Archiepiscopo Bisuntinen. recepto, ipsum citastis ut decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis [u], juramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quòd immunis erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat: *Et infrà.* Ipse verò ad præsentiam nostram accedens, humili-

[t] Vide Bart. *in l.* 1. §. *accusationem. ff. ad SC. Turp.* ubi citat hunc textum in pulchro casu.
[u] nobis *legitur in plerisque Cod. se... tamen indicat legendum* coram vobis.

ter ſupplicavit, ut ſaltem ſuper purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem, quia non deberet aſſerere, quòd à nativitate ſua nunquam paſſus fuerit lapſum carnis. Porrò cùm ab eis non credatur exactum fuiſſe hujuſmodi juramentum, potiùs forte præſumimus, quòd alia de cauſa volebat ſub præſcripta forma jurare; videlicet quòd immunis erat ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tanquam dimiſſis per pœnitentiam jam eſſet immunis ab illis: ſed hoc jurare, non parvæ temeritatis exiſteret: cùm beatus Job dicat: Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorat anima mea: *Et infrà.* Ideóque præſcriptam purgationis formam ſecundùm quam idem Archiepiſcopus obtulit ſe purgare, reprobamus, utpote indiſcretam, temerariam, & ineptam: injungentes eidem, ut ſi voluerit & potuerit ſecundùm hanc formam ſe purgare, ſecundùm ſanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicet quòd illa crimina graviora, id eſt, ſimoniam, venditionem juſtitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus extitit, juret ſe minimè commiſiſſe, poſtquam ad Archiepiſcopalem promotus eſt dignitatem, & compurgatores ſic jurent, quòd credunt eum verum juraſſe: quo facto vos illum dimittatis in pace, alioquin, &c.

Job. 9.

DE PURGATIONE VULGARI [x].

[x] Vide B. Thom. 2. 2. *q. 95. ar. 8. ad 3. arg.*

TITULUS XXXV.

I. CELESTINUS III. [c. an. 1195. *Romæ.*]

Duella, & aliæ purgationes vulgares prohibitæ ſunt, quia per eas multoties condemnatur abſolvendus, & Deus tentari videtur. Hoc dicit totus titulus.

CURA ſuſcepti [y] regiminis: [*Et infrà α.*] Cùm t. f. duxerit Sedem Apoſt. conſulendam, utrùm ſuper Eccleſiarum poſſeſſionibus duella debeant ſuſtineri. Tuæ duximus ſolicitudini reſpondendum, quòd in eo caſu, vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus tolerare [z].

[*α Sæpè dictæ tamen multæ eum non deſinunt infamare. unde nobis humiliter ſupplicavit, ut ab illorum impetitionib. ſolutum, faceremus ipſum prædictarum Eccleſiarum pacifica poſſeſſione gaudere.*]

[y] *Cap. un. eod. tit. in 11. Compil.*

[z] Adde quod not. Bal. *in l. 1. C. de Lati. lib. tol. ubi vide.*

II. INNOCENTIUS III. Priori Sancti Sergii Spoletan. [c. an. 1212. *Romà in Umbriam.*]

Summatum eſt ſuprà cap. proxi.

SIgnificantibus [a] V. Laico, & Fratribus ejus ad noſtram noveris audientiam perveniſſe, quòd cùm quidam eos ſuper furti crimine accuſaret, cum eo coacti ſunt inire duellum in quo aliis peccatis ſuis præpedientibus ceciderunt: propter quod per Conſules Spoletanos bonis fuerint propriis ſpoliati: nunc verò furtum apud alios eſt inventum, & quòd ipſi fuerint innocentes, eſt, faciente Domino, revelatum. Unde Conſulibus ipſis dedimus in mandatis, ut ablata reſtituant univerſa.

[a] *C. un. eod. tit. in 1. Compil.* Vide Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de ref. c. 19.*

III. HONORIUS III. [c. an. 1225. *Romæ.*]

Summatum eſt ſuprà cap. 1.

DIlecti [b] filii noviter in Livonia baptizati, gravem ad nos querimoniam deſtinarunt, quòd fratres Templariorum, & alii [1] qui temporalem in eis poteſtatem exercent, ſi quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis judicium [2] ſubire compellunt: quibus ſi qua exinde ſequatur aduſtio, civilem pœnam infligunt. Cùm igitur hujuſmodi judicium ſit penitùs interdictum, utpote in quo Deus tentari videtur: mandamus, quatenus dictos fratres [3], & alios, ut ab hujuſmodi converſorum gravamine omnino deſiſtant, per cenſ. Eccleſ. appel. remota compellas [4].

[b] Ivo, *par. 10. c. 15.*

¶ PITH. [1] *Et alii.*] *Et quidam Advocati & Judices.*

[2] *Judicium.*] V. C. addit *ſeculi. Vide Ivonem Epiſt.* 74. 91. & 254.

[3] *Dictos fratres.*] V. C. addit, *Ordinem in Livonia profitentes.* Vide Chronic. Sclavorum *pag.* 199. Crant. *Daniæ* 4. 24. & Trithem. *Hirſaug. pag.* 224.

[4] *Compellas.*] *Compellatis.*

DE INJURIIS ET DAMNO DATO.

TITULUS XXXVI.

I. IN EXODO [c].

[c] *Exod. 21.*

Propter ejus brevitatem, non ſummatur.

SI rixati fuerint homines, & percuſſerit alter proximum ſuum lapide, vel pugno [d], & ille mortuus non fuerit, ſi [e] jacuerit in lecto, qui percuſſerit, operas ejus & impenſas in medicos reſtituat.

[d] Vide *l. fin. cum gl. & concor. ff. de ſicar.*

[e] *al. ita:* ſed jacuerit.

II. IN EODEM.

Breve eſt, & ideò non ſummatur.

SI quis aperuerit ciſternam [f], & foderit, & non operuerit eam, ceciderítque bos vel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

Exod. 21. [f] *C. 3. tit. damno da... in 1. Comp...* Refert Ivo... *16. c. 349.*

III. IDEM.

Breve eſt, & ideò non ſummatur.

SI bos alienus cornupeta fuerit ab heri, & nudiuſtertius, & non cuſtodivit eum Dominus ſuus, reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

Exod. 21.

IV. IDEM.

Breve eſt, & non ſummatur.

SI læſerit quiſpiam agrum vel vineam, & dimiſerit jumentum ſuum, ut depaſcat aliena, pro damno æſtimationem reſtituat.

Exod. 22.

V. IDEM.

Breve eſt, & non ſummatur.

SI egreſſus ignis comprehenderit acervos frugum ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit.

Ibidem.

VI. Ex Pœnitentiali Romano [g].

Breve eſt, & quaſi idem cum præcedenti.

SI quis domum vel aream cujuſquam incenderit voluntariè, ſublata & incenſa omnia reſtituat, & tres annos pœniteat.

[g] Similis ... tentia re... tur apud... Burch. ...

VII. HONORIUS III. Epiſcopo Bononien. [c. an. 1224. *Romà in Flaminiam.*]

Secularis poteſtas, qui Clericum bannivit, condemnari debet per Judicem Eccleſiaſticum, ſecundùm æſtimationem injuriæ in expenſis & damnis. Et hodie adde pœnam in Cle. 1. de Pœnis.

OLim [h] [1] ſcribentibus nobis Epiſcopo Mutinen. ut Poteſtatem, Conſiliarios & populum civitatis Florentin. ad ſatisfaciendum de damnis & injuriis irrogatis Epiſcopo, & Eccleſiis Feſulan. cen. Eccle. coarctaret, idem teſtes lite non conteſtata recepit. Quare nos ejus proceſſu penitùs revocato Commune Florentin. quia banniverat Epiſcopum Feſulanum contra Deum & Eccleſiaſticam libertatem, propter injuriam banni, & expenſas, & damna tali occaſione ſecuta, taxatione juramento præmiſſo in mille libris uſualis monetæ, prædicto Epiſcopo ſententialiter duximus condemnandum.

[h] Vide Clem. 1. *de pœnis ... Gravis. ju... de reſti. ſpo...*

¶ PITH. [1] *Olim, &c.*] *Joh. Villani* 25. *lib.* 4. *cap.* 5. 6.

VIII. GREGORIUS IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Qui jurat ſtatutum ſuper non repetendis damnis, hoc non obſtante expenſas repetere poterit. Hoc dicit. Vel ſic. *Statutum ſuper damnis non repetendis, ad expenſas non extenditur.*

IN noſtra [i] [2] & fratrum noſtrorum præſentia propoſuiſtis, quòd olim cives Brixien. pro [k] reſtaurationibus damnorum illatorum ad invicem, quæ propter multas civiles diſcordias incurrerant, plurimùm aggravati, ſtatutum editum de non petendo vel recipiendo in poſterum reſtaurationes hujuſmodi à Communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam juramento: *Et infrà.* Cum igitur aliud ſit damnorum reſtauratio, quàm ſatisfactio expenſarum: & ideò in juramento exhibito ſuper damnorum articulo intelligi non debeat, quòd factum expenſarum fuerit comprehenſum: mandamus, quatenus, juramento non obſtante prædicto, auctoritate noſtra provideas, quòd dictum Commune pro bono concordiæ ad expenſarum ſatisfactionem aliquid [l] contribuat, juxta tuæ diſcretionis arbitrium, à te ſicut expedierit moderandum.

[i] Vide glo. ... *c. ſi Canoni... verbo Damn... & injuriis. offic. ordi. in...*

[k] *Dictio,* p... *deeſt in vetu... ſtiorib. Codi...*

[l] *Dictio,* ... quid, *dee... antiquiorib. exemplarib.*

¶ PITH. [2] *In noſtra.*] Capreol. 32.

IX. IDEM [3]. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Habet plura dicta, & ſe ſummat.

SI culpâ tuâ datum eſt damnum, vel injuria irrogata, ſeu aliis irrogantibus opem forte tuliſti, aut hæc imperitia tuâ, ſive negligentiâ evenerunt, jure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere vel jacturam. Quòd ſi animalia tua nocuiſſe proponas, nihilominus ad ſatisfactionem teneris, niſi ea dando paſſis damnum, velis liberare teipſum: quod tamen ad liberationem non proficit, ſi fera animalia, vel quæ conſuerunt nocere, fuiſſent, & quam debueras non curaſti diligentiam adhibere. Sanè licèt, qui occaſionem dat, damnum videatur dediſſe: ſecus eſt tamen in illo dicendum, qui ut non accideret, de contingentibus nil omiſit.

DE PŒNIS.

TITULUS XXXVII.

I. EX CONCILIO Toletano. [*in Hiſpania.*]

Totiès puniendus est criminosus, quoties delictum iterat.

EA quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur.

II. Ex Concilio Triburiensi [m]. [*in Germania.*]

Interficiens Presbyterum puniendus est: & pœnæ pars Ecclesiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima distribuitur.

PResbyteri [1] interfecti compositio Episcopo ad cujus Parœciam pertinet solvatur: ita ut medietatem [2] utilitatibus Ecclesiæ, cui præfuit, tribuat, alteram in ejus eleëmosynam justè dispertiat. Quia nullus ejus hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociavit.

¶ Pith. [1] *Presbyteri, &c.*] *Can. omnes. caus.* 17. *quæst.* 4.

[2] *Medietatem.*] Adde *Veregildi.*

[m] ...t in Con... Tribu... i sub Ar... ho Impe... re c. 4. sed verbis ...runt Burc. *Dec. c.* 11. *p.* 10. *c.* & Gra... sive Pa... 7. *q.* 4. *omnes* ...*byteri.*

III. Alexander III. Cantuarien. Archiepiscopo. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Non debent Prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causâ ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

LIcèt [3] [n] juxta Apostolum: [*Et infrà* α.] Accepimus, quòd Archidiaconi Conventren. Episcopatûs pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, à Clericis & Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ personas quandoque suspendunt, Ecclesias interdicunt, à Vicariis denarios, ut eos in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ Canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis & avaritiæ prodire videntur: *Et infrà.* Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Episcopatûs hoc districtiùs interdicas: si autem contravenire præsumpserint, eos appel. cessan. Eccl. cen. compellas.

[α *Arguere, obsecrare & increpare studeamus: sic tamen debemus excessus corrigere singulorum, ut probemur non quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi sunt, quærere, ut in correctione facienda videamur modestiam, & maturitatem servare.*]

¶ Pith. [3] *Licèt, &c.*] Vide Sarisberienſ. *pag.* 169. Matth. Paris *pag.* 134.

[n] ...p. 3. *eod.* ...*in* III. ...*pil.* ...ost Conc. ...ran. sub ... III. *c.* 3.

IV. Idem in Concilio Turonen. [*in Gallia.*]

Victus condemnatur victori præsenti in expensis, etiam in causis pecuniariis, & unum casum excipit.

CAlumniam [o] & audaciam temerè litigantium condemnando in expensis, & alio multiplici remedio sanctio imperialis [4] compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur: præcipimus [5], ut decetero in causis pecuniariis victus, victori in expensis condemnetur: nisi sententia pro absente feratur.

¶ Pith. [4] *Sanctio imperialis.*] *L. properandum. §. sive autem. C. de Judic.*

[5] *Præcipimus, &c.*] Joannes Galli *quæst.* 275. Ordinatio Caroli quinti *in Antiq. fol.* 131.

[o] ...p. 5. *eod.* ...*in* I. *Com*... & post ... Lat. Alex. III. *c.* 2.

V. Innocentius III. Midrosiensi [6] Archiepiscopo. [c. an. 1212. *Româ in Norvegiam.*]

Clericus causam seu operam præbens bello, deponendus est.

QUod in [p] dubiis: *Et infrà.* Quia verò tam Sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quàm qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore Canonico eos credimus deponendos.

¶ Pith. [6] *Midrosiensi.*] *Nidrosiensi*, vel *Stridoniensi.*

[p] ...*unic. eod.* ...*in* III. ...*pil.* an ...ico pu... ...e liceat, ...icat B. ...m. 2. 2. ... *art.* 2. ...*bi Caiet.*

VI. Idem London. Episcopo. [c. an. 1212. *Româ in Angliam.*]

Clericus pro magno scelere ab eo commisso, deponi debet, & in Monasterio detrudi, ad agendam pœnitentiam.

TUæ discretioni [q] prudentiam: *Et infrà.* Ad illud, quod à nobis tertiò requisisti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debeant. Respondemus, quòd à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis Monasteriis, ad pœnitentiam peragendam.

[q] ...p. 3. *tit.* ...*vita &* *Cler.* ...I. *Comp.* ...e Bernar. ...*in Pra*... *Crim.* ... *c.* 84.

VII. Idem Abb. & Fratrib. Cryptæ Ferratæ. [c. an. 1212. *Romæ.*]

Si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque potest exigere pœnam, ad invicem promissam ex conventione.

COnstitutus [r] in præsentia nostra: *Et infrà.* Licèt autem in instrumento Episcopi Lavitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non servans, solveret observanti: cùm tamen utraque pars venisse contra illum, ex confessione propria convincatur, cùm & pars vestra subtraxerit Episcopo pensionem, & Episcopus procurationem exegerit ab eadem Ecclesia, sicut œconomus proposuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus absolutam.

[r] ...rs cap. ...stitutus, ... *de Re*... *Dom.* ubi ...nies va... ...ates de ...e Lavitani.

VIII. Idem Priori S. Fridiani & Magistro B. Canonico Pisano. [c. an. 1213. *Româ in Tusciam.*]

Pars II.

Si testis propter vacillationem incarceratur, infamiam non incurrit.

SUper [s] his, de quibus nos consulere voluistis: *Et infrà.* Clericus autem, qui pro eo quòd variaverat & vacillaverat coram vobis [t], de mandato nostro [u] captus est & detentus, infamiam non incurrit.

[s] *C.* 3. *tit. de Acc. in* III. *Compil.*
[t] *al.* nobis.
[u] *al.* vestro.

IX. Idem Spoletano Episcopo. [c. an. 1213. *Româ in Umbriam.*]

Obligatus ad certam quantitatem, certa die sub pœna solvendam, si partem intra terminum solvit, ad pœnam integram non tenetur.

SUam [x] ad nos Rectores & Clericorum Sancti Fortunati querimoniam transmiserunt, quòd cùm tibi essent in xl. libris, per quoddam arbitrium condemnati, essétque pœna xxx. librarum apposita, nisi ea solverent in termino constituto, tandem xxxiii. libris in termino persolutis, occasione septem residuarum, per quasdam nostras [y] literas veritate tacita impetratas obtinuisti eos in præfatis xxx. libris, tibi per Delegatum Judicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum Pontificalis modestiæ oblivisci, ut inhonestis quæstibus anhelando desideres cum aliena jactura ditari: mandamus, quatenus septem librarum solutione contentus super pœna xxx. librarum, memoratos Rectores decetero non molestes.

[x] *Cap.* 2. *Ne Cleri. vel Monachi in* III. *Compil.*
[y] *Dictio*, nostras, *deest in plerisque antiquis.*

X. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Occidentes Prælatum, privantur beneficiis & feudis, quæ habent ab Ecclesia, cui præerat Prælatus ille, nec eis vel hæredibus restituentur, nec alia de novo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente, vel banniente Episcopum, auctæ sunt similes pœnæ: de quibus in Clem. Si quis suadente. eodem tit.

AD aures [z] nostri Apostolatûs pervenit, quòd cùm quidam Parœciani tui ausu diabolico, bonæ [a] memoriæ, I. Vincentinum Episcopum, Prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda & beneficia, quæ illi à Vincentina Ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cum multa deliberatione sublata. Quia igitur majori sunt animadversione plectendi, nos tam tibi quàm successoribus tuis, auctoritate Apost. prohibemus, ne ipsis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta restituantur, seu de novo eis alia quælibet conferantur.

[z] *C.* 1. *eod. tit. in* IV. *Compil.*
[a] Hæc *duo verba*, bonæ memoriæ, *desunt in omnibus Vaticanis.*

XI. Idem. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Prorumpens contra Judicem, arbitrio Superioris punitur.

DIlectus [b] filius electus Sancti P. ad Montes [7]: *Et infrà.* Ne judicialis evanescat auctoritas, cùm de litigatoris improbitate constiterit, adversùs assertionem Judicis temerè prorumpentis, juxta Superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri.

¶ Pith. [7] *Sancti P. ad Montes.*] *Sancti Petri ad Montes Cathalaunenses*, Ordinis S. Benedicti, Diœcesis Cathalaunensis.

[b] *C.* 1. *tit. de Prob. in* IV. *Compil.*

XII. Idem [c] in Concilio Generali. [an. 1216. *Romæ.*]

[c] Scilicet Innoc. III. *in Conc. General. c.* 45. & *cap.* 2. *eod. tit. in* IV. *Compil.*

Patroni, Advocati, vel Vicedomini vindicantes sibi in Ecclesiis plus quàm jura permittant, per censuram Ecclesiasticam compescuntur: & si occidunt Prælatum vel Clericum Ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab Ecclesia, & eorum posteri usque ad quartam generationem non admittuntur ad Clerum, nec in Religionibus præficiuntur.

IN quibusdam Provinciis Ecclesiarum Patroni & Advocati, seu Vicedomini se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solùm cùm vacantibus debet Ecclesiis de Pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verùm etiam de possessionibus, aliisque bonis Ecclesiasticis, pro sua voluntate ordinare præsumunt: &, quod horrendum est dicere, in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cùm igitur, quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: prohibemus expressè, ne Patroni vel Advocati, seu Vicedomini super præmissis, decetero plus usurpent, quàm reperiatur in jure permissum: & si contrà præsumpserint, per severitatem Canonicam districtissimè compescantur. Sacri nihilominus Concilii approbatione statuimus, quatenus si Patroni, vel Advocati, aut Feudatarii, seu Vicedomini, aut alii Beneficiati alicujus Ecclesiæ, Rectorem vel Clericum alium ipsius Ecclesiæ, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint: Patroni jus Patronatûs, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vicedomini vicedominatum, & Beneficiati beneficium prorsùs amittant. Et ne minùs vindictæ quàm excessûs memoria prorogetur, non solùm de præmissis nihil perveniat ad hæredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum Collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

XIII. Honorius III. Præposito Archidiac. & H. [8] Canonico Suession. [c. an. 1222. *Româ in Galliam.*]

Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea perstiterit, & monitus non paruerit Ecclesiæ, ab ejus debito absolvuntur.

GRavem Capituli Lund. [d] recepimus quæstionem, quòd cùm Comes Registren. [e] [9] pro multis injuriis, quas irrogarat

[d] Laudunen.
[e] Regisiteren.

f al. eidem; sed in antiq. legitur eisdem.

eisdem f per Judices à Sede Apostolica delegatos excommunicationis vinculo fuerit innodatus; idem per duos annos & ampliùs in excommunicatione perfistens, juri parere pertinaciter renuit, claves Ecclesiæ contemnendo. Licèt igitur hujusmodi pertinacia non careat scrupulo [10] hæreticæ pravitatis: volentes tamen nobilitati parcere Comitis supradicti, Discretioni vestræ mandamus, quatenus si Comes supradictus post commonitionem vestram [11] non paruerit plenè juri, vos Ecclesias, in quibus aliquod jus habere dignoscitur, ab ejus debito absolventes, fideles ipsius, quandiu in excommunicatione perstiterit, ab ejus fidelitatis juramento [12] denuncietis penitùs absolutos.

¶ Pith. [8] *Et H.*] 2. V. C. addunt, *de Parisius*.
[9] *Comes Registrensis.*] In V. C. *Nobilis vir Comes Reistensis*, aliàs *Regitestensis*.
[10] *Scrupulo.*] V. C. addit, *societatis occultæ*.
[11] *Commonitionem vestram.*] V. C. addit, *intra quindecim dies*.
[12] *Ab ejus fidelitatis juramento.*] In V. C. *ab ejus fidelitate*.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

Titulus XXXVIII.

g al. Calixtus, ut in omnibus Vaticanis: sed hæc reperiuntur apud Gregor. lib. 12. ep. 31. Regist. ad Felicem Siciliæ Episcopum.

I. Alexander Papa g [1].

Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet.

Manifesta peccata non sunt occultâ correctione purganda.

¶ Pith. [1] *Alexander Papa.*] In Codice Brissonii, *Symmachus Papa*.

II. Ex Concilio Maguntinensi. [*in Germania.*]

Ponit pœnitentiam occidentis Presbyterum.

Qui Presbyterum occiderit, xij annorum pœnitentia ei, secundùm Canones, imponatur: *& infrà.* Convictus usque ad ultimum vitæ suæ tempus militiæ cingulo careat, & absque spe conjugii maneat.

h Hæ duæ voces, & suffraganeis, desunt in omnib. Vat.

III. Alexander III. Mediolan. Archiep. & h Suffraganeis. [c. an. 1272. *Romà in Insubriam.*]

Consideratis circumstantiis, arbitraria pœnitentia indicenda est ei qui modum excessit se defendendo.

i Cap. 2. eod. tit. in II. Compil.

Significavit i nobis vir nobilis P. quòd F. dicto Imperatori, cùm olim rediret ab urbe, castrum Vernicæ [2] negavit: *& infrà.* Unde contigit, quòd iv. castris destructis, plusquam duo millia domorum destructa fuerunt, multi homines interfecti, & alia mala ibi commissa, quæ longum esset per singula enarrare. Quoniam igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari desiderat: mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam, secundùm quod visum fuerit, misericorditer imponatis k; attendentes l quòd pro libertate sua & Ecclesiæ devotione hoc fecit. Quare in his debemus talem discretionem habere, ut alii, & ipse idem, pro austeritate pœnitentiæ, à servitio Ecclesiæ nullatenus retardentur, nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

k imponas. l attendens.

¶ Pith. [2] *Vernicæ.*] *Verrucæ.* Radev. *lib.* 2. *cap.* 27. *pag.* 259.

IV. Idem Archiepiscopo Cantuariensi. [c. an. 1172. *Romà in Angliam.*]

Indulgentiæ quæ conceduntur per Prælatos non subditis, non prosunt, nisi proprii Judices hoc concedant.

m Cap. 3. eod. tit. in I. Compil.

Quod autem m [3] consuluisti, utrùm remissiones quæ fiunt in dedicationibus Ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis prosint quàm his qui remittentibus subsunt: Hoc volumus tuam Fraternitatem tenere, quòd cùm à non suo Judice ligari nullus valeat vel absolvi, remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus ut prosint, proprii Judices specialiter indulserunt.

¶ Pith. [3] *Quod autem, &c.*] Hoc caput ex *l. finali C. de Sentent. pass. & restit.*

V. Idem Belvacen. Episcopo. [c. an. 1172. *Romà in Galliam.*]

Non est verè pœnitens, qui peccandi animum non deponit; tamen recipitur ejus confessio.

n Cap. 1. eod. tit. in II. Compil.

Quòd n quidam ad confessionem de criminibus veniunt, & quamvis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere non posse: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licèt non sit vera hujusmodi pœnitentia, admittenda tamen est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

VI. Idem Triburien. Archiepiscopo. [c. an. 1173. *Romà in Germaniam.*]

Qui ex pœnitentia debet certa die in pane & aqua jejunare, potest, deficiente pane, aliis cibariis uti.

o Cap. 3. tit. de Feriis in II. Compil.

Licèt tam o veteris quàm novi Testamenti pagina: *& infrà.* Si autem illi qui aliquos dies in pane & aqua ex injuncta sibi pœnitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur, non habent; leguminibus, aut piscibus, vel aliis cibariis reficiantur, si necessitas id exposcat. Discretione tamen adhibita, quòd his non ad delicias, sed ad sustentationem utantur.

Pars alia de Feriis. Licèt.

VII. Clemens III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Sacerdoti Græco procuranti, vel studiosè negligenti oppressionem filiorum, non imponitur pœnitentia publica; sed debet abstinere ab Altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictum est publicum, debet publicè agere pœnitentiam.

p Cap. 2. eod. tit. in II. Compil.

Quæsitum est p [4] utrùm Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti, pœnitentia publica sit imponenda, si eam sibi postulent pro filiis oppressis injungi? Huic igitur Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantibus, vel studiosè negligentibus, filii in lectis reperiuntur oppressi; ab officio Altaris debent perpetuò abstinere; & eis gravior quàm Laicis, non tamen publica, nisi in publicum id veniat, pœnitentia debet imponi. Verùm si ex incuria ipsorum mortui inveniantur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio Pœnitentiarii imponatur, & in terrorem aliorum q, ad tempus abstineant à celebratione Missarum.

q Vide l. A... facta. §. ... ff. de Pœn... l. Eum qui... de Injur...

¶ Pith. [4] *Quæsitum est.*] Vide *Can. Utrùm, dist.* 31.

VIII. Innocentius III. Livon. Episcopo, & eis qui cum ipso sunt Fratribus. [c. an. 1214. *Romà in Germaniam.*]

Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet, secundùm quantitatem excessûs pœnitentis, & contritionem, & alias circumstantias. Hoc dicit quoad titulum.

r Cap. 1. ... tit. in II... Compil.

Deus r qui Ecclesiam suam [5]: *& infrà.* Ceterùm, cùm pœnitentia non tam secundùm quantitatem excessûs, quàm pœnitentis contritionem, per discreti Sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarum, super fornicatione, adulterio, homicidio s, perjurio, & aliis criminibus, consideratis circumstantiis omnibus, & præsertim novitate Livonien. Ecclesiæ competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout saluti eorum videritis expedire. Apostoli autem vestigiis inhærentes, dicentis: Lac vobis potum dedi, non escam; paulatim eos instruatis in fide, confessionis formam, Orationem Dominicam, & Symbolum illos solicitè edocentes t. Interim tamen Corporis & Sanguinis Domini sacramentum renatis fonte Baptismatis, consuetis festivitatibus, & in mortis articulo tribuatis.

s Vox, per... rio, deest... antiq. codic...

1. Cor. 3.

t Quæ deber... scire Christ... ni ad salute... suam, vide... Bald. super... Rub. C. de... Summ. Tri...

¶ Pith. [5] *Deus qui, &c.*] Chronicon Sclavorum *pag.* 181. Junge *caput* 11. *de Vit. & honest. Cleric. & caput ultimum de Divortiis.*

IX. Idem [6] Sancti Laur. in Lucina Presbytero Card. Apost. Sed. Legato. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Auditur mulieris confessio, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.

Officii [7]: *& infrà.* Significasti quandam mulierem in pœnitentia tibi fuisse confessam, quòd timens ne viri possessio devolveretur ad alios, quarumdam herbarum succum potavit, & sic venter ejus intumuit, & inde gravidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum; timénsque maritum, non vult facinus ipsi u detegere, qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrùm ei, hac fraude durante, sit pœnitentia injungenda: Respondemus, quòd sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda: ita nec illi debet pœnitentia denegari, maximè si per alios, intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi: sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi.

u illi.

¶ Pith. [6] *Idem.*] V. C. addit, *E. titulo*.
[7] *Officii, &c.*] Junge *cap.* 42. *inf. de Sentent. excommunic. cap.* 38. *de Elect. cap.* 14. *de Testam.*

X. Idem Valent. x & Burgen. Episcopis, & Abbatibus de N. Cistercien. Ordinis. [c. an. 1214. *Romà in Galliam & Hispaniam.*]

x In antiq. Cod. Palenti... & Burgen. Episcopis, Abbatib. A... mid.

Abbatissa Moniales benedicere, confessiones audire, & publicè prædicare non potest.

y Cap. 1. eod. tit. in IV. Compil.

Nova y quædam nostris sunt auribus intimata, quòd Abbatissæ Moniales proprias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in criminibus audiunt; & legentes Evangelium, præsumunt publicè prædicare. Cùm igitur id absonum sit, pariter & absurdum: Mandamus, quatenus ne id de cetero fiat, curetis firmiter inhibere; quia licèt Beatissima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves Regni Cælorum commisit.

XI. Idem. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia, & viaticum morientibus. Hoc primò. *Clerici, qui ſervarunt interdictum, poſſunt cum ſilentio in Cœmeterio ſepeliri.* Hoc ſecundò. *In Conventualibus Eccleſiis Clerici bini vel trini poſſunt Horas ſubmiſſa voce dicere.* Hoc tertiò. *Cruce ſignatis & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi poteſt.* Hoc quartò.

p. 3. eod. in IV. pil. Vide ult. de excom. 6.

QUod [z] in te: [*Et infrà* a.] In illo enim verbo per quod Pœnitentiam morientibus non negamus, Viaticum etiam [8], quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipſum decedentibus denegetur. Licèt autem per generale interdictum denegetur omnibus tam unctio, quàm Eccleſiaſtica ſepultura; concedimus tamen ex gratia, ut Clerici decedentes, qui tamen ſervaverint interdictum, in Cœmeterio Eccleſiæ, ſine campanarum pulſatione, ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus, cum ſilentio tumulentur. Et in Conventualibus Eccleſiis bini & bini, vel ſimul tres, Horas Canonicas valeant [a] legere, non cantare, januis clauſis, interdictis & excommunicatis excluſis, & voce ita remiſſa, quòd exterius audiri non poſſit: cùm & Regularibus ſecundùm privilegium Sed. Apoſt. ſit indultum, ut cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce celebrare Divina. Recipientibus autem ſignum Crucis non negamus quominus eis ob [b] reverentiam crucifixi, pœnitentia, cùm poſtulaverint, injungatur: quod & aliis peregrinis poteſt miſericorditer indulgeri.

omnibus ic. valeant re potiùs n cantare.

reveren-

[a *Verùm quoniam à quibuſdam intelleximus dubitari utrùm Clericis vel Laïcis dandum ſit Viaticum in extremis, an & unctio impendenda, & an cum aliis Sacramentis indulgenda ſit decedentibus ſepultura. Utrum in Conventualibus demiſſa voce, januis clauſis, interdictis excluſis, divina poſſint Officia celebrari. Similiter an ſuſcipientibus ſignum Crucis, & Sanctorum Limina viſitantibus ſit pœnitentia injungenda. Ambiguitatem hujuſmodi de dubitantium cordibus volumus amputare.*]

§ Pith. [8] *Viaticum etiam.*] Vide *Can.* 7. *cauſ.* 26. *quæſt.* 6.

XII. Idem [c] in Concilio Generali. [an. 1216. *Romæ.*]

m, ſci- Innoc. in Conc. c. 21. & eod. tit. Compil.

Famoſum eſt, & multùm allegabile, & hoc dicit: *Quilibet doli capax tenetur ſaltem ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti, vel de ejus licentia alteri, & Euchariſtiæ Sacramentum ad minus in Paſcha recipere. Et Sacerdos revelans confeſſionem deponendus eſt, & in Monaſterio, ad agendam perpetuam pœnitentiam, detrudendus.*

e Conc. ſeſſ. 14. de Con- & Can. ſanctiſſi- pœnit. ita, ab

OMnis [d] utriuſque [9] ſexûs Fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum; niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab hujuſmodi [e] perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtianâ careat ſepulturâ. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis publicetur, ne quiſquam ignorantiæ [f] cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam priùs poſtulet & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter ipſe illum non poſſit abſolvere [g] vel ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus [h] & cautus, ut more periti Medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati: quibus [i] prudenter intelligat quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere diverſis experimentis utendo ad ſalvandum [k] ægrotum. Caveat autem omnino ne verbo, aut ſigno, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem [l]: ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ, cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam, ad agendum perpetuam pœnitentiam, in arctum Monaſterium detrudendum.

liis, ne nam ex antiæ te. ſolvere. lis de- eſſe Con- tradit ſter Sen- 4. diſt. 9. uialem. x qui- In Con- ita, per andum. Thom. æſtioni- lditis ad q. 11. & ogos 4.

§ Pith. [9] *Omnis utriuſque, &c.*] Vide *in Catalog. teſt. verit. pag.* 450. Matth. Pariſ. *pag.* 923.

XIII. Idem in eodem. [an. 1216. *Romæ.*]

Medici vocati ad infirmos, debent ante omnia inducere infirmum ad Confeſſionem, nec quicquam perſuadere pro ſalute corporis tendens in animarum periculum.

CUm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem ſanaverat: Vade, & ampliùs noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. 5.

Præſenti decreto ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus Medicis corporum, ut cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, ut Medicos advocent animarum; ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur, cùm cauſa ceſſante ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto jacentes, cùm eis à Medicis ſuadetur, ut de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, unde faciliùs mortis periculum incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus noſtræ conſtitutionis, poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit, tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter. Ceterùm cùm anima ſit multò pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

XIV. Idem [m] in eodem. [an. 1216. *Romæ.*] [m] Scilicet Innoc. III. in eod. Conc. Gene. Later. c. 62. & c. 5. eod. tit. in IV. Compil.

Eleëmoſynarum Quæſtores ſine Apoſtolicis vel Diœceſanorum literis admitti non debent, nec tunc proponant ultra id quod in ipſis literis continetur. Hoc primò. *Et debent eſſe modeſti, & à locis & expenſis incongruis abſtinere.* Hoc ſecundò. *In Dedicatione Baſilicæ ultra annum, & in anniverſario Dedicationis, & in literis Indulgentiarum conceſſis ab alio quàm à Papa, ultra xl. dies remiſſio excedere non debet.* Hoc dicit uſque ad finem.

CUm ex eo: & *infrà.* Eleëmoſynarum quoque Quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in prædicatione proponunt, admitti (niſi Apoſtolicas vel Diœceſani Epiſcopi literas veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id quod in ipſis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam verò, quam communiter talibus Apoſtolica Sedes indulget, duximus exprimendam, ut ſecundùm eam Diœceſani Epiſcopi ſuas literas moderentur. Ea ſiquidem talis eſt: Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſſimus, ſive bonum fuerit, ſive malum, oportet nos diem meſſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intu tu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in Cælis, firmam ſpem [n], fiduciámque rectam tenentes; quoniam qui parcè ſeminat, parcè & metet; & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur ad ſuſtentationem Fratrum & egenorum ad tale confluentium Hoſpitale, propriæ non ſuppetant facultates, univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleëmoſynas, & grata eis ſubſidia erogetis; ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc [o] bona & alia quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti & diſcreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant aut ſumptuoſas expenſas, caventes omnino ne falſæ Religionis habitum geſtent. Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur & pœnitentialis ſatisfactio enervatur: decernimus, ut cùm dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive à pluribus Epiſcopis dedicetur; ac deinde in anniverſario dedicationis tempore xl. dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat: & *infrà* [p]. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literis præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet caſibus aliquoties conceduntur: cùm Rom. Pon. qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc [q] in talibus moderamen conſueverit obſervare.

2. *Cor.* 5.

[n] *In C. Barb. & Concilio,* firmam ſpem fiduciámque tenentes, &c.

[o] *al.* per hæc & alia bona.

[p] *Quid lateat ſub hoc* infrà, *non apparet.*

[q] *al.* & in talibus.

XV. Honorius III [10]. [c. an. 1220. *Romæ.*]

Archiepiſcopus intra Provinciam ſuam poteſt concedere indulgentias, ſecundùm formam Concilii Generalis. Hoc dicit, & loquitur de cap. præced. in fine.

NOſtro poſtulaſti [r] certificari reſponſo, utrùm per tuam Provinciam poſſis concedere remiſſionis literas generales. Nos igitur Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd per Provinciam tuam liberè potes hujuſmodi concedere literas; ita tamen, quòd ſtatutum Generalis Concilii non excedas.

[r] Vid. Specul. *tit. de pœn. & remiſſ.* B. Th. *in quæſt. additis ad* 3. *p. q.* 26.

§ Pith. [10] *Honorius III.*] Abbati & Conventui de Puxellis, Lexovienſis Diœceſis.

XVI. Gregorius IX. [c. an. 1232. *Romæ.*]

Epiſcopus & alii, de quibus in litera, poſſunt ſine licentia Superiorum ſibi eligere providum Confeſſorem.

NE pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter ſui Superioris licentiam, providum & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS [f].

[f] *In duobus manuſcr. ita:* & abſolutionis.

Titulus XXXIX.

I. Alexander III. Senon. Archiepiſcopo [r]. [c. an. 1172. *Romà in Galliam.*]

Impubes, qui Clericum percuſſit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt:

& qui joco vel causâ disciplinæ percutit Clericum, etiamsi sit major, excommunicatus non est: qui verò ex odio, sic, & per Papam absolvitur.

[t] *Cap. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

SUPER eo verò [t], quòd consilium postulasti: [*Et infrà α.*] Respondemus, quòd si Clerici infra puberes annos se adinvicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi, quia eos ætas excusat.

Nec Clerici [a], si sunt plenæ ætatis, & non odio vel invidiâ, vel indignatione, sed levitate jocosa se adinvicem percutere contingat, neque Magister, si Scholarem Clericum intuitu disciplinæ vel correctionis percusserit: quia non potest in ipsis injectio manuum violenta notari. Ceterùm, si ex odio iidem Scholares vel Seculares Clerici sese percusserint, pro sua absolutione debent ad Apostolicam Sedem venire.

[*α Utrùm Scholares, si se invicem in plena vel minore ætate, Clerici vel Religiosi viri in Claustro, secundùm Canonem illum* [3], *quo statutum est, ut illi qui in Clericos violentas manus injiciunt, mittantur ad Apostolicam Sedem, pro sua absolutione debeant venire. Inquisit. t.*]

¶ PITH. [1] *Senonensi Archiepiscopo.*] 2. V. C. *Exoniensi Episcopo.*

[2] *Ne Clerici, &c.*] Vide Petr. Blesensem, *epist.* 73. adversùs hanc Decretalem.

[3] *Secundùm Canonem illum.*] Eugen. II. *in Concil. Remens. c.* 8. Ivo, *lib.* 8. *tit.* 11. *cap.* 12. *&* 17. *& lib.* 4. *cap.* 29. & in Concil. Romano, *cap.* 11.

II. IDEM eidem. [c. an. 1172. *Româ in Galliam.*]

Monachos se adinvicem percutientes absolvit Abbas. Idem in Canonicis Regularibus: & Abbatis discretione deficiente, recurritur ad Episcopum.

[u] *Cap. 3. eod. tit. in 1. Compil.*
[x] sufficiat.

MOnachi [u] verò [4] & Canonici Regulares quocumque modo se in Claustro percusserint, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi; sed secundùm providentiam sui Abbatis, disciplinæ subdantur: & si discretio Abbatis non sufficit [x] ad eorum correctionem, est providentia Diœcesani Episcopi adhibenda.

¶ PITH. [4] *Monachi verò, &c.*] Refert Matth. Paris. *pag.* 642. Innocentius III. *in* 3. *Collect. cap.* 5. *eod. tit.* & Honorius III. *in* 5. *Collect. cap.* 10.

III. IDEM [5]. [c. an. 1180. *Romæ.*]

Ostiarius qui Clericum percussit non graviter, ab Episcopo absolvi potest. Hoc primò. *Officialis deliberatè injiciens manum in Clericum, per Papam absolvitur.* Hoc secundò. *Qui repellendo vim vi, Clericum percutit, excommunicatus non est.* Hoc tertiò. *Qui percutit Clericum turpiter inventum cum propinqua, excommunicatus non est, secùs cum remota: & dicitur propinqua, ut in litera.*

[y] *Cap. 4. eod. tit. in 1. Compil.* & post Conc. Later. *p.* 14. *c.* 9.

SI verò alicujus [y] potestatis Ostiarius sub prætextu sui officii malignatus Clericum læserit, ab Episcopo suo potest absolvi, nisi fortè eumdem Clericum graviter vulneravit. Officialis verò pro injectione manuum in Clericum, non potest sine mandato Romani Pontificis absolutionis beneficium promereri: quia nulli Laico super Clericum tanta datur auctoritas, nisi fortè turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, sed fortuito casu Clericum lædat. Si verò Clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat vel lædat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si incontinenti vim vi repellat; cùm vim vi repellere omnes leges omniáque jura permittant. Nec ille compellendus est ad Sedem Apostolicam venire, qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria, turpiter inventum, manus injecerit violentas. Ceterùm, si in stupro vel adulterio quod committit cum ea quæ ipsum ita proximâ consanguinitatis lineâ non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit à sententia illius excommunicationis immunis.

¶ PITH. [5] *Idem.*] *Eidem.*

IV. IDEM [6]. [c. an. 1173. *Româ in Angliam.*]

Qui percutit Clericum ignorans probabiliter eum Clericum, excommunicatus non est; ignorantiam tamen probare debet per juramentum: & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

[z] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.*
[a] *al.* non debet Apostolico præsentare, *&c.*
[b] nodari, *in recentioribus libris.*

SI verò [z] [7] aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet [a] Apostolico præsentari conspectui, nec etiam excommunicatione notari [b]; dummodo ipsum esse Clericum ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat præstiterit juramentum, quòd eum esse Clericum ignorasset. Ab illo autem (si præstare noluerit juramentum) quia violentas manus constat eum in Clericum injecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato Summi Pontificis absolvatur, convenit abstineri.

¶ PITH. [6] *Idem.*] *Bathoniensi & Exoniensi Episcopis.*

[7] *Si verò, &c.*] Vide *Can.* 23. *dist.* 23. *& cap.* 1. 4. *&* 7. *sup. de vita & honestat. Cleric.*

V. IDEM [8]. [c. an. 1173. *Româ in Galliam.*]

Percutiens Clericum vel Religiosum, excommunicatus est, nec ab alio quàm à Papa absolvitur, præterquam in mortis articulo.

[c] *C. 6. eod. in 1. Comp...* nam qui d... cantur Co... versi, trad... citati *in ca... Ut privile... sup. de Pr... legiis.* & ... norm. *hic.*

NOn dubium [c] est, quòd hi qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet Religionis Conversos injiciunt, ex constitutione Concilii [9], sententiam excommunicationis incurrunt, nec, nisi in articulo mortis, sine Rom. Pont. absolutionis possunt beneficium impetrare.

¶ PITH. [8] *Idem.*] *Abbatibus, Prioribus, & aliis Ecclesiasticis viris per Eboracensem Archiepiscopatum constitutis.* Sic in V. C. violentas enim manus, ut ait Radulphus de Duceto Horedam, intulerant Rogero Eboracensi Archiepiscopo, Cantuariensis Archiepiscopi Ministri in Concilio Westmonasteriensi, cùm inter Hugonem Legatum, & Richardum Cantuariensem Archiepiscopum sedere niteretur, ne jure quod sibi vindicabat, decedere videretur. Vide P. Bles. & J. Sarisber.

[9] *Concilii.*] Remensis, sub Eugenio II. & Romani sub Innocentio II.

VI. IDEM [10]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Mulieres quæ inciderunt in Canonem, Si quis suadente, absolvuntur ab Episcopo. Idem in personis quæ non sunt sui juris, vel sunt dedicatæ, de quibus dubitatur quòd non possent commodè accedere ad curiam. Et hoc dicit usque ad §. Illi.

[d] *Cap. 6. ... tit. in 1. C... pil.* & pos... Conc. Lat... *p.* 14. *c.* 1... Vide Deci... *Consil.* 60... *vol.* 2.

MUlieres [d] vel aliæ personæ, quæ sui juris non sunt, ab Episcopo Diœc. absolvi possunt, si manus in Clericum injecerint violentas. De his verò qui magnæ non sunt potentiæ, & ita delicati, quòd laborem veniendi ad Sedem Apostolicam nequeunt sustinere: Respondemus, quòd status personæ priùs, & veritas negotii est intimanda Rom. Pont. & secundùm consilium ejus tales erunt de commisso scelere corrigendi.

¶ PITH. [10] *Idem.*] *Exonensi Episcopo.*

Mandans Clericum percuti, excommunicatus est, sicut percutiens. Hoc dicit.

§. 1. Illi verò qui non per seipsos, sed eorum auctoritate vel mandato, alii violenter injiciunt manus in Clericos, ad Sedem Apostolicam sunt mittendi: cùm is [11] committat verè, cujus auctoritate vel mandato delictum committi probatur.

¶ PITH. [11] *Cùm is, &c.*] Vide Decium *consil.* 604. & Ancharanum *hic.*

VII. IDEM [12]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Excommunicatus per injectionem manuum in Clericum, licèt occultus, absolvitur per solum Papam.

[e] *Cap. 9. ... tit. in 1. Co... pil.* & post Conc. Lat. *p.* 14. *c.* 3...

POrrò si aliqui violentas manus [e] in fratres suos injiciunt, & ducti pœnitentiâ, non convicti, sed privatim à te veniam postulant, eos monere debes & inducere, ut his, quos læserunt, congruè satisfaciant, & Apostolico se conspectui repræsentent, cùm à te vel alio sine speciali mandato Romani Pont. absolvi non possint.

¶ PITH. [12] *Idem.*] *Hugucioni Legato.* In vit. Archiepisc. Cantuar. *pag.* 125.

VIII. IDEM [13]. [c. an. 1180. *Româ in Angliam.*]

Etiam Privilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per injectionem manuum in Clericum excommunicati sunt.

[f] *Cap.* 10. ... *tit. in* 1. *Compil.* & post Conc. Later. *p.* ... *c.* 4.

NUlli [14] se possunt [f] privilegio Apost. Sed. tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in Clericos, sicut excommunicati vitari.

¶ PITH. [13] *Idem.*] *Norvicensi Episcopo.* Sic 2. V. C.

[14] *Nulli.*] V. C. 2. addunt, *autem Monachi Templarii.* Vide Matth. Paris. *pag.* 303. Salisber. *pag.* 266. G. Tyr. *lib.* 18. *cap.* 3.

IX. IDEM Episcopis & aliis Prælatis per Galliam [15] constitutis. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Percutiens Monachum, vel Conversum Religiosum, debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.

[g] *Cap.* 14. ... *tit. in* 1. ... *pil.* & post Conc. Late... *p.* 14. *cap.* ...

PArochianos [g] [16] vestros, si qui in Monachos vel Conversos præfati Ordinis [17] violentas manus injecerunt, sublato appellationis remedio, secundùm tenorem Generalis Decreti, excommunicatos publicè nuncietis, ipsósque faciatis sicut excommunicatos arctiùs evitari, donec læsis congruè satisfaciant, & cum literis vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ PITH. [15] *Per Galliam.*] *Per Angliam.*

[16] *Parochianos.*] Sigonius *pag.* 512. Vigner. *tom.* 3. *pag.* 132. Petrus Blesens. *epist.* 82. Abbati & Conventui Cistercien. *Milites Galliarum sibi jus decimationis usurpant, nec vestris privilegiis deferentes, eas à vobis violenter extorquent.*

[17] *Præfati Ordinis.*] *Cisterciensis.*

X. IDEM Genuen. Archiepiscopo [18]. [c. an. 1174. *Româ in Tusciam.*]

Ponitur forma præcepti, quod sub virtute juramenti fieri

debet illi qui pro violenta manuum injectione in Clericum excommunicatus abſolvitur.

p. 15. eod. in 11. pil. e Sylveſt. o Abſolu-

EX tenore [h] literarum tuarum nobis innotuit, quòd B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas: *& infrà.* Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quòd tuo debeat mandato parere, ipſum vice noſtra à ſententia quâ tenetur, abſolvas; ſibique in virtute juramenti præcipias ne de cetero in Clericum, Monachum, vel alicujus Religionis Converſum, manus injiciat violentas, niſi ſe defendendo, aut de mandato ſuorum fecerit Prælatorum, vel niſi ſuper eum Prælationis miniſterium aut magiſterium habeat, aut cum ipſo in eadem Eccleſia ſocius eſſe noſcatur.

¶ PITH. [18] *Genuenſi Archiepiſcopo.*] *Januenſi.*

XI. IDEM Cenomanen. Epiſcopo. [c. an. 1180. *Româ in Galliam.*]

Excommunicatum pro percuſſione Clerici abſolvit Epiſcopus, ſi ſine periculo Papam adire nequit: debet tamen ſibi mandare, quòd adeat Papam, impedimento ceſſante.

6. eod. tit. Compil. oſt Conc. r. p. 14. 13.

DE cetero [i] noveris, quòd ſi quis pro violenta manuum injectione in Clericum, eſt vinculo excommunicationis adſtrictus, ſi habens capitales inimicitias [19], vel alias juſtas excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita quòd ſine periculo, Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare: licet Diœceſano Epiſcopo, recepto juramento ſecundùm morem Eccleſiæ, ſibi abſolutionis gratiam impertiri. Sed eſt illi ſub juramenti debito injungendum, ut quàm citiùs opportunitatem habuerit, Rom. Pont. adeat, mandatum Apoſtolicum ſuſcepturus.

¶ PITH. [19] *Capitales inimicitias.*] *L. 13. & 14. ff. de Procurat.*

XII. URBANUS III. Senonen. Archiepiſcopo [20]. [c. an. 1172. *Româ in Galliam.*]

Cùm Papa abſolutionem excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parendo mandatis Eccleſiæ.

. 8. tit. æſcript. Compil.

AD hæc [k] cùm inter Parœcianos tuos: [*Et infrà α.*] Romana Eccleſia abſolutionem ſententiæ delegatorum Judicum nequaquam conſuevit aliis delegare, niſi in literis commiſſionis contineatur expreſsè de ſufficienti cautione præſtanda ab his qui abſolvi debent, quòd judicio Eccleſiæ debeant obedire.

[*α Vel inter eos & alios controverſia coram delegatis Judicibus agitetur, ſæpiùs à Judicibus ipſis, ut aſſeris, auct. Ap. injungitur, ut alteram partium fortè parere judicio contemnentem, vel ob aliam cauſam rationabilem, Eccleſiaſtica diſtrictione percellas. Illi verò qui ſubjacere excommunicationi mandantur, ad alios Judices literas ab Ap. Se. impetrant, à quibus nihilominus auct. Ap. tibi mandatur, ut eos qui de priorum Judicum mandato excommunicati fuerant, habeas abſolutos; ſuper quo tua diſcretio dubitat quid tibi in diverſitate hujuſmodi ſit agendum: ad quod pariter reſpondemus, quòd ſi literæ ad ſecundos Judices impetratæ tacita veritate obtentæ non fuerunt, eos ad mandatum eorum abſolutos habere debes, præcipuè cùm*]

¶ PITH. [20] *Senonenſi Archiepiſcopo.*] *M. Cenomanenſi Epiſcopo.*

XIII. CLEMENS III. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicatus per Canonem, Si quis ſuadente, ſit dives vel pauper, per Papam abſolvendus eſt, vel ejus Legatum. Fallit in muliere, ſene, infirmo, vel mutilato, qui per Epiſcopum abſolvi poſſunt.

. 1. eod. 11. l.

EA noſcitur [l]: [*Et infrà α.*] Conſultationi t. t. duximus reſpondendum, quòd mulieres, ſenes, & valetudinarii, ſeu membrorum deſtitutionibus impediti, licèt ad Apoſt. Sed. non veniant, ab Epiſcopis valeant Fidelium communioni reſtitui, ſatisfacto juxta facultates his, quibus per eos conſtiterit injurias irrogatas. Alios autem ſive pauperes, ſive divites Sed. Apoſt. vel Legato ejus, ut beneficium abſolutionis obtineant, neceſſe eſt præſentari. Si verò infirmitatis tempore timore mortis, beneficium fuerit abſolutionis indultum, juramento præſtito, injungatur eiſdem, ut poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Rom. Eccleſ. vel ejus Legatum accedant, mandatum [m] Apoſtolicum ſuper talibus recepturi.

io, Apo- m, vetu- us Co-

[*α Quod utique f. t. diligenter attendens, certificari humiliter poſtulavit de his qui violentas manus in Clericos aliqua temeritate mittunt, nec eis ſuppetunt facultates ut ad Sed. Apoſt. valeant laborare, quomodo his poſſit ſalubriter provideri.*]

XIV. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ante denunciationem vitandus eſt excommunicatus, pro violenta manuum injectione in Clericos, niſi ſit occultus. Hoc primò. *Interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu, ſe enormitatibus immiſcuit, excommunicatus non eſt.* Hoc ſecundò.

3. eod. 11.

CUm non [n] ab homine: [*Et infrà α.*] Conſul. t. t. reſp. quòd à communione illius, qui pro ſacrilega manuum injectione in Clericum, in edictum excommunicationis incidit; licèt denunciatus non ſit, debes abſtinere; niſi fortè id tibi ſoli pateret: in quo caſu ipſum privatim tantummodo evitabis, quamdiu ab Eccleſia toleratur; ut ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus, pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur. In articulo verò ſecundæ quæſtionis reſpondemus, quòd occiſores Clericorum aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu, tyrannidi & enormitati ſe inverecundè immiſcent; in odium Clericalis exceſsûs, & terrorem atque correctionem ſimilium, Canone latæ ſententiæ minimè coërcentur, injungatur tamen eis pœnitentia competens, aliquantulùm aſperior, quàm ſi in Laicos talia commiſiſſent.

[*α A nobis itaque fuit ex parte tua quæſitum, an tenearis abſtinere à communione illius, qui pro temeraria manuum injectione in Clericum, in ſententiam incidit, antequam excommunicatus publicè nuncietur, & utrùm inciderint in Canonem latæ ſententiæ interfectores Clericorum & Presbyterorum illorum, qui abjecto ſuſcepti Ordinis Miniſterio, in publicis bellis, vel etiam præter bella ſe homicidiis polluere non verentur, cùm in comeſſationibus & inebrietatibus atque rapinis, & aliis enormitatibus æquè ſunt ut Laici, vel deteriùs debacchantes.*]

XV. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Ante abſolutionem communicandum non eſt excommunicato, licèt juraverit parere mandatis Eccleſiæ, vel compoſuerit cum offenſo. Hoc dicit primò. *Infamato de excommunicatione communicandum non eſt, niſi ſe purget, vel ad cautelam abſolvatur.* Hoc dicit ſecundò.

CUm [o] deſideres: [*Et infrà α.*] Fuit autem primæ quæſtionis tenor hujuſmodi, utrùm alicui excommunicato, qui mandato Eccleſiæ ſtare juravit, & ante abſolutionem Epiſcopus ei communionem reddidit, ſit communicandum ab aliis? & an Epiſcopus id facere debeat? Cui quæſtioni t. reſp. quòd cum cautio juratoria, quam hodie, qui excommunicati ſunt, præſtant, potiùs ad cautelam ex [p] conſuetudine Eccleſiæ, quàm rigore Canonum ſit inducta, neque momenti tam validi reputetur, quòd niſi abſolutionis beneficium ſubſequatur, ille qui excommunicatur, debeat communioni aliorum reſtitui, præſertim cùm ex eo juramento abſolutionem conſecutus non ſit, & conſtet eum excommunicatum fuiſſe, & verum ſit abſolutum non eſſe: nec Epiſcopus [21], nec alii debent communicare eidem, niſi fuerit ſecundùm formam Eccleſiæ [22], poſt juramentum præſtitum abſolutus: quia [23] qui cum excommunicato ſcienter communicaverit [24], excommunicationis pœnam contrahit cum eodem. Secundæ quæſtioni [25] nunc finem duximus imponendum, quòd ſi publica fama eſt [q] aliquem verberaſſe Clericum, nec Epiſcopus, nec alius communicare ſibi debet, niſi ad arbitrium Epiſcopi de hoc ſe purgaverit, vel ad cautelam abſolutionis beneficium conſequatur. Tertio loco, tua diſcretio requiſivit: ſi Clericus verberatus, Epiſcopo mediante, cum ſuo verberatore compoſuerit, & ille reconciliatus ſibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem admitti? Super quo tibi breviter reſpondemus, quòd licèt ille qui violentas manus injecit, ei quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur; Eccleſiæ tamen, quam offendit, ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur; & niſi forma Eccleſiæ, quæ pro abſolutione talium introducta eſt, obſervetur, non eſt communicandum eidem.

[*α Quoque quid tua f. obſervare debeat ſuper his quæ dubietatem continent, Apo. Se. ſcripto pleniùs edoceri, nos qui licèt immeriti ex ſuſcepto adminiſtrationis officio conſultationibus reſpondere cogimur ſingulorum.*]

¶ PITH. [21] *Nec Epiſcopus.*] In V. C. *Non poteſt Epiſcopus, nec debet ei communionem dare, nec alii, &c.*

[22] *Secundum formam Eccleſiæ.*] *Eccleſiaſticam.*

[23] *Quia.*] V. C. addit: *ſecundùm Apoſtolorum Canones, & Fabiani ſtatuta Pontificis.*

[24] *Communicaverit.*] V. C. addit: *eſt communione privandus, immò juxta Iſidori ſtatuta.*

[25] *Secundæ quæſtioni.*] V. C. addit: *Statuta Canonum, & præcipuè piæ memoriæ Alexandri III. prædeceſſoris noſtri ſequentes.*

XVI. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Sacerdos ejiciens Regularem de Eccleſia, Officia divina turbantem, excommunicatus non eſt.

VEniens [r] ad Se. Apoſt. I. lator præſentium, ſua nobis aſſertione monſtravit, quòd cùm Matutina Officia celebraret, quædam Monialis Eccleſiam ingrediens, cum alio Clerico ludendo impedimentum præſtabat, quominus Deo divinum poſſet obſequium exhibere. Unde memoratus Sacerdos commotus, ut liberiùs poſſet circa Divinorum celebrationem vacare, manibus in eam appoſitis, ut extra Eccleſiam poneret, cùm nollet exire, in trahendo [ſ] ipſam, coegit eandem extra [t] Eccleſiam reſidere: ſed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum evitaſti, & facis ab aliis evitari. Ideóque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, eum de cetero non evites, cùm ex hoc ipſum excommunicatum nullatenus videamus.

XVII. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum, poſſunt per Epiſcopum abſolvi. Hoc dicit ſecundum communem lecturam; & eſt textus ſingularis.

PErvenit [u] ad nos: [*Et infrà α.*] De his abſolvendis, qui Clericis non enormem, ſed modicam & levem injuriam irrogarunt, tuæ Fraternitatis arbitrio duximus committendum.

[o] *Cap. 4. eod. tit. in 11. Compil.*

[p] de conſuetudine.

[q] Vid. Dominic. *cap. Pro humani. §. ult. de Homicid. in 6.*

[r] *Cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.*

[ſ] *al.* extrahendo. *al.* vi trahendo.

[t] *al. ita:* intra Eccleſiam reſidere.

[u] *Cap. 6. eod. tit. in 11. Compil.*

[*α Illos autem qui sunt valetudine præpediti pro absolutionis beneficio ad Sed. Apost. nequeunt laborare, recepto ab eis, sicut moris est, juramento potes absolvere, ita quòd sanitati pristinæ restituti, Apostolico se conspectui repræsentent. Sexui verò fœmineo & pueris ac senibus super hoc satis te credimus posse liberè dispensare.*]

XVIII. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Clericus, qui scienter & spontè participat excommunicato in divinis officiis, excommunicatus est majori, & tantùm absolvendus per Papam: Hoc dicit secundùm Panorm.

x *Cap. 7. eod. tit. in II. Compil.*

SIgnificavit [x] nobis: *Et infrà.* Verùm Clericos, qui scienter & spontè participaverunt excommunicatis à nobis, & ipsos in officiis receperunt, eâdem excommunicationis sententiâ cum ipsis non dubitamus involvi: quos etiam pro beneficio absolutionis habendo ad nos volumus cum literarum tuarum insinuatione remitti.

XIX. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, vel Incendiarius post publicationem à solo Papa absolvitur.

y *Cap. 8. eod. tit. in II. Compil.*
z *al. ita: quòd non solùm hi, qui, &c.*

TUa nos [y] duxit fraternitas consulendos. [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ taliter resp. quòd non solùm [z] qui in Clericos temerarias manus injiciunt, sed etiam incendiarii ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apost. Sed. sunt mittendi.

[*α An hi soli sunt ad Sed. Apost. destinandi, qui in Canonem latæ sententiæ incidentes, manus injiciunt in Clericos violentas, & utrùm non possint ab eadem sententia, nisi per Rom. Pont. liberari.*]

XX. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Legati de Latere absolvere possunt excommunicatos pro injectione manuum in Clericos.

a *Cap. 9. eod. tit. in II. Compil.*

AD Eminentiam Sed. [a] Apostolicæ: [*Et infrà α.*] Sicut ex parte tua nostris est auribus intimatum, tibi extitit dubium, utrùm absolutionis beneficium assequantur, qui pro injectione manuum in Clericos, vel alias Religiosas personas excommunicationem incurrerunt, & à Legatis Cardinalibus, qui à Latere Rom. Pontif. destinantur, pro tempore absolvuntur, cùm iidem Legati mandatum super hoc non ostendant expressum. Super quo id à te volumus observari, ut eos habeas absque omni hæsitationis scrupulo absolutos, quos constiterit à talibus beneficium absolutionis adeptos.

[*α Est revertendum quoties articulus dubitationis emergit, ut tantò quis promptiori conscientia recipiat & observet, quod super re dubia sibi fuit à Sed. Apost. responsum, quantò prærogativa dignitatis ipsius certiori noscitur veritatis sententia vel scientia roborata, quæ in B. Petro Apostolorum Principe, præ aliis omnibus amplitudinem Prælationis accepit.*]

XXI. IDEM [26]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Generalis excommunicatio non ligat, nisi subditos proferentis.

b *Cap. 10. eod. tit. in II. Compil.*

A Nobis [b] fuit ex parte tua quæsitum, utrùm si quis ita pronunciaverit, Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit: hæc generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non sunt de jurisdictione illius? Ad quod dicimus, quòd hâc sententiâ non nisi subditi obligantur, nisi fortè plus contulerit major & largior auctoritas delegantis.

¶ PITH. [26] *Idem.*] *Rothomagensi Decano.*

XXII. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Qui cum effractione spoliant Ecclesias, excommunicati sunt, & per Papam tantùm post denunciationem absolvuntur.

c *Cap. 11. eod. tit. in II. Compil.*

COnquesti [27] [c] sunt nobis Regin. Canonici, quòd l. de Malafrena, & ejus sequaces quasdam Ecclesias Regin. Episcopatûs violenter confregerunt, easque spoliari minimè dubitarunt. Quoniam igitur gravia sunt, nec clausis debent oculis præteriri: mandamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctiùs evitari, donec passis injuriam congruè satisfaciant, & damna, pro eis, data resarciant, & cum literis vestris rei veritatem continentibus Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ PITH. [27] *Conquesti, &c.*] Sigonius *pag.* 754.

XXIII. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Percutiens vel etiam interficiens Clericum, se, dimisso Clericali habitu, sævis enormitatibus immiscentem, non tenetur ire pro absolutione ad Sed. Apostolicam. Ita generaliter summari potest.

d *Cap. 12. eod. tit. in II. Compil.*

PErpendimus [28] [d] ex literis tuis, quòd quidam Sacerdos pro eo, quòd se filium Regis falsò nominare præsumpsit, & armis acceptis, seditionem fecit & guerram, à B. Comite jussus est fustigari: qui posteà ejus mandato traditus patibulo expiravit: [*Et infrà α.*] Frat. tuæ duximus respondendum, quòd si memoratus Sacerdos tali modo excessit, & non propulsando, sed inferendo injuriam fuit occisus: non videtur nobis quòd interfectores ejus propter hoc ad obtinendam absolutionem Apost. Sed. adire cogantur: tu verò, qui merita personarum benè nosti, pœnitentiam eis competentem injungas.

[*α Quia igitur tam ipsum Comitem, quàm alios hujus facti participes velle super hoc satisfacere, intimasti præsenti pag.*]

¶ PITH. [28] *Perpendimus, &c.*] Sigebertus *an.* 1138. Vigner. *tom.* 3. *pag.* 187.

XXIV. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Judex Ecclesiasticus faciens percuti Clericum per Laicum, etiam causâ disciplinæ, excommunicatus est, & ipse & verberans pro absolutione, tenentur ire ad Papam.

UNiversitatis [29] vestræ consultationem [e] accepimus, quâ nos requisistis utrùm Laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad jussionem Abbatis [f], in cujus servitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut conversum, temerarias manus præsumit injicere, maximè ubi causa non subest, propter quam debeat verberari. Nobis autem videtur, quòd nisi causâ regularis disciplinæ hoc faciat, Abbas in propria persona, vel, si necessitas urget, per Clericum vel Monachum fieri jubeat, tam qui tales verberari præcipit, quàm illi, qui verberant, etiam si causa subesset, excommunicationis sententiam, donec ad Apost. Sed. veniant, nequaquam evadunt.

e *Cap. 13 [...] tit. in II [...] Compil.* Vid. Hen[...] Boich.
f Ergo in[...] citis non [...] Dominis [...] temperan[...]dum. Fa[...] quod not[...] Bald. *in [...] servos. C. [...] l. Juliam [...] vi pub.*

¶ PITH. [29] *Universitatis.*] Matth. Paris 642.

XXV. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Clericus ut Laicus incedens, tertiò monitus ut resipiscat, perdit privilegium Clericale.

INdulgentia nostra [g] talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrùm Clerici, qui arma militaria, relicto habitu Clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se à captione redemerint: illa Clericorum debeant immunitate gaudere, quâ pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur? Ad hæc tibi breviter respondemus, quòd cùm frustrà Ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium Principum huic responso, satis efficax afferat argumentum, quâ manifestè cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa: hujusmodi Clerici, si à Prælatis suis tertiò commoniti militaria noluerint arma deponere, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.

g *Cap. 14 [...] tit. in II [...] Compil.* Vid. Sylv[...]strum *sup[...] c. citatum*

XXVI. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Excommunicatus propter injectionem manuum in Clericum, impeditus ire ad curiam, potest ab inferiore absolvi: sed impedimento cessante, tenetur curiam visitare, suscepturus mandatum Apostolicum.

h *Cap. 15. tit. in II [...] Compil.*

QUòd [h] de his: [*Et infrà α.*] Fra. t. taliter duximus respondendum, quòd is, qui asserit se in Canonem latæ sententiæ incidisse, non aliter quàm per Sed. Apost. vel ejus Legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi fortè in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta gravaretur, quòd ad Eccles. Rom. laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento Canonico retrahatur.

Ceterùm ab his in forma Sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus, & opportunitate concessa, Rom. Eccl. in propria persona debeant visitare.

[*α Etiam in quibus non dubitas, & quid de his observari debeat, plurimùm agnovisti Sed. Apost. responsa requiris: tantò f. t. magis in Domino commendamus, quantò in his quæ sacrorum Canonum institutionibus sunt expressa, auct. n. procedere desideras & disponis. Sanè requisivit à nobis fr. t. utrùm qui se confitetur in latæ sententiæ Canonem incidisse, nec ad hoc potest induci, ut ad Sed. Apost. veniat, absolvendus ab ipso vel à simplici Presbytero, absolutionis debeat vel possit beneficium promoveri, & utrùm Presbyteris bigamis, & viduarum maritis, & eorum uxoribus viam universæ carnis ingressis, missarum solennia liceat celebrare. Verùm, licèt quid de his observari debeat, satis in Canonibus sit definitum, hoc tamen.*]

XXVII. INNOCENTIUS III. Archiepiscopo [30] Decano, & Præcentori Lugdun. [c. an. 1212. *Romà in Galliam.*]

Ligatus pluribus excommunicationibus, licèt ex eodem facto, obtinens absolutionem, expressâ unâ causâ seu una excommunicatione; non habetur pro absoluto quoad aliam.

i *Cap. 1. eod. tit. in III. Compil.* Vide citato[...] *super gloss[...]*

CUm [i] pro causa, quæ inter G. & F. Cabilonen. Ecclesiæ Archidiac. vertebatur, eis concesserimus Auditorem, Procurator G. allegavit, quòd cùm Archidiaconus in Succentorem in communi dormitorio manus injecisset temerè violentas, & eum traxisset verberando per claustrum, tu frater Archiepiscope eum ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ, fecisti excommunicatum publicè nunciari: [*Et infrà α.*] Dil. ve. mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archid. ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantùm alteram in literis, quas super absolutione sua impetravit: ipsum tanquam excom-

excommunicatum ſatisfacere Eccleſiæ ſuæ pro altera, monitione præmiſſa cogatis.

[*α Ipſe verò ad Apoſt. Sed. accedens confeſſus eſt, quòd in Clericum manus injecerat violentas: ſupprimens autem quòd immunitatem violaſſet Eccleſiæ, ſuper abſolutione ſua literas impetravit. Nos igitur cauſam ipſam veſtro examini committentes.*]

¶ PITH. [30] *Archiepiſcopo.*] *Archipresbytero.* Extat integra *pag.* 193. *Epiſt. Innocent.*

XXVIII. IDEM Abbati S. Andreæ.
[c. an. 1212. *Romæ.*]

Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcunque contritus deceſſerit, non eſt communicandum ante abſolutionem, nec pro eo orandum, licèt ſit quoad Deum abſolutus: ſed ſi conſtat Eccleſiæ de contritione præcedenti, abſolvetur etiam poſt mortem ab eo, à quo vivus fuerat abſolvendus: & hæredes ejus compelluntur per Eccleſiam, ad ſatisfaciendum pro eo.

A Nobis [31] eſt ſæpè quæſitum [k], utrùm ſi aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifeſta, nec per eum ſteterit, quominus reconciliaretur Eccleſiæ unitati, non ſuſcepto beneficio abſolutionis deceſſerit, pro abſoluto ab Eccleſia ſit habendus? & utrùm pro tali recipienda ſit eleëmoſyna, & à fidelibus ſit orandum: [*Et infrà α.*] Nos igitur conſul. t. b. reſpon. quòd judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, ſemper innititur: judicium autem Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpè contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus: & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſticâ ſit ſententiâ innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſolvitur: illud autem quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cùm ſententia remittitur, relaxatur: quod in ſuſcitatione Lazari ſermo Evangelicus manifeſtat, quem prius Dominus ſuſcitavit, & Apoſtolis præcepit poſtmodum ſolvere ſuſcitatum. Unde quantumcunque ſe quis juramento præſtito, quòd Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit: quantacunque [l] pœnitentiæ ſigna præceſſerint, ſi tamen morte præventus abſolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus. Poteſt tamen & debet ei Eccleſiæ beneficio ſubveniri, ut ſi de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur. Nec obſtat, quòd Eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligandi atque ſolvendi homines ſuper terram, tanquam non poſſit ſolvere & ligare ſub terra ſepultos: & quod legitur, non communicetur mortuo, cui non eſt communicatum & vivo: cùm etſi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuiſſet, quem non contemptus Religionis, ſed neceſſitatis articulus impedivit: & in certis caſibus à Canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos & ſolviſſe. Ut autem in uno pariter & eodem negotio, & ſervemus rigorem, & manſuetudinem oſtendamus, ſtatuimus ut illius mortui abſolutio à Sed. Apoſt. requiratur, qui cùm viveret, ab ea fuerat abſolvendus: aliorum autem abſolutionem ex præmiſſa cauſa ceteris indulgemus, à quibus dum viverent, fuerant abſolvendi. Abſolutionis autem forma ſervetur [m], ut fiat cum pœnitentiali pſalmo, & tam oratione dominica, quàm alia conſueta. Hæredes quoque ipſius ad ſatisfactionem pro ipſo ſi monitione præmiſſa noluerint, per diſt. Eccleſ. compellantur.

[*α Ut autem quod intendimus per ſuppoſitionem exempli apertiùs exprimamus, quidam Presbyter & Canonicus Regularis ſicut per tuas nobis literas intimaſti, cùm publicâ laboraret infamiâ, quòd ad quandam conjugatam accederet, maritus ejuſdem mulieris & conſanguinei ejus in eum manus injecerunt temerè violentas: propter quod per Epiſcopum denunciati ſunt excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Verùm ipſi poſtmodum ad eundem Epiſcopum accedentes præſtito in manibus ejus, quòd parerent judicio Eccleſiæ corporaliter juramento in mandato receperunt ab ipſo, quòd propter hoc Apoſtolico ſe conſpectui præſentarent. Cúmque unus illorum ſe ad iter accingeret ad Sed. Apoſt. veniendi, à quibuſdam ſuis æmulis eſt peremptus, & extra cœmeterium Eccleſiæ tumulatus, & licèt contra interfectores amici & conſanguinei interfecti graviter ſint commoti, promiſerunt eis tamen quòd omnem rancorem remitterent, & offenſam, dummodo interfecti cadaver traderetur Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Videretur igitur forſan in hoc caſu quibuſdam, quòd cùm Sacramentum non neceſſitatis articulus, ſed contemptus Religionis excludat, & judicium Eccleſiæ debeat imitari, cùm interfecto prædicto manifeſtæ pœnitentiæ ſigna præceſſerint, & propter hoc abſolutus etiam ab Eccleſia ſit habendus: ſed econtrario cùm ex ſola culpa ligetur quis quoad Deum apud triumphantem Eccleſiam, ex ſola verò ſententia ligetur quoad hominem apud Eccleſiam militantem; quandoque vinculum culpæ remittitur apud Deum, ſed apud homines non abſolvitur, niſi fortè quando vinculum ſententiæ relaxatur. Alioqui Eccleſiæ abſolutio nullatenus neceſſaria videretur, ſi in ſola cordis contritione præter Sacerdotale officium rigor relaxaretur Eccleſiaſticæ diſciplinæ.*]

¶ PITH. [31] *A nobis, &c.*] Extat integra *pag.* 403. *Epiſt. Innoc.*

p. 2. eod. III. il. — II. — quantæ- ne pœ- tiæ ſigna eſſerint. — d. Burch. *Decr. c.*8.

XXIX. IDEM Vuratiſlavien. Epiſcopo [n].
[c. an. 1212. *Româ in Sileſiam.*]

[n] Vutriſlamen. *al.* Vuratiſlamen.

Detinens Clericum in cuſtodia vel vinculis ſine læſione, excommunicatus eſt. Hoc dicit primò. *Communicans excommunicato ſcienter in crimine, excommunicatus eſt: & niſi difficultas impediat, abſolvi debet ab excommunicatore cum juramento. Communicans verò extra crimen reconciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſine juramento.* Hoc dicit uſque ad finem.

NUper à nobis [32] tua [o] diſcretio requiſivit, quid de illis Laicis ſit faciendum, qui Clericos, ſine læſione tamen, in cuſtodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrùm, qui nominatim excommunicatis ſcienter communicant, abſolvi ab excommunicatione poſſint per confeſſionem à ſimplici Sacerdote, vel Epiſcopi ſeu Archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expetenda? Nos igitur inquiſitioni tuæ ex ordine reſpon. quòd in primo conſultationis articulo non credimus Laicos pœnam excommunicationis evadere, quamvis per [p] eorum factum corporalis læſio non fuerit ſubſecuta, citra quam violentia ſæpiùs circa Clericos nequiter perpetratur. In ſecunda [q] verò quæſtione credimus diſtinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, ſcienter in crimine communicet criminoſo, ei conſilium impendendo, auxilium vel favorem: aut aliàs in oratione vel oſculo, aut orando ſecum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cùm talis communicet crimini, & participet criminoſo, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo vel ejus Superiore, meritò delicti tunc erit abſolutio requirenda: cùm facientem & conſentientem par pœna conſtringat. In ſecundo verò caſu à ſuo Epiſcopo, vel à proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere: quamvis enim & tunc non Judicis, ſed juris ſententiâ excommunicato communicans ſit ligatus, quia tamen conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem, qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet abſolvi: qui verò juxta ſecundum modum, reconciliari poterit ſine juratoria cautione. Verùm ſi difficile ſit ex aliqua juſta cauſa, quòd ad ipſum excommunicatorem abſolvendus accedat, concedimus indulgendo ut (præſtita juxta formam Eccleſiæ cautione, quòd excommunicatoris mandato parebit) à ſuo abſolvatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote.

[o] *Cap.* 3. *eod. tit. in* III. *Compil.*
[p] *Dictio*, per, *deeſt in antiquior. exempl.*
[q] Vide B. Thom. *in quæſtionibus additis ad* 3. *p. q.* 23. *art.* 2.

¶ PITH. [32] *Nuper à nobis, &c.*] Extat integra *pag.* 402. *Epiſt. Innoc.* Vide Annal. Sileſ. *pag.* 58.

XXX. IDEM Strigonen. Archiepiſcopo.
[c. an. 1212. *Româ in Hungariam.*]

Juramentum excommunicati de ſtando mandatis Eccleſiæ non habet vim abſolutionis. Hoc primò. *Excommunicato nullus communicare tenetur præter perſonas exceptas: aliàs communicans excommunicato incurrit minorem, & eſt excommunicandus majori, niſi ille eſſet excommunicatus cum participibus, quia tunc eſſet excommunicatus majori.*

QUod [r] in dubiis: *Et infrà.* Reſpondemus, quòd excommunicato, licèt quòd ſtet mandato Eccleſiæ juramento firmaverit, communicari non debet, donec per Eccleſiam fuerit abſolutus, alioquin poſt juramentum non eſſet abſolutio neceſſaria. Nullus autem ſcienter nominatim excommunicato communicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Gregor. Papæ Capitulum: Quoniam multos, ſpecialiter excuſantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis præſumptuosè participant, præter perſonas dicto Canone adnotatas, niſi ab eorum participatione commoniti fortè deſtiterint, excommunicationis vinculo ſunt innodandi: ſecùs autem ſi ſcienter communicant ei, qui cum participibus ſuis eſt vinculo excommunicationis ſententialiter innodatus, tunc enim & ipſi ſententiam excommunicationis incurrunt.

[r] *Cap.* 9. *eod. tit. in* III. *Compil.* Pars *ſupr. de pœnis. cap. quod in dubiis.*

XXXI. IDEM Doctoribus Decretorum Bonon. [33] [c. an. 1213. *Româ in Flaminiam.*]

Excommunicato communicare tenentur, qui priùs erant ei obligati ad obſequium familiare: alii verò non tenentur de neceſſitate, licèt interdum poſſint de neceſſitate urgente.

INter alia [ſ], quæ Strigo. Archiepiſcopus proponi fecit, nos recolimus reſpondiſſe, quòd nullus nominatim excommunicato ſcienter communicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Greg. Papæ C. Quoniam multos. ſpecialiter excuſantur: verùm ex hac reſponſione orta eſt occaſio diſputandi, aliis concedentibus, quòd excommunicato communicare tenentur perſonæ in prædicto c. nominatæ, præſertim quæ priùs ad communionem eorum ex debito tenebantur: aliis aſſerentibus eos communicare licitè poſſe ſi velint: non tamen ad hæc ex neceſſitate teneri. Ut igitur unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem hujuſmodi taliter duximus abſolvendam, quòd cùm quædam perſonæ in præmiſſo capitulo denotatæ, illis, in quos lata fuerit excommunicationis ſententia, ante prolationem ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, neque poſtmodum ad contrarium teneantur, cùm adhuc debitum duret, beneficio Ca-

[ſ] *Cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Compil.* Vid. Hoſtienſem *in ſumma de ſent. excomm.* §. *& quæ ſit pœna.*

ronis id agente, à priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium: & ita per consequens ad communionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Illud autem non ad omnes personas Capituli credimus referendum: ut videlicet obnoxietati hujusmodi sint subjectæ, cùm viatores, peregrini & mercatores à communione talium personarum, nisi articulus necessitatis immineat, debeant abstinere: ut in fine colligitur manifestè; sed ad illas duntaxat, quæ talibus arctiori tenentur obnoxietate constrictæ: quibus tamen in his, pro quibus sunt excommunicatione notatæ, ut in criminibus, communicare non debent, sed ab eis penitùs abstinere.

¶ PITH. [33] *Doctoribus Decretorum Bononiæ.*] Blond. *lib.* 7. *Decad.* 2. Bononiâ Paduam scholam transtulerat Fridericus II. Radevic. *lib.* 4. *cap.* 5. Crantius in specul. Saxon. *lib.* 8. *cap.* 10.

XXXII. IDEM. [c. an. 1213. *Romæ.*]

Si excommunicatus pro manuum injectione, scienter recipit ordines, si est Clericus secularis, deponendus est: si Regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans jus vel factum sic excommunicatus recipit Ordines, si est Clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa: si Regularis, dispensat Abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave.

t Cap. 5. eod. tit. in III. Compil.

CUm illorum [34] [t] absolutio qui pro violenta manuum injectione in Clericos labem excommunicationis incurrunt, quibusdam casibus à Prædecessore nostro exceptis, Sedi duntaxat Apost. reservetur, nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat, Apostolicum sæpiùs oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum, quòd tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sententiæ Canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, juris ignari nesciunt exinde se teneri. Primos [u] si fuerint seculares Clerici [x], à susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quàm Episcopi absque mandato Sed. Apost. speciali dispensandi facultatem se noverint non habere, quibus etiam absolutio talium interdicta: cùm * majora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Rom. Pont. auribus intimari, ut ab eo secundùm rigorem vel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licèt ab Alexandro Papa fuerit constitutum, Monachi & Canonici Regulares quocunque modo se in claustro percusserint, non sunt ad Apost. Sed. mittendi, sed secundùm providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur: & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est Diœces Episcopi adhibenda; & alibi dicatur, quòd de seculo fugientes, qui Religionis habitum in Monasterio receperunt, & inter cetera postmodum confitentur se tale commisisse delictum, per [y] quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Rom. Pont. Abbas non potest nec debet eos absolvere, quamvis præsumptionem deliquentium debita possit animadversione punire: nos tamen in religionis favorem, & ut evagandi materia subtrahatur, majorem eis gratiam exhibere volentes, eorum Prælatis quòd etiam talibus absolutionis beneficium impertiri valeant indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis, utpote si ad mutilationem membri vel effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta, cùm excessus tales & similes nequeant sine scandalo præteriri. Si verò claustralis aliquis in Religiosam personam alterius Claustri manus injecerit violentas, per Abbatem proprium & ejus, qui passus est injuriam, absolvatur. Quòd si Clericum percusserit secularem, non nisi per Apost. Sed. ut scandalum evitetur, absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines promoveri contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos verò, facti memoriam, vel juris peritiam non habentes, Monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem pœnitentiam & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit, & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, ut violenter contra oblivionem vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

u In recentioribus, Primò: *sed in antiquioribus*, primos.
x Dictio, Clerici, *deest in vetustis Cod.*
* *al.* cùm & majora.
y propter.

¶ PITH. [34] *Cum illorum.*] Matth. Paris 642.

XXXIII. IDEM Pistoriensi Episcopo. [c. an. 1213. *Romæ in Tusciam.*]

Monialis percutiens Monialem seu conversum, aut Clericum secularem, incidit in excommunicationem, & ab Episcopo loci absolvi potest.

z Cap. 6. eod. tit. in III. Compil.

DE Monialibus [35] [z] tua à nobis fraternitas requisivit, per quem eis sit beneficium absolutionis impendendum, si vel in se invicem, vel conversos vel conversas suas, aut Clericos etiam manus injecerint temerè violentas? Super hoc igitur tuæ consul. taliter respond. ut per Episcopum, in cujus Diœc. Monasteria fuerint absolvantur.

¶ PITH. [35] *De Monialibus, &c.*] Matth. Paris 643.

XXXIV. IDEM Universis Cruce signatis. [c. an. 1198. *Romæ.*]

Contractus etiam, qui sine communione explicari non potest, non dissolvitur, seu impeditur per excommunicationem supervenientem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.

a Cap. 7. eod. tit. in I[II]. Compil.

SI [a] verè [36]: [*Et infrà α.*] Quòd si Veneti fortè nec satisfacere voluerint, nec absolvi, vobis permittimus ut cum ipsis in terram Sarracenorum vel Provinciam, juxta quod inter vos convenit & ipsos, vel honestè convenerit, navigio transeatis, quantò minùs poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe veniæ communicantes eisdem. Cùm enim jam à vobis majorem [b] nauli receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiam coarctari: si aliter fieret, videremini vos damnum ex pœnitentia, ipsi verò præmium ex contumacia reportare [c]: cùm ad hoc debitum exolvendum ipsi vobis maneant obligati, & ab excommunicatis exigi possit & recipi, quod debetur. Est autem cautum in Jure, quòd si quisquam per terram Hæreticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea si paterfamiliâs domûs excommunicationis sententiæ fuerit innodatus, à participatione illius familia excusatur. Licèt ergo dux Venetorum Dominus navium tanquam paterfamiliâs domûs in excommunicatione persistat, vos tamen tanquam ipsius familiam, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non continget: & excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis sub spe pœnitentiæ communicaveritis ipsis, in quibus eorum communicationem non potueritis [d] evitare.

b Naulu[m] pretium [...] solvitur [...] tis pro v[...] ra.
c Vide *l.* [...] *cimus*, [...] *pœn. l. fi* [...] §. *legis.* [...] *inoff. test* [...]
d poteriti[s]

[*α Vos pœnitet de commisso; & plenè proponitis satisfacere de peccato: Deum vobis credimus, immò novimus jam placatum. Si ergo Veneti ad satisfactionem induci & absolutionis beneficium meruerunt obtinere, securè cum eis navigare poteritis, & in prælio Domini præliari.*]

¶ PITH. [36] *Si verè.*] Willehard. 27. 34, 35. Chronic. Albigens. *cap.* 24. 32. Vigner. *tom.* 3. *pag.* 220.

XXXV. IDEM Londonen. Episcopo. [c. an. 1213. *Romà in Angliam.*]

Prælatus potest, & debet Clericum subjectum incorrigibilem incarcerare, & Laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentia capere possunt Clericos & ad judicium ducere.

e Cap. 18. [eod.] tit. in III [Compil.] Vid. Berna[rd.] Diaz. in *Pract. Cr[im.] Can. c.* 11[...] *& c.* 131.

UT [e] famæ tuæ: [*Et infrà α.*] Sanè consuluisti nos, utrùm Clerici graviter excedentes, qui tutè non possunt Monasteriis ad agendum pœnitentiam deputari, quoniam cùm non pœniteant de commissis opportunitate fugiendi captata, carcerem fugerent Claustri, & prioribus se sceleribus sceleftiùs immiscerent; à te vel aliis Prælatis suis arctæ possint custodiæ mancipari: [*Et infrà β.*] Respondemus, quòd cùm Prælati excessus corrigere debeant subditorum, & publicæ utilitatis intersit, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solùm possunt, sed debent etiam Clericos postquam fuerint de crimine Canonicè condemnati, sub arcta custodia detinere: qui cùm sint incorrigibiles, nec Monasteriis valeant custodiri, ad similia vel pejora facilè laberentur. Laici verò citra excommunicationis sententiam capere Clericos, & ad judicium trahere possunt [f], si oporteat etiam violenter, dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subjecti, & quorum est corrigere criminosos: cùm hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius eorum violentia se extendat quàm defensio vel rebellio exigit Clericorum.

f Quid de [...] piente Cleri[cum] cum suum [...] debitorem [...] spectum de[...] fuga. vide B[...] *in l. si quis* [...] *servitute. ff.* [...] *furt.*

[*α Consulas saluti, & sic malorum audaciam comprimas, & ut ab eis bonorum innocentiam tuearis, super his nos humiliter consulis, quæ officium Pastorale contingunt, ut de nostra responsione securus, injunctæ tibi solicitudinis debitum laudabiliùs exequaris.*]

[*β Et utrum Laici, si Clericos in magnis sceleribus deprehendant, in Canonem incidant latæ sententiæ, cùm verò comprehendere, nec ad Judices trahere ipsos possunt, nisi in eos manus injecerint violentas. Ad primum.*]

XXXVI. IDEM Bracaren. Archiepiscopo. [c. an. 1214. *Romà in Hispaniam.*]

Excommunicatus est, qui in Clericum etiam volentem manus inj[ec]erit violentas, etiam si hoc faciat in satisfactionem præcedentis injuriæ. Hoc dicit, & est casus notabilis.

g Cap. 10. eod. tit. in III. Compil.

COntingit [g] interdum, quòd Clerici si quem offendant, & satisfacere velint offenso: secundùm morem patriæ, quem inter se Laici observant, corpora sua spontè supponunt XXX. seu pluribus aut paucioribus percussionibus fustium: [*Et infrà α.*] Nos autem frater. tuæ super hoc respond. quòd hujusmodi manûs injectio etsi non violenta, tamen injuriosa videtur: cùm ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati,

quàm in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus: ideò & volumus & mandamus, ut id decetero prohibeas attentari. Si quis autem Clericus post prohibitionem hujusmodi spontè se subjecerit, excommunicetur: proviso ut Clericus injuriam passo sine injuria Clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[*α Quas frequenter non coacti suscipiunt sed volentes, non solùm de illorum Clericorum manibus, sed etiam Laicorum. Unde nos humiliter consulebas utrùm hujusmodi percussores in Canonem incidant sententiæ promulgatæ.*]

XXXVII. Idem Lugdunen. [37] Archiepiscopo. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Servus excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, tenetur pro absolutione ire ad Sed. Apost. sed si ex hoc Dominus, qui non fuit in culpa grave damnum patiatur, vel servus hoc faciat in ejus fraudem, absolvi potest ab Episcopo, si læsio non fuit enormis.

11. eod. III. RElatum [h] est nobis, quòd cùm aliqui servi propter injectionem manuum in Clericum violentam, in Canonem incidunt sententiæ promulgatæ: allegantibus Dominis eorundem, quòd carere mancipiis suis nolunt, venire ad Sed. Ap. absolvendi non curant, per occasionem hujusmodi Eccles. disciplinam eludentes. Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad Sed. Ap. absolvendos: cùm plus sit Deo, quàm homini deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio Dominorum, aut ipsi Domini propter hoc sine culpa sua grave damnum incurrant; tunc enim [i] in utrolibet casu poteris eos ex indulgentia nostræ provisionis absolvere, cùm nimis sint ab Apost. Sed. remoti: sed in recompensationem laboris, quem in itinere sustinerent, alia eis satisfactio injungatur: dummodo non sit tam gravis & enormis excessus, ut propter vitandum scandalum & tollendum exemplum, hujusmodi servi ad servum servorum Dei venire debeant absolvendi.

¶ Pith. [37] *Lugdunensi.*] In V. C. *Londonensi.*

XXXVIII. Idem Strigonien. Archiepiscopo [38]. [c. an. 1214. *Româ in Hungariam.*]

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licèt eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

12. eod. III. SAcris est [k] Canonibus institutum: *Et infrà.* Licèt is, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus & participibus suis excommunicationis sententiâ sunt adstricti, ad cor rediens de mandato Ecclesiæ excommunicatos, quos priùs foverat expugnaverit [l], non tamen priusquam absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in hujusmodi bello, sunt absolutiones vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, nisi cùm de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit; & juxta cujusdam constitutionis nostræ tenorem defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

¶ Pith. [38] *Strigoniensi Archiepiscopo.*] In V. C. *Nidrosiensi.*

XXXIX. Idem Assuntinen. [39] Episcopo [m]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Semel excommunicatus, debet vitari semper ut excommunicatus: nisi legitimè probet se fuisse absolutum.

13. eod. III. SIcut [n] nobis: [*Et infrà α.*] Fraternitati tuæ respond. quòd nisi excommunicati à te super absolutione sua literas nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportaverint, aut alio modo legitimè de illorum absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis ut priùs habeas & facias evitari.

[*α Tuis literis intimasti cùm aliquos tuæ Diœcesis Clericos vel Laicos culpis suis exigentibus excommunicationi supponis, ipsi postmodum ad te nulla satisfactione præmissa sine testimonialibus literis redeuntes, dicunt se absolutionis beneficium accepisse; quibus si credi dubitas in hac parte per nos instrui suppliciter postulasti, cùm propter causam hujusmodi, sicut dicis, tuæ sententiæ à subditis condemnantur. Nolentes itaque malitiis hominum indulgere.*]

¶ Pith. [39] *Assuntinen.*] *Assinatensi.*

XL. Idem Senonen. Archiepiscopo. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Si excommunicatus ab Episcopo, ad Metropolitanum appellat, ab eo absolvi potest: Metropolitanus tamen volens suo Suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absolvendum, & tenetur etiam remittere quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus: & ante absolutionem non auditur volens probare se injustè excommunicatum: secùs si probare vult sententiam esse nullam.

14. eod. III. PEr tuas [o] literas: [*Et infrà α.*] Videtur enim aliquibus quòd cùm ad Metropolitanum per appellationem quæstio non defertur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab Ecclesia separatus, sive appellaverit sive non, Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verùm ex verbis cujusdam Epistolæ, quam Scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur quòd si ante appellationem in aliquem excommunicationis sententia fuit promulgata, Metropolitanus ante litis ingressum ab eo juramento recepto secundùm Ecclesiæ consuetudinem, debet ipsum absolvere, nisi voluerit Episcopo Diœcesano deferre, ipsùmque ad eum remittere absolvendum; ubi etiam consequenter infertur, quòd nec excommunicati sunt audiendi priùs, quàm fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellaverant, remittendi. In Sardicen. autem Concilio reperitur [40], ut is, qui ab Episcopo est abjectus, finitimos Episcopos interpellet, & causa ejus audiatur, & diligentiùs pertractetur: Episcopus autem, qui justè, vel injustè abjecit eundem, patienter accipiat ut discutiatur negotium, quatenus vel probetur ejus à pluribus sententia, vel etiam emendetur: priùs tamen quàm omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causæ cognitionem communioni eum sociare præsumat, qui fuerat communione privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrùm quis proponat se post appellationem legitimam interpositam excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: in quibus casibus ad probationem eorum, etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis constiterit, in aliis evitari debet [p], quanquam Apost. Sed. etiam tales [q] consueverit absolvere ad cautelam. Verùm in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc ampliùs ex suo contemptu ligetur. Quòd si absolutionis beneficium humiliter postulaverit, Metropolitanus eum debet absolvere, nisi suo duxerit Suffraganeo deferendum: cui tamen si Suffraganeus absolutionis beneficium juxta formam Ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilo minùs illum absolvat, cautione recepta, quòd suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & quod Canonicum fuerit, justitia mediante, decernat. Quòd si forsan Episcopus subditum suum, propter manifestum excommunicasset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absolvere, nisi Suffraganeus requisitus malitiosè sibi absolutionis beneficium denegaret.

[p *al. deest verbum*, debet.]
[q *al.* talem.]

[*α Nobis intimasti quòd cùm ven. f. n. Altissiodoren. Episcopus in dil. fi. Altissiodoren. Archipresbyterum excommunicationis sententiam promulgasset, Archipresbyter tuo se conspectui præsentavit, & quòd staret mandato Ecclesiæ, sufficienter obtulit cautionem; petens humiliter ut absolutionis ei beneficium exhiberes: tu verò deferre volens Episcopo memorato, ipsum sæpè monuisti, ut absolveret Archipresbyterum memoratum. Sed quia tuis monitis non parebat, excommunicatum absolvere curavisti, quem Episcopus pro absoluto non habet, utpote qui proponit quòd ad te illius absolutio non spectabat. Unde quæris quid in similibus decetero sit agendum.*]

¶ Pith. [40] *In Sardicensi autem Concilio reperitur.*] Vide *Can.* 4. *caus.* 11. *quæst.* 3. & *Epistolas Innocentii pag.* 112. 113.

XLI. Idem [41]. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Si Papa suis literis excommunicatum salutat, non propter hoc eum absolvit.

SI aliquando [42] [r] fortè contigerit, quòd eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationi subjecti, nostræ literæ cum salutationis alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata. Cùm per ignorantiam vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam subreptionem contingat hujusmodi literas impetrari.

[r *C.* 2. *tit. de rescript. in* III. *Compil.* Vide Clement. *si summus. De sent. excomm.*]

¶ Pith. [41] *Idem.*] *Universis Christi fidelibus per Lombardiam constitutis.*

[42] *Si aliquando*, &c.] Mutius *pag.* 162.

XLII. Idem C. Sancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Excommunicatus à pluribus Prælatis ob plures causas, non est communioni restituendus, licèt de una causa velit satisfacere: & si impetratur absolutio tacitis aliis causis, non valet absolutio.

OFficii [f] [43]: *Et infrà.* Postremò quæsivisti utrùm is, qui propter plures excessus à pluribus Prælatis jus in ipsum habentibus excommunicationis est vinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantùm satisfacere vult excessu, ab eo sit absolvendus, de quo satisfacere vult eidem: & cùm de alio non satisfecerit, alii absolutus valeat nunciari: *Et infrà.* Super hoc articulo respondemus, quòd supprimenti veritatem absolutio subrepta non prodest: & veritatem intelligens, absolutionem hujusmodi exhibere non debet.

[f *Cap.* 15. *eod. tit. in* III. *Compil.* Pars hujus *in cap. officii. suprà de pœnit. & remiss.*]

¶ Pith. [43] *Officii*, &c.] Junge *cap.* 9. *sup. de pœnit. & remiss. & cap.* 14. *de testam. & cap.* 38. *de election.*

XLIII. IDEM Ferrarien. Epiſcopo. [c. an. 1214. *Româ in Inſubriam.*]

Excommunicatis & interdictis prædicari poteſt licitè verbum Dei. Hoc primò. *Et tempore generalis interdicti concedi poteſt baptiſmus & chriſmatio in fronte, & pœnitentia morientium.* Hoc dicit ſecundò.

[t] *Cap. 16. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Joan. Calder. *tract. de inter. memb. 6. q. 4.*

REſponſo [t] 44 noſtro poſtulas edoceri, an cùm Ferrarien. cives excommunicationis & interdicti ſententiis ſint ligati, liceat tibi viros & mulieres ſemel in hebdomada, vel in menſe apud aliquam Eccleſiam convocare, quibus prædices verbum Dei, & eoſdem ad correctionem inducas. Super quo reſpondemus, quòd ſine ſcrupulo conſcientiæ hoc facere poteris, cùm videris expedire: dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quæſiviſti cùm Ferrarien. Civitas ſit interdicto ſuppoſita, & ideò ſint ibidem, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, univerſa Sacramenta Eccleſiaſtica interdicta, an licet tibi baptizatos pueros in frontibus conſignare. Super quod reſpondemus, quòd ſicut baptizari poſſunt pueri, ſic & baptizati ad Confirmationem in frontibus à te poſſunt ſacro chriſmate deliniri.

¶ PITH. 44 *Reſponſo.*] Bergomat. *pag.* 308.

XLIV. IDEM. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Si conjux ſcit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, ſed potiùs excommunicationem pati: ſi autem hoc credat ex cauſa probabili & diſcreta, poteſt reddere debitum, non autem exigere, ſed ſi ex levi & temeraria cauſa, depoſitâ conſcientiâ, poteſt reddere & exigere.

[u] *C.17. eod. tit. in* III. *Compil.* Vide Doct. Theolog. *lib.* 4. *ſent. Diſt.* 32.

INquiſitioni tuæ reſpondentes [u], credimus diſtinguendum, utrùm alter conjugum pro certo ſciat impedimentum conjugii, propter quod ſine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Eccleſiam probare non poſſit: an non ſciat pro certo, ſed credat. In primo caſu debet potiùs excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere 45, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In ſecundo diſtinguimus, utrùm habeat conſcientiam hujuſmodi ex credulitate levi & temeraria, an probabili & diſcreta: & quidem ad ſui Paſtoris conſilium, (conſcientiâ levis & temerariæ credulitatis exploſâ,) licitè poteſt non ſolùm reddere, ſed exigere debitum conjugale 46. Verùm cùm conſcientia pulſat animum, ex credulitate probabili & diſcreta quamvis non evidenti & manifeſta: debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra judicium conſcientiæ committat offenſam.

¶ PITH. 45 *Excommunicationis ſententiam ſuſtinere.* Vide *cap.* 13. *ſup. de reſtitut. Spoliat.*

46 *Sed exigere debitum conjugale.*] *Cap.* 2. *ſup. de ſecund. nupt.*

XLV. IDEM. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Per dimiſſionem habitûs & tonſuræ, non perdit Clericus ante trinam monitionem privilegium Clericale.

[x] Vid. Clem. 1. & 2. *De vita & hon. Cler.* & Bern. Diaz. *in Pra. Crim. c.* 69. & 70.
[y] *al.* de Clericatu.
[z] *Dictio*, enim, *non eſt in pleriſque antiq. cod.*
[a] *al.* fiant.

COntingit interdum [x]: *Et infrà.* Sanè ſicut accepimus inſinuante Comite Flandren. in Diœceſi tua quidam exiſtunt, qui nec in modo tonſuræ, nec in veſtimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico [y] quicquam oſtendunt, ad pœnæ ſubterfugium ſe Clericos exhibentes; cùm enim [z] ſuper exceſſibus, quos ſeculari luxu committunt, ad publica judicia pertrahuntur, circumciſis crinibus, ut poſſint circumvenire vindictam, pro Clericis ſe repræſentant, Clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulò antè negaverant Clericatum: *Et infrà.* Verùm quia privilegium meruit amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ac fruſtrà legis auxilium invocat, qui committit in legem: volumus & mandamus, ut tales ſi tertiò à te commoniti ſeipſos contempſerint emendare, illius efficiantur [a] immunitatis exortes, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coërcenda dignoſcitur inſtituta.

XLVI. IDEM. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Ab excommunicati denunciatione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicavit.

[b] *Cap. 2. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide quod notat Joan. Calder. *tract. de interd. Eccleſ. memb. 6. q. 4.*

IN præſentia [b] dilecti filii: *Et infrà.* Nec Canonici ſuo Decano excommunicationem poſſunt objicere. Cùm ſuper hoc nec commonitus, nec impetitus fuerit: nec ipſi propter hoc eum duxerint evitandum, ſed Epiſcopus in menſa, & Canonici 47 communicaverint ei etiam in divinis.

¶ PITH. 47 *Epiſcopus in menſa & Canonici, &c.* Vide Ivon. *Epiſt.* 123. & 195. Gregor. Turon. jus Francicum de recipiendo in menſa excommunicato.

XLVII. IDEM. [c. an. 1214. *Romæ.*]

Excommunicatus eſt doloſè permittens Clericum percuti, ex quo poterat probibere, & non prohibuit.

[c] *Cap. 3. eod. tit. in* IV. *Compil.* Vide Navarrum *in Manuali Confeſſ. cap. 24. num. 20. & ſeq.*

QUantæ præſumptionis [c] & temeritatis exiſtat in Rectores Eccleſiæ manus injicere violentas: [*Et infrà* α.] Ne autem ſolos violentiæ hujuſmodi auctores aliquorum præſumptio exiſtimet puniendos, facientes & conſentientes pari pœna plectendos Catholica condemnat auctoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare.

[α *In Evangelio Dominus proteſtatur, qui ſe in Miniſtris ſuis aſſerit flagellari: Apoſtolorum Principi alibi perbibuit ſe iterùm crucifigi. Hoc etiam qualitas pœnæ manifeſtè declarat, cùm excommunicationis ſententia in ipſo actu feriat delinquentes, ſi non ſolùm in Fratres noſtros & Coëpiſcopos, & etiam minoris Ordinis Clericos violentiam præſumpſerint operari.*]

XLVIII. IDEM in Concilio Generali. [an. 1216.]

Prælatus excommunicare non debet ſubditum, niſi competenti monitione præmiſſa, & ex cauſa manifeſta & rationabili: & contrà facienti imponitur pœna hîc expreſſa. Item punitur ſubditus, qui falsò conqueritur ſe excommunicatum injuſtè: & ſubjicit quid juris, ſi Prælatus dicens ſe erraſſe, vult excommunicatum abſolvere: & adverſarius appellat ne abſolvatur.

[d] Quàm... tè ſit fac... excomm... cationis... tent. ca... Trid. ... *ſeſſ.* 25. ... *Reform.*

SAcro approbante Concilio [d] 48, prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas ſi neceſſe fuerit, poſſit probari monitio, promulgare præſumat: quòd ſi contrà præſumpſerit, etiamſi juſta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum ſibi noverit interdictum, aliâ nihilominus pœnâ mulctandus, ſi viſum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter ne ad excommunicationem cujuſquam abſque manifeſta & rationabili cauſa procedat: ad quam ſi taliter fortè proceſſerit, & requiſitus humiliter proceſſum hujuſmodi non curaverit abſque gravamine revocare, gravatus apud Superiorem deponat de injuſta excommunicatione querelam: qui, ſi abſque periculo moræ poteſt, ad excommunicatorem illum cum ſuo mandato remittat, intra competentem terminum abſolvendum: alioquin ipſe per ſe vel per alium, prout viderit expedire, ſufficienti cautione recepta, munus ei abſolutionis impendat. Cùmque adverſùs excommunicatorem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur ad intereſſe excommunicato, aliàs nihilominus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit, Superioris arbitrio puniendus; cùm non levis ſit culpa tantam infligere pœnam inſonti; niſi forſitan erraverit ex cauſa probabili, maximè ſi laudabilis opinionis exiſtat.

[e] *In Co...* *libro*, ... *recentior...* *ita:* idem ... ſuper juſ... excommu... cationis ... leſtia, & ... *ſed in Con...* *& Vatic...* *conſtanter* ... *gitur ita* ... idem & ... injuſta.

Verùm ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum [e], idem & ſuper injuſta excommunicationis moleſtia, per pœnam ad intereſſe, vel aliàs ſecundùm Superioris arbitrium condemnetur: niſi forſan & ipſum probabilis error excuſet, & ſuper eo, pro quo fuerit juſta excommunicatione ligatus, per cautionem receptam ſatisfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervandam. Si verò Judex ſuum recognoſcens errorem, paratus ſit talem revocare ſententiam, & is, pro quo lata fuerat, ne abſque ſatisfactione revocaret illam, appellet; appellationi non deferat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo meritò debeat dubitari: & tunc ſufficienti cautione recepta, quòd coram eo, ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipſo jure parebit, excommunicatum abſolvat: ſicque pœnæ præſcriptæ minimè ſubjacebit, cavens omninò ne voluntate perverſa in alterius præjudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis Canonicæ vult effugere ultionem.

¶ PITH. 48 *Sacro approbante Concilio, &c.*] Hujus Conſtitutionis mentio eſt *in cap.* 61. *in fin. ſup. de appellat.*

XLIX. HONORIUS III. Epiſcopo Bononien. [c. an. 1224. *Româ in Flaminiam.*]

Excommunicat Hæreticos, & quoſcunque violatores Eccleſiaſticæ libertatis.

[f] Vide ... chinum, ... *de Hæret* ... 17. & 18. Alfonſum Caſtrum, ... 2. *cap.* 18. *Juſt. Hær...*

NOverit [f] Fraternitas tua 49: [*Et infrà* α.] Excommunicamus omnes Hæreticos utriuſque ſexûs, quocumque nomine cenſeantur, & fautores, & receptatores, & defenſores eorum: necnon & qui de cetero ſervari fecerint ſtatuta edita & conſuetudines 50 introductas, contra Eccleſiæ libertatem, niſi ea de Capitularibus ſuis intra duos menſes poſt hujuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoveri. Item excommunicamus Statutarios, & Scriptores ſtatutorum ipſorum, necnon Poteſtates, Conſules, Rectores & Conſiliarios locorum, ubi de cetero hujuſmodi ſtatuta & 51 conſuetudines editæ fuerint vel ſervatæ: necnon & illos qui ſecundùm ea 52 præſumpſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata.

[α *Quòd nos in Baſilica 53 Principis Apoſtolorum, præſente chariſſimo in Chriſto fi. n. Federico illuſtri Romanorum Imperatore & ſemper Auguſto, in celebratione Miſſarum poſtquam capiti ejus impoſuimus diadema, de conſ. Fra. n. accenſis candelis excommunicavimus.*]

¶ PITH. 49 *Noverit Fraternitas tua.*] Hiſtor. Bolon. *ann.* 1226. Vigner. *pag.* 258.

50 *Conſuetudines.*] V. C. addit: *vel etiam potiùs abuſiones.*

51 *&.*] *vel.*

52 *Secundùm ea.*] V. C. addit, *Capitula.*

53 *Baſilica.*] *Caſſa.*

L. IDEM Magiſtro & Fratribus Hoſpitalis Hieroſolymitani. [c. an. 1224. *Romæ.*]

Fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani excommunicati pro injectione manuum in Clericum ſeu Confratrem, abſolvi poſſunt per eorum Priorem, niſi exceſſus fuerit difficilis & enormis.

CAnonica [g] conſtitutione cavetur [54], quòd Monachi & Canonici Regulares quocumque modo ſe percuſſerint [55], non ſunt ad Apoſtolicam Sedem [56] mittendi, ſed ſecundùm diſcretionem & providentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur. quòd ſi Abbatis diſcretio ad eorum correctionem non ſufficiat, providentia eſt Diœce. Epiſcopi adhibenda, niſi exceſſus difficilis fuerit & enormis, propter quem meritò ad Eccle. Ro. ſit recurſus habendus. Nos ergo ad vos ſtatutum hujuſmodi duximus extendendum auctoritate præ. ſtatuentes, ut in tali caſu, niſi majoris ſit providentia requirenda, per Priorem veſtrum, qui, ſicut audivimus, Presbyter eſſe debet, Fratribus veſtris abſolutionis beneficium impendatur.

¶ PITH. [54] *Canonica conſtitutione cavetur.*] *cap.* 9. *ſup. de vit. & honeſt. Cleric. & cap.* 2. *ſup.*
[55] *Quocumque modo ſe.*] V. C. addit: *in Clauſtro.*
[56] *Apoſtolicam Sedem.*] In V. C. *Curiam Romanam.*

LI. IDEM Titulo Sanctæ Praxedis Presbytero Cardi. Apoſt. Sed. Leg. [c. an. 1224. *Romæ*]

Excommunicatus vel ſuſpenſus abſolvi non debet, niſi prius juramento præſtito: ſi tamen ſine ſcandalo juramentum haberi non poteſt, poterit fieri abſolutio per manualem promiſſionem.

SUper eo [h] quòd Monachi Græci & Eremitæ propter inobedientiam ſententiâ ſuſpenſionis & excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum Eccleſiæ, niſi per manualem promiſſionem redire. Hoc tibi duximus reſpondendum, quòd ſi nullatenus poſſunt induci ad præſtandum juxta formam Eccleſiæ juramentum, ipſos hac vice cum promiſſione poteris recipere manuali: cùm interdum, conſideratis locorum & temporum qualitatibus, ſeveritati ſit aliquid detrahendum.

LII. IDEM Bituricen. & Carnoten. Decan. & Subdiacono Arelaten. [i] [c. an. 1225. *Româ in Galliam.*]

Cùm dè viribus ſententiæ dubitatur, poteſt quis abſolvi ad cautelam juramento præſtito.

VEnerabili Fratre noſtro Cenomanen. Epiſcopo, & Procuratore Turonen. Archiepiſcopi, in noſtra præſentia conſtitutis pro quadam ſuſpenſionis ſententia in præfatum Epiſcopum ab eodem Archiepiſcopo promulgata: nos ſententiam relaxavimus [57] ad cautelam ipſo Epiſcopo in præſentia dicti Procuratoris præſtante corporaliter juramentum, quòd parebit mandatis quæ idem Archiepiſcopus ſibi propter hoc fecerit, ſi conſtiterit ipſum in eo, prò quo fuit lata prædicta ſententia culpabilem extitiſſe.

¶ PITH. [57] *Sententiam ipſam relaxavimus.*] V. C. addit: *de gratia.*

LIII. IDEM Epiſcopo Senen. [c. an. 1225. *Româ in Galliam.*]

Excommunicantur Officiales locorum, in quibus ſunt ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, niſi ea deleri fecerint: & ſtatutarii feudis Eccleſiæ ſunt privati.

GRavem [58] venerabilis f. n. [k] Piſani Archiepiſcopi recepimus queſtionem, quòd quidam cives Piſani deputati à Poteſtate ac populo ad ſtatuta civitatis edenda, in derogationem Apoſtolicæ Sedis, & ſubverſionem Eccleſiaſticæ libertatis edere præſumpſerint, quòd ſi quis Clericus vel Laicus contra quemcumque Laicum Piſani diſtrictûs, ad Judicem Eccleſiaſticum literas Apoſtolicas impetraverit, in mille ſolidis, niſi renunciaverit literis, condemnetur, nec reditus poſſeſſionum ſuarum reddantur eidem, vel agri excolantur illius, ſed banno potiùs ſubjaceant [l] Poteſtatis: [*Et infrà* α.] Statuerunt illi præterea, ut Clerici ſuis ſumptibus Caſtrum Ripæ-Fractæ faciant cuſtodiri: quod ſi renuerint, contra eos Poteſtas procedere teneatur: [*Et infrà* β.] Ideóque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in Conſiliarios & Officiales civitatis ipſius, niſi ſtatuta ipſa de Capitularibus ſuis deleri fecerint, & idoneè, ſicut exigit res caveri, quòd ſimilia de cetero non debeant attentare, excommunicationis ſententiam promulgare procures. Ceterùm [m] cùm iidem Statutarii multa de bonis Eccleſiaſticis tenere dicantur in feudum, ipſos fore nihilominus privatos feudis hujuſmodi nunciare procures.

[α *Qui nullum ad regimen civitatis ſuſcipiet, niſi hoc ſe juraverit ſervaturum: & hoc etiam quælibet aliæ Poteſtates, quæ pro tempore fuerint ſucceſſores ſuos jurare facient ſupradicta.*]

[β *Juxta quod dictavit Conſilium civitatis, quæ omnia Poteſtas quæ nunc præeſt civitati pro Monaſterio ſe firmiter jurejurando firmavit. Cùm autem tota civitas Piſana, quæ aliàs Dei timorem tamdiu abjecit, infecta jam errore, vel infectioni proxima, præſumatur, & tam Statutarios quàm Poteſtatem eandem non ſit dubium propter hoc excommunicationis ſententiam, præter notam infamiæ, incurriſſe.*]

¶ PITH. [58] *Gravem, &c.*] Petrus de Vineis, *pag.* 283. 438.

LIV. GREGORIUS IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Alloquens excommunicatum intendentibus ad ſalutem animæ, etiamſi alia verba interponat, excommunicatus non eſt.

CUm voluntate [n] [59] ac propoſito maleficia diſtinguantur, excommunicationis ſententiam non incurrit, qui excommunicato in his quæ ad abſolutionem, vel aliàs ad ſalutem animæ pertinent, in locutione participat, licèt etiam alia verba incidenter, ut apud eum magis proficiat, interponat.

> [n] Vide B. Th. *in quæſtionib. additis ad* 3. *part. q.* 23. *art.* 1. & citatos *in c. A nobis. ſup. de except.*

¶ PITH. [59] *Cùm voluntate.*] Joannes de Fordun. *Hiſtor. Scotic. lib.* 19. *cap.* 3.

Prædicatores, præſertim qui aliàs ſuſtentari non poſſunt, ab excommunicatis & detinentibus bona aliena, eleëmoſynam recipere poſſunt. Hoc dicit.

§. 1. Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos vel alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & confeſſionibus, quaſi gerunt cauſam (vel [o] curam) eorum, ad quos res ipſæ ſpectare noſcuntur, eleëmoſynas licitè poſſunt ab illis recipere, præſertim ſi aliàs non valeant in illo loco ſuſtentationem habere.

> [o] *Hæc duo verba*, vel curam, *deſunt in antiq. Codic. & in Vaticanis.*

Ponit quoſdam caſus, in quibus percutiens Clericum excommunicatus non eſt.

§. 2. Si qui verò ratione officii quod in Eccleſia obtinent, aut etiam alii Clerici ſeniores zelo devotionis pueros vel adoleſcentes in minoribus Ordinibus conſtitutos, turbantes divinum Officium, & hi qui obtentu prælationis vel magiſterii ſubditos & ſcholares correctionis causâ leviter fortè percuſſerint, excommunicationis ſententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum eſt, qui aliquos de familia ſua vel propinquos inferiorum graduum ſimili modo ut cohibeantur à ſuis inſolentiis, & ſcientiâ boniſque moribus informentur, duxerint corrigendos.

LV. IDEM Aſtoricen Epiſcopo. [c. an. 1236. *Româ in Hiſpaniam.*]

Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem majorem.

SI concubinæ [p] publicæ Clericorum Eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione notentur, eoſdem concubinarios non eſt dubium ſententiâ majoris excommunicationis involvi, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine criminoſis.

> [p] Vide Conc. Trid *ſeſſ.* 25. *de Reform. c.* 14. Vide Covarr. *in Ca. Alma Mater. de Sent exc. lib.* 6. *p.* 1. §. 3.

LVI. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Excommunicatus minori poteſt ab excommunicatione aliquem abſolvere.

DUobus [q] collata poteſtas ut à minori excommunicatione, ſi in ipſam inciderint, invicem ſe abſolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis, hujuſmodi non expirat.

> [q] Vide Henric. Boich. *in cap. Si verè. ſup. eod. diſt. ult.*

LVII. IDEM. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Permittitur Miniſtris Eccleſiarum ſemel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his quæ exprimuntur in textu.

PErmittimus [r] [60] Eccleſiarum Miniſtris ſemel in hebdomada, tempore interdicti, non pulſatis campanis, voce ſubmiſſa, januis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, Miſſarum ſolemnia celebrare, causâ conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur.

> [r] Vide Boniſ. VIII. *in cap. ult. de Sent. exc. lib.* 6. §. *Adjicimus. & §. ſeq.*

¶ PITH. [60] *Permittimus, &c.*] Matth. Pariſ. 304. 320. Joannes de Fordun. *de geſt. Scotor.* De mandato Papæ in commemoratione animarum renovatur interdictum tam in Wallia quàm in Anglia. Tandem per Clerum impetratum eſt à Domino Papa, ut Conventuales Eccleſiæ tam per Walliam, quàm per Angliam ſemel in hebdomada poſſent celebrare, non canendo, ſed legendo, clauſis januis, & excluſis interdictis, *anno* 1207.

LVIII. IDEM. [c. an. 1231. *Romæ.*]

Satisfaciens Clerico, quem verberavit, non poteſt propter hoc ab Epiſcopo abſolvi, niſi in certis caſibus hic expreſſis.

QUamvis incidens in Canonem latæ ſententiæ propter violentam manuum injectionem, juxta proprias facultates eis ſatisfaciat, quibus injurias irrogavit, non tamen aliter, quàm per Sedem Apoſtolicam, vel ejus Legatum abſolutionis poteſt beneficium obtinere: niſi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitiâ aut inopiâ, puerili vel ſenili ætate, fragilitate ſexûs, ſeu aliâ corporis impotentiâ, ſive quolibet impedimento Canonico retrahatur, quominus Romanum Pontificem poſſit adire: vel niſi juris beneficio à labore hujuſmodi excuſetur. Ceterùm quibuſdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, ſub debito juramenti (quod ſecundùm Eccleſiæ formam præſtare tenentur,) conſuevit injungi, ut impedimento ceſſante, ad Apoſtolicam Sedem accedant, mandatum ipſius humiliter ſuſcepturi.

LIX. IDEM. [c. an. 1237. Romæ.]

Excommunicatio simpliciter lata, intelligitur de majori. Hoc dicit. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

SI quem [61] sub hac forma verborum, Illum excommunico, vel simili à Judice suo [r] excommunicari contingat: dicendum est eum non tantùm minori, quæ à perceptione Sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione, quæ à communione Fidelium separat, esse ligatum.

¶ PITH. [61] *Si quem, &c.*] Ivo *part.* 14. *cap.* 51.

[r] *Dictio*, suo, *deest in plerisque recentiorib. Ea ex antiq. Cod. & Vatic. est restituta, quam etiam cognovit Glossa hic & Hostiensis.*

LX. IDEM. [c. an. 1237. Romæ.]

Beneficium indultum ratione minoris ætatis, postquam cœpit habere locum, non extinguitur, licèt minor pervenerit ad majorem ætatem.

PUeris [62], qui in Canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, sive ante, sive post pubertatem postulent se absolvi, potest Diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium impertiri; cùm propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.

¶ PITH. [62] *Pueris, &c.*] Concil. Elibertin. *Can.* 22. *in fin.*

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

TITULUS XL.

I. HIERONYMUS super Osee [t]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

Novale, est terra noviter ad culturam redacta.

INNOVATE novale. Novale [u] est ager nunc primùm præcisus.

[t] *Osee* 10. sunt verba Glossæ interlinearis.
[u] *L. Qui per novalem. ff. eod & l. Sylva. §. Novale.*

II. IDEM super Danielem [x]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

Appellatione patris veniunt in lata significatione omnes Ascendentes.

NAm & Rex Nabuchodonosor pater tuus, id est proavus, more Scripturæ, quæ avos & deinceps patres appellat.

[x] *Dan. 5. & c. 1. eod. tit. in 1. Compil.*

III. IDEM in Parabolis [y]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

Non dicitur natus, qui statim decessit.

NAm & ego unigenitus fui coram matre mea. Quare unigenitum se nominat quem fratrem uterinum præcessisse Scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine [1], quasi nunquam esset, de vita decessit.

¶ PITH. [1] *Natus sine nomine.*] Vide *cap.* 17. & 18. *tit.* 2. *lib.* 4. legis VVisigoth.

[y] *Proverb. 4. & c. 2. eod. tit. in 1. Compil.*

IV. IDEM super Matthæum [z]. [c. an. 390. *in Judæa.*]

Dictio, antequam, non semper implicat.

QUòd dicitur, antequam convenirent, non sequitur ut posteà convenerint: sed Scriptura, quod factum non sit, ostendit.

[z] *Matth. 1. C. 3. eod. tit. in 1. Compil.*

V. HIERONYMUS super Matthæum. [c. an. 396. *in Judæa.*]

Primogenitus dicitur qui primò nascitur, etiamsi nullus sequatur eum.

JOseph non cognovit Mariam, donec [a] peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam perversissimè suspicantur, & alios filios Mariam habuisse: cùm mos divinarum Scripturarum sit, ut primogenitum non vocent quem fratres sequuntur, sed eum qui primò natus fuit.

[a] *Ibidem, & c. 4. eod. tit. in 1. Compil.*

VI. HILARIUS [b]. [c. an. 355. *in Gallia.*]

Verba sunt intelligenda, non secundùm quod sonant, sed secundùm mentem proferentis.

INtelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.

[b] *Lib. 4. de Trinit.* Refertur *cap. 5. eod. tit. in 1. Compil.*

VII. AUGUSTINUS super Matthæum [c]. [c. an. 420. *in Africa.*]

Non vitiatur factum vario modo narratum, ubi idem in substantia narratur.

NIhil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur, maximè cùm quisque Evangelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

[c] Fortè hæc dicit Aug. *in lib. de consensu Evangel.* Vide *ibid. lib. 2. c. 12. 21. & 28.*

VIII. GREGORIUS [d] [2]. [c. an. 600. *Romæ.*]

Sensum, non verba considerare debemus.

PRopterea, si prolixam epistolam meam ad interpretandum accipere te fortasse contigerit; rogo non verbum ex verbo, sed sensum ex sensu transferri: quia plerumque dum proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

¶ PITH. [2] *Gregorius.*] Aristobolo Expræfecto & Antigrapho.

[d] *Lib. 1. epist. 28. Registr. & c. 7. eod. tit. in 1. Compil.*

IX. ISIDORUS [e]. [c. an. 630. *in Hispania.*]

Dicit, quis propriè sit Præpositus.

QUamvis omnes qui præsunt, Præpositi ritè vocentur, usus tamen obtinuit eos vocari Præpositos, qui quandam Prioratûs curam super alios gerunt.

[e] *Lib. 10. Etymolog.* ... *cap. 8. eod. tit. in 1. Com*...

X. IDEM in libro Etymologiarum [f]. [c. an. 630. *in Hispania.*]

Non recipit congruam summationem.

FOrus est exercendarum litium locus à fundo dictus, sive à Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causâ, lege, & judicio. **Causa.** Causa à casu quo venit, dicitur: est enim materia & origo negotii, nedum discussionis examine patefacta: quæ dum proponitur, causa est; dum discutitur, judicium; dum finitur, justitia. **Judicium.** Vocatur autem judicium, quasi jurisdictio; & justitia, quasi juris status. **Justitia.** Judicium autem priùs inquisitio vocabatur: unde & Auctores judiciorum, Præpositos, Quæstores, vel Quæsitores vocamus. **Negotium.** Negotium multa signat, modò actum alicujus rei, cujus contrarium est otium: modò actionem causæ, quod est jurgium litis [g], & dictum est negotium, id est, sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur. **Jurgium, Lis.** Jurgium dicitur quasi juris garrium; eò quòd hi qui causam dicunt, jure disceptant. Lis autem à contentione limitis priùs nomen sumpsit; de qua Virgilius:

Limes erat positus, litem ut discerneret agris. Virg. in ...

Argumentum. Causa, aut argumento, aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquam tabulis dat probationem; sed sola investigatione invenit veritatem: unde dictum est argumentum argutè inventum. Probatio autem testibus, & fide tabularum constat. In omni quoque negotio hæ personæ quærunt: Judex, Accusator, Reus, & tres Testes. **Judex.** Judex dictus quasi jus dicens populo, sive quòd jure disceptet. **Jure disceptare.** Jure autem disceptare, est justè judicare. Non est ergo Judex, si non est in eo justitia. **Accusator.** Accusator vocatus est quasi causator, quia ad causam vocat eum quem appellat. **Reus.** Reus à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamvis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in judicium pro re aliqua petitur. **Testes.** Testes antiquitùs Superstites dicebantur, eò quòd super causæ statu proferebantur: nunc parte ablata nominis, Testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, naturâ, & vitâ. Conditione, si liber, non servus: nam sæpè servus metu dominantis testimonium supprimit veritatis. Naturâ, si vir, non fœmina: nam varium & mutabile testimonium [h] semper fœmina producit. Vitâ, si innocens & integer actu: nam si vita bona defuerit, fide carebit: non enim potest justitia cum scelerato homine habere commercium.

[f] *Lib. 18. Etymolog. c. 15. & c. 10. eod. tit. in 1. Compil.*
[g] Vide *l. Cu*... *Clericis. C.* ... *Episc. & Clericis.*
[h] *Dictio*, testimonium; *in omnibus Vaticanis deest.*

XI. IDEM. [c. an. 630. *in Hispania.*]

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

Pactum. PActum dicitur inter Partes, ex pace conveniens scriptura legibus ac moribus comprobata: dictum pactum, quasi ex pace factum.

XII. IDEM in eodem. [c. an. 630. *in Hispania.*]

Hic Isidorus ponit etymologiam Juris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Jus unde dicatur. JUs dictum est à jure possidendo: hoc enim jure possidetur, quod justè: hoc justè, quod benè. **Justè possidere.** Quod autem malè possidetur, alienum est; malè autem possidet, qui vel suis malè utitur, vel aliena præsumit.

XIII. PASCHALIS Canonicis Sancti Martini. [c. an. 828. *Româ in Flaminiam.*]

Quicquid Fidelis offert Ecclesiæ, oblationis nomine continetur, & à Secularibus possideri non debet.

CAusa [i] Carpensis plebis: & *infrà.* Ceterùm primitiæ, decimæ, & oblationes in solis Ecclesiarum bonis præcipuè numerantur. Oblationes verò dicimus quæcumque de propriis & licitis rebus Ecclesiæ à Fidelibus offeruntur. Quicumque igitur eas per potestatem secularem obtinet, proculdubio contra Deum, & Sanctorum Patrum nititur sanctiones: quin immò, & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus judicatur.

[i] *Cap. 13. eod. tit. in 1. Compil.*

XIV. ALEXANDER III. [c. an. 1175. *Romæ.*]

Solus Sacerdos potest Sacramentum Extremæ Unctionis infirmo conferre. Hoc dicit.

QUæsivit Frat. tua [k]: & *infrà.* Nos itaque tibi taliter duximus respondendum, quòd Sacerdos uno præsente Clerico, & etiam solus potest infirmum ungere.

[k] *Cap. 9. eod. tit. in 1. Compil.*

In anno Bissextili servari debet loci consuetudo, circa diem Sancti Matthiæ festandum, dum tamen Vigilia continuetur Festo. Hoc dicit.

§. 1. Festum verò Beati Matthiæ juxta consuetudinem Ec-

clesiasticam, Vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique Vigilia, nisi venerit in Dominica, jejunium celebretur: ipsum autem Festum, sive fiat in præcedenti die, sive in sequenti, (qui duo quasi pro uno reputantur) nullus error, sed consuetudo Ecclesiæ teneatur.

XV. CELESTINUS III. [c. an. 1196. *Romæ.*]

Per verbum, Statuo, & Præcipio, definitiva sententia ferri potest.

IN his [1] quæ ambiguitatem continent: [*Et infrà α.*] Innotuit Apostolatui nostro, quòd cùm inter Magistrum M. & Conversos Hospitalis Sancti Simpliciani super eodem Hospitali in præsentia Mediolanen. Archiepiscopi quæstio verteretur, ipse Archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ, his verbis non fuit usus, talem partem condemno, vel talem absolvo; sed pronunciavit: ita statuo & præcipio: [*Et infrà β.*] Attendentes igitur, quòd hoc verbum, *statuo*, rem perfectam significat, & cum effectu non verbo tenus accipitur: Item quia secundùm Gregorium, quod præcipitur, imperatur: & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat, pœnam habet. Considerantes nihilominus, quòd non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem, cùm non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire: Interpretamur, Procuratoribus utriusque Partis præsentibus, & definimus, quòd præfati Archiepiscopi verba tali formâ prolata, perpetuò valituræ sententiæ obtineant firmitatem.

. un. eod. in II. ...il.

[*α Ad Sed. Apo. meritò recursus debet haberi, ad quam reverà tanquam Matrem omnium Ecclesiarum majores & difficiliores quæstiones ab antiquis Patribus constitutum, & moribus utentium rectè approbatur conferri debere.*]

[*β Ne de cetero, & cetera quæ infrà expressè continentur in Registro. Quoniam igitur sicut ex relatione dil. fil. n. G. Tit. S. Laurentii in Lucina, S. Joannis, S. Priscæ Presbyterorum Cardinalium didicimus, quos ad hoc concessimus Auditores, super hoc fuit in prolatione sententiæ dubitatum.*]

XVI. INNOCENTIUS III. Patriarchæ Granden. [c. an. 1213. *Româ in Istriam.*]

Beneficium Principis latissimè interpretari debet.

OLim [m] tibi scripsisse recolimus, ut si Canonici Paduani, Magistro G. Canonico Paduano Præbendam, quæ tantùm residentibus de communi confertur, sicut uni ex aliis de communibus proventibus & manualia beneficia non conferrent, tu eos ad id Ap. censu. compellere procurares. Quia verò quidam mandatum nostrum interpretari aliter quàm deceat, moliuntur, (cùm beneficia Principum sint interpretanda largissimè) nostrum aperiendum duximus intellectum; videlicet, quòd Præbendam, quæ tantùm residentibus in victu & vestitu de communi confertur, ipsi Magistro G. plenè sicut uni ex aliis residentibus injunximus conferendam.

...6. eod. ...Rescr. ...Compil.

XVII. IDEM Colubrien. [n] [3] & aliis Episcopis in Regno Portugalliæ constitutis. [c. an. 1213. *Româ in Portugalliam.*]

e Joan. ...m *in* ...*Hispan.*

Generale dicitur interdictum, quod fertur nedum in provinciam, sed in villam vel castrum.

CUm in partibus [o] vestris sæpè contingat diversa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari, cùm illi qui ab Ecclesia Romana decorari privilegio meruerunt, videlicet, ut cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat eis, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce, divina Officia celebrare; interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes interdictum generale, duntaxat cùm Regnum, vel saltem Provincia tota subjicitur interdicto: [*Et infrà α.*] Cùm (autem) in privilegiis de Regno, vel Provincia nil expressè dicatur, nomine Terræ non solùm Regnum vel Provinciam intelligi volumus, verùm etiam Villam & Castrum, ut & in his locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

...1. eod. ...III. ...il.

[*α Propter quod & justitia sæpius deperit, & Prælatorum sententiæ contemnuntur, cùm in aliis interdictis ipsi promptiùs Divina celebrent, & suspensis Organis aliorum ipsi pulsatis campanis, & apertis januis, quoslibet passim recipiant ad Divina. Ne autem diversa interpretatio discordiæ causam inter vos ulteriùs & odii fomitem valeat ministrare; vel quod interdictum dici debeat generale amodò in dubium revocetur, significatione vobis præsentium intimamus quòd.*]

¶ PITH. [3] *Colubriensi.*] Taxa vetus Beneficiorum, *Colimbriensi.* Extat *pag.* 348. *Epist. Innoc.* Vide Vigner. *tom. 2. pag.* 149.

XVIII. IDEM Altissiodoren. Episcopo. [c. an. 1214. *Româ in Galliam.*]

Privilegium contra consuetudinem juri communi obviantem largè est interpretandum. Hoc dicit secundùm intellectum Abbatis Antiqui. Et est casus not. secundùm hunc intellectum.

CUm tibi [p] de benignitate [4] Sed. Apost. sit indultum, quòd ordinatio rerum Clericorum ab intestato decedentium, in tua dispositione permaneat; nos consulere voluisti, an appellatio vocabuli Clericorum, tam ad Canonicos, quàm ad non Canonicos extendatur: [*Et infrà α.*] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd appellatio Clericorum non solùm alios, sed etiam Canonicos comprehendit.

[p] *Cap. 2. eod. tit. in* III. *Compil.*

[*α Secundò, an illi qui in dispensatione & voluntate alterius suam committunt ultimam voluntatem, nil per se penitùs ordinantes, nec determinantes cui loco vel personæ conferri debeat, dicantur decedere intestati. Primæ igitur*]

¶ PITH. [4] *Cùm tibi de benignitate, &c.*] Vide *Epist. Innoc. pag.* 51. Matth. Paris. 187. Junge *cap.* 13. *sup. de Testam.*

XIX. IDEM Præposito, & Capitulo Placentino. [c. an. 1214. *Româ in Liguriam.*]

Jurans obedire Prælato, & Ecclesiæ, non Clero Diœcesano, sed Capitulo Ecclesiæ Cathedralis obedire tenetur.

CUm Clerici [q] [5] Placentini juramentum præstant sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ Ecclesiæ, & Domino meo Episcopo Placentino: nos consulere voluistis, utrùm intelligi debeat [r] Clerus totius Diœcesis, an Capitulum tantùm Ecclesiæ Cathedralis? Nos igitur taliter respondemus, quòd per Ecclesiæ Placen. vocabulum in forma juramenti præscripti non debeat intelligi totius Diœcesis Clerus: & si Capitulum intelligatur Ecclesiæ Cathedralis, is tamen qui præstat hujusmodi juramentum Episcopo, tanquam Capiti principaliter obligatur.

[q] *Cap. 3. eod. tit. in* III. *Compil.*

[r] debet.

¶ PITH. [5] *Cùm Clerici.*] Extat *pag.* 448. *Epist. Innoc.* Sigon. *pag.* 577.

XX. IDEM Priori Sancti Fridiani Lucan. [c. an. 1214. *Româ in Tusciam.*]

Appellatione Ecclesiasticæ censuræ comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum.

QUærenti quid [s] per censuram Eccle. debeat intelligi, cùm hujusmodi clausulam in nostris literis apponimus: respondemus, quòd per eam non solùm interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia valeat intelligi; nisi Judex discretus, rerum & personarum circumstantiis indagatis, ferat, quam magis viderit expedire.

[s] *Cap. 4. eod. tit. in* III. *Compil.*

XXI. IDEM Cæsaraug. Episcopo. [c. an. 1215. *Româ in Hispaniam.*]

In privilegiis de decimis Novalium non solvendis, illud appellatur Novale, de cujus cultura non est memoria, & quod priùs modicum vel nullum fructum afferebat.

QUid per [t] Novale [6] vocabulum intelligi debeat, tua Fraternitas requisivit. Licèt autem quidam dixerint quòd Novale sit terra præcisa, quæ anno cessat; aliis asserentibus, quòd ex sylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri Novale dicatur: quarum utraque interpretatio ex civilibus legibus colligitur. Nos igitur [u] inquisitioni tuæ respondemus, quòd eam credimus Prædecessorum nostrorum intentionem fuisse, cùm piis locis indulgentiam de Novalibus concesserunt, ut Novale intellexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quòd aliquando cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali Novali credimus eis indulgentiam fore concessam, nisi de illo duntaxat, cujus decimam Religiosus potest Conventus absque gravi detrimento Parœcialis Ecclesiæ detinere, cùm talis sit sæpè locus incultus, de quo Parœcialis Ecclesia magnos percipit decimarum ratione proventus.

[t] *Cap. 5. eod. tit. in* III. *Compil.*

[u] *In aliis plerisque:* Nos tamen inquisitioni, &c. *al.* Nos autem, &c.

¶ PITH. [6] *Quid per Novale, &c.*] Vide *cap. 12. sup. de Decimis, &c.* Nam Ferdinandus Aragonius Cæsaraugust. Episc. Cœnobium Cisterciensis Ordinis in Celtiberis nuncupatum Petrinum constituerat, & se ei Conventui ex Præfecto Alcaniensi dicaverat. Suritta *ann.* 1196.

XXII. IDEM Abbati F. & P. Monachis Alcobaciæ [7]. [c. an. 1215. *Romæ.*]

Si Ecclesia subjecta Episcopo, unitur alteri, vel gubernanda committitur salvo jure Matricis Ecclesiæ, per Matricem Ecclesiam intelligitur Cathedralis, & non Romana.

VEnerabili F. n. Colubrien. [x] Episcopo didicimus conquerente, quòd cùm Fratres Sanctæ Crucis Monasterium de Argariis [y] sub protectione sua nuper receperint, quod suis Prædecessoribus Episcopalia jura consueverat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de Canonicis suis sine suo consensu ibi facto Priore, occasione cujusdam privilegii à C. Papa veritate tacita impetrati, eidem Episcopo obedientiam denegat exhibere; inde sumpta occasione, quòd per Matricem Ecclesiam, non Cathedralem intelligit, sed Romanam: [*Et infrà α.*] Ideóque mandamus, quatenus si aliud vobis non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat Diœc. Episcopo respondere, vos eum ad eam præstandam eidem, sicut prædecessores sui prædecessoribus Episcopi consueverunt vel

[x] *Cap. 6. eod. tit. in* III. *Compil.*

[y] Argavil.

præstiterunt, per censuram Ecclesiasticam compellatis, non obstante privilegio in præjudicium Colubrien. Ecclesiæ per surreptionem obtento: nos enim per Matricem Ecclesiam, Cathedralem intelligi volumus, non Romanam.

[α *Quia verò non est nostræ intentionis, ut jura Fratrum nostrorum temporibus nostris minuantur, causam ipsam vobis duximus committendam.*]

¶ PITH. [7] *Alcobaciæ.*] *De Altobaria*, Diœces. Vlixbon. Ordin. Cisterc. Extat integra *pag.* 131. *Epist. Innoc.* Vide *pag.* 206. & 525.

XXIII. IDEM Abbati Sanctæ Genovefæ, Decano & Cancellario Parisien. [c. an. 1215. *Romæ in Galliam.*]

Excommunicatus vel interdictus pro contumacia, vel offensa dubia, absolvitur, cautione præstita de stando juri. Si verò fuit excommunicatus, vel interdictus pro manifesta offensa, tunc priùs debet satisfacere antequam absolvatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel rei evidentiam. Hoc dicit cum cap. sequent.

z Cap. 7. eod. tit. in III. Compil.

EX parte in Christo [z] dilectæ filiæ Comitissæ Blesen. [*Et infrà α.*] Proposuerunt Nuncii Comitissæ, quòd cùm ipsius Præpositus quendam latronem ceperit, & justitia fuerit inde facta, latro fuit per Capitulum Carnoten. post factam justitiam requisitus, qui eum in terra sua captum fuisse dicebant: [*Et infrà β.*] Verùm cùm super hoc de parendo juri Comitissa cautionem offerret, Canonici Carnoten. nihilominus terram ejus fecerunt interdicto supponi: quod relaxare noluerunt, nisi priùs solveretur emenda: dicebant enim in Carnoten. Ecclesiæ privilegiis [a] contineri, quòd nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro Canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: [*Et infrà γ.*] Ad intelligendam autem clausulam privilegii memorati, credinius distinguendum, utrùm in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantùm, quia scilicet citatus stare noluit juri: vel etiam pro offensa, quia videlicet jussus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congruè satisfieri, ut sententia relaxetur, si priùs sufficiens standi juri cautio tribuatur: in secundo verò si offensa est manifesta, non credimus satisfieri congruè, ut relaxetur sententia, nisi priùs sufficiens præstetur emenda. Si verò dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato Ecclesiæ [b] competens satisfactio præbeatur.

a Fortè privilegio.

b Dictio, Ecclesiæ, deest in vetustiorib. Codic. & in omnibus Vaticanis.

[α *Nuncii ad nostram præsentiam destinati sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audiremus injurias quas ei & suis infert Ecclesia Carnoten. quibus & di. fi. B. Beto Canonico Carnoten. qui pro ipsa stabat Ecclesia, dil. fi. R. tit. S. Anastasii Presbyterum Card. dedimus Auditorem: in cujus præsentia*]

[β *Asserentibus Ballivis econtrà ipsum fuisse captum in terra, in qua jus capiendi latrones & alios malefactores habet eadem Comitissa, quoniam vir ejusdem antequam signaculum crucis assumeret, erat in possessione juris illius ut in loco illo in quo captus ab ipso Capitulo dicebatur, hujusmodi jurisdictionem haberet: quod erant probare parati.*]

[γ *Videntes autem Nuncii Comitissæ, quòd data cautione absolvi non poterant, ut deberent, tam super hoc quàm aliis causis inter Comitissam & Capitulum agitatis, Metropolitanam audientiam appellaverunt, tam ipsam Comitissam, quàm terram & Ballivos ipsius sub ejus protectione ponentes. Metropolitanus, cùm Partes essent in die præfixa præsentes, privilegio inspecto, testibus hincinde receptis, quibus ab Officiali Metropolitani examinatis in die Partibus iterùm assignato Procurator Comitissæ cum instantia postulabat publicari attestationes receptas, ex abundanti de juri parendo sufficientem exhibens cautionem, ut relaxaretur interdictum. Sed Procurator Capituli econtrario allegabat quòd jam dicti privilegii ratione, ab ipsa sententia non poterat nec debebat absolvi, nisi priùs Capitulo facta fuisset emenda, interpretando verbum illud quod in privilegio continetur. videlicet satisfactione congrua pro emenda. Litigato igitur diutiùs super hujusmodi clausula, interlocutus est Metropolitanus jam dictus, se velle hujusmodi expositionem Apostolico examini reservare, & super hoc diem Partibus assignavit.*]

XXIV. IDEM Comitissæ Blesen. [c. an. 1215. *Romæ in Galliam.*]

Summatum est suprà cap. proxi. vel dic: *Manifestum dicitur quod per confessionem vel probationem legitimam, vel evidentiam rei constat.*

c Cap. 8. eod. tit. in III. Compil. Hujus Decr. intellectus pendet ex superiori.

CUm olim [c] pro Canonicis Carnoten. quoddam Capitulum contra te fuit allegatum, quòd dicebant in Ecclesiæ suæ privilegiis contineri, ut videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro Canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere. *Et infrà.* Quia verò dum ansam solvimus, nodum dicimur ligavisse, propter hoc, quòd eisdem Canonicis, velut asseris, proponentibus illam offensam esse manifestam, non quæ Judici, nec quæ alii, sed quæ sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus intelligere manifestam, quæ vel per confessionem, vel probationem legitimè nota fuerit, aut evidentiâ rei, quæ nulla possit tergiversatione celari.

XXV. IDEM Episcopo & Cantori Atrebaten. [c. an. 1215. *Romæ in Belgium.*]

Verba privilegiorum debent intelligi, ut aliquid afferant, & non remaneat ambiguitas: & ideò verba, (secundùm & juxta,) videntur apposita causativè, non conditionaliter. Hoc dicit Panormitanus.

d Cap. 10. eod. tit. in III. Compil.

ABbate S. [d] [g] Silvani Alciaten. viam universæ carnis ingresso, cùm ejusdem loci Monachi elegissent quendam de ipsius Ecclesiæ gremio in Abbatem, & confirmationem electionis à Morinensi Episcopo nequivissent aliquatenus obtinere, eam à Sede Apostolica petierunt. Ceterum Procurator Monasterii Sancti Bertini proposuit ex adverso, quòd cùm secundùm approbatam consuetudinem, & privilegia Romani Pontificis, Abbates Alciaten. debeant de Monasterio Sancti Bertini semper assumi, hujusmodi electio erat non immeritò reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam, & contra privilegium Sedis Apostolicæ attentata, & Alciaten. Monachi debeant de jure compelli [e], ut de Monasterio Sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in Abbatem: *Et infrà.* Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis, invenimus esse probatum, quòd à XL. annis & infrà, Monachi Alciaten. Abbatem sibi de Sancti Bertini Monasterio elegerunt: *Et infrà.* Et cùm quadam vice Guarinum Alciaten. Monachum elegissent, ejus electio robur habere non potuit, donec apud Monasterium Sancti Bertini professione facta, post aliquantum [f] temporis, quando scilicet ejusdem loci Abbati, & Conventui placuit, in Alciaten. extitit Abbatem assumptus. Ex privilegiis quoque Romani Pontificis argui poterat Alciaten. Abbatem fore de Sancti Bertini Collegio eligendum: nam privilegio Paschalis Papæ hujusmodi Capitulum apparet insertum, subrogationem Abbatis penes Monasterium Sancti Silvani apud Alciaten. Monachos, juxta præteriti temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In privilegio etiam Calixti hujusmodi Capitulum invenitur. Porrò juxta Paschalis Papæ decretum, Abbatis subrogationem penes Alciaten. non aliunde, quàm de vestro Monasterio fieri Apo. auctoritate decernimus. Ad hoc autem Pars adversa respondit, quòd si etiam probaretur, quòd infra prædicti temporis spatium de Monasterio Sancti Bertini semper fuerit Abbas Alciaten. assumptus: ex hoc dici non poterat, quòd consuetudo aliqua, quasi contradicto [g] judicio fuerit introducta, cùm in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra judicium processum taliter dignoscatur: *Et infrà.* Præterea cùm Paschalis Papa subrogationem Abbatis Sancti Silvani Monasterio Sancti Bertini juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec [h] more præteriti temporis fiat fides, per ejus privilegium & similia, nullum super hoc Alciaten. Monasterio poterat præjudicium generari. Contra quod fuit ex adverso responsum, quòd hæc determinatio secundùm præteriti temporis morem, & causalis, & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale, quàm ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionalis [i] intelligitur, & est sensus: Concedimus subrogationem Abbatis Sancti Silvani apud Alciaten. Monasterium in vestra semper dispositione consistere, secundùm præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit [k]. Si verò verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus: Concedimus secundùm præteriti temporis morem; id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit, subrogationem, &c. Hic autem sensus rectior esse videtur; quia cùm privilegium sit lex privata, & lex [l] non debeat esse obscura, vel captiosa, sed certa & manifesta: nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret: profectò sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potiùs quàm perire, maximè cùm supradictus C. Papa, qui eidem Paschali è vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam prorsùs amoverit, ut ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio Abbatis Sancti Silvani apud Alciaten. in dispositione Abbatis & Fratrum Sancti Bertini semper existeret, ipse mutaverit decernens subrogationem ipsius Abbatis non aliunde, quàm de Monasterio Sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, Monasterio Sancti Bertini adjudicavimus hujusmodi Dignitatem, ut quoties in Alciaten. Monasterio Abbatis electio imminet facienda, Alciaten. Monachi de Cœnobio Sancti Bertini personam idoneam sibi eligant in Abbatem: ita videlicet, ut tamdiu Monasterium ipsum hâc honoris debeat prærogativâ gaudere, donec ibidem viguerit observantia regularis, ut idoneæ personæ inveniantur in illo, qui [m] possint in Abbatem assumi.

e al. debent de jure compelli.

f aliquantulum.

g al. contradictorio judicio.

h al. nec de more vel consuetudine.

i conditionaliter.

k fuit.

l Barto. ... Si finita. ... Ex hoc edicto ff. De damno infecto.

m al. quæ possint, &c.

¶ PITH. [g] *Sancti Silvani.*] Ordinis Sancti Benedicti, Diœcesis Morinens. In Taxa Beneficiorum, *S. Sylvii de Archiaco. S. Silini de Archiaco. S. Silvini Altiacensis. S. Silini Arciacensis.* Vide Annales Franciæ, *pag.* 43.

XXVI. IDEM Comiti Tolosan. [c. an. 1215. *Romæ in Galliam.*]

Dicit, *qui dicuntur Hæretici manifesti:* Secundò, *quæ sint pedagia, guidagia, & salinaria interdicta.* Tertiò dicitur, *quomodo*

quomodo intelligitur præceptum factum Laico, quòd de se conquerentibus in Ecclesiastico foro respondeat. Hoc dicit.

eod. tit. Com- ide Al- . tract. of. as- athol. eret.

SUper [n] quibusdam mandatorum articulis: [*Et infrà α.*] Tua devotio postulavit à nobis, qui sunt dicendi Hæretici manifesti: super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos Hæreticos, qui contra fidem Catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem; vel qui coram Prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super Hæretica pravitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi juxta sanctiones legitimas puniuntur. Præterea cùm pedagia, guidagia, salinaria tibi Legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranen. [o] Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, introducta: *& infrà.* Cùm autem à Legato receperis in mandatis, ut de te conquerentibus, secundùm suum, vel alterius Legati, vel Judicis ordinarii, vel delegati arbitrium, justitiam exhiberes: hoc totaliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa, quæ ratione personarum, vel rerum quæ ad Ecclesiasticum forum pertinent, ac super universis Capitulis, quæ pro pace servanda, sunt per dictum Legatum statuta, vel auctoritate Apostolica statuenda; item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in judicio Ecclesiastico respondere.

eranen. sub III.

[*α Tibi à bo. me. Milone Notario nostro tunc temporis Ap. Sed. Le. factorum apud quosdam dubitatione suborta.*]

XXVII. Idem Episcopo Parisien. [c. an. 1215. *Romà in Galliam.*]

Clericus traditur Curiæ seculari, quia degradatur seculari Potestate præsente, cui denunciatur ut in suum forum illum recipiat. H. d. usque ad §. Pro illo.

2. eod. IV. l. datio r sit la, vide . Trid. . de Re- Matr.

NOvimus expedire [p], ut verbum illud quod in antiquis Canonibus, & in nostro Decreto contra Falsarios edito continetur, videlicet ut Clericus per Ecclesiasticum Judicem degradatus, seculari tradatur Curiæ puniendus: apertiùs exponamus.

Cùm enim quidam Antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorumdam sit opinio à pluribus probata, ut Clericus qui propter hoc vel aliud flagitium grave, non solùm damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio Clericali, seculari foro per consequentiam applicetur; cùm ab Ecclesiastico foro fuerit projectus, ejus est degradatio celebranda seculari Potestate præsente, ac pronunciandum eidem cùm fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi Curiæ seculari: pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Iste §. non facit ad titul. sed ponit gratiam secundùm quosdam.

§. 1. Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipsum includas pane doloris, & aquâ angustiæ sustentandum, ut commissa defleat, & flenda ulteriùs non committat.

XXVIII. Honorius III. Archiepiscopo Turonen. [9] [c. an. 1220. *Romà in Galliam.*]

Si Papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, quòd ei lapsus anni non noceat, intelligitur hæc indulgentia secundùm jus commune.

DIlecto filio Jacobo Barba: [*Et infrà α.*] Quia te pro causa necessaria tunc absente, possessio tibi tradita causâ custodiæ, restitui parti adversæ non potuit; eidem indulsimus, ut sibi lapsus temporis non obsisteret, quominus possessionem ipsam recuperare valeret. Quoniam verò tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentiæ dicitur effluxisse, quod tibi sufficere posset ad veræ possessionis effectum, secundùm statuta [q] Concilii Generalis: *& infrà.* Aucto. præ. declaramus, quòd nostræ intentionis non fuit per ipsam indulgentiam jus perimere, quod tibi competit [r] ex possessione præterita, vel post reditum tuum competierit ex futura: sibi enim imputare poterit pars adversa, si negligens fuerit in sua justitia prosequenda, cùm, absentiæ tuæ impedimento cessante, conveniendi te habuit facultatem.

Innoc. p. 40. petebat.

[*α Procuratore Ecclesiæ S. M. de Venetiis, olim nobis humiliter supplicante, ut cùm paratus esset tibi justitiæ plenitudinem exhibere super Ecclesia S. Marci de Tyro, & rebus aliis, de quibus inter te & Venetos, ac Vicarium Venetorum quæstio mota fuit, possessionem ipsius Ecclesiæ, atque rerum, quæ per fe. me. I. PP. P. N. tibi fuit causâ custodiæ assignata, sibi restitui faceremus. Cúmque.*]

¶ Pith. [9] *Turonensi.*] *Tyrenensi.*

XXIX. Idem Priori & Clericis Sanctorum Joannis & Pauli Tudertin. [c. an. 1221. *Romà in Marcam.*]

Oblationis nomine intelligitur quicquid offertur Ecclesiæ, quocunque modo in Missa, vel extrà; & in Ecclesia, vel extrà.

CUm inter vos dudum ex parte una, & Abbatem Sancti P. de Monte [10] Spole. Diœc. ex altera, super tertia parte oblationum Capellæ Sancti Hilarii, quæstio verteretur, & à vobis probatum fuerit per xl. annos & ampliùs tertiam partem oblationum ejusdem Capellæ vestram Ecclesiam recepisse à Clericis institutis per Abbatem de Monte, tuísque, fili Prior, eandem tertiam te commisisse aliquando colligendam, bonæ memoriæ I. Papa Præd. nost. ipsam tertiam Ecclesiæ vestræ adjudicans, statuit, ut tibi, Prior, liceret per eosdem Clericos, sicut fuerat consuetum, partem colligere memoratam. Verùm quia postmodum Sacerdos prædictæ Capellæ asserens oblationum nomine minimè contineri ea quæ ipsi Capellæ in festivitate omnium Sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum Sacerdotis ejusdem intuitu defunctorum; necnon quæ in ciminili ponuntur, quod de altari suscipit, & facit per Ecclesiam deportari, & quæ ante Crucem, & in Missa Trinitatis, & ea quæ pro desponsatis dantur [f], & lampades cum oleo, quæ prædictæ Capellæ ab aliquibus offeruntur, vel quæ dantur Nuncio qui ad recipienda talia per præfatæ Capellæ Parochiam destinatur, de his omnibus vobis tertiam partem denegans exhibere, de aliis nomine tertiæ partis persolvendis pro rata vestram Ecclesiam contingentis retinere nitebatur ad expensas Capellæ ipsius necessarias faciendas: dictus Prædecessor de omnibus supradictis absque subtractione aliqua integrè persolvi voluit & mandavit tertiam portionem. At [t] Capellani prædictæ Capellæ dicentes primitias & decimas, vel ea quæ offeruntur pro Missis Mortuorum Sacerdotibus, & quæ pro septimis, & tricesimis, & anniversariis, panes [u], & alia quæ intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum judicia, oblationum nomine minimè contineri: de his omnibus tertiam partem solvere vobis nolunt: [*Et infrà α.*] Volumus (igitur) & mandamus, ut per vestrum Clericum à vobis in eadem Ecclesia institutum, de omnibus supradictis, & aliis oblationibus quocunque titulo ad Ecclesiam pervenerint, sine diminutione aliqua integrè tertia vobis portio persolvatur.

[f] canitur, *pro* dantur, *habetur in antiquis Cod.* & ea Missa quæ pro desponsatis canitur.

[t] *al.* ac.

[u] pannos.

[*α Ut igitur hujusmodi scandalorum materia radicitùs pullulantium evellatur.*]

¶ Pith. [10] *Sancti P. de Monte.*] *Sancti Petri de Monte Martano*, Ordinis S. Benedicti.

XXX. Idem Episcopo F. P. Bertrandi [x] [11]. [c. an. 1222. *Romà in Hispaniam.*]

[x] *al. ita:* Idem Episcopo F. P. P.

Lis dicitur mota, cùm fuerit contestata.

EX parte vestra fuit propositum, quòd Præpositus & Canonici Aretinen. [12] sententiam, quam I. Papa prædecessor noster super Molendino de Calianen. ac aliis articulis promulgavit, in recidivæ quæstionis scrupulum reducere molientes, asserunt Capitulum illud ejusdem sententiæ quo dicitur, ne Canonica ipsa impediat quominus Monasterium vestrum Molendinum præfatum de Calianen. reædificare valeat in eum statum, in quo fuisse dignoscitur tempore motæ litis, esse referendum ad tempus quo lapillus in denunciatione novi operis jactus fuit; vobis econtrario asserentibus illud esse intelligendum de tempore quo lis super hoc inter vos & præfatam Canonicam extitit contestata. Nos igitur consideratâ eâdem sententiâ, quod in præfato Capitulo dicitur de tempore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus quo litis contestatio facta fuit.

¶ Pith. [11] *Idem Episcopo F. P. Bertrandi.*] *Idem Episcopo & Archidiacono Cæsaraugust.*

[12] *Et Canonici Aretinen. &c.*] 2. V. C. *& Canonici Areac. sententiam quam felicis memoriæ J. Papa prædecessor noster, super Ecclesiæ sancti Georgii (Gregorii) quibusdam terris, & parte Molendinorum Cuprenæ, ac Castri Saxi & Molendino posito super pontem de Caliano.*

XXXI. Idem Prælatis Universitatis Francigenarum Constanti. [13] [c. an. 1222. *Romæ.*]

Constitutio Legati de solvenda tertia Mortuariorum Episcopo, intelligi debet de his Mortuariis, in quibus de jure communi debetur.

EX parte vestra fuit propositum, quòd [14] Patriarcha vester occasione constitutionis cujusdam, quam Albinen. [15] Episcopus, tunc Legatus in partibus Romaniæ, super Legatis edidit defunctorum, & dil. fil. I. tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Card. dum ibidem Legationis fungeretur officio innovavit, de quibusdam, quæ vobis & Ecclesiis vestris legantur, à decedentibus, tertiam à vobis exigit [16] portionem. Cùm igitur ipsi [17], sicut ex eorum interpretatione accepimus, non intellexerint, quòd de his qui in ornamentis Ecclesiasticis, vel ad Fabricam Ecclesiæ reparatione indigentis, aut Ecclesiæ luminaria; necnon de his quæ pro anniversario, septimo, tricesimo ac vicesimo faciendis, vel de his quæ personis specialiter, nisi forsan id fiat Ecclesiæ ratione, à quocunque legantur, aliqua deberet solvi portio Ecclesiæ Cathedrali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, secundùm ipsam constitutionem præfatam præcipimus observari; firmiter inhibentes

ne in prædictis aliquid fraudulenter in præjudicium Cathedralis Ecclesiæ procuretur.

¶ PITH. [13] *Idem Prælatis Universitatis Constanti.*] *Idem Prælatis & Capitulis Universitatis Constantinopolitanæ.* Vel, *Idem Prælatis & Capitulis universis Constantinop.*

[14] *Quòd.*] V. C. addit, *Venerabilis.*

[15] *Albinensis.*] *Albanensis.*

[16] *Exigit.*] V. C. addit, *indebitè.*

[17] *Ipsi.*] V. C. addit, *Episcopi & Cardinales.*

[y] Tullen. *al.* Tollenen. *al.* Tulonen.

XXXII. IDEM Episcopo Tolenen. [y] [18] [c. an. 1223. *Româ in Galliam.*]

In privilegio de percipiendis fructibus Beneficiorum, appellatio Beneficiorum etiam majora Beneficia comprehendit, quando privilegium est concessum Episcopo pro honesta & favorabili causa. Hoc dicit, cum suppletione Panormitani.

[z] Vid. Archidiac. *in cap. Frater noster,* 16. *q.* 1.

TUa nobis Fraternitas [z] intimavit, quòd cùm tibi pro relevatione oneris debitorum [19] duxerimus indulgendum, ut fructus Beneficiorum, quæ interim in Diœcesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quidam Apostolicæ gratiæ privilegium sinistra interpretatione restringere molientes, asserunt Præbendas, & majora Beneficia nequaquam Beneficiorum nomine contineri: [*Et infrà* α.] Nos igitur [20] auctoritate præsentium declaramus, quòd in hoc casu præbendæ ac alia Beneficia generali Beneficiorum nomine continentur.

[α *Super quæ interpretationem Apostolicam postulasti.*]

¶ PITH. [18] *Tolenensi.*] *Tolonensi.*

[19] *Oneris debitorum.*] V. C. addit, *quo premeris.*

[20] *Nos igitur.*] Vetus Codex addit, *hujusmodi interpretationem.*

[a] Egoli. *al.* Engolismen.

XXXIII. GREGORIUS IX. Decano & Sacristæ Engo. [a] [c. an. 1236. *Romæ.*]

Verbum moderationis deminutionem continet, non augmentum.

[b] Vid. Gloss. & D *in cap. Cupientes. de Elect. in* 6. & Cardinalem *Clem.* 2. *de Magistris.*

TRansmissæ [b] nobis literæ continebant, quòd significantibus Episcopo & Capitulo Xanton. quòd quadragenarius Canonicorum numerus institutus, in eorum Ecclesia non poterat observari, pro eo, quia non sufficiebant Ecclesiæ facultates: vobis dedimus in mandatis, ut Canonicorum & Præbendarum numerum juxta facultates Ecclesiæ moderantes, statueretis eundem firmiter observari. Vos verò invenistis prædictæ Ecclesiæ facultates, à tempore statuti numeri adeò excrevisse, quòd absque mutilatione Præbendarum major haberi posset numerus in eadem: quare quæsivistis an per moderationis verbum literis nostris appositum, eundem numerum augmentare vel minuere deberetis. Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt minutæ Præbendæ, cùm moderatio locum non habeat, ipsarum & Canonicorum numerum dimittatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse, in utilitatem ejusdem Ecclesiæ convertentes augmentum suorum redituum, donec duxerimus aliter disponendum.

DE REGULIS JURIS.

TITULUS XLI.

I. JOANNES CHRYSOSTOMUS. [c. an. 398. *in Thracia.*]

Non potest breviùs summari.

OMNIS res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.

[c] In Lucam, *lib.* 2. *c.* 24. Vide B. Th. 2. 2. *q.* 60. *art.* 4.

II. BEDA in homiliis [c]. [c. an. 731. *in Anglia.*]

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

[d] æstimo.

EStote misericordes, &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo [d] nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia, de quibus nobis permittitur judicare.

III. IDEM. [c. an. 731. *in Anglia.*]

Propter scandalum evitandum, veritas non est omittenda.

QUi scandalizaverit, &c. Utiliùs scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur.

IV. IDEM super Marc. [c. an. 731. *in Anglia.*]

Propter necessitatem, illicitum efficitur licitum.

QUod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbatum custodiri præceptum est: Macchabæi tamen sine culpa sua in Sabbato pugnabant. Sic & hodie, si quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur.

V. GREGORIUS VII. [c. an. 1080. *Romæ.*]

Illicitè factum, obligationem non inducit.

QUod latenter, aut per vim, vel aliàs illicitè introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

VI. IDEM Varien. Episcopo. [c. an. 1081. *Româ in Hungariam.*]

Tormenta indiciis non præcedentibus inferenda non sunt.

CUm in contemplatione: *& infrà.* In ipso causæ initio non est à quæstionibus inchoandum.

VII. STEPHANUS Papa [e]. [c. an. 257. *Romæ.*]

[e] Stephan Papa I. e 2. cujus i tium, *Pl mùm gau* Extat *in tom. Con*

Sacrilegus est offendens rem vel personam Ecclesiasticam.

QUæ multoties: [*Et infrà* α.] Quicquid in sacratis Deo rebus & Episcopis injustè agitur, pro sacrilegio reputatur; quia sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

[α *Usurpantur, necesse est ut multoties prohibeantur. Nam*]

VIII. AUGUSTINUS. [c. an. 420. *in Africa.*]

Qui facit aliter quàm debet, facere non dicitur.

QUi ex timore [f] facit præceptum, aliter quàm debeat, facit; & ideò jam non facit.

[f] *Cap.* 10. *tit. in* 1. *Compil.* V B. Thom 2. *q.* 19.

IX. IDEM in libro de Sapientia. [c. an. 420. *in Africa.*]

Committens unum peccatum, reus est omnium, quoad vitam æternam.

DEfleat peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

X. GREGORIUS in Registro. [c. an. 600. *Romæ.*]

Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum. Hoc dicit quoad mysticum & moralem intellectum.

QUamvis causæ: [*Et infrà* α.] Non enim potest esse Pastoris excusatio, si Lupus oves comedit, & Pastor nescit.

[α *Quid esse deterius potest, quàm ut agantur talia contra servos Dei, ut ipse nesciat qui præest.*]

XI. LUCIUS III [g] [1]. [c. an. 1181. *Romæ.*]

[g] C. 13. *eod. in* 1. *Comp* Vide c. 2. *excess. Pr in* 11. *Com* ubi extat in tegra clau sula.

Pro spiritualibus homagium non præstatur.

INdignum [2] est, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

¶ PITH. [1] *Lucius III.*] *Eboracensi Archiepiscopo & Abbati & Decano de Forden.* Sic in V. C. In alio, *Eboracensi Archiepiscopo, & Londinensi Decano, & Abbati de Fenin.*

[2] *Indignum, &c.*] Matth. Paris. 135. Neubrigensis *lib.* 2. *cap.* 16. Vigner. *tom.* 3. *pag.* 142.

LIBER SEXTUS
DECRETALIUM
D. BONIFACII PAPÆ VIII.
UNA CUM CLEMENTINIS ET EXTRAVAGANTIBUS

A PETRO ET FRANCISCO PITHOEO J. C.

NOTIS ILLUSTRATUS.

EX BIBLIOTHECA ILLUSTRISSIMI D. D.

CLAUDII LE PELETIER

REGNI ADMINISTRI,

REGII ÆRARII PRÆFECTI,

Et Supremi Galliarum Senatûs Præsidis Infulati.

PITHOEORUM NOTÆ
AD TITULUM LIBRI.

Liber Sextus Decretalium.] Ex Constitutionibus Gregorii IX. Gregorii X. Innocentii IV. Alexandri IV. Urbani IV. Clementis IV. Nicolai III. & Bonifacii VIII. collectus, circa annum Christi M. CC. XCVIII. operâ Ricardi Malambri Senensis Cardinalis, Guillelmi Bergoniensis & Dini Rossoni. Vide Joann. Villani lib. 8. cap. 64. Extat in Constitutiones à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editas & ab eodem Bonifacio compilatas publicatásque Guillelmi Durandi Speculatoris, qui eidem Concilio interfuit & plerasque ex Constitutionibus procuravit, commentarius editus à Simone Majolo anno 1569. in 4°. cui & de Advocatis caput insertum est sub titulo de postulando, incipit *Properandum*: Quod unum ferè in hac collectione prætermissum est. Innocentii verò IV. novellæ, quæ & authenticæ posteà dictæ, in hanc collectionem relatæ sunt. Bernardus Guidonis Ordinis Prædicatorum in Catalogo Romanorum Pontificum. Anno Domini M. CC. XCVIII. in fine anni, scilicet quinto nonas Martii, Pontificatûs sui anno 4. Idem Bonifacius fecit publicari Sextum librum Decretalium quem per tres magnos & solemnes viros fecerat compilari: plura nova constituens in eodem.

Unà cum Clementinis.] Idem Bernardus Guidonis sub Joanne XXII. Anno Domini M. CCC. XVII. mense Novembri Dominus Joannes Papa XXII. fecit publicari & sub Bulla sua ad generalia studia destinari Constitutiones quas Dominus Clemens Papa prædecessor ejus fecerat tam in Viennensi Concilio, quàm ante & post, quæ nondum fuerant ad generalia studia destinatæ, sed usque tunc steterant in suspenso. Idem in lib. de Concil. sub fin. Anno Domini M. CCC. XI. in Kal. Octob. Clemens Papa V. Pontificatûs sui anno 8. convocavit Concilium apud Viennam: in quo quidem Concilio idem Papa nonnullas Constitutiones, quas cum pluribus aliis ordinari fecerat, promulgavit; ex quibus decrevit fieri librum unum, quem, sicut vulgatum fuit, volebat Septimum Decretalium appellari, sicut fecerat Sextum librum Papa Bonifacius antecessor. Verùm quia Constitutiones illæ nondum erant formatæ ad plenum, nec excoctæ & limatæ ad purum, suspensæ sunt donec ex more ad studia generalia mitterentur: fuitque dicti libri publicatio per eundem Clementem Papam quasi biennio protelata, ut medio tempore singula limarentur. Postmodum verò in Festo B. Benedicti 12. Kal. Aprilis anno Domini M. CCC. XIV. in castro de Montibus propè Carpentoradum ubi tunc curia morabatur, idem Papa fecit prædictum librum coram se in Consistorio publicari, cepítque Papa exinde ægrotare, unde pòst obiit 31. die, scilicet 12. Kal. Maii; & sic liber ille non fuit missus ad studia generalia ut moris est, nec expositus communiter ad habendum, sed remansit liber tribus annis & octo mensibus tantùm in suspenso. Anno verò Domini M. CCC. XVII. mense Novembri Dominus Joannes Papa XXII. qui eidem Clementi immediatè successit, fecit publicari & sub Bulla sua ad generalia studia more solito destinari prædictas Constitutiones, quæ hucusque tunc steterant in suspenso.

INDEX

INDEX
TITULORUM ET CAPITULORUM
SEXTI DECRETALIUM.

Tabula Titulorum v. Librorum Sexti Decretalium, secundùm ordinem Alphabeti.

Finis Tabulæ Titulorum.

Tabula omnium Capitulorum Sexti Decretalium, secundùm ordinem Alphabeti.

TABULA CAPITULORUM SEXTI DECRETALIUM.

FINIS.

BONIFACIUS Papa VIII. natione Hernicus, patriâ Anagninus, è familia Cajetana, anno 1294. Pontifex Maximus creatus eft. Is Decretales Epiftolas Prædecefforum fuorum per Guillelmum Archiepifcopum Ebredunenfem, & Berengarium Epifcopum Biterenfem, ac Magiftrum Richardum de Senis, S. R. E. Vicecancellarium, diligenter fecit recenferi, & quibufdam Decretis novis à fe additis, in unum Librum fub debitis titulis redigi, & quinque aliis Gregorii Papæ IX. annecti, Sextúmque nuncupari juffit. Ad quem Joannes Andreas Bononienfis continuas gloffas, quibus multa ex ejus lectura fuerunt inferta, & hoc figno [] notata, confcripfit.

TABULA

TABULA TITULORUM ET CAPITULORUM
CLEMENTINARUM.

FINIS.

CLEMENS Papa V. Natione Gallus, ex Provincia Vasconia, Diœcesis Burdegalensis anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modò in Concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum Concilium plurimas Constitutiones edidit: quas cùm & assidua occupatione, & morte præventus in unum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere, ut decreverat, non potuisset, Joannes XXII. ejus successor publicavit. Eas Joannes Andreas Bononiensis glossis illustravit.

Advertat Lector Concilium Viennense à Typographo per errorem in notis Chronologicis anno M. CCC. XII. adscriptum fuisse. Habitum est enim anno M. CCC. XI.

TABULA EXTRAVAGANTIUM

Viginti Joannis XXII. tum etiam titulorum & Extravagantium Communium, per Alphabeti ordinem diſtincta.

FINIS.

JOANNES Papa XXII. Natione Gallus, patriâ Caturcenſis ex Provincia Aquitania, anno 1316. Romanus Pontifex creatus eſt. Is præter Conſtitutiones Clementis V. prædeceſſoris, multas quoque ſuas publicavit, ad quas Zanzelinus de Caſſanis, quem alii Genzelinum vocant, uberes compoſuit commentarios.

LIBER

LIBER SEXTUS DECRETALIUM DOMINI BONIFACII PAPÆ VIII.

BONIFACIUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & Scholaribus universis Bononiæ [a] commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

SACROSANCTÆ Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis Divinæ Providentiæ altitudo, universis dispositione incommutabili prætulit Ecclesiis, & totius Orbis præcipuum obtinere voluit Magistratum) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione urgemur; ut juxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum commodis (in quorum prosperitate utique prosperamur) jugi, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum [b] quiete labores, & noctes quandoque transimus insomnes, ut scandala removeamus ab ipsis: Et quas humana natura (novas semper deproperans edere formas) lites quotidie invenire conatur; nunc antiquorum [c] declaratione, nunc verò novorum editione jurium, prout nobis est possibile, reprimamus. Sanè, cùm post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro tam providè, quàm utiliter compilatum, nonnullæ ab eo, & ab aliis Romanis Pontificibus successivè super diversis dicerentur articulis editæ Decretales; de quarum aliquibus, an Decretales existerent, earúmque auctoribus dubitabatur sollicitè in Judiciis & in Scholis: Nos ad apicem summi Pontificatûs superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti à multis [d], ambiguitatem, & incertitudinem hujusmodi dispendium pluribus afferentem [e], omnino tollere, ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri, quæve deberent in posterum refutari, gratiâ suffragante divinâ, pro utilitate publica desiderabiliter affectantes; per Venerabiles Fratres nostros Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunens. [f] & Berengarium Episcopum Biterens. ac dilectum filium Magistrum [g] Richardum de Senis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, Juris utriusque Doctorem, Decretales hujusmodi diligentiùs fecimus [h] recenseri; & tandem pluribus ex ipsis (cùm vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis juribus contrariæ, seu omnino superfluæ viderentur) penitùs resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreviatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multísque correctionibus, detractionibus, & additionibus prout expedire vidimus, factis in ipsis, in unum librum; cum nonnullis nostris Constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorúmque quietem [i] multa statuuntur salubria, fructus uberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in judiciis & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandavimus, & sub debitis titulis collocari. Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum censuimus nuncupari, ut idem volumen Senarium [k], (qui numerus est perfectus,) librorum illo adjuncto numerum comprehendens, perfectam in [l] rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam. Nec sine causa morem Prædecessorum nostrorum (qui cùm Constitutiones aliquas promulgabant noviter, eas mandabant sub antiquarum serie

[a] *In uno manuscripto ita:* Paduæ commorantibus. *In altero Vaticano ita:* Bononiæ, Parisius, Aurelianísque commorantibus.

[b] eorum.

[c] Optimus text. secundùm Docto. quòd declarans non novat. Similis text. *in l. Hæredes palam. §. Sed & si notam. ff. de Testamentis.* Font.

[d] In dubio juris, si Princeps est Præsens, consulendus est, aliter non valet actus. Vide *l. Cùm de novo. C. de legib.*

[e] *Aliàs* afferentes.

[f] Ebredunens.

[g] Doct. not. quòd Do. vocari possunt Magistri *Glo. 3. in Clem. Cùm sit de Ma.* Ego addo text. *in l. quibus præcipua. ff. de verb. sign.* Font.

[h] Nota quòd potestas condendi legem est delegabilis. Do. Font.

[i] *Aliàs ita:* virorúmque subditorum quietem.

[k] Consule Euclidem, & alios Mathematicos, ex quibus intelliges cur numerus dicatur perfectus. Adde Macrobium *lib. 1. c. 6. in Somnium Scipionis.*

[l] *al. ita:* in Ecclesiasticis rebus agendis.

ſituari) omiſimus in hac parte ſervare: hæc [m] enim fecimus, ne infinitos libros deſtrui, & alios non ſine maximis diſpendiis, laboribus, & expenſis de novo fieri oporteret. Univerſitati [n] veſtræ igitur per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus librum hujuſmodi cum multa maturitate digeſtum, quem ſub Bulla noſtra vobis tranſmittimus, prompto ſuſcipientes affectu, eo utamini de cetero in judiciis, & in ſcholis; nullas alias, præter [o] illas, quæ inſeruntur, aut ſpecialiter reſervantur in eo, Decretales aut Conſtitutiones, à quibuſcunque noſtris Prædeceſſoribus Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis promulgatas recepturi ulteriùs, aut pro Decretalibus habituri.

[m] hoc.
[n] Nota text. hîc juncta ſuperſcriptione, quòd Scholares & Doct. ſimul faciunt Univerſitatem. Do. Philip. Font.
[o] Nota quòd dictio, *præter*, ſequens negativam includit. Do. hîc Ro. *Conſil.* 328. Font.

DE

DE SUMMA TRINITATE
ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS PRIMUS.

I. Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunenſi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Spiritus Sanctus æternaliter à Patre & Filio, tanquam ab uno principio, & unica ſpiratione procedit. Joan. And.

IDELI ac devota [1] profeſſione fatemur [a], quòd Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio: non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur, & docet Sacroſancta Romana Eccleſia, mater omnium fidelium & Magiſtra: hoc habet Orthodoxorum Patrum, atque Doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignorantiam, in errores varios ſunt prolapſi: Nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum Sanctum, ex Patre & Filio procedere: ſive etiam temerario auſu aſſerere, quòd Spiritus Sanctus, ex [b] Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.

[a] Papa cogitur confiteri. Do. & infidelis deponitur *xl. diſtin. ſi Pap. per gloſſ.* Vi. Mag. & ibi Docto. Theologos. *l. 1. ſent.* 11. & 12. S. Thom. *Part.* 14. 93. *Art.* 2. & 4.

[b] *al.* à Patre.

¶ Pith. [1] *Fideli ac devota.*] Matth. Paris 896. 919. Anton. Flor. *part.* 3. *tit.* 22. *cap.* 3. §. 12.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Titulus II.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Nova Conſtitutio Principis tollit primam contrariam, quamvis id non exprimat. Speciales conſuetudines & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat. Joan. And.

LICET Romanus Pontifex, qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem [c] condendo poſteriorem, priorem, quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur. Quia tamen locorum ſpecialem & perſonarum ſingularium conſuetudines & ſtatuta, cùm ſint facti, & in facto conſiſtant, poteſt probabiliter ignorare. Ipſis, dum tamen ſint rationabilia, per conſtitutionem à ſe noviter editam, niſi expreſsè caveatur in ipſa, non intelligitur in aliquo derogare.

[c] Quæ dicitur quaſi commune ſtatutum: & verbum ſtatuti reſpicit jus ſcriptum *1. liſt.* §. *Cùm itaque ſecundùm Arch.*

II. Idem. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Duo ſunt dicta. Primum, *quòd ſtatuta Ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes.* Secundum, *quòd ſtatutum Epiſcopi extra ſuam Diæceſim ſubditum non ligat.* Joan. And.

UT animarum [d] periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit aut ſupina. Statuto Epiſcopi, quo, in omnes, qui furtum commiſerint, excommunicationis ſententia promulgatur: ſubditi ejus furtum extra ipſius Diœceſim committentes, minimè ligari noſcuntur. Cùm extra territorium jus dicenti non pareatur impunè.

[d] Doct. hic not. quòd Laici ligantur ſtatuto Epiſcopi in favorem animæ facto. *c. Novit. de Jud. cap. inter. de Purg. Can.* Font.

DE RESCRIPTIS.

Titulus III.

I. Gregorius IX. [c. an. 1230. *Romæ.*]

Reſcriptum impetratum ab excommunicato, eſt ipſo jure nullum, & inde ſecutum: niſi in cauſa excommunicationis vel appellationis. Hoc dicit.

IPSO jure reſcriptum, vel proceſſus per ipſum habitus non valeat: ſi ab excommunicato, ſuper alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo, fuerit impetratum.

II. Innocentius IV. in Concilio Lugdunen. [an. 1245. *in Gallia.*]

Per clauſulam Quidam alii, poſſunt ſoli quatuor conveniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi ſit locus. Joan. And.

CUm in multis Juris articulis infinitas reprobetur: providè duximus ſtatuendum, ut per illam generalem clauſulam, Quidam alii, quæ frequenter in literis noſtris inſeritur, ultra tres vel quatuor in judicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat Impetrator: ne locus fraudi forſitan relinquatur, ſi circa ea poſſit liberè variare.

III. Idem in Eodem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus literas impetrat ad diverſos, non valent literæ, nec proceſſus earum: & reo condemnabitur in expenſis. Et idem in reo conveniente vel reconveniente actorem, eodem durante judicio. Hoc dicit. Joan. And.

DIſpendia litium æquitatis compendio volentes, quâ poſſumus induſtriâ coarctare, ſtatutum felicis recordationis Gregorii Papæ IX. prædeceſſoris noſtri, ſuper hoc editum ampliantes; Decernimus, ut ſi quis contra alium plures perſonales movere voluerit quæſtiones, non ad diverſos Judices, ſed ad eoſdem ſuper omnibus hujuſmodi quæſtionibus literas ſtudeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo [e] careat literarum: nec proceſſus habitus valeat per eaſdem, reo, ſi eum per ipſas citaverit vel fatigaverit, in expenſis legitimis condemnandus. Reus quoque ſi eodem durante judicio actorem ſibi obnoxium duxerit: reconventionis beneficio vel conventionis, ſi contra eum literas impetrare maluerit, de jure ſuo [1] debet apud eoſdem Judices experiri: niſi eos ut ſuſpectos poterit recuſare: ſimili pœna, ſi contra hoc fecerit, puniendus.

[e] Hoc eſt, ſi virtute primi reſcripti adverſarius erat in mora, mala fide interrupta præſcriptio, propter ſecundum reſcriptum ad alium, omnes iſti effectus pereunt Phil. Et Vide c. procedere etiam in delegatis ab inferioribus à Papa. Anch. Phi. Do. Font.

¶ Pith. [1] *De jure ſuo, &c.*] Novel. 53. & 96.

IV. Bonifacius VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Receptus per literas facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio: ipſorum & non Papæ auctoritate intelligitur eſſe receptus: niſi in literis aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio non ſpectabat ad eos: tunc Apoſtolica auctoritate dicitur receptus. Hoc dicit. Joan. And.

CUm aliquibus recipiendi aliquem in Canonicum alicujus Eccleſiæ, non obſtantibus ejuſdem Eccleſiæ privilegiis conſuetudinibus, vel ſtatutis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, per noſtras literas concedimus facultatem: ſi Canonicorum receptio aliàs in ipſa Eccleſia non ſpectat ad eos, quibus hujuſmodi literæ diriguntur, ſed ex earum viribus recipiunt poteſtatem: is qui recipitur, auctoritate Apoſtolica dignoſcitur eſſe receptus. Si verò Canonicorum receptio aliàs pertineat ad eoſdem; non Apoſtolica, ſed recipientium cenſetur auctoritate receptus: niſi quòd eum auctoritate noſtra reciperent, in noſtris literis caveretur expreſsè.

V. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Reſcriptum Papale quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum uſque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: ſecùs ſi ibi dicatur, uſque ad beneplacitum Apoſtolicæ Sedis: nec intelligitur tale reſcriptum de beneficiis priùs non Canonicè detentis. Hoc dicit. Joan. And.

SI gratioſè tibi à Romano Pontifice concedatur, ut beneficia [f] quæ tempore tuæ promotionis obtinebas [g] poſſes uſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum retinere: hujuſmodi gratia per ejus obitum, per quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipſo expirat. Secùs autem ſi uſque ad Apoſtolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta; tunc enim, quia Sedes [h] ipſa non moritur, durabit perpetuò: niſi à ſucceſſore fuerit revocata. Prætextu verò talis conceſſionis, quæ debet, cùm ſit ambitioſa, reſtringi: ea ſolùm beneficia, quæ Canonicè obtines, potes licitè retinere.

[f] Quid nomine beneficii intelligatur. Vide Docto. *in c. cùm olim. de Præb. ben. & Dig.* Plura beneficia ſine diſpenſatione tenere licet *infrà eod. tit.* Gratia. Dom.

[g] obtines, poſſis, &c.

[h] *In Codice Barbat.* Sedes Apoſtolica.

VI. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem ſunt diverſæ: & ideò in literis ad beneficia impetratis, uno expreſſo non venit reliquum. Hoc dicit. Joan. And.

SUſceptum ab Apoſtolica Sede mandatum, ut ab aliquo beneficii, quod obtinet, reſignatione recepta, ipſum alteri conferas & aſſignes; adimplere non potes [2], ſi ille antè quàm reſignet, rebus eximatur humanis. Cùm non per reſignationem vacaverit, ſed per mortem. Niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſsè. Si duo ſuper eodem beneficio literas impetrent: Primo eorum per illius obitum, qui tenebat: ſecundo verò per ceſſionem ejuſdem, ipſum proponente vacare: Secundus, cùm beneficium ipſum

ceffione, non morte vacaverit: debet primo in ipfius affecutione præferri.

¶ PITH. [2] *Adimplere non potes, &c.*] In materia ftricta illud cenfetur omiffum quod non exprimitur, ad quod vide *l. fi cùm dotem. ff. folut. matrim. l. commodiffimè. ff. de liber. & pofthum. cap. fi cui. inf. de verbor. fignific.*

VII. IDEM. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Licèt ignorans beneficium fibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit: valent literæ, alterum tamen eliget: fi fimul teneri non poffint. Joan. And.

GRatia, quam fuper beneficio à Sede Apoftolica te impetraffe proponis: vitiofa reputari non debet, quamvis de alio beneficio ab Epifcopo tuo anteà tibi abfenti & ignoranti collato nullam, (cùm tempore impetrationis nefcires,) feceris mentionem. Utrumque tamen, fi talia fint beneficia, quæ fimul nequeant de jure teneri, habere non potes: fed eligas, quod ex eis malueris retinere.

VIII. IDEM. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Si reftituatur quis ad gratiam revocatam, fine alterius præjudicio intelligitur reftitutus: unde alteri ante reftitutionem impetranti, præferri non debet. Hoc dicit. Joan. And.

QUamvis is, cujus gratia, (per quam mandabatur [i] in certa Ecclefia provideri fibi de beneficio proximè vacaturo,) per nos fuerat revocata, reftituatur à nobis denuò ad eandem: non tamen ei, cui poft revocationem, & ante reftitutionem prædictas, fimilis in eadem Ecclefia gratia facta fuit, nifi de hoc [k] exprefsè dixerimus, anteferri debebit. Cùm talis reftitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligatur fieri fine juris præjudicio alieni.

[i] Hodie hujufmodi mandata de providendo omnino funt fublata per Tridentinum, *feff. 24. de refor. c. 19.*
[k] nifi hoc, &c.

IX. IDEM. [c. an. 1302. *Romæ.*]

In literis ad beneficia impetratis infpicitur tempus datæ: unde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: qui licèt nunc fit major, illo tempore minor erit. Hoc dicit. Joan. And.

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel fine cura mandavimus provideri, ad obtinendum curatum beneficium, idoneam [l] non habebas ætatem; tibi licèt nunc legitimæ effectus fis ætatis [3], auctoritate literarum hujufmodi, (cùm tempore datæ ipfarum adhuc non effes idoneus,) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit provideri. Beneficium autem fine cura, cùm ad ipfum fufficientem tunc ætatem haberes, per eas licitè poteris obtinere.

[l] Quæ fit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panorm. *c. ficut inordinata de Præb.*

¶ PITH. [3] *Licèt nunc legitimæ effectus fis ætatis.*] Ubi certo tempore debet aliquid adeffe, fi illud poftea adfit, actus non firmatur *l. 1. §. Sed fi filius. de leg. 3.* Imò executori volenti tum providere Ordinarius refiftet.

X. IDEM. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Gratia generalis non præjudicat fpeciali: & debet facere mentionem de præcedenti privilegio, confuetudine vel ftatuto. Hoc dicit. Zenze.

SI propter tua debita perfolvenda fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt Diœcefi: tibi, non obftantibus quibuslibet confuetudinibus, privilegiis, vel ftatutis, per quæ noftra impediri poffet conceffio, ufque ad quinquennium de fpeciali gratia concedimus. Intentionis noftræ nequaquam exiftit, fi fructus hujufmodi, Ecclefiæ tuæ fabricæ vel alteri ufui, feu cuicunque fingulari perfonæ, de fpeciali confuetudine, privilegio, vel ftatuto forfitan debeantur: quòd eis per conceffionem ipfam, nifi hoc exprefsè caveatur in [m] ea, præjudicium aliquod generetur.

[m] Papa in beneficialibus præjudicare poteft alterius juri, nam in beneficialibus omnia poteft. *c. 2. infrà de Præben.*

XI. IDEM. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Caufæ ab Apoftolica Sede, vel ejus Legato committi debent dignitatem obtinentibus: vel Canonicatum Ecclefiæ Cathedralis. Nec tractari debent nifi in civitatibus, vel locis infignibus. Hoc dicit, ufque ad §. Cùm verò.

STatutum [n] quod circa Judices à Sede Apoftolica deputandos nuper edidimus: cùm quædam contenta in eo, quæ pro communi utilitate credebantur inducta, ficut experientia docuit, tendere dignofcantur ad noxam: fanctione præfenti, quam irrefragabiliter obfervari mandamus, fuadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur ut nullis, nifi dignitate præditis, aut perfonatum obtinentibus; feu Ecclefiarum Cathedralium Canonicis, caufæ auctoritate literarum Sedis Apoftolicæ, vel Legatorum ejufdem de cetero committantur: nec audiantur alibi, quàm in civitatibus, vel locis infignibus, ubi poffit commodè copia peritorum [o] haberi.

[n] Nota appellatione ftatuti comprehendi jus commune. F. Vide Conc. Trid. *feff. 25. de reform. cap. 10.*

[o] Nomine Peritorum qui intelliguntur, vide Archidiac. *in ca. ut commiff. infrà de Hæret.*

Actore & reo ejufdem Diœcefis exiftentibus, caufa committi non debet extra illam, nifi in fex cafibus in quibus tamen non trahetur ultra unam dietam. Et nifi duobus ultimis cafibus impetrans per juramentum fidem fecerit de illis, repelletur à Judice: & in expenfis condemnabitur. Hoc dicit ufque ad §. Cùm autem. Dominicus.

§. 1. Cùm verò ejufdem civitatis feu Diœcefis fuerint actor & reus, extra ipfas caufa nec committatur, nec conveniatur aliquis eorundem. Nifi ab Epifcopo contra aliquem de fua Diœcefi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus Capitulum, feu contra Univerfitatem civitatis, villæ, aut caftri fuerit actio dirigenda: vel nifi actor eandem civitatem feu diœcefim intrare non audens, aut fui adverfarii potentiam meritò perhorrefcens, eum intra ipfas nequeat convenire fecurè: in his quippe cafibus extra dictas civitatem & diœcefim poffit contra prædictos caufa committi: nullus tamen eorum ultra unam dietam à fine fuæ diœcefis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis cafibus, nifi impetrans de prædicto timore (quem in literis commiffionis exprimere teneatur) primò fidem Judici faciat faltem per proprium juramentum: Judex ipfe nullatenus in caufa procedat: fed partes à fua jurifdictione dimittens, impetrantem eundem in expenfis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diverfæ Diœcefis debet impetrare Delegatum, vel in Diœcefi Rei, vel in alia non propria, nec ultra unam dietam diftante. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Cùm autem Actor & Reus civitatum & Diœcefum fuerint diverfarum, fi Actor in civitate vel diœcefi rei Judicem habere recufet; ipfum non in fua, fed in alia civitate, vel diœcefi liberè impetrare valeat, reúmque trahere ad eandem; dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam dietam, ficut in cafu alio præmittitur, minimè fit remotus.

Delegatus extra locum commiffionis, nec Partes citare, nec caufam cognofcere poteft fine expreffo Partium confenfu, nec fubdelegare locis vel perfonis aliis, quàm hic expreffis. Hoc dicit. Joan. And.

§. 3. In nullo quoque cafuum prædictorum Judex extra civitatem feu diœcefim, in quibus deputatus fuerit, citet Partes, nec de caufa fibi commiffa cognofcat; nifi ad id expreffus acceffèrit earumdem [p] affenfus. Neque alibi, quàm intra illas, & perfonis duntaxat defignatis fuperiùs committat [q] quomodolibet vices fuas.

[p] eorumdem.
[q] Vide Bar. *in l. Mulier. ff. de condi. & demonft.* & Bald. *in l. fin. C. de Hæred. inftit.* Fon.

Delegatus nihil debet à Partibus recipere, nifi efculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis poffit confumi diebus: vel moderatas expenfas, fi non funt pauperes, quando pro neceffitate vel utilitate, non malitiosè extra domicilium pergeret. Hoc dicit. Dominicus.

§. 4. Infuper ut gratis, & cum omni puritate judicium coram ipfo procedat, nullum munus, vel quicquam aliud, (nifi forfan efculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis confumi poffit diebus: vel nifi cùm ipfum propter caufam fibi commiffam contigerit extra fuum domicilium proficifci, moderatas expenfas) recipere ab eifdem Partibus qualitercunque præfumat. Provifurus attentè quòd in ipfis expenfis modum nequaquam excedat: nec plus ab una Parte, quàm ab alia exigat, cùm commune gerat negotium utriufque; quódque (ubi caufæ fic commiffæ utilitas vel neceffitas non exegerit) occafionem propter habendas expenfas proficifcendi extra domicilium non affumat: fed & ubi notabiliter fuerint pauperes [r] litigantes, etiam pro expenfis nil prorfùs exigat ab eifdem.

[r] Paupertas excufat ab onere expenfarum. Domin.

Delegatus, nifi indigeat, non affumat Affefforem: aliàs de fuo illi provideat. Si eget, non fufpectum Partibus affumet, cum moderato falario à Partibus folvendo.

§. 5. Affefforem autem, ut quandoque [f] faciunt aliqui fraudulenter (nifi eo indigeat, quod confcientiæ relinquatur ejufdem) fibi nequaquam adjungat: alioquin de fuo proprio providere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipfum neutri Parti fufpectum affumens, ei de competenti falario providè moderando ab eo, faciat à Partibus communiter provideri.

[f] Jura difponunt fuper eo quod non fit fæpè, fed quandoque. Do.

Delegatus taxare debet falarium Notariorum; nec participare debet cum ipfis vel Affefforibus in falario. Hoc dicit. Dominicus.

§. 6. Notarium verò vel Notarios, in caufa fibi commiffa fcribentes, qui ut plurimùm in exigendo falario metas rationis excedunt, ut ad ipfius fpectat officium, prudenter refrenet. Nec cum ipfis, aut cum Affeffore præfato lucrum participet ullo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem hujus Capituli, tenetur reftituere, non obftante dantis remiffione. Joan. And.

§. 7. Si [t] quid autem contra conftitutionem præfentem receperit, ad ipfius reftitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus reftitutio facienda fuerit, remiffione ullatenus profutura eidem.

[t] Vide *l. Si rem. prima §. Omnis. ff. de Pig. act.*

Delegatus non debet vocare teftes, nifi ftatu caufæ requirente: & producens illis adminiftrare debet expenfas in veniendo, ftando, & redeundo. Dominicus.

§. 8. Pro ferendo quoque teftimonio (prætextu cujus ali-

u convocent.

qui alios fraudulenter interdum à Judicibus vocari procurant, ut eos laboribus & expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem) nullum ullatenus convocet [u], nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc, nisi à producente, competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari expensas.

Gesta contra Decretalem sunt ipso jure nulla. Hoc dicit. Et non dividitur.

§. 9. Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod contigerit attentari; sit ipso jure irritum & inane.

XII. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Sola præventa præsentatio & receptio in Canonicum secundi impetrantis in eadem Ecclesia, non excludit primum impetrantem à Præbenda vacante tempore suæ receptionis: vel post à vacante ante suam receptionem vel præsentationem: & hoc si per processum Executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat, nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. H. d. Dominicus.

x Britensi. al. Betarensi.
y Hodie mandata de providendo & gratias expectativas omnino sustulit Conc. Trid. *sess. 24. de Reform.*
z quoque.

Tibi qui gratiam in Bituren. [x] Ecclesia impetrasti à nobis certo Executore concesso, qui te in Canonicum recipi faceret: & de Præbenda tibi (si qua in eadem Ecclesia tunc vacabat, alioquin de vacatura [y] proximè) provideret: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet priùs quàm tu suas literas præsentaverit, & in Canonicum sit receptus: in Præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam pòst vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit) anteferri non debet. Idem quoque si ante receptionem tuam in Canonicum vacavisset Præbenda, per processum tui Executoris, qui ei, ad quem Præbendæ collatio pertinebat, notificaverat, quòd eam volebat per hujusmodi potestatem conferre, aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reservaverat collationi, præsertim cùm interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet Præbenda hujusmodi assignari. Quin imò si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, Præbenda vacavit: idem erit censendum, si in hujusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis itaque [z] casibus debes tu Præbendam vacantem potiùs quàm impetrator ultimus obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

XIII. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Si primo sub conditione provideri mandatur, & secundus purè impetrans, priusquam veniat conditio, à Papa vel Executore suo Canonicatum obtineat; in assecutione Præbendæ primo præfertur. Joan. And.

a Biterensis.

Si pro te [4] alicui directa fuerint scripta nostra, ut tibi de Canonicatu, & Præbenda Ecclesiæ Bituren. [a] (si ad id accederet Episcopi & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus) auctoritate Apostolica provideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione Apostolicæ Sedis, vel Executoris super hoc deputati provisione (priusquam Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad provisionem tibi accederet faciendam) Canonicatum obtinuit Bituren. (licèt tu interveniente posteà prædictorum assensu dicti Prioris mandante auctoritate in Canonicum ipsius Ecclesiæ sis receptus) in Præbenda vacante tibi meritò anteferetur.

§ Pith. [4] *Si pro te, &c.*] Quando gratia est conditionalis, non potest procedi ad ejus executionem, conditione non existente.

XIV. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Hæc est solemnis Decretalis, & per Joan. And. subtiliter glossata; & potest sic secundùm eum summari: *Si inter duos impetrantes non appareat prioritas, &c.* Hæc Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et par es patent secundùm Joannem Andream, licèt glossa prima latiùs summet.

b Meminisse semper oportet eorum quæ sancivit Concil. Trident. *sess. 24. de Reform. c. 19.*

Duobus [b] super provisione simili sibi facienda in eadem Ecclesia, literas à nobis obtinentibus una die, certis eis Executoribus deputatis; si non appareat quis primò impetraverit ex eisdem: is eorum, cui Canonicatum contulimus, est in Præbenda præferendus alteri, qui à nobis Canonicatum non extitit assecutus; licèt priusquam alius eis (ad quos spectat Canonicorum receptio, & collatio Præbendarum,) suas præsentaverit literas, & ab eis in Canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel utrique Canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primò præsentavit, erit potior in Præbenda. Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant, ii ad quos, ut præmittitur, spectat Canonicorum receptio & collatio Præbendarum, vel eorum major pars, ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omnino careat impetratis, nisi ex tenore literarum ipsius expressè appareat, quòd utrique ipsorum voluerimus providere.

XV. Idem. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Omnes Indulgentiæ concessæ à Bonifacio, vel suis Prædecessoribus, Clericis, de percipiendis perpetuò fructibus suorum Beneficiorum in absentia, sunt revocatæ: & profitetur Papa se illas in posterum non daturum. Joan. And.

c Appellatione fructuum veniunt manualia, ut annotant Doct. Do. Font.

Quia per ambitiosam importunitatem petentium, tam Nos, quàm nonnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, Indulgentias perpetuas multis concessimus, de percipiendis fructibus Beneficiorum suorum (distributionibus [c] quotidianis duntaxat exceptis) sive in scholis essent, sive in Ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio certo loco, vel etiam ubicunque; ex quo insolentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia, minuitur cultus Divinus, quem desideramus augeri; & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur) omittitur: Nos volentes emendare præterita, & quantùm possumus, adversùs futura cavere; omnes hujusmodi similes Indulgentias (personis, non Ecclesiis vel Dignitatibus datas) penitùs revocamus, & earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quódque nobis licere non patimur, nostris Successoribus indicamus.

DE CONSUETUDINE.

Titulus IV.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1296. *Romæ.*]

Prætextu consuetudinis etiam juratæ, vel quantocunque tempore observatæ, non potest quis nisi unicum Personatum, Dignitatem, vel aliud perpetuum officium, simul cum Canonica & Præbenda in aliqua Ecclesia absque dispensatione obtinere: vel jam obtenta tenere: & contrà præsumptum irritum est omnino. Joan. And.

d Vide Conc. Trid. *sess. 7. de Reform. c. 2. & 4. & sess. 24. de Reform. cap. 17.*
e *al.* censeatur.
f Constitutio antiqui juris declaratoria extenditur ad præterita, etiamsi contra se habeat consuetudinem, dummodo declaret illam non valere. Do. Phi. Fon.

Consuetudinem [d] quam in vestra Ecclesia servatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit, videlicet quòd ipsius Ecclesiæ Canonici duos Personatus, aut duas Dignitates, vel Præposituras, seu Administrationes, aut duo Officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & Præbendam possint in ea licitè absque dispensatione Sedis Apostolicæ obtinere; corruptelam (cùm sacris sit inimica Canonibus, & de ambitionis radice processerit) meritò reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: eósque ad observantiam, etiamsi juramento firmata extiterit (cùm juramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri: Statuentes, ut (cùm unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat de cetero, nisi unicum Personatum, vel Dignitatem, aut Præposituram, sive administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur [e], cum Præbenda insimul absque dispensatione dictæ Sedis in eadem Ecclesia obtinere; vel jam obtenta [f] tenere. Quòd si à quoquam secùs præsumptum fuerit, irritum sit omnino.

II. Idem. [c. an. 1296. *Romæ.*]

Non valet consuetudo, quòd ab Officiali Episcopi, ad Episcopum appelletur. Joan. And.

Non putamus illam consuetudinem quantocunque tempore de facto servatam consonam rationi, quòd ab Officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari: nec ab eodem ad seipsum (cùm sit idem adjutorium utriusque) appellatio interposita videatur.

III. Idem. [c. an. 1297. *Romæ.*]

Valet consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli consilium requirere non teneatur. Joan. And.

g Vide de consuet. *c. fin.* Do.
h *al.* legitimè.
i *al.* requirendis.

Non [g] est (dum tamen aliàs sit præscripta canonicè [h]) consuetudo, quam allegat Episcopus, reprobanda: quòd in inquirendis [i], puniendis, & corrigendis subditorum excessibus, consilium sui Capituli requirere minimè teneatur.

IV. Idem. [c. an. 1297. *Romæ.*]

Per rescriptum Apostolicum, quo de Præbenda primò vacatura mandabatur alicui provideri, laudabilis illius Ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est quòd si ibi est consuetudo, quòd antiquiores Canonici vacantes Præbendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato poterit antiquior vacantem optare Præbendam; & expectatis per xx. dies optare volentibus, Executor de non optata providebit eidem: si autem Præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Joan. And.

k Vide *cap. 2. de Don.* & nota quòd Ecclesia dicitur esse Prælati; quod intellige quoad administrationem, quia Prælatus non est Dominus.

Cum in tua [k] Ecclesia (in qua consuetudo habetur, quòd antiquiores Canonici gradatim meliores si voluerint, possint, cùm vacant, per se, vel per alios optare Præbendas:) provideri mandamus alicui de Præbenda, nulli alii de jure debita, proximò inibi vacatura: hujusmodi non obstante mandato, poterunt ipsi Antiquiores juxta consuetudinem eandem optare, cùm Præbenda vacabit, & illa, quæ optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. In Præbendis verò Sed. Apost. vacantibus (cùm de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur) locus prædictæ consuetudini non existit. Ne autem prætextu ejusdem consuetudinis,

provifiones auctoritate Apoſtolica faciendæ, ultra debitum differantur: ſtatuimus, ut Executores ſuper ipſis proviſionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat [l] expectent: quibus elapſis liberè in non optatis ad exequenda ſibi mandata procedant: præfata conſuetudine non obſtante.

[l] De dictione *duntaxat*, vide Archid. *in ca. ſtatutum. §. in nullo. ſup. de reſcrip.* & Bart. & Alex. *in l. 1. ſi quis jus dic. non obt.*

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

Titulus V.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1297. *Romæ.*]

Si quis eligat poſtulando, vel poſtulandum, vel in poſtulandum: vel poſtulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel poſtulatio eſt irrita ipſo jure. Si autem dicat, eligo & poſtulo, prout meliùs de jure valere poteſt, idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus vel poſtulandus, & tunc conſensûs tempore eligat alteram viam, electionis ſcilicet vel poſtulationis: quâ electâ, ad alteram redire non poterit. Hoc dicit Joan. And.

PERPETUO prohibemus edicto, ne ſub aliqua ex iis formis, quas pernicioſa curioſitas adinvenit: eligo poſtulando, & [m] poſtulo eligendo, aut eligo poſtulandum, & poſtulo eligendum: cùm nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultet ex ipſis; quin ſibi potiùs invicem adverſentur: aut ſub illis verbis [n], eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum: cùm rem imperfectam ſignificare noſcantur, ad faciendas electiones vel poſtulationes decetero procedatur: ſi ſecùs actum fuerit: eo ipſo irritum decernentes. Sub ea etiam forma, eligo & poſtulo, prout poteſt meliùs de jure valere, cùm incertitudinem contineat, quemquam poſtulari vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contrà factum fuerit, viribus omnino carere, niſi quando probabiliter dubitatur, utrùm quis ſit eligendus, vel potiùs poſtulandus: quo caſu is, qui ſic poſtulatus fuerit aut [o] electus, conſensûs tempore viam electionis vel poſtulationis, ne in incerto vagetur, eligere neceſſariò teneatur, redeundi ad aliam, poſtquam unam elegerit, ſibi licentiâ penitùs interdictâ [p].

[m] *al.* ſeu poſtulando. *al.* vel.
[n] *Dictio* verbis *deeſt in manuſc. cod.*
[o] *al.* & electus. Quam lectionem gloſſa agnoſcit *in verbo ſic.*
[p] Vide *c. ut quis duas, infrà titu. prox. l. eum qui duobus. ff. de acqui. her.* Fon.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

Titulus VI.

I. Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunen. [an. 1245. *in Gallia.*]

Si aliquid opponatur contra proviſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum, dignitatem, vel Canoniam, in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam: appellans & defendens, & quorum intereſt, à die objectionis, intra menſem arripiant iter eundi ad Papam. Joan. And.

STATUIMUS, ut ſi quis electionem, poſtulationem, vel proviſionem factam inpugnat, in formam [q] objiciens aliquid vel perſonam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes quorum intereſt, & quos cauſa contingit: per ſe, vel per procuratores, ad cauſam inſtructos, ad Sedem Apoſtolicam à die objectionis, iter arripiant intra menſem.

[q] Ille dicitur impugnare actum qui opponit aliquid contra formam actûs: vel contra perſonam in cujus commodum dirigitur executio actûs. Vide Gloſſ. *in cap. perſonas. ſup. de appellationibus.*

Si pars altera expectata per xx. dies poſt adventum alterius non venerit, in negotio procedatur. Joan. And.

§. 1. Sed ſi pars alia [r] non venerit: per viginti dies poſt adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obſtante cujuſquam abſentia, ſicut de jure fuerit, procedatur. Hæc autem in dignitatibus, perſonatibus, & Canoniis obſervari volumus, & mandamus.

[r] alia vel altera.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expenſis: non probans quod objicit in perſonam, eſt à beneficiis triennio ſuſpenſus: & perpetuò privatus ſi ſe interim ad illa miſcuerit: hæ pœnæ locum non habent ſi legitimè pateat eum calumnioſum non fuiſſe. Joan. And.

§. 2. Adjicientes, ut qui plenè non probaverit, quod in formam opponit: ad expenſas, quas propter hoc pars altera [ſ] ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, ejus quod objicit in perſonam, à beneficiis Eccleſiaſticis triennio noverit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit; eis ipſo jure perpetuò ſit privatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem, aut fiduciam habiturus. Niſi manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quòd ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis & ſufficiens excuſaret.

[ſ] adverſa.

II. Idem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Vota conditionalia & alternativa, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adjectis: & recidunt in purè conſentientes. Joan. And.

IN electionibus [1] & poſtulationibus, ac ſcrutiniis ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel [t] incerta penitùs reprobamus: Statuentes, ut hujuſmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris conſenſibus celebretur electio: voce illorum, qui non purè conſenſerint, ea vice [u] in alios reſidente.

¶ Pith. [1] *In electionibus, &c.*] Matth. Paris 915.

[t] Et incerta
[u] Deponen[...] vota hîc ex[...] preſſa, no[...] privatur po[...] teſtate eligendi, ſed v[...] ſua non com[...]putatur. Dom. Fon.

III. Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunen. [an. 1273. *in Gallia.*]

Ponitur cauſa conſtitutionis, & juris veteris conſervatio. Joan. And.

UBi periculum [x] [2] majus intenditur, ibi proculdubio eſt pleniùs conſulendum. Quàm gravibus autem ſit onuſta diſpendiis, quot & quantis ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti conſideratio temporis edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. Hinc nos evidens evocat ratio ut (dum reformandis etiam minoribus noſtra ſolerter vacat intentio) ea quæ pericoloſiora ſunt, nequaquam abſque remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideóque omnia quæ pro vitanda diſcordia in electione Romani Pontificis, à noſtris ſunt prædeceſſoribus, & præcipuè à felicis recordationis [y] Alexandro Papa III. ſalubriter inſtituta, omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes: nihil enim detrahere illis intendimus, ſed quod experientia deeſſe probavit, præſenti conſtitutione ſupplere.

¶ Pith. [2] *Ubi periculum, &c.*] Clement. in. 2. *inf. eod. tit.*

[x] Vide Con[...]cil. Later. ſub Alex. II[...] *c. 1.* & Clem[...] *Ne Roma. d[...] elect.*
[y] In Conc. Later. *cap.* [...] & refertur [...] *licèt de vita[...] da. extrà. de[...] elect.*

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum ſua Curia reſidebat.

§. 1. Hoc ſacro Concilio approbante ſtatuimus: ut ſi eundem Pontificem, in civitate, in qua cum ſua Curia reſidebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in civitate ipſa præſentes, abſentes expectare decem diebus tantummodo teneantur, quibus elapſis ſive abſentes venerint, ſive non, ex tunc omnes conveniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti ſinguli ſingulis, tantummodo ſervientibus Clericis vel Laicis, prout duxerint eligendum: illis tamen, quibus patens neceſſitas id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, eiſdem [z] electionis arbitrio reſervato.

[z] *al.* ejuſdem

In eodem autem Palatio unum Conclave (nullo intermedio pariete, ſeu alio velamine [a]) omnes inhabitent in communi; quod, reſervato libero ad ſecretam cameram aditu, ita claudatur undique; ut nullus illud [b] intrare valeat vel exire. Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat: vel facultas ſecretè loquendi cum eis: nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant: niſi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præſentium, pro iis tantùm, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas ſit ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel ſcripturam. Qui verò contrà fecerit, ſcripturam mittendo, vel nuncium; aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. In Conclavi tamen prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur, per quam eiſdem Cardinalibus ad victum commodè neceſſaria miniſtrentur, ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus. verùm ſi, quod abſit, intra tres dies poſtquam, ut prædicitur, Conclave præfatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipſi Eccleſiæ de Paſtore proviſum: per ſpatium quinque dierum immediatè ſequentium, ſingulis diebus, tam in prandio, quàm in cœna uno ſolo ferculo [c] ſint contenti: quibus, proviſione non facta, decurſis; ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua miniſtrentur eiſdem: donec eadem proviſio ſubſequatur. Proviſionis quoque hujuſmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de Camera Papæ recipiant, nec de aliis eidem Eccleſiæ tempore vacationis obvenientibus undecunque: ſed ea omnia ipſa vacatione durante, ſub ejus (cujus fidei & diligentiæ camera eadem eſt commiſſa) cuſtodia maneant: per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſervanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur ex tunc à receptione quorumlibet redituum ad eos [d] ſpectantium abſtinere: donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. Iidem quoque Cardinales accelerandæ proviſioni ſic vacent attentiùs, quòd ſe nequaquam de alio negotio intromittant: niſi forſan neceſſitas adeò urgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipſius Eccleſiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere: vel niſi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret: quòd omnibus & ſingulis Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sanè ſi aliquis ex prædictis Cardinalibus Conclave prædictum, ut ſuprà exprimitur, non intraverit; aut intrans abſque manifeſta cauſa infirmitatis exierit: ipſo minimè requiſito, nec in ejuſdem electionis negotio ulteriùs admittendo, per alios ad [e] eligendum ſummum Pontificem liberè procedatur. Si verò infirmitate ſuperve-

[a] Vide *l. ſi non ſpeciali. C. de teſt.* & *Dom. in c. cauſam. de teſt.* & Bald. *in d. l. ſi non ſpeciali.*
[b] *In antiquis exemplaribus* illuc.
[c] Vide gloſſ. *in c. ne tales. de conſ. diſt.* [...] *Fon.*
[d] Ipſos.
[e] *In omnibus Codicibus ita:* [...]

d eligendum ubstituendum Pontificem liberè, &c.

Hæ duæ voces, ad electionem, desunt in antiquis codicibus.

superveniente, idem conclave ex eis aliquem exire contingat: ipsa etiam infirmitate durante poterit ejus suffragio non requisito ad [f] electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu ante, redire voluerit: vel etiam si alii absentes, quos per decem dies diximus expectandos, supervenerint: re integra, videlicet antequam eidem Ecclesiæ sit de Pastore provisum: in eodem negotio, in illo statu, in quo ipsum invenerint, admittantur, præmissa tam de clausura, quàm de servientibus, cibo, ac potu, & reliquis, cum aliis servaturi.

Quid juris, quando moritur Romanus Pontifex extra civitatem, in qua erat Curia.

§. 2. Porrò si quando Romanum Pontificem extra civitatem prædictam, in qua erat cum sua Curia residens, contigerit ab hac luce migrare; teneantur Cardinales in civitate, in cujus territorio, seu districtu idem Pontifex obiit, convenire, nisi sit forsitan interdicta: vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu in alia viciniori conveniant: quæ similiter nec interdicto subjaceat, nec sit, ut prædicitur, apertè rebellis. In hac etiam civitate tam quoad expectationem absentium, quàm quoad habitationem communem, clausuram, & cetera omnia in domo Episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda; eadem observentur, quæ superiùs obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum sua Curia residebat, sunt expressa.

Dat executores huic Juri cum pœnis. Joan. And.

g *In antiq.* Dominus.

§. 3. Præterea, quia parum est jura condere, nisi sit, qui eadem tueatur, adjiciendo sancimus: ut Domini [g] aliique Rectores, & Officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda: auctoritate nostra, & ejusdem approbatione Concilii potestate sibi tradita: præmissa omnia & singula plenè, ac inviolabiter sine fraude, ac dolo aliquo faciant observari: nec Cardinales ultrà, quàm præmittitur, arctare præsumant. Super his autem taliter observandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram Clero & populo universo civitatis ipsius ad hoc specialiter convocandis, præstent corporaliter juramentum. Quòd si præmissa diligenter non observaverint: aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint, cujuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante privilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò sint infames: nec unquam eis portæ dignitatis pateant: nec ad aliquod publicum officium admittantur. Ipsos insuper feudis, & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana Ecclesia, vel quibuslibet aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos; ita quòd ad Ecclesias ipsas plenè ac liberè revertantur, administratorum earundem Ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Civitas verò prædicta non solùm sit interdicto supposita: sed & [h] Pontificali dignitate privata.

h *In aliquot manuscr.* sed etiam Pontificali.

Obtestatur Cardinales ut in electione Romani Pontificis deponant omnem privatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & juramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.

i *In antiquiorib. codicib.* vel ad certum aliquid obligationis.

k Vide Turrecrematam *in summa de Ecclesia lib.* 2. c. 36.

§. 4. Ceterùm (quia, cùm arbitrium, vel inordinatus captivat affectus; vel ad certum [i] aliquem obligationis cujusque necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri; per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur: ut pensantes attentiùs quid eis imminet cùm agitur de creatione [k] Vicarii Jesu Christi, Successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesiæ, gregis Dominici directoris, omni privatæ affectionis inordinatione deposita: & cujuslibet pactionis, conventionis, obligationis necessitate: necnon condicti & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt, quærant: non commodis privatis intendant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo judicium: nisi Deo puris & liberis mentibus nudâ electionis conscientiâ utilitatem publicam liberè prosequantur: omni conatu & solicitudine, prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis, & pernecessaria totius mundi provisio: idoneo celeriter eidem Ecclesiæ sponso dato. Qui autem secùs egerint, divinæ subjaceant ultioni, eorum culpâ, nisi gravi propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolendâ. Et nos nihilominus pactiones, conventiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, sive juramenti, sive cujuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa: cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quòd nullus ad illa observanda, quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non servatæ, sed non indignæ laudis titulum potiùs mereatur: quum lex etiam humana testetur: Deo magis transgressiones hujusmodi, quàm jusjurandi observationes acceptas.

Monet omnes fideles, ut statim auditâ summi Pontificis morte, ejus celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi & utili provisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum, & observantiam jejuniorum indicant. Hoc dicit. Joan. And.

§. 5. Quia verò fidelibus non est, tam de solicita quantumcunque inventione fidendum, quàm de instantia orationis humilis & devotæ sperandum: huic adjicimus sanctioni, ut in omnibus civitatibus, ceterisque locis insignibus, ubi primùm de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à Clero & Populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius Ecclesiæ provisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad Dominum: apud eum [l] devotis orationibus insistatur; ut ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd provisio celer, concors, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districtè præcipimus; ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiarum Prælati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, Clerum & Populum, propter hoc specialiter frequentiùs congregandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda solerter hortentur; & ipsis eadem auctoritate, non solùm orationum frequentiam, sed [m] observantiam, prout circumstantiæ pensandæ suaserint, jejuniorum indicant.

l *Aliàs*, & apud eum.

m *al.* sed & observantiam.

IV. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Appellantes contra electiones, postulationes, vel provisiones, omnia quæ objicere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimere: & jurare, quòd illa credunt vera esse: & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adhærentes eis, non audientur: nisi de novo emergant, vel perveniant, vel superveniat probandi facultas: super quo jurare debebunt. Statutum Innoc. editum contra non probantes, quæ objiciuntur in personam vel formam: in suo robore conservatur. Joan. And.

UT circa electiones [3], postulationes, & provisiones Ecclesiasticas viam malitiis, prout est possibile, præcludamus, ne diutiùs periculosè [n] vacent Ecclesiæ: vel personatuum, dignitatum, & aliorum Ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur. Edicto perpetuo providemus: ut (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt: proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui erat provisio facienda sive facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula exprimant, quæ in formam intendunt objicere vel personas: Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali præstito juramento: quòd credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opponentes, quàm (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adhærentes eisdem: objiciendi aliqua (quæ non fuerint in hujusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi noverint interdictam, nisi aliquid postea forsan emerserit: vel super antiquis supervenerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis tempore emissæ verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super hujusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciant juramentum: hoc adjiciendum in juramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè, quæ felicis recordationis, Innocentius Papa IV. contra non plenè probantes ea, quæ in formam vel personam objecerant, statuit: in suo volumus robore permanere.

n Vide Conc. Lat. sub Innoc. III. c. 23. & refertur *ext. de Electio. can. ne pro defectu.*

¶ Pith. [3] *Ut circa electiones, &c.*] *Cap.* 4. *de Election.* in Clement.

V. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore; qui contrà fecerint, ipso jure privati sunt jure ex electione quæsito. Joan. And.

AVaritiæ [o] cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas aliquorum animos occupantes: eos in illam [p] temeritatem impellunt, ut quæ sibi à jure interdicta noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen Ecclesiarum electi: quia eis, jure prohibente, non licet se ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi Ecclesiarum, ad quas vocantur, ingerere: ipsam sibi tanquam Procuratoribus, seu œconomis committi procurant. Cùm itaque non sit malitiis hominum indulgendum: nos latiùs providere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut nullus decetero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur: sub œconomatûs, vel procurationis nomine: aut alio de novo quæsito colore: in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secùs fecerint,

o Vide Lambertinum *de jure patron. lib.* 2. *part.* 2. *q.* 5. *art.* 1.

p Qui dicantur agere actum temerariè. Vide *text. qui si. sint legit.* per venerabilem, *vv. videbatur*, & per Joan. And. *in cle. de sepult.*

jure, ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit, decernentes eo ipſo privatos.

VI. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Eligentes, quàm citò commodè poſſunt, electionem electo præſentent. Electus intra menſem conſentiat: aliàs privatus eſt jure quæſito, niſi conditio perſonæ ipſum excuſet. Poſt conſenſum, confirmationem petat intra tres menſes, aliàs electio viribus vacuetur. Joan. And.

QUàm ſit Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio, quàm periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus: non ſolùm jura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto ſtatuimus: ut ſi quando fuerit electio in aliqua Eccleſia celebrata: electores electionem ipſam, quàm citiùs commodè poterunt, electo præſentare, ac petere conſenſum ipſius procurent [q]. Electus verò illum adhibere intra menſem à tempore præſentationis hujuſmodi teneatur. Quem ſi electus ipſe ultrà præſtare diſtulerit: jure, ſi quod ei ex ſua electione fuerat acquiſitum, ex tunc ſe noverit eo ipſo privatum. Niſi forſan ea ſit electæ perſonæ conditio, ut electioni de ſe celebratæ abſque Superioris ſui licentia, ex prohibitione, ſeu quavis proviſione Sedis Apoſtolicæ, conſentire non poſſit: quo caſu idem electus, ſeu electores ipſius, conſentiendi licentiam ab ejus Superiore (cum ea celeritate, quam Superioris ipſius præſentia vel abſentia permiſerit) petere ſtudeant & habere. Alioquin, ſi lapſo tempore pro ejuſdem Superioris præſentia vel abſentia, ut præmittitur, moderando, hujuſmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Ceterùm quivis electus intra tres menſes poſt conſenſum electioni de ſe celebratæ præſtitum: confirmationem electionis ipſius petere non omittat. Quod ſi, juſto impedimento ceſſante, intra hujuſmodi trimeſtre tempus omiſerit: electio eadem eoipſo viribus vacuetur.

[q] *al.* feſtinent.

VII. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Si non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate privatus. Hoc dicit. Joan. And.

PErpetuo [r] ſanctionis oraculo declaramus: quòd ſcienter in electionibus nominantes indignum, propter ſuffragium in ſcrutinio præſtito (niſi adeò in eo perſtiterint, quòd ex votis eorum communis electio ſubſequatur) nequaquàm eligendi poteſtate priventur. Licèt pro eo, quòd indignum nominando, ſcienter contra conſcientias ſuas agunt [f]: & divinam vindictam, & Apoſtolicæ ultionis metum [t], quem qualitas facti ſuaſerit, poſſint non immeritò formidare.

[r] *al.* perpetuæ ſanctionis, &c.

[f] *al.* agant.

[t] *In omnibus antiq. exemplarib.* motum.

VIII. Idem in Eodem [an. 1273. *in Gallia.*]

Eligens, vel electioni conſentiens, contra electum, niſi ex nova cauſa, vel noviter ei pandita, ſe nequit opponere, vel renunciare. Hoc dicit. Joan. And.

NUlli licere decernimus (poſtquam in ſcrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit ſubſecuta: vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab aliis celebratæ conſenſum) illum ſuper electione ipſa, niſi ex cauſis poſteà emergentibus, impugnare: vel niſi ei morum ipſius anteà celata, de novo pandatur improbitas: ſeu alicujus alterius latentis vitii, vel defectûs, quæ veriſimiliter ignorare potuerit, veritas reveletur. De hujuſmodi autem ignorantia fidem faciat proprio [u] juramento.

[u] Vide Panorm. *in c.* 2. *De Conſtit.* & Bal. *conſ.* 229. *part.* 2.

IX. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Contra electum à dupla majori parte, vel electores ipſius, nil à reliqua parte poteſt opponi, quod votum extenuet: ſed id benè opponitur, quod votum annullet. Joan. And.

SI quando contigerit, duabus electionibus celebratis, partem alteram eligentium duplo majorem [x] numero inveniri: contra electores qui partem reliquam ſic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel auctoritatis ipſorum, reliquis, vel electo ab eis, aliquid opponendi omnem præſenti Decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipſo jure: id eis non intelligimus interdictum.

[x] Vide gl. *in Cle. ad compeſcendæ, de ſequeſt. poſ. & fru.* Dom.

X. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Appellatio Judicialis vel extra, devolvit cauſas electionum Epiſcoporum & Superiorum ad Papam: ſi in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interdicta: aliàs non. Et ab ea poſſunt partes ſine pravitate recedere: priuſquam Papæ præſentata fuerit. Et an in receſſu intervenerit pravitas, inferiores Judices ante omnia debent inquirere: quam ſi repererint, de cauſa non cognoſcent: ſed ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis ſe Apoſtolico conſpectui repræſentent. Joan. And.

QUamvis conſtitutio felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, cauſas electionum Epiſcopalium, ſeu ſuper electionibus Epiſcoporum exortas, non immeritò majoribus cauſis annumerans, cognitiones ipſarum per appellationes quaslibet devolvi aſſerat ad Apoſtolicæ Sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali conſtitutione duximus providendum: ut ſi extra judicium in prædictis electionibus vel in aliis dignitatibus Epiſcopatu majoribus celebratis, expreſſa cauſa manifeſtè frivola [y] contigerit appellari: per appellationem hujuſmodi nequaquam ad Sedem eandem negotium devolvatur. Sed cùm in electionum earundem negotiis, in judicio, vel extra judicium appellatur in ſcriptis, ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad Sedem ipſam hujuſmodi negotia deferantur. Ceterùm in præmiſſis omnibus caſibus liceat partibus ab hujuſmodi appellationibus, nulla tamen interveniente pravitate, recedere, antequam præfatæ Sedi fuerint præſentatæ. Inferiores autem Judices (quorum erat ipſarum cauſarum cognitio appellatione ceſſante) an in hoc pravitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe de cauſis ipſis nullatenus intromittant: ſed præfigant dictis partibus terminum peremptorium competentem: in quo cum omnibus actis & munimentis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

[y] Frivolæ cauſæ appellandi quæ dicantur. Vide *in cap. cùm appellationib. infrà de appel. hoc lib.*

XI. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Si inter reliqua, quæ objiciuntur promovendo ad dignitatem, objicitur evidens defectus ſcientiæ vel perſonæ: illud ante omnia examinari debebit. Et ſi reperietur falſum, opponens à proſecutione negotii repellitur: & punitur perinde ac ſi defeciſſet in probatione omnium objectorum. Joan. And.

SI fortè inter cetera, quæ objiciuntur electo aut poſtulato, ſeu aliàs promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem ſcientiam, vel alium perſonæ defectum opponi contingat: in diſcuſſione objectorum illum ſtatuimus ordinem incommutabiliter obſervandum, ut promovendus ſuper defectu ipſo ante omnia ſubjiciatur examini: cujus eventus examinandis aliis aut dabit initium, aut negabit. Ceterùm ſi præmiſſi examinis exitus hujuſmodi oppoſitiones docuerit veritate deſtitui: opponentes omnino à proſecutione cauſæ, in qua talia objecerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac ſi penitùs in probatione omnium, quæ objecerant, defeciſſent.

XII. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Qui gravaverit aliquam perſonam Eccleſiaſticam, vel ejus conſanguineos, vel Eccleſias ſeu bona, pro eo, quòd eum, pro quo rogabatur eligere noluit: ipſo facto excommunicatus eſt. Joan. And.

SCiant cuncti, qui Clericos vel quaslibet alias perſonas Eccleſiaſticas (ad quos, in aliquibus Eccleſiis, Monaſteriis, aut aliis piis locis ſpectat electio) pro eo, quòd rogati, ſeu aliàs inducti, eum pro quo rogabantur ſive inducebantur, eligere noluerint, vel conſanguineos eorum, aut ipſas Eccleſias, Monaſteria, ſeu loca cetera, beneficiis ſive aliis bonis ſuis, per ſe vel per alios, ſpoliando, ſeu aliàs injuſtè proſequendo [z] gravare præſumpſerint: ſe, ipſo facto, excommunicationis ſententiâ innodatos.

[z] Vide *cap. Felicis. infrà De pœnis. cum ibi not.*

XIII. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Primò *punit uſurpantes de novo cuſtodiam vacantium Eccleſiarum.* Secundò *punit Clericos & Monachos hoc fieri procurantes.* Tertiò *punit Clericos ſe talibus non opponentes.* Quartò *ponit qualiter debeant ſe habere habentes talem cuſtodiam ab antiquo.* Joan. And.

GEnerali conſtitutione ſancimus, univerſos & ſingulos, (qui regalia, cuſtodiam, ſive guardiam, advocationis, ſeu defenſionis titulum in Eccleſiis, Monaſteriis, ſeu quibusbet aliis piis locis, de novo uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt (quantæcunque dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam Eccleſiarum, Monachos Monaſteriorum, & perſonas ceteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant: eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Illos verò, qui ſe, ut deberent, talia facientibus non opponunt: de proventibus Eccleſiarum ſeu locorum ipſorum, pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint: aliquid percipere diſtrictiùs inhibemus. Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum ceterorúmque locorum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine jura ſibi hujuſmodi vindicant: ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros in eis ſolicitè faciant abſtinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus ſive reditus provenientes vacationis tempore non uſurpent: nec bona cetera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.

XIV. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Parœcialis Eccleſia nemini conferatur, qui non ſit idoneus, ſcientiâ, moribus, & ætate: & ſi conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis Eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere, & intra annum Sacerdos fieri: ſi autem promotus non fuerit, elapſo anno privatus eſt ipſo jure. Super reſidentia autem Prælatus ejus ad tempus poterit diſpenſare. Joan. And.

LIcèt Canon à felicis recordationis Alexand. Pap. III. præd. noſt. editus, inter cetera ſtatuerit, ut nullus regimen Eccleſiæ Parœcialis ſuſcipiat, niſi xxv. annum ætatis attigerit: ac ſcientiâ & moribus commendandus exiſtat. Quòdque

talis ad regimen aſſumptus hujuſmodi; ſi monitus, non fuerit præfixo à Canonibus tempore in Presbyterum ordinatus; à regiminis ejuſdem amoveatur officio, & alii conferatur. Quia tamen in obſervatione Canonis memorati ſe multi exhibent negligentes: nos periculoſam illorum negligentiam volentes juris executione ſuppleri, præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus ad regimen Parœcialis Eccleſiæ aſſumatur, niſi ſit idoneus moribus [a], ſcientiâ, & ætate: decernentes collationes de Parœcialibus Eccleſiis, iis qui non attigerint xxv. annum, de cetero faciendas viribus omnino carere. Is etiam, qui ad hujuſmodi regimen aſſumetur, ut gregis ſibi crediti diligentiùs curam gerere poſſit, in Parœciali Eccleſia, cujus Rector extitit, reſidere [b] perſonaliter teneatur; & intra annum à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad Sacerdotium promoveri. Quòd ſi intra idem tempus promotus non fuerit, Eccleſiâ ſibi commiſsâ, nulla etiam præmiſſa monitione, ſit præſentis Conſtitutionis auctoritate privatus. Super reſidentia verò, ut præmittitur, facienda, poſſit Ordinarius gratiam diſpenſationis ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

[a] Idem cavetur in Concil. Later. ſub Innoc. III. *cap.* 30. & in Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Reform. cap.* 3. & *ſeſſ.* 24. *de Refor. cap.* 12.

[b] Idem cavet Conc. Trid. *ſeſſ.* 6. *de Reform. cap.* 2.

XV. Idem in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Parœcialis Eccleſia non commendetur, niſi conſtituto in ætate legitima & Sacerdotio: & illa tunc demum cùm neceſſitas vel utilitas exigit: talis autem Commenda ultra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo jure. Joan. And.

NEmo deinceps [4] Parœcialem Eccleſiam, alicui non conſtituto in ætate legitima, & Sacerdotio, commendare præſumat: nec tali etiam, niſi unam, & evidenti neceſſitate, vel utilitate ipſius Eccleſiæ ſuadente. Hujuſmodi autem Commendam, ut præmittitur, ritè factam declaramus ultra ſemeſtris temporis ſpatium non durare: ſtatuentes, quicquid ſecùs de Commendis Eccleſiarum Parœcialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo jure.

¶ Pith. [4] *Nemo deinceps, &c.*] An ergo remanet jus antiquum, & poteſt Epiſcopus alia Beneficia ad tempus vel in perpetuum commendare, vide Domin. & Philipp. Franc. hic. Rebuff. *lib.* 1. *Prax. Beneſ. cap.* 10. *num.* 16. *pag.* 33.

XVI. Nicolaus III. [c. an. 1278. *Romæ.*]

Hæc Decre. fuit multùm utilis ſuo tempore, antequam Papa reſervaret ſibi proviſiones Epiſcopatuum. Gloſ. prima ponit ſummarium, & ſecunda diviſionem. Dominicus.

CUpientes Eccleſiarum vacationibus [c] periculoſis occurrere, ac malignantium ſubterfugiis obviare; jam proviſis remediis, alia (quæ patenter ipſa rerum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia) remedia experta ſubjungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa X. prædeceſſor noſter (de Electionibus præſentandis, Electis, & ipſorum Electorum petendo, ac adhibendo conſenſu) ſalubriter ſtatuit, in ſuo robore, cum infrà ſcripti temporis moderatione, in præſentandis Electionibus permanere volentes; ſed quod de trimeſtri tempore poſt conſenſum ad petendas confirmationes inſtituit (quoad illas, quæ petuntur vel peti debent à Sede Apoſtolica) temperantes (cùm interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum [d] diſtantia prolixius tempus expoſcat) hac generali & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut omnes Electi Cathedralium, vel Regularium Eccleſiarum (quorum Electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipſius Sedis examen deducit immediata ſubjectio, vel appellatio interjecta devolvit) intra unum menſem poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam) ſi eam debito tempore non contigerit præſentari) ad Sedem ipſam iter arripiant: & ex tunc ſive intra præſcriptum tempus iter arripuerint, ſivè non; abſque fraude, quàm citò poterunt commodè, locorum conſideratâ diſtantiâ, petituri ſuarum electionum confirmationes; vel proſecuturi electiones ſuas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, juribus, & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus) coram nobis perſonaliter teneantur. Quòd ſi per viginti dies (poſt lapſum ex qualitate locorum moderandi temporis) expectati, ſive eligentes, ſive opponentes venerint, ſive non, perſonaliter comparere, & ſuarum electionum confirmationem, ſeu executionem petere, nullâ juſtâ causâ interveniente, contempſerint; de qua intra prædictos viginti dies propoſita, intra quindecim dies poſt tempus hujuſmodi (coram nobis, vel alio, ſeu aliis deputando, vel deputandis à nobis ſi admittenda videbitur) teneantur apud Sedem ipſam facere plenam fidem: niſi vel intra eoſdem viginti dies, ſeu prædictos quindecim, eo caſu tantùm, cùm ad prædictam cauſam propoſitam, ut prædicitur, & admiſſam probandam conceſſi fuerint, talia & tam veriſimilia proponi contingeret, quæ [e] judicio Præſidentis Electos ipſos ab infrà ſcripta pœna meritò excuſarent; & propter quæ forſitan videretur eidem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Inſuper etiam eo caſu, quo ad perſonalem Electorum comparitionem excuſandam, aliquam juſtam cauſam proponi contigerit, vel admitti; niſi tunc intra idem tempus juſto impedimento ceſſante, per Procuratorem ad præmiſſa omnia ſufficienter inſtructum: & nihilominus ipſa cauſa ceſſante, ut præmittitur, ſe perſonaliter præſentaverint, electiones de ipſis factas, eo ipſo viribus vacuantes, ipſos omni jure (ſi quod eis per electionem hujuſmodi quæſitum eſſet) decernimus eſſe privatos. Electos verò, qui ſe ſine actis, juribus & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus perſonaliter, vel per Procuratorem, ut præmittitur, præſentaverint: eâ volumus ex contemptu conſtitutionis hujuſmodi, eo caſu pœnâ percelli, ut pro exhibendis illis alibi, quàm apud Sedem ipſam, niſi ex juſta cauſa, non poſſint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, ut diligens inquiſitio ſuper electionibus, & eligentibus, & electis, ac aliis præmiſſa contingentibus, plena informatio poſſit haberi (quam informationem per Procuratores, qui ut plurimùm conſtituuntur abſentes, & proceſsûs ignari, curſus cauſarum non ſentit de facili provenire;) de ipſis Electoribus duæ perſonæ ad minus, ſuper negotio ipſo, ut de Electis præmittitur, ſufficienter inſtructæ (quando electionem concordem eſſe contigerit) infra idem tempus, per [f] Capitulum expenſis bonorum ad Prælatum ipſius Eccleſiæ, de cujus electione agitur, pertinentium, ſi ſint diſcreta, alioquin communium, vel per ipſum Capitulum aliunde proviſorum (ſi de ipſis diſcretis, vel communibus tunc adhiberi non poſſint) ad omnia inſtructæ, inquam, plenariè tranſmittantur. Si verò in diſcordia electio, vel electiones ipſæ proceſſerint; tunc duæ perſonæ ad minus de parte qualibet, cùm ſint plures; vel de parte Electi, cùm electio una proceſſerit, neceſſariis & moderatis expenſis Electorum. Quas ſi Electi exhibere contempſerint (niſi forſan ipſos facultatum impotentia pro qualitate negotii excuſaret) omni jure ipſis ex tali electione quæſito priventur. Et quando [g] unicus eſt Electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt; eo caſu tam opponens, quàm opponentes hujuſmodi, ſi duo tantùm, vel ſi plures, duo ad minus ex ipſis opponentibus, expenſis ipſorum opponentium propriis plenè, ut dictum eſt, cum actis & munimentis, inſtructi [h] compareant; ut per præmiſſas perſonas, vel negotium plenariè inſtrui, vel Sedes eadem valeat informari, an Eccleſiarum utilitate penſata, & aliis inſpectis circumſtantiis, ſuper habendis aliquibus probationibus, ſeu quibuſcunque aliis ſit alibi facienda commiſſio, vel, æquitate ſuadente, partes potiùs, apud Sedem ipſam in probationibus & aliis ſint arctandæ. Ceterùm ſi eligentes electiones ipſas concorditer, vel in diſcordia celebratas, intra octo dies, poſtquam commodè poterunt, Electis præſentare diſtulerint; ipſos, qui culpabiles in hoc extiterint, quoad ſe, à proceſsûs proſecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis ſuis, quæ in ipſa Eccleſia, de cujus electione agitur, obtinent, per triennium continuum ex tunc inchoandum, volumus eo ipſo fore ſuſpenſos: ad quæ ſi intra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo jure perpetuò ſint privati. Vel ſi perſonas inſtructas, ut præmittitur (etiamſi opponentes vel Electi mittere vel venire, ſeu expenſas miniſtrare contemnant) deſtinare neglexerint (niſi eos Capituli, vel contradicentium paucitas, ſeu alia juſta & probabilis cauſa evidenter excuſet: in quo caſu Procuratorem ſufficienter inſtructum mittere, & nihilominus ceſſante cauſa dictas perſonas dirigere teneantur;) & à totali, quoad ſe, proſecutione proceſsûs, & à proventuum Beneficiorum, quæ in Eccleſia ipſa obtinent, per triennium continuum perceptione priventur: opponentis vel opponentium, cùm unicus eſt Electus, contumacia ſimili pœnâ plectenda; nihilominus tamen in præmiſſis caſibus, quibus eligentes vel opponentes, quoad ſe, proceſsûs proſecutione privantur, Electis ſuper hoc in proſecutione juris nullum præjudicium generetur. Denique cùm ad poſtulationem concordem vel diſcordem procedi contigerit: & aliqui patientes in Ordinibus vel ætate defectum, vel his ſimiles, poſtulentur (non qui aliis Eccleſiis alligati, liberum non habent ſine noſtra permiſſione volatum; circa quos taliter alligatos, nihil de veteris juris obſervantia immutamus) poſtulatos hujuſmodi, & poſtulantes eoſdem, ea moderata diſtrictione perſtringimus, ut eo ſalvo, quòd poſtulati hujuſmodi, nec ſuis poſtulationibus præſtare conſenſum; nec, ut de Electis dictum eſt, exhibere expenſas aliquibus teneantur: ſed poſtulantes ipſi concorditer vel diſcorditer expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrent: poſtulatos in veniendo, ſi non diſſenſerint; & poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas, ut in concordi vel diſcordi electione, per omnia, ut ſuprà præmittitur, moderatio præmiſſa conſtringat: & negligentes ſtatuta ibidem, ſimilis pœna percellat: nec per hoc, quod de poſtulatis pro celeri Eccleſiarum expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minùs dependere intelligantur à gratia, quàm anteà dependebant. Porrò in ſingulis caſibus ſupradictis, in recuperandis, vel reddendis expenſis eligentium, electorum, poſtulantium, & etiam poſtulati, illud ſervari decernimus, quod juſtum fuerit, ſeu æquitas Canonum judicabit.

[c] Vacatio ſimpliciter dicta continet omnem modum vacandi. Vide *c. Suſceptum. De reſcr. ſup. eo.* Philip. Font.

[d] *al. ita:* & aliquorum, &c.

[e] *al. ita:* quæ in judicio, &c.

[f] *Hæc periodus in antiq. codic. ita habet:* per Capitulum in expenſis: de bonis ad Prælatum Eccleſiæ, de cujus electione agitur, pertinentibus, ſi ſint diſcreta: alioquin de communibus vel per ipſum Capitulum aliunde proviſis, &c.

[g] *Hæc Periodus ut plurimùm in antiq. Exemplaribus ita legitur:* Et quando unicus eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt in expenſis ipſorum propriis, eo caſu tam opponens quàm opponentes hujuſmodi ſi duo tantùm, vel ſi plures, duo ad minus ex ipſis opponentibus in expenſis ipſorum opponentium plenè, &c.

[h] *al.* inſtructæ.

XVII. Idem. [c. an. 1278. *Romæ.*]

Gloſſa prima dividit, & ſummat totum textum: vide eam. Dominicus.

FUndamenta militantis Eccleſiæ [i], in Montibus ſanctis Propheta rememorans, per Montes, Apoſtolos & Prædicatores patenter inſinuat, quibus tota hujuſmodi ædificii fabrica *Pſal.* 86.

1. *Cor.* 3. confidenter innititur; qui firmæ bases Ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Jesus, veluti summo angulari lapide solidantur: ut veritas, quæ anteà Legis & Prophetarum præconio vehebatur, per Apostolicam tubam in salutem universitatis exi- *Psal.* 18. *Rom.* 10. ret; sicut scriptum est: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Hujus autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in Beato Petro, Apostolorum omnium summo principaliter collocaret; ut ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: hunc enim in consortium individuæ unitatis assumptum, id, quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; ut æterni templi structura Deo ædificante constructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri consisteret firmitate, cui Salvatoris nostri miranda Provisio Beatum Paulum in Apostolatu Gentium per dexteras societatis [i] adjunxit. Isti sunt per quos Evangelium Romæ resplenduit: Isti sunt ejus Patres, verique Pastores: Isti sunt qui una die pro merito, uno loco pro gloria, sub uno prosecutore pro parili virtute compassi, urbem ipsam glorioso cruore martyrii Christo Domino consecrarunt. Isti sunt qui illam in hanc gloriam provexerunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis & regia, per sacram Beati Petri Sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa Mater Ecclesia in congregatione & pastura Fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adjuta, spiritualibus semper proficeret incrementis; non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini Monarchæ à Deo provisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adjiceret ipsi Ecclesiæ firmitatem, qui quarto die sui Baptismatis, unà cum omnibus Satrapis, & universo Senatu, Optimatibus etiam & cuncto populo in persona beati Silvestri, sibi Romanam concedendo urbem relinquens, ab eo & successoribus ejus, per pragmaticum constitutum disponendum esse (decernens in ipsa urbe utriusque Potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus) declararet; non justum arbitrans, ut ubi Sacerdotii Principatum, & Christianæ Religionis Caput Imperator cælestis instituit, illic Imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri Sedes in Romano, jam proprio solio collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur; nec ulli subesset homini, quæ ore Divino cunctis dignoscitur esse prælata. Decet namque ipsi Romano Pontifici, per Fratres suos sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales (qui sibi in executione officii Sacerdotis Coadjutores assistunt) libera provenire consilia; decet ipsius nullo modo vacillare judicia, ut Fratres ipsos nullus secularis Potestatis metus exterreat, nullus temporalis favor absorbeat; nullus eis terror immineat; nihil eos à veri consilii soliditate removeat: quin (cùm per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus quæ pro tempore imminent, liberè consulant & assistant; ipsâque Romani Pontificis Vicarii Dei, quæ suis temporibus occurreret electio, & eorumdem [k] Cardinalium, cùm expedierit, facienda promotio in omni libertate procedant.

Dignè itaque ad urbem ipsam, ejúsque regimen aciem nostræ considerationis extendimus, ut fœlici ducta regimine, præservetur à noxiis, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obduxit oblivio, quæ urbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Nunquid non hæc destructio mœnium, deformatio proveniens ex ruinis, luce clariùs manifestant? Nunquid non hæc Fidelium contrectata [l] deposita? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei Templa Præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefariè violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius urbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub Regentis [m] eo tempore nefando subversa est regimine? ipsámque urbem speculum Fidei tanta respersit infamia, ut à Matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deviare compulsa, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Federici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi justo Ecclesiæ judicio reprobati prodiisse videbatur in Regulum: quique ad exterminium Romanæ Matris Ecclesiæ manifestis indiciis unà cum suis fautoribus aspirabat; & in contemptum Dei & suæ Matris, ac ipsius urbis opprobrium patenter reciperet [n], recepto faveret, constituens se per hæc [o] tam patentis hostis suæ Matris Ecclesiæ filiam adjutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt Senatores incogniti, hoc Præsides improvisi, ut gloriosa civitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis; suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii nostri debitum circa hujusmodi tam periculosos eventus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subversionis occasiones ita salubris remedii appositione præcidimus, ne illorum, qui ipsam Rempublicam laudabiliter hactenus gubernaverunt, videamur gloriam suggillare vel merita: quæ illis apud infallibilem & scientem omnia Retributorem de jam peractis laboribus quæsita salva persistunt. Ut ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Romæ Ecclesiæ plena libertas, quæ in omnibus & per omnia sibi debetur, optata proveniat; vitentur jam experta pericula, & Romanus [p] populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem [q] pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta; de Fratrum nostrorum consilio, hac irrefragabili & in perpetuum valitura constitutione sancimus; ut, quandocunque & quotiescunque Senatoris electio, vel alterius quocunque nomine censeatur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius urbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit; nullus Imperator seu Rex Romanorum, aut alius Imperator vel Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes aut Baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ seu potestatis, excellentiæ vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos [r] eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quivis alius, ultra annale spatium quovis modo, colore vel causâ, per se vel aliam personam quomodolibet submittendam in Senatorem, Capitaneum, Patricium, aut Rectorem; vel ad ejusdem urbis regimen seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiam assumatur absque licentia Sedis Apostolicæ specialiter, per ipsius Sedis literas concessionem licentiæ hujusmodi specialiter exprimentes. Quòd si secùs factum fuerit, nominationem, electionem & assumptionem hujusmodi decernimus esse nullas; ac carere omni robore firmitatis: & non solùm Nominatores, Electores, & Assumptores, verùm etiam Nominati, Electi & Assumpti, si hujusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint; aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis Nominatoribus, Electoribus, Assumptoribus, aut Nominatis, Electis vel Assumptis, auxilium, consilium, vel favorem, publicè vel occultè, cujuscunque dignitatis vel præeminentiæ, conditionis aut statûs extiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: ac nihilominus ipsos nominatos, electos seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint [f], & eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenent Ecclesiis, censemus esse privatos: ita quòd illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, resumendi ea aut retinendi, concedendi seu conferendi aliis, seu de ipsis etiam disponendi prout ad eos pertinet, liberam habeant potestatem: & ne taliter nominati, electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari: nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes & statuta, quæ fecerint, omnésque sententias, quas tulerint, & quicquid penitùs in contractibus & obligationibus seu quibuscunque aliis, urbis nomine, vel tanquam Senatores, Capitanei, Patricii aut Rectores, vel Officiales ipsius egerint; irrita prorsùs ex nunc & vacua nunciamus. Judices verò & Tabelliones, qui super his, aut eorum aliquibus contra præsentis Constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere fortè præsumpserint, Judicatûs & Tabellionatûs officiis se noverint esse privatos. Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicujus eorum ab hujusmodi excommunicationis sententia, præterquam in mortis [t] articulo, absolvi non possint, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius petita & obtenta licentia speciali, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quoad illa decernimus non tenere. Ut [u] autem cives Romanorum, qui ex ipsa urbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quivis alii qui in ipsa ejusve territorio, non advenæ, sed continui habitatores extiterant [x], quoad honores ipsius urbis, aut regimen gratiosis functionibus potiantur, non intendimus, quòd præsens Constitutio tales excludat quin ad unum annum duntaxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen & officium eligi valeant ac assumi; etiamsi prædictorum Principum & aliorum fratres, filii vel nepotes existant: aut etiamsi extra urbem & ipsius territorium sub nomine Comitatûs, Baroniæ, seu cujuscunque alterius tituli in hominibus [y] vel locis aliquibus jurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent; dummodo prædicta jurisdictio vel potestas extra urbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatûs existat, quòd eam [z] obtinentes ejus occasione vel causâ cum aliis exclusis à dicto urbis regimine, ut præmittitur, præsentis Constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Pith. [s] *Fundamenta militantis Ecclesiæ.*] Locale est. Blondus *lib.* 7. & 8. 86. *Decad.* 2. Anton. Fl. Martin. Polon. in Append. Molin. 144.

XVIII. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Canonicis Cathedralis Ecclesiæ ipso jure vel per sententiam, præterquam in casu negligentiæ, eligendi potestate privatis, ad Papam jus devolvitur eligendi: in inferioribus Ecclesiis semper ad proximum Superiorem devolvitur. Hoc dicit.

Quanquam in casu [a] negligentiæ sit statutum à jure, ut Ecclesia Cathedrali vacante, si per eos ad quos spectat, non fuerit electio de Prælato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad Superiorem proximum devolvatur: hoc tamen non est ad casum alium extendendum. Igitur si Electores in hujusmodi Ecclesia vel ipso jure, cùm eligunt scienter indignum; vel per sententiam, cùm formam traditam in generali [b] Concilio non observant, eligendi potestate priventur; non ad

[i] *al.* societates.

[k] Quales Cardinales eligi debeant, habetur in Concil. Trident. *sess.* 24. *de Reform. c.* 1. *circa finem.*

[l] *al.* contracta.

[m] *Hæc Periodus ita legitur:* sub regentis eo tempore subversa regimine: ipsam urbem speculum Fidei, &c.

[n] *aliàs*, exciperet.

[o] *al.* hoc. *al.* per hanc.

[p] *al. ita*: & Romanorum populus.

[q] *al.* pulch[ri]tudine.

[r] Vide *l.* 1 §. 2. *ff. de Gra. & Ba in l. Omne populi. gl. in Nonnulli. d Rescript.*

[f] Dicit Pet de Anch. ni[si] hoc fuisset expressum pœna privationis feud. non transmi[t]tisset in filium: qu[i] tamen ipse distinguit. Fon.

[t] Quia tunc nulla est ca[-] suum reser[-] vatio; & id[eo] omnes Sace[r-] dotes quosli[bet] bet pœniten[-] tes à quibusv[is] peccatis & censuris ab[-] solvere pos[s-] sunt. Concil Trident. *se[ss.]* 14. *cap.* 7. *d[e] casuum reserv.*

[u] *al.* Ut auter[m] cives Roman[orum]

[x] *aliàs*, exti[-] terint.

[y] *al.* in nomi[-] nibus.

[z] *Dictio*, eam *deest in manu[-] scriptis Codic[ibus]*

[a] Pœna impo[-] sita per jus [in] casu negligentiæ, non includit casum delicti; & sic non punificantur negligentia & delictum. In Conc. La[-] ter. Generali sub Innoc. III c. 23.

[b] In Generali Conc. Later. sub Alex. III. *cap.* 24.

dìctum Superiorem, ſed ad Romanum Pontificem poteſtas eadem devolvetur. Secùs autem in inferioribus Eccleſiis eſt cenſendum.

XIX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Conſtitutione, Ut circa. non ſatisfecit Appellans; qui disjunctivè juravit ſe credere oppoſita eſſe vera, vel quæ ſufficere deberent ex eis. Joan. And.

IS, qui contra electionis formam, vel Electi perſonam aliqua objiciens, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, corporali à ſe præſtito juramento, quòd illa quæ in appellatione ſua expreſſerat, vel ea quæ de ipſis deberent ſufficere, vera eſſe credebat; & ſe poſſe probare: non eſt ſuper objectis vel expreſſis hujuſmodi audiendus. Cùm non ſimpliciter, ſicuti tenebatur juxta Conſtitutionem felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri, editam in Concilio generali Lugdunenſi, juraverit, expreſſa eadem ſeu objecta ſe credere vera eſſe, & ſe poſſe probare; ſed indeterminatè illa, vel ea quæ deberent ſufficere de eiſdem.

XX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Qui contra certam perſonam, ne eligatur, appellat, Conſtitutionem, Ut circa. ſervare tenetur. Joan. And.

QUi contra certam & nominatam [c] perſonam, ne ab aliis eligatur, ad Sedem Apoſtolicam, antequam fiat electio, duxerit appellandum; debet per omnia in appellando ſervare formam Conſtitutionis felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri (Ut circa.) editæ in Concilio Lugdunen. ac ſi electione jam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obſervans, pœnæ Conſtitutionis ejuſdem ſe noverit ſubjacere.

[c] Poteſt dici [p]erſona certa, [l]icèt ſuo no[m]ine non no[m]inetur. Ad [h]oc de *Teſti.* [l]*icèt ex qua*[d]*am.*

XXI. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si compromiſſum eſt in plures ut eligant, per unum facienda eſt Electionis pronunciatio; ſicut quando proceditur per formam Scrutinii: aliter electio facta non tenet. Joan. And.

SIcut [d] cùm per formam Scrutinii ad electionem proceditur, eſt per unum pronuncianda & facienda communis electio ſecundùm Canonica Inſtituta: ſic & per unum debet fieri, cùm per formam proceditur compromiſſi, quamvis in arbitris compromiſſariis lex [e] humana innuat, quòd ab eis omnibus ſit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromiſſariis facta ſimul electio, eo ipſo viribus non ſubſiſtat [f].

[d] Nota argumentum quòd [a]lleganti ſtatutum ſufficit [q]uòd alleget [p]rincipium [i]pſius, abſque [e]o quòd totum extenſum [p]roducat. [C]*ap. eod. Pro*[x]*imus.* Dom.

[e] Vide Conc. [L]at. ſub Innoc. III. *cap.* [2]4. ubi tra[d]untur variæ [e]lectionum [f]ormæ.

[f] Leges civi[l]es poſſunt al[l]egari in foro [C]anonico, de [q]uo *ſuprà de No. Ope. Nun. c.* 1. & c. Doct.

[f] *al.* ſubſiſtit.

XXII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Decret. ſuprà eodem, Licèt Canon. in Collegiatis Paræcialibus Eccleſiis, & aſſumptis ad earum regimen, locum non habet. Joan. And.

STatutum [g] felicis recordationis Greg. X. Papæ prædeceſſoris noſtri de iis qui ad Parœcialium Eccleſiarum regimen aſſumuntur [h] promovendis ad Sacerdotium intra annum; alioquin eiſdem Eccleſiis ſint privati: quod, cùm ſit pœnale [i], reſtringi potiùs convenit, quàm laxari: declaramus ad Collegiatas Eccleſias, etiamſi aliàs Parœciales extiterint, & aſſumptos ad earum regimen non extendi: ſed antiqua jura ſervari debere potiùs in eiſdem.

[g] Vide Car[d]in. *Conſ.* 30.

[h] Cap. *Licèt Canon.* locum [h]abet qualite[r]cunque ſit proviſum [d]e Parochiali Eccleſia, cùm [d]icat textus, [a]*ſſumuntur*; quod congruit [c]uilibet modo proviſionis.

[i] Nota jura pœnalia ſtrictè eſſe interpretanda. *c. In pœnis. de reg. jur.*

XXIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Compromiſſarius ſecundùm traditam ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non major pars Capituli; ſed plures aliorum comparatione conſenſerant; non tenet electio, cùm præter formas Concilii fuerit celebrata. Joan. And.

SI cui eligendi poteſtas data fuerit ſub hac forma, ut ipſe ſecretò & ſigillatim votis ſingulorum de Capitulo exquiſitis, & in ſcriptis redactis illum eligat, in quem plures de Capitulo partium [k] comparatione minorum conſenſerint: licèt conſentientes majorem partem totius Capituli non attingant: ipſéque facto hujuſmodi Scrutinio, & in ſcriptis redacto, juxta traditam ſibi formam, eum, in quem non major pars, ſed plures de dicto Capitulo, quàm in quenquam alium direxerant vota ſua, duxerit eligendum. Talis electio (cùm præter formas, quas Generale Concilium ſervari ſtatuit in electionibus celebrandis, decernens eas ſi aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

[k] Appellatione majoris partis intelligitur de majori parte totius; non autem de majori parte comparatione aliarum minorum.

XXIV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ex vocatione quocunque modo facta in diſcordia de Religioſo mendicante ad Prælaturam extra adminiſtrationem ſui Ordinis, non acquiritur illi jus: nec conſentire poterit, etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet Prælationem de Religioſo non mendicante: & ſecùs factum irritum decernit. Et ponit iſtud cap. unum ſpeciale in Mendicantibus. Joan. And.

QUorumdam [l] oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quòd quaſi ſuæ profeſſionis immemores, quâ contemptis honoribus, abjectis divitiis, ſpretiſque deliciis, arbitrium proprium ſubjugarunt alterius ditioni, retrò reſpiciunt ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & [m] cauſarum ſtrepitibus ſe involvunt; & extra adminiſtrationes proprii Ordinis ſolium Prælaturæ conſcendere moliuntur, electionibus, poſtulationibus ſeu proviſionibus de ſe in diſcordia celebratis, improvidè præſtando conſenſum, præbendi aſſenſum à ſuo Superiore nonnunquam extortâ licentiâ potiùs quàm obtentâ: ex quo animarum & Eccleſiarum diſpendia noſcimus proveniſſe, & proventura majora in antea veriſimiliter formidamus. Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obviare, præſenti Conſtitutione ſancimus, ut nulli Religioſo Prædicatorum, Minorum, Eremitarum Sancti Auguſtini, aut quorumlibet Mendicantium Ordinum ex electione, poſtulatione, proviſione, ſeu vocatione ad aliquam extra adminiſtrationem ſui Ordinis, Prælaturam in diſcordia de ſe facta, jus de cetero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, proviſioni, aut vocationi quoquo modo valeat conſentire; etiamſi Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris Generalium eorumdem ad id acceſſerit licentia vel conſenſus. Circa [n] Religioſos quoque alios cujuſcunque conditionis vel ſtatûs exiſtant, volumus hoc ſervari, ut nec ipſi electionibus, poſtulationibus, proviſionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad Prælationes quaslibet de ſe factis (quæ hoc ipſo, quòd à minori parte proceſſerint, nullum prorsùs tribuant jus eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum; etiamſi ſuper hoc aſſenſus vel licentia ſuorum intervenerit Prælatorum. Nos enim quicquid contra præmiſſa vel eorum aliquod à quoquam contigerit attentari, omnino decernimus irritum & inane.

[l] Declarat hunc text. prout in Clemen. *Quod circa. de Elect. Lucæ* 9.

[m] *Dictio*, &, *deeſt in manuſcr.*

[n] Vide Oldra. *Conſ.* 103. & Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *tit. de Reg. cap.* 6.

XXV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Non poteſt Electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis: etiamſi proteſtetur ſe contentum alterâ, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum. Neceſſe ergo habet alteram eligere, quâ electâ, ad alteram redire non poterit. Joan. And.

UT quis duas [o] electiones de ſe in aliqua Eccleſia celebratas proſequatur inſimul & confirmationem petat ex eis (cùm non niſi ex una ipſarum valeat jus habere) rationi conſonum non putamus: etiam ſi ſe contentum eſſe velle alterâ, per quam ſuæ intentionis conſequi poſſit effectum, in initio proteſtetur. Oportet ergo eum (ne cum ipſius Eccleſiæ, vel ſui adverſarii, ſi quem habet, diſcrimine in incerto vagetur) eligere, quam proſequi velit ex illis, & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regreſſum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, ſibique jus ex ea non competere, profiteri videtur, nullatenus habiturum.

[o] Nota ex hoc Cap. poſſe quem obtinere duplicem electionem in eadem Eccleſia; tamen confirmationem quærere non poſſe, niſi ex una. Item non poſſe aliquem cauſare titulum ſuper eadem re, niſi ex una cauſa. Vide *text. in c. Inter dilectos. De fid. inſtrum.*

XXVI. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Electus non conſentit, vel poſt conſenſum renunciat vel moritur, vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt; niſi circa id egerint fraudulenter. Joan. And.

SI electio ex eo non ſortiatur effectum, quia Electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renunciat juri ſuo, aut fortè diem claudit extremum, ſeu propter occultum ejus vitium irritatur: Electores (qui jam fecerant quod ſpectabat ad ipſos, intra juris terminum eligendo) habebunt à diſſenſu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio nova eſſet, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam: dummodo nil fraudulenter egerint in præmiſſis.

XXVII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Religioſus, non obtentâ licentiâ, conſentit electioni de ſe factæ extra ſuum Monaſterium; non valet conſenſus, & irrita eſt electio.

SI Religioſus [p] (cujus arbitrium [q] non ex ſua, cùm velle vel nolle non habeat; ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cujus imperio ſe ſubjecit, voluntate dependet) electioni de ſe ad Prælationem aliquam extra ſuum Monaſterium, vel ſuam Eccleſiam celebratæ, ſui Superioris, qui dare ipſam valeat, non petitâ licentiâ & obtentâ, præſumpſerit conſentire; conſenſus ſic præſtitus non teneat, & in pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

[p] Vide *Clem. Cùm conceſſa. de Elect.* & *Extravag. Benedicti, quæ incipit. Si Religioſus. De Elect.*

[q] Vide *textum* 4. *qu.* 7. *Judic.* Dom.

Solus Superior ſine Conventu dare poteſt ſuo Religioſo conſentiendi & tranſeundi licentiam. Hoc dicit.

§. 1. Quia verò utrùm Religioſis conſentiendi electionibus de ſe factis, & ad Prælationes, ad quas electi fuerint, tranſeundi à ſuis Superioribus, ſine Fratrum [r] conſilio licentia dari poſſit: cùm jura ſuper hoc ſint varia, dubitatur interdum. Nos ad hujuſmodi dubitationem tollendam, & ut ordinationes Eccleſiarum ac Monaſteriorum, in quibus tales Electi extiterint, celeriùs & faciliùs valeant expediri: decernimus ut iidem Superiores, ſuis irrequiſitis Conventibus, Electis hujuſmodi conſentiendi & tranſeundi liberam dare valeant facultatem.

[r] Nota quòd Monachi dicuntur Fratres. *c. Cauſam. de Judic.* Do. allegat ibi *c. pen. infr. eod. de Privil.* Fon.

XXVIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Monachus in Abbatem eligi non poteſt, niſi ſit expreſsè profeſſus. Ad Dignitatem autem Epiſcopalem & in Seculari, & in Regulari Eccleſia, talis eligi poterit.

NUllus Religioſus [ſ] ad Abbatiam ſeu Prælaturam ſuæ vel alterius Religionis de cetero eligatur, niſi anteà fuerit Ordinem Regularem expreſsè profeſſus. Quòd ſi ſecus actum [t] fuerit, eo ipſo irritum habeatur.

[ſ] Vide *Clem. Cùm rationi. de Elect.*

[t] *al. ita:* factum fuerit.

[u] *al. ita:* ad etiam novitii, &c.

Ad dignitatem verò Epiſcopalem, ad [u] quam novitii eliguntur interdum, talem in ſecularibus vel regularibus Eccleſiis eligi minimè prohibemus.

XXIX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Forma electionis tradita per Decr. ſuprà eo. Cùm dilecti, non eſt ſublata per ſequens Concilium. Quia propter. Hoc dicit. Joan. And.

[x] *Dictio*, licitè, *deeſt hic in antiq. codicibus.*

CUm expediat concordare jura juribus; & eorum correctiones, ſi ſuſtineri valeant, evitari. Decretalem felicis recordationis Innocent. Papæ III. Prædeceſſoris noſtri, quæ innuit ſub ea forma poſſe in electionibus licitè [x] compromitti: ut compromiſſarii ſecretò & ſigillatim voluntatibus omnium inquiſitis illum, in quem major & ſanior pars Capituli conſenſerit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non eſſe per ſubſecutum Concilium generale: imò poteſt in ipſis electionibus ut priùs procedi licitè per eandem.

XXX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Accedens ad Sedem Apoſtolicam pro inſtruendo negotio electionis per Decre. Cupientes, eundo, hac de cauſa, ſtando, & redeundo integrè, præter quotidianas diſtributiones, percipit fructus beneficiorum, quos percipere poſſet in ipſa Eccleſia reſidendo. Joan. And.

[y] Suum poteſt dici id, quod eſt ſuum in parte & non in toto. nam Eccleſia, non eſt tota Canonici: vide glo. *inf. de Præb. cùm in illis.*

[z] *al. ita:* in dictis Eccleſiis.

[a] *al. ita:* non obſtantibus quibuslibet aliis conſuetudinibus.

CUm non deceat alicui ſuum officium eſſe damnoſum: Statuimus, ut ii, qui juxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ III. Prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam ad Apoſtolicam Sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia inſtructuri: cùm tales Eccleſiarum ſuarum [y] proſequentes utilitatem, cenſeri debeant reſidentes, fructus beneficiorum ſuorum, quæ obtinent in illis Eccleſiis, quarum negotia proſequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent vel poſſent recipere in ipſis [z] Eccleſiis reſidendo, integrè, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, recipiant: ad Sedem propterea veniendo eandem, ibidémque hac de cauſa morando, & ad ipſas Eccleſias redeundo, ac ſi perſonaliter in eiſdem Eccleſiis reſiderent. Non [a] obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus vel ſtatutis Eccleſiarum ipſarum contrariis ſeu privilegiis quibuſcunque, per quæ præmiſſorum effectus poſſet quomodolibet impediri.

XXXI. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Is, qui opponit evidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ, contra promovendum ad aliquam dignitatem: pœnitere non poteſt. Cauſam reddit. Joan. And.

[b] Vide *text. infrà. de verbo. ſigni. c. 2.*

AB eo qui contra electum vel poſtulatum ſeu promovendum ad aliquam dignitatem, inter cetera quæ objicit, evidentem [b] notorium, ſeu manifeſtum ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponit: ipſius defectûs oppoſitio, vel ejus qualitas nequeunt poſteà revocari. Cùm enim opponens, ſi quod de defectu oppoſuit hujuſmodi, deſtitui veritate contingat, à proſecutione cauſæ debeat omnino excludi & puniri, perinde ac ſi in probatione omnium, quæ objecerat defeciſſet: juſtum eſt ut, poſtquam ad oppoſitionem eandem proceſſit, nequeat in præjudicium ejus, contra quem oppoſuit, ulteriùs pœnitere.

XXXII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

[c] Vide *c. inquiſitionis, ſuprà, de accuſ.* Domin.

EX eo quòd ad electionem Epiſcopi, quæ te in pupillari conſtituto ætate, in tua Eccleſia extitit celebrata, cum ceteris ejuſdem Eccleſiæ Canonicis non fuiſti admiſſus: de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes. Cùm tam juris [c], quàm rationis exiſtat: ut tales, cùm diſcretione careant, ad præſtandum in electione ſuffragium nullatenus admittantur.

Non profeſſi cum profeſſis; vel converſi Laici cum Clericis, electioni intereſſe non debent. Hoc dicit.

§. 1. In Eccleſiis quoque regularibus, vel Monaſteriis ii, qui non ſunt tacitè vel expreſsè profeſſi, non debent cum profeſſis, vel converſi Laici cum Clericis electionibus intereſſe.

XXXIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si ab electione Cathedralis vel regularis Eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam, ea pendente confirmatio facta per Ordinarium non valet. Requirit Decre. Cupientes, non ſolùm quòd electus veniat, ſed quòd uſque ad finem negotium proſequatur. & habet locum etiam cùm appellatur à confirmatione vel proviſione. Joan. And.

[d] Geſta à Judice incompetenti ſunt nulla. Ad hoc ſuprà. *de Judi. at ſi Clerici. cum ſi.* Do.

SI poſtquam ab electione in Cathedrali vel regulari Eccleſia celebrata, fuerit in ſcriptis ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad Sed. Apoſt. appellatum, electionem ipſam per Ordinarium confirmari contingat: hujuſmodi confirmatio, niſi priùs fuerit Canonicè ab appellatione ipſa receſſum, (cùm ſit ab eo, qui non potuit [d] de facto præſumpta), nullam obtinebit roboris firmitatem.

Si verò electus, qui juxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ III. prædeceſſoris noſtri, ad dictam Sedem venerat pro electionis ſuæ negotio proſequendo, de Romana Curia ſine licentia receſſerit antequam hujuſmodi negotium ſit finitum, ejus electio auctoritate conſtitutionis ipſius, quæ non ſolùm, ut quis veniat, ſed etiam ex ſui mente exigit quòd uſque ad finem negotium proſequatur, eo ipſo viribus evacuatur [e] omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta proviſione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi poteſtas, ad Sedem appellatur eandem: conſtitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis, quæ perſtringuntur in ea, convenit obſervari.

[e] *Aliàs*, v[...]euatur.

XXXIV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Diſpenſare poſſunt Epiſcopi & Superiores cum habentibus Parœciales Eccleſias ſibi ſubjectas: quòd uſque ad ſeptennium ſtudendo non teneantur ad Sacerdotium promoveri: ad Subdiaconatum tamen debent promoveri intra annum: aliàs ſunt privati. Et illo durante ſeptennio debet in illis Eccleſiis idoneus poni Vicarius, de fructibus Eccleſiæ ſuſtinendus. Elapſo ſeptennio debet Rector intra annum in Presbyterum promoveri.

[f] *Aliàs ita:* Dominus G[...]gorius Pap[...] prædeceſſo[...] noſter.

[g] Numeran[...]dum.

CUm ex eo, quòd felicis recordationis [f] Greg. Pap. X. prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Lugdun. ut ad regimen Parœcialium Eccleſiarum aſſumpti, ſe ad Sacerdotium promoveri faciant intra annum à ſibi commiſſi regiminis tempore connumerandum [g]: & perſonaliter reſideant in eiſdem; Alioquin ſi intra idem tempus promoti non fuerint, hujuſmodi Eccleſiis abſque monitione alia ſint privati: Nonnullis ex tunc Parœciales Eccleſias recuſantibus acceptare, legendi & proficiendi (cùm eis facultates non ſuppetant: nec ab Eccleſiarum Prælatis de aliis beneficiis in pleriſque mundi partibus interdum provideatur eiſdem) opportunitas ſit ſublata, in grande univerſalis Eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris literatis permaximè noſcitur indigere) diſpendium & jacturam: Nos ſuper hoc multorum inſtantiâ excitati frequenter, volentes cupientibus in ſcientia proficere, ut fructum in Dei Eccleſia ſuo tempore afferre valeant opportunum, utiliter providere: præſenti conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi eorúmque Superiores cum iis, qui hujuſmodi ſubjectas ſibi Eccleſias obtinent vel obtinuerint, in futurum diſpenſare poſſint liberè, quòd uſque ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoveri minimè teneantur niſi ad ordinem Subdiaconatûs duntaxat: ad quem intra prædictum annum recipiendum (ne ſicut à multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur, à ſtatu retrocedere valeant Clericali) omnino aſtringi volumus: & niſi receperint, pœnâ contentâ in dicto Concilio eo ipſo percelli. Porrò ſeptennio prædicto durante, iidem Epiſcopi & Superiores ſolicitè providere procurent, ut per bonos & ſufficientes Vicarios ab eis in hujuſmodi Eccleſiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur; & deſerviatur laudabiliter in divinis: quibus de ipſarum Eccleſiarum proventibus neceſſaria congruè miniſtrentur. Elapſo verò dicto ſeptennio [h] ii, cum quibus fuerit, ut præmittitur, diſpenſatum, ad Diaconatûs & Presbyteratûs Ordines intra annum ſe faciant promoveri: alioquin ex tunc dictam pœnam (niſi juſta de cauſa id omiſerint) ipſo jure ſe noverint incurſuros.

[h] Diſpenſar[...] non poteſt Epiſcopus [...]tra ſeptennium cum Curato ſupe[...] non promotione ad Sacerdotium.

XXXV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Quatuor dicit. Primò, *quòd ad pœnam privationis Rectoris Parœcialis Eccleſiæ non promoti, requiritur quòd annus integer ſit completus.* Secundò, *quòd annus ille non currit juſtè impedito.* Tertiò, *quòd poſt privationem, Eccleſia eidem conferri non poteſt.* Quartò, *quòd non promotus ſi eo animo receperat Eccleſiam ut fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionem ipſorum. Et qui ea mente contulit, Eccleſiam ſervare debet indemnem.* Joan. And.

[i] Ubi Statutum præcipit certam pœnam ſolvendam intra annum, illa pœna peti non poteſt, donec annus totaliter ſit elapſus.

COmmiſſa tibi Parœcialis Eccleſia, quanquam tantum de anno tranſiverit, quòd intra ipſum nequeas juxta ſtatutum generalis Concilii Lugdunenſis ad Sacerdotium promoveri: non eſt niſi tunc demum, cùm ex toto [i] fuerit ipſe annus elapſus cenſenda vacare, nec poteſt alteri anteà te nolente conferri. Annus autem hujuſmodi, qui à tempore illo incœpit, quo ipſius Eccleſiæ regimen commiſſum tibi extitit, & poſſeſſionem ejus pacificam habuiſti; vel per te ſtetit, quò minùs haberes eandem: tibi non currit, ſi promoveri juſto impedimento detentus intra tempus hujuſmodi nequiviſti. Porrò ſi intra dictum tempus non fueris rationabili cauſa ceſſante promotus; tibi Eccleſia ipſa, quâ dicti ſtatuti auctoritate jam privatus exiſtis) ne ſtatutum ipſum fiat ludibrio, debitóque fruſtretur effectu: & non rebus, ſed verbis, cùm ſit potiùs contrarium faciendum; lex impoſita videatur) nullatenus ea vice poterit iteratò conferri. Ceterùm ſi promoveri ad Sacerdotium non intendens, Parœcialem receperis Eccleſiam, ut fructus ex ea per annum percipias: ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorumdem; cùm eos receperis fraudulenter: Illùm autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad hujuſmodi Ordinem promovendum (præter divinam, quam exinde incurrit offen-

ſam) ad ſervandam indemnem eandem Eccleſiam, decernimus obligari.

XXXVI. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Abbas exemptus eligitur in Epiſcopum; ſed tranſire non poteſt ſine licentia Papæ, vel Legati de Latere.

SI Abbatem Eccleſiæ Romanæ immediatè ſubjectum in veſtrum Epiſcopum elegiſtis, reprehendi exinde nulla ratione poteſtis: ei tamen ab alio, quàm à nobis, vel Apoſtolicæ Sedis Legato, ſi ſit in Provincia de Latere [k] noſtro miſſus, dari non poteſt licentia ſuum deſerendi Monaſterium, & ad veſtram Eccleſiam tranſeundi.

[k] De triplici ...nere Legarum vide ...o. *in c.* 1. ... *Offic. Leg.* ... *Do. meum* ...unellum *in* ... *de Poteſt.* ...*gati.* Fon.

Legatus de Latere poteſt confirmare electiones Epiſcoporum exemptorum: reliqui non ſine ſpeciali mandato. Joan. And.

§. 1. Hujuſmodi verò Legatus, qui majus omnibus, poſt Romanum Pontificem, in Provincia ſibi decreta imperium cenſetur habere; Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Exemptorum electiones poteſt ex officio confirmare. Alii autem Legati hoc nequeunt, niſi id eis à Sede ipſa ſpecialiter ſit commiſſum.

XXXVII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Compromiſſarius non elegit intra tempus juris, ad proximum Superiorem devolvitur poteſtas providendi. Si eligit ſed indignum, indiſtinctè redit ad compromittentes; niſi id ſcienter ratum habuerint. Idem ſi Electus idoneus non conſentit. Si Compromiſſarius ſcienter eligit indignum, ipſe ſolus ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio eſt ſuſpenſus; niſi id compromittentes ſcienter ratum habuerint. Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locum in Epiſcopo compromiſſario, nec in electione inferiorum Epiſcoporum. Et reſtringitur illa pœna ad beneficia quæ obtinet in Eccleſia offenſa. Et idem in beneficiis illius qui deficit in probatione ejus, quod objicit in perſonam. Joannes And.

SI Compromiſſarius, in quem defuncto [l] Epiſcopo transfertur eligendi poteſtas, negligenter intra tempus à jure ſtatutum eligere prætermittat; ad Superiorem proximum poteſtas devolvitur providendi, ſibíque compromittentes imputent, qui in talem, poteſtatem hujuſmodi tranſtulerunt.

Si verò eligat, ſed indignum; tunc ſive ſcienter id fecerit, cùm dolus ipſius eis qui non ſunt in culpa, non debeat imputari [m]; ſive etiam ignoranter, cùm ſuo ſit functus officio: eligendi poteſtas (niſi & ipſi ſcienter electionem talem ratam habuerint) liberè revertitur ad eoſdem. Idem fit cùm elegit idoneum; ſed electus renuit conſentire.

[l] Electio po...ſt fieri ante...am Epiſco...s tradatur ...pulturæ. de ...o vide *ca.* ...*næ. ſuprà* ...*dem.*

[m] Vide *l. fin.* ... *de acq.* ... *ff.* ubi ejus ...lictum con...rnit proceſ...m & pœ...m. de Anch. ...ont.

Porrò eo caſu, cùm ſcilicet indignus eligitur ab eodem, compromittentes, quos illius odio non convenit prægravari) nequaquam (niſi, ſicut præmittitur, ratum habuerint) puniuntur: ſed ipſe, ut pœna ſuum auctorem teneat, à Beneficiis Eccleſiaſticis triennio, juxta Lateranenſe Concilium ſuſpenditur ipſo jure. Hujuſmodi quoque pœna nec in Epiſcopo, ſi ad eligendum fiat compromiſſarius, ſic peccante (cùm de jure nullam ſententiam ſuſpenſionis incurrat, niſi de ipſo expreſſa mentio habeatur) nec in aliorum Epiſcoporum & Superiorum ipſorum electionibus, cùm peccatur in ipſis, vindicat ſibi locum. Reſtringitur etiam dicta pœna ſolùm ad ea beneficia, quæ ſic peccans, in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo, ſpecialiter noſcitur offendiſſe. Et idem in illius beneficiis eſt cenſendum, qui alicujus electionem, poſtulationem, aut proviſionem impugnans, in probatione deficit ejus quod objicit in perſonam.

XXXVIII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Procurator ad appellandum ſecundùm formam ca. Ut circa. non eſt idoneus, niſi omnia objecta, & forma juramenti in Procuratorio exprimantur. Hoc dicit ſecundùm Pan.

PRocurator ad appellandum contra electionem, poſtulationem, aut proviſionem alicujus [n] non aliter idoneus de cetero reputetur, quàm ſi omnia quæ in formam objicere vel perſonas, & propter quæ appellare intendit, ſingulariter & clarè in ejus Procuratorio ſint expreſſa. Habeátque ſpeciale mandatum jurandi corporaliter in eorum animas, quorum Procurator exiſtit, quòd ipſi credunt expreſſa hujuſmodi vera eſſe, & ſe poſſe probare.

[n] *Dictio*, ali...ajus, *deeſt* ... *manuſcr.* ...*dicibus.*

XXXIX. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Caſſatâ confirmatione, vel caſsâ nunciatâ propter defectum juriſdictionis, vel ſolemnitatem omiſſam; non propter hoc electio caſſata dicetur. Joan. And.

SI confirmationem electionis [o] propter debitam juris ſolennitatem in confirmatione ipſa omiſſam, vel ex eo, quia ipſe qui confirmavit, confirmandi non habuit poteſtatem, caſſari, ſeu caſſam & irritam nunciari contingat: non propter hoc præcedens electio, ſi aliàs ſit Canonica, intelligitur infirmari.

[o] Secundùm ...octor. iſte ...xt. habet ...cum etiam ... aliis con...rmationi...us. Vide Fe...num *in c.* ...*onſtitutus.* ...*e Reſcript.* ...ont.

XL. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si vacante Cathedrali, Regulari, vel Collegiatâ Eccleſiâ, ſingulares perſonæ Capituli vel Conventûs occupant bona à Prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obvenientia, donec plenè reſtituant, ab officio & quibuſcunque beneficiis ſunt ſuſpenſi, non obſtantibus privilegiis, ſtatutis, conſuetudinibus quacunque firmitate vallatis. Joan. And.

QUia ſæpè [p] contingit quòd Cathedralibus & Regularibus ac Collegiatis Eccleſiis vacantibus, Capitula, Conventus, Collegia [q], & ſingulares earumdem perſonæ bona à Prælatis ipſarum dimiſſa, vel vacationis tempore obvenientia, quæ in utilitatem dictarum Eccleſiarum expendi, vel futuris deberent Succeſſoribus fideliter reſervari: occupant, inter ſe dividunt, ſurripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt, in earum grave diſpendium & jacturam. Nos ipſorum auſus reprimere, ac Eccleſiarum indemnitatibus præcavere volentes: decernimus ut ii qui præmiſſa de cetero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tam diu maneant ab officio & beneficiis quibuſcunque ſuſpenſi, donec plenè reſtituerint quicquid de bonis perceperint ſupradictis; non obſtantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus, conſtitutionibus, vel ſtatutis, juramento, confirmatione Sedis Apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis: quæ omnia, quoad hoc auctoritate Apoſtolica revocamus, caſſamus, & irritamus, ac nullius deinceps volumus eſſe firmitatis.

[p] Jura debent adaptari iis quæ ſæpè contingunt. Vide Gl. *de deſpon. impub. literas.*

[q] Quomodo puniantur Colleg. vide Bartol. *in l. Aut fact. ff. de pœn. c. Si civitas. de ſent. excom.* de Anchar. Font.

XLI. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Decretalis, Ut circa, ſolùm in extrajudicialibus appellationibus locum habet: in judicialibus autem antiqua jura ſervanda ſunt. Hoc dicit. Joan. And.

COnſtitutio felicis recordationis Gregorii Papæ Prædeceſſoris noſtri, edita in Concilio Lugdunenſi, formam exprimens, ſecundùm quam ab iis qui in [r] electionibus, poſtulationibus, aut proviſionibus ſe opponunt, debeat appellari; locum ſibi non vindicat, niſi ſolùm cùm in eis extra judicium appellatur.

Quando verò in judiciis [ſ] in hujuſmodi negotiis appellari contingit; anteriora jura, cùm per eam immutata non fuerint, obſervari oportet.

[r] *Dictio*, in, *deeſt in manuſcriptis.*

[ſ] *al.* in judicio.

XLII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Habens plenam adminiſtrationem Cathedralis Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus, juriſdictionalia exercere poteſt: Sacramentalia non, niſi Epiſcopus fuerit. H. d. Domi.

IS cui procuratio ſeu adminiſtratio Cathedralis Eccleſiæ plena & libera in ſpiritualibus & temporalibus à Sede Apoſtolica, cui ſoli hoc competit, eſt commiſſa; poteſt, alienatione bonorum immobilium duntaxat excepta, omnia quæ juriſdictionis Epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt Electus exequi confirmatus, liberè exercere.

Illa quippe quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt, niſi fuerit Epiſcopus, per alios faciat Epiſcopos expediri.

XLIII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Monialis non eligit, niſi peregerit duodecimum annum, & ſit tacitè vel expreſsè Profeſſa: nec eligitur, niſi peregerit triceſimum annum, & fuerit expreſsè Profeſſa. Hoc dicit prima pars uſque ibi. Sanè. Joan. And.

INdemnitatibus [t] Monaſteriorum Monialium, quæ frequenter propter electiones in diſcordia celebratas, in ipſis grandia in ſpiritualibus & temporalibus diſpendia patiuntur, occurrere deſiderabiliter affectantes: ſtatuimus, ut cùm in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis, niſi duodecimum annum peregerit, & Profeſſa fuerit tacitè vel expreſsè, ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in Abbatiſſam, aut Prioriſſam (ubi per Prioriſſam Monaſterium gubernatur) de cetero eligatur aliqua, niſi triceſimum annum compleverit, & expreſsè profeſſa fuerit Ordinem Regularem.

[t] De materia hujus 1. §. vide quod noviſſimè diffinivit Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *tit. de Regularib. & Monialib. cap.* 7. Vide Concil. Agathenſe, *cap.* 19.

Non obſtante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero, cùm per ſcrutinium proceditur, examinatione præmiſſa per officium Præſidentis confirmatur, & benedicitur. Item publicato ſcrutinio, antequam ad actus extraneos ſe divertant, eligentes poſſunt accedere ad illam quæ majorem partem Conventûs numero habet; & ſi per acceſſum ad duas partes pervenerint, ſicut in primo caſu, confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus poteſtas denunciandi vel accuſandi, cùm Abbatiſſa fuerit benedicta, & poſſeſſionem adepta. Item de objectis contra electam à majori parte Conventûs, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per acceſſum habet; ante confirmationem ſine ſtrepitu & figura judicii inquiretur. Ipſa tamen (alienatione bonorum, & Monialium receptione ſibi interdictis) interim miniſtrabit. Item à minori parte electæ nullum jus acquiritur, nec aliæ poſſunt accedere ad eam: nec ibi ſit collatio, niſi numeri ad numerum. Hoc dicit.

§. 1. Sanè [u] ſi ad electionem per formam ſcrutinii procedatur, &, votis in diverſa diviſis, electiones [x] per plures in diſcordia celebrari contingat: ea quæ à duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione ſeu contradictione aut appella-

[u] De articulo hujus §. & ſeq. vide quod noviſſimè ſancivit Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *tit. de Regularib. & Monialib. c.* 6.

[x] *In antiq. codicibus ita:* electiones plures in diſcordia, *abſque dictione*, per.

tione quacunque partis alterius non obstante) per Superiorem (priùs tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) si aliàs inventa fuerit Canonica, confirmetur: & confirmatæ electæ, si Abbatissa extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earumdem electionum à partibus fuerit celebrata duabus; tunc (non obstante quòd sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum) possint Moniales, quæ in aliam vel in alias dixerant vota sua; licitè per consensum, antequam ad actus divertant extraneos, omni pravitate cessante ad illam accedere, quæ ab aliis majorem partem Conventûs numero facientibus est electa. Et si per accessum hujusmodi ad duas partes perveniri poterit; illis, quæ anteà in eam consenserant, computatis, confirmetur [y] & benedicatur: ac si duas partes ab initio habuisset, ut in casu proximo est præmissum [z]. Verùm si quæ fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem suæ administrationis fuerit assecuta; voluerint in modum denunciationis vel accusationis, ut à Dignitate dejiciatur adepta, proponere aliquid contrà ipsam; eis per prædicta proponendi, minimè sit sublata facultas. Si verò ad illam quæ à majori parte, ut præmittitur, est electa, noluerint aliæ accedere Moniales; vel si accesserint, non tot tamen, quòd cum aliis priùs in eam consentientibus faciant duas partes; tunc super [a] objectibus partis alterius, si quæ fuerint, & super aliis quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plenè sine strepitu judicii & figura per Superiorem inquiratur primitùs antequam confirmetur electio, vel etiam infirmetur: sed interim præsentis Constitutionis auctoritate in spiritualibus [6] & temporalibus liberè administret; sic tamen quòd de rebus Monasterii nil penitùs alienet; nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo. Si qua verò à minori parte Conventûs numero nominata fuerit vel electa; ex nominatione vel electione hujusmodi (quas eo ipso quòd pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi jus aliquod quomodolibet non quæratur, nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Ut autem cùm per prædictam formam proceditur, faciliùs in hujusmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum; sed solùm numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

[y] al. ita: & confirmatur, & benedicetur.
[z] al. expressum.
[a] al. ita: super objectis partis alterius, si quæ, &c.

¶ PITH. [6] *Præsentis Constitutionis auctoritate in spiritualibus.*] Aliud in Episcopis & Abbatibus. *Extravag. injunctæ. de Electio.*

Electæ per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si major se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponit pars in duplo major, non administrabit, nec confirmabitur; sed expectabit litis eventum. Hoc dicit.

§. 2. Ceterùm si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electæ pars aliqua se opponat; si minor, ipsius, ut in forma scrutinii statuitur, confirmetur electio; & eidem benedictio impendatur, partis ejusdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minimè sit præclusa. Si major, ejus (donec de objectis [b] & aliis, ut in eadem forma scrutinii præmittitur, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur: sed interim, ut prædicitur, liberè administret, nisi forsan pars opponentium extiterit duplo major: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis eventum potiùs expectare.

[b] aliàs, objectibus.

Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatur, Constitutio, Ut circa, servabitur: sed Moniales ad Sedem Apostolicam personaliter non venient; sed Procuratores secundùm Constitutionem Cupientes, mittent. H. d. Joan. And.

§. 3. Porrò si in hujusmodi electionum negotiis contigerit (in illis duntaxat casibus, in quibus oppositiones juxta præmissa fuerint admittendæ) ad Sedem Apostolicam appellari, appellantes formam Constitutionis felicis recordationis Gregorii Papæ Prædecessoris nostri editæ in Concilio Lugdunensi diligentiùs servare teneantur. Sed cùm eas propter sexûs verecundiam [c], suæque conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cœtui demonstrari, aut extra sua Monasteria evagari: nolùmus quòd Electæ, vel etiam eligentes, seu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem Sedem personaliter veniant quoquo modo. Sed Procuratores sufficienter instructos juxta Constitutionem piæ memoriæ Nicolai Papæ III. Prædecessoris nostri ad Sedem ipsam transmittant; per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecuturæ negotia, prout justitia suadebit; pœnam in dicta Constitutione contentam ipso jure, si hoc non fecerint, incursuræ.

[c] Vide hic effectum verecundiæ per Ancha. & l. Filius. ff. de condi. insti. Fon.

Ponentes vel nutrientes discordiam in electione Monialium, ipso jure sunt excommunicati. Hoc dicit. Joan. And.

§. 4. Postremò ii, quos ad dirigendas in hujusmodi electionibus Moniales easdem deinceps contigerit evocari, ab his prorsùs abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri [d] possit discordia, vel exorta nutriri; aliàs eo ipso excommunicationis sententiæ se noverint subjacere.

[d] Doct. not. quòd pœna statuta pro ... rantibus or... tum discor... diæ, non li... gat jam ort... nutrientes. Font.

Hæc Constitutio locum habet in Monialibus regulariter viventibus; & in Canonicis Regularibus: hoc excepto, quòd non debeant, nisi Professæ, eligere vel eligi; quod non potest sibi vindicare locum in Canonicis Secularibus. Per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum Canonicarum Secularium. Hoc dicit. Joannès Andræas.

§. 5. Supradicta siquidem, nedum in Monasteriis, in quibus sunt Moniales viventes sub aliqua de Religionibus approbatis; sed [e] etiam in illis ubi sunt juxta quarumdam Provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt Regularem; sed vivunt ut in Secularibus Ecclesiis Canonici Seculares, volumus per omnia observari; eo, quod suprà dicitur, duntaxat excepto, ut non eligantur nec eligant non Professæ, cùm in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare: per hoc tamen earum statum, Ordinem seu Regulam nolumus nec intendimus approbare.

[e] Aliàs ita ... sed & in ill... etiam ubi, &c.

Jura de virorum electionibus tractantia, per hoc Capitulum non sunt mutata. Hoc dicit.

§. 6. Ad hæc, licèt præmissa quæ in multis à jure communi discrepare noscuntur, circa electiones in quibuslibet Mulierum Monasteriis faciendis ex [f] certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostræ nequaquam extitit [g] per illa, quoad electiones in aliis virorum Monasteriis, vel quibusvis Ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed jura præcedentia in sua omnino remaneant [h] firmitate.

[f] In manu... scriptis ita ... ex certis ca... sis & ration... bilibus, &...
[g] Aliàs, exi... stit.
[h] Aliàs, m... neant.

XLIV. IDEM. [c. an. 1299. Romæ.]

Si Ordinarius post recessum appellationis interjectæ ad Curiam, in causis electionum Episcopatuum non inquisito an pravitas intervenerit, procedit, confirmat, vel consecrat; prædicta non tenent: & ipse ab Episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. Hoc dicit. Dominicus de Sancto Geminiano.

PRovida consideratione generale Concilium Lugdunense concessit, ut ab appellationibus in judicio, vel extra judicium ad Sedem Apostolicam in electionum Episcoporum, & eorum Superiorum negotiis interjectis, per quas ad Sedem ipsam eadem negotia deferuntur: Partes, nulla interveniente pravitate, recedere valeant, antequam ipsi Sedi Apostolicæ appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores Judices, quorum est, appellatione cessante, negotiorum cognitio eorumdem, si in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant ullatenus de eisdem: sed præfigant ipsis Partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repræsentent. Verùm cùm nonnulli concessione hujusmodi abutentes [i], suam, inquisitione præfata omissa, cognitionem in eisdem negotiis interponant, ad confirmandas electiones, & consecrandos Electos temerè procedendo. Nos super hoc expressiùs providere volentes, confirmationes & consecrationes hujusmodi, & quoscunque processus alios, quos, inquisitione præmissa non habita, contigerit de cetero in talibus negotiis attentari: decernimus, nullius penitùs existere firmitatis, & confirmantes & consecrantes eosdem (ut in eo quo peccaverint, puniantur [k]) ab Episcoporum confirmatione ac consecratione per annum continuum ipso jure fore suspensos.

[i] Vide Glo... in Cle. 1. de jur. patr.
[k] Vide Glo. l. 1. ff. de di... vor. in princ... & Bart. in l. Prætor ait. ... Hocque inter... dictum. ff. d... no. ope. nun... cia.

XLV. IDEM. [c. an. 1299. Romæ.]

Si Papa sibi provisionem Ecclesiæ Cathedralis reservavit, inhibuit & decrevit; non est vitiata electio quæ præcesserat: omnia tamen quæ reservationem sequuntur, carent effectu. Joannes Andræas.

SI eo tempore, quo provisionem alicujus Ecclesiæ Cathedralis ex quavis causa dispositioni seu ordinationi Sedis Apostolicæ reservamus, inhibentes ne ad electionem vel provisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur; & decernentes si secùs super hoc à quoquam scienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane: jam ad electionem forsitan sit processum in ipsa. Præsenti Constitutione sancimus, quòd licèt reservatio, inhibitio, & decretum hujusmodi non afficiant electionem, vel alia quæ præcedunt; afficiunt tamen ut effectu careant ea quæ postmodum subsequuntur.

XLVI. IDEM. [c. an. 1299. Romæ.]

Absens plures Procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. H. d. usque ad §. Porrò. Dominicus.

SI quis justo impedimento detentus, in electionis negotio nequeat commodè interesse; potest nedum uni, prout dicitur in Concilio [l] Generali, sed & pluribus committere vices suas; dum tamen eorum cuilibet det in solidum potestatem [7], & erit tunc melior conditio occupantis. Verùm si ambo concurrant insimul, & postulent se admitti, audiri eos non expedit, quia possent vota sua dirigere in diversos: sicque res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret:

[l] In Concili... Generali La... teranensi, su... Innocent. III... cap. 24.

sed

ſed is admittatur duntaxat, quem Capitulum vel pars major elegerit; vel ſi concordare nequeant, is qui primò [m] in inſtrumento vel literis procurationis extiterit nominatus.

¶ Pith. [7] *Det in ſolidum poteſtatem.*] *L. Pluribus. ff. de Procurator.*

[m] Vide *diſt.* 2. *in Chriſto Pater.* & *l. Si ſervus communis. de ſtip. ſer. c. Quoniam Abbas. de offic. Deleg.* Font.

§. 1. Si autem nullus ipſorum inſolidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem, ipſorum aliquis non debebit admitti; ſibíque imputet, qui ſic eos conſtituit indiſcretè.

Procurator ad eligendum conſtitutus, unum nomine ſuo, & unum nomine domini ſui eligere non poteſt, niſi à domino de certa perſona ſpeciale mandatum habeat. Hoc dicit.

§. 2. Porrò cùm unus eſt Procurator ſimpliciter conſtitutus: ſi is unum ſuo, & alium domini ſui nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit, niſi de certa eligenda perſona ſibi dominus dederit ſpeciale mandatum: tunc enim in illam ejus, & in aliam ſuo nomine licitè poterit conſentire.

Canonicus abſens (licèt nullus de Capitulo ejus Procurator eſſe velit, & ipſe Procuratorem, qui non ſit de Capitulo, nolente Capitulo, deputare non poſſit) votum per literas exprimere non poteſt: cùm cujuslibet votum ſit ſecretò & ſigillatim in ſcrutinio exprimendum. Hoc dicit.

§. 3. Abſens quoque (licèt nullus de Collegio velit eſſe Procurator ejuſdem: nec ipſe nolente Capitulo extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum ſuum, quod non eſt ante ſcrutinium: ſed in ipſo ſcrutinio ſecretè & ſigillatim tantummodo exprimendum.

XLVII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si apparet Coëlectus, vel ſe opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in Eccleſia crida generalis, quòd ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aſſignato: aliter confirmatio facta non tenet. Joan. And.

QUoniam electione non in concordia celebrata, Superior, ad quem electionis ipſius confirmatio pertinet, conſuevit interdum ſuæ confirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam juri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando ubi alius, vel eos, qui ſe volunt opponere, quando Electus eſt unicus, ſupplantare; dum nullis vocatis, & non diſcuſſo negotio per repentinam confirmationem citò, contra doctrinam Apoſtoli, imponit manus Electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obviare, præſenti Conſtitutione ſancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipſáſque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem hujuſmodi nominatim ubi eſt Coëlectus, vel apparet oppoſitor [n], aliàs generaliter in Eccleſia, in qua electio facta eſt, ut ſi qui ſint qui ſe velint opponere, compareant aſſignato peremptorio termino competenti, faciendam eſſe cenſemus. Quæ etiamſi electio in concordia celebrata fuerit, volumus obſervari.

1. *Timoth.* 5.

[n] Vide Innoc. *c. inter quatuor. de Majo. & obed. Doct. l. fin. C. de jur. delib.*

DE RENUNCIATIONE.

Titulus VII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Romanus Pontifex poteſt liberè Papatui renunciare. Hoc dicit ſecundùm Zen.

QUoniam [o] aliqui [1] curioſi diſceptantes de iis, quæ non multùm expediunt, & plura ſapere, quàm oporteat, contra doctrinam Apoſtoli, temerè appetentes, in dubitationem ſolicitam, an Rom. Pont. (maximè cùm ſe inſufficientem agnoſcit ad regendam univerſalem Eccleſiam, & ſummi Pontificatûs onera ſupportanda) renunciare valeat Papatui, ejúſque oneri & honori: deducere minùs providè videbatur. Celeſtinus Papa V. prædeceſſor noſter (dum ejuſdem regimini præſidebat) volens ſuper hoc hæſitationis cujuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum ſuis Fratribus Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus [p], de noſtro & ipſorum omnium concordi conſilio & aſſenſu, auctoritate Apoſtolica ſtatuit & decrevit Romanum Pontificem poſſe liberè reſignare. Nos igitur ne ſtatutum hujuſmodi per temporis curſum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam diſceptationem ulteriùs deduci contingat: ipſum inter Conſtitutiones alias ad perpetuam rei memoriam, de Fratrum noſtrorum conſilio duximus redigendum.

¶ Pith. [1] *Quoniam aliqui, &c.*] Antonin. Flor. *part.* 3. *tit.* 20. *cap.* 8. Vide Vitam B. Petri Celeſtini, *cap.* 31.

[o] Vide Ludovicum Gomeſium *in Regula Cancellariæ, De Infirmis reſignantibus qui. Paul. ad Rom. c.* 12.

[p] Vide *l. Jus Senat. Cod. de Dig. lib.* 12.

II. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere; imò illâ dimiſſâ, expectabit aliam ſine fraude vacantem. Et ſi illi renuncianti illa pinguis poſteà conferatur, hoc ipſo probata ſit fraus, & carebit utrâque.

SI te Præbendam [q] vel Dignitatem, in aliqua Eccleſia proximò vacaturam auctoritate Apoſtolica expectante, aliquis Præbendam ſeu Dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut illa primò ſic vacante præcludatur tibi via per conſequens ad obtinendum Præbendam vel Dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicujus vel aliàs in ipſa Eccleſia creditur veriſimiliter in proximo vacatura, per renunciationem hujuſmodi (dummodo de præmiſſa fraude appareat, ſaltem per aliquas probabiles conjecturas, ut quia dictæ renunciationis tempore is, qui Præbendam vel Dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur [2]: vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius Præbenda ſeu Dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obſtaculum interponi, quominus (Præbendâ vel Dignitate prædictâ ſic fraudulenter renunciatâ omiſſâ) poſſis dictam pinguiorem, cùm eam vel aliam, ſi priùs ipſam vacare contigerit, auctoritate præfata liberè petere, veluti tibi debitam, & habere.

[q] Hodie gratiæ quæ dicuntur expectativæ, ſive ad vacaturam omnino ſublatæ ſunt per Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Reformat. cap.* 19.

Ceterùm, ſi prædicto renuncianti hujuſmodi Præbenda vel Dignitas pinguior forſitan conferatur; eo ipſo dicta fraus intelligatur eſſe probata, & idem renuncians habitâ omnino careat & ambitâ.

¶ Pith. [2] *Infirmitate gravi detinebatur.*] *L.* 3. *C. de repudiis. L.* 59. *ff. Soluto matrimonio.*

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Titulus VIII.

I. Innocentius IV. [c. an. 1250. *Româ in Galliam.*]

Juriſdictio Suffraganei excommunicati, ad Metropolitanum non devolvitur. Joan. And.

ROmana [r] Eccleſia [1]: & *infrà.* Edictum verò per Remenſem Provinciam publicatum, ut à ſubditis Epiſcoporum ipſius Provinciæ pro audiendis & terminandis eorum cauſis liberè ad Remenſem Curiam accedatur, penitùs revocamus. Quia etiamſi tenerentur iidem Epiſcopi pro ſuis culpis vinculo excommunicationis adſtricti, non tamen ex culpis ipſis (cùm id non inveniatur à jure conceſſum) ad Remenſem Archiepiſcopum juriſdictio devolveretur eorum. Sed alia fortè pro illis pœna ipſis Canonica poſſet infligi.

¶ Pith. [1] *Romana Eccleſia, &c.*] *Cap.* 1. *de Offic. Vicar. cap.* 1. *de Offic. Ordinar. cap.* 1. *de foro competenti, inf. cap.* 3. *de Teſtibus. Cap.* 1. *de appellat. cap.* 1. *de cenſib. & cap.* 1. *de pæn.*

[r] Huc ſpectant tradita per Joan. And. *in c. Novit.* & per Felin. *in cap. Paſtoralis. extrà de Offic. Lega.*

II. Idem Baronibus & Comitibus Regni Portugalliæ.

Si ille qui præeſt, eſt negligens & remiſſus, debet Superior illi dare idoneum Coadjutorem. Hoc dicit. Joannes Andræas.

GRandi non immeritò: & *infrà.* Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum Comitem [2] Bolon. præfati Regis Portugalliæ fratrem de devotione, probitate ac circumſpectione multipliciter commendatum, qui eidem Regi (ſi abſque legitimo decederet filio) jure Regni ſuccederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum Regnum proſequitur magnanimitate ac potentiâ ſibi plurimùm ſuffragantibus, Regnum ipſum maturiùs reformaturus firma credulitate ſperatur; præſertim cùm ad curam & adminiſtrationem generalem, & liberam Regni ejuſdem, tam [s] pro ſæpedicti Regis, quàm ipſius Regni utilitate ſi providè attendatur, ac ad defenſionem Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorúmque piorum locorum Regni præfati, & perſonarum Eccleſiaſticarum, tam Religioſarum, quàm Secularium, necnon Viduarum, orphanorum, & ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem ſalubriter, ut in Domino confidimus, ſit aſſumptus, cùm ad vos acceſſerit (fidelitate, homagio, juramento, ſeu pacto, ſi aliquibus fortè præfato Regi, vel cuicunque alii perſonæ tenemini, aut etiam ipſius Regis prohibitione; dummodo perſonam ejus, & vitam, ac legitimi ſui filii, ſi aliquem ipſum habere contigerit fideliter conſervetis, debitum eis exhibentes honorem, nequaquam obſtantibus) in civitatibus, caſtris, villis, & munitionibus Regni prædicti, cum omnibus ſuis recipere, ac ejus diſpoſitioni, ordinationi, & mandatis univerſaliter ſinguli, & ſingulariter univerſi per omnia, & in omnibus intendere abſque difficultate qualibet procuretis; impendentes ſibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos conſilium, auxilium, & favorem, de reditibus, proventibus, omnibúſque præfati Regni juribus ſine diminutione aliqua plenariè reſpondendo; ut de illis dicto Regi, ſecundùm quod ſuam decet Excellentiam, ſibi ac ſuis, & præfati Regni neceſſitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate valeat providere. Alioquin Venerabilibus Fratribus noſtris Bracharenſi [t] Archiepiſcopo, & Epiſcopo Colimbrenſi, damus noſtris literis in præceptis [u], ut vos ad id

[s] *al. ita:* non minùs pro ſæpedicti Regis, quàm, &c. *al. ita:* tam pro ſpedicti Regis, quàm, &c.

[t] De his Epiſcopatibus vide Joan. Vaſæum *in Annalib. Hiſpaniæ, cap.* 20.

[u] *al. ita:* in mandatis.

monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio, quem habuerit, prædictum Regnum adimere: sed potiùs sibi & eidem Regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius Regis * per solicitudinem & providentiam Comitis consulere supradicti.

* al. ejusdem.

¶ PITH. [2] *Nobilem virum Comitem.*] & *Alfonsum Mathildis Comitissæ Boloniensis virum.* Joan. Vasæus *part.* 1. *c.* 19.

III. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Episcopo à Paganis vel à Schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat; nisi Papa quàm citò hoc fieri poterit, super hoc per Capitulum consulendus aliter ordinaret. Joan. And.

x Sacrarum rerum Scriptores Paganos vocant omnes Idolorum cultores.

SI Episcopus à Paganis [x] aut Schismaticis capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si Sedes per mortem vacaret, illius in spiritualibus & temporalibus ministrare debebit, donec eum libertati restitui, vel per Sedem Apostolicam (cujus interest Ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum Capitulum, quàm citò commodè poterit consulendam aliud contigerit ordinari.

IV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ecclesia Cathedrali vacante, solus Papa Visitatorem deputat, nisi Archiepiscopus, propter negligentiam, vel dolosam Capituli administrationem, cum causæ cognitione deputaret. Hoc dicit. Dominicus.

y Vide Marianum Sozinum, *tract. de Visitatione.*
z Vide suprà, *de offic Lega. quòd translationem.* Domi.

ECclesiæ [y] Cathedrali vacanti Visitator ab alio quàm à Romano [z] Pontifice deputari non potest; nisi fortè Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter, aut perperàm administret. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam Capituli (eo vocato, causæque super hoc cognitione præmissa) Visitatorem, seu Administratorem eidem Ecclesiæ licitè poterit deputare.

Visitator Ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat, excepta Beneficiorum collatione ad Episcopum pertinente. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Hujusmodi quoque Visitator, quanquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere; Beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, ET QUALITATE ORDINANDORUM.

TITULUS IX.

I. CLEMENS IV. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Episcopus Italiæ Ultramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ, vel per patentes Literas Episcopi sui, continentes justam causam, quare nolit vel non possit illum ordinare: si secùs factum fuerit, Ordinans punietur pœnâ condignâ; & Ordinatus manebit suspensus: ita quòd etiam à Pœnitentiariis Papæ, sine ipsius speciali licentia, absolvi non poterit. Joan. And.

SÆPE contingit, quòd nonnulli Clerici vinculo excommunicationis adstricti aut Apostatæ, seu Irregulares, vel aliàs Ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia, fugientes, se in remotis partibus faciunt ad hujusmodi Ordines promoveri. Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obviare; statuimus, ut nullus Episcoporum Italiæ de cetero aliquem Ultramontanum Clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab Episcopo, de cujus Diœcesi traxit originem Ordinandus, vel in cujus Diœcesi Beneficiatus existit [a], per ejus patentes Literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos verò, quos contra præmissa contigerit ordinari: manere volumus absque spe dispensationis, super hoc à Sede Apostolica obtinendæ suspensos, ac Ordinantes pœnitentiâ condignâ puniri: omnibus nostris Pœnitentiariis inhibentes districtè, ne absque licentia nostra speciali, cum taliter Ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per quas cum ipsis debeat dispensari.

a al. extitit.

II. GREGORIUS X. in Generali Concilio Lugdunensi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Qui scienter ordinaverint Clericum alienum, per annum à collatione Ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi, sine ipsorum licentia, à vicinis Episcopis ordinari. Joan. And.

b Vide Conc. Trid. *sess.* 23. *de Reform. cap.* 8.

EOs, qui [b] Clericos Parœciæ alienæ absque Superioris Ordinandorum licentia scienter, seu affectatâ ignorantiâ, vel quocunque alio figmento quæsito præsumpserint ordinare: per annum à collatione Ordinum decernimus esse suspensos. His quæ Jura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. Clericis quoque Parœciæ taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta, absque ipsorum etiam licentia, interim recipiendi Ordines ab aliis vicinis Episcopis, aliàs tamen canonicè, liberam concedimus facultatem [c].

c al. potestatem.

III. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Episcopus originis, domicilii, vel Ecclesiastici Beneficii commendatitias ad Ordines dare potest: inferiores Prælati non nisi ex privilegio, nec Officiales Episcoporum: sed ii qui habent administrationem spiritualium, illas benè concedunt.

d Vide Conc. Trid. *sess.* 7. *de Reform. c.* 10. & *sess.* 23. *de Reform. c.* 10.

CUm nullus [d] Clericum Parœciæ alienæ, præter Superioris ipsius licentiam debeat ordinare; Superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus Diœcesi est is qui ad Ordines promoveri desiderat oriundus, seu in cujus Diœcesi Beneficium obtinet Ecclesiasticum, seu habet, licèt alibi natus fuerit, domicilium in eadem. Inferiores quoque Prælati, Religiosi, vel alii, nisi eis quòd suos Clericos, aut subditos, possint à quo voluerint Episcopo facere ordinari, à Sede Apostolica specialiter sit indultum, vel Officialis Episcopi (cùm ad hoc se ipsius officium non extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus Vicarius Generalis, vel, Sede vacante, Capitulum, seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

Possunt Episcopi ordinare Priores Prioratuum non exemptorum, & ipsorum socios, quamdiu morantur in illis: licèt inde non fuerint oriundi. Joannes Andræas.

§. 1. Religiosi verò à suis Superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socii, possunt à locorum Diœcesanis, quamdiu morantur in ipsis Prioratoribus, ordinari licitè, licèt non sint de eorum [e] Diœcesibus oriundi.

e al. ipsorum.

IV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Episcopus, seu alius inferior, primam Tonsuram infanti non confert, nisi Religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius Diœcesis, absque sui Prælati licentia, nec etiam conjugato, nisi Religionem intret, aut ad sacros Ordines promoveatur legitimè: aliàs contrà faciens punitur, ut hic. Hoc dicit. Zen.

f Vide Conc. Trid. *sess.* 23. *de Reform. cap.* 4.

NUllus [f] Episcopus, vel quivis alius infanti (nisi fortè Religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui Superioris licentia homini Diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre Tonsuram: nec etiam Conjugato, nisi volenti Religionem intrare, aut ad sacros Ordines promoveri: prout est sacris Canonibus definitum. Qui verò contrà fecerit (ut in eo, in quo peccaverit, puniatur) per unum annum à collatione Clericalis Tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.

DE ÆTATE, ET QUALITATE, ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

TITULUS X.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Episcopus dispensat cum majore xx. annis in Dignitatibus & Personatibus non Curatis, si aliud non obstet. H. d. Dominicus.

PERMITTIMUS, ut Episcopi cum iis qui vigesimum annum compleverint, quòd Dignitates vel Personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere: possint (si [g] aliud non obstat Canonicum) liberè dispensare [1].

¶ PITH. [1] *Liberè dispensare.*] Potestas dispensandi in Superiore non est necessitatis, sed voluntatis.

g *In manuscript. ita:* si aliud Canonicum non obstitat.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, ET ALIIS ILLEGITIME NATIS.

TITULUS XI.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Cum illegitimè natis dispensant Episcopi in minoribus Ordinibus, & Beneficio sine cura; dummodo sit tale in quo aliàs dispensare possint: in aliis dispensatio Papæ requiritur. Joan. And.

IS, qui defectum patitur [h] natalium, ex dispensatione Episcopi, licitè potest (si ei aliud Canonicum non obsistat) ad Ordines promoveri minores, & obtinere Beneficium, cui cura non imminet animarum; dummodo sit tale super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari ad Ordines quoque majores, vel [i] Beneficia curam animarum habentia: super quibus nequit Episcopus dispensare, sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoveri non potest.

h al. ita: patitur in Natalibus.
i *In aliquot antiquis codicibus ita:* vel beneficia super quib. nequit, &c. *absque illis verbis*, curam animarum habentia.

Si diſpenſatum fuerit cùm aliquo, quòd non obſtante ullo defectu, poſſit ad Curatum Beneficium promoveri, prætextu illius diſpenſationis non poterit duo Beneficia inſimul obtinere. Joan. And.

§. 1. Ille verò, cum quo per Sedem diſpenſatur eandem, ut, præmiſſo non obſtante defectu, valeat ad Beneficium, etiamſi curam animarum habeat, promoveri: nequit prætextu diſpenſationis hujuſmodi (quam exorbitantem à jure oportet veluti odioſam reſtringi) niſi unicum Beneficium obtinere.

II. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si ille, cum quo ſuper defectu originis in Curato Beneficio fuerit diſpenſatum, eo tacito ſuper pluralitate diſpenſationem obtineat: non valet diſpenſatio. Joan. And.

SI is, cum quo fuit per Sedem Apoſtolicam diſpenſatum, ut (non obſtante defectu natalium, quem patitur) ad omnes Ordines promoveri valeat, & obtinere Beneficium, etiamſi curam habeat animarum; diſpenſationem aliam (tacito de prædicto defectu) poſtmodùm obtineat à Sede præfata, ut duo aut plura Beneficia ſimilem curam habentia poſſit recipere, ſi ei aliàs canonicè conferantur; & ea ſimul licitè retinere: talis diſpenſatio (cùm non ſit veriſimile Sedem ipſam cum illo prædictum patiente defectum voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum, eidem in pluralitate Beneficiorum hujuſmodi diſpenſare) veluti per ſurreptionem obtenta, nullius penitùs eſt momenti.

DE DIGAMIS.

Titulus XII.

I. Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunen. [an. 1237. *in Gallia.*]

Digamus nudatus eſt omni privilegio Clericali, & adſtrictus ſeculari foro; nec valet conſuetudo in contrarium: & probibetur ei ſub anathemate, ne Tonſuram deferat. Joan. And.

ALtercationis antiquæ [k] dubium præſentis declarationis oraculo decidentes, Digamos omni privilegio Clericali declaramus eſſe nudatos; & coërcitioni fori ſecularis addictos, conſuetudine contraria non obſtante. Ipſis quoque ſub anathemate prohibemus deferre Tonſuram, vel habitum Clericalem.

[k] Vide An-…haranum, *Conſil.* 124. & de multi-…plici pœna Bigamorum …igit Joannes Montagne, …*ract. de Bi-…gamia*, q. 5.

DE OFFICIO VICARII.

Titulus XIII.

I. Innocentius IV. [c. an. 1250. *Romæ.*]

Succeſſor Officialis excommunicati, excommunicatus non eſt, niſi in crimine damnato communicet: illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente, non valent, ſi juriſdictione ſolùm ab eo recepta hoc facit. Joan. And.

ROmana Eccleſia: *Et infrà.* Cùm Remen. Archiepiſcopus in Officialem alicujus Suffraganei ſui excommunicationis ſententiam ex aliqua rationabili [l] cauſa profert: illos, qui vices ipſius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adſtringit. Cùm non communicent ob id Officiali eidem in crimine, qui Eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione, pro eo quòd ſuum exercent officium, non arctantur. Ea tamen, quæ ipſi gerendo hujuſmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente, ſi juriſdictionem tantùm recipiunt ab eodem, non poſſunt obtinere vigorem.

[l] Vide Concil. …Trid. *ſeſſ.* 25. …*e Reform.* …*ap.* 3.

II. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ex generali commiſſione non poteſt Officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. Joan. And.

LIcèt [m] in Officialem Epiſcopi per commiſſionem officii generaliter ſibi factam cauſarum cognitio transferatur, poteſtatem tamen inquirendi, corrigendi aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos à ſuis Beneficiis, officiis [n] vel adminiſtrationibus amovendi; transferri nolumus in eundem: niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur.

[m] Nota quòd …genus non in-…cludit quam-…libet ſpeciem …comprehen-…ſam ſub illo, …quando eſt …are aliquam …rationem qua-…e non inclu-…datur ad hoc. …quod not. …Glo. inf. de …xcept. pia.

[n] *Dictio*, officiis, *deeſt in antiq. codicibus.*

III. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ex generali commiſſione Officialis Beneficia conferre non poteſt. Joan. And.

CUm in generali conceſſione nequaquam illa veniant; quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum adminiſtratio etiam libera eſt conceſſa: Officialis, aut Vicarius Generalis Epiſcopi, Beneficia conferre non poſſunt; niſi Beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa.

DE OFFICIO ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

TITULUS XIV.

I. Innocentius IV. [c. an. 1250. *Romæ.*]

Conſervator à manifeſtis defendit injuriis, & judicialem indaginem non exercet.

STatuimus [o], ut Conſervatores, quos plerumque concedimus, à manifeſtis injuriis, & violentiis defendere poſſint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia quæ judicialem indaginem exigunt, ſuam poſſint extendere poteſtatem.

[o] Vide Petr. de Ancha. *Conſil.* 87. *incip. Omiſſo primo dubio.* & *Conſ.* 132. *incip. In primo dubio.* & Jaſ. *Conſil.* 160. *incip. Circa duo. volu.* 4.

II. Alexander IV. [c. an. 1258. *Romæ.*]

In coactionibus & pœnis Pontificali Dignitati defertur.

QUia Pontificali Dignitate præditis, ob reverentiam ſacri Officii quod exercent, plurimùm deferri convenit, & eos plùs aliis honorari decet, ut cùm à Judicibus, vel Conſervatoribus à Sede Apoſtolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas, ſive pœnas, fuerit procedendum, gradus & modeſtia in hujuſmodi proceſſu ſervetur.

Ita quòd [1] (eis quàdam condignâ reverentiâ ſupportatis) ingreſſus primò ipſis Eccleſiæ, vel Sacerdotale interdicatur miniſterium; ac deinde ab officio ſuſpendantur, & ſubſequenter aggravetur cenſura Eccleſiaſtica contra eos; niſi fortè aliter fieri ſuaſerit nimia contumaciæ protervitas ſive culpa.

§ Pith. [1] *Ita quòd.*] *Cap. Paſtoralis.* Ext. *eod. tit.*

III. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Delegato procedente cum duobus Subdelegatis, non in totum; ad Papam, non ad Condelegatos appellari debet. H. d. Joan. And.

SI duo ex tribus à Sede Apoſtolica delegatis, duobus aliis non in totum ſubdelegaverint vices ſuas; ipſique [p] Subdelegati cum Delegato tertio in cauſa proceſſerint delegata: ſi appellatur ab ipſis, non ad Condelegatos, ſed ad primum Delegantem tantummodo appellari debebit.

[p] Vide *l. Præcipimus. ad fin. Cod. de Appell. & c. fin. ſuprà de re judic. l. fin. C. de Can. largi. lib. xj.* Anch. Font.

IV. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Tres caſus ponit, in quibus, ſuſpicionis cauſâ, coram Arbitris non tractatur. Primus, *cùm recuſatur unus ex Delegatis cum clauſula, Quòd ſi non omnes.* Secundus, *cùm recuſatur Delegatus Epiſcopi.* Tertius, *cùm recuſatur Officialis.* Joan. And.

SI contra unum ex duobus Judicibus cum illa clauſula, Quòd ſi ambo intereſſe non poſſunt, alter eorum in cauſa procedat, à Sede Apoſtolica delegatis, ſuſpicionis cauſa legitima proponatur; cauſa ipſa ſuſpicionis coram non recuſato Conjudice (ad quem ex vi prædictæ clauſulæ debet ipſius cauſæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Ubi verò non eſt dicta clauſula in reſcripto, debet ſuper hoc ad Arbitros recurſus haberi. Cùm autem ipſe [q] Delegatus Epiſcopi recuſatur, recuſationis cauſa coram Epiſcopo probanda. Idem eſt ſi Officialis recuſetur ejuſdem, licèt ab ipſum ab eodem Officiali nequeat appellari.

[q] *Dictio*, ipſe, *deeſt in antiq. codicibus.*

V. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an Judex ſuſpectus committere poſſit; quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet. Aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore committere poteſt: aliàs non. Aut jam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volente recuſatore committere nequit. Joan. And.

JUdex ab Apoſtolica Sede datus, quamvis legitimè recuſari valeat, ut ſuſpectus, poteſt licitè vices ſuas committere, antequam recuſatio contra ipſum proponatur. Et ſi in totum commiſerit, recuſari ulteriùs, aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit: quod poſſet, ſi ſibi de juriſdictione aliquid reſervaſſet. Poſt recuſationem quoque propoſitam committere, niſi de recuſatoris procedat aſſenſu, non poteſt; ſed eo volente hoc poteſt, etiamſi jam recuſatio eadem ſit probata; dummodo pronunciatum non fuerit ſuper ea. Ex tunc enim (cùm omnino Judex eſſe deſierit) nulla etiam cum illius aſſenſu poteſt fieri commiſſio per eundem.

VI. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra cauſam reaſſumere poterit. Hoc dicit. Joan. And.

QUamvis alicui vices tuas in cauſa tibi à Sede Apoſtolica delegata in totum commiſiſſe noſcaris: ſi tamen antequam ille juriſdictione uſus fuerit, commiſſio hujuſmodi per te revocetur ab ipſo: vel eum rebus eximi contingat humanis: cauſam ipſam reſumere poteris; cùm juriſdictio, ex quo ipſâ uſus non extitit, non cenſeatur in eum efficaciter tranſiviſſe.

VII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Delegatus subdelegavit quoties abesset, vel donec revocaret; & mortuus sit: re non integra Subdelegatus procedit. Et semper de Subdelegato ad Delegatum, qui sibi aliquid jurisdictionis reservavit, appellari debet; etiam post sententiam. H. d. Joan. And.

SI Delegatus, quoties eum abesse contigerit, tibi commiserit vices suas, poteris eo rebus humanis exempto (cùm & tunc censeatur abesse) commissum tibi negotium (dum tamen illo vivente jurisdictione uti cœperis) liberè definire. Idem poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret revocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio, nisi anteà fuerit revocata, committi, nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec revocet: vel qui executionem sententiæ [r] tantùm, aut quicquid aliud de jurisdictione sibi reservat; non ad Delegantem primum appellari debebit; etiamsi post sententiam fuerit appellandum.

[r] Executio est jurisdictionis; ideò non facienda die feriata. *De Fer. si videtur.* Dom. Font.

VIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Plurium Delegatorum insolidum quilibet cognoscit: & uno cognoscente, alii, nisi ex causa, se non intromittunt. Et perpetuatio unius perpetuat quoad omnes. H. d. Zen.

CUm plures [2] sub illa forma, ut omnes, aut duo, vel unus eorum, mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili, Judices vel Executores à Sede Apost. deputari contingit: ipsorum quilibet injunctum potest liberè adimplere mandatum. Porrò uno eorum negotium inchoante commissum, alii nequibunt se ulteriùs intromittere de eodem, nisi vel infirmitate, vel aliâ justâ causâ illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusaret. Jurisdictione verò perpetuata Mandatore vivente per unum, eo casu quo potest, ex Judicibus delegatis perpetuata intelligitur quoad omnes.

¶ PITH. [2] *Cùm plures, &c.*] *L. Non distinguemus, §. Cùm in plures. ff. De recept. qui arbitrium, &c.*

IX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa, etiam re integra, gratiam exequitur. Joan. And.

SI super gratia cuiquam ab Apostolica Sede facta, Executores fuerint deputati; æquum esse censemus, ut sicut ipsa gratia (licèt nondum sit in ejus executione processum) morte non perimitur concedentis: sic nec etiam re integra perimatur Executoribus data potestas, quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem; vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius [f] dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

[f] *al.* ipsius.

X. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Duos casus ponit, quibus de Subdelegato non in totum appellatur ad primum Delegatum: scilicet cùm Delegatus excommunicatus vel mortuus est. Alios casus ponit infrà, eodem: Si à Subdelegato. Joan. And.

SI is, cui causa (licèt proprio nomine non expresso) à Sede fuerat Apostolica delegata; subdelegaverit non in totum vices suas alicui: à Subdelegato hujusmodi, si Delegatum ipsum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante, ad Sedem ipsam (ne absolutionem, vel Successorem expectando illius, præjudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

XI. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ab Arbitris Juris appellatur ad Papam. Joan. And.

AB Arbitris, qui secundùm formam juris, ut de proposita contra Judicem suspicionis causa cognoscant, vel qui cùm de revocatione ambigitur literarum, Judicibus nequeuntibus in unam sententiam concordare, ad concertationem hujusmodi sopiendam à Partibus eliguntur; est, si gravaverint, ad Sedem Apostolicam appellandum.

XII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Executor datus à Papa, ut provideat personæ Subdelegati, si detur ut provideat Ecclesiæ non expressâ personâ, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit. Joan. And.

IS, cui ab Apostolica Sede committitur certæ personæ provisio de Beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi vel Provincia facienda; potest alii committere licitè vices suas.

Sed si, non expressâ certâ personâ, committatur eidem, ut alicui personæ idoneæ de certa Ecclesia vel Beneficio debeat providere: (quia circa eligendam personam ejus industria [t] tunc videtur electa) provisionem sibi commissam alteri demandare non potest: nisi forma commissionis habeat, ut per se, vel per alium id valeat expedire.

[t] Vide Bart. *in l. Inter Artifices, ff. de Sol.* & Joan. Anch. Font.

XIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur; ex justa causa illud expedire poterit extra locum. H. d. Joan. And.

STatuimus, ut is, per quem ab Apostolica Sede certo loco inquisitio fieri, vel quidquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, sive procedi, seu fautorum [u] ejusdem, non possit hoc exequi eo loco securè (ne ipse commodum ex dolo vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & securum. Idem faciat si alia rationabilis causa subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri.

[u] Vid. *de Test. Constitutus. & de homi. Petrus. &* 1. *q.* 4. *quia Præsulatus.* Dom.

XIV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Quando à Subdelegato non in totum, appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam Delegatum habere jurisdictionem: ad primum Delegantem appellabitur. Hoc dicit. Joan. And.

SI à Subdelegato, cui Delegatus non in totum commiserat vices suas, ex quo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositam, quòd antequam per eum, vel per ipsum Delegatum in aliquo processum fuisset, Delegans viam fuerat universæ carnis ingressus, admittere recusavit: non ad Delegatum (cùm jurisdictionem negetur habere;) sed ad Delegantem potiùs appellari debebit. Idem fiet in aliis casibus, in quibus Delegatus jurisdictionem habere negatur. Aliàs si appellari deberet ad ipsum, esset appellans (qui sic fateri videretur eundem jurisdictionem habere, quod antè negaverat [x]) contrarius sibiipsi.

[x] *al.* negavit *aliàs*, denegarat.

XV. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ponit hìc, qui possint esse Conservatores, & ubi cognoscere: & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. H. d. Zen.

HAc Constitutione perpetuò valitura sancimus, ut Conservatores, qui aliquibus (ut à manifestis injuriis & violentiis tueantur eosdem) plerumque à Sede Apostolica conceduntur, de cetero deputari non possint, nisi Episcopi vel eorum Superiores, aut Abbates seu Dignitates, vel Personatus in Cathedralibus vel Collegiatis Ecclesiis obtinentes; nullúsque deputati sibi Conservatoris esse valeat Conservator. Nec aliquis Regibus [y] & Reginis [z], qui sicut Dignitatis altitudine præeminent, sic prærogativâ gratiæ ipsos convenit anteferri duntaxat exceptis, deinceps Conservatorem habeat eum, qui sub ipsius jurisdictione, dominio, vel districtu Ecclesiastico, vel temporali consistat. Conservatores autem hujusmodi extra civitates seu Diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere; aut aliquos ultra unam dietam à fine Diœcesum eorundem trahere non præsumant. Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneficio literarum: sed nec tunc nisi intra civitates, seu Diœceses, in quibus deputati fuerint; & personis tantùm, quæ superiùs sunt expressæ.

[y] *al. ita:* ve Regnis.

[z] Not. Pet. de Anch. quòd dicitur hìc etiam de Conservatoribus Laicorum: ponderando istam exceptionem quia exceptio de regula est *l. fin. §. Cum dulcia. ff. de vi. trit. & oleo lega.* Font.

Ut autem Conservatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter observent: decernimus, ut si de aliis quàm de manifestis injuriis & violentiis scienter se intromiserint; seu ad alia quæ judicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. Pars verò, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat; à qua non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit [a] indebitè, primò satisfaciat integraliter de expensis. Officium autem quorumcunque Conservatorum, ipso jure, quoad non cœpta negotia, per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera verò & expensas, Accessores ac Notarios & personas testimonii causâ vocandas, illa præcipimus in hujusmodi Conservatoribus per omnia observari, quæ in delegatis Judicibus Constitutio à nobis super his edita, observanda decrevit [b]. Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane.

[a] *al.* fatigaverit.

[b] *al. ita:* decernit.

DE OFFICIO LEGATI.

TITULUS XV.

I. INNOCENTIUS IV [1]. [an. 1245. *in Gallia.*]

Legati non Cardinales, sine speciali mandato, jure Legationis Beneficia conferre non possunt: sed Legati Cardinales hoc benè possunt. Joan. And.

OFFICII nostri debitum remediis invigilat subditorum; quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Proinde præsenti Decreto statuimus, ut Ecclesiæ Romanæ Legati quantumcunque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum prætextu Ecclesiarum, legationis sibi vindicent Dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in Fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari; quia [c] sicut honoris prærogativâ lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

[c] *In manuscriptis ita:* qui sicut, &c.

¶ PITH. [1] *Innocentius IV.*] In Concilio Lugdunensi.

II. CLEMENS IV. S. tit. Sanctæ Ceciliæ Presbytero Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato.

Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papæ non expirat ejus officium. Hoc dicit. Joan. And.

LEgatos, quibus in certis Provinciis committitur Legationis officium, ut ibidem evellant & dissipent, ædificent

atque plantent: Provinciarum sibi commissarum, ad instar Proconsulum ceterorúmque Præsidum, quibus certæ sunt decretæ Provinciæ moderandæ, Ordinarios reputantes. Præsenti declaramus edicto commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum [d] expirasse.

[d] Intellige scilicet re non integra: re verò integra, n per mortem Papæ xpiret Legatio, distinguit ic Pet. de uchat. Font.

III. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Finita Legatione, expirant reservationes Legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia jam vacantia sint collata. Demum dicitur, quòd pendente una sua reservatione in Ecclesia Collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicujus: Legatus in eadem Ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem ejusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta; irritum decernit. Joan. And.

PRæsenti declaramus edicto reservationes [e] quorumcunque beneficiorum ab Apostolicæ Sedis Legato suæ legationis auctoritate factas, & Decreta interposita super ipsas: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum jam vacantium minimè sit processum) eo ipso, quòd illius finitur legatio, viribus penitùs vacuari: nec executores eosdem posse ulteriùs beneficia taliter reservata conferre [f]. Ceterùm reservationes hujusmodi, per quas interdum Prælati, & Ecclesiæ nimiùm onerantur, restringere cupientes: prohibemus ne postquam Legatus in aliqua Cathedrali vel Collegiata Ecclesia, reservationem aliquam duxerit faciendam: aliam, illa pendente, faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod beneficium ad collationem pertinens cujuscunque: aliud quod ad illius collationem pertineat, quamdiu reservatio pendet alterius, sibi quoquo modo reservet. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

[e] Vide Concil. Trid. *sess. 24. de refor. c. 19.* Ibi reservationes qualiet ad vacatura beneficia olluntur.
[f] Fallit si Legatus contulerit Canonicatum & Præbendam vacaturam eservaverit, fato executore: Nam alis finita egatione onferre poteit. Petr. de ncha. Font.

IV. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Cathedrales vel Regulares, vel Collegiatas Ecclesias, Legati reservare, vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, quæ sunt majores post Episcopos, si ipsarum Prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.

DEliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ Sedis Legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, Cathedrales vel Regulares aut Collegiatas Ecclesias, seu ipsarum Ecclesiarum Cathedralium dignitates, ad quas ii, qui præficiuntur eisdem majores in earum Capitulis post Episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suæ ordinationi, collationi, provisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocunque reservet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quominus ii, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare liberè valeant cùm vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat. Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficii, & posteà illud conferat: & contrà factum, vel faciendum decernit irritum. Hoc dicit. Joan. And.

§. 1. Prohibemus insuper, ne Legatus ipse in genere aut in specie cuicunque concedat, ut ab iis, qui beneficia intra legationem ejusdem habentes, ea in illius manibus voluerint liberè resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cùm per hoc aperiri posset via contra Lateranen. [g] Concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsùs habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solùm ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia negotia hoc extendi.

[g] Hoc est Concilium Later. sub Alex. III. . 8.

V. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficii vitiatur. Hoc dicit. Zen.

COllatio beneficii per Legatum à Sed. Apost. tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit [h] habita mentio de alio beneficio, quod primitùs obtinebas.

[h] *Aliàs* fuit.

DE OFFICIO ORDINARII.

Titulus XVI.

I. Innocentius III. in Concilio Lugdunensi. [an. 1216. *in Gallia.*]

Archiepiscopus non potest sibi constituere Officiales in Diœces. Suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem devolvendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales Officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum.

ROmana Ecclesia: *Et infrà.* Prohibemus quoque, ne Remensis Archiepiscopus in Diœces. Suffraganeorum suorum foraneos Officiales constituat: quia cùm Metropolitanis ne suorum Suffraganeorum ingrediantur Diœceses, ut in eis auctoritate propria judicent, disponant, aliquidve aliud agant, Canonica prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in Suffraganeorum suorum Diœces. delegare: Similiter licet eis tales Officiales instituere in eisdem, qui eorum vice, cùm appellatur ad ipsos, citationes, vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere noscuntur: propter quod licitè possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in aliis [i] in quibus nondum extitit appellatum, & idcircò non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis Ecclesia, circa talium Officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine hujusmodi possint in Remensi Provincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis priùs, quàm ad Remensem Curiam appelletur, fieri penitùs inhibemus.

[i] Vide *c. fin. de rescript. in anti. & l. non quemadmodum. ff. de Judic.* Font.

Donec Archiepiscopus de facili potest haberi, Officialis ejus Suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest, propter ordinis, (meliùs dixisset officii,) Episcopalis reverentiam. Hoc dicit in summa. Joan. And.

§. 1. Officiales autem Remensis Archiepiscopi (quamdiu in sua Provincia vel circa illam extiterit,) in Suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum Suffraganeos, quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in hac parte, præcipimus observari.

II. Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi. [c. an. 1273. *in Gallia.*]

Canonici, qui à divinis cessare possunt consuetudine vel alio jure, si cessare volunt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressâ causâ non inventâ legitimâ: quicquid medio tempore perceperint ab Ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de injuriis illi, contra quem cessant. Causâ legitimâ inventâ, tenetur ille ad interesse Canonicis, & ad certam quantitatem Ecclesiæ, Superioris taxandam arbitrio. Ultimò reprobatur consuetudo, quâ imagines sanctorum, in dicta cessatione spinis & urticis supponebantur. Et statuitur contrarium facientes graviter puniendos. Joan. And.

SI [k] Canonici à divinis cessare voluerint, prout in Ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vindicant: antequam ad cessationem hujusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum [l] suorum, aut alterius authentici munimine roboratis: cessationis ipsius causam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Scituri, quòd si hoc prætermisso cessaverint, vel causa, quam expresserint non fuerit inventa Canonica: omnia quæ de quibuscunque proventibus illius Ecclesiæ, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa verò, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi Ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem cessaverant, de damnis & injuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem Canonica fuerit judicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis Canonicis, & Ecclesiæ, cui debitum officium ejus est culpâ subtractum: ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultûs augmentum convertendam, Superioris arbitrio condemnetur. Ceterùm detestabilem abusum horrendæ indevotionis illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorúmque Sanctorum Imagines seu Statuas irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis hujusmodi prosternunt in terram, & urticis spinisque supponunt, penitùs reprobantes, aliquid tale fieri decetero districtiùs prohibemus: statuentes ut in eos, qui contrà fecerint, ultrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat graviter, quòd alios à similium præsumptione compescat.

[k] De materia hujus c. Vide citatos *in cap. quamvis. infrà eod. tit. & lib.*
[l] Vide *l. ad testium. ff. de test. & l. si. ff. de alb. scr. ac. c. significantibus, infrà. de app.* Font.

III. Idem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per Ordinarios compellantur ostendere, intra tempus competens Superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderint, & sufficientes, non ampliùs molestentur: proviso ne in prædictis beneficiis, cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione: ad Sedem Apostolicam recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium: nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum aliis retinere; vel si prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Joan. And.

ORdinarii [m] locorum subditos suos plures Dignitates, vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet obtinentes: seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa: districtè compellant dispensationes, auctoritate quarum hujusmodi Ecclesias, personatus, seu dignitates Canonicè tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate

[m] Hoc Decretum expressè innovat & confirmat sacrum Concil. Trid. *sess. 7. de reform. c. 3.*

ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd si fortè justo impedimento cessante, nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: Ecclesiæ beneficia, personatus seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicitè detineri constabit: per eos ad quos eorum collatio pertinet, liberè personis idoneis conferantur.

Ceterùm si dispensatio exhibita, sufficiens evidenter appareat: exhibens nequaquam in beneficiis hujusmodi, quæ Canonicè obtinet, molestetur. Provideat [n] tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem Ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si verò de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus est æstimare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem Ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud [o] beneficium similem curam habens animarum [p], alicui plura similia obtinenti non antè conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Quâ etiam ostensâ, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, hujusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere liberè valeat cum obtentis: vel si ea, quæ sic obtinet, liberè ac spontè resignet.

Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitùs sit momenti.

[n] *al. ita:* provideat tamen Ordinarius taliter, ne animarum cura.

[o] *al.* aliquod.

[p] *Dictio,* animarum, *deest in manuscript. aliquot.*

IV. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Præcipit Papa, ne Prælati subditis interdicant, ne statum Ecclesiarum & personarum Superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum juramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis pœnis astringant: decernit autem, quod contrà factum fuerit, irritum & inane: & sententias, juramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœnâ condignâ à Superioribus eisdem puniri. Joan. And.

QUia plerique Prælati non [q] sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum Superioribus aut Apostolicæ Sedis Legatis, vel Inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum Ecclesiis, Monasteriis, sive locis à Sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis, per quas ad notitiam prædictorum valeat pervenire, statum Ecclesiarum, Monasteriorum seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent vel exponant: in ipsos, si secùs egerint, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eósque ad hoc celandum juramentis, promissionibus & [r] obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. Nos huic malitiæ, (ne tali prætextu in Ecclesiis, Monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio seu reformatio, cùm faciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta & eorum quodlibet attentari decetero districtiùs inhibemus.

Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitùs existere firmitatis: nec quemquam sententiis, juramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis hujusmodi obligari, quomodolibet vel astringi. Præsumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquomodo transeat impunita) à Superioribus, vel Legatis, seu Inquisitoribus memoratis, animadversione condigna præcipimus castigari.

[q] *In antiquis codicibus ita:* non sine multæ temeritatis, &c.

[r] *In antiq. exemplarib. ita:* & obligationibus aliis atque pœnis nihilominus, &c.

V. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Jurisdictio Archiepiscopo attributa in una Diœcesi, sibi in aliis non prodest. Hoc dicit. Zen.

UT [s] litigantes releventur à laboribus & expensis: Statuimus ne Archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs jure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quàm in sua propria civitate vel Diœcesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causæ ipsæ consistere dinoscuntur, audiat, vel etiam audiendas committat. Nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

[s] Vide novissimè sancita in Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 20.

VI. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si Episcopus cùm potest, suam Diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis providere: visitati autem in victualibus providebunt ipsi Vicario visitanti, & non Episcopo. Hoc dicit. Joan. And.

SI [t] Episcopus suam Diœcesim, ubi ei à jure permittitur, faciat per alium visitari: licèt ipse illi habeat in aliis necessariis providere: Ii tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium visitanti. Cùm secundùm Apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen Episcopus cùm personaliter non visitat [u], nil prorsùs ab iis, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit aut debebit.

[t] De materia visitationis prout ad hunc locum spectat, vide Concil. Tolet. IV. *c.* 35. & novissimum Concil. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 3.

[u] *al.* visitet.

VII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

In quolibet loco Diœcesis non exempto, per se & per alium potest Episcopus pro tribunali sedere, & liberè exequi, quæ ad ipsius spectant officium. Joan. And.

CUm [x] Episcopus in sua tota Diœcesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere: Dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius Diœcesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere: causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire: personas Ecclesiasticas, cùm earum excessus exegerint, capere, ac carceri deputare: necnon & cetera, quæ ad ipsius spectant officium liberè exercere.

[x] Vide limi[tationem] ad hoc c. trad[itam] per De[...] cium in *c. c[...] te, de offic. deleg.*

VIII. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Canonici, qui à divinis cessare possunt: cùm cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent priùs eum, contra quem cessant, ut irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione intra mensem, utraque pars & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per Procuratores sufficienter instructos: nisi interim intervenerit concordia inter ipsos. Et continuatis dietis, quàm citò poterunt se coram Papa præsentent, ut utraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa definiat negotium, & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non servet, cessatio non servetur. Joan. And.

QUamvis super cessationibus à divinis, quæ à Capitulis, Conventibus, sive Collegiis secularium vel regularium Ecclesiarum multoties sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio III. [y] & Gregorio X. prædecessoribus nostris manaverint instituta. Quia tamen post illa est plerumque compertum, cessationes easdem irrationabiliter esse factas. Nos ad tam perniciosum evitandum abusum, eadem statuta cum infrà scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtiùs inhibemus, ne à seculari, vel regulari Capitulo, Collegio seu Conventu Ecclesiæ cujuscunque: cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio evocandi) & deliberatione habita diligenti, ac Episcopo aliòve quocunque Clerico sive Laico (cujuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cujus injuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam injuriam, vel offensam emendet: aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit, quò minùs habeant competentem. Si autem præmissis servatis, Capitulum, Collegium, vel Conventus alicujus Ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum: ex tunc intra unius mensis spatium pars utraque, videlicet ii, qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à divinis cessatur, nisi superveniente concordia inter eos, cessatio illa cesset, iter arripiant [z] per se, vel per Procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad Sedem Apostolicam veniendi: & continuatis dietis, quàm citò commodè poterint se Apostolico conspectui repræsentent: ut partibus præsentibus, aut una præsente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud Sedem eandem, pars quæ culpabilis inventa fuerit in præmissis, præter alias pœnas à dictis Canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente cognoscat quantùm excesserit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili & manifesta causa cessavit. Parte insuper à divinis cessante, suprà scripta [a] tam in cessando, quàm in veniendo sive mittendo ad Sedem Apostolicam non servante, non servetur cessatio: sed ea non obstante, ut priùs, in ipsa Ecclesia celebretur.

[y] Id cavit Innoc. III. *in Conc gen[e]rali Later. c.* 7.

[z] *al.* arripiat.

[a] *al.* supradicta.

IX. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Primò ponit constitutionem de bonis dignitatum vel Ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali jure id eis competat, & contrafacientibus pœnam imponit. Secundò *ostendit, de quibus bonis intelligatur: cùm de speciali jure, id alicui competit.* Tertiò, *Decret. Quia sæpè, suprà eodem libro, de elect. dicit non esse correctam.* Joan. And.

PRæsenti prohibemus edicto, ne Episcopi, vel eorum Superiores aut Abbates, seu quivis alii regulares, vel seculares Prælati, aut Ecclesiasticæ quæcunque personæ: vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel Ecclesiis quibuscunque sibi subjectis: seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam pertinentibus: eorumdem bona, morientibus eorum Rectoribus, vel Ministris, in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, quæ in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari: occupare, aut in usus suos convertere quoquomodo præsumant: Nisi de speciali privilegio, vel consuetudine jam præscripta legitimè, seu alia causa rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur.

Alioquin Episcopi & eorum Superiores ab ingressu Ecclesiæ, ceteri verò ab officio & beneficio tandiu eoipso noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis. Porrò ubi ex privilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta, hoc de illis bonis solùm debet intelligi, quæ solutis debitis, si qua sint, & iis, quæ fuerint necessaria pro servitoribus & Ministris ac incumbentibus oneribus usque ad novos reditus

ſupportandis congruè reſervatis: ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe. Sanè Conſtitutionem, quam ſuperiùs ſpecialiter edidimus, contra Capitula, Collegia, Conventus, ſeu ſingulares Perſonas, bona Cathedralium, vel Regularium, aut Collegiatarum Eccleſiarum vacantium occupantes; per Conſtitutionem præſentem (quam in Dignitatibus, Perſonatibus, Prioratibus, & Eccleſiis aliis locum habere cenſemus) nolumus in aliquo derogari.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Titulus XVII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Capitulum vel is, ad quem adminiſtratio pertinet vacante Sede, eos abſolvet, quos abſolvere poſſet Epiſcopus ſi viveret, niſi à Sede Apoſtolica id fuerit interdictum. Joan. And.

Episcopali Sede vacante [1], poteſt Capitulum, ſeu is ad quem Epiſcopalis juriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere, iis, quibus poſſet Epiſcopus ſi viveret, ab excommunicationis ſententia ſive juris, ſive hominis fuerit, abſolutionis beneficium impartiri. Niſi ei fuerit à Sede Apoſtolica ſpecialiter interdicta poteſtas.

¶ Pith. [1] *Epiſcopali Sede vacante.*] *Cap. ad abolendam. ext. de hæret.*

DE PACTIS.

Titulus XVIII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Monachi habentes liberam à Sede Apoſtolica ſepulturam, ſi paciſcuntur de non recipiendis aliquibus vel certis Parœcianis Eccleſiæ alicujus, ſervare compelluntur pactum: nec illos ſepelire poterunt, licèt apud eos elegerint ſepeliri, cùm per pactum privilegio renunciaverint. Joan. And.

Pactum [b] cum Rectore Parœcialis Eccleſiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos ipſius Eccleſiæ Parœcianos recipiatis ad Eccleſiaſticam ſepulturam: omnino ſervare debetis. Quanquam ſepultura libera ſit Monaſterio veſtro ab Apoſtolica Sede indulta: & illi apud vos elegerint ſepeliri. Cùm per dictum pactum indulto hujuſmodi derogetur.

[b] Vide Anto... nm de Bu... o *cap. Sta... imus. de ... ranslat. ... ælat.* & ... linum *in c. ... m ſit gene... le. de Foro ... mpet.*

II. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regreſſum: ſi juraverit id ipſa filia, omnino ſervare tenebitur. Joan. And.

Quamvis [c] pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex civilis: ſi tamen juramento non vi, nec dolo præſtito firmatum fuerit ab eadem, omnino ſervari debebit. Cùm non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

[c] Vide Matth. Afflictis ... eciſion. 322. ... rpuratum ... nſilio 100. ... ppolitum ... arſilium ... gulari 673. ... cap. non... lla de Præ... ntia. Ale... nd. *Conſil.* ... *lib.* 3. & ... nſil. 42. ... 1. & Jaſo... m *Conſ.* 133. ... *l.* 4.

III. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum Rectoribus Parœcialium Eccleſiarum ſuper Parœcialibus juribus, ſi facta ſunt per Priores vel Guardianos de Conventuum ipſorum locorum conſenſu, (licèt auctoritas Sedis Apoſtolicæ non intervenerit, vel licentia Prioris vel Miniſtri generalis, aut Magiſtri vel Provincialis Miniſtri, vel Capituli Provincialis) ſervanda ſunt: dummodo aliàs ſint licita & honeſta. Hoc dicit. Joan. And.

Quia ex eo, quòd fratres Prædicatores, & Minores, & alii mendicantes, compoſitiones & pacta cum Prælatis, Capitulis, Rectoribus & perſonis Eccleſiarum, civitatum, caſtrorum, villarum & locorum, in quibus domus ſeu habitationes eorum exiſtunt, ſuper juribus Parœcialibus, vel aliis quibuſcunque articulis ab eis vel eorum anteceſſoribus inita ſive facta ſervare recuſant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia Magiſtri aut Miniſtri vel Prioris generalium ſeu Provincialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel Provincialia Capitula extiterunt: multa in diverſis mundi partibus inſurgant ſcandala [d] & ipſorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in ſuis obſervare actionibus [e] & ab his abſtinere propenſiùs, per quæ poſſit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimùm & honori. Nos his occurrere paternæ ſolicitudinis ſtudio attendentes, præſenti Decreto ſancimus: compoſitiones & pacta hujuſmodi cum Prælatis, Capitulis & [f] Rectoribus & perſonis prædictis ab ipſorum Fratrum Conventualibus, Prioribus, ſeu Guardianis facta vel approbata, de ſuorum Conventuum conſilio & aſſenſu (dum tamen aliàs ſint licita & honeſta) debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus fuerint facta perpetuò inviolabiliter obſervari: non obſtante, quòd Magiſtri vel Miniſtri [g] aut Prioris generalium ſeu Provincialium prædictorum non intervenerit in eiſdem aſſenſus, nec ab ipſorum Generalibus vel Provincialibus Capitulis extiterint approbata: ſeu quòd Sedes Apoſtolica in iis, quæ per prædictos Fratres Minores facta fuerint, auctoritatem ſuam non præſtiterit vel aſſenſum.

[d] Vide B. ... homam 2. ... q. 43. per ... tam quæſtio... m.

[e] In antiquis ... odicibus ... nſtanter le... tur actibus.

[f] Dictio, &, ... eſt in manu... riptis.

[g] Hic text. ... abet locum ... pactis factis ... m Laico.

DE PROCURATORIBUS.

Titulus XIX.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Laicus poteſt eſſe Procurator ad agendum & defendendum in cauſis ſpiritualibus.

Non indiſcretè Judex cenſetur egiſſe, Procuratorem Laicum ad agendum vel defendendum in cauſis ſpiritualibus admittendo. Cùm regulariter qui non prohibetur expreſsè ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

Procurator poſt litem conteſtatam poteſt dare alium Procuratorem: antè non, niſi datus fuerit in rem ſuam: vel à Domino habuerit mandatum de ſubſtituendo etiam non certam perſonam.

§. 1. Licèt autem à Procuratore poſt litem conteſtatam ab eo poſſit, cùm dominus ſit litis effectus, dari alius Procurator: antea tamen non poteſt niſi in rem ſuam ſit datus: vel à Domino ſubſtituendi alium, etiam certâ non expreſſâ perſonâ, ſibi fuerit conceſſa poteſtas.

Procurator ad negotia, poteſt dare alium Procuratorem liberè & etiam quandocunque. Hoc dicit.

§. 2. Procurator verò datus ad negotia, poteſt liberè quandocunque alium deputare.

II. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Procurator ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa revocari poteſt, poſt litem conteſtatam non, ſine rationabili cauſa: Dominus tamen benè poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo Procuratore, maximè ſi de colluſione timeat.

Quamvis [h] Procurator poſſit ante litem conteſtatam etiam ſine cauſâ liberè à Domino revocari, poſteà tamen ipſo nolente nequibit: niſi eum cum Domino inimicum fieri, vel ſuſpectum, aut adverſario affinitate conjungi, vel ejus hæredem fieri, ſeu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine aut vinculis detineri contingat, ſeu alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam ſit meritò revocandus. Verùm, quanquam, niſi ut præmittitur, revocari non poſſit, Dominus tamen ſuæ cauſæ unà cum eodem Procuratore, maximè ſi de colluſione timeat, minimè prohibetur adeſſe.

[h] Pro hoc c. Vide quæ tradit Jaſon *Conſil.* 138. *incip. revocatur in dubium. volu.* 4. & Felinus *in ca. ex parte Decani: extrà. de reſcr.*

III. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Procurator habens mandatum ſubſtituendi, ſubſtitutum à ſe poſt mandatum ſuſceptum, etiam ſi eo non ſit uſus, revocare non poteſt: niſi & poteſtatem habuit revocandi. Si autem erat Procurator ad plures cauſas, & in altera ſubſtituit, in aliis remanet Procurator. Joan. And.

Is, qui à [i] Procuratore ſuper hoc à Domino poteſtatem habente Procurator extitit ſubſtitutus: non poteſt poſt mandatum ſuſceptum etiam ſi eo uſus non fuerit, (licèt in delegato Sedis Apoſt. vices ſuas alteri committente aliud cenſeatur,) ulteriùs revocari ab illo. Niſi revocandi poteſtas conceſſa fuiſſet eidem. Verùm ſi cùm ad plures vel ad omnes cauſas generaliter conſtitutus fuiſſet, in una tantùm ſubſtituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procurationis officium exercere.

[i] De materia revocationis Procuratoris, vide Cynum & alios *in l. mandato. C. mandati,* & Joannem Ananiam *Conſil.* 25. *inc. utrùm præſentatio,* & Paulum de Caſtro *Conſil.* 361. *incip. Venerabilis Vir.*

IV. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Procurator Generalis non agit exigentia ſpeciale mandatum: niſi cum aliqua illorum ſpecificatione vel libera poteſtate. Hoc dicit. Zen.

Qui ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale, conſtituitur Procurator: ex vi generalitatis hujuſmodi ad aliquem articulum, in quo ſpeciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed ſi aliquis vel aliqui de articulis ſpeciale mandatum exigentibus ſpecificati [k] fuiſſent, adjecta clauſula generali: tunc ad non expreſſos etiam admittetur. Procurator quoque abſque ſpeciali mandato juramentum deferre, tranſigere, vel paciſci non poteſt: niſi ei bonorum vel cauſæ adminiſtratio liberè [l] ſit conceſſa.

[k] Vide *l. Legata inutiliter. de Lega.* 1. & *Deci. in l.* 1. *de regu. jur.* Font.

[l] *Aliàs ita,* libera.

V. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Mandatum generale ad negotia, etiam ad judicia ſe extendit.

Qui generaliter conſtituitur ad negotia Procurator, agere ac experiri poteſt [m]. exceptis his caſibus qui mandatum exigunt ſpeciale.

[m] Vide *l.* 1. §. *ſi mutuam. ff. ſi quid in frau. patr.* de Anch. Font.

Poteſt filius familiâs eſſe Procurator, etiam abſque patris conſenſu. Zen.

§. 1. Nedum verò ad negotia, ſed etiam ad judicia poteſt filius familiâs abſque patris aſſenſu fieri Procurator.

Major annis xxv. ad judicia, major xvii. ad negotia deputari poteſt Procurator. Hoc dicit. Zen.

§. 2. Licèt autem quis poſt xvii. annum Procurator ad negotia licitè deputetur: ad judicia tamen niſi major xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

VI. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ex duobus Procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet. Si verò inſolidum, qui primò

contestatur litem, admittitur altero totaliter exclusō; nisi adjectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. Hoc dicit.

n Ad hunc textum, vide quæ dicit Felinus *in c. 2. Ext. de Testi.* Adde Sorinum *Conf. II. incip. Circa præsentem. lib. I.*

SI duo [n] Procuratores simul, non adjecto insolidum, deputentur; unus sine altero non debebit admitti. Secùs si sint insolidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitùs occupabit. Post occupationem autem hujusmodi, alter se intromittere nequibit ulteriùs: cùm ille litis dominus sit effectus, nisi dictum in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupavit infirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri contingat: aut si prosequi fortè nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum; dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debebit eidem.

Procurator datus insolidum, qui occupaverat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit, nisi altero impedito. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Ceterùm ubi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum: is, qui occupavit primitùs, ipsum resumere posteà impedimento cessante nequibit; nisi forsan illum contingeret [o] impediri.

o *al.* contigerit.

In causis spiritualibus ex duobus Procuratoribus simul simpliciter datis Judex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primò legitimè excluso. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Sanè in electionum, postulationum, provisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis (cùm talia Clericorum expeditionem exigere dinoscantur) volumus specialiter observari, ut si plures Procuratores simul in eis fuerint non insolidum deputati: Judex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeàtque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superiùs admittendum.

VII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quandiu constituens in eadem perseveraverit voluntate.

p Ad hunc textum, vide quæ dicit Alexander, *Consil. 81. incip. Revocatur in dubium, lib. 5.*

LIcèt [p] is, qui Procurator constituitur ab absente, dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstante, quandiu constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit [q], quandocunque placebit.

q Vide *l. consensu, ff. de act. & oblig.* Font.

VIII. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Dominus dans Procuratorem, quoties contingit eum abesse; causam tractando Procuratorem non intelligitur revocare: secùs si simpliciter, nisi expressè protestetur, quòd ipsum revocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Joan. And.

SI quem sub ea forma, quoties te abesse contigerit, constitueris Procuratorem ad causam; non ideò (licèt tractes eam postmodum per teipsum) Procuratorem ipsum dinosceris revocare: quin imò Procurator idem Procuratoris assumet officium quandocunque te contigerit absentare. Secùs si simpliciter à te fuerit constitutus: tunc enim sive ante litem contestatam, sive pòst ad causam ipsam venias, non ut ipsi Procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare censeris: nisi dicas expressè, quòd ipsum vis in officio Procurationis, hoc non obstante, manere; vel nisi, quòd non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis [r], ut si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu meliùs nosti veritatem; aut si sit Procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna.

r Una præsumptio tollit aliam, *de præsum. Literas. de in integrum restit. l. Divus.* Font.

IX. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Tria dicit. Primò, *quòd Procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum.* Secundò, *quòd talis Procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat.* Tertiò, *quòd si talis Procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium.* Joan. And.

PRocurator [s] non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis aliàs is, qui constituitur ad negotia Procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo [t] posset periculum imminere, non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sanè si Procurator antequam contraxerit, à domino fuerit revocatus; contractum postmodum matrimonium ab eodem (licèt tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, revocationem hujusmodi penitus ignorarent,) nullius momenti existit, cùm illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit.

s Vid. Ancharanum, *Cons. 228. incip. A. duas filias habebat, & duobus Consiliis seq* Antonium Butrium, *Consil. 64. incip. A. duas filias habuit, & Consil. seq.* Alexan. *Consil. 146. incip. In causa & lite. & Consilio 149. incip. Viso processu. lib. 5.*

t Et ideò non deciditur juramento per Judicem delato. Bal. *in l. Admonendi.* Font.

DE IIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

TITULUS XX.

I. GREGORIUS X. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1273. *in Galliâ.*]

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso jure. Joan. And.

ABSOLUTIONIS beneficium, ab excommunicationis sententia, vel quamcunque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum extorta; præsentis Constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia; eos, qui absolutionem, seu revocationem hujusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

TITULUS XXI.

I. GREGORIUS IX. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel contractum; nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Joan. And.

ECCLESIA, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti; si quadriennii spatium pòst sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium hujusmodi admittenda [u]; nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum; aut alia rationabilis causa subsit, quæ Superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

u Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis, quibus ista restitutio competit. Philip. Fonta.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Ecclesia contra confessionem, quâ læsa fuit, admittitur intra quadriennium, per beneficium restitutionis in integrum: posteà non, nisi per viam juris communis. Joan. And.

SI adversùs confessionem in judicio à se factam, læsa Ecclesia beneficium restitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum, petere negligenter omittat: non est (nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum (ad hoc petendum ulteriùs admittenda. Ubi verò per viam communem revocationis erroris, quem in facto prætendit, vult adversùs suam confessionem Ecclesia se juvare: hoc quandocunque poterit, donec negotium sit finitum.

DE ARBITRIS.

TITULUS XXII.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si ex tribus Arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

SI ex tribus Arbitris te duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet sententia prævalere duorum. Licèt cùm unus in xv. alius in x. tertius verò in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori (cùm in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

II. IDEM. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Si ex tribus Arbitris unus nolit examinando vel definiendo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset. Circa Judices autem antiqua jura serventur. Joannes Andræas.

UT quæstionibus (quæ plerumque propter Arbitrorum voluntariam seu malitiosam absentiam remanent indecisæ) finis celeriùs imponatur: Statuimus, ut si ex tribus Arbitris à Partibus electis, eorum aliquis ab aliis legitimè requisitus ad examinandum vel definiendum unà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curaverit (cessante impedimento legitimo) convenire: duo præsentes, penes quos (licèt lex civilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem, possint, malitiosâ seu voluntariâ illius absentiâ non obstante, dictum examinare negotium, & liberè definire, sicut possent, illo præsente, nec volente cum eis in unam sententiam concordare [x]: ut sic ipsius absentia præsentiâ repleta divinâ, eum reputari faciat pro præsente. Circa Judices verò antiqua jura nolumus immutari.

x Vide Bart. *in l. Item si unus. §. Item si plures. ff. eod. tit.*

SEXTI DECRETALIUM

LIBER SECUNDUS.

DE JUDICIIS.

TITULUS PRIMUS.

I. INNOCENTIUS IV. in Generali Concilio Lugdunensi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Judex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, ut personaliter coram eo compareat: nisi ex rationabili causa. Joan. And.

URIS esse ambiguum non videtur, Judicem delegatum, (qui à Sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale, jubere non posse alterutram partium coram se personaliter in judicio comparere. Nisi causa fuerit criminalis [a], vel nisi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniæ faciendo, vel aliàs juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter præsentari.

[a] Vide Bart. in *l. pen.* §. *ad crimen. ff. de Pub. Judic.* Font.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mulieres personaliter ad judicium, quâcunque causâ in jure non expressâ, invitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium, in causa Judex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet, & Judex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres Religiosæ etiam volentes, extra Monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad judicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Joan. And.

MUlieres [b], quas vagari non convenit, nec virorum cœtibus immisceri, auctoritate literarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius, aut aliâ quâcunque ad judicium personaliter evocari, vel trahi invitas causâ ferendi testimonium, aut aliâ quâlibet, quæ in jure non exprimitur, prohibemus. Sed cùm necessarium fuerit testimonium earumdem: Judex, in expensis partis producentis easdem, tabellionem aut aliam personam idoneam, ad eas transmittat: vel si fortè talis casus occurrerit, quo jure prohibente, receptio testium alteri committi non possit: Judex [c] tunc propter hoc personaliter ad illas accedat, aut (si talis sit personæ judicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel non possit) mittat ad eas, proviso, quòd casus hujusmodi (videlicet ut Judex vadat personaliter) non fingatur: nec fraus interveniat in hac parte. Alioquin fictor hujusmodi vel fraudator, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

[b] Vide *l. fæminæ, de procur. l. servus. C. de Judi. & l. fœminæ. ff. de reg. jur.*

[c] *Al. ita:* præfatus Judex propter hoc, &c.

§. 1. Ceterùm fœminæ Religiosæ, præsertim, quæ debent sub clausura morari [d], extra suum Monasterium vel clausuram non vocentur ad Judicium, vel trahantur ex quavis causa personaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet earumdem. Decernimus quoque, ut ipso jure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

[d] Causa Religionis hoc licet. Vide *l. 1. ff. de in jus voc. l. servos ad custodiam. ff. de ali. & cib. leg.*

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Major xiv. annis, per se & per Procuratorem, potest agere & defendere causam spiritualem: Minor xiv. per se non agit, sed per Procuratorem, vel per Curatorem datum auctoritate Ordinarii Ecclesiastici Judicis: & etiam delegati dati ad causas illas. Filius familiàs sine patris assensu agit causam spiritualem. Hoc dicit. Joan. And.

SI annum quartumdecimum tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si Major xxv. annis existeres: ad agendum, & defendendum, per te, vel per Procuratorem [e], quem ad hoc constituendum decreveris, admitti debebis. Si verò intra xiv. annum existas: per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum Episcopum, vel per Officialem ejusdem, tibi curator dabitur ad lites hujusmodi exercendas: aut tuipse, si Major infante fueris, cum auctoritate alterius eorumdem, Procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ Sedis, & Subdelegatus ab eo, tibi, si non habeas, Curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi Procuratorem præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In hujusmodi quoque litibus sive causis, quanquam in potestate patris existas [f], nec aliàs absque ipsius assensu, in Judicio regulariter esse possis: ejus, cùm de iis se intromittere non habeat, nequaquam requiri debebit assensus.

[e] Nota ubicunque Minor legitimè potest interesse Judiciis: ibi potest constituere Procuratorem. Vide *l. 1. C. si de moment. possess.* Font.

[f] Vide *c. in decorum. de ætat. & qualit.*

DE FORO COMPETENTI.

TITULUS II.

I. INNOCENTIUS IV. [g] [c. an. 1250. *Romæ.*]

[g] *In quodam manuscripto tribuitur* Innoc. III.

Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum Suffraganeis, etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. Hoc dicit usque ad §. Neque.

ROMANA Ecclesia: *Et infrà.* Nec appellationis articulo prætermisso: nec aliàs etiam, cùm minimè appellatum extiterit, Remen. Archiepiscopus vel ejus officialis [h], de causis Clericorum tanquam Judices, licèt in ipsos iidem Clerici de facto consentiant, absque Diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

[h] *Aliàs* Officialis.

Archiepiscopus subditos Suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos devolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Neque Suffraganeorum Remensis Ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere: vel sententias & præcepta exequi: aut in causis per appellationem devolutis ad eos, testimonium, nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant, perhibere compellant.

Archiepiscopus contra Officiales, vel Prælatos Suffraganeorum, consuetudine aliud non disponente, & contra subditos ipsorum, pro salariis Advocatorum, & Procuratorum causarum fori Archiepiscopi, Judex competens non est. Hoc dicit.

§. 2. Nec etiam Suffraganeorum ipsorum Officiales, aut Archidiaconos, Archipresbyteros, & alios inferiores Prælatos, Suffraganeis eisdem subjectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec Subditos Suffraganeorum ipsorum, super salariis Advocatorum, & Procuratorum, in causis, quæ in Remen. ventilantur Curia, cogant querelantibus in sua præsentia respondere.

Archiepiscopus non compellit invitos contrahentes aliarum Diœcesum, in sua propria coram se respondere: nisi ibi inveniantur. Sed si citati nolunt comparere: vel malitiosè se occultant, ne citentur: in bonis ipsorum suæ Diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per Ordinarios faciendam. Hoc dicit.

§. 3. Contrahentes verò aliarum Diœcesum, super contractibus initis in Remensi Diœcesi ab eisdem, nisi inveniantur ibidem, trahere coram se non debent invitos: licèt in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cùm alibi copiam sui faciunt, si eorum auctoritate citati [i] comparere contemnant, possint missionem facere contra eos: vel (si fortè malitiosè seipsos occultent, ne citatio perveniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam Diœcesi obtineri noscuntur: sed tunc loci Diœcesanus ad denunciationem ipsorum faciet hujusmodi missionem.

[i] Vide *l. sed interpellatus.* §. 1. *de arbitr.*

Non potest Archiepiscopus suos Clericos mittere in Diœcesim Suffraganei, ut coram eis fiant contractus, vel jam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt Suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare Suffraganeorum Officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. Hoc dicit ad finem, secundùm Dominicum.

§. 4. Nec Clericos suos mittant ad Suffraganeorum ipsorum [k] Diœceses, pro ineundis vel recognoscendis contractibus coram ipsis. Nec eorundem Suffraganeorum subditos compellant coram se occasione hujusmodi juri stare. Neque potest Archiepiscopus ipse in suorum Suffraganeorum Officiales & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso, nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) Ecclesiasticam exercere censuram.

[k] *al.* suorum.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Judex secularis, qui vult Clericum compellere ad debita, etiam liquida, solvenda, per Ecclesiasticum Judicem desistere compellatur. Joan. And.

SEculares [l] Judices, qui (licèt ipsis nulla competat jurisdictio in hac parte,) personas Ecclesiasticas ad solvendum debita, super quibus coram eis contra ipsas earum exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur, damnabili præsumptione compellunt [m], à temeritate hujusmodi per locorum Ordinarios, censurâ Ecclesiasticâ decernimus compescendos.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ratione juramenti Laicus, ut illud servet, coram Judice Ecclesiastico convenitur.

CUm C. Laicus, (pro quo solvisti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fidejussorio nomine obligaveras) te servare recuset indemnem, contra juramentum à se præstitum temerè veniendo. Ipsum coram Ecclesiastico Judice (ad cujus forum ratione juramenti, causæ hujusmodi cognitio noscitur pertinere) de jure poteris convenire. Ut ipsum monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam [n], quòd te super prædictis, ut tenetur, servet indemnem, prævia ratione compellat.

[l] Vide quæ latè tradit Alex. *Conf.* 8. *lib.* 1.

[m] Dicit Petr. de Anchar. quòd isti Laici factis hujusmodi probationibus sine sententia compellebant Clericos per sua statuta. unde not. quòd sicut sententia non arctat non subditum: ita etiam statuta. *c. fi. sup. de Consti. eod. lib.* Font.

[n] Non ergo potest capere personas aut res earum. Do. Pet. de Anch. Phil. Font.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TITULUS III.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunensi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Joan. And.

EXCEPTIONIS peremptoriæ, seu defensionis cujuslibet principalis cognitionem negotii contingentis, ante litem contestatam objectus; nisi de re judicata, transacta, seu finita excipiat litigator; litis contestationem non impediat, nec retardet: Licèt dicat objector, quòd rescriptum non fuisset obtentum, si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per exceptionem peremptoriam, non fit litis contestatio. Joan. And.

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta. Imò ea non obstante (nisi sit de illis exceptionibus quæ litis contestationem impediunt) fieri oportebit eandem.

DE JURAMENTO CALUMNIÆ.

TITULUS IV.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam juretur de calumnia. Joan. And.

SI de calumnia, seu de veritate dicenda, in primo litis exordio non juretur, ut debet, poterit postmodum in qualibet parte litis jurari: cùm hujusmodi juramenta præstari ab initio, de substantia ordinis judiciarii non existat.

Non annullatur processus, licèt tacitè omittatur calumniæ juramentum. Hoc dicit.

§. 1. Propter omissum quoque tacitè in tota causa calumniæ juramentum, Judicialis processus, aliàs factus legitimè, non est nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quòd in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate juretur. Joan. And.

§. 2. Quamvis [o] in causis spiritualibus, in quibus debet de veritate dicenda jurari, Canones non indicant alicui calumniæ juramentum: nos tamen, quia frequenter calumniari videmus in ipsis, utile reputamus, quòd simul, sicut plerique observant, tam de veritate dicenda, quàm de calumnia, ut via præcludatur calumniis, jurari debeat in eisdem [1].

¶ PITH. [1] *Jurari debeat in eisdem.*] Derogat *cap. literas. ext. de Juramento Calumniæ.*

[o] Circa istum §. nota quòd juramentum de calumnia differt à juramento de veritate *l.* 1. §. *quod observari. C. eo.* Nam juramentum de calumnia est de credulitate; unde si aliud sit, non est perjurus, quemadmodum dicitur de juramento partis respondentis articulo per non credit, neque respondens confitetur, sed solùm relevat adversarium ad onere probandi. Pet. de Anc. Font.

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In causa appellationis, jurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

IN appellationis causa, quanquam in principali juratum fuerit, præstari jubemus calumniæ juramentum. Et idem in juramento de veritate dicenda volumus observari.

Procurator deputatus post juramentum calumniæ, jurabit de calumnia. Hoc dicit.

§. 1. Procuratores quoque, qui post juramentum calumniæ deputantur, teneri volumus, ut calumnia vitetur ab ipsis, ad subeundum hujusmodi juramentum: etiam si à suis Dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi.

Judex quoties sibi videtur, exigit juramentum malitiæ: etiam si de calumnia, vel veritate juratum sit. Joan. And.

§. 2. In omnibus autem causis [2], nedum antè, sed etiam postquam lis fuerit contestata, sive de veritate, sive de calumnia sit juratum in ipsis: potest Judex à partibus exigere juramentum malitiæ, quoties viderit expedire.

¶ PITH. [2] *In omnibus autem causis, &c.*] Nota tria juramenta, de calumnia, de veritate, de malitia.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Procurator habens speciale mandatum, jurat de calumnia. Joan. And.

NUllam [p] tibi Judex injuriam fecisse censetur, qui Procuratorem tui adversarii constitutum, ad causam habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ juramentum.

[p] De intellectu vide Matthæum *sing.* 149. *inci. nota, quòd si Dominus.* Adde Iun. & Alex. *in l. qui bona.* §. *si alieno. ff. de damn. infect.*

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

TITULUS V.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunensi. [an. 1245. *in Gallia.*]

In civilibus non admittitur spoliationis exceptio, facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substantia vel majori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expensarum. Joan. And.

FREQUENS [q] & assidua nos querela circumstrepit, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in Judiciis calumniosè proposita, causas Ecclesiasticas impedit & perturbat *. dum enim exceptioni insistitur: appellationes interponi contingit, & sic intermittitur, & plerunque perimitur causæ cognitio principalis. Et propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus, ut in civilibus negotiis, spoliationis objectu (quæ ab alio, quàm ab actore facta proponitur) Judex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab Actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque, intra quindecim dierum spatium, post diem, in quo proponitur, quod asserit comprobabit: alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, judiciali taxatione præhabita, condemnetur: aliàs, si Judici æquum visum fuerit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cùm criminaliter accusatur, qui totâ suâ substantiâ, vel majori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat, & secundùm hoc loqui Canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui jam nudatus.

[q] Vide Matthæ. de Affli. *decis.* 19.

* *al.* conturbat.

Excipiens de spoliatione facta à tertio, intra certum tempus à Judice statuendum, debet restitutionem petere, aliàs accusabitur exceptione non obstante. Joan. And.

§. 1. Solet autem [r] inter scholasticos dubitari; si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus à Judice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret; ne fortè sic velit existere, ut omnem accusationem eludat: quod satis æquitati & juri consonum existimamus [f]. Quòd si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam, cùm potuerit, non ducat ad finem; non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari.

[r] *In antiq. codic. ita*, solet enim.

[f] æstimamus.

Agenti super rebus Ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis privatarum rerum, vel è converso. Joan. And.

§. 2. Ad hoc sancimus, ut rerum privatarum spoliatio agenti super Ecclesiasticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ecclesia, quæ petit restitutionem Decimarum (quas se dicit intra Parœciam alterius possedisse) non auditur; nisi probet possessionem legitimam. Joan. And.

AD Decimas [t], quas Canonici [u] Sancti Nicolai se asserunt intra Parœciam Ecclesiæ B. Clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem Clericum spoliatos fuisse; nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quòd earum possessionem legitimè assecuti fuissent: quia eas occupasse injustè verisimiliter præsumuntur, cùm proveniant ex prædiis intra alienam Parœciam constitutis. Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de jure communi ad eandem Ecclesiam pertinere.

[t] Vide Matth. de Afflict. *decis.* 326.

[u] Vide Bald. *glo.* 11. *ca. fin. suprà de procurat.* Font.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITULUS VI.

I. INNOCENTIUS IV [x]. [c. an. 1244. *Romæ.*]

Actor contumax condemnatur in expenſis: nec citatur ulteriùs ad ſuam petitionem reus, niſi caveat de veniendo & comparendo.

ACTOR qui ad terminum venire, ad quem citari adverſarium fecerat, non curavit: venienti reo in expenſis [y], propter hoc factis legitimè, condemnetur. Ad citationem aliam minimè admittendus, niſi ſufficienter caverit, quòd in termino fideliter debeat comparere.

[x] *Al. ita:* Innoc. IV. in Concil. Lugdun.

[y] Vide Bald. *in l. ſancimus. C. de jud. & ca. finem litinus, de Do. & Contum.* Font.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Judex appellantem & recedentem citare ulteriùs non tenetur, ſi vult in cauſa procedere: niſi forſitan appellationi renunciet. Joan. And.

EUm, qui à tua interlocutoria vel gravamine, quod per te ſibi proponit illatum, à tua præſentia recedit appellans; (cùm proteſtari videatur hoc ipſo ſe nolle coram te decetero litigare) citare ad alia, quæ poſteà in judicio facienda incumbunt, vel etiam ad ſententiam audiendam; (niſi ſponte appellationi ſuæ renunciet) non teneris. Nec ideò minùs, (quòd in ejus abſentia proceſſeris) tuus proceſſus validus reputari debebit.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDÆ.

TITULUS VII.

I. INNOCENTIUS IV [z]. [c. an. 1244. *Romæ.*]

Quando agitur de beneficio Eccleſiaſtico, ob contumaciam rei non fit miſſio in poſſeſſionem: ſed ad ſententiam lite non conteſtata proceditur.

EUM [a] qui, ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio Eccleſiaſtico obtinendis, cum aliquo litigat poſſeſſore, ob partis adverſæ contumaciam, cauſâ rei ſervandæ in ipſorum poſſeſſionem ſtatuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus. Sed liceat in hoc caſu, contumacis abſentiam divina replente præſentia, etiam lite non conteſtata [b], diligenter examinato negotio, ipſum fine debito terminare.

[z] *Al. ita:* Innoc. IV. in Concilio Lugdun.

[a] Amplia iſtud cap. ad fructus beneficiorum, nec fiet eorum ſequeſtratio niſi in Clem. II. *de ſeq. poſſ.* Phil. Font.

[b] Ubi contra contumacem non mittitur in poſſeſſionem, & mora eſt periculoſa: proceditur ad definitivam.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

TITULUS VIII.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si ex duobus litigantibus electis, alter decedat, renunciet, vel à proſecutione cauſæ excludatur: ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

DISPENDIIS, quæ propter electiones diverſas Eccleſiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, ut ſi, aliquibus apud Sedem Apoſtolicam, vel alibi litigantibus, ſuper electionibus de ſe in diſcordia celebratis, aliquem ipſorum mori, vel ſuo juri renunciare, aut à proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam, lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendente, nullatenus procedatur. Aliàs attentata contra hoc electio, ipſo jure viribus non ſubſiſtat.

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si beneficiatus, contra quem ſuper beneficio litigatur, cedit, vel decedit: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, non valet electio. Si verò aliqui, quorum interſit, ad defenſionem litis velint admitti: in eo ſtatu in quo erat cauſa admittentur. Joan. And.

SI ii, contra quos ſuper dignitatibus, perſonatibus, vel aliis Eccleſiaſticis beneficiis, quæ poſſident [c] litigatur, lite pendente cedant, vel fortè decedant: ne propter novos adverſarios, qui malitioſè interdum petitoribus ſurrogantur, litigia in Eccleſiarum diſpendium prorogari contingat: ſtatuimus, ut dignitates, perſonatus vel beneficia hujuſmodi, donec contra ſuperſtites lis finita fuerit, aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quiſpiam, vel etiam præſentetur. Quòd ſi ſecùs actum fuerit: eo ipſo irritum habeatur. Sanè ſi ad defenſionem ipſius litis, aliqui quorum intererit, petierint ſe admitti: eos in illo ſtatu, in quo ipſam invenerint, decernimus admittendos.

[c] Not. Phil. & Pet. de Anch. Quòd in beneficialibus eſt vera poſſeſſio, & illa eſt cauſa quare in talibus fiunt poſſeſſoria, ſicut in profanis: & limitant iſtum text. Anc. & Dominic. non procedere in petitore decedente: neque obſtat Cle. XVI. *ſi abero. in eod.* quia illa intelligitur quando nulla lis pendet mortuo petitore: item limitatur tex. quando lis eſt inter proviſum à Papa & eum ad quem ſpectat providere. Phil. hic Font.

DE CONFESSIS.

TITULUS IX.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunenſi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Super facto negativo per partem improbabili, ſi Judici videbitur, eſt admittenda poſitio. Dominicus.

STATUIMUS [d], ut poſitiones negativas (quæ probari non poſſunt niſi per confeſſionem adverſarii) Judices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente viderint expedire.

[d] Vide Paul. de Caſtr. *conſ. 167. inci. ad primum, vol.* 2. & Cyn. *l.* 2. §. *ſed quia. C. de jur. cal.*

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si reus juſſus, poſitionibus reſpondere recuſat: vel ſi contumaciter recedit: habebuntur pro confeſſatis: ſecùs ſi priùs, quàm ſic juſſus eſſet, contumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Joan. And.

SI poſt præſtitum veritatis aut calumniæ juramentum, reus vel Procurator ipſius, poſitionibus ab adverſario ſibi factis, interrogatus juſſuſque à Judice [e] reſpondere abſque rationabili cauſa recuſet, aut nolit, ſeu contumaciter ſe abſentet: haberi debet (ſuper iis, de quibus in ejuſdem poſitionibus interrogatus extitit) pro confeſſo. Verùm ſi antequam reſpondere ſic juſſus fuerit, eum contumaciter abſentari contingat, tunc pro confeſſo non debet haberi: ſed eſt aliàs contra eum, tanquam contra contumacem, prout ratio dictaverit, procedendum.

[e] Vide ſuprà *c. proxi. & ff. de interrog. act. l. ſi ſine. ſuprà de dolo.* ſicut ibi de hoc Joan. And.

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUS.

TITULUS X.

I. GREGORIUS IX. in Concilio Laudunenſi. [an. 1232. *in Gallia.*]

Socius in crimine ſimoniæ admittitur in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantùm, & agatur civiliter: aliàs non. Joan. And.

MEDIATORES, per quos ſcelus ſimoniæ plerumque committitur, ad teſtimonium contra ſceleris ejuſdem auctores, in deteſtationem criminis, admittuntur: ſi non agatur criminaliter, ſed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint aſſecuti.

II. IDEM [1]. [c. an. 1238. *Romæ.*]

Ponit modum remiſſionis curiæ: & dat modum jurandi ſuper poſitionibus, & dicit per quem jurari debeat: dat modum reſpondendi, & modum teſtes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterùm reprobandi. Hoc dicit. Joan. And.

PRæſentium auctoritate mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter Abbatem & Conventum Sancti Nicolai Andegavenſis ex una parte, & Priorem & Conventum de Paldigen. [2] Lyconen. [3] Diœceſis ex altera (ſuper eo quòd iidem Abbas & Conventus, ſe ab ipſis Priore & Conventu de Paldigen. poſſeſſione ſubjectionis ejuſdem Prioratûs aſſerunt ſpoliatos; & ſuper irritanda quadam compoſitione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eiſdem Abbate & Priore nomine ſuo, & in animas Conventuum eorundem, vel majoris & ſanioris partis ipſorum, recepto juramento de veritate dicenda: injungas dictis Abbati & Priori, ut tam ponendo, quàm reſpondendo, dicant veritatem, quam, ſuper poſitionibus tibi ſub bulla noſtra tranſmiſſis, ipſi ſciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas juraverunt. Præterea ſigillatim ſuper quolibet articulo in qualibet poſitione contento, facias à partibus ſufficienter ad invicem reſponderi: nulla prorsùs ab eis ſuper ipſis poſitionibus contradictione recepta. Sine juramento autem à Syndico utriuſque partis quid ſciat de hujuſmodi poſitionibus vel credat, inquiras. Teſtes etiam, quos ſuper articulis ſub eadem bulla tranſmiſſis, pars dictorum Prioris & Conventûs duxerit producendos, ad reprobandos teſtes partis alterius in cauſa principali productos (quorum nomina in eiſdem articulis continentur) uſque ad Kalendas Novembris proximò futuri, examines (ſecundùm partis adverſæ interrogatoria, quæ tibi ſub eadem bulla tranſmittimus) diligenter, primò tamen in perſonam cujuslibet teſtis à prædictis Abbate & Conventu producti, facta ſigillatim ſpecificatione criminum, & aliorum objectorum ſibi in eiſdem articulis contentorum. Si verò dicti Abbas & Conventus aliquos teſtes coram te produxerint, contra teſtes [f] ab eiſdem Priore & Conventu producendos juxta articulos (quos ipſi Abbas & Conventus, tibi ſuper reprobatione teſtium productorum Prioris & Conventûs in eadem cauſa [g] produxerint) percipere, ac eos uſque ad Kalend. Februarii proximò futuri diligenter examinare procures: ſimili ſpecificatione criminum, & aliorum (quæ contra teſtes eorumdem Prioris & Conventûs objecta fuerint) obſervata: priùs tamen præſtito juramento à Procuratore dictorum Abbatis & Conventûs, quòd ad hoc ex malitia non procedant.

¶ PITH. [1] *Idem.*] *Archiepiſcopo Rothomagenſi.* Vide *Gloſſ. in cap.* 49. *ext. de teſtib.*

[f] Not. quòd Judex poteſt præfigere terminum ad reprobandas perſonas teſtium ante publicationem atteſtationum. Nam atteſtationes publicatæ non erant, quia Judex eas cauſas tenebatur remittere. Pe. de Anc. Fon.

[g] *Dictio*, cauſa, *deeſt in antiq. codicib.*

² *Paldigen.*] *Spaldig.*
³ *Lyconen.*] *Linconen.*

III. Innocentius IV. in Generali Concilio Lugdunen. [an. 1245. *in Gallia.*]

Advocatus vel Procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Juramentum autem, præsumptione faciente pro appellante, sibi deferri non debet, nisi Judici videatur. Dominicus.

ROmana Ecclesia: *Et infrà.* In appellationis causa, is, qui appellantis Procurator vel Advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in testem. Neque indistinctè ipsi appellanti, præsumptione faciente pro eo, deferatur etiam juramentum: sed tunc cùm inspectis personarum & ipsius causæ circumstantiis, id fuerit faciendum.

DE JUREJURANDO.

Titulus XI.

I. Nicolaus III. [c. an. 1278. *Romæ.*]

Prælati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui jurant statuta, & consuetudines loci vel Ecclesiæ servare, prætextu talis juramenti non obligantur ad illicita, impossibilia vel obviantia Ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Joan. And.

CONTINGIT [h] in nonnullis Ecclesiis de earum consuetudine observari, quòd nec ipsarum Prælati (cùm primò ad Ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec Canonici (cùm de recipiendis ibidem novis Canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi jurent statuta & consuetudines ipsarum Ecclesiarum, scripta & non scripta inviolabiliter observare. Inter Laicos etiam in multis civitatibus, castris, & terris, in suis Potestatibus, Rectoribus vel Officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd Potestates, Rectores, & Officiales hujusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadem (nisi priùs servaturos se statuta ipsorum locorum clausa [i] juraverint) nullatenus admittantur. Quia verò in statutis consuetudinibùsque supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obviantia Ecclesiasticæ libertati (ne sub tali generalitate jurandi, sic jurantibus peccandi occasio præbeatur, cùm juramentum non fuerit, ut esset iniquitatis vinculum, institutum) hac generali constitutione animarum periculis obsistere cupientes, præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis, illicita vel impossibilia vel libertati Ecclesiasticæ obviantia, juramenta hujusmodi aliquatenus non præstari. Et talia juramenta ea intentione facienda, vel facta, ut etiam illicita vel impossibilia, seu Ecclesiasticæ libertati obviantia observentur (cùm etiam sub tali intentione præstari non possint absque divinæ majestatis offensa) decernimus in hujusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati Ecclesiasticæ obviantibus, non servanda: quin potiùs pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquis ignorantes prædicta illicita seu impossibilia vel libertati Ecclesiasticæ obviantia jurare contigerit, ad observanda duntaxat licita, possibilia & non obviantia libertati Ecclesiasticæ, jurantium referri debet intentio. Declaramus quoque juramenta sub hujusmodi generalitate qualitercunque, & sub qualicunque [k] verborum forma præstanda, ad licita, possibilia, & libertati Ecclesiasticæ non obviantia [l] tantùm extendi: ipsósque jurantes ad alia per præstationem juramenti hujusmodi non teneri.

[h] De intellectu, vide Decium *in rub. de Const.* 1. *lect.*

[i] An sit differentia jurare simpliciter, observare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Feli. *in c. cùm accessissent, de Constit.*

[k] *al.* quacunque.

[l] Hic generalis Principis confirmatio trahitur ad illicita, & alia de quibus *in tex.* Alex. *cons.* 59. *vol.* 1. & Deci. *Con.* 172.

II. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per Ecclesiasticum Judicem ordinarium loci, compellitur Judex secularis Ecclesiasticâ censurâ jus Canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est, servare.

LIcèt mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contravenire, proprio juramento firmantes servare juramentum hujusmodi non vi nec dolo præstitum, de jure Canonico [1] teneantur; quia tamen quidam Judices seculares eas contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitimè de hujusmodi juramento [m]. Nos animarum periculis obviare volentes, eosdem Judices ad servandum hoc jus Canonicum, per locorum Ordinarios censurâ Ecclesiasticâ decernimus compellendos.

¶ Pith. [1] *De jure Canonico.*] *Cap.* 25. *ext. eod. tit.*

[m] Vide nota. per Roma. *sing.* 498. *incip. ubi juramentum, &* 499. *incip. Tu scis,* & per Jo. And. *in c. cùm Laicus. de foro compet.* Adde Feli. *in c.* 1. *ext. de jureju.*

III. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Electus post Sacramentum ponens, vel respondens contraria directè, nisi rationabiliter excusetur, velut perjurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit Procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non revocante. Hoc dicit. Joan. And.

CUm in positionibus super electionis tuæ negotio, post juramentum in causa præstitum, à te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui adversarii fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam perjuro (nisi justa causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit.

Idem fiet si (te expressè mandante, vel etiam ex pòst facto sciente, ac ratum habente, seu non revocante) positiones, aut responsiones hujusmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit Procurator.

DE EXCEPTIONIBUS.

Titulus XII.

I. Innocentius IV. in Concilio Lugdunen. [an. 1245. *in Gallia.*]

Sex sunt dicta hujus Decretalis. Primò ponit arengam, & jus antiquum, & constitutionis causam. Secundò dicit, quòd reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: aliàs Judex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertiò *statuit, quòd si iterùm objiciatur, & probetur eadem, vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt.* Quartò, *quòd ultra duas vices hæc exceptio non opponatur, nisi ex causa:* Quintò, *quòd si opponitur post rem judicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet.* Sextò *dicitur, quòd Judex publicè excommunicatum, reo non opponente, ex suo officio debet ab agendo repellere.* Joan. And.

PIA [n] consideratione statuit mater Ecclesia, quòd majoris excommunicationis exceptio, in quacunque parte Judiciorum opposita, lites differat, & repellat agentes: ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communionis [o] periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communibus actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum faciliùs inclinentur: sed hominum succrescente malitia quod provisum est ad remedium, tendit ad noxiam. Dum enim in causis Ecclesiasticis frequentiùs hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum deferri negotia [1], & partes fatigari laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi communis irrepsit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spatium [p] (die in quo proponitur minimè computato) probare valeat apertissimis documentis. Quòd si non probaverit, Judex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si verò postmodum instantia durante judicii, & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterùm, & probetur; actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturis. Proviso, quòd ultra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio nova emerserit, vel evidens, & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem judicatam talis exceptio proponatur: executionem impediet, sed sententia, quæ præcessit, non minùs robur debitum obtinebit; eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publicè, & hoc Judex noverit [q] quandocunque, etsi de hoc reus non excipiat, Judex ex officio [r] suo actorem repellere non postponat.

¶ Pith. [1] *Deferri negotia.*] *Deferre, cap.* 5. *sup. de restit. spoliat.*

[n] De intellectu, vide Co[...] varr. *in c. quamvis. de pac. l.* 6. *in* 3. *par. relectio.* §. 3. & Lud. Gom. *in reg. Cancellariæ, de Annali possessore q.* 44.

[o] *al.* & communionis.

[p] Sed si ultimus dies esse[t] feriatus, an talis inter octo esset computandus. Docet Feli. *in c.* [...] *de Excep.*

[q] Nota quòd [...] non sequitur [...] iste est publicè excommunicatus, erg[o] judex scit. Vide §. *No*[...] *tandum.* 2. [...] 1. Anch. Fon[...]

[r] Vide *Dec.* [...] *c. parati. de appell.*

II. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Exceptio rei judicatæ per Ecclesiasticum Judicem admitti debet in foro seculari, & è converso. Joan. And.

CUm quidam seculares Judices (dum coram eis excipitur de re per Ecclesiasticum Judicem judicata, in casu, quo ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de jure) recusent excipientes audire, in derogationem jurisdictionis Ecclesiasticæ & contemptum. Decernimus ut per censuram Ecclesiasticam ab iniquitate coërceantur hujusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem, ubi aliàs de jure debet admitti, à locorum Ordinariis compellantur.

Similiter Ecclesiastici Judices, si coram ipsis excipiatur de re per secularem Judicem judicata, exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt: per Superiores suos, nisi fecerint, animadversione debita castigandi.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

Titulus XIII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In præscriptionibus sufficit bona fides, ubi jus commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet

allegari titulus & probari; nisi sit præscriptio, cujus contrarii non extat memoria. Hoc dicit. Joan. And.

EPISCOPUM, qui Ecclesias, & Decimas, quas ab eo repetis, proponit (licèt in tua sint constitutæ Diœcesi) se legitimè præscripsisse, allegare oportet (cùm jus commune contra ipsum faciat) hujusmodi præscriptionis titulum [f], & probare. Nam licèt ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum; bona fides non sufficit; sed est necessarius titulus [1], qui possessori causam tribuat præscribendi; nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat.

[f] An sufficiat titulus putativus, docent ...b. & Feli. ...c. de quar..., & in c. ...uditis. de præscr.

¶ PITH. [1] *Necessarius titulus.*] Sine quo vix præsumitur bona fides. *L. ult. C. Unde vi.*

II. IDEM [c. an. 1298. *Romæ.*]

Privatus ipso jure, vel per sententiam, bonis, quæ tenet à Romana, vel aliis Ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filii autem Hæreticorum, qui Catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Ecclesias præscribunt, spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Joan. And.

SI qui [t] (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis, quæ à Romana, vel ab aliis tenent Ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso jure privati: statuimus, ut in apprehendendis, vel occupandis, posteà quandocunque bonis eisdem, nullus (licèt leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur) ipsis Ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria, vel contra Ecclesias alias quadragenaria præscriptio legitimè sit completa. Si post mortem Hæreticorum (qui dum viverent Catholici putabantur) bona ipsorum à Catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque, spatio XL. annorum fuerint bona fide possessa: sancimus eos super bonis hujusmodi (etiamsi ad Romanam pervenire deberent Ecclesiam) in hoc casu non esse ulteriùs molestandos; quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur Hæretici extitisse.

[t] De intellectu, Joan. ...ab. *Instit. de ...su & reb. ...fi.*

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

TITULUS XIV.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunen. [an. 1245. *in Gallia.*]

Judex, qui contra justitiam, & contra conscientiam aliquid in judicio fecerit in gravamen Partis, per gratiam, vel per sordes; condemnandus est Parti læsæ in æstimationem litis; & per annum est suspensus, & perpetuò, si medio tempore ingerat se Divinis; nisi Papa cum ipso dispenset. Joan. And.

CUM Æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injustè Judex condemnat, testante Propheta, nec damnabit eum cùm judicabitur illi: caveant Ecclesiastici Judices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel favor usurpet; timor exulet, præmium aut expectatio præmii justitiam non avertat; sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum; illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundùm ejus imperium judicaret. Si quis autem Judex Ecclesiasticus, Ordinarius, aut etiam Delegatus, famæ suæ prodigus, & proprii persecutor honoris, contra conscientiam, & contra justitiam in gravamen Partis alterius in judicio, quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes: ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad æstimationem litis Parti quam læserit, nihilominus condemnandus: sciturus, quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit se Divinis, irregularitatis [u] laqueo se involvet, secundùm Canonicas sanctiones; à qua non nisi per Summum Pontificem poterit liberari, salvis aliis Constitutionibus, quæ Judicibus malè judicantibus pœnas ingerunt, & infligunt. Dignum est enim, ut qui in tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur.

[u] Vide Do. *in ca. fin. de Cle. excom. minist.* Et quid sit irregularitas, & unde sumpserit originem. Do.

II. IDEM, sacro præsente Concilio, ad memoriam sempiternam. [an. 1245. *in Gallia.*]

Papa Imperatorem deponere potest, ex causis legitimis. H. d. secundùm Paulum.

AD Apostolicæ Dignitatis [1]: & *infrà.* Sanè cùm dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ Provincias diutiùs afflixisset: Nos ad Federicum præcipuum Principem Secularem hujusmodi dissensionis & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa IX. Prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales Nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet Venerabiles Fratres P. Alba. & Hu. [x] Sabin. Episcopos; ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ xij. Apostolorum Presbyterum Cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius; duximus destinandos: facientes sibi proponi per ipsos, quòd nos & Fratres nostri, quantùm in nobis erat, pacem [y] per omnia secum habere; necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam universo. Et quia Prælatorum, Clericorum, omniúmque aliorum quos detinebat captivos; & omnium tam Clericorum, quàm Laicorum, quos ceperat in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimùm inductiva, eum, ut illos restitueret (cùm hoc idem, tam ipse, quàm sui Nuncii, antequam ad Apostolatûs vocati essemus officium, promisissent) rogari & peti ab ipso fecimus. per eosdem, ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis adstrictus; & offerre præterea, quòd si Ecclesia eum in aliquo contra [z] debitum læserat (quod non credebat,) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra justitiam læserat Ecclesiam, vel quòd nos eum contra justitiam læsissemus; parati eramus vocare Reges, Prælatos, & Principes, tam Ecclesiasticos, quàm Seculares, ad aliquem tutum locum, ubi per se, vel per solemnes Nuncios conveniret [a]: erátque parata Ecclesia, de consilio Concilii, sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo; ac revocare sententiam, si quam contra ipsum injustè tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantùm cum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de injuriis & offensis ipsi Ecclesiæ, suísque per eum irrogatis satisfactionem ab [b] eo volebat, & omnes amicos suos, sibíque adhærentes [c] in pace ponere, plenáque securitate gaudere, ut nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. Sed licèt sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans [d], more aspidis, aures suas, preces hujusmodi & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione despexit. Propter quod non valentes absque gravi offensa Christi ejus iniquitates ampliùs tolerare, cogimur, urgente nos conscientia, justè animadvertere in eundem. Et ut ad præsens de ceteris ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima (quæ nulla possunt tergiversatione celari) commisit. Dejeravit enim multotiores, pacem quondam inter Ecclesiam & Imperium reformatam, temerè violando: & *infrà.* Perpetravit sacrilegium, capi faciens Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum Ecclesiarum Prælatos, & Clericos Religiosos, & Seculares venientes ad Concilium, quod idem Prædecessor noster duxerat convocandum: & *infrà.* De hæresi quoque, non dubiis & levibus, sed difficilibus & evidentibus argumentis, suspectus habetur: & *infrà.* Præter hæc, Regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium Beati Petri [e], & idem Princeps ab Apostolica Sede tenebat in feudum) jam ad tantam in Clericis & Laicis exinanitionem servitutémque redegit, quòd eis penè penitùs nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis ejectis, illos, qui remanserunt ibidem sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam Ecclesiam (cujus sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam meritò reprehendi, quòd mille quidem fartorum annuam pensionem (in qua pro eodem Regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per novem annos, & ampliùs, solvere prætermisit.

[x] G.

[y] Vide Specu. *tit. de Compet. Vid. ad 6. v.* & Feli. *in c. Cùm sit. de For. Comp.*

[z] *In quodam manuscr. desunt hæc duo verba*, contra debitum.

[a] *al.* convenirent.

[b] *al.* ab ipso.

[c] Vid. *c. Mutare. vi. q. 1. Tamen. & l. Si avo. §. fin. ff. de Arb.* & Bar. *in l. Si sit. ff. de verb. obl.* Fon.

[d] *al.* obturantis.

[e] Adde *cap. Mandata.* & ibi Doct. *de præscript. & c. 1. 94. dist. & in c. 1. Romani. de Jur.*

Nos itaque super præmissis, & quampluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum Fratribus nostris, & sancto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cùm Jesu Christi vices, licèt immeriti teneamus in terris, nobísque in B. Petri persona sit dictum: Quodcunque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis:) memoratum Principem, qui se Imperio & Regnis [f], omníque honore & dignitate reddidit tam indignum; quíque propter suas iniquitates adeò ne regnet vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omníque honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando privamus: omnes qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento hujusmodi perpetuò absolventes, auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cetero sibi tanquam Imperatori vel Regi, pareat & intendat: decernendo [g] quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori vel Regi consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto [h] excommunicationis sententiæ subjacere. Illi autem, ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè Successorem.

Matth. 16.

[f] Nota quòd Dignitates Seculares de jure plures simul teneri possunt absque dispensatione, licèt secùs sit in Ecclesiasticis. de quo *in c. 1. de Consue. & c. de Multa. de Præb.*

[g] *al.* & decernendo.

[h] Id. absque monitione. Ita Dec. *in c. Reprehensibilis. De Ap. & Cons.* 138.

De præfato Siciliæ Regno providere curabimus cum eorumdem Fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire [2].

¶ PITH. [1] *Ad Apostolicæ Dignitatis, &c.*] Edita est integra cum epistolis Petri de Vineis, *pag.* 61. Antonin. Florent. *part. 3. tom.* 19. *cap.* 5. §. 1. Matth. Paris. *pag.* 904.

[2] *Sicut viderimus expedire.*] V. C. addit: *Datum Lugduni 17. Kal. August. Pontificatûs nostri anno 3.*

III. IDEM Præceptori Hospitalis S. Joannis Hierosoly. in Hispania; & Commendatori, ac Fratribus domûs de Curvaria, Hospitalis ejusdem. [c. an. 1250. *Româ in Hispaniam.*]

Qui petit rem certam causâ expressâ, si illam causam non

probat, ſuccumbit: licèt etiam probet, maximè poſtmodum emergentem. Joan. And.

ⁱ De intellectu, vide Joan. Fab. *Inſt. de Act.* §. *Sic itaque diſcretis.*

ABbate ſanè: *& infrà* [i]. Abbas de Bonefac. pro ſe & Conventu ſuo proponens, locum de Roſellis eſſe prædicti Monaſterii jure dominii, vel quaſi, & cum ſuis finibus ex litigatione [3] Regis Aragoniæ ad ipſum Monaſterium pertinere: petiit adjudicari eidem Monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte veſtra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat: quamvis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate; quia non ſimpliciter, ſed ſub conditione fuêre donata, videlicet ſi ad manus Fidelium devenirent: in quo caſu conceſſio poterat & debebat habere vigorem; quia ipſi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obſtabat, & ſalubre ac laudabile quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chriſtianorum dominio ſubderentur: quare mox cùm pervenerunt ad ipſos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multùm quoque diſtabat, an ipſi Monaſterio de Bonefac. vel prædicto Monaſterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuiſſet: quia etſi liquebat prædicta Monaſterio Populeti ab ipſo Rege, ac ab illo Abbati & Conventui de Bonefac. fuiſſe collata: non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi Monaſterio de Bonefac. illa donaſſe, vel mandaſſe donari. Nec pro eo quòd voluit & ſtatuit ut ædificaretur ibi Monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruendo Monaſterio donaviſſe; cùm illa potiùs ſua videretur intentio, ut (quia præfatum Monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) Abbas & Conventus ipſius pro ſua ſuorúmque ſalute Monaſterium conſtruere tenerentur, præſertim quia Monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmiſſa verò ceſſio facta Monaſterio de Bonefac. ab Abbate & Conventu Monaſterii Populeti nullum prorsùs ei videbatur afferre ſuffragium, pro eo potiſſimè [k] quòd poſt litem conteſtatam, & proceſſum judicii facta fuerat; ſicut clarè patebat ex inſtrumento præfato. Unde cùm jus (ſi quod in prædictis ipſi Monaſterio de Bonefac. ex conceſſione hujuſmodi competebat) in judicio minimè deduxiſſet; (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit) pronunciari utique ſuper petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cùm Rex ipſe ſua probitate, ac ſtudio, ab Infidelibus loca conquiſiverit ſupradicta, donatio avi, vel patris ipſius priùs facta de illis, cùm ad cultum Fidei pervenirent, Regem eundem, quoad hæc ſic per eum poſtmodum acquiſita, obligare non potuit, cùm ſua propria facta eſſent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis ſeparata.

ᵏ Vide Bart. & Alex. *in l. Habebat. de Inſti.* & Alex. *in l. Divus. de re ju.* & Feli. *in cap. Licèt. de Prob.*

Porrò præfata conceſſio facta Monaſterio de Bonefac. à Monaſterio Populeti, licèt poſt acceptum judicium cauſæque proceſſum intervenerit; prodeſſe tamen & valere debebat, cùm pro actore, (quod de jure ſuo ex cauſa idonea, quamvis ſupervenienti [l] appareat) ſatis ſufficere videatur, ſatiſque eſſe, ſi, prout ſervatur in reo, interſit ipſius tempore ſententiæ proferendæ. Sed ad hæc pars veſtra reſpondit, quòd cùm tam ſupradicti avi donatio, quàm locorum acquiſitio præmiſſorum, fuerint nomine Regni factæ: memoratus Rex donationem ſervare hujuſmodi tenebatur [m]. Ceterùm prædicta Monaſterii Populeti conceſſio, Monaſterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte; quia cùm quis egit ex aliqua certa & ſpeciali cauſa, & poſteà, ſive alia, ſive ſimilis ei, quàm expoſuit, accidit, videri non poteſt illa in judicio deveniſſe [4]; cùm Judex tunc proſpicere ac attendere debeat diligenter, an [n] ex ea omnino eadem, quæ priùs expreſſa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio ſit fundata. Secùs autem cùm egit vel petiit in genere, nullius certæ vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem; videlicet quia generaliter fortè propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe jure dominii, vel quaſi, rem aliquam pertinere [5]: tunc enim hoc præcipuè eſt inſpiciendum Judici, an ſufficienter vel minimè, de jure vel intentione conſtet actoris. Unde ſi de hoc ex cauſâ etiam poſtmodum accidenti liqueat, poteſt & debet Judex (etiamſi appareat minùs juſtè à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam etſi petitum fuerit indebitè, non ob hoc tamen minùs valuit & tenuit judicium ſubſecutum; nec illius acta vel geſta, propterea minùs valida extiterunt: nec etiam Judex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multùm reo, ſi tunc fortè in ipſum ex hujuſmodi ſupervenienti cauſa, condemnatio non ferretur; cùm mox alio inſtituto judicio foret ex illa meritò condemnandus. Unde etſi actori ſuam ex ſupervenienti cauſa intentionem ſufficiat fundaviſſe, cùm egit aliquâ causâ ſpecialiter non expreſſâ: ſecùs tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubjunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ex eadem prorsùs, quam priùs expreſſit, tunc [o] etiam competenti cauſa fundarit. Quare cùm memoratus Abbas Monaſterii de Bonefac. propoſuerit ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis terminis ad ipſum Monaſterium ex prædicti Regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi Monaſterio ſuper hoc ab eodem Rege conceſſione docuerit, oſtenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate & Conventu Monaſterii Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam antè facta, nullum profectò commodum ex ea reportare debebat.

ˡ Vide *Deciſ. Rot.* 176. *in Novis.*

ᵐ Vide de hoc Bart. *in l. Prohiberc.* §. *Planè. ff. Quod vi aut clam.* & Ruin. *Conſil.* 25. *lib.* 2.

ⁿ *In quodam manuſcripto legitur ſic*, an & omnino eadem, &c.

ᵒ *al.* & tunc etiam.

Præfatus igitur Cardinalis, præmiſſis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt propoſita, diligenter auditis, ac utriuſque partis meritis æqua juſtitiæ lance diſcuſſis, prudenter attendit, id (quod prædicti Abbas & Conventus de Bonefac. propoſuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis quæ poſt litis conteſtationem accidunt, poſſe fundari, eáque debere in judicium devenire) tunc locum habere (ſicut congruè allegatum eſt ſuprà) videlicet quando ex certa & expreſſa [p] cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex iis enim, quæ poſt inchoatum judicium eveniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis, nec debet, nec poteſt Judicis animus ad proferendam ſententiam informari; quia cùm certæ cauſæ facta eſt mentio, utpote donationis, vel venditionis, aut alterius ſpecialis, oportet incœpti judicii tempus attendi, ut liquidò cognoſcatur, an tunc interfuerit actoris propter illa quæ ſpecialem comitantur cauſam, & neceſſariò adeſſe debent, veluti locus & tempus, & hujuſmodi quæ ſunt ſolicitè attendenda, & ſine quibus cauſa vacua & invalida cenſeretur. Sed cùm eſt in genere abſque alicujus cauſæ declaratione petitum, non ſic oportet accepti judicii tempus inſpici; quia non requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt hujuſmodi comitantia in hoc caſu [q] [6]. Et licèt aliquibus curioſis (qui de iis, quæ non multùm expediunt, ſæpè diſceptant) aliter forſan appareat, quando actum eſt causâ aliquâ non expreſſâ [r]; utilius tamen [7] videtur negotia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari: præſertim cùm nonnulla pro utilitate communi contra juris aſperitatem ex æquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Unde idem Cardinalis conſiderans quòd ipſi Abbas & Conventus de Bonefac. non probaverunt largitionem ſuper his regiam legitimè ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab hujuſmodi eorundem Abbatis & Conventûs impetitione, de mandato noſtro, præhabito Fratrum noſtrorum conſilio, vos duxit ſententialiter abſolvendos. Nos igitur Cardinalis ejuſdem ſententiam ratam habentes, eam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

ᵖ Vide ad hoc Bart. *in l.* 1. *ff. de edend. & l. Habebat. ff. de Juſt. & jur.* & Feli. *in c. Ex parte.* 1. *de Reſcript.*

ᵍ Vide Bar. *in l. Et an eadem.* §. *Actiones, ff. de except. rei jud.* Fontan.

ʳ Vide *l. Si rem.* §. *fin. ff. de Pig. act. l. Non poteſt videri. ff. de Judic.*

¶ PITH. [3] *Ex litigatione Regis.*] *Ex largitione Regis.*
[4] *Videri non poteſt in judicio deveniſſe.*] *L. Non poteſt. C. de Judic.*
[5] *Vel ad ſe jure dominii, vel quaſi rem aliquam pertinere.*] Ita tamen ut ſimul directâ in rem & Publicianâ agere non poſſit. Quod tamen Doctores ex hoc loco collegerunt *in L.* 39. §. 1. *ff. de Evictiion.*
[6] *Comitantia in hoc caſu.*] Vide Paulum Caſtrenſ.
[7] *Utilius tamen, &c.*] Vide Paulum Caſtrenſ. *in* §. *final. ff. de Pignorat. act.* Petr. de Bella Pertica, *in L.* 1. *C. de Alienat. judic. mutand. cauſ. fact.*

IV. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si ex pluribus Judicibus vel arbitris unus, aliis præſentibus & mandantibus, per verba pluralis numeri ferat ſententiam; tenet ſententia. Electio autem pronuncianda eſt per verba ſingularia. Hoc dicit: Joan. And.

CUm [s] ab uno Arbitrorum vel Judicum, aliis præſentibus & mandantibus, ſcripta ſententia recitatur: habetur perinde ac ſi ſimul eſſet ab omnibus recitata [t]. Oportet tamen ut is qui recitat, non utatur verbis ſingularis numeri, ſed pluralis; ut dicat: Nos tales Judices vel Arbitri pronunciamus, ſeu ſtatuimus in hunc modum. Licèt ſecùs in electione, in qua (ut cenſeatur evidentiùs unica & communis) eſt ab uno vice omnium (ſive per compromiſſum, ſive per ſcrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba ſingularis numeri facienda.

ˢ Ad intelligentiam, vide not. per Doct. ac præſertim Arc. *con. in c. Sicut cùm per formam. de Elect. lib.* 6.

ᵗ Vide §. *Sin autem. in Auth. Ut Jud. non exp.*

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & à primo unum caſum excipit. H. d. Joan. And.

ETſi ſententia definitiva, poſtquam ſcripta fuerit, debeat à Judice, non ab alio de ſcripti recitatione proferri (aliàs nec nomen ſententiæ mereatur habere, nec ab ea ſit appellare neceſſe:) Epiſcopo tamen (quem propter Dignitatis prærogativam, ampliori convenit honore fulgere) ſententiam ab eo ferendam licebit, ad inſtar illuſtrium perſonarum, per alium recitare. Sententia, quam ſcriptam edi, à Judice litigatoribus non recitari; vel quam ab ipſo ſtando, non ſedendo, proferri contingit, nullius penitùs eſt momenti.

DE APPELLATIONIBUS.

TITULUS XV.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunenſi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Appellans ad Papam in judicio, vel extra, appellare debet in ſcriptis, & cauſam exprimere, & apoſtolos petere. Si vult & petit appellatus: principales perſonæ per ſe, vel per Procuratores inſtructos ſuper principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à ſententia diffinitiva interpoſitis, nil mutatur. Demum utrique contrà facienti imponitur pœna. Joan. And.

CORDI nobis eſt lites minuere, & à laboribus relevare ſubjectos. Sancimus igitur, ut ſi quis in judicio, vel extrà, ſuper interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum; cauſam appellationis in ſcriptis

Vide Bart. l. ejus. ff. Appel. & lo. in l. 1. fin. ff. eod. ig. Ar. in l. 1. Fon.

assignare deproperet [u], petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex Superioris reverentia sit delatum. Post hoc Appellatori, secundùm locorum distantiam, personarum & negotii qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit Appellatus, & petierit, principales personæ per se, vel per Procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad Sedem Apostolicam sic parati, ut, si nobis visum fuerit expedire, finito appellationis articulo, vel de Partium voluntate omisso, procedatur in negotio principali, quantùm de jure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si Appellator, quæ præmissa sunt, non observet; reputabitur non appellans, & ad prioris Judicis redibit examen, in expensis legitimis condemnandus. Si autem Appellatus contempserit hoc statutum, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantùm à jure permittitur) procedatur. Justum est equidem, ut in eum jura insurgant, qui Jus & Judicem, & Partem illudit.

II. IDEM. [an. 1245. *in Gallia.*]

Judex, qui recusatur, statuit competens tempus Arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Joannes Andræas.

LEgitimâ suspicionis causâ contra Judicem assignatâ, & Arbitris à Partibus, secundùm formam juris, electis, qui de ipsa cognoscant, sæpè contingit, quòd ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii ut tenentur, Judex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi tum propter odium, tum propter favorem Partium diutiùs vilipendunt: quare causâ ipsâ plùs debito prorogatâ, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujusmodi necessariam adhibere medelam, statuimus ut ipsis Arbitris per Judicem competens terminus præfigatur [x], intra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo vel alter eorum, ejusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin Judex ex tunc in principali negotio procedere non omittat.

Vid. l. Quo-s. ff. de t. & ob. l. 1. §. ixerit aliis. ff. de b. de Anch. int.

III. IDEM. [an. 1245. *in Gallia.*]

De Officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum appellatur.

ROmana Ecclesia: & *infrà*. Cùm Suffraganeorum Remensis Ecclesiæ, suorúmque Officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) unum & idem Consistorium sive Auditorium sit censendum; ab ipsis Officialibus non ad dictos Suffraganeos [y] (ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de jure ad Remensem est Curiam [z] appellandum.

Sed an supplicari possit. d. not. in c. x literis. de integ. resti-t. Font. Vid. cap. Si is Clericus. . q. 1.

De subdito Episcopi ad ipsum, non ad Archiepiscopum appellatur, nisi aliud esset de consuetudine. H. d.

§. 1. Ab Archidiaconis verò, aliísque inferioribus Prælatis, Suffraganeis subjectis eisdem, & eorum Officialibus ad Suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem Curiam, omissis dictis Suffraganeis, appellari; nisi aliud Remensi Ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab Episcopo interpositæ non debet committere, vel Partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.

De intelle-a, vide Fel. c. Pastora-. §. Quo-am. de rescr.

§. 2. Cùm autem [a] ad præfatam Curiam ab eorumdem Suffraganeorum, vel suorum Officialium audientia fuerit appellatum: Remen. Archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, vel Officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ ante definitivam sententiam, citent Partes; nec etiam aliis illam committant, appellationis ejusdem causâ probabili seu legitimâ non expressâ.

Si negetur per appellationem negotium devolutum, non inhibebit Archiepiscopus Judicem principalis causæ procedere, nisi priùs de devolutione constiterit. Hoc dicit.

§. 3. Si verò vocatis Partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eundem Archiepiscopum, vel ejus Officialem devolutum negotium, proponatur: iidem (nisi priùs ipsis constiterit causam ipsam, ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ, non præsumant. H. d.

Si dicitur ex injusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest, nisi priùs recepta appellatione, ut probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. H. d.

Ad intelligentiam §. vide Ab. & Fel. in c. Dilectus. 2. de Rescr. Dec. Rot. 11. & 412. eod. tit. in Novis.

§. 4. Quòd [b] si objiciatur ex injusta causa, seu minùs legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem hujusmodi admittendam: nequeunt prædicti Archiepiscopus, vel ejus Officialis, prohibere ne procedatur in causa, nisi priùs appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa hujusmodi an sit vera.

Licèt dicatur appellatum à definitiva in casu prohibito à jure, ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. Hoc dicit.

§. 5. Si autem post sententiam, in casibus à jure prohibitis (utpote à sententia super manifesto & notorio [c] crimine, vel de quo quis in jure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere cœperint utrùm sit recipienda, vel non, appellatio ab eo interposita) inhibere.

[c] Quid sit notorium, & quotuplex, & quod eorum plus operetur. lib. Cons. 45. lib. 1. Feli. in c. Exceptionem. De Except. Gram. Decis. 205.

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innovantem, jurisdictionem exercere non potest. Hoc dicit.

§. 6. In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controversia vertitur, post eorum inhibitionem attentat; non valent occasione hujusmodi jurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellantem in aliis causis, à jurisdictione Episcopi non potest eximere. Hoc dicit.

§. 7. Cùm verò is qui ad Remen. Curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiciatur: Remensis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius, nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab Episcopis in causis, quibus jurisdictionem temporalem habent, de jure debet ad Archiepiscopum appellari; nisi speciale jus aliud inducat. Hoc dicit.

§. 8. Debet autem ad eos ab Episcopis præfatæ Provinciæ super causis in quibus temporalem jurisdictionem exercent, nisi fortè de consuetudine [d] aut privilegio, sive jure alio speciali sit appellandum ad alium, appellari.

[d] Vide Gl. in c. fin. de Consti. lib. 6. & Ruin. Cons. 119. lib. 4.

Censuram Ecclesiasticam, in appellantem prolatam per Episcopum, Archiepiscopus revocare non potest, nisi Partibus vocatis, & de causa legitimè cognito. Hoc dicit.

§. 9. Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus [e] nisi vocatis Partibus, & de appellatione legitimè cognito, revocent, aut denuncient esse nullas.

[e] Dictio, nullatenus, quid importet, vide per Glo. in Cle. infrà. de seq. poss. & per Grammat. Cons. 3.

Ex quo Archiepiscopus pronunciaverit malè appellatum ante sententiam; statim debet causam ad Suffraganeum remittere. Hoc dicit.

§. 10. Cùm autem ad Remen. Archiepiscopum, ab audientia Suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem Archiepiscopus (postquam de appellatione cognito constiterit, eam minùs rationabilem extitisse) causam ad eundem Suffraganeum remittere non postponat.

IV. IDEM. [an. 1245. *in Gallia.*]

Si Judex requisitus non tradit apostolos, & posteà procedit in causa; non valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi. Joan. And.

UT super appellatione ac ejus causa instructio facilior valeat in processu haberi; distinctè præcipimus, quòd ille à quo appellatur, apostolos appellanti (juxta tenorem Constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit [f]) ejus invalidus & irritus sit processus.

[f] Ante processum Judicis, quia si pòst renunciaret, illa non validaret. Joan. And. Petr. de Anch. Font.

V. CLEMENS IV. [c. an. 1267. *Romæ.*]

Judex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad Judicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis Judex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à definitiva, antiqua jura serventur. Joan. And.

CUm appellationibus frivolis nec justitia deferat, nec sit à Judice deferendum; si Judex inferior appellationem minùs legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, Superior de ipsa cognoscens causam ad priorem Judicem (juxta sanctiones Canonicas) sine difficultate remittat, eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò Judex admittat eandem, licèt tam appellatio, quàm ipsius

Judicis delatio à Superiore valeant refutari [g]: quia tamen Judex ipse, quantùm in se fuit, à se jurisdictionem abdicavit eandem, appellationi deferens minùs justè, totius causæ decisio in Superioris est potestate transfusa: nec est illi causa de necessitate ulteriùs remittenda: salvis iis quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

[g] Et ratio, quia culpa alicujus non debet alium plùs gravare quàm velit. Vide *l. Si quis plurium.* §. *Si quis. ff. de Lega.* 1. Ancha. sicut perjurus non præstat juramentum honoris, sed oneris, ne culpa sua alios gravet. Font.

VI. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si appellans intra triginta dies, instanter non petit apostolos, appellationi renunciat. Si Judex modo debito requisitus illos non tradit; sed posteà procedit: non valet ejus processus. Joannes Andræas.

AB eo qui appellat intra triginta dies instanter apostoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à Judice exhiberi: aliàs præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos intra idem tempus petere prætermittat, etiamsi vadat aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam.

Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa IV. Prædecessor noster statuendum decrevit, ut si is, à quo appellatur, apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat, nisi appellationi reaunciatum fuerit, ejus invalidus sit processus; tunc demum obtinet, cùm Judex super hoc cum debita instantia, loco & tempore congruo, requisitus, eos expresŝè denegat, vel intra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit.

VII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Innovata per Judicem post definitivam sententiam, à qua appellatum extitit, revocantur statim per Judicem appellationis; etiamsi ante appellationem fuerint innovata. Attentata verò post appellationem ante definitivam, non revocantur, nisi primò de veritate constiterit; nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Joan. And.

NOn [h] solùm innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam, debent semper (exceptis casibus, in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis Judicem penitùs revocari: sed etiam ea omnia quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum intra decendium interponitur ab eadem) contingit [i] innovari: ac si post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, revocari non debent: nisi Judex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonicè Judici, à quo appellatum extitit, ne procedat: tunc enim, quicquid post inhibitionem hujusmodi fuerit innovatum, est (licèt causa eadem non sit vera) per eundem appellationis Judicem, ante omnia in statum pristinum reducendum.

[h] De intellectu, vide Alex. *Cons.* 89. *vo.* 1. & Im. *in Cle.* 1. *de Causa poss. & pro. vers. nota bonum dictum.*
[i] *Aliàs*, contigerit.

VIII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Qui appellat extra judicium, intra decem dies, ex quo scivit gravamen, appellare debet: posteà per remedium juris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Joan. And.

COncertationi [k] antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, ut ab electionibus, postulationibus, provisionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis gravatum se reputans, per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, intra decem dies, postquam sciverit, si velit, appellet: post decendium verò eidem aditus non pateat appellandi. Sed si per contradictionem debitam, vel alia juris remedia petierit revocari gravamen: ei (dummodo medio tempore his non consenserit) lapsus decendii non obsistat.

[k] Vide Dec. *in c. Cùm sit* & Peruf. *in c. Consuluit. Extrà. de ap.*

IX. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Valet appellatio in scriptis porrecta, licèt coram Judice non legatur. Hoc dicit. Zen.

APpellatio [l], quam in scriptis Judici (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis, non potest ex eo, quòd coram ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

[l] De intima[tione] appell[a]tionis, vid[e] Lapum *All.* 391. *incip.* [...] *valeat.* & *Alle.* 119. *incip. Quan[...]tum.*

X. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Judex à quo, compellere non potest appellantem à gravamine ipsius veritatem probare, licèt citare potest ad ipsius revocationem audiendam: quâ factâ, in causa procedere poterit, ejus contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. H. d. Zen.

SI [m] à Judice à quo, (propter gravamen quod tibi proponis illatum (appellas; ad docendum te fore gravatum, & ad audiendam revocationem ejusdem gravaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cùm ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram Judice (cùm per appellationem sit suspensa ipsius jurisdictio) comparere teneris; nisi ad hoc solùm, ut revocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino gravamen revocaverit cum effectu: poterit ex tunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

[m] Vide Ro[...] *Decif.* 7. & [...] 74. *in Novi[...]*

XI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

A collatione Capituli ad Episcopum appellatur, si ut Canonicus interfuit: secùs si ut Prælatus. Hoc dicit. Dominicus.

A Collatione beneficii, quam communiter per Episcopum & Capitulum in tuum præjudicium factam esse proponis. Non [n] ad ipsum Episcopum (si in ea ut Prælatus interfuerit) sed ad Superiorem te oportuit appellare. Aliàs, si ut Canonicus interfuisset in ea, potuisti appellare licitè ad eundem.

[n] Vide Bart. *in. l. Vero.* [...] *Sol. matr. l. Socium qui.* §. *fin. ff. Pro soc.* Fonta.

XII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per appellationem interpositam à definitiva, revocari potest interlocutoria principali negotio præjudicans: aliàs non. Joan. And.

LIcèt ab interlocutoria (per quam pacti vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præjudicans, vel judicium nullum reddens, exceptio est repulsa) non fuerit appellatum: si tamen à definitiva (quæ postmodum, etiam ultra decendium, promulgatur) appellari contingat: potest in appellationis causa ipsum gravamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis Judicem emendari. Ubi verò interlocutoria super eo profertur, quod non parat præjudicium negotio principali, vel judicium nullum reddit; nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationem à definitiva posteà interjectam, gravamen illatum nequaquam poterit revocari.

SEXTI

SEXTI DECRETALIUM

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS I.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Clericus joculatoriam artem per annum exercens, si tertiò monitus non desistat, ipso jure perdit privilegium Clericale. Joan. And.

CLERICI, qui Clericalis Ordinis dignitati non modicum detrahentes, se joculatores, seu goliardos [1] faciunt aut busones; si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso jure [o]: si autem tempore breviori, & tertiò moniti non resipuerint, careant omni privilegio Clericali.

[o] Vide *Au... de San... Epis.* §. *...erdicimus.*

¶ PITH. [1] *Goliardos.*] Jongleurs.

DE CLERICIS CONJUGATIS.

TITULUS II.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si Clericus conjugatus ferat habitum & tonsuram, Clericali privilegio gaudet: aliàs non. Joan. And.

CLERICI [p], qui cum unicis & virginibus contraxerunt, si tonsuram & vestes deferant Clericales, privilegium retineant [q] Canonis [r] ab Innocen. Pap. II. Prædecessore nostro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cùm, juxta Parisiense Concilium [2], nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat à Judice Seculari: præsenti declaramus edicto, hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut civiliter ad judicium seculare: nec ab ipsis Secularibus Judicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eisdem Judicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In ceteris autem, vel nisi, ut præmittitur, tonsuram, vel [s] vestes ferant Clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus privilegio Clericali.

[p] Vide Conc. ...id. *sess.* 23. *Refor. c.* 6.
[q] *al.* retinent.
[r] Vide Alex. ...*nsil.* 8. *vol.* ... & Rot. *de*... 202. *in* ...*ovis.*
[s] *aliàs*, &.

¶ PITH. [2] *Juxta Parisiense Concilium.*] *Caus.* 11. *quæst.* 1. *Can.* 2. Junge titulum *de Decret. ab Ordin. fac.*

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS [t] IN ECCLESIA VEL PRÆBENDA.

[t] Vide Conc. ...rid. *sess.* 6. *Refor. c.* 1. ... *sess.* 21. *c.* ... & *sess.* 24. ... 12.

TITULUS III.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Distributiones quotidianæ solùm præsentibus qui intersunt Divinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas suas: Et idem de distributionibus quæ dantur pro anniversariis Defunctorum. Joan. And.

CONSUETUDINEM, quæ in quibusdam partibus inolevit, quâ Canonici, & alii Beneficiati, seu Clerici Cathedralium, & aliarum Collegiatarum Ecclesiarum distributiones [u] quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia, seu victualia nuncupantur, & tantùm residentibus tribuuntur) qualitercunque in civitatibus, seu aliis locis, in quibus ipsæ consistunt Ecclesiæ, sint præsentes, licèt divinis Officiis non intersint, ex integro percipiunt [x] ac si continuè in ipsis Ecclesiis, in eisdem Officiis deservirent, penitùs improbantes. Statuimus, ut distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunque rebus consistunt, Canonicis ac aliis Beneficiatis, & Clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem Officiis in ipsis Ecclesiis affuerint, tribuantur juxta Ecclesiæ cujuslibet ordinationem rationabilem jam factam, seu etiam faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, seu justa & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas; imò ad omnium restitutionem, quæ contra hujusmodi nostram Constitutionem receperit, teneatur.

De distributionibus etiam pro Defunctorum anniversariis largiendis, idem decernimus observandum.

[u] VideDecium ...*onsil.* 280. ...bi latè de his ...uotidianis ...istributioni...us.
[x] *al.* partici...ant.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS IV.

I. CLEMENS III [y]. [c. an. 1190. *Romæ.*]

[y] *In vetustioribus Codicib. constànter legitur*, Clemens IV.

Ad præsentationem Religiosorum, etiam exemptorum, non debent in Ecclesiis ipsorum Rectores institui, nisi primò tantum eisdem assignetur, unde incumbentia onera subire possint, & congruè sustentari: nec valet contraria consuetudo. Joan. And.

SUSCEPTI regiminis nos cura solicitat, ut utilitatibus subjectorum in illis præcipuè, per quas [z] animarum saluti consulitur, nunc novorum editione jurium, nunc antiquorum innovatione solicitè providere curemus. Sanè fuit olim per Sedem Apostolicam providè constitutum, ut Diœcesani locorum, ad præsentationem Religiosorum nullum ad aliquam Ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de proventibus ipsius Ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possint solvere, & congruam sustentationem habere. Verùm (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) Religiosi exempti de proventibus Parœcialium Ecclesiarum, in quibus jus obtinent patronatûs, seu Rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim quòd Rectores Ecclesiarum ipsarum non possunt dè residuo commodè sustentari, & Episcopalia jura persolvere, ac alia incumbentia eis onera supportare: propter quod sæpè contingit, quòd non inveniuntur personæ idoneæ, quæ hujusmodi Ecclesias velint recipere; sicque frequenter minùs idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum. Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhiberi, præsenti Decreto statuimus & mandamus, Constitutionem hujusmodi, quoad omnes Patronos [a] Ecclesiarum Religiosos, tam exemptos, quàm non exemptos, & alios, inviolabiliter observari, consuetudine contraria non obstante.

[z] *al.* per quam
[a] Aliòs casus, quibus Exempti subsunt Ordinariis, vide *infrà, eo. c.* 2. *de Pœn. & re. per gl. ibi.* Phil. Font.

II. IDEM. [c. an. 1190. *Romæ.*]

Beneficia vacantia in Curia alius quàm Papa conferre non potest: Quod si fecerit, irrita est collatio. Joan. And.

LIcèt Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorúmque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere, ita quòd non solùm ipsa cùm vacant, potest de jure conferre; verùm etiam [b] jus in ipsis tribuere vacaturis: collationem tamen Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, & Beneficiorum apud Sedem Apostolicam vacantium, specialiùs ceteris antiqua consuetudo [c] Romanis Pontificibus reservavit. Nos itaque laudabilem reputantes hujusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inviolabiliter observari: eadem auctoritate statuimus, ut Ecclesias, Dignitates, Personatus, & Beneficia quæ apud Sedem ipsam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem, quacunque super hoc sit auctoritate munitus, sive jure ordinariæ Potestatis ipsorum electio, provisio, seu collatio ad eum pertineat, sive literas super aliquorum provisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma [d] verborum receperit (nisi ei sit super conferendis eisdem in Curia Romana vacantibus specialis & expressa ab ipso Pontifice Summo auctoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus non præsumat. Nos enim si secùs actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

[b] *al. ita:* verùm etiam jus ad ea tribuere vacatura.
[c] Vide *l. Jus civile. ff. de Just. & Jure.*
[d] Procedit etiamsi habeatur clausula, non obstante quòd oporteret expressam mentionem de verbo ad verbum fieri in Literis Apostolicis. Pet. de Anch. Dom. & Phi. Font.

III. GREGORIUS X. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Si Papa Beneficia vacantia in Curia non conferat intra mensem à die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Joan. And.

STatutum Felicis recordationis Clementis Papæ Prædecessoris nostri de Dignitatibus & Beneficiis in Curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum: ut ii, ad quos eorumdem Beneficiorum & Dignitatum spectat collatio [e], statuto non obstante prædicto, demum post mensem à die quo Dignitates seu Beneficia ipsa vacaverint numerandum, ea conferre valeant. Tantummodo per seipsos vel, ipsis agentibus in remotis, per suos Vicarios Generales in eorum Diœcesibus existentes, quibus id canonicè sit commissum.

[e] Vide §. *fin. in Authen. de fil. ante dot. instru.*

IV. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In Beneficiis vel in impetrationibus ad Beneficia per pro-

visionem usque ad certam summam pensio non debetur. Per Ecclesias Civitatis vel Diœcesis non comprehenditur Cathedralis. Sed per Ecclesias Provinciæ Metropolitana & Cathedrales reliquæ includuntur. Joan. And.

[f] Vide Oldrad. *Consil.* 168.

QUamvis [f] plenissima sit aliàs in Beneficiis interpretatio facienda: literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent, cùm sint ambitiosæ, restringi. Et ideò si alicui usque ad certam summam provideri mandamus: ei non in pensione, sed in Beneficiis Ecclesiasticis tantùm volumus provideri; nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa. Quanquam sub nomine Ecclesiarum civitatis comprehenditur aliàs Ecclesia Cathedralis: cùm tamen alicui de Beneficio mandamus in aliqua Ecclesiarum Civitatis vel Diœcesis provideri, ad Cathedralem Ecclesiam (quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mandatum hujusmodi non extendit. Secùs [g] autem cùm mandamus in aliqua Ecclesiarum Provinciæ provideri: tunc enim & Metropolitana, & ceteræ Cathedrales Ecclesiæ includuntur sub tali mandato, cùm uberiorem hoc casu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

[g] *In antiquis Codicibus ita:* Secùs est cùm mandamus.

V. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Impetranti Beneficium seculare, providetur de Beneficio per Seculares Clericos usque ad præscriptionem legitimam possesso. Hoc primò. *Clerico Seculari Prioratum impetranti simpliciter, non providetur de consueto per Religiosos gubernari.* Hoc dicit secundò. Dominicus.

CUm [h] de Beneficio Ecclesiastico, consueto Clericis Secularibus assignari, provideri mandatur, de illo debet intelligi quod tanto tempore ab uno vel pluribus Secularibus Clericis institutis in eo Rectoribus extitit continuè ac pacificè gubernatum, ut præscriptio legitima sit completa, etiamsi antè vel pòst [i] Religiosi quandoque ministraverint in eodem. Quando verò scribitur, ut provideatur de aliquo Prioratu alicui Clerico Seculari, provideri non potest de Prioratu, qui per Religiosos, juxta modum præmissum, est solitus gubernari: nisi hoc in literis caveatur expressè.

[h] Vide *Clem. 1. tit. de Sup. ne. Præ. vers. Prioratus.* & latè Feli. *in ca. In nostra. extrà, de Rescriptis.*
[i] Vide *c. fin. de Deci.*

VI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Habere Personatum cum Cura, & Præbendam, cui annexa est Parœcialis Ecclesia, non est contra Concilium Generale. Joan. And.

SUper eo, quòd Præbendas, quibus Parœciales Ecclesiæ sunt annexæ [k], in quibus spiritualem jurisdictionem, secundùm Ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundùm aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum Personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem Ecclesia obtinetis, vobis (cùm hoc Generali Concilio non obviet) dispensatio necessaria non existit.

[k] De ista unione no. *Cle. Si una. de rebus Ec. non alie.* & c. *Si unire. de excess. Prælat.* de Anch. Fon.

VII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In impetratione Beneficiorum inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Joan. And.

EUm cui Canonicatus alicujus Ecclesiæ à Sede Apostolica est collatus, licèt nondum sit in ea receptus: decernimus in assecutione Præbendæ, juxta suæ provisionis ordinem, omnibus præferendum [l], quibus postmodum in ipsa Ecclesia similis gratia est concessa. Licèt isti primò suas literas præsentaverint, & primò recepti fuerint in eadem.

[l] Vide hic Fe... *in ca. Eum te. de Rescript.* Fon.

VIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per Literas Apostolicas non facientes de defectu Ordinis mentionem, potest impetranti de Curato Beneficio provideri: ad Ordines tamen se faciet proximis temporibus promoveri. Joan. And.

SI pro Clericis pauperibus, vel aliis nostras Literas, ut eis de Beneficiis provideas, etiamsi animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licèt nec in sacris sint constituti Ordinibus, nec de defectu Ordinum in eisdem Literis mentio habeatur) poteris de Beneficiis curam habentibus licitè providere, nec prætextu dicti defectûs tua poterit provisio impugnari. Oportebit tamen ut ipsi ad Ordines quos requirunt [m] collata eis Beneficia, se faciant proximis statutis à jure temporibus promoveri.

[m] Vide Conc. Trid. *sess.* 22. *de Reform. c.* 4.

IX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandato alterius super provisione facienda per Papam impleto, provisio auctoritate Papæ intelligitur esse facta. Hoc dicit secundùm Zen.

SI eum, super cujus provisione Apostolicæ Sedis Legatus in certa Ecclesia suas Literas, quibus obtemperatum non fuerat, destinarat: mandamus auctoritate nostra in ipsa Ecclesia in Canonicum recipi & in Fratrem, sibique provideri de Præbenda, juxta ipsius Legati continentiam Literarum: talis receptus hujusmodi nostri auctoritate mandati, non Legati, sed nostra [n] intelligitur auctoritate receptus. Et ideò est in assecutione Præbendæ omnibus post eum eadem auctoritate receptis, in dicta Ecclesia præferendus.

[n] Vide *l. Si servus. ff. de hæred. instit.* & *l. Unum ex fam. ff. de Leg.* 2.

X. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandatum alternativè plures Collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul verò vacantibus ordo scripturæ servatur. Hoc dicit secundùm Domin.

MAndato nostro sub ea forma tibi directo, ut alicui provideas de Beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De Beneficio quod primò vacabit (sive ad tuam, sive ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo scribitur, providere debebis. Si verò plura Beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul vacent; tunc scripturæ ordinem servare habebis, ut illi solùm provideas de illo Beneficio quod ad te noscitur pertinere.

XI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si Clericus, cui mandabatur provideri de Præbenda primò vacante, negligit petere Præbendam sibi debitam; extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habebit Præbendam, cùm nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Joan. And.

SI Clericus, pro quo à Sede Apostolica recepisti mandatum, ut ei de Præbenda [o] proximò vacatura in certa Ecclesia provideres, eumque posteà in Canonicum ipsius Ecclesiæ recipi faceres, & in Fratrem, Præbendam sibi debitam quando vacat, petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa Ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris providere. Cùm facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verùm si præfatus Clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus ab initio Canonicus in Ecclesia prælibata; tunc (cùm remanserit in ea Canonicus, dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione Canonicatûs sit in alia Præbenda nulli alii de jure debita ceteris præferendus) petere poterit Præbendam aliam proximò vacaturam; dummodo non sint aliqui eadem auctoritate Præbendas in ipsa Ecclesia expectantes. Et eidem, de ipsa non per te (cùm mandatum non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem Ecclesia Præbendarum collatio, provideri debebit: aliàs facta de Præbenda hujusmodi alteri collatio in illius præjudicium, eo ipso viribus non subsistet.

[o] Vide *c. Cùm in Ecclesia. infrà, eod.* & *l. Petens. C. de Pac. infrà de Consecr. Eccle. cap.* ...

XII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est aliis in præbenda. Hoc dicit secundùm Zen.

II, qui auctoritate Apostolica in aliqua Ecclesia in Canonicos sunt recepti; debent in Præbendarum assecutione ceteris anteferri Legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis anteà in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum Legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur, auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.

XIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si post gratiam mihi factam à Papa de Canonicatu & Præbenda, Bononien. Canonici hoc ignorantes & ignoranti Præbendam conferunt pòst vacantem: non tenet collatio. Hoc dicit. Joan. And.

SI postquam Canonicatum in aliqua Ecclesia tibi contulimus, & de Præbenda nulli alii de jure debita inibi proximè vacatura mandavimus provideri, ii, ad quos in ea spectat collatio Præbendarum, Præbendam, quæ vacabit [p] ibi postmodum motu proprio ignorantes tibi gratiam factam, alii duxerint conferendam: talis collatio in tuum præjudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipso, quòd Canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, jus ad obtinendum Præbendam proximò vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit; eandémque, quàm citò vacavit (ex quo nulli alii debebatur) justè petere potuisti: & ideò à prædictis, licet ignorantibus, alteri conferri nequivit.

[p] *In antiquioribus libris constanter legitur,* vacavit.

XIV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si Papa det licentiam Legato sub recipiendi auctoritate Apostolica resignationes Beneficiorum Legationis suæ liberè in manibus suis factas & illa Beneficia conferendi: Secundò, Papa de prædicta potestate non habita mentione Canonicatum & Præbendam si vacat, vel quàm primò vacaverit in aliqua Ecclesia Legationis mihi conferat: Tertiò, Canonicus ipsius Ecclesiæ renunciet, & Legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi Præbendam prædictam: non tenet collatio Legati, sed mihi illa Præbenda debetur. Hoc dicit. Joan. And.

DUdum Venerabili Fratri nostro S. Episcopo Prænestino [q], quem ad partes destinavimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostra resignationem ab obtinentibus Beneficia Ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent liberè in ejus manibus resignare, ac Beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras Literas potestate concessa. Nos postmodum (de concessione hujusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. Camerario dilecti filii nostri N. tituli Sancti Laurentii in Damaso, Presbyteri Cardinalis Canonicatum Lexon. Ecclesiæ, quæ in partibus illis existit [r], & Præbendam nulli alii de jure debitam (si qua tunc vacabat in dicta Ecclesia) contulimus, & sibi providimus de eisdem. Si verò nulla talis Præbenda vacabat ibidem, nos Præbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto Camerario cùm vacaret) donationi Apostolicæ duximus reservandam: decernentes ex tunc

[q] *al.* Palestrino.
[r] *al.* extitit.

irritum & inane, si secùs super hoc à quoquam contingeret attentari, certis [f] sibi ad hoc Executoribus deputatis. Cúmque postmodum Nicolaus Vasalli Clericus Canonicatum & Præbendam, quos in dicta Lexon. Ecclesia obtinebat, in dicti Episcopi manibus resignasset, & dictæ potestatis prætextu eos idem Episcopus (collationis, provisionis, reservationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo Vasalli Presbytero contulisset, dicti Executores (collatione non obstante prædicta) literarum nostrarum auctoritate, Præbendam eandem dicto Camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus Presbyter (prætextu [t] collationis per dictum Episcopum sibi factæ) quòd Præbendam ipsam pacificè possidere valeat, non permittit: propter quod idem Camerarius nobis supplicavit humiliter, ut providere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd etsi memorato Episcopo prædictam concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit major [I], licèt eadem potestas etiam in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupavimus potestatem, potior debet esse conditio, eo præsertim quòd secundùm Canonicas & legitimas sanctiones, per speciem generi derogatur, quanquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus Literas gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa [u]: quia foret absurdum, si tam lata [x] nostra impediretur potestas; & si in omnibus provisionum nostrarum literis, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionem: Et quòd decretum nostrum prædictum (maximè hîc ubi jam dictus Camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonien. effectus Canonicus) statim ignorantes ligaverat, cùm super incerto non esset editum; nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cujusvis, qui acceptandi potestatem haberet: & idcircò per illud etiam expressisse videmur, ne alius posset conferre, & potestatem prædictam, quantùm ad speciem, revocasse, quæ in hoc casu, ubi de lucro dicti G. tantùm agitur, & non de præjudicio Episcopi memorati, ab ignorante potuit revocari: nec post revocationem hujusmodi jus, per eum in alium etiam ignorantem, in re revocata transferri. Ad instar etiam servi Kalendario Præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipientis non facit, licèt inter contrahentes mors domini Præpositum revocans fuerit ignorata. Et domini, qui peculium quod proprio servo concesserat, statim perimit, cùm in eo suam mutaverit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum Presbyterum, monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam compellatis, ut collatione de Canonicatu & Præbenda prædictis per dictum Episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstante, dicto Camerario Præbendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Pith. [1] *Penes nos tamen nihilominus remansit major.*] Præventio scilicet.

[f] *Aliàs ita:* ...ertis sibi super hoc, &c.
[t] *aliàs*, occasione.
[u] Ad hunc locum vide notata, *cap. Ex parte B. de ... competen. & in spe. de ... b. conceptio... §. Ad hujus tit. con... summationem. ...ersi. cùm sit ...ctor.* de Anna. Font.
[x] *Aliàs*, latè.

XV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Secundus, qui impetravit Dignitatem & Præbendam, præfertur priori, qui solum Præbendam impetraverat; si Præbenda Dignitati est annexa: aliàs non. H. d. Joan. And.

Quia sæpè dubitatur à multis, si Canonicatus alicujus Ecclesiæ sit collatus à Sede Apostolica successivè duobus, fueritque mandatum primo de Præbenda, secundo verò de Præbenda & Dignitate, Personatu, vel Officio cùm se facultas obtulerit, provideri: quis ipsorum in Præbenda, quæ cum Dignitate, Personatu, vel Officio vacat, ibi postmodum debeat de jure præferri. Nos dubitationem hujusmodi sopire volentes, præsenti declaramus edicto, primum, cùm sit tempore anterior, cui per mandatum secundum præjudicari aut jus ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, præferendum esse in dicta Præbenda; nisi vacanti Dignitati, Personatui vel Officio sit annexa: nam si esset annexa, secundus, cui debetur Dignitas, Personatus, vel Officium, præferretur in ipsa.

XVI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandatum provideri de Dignitatibus vel Beneficiis aliis Ecclesiasticis, Curata non includit non expressâ Curâ. H. d. usque ad §. Illis.

Cum [y] in illis, quibus Beneficia curam animarum habentia committuntur, major, quàm in iis qui ad alia promoventur, idoneitas requiratur; intentionis nostræ nequaquam existit, ut cùm aliquibus de Ecclesiis, Personatibus, Dignitatibus, vel aliis Beneficiis quibuscunque (de animarum cura mentione non habita) provideri mandamus, ipsis de iis, quibus hujusmodi cura imminet, possit aut debeat provideri.

[y] ...Vide Conc. ...rid. *sess.* 7. *Refor. c.* 3. B. Thom. 2. *q.* 2. ...t. 6.

In Beneficii provisione modus electivus non includitur, si alii modi providendi exprimantur. Hoc dicit.

§. 1. Illis verò, pro quibus scribimus, ut provideatur eisdem de Personatibus vel Dignitatibus, etiamsi curam habeant animarum, ad collationem, provisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque [z]; provideri nequibit de Prælaturis, Personatibus, vel Dignitatibus, ad quos seu quas per electionem ii, qui eis habent præfici, assumuntur.

[z] Vide *l.* 1. §. ...*n autem. & Omnibus. ff. Trebel.* ...nit.

Beneficiales Literæ unum modum exprimentes, alios non includunt. Hoc dicit.

§. 2. Cùm autem inter collationem, præsentationem, & institutionem differentia magna esse noscatur: si cui de Beneficio ad alicujus collationem spectante provideri mandetur, de illo quod ad ejus præsentationem vel institutionem pertinet provideri non poterit, nec etiam è converso: expresso enim uno casuum prædictorum, mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non astringit, & è converso directum uni duos non afficit. Hoc dicit. Dominicus.

§. 3. Si verò de Beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adjecto communiter vel divisim) provisio injungitur facienda: in Beneficio, quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantùm pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de Beneficio spectante ad collationem unius provisio injuncta fuisset, impleri non posset in Beneficio, cujus collatio ad eum simul cum alio pertineret.

XVII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire. Joan. And.

Si tibi absenti, per tuum Episcopum conferatur [a] beneficium, licèt per collationem hujusmodi (donec eam ratam habueris) jus in ipso Beneficio ut tuum dici valeat, non acquiras: ipse tamen Episcopus, vel quicunque alius de ipso Beneficio, nisi consentire recuses, in personam alterius ordinare nequibit. Quòd si fecerit, ejus ordinatio facta de Beneficio non libero, viribus non subsistet. Sed si Episcopus, notificata tibi collatione, ad consentiendum terminum competentem assignet; nisi consenseris, poterit eo lapso Beneficium liberè, cui viderit expedire, conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuum poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum, & ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

[a] Vide *l. Consensu. ff. de actio. & obligat.*

XVIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Qui vi, vel injustè occupat secundum Beneficium Curatum, privatus est primo. Qui autem vi Beneficium Curatum aliquod occupat, est ipso jure privatus jure quod in illo vel illud habebat. H. d. Joan. And.

Eum [b], qui Beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat, seu se scienter injustè intrudit in eo; decernimus ipso jure fore privatum Beneficio, quod eum cura simili primitùs obtinebat: non enim decet ut stultus melioris, quàm peritus conditionis existat, vel quòd invasor eo qui justè ingreditur, privilegio gaudeat potiori. Insuper ut violenti, qui auctoritate, vel veriùs temeritate, propria occupare Dignitates, Personatus, aut alia quæcunque Ecclesiastica Beneficia non verentur, etsi non virtutis amore, pœnæ saltem formidine à suæ temeritatis audacia refrenentur: eo ipso jus, si quod in Dignitatibus, Personatibus & Beneficiis occupatis taliter, vel ad ea, ipsis forsitan competebat, amittant.

[b] Vide *Extravag. Jo. xxij. incip. Execrabilis, eod. tit.* & Concil. Trid. *sess.* 1. *de Refor. c.* 2. *& seq. & sess.* 2. *de Refor. c.* 17.

XIX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Habens potestatem Apostolicam personæ idoneæ de Beneficio providendi: aliàs Beneficiato sufficienter providere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur; & tunc unicum simplex obtinenti providebit. Si verò conceditur, ut provideat Beneficia obtinenti, ad duo tantùm refertur, & contrà factum est nullum. H. d. Dominicus.

Is, cui conceditur, ut auctoritate Apostolica possit uni personæ idoneæ [c], in sua vel alia Ecclesia providere; alicui aliud Beneficium sufficiens obtinenti providere non potest; nisi primò ille Beneficium, quod obtinet, omnino dimittat. Vel nisi in concessione hujusmodi sit expressum, quòd aliàs Beneficiatæ valeat providere personæ. Tunc enim providere poterit unicum duntaxat Beneficium obtinenti; dum tamen illi cura non immineat animarum. Si verò concessum fuerit, ut providere illi valeat, qui alia Beneficia noscitur obtinere; hujusmodi pluralitas debet solùm ad duo Beneficia sine cura restringi. Provisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat.

[c] Hæc dictio determinat hoc *providere:* ergo si nunc nil habet, quamvis aliàs habuerit, videbitur etiam de Curatis; cùm hîc sit gratia providenti; ideò est in suum favorem amplianda. Pet. de Anch. Font.

XX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si quis ignorans recipiat Beneficium priùs reservatum, vel alteri collatum per Papam, si ex quo scivit, illud sine difficultate dimittit, recuperat priora Beneficia, propter illud dimissa: aliàs non. Joan. And.

Si Beneficia [d], quæ per Sedem Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reservantur, interdum contingat ab iis, ad quos aliàs pertinet collatio eorumdem, aliquibus hujusmodi collationem seu reservationem ignorantibus de facto conferri, & Beneficia, quæ illi tenebant anteà & [e] post prædi-

[d] Vide Dom. *Cons.* 78. *incip. Formatur.* & Lapum *Allegatione* 120.
[e] *Dictio, &, deest in antiquiorib. Cod.*

ctorum adeptionem dimissa per eos aliis assignari: ne talis ignorantia eis, cùm sint sine culpa, præjudicialis existat: statuimus, ut si ipsi de collatione seu reservatione prædicta posteà certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint Beneficia sic sibi de facto collata, ad Beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) liberè revertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitùs interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quoad omnes alios, qui forsan occasione prædictâ sua dimiserint Beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus observandum.

XXI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Taciturnitas Beneficii etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate Beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item provisio alicui facta de Beneficio non obstante, quòd aliud habeat, dispensationem super utroque retinendo non inducit. H. d. secundùm Zen.

NOn [f] potest dispensatio super pluralitate Beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcunque modicum Beneficium subticuit in eadem. Illud autem Apo. Sed. indultum, ut quis duo Beneficia curam animarum habentia [g], si aliàs canonicè conferantur eidem, possit recipere ac simul licitè retinere: intelligitur de duobus primis Beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. Cùm verò tibi (non obstante quòd aliud Beneficium obtinere noscaris) à Sede prædicta de aliquo Beneficio provideri contingit: per hoc tecum (ut primum Beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum prædicta operatur expressio, quòd facta tibi gratia nequeat surreptitia judicari.

[f] Vide Felin. *in cap. In nostra. extrà, de Rescr.* & Panor. *in ca. Ad aures. in 2. not. de rescript.*

[g] Vide Conc. Trid. *sess. 7. de Refor. c. 2. & seq. & sess. 2. de Reform. cap. 14.*

XXII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandatum Legati super facienda provisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zen.

SI Apostolicæ Sedis Legatus volens tibi suæ Legationis auctoritate in certa Ecclesia providere, Canonicatum & Præbendam nulli alii de jure debitos proximò in ipsa Ecclesia vacaturos collationi suæ reservet, & decernat irritum & inane, si secùs super hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferant, cùm vacabunt, Executoribus per suas literas deputatis: nósque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso Legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus, & eisdem Executoribus vel aliis nostris damus literis in mandatis, ut in hujusmodi provisionis negotio auctoritate nostra procedant, juxta ipsius Legati continentiam literarum: certum est quòd (cùm ipsa provisio ipsius Legati [h] post impartitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) in omnibus, quibus posteà mandavimus in eadem Ecclesia provideri (etiamsi Canonicatum ipsius Ecclesiæ duxerimus conferendum eisdem,) de jure præferri debebis in Præbenda postmodum inibi vacatura.

[h] *Hæc duo verba*, ipsius Legati, *desunt in manuscriptis codicibus.*

XXIII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Obstat taciturnitas obtenti Beneficii, licèt modici; nisi constet provisionem factam proprio motu Papæ; qui demum intelligitur, si hoc in Litera exprimatur. H. d. Zen.

SI motu [i] proprio alicui aliquod Beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam hujusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari. Secùs si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam hujusmodi facimus: tunc enim (quantumcunque modicum Beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solùm gratia fieri censeatur, cùm hoc expressè cautum fuerit in eadem.

[i] De clausula motu proprio, vide Feli. *in c. Ad aures. & in c. Si quando. extrà, de rescript. & in c. Causam quæ. 2. de Testi. & in c. Cùm inter Procuratorem. de except.*

XXIV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Collatio facta motu proprio Papæ, pluribus beneficiis in eadem Ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori; sed si Beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus Beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit, qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit, & etiam contrà. H. d. secundùm Zen.

SI pluribus simul in aliqua Ecclesia vacantibus Dignitatibus vel Præbendis, nos de hac vacatione incerti, Dignitatem vel Præbendam (si qua nulli alii de jure debita in ipsa vacat Ecclesia) cuiquam in genere conferamus. Gratiam hujusmodi (si motu proprio eam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad Dignitatem vel Præbendam, quæ inter illas majoris censetur esse valoris: seu, si sint forsan æquales, ad eam, quam is, cui conferimus intra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam, duxerit eligendam. Si verò ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta, eam (ut hoc casu, prout juri congruit, restringatur) ad illam, quæ minoris valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem ad eam, quam is, ad quem ipsarum spectat collatio, infra dictum tempus elegerit, postquam sibi hujusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoque ipsorum, prout ad eum pertinet, intra tempus debitum eligere negligente, ad alium ex tunc electio liberè devolvatur.

XXV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Non debetur expectanti Præbenda, quæ per Episcopi Præbendarii mortem vacat. H. d. secundùm Zen.

CUm in Ecclesia tua, quæ xij. Canonicorum & xiij. Præbendarum habet numerum, consuetudinem esse proponas, ut Episcopus, qui est pro tempore, vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus [2], licèt Canonicus non existat, & unam de dictis Præbendis sicut unus Canonicus obtineat in eadem: certum est eum, cui auctoritate Apostolica provideri mandatur [k], de Præbenda nulli alii de jure debita proximò in ipsa Ecclesia vacatura, Præbendam, quam per mortem Episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus Episcopus Præbendâ careat, & dictus Canonicorum numerus amplietur) habere non posse; sed expectare quousque vacet alia, oportebit eundem.

¶ PITH. [2] *Episcopus vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus.*] *Cap. 19. ext. de Præbend.*

[k] Hæc mandata de providendo sublata sunt per Concil. Trid. *sess. 24. de Refor. c. 19.*

XXVI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per adeptionem secundi Beneficii Curati, cujus fructus alter ex causa percipit, non vacat primum. Joan. And.

SI tibi concesso à nobis, ut fructus Beneficiorum [l], quæ usque ad certum tempus in tua vacabunt Diœcesi, percipere valeas pro solvendis debitis, quibus est tua Ecclesia onerata: Beneficium vacans postmodum curam habens animarum annexam, alicui simile Beneficium obtinenti te conferre contingat: æquum est, ut quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

[l] Et appellatione Beneficiorum an comprehendantur Præbendæ, pensiones & præstimonia, vide Felinum *in c. Postulasti. ext. de rescript.*

XXVII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Cùm mandatur alicui non Sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri Præbenda; Sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

CUi de non Sacerdotali Præbenda provideri mandatur, sibi etiam volenti Sacerdotalis auctoritate mandati hujusmodi conferri nequibit. Similiter si in Ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ Præbendæ habentur, mandetur [m] integra conferri Præbenda; quanquam ille, pro quo scriptum extitit, dimidiâ velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem cùm injungitur provideri alicui de Præbenda certi valoris, ut in Præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim hujusmodi mandata, quorum fines diligenter servari oportet, debent ad casus alios quàm expressos extendi.

[m] *Aliàs*, mandatur.

XXVIII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Secundo Beneficio Curato effectualiter adepto, primum consimile (ejus possessore irrequisito) conferri potest: non autem ejus possessio dari, secundùm Zen.

LIcèt [n] Episcopus Beneficium, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit quominus haberes eandem) possit alteri de jure conferre: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cùm tibi forsan jus possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.

[n] Vide Felinum *in c. fin. ext. de Præben. sup.* & Hippol. *Singu. 195 incip. Nemo privandus est.*

XXIX. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Sacerdotalis Præbenda per simplex mandatum de providendo, non nisi apto ad Sacerdotium est conferenda. H. d. secundùm Zen. Et istud summarium potest adaptari utrique lecturæ positæ in tertia Glossa. Domin.

EI, cui provideri mandatur [o] simpliciter de Præbenda proximò vacatura, Sacerdotalis Præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali existat, quòd possit ad Sacerdotium promoveri. Sed aliam expectare debebit.

[o] Mandata de providendo sustulit Concil. Trid. *sess. 24. de Refor. c. 19.*

XXX. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ex mandato Sedis Apostolicæ expectans à certa causa, ea deficiente, Beneficium petere impeditur. Hoc dicit secundùm Zen.

SI pauper [p] Clericus, cui, cùm Beneficium nullum haberet, mandabatur de Beneficio, juxta suæ probitatis merita, per Episcopum provideri, aliud antè quàm sit provisum eidem, Beneficium fuerit assecutus: providere sibi Episcopus, cùm cesset causa mandati, de cetero non tenetur.

[p] Multis modis quis dicitur pauper. vide Alex. *Cons. 37. incip. Consultus sum. lib. 7.* Adde Bart. *in l. Si constante. ff. Solut. matrim.*

XXXI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ubi de prioritate beneficii pluribus collati non constat: primò possessio, deinde major prærogativa præfertur. Hoc dicit secundùm Zen.

SI à Sede Apostolica, vel Legato ipsius uni, & ab Ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primò facta: erit potior conditio possidentis. [q] Si verò neuter possideat: is, cui Sedes ipsa contulit vel Legatus, propter conferentis ampliorem prærogativam, erit alteri præferendus.

[q] Vide *l. Vis eius. C. de probat. ca. Licèt causam. de probat. & l. In bonæ fidei. C. de rebus cred.* Fon.

XXXII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Religioſus habens Prioratum vel Eccleſiam Curatam: ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ, ipſo jure vacat primum. Quod ſi ſtatim non dimiſerit, efficitur ineligibilis, & privatur utroque. Eadem eſt pæna in iis, qui habebant ante hanc conſtitutionem, niſi intra menſem alterum elegerint & alterum dimiſerint. Hoc dicit uſque ad §. Prohibemus. Joan. And.

CUm [r] ſingula officia ſint ſingulis committenda perſonis, & diſſolutionis ac evagationis materia ſit Religioſis præceteris auferenda: Præſenti prohibemus edicto, ne aliqui Monachi vel Religioſi alii [ſ] pluribus Prioratibus, vel Eccleſiis curam habentibus animarum, etiam ſi eadem cura non per ipſos, ſed per Presbyteros eorum ad præſentationem, per Epiſcopos inſtitutos, habeat exerceri, abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate præeſſe præſumant: niſi fortè unus ex eis ab alio dependeat, vel ad invicem ſint annexi. Statuentes, ut quicunque ipſorum Prioratum vel Eccleſiam talem obtinens alium receperit: primum quo ſit ipſo jure privatus, ſtatim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit liberè alteri conferendum. Quod niſi fecerit: ex tunc eo ipſo efficiatur ineligibilis [t], & tanquam ambitioſus ab utroque penitùs repellatur. Circa eos autem, qui plures Prioratus vel Eccleſias hujuſmodi nunc detinent providemus, ut intra menſem poſtquam præſens conſtitutio pervenerit ad eoſdem, unum ex ipſis, quem retinere voluerint, reliquis dimiſſis, eligere teneantur: alioquin ex tunc pœnis ſubjaceant ſupradictis.

[r] Vide Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de reform. ca. 2. & ſeſſ. 24. de reform. c. 17.*
[ſ] *Aliàs*, aliis.
[t] Vide glo. *xvi. q. 1. in ſum. & Clem. 1. de elect.* Phi. Fon.

Prioratus, Eccleſiæ vel adminiſtrationes unius Monaſterii ſolita per ipſius Monachos gubernari; abſque Sedis Apoſtolicæ licentia alterius Monaſterii Monachis non committantur, nec commiſſa dimittantur. Qui contrà fecerint ſint privati poteſtate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad Diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes, (aliàs eligentes,) ſunt ineligibiles ipſo jure. Hoc dicit.

§. 1. Prohibemus inſuper ne Prioratus vel Eccleſiæ, aut adminiſtrationes, ſeu Officia unius Monaſterii conſueta per ejuſdem Monachos gubernari, committantur deinceps abſque auctoritate Sedis ejuſdem, alterius Monaſterii Monachis gubernanda, nec hactenus commiſſa dimittantur eiſdem: ſed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cùm illis non liceat habere locum in diverſis Monaſteriis, quórum unum ab alio non dependet, nec aliorum Monaſteriorum (niſi Canonicè transferantur ad ipſa) Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes vel Officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præſentem prædicta decetero alienis Monachis commiſerint, vel dimiſerint jam commiſſa: ea vice ordinandi de ipſis ſint poteſtate privati, & de eis per Diœceſanos, ſi exempta non fuerint, alioquin per Sedem Apoſtolicam ordinentur. Ii autem, qui ea ſuſcipere vel ſuſcepta præſumpſerint detinere [u], reddantur ineligibiles ipſo jure.

[u] *Aliàs*, retinere.

XXXIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Contemptum poſſunt proſequi ſi ad receptionem vel collationem abſentes Monachi vel Canonici non vocentur: niſi conſuetudo habeat eos non vocari. Hoc dicit ſecundùm Zen.

CUm in Eccleſiis Canonicorum receptio, aut Præbendarum vel Beneficiorum collatio imminet facienda, abſentes Canonici, ſi commodè fieri valeat, ſunt vocandi. Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit, eis inſtantibus irritari debebit.

XXXIV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Beneficia morientium etiam in loco vicino Curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel Sede ipſa vacante, ibi cauſam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, ſed Curialium, & ibi cauſâ Romanæ Curiæ morantium, vel translatâ Curiâ eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco unde receſſit Curia, in quo remanſerant infirmi: conferri nequeunt per alium quàm per Papam. Hoc dicit ſecundùm Zen.

PRæſenti declaramus edicto ſtatutum felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficiis apud Sedem Apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minimè conferendis, locum habere in beneficiis, quæ Legati aut Nuncii Sedis ejuſdem, vel quivis alii ad Romanam Curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipſa obtinere noſcuntur, ſi eos in locis vicinis [x] ipſi Curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco ubi eadem Curia reſidet, morerentur.

Idem eſt ſi aliquis Curialis, etiam Eccleſia Romana vacante, peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu aliâ quâvis cauſâ ad locum Curiæ vicinum ſecedens, in hujuſmodi loco vicino decedat: dummodo ibi, etiam ſi erat ad ipſam Curiam reverſurus, ejus domicilium ſeu domus propria non exiſtat.

Loca verò intelligantur vicina eidem Curiæ in præmiſſis, quæ remota ultra duas dietas legales, quas hoc caſu ſic ſpecialiter volumus computari, à loco ubi moratur ipſa Curia non exiſtunt.

[x] Nota ex lo-[…] vicinitate […]ontrahi com-[…]munionem […]uandam […]tiam quoad […]ræmium, […]œnam, mo-[…]es. *de Pænit. …iſt. 1. §. ſed …ontinuo. l. Non tantùm. … Ilienſibus, … de excuſ. …ut.* & qui di-[…]untur vicini, […]ide *l. ſi ter-…us. de aqua …lu. arc. l. IV. … ſi tam vicinum. ff. de damn. infe.* de Anc. Font.

Sanè ſi quis in loco ubi [y] degit Curia, ſuæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea; ipſius beneficia ſub prædicto non aliter includantur [z] ſtatuto, quàm ſi Curialis eſſet anteà, & ibidem occaſione Curiæ moraretur. Porrò cùm Curiam de loco ad locum transferri contingit: ſi Curiales in itinere, dum Curiam ſequuntur eandem, vel in loco unde recedit ipſa Curia forſitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmiſſum ſtatutum (quantumcunque locus ubi decedunt ab ipſa Curia ſit remotus) ad illorum beneficia ſe extendit.

[y] *al. ita*, ubi degit ipſa curia, &c.
[z] *al.* includuntur.

XXXV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mors Papæ tollit ne Parœciales Eccleſiæ in Curia vacare dicantur. Hoc dicit ſecundùm Zen.

SI Apoſtolica Sede vacante aliquas Parœciales Eccleſias vacare decetero contigerit apud ipſam: ſtatuimus ut de eis (ne ipſarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre) per eos, ad quos pertinet [a], poſſit liberè ordinari: conſtitutione felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri de beneficiis apud Sedem ipſam vacantibus, per alium, quàm per Romanum Pontificem minimè conferendis, vel aliâ quâvis contrariâ ſuper hoc editâ non obſtante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipſo Romano Pontifice vivente vacabunt: ſi de ipſis per eum ante ipſius obitum non fuerit ordinatum.

[a] Vide Dec. *in c. bona. in princ. ext. de appell.*

XXXVI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Gratia alicui conceſſa, ut providere poſſit perſonis idoneis in certa Eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis, ſecùs ſi perſonæ eſſent expreſſæ. Joan. And.

SI cui, nulla perſonarum facta expreſſione, ſit gratioſè conceſſa facultas, ut auctoritate Apoſtolica poſſit aliquibus perſonis idoneis in certa Eccleſia providere, vel beneficia (quorum collatio eſt ad Sedem Apoſtolicam legitimè devoluta) conferre, contradictores [b] eadem auctoritate per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo: hujuſmodi conceſſio (quam cùm ſpecialem gratiam contineat, decet eſſe manſuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secùs ſi ſuper proviſione certæ perſonæ facienda ſit data poteſtas eidem, non ob ſuam, ſed ejus, cui provideri mandatur gratiam vel favorem: illa quidem expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur.

[b] De hac clauſula vide Zabarellam *in Clem. 2. §. contradictores. de Religioſ. Dom.* & Felin. *in c. ſuper eo. ext. de offic. deleg.*

XXXVII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Qui ex licentia circa incertos conceſſa abſque titulo ad ſacros Ordines Clericos promovet, eis tenetur providere. Dans licentiam promoventi vel etiam promovendis: eis promotis ad ſacros ſine titulo, providere tenebitur. Hoc dicit Zen.

SI [c] Epiſcopus, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti, ut vice tua Ordines in tua Diœceſi celebraret, ad ſacros Ordines promoverit quempiam titulum non habentem: ei, cùm in culpa fuerit taliter ordinando eundem, tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ſibi per eum vel alium de competenti beneficio ſit proviſum. Si verò certas commiſiſti [d] eidem ordinare perſonas, tu, qui prævidere hoc caſu an haberent titulum debuiſti, taliter Ordinato ad prædicta donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. Eis autem, quibus à Diœceſanis datur licentia, ut poſſint à quo voluerint Epiſcopo ad omnes ſacros Ordines promoveri: non qui ordinant, ſed qui tribuunt licentiam, cùm eam dare non debeant titulum non habenti, ad præmiſſa, ſi titulum non habeant, obligantur.

[c] Vide Conc. Trid. *ſeſſ. 21. de refor. c. 2.*
[d] *al.* commiſiſſes.

XXXVIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam devoluta, ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter, vel conferri mandet: ſpecies generi derogat, ita quòd ſecundo beneficium debetur. Hoc dicit Joan. And.

QUamvis [e] tibi nuper in generè poteſtatem dederimus beneficia ſex Clericorum tuorum cedentium, vel decedentium auctoritate noſtra perſonis idoneis conferendi, Canonicatum tamen & Præbendam quos in tua Eccleſia (in qua poſt prædictam gratiam tibi factam mandavimus cuidam ſpecialiter provideri) obtinebat quidam ex eiſdem tuis Clericis nunc defunctus, conferre non potes: cùm illi, pro quo ſcripſimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat poſterior ſpecialis, licèt de illa non fecerit mentionem. Simili ratione ſi poſt facultatem tibi conceſſam à nobis conferendi beneficia tuæ Diœceſis (quorum collatio eſt ad Sedem Apoſtolicam devoluta) nos eorum aliquod, antequam tu conferas, conferamus ſpecialiter alicui vel conferri mandemus, de conceſſione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio Canonica eſt cenſenda.

[e] Vide Dec. *in c. 1. de reſcrip. ſuper. 1. glo.* & Trid. Conſ. 147.

XXXIX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Revocatio gratiæ non tollit jus quæſitum, ſed quærendum,

niſi jus annexionis aliud inducat : nec tamen tollit jus quærendum annexum juri digniori jam quæſito. Hoc dicit ſecundùm Zen.

SI is, cui de Canonicatu, Præbenda, & dignitate, perſonatu, vel Officio per felicis recordationis Nicolai Papæ vel Celeſtini prædeceſſorum noſtrorum literas gratia in aliqua Eccleſia facta erat, conſtitutionis noſtræ revocatoriæ tempore Canonicatum & Præbendam, dignitati, perſonatui, vel Officio alicui non annexam erat adeptus, licèt dignitatem, perſonatum, ſeu Officium inibi expectaret: propter expectationem hujuſmodi privatus non intelligitur jure, quod in Canonicatu & Præbenda fuerat Canonicè aſſecutus: jus tamen quod ad dignitatem, perſonatum, vel Officium competebat eidem, juxta verba dictæ revocationis intelligitur revocatum. Non ſic autem ſi Canonicatum cum dignitate, perſonatu aut Officio, conferri tantùm Canonico conſuetis, [f] fuerat aſſecutus ſub expectatione Præbendæ: cùm jus magis dignum, quod iſte in dignitate, perſonatu, ſeu Officio hujuſmodi jam habebat, jus minùs dignum Canonicatûs retineat, cujus Canonicatûs ratione jus eidem ſalvum remanet, ad Præbendam nulli alii debitam, Apoſtolica ante ipſum auctoritate recepto. Sed & ſi ex Epiſcopi vel alterius cujuſcunque collatione vel proviſione adeptus fuerat in eadem Eccleſia dignitatem, perſonatum, ſive Officium conferri tantùm Canonico conſueta: præfatus, qui Canonicatum auctoritate Apoſtolica jam habebat, idem erit cenſendum.

[f] Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quòd reſcriptum impetrantis à Papa dignitatem non facta mentione conſuetudinis, de qua non obtineret, per *l. honores.* §. 11. *ff. de Decur.* eſt ſurreptitium. Font.

XL. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Obeſt revocatio gratiæ Præbendam expectanti ; & Decreti interpoſitio, etiam ignoranti. Hoc dicit. Zen.

QUodam per literas felicis recordationis Nicolai Papæ prædeceſſoris noſtri Canonicatum ſub expectatione [g] vacaturæ Præbendæ in certa Eccleſia obtinente, ſucceſſor ejus Celeſtinus cuidam alteri ſimilem in eadem Eccleſia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipſum auctoritate Apoſtolica, vel quavis alia in Eccleſia ipſa receptis voluit anteferri [h] cum interpoſitione Decreti: priuſquam tamen ad primum & ejus executores ſecundæ gratiæ notitia perveniſſet, vacans Præbenda eidem primo per ſuos fuit executores collata: poſt hujuſmodi autem & ante factam ſecundo collationem ipſius Præbendæ, noſtra conſtitutio revocatoria emanavit: & quoniam quis eorum jus habeat in Præbenda hujuſmodi dubitatur, nos neutrum illorum habere jus decernimus in eadem. Prima enim collatio poſt & contra Decretum à dicto Celeſtino interpoſitum facta, licèt ab ignorantibus & etiam ignoranti, non obtinet firmitatem. Jus verò, quod ſecundo ad Præbendam, non in Præbenda hujuſmodi competebat (cùm noſtram revocationem ejus collatio non præceſſerit) per eam penitùs eſt ſublatum.

[g] Expectativas ad vacatura omnino ſuſtulit Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 19.

[h] De clauſula *anteferri*, vide latè per Felin. *in ca. Capitulum. ext. de reſcri.*

XLI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandatum de providendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente, non tangit jus ſingularis Canonici. Hoc dicit ſecundùm Zen.

MAndatum Apoſtolicum tibi directum, ut T. Clerico de beneficio ſpectante ad collationem Narbonen. Capituli provideres, beneficia ejuſdem Capituli, ſive dentur in communi per ipſum, ſive per Canonicos ejuſdem Eccleſiæ, ſingulares vice ac auctoritate Capituli, aut ex jure ipſius de conſuetudine vel ſtatuto, meritò comprehendit [i]. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, perſonatuum, vel Officiorum, quæ nonnulli ex eiſdem Canonicis obtinent in ipſa Eccleſia, ad eorundem collationem ſpectantia mandatum hujuſmodi minimè ſe extendit. Idem eſſe cenſemus, ſi ratione Præbendarum ſuarum ad ipſos Canonicos collatio dictorum beneficiorum ſingulariter pertinere noſcatur. Niſi contineatur forſitan in mandato, quòd eidem Clerico provideas de beneficio ad collationem Narbon. Capituli pertinente communiter vel diviſim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipſorum collationem pertinent, ratione hujuſmodi Præbendarum poteris providere.

[i] Petrus de Anch. notat mandatum etiam adſtringere gerentem vices ejus cui mandatur: ſimiliter mandatum factum vices gerenti, quia deficit principalis, debet poſteà per principalem commoda recipientem impleri *l. ſecundùm naturam. ff. de reg. jur.* Neque poterit per vices gerentem impleri, in his enim mandatis intelligitur re ſtante in eodem ſtatu *l. 1. ff. ſi ex nox. cauſ. ag.* Font.

DE CLERICO ÆGROTANTE VEL DEBILITATO.

TITULUS V.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Datio Coadjutorum Epiſcoporum & ſuorum Superiorum eſt de majoribus cauſis & ſpectat ad ſolum Papam : poteſt tamen Epiſcopus ſenio vel infirmitate perpetua impeditus de conſenſu Capituli ſui vel majoris partis ſibi auctoritate Apoſtolica unum vel duos Coadjutores aſſumere : & ſi demens fuerit, Capitulum aut duæ partes ipſius hoc facient. Sed ſi Epiſcopus contradicit, tunc nil innovabit Capitulum, ſed Epiſcopi & Eccleſiæ conditionem quàm citò poterit, intimabit Papæ. Et Coadjutores illi ſumptus moderatos habebunt de proventibus Prælatorum ipſorum. Joan. And.

PASTORALIS officii debitum exequentes, declaramus atque ſtatuimus, Coadjutorum [k] Epiſcoporum & Superiorum Prælatorum dationem intelligendam eſſe de cauſis majoribus, & referendam ad Sedem Apoſtolicam, ac ab ea, conſuetudine non obſtante contraria, tantummodo poſtulandam.

[k] Quam auctoritatem habeant Coadjutores dati Epiſcopis ſenibus vel infirmis, latè docet Oldradus *Conſi.* 44.

Verùm ne hoc prætextu Eccleſiæ, exiſtentes præcipuè in remotis, diſpendia patiantur, nos earum in hac parte indemnitatibus præcavere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopus ſenio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuò, ut officium ſuum nequeat exercere: poſſit de ſui conſilio & aſſenſu Capituli vel majoris partis ipſius unum, vel duos auctoritate Apoſtolica Coadjutores aſſumere, ad dictum officium exequendum. Si verò Epiſcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere neſciat, vel non poſſit: tunc ejus Capitulum vel duæ ipſius partes eadem auctoritate unum aut duos Coadjutores aſſumant idoneos, qui ejus officium exequantur. Si autem Epiſcopus ſenio aut incurabili morbo gravatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad ſui executionem officii reddatur inutilis: & Coadjutorem aſſumere vel habere noluerit, licèt à Capitulo requiſitus proprio, ſe illius non indigere ſuffragio forſitan aſſerendo: tunc nil per Capitulum innovetur, ſed hoc caſu & etiam proximo idem Capitulum Epiſcopi & Eccleſiæ ſuæ conditionem & ſtatum ac facti circumſtantias univerſas, quàm citò poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ Sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod ſuper hoc per Sedem ipſam contigerit ordinari. Præſenti quoque adjicimus ſanctioni, ut Coadjutores hujuſmodi de proventibus Prælatorum, in quorum aſſumentur auxilium, ſumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis Eccleſiaſticis Prælatorum ipſorum vel Eccleſiarum ſuarum quomodolibet facienda penitùs abſtinentes: rationem non ſolùm in diſtricto examine, ſed & Prælatis eiſdem, ſi ſanæ mentis extiterint, ac Capitulis eorumdem, ſeu etiam ipſorum Prælatorum ſucceſſoribus, ſi hoc anteà non fecerint, plenariam reddituri. Ceterùm quod de Epiſcopis præmittitur ad Superiores etiam Prælatos eſſe volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITUTIONIBUS.

TITULUS VI.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Capitulum Sede vacante, licèt beneficia ad Epiſcopi collationem ſpectantia conferre non poſſit, tamen ad illa præſentatos inſtituere poteſt. Hoc dicit Zen.

ETSI Capitulum [l] Sede vacante beneficia, quæ ad collationem Epiſcopi pertinent, conferre non poſſit, Præſentatos tamen à Patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei, & eos inſtituere in beneficiis, ad quæ fuerint præſentati. Licèt ad Epiſcopum, ſi ſupereſſet, admiſſio & inſtitutio hujuſmodi pertineret.

[l] Varias ſignificationes hujus vocis, Capitulum, ponit Joan. And. *in c. Capitulum. ſup. de reſcr.*

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Non repellit præſentatum defectus ſacrorum Ordinum. Hoc dicit Zen.

SI is, ad quem Rectoris præſentatio in aliqua Parœciali Eccleſia noſcitur pertinere, quempiam non conſtitutum in ſacris præſentet ad eam: ipſum [m] (dummodo aliàs ſit idoneus, & intra tempus à jure ſtatutum ad Ordines, quos ipſius Eccleſiæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.

[m] Not. idoneitatem & tempus hîc per copulam poni. Unde non ſat eſt quòd intra tempus juris poſſit promoveri, ſed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Pet. de Anch. Font.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

TITULUS VII.

I. INNOCENTIUS IV. Dilecto filio Andreæ Capellano noſtro. [c. an. 1250. *Romæ.*]

Si mandetur alicui provideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem Ordinarius confert, tenet ipſius collatio : etiam ſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſervationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante. Joan. And.

QUIA cunctis: *Et infrà.* Proponebatur itaque pro parte tua, quòd cùm prædicta Præpoſitura dum vacabat, tibi per eum, qui conferre potuit ipſam, collata fuiſſet: collatio hujuſmodi Canonica exiſtebat, maximè cùm nulla per Priorem ipſum, quæ illam impedire poſſet inhibitio præceſſiſſet. Dicebat autem pars altera, quòd cùm præmiſſæ literæ Sede Carnoten. vacante fuiſſent in Capitulo publicatæ, ac præfatus Epiſcopus tunc de Capitulo ipſo eſſet, ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatum Apoſtolicum (ſuper conferenda memorato D. Præbenda vel dignitate ſine cura, quam ipſe duceret acceptandam, cùm primò in Eccleſia ipſa prædicta vacaret) alii fuiſſe directum, & ſic per conſequens facultatem ſibi eſſe ſublatam conferendi hujuſmodi dignitatem: propter quod videbatur quòd nec per ſe nec per alium præfatam

Præposituram curam non habentem animarum annexam, quæ primò post mandatum ipsum in Ecclesia prædicta vacavit, potuerit alicui personæ conferre. Præsertim cùm jam dictus Prior eodem publicato mandato mox præfato D. Præbendam vel dignitatem curam hujusmodi non habentem, quàm primò in eadem Ecclesia vacare contingeret, contulisset: nec aliàs etiam, prout allegabatur, prodesse poterat ipsius Episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à Sede Apost. concedatur, quòd excommunicari non possit: licèt id forsan suus ignoret Episcopus, non tamen propter hoc ejus ligatur sententiâ, si quam proferat in eumdem. Similiter si alicui conferendi Præbendam aliquam tribuatur à Sede Apost. potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit Episcopo conferendi tunc eam penitùs interdicta facultas. Nec obstaret si fortè objiceretur, quòd lex seu constitutio & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam [h] pervenerint eorumdem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minimè debuissent, quia in privilegiis & indulgentiis, seu concessionibus specialibus secùs existit, in quibus sufficit, quòd ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perveniant: ut patet cùm indulgetur alicui, quòd excommunicari non possit, sicut superiùs est expressum. Et quidem cùm tribuitur alicui potestas conferendi Præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale. Adjiciebatur insuper, quòd cùm sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra Prælatum aliquem absentem depositionis sententia proferatur, contractus, quos iniit ignoranter posteà ut Prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid super hujusmodi Præbenda vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem Episcopus post tale nostrum Decretum, sive illud ignoraverit, sive non, de præfata Præpositura per se vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte verò tua extitit replicatum, quòd hæc de illis privilegiis & indulgentiis, æquitate suadente, debent intelligi, quæ vim suam habent mox cùm ad illos, quibus conceduntur perveniunt: ex quorum tenore liquidò nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: utpote cùm alicui conceditur quòd excommunicari non possit: ex hoc enim evidenter apparet aliis ipsum excommunicandi ademptam esse penitùs facultatem: non sic autem si alicui conferendi Præbendam, sive certa, sive incerta tribuatur potestas; non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, ut per hoc ei, ad cujus donationem Præbenda ipsa pertinet, conferendi possibilitas adimatur: nisi priùs ille sibi notificet, quòd eam velit per hujusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificaverit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum si secùs de ipsa præsumat. Quia cùm illi non amplior detur potestas, quàm ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex facultas conferendi beneficium vel Præbendam, nisi suam insinuet voluntatem, alicui non aufertur; similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso conceditur, ei, ad quem ipsius Præbendæ spectat collatio, priusquam insinuet ille sibi quòd eam velit concedere, vel etiam conferat, si fortè vacet, potestas non tollitur conferendi, nisi forsan quòd ipsam conferre non possit, exprimatur in concessione hujusmodi potestatis; tunc enim licèt talem concessionem fortassis ignoret, sua tamen collatio, si postmodum Præbendam ipsam conferat, nihil valet: cùm satis super hoc concedentis intentio agnoscatur, sicut cùm indulgetur alicui quòd excommunicari non valeat, ut in superioribus est præmissum. Subjunctum etiam extitit, quòd cùm memorato Priori per præfatas literas mandassemus ut memorato D. Præbendam, vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quàm primò vacare contingerèt, in Ecclesia prædicta conferret: Idem Prior providendi ei de Præbenda, vel dignitate ipsa, nisi post acceptationem ipsius [o], non habebat aliquam potestatem. Unde cùm sæpedicta Præpositura fuerit tibi, antequam illam idem D. acceptaret, præfati Episcopi auctoritate collata, hujusmodi collatio talis mandati nostri prætextu, etiam si priùs illud Episcopus ipse scivisset, non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte Decretum ad Præbendam seu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem adstrinxisset. Sed extitit ex adverso responsum: quòd etsi Præfatus Prior jam dicto D. Præbendam vel dignitatem hujusmodi cùm vacaret ante hujusmodi acceptationem conferre nequiret, idem tamen D. Præbendam vel dignitatem talem licitè posset & liberè acceptare: quare prædictus Episcopus præfatam Præposituram (cùm non priùs eum requisierit, an acceptare vellet eamdem) cuiquam conferre non potuit, quinimò ipsius collatio (cùm idem D. Præposituram ipsam postmodum acceptaverit) irritari debebat, & concessio per jam dictum Archipresbyterum sibi facta, debet stabilis permanere: Sicut cùm legatur alicui unus ex servis, quem elegerit, vel optaverit, & hæres ante optionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum. Econtrà verò pro parte tua propositum extitit, quòd id in ultimis voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest terminus assignari. Et gravis inesset conditio quoddámque incongruum videretur: si quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua Provincia, quàm primò illud vacare contingeret, provideri: oporteret ipsum [p] in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione) requiri. unde cùm sæpè præfato Priori fuisset injunctum, ut dicto D. Præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in Ecclesia memorata, vel quàm citò contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret: & ita eidem D. circa futuras, sive vacaturas Præbendas vel dignitates tales ipsius Ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati Episcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri, nisi forsan cùm aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. priusquam eam conferret Episcopus, acceptaret: vel etiam nisi ante vacationem alicujus ipsarum vacaturarum ex his primam vel eâ omissâ, ex aliqua causa ulteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum Episcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quàm præfati D. rationibus pleniùs intellectis, quia sæpè dictam Præposituram ad te voluimus pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adjudicare curavimus: ipsi [q] D. super ea perpetuum silentium imponentes.

[h] Vide Decium & Dominicum? — printed (cut at edge): Vide De- ... itum & Do- ... to. *in c. cognoscentes.ext.* ... *e Const.* & ... Turrecrema- ... am *in ca. In* ... *tis.* §. *leges.* ... *ist.* 4.

[o] (cut at edge) Do. not. hic ... òd execu- ... um ad ... nferendum ... neficium ... od impe- ... ns duxerit ... ceptandum ... hibitio, in- ... natio, colla- ... ante tem- ... s vacatio- ... non ligat ... dinarium, ... ia potestas ... eventu ... nditionis ... a exercetur ... e purifica- ... n conditio- ... n. Facit *c.* ... *ro te. sup.* ... *rescript.* ... nt.

[p] *al. ita,* oporteret enim. Vide *Cle.* 1. §. *secùs. infr. eod.*

[q] *al. ita,* memorato D. super ea, &c.

II. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Joan. And.

DEtestanda [r] iniquorum perversitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis, dignè plerumque officium excitat Præsidentis ad ea, quæ justa fuerant consideratione concessa, cùm in abusum ea vergere circumspicit, discretione prævia revocanda. Sanè licèt olim fuerit Canonica constitutione [1] decretum, quòd ii [s], qui promittunt aliquibus de beneficiis Ecclesiasticis, cùm poterunt, vel cùm facultas se obtulerit, providere, promissiones suas, facultate se offerente, debeant adimplere: quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones hujusmodi, quæ per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem improbatam, ut plurimùm extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter [t] contra Lateranense Concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & Ecclesiis, ac Prælatis, & personis Ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur. Nos malis hujusmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascunque sub quovis modo, aut forma verborum decetero faciendas, per quas directè vel indirectè operiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolica penitùs reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam ad providendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Pith. [1] *Licèt olim fuerit Canonica constitutione.*] Cap. accedens. ext. eod. tit.

[r] Vide Conc. Trid. *sess.* 16. *de refor. c.* 19.

[s] *al.* ut hi.

[t] Nota quòd contraveniens juri peccat. *gl. de Pæni. dist.* 1. *in summa.* Imò incurrit notam infamiæ. *cap. illud. de majorit & obedientia.* Vide Bar. *in l. si quis pro eo. ff. de fidejus.* & gl. *in cap.* 1. *de seru. in ordin. faci.* Vide quæ dixi *in c. perpetuæ. sup. de elect.* Font.

III. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Habens literas Apostolicæ Sedis super primo beneficio, dignitate, vel Præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quod vacabit, vel ex causa secundum, vel ulterius poterit acceptare. Reservationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Joan. And.

NE captandæ alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum Sedis Apostolicæ tribuatur: Declarandum duximus quòd is, cui ab eadem Sede, ut ei provideatur de Præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in aliqua Provincia, Diœcesi, vel Ecclesia: quem [u], seu quod duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia noscitur esse facta. Licèt in genere primum personatum, dignitatem, Præbendam, seu beneficium in eadem Provincia, Diœcesi, vel Ecclesia vacaturum; aut secundum, seu ulterius, si rationabilis causa subsit, valeat acceptare. Certum tamen & expressum priusquam vacet acceptare non potest. Quod si fecerit, etiam si per executores ejus secundùm acceptationem hujusmodi facta fuerit reservatio, inhibitio, variique processus, ac sententiæ promulgatæ: tam acceptatio [x] ipsa, quàm processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò nisi acceptator ille dignitatem, Præbendam, personatum, seu Beneficium taliter acceptatum & reservatum per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti jam adeptus, vel ei jus in ipso fuerit acquisitum: per eum, ad quem ejusdem personatûs, dignitatis, Præbendæ, aut Beneficii collatio seu provisio pertinet (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti liberè poterit alii provideri.

[u] *al. ita,* quam seu quod duxerit, &c. quam varietatem etiam agnovit glos. hic.

[x] Vide *l. per fundum. ff. de servi. rustic. prædio.*

IV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum Provinciæ: specialiter verò reservat primum, & inhibet ulteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contrà facta. Hoc dicit Dominicus.

EXecutor [y] super provisione alicujus à Sede Apostolica, per generales literas in aliqua Provincia deputatus, Prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem Provincia spectat collatio, ne ad provisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur sit provisum, non potest generaliter inhibere.

[y] Nota quòd executor datus ad providendum seu conferendum, non potest reservare, vel inhibere in genere, sed in specie sic, & rationem ponit hic Jo. Andr. & Innoc. *in ca. Cùm dilectus, sup. de jur. patro.* Francus.

Nisi expressè in ipsis literis facultas hujusmodi inhibitionis concedatur: Potest tamen reservationem & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel, si hoc illi ex beneficio competat literarum, de secundo vel ulteriori beneficio inibi vacaturo eidem Clerico conferendo. Quod autem contra talem reservationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficii reservati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si mandetur Capitulo, ut me recipiant in Canonicum, & Præbendam conferant, cùm id pertineret ad eos dato executore ad providendum, per solam præsentationem factam Capitulo affecta est Præbenda: & executor (negligente Capitulo intra terminum per eum statutum me recipere, & Præbendam conferre) non vocato Capitulo id exequi poterit. Joan. And.

SI Capitulo alicujus Ecclesiæ cùm ad ipsum Canonicorum receptio, ac Præbendarum collatio pertinebat, ut te in Canonicum reciperet, & tibi de Præbenda, si tunc vacaret, inibi provideret, vel cùm se facultas offerret, ac executori, qui eodem Capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra. Per solam illorum præsentationem Capitulo ipsi factam; absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reservatione; beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum extiterat, adeò est affectum, quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Imò si Capitulum intra terminum competentem sibi ab executore præfixum mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit implendum, ex tunc in ipsum executorem potestas provisionis hujusmodi transferatur, & executor ipse Canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac Præbendam, etiam sine alia Capituli vocatione vel monitione, si vacat, vel cùm obtulerit se facultas.

VI. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si soli Ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel Ordinario, & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur Præbenda, nisi in literis esset decretum, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maximè cùm Decreto, vel ratione mandati jam esset facta receptio ad Canonicatum. In his casibus, vel ipsorum altero, affecta est Præbenda, ita quòd collatio alteri facta, non tenet. Joan. And.

[z] Nota primò quòd quandoque Papa scribit Ordinario ut conferat sine alia executoris datione: ad hoc, *de rescrip. eam te.* not. secundò argu. quòd in impetratione debet fieri mentio de Canonicatu & Præbenda: & sic videtur quòd non sufficeret expressio tantùm alterius. Dom.

[a] *al.* prædictum.

SI soli Ordinario [z] pro te beneficiando executore non dato, vel Ordinario & executori (ut eum ad faciendum, quod mandatur compellat) aut soli executori (ut tibi faciat de Canonicatu & Præbenda, vel alio beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi, seu Provincia provideri) mandatum Apostolicum sit directum: per talis præsentationem mandati Ordinario ipsi factam, licèt si contrafaciat puniendus existat, ei tamen potestas sic non adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decrevissemus irritum & inane quod fieret contra ipsam. Aut executor hujusmodi Ordinario suam insinuans potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundùm tenorem hujusmodi mandati Apostolici providendum) interdixisset eidem: præsertim cum interpositione decreti. Vel nisi tu juxta dictum [a] mandatum esses in Canonicum jam receptus, tunc enim Præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

VII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si tres expectantes sunt in una Ecclesia, unus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacii, tertius ejusdem auctoritate cum prærogativa ut præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacii: Præbendas hi consequentur hoc ordine, quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Joan. And.

[b] *al.* similiter.

[c] Mens & tenor gratiæ est observandus: ad hoc, *de Præben. cui de non. suprà eod. lib.*

AUctoritate Martini Papæ prædecessoris nostri, quodam ad Præbendam primò in Parmensi Ecclesia vacaturam nulli alii de jure debitam in ejusdem Ecclesiæ Canonicum recepto, & alio à nobis in eadem Ecclesia similem [b] gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi Ecclesia in Canonicum, & in fratrem recipitur cum prærogativa gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione Præbendæ debeat anteferri. post hæc autem quædam vacavit Præbenda in Ecclesia memorata, quæritur quis eorum alteri præferatur, & secundùm quem ordinem Præbendas assequi debeant tres prædicti? Cùm igitur ex tenore [c] gratiæ, tertio à nobis concessæ appareat evidenter nos voluisse, primo tertium, & secundum tertio, anteferri: decernimus, quòd primam secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere Præbendam: aliàs forma mandati minimè servaretur. Licèt enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertii, qui primum superat, illam habet. Sicut contingit in successione illius, qui ab intestato relictis patre, in adoptiva familia constituto, matre atque fratre decedit, in qua successione pater ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum; mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona, in successione hujusmodi antefertur.

VIII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Revocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos Præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant distributiones quotidianas, secùs si Præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes jus ad vacaturam, si nondum est deventum ad collationem. Hoc dicit secundùm Dominicum.

QUoniam ex constitutione nostra, per quam paulò post promotionem nostram ad summi Pontificatus apicem omnes collationes, provisiones, reservationes, & concessiones, super Canonicatibus, dignitatibus, personatibus, Præbendis, Officiis, portionibus, præstimoniis [2], Ecclesiis Parœcialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur, ac etiam super Canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus jus non esset quæsitum in re, licèt ad rem) à felicis recordationis Nicolao Papa IV. & Celest. V. prædecessoribus nostris factas, sive concessas auctoritate Apostolica in fratrum nostrorum præsentia omnino cassavimus, irritavimus, & vacuavimus, irritas & vacuas pronunciavimus, & nullius fore decrevimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt. Ut unde præfatæ constitutionis revocatoriæ processit editio, interpretatio ejus quoque procedat: Præsenti declarandum duximus sanctione, quòd in illis, qui editionis tempore supradictæ ultra statutum numerum erant per eosdem prædecessores Canonici sub expectatione Præbendarum, vel etiam portionum, eadem constitutio locum habet. Si autem hujusmodi recepti ultra numerum distributiones, & alia, ut Canonici de numero existentes, sic tempore dictæ revocationis habebant, quòd per cessionem vel decessum illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil ampliùs assequi expectabant, nisi distributionem, seu partium suarum augmentum (cùm forsan esset Ecclesia, in qua Canonicorum, non autem portionum numerus, vel Præbendarum distinctio habebatur) quantòque inter pauciores, cujusvis Ecclesiæ dividuntur proventus, tantò majores fieri possunt singulorum percipientium portiones: ad istos vel eos, qui per literas facultatis [d] dictorum prædecessorum nostrorum in aliquarum Ecclesiarum Canonicos erant recepti, licèt Præbendas vel alia beneficia expectarent, constitutionem certum est non extendi præfatam. In illis verò, qui ultra numerum aliquarum Ecclesiarum Canonicos jam recepti, quantùm ad Capitulum, & ad Chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem juris Canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, Præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantùm existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam locum habere, ratione hujusmodi expectationis, dubium non existit. Sanè in iis, qui super Canonicatibus, Præbendis & dignitatibus, Parœcialibus, vel aliis Ecclesiis, seu beneficiis quibuscunque à dictis prædecessoribus nostris literas impetraverunt, etiam si per executores illorum factæ fuerint reservationes, decreti interpositiones variisque processus, & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes, tunc temporis erant factæ: locum habet constitutio supradicta, ut omnes hujusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationem processum, & sic per consequens jus in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitùs revocatæ.

[d] Vide Panorm. & Felin. *in c. Constitut. extr. de rescript.*

§ PITH. [2] *Præstimoniis.*] Oldradus *Consil.* 81. 113. & 140. Petrus de Ancharano *Consil.* 329.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITULUS VIII.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Collatione communiter ad Episcopum & Capitulum pertinente, uno ipsorum effecto inhabili, alter confert. Hoc dicit usque ad §. Cùm verò. secundùm Dominicum.

SI [e] ad Episcopum & Capitulum communiter pertineat [f] collatio Præbendarum: mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso, poterit Capitulum vacantes conferre Præbendas: Etiam si Episcopus interesse habeat in collatione hujusmodi ut Prælatus. Idem poterit Episcopus si Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de Capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari.

[e] Ad intellectum hujus cap. vid. Panorm. *in c. ex parte. ext. de constit.*

[f] Illud dicitur communiter pertinere: quando æquale jus quælibet pars habet in actu.

Collatione spectante ad Episcopum de consilio, vel assensu Capituli, illo existente inhabili, nisi sit in mora, non confert Capitulum. Hoc dicit.

§. 1. Cùm [g] verò ad solum Episcopum Præbendarum spectat

[g] Ad hunc textum, vide Feli. *in ca. Eam te. ext. de rescrip.*

ſpectat collatio, cum conſilio ſui Capituli vel aſſenſu: defuncto Epiſcopo vel ſuſpenſo (niſi Epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis hujuſmodi ſit in mora) Capitulum ſe non poteſt intromittere de eiſdem.

Habens conferre cum conſilio Epiſcopi, ſine illo confert, morte & remota abſentia interveniente. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Ubi verò de ſpeciali alicujus Eccleſiæ conſuetudine vel ſtatuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum conſilio Epiſcopi noſcitur pertinere: ſublato Epiſcopo de medio, (cùm conſilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficii collatio differenda: nec etiam ſi egerit in remotis, ita quòd non poſſit ipſius præſentia in brevi haberi. Quia in petendo vel expectando ejus conſilio, poſſet vacanti beneficio periculum imminere.

DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

Titulus IX.

I. Innocentius IV. [c. an. 1252. *Romæ.*]

Perpetua alienatio facta de rebus Eccleſiæ vacantis non præcedente tractatu & ſine juſta cauſa, non valet. Joannes Andræas.

DUdum: *Et infrà.* Dictus verò Archidiaconus ex adverſo reſpondit, illas decimas illi Eccleſiæ reſtitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam Epiſcopi Dulmen. de conſenſu Capituli ſui factam, inter alia continentem, quòd idem Epiſcopus attendens proventus Archidiaconatûs Dulmen. adeò fortè tenues & exiles, quòd non ſufficiebant ad ejus onera [h] ſupportanda: Præfatas Decimas Archidiaconatui memorato conceſſit: *Et infrà.* Quia verò in conceſſione hujuſmodi prædicta Eccleſia, cùm vacaret, legitimo caruit defenſore, qui ſibi priùs ab eodem Epiſcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus ſolennis diligens, qui in talibus conceſſionibus perpetuis, & alienationibus rerum Eccleſiaſticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & conceſſionem ipſam (præſertim cùm evidens neceſſitas quare fieri deberet, vel utilitas [i] non ſubeſſet,) de fratrum noſtrorum conſilio decernimus non valere: dictas decimas ipſi Eccleſiæ tanquam pertinentes ad eam ſententialiter adjudicare curantes.

[h] Vide *ca. ad audientiam. de Eccl. ædi. x. q. iii.* unio alias regularis ſoli Principi licèt, *ex q. iii. nemo. ff. de evict.* Lucius. Vide Oldrad. *in Conſ.* 160. *cum 2. ſeq. hoc eod. tit.*

[i] Vide Hoſt. *in ſumm. eod. tit.* ubi aſſignat quinque cauſas alienationis rerum Eccleſiaſticarum.

II. Gregorius X. in Concilio generali Lugdunenſi. [c. an. 1273. *in Gallia.*]

Primò *prohibet ſubmiſſionem Eccleſiarum ſuorum immobilium bonorum vel jurium fieri Laicis abſque conſenſu Capituli & licentia Papæ.* Secundò *caſſat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc decetero faciendos.* Tertiò *punit Prælatos contrà facientes & Clericos non contradicentes, & Laicos, qui ipſos Prælatos ad hoc compulerunt vel compellent.* Quartò *præcipit Laicos per tales contractus, eo caſu, quo valent, ultra debitum non uſurpare: & pœnam apponit.* Hoc dicit. Joan. And.

HOc conſultiſſimo prohibemus edicto univerſos & ſingulos Prælatos Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu jura [k] ipſarum Laicis ſubmittere, ſubjicere, ſeu ſupponere abſque Capituli ſui conſenſu & Apoſtolicæ Sedis licentia [l] ſpeciali. Non concedendo bona ipſa vel jura in emphyteuſim, ſeu aliàs alienando in forma, & caſibus à jure permiſſis: ſed conſtituendo, vel recognoſcendo ſeu profitendo ab illis ea tanquam à Superioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem advocando, prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur, *avober*, vel ipſos Patronos, vel Advocatos Eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuò, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiam juramenti, pœnæ, vel alterius cujuſlibet firmitatis adjectione vallatos (quos de talibus alienationibus ſine hujuſmodi licentia & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſecutum fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam parent. Et nihilominus Prælatos, qui ſecùs fecerint ipſo facto ab officio & adminiſtratione: Clericos etiam qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum id Superiori denunciare neglexerint: à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia obtinent ſic gravata, triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos: Laici verò, qui Prælatos vel Capitula Eccleſiarum, ſeu alias perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones hujuſmodi faciendas, hactenus compulerunt, niſi poſt competentem monitionem, remiſſa ſubmiſſione, quam per vim vel metum exegerant, Eccleſias, & bona Eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimittant. Illi verò, qui decetero Prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint, cujuſcunque ſint conditionis, aut ſtatûs, excommunicationis ſint ſententiâ innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (hujuſmodi licentiâ & conſenſu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorum: Laici ultra id quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non uſurpent. Qui verò ſecùs egerint: (niſi legitimè moniti ab hujuſmodi uſurpatione deſtiterint, reſtituendo etiam ea [l], quæ taliter uſurparunt) eò ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & ex tunc ad ſupponendum terram ipſorum, ſi opus fuerit, Eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.

[k] Vide Bart. *in ii. colla. C. ubi in rem actio, per l. ſi aliena. ff. de uſuca.* Font.

[l] *Dictio, ea, deeſt in antiquioribus codicibus.*

¶ Pith. [l] *Et Apoſtolicæ Sedis licentia.*] Gloſſa notat jus eſſe novum. Vide *cap. adverſus. ext. de immunit. Eccleſ.*

DE RERUM PERMUTATIONE.

Titulus X.

I. Bonifacius VIII. Biteren. Epiſcopo. [c. an. 1296. *Româ in Apuliam.*]

Non obſtantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri poteſt. Joan. And.

LIcet [m] in tua Diœceſi aliqui auctoritate Apoſtolica beneficia proximò vacatura expectent: illos tamen qui ſecundùm formam juris ſua beneficia in eadem Diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignant: Nolumus occaſione præmiſſa, æquitatem præferentes in hac parte rigori, circa faciendam permutationem beneficiorum hujuſmodi, quæ aliàs minimè reſignaſſent, ullatenus impediri.

[m] Vide *Clem. 2. tit. de rer. permut.* & de materia Belamerum, *tract. de permutatione beneficiorum.* & Dec. *conſ.* 141. *lib.* 1. *incip. ad plura dubia.* & *conſil* 210. *ca. incip. viſo puncto. l.* 2.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITULUS XI.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In Fideicommiſſariis Subſtitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et Subſtitutiones interpretari debemus directas, dummodo conveniant verbis & perſonis inſtitutis. Joan. And.

SI pater [n] filium & filiam habens impuberes, & uxorem, filiam in re certa, filium verò in ceteris bonis ſuis univerſalem hæredem inſtituit, & uxori aliqua in ſuo teſtamento legavit, adjiciens, ut ſi decederet filia ſine liberis, eidem filio, & ſi ipſe abſque liberis obiret, filius præfatæ filiæ moreretur: Chriſti pauperes inſtituendo hæredes, ſi utrumque ſine liberis mori contingeret filiorum. Teſtatore mortuo, ac deinde filio ſubſequenter, & filia, (ſuperſtite matre,) defunctis ante tempora pubertatis: abſque deductione Trebellianicæ, ſive partis, jure naturæ debitæ faciendà, ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmiſſæ namque ſubſtitutiones factæ de filio ad filiam, & econtrà, & de illis ad pauperes: directè debent intelligi pupillares. Cùm in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda (dummodo, ſicut in caſu propoſito, earum verbis & perſonis conveniat inſtitutis) ut ſubſtitutio directa intelligatur potiùs quàm obliqua: quanquam directa interdum ad fideicommiſſum ex cauſa trahatur. Licèt autem filius teſtamento ſuo matrem portione jure naturæ debita privare non poſſit: pater tamen in teſtamento, quod filio impuberi facit, poteſt: nam teſtamentum hujuſmodi pupillare paternum, vel pater [l] pars potius eſt cenſendum.

[n] De mater. hujus cap. præter Doctores hic vide Interpretes *in c. Rainutius. ext. de Teſt. & in l. precib. C. de impub. & aliis ſubſt. & alibi.*

¶ Pith. [l] *Vel pater.*] *Vel paterni.*

II. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Superior habet conſentire Religioſis deputatis executoribus. Hoc dicit ſecundùm Zen.

REligioſus executor ab aliquo in ſua voluntate ultima deputatus, non poteſt, cùm velle vel nolle non habeat, hujuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi: niſi à Superiore ſuo petitâ ſuper hoc licentiâ & obtentâ.

Pluribus executoribus datis, uno mortuo, vel in remotis exiſtente, vel exequi nolente, unus officium executionis exercebit, ne impediatur teſtatoris voluntas: niſi aliud per teſtatorem diſponeretur. Hoc dicit ſecundùm Zen.

§. 1. Sanè pluribus à teſtatore ſimpliciter executoribus deputatis: uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi fortè nolente: Ne voluntatem teſtatoris impediri, vel nimiùm differri contingat: poterit alius, niſi teſtator aliud expreſſerit, officium executionis injunctæ liberè adimplere.

DE SEPULTURIS.

Titulus XII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

His prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Non obſtante

pacto de ſepultura eligenda, vel electa non mutanda: ſepeliendus eſt quis ubi aliàs erat de jure ſepeliendus: & aliàs ſepultus cum omnibus ſepulturæ obventibus reſtituendus eſt, aliàs pœna incurritur hic contenta. Hoc dicit ſecundùm Zen.

ANIMARUM periculis & ſcandalis quæ frequenter ex his proveniunt obviare volentes, univerſis Religioſis & ſecularibus Clericis cujuſcunque ſtatûs, vel conditionis exiſtant [o], in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ, diſtrictiſſimè prohibemus: ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulteriùs non immutent. Nos enim, ſi ſecùs actum fuerit, electionem talem decernimus nullius penitùs exiſtere firmitatis. Statuentes, ut ii, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas Eccleſias ullatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, juramentum aut promiſſum hujuſmodi à ſe factum materiam habeant veniendi) poſſint eligere ſepulturam: ſed contradictione quacunque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas Eccleſias, apud quas ſepeliendi de jure fuiſſent, ſi aliàs ſepulturâ non electâ forſitan deceſſiſſent. Si verò iidem Religioſi, vel Clerici prædictos in ſuis Eccleſiis vel cœmeteriis præſumpſerint ſepelire: ad reſtitutionem, tam ſepultorum corporum, ſi petantur, quàm etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum pervenerint quomodolibet ad eoſdem, intra decendium integraliter faciendam ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quam niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quos ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, ex tunc eo ipſo ſint, & tamdiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

[o] Vide *cap. 2. de ma. & ob. 8. q. 4. ſciendum*, & Bal. *in l. 1. C. de ſacroſan. Eccleſ.*

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Eccleſiæ dimiſſæ non debetur Canonica portio, ſed Parœciali: & pluribus ſi ſunt plures.

CUm [p] quis, cujus majores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua Eccleſia ſepeliri, eâ dimiſſâ eligit alibi ſepulturam: Canonica portio dimiſſæ non debetur Eccleſiæ, ſed illi duntaxat, in qua ille officia conſuevit audire divina, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta. Cùm ab eo, qui duo habet domicilia ſe collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur ſepultura: domiciliorum Eccleſiæ habebunt inter ſe [q] dividere Canonicam portionem.

[p] Vide Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de refor. c. 13.* & Cardin. *conſil. 90. incip. Epiſcopus Feltrem.*

[q] Vide Bar. *in l. hoc articulo. ff. de hære. inſti.* Ange. *de ag. ſucceſ. §. proximus.* Font.

In loco etiam minùs Religioſo, poteſt nova eligi ſepultura. Hoc dicit ſecundùm Zen.

§. 1. Si quis antiquâ dimiſſâ novam (etiam in loco minùs religioſo) elegerit ſepulturam, electionem hujuſmodi, licèt jura ſuper hoc videantur eſſe diverſa, nequaquam volumus impugnari.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Tranſlatio perſonæ ad certum locum facta ad tempus, Eccleſiæ jus ſepulturæ non aufert. Hoc dicit ſecundùm Zen.

IS [r], qui habens domicilium in civitate vel caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceat in eadem: ſi non electâ ſepulturâ decedat ibidem, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua Parœciali, vel in ea potiùs, in qua majorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſepeliri debebit. Dummodo abſque periculo, ad ipſam valeat deportari.

[r] Vide Conradum Brunum *l. 4. de Ceremoniis c. 4. circa finem.*

Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro ultimo ſepelitur. Hoc dicit.

§. 1. Mulier autem, quæ plures viros habuit ſucceſſivè, ſi ſepulturam non eligat, eſt cum viro ultimo, cujus domicilium retinet & honorem [s], tumulanda.

[s] Vide Abbatem *in ca. ſuper eo. ext. de teſtib.*

IV. IDEM [t] in Eodem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

[t] *Hæc duo verba*, in eodem, *deſunt in antiquiorib. codicibus.*

Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam, pubes autem eligit per ſeipſum. & hoc dicit ſecundùm Zen. quoad titulum: ſed non quoad textum, unde poſſet addi: *Et pro anima non legat, ſine aſſenſu patris bona non caſtrenſia.* Domini.

LIcèt [u] pater minores filios qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere ſepulturam, poſſit, ſi conſuetudo terræ id habeat, quò voluerit ſepelire: hoc tamen non poteſt, ubi conſuetudo hujuſmodi non habetur, ſed ſunt cum ſuis majoribus, vel in Parœciali Eccleſia tumulandi. Quamvis autem filius familiàs abſque patris aſſenſu, ſibi poſſit liberè eligere ſepulturam, pro anima tamen ſua [x] præter ipſius aſſenſum, niſi peculium caſtrenſe, aut quaſi caſtrenſe habeat, aliquid judicare non poteſt.

[u] Vide Antonium de Butrio *in cap. de uxore, ext. de ſepulturis.*

[x] Vide Bart. *in l. qui in poteſtate. ff. de teſta.* Font.

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Religioſi niſi multùm remoti à Monaſterio, nequeunt alibi eligere ſepulturam. Hoc dicit ſecundùm intellectum Zen.

REligioſi niſi à propriis Monaſteriis adeò forſitan ſint remoti, quòd ad ea cùm moriuntur commodè portari non poſſint, nequeunt, cùm velle vel nolle non habeant, ſibi eligere ſepulturam: ſed ſunt apud ſua Monaſteria tumulandi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS.

TITULUS XIII.

I. GREGORIUS IX. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus. [c. an. 1236. *Romæ.*]

Populus, ut Eccleſiis jura debita perſolvat eſt in Prædicationibus, & aliis exhortandus. Hoc dicit ſecundùm Zen.

DISCRETIONI [y] veſtræ [1] mandamus diſtrictiùs inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, ſeu aliarum rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audientium, in ſermonibus veſtris, vel alibi proponere decetero præſumatis. Imò verbo & opere informetis eoſdem, ut ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis animo ſint intenti.

[y] Vide Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de refor. c. 12.* & B. Thom. 2. 2. q. 87. *art. 1.*

¶ PITH. [1] *Diſcretioni veſtræ.*] Matthæus Paris 1228.

II. ALEXANDER IV. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Privilegium Decimas novalium concedens, non includit Decimas novalium, per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantùm includit, ubi percipiebantur antiquæ, & ad portionem antiquam. Hoc dicit uſque ad §. Statuimus, ſecundùm Dominicum.

STatuto perpetuo declaramus, quòd indultum illud Apoſtolicum (quod pleriſque conceditur) ut novalium decimas pro ea portione percipere valeant, quâ veteres eos contingunt, ad illas novalium decimas (quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alii [z] poſſidebant, cùm de hoc in ipſo mentio nulla fiat) nullatenus ſe extendit: nec ad alias etiam, niſi in his tantùm locis, ubi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipſi impetratores habebant, & pro ea ſolummodo portione, quâ ipſi tempore impetrationis hujuſmodi percipiebant antiquas.

[z] Vid. *l. impuberi. ff. de admi. tut.*

Privilegium decimarum novalium limitatum ad menſuram antiquarum, non poteſt ultra dimidiam includere. Fallit in Ciſtercienſibus & Cartuſienſibus. H. d.

§. 1. Statuimus præterea, quòd idem indultum obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, ut ultra medietatem decimarum novalium nullatenus extendatur: quia non eſt veriſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione veterum fuiſſet expreſſum, quòd Apoſtolica Sedes pariter, & ſimiliter novalium decimas, in tam grave Parœcialium Eccleſiarum diſpendium indulſiſſet; quòdque ratione talis indulti, ſive impetrati jam, ſive impetrandi deinceps, non poſſit in novalibus (quæ amodò fient) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm medietas decimarum ipſorum novalium: etiamſi ampliùs in veteribus habebatur, cùm non ſit dicendum aſperum, ſed pium potiùs & benignum, ſi ſuper decimis futurorum novalium contra Parœcialium Eccleſiarum gravamen (quod ex diſtinctione [a] indulti hujuſmodi poſſit accidere) taliter obviatur. Religioſos tamen Ciſtercien. & Cartuſien. Ordinum ſtatuto & declaratione hujuſmodi (quantùm ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum novalium) comprehendi nolumus, vel conſtringi.

[a] *al.* diſtrictione.

Privilegiati ſuper Decimis recipiendis, Eccleſiis Parœcialibus gratis aſſignare debent portionem pro debitis oneribus ſupportandis. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Ubi autem per hujuſmodi conceſſiones Decimarum Parœciales Eccleſias adeò gravari contingit, quòd earum Rectores de ipſarum reditibus congruè ſuſtentari, & commodè jura Epiſcopalia exhibere non poſſunt: provideatur per locorum Ordinarios & ordinetur taliter, quòd eiſdem Rectoribus tantum de illarum relinquatur proventibus, quòd exinde competentem ſuſtentationem habere, [b] & Epiſcopalia jura ſolvere valeant, aliáque onera debita ſupportare.

[b] Ad hæc videl. *in condemnatione. l. inter eos, ff. de reg. ju.* Font.

Decimæ per Laicos ante Lateranenſe Concilium in feudum receptæ à Religioſis per eos recognitæ in feudum, non poſſunt ipſis Religioſis concedi, ſine Diœceſanorum conſenſu. Hoc dicit. Dominicus.

§. 3. Sanè quamvis fortè à Religioſis exemptis & aliis fiant infeudationes de Decimis detentis à Laicis, & idem Laici, quòd illas ab ipſis Religioſis in feudum teneant recognoſcant, non tamen licet Religioſis eiſdem poſt talem infeudationem, vel recognitionem ſic de facto præſumptam, hujuſmodi Decimas de manibus Laicorum ipſorum acquirere, vel recipere abſque Diœceſanorum Epiſcoporum aſſenſu. Illas autem Decimas intelligimus poſſe taliter à Religioſis de manibus Laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranenſe [c] Concilium ipſis Laicis in feudum perpetuò fuere conceſſæ.

[c] Hoc eſt Concilium Later. ſub Alex. III. c. 9.

Diœceſani compellunt Religioſos exemptos ſolvere Decim...

Parœcialibus Ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. Hoc dicit. Dominicus.

§. 4. Diœcesani verò Parœcialium Ecclesiarum, ad requisitionem Rectorum earundem, de ipsis Religiosis super Decimis, quas habent vel eos habere continget, quæ quidem aliàs ad ipsas spectaverunt Ecclesias, nisi de rebus exemptis agatur, exhibeant justitiæ complementum.

Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis, & acquirendis Ecclesiis Parœcialibus solvere debent Decimas, si privilegiati non sunt. Hoc dicit. Dominicus.

§. 5. Ceterùm iidem Religiosi, tam exempti, quàm non exempti, de terris & possessionibus acquisitis hactenus & amodò acquirendis Decimas integrè solvant illis Ecclesiis, quibus eædem possessiones & terræ priùs fuerant decimales, nisi super hoc speciali jure vel privilegio sint muniti.

Ex donatione Laicorum habentes Decimas antiquas, novales supervenientes, in eodem loco non percipiunt. Hoc dicit. Dominicus.

§. 6. Nec pro eo, quòd fortè in aliquibus Parœciis omnes majores Decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus Laicorum, possunt pro eadem vel simili portione, si de novo postmodum fiant novalia, in eisdem petere, vel percipere novalium Decimas eorundem: nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

DE REGULARIBUS [d] ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

[d] De materia ...us tit. vi... quæ novis... è sancivit ...cil. Trid. ... 25. tit. de ...ul. & ...mialibus.

TITULUS XIV.

I. INNOCENTIUS IV. [c. an. 1252. Romæ.]

Si minor xiv. ann. ingreditur Religionem, in xv. anno liber exit nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expressè ratam habuerit professionem priùs à se factam. Si autem per totum xv. annum portavit habitum, ubi non est distinctus: intelligitur professus, nisi tanta sit indistinctio, quòd viventes cum eis simili habitu induantur. Si major xiv. annis ingreditur: si portat habitum, per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Joannes Andræas.

IS [e] qui Monasterium ante xiv. annum, ut Monachus efficiatur, ingreditur: nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum Religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, seu professionem à se priùs factam ratam expressè habeat: liberè potest intra * sequentem annum ad seculum remeare. Quòd si per totum sequentem annum in Monasterio permanserit, ubi Professorum & Noviciorum sunt habitus indistincti, Professionem per hoc fecisse, vel si quam priùs fecerat, ratam habuisse videtur: nisi tanta indistinctio ibi habitûs habeatur, quòd & Professi & Novicii, ac etiam alii communem vitam cum eis ducentes simili penitùs habitu induantur. Qui verò post quartumdecimum annum habitum Religionis assumpserit, si per annum illum gestaverit, ex tunc Religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: ubi professi à noviciis dissimilitudine habitûs minimè distinguuntur, etiam si alii degentes cum eis similibus vestibus co-utantur: quoniam cùm jam hic ad discretionis annos pervenerit, quid agat agnoscit: & ideò susceptum discretionis tempore ordinem, postquam hunc anni probaverit spatio, intelligitur firmiter approbasse. Secùs autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cùm eorum, quæ tunc agit plenum non habeat intellectum.

[e] Vide Con... Trid. ... 25. tit. de ...r. & Mo...l. c. 15. ...i de tem...e profes...nis aliud ...m hic sta...tur. * In antiquio... Codicibus ...stanter le...ur ita, inf. ...um sequen...n annum,

Hic declarat qui sunt habitus distincti. Hoc dicit.

§. 1. Distinctos [f] quoque, seu dissimiles intelligimus esse habitus, sive noviciis, sive professis dissimiles vestes dentur: sive benedicantur, cùm profitentibus conceduntur: sive etiam aliquid aliud fiat, per quod noviciorum à professorum habitu discernatur.

[f] De materia ...jus §. Vide ...em. Eos qui. ... de Regul. ... ibi latè ...barellam, ...iolam & ...os.

II. ALEXANDER IV. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus. [c. an. 1260. Romæ.]

Prædicatores & Minores intra annum probationis quenquam ad sui Ordinis professionem recipere non possunt: quòd si fecerint, receptus alligatus non est eorum Ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœnâ, quæ pro gravioribus culpis eis consuevit infligi. Joannes Andræas.

NOn solùm [g]: *Et infrà.* Licèt zelum animarum habentes eas lucrari Domino solicitè cupiatis, quia tamen decet & expedit, ut conscientiæ puritati non desit judicium rationis, ne unde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur: Vobis de fratrum nostrorum consilio de virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quenquam ad professionem vestri Ordinis, seu renunciationem in seculo faciendam recipere, nec institutum intra hujusmodi annum aliquatenus impedire, quò minùs intra ipsum ad aliam Religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi major tamen quatuordecim annis existens, Professus sit tacitè, vel expressè, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. Quòd si fortè contra hanc nostram prohibitionem, quenquam recipere præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse Ordini alligatum, vósque à receptione quorumlibet ad professionem ejusdem Ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subjiciendos, quæ fratribus ipsius Ordinis pro culpis infligi gravioribus consuevit.

[g] Vide omni... quod fanci... t novissimè ...ncilium ...rident. circa ...ofessionem ...ittendam ...f. 25. tit. de ...egul. & Mo...alib. c. 15.

III. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. Romæ.]

Decretalis extenditur ad omnes Mendicantes: in aliis verò professio expressa Religioni, cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum. Hoc dicit secundùm Zelinum.

COnstitutionem [h] Innocentianam, quæ prohibet conversorum professionem recipi ante annum probationis elapsum: piæ memoriæ Alexand. Papa IV. prædecessor noster ad Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordines duntaxat declaravit extendi. Unde nos pari similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum Mendicantium Ordines prorogamus. In aliis autem Religionibus professio expressè vel tacitè fieri potest licitè intra annum. Sed expressè emissa, etiam seculari habitu non mutato, illi Religioni [i] præcisè obligat, quam profitens est professus. Tacitè verò facta intra probationis annum per susceptionem habitûs, qui profitentibus tantùm datur, non illi specialiter, cujus habitus est susceptus, sed generaliter Religioni alicui recipientem obligat, si ætatis aptæ sit: si sciens & voluntarius ac triduo perseveret.

[h] Hic quoque tenendum quod sancivit Concilium Trident. *sess.* 25. *de Regul. & Monial. cap.* 15.

[i] Vide *l. Pro cibus. C. de impub. & ali. substitu.*

IV. IDEM Paris. Capitulo. [c. an. 1298. Româ in Galliam.]

Beneficium ingredientis Religionem intra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deserviri assignata eidem Substituto congrua portione, unde vivere possit. Hoc dicit. Joannes de Fan.

BEneficium [k] illius, qui religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum: Nisi ad id ipsius accedat assensus *, aut constet, quòd vitam voluerit absolutè mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum. Sed interim eidem beneficio per alium deserviri debebit, assignata sibi congrua de ipsius proventibus portione.

[k] Vide Conc. Trid. *sess.* 21. *de reform. c.* 1. * al. consensus.

V. IDEM. [c. an. 1298. Romæ.]

Secundum votum solenne Religionis, derogat Priori simplici. Hoc dicit. Joannes de Fan.

QUi [l] post votum à se de certa religione intranda emissum, Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur in ipsa: potest (voto non obstante priori, cui tanquam simplici, per secundum solenne noscitur derogatum) manere licitè in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia imponenda.

[l] Vide B. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. & *q.* 189. *art.* 4. & 8.

VI. IDEM. [c. an. 1298. Romæ.]

Vacante Monasterio, Conventus, novum recipit Monachum, si communiter ad Abbatem, & eos spectat: si ad Abbatem solum, secùs. Hoc dicit. Dominicus.

SI ad solum Abbatem pertineat creatio Monachorum: eo defuncto nequibit novus Monachus à Conventu creari. Aliàs poterit, si eorum creatio spectat insimul ad utrumque.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

TITULUS XV.

I. BONIFACIUS VIII. Bitiren. Episcopo. [c. an. 1298. Romæ.]

Votum solennizatum per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem factam, alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium, post contractum: aliàs solum impedit, & non dirimit. Hoc dicit secundùm Zen.

QUOD [m] votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quòd voti solennitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa: matrimonii verò vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in Paradiso, & in statu innocentiæ instituente unionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantùm ad pòst contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum

[m] Vide B. Thom. & ibidem Caietanum 2. 2. *q.* 88. *art.* 7.

fuerit, per susceptionem sacri Ordinis, aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. Reliqua verò vota etsi quandoque matrimonium impediant contrahendum, & quantò manifestiùs sunt emissa; tantò propter plurium scandalum, & exemplum durior pœnitentia transgressoribus debeatur: non tamen rescindere possunt matrimonia pòst contracta.

DE STATU REGULARIUM.

Titulus XVI.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. Romæ.]

Moniales tacitè vel expressè Professæ, clausuras Monasterii exire non possunt, nec alii ad illas intrare; nisi causa legitima, & Superioris licentia interveniat. H. d.

Periculoso & [u] detestabili quarumdam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & Monachali modestiâ, sexûsque verecundiâ impudenter abjectis, extra sua Monasteria, nonnunquam per habitacula Secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem Monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt gravem * offensam, Religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) providere salubriter cupientes, præsenti Constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura, sancimus, universas & singulas Moniales præsentes, atque futuras, cujuscunque Religionis sint vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis Monasteriis debere de cetero permanere clausura: ita quòd nulli earum Religionem tacitè vel expressè professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causâ (nisi fortè tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) Monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, nullisque aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: ut sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino servire Deo valeant liberiùs, &, lasciviendi opportunitate sublata, eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentiùs custodire.

[u] Innuit, quòd Moniales corrumpuntur; & an talibus, ac iis qui publicè volunt, sit dandum corpus Christi? *Glo. ca. de filia. xxvij. q. 1.* Vide Doc. *in l. Si quis non dicam rapere. C. de Episc. & Cle.* Fon.
* *al. autem hic legitur*, gravamen, offensam & Religionis.

In Monasterio non Mendicantium tot Sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari; & ultrà non valet receptio. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Sanè, ut hoc salutare statutum commodiùs valeat observari, districtiùs inhibemus, ne in Monasteriis Ordinum non Mendicantium aliquæ recipiantur de cetero in Sorores, nisi quot poterunt, de ipsorum Monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari: si secùs actum fuerit, irritum decernentes.

Abbatissæ Principibus Secularibus, ad fidelitatis sacramentum præstandum adstrictæ, si non possunt per Procuratorem jurare, personaliter exeundo Monasterium jurabunt, absque dilatione ad Monasterium rediture. Dominicus.

§. 2. Verùm quando Abbatissa vel Priorissa cujusvis Monasterii prò feudo, quod Monasterium ipsum tenet ab aliquo Principe, seu Domino temporali, sibi debebit homagium, vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quòd per Procuratorem illud præstet, possit efficere apud eum) de Monasterio cum honesta & decenti societate exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quamprimum commodè poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum Monasterium è vestigio reversura: sic quòd in fraudem residentiæ, sive moræ claustralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales, per censuram Ecclesiasticam, ut in suis Curiis admittant Abbatissas per Procuratores litigare. Ecclesiastici verò in temporalibus & spiritualibus earum Procuratores admittere debent. Dominicus.

§. 3. Porrò ne Moniales causam, seu occasionem habeant evagandi, Principes Seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus [o] per viscera misericordiæ Jesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quòd Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales, quascunque Monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiáve gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per Procuratores in suis Tribunalibus seu Curiis litigare permittant, ne pro constituendis Procuratoribus (qui Atornati in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis hujusmodi, easdem oporteat evagari. Si qui verò contrà præsumpserint exhortationi hujusmodi rationabili, atque sanctæ obtemperare nolentes, cùm sit juri contrarium, quòd mulieres, præsertim Religiosæ, per se ipsas litigare cogantur, & a via decet honestatis, & periculum animarum inducat; ad hoc per suos Ordinarios Ecclesiasticos [p] censurâ Ecclesiasticâ compellantur. Episcopis autem, & aliis Prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque injungimus, quòd & ipsi causas seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt, agere coram ipsis, aut in Curiis eorumdem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per Procuratores earum fieri faciant & tractari.

[o] Not. Dom. & Phil. quòd verba rogativa in materia præcepti, stant præceptivè. *Glo. 11. q. 3. c. Rogo. not. in l. Age. C. de Transf.* de quo vide Tiraquell. *Tract. de pœnis temperandis aut remittendis. Causa 35.*
[p] Vide *gl. 11. q. 3. c. Rogo. not. in l. Age. C. de Transf.*

Ordinarii locorum, in subjectis Monasteriis propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in aliis casibus jurisdictio in exemptos eis attributa. Hoc dicit. Dominicus.

§. 4. Et quoniam parum esset condere jura, nisi essent qui ea executioni debitè demandarent, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis universis districtè in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac diœcesi propria, in Monasteriis Monialium sibi ordinario jure subjectis sua: in iis verò quæ ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates verò & alii, tam exempti, quàm non exempti Prælati Ecclesiarum, Monasteriorum, & Ordinum quorumcunque, in Monasteriis hujusmodi sibi subjectis de clausura convenienti ubi non est ipsorum Monasteriorum expensis & Fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent, diligentiùs facienda, & de ipsis Monialibus includendis, quàm primùm commodè poterunt providere, procurent, si divinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam evitare: contradictores atque rebelles per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Per hoc autem in Monasteriis exemptis Ordinarii locorum, quoad alia, nullam sibi credant jurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

Titulus XVII.

I. Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1273. in Gallia.]

Non licet novum Ordinem vel Religionem, aut habitum novæ Religionis creare & assumere. Et revocati sunt Ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post Concil. Dominicus.

Religionum diversitatem nimiam, ne confusionem induceret, Generale Concilium [q] consulta prohibitione vetavit [r]. Sed quia non solùm importuna petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verùm etiam aliquorum præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum, præcipuè Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrenatam quasi multitudinem adinvenit; repetita constitutione districtiùs inhibentes, ne aliquis de cetero novum Ordinem aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ Religionis assumat: Cunctas [s] affatim Religiones & Ordines Mendicantes post dictum Concilium adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni subjicimus; & quatenus processerant [t], revocamus.

[q] Concil. Lat. sub Innoc. III. c. 13.
[r] *al.* vitavit.
[s] *In antiq. codicibus ut plurimùm legitur ita:* Cunctos affatim Religiones & Ordines: *& quidam Manuscriptus habet ita:* Cunctos affatim Religiosos & Ordines Mendicantium.
[t] *al.* processerunt.

Religiosi Mendicantes per Papam, post Concilium, approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de novo acquirere, nec acquisita, sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones audire, vel ad sepulturam admittere. Et contrà factum non tenet, & contrà faciens excommunicatus est. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Confirmatos autem per Sedem eandem, post idem tamen Concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem reditus aut possessiones habere Professio sive Regula quælibet interdicunt; sed per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere infrà scripto, ut videlicet Professoribus eorumdem Ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, quòd nullum deinceps ad eorum Professionem admittant, nec de novo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca quæ habent, alienare valeant sine Sedis ejusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni Sedis Apostolicæ reservamus in Terræ Sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus, per locorum Ordinarios, vel eos quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Si verò secùs præsumptum fuerit, nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, ceterorúmque bonorum alienatio valeat; & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum Ordinum omnino interdicimus, quoad extraneos, prædicationis, & audiendæ confessionis officium, aut etiam [u] sepulturam.

[u] *In manusc. ita:* ac etiam sepulturam.

Revocatio Ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos & Carmelitas non comprehendit. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Sanè ad Prædicatorum & Minorum Ordines (quos

evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos) præsentem non patimur Constitutionem extendi. Ceterùm, Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum Ordines, quorum institutio dictum Concilium Generale præcessit, in solido statu volumus permanere.

Existens de Ordinibus revocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios Ordines transire potest. Hoc dicit. Dominicus.

§. 3. Ad hæc personis Ordinum (ad quos Constitutio præsens extenditur) transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus Ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum se ac loca sua totaliter transferat [x], Sedis ejusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

[x] *al.* transferant.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

Titulus XVIII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Instituti in Ecclesiis Monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem, si causa subsit, sunt destituendi. Hoc dicit. Dominicus.

PResbyteri, qui ad curam populi per Monachos in eorum Ecclesiis præsentantur Episcopis, & instituuntur ab ipsis: (cùm debeant esse perpetui [y]) consuetudine vel statuto, quovis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt Ecclesiis, nisi per Episcopos, & ex causa rationabili, amoveri.

[y] Dictio, *perpetuus*, quid significet, vide Fulgosium, *Cons.* 157. *incip. in causa Benedicti.* & Alex. *Consil.* 60. *incip. omisso multiloquio. in* 1. *volum.*

DE JURE PATRONATUS [z].

Titulus XIX.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Donatio juris Patronatûs Laici facta loco Ecclesiastico, etiam sine consensu Episcopi, tenet: non tamen præjudicat juri Episcopi. Hoc dicit. Dominicus.

SI Laicus jus Patronatûs Ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri Ecclesiæ seu loco Religioso duxerit conferendum; hujusmodi collatio (quamvis absque assensu Episcopi facta fuerit) efficax est censenda [a]. Per prætatam tamen collationem juri Episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari.

[z] De materia hujus tit. vide quod novissimè decrevit Conc. Trid. *sess.* 25. *de Reform. cap.* 9.

[a] Vide *l. Cùm à matre. C. de rei vin. & l. Peto. §. Fratre. ff. de Leg.* 2.

Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum: Ecclesia verò semestre, licèt à Laico acquisiverit jus Patronatûs. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Verùm licèt Patronus Laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat: Ecclesia tamen (vel Monasterium, cui facta est à Laico juris Patronatûs collatio) tempus habet semestre. Et omnino quantùm ad præsentationem pertinet, non ut Patronus Laicus, sed ut Patronus debet Ecclesiasticus reputari.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

TITULUS XX.

I. Innocentius IV. [c. an. 1252. *Romæ.*]

Archiepiscopus volens Provinciam visitare, priùs debet visitare Ecclesiam, Civitatem, & Diœcesim propriam, Clericos & Laicos earumdem. Hoc dicit. Dominicus.

ROmana [b] Ecclesia: & *infrà.* Statuimus, ut quilibet Archiepiscopus suam volens visitare Provinciam, priùs Ecclesiæ suæ Capitulum, ac Civitatem & Diœcesim propriam plenè visitare procuret: nec sit solùm erga majorum, sed etiam minorum Ecclesiarum, nec circa Clericorum tantùm, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commodè vel absque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum Clericos & Laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur.

[b] De materia hujus Decretalis, præter statuta in Concilio Lateran. sub Alexand. III. c. 4. & in Concilio Lateran. sub Innoc. III. c. 33. vide omnino quæ novissimè sancivit Concilium Trid. *Sess.* 24. *de Reform. c.* 5.

Visitata sua Diœcesi, Archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca Ecclesiastica, Clerum & populum Provinciæ, procurationem à visitatis recipiendo. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Deinde liceat ei per totam Provinciam vel ejus partem visitationis officium exercere, Civitates & Diœceses, Suffraganeos suos, & eorum subditos, Cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula & Monasteria, Ecclesias & alia Religiosa & pia loca, Cleros & populos liberè visitando, ac procurationes à locis tantùm recipere visitatis.

Archiepiscopus post inceptam visitationem in una Diœcesi, transiens ad aliam, ad primam redire non potest, nisi de novo reiteret in tota Provincia. Dominicus.

§. 2. Ex quo tamen aliquam de ipsis Diœcesibus visitare cœperit: nunquam posteà, sive totam, sive partem ejus visitaverit, revertatur causâ visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius Provinciæ Diœceses in toto vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuò fuerint visitatæ. Quòd si fortè eadem Diœcesis, vel aliqua ibi Ecclesia plùs aliis indiguerit visitari: tunc aliarum visitatione intermissa redeat ad eandem, si à loci Diœcesano requisitus extiterit, vel de omnium aut majoris partis Episcoporum ejusdem Provinciæ processerit consilio & assensu; ad quod iidem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò malitiosè in his difficultatem adhibuerint, Archiepiscopus licentiam super hoc à Sede Apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione non reiterat illam Archiepiscopus sine consilio Suffraganeorum, & definitione in scriptis priùs facta: debet tamen reincipere ab illis qui in prima non fuerant visitati. Hoc dicit. Dominicus.

§. 3. Postquam autem semel omnes Provinciæ suæ Diœceses visitaverit, licitum sit ei posteà (priùs tamen Suffraganeorum suorum requisito consilio, & ipsius definitione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi volumus, ut possint [c] aliis esse nota) visitationem per eandem reiterare Provinciam, juxta modum superiùs annotatum; etiamsi non interveniat in hoc Suffraganeorum ipsorum assensus: illam semper providentiam adhibendo, ut in posterioribus visitationibus illas Ecclesias, eósque Cleros & populos priùs visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

[c] *al.* posset.

Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei; inquirere de vita Ministrorum, & de pertinentibus ad Divinum Officium, absque juramento. Infamatos Ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat. Hoc dicit. Dominicus.

§. 4. Sanè hujusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conversatione Ministrantium in Ecclesiis, & locis aliis Divino cultui deputatis, ac ceteris, quæ ad officium ipsum spectant, absque coactione & exactione qualibet juramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita [d] nunc levia, nunc aspera, juxta datam sibi à Deo prudentiam, diligenter intendens. Quòd si de aliquibus orta fuerit infamia, contra eos Ordinariis ipsorum, ut super his solemniter inquirant, denunciet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant (cùm super his meritò notari possit Ordinariorum negligentia eorumdem) liberè corrigat, pœnam pro illis debitam infligendo.

[d] Vide omnino Concil. Trid. *sess.* 1. *de Reform. cap.* 1.

Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam; nec familia sua aliquid recipere potest, etiam prætextu Officii; nec ipse, nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. H. d. Dominicus.

§. 5. Procurationes autem recipiat, secundùm quod est in Canonibus [e] constitutum: nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicujus officii aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantùm recipiat moderatas. Caveat insuper, ne ipse vel quisquam suorum aliquod munus, quodcunque sit, & qualitercunque offeratur, præsumat recipere; ut non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Jesu [f] Christi. Quòd si fuerit contrà præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur: volumus enim in his fraudem quamlibet penitùs evitari.

[e] Hos Canones habes in Concil. Later. *initio cap. citati.*

[f] *Al. deest dictio*, Jesu.

Forma visitationis præmissa servari debet in Episcopis, & aliis Prælatis inferioribus, Regularium consuetudinibus exceptis. Hoc dicit. Dominicus.

§. 6. Hanc autem visitandi formam ab universis etiam Episcopis, aliisque Prælatis ordinario jure suos subjectos [g] visitantibus, plenè observari præcipimus; salvis super hoc rationabilibus & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus Institutis.

[g] *al.* subditos.

II. Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1273. *in Galia.*]

Quia Decreta Innocent. IV. suprà proxi. non benè servabantur in illo Capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus, non in pecunia recipi; & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus, à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adjiciens. Joan. And.

EXigit perversorum [h] audacia, ut non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicis recordationis

[h] Vide Conc. Trid. *Sess.* 24. *de Refor. c.* 3. *Quod si quisquam.*

Innocentii Papæ IV. Prædecessoris nostri editam, super non recipiendis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorúmque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inviolabiliter observari: eam decernimus pœnæ adjectione juvandam. Statuentes, ut universi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere; vel aliàs Constitutionem ipsam, recipiendo munera, sive visitationis officio non impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione, violare præsumpserint, duplum ejus, quod receperint Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi Ecclesiæ sentiant [i] interdictum. Inferiores verò ab officio & Beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratiâ valiturâ.

[i] *In veteri Exemplari deest*, sentiant.

III. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis. Sed una die ultra unam procurationem non recipiet, licèt plura visitaverit loca. H. d. Dominicus.

FElicis [k] recordationis Gregorius Papa X. Prædecessor noster prohibuit in Concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verùm quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & Ecclesiis visitatis, multa incommodorum dispendia provenire; concedimus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii, quibus ex officio competit visitare, à volentibus Ecclesiarum & locorum visitatorum Rectoribus seu Personis pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: adjicientes, quòd non liceat visitanti nisi unam procurationem recipere una die, sive unum locum solum visitaverit, sive plura, etiamsi locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persolvendam, cùm eidem sufficere debeat, ut temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritualia subministrat. Cetera verò, in ejusdem Prædecessoris Constitutione contenta in suo volumus robore perdurare.

[k] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de Refor. c.* 3. §. *Si tamen in optione eorum.*

IV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si universitas vel singularis persona Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas compulerit solvere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causâ negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & universitas interdicta. nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quòd Diœcesani, quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere observari. eod. tit. præsenti. Joan. And.

QUanquam [l] pedagiorum exactiones tam jure Canonico, quàm civili regulariter meritò sint damnatæ [m]: tantò tamen districtiùs ne ab Ecclesiis & personis Ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quantò si id fiat, major inde transgressionis reatus incurritur, & offensa evidentior comprobatur. Cùm igitur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ ac res [n] ipsarum non solùm jure humano, quinimò & divino, à secularium personarum exactionibus sint immunes: Constitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. Prædecessoris nostri (qui statuit Ecclesias & personas Ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non causâ negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, se transmittunt.) Volentes propter multorum insolentiam & abusum, pœnæ adminiculo adjuvare, adjicimus districtiùs inhibendo (contraria consuetudine quorumcunque, quæ dicenda est corruptela veriùs, non obstante) ut nec collegium, nec universitas, nec aliqua etiam singularis persona, cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut statûs, à præfatis Ecclesiis, aut personis pro personis ipsis aut rebus prædictis talia exigat vel extorqueat, per se vel per alium suo nomine, vel etiam alieno, aut eas ad hujusmodi persolvenda compellat. Qui verò contrà fecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis; si autem collegium vel universitas civitatis, castri, seu loci alterius cujuscunque, ipsa civitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant; nec ab excommunicatione hujusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.

[l] Vide Conc. Lateran. sub Alexand. III. *c.* 22. & Conc. Trid. *sess.* 25. *de Refor. c.* 20.
[m] Ergo eas faciens probabit hoc sibi licere, *infrà. c.* 2. *de immun. Eccl. l.* 1. *c. de Vit. Reg. not.* Dom. & Phil.
[n] Vide *l. Si publicanus.* §. *Rebus. ff. de Pub.* Font.

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Archiepiscopus visitare potest Provinciam, ac etiam iterare, licèt Suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absolvere, & pœnitentias imponere. Hoc dicit. Dominicus.

PErpetuo [o] declaramus edicto, Archiepiscopum posse, secundùm tenorem Constitutionis felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri super hoc editæ, suam Provinciam visitare liberè, licèt non sint ejus Suffraganei negligentes, & iterare visitationem eandem, ac procurationes à locis recipere visitatis. Consuetudine (si qua forsan ab ipsis Suffraganeis, vel aliis allegetur) præmissis contrariâ non obstante. Potest etiam idem Archiepiscopus, dum visitat, confessiones subditorum Suffraganeorum audire, ac absolvere confitentes, & ipsis pœnitentias injungere salutares.

[o] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de Refor. c.* 3. §. *A Metropolitanis verò*: unde intelliges qualiter hodie procedat dispositio hujus cap.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ, VEL ALTARIS.

TITULUS XXI.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Pollutâ Ecclesiâ pollutum est Cœmeterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio Cœmeterii Ecclesiam non polluit, licèt contigua existat. Polluto uno Cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licèt per portam de uno in aliud detur ingressus. Hoc dicit. Dominicus.

SI [p] Ecclesiam pollui sanguinis effusione contingat, ipsius Cœmeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri; secùs si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu converso sentimus, ut videlicet polluto Cœmeterio, quamvis Ecclesiæ contiguo, debeat Ecclesia reputari polluta; ne minùs dignum, majus aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non unum, sed plura Cœmeteria esse noscuntur, quæ quamvis sibi cohærentia, pariete tamen medio sejunguntur. Ideóque violato eorum altero, alterum (licèt de uno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

[p] De materia hujus Decretalis, vide plenè Turrecrematam & alios *in cap. Ecclesiis. de Consecr. dist.* 1.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

TITULUS XXII.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Festa duodecim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, & quatuor Doctorum & Confessorum Ecclesiæ, scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii, & Hieronymi, sub officio duplici debent solenniter celebrari. Joan. And.

GLORIOSUS [q] Deus in Sanctis suis, & in Majestate mirabilis, cujus ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, rectì censurâ judicii cælestia pariter & terrena disponit, etsi cunctos ejus Ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cælestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus attollit insigniis Dignitatum, & præmiorum uberiore retributione prosequitur, quos [r] digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma Mater Ecclesia ejus sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licèt universos in regnis cælestibus constitutos studiis honorare solicitis, & sonoris efferre praconiis non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ Fidei principes athletas Dei electos, justos seculi Judices, lumina vera mundi, videlicet Christi Redemptoris Apostolos numero duodeno contentos, qui viventes in carne prædictam Ecclesiam suo pretioso sanguine plantaverunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reverendissimos etiam Patres Virósque clarissimos quatuor Evangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem Ecclesiæ sacra Evangelia illuxerunt: egregios quoque ipsius Doctores Ecclesiæ Beatos Gregorium, qui meritis inclytus, Sedis Apostolicæ curam gessit: Augustinum & Ambrosium venerandos [s] Antistites; ac Hieronymum Sacerdotii præditum titulo: Eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe Doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentésque lucernas super candelabrum in domo Domini positas (errorum tenebris profugatis) totus corpus Ecclesiæ tanquam sydus irradiat matutinum: eorum etiam fœcunda facundia cælestis irrigui gratia influente, Scripturarum ænigmata reserat, solvit nodos, obscura dilucidat, dubiáque declarat: profundis quoque ac decoris illorùm sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari gloriosiùs sublimata coruscat. Ideóque circumspecta prudentia dictæ Sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter exequitur, quæ sunt Dei) præmissa solicitè dignéque considerans, & debita meditatione perlustrans, ad Divini nominis honorem & gloriam, exaltationem Catholicæ fidei, salutemque Fidelium, meritò censuit, ritéque providit, Apostolos, Evangelistas, & Confessores eosdem in universali Ecclesia honorificentiæ potioris impendiis

[q] Vide Chassanæum *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 3. *consideratione* 20. & *multis sequentibus.*
[r] Vide *text.* 89. *Dist. ad hoc.* Font.
[s] *Aliàs*, reverendos.

attollendos; ut ab ea tantò propensiùs honorari sese sentiant, quantò ipsam præ ceteris illustrarunt. Nos itaque piis ducti consiliis, dignísque studiis excitati, nonnullos Prædecessores [t] nostros Romanorum Pontificum (qui specialis devotionis prosequentes affectum, aliquorum festa Sanctorum sub duplici ordinaverunt officio celebranda) imitari solicitè intendentes, eorumdem Apostolorum, Evangelistarum & Confessorum festivitates præcipuas (de Fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici per universas orbis Ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari.

[t] al. ita: nonnullos prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, &c.

DE IMMUNITATE [u] ECCLESIARUM, COEMETERIORUM, ET ALIORUM LOCORUM RELIGIOSORUM.

[u] Vide Conc. Trid. sess. 25. Refor. c. ubi privilegia & immunitates Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum innovantur & confirmantur.

TITULUS XXIII.

I. Alexander IV. [c. an. 1260. Romæ.]

Seculares Potestates ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. Hoc dicit. Joan. And.

QUIA [x] nonnulli habentes temporale dominium, vel Potestatis gerentes officium secularis, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam lædere ac minuere tanquam honoris & privilegii Ecclesiarum invidi moliuntur: expedit, quòd per diligentiam & auctoritatem Sedis Apostolicæ (quæ curam habet Ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus & conamina opportunum remedium opponatur, ut Ecclesiæ ipsæ in plenitudine juris sui, & libertatis integritate lætentur [y], ac detestabilis malignorum audacia & insolentium nefaria temeritas propulsetur. Sanè intelleximus, quòd in Regno Franciæ, Communiæ, Scabini, seu Consules, & alii Domini temporales, & ii, qui jurisdictionem in ipsis Communiis, Civitatibus, Castris & Villis temporalem exercent; vel quibus in illis commissa est executio Justitiæ Secularis, molesti sunt nimiùm Ecclesiis super pluribus, & infesti: & inter cetera nituntur & student, ut illis collectas [z], & tallias, & alia hujusmodi eædem Ecclesiæ, prætextu bonorum quæ acquisiverunt, tribuant & persolvant, vel extra manum suam ponant hujusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus, prout expedit, solicitè providere, tótque temerariis ausibus congruis præsidiis obviare; auctoritate Apostolica, præhabita cum Fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus, non licere præfatis Communiis, Scabinis, & iis qui in eis jurisdictionem temporalem obtinent, vel justitiam temporalem [a] exercent, tallias vel collectas, seu exactiones quascunque Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem, pro domibus, prædiis, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis legitimè hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiamsi ipsæ Ecclesiæ vel personæ, vel res hujusmodi sint intra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas Ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum, acquisita jam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

[x] Vide Conc. Lateran. sub Alex. III. 15. & Conc. Lateran. sub Leone X. 9. tit. de for. curiæ, Etiam à re.

[y] al. locentur.

[z] Vide Angel. Conf. incip. super dicto du. Dec. Con. 496. incip. causa Domini. & Jas. Conf. 83. in- dicta præ- vol. 3.

[a] secularem, itur con- nter in ve- lioribus Codicibus.

II. Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunensi. [c. an. 1273. in Gallia.]

In Ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti, exclusis clamoribus & seditionibus, conciliis universitatis Laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus & nundinis, ac judiciis secularibus, & maximè criminalibus. Hoc dicit usque ad §. Ordinarii. Dominicus.

DEcet domum Domini Sanctitudo, decet ut cujus in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Ecclesias humilis & devotus ingressus; sit in eis quieta conversatio, Deo grata, inspicientibus placita [b], quæ considerantes non solùm instruat, sed & reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub cælo non est datum hominibus, in quo salvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Jesu [c] Christi, qui salvum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibitione reverentiæ specialis attollant; & quod generaliter scribitur [d], ut in nomine Jesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipuè dum aguntur Missarum sacra mysteria [e]) gloriosum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur; attendantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solemnia, devotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moveat, impetumve committat. Cessent in locis illis universitatum & societatum quarumlibet concilia [f], conciones & publica parlamenta. Cessent vana & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremò quæcunque alia Divinum possunt turbare Officium, aut oculos Divinæ Majestatis offendere, ab ipsis prorsùs extranea: ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis, earúmque Cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cujuscunque tumultus, omnis in eis secularium judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per Laicos, criminalis maximè, agitetur, sint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena.

al. 92.

al. 75.

[b] al. placida.

[c] Vide B. Chrysost. super c. 1. epist. Pauli ad Galatas.

[d] Phil. 2.

[e] al. ministe-.

[f] al. consilia.

Locorum Ordinarii exequi debent hìc contenta, & Sententiæ in Ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contrà facientes puniri debent. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Ordinarii locorum hoc faciant observari: suadenda suadeant, interdicta hujus Canonis auctoritate compescant, ad hoc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus Judicum Secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis, omni careant robore firmitatis. Qui verò præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint, præter processum Ordinariorum & deputandorum ab ipsis, Divinæ ultionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum, à similibus firmato proposito deliberaverint abstinere.

III. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. Romæ.]

Ponit excessus Laicorum, qui Clericis collectas, tallias & onera imponebant; & excessus Clericorum, qui talibus consentiebant.

CLericis [g] [1] Laicos infestos oppidò tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in Clericos Ecclesiasticásve personas & bona, interdicta potestas: Ecclesiarum Prælatis, Ecclesiis, Ecclesiasticísque personis Regularibus & Secularibus imponunt onera gravia, ipsósque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proventuum vel bonorum dimidiam, decimam, seu vicesimam. vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eosque moliuntur multifariè subjicere servituti, suæque submittere ditioni: & (quod dolenter * referimus) nonnulli Ecclesiarum Prælati, Ecclesiasticæque personæ trepidantes ubi trepidandum non est, transitoriam pacem quærentes, plùs timentes Majestatem temporalem offendere, quàm æternam, talium abusibus non tam temerariè, quàm improvidè acquiescunt, Sedis Apostolicæ auctoritate seu licentiâ non obtentâ.

¶ Pith. [1] *Clericis*, &c.] Capitulus iste revocatus per Clement. I. *eod. tit.* Theodoricus à Nyem. & Chronicon Comit. Montisl. Landulf. de Colomn. in Breviar. Histor. Bernard. Guidon. *ad ann.* 1304.

[g] Quærebat Jo. Mon. in isto ca. quid si fiat impositio talis non Ecclesiasticis personis, sed eorum hominib. nunquid esset locus pœnæ hujus ca. Et dicebat quòd sic, quia fit fraus legi, de qua *infrà*, *de reg. jur. c. fin. & sup. de privileg.* *quantò.* facit *infrà*, *eod. c. Eos*, secundùm Lapum Abb. Dom. Philip. dicit quòd nullo casu habebit locum hæc Constitutio. quia penitùs revocata cum suis rationibus, nec ullus Doctorum eam egit. Font.

* al. dolentes.

Præcipit personas Ecclesiasticas pro rebus suis, vel Ecclesiarum, nil Laicis solvere debere absque licentia Apostolicæ Sedis, sub quocunque colore mutui, subventionis, doni, vel alio quolibet: ut etiam ipsi Laici tallias non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum: singulares contrà facientes excommunicat, universitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc Constitutionem, si postmodum solvantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus Papa absolvit, præterquam in mortis articulo. H. d.

§. 1. Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de Fratrum nostrorum consilio, Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque Prælati, Eccclesiasticæque personæ, Religiosæ vel Seculares, quorumcunque Ordinum, conditionis seu statûs, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & Ecclesiarum proventuum vel bonorum Laicis solverint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem aut quotam ipsorum proventuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore, absque auctoritate Sedis ejusdem: necnon Imperatores, Reges, seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei, vel Rectores, quocunque nomine censeantur, civitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum ubilibet: & quivis alii, cujuscunque præeminentiæ, conditionis & statûs, qui talia imposuerint, exegerint vel receperint, aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, saisiverint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, saisiri [h] aut occupari mandaverint; aut occupata, saisita [i] seu arrestata receperint; necnon omnes qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto: Prælatis & personis Ecclesiasticis supradictis, in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna, districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictæ Sedis nullatenus acquiescant: quódque prætextu cujuscunque obligatio-

[h] al. sisari.

[i] al. sisata.

nis, promiſſionis, & confeſſionis [k] factarum hactenus, vel faciendarum in antea, priuſquam hujuſmodi conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorum pervenerit [l]; nihil ſolvant, nec ſupradicti Seculares quoquo modo recipiant. Et ſi ſolverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. A ſupradictis autem excommunicationum & interdicti ſententiis nullus abſolvi valeat, præterquam in mortis articulo, abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate & licentia ſpeciali; cùm noſtræ intentionis exiſtat tam horrendum Secularium poteſtatum abuſum nullatenus ſub diſſimulatione tranſire.

[k] *In Manuſcriptis legitur conſtanter ita:* & conceſſionis.

[l] *al.* pervenerint.

Omnia privilegia derogantia huic Conſtitutioni caſſat & irritat.

§. 2. Non obſtantibus quibuſcunque privilegiis ſub quibuſcunque tenoribus, formis, ſeu modis, aut verborum conceptione conceſſis Imperatoribus, Regibus, & aliis ſupradictis, quæ contra præmiſſa in nullo volumus alicui vel aliquibus ſuffragari.

IV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Excommunicati ſunt qui impediunt ſuper cauſis, quæ ad forum Eccleſiaſticum de jure vel de conſuetudine pertinent literas à Sede Apoſtolica impetrari, vel ſuper ipſis coram Ordinariis vel Delegatis Eccleſiaſticis litigari. Joan. And.

QUoniam, ut intelleximus, quorumdam Juſtitiariorum, Ballivorum, Judicúmve Secularium, ac temporalium Dominorum in quibuſdam partibus præſumptuoſa temeritas ſic excrevit, ut in terris eorum ſive diſtrictibus Literas Apoſtolicas impetrantes, vel ad Judices Ordinarios Eccleſiaſticos recurrentes ſuper cauſis, negotiis, ſeu quæſtionibus, quæ ratione perſonarum aut rerum de jure aut antiqua conſuetudine ad forum [m] Eccleſiaſticum pertinent, obtinere non poſſunt in eis per eoſdem Ordinarios Judices, vel Apoſtolicas Literas juſtitiæ complementum, quin potiùs ſuper illis recurrere ad judicium ſeculare, vel à lite, cauſa, ſeu quæſtione deſiſtere compelluntur: Nos juſtitiam noſtram, & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ nolentes negligere, qui alios in ſua juſtitia confovemus: ſtatuimus diſtrictiùs inhibendo, ne quis impetratores Literarum noſtrarum, vel alios in foro Eccleſiaſtico Delegato ſeu Ordinario litigantes, ſeu litigare volentes, ſive ambæ Partes hoc voluerint, ſive una ſuper cauſis Eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum Eccleſiaſticum ratione perſonarum, negotiorum, vel rerum de jure vel de antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe vel per alium ad deſiſtendum, vel in foro ſeculari de quæſtionibus hujuſmodi litigandum per eorumdem Judicum Eccleſiaſticorum vel impetrantium, aut litigantium ſeu volentium litigare, aut propinquorum ipſorum, ſeu rerum illorum, aut Eccleſiarum ſuarum etiam captione, modíſve aliis quibuſcunque compellat, ſeu compelli faciat vel procuret: nec per ſe alióſve impediat quominus coram Judicibus Eccleſiaſticis Delegatis ſeu Ordinariis querelantes de cauſis, quæ, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorumdem poſſint liberè juſtitiam obtinere; nec ad prædicta facienda det auxilium, conſilium, vel favorem. Si quis verò contrà præſumpſerit, excommunicationi ſe ipſo facto noverit ſubjacere: à qua (niſi tam Judici, cujus cognitio fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quàm Parti, quæ turbata in proſecutione fuerit ſui juris: de injuria, damnis, expenſis, & intereſſe priùs per eundem integrè fuerit ſatisfactum) nullatenus abſolvatur.

[m] Quæ ſint illæ cauſæ, vide *in ca. Licèt. de foro compe. in antiq.* Bar. *in Extravagan. Ad reprimendum. in verbo, Denunciatione.*

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Domini temporales probibentes ſubditis, ne cum perſonis Eccleſiaſticis contrahant, vel communia obſequia exhibeant; ipſo facto excommunicationem incurrunt. Hoc dicit. Dominicus.

EOs [n], qui temporale dominium obtinentes ſuis ſubditis, ne Prælatis aut Clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicunt (cùm talia in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur) eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

[n] Vide Anch. *Conſil.* 11. *incip. Factum, ſuper quo petitur Conſil.* [illegible] Lapum, *Allegatione* 92. *incip. Inſpeximus.*

NE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

TITULUS XXIV.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Capitulum Super ſpecula, probibens audientiam Legum vel Phyſicæ, non includit Parœciales Eccleſias habentes, niſi ſint Plebaniæ habentes ſub ſe Capellas, in quibus Clerici perpetuò inſtituantur. H. d. Dominicus.

STATUTUM [o] felicis recordationis Honorii Papæ III. Prædeceſſoris noſtri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Plebanis, Cantoribus, & aliis Clericis habentibus Perſonatus, audire Leges vel Phyſicam interdicit: ad eos qui Parœciales Eccleſias obtinere noſcuntur, piæ memoriæ Clementis Papæ IV. Prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, declaramus præſentis Conſtitutionis oraculo, ratione Eccleſiarum hujuſmodi non extendi: niſi eædem Eccleſiæ fuerint Plebaniæ ſub ſe Capellas habentes, in quibus inſtituantur Clerici perpetui nequeuntes ab ipſis abſque cauſa rationabili amoveri.

[o] Vide Doct. & in primis Panor. *in c. Non magnoperè. & in ca. fin. Ext. Ne Clerici vel Monachi.* & Innoc. *in ca. Firmiter. ext. de Sum. Trin. & fide Catho.*

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Excommunicatus eſt ipſo facto Religioſus Profeſſus habitum temerariè dimittens, vel ad quæcunque ſtudia accedens, non obtentâ licentiâ & Prælati, & Conventûs. Doctores ſcienter docentes, vel in ſcholis retinentes ad Leges vel Phyſicam tales Religioſos, ſimiliter excommunicationem incurrunt. Hoc dicit. Dominicus.

UT [p] periculoſa Religioſis evagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cetero aliquis quamcunque Religionem tacitè vel expreſsè profeſſus, in ſcholis vel alibi temerè habitum Religionis ſuæ dimittat, nec accedat ad quævis ſtudia literarum, niſi à ſuo Prælato, cum conſilio ſui Conventûs, vel majoris partis ejuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitùs ſit conceſſa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Doctores quoque ſive Magiſtri, qui Religioſos habitu ſuo dimiſſo, Leges vel Phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodati.

[p] Multa huc ſpectantia, vide per Calderinum, *Conſil.* 2. *tit. de Magiſtris.* & per Abbatem, *Conſ.* [illegible] *lib.* 1.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Clericus in loco temporalis juriſdictionis ſuæ ſuper delicto ibi commiſſo delegatus, ut veritate inquiſita juſtitiam exequatur; irregularis non efficitur, licèt pœna ſanguinis inferatur. Hoc dicit. Dominicus.

EPiſcopus [q], ſeu quicunque alius Prælatus, vel Clericus, aut juriſdictionem obtinens temporalem; ſi homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in juriſdictione ſua commiſſo, Ballivo ſuo, aut alii cuicunque injungat, ut ſuper hoc veritatem inquirens, juſtitiæ debitum exequatur; irregularis cenſeri non debet: quamvis ipſe Ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit juſtitia mediante. Nam licèt Clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, eas tamen (cùm juriſdictionem obtinent temporalem) debent & poſſunt, metu irregularitatis ceſſante, aliis delegare.

[q] Præter Doct. hic vide notata *in c. Ex literis. ext. de exceſſ. Prælat. & in cap. In Archiepiſcopatu. de raptorib.*

SEXTI

SEXTI DECRETALIUM
LIBER QUARTUS.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

Titulus I.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licèt aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

EX Sponsalibus [a] puris & certis, etiamsi consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, Religionis, aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensûs, oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum justitiæ publicæ honestatis [b]. Quare ille, qui sponsalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis justitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

[a] Vide Conc. ...eid. *sess.* 24. ... *Reform.* ...*atr. cap.* 3. ...nfert enim ...ultùm pro ...xtu & glos-...

[b] De impedi-...ento justi-...e publicæ ...nestatis, ...uid sit, & ...nde prove-...at, vide B. ...homam *in* ...*æstionibus* ...*ditis ad* ...*rtiam par-*...*m*, *q.* 55. ...*t.* 4. & ...oct. Scho-...sticos, *lib.* ... *Sent. dist.* ...

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante eventum. H. d. Joan. And.

§. 1. Ille verò qui sponsalia cum aliqua muliere [c] sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit. Cùm ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem sicuti consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis justitia oriatur.

[c] No. Do. ...c illam dici ...ulierem, ...uæ nondum ...atrimonio ...opulata est. ...ont.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Titulus II.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Sponsalia amborum infantium, vel alterius tantùm per supervenientiam majoris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducunt; nisi fuerint ratificata tacitè vel expressè. Hoc dicit usque ad §. Idem quoque. Dominicus.

SI infantes [d] ad invicem, vel unus major septennio, & alter minor sponsalia contraxerint; ipsi, vel parentes pro eis: nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu aliàs verbo vel facto ipsorum liquidò appareat eosdem in eadem voluntate factos majores septennio perdurare; sponsalia hujusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minimè convalescunt: & ideò cùm sint nulla ratione defectûs consensûs, publicæ honestatis justitiam non inducunt.

[d] Vide B. ...ho. *in quæ-*...*ionibus ad-*...*itis ad* 3. ...*artem*, *q.* 43. ...*rt.* 1. & 2. ...t Doct. *lib.* ... *Sent. dist.* ...7. & Do-...minic. *Cons.* ...4. *incip.* ...*Quia diffusè.*

Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent ut sponsalia de futuro; nec in matrimonium transeunt ex sola perseverantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. H. d. Dominicus.

§. 1. Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de præsenti: sponsalia enim illa, quæ juris interpretatione tantùm fuerunt sponsalia de futuro (licèt verba consensum exprimentia de præsenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti, nec matrimonium (quod ut matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis convalescit; nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum ejusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora pervenisse constiterit evidenter; per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis justitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filiis non tenent, nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbaverint tacitè vel expressè ex postfacto. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Porrò ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii si expressè consenserint, vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: & ex eis oritur justitia publicæ honestatis. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia, pòst scientes ratificaverunt tacitè [e] vel expressè: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur; nec publicæ honestatis justitia inde surgit.

[e] Vide Bart. *in l. Quo enim. ff. Rem rat. ha.* Font.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Titulus III.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Inter baptizatum & levantem filios, & uxorem levantis antè carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem & matrem suscepti, & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. H. d. usque ad §. Ex confirmatione. Domin.

NEDUM [f] inter baptizatum & illum [g] qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientis filios, & uxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imò etiam inter suscipientem, patrémque baptizati & matrem, cognationem spiritalem in Baptismo contrahi jure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit pòst contractum. Et eadem quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante [1] censenda.

¶ Pith. [1] *De baptizante.*] Sive fœmina, sive Laicus fuerit, sive Sacerdos.

[f] Vide Concil. Trident. *sess.* 24. *de Reform. Matrim. cap.* 2. & B. Tho. *in quæst. additis ad* 3. *partem, q.* 66. *per totum.* & Theolog. *eod. lib.* 4. *Sent. dist.* 42.

[g] Procedit si ille est Christi. xxx. *q.* 1. *c.* 2. *de Cons. dist.* 4. *in Baptismate.* Joan. Andr. *in Reg. ex eo. infrà. de Reg.*

Confirmatio frontis inducit spiritalem cognationem sicut Baptisma. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Ex Confirmatione quoque, seu frontis chrismatione, spiritalis cognatio eisdem modis contrahitur: matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens pòst contracta.

II. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Compaternitas per Catechismum contracta, impedit matrimonium, sed non dirimit. Joan. And.

PEr [h] Catechismum, qui præcedit Baptismum, Sacramentorum fundamentum, & januam reliquorum, cognatio spiritalis contrahitur, per quam contrahendum matrimonium impeditur; ut ex Prædecessoris nostri Clementis Papæ III. Decretali colligitur evidenter: dicendo enim quòd talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minimè separatur.

[h] Vid Theol. Scholasticos, *lib.* 4. *Sent. dist.* 42. & Beatum Tho. *in quæst. additis ad* 3. *partem, q.* 55. *art.* 2.

III. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Unus tantùm intervenire debet in levatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamen si plures interveniunt, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex aliis Sacramentis cognatio non contrahitur. H. d. Dominic.

QUamvis [i] non plures [k] [2], quàm unus vir, vel una mulier accedere debeant, ad suscipiendum de Baptismo infantem, juxta sacrorum Canonum instituta: si tamen plures accesserint, spiritalis cognatio inde contrahitur, matrimonia contrahenda impediens, & etiam pòst contracta dissolvens. De Confirmatione insuper, quantùm ad hoc, idem judicium est habendum. Ex datione verò aliorum Sacramentorum, cognatio spiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissolvat.

[i] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de Reform. Matri. cap.* 2.

[k] Vide *l. Ad testium.* §. *fin. ff. de Testa.*

¶ Pith. [2] *Quamvis non plures.*] *Can. Non plures. De consecrat. Distinct.* 4.

SEXTI DECRETALIUM
LIBER QUINTUS.

a De materia hujus tit. vide plenè per Host. *in Summa. eod. tit.*

DE ACCUSATIONIBUS[a], INQUISITIONIBUS, ET DENUNCIATIONIBUS.

TITULUS I.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Ex confessione coram Delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur confitens, licèt dicat se priùs diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. Hoc dicit. Dominicus.

b Vide Perusinum *in c. Dilecto. de appellat.* & Alexan. *Conf. 52. lib. 3.* & Fel. *in c. 1. de Except.*

POSTQUAM [b] coram eo, qui contra te super certis criminibus Inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus, frustrà confessionem tuam (quominus puniaris ex ea prout justitia suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd super eisdem criminibus non fueras anteà diffamatus; vel quòd per eundem Inquisitorem capitula, super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

II. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. Hoc dicit, secundùm Joan. And.

c Et qualiter probari debet infamia alicujus, vide Romanum, *Conf. 267.* & Cardinalem, *Conf. 3. de Testibus.*

SI is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante, aut quicquam super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorumdem criminum inquirendam; processum hujusmodi ex eo quòd non fuit de infamia [c] primitùs inquisitum, ulteriùs impugnare nequibis.

DE HÆRETICIS.

TITULUS II.

I GREGORIUS IX. Remen. Archiepiscopo, & suis Suffraganeis. [c. an. 1236. *Romà in Galliam.*]

Propter crimen hæresis Clericum in quibuscunque sacris Ordinibus constitutum, solus ejus Episcopus degradare poterit. H. d. Dominicus.

d Nota hic, quòd propter difficultatem relaxatur juris solemnitas: ut habes *c. suprà eod. & l. 1. §. fin. ff. de Ven. in poss. mit.* Font.

QUONIAM Episcoporum numerus ad degradationem Clericorum à Canonibus constitutus non potest de facili [d] convenire. Concedimus, ut Sacerdotem vel alium Clericum in sacris Ordinibus constitutum (cùm pro hæresi fuerit Curiæ Seculari relinquendus, aut perpetuò immurandus) convocatis Abbatibus, aliisque Prælatis, & Religiosis personis ac literatis suæ Diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit Episcopus degradare.

II. ALEXANDER IV. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter Hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores; nec absolvitur, nisi exhumet eorum corpora; locus verò privatur sepulturâ. H. d. usque ad §. Inhibemus. Dominicus.

e Vide Turrecrematam, *in Sum. de Ecclesia. lib. 4. part. 2. c. 21.*
f *al.* præsumpserit.
g *al.* noverit.
h *al.* mereatur.
i *al.* extumulet.
k *al.* projiciat.
l *al.* perpetuò.

QUicunque [e] Hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint [f] Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se noverint [g] subjacere; nec absolutionis beneficium mereantur [h], nisi propriis manibus publicè extumulent [i], & projiciant [k] hujusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetuâ [l] careat sepulturâ.

Excommunicari debent Laici publicè vel occultè disputantes de Fide. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Inhibemus quoque ne cuiquam Laicæ personæ liceat publicè vel privatim de Fide Catholica disputare. Qui verò contrà fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio Hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum; nec filiorum suorum usque ad secundam generationem, ad Beneficia Ecclesiastica, vel Officia publica. Hoc dicit. Dominicus.

m Vide Gondissalvum *tract. de Hæret. q. 22.*

§. 2. Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorúmque filii [m] usque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum Beneficium, seu Officium publicum admittantur. Quòd si secùs actum fuerit, decernimus irritum & inane.

& Repertorium Inquisitorum, *verbo Filii.*

Privati sunt habentes Beneficia Ecclesiastica ad preces Hæreticorum; & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. Hoc dicit. Dominicus.

n *al.* receperint.

§. 3. Ad hæc quoscunque viros Ecclesiasticos, qui ad preces hujusmodi pestilentium personarum Dignitates, Personatus, & quæcunque alia Ecclesiastica Beneficia sunt adepti: ex nunc privamus taliter acquisitis; volentes quòd tales & habitis careant perpetuò; & si receperunt [n] illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per Hæreticos facta, etiamsi posteà vitium detegatur. H. d. Dominicus.

§. 4. Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam hujusmodi, apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis invium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui juris; cùm dignum sit, ut propter tanti atrocitatem delicti, filii esse in parentum Hæreticorum desierint potestate.

III. IDEM Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Filii vel hæredes petentium in infirmitate sua Hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quòd non sana mente, vel perditâ loquelâ susceperint, si constat, quòd erant sanæ mentis, vel si priùs suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos. H. d. Dominicus.

o Quod ex verbis & actibus probatur, ut not. *in l. Si cùm dotem. §. Sin autem. ff. Solu. Matr. c. Hoc habet. 46. dist. & Legitimus. 93. dist.*

FIlii, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt Hæreticos consolaturos, ut ab eis per manûs impositionem consolationem reciperent secundùm pessimam consuetudinem eorumdem, sicque viam fuerint universæ carnis ingressi, ad probandum quòd ipsi defuncti consolationem illam, imò veriùs desolationem non [o] sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam jam loquelam (cùm tamen moris sit, ut dicitur, apud eos, quòd nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent; si dum vivebant, diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitimè constiterit, quòd sanæ mentis existentes hujusmodi Hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter Fidei zelatores.

IV. IDEM Eisdem. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Relapsi in hæresim sunt tradendi Curiæ Seculari, licèt pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ. H. d. Dominicus.

p Vide Zanchinum, *tract. de Hæret. cap. 16.*

SUper eo [p], quod scriptum legitur, Ecclesia nulli claudit gremium redeunti: quódque ii, qui post abjurationem erroris, vel postquam se proprii Antistitis examinatione purgaverint, si deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur judicio sine ulla penitùs audientia relinquendi: cùm scripturæ hujusmodi videantur sibi invicem adversari, quid tenendum sit per Sedem edoceri Apostolicam postulastis. Nos itaque inquisitioni vestræ, de Fratrum nostrorum consilio, respondemus, quòd taliter deprehensis, etiamsi, ut dictum est, sine ulla penitùs audientia relinquendi sint judicio seculari: si tamen postmodum pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt, humiliter petita, Sacramenta Pœnitentiæ ac Eucharistiæ deneganda.

V. IDEM Eisdem [c. an. 1258. *Romæ.*]

Excommunicati, participes, & socii criminis, admittuntur in testes contra Hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. Hoc dicit. Dominicus.

IN Fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis, excommunicati & participes, vel socii criminis ad testimonium admittantur: præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus conjecturis, & ex numero testium, aut personarum (tam deponentium, quàm eorum contra quos deponitur) qualitate,

ac aliis circumstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

VI. Idem Eisdem. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Ordinarii, vel eorum Delegati, & Inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem justitiæ contra Hæreticos, per habentes jurisdictionem secularem in loco; licèt excommunicati sint, vel de facto tantùm illam jurisdictionem possideant. Hoc dicit. Dominicus.

PRæsidentes [q] regimini alicujus Regni, Provinciæ, sive Loci (licèt excommunicati, vel de facto tantùm, & non de jure jurisdictionem habentes, ac eorum Officiales ad requisitionem Ordinariorum, vel Delegatorum ipsorum, aut Inquisitorum hæreticæ pravitatis non valentium sine moræ dispendio, vel negotii periculo, recursum habere ad Superiores, qui legitimè in locis ipsis possint justitiam exequi) possunt & debent contra Hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, justitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes hujusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen Præsidentibus prælibatis, vel Officialibus eorumdem propterea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

[q] Vide *Glos.* ..., *in c.* 1. *de* ...*c. Vicarii,* ...*c eo. lib.* Gondissal...m *tract. de* ...*or. q.* 19.

VII. Idem Eisdem. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur ut Hæreticus. Hoc dicit. Dominicus.

CUm [r] contumacia, in causa præsertim Fidei, suspicioni præsumptionem adjiciat vehementem; si suspectus de hæresi vocatus à vobis, ut de Fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quòd parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si [s] per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut Hæreticus condemnetur.

[r] De Intel...tu, vide ...bertinum, ...*ct. de* ...*os. assert.* 30. *num.* 73.

[s] *Dictio, si,* ...*st in anti*...*orib. codi*...*us, etiam* ...*pressis; &* ...*ies oratio*... *indicat* ...*sse oportere.*

VIII. Idem Eisdem. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Abjurans in judicio hæresim propter vehementem præsumptionem; si iteratò labitur (licèt non fuisset probatum plenè) relapsus dicitur: secùs si levis erat præsumptio. Hoc dicit usque ad §. Eum verò. Dominicus.

ACcusatus de hæresi; vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in judicio abjuravit, & posteà committit in ipsa, censeri debet quadam juris fictione relapsus; licèt ante abjurationem suam, hæresis crimen plenè probatum non fuerit contra ipsum.

Si autem levis & modica suspicio illa fuerit [t], quanquam ex hoc sit graviùs puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœnâ puniri.

[t] *al.* fuit.

Culpabilis in uno articulo hæresis, generaliter posteà abjurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Eum verò, qui in una hæresis specie vel secta commisit, aut in uno Fidei articulo, seu Ecclesiæ Sacramento erravit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abjuravit, si ex tunc in aliam etiam hæresis speciem sive sectam, aut alio articulo seu Sacramento committat, volumus, ut relapsum in hæresim, judicari.

Qui post abjurationem hæresis, de qua convictus fuerat, vel posteà convincitur, facto vel verbo Hæreticis communicat in rebus hìc prohibitis, relapsus dicitur. Hoc dicit. Dominicus.

§. 2. Ille quoque, de cujus lapsu in hæresim ante abjurationem, constiterat, vel nunc constat; si post illam Hæreticos acceptet [u], deducat, visitet, sive associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu favorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adoratione (ut verbis vestris utamur;) meritò debet judicari relapsus, cùm illum ex approbata [x] à se priùs erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

[u] *al.* receptet.

[x] *al.* appro-...â.

Testis in causa hæresis falsum deponens, licèt perjurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. H. d.

§. 3. Licèt verò perjuri à testimonio, etiam post pœnitentiam, repellantur: si tamen ii, qui coram Inquisitoribus jurantes, tam de se, quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eam celando dejerent, & postmodum velint corrigere dictum suum contra se, ac alios suos complices deponendo: cùm crimen hujusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit tales, non animi levitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo Fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modò (quæ priùs tacuerant) revelare in favorem Fidei (nisi aliud obsistat) stari debet, tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorumdem.

Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de divinationibus vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam. Hoc dicit. Dominicus.

§. 4. Sanè cùm [y] negotium Fidei (quod summè privilegiatum existit) per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ à Sede Apostolica deputati, de divinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent manifestè) intromittere se non debent, nec punire talia exercentes; sed eos relinquere suis Judicibus puniendos.

[y] Vide Zan...num, ...*ct. de hæret.* ... 22.

Inquisitores hæresis de quæstionibus usurarum se intromittere non possunt. Hoc dicit.

§. 5. De quæstionibus præterea usurarum motis, & contra illos, quibus restitutionem usurarum in pœnitentia pro hæresis crimine injunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in judicio Ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt; ne per causas hujusmodi offendiculum negotio Fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum Hæreticorum (qui tamen Hæretici non erant) ad implendum pœnitentiam injunctam in bonis temporalibus: secùs si mortui sint antequam fuerit pœnitentia injuncta. Hoc dicit. Dominicus.

§. 6. Si verò [z] pro iis quæ in hæresi, receptando, vel defendendo Hæreticos, seu eis favendo; non tamen existens Hæreticus, quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam, & complendam: & eâ licèt injunctâ, non tamen peractâ decessit, si per hujusmodi pœnitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis ejus temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent hæredes, vel alii ad quos cum suo onere bona hujusmodi devenerunt. Porrò, si propter hujusmodi Hæreticorum receptationem, defensionem, seu favorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam Inquisitores ipsi injungere vellent, bona sua obligaverit eisdem; & antequam ei pœnitentia injungeretur, decesserit: ejus hæredibus non est satisfactio pro extincto jam crimine injungenda.

[z] *In vetustioribus codicibus ita:* Si verò in his, &c.

Post mortem Hæretici, declarari potest eum Hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.

§. 7. In eo verò casu, quo hæredes ad successionem non debent ob hæresim sui auctoris admitti; non obstante, quòd auctore ipso vivente hoc non fuerit, interveniente ipsius morte, per sententiam declaratum, ad [a] confiscationem bonorum post mortem ejusdem nihilominus procedatur.

[a] *al.* ad occupationem.

Clerici instruentes testes, ne Inquisitores veritatem investigent, puniri possunt per eos, & Religiosi graviùs puniuntur. Hoc dicit. Dominicus.

§. 8. Sacerdotes insuper, & alii Clerici, qui negotium inquisitionis instruendo citatos Hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inventi fuerint impedire (cùm non sit dubium eos [b] ipsa facere in favorem hæreticæ pravitatis) per Inquisitores à talibus compesci possunt, & pœnâ debitâ castigari, tam per captionem personarum, quàm aliàs, prout culpa exegit delinquentis. Religiosi etiam sunt immunitationis pœnâ, vel aliâ, graviùs puniendi quàm Seculares, si inventi fuerint in hæresi vel consimilibus deliquisse.

[b] *al. ita:* ipsos ea facere, &c.

IX. Urbanus IV. [c. an. 1263. *Romæ.*]

Non valent statuta per quæ Inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.

STatutum [c] civitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ pravitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impediri, vel quomodolibet retardari, nullius existere firmitatis: Ipsiusque civitatis vel loci Dominum & Potestatem, Capitaneum, Consules, vel Rectores, per quem vel quos eadem civitas seu locus regitur, quocunque nomine censeantur, ad statutum hujusmodi loci Diœcesano, vel ejus Vicario, aut Inquisitori, seu Inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inventum fuerit, revocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per censuram Ecclesiasticam decernimus compellendos.

[c] Concordat rescriptum Innocent. III. incip. *Ad extirpanda.* §. *Cæterùm tenentur.* Et aliud rescriptum Alexandri IV. incip. *Implacida relatio*, quæ habentur impressa in Bullario Literarum Apostolicarum pro Officio sanctissimæ Inquisitionis.

X. Clemens IV. Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. [c. an. 1267. *Romæ.*]

Officium Inquisitoris hæresis morte concedentis non expirat: etiam quoad negotia priùs non cœpta vel exorta. Hoc dicit.

NE [d] aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquisitionis hæreticæ pravitatis sollicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica Sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solùm quoad negotia vivente mandatore incœpta, imò etiam, quoad integra & non cœpta, & quod plus est, quantùm ad

[d] Vide Deci. *in ca. causam matrimonii. extr. de offic. Deleg.* Et Arelatanum *tract. de Hæret. notabili* 4.

ea quæ tunc nequaquam emerſerant, in favorem Fidei poſt committentis obitum perdurare.

XI. Idem Eiſdem. [c. an. 1267. *Romæ.*]

Informat Inquiſitores ad Deum, ut ejus timorem hominum metui anteponant, in procedendo ſimul vel ſeparatim contra Hæreticos & ſuos fautores: & etiam in eos abſolvendo cùm verè redierint.

UT [e] officium Inquiſitionis contra Hæreticos in Provincia, in qua vobis idem officium eſt commiſſum auctoritate Apoſtolica, poſſitis efficaciùs adimplere; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ubique in præfata Provincia ſimul vel ſeparatim, aut ſingulariter (prout negotii utilitas ſuadebit) contra Hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, necnon contra infamatos de hæreſi, vel ſuſpectos, juxta Sanctiones Canonicas (hominum metu, divinóque timore propoſito [f]) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis, hæretica labe primitùs abjurata, redire voluerit ad Eccleſiæ unitatem; ei juxta formam Eccleſiæ, abſolutionis beneficium impendatis, & injungatis eidem quod injungi talibus conſuevit, proviſo ſolerter ne ſimulata converſione redeant fraudulenter, & vos (imò ſeipſos) fallentes, ſub agni ſpecie lupum gerant.

[e] Concordat reſcriptum Urbani IV. incip. *Licèt ex omnibus.* unde hoc capitulum accipiet lucem; habetur impreſſum in Bullario Literarum Apoſtolicarum pro Officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.
[f] *Leg.* divino timori poſtpoſito.

Inſtruit Inquiſitores in modo examinationis teſtium, & in perſonis, quæ teſtificata ſcribere debeant. H. d.

§. 1. Verùm, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi (ut in reos ſine ullo proferatur errore duræ ac dignæ ſeveritas ultionis) volumus & mandamus, ut in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſúmque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas Religioſas & diſcretas perſonas, in quarum præſentia per publicam, ſi commodè poteſtis habere, perſonam; aut per duos viros idoneos fideliter eorumdem depoſitiones teſtium conſcribantur. Ad conſcribendas [g] quoque hujuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia quæ in commiſſo vobis officio ad Scriniarii ſeu Tabellionis officium pertinent, teneri diſtrictè præcipimus, cùm per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri Ordinis Fratres, qui dum eſſent in ſeculo Tabellionatûs officium habuiſſe, aut exercuiſſe noſcuntur, & illos etiam, quibus Tabellionatûs officium ratione præfati negotii Fidei fuit Apoſtolica Sede commiſſum, & in poſterum committetur; concedentes hujuſmodi Fratribus, necnon & aliis Religioſis quibuslibet, qui ſimiliter dum eſſent in ſeculo, Tabellionatûs officium habuerunt [h] & exercuerunt, quibuſvis etiam Clericis Secularibus officium ipſum habentibus (etiamſi iidem Fratres Religioſi & Clerici ſint in ſacris Ordinibus conſtituti) exercendi liberè officium ipſum quoad præmiſſa, non obſtante ſtatuto aliquo contrario Canonis vel Ordinis, quocunque vallato munimine, poteſtatem.

[g] Vide reſcriptum Alexandri IV. incip. *Ne commiſſæ*, & reſcriptum Pii IV. incip. *Paſtoralis Officii cura*; habentur impreſſa inter Literas Apoſtolicas pro Officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.
[h] *Aliàs ita:* habuerint & exercuerint.

Inſtruit Inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet, vel differri inquiſitionis negotium. H. d.

§. 2. Compeſcendi præterea monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita, Prædicatores Quæſtuarios [i] (ubi contigerit pro inquiſitionis ſeu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipſos nullatenus pertinet (quorum intereſt tantùm charitativa ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam, ſi forté habent, exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrûm concedimus, auctoritate præſentium, facultatem. Denique, ut circa præmiſſa plenè vobis & ſingulis veſtrûm coërcitionis expedita & inviolabilis adſit auctoritas, volumus ut ea omnia viriliter exequamini, ſi opus fuerit invocato auxilio brachii Secularis, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuſcunque perſonis cujuſvis conditionis, dignitatis vel gradûs, Religionis vel Ordinis, Comitatibus [k], vel Univerſitatibus civitatum & locorum ſpecialiter, vel generaliter ſub quacunque verborum expreſſione, vel forma à memorata Sede conceſſis, vel in poſterum concedendis, cùm ex hujuſmodi, vel aliis privilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obſtaculum interponi, & conſtitutione de duabus dietis edita in Concilio Generali. Statuimus inſuper, ut Poteſtas, Capitaneus, ſeu Rector, vel Conſules, ſeu quivis alii qui civitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, aut præerunt [l] in futurum, ad requiſitionem Diœceſanorum, vel Vicariorum ſuorum, ſeu Inquiſitorum hæreticæ pravitatis, jurent præciſè attendere inviolabiliter & [m] obſervare, ac facere à ſuis ſubditis obſervari toto tempore ſui regiminis, in terris ſuæ juriſdictioni regiminíve ſubjectis, conſtitutiones contra Hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, ipſorúmque filios & nepotes à Sede Apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas qui jurare noluerit & ſervare, ut infamis, & tanquam Hæreticorum fautor, ac de Fide ſuſpectus officio, & honore ſui regiminis ſpolietur; nec ulteriùs, Poteſtas, Capitaneus, Conſul, vel Rector habeatur in aliquo, aut de cetero in [n] aliquam dignitatem vel officium publicum ulteriùs aſſumatur; & quæ ut Poteſtas, Ballivus, Conſul, vel Rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

[i] Prædicatores Quæſtuarios omnino ſuſtulit Concilium Trid. *ſeſſ.* 5. *de Reform. cap.* 2. §. *ult.* & *ſeſſ.* 21. *de Refor. cap.* 9.
[k] *In manuſcriptis legitur*, Communitatibus.
[l] *al.* præfuerint.
[m] *al. ita:* & ſervare.
[n] *al.* ad aliquam.

XII.* Bonifacius VIII. Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Comprehendit iſta Decr. plura utilia pro expediendo officio Inquiſitorum: dat enim eis poteſtatem committendi citationes, & ſententiarum denunciationes: dat poteſtatem vocandi peritos, Clerum & populum, ut eis aſſiſtant: dat poteſtatem procedendi contra illos qui de ſua in aliam Provinciam ſe tranſtulerunt: dat poteſtatem repetendi libros & proceſſus, commutandi & mitigandi pœnas, privandi & privatos nunciandi officiis & honoribus Hæreticos, fautores, & defenſores eorum; ita tamen quòd hoc fiat de Diœceſanorum, vel in eorum abſentia Vicariorum ſuorum conſilio; niſi eiſdem ſcienter talibus Beneficia contuliſſent. Hoc dicit. Joan. And.

UT [o] commiſſi vobis officii debitum utiliùs & uberiùs exequamini, ſanctæ memoriæ Innocentii, Alexandri, & Clementis Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, vobis & veſtrûm ſingulis committendi citationes & denunciationes ſententiarum, quas in quoslibet Hæreticos, credentes, receptatores, defenſores & fautores eorum, tuleritis. Advocandi quoque prout expedierit, peritos quoslibet, ut vobis aſſiſtant, & in hujuſmodi ferendis ſententiis præbeant conſilium opportunum, ac eis, quod ſuper his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ injungendi. Convocandi etiam Clerum & populum civitatum, caſtrorum, aliorúmque locorum (prout dicto negotio Fidei videritis expedire.) Et contra illos quos in Provincia, in qua vobis Inquiſitionis officium eſt commiſſum, hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe (licèt ad alias partes ſe transferendos duxerint) procedendi: necnon faciendi à quibuslibet aſſignari vobis libros ſeu quaternos, & alia ſcripta, in quibus Inquiſitiones factæ, ac proceſſus per quoſcunque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejus habiti contra Hæreticos continentur: & illorum qui veſtris mandatis obedientes humiliter ſtant propter hæreſim in carcere, vel muro recluſi, pœnam unà cum Prælatis, quorum juriſdictioni ſubſunt, mitigandi, vel mutandi, cùm videritis expedire: Privandi præterea, vel privatos nunciandi Dignitatibus ac aliis Beneficiis Eccleſiaſticis de Diœceſanorum, vel eis abſentibus Vicariorum ſuorum conſilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuſcunque, eoſdem Hæreticos, credentes, receptatores, & defenſores ipſorum, eorúmque filios & nepotes plenam concedimus facultatem. Sunt autem Diœceſani in privando tales, vel nunciando privatos Beneficiis & hujuſmodi requirendi; niſi fortè conſtaret legitimè, quòd iidem ſcienter hujuſmodi perſonis eadem Beneficia contuliſſent: tunc enim eos in his requirendos non eſſe cenſemus, ſed potiùs à ſuo Judice puniendos.

[o] Vide reſcriptum Urbani IV. incip. *Licèt ex omnibus.* §. *Ut ergo*, extat impreſſum inter Literas Apoſtolicas pro Officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

XIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Chriſtiani ad Judaïſmum tranſeuntes & redeuntes, Hæretici reputantur. Hoc dicit ſecundùm Zen.

COntra Chriſtianos, qui ad ritum tranſierint, vel redierint Judæorum (etiamſi hujuſmodi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen abſolutè aut præciſè coacti baptizati fuerunt) erit [p] tanquam contra Hæreticos, ſi fuerint de hoc confeſſi, aut per Chriſtianos ſeu Judæos convicti: Et ſicut contra fautores, receptatores & defenſores Hæreticorum; ſic contra fautores, receptatores, & defenſores talium eſt [q] procedendum.

[p] *Aliàs*, eſt.
[q] *Verbum*, eſt, *deeſt in manuſcriptis.*

XIV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Non confiſcantur dotes uxorum innocentium, propter hæreſim maritorum. H. d. ſecundùm Zen.

DEcrevit [r] felicis recordationis Innoc. Papa IV. quòd propter hæreſim maritorum, uxorum Catholicarum dotes non debeant confiſcari. Quod intelligendum fore cenſemus, niſi fortè mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos Hæreticos tunc ſciebant.

[r] Vide Zanchinum, *tract. de Hæret. c.* 25.

XV. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Filii Hæreticorum uſque ad ſecundam lineam paternam; ad primam verò maternam, ſunt inhabiles ad Beneficium Eccleſiaſticum, vel officium Seculare, ſi patres ante mortem Eccleſiæ reincorporati non fuerint. Hoc dicit ſecundùm Dom.

STatutum felicis recordationis Innoc. & Alex. Præd. no. ne videlicet Hæretici, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorúmque filii uſque ad ſecundam generationem ad aliquod Beneficium Eccleſiaſticum, ſeu publicum officium admittantur; quòd ſi ſecùs actum fuerit, ſit irritum & inane: Primum & ſecundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam verò ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc ſanè de filiis & nepotibus Hæreticorum, credentium, & aliorum hujuſmodi, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, intelligendum eſſe videtur: non autem illorum, quos emendatos eſſe conſtiterit, & reincorporatos Eccleſiæ unitati, & pro culpa hujuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe; quam ipſi vel jam perfecerunt, vel humiliter proſecutioni ejus inſiſtunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

XVI. Idem. [c. an. 1298. Romæ.]

Inquisitor Papæ super Hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra Episcopum, sed si eum culpabilem sciverit, nunciabit Papæ. Hoc dicit. Joan. And.

INquisitores [f] hæreticæ pravitatis ab Apost. Sed. seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de hujusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeant, aut ejus prætextu procedere contra eos. Nisi in literis commissionis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expresse. Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios Superiores Prælatos sciverint vel invenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur Sedi Apost. nunciare.

[f] Vide Conc. ...ident. *sess.* ... *de refor.* ...5. & re...rtorium ...quisitorum, ...*rbo Episco*...

XVII. Idem. [c. an. 1298. Romæ.]

Non derogatur Ordinariis super processu Hæreticorum, licèt Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto Episcopus & Inquisitor possunt procedere communiter vel divisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant, debent servare modum Inquisitoribus impositum. Hoc dicit. Dominicus.

PEr [t] hoc, quòd negotium Hæreticæ pravitatis alicui, vel aliquibus ab Apost. Sed. generaliter in aliqua Provincia, civitate, vel Diœcesi delegatur, Diœcesanis Episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata, si habent, in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verùm, ut dictum inquisitionis negotium efficaciùs, meliùs, utiliúsque procedat: concedimus, quòd per Episcopos ipsos, & per Inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel divisim: & si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, ut per hoc possit meliùs veritas inveniri: & nisi hoc casu Inquisitores in sententiæ prolatione Diœcesanis vel econtrà duxerint deferendum, per utrosque simul sententia proferatur; in qua ferenda si non convenerint, per utrosque negotium sufficienter instructum ad Sed. Apost. remittatur [u]. Sive autem ordinaria, sive delegata Episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum observent, quem Inquisitores possunt & debent per jura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes Sedis Apostolicæ observare.

[t] Declaratur ...o ca. per ...xtravagan...n Benedicti ...ci. *ex eo.* ...betur *tit.* ...*hæret.*

[u] Vide Zan...inum *tract.* ...*hære. c.* 15. ...repertorium ...quisitorum ...*rbo Episco*...*s.* §. *quando* ...*piscopus.*

XVIII. Idem. [c. an. 1298. Romæ.]

Episcopis & Inquisitoribus Hæresis non resistant, sed omnino pareant Domini temporales, & de eo crimine non cognoscant, aliàs prout dicitur hic, puniuntur. Hoc dicit secundùm Zen.

UT inquisitionis negotium contra hæreticam pravitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges [x] quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in devotione Romanæ persistentem Ecclesiæ promulgatas (quatenus Dei, & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promovent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis Canonicis non obsistunt) approbantes & observari volentes: universos seculi Potestates & Dominos temporales, ac Provinciarum, terrarum, civitatum, aliorúmque locorum Rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei Diœcesanis Episcopis & Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, à Sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant, hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum investigatione, captione, ac custodia diligenti, cùm ab eis fuerint requisiti: & ut præfatas personas pestiferas in potestatem, seu carcerem Episcoporum, aut Inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandaverint, intra eorundem dominorum potestatem, vel Rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: ubi per viros Catholicos à præfatis Episcopis, seu Inquisitoribus vel eorum aliquo deputatos sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per Ecclesiæ judicium terminetur. Utque de Hæresi à Diœcesano Episcopo vel Inquisitore, seu Inquisitoribus condemnatos, præfati Potestates, Domini temporales, sive Rectores, vel eorum Officiales, seu Nuncii sibi relictos statim recipiant indilatè animadversione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cùm tam secundùm ordinationem prædecessorum nostrorum, quàm secundùm Legem Imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit Hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtiùs Potestatibus, Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorundémque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine, cùm merè sit Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscant vel judicent, sive captos pro eodem crimine absque dictorum Episcoporum sive Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, sibi pro hujusmodi crimine à Diœcesano vel Inquisitoribus, seu Inquisitore injunctam, promptè, prout ad suum spectat officium, facere seu adimplere detrectent: vel aliàs Diœcesanorum, aut Inquisitorum judicium, sententiam, seu processum, directè, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis Potestatibus, Dominis temporalibus, Rectoribus, vel eorum Officialibus, seu Ballivis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis Diœcesano Episcopo vel Inquisitoribus incumbenti se opponere fortè præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut Hæreticus condemnetur.

[x] Vide Bart. ...*l. Aurel.* §. ...*em quæsiit.* ...*de li. leg. l.* ...*causa. ff. de* ...*ro.* Inn. *c.* ...*m venera*...*lis, de except.* ...ont.

XIX. Idem. [c. an. 1298. Romæ.]

Bona Hæreticorum, ipso jure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per Dominum secularem, nisi priùs pronunciatum fuerit super crimine per Judicem Ecclesiasticum, qui hoc possit. Joan. And.

CUm secundùm leges civiles, nefarias, naturæ contrarias, incestas nuptias contrahentes, eo ipso suarum dominium rerum perdant. Et mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris [y] nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obvenerant à raptore, ac aliis consortibus raptûs, ipso jure amittat: certoque casu deferantur in fiscum. Ac etiam illicitas species transvehens.

Aut rerum vectarum professionem [z] omittens, earundem specierum & rerum proprietate hoc ipso privetur: & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur Bona hæreticorum (qui graviùs, horribiliùs, ac detestabiliùs, quàm prædicti delinquunt) ipso jure de fratrum nostrorum consilio decernimus confiscata. Confiscationis tamen hujusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios Dominos temporales, (juxta Gregorii Papæ præ. no. declarationem) antequam per Episcopum loci vel aliam personam Ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

[y] Vide Concil. Trid. *sess.* 24. *de refor. matrim. c.* 6.

[z] *al.* profectionem.

XX. Idem. [c. an. 1298. Romæ.]

In causa Hæresis proceditur simpliciter & de plano, & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. Hoc dicit secundùm Zen.

STatuta quædam felicis recordationis Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis, & additis recensentes, concedimus, quòd in inquisitionis hæreticæ pravitatis negotio procedi possit simpliciter & de plano [a], & absque Advocatorum ac judiciorum strepitu & figura. Jubemus tamen, quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæresis intervenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant Episcopus vel Inquisitores grave periculum imminere [b], si contingat fieri publicationem nominum eorundem; ipsorum nomina non publicè, sed secretò coram Diœcesano Episcopo vel eo absente ipsius Vicario, quando Inquisitores procedunt: quando verò procedit Episcopus coram Inquisitoribus, si haberi commodè possit copia eorundem, ac nihilominus sive Episcopus, sive Inquisitores processerint, aliquibus aliis personis providis & honestis, jurísque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per [c] totum processum super quo deliberandum est seriosè manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (nonobstante, quòd illis contra quos hujusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem Judicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. Et ut eorundem accusatorum & testium periculis efficaciùs occurratur, & cautiùs in inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus vel Inquisitores secretum possint indicere illis quibus, ut præmissum est, processum hujusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii, seu processûs, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo, vel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quòd Inquisitores Episcopum, vel Episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa, sed Episcopi ex injuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum hujusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradicto, accusatorum & testium nomina, prout in aliis fit judiciis, publicentur. Ceterùm in his omnibus præcipimus, tam Episcopos, quam Inquisitores puram & providam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, ubi tale periculum immineret; super hoc eorundem conscientias onerantes. Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis [d] super eadem editis pravitate non obvient, in suo volumus robore permanere.

[a] De ista clausula vidè Lanfrancum *Clem. sæpè. in nu.* 2. 3. & ibi alios Doctores & Barto. *in Extravag. ad reprimendam. in verbo summariè.*

[b] Hodie semper præsumitur imminere tale periculum, & ideò indistinctè solet observari, ut in crimine hæresis nunquam publicentur nomina accusatorum vel testium. Vide Extravag. Innoc. Papæ quam affert Repertorium Inquisitorum *verbo, Nomina.*

[c] *Dictio*, per, *deest in manuscriptis codicibus.*

[d] *In antiquioribus legitur constanter* supradictis.

DE SCHISMATICIS.

Titulus III.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In prima parte *ponit arengam uſque ad ver.* Jacobum videlicet, *in qua dicit, quòd Columnen. Jacobus & Petrus olim Cardinales & filii Joannis, fratres ſcilicet dicti Petri diutiùs expectati, noluerunt ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggravabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum hic inſerit.* Secundò *ponit pœnas quas protulit in ipſos Jacobum & Petrum, uſque ad ver.* Contra natos. *Ibi.* Tertiò *ponit pœnas, quas tulit contra filios & poſteros dicti Joannis uſque ad verſ.* Omnem. *Ibi.* Quartò *imponit pœnas iis, qui decetero deliberatè dictos Jacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis, vel prædictis natis Joannis favorem præbuerint: uſque ad verſi.* Hæc & alia. *Ibi* quintò & ultimò *ratificat, innovat, & confirmat prædicta, & ea præsipit inviolabiliter obſervari: & jubet ſimiles exceſſus puniri ſimilibus pœnis in poſterum.* Hoc dicit. Joan. And.

AD ſuccidendos infructuoſos palmites peſtiferos & nocivos, quos, quaſi ficus fatua, domus [e] de Columna produxit, neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, ad cor reverti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licèt diutiùs expectatos (Jacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipſius, olim Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & filios quondam Joannis de Columna fratris dicti Jacobi, & Patris Petri præfati poſteros & fautores & ſequaces eorum) in virtute Altiſſimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Jacobo & Petro, deſcendentibus in profundum malorum, & molientibus inconſutilem tunicam Domini, Sanctæ videlicet Eccleſiæ ſcindere unitatem, & ut gladium acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus, non tam in verba [f] blaſphemiæ & ſchiſmatica, quàm inſana, quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequam eſſent depoſiti utebantur, per urbem & diverſa mundi climata deſtinaverunt, æſtimantes loquacitatem facundam, & maledicere conſcientiæ bonæ ſignum, & confictâ materiâ diſputandi, quia veritate non poterant, nos ſaltem lacerare conviciis præſumpſerunt: quorum dicta licèt poſſemus ſuperiori aſſertione convincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare reſponſum, ut contrita eorum rabies, auctoritate ſonora Præſidentis in ſupremo judicii ſolio frangeretur, & patens veritas per ſeipſam veniret in publicam notionem, noſtrúmque ſilentium in ſupplicium eis foret: proceſſus tamen contra ipſos & alios fecimus ſucceſſivè varios, diverſiſque temporibus ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes & mulctas: quorum (quia totum tenorem conſtitutionis in præſenti inſerere longum eſſet) ex eis quædam compendiosè collata huic noſtræ conſtitutioni duximus inſerenda, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex cauſis, quæ rationabiliter nos moverunt, de fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus dictos Jacobum & [g] Petrum à Cardinalatibus ejuſdem Eccleſiæ, & ab omni Cardinalatûs commodo & honore, ipſóſque judicavimus Schiſmaticos & blaſphemos, & tanquam Hæreticos puniendos, expoſitis perſonis eorum à fidelibus capiendis; omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò privantes eoſdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, juribus & juriſdictionibus publicatis. Contra natos inſuper & poſteros dicti Joannis ſpiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & juribus publicatis, & confiſcatis, ipſiſque poſteris dicti Joannis per maſculinam & fœmininam lineam deſcendentibus indignis perpetuò redditis ad Cardinalatûs honorem, & quælibet officia, beneficia, & miniſteria in Eccleſia memorata vel ejus curia: alibi verò uſque ad quartam generationem. Omnem perſonam præſentem & futuram cujuſcunque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut ſtatûs Eccleſiaſtici vel mundani, etiam ſi foret Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, quæ ipſos Jacobum & Petrum, vel eorum alterum ſcienter & deliberatè pro Cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad Cardinalatum admiſerit, ſeu votum eorum vel alicujus ipſorum ſuffragium in electione Romani Pontificis admiſerit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, aſſumpſerit, vel receperit, ſeu dederit in his vel ad hoc auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſententiâ duximus innodandum, à qua, abſque expreſſa licentia Romani Pontificis, non poſſit abſolvi, nec etiam per Collegium Apoſtolicæ Sedis, eadem Sede vacante, eámque prælatione, dignitate, ſtatu & honore Eccleſiaſticis omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Jacobo & Petro, aliàs & natis dicti Joannis favorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel ſchiſmate perſiſtentibus, excommunicationis ſententiâ innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuò valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innovamus, eadémque [h] de novo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat ſucceſſorem, & punitæ tranſgreſſionis exemplar, retrahat alios ab offenſa, ac in oblivionem veritas veniens non vagetur incerta: ſtatuimus atque deerevimus [i] ut & ipſa inviolabiliter obſerventur, & quòd ſimiles exceſſus & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur [1].

¶ Pith. [1] *In poſterum puniantur.*] V. C. addit. *Datum Romæ die Aſcenſionis anni Chriſti* 1298.

[e] Hujus appellatione non veniunt Baſtardi. De Anc. Ph. dixi *ſuprà ti. prox. c. ſtatutum.* adde *glo. in Clem.* 1. *de bap.* Ni. de Ubal. *in tractatu de ſucceſſ. ab inteſt.* Font.

[f] *Aliàs ita:* in verba blaſphema & ſchiſmatica.

[g] Vide *l. ſi ſervus.* §. *plurium. ff. ſi quis cau. & l. demonſtratio, ff. de condi. & demon.* Font.

[h] *In antiquioribus libris ita:* eadémque de novo, &c.

[i] *al.* decernimus.

DE HOMICIDIO.

Titulus IV.

I. Innocentius IV. in Concilio generali Lugdunenſi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Per aſſaſſinos faciens, vel tantùm mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus abſque alicujùs prolatione ſententias incurrit excommunicationis & depoſitionis ab officio & beneficio. Hoc dicit ſecundùm Zen.

PRo humani redemptione generis [1], de ſummis cælorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem Dei Filius Jeſus Chriſtus, ne gregem ſui pretio ſanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus, poſt reſurrectionem ad Patrem abſque Paſtore deſereret, ipſius curam B. Petro Apoſtolo (ut ſuæ ſtabilitate fidei, ceteros in Chriſtiana Religione firmaret, eorúmque mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet devotionis ardore) commiſit, unde nos ejuſdem Apoſtoli effecti, diſponente Domino, licèt immeriti, ſucceſſores [k], & ipſius redemptoris locum in terris, quanquam indignè tenentes, circa gregis ejuſdem cuſtodiam ſolicitis excitati vigiliis, & animarum ſaluti jugis attentione cogitationis intendere ſummovendo noxia, & agendo profutura debemus, ut excuſſo à nobis negligentiæ ſomno, noſtríque cordis oculis diligentiâ ſedulâ vigilantibus, animas Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus.

§. 1. Cùm igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate, deteſtandâque ſævitiâ mortem ſitiunt aliorum, ut ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolùm corporum, ſed mortem procurent etiam animarum (niſi eos exuberans gratia divina prævenerit, ut ſint armis ſpiritualibus præmuniti, ac omnis poteſtas tribuatur à Domino ad juſtitiam rectúmque judicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam [l] nefarias præſumptiones Eccleſiaſticæ animadverſionis mucrone ferire, ut metus pœnæ, meta hujuſmodi præſumptionis exiſtat) præſertim cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum Domino [2] impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.

§. 2. Sacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicunque Princeps, Prælatus [3] ſeu quævis alia Eccleſiaſtica ſecularíſve perſona, quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit, quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur, aut eos receptaverit, vel defenderit ſeu occultaverit, excommunicationis & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto: & illa liberè aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ Religionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpetuò diffidatus: & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis [m] aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis adversùs eum ſententia requiratur.

¶ Pith. [1] *Humani redemptione generis, &c.* Vide Concilium Conſtantienſe *ſeſſ.* 15. *tom.* 3. *Concil. pag.* 846.

[2] *Aſſaſſinorum Domino.*] Vide *le Vieil de la Montagne, & l'Hiſtoire d'Outre-Mer.* Matth. Paris 909.

[3] *Statuimus ut quicunque Princeps, Prælatus, &c.*] Vveſtmonaſter. in Henrico I. 97. 98. Guillel. Tyrius *lib.* 20. *cap.* 31. Nicetæ Chaſſii *lib.* 2. *de Imper.* Iſaici Angeli. Antonin. *lib.* 3. *Hiſtor. tit.* 19.

[k] Vide Turrecrematam *in ſumma de Eccleſia, lib.* 25. 35. & 36.

[l] *al. ita:* & tam nefarios præſumptores.

[m] Vide *l. non omnes.* §. *à barba. ff. de re mi.*

II. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Sine pœna irregularitatis poſſunt Clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram Judice ſeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quòd ad pœnam ſanguinis non intendunt. Hoc dicit. Joan. And.

PRælatis [n] vel Clericis quibuſcunque, qui de Laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſecularem Judicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia decetero præſumantur, proteſtando expreſsè quòd ad vindictam [o] ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis aliàs in tali caſu de jure debeat

[n] Vide Decium *Conſil.* 189. & Felinum *in cap. afferte, extrà de præſumpt.*

[o] De intellectu vide De-

de Felinum in cap. querelam. Extr. de jureiurando.
[p] al. possit.

pœna sanguinis irrogari, si Judex mortem illis inferat justitia exigente.

Alioquin si Prælati aut Clerici propter metum hujusmodi, quia Judex ad pœnam sanguinis posset [p] procedere de suis malefactoribus, taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi.

III. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mandanti aliquem verberari, secuta mors imputatur. Hoc dicit secundùm Zen.

IS, qui mandat aliquem verberari, licèt expresſè inhibeat ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat. Cùm mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.

DE USURIS.

Titulus V.

I. Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunensi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Primò *innovat & observari præcipit Lateranen. Concil. contra usurarios editum.* usque ad ver. Et quia. *Ubi præcipit omnibus Dominis & universitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos, ad exercendum fœnus vel conductas habere, & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet*, usque ad vers. Qui verò. *Ubi imponit pœnam Clericis contrà facientibus*, usque ad versi. Ceterùm. *Ubi imponit pœnam Laicis*, & hoc facit usque ad finem. Joan. And.

[q] Lateranense Concilium sub Alex. III. c. 25.

USURARUM voraginem, quæ animas devorat, & facultates exhaurit, compescere cupientes, constitutionem Lateranensis [q] Concilii contra Usurarios editam, sub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter observari. Et quia, quò minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eò magis adimetur fœnus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus ut nec Collegium, nec alia universitas, vel singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut statûs, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant: sed hujusmodi Usurarios manifestos omnes intra tres menses, de terris suis expellant, nunquam aliquos [r] tales decetero admissuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contrà fecerint, si personæ fuerint Ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis: minores verò personæ, singulares excommunicationis: si autem Collegium, seu alia Universitas, interdicti sententiam ipso facto se noverint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum, quamdiu in eis iidem Usurarii commorantur, ex tunc Ecclesiastico subjaceant interdicto. Ceterùm si Laici fuerint, per suos Ordinarios ab hujusmodi excessu, omni cessante privilegio, per censuram Ecclesiasticam compescantur.

[r] al. alios.

II. Idem [s]. [c. an. 1273. *in Gallia.*]

[s] al. ita: Item in Eodem.

Manifestis Usurariis licèt mandaverint usuras restitui, Ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primò satisfiat, vel secundùm formam hujus decreti idoneè caveatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem, Lateran. Concil. pœnam incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absolvere, vel ad confessionem admittere. Hoc dicit. Joan. And.

QUanquam Usurarii manifesti de usuris, quas receperant [t] satisfieri expressa quantitate vel indistinctè, in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis Ecclesiastica sepultura denegetur, donec de usuris ipsis fuerit, prout patiuntur facultates eorum, plenariè satisfactum: vel illis quibus facienda est restitutio, si præsto sint ipsi, aut aliis, qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci Ordinario, aut ejus vices gerenti, sive Rectori Parœciæ, in qua testator habitat coram aliquibus fide dignis de ipsa Parœcia, (quibus quidem Ordinario, Vicario, & Rectori prædicto modo, cautionem hujusmodi eorum nomine licet præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita, quòd illis perinde actio acquiratur) aut servo publico de ipsius Ordinarii mandato idoneè de restitutione facienda sit cautum. Ceterùm si receptarum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujusmodi arbitrio moderandam, ipse tamen scienter non minorem, quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secùs fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem Religiosos & alios, qui manifestos usurarios, contra præsentis sanctionis formam ad Ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pœnæ Lateranensis Concilii contra Usurarios promulgatæ statuimus subjacere. Nullus manifestorum Usurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat: nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo [u] pro suarum viribus facultatum præstent, ut præmittitur, idoneam cautionem.

[t] Supple cum fectu, ideò : cautus, dicunt Jo. And. o. Advocas ne in isto su simpliciter formet arculum quòd ntuavit ad uras, quia mutuantis tantùm si probentur cepisse, texs non loitur. Faunt nota. in mili *supr.* t. 21. c. 1. promissio dando non includit danem 1. q. 8. r. Font.

[u] *al.* satisfactione.

§. 1. Testamenta quoque manifestorum Usurariorum aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso jure.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, ET [x] SUBDITORUM.

[x] *Hæc duo verba*, & subditorum, *desunt in antiquis codicibus, & in recentioribus magis emendatis.*

TITULUS VI.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Mendicantes non possunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, absque speciali licentia Papæ: quæ de hac probibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat probibitio. Hoc dicit. Joan. And.

CUm ex eo [1], quòd Prædicatores, Minores, & Religiosi alii mendicantes, in civitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes; diversa scandala quandoque proveniant, & frequentes clamores ad Sedem Apostolicam perferantur. Nos super hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuscunque super hoc privilegiis muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua civitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de novo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cujusvis alienationis titulo quocunque in alios transferre præsumant, absque Sedis Apostolicæ licentia [y] speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione hujusmodi mentionem: si secùs egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint eremiticam, seu solitariam eligendam, de Majorum suorum licentia (quin cellas, mansiones seu habitacula in eremo, sive locis ubi non sit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

[y] Per istud excluditur hîc Legatus de latere Philip. Font.

¶ Pith. [1] *Cùm ex eo, &c.*] Vide Albericum *in l. qui sella. §. ult. ff. de servitut. Rustic. Præd.*

DE PRIVILEGIIS.

Titulus VII.

I. Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Exempti vel Privilegiati, ut non teneantur, nisi sub certo Judice respondere, ratione delicti, contractûs aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conveniuntur coram Ordinario; sed ratione domicilii non.

VOlentes [z] libertatem (quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit) sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant [a]; declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcunque [b] sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti sive contractûs, aut rei, de qua contra ipsos agitur, ritè possunt coram locorum Ordinariis conveniri, & illi [c], quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem, prout jus exigit, exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non utique, quia nec coram Ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum Diœcesani, (si ubi deliquerunt vel contraxerunt aut res ipsa consistit, illi conveniantur), remittendi eos illuc, vel ipsis ut illic respondeant, injungendi habeant aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse Canonica præcipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus ut non nisi sub uno certo Judice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico privilegio est concessum.

[z] Vide Conc. Trid. *sess. 7. de reform. ca.* 14. ubi hæc Decretalis innovatur.
[a] Privilegiatus non debet excedere metas privilegiorum, *sup. eod. sanè. & cap. porrò.*
[b] *Aliàs ita:* quòd quantacunque, &c.
[c] *al ita:* & illi quoad hæc.

Monasterio Privilegiato ut ejus Monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis Ordinariorum jurisdictio quoad illa: nisi illi Monachi mitterentur ad Prioratus subjectos Ordinariis: quia tunc etiam licèt utrobique sint Monachi, Ordinarii etiam quoad prædicta illos judicant, quandiu ibi manent. Hoc dicit.

§. 1. In eos [d] autem, quibus ne interdici, suspendi vel

[d] De intellectu, vide De-

cium in cap. tum um. nu. 49. ext. de privileg.

excommunicari à quoquam valeant, à Sede Apostolica est indultum, sicut sunt Religiosi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus vel Archiepiscopus Monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat, iidem Ordinarii jurisdictionem suam quantùm ad ista ubicunque illi fuerint, penitùs exercere non possint. Nisi forsan ipsi Monachi ad Monasteriorum suorum Prioratus Ordinariis eisdem subjectos (ut vel gerant eorum [e] regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etsi liberè possint ad eadem Monasteria revocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum Monachi reputentur, (cùm non sit inconveniens aliquem [f] utrobique locum [1] habere monachicum [g]) unum alteri subesse Monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem Prioratuum dicti Ordinarii sua jurisdictione in ipsis etiam quoad præmissa, quandiu morantur in illis, licitè uti possunt.

e *Al.* illorum.

f *Al. ita:* aliquem sic utrobique, &c.
g *al.* Monachum.

¶ Pith. [1] *Locum.*] *Domicilium. l. ejus. §. Celsus. ff. ad municip.*

II. Idem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Curia Romana habet studium generale, & ejus privilegia. Hoc dicit. Joan. Andræas.

CUm de diversis mundi partibus multi confluant ad Sedem Apostolicam quasi matrem: nos ad communem tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna sollicitudine intendentes, ut sit eis mora hujusmodi fructuosa, providimus, quòd ibidem de cetero regatur, & vigeat studium Juris divini & humani, Canonici videlicet & Civilis. Unde volumus & statuimus, ut studentes in Scholis ipsis penes Sedem eandem talibus privilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in Scholis ubi generale regitur studium, ac recipiant integrè proventus [h] suos Ecclesiasticos sicut illi.

h Vide Concil. Trident. *sess. 3. de reform. c. 1. in fin.*

III. Alexander IV. [i] [c. an. 1260. *Romæ.*]

i *In manuscriptis ita:* Alex. III.

Dicit quomodo intelligatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Joan. And.

ABbates, quos Apostolica Sedes in exhibitione benedictionis, super populum speciali privilegio insignivit: in Ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis divina officia celebrant, possunt post missarum solennia & vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè aut per vias, civitates, castra, & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant. Nisi hoc eis expresso [k] Apostolico privilegio sit concessum. Nec eis [l] licitum sit aliis, quàm Monasteriorum suorum conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam Clericalem conferre tonsuram. Nisi eis id competat ex pleno præfatæ Sedis indulto.

k *al.* expressè.
l Vide Conc. Trid. *sess.* 23. *de ref. c.* 10.

IV. Idem. [c. an. 1260. *Romæ.*]

Exempti in locis non exemptis Oratoria vel Capellas sine Diœcesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se: etiam si illi sint sui censuales. Joan. And.

AUctoritate Sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quòd Oratoria vel Capellas, in locis non exemptis sine Diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis nec tempore interdicti, casibus expressis in jure dumtaxat exceptis, celebrent vel faciant celebrari divina. Quòd si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorum Ordinarios compescantur. Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint, illas penitùs revocamus. Inhibemus insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel privilegium habeant Sedis Apostolicæ speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum hominum liberorum, quæ videlicet tantùm ad ipsos homines pertinent, iidem exempti suo nomine, sive ut actores, sive ut defensores aliquatenus non assumant. Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cùm id nequaquam licitum sit eisdem.

V. Clemens IV. [c. an. 1267. *Romæ.*]

Privilegium Papæ, quòd quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias Ordinariorum: nisi tale privilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsorum filiis, vel Religioso loco vel Ordini. Hoc dicit. Joan. And.

NE aliqui de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentiùs in suo jure molestent, & Ordinariorum jurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias & privilegia quibuscunque singularibus personis Ecclesiasticis vel secularibus cujuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut statûs, quòd interdici à quocunque, vel excommunicari non possint, nec terræ vel Ecclesiæ ipsorum, Ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa; (illis per quæ Regibus & Reginis eorúmque filiis, necnon & Religiosis quibuscunque, non personarum tantùm, sed Ordinum privilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas hujusmodi conceditur duntaxat exceptis) de Fratrum nostrorum consilio ad Ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

VI. Idem. [c. an. 1267. *Romæ.*]

Inferiores Prælati, quibus per privilegium conceditur usus Mitræ, si sunt exempti, in Provincialibus & Episcopalibus Conciliis uti possunt Mitris aurifrisiatis non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis utantur: in aliis locis utantur ut indulta permittunt.

UT Apostolicæ Sedis [2] benignitas (quæ nonnullis Abbatibus, aliisque Prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in Ecclesiarum suarum gloriam & honorem, quòd Mitrâ [m] & aliis Pontificalibus uti possint) provideat ne inde scandala oriantur: sic tamen, quòd ipsi privilegiati suorum privilegiorum non frustrentur effectu, & ex majoritate ac decore majori ornatum, majoritas appareat dignitatum: de Fratrum nostrorum consilio, præsenti decreto statuimus, ut Abbates & alii, quibus Mitræ usus est ab eadem Sede concessus: Exempti quidem in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) Mitris tantummodo aurifrisiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti possint. Non exempti verò simplicibus, & albis ac planis utantur. In aliis verò locis exemptis, & non exemptis, Mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

m Abbates a... dicantur esse Prælati, vide de Geminianum *in c Præsenti, d... Offic. Ord. lib. 6.* Vide Barbatiam *in c. Volentes, extrà, de Offic. Deleg.*

¶ Pith. [2] *Ut Apostolicæ Sedi, &c.*] Contrà Petrus Blesensis, *epist.* 63. & 90. Petrus Cluniacensis, *lib.* 3. *epist.* 28. Durandus *de modo General. Concil. celebr. & in Specul. tit. de Privileg.*

VII. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

In prima parte demonstrat, *quid juris, cùm quis solo privilegio se dicit exemptum.* In secunda ibi, Si autem, *quid juris cùm super hoc, præscriptionem allegat.* In tertia ibi, Quòd si tales, *quid juris, cùm allegat utrumque.* Joan. And.

CUm [n] personæ Ecclesiasticæ, tam Religiosæ quàm Seculares, plura præsumant, quæ ipsis infamiam pariunt, & aliis inferioribus læsionem, prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere: Ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum sive judicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus ut ii qui se asserunt per privilegia seu indulgentias Apostolicæ Sedis exemptos, à locorum Ordinariis [o] requisiti, hujusmodi privilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis Ordinariis in loco congruo & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus, ad hoc per dictos Ordinarios deputatis intra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum, vel Delegatorum suorum arbitrio moderandum, justo impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [p], exhibere: necnon de articulis, de quibus controversia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autem ad fundandam intentionem suam super hujusmodi libertate solummodo præscriptionem Canonicam duxerint opponendam; eisdem Ordinariis vel Delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione hujusmodi facere debent fidem. Quòd si tales privilegio & præscriptione asserant se munitos, privilegium quidem ipsum exhibeant, ut in primo hujusmodi Constitutionis articulo superiùs est expressum. Et si privilegium exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem hujusmodi comprobandam: sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi, coram personis prædictis annorum XL. præscriptionem teneantur probare; præscriptionisque probatione pendente, licèt Ordinariorum intentio de jure communi fundetur: tamen quia de privilegio (quod saltem causam præscribendi præbet,) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione, non violenta, non clandestina, nec concessa precariò, de qua fidem coram eisdem fecerint, non turbentur: si verò privilegium per se sufficiens, quando solo privilegio se defendunt, vel saltem tale, quod præscriptioni Canonicæ causam præstet, cùm præscriptionem allegant, non exhibuerint, ut est dictum (cùm de jure communi Ordinariorum intentio sit fundata) sua jurisdictione uti possint, in eosdem liberè, donec de præscriptione Canonica, ut præmissum est, fecerint plenam fidem.

n Vide Antonium Capycium, *Decisione Neapolit.* 209.

o Supplent Dom. & Phi... seu alii, quorum jurisdictio fundata est jure communi aut statuto privilegio notoriis quia Notorium facti u... latè Ancharanus, operatur idem quod notorium juris. Font.
p Vide Bart. *in rubri. ff. de novi ope. nun. & l. Prætor, ff. de Eden.* Font.

VIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Interdictus est ingressus Ecclesiæ Regularibus vel Secularibus, quamvis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt Divina in civitatibus vel locis interdictis, nisi secundùm permissionem juris, vel qui excommunicatos vel interdictos publicè ad Divina Officia, Sacramenta vel sepulturam admittunt. H. d. Joan. And.

EPiscoporum [q] & aliorum Prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui Seculares aut Regulares quantumcunque exemptionis seu libertatis Sedis Apostolicæ privilegiis communiti, cujuscunque Ordinis, Religionis, statûs vel conditionis existant, scienter celebrent, vel faciant celebrari Divina

q Vide Clement. *Ex frequentibus. de sent. excomm.* Calderinum *Cons. 4. tit. de sent. excomm.* & latè Felinum *in ca. A nobis, extrà, de Exception.*

Civitatis ...ppellatione ...aid veniat, ...ide per Feli...um *in c. Ro...ulphus, ext. ...rescript.*

Divina in civitatibus [r], castris, villis (nisi quatenus eis à jure conceditur) seu locis aliis interdictis ab Ordinariis sive delegatis Judicibus vel à jure; aut excommunicatos publicè vel interdictos ad Divina Officia seu Ecclesiastica Sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui verò contrà præsumpserint (præter alias pœnas à jure statutas) ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt [s], satisfecerint competenter.

...*Aliàs*, con...mpserint.

IX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Primò ponit *quando eximitur Ecclesia, quid importet.* Secundò *quando ipsius Canonici.* Tertiò, *quando Clerici.* Et ista ordinatè declarat in qualibet partium affirmativè & negativè loquendo, secundùm Joan. And.

...Præter Do...ores hic vide ...ecium, ...*onsil.* 15.

PEr [t] exemptionem Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia & ipsius Monachi vel Canonici, Clerici etiam & Conversi, perpetuóque oblati (non autem Ecclesiæ ejusdem Presbyter, qui Parœcianorum curam habet, quoad ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi Parœciani etiam) intelliguntur exempti. Verùm si Canonici alicujus Ecclesiæ eximantur, ipsi soli Canonici, non autem Ecclesia vel alii ejus Clerici, sunt exempti. Si autem Clerici cujusvis Ecclesiæ eximantur, tunc tam Canonici, quàm alii Clerici eximuntur, non tamen Ecclesia; nisi aliud in exemptionis privilegio exprimatur.

X. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Formas privilegiorum ponit hæc Decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Joan. And.

...*al.* datione.

SI Papa in aliquo privilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione [u], vel sententia exemptionis, seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret; non propterea illius Ecclesiæ exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur. Si autem Ecclesiæ vel Monasterio exemptionis privilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando (cùm de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam Ecclesiam fore exemptam, aut eam juris beati Petri existere, sive ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plenè debet exempta hujusmodi Ecclesia judicari. Cùm enim jure communi omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur Ecclesiæ, vel de ea per sententiam judicent: ex hoc ipsius comprobatur exemptio, ut privilegii nihil aliàs allatura concessio ei, cui conceditur, & sententia nullum aliter datura subsidium, Ecclesiæ, pro qua fertur, prærogativam (cùm verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quòd Ecclesia sit libera, seu quòd potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate, vel quòd in hoc prærogativa gaudeat speciali: aut si dicat indefinitè, quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum solvat, ad perceptæ indicium libertatis; sive quòd ipsam Ecclesiam eximit ab Ordinarii [x] potestate: vel quòd non audeat illic Episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem, quamvis levissimam, faciendi) exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subjectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti; tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quòd aliqua Ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum solvat, non propter hoc exempta Ecclesia dici debet. Idem dicimus, si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persolvendo sequatur: ut si aliquibus quòd ab alio quàm à Papa seu ejus Legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint, vel aliquid aliud specialiter à Sede Apostolica sit indultum; vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quòd Ecclesiæ Romanæ ad indicium [y] libertatis perceptæ annuum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic [z] in certis privilegiati articulis, Ordinariorum jurisdictioni, quantùm ad alia sunt subjecti. Licèt autem sic diversos privilegiorum, quibus Ecclesiæ ac Monasteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

...*al.* ordina...i.

...*l.* judicium. ...*al. ita*: sic ...iptis privi...iati articu... *Al. ita*: insertis ...ivilegiati ...iculis, &c.

XI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Privilegiati ut tempore interdicti possint celebrare Divina clausis Ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc privilegiata, familiares suos admittit: secùs in familia Conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cujus culpâ ponitur interdictum. Hoc dicit. Dominicus.

De materia ...le latissimè ...*c. Alma ...ater. infrà, ...sent. excom.*

LIcèt [a] vobis concessum existat, ut interdicti tempore januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa Divina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiamsi aliunde venerint (nisi super hoc privilegiati existant) recipere nulla ratione debetis. Cùm conceditur singulari personæ, ut modo præmisso tempore interdicti celebrare valeat vel audire Divina; ejus familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi Divinum Officium, licitè admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicujus Conventûs, seu Collegii est censendum: illi enim, nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cujus causâ seu culpâ, dolo vel fraude fuit [b] sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel favorem.

[b] *al.* fuerit.

XII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari; ita tamen, quòd non violent interdictum. Hoc dicit. Joan. And.

QUoniam Episcopi [c], eorúmque Superiores se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis & Diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam [d] diem: præsenti Constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire Divina.

[c] Et an appellatione Episcopi veniat Electus, vide Felin. *in cap. Eam te. de Rescript. vers. tertiò restringitur.*

[d] *al. ita*: nulla die.

DE INJURIIS ET DAMNO DATO.

Titulus VIII.

I. Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunensi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Repræsaliæ contra personas Ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent. Contrà facientes, nisi revocent intra mensem, singulares sunt excommunicati, Universitates interdictæ. Joan. And

ETsi [e] pignorationes, quas vulgaris elocutio repræsalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus, & æquitati naturali contrariæ, civili sint Constitutione prohibitæ: ut tamen earum prohibitio in personis Ecclesiasticis tantò ampliùs timeatur, quantò in illis specialiùs inhibentur eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum [f] aut quantumcunque generaliter prætextu cujusvis consuetudinis (quam potiùs reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsenti decreto districtiùs inhibemus. Illi autem qui contrà fecerint, adversùs personas easdem pignorationes seu repræsalias concedendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionem hujusmodi revocaverint à concessionis vel extensionis tempore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò Universitas, Ecclesiastico subjaceat interdicto.

[e] Vide *l. Librorum. §. Quod tamen Cassius. ff. de Legat.* 3. Bar. *in l. Laheo. ff. de Sup. leg.*

[f] *al.* ipsarum.

DE PŒNIS.

Titulus IX.

I. Innocentius IV. [c. an. 1252. *Romæ.*]

De veteri jure poterit Archiepiscopus, cùm in Provincia sua jurisdictionem suam exequitur, punire notorios injuriantes, sibi, nunciis, & familiæ suæ, si per id sua jurisdictio impeditur: aliàs non, nisi consuetudo ampliùs tribuat; sed hodie tales injurias tunc punit, etiamsi jurisdictionem non impediant. Hoc dicit.

ROmana [g] Ecclesia: & *infrà.* Licèt autem Remen. Archiepiscopo suam Provinciam visitanti eos, qui tunc sibi vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem Provinciam dirigit, & etiam quando Concilium convocat, eos, qui Nunciis suis, quos pro illo vel aliàs per Provinciam ipsam sua debita jurisdictione utendo transmittit, injuriari præsumunt; si hac occasione sua in his impediatur jurisdictio, pro injuria hujusmodi, dummodo existat notoria, propria auctoritate punire, nisi ampliùs ei de Remensis Ecclesiæ consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam & Metropolitanis aliis in suis Provinciis (dum sic in illis jurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiamsi exinde impediri jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

[g] Vide Alex. *Conf.* 135. *lib.* 1. incipiente, *Circa primum dubium*: unde intelliges quando quis possit esse Judex in propria causa.

II. Bonifacius VIII. Biteren. Episcopo. [c. an. 1298. *Romà in Apuliam.*]

Docet hæc Decretalis, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat exspoliatio, & quibus verbis utatur ipse degradans. Joan. And.

DEgradatio [h] qualiter fieri debeat, à nobis tua Fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab Ordinibus vel gradibus

[h] Qualiter hodie fieri possit degra-

datio, vide Concil. Trid. *ſeſſ. 13. de Reform. c. 4.* Adde citatos *in c. 1. ſup. de Hæret. eod. lib.*

Eccleſiaſticis eſt à proprio Epiſcopo ſibi aſſiſtente, in degradatione Clericorum in ſacris conſtitutorum Ordinibus, certo Epiſcoporum numero definito Canonibus facienda, quanquam proprii Epiſcopi ſententia ſine aliorum Epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat Ordines receperunt. Actualis verò ſive ſolemnis cæleſtis militiæ militis, id eſt Clerici degradatio (cùm ad eam fuerit procedendum) fiet ut exauctorizatio ejus, qui militiæ deſervit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia, ſicque à militia remotus caſtris rejicitur, privatus conſortio & privilegio militari. Clericus igitur degradandus veſtibus ſacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud inſtrumentum ſeu ornamentum ad Ordinem ſuum ſpectans, ac ſi deberet in officio ſuo ſolemniter miniſtrare, ad Epiſcopi præſentiam adducatur: cui Epiſcopus publicè ſingula, ſive ſint veſtes, calix, liber, ſeu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum, in ſua ordinatione ab Epiſcopo fuerint [i] tradita, ſeu collata, ſingulariter auferat, ab illo veſtimento ſeu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimò inchoando, & deſcendendo gradatim degradationem continuet uſque ad primam veſtem, quæ datur [k] in collatione Tonſuræ, túncque radatur caput illius ſeu tondeatur, ne tonſuræ ſeu Clericatûs veſtigium remaneat in eodem. Poterit autem Epiſcopus in degradatione hujuſmodi uti verbis aliquibus ad terrorem illis oppoſitis, quæ in collatione Ordinum ſunt prolata, dicendo Presbytero hæc vel ſimilia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi veſtem Sacerdotalem, & te honore Sacerdotali privamus: ſicque in remòtione reliquorum inſignium ſimilibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione Ordinum fuit primum, infrà ſcripto, vel alio ſimili modo pronunciet ſive dicat: auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti ac noſtra, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni Ordine, Beneficio & privilegio Clericali.

[i] *al.* fuerunt.

[k] *al.* traditur.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Quamvis inventio carceris fuit ad cuſtodiam; tamen poteſt quis puniri pænâ carceris perpetuò & ad tempus. Joannes Andræas.

QUamvis [l] ad reorum cuſtodiam, non ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur. Nos tamen non improbamus ſi convictos (eorum exceſſibus & perſonis, ceteriſque circumſtantiis provida deliberatione penſatis) in perpetuum, vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

[l] Vide Jo. Ananiam *in c. A nobis. de Apoſta.* & Felin. *in ca. Cùm ſit. de For. compe.*

IV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Pœna alicui impoſita, & ejus poſteris, non extenditur ad poſteros lineæ fæmineæ; niſi aliud in jure vel ſententia ſit expreſſum. H. d. Zen.

UBicunque [m] alicui & ejus filiis ſeu poſteris uſque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à jure; pœna ipſa eos tantùm afficit, qui per maſculinam, non per fœmininam lineam deſcendere dignoſcuntur: niſi aliud in jure vel in ſententia ſit expreſſum.

[m] Præter Doctores hîc vide aliqua per Decium *in c. Novit. de Judic.*

V. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Primò *punit inſequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & ejus criminis ſocios.* Secundò, *eorum filios & nepotes.* Tertiò, *ipſis inſectatoribus pœnam addit.* Quartò, *quam ſatisfactionem cùm abſolventur, facere debeant: & quid per abſolutionem conſequantur.* Quintò, *de nudis conſiliariis, vel ſimpliciter faventibus huic crimini.* Sextò, *ad collaterales permittit pœnas extendi.* Septimò, *ponit de inſequentibus Clericos vel Religioſos familiares Papæ vel Cardinalium.* Octavò, *ponit de occidentibus Cardinales.* Nonò, *dicit Poteſtates Seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales uti debere, & hanc Conſtitutionem etiam facere obſervari, & contrà facientibus pœnam imponit.* Joan. And.

FElicis recordationis Honorii [1] Papæ III. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, quibuſdam additis & detractis, de communi Fratrum noſtrorum conſilio, hac in perpetuum valitura Conſtitutione ſancimus, ut ſi quis deinceps in hoc ſacrilegii genus irrepſerit, quòd ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium [n] dederit vel favorem, aut poſteà receptaverit vel defenſaverit ſcienter eundem, ſicut reus criminis læſæ Majeſtatis perpetuò ſit infamis, diffidatus [o] nihilominus & bannitus; ſit inteſtabilis, ut nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex teſtamento vel ab inteſtato vocetur, quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicáque repulsâ confuſus minùs inveniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: fiant [p] habitationes ejus deſertæ, & ut non ſit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur; nullus ei debita reddere, nullus reſpondere in judicio teneatur: quicquid etiam in bonis invenitur ipſius, fiſci, vel reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potiùs cum ipſo quodammodo damnentur & ſua. Si qua verò feuda, locationes, officium vel beneficium ſpirituale vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus, quæ ſic liberè ad Eccleſias revertantur, quòd Eccleſiarum Rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant. Quòd ſi quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam deſcendentes, Beneficiatum ſeu Beneficiatos quovis Beneficio (etiamſi Pontificalem adeptus vel adepti fuerint Dignitatem) ſint eis ipſo jure privati, ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli præterea talium filiorum atque nepotum ex virili ſexu deſcendentium ab eiſdem, alicujus aperiatur janua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici vel mundani, ſeu ad alicujus loci regimen ſit aſcenſus, ſit eis poſtulandi negata facultas, ſit notoriè [q] judicatus, & quodlibet aliud officium ſeu miniſterium publicum interdictum: in judiciis eorum aſſertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniat, ut ad teſtimonium prorsùs reddantur indigni; ſit eis ad Ordines aſcenſus inhibitus, ſit ad beneficium vel officium Eccleſiaſticum denegatus acceſſus [r], & (ut magis famoſa ſit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eiſdem ſuper aliquo præmiſſorum, omni [ſ] ſpe diſpenſationis adempta. Præſenti nihilominus adjicimus ſanctioni, ut ex inſecutione prædicta, ſicut ex injectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat; & tam inſecutor, quàm alii ſuprà dicti tanti mali participes, quandiu in ſua contumacia perdurarint, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis pulſatis campanis, & candelis accenſis, per omnes illius loci Eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon civitatum & Diœceſum vicinarum [t] excommunicati publicè denuncientur [u], nec ab alio, quàm à Romano Pontifice poſſint abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis [x] articulo conſtituti.

[n] Vide Decium *in c. 1. de off. Delegati*

[o] Diffidare & bannire, quid ſignificet, docuit Angelus de Peruſio, *Conſil. 13.* Geminianus *in c. 1. de homicid lib. 6.* & Petrus Godofredus *in Auth Gaſaros. C. de Hæret.*

[p] *Pſalm. 68.*

[q] *al.* notariè

[r] *al.* aſcenſ[…]

[ſ] *al.* omnin[…]

[t] Loca vicin[…] quæ dicantu[…] vide per Alc[…] *Conſil. 57. lib. 3.*

[u] *al.* nunciar[…]tur.

[x] Quoniam […] mortis artic[…]lo nulla eſt reſervatio, atque ideò omnes Sace[…]dotes quoslibet pœnitentes, à quibuſvis peccatis & cenſur[…] abſolvere po[…]ſunt: ita Con[…]cilium Trident. *ſeſſ.* 14 *c. 7. tit. de caſuum reſe[…]vatione.*

Quum autem fuerint abſolvendi, primò ſufficienter & idoneè caveant quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent injungendam: deinde per omnes illius loci Eccleſias principales, vicinorúmque locorum diebus Dominicis & ſolennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantùm habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per eaſdem Eccleſias publicè fuſtigentur, ituri poſtmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde poſtmodum reverſuri abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Verùm cùm talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio abſolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, ut ſuam & ſuorum injuriam proſequatur, & debitorum illorum, quæ contracta fuerint [y], de poſtmodum acquiſitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quòd ſi quis fuerit in præmiſſis nudo conſilio aut ſimplici favore culpabilis, Judex in talem pœnam metiatur ex culpa, ut ſecundùm quod exceſſus exegerit, vindicta procedat. Ceterùm, quia dignum eſt, ut nefandi ratione flagitii ultionis ſeveritas ampliùs extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis contentetur: ſtatuimus, ut ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium poſſit extendere pœnas in hujuſmodi noſtra conſtitutione contentas, circumſpectio Romani Pontificis, prout circumſtantiæ rationabiles ſuadebunt.

[y] *al.* fuerun[…]

Præmiſſis etiam dignum cenſuimus annectendum, ut ſi quiſquam aliquo prædictorum exceſſuum, quenquam de Clericis vel Religioſis noſtræ familiæ, vel Cardinalium afficere fortè præſumpſerit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo exceſſui reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quas Dei vel noſtra, ſeu Fratrum noſtrorum reverentia non coërcet. Si quis verò per ſe vel per alium occiderit Cardinalem (quod abſit) vel dederit cauſam mortis, ultrà quàm præmiſſa contineant, ſic in eum poteſtas juriſdictionis inſurgat, ſic rigor ultionis inſiliat, quòd contra vitæ ſubſidium mortis ſolatium invocet, vivens pœnæ, non culpæ; vindictæ ſpeculum, non offenſæ. Per hoc quoque Secularibus Poteſtatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversùs ſacrilegos Catholici Principes ediderunt: quis enim locus regiminis poterit eſſe tutus? quis Rector ſecuritate gaudebit, ſi Romana Eccleſia (quæ omnium Eccleſiarum, diſponente Domino, caput eſt & Magiſtra) caſibus iſtis ſubjicitur, ſi ejus filii ſpeciales hujuſmodi periculis exponuntur? Quem Eccleſiæ filium, quem Fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confuſio tam aſpera non moveret? Porrò ſi filius eſt, dolebit; ſi fidelis, matre Fidei læſa lædetur. Quapropter ſi Princeps, Senator, Conſul, Poteſtas, vel alius Dominus ſive Rector contra præſumptores prædictos, tam ipſe, quàm Officiales ipſius intra menſem, poſtquam res ad notitiam eorum pervenerit, (pœnis legalibus non utantur,) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Civitas verò quævis alia, præter Urbem, quæ talia facienti vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium vel auxilium dederit aut favorem, vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, Pontificali, ut ſuprà, ſit eo ipſo dignitate privata, & nihilominus remaneat interdicta.

§ PITH. [1] *Felicis recordationis Honorii.*] Mentio hujus Conſtitutionis eſt in Chronico Comitis Montisfortis.

DE PŒNITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

TITULUS X.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunenſi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Quæſtores non citant aliquos, licèt eos monere poſſint. Et in concedendis indulgentiis non excedant Archiepiſcopi ſtatutum Concilii Generalis. Hoc dicit. Zen.

[z] Prædicatores Quæſtuarios omnino ſuſtulit Conc. Trid. *ſeſſ.* 5. *de Refor. c.* 2. *in fine.* & *ſeſſ.* 21. *de Reform. c.* 5.

ROMANA Eccleſia: *Et infrà.* Quæſtoribus [z] autem fabricæ Remen. Eccleſiæ, Remen. Archiepiſcopus, ſive ejus Officiales citandi Suffraganeorum ipſius Eccleſiæ ſubditos (quos iidem Quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) ut ſuper hoc compareant coram ipſis, nequaquam tribuant poteſtatem. Super benigna verò ipſorum receptione ac ſubventione ipſi fabricæ facienda, poſſunt eoſdem Suffraganeos, & alios Chriſti Fideles Remen. Provinciæ charitativè monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remen. Archiepiſcopus ſtatutum Concilii Generalis.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Confeſſio generalis Confeſſoris non tangit Epiſcopo ſpecialiter reſervata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere Confeſſorem. Hoc dicit. Zen.

[a] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *de ſanctiſſimo Pœnitentiæ Sacramento, Can.* 11.

SI Epiſcopus ſubdito ſuo conceſſerit, ut ſibi poſſit idoneum eligere Confeſſorem; ille quem is elegerit, in caſibus, qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſervantur [a], nullam habet penitùs poteſtatem: quum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quòd aliquis præter ſui Superioris licentiam Confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere vel ligare.

III. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Decretalis, Cùm ex eo, in pluribus Epiſcopis indulgentibus locum habet. Hoc dicit. Zen.

[b] Vid. Beatum Thomam *in quæſtionibus additis ad* 3. *part. q.* 26. *art.* 3.
[c] Vide *l. Juſjurandum quod ex conventione.* §. 1. *ff. de Jurejur.* & *l. Falſus. ff. Quod cum fal. tut.* Font.

INdulgentiæ [b], quæ ab uno vel pluribus Epiſcopis in Eccleſiarum dedicationibus, vel aliis quibuſcunque caſibus conceduntur: vires non obtinent [c], ſi ſtatutum exceſſerint Concilii Generalis.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.

TITULUS XI.

I. INNOCENTIUS IV. in Concilio Lugdunenſi. [an. 1245. *in Gallia.*]

Judex qui excommunicat, ſuſpendit, vel interdicit: in ſcriptis hoc faciat, & cauſam conſcribat, & requiſitus exemplum ſententiæ tradat intra menſem. Qui contrà fecerit, per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ & Divinis eſt ſuſpenſus; & relaxabitur illa ſententia per Superiorem abſque difficultate, & condemnabitur lator in expenſis, & aliàs pœnâ condignâ. Si ſic ſuſpenſi celebrant ut priùs, ſunt irregulares, nec abſolvuntur ab alio quàm à Papa. H. d. Joan. And.

[d] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Reform. c.* 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Joannes Roffenſis adverſus Lutherum, *art.* 2. & Covarruvias *in cap. Alma Mater. de ſentent. excomm. lib.* 6. *in initio.*
[e] *al.* eſt.
[f] Not. hìc ex mente Dom. quòd non poterit domi in Oratorio celebrare. Font.
[*] Vide *l. prolatam. C. de Sent. & inter. omn. Jud.* Font.

CUM [d] medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans: dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat; cautè provideat Judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit [e] & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò hujuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem Judicum hujuſmodi Conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ [f], & Divinis Officiis noverit ſe ſuſpenſum. Superior verò, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans, latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & aliàs puniat animadverſione condigna, ut pœna docente diſcant Judices quàm grave ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis volumus obſervari. Caveant autem Eccleſiarum Prælati, & Judices univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos Divina Officia exequi ſicut priùs, irregularitatem non effugient juxta Canonicas ſanctiones; ſuper qua non niſi per Summum Pontificem poterit diſpenſari.

II. IDEM in Eodem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Qui petit abſolvi ad cautelam, docens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam; abſolvetur cujuſcunque contradictione non obſtante, niſi dicatur & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem, probatione pendente in judiciis evitabitur; extra judicium verò non. Hoc dicit. Joan. Andr.

[g] Vide Abb. Felin. & alios *in c. Apoſtolicæ. ext. de except.* ubi multa tradunt de abſolutione ad cautelam huc ſpectantia.

SOlet [g] à nonnullis in dubium revocari, an cùm aliquis per Superiorem abſolvi poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullam; ſine contradictionis obſtaculo munus ei debeat abſolutionis impendi? Et an ante abſolutionem hujuſmodi is, qui ſe offert in judicio probaturum ſe poſt appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum; ſit in ceteris, excepto probationis illius articulo, evitandus. In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſervandum, ut petenti abſolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator vel adverſarius ſe opponat; niſi eum excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa. In quo caſu terminus octo dierum [1] indulgebitur ſic dicenti: ut ſi probaverit quod opponit, non relaxetur ſententia, niſi priùs ſufficiens præſtetur emenda, vel competens cautio de parendo juri, ſi offenſa dubia proponatur. In ſecunda verò quæſtione ſtatuimus, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in ceteris, quæ ut actor [h] in judiciis attentaverit, interim evitetur. Extra judicium verò in officiis, poſtulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

[h] Vide Dec. *in c. intelleximus. extrà, de Judiciis.*

¶ PITH. [1] *Terminus octo dierum.*] *Cap.* 23. *ext. de verb. ſignific.*

III. IDEM in Eodem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & ſimilibus, Canonica monitione non præmiſſa, non tenet. Joan. And.

[i] De participantib. cum excommunicatis, vide *c. Sicut Apoſtolo.* 21. *q.* 3. & ibi latè Turrecr. & B. Thom. *in quæſtionibus additis ad* 3. *part. q.* 23. *artic.* 1. 2. & 3.

STatuimus [i], ut nullus Judicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem Canonicam excommunicare majori excommunicatione præſumat: ſalvis Conſtitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quòd ſi ex locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortiùs indureſcat: poterit Judex poſt monitionem Canonicam hujuſmodi participantes conſimili damnare cenſura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat, & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

IV. IDEM in Eodem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Epiſcopi nullam interdicti vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi. Hoc dicit. Joan. Andr.

QUia periculoſum eſt Epiſcopis & eorum Superioribus, propter executionem Pontificalis Officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo caſu interdicti vel ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto. Nos deliberatione provida duximus ſtatuendum, ut Epiſcopi & alii ſuperiores Prælati nullius Conſtitutionis occaſione, ſententiæ ſive mandati prædictam incurrant ſententiam ullatenus ipſo jure: niſi in ipſis de Epiſcopis expreſſa mentio habeatur.

V. IDEM [k]. [an. 1245. *in Gallia.*]

[k] *al. ita:* Idem in Eodem. *al. ita:* Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi.

Hujus Decretalis quinque ſunt dicta. Primum, *quòd Archiepiſcopus ſententias latas à ſubditis ſuorum Suffraganeorum, niſi hoc habeat de conſuetudine, non relaxet.* Secundum, *quòd generalis ſententia Archiepiſcopi ligat tantùm ſubditos.* Tertium, *quòd pro præteritis vel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ab eis lata ſententia eſt injuſta.* Quartum, *quòd pro futuris culpis vel jam commiſſis, ſcilicet niſi ſatisfaciant, excommunicare non debent, niſi mora, culpa, vel offenſa, vel alia juſta cauſa ſubſit.* Quintum, *quòd in univerſitatem vel collegium non feratur excommunicationis ſententia; ſed in illos, qui culpabiles extiterunt.* Joan. And.

ROmana Eccleſia: *Et infrà.* Ceterùm interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententias latas ab Officialibus Archidiaconorum, ſeu quibuslibet aliis juriſdictionem habentibus Suffraganeorum Remen. Eccleſiæ ſubditis, Remen. Archiepiſcopus & ejus Officiales, (omiſſis ipſis excommunicatoribus) non relaxent, ſalva contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habent. Porrò excommunicationum ſententiæ à Remen. Archiepiſcopo, ſuiſque Officialibus generaliter promulgatæ, ſubjectos ejuſdem juriſdictioni Archiepiſcopi tantùm ligant. Sed nec in ſpecie nec in genere pro culpis & offenſis præteritis vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti monitione præmiſſa promulgent: & ſi contrà præſumpſerint, injuſtas noverint eſſe illas. Caveant etiam ne tales ſententias excommunicationis [1], ſive ſpecialiter, ſive generaliter [2] in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint,

[1] *Dictio*, excommunicationis, *deeſt in antiquioribus Exemplaribus, etiam impreſſis.*

vel etiam pro jam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus minimè ſatisfecerint, proferre præſumant, niſi mora in exhibenda ſatisfactione vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus meritò ad injungendam ſatisfactionem hujuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur, aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In Univerſitatem vel Collegium [3] proferri excommunicationis ſententiam penitùs prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cùm nonnunquam contingeret innoxios hujuſmodi ſententiâ irretiri: ſed in illos duntaxat, de Collegio vel Univerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgentur.

¶ Pith. [2] *Sive ſpecialiter, ſive generaliter, &c.*] Ut *in cap. Præterea, ext. de appellat.*

[3] *In Univerſitatem vel Collegium, &c.*] Quod olim ſolitum fieri indicat *cap. 11. inf. de exceptionib.*

[m] *In manuſcript. deſunt hæc duo verba,* in Eodem.

VI. Idem in Eodem [m]. [an. 1245. *in Gallia.*]

Prælatus contra potentiam temporalem etiam ſpirituali gladio, ſcilicet Eccleſiaſticâ cenſurâ ſe tueri poteſt. Hoc dicit. Joan. And.

Dilecto filio Decano Aurelianenſi: *& infrà.* Præterea cùm omnes leges, omniáque jura vim vi repellere, cunctiſque ſeſe defenſare permittant: licuit [n] utique ipſi Decano (ſi prædictus Ballivus eum bonis ſuis mundanis injurioſè ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, ut ſuperiùs eſt expreſſum) contra illius violentiam injuriamque ſe tueri. Et quoniam adverſùs ejus nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi fortè non aderat, potuit ſe etiam ſpiritaliter gladio videlicet utendo Eccleſiaſtico defenſare, ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritalia, quæ ſunt Eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis uti; præſertim cùm dictus Ballivus poſt latas in eum ab [o] eodem Decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem Decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde provocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem, & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpiritali ſe mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum, illatam. Et quidem cùm liceat cuilibet ſuo vicino vel proximo pro repellenda ipſius injuria ſuum impartiri auxilium; imò ſi poteſt & negligit, videatur injuriantem fovere, ac eſſe particeps ejus culpæ: licuit profectò ipſi Decano proprio ſibimet ſubvenire ſubſidio, & ſuammet temporalem injuriam ſua propria ſpiritali defenſione tueri; ſicque utrumque quodammodo gladium & temporalem & Eccleſiaſticum alterum videlicet altero adjuvare; maximè quia hi duo gladii conſueverunt, exigente neceſſitate, ſibi adinvicem ſuffragari, & juvamen alterius ſubventione mutua frequentiùs exerceri.

[n] Vide Dec. *in c. Cùm non ab homine, in primo not. de Judic. & in c. Significaſti. de offic. Deleg.*

[o] *Hæc duo verba*, ab eodem Decano, *deſunt in manuſcriptis.*

VII. Idem. [an. 1245. *in Gallia.*]

Excommunicatos à ſubditis Suffraganeorum, Archiepiſcopi non poſſunt abſolvere: ſed excommunicatos à Suffraganeis vel Officialibus benè, ſi ad eos appellatum fuerit. Hoc dicit. Joan. And.

Venerabilibus: *& infrà.* Ceterùm Rothomagen. Archiepiſcopo, vel ejus Officiali non licet excommunicatis ab Archidiaconis vel aliis ſubditis Suffraganeorum ipſius Archiepiſcopi (cùm nec excommunicantium nec excommunicatorum ſint Judices) abſolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipſis Suffraganeis vel eorum Officialibus poſſunt abſolvere, ſi ab ipſis litigantibus ad eos [p] fuerit provocatum. Neutra verò partium appellante, ſi qua ipſarum per Archiepiſcopum vel ejus Officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua poſtulet ſe abſolvi, vel aliàs coram eis de parte adverſa querimoniam ſine appellationis interpoſitione deponat; non eſt in hoc ab ipſis (cùm ſui non ſint Judices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de Suffraganeo, ut imponatur ei pœna, & pro ſuo intereſſe ſuper injuſta excommunicatione querelam: audire utique debent eum; ſecùs autem ſi conqueratur de ipſo, ut relaxetur hujuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio promulgata; quoniam tueri hanc cauſam non ad ipſum Suffraganeum, ſed ad eum, pro quo eſt ſententia lata, ſpectat. Attamen ſi Suffraganeus, vel extra judicium pro ſuorum defenſione [q] jurium, vel etiam in judicio ex ſuo procedens officio [r] inquirendo, videlicet vel ſimile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc caſu conveniendus eſt ipſe Suffraganeus coram Archiepiſcopo, vel ejus Officiali; quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam.

[p] Ampliùs in alio caſu no. *per Abbatem in ca. In literis. de offic. Deleg.* ubi vide omnino Decium.

[q] Vide no. *in cap. Novit. de offic. Leg.* & Inn. *c. Ex parte, ſuprà, de verb. ſign.* Font.

[r] Vide Inno. *ca. Humilis. de Majo. & ob.* Bart. *in l. 2. ff. de Adult.* Font.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus juriſdictionem habet, ante cognitionem cauſæ abſolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel officio; niſi dicatur excommunicatus pro manifeſta offenſa vel contumacia: & contumaciæ præſumptæ & manifeſtæ ponit exempla. H. d. Joan. And.

§. 1. Porrò Archiepiſcopus vel ejus Officiales excommunicatos à Suffraganeis, ſemper antequam audire cauſam incipiant, in caſibus, in quibus eis juriſdictio competit, juxta Eccleſiæ formam debent abſolvere: utpote ſi poſt diffinitivam fuerit excommunicationis ſententia promulgata, & ad eos [f] fuerit appellatum, exceptis caſibus, in quibus jura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi Suffraganeus extra judicium excommunicet aliquem pro ejus offenſa, vel pro ſui defenſione juris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat; eſt ille primitùs juxta formam Eccleſiæ abſolvendus; niſi Suffraganeus probaturum ſe offerat quòd pro manifeſta offenſa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem eſt etiam ſi quenquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo ſibi termino non comparuit) excommunicatione conſtringat; quia ſi ſic ligatus propoſitâ querimoniâ [t], petat ab Archiepiſcopo ſe abſolvi, ſive quando Suffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſive quando eſt ad ipſum Archiepiſcopum ante ſententiam diffinitivam appellatum, & ab adverſario proponatur, quòd abſolvendus non ſit, nec pandi ei debeat judicii aditus, niſi priùs expenſas reſtituat, & judicio ſiſti exhibeat cautionem; ipſéque reſpondeat quòd rectè contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus, in termino comparere nequivit: tunc protinùs juxta formam Eccleſiæ, beneficium debet abſolutionis impendi. Secùs autem ſi ſe contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia ſua conſtet, quia fortè prædixerat in judicio quòd minimè compareret: tunc enim (cùm manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa) non eſt ei (niſi primò expenſarum ſatisfactione, ac de ſtando judicio cautione præſtita) abſolutio impendenda. Et hoc ipſum eſt in ſimilibus obſervandum, ſicut ſi aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipſum non eſſe ſibi tutum, & Judex poſteà in eum (quia non probavit hoc, nec comparuit) ſententiam excommunicationis promulget: nam tunc ſi excommunicatus ipſe ad Superiorem appellet, & ante omnia ſe ab eo petat abſolvi (cùm probare coram eo velit ipſum locum non exiſtere ſibi tutum) in hoc eſt proculdubiò audiendus, cùm præſumpta ſolummodo ejus contumacia videatur. Sed ſi Judex pronunciaſſet locum illum eſſe idoneum & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideò excommunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam intra decendium provocaſſet) nullatenus audiri debet.

[f] *al.* ipſos.

[t] Per viam ſupplicationis reſtitutionis in integrum, appellationis. Dom. Font.

Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronunciatur nulla: ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Idem ſi dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Joan. And.

§. 2. Sed ſi ex cauſa legitima ſeu probabili quis appellet, putà quia locus non eſt tutus, & poſt appellationem hujuſmodi excommunicatione ligetur, ac deinde conſtet Superiori, quòd ad ipſum ex tali cauſa extitit provocatum: non tamen illicò pronunciare debet excommunicationis ſententiam fore nullam; ſed poteſt eam ad cautelam juxta formam Eccleſiæ relaxare.

Si certum eſt excommunicationem eſſe juſtam, fit remiſſio: ſi certum eſt eam injuſtam, non fit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius eſt remittere. tenet tamen relaxatio ubi Archiepiſcopus eſt Judex, licèt non fiat remiſſio. Hoc dicit. Joan. And.

§. 3. Sanè ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe [u] juſtam, velut cùm propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata: ſuperior Judex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorſùs remittere debet; nec debet eum abſolvere, niſi excommunicator requiſitus malitioſè illi abſolutionis beneficium deneget exhibere. Si verò conſtet hujuſmodi ſententiam eſſe injuſtam, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolvi. Quòd ſi dubitetur, utrùm juſta ſit vel injuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare juxta formam Eccleſiæ poteſt illam, quanquam honeſtiùs & convenientiùs agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Ubi autem Superiori competit de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licèt forſitan ſit juſta: quoniam etſi contra jus litigatoris, non tamen contra jus conſtitutionis abſolvit.

[u] *al.* fore.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. Hoc dicit. Joan. Andr.

§. 4. Denique à ſubditis Suffraganei emendas pecuniarias [x] poteſt Archiepiſcopus, ſecundùm conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

[x] De Anch. hìc remittit ad xxiij. *q. 5. c. Si vos.* 21. *q. 5. Si quis cujuslibet.* Font.

Summatur ſuprà in §. Sed ſi ex cauſa: ubi videas.

§. 5. Poteſt quoque Archiepiſcopus beneficium abſolutionis, juxta formam Eccleſiæ nonnunquam impendere ad cautelam; utpote ſi aſſeritur in excommunicationis ſententia intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum; id eſt aliquid ſub vi præcepti vel mandati apertè in ea contineri, quod communiter vel in ſuo genere eſt peccatum, veluti ſi dicat fortè aliquis ſe à Suffraganeo excommunicatum fuiſſe pro eo quòd eleemoſynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in ſe bonum eſt, aut quia non operabatur id quod

ſuò actu illicitum eſt & pravum, & Suffraganeus ipſe aſſerat quòd pro digna & rationabili cauſa, vel pro conſervanda vel exequenda juſtitia hoc illi prohibuiſſet, vel etiam injunxiſſet: nam tunc Archiepiſcopus ad cautelam abſolvere poteſt eum.

Summatum habes ſuprà in §. Sed ſi ex cauſa, ibi vide.

§. 6. Similiter ſi aliquis proponat ſe ante diffinitivam ſententiam in judicio, vel extra, poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excommunicationis adſtrictum: poteſt Archiepiſcopus poſtquam ſibi de hoc conſtiterit (etiam priuſquam incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelam juxta formam Eccleſiæ impartiri.

VIII. ALEXANDER IV. [c. an. 1258. *Romæ.*]

Judex Eccleſiaſticus compellit Judicem Laicum repellere excommunicatos ab actibus judiciariis ſibi prohibitis. Hoc dicit. Joan. And.

DEcernimus, ut Judices ſeculares per cenſuram Eccleſiaſticam ab Eccleſiaſticis Judicibus, Canonica monitione præmiſſa, repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando [y] & teſtificando in ſuis curiis & judiciis compellantur.

[y] Quod lu-ratur patro-inando, de-et excom-unicatus re-ituere, vel rogare in auperes: uia malè eſt uæſitum. *ca. um ſit. de Jure.* Font.

IX. GREGORIUS X. in Concilio Generali Lugdunenſi. [an. 1273. *in Gallia.*]

Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et Canonica monitio dicitur, quæ habet dierum intervalla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. Hoc dicit. Joan. And.

COnſtitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes [z] excommunicatis ea participatione, quæ ſolam minorem excommunicationem inducit, monitione Canonica non præmiſſa, majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum declarantes decernimus, ita demum eſſe monitionem Canonicam in hoc caſu, ſi aliis ritè ſervatis eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas, ut Canonicè promulgetur excommunicationis ſententia, ſtatuunt jura præmitti: Judices ſive monitionibus tribus utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquorum dierum competentia intervalla: Niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda [a].

[z] Vide Fran. ...re. *l. 1. ff. de* ...*erb. obli. ca.* ...*x divina.* ...*xvii. q. ii.* ...: nutu dici-...ur loqui ...tiam ubi lex ...xpreſsè me-...init de ver-...is. *cap. cùm* ...*pud. de* ...*onſ.* Font.

[a] Vide Bald. ...*l. 1. de pre-* ... *Impe.* ...*fer.* Dom. ...ont.

X. IDEM. [c. an. 1273. *in Gallia.*]

Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. Hoc dicit. Dominicus.

PRæſenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quoad interdicti ſententias, in civitates, caſtra vel quælibet alia loca, ſive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

XI. IDEM in Eodem. [an. 1273. *in Gallia.*]

Primò, *excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis vel rebus ſuis, vel ſuorum: exercentes contra aliquos Eccleſiaſticam cenſuram, vel exerceri facientes, vel illam ſervantes.* Secundò *ibi*, Eadem, *pœnam prorogat ad utentem, vel motu proprio id agentem.* Tertiò, Qui autem *pœnam aggravat.* Hoc dicit. Joan. And.

QUicunque pro eo, quòd in Reges, Principes, Barones, nobiles, ballivos, vel quoslibet Miniſtros eorum, aut quoſcunque aliquos excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi aliàs in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum [b] gravandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſive quorum ſint occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes (niſi licentiam ipſam re integra revocaverint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint intra octo dierum ſpatium, reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſius impenſa,) eoipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Eâdem quoque ſententiâ ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædictâ licentiâ datâ uti, vel aliquod præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus: aliàs committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio: ex tunc ab ea non poſſint, niſi per Sedem Apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.

[b] Vide Bald. ...*l. His rebus.* ...*ſol. matri-* ...*on.* Bart. *in* ...*Nam &* ...*ervius. ff. de* ...*g. geſt. &* ...*quoniam* ...*ulta. C. ad* ...*eg. Jul. de* ...*i. & c. ſicut* ...*b. de teſtib.* ...ont.

XII. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si malefactor captus à Judice Laico dicit ſe Clericum: hujus rei cognitio ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notoriè vel publicâ famâ, vel communi æſtimatione habetur pro Clero, ſtatim fit remiſſio. Item ſi prius ſe gerebat pro Clerico: & modò deprehenſus fuit in habitu Clericali. Si autem priùs ſe gerebat pro Laico, licèt modò in Clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio, donec fuerit de Clericatu probatum; ſed interim contra eum Judex in nullo procedit. Hoc dicit. Joan. And.

SI Judex [c] Laicus malefactorem captum detineat, & is ſe Clericum dicens ad curiam Eccleſiaſticam petat remitti, vel curia ipſa eum tanquam ſuum Clericum repetat, Judice illum inficiante Clericum, ac ob hoc minimè remittendum: dubitationis hujuſmodi, an ſcilicet ſit, qui repetitur Clericus, ad Judicem Eccleſiaſticum, quia de re Eccleſiaſtica & ſpiritali, vocato tamen Judice ſeculari, vel alio, cujus intereſt, cognitio pertinebit. Et ſi notorium fuerit, quòd idem malefactor ſit Clericus, qui hujuſmodi privilegio gaudere debeat, ſtatim abſque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipſe pro Clerico communiter habebatur: incontinenti etiam ante cognitionem de Clericatu, Eccleſiaſticæ Curiæ debet reddi. Idem eſſe cenſemus ſi reus ipſe ante deprehenſionem pro Laico publicè ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu Clericali, tonſuram videlicet, & veſtes deferens Clericales: nam talem debemus Clericum, donec conſtet de contrario, reputare. Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab eo libertinus, legalis ſanxit auctoritas, ut probandi neceſſitate non ipſe, ſed adverſarius aſtringatur. Juſtum eſt enim ut ipſe talis, quem geſtat ex habitu, quouſque appareat aliud, præſumatur, qualis is eſſe, cujus fert habitum comprobatur. Ex ſtigmate namque conſueto Fabricenſibus [d] imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur. Et cuſtodes aquarum, quos Hydrophylacas nominant, quæ eis infigi ſolet annotatione ſignati manifeſti ſunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicujus eſſe videtur, in quo ipſe deprehenditur, donec contrarium doceatur [e]. Non ſic autem volumus obſervari, ſi ante deprehenſionem pro Laico publicè ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehenſionis tempore repertus fuerit in habitu Clericali: tunc enim reſtituendus non eſt; quouſque fidem de titulo fecerit Clericali, cujus eidem probationis onus incumbat, propter præſumptionem, quæ adverſùs ipſum orta eſt ex delatione Laicalis habitûs præcedenti. Contra eum tamen interim, quivis proceſſus Judicis penitùs conquieſcat.

[c] Vide Alex. *conſ. 8. lib. 1. & conſ. 61. l. 4.* Bald. *in l. Si qua per calumniam. Cod. de Epiſcop. & Cleri.* Canoniſtas *in c. cùm non ab homine. ext. de Judi.* latè Covarruviam *in practicis quæſtion. c. 33. &* Grammaticum *deciſione* 81.

[d] Vide Alciatum *lib. 1. prætermiſſorum, verbo Militia.*

[e] Vid. *c. tuam. de ordin. cog. l. præſes. C. ad l. Fabiam de plag.*

XIII. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes: non præmiſſa monitione Canonica. Hoc dicit. Joan. And.

STatutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ ſolùm [f] minorem inducit, majore excommunicatione ligari, monitione Canonica non præmiſſa: in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis (quæ pro hujuſmodi participatione plerumquè ab Ordinariis vel Delegatis [g] Judicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter obſervari. Decernentes eaſdem ſententias non tenere aliter promulgatas.

[f] ſolam.

[g] Nota quòd delegati poſſunt excommunicare, ſuſpendere, interdicere, quanquam hoc in literis delegationis non exprimatur, ſecundùm Doctor. Vide *not. ſup. eod. ſtatuimus.* Font.

XIV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem, excommunicatio poſt eam lata non convaleſcit: ſed potuit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de ſententiæ nullitate docuerit. Hoc dicit. Joan. And.

LIcèt excommunicationis ſententia poſt appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis appellationem ſuam minimè proſequentis non ratificetur, nec etiam convaleſcat: Excommunicatus tamen nominatim, vel ſpecialiter & expreſsè, qui poſt appellationem legitimam excommunicationis ſententiam aſſerit in ſe latam: ſi appellationem eandem intra tempus [h] ad ipſam proſequendam ab homine, vel à jure ſtatutum non fuerit, ut debuit, proſecutus, lapſo eodem tempore excommunicatus publicè nunciari, & nedum in judicialibus, ſed etiam in extrajudicialibus evitari, ac à legitimis actibus removeri debebit, quouſque quòd poſt appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipſius ſententiæ docuerit nullitate.

[h] Vide Abbat. *in c. teſtimonium, ext. de teſtib.*

XV. IDEM. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Prælatus capi faciens, & includens; etiam per Laicos Clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non eſt: nec etiam ipſi capientes. Secundò dicitur, *ſi talis dat fidejuſſores de parendo Juri, detineri non debet: niſi juſta cauſa id ſuadeat.* Hoc dicit. Joan. And.

SI [i] Clericos tuæ juriſdictioni ſubjectos propter commiſſos exceſſus; etiam per Laicos capi facias, & eos, ne fugiant, in carcere pœnâ debitâ poſteà caſtigandos includas: te vel capientes eoſdem, licèt nondum appareat incorrigibiles illos eſſe, nulla credimus excommunicatione innodari: Cùm in his (niſi aliàs ex propoſito excedatur in ipſis,) temeritas vel injuria nequeat deprehendi. Eoſdem quoque Clericos ſi de parendo juri tibi fidejuſſoriam dederint cautionem, detinere non debes: niſi exceſſûs enormitas, vel alia cauſa rationabilis eos ſuaſerit detinendos.

[i] Vide Alex. *conſil. 8. l. 1. incip. videtur ſuper primo dubio. & conſ. 149. l. 6. incip. in cauſa Inquiſitionis.*

XVI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Interdicto Clero non eſt interdictus populus, nec è converſo. Interdicta civitate propter delictum Domini, cives non interdicti extra ipſam audiunt divina. Interdicto populo, ſingulares de populo intelliguntur interdicti. Hoc dicit. Joan. And.

SI ſententia interdicti proferatur in Clerum, non intelligitur, niſi aliud ſit expreſſum in ea, interdictus populus: nec etiam è converſo. Unde uno interdicto ipſorum, alius licitè admittitur ad divina. Ceterùm cùm propter delictum Domini, vel Rectoris eſt civitas interdicta: cives ejuſdem (qui culpabiles non exiſtunt, dummodo & ipſi propter Dominum, vel Rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) poſſunt extra ipſam licitè intereſſe divinis [k]. Cùm verò alicujus terræ populus interdicto nodatur, ſingulares ex eo perſonæ, quas interdictas eſſe conſtat, (ne ſententia effectu careat, cùm divinorum auditio, & Sacramentorum perceptio populo, ut univerſis non competant) non debent alicubi, caſibus expreſſis à jure duntaxat exceptis, audire divina, vel Eccleſiaſtica recipere Sacramenta.

[k] Et an appellatione civitatis veniant terræ ſibi recommendatæ, vide Ancha. *in Cle. ne Romani. §. ſanè. de elect.* ubi afferit non venire, & quæ ſit ratio, vide Cur. *in conſ.* 204. *lib.* 2. & quid veniat appellatione civitatis, tradit Felin. *in c. Rodulphus. ext. de reſcr.*

XVII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Interdicta Civitate, ſuburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdictâ Eccleſiâ: capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. Hoc dicit. Joan. And.

SI civitas, caſtrum, aut villa, ſubjiciantur Eccleſiaſtico interdicto: illorum ſuburbia, & continentia ædificia eoipſo intelligi volumus interdicta. Nam licèt prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen caſu ne vilipendi valeat ſententia interdicti (quod fieret ſi poſſet in ipſorum ſuburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari, ut priùs) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoque ſimili ſi ſit Eccleſia interdicto ſuppoſita [l] vel ſubjecta: nec in capella ejus celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem Eccleſiæ contiguis poterit ſepeliri. Secùs ſi ei contigua non exiſtant.

[l] *Hæc duo verba*, ſuppoſita vel, *deſunt in manuſcriptis codicibus.*

XVIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Celebrans ſcienter in Eccleſia polluta vel præſente excommunicato majori excommunicatione; irregularitatem non contrahit. Dominicus.

IS, qui in Eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus majori excommunicatione nodatis, ſcienter celebrare præſumit: licèt in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen, cùm id non ſit expreſſum in Jure, laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis & ineligibilis eſt. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Is verò, qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc privilegiatus exiſtat, aut à jure ſit conceſſum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis, quòd nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

XIX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Tempore interdicti chriſma, die Cœnæ Domini confici poteſt. Hoc dicit.

QUoniam [m] in Baptiſmo & Confirmatione (quæ nedum pueris, ſed adultis, propter moræ periculum exhiberi poſſunt, licitè tempore interdicti) chriſmatis utimur unctione: poſſe (licèt terra interdicta exiſtat) chriſma die Cœnæ Domini confici, dubium non exiſtit.

[m] Vide text. & ibi Doct. *in c. non eſt. in fi. extr. de ſponſ.*

XX. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ in ea divina celebrans, eſt irregularis. Et moriens impœnitens ſuſpenſione illa durante, caret Eccleſiaſticâ ſepulturâ. Et ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ vel officio per appellationem ſequentem non ſuſpenditur. Hoc dicit. Dominicus.

IS, cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus (cùm ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa divinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, ſi contra interdictum hujuſmodi divinis in ea ſe ingerat in ſuo agens officio ſicut priùs. Talis quoque ſi hoc interdicto durante decedat: non debet in Eccleſia vel Cœmeterio Eccleſiaſtico, niſi [n] pœnituerit, ſepeliri. Sanè ſicut excommunicatio, ſic ab officio vel ab ingreſſu Eccleſiæ lata ſuſpenſio, aut ipſius effectus, per appellationem ſequentem minimè ſuſpenduntur.

[n] *In manuſcriptis codicibus ita*: niſi priùs pœnituerit, &c.

XXI. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Religioſum Clericum verberantem, abſolvit Epiſcopus eo caſu, quo abſolveret Clericum. Hoc dicit. Dominicus.

REligioſo, qui manus violentas in Clericum ſecularem injecit, ne hoc prætextu habeat materiam evagandi, poterit ab Epiſcopo eo caſu abſolutionis beneficium exhiberi, quo ſeculari Clerico poſſet, ſi alium Clericum percuſſiſſet.

Verberans novitium Religionis, excommunicationem incurrit. Hoc dicit. Dominicus.

§. 1. Quamvis [o] autem is, qui Religionem ingreditur, Religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit tacitè vel expreſsè profeſſus: ſi quis tamen violentas manus in eum injiciat, excommunicationis latæ à Canone vinculum non evadit.

[o] Vide Felinum *c. cùm deputati. extr. de jud. & Ja*[...] *ſo. l. pen. ff. d*[...] *jur. om. jud.*

XXII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Abſolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat cùm commodè poteſt, ei à quo aliàs abſolvi debebat: recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicujus conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat. Joan. And.

EOs qui à ſententia Canonis vel hominis (quum ad illum, à quo aliàs de jure fuerant abſolvendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro abſolutionis beneficio habere recurſum) ab alio abſolvuntur: ſi ceſſante poſteà periculo, vel impedimento hujuſmodi ſe illi, à quo his ceſſantibus abſolvi debebant, quàm citò commodè poterunt, contempſerint præſentare, mandatum ipſis ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & ſatisfacturi, prout juſtitia ſuadebit: decernimus, ne ſic cenſuræ illudant Eccleſiaſticæ, in eandem ſententiam recidere ipſo jure. Idem ſtatuimus de his, quibus (cùm à Sede Apoſt. vel à Legatis ipſius abſolutionis beneficium, à quibuſvis ſententiis conſequuntur) injungitur, ut Ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, ſe conſpectui repræſentent, & paſſis injuriam, ſeu iis quibus propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeant competentem: ſi hæc quum primùm commodè poterunt, non curaverint adimplere.

XXIII. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Si percuſſionem in Clericum ſine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus ſum: ſecùs ſi meo nomine non ſit facta. Joan. And.

CUm quis abſque tuo mandato manus injicit [p] in Clericum tuo nomine violentas: ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam à Canone incunctanter incurris. Cùm ratihabitio retro trahatur, & mandato debeat comparari. Si verò injectio eadem tuo nomine non ſit facta: tunc licèt pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius [q] vinculo innodaris. Cùm quis ratum habere nequeat, quod ejus nomine non eſt geſtum.

[p] *al.* injecerit

[q] *al.* illius.

XXIV. Idem. [c. an. 1299. *Romæ.*]

Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur: niſi ſint excommunicati, qui non niſi in mortis articulo admittentur: vel niſi cauſam dederint interdicto, qui non admittentur, niſi ſatisfaciant, vel caveant prout poſſunt. Item illo tempore Miſſæ, & alia divina officia ſub pœna diſtributionum, ſicut priùs in Eccleſiis celebrantur januis clauſis: planè ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum, & quater in anno altè cum campanis & januis apertis, celebrare poſſunt, & excluſis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In ceteris ſervandum eſt interdictum. Et revocata ſunt privilegia, ultra id quibuſcunque conceſſa. Hoc dicit. Joan. And.

ALma mater Eccleſia [4] plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & conſultè: quæ ſuadente ſubjectorum utilitate, poſtmodum conſultiùs, ac rationabiliùs revocat [r], in meliùſve commutat. Sanè à noſtris dudum fuit prædeceſſoribus conſtitutum, ut in terris ſeu locis Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nulla, certis caſibus & Sacramentis exceptis, divina celebrentur officia, vel miniſtrentur Eccleſiaſtica Sacramenta. Quia verò ex diſtrictione hujuſmodi ſtatutorum excreſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt: ac Eccleſiis ſine culpa earum debita obſequia ſubtrahuntur, cum fratribus noſtris deliberatione habita ſuper his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à jure prolati: non tantummodo morientes, ſed * etiam viventes, tam ſani etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum, ſummè neceſſaria eſt,) licitè admittantur: dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti, præterquam in mortis [ſ] articulo, nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata eſt ſententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occaſione ipſum interdictum eſt latum, præbuerunt auxilium, conſilium, vel favorem: niſi de ipſo delicto, ſi ſint tales, quòd id facere valeant, priùs ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut ſi ſatisfacere nequeunt, vel hujuſmodi cautionem præſtare juraverint, quòd quum poterunt, ſatisfacient: & ad ſatisfactionem hujuſmodi per eum, vel per eos, qui facere ipſam debent & poſſunt, præſtandam dabunt conſilium, & auxilium, ac juxta poſſe ſuum fideliter laborabunt: non eſt pœnitentiæ beneficium

[r] Vide *l.* 1. [...] *de cad. tol. ubi dicit* Bald. quòd ſicut medicu[...] ſecundùm tempora alterat medicinas, ita Legiſlator lege[...] Font.

* *al. ita:* ſe[...] & viventes.

[ſ] Nam in mortis articulo nulla e[...] caſuum reſer[...]vatio, atque ideò omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt. ita Concil. Trid *ſeſſ.* 14. *c.* 7. *de caſuum r*[...]*ſervatione.*

aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (ubi civitas vel locus alius seu universitas interdicti existunt) facienda est relatio interdicti, sed est eis solummodo injungenda pœnitentia salutaris. Adjicimus præterea, quòd singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur divina Officia sicut priùs: submissa tamen voce & januis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam Canonici, quàm Clerici Ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt Canonicis tribuuntur: si ad officia non venerint suprà dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si divinis Officiis non adessent. In festivitatibus verò natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina Officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsùs exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reverentiam dictarum solennitatum, ut ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum [t] faciliùs inclinentur, præfatis diebus participationem permittimus divinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Ceteris, quæ circa observationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusvis privilegiis, Ecclesiis, Monasteriis, Ordinibus, Religionibus, seu personis, Ecclesiasticis, secularibus, vel Regularibus exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab Apostolica Sede concessis, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari, cùm quibuslibet, tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent suprà dictis.

[t] al. effectum.

¶ Pith. [4] *Alma mater Ecclesia.*] Vide Albert. Argentinens. *in Chronic. pag.* 98.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Titulus XII.

I. Innocentius IV. [c. an. 1250. *Romæ.*]

Declarat hic Innocentius quid significet verbum privilegii: recipimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ: & quis locus dicatur esse desertus. Hoc dicit. Joan. And.

Veniens: *Et infrà.* Per illa verba privilegii, in speciales & proprios Ecclesiæ Romanæ filios vos recipimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios ejusdem Ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano Pontifice vel Legato ab ejus latere [u] destinato, interdici vel excommunicari à quoquam non valeant, declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitùs, neque cultus fuerit, vel ultra memoriam hominum, secundùm indulgentiam Lucii est sub Saracenorum potestate detentus: censentes Ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas in eo plena libertate gaudere: ut secundùm indulgentiam Lucii, nihil ab ipsis legis Diœcesanæ nomine valeat per Episcopos exigi: quæ, secundùm privilegium Alexandri, non possint interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis hujusmodi dicti fratres habeant potestatem, petitâ à Sede Apostolica licentiâ, construendi, easque cum suis plebibus per suos Clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi Episcopis præsententur: ut ab eis curam recipiant animarum, cùm plebes Episcopis sint subjectæ. Ceterùm dicti fratres decimas de laboribus & novalibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aut aliis bonis sibi à Deo præstitis, Conventibus Clericorum Ordinis sui, à quibus quarta vel tertia, nullatenus exigatur, cum integritate persolvant: salva moderatione Concilii Generalis. In aliis eorum possessionibus jure communi, seu quolibet alio Ecclesiis Parœcialibus, & Diœcesano Episcopo reservato. Per declarationem autem hujusmodi nolumus defensionibus aliis, seu juribus partium derogari.

[u] P. de Ancharar. negat per hunc text. probari Legatos cognoscere posse de causis exemptorum, quia hic est privilegium, non jus commune. Non æquiparatur Ordinariis, qui exemptos non judicant. not. *suprà de Offic. Leg. translationem.* Font.

II. Nicolaus III [x]. [c. an. 1278. *Romæ.*]

Declarat Manifestum & Evidens esse synonyma, & idem significare, quoad casum Decret. de Elect. Si forte. Joannes Andræas.

Constitutionem felicis recordationis Greg. Papæ prædecessoris nostri editam in Concilio Lugdunen. ut si fortè inter cetera quæ objiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promovendo ad aliquam dignitatem evidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitùs cognoscatur: & si opponentem inventum fuerit destitui veritate, à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in objectorum probatione omnium defecisset: In illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis [y] sensibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu opponit electo locum habere: ac quoad intentionem constitutionis ipsius, manifestum & evidens, idem supponere declaramus.

[x] *In plerisque antiquis cod. etiam impressis tx*, Nicolaus IV.

[y] al. corporeis.

Declarat conspiratores & conjuratores, qui juraverunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in Canonicum ad mandatum Papæ donec possent resistere. Joan. And.

Ceterùm Canonicos cujusvis Ecclesiæ, qui statutum fecerunt solenniter, & juramento firmarunt, quòd Ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes Canonicatum ipsius Ecclesiæ defenderent usque ad jus vel sententiam, quantùm possent ad judicium Domini Papæ, vel specialis mandati ejusdem: & quòd communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo Capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quandiù aliquis de Canonicis ejusdem Ecclesiæ defensionem hujusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo subire, alii Canonici non possent nec deberent recipere in Canonicum, nec habere pro Canonico in Capitulo, vel extra Capitulum impetrantem: conspiratores & conjuratores contra Sanctam Romanam Ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipsius decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac conjuratores secundùm Sanctiones Canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum: multis ex causis est detestabile & illicitum. Hoc dicit.

Statutum quoque ipsum, quod Capitulo prælibato & singulis ejus personis libertatem obedientiam eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi, saltem usque ad sententiam & [z] Pontificum Romanorum judicium, seu speciale mandatum, liquidò interdicit, promptum futurorum gravaminum & expensarum discrimen ingerens; contra legitimas sanctiones, laudabile votum execrantium lites, vetat; injustam litem movere compellit; iniquæ controversiæ, seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum: conspirationem & conjurationem continere contra libertatem & auctoritatem Sedis Apostolicæ manifestè, ac alias detestabile prorsúsque illicitum reputamus.

[z] al. & Pontificis Romani, &c.

III. Idem. [c. an. 1278. *Romæ.*]

Constitutio amplissima penè cunctas declarans hæsitationes, quæ circa Divi Francisci Regulam contingere possunt: præsertim an Fratres Minores, quos Cordigeros vocant, illius regulæ Professores sint ad omnia Evangelii consilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legatàque sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentissimè resolutis.

Exiit qui seminat [a] seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Jesus Christus, verbum Evangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & juxta Prophetam colonus futurus, in terram semen suum doctrinam Evangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes salvare venerat: qui tandem seipsum Deo Patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolavit. Licèt autem hoc semen in singulos communicativa Dei charitate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus pervia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum divitiarum solicitudinibus lacerata. Et ideò unum pravis affectibus conculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum verò legitur inordinatis solicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor, & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum Fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per Almum Christi Confessorem Franciscum radicata Religio: qui ex illo vero semine germinans germen illud, per regulam spargit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in observatione Evangelii generavit. Isti sunt filii, qui docente Jacobo verbum æternum Dei Filium insitum humanæ naturæ in horto virginalis uteri potens servare animas in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius Sanctæ Regulæ Professores, quæ Evangelico fundatur eloquio [b], vitæ Christi roboratur exemplo: Fundatoris Militantis Ecclesiæ, Apostolorum ejus sermonibus actibúsve firmatur. Hæc est apud Deum & Patrem munda & immaculata Religio, quæ descendens à Patre luminum per ejus Filium exempliter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum Sanctum Beato Francisco, & eum sequentibus inspirata totius in se quasi continet testimonium Trinitatis. Hæc est, cui, attestante Paulo Apostolo, nemo decetero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmavit, volens Institutorem ipsius Passionis suæ signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra Fratres ipsos Minores & Regulam hostis antiqui cessavit astutia, quin potiùs contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos invidiâ, iracundiâ, & indiscretâ inscitiâ concitavit: mordentes Fratres & eorum Regulam, quasi illicitam, inobservabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc Sanctam Regulam, ut prædicitur, præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis observationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices [c] approbatam, & etiam per Sedem Apostolicam confirmatam, tot divinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot Sanctis Viris [d] in observantia hujus Regulæ agentibus & finientibus

[a] *In antiquioribus codicibus etiam impressis ita*, exiit qui seminat, & infrà: & mox sequitur Decretalis Privilegium. Ex prima etiam glo. hic constat olim non fuisse solitam apponi integram; sed decisè id initium tantùm.

[b] Non tamen per omnia, ut in *Extravag. quorundam. §. adhuc.* Font.

[c] Honorium III. Innocentium III. Gregorium IX. Fontan.

[d] Quos ponit Ant. circa finem III. partis suæ Chronicæ.

dies suos, quorum nonnullos Sanctorum catalogo Sedes eadem ex eorum vita & miraculis fecit ascribi. Ac novissimè, quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum approbatam esse ex evidenti utilitate, quam de ipsa consequitur universalis Ecclesia in Generali Lugdunensi Concilio declaratur. Nec nos minùs attendimus, imò profundiùs cogitamus, sicut pensare debent subtiliùs Catholicæ Fidei professores: quia ipse Deus Ordinem prædictum & ejus Observatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præservavit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in Ordine ipso degentium constravit; quin potiùs in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum observantia mandatorum. Veruntamen, ut Ordo prædictus, quibuslibet prædictis anfractibus, distincta & pura vigeat claritate, & sicut Fratres ejusdem Ordinis nuper in generali Capitulo congregati providerant; dilectis filiis Generali & nonnullis aliis Provincialibus ejusdem Ordinis Ministris, qui in Capitulo ipso convenerant, in nostra præsentia constitutis, cùm ad plenam observationem Regulæ ejusdem in vigore spiritûs eorum fervere noscatur intentio: Visum est nobis (ut mordacibus hujusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa Regula videri poterant dubia declarare; nonnulla per Prædecessores nostros etiam declarata pleniori claritate differere, in aliquibus etiam Regulam ipsam contingentibus puritati eorumdem conscientiæ providere. Nos autem, qui à teneris annis ad Ordinem ipsum affectus nostros [e] ereximus in illis succedendo, cum aliquibus ejusdem Confessoris sociis, quibus ejus vita & conversatio nota erat: super ipsa Regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractavimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum ejusdem Ordinis per prædictam Sedem Gubernator & Protector, & Corrector effecti, conditiones prædicti Ordinis ex imminenti nobis cura palpavimus in Apostolatûs officio, tam de pia intentione Confessoris prædicti, quàm de iis quæ Regulam ipsam & ejus observantiam contingunt, ex prædictis longâ etiam experientiâ informati, nostros ad Ordinem præfatum convertimus cogitatus; & tam ea quæ per eosdem Prædecessores approbata & declarata esse noscuntur, quàm etiam ipsam Regulam & eam contingentia, maturitate plenâ discussimus. Nonnulla in præsenti serie statuimus, declaravimus, certiùs approbavimus, approbata confirmavimus, edidimus, & concessimus plura etiam ordinando seriosiùs & clariùs, quæ infrà scriptis articulis pleniùs exprimuntur. In primis, quia, sicut intelleximus, ab aliquibus hæsitatur, an Fratres ejusdem Ordinis, tam ad consilia, quàm ad præcepta Evangelii teneantur: tùm quia in Regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Fratrum Minorum hæc est; scilicet Domini nostri Jesu Christi Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo quòd in eadem Regula continetur sic: Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & Regulam observare: tum etiam quia in fine ipsius Regulæ continentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus.

[e] Idem dicit Jo XXII. *in Extravag. quorumdam. verb. Nunc verò. post princ.* Font.

Licèt felicis recordationis Gregorius Papa IX. prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios ejusdem Regulæ declaraverit: quia tamen ejus declaratio propter aliquorum insurgentium in Fratres, & Regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum posteà emergentium casuum considerandos eventus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa Regula insufficiens videtur: Nos obscuritatem ac insufficientiam hujusmodi præfatæ interpretationis declaratione amovere volentes, & cujuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quòd cùm in principio Regulæ non absolutè, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur, Regula & vita Minorum Fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem Regula multùm arctè prosequitur; & nihilominùs alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione Regulæ liquere valet apertiùs; ut illud, quod in professione, quasi absolutè subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & Regulam observare, & quod in fine subjungitur: & sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus, totum ad ipsius Regulæ modificatum vel determinatum seu specificatum principium reducatur; videlicet ad observantiam Evangelii, ut prædicitur, per ipsam Regulam in illis tribus modificatam vel determinatam seu specificatam: cùm non sit verisimile ipsum Sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione vel determinatione seu specificatione prolatum: licèt quasi succinctoriè repetitum voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere. Et utriusque juris argumenta nos doceant [f], ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa verò quæ in medio ad finem atque principium, & ea quæ in fine ad utrumque vel eorum alterum sæpè referri. Et dato, quòd absolutè diceretur omnino, promitto sanctum

[f] Quæ vide in Glos. *rubr. inf. eo. de Reg. jur. tit. proxi.* Font.

Evangelium observare, non [g] Professor hujusmodi intenderet se ad omnem consiliorum observantiam obligare: quod vix aut nunquam posset ad literam observare; propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur. Clarè videtur promissionem hujusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi ut observantia Evangelii, sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet quòd præcepta ut præcepta, & consilia ut consilia à promittentibus observentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem Beatus Franciscus in serie sui processûs in Regula patenter ostendit, cùm aliqua Evangelica consilia indicat, ut consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilii, nonnulla verò sub prohibitione ac verbo præcepti; per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio [h], quòd Fratres ex professione hujusmodi Regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Evangelica tenerentur, sed solùm ad illa consilia quæ in eadem Regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Unde nos ad Fratrum ejusdem Ordinis conscientias plenariè serenandas declaramus, quòd ex professione ejusdem Regulæ, Fratres ipsi ad ea tantùm Evangelica observanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa Regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla verò alia per Evangelium data consilia eò magis, secundùm exigentiam sui statûs tenentur plùs quàm ceteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem hujusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem quæ in ipsa Regula continentur, tam præcepta, quàm consilia, quàm cetera ex voto professionis hujusmodi, non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in Regula ipsa traduntur; ut scilicet teneantur ad eorum [i] observantiam, quæ in eadem Regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Ceterorum verò observantiam, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & instructoriis, seu quibuscunque aliis continentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos prosequi, quo imitatores tanti Patris effecti Christi semitas elegerunt. Porrò cùm ipsa Regula expressè contineat, quòd Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem; sitque declaratum per eundem Prædecessorem nostrum Gregorium IX. & nonnullos alios hoc servare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi, quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnaverit astutia, Fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur: dicimus quòd abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo [k] docuit & exemplo firmavit: quámque primi Fundatores militantis Ecclesiæ: prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfectè vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt. Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur loculos habuisse: nam sic Jesus Christus, cujus perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout Evangelica testatur Historia) non tantùm carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curvatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis: Egit etiam infirma sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed utrumque perfectè perfectus existens, ut perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utrosque salvare venerat, qui tandem mori voluit pro utrisque. Nec quicquam ex his insurgat erroneè, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes tanquam homicidæ sui vel tentatores Dei vivendi discrimini se committant: sic enim seipsos committunt Divinæ Providentiæ in vivendo, ut viam non contemnant provisionis humanæ: quin vel de iis quæ offeruntur liberaliter, vel de iis quæ mendicantur humiliter; vel de iis quæ conquiruntur per laboricium sustententur, qui triplex vivendi modus in Regula providetur expressè. Profectò si, juxta promissum Salvatoris, nunquam deficiet fides Ecclesiæ, per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur, ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cujuslibet videtur esse sublata. Et quidem ubi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec ceteris, sic nec ipsis Fratribus jure poli in extremæ necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur, cùm ab omni lege extrema [l] necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renunciationem usus rerum cuiquam videatur inducere: nam cùm in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, usumfructum, jus utendi, & simplicem facti usum, & ultimo tanquam necessario egeat, licèt primis carere possit, vita mortalium; nulla prorsùs potest esse professio, quæ

[g] *al.* Cùm Professor, &c.

[h] Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.

[i] Verba obligatoria sunt: *teneantur, habeant*; & alia declarata *in Clem. Exivi. §. Ut autem hæc. §. Præterea eum.* Font.

[k] Extravag. *Quia quorundam*, declarat, Hæreticum asserere, quòd Christus nec in speciali, nec in communi proprium habuerit. Font.

[l] *De Consecr. dist. 1. sicut & infrà ea. Distin. 4. c. Sanctum. c. Quod non est. cum gl. de reg. jur.* Font.

quæ à ſe uſum neceſſariæ ſuſtentationis excludat: verùm condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſpontè devovit Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, omnium abdicare dominium, & rerum ſibi conceſſarum neceſſario uſu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem uſûs & rei cujuſque dominium à ſe abdicaſſe videtur, ſimplici uſui omnis rei renunciaſſe convincitur: qui, inquam, uſus non juris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantùm; in utendo præbet utentibus nihil juris; quinimò neceſſariarum rerum, tam ad vitæ ſuſtentationem, quàm ad officiorum ſui ſtatûs executionem (excepto quod de pecunia infrà ſubjungitur) moderatus uſus: ſed ſecundùm eorum Regulam & veritatem omnimodam conceſſus eſt Fratribus: quibus rebus Fratres licitè uti poſſent durante concedentis licentia, & juxta id quod in præſenti ſerie continetur. Nec his obviare dignoſcitur, quod civilis providentia in humanis rebus humanè conſtituit; videlicet non poſſe uſum vel uſumfructum à dominio perpetuò [m] ſeparari: quod ne dominium dominis (ſemper abſcedente uſu) redderetur inutile, temporalem utilitatem tantùm in conſtituendo proſpiciens iſta decrevit.

[m] Vide l. Omnium. ff. de uſufr. l. Antiquam. C. eod. Font.

Retentio namque dominii talium rerum cum conceſſione uſûs facta pauperibus, non eſt infructuoſa domino, cùm ſit meritoria ad æterna, & profeſſioni pauperum opportuna, quæ tantò ſibi cenſetur utilior, quantò commutat temporalia pro æternis. Profectò non fuit Confeſſoris Chriſti Regulam inſtituentis intentio: quinimò contrarium in ipſa conſcripſit, contrarium vivendo ſervavit, cùm & ipſe temporalibus ad neceſſitatem uſus fuerit, & in pluribus locis in Regula uſum talem licere Fratribus manifeſtet. Dicit namque in Regula quòd Clerici faciant Divinum Officium, ex quo habere poterunt Breviaria: ex hoc patenter inſinuans, quòd Fratres ſui habituri eſſent uſum Breviarii & librorum, qui ſunt ad Divinum Officium opportuni. In alio quoque Capitulo dicitur, quòd Miniſtri & Cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis, per amicos ſpiritales ſolicitam curam gerant, ſecundùm loca & tempora, & frigidas regiones; ſicut eorum neceſſitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans Fratres per congruum laboris exercitium ad otium evitandum: dicit quòd de mercede laboris, pro ſe & ſuis Fratribus corporis neceſſaria recipiant. In alio quoque Capitulo continetur, quòd Fratres vadant pro eleëmoſynis confidenter. Habetur [n] etiam in eadem Regula, quòd in prædicatione quam Fratres faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia ad utilitatem & ædificationem populi, annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam. Sed conſtans eſt, quòd hæc præſupponunt ſcientiam: ſcientia requirit ſtudium; exercitium verò ſtudii convenienter haberi non poteſt, ſine uſu librorum [o].

[n] Vide Conc. Trid. ſeſſ. 5. de Refor. c. 2.

[o] Libri ſunt ad ſcientiam neceſſarii. Vide Oldrad. Conſ. 84. incip. An expediat habere multos libros.

Ex quibus omnibus ſatis claret ex Regula ad victum, veſtitum, Divinum cultum & ſapientiale ſtudium neceſſarium rerum uſum Fratribus eſſe conceſſum. Patet itaque ſanè intelligentibus ex prædictis Regulam quoad abdicationem hujuſmodi, non ſolùm obſervabilem, poſſibilem & licitam, ſed meritoriam & perfectam, & eò magis meritoriam, quò per ipſam Profeſſores ipſius magis à temporalibus propter Deum, ſicut prædicitur, elongantur. Ad hæc cùm Fratres ipſi nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum Ordini poſſint etiam in communi, & cùm aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, ea, ſi ſecùs non exprimat, offerentis, concedentis, vel donantis, veriſimiliter credatur intentio, ut rem hujuſmodi oblatam, conceſſam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat, à ſe abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum, nec ſit perſona, in quam loco Dei congruentiùs hujuſmodi rei dominium transferat, quàm Sedes præfata, vel perſona Rom. Ponti. Chriſti Vicarii, qui Pater eſt omnium, & Fratrum Minorum nihilominus ſpecialis. Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium, cùm Patri filius ſuo modo, ſervus domino, & Monachus Monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas vel donatas acquirant, omnium utenſilium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorum, quæ & quorum uſumfructum, ſcilicet Ordinibus vel Fratribus ipſis, licet habere proprietatem & dominium [p], (quod & ferè Innocentius Papa IV. prædeceſſor noſter feciſſe dinoſcitur) in nos & Romanam Eccleſiam planè & liberè pertinere, hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus.

[p] De hoc dominio, vide Extrav. Joan. XXII. incip. Ad Conditorem Canonum. tit. de verb. ſigni. & Extravag. Quorundam. eod. tit.

Præterea loca empta de eleëmoſynis diverſis & oblata ſeu conceſſa Fratribus, ſub quacunque forma verborum (licèt Fratres ſibi cavere debeant, quòd hujuſmodi verbis ſtatui ſuo incompetentibus non utantur) à diverſis ſeu pro indiviſo poſſidentibus, ſeu certas partes in ipſis locis habentibus, in quibus ipſi poſſidentes pro indiviſo, ſeu certas partes habentes nihil ſibi in oblatione ſeu conceſſione hujuſmodi reſervaverint: ſimiliter & in jus & dominium ac proprietatem noſtram & Eccleſiæ prædictæ eadem auctoritate ſuſcipimus. Loca verò ſeu domos pro habitatione Fratrum à ſingulari perſona vel collegio, vel ipſis Fratribus ex integro concedenda ſeu etiam offerenda (ſi talia de voluntate conferentis Fratres inhabitare contigerit) perſeverante tantùm voluntate concedentis inhabitent. Ac illa liberè præter Eccleſiam & Oratoria ad Eccleſiam deſtinata, & cœmeterium, quæ tàm ad præſentia, quàm ad futura in jus ac proprietatem noſtram & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo & auctoritate recipimus: mutata concedentis voluntate, ac ipſis Fratribus patefacta dimittant, in quorum locorum dominio ſeu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino; niſi ea ſpecialiter de noſtro ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ recipiantur aſſenſu; & ſi in eiſdem locis reſervaverit dominium ſibi in concedendo concedens, præter inhabitationem Fratrum ſpeciale [q] dominium in jus Eccleſiæ ſæpedictæ non tranſeat: ſed potiùs plenè liberum maneat concedenti.

[q] al. tale.

Inſuper nec utenſilia, nec alia præter eorum uſum ad neceſſitatem & officiorum ſui ſtatûs executionem: (non enim omnium rerum uſum habere debent, ut dictum eſt) ad ullam ſuperfluitatem, divitias ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo, ut ea diſtrahant, ſive vendant, recipiant, nec ſub colore providentiæ in futurum, nec alia occaſione: quinimò in omnibus appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in uſu neceſſitas. Hoc autem ſecundùm exigentiam perſonarum & locorum Miniſtri & Cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis cum diſcretione diſponant; cùm de talibus interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circumſtantiæ plùs minúſve ac aliter provideri requirant: iſta tamen ſic faciant quòd ſemper in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum Regula invenitur indicta. Ceterùm cùm in eadem Regula ſit ſuper præcepti diſtrictione prohibitum, ne Fratres recipiant per ſe vel per alios denarios vel pecuniam ullo modo: ídque Fratres in perpetuum ſervare cupiant, & velut injunctum neceſſe habeant adimplere, ne ipſorum puritas in hujuſmodi obſervatione præcepti maculetur in aliquo, & ne Fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur. Articulum iſtum propter detrahentium morſus profundiùs, quàm noſtri Prædeceſſores fecerint aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentes dicimus in primis, quòd Fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cùm eis mutuum contrahere, ipſorum ſtatu conſiderato, non liceat [r]; poſſint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleëmoſynis, de quibus ſatisfieri commodè tunc non poſſet) citra cujuslibet obligationis vinculum dicere, quòd per eleëmoſynas & alios amicos Fratrum ad ſolutionem hujuſmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo caſu procuretur à Fratribus, quòd ille qui dabit eleëmoſynam, per ſe vel per alium non nominandum ab ipſis ſi fieri poterit, ſed ab eo potiùs juxta ſuum beneplacitum aſſumendum, hujuſmodi ſatisfactionem faciat in totum vel in partem, prout ſibi Dominus inſpirabit.

[r] Quia tibi de meo fit tuum; quod pronomen Fratri Minori non convenit: & hanc proviſionem circa pecuniam approbat Clem. Exivi. Ibi vide à §. Porrò uſque ad §. Proinde. Font.

Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus ejus immineat, aut quia quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque aliâ occaſione vel causâ; declaramus & dicimus, quòd in nullo Regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſervantia maculatur; ſi Fratres ipſi alicujus vel aliquorum ſibi curent dare notitiam; vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſentare: cui vel quibus ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſſit executio prædictorum, ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationibus infrà ſcriptis. Ita tamen, quòd penes ipſum dantem dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ cum libera poteſtate revocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper uſque ad converſionem ipſius in rem deputatam, plenè, liberè, ac integrè remanentibus, in ipſa pecunia nihil omnino Fratres juris habeant, nec adminiſtrationem, ſeu diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam, vel non nominatam ab eis, cujuſcunque conditionis exiſtat, in judicio, vel extra actionem, perſecutionem, aut aliquod aliud jus intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſione hujuſmodi ſe habeat: liceat tamen Fratribus ſuas neceſſitates inſinuare, ac ſpecificare, vel exponere perſonæ prædictæ, ac eam rogare, quòd ſolvat [ſ]. Poſſint etiam perſonam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione provideat.

[ſ] Quid de hæredibus talis perſonæ, vide infrà. eod. §. In eo caſu. Font.

Ita tamen quòd ab omni ejuſdem pecuniæ adminiſtratione, ſeu diſpenſatione, & contra prædictam perſonam actione ſeu perſecutione, ut prædictum eſt, Fratres abſtineant omnimodo. Si verò perſonam hujuſmodi nominatam, vel non nominatam à Fratribus (quò minùs per ſe poſſit exequi, quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, voluntatem, ſeu locorum diſtantiam, ad quæ ipſe nollet accedere, in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda, vel per occaſionem aliam impediri: liceat Fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandàm ad præmiſſa in nominando & aliis (ſi ad primam dantem non poſſint vel nolint habere recurſum) cum iſta perſona facere, ſicut ſuprà proximè declaravimus ei licere cum prima: duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis, ut dictum eſt, communiùs & generaliùs videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere, cùm prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen, ut interdum dictum eſt, propter locorum diſtantiam, in quibus eſſet ſatisfactio facienda, & conditiones ſeu circumſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurium perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunum: liceat ipſis Fratribus in hoc caſu juxta negotii qualitatem, ſervato modo prædicto, plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu præſentare ad iſtud miniſterium exequendum. Et quia oportet & expedit Fratrum neceſſitatibus, non ſolùm illis, pro quibus jam eſſet ſolutio,

ſeu ſatisfactio facienda, ut ſuperiùs proximè dictum eſt, ſed etiam imminentibus, ſive tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ brevi tempore expediri valeant, ſive tales licèt paucæ comparativè, quarum proviſio ex ſui conditione neceſſariò tractum [t] temporis habet: ut in libris ſcribendis, Eccleſiis ſeu ædificiis ad uſum habitationis ipſorum conſtituendis, libris & pannis in locis remotis emendis & aliis ſimilibus, ſi quæ occurrerint cum moderatione ſupradicto ſalubriter provideri. Sic in iſtis neceſſitatibus clarè diſtinguimus: ſic in eis Fratres poſſe tutè & ſalvâ conſcientiâ procedere declaramus: videlicet ut ingruenti vel imminenti neceſſitate, quæ brevi tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumſtantiis non ſic brevi, (ut ſuprà in proximo caſu dictum eſt,) valeat expediri: tam quoad dantem eleëmoſynam, quàm quoad nominatum vel ſubſtitutum in omnibus & per omnia (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatibus præteritis faciendæ ſuprà proximè declaravimus) procedatur. In ea verò neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui, ut prædicitur, tractum temporis habet innexum [u], quia in eo caſu veriſimile eſt, quòd tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui conditione requireret: tum etiam circumſtantiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata frequenter caſus acciderent, in quibus ad expeditionem neceſſitatis hujuſmodi oporteret, quòd per diverſas manus & perſonas tranſiret pecunia neceſſitati hujuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem ſeu etiam ſubſtitutum ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto, ſi caſus talis accideret, poſteà ſubrogatum habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in neceſſitatibus præteritis & ingruentibus, quæ poſſint brevi tempore vel interdum non brevi, ut ſuprà exprimitur, expediri, ut prædiximus, obſervandos, ad obſervandam ipſius Regulæ ac Profeſſorum ejus omnimodam puritatem: Quòd ſi præſtò ſit eleëmoſynæ hujuſmodi elargitor, vel ejus nuncius, qui poſſit hoc facere & velit: expreſsè illi prædicatur à Fratribus quòd ſibi placeat ut (dominio talis pecuniæ cum libera poteſtate revocandi ſibi pecuniam ipſam penes ipſum ſemper uſque ad converſionem ipſius in rem deputatam liberè remanente, (ut in aliis duobus caſibus ſuperiùs dictum eſt) per quorumcunque manus pecunia ſeu eleëmoſyna ipſa tractetur, ſive perſonas ab eo vel à Fratribus nominatas totum ſuo conſenſu, voluntate ac auctoritate procedat: quo aſſenſum ſuum præbente prædictis, ſecurè Fratres re empta vel acquiſita, de illa pecunia, per quemcunque (juxta modum annotatum ſuperiùs) uti poſſint. Ad majorem autem prædictorum omnium, claritatem hac in perpetuum valitura proviſionis ſerie, declaramus, quòd Fratres (præfatis modis ut prædicitur circa pecuniam in ſupportandis eorum præteritis & ingruentibus neceſſitatibus obſervatis) non intelligantur nec dici poſſint per ſe vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere, contra Regulam vel profeſſionis ſui Ordinis puritatem: cùm manifeſtè pateat ex præmiſſis ipſos Fratres non ſolùm à receptione, proprietate, dominio, ſive uſu ipſius pecuniæ: verùm etiam à contrectatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitùs alienos. In eo verò caſu quando (antequam ipſa pecunia in licitum rei habendæ vel utendæ commercium ſit converſa) concedentem pecuniam mori contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium uſum Fratrum expenderet: quicquid de ipſo concedente vivendo vel moriendo contingeret, ſive concedens hujuſmodi hæredem reliquerit, ſive non: poſſint Fratres ad perſonam deputatam (non obſtante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipſa pecunia expendenda recurrere [x] ſicut poterant ad ipſum Domnum concedentem. Quia verò puritatem ipſius Ordinis intima cordis affectione zelamus: cùm in prædictis caſibus ad determinatam neceſſitatem, ut prædicitur, per aliquam pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari poſſit à Fratribus, quòd ſi quid de pecunia ipſa, habita neceſſitate determinata, ſupererit, conſentiat ipſe concedens, quòd reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipſorum Fratrum prædictis neceſſitatibus convertatur, quo non conſentiente prædictis ipſum reſiduum, ſi quod fuerit, reſtituatur eidem. Caveant tamen Fratres, quòd ſolicitè ſe coaptent: ut non plus ſcienter concedi conſentiant, quàm veriſimiliter æſtimari poſſit rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur, valituram.

[t] tractu.

[u] *al.* annexum.

[x] Obſervatis modo, & forma. §. *ita tamen. ſupr. eod.* Font.

Et quia [y] prædictorum ſerioſa expoſitione à dante vel recipiente de facili poſſit errari: ut clariùs utilitati dantium, puritati Ordinis, ſimplicitati aliquorum ſimplicium, ſaluti animarum hincinde ſecuriùs conſulatur: intellectum illum, qui ſatis in hoc caſu à ſanè intelligente percipitur, præſentis ac in æternum valituræ conſtitutionis ſerie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd ſemper quando pecunia Fratribus ipſis mittitur vel offertur, niſi expreſsè per mittentem vel offerentem aliud exprimatur, prædictis modis prorsùs obligata intelligatur & miſſa.

[y] *al. ita:* & quia in prædictorum, &c.

Non enim veriſimile eſt aliquem eleëmoſynæ ſuæ ſine expreſſione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi [z], quorum neceſſitatibus intendit per donum hujuſmodi provideri [a], vel effectu doni, vel ſuæ conſcientiæ puritate fraudentur. Ad hæc quia Fratribus ipſis interdum in ultimis voluntatibus ſub diverſis modis nonnulla legantur, nec expreſsè, quid de his agendum ſit, in Regula vel prædeceſſorum noſtrorum declarationibus continetur: ne in ipſis dubitari contingat in poſterum providendo legantibus, & Fratrum conſcientiis præcavendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd ſi teſtator modum, ſecundùm quem Fratribus, eorum conditione inſpecta, recipere non liceret, exprimat in legando: ut ſi legaret Fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, aut modos ſimiles in relinquendo ſervaret: à tali legato & ejus receptione per omnem modum Fratres abſtineant. Si verò modum licitum Fratribus in legando teſtator expreſſerit: ut ſi diceret, lego pecuniam pro Fratrum neceſſitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & ſimilia: ad hoc, quòd per certam perſonam vel perſonas idoneas diſtrahantur, & pecunia de rebus ipſis accepta in ædificia vel alia Fratrum neceſſaria convertatur, aut in legando ſimilibus modis vel verbis utatur. In hoc caſu illud in omnibus & per omnia (conſideratis eorum neceſſitatibus & moderaminibus ſupradictis) quantùm ad Fratres ſervari decernimus, quod per nos eſt ſuperiùs in conceſſis pecuniariis eleëmoſynis declaratum. Ad quæ legata ſolvenda tam hæredes Teſtatorum quàm Executores ſe liberales exhibeant [b]. Et etiam Prælati & Seculares, quibus de jure vel conſuetudine proviſio iſta competeret, cùm expedierit, ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas.

[z] *al.* & illi.

[a] *al.* providere.

[b] Nota quòd Judex Secularis interponit ſe circa legata pia. Font.

Nam & nos etiam per modos licitos & Fratrum Regulæ congruos intendimus providere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum deſtituatur intentio: ac ipſi Fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si verò Fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur, in hoc legato ſic indeterminatè relicto in omnibus & per omnia intelligi ac ſervari volumus, & in perpetuum præſenti conſtitutione jubemus, quod ſuprà in pecunia ſeu eleëmoſyna Fratribus indeterminatè oblata vel miſſa voluimus, ac expreſſimus obſervari: videlicet ut ſub modo licito Fratribus intelligatur eſſe relictum: ita quòd nec legans merito, nec Fratres ipſi effectu relicti fraudentur.

Quia verò libros & alia mobilia, quibus tam Ordo, quàm Fratres utuntur, quorum dominium, cùm non ſint dominii aliorum, ad præfatam Eccleſiam ſpecialiter ſpectare dinoſcitur: interdum contingit ſeu expedit vendi vel etiam commutari: Fratrum utilitatibus & eorum conſcientiis providere volentes: eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum uſum Fratribus licet habere, de Generalium & Provincialium Miniſtrorum in ſuis miniſtrationibus conjunctim vel diviſim auctoritate procedat: quibus etiam de diſpoſitione uſûs talium rerum concedimus ordinare. Si verò res hujuſmodi æſtimato pretio vendi contingat: cùm Fratribus ipſis per ſe vel per alium recipere pecuniam, regula prohibente, non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia ſeu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam: cujus uſum Fratribus licet habere per Procuratorem à præfata Sede vel à Cardinali, gubernationem per ipſam Sedem gerenti ejuſdem Ordinis, deputandum juxta modum in ſuperioribus neceſſitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus vel parùm valentibus liceat ex præſenti noſtra conceſſione Fratribus, pietatis ſeu devotionis intuitu, vel pro alia honeſta & rationabili cauſa, obtentá ſuper hoc priùs Superiorum ſuorum licentiâ, juxta quod inter Fratres in Generali, vel in Provincialibus Capitulis, tam de ipſis rebus vilibus ſeu parùm valentibus & earum valore, quàm præfata licentia, ſcilicet à quibus & qualiter ſit habenda, extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri [c]. Licèt autem contineatur in regula, quòd Fratres habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, & videri poſſit illa fuiſſe inſtituentis intentio, quòd neceſſitate ceſſante pluribus non utantur: declaramus, quòd poſſint Fratres de licentia Miniſtrorum & Cuſtodum conjunctim & diviſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis, cùm eis videbitur, penſatis neceſſitatibus & aliis circumſtantiis, quæ ſecundùm Deum & Regulam attendendæ videntur, uti pluribus, nec per hoc videantur à Regula deviare: cùm etiam in ipſa dicatur expreſsè, quòd Miniſtri & Cuſtodes de infirmorum neceſſitatibus & Fratribus induendis ſolicitam curam gerant, ſecundùm loca & tempora & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quòd de Fratribus induendis & neceſſitatibus infirmorum Miniſtri tantum & Cuſtodes ſolicitam curam gerant: & dictio illa, tantùm, [d] adeò Miniſtros & Cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quòd ab ea ceteros prima facie excludat: quia tamen ſolicitè conſiderare nos convenit, & tempus Regulæ inſtitutæ, quo Fratres iſti ad comparationem præſentem numero pauci erant, & forſan Miniſtri & Cuſtodes videbantur tunc ad iſta procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec ſit veriſimile Beatum Franciſcum Inſtitutorem Regulæ vel ipſis Miniſtris & Cuſtodibus impoſſibilitatis jugum voluiſſe præfigere, vel ex ipſius impoſſibilitatis conſequentia Fratres ipſos ſuis neceſſitatibus velle carere: concedimus, quòd ipſi Miniſtri & Cuſtodes poſ-

[c] Vide Cle. *exivi.* §. *prætereà.* & *Extravagan. Quorundam in primis.* Font.

[d] Nota quòd conſtitutio ex ratione ſupervenienti ampliatur.

sint per alios hujusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiam & alii Fratres curam hujusmodi, quæ præfatis Ministris & Custodibus præcipuè incumbit ex hac Regula, cùm sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in Regula, quòd Fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devotè. Ita quòd, excluso otio animæ inimico, sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant. Quia verò ex verbo isto Fratres ipsos de otiositate vitæ, & de Regulæ transgressione improbè notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus hujusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quòd consideratis verbis prædictis & formâ seu modo loquendi, sub quibus Fratres ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subjiceret, vel ad hoc illos arctaret. Cùm exemplo Christi multorum Sanctorum Patrum labor iste spiritalis tantò illi præponderet, quantò, quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios verò, qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent [e], nisi tales aliorum Fratrum licitis servitiis occupentur, ne otiosè vivant, verba prædicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis, & orationis existerent, quòd meritò propter hoc non essent à tanto bono pro hujusmodi exercitio subtrahendi. Fratres enim quicunque studio vel divinis ministeriis non vacantes, sed aliorum Fratrum studio vel aliis divinis officiis & ministeriis vacantium servitiis inhærentes tantùm, pro servitiis eisdem cum ipsis, quibus serviunt, sustentari merentur: quod astruitur illa æqua lege, quâ strenuus pugnator ille David, justè decrevit, videlicet, quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. Verùm, quia expressè continetur in Regula: quòd Fratres non prædicent [f] in Episcopatu alicujus Episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes Regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conservantes: decernimus, quòd prædictum verbum ad literam sicut Regula ipsa protulit, observetur: nisi per Sed. Apost. circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur [g]. Et quia in eodem Capitulo Regulæ immediatè subjungitur, quòd nullus Fratrum populo penitùs audeat prædicare, nisi à Ministro Generali fuerit examinatus, & etiam approbatus: ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum. Nos & statum præteritum ipsius Ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato Fratrum numero ac utilitatem animarum, ut condecet, advertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare Fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, non prout in Regula continetur: verùm etiam Provinciales Ministri hoc possint in Capitulis Provincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie observari dicitur, & in Fratrum privilegiis contineri: quam quidem licentiam præfati Ministri revocare & suspendere valeant & arctare: sicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur, ut ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto Ordini, per quem jugiter ad amorem divinum affectio Christianæ Religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus licere, non solùm Generali, sed etiam Provincialibus Ministris personas fugientes à seculo in Fratres recipere: quæ Ministrorum Provincialium licentia per ipsum Generalem, sicut expedire viderit, possit arctari. Vicarii verò Provincialium Ministrorum ex Officio Vicariæ licentiam hanc sibi noverint interdictam: nisi per Ministros eosdem, quibus hoc posse committere Vicariis & aliis licere decernimus, hoc ipsis Vicariis specialiter committatur. Caveant tamen ipsi Provinciales, quòd hoc non indiscretè, non passim, sed sic consideratè committant, ut illos, quibus hoc committi contigerit fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia discretè procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad Ordinem: sed illi tantùm, qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circumstantiis possint utiles esse Ordini: sibique per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum. Insuper dubitantibus Fratribus prædicti Ordinis, an pro eo, quòd in Regula dicitur, ut decedente Generali Ministro, à Provincialibus Ministris & Custodibus in Capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium Custodum multitudinem oporteat ad generale Capitulum convenire: aut, ut omnia cum majori tranquillitate tractentur, sufficere possit, ut aliqui de singulis Provinciis, qui vocem habeant aliorum, intersint. Taliter respondemus, ut scilicet singularum Provinciarum Custodes unum ex se constituant, quem cum suo Provinciali Ministro pro seipsis ad Capitulum dirigent: voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam constituerint per seipsos: statutum hujusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius IX. in casu hujusmodi dicitur respondisse. Denique [h] quia continetur in Regula suprà dicta, quòd Fratres non ingrediantur Monasteria Monacharum, præter illos, quibus à Sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quanquam hoc de Monasteriis pauperum Monialium inclusarum Fratres attentiùs intelligendum esse crediderint: cùm eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus hujusmodi per Constitutionem quondam tempore Regulæ datæ, vivente adhuc Beato Francisco, per Provinciales Ministros fuisse credatur in Generali Capitulo declaratus: iidem Fratres certificari nihilominus postulaverunt, an hoc de omnibus generaliter, cùm Regula nullum excipiat, an de illis solùm Monasteriis Monialium prædictarum debeat intelligi? Nos utique generaliter id esse prohibitum de quarumlibet Cœnobiis Monialium respondemus, & nomine Monasterii volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi, pro eo quòd ad alia loca ubi homines Seculares conveniunt, possunt Fratres illi causâ prædicationis vel eleëmosynæ petendæ accedere, iis quibus id à Superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum exceptis, seu pro prædictarum Monasteriis inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine Sedis ejusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregorius IX. in eo casu dicitur respondisse. Ceterùm sanctæ memoriæ Confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa ultimum vitæ suæ (cujus mandatum ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius Regulæ non glossentur, &, ut verbis utamur ejusdem, quòd sic, vel sic intelligi debeat, non dicatur; adjiciens, quòd Fratres nullo modo literas aliquas ab Apostolica Sede petent; & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate servari: propter quod Fratres hæsitantes, an tenerentur ad observantiam testamenti prædicti, dubitationem hujusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium IX. petierunt de ipsorum conscientiis amoveri: qui, sicut asseritur, attendens periculum animarum, & difficultates quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientiis amovendo, dixit Fratres ipsos ad ipsius mandati observantiam non teneri, quod sine consensu Fratrum, & maximè Ministrorum, quos universos tangebat, obligare nequivit, nec successorem suum quomodolibet obligavit; cùm non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innovandum [i]. Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius Regulæ & ipsam Regulam contingentia diversas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra Regulam ipsam & Fratres quievit insultus; nec per ipsas literas statui Fratrum providere [k] in multis, in quibus de novo vel aliter necessario providendum esse multorum posteà casuum contingentium experientia indicavit. Nos itaque ne literarum hujusmodi & præsentis Constitutionis diversitas, vel intellectûs adversitas in prædictorum observatione Fratrum animos perturbaret; & ut pleniùs, clariùs & certiùs eorum statui & observantiæ prædictæ Regulæ consulatur in omnibus & singulis illis articulis, quos Constitutio ipsa continet, quanquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis Apostolicis supradictis. Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantùm à Fratribus ipsis præcisè ac inviolabiliter decernimus perpetuis temporibus observandam. Cùm igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate discussis; Regula ipsa licita, sancta, perfecta, & observabilis, nec ulli patens discrimini evidenter appareat; illa & omnia suprà scripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbavimus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ districtè præcipientes, quòd hæc constitutio sicut ceteræ constitutiones, vel decretales epistolæ, legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra Fratres ipsos & Regulam in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere, ac ipsius Constitutionis intellectum ipsum in diversas & adversas sententias producentes suis adinventionibus depravare, & opinionum diversitas ac distortio intellectûs multorum pios animos posset involvere, & à Religionis ingressu multorum corda subtrahere; talium detrahentium vitanda perversitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc Constitutionem legentibus præfinire. Itaque sub pœna excommunicationis & privationis officii ac beneficii districtè præcipimus, ut præsens Constitutio cùm ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam; concordantiæ, contrarietates; seu diversæ vel adversæ opiniones à Lectoribus seu Expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa Constitutione glossæ non fiant (nisi forsan, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibiliùs exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem depravetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quàm litera ipsa sonat. Et ne secundùm prædicta contra detractores hujusmodi oporteat ulteriùs laborare: universis ac singulis cujuscunque præeminentiæ, conditionis, aut statûs districtè præcipimus, ne contra prædictam Regulam & statum Fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu pravè loquantur publicè vel occultè. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ Sedis Apostolicæ deducatur, ut ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes verò in scriptis Constitutionem ipsam aliter quàm eo modo quem dixi-

[e] Hoc est, non concionantur ad plebem, non psallunt, non legunt. Font.

[f] 1. Lib. Regum c. 30.

[f] Vide omnino Concil. Trident. *sess.* 5. *de reform.* *ca.* 2. & *sess.* 24. *de refor.* c. 4.

[g] Nota benè, quòd Papa potest constituere expressè contra constitutionem alicujus facti: etiam si vita & constitutio sua sit per alios Pontifices approbata. Font.

[h] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. *tit. de Regularibus & Monialib.* c. 5. & Extravag. Pii Papæ V. *incip. & si mendicantium.*

[i] Vide *hunc* §. & §. *Quia sub colore. Authen. Si qua mulier. C. de Sacrosan. Eccl.* & Bal. *l. Non dubium. De Leg.* Font.

[k] *al.* providetur.

mus: Doctores verò insuper & Lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberatè intellectum Constitutionis hujusmodi depravantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberatè determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut literis Apostolicis quibuscunque Dignitatibus, Personis, Ordinibus, aut locis Religiosis vel Secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se noverint subjacere; à qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi [l]. Insuper tam istos contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad Sedis memoratæ volumus deduci notitiam; ut quos provisus modus æquitatis non arcet à vetitis, compescat rigor Apostolicæ ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, & dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Siriani xviij. Kalendas Septembris, Pontificatûs nostri anno secundo.

[l] In isto vers. nota, quòd Papa potest sibi rebellantes excommunicare, & ultrà adhuc aliter punire. Font.

IV. Bonifacius VIII. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Exemptis Cellis alicujus Monasterii, quid appellatio Cellæ significet, hìc ostendit. Joan. And.

Privilegium Monasterio tuo concessum, ut Monachi sive Fratres in Cellis ad Monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quàm à Papa, vel ejus Legato excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ Cellæ interdicto supponi non possint: non Fratres in Prioratoribus, Ecclesiis, seu Capellis ejusdem Monasterii commorantes, aut ipsos Prioratus, Ecclesias vel Capellas ab Ordinariorum jurisdictione in aliquo, sed residentes tantùm in Cellis, & Cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria: quæ ab hominum separata convictu sunt ad contemplandum & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

V. Idem. [c. an. 1298. *Romæ.*]

Privilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia Clericorum suorum: quid appellatio Clericorum suorum designet, ostendit. Joan. And.

Sicut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, ut beneficia Clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre: quódque iidem Clerici Præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis Ecclesiis personaliter residerent. Verùm quia dubitas, qui Clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Brevi respondemus oraculo, quòd illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi Clericos, qui per te non quæsiti, propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet verè tui Clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè Domestici Commensales. Etiam [m] si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abesse contingat.

[m] *Aliàs ita*, etiam si ex illis aliquos aliquando, &c.

DE REGULIS JURIS.

Bonifacius VIII [n]. [c. an. 1298. *Romæ.*]

[n] *Aliàs ita*, idem.

Regula i.
Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione Canonica obtineri.

Idem. Regula ij.
Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.

Idem. Regula iij.
Sine possessione præscriptio non procedit.

Idem. Regula iv.
Peccatum [o] non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

[o] Ex beato Augustino *Epistola* 54. *ad Macedonium* refert Ivo *in Decreto part.* 13. *c.* 4. *& part.* 15. *&* 25.

Idem. Regula v.
Peccati venia non datur nisi correcto.

Idem. Regula vj.
Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem. Regula vij.
Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem. Regula viij.
Semel malus, semper præsumitur esse malus.

Idem. Regula ix.
Ratum [p] quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

[p] Vide Ruin. *Consil.* 27. *lib.* 4. *& Consil.* 129. *eod. lib.*

Idem. Regula x.
Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

Idem. Regula xj.
Cùm sunt partium jura obscura, Reo favendum est potiùs, quàm Actori.

Idem. Regula xij.
In Judiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem. Regula xiij.
Ignorantia facti, non Juris excusat.

Idem. Regula xiv.
Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiæ causam censetur habere.

Idem. Regula xv.
Odia restringi, & favores convenit ampliari.

Idem. Regula xvj.
Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

Idem. Regula xvij.
Indultum à jure beneficium, non est alicui auferendum.

Idem. Regula xviij.
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.

Idem. Regula xix.
Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Idem. Regula xx.
Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Idem. Regula xxj.
Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest.

Idem. Regula xxij.
Non debet aliquis, alterius odio prægravari.

Idem. Regula xxiij.
Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Idem. Regula xxiv.
Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parére necesse.

Idem. Regula xxv.
Mora sua cuilibet est nociva.

Idem. Regula xxvj.
Ea, quæ fiunt à Judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.

Idem. Regula xxvij.
Scienti & consentienti non fit injuria neque dolus.

Idem. Regula xxviij.
Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Idem. Regula xxix.
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Regula xxx.
In obscuris minimum est sequendum.

Idem. Regula xxxj.
Eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet.

Idem. Regula xxxij.
Non licet actori, quod reo licitum non existit.

Idem. Regula xxxiij.
Mutare consilium quis non potest, in alterius detrimentum.

Idem. Regula xxxiv.
Generi per speciem derogatur.

Idem. Regula xxxv.
Plus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Regula xxxvj.
Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere.

Idem. Regula xxxvij.
Utile non debet per inutile vitiari.

Idem. Regula xxxviij.
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

Idem. Regula xxxix.
Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

Idem. Regula xl.
Pluralis locutio, duorum numero est contenta.

Idem. Regula xlj.
Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Regula xlij.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Idem. Regula xliij.
Qui tacet, consentire videtur.

Idem. Regula xliv.
Is, qui tacet, non fatetur: sed nec utique negare videtur.

Idem. Regula xlv.
Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.

Idem. Regula xlvj.
Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille uti debebit.

Idem. Regula xlvij.
Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

Idem. Regula xlviij.
Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura.

Idem. Regula xlix.
In pœnis benignior est interpretatio facienda.

Idem. Regula l.
Actus legitimi, conditionem non recipiunt neque diem.

Idem. Regula lj.
Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum.

Idem [q]. Regula lij.
Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.

[q] Per hanc Regulam dicunt Phil. Joan. And. non tolli sponsalia per matrimonium ob consanguinitatem resolutum, & fallit hæc Regula in iis quibus tacita voluntas sufficit. *de Reg.* 1. *plenè in prin.* Ant. Fab. §. *posteriori.* *Quibus mod. infirm.*

IDEM. Regula liij.
Cui licet, quod eſt plus, licet utique, quod eſt minus.
IDEM. Regula liv.
Qui prior eſt tempore, potior eſt jure.
IDEM. Regula lv.
Qui ſentit onus, ſentire debet commodum, & è contra.
IDEM. Regula lvj.
In re communi potior eſt conditio prohibentis.
IDEM [r]. Regula lvij.
Contra eum, qui legem dicere potuit, apertiùs eſt interpretatio facienda.
IDEM [s]. Regula lviij.
Non eſt obligatorium, contra bonos mores præſtitum juramentum.
IDEM. Regula lix.
Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem.
IDEM. Regula lx.
Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.
IDEM. Regula lxj.
Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum.
IDEM. Regula lxij.
Nullus ex conſilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.
IDEM. Regula lxiij.
Exceptionem objiciens, non videtur de intentione adverſarii confiteri.
IDEM. Regula lxiv.
Quæ contra jus fiunt: debent utique pro infectis haberi.
IDEM. Regula lxv.
In [t] pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.
IDEM. Regula lxvj.
Cùm non ſtat per eum ad quem pertinet, quò minùs conditio impleatur, haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet.
IDEM. Regula lxvij.
Quod alicui ſuo non licet nomine: nec alieno licebit.
IDEM. Regula lxviij.
Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.
IDEM. Regula lxix.
In [u] malis promiſſis fidem non expedit obſervari.
IDEM. Regula lxx.
In alternativis electoris [x] eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri.
IDEM. Regula lxxj.
Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multò magis admittendus.

[r] Vide *c. cùm dilectus. de Conſuet.*
[s] Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. *art.* 7.
[t] De commodo poſſeſſionis vide Doctor. *in l. quoties. C. de rei vind.*
[u] Vide B. Thom. 2. 2. q. 29. *art.* 7. & Turrecrema. *in cap. ſi aliquid.* 2. 2. q. 4.
[x] *In omnibus antiq. codicibus legitur* debitoris.

IDEM. Regula lxxij.
Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.
IDEM. Regula lxxiij.
Factum legitimè retractari non debet, licèt caſus poſteà eveniat, à quo non potuit inchoari.
IDEM. Regula lxxiv.
Quod alicui gratioſè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.
IDEM. Regula lxxv.
Fruſtrà ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat.
IDEM. Regula lxxvj.
Delictum [y] perſonæ, non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.
IDEM. Regula lxxvij.
Rationi congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.
IDEM. Regula lxxviij.
In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.
IDEM. Regula lxxix.
Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur.
IDEM. Regula lxxx.
In toto partem, non eſt dubium contineri.
IDEM. Regula lxxxj.
In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.
IDEM. Regula lxxxij.
Qui contra jura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.
IDEM. Regula lxxxiij.
Bona fides non patitur, ut ſemel exactum iterùm exigatur.
IDEM. Regula lxxxiv.
Cùm quid unà vià prohibetur alicui, ad id alià non debet admitti.
IDEM. Regula lxxxv.
Contractus [z] ex conventione, legem accipere dignoſcuntur.
IDEM. Regula lxxxvj.
Damnum, quod quis ſuâ culpâ ſentit, ſibi debet, non aliis [a] imputare.
IDEM. Regula lxxxvij.
Infamibus portæ non pateant dignitatum.
IDEM. Regula lxxxviij.
Certum eſt, quòd is committit in legem: qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem. Data Romæ apud Sanctum Petrum v. nonas Martii, Pontificatûs noſtri anno quarto [1].

¶ PITH. [1] *Anno quarto.*] 1298.

[y] Vide *glo. in c. de dilat. gl. in c. placuit* 26. q. 3. Innoc. *in c. cùm dilectus. de ordi. cognitionum.* Ant. de Butrio *in c.* 1. *de Dolo & Contum.* & Doctor. *in l. jubemus. C. de ſacroſ. Eccleſ.*
[z] Nota quòd conventio partium legem inducit quæ in contractibus ſervanda eſt. Philip.
[a] *al.* alii.

CONSTITUTIONES CLEMENTIS PAPÆ V.

IN CONCILIO VIENENSI EDITÆ [1].

PRÆFATIO.

JOANNES Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Doctoribus, & Scholaribus universis Bononiæ commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem [a].

[a] Hanc benedictionem primò introduxit Papa Cletus, loco cujus scribitur ab Ecclesia præcisis, *Spiritum sanioris consilii*. Et licèt ista benedictio omnibus prosit; qui tamen non student, non gaudent privilegio studii. Z. Van. Font.

UONIAM nulla Juris sanctio, quantumcunque perpenso digesta consilio ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes ejus inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam suæ nodosæ ambiguitatis attingit; eò præsertim quòd vix aliquid adeò certum clarúmque statuitur, quin ex causis emergentibus (quibus jura jam posita mederi non possint,) in dubium revocetur; Quia etiam ab adolescentia viri proclivis ad malum sensualitas humana declinat; per quod morum subversio in Clero & populo frequenter obrepit, necessaria est Superioris auctoritas; ut, tam per determinationis opportunæ suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succîdat, quàm per cultoris providi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus, moresque reformet. Hæc sanè felicis recordationis Clemens Papa V. prædecessor noster providenter attendens, & providè cupiens deformatorum reformationi prospicere, solvere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negotiis imminentibus consonas promulgare. Dudum, nedum in Concilio Vienensi, quinetiam ante & post ipsum Concilium, Constitutiones plurimas edidit, in quibus multa utilia statuit atque salubria, & nonnulla dubia in judiciis & extra frequentata decîdit. Et licèt eas collectas in unum volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decrevisset, & dare in commune subjectis; assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis humanæ conditio, quæ ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non implevit. Nos etiam, qui sicut eidem (licèt immeriti) in Apostolatûs officio, Domino permittente, successimus; sic & in affectûs plenitudine, in iis quæ compendium universi concernunt successisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circumsepti, quòd tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio providimus committendas, prædictas vobis communicare Constitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis sub Bulla nostra transmittimus, universitati vestræ per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri; eis sic vobis manifestatis & cognitis, usuri de cetero in Judiciis & in Scholis. Data Avinion. [b] viij. Kalendas Novemb. Pontificatûs nostri anno secundo.

[b] De his vide *C. de contra. & com. stipu. l. Optimam.* 2. *q. ulti. libellorum. de proba. quoniam. de re jud.* Abbatem *lib.* 6. de quo in Spe. *de instru. edi.* §. *Restat.*

¶ PITH. [1] *In Concilio Vienensi editæ.*] Anno 1312. Joannes Villani, *cap.* 2. *lib.* 9. septimum librum Decretalium vocat.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS PRIMUS.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1312. *in Gallia.*]

Fatetur Concilium, unicum Dei Filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & jam mortuum lanceâ perforatum; approbans in hoc ordinem quem tradidit Evangelista Joan. Hoc dicit.

IDEI Catholicæ fundamento, præter quod, teste Apostolo, nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes; apertè cum sancta matre Ecclesia confitemur unigenitum Dei Filium, in iis omnibus, in quibus Deus Pater existit, unà cum Patre æternaliter subsistentem: partes nostræ naturæ simul unitas (ex quibus in se verus Deus existens, fieret verus homo,) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectivam, seu rationabilem, ipsum corpus verè per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis & personæ. Et, quòd in hac assumpta natura, ipsum Dei Verbum pro omnium operanda salute, non solùm affigi cruci, & in ea mori voluit; sed etiam emisso [a] jam spiritu perforari lanceâ sustinuit latus suum; ut exinde profluentibus undis aquæ & sanguinis, formaretur unica & immaculata, ac virgo sancta, Mater Ecclesia, conjux Christi: sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in conjugium est formata, ut sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui, secundùm Apostolum, est forma futuri) in nostro novissimo Adam, id est Christo, veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam Propheta vidit Ezechiel animalibus ceteris Evangelicis transvolantem, Beati Joannis, videlicet Apostoli & Evangelistæ, qui sacramenti hujus rem gestam narrans, & ordinem in Evangelio suo, dixit: Ad Jesum autem cùm venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura; sed unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium ejus: & ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum testimonium, ac Sanctorum Patrum & Doctorum communem sententiam Apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem convertentes, sacro approbante Concilio; declaramus prædictum Apostolum & Evangelistam Joannem rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse, narrando, quòd Christo jam mortuo, unus militum lanceâ latus ejus aperuit.

[a] Vide Guidonem Carmelitam in summa de hæresibus. tit. de hæresib. Petri Joan. ...od. & ejus sequacium ...ap. 3. Gen. 2. Rom. 5. Ezech. 1. Joan. 19.

Reprobat & hæreticam judicat doctrinam, quæ habet, quòd substantia animæ rationalis seu intellectivæ, verè, & per se, humani corporis non sit forma. Joan. And.

§. 1. Porrò [b] doctrinam omnem [1], seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubium, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectivæ, verè ac per se humani corporis non sit forma; velut erroneam, ac veritati Catholicæ inimicam Fidei, prædicto sacro approbante Concilio, reprobamus: definientes, ut cunctis nota sit fidei sinceræ veritas, ac præcludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quòd anima rationalis seu intellectiva, non sit forma corporis humani per se & essentialiter; tanquam Hæreticus sit censendus.

[b] Vide Conc. Lateran. sub ...eone X. ...ss. 8. in decreto. incip. Apostolici regiminis.

¶ PITH. [1] *Porrò doctrinam omnem, &c.*] Francisc. Georgius *tom.* 1. *Problem.* 26. 27. & 119.

Asserens confitendum unum Baptisma, sicut unum Deum & unam Fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri, etiam parvulis, quoad habitum, informantem gratiam & virtutes. Joan. And.

§. 2. Ad hoc [c] Baptisma unicum baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut unus Deus ac Fides unica) ab omnibus fideliter confitendum: quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, credimus esse tam adultis quàm parvulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verùm, quia tantùm ad effectum Baptismi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuisse.

[c] al. at hoc.

§. 3. Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti; sed gratiam non conferri: Aliis è contrà asserentibus, quòd & culpa [d] eisdem in Baptismo remittitur, ac virtutes, ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, etsi non pro illo tempore, quoad usum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio, duximus eligendam.

[d] al. ipsis.

DE RESCRIPTIS.

TITULUS II.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1312. *in Gallia.*]

Major Prælatus pro membris suis, etiam si sunt de mensa, reum convenire non potest, per rescriptum Apostolicum, nisi ubi possent Administratores membrorum. Contrà faciens, in expensis & interesse punitur, & processus est irritus. Joan. And.

ABBATES [e], aut alii Religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes, occasione Prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate literarum Apostolicæ Sedis, vel Legatorum ipsius, quomodolibet valeant convenire: nisi ubi, & coram quibus, Prioratuum, & locorum ipsorum Prioribus, aut aliis Gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorumdem, aliud in ipsis super hoc liceat, quàm si loca sic præmissa, speciales sub eis Gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hæc vexare præsumpserit, in expensis sibi & interesse per Judicem (coram quo fiet vexatio hujusmodi) condemnetur, omnísque processus contra præmissa habitus sit irritus ipso jure.

[e] Si habent dignitatem principaliter. ca. *Hac constitutione. de offic. Delegati, lib.* 6. Bald. per illum textum *in Auth. Habita. Cod. Ne fil. pro pa. glo. c. à Subdiacono. dist* 93. quæ gl. limitatur à Dom. *ibi per c. Quis.* §. *Quanquam. de Præb. lib.* 6. Barb. Font.

II. IDEM in Eodem.

Principalis Officialis Episcopi, & Prior Conventualis, licèt obedientiarius, delegari possunt à Papa; Officialis verò foraneus, vel Prior Claustralis non. Joan. And.

ETsi [f] principalis Officialis Episcopi, aut Religiosus Conventualem obtinens Prioratum (quamvis ad Prioratum eundem Prior non consueverit per electionem assumi) à Sede Apostolica, vel Legato ejusdem, dari valeat delegatus. In Officiali tamen foraneo aut Religioso, Monasterii seu Priore Claustrali, nequaquam hoc volumus observari.

[f] Vide *l. fin. C. de edict. divi Hodrian. tollend.* Bart. *in l.* 1. §. 1. *ff. de sec. tab. c. Ultima voluntas.* 12. *q.* 2. Font. Et vid. Conc. Trid. *sess.* 10. 25 *de Refor. c.* 10.

III. IDEM in Eodem.

Breviùs non potest summari.

AUditor [g] in Romana curia deputatus à nobis, de beneficio (quod pronunciabit alicui de jure fore debitum) poterit sibi absque commissione alia [h], ut evitetur circuitus, providere.

[g] Vide Doct. *in c. Super eo. de offic. Deleg.* & Alex. *in l. More. ff. de jurisd. omn. Judi.*

[h] Vide *l. Si prin. ff. de op. no. nun.* & Bar. *in l. Cùm fundum.* §. *Si servum tuum imprudens ff. Si cert. pet.* Font.

IV. IDEM.

Expectans beneficium, perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo quod expectat, de jure tenere non potest. Joannes Andræas.

GRatiæ, ut de Dignitate, vel Beneficio Curato tibi provideatur, renunciare videris [i], si ante adeptionem ejusdem aliud beneficium pacificè assequaris, quod simul de jure cum Dignitate vel Beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non posses, licèt illud resignaveris, aut sis resignare paratus.

[i] Vide *c.* 1. *de jud. l. Divi Fratres. ff. de lib. cau.* Bar. *in l. Quid tamen.* §. *Si arbiter ff. de arbit.*

V. IDEM.

Gratia super vacaturo non comprehendit Beneficium post datam in substantia creatum. H. d. Joan. de Imola.

LIteras nostras super conferendo tibi Beneficio vacaturo directas, ad Beneficium post datam ipsarum creatum, statuimus non extendi.

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS III.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1312. *in Gallia.*]

Religiosus eligi non potest ad Prælaturum non Episcopalem

alterius Religionis vel habitûs. Si contrà fiat, eſt irritum; Hoc dicit. Joan. And.

CUM rationi non congruat, ut homines diſparis profeſſionis vel habitûs, ſimul in eiſdem Monaſteriis ſocientur; prohibemus ne Religioſus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis vel habitûs de cetero eligatur. Quòd ſi ſecùs actum extiterit, ſit eo ipſo irritum & inane [k]. Per hoc autem, quin Religioſus in Epiſcopum, Secularis, vel cujuslibet Regularis Eccleſiæ, licitè poſſit eligi, non intendimus prohibere.

[k] Vide *c. Capitulum Sanctæ Crucis. de reſcrip. l. Ex facto. ff. de vulga. & pupil.*

II. IDEM.

Cœtus Cardinalium Sede vacante juriſdictionem Papalem non exercet, niſi in quantum permittit Concilium Lugdunenſe: nec illud vel ejus partem alterare poteſt. Joan. And.

NE Romani electioni Pontificis indeterminata opinionum diverſitas aliquod poſſit obſtaculum vel dilationem afferre: Nos inter cetera præcipuè attendentes, quòd lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt; opinionem aſtruere, ſicut accepimus, ſatagentem, quòd conſtitutio [1] felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædeceſſoris noſtri, circa electionem præfatam edita in Concilio Lugdunenſi, per cœtum Cardinalium Romanæ Eccleſiæ, ipſa vacante, modificari poſſit, corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, ſive addi, vel diſpenſari quomodolibet circa ipſam ſeu aliquam ejus partem, aut eidem etiam renunciari per eum, tanquam veritati non conſonam, de Fratrum noſtrorum conſilio reprobamus [l]; irritum nihilominus & inane decernentes quicquid poteſtatis aut juriſdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis (niſi quatenus in conſtitutione prædicta permittitur) cœtus ipſe duxerit, eadem vacante Eccleſia, exercendum.

[l] Ad hæc vide *l. Eum qui. §. fin. ff. de juriſdict. omn. Judic.* Font.

¶ PITH. [1] *Conſtitutio.*] *Cap. 3. ſup. eod. tit. lib. 6.*

Officium Camerarii vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo; qui ſi deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios ſurrogare. Joan. And.

§. 1. Eo tamen proviſo, quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ Camerarium, aut majorem, vel aliquos alios ex Pœnitentiariis (quorum officium per obitum ejuſdem Pontificis nolumus expirare) per mortem, vel aliàs deficere quovis modo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis hujuſmodi, pro numero deficientium, vel ampliori etiam, quantùm ad Pœnitentiarios (ſi hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur) alios ſurrogare.

Determinans Diœceſim intelligi id quod in Concilio dicitur de territorio & diſtrictu, ſtatuit moriente Papa extra curiam, ipſius electionem fieri debere, in loco ubi erat cauſarum & literarum audientia, licèt ſuſpenſa; niſi priùs ordinatum eſſet de curia transferenda. Joan. And.

§. 2. Sanè cùm juxta conſtitutionem prædictam Papa extra civitatem, in qua cum ſua erat curia, moriente in civitate, in cujus diſtrictu ſeu territorio moritur, ſit regulariter ſucceſſoris electio celebranda; diſtrictûs, ſeu territorii nomine, Diœceſim hoc caſu intelligendam fore cenſemus. Eo tamen adjecto, quòd ſi in certo loco cauſarum & literarum Apoſtolicarum audientia remanente, Papam alibi mori contingat, non ibi, ſed ubi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur; etiamſi eadem audientia tempore mortis hujus vacare noſcatur: niſi forſan ante mortem eandem ordinatum eſſet per Papam de curia transferenda; quo caſu ſervetur proviſio conſtitutionis prædictæ.

Providet caſui, quo contingeret Cardinales omnes exire Conclave.

§. 3. Porrò ſi Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes ſimul vel ſucceſſivè (quod abſit) exire contingeret Conclave deputatum eiſdem; ii (ad quos pertinet executio Conſtitutionis prædictæ) illos ex ipſis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationem non dabit, idem Conclave, quàm citò poterunt, reintrare compellant [m], pœnas in dicta Conſtitutione contentas, niſi hoc fecerint, incurſuri. Cardinales autem hujuſmodi Conclave reintrantes, ad electionem jam dictam procedant, & aliàs Conſtitutionem præfatam obſervent, ſecundùm ſtatum, in quo erant in eodem Conclavi, quando ipſum, ut præmittitur, exiverunt.

[m] Vide Bart. *in l. Si fidejuſſor. §. Meminiſſe. ff. de leg. 1.*

Statuit, Cardinales per exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Joan. And.

§. 4. Ceterùm, ut circa electionem prædictam, eò magis vitentur diſſenſiones & ſchiſmata, quò minor eligentibus aderit diſſidendi facultas: decernimus, ut nullus Cardinalium [n], cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli, Juribus aliis circa electionem eandem hactenus editis, plenè in ſuo robore duraturis.

[n] *Al. ita:* ut nullus ex Cardinalibus.

Electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, adſtringit ad id Sede vacante. H. d. Joan. And.

§. 5. Verùm, quia tam ex proviſis remediis, quàm ex orationibus ad Deum ſuper hujus negotio effundendis, quòd breviter hujuſmodi celebretur electio, præſumendum eſt probabiliter, & ſperandum [o]; ſtatuimus, ut electi & alii (qui ex quacunque cauſa ad Sedem Apoſtolicam venire vel mittere ſunt adſtricti) ad ipſam, cùm vacat, ac ſi non vacaret [p], venire vel mittere teneantur.

[o] Vide Bald. *in l. 1. col. 4. C. de Latin. libert. tol. quanquam.*
[p] Conſule *l. Mortuo. ff. de jud. c. Caveant. 3. q. 9.* Panorm. *in d. c. Licèt.* Font.

III. IDEM.

Primò *ponit formam, ſecundùm quam appellans appellationem intimat appellato, ut per ipſam cauſa beneficialis ad curiam devolvatur.* Secundò, *providet cùm appellatus vel ipſius ſpecialis Procurator nequit haberi.* Tertiò, *providet cùm per metum appellati, vel ſuorum intimatio fieri non poteſt.* Quartò, *vitiat intimationem aliter factam.* Quintò, *prorogat hunc modum intimandi ad alios caſus.* H. d. Joan. And.

CAuſam electionis, poſtulationis, ſeu proviſionis, per appellationem ab ipſa vel occaſione ipſius, ad Sedem Apoſtolicam emiſſam; tunc demum ad Sedem eandem devolvi cenſemus, cùm in appellati aut procuratoris ejuſdem in ipſa cauſa ſpecialiter conſtituti præſentia interpoſita fuerit, aut eorum alteri intra menſem ab interpoſitione ipſius, vel ſaltem poſt lapſum ejuſdem menſis (quàm citò commodè fieri poterit) legitimè intimata; porrecto videlicet ſibi ſub ſcriptura authentica, vel perlecto [q] illius tenore, & copiâ modo conſimili, ſi petita fuerint, inde factâ. Quòd ſi forſan appellatum abeſſe, & Procuratorem talem non inveniri contingat, in domo, quam ipſe appellatus habitare communiter conſuevit: vel, ſi domus eadem in remotis exiſtat, in Eccleſia Cathedrali, in cujus civitate vel diœceſi conſiſtit Beneficium, & nihilominus utroque caſu in Eccleſia vel Beneficio, de quo agitur, volumus appellationem hujuſmodi publicari, ac de ipſa quandocunque petitum fuerit, copiam modo præmiſſo fieri appellato. Verùm, ſi propter appellati aut ſuorum metum vel potentiam intimatio fieri nequeat, ut præfertur, appellationem eandem in loco aliquo publico ſic ſolenniter volumus publicari, quòd ad appellati ſeu ejus procuratoris notitiam poſſit veriſimiliter pervenire. Intimatio verò aliter facta omni careat juris effectu: nec cauſa per appellationem eandem ad Sedem cenſeatur devoluta prædictam, niſi ad appellatum ejus plena & certa notitia, intra tempus prædictum aliter perveniſſet. Idem quoque in aliis caſibus obſervari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

[q] Nota idem eſſe ſcripturam legere, aut legendam exhibere. Vide *l. Item apud Labeo. §. Si Convicium autem. juncta l. Lex Cornelia. §. Si quis libe.*

IV. IDEM.

Decretalis, Ut circa, locum non habet, cùm appellans jus ſuum vel Eccleſiæ directè proſequitur: ſed cùm in formam vel perſonas opponit crimina vel defectus, quorum circumſtantias, ſi non ſpecificat, ſuper illis non auditur, etiamſi juret illas didiciſſe de novo. Nec etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans & proſequens commune non proprium intereſſe: poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans, qui non ſervat formam, etiamſi appellationi renunciat, per viam querelæ non proſequitur objecta, nec etiam alia, niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ, licèt appellantem à probatione repellat, non tamen infirmat probationem ſuper his legitimè factam adverſarii confeſſione, vel aliter. H. d. Joan. And.

COnſtitutionem, Ut circa [r], editam in Concilio Lugdunenſi, locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directè reſpiciunt jus Eccleſiæ, vel opponentis perſonæ; ſed tantùm ubi per competitorem [ſ] vel oppoſitorem quemlibet appellantem in formam aut perſonas defectus vel crimina opponuntur. Ceterùm cùm circa crimina vel defectus debitam circumſtantiarum ſpecificationem prædictus omittit appellans, non eſt poſtmodum in proſecutione negotii, ſuper his audiendus, etiam ſi circumſtantias hujuſmodi vel probationes earum per juramentum aſſerat, ad ſe perveniſſe de novo. Sanè, ſi quis cujus intereſt ab electione, poſtulatione, vel proviſione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, formâ dictæ conſtitutionis omiſſâ, eodem poſtmodum appellationem hujuſmodi proſequente, alius ſuperveniens non appellans, contra appellatum in eadem cauſa principaliter admitti non debet, pro intereſſe communi eoſdem articulos proſequendo, licèt appellanti poſſit aſſiſtere ne colludat; non tamen ei propter hoc proſecutionem proprii intereſſe denegamus. Inſuper ſi appellans ab electione, poſtulatione vel proviſione per viam querelæ ſimplicis cauſam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab objectibus in appellatione ſua expreſſis & aliis, niſi conſtiterit ipſum formam ſervaſſe prædictam, præterquam in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis: etiam ſi appellationem ſuam non proſequatur, nec exhibeat, & illâ ſe aſſerat nolle uti: dum tamen de ipſa coram Judice fiat fides: quia per ipſam jus repellendi eundem adverſario eſt quæſitum. Illius verò conſtitutionis formæ omiſſio, licèt appellantem ab objectibus in formam electionis, vel perſonas eligentium, vel electi propoſitis

[r] Hìc notat Cardi. quòd lex aut capitulum allegandum eſt per ſuum principium. Font.
[ſ] Nota differentiam inter competitorem & oppoſitorem; & quis ſit competitor dic ut in glo. ejuſdem. Oppoſitor autem eſt quando electus eſt unicus, ut *lit. pend. ca. 1. & 2. lib. 6.* Zabarel.

poſitis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat [t] probationem tamen factam, ſuper his per adverſarii confeſſionem [u], vel aliàs legitimè non infirmat.

V. Idem.

Sine ſpeciali licentia Papæ nullus providere poteſt Eccleſiæ Cathedrali Clero carenti & populo Chriſtiano. Religioſus per Prælatum licentiari non debet ut tali proviſioni conſentiat: conſentiens, etiamſi fuerit conſecratus priori Prælato ſubjacet; nec in Epiſcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promovetur: quæ contra fient, irrita decernit. Joan. And.

IN pleriſque Eccleſiis nedum (quod dolentes referimus) præſidio facultatum privatis: ſed & Clero carentibus & populo Chriſtiano, multos frequenter & Religioſos præſertim improvida Superiorum proviſio ad Pontificatûs aſſumit honorem, qui nec, ut expediret, prodeſſe, nec præeſſe, ut deceret, valentes, inſtabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio ſerenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quàm ut frequentiùs recipientium proviſiones hujuſmodi providere: de conſilio Fratrum noſtrorum ſtatuimus, ut nullus de cetero quantacunque Dignitate præpollens (niſi ſpeciali ſuper hoc auctoritate Sedis Apoſtolicæ fulciatur) de Paſtore provideat Cathedrali Eccleſiæ ſibi qualitercunque ſubjectæ, quæ Clero careat & ſubditis Chriſtianis: nullúſque Religioſus à ſuo unquam, quòd proviſioni tali conſentiat, licentietur Prælato. Quòd ſi licentiatus etiam hujuſmodi proviſioni conſenſerit, & in Epiſcopum ſe fecerit aut permiſerit conſecrari, in Epiſcopali nullatenus recipiatur honore: ſed in tantæ ambitionis pœnam ſub Religionis aut Monaſterii ſui Prælato ſemper ſic degat humilis, jaceátque proſtratus, quòd nullus eidem in Religione ſua vel extra, ad gradum honoris vel adminiſtrationis cujuslibet ſit aſcenſus.

Nos enim quicquid contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, irritum eſſe decernimus & inane, contraria quacunque conſuetudine non obſtante. Sanè circa præfatas Eccleſias præmiſſa ſic ſpecialiter providenda decernimus, quòd circa proviſionem quarumlibet aliarum, facultatem Superiorum, nec coarctare intendimus, nec ultra juris communis limites ampliare.

VI. Idem.

Capitulum, Quorumdam, quoad diſcordiam & minoritatem numeri, intelligitur, quoad voces facti, non ſecundùm juris fictionem. H. d. Joan. And.

QUod circa Religioſorum electiones ſuper diſcordia & minoritate numeri Bonifaciana Conſtitutione cavetur de diſcordia & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione vel juris effectu conſiſtunt, debere intelligi declaramus.

VII. Idem.

Emolumentum ex juriſdictione & ſigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad Prælatum Cathedralis Eccleſiæ vel Collegiatæ ea vacante, non obſtante conſuetudine, deductis expenſis, reſervandum eſt ſucceſſori; niſi tunc certæ Dignitati competat juriſdictio cum ipſius emolumento. Joan. And.

STatutum ſuper bonis à Prælatis Cathedralium Regularium & Collegiatarum Eccleſiarum dimiſſis, aut obvenientibus tempore vacationis earum, futuris ſucceſſoribus fideliter reſervandis editum; locum declaramus habere in omni emolumento, quod provenit ex juriſdictione, & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ vel Secularis: aut aliàs undecunque, quod ad Prælatos, Eccleſiis non vacantibus, pertineret, conſuetudine qualibet contraria non obſtante: ita tamen quòd in iſtis & ſimilibus rationabiles deducantur expenſæ. Ceterùm ad ſingulares perſonas, ad quas ratione Dignitatum, quas obtinent, juriſdictio cum ejus emolumento devolvitur, Sede vacante de conſuetudine, privilegio, vel jure alio ſpeciali, nolumus præſentem Conſtitutionem extendi.

VIII. Idem.

Conceſſio licentiæ generalis Religioſo de conſentiendo electioni factæ, vel fiendæ, non valet. Joan. de Imola.

CUm conceſſa Religioſo à Superiore ſuo licentia, ut electioni vel proviſioni (ſi quam de ipſo contigerit fieri) ſuum dare poſſit aſſenſum, ambitionis vitio viam paret; nullius eam exiſtere volumus firmitatis.

DE RENUNTIATIONE.

Titulus IV.

I. Clemens V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Renunciatio Dignitatis vel Beneficii facta per Procuratorem ad hoc conſtitutum, tenet; licet priùs Procurator fuerit revocatus, ipſo tamen & Superiore, cui fiebat ceſſio, ignorante; niſi per malitiam ipſorum, vel aliorum, revocatio ipſius fuerit occultata. Joan. And.

CUm [x] illuſio & variatio in perſonis Eccleſiaſticis maximè ſint vitandæ, præſenti Conſtitutione ſancimus, ut, ſi quis ad cedendum Pontificali aut alii cuilibet Dignitati [y], vel Beneficio Procuratorem ſponte ac liberè conſtituerit, & ipſum ignorantem poſtmodum duxerit quomodolibet revocandum: teneat ceſſio facta per eum, antequam ad ipſius vel illius (in cujus manibus ceſſio fuerat facienda) notitiam revocatio hujuſmodi ſit deducta: niſi fortè per ipſos aut alios malitioſè factum fuerit, quominus ad eos vel eorum alterum ante ceſſionem potuerit revocatio perveniſſe.

[x] Vide Felin. *in c. ex parte Decani. extr. de reſcript.*

[y] Sub iſta voce dixit Cardin. per hunc text. non comprehendi Epiſcopatum. Felin. *in rubr. de major. & obed. in coll.* 6. Font.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

TITULUS V.

I. Clemens V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Si Prælati Regulares non conferunt intra ſex menſes Prioratus, Adminiſtrationes, & Eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales, licèt obedientiarios Rectores, habere: Diœceſani auctoritate ſua, vel Apoſtolica, ſi ſint exempta, conferunt illa perſonis, quibus per Prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari menſis Prælatorum, vel penſionibus gravari. Declarantur etiam decre. de offi. Ordi. præſenti. & de Præben. cùm ſingula. in talibus Prioratibus & Eccleſiis locum habere. Joan. And.

QUia Regulares Prælati Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes, aut quævis alia Beneficia, ad eorum diſpoſitionem ſpectantia, cùm vacant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateranen. [z] Concilio conſtitutum: Diœceſani locorum in non exemptis ſua, in exemptis verò Apoſtolica auctoritate negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorumdem. Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes, & Beneficia hujuſmodi, illa [a] videlicet quæ conſueverunt per Seculares Clericos gubernari, Secularibus Clericis: alia [b] verò, quæ Religioſis duntaxat committi ſunt ſolita vel conferri, Religioſis Monaſteriorum, quorum Prælati hujuſmodi negligentes fuerint conferendo. Eadem quoque auctoritate Diœceſani ſuffulti nullo modo permittant, quòd iidem Prælati Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes, aut Beneficia hujuſmodi applicent menſis ſuis, penſionéſve novas eis imponant, aut veteres augeant; ſive, quòd ipſis de novo impoſitæ, ſive auctæ ſolvantur. Præmiſſa verò de Prioratibus, Eccleſiis, Adminiſtrationibus, & Beneficiis, intelligimus, quæ non ſunt de menſa Prælatorum ipſorum; ſed ſpeciales Priores, Adminiſtratores ſeu Rectores conſueverunt habere; licèt Priores ſeu Adminiſtratores hujuſmodi liberè poſſint ad Clauſtrum, cùm oportuerit, revocari. In quibus etiam Conſtitutionem Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri bona Beneficiorum vacantium occupari, à Prælatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in Prioratibus hujuſmodi & Eccleſiis illud Bonifacii ejuſdem ſtatutum, quod Religioſum quemcunque pluribus præeſſe prohibet Prioratibus, aut Eccleſiis curam animarum habentibus (etiamſi cura ipſa non per eum, ſed per alium habeat exerceri) locum ſibi cenſuimus vindicare; licèt etiam eiſdem Prioratibus cura non immineat ſupradicta.

[z] Id eſt, Concilium Lateranenſe ſub Alex. III. *cap.* 8.

[a] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *de Refor. cap.* 6.

[b] *al. ita:* illæ verò, &c.

DE ÆTATE, ET QUALITATE, ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

TITULUS VI.

I. Clemens V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Diœceſani ſervare debent, & à ſuis ſubditis ſervari facere jura loquentia de qualitate perſonarum præficiendarum Eccleſiis. Joan. And.

CUm [c] Eccleſiæ, quibus præficiuntur perſonæ minùs idoneæ ſcientiâ, moribus, ætate, gravia propter hoc, ut docet experientia, nonnunquam perferant in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum Diœceſanos, quibus ratione officii hoc competit, præcipuè ſuper hoc diligentiùs præcaveri; eis diſtrictè injungimus, ut ipſi ſtatuta Canonica, quæ ſuper præficiendis perſonis in hujuſmodi Eccleſiis hactenus emanarunt, diligentiùs per ſeipſos obſervent, & faciant à ſuis ſubditis inviolabiliter obſervari; ſi Divinam offenſam, & Sedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint ultionem.

[c] Vide Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Refor. cap.* 12.

II. Idem.

In Capitulo Cathedralis Eccleſiæ, vel Collegiatæ vocem non habet, qui non eſt Subdiaconus. Habens Beneficium, cui annexus eſt Ordo, poſt annum, niſi prius, impedimento

cessante, promoveatur ad illum, in Capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus; & interim perdit distributionem dimidiam. Joan. And.

UT [d] ii, qui Divinis in Cathedralibus vel Collegiatis, Secularibus vel Regularibus Ecclesiis sunt mancipati Officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros Ordines propensiùs inducantur: statuimus, ut nullus de cetero in hujusmodi Ecclesiis vocem in Capitulo habeat (etiamsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur) nisi saltem in Subdiaconatûs Ordine fuerit constitutus. Hi verò qui Dignitates, Personatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in eisdem Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum: nisi, justo impedimento cessante, ad hujujusmodi Ordines se promoveri fecerint intra annum, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant earumdem; ipsisque distributionum, quæ dantur iis qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis, pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad Ordines recusantes statuuntur in jure, nihilominus in suo robore permansuris.

[d] Vide Conc. Trident. *sess.* 7. *de Reform. cap.* 12. & *sess.* 24. *de Reform. cap.* 12.

III. Idem.

In xviij. anno ad Subdiaconatum: in xx. ad Diaconatum: in xxv. ad Presbyteratum potest quis liberè promoveri. H. d. Joan. And.

GEneralem Ecclesiæ observantiam volentes antiquis juribus in hac parte præferri, decernimus, ut (alio non obstante impedimento [e] Canonico) possit quis liberè in decimo-octavo ab Subdiaconatûs, in vigesimo ad Diaconatûs, & in vigesimo-quinto ætatis suæ anno, ad Presbyteratûs Ordines promoveri.

[e] *Dictio*, impedimento, *deest in antiquioribus exemplaribus.*

DE OFFICIO VICARII.

Titulus VII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Jura loquentia de Ecclesiis Curatis locum habent, quoad tria, in Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parœcialium. Joannes Andræas.

QUæ de Ecclesiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum similium amittendis; ac de ipsarum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium; & de eorum ætate, à jure statuta noscuntur: in perpetuis [f] Ecclesiarum Parœcialium Vicariis, & assumptis ad eas volumus observari.

[f] De Vicariis perpetuis vide multa per Felinum *in c. G. perpetuæ, extr. de fid. instrum.*

DE OFFICIO ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

TITULUS VIII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Judex ad receptionem testium in civili, & Executor, ad providendum certæ personæ cognitione præmissa à Papa deputati licitè subdelegant.

JUdices super receptione testium in causa civili, necnon Executores ad providendum aliquibus, si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis & conversationis honestæ repererint, à Sede Apostolica deputati, aliis possint committere licitè vices suas.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Titulus IX.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Episcopi ita debent corrigere Clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alii pertimescant. Joan. And.

UT Clericorum audacia, qui prætextu privilegii Clericalis Ordinis [g] impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimirum diffamatur Ecclesia, & scandala gravia in populo generantur, potissimè cùm talia per Episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur (ut plurimùm) incorrecta, propensiùs compescantur: Eisdem Episcopis districtè injungimus [h], quatenus sic circa correctionem Clericorum hujusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officii debitum exequantur, quòd & iidem Clerici metu pœnæ, à suis arceantur insolentiis [i], & alii eorum exemplo perterriti prosilire ad similia meritò pertimescant.

[g] *Dictio*, Ordinis, *deest in antiquioribus exemplaribus.*
[h] Si negligant, peccant mortaliter. 53. *dist. cap denique.* Aufrer. Font.
[i] Ob istam causam puniuntur rei in ipso loco delicti. Salicet. *in Auth. Si verò. C. de adult.* Font.

II. Idem.

Valet collatio Beneficii facta à Collatore quolibet citra Legatum Apostolicum, non facta mentione de Beneficio quod priùs habebat is cui fit. H. d. Joan. And.

ETsi ab Apostolicæ Sedis Legato, de Beneficio facta collatio Beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo quod obtinet, facta fuerit mentio specialis. In aliis tamen quibuslibet collationem Beneficiorum habentibus, hoc nolumus observari.

DE PROCURATORIBUS.

Titulus X.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel literas suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cavebat: super inclusis in Procuratorio dominum defendere cogitur. Joannes Andræas.

INstrumento [1] vel literis, quibus te aliquis in causis suis Procuratorem constituens, pro te debito modo cavit, simpliciter, nulla facta protestatione, à te scienter receptis, non potes posteà recusare defensionem illius; imò cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis & negotiis, ad quæ prædicta instrumenta seu literæ se extendunt: cùm per hæc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum.

¶ Pith. [1] *Instrumento, &c.*] Vide *L.* 16. *ff. Ad Macedonian.*

II. Idem.

Procurator habens mandatum jurandi, & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra Electum vel Provisum, opponere non potest crimina vel defectus. Joannes Andræas.

NOn potest Procurator ad agendum vel defendendum [k], jurandùmque de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia quæ speciale mandatum exigunt constitutus (nisi aliud super hoc in mandatis habeat) opponere in personam Electi seu ejus cui est provisio facienda vel facta, crimina [l], vel defectus: cùm sub generalitate tali graviora non veniant, vel majora, quàm in ipso Procuratorio sint expressa.

[k] Idem & multò magis si ad alterum tantùm, cùm tunc Procuratoris minor esset potestas.
[l] Crimina intellige magna vel parva, dum tamen talia sint quæ probata repellerent electum à Beneficio de quo agatur, *juxta cap.* 1. *de elect. lib.* 6. & *Clem. consti. sup. de elect.* Bonifacius.

III. Idem.

Religiosus etiam pro Conreligioso, nisi pro consorte ejusdem litis, non potest Procurator constitui sine licentia Superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere: licèt hoc habeat in mandatis. Joan. And.

REligiosus Procurator, etsi per alium Religiosum sui vel alterius Monasterii fuerit constitutus, sicut non potest sine sui Superioris licentia procurationis [m] officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte: Ita non potest alium Procuratorem constituere seu substituere; etiamsi per constituentem hoc sibi expressè fuerit commissum.

[m] *al.* Procuratoris.

IV. Idem.

Per obitum Rectoris Ecclesiæ revocatur Procurator ab eo pro Ecclesia constitutus, etiam quoad negotia jam cœpta.

PRocuratorem à Prælato, Rectore, vel alio quolibet, pro Ecclesia [n] sua vel Beneficio constitutum, per mortem constituentis revocari censemus: etiam quoad negotia jam incepta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem hujusmodi contestata.

[n] Vide *ca. Si tibi absenti. de Præbend. lib.* 6.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

Titulus XI.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium à tempore læsionis.

AB Ecclesia [o] adversùs lapsum temporis, in quo se læsam affirmat, in integrum restitutio peti potest; & causa restitutionis hujusmodi finiri debet intra quadriennium continuum à tempore læsionis, etiamsi minus quadriennio tempus læsionis existat. Sed non fiat restitutio, nisi ad tantum tempus, quantum se læsam fore probabit.

[o] De intellectu hujus Clementinæ, Matthæus de Afflictis, *Decis.* 17.

CLEMENTINARUM
LIBER SECUNDUS.

DE JUDICIIS.

TITULUS I.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Constitutio Bonifacii, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publicè factæ, de mandato Papæ, in audientia Literarum Apostolicarum, vel Papali Palatio affixæ januis majoris Ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter devenissent: restringitur ad eos qui impediunt ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tutè non potest adiri. Joannes Andræas.

a Modus citandi per edictum in forma hujus Clement. locum habet in solo Papa, ut notat Zabarella: eum videto.

DUDUM [a] Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster constituit, ut citationes auctoritate Apostolica de personis quibuscunque, ac etiam undecunque ad instar edictorum in albo Prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes, in quibus Romani Pontifices processus consueverunt facere generales, ipso Papa specialiter & ex certa scientia id mandante, factæ, in Apostolicarum audientia publica literarum, vel in Papali Palatio publicè postmodum majoris Ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, januis affigendæ sic valeant, atque arctent citatos post lapsum terminum [b], quem, consideratâ distantiâ locorum, citationibus ipsis apponi convenit competentem, ac si ad eos personaliter devenissent. Quia verò statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis tunc instantis, nonnullis nimis rigorosum videtur. Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum, & præfatum modum citandi restringimus ad illos tantùm, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire; vel quorum domicilia sive loca non possunt tutè liberève adiri. Porrò ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solemnibus, quàm aliis, Ecclesia [c] Romana diversis ex causis interdum facere consuevit, per præsentem Constitutionem seu moderationem, in nullo volumus derogari.

b *al.* termini.

c *In quodam manuscripto ita*: Ecclesia Romana diversis ex causis processus interdum, &c.

II. IDEM.

In causis etiam pendentibus Beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque judiciorum strepitu & figura. Joannes Andræas.

DIspendiosam prorogationem litium (quam interdum ex subtili ordinis judiciarii observatione causarum docet experientia provenire) restringere in subscriptis casibus cupientes: Statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus; aut super Dignitatibus, Personatibus, Officiis, Canonicatibus, vel Præbendis, seu quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam præstationem possunt, qui tenentur ad eas præmoniti censurâ Ecclesiasticâ coërceri; necnon super matrimoniis vel usuris, & eas quoquomodo tangentibus, ventilandis procedi valeat, de cetero simpliciter, & de plano ac sine strepitu judicii & figura: volentes non solùm ad futura negotia, sed ad præsentia, & adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

DE FORO COMPETENTI.

TITULUS II.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Concedit Concilium certo casu Episcopis expulsis à suis Sedibus, quòd in locis aliarum diœcesum servatâ formâ, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios, & fautores, & inter subditos jus dicere. Joan. And.

QUAMVIS sacris Canonibus sit generaliter interdictum, ne quis Episcopus jurisdictionem in Diœcesi exerceat aliena: Nos tamen Episcopis, qui à suis Sedibus protervià impiorum expulsi non audent propter metum persequentium in suis civitatibus vel diœcesibus, aut earum parte aliqua residere, nec jurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium inibi exercere, ne injuria in eorum expulsione ipsorum irrogata Ecclesiis hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in diœcesibus alienis, civitatibus videlicet, vel locis insignibus suis Ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt securè morari, & jurisdictionem suam liberè exercere, possint contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodo civitates, vel loca hujusmodi eisdem expulsoribus, consiliariis & fautoribus sint secura, & ipsi personaliter, vel ad domum, si hoc tutè fieri valeat: alioquin publicè in Ecclesia Cathedrali loci vel domicilii eorumdem citati fuerint) liberè procedere, prout justitia suadebit.

Si verò dicti Episcopi ausi non fuerint hujusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios & fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiosè impedimentum præstiterint, ne potuerint sic citari: licitum sit eisdem Episcopis, ut expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus aliquibus dominicis vel festivis cùm populus convenerit ad Divina, ut sic facta citatio ad eos pervenire verisimiliùs [d] præsumatur: citent vel citari faciant publicè in Ecclesiis civitatum vel locorum insignium prædictorum, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem Episcopis noluerint comparere; ac si citati legitimè aliàs extitissent.

d *al.* verisimiliter.

Eisdem etiam Episcopis indulgemus, ut inter suos subditos (ne ob defectum justitiæ dispendium aliquod patiantur) possint in Diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per se vel per alium hoc in suis propriis Diœcesibus facere non audeant, vel non possint) jurisdictionem suam omnimodam exercere: ita tamen, quòd subditi, qui expulsores vel eorum fautores, aut consiliarii non fuerint ultra duas dietas; à fine suæ diœcesis non trahantur. Volumus insuper, ut ante omnia à Diœcesanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis; quam si obtinere nequiverint [e], procedant nihilominus, prout superiùs est expressum. Sanè si prædicti Episcopi asseruerint se non fuisse ausos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum, aut publicè, ut præmittitur, in eorum Ecclesia Cathedrali citare; vel ipsos malitiosè præstitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus jurisdictionem per se vel per alium contra ipsos exercere nequeunt, vel non audent: stari super his volumus assertionibus eorumdem. Ipsis districtiùs injungentes, sub interminatione Divini judicii, ne circa præmissa, contra conscientiam, quicquam mendaciter aut dolosè asserant vel confingant. Eorumdem autem Episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus, in aliis diœcesibus duxerint faciendos, denuncient, seu denunciari faciant, per suas diœceses convicini Episcopi: cùm ab eis fuerint requisiti. Per præmissa quoque nullum ex transcursu temporis quanticunque, vel aliàs quoquomodo locorum Diœcesanis, vel aliis quibuscunque jurisdictionem habentibus in locis præmissis, in quibus prædicti Episcopi, sic expulsi jurisdictionem, ut prædicitur [f], exercebunt, præjudicium generetur.

e *al.* nequibunt.

f *al.* præmittitur.

DE CAUSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS.

TITULUS III.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

In causa Beneficiali delata, etiam per appellationem ad curiam utraque pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus, suspenso petitorio suo vel adversarii, possessorium prosequi. Joan. And.

CAUSA [g] Beneficiali per appellationem, ad Sedem Apostolicam legitimè devolutâ, tam appellanti, quàm appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis odium ante causæ conclusionem suspendere petitorium à se, & ab adversario intentatum, in solo possessorio procedendo.

g Vide Paul. de Cast. *Cons.* 277. *lib.* 1. & de intellectu Covarruviam, *lib.* 1. *var. resol. c.* 6. *num.* 13.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITULUS IV.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Appellans ante definitivam, etiam à definitiva lata, eo absente citato vel non, appellare potest; nisi prima appellatio fuerit

frivola manifestè: quo casu non appellat, tanquam manifestus contumax. Joan. And.

SI ante [h] definitivam sententiam à Judice quis appellando recedat, & Judex suæ appellationi non deferens eo citato, vel etiam non citato ulteriùs in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitivam promulget, poterit idem appellans à dicta sententia intra tempus debitum appellare; nisi ejus prima appellatio esset frivola manifestè.

[h] Nota quòd appellari potest ante definitivam, quod est verum indistinctè de jure Canonico: dum tamen appelletur ex causa rationabili, *cap. ut debitus. extr. de appel.* sed de jure Civili non appellatur, nisi in certis casibus. Zabarella.

UT LITE PENDENTE NIL INNOVETUR.

TITULUS V.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Si duo litigantes super Beneficio, moriantur, sive uterque in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantùm, altero alibi moriente: ad Papam & in conversis casibus ad Ordinarium spectat collatio, si ad alterum Beneficium pertinebat. Si autem alter tantùm moritur; si superstes, vel alius, cujus intersit, litem prosequitur, ex futuro eventu apparebit; ad quem collatio spectat. Joan. And.

SI duobus in Romana curia, super Beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque, collationem hujusmodi Beneficii, ad Romanum Pontificem; si verò extra dictam curiam, ad Ordinarium decernimus pertinere: nisi forsan alius ab eis in dicto Beneficio jus haberet. Quòd si unum in dicta curia, alterum verò extra mori contingat; si moriens in curia Beneficium possidebat, ad Romanum Pontificem: si verò alius, ad Ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro autem ipsorum Beneficium possidente, erit Romanus Pontifex, propter auctoritatis prærogativam, in collatione hujusmodi præferendus. Si verò alter tantummodo sive possessor, sive petitor decedat, si superstes, vel alius, cujus intersit, causam nihilominus prosequatur (cùm interim Beneficium de jure conferri non possit) ad quem collatio ejus pertineat, futurus declarabit eventus. Nam si ad defunctum pertinuisse Beneficium fuerit declaratum; pertinebit ad Papam, si ille in curia; vel ad Ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrum illud spectasse constiterit, ad Ordinarium collatio pertinebit. Salvâ tamen in præmissis omnibus Rom. Pont. potestate, ad quem Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorùmque Beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.

II. IDEM.

Lis dicitur pendere, quoad hoc, ut nihil debeat innovari cùm citatio legitimè pervenit ad partem, vel per eam stetit, quominus perveniret, cum tali expressione, quòd potuit instrui super quo conveniatur. Joan. And.

CUm lite pendente, nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam à Judice competenti, in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit; vel per eam factum fuit, quominus ad ejus notitiam perveniret. Dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa, per quæ plenè possit instrui, super quibus in judicio convenitur.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM ET FRUCTUUM.

TITULUS VI.

I. IDEM [i].

[i] *In uno manuscripto ita habetur.*

Si super Beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio una definitiva fertur in curia, etiamsi nulla fore dicatur, ipsius Beneficii sequestratio per loci Ordinarium fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à jure suo, & respicit pendentia. Joan. And.

AD compescendas litigantium malitias, definimus, ut unâ contra possessorem definitivâ sententiâ super Beneficio apud Sedem Apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio promulgatâ, Beneficium ipsum, etiamsi Dignitas, vel Personatus existat, & curam habeat animarum, à possessore hujusmodi [k] (dum tamen triennio pacificè anteà ab eo possessum non fuerit) per loci Ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestretur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipsius, (debitis ejusdem supportatis oneribus) superesse contigerit: illi restituat, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem hujusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquomodo præsumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto; à qua (nisi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absolvatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit, à jure quod sibi in hujusmodi Beneficio, vel ad ipsum forsitan competebat eidem) hoc ipso se noverit cecidisse. Præmissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendentia negotia observandis. Non obstante si contra præfatam sententiam, de nullitate forsan opponatur.

[k] Vide *c. Commissa. de elect. in Vi.* not. Bart. & moderni *in l. Celsus. ff. de usucap.* Font.

DE PROBATIONIBUS.

TITULUS VII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Verba Literarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plenè probant, si super illis gratia vel intentio Papæ fundatur. Joan. And.

LITERIS nostris [1], quibus nos Dignitates quaslibet seu Beneficia collationi nostræ, vel Sedi Apostolicæ reservasse, aut resignationem Beneficii alicujus recepisse, vel recipiendi potestatem alii commisisse, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem Capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur, fecisse narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibendam; volentes ad præterita & pendentia, etiam per appellationem, negotia hoc extendi.

¶ PITH. [1] *Literis nostris*, &c. Hæc Clementina correcta est Pragmaticâ Sanctione, & Concordatis.

DE TESTIBUS.

TITULUS VIII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Per testes Christianos convinci possunt Judæi & Sarraceni, non obstantibus contrariis privilegiis Regum & Principum: quibus si utantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Joan. And.

CUM Judæi quidam & Sarraceni, sicut accepimus, quòd super civilibus aut criminalibus convinci per Christianos non possint, sed privilegiis Regum & Principum tueantur (quia id nedum juri contrarium, sed & Christianæ Religioni opprobriosum est quamplurimùm & adversum) Reges eosdem & Principes [l] in Domino exhortamur, ne concedant hujusmodi de cetero privilegia, vel servent, aut servare permittant, etiam jam concessa. Quòd si Judæi aut Sarraceni privilegiis talibus uti præsumpserint, Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quòd Christiani ab eorum abstinere communione censurâ Ecclesiasticâ, si opus fuerit, compellantur.

[l] Qui debent Judæos punire, vide *l. Si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cler.* & Glo. *in ca. Judæi. 2. de Jud.* Font.

II. IDEM.

Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis, vel directè contrariis. Joan. And.

TEstibus ritè [m] receptis, & eorum attestationibus publicatis, sicut non licet super eisdem vel directò contrariis articulis alios vel eosdem testes in principali causa producere, sic non debet in appellationis causa licere. Cùm non minùs in appellationibus, quàm in principali causa subornatio sit timenda.

[m] Vide *l. 1. §. Ajunt Ædiles. ff. de Ædil. edict. & l. Apud eum. §. Imperator. ff. de manumiss.*

DE JUREJURANDO.

TITULUS IX.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Juramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani Principes, fidelitatis existunt. Joan And.

ROMANI Principes [n] orthodoxæ Fidei professores [1], Sacrosanctam Roma. Ecclesiam, cujus caput est Christus Redemptor noster, ac Romanum Pontificem ejusdem Redemptoris Vicarium, fervore fidei & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, à quo approbationem personæ, ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon unctionem, consecrationem, & imperii coronam accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignum, seque illi, & eidem Ecclesiæ, quæ à Græcis Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes jus & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit, adstringere vinculo juramenti, prout tam mos observationis antiquæ, temporibus novissimis renovatæ, quàm forma juramenti hujusmodi sacris inserta Canonibus manifestant. Dudum sanè inter quondam Henricum Imperatorem, tunc Romanorum Regem, & Charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ Regem, gravi discordia suscitata: Nos multis grandibúsque periculis, quæ exinde proventura verisimiliter timebantur, intendentes

[n] *al.* Imperatores.

celeri & opportuno remedio obviare, quibuſdam ex fratribus noſtris ſanc. Rom. Eccleſ. Card. exiſtentibus, tunc in urbe pro reformanda pace, & ſolidanda concordia inter Reges eoſdem literas noſtras, ſub certa forma duximus deſtinandas, inter alia inſerentes in eis, quòd cùm ipſi Reges ejuſdem Eccleſiæ ſpecialiſſimi filii, ſibi juramento fidelitatis, & aliàs multipliciter eſſent adſtricti: ipſius Eccleſiæ debeant eſſe promptiſſimi defenſores. Dictis autem literis in notitiam dicti Henrici ad Imperium jam promoti ſic deductis, idem Henricus ab eiſdem Cardinalibus requiſitus, ut ſuper contentis in illis ſuum propoſitum reſponderet: quaſi moleſtè tuliſſet, quòd de juramento fidelitatis hujuſmodi, per eum præſtito in dictis literis mentio haberetur, non familiariter nec ſecretè, ut tractandæ pacis qualitas exigebat, ſed multis tabellionibus accerſitis & requiſitis ab eo, quòd de reſponſionibus ſuis conficerent publica inſtrumenta, inter cetera publicè, præſente multitudine hominum copioſa, reſpondit [o], ſe non fore cuiquam ad juramentum fidelitatis adſtrictum, & quòd nunquam fecerit juramentum, propter quod foret ad juramentum fidelitatis alicui obligatus, & quòd ipſe neſciebat quòd anteceſſores ſui Romani Imperatores unquam juramentum hujuſmodi præſtitiſſent: ſimulans ſe immemorem juramentorum, quæ nobis ante coronationem ſuam præſtiterat, & poſt coronationem etiam innovarat. Nos itaque attendentes, quòd hujuſmodi reſponſio, ſi ſub diſſimulatione pertranſeat, vel ſilentio pallietur, poſſet in magnum & evidens præjudicium Rom. Eccleſiæ redundare, dignum admodum & opportunum fore proſpeximus, ut de juramentis hujuſmodi conſtitutioni præſenti aliqua breviter annectamus. Dictus namque H. quamprimùm fuit in Regem Romanorum electus, ſolennes [p] ad nos nuncios deſtinavit: dans eis per ſuas patentes literas plenum & ſpeciale mandatum exponendi nobis pro eo devotionem ipſius & reverentiam filialem, quam ad nos & Rom. Eccleſ. ſyncero gerere ſe dicebat affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis favorem & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis & præſtandi pro eo, & in ipſius animam debitæ nobis, & eidem Eccleſiæ fidelitatis, & cujuslibet alterius generis juramentum, ac nihilominus petendi à nobis per noſtras ſibi manus impendi unctionem, conſecrationem, & Romani Imperii Diadema. Præfatis itaque nunciis in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia conſtitutis, ac ſecundùm dicti tenorem mandati Avinione, ubi tunc eramus cum noſtra curia reſidentes in publico conſiſtorio, in quo erat Prælatorum, & aliorum, tam Clericorum, quàm Laicorum non modica multitudo, præmiſſis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter, & oblatis: Nos eodem mandato & Decreto electionis ejuſdem H. ex parte Principum tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuncios præſentatis, plena cum eiſdem fratribus deliberatione diſcuſſis, factâque nobis de electione hujuſmodi concordi & legitima plena fide, examinatâ quoque perſonâ ipſius H. prout abſentia patiebatur ejuſdem, & de ipſius fide, probitate, & aliis, quæ in perſona Imperatoris ſunt meritò requirenda, cum pluribus Prælatis, & aliis magnæ auctoritatis viris, qui ejuſdem H. mores, conditionem, & ſtatum pleniùs noverant, inquiſito, ejúſque perſonâ, cujus etiam nos & fratres noſtri aliqualem notitiam priùs habebamus, propter quod faciliùs tranſivimus in examinatione hujuſmodi idoneâ reputatâ, ipſum nominavimus, denunciavimus, & declaravimus Regem Romanorum, ipſius approbantes perſonam, eúmque ſufficientem & habilem declarantes, ad ſuſcipiendam Imperialis celſitudinis dignitatem, ac decernentes unctionem, conſecrationem, imperiíque Romani coronam, ſibi per manus noſtras debere concedi. Et ſubſequenter à præfatis nuntiis, ſufficiens ad hoc ab eo, ut præmittitur, mandatum habentibus, ſecundùm formam in decretis, quæ incipit, Tibi Domino, comprehenſam, fidelitatis, recepimus juramentum. Póſtque idem H. conſecrationis & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem Cardinalibus, quos ad impendendum ſibi hujuſmodi conſecrationis & coronationis inſignia miſeramus ad urbem, illud noſtro nomine recipientibus juramentum præſtitit corporale, quod in libro Pontificali Rom. præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore continetur [2], cujus tenor dinoſcitur eſſe talis: Ego H. Romanorum Rex annuente Domino futurus Imperator, promitto, ſpondeo & polliceor, atque juro coram Deo, & beato Petro, me de cetero protectorem, procuratorem [q] & defenſorem fore ſummi Pontificis, & hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus, & utilitatibus ſuis, cuſtodiendo & conſervando poſſeſſiones, honores, & jura ejus, quantùm divino ſuffultus adjutorio fuero, ſecundùm ſcire & poſſe meum recta & pura fide: ſic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Ceterùm, quin juramenta hujuſmodi fidelitatis exiſtant, à retrò Romanis Principibus, non fuit hactenus hæſitatum: imò tam quondam Albertus Rex Romanorum immediatus prædeceſſor memorati Henrici Bonifacio Papæ VIII. prædeceſſori noſtro tempore approbationis ejuſdem Alberti, quam Rodulphus Pater ipſius, & alii prædeceſ. ejuſdem Romanorum Reges diverſis noſtris Prædeceſſoribus juramentum fidelitatis & obedientiæ præſtiterunt. Idémque Bonifac. memoratum A. juramento hujuſmodi ab eo recepto, de fratrum ſuorum conſilio (præſente Prælatorum, & aliorum multitudine copioſa) auctoritate Apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filium & Eccleſiæ memoratæ, ipſúmque in Regem Romanorum aſſumpſit, in Imperatorem poſtmodum promovendum. Verùm, quia ſæpefatus H. qui in proximis diebus ſuis, de hac luce ſubtractus, non virtutem & mentem, ſed nudum verborum inſectans corticem, ſenſúmque confundens, juramenta reſtringendo prædicta, curioſè videbatur aſſerere, ut præfertur, illa ad debitum fidelitatis hujuſmodi non extendi: novo modo curioſitatis hujus luculentæ veritatis antidotum ipſius declarationis oraculo providimus apponendum. Quia ergo capitulis juramento fidelitatis contentis ſolicita meditatione penſatis, ipſa capitula in præfatis Imperatoris juramentis, quantùm ad effectum, mentem, & virtutem ipſorum, non eſt dubium contineri. Nos præmiſſis & aliis rationibus, ne quis in Romanum aſſumptus Principem, vel in poſterum aſſumendus, an juramenta hujuſmodi per dictum H. Imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat, vel ſuper his contrarium aſtruere veritati: auctoritate Apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus illa juramenta prædicta [r] fidelitatis exiſtere, & cenſeri debere. Porrò præter juramenta prædicta, idem Henricus ſuorum inhærens prædeceſſorum veſtigiis, priuſquam ingrederetur Italiam, vel ibidem jura aliqua exerceret, ſub teſtimonio ſuarum patentium literarum in manibus dilecti filii Joannis de Mollianis [s] Scholaſtici Eccleſiæ Talenſis Capellani noſtri ad hoc ſpecialiter per nos miſſi, noſtro & præfatæ Eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis ſacroſanctis Evangeliis juramento firmavit, quòd eandem Eccleſiam & fidem Catholicam pura fide totiſque viribus conſervaret reverenter, & etiam defenſaret, omnémque hæreſim, ſchiſma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminaret pro poſſe: ac nunquam cum Sarraceno, Pagano, Schiſmatico, ſeu alio quolibet communionem [t] Catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſtè ſuſpecto unionem quamlibet ſeu parentelam aut confœderationem intret: ſed tam noſtram, quàm ſucceſſorum noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manuteneret, defenderet, & conſervaret contra omnes homines cujuſcunque exiſterent præeminentiæ, dignitatis vel ſtatûs. Eidem etiam [u] adjiciens juramento, quòd manuteneret ſemper atque ſervaret privilegia omnia per prædeceſſores ſuos Reges ac Imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet Eccleſiis quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cujuſcunque: ipsaque omnia & ſpecialiter ac præcipuè per claræ memoriæ Conſtantinum, Karolum, Henricum, Othonem IV. Frederic. II. atque Rodulphum, prædeceſſores ipſius ſuper conceſſione, recognitione, advocatione, annotatione, quittatione, & libera dimiſſione terrarum & Provinciarum Romanæ Eccleſiæ ubilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit, Sedi Apoſtolicæ Romaniſque Pontificibus ſuper [x] quocunque tenore conceſſa recognovit, confirmavit, & ex certa ſcientia innovavit, ac etiam de novo conceſſit: & terras ipſas atque Provincias recognovit ad jus & proprietatem ipſius Eccleſiæ pleniſſimè pertinere: eáſque nihilominus ex abundanti de novo Eccleſiæ ſæpefatæ donavit, ſub prædicto ſe obligans juramento, quòd ipſas, aliquámve ipſarum partem nullo unquam tempore occuparet, ſeu, quantùm in eo eſſet, ab alio permitteret occupari. Nec eis, aut aliqua parte ipſarum jura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas haberet, ſeu quomodolibet poſſideret, nec in eis etiam poteſtariæ ſeu cujusvis capitaniæ, aut jurisdictionem quamcunque per ſe, vel per alium exerceret, quódque (ut Princeps Catholicus & ſæpè dictæ Eccleſiæ advocatus atque defenſor) ipſam juvaret, & conſiliis, & auxiliis illi adſiſteret opportunis, contra quoſcunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipuè contra occupantes ſeu turbantes terras prædictas ſeu provincias vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam juramento promiſit, quòd tam ipſam Romanam Eccleſiam, quàm alias Eccleſias, libertatem Eccleſiaſticam, bona, jura, Prælatos, & Miniſtros Eccleſiarum ipſarum manuteneret, conſervaret, atque defenderet pro poſſe. Et quòd Eccleſiæ Romanæ vaſallos contra juſtitiam nullatenus offenſurus, devotos ac fideles Eccleſiæ etiam in imperio conſtitutos benignè tractaret; nec eos opprimeret contra juſtitiam aut, quantùm in eo eſſet, per alium opprimi ſuſtineret: ſed in ſuis potiùs juribus & juſtitiis conſervaret. Hoc quoque juramentum & etiam priſtinum pro eo nobis per ſuos nuncios, ut præmittitur, præſtitum receptis ſuæ coronationis inſigniis innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipſam ejus regio magno ſigillo & aliis poſt coronationem eandem ejus Imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archivis Rom. Eccleſ. reponi, & diligenter obſervari fecimus) pleniùs continetur.

¶ Pith. [1] *Romani Principes Orthodoxæ fidei Profeſſores*, &c. Vide Albert. Abbat. Stadenſ. *in Chron. pag.* 151. Alberic. de Roſat. *in l. bene à Zenone*, *C. de Quadragint. annor. præſcript. Epiſtol.* Urbani IV. *ad Roman. Regem apud Zurittam. lib.* 2. *pag.* 131. Æneam Silvium qui Papa Pius II. *in Hiſt. de Frideric. III. Imperat. Bello Auſtriaco.*

[2] *Continetur.*] *Can. Tibi Domino*, *diſtinct.* 63.

[o] Vide Bar. *l. ſciendum.* *de verbo.* *liga.*

[p] Vide *c. ad* *poſtolicæ. de* *judic. lib.* 6. *q.* 1. *c. eſto.* & 46. *diſt.* *bilisſimus.* ont.

[q] *Dictio*, procuratorem, *deeſt in antiquioribus codicibus.*

[r] *Dictio*, prædicta, *deeſt in antiquioribus codicibus.*

[s] *al.* Melani.

[t] Ad hæc vide *l. non dubito. ff. de capt.* & Innoc. *c.* 1. *de ſchiſ.* Doc. *in ca. quod ſuper his. de vo.* Font.

[u] *Dictio*, etiam, *deeſt in antiquioribus codicibus.*

[x] *al.* ſub.

DE EXCEPTIONIBUS.

TITULUS X.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Exceptio excommunicationis opponitur dilatoriè quandocunque, peremptorio non obstante. Joan. And.

EXCOMMUNICATIONIS exceptio dilatoriè, in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per Judicem assignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obstante: Servata tamen constitutione felicis recordationis Innocentii Papæ IV. edita, circa hoc in Concilio Lugdunensi.

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

TITULUS XI.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Qui tres sententias contrarias in quavis causa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta: & respicit etiam pendentia. Joannes Andræas.

UT [y] calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiali vel alia quavis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportavit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex eis nullatenus admittatur, donec hujusmodi sententiæ plenariè fuerint executioni mandatæ. Similiter si ille, contra quem tres sententiæ definitivæ latæ fuerint, ab interlocutoria vel gravamine ante prolationem ipsarum vel earum alicujus se appellasse, & causam appellationis hujusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad causas qualitercunque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

[y] De intellectu vide Oldradum *consil.* 106. *incip. quod litera executoria.*

II. IDEM.

Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso jure. Hoc dicit. Joan. And.

PAstoralis cura [1] solicitudinis nobis divinitùs super cunctas Christiani populi nationes injuncta, nos invigilare remediis subjectorum, eorumdem periculis obviare, & scandala removere compellit. Sanè cùm jamdudum inter quondam Henricum Imperatorem Romanum, & clarissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ Regem, gravis fuisset materia turbationis exorta, asserente deinde Imperatore prædicto, quòd cum quibusdam ipsius subditis Rex confœderationes & conspirationes fecerat in ipsius Majestatis offensam; quódque tractaverat, & ordinaverat, ut civitates quædam sub Imperii & Imperatoris ejusdem obedientia consistentes, contra eum & Imperium rebellarent, gentésque sui ipsius fultæ subsidio, nonnullas alias Imperii civitates & castra (inde violenter ejectis ipsius Imperatoris Officialibus) occuparunt, & pro ipso Rege occupata tenebant: Ac aliàs etiam in urbe & alibi in Imperii & in Imperatoris ejusdem contemptum, & suæ Majestatis injuriam, & Reipublicæ detrimentum multa gravia fuerunt [z] per Regem eundem, ac malitiam & instigationem ipsius, tam à suis stipendiariis, quàm à subditis Imperatoris commissa.

[z] *al.* fuerant.

Præhabitis per Imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamvis legitimè (juxta Imperatoris assertionem) citatum: ac quòd supradicta erant notoria per Imperialem interlocutoriam declarat Imperator ipse, Regem affirmans propter præmissa læsæ majestatis criminis reum esse, in eum peremptoriè, ut dixit, & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem & hostem imperii, ac reum criminis supradicti, privationis omnium dignitatum quocunque comprehensarum titulo, & quibus se intitulabat Rex ipse, auctoritatum quoque, honorum, Provinciarum, terrarum, bonorum, jurium & jurisdictionum, tam perpetuorum, quàm temporalium, & si quando veniret in suam & imperii fortiam, mutilationis [a] etiam capitis sententiam promulgavit, omnem supplendo defectum, si quis forsitan fuerat ex solennitate juris omissus in processibus memoratis: præmissa, ut asseruit, faciens exigente justitia, & de Imperiali etiam potestate. Verùm quia hujusmodi sententias, quæ non à discretione matre virtutum, sed à noverca justitiæ, voluntaria scilicet judicantis præcipitatione processit, partus forsan de se deteriores haberet, si ipsius sententiæ inefficacia in publicum præcone justitia non prodiret: Nos circa eam tali uti provisione volentes, quæ, detectis ipsius defectibus, seminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura, ipsam subjiciendam esse providimus limæ justitiæ, ac rectæ libramini rationis. Ejusdem igitur causis & continentiâ necnon conditione illorum, a quo, & in quem lata fuit diligenti & debita consideratione pensatis, patenter ex eis illius astruitur evidentia nullitatis: & manifestè arguitur temeritas promulgantis. Notorium quippe ac indubitatum existit, quòd grandis exercitus tempore dictorum processuum & sententiæ, continuè Imperatori assistens, Regem ipsum & suos prosequebatur odio capitali: Pisanáque civitas, in qua lata fuit memorata sententia, Regem capitali habebat odio notorio & antiquo. Esto igitur, quòd Rex ipse, aliàs ad præmissa fuisset legitimè per Imperatorem citatus: nunquid venire debuit ad Judicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato, ut præmittitur, odioso stipatum? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoso, multùm potenti, ac præfato in eum odio provocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorii talis subire [b] judicium, & se in hostium sinu reponere, ac ad mortem per violentam injuriam non per justitiam inferendam ultroneum se offerre? Hæc quidem jure timentur, hæc de more vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Desiperet igitur, qui citationem hujusmodi saperet arctasse citatum. Ut [c] illud tanquam notissimum nullatenus omittamus, quòd Regem extra districtum imperii in regno scilicet Siciliæ, notoriè ac continuè tempore supradicto morantem citare non potuit Imperator, nec citatio, si quam forsan de ipso intra imperii fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctavit. Nos quoque Regis ordinarius Judex, quòd ad Imperatoris judicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requisiti: imò licèt ad nos & curiam nostram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & juxta eum etiam quidam ex fratribus nostris essent, priùs tamen dictæ sententiæ promulgatio, quàm aliquid de processibus antecedentibus ad audientiam nostram pervenit. Denique licèt Rex ipse terras aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum: non tamen in eis, sed in regno præfato domicilium suum fovebat: unde Imperator in ipsius personam nulla ratione terrarum hujusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superioritatem habebat. Quòd si punitio criminis intra districtum Imperialem commissi, ad Imperatorem forsan pertinuisse asseratur: Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inventus delinquens, vel ad illum de more remissus. Dici-ne ergo sententia meruit, quæ à Judice, qui per Regem tutè adiri non potuit, & in loco notoriè, ut præfertur, non tuto, in absentem nec citatum legitimè ac inauditum per consequens & indefensum non maturo fuit judicio, sed præcipitio, & de tanto præsertim crimine promulgata? Rursùs non est silentio relinquendum, quòd ipse Rex noster & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè subditus homóque ligius & vasallus [2], ac [d] in eodem regno, non, ut præmittitur, in imperio certum continuum & notorium suum habens domicilium, ac originem inde trahens, Imperatori eo modo non subfuit, quòd in eum crimen [e] læsæ majestatis commiserit, quantumlibet in sententia supradicta contenta veritatem indubiam continerent, sicque nedum non jure, imò nec cum juris colore tulit Imperator sententiam supradictam [f] in Regem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam non habebat, propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eundem privando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis, & jurisdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ sub eo nullatenus vel ab eo, sed à nobis & sub nobis tenebat: necnon procedendo contra Regem eundem ex illis quæ per ipsius stipendiarios ac nonnullos Imperatoris ejusdem subjectos per malitiam & instigationem Regis ipsius, contra eum fuisse commissa in urbe dicebat: cùm etsi illa fuissent ibidem reverà commissa, punitio tamen eorum in Regem veluti extra districtum imperii commissorum ad Imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarum aliquas sibi applicari mandavit, ne quis dicto Regi præsumeret in suis respondere debitis, in ipsiúsve familiaritate vel servitio remanere, aut eidem contra ipsum Imperatorem quovis modo impendere consilium, auxilium, vel favorem, cùm debitores, servitores, & auxiliatores ejusmodi extra Imperium & in Regno constituti prædicto nullatenus Imperatori subessent, nec ex committendis in Regno eodem dictis possent pœnis adstringi vel aliqualiter condemnari per ipsum: absolvendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, servitio, promissione, ac pacto provincias omnes, civitates, & castra, & [g] loca, ipsiúsque vasallos & feudatarios, & alios quoslibet eidem Regi quomodolibet obligatos, cùm includerentur in absolutione hujusmodi terræ & personæ nobis & Ecclesiæ Romanæ subjectæ, propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostram mittens perperàm suam falcem. Ceterùm defectûs suppletio circa processus adhibita supradictos, non tantum valet ad justificationem ipsorum & sententiæ supradictæ, quantùm ad eorum suggillationem & notam, cùm nullam super præmissis potestatem haberet Imperator in Regem, sibi aliàs quàm ut præfertur non subditum, non citatum [h] legitimè aut remissum, & extra districtum ipsius continuè ac notoriè consistentem: nec prædicta suppletio circa subditum, etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic gravi delato defensionis (quæ à jure provenit naturali [i]) facultas adimi potuisset: cùm illa Imperatori tollere non licuerit, quæ juris naturalis existunt. Ut igitur sicut memorata sententia juris caret effectu, sic auctoritate & nomine rei careat judicatæ, ut nec in opinione communi aut vulgi labiis

[a] Vide *l. rei capitalis. ff. de pæn. & l. transigere. C. de transact. cum l. criminali. C. de juridisd. omnium jud. atque l.* 1. *C. ne Christia. man. &* Feli. *in c. ex literis xi. col. de constit.*

[b] *Aliàs ita:* subire judicium, se in hostium sinu reponere, ad mortem, &c.

[c] *Al.* ut id.

[d] *In quodam manuscripto ita:* ac in eodem regno ut præmittitur non Imperio certum, &c.

[e] Vide *l. Pomponius. ff. de acq. hær*

[f] *Aliàs* sæpè dictum.

[g] *Hæc duo verba,* & loca, *desunt in antiquioribus codicibus.*

[h] De hac re vide Uldaricum Zasium *l. ij.* §. *eodem tempore. ff. de ori. ju.* Bal. *in l. fi. C. de legat.*

[i] *L. ut vim.* ubi latè Doctores *ff. de Justit. & jure.*

nomen habere sententiæ mereatur: ut etiam in magnum justitiæ ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & Ecclesiæ Provinciarum multorum Regnorum & gentium turbatione non modica possent occasione ipsius, pro tempore suboriri: Nos tam ex superioritate, quam ad imperium non est dubium nos habere, quàm ex potestate, in qua, vacante Imperio, Imperatori succedimus [3], & nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus Rex Regum & Dominus Dominantium nobis, licèt immeritis, in persona Beati Petri concessit, sententiam & processus omnes prædictos, & quicquid ex eis secutum est, vel occasione ipsorum, de Fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes; nullùmque debere aut debuisse sortiri effectum seu nocumentum, vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse. Ipsósque nihilominus, quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos vel in posterum sequi posset, in irritum revocamus.

¶ Pith. [1] *Pastoralis cura &c.*] Albertus Argentinensis *in Chronic. pag.* 110. Baldus *Liberti, num.* 18. *ff. de oper. libertor.*

[2] *Ipse Rex noster & Ecclesiæ Romanæ ratione Regni prædicti notoriè subditus, homóque ligius & vasallus.*] Ex sententia Bonifacii VIII. Baldus *in L. Cum aliquanto. C. de jur. deliber.*

[3] *Ex potestate in qua, vacante Imperio, Imperatori succedimus.*] *Cap. Licèt.* 10. *sup. de for. compet.*

DE APPELLATIONIBUS.

Titulus XII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Valet appellatio coram majore parte plurium Judicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Joan. And.

Nota quòd [d]efinitè di[cit]ur Judici[bu]s; in omni[bu]s igitur [c]ujuscunque [offi]ciei Judi[cib]us vindi[ca]t sibi locum, *in glos.* 1. [ex]t. de An[nat]a.

SI à Judicibus [k] duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia fortè de facili eorum præsentia simul haberi non posset; liceat coram ipsis vel majori parte ipsorum appellare, & apostolos petere separatim: valebítque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est tamen appellato ignoranti appellationis, necnon delationis eorum & termini præfixionis, si subsecutæ fuerint, intimatio legitimè facienda.

II. Idem.

Sufficit apostolos peti uno contextu sæpiùs & instanter; ad quos recipiendos, si Judex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renunciat. Idem cùm Judex statuit terminum juris incertum, intra quem appellans illos debitè non petivit, vel oblatos recipere renuit.

QUamvis rigor juris exposcat eum, qui appellat, debere petere apostolos congruo loco & tempore sæpiùs & instanter: Nos tamen antiquam & communem observantiam litigantium sequi, & æquitatem rigori præferri, volentes, decernimus sufficere, quòd per appellantem simul uno contextu apostoli instanter & sæpiùs postulentur. Verùm si Judex à quo appellatur, certum terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat apostolos sibi tradi, appellationi suæ renunciasse videtur. Similiter si Judex appellanti responderit, intra juris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renunciasse appellans intelligitur, nisi intra dictum terminum congruo loco & tempore instanter, & sæpiùs saltem uno contextu petat apostolos ab eodem Judice sibi dari [l], vel si recipere recusat oblatos.

[a]l. tradi.

Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. H. d. Joan. And.

§. 1. Quòd si Judex in termino ad dandum apostolos præfixo, per eum ipso appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur apostoli, responderit se daturum eosdem, nullo termino certò sibi præfixo; vel intra juris terminum se eos asseruerit velle dare, & posteà per appellantem congruo loco & tempore sæpiùs & instanter uno contextu etiam requisitus, eos non curaverit intra eundem terminum exhibere: appellationem suam ex tunc prosequi possit appellans, ac si expressè fuissent eidem apostoli denegati.

III. Idem.

Appellans prosequi & finire tenetur appellationem extrajudicialem intra annum à die interpositæ appellationis, vel illati gravaminis: quo non facto (impedimento justo cessante) appellatio est deserta. H. d.

SIcut appellationem judicialem, sic & extrajudicialem intra annum à die interpositionis ipsius, vel à die allati gravaminis ubi à futuro gravamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quod si justo impedimento cessante non fecerit, debebit ejus appellatio deserta censeri.

IV. Idem.

Tempus ad prosequendam appellationem, ab homine vel à jure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu; nisi periculo imminente ex mora Judex aliud decernat.

QUamdiu [m] appellationis prosecutio per compromissum, vel aliàs de partium expresso consensu differtur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à jure præfixum, currere nolumus appellanti: nisi fortè Judex videns, ex dilatione periculum imminere, præciperet in illa procedi.

[m] De intellectu vide Mathesilanum *in Authen. Si tamen. C. de temp. appel.*

V. Idem.

Ante definitivam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi Judicis justificari vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

APpellanti ab interlocutoria vel à gravamine Judicis, non licet alias causas prosequi, quàm in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: nec processus primi Judicis ex novis, aut de novo probandis justificari potest, vel etiam impugnari: sed tantùm ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

VI. Idem.

Prosecutio appellationis desertæ non impedit quin sententia censeatur in rem judicatam transivisse. Hoc dicit. Joannes Andræas.

SI [n] appellationem per negligentiam appellantis desertam appellans ipse cum appellato, aut appellatus etiam per se & principaliter prosequatur: non ideò minùs in rem judicatam censebitur transivisse sententia, à qua fuerat appellatum.

[n] Pro limitatione hujus Cle. vide Abbatem *in ca. Ex parte.* §. 2. *ext. de rescr.* Et de materia ibidem plenissimè Felin.

VII. Idem.

A peremptoria repulsa ex alio, quàm propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbens, non auditur super ea, in appellatione à definitiva. H. d. Joan. And.

CUm à repulsione exceptionis peremptoriæ, secundò appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiva emissæ audiendus ulteriùs super ea: nisi tunc ritè proposita ex eo priùs repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè.

CLEMENTINARUM
LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS PRIMUS.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Punit Clericos conjugatos & alios personaliter, & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per Diœcesanos nominatim & tertiò moniti, illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam Diœcesanos contra illos Clericos, qui seculares actus exercent. Joannes Andræas.

a Vide Conc. Trident. *sess.* 22. *de reform.* c. 1. & Bernardinum Diaz. *in Prac. Crim. Can.* c. 63.

DIOECESANIS [a] locorum districtè præcipimus, ut Clericos carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes, nominatim & tertiò moneant, ut sic ab hujusmodi officiis intra convenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quòd ipsa nullo unquam tempore reassumant. Qui si taliter moniti, ab his non destiterint, aut ipsa, ut præmissum est, exercendo resumpserint quandocunque, conjugati omnino, non conjugati verò in rebus: & si omnino incedant ut Laici, in personis privilegium Clericale, quamdiu præmissis institerint, eo ipso amittant. Adversùs verò alios Clericos negotiationibus vel commerciis secularibus vel officiis non convenientibus Clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic Canonica servare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur hujusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

II. IDEM.

Præmisso exordio, punit primò *Clericos beneficiatos, utentes publicè virgata vel partita veste.* Secundò, *Subdiaconos, & Diaconos.* Tertiò *omnes Clericos tonsuram publicè cum tali veste portantes.* Quartò, *habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & Sacerdotes & Religiosos publicè portantes talem vestem vel infulam.* Quintò, *punit omnes prædictos, utentes tabardo notabiliter brevi, integrè foderato.* Sextò, *certas caligas Clericis interdicit.* Joannes Andræas.

b Hanc constitutionem innovat & ampliat Concilium Trident. *sess.* 14. *de reform.* c. 6.

QUoniam [b], qui abjectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere & in publico portare rationabili causa cessante præsumit, professorum illius ordinis prærogativâ se reddit indignum: præsenti constitutione sancimus, quòd quicunque Clericus virgata vel partita veste publicè utetur, nisi causa rationabilis subsit, si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus. Si verò beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra Sacerdotium constitutus: per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus, de Clericis aliis vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus Clericalem. Dignitatem verò, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnon ceteri in Sacerdotio constituti ac Religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitûs extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si, præterquam ex causa rationabili, publicè vestem ferant hujusmodi, aut infulam seu pileum [c] lineum publicè portent in capite: sint eo ipso, beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum: ceteri verò Sacerdotes & Religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Sed & tales & ceteri quicunque Clerici utentes epitogio seu tabardo foderato usque ad oram, & ita brevi, quòd vestis inferior notabiliter videatur: epitogium ipsum seculares Clerici & Religiosi administrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus: ceteri verò Religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis Superioribus assignare in pios usus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, ceteri verò inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus se noverint incurrisse. Huic insuper adjicimus sanctioni, ut Clerici, præsertim beneficiati, caligis scacatis [1], rubeis, aut viridibus publicè non utantur.

c *Al.* pileum juvenum.

¶ PITH. [1] *Scacatis.*] Gallicè, *deschiquetées.*

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS II.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam provideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Hoc dicit. Joan. And.

SI dignitatem habenti de alia provideri mandemus [d] dispensantes cum eo, ut simul utramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet non habita mentione, gratia hujusmodi velut surreptitia nullius penitùs est momenti: quanquam confectis super ea literis sit insertum, quòd animarum cura, si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat, nullatenus negligatur. Ad hoc si alicui provideri mandemus, de dignitate ad cujuscunque vel quorumcunque collationem, provisionem, seu quamvis dispositionem aliam in certa Ecclesia pertinente, quam intra mensem duxerit acceptandam: inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, provisionem, seu electionem, dignitates in ipsa Ecclesia pertinere noscuntur, ne interim ad collationem ipsarum, seu provisionem procedant, vel quenquam eligant, ad easdem; de dignitate, ad quam consuevit quis per electionem assumi, impetranti non poterit provideri: cùm in concessione gratiæ (ad quam non augendam, sed exequendam debent, quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

d De mandatis de providendo vide quod novissimè sancivit Concilium Trident. *sess.* 24. c. 19.

II. IDEM.

Literæ super provisione Clericorum non includunt hospitalia, & loca similia, & habentia jura spiritualia: nisi id exprimatur. Hoc dicit. Joan. And.

PEr literas à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super provisione quorumlibet Clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleëmosynariis, seu hospitalibus (etiam si Ecclesias vel capellas, decimas, aut alia spiritalia jura noscantur habere) nulli posse decernimus [e] provideri: Nisi hoc in Apostolicis literis caveatur expresè.

e Nota quòd hoc verbum facit novum jus: & hoc tenet Zenze.

III. IDEM.

Quo casu vacat una dignitas, per receptionem alterius, vacant etiam plures.

SI plures [f] obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet: dispensatione super hoc legitimè non obtenta: ejus possessione adepta pacificè, dignitates, quas priùs habebat ipso facto vacare censemus.

Sicut si dignitatem unicam obtinenti alia similis conferatur, ejus pacifica possessione habita, prima de jure vacaret.

f Vide Conc. Trid. *sess.* 7. *de reform.* c. 4. & *sess.* 24. *de refor.* c. 17.

IV. IDEM.

Valet provisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia provisi quæcunque sint, & quotcunque. Hoc dicit. Joannes Andræas.

SI Romanus Pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat, de beneficiis, quæ obtinet non habita mentione: provisionem seu gratiam hujusmodi fore validam declaramus: qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura vel sine cura, & in numero quantocunque [g], quæ is habebat, cùm sibi provisio facta fuit.

g *al.* quotcunque.

V. IDEM.

Expectans beneficium, ad collationem Episcopi, devolutum ad illius Capitulum obtinere non poterit: devolutum tamen ad Episcopum, vel etiam ad Papam ex cujuscunque negligentia poterit obtinere.

SI de beneficio ad cujuscunque Episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus: sibi illud conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipsius Episcopi, ad ejusdem Capitulum devoluta existit. Licèt provideri sibi possit de illo etiam, cujus ad ipsum Episcopum ex sui Capituli vel alterius cujuscunque, sive ad nos ex ipsius Episcopi, & aliorum in hoc eidem succedentium negligentia collatio fuerit devoluta.

VI.

VI. IDEM.

Adeptus in Ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam Præbendam, quam habebat in illa. Hoc dicit. Joan. And.

SI juxta nostri formam mandati Canonicatum & Præbendam Ecclesiæ Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam ibidem expectet, Archidiaconatum [h] inibi pòst vacantem, non obstante quòd certa sit sibi annexa Præbenda, poterit acceptare: Primaque Præbenda hoc ipso vacabit, quòd secundam cum Archidiaconatu prædicto pacificè fuerit assecutus.

[h] Nota quòd Archidiaconatus est dignitas. Vide Doctor. *in ca. cùm multa. de Præb.* Archidiaconum, *in* § 3. *de consuet. l.* 6. & Abbatem *in ca. novit. de judic.*

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

TITULUS III.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Decretum conditionale ante conditionis eventum non afficit potestatem Ordinarii, vel alterius Collatoris: secus quando acceptationi beneficii tempus adjicitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab Executore petit vel recepit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficii publicè scitur.

CUM [i] ei, quem in scientia reputamus idoneum, si per inquisitionem Executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse fide laudabilis, & conversationis honestæ de beneficio certi valoris alicui provideri mandamus adjicientes, quòd de beneficio minoris valoris possit eidem, si voluerit provideri, ac ex tunc etiam inane decernentes & irritum, si secùs à quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Quia Decretum hujusmodi in eventum duntaxat prædictarum conditionum suum sortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priusquam suam impetrans super valore hujusmodi voluntatem declaret, conferri liberè poterit per Ordinarium, aut alium Executorem à nobis ad providendum de tali beneficio deputatum. Secùs autem fore censemus, quum decreto apposito alicui provideri mandamus de beneficio, quod intra mensem à vacationis ipsius notitia duxerit acceptandum: ut appositio mensis ejusdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo sibi per suum Executorem conferri, aut recipiendo sibi præsenti collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere censemus. Ceterùm, ut tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel Ecclesia hujusmodi beneficii publicè nota erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel per alium scire potuerit, ignoravit.

[i] Nota quòd promovendus ad beneficium, debet esse idoneus, de quo præter Doct. hìc vide Canonistas in c. *si eo tempore. de rescr. l.* 6. & *in ca. cui. de Præbend. eod. lib.* Abb. *in c. duùm. de Elect.* & Fel. *in cap. ult. de Præsumpt.*

DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

TITULUS IV.

I. CLEMENS V. [k] in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

[k] *al. ita:* idem.

Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus jura, reditus vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. Duos casus excipit. Hoc dicit. Joan. Andr.

MONASTERIORUM, & aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto [l], ne quis Religiosus Monasterio, Prioratui, Ecclesiæ, seu administrationi cuivis præsidens, jura, reditus, aut possessiones ejusdem alicui ad vitam ejus, seu aliud certum tempus, pecuniâ etiam inde receptâ quovis modo concedat: nisi necessitas aut utilitas Monasterii, Prioratûs, Ecclesiæ aut administrationis hujusmodi hoc exposcat, Conventûs sui, aut si Conventum non habeat, Prælati proprii, assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit [m], pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti jus aliquod acquiratur. Verùm præmissa ad locationes vel etiam redituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus ullatenus non extendi.

[l] Propter expressionem hujus verbi hæc Constitutio ab omnibus ut lex generalis est servanda, ut § 3. *C. de legibus.* Bonifacius de Vital.

[m] *al.* attentaverit.

II. IDEM.

Episcopus unire potest Ecclesiam alteri, vel loco Religioso donare, etiam non vocato Rectore, vel Defensore. Hoc dicit. Joannes Andræas.

SI [n] una Ecclesia alteri Ecclesiæ, seu dignitati alicui vel Præbendæ per Episcopum, suo consentiente Capitulo uniatur, aut Religioso loco donetur, ex eo quòd Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, Defensor ei super hoc datus non extitit: nequaquam id poterit impugnari. Quòd si Episcopus (sui etiam Capituli accedente consensu) mensæ suæ vel ipsi Capitulo aliquam duxerit Ecclesiam uniendam: hoc irritum esse decernimus & inane, contraria quavis consuetudine non obstante.

[n] Circa uniones vide statuta in Conc. Trid. *sess.* 7. *de refor. c.* 1. & *sess.* 24. *de refor. c.* 13. & 15. & *sess.* 25. *de refor. c.* 9.

DE RERUM PERMUTATIONE.

TITULUS V.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Collatio de beneficiis causâ permutationis vacantibus factâ aliis, quàm permutantibus, non tenet. Hoc dicit. Joan. And.

NE concessione Juris utentibus præsertim circa spiritualia illudatur, si quà [o] beneficia ex causa permutationis, ab aliquibus resignata, aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferantur; nullius hoc esse volumus firmitatis.

[o] *In vetustioribus codicibus, etiam impressis constanter legitur ita:* si beneficia ex causa, &c.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITULUS VI.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis, etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit.

RELIGIOSIS etiam exemptis, deputatis ad executionem cujuslibet ultimæ voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod utique non possunt, nisi à Superiori suo petitâ super hoc licentiâ & obtentâ suscipere) volentes præscindere materiam delinquendi: Præsentis constitutionis auctoritate statuimus, quòd tales, etiam si prælationis fungantur officio, locorum Ordinariis debitam reddere, ipsique Ordinarii ab eisdem absque dolo, fraude seu negligentia de susceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum pœnâ debitâ, quocunque non obstante privilegio, puniturі.

DE SEPULTURIS.

TITULUS VII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Excommunicati sunt etiam exempti; qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeteriis tempore interdicti: vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publicè, nominatim interdictos, vel manifestos usurarios. Joan. And.

EOS [p], qui propriæ temeritatis audaciâ defunctorum corpora, non sine contemptu clavium Ecclesiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in casibus non concessis à jure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt: decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subjacere: à qua nullatenus absolvantur, nisi priùs ad arbitrium Diœcesani Episcopi eis, quibus per præmissa fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: Nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quovis alio privilegio, sub quacunque forma verborum concesso aliqualiter suffragante.

[p] De intellectu vide Decium *in ca. ad hæc. ext. de privil.*

II. IDEM in Eodem.

Pars, quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis liberè sepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, & quibuscunque obventionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur Canonica, quartam & non ultrà solvent Ecclesiæ parœciali. Hoc dicit. Joan. And.

DUdum à Bonifacio Papa VIII. prædecessore nostro infrà scripta edita Decretali, Benedictus Papa XI. prædecessor noster aliam illius revocatoriam promulgavit: quæ quia, ut probavit effectus, nedum pacis ab auctore ipsius speratæ fructum non attulit, quin imò discordiæ, pro qua sedanda processerat, fomentum non modicum ministravit: nos eam omnino cassantes, aliam à præfato Bonifacio editam, sacro instante & approbante Concilio innovamus, subjicientes tenorem illius, qui dinoscitur esse talis: Bonifacius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super Cathedram præeminentiæ Pastoralis divina disponente clementia constituti: etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alveum undique confluunt, quasi torrens, prægravemur negotiis; curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen ferventibus [q] votis intendimus, vacamus instantiùs, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, ut ad divini nominis [r] gloriam, exaltationem Catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitùs dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter Ecclesiarum Antistites, ad curam & regimen gregis Dominici

[q] *al.* frequentibus.

[r] *al.* numinis.

deputatos, ceterásque personas, quas ordo Clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exæstuet, invalescat concordiæ unitas [f], animorum identitas perseveret. Scimus enim, & ex evidentia facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore benè colitur pacis Auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala pravis actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter Prælatos & Rectores, seu Sacerdotes & Clericos Parœcialium Ecclesiarum, per diversas mundi Provincias constitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum Ordinum fratres, ex altera, (pacis æmulo, satore [t] zizaniæ procurante,) gravis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum Ecclesias, sive loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem, pii patris more laudabili, molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè revolventes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quámque in divinæ majestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsùs evellere, ac omnimodè submovere, nullis unquam futuris temporibus favente [u] Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, ut hujusmodi negotium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per Apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem Catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de [x] ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus: ut dictorum Ordinum fratres in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus [y] liberè valeant Clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, horâ illâ duntaxat exceptâ, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad Clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solenniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, sive peculiaribus eorundem fratrum, possunt iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare; nisi fortè illâ horâ, quâ solet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel Prælatus superior Clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa urgente Clerum ipsum duceret congregandum. In Ecclesiis autem Parœcialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à Parœcialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi Episcopus vel Prælatus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædicta, ut in singulis civitatibus & Diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in civitatibus & Diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca hujusmodi non habentur, Magistri [z] Priores Provinciales Prædicatorum, aut eorum Vicarii & Generales [a] & Provinciales Ministri, & Custodes Minorum Ordinum prædictorum, ad præsentiam Prælatorum eorundem locorum se conferant per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum civitatibus, & Diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & hujusmodi confitentibus, prout secundùm Deum expedire cognoverint, pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati Magistri, Priores, Provinciales & Ministri Ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vitâ probatas, discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari Prælatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus, & Diœcesibus eorundem hujusmodi personæ sic electæ, confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis in posterum [b] impendant, prout superiùs est expressum: extra civitates & Diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per Provincias deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum ad hujusmodi officium exercendum esse debet prout [c] universitas Cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem Prælati petitam licentiam confessionum hujusmodi audiendarum concesserint: illam præfati Magistri, Ministri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. Quòd si fortè jam dicti Prælati, quenquam ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad hujusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius, similiter eisdem præsentandus Prælatis possit & debeat alius surrogari. Si verò iidem Prælati præfatis fratribus ad confessiones, ut præmittitur, audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium liberè licitéque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri, gratiosè concedimus, de plenitudine Apostolicæ potestatis. Per hujusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo Curatis, vel Parœcialibus Sacerdotibus est à jure concessa: nisi forsan eis Ecclesiarum Prælati uberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Hujusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adjicimus, ut fratres dictorum Ordinum in Ecclesiis, vel locis suis ubilibet constitutis liberam, ut sequitur, habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis, & Ecclesiis memoratis. Verùm ne Parœciales Ecclesiæ & ipsarum Curati, sive Rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica Sacramenta, quibus noscitur de jure competere, prædicare, seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cùm operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, ut dictorum Ordinum fratres, de obventionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuscunque & quomodocunque relictis distinctè vel indistinctè [d], ad quoscunque certos, vel determinatos usus, de quibus etiam quarta, sive Canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel non debet de jure: necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit, quomodocunque directè vel indirectè fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, quartam partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus,) Parœcialibus Sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus, seu Curatis largiri integrè teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alii, nec aliis, à quibus quarta hujusmodi minimè deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem, vel commodum hujusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis hujusmodi dandum, vel donandum fratribus ipsis existeret: in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: ut si, quod absit, per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortasse contigerit, præter id, quòd eos propterea dictis Sacerdotibus, Rectoribus, & Curatis teneri volumus, etiam districta ratio in extremi judicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem hujusmodi, nihil valeant Parœciales, Rectores, Curati, & Prælati exigere supradicti: neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id, à quoquam possint aliqualiter coërceri. Nos etenim (ut in cunctis æqualiter & pacificè favente Domino procedatur) universa privilegia, gratias, indulgentias, verbo seu scripto, sub quacunque forma vel expressione, seu conceptione verborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicunque Ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conventiones, statuta & pacta in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, ea penitùs revocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus: quin imò cassa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsùs existere firmitatis. Ceterùm universos Ecclesiarum Prælatos cujuscunque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac Sacerdotes Parœciales & Curatos, sive Rectores prædictos, præsentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominúsque [e] eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro divina & Apostolicæ Sedis reverentia, prædictos Ordines & professores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graves, duros, aut asperos, sed potiùs favorabiles, propitios, ac benignos, piáque munificentiâ liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & [f] propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere non omittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secùs ab eis agi fortasse contigerit in hac parte: Apostolicæ Sedis benignitas, quæ Ordines & professores eosdem ubere favore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc provisionis opportunæ remedium adhiberet: ipsósque nihilominus cælestis indignatio Principis digna pro meritis rependentis, cujus obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret.

[f] *Al.* & animorum.

[t] *Al.* Satoréque.

[u] *Aliàs ita:* auctore Domino.

[x] *Al. ita:* de fratrum nostrorum Consil. &c.

[y] Vide *l. sicut locus. §. fin. ff. quemad. servitus amitt.*

[z] *Al.* Magister.

[a] *al.* Generalis Minister.

[b] *Hæ duæ dictiones:* in posterum, *desunt in antiquioribus codicibus.*

[c] *Al. ita:* prout universitas Cleri, & populi multitudo vel paucitas exigit eorundem.

[d] Vide *l. tutor petitur. §. 1. ff. de cast. pe. l. à filio. §. fi. ff. de ali. & ciba. leg.* Font.

[e] *Al. ita:* Nihilominus eis districtè præcipiendo mandantes, &c.

[f] *Al.* & propositionis.

DE DECIMIS, PRIMITIIS [g], ET OBLATIONIBUS.

TITULUS VIII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

[g] *In antiquioribus codicibus etiam impressis desunt hæc tria verba:* primitiis & oblationibus.

Ponit quatuor casus, in quibus Religiosi gravantes, vel fraudantes Ecclesias, circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de usurpatis vel retentis, intra duos menses non

fecerint emendam, suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, Seu qui. Joan. And.

Vide Conc. Trid. *sess.* 25. *refor. c.* 12.

RELIGIOSI [h] quicunque, qui novalium aut alias decimas Ecclesiis debitas ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes appropriare sibi præsumpserint, aux exquisitis fraudibus, sive coloribus usurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium: Seu, qui de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptáque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda: Seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas, decimam solvi Ecclesiis non permiserint, aut prohibuerint: nisi post requisitionem per eos quorum intererit, super hoc eis factam à præmissis destiterint intra mensem, aut si de iis, quæ contra præmissa usurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam non fecerint competentem: sint, & tamdiu maneant ab officiis, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, ut superiùs est expressum. Quòd si Religiosi hujusmodi administrationes, vel beneficia non habeant: eo casu, quo alii supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam, nullatenus absolvendi: privilegiis non obstantibus quibuscunque. Ceterùm præmissa extendi nolumus ad animalia, quæ per Religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur: dum tamen illi religiosis eisdem cum effectu donaverint, aut obtulerint se & sua.

II. IDEM in Eodem.

Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundùm taxationem, & de moneta currente: Nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta divinis officiis deputata. Hoc dicit. Joan. And.

SI beneficiorum decima cuivis simpliciter concedatur ad tempus, secundùm taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem [i] communiter ipsa decima levari poterit & debebit. Nec per collectores [k], levatores, sive exactores ipsius decimæ, Ecclesiarum calices, libros, & alia ornamenta divinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

[i] Vide Geminianum *cons.* 37. & Albertum Brunum *cons.* 98.

[k] De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeat contare per literas, vide Rotam *decis.* 266. *in novis.*

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

TITULUS IX.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Professi Ordinum mendicantium, etiam licitè transeuntes ad non mendicantes, licèt administrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alii de capitulo id concedant: nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarii: nec pro se vel aliis animarum curam gerere: & irritat contrà factum: ultimò ponit casum exceptum. Joan. And.

UT professores cujusvis paupertatis Ordinis eò libentiùs, in qua vocati sunt vocatione persistere, transeuntésque ad non mendicantium Ordinem in eodem conversari quietiùs studeant, quò in ipsis discordiarum & schismatum productiva ambitio reprimetur [l]: Sacro Concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium Ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum, quive hactenus transiverunt, quamvis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad [m] Prioratus quoque, Administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios, ministros vel locum aliorum tenentes: quódque animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso jure, quovis privilegio non obstante. Ad illorum autem mendicantium Ordines, quos Apostolica Sedes eo modo subsistere [n] voluit, ut eorum professoribus, ita in illis remanere liceret [o], quòd nullum ex tunc admitterent ad professionem eorum, quibúsque concessit licentiam generalem ad approbatos alios Ordines transeundi, præsentem nolumus constitutionem extendi.

[l] *al.* reprimatur.

[m] *In manusc. vetusto satis & emendato ita:* Ad prioratus quoslibet, administrationes, aut quæcunque etiam annua officia non assumi & tanquam vicarios seu ministros vel loca aliorum tenentes, &c.

[n] *al.* sustinere.

[o] *al.* liceat.

II. IDEM.

Pubes per annum deferens habitum novitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus. Joan. And.

EOs, qui deinceps in discretionis constituti ætate novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos: Nisi hujusmodi habitus in colore, scissura vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

DE STATU MONACHORUM, VEL CANONICORUM REGULARIUM.

TITULUS X.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Præmittit exordium breve, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum Monachorum nigrorum, circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisterniis.

NE in agro dominico, sacra videlicet Monachorum nigrorum Religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam perniciosè [p] in segetem coalescat, sed ut in illa potiùs flores honoris, & honestatis fructus in ubertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectisterniis, quemvis notabilem interdicentes excessum.

[p] *al.* perniciosam in segetem.

Specialiter providet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorum: & ultimò, circa habitum superiorem. Joan. And.

§. 1. Statuimus, ut superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, juxta morem apud eos servari solitum in regione, quâ degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius & subtilius, sed quod utilius valeat inveniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda: largas etiam manicas habeat usque ad pugnum protensas, non consutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitûs, quem gestaverint, sint contenti: juxta tamen dispositionem Abbatis scissis super humeros, & honestis caputiis uti possint. In vestibus sendatum pro foderaturis non portent. Æstivalibus largis aut botis altis pro calceamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella clavorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, sive cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præsumat. Rursùs in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim Monachorum aut suprà, intra septa Monasterii, Abbas, Prior, aut alius Præsidens portet floccum de panno, pro floccis aut cucullis in ipso Monasterio consueto: Monachi verò alii in Monasteriis, in quibus floccos soliti sunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem Monasteriis & intra domos & alios Prioratus, ubi non est tanta Congregatio Monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cùm verò Abbates, Priores, aut alios Præsidentes & Monachos alios extra Monasterium proficisci continget: floccum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capam si eam portaverint, cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cùm autem ad serviendum in Divinis Officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, uti eis liceat scapulari. Verùm ne ex diversa acceptatione, quam in diversis regionibus hujusmodi vocabula, floccus videlicet, & cuculla, dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine verò flocci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Providet circa Monachorum confessionem, communionem, expositionem Regulæ, & instructionem novitiorum. Joan. And.

§. 2. Sanè [q] singulis mensibus tam in Monasteriis, quàm extra, sublata occasione quacunque, ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli Monachi. Et in prima Dominica mensis cujuslibet in Monasteriis semper communicent, nisi ex causa fortè, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis Monasteriorum non differant intimare, eorúmque judicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque cùm in capitulo legitur ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse injunxerit, propter juniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in Divinis Officiis, quàm in observantia regulari.

[q] Iste §. comprehendit Canonicos regulares, ne rubrica sit superflua contra *l. si quando. ff. de lega.* 1. & *c. solitæ. de majorit. & obed.*

Providet circa venationes & aucupationes Monachorum. Joannes Andræas.

§. 3. Porrò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes, vel aves venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, vivaria, vel garenas proprias, vel jus venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra Monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Punit certos prædictorum transgressores; omnes alios puniri jubens juxta disciplinam Regulæ. Joan. And.

§. 4. Si quis autem præmissorum temerarius extiterit violator, regulari subjaceat disciplinæ. Et nihilominus si sotulares non corrigiatos & altos, aut caputia, ut præfertur, non fissa portare præsumpserit, si quidem Abbas vel Prior non habens Abbatem proprium fuerit, per annum se noverit à Beneficiorum collatione suspensum. Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem & Ecclesiasticum Beneficium obtinendum. Si qui verò eorum venationi aut aucupationi clamosè, vel aliàs, cum canibus aut avibus ex proposito interfuerint; juxta præmissam personarum distinctionem dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autem vel Priore à collatione, ut præmittitur, Beneficiorum suspenso, ad Priorem Claustralem cum consilio & assensu Conventûs, vel majoris partis ipsius, eorumdem Beneficiorum collatio devolvatur.

Providet contra Professos euntes ad curias Principum, vel aliàs vagantes, vel intra septa Monasterii arma tenentes. Joannes Andræas.

§. 5. Quia verò nonnulli Monachorum ipsorum, sicut accepimus, suavi jugo observantiæ regularis abjecto, interdum (propriis relictis Monasteriis, se in eis securè morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito (per curias Principum evagando discurrunt; & nisi à Prælatis eorum petita pensio vel subventio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisque proditionem vel alia gravia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorúmque Monasteria comburi procurant, & interdum Monasteriorum ipsorum bona in totum vel [r] in partem non modicam occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus ne Monachi aut Regulares Canonici administrationem aliquam non habentes, ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si ut suis Prælatis aut Monasteriis damnum aliquod inferant [f], ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. Prælatis eorum districtè nihilominus injungentes, ut ipsos à prædictarum curiarum accessu, & aliis quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdem, severè corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententiæ, Monachos infra septa Monasteriorum, sine licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus subjacere.

[r] *al. ita:* vel in parte non modica.

[f] Vide *l. quisquis. C. ad leg. Jul. Maje.* & Jo. And. *in c. In pœnis. de reg. jur. lib. 6.*

Providet circa Monachorum solitudines. Joan. And.

§. 6. Ad hæc Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne Monachi singuli in singulis sibi commissis administrationibus vel Prioratibus habitare præsumant: Sed si proventus Prioratuum seu administrationum hujusmodi duobus fortè non suppetant, iidem Prioratus seu administrationes, nisi per Abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum Monasteria pertinentibus, vel ipsorum Monasteriorum officiis, aut inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio & assensu Abbatum, per locorum ipsorum Ordinarios uniantur. Monachis locorum, quæ aliis unientur prioratibus, ad Claustrum primitùs revocandis, & Clericis servituris ibidem: de locorum ipsorum proventibus provisione debita facienda.

Providet de Priorum ætate, & ipsorum Sacerdotio, professione, & habitatione. Joannes Andræas.

§. 7. Ceterùm, Prioratus Conventuales alicui, nisi xxv. annum attigerit: alii verò curam animarum habentes, etsi cura ipsa per Seculares habeat Presbyteros exerceri; cuiquam, nisi xx. annum peregerit, conferri nequeant aut committi. Qui autem Prioratus istos vel illos habuerint, intra annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis & possessionis eorum adeptæ, vel intra vigesimum quintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum non Conventuales Prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad Sacerdotium promoveri. Quod si, cessante rationabili causa, non fecerint, eo ipso, nulla etiam monitione præmissa, prædictis Prioratibus sint privati, qui ipsis iterùm ea vice nullatenus conferantur. Sanè Prioratus aliquis, sive administratio committi alicui vel conferri non possit, nisi expressè professus fuerit Ordinem Monachalem; neque Prioratus aut administrationes extra Monasteria obtinentes, permittantur in Monasteriis, sed teneantur in ipsis Prioratibus seu administrationibus, quacunque non obstante consuetudine, residere: nisi ex studiorum vel alia causa rationabili ad tempus fortè ab hujusmodi residentia excusentur.

Providet de Monachorum ordinatione, & ipsorum doctrina. Joannes Andræas.

§. 8. Ad ampliationem autem cultûs Divini, statuimus, quòd Monachi quilibet ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes Ordines sacros, excusatione cessante legitima, promoveri, Rursùs, ut ipsis Monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit; in singulis ipsorum Monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur Magister, qui eos in primitivis scientiis instruat diligenter.

Confirmat & innovat Decretalem suprà eodem, Cùm ad Monasterium, & cap. In singulis. H. d. Joan. And.

§. 9. Præmissa igitur omnia, & ea nihilominus quæ felicis recordationis Innocentius Papa IV. prædecessor noster, circa statum Monachorum ipsorum pro uberiori cultu observantiæ regularis, quoad usum camisiarum, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carnium, ac de eorum Capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quoad quælibet alia statuit (quæ omnia innovamus & approbamus) expressè, volumus & statuimus firmiter observari.

II. Idem in Eodem.

Moniales, quæ nulli subsunt nisi Papæ, & Canonici Seculares, per Ordinarios; & alia exempta per suos Prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. Hoc dicit. Joannes Andræas.

Attendentes [t], quòd ubi gubernaculum disciplinæ contemnitur, restat ut Religio naufragetur; providendum censuimus esse præcipuè, ne per contemptum hujusmodi in iis quæ se Christo voto celebri desponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & Divinam meritò possit offendere Majestatem. Hoc igitur sacro approbante Concilio duximus statuendum, ut singula Monialium Monasteria per Ordinarios exempta, videlicet, quæ ita Sedi Apost. quòd nulli alii subjecta noscuntur, Apostolica: non exempta verò ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari. Visitatores autem hujusmodi solicitudinis studium diligenter impendant, ut Moniales ipsæ, quarum nonnullas dolentes audivimus in subscriptis excedere pannis sericis, variorum foderaturis, sandaliciis, comatis & cornutis crinibus, scacatis & virgatis caputiolis non utantur: non choreas, non festa Secularium prosequantur: non die noctúve per vicos & plateas incedant, aut voluptuosam aliàs vitam ducant, easque solertiùs retrahant, ab insolentiis quibuslibet & mundi hujus illecebris; ac inducant easdem ad impendendum in Monasteriis suis devotum & debitum Domino famulatum. Ad quæ omnia observanda Moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & privilegiis quibuscunque, quibus tamen quoad alia nolumus præjudicium generari) per illos, de quibus suprà dictum est, compelli jubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, ut quævis ad regimen Abbatiarum assumptæ in Monasteriis, in quibus Abbatissæ sunt solitæ benedici, intra annum à suæ confirmationis tempore computandum [u], munus benedictionis suscipiant: alioquin à jure suo, nisi subsit causa rationabilis, prorsùs se noverint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet provisione de Abbatissis Monasteriis ipsis canonicè facienda. Illas quoque mulieres, quæ vulgò dicuntur Canonicæ Seculares [x], & ut Seculares Canonici vitam ducunt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum Ordinarios, si exemptæ non fuerint, sua; si verò exemptæ fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, Regulam seu Ordinem approbare. Ipsos autem Visitatores Notariis duobus, & personis duabus suæ Ecclesiæ, quatuórque viris aliis honestis utique & maturis præcipimus in ea quam visitando faciant inquisitione fore contentos. Si qui verò Visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum, nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursuros, privilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.

[t] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. *tit. de Regularibus. c.* 9.

[u] *al.* numerandum.

[x] Vide Archidiaconum *in c. Si quis suadente.* 7. q. 4.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO SINT SUBJECTÆ.

TITULUS XI.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de novo assumentes, ac Religiosi in hoc dantes consilium vel favorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur, secundùm Paulum.

Cum de quibusdam Mulieribus Beguinabus vulgariter nuncupatis (quæ cùm nulli promittant obedientiam, nec propriis renuncient, neque profiteantur aliquam Regulam approbatam, Religiosæ nequaquam existunt, quanquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant & adhæreant Religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earumdem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quòd earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniam,

de Summa Trinitate ac Divina Essentia disputent ac prædicent; ac circa Fidei articulos & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ Fidei contrarias introducant; & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducant, aliáque quamplura periculum animarum parientia [y] sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas meritò suspectas habentes, statum earumdem, sacro approbante Concilio, perpetuò duximus prohibendum, & à Dei Ecclesia penitùs abolendum: eisdem & aliis Mulieribus quibuscunque, sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto; injungentes expressè, ne statum hujusmodi dudum fortè ab ipsis assumptum quoquomodo sectentur ulteriùs, vel ipsum aliquatenus de novo assumant. Prædictis verò Religiosis, per quos eædem Mulieres in hujusmodi Beguinagii statu foveri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam eo ipso, quòd secùs egerint, se noverint incursuros; districtiùs inhibemus, ne Mulieres aliquas prædictum statum, ut præmittitur, dudum assumptum sectantes, aut ipsum de novo forsitan assumentes, quomodocunque admittant, ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes ullo modo consilium, auxilium, vel favorem, nullo contra præmissa privilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ Mulieres, quæ promissâ continentiâ vel etiam non promissâ honestè in suis conversantes hospitiis, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout [z] Dominus inspirabit.

[y] *al.* parantia.

[z] *al. ita:* [p]rout ipsis [D]ominus mi[n]istrabit.

II. Idem.

Ponens Constitutionis causam, statuit Hospitalia reformari per Collatores ipsorum; & cogi Rectores eorum ad conservationem locorum & suorum jurium, & ad hospitalitatem tenendam: statuens per locorum Ordinarios supplere defectum vel negligentiam Collatorum, etiam circa exempta. Joan. And.

QUia contingit interdum, quòd xenodochiorum, leprosariarum, eleemosynariarum, seu hospitalium Rectores, locorum ipsorum curâ postpositâ, bona, res, & jura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligunt: quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt; & non attento, quòd loca ipsa ad hoc fundata, & Fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes infectíque leprâ reciperentur inibi, & ex proventibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere: proventus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes [a], quum tamen ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium, salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate, converti: Nos incuriam [b] & abusum hujusmodi detestantes, hoc sacro Concilio approbante, sancimus, ut ii, ad quos id de jure vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, aut ex consuetudine præscripta legitimè vel privilegio Sedis Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebitè in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, juxta facultates & proventus locorum ipsorum Rectores prædictos compellere non omittant. In quo, si fortè commiserint negligentiam vel defectum, Ordinariis locorum injungimus, ut etiamsi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & Rectores eosdem utique non exemptos propria: exemptos verò & alios privilegiatos Apostolicâ ad id auctoritate compellant. Contradictores cujuscunque statûs aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram Ecclesiasticam & aliis juris remediis compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis, quoad alia, præjudicium generando.

[a] Ad hunc [l]ocum vide [...] *Legatum. ff.* [d]*e admi. re.* [a]*d civit. pert.* [...] *Reverà. de* [c]*onse. dist. 2.* [...]*er. no. c.* [Q]*uamvis. de* [...]*æ. lib. 6.*

[b] *al.* injuriam.

Præcipit Hospitalia in Beneficium non concedi, nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submittens, quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum juramento, inventario & ratione reddenda, & decretum apponit. Joan. And.

§. 1. Ut autem præmissa promptiùs observentur, nullus ex locis ipsis Secularibus Clericis in Beneficium conferatur: etiamsi de consuetudine, (quam reprobamus penitùs) hoc fuerit observatum, nisi in illorum fundatione secùs constitutum fuerit, seu per electionem sit de Rectore locis hujusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum ac jura utiliter regere, & eorum proventus & reditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona prædicta convertere, præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione divini judicii illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur, ad instar Tutorum & Curatorum juramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria [c] conficere, & Ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca hujusmodi, vel deputandis ab eis annis singulis, de administratione sua teneantur reddere rationem. Quòd si secùs à quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

[c] *al.* inventarium.

Declarat Constitutionem non extendi ad hospitalia Religiosorum vel Militarium Ordinum. H. d.

§. 2. Præmissa verò ad Hospitalia Militarium Ordinum, aut Religiosorum etiam aliorum extendi minimè volumus: quorum tamen Hospitalium Rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, ut in illis secundùm suorum Ordinum instituta & antiquas observantias providere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per Superiores eorum arcta [d] districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

[d] *al.* Ecclesiastica.

Conservat antiquas consuetudines talium locorum, circa Divina Officia & Sacramenta. Joan. And.

§. 3. Ceterùm nostræ intentionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare, vel altaria & cœmeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes, & Sacramenta Ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si Parœciales Rectores consueverint in illis [e] exercere præmissa, antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda & ministranda spiritalia supradicta.

[e] *al. ita:* in illis partibus, &c.

DE JURE PATRONATUS.

Titulus XII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Si præsentatis ad Ecclesias per Patronos Ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueverunt omnia onera supportare, non assignetur intra terminum competentem congrua portio, Diœcesanus eam assignare debebit. Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. Hoc dicit. Joannes Andræas.

UT Constitutio, quæ ad Ecclesiam aliquam, quemvis etiam ad exemptorum præsentationem admitti, consuetudine non obstante contraria prohibet, nisi præsentato de proventibus ejusdem Ecclesiæ, talis coram Diœcesano portio fuerit assignata, unde jura possit Episcopalia solvere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit, observetur; ipsam declarare, ac quædam [f] adjicere consulta hujusmodi sacri Concilii approbatione providimus. Diœcesanis sub obtestatione divini judicii districtiùs inhibentes, ne præsentatum aliquem per quamcunque personam Ecclesiasticam jus præsentandi ad Ecclesiam aliquam habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem per Diœcesanos ipsos [g] præsentantibus præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis, ut præscribitur [h], congrua de proventibus Ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem præsentantes, intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato: statuimus, ut ex tunc Diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud Canonicum obsistat) admittere, & in pœnam præsentantium ad Diœcesanos ipsos potestas assignationis hujusmodi devolvatur. Præcipimus autem Diœcesanis eisdem, sub ipsius obtestatione divini judicii, ipsorúmque conscientias oneramus, quòd moderationem portionis [i] ipsius debitè faciant, nec odio vel favore, vel aliàs in pluri vel minori, circa illam scienter excedant. Sane in Prioratuum vel aliorum, tam Regularium, quàm Secularium locorum Ecclesiis, in quibus Religiosi vel alii, ad quos eorum reditus pertinere noscuntur, prædicta consueverunt onera supportare, præmissa nullatenus observentur: sed onera omnia, quæ Ecclesiarum ipsarum perpetuis Presbyteris, aut Vicariis incumberent, si dicta eis assignatio facta esset, Religiosi & alii supradicti plenè subire, ac Presbyteros seu Vicarios ipsos decenter tractare, necnon sustentationem eis præstare sufficientem, & congruam teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad observationem debitam assignationis per Diœcesanum in casu alio, ut præmittitur, faciendæ, Religiosos prædictos, & alios quoslibet à Diœcesanis eisdem Ecclesiasticâ volumus censurâ compelli, non obstantibus exemptionibus, aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quæ circa præmissa, vel eorum aliquod Religiosis ipsis aut aliis, in nullo volumus suffragari.

[f] *In antiquioribus codicibus constanter legitur ita:* ac ei quædam, &c.

[g] *al.* Episcopos.

[h] *al.* præmittitur.

[i] *al.* pensionis.

II. Idem.

In plures hæredes unius ex pluribus patronis transit jus patronatûs per stirpes. H. d. Joan. And.

PLures [k] ab uno ex patronis Ecclesiæ relicti hæredes, vocem duntaxat unius habebunt in præsentatione Rectoris. Et (ut faciliùs provideatur Ecclesiis) non inconveniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè convenire, de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando: Quibus etiam ex eadem causa permittimus, ut plures ad vacantem Ecclesiam possint eo modo præsentare personas, quòd una ex eis eligi per Episcopum valeat & admitti.

[k] De intellectu, vide Lambertinum, *de jure patron. art. 12. q. 1. part. 1. num. 5.*

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

TITULUS XIII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Religiosi subire tenentur onera quæ incumbebant Ecclesiis per eos ante hoc Concilium acquisitis; nisi privilegio, exemptione, vel aliâ justâ causâ juventur: quæ privilegia vel exemptiones non juvant in Ecclesiis post Concilium acquirendis. Hoc dicit. Joan. And.

CUm sit naturæ consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur, hac in perpetuum valitura Constitutione sancimus, ut Religiosi quicunque pro Monasteriis, & Ecclesiis, quæ ad eos quocunque sint titulo devoluta, procurationes Legatorum Sedis Apostolicæ, ac jura Episcopalia, & alia præstari pro ipsis antequam ad eos pervenissent, solita promptè solvere studeant, nisi forsan Sedis Apostolicæ privilegio, exemptione, vel aliâ causâ legitimâ, ab his se valeant excusare. Privilegia verò, seu exemptiones hujusmodi ad Monasteria, seu Ecclesias, quæ ad eos obvenire continget, in posterum volumus non extendi.

II. Idem.

Ponit quædam gravamina, quæ Prælati inferebant exemptis, præcipuè Cistercienfibus, & illa fieri prohibet; statuens, quòd Episcopi, qui in Monasteriis Cisterciensis Ordinis charitativè procurantur, sint contenti cibariis, quæ per illos sibi ministrantur. Si verò procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa Monasterii, vel saltem extra portam, quæ dicitur Regularis. Ipsorum etiam Eleëmosynarii fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. Hoc dicit. Joan. And.

AD nostrum (quod dolentes referimus) pervenit auditum, quòd Ecclesiarum Prælati ad Monasteria Cisterciensis Ordinis accedentes [l], licèt ab eis charitativè recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur, cibis tamen regularibus non contenti, contra privilegia dicti Ordinis carnes petunt: & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licèt in locis eisdem fiant eleëmosynæ competenter, ipsi tamen Prælati ipsis Religiosis invitis alias eleëmosynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent, de consuetudine, vel de jure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licèt ferris non egeant, & coci eorum sui officii ratione pecuniam exigunt & extorquent; nec compositiones super procurationibus inter Prælatos ipsos, & eos initas eis servant. Ipsis etiam in recipiendis procurationibus ita graves existunt, quòd ipsis in eorum Monasteriis & Ecclesiis procurationes recipientibus, longi temporis victum brevis hora consumit: & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres secum habent. Et nisi voluntati satisfiat eorum, valvæ Monasteriorum, seu Ecclesiarum per violentiam sæpè franguntur, & ornamenta Ecclesiæ exportantur; pluresque procurationes recipiunt una die Sedis Apostolicæ privilegio non suffulti, interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, & occasione dictarum procurationum, iidem Prælati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis solvere non tenentur, intolerabilia eisdem gravamina cumulantes. Sunt [m] & nonnulli qui procurationes Nunciorum Apostolicæ Sedis, aliaque extraordinaria onera exemptis, & aliis Religiosis pro majori parte imponunt; ut se ac Presbyteros liberent Seculares, Religiosos ad ordinandum hujusmodi onerum distributionem minimè assumentes: In multis etiam aliis præfati Prælati, exempta Monasteria, & ipsorum Ecclesias utroque illis jure subjectas, gravant in procurationibus recipiendis, & oneribus insolitis imponendis. Nos igitur super his volentes de opportuno remedio providere, sacri approbatione Concilii duximus statuendum, ut si Episcopi non causâ visitationis, sed charitativæ hospitalitatis, ad Monasteria venerint supradicta, victualia gratiosè recipiant, quæ charitatis gratiâ eis fuerint ministrata. Ipsis autem Episcopis, ad Monasteria venientibus supradicta & procurationes ibidem recipientibus sibi debitas de jure communi, consuetudine, privilegio, vel jure alio speciali in domibus ipsorum Monasteriorum, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam Regularem appellant, carnium pro congruentia temporis, si voluerint (privilegio non obstante quocunque) cibaria ministrentur. Nec inconveniens reputamus, si fragmenta, quæ de mensis ipsorum Episcoporum & suorum familiarium colliguntur, per ipsorum Episcoporum Eleëmosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus expressis superiùs, Prælati diligenter [n] abstineant, si Dei & Apostolicæ Sedis indignationem voluerint evitare.

[l] Vide c. *Cùm Apostolus. extrà, de censib.* & c. 1. 2. & 3. *eod. tit. lib. 6.* Et vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 3. ubi plenè de materia visitationis.

[m] *al.* sunt etiam, &c.

[n] *al. ita:* diligenter prorsùs abstineant.

III. Idem in Eodem.

Diœcesani, quibus hoc constat, illos qui exigendo à Clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Joan. And.

PRæsenti [o] Constitutione [1] jubemus, ut locorum Diœcesani contra eos qui ab Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causâ deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt, pedagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum suarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt, præjudicium & gravamen, excommunicationis & interdicti sententias à jure prolatas, postquam de [p] his ipsis constiterit, omnino publicent, vel à suis subditis, tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta [q] restituerint, & de transgressione hujusmodi satisfecerint competenter.

¶ Pith. [1] *Præsenti Constitutione, &c.*] Vide *leg. Longobard. lib.* 3. *tit.* 94.

[o] Nota quòd res Clericorum gaudent eodem privilegio quo res Ecclesiarum. *c. ult. de vit. & honest. Cler. c. Ecclesiarum servos.* 12. *q.* 1. Anchar.

[p] *al.* de ipsis eis constiterit, &c.

[q] *al.* extorta.

DE CELEBRATIONE [r] MISSARUM, ET ALIIS DIVINIS OFFICIIS.

[r] *al. ita:* de celebratione Missarum, & aliorum Officiorum.

TITULUS XIV.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus, Superiores ipsorum debent esse soliciti, ut horis debitis in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis Ecclesiis Horæ Canonicæ devotè psallantur: & quòd in Ecclesiis aliis celebretur convenienter & debitè Divinum Officium, & nocturnum. Principaliter hoc intendit. Joan. And.

GRavi [s] nimirum turbatione movemur, quòd ex nonnullorum Rectorum negligentia, quæ dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consuevit in subditis, plerique Ecclesiarum Ministri modestiâ Ordinis Clericalis abjectâ, dum offerre Deo sacrificium laudis fructum labiorum suorum in puritate conscientiæ, & animi devotione deberent, Horas Canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo, syncopando, extranea quidem, & plerumque vana, prophana, & inhonesta intermiscendo colloquia, tardè ad Chorum conveniendo, seu Ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem Officii exeundo frequenter, aves interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil prætendentes de Clericali militia, in corona, vestibus, & tonsura, Divina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indevotè præsumunt. Nonnulli etiam tam Clerici, quàm Laici, præsertim in festorum certorum vigiliis, dum in Ecclesiis deberent orationi insistere non verentur in ipsis, earumque Cœmeteriis choreas facere dissolutas, & [t] interdum canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus Ecclesiarum, & Cœmeteriorum violationes, inhonesta, variàque delicta quandoque sequuntur, & Ecclesiasticum plerumque perturbatur [u] Officium, in Divinæ Majestatis offensam, & astantium scandalum populorum. In multis insuper Ecclesiis cum vasis, vestimentis, & ceteris ornamentis ad divinum cultum necessariis, indecentibus utique (pensatis earum facultatibus) deservitur. Ne igitur transgressiones invalescant hujusmodi, alisque veniant in exemplum, sacri Concilii approbatione hoc fieri prohibentes: sancimus, ut illi, ad quos id pertinet, & in eorum si utique exempti non sint, negligentiam, vel defectum locorum Ordinarii: si verò exempti fuerint, aut aliàs circa hoc privilegiati, Superiores ipsorum (omni negligentiâ vel incuriâ penitus relegatâ) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon ut in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devotè psallatur: In aliis verò convenienter & debitè celebretur Divinum [x] diurnum & nocturnum Officium, si Dei & Apostolicæ Sedis indignationem evitare voluerint, solicitam curent diligentiam adhibere: contradictores censuram Ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat,) alisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & aliis quæ ad Divinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac Ecclesiarum & Cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta Canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter observari.

[s] De materia hujus Clement. præter Doct. hîc vide Canonistas *in c.* 1. & c. *dolentes. ext. de celebr. Missar.*

[t] *al. ita:* e jam interdum, &c.

[u] *al.* perturbant.

[x] *al. ita:* diurnum Officium pariter & nocturnum.

II. Idem in Eodem.

Clerici etiam Religiosi, domestici commensales Cardinalium vel Episcoporum, se possunt illis in Divinis Officiis coaptare. Hoc dicit. Joan. And.

DIgnum prorsùs & congruum arbitrantes, quòd Clerici tam Religiosi, quàm alii Cardinalium sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac quorumcunque Pontificum gratiam, & communionem Apostolicæ Sedis habentium, commensales domestici se possint ipsis in Divinis Officiis coaptare, ut illud, quod iidem Cardinales, seu Pontifices dicent, Officium licitè dicere valeant: nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri approbatione Concilii indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.

TITULUS XV.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

In Fontibus Ecclesiarum, non in privatis domibus, debet Baptisma concedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Joan. And.

Conferunt tradita per B. Th. part. 3. q. 83. art. 3.

PRÆSENTI [y] prohibemus decreto, ne quis de cetero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi Regum vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo, propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secùs præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quòd alii attentare similia non præsumant.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

TITULUS XVI.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Festum Corporis Christi celebrari debet feriâ quintâ, post Octavam Pentecostes; & certæ indulgentiæ conceduntur iis, qui in festo, vel intra Octavam Officio vel Horis intererunt. Hoc dicit. Joan. And.

SI Dominum in Sanctis ejus laudare jubemur, dignum profectò, justum & salutare nobis existit, ut sibi in sui quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriam Corporis, laudes festivæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur consideratione inducti, Constitutionem à bonæ memoriæ Urbano Papa IV. prædecessore nostro super hoc editam, de Fratrum nostrorum consilio districtè præcipimus observari: cujus tenor sequitur in hæc verba: Urbanus Episcopus servus servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, &c. Transiturus de hoc [z] mundo ad Patrem Salvator noster Dominus Jesus Christus, cùm tempus suæ passionis instaret, sumptâ cœnâ, in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui Corporis & Sanguinis Sacramentum, Corpus in cibum, & Sanguinem in poculum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & Calicem bibimus, mortem Domini annunciamus. In institutione quidem hujus Sacramenti dixit ipse Apostolis: Hoc facite in meam commemorationem; ut præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximii, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & venerabile Sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendum, delectabile, suave, tutissimum, ac super omnia pretiosum, in quo innovata sunt signa, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsáque dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutis. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale sacratissimum, & memoriale salvificum, in quo gratam redemptionis nostræ recensemus memoriam, in quo à malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa; in quo profectò proficimus ipsius corporali præsentia Salvatoris. Alia namque, quorum memoriam agimus, spiritu mentéque complectimur; sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus: In hac verò Sacramentali Christi commemoratione Jesus Christus præsens sub alia quidem forma, in propria verò substantia est nobiscum. Ascensurus enim in cælum dixit Apostolis, & eorum sequacibus: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi; benigna ipsos promissione confortans, quòd remaneret & esset cum eis, etiam præsentia corporali [a]. O digna & nunquam intermittenda memoria! in qua mortem nostram recolimus mortuam, nostrúmque interitum interiisse, ac lignum vivificum ligno crucis affixum, fructum nobis attulisse salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ Fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ devotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam, per quam liberati sumus, vix lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione adsunt nobis suavitatis gaudium simul & lacrymæ, quia & in ea congaudemus lacrymantes, & lacrymamur devotè gaudentes, lætas habendo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O divinæ amoris immensitas! divinæ pietatis superabundantia! divinæ affluentia largitatis! dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subjecit sub pedibus nostris, & super universas terræ creaturas contulit nobis dominii principatum. Ex ministris etiam spirituum superiorum [b] nobilitat & sublimat hominis dignitatem. Administratorii namque sunt omnes in ministerium, propter eos qui hæreditatem salutis capiunt, destinati. Et cùm tam copiosa fuerit erga nos ejus munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monstrare, semetipsum nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas! ubi donator venit in donum, & datum est idem penitùs cum datore. Quàm larga & prodiga largitas, cùm tribuit quis seipsum. Dedit igitur nobis se in pabulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse relevaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum [c], relevatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit esca mortis; in isto pependit vitæ alimentum. Illius esus meruit læsionem; istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciavit, & gustus sanavit. Vide quia unde vulnus est ortum, prodiit & medela: & unde mors subiit, exinde vita evenit. De illo siquidem gustu dicitur, Quacunque die comederis, morte morieris: De isto verò legitur, Si quis comederit ex hoc pane, vivet in æternum: Hic est cibus, qui plenè reficit, verè nutrit, summéque impinguat: non corpus, sed cor: non carnem, sed animam: non ventrem, sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, Salvator ipse misericors, de nobiliori & potentiori hujus mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione providit, decens quoque liberalitas extitit, & [d] conveniens operatio pietatis, ut Verbum Dei æternum, quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factum caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: panem enim Angelorum manducavit homo; & ideò Salvator ait: Caro mea verè est cibus. Hic panis sumitur, sed verè non consumitur: manducatur, sed non transmutatur, quia in edentem minimè transformatur: sed si dignè recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum Sacramentum! ô adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, devotis prosequendum obsequiis, & sinceris mentibus retinendum! O memoriale nobilissimum, intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reservandum in cordis utero, & meditatione ac celebratione sedula recensendum. Hujus memorialis continuam debemus celebrare memoriam, ut illius, cujus ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus; quia cujus donum, vel munus frequentiùs aspicitur, hujus memoria strictiùs retinetur. Licèt igitur hoc memoriale Sacramentum in quotidianis Missarum solenniis frequentetur, conveniens [e] tamen arbitramur & dignum, ut de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter Hæreticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior & celebrior habeatur. In die namque Cœnæ Domini, quo die ipse Christus hoc instituit Sacramentum, universalis Ecclesia pro pœnitentium reconciliatione, sacri confectione Chrismatis, adimpletione mandati circa lotionem pedum, & aliis, quamplurimùm occupata, plenè vacare non potest celebrationi hujus maximi Sacramenti. Hoc enim circa Sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipsa observat Ecclesia, ut (quamvis in Letaniis & Missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam sæpiùs renovemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solenniùs recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs, ex humana fragilitate omittitur, statuit ipsa mater Ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium Sanctorum commemoratio fieret, ut in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festivitatibus omissum existeret [f], solveretur. Potissimè igitur exequendum est erga hoc vivificum Sacramentum Corporis & Sanguinis Jesu Christi, qui est Sanctorum omnium gloria & corona, ut festivitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis Missarum Officiis, circa solennitatem est forsitan prætermissum, devotâ diligentiâ suppleatur, & Fideles (festivitate ipsa instante) intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solenniis, secularibus forsan agendis impliciti, aut aliàs, ex negligentia vel fragilitate humana minùs plenè gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritûs, & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam Catholicis divinitùs revelatum, festum hujusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem Catholicæ Fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, ut de tanto Sacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, & solennior & specialior annuatim memoria celebretur, certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam quintam proximam, post Octavam Pentecostes; ut in ipsa quinta feria devotæ turbæ Fidelium propter hoc ad Ecclesias affectuosè concurrant, & tam Clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persolvant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jocundetur: tunc singuli alacri animo, pronáque voluntate conveniant, sua studia laudabiliter exe-

---

Marginal notes:

z In antiquioribus codicibus est dictio, &c.

a Vide Glo. l. 1. ff. od met. n. & glo. l. 2. C. in ibus cau. lo. lib. 11.

b al. supernorum.

c al. mortiferi.

Gen. 2.

Joan. 6.

d al. ita: & non inconveniens, &c.

Psal. 77. Joan. 6.

e Vide Conc. Trid sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. c. 5. & cano. 6.

Joan. 3.

f al. extitit.

Philip. 4.

quendo, tanti festi solennia celebrantes: & utinam ad Christi servitium sic ejus Fideles ardor inflammet, ut per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretium, tribuitque seipsis in pabulum, tandem post hujus vitæ decursum eis se in præmium largiatur. Ideoque universitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, in remissionem peccaminum injungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum prædictâ quintâ feriâ singulis annis devotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per universas Ecclesias civitatum vestrarum & diœcesum celebrari: subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis solicitè per vos & per alios exhortantes, ut per veram & puram confessionem, eleëmosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia devotionis & pietatis opera taliter se studeant præparare, quòd hujus pretiosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reverenter, ac ejus virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi Fideles ad colendum tantum festum & celebrandum, donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui matutinali Officio festi ejusdem in Ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: qui verò Missæ, totidem: qui autem in primis ipsius festi Vesperis interfuerint, similiter centum; qui verò in secundis, totidem: illis verò qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ ac Completorii Officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem qui per Octavas [g] illius festi matutinalibus, vespertinis, Missæ, ac prædictarum horarum Officiis interfuerint, centum dies singulis Octavarum ipsarum diebus, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Apostolorum ejus Petri & Pauli auctoritate confisi, de injunctis sibi pœnitentiis relaxamus.

[g] *al.* Octavam.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM.

Titulus XVII.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Revocat, & pro infectis vult haberi Decretalem, Clericis. eod. tit. lib. VI. *cum suis Declarationibus.* Joan. And.

Quoniam ex Constitutione Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit: Clericis Laicos, & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) præsumitur [h] verisimiliter in futurum: Nos, de consilio Fratrum nostrorum, constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & [i] quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitùs revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes & firmiter statuentes illud (contra quoscunque Laicos exigentes seu extorquentes ab Ecclesiis Ecclesiasticisque personis tallias seu collectas aut exactiones quascunque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium, vel favorem; necnon & circa præstandas subventiones Laicis ab Ecclesiarum Prælatis, ac aliis viris Ecclesiasticis) inviolabiliter observari, quod super his à Prædecess. nost. in Lateranensi & Generali Conciliis, quæ nos sub obtestatione Divini judicii præcipimus observari districtè, salubriter est provisum.

[h] *al.* præsumantur.

[i] *In vetusto codice manuscripto ita:* ac omnia & singula contenta in eis penitùs, &c.

CLEMENTINARUM

LIBER QUARTUS.

DE CONSANGUINITATE ET AFFINITATE.

Titulus I.

I. Clemens V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali; excommunicatus est ipso jure; & publicari debet & vitari. Idem in Professo & Professa, vel Constituto in sacris. Joan. And.

Eos [a] qui (Divino timore postposito in suarum periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis Constitutione Canonica interdictis; aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: necnon Religiosos & Moniales, ac Clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refrænare metu pœnæ ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere: præcipientes Ecclesiarum Prælatis, ut illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tamdiu nuncient, seu à suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem, separentur abinvicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque juribus, quæ sic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

[a] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor. matrim. c.* 5. & de intellectu B. Antoninum, *tract. de excommunicatione. ca.* 34. Adde Covarruviam, *lib.* 4. *Decretalium, part.* 2. *c.* 3. §. 2. *num.* 8.

CLEMENTINARUM
LIBER QUINTUS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

TITULUS I.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

In studiis Romanæ Curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent esse Magistri Catholici, scholas regentes in Linguis Hebraica, Arabica, & Chaldæa; duo scilicet pro qualibet Lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendiis & sumptibus provideri.

NTER [a] solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipsósque lucrifacere Deo (suâ nobis cooperante gratiâ) valeamus: hoc est, quod profectò desideranter exquirimus, ad id nostræ mentis sedulò destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio & studiosâ diligentiâ vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad hujusmodi nostrum desiderium assequendum [b] divinorum eloquiorum sit expositio congrua, ipsorúmque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noscantur inaniter, vacuáque redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideóque illius, cujus vicem in terris, licèt immeriti, gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per universum mundum ad evangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur Infideles præcipuè, abundare sanctam affectamus Ecclesiam, qui Infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, Christicolarúmque collegio, per doctrinam Christianæ Fidei, ac susceptionem sacri Baptismatis aggregare.

Ut igitur peritia linguarum hujusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri: Hoc sacro approbante Concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus ubicunque Romanam curiam residere contigerit [c], necnon in Parisien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino studiis providimus erigendas: statuentes, ut [d] in quolibet locorum ipsorum teneantur viri Catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam; duo videlicet, uniuscujusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earúmque peritiam, studiosa in illos instructione transfundant; ut instructi & edocti sufficienter in linguis hujusmodi, fructum speratum possint, Deo auctore, producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana Curia legentibus [e] per Sedem Apostolicam: in studiis verò Parisiensi, per Regem Franciæ; in Oxonien. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Waliæ: in Bononiensi, per Italiæ: in Salamantino, per Hispaniæ Prælatos, Monasteria, Capitula, Conventus, Collegia exempta & non exempta, & Ecclesiarum Rectores in stipendiis competentibus & sumptibus volumus provideri, contributionis onere singulis juxta facultatum exigentiam imponendo. Privilegiis & exemptionibus quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus, quoad alia, præjudicium generari.

[a] Vide Ludovicum Gomesium *in Regula Cancellariæ, de idiomate*, ubi plenè de materia Linguarum.
[b] *al.* exequendum.
[c] *al.* contingat.
[d] *al. ita:* ut in locorum ipsorum studiis, &c.
[e] *al.* regentibus.

II. IDEM.

Is, ad quem spectat Magisterium vel Doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat juramentum, quòd in solennitate sua non expendet ultra summam trium millium Turonen. argenteorum. Quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus, per sex menses à collatione Magisterii est suspensus. H. d. Joan. And.

CUm sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ literarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos invaluisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quavis scientia ad Doctoratûs vel Magisterii assumuntur honorem, quum sua solenniter principia faciunt, aut sui recipiunt insignia Doctoratûs, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt, quòd & ipsi transeunte expensarum hujusmodi vanitate vacui plerumque remaneant & gravati. Et ceteri, qui vel nolunt, vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris hujusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, illis ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districtè præcipimus, ut quoscunque ab eis de cetero dictum recipientes honorem, juramento priùs adstringant, ne ultra tria millia Turonen. argenteorum [f] in solennitate, circa hujusmodi Doctoratum aut Magisterium quomodolibet adhibenda expendant. Ipsósque nihilominus (nisi forsan nobilis [g] conditionis extiterint) ut intra summam prædictam hujusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum congruere statui viderint, juramentum exigentes ab eis, quòd certos, intra summam præfatam taxandos, ab ipsis expensarum terminos non excedant. Si quis autem Pontificali etiam [h] Dignitate præfulgens, non recepto priùs juramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum; à collatione Magisterii seu Doctoratûs cujuslibet, per sex menses sequentes eo ipso noverit se suspensum.

[f] *al.* argenti.
[g] *al.* notabilis.
[h] *Dictio*, etiam, *deest in antiquioribus exemplaribus, & impressis.*

DE JUDÆIS ET SARRACENIS.

TITULUS II.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subjectos, ab invocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulcrum ejus. Hoc dicit. Joan. And.

CEDIT quidem in offensam Divini nominis, & opprobrium Fidei Christianæ, quòd in quibusdam mundi partibus Principibus Christianis subjectis, in quibus interdum seorsùm, interdum verò permixtim cum Christianis habitant Sarraceni, Sacerdotes eorum Zabazala vulgariter nuncupati, in Templis seu Mesquitis suis, ad quæ iidem Sarraceni conveniunt, ut ibidem adorent perfidum Machometum, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti ejusdem Machometi nomen (Christianis & Sarracenis audientibus) alta voce invocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publicè profitentur: Ad locum insuper ubi olim quidam sepultus extitit Sarracenus, quem ut Sanctum Sarraceni alii venerantur & colunt, magna Sarracenorum earumdem partium, & etiam aliarum confluit publicè multitudo, ex quibus nostræ Fidei non modicum detrahitur, & grave in cordibus Fidelium scandalum generatur. Quum autem hæc in [i] Divinæ Majestatis displicentia non sint ulteriùs toleranda, sacro approbante Concilio, ipsa in terris Christianorum districtiùs fieri deinceps inhibemus, universis & singulis Principibus Catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & sunt prædicta, sub obtestatione Divini judicii obnoxiùs [k] injungentes, quatenus ipsi tanquam veri Catholici & Christianæ Fidei seduli zelatores opprobrium quod tam ipsis, quàm ceteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes: ipsum (ut proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent, inhibendo expressè, ne præfata invocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publicè, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari de cetero, vel quomodolibet sustineri. Ii verò, qui secùs præsumpserint, taliter ob divinam reverentiam castigentur ab ipsis, quòd alii eorum exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur.

[i] *Dictio*, in, *deest in antiquioribus codicibus, etiam impressis.*
[k] *In antiq. etiam impressis constanter legitur*, obnoxiùs.

DE HÆRETICIS.

TITULUS III.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Præmittit Constitutionis causam. Joan. And.

MULTORUM [l] querela Sedis Apostolicæ pulsavit auditum, quòd nonnulli Inquisitores per Sedem eandem contra pravitatem hæreticam deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt [m] suæ potestatis officium, ut quod in augmentum Fidei per circumspectam ejusdem Sedis vigilantiam salubriter est provisum (dum sub pietatis specie gravantur innoxii) cedat in Fidelium detrimentum.

[l] De materia & intellectu, vide Docto. *in ca. Ut commissi, & c. per hoc, de Hæret. lib. 6.*
[m] *al.* excedunt.

Ponit Constitutionem de officio Inquisitionis exercendo per Diœcesanos & Inquisitores: primò ponens quinque, quæ potest alter sine altero: secundò tria, quæ non potest: & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alii, vel consentit. Joan. And.

§. 1. Propter quod ad Dei gloriam & augmentum ejus-

dem Fidei, ut negotium inquisitionis hujusmodi eò prosperetur feliciùs, quò deinceps ejusdem labis indago solenniùs, diligentiùs, & cautiùs peragetur; ipsum tam per Diœcesanos Episcopos, quàm per Inquisitores à Sede Apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cujuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri. Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare sive capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis si ei visum fuerit faciendum; super quo ipsius conscientiam oneramus: necnon inquirere contra illos, de quibus pro hujusmodi negotio, secundùm Deum & justitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri sive arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo Diœcesano, aut ejus Officiali, vel Episcopali Sede vacante, Capituli super hoc Delegato, si sui adinvicem copiam habere valeant intra octo dierum spatium, postquam se invicem requisierint, non valebit. Et si secùs præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso jure. Verùm si Episcopus, vel ejus Capituli, Sede vacante, Delegatus cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorumdem, propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter convenire; possit Episcopus vel ejus seu Capituli, Sede vacante, Delegatus Inquisitori, & Inquisitor Episcopo vel ejus Delegato, seu Sede vacante illi, qui ad hoc per Capitulum fuerit deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Providet circa muros vel carceres Hæreticorum, ipsorum claves, custodes, & custodum ministros. Joan. And.

§. 2. Sanè, quia circa custodiam carcerum Hæreticalium, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos [n] volentes super hoc providere, statuimus, ut quilibet talis carcer vel murus, quem de cetero Episcopo & Inquisitori prædictis volumus fore communem, duos custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: unum quem volet Episcopus, & providebit eidem: alium, de quo voluerit Inquisitor, cui etiam providebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum. In quolibet etiam conclavi ejusdem carceris sive muri erunt duæ claves diversæ: quarum unam unus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare ministro.

[n] De materia istius §. vide Zanch. *tract. de Hæret.* c. 8. & 10. Gondisalvum, *tract. de Hæret.* q. 11. Sylvest. *in verb. Hæresis.* 2.

Ponit juramentum Custodum, Ministrorum suorum, & Notariorum, & aliorum Officialium. Joan. And.

§. 3. Porrò coram Episcopo vel Capitulo, Sede vacante, & Inquisitore prædictis vel substitutis ab eis Custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, jurabunt ad sancta Dei Evangelia corporaliter à se tacta, quòd in custodia immuratorum, & aliorum pro crimine supradicto in sua custodia positorum & ponendorum, omnem diligentiam & solicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt. Et quòd alicui incarcerato nihil unus in secreto [o] loquetur, quin hoc audiat alter Custos. Et quòd provisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, vel aliis personis fidelibus offeretur eisdem (nisi Episcopi & Inquisitoris, vel suorum Commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque deminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem juramentum & coram eisdem personis ministri Custodum priùs quam suum exerceant officium, exhibebunt. Et quia sæpè contingit Episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis Inquisitoribus non communes: volumus & districtè præcipimus, ut Custodes ad incarceratorum pro dicto crimine custodiam per Episcopos, vel Sede vacante per Capitulum deputandi, & eorum ministri coram dictis Inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile juramentum. Notarii [p] quoque inquisitionis coram Episcopo & Inquisitore vel substitutis ab eis, jurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

[o] Vide Archidiac. *in c. Clericus.* 81. *distin. & in ca. Si peccaverit.* 2. q. 1. Joan. Andr. *in ca. ult. de Hæret.*

[p] De juramento Notariorum Hostiens. & Doct. *in c. ut officium.* §. *Ad conscribendas. de Hæret. lib.* 6. *& in c. Sicut. ne Clerici vel Mon.*

Punit Episcopos, Inquisitores, & eorum Substitutos, qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio. Hoc dicit.

§. 4. Verùm, quia nimis est grave ad exterminationem pravitatis prædictæ non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit, grave est quoque & damnatione dignissimum malitiosè insontibus eandem imponere pravitatem: Episcopo & Inquisitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officii substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, ut sic discretè & promptè contra suspectos vel diffamatos, de hujusmodi pravitate procedant, quòd malitiosè aut fraudulenter tantam labem, seu quòd ipsos in executione officii Inquisitionis impediat, falsò alicui non imponant. Quòd si odii, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra justitiam & conscientiam suam, omiserint contra quenquam procedere ubi fuerit procedendum super hujusmodi pravitate, aut obtentu eodem pravitatem ipsam vel impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) Episcopus aut Superior suspensionis ab officio per triennium; alii verò excommunicationis sententias eo ipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint; nisi per Romanum Pontificem nequeant, præterquam in mortis articulo [q], & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere, nullo in hac parte privilegio suffragante.

[q] In mortis articulo nulla est casuum reservatio; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Ita Concil. Trid. *sess.* 14. c. 7. *de casuum reservatione.*

Confirmat antiqua jura huic Constitutioni non obvia. Joan. And.

§. 5. Aliàs sanè, quæ circa præmissum Inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obviant) sacri approbatione Concilii roborata, in sua volumus firmitate manere.

II. IDEM in Eodem.

Primò, *ponens Constitutionis causam, determinat ætatem Inquisitorum.* Secundò, *punit Inquisitores, qui prætextu officii pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum Clericorum, Ecclesiarum bona confiscant.* Tertiò, *præcipit Notariis, Officialibus & sociis, ut hoc facientes reprehendant, & Superioribus denuncient, si probare possunt.* Quartò, *prohibet Inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem Officialium.* H. d. Joan. And.

NOlentes splendorem solitum negotii Fidei per actus indiscretos & improbos quorumvis Inquisitorum hæreticæ pravitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari: hoc sacro Concilio approbante statuimus nullis ex nunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi Inquisitoribus, & tam ipsorum, quàm Episcoporum seu Capitulorum, sede vacante, super hoc deputatis commissariis, quibuscunque districtiùs injungentes, ne prætextu officii inquisitionis quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum [r] prædicti occasione officii fisco etiam Ecclesiæ applicare. Quòd si secùs in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subjacere decernimus ipso facto: à qua non possint absolvi, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta: nullis privilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarii verò & Officiales dicti Officii, necnon Fratres & socii Inquisitorum & Commissariorum ipsorum, qui dictos Inquisitores aut Commissarios secretè noverint talia commisisse (si indignationem Dei & Apostolicæ Sedis vitare voluerint & offensam) ipsos graviter arguere & corrigere studeant in secreto. Quòd si taliter ea sciverint, ut ea probare valeant, si sit opus, hæc Prælatis Inquisitorum & Commissariorum eorumdem, ad quos id pertinebit, nunciare solicitè debeant. Qui equidem Prælati Inquisitores & Commissarios prædictos reos inde repertos ab officiis amovere, & amotos aliàs punire debitè seu corrigere teneantur. Prælatis autem Inquisitoribus id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum Ordinarios volumus: quibus, ut ea in Apostolicæ Sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus & mandamus. Porrò Inquisitoribus ipsis districtiùs inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec Officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum Inquisitoribus ipsis officia exequenda.

[r] Delictum Prælati, quando noceat Ecclesiis. Vide Felin. *in c. ad audientiam. de rescr.* Et Alex. *consi.* 23. *lib.* 1.

III. IDEM in Eodem.

Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans Diœcesanorum & Inquisitorum officium, contra illos. H. d. Joan. And.

AD nostrum (qui desideranter in votis gerimus, ut Fides Catholica nostris prosperetur temporibus, & pravitas hæretica de finibus Fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi pervenit auditum, quòd secta quædam abominabilis quorumdam hominum malignorum, qui Beguardi; & quarumdam infidelium mulierum, quæ Beguinæ vulgariter appellantur, in Regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrinâ suâ sacrilegâ & perversâ inferiùs designatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd reddetur penitùs impeccabilis, & ampliùs in gratia proficere non valebit: nam, ut dicunt, si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri. Secundò, quòd jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradum perfectionis hujusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subjecta, quòd homo potest liberè corpori concedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanæ subjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur: quia, ut asserunt, ubi Spiritus Domini, ibi libertas. Quartò, quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundùm omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd quælibet intel-

lectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata: quódque anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum & eo beatè fruendum. Sextò, quòd ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à ſe virtutes. Septimò, quòd mulieris oſculum (cùm ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatum. Actus autem carnalis, cùm ad hoc natura inclinet, peccatum non eſt, maximè cùm tentatur exercens. Octavò, quòd in elevatione corporis Jeſu Chriſti, non debent aſſurgere, nec eidem reverentiam exhibere: aſſerentes, quòd eſſet imperfectionis eiſdem, ſi à puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantùm deſcenderent, quòd circa miniſterium ſeu Sacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos Divinæ Majeſtatis offendunt, & grave in ſe continent periculum animarum. Cùm autem ex debito commiſſi nobis officii hujuſmodi ſectam deteſtabilem, & præmiſſos ipſius execrandos errores, ne propagentur ulteriùs, & per eos corda Fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Eccleſia Catholica neceſſariò habeamus. Nos, ſacro approbante Concilio, ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omnino; inhibentes diſtrictiùs, ne quis ipſos de cetero teneat, approbet, vel defendat. Eos autem qui ſecùs egerint, animadverſione Canonica decernimus puniendos. Porrò Diœceſani & illarum partium Inquiſitores hæreticæ pravitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ hujuſmodi commorantur, ſuum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & converſatione ipſorum, qualitérve ſentiant de articulis Fidei, & Eccleſiæ Sacramentis. In illos verò, quos culpabiles reperierint (niſi abjuratis ſponte prædictis erroribus pœnituerint, & ſatisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant ultionem.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO VEL CASUALI.

TITULUS IV.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Non poteſt ſummari breviùs.

SI [f] furioſus, aut infans, ſeu dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat invaſorem.

[f] Hanc Clementinam latiſſimè repetivit Didacus Covarruvias; eum videto.

DE USURIS.

TITULUS V.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Officiales Communitatum, facientes, dictantes, vel ſcribentes ſtatuta ſuper uſuris ſolvendis, non repetendis, vel non reſtituendis, vel judicantes ſecundùm illa, vel non delentes illa, (ſi poſſunt) intra tres menſes de libris Communitatum, vel illa ſervantes, excommunicati ſunt. Joan. And.

EX [t] gravi ad nos inſinuatione pervenit, quòd quorumdam Communitates locorum in offenſam Dei, & proximi, ac contra jura Divina pariter & humana uſurariam approbantes quodammodo pravitatem, per ſtatuta ſua juramento quandoque firmata, uſuras exigi, & ſolvi nedum concedunt, ſed [u] ad ſolvendas eas debitores ſcienter compellunt, ac [x] juxta ipſorum continentiam ſtatutorum gravia imponendo plerumque uſuras repetentibus onera, aliiſque utendo ſuper his diverſis coloribus, & fraudibus exquiſitis repetitionem impediunt earumdem. Nos igitur pernicioſis his auſibus obviare volentes, ſacro approbante Concilio ſtatuimus ut quicunque Communitatum ipſarum Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Judices, Conſiliarii, aut alii quivis Officiales ſtatuta hujuſmodi de cetero facere, ſcribere, vel dictare, aut quòd ſolvantur uſuræ, vel quòd ſolutæ, cùm repetuntur, non reſtituantur plenè ac liberè, ſcienter judicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam ſententiam incurſuri, niſi ſtatuta hujuſmodi hactenus edita de libris Communitatum ipſarum (ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint) intra tres menſes deleverint; aut ſi ipſa ſtatuta ſive conſuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præſumpſerint obſervare.

[t] Pro materiæ intellectu, vide B. Thomam 2. 2. q. 78. *per totam quæſtionem.*
[u] *al.* ſed & ad ſolvendum eaſdem, &c.
[x] *al.* ante.

Fœneratores in cauſis uſurarum edere coguntur libros rationum ſuarum. Joan. And.

§. 1. Ceterùm, quia fœneratores ſic ut plurimùm contractus uſurarios occultè ineunt & doloſè, quòd vix convinci poſſunt de uſuraria pravitate, ad exhibendum cùm de uſuris agetur ſuarum codices rationum, cenſurâ ipſos decernimus Eccleſiaſticâ compellendos.

Pertinaciter aſſerens, exercere uſuras non eſſe peccatum, Hæreticus eſt. Joan. And.

§. 2. Sanè ſi quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuras non eſſe peccatum: decernimus velut Hæreticum puniendum: locorum nihilominus Ordinariis, & Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus diſtrictiùs injungentes, ut contra eos, quos de errore hujuſmodi diffamatos invenerint, aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

TITULUS VI.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Providerat Greg. contra xxvij. gravamina, quæ Prælati Religioſis inferebant. eod. tit. Nimis 1. & 2. *Hoc verò Concilium providet contra xxx. à quibus Prælatos ceſſare præcipit, & per ſuos ſubditos ceſſare facere; jubens ipſorum privilegia & jura ſervari.* H. d. Joan. And.

FREQUENS & aſſidua nos quorumdam Religioſorum querela circumſtrepit, quòd plerique Epiſcopi, & eorum Superiores, ac ceteri Eccleſiarum Prælati ipſorum Religioſorum quietem injuſtè in ſubſequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt & incarcerant in caſibus non conceſſis à jure. Quidam per gravium interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas ſeu reditus illos ſolvant eiſdem: Néve aliqui Miſſas eorum audiant, molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum: ſervientes quoque & vaſallos, & domeſticos eorumdem; vel alios qualitercunque contrahentes, & participantes cum ipſis ſuſpendunt, interdicunt, & excommunicant abſque cauſa rationabili pro libito voluntatis, Bona illorum interdum nihilominus illicitè occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minimè deferentes, appellantes occaſione appellationum hujuſmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari. Quidam præterea Capellanos in Eccleſiis pleno jure ſpectantibus ad eoſdem (licèt nulla cauſa ſubſit legitima) celebrare non ſinunt, nec adminiſtrare Parœcianis Eccleſiaſtica Sacramenta. Nonnulli [y] etiam indebitè Abbates, Monachos & Converſos exemptos, necnon & Clericos ipſis pleno jure ſubjectos, ſi eis non pareant in iis etiam, in quibus non tenentur eiſdem, inconſulta facilitate ſuſpendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & Eccleſias interdicunt ipſorum. In exigendo inſuper ab ipſis exemptis, ipſorúmque ſubditis ſubſidia charitatis excedunt nimium contra eos. Et inſolitas ac indebitas ipſis contra jura, exactiones imponunt: Novos cenſus & indebita onera Parochialibus imponunt Eccleſiis, in quibus exempti jus obtinent patronatûs: Proceſſus juſtè factos, ſeu ſententias juſtè latas à Delegatis Sedis Apoſtolicæ, vel à Conſervatoribus pro exemptis, publicari, ſeu executioni mandari à ſuis ſubditis non permittunt. Tabellionibus publicis inhibent, ne inſtrumenta conficiant: & Judicibus, ne juſtitiam faciant, ac Juriſperitis, ne conſilium vel auxilium præbeant in cauſis, ſeu negotiis eorumdem: Præſentatos per exemptos ad Ordines vel Beneficia, quorum præſentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, niſi præſentantes ponant obedientiam in ſalutatione literarum quas pro hujuſmodi præſentatione tranſmittunt: Eccleſiis quoque vacantibus, in quibus Monaſteria jus obtinent Patronatûs (repulſis perſonis idoneis præſentatis ad eas) perſonas inſtituunt inhabiles & indignas. Quidam etiam Eccleſias curam animarum habentes ad menſam Abbatum ſpectantes; quarum fructus quandoque Clericis Secularibus tradunt, ſeu concedunt ad firmam, Clericis ipſis decedentibus ſuis conferunt Clericis, quanquam ipſæ propter hoc Eccleſiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoque in Eccleſiis Monachorum jura ipſorum injuſtè ſibi appropriant, & de ipſorum reditibus, ut volunt, ordinant, ita quòd Rectoribus earum [z] non remanet unde valeant ſuſtentari. Quidam cum armis & erecto vexillo molendina, & alia bona contra juſtitiam deſtruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore poſſederunt, quòd de contrario memoria non exiſtit: mittúntque frequenter ad Monaſteria ſuarum civitatum & diœceſum conſanguineos & nepotes, & interdum animalia ſua cum cuſtodibus, ut eis de bonis Monaſteriorum debeat provideri: Abbates inſuper, & Priores Monaſteriorum frequenter compellunt, ut ſuis conſanguineis, & nepotibus, Monaſteriorum ſuorum, ſeu Prioratuum poſſeſſiones [a] concedant in perpetuum, vel ad tempus; quas quidem conceſſiones, vel [b] penſiones nos nullas eſſe volumus ipſo jure: Eoſdem quoque Abbates & Priores quandoque compellunt ad præſentandum ſibi ad Eccleſias vacantes, in quibus jus obtinent Patronatûs, & ad monachandum interdum ſuos familiares conſanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacitè conſentiunt, quòd in ſuo dominio temporali per milites vaſallos, & ipſorum temporales Officiales Monaſteriorum bona mobilia &

[y] *In vetuſto quodam manuſc. ita:* Nonnulli etiam Abbates indebitè Monachos & Converſos etiam exemptos.
[z] *al.* eorum.
[a] *al.* penſiones.
[b] *Hæc duo verba*, vel penſiones, *non habentur in antiq. codicib. etiam impreſſis.*

immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permissis à jure, & aliæ variæ injuriæ personis Ecclesiasticis & Monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum injustè Abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis privant, ut sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu privilegii, quod asserunt se habere, quòd usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni: Quibus non contenti equos, boves, thesaurum, & alia bona Monasteriorum & Beneficiorum vacantium illicitè occupant, quæ essent futuris successoribus reservanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum suarum reditus, & proventus vendunt ad tempus, ut per ipsos exempti vicini fortiùs opprimantur, nonnulli etiam indebitè Monasteria dirimunt: Alii domos & Hospitalia, & alia bona Monasteriorum mobilia, & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoque sine causa justa impediunt ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter, quàm plures Prælati Religiosis præsertim exemptis & privilegiatis, in personis & rebus suis ac juribus spiritualibus & temporalibus, graves inferunt, contra justitiam & eorum privilegia, injurias & jacturas. Verùm quia una est regularium & secularium, prælatorum & subditorum, exemptorum & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una fides, & unum baptisma, decet ut omnes, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam sint voluntatis, & sicut fratres adinvicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur ut & Prælati, & alii tam exempti, quàm non exempti suis juribus sint contenti, & alter in alterius injuriam non prosiliat seu jacturam. Universis itaque Prælatis Ecclesiarum præsentis sanctionis edicto districtè præcipiendo mandamus, quatenus ipsi à prædictis gravaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros Religiosos, exemptos, privilegiatos, & non exemptos, mendicantes, & non mendicantes charitativè tractent & foveant, & sua jura & privilegia inviolabiliter eis servent. Et quoniam plùs solet timeri, quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur, eisdem Prælatis districtissimè inhibemus, ut Abbates, Priores, & alios Religiosos, ne ad sua generalia, vel Provincialia vadant capitula, impedire quomodolibet non præsumant.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

TITULUS VII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Ponit sex casus, in quibus Religiosos excommunicat, & absolutionem Papæ reservat: & Privilegiis, & exemptionibus non obstantibus, eos per Ordinarios locorum denunciari præcipit. Joannes Andræas.

RELIGIOSI, qui Clericis aut Laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniáve solennizare, non habita super his Parœcialis Presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos à Canone, præterquam in casibus à jure expressis, vel privilegiis Sedis Apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, seu, ut verbis eorum utamur, à pœna & culpa absolvere quenquam præsumpserint: excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi: quos etiam locorum Ordinarii, postquam de hoc eis constiterit, excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides; nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

Ponit septem culpas Religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi jubet, & quas Prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Joan. And.

§. 1. Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtiùs inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant [c]: Aut etiam retrahant Laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indulgentias pronuncient indiscretas. Néve, cùm confectionibus [d] testamentorum intererunt, à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi aut aliis singularibus sui Ordinis fratribus, vel conventibus in aliorum præjudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus Sedi Apostolicæ, aut locorum Ordinariis reservatis quenquam absolvere: Aut personas Ecclesiasticas, præsertim coram Judicibus delegatis à nobis, suam contra eos justitiam prosequentes, vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multùm remota convenire præsumant. Si qui verò præmissa, vel aliquod de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subjaceant pœnis illis, quæ secundùm eorum regulam, vel statuta pro gravibus criminibus seu culpis eis consueverunt imponi. Super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Ceterùm Prælati eorum nisi de iis, quæ occasione præmissorum [e] excessuum, ad eos quoquomodo pervenerint, Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam usque ad satisfactionem debitam eo ipso incurrant, non obstantibus [f] præmissis statutis, aut quibuslibet privilegiis, cujuscunque tenoris existant.

[c] Vide omnino Conc. Later. sub Leone X. *sess.* 11. *in Decreto incip. Supernæ majestatis præsidio.*
[d] *al.* Factionibus.
[e] *al.* prædictorum.
[f] *In antiquioribus etiam impressis constanter legitur ita:* non obstantibus in præmissis statutis, &c.

Ponit moderationem circa duos primos casus. Hoc dicit. Joan. And.

§. 2. Sanè Religiosis illis, quibus est ab Apostolica Sede concessum, ut familiaribus suis, domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, Sacramenta possint Ecclesiastica ministrare: nullum ex præmissis volumus quoad hæc præjudicium generari.

II. IDEM in Eodem.

Archiepiscopi per loca exempta Provinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & Diœcesani ibi benedicunt, audiunt divina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis, vel privilegiatis in aliis nullum fit præjudicium. Joan. And.

ARchiepiscopo [g] per quævis loca exempta suæ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, Divina Officia privatim, vel publicè ibidem audiat, & ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine Pontificalibus celebrari, quovis privilegio contrario non obstante, sacro approbante Concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, ut in locis eisdem suæ Diœcesis possit populo benedicere, audire Divina Officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari. Sic tamen, quòd prætextu concessionis hujusmodi, in locis ipsis exemptis, vel circa hoc privilegiatis, nullam aliam jurisdictionem idem Archiepiscopus, vel Episcopus exerceat [h] nec personis exemptis, vel privilegiatis molestiam inferat [i], vel gravamen, nullúmque [k] exemptionis, vel privilegiis eorundem aliud præjudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo, vel Episcopo jus aliud quomodolibet acquiratur.

[g] Vide notata per Docto. *in c.* 1. *ut lite penden. & in ca. antiqua. de privileg.*
[h] *al.* exerceant.
[i] *al.* inferant.
[k] *al. ita:* Nullúmque exemptioni eorum vel privilegiis aliàs præjudicium generetur.

DE PŒNIS.

TITULUS VIII.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Percutiens Episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator, cum suis posteris, civitas in hoc delinquens, & ejus Officiales, pœnis variis per Concilium puniuntur. Joan. And.

SI quis [l] suadente Diabolo in hoc sacrilegii genus proruperit, quòd quemvis Pontificem injuriosè, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut favorem, seu scienter defensaverit eundem: in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per jam editos Canones non subiret, sit hujus nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine, quam reputamus approbante sacro Concilio potiùs corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum Pontificem, præterquam in articulo mortis, absolvi. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus sive temporalibus, quæ ab Ecclesia, cui sic offensus præest Episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem Ecclesiam liberè revertantur. Ipsius filii per masculinam descendentes lineam usque ad generationem secundam, omni spe dispensationis adempta, reddantur ipso facto inhabiles ad Ecclesiastica beneficia in civitate, & Diœcesi, in quibus idem Episcopus præsidet obtinenda. Terra quoque ipsius (dum tamen ultra unam Diœcesim non contineat) usque ad condignam satisfactionem ejusdem: necnon [m] locus aut loca, in quibus captus Episcopus detinebitur, quamdiu detentio ipsa in eisdem duraverit, Ecclesiastico subjaceat interdicto. Quòd si terra ejusdem duas Diœceses, vel ultrà contineat, Diœcesis domicilii principalis ipsius [n], & illa etiam, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ, interdicto subjaceant supradicto. Et quia eò major erit ipsius confusio, quò suo fuerit culpa patentior, quousque dignam [o] satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnon civitatum, & Diœcesi. vicinarum Ecclesias quibuslibet diebus dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis excommunicatus publicè nuncietur. Et cùm absolvendus fuerit, sufficienter & idoneè caveat, quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pœnitentiam peraget

[l] De intellectu hujus Clement. Vide Joannem Lupum *in tract. de libertate Ecclesiastica. par.* 2. *q.* 1.
[m] *al. ita:* necnon locus aut localia in quibus, &c.
[n] *al. ita;* & illa etiam terra in qua, &c.
[o] *al.* condignam.

injungendam. Civitas autem, quæ præmiſſa, vel eorum aliquod in Epiſcopum ſuum commiſerit, interdicto, donec ſatisfecerit, ſubjaceat memorato. Poteſtas verò, Conſiliarii, Ballivus, Scabini, Advocati, Conſules, Rectores & Officiales ipſius, quocunque nomine cenſeantur, in præmiſſis culpabiles exiſtentes, ſimiliter excommunicationis ſententiæ, à qua, niſi ut præmittitur, non valeant abſolutionis obtinere beneficium, ſint ſubjecti. Quæ [p] omnia tantò magis in Epiſcoporum interfectoribus ſunt ſervanda, quantò in eos ſeverior, quàm in præfatos pœna debet exurgere, & gravioris indignationis aculeus deſævire.

[p] *al. ita :* ...uæ etiam ...antò magis, &c.

Excuſat rigorem dicens, quòd graviores pœnæ deberent imponi. Joannes Andræas.

§. 1. Nec ſuper hæc quiſquam miretur, quòd præmiſſa perpetrantibus pœnas non inferimus graviores, licèt enim, quod dicere pudet, hæc proh dolor frequenter occurrant, multíſque graſſantibus opus eſſet exemplo, & ex dignitate offenſi pœnam metiri deceat offendentis: Epiſcopi enim dicuntur ſanctiſſimi, Chriſti legati exiſtunt, ſpiritales ſunt patres, noſtríque fratres & Coëpiſcopi, columnæ comprobantur Eccleſiæ: quare gravem oporteret eſſe pœnam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præſens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias proceſſuri, ſi protervitatem delinquentium hoc expoſcere videamus.

Repetit jus antiquum de abſolutis in mortis articulo, qui ſanati reincidunt, ſi non ſatisfaciant. Joan. And.

§. 2. Sanè ſi quis in aliquo caſuum prædictorum fuerit ab excommunicationis ſententia in mortis articulo abſolutus, niſi poſtquam priſtinæ reſtitutus fuerit ſanitati, quàm citò commodè poterit conſpectui Romani Pontificis ſe præſentare curaverit, ejus mandatum [q] humiliter recepturus, prout juſtitia ſuadebit: in eandem excommunicationis ſententiam reincidat ipſo facto. Quamvis enim ſuper hoc ſatis plenè in jure alibi ſit proviſum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia juris ſe ſatagat excuſare, hoc expreſſè præmiſſis duximus annectendum.

[q] *al.* mandata.

II. Idem.

Procurantes capi viros Eccleſiaſticos, ut renuncient beneficiis, vel ut citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt; ſi ſint Prælati, à perceptione fructuum per triennium ſunt ſuſpenſi, inferiores verò beneficiis ſunt privati: Eandem pœnam incurrunt ipſi citati, qui ſe capi procurant. Reſignatio etiam ſic facta non tenet: etiam ſi per Prælatos recepta fuerit, vel ratificata. Hoc dicit. Joan. And.

MUltorum ad nos gravis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros ſæpè Eccleſiaſticos capere, captóſque donec ſua reſignent beneficia aut ne citati ad Apoſtolicam Sedem ab homine, vel à jure venire ad ipſam valeant, auſu detinere ſacrilego non verentur: citatos eoſdem in exitu eorum diſtrictuum [r], ut plurimùm capientes. Conſiderantes igitur, quantum ex his tam noſtro, & Apoſtolicæ Sedis honori, quàm perſonarum Eccleſiaſticarum quieto & proſpero ſtatui non ſine damnata exempli pernicie derogetur: ſacro approbante Concilio ſtatuimus, ut præter ſententiam Canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmiſſa incurrere dignoſcuntur; procurantes ipſi perſonæ Eccleſiaſticæ exiſtentes, à perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum ſi fuerint Prælati, triennio ſint ſuſpenſi. Quòd ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficiis ſint privati: Illis pœnam incurſuris eandem, qui ne citati, ut præmittitur, ad Sedem Apoſtolicam veniant, ſed ut ſe ſub obtentu hujuſmodi à veniendo excuſent, à poteſtate ſeculari ſe capi, ut interdum contigiſſe audivimus, procurarint. Sanè reſignationes beneficiorum modo ſupradicto extortas, licèt à reſignantium ipſorum Prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint, nullius omnino decernimus [ſ] eſſe firmitatis: Locorum Ordinariis injungentes, ut poſtquam eis conſtiterit aliquos ſibi ſubjectos pœnam & ſententiam incurriſſe præmiſſas, ipſas publicare non differant: executioníque debitæ, prout ad eos pertinuerit, demandare.

[r] *al. ita :* ſuo...um diſtri...uum, &c.

[ſ] Vide c. *Ab-...s. quod met. ...uſ. & l. qui ...carcerem. ff. ...od met. ...uſ.* Font.

III. Idem.

Excommunicat Religioſos mendicantes tranſgreſſores conſtitutionis Bonifac. de exceſ. Prælat. cap. unic. lib. vj. Item omnes Religioſos, qui in ſermonibus, vel alibi proferunt aliqua, ut retrahant à ſolutione decimarum: quarum ſolutionem certis diebus, & in confeſſionibus ſuadere tenentur ſub certis pœnis, quas incurrunt: Niſi ſint tales, quorum Monaſteriis, vel Eccleſiis, competat percipere decimas. Joan. And.

CUpientes eos, quos ad obſervantiam jurium, virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quàm adjiciendarum de novo formidine à temerariis auſibus refrænare, tranſgreſſores conſtitutionis, quæ Religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de novo recipere, recepta hucuſque mutare, vel ea transferre in alios cujuſvis alienationis titulo interdicit. Illos [t] etiam Religioſos, qui aliqua ut audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt: excommunicationis ſubjacere ſententiæ decernimus ipſo facto.

[t] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 12.

Et quia niſi fiat, quod bonum eſt, à malo abſtinere non ſufficit, Religioſis omnibus injungimus ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut quoties populo prædicabunt in prima Dominica, quarta & ultima Quadrageſimæ, & in Feſtis Aſcenſionis Dominicæ, Pentecoſtes, Nativitatis Beati Joannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Nativitatis Beatiſſimæ Virginis Mariæ Matris Dei, audientes expreſsè ſtudeant informare, ſi ab Eccleſiarum Rectoribus, vel Vicariis, aut loca tenentibus eorundem requiſiti fuerint: Necnon & iis quorum confeſſiones audient conſcientiam facere, quòd decimas ſolvere non omittant. Quòd ſi fortè in prædicationibus hoc ipſum ſupradictis diebus ſuadere ſcienter omiſerint, per Superiores eorum graviter arguantur. Quibus etiam Superioribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, ut contra taliter omittentes ſtatuta pœnalia faciant ſecundùm quæ ſic acriter puniant tranſgreſſores, quòd pœna eorum ſit ceteris in exemplum: Conſtitutione bonæ memoriæ Gregorii Papæ X. [u] prædeceſſoris noſtri circa hæc edita in ſuo nihilominus robore duratura. Qui verò ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis hujuſmodi decimis, ab officio prædicationis tandiu maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſis (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint: Exinde excommunicationis incurſuri ſententiam ipſo facto, ſi prædicare præſumpſerint prædictâ negligentiâ, ut præmittitur, non purgatâ. Ad [x] Religioſos tamen Monaſteriorum, vel Rectores Eccleſiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

[u] *In manuſcripto codice legitur* noni.

[x] *In antiquiorib. codicibus etiam impreſſis conſtanter legitur ita :* ad Religioſos tamen Monaſteriorum vel Eccleſiarum decimas percipientium, &c.

Excommunicat violatores Decreti de ſepult. lib. vj. & abſolutiones Papæ reſervat. Hoc dicit. Joan. And.

Sanè temerarios violatores conſtitutionis illius, quæ Religioſis & Clericis ſecularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant vel jam electam ulteriùs immutent: ſimilem ſententiam (pœna in dicta conſtitutione contenta in ſuo perdurante robore) incurrere volumus ipſo facto, ab alio, quàm à Sede Apoſtolica, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvendos: nullis privilegiis, aut ſtatutis cujuſcunque tenoris exiſtant, ſuper his valituris.

DE PŒNITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

Titulus IX.

I. Clemens V. in Concilio Vienenſi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Damnatis ad mortem hoc petentibus, pœnitentia concedi debet: nec valet contraria conſuetudo. Secundò, *locorum Ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi*, Locorum. Hoc dicit. Joannes Andræas.

CUm [y] ſecundùm ſtatuta Canonica ultimo deputandis ſupplicio, negari, ſi petant, non debeat pœnitentiæ Sacramentum, abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes: Juſtitiarios omnes & Dominos temporales, ut ab hujuſmodi deſiſtant abuſu hortamur in Domino, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti: Locorum Ordinariis nihilominus injungentes, ut eos ad hoc cùm primùm commodè poterunt diligenter monere, &, ſi neceſſe fuerit, Eccleſiaſticâ cenſurâ compellere non omittant.

[y] Vide notata per Doct. *in c.* 2. *ext. de Furtis.*

II. Idem.

Repetit Concilium Generale, de Quæſtoribus non admittendis, ſine literis Apoſtolicis vel Diœceſanorum. Et addit per Diœceſanos literas Apoſtolicas prius examinari. Hoc dicit. Joan. And.

ABuſionibus [z], quas nonnulli eleëmoſynarum Quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices decipiant, & aurum ſubtili vel fallaci potiùs ingenio extorqueant ab eiſdem: cùm in animarum cedat [a] periculum, & ſcandalum plurimorum, viam, prout eſt nobis poſſibile, præcludere cupientes, juxta ſtatuta [b] Concilii Generalis duximus prohibendum diſtrictè, ne Quæſtores aliqui, niſi Apoſtolicas vel Diœceſani Epiſcopi literas exhibuerint, quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm ſolùm ipſis competat indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo, & charitativa poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) ullatenus ipſi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm quod in literis continebitur ſupradictis. Literas quoque Apoſtolicas Diœceſani Epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem,) antequam admittant, Quæſtores ipſos examinent diligenter.

[z] Quæſtorum nomen & uſum omnino abolevit Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *de refor. c.* 9.

[a] *al.* cedunt.

[b] al. ſtatutum.

Ponit octo reprehenſibiles actus Quæſtorum, quos fieri prohibet: & contraria privilegia revocat. Joan. And.

§. 1. Ad hæc cùm aliqui ex hujusmodi Quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, à perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absolvant, malè ablata, incerta, data sibi aliqua pecuniæ quantitate, remittant, tertiam [c], aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleëmosynas eis conferunt, de purgatorio, ut asserunt mendaciter, extrahant, & ad gaudia paradisi perducant; benefactoribus locorum, quorum Quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna, & à culpa, ut eorum verbis utamur, absolvant.

[c] *al. ita:* tertiam aut quartam partem aliis de pœnitentiis, &c.

Nos abusus hujusmodi, per quos censura vilescit Ecclesiastica, & clavium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptum omnimodè aboleri volentes: ea per quoscunque Quæstores fieri vel attentari decetero districtiùs inhibemus: Omnia & singula privilegia, si qua super præmissis, vel eorum aliquo sive aliquibus locis, ordinibus vel personis Quæstorum hujusmodi quomodocunque [d] concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia, talia ulteriùs præsumendi) auctoritate Apostolica, quantùm ad præmissa, penitùs revocantes.

[d] *al.* quoquomodo.

Delinquentes Quæstores per Episcopos puniri præcipit, non obstantibus privilegiis. Hoc dicit. Joan. And.

§. 2. Quæstores autem, qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerint, vel aliàs etiam quibuscunque suis privilegiis abusi fuerint, sic per locorum Episcopos puniri volumus (nullo prorsùs eisdem Quæstoribus in hac parte privilegio suffragante) quòd à suis temerariis ausibus, qui ubique, ut communis habet assertio, nimiùm excreverunt, pœnæ formidine propensiùs compescantur.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

TITULUS X.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Religiosi etiam exempti, violantes interdictum positum per Sedem Apostolicam vel Ordinarium loci, vel generalem cessationem divinorum factam per Provinciale Concilium, vel eum, qui hoc possit, servatam per Cathedralem, vel matricem Ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus privilegiis, conventionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. Hoc dicit. Joan. And.

EX [e] frequentibus Prælatorum querelis accepimus, & nosipsi experientiâ certâ probavimus, in minoribus constituti; quòd plerunque Religiosi nunc patenter excusationibus fucatis, & frivolis innitentes, nunc latenter Ecclesiarum suarum januis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis non absque damno Cathedralium, & Parochialium Ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, civitatum, terrarum, & aliorum generalia locorum interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui, disponente Domino, præsidemus: quæ quidem unica est, & unum Deum prædicat atque colit, unam fidem firmiter & simpliciter confitetur, uniformitatem, quantùm commodè possumus, conservare volentes: circa interdictorum observantiam prædictorum auctoritate Sedis Apostolicæ, vel à locorum Ordinariis positorum, de fratrum nostrorum consilio districtè præcipiendo mandamus, quatenus Religiosi quicunque tam exempti quàm non exempti, cujuscunque Ordinis & conditionis existant, cùm Cathedralem vel matricem, seu Parœcialem [f] loci Ecclesiam illa viderint, aut sciverint observare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, anteà etiam ad eandem Sedem, vel alium, seu alios interjectis, & aliis objectibus quibuscunque) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis Alma, inviolabiliter [g] conservent. Alioquin non servantes, excommunicationis sententiæ, hoc ipso volumus subjacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à divinis indictis per Provincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate, cùm majus sit Provinciale Concilium, quàm singularis Prælati Provinciæ, ac judicium integrum, quod plurimorum sententiis comprobatur, volumus observari. In cessationibus verò generalibus à divinis civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliàs Capitula, Collegia, vel Conventus secularium, aut regularium Ecclesiarum sibi vindicant (quia ipsos hoc unico lumine ad repellendas injurias eis factas privare nolumus, nec debemus) idem intelligimus observandum. Ipsi verò sint diligenter attenti, ut statuta Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum super his edita, diligenter observent. Porrò hanc [h] sanctionem ad pendentia trahimus: non obstantibus privilegiis, conventionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum Religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

[e] Not. ex verbo *frequentibus* quòd jura adaptantur ad ea quæ frequenter emergunt: de hoc, *de despon. impub. literas.* Zabarel.

[f] *Hæc duo verba:* seu Parœcialem, *desunt in antiquiorib. exemplarib. etiam impressis.*

[g] *al. ita:* inviolabiliter ea servent.

[h] *al. ita:* porrò hanc etiam sanctionem, &c.

II. IDEM.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare Divina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum evocari; vel prohibent ne publicè excommunicati vel interdicti super hoc, per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absolvendi. Hoc dicit. Joan. And.

GRavis ad nos Prælatorum querela perduxit, quòd Nobiles [i] quidam, & domini temporales (terris eorum Ecclesiastico suppositis interdicto) nedum in locorum suorum Capellis, sed & in Collegiatis & aliis insignium locorum Ecclesiis Missas, & alia Divina Officia publicè & solenniter faciunt celebrari. Ad Officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum, quod est deterius, compellentes; hisque non contenti excessibus, per campanarum non solùm pulsationem, sed & voce præconis populos etiam interdictos, ut (interdicti non obstante sententia) ad audiendas Missas hujusmodi veniant, faciunt evocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subjectis, ne (licèt excommunicationis, vel interdicti sententiâ publicè sint nodati) de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum celebrantur solennia, instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: ex quo frequenter contingit quòd (non sine Dei offensa, Clerique ac populi scandalo) ipsa Missarum solennia remaneant inexpleta. Ne igitur excessus sic graves excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplum, præsumptores præfatos, qui in locis interdicto suppositis, quenquam de cetero Divina celebrare Officia, quomodolibet cogere: Aut qui modo prædicto, ad Officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententiâ evocare: seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti, de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum aguntur solennia, à celebrantibus moniti, ut exeant, prohibere [k]: necnon excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis Ecclesiis nominatim à celebrantibus, ut exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententiâ (à qua per Sedem duntaxat Apostolicam possint absolvi) sacro approbante Concilio, innodamus.

[i] Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur, latè docet Tiraquel. *tract. de nobilitate, c. 2.*

[k] *In manuscripto ita:* prohibere, vel etiam impedire, necnon, &c.

III. IDEM.

Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesiis ad Divina Fratres & Sorores tertii Ordinis, excommunicati sunt, nec privilegia juvant. H. d. Joan. And.

CUm ex eo quòd Religiosi viri Fratres Minores in suis recipiunt Ecclesiis, ad audienda Divina Officia tempore interdicti, Fratres & Sorores de Ordine tertio (quem Beatus Franciscus instituit) existentes, qui Continentes, seu de Pœnitentia nuncupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, censura vilescat Ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur. Eisdem Fratribus Minoribus districtiùs inhibemus, ne de cetero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiamsi super hoc, hi vel illi privilegiis quibuscunque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsùs, quoad hoc volumus suffragari) ad Divina in suis Ecclesiis tempore interdicti quoquo modo admittant. Quòd si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiæ se noverint subjacere, à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, vel satisfactione præmissa, per locorum Episcopos quos auctoritate Apostolica fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

IV. IDEM.

Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo Dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in Dignitate non approbat. Joan. And.

SI Summus Pontifex [1] scienter etiam excommunicato participet literis, verbo, vel osculo, seu alio quovis modo; ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cujuslibet Dignitatis, ex certa etiam scientia, verbo, constitutione, vel literis nominet [l], honoret, seu quovis alio modo tractet: per hoc in Dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi juris.

¶ PITH. [1] *Si Summus Pontifex, &c.*] *Cap. Si aliquam, ext. eod. tit.*

[l] Vide Felinum *in rubr. Proœmii Gregoriani, & in c. Cùm vigesimum. de offic. Delegat.*

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

TITULUS XI.

I. CLEMENS V. in Concilio Vienensi. [an. 1311. *in Gallia.*]

Declaratur in aliquibus ca. Exiit. eod. tit. lib. 6. præsertim an Fratres Minores teneantur ad observationem eorum omnium quæ in Regula sub verbis imperativi modi ponantur: deinde multa inseruntur, ad quæ Fratres ipsi

obligantur. Et consequenter eorum novem excessibus prolixè discussis, de electione Ministri ipsorum luculentissimè tractatur.

EXivi de Paradiso, dixi rigabo hortum plantationum: ait ille cælestis agricola, qui verè fons sapientiæ, Verbum Dei à Patre in Patre manens genitum ab æterno, novissimè diebus istis, fabricante Sancto Spiritu, in utero Virginis caro factum, exivit homo ad opus arduum Redemptionis humani generis peragendum: exemplar [m] se dando cælestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verùm, quia plerunque mortalis vitæ solicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris hujusmodi intuitu [n] divertebat: verus noster Salomon in solio militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter ceteros quendam fecit, à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietiùs ac securiùs vacaretur contemplandis, servandísque hujusmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introivit ipse, ut rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus siquidem est fratrum Minorum sancta Religio, quæ muris regularis observantiæ firmiter undique circumclusa, intra se solo contenta Deo, adornatur abundè novellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suavitate mira universis odorem attrahentis sanctimoniæ circumfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille Confessor Christi eximius Sanctus Franciscus, ac servandam à suis filiis verbo docuit pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ Regulæ professores, ac æmulatores devoti, ut & alumni & veri filii tanti Patris affectabant, sicut & ferventer affectant, ad purum, & ad plenum præmissam regulam firmiter observare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis [o], ut certificati per ipsam, cujus pedibus etiam per ipsam regulam sunt subjecti, possent Domino, pulsis cunctis dubiis, cum plena charitate conscientiæ deservire. Horum autem piis, ac justis supplicationibus, plures prædecessores nostri Roman. Pontif. successivè, sicut dignum erat, applicantes aures & animum, declaraverunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientiis, ac puræ observantiæ statûs. Verùm, quia plerunque ubi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ, quæ in via Dei quodcùnque devium expavescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam, ipsorúmque statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quàm pluribus in publicis & privatis consistoriis est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubiis quæ occurrerunt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate Sedis Apostolicæ curaremus.

[m] *al. ita*, exemplar se dando cælestis, &c.
[n] *al.* contuitu.
[o] *Cap. exiit. pen. eo. tit.* l. 6. Font.

Nos igitur, cujus animus ab ætate tenera pia devotione efferbuit ad hujusmodi professores regulæ, & ad Ordinem ipsum totum: nunc autem ex communi Cura Pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fovendos, dulciùs & attentiùs gratiosis favoribus prosequendos, tantò provocamur ardentiùs, quantò frequentiùs intenta mente revolvimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti universali Ecclesiæ continuè cernimus provenire, tam pia supplicantium intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur studia nostra duximus convertenda: ipsáque dubia, per plures Archiepiscopos & Episcopos, & in Theologia Magistros, & alios literatos, providos, & discretos examinari fecimus diligenter. Cùm igitur [p] in primis ex eo, quòd in dictæ regulæ principio habetur; Regula & vita fratrum Minorum, hæc est, scilicet, Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, in obedientia vivendo sine proprio, & in castitate. Item infrà. Finito verò anno probationis [q] recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus observemus; Fuit hæsitatum, an fratres ejusdem Ordinis ad omnia, tam præcepta quàm consilia Evangelii, ex professione suæ Regulæ teneantur. Quibusdam dicentibus, quòd ad omnia, aliis autem asserentibus, quòd ad sola illa tria consilia, videlicet, vivere in obedientia, in castitate, & sine proprio, ad ea quæ sub verbis obligatoriis ponuntur, in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, ipsúmque articulum, quoad aliquid clariùs prosequentes dictæ hæsitationi duximus respondendum, quòd cùm votum determinatum [r] cujuslibet habeat cadere sub certo, vovens regulam non potest dici teneri ex vi voti hujusmodi ad ea consilia Evangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Francisci conditoris regulæ, hæc probatur fuisse intentio, ex hoc, quòd quædam Evangelica consilia in regula posuit aliis præmissis. Si enim per istud verbum, Regula & vita fratrum Minorum hæc est, &c. intendisset eos ad omnia consilia Evangelica obligare, superfluè & nugatoriè quædam eorum, suppressis ceteris, in Regula expressisset. Cùm autem natura termini restrictivi hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia concludit. Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres non solùm ad illa tria vota nudè & absolutè accepta, ex professione suæ Regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ Regula ipsa ponit. Nam si hæc tria prædicta tantùm præcisè & nudè promittentes se servare Regulam vivendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in Regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur: pro nihilo & vanè proferentur hæc verba: Promitto semper hanc Regulam observare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd B. Franciscus professores hujus Regulæ, quantùm ad omnia contenta in Regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intenderit, æqualiter esse obligatos: quin potiùs apertè discrevit, quòd quoad quædam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non. Cùm ad quædam ipsorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem, & quoad aliqua verbis aliis sit contentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in Regula: nonnulla verbo imperativi modi negativè, vel affirmativè apposito inferuntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, ut ad habentia vim præcepti. Et quia, ut intelleximus, non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quòd felicis recordationis Nicolaus Papa III. [s] prædecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex professione suæ Regulæ sunt adstricti ad ea consilia Evangelica, quæ in ipsa Regula præceptotiè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium observantiam, quæ in ipsis eadem Regula verbis obligatoriis inducuntur: supplicaverunt prædicti fratres, ut ad ipsorum conscientias servandas [t] declarare, quæ horum censeri debeant, præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientiis delectamur: attendentes, quòd in iis, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientiæ pars securior est tenenda [u]: dicimus, quòd licèt fratres non ad omnium quæ sub verbis imperativi modi ponuntur in Regula, sicut ad præceptorum, seu præceptis æquipollentium observantiam teneantur. Expedit tamen ipsis fratribus ad observandam puritatem Regulæ & rigorem, quòd ad ea sicut ad æquipollentia præceptis se noverint obligatos, quæ hîc inferiùs annotantur. Ut autem hæc, quæ videri possunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ, de qua agitur, seu ex utroque sub compendio habeantur: declaramus, quòd illud, quod ponitur in Regula, de non habendo plures tunicas, quàm unam cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis. Item, quòd fratres vilibus induantur. Item, quòd jejunare à Festo omnium Sanctorum usque ad Natale Domini, & in sextis feriis teneantur. Item, quòd Clerici faciant Divinum Officium, secundùm ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Item, quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis solicitam curam gerant. Item, quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei servire. Item, quòd fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum: Item, quòd nullus audeat penitùs populo prædicare, nisi à Generali Ministro vel aliis, quibus secundùm declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam Regulam specialiter observare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in Regula ad formam habitûs, tam novitiorum, quàm etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia; nisi recipientibus, quoad habitum novitiorum, sicut dicit Regula, secundùm Deum aliter videantur: Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus, tanquam obligatoria observanda. Item Ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd ubicunque ponitur in Regula hoc vocabulum, teneantur, obtinet vim præcepti: & observari debet à fratribus sicut tale. Ceterùm quia Christi Confessor prædictus agendorum, ac servandorum circa recipiendos ad Ordinem Ministris & fratribus modum præbens: dixit in Regula, quòd caveant fratres & eorum Ministri, ne sint soliciti de rebus suis temporalibus, ut liberè faciant de eis, quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittendi eos, ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitaverunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur, & si ad dandum personis & conventibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi Ministri, seu fratres dare consilium, ubi ad consulendum alii, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inveniri. Nos autem considerantes attentè intendisse Sanctum Franciscum, suæ Regulæ professores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: ut quantum est ex parte fratrum ipsorum receptio ad Ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantùm divino

[p] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. c. *de regularibus & monialib. c.* 1.
[q] Vide Conc. Trid. *sess.* 25. c. *de regularibus & monialibus. c.* 15.
[r] Vide B. Thom. 2. 2. q. 88. *art.* 1. & 3.
[s] *In antiq. codicib. etiam impressis constanter legitur ita:* Nicolaus Papa IV. & Decretalis *exiit*, de qua loquitur iste text. quæ habetur *eo. tit. lib 6.* etiam tribuitur Nicolao IV. *in antiquiorib. & emendatiorib. exemplarib.* sicut in hac editione observatum est.
[t] *al.* Serenandas. *id est*, clarificandas, sive ad serenitatem & tranquillitatem deducendas.
[u] Ad hæc vide *c. consilium. & gl. de observ. jeju. c. juvenis. de sponsal. c. in lectum xxxiv. q. ij.*

[x] *al. ita:* dicimus omnino debere tam Miniſtros, &c.

ſervitio mancipandos: dicimus [x] de cetero debere tam Miniſtros, quàm Fratres ceteros à dictis inductionibus ad ſibi dandum & ſuaſionibus, necnon & dandis circa diſtributionem conſiliis abſtinere: cùm per hoc ad timentes Deum ſtatus alterius mitti debeant non ad Fratres, ut verè cunctis pateant eſſe tam ſalubris inſtituti Patrum ſtudioſi, zelatores ſeduli & perfecti. Cùm verò facere de rebus ſuis, quod Dominus inſpirabit, ipſamet Regula ingredientibus liberum velit eſſe: non videtur, quin liceat eis recipere, conſideratis ſcilicet eorum neceſſitatibus, & moderaminibus declarationis jam dictæ, ſi quid de bonis ſuis intrans, ſicut & ceteris pauperibus per modum eleëmoſynæ liberè velit dare. Cavere tamen in acceptione oblatorum talium decet Fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præſumi poſſit ſiniſter oculus contra ipſos. Præterea cùm dicatur in Regula, quòd illi qui jam promiſerunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd Fratres omnes veſtimentis vilibus induantur: Nóſque prædicta verba declaravimus æquipollere præceptis; volentes hæc determinari pleniùs, dicimus quantùm ad numerum tunicarum, quòd pluribus uti non licet, niſi in neceſſitatibus, quæ haberi poſſunt ex Regula, ſecundùm quod hunc paſſum memoratus prædeceſſor noſter pleniùs declaravit. Vilitatem autem veſtium, tam habitûs, quàm interiorum tunicarum illam intelligi debere dicimus, quæ ſecundùm conſuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantùm ad colorem panni, & pretium vilitatis meritò reputari: non enim quoad regiones omnes poteſt determinatus unus modus in talibus aſſignari. Hujuſmodi etiam vilitatis judicium Miniſtris & Cuſtodibus, ſeu Guardianis duximus committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerantes; ita tamen quòd ſervent in veſtibus vilitatem. Quorum etiam Miniſtrorum, Cuſtodum, & Guardianorum judicio eodem modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſſint ipſi Fratres calceamenta portare. Deinde, cùm duobus temporibus annotatis in Regula, ſcilicet à feſto Omnium Sanctorum, uſque ad Nativitatem Domini, & maximè Quadrageſimæ, in quibus jejunare tenentur; inſeratur in eadem Regula: Aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſextâ feriâ jejunare; & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti Ordinis Fratres non tenentur, niſi ex concedentia, ad alia jejunia, quàm ad iſta: declaramus debere intelligi eos non teneri ad jejunium aliis temporibus, præterquam in jejuniis ab Eccleſia conſtitutis: non eſt enim veriſimile, quòd vel Inſtitutor Regulæ, vel etiam Confirmator abſolvere ipſos intenderit à ſervandis illis jejuniis, ad quæ de communi ſtatuto Eccleſiæ obligantur ceteri Chriſtiani. Porrò cùm dictus Sanctus, volens Fratres ſuos ſuper omnia à denariis, ſeu pecunia eſſe totaliter alienos; præcepit firmiter Fratribus univerſis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam: iſtúmque articulum declarans idem Prædeceſſor noſter, caſus & modos poſuerit, quibus ſervatis à Fratribus non poſſint dici, nec debent per ſe vel per alium pecuniæ receptatores contra Regulam vel ſui Ordinis puritatem; dicimus Fratres teneri cavere ſummoperè, quòd pro aliis cauſis, & ſub modis aliis, quàm ponat dicti Prædeceſſoris noſtri declaratio, ad dantes pecunias ſive deputatos nuncios non recurrant, ne (ſi ſecùs ab ipſis attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti & Regulæ meritò poſſint dici. Nam ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſsè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæſtus pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in Eccleſia, vel alibi, cippi vel trunci ordinati ad offerentium ſeu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recurſus alius ad pecunias, ſeu habentes ipſas, qui per declarationem prædictam non conceditur; hæc, inquam, omnia, ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cùm etiam recurſus ad amicos ſpeciales expreſsè tantùm in duobus caſibus, ſecundùm Regulam concedatur, videlicet pro neceſſitatibus infirmorum, & Fratribus induendis: ídque piè & rationabiliter conſiderata neceſſitate vitæ ad alias neceſſitates Fratrum pro tempore occurrentes, ceſſantibus eleëmoſynis, ſeu etiam ingruentes, ſæpedictus Prædeceſſor noſter duxerit extendendum: attendant Fratres præfati, quòd pro nullis cauſis aliis, quàm prædictis vel ſimilibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos hujuſmodi; ſive ſint dantes pecunias, ſeu deputati per ipſos, ſive nuncii vel depoſitarii, ſeu alio quovis nomine appellentur, etiamſi conceſſi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè ſervarentur. Denique cùm idem Confeſſor ſummè affectaverit ſuæ Regulæ profeſſores, totaliter eſſe abſtractos ab affectu & deſiderio terrenorum, & ſpecialiter à pecunia, & ejus uſûs totaliter expertos, ſicut probat prohibitio de recipienda pecunia, in Regula ſæpiùs repetita; curare Fratres vigilanter neceſſe eſt, quòd cùm ex cauſis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipſorum neceſſitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipſas quicunque hi fuerint principales, vel nuncii in omnibus ſic ſe gerant, quòd ſe cunctis oſtendant in dictis pecuniis (ſicut nec habent) penitùs nil habere. Quapropter præcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computúmque exigere de expenſa, eam quomodocunque repetere ſive deponere, aut de bonis facere capſulam pecuniæ, vel ejus clavem deferre, hos actus & conſimiles ſibi Fratres illicitos eſſe ſciant. Prædicta enim facere ad ſolos dominos pertinet, qui dederunt; & eos, quos ipſi deputaverunt ad hoc ipſum. Proinde cùm vir Sanctus, paupertatis præmiſſæ in Regula modum exprimens dixerit in eadem, Fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſed tanquam peregrini & advenæ in hoc ſeculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes vadant pro eleëmoſyna confidenter. Sícque declaratum extitit per nonnullos prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices hanc expropriationem intelligi debere tam in ſpeciali, quàm etiam in communi; propter quod & rerum omnium conceſſarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum uſum facti, ſcilicet Ordini vel [y] ipſis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in ſe, & Romanam Eccleſiam receperunt, dimiſſo ipſis fratribus in eis tantummodo uſu facti ſimplicis: Ad noſtrum fuerunt deducta examen, quæ in Ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati Ordinis repugnare; videlicet, ut ea proſequamur ex ipſis, quæ remedio credimus indigere, quòd ſe inſtitui hæredes non ſolum ſuſtinent, ſed procurant. Item, quòd reditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quòd Conventus habentes totaliter inde vivunt. Item, quòd cùm ipſorum negotia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, aſſiſtunt Advocatis & Procuratoribus, & ad inſtigandum eoſdem ſe ibidem perſonaliter repræſentant. Item, quòd executiones ultimarum ſuſcipiunt voluntatum, & gerunt, ſéque intromittunt quandoque de uſurarum vel malè ablatorum diſpoſitionibus, ſeu reſtitutionibus faciendis. Item, quòd alicubi non ſolùm exceſſivos hortos, ſed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus meſſium, vel vindemiarum ſic copioſè granum, & vinum mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus & in cellariis & granariis reconduntur, quòd per anni reſiduum, abſque eorum mendicatione poſſunt tranſigere vitam ſuam. Item, quòd Eccleſias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curioſitate figuræ & formæ, ac ſumptuoſitate notabiliter exceſſiva, ſic quòd non videntur habitacula pauperum ſed magnatum. Paramenta etiam Eccleſiaſtica in pleriſque locis tam multa habent, & tam notabiliter pretioſa, quòd excedunt in his magnas Eccleſias Cathedrales. Equos inſuper, & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indiſtinctè. Tamen communitas fratrum & ſpecialiter Rectores ipſius Ordinis aſſerebant, quòd prædicta, ſeu plura ex ipſis in Ordine non fiebant, quòd & ſi qui reperiuntur rei in talibus rigidè puniuntur, necnon contra talia, ne fiant, ſunt facta pluries ab antiquo ſtatuta in Ordine multùm ſtricta. Cupientes igitur nos ipſorum fratrum providere conſcientiis, & cuncta dubia, quantùm poſſibile nobis eſt, de ipſorum pectoribus removere, ad prædicta modo qui ſequitur reſpondemus. Cùm enim ad veritatem vitæ pertineat, ut id, quod exteriùs agitur, interiorem mentis diſpoſitionem & habitum repræſentet: neceſſe habent fratres, qui ſe expropriatione tanta à temporalibus abſtraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi eſſet, vel poſſet videri contrarium, abſtinere. Quia igitur in ſucceſſionibus tranſit, non ſolùm uſus rei, ſed & dominium ſuo tempore in hæredes. Fratres autem præfati nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum Ordini poſſunt etiam in communi. Declarando dicimus, quòd ſucceſſionum hujuſmodi, quæ etiam ex ſui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia ſe extendunt, conſiderata ſui puritate voti, nullatenus ſunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quòd præſumi poſſet hoc in fraudem fieri, quaſi ſub modo & forma legati ſibi dimitti facere, vel ſic dimiſſa recipere, quin potiùs iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibemus. Cúmque annui reditus inter immobilia cenſeantur à jure, ac hujuſmodi reditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio eſt, quòd prædictis fratribus reditus quoſcunque, ſicut & poſſeſſiones, vel eorum [z] etiam uſum, cùm eis non reperiatur conceſſus, recipere vel habere, conditione conſiderata ipſorum, non licet. Ampliùs cùm non ſolùm quod malum eſſe dinoſcitur, ſed & omne, quod ſpeciem habet mali ſit à viris perfectis ſpecialiter evitandum: Ex talibus autem aſſiſtentiis in curiis & inſtigationibus, cùm de rebus agitur in ipſorum commoda convertendis, creduntur veriſimiliter ex iis, quæ foris patent, de quibus habent homines foris judicare, in ipſis reb. fratres [a] aſſiſtentes aliquid quærere tanquam ſuum: nullo modo debent hujuſmodi voti & Regulæ profeſſores ſe talibus curiis & litigioſis actibus immiſcere, & ut teſtimonium habeant ab iis, qui foris ſunt, & puritati ſatisfaciant voti ſui, ac evitetur per hoc ſcandalum proximorum. Verùm etiam cùm dicti Ordinis fratres, non ſolùm à receptione, proprietate, dominio, ſive uſu ipſius pecuniæ, verùm etiam à contrectatione qualibet ipſius, & ab ea ſint penitùs alieni, quemadmodum ſæpedictus prædeceſſor noſter in declaratione hujuſmodi Regulæ planè dixit: Cúmque dicti Ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in judicio experiri: prædictis fratribus non licet, nec competit, quin potiùs conſiderata ſui puritate ſtatûs, debent ſibi ſcire interdictum, quòd hujuſmodi executionibus, & diſpoſitionibus ſe exponant: cùm hæc ſæpiùs abſque litigio & contrectatione, vel adminiſtratione pecuniæ nequeant expediri. Verumtamen in his exequendis dari conſilium ipſorum ſtatui non obſiſtit, cùm ex hoc ipſis circa

bona

[y] *al. ita:* vel ipſis.

[z] *al.* earum.

[a] *al. ita:* fratres & aſſiſtentes, &c.

bona temporalia nulla jurisdictio, sive actio in judicio, sive dispensatio tribuatur. Licèt verò non solùm sit licitum, sed & multùm conveniens rationi, quòd fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studii sedulè occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui, & interdum ad seipsos post labores hujusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos, ut colantur, ac olera & alia hortalitia pretio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ Regulæ, & ordinis puritati, secundùm quod dictus prædecessor declaravit, ac etiam ordinavit: quòd si talia ad usus proximè dictos, ut puta agrum, vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent: cùm etiam præmissa habere, ut pretium fructuum suis temporibus habeatur [b], ad naturam & formam proventuum appropinquet. Rursùs cùm prædictus Sanctus tam in exemplis vitæ, quàm verbis Regulæ ostenderit se velle, quòd fratres sui, & Filii divinæ Providentiæ innitentes, suos in Deum jacerent cogitatus, qui volucres cæli pascit, quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore levi relaxare [c] se debent ad congregationes & conservationes [d] hujusmodi faciendas: sed tunc tantùm cùm esset multùm credibile ex jam expertis, quòd non possent vitæ necessaria aliter invenire. Hoc autem Ministrorum, & Custodum simul, & separatim in suis administrationibus & Custodiis (cum Guardiani & duorum de Conventu loci discretorum Sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus judicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam quòd cùm vir Sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quoad affectum pariter & effectum, sicut ferè Regula tota clamat, convenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineant Ecclesias, vel alia quæcunque ædificia, quæ, considerato fratrum inhabitantium numero, excessiva in multitudine & magnitudine debeant reputari: Ideóque volumus, quòd ubique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamvis etiam paramenta & vasa Ecclesiastica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus, tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult serviri, quæ suorum servitorum conditioni & statui dissonarent: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta Ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia pretiositas, vel quæcunque curiositas in his, seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni, vel statui convenire: cùm enim hæc sapiant thesaurizationem, seu copiam, paupertati tantæ, quoad humanum judicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa servari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus, & per omnia observandum [e], quod per declarationem prædictam in pecuniariis noscitur eleemosynis definitum. Ex præmissis autem succrevit non parùm scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, utrùm ex suæ professione Regulæ obligentur ad arctum & tenuem, sive pauperem usum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quoad usum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum usum pauperem, qui non exprimatur in regula, obligantur: licèt teneantur ad usum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti, quàm ceteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum providere quieti, & his altercationibus finem dare: declarando dicimus, quòd Fratres Minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur, ad arctos usus, seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet, seu ponit regula dictos usus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quòd hæreticum sit tenere, usum pauperem includi vel non includi, sub voto Evangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium judicamus. Demum, quia ex eo, quòd dicta regula per quos & ubi fieri debeat Ministri Generalis electio tradens, nullam fecit de Ministrorum Provincialium electione vel institutione penitùs mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis: declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, ut cùm alicui Provinciæ de Ministro fuerit providendum, ipsius Ministri electio [f] penes Capitulum Provinciale resideat, quam idem Capitulum die sequenti, quâ fuerit congregatum facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad Ministrum pertineat Generalem. Et si quidem ad electionem hujusmodi, per formam scrutinii procedatur (& votis in diversa divisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à majori parte Capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem Ministrum de consilio discretorum de ordine (priùs tamen ex officio, prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundùm Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad Capitulum Provinciale electio hujusmodi revertatur. Ceterùm, si Capitulum memoratum die prædicta Ministrum eligere prætermittat: ex tunc Ministri Provincialis provisio, ad generalem Ministrum liberè devolvatur. Verùm si Ministro prædicto & Capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in Provinciis ultramarinis Hiberniæ, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hactenus alius providendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse servatus, expedire Ministrum Provincialem per Ministrum generalem, cum proborum Ordinis consilio potiùs, quàm per capituli prædicti electionem præfici in Provinciis Hiberniæ, etiam ultramarinis irrefragabiliter: In Romana verò vel Græcia, quando Minister dictæ Provinciæ moreretur, vel absolveretur citra mare: illa vice servetur absque dolo, partialitate & fraude, super quo eorum conscientias oneramus, quod super hoc dictus Minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destitutione verò dictorum Ministrorum Provincialium, servari volumus, quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit observatum. Ceterùm si contingeret eosdem Ministro generali carere, per Vicarium Ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem Ministrum usquequo provisum fuerit de Generali Ministro. Porrò, si quid de hujusmodi Ministrò Provinciali secùs attentari fortè contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum, commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, judicationum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c.

[b] al. habeant.

[c] al. laxare.

[d] al. observationes.

[e] al. servandum.

[f] De modo electionis faciendæ vide novissimè ... cita in Conc. Trid. ... 25. tit. de Regularibus & Monialibus cap. 6.

II. Idem Clemens V [g].

Determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in judicialibus commissionibus, quæ fiunt à Principe vel à jure: scilicet, quòd procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura judicii. Joan. And.

SÆpè contingit, quòd causas committimus, & in earum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura judicii procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem hujusmodi, quantum nobis est possibile, decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut Judex, cui taliter causam committimus, necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à jure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quantò poterit faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium, Advocatorum, & Procuratorum contentiones & jurgia, testiúmque superfluam multitudinem refrænando. Non sic tamen Judex litem abbreviet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur. Citationem verò, ac præstationem juramenti de calumnia vel malitia, sive de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem hujusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia juxta petitionis formam procunciatio sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, sive scriptis, sive verbo: actis tamen continuò (ut super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & ut fiat definitio clarior) inferenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem usus longævus in causis admisit: Nos usum hujusmodi observari volentes, statuimus, ut Judex sic deputatus à nobis, nisi aliud de partium voluntate procedat, ad dandum simul utrosque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes uti volunt in causa post dationem articulorum, diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare, eo salvo, quòd ubi remissionem fieri contingeret, pro testibus producendis possint etiam instrumenta produci assignatione hujusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes, sive ad earum instantiam, sive ex officio ubicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam verò definitivam, citatis ad id, licèt non peremptoriè partibus, in scriptis, &, prout magis sibi placuerit, stans vel sedens proferat: etiam, si ei videbitur, conclusione non facta, prout [h] ex petitione & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel aliàs procedi potest simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii, volumus observari. Si tamen in præmissis casibus solennis ordo judiciarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus observetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Avinioni XIII. Kalend. Decembris, Pontificatûs nostri anno 2.

[g] *Hæc duo verba*, Clemens V. *absunt à vetustioribus codicibus.*

[h] *In antiquioribus etiam Impressis constanter legitur ita:* prout ex petitione & probatis & aliis, &c.

Clementinæ Constitutiones accuratè castigatæ, cum summariis admodum familiaribus finiuntur.

EXTRAVAGANTES

SEU

CONSTITUTIONES VIGINTI,

A JOANNE PAPA XXII. EDITÆ.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS PRIMUS.

I. [c. an. 1316. *in Gallia.*]

Electi qui pro ſuorum electionum negotio ad Curiam venire tenentur; etiam Sede vacante non tenentur de neceſſitate in ipſa Curia moram trahere: & licèt alibi morentur, nullum eis præjudicium generatur, facit Cle. Ne Romani. §. fin. eod. tit.

D onus Apoſtolicæ ſervitutis ſuperna diſpoſitione vocati, ambiguitates ex quibus poſſent Eccleſiis damnoſa provenire diſpendia tollere cupientes, de poteſtatis plenitudine, ac fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quòd quibuſcunque electis qui ad Sedem Apoſtolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipſorum electionum inſtructoribus, qui in veniendo ad Sedem ipſam, & ſe præſentando ipſa Sede vacante, vel non vacante ſervaverunt tempora à Canonibus inſtituta (dummodo præſentialiter adſint in civitate Lugdun. vel fuerint Avinione in Kalendis Octobris) ubicunque Sede vacante moram traxerint, nullum ipſis, ſeu eorum juri præjudicium ex mora interim facta ubilibet generetur, ſed eorum jura circa electiones hujuſmodi hoc non obſtante perinde ſerventur illæſa, ac ſi apud Sedem Apoſtolicam moram traxiſſent. Non obſt. prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus quibuſcunque: quibus tamen quoad alia nullum volumus præjudicium generari. Nulli ergo, &c. noſtræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni VIII. Idus Septembris, anno I.

II. [c. an. 1317. *in Gallia.*]

Beneficio vacante, cujus fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alii, qualiter debeant fructus ipſi dividi inter ipſum annalia habentem, & beneficiatum: & diviſione facta, cujus ſit electio: hæc declarat conſtitutio. Et potuiſſet poni ſub tit. de reſcript. vel Ne ſed. va. vel Ut Eccl. benefic. vel De verborum ſignific.

SUſcepti regiminis nos cura ſolicitat, ut quæ in Eccleſiis non abſque diſpendio Miniſtrorum, & cultûs detrimento divini ſervari viderimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis Eccleſiis obſervetur, & à longis retro temporibus fuerit obſervatum, quòd fructus primi vel ſecundi, aut alterius cujuſcunque ſequentis anni beneficiorum vacantium in eiſdem defuncto vel fabricæ, aut Eccleſiis, vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto applicantur in totum: ita, quòd illi, qui hujuſmodi beneficia Canonicè obtinent, & ad quos aliàs de jure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: unde illud inconveniens ſequitur, quòd commodè nequeunt, ad impendendum ſervititium debitum reſidere in Eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos * de illo ſuper his remedio providere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & Eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur, præſenti Decreto ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, quòd illi, qui fructus prædictos ſibi * hactenus integrè vendicabant ex privilegio, conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque beneficiorum ipſorum conſuevit in ſolutione decimæ taxari, prætextu cujuſvis privilegii, conſuetudinis, vel ſtatuti quovis modo percipiant, ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti fuerant, ut præfertur, cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam: quo caſu percipiendi, quod maluerint illis relinquimus optionem: ſic, quòd infra decem dies, poſtquam ſciverint beneficia ipſa vacare, iis quibus annalia [a] ipſa debentur ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, vel ipſorum annalium [b] collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illâ dimiſſâ reſiduum, nulla ſubhaſtatione præmiſſa eligere teneantur. Quam electionem, ſi intra dictos decem dies non fecerint, ut dictum eſt, ex tunc ad eum, cujus eſt beneficium, hujus optio vel electio tranſeat ipſo jure. Et hoc in Eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia majora, & alia quæ ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſervari: in illis verò Eccleſiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſervetur quòd fructus & obventiones beneficii tunc vacantis, quod [c] decimam ſolvere conſuevit, per medium dividantur: quorum medietatem habeat is cui annalium [d] per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum, pro ſuſtentatione ſua, & aliis Eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quòd ſi alter de prædictis præfata medietate noluerit eſſe contentus, altero contentari volente, pars nolentis tranſeat ad volentem [e]: & volens fructus & obventiones illius beneficii percipiet univerſos, eidem beneficio congruè faciens deſerviri, ac ejus ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum ultra præmiſſa perceperit, illúdque his, ad quos pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu; eo ipſo ſi Epiſcopus vel Superior Prælatus fuerit, à Pontificalibus & ingreſſu Eccleſiæ ſit ſuſpenſus. Si autem Capitulum, univerſitas, vel Collegium: interdicto ſe noverint, donec prædicta cum integritate reſtituerint, ſubjacere. Si verò aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua ſine reſtitutione præmiſſa, præterquam in mortis articulo minimè abſolvatur: Nonobſtantibus quibuſcunque privilegiis vel indulgentiis aut contrariis conſuetudinibus & ſtatutis juramento [f], confirmatione Sedis Apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia, quoad hoc auctoritate Apoſtolica revocamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo, &c. noſtræ conſtitutionis, revocationis, caſſationis, irritationis & voluntatis, &c.

* Vid. *l. fundo. C. de omni agro deſer. lib.* II.

* *al.* ibi.

[a] *al.* annualia.

[b] *al.* annualium.

[c] *al.* quos.

[d] *al.* annualium.

[e] Vide *l. ſi totam. ff. de acqui. hære. l. hæc ſcriptura. §. fi. ff. de condi. & demon.* Font.

[f] Vide *c. cùm non deceat. de electio. l. 6. & in verbo. pacta. Clem. dudum. de ſepul.*

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

TITULUS II.

I. [c. an. 1317. *Avenioni.*]

Quia multi aſſumebant dominium, & ſe creari faciebant Poteſtates & Capitaneos in Comitatu Sabinæ & aliis locis hìc nominatis, qui ſunt de Patrimonio Eccleſiæ Romanæ: inhibetur ne tales de cetero aſſumantur, neque illis tanquam talibus obediatur: & quòd nullus hujuſmodi præeminentiam ſibi audeat adſcribere ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ. Et ſi ſint aliquæ civitates, quæ habeant jus eligendi tales Capitaneos per Sedem Apoſtolicam confirmandos, vetat Papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præſtetur obedientia.

ECclesiæ Romanæ ſuorúmque fidelium diſpendia diſſimulare non poſſumus, quin poſtquam nobis cognita fuerint, adversùs ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur gravia nocumenta, quæ nonnullis civitatibus, terris, caſtris, intra Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, Comitatum Sabinæ & terram Arnolphorum conſtitutis eidem Eccleſiæ Romanæ ſubjectis, & perſonis ſingularibus eorundem, ex diverſorum tam nobilium, quàm etiam aliorum uſurpato regimine provenerunt, & volentes ſuper hoc in poſterum eorum diſpendiis præcavere: Omnibus & ſingulis Comitatibus, ſeu univerſitatibus, & ſingulis perſonis civitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum & terram prædictos conſtitutis, in quibus videlicet nobis, ſeu quibuſvis Officialibus noſtris jus [g] competit deputandi vel inſtituendi Poteſtates, Capitaneos, Dominos vel Rectores aut

[g] Vide *Conſtant.* XCVI. *di. &* XXIII. *q.* VIII. *convenior. de Cleric. conjug. c. ex parte. in authent. quomodo opor Epiſc. colum.* I. *in princ.*

Officiales quoslibet alios, ne ipse Potestatem, Capitaneum, Dominum Rectorem vel Defensorem, seu quemcunque alium Officialem, quocunque nomine censeatur, in civitatibus, castris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere, aut jam electo vel assumpto, vocato seu recepto, tanquam Potestati seu Capitaneo, Rectori seu Defensori vel Officiali obedire quoquomodo præsumant: néve taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, hujusmodi potestariæ, capitaneatûs, dominii vel rectoriæ, seu defensoriæ, aut quodcunque aliud cujusvis nominis Officium recipere, acceptare, assumere vel gerere, nisi de nostra & Apostolicæ Sedis licentia speciali, quomodolibet audeat: sed assumptum omnino dimittat. Ubi verò ad communitates seu universitates, & singulares personas civitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem jus competit eligendi Potestatem, Capitaneum, Dominum, vel Rectorem seu Officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosvis Officiales nostros debeat aut consueverit confirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipse, vel earum aliquæ sic electo tanquam Potestati seu Capitaneo, Rectori vel Defensori seu Officiali in quibusvis obediant, néve taliter electus quousque confirmationem habuerit, ut præfertur, hujusmodi potestariæ, capitaneatûs, dominii vel rectoriæ, seu defensoriæ, aut cujusvis alterius nominis Officio se immiscere, vel illud gerere, aut exercere quovis modo præsumat, auctoritate Apostolica districtiùs inhibemus. Decernentes extunc irritum & inane, quicquid contra hujusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere. Datum Avinioni 4. nonas Augusti, anno 2.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

Titulus III.

I. [c. an. 1317. *Avenioni.*]

Tempore hujus Cap. obtinentes plures dignitates, personatus, vel Beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere, nisi unum: & reliqua tenebuntur resignare verbaliter, & realiter coram Ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ hujus ca. nisi fuissent Cardinales aut Regum filii. Illi autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterunt ultimum retinere, reliquis formâ præscriptâ, & sub eodem tempore resignatis. Qui verò deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simile receperit, quàm primùm illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quò minùs habeat, primum quo est ipso jure privatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs utrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros Ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum. Tandem, qui dicantur Ordinarii, quantùm ad præmissa, & quæ sint Beneficia curam animarum habentia hic manifestatur. Hoc dicit. Hæc Extravagans, quæ est notabilis, & multùm practicabilis, & graviùs obligat, quàm ca. de multa. eo. tit. in anti. ut patet ad oculum.

EXECRABILIS quorumdam tam Religiosorum, quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens eo magis fit insatiabilis, quò sibi ampliùs indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quàm extorsisse plerumque noscuntur, quòd unus interdum etiam ad unum Beneficium Ecclesiasticum minùs idoneus, in diversis Ecclesiis nedum vicinis, sed etiam ab invicem longè distantibus, imò nonnunquam in diversorum regnorum partibus situatis, duas aut tres, aut plures dignitates, personatus, officia seu prioratus, aut diversa Ecclesiastica Beneficia curam animarum habentia possit dispensativè, cùm aliàs non liceret de jure communi, recipere, & simul licitè retinere. Unde inter cetera inconvenientia, subscripta sequuntur, quòd videlicet interdum unus, qui unicum, quamvis modicum vix officium impleret sufficienter, plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abundè sufficere æqua distributione collata; habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt sui in unaquaque regione Rectores, Ecclesiarum detrahitur commodis & honori, quæ carentes defensorum auxilio in juribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia quæ magnificentia extruxerat decessorum: &, quod amariùs est dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione aut retentione plurium dignitatum, personatuum, officiorum, prioratuum aut Beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma, vel expressione verborum a nobis, vel prædictis prædecessoribus cuicunque personæ concessas (Cardinalibus tamen, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos universali Ecclesiæ serviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac Regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris prærogativâ gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio, & ex certa scientia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipsique impetrantes fructu dispensationum hujusmodi totaliter non frustrentur [h]. Statuimus itaque & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluralitatem hujusmodi dignitatum, personatuum, Officiorum aut Prioratuum seu Beneficiorum, quæ aliàs absque dispensatione obtinere nequibant, unum tantùm ex Dignitatibus, Personatibus, Officiis, Prioratibus, Ecclesiis vel Beneficiis hujusmodi, quibus cura imminet animarum, cum Dignitate, Personatu vel Officio, Prioratu, Ecclesia, vel Beneficio sine cura, quæ habere maluerit, prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ possint licitè retinere. Quæ tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ constitutionis istius: ceteris Beneficiis cum cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter non poterant de jure absque dispensatione licitè retinere, quæ nos ex tunc vacare decernimus, coram Ordinario sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter, & realiter cum effectu dimissis: absque eo quòd ad illa nunquam sine nova collatione ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute hujusmodi nostri moderaminis retinere poterant, ut præfertur, sint ipso jure privati, & prorsùs inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui Dignitates, Personatus, Officia, vel alia Beneficia, curam animarum habentia ex dispensatione, quæ jus [i] tribuat juxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum, vel aliàs eorundem prædecessorum auctoritate literarum expectant: cum quibus est, ut illa cùm vacaverint recipere, & unà cum obtentis retinere licitè valeant, dispensatum, nolumus derogari, quin ea cùm vacabunt, intra dicti temporis spatium possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta ac licitè retinere: pœnas similes incursuri, si huic nostræ contraire præsumpserint sanctioni. Porrò, quia quorundam oculos sic avaræ cupiditatis vitium excæcavit, quòd plurima talia beneficia simul, absque dispensatione Canonica retinere præsumunt. Nos de illis præsenti decreto statuimus, ut omnia & singula beneficia sic detenta, illo tantùm retento, quod ultimò receperunt, dummodo in eo ex collatione Canonica competat jus eisdem, intra tempus, ut præscribitur limitatum, verbo & facto ac sine fraude coram Ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso jure privati, in quo jus eis aliàs competebat: & inhabiles penitùs ad quæcunque obtinenda Ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò deinceps receperint Dignitatem, vel Personatum, seu Officium, aut aliud Beneficium animarum curam habens annexam: si anteà simile Beneficium obtinebant, illud (quo, ipso jure postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quò minùs habeant, steterit, privati noscuntur) absque moræ dispendio in Ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin ex tunc sint ipso jure secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos Ordines, quin etiam ad habendum quodcunque beneficium Ecclesiasticum inhabiles reputarentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura, ut præmittitur, vel dimissa, nostræ & Sedis Apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reservamus: Inhibentes, ne quis præter Romanum Pontificem quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de hujusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel aliàs innovare quoquomodo præsumat. Nos enim, si secùs actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Ceterùm Ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis Episcopos, in quorum civitatibus vel Diœces. consistunt beneficia seu aliquod eorum, quæ debent secundùm præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere commorantur, vel Ecclesiis Cathedralibus vacantibus Capitula earumdem: & hi de beneficiis tam dimissis, quàm, ut præmittitur, perditis, nos vel Apostolicam Sedem certificare studeant, quamprimùm commodè poterunt indilatè, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantùm autem ad modificationem attinet antè factam, illa duntaxat, & non alia beneficia Ecclesiastica quocunque nomine nuncupentur, curam animarum habere censemus, quæ Parœcias habent, in quibus est animarum cura, non per Vicarios perpetuos, sed per Rectores aut Ministros beneficiorum ipsorum vel illorum temporales Vicarios exercenda: necnon & illa, quorum Ministris ratione beneficiorum hujusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absolvere de consuetudine vel de jure: juribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore quoad cetera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reservationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinioni xiij. Kalend. Decembris anno ij.

[h] *aliàs*, frangentur.

[i] Not. tex. pro statuto faciente mentionem de beneficiis quæ jure obtinentur: nam in tali veniunt beneficia dispensativè retenta. *per tex. hic.* Font.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

TITULUS IV.

I. [c. an. 1317. *Avenioni.*]

Executores gratiarum & Judices cauſarum à Sede Apoſtolica deputati in diœceſibus jam diviſis procedere poſſunt, ſicut ante diviſionem poterant. Et congruè ponitur ſub hoc titulo, cùm loquatur de Executoribus, de quibus frequens mentio habetur *in tit. de conceſſ. Præben. lib. 6.* Patet *in ca. Executor. ca. Si Capitulo. & ca. Si ſoli.* Et potuiſſet ſituari ſub tit. de reſcrip. vel de off. Deleg. vel de Parœc.

[k] Hæc Extravagans habetur inter communes, ſub tit. *De offic. Deleg. cum gloſſa* Guillelmi de Monte. Lauduno.

SEDES [k] Apoſtolica in ſuis actibus veritatem proſequens, lucem amans, libenter evitat nodoſæ ambiguitatis involuorum, illàmque ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſervare cautelam intendit, ut de illis ita proveniat commodum, quòd aliis non immineat detrimentum.

Sanè pridem ad Divini cultûs augmentum, & ad ſalutem populi, quem in nonnullis civitatibus ac diœceſibus ſic multiplicavit Altiſſimus, quòd in earum ſingulis ſingulorum vultus nequibat, ut eum decet, unicus Paſtor inſpicere, aut alias partes boni Paſtoris implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus dividendas, certas civitates, & Eccleſias ereximus Cathedrales, quarum ſingulis, proprias, diſtinctas & limitatas diœceſes juſſimus aſſignari. Verùm, quia plures ante ordinationem ſeu diviſionem noſtram hujuſmodi tam à nobis, quàm à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, Apoſtolicas obtinuerunt Literas ſuper Beneficiis Eccleſiaſticis in ipſis tunc integris diœceſ. vacaturis: quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ. Nos amovere volentes cujuſvis dubitationis ſcrupulum, qui circà executionem gratiarum ſuper hujuſmodi Beneficiis conceſſarum poſſet forſan incidere; & providè conſiderantes attentiùs, quòd per ordinationem ſeu diviſionem noſtram prædictam jus ad rem expectantibus dicta Beneficia anteà competens ex ratione mutari non debet, quin adeò efficax in diviſis diœceſibus maneat, ſicut priùs erat: auctoritate præſentium declaramus, quòd omnes & ſingulæ gratiæ ſuper Beneficiis vacaturis ante diviſionem hujuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus à nobis, vel prædictis Prædeceſſoribus perſonis quibuſcunque conceſſæ, tam in ipſis nunc diviſis, quàm in aliis diœceſibus deciſis ab illis, eiſdem modo, & formâ poſſint ſuo ordine [l] per Executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diviſiones ſæpefatas poterant & debebant. Idem etiam declaramus, quoad Literas Apoſtolicas juſtitiam continentes; ut videlicet Judices dati per illas in cauſis quarumlibet perſonarum, quæ nunc de hujuſmodi diœceſibus diviſis exiſtunt, poſſint juxta earum tenorem providè procedere, ac ſi dictæ diœceſes, de quibus mentio in Literis eiſdem habetur, integræ remanſiſſent. Nulli, &c.

[l] Ad hæc vid. *glo. in titu. de defen. civit.* §. *Quæ igitur ca.* 3. Vide Claud. Cantiunculam *in loco ab ordine.* Imol. Nicol. Ever.

II. [c. an. 1320. *Avenioni.*]

Nullus impediat Capitula, Archidiaconos, & alias perſonas in juribus, quæ ſibi competebant in Eccleſiis integris, quin illa jura percipiant poſt diviſionem ipſarum, ſicut antè ſoliti erant percipere: quoniam in Beneficiis diviſis habet quis eadem jura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. ſub hoc titulo fuit poſitum, quoniam declarat præcedens, ut clarè patet Concor. *cap. Quia Monaſterium. de Relig. Domi. in antiquis.*

AD Apoſtolatûs noſtri pervenit auditum, quòd aliquarum Eccleſiarum per nos ab aliis Eccleſiis ex certis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, auctoritate Apoſtolica diviſarum, Prælati & Subditi Capitulis, Archidiaconis, & aliis perſonis Eccleſiarum, à quibus ſupradictæ Eccleſiæ ſunt diviſæ, multipliciter injuriari præſumunt; non permittentes eos uti juriſdictionibus & juribus ſuis, ſicut ante diviſionem hujuſmodi utebantur. Quia igitur intentionis noſtræ non extitit, nec exiſtit per diviſionem Epiſcopatuum Eccleſiarum, à quibus diviſiones factæ ſunt Capitulis, Archidiaconis, vel aliis perſonis velle aliquatenus derogare, niſi quatenus in diviſionum hujuſmodi literis Apoſtolicis continetur expreſsè. Nos præſentis auctoritate ſtatuti univerſis Prælatis, Capitulis, & aliis quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis Eccleſiarum deciſarum, & in Cathedrales Eccleſias per nos auctoritate Apoſtolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne Capitula, Archidiaconos, & alios Perſonatus, vel Dignitates, Officia, ſeu Beneficia in prædictis primariis Eccleſiis obtinentes, quominus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, juriſdictiones, & jura Archidiaconalia, & alia bona obtineant in prædictis deciſis Diœceſibus, ſicut ante diviſionem hujuſmodi obtinebant; niſi quantùm in diviſionum hujuſmodi literis Apoſtolicis caveatur expreſsè, impediant quoquo modo, quouſque per Sedem Apoſtolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra præſens præceptum agere vel facere præſumpſerint: Nos præſumptores tales digna curabimus animadverſione punire. Nulli, &c. noſtrorum præcepti, & mandati infringere, &c. Datum Avinioni v. Kalend. Octobris, anno quinto.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITULUS V.

I. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Vacante Sede Imperiali, cùm juriſdictio ad Papam devolvitur, ſub pœna excommunicationis hìc prohibetur, quòd nullus tunc nomen Vicarii, Imperatoris, vel alterius cujuſcunque Officii retineat, aſſumat, vel reſumat, nullúſque ei obediat, vel auxilium præbeat: aliàs excommunicatio in perſonas, & interdictum in terras, niſi intra duos menſes reſipuerint, profertur. Tandem modus hujus proceſsûs publicandi exprimitur. H. d.

SI Fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum, & aliorum quorumlibet jura illibata ſervari, & ab omni fore diſpendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter noſtræ ſolicitudinis ſtudium adhibemus: multò fortiùs equidem pro noſtris & Romanæ Eccleſiæ ſponſæ noſtræ juribus & honoribus conſervandis ex injuncto nobis officii debito Apoſtolicæ proviſionis partes tenemur impendere, ne temporibus noſtris uſurpationis injuriam ſubeant, aut detrimentum cujuſvis derogationis incurrant. Sanè in noſtram & Fratrum noſtrorum deductum, fama divulgante, notitiam, quòd licèt de jure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſsè ſervatum, quòd vacante Imperio ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacaſſe dinoſcitur, quum in illo ad Secularem Judicem nequeat haberi recurſus, ad Summum Pontificem, cui in perſona Beati Petri terreni ſimul & cæleſtis Imperii jura Deus ipſe commiſit, Imperii prædicti juriſdictio, regimen & diſpoſitio devolvuntur, & ea ipſe (durante ipſius vacatione Imperii) per ſe, vel alium, ſeu alios exercuiſſe noſcitur in Imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus Poteſtatis & Dignitatis faſtigium illicitè ambientes, in noſtrum & Romanæ ſanctæ Matris Eccleſiæ (quantùm in eis eſt) præjudicium evidens, ac diminutionem honoris & juris, Vicariatûs, ſeu alterius cujuſcunque nomen officii, quod ipſo Imperatore vivente ex ipſius commiſſione gerebant in certis terris, territoriis ſive locis poſt deceſſum ipſius abſque noſtra, vel Apoſtolicæ Sedis petita, vel obtenta licentia retinere ſibi, & nonnulli etiam de novo aſſumere, quod non geſſerant, aut geſtum anteà poſteáque dimiſſum reſumere temerariis auſibus præſumpſerunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & ſub ejus, vel eorum colore multa facere & feciſſe noſcuntur, quæ in noſtram & Eccleſiæ prædictæ injuriam apertè redundant, non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec Divinæ Majeſtatis formidantes offenſam. Quia igitur error, cui non reſiſtitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus ſinum, qui eorum perverſis conatibus non reſiſtit: Nos volentes noſtris & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ juribus & honoribus in hac parte proſpicere, & malis ac ſcandalis, quæ ex retentione, aſſumptione, ſeu reſumptione hujuſmodi orta ſunt hactenus, & quæ periculoſè poſſent in-antea ſuboriri celeriter obviare, necnon periculis animarum hujuſmodi retinentium, aſſumentium ſeu reſumentium nomina, & eis abutentium, ut præfertur, ſalubriter occurrere cupientes; præſentium auctoritate monemus ſub excommunicationis pœna omnes & ſingulos cujuſcunque ſtatûs, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis exiſtant, etiamſi Patriarchali, vel quavis alia ſuperiori ſive Epiſcopali, vel Regia, ſeu alia quacunque præfulgeant Dignitate, qui poſt vacationem Imperii abſque noſtra vel Sedis prædictæ licentia hujuſmodi Vicarii ſeu cujuſvis alterius officii nomen ubilibet retinuerunt, aſſumpſerunt ſeu reſumpſerunt & retinent: & qui aſſument, vel reſument fortaſſis in poſterum, & ſub talis donationis pallio abuſi ſunt, & abutuntur, vel etiam abutentur poteſtate, vel juriſdictione quacunque, ſeu ejus exercitio publicè vel occultè; quatenus de cetero etiam à denominatione hujuſmodi, ſeu cujuſcunque aſſumptione, reſumptione ac retentione prædictis, necnon uſu, poteſtate, & exercitio ſupradictis prorſùs abſtineant, & omnino deſiſtant: Inhibentes inſuper, ſub pœna prædicta, omnibus & ſingulis Patriarchis, Prælatis, & etiam aliis Superioribus ac Regibus, Civitatibus, Comitatibus, Univerſitatibus, Capitaneis, Poteſtatibus Rectoribus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & aliis omnibus, cujuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatûs, ne prædictum hujuſmodi nomen, ſeu aliud quodlibet in eodem Imperio retinentes, ut præfertur, aut aſſumentes, vel eorum aliqui ſub denominatione, vel titulo hujuſmodi nominum, ſeu Procuratores, Commiſſarios, Judices, aut vices eorum gerentes quocunque colore quæſito recipiant, vel admittant; nec ut Vicariis ſeu Vicario aut Officialibus Imperii pareant, vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis,

vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, vel favorem. Alioquin in omnes & singulos Patriarchas, Prælatos, & Superiores, & inferiores, Reges, & ceteros denominationem prædictam, ut præmissum est, retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius prætextu exercentes quæcunque officia, potestates seu jurisdictiones, & recipientes eos, ut Vicarios, vel Officiales Imperii, aut Commissarios eorum, ut talium, in parentes seu obedientes eis, ut talibus, aut præstantes in hoc sibi consilium, auxilium, vel favorem, nisi intra duorum mensium spatium à die datæ præsentium numerandum penitùs resipuerint, vel se licentiâ Sedis Apostolicæ super hoc ostenderint communitos, excommunicationis in singulares personas, & in terras, & loca ipsorum, & quaslibet Communitates, Universitates, civitates, aut villas interdicti sententias de Fratrum nostrorum consilio publicè promulgamus. Contra eos nihilominus spiritaliter & temporaliter graviùs processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti suaserit, & viderimus expedire. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occasio; omnes & singulos, qui hujusmodi Vicariatûs nomen retinentibus, assumentibus, seu resumentibus juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento hujusmodi, quantùm ad hoc, de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus, ut Vicariis, vel Officialibus Imperii aliquatenus pareant, vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes à quibuscunque super hoc quomodolibet initas, juramento vel quacunque firmitate vallatas omnino dissolvimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, revocamus: ac hujusmodi, & quælibet alia juramenta quibuslibet super his præstita, per quæ posset in prædictis nostris, & Ecclesiæ nostræ prædictæ juribus derogari, præsertim cùm juramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Ceterùm ut hujusmodi processus veriùs ad communem omnium notitiam deducatur, chartas seu membranas processum continentes eundem, in Ecclesia Avinionen. appendi, vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio, & patenti judicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit, & contingere potest, nullam posteà possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis processus non pervenerit, vel quòd ignoraverint eundem; cùm non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. in domo Episcopali, pridie Kalend. Aprilis, anno primo.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

Titulus VI.

I. [c. an. 1322. *Avenioni.*]

Votum per susceptionem sacri Ordinis solennizatum, licèt impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens; etiamsi nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris Ordinibus: quod si fecerit, dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de Religionibus approbatis ingrediatur, & ejus Regulam expressè vel tacitè profiteatur. Est autem talis conjugatus sic ordinatus per Diœcesanum monendus, ut Religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & uxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonii consummationem. Hoc dicit. Et est casus notabilis, & qui satis efferri non posset.

ANTIQUÆ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus salubriter providere; de Fratrum nostrorum consilio, præsenti declaramus edicto, quòd licèt votum solennizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantùm ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si pòst contractum fuerit, secundùm statuta Canonum, sit efficax reputandum: ad dissolvendum tamen priùs contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum (cùm nec jure Divino, nec per sacros reperiamus Canones hoc statutum) invalidum est censendum; auctoritate Apostolica districtiùs inhibentes, ne quispiam durante matrimonio, nondum etiam consummato, aliquem de sacris Ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris Canonibus noverit convenire. Quòd si secùs à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio soluto in sic suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, vel officium Ecclesiasticum valeat promoveri: nisi aliquam de Religionibus approbatis (quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium, & sui Superioris obedientiam suos professores astringat) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac ejus Regulam expressè vel tacitè profiteri, quo casu Diœcesanus super præmissis & singulis præmissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud Canonicum, quod obsistat. Ad ingressum hujusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatum non fuerit) per Diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci: quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa ejus institerit) per censuram Ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli, &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Avinioni Kalend. Decembris, anno septimo.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

Titulus VII.

I. [c. an. 1317. *Avenioni.*]

Secta & Religio Fratricellorum, sive Beguinorum, qui se dicebant de tertio Ordine Beati Francisci, cassatur: quoniam inter ceteros errores Ecclesiastica Sacramenta despiciebant. Et sub pœna excommunicationis omnibus injungitur, ut nulli de cetero talem ritum assumant: & ne Episcopi ipsum concedere præsumant. Vide *c. fin. eodem tit. in antiq. & cap. 1. eod. tit. lib. 6.*

SANCTA [m] Romana atque universalis Ecclesia, cui auctore Domino, licèt immeriti, præsidemus, sicut religiosa & pia vota benigno favore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum [n] detestatur, videlicet ne sub ovina pelle gregem Dominicum truculentia lupi rapacis invadat, sub pietatis imagine virus hæreticæ pravitatis obrepat, & sub prætextu conversationis Angelicæ incautis mentibus spiritus malignus illudat: cujus rei gratiâ sacris Canonibus est interdictum, ne aliquis novum Ordinem aut Religionem inveniat, vel habitum novæ Religionis assumat: sed quicunque ad Religionem venire voluerit, ingrediatur unam de Religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli seu Fratres de paupere vita, Bizochi sive Beguini vel aliis nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ, necnon in insula Sicilien. Comitatu Provinciæ Narbon. & Tholosanen. civitatibus, & Diœcesibus, & Provinciis, aliisque diversis cismarinis & ultramarinis partibus, contra dictos Canones habitum novæ Religionis assumere, congregationes & conventiculas facere, & Superiores sibiipsis eligere, quos Ministros seu Custodes vel Gardianos, aut nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum sectam recipere, & loca de novo construere seu constructa recipere, in quibus habitant in communi publicè mendicare (quasi eorum secta foret una de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis) temeritate damnabili præsumpserunt, & præsumunt etiam incessanter. Et ut ipsorum error veritas, & impietas Religio reputetur, plurimi eorum Regulam seu Ordinem Fratrum Minorum, quem Sanctus Franciscus instituit, se profiteri ad literam conservare confingunt; quanquam in obedientia Generalis vel Provincialium Ministrorum ipsius Ordinis non morentur; prætendentes se à sanctæ memoriæ Celestino Papa V. prædecessore nostro hujus statûs seu vitæ privilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Celestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non continge et approbari, viribus penitùs vacuaverit, dictúmque vitæ privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & vivendi ritum à quibusdam Episcopis seu eorum Superioribus, vel aliis Ecclesiarum Prælatis habuisse profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam Concilii Generalis: Nonnulli etiam ex ipsis asserentes se esse de tertio Ordine Beati Francisci Pœnitentium vocato, prædictum statum & ritum eorum sub velamine talis nominis satagunt palliare: cùm tamen in Regula ipsius tertii Ordinis talis vivendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios Patrum definitionibus anteponunt; ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate Catholicæ Fidei deviantes, Ecclesiastica Sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Cùm itaque talium damnanda temeritas in ejusdem Fidei detrimentum, Fidelium scandalum, præfati minorum & aliorum Ordinum opprobrium, & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redundare noscatur; sectam, ritum, & statum hujusmodi non obstantibus præmissis eorum excusationibus, quas frivolas reputamus, & quicquid per eos communiter vel divisim sub Religionis, Conventûs, Collegii seu Congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel existit, de Fratrum ipsorum consilio, auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis revocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni subjicimus, & ab Ecclesia Dei penitùs abolemus. Eisdem personis & aliis quibuscunque sub pœna excommunicationis, quam eas (si secùs fecerint) incurrere volumus ipso facto; injungentes expressè, ne statum sive sectam & ritum hujusmodi ab ipsis assumptum sectentur ulteriùs, vel ipsum de novo assumere quoquo modo præsumant. Episcopos quoque & eorum Superiores, & etiam alios Prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel aliis ritum vivendi & habitum supradictos, præ-

[m] De Beguinorum secta & erroribus, vide Guidonem Carmelitam *in Summa de hæresibus, tit. de hæresibus Beguinorum.* Et Nicolaum Eymericum, *in Directorio Inquisitorum, part. 2. q. 15.*

[n] Vide *l. Qui sub conditione. ff. de condi. instit. l. non erit. §. Divus. ff. de jurejur.*

ter ſpecialem Apoſtolicæ Sedis auctoritatem deinceps conceſſerint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipſo jure decernimus ſubjacere: dignum eſt enim ut adulterinas plantationes, quas non Pater cæleſtis, ſed humanæ temeritatis audacia plantat, Apoſtolici culminis cenſura divellat, nec patiatur in agro Dominico perverſæ Congregationis vepres excreſcere, cui proprium eſt (Divina opitulante gratia) virtutes ſerere, ac vitia radicitùs extirpare. Nulli ergo, &c. Datum Avinion. III. Kalend. Januarii, anno ſecundo.

DE JUDÆIS ET SARRACENIS.

Titulus VIII.

I. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Ut Petrus filius Regis Caſtellæ, pio ductus propoſito, faciliùs Agarenos infideles à Regno Granatæ expelleret: lata fuit excommunicationis ſententia in omnes prohibita portantes ipſis Infidelibus & Sarracenis præfati Regni Granatæ. Concor. c. Ita quorumdam, & c. Ad liberandam. eod. tit. in an.

Copiosus in miſericordia Dominus, qui de ſua abundantia pietatis corda fidelium ad ſuæ Majeſtatis obſequia devotionis ardore ſuccendit, præcordiis dilecti filii nobilis viri Petri Infantis nati claræ memoriæ Sanchii Regis Caſtellæ, adeò copiosè gratiam cæleſtis inſpirationis infudit, quòd ſibi delectabile reputat propriam exponere in ipſorum proſecutione perſonam. Pio quidem Nobilis ipſe ductus propoſito, tanquam ſtrenuus athleta Domini, negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, à quibus Regnum Granatæ in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine, chariſſimi in Chriſto filii noſtri Alfonſi Caſtellæ Regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis ætatis adhuc dinoſcitur conſtitutus; aſſumpſit, ſub ſpe cæleſtis auxilii, ferventer & viriliter proſequendum. Cùm igitur omnia cupiamus obſtacula removere, per quæ dicti negotii proſecutio poſſet quomodolibet impediri, univerſis & ſingulis cujuſcunque conditionis, præeminentiæ vel ſtatûs exiſtant, diſtrictiùs inhibemus, ne arma, equos, ferrum, ligamina, victualia, & alia quæcunque prohibita per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ad terras Ægypti deferri, ad Sarracenos dicti Regni Granatæ, intra triennium incipiendum à Kalendis Aprilis proximè ſecuturi, quomodolibet deferre præſumant. Nos enim omnes & ſingulos, qui ad dictum Regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia ſupradicta, & quæcunque prohibita, contra tenorem hujuſce noſtræ prohibitionis deferre præſumpſerint, illis pœnis & ſententiis, quas deferentes hujuſmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Ægypti partes incurrunt, decernimus ſubjacere. Et nihilominus omnes & ſingulos, qui Sarracenis Granatæ præſtabunt (dicti negotii proſecutione durante) auxilium, conſilium vel favorem, aut proſecutionem dicti negotii directè vel indirectè, ſecretè vel publicè impedire vel turbare præſumpſerint; excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Nulli ergo noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, & voluntatis, &c. Datum Avinioni v. Kalend. Martii, anno primo.

DE TORNEAMENTIS.

Titulus IX.

I. [c. an. 1316. *in Gallia.*]

Conſtitutio Clementis in quibuſdam Regnis Torneamenta inhibens ſub pœnis excommunicationis & interdicti, hìc revocatur: & illi, qui hujus occaſione ſententias incurrerant, abſolvuntur.

Quia in futurorum eventibus ſic humani fallitur incertitudo judicii, ut quod conjectura probabili ex nunc interdum attenta conſideratio utile pollicetur, reperiri damnoſum quandoque contingat: nonnunquam quod conſultè ſtatuitur, ex ſanioris inſpectione judicii conſultiùs revocatur. Sanè felicis recordationis Clemens Papa V. prædeceſſor noſter attentè conſiderans generale paſſagium in Concilio Vienenſi, pro Terræ Sanctæ ſubſidio ſalubriter ordinatum, per Torneamenta & Haſtiludia ſive Juxtas non leviter impediri: tum quia frequenter ſic ipſum paſſagii negotium proſecuturos exinaniunt, quòd ad ejus executionem efficiuntur impotentes; tum quia interdum quamplures à crucis aſſumptione retrahunt, dum ab illis abſtinere (aliis ea exercentibus) erubeſcunt: Torneamenta ipſa & Haſtiludia, ſive Juxtas in Regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & aliis nonnullis Provinciis, in quibus ea conſuevère frequentiùs [o] exerceri ſpecialiter interdixit; in facientium ea, vel id, eis præſtantium opem, conſilium, vel conſenſum, & illorum etiam in quorum locis, vel diſtrictibus fierent non prohibentium hoc cùm poſſent, & illorum procedentes ad illa in domibus ſuis recipientium, vel commercium quomodolibet exercentium cum eiſdem, perſonas excommunicationis, & in terras interdicti ſententias promulgando; abſolutione ab excommunicatione hujuſmodi, præterquam in mortis articulo, Sedi Apoſtolicæ reſervata. Verùm quoniam, ut intelleximus, per ſententiam hujuſmodi periculum animabus ingeritur, & pro eo maximè negotio dicti paſſagii derogatur; quia nonnulli militari cingulo abſtineat, & quia vacare militiæ, metu præſertim ipſius ſententiæ non præſumunt, propter quod idoneos & voluntarios ad Terræ prædictæ ſubſidium in Regnis eiſdem contingit pauciores ſolito reperiri. Nos ad dilectorum filiorum nobilis viri Philippi claræ memoriæ, Regentis Franciæ, & Navarræ Regis, & aliorum de domo regia, necnon quamplurium Magnatum & Nobilium, tam in Regno Franciæ, quàm aliunde conſiderantium præmiſſa diſcrimina, repetitæ ſupplicationis inſtantiam; ſententias excommunicationis & interdicti præfatas, præmiſſorum ſupplicationibus inclinati, & ducti conſiderationibus antedictis, & ex cauſis etiam rationabilibus aliis in favorem ſæpefati negotii, de Fratrum noſtrorum conſilio revocamus: eos, qui propter exercitium Torneamentorum, ſeu Haſtiludiorum ipſorum hujuſmodi ſententias incurrerunt, abſolventes ab illis, & cum eis qui ſic ligati, vel in locis propterea interdictis Divina celebrarunt Officia, ſuper irregularitate inde contracta auctoritate Apoſtolica diſpenſantes. Datum Lugduni XVI. Kalend. Octobris, anno primo.

[o] Vide glo. in l. Tale pactum. §. fin. ff. de pactis. l. Scire oportet. §. fin. ff. de exc. tut. gl. in verbo, Præſidentes, reputata ſingul. Cle. 1. de reſcri. & l. 1. C. de raptor. virgi. Et Bal. in ca. 1. §. Si quis ruſticus. de pa. ten. Font.

DE CRIMINE FALSI.

Titulus X.

I. [c. an. 1322. *Avenioni.*]

Falſificantes monetam Regis Franciæ, & aliorum locorum circumvicinorum aliquo de quatuor modis hìc prolixè declaratis, ipſo facto excommunicationem incurrunt: à qua abſolvi non poſſunt, niſi à Papa, præterquam in mortis articulo. De Falſificantibus ſigillum ipſius Regis Franciæ habes ca. Ad audientiam. eod. tit. in antiq.

Prodiens quaſi ex adipe iniquitatis multorum ſceleratorum funeſta cupiditas eos in perniciem præcipitare conatur, dum ſequi miſerabilem ejus ingluviem ſatietatis neſcientem moderamina non verentur: ipſi etenim turpium lucrorum ſe fæcibus immergentes, ambitioſis nexibus involvuntur: Dei timorem damnabili cæcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris non vitant excidia perſonarum. Nuper ſiquidem ad noſtri Apoſtolatûs auditum multorum relatio fide digna perduxit, quòd nonnulli nullam habentes auctoritatem juris, vel conſuetudinem, ſeu privilegium faciendi, monetam falſam oſtendunt & fabricant in Regno Franciæ, & locis circumvicinis.

Alii verò monetam falſam ſub vero ſigno chariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli Regis Francorum & Navarræ illuſtris ſtudioſè depravant, & ex hoc cadit à ſuo recto pondere. Quamplures etiam in locis circumvicinis, quibus de jure aut conſuetudine, ſeu privilegio jus competit fabricandi monetam, ſignum proprium monetæ regiæ, monetæ ſuæ, quam fabricant, imprimere, ſeu inſculpere moliuntur, ejuſdem quantitatis & jocunditatis, literarum figuræ quam habet moneta regia monetæ ſuæ, quam fabricant, quantùm poſſunt ſimiliùs, ſpeciem & formam inſculpunt, conſtituunt, & imponunt: & quamvis moneta prædicta eorum ad uſurpatam ſimilitudinem perducta deficiat à juſto pondere argenti, & ſolito in regia moneta, & more, & conſuetudine obſervato: ſimplices tamen & populares perſonæ non habentes inter monetas tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi, falluntur quotidie ea occaſione in uſu monetarum, recipientes monetas falsò aſſimilatas pro veris. Sunt & alii qui ſcienter falſas monetas extra Regnum prædictum emunt, & pòſt intra Regnum ipſum eas portant, vendunt & expendunt. Nos igitur attendentes, quòd iidem falſarii & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt: eos, qui, ut præmittitur, præmiſſa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad Regnum prædictum ſcienter præſumpſerint; felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, excommunicationis ſententiâ innodamus; abſolutione prædictorum nobis & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis [p] articulo, reſervata. Nulli, &c. noſtræ innovationis infringere, &c. Datum Avinioni v. Nonas Julii, anno ſeptimo.

[p] In mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio, atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt. Ita Conc. Trid. *ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſervatione.*

DE PRIVILEGIIS.

Titulus XI.

I. [c. an. 1321. *Avenioni.*]

Privilegia, ſi qua ſint, quibus aliqui Nobiles Campaniæ & Maritinæ dicebant ſe munitos circa bannitorum receptionem, hæc Conſtitutio, propter cauſas hìc inſertas, revocat & annullat.

Ad noſtri Apoſtolatûs pervenit auditum, quòd nonnulli Nobiles & Communitates intra noſtras Campaniæ, Maritinæque Provincias conſtituti, aſſerentes per privilegia Sedis Apoſtolicæ ſibi fore conceſſum quòd de Provin-

ciis ipſis per Rectorem eorum, qui eſt pro tempore; vel Officialis curiæ Rectoris ejuſdem banniti in terris, civitatibus, caſtris, & locis eorum morari liberè poſſint, nec in illis idem Rector bannitos ipſos capere valeat; eoſdem bannitos in dictis terris, civitatibus, caſtris, & locis, non abſque derogatione Sedis Apoſtolicæ manifeſta recipiunt, & receptant. Nos igitur, qui benevoli more patris in Provinciarum ipſarum tranquillitatis, & pacis commodis delectamur; ſuper hoc, prout ad noſtrum ſpectat officium, pro communi bono Provinciarum ipſarum de congruo volentes remedio providere, privilegia ſupradicta, cujuſcunque tenoris exiſtant, maximè cùm ipſorum prætextu maleficia remaneant in eiſdem Provinciis impunita, pandatur auſus exceſſibus, cultus lædatur juſtitiæ, dictíque Rectoris multipliciter impediatur officium, ac Provinciarum ipſarum ſtatûs pacis fœdere violato, non abſque grandi Reipublicæ detrimento ſubverti poſſet ſcandalis, ſciſſuris; ex nunc auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia revocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam decernimus habere roboris firmitatem. Nulli, &c. noſtræ revocationis & annullationis, caſſationis, irritationis, & conſtitutionis infringere. Data Avinioni VII. Idus Aug. anno ſexto.

DE PŒNIS.

TITULUS XII.

I. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Narratis facinoribus hominum Marchiæ [1], *qui ſuos Rectores & Officiales occidere ſoliti erant, poſt enumerationem ſeptemdecim modorum offenſæ, totidem pœnas exprimit, quas incurrent qui de cetero talia præſument: & propter patrum iniquitatem, filios à quibuſcunque honoribus & beneficiis tanquam indignos repellit.* Concor. ca. Ad aures. & cap. In quibuſdam. eod. tit. in anti. & cap. Felicis. eod. tit. lib. 6. juncta Cle. Si quis ſuadente diabolo. etiam in eod. tit.

DIERUM [q] creſcente malitiâ videmus mundum in deteriora jugiter prolabi, ſic (hominum mentes aſſuetâ depravante nequitiâ) malis paſſim cumulum ſuperaddi, ut & boni qui aliàs odirent virtutis amore delinquere, interdum cum perverſis admiſti, concurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam proſilire. Eſt enim compeſcenda malorum audacia, ut ſaltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis, ſicque boni ſectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notorium publicat, & longè latéque ipſa injurioſa tranſgreſſus evidentia manifeſtat quòd nonnulli de Marchia Anconitana Provincia nobis & Romanæ Eccleſiæ ſubjecta, nedum olim temporibus diverſorum Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum greſſus fidelitatis egreſſi, declinaverunt ad infidelitatis reprobæ devium; ſed in diebus non longè præteritis contra nos & Eccleſiam eandem, & dilectum filium Amelium Præpoſitum Bellimontis, Capellanum noſtrum, Provinciæ memoratæ Rectorem, cervicem rebellionis erigere præſumpſerunt, & in quoſdam Officiales & familiares ſuos crudeliter ſævientes, poſt graves illatas injurias, & probroſas contumelias irrogatas eiſdem, & poſt bona ipſorum violenta prædatione ſubtracta; eos cruentæ mortis ſuppliciis in ore gladii tradiderunt: inter quos pars dicitur fuiſſe non modica cui mens ſanior inerat, & tantæ temeritatis exceſſus non leviter diſplicebat; ſed habuerunt, vel inviti furori confuſæ multitudinis cedere, dum illius nequiverunt conatibus obviare. Nos igitur, ut mali pœnarum impoſitionibus gravium territi vereantur in-antea in conſimilis erroris invium relabi; ac boni perſiſtentes in ſua fidelitate conſtanter non habeant propter illorum claudicare perfidiam, remediis quibus poſſumus præcavere volentes, & animarum ſuarum ſaluti, dictæque Provinciæ pacifico ſtatui paternis affectibus proſpicere cupientes; de Fratrum noſtrorum conſilio, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut quicunque de Provincia ipſa, vel aliunde in ea Provincia moram trahens, Clericus vel Laicus famæ ſuæ prodigus (ipſius Eccleſiæ calcatâ reverentiâ) in hoc ſceleris genus irrepſerit, quòd Rectorem ſeu Rectores, qui pro tempore regimini dictæ Provinciæ in ſpiritualibus & temporalibus auctoritate Apoſtolica præfuerint, vel ipſorum aliquem, aut eorum, vel alicujus ipſorum Vicarium, aut Judicem, vel Judices, vel ipſius Provinciæ Theſaurarium, aut locum tenentem ejuſdem (quod abſit) occiderit, aut ad offendendum illum, vel illos inſecutus extiterit, ceperit, captivaverit, detinuerit, percuſſerit, aut etiam vulneraverit, aut ipſorum aliquid, vel aliàs in locum, ubi moram traxerint, inſultum fecerit, aut ipſum vel ipſos obſederit, ſive de ſuo regimine vel officio forſan expulerit, vel fugaverit, vel ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus ſpoliaverit, vel Provinciæ ſupradictæ alicujus civitatis, caſtri vel loci de Provincia ipſa, populum, Communitatem vel Univerſitatem, aut aliquos ex eis, vel quoſvis alios de Provincia ipſa directè vel indirectè contra nos & præfatam Eccleſiam, ſeu Rectores, Officiales, & locum tenentes prædictos, vel ipſorum aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem ſeu conſpirationem per ſe, vel per alium, ſeu alios facere, vel procurare præſumpſerit, vel ad ea, ſive ipſorum aliquod, dederit auxilium, conſilium, vel favorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cujuſcunque conditionis, Ordinis, dignitatis aut ſtatûs, Eccleſiaſtici vel mundani fuerit, etiamſi Patriarchali vel Archiepiſcopali, ſeu Epiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat Dignitate, perpetuò ſit infamis, ut nec ad teſtimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat factionem, vel ad alicujus bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur. Nullus ei ſuper quocunque negotio reſpondere, ſed ipſe aliis reſpondere teneatur. Nec quævis cauſæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant ejus ſententiæ, vel proceſſus. Nullus ei in quacunque cauſa, vel negotio patrocinium præſtare præſumat. Nec ipſe ad patrocinandum aliis admittatur. Inſtrumenta confecta per eum, ſi fortè officium Tabellionatûs exerceat, nullam habeant firmitatem: ſed potiùs cum actore damnato damnentur. Dignitatibus, Officiis, & Beneficiis Eccleſiaſticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunque ſint; & quocunque nomine cenſeantur, ſit eo ipſo privatus, ac inhabilis & indignus ad ea, & quælibet alia in poſterum obtinenda. Filii ejus ad nullos honores Eccleſiaſticos, vel mundanos, ad nullas Dignitates, vel Beneficia Eccleſiaſtica, aut Officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & perſonalibus, privilegiis & indulgentiis quibuſcunque ſub quacunque forma verborum ab Apoſtolica Sede conceſſis, extunc penitùs careant. Vaſalli & homines à juramento fidelitatis, & alia quavis obligatione, quibus tenentur eidem, ſint penitùs abſoluti. Feuda quoque, jura, honores, ac Officia, & alia quæcunque bona immobilia, quæ in dicta Provincia Marchiæ, & alibi ubicunque à prædicta Romana obtinent Eccleſia, ſint eo ipſo penitùs confiſcata. Aliis verò feudis, juribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ à quibuſcunque aliis tenent Eccleſiis, ſint eo ipſo privati: quæ ſic ad eaſdem Eccleſias liberè revertantur, quòd de illis earum Rectores pro ſua voluntate diſponant: mobilia verò bona ipſius concedimus fidelibus occupanda. Illud nihilominus adjicientes noſtræ hujuſmodi ſanctioni, ut ſic delinquens excommunicationis ſententiæ: Univerſitas verò, ſeu Communitas, quæ deliquerit in prædictis, ejúſque territorium & diſtrictus interdicto Eccleſiaſtico ſubjaceant ipſo facto: A qua quidem excommunicationis ſententia nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis articulo [r] conſtitutus. Per hoc autem non adimimus Secularibus Poteſtatibus facultatem utendi legibus contra talem, quas adversùs ſic delinquentem Catholici Principes ediderunt. Dignum etenim eſt, ut quos timor Dei à malo non revocat, pœnarum moles in eos exaggerata compeſcat. Nulli, &c. noſtræ functionis, & ſanctionis inſuper &c. Datum Avinion. VIII. Kal. Septemb. anno tertio.

§ PITH. [1] *Hominum Marchiæ.*] Arreſto *ann.* 1302. *die* 21. *menſis Maii*, judicatum hanc Extravagantem locum habere tantùm in Marchia Anconæ.

[q] Hic potes videre Tractatum D. Boerii, de *ſeditioſis civibus.* Et ego addo quòd iſti hic expreſſi, quia rebellaverunt contra iſtum Vicecorrectorem poſitum à Papa contra quem committitur crimen læſæ majeſtatis, *c. In primis, in fi.* 2. q. 1. inciderunt in illud crimen, Bart. *in l. Hoſtes. ff. de capt. & poſtlim. rev.* Cynus *in l. Non convitii.* C. 4. *cap. de injur.* Neque iſti, quia facta fuerunt omnia in contemptum Papæ, poſſunt injuriam remittere. arg. tot. ibi per Cynum. Font.

[r] Quia in mortis articulo nulla eſt caſuum reſervatio, vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. *de caſuum reſervatione.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

TITULUS XIII.

I. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Taxatio gratiarum Sedis Apòſtolicæ impetratarum, tam cum clauſulis conſuetis, quàm non conſuetis, hîc continetur. Et quot literas, quótque dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatem reſpectus habetur. Contra tranſgreſſores pœna ſuſpenſionis ab officio uſque ad ſex menſes, & quandoque privationis imponitur: & ultra illam abbreviatoribus ſententiam excommunicationis Papa comminatur.

CUM ad ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſinum, velut ad matris ubera, referta dulcedine, ac ad Romani Pontificis, Chriſti Vicarii, ſucceſſoriſque Petri, clementiam, tanquam ad patris plenam providentiâ pietatem, orbis terrarum, & qui habitant in eo, gratiarum ſpe aſſiduè [f] confluant univerſi, indignum credimus noſtris fore temporibus, ut quibus nos, & Eccleſia ipſa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis; ne murmurandi inde præſtetur occaſio, unde gratitudine neceſſitas aderat collaudandi; néve ſcriptura reddat onuſtum, quod liberalitas fecerat gratioſum. Qua de re circa literarum noſtrarum ſcripturas, regiſtri quoque noſtri, necnon abbreviatorum Rom. curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, quâ perſonæ, quibus gratiæ hujuſmodi conceduntur, ſe gratias ipſas ab Apoſtolica Sede liberaliter ſentiant conſecutas; ac literarum ipſarum ſcriptoribus regiſtri etiam noſtri, notarúmque abbreviatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore congruè ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum Apoſtolicarum taxationibus provenire:

[f] Vide Innoc. VIII. *in Regula* LXVI. ubi dicit quòd Camera Apoſtolica eſt mater pecuniarum. Vide eundem *in Regula* XLVI.

ſancimus ut modus ſubſcriptus in hujuſmodi taxationibus obſervetur ; videlicet quòd litera gratiæ cum clauſulis conſuetis ſuper Canonicatu & Præbenda, & alio Beneficio Eccleſiaſtico cum cura vel ſine cura, vacante, vel vacaturo, etiamſi Dignitas, Officium, vel Perſonatus exiſtat, decem Turon. Groſſis & non ultrà taxetur : executio verò ejuſdem xij. Turonenſib. & non ultrà taxetur : & idem in ſimilibus Literis beneficialibus gratioſis, putà ſuper Prioratu aliquo, adminiſtratione & hujuſmodi, ac Executoriis earumdem ſervari debebit. Si verò eiſdem Literis gratiæ, & Executoriis earumdem, ut ſuprà, aliquæ clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur, circa taxationem clauſularum hujuſmodi congruè poterit ſic diſtingui ; videlicet quòd non habeatur conſideratio in eiſdem majoris vel minoris gratiæ ejus, quod conceditur, nec quòd ipſius ſint majores vel pauciores fructus, reditus & proventus, & ex hoc plùs minúſve taxetur ; ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad laborem, ut ſcilicet longior ſcriptura magis, & minùs brevior æſtimetur : hoc tamen circa hujuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando, ut ſi ſcriptura clauſulæ appoſitæ non faciat lineam, nec ipſa clauſula literæ taxationem augmentet. Si verò per ſe, vel ſaltem aliis addita clauſulis faciat lineam, in quarta parte Turon. groſ. taxetur : & ſic pro qualibet linea hujuſmodi additæ clauſulæ in taxando quarta pars groſſ. Turon. addatur ; & ſi quid ſuperfuerit, & minus lineâ, illud ſuperfluum nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ centum & quinquaginta literas, ſeu viginti quinque continet dictiones, intelligi volumus in hoc caſu : & ut taxatio hujuſmodi (dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inſerta illa clauſula. Verùm ne ſub eo prætextu, &c. quæ quatuor continet lineas, uno Turon. groſſo taxetur. Illa etiam clauſula, Præbendam verò ac Dignitatem, quæ cum acceptatione reſervat, quæ quatuor & paulò plus continet lineas, uno Turon. groſſo taxetur ; & in ſimilibus clauſulis additis ſecundùm linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quoad præfatas literas in regiſtro noſtro ſervari volumus, cùm fuerint regiſtrandæ. Eandem etiam taxationem quoad præfatarum literarum notas, ſcilicet gratiæ cum antedicto numero abbreviatores obſervent. De Executoriis verò hujuſmodi gratiarum abbreviatores ipſi, etiamſi clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur eiſdem, duos tantùm recipiant Turonen. Hoc licèt ſic in taxatione prædictarum literarum obſervari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati, & noſtram taxationem in illa, videlicet octo Turon. groſſ. inviolabiliter obſervari : nam beatum fore virum,
Pſal. 40. qui ſuper pauperem & egenum intelligit, verbis Propheticis edocemur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam tranſeunt, nihil ad præſens aliud duximus ordinandum : ſed rationabilis modus obſervetur in illis, qui ſolitus eſt hactenus obſervari, maximè ſecundùm taxationem literarum ipſarum, quæ in libro Provinciali invenitur eſſe conſcripta. In quarum taxationibus literarum ex cauſis rationabilibus ſuſtinemus, ut Turon. groſſ. quandiu ſcilicet Romana curia extiterit citra montes Romanino ſuccedat. Ceterùm, ubicunque de Turonen. groſſ. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus, quandiu curia fuerit citra montes. Si verò ultra montes, Romæ ſcilicet, vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipſa conſtiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turon. ponatur. Ad hæc prædictæ noſtræ adjicimus ſanctioni, ut ſi forſan (quod quandoque contingit) eveniat, videlicet quòd ex culpa, negligentia, vel defectu ſcriptoris, vel ex ignorantiæ cæcitate, aut torpore deſidiæ, vel ex occupatione, diſtractione, aut alia quavis occaſione abbreviatoris, qui notam, ex qua litera groſſa procedit, ineptè formaverat, eadem groſſa literis gratis fuerit reſcribenda : hoc ipſi ſcriptori, vel illi, cujus litera hujuſmodi fuerit reſcribenda, non noceat, ſed abbreviatori debeat imputari, in tantum, ut eidem ſcriptori abbreviator ipſe ſatisfaciat integrè, juxta taxationem ejuſdem groſſæ literæ reſcribendæ. Ceterùm ut prædicta, quæ à nobis pro utilitate publica ſunt inſtituta ſalubriter, eò diligentiores ſui obſervatores inveniant, quò tranſgreſſores ipſorum majori noverint ſe pœna percelli : ſtatuimus, ut præfati omnes & ſinguli tam literarum noſtrarum, quàm regiſtri noſtri ſcriptores, quàm abbreviatores notarum ipſarum (quibus etiam abbreviatoribus ſpecialiter ultra infrà ſcriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obſervent, ſub excommunicationis pœna mandamus) qui contra præmiſſa fecerint, plus ſcilicet præfatas noſtras beneficiales literas, vel notas ipſarum, vel earumdem in dicto regiſtro ſcripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipſis, quàm ſuperiùs ſit taxatum ; uſque ad ſemeſtre tempus officio, in quo ſic deliquerint, ſint eo ipſo ſuſpenſi. Et ſi ſecundò deliquerint in eodem, ipſo facto, eodem officio (quod quantùm in ipſis fuerat, maculare conati ſunt) perpetuò ſe privatos agnoſcant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Avinion. IV. Idus Decemb. Pontificatûs noſtri anno primo.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Titulus XIV.

I. [c. an. 1321. *Avenioni.*]

Cùm Fratres Minores indumentis vilibus ſecundùm eorum Regulam debeant indui, de qua vilitate ſit intelligendum, hoc relinquit judicio Superiorum, præcipiens ſub pœna excommunicationis illis obediri ; & reprehendens Fratres, qui pro arbitrio ſuo habitus curtos, ſtrictos, & novitatis plenos portabant, qui tranſgreſſores Regulæ non dicuntur, ſi in hoc Superioribus obſequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda ſint granaria, & cellaria pro neceſſariis ad victum colligendis. Tandem Fratres ipſos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & caſtitati eſſe præferendam. D. h. Et eſt valdè notabilis. Concor. c. Exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. & Clem. Exivi de paradiſo. eod. tit.

Quorumdam exigit cæcæ ſcrupuloſitatis ambiguum, ac ipſorum quodammodo indocta ſcientia (ne dixerimus quòd irreligioſa horum ſit vana, & in hoc ſuperſtitioſa Religio, ut dum ſuis mavult temerè ſub conſcientiæ velamento conceptibus, quàm Prælatorum Ordinis ſui cum obedientiæ merito providè inhærere ſententiis, Nos poſt Prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim felicis recordationis Nicolai IV. ac piæ memoriæ Clementis V. Romanorum Pontificum, ſuper intellectu & obſervantia Regulæ Ordinis Fratrum Minorum, declarationes ſalubriter editas, ſolidas quidem & claras, & lucidas, multáque maturitate digeſtas, noſtras Domino favente indubias ipſorum Prædeceſſorum declarationibus declarationes adjungamus : ſicque dies diei eructet verbum, & nox Pſal. 18.
nocti ſcientiam manifeſtet, ne perperam paucorum dicti Ordinis Fratrum, quod abſit, inſcitia, recta ipſarum declarationum verba convertens in devium, illáque ſuis eis profectò contraria accommodans ſenſibus ingrata Deo, Superioribus contumax, præfato Ordini detrahens, odioſa confratribus, unionem ſcindens, ſi valeat, reddatur, ac grave in populo ſcandalum allatura, quin potiùs (ut noſtra vehementer flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis, hæc ſancta Minorum Fratrum religio, ad quam jamdudum (cùm minor nos gradus haberet) dilectionis, & devotionis fervor incanduit, nunc verò poſt ſuſceptum à nobis Apoſtolicæ ſervitutis jugum, ad illius Religionis gubernationem, protectionem, defenſionémque interiùs exteriúſque propitiam Paſtoralis curæ ſolicitudo nos angit, paternæ cogit providentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit ; quieta pace gaudeat, ſancto proficiat otio, in numero ac merito, quàm plurimùm augeatur, blandéque in redeuntium filiorum ſuæ ſcilicet profeſſionis ruat oſcula, mactet vitulum, eorúmque liberis, & ſedula corruat in amplexus, profectò quum ipſius Religionis odor trahat, charitas attrahat, ſcientia lucidet, oratio mereatur, quæ in convalle lacrymarum, hujus ſcilicet mundi miſeria, vel cordis contritione, & humiliatione puriſſima aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, ut non ſolùm in virtutem de virtute proficiat, ſed in eiſdem virtutibus permanens, quaſi quibuſdam harum ad profectionem tendentibus gradibus de die in diem facta ſe melior aſcendat in altius, terrena deſpiciat, ac cæleſtia complectatur : ſicque tandem divino numine collocata in patria, tantò Deum ſecundùm hujus ſanctæ aſcenſionis gradus cognoſcat apertiùs, quantò nunc in hujus peregrinationis anguſtiis illos conſcenderit altiores : nam ſecundùm David Prophetam eximium, dum ſanctam Eccleſiam Deus ſuſcipiet, in ejus gradibus dignoſcetur. Quapropter tantis incommodis, tantíſque ejuſdem Ordinis excitati periculis, ac ad illa ſalubribus, & opportunis per ejuſdem Sedis providentiam circumſpectam adhibendis ſummovenda remediis, noſtræ ſolicitudinis ſtudium convertentes ad Dei laudem, Beati Franciſci præconium, ejúſque præfati Ordinis pacem, conſolationémque fidelium, necnon minùs cautis, minúſque habentibus inobediendi, vel evagandi occaſionis ſubducendam materiam ad trepidandum ubi timor non aderat, ſcrupuloſam caliginem detergendam, eóſque ſuaviter deducendos, ut filios, ad ipſius Religionis gremium velut matris. Diligenti ſuper his perſcrutatione & matura deliberatione præhabitis, de Fratrum noſtrorum conſilio infrà ſcriptas declarationes, commiſſiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferiùs inferuntur, duximus adjungenda. In primis cùm dicatur in Regula, quòd illi, qui promiſerunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item quòd Fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & ſuper prædictorum verborum ſenſu à præfatis prædeceſſoribus noſtris Nicolao & Clemente declarationes, ut præmittitur, limpidæ emanarunt : dictúſque Clemens hujus vilitatis judicium Miniſtris, Cuſtodibus, ſeu Guardianis Ordinis prædicti duxerit committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerando : nec ob hoc in quibuſdam ex Fratribus antedicti Ordinis, volentibus plùs ſapere quàm oportet ſapere, novarum adinventiones ambiguitatum ceſſavêre quamplurimæ : vel non omnino ; non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quàm groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimentorum ipſorum : quin imò adeò hujuſmodi adinventiones & quæſtiones propriâ excrevêre licentiâ, ut ex eiſdem Fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inuſitatos & ſqualidos, novitate plenos, ac diſſidii non ignaros, cùm à communitate Ordinis diſcreparent, aſſumerent, nec eos ad Miniſtrorum, Cuſtodum, Guardianorum eorumdem mandatum requiſiti deponerent, nec alios prout ejuſdem Ordinis communitas

munitas deferebat habitus, juxta eorumdem Miniſtrorum, Cuſtodum, & Gardianorum arbitrium ducerent reſumendos; dicentes in hoc eorumdem Prælatorum ſuorum non parendum fore arbitrio: cùm & ſuum ſic deſpectum regularem & cruciformem aſſererent: ceterorum verò ſuperfluum habitum, irregularémque cenſerent: Nec huic eorum opinioni præfati Clementis declarationem ſæpiùs repetitam obeſſe. Nam licèt Miniſtris, Cuſtodibus & Gardianis præfatis veſtium vilitatis detur in illa judicium, tamen inibi conſequenter adjungitur: ita tamen, quòd vilitatem in veſtibus ſervent, præſertim cùm & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quòd ſemper in eiſdem Fratribus & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum regula invenitur indicta; ac Conſtitutionibus ejuſdem Ordinis generalibus caveatur, ut aſſerunt, quòd in omnibus quæ ad habitum Fratrum ſpectant, reluceat ſemper aſperitas, vilitas, & paupertas; unde cùm nec paupertatis, vel vilitatis oblatæ per Miniſtros, Cuſtodes & Gardianos veſtes exiſterent, nec ipſorum Superiorum Ordinis ſui in deponendo veſtes quas gererent, nec in reaſſumendo, quas darent, ſequi judicium ullatenus tenebantur [t]: Generali Miniſtro, & ceteris Fratribus, qui pro Communitate ejuſdem Ordinis aderant, ſuis rationibus (quas, brevitatis causâ, omittimus) contrarium aſſerentibus ex adverſo; prout hæc & alia hincinde coram nobis & eiſdem Fratribus noſtris ſcripto lecta, verbóque fuêre propoſita, ac etiam coram aliquibus ex Fratribus noſtris prædictis ſuper hoc deputatis à nobis, præſertim per aliquos ex Fratribus dicti Ordinis, qui in prædictis Communitatibus adverſabantur eiſdem, fuerunt pluries repetita. Quocirca nos ſerioſiùs rationibus prædictis auditis & aliis, illiſque pleniùs intellectis, volentes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum Fratrum noſtrorum conſilio, declaramus, & dicimus, quòd quùm (ſicut prætangitur) dicatur in Regula, quòd Fratres omnes veſtimentis vilibus induantur; & cùm vilitatem hujuſmodi veſtium, tam habitûs, quàm interiorum tunicarum illam præfatus Clemens intelligi debere decreverit, quæ ſecundùm conſuetudinem vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & pretium, vilitas meritò reputari; atque conſequenter hujus vilitatis judicium Miniſtris, Cuſtodibus, ſeu Gardianis prædictis (ipſorum ſuper hoc conſcientias onerando [u]) duxerit committendum; prout in ejuſdem Clementis literis ſuper hoc confectis pleniùs continetur, in eorumdem Miniſtrorum, Cuſtodum ſeu Gardianorum eodem modo judicio eſt relictum. Nóſque nihilominus præfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum & Gardianorum judicio, præſentium auctoritate committimus determinare videlicet, arbitrari atque præcipere: cujus longitudinis & latitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis, formæ ſive figuræ atque ſimilium accidentium eſſe debeant, tam habitus, ipſorúmque caputia, quàm interiores tunicæ, quibus Fratres omnes Minores dicti Ordinis induuntur; ac inſuper cujus quantæque vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat; & an in veſtimentis hujuſmodi ſecundùm Regulam & declarationes eorumdem Prædeceſſorum noſtrorum, & præfatas Ordinis Conſtitutiones, reluceat aſperitas, vilitas, & paupertas: utrúmne quantùm ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque, ac cetera [x] accidentia ſupradicta, Fratres veſtimentis induantur, ut debeant: ſuper quibus eorumdem Miniſtrorum, Cuſtodum, & Gardianorum conſcientias oneramus: ſtatuentes & diſtrictè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his ſimilibus eorum arbitrium, determinationem ſive judicium, Generalis quidem in totius Ordinis, Provincialium verò in Provinciarum Miniſtrorum ac Cuſtodum, & Gardianorum adminiſtrationibus, cuſtodiis ac gardianiis, ſive conſimilibus Ordinis memorati commiſſis eiſdem, Fratres omnes & ſinguli ſequi omnimodè, illiſque parere per omnia teneantur. Ac inſuper quòd illorum ſequendo arbitrium, determinationem ſive judicium, illiſque parendo, nec ſint, nec dici poſſint vel debeant; nec ipſi ſeipſos autument ſuæ Regulæ vel Conſtitutionum ſui Ordinis tranſgreſſores, maximè cùm nec expreſsè vel determinatè in prædicta Fratrum Minorum dicatur Regula vel declarationibus antè dictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ groſſitiei vel ſubtilitatis, qualis formæ, qualíſve figuræ hujuſmodi debeant eſſe veſtes, ſicut nec qualis quantæque vilitatis eas eſſe oporteat, exprimitur in eadem: ſicque quodammodo eadem urgente neceſſitate, æquitate non impari, vero ſenſu, veróque id Regulæ ſuadentibus intellectu, ejuſdem Clementis inhærentes veſtigiis præfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum, & Gardianorum in prædictis horúmque ſimilibus fore judicium, declarare compellimur, illáque eis, ut prædicitur, committere invitamur. Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia, neque eorum (cùm infinita ſint) contingit fieri diſciplinam: non ars, non regula circumſtantias ſingulas, accidentiaque cuncta complectitur: habent in illis minores majoribus obſequi, illíſque intendere, non in certis ſolùm, verùm etiam in dubiis: & in certis præſunt artibus, quibus obediant, præſunt Regulis ſingulis, quibus obtemperent diſciplinis, ut illarum finis egregius debitis obſequentium miniſteriis ſubſequatur. Sic judicans cuncta rimatur & diſcutit, leges caſibus applicat, Canonum decreta ſecernit: ſic morbis aggravatus Medicum, ſic virtus conſtans in medio ſapientem, prudentémque depoſcit; ne ſi quiſque regatur, ut appetit, confeſtim corruat; ut non quærit; neque taliter conviventibus non ordo, ſed horror inhabitet; adſit (quod abſit) diſcordia, religans religio relegetur: ſententiæ namque variantur, ut capita, & creſcit in ſtolidis opinionibus phantaſia. Eodem modo, eiſdémque quodammodo rationibus invitati, cùm præfatorum Miniſtrorum, vel Cuſtodum ſub certa forma; ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis, cùm [y] Gardiani & duorum de Conventu loci Diſcretorum, Sacerdotum, & antiquorum in Ordine Fratrum conſilio & aſſenſu præfatus Clemens judicio duxerit relinquendum, an ſit multùm credibile ex jam expertis, quòd Fratres ipſi abſque granariis & cellariis non poſſint vitæ neceſſaria invenire: quo caſu granaria & cellaria, congregationes & conſervationes hujuſmodi eis ipſe conceſſit, prout in prædictis ejuſdem Clementis literis pleniùs continetur. Nos, de prædictorum Fratrum noſtrorum conſilio eorumdem Miniſtrorum & Cuſtodum ſub eadem forma judicio, præſentium auctoritate committimus determinare videlicet, arbitrari atque præcipere eo caſu qualiter, ubi, & quando, & quoties granum, panem & vinum pro vitæ Fratrum neceſſariis, Fratres ipſi quærere debeant, conſervare ſive reponere, etiamſi reponenda ſint in prædictis granariis & cellariis conſervanda: ſtatuentes & diſtricte præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his ſimilibus eorumdem arbitrium, determinationem ſive judicium, Generalis quidem in totius, Provincialium verò in Provinciarum, Miniſtrorum ac Cuſtodum ſimul & ſeparatim adminiſtrationibus & cuſtodiis Ordinis memorati commiſſis eiſdem, cum Gardiani tamen, ut ſuprà prædicitur, & duorum de Conventu, loci Diſcretorum Sacerdotum, & antiquorum in Ordine Fratrum conſilio & aſſenſu, Fratres omnes & ſinguli obſequi omnimodè, illíſque parere per omnia teneantur. Ac inſuper quòd illorum ſequendo arbitrium, determinationem ſive judicium, illiſque parendo, nec dici poſſint vel debeant, neque ipſi ſeipſos autument ſuæ Regulæ, vel Conſtitutionum ſui Ordinis tranſgreſſores. Ideóque omnes & ſingulos Fratres antedicti Ordinis Minorum, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius Generalis Miniſtri, & aliorum de dicta Communitate habitu, coram nobis, & Fratribus noſtris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt, monemus & hortamur in Domino; eis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad mandatum ipſius Generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis juxta ejuſdem Generalis arbitrium, determinationem ſive judicium (ut ſuprà prædicitur) induantur. Ipſique Generali in omnibus iſtis & aliis, & per omnia, ſecundùm Beati Franciſci Regulam, & prædictas Prædeceſſorum noſtrorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones in ipſis declarationibus comprehenſas, & noſtras contentas in præſentibus, humiliter obediant, pareant & intendant; non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis, vel alicui ipſorum à præfato Clemente conceſſis, vel appellationibus ab eis, vel ipſorum aliquo, ad Sedem Apoſtolicam interjectis, quæ (in quantum poſſent derogare præſentibus) viribus vacuamus. Religio namque perimitur, ſi a meritoria Subditi obedientia ſubtrahantur: magna quidem paupertas, ſed major integritas, bonum eſt obedientia maximum, ſi cuſtodiatur illæſa: nam prima rebus, ſecunda carni, tertia verò menti dominatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis jugo propriæ voluntatis aſtringit. Ad hanc itaque Fratres prædicti non inviti, ſed ſponte redeant, hanc velint & appetant, hanc magnis deſideriis concupiſcant, illúdque votis Canticorum * ingeminent: Oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis utique & dilectionis Religionis hujus obedientia ſancta purificans: nam meliora ſunt ubera tua, præceptorum quidem & conſiliorum quædam nutrientia pocula, vino, unguentis optimis, ſcilicet bonæ famæ fragrantia ſuavitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam Ordinis, Deo auctore, dum redeunt: nam Prælatos ſuos (ut firmiter ſperamus, eiſque injungimus) ſibi benignos & mites invenient, ceteros dulces atque palpabiles, cùm ſint & eſſe debeant omnes & ſinguli Fratres in Chriſto, & clamitent; Quis mihi det te fratrem meum communi, ſcilicet Patre Beato Franciſco congenitum, ſugentem ubera matris meæ, Religionis utique & profeſſionis ejus velut matris contemplationis & electionis ſuavia & dulcia pocula, ut inveniam te foris ab ejuſdem obſervantiis quodammodo diſparem, & deoſculer blandè, videlicet intra charitatis viſcera te complexus: & jam me, imò & te nemo deſpiciat: profectò quos foris poſitos multi ac ſic diviſos, & deſides fortaſſe deſpexerant, intùs putà intra dilectionis internæ præcordia, & conformis obſervantiæ clauſtra repoſitos, jam nemo deſpiciat; ſed ſuſcipientes et ſuem dulcedine quiſque dignè laudibus efferet, & ſuſceptos. Nulli ergo, &c.

[t] Vide l. Si verò. §. de viro. in 7. ... fallentia. ff. ... ol. mat. & l. ... C. de noxal. ... ct. Bar. l. ... omnes. 6. q. ... principali. ff. ... juſt. & ... ur. Panor. ... ſ litæ. 1. ... ad. de majorit. ... & obed. Font.

[u] Vide hìc ... uæ ego no... vi in c. ſtatutum. §. Aſ... ſſorem. ſuper ... l. relinquat. ... e reſcrip. ... b. 6. Font.

[x] Nota hìc ... xpreſſum, ... uòd cui ... ompetit co... noſcere de ... rincipali, ... ompetit ... tiam cognoſ... ere de iis ... uæ conſe... uenter acce... unt. Vide ... o. fin. inf. ... d. in Ex... av. Ad ... onditorem. ... ont.

[y] Vide Bart. in l. 1. § Si plures. ff. de inſtito. Joan. And. & poſt eum Alber. in re. Nullus ex conſilio. de reg. jur. lib. 6. & de materia hujus text. eſt glo. poſita in Clem. Exivi. §. Rurſùs.

* Cant. 1.

II. [c. an. 1321. *Avenioni.*]

Præmiſſo qualiter gloſſantes Decretalem, Exiit qui ſeminat. *eod. tit. libro vj. excommunicationem ipſo facto, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, incurrunt; illam excommunicationem uſque ad Sedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendit. Et per iſtam ſuſpenſionem contra Fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occaſionem.*

QUia nonnunquam, quod conjectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nocivum oſtendit: non debet

reprehensibile judicari, si Canonum conditor Canones à se, vel suis Prædecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta Canonibus, revocare, modificare vel suspendere studeat [z], si ea obesse potiùs viderit, quàm prodesse. Sanè dudum felicis recor. Nicolaus Papa IV. prædecessor noster quandam Constitutionem declarativam, quæ incipit, Exiit. super Regula dilectorum filiorum Fratrum Ordinis Minorum, quam Beatus Franciscus almus Confessor instituit, promulgavit: sub certis pœnis arctiùs interdicens, ne concordantiæ contrarietates, seu adversæ vel diversæ opiniones ab ipsius Constitutionis lectoribus seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super Constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan, per quas verbum vel sensus ipsius, vel ipsa Constitutio quasi grammaticaliter & ad literam exponatur; nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, quàm Constitutionis ejusdem litera ipsa sonat: glossantes autem in scriptis Constitutionem eandem aliter, quàm superiùs est expressum; facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex certa scientia & deliberatione determinantes in scholis, seu prædicantes contra contenta in Constitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis seu indulgentiis, aut Literis Apostolicis, quibuscunque Personis, Dignitatibus, Ordinibus, aut locis Religiosis vel Secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis; quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso facto excommunicationis sententiæ voluit subjacere. Nos autem attendentes, quòd argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur [a]; quódque sub eadem litera sæpè latet multiplex intellectus, nec non esse difficile volentibus Constitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adjectas in Constitutione hujusmodi devitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis possent literatæ personæ, præcipuè scholasticæ incurrere, salubriter obviare, præsertim cùm de novo suborta sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari veritas, & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super contentis in Constitutione hujusmodi, & disputare: prohibitiones & pœnas prædictas tam latas, quàm comminatas, & earum effectus, in Fratrum nostrorum, ac multorum Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Prælatorum, necnon multorum Proféssorum utriusque Juris, & multorum sacræ Theologiæ Magistrorum præsentia, dum Consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus usque ad Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem hujusmodi nequaquam cuiquam intendimus impartiri, quòd contra Fratrum Regulam prædictorum dogmatizare, scribere seu determinare, prædicare seu pravè loqui liceat publicè vel occultè: quin imò hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta districtiùs inhibemus. Ne autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarum suspensio in dubium revocari valeat, aut alicui propter defectum probationis impingi, quòd velut transgressor prohibitionum ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas: Nos volentes super hoc de opportuno remedio providere, chartas seu membranas suspensionem continentes eandem appendi seu affigi in majoris Ecclesiæ Avinion. ostiis, seu superliminaribus faciemus, quæ suspensionem prædictam suo quasi sonoro præconio & patenti judicio publicabunt. Datum Avinion. VII. Kalend. April. anno sexto.

[z] Vide quæ notavi *in ca. Alma mater. de senten. ex comm. lib. 6.* Font.

[a] De utilitate disputationis, omnino vide Sylvam Nuptialem Joannis de Nevizan. *in princ.* Font.

III. [c. an. 1322. *Avenioni.*]

Dominium rerum, quæ perveniebant ad Fratres Minores, retentum ab Ecclesia Romana, simplici usu facti Fratribus ipsis reservato, in Constitutione, Exiit qui seminat, *eod. tit. lib. 6. Summus Pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem usum facti. Et statuit quòd de cetero nullum jus, nullúmque dominium habeat Ecclesia Romana in hujusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel offerentur ipsis Fratribus.* Hæc Extravagans est multùm juridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim ubi probat usum simplicem non posse constitui in rebus usu consumptibilibus.

AD conditorem Canonum non est dubium pertinere, cùm statuta à se, vel Prædecessoribus suis edita obesse percipit potiùs quàm prodesse, ne ulteriùs obesse valeant, providere. Dudum siquidem felicis recordationis Nicolaus IV. Prædecessor noster attentè prospiciens in almi Confessoris Beati videlicet Francisci Regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam sui Ordinis professores; ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorii Papæ IX, & nonnullos alios Prædecessores ejusdem fuerat declaratum, hoc debere servari, tam in speciali, quàm in communi: necnon & consideranter attendens, nonnullos Fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quòd Regulam & declarationes hujusmodi non observabant; pieque considerans ora contra præmissos Fratres oblatrantium claudere, ac Professorum ipsorum conscientiis providere: inter alia ordinavit, & sanxit omnium utensilium & librorum, rerumque mobilium, & præsentium, & etiam futurarum, Ecclesiarum quoque & Oratoriorum ac Cœmeteriorum tam præsentium quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemosynis divinis oblatarum seu concessarum dictis Fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reservandum) proprietatem & dominium plenè ac liberè ad se, & Romanam Ecclesiam pertinere; ipsa in se recipiens, ac antedictam Ecclesiam, simplici usu facti duntaxat in rebus & bonis hujusmodi reservato Fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia supradicta vendi expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, ut res ipsas cum rebus aliis, quarum usum habere licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis, & Provincialium Ministrorum conjunctim vel divisim auctoritas intercederet) possent liberè commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniam per se, vel per alium recipere ipsorum Regula districtiùs interdicit, voluit, & concessit, quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio æstimato, quòd hujusmodi pretium per Procuratorem deberet recipi à præfata Sede, vel Cardinali Gubernatore ejusdem Ordinis, deputandum per Procuratorem eundem in rem licitam, cujus usus esset permissus ejusdem Ordinis Fratribus expendendum: hoc adjecto, quòd possent de vilibus rebus mobilibus, vel parùm valentibus Fratres ipsi pietatis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta causa, & rationabili (obtentâ tamen super hoc Superiorum suorum licentiâ) intra vel extra dictum Ordinem ordinare. Quanquam autem pia consideratione motus Prædecessor noster ordinavit, supradicta illa dicto Ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo utendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patientia circa ipsum non profuisse; sed potiùs tam ipsis Fratribus, quàm multis aliis obfuisse subsequens magistra rerum experientia noscitur declarasse. Ipsis quidem Fratribus, quantùm ad statum perfectionis nequaquam profuit reservatio nominis supradicta: cùm enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essentialiter in charitate consistat, quæ ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ unit seu jungit aliqualiter in via hominem suo fini; ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipsorum expropriationem via disponitur per hoc præcipuè, quòd solicitudo, quam temporalia in acquirendo, conservando, & dispensando exigunt, quæ plerumque ab actu charitatis retrahit, amputetur: restat, quòd si solicitudo eadem post expropriationem hujusmodi, quæ ante ipsam inerat, perseveret, ad perfectionem hujusmodi, talis expropriatio valeat nihil conferre: constat autem, quòd post ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis ac conservandis bonis prædictis in judicio, & extrà minùs soliciti, quàm ante illam fuerant Fratres ipsi, quanquam sint Religiosi mendicantes alii habentes aliqua in communi. Adhuc nec utique profuit dictis Fratribus ordinatio supradicta, quantùm ad hoc, quòd propter carentiam talis proprii se pauperiores dicere valeant, quàm si res ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent. Licèt etiam Prædecessor noster prædictus dominium earum rerum, quæ ipsis Fratribus offerri seu conferri, aut aliàs obvenire contigerit; quarum tamen usum facti duntaxat habere, licet Ordini, vel Fratribus antedictis (usu facti simplici prædictis Fratribus reservato) in se, Romanámque Ecclesiam recipiendum duxerit, ac liberè pertinere decreverit, ut superiùs est expressum: attento tamen ipsorum Fratrum utendi modo, & ejus effectu, ac patientiâ circa modum ipsum Romanæ Ecclesiæ subsecutâ, non ipse usus Fratrum dici debet, sed potiùs Rom. Eccles. dominium esse simplex. Quis enim simplicem usuarium dicere poterit, cui rem usuariam licet permutare, vendere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noscuntur, nec ad usuarium pertinere; quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt Fratres ipsi. Quòd autem dominium Romanæ Ecclesiæ reservatum simplex censeri debeat, ex hoc patet, quòd ex illo nullum eidem Ecclesiæ temporale obvenit hactenus commodum, nec speratur, quòd obvenire debeat in futurum, cùm nec intentio reservantis, nec Fratrum ipsorum fuerit, quòd ad quemcunque alium, quàm ad Fratres dictarum rerum perveniret compendium, quod proculdubio modus utendi Fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia evidenter declaravit. Et quòd talis intentio fuerit ordinantis; & ex hoc patet, quòd illarum rerum sibi, & Ecclesiæ Romanæ dominium duntaxat retinuit, quarum usum facti liceret habere Ordini, vel Fratribus antedictis: talis autem dominii carentia re in præsenti ac spe in futurum omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalem, quam altiorem (præ mendicantibus aliis in communi habentibus) sibi vendicant dicti Fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quòd autem [b] quoad res, quæ usu consumuntur, non sint censendi usuarii Fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis, dicere siquidem, quòd in talibus rebus usus juris, vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat juri, & obviat rationi, nec Prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur intentio, Romanæ Ecclesiæ talium bonorum dominium reservare. Quis enim sanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti patris unius ovi, seu casei, aut frusti panis, & aliorum usu consumptibilium, quæ sæpè Fratribus ipsis ad consumendum è vestigio conferuntur, dominium Romanæ Ecclesiæ, & usum Fratribus retinere? profectò probabile non videtur, præsertim cùm illorum bonorum duntaxat dominium præfatæ Ecclesiæ reservaverit, quorum simplex usus facti pertinere potest ad Fratres dicti Ordinis, quod nequaquam potest in rebus usu consumptibilibus reperiri, in quibus nec jus utendi, nec usus facti separata à rei proprietate seu dominio

[b] Vide gloss. positam *in Clem. Exivi. §. Proinde. vers. Solutio, videtur dicendum.*

poſſunt conſtitui, vel haberi. Et quòd de talibus rebus non intellexerit, evidenter oſtendit, dum reſpondet legi dicenti, non poſſe uſumfructum à dominio perpetuò ſeparari, ne dominium dominis, ſemper abſcedente uſu, inutile redderetur, quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes unum uſus rei, & penes alium dominium poſſit, licèt inutile, remanere; quod nequaquam in rebus uſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cùm in illis per uſum, vel abuſum uſuarii ſubſtantia talis rei eſſe deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat. Cùm enim uſusfructus, prout eſt in re conſtitutus, qui ſervitus dicitur perſonalis, & pro quo reales competunt actiones; nihil ſit aliud quàm jus utendi; nec uſus, qui etiam perſonalis eſt ſervitus, ſit aliud, quàm jus tantùm utendi rebus alienis, ſalvâ rei ſubſtantiâ, id eſt jus percipiendi fructus, & utilitatem aliam, in totum, vel pro parte ſuo nomine, qui poſſunt ex re, in qua uſusfructus ſeu uſus conſtituitur provenire; propter quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuò abſcedit uſusfructus ſeu uſus conſtitutus rebus, ex quibus ipſis ſtantibus uſufructuario ſeu uſuario nulla poſſit utilitas provenire: patet quòd ad hoc, quòd talis uſusfructus, vel uſus in re aliqua conſtitui valeat, requiritur, quòd ex re illa poſſint fructus, vel utilitas (ſalvâ ipſius rei ſubſtantiâ) ad fructuarium vel uſuarium pervenire. Quòd ſi nulla ad ipſos poſſet ex re ipſa utilitas (ſalvâ rei ſubſtantiâ) pervenire, quales res conſtat eſſe uſu conſumptibiles, nequaquam poſſet in rebus ipſis cuiquam uſusfructus, vel uſus conſtitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec jus utendi, quod nec eſt jus in re, nec ſervitus perſonalis, ſed merè jus perſonale, pro quo reales actiones non competunt in rebus talibus, vel rebus ipſis utendi poteſt conſtitui, vel haberi, cùm & jus tale exigat, quòd ex re ipſa, quæ ad utendum conceditur tali modo ad uſuarium pervenire poſſet utilitas aliqua, ac cum uſu permanere uſuarii, ſubſtantiâ ſalvâ rei, quod nequaquam poteſt (ſicut ad ſenſum poteſt percipi) in rebus uſu conſumptibilibus reperiri. Rursùs nec ſimplex uſus, qui nec eſt ſervitus, nec pro illo competit jus utendi, in talibus rebus poteſt conſtitui vel haberi: cùm enim uti re aliqua, nihil ſit aliud propriè, quàm fructus rei, ſive utilitatem aliam in ſolidum vel pro parte recipere, qui ex ea poſſunt (ſalvâ rei ſubſtantiâ) provenire; reſtat quòd re illa uti quis nequeat, ex qua (ejus ſalvâ ſubſtantiâ) nulla ſibi provenire poteſt utilitas, quales res uſu conſumptibiles eſſe conſtat. Ex quibus patet, quòd nec uſus, qui eſt ſervitus perſonalis; nec jus utendi quod non eſt ſervitus, ſed merè jus perſonale; nec actus ipſe utendi ſine jure aliquo poſſunt in rebus uſu conſumptibilibus conſtitui vel haberi, cùm quodlibet præmiſſorum exigat, quòd ex re ipſa (ſalvâ rei ſubſtantiâ) poſſit habenti jus utendi, ſeu utenti ex re ipſa utilitas aliqua provenire, quod utique in rebus nequit uſu conſumptibilibus reperiri. Nec obviat ſupradictis, quòd idem prædeceſſ. noſter in ordinatione prædicta etiam illorum, quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent, ſibi & Romanæ Eccleſiæ dominium reſervarit:. hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ uſu non ſunt conſumptibiles, ſine quibus humana vita non eſt ſuſtentabilis, quæ utique non ſunt pauca. Licèt autem in rebus uſu conſumptibilibus, nec jus utendi, nec ipſum uti poſſit conſtitui vel haberi; ipſis tamen poterit jus abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus uſu conſumptibilibus) pro rei conſumptione ſumitur, quod ei opponitur, quod eſt uti. Uti quidem præſupponit, quòd cum uſu, ſalvâ rei ſubſtantiâ, maneat; ſed abuti exigit, quòd cum actu hujuſmodi rei ſubſtantia conſumatur; cùm abuti nihil aliud quàm contra naturam uſûs uti, in hac materia propriè poſſit dici. Licèt autem quis re uſibili abſque jure utendi aliquo uti poſſit, ipſum tamen uti etiam in re tali abſque jure utendi ſeparato à dominio vel conjuncto, nec ab aliquo poteſt conſtitui, nec à quoquam haberi. Et quòd talis uſus conſtitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare vel conſtituere quod ſuum non eſt, nec ad ſe pertinet, nemo poteſt, licèt interdum illud dare poſſit aliter, quàm ſit ſuum. Actus autem ipſe utendi ad utentem pertinet, in quantum quis ſuorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur, cùm per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autem actus ipſe utendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quòd in re ſua actum illum valeat exercere: quod utique nihil eſt aliud, quàm quòd actum ſuum ad rem concedentis ad actum ſuum utens valeat applicare. Sicut qui equum ſuum alicui commodat, non actum equitandi concedit commodatario; ſed quòd actum illum in equo ſuo valeat exercere, quod non eſt utique actum utendi ſimplicem concedere ſine jure, cùm hæc concedere nihil ſit aliud quàm concedere jus utendi: quod quidem jus utendi ſeparatum à proprietate, ſeu dominio in rebus quæ uſu conſumuntur, nequit conſtitui, ut patet manifeſtiùs ex prædictis. Præterea quòd ſimplex uſus, id eſt ſine jure utendi à proprietate ſeu dominio ſeparatus, etiam in re uſibili haberi nequeat, ſic probatur. Si enim poſſit haberi uſus talis, aut ante actum ipſum, aut in ipſo actu, aut poſt completum actum hujuſmodi haberetur. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non eſt, nequaquam haberi poteſt: patet autem, quòd actus ipſe antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut poſtquam perfectus eſt, in rerum natura non eſt; ex quo ſequitur, quòd haberi minimè poteſt: licèt enim & ante actum ipſum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipſe in rerum natura, niſi in potentia, non exiſtit: cùm autem actus eſt in fieri, nec adhuc quòd ipſe actus in rerum natura ſit, poteſt dici, licèt pro eo quòd ſit in fieri, dici poſſit: quod enim de actu, qui eſt in fieri, præteriit, vel futurum eſt, jam non eſt in rerum natura, ſed memoria vel apprehenſione tantùm eſt, quare niſi prout in memoria vel apprehenſione tantùm eſt, haberi nequaquam poteſt. Quod autem in præſenti fit, momentaneum vel inſtantaneum eſt, quod utique magis intellectu quàm ſenſu percipi poteſt: unde nec poteſt haberi pro tunc, niſi pro momento illo ſeu inſtanti, in quo cùm fit, poteſt dici actum, poſt actum completum: licèt ſi ex facto ipſo producta res aliqua fuerit, res ipſa aliqua facta haberi valeat: factum tamen ipſum, quod jam tranſit, niſi in memoria (prout ſuprà dictum eſt) non habetur. Præterea ſi ſimplex uſus abſque jure utendi haberi poſſit ab aliquo, conſtat, quòd non juſtus eſſet actus utendi hujuſmodi reputandus; cùm ille uſus fuerit, cui jus non competebat utendi: talis autem uſus non juſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, ſed ſibi repugnare potiùs ac detrahere noſcitur manifeſtè. Quòd autem uſum non juſtum conditor Canonis Fratribus ipſis intellexerit reſervare, nequaquam debet aliquis ſapiens æſtimare; imò quòd de juſto intellexerit, ex eo poteſt evidentiùs apparere, quòd in eadem ordinatione curavit adjicere, quòd illarum rerum duntaxat in ſe & Eccleſiam Romanam recipiebat dominium, quarum uſum facti liceret habere Fratribus, ſeu Ordini antedictis; ſubjungens nihilominus, quòd non rerum omnium uſum habere debeant Fratres Chriſti; quantùm autem ad uſum facti ſimplicem abſque omni jure utendi attinet, nulla rerum quoad Fratres differentia eſt cenſenda: ſic enim uti de facto poſſunt prohibitis, ut permiſſis; quare præmiſſa rerum diſtinctio ad illum uſum facti potiùs eſt referenda, pro quo ipſis competit Fratribus jus utendi: quarumdam enim rerum uſus Fratribus ipſis prohibitus noſcitur, & quarumdam permiſſus: ex quo ſequitur, quòd uſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui juſtus ſit, id eſt pro quo competat jus utendi; & hoc Conditor ipſe Canonis exprimit evidenter, cùm in eadem ordinatione adjecerit, quòd moderatus uſus in expreſſis priùs rebus ipſis Fratribus eſt conceſſus. Præterea ſi in rebus conſumptibilibus poſſit uſus conſtitui vel haberi nequaquam ſimplex, nec à rei ſubſtantia, proprietate, ſeu dominio ſeparatus uſus hujuſmodi poſſet dici, cùm per talem uſum, id eſt utendi actum, & in ipſo actu, & cum ipſo actu res conſumatur hujuſmodi, ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine ipſius conſumptione eſſe valeat uſus talis: ex quo patet, quòd uſus talis nec ſimplex, nec ſeparatus à dominio poteſt dici. Rursùs [c] nedum Fratribus ipſis ordinatio prædicta non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori ſacroſanctæ Rom. Eccle. non leviter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ Eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſam oporteat nunc in foro Eccleſiaſtico, nunc in ſeculari, interdum quoque coram pedaneis Judicibus, & plerumque pro rebus parvis & vilibus continuè litigare? Hoc autem notum eſt fieri, cùm occaſione retentionis dicti dominii omnes cauſæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis hujuſmodi nomine Rom. Eccle. virtute cujuſdam privilegii à fe. re. Martino Papa IV. prædec. noſt. conceſſi, ſuper hoc agitentur, & (quod gravius eſt cenſendum) Procuratores cauſarum hujuſmodi multos vexare dicuntur indebitè; licèt poteſtas attributa procuratoribus talibus per privilegium antedictum; quoad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum dudum ſervata non fuerit, nec ſervetur, quæ omnia in notam & injuriam ſanctæ Rom. Eccle. non eſt dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta Eccleſiarum Prælatis & Rectoribus gravis exiſtere nimiùm & moleſta monſtratur. Nunquid non grave præmiſſis poteſt exiſtere, quòd ipſos oporteat ſe opponere ſanctæ Rom. Eccle. quæ ipſorum caput noſcitur & magiſtra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare aſſiduè, vel cedere juri ſuo? hoc tamen oportet illos facere, cùm in multis dicti Fratres prædictis exiſtere dicantur injurii; ſicut multorum Prælatorum & Rectorum diverſarum Provinciarum adhuc in curia exiſtentium habet inſinuatio; qui quidem Fratres facta ſua per Procuratores nituntur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere; velut ille, qui illius, qui Veritas noſcitur, licèt immeriti vicem teneamus in terris, illa volentes in ſancta Dei Eccleſia, quæ non verbo obtinent tantùm; ſed quæ re potiùs obſervari: præmiſſis in ſcrutinio rectæ conſiderationis adductis, ac deliberatione cum Fratribus noſtris, & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes & congruum profeſſores dicti Ordinis non verbis tantùm, non ſimulatis actibus, ſed operibus claris veritate ſuffultis perfectioris ſtatûs; ac altioris paupertatis ſibi prærogativam præ aliis mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori ſacroſanctæ Rom. Eccleſ. cujus obnubilati poſſet gloria, ſi tam perverſæ ſimulationi, quæ profectò & ipſis ſimulantibus officit, & aliis ſcandali materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret: ac inſuper volentes indemnitati Prælatorum & Rectorum ſalubriter ſuper hoc providere, nolentes in poſterum; ſub prætextu ſeu pallio talis dominii temporalis, verbalis; nudi ac ænigmatici tanta bona, quanta dicti Fratres faciunt; inſici, ac fomentum tantis malis; quanta procedunt ex ſimulatione hujuſmodi miniſtrare; de Fratrum noſtrorum conſilio, hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quòd in bonis quæ in poſterum conferentur, vel offerentur, aut aliàs quo-

[c] Vide Bar. *li. 2. minoric. 8. diſt.* dicentem, Conſtitutionem Martini non prorſus correctam. Adde Baldum relatum per Pet. de Ancha. *in Clemen. Exivi.*

modolibet obvenire contingent Fratribus seu Ordini supradictis (exceptis Ecclesiis, Oratoriis, officinis & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis Divinis Officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obvenient in futurum, ad quæ se non extendunt adeò inconvenientia supradicta: propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullum jus seu dominium aliquod occasione ordinationis prædictæ, seu cujusvis alterius à quocunque Prædecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ Ro. Eccle. acquiratur; sed quoad hoc habeantur prorsùs ordinationes hujusmodi pro non factis. Per hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam Ecclesiam provenire vel pertinere quomodolibet poterant, vel debebant, nullum eidem parari præjudicium volumus; sed illa sibi expressiùs intacta & inviolata servamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædecessoris nostri privilegium dudum servatum, quoad administrationem bonorum præmissorum non extitit, nec servatur, ac ipsorum Procuratorum officium, qui nominantur à Ministris & Custodibus dicti Ordinis Ecclesiæ Romanæ injuriosum, ac multis aliis molestum noscitur, & etiam onerosum, districtiùs inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis seu administrandis bonis quæ in posterum Fratribus vel Ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obvenire continget, quisquam nominetur à quoquam, seu constituatur amodò nomine sanctæ Rom. Eccles. Procurator: nec occasione cujusvis privilegii, quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quæ obvenire Fratribus ipsis, vel Ordini continget in posterum in judicio, vel extrà, agendo, vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet assumere vel exercere dictæ Ecclesiæ nomine audeat, nisi de Sedis Apostolicæ licentia speciali; decernentes irritum & inane, si secùs à quoquam in posterum contigerit attentari; non obstantibus quibuscunque privilegiis, à Martino Papa prædicto, vel aliis Prædecessoribus nostris ipsis Fratribus vel Ordini, sub quacunque forma, vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti Ordinis Regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec privilegiis Fratribus ipsis, seu eorum Ordini ab Apostolica Sede concessis (nisi duntaxat quoad præmissa & ista tangentia) præjudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis, & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Datum Avinion. VI. Idus Decembris, Pontificatûs nostri anno septimo.

IV. [c. an. 1322. *Avenioni.*]

Opinio, quæ asserit Christum & ejus Discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt nullum jus eis fuisse; erronea est & hæretica. Hæc Extravagans est valdè notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ Scripturæ fontibus haustæ. Si diligenter Extravagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum hunc aptum fuisse assignatum, mea opinione, dixeris.

[d] Vide B. Antoninum, *p. 4. tit. 12. c. 4. §. 23.* & Turrecrem. *in Summa de Eccles. lib. 2. c. 152. ad 10. argum.*

CUm [d] inter nonnullos viros scholasticos sæpè contingat in dubium revocari, utrùm pertinaciter affirmare Redemptorem nostrum, ac Dominum Jesum Christum, ejusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi, etiam hæreticum sit censendum, diversa & adversa etiam sentientibus circa illud. Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem hujusmodi pertinacem, cùm Scripturæ sacræ, quæ in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse asserit, contradicat expressè, ipsámque Scripturam sacram, per quam utique Fidei orthodoxæ probantur articuli, quoad præmissa fermentum apertè supponat continere mendacii; ac per consequens, quantùm in ea est, ejus in totum fidem evacuans, fidem Catholicam reddat, ejus probationem adimens, dubiam & incertam; deinceps erroneam fore censendam & hæreticam; de Fratrum nostrorum consilio, hoc perpetuo declaramus edicto. Rursùs in posterum pertinaciter affirmare, quòd Redemptori nostro prædicto, ejúsque Apostolis, iis quæ ipsos habuisse Scriptura sacra testatur, nequaquam jus ipsis utendi competierit, nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi; quæ tamen ipsos de præmissis fecisse Scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expressè; cùm talis assertio ipsorum usum & gesta evidenter includat, in præmissis non justa, quod utique de usu, gestis seu factis Redemptoris nostri Dei Filii sentire nefas est, sacræ Scripturæ contrarium, & doctrinæ Catholicæ inimicum, assertionem ipsam pertinacem, de Fratrum nostrorum consilio, deinceps erroneam fore censendam meritò ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Avinion. II. Idus Novembris, anno septimo.

V. [c. an. 1325. *Avenioni.*]

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare Constitutiones Joannis XXII. Ad Conditorem Canonum; &, Cùm inter nonnullos, *suprà immediatè præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum objectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ Ecclesiæ rebelles, ab omnibus evitandi, si deinceps scienter verbo vel scripto defendere vel approbure contra illas præsumpserint.* Hic habetur sub parte secunda & tertia, de Clavium materia, prolixa & utilis disputatio.

QUia quorumdam mentes sic pater mendacii dicitur excæcasse, quòd nostris Constitutionibus, quarum una incipit, Ad Conditorem Canonum; alia verò, Cùm inter nonnullos; utique tam cum Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quàm cum multis Archiepiscopis & Episcopis, aliisque Ecclesiarum Prælatis, necnon & compluribus sacræ Theologiæ Magistris, ac utriusque Juris Professoribus, deliberatione præhabita diligenti, digestis; ac de præmissorum Fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate plectibili, nisi sunt detrahere, & nituntur veritatem quam continent, per falsas insanias obfuscare. Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris devium deducere valeat; de eorumdem Fratrum consilio decernimus super hoc salubriter, ut sequitur, providere. Ad impugnandas autem Constitutiones prædictas suprascripta ratione, tam verbo, quàm scripto usi sunt publicè, sicut fertur; illud inquiunt, quod per clavem scientiæ in fide, ac moribus semel definierunt Romani Pontifices, adeò immutabile perseverat, quòd illud successori revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare; licèt de iis quæ per clavem potestatis ordinaverint, asserant secùs esse: in confirmatione autem Regulæ Ordinis Fratrum Minorum, Honorii III. Gregorii IX. Innocentii IV. Alexandri IV. Nicolai IV. prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum, hæc verba asserunt contineri: Hæc est Regula Evangelica Christi & Apostolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet proprium vel commune; sed in rebus, quibus utuntur, habent simplicem usum facti: his addere præsumentes præfatos Summos Pontifices, & multa Concilia Generalia per clavem scientiæ definisse paupertatem Christi, & Apostolorum constitisse perfectè in expropriatione cujuslibet temporalis dominii civilis & mundani, & sustentationem eorum in solo & nudo usu facti etiam constitisse: ex quibus nituntur concludere, non licuisse, nec licere ipsorum Successoribus contra præmissa aliquid immutare. Ideòque cùm Constitutio nostra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum Prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) definierit, Christum & Apostolos, in iis quæ habuerunt, habuisse non tantùm simplicem usum facti, sed jus faciendi de ipsis; eósque ipsos fecisse Scriptura sacra testatur; pertinacem assertionem dicentium ipsos jus hujusmodi minimè habuisse, cùm actus illorum fuisse concludant non justos, quod de Christo nefas est dicere; hæreticam declarando; concludere satagunt, licèt falsò, nobis non licuisse declarare, vel statuere supradicta. Item quia Constitutio, Ad Conditorem Canonum, contra definitiones prædictas, Fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem usum facti, nituntur similiter concludere contra ipsam. Quòd autem, quod in ratione prædicta præmittitur, videlicet, quòd illa quæ per clavem scientiæ in fide ac moribus à Summis Pontificibus semel sunt definita, eorum successoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare; licèt secus sit, sicut dicunt, in iis quæ per clavem potestatis per Summos Pontifices ordinantur, prorsùs sit contrarium veritati, patet ex sequentibus evidenter. Primò quidem secundùm illos, qui tenent clavem spiritalem nequaquam esse scientiam, sed ligandi atque solvendi potestatem: patet assertores prædictos, ponendo esse scientiam, erravisse: pro quibus facit clavis definitio, quæ à Doctoribus datur: Clavis est specialis potestas ligandi atque solvendi; quia Judex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Item quia claves de quibus agimus, in collatione Sacerdotalis Ordinis conferuntur: constat autem quòd ordinato in Sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundùm illos videtur quòd scientia non est clavis, sed potentia tantùm ligandi atque solvendi debeat dici clavis. Adhuc secundùm illos, qui ponunt, unam clavem spiritalem esse scientiam; & secundùm illos, qui auctoritatem discernendi inter lepram & lepram, esse asserunt clavem, & aliam potestatem ligandi atque solvendi; noscuntur evidenter errasse. Supponunt enim per claves hujusmodi circa ea quæ Fidei sunt, & alia posse per Constitutionem aliquam definiri: claves autem, quæ in Sacerdotali conferuntur Ordine, ad talia minimè se extendunt: aliàs sequeretur quòd circa præmissa possent Constitutiones Sacerdotes simplices facere; quod falsum est evidenter. Si autem intendant claves istas extendere ad generalem potestatem attributam beato Petro, suisque Successoribus in personam ejusdem in commissione officii Pastoralis, per quam utique videtur evidenter ipsis omnia concessisse, sine quibus Pastoris universalis convenienter cura nequit, seu officium expediri. Adhuc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium effectum habere illa, quæ per clavem scientiæ, & alium illa quæ per clavem potentiæ statuuntur; supponentes alia per clavem scientiæ, & alia per clavem potentiæ statui, seu etiam definiri, quod evidenter est falsum: per clavem enim scientiæ, sive per auctoritatem discernendi seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam dixerimus esse clavem) nil aliud per ipsam illi, cui datur, tribuitur; nisi

auctoritas cognoſcendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoſcendi, de illa definiendi non intelligitur eſſe data. Quare reſtat, quòd ad convenienter ſtatuendum, ſeu aliquid definiendum, utraque clavis, ſcilicet cognoſcendi & definiendi neceſſariò requiratur: vel quòd ſoli clavi potentiæ ſtatuere competat, & etiam definire: ſed ſicut lumen materiale clavigerum in uſum, clavis materialis dirigit, & quaſi quantùm ad hoc obtineat ſcientia vicem lucis. Et hoc Salvator noſter in promiſſione clavium facta Beato Petro ſenſiſſe videtur expreſſè, cùm poſt illam immediatè ſubjunxerit: Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis: nulla de ſcientia habita mentione. Quod autem ſubſequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione Regulæ Fratrum Minorum, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum, videlicet Honorii III. Greg. IX. Innoc. IV. Alex. IV. Nicolai IV. verba hujuſmodi continentur. Hæc eſt Regula Evangelica, &c. ſuprà poſita, uſque ibi, in nudo uſu facti, etiam conſtitiſſe patet; prorsùs obviat veritati. Honorius quidem præfatam Regulam abſque declaratione aliqua confirmavit, in cujus confirmatione de verbis prædictis mentio aliqua non habetur, ut liquere poteſt cuilibet confirmationem hujuſmodi intuenti, niſi quatenus de vita Evangelica habetur mentio in ipſa Regula confirmata: ibi, cùm dicit: Hæc eſt Regula Fratrum Minorum, videlicet Domini noſtri Jeſu Chriſti Sanctum Evangelium obſervare, vivendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate. Ex quibus verbis concludi non poteſt, quòd per ipſum prædeceſſorem noſtrum ea, quæ ipſi in verbis prædictis aſſerunt, fuerint definita: imò poteſt concludi potiùs, quòd vita Evangelica, quam Chriſtus & Apoſtoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum ſine proprio vivere non exigat, quòd ſic viventes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Greg. Innoc. & Alexand. prædictorum, qui eandem Regulam abſque confirmatione alia declarant, ſimiliter nulla prorsùs fit mentio de prædictis: imò per eas evidenter oſtenditur eorum, quæ habere licet ipſis fratribus, uſum juris ad ipſum Ordinem pertinere. Gregorius quidem in ſua declaratione, quantùm ad hoc interſeruit, quæ ſequuntur: Dicimus, quòd nec in ſpeciali, nec in communi debent habere proprietatem: ſed utenſilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet habere, Ordo uſum habeat: & fratres, ſecundùm quod generalis Miniſter, & Provinciales ordinandum duxerint, his utantur. Innocentius autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: Dicimus inſuper, quòd cùm in ipſa Regula contineatur expreſsè, quòd fratres nihil ſibi approprient, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quòd nec in communi, neque in ſpeciali debent proprietatem habere: ſed locorum, & domorum, & utenſilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, Ordo uſum habeat; & fratres ſecundùm quod Generalis & Provincialis Miniſtri ordinandum duxerint, his utantur. Cùm enim dicatur in declarationibus ſupradictis, quòd Ordo uſum rerum habeat præmiſſarum, ad uſum juris neceſſe eſt hoc referri: facta quidem, quæ ſingulorum ſunt, perſonam veram exigunt & requirunt: Ordo autem vera perſona non eſt, ſed repræſentata & imaginaria potiùs eſt cenſenda: quare, quæ ſunt facti ſibi verè convenire nequeunt, licèt ei poſſint congruere quæ ſunt juris. Adhuc licèt declaratio Nicolai IV. prædicti contineat, quæ ſequuntur: Hi ſunt illi ſanctæ Regulæ profeſſores, qui Evangelico fundantur eloquio, vitæ Chriſti roborantur exemplo, fundatorúmque militantis Eccleſiæ Apoſtolorum ejus ſermonibus, & actibus firmantur. Et pòſt in eadem declaratione ſubjunxit dicens, quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in ſpeciali, quàm in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmavit: quamque primi Fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, in volentes perfectè vivere, per doctrinæ ac vitæ ipſorum alveos direxerunt. Ex verbis tamen prædictis nequaquam poteſt colligi, quòd præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio fuerit, dicere, quòd dicta Regula, quoad omnia, quæ continentur in ea, Evangelico fundetur eloquio, ac vitæ Chriſti roboretur exemplo; nec quòd Apoſtolorum vità, & actibus ſit firmata. Conſtat enim multa contineri in dicta Regula, quæ nec Chriſtus verbo docuit, nec exemplo firmavit: utpote, quòd præcepit conditor Regulæ fratribus univerſis, ut nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per ſe, vel interpoſitam perſonam, necnon & de multis aliis contentis in dicta Regula: quæ utique nec Chriſtus, nec Apoſtoli verbo docuerunt, nec firmaverunt exemplo. Nec obſtat, quòd Chriſtus portare pecuniam Apoſtolis, & Diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipſis fuiſſe non legimus interdictum. Quódque poſt reditum pecuniam portaverunt, in pleriſque locis Evangelica veritas, & Apoſtolica dicta teſtantur. Præterea Auguſtinus dicit expreſsè, quòd illud non fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab iis, quibus prædicabant Evangelium, quam ſervare Apoſtolis licuit, vel etiam non ſervare. Sed hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus quoad principalia tria vota, ſcilicet in obedientia vivere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia, ſi qua Evangelio reperiantur expreſſa, in dicta Regula videtur intellexiſſe dicere in declaratione prædicta: quod utique declarationibus noſtris in nullo obviat ſupradictis: adhuc non apparet ipſum dixiſſe ſuſtentationem Chriſti, & Apoſtolorum ejus in ſolo & nudo ſimplici conſiſtere uſu facti: cùm, quoad Chriſtum & Apoſtolos, nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit mentionem: imò ſenſiſſe ſatis videtur expreſsè, quod jus aliud à proprietate habuiſſe potuerunt: cùm de ſola abdicatione proprietatis non juris alterius in præfata declaratione, quantùm ad ipſos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe, quòd Chriſtus & Apoſtoli etiam quoad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cùm enim in ſua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixiſſet, reſpondens objectioni tacitæ, quæ ſibi de loculis, quos Chriſtus habuiſſe in Evangelio legitur, poterat fieri, ſtatim quæ ſequuntur, ſubjunxit: nec his quiſquam putet obſiſtere, quòd interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic ipſe Chriſtus, cujus perfecta ſunt opera in ſuis actibus, viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioni condeſcendentes in viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſerit in loculis ſuſcepiſſe. Aliàs impertinens de loculis fuiſſet objectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quoad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem uſum facti, fruſtrà diceretur, quòd in perſonam infirmorum ipſos Chriſtus habuit loculos: cùm ſecundùm eum perfectis etiam conveniat habere ſimplicem uſum facti. Et ſi quæratur, propter quos infirmos, iſtos loculos habuerit: Auguſtinus, cujus dictum inſertum eſt in decretis, reſpondet dicens: habebat dominus loculos, à fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: unde conſtat ipſum de ſuis Diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc ſcilicet in communi & quoad proprietatem aliqua habere derogat, juxta dictum Gregorii IX. prædicti, altiſſimæ paupertati, qui in quadam ſua decretali dicit expreſsè Fratres Prædicatores & Minores in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos Prædicatores habere in communi etiam quoad proprietatem aliqua, quod eorum Regulæ & ſtatui non repugnat. Hoc etiam Alexander prædeceſſor noſter præfatus in condemnatione libelli, contra ſtatum Prædicatorum & Minorum editi videtur ſenſiſſe, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ ſequuntur ſubjunxit, cùm inſuper reſpondet, quòd iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint, exilia vitæ ſubſidia mendicantes, Chriſtúmque imitentur pauperem, perfectionem Evangelicam amplexando, propter quod evidenter apparet eos non ſolùm in ſtatu ſalvandorum exiſtere, ſed etiam perfectorum, & per ſuæ Religionis obſervantiam, quæ quidem ipſius perfectionis Evangelicæ tenet formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem gloriam promereri: ubi quidem expreſsè dicit, Prædicatores Chriſtum pauperem imitari, ipſóſque perfectionem Evangelicam amplexari, & in ſtatu exiſtere perfectorum, quódque ipſorum Religionis obſervantia perfectionis Evangelicæ tenet formam: & tamen conſtat ipſos habere poſſe etiam quoad proprietatem aliqua juxta eorum Regulam in communi. Nec obſtat, quòd dicunt Innoc. aliàs Celeſtinum V. prædeceſſorem noſtrum dixiſſe, altam paupertatem eſſe habere pauca propria propter Deum: altiorem, quæ nulla habet propria, tamen habet in communi: altiſſimam, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quòd hoc dixerit, non ut Papa, ſed ut Frater Petrus de Tarantaſia in quadam poſtilla ſua, quare dicta præmiſſorum Summorum Pontificum ſunt ei meritò præferenda. Dicunt etiam quòd Apoſtolus de tali altiſſima loquitur paupertate, dicens: Et altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum: quod evidenter eſt falſum: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in ſpeciali bona temporalia obtinebant: de quibus Apoſtolus aſſerit, quòd ſupra vires ſuas miſerant eleemoſynas ſanctis. Quod autem dicitur in declaratione Nicolai prædeceſſoris noſtri contineri, quòd Fratres Minores in rebus, quæ eis obveniunt, habent tantùm ſimplicem uſum facti: dicimus quòd ſi ipſe intellexerit ſimplicem uſum facti denudatum omni jure, ita quòd fratres ipſi ſeu Ordo nullum jus habeant utendi, hoc eſt expreſsè contra declarationem Greg. Innoc. Alex. Summorum Pontif. prædictorum, quibus expreſsè quòd talium bonorum Ordo uſus habeat, continetur, quod de uſu juris eſt intelligendum neceſſariò, ut ſuperiùs eſt probatum. Adhuc dicimus quòd eſt hoc impoſſibile, ſcilicet uſum facti ſimplicem abſque jure aliquo (quod nihil aliud, quàm ipſum uti propriè poteſt dici) poſſe in re aliqua etiam uſu non conſumptibili ab aliquo obtineri, prout id Decret. Ad conditorem Canonum, eſt probatum: & [e] Aug. in l. 9. de actu, tenet expreſsè. Præterea ſi ſimpliciter uſus denudatus ab omni jure haberi poſſet ab aliquo, conſtat quòd actus utendi hujuſmodi eſſet reputandus non juſtus, cùm ille uſus fuerit, cui jus non competebat utendi: uſus autem non juſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, ſed ſibi repugnare potiùs noſcitur manifeſtè. Quòd autem uſum talem non juſtum conditor Canonis fratribus ipſis intellexerit reſervare, probabile non videtur: imò quòd de juſto intellexerit ex eo poteſt evidentiùs apparere, quòd in eadem ordinatione adjicit, quòd illarum rerum duntaxat in ſe & etiam

[e] *al. ita:* & Auguſtin. de Doctrina Chriſtiana tenet, &c.

Rom. Ecclef. recipiebat dominium, quarum ufum facti liceret habere fratribus feu Ordini antedictis: fubjungens quòd non rerum omnium ufum habere debeant fratres ipfi. Quantùm autem ad ufum facti fimplicem abfque omni jure utendi attinet, nulla rerum poteft cenferi differentia quoad fratres: fic enim uti de facto poffunt prohibitis, ut permiffis. Ex quo fequitur quòd ufus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui juftus fit, & pro quo competat jus utendi; & ipfe videtur conditor Canonis ex eo etiam fenfiffe, quòd in eadem ordinatione fubjunxerit, quòd moderatus ufus in expenfis priùs rebus ipfis fratribus eft conceffus. Rursùs impugnatores conftitutionum hujufmodi afferere publicè perhibentur, quòd libellum & dicta magiftrorum afferentium dictam paupertatem & vitam dictorum fratrum non effe Evangelicam & Apoftolicam, Summi Pontifices damnaverunt, diftrictiùs per Apoftolicas literas inhibentes, ne quifquam præmiffa vel aliquod præmifforum contumaciter aftruere feu quomodolibet præfumeret defenfare, ftatuentes, quòd præfumens contrarium tanquam contumax, Ecclef. Rom. rebellis, ac ut hæreticus haberetur. Ad quod dicimus affertionem hujufmodi falfam effe: non enim continetur in fententia fupradicta, quòd contrà faciens, ut hæreticus haberetur, quæ quidem quoad hoc continet, quæ fequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præfentium diftrictiùs inhibemus, ne quifquam præmiffa, vel aliquod præmifforum pertinaciter afferere, vel quomodolibet defenfare præfumat: quicunque verò hoc præfumpferit, tanquam contumax, & Ecclef. Rom. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur, non fuit adjectum quòd ut hæreticus [f] haberetur, ut patet in ferie fententiæ condemnationis prædictæ. Rursùs afferuiffe dicuntur publicè hujufmodi affertores, quòd abdicatio juris in cujufcunque rei proprietate & in ufu ejus eft fancta & meritoria propter Deum, & à Chrifto in feipfo fervata, Apoftolis impofita & ab ipfis fub voto affumpta: nec propter hoc ufus facti ad fuftentationem naturæ in Chrifto & Apoftolis convincitur effe non juftus, fed tantò juftior atque perfectior & Deo acceptior & mundo exemplarior, quantò pleniùs renunciatum fuerit omni juri: per quod poteft fic utens pro ufu hujufmodi quomodolibet contendere vel in judicio litigare. Quæ quidem affertio continet multa falfa: cùm neque Chriftum expropriationem prædictam omnis juris in cujufcunque rei proprietate, & in ejus ufu in fe fervaffe, nec eam impofuiffe Apoftolis, neque fub voto ab ipfis fuiffe receptam, Evangelica feu Apoftolica doceat hiftoria: fed contrarium evidentiùs manifeftat. Quod autem in prædicta affertione adjicitur, quòd per abdicationem juris prædicti, videlicet proprietatis, is ufus facti ad fuftentationem naturæ in Chrifto & Apoftolis non convincitur effe non juftus, fed tantò juftior, &c. impoffibilitatem includit & errorem dictum hujufmodi evidenter. Impoffibile enim eft actum humanum extrinfecum effe juftum, fi exercens actum ipfum nullum jus habeat illum exercendi: imò non juftus feu injuftus, neceffariò convincitur talis ufus. Item eft abfurdum & erroneum, quòd actus alicujus non habentis jus actum hujufmodi faciendi fit juftior & Deo acceptior, quàm habentis, cùm concludat actum injuftum juftiorem & Deo acceptiorem exiftere, quàm fit juftus. Ex præmiffis autem inferre nituntur, ut fertur, quòd prædictorum Summorum Pontificum definitio, quam definierunt de paupertate Chrifti & Apoftolorum ac Fratrum Minorum prædictorum Regula, prout fuperiùs expreflerunt, per nos non potuit mutari: proculdubio falfa afferunt dicendo prædeceffor. noftros definiviffe talia, ut fuperiùs eft probatum: & adhuc fic loquentes, dum per talia conftitutiones noftras impugnare fatagunt, conftitutiones illas, quibus fe adjuvant, oftendunt, fi eorum falfæ affertiones veræ exifterent, fore invalidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis non licuit contra conftitutionem Nicolai IV. prædeceffor. noftri, in qua fe fundant, præcipuè aliquid ftatuere commune, nec fibi licuit contra ftatuta Gregor. Innoc. & Alexand. prædictorum ftatuere aut aliquid declarare, quod tamen ipfum feciffe, fecundùm eorum affertionem, nofcitur evidenter: cùm enim illi declaraverint, quòd Ordo Minorum habet ufum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad ufum juris eft referendum neceffariò, ut fuperiùs eft probatum: ipfe verò fecundùm ipfos ftatuit, quòd nec Ordo, nec fratres jus utendi habeant, fed tantummodo fimplicem ufum facti: & infuper ordinavit, decrevit & ftatuit hujufmodi conftitutionem, ordinationem & declarationem fuam duntaxat à fratribus ipfis præcisè & inviolabiliter perpetuis temporibus obfervandam: conftat non folùm quòd contra declarationes prædecefforum prædictorum ordinaverit: fed ipfum illas quantùm ad ea, quæ fua declaratio continet, etiam revocaffe. Ipfe quoque prædeceffor nofter in fua declaratione fubjunxit, ad Sedis Apoftolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea, quæ ipfe declaraverat pertinere, fic dicens: Si quid in prædictis ambiguitatis emerferit, hoc ad culmen Sedis Apoftolicæ deducatur; ut ex auctoritate Apoftolica fua in hoc manifeftetur intentio, cui folùm conceffum eft in his ftatuta condere, & condita declarare: cujus tamen contrarium afferunt hujufmodi affertores. Adhuc patet, quòd afferunt effe falfum: licèt enim Innocentius III. prædictus in Generali Concilio interdixiffet novas Religiones inftitui: tamen fucceffores ipfius, non obftante interdicto hujufmodi, plures leguntur Ordines confirmaffe, qui etiam, aliquibus exceptis, fuerunt pofteà per Gregorium IX. prædecefforem noftrum diffoluti certò modo in Concilio Generali. Si igitur poft interdictum Generalis Concilii licuit Summis Pontificibus non confirmatos in totum diffolvere, non eft mirum, fi quod declarat circa Regulas Ordinum folus Summus Pontifex vel ordinat: liceat ejus fuccefforibus declarare, feu aliàs immutare. Patet autem quòd neque Honorii confirmatio, neque Greg. neque Alexand. neque Nicolai prædictorum facta fuerit in Concilio Generali, cùm per nullum ipforum fuerit Generale Concilium celebratum, licèt Innocentius IV. celebravit Concilium Generale, tamen in illo, nec auctoritate alicujus Concilii facta fuit ipfius declaratio fupradicta. Nicolaus autem IV. nec celebravit Generale Concilium, nec aliquid circa dictam Regulam declaravit. Gregorius autem IX. prædictus, nec confirmavit, nec declaravit dictam Regulam: fed in Generali Concilio ubi caffati fuerunt nonnulli mendicantium Ordines, dictorum Fratrum Minorum, & Prædicatorum Ordines non caffavit, fed afferuit approbatos, fic dicens: ad eos, quos evidens ex eis utilitas Ecclefiæ univerfali proveniens perhibet approbatos, præfentem non patimur conftitutionem extendi. Præterea dicant nobis, ubi legunt affertiones hujufmodi, quòd ad fidem vel mores pertineat Chriftum & Apoftolos non habuiffe in iis, quæ habuerunt, nifi fimplicem ufum facti: profectò directè hoc ad fidem non pertinet, cùm de hoc articulus non fit aliquis, nec fub quo valeat comprehendi, ut patet in fymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reductè, ne quafi hoc facra Scriptura contineat, quo negato tota Scriptura facra redditur dubia: & per confequens articuli fidei, qui habent per Scripturam facram probari, redduntur dubii & incerti: hoc enim in Scriptura facra non poterit, fed contrarium reperiri. De Fratribus autem Minoribus prædictis, conftat, quòd de ipforum paupertate & fimplici ufu facti, feu de dominio eorum, quæ ipfis offeruntur, quòd Summus Pontifex illud fibi & Romanæ Ecclefiæ refervaverit vel potuerit refervare, nec quòd illud refervatum fucceffori abjicere non liceat, fi hoc expedire viderit, feu quòd procuratores conftitutos auctoritate Summi Pontificis pro negotiis Ordinis prædictis fucceffor revocare non valeat, in prædictis fymbolis, Evangelio, neque Actibus Apoftolorum & Epiftolis mentio aliqua non habetur. Unde non poffunt ex prædictis concludere, nifi falsò quin contra ordinata per Summos Pontifices circa talia valeat fucceffor aliud ordinare: quod Nicolaus præfatus exprefsè in fua declaratione inferuit, ut fuperiùs pleniùs continetur. Nos itaque ne fabricatores mendaciorum hujufmodi ac etiam affertores de tam peftifera, erronea & damnata doctrina, confutatione ac confufione utique omni digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem, cùm aufu arreptando ac petulantiâ improbâ aufi defendere publicè fuerint damnatam per conftitutionem prædictam hærefim, ac etiam probare, videlicet, quòd Chriftus & ejus Apoftoli in iis, quæ habuiffe leguntur, tantùm habuerint abfque jure aliquo fimplicem ufum facti, ex quo, fi verum effet, fequeretur ufum Chrifti fuiffe non juftum, quod profectò blafphemiam continet, & eft Catholicæ fidei inimicum; cùm hoc de pertinaci animofitate ac erronea non fit dubium proceffiffe, omnes & fingulos, qui verbo ac fcripto per fe, vel alium feu alios talia publicè præfumpferunt: ipfos quoque, qui eos docuerunt in talibus, & ut præmiffa facerent; in damnatam incidiffe hærefim, ac ut hæreticos evitandos fore, de fratrum noftrorum confilio declaramus. Si quis autem damnatas per conftitutionem, Cùm inter, prædictam, hærefes vel ipfarum alteram deinceps fcienter verbo, vel fcripto defendere, vel approbare præfumpferit, de fratrum eorundem confilio decernimus, ut tanquam hæreticus ab omnibus evidenter habeatur. Adhuc quòd conftitutionem noftram, Ad conditorem Canonum, fupradictam infano aufu impugnare nifi funt, ficut fertur, diftrictiùs, de eorundem fratrum confilio inhibemus, ne quifquam contra definita, ordinata feu facta per ipfam verbo, vel fcripto fcienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis verò contrà præfumpferit, tanquam contumax, & rebellis Rom. Ecclef. ab omnibus habeatur. Nulli ergo, &c. Data Avinioni IV. Idus Novembis, Pontificatûs noftri anno IX.

Conftitutionum viginti Joannis XXII. finis.

[f] Nota tex. bene. & quis dicatur hæreticus, vide *gloff. Clem. I. de ufu. c. hæreticus.* 24. q. 3. & Jo. de Turrecr. *l.* 4. *parte* 1. *c.* 2. Font.

EXTRAVAGANTES COMMUNES,

A DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBUS POST SEXTUM EDITÆ:

CUM SUIS (UT VOCANT) SUMMULIS.

DE CONSUETUDINE.

TITULUS PRIMUS.

I. JOANNES XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Consuetudo impediens ne Legati Sedis Apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante Legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ Ecclesiastico subjiciuntur interdicto.

UPER gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cùm personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregem sibi creditum curam Pastoralis solicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ servitutis suos ad diversas mundi partes, prout necessitates emerserint, destinare Legatos, qui vices ipsius supplendo, errata corrigant, aspera in plana convertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui hujusmodi officium, & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, Legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subjectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos hujusmodi consuetudinem, non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentémque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitùs reprobantes, Legatos ipsos ab omnibus, cujuscunque præeminentiæ, conditionis, aut statûs fuerint, debere admitti decernimus: nec eos prætextu cujusvis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quò minùs regna, Provincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui verò decetero super prædictis dictos Legatos, aut etiam nuncios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet Sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant; Regna, terræ, & loca quælibet subjecta eisdem tandiu sint eo ipso Ecclesiastico supposita interdicto, quandiu in hujusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentiis, aut privilegiis, Imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à Sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nullis volumus suffragari.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

TITULUS II.

I. JOANNES XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Minores xxvij. annis seculares, & mendicantes Religiosi, ad certas Ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes, quàm postulati.

DISPENDIIS & periculis variis, quæ ex subscriptis postulationibus possent Ecclesiis evenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ consueverunt nonnunquam ex postulationibus irrationabilibus provenire, ac dispendiis, quæ inde frequenter Ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: illum, qui vigesimum septimum non attigerit annum, ad Cathedralem, necnon professorem cujusvis mendicantium Ordinis ad inferiores Cathedralibus Ecclesias, ad Monasteria extra suos Ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quòd si secùs postulatum fuerit, & attentatum, irritum ac nullius penitùs sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi, ac eligendi potestate privatos, ac beneficiis, quæ in ipsa obtinebunt Ecclesia, ad quam postulationem hujusmodi fecerint, per triennium noverint se suspensos. Postulatos verò, qui postulationis de se factæ negotium fuerint per se, vel per alium in Romana Curia prosecuti, illud ibi proponi in publico, vel privato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni Sedis Apost. committendo, si se annum XXVII. non attigisse sciverunt, ut præfertur, usque ad XXXV. annum; Ceteros verò seculares & religiosos extra suorum administrationes Ordinum perpetuò ineligibiles, ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsùs inhabiles ad quascunque dignitates Ecclesiasticas, & beneficia quælibet obtinenda.

DE ELECTIONE.

TITULUS III.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Multis probat argumentis promotos in Curia non debere ad propria redire sine literis suæ promotionis. Qui si secùs fecerint, pro Prælatis non sunt habendi: pœnásque incurrunt hic expressas. Et de ista Extravaganti facit mentionem Panorm. in ca. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat literas Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab Ecclesia tanquam Prælatus: aliàs recipientes, & receptus incurrunt pœnam, de qua hìc.

INJUNCTÆ nobis debitum servitutis exposcit, ut qui ad reformandos in Clero mores & actus, (prout nobis ex alto permittitur,) solertiùs intendimus: ibi præcipuè reformationis accommodæ remedium apponamus, ubi majus respicimus periculum imminere. Sanè quàm periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat & pro tali etiam habeatur, nisi priùs ipse, quod asserit, legitimis ostenderit documentis: tam ex civilibus, quàm ex Canonicis institutis colligitur evidenter. Asserenti namque cum mandatis Principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probaverit. Nec similiter creditur se asserenti Legatum. Nunquam enim Apostolicæ Sedis moris fuit absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere. Sed nec dicenti se Delegatum Sedis ejusdem, creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat oculata. Similiter Clerici ad alienam Diœcesim sine suorum Ordinariorum literis venientes, nec in suis recipiantur Ordinibus, nec ad superiores ascendant. Clerici quoque & Monachi qui de suis civitatibus ad alienam urbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum literis Prælatorum) non sunt Clerici vel Monachi reputandi. Si quis præterea in Clerum electum se dicat, si Sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa. Quòd autem in illis, qui se Episcopos, vel Superiores Prælatos, aut etiam Abbates, Priores, seu alios Monasteriorum Rectores quocunque nomine censeantur, appellant, sit discussio celebris, & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula gravia (quæ ipsorum parere posset communicatio indiscussa) diligentiùs attendantur. Hinc nos evidens evocat ratio, ut cùm præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis jam provisum: hunc ultimum, qui pericula graviora minatur, nequaquam sine provisionis opportunæ remedio relinquamus. Præsenti itaque perpetuò valitura constitutione sancimus, ut Episcopi & alii Prælati Superiores, necnon Abbates, Priores [1], & ceteri Monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur, qui apud dictam

Sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias & Monasteria absque dictæ Sedis literis hujusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant: nullique eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quòd si forsan contra præsumptum fuerit: quod per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim iidem Episcopi vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de Ecclesiarum vel Monasteriorum proventibus percipiant eorumdem. Capitula verò & Conventus Ecclesiarum & Monasteriorum ipsorum, & alii quicunque ipsos absque hujusmodi dictæ Sedis literis recipientes, vel obedientes, eisdem, tamdiu sint à beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem Sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoque Episcopi, Prælati, Abbates, Priores, & alii Monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ juramento non præstito. Illi etiam Pontifices, quos apud prædictam Sedem pallium contingeret recipere, absque literis traditionis ipsius pallii, nequaquam ab eadem discedant: discedentes verò (quousque hujusmodi juramentum præstiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipsarum Ecclesiarum & Monasteriorum proventibus percipiant: & quicquid interim per eos, ut de aliis prædicitur, actum fuerit, viribus non subsistat.

¶ Pith. [1] *Nec non Abbates & Priores, &c.*] Aliud in Abbatissis Monialibus, *cap. indemnitatibus, de Elect. in VI.*

II. Benedictus XI. [c. an. 1304. *Romæ.*]

Si Religiosus electus non petierit ipse, vel ejus Electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia Superioris, est eo ipso privatus jure sibi ex electione quæsito, & possunt Electores alium eligere. Hoc dicit. Addit. ad ca. quàm sit, de elect. in VI.

SI Religiosus, qui absque sui Superioris licentia Electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel ejus electores intra tempus pro ejusdem Superioris præsentia vel absentia moderandum nequaquam obtineat: dat generale Concilium Lugdunense Electoribus ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verùm quia frequenter dubitatum est, an etiam sit eo ipso jure, si quod ei competebat ex hujusmodi electione, privatus: statuimus illo, eum hoc ipso fore privatum.

III. Idem. [c. an. 1304. *Romæ.*]

Quatuor Patriarchalibus Ecclesiis vacantibus, statuitur illis non posse provideri Romano Pontifice inconsulto: quòd si secus factum fuerit, irritum decernitur.

[a] Vide notata per Doct. *in c. Antiqua. Extrà. De Privileg.*

SAncta [a] Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à Deo, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra, quatuor Patriarchales Sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogativis & honoribus ac privilegiis decoravit, de quarum provisionibus cùm eas vacare contingit, tantò est accuratiùs cogitandum, & attentiùs providendum, quantò majoris eminent altitudine dignitatis, & periculosè erraretur in provisionibus earundem. Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum Sedium Patriarcharum civitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus vel à schismaticis detinentur, ipsarum Capitulis seu Conventibus & Canonicis dispersis undique extra civitates ipsas, per alias regiones, seu loca à civitatibus ipsis remota. Ex quo contigit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constantinopolitana Ecclesia, per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solùm per unum duntaxat ejus Canonicum fuit de novo Pastore electio celebrata, aliis Canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus juri, si quod sibi ex electione hujusmodi competebat, in nostris manibus spontè, ac liberè resignavit. Ideòque de eorumdem fratrum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, ut quamdiu civitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici dictarum Patriarchalium Sedium, cùm eas vel ipsarum aliquam, seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamvis provisionem de præficiendo sibi Patriarcha vel Pastore nullo modo procedant, quousque ad Apost. Sedis notitiam deducatur. Nos enim à data præsentium decernimus irritum & inane, si secùs per prædicta Capitula, Conventus vel Canonicos, aut quemvis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum Ecclesiarum, vel alicujus earum consuetudinibus vel statutis, juramento, confirmatione dictæ Sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, privilegiis, vel indulgentiis Sedis ejusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Laterani, x. Calend. Januarii, Pontificatûs nostri anno ij.

IV. Joannes XXII. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Cùm beneficia apud Sedem Apost. vacantia sint soli Papæ reservata, ostendit, quæ & quorum apud Sedem vacare dicantur eandem. Et primò loquitur de reservationibus, secundò de pensionibus.

EX debito Pastoralis officii, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & Ecclesiarum ac Monasteriorum dispendiis, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentiùs provenire, congruis remediis, quantùm nobis ex alto conceditur, salubriter occurrere intendentes, ut celeriùs & utiliùs provideatur Ecclesiis, ac Monasteriis antedictis: & ut Rom. Eccl. quæ super ipsas Ecclesias, ac Monasteria ex divina provisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur: prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, præsertim feli. record. Bonif. VIII. qui dignitates, personatus, Ecclesias & alia Ecclesiastica beneficia, & Clem. V. qui tam hujusmodi dignitates, personatus, Ecclesias, beneficia, quàm Cathedrales Ecclesias quaslibet, Monasteria, Prioratus, administrationes & Officia quæcunque, quæ apud Sedem Apostol. vacarent, provisioni Apostolicæ sub certis tenoribus reservaverunt, vestigiis inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio, nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de novo, Episcopales, & earum Superiores Sedes, Monasteria & regulares Ecclesias, ad quæ hi, qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem Canonicam assumuntur, Prioratus Officia vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque Ecclesiastica beneficia cum cura, vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam Sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur universalis Ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam: provisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica reservamus. Hujusmodi autem Sedes, Monasteria, Ecclesias & alia præfata beneficia Ecclesiastica, per mortem vel depositionem, ac privationem eorum, qui ea obtinerent: per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet provisionem, translationem, sive per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecess. no. promotis impensi: nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis, sive auctoritate nostra promovendis impendendi, apud Sedem ipsam, vel etiam ubicunque, aut quovis alio modo, Canonicè vacare apud Sedem intelligimus prælibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, Ecclesias, Monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud dictam Sedem, per eorum obitum vacare censemus, sive inibi, sive alibi ubicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet, ut de aliis præmittitur, Officialium nostrorum: videlicet Vicecancellarii, ejusdem Ecclesiæ Camerarii, Notariorum Auditoris contradictarum, Correctorum, Scriptorum literarum, ac Pœnitentiariorum nostrorum, necnon Abbreviatorum Curiæ Romanæ locum sibi volumus vendicare. Rursùs hujus nostræ reservationis edictum ad dignitates, & alia jam dicta Capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris, & ejusdem Sedis negotiis prosequendis, de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut Legati vel Nuncii fuerint: & eos ubilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in hujusmodi Capellanis commensalibus: etiam si, ut præmittitur, nunc transmissi fuerint ubicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Ceterùm edictum ipsum trahimus ad Sedes, Monasteria, & alia supradicta, quæ vivente adhuc dicto Clem. prædecessore nostro usque ad ejus obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde usque ad datam præsentium apud Sedem vacaverint eandem: illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis jus in re, licèt ad rem non sit aliquibus acquisitum: Decernentes extunc irritum & inane, si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter, per quæcunque seu quoscunque Apostolica vel alia quavis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari: Non obstantibus piæ memoriæ Gregorii Decimi, ac Bonifacii Octavi, & aliorum Romanorum

norum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis: quatenus edicto essent, & sunt contrariæ memorato. Ceteris in ipsis constitutionibus contentis, in suo robore duraturis. Pensiones insuper annuas ab Episcopis & eorum Superioribus, aliisque Prælatis inferioribus, necnon quibuscunque Capellanis, Conventibus, Collegiis, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter, aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusvis aliis ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis Provinciis, Diœcesibus, Ecclesiis, Monasteriis, & aliis Ecclesiasticis locis aut Ordinibus: etiam à quibusvis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, sive aliqui earumdem vel Monasteria, Prioratus, Administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunque nomine censeantur: non consueta ab olim Clericis secularibus assignari: hujusmodi personis vel alicui earumdem collata, sive concessa in commendam, vel alio quovis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu aliis Episcopis, vel Superioribus Prælatis, Capitulis, aut Conventibus, vel Collegiis, sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quò minùs eis cedentibus vel decedentibus; sive illa quovis alio modo dimittentibus, Monasteria ipsa, Prioratus, Administrationes, Beneficia, ac loca hujusmodi, ad Ecclesias & Monasteria sive alia loca religiosa, vel alia Ecclesiastica; eorúmque Prælatos, sive personas, ad quas anteà eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediatè subesse noscuntur, liberè revertantur: nisi eis quid Canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

Titulus IV.

I. Joannes XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Pallii traditio per objectum criminis vel defectûs retardari non debet, nisi objiciens præmisso juramento, de objectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

Malitiis hominum, quæ sæpè circa impediendam pallii dationem committuntur, volentes salubriter obviare: hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut deinceps per objectum cujusvis criminis, seu defectûs traditio pallii facienda iis, qui ad metropolitanarum Ecclesiarum, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi objicientes firment corporali præstito juramento, sed id malitiosè non agere, sed objecta vera esse se credere, ac de objectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis, seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum à die collationis in antea probaverint legitimè, quod opponunt. Quod si non fecerint, eorum objectibus nequaquam obstantibus, ad ipsius traditionem pallii procedatur. Per traditionem autem hujusmodi, viæ accusationis, denunciationis, vel inquisitionis nullum volumus præjudicium generari.

DE OFFICIO CUSTODIS.

Titulus V.

I. Joannes XXII. [c. an. 1323. *Avenioni.*]

In Religiosorum Mendicantium Conventibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectoriis, capitulis & alibi licitè possunt ipsi Religiosi mendicantes habere. Hoc dicit. Et est Extravagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, ut patet eo. titu. cap. 1. in ant. ideò hic non abs re collocata est.

Quia cunctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim Ecclesiasticos sic hortamur ad invicem & quoad alios etiam conversari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur justitia, nec cuiquam scandali materia præparetur. Advertentes quòd eo quòd nonnulli mendicantium Ordinum professores in nonnullis suis conventibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: Cathedrales ac Ecclesiæ aliæ, suæ queruntur propterea justitiæ detrahi, & exinde civitatibus locorum interdum afferri divinis Officiis impedimentum: videtúrque inter ipsos litigiis & scandalis via aperiri. Nos præmissis obviare cupientes periculis, pacémque desiderantes inter ipsos, sine qua benè pacis auctor non colitur, observari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd Religiosi dictorum Ordinum mendicantium in nullo Conventu suo, seu loco plures campanas habeant, sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, sed unâ tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quòd si forsan communitas seu universitas aliqua Ecclesiastica, vel mundana, seu iidem Religiosi pro illis, in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter usibus deputatam pulsare valeant horis diurnis, & nocturnis, missis & aliis consuetis. Ceterùm Religiosis eisdem permittimus, quòd ubi hactenus plures campanas sine lite, & contradictione qualibet in usus duntaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps liberè uti possint. Aliis quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterùm reponendis. Verùm campanulas, quæ in refectoriis, sacristiis, capitulis, & aliis forsan officinis Religiosorum ipsorum consueverunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo, &c. Datum ij. Novembris, Pontificatûs nostri anno viij.

DE OFFICIO DELEGATI.

Titulus VI.

I. Joannes XXII. Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Literæ Apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus civitatibus seu Diœcesibus dum erant integræ, non obstante divisione facta de ipsis in duas seu plures civitates seu Diœceses; quæ divisio facta propter divini cultûs augmentum, & populi incrementum; & etiam Executores seu Judices earumdem habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic divisis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant [a].

Sedes Apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter evitat nodosæ ambiguitatis involucrum. Illamque sibi semper in suis ordinationibus reservare cautelam intendit, ut de illis ita proveniant commoda, quòd aliis non immineat detrimentum. Sanè pridem ad divini cultûs augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis civitatibus, & Diœcesibus sic multiplicarat Altissimus, quòd in earum singulis singulorum vultus nequibat, ut deceret, unicus Pastor inspicere, aut alias partes boni Pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis Diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures Diœceses duximus dividendas, certas earum civitates ac Ecclesias ereximus Cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & limitatas jussimus assignari. Verùm quoniam plures ante ordinationem seu divisionem nostram hujusmodi tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt literas, super beneficiis Ecclesiasticis in ipsis tunc integris Diœcesibus vacaturis, quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ: Nos amovere volentes cujusvis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super hujusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, considerantes attentiùs, quòd per ordinationem seu divisionem nostram prædictam, jus ad rem expectantibus dicta beneficia antè competens ex ratione immutari non debet, quin adeò efficax in divisis Diœcesibus maneat, sicut in ipsis quondam integris: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ, super beneficiis vacaturis, ante divisionem hujusmodi in ipsis quondam integris Diœcesibus à nobis, vel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc divisis, quàm in aliis Diœcesibus decisis ab illis eisdem modo & formâ possint suo ordine per Executores demandatos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante divisiones sæpefatas poterant, & debebant. Idem etiam declaramus quoad literas Apostolicas justitiam continentes, ut videlicet Judices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem Diœcesibus divisis existunt, possint juxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ Diœceses, de quibus mentio in eisdem literis habetur, integræ remansissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinion. 3. Calen. Novembris, Pontificatûs nostri anno ij.

[a] Hæc Extravagans habetur inter xx. Joan. xxij. *sub tit. de concess. præb.* cum gl. Domini Zenzelini.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Titulus VII.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1301. *in Latio.*]

Episcopus Monasterium visitans non tenetur accipere Monachos illius Monasterii pro Tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo: Nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres Clericos cum Notario, qui similiter sit Clericus, secum assumat. H. d.

Debent Superioribus suis reverentiam subditi: & dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium

medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur: rursus oportet Præpositos cum charitate [b] corrigere: decet eos inferre humiliter, quod docent, & paterna subjectos dilectione fovere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minimè reperitur. Sanè dudum, venerabili fratre nostro A. Episcopo Dulmen. ad visitandum Capitulum suæ Ecclesiæ Dulmen. quæ regularis Ordinis Sancti Benedicti fore noscitur, descendente: Prior & Capitulum ipsius Ecclesiæ excipientes, quod de consuetudine erat Ecclesiæ supradictæ, à tempore, cujus non erat memoria, inconcussè servata, quòd Episcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis Religiosis sibi adjunctis, vel Clericis, vel Laicis secularibus quibuscunque, assumptis sibi, loco Notarii Monacho seu Monachis Capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt Capitulo: supplicarunt eidem Episcopo, ut omnes tam Clericos, quàm Laicos Religiosos, & seculares, antequam visitationem actualiter exerceret, à Capitulo præciperet amoveri: quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem hujusmodi peragendam. Et quia dictus Episcopus eos super hoc non audivit, quanquam protestaretur se velle omnes Clericos suos, & alios, præter tres, vel quatuor, & Notarium, removere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem Prior & Capitulum ad Sedem Apostolicam appellarunt. Proposito itaque hujusmodi negotio coram nobis, & auditis, & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quòd consuetudo prædicta contra communem utilitatem, facultatem probationum, quæ non est angustanda, restringit, propter quod etiam, ut salva scilicet sit rerum probatio, quia publicè interest, ne veritas occultetur, cautum est jure, ut curent Magistratus testari, id est testificari volentibus, seipsos, & alios testes, vel signatores præbere. Et statuit Generale Concilium, ut à Judicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant. Quos quidem Monachos ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam, & ipsos arcet à judiciis, & publicis sive civilibus actibus, nec patitur, prout constitutio novella declarat, nisi in inquisitionis hæreticæ pravitatis causa, tabellionis (cujus vicem in hac parte duo viri per supradictum Concilium obtinent) Officium exercere: tum quia suspecti nec contra Priorem, aut Capitulum, quibus subsunt, quæ corrigenda invenirentur fideliter & rectè conscriberent, constat non esse idoneos. Attendentes quoque quòd id Episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab Episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, comites honoris sui causâ adhibiti abducantur, séque solum suspectis quandoque forsitan, quos visitat, committere compellatur: dictam consuetudinem, per quam prælibati Prior, & Capitulum videntur nimiùm delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne sit Episcopus onerosus, decernimus nostrorum prædecessorum vestigiis inhærentes, ut cùm ad visitationem decetero faciendam in Ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas, vel tres honestas personas Clericali charactere insignitas, quarum una ad minus sit Religiosa Ordinis supradicti, & unum Notarium Clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante. Nulli ergo liceat hanc pag. nostrarum reprobationis, constitutionis, &c. Datum Anag. x. Calend. Augusti, Pontificatûs nostri anno viij.

[b] Vide Conc. Trid. *sess.* 13. *de refor. c.* 1.

II. JOANNES XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa præter ultimum in manu Ordinarii intra duos menses dimittere: aliàs pœnas incurrit hic positas. Et debet Ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendum dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur. Vide cap. Ordinarii. eo. tit. lib. 6. quod si diligenter notetur, hæc Extravagans sub hoc tit. rectè collocata dicetur.

UT [c] quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & avaritiæ cæcitate non retrahit, saltem rigor coërceat disciplinæ: Statuimus, ut quicunque plures dignitates, vel personatus aut Parœciales Ecclesias, aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione Canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod ultimò receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione Canonica jus sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiæ hujusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo, & facto, absque fraude aliqua in manu Ordinarii dimittere teneatur: per eum, vel per eos, ad quem, vel ad quos eorum dispositio spectabit ea vice liberè disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso jure privatus, in quo jus competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitùs censeatur. Qui verò deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si priùs simile beneficium obtinebat; primum quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum, omni dolo, & fraude cessantibus, quò minùs habeat, steterit, privatus noscitur ipso jure, absque moræ dispendio in manu Ordinarii omnino similiter dimittere teneatur, per eum, vel eos ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectaverit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso jure privatus, & inhabilis ad sacros Ordines, & ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Ut autem præmissorum fructus faciliùs subsequatur, omnibus & singulis Ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, quam eos, si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto, districtè præcipimus, & mandamus, ut sub certa & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut Ecclesias quibus cura imminet animarum, aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, injungere debeant; quòd dispensationes auctoritate quarum hujusmodi Ecclesias, personatus, vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiarum, dignitatum vel personatuum eorumdem intra tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio, Ordinariis ipsis, vel iis, quem, vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent. De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his, Sedem Apostolicam certiorem.

[c] Vide Conc. Trid. *sess.* 7. *de refor. c.* 2. & 4. & *sess.* 24. *de refor. c.* 17.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

TITULUS VIII.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1302. *Romæ.*]

Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui utrumque gladium habet, & omnes judicat, à nemine autem judicatur. Hæc autem Extravagans Regem Franciæ & Regnicolas non ampliùs subjicit Ecclesiæ Romanæ, quàm priùs erant: ut patet infrà, de privil. meruit.

UNAM Sanctam Ecclesiam Catholicam & ipsam Apostolicam urgente fide credere cogimur & tenere. Nósque hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum. Sponso in Canticis proclamante: Una est columba mea, perfecta *Cant.* 6. mea. Una est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ unum corpus mysticum repræsentat, cujus caput Christus: Christi verò Deus. In qua unus Dominus, una fides, unum baptisma. Una nempe fuit diluvii tempore arca Noë, unam Ecclesiam præfigurans, quæ in uno cubito consummata, unum, Noë videlicet, gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & unicam: dicente Domino in Propheta, Erue à framea Deus animam meam, *Psal.* 21. & de manu canis unicam meam: pro anima enim, id est pro seipso capite simul oravit & corpore, quod corpus unicam scilicet Ecclesiam nominavit, propter sponsi, fidei Sacramentorum & charitatis Ecclesiæ unitatem. Hæc est *Joan.* 19. tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed forte provenit. Igitur Ecclesiæ unius & unicæ, unum corpus, unum caput; non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet & Christi Vicarius Petrus, Petríque successor, dicente Domino ipsi Petro, Pasce oves meas, *Joan.* 21. inquit, & generaliter, non singulariter has vel illas, per quod commisisse sibi intelligitur universas. Sive ergo Græci sive alii se dicant Petro ejúsque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ovibus Christi non esse: dicente Domino in Joanne, Unum ovile, & unicum esse *Joan.* 10. Pastorem. In hac ejúsque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem, Evangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis [1], Ecce gladii duo *Luc.* 22. hic: in Ecclesia scilicet, cùm Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis [2]. Certè qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis, Converte gladium tuum *Matth.* 26. in vaginam. Uterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritalis scilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exercendus. Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum [3], sed ad nutum & patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spiritali subjici potestati. Nam cùm dicat Apostolus, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à *Rom.* 13. Deo ordinatæ sunt; non autem ordinatæ essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam secundùm Beatum Dionysium, Lex divinitatis est, Infima per media in suprema reduci. Non ergo secundùm ordinem universi omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem [4] & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tantò clariùs nos fateri, quantò spiritalia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritalis potestas terrenam potestatem instituere habet, & judicare si bona non fuerit: sic de

Ecclesia & Ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna: & cetera, quæ sequuntur. Ergo si deviat terrena potestas, judicabitur à potestate spirituali: sed si deviat spiritalis minor, à suo Superiori. Si verò suprema, à solo Deo, non ab homine poterit judicari: testante Apostolo: Spiritalis homo judicat omnia, ipse autem à nemine judicatur. Est autem hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominem) non humana, sed potiùs divina, ore divino Petro data, sibíque suísque successoribus in ipso, quem confessus fuit petra, firmata: dicente Domino ipsi Petro, Quodcunque ligaveris, &c. Quicunque igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia, quod falsum & hæreticum judicamus: quia, testante Mose; Non in principiis, sed in principio cælum Deus creavit & terram. Porrò subesse Romano Pontifici omni [d] humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Laterani, Pontificatûs nostri anno 8.

Hierem. 1. — 1. Cor. 2. — Matth. 16. — Gen. 1. — [d] al. ita: omnem humanam creaturam.

¶ PITH. [1] *Nam dicentibus Apostolis.*] Non Petro solo.

[2] *Ecce gladii duo hìc, in Ecclesia scilicet, cùm Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis, &c.*] Sumpta videntur ex Sancto Bernardo *lib. 4. de Consider.*

[3] *Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum.*] Hoc adverte de brachio seculari ut hactenus, & apud Augustinum *Epistola 50. ad Bonifacium.*

[4] *Spiritalem autem, &c.*] Gregor. Nazianzen. *Orat. ad populum timore perculsum & Præfectum irascentem.*

II. JOANNES XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Prælati non discurrant præsertim habitu transformato, qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent, sine Papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos, excommunicati sunt.

UT Prælatorum inepta discursibus gravitas, & simplicitas simulationibus obvia, & ipsorum ad Christi Vicarium indevotio, religiositati quippe contraria, non immeritò arguenda, cùm reverentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmósque maturitas poscat gressus, ut sint vitâ mundi, famâ clari, proficuíque reddantur exemplo. Verùm quia ipsorum quorumdam, ut fide dignorum habet assertio, eò vana prorupit interdum, ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd, vestibus spiritualis sanctitatis abjectis, dissimulato habitu, ad remotas à suis sedibus partes se transferunt. Quin imò ad Sedem Apostolicam clanculo nobis non visis nec insinuato [e] quòd venerint, venisse, latitasse, discessisséque dicantur: nos ne tacentibus nobis non præcisus hujusmodi morbus invaleat: dum providum creditur, quod incautum; licitum, quod impune: Omnibus Episcopis superioribúsque Prælatis sub obtestatione divini judicii inhibemus, ne absque rationabili causa timoris fortè vel alia, extra suarum, civitatis, & Diœcesis ac Provinciarum, mutatis habitibus, limites indiscretè discurrant. Inhibemus etiam, ne qui Episcoporum & Superiorum ipsorum latenter, præsertim habitu transformato, venientes ad curiam, de ipsa Romani Pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentiâ non obtentâ, recedant. Si qui verò Episcoporum & Superiorum hujusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absque ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa, eóque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptaverint antedictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici vel alicui, per quem hoc ipsum ad ejus crediderint deduci notitiam manifestare curaverint (etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali vel quavis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententiâ innodamus.

[e] al. intimato.

III. JOANNES XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Prælati ad Curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine Papali licentia recedere: aliàs infideles judicantur, & sententiâ excommunicationis ligantur.

ETsi deceat quoslibet subditorum curam exercere solicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipuè ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis ut in specula, circa commissas sibi plebes Pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sanè pervenit auditum, quòd nonnulli Pontificali præditi dignitate gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filii tenebrarum, non verentur se ab ovium suarum cura, mercenarii more, tempore longo subducere, & Pontificali dignitate rejecta non erubescunt vagari per devia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & Superioribus honore præcepto; sic abjecti & indecori interdum ad Sedem Apostolicam clanculò declinare præsumunt, ubi more noctuæ, cujus intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant, suos eis evomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas adversùs nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili Sedis prædictæ contemptu, reverentiâ tam consuetâ, quàm debitâ non exhibitâ Romano Pontifici, & nec ab ipso petitâ licentiâ nec obtentâ) recedunt. Nos igitur & ipsius Sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentiis finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio, generali prohibemus edicto, ne decetero Præsul aliquis sine sui Superioris licentia, nisi pro negotiis Ecclesiæ sibi commissæ extra suam Diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, ut quicunque Pontifex ad Romanam Curiam veniens, Papale palatium primitùs visitet, ad Papam, si hoc patiatur temporis opportunitas, intraturus, ac reverentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petitâ licentiâ & obtentâ. Quòd si secùs à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque Prælatos, quamvis etiam Patriarchali dignitate fulgentes, sic ad Sedem accedentes, & ab illa, ut prædicitur, recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud Sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem hujusmodi eidem Romano Pontifici significaverint adventum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subjacere. Nulli ergo, &c.

DE TREUGA ET PACE.

TITULUS IX.

I. SIXTUS IV. [c. an. 1471. *Romæ.*]

Sixtus Papa volens discordiam ex Pragmatica Sanctione subortam sedare, Ordinariis Regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium & eorum, qui Cardinalibus sunt familiares in Regno Franciæ existentia, suæ dispositioni usque ad certum tempus reservat. De beneficiis promovendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitivam sententiam, nisi in uno casu, vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diversis curiis, diversis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hìc recitatur. Taxas beneficiorum editas à Joanne XXII. servandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & servari. Scias autem quòd hujusmodi Concordata, tanquam juri communi & decretis Constan. & Basilien. contraria, non sunt effectum sortita.

AD universalis Ecclesiæ regimen divina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiva dilectione nil occurrit præstantius: quàm exorta inter personas Ecclesiasticas, principis tenebrarum astutiâ, discordiarum fomenta per nostræ solicitudinis occursum protinùs extinguere: ut, cujusvis altercationis salubriter evulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos, divina nobis assistente gratia, imponere & conservare valeamus. Cupientes itaque, ut suscitata retroactis temporibus discordia, proh dolor, in Regno Franciæ, Delphinatu, aliísque terris & dominiis charissimi in Christo filii nostri Ludovici Francorum Regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cujusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutiùs inolevit, quam personæ prædictæ Pragmaticam Sanctionem vocant, ne si, quod absit, majora fomenta sumeret, damna pariter & graviora scandala, periculáque subsequerentur, sine debito claudatur, & totaliter secludatur. Auctoritate Apostolica, ex certa scientia, de fratrum nostrorum consilio, omnibus & singulis Prælatis & aliis personis Ecclesiasticis Regni Delphinatûs, terrarum & dominiorum eorumdem, ad quos dignitatum aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorumdem collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinet: de quibusvis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus & præbendis, necnon aliis beneficiis Ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus & regularibus ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reservatione in corpore Juris clausa, aut per alteram ex constitutionibus fœlicium recordationum Benedicti XIII., quæ incipit, Ad regimen. aut Joannis XXII. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit, Execrabilis, seu constitutiones & regulas Cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reservata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ à Sede Apostolica, vel ejus Legatis expectativæ literæ non

emanassent, liberè disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti Summi Pontifices prædecessores nostri consueverunt se in concessionibus gratiarum expectativarum [f] personis benè meritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in Regno, Delphinatu, terris & dominiis regni hujusmodi ultra gratias expectativas per nos in eisdem Regno, Delphinatu, terris, & dominiis concessas (quibus in aliquo præjudicare non intendimus per præsentes, quásque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectativas ad quamlibet collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem singulorum ex Prælatis, & aliis personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratiis duæ gratiæ expectativæ concedentur duobus Clericis regnicolis idoneis, pro quibus Rex ipse, & charissima in Christo filia nostra Regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vienen. necnon Magistri & Præsidentes, ac alii Officiarii, in aliquo ex Parlamento Regis ejusdem Regni nobis super hoc unanimiter supplicabunt, qui duo nominati per Regem & Reginam, Delphinum, Magistros, Præsidentes, & Officiarios præfatos gaudeant prærogativis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratiis consumptis, alias sex gratias similes, aliis sex gratiis personis idoneis modo & formâ præmissis concedere intendimus. Volumus autem, ac ejusdem auctoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Roma. Eccles. Cardinalium familiares continui commensales eorum familiaritate durante in Regno, Delphinatu, terris, & dominiis præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni Apostolicæ in posterum censeri reservata, quandiu duntaxat Cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorumdem Cardinalium per sex annos continuè sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis, alii ad quos eorumdem beneficiorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficiis familiarium hujusmodi in Regno, Delphinatu, terris, & dominiis præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, hujusmodi reservatione non obstante. Concedimus etiam, quòd beneficiorum, quæ promovendi per nos, dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarum provisionum per nos de eorum personis faciendarum, obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ jus eis quomodolibet competit, ac competere poterit: per promotiones ac dignitates, & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecrationis eisdem promovendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis Episcopis à sacris Canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent, aliàs dispositioni Apostolicæ, ut præfertur, reservata, ad Prælatos & personas supradictas. Si verò in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Roma. Pontifices successores nostros collatio, provisio, & omnimoda dispositio pertineat. Et quoniam Sedis Apost. Notariorum magnus reperitur numerus, eorumdem Notariorum, qui habitum per ejusdem Sedis Notarios gestari solitum publicè & continuè gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem Regno, Delphinatu, & terris consistentia, duntaxat censeantur reservata: quódque [g] omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram Judicibus competentibus usque ad definitivam inclusivè: in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante definitivam licet appellare, nec appellatio, si fuerit emissa, debeat admitti, nisi ab interlocutoria, vel à gravamine negotium principale minimè concernente, quod non possit per appellationem à definitiva sententia reparari. In aliis verò instantiis in Romana Curia tractentur, cognoscantur, & fine debito terminentur. Causæ verò beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorum Cardinalium familiares continuos commensales ipsis Cardinalibus, in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione, aut recreationis causâ secedentibus, necnon præfatæ Sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti, curiales, & quoscunque alios eorum adversarios, super quibusvis beneficiis eisdem adversariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commisisse reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos Judices audiantur, cognoscantur, decidantur, finéque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Ceteræ verò similes causæ beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quæ quibusvis Judicibus, seu Auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus Judicibus competentibus in Regno Franciæ, auctoritate Apostolica committantur audiendæ, & cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum advocatione. Præterea, quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Roma. Curia super petitorio, & diversis curiis ipsius Regni super possessorio tractantur: volumus, quòd in eisdem causis in diversis curiis super petitorio & possessorio unico & eodem contextu pendentibus, suspenso petitorio, & censuris super hoc latis, in possessorio in curiis eorumdem Judicum, coram quibus causæ possessorii pendeant, de præsenti procedant, causæque ipsæ super hujusmodi possessorio intra biennium terminentur & finiantur. Alioquin biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & ulteriùs dictis causis expeditis super possessorio, aut hujusmodi biennio elapso, altera partium litigantium coram Judice competenti, auctoritate Apostolica deputato poterit jus suum prosequi, ipséque Apostolicus Judex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo avocata, & lis penitùs extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorumdem Judicum cujusvis sibi commissæ causæ expeditionem malitiosè prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis, & omnium Beneficiorum suorum privationis pœnas ipso facto incurrat; à qua quidem excommunicationis pœna absolvi nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Rom. Pontificibus, præterquam in mortis articulo [h]: quódque de cetero in Literis expediendis in Regno Franciæ, Delphinatu, & terris, aliisque dominiis prædictis serventur taxæ super hoc editæ per Joan. XXII. Papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras & novitates, quæ continuè vigent in dicto Regno, prætenditur Ecclesias, dum vacant gravatas, in taxa etiam reformata in Concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd gravatus in eadem taxa Prælatus promovendus solvat communia & minuta servitia, quæ plures ex Gallis Annatam vocant, tantùm pro vera æstimatione fructuum Ecclesiæ & Monasterii, ad quæ sit promotus, eàque in dicta Cancellaria & Camera Apostolica inviolabiliter observari mandamus. Et quia in supradictis concessionibus Regnum ac Regem maxima sumus charitate complexi, credendum est, non immeritò, ut se devotos & obedientes erga sanctam Romanam Ecclesiam exhibeant. Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, quòd præfatus Rex intra quatuor menses præmissa acceptare & observare, ac in Regno, Delphinatu & dominiis hujusmodi observari facere, necnon intra alios duos præfatos quatuor immediatè sequentes menses super acceptatione & observatione, aliisque præmissis omnibus & singulis per suas patentes Literas nos & Sedem præfatam certificare teneatur. Alioquin præsentes literæ, & inde secuta quæcunque sint cassa & irrita, nulliúsque roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus & inane, si secùs super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati, & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. CCCCLXXII. septimo Idus Augusti, Pontificatûs nostri anno primo.

[f] Gratias expectativas & mandata de providendo nemini ampliùs concedi decrevit Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 19.

[g] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 20.

[h] In mortis articulo nulla est casuum reservatio: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Concilium Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de casuum reservatione.*

II. Sixtus IV. [c. an. 1478. *Romæ.*]

Discordia inter Religiosos Mendicantes, & Ecclesiarum Parœcialium Rectores in partibus Germaniæ quatuor Delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conversa fuit: quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à Prælatis observari.

Vices illius, qui supra petram ædificavit Ecclesiam suam, meritis licèt insufficientibus, gerentes in terris, & per ejus immaculata vestigia, quantùm nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub uno atque eodem Sacerdotii vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confovere, vigilanti solicitudine meditamur assiduè, & quæ iis contraria sunt falce vigilantiæ Pastoralis ad radicem posita submovere, prout rerum & temporum circumstantiæ id non immeritò exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treve. Archiepiscoporum, ac Herbipolen. & Wormacien. & Spiren. Episcoporum, quàm dilecti filii nobilis viri Philippi Comitis Palatini Rheni, & Ducis Bavariæ, qui unus ex Electoribus Romani Imperii existit, ad nostrum pervenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum Ordinum Professores, & nonnullos Parœcialium Rectores, & alios etiam Ecclesiarum Prælatos, instigante illo qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret: in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingen. Constan. Diœces. suscitata sunt nonnulla dissensionum & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam Pastoralis officii celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter pervenire. Nos igitur attendentes, quòd Sacro-Sancta Rom. Eccles. ab ejus fundatione primæva in ordine Sacerdotali, quem Petrus Apostolus, & ejus successores observarunt, instituta, & per viros providos & Sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conservata extitit. Rursúsque animadvertentes, quòd hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritûs Sancti, & præconibus verbi Dei, qui præter ceteros in Ordinibus fratrum Mendicantium

Matt. 16.

gratia aſſiſtente Divina, in copioſo numero reperiuntur) aſſiduè coleretur, vepribus malorum, & ſentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non ab intimis cordis noſtri dolere, quòd inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius, juxta Apoſtolum, onera portare deberent; diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Unde cùm vellemus ſuper his, eâ quâ decet maturitate conſulere, Venerabilibus Fratribus noſtris Gullelmo Hoſtienſi, & Angelo Præneſtin. Epiſcopis; & dilectis filiis noſtris Juliano, tituli Sancti Petri ad vincula, ac Petro, tituli Sancti Sixti, Presbyteris Cardinalibus, vivæ vocis oraculo commiſimus, & mandavimus, ut à ſingulis Partibus prædictis, vel eorum Procuratoribus legitimis, auditis hinc inde propoſitis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem Epiſcopi & Cardinales ſtatutis loco & tempore, convocatis, auditis, & intellectis, Partibus prædictis, ut præfertur, & in præmiſſis graviter & conſultè procedentes, Partes ipſas de communi earumdem conſenſu, ad concordiam infrà ſcriptam perduxerunt. Videlicet, quòd ipſi Parœciani Sacerdotes de cetero non dicant à Mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cùm in veritate fides noſtra ſit illuminata, & Eccleſia exaltata per eoſdem, & præſertim per Ordines Prædicatorum & Minorum, ut Jura teſtantur. Quódque Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parœcianos non teneri audire Miſſam in eorum Parœciis diebus Feſtivis & Dominicis; cùm jure ſit cautum illis diebus Parœcianos teneri audire Miſſam in eorum Parœciali Eccleſia; niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent. Quódque etiam nec Fratres, nec Curati inducant aliquo modo Laicos ad eligendum ſepulturam apud eos, & benè caveant propter pœnas quas imponunt Canones, cùm ſit libera. Quòd etiam ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quòd Parœciani non ſint obligati, ſaltem in Paſchate, proprio confiteri Sacerdoti: quia de jure [i] tenetur Parœcianus, ſaltem in Paſchate, proprio confiteri Sacerdoti. Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi quominus ſecundùm juris communis & privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, confeſſiones audire, & pœnitentias injungere valeant. Quòd etiam de cetero inter ipſos Fratres Mendicantes, & Curatos, quoad effectum prædicandi, Horas cantandi, & campanas pulſandi, ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in ipſo oppido Eslingenſi. Et caſu quo veniat aliqua occaſio ſive neceſſitas, non fiat commutatio temporis, vel horæ, in ipſis prædicationibus fiendis; niſi de conſenſu partium. Quódque etiam ipſi Fratres in ſermonibus eorum non detrahant Prælatis, & Rectoribus Parœcialium Eccleſiarum: neque etiam populos à ſuarum Eccleſiarum Parœcialium frequentia & acceſſu abſtrahant, ſive retrahant quoquo modo. Et vice verſa ipſi Rectores & Prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus; ſed illum favorem, quem poſſunt, eis impendant, & in omnibus, & per omnia præſtent: ita, ut vera unitas & perfecta charitas inter eos oſtendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris; qui Apoſtolis ſuis dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes ſuper his opportunè provideri, motu proprio, non ad alicujus ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra certa ſcientia & mera voluntate, concordiam prædictam, ac omnia & ſingula per præfatos Epiſcopos & Cardinales ordinata (ad hoc, ut perpetuò inconcuſſa perſiſtant) auctoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuò ſubſiſtere debere decernimus: ſupplentes omnes & ſingulos defectus, tam juris, quàm facti, ſi qui forſan intervenerunt in eiſdem. Injungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Plebanis, Rectoribus, Curatis, necnon Prioribus, Gardianis, & ſingulis Fratribus Ordinum Mendicantium, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contrà facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus, eo ipſo, à qua abſolvi nequeant, niſi de expreſſo conſenſu Partis læſæ, & debita ſatisfactione prævia, inviolabiliter obſervent: & quantùm in eis eſt, ab aliis obſervari faciant. Et inſuper quaſcunque lites & cauſas coram quibuſcunque cauſarum Palatii Apoſtolici Auditoribus, ſeu alibi occaſione præmiſſorum, inter dilectos filios Decanum & Capitulum Eccleſiæ Spiren. & Curatum dicti oppidi, ac Fratres prædictos indeciſas pendentes: Illarum ſtatus, tenores, & formas, & in eis geſta & actitata, præſentibus pro expreſſis habentes, ad nos harum ſerie, motu, ſcientiâ & auctoritate prædictis advocamus: & litem ſeu lites ipſas penitùs extinguimus: Et ambabus partibus prædictis, litis hujuſmodi conſortibus, ſeu illis adhærentibus perpetuum ſilentium imponimus; non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac privilegiis eiſdem Fratribus in genere vel in ſpecie conceſſis, ceteríſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. CCCCLXXVIII. XV. Kal. Julii, Pontificatûs noſtri anno ſeptimo.

Gal. 6.

Joan. 14.

[i] *Cap. Utriuſque ſexûs. de pœn. & remiſſ.*

FINIS LIBRI PRIMI.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM

LIBER SECUNDUS.

DE JUDICIIS.

Titulus I.

I. Joannes XXII. [c. an. 1327. *Avenioni.*]

Decretalem, Super Cathedram, *quæ est in Cle. in cap. Dudum innovata, jubet observari: neque propter illam debent Religiosi Mendicantes esse molesti & graves Prælatis, neque Prælati ipsis Religiosis. Et si sint aliquæ injuriæ, vel molestationes hinc inde factæ, Papa vult justitiæ complementum breviter exhiberi summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura judicii; vel aliter, prout qualitas excessuum exigit, non obstantibus quibuscunque obstaculis, quæ possent his obviare.*

Frequentes imò innumerosæ quodammodo de diversis mundi partibus venerabilium Fratrum nostrorum Episcoporum, aliorúmque Superiorum Prælatorum, necnon dilectorum filiorum Rectorum, Curatorum, & Parœcialium Sacerdotum querelæ contra dilectos filios Fratres Prædicatorum & Minorum Ordinum, nostrum & Sedis Apostolicæ excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd iidem Fratres Decretalem dudum editam à felicis recordationis Bonifacio Papa VIII. prædecessore nostro, quæ incipit, Super Cathedram; ac per piæ memoriæ Clementem Papam V. prædecessorem nostrum in Vienensi Concilio innovatam temerè observare non curant; sed ipsam transgredi non timentes, in ejusdem Sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorumdem & Ecclesiarum Parœcialium præjudicium & gravamen. Intelleximus quoque, quòd plerumque præfatis dictorum Prædicatorum & Minorum, necnon Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum Ordinum Fratribus; in cujus Ordinis dictorum Eremitarum personis idem prædecessor Bonifacius Constitutionem prædictam, in qua tantùm de ipsis Prædicatorum & Minorum cavebatur Ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcussè servari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum Fratrum Ordinem, nos subsequenter Constitutionem eandem, quoad omnia in ea contenta duximus extendendam; à prædictis Episcopis, Prælatis, Rectoribus, Curatis, & Sacerdotibus, contra tenorem Constitutionis prædictæ graves injuriæ atque molestiæ in diversis partibus inferuntur. Nuper pro parte ven. Fratris nostri Archiepiscopi Burdegal. & dilectorum filiorum Capitulorum Majoris Burdegal. & aliarum Ecclesiarum, Prioratuum, Conventuum, Rectorum, Curatorum, Sacerdotum, & Vicariorum, Parœcialium, ac Clericorum, tam Regularium, quàm Secularium civitatis & diœcesis prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorumdem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum Ordinum Fratres contra tenorem Decretalis ejusdem, multa eisdem & eorum singulis gravamina & injurias inferunt & jacturas. Quia igitur parum esset jura condere, nisi qui ea tueatur, existat: Nos volentes, de Fratrum nostrorum consilio, Decretalem prædictam, Super Cathedram, irrefragabiliter observari; Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrûm per vos, seu alium, vel alios, etiamsi sint extra loca, in quibus estis Conservatores, seu Judices deputati, tam eisdem Archiepiscopo, Capitulis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero civitatis & diœcesis prædictarum, & eorum cuilibet adversùs prædictos, quàm converso eisdem Fratribus adversùs Archiepiscopum, Capitula, Prælatos, Priores, Conventus, Rectores, Sacerdotes, Vicarios, ac Clerum, præfatos, & singulos eorumdem efficacibus defensionibus præsidio assistentes, ac facientes Decretalem prædictam, quoad omnia ejus Capitula, prout jacent, firmiter observari: non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos Fratres dictorum Ordinum eisdem Archiepiscopis, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero, vel alicui seu aliquibus eorumdem, nec etiam prædictos Archiepiscopum, Capitula, Prælatos, Conventus, Rectores, Curatos, Sacerdotes, Vicarios, ac Clerum, seu aliquem, vel aliquos ipsorum eisdem Fratribus gravamina, ac injurias irrogari: Facturi ipsis hinc inde, de quibuscunque injuriis, molestationibus, gravaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem Constitutionis ejusdem, in illis videlicet quæ judicialem requirunt indaginem, summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu judicii & figura; in aliis verò prout qualitas ipsorum exigit, justitiæ complementum: Molestatores minores & majores hujusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocunque & quotiescunque expedierit, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo; non obstantibus quibuscunque exceptionibus, specialibus vel generalibus, tam Fratribus & Ordinibus prædictis; vel alicui, seu aliquibus Fratrum & Ordinum eorumdem; quàm præfatis Archiepiscopo, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus communiter vel divisim, sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis, ac ejusdem Bonifacii, quo cavetur ne aliquis extra suam civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra dietam unam à fine suæ diœcesis ad judicium evocetur: seu ne Judices & Conservatores à Sede deputati prædicta, extra civitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere; aut aliquos ultra unam dietam à fine dœcesis ejusdem trahere præsumant; dummodo ultra duas dietas aliquis extra suam civitatem auctoritate præsentium non trahatur. Seu, quòd de manifestis injuriis, molestiis, & aliis, quæ judicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secùs egerint, & etiam id procurantes adjectis) Conservatores se nullatenus intromittant: quàm aliis quibuscunque Constitutionibus à Romano Pontifice, tam de Judicibus delegatis & Conservatoribus; quàm personis ultra earum numerum per Literas Apostolicas ad Judicem non vocandis, aut aliis edictis, quæ nostræ possent jurisdictioni, aut potestati, ejúsque exercitio liberè quomodolibet obviare. Seu si tam eisdem Fratribus, vel eorum Ordinibus, aut alicui, seu aliquibus Fratrum & Ordinum prædictorum, quàm Archiepiscopo, Capitulis, Prælatis, Prioribus, Conventibus, Rectoribus, Curatis, Sacerdotibus, Vicariis, ac Clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusvis aliis communiter, vel divisim à præfata Sede sit indultum, quòd excommunicari, suspendi, vel interdici, seu extrà vel ultrà, circa vel alio quocunque modo ad judicium evocari non possint, per Literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi, & de eorum personis, locis, hominibus, Ordinibus, & nominibus propriis mentionem: & quibuslibet aliis indulgentiis, seu privilegiis dictæ Sedis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, nostræ jurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorúmque totis tenoribus, de verbo ad verbum specialem oporteat in nostris literis fieri mentionem. Ceterùm Judicibus, seu Conservatoribus quibuscunque per Literas Apostolicas sub quacunque alia, quàm præsenti verborum forma vel expressione confectas, eisdem prædictorum Prædicatorum Minorum, Eremitarum, ac Carmelitarum Ordinum Fratribus, seu ipsis Ordinibus communiter vel divisim, super damnis & injuriis, & aliis quibuscunque rebus, seu negotiis aliàs deputatis, & subdelegatis eorum, præsentibus & futuris auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate Literarum Papalium, prætextu seu occasione quorumcunque damnorum vel injuriarum, sive gravaminum, contra tenorem prædictæ Constitutionis, Super Cathedram, ipsis Fratribus, seu eorum Ordinibus antedictis communiter, vel divisim à quibuscunque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in posterum coram se alicui deinceps ad judicium, vel aliàs quoquo modo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem hujusmodi non solùm ad futura, sed etiam ad quovis modo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi; ac decernentes præfatas Literas, & processus eorum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, gravamina, & injurias hujusmodi contra tenorem dictæ Constitutionis illata & inferenda, ut dictum est, deinceps aliquatenus non extendi: ac etiam irritum & inane si secùs super præmissis per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus injungentes ut inhibitionem nostram hujusmodi ad dictorum Judicum seu Conservatorum & Subdelegatorum notitiam, de quibus

vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, quòd quilibet vestrûm prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quódque à data præsentium sit vobis & unicuique vestrûm in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & non cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & jurisdictio vestra, & cujuslibet vestrûm in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset; Constitutione prædicta super Conservatoribus, & aliis quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Avinion. x. Kalend. Februarii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

DE DILATIONIBUS.

Titulus II.

I. Joannes XXII. [c. an. 1325. *Avenioni.*]

Præmisso eleganti exordio, ostensisque periculis, quæ proveniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptoriè fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur, prout justitia suadebit.

IN delictorum diversorum nexibus ac tenebris involutos, plerumque trahit in majorum scelerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam etsi diversos diversa delicta coinquinent, sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhausta eorum voragine, devolvuntur, quòd dummodo suas ingluvies, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, imò jacturis spiritalibus temerè immergentes, honori Dei, & animarum saluti, ac sacrorum Canonum, & Imperialibus edictis, & juribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè jamdudum ad nostri Apostolatûs auditum multorum fide digna relatio sæpiùs etiam repetita perduxit, & fama jam publica per facti evidentiam divulgata effecit notorium, nonnullos esse in Lombardiæ superioris, & Marchiæ Januensis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita, cudunt & fabricant, seu cudi & fabricari faciunt florenos auri, secundùm formam, & signum, & coinum ac circumferentias literarum, qui in civitate Florentiæ (à tempore, cujus non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præsenti. Et quamvis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati in vero & solito florenorum ejusdem civitatis pondere communiter, & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen, simulata eorum effigie, personas, ut plurimùm simplices, & quandoque etiam in hujusmodi rebus expertas decipiunt, ipsásque damnis rerum, & periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt. Cùm etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos & florenos tantæ similitudinis peritiam discernendi. Nos itaque tantis, & præcipuè animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes & singulos talium præsumptores; ipsis nihilominus districtiùs inhibentes, quatenus deinceps à cusione & fabricatione florenorum hujusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant. Nihilominus præsentis edicti peremptorii auctoritate citantes eosdem, ac eorum singulos sub pœna privationis juris, si quod eis super cudendis florenis competit, quam ipsos cessante justo impedimento (si in exequendis mandatis nostris hujusmodi remissi seu negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, ut intra trium mensium spatium à data præsentium numerandum per se, vel per Procuratorem idoneum Apostolico conspectui se præsentent, propondituri, quo jure ipsis florenos competat jus cudendi; ac exhibituri privilegium, si quod super hoc habeant, vel jus aliud, si quod sibi credant competere, ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi, & recepturi quod justitia suadebit: Intimantes eisdem, quòd si non venerint, nos contra ipsos super præmissis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit justitia, ipsorum absentia non obstante. Ut autem hujusmodi nostra nuntiatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam sive membranam citationem atque monitionem hujusmodi continentes, in majoris Ecclesiæ Avinionensis affigi ostiis faciemus. Quæ processum hujusmodi suo quasi sonoro præconio, & patulo judicio publicabunt, ut prædicti moniti & citati, & alii quicunque, qui suâ crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus hujusmodi non pervenerit, vel quòd ignoraverint eundem, cùm non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum [a], vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinioni VI. Kalendas Decemb. Pontificatûs nostri anno nono.

[a] Occultum non præsumitur quod omnibus publicatur.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

Titulus III.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1301. *Romæ.*]

Citationes etiam extra dies solennes publicè factæ de mandato Papæ, in audientia Literarum Apostolicarum, vel Papali palatio, affixæ januis majoris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter devenissent. Restringitur tamen hæc Extravagans ad illos qui impediunt ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest. ut c. 1. de judi. in Cle.

REm non novam aggredimur, neque viam insolitam ambulamus; sed anterioris juris calcatam vestigiis præsentis Constitutionis indubitato roboramus suffragio & inconcusso munimine stabilimus. Est siquidem jam sancitum quòd propositum publicæ citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam se celando, ne ad eum possit pervenire citatio, appareátque contumax qui sic agit. Quódque in albo Prætoris hujusmodi edicta proposita suæ jurisdictioni subjectos arceant [b], & adstringant magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel literis citarentur. Jus enim quod talem modum citationibus proposuit, violenter præsumpsisse credendum est, ut quæ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam devenirent. Unde ad præbendam omnibus eorum, quæ sanciuntur, plenam lectionem, & notionem, mandatur legem tabulis aut lapidibus sculptam, sanctissimæ Ecclesiæ describi porticibus & affigi. Præmissis igitur in debitam considerationem deductis; ac in lance irrefragabilis rationis appensis: Nos, qui universis, disponente Domino, præesse dignoscimur, volentes per hanc novellam Constitutionem aliquid circa prædicta statuta expressiùs inveniri: declaramus, de Fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuò valituro firmamus, & statuimus, ut citationes auctoritate Apostolica de quibuscunque personis undecunque & ubicunque sint, cujuscunque status, dignitatis vel præeminentiæ Ecclesiasticæ, vel mundanæ, etiamsi Imperiali vel regali fulgeant Dignitate; præsertim si impediant, vel faciant per se, vel per alios quoquo modo, ne citationes ipsæ ad eos perveniant, ex quacunque causa faciendo, ut citandorum domicilia, sive loca tutè vel liberè adiri non possint; cùm, prout scriptum est, existimare debeamus, an eò ire liceat ubi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo Prætoris, etiam extra solennes dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueverunt generales processus, publicè id nobis specialiter, & ex certa scientia jubentibus, factæ in audientia literarum nostrarum, aut in aula nostri Palatii, postmodum affigendæ januis majoris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, ut cunctis possint patere, & ita deferri citatis, sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem, consideratâ locorum distantiâ, volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut si eos personaliter apprehendissent; non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, & Literis Apostolicis generalibus, aut specialibus, quibuscunque personis Pontificali, Imperiali, Regali, vel alia Ecclesiastica seu mundana Dignitate præditis; aliísque inferioribus Ecclesiis, Monasteriis, locis, Collegiis, & Universitatibus in quacunque forma verborum concessis; per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri: etiamsi de ipsis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, Monasteriorum, Ecclesiarum, locorum illorum, quibus conceduntur, vel eorum Ordinibus, aut Dignitatibus, oporteat in nostris Literis fieri mentionem.

[b] *Fortassis legendum*, arctent.

FINIS LIBRI SECUNDI.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM
LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS I.

I. JOANNES XXII. [c. an. 1322. *Avenioni.*]

Præmissa Musicæ artis plurima laude, Cantorum lascivia melodia reprobatur, qui contra honestatem Clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et Cantores ipsi, tam exempti, quàm non exempti, per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc Extravagans aptè locari sub tit. De celebratione Miss.

DOCTA Sanctorum Patrum decrevit auctoritas, ut in divinæ laudis officiis, quæ debitæ servitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallentium gravitas placida modulatione decantet.
Eccle. 47. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cùm Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque canticibus devotionem accendunt: inde etenim in Ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipitur, ut Fidelium devotio excitetur; in hoc nocturnum diurnúmque Officium, & Missarum celebritates assiduè Clero ac populo sub maturo tenore, distinctáque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli novellæ scholæ discipuli, dum temporibus mensurandis invigilant, novis notis intendunt, fingere suas, quàm antiquas cantare malunt, in semibreves & minimas Ecclesiastica cantantur, notulis percutiuntur: nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeò ut interdum antiphonarii, & gradualis fundamenta despiciant, ignorent super quo ædificant, tonos nesciant, quos non discernunt imò confundunt; cùm ex earum multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensionésque temperatæ, plani cantus, quibus toni ipsi secernuntur, adinvicem obfuscentur: currunt enim, & non quiescunt; aures inebriant, & non medentur; gestibus simulant quod depromunt, quibus devotio quærenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur. Non enim inquit frustrà ipse Boëtius, Lascivus animus, vel lascivioribus delectatur modis, vel eosdem sæpè audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideò dudum nos, & Fratres nostri correctione indigere percepimus, hoc relegare, imò prorsùs abjicere, & ab eadem Ecclesia Dei profligare efficaciùs properamus. Quocirca de ipsorum Fratrum consilio districtè præcipimus, ut nullus deinceps talia, vel his similia in dictis Officiis, præsertim Horis Canonicis, vel cùm Missarum solennia celebrantur, attentare præsumat. Si quis verò contrà fecerit, per Ordinarios locorum ubi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis verò per Præpositos seu Prælatos suos, ad quos aliàs correctio, & punitio culparum, & excessuum hujusmodi, vel similium pertinere dignoscitur; vel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies, auctoritate hujus Canonis, puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis præcipuè, sive solennibus in Missis, & præfatis Divinis Officiis aliquæ consonantiæ, quæ melodiam sapiunt, putà octavæ, quintæ, quartæ, & hujusmodi supra cantum Ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen, ut ipsius cantûs integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de benè morata Musica immutetur, maximè cùm hujusmodi consonantiæ auditum demulceant, devotionem provocent, & psallentium Deo animos torpere non sinant. Actum & datum, &c.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS II.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1295. *Romæ.*]

Cùm Beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reservat. Vide cap. 2. & 3. & cap. Præsenti. eod. tit. lib. 6.

PIÆ solicitudinis studio ducimur, ut Dignitates, Personatus, Præbendæ, aliáque Beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura, quæ apud Sedem Apostolicam vacare noscuntur, personis conferantur idoneis [a]; per quas in eis debita impendantur obsequia, & Divinorum cultus exerceatur solicitè in eisdem. Inde fit, quòd nos hujusmodi Dignitates, Personatus, Præbendas, Ecclesias, & alia Ecclesiastica Beneficia, quæ apud Sedem eandem intra unum mensem à data præsentium hactenus in curia vacaverint computandum, & quæ ex nunc apud eam vacaverint, in futurum provisioni Sedis ejusdem auctoritate Apostolica reservamus: decernentes ex nunc irritum & inane, si secùs in hac parte scienter vel ignoranter, per quemcunque seu quoscunque, Apostolica, vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. III. Nonas Maji, anno primo.

[a] Vide Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. Cap.* 12.

II. CLEMENS V. [c. an. 1306. *in Tuscia.*]

Provisiones sub titulo Commendæ factas de Ecclesiis Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & Monasteriis ad petitionem Regum vel quorumcunque Magnatum, revocat.

EX supernæ Providentia Majestatis, cujus universa dispositione reguntur, ad Apostolicæ præeminentiam Dignitatis, licèt insufficientibus meritis, evocati, gregem Dominicum nostræ vigilantiæ creditum undique contemplamur; illúmque salubri studemus Pastoris more vigili (quantùm nobis ex alto permittitur) observantiâ custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cujus exercemus vices in terris, dignam in extremo judicio reddere rationem. Ideóque nos diligens cura solicitat, continua pulsat instantia, & curiosa solicitudo perurget, ut circa Fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis & promptis operibus intendamus, quòd per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam Matrem Ecclesiam devotio filiorum concrescat, ipsorum cessent gravamina, & tranquillitatis ei proveniat incrementum: quod tunc rectè agere credimus, cùm molestis eventibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. Sanè pridem nos, licèt insufficientibus meritis ad summum Apostolatûs apicem, sicut Domino placuit, evocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ Regum, Prælatorum, Magnatum, & aliorum nobilium personarum Ecclesiasticarum & Secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum gradum hujusmodi promotionis habuimus; tum quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: Aliquibus verò ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentiâ complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis Clericis, & personis Ecclesiasticis, Religiosis & Secularibus diversorum Ordinum, dignitatis, conditionum & statuum Patriarchales, Archiepiscopales & Episcopales, Ecclesias ac Monasteria destituta Pastoribus, sub commendæ, vel custodiæ seu curæ vel guardiæ, aut administrationis titulo, nominéve notabili duximus perpetuò, ad vitam, seu ad certi temporis spatium committenda, super his, an tales videlicet tantásque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, usque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitavit Omnipotens; nequivimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum utcunque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demúmque prospeximus evidenter, quòd Ecclesiarum & Monasteriorum eorumdem cura negligitur, bona & jura dissipantur ipsorum, ac subjectis eis personis & populis spiritaliter plurimùm & temporaliter derogatur, eísque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum: ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ Matri Ecclesiæ, quæ, disponente Domino, ipsorum caput fore dignoscitur & magistra, graviora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis dispendiis ulteriùs causam relinquere; sed volentes potiùs opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere:

omnes

omnes & ſingulas promiſſiones [1] hujuſmodi per nos, ut præmittitur, factas, quibuſcunque cujuſcunque ordinis, dignitatis, aut ſtatûs; ſed etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noſcantur, auctoritate Apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia revocamus, caſſamus & annullamus; & decernimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Piſatum Burdigalenſ. diœceſ. x. Kalendas Martii, anno ſecundo.

¶ PITH. [1] *Promiſſiones.*] Meliùs, *proviſiones.*

III. CLEMENS V. [c. an. 1306. *in Gallia.*]

Beneficia majora & minora, vacantia & vacatura, præſertim in Provincia Burdegalen. Clemens V. certis ex cauſis ſuæ diſpoſitioni reſervavit, cum appoſitione decreti.

ETſi in temporalium diſpoſitione bonorum habenda ſit diſcretionis cautela, præcipuè, ut ea dignè & laudabiliter diſponantur: in Eccleſiaſticis tamen rebus multò fortiùs invigilare noſtra debet intentio, ut juxta perſonarum conditiones & ſtatus, ad Divini nominis laudem, & ipſarum utilitatem provideatur ex merito Eccleſiaſticis perſonis; cùm juxta Canonicas ſanctiones [b], nihil ſit quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumantur ad regimen animarum. Hac igitur conſideratione moti ſpecialiter Burdegal. Eccleſiam, de qua licèt immeriti ſumus noviter ad hunc ſtatum ſummi Apoſtolatûs aſſumpti, & Monaſterium Sanctæ Crucis Burdegal. Ordinis S. Benedicti, etiam vacans per obitum quondam Fratris Gulielmi de Bobio Abbatis ejuſdem. Et generaliter Patriarchales, Archiepiſcopales, Epiſcopales Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, & quoslibet Perſonatus, Dignitates vel Officia, cujuſcunque ordinis & conditionis exiſtant; necnon Canonicatus, Præbendas, Eccleſias cum cura vel ſine cura, & alia quælibet Beneficia Eccleſiaſtica, quocunque nomine appellentur, quæ apud Sedem Apoſtolicam vacare noſcuntur ad præſens, & quæ toto noſtri Pontificatûs tempore vacare contigerit in futurum; proviſioni, collationi & diſpoſitioni noſtræ & Sedis ejuſdem hac vice auctoritate Apoſtolica reſervamus: decernentes ex nunc irritum & inane, ſi quid contra hoc per quoſcunque, quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari: Conſtitutione Clementis IV. & Bonif. VIII. Rom. Pont. præd. noſt. & aliâ quâlibet in contrarium editâ non obſtante. Et quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur, hac reſervatione noſtra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia Bullam noſtram non habemus ad præſens, ad cautelam præſentium & memoriam futurorum hujuſmodi reſervationem cum præmiſſi interpoſitione decreti ſcribi, & in publicam formam redigi juſſimus per Bernardum Caprarii publicum Notarium infrà ſcriptum: quam etiam ſigilli (quo utebamur olim Burdeg. Eccleſiæ præſidentes) fecimus appenſione muniri. Datum Burdeg. 11. Kal. Aug. Pontificatûs noſtri anno primo.

[b] In Concilio Lateranenſi ſub Inno. IV. ca. 26. refertur *in c. Nihil eſt, extr. de elect.*

IV. JOANNES XXII. Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. [c. an. 1317. *Avenioni.*]

Papa hìc primò ambitionem & importunitatem quorumdam Religioſorum & Secularium ſuper obtinendis pluribus Beneficiis diſpenſativè, qui inſufficientes quandoque erant pro uno, in diverſis locis, Regnis, & aliis locis diſtantibus recitans, apponit plures ex hoc contigentes inconvenientias, & tandem ſtatuit, quòd omnes (exceptis Cardinalibus, ac Regum filiis) qui ſuper pluralitate Beneficiorum, quæ aliàs de jure non poterant obtineri, diſpenſationem obtinent, unum cum cura, aliud ſine cura poſſint à tempore notitiæ eligere intra menſem, & alia cum effectu dimittere teneantur: aliàs omnibus ſic diſpenſati ſint ipſo jure privati. Et idem de Beneficiis, in quibus jus eſt ad rem dum vacabunt, de pluribus etiam talibus, injuſtè tamen & ſine diſpenſatione detentis, ordinat, quod ultimum obtineant, & omnia alia dimittant intra menſem, alioquin omnibus ſint privati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimiſſionem de primo faciant coram Ordinario cum effectu, alioquin ſint omnibus ipſo jure privati. Quæ omnia ſic vacantia diſpoſitioni Apoſt. Sedis reſervat, interpretans Ordinarios in hoc caſu ſolos Diœceſanos Beneficiorum ſic dimiſſorum. Item hoc vult de ſolis Beneficiis intelligi, in quibus quis per ſe, vel Vicarium ſuum temporalem, curam animarum, vel ſpiritalem juriſdictionem exercet de conſuetudine vel de jure. H. d. De Lau.

EXecrabilis [c] quorumdam tam Religioſorum quàm Secularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens, eò magis inſatiabilis creditur, quò ſibi ampliùs indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerumque noſcuntur, ut unus interdum etiam ad unum Beneficium Eccleſiaſticum minùs idoneus, in diverſis Eccleſiis nedum vicinis, ſed ab invicem longè diſtantibus, imò nonnunquam in diverſorum Regnorum partibus ſituatis, plures quàm duas vel tres aut plures etiam Dignitates vel Perſonatus, Officia ſeu Prioratus, aut diverſa Eccleſiaſtica Beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſativè, cùm aliàs non liceret de jure communi recipere, & ſimul licitè retinere. Unde inter cetera, inconvenientia infrà ſcripta naſcuntur, quòd videlicet interdum unus, qui unum, quamvis modicum, vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate, ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æquâ diſtributione collatâ. Habentibus ipſa paratur vagandi materia, divini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis Beneficiis debita non ſervatur; & dum non ſunt ſui in unaquaque regione Rectores, Eccleſiarum detrahitur commodis & honori: quæ carentes defenſorum auxilio in juribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur, ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: Et, quod amariùs eſt dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum ſentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis, tantíſque diſcriminibus occurrere cupientes, omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, Prioratuum, aut Beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris cuicunque perſonæ conceſſas, (Cardinalibus tamen ſanctæ Rom. Eccle. qui circa nos univerſali Eccleſiæ ſerviendo, ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt; ac Regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum, ac generis claritatem, ſunt potioris prærogativâ gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum Fratribus noſtris habita diligenti, de ipſorum conſilio, & ex certa noſtra ſcientia, in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium Beneficiorum multitudinem refrenemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum hujuſmodi totaliter non fruſtrentur. Statuimus itaque, & de Fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem hujuſmodi Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, aut Prioratuum ſeu Beneficiorum, quæ aliàs abſque alia diſpenſatione legitima obtinere nequibant, unum tantùm ex Dignitatibus, Perſonatibus, Officiis, Prioratibus, Eccleſiis, vel Beneficiis hujuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum Dignitate, Perſonatu vel Officio, Prioratu, Eccleſia, vel Beneficio ſine cura, quæ habere maluerint prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ poſſint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra menſem, numerandum a tempore notitiæ Conſtitutionis iſtius. Ceteris Beneficiis cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter antè non poterant de jure abſque diſpenſatione aliqua licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram Ordinariis ſub teſtimonio publico intra idem tempus verbaliter vel realiter cum effectu dimiſſis, abſque eo, quòd ad illa nunquam ſine nova collatione ab eo, qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quàm àliis omnibus Beneficiis, quæ virtute hujuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant, ut præfertur, ſint ipſo jure privati, & prorsùs inhabiles ad ſimilia Beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui Dignitates, Perſonatus, Officia, Prioratus, vel alia Beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ jus tribuat juxta noſtram moderationem præſcriptam, obtinent, & alia ſimilia Beneficia noſtrarum vel eorumdem Prædeceſſorum auctoritate Literarum exſpectant, cum quibus eſt, ut illa cùm vacaverint recipere, & unà cum obtentis retinere licitè valeant diſpenſatum: nolumus derogari, quin ea cùm vacaverint intra dicti temporis ſpatium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta, ac licitè retinere, pœnas ſimiles incurſuri, ſi hujuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porrò quia quorumdam oculos ſic avaræ cupiditatis vitium excæcavit, quòd plura talia Beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: Nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, ut omnia & ſingula Beneficia ſic detenta (illo tamen retento, quod ultimò receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat jus eiſdem) intra tempus, ut præſcribitur, limitatum verbo & facto, ac ſine fraude, coram Ordinariis ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, & illo ſint ipſo jure privati, in quo jus eis aliàs competebat, & inhabiles penitùs ad quæcunque obtinenda Eccleſiaſtica Beneficia cenſeantur. Qui verò deinceps receperint Dignitatem vel Perſonatum, ſeu Officium, aut aliud Beneficium curam animarum habens annexam, ſi anteà ſimile Beneficium obtinebant, illud quo ipſo jure (poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus, quominus habeant, ſteterit) privati noſcuntur, abſque moræ diſpendio in Ordinariorum manibus dimittere debeant, pari modo: alioquin extunc ſint ipſo jure ſecundo privati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos Ordines, quinetiam ad habendum quodcunque aliud Eccleſiaſticum Beneficium inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula Beneficia vacatura, ut præmittitur, vel dimiſſa noſtræ & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorum Fratrum conſilio reſervamus: Inhibentes ne quis præter Rom. Pont. quacunque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de hujuſmodi Beneficiis diſponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innovare hoc quoquo modo præſumat. Nos enim ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Ceterùm Ordinarios intelligimus in caſibus ſupraſcriptis Epiſcopos, in quorum civitatibus, vel diœceſibus conſiſtunt

[c] Vide Conc. Trid. *ſeſſ. 7. de reform. ca. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de reform. c. 17.*

Beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundùm præmissa dimitti; aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel Ecclesiis Cathedralibus vacantibus Capitula earumdem. Et hi de Beneficiis tam dimissis, quàm, ut præmittitur, perditis, nos vel Apost. Sedem certificare studeant, quamprimùm commodè poterunt indilatè, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantùm autem ad modificationem personatuum attinet antè fatam, illa duntaxat, & non alia Beneficia Ecclesiastica, quocunque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ Parœcias habent, in quibus est animarum cura annexa, non per Vicarios perpetuos, sed per Rectores, aut Ministros Beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales Vicarios exercenda. Necnon etiam illa, quorum Ministris, ratione Beneficiorum hujusmodi, competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absolvere de consuetudine, vel de jure, juribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quoad cetera, permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis statutorum constitutionum, reservationis, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinioni Kalend. Decemb. Pontificatûs nostri anno secundo.

V. JOANNES XXII. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Episcopatus Tholozanus, in reditibus plurimùm abundans, in novam Metropolim, propter multiplices causas hic expressas, erigitur, cui pro Suffraganeis Ecclesiis sunt deputatæ quatuor villæ in novas civitates erectæ, adjectâ cum illis Ecclesiâ Apamiarum. Et quibus Episcopis & Archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro reditibus sit assignatum, hic exprimitur: & tandem censuræ Ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Adverte quòd Ecclesia de Vauro, & Ecclesia de Mirapice, sunt sub Ecclesia Tholozana, tanquam Suffraganeæ, licèt de illis hic nulla mentio fiat. Utilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & dividendi Ecclesias, alias aliis subjiciendi, & alias ab aliis eximendi, & ad solum Papam hæc omnia spectare; cui in singulari privilegio majores causæ majoráque negotia reservantur, patet in *cap. 1. de transla. Episco.* cum suis concor.

Matth. 9. SAlvator noster, cujus nutui cuncta serviunt, in agro mundi hujus messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum esse, ut in illam operarios mitteret, censuit; & ipse idem etiam exiens manè, veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, sicut eodem Domino disponente Vicarius ejus in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Ubi ergo superexcrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adjicere, & juxta Propheticum verbum augere custodiam, custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare. Sanè considerantes attentiùs, & intra pectoris claustra meditatione solicita revolventes, quòd in tanta multitudine populi, quantâ fœcundavit Altissimus civitatem & diœcesim Tholozanam; singulorùm vultus nequibat, ut condecet, unicus Pastor inspicere, aut alias partes boni Pastoris implere: quódque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad unum tantùm à personis Ecclesiasticis, & mundanis recursum haberi. Attendentes etiam, quòd licèt Tholozanus Episcopatus reditibus abundaret immensis, non tamen superaret hucusque memoria, quòd ex suorum opulentia copiosa redituum aliquid in Ecclesia vel Diœcesi Tholozana provenisset in Divini cultûs augmentum: imò sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, ut multo jam tempore luxus circa carnis desideria, evectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut usus extraordinarii sibi vendicassent, ibidem, quasi totum patrimonium Crucifixi: & verendum erat ne Præsul unicus Tholozanus incrassatus & dilatatus, & excessivis hujusmodi opibus, aliàs su-
Deut. 8. perbus, periculosè recalcitrans, Deum factorem derelinqueret; & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos derivaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens Papa V. prædecessor noster eodem etiam tempore quo civitas & diœcesis antefatæ longè minùs in populo ac reditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creverint in utroque, & jugiter crescere dignoscantur: spiritu beatæ considerationis inductus, ad divisionem Episcopatûs ejusdem firmiter, dum viveret, intendebat; licèt morte præventus suum in hac parte nequiverit implere conceptum. Nos pium Prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum, quod prædictorum redituum copia excessiva produxit; quàm etiam cultum augere divinum, & spiritalem animarum profectum, quos (si juxta facultatis exigentiam, & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem utilitate Præsulum deputetur) indubiò provenire speramus, promovere salubriter intendentes: Præmissis & aliis suadentibus justis causis, & certa nostra scientia, de Fratrum nostrorum consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ad laudem Dei, exaltationem Ecclesiæ, Fideliúmque salutem, Episcopatum ipsum, dictámque Diœcesim Tholozanam Apostolica auctoritate dividimus in quinque Diœceses, quas per certos distingui limites faciemus: volentes ac decernentes, quòd præter civitatem Tholozanam, quæ suam propriam & distinctam habebit diœce. certis finibus limitandam, subscriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet eisdem consilio & auctoritate in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo insignimus: scilicet de Monte Albano, pridem de Caturcen. diœce. cui adjicietur certa pars dictæ quondam diœcesis Tholozanæ, ac Sancti Papuli, de Rivis, & de Lumberiis; & de ipsa quondam Tholozana diœce. existentes, quatuor separatas diœce. habeant certis limitibus distinguendas. Quódque Beati Martini de Monte Albano, ubi corpus Sancti Theodori Confessoris dicitur esse reconditum, prædictæ civitatis Montis Albani, & Beati Papuli dictæ civitatis Sancti Papuli, B. Mariæ de Lumberiaco, civitatis præfatæ Lumberiaci, necnon Beatæ Mariæ de Rivis, Ecclesiæ ipsius civitatis Rivensis, sint de cetero, & habeantur perpetuò Ecclesiæ Cathedrales. Et quia Ecclesia Tholozana, sicut solenniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulis efferenda est, ipsam hucusque Suffraganeam Ecclesiæ Narbonen. ac totam quondam diœce. Tholozanam, de Fratrum nostrorum consilio, & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni jurisdictione, potestate, ac subjectione Archiepiscopi, Capituli, & ejusdem Ecclesiæ Narbonensis penitùs eximentes, eam ad laudem Divini Nominis, & honorem Ecclesiæ sanctæ suæ in Archiepiscopalem, seu Metropolitanam erigimus, eámque honoribus & insigniis Sedis Metropolitanæ decoramus; auctoritate Apostolica decernendo, ut ex nunc pro Metropolitana Ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, ut ex quo de filia facta mater, Metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & Suffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem Provinciam habeat: ut ad judicium Archiepiscopi Tholozani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ Suffraganeorum Episcoporum & personarum Ecclesiasticarum, ac civitatum ejusdem Provinciæ juxta sacrorum statuta Canonum referantur. Nos præfatas quatuor civitates & Ecclesias Cathedrales cum eorum diœcesibus, ut præmittitur, distinguendas; necnon civitatem & Ecclesiam Apamiarum cum sua diœcesi, ex nunc ipsius Ecclesiæ Tholozanæ Suffraganeas, ac de Provincia Tholozana in perpetuum fore decernimus, & jure Metropo. subjicimus, & subjectas esse volumus eas illi. Prænominatas Montis Albani, quæ de diœce. Caturcen. & Bituricen. Provincia, & Apamiarum civitates, & Ecclesias, que de Provincia Narbon. hactenus fuisse noscuntur: Necnon reliquas tres civitates, & Ecclesias Sancti Papuli Riven. Lumberiacen. quæ ab olim de diœce. Tholozana fuerunt, cum earum diœce. Conventibus, Collegiis, sive Capitulis, à jurisdictione, potestate ac subjectione quacunque Bituricensis & Narbonensis Archiepiscoporum, ac Caturcensis, & quondam Tholozani Episcoporum, Capitulorum, & Abbatum atque Conventuum, & Ordinariorum quorumlibet aliorum Ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subjectæ, auctoritate præsentium perpetuò eximentes, de prædictorum consilio, & plenitudine potestatis. De bonis autem, reditibus, proventibus, & juribus dicti quondam Episcopatus ipsi Tholoza. ipsi Tholoza. decem millia & singulis aliis prædictis Ecclesiis (Apamiarum exceptâ, cui de ipsis bonis, reditibus & proventibus, juribus ultra illa quæ habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis Literis distinguendam) singula quinque millia librarum Turonen. annui reditûs, & perpetui proventûs, quæ quidem unicuique illarum, suisque Pontificibus dignitate, ac onere, & circumstantiis aliis attentè pensatis, debere sufficere vidimus, præter reditus, proventus, & jura quæ ad prædictas Ecclesias, & Conventus earum anteà pertinebant; de quibus ad honorem Dei, & ipsarum Ecclesiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc auctoritate prædicta, de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum Ecclesiarum Præsules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuilibet magis adjacentibus & vicinis, juxta distinctionem seu limitationem diœcesum singularum, per alias nostras Literas faciendam. Interim tamen distinctione, seu limitatione prædicta pendente, volumus, quòd eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, reditibus, proventibus, & juribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc providerimus deputandos. Residuum verò redituum, proventuum & jurium ipsorum, quod (facta de illis, ut præmissum est, assignatione) supererit, necnon jurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam Episcopatum Tholoza. usque ad tempus divisionis hujusmodi pertinebat, & quæ distinctione, seu limitatione post facta pendente faciemus per idoneas exerceri personas. Ac Beneficia, etiamsi Dignitates, Personatus ac Officia existant (exceptis his ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate Literarum Apostolicarum alicui, seu aliquibus jus est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus præjudicium generari) nunc & in antea usque ad distinctionem diœce. vacatura, dispositioni nostræ ac Sedis Apostolicæ, de Fratrum ipsorum consilio reservamus. Hæc igitur per dictæ Sedis prudentiam circumspectam sic statuta salubriter & utiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, &

robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes; auctoritate prædicta districtiùs inhibemus, ne aliquis, cujuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut statûs, etiamsi Archiepiscopali, vel Episcopali, seu Regia præfulgeat dignitate, hujusmodi ordinationem Aposto. reservationem, & alia supradicta quovis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secùs super his à quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint, cum effectu excommunicationis in personas, & interdicti in Universitates, ac suspensionis in Conventus, Capitula sive Collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non, nisi per Romanum Pontificem, absolutionis beneficium, præterquam in mortis [d] articulo, valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subjectionis, concessionis, donationis, deputationis, reservationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Avinion. VII. Kalend. Julii, Pontificatûs nostri anno primo.

[d] In articulo mortis nulla est casuum reservatio: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Concilium Triden. *sess. 14. c. 7. de casuum reservat.*

VI. IDEM. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Impedientes Episcopatûs Tholozani erectionem in Ecclesiam Cathedralem, & ejus divisionem in quinque diœc. ultra pœnas in Constitutione superiori declaratas, perdunt feuda, & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ Ecclesiasticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunque Beneficia Ecclesiastica.

NUper certis ex causis, quæ nostrum, & Fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam Episcopatum Tholozanum in Archiepiscopalem seu Metropolitanam ereximus Ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insignivimus vocabulo civitatis, quatuor Cathedrales Ecclesias creavimus; unam videlicet in villa Montis Albani, quondam Caturcen. diœc. adjicienda sibi certa parte quondam diœc. Tholoza. Alteram in villa Lumberiaci; aliam in villa Sancti Papuli, & aliam in villa de Rivis & de Robestria, quondam Tholoza. diœc. Quas quidem Ecclesias unà cum Apamiarum Ecclesia, tanquam Suffraganeas subjecimus ipsi Metropolitanæ Tholozanæ Ecclesiæ. De bonis quoque & reditibus dicti quondam Episcopatûs Tholozan. tam ipsi Tholozan. quàm prædictis Ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum sufficere vidimus, providimus assignandam, totali bonorum & redituum ipsorum residuo dispositioni nostræ & Sedis Apostolicæ reservato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decrevimus, & ordinavimus ex certa nostra scientia, de ipsorum Fratrum concordi consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, districtiùs inhibentes, ne quis cujuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut statûs, etiamsi Archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret, vel turbare: ac decernentes ex nunc irritum & inane, si secùs super his à quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius, excommunicationis in personas, interdicti in Universitates, ac suspensionis sententias in Capitula, Conventus, sive Collegia duximus promulgandas; prout hæc & alia in Apostolicis Literis inde confectis pleniùs continentur. Verùm quia ipsa nostra ordinatio eò efficaciùs & inviolabiliùs speratur servari, quò plurium & graviorum vallata fuerit adjectione pœnarum: Nos ad observationem inconcussam ipsius eò ampliùs anhelantes, quò evidentiùs in divini cultûs augmentum, & salutem fidelium animarum noscitur redundare; præfatis adjiciendo sententiis, omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta; seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium vel favorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cujuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aùt statûs Ecclesiastici vel mundani, etiamsi Archiepiscopali vel Episcopali, aut majori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium, ab hujusmodi impedimento, seu turbatione ac impensione consilii, auxilii vel favoris, resipuerint cum effectu; feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuscunque spiritalibus & temporalibus, etiamsi Dignitates vel Prælaturæ quævis fuerint, quæ ab Ecclesiis seu in Ecclesiis quibuscunque obtinebunt, seu obtinent, ex certa nostra scientia, & de ipsorum Fratrum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, privatos esse decernimus ipso facto: & sic liberè ipsa feuda, locationes, vel officia aut beneficia spiritualia & temporalia, Dignitates & Prælaturæ ad ipsas, ad quas spectant, revertantur Ecclesias, & devolvantur ad Rectores, Capitula, seu Collegia eorumdem, quòd de illis pro sua voluntate disponant: Et ad Dignitates & Prælaturas per electionem aut alium modum licitum, idoneas personas assumant: personasque Ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis, inhabilitamus ad quæcunque Ecclesiastica Beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Avinion. IV. Non. Augusti. Pontificatûs nostri anno primo.

VII. IDEM Bartholomæo Electo Narbo. Diœce. Aguelmo de Blavia Engolimen. Eduen. Archid. & Magistro Berengario de Lagiis, Lemovicen. & Narbo. Ecclesiarum Canonico. [c. an. 1323. *Avenione in Galliam.*]

Executores quatuor dantur, ad pœnas superiores solenniter publicandas.

NUper ex certis causis, quæ nostrum & Fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, &c. (ut suprà proxi. usque ad, Beneficia Ecclesiastica obtinenda.) Quocirca Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus privationem & inhabilitationem nostram hujusmodi vos omnes, seu tres vel duo, sive unus ex vobis, per vos vel alium seu alios in Ecclesiis & solennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, solenniter publicetis; ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Avinion. II. Idus Novemb. Pontificatûs nostri anno octavo.

VIII. IDEM Arnoldo Electo Lumbanen. [c. an. 1319. *Avenione in Galliam.*]

Dispensat cum quodam Abbate, ut Episcopus possit esse, licèt defectum patiatur in Ordinibus & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Ad Rom. 15.

NUper ex certis rationabilibus & manifestis causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem Lumbanen. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholozanæ diœcesi. limites constitutam, qui locus insignis, ac multiplici commoditate dotatus existit, de Fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis per literas nostras, sub certa forma in civitatem ereximus, civitatisque vocabulo duximus decorandam; statuentes ac etiam decernentes, ut Ecclesia Abbatiæ illius loci de Lumban. Ordinis Sancti Augustini ex tunc haberetur & existeret Cathedralis: ac deinde volentes eidem Ecclesiæ de Pastore idoneo salubriter providere, in te Abbatem ejusdem Ecclesiæ, virum utique literatum, & literarum scientiâ præditum, vitæ ac morum honestate decorum, discretionis & consilii maturitate conspicuum, direximus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & Ordinum, quem pateris, cùm tonsuratus modò in Clericum, & in xxvij. ætatis tuæ anno, vel circa constitutus esse dicaris; super quo tecum gratiosè duximus dispensandum) de Fratrum nostrorum consilio, ipsi Ecclesiæ præfecimus in Episcopum & Pastorem, curam & administrationem ipsius Ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus committendo. Unde licèt nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec Apostolicas Literas promotionem tuam hujusmodi continentes (cùm illas non habeas) possis ostendere: Nos tibi, ut (Constitutione felicis recordationis Gregorii Papæ VIII. prædecessoris nostri, & quâlibet aliâ super hoc in contrarium editâ, nequaquam obstante) possis ejusdem Ecclesiæ Lumban. & quorumcunque bonorum ipsius administrationem liberè exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno quarto, ut suprà.

IX. IDEM Venerabili Fratri Bertrando Episcopo Montis Albani, ad universalis Ecclesiæ regimen exercendum divina dispensatione vocato. [c. an. 1319. *Avenione in Galliam.*]

Hortatur quendam in multis commendatum, ut curam Pastoralem administret in Ecclesia, quæ de novo fuerat in Cathedralem erecta. Hic autem invenies multa notatu dignissima, quæ debeant Lectores ad devotionem accendere.

AD cujuslibet statûs Ecclesiæ aciem sollicitæ considerationis extendimus, Pastorales partes officio vigilandi adhibentes, ut earum singulæ Pastoribus gubernentur idoneis, & providis Rectoribus disponantur. Quorum dispensatione providâ, & providentiâ circumspectâ (illius cooperante clementiâ, qui verè Pastor & Rector agnoscitur) spiritalium & temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem olim villam Montis Albani, tunc intra limites Caturcen. diœc. constitutam, qui locus insignis existit, ac ubertate multiplici hominum & rerum exuberat, de Fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, civitatis vocabulo duximus decorandam; statuentes ac etiam decernentes, ut Ecclesia Monasterii illius loci Montis Albani Monasterii Casa Dei ad Rom. Eccle. nullo medio pertinentis, Ordinis Sancti Benedicti Claremonten. diœc. tunc immediatè subjecta, extunc haberetur, & existeret Ecclesia Cathedralis: postmodum verò de celebri ac salubri provisione

ipsius Ecclesiæ Montis Albani, ut sponsi solatio lætatetur, solicitè cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in Pastorem, de quo certam haberemus notitiam, quòd eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia ejus charitas, circa plebem suo regimini committendam, & in cujus fiducia consisteret salubriter securitas subditorum. Ad te nunc Monasterii prædicti Abbatem, quem literarum scientiâ præditum, vitæ & morum honestate decorum, discretionis & consilii maturitate conspicuum, in temporalibus providum, in spiritualibus circumspectum, nobis & Fratribus nostris placida tua conversatio continuata, diu apud Sedem Apostolicam approbavit, direximus oculos mentis nostræ; quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem Fratribus, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum Fratrum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis eidem Ecclesiæ Montis Albani providimus, præficientes eidem Sanctæ Ecclesiæ teipsum in Pastorem, tibi curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo, per Venerabilem Fratrem nostrum Berengarien. Episcopum Tusculan. munus consecrationis impendi: firma spe, fiduciaque tenentes, quòd eadem Ecclesia Monasterii Albani (Dominicâ assistente clementiâ, per tuæ circumspectionis & industriæ studium fructuosum servabitur à noxiis & adversis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei jugum, tam leve collis humilium, quàm suave, ac dilectione pascendum; suscipe gregem ejus, super quem noctis vigilias dilectus, solititúsque custodit, ut liber non pateat aditus invasori, & Dominus insuspicabili hora venturus si te invenerit sic agentem cursu consummato, qui tuo labori proponitur, & horum fide servata, quæ tuæ solicitudini committuntur; te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

X. Idem Hugoni de Mirabello Canonico Ebredun. Collectori fructuum primi anni, &c. [c. an. 1317. *Avenione in Galliam.*]

Declarat, an Collector fructuum primi anni omnium Beneficiorum Ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum, usque ad certi temporis spatium deputatorum, pro Cameræ Apostolicæ oneribus faciliùs supportandis, possit cum obtinentibus Beneficia convenire: & an altaria dotata cadant sub tali reservatione, &c.

POstulasti per Apostolicæ declarationis evidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infrà scriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs Præbendarum, aut Beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque consultationi breviter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus Beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ juxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus hujusmodi Beneficia, prout melius & utilius Diœcesanis locorum (in quibus hujusmodi Beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiras) & tibi videbitur, valeas convenire. Nos enim ipsorum Diœcesanorum, & tuam conscientiam super his oneramus. Licèt autem quotidianæ distributiones per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis, qui Horis intersunt: sic quòd illæ quæ solvuntur his qui sunt in civitate vel loco præsentes, quamvis Horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porrò declarationem illam factam per nos in deputatione, seu reservatione fructuum prædictorum, ut videlicet non extendatur ad Vicarias seu Capellanias, ut plurimùm à decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis reditibus Presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis usuaticis seu censibus, ut Capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in Ecclesia Cathedrali Horis interesse Divinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turonen. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reservatione prædictis. Ubi verò præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset Canonico Hebdomadario (cui certum pro illa servitium imminet in Ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis hujusmodi remanere: volumus quòd de taxatione ipsa pro hujusmodi servitii onere portionem aliquam congruam prædicto Hebdomadario dimittas, pro jam dicta Camera nostra residuum percepturus. Ceterùm, Præbendas illorum qui taxationem decimæ solvere recusantes abesse velle se simulant, ut taxationem ipsam diminuere compellantur; ne per illorum absentiam hujus perceptione taxationis frauderis, quasi nil de Præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in civitate præsentes, quum tamen Ecclesiæ Fabrica tales Præbendas ex integro percipere dignoscatur: declaramus sub deputatione seu reservatione comprehendi præfata, ut videlicet eas juxta deputationis nostræ modum percipere valeas, Canonicorum ipsorum absentia non obstante; ridiculum enim esset, ut eadem Fabrica potiori quàm nos privilegio in talibus uteretur. De illis denique, qui licèt per multos menses tenuerint Ecclesias vel Præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cùm, juxta consuetudinem patriæ, prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum; propter quod ipsi obtinentes tales Ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tandiu fructus Ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenariè satisfactum: placet nobis & volumus ut si est ita, oblationi hujusmodi condescendas: per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prædictam. Datum Avinion. v. Idus Octob. Pontificatûs nostri anno secundo.

XI. Idem [c. an. 1319. *Avenioni.*]

Cùm Romanus Pontifex pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus Beneficiorum vacantium usque ad certum tempus reservasset, circa illam reservationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hìc solvit.

CUm nonnullæ Ecclesiasticæ personæ in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatus, Præbendas, Dignitates, Personatus, & Officia, ac alia Beneficia Ecclesiastica obtinentes, revocare conentur in dubium, an fructus, reditus & proventus primi anni Beneficiorum Ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diversis orbis partibus usque ad triennium vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reservandos, juxta tenorem Literarum ipsarum Cameræ nostræ solvere teneantur: præsertim cùm Archiepiscopales & Episcopales Ecclesiæ, ac Regulares Abbatiæ ab hujusmodi solutione fructuum (ut dicunt) in dictis Literis eximantur. Nos dubitationem hujusmodi amputare volentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd cùm sub appellatione Archiepiscopalis vel Episcopalis Ecclesiæ, aut Regularis Abbatiæ, hujusmodi Præbendæ, Dignitates, Personatus & Officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur: prædictos necnon & Præbendarum, & Officiorum Monachorum, Monasteriorum Regularium, ac reditus Abbatiarum seu Abbatum earumdem, quæ in Beneficiis Ecclesiasticis assignantur; distinctos fructus, reditus & proventus includi in deputatione prædicta, & dictæ Cameræ, juxta prædictarum Literarum tenorem debere persolvi; ac id idem super solutione omnium fructuum, redituum & proventuum commendatariarum, curtuum seu grangiarum, Monasteriorum, domorum & locorum Conventualium, quæ pro Beneficiis Ecclesiasticis, ut prædicitur, conceduntur (nisi duntaxat in fructibus illorum, quæ sunt forsan excepta) declaramus, & præcipimus observari. Præterea cùm in aliquibus Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm aliis, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum Ecclesiarum Canonicis, & personis de Præbendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadis etiam Canonicis studiorum causâ, aut aliàs pro eorum negotiis, de licentia Capitulorum Ecclesiarum ipsarum ab Ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persolvantur: declaramus auctoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense, vel hebdomada dictis Canonicis, ut prædicitur, ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari; sed illa tantùm, quæ præsatis Canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis Horis distribuuntur sine fraude. Adjicimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti Curatum Beneficium, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi Beneficii pacificam possessionem adeptam, & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus ejusdem primi Beneficii (nisi forsan super hoc dispensatione Canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta Camera nostra juxta formam dictarum Literarum recipiantur, & etiam exigantur. Ubi verò fructuum, redituum, & proventuum Beneficiorum Ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, reditus & proventus Beneficiorum hujusmodi cùm vacare contigerit, per medium dividantur, quorum medietas recipiatur pro Camera prædicta; reliquam verò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui Beneficium hujusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem & alia loca Cistercien. Ordinis, & aliorum locorum Regularium, in quibus Gubernatores seu Custodes, vel Administratores ponuntur ad tempus, & removentur ad voluntatem Superiorum suorum, eorúmque fructus, reditus & proventus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac Literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Avinion. Nonis Januarii, Pontificatûs nostri anno quarto.

XII. Idem [c. an. 1319. *Avenioni.*]

Fructus amborum Beneficiorum, quibus quandoque Beneficiatus privatur, Cameræ Apostolicæ deputantur.

CUm nonnullæ Ecclesiasticæ personæ revocare conentur in dubium, an si obtinenti Dignitatem, vel aliud Beneficium

Ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud Beneficium conferatur, eo casu, quo ambo Beneficia ipsa successivè vacare contingit, eorumdem amborum fructus primo anno, quo vacant ratione deputationis fructuum, redituum & proventuum Ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ usque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus relevandis per nostras Literas duximus deputandos, nostræ Cameræ debeantur. Nos ambiguitatem hujusmodi removere volentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorumdem Beneficiorum fructus, reditus & proventus (cùm utrumque ipsorum vacet) pro eadem Camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

XIII. Benedictus XII. [c. an. 1335. *Avenioni.*]

Dispositioni Apostolicæ reservantur Beneficia Curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis ultra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus.

AD regimen Ecclesiæ generalis, quanquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet Ecclesiarum & Monasteriorum regimina, & alia Beneficia Ecclesiastica, juxta divinum beneplacitum, & nostræ intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales & Episcopales Ecclesias, & etiam Monasteria, Prioratus, Dignitates, Personatus, & Officia, necnon Canonicatus & Præbendas, & Ecclesias, ceteràque Beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia & regularia quæcunque & qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personæ consueverint seu debuerint per electionem seu quemvis alium modum assumi, nunc apud Sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnon per depositionem, vel privationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per felicis recordationis Joannem Papam XXII. prædecessorem nostrum, seu ejus auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas ubilibet. Necnon si forsan tempore jam dicti Prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa per ipsum Prædecessorem, vel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum, vel Postulatorum, & in antea eligendorum seu postulandorum, ac renunciantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos, vel auctoritate nostra contingeret apud Sedem prædictam, vel alibi ubicunque: Ac etiam per obitum Cardinalium ejusdem Ecclesiæ Romanæ, ac Officialium dictæ Sedis; videlicet Camerarii, Vice-Cancellarii, Notariorum, Auditorum Literarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, & Scriptorum Literarum Apostolicarum, ac Pœnitentiarii præfatæ Sedis, ac Abbreviatorum, necnon Commensalium, & aliorum quorumlibet Capellanorum Sedis ejusdem, & etiam quorumcunque Legatorum sive Nunciorum, ac in terris Ecclesiæ Romanæ Rectorum, & Thesaurariorum, per dictum Joan. prædecessorem, vel nos specialiter deputatorum seu missorum hactenus, vel à nobis deputandorum, aut mittendorum in posterum: nunc vacantia, & in antea vacatura, ubicunque dictos Legatos vel Nuncios seu Rectores aut Thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus jam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce. Ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu aliâ quâcunque causâ ad quævis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint, in locis ultra duas dietas ab eadem curia, ut præmittitur, non remotis; dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem, jam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri; nunc per obitum hujusmodi vacantia, & in posterum vacatura. Rursùs Monasteria, Prioratus, Decanatus, Dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, Præbendas, & Ecclesias, ceteràque Beneficia Ecclesiastica, Secularia & Regularia, cum cura, vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personæ consueverint & debuerint per electionem aut quemvis alium modum assumi, quæ promoti per dictum Prædecessorem, vel ejus auctoritate ad Patriarchalium, Archiepiscopalium & Episcopalium Ecclesiarum, necnon Monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia. Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promovendi tempore promotionis hujusmodi obtinebunt. Necnon etiam, quæ per assecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum & Præbendarum, Ecclesiarum, & Beneficiorum aliorum per nos vel eundem Joannem prædecessorem, seu auctoritate Literarum nostrarum, vel ipsius Joannis prædecessoris collatorum & conferendorum in posterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cum Fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & provisioni nostræ (donec miserationis Divinæ clementia nos universalis Ecclesiæ regimini præsidere concesserit) de ipsorum Fratrum consilio, auctoritate Apostolica reservamus: decernentes ex nunc irritum & inane, si secùs super præmissis, & quolibet eorum per quoscunque, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus quibuscunque Constitutionibus à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui sive aliquibus eorumdem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reservationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinion. III. Idus Januarii, Pontificatûs nostri anno primo. M. CCCXXXV.

XIV. Paulus Venetus Papa II. [an. 1467. *Romæ.*]

Beneficia quæcunque sint dispositioni Apostolicæ reservata, per talem reservationem sunt affecta: ita quòd illorum collatio non tenet, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.

AD Romani Pontificis providentiam & circumspectionem providam spectare dignoscitur, dubia juris, (ex quibus lites graves oriuntur in dies) suæ declarationis oraculo terminare, prout (negotiorum qualitate, & temporum conditione inspectis) conspexerit in Domino salubriter expedire. Cùm itaque nonnulli Romani Pontifices, Prædecessores nostri per diversas eorum Constitutiones, quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque Beneficia Ecclesiastica, quæ sui, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ viventium, & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorumdem, vel aliàs recessissent; necnon illa, quæ etiam fructuum & proventuum Cameræ Apostolicæ debitorum collectores, & qui ipsorum Prædecessorum temporibus sua officia exercerent, uniti succollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunque locis vacaverint; cum irritantis appositione decreti, & deinde Prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum Beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter utriusque Juris Interpretes etiam Officiales Romanæ curiæ sæpenumerò hæsitatum extiterit, an Beneficia hujusmodi, propter reservationem & decretum prædicta, reservata vel affecta remanserint: ita quòd nullus præter Romanum Pontificem de illis disponere potuerit, sive possit, reservatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cùm propter ambiguitatem hujusmodi varias quoque Jurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas adverteremus: plerumque pro reservatione & affectione præmissis: interdum verò econtrà pronunciatum & definitum fore. Nos qui vigilis more Pastoris super his maturo providendum esse consilio non indignè censuimus: Et propterea in singulis causis super quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, usque ad nostrum beneplacitum supersedere mandavimus; cupientes, quemadmodum nostro incumbit officio, dubiis hujusmodi finem imponere, subditorum obviare dispendiis, & (ne lites fiant penitùs immortales) de opportuno remedio providere: felicis recordationis Urbani V. Gregorii IX. Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum, etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submovenda altercationum fomenta & ambiguitates hujusmodi lucidandas, declarationes similes per suas Literas ediderunt, vestigiis inhærendo, ac providè considerantes effectum, per reservationem, manúsque appositionem eorumdem Prædecessorum in dictis Beneficiis inesse productum, per obitum ipsorum nequaquam censeri debere revocatum. Romani quoque Pontificis manûs appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, ut etsi Literæ Apostolicæ super provisionibus Beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum & reservatio hujusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum: facultatem tamen providendi de Beneficiis taliter reservatis, quibuscunque aliis fuisse ademptam hujus perpetuæ & irrefragabilis Constitutionis edicto, de Venerabilium Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, omnia & singula Beneficia Ecclesiastica, secularia, & cujusvis Ordinis regularia, etiamsi Præpositatus, Canonicatus, Præpositura & Præbendæ, Dignitates, Personatus, Administrationes, vel Officia fuerint; etiamsi ad illa consueverint, qui illis præficiuntur, per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, ut præmittitur, reservata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonicè intrantes in posterum reservanda, ac etiam quovis modo vacantia, &

in antea vacatura, per hujuſmodi reſervationem & decretum remanſiſſe & remanere ſemper affecta, nullúmque de illis (cùm primùm vacare contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo diſponere potuiſſe ſive poſſe: harum ſerie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum ſuper eiſdem Beneficiis, ut præmittitur, reſervatis committendis cauſis, per dilectos filios Magiſtros Capellanos noſtros cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, atque alios quoſcunque Delegatos & Judices ubilibet inviolabiliter obſervari: & ſecundùm præmiſſa nec aliter ſententiari & definiri, volumus atque mandamus eis, & eorum cuilibet, quavis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata: decernentes ex nunc irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam, quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ M. CCCCLXVII. Kal. Septemb. Pontificatûs noſtri anno tertio.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITULUS III.

I. Joannes XXII. Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Papa volens providere Divino cultui & Miniſtris ejuſdem, & occurrere diſpendiis, quæ ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium Eccleſiarum primi anni, quæ competunt ex diverſis titulis aliquibus Eccleſiis ſeu perſonis: ſtatuit, quòd quando talis occupatio imminebit in Beneficiis, quæ conſueverunt in decimæ ſolutione taxari, Collectores ipſorum annalium ſint contenti ipsâ ſummâ, pro qua conſuevit dari decima, ſi ipſam eligendam duxerint, totali reſiduo penes eum cui collatum eſt Beneficium, remanente; vel dimiſsâ eidem ſummâ prædictâ, poſſint dictum reſiduum ſibi aſſumere, dum tamen alterum intra decem dies dicti eligant Collectores: aliàs poſt decem dies ipſorum optiò in Beneficiatum tranſeat ipſo jure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni dividantur per medium, & utrique eorum medietas tribuatur: ita quòd ſi alter dimidiâ noluerit contentari, ipſa in volentem tranſeat ipſo jure. Et ſi quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hìc contentas incurrat.

SUſcepti regiminis nos cura ſolicitat, ut quæ in Eccleſiis non abſque diſpendio Miniſtrorum, & cultûs detrimento Divini, ſervari videamus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis Eccleſiis obſervetur, & à longis retroactis temporibus fuerit obſervatum, quòd fructus [e] primi vel ſecundi, aut alterius cujuſque ſequentis anni Beneficiorum vacantium in eiſdem defuncto vel Fabricæ, aut Eccleſiis vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto applicetur in totum: ita quòd illi qui hujuſmodi Beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de jure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: unde illud inconveniens ſequitur, quòd commodè nequeunt ad impendendum ſervitium debitum reſidere in Eccleſiis, in quibus Beneficiati exiſtunt. Nos de illo ſuper his remedio providere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent, & Eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur, præſenti decreto ſtatuimus, de Fratrum noſtrorum conſilio, quòd illi qui fructus prædictos ſibi hactenus integrè vendicabunt ex privilegio, de conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde ultra ſummam, pro qua unumquodque Beneficiorum ipſorum conſuevit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cujuſvis privilegii, conſuetudinis vel ſtatuti quovis modo percipiant: ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus Beneficia remanſuro; niſi forſan illi qui fructus eoſdem ſoliti fuerint, ut præfertur, cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa Beneficia ſummam dimittere memoratam; quo caſu percipiendi, quod maluerint, illis relinquimus optionem: ſic quòd intra decem dies poſtquam ſciverint Beneficia ipſa vacare, ii, quibus annalia ipſa debentur ex privilegio, conſuetudine vel ſtatuto, aut ipſorum annalium Collectores, quam partem habere voluerint; an ſcilicet decimæ taxationem, vel illâ dimiſsâ reſiduum (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quam electionem ſi intra dictos decem dies non fecerint, ut eſt dictum, ex tunc ad eum, cujus eſt Beneficium, hujuſmodi optio vel electio tranſeat ipſo jure. Et hoc in Eccleſia & partibus illis, in quibus Beneficia majora & alia, quantùm ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſervari. In illis verò partibus & Eccleſiis, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſervetur quòd fructus & obventiones beneficii tunc vacantis, quos in decima ſolvere conſuevit, per medium dividantur: quorum medietatem habeat is, cui annalium per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum pro ſuſtentatione ſua, & aliis Eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quòd ſi alter de prædictis prædicta medietate voluerit eſſe contentus, alte[ro] contentari nolente, pars nolentis ipſo jure tranſeat ad volentem, & volens fructus & obventiones illius beneficii percipiet univerſos, eidem beneficio congruè faciens deſerviri, ac ejus ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum ultra præmiſſa perceperit, illúdque his, ad quos pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu: eo ipſo ſi Epiſcopus vel Superior Prælatus fuerit, à Pontificalibus & ingreſſu Eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum. Si autem Capitulum, Univerſitas vel Collegium, Eccleſiaſtico interdicto ſe noverit, donec prædicta cum integritate reſtituerit, ſubjacere. Si verò aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua, niſi reſtitutione præmiſſa, præterquam in mortis articulo, minimè abſolvatur: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis vel indulgentiis aut contrariis conſuetudinibus, aut contrariis ſtatutis, juramento, confirmatione Sedis Apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quoad hæc auctoritate Apoſtolica revocamus, caſſamus, & irritamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, revocationis, caſſationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Avinion. Kalend. Novemb. Pontifi. anno ij.

[e] Vide Extravagantem Pii V Pontificis Maximi, incip. *Durum nimis.*

DE REBUS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

TITULUS IV.

I. Paulus Venetus Papa II. [an. 1468. *Romæ.*]

Bonorum Eccleſiaſticorum alienatio non tenet; & alienantes, & recipientes ſunt excommunicati: Prælatiſque diverſis, diverſæ pœnæ imponuntur.

AMbitiosæ [f] cupiditati, illorum præcipuè, qui divinis & humanis affectati damnatione poſtpoſita, immobilia & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, Monaſteria & pia loca reguntur, illuſtrantúrque, & eorum Miniſtri ſibi alimoniam vendicant, profanis uſibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultûs detrimento exquiſitis mediis uſurpare præſumunt, occurrere cupientes: Omnium rerum & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem; omnéque pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus à jure permiſſis, ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & cum Eccleſiarum evidenti utilitate, ac de fructibus & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, pro inſtantis temporis exigentia, hac perpetuò valitura Conſtitutione præſenti fieri prohibemus: prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus, in ſuo nihilominus robore permanſuris. Si quis autem contra hujus noſtræ prohibitionis ſeriem de bonis & rebus eiſdem quicquam alienare præſumpſerit: alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio, & infeudatio hujuſmodi, nullius omnino ſint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat: Alienanti verò bona Eccleſiarum, Monaſteriorum locorúmque piorum quorumlibet inconſulto Rom. Pont. [f] aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi Pontificali vel Abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus Eccleſiæ ſit penitùs interdictus. Et ſi per ſex menſes immediatè ſequentes, ſub interdicto hujuſmodi animo, quod abſit, perſeveraverit indurato: lapſis menſibus eiſdem è regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterii, cui præſidet in ſpiritualibus & temporalibus, ſit eo ipſo ſuſpenſus. Inferiores verò Prælati, commendatarii, & aliarum Eccleſiarum rectores beneficia vel adminiſtrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſituris, præpoſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliiſque Eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularibus, & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto privati exiſtant, illáque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, poſſintque per locorum Ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, perſonis idoneis, illis exceptis quæ propterea privatæ fuerint, liberè de jure conferri: niſi aliàs diſpoſitioni Apoſt. Sed. ſint ſpecialiter, aut generaliter reſervata. Nihilominus alienatæ res, & bona hujuſmodi ad Eccleſias, Monaſteria & loca pia, ad quæ ante alienationem hujuſmodi pertinebant,

[f] Vide Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 11.

liberè revertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innovationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Do. Incarn. M. CCCC. LXVIII. Kalend. Martii, Pont. anno IV.

¶ PITH. [1] *Inconsulto Romano Pontifice.*] Vide *cap.* 21. *de reb. Eccles. non alienand. in* VI.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

TITULUS V.

I. MARTINUS V. Venerabilibus Fratribus Treveren. & Lubicenen. ac Almicen. Episcopis. [c. an. 1420. *Româ in Germaniam.*]

Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione revenditionis, declaratur hic non esse usurarius. Et in fine mandatur, quòd hujusmodi bulla publicetur.

REGIMINI [g] universalis Ecclesiæ, quanquam immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, ut juxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti, quantùm nobis ex alto conceditur, intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorum filiorum universorum Cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis & Diœces. Uratislavien. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra, & supra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cujus contrarii memoria hominum non existit: in eisdem civitate & Diœces. ac partibus aliis vicinis, quædam consuetudo rationabilis observata, præscripta [1], ac moribus utentium approbata, ad communem hominum utilitatem introducta fuisset. Pro quibus princeps, baro, miles, civis, sive oppidanus partium earundem, cùm hoc expedire videbatur, meliùs pro tunc non valentes sibi consulere, personæ Ecclesiasticæ, aut seculari Collegio, aut universitati, oppido vel civitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere consuevit, & vendidit annuos census unius, vel plurium marcarum, aut grossorum Pragensium nummi Polomæi [2], & pagamenti consueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui censûs, X. XI. XIII. XIV. marcæ, aut plùs vel minùs, secundùm temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se convenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solvi consueverant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius censûs annui exolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto, vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandoque vellent liberè absque alicujus requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius censûs solutione extunc penitùs liberare. Sed ad hoc hujusmodi censûs venditores inviti nequaquam per emptores arctari, vel adstringi valerent: etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis penitùs interemptis, seu destructis. Fuitque, & est talis contractus emptionis & venditionis per Episcopos Uratislavien. pro tempore existentes, & eorum Officiales, necnon per diversos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census hujusmodi constituti existunt, tanquam licitus & communi utilitati deserviens, sæpiùs confirmatus pariter & approbatus. Quódque etiam super hujusmodi censibus plurima beneficia Ecclesiastica, Collegia, Canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, Vicariæ, altaria numero plus quàm duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata, & fundata, authenticis eorumdem dominorum temporalium literis sigillis sigillatis, & roboratis fore noscuntur. Quódque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris Ecclesiasticis Ordinariorum locorum sponte & liberè submiserunt: sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueverunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcum pravum conversi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, hujusmodi census hucusque per eos anteà liberè, & absque ulla contradictione solutos eisdem emptoribus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus solvere contradicunt & recusant, confingentes hujusmodi emptionis & venditionis contractus fore, & esse usurarios & illicitos: ipsos emptores Ecclesiasticos & seculares, necnon Collegia, Canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus, officia, vicarias & altaria, ac beneficia hujusmodi ipsorum annuorum censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculum: eorúmque emptorum præjudicium, damnum & gravamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis hujusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem Cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis & Diœces. Uratislavien. nobis fuit humiliter supplicatum, ut an contractus hujusmodi liciti vel illiciti censeri debeant declarare, & aliàs eis in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati: Quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli Sancti Marci Presbyteri Cardinalis, cui negotium hujusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum: comperimus contractus hujusmodi juridicos, & juxta determinationem Doctorum licitos fore. Ad hujusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus, licitos, & juri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores, ad illorum solutiones, remoto contradictionis obstaculo, obligari aucto. Apost. tenore præsentium ex certa scientia declaramus: Non obstantibus præmissis, ceterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Volentes, quòd prædictæ literæ nostræ debitum sortiantur effectum: fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrûm per vos, vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni favoris præsidium efficaciter impendentes, dictásque literas, ubi, quando & quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, seu debitores censuum hujusmodi de præfatis censibus juxta contractuum & conventionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstan. si aliquibus communiter vel divisim à Sed. Apost. sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ, apud Sanctos Apost. 6. Nonas Julii, Pontifi. nostri anno octavo.

[g] De materia hujus Extravagantis vide Doff. & Doctores *in c. In civitate & c. consuluit de usur.* & Bu... & Imo... *in ca. ad nostram. de empt. & vend.* ...ch. *consil.* ... *incip. Du... ari solet.* ...linum *in c. cautio. de ... instr. &* ...tum *lib. 6.* ... *Just. &* ... *r. q. 5.* ... 3.

¶ PITH. [1] *Præscripta.*] Abest à V. C. in quo legitur *legitimè.*

[2] *Polomæi.*] Polongi.

II. CALIXTUS III. Episcopo Magdeburgen. Nuremburgen. & Halberstaden. Ecclesiarum Decanis. [c. an. 1455. *Româ in Germaniam.*]

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse juri consonum, & ab usuris alienum. Et tandem jubet præsentem bullam cunctis manifestari.

REgimini [h] universalis Ecclesiæ quanquam immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, ut juxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci & quieti, quantùm nobis ex alto conceditur, intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litium anfractus exinde, seu scandala proveniant, debito, prout justitia persuaserit, declarationis nostræ ministerio sopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris nostri Joannis Episcopi Mersburgen. & dilectorum filiorum universi Cleri civitatis & Diœcesis Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat, Quòd licèt à tanto tempore, cujus contrarii memoria non existit, in diversis Alemaniæ partibus, pro communi hominum utilitate, inter habitatores & incolas partium earùndem talis inoleverit, hactenúsque observata fuerit legitimè præscripta, ac moribus utentium & Ordinariorum permissione, & plerunque expressa ratificatione approbata consuetudo: Quòd ipsi habitatores & incolæ, sive illi ex eis, quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit: super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus annuos marcarum flore. seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, reditus, seu census vendentes, pro singulis ex marcis, florenis, sive grossis hujusmodi ab eis, qui illas vel illos, sive reditus sive census ipsos emerint certum competens pretium, in numerata pecunia secundùm temporis qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmaverunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus prædictis, qui in hujusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redituum, & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium favorem. Hoc adjecto, quòd ipsi pro rata, quâ hujusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto, vel in parte pecuniam, à solutione redituum, seu censuum hujusmodi restitutam pecuniam contingentium liberi forent penitùs & immunes. Sed iidem ementes, etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates hujusmodi processu temporis ad omnimodæ destructionis, sive desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an hujusmodi contractus liciti sint censendi. Unde nonnulli illos usurarios fore prætendentes, occasionem quærunt reditus, &

[h] Vide Doct. *in proxima præcedenti Extravaganti* citatos.

censsus hujusmodi ab eis debitos non solvendi. Quare pro parte Episcopi & Cleri prædictorum asserentium, quòd in talibus hic emptis censibus & reditibus, fructus, reditus & proventus plurium Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, & Ecclesiasticorum Beneficiorum civitatis & Diœcesis, ac partium prædictarum, necnon ferè omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex Ecclesiis ipsis divinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his Apostolicæ Sedis declarationis oraculum impartiri & adjicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur hujusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commissione felicis recordationis Martini Papæ V. prædecessoris nostri desuper examinationem, & ejusdem prædecessoris nostri declarationem attentiùs perstringentes, suísque vestigiis inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, jurique conformes, & vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum & redituum, juxta dictorum contractuum tenores, remoto contradictionis obstaculo, efficaciter teneri, auctoritate Apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M. CCCCLV. pridie Nonas Maii, Pontificatûs nostri anno primo. Volentes itaque, quòd prædictæ literæ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut unus vestrûm per vos vel alium, seu alios, dictis Præposito, Decano, Capitulo, ac aliis beneficiatis, opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictásque literas, ubi & quando, ac quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores, seu debitores redituum & censuum hujusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum redituum & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & reditibus juxta contractuum & conventionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi, contradictores verò per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel divisim à Sed. Apost. indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Datum ut suprà.

DE SEPULTURIS.

TITULUS VI.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Corpora Defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, ut ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

[i] al. modo.

DETESTANDÆ feritatis [1] abusum, quem ex quodam more [i] horribili nonnulli fideles improvidè prosequuntur, nos piæ intentionis ducti proposito, ne abusûs prædicti sævitia ulteriùs corpora humana dilaceret, mentésque fidelium horrore commoveat, & perturbet auditum, dignè decrevimus abolendum. Præfati namque fideles hujus suæ improbandæ utique consuetudinis vitio intendentes, si quisquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitum [k] naturæ persolvat, in suis vel alienis remotis partibus sepulturâ electâ, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim, vel in frusta immaniter concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem, ab ossibus tegumento carnis excusso, eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulanda. Quod non solùm divinæ Majestatis conspectui abominabile plurimùm redditur, sed etiam humanæ considerationis obtutibus occurrit vehementiùs abhorrendum. Volentes igitur, prout officii nostri debitum exigit, illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis & impietatis abusus penitùs deleatur, nec extendatur ad alios: Apost. auctoritate statuimus & ordinamus, ut cùm quis cujuscunque statûs aut generis, seu dignitatis extiterit: in civitatibus, terris, seu locis, in quibus Catholicæ fidei cultus viget, diem decetero claudet extremum: circa corpora defunctorum hujusmodi abusus, vel similis nullatenus observetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed ut defunctorum corpora sic impiè, ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viventes elegerint sepeliri, aut in civitate, castro, vel loco, ubi decesserint, vel loco vicino Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita, quòd demum incineratis corporibus, aut aliàs, ad loca, ubi sepulturam elegerint, deportentur & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores, aut familiares ejus, seu quivis alii cujuscunque ordinis, conditionis, statûs, aut gradûs fuerint, etiam si Pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra hujusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam (quam extunc in ipsos proferimus) ipso facto se noverint incursuros: à qua non, nisi per Apostolicam Sedem, præterquam in mortis articulo [l], possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille, cujus corpus sic inhumanè tractatum fuerit, Ecclesiasticâ careat sepulturâ. Nulli ergo, &c. Datum Lateranen. xij. Calend. Martii, Pont. nostri anno vj.

[k] Mori est naturæ debitum solvere.

[l] Vide Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de casuum reservat.*

¶ PITH. [1] *Detestandæ feritatis, &c.*] Huic statuto occasionem dedit N. tituli Sancti Laurentii in Damaso Presbyter Cardinalis. ut patet ex veteri codice Sancti Victoris Parisiensis.

II. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, providet hoc cap. ut tollat contentiones, quæ olim erant inter Curatos ex una parte, & Jacobitas, & Chordigeros ex altera. Hoc cap. licèt fuisset sublatum per Extravagantem, *Inter cunctas*, quæ est *infrà de privileg.* est tamen hodie innovatum per Clemen. *dudum. de sepult.*

SUper Cathedram [2] præeminentiæ Pastoralis divina disponente clementia constituti, etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ Curiæ alveum undique confluunt quasi torrens prægravemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen ferventibus votis intendimus, vacamus instantiùs, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, ut ad divini nominis gloriam, exaltationem Catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitùs dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter Ecclesiarum Antistites, ad curam & regimen gregis dominici deputatos, ceterásque personas, quas Ordo Clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exæstuet, invalescat concordiæ unitas, animorum identitas perseveret. Scimus enim & ex evidentia facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore benè colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala pravis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter Prælatos & Rectores, seu Sacerdotes ac Clericos Parœcialium Ecclesiarum per diversas mundi Provincias constitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ex altera, pacis æmulo satore zizaniæ procurante, gravis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum Ecclesias, sive loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè revolventes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quámque in divinæ Majestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta. Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsùs evellere, ac omnimodè submovere, nullis unquam futuris temporibus favente Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, ut hujusmodi negotium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per Apostolicæ solertiæ studium consequatur: diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem Catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, ut dictorum Ordinum fratres in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant Clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, horâ illâ duntaxat exceptâ, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad Clerum ex more fieri solent, diebus illis, quibus prædicari solenniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, sive peculiaribus eorumdem fratrum possint iidem fratres & liceat eis liberè prædicare: nisi fortè illâ horâ, quâ solet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel Prælatus Superior Clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione vel causa urgente Clerum ipsum duceret congregandum. In Ecclesiis autem Parœcialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à Parœcialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi Episcopus vel Prælatus Superior, per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædicta, ut singulis civitatibus & Diœcesibus,

in

in quibus loca fratrum ipforum confiftere dignofcuntur, vel in civitatibus & Diœcefibus locis ipfis vicinis, in quibus loca hujufmodi non habentur, Magiftri, Priores Provinciales Prædicatorum, aut eorum Vicarii, & Generales & Provinciales Miniftri, & Cuftodes Minorum Ordinum prædictorum, ad præfentiam Prælatorum, eorumdem locorum fe conferant, per fe vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum civitatibus & Diœcefibus confeffiones fubditorum fuorum confiteri fibi volentium audire liberè valeant, & hujufmodi confitentibus, prout fecundùm Deum expedire cognoverint, pœnitentias imponere falutares, atque eifdem abfolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorumdem. Ac deinde præfati Magiftri, Priores, Provinciales, & Miniftri Ordinum prædictorum, eligere ftudeant perfonas fufficientes, idoneas, vitâ probatas, difcretas, modeftas, atque peritas, ad tam falubre minifterium & officium exequendum: quas fic ab ipfis electas repræfentent, vel faciant præfentari Prælatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus & Diœcefibus eorumdem hujufmodi perfonæ fic electæ confeffiones confiteri fibi volentium audiant, imponant pœnitentias falutares, & beneficium abfolutionis impendant, prout fuperiùs eft expreffum: extra civitates & Diœcefes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumùs, & non per provincias deputari, confeffiones nullatenus audituræ. Numerus autem perfonarum affumendarum, ad hujufmodi officium exercendum, effe debet prout univerfitas Cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorumdem. Et fi iidem Prælati petitam licentiam confeffionum hujufmodi audiendarum concefferint, illam præfati Magiftri, Miniftri, & alii cum gratiarum recipiant actione: dictæque perfonæ fic electæ commiffum fibi officium exequantur. Quòd fi fortè jam dicti Prælati quenquam ex dictis fratribus præfentatis eifdem ad hujufmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel fubtracto, loco ipfius fimiliter eifdem præfentandus Prælatis poffit, & debeat alius furrogari. Si verò iidem Prælati præfatis fratribus ad confeffiones, ut præmittitur, audiendas electis hujufmodi exhibere licentiam recufarent, nos ex nunc ipfis, ut confeffiones fibi confiteri volentium, liberè licitèque audire valeant, & eifdem pœnitentias imponere falutares, atque eifdem beneficium abfolutionis impertiri, gratiosè concedimus, de plenitudine Apoftolicæ poteftatis. Per hujufmodi autem conceffionem, nequaquam intendimus perfonis feu fratribus ipfis, ad id taliter deputatis, poteftatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo Curatis, vel Parœcialibus Sacerdotibus eft à jure conceffa, nifi forfan eis Ecclefiarum Prælati uberiorem in hac parte gratiam fpecialiter ducerent faciendam. Hujufmodi quoque ftatuto, & ordinationibus noftris adjicimus, ut fratres dictorum Ordinum in Ecclefiis vel locis fuis, ubilibet conftitutis, liberam, ut fequitur, habeant fepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui fepeliri elegerint in locis & Ecclefiis memoratis. Verùm, ne Parœciales Ecclefiæ, & ipfarum Curati five Rectores, qui miniftrare habent Ecclefiaftica Sacramenta, quibus nofcitur de jure competere, prædicare, feu proponere verbum Dei, confeffiones audire fidelium, debitis & neceffariis beneficiis defraudentur, cùm operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apoftolica conftituimus & ordinamus eadem, ut dictorum Ordinum fratres de obventionibus omnibus, tam funeralibus, quàm quibufcunque & quomodocunque relictis, diftinctè vel indiftinctè, ad quofcunque certos vel determinatos ufus, de quibus etiam quarta five Canonica portio dari, five exigi non confuevit, vel non debet de jure, necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, feu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis, de qua decefferit quomodocunque, directè vel indirectè fratribus ipfis, vel aliis pro eifdem, quartam partem (quam auctoritate Apoftolica taxamus, & etiam limitamus) Parœcialibus Sacerdotibus, & Ecclefiarum Rectoribus feu Curatis largiri integrè teneantur, facturi & curaturi, quòd nec alii, nec aliis, à quibus quarta hujufmodi minimè deberetur, ad ipforum fratrum utilitatem, vel commodum hujufmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, feu quod in morte, vel ab infirmis hujufmodi dandum vel donandum fratribus ipfis exifteret, in eorumdem dantium vel donantium fanitate, fibi dari vel donari procurent: in quibus per ipfos vitandis eorum intendimus confcientias onerare: ut fi, quod abfit, per fratres ipfos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortaffe contigerit, præter id, quod eos propterea dictis Sacerdotibus, Rectoribus, & Curatis teneri volumus, etiam diftricta ratio in extremi judicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem hujufmodi nihil valeant Parœciales, Rectores, Curati & Prælati exigere fupradicti, neque illis dicti fratres ampliùs impendere fint aftricti, neque ad id à quoquam poffint aliqualiter coërceri. Nos etenim (ut in cunctis æqualiter & pacificè favente Domino procedatur) univerfa privilegia, gratias, indulgentias verbo, feu fcripto fub quacunque forma, vel expreffione, feu conceptione verborum a nobis, vel prædecefforibus noftris Romanis Pontificibus cuicunque Ordinum prædictorum conceffa, necnon confuetudines, conventiones, ftatuta & pacta in quantum funt præmiffis, vel alicui præmifforum contraria: ea penitùs revocamus, vacuamus, caffamus, & irritamus, quin imò caffa, vel vacua, & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsùs exiftere firmitatis. Ceterùm univerfos Ecclefiarum Prælatos cujufcunque præeminentiæ, ftatûs, vel dignitatis exiftant, ac Sacerdotes Parœciales, & Curatos, five Rectores prædictos præfentium tenore rogamus, & hortamur attentè, nihilominúfque eis diftrictè præcipiendo mandamus, quatenus pro divina, & Apoftolicæ Sedis reverentia prædictos Ordines, & profeffores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipfis non fe difficiles, graves, duros, aut afperos, fed potiùs favorabiles, propitios, ac benignos piáque munificentiâ liberales fe ftudeant exhibere: fic eos in prædicationis officio, & propofitionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis fupradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum fuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere non omittant: ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum falutis incrementa felicia procurentur. Nec ipfos lateat, quòd fi fecùs ab eis agi fortaffe contigerit in hac parte, Apoftolicæ Sedis benignitas, quæ Ordines, & profeffores eofdem ubere favore profequitur, & gerit in vifceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poffet, quin fuper hoc provifionis opportunæ remedium adhiberet, ipfófque nihilominus cæleftis indignatio Principis digna pro meritis rependentis, cujus obfequia fratrum ipforum fedulitas curiofa profequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino, &c.

¶ Pith. [1] *Super Cathedram, &c.*] Albert. Argentinenf. *in Chronic. pag.* 111. & Chronicon Citifenfe *an.* 821. Vide *cap.* 1. *de privileg. inf. lib.* 5. *tit.* 7.

DE DECIMIS.

Titulus VII.

I. Bonifacius VIII. Collectori Decimæ. [c. an. 1300. *in Latio.*]

Cùm Bonifaciùs decimam certis ex caufis hìc in principio expreffis ab Ecclefiis, & Ecclefiafticis perfonis exigi ftatuiffet, multa dubia circa illam fuborta funt, quæ hìc clarè & prolixè manifeftantur. Vide textum cum gloffa in Clem. 2. eod. tit. ubi hæc Extravagans in multis declaratur.

Declarationes, quas in negotio decimæ per nos nuper impofitæ pro profecutione guerræ ac negotii Regni Siciliæ contra hoftes, de Ecclefiis & perfonis Ecclefiafticis per totam Italiam, & cetera loca conftitutis volumus obfervari (cujus quidem decimæ in illis partibus te fuperintendentem feu collectorem duximus deputandum) tales funt: De reditibus, & proventibus leprofariarum, domorum Dei, & Hofpitalium pauperum qui in ufus leproforum, infirmorum, & pauperum convertuntur, decima non folvetur. Moniales etiam aliæque regulares perfonæ, quarum reditus & proventus Ecclefiaftici adeò funt tenues & exiles, quòd de illis fuftentari non poffunt, fed pro habendo vitæ fuæ fuftentationem neceffe habent publicè mendicare, & eleëmofynas publicè petere: dictam decimam non perfolvent. Seculares quoque Clerici, quorum Ecclefiaftici reditus, & proventus annui fummam feptem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præftabunt. Si verò una perfona plura habeat beneficia, quorum nullum per fe acceptum dictam fummam feptem florenorum auri annuatim attingat, fimul tamen collecta in minimis proventibus fummam memoratam excedant, quotquot, vel quantumcunque modica fuerint, de omnibus & fingulis decima perfolvetur, fed non folvetur de pitantiis Monachorum. Similiter de iis, quæ à Chrifti fidelibus relinquuntur Ecclefiis, ut ex eis perpetui emantur reditus: Item de xeniis Prælatis, & aliis perfonis Ecclefiafticis liberaliter factis, decima non folvetur. Solventium decimam electioni feu arbitrio committitur, utrùm ipfam velint folvere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata proventuum, quos fingulis annis dicti temporis ipfos percipere contigerit, an per ipfum tempus pro rata communis æftimationis proventuum eorumdem. Sed unâ viâ electâ non licebit alicui variare ad aliam revertendo. Et fiat & redigatur per collectores in fcriptis electio hujufmodi exprefsè in prima folutione decimæ fupradictæ: alioquin juxta æftimationem communem per totum tempus folvere tenebuntur. Declaramus autem quòd ii, qui elegerint folvere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant proventus beneficiorum fuorum, quæ perfonalem refidentiam non requirunt, & folvant decimam pro folo pretio, quod receperint de eifdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed Ecclefiaftica perfona, quæ in Ecclefia fua, vel beneficio, quod refidentiam perfonalem requirit, non refidet, fed facit in eodem per firmarium, vel Vicarium defervíri, deputando ipfi Vicario, vel firmario certam fuorum proventuum portionem: non de Vicariatûs feu firmarii portione, fed de univerfis ipfius Ecclefiæ, vel beneficii proventibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quòd de fylvis feu nemoribus, quæ non confueverunt

vendi, nil ſolvetur, niſi fortè aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æſtimabitur quantùm valere debent annui reditus partis venditæ ſecundùm aſſiſiam; quæ conſuevit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus ſituatum fuerit, & de ſola æſtimatione decima perſolvetur, & non de eo quod perciperetur de dictis ſylvis ſeu nemoribus, quæ vendi non conſueverunt, niſi fortè vendantur durante decima: quæ tunc ſolvetur ex venditione paſcuagii ſeu herbagii, aut alterius conſimilis proventûs eorundem nemorum, & ſylvarum. Et ſi non vendantur hujuſmodi paſcuagia & ſimilia, non ſolvetur decima de his: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idémque de paſcuis, herbagiis, & conſimilibus obventionibus ſylvarum volumus obſervari. De ſtagnis, & piſcariis decima ſic ſolvetur, videlicet, quòd fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt ad quantitatem pretii ex ipſa venditione ultima recepti, ut pretio diviſo in partes ſecundùm annorum terminum, durante decima ſolvatur decima ipſa de tot partibus pretii ex ipſa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: ut ſi fortè ſunt quinque anni elapſi, ex quo fuerat ſtagnum venditum, & tunc vendatur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, ſolvetur ipſa decima de tribus partibus pretii tantùm videlicet LX. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes pretii prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piſcariis autem fluminum, & lacuum, & venationibus ſi vendantur, & ſylvis cæduis, idem quod de ſtagnis fiet. De piſcibus ſtagnorum, vel belluis garenarum, quos pro uſu, vel eſu ſuo conſumi, vel ſine fraude donari contigerit, decima non ſolvetur. Et quia nonnulli obtinent à Monaſteriis, & Eccleſiis, Prioratus, grangias, domos, reditus, penſiones, & cenſus, in ſolvenda de his decima credimus diſtinguendum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, ſive hoc ſit conceſſum per Sedem Apoſtolicam, ſive per ipſorum Monaſteriorum, vel Eccleſiarum perſonas, de illorum proventibus ſolvetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad penſionem vel firmam annuam, in qua non eſt facta gratia obtinenti, ſed in hoc uterque contrahentium ſtuduit conditionem ſuam facere meliorem: perceptores penſionis, vel firmæ de ipſa penſione, vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante, vel poſt conceſſionem hujus decimæ ad vitam propriam emit proventus prioratuum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia; ita quòd in hoc ei ſcienter gratia non eſt facta, conſiderabitur quantùm æſtimatione communi valeant annui proventus, Prioratûs, grangiæ, domûs, terrarum ſeu redituum hujuſmodi: & ſecundùm hoc ab illis, quorum eſt horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta ſit obtinentibus, quia ſcienter pro minori pretio, quàm valeant, ſunt talia vendita, vel locata, ipſi obtinentes, & non Monaſterium, vel Eccleſia de illo, in quo gratia facta eſt ipſis; & de reliquo, illi, quorum eſt proprietas, decimam exhibebunt. Si autem perſonis aliquibus pro juſta mercede ſeu remuneratione laboris, vel obſequii præſtiti, vel præſtandi, talia ſunt conceſſa: ii, quorum eſt illorum proprietas in decimatione proventuum ſuorum, etiam horum proventus meritò numerabunt: & de illis (ſicut de aliis, quos pro certis ſuis utilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd ſi hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios ſunt tranſlata (quia res tranſit cum onere ſuo) etiam circa illos, quæ prædiximus, ſervabuntur: Nec deducentur expenſæ, quæ pro Monachis (qui in talibus Prioratibus, grangiis ſeu domibus, in beneficium ſeu ex mera gratia conceſſis, ex pacto teneri debent) fieri dignoſcuntur. Expenſæ autem illorum Monachorum vel perſonarum, quæ teneri debent ex pacto in Prioratibus, grangiis ſeu domibus ad juſtam firmam ſeu penſionem conceſſis, ſive determinatè, ſive non: æſtimabuntur æſtimatione communi, & talem æſtimationem Monaſterium, vel Eccleſia, cujus illorum eſt proprietas cum ſuis proventibus decimabit. Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non perſolvent: ſed qui eis præſtant hujuſmodi victualia, in decimatione ſuorum proventuum, & redituum numerabunt, & ſolvent decimam de eiſdem. De illis autem Procurationibus, quas Prælati in pecunia numerata ritè percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam ſi non viſitarent, decimam præſtare tenentur. Prælatus autem, qui procurationem (quam ſine viſitatione potuit de jure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod ſibi debetur, & de quo ſolviſſet decimam, ſi recepiſſet illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò procurationem quam tantùm in victualibus licet percipi, fortaſſe remittit, perſona Eccleſiaſtica, cui remiſſio facta eſt, hujuſmodi victualia cum aliis proventibus ſuis, cùm ſolvet decimam, æſtimabit: cùm etiam ſi non eſſet remiſſa, hoc facere teneretur. In ſolvendo decimam ſupradictam ſolæ expenſæ neceſſariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, ſine quibus non poſſunt inde fructus percipi, deducentur. Expenſæ autem, quæ fiunt in caſtrorum cuſtodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiam in ædificiis conſtruendis; vel conſervandis, nullatenus deducentur: ſicut nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris ſeu etiam cavalcatis. De iis quoque, quæ conſiſtunt in juriſdictione, mero imperio, regalibus, atque ſimilibus, ſolvetur decima, deductis ſalariis moderatis, quæ ante conceſſionem decimæ conſueverunt ſolvi Judicibus, & Officialibus ſimilibuſque perſonis, ſine quibus juriſdictio, & cetera ſimilia nequeunt expediri: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc penitùs attentetur. Sed expenſæ Officialium, Judicum & conſimilium perſonarum factæ in veſtibus ſive victualibus minimè deducentur, ſicut nec aliæ expenſæ ſimiles factæ circa familiam Prælatorum. Ratione autem æris alieni, quo perſona ſolvens decimam obligata conſiſtit, nihil de decima minuetur, etiam ſi certæ res Eccleſiaſticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præſtabitur. Solvetur autem de oblationibus, ſive fiant pro benedictione nubentium, ſive pro exequiis mortuorum, necnon de proventibus ſingulorum Prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque ſibi & aliis perſonis Eccleſiaſticis non perſonarum, ſed Eccleſiarum, vel officiorum ratione relictis, decima perſolvetur. Pro decima ſupradicta non exhibetur pecunia, niſi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ eſt moneta in locis, in quibus conſiſtent fructus & reditus unde decima perſolvetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed ſi ex probabilibus ſeu veriſimilibus præſumptionibus apparuit quiſquam penſatis ejùs proventibus minus debito notabiliter de decima perſolviſſe: ita, quòd ſuper hoc meritò ſuſpectus debeat reputari, ex officio noſtro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui ſuper hoc ſcire valeant veritatem, videlicet de conſilio Diœceſani Epiſcopi, vel alicujus deputandi ab ipſo, ſi ſit ejus ſubditus, & non aliter, ſi Epiſcopus ipſe vel deputatus ab eo commodè poſſit haberi: & tunc demum & non priùs ille, cujus proventus fuerint taliter æſtimati, pro eo quòd minùs ſolverit, etiam nominatim excommunicabitur: ſi ejus contumacia exegerit, & viſum fuerit expedire. Epiſcopi autem & Abbates ceteræque perſonæ Eccleſiaſticæ honorabiles non ſuſpectæ, propriæ conſcientiæ relinquantur: ita, quòd ſufficiat, quoad tales excommunicationis ſententia, quæ in nullo modo ſolventes, vel ſcienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter profeṙetur. Super his autem fiet compulſio per cenſuram Eccleſiaſticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum fuerit) excommunicatio generaliter vel ſpecialiter in eos, qui contra ſolutionem decimæ vel ſuorum æſtimationem proventuum, cùm fuerit facienda, fraudem vel malitiam ſcienter duxerint adhibendam.

§. 1. Fiet autem ſolutio decimæ non ex ipſis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, ſed in pecunia numerata.

§. 2. Solvetur autem decima illis quos ad hæc contigerit deputari.

Rector Parœcialis, qui urgente neceſſitate Eccleſiæ, puta quia ipſe reſidendo perſonaliter in eadem per ſe non ſufficeret ipſi curæ, propter multitudinem Parœcianorum vel diviſionem Parœciæ ſuæ, ſed neceſſe habet unum vel duos vel plures Capellanos conducere, & eis propter victum ſalarium conſtituere, ſalarium hujuſmodi poterit in decimæ ſolutione deducere: ſed ratione victûs Capellanorum ipſorum aliquid non deducet.

§. 3. Quòd ſi in diverſis civitatibus & Diœceſibus diverſa beneficia obtineantur, de unoquoque beneficio in civitate vel Diœceſi, in qua illud fuerit, decima perſolvetur.

§. 4. De eleëmoſynis verò ſeu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximè de his oblationibus, quæ in civitatibus & aliquibus caſtris & locis dictarum Provinciarum in certis feſtivitatibus in candelis & aliis conſueverunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non ſolvetur.

§. 5. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per Laicos, qui conſortiales dicuntur: interdum per Clericos, quæ ad opus conſortii reducuntur, & quæ offeruntur ut luminaria in Eccleſia, cruces & calices fiant & reparentur, & etiam ex illis pauperibus ſubveniatur, & ſepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & Clerici exules cujuſcunque conditionis aut dignitatis exiſtant, de ſuis proventibus Eccleſiaſticis decimam perſolvent. Illæ quoque expenſæ, quæ fiunt pro foſſatis & aliàs pro terris ædificandis, ut uberiores fructus producant, & illæ, quæ fiunt in conſervandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, ſeu apothecarum & ſimilium, & ex quibus fructus & penſiones recipiuntur, & niſi repararentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima hujuſmodi minimè deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt pro cuſtodia caſtrorum, quamvis fiant majores ſolito.

§. 6. Inſuper de oblationibus minutiſſimis, quas percipiunt Eccleſiaſticæ perſonæ ratione Eccleſiarum ſuarum, pro ſepulturis & dandis pœnitentiis, decima perſolvetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ diſtributiones proventus Eccleſiaſtici ſint, de diſtributionibus quæ dantur in ho-

ris Canonicis præsentibus, debere solvi decimam declaramus.

§. 7. Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis, qui debent solvere decimam, de aliqua certa summa solvenda pro decima, nequeunt convenire.

§. 8. De fructibus arborum & hortorum solvetur decima.

§. 9. De his autem, quæ consumuntur usu vel esu animalium, si sint Ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quæ fiunt pro custodia: si verò sunt personarum, decima non solvetur.

§. 10. Tu ergo in his solum Deum & justitiam pro præmissis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis hujusmodi dubitationibus, quæ pro parte leviter decidi poterunt, confirmationem accipias: super majoribus verò decisionem Apostolici oraculi expectes.

§. 11. Volumus quoque, & præsentium tibi auctoritate mandamus, ut in unamquamque personam Ecclesiasticam deputatarum tibi partium cujuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quæ decimam ipsam nullo modo vel non integrè scienter, aut non secundùm verum valorem fructuum suorum perceptorum, sive non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit sive fraudem: excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges: Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint directè vel indirectè, publicè vel occultè, quominus decimæ prædictæ solvantur. Et omnes & singulos, qui hujusmodi sententias latas incurrerint; per te & alios, singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, usque ad satisfactionem condignam excommunicatos publicè nuncies, & facias ab omnibus publicè evitari. Aggravaturus aliàs manus tuas contra ipsos, prout proterviam & contumaciam exigere videris eorumdem. Quòd si satisfacere decreverint: post plenam & integram satisfactionem ab hujusmodi excommunicationibus juxta Ecclesiæ formam absolvas eosdem, & dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint à divinis: Proviso hactenus, quòd contra decimam hujusmodi non solventes nullatenus sine speciali mandato Apostolicæ Sedis invocetur brachium seculare: Quódque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliáque bona mobilia ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia Ecclesiarum & Monasteriorum, aliorúmque locorum Ecclesiasticorum, ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagniæ Calend. Octobris, Pontificatûs nostri anno septimo.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

TITULUS VIII.

I. MARTINUS IV. [c. an. 1281.]

Religiosi Mendicantes, sub excommunicationis pœna prohibentur convolare ad Religionem non mendicantium, quocunque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt: tam recepti, quàm recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid juris sit de jam receptis, subdit.

VIAM ambitiosæ cupiditatis Religiosis, potissimè mendicantibus, præcludere cupientes: ad alios Ordines præsertim Monasticos (fucatis tamen coloribus afferentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris observantiæ) tam Sancti Benedicti, quàm Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis Umbrosæ, Canonicorum Regularium Sancti Augustini, vel aliorum Monasticorum Ordinum convolare nitentibus, licentiam à Sede Apostolica seu Legatis aut Nuntiis ejusdem Sedis ad transferendum se de mendicantium Ordinibus ad alios Ordines, præsertim ea ratione (ut verisimile est, prout facti evidentia docet) ut liberiùs degant, dignitatésque & beneficia Monastica consequi valeant, & ex certis aliis causis, honestati non consonis obtinentibus. Ac volentes etiam conservationi Ordinum mendicantium providere: auctoritate Apostolica ex certa scientia tenore præsentium declaramus & etiam decernimus: statuentes, quòd decetero nullus Religiosus ordinum mendicantium quorumcunque, cujuscunque gradûs, statûs, conditionis, vel Religionis existat, quantumcunque & qualitercunque possit & debeat virtute cujuscunque licentiæ, etiam indulti Apostolici seu Pœnitentiarii nostri curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus, etiam per literas Apostolicas facultatum quarumvis tam Legatorum vel Nunciorum Sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maximè de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim Ordinum mendicantium professoribus in genere vel in specie ab Ordinibus hujusmodi mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiam Superioris Ordinis, seu Monasterii, aut loci Monastici, seu aliàs in Monachum vel in fratrem alicujus ex Ordinibus Monasticis supradictis vel aliis expressis, Ordine Carthusiensium duntaxat excepto, sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt: Et quam exnunc prout extunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientiâ & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi duntaxat à Roma. Pontifi. præterquam in mortis articulo [m], excommunicati hujusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secùs facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti: Decernentes etiam & volentes, quòd si quis hactenus virtute cujusvis licentiæ seu mandati hujusmodi fuisset receptus ad aliquem Monasticum Ordinem, & habitum consuetum gestari per Monachos talis Ordinis susceptisset, sive professionem emiserit sive non, sub dicta pœna teneatur in Monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia Ecclesiastica seu rectorias Ecclesiarum quarumvis obtineat) stare in ejus totali ordinatione, & in hujusmodi Ordine Monastico Altissimo deservire. Si quis autem prætextu hujusmodi licentiæ vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione prævia teneatur & debeat intra terminum xv. dierum à die monitionis hujusmodi computandorum ad ejus Religionem vel Ordinem, unde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tanquam notorius Apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus tractari, etiam per invocationem auxilii brachii secularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex professoribus alicujus ex Ordinibus mendicantium hujusmodi in aliquem Monasticum Ordinem (Carthusiensium duntaxat excepto) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicujus licentiæ vel indulti, absque Sedis hujusmodi licentia speciali, sub dictis pœnis: & nihilominus secùs facta non teneant ipso jure. Hujusmodi licentiis & indultis necnon Constitutionibus Apostolicis, & mendicantium Ordinum prædictorum, etiam si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Sebennis. 4. Calend. Aug. Pontificatûs nostri anno primo.

[m] Vide Conc. Trid. *seß. 14. c. 7. de casuum reservatione.*

II. JOANNES XXII. [c. an. 1324. *Avenioni.*]

Religiosi sine sui Superioris licentia ultra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, nec ibi sunt ad prædicationem vel divinorum celebrationem admittendi.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli Religionis gestantes habitum, sed à veritate Religionis omnino vacui, & à modestia penitùs alieni: ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et ut illi decipere faciliùs simplicium animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ovilla veste, ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas & erroneas, fidelium mentes, quantùm in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in cælum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, S. Rom. Eccles. detrahere constitutionibus, & alia multa à fide devia in suis sermonibus, & secretis collocutionibus evomere insanis ausibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos. Nos itaque tantis obviare periculis paternæ diligentiæ studiis cupientes: universis & singulis Religiosis cujuscunque conditionis, Religionis, ordinis, vel statûs existant, de fratrum nostrorum consilio districtiùs auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque Superioris Ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, decetero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus injungentes, ne quibusvis sui Ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, providis & expertis) hujusmodi licentiam impartiri præsumant. Nos enim quoscunque præsumentes contrarium, quovis modo, excommunicationis subjacere sententiæ volumus ipso facto. A qua nullus ab alio, quàm à Rom. Pont. possit, nisi duntaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Ceterùm universis Ecclesiæ Prælatis in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo, præsentium tenore mandamus, quatenus nullos Religiosos ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes Superioris sui Ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa Prælatis eisdem fecerint plenam fidem, in civitatibus suis & Diœcesibus ac locis, & terris aliis ad prædicationis officium, vel divinorum celebrationem admittant: sed ipsos potiùs velut Apostatas capiant, seu capi faciant,

eos carcerali custodiæ (donec de dicta licentia speciali modo prædicto sibi constiterit) detinendo. Et nihilominus si quos Religiosos approbare, quæ Sedes Apost. reprobavit, vel quæ aliàs sunt Fidei obvia, in suis prædicationibus, seu secretis collocutionibus dogmatizare persenserint; ut tales (quibuscunque cessantibus privilegiis) possint licitè capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos, mancipare, licentiam impartimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem, ut de præmissis summariè, simpliciter & de plano, ac sine strepitu judicii & figura, per se, vel alium, seu alios se solerter & fideliter studeant informare; quósque de prædictis, seu eorum aliquo repererint reos esse, juxta statuta Canonum in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant: non obstantibus exemptionibus, & aliis quibuscunque privilegiis, & Literis Apostolicis eisdem Religiosis, vel eorum Ordinibus ab eadem Sede concessis, vel in posterum concedendis; etiamsi de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantùm ad prædicta vel aliquod eorumdem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Avinioni VI. Idus Maii, Pontificatûs nostri anno nono.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

TITULUS IX.

I. JOANNES XXII. [c. an. 1325. *Avenioni.*]

Licèt Beguinarum status sit, propter multas rationes, per Clementem V. reprobatus; permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles, nec suspectæ, sub habitu Beguinarum vivere: nec sunt tales per Ordinarios molestandæ. Vide cap. primum eodem titulo in Clemen.

RATIO recta non patitur ut innocentes ad paria cum nocentibus judicentur. Sanè felicis recordationis Clemens Papa V. prædecessor noster, cùm de mulieribus, quæ Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipuè de Alemaniæ partibus insinuata sinistra; & præsertim quòd earum quædam de Summa Trinitate & Divina Essentia disputarent, & prædicarent; ac circa articulos Fidei, & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ Fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quæ statum hujusmodi noviter assumptum sectarentur ulteriùs; aut quæ illum de novo assumerent, excommunicationis sententiam promulgavit. Verùm, quia in multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ similiter vulgò Beguinæ vocatæ, segregatæ quandoque in parentum, aut suis, interdum verò in aliis, aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, Ecclesias de nocte frequentant, Diœcesanis locorum, & Parœcialium Ecclesiarum Rectoribus reverenter obediunt; curiositatem disputandi, aut auctoritatem, seu temeritatem potiùs prædicandi, nullo modo sibi usurpant, nec se vel alias, seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribúsque involvunt; nec ulla super his est, aut fuit hactenus nota, seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret: ut nullis earum, quæ perpetuam fortè Domino continentiam devoverunt, occasio præbeatur ad lapsum; & ne periculis, damnis, & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro provisione Ecclesiæ moderna, occupentur; Beguinas hujusmodi inculpabiles, ut præmittitur, nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis Prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de Fratrum nostrorum consilio, declaramus, & volumus non includi: Locorum Ordinariis nihilominus injungentes, ut eas sub prætextu hujusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis, aut juribus à quibuscunque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum; per illos prædictos Ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus; invocato, si opus fuerit, auxilio brachii [n] secularis. Ceterùm, statum Beguinarum hujusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per Sedem Apostolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorum autem Ordinarios, & alios, ad quos prædicta spectabunt, curam pervigilem, & solicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmissarum sequentes invia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus, & disputationum, & prædicationum temeritatibus se involvant: eas, quæ contra prædicta præsumpserint, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Porrò Mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis, ex quibus prohibitio præcesserit, culpabiles se reddiderint, aut meritò notabiles vel suspectas, si statum vel habitum quoquo modo mutaverint, verè sub prædicta decernimus remanere censura; & taliter contra eas, per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more revocatæ, non ultrà inficiant sanas oves.

[n] Brachium seculare potest quandoque ab Ecclesia invocari. *c. 1. de offic. Ord. in antiq.*

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

TITULUS X.

I. BENEDICTUS XII. Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. [c. an. 1336. *Avenioni.*]

Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitativum. Salvat privilegia, conventiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contraveniri; punit transgressores, & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, De censibus, & procurationibus.

VAS electionis Paulus Apostolus egregius Prædicator, se, & eos qui secum erant, propriis manibus exhibebat, ut pseudo & subdolis operariis, sub prædicationis specie, lucra sectantibus locum præcluderet; & his, quos ipse pascebat pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sanè licèt circa modestiam in exigendis procurationibus observandam à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanaverint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli Prælatorum, necnon Diœcesis Nunciorum, vel Legatorum Apostolicæ Sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresfè, sic se reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi hujusmodi onera nequeant supportare, & victum longi temporis brevis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non deliciis fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diversitate conditionum visitantium Prælatorum & Provinciarum, ac Ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficienter visitantibus, & supportabilem visitatis in præmissis fore de cetero observandum: de Fratrum nostrorum consilio, præsentis Constitutionis edicto statuimus, quòd cùm in Franciæ, Navarræ, Majoricarum Regnis, ac Terris, Provinciis, & partibus adjacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ, Provinciæ, & Forcalquerii Comitatibus, Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii Prælati, & personæ Ecclesiasticæ, quibus id de jure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem Archiepiscopi à suis, vel Suffraganeorum suorum Cathedralibus Ecclesiis pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive à volentibus in pecunia ultra trecentorum: à Monasteriis verò & aliis Ecclesiis, vel Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium vel Conventum duodecim vel plurium personarum, ultra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum Collegium, seu Conventum, & quibusvis aliis Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra ducentorum. Episcopi verò ab Ecclesiis Cathedralibus, ultra ducentorum. A Monasteriis verò & Ecclesiis aliis ac Prioratibus Secularibus vel Regularibus Collegium habentibus duodecim vel plurium personarum, ultra centum & quadraginta. Ab habentibus verò personarum Collegium pauciorum, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra centum & quadraginta. Abbates quoque à Monasteriis vel Prioratibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum. Ab aliis quoque habentibus minus Collegium, ac Ecclesiis, Prioratibus & locis quibuscunque, ultra LXXX. Archidiaconi quoque, ultra XXXV. Archipresbyteri quoque, ultra VIII. Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò præfati Archiepiscopi, Prælati, & personæ Ecclesiasticæ ex privilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem Archiepiscopi à suis & aliis Cathedralibus Ecclesiis, ultra centum & viginti. A Monasteriis verò & Ecclesiis aliis, ac Prioratibus Secularibus & Regularibus, habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum. Ab habentibus verò minus Collegium, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra LXXX. Episcopi etiam ab eisdem Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, atque locis, ultra LXXX. Abbates, ultra LX. Archidiaconi, ultra XXX. Turonen. argenti valorem non recipiant quoquo modo. In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Boëmiæ, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Sueciæ Regnis, Terris ac Provinciis, & partibus eisdem adjacentibus, Archiepiscopi & Episcopi, alii quoque Prælati, & personæ Ecclesiasticæ, cùm, ut præmittitur, personaliter visitabunt: Iidem Archiepiscopi & Episcopi, etiamsi Primates existant, à suis, vel Suffraganeorum suorum Ecclesiis Cathedralibus, & personis earum pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive à volentibus in pecunia, ultra trecentum & viginti. A Monasteriis verò & aliis Ecclesiis, Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra CC. & LX. Ab aliis verò Monasteriis, Ecclesiis, seu Prioratibus minus Collegium habentibus; aliis quoque Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra ducentorum & viginti. Episcopi etiam à Cathedralibus Ecclesiis, ultra ducentorum & viginti. A Monasteriis verò & aliis Ecclesiis, & Prioratibus Secularibus vel

Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra c. & LXXX. Ab habentibus verò Collegium minus, & quibuslibet aliis Ecclesiis & Prioratibus atque locis, ultra centum & quinquaginta. Abbates insuper à Monasteriis, Prioratibus seu Ecclesiis habentibus Collegium duodecim. vel plurium personarum, ultra centum. Ab habentibus verò minus Collegium, ac Ecclesiis, Prioratibus, & aliis locis quibuslibet, ultra LXXX. Archidiaconi verò, ultra quinquaginta. Archipresbyteri etiam ultra decem Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò iidem Archiepiscopi, Episcopi & Prælati, ac personæ Ecclesiasticæ, ex privilegio Apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata; dicti Archiepiscopi, etiamsi Primates existant, ab hujusmodi Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, atque locis, ultra centum: Episcopi, ultra octoginta: Abbates, ultra sexaginta: Archidiaconi, ultra triginta Turon. argenti valorem pro procuratione qualibet unius diei recipere non præsumant. In Castellæ quoque, Legionis, Aragoniæ & Portugalliæ Regnis & Dominiis, Terris & Provinciis Regum Castellæ, Aragoniæ & Portugalliæ, & partibus adjacentibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ Regno: Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati, ac personæ Ecclesiasticæ, cùm, ut præmittitur, personaliter visitabunt; iidem Archiepiscopi, à suis & Suffraganeorum suorum Ecclesiis Cathedralibus, pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive à volentibus in pecunia, ultra centum & quadraginta: à Monasteriis verò & Ecclesiis aliis, ac Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum & viginti. Ab habentibus verò minus Collegium, aliisque Ecclesiis, Prioratibus atque locis, ultra centum. Episcopi etiam à Cathedralibus Ecclesiis, ultra centum: à Monasteriis verò & Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra LXXX. Ab habentibus verò minus Collegium, aliisque Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra LX. Abbates etiam à Monasteriis, vel Prioratibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra quinquaginta. Ab habentibus minus Collegium, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus & locis, ultra XL. Archidiaconi verò, ultra viginti-quinque: Archipresbyteri verò ultra quinque Turonen. argenti valorem recipere non attentent. Si verò proximè nominati Archiepiscopi, Episcopi & Prælati, & aliæ personæ Ecclesiasticæ, ex privilegio Apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere possint in pecunia numerata: Iidem Archiepiscopi ab eisdem suis & Suffraganeorum suorum Ecclesiis, ultra LXXX. A Monasteriis verò & Ecclesiis aliis, ac Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra LX. Ab habentibus verò minus Collegium, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus sive locis, ultra quinquaginta. Episcopi etiam ab eisdem Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, sive locis, ultra quadraginta. Abbates verò, ab eorum Monasteriis, Prioratibus, Ecclesiis sive locis, ultra XXX. Archidiaconi verò.ultra XX. Turon. argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ, Terræ Laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & ceteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Achaiæ, Cypri, & ceteris Regnis, Insulisque, & aliis Provinciis & partibus omnibus ultramarinis, & etiam transmarinis, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ac Prælati alii, & personæ Ecclesiasticæ consistentes, cùm, ut præmittitur, personaliter visitabunt: Iidem Patriarchæ & Archiepiscopi à suis vel Suffraganeorum suorum Ecclesiis Cathedralibus pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive à volentibus in pecunia, ultra LX. A Monasteriis verò, & Ecclesiis aliis, ac Prioratibus Secularibus, vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra quinquaginta. Ab habentibus verò minus Collegium, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus atque locis, ultra quadraginta. Episcopi etiam à Cathedralibus Ecclesiis, ultra quinquaginta. A Monasteriis verò, aliisque Ecclesiis & Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra quadraginta. Ab habentibus verò minus Collegium, & Ecclesiis aliis, seu Prioratibus, vel locis quibuslibet, ultra triginta. Abbates verò à suis Monasteriis vel Prioratibus simile Collegium vel majus habentibus, ultra viginti. Ab habentibus verò minus Collegium, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Prioratibus atque locis, ultra sexdecim: Archidiaconi ultra decem Turonen. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò Prælati, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & personæ Ecclesiasticæ proximè nominati, ex privilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti Patriarchæ, seu Archiepiscopi ab eisdem suis vel Suffraganeorum suorum Ecclesiis Cathedralibus, ultra quadragintá. A Monasteriis quoque & Ecclesiis aliis, ac Prioratibus Secularibus vel Regularibus habentibus Collegium duodecim vel plurium personarum, ultra triginta. Ab habentibus verò minus Collegium, & Ecclesiis aliis, Prioratibus, sive locis, & subditis quibuscunque, ultra viginti-octo. Episcopi quoque à suis Cathedralibus, & quibuslibet aliis Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus atque locis, ultra viginti. Abbates etiam ultra decem, necnon Archidiaconi ultra quinque Turon. argenti valorem recipere; non præsumant. Ita quòd expensæ seu sumptus universi, seu taxatio pecuniaria hujusmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus & necessariis aliis, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedat; nec ultra dictas summas vel taxationes seu valores earum prætextu cujusvis consuetudinis, vel aliàs, vel ab ipsis Prælatis, vel familiaribus earumdem quicquam exigere vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conventione vel consuetudine minùs solvere consueverint, quòd propter prædicta non plus solvant. Illud quoque quod de Archidiaconis superiùs diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in Decanis, Præpositis, aliisque personis Ecclesiasticis superiùs non expressis, quibus visitationis officium & procurationis receptio ex privilegio Sedis Apostolicæ, vel de jure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis Ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus Archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione hujusmodi procurationis, id, quod suprà statutum est, de aliis Archipresbyteris volumus observari. Nostræ tamen intentionis existit, quòd si ex conventione, vel consuetudine, tam Ecclesiæ Cathedrales, quàm Collegiatæ, & aliæ quælibet Seculares, ac etiam Monasteria, Prioratus Conventuales, & loca alia quævis Ecclesiastica, earúmque Capitula, Collegia seu Conventus, Rectores etiam & personæ Prælatis quibusvis visitantibus, ut præfertur, minùs debeant, vel consueverunt, quàm per nos superiùs est statutum, ad solvendum ultra conventionem vel consuetudinem hujusmodi nullatenus adstringantur; sed super his circa eos consuetudo & conventio hujusmodi observentur. Hujusmodi etiam moderationes & taxationes ad Prælatos quoslibet, qui prætextu cujusvis consuetudinis, in Monasteriis sive locis aliis Ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, extendimus & etiam prorogamus: proviso nihilominus, quòd in locis quibuslibet, secundùm quod major vel minor rerum copia fuerit in eisdem, necnon juxta majorem vel minorem personarum & evectionum numerum hujusmodi visitantium, expensarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quòd majores expensæ non excedant summam superiùs limitatam. Insuper prædictis omnibus Archiepiscopis, Primatibus, Episcopis, & aliis superiùs nominatis visitantibus, ne ultra conventionem vel consuetudinem hujusmodi circa personas, & loca ubi fuerint; nec ultra moderationes & taxationes prædictas quicquam præsumant recipere, districtiùs nihilominus inhibemus. Volentes etiam Constitutionem præsentem pœnæ adjectione juvari, statuimus, quòd si dicti visitantes per se, vel (si ex privilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint, ut præfertur, ipsi vel familiares eorum ultra taxationes prædictas, aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam à volente; duplum ejus quod ipsi iidem Prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem, seu scientiam hujusmodi Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si verò dictis Prælatis per alios visitantibus, ii, qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se, vel per alios ultra moderationes seu taxationes prædictas, quicquam exegerint, seu receperint etiam à volentibus, duplum ejus quod ultrà receperint, Ecclesiis & Monasteriis, vel locis aliis, à quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum restituere teneantur. Alioquin extunc dicti Prælati, qui ultra moderationes & taxationes prædictas, seu conventionem vel consuetudinem hujusmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem Ecclesiis, Monasteriis, sive locis ultra dictum tempus restituere differentes, ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum. Ii verò pro dictis Prælatis visitationem hujusmodi, ut præmittitur, exercentes, ab Officio & Beneficio noverint se suspensos: quousque gravatis Ecclesiis, Monasteriis, sive locis, de hujusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adjicientes Constitutioni præsenti, quòd si quis de familia Prælati personaliter visitantis, aliquid ultra moderationes & taxationes præfatas per se vel alios, Prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab Ecclesiis, Monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum ejus quod ultrà receperit, de suo proprio intra duos menses post receptionem hujusmodi, Ecclesiis, Monasteriis, & locis aliis, à quibus illa receperit, reddere teneatur: alioquin extunc recipiens, si Clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus: Si verò Laicus, tam diu ingressum Ecclesiæ sibi noverit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto noverit se suspensum, donec de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis, Monasteriis, sive locis satisfecerit cum effectu: nullâ eisdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissione, liberalitate vel gratiâ valiturâ. Ceterùm, moderationes & taxationes hujusmodi in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundùm Ecclesiæ, Monasterii, vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi, quòd per hæc, quæ ad exonerationem locorum Ecclesiarum statuendam providimus, non doleant se gravari: nec per hoc dicti Prælati exigendi, ampliùs quàm ipsi subditi pati possint, indultam sibi existiment potestatem. Præmissis quoque adjiciendo statuimus, quòd si dicti Prælati, vel aliquis eorum, ex Apostolica indulgentia vel consuetudine, seu de jure petant sibi ab Ecclesiis, Monasteriis, &

locis aliis, eorúmque Capitulis, Collegiis, vel Conventibus, Rectoribus, seu personis moderativum seu charitativum subsidium exhiberi, non possint à singulis Ecclesiis, Monasteriis, sive locis pro subsidio hujusmodi ultrà petere, vel recipere, etiam à volentibus, nisi quantùm ascenderent singulæ procurationes in pactum, per nos superiùs moderatum, quas iidem Prælati possent recipere, quando ex privilegio per alium visitarent. Porrò Turon. prædictos, tales fore intelligimus, quòd duodecim ipsorum valeant unum florenum auri boni puri, & legalis ponderis, ac cunii Florentini. Per Constitutionem autem hujusmodi nolumus, quòd prædicti Prælati, vel alii, quibus visitationis officium, & procurationum receptio ex privilegio Sedis Apostolicæ, vel aliàs de consuetudine, vel de jure competere dignoscuntur, jus visitandi, seu procurationes recipiendi, sibi valeant vendicare. Nec per Constitutionem eandem aliis Constitutionibus super præmissis, per Prædecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Insuper Abbates Cistercien. Ordinis, sua Monasteria visitantes, sub præfata Constitutione nostra nolumus comprehendi, cùm super his per aliam Constitutionem nostram duxerimus specialiter providendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum Constitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis & præcepti ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinione xv. Kalend. Januarii, Pontificatûs verò nostri anno secundo.

DE CELEBRATIONE MISSARUM.

TITULUS XI.

I. JOANNES XXII. [c. an. 1327. *Avenioni.*]

Narratis perturbationibus plurimis, quæ Ecclesiæ præsertim per Hæreticos inferuntur: ordinat Romanus Pontifex, quòd dum Missæ celebrantur, in quibus devotiùs oratur, certæ preces hic expressæ ad Deum effundantur. Et ut Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Adverte, quòd sub hoc tit. aptè potuisset locari Extravagans, *Docta*, quæ est suprà de vita & honestate Cleri. ut ibi tractatum est.

Luc. 8. DISCIPULORUM Christi gesta nos instruunt, ut in pelago hujus mundi procella surgente, ad divinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeò grandi facta, ut fluctus in naviculam quam Jesum sequentes intraverant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & adversùs ingruentes tempestatis impetus, ab eo salutis præsidium postularunt. Cùm itaque Catholicam Ecclesiam, quæ congregationem o Fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorúmque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatam, earúmque fluctus adeò elevatos, quòd quasi operiant ipsam totam: Hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac ut inconsutilem Domini tunicam scindant, multipliciter laborare. Cum Fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (imò necessarium potiùs) æstimamus, ut ad illum, qui ad dexteram Patris residet in excelsis, qui caput est Congregationis ejusdem; cuíque potestas omnis, tam in cælo, quàm in terra noscitur tradita, eíque venti & maria obsecundant, levemus cum manibus corda nostra, ipsúmque devotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, ut insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi universorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, Hæreticis & Schismaticis ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam ejúsque jura usurpandi insania damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctúsque prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute; cordáque Hæreticorum, Schismaticorum, aliorúmque rebellium ad Dei Ecclesiæ unitatem ac devotionem inclinet & habilitet, vel forsan cùm præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorúmque obstinatam malitiam suæ virtute dexteræ conterat, & prosternat. Corda quoque Subditorum ad eorum Superiores, & eorum Superiorum convertat ad Subditos, ipsósque dissidentes in concordiæ unitate conciliet, confirmet, sicque det ipsis Superioribus præsidere, quòd sic regnent, ut dirigantur; eorúmque regimen cedat Subditis ad salutem perpetuam, quietam & pacem; nobisque ipse cujus providentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promovere possimus. Et quia in Missarum solenniis ad Deum consueverunt preces effundi devotiùs, de eorumdem Fratrum consilio ordinamus, quòd in singulis Missarum celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster, responsionéque secuta, antequam in Missa ulteriùs procedatur, illud Canticum, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi; totum cum Gloria Patri, à Religiosis, Clericis, & aliis literatis præsentibus cum devotione dicant. Et primò dicantur p, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et pòst isti versiculi subsequantur, Domine salvos fac Reges: Et exaudi nos in die quâ invocaverimus te. Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ: Et rege eos, & extolle illos usque in æternum. Fiat pax in virtute tua: Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam: Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum: Et cum spiritu tuo.

o Vide Turrecremat. *in Summa de Ecclesia, lib. 1. c. 1.*

Luc. 8.

Psal. 121.

p *In aliis legitur*, dicant.

Collecta.

ECclesiæ tuæ quæsumus, Domine, preces placatus admitte: ut destructis adversitatibus & erroribus universis, securâ tibi serviat libertate. Per Dominum nostrum.

HOstium nostrorum, quæsumus, Domine, elide superbiam; eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedicat Celebrans consequenter.

Nos autem Christi Fideles ad exequendum supradicta promptiùs donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus observantibus supradicta, quàm aliis preces tunc devotas Deo fundentibus, pro præmissis diebus, & Missis singulis, quibus hæc fecerint, viginti dies de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, de injunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum XII. Kalendas Julii, Pontificatûs nostri anno XII.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

TITULUS XII.

I. SIXTUS IV. [c. an. 1477. *Romæ.*]

Qui Conceptionem Immaculatæ Virginis devotè celebrabunt, in eodem Festo, & ejus Octavis Officio intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi Fideles in Corporis Christi solennitate.

CUM præexcelsa meritorum insignia, quibus Regina cælorum Virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina prærutilat, devotæ considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana revolvimus, quòd ipsa (utpote via misericordiæ, Mater gratiæ & pietatis, Amica humani generis, Consolatrix pro salute Fidelium, qui delictorum onere gravantur,) sedula oratrix, & pervigil ad Regem quem genuit, intercedit: Dignum, quin potiùs debitum, reputamus universos Christi Fideles, ut Omnipotenti Deo, cujus providentia ejusdem Virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo Auctori humana natura, lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum Sancti Spiritûs præparatione constituit: ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata Virgo nihilominus post partum remaneret: de ipsius immaculatæ Virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia Divina Officia dicant, & illis intersint; indulgentiis, & peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant ejusdem Virginis meritis, & intercessione divinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, ejusdem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, auctoritate Apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus, & ordinamus, quòd omnes & singuli Christi Fideles utriusque sexûs, qui Missam & Officium Conceptionis ejusdem Virginis Gloriosæ, juxta piam, devotam & laudabilem ordinationem dilecti filii Magistri Leonardi de Nogarolis Clerici Veronensis Notarii nostri, & quæ desuper à nobis emanavit, Missæ & Officii hujusmodi institutionem, in die festivitatis Conceptionis ejusdem Virginis Mariæ, & per Octavas ejus, devotè celebraverint, & dixerint, aut illis Horis Canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorsùs indulgentiam, & peccatorum remissionem consequantur, quam juxta felicis recordationis Urbani q IV. in Concilio Viennensi approbatæ r, ac Martini V. & aliorum Romanorum Pontificum, prædecess. nost. Constitutiones, consequuntur illi, qui Missam, & Horas Canonicas in festo Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, à primis Vesperis, & per illius Octavas, juxta Romanæ Ecclesiæ Constitutionem, celebrant, dicunt, aut Missæ Officio, & Horis hujusmodi intersunt, præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. CCCC. LXXVII. III. Kal. Martii, Pontificatûs nostri anno sexto.

q Hanc Constitutionem Urbani habes insertam *in Clem. 1. de reliq. & vener. Sanct.*
r *Fortè*, approbatam.

II. Idem in eadem materia. [an. 1483. *Romæ.*]

Excommunicationem ipso facto incurrunt Prædicatores asserentes Divam Virginem in peccato originali fuisse conceptam: qui etiam dicunt, quòd festum Conceptionis ejus celebrantes graviter peccant. Et vult præsentem Constitutionem in locis populosis publicari.

[Margin: ...Vide Conc. ...id. *sess.* 5. ...*decreto de* ...*ccato origin.* ...*ult.* & Ex- ...vagantem ...V. Ponti- ...is Maximi, ...*c. Super* ...*culam Do-* ...*ini*, ubi hoc ...tutum con- ...matur & ...probatur.]

GRave [f] nimis gerimus & molestum, cùm sinistra nobis de quibusdam Ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum qui ad Evangelizandum verbum Dei sunt deputati excessibus prædicando commissis, eò graviùs provocamur, quò illi periculosiùs remanent incorrecti. Cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publicè prædicando diffusiùs & damnabiliùs imprimuntur errores. Sanè cùm Sancta Romana Ecclesia de intemeratæ semperque virginis Mariæ Conceptione festum solenniter celebret, & speciale ac proprium super hoc Officium ordinaverit; nonnulli, ut accepimus, diversorum Ordinum Prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diversas civitates & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem Gloriosam & Immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse Hæreticos; ejusdem immaculatæ Conceptionis celebrantes, audientésque sermones illorum qui eam sine hujusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus & prædicationibus non levia scandala in mentibus Fidelium exorta sunt, & majora meritò exoriri formidantur in dies. Nos igitur hujusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalis, quæ exinde in Ecclesia Dei exoriri possunt (quantùm nobis ex alto conceditur) obviare volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia, hujusmodi assertiones Prædicatorum eorumdem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent, eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua Conceptione præservatam fuisse, propterea alicujus hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut hujusmodi Officium Conceptionis celebrantes, seu hujusmodi sermones audientes alicujus peccati reatum incurrere, utpote falsas & erroneas, & à veritate penitùs alienas; editósque desuper libros prædictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus, & damnamus. Ac motu, scientiâ & auctoritate prædictis, statuimus, & ordinamus, quòd Prædicatores verbi Dei, & quicunque alii, cujuscunque statûs, gradûs aut ordinis ac conditonis fuerint, qui de cetero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare hujusmodi sic per nos improbatas & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant; à qua ab alio quàm Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientiâ & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subjicientes eos qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet Gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale; cùm nondum sit à Romana Ecclesia & Apostolica Sede decisum: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque, quibus communiter vel divisim à Sede Apostolica indultum existat; quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando, valeant ignorantiam allegare: volumus, quòd locorum Ordinarii requisiti præsentes Literas in Ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus, & suarum Diœcesum, & locis insignibus, dum major ibi multitudo populi ad Divina convenerit, sermonibus ad populum mandent & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præsentes Literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus, & dicta auctoritate decernimus, quòd earumdem Literarum transsumpto [t] manu publici Notarii confecto, & authentico alicujus Prælati Ecclesiastici sigillo munito, ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus Literis, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. CCCC. LXXXIII. pridie Nonas Septembris, Pontificatûs nostri anno decimo-tertio.

[t] Instrumentum ex originali transsumptum, quandoque facit plenam fidem.

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM.

Titulus XIII.

I. Benedictus XI. [c. an. 1304.]

Decretalis, Clericis Laicos, *eod. tit. lib. 6. habet locum tantùm quoad Laicos Tallias à Clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quoad solventes. Præcipit deinde Lateran. & Generalia Concilia diligenter observari.*

QUod [u] olim per felicis recordationis Bonifacium Papam VIII. prædecessorem nostrum, contra Laicos exigentes, sive recipientes à Clericis & Ecclesiasticis personis Tallias, Decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de proventibus bonorum suorum, aut Ecclesiarum; necnon adversùs solventes, aut promittentes, vel consentientes se soluturos, pœnis adjectis, statutum est, quantùm ad pœnas ipsas ex causa, de consilio Fratrum nostrorum, restringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendum dantes auxilium, consilium vel favorem: non autem quoad easdem pœnas in solventibus aut recipientibus à spontè dantibus deinceps vendicet sibi locum. Ceterùm attendant solicitè Ecclesiarum Prælati, & alii Clerici Lateranense Concilium, quod in hujusmodi subventionibus solum casum necessitatis, aut communis utilitatis, ubi Laicorum ad id non suppetant facultates, deliberatione provida noscitur excepisse: & deinde Generale statuisse Concilium propter quorumdam imprudentiam, etiam in hoc casu Romanum Pontificem (cujus interest communibus providere utilitatibus) primitùs consulendum. Attentè igitur caveant ne prædictorum Conciliorum transgressores existant, aliquid in casu prædicto; & multò magis si casus ipse non subsit, quoquo modo vel titulo, inconsulto Romano Pontifice, occasione subventionum dictarum concedendo Laicis, vel etiam promittendo: Alioquin tanquam Canonum, & tam solennium Conciliorum temerarii transgressores, quas procul dubio, Deo propitio, idem infliget Pontifex, gravissimas pœnas poterunt meritò formidare. Nulli ergo omnino hominum, &c.

[u] Vide *cap.* 1. *eod. tit. in Clem.* Cum notatis ibidem per Doctores.

PAstoralis cura solicitudinis super cunctas populi Christiani nationes, invigilare remediis subjectorum, eorumdem periculis obviare, ac scandala removere compellit. Sanè quoniam ex Constitutione felicis recordationis Bonifac. &c. ut in Clem. 1. eodem titulo.

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus Liber vacat.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM
LIBER QUINTUS.

DE SIMONIA.

TITULUS I.

I. URBANUS IV. aliàs V. [c. an. 1262. *Romæ.*]

Paſtus vel Jocalia exigentes, & etiam dantes pro Religionis ingreſſu, ſi ſint ſingulares perſonæ, excommunicationis; ſi Conventus vel Capitulum, ſuſpenſionis ſententias ipſo facto incurrunt: cujus utriuſque vinculi abſolutio ſoli Papæ reſervatur: aliis pœnis in ſuo robore duraturis, niſi ingredientes aliquid ſponte, & ſine pactione obtulerint. Quid de perſonis jam tali labe fœdatis, & bonis ſic receptis faciendum ſit: tandem patefacit.

SANE [a], ne in vinea Domini, noſtræ (licèt inſufficientibus meritis) commiſſa cuſtodiæ, naſcentes vepres & ſpinæ adeò convaleſcant, quòd ſperatam fructificationem ipſius valeant impedire: diligentiæ noſtræ incumbit officio, ut illas extirpare radicitùs ſolerti ſtudio procuremus. Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & aliis locis Religioſis, tam virorum, quàm mulierum Ordinum, regionum & partium diverſarum, deteſtabilis, & à Canonibus reprobata ſervatur abuſio, quòd cùm perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis, ad obſervantiam regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa paſtus ſeu prandia Capitulis & Conventibus ipſarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum & locorum, aut pecunias, aut jocalia, ſeu res alias ipſis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus & locis, ſeu præſidentibus eis, ex ſtatuto ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potiùs dicenda, tribuere compelluntur: ex quibus decori Eccleſiaſticæ, & immaculatæ Religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione hujuſmodi criminis, quàm expenſarum onere, à ſacræ Religionis propoſito retrahuntur: Ipſæque Eccleſiæ, Monaſteria, & loca famulantium Deo conſuetis numeris remanent deſtituta, & in multorum mentibus Fidelium ſcandalum generatur. Nos igitur huic morbo peſtifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præſumentes inflictis à jure in ſuo robore duraturis, pœnam adjicere graviorem; univerſis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpoſitis & Magiſtris, necnon Abbatiſſis & Prioriſſis, aliiſque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcunque etiam Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, Religionum, Ordinum etiam Militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine cenſeantur; ac Capitulis & Conventibus, & ſingularibus perſonis eorum, tenore præſentium, auctoritate Apoſtolica (quamvis ſit eis à jure inhibitum) diſtrictiùs inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, domos ſeu loca, in earumdem perſonarum receptione, aut ante vel poſt illam, quoſcunque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præſumant. Sed eas potiùs cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & veſtitu ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, domorum & locorum ſincera charitate pertractent. Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, domibus, & locis hujuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi: Nos enim, qui ſecùs egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ tam dantes, quàm accipientes, hujuſmodi excommunicationis; ſi Capitulum vel Conventus fuerit, ſuſpenſionis ſententiis eo ipſo decernimus ſubjacere: A quibus, præterquam in mortis articulo, abſolvi nequeant abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Ceterùm, perſonis illis utriuſque ſexûs, quæ jam labe hujuſmodi ſunt fœdatæ, earum providentes ſaluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per ſuos locorum Diœceſanos hac vice duntaxat à crimine hujuſmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apoſtolica abſolvantur: Canonicâ proinde ipſis pœnitentiâ ſalutari impoſitâ, de qua ipſorum diſcretioni videbitur expedire: & demum cum ipſis, ut in earum Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, Dignitatibus & locis licitè valeant remanere, miſericorditer diſpenſetur. Inſuper erga perſonas illas, quæ in præmiſſis recipiendo aliqua contra Canonicas ſanctiones peccaſſe noſcuntur, volentes nos reddere gratioſos; omnia recepta hujuſmodi, ſi ad communem uſum Monaſteriorum ſeu locorum eorum ſunt applicata, ea ad dictum uſum licitè concedimus retineri. Si verò ad ſpecialem uſum Abbatis ſeu Abbatiſſæ, Prioris aut Prioriſſæ, aut alterius ſingularis perſonæ retineantur; illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, conceſſionis & præcepti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, II. Nonas menſis Aprilis, Pontificatûs noſtri anno primo.

[a] Vide *cap. Non ſatis*, *cap. Cùm in Eccleſiæ corpore*, & *c. Veniens* cum ibi notatis, *ext. de ſimon.* Adde B. Th. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad quartum argumentum.*

II. PAULUS VENETUS PAPA II. [an. 1464. *Romæ.*]

Omnes Simoniaci, cujuſcunque dignitatis aut ſtatûs, ſunt ipſo facto excommunicati; nec habent ſimoniacè ordinati Ordinis executionem. Et electiones aut aliæ proviſiones per ſimoniam factæ non valent, nec jus percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam ſimoniæ eâdem cenſurâ ligantur, qui à ſolo Papa abſolventur. Et omnes prædicti ſunt Romano Pontifici revelandi.

CUm [b] deteſtabile ſcelus ſimoniacæ pravitatis, tam divinorum quàm ſacrorum Canonum auctoritas abhorreat atque damnet. Nos conſiderantes quòd plures pœnarum gravitas, quàm Dei timor arcere ſolet à voluntate peccandi, ac ſummis deſideriis affectantes, ut horum peſtiferum vitium non ex uſu ſolùm, ſed etiam ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitùs evellatur: Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes, ac etiam omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, privationis & interdicti ſententias, cenſuras & pœnas dudum à Romanis Pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra Simoniacos quomodolibet latas, & illos, qui, cujuſcunque ſtatûs, gradûs, Ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint; etiamſi Cardinalatûs, Patriarchali, Epiſcopali, Regali, Reginali, vel aliâ quâvis Eccleſiaſticâ ſeu mundanâ Dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet, tam manifeſtum, quàm occultum, quas ipſo facto eos incurrere volumus, confirmantes & innovantes Apoſtolica auctoritate, declaramus quòd omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint Ordinum executione ſuſpenſi [c]. Per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in Eccleſiis, Monaſteriis, Dignitatibus, Perſonatibus, Officiis Eccleſiaſticis, & quibuſvis Beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam jus nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus ſuos, ſed ad illorum omnium quæ percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo ſit adſtrictus. Statuentes præterea, quòd univerſi & ſinguli etiam præmiſſis Dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſententiam excommunicationis incurrant; à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolvi, præterquam in mortis articulo conſtituti. Et ut hujuſmodi labis contagio frequentiùs reprimatur, omnibus & ſingulis Eccleſiaſticis Secularibuſque perſonis, cujuſcunque dignitatis, ſtatûs, gradûs, ordinis, vel conditionis fuerint; in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictiùs injungimus, ut eos omnes, quos ſimoniam hujuſmodi commiſiſſe vel procuraſſe, aut in ea mediatores eſſe ſciverint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per ſe vel alios revelare quantociùs non omittant. Pro revelatione hujuſmodi, etiamſi complices [d] fuerint, non ſolùm veniam à nobis, ſed etiam gratiam conſecuturi, ſi eorum indicio participes tanti criminis valeant coërceri. Quod ſi non fecerint, abſolvi non valeant donec prædicta revelent, & complices hujuſmodi detecti arctiùs punientur.

Nulli ergo, &c. noſtræ confirmationis, innovationis, declarationis,

[b] Vide Extravagantem Pii V. *incip. Cùm primum*, §. *Et ut ſimoniacæ pravitatis*, *per quam hæc Conſtitutio inviolabiliter obſervari mandatur*, & de intellectu deciſionem Caſſadori, 5. *tit. de Conſt.*

[c] Vide *cap. de ſimoni.* & ibi plenè per Canoniſtas, *ext. de ſimon.* Adde omnino B. Tho. 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad quartum argumentum.*

[d] Complices criminis quandoque præmiantur. *C. ad l. Jul. majeſt. l. Quiſquis. in fine.*

clarationis & voluntatis infringere, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Domini M. CCCC. LXIV. IX. Kalend. Decemb. Pontificatûs noſtri anno primo. Publicata die 24. Novemb. anno prædicto.

DE JUDÆIS.

TITULUS II.

I. CLEMENS V. [c. an. 1310. *Romæ.*]

Chriſtiani arma portantes ad Infideles Chriſtianos impugnantes, ipſo facto ſunt excommunicati, capientium ſervi infames, & inteſtabiles, tam activè, quàm paſſivè; & eorum bona confiſcata. Vide cap. Ita quorumdam. & cap. Ad liberandam. extrà, eodem titulo.

MULTA [e] mentis amaritudine concitamur, graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quòd renati fonte Baptiſmatis in devium aberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hæreditatis ſuæ totis viribus vindicare, potiùs injuriatoribus ſuis favent; Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi, & degenerantes miſerabiliter à ſtatu Fidelium, famæ propriæ immemores, & ſalutis obliti, inimicis crucis Chriſti, contra ipſius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Ægypti deferre præſumunt: Ex quo manifeſtè apparet, quòd Chriſtianos, qui ad defenſionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanſerunt, talibus adjuti ſubſidiis irreverenter impugnant: propter quod fidei negotium ibidem quodammodo noſcitur deperire. Nos igitur qui ad liberandam terram ipſam operam dare intendimus (cum Dei adjutorio) efficacem, tam graves tranſgreſſus ulteriùs ſuſtinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ IV. prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, præſentium tenore ſtatuimus, ut nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Ægypti deferre, mittere, vel portare, ſeu de portibus eorum, ut eiſdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere; aut eis aliàs auxilium vel favorem præſtare quoquo modo præſumat. Nos verò illos, qui contra hujuſmodi conſtitutionem noſtram auſu temerario venire præſumpſerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere: à qua abſolvi nequeant, niſi tantùm de bonis propriis in dictæ terræ ſubſidium convertendum exſolverint, quantùm ad partes prædictas detulerint, vel miſerint; aut deferri, vel de ipſorum portibus extrahi permiſerint deferendum: nec tunc etiam ab eadem, præterquam in mortis articulo, abſolvantur ſententia, abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali. Et nihilominus, ſi perſonas eorum capi contingat, in ſervitutem & capturam illorum eſſe volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate inſuper Apoſtolica ſtatuentes, ut illi, qui contra hujuſmodi ſtatutum noſtrum quomodolibet venire præſumpſerint, præter pœnas prædictas, quas ipſo facto incurrant, perpetuò ſint infames, & inteſtabiles habeantur: ita quòd nec teſtari, nec legata eis, ſeu relicta percipere valeant; & inſuper ad ſucceſſiones, tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato ſint prorsùs & reddantur inhabiles; nec ad publica quælibet admittantur Officia; ſintque illis omnes actus legitimi penitùs interdicti, & tanquam excommunicati, hoſteſque Catholicæ Fidei (poſtquam de ipſorum hujuſmodi temeritate conſtiterit) diebus Dominicis & Feſtivis publicè nuncientur, & in fiſcum bona eorum omnia devolvantur.

[e] Præter ca. Ita quorumdam, & c. ad liberandam. ext. de Judæis, vide Clem. 1. eod. tit. & proceſſum Bullæ in Cœna Domini 87.

II. JOANNES XXII. [c. an. 1319. *Avenioni.*]

Judæi ad Fidem converſi, non ſunt in bonis moleſtandi, ne ſint deterioris conditionis poſt Baptiſmum, quàm eſſent ante.

DIgnum [f] arbitrantes, & juri conſonum, fonte renatos Baptiſmatis, Judaïca cæcitate dimiſſa, amplioribus favoribus aut gratiis quàm anteà abundare; indecens & abſurdum, ut qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: Univerſis & ſingulis Rectoribus, & aliis Officialibus Comitatûs Veneſini, aliorúmque Comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apoſtolicam Sedem, diſtrictè præcipimus & mandamus, quatenus converſis hujuſmodi, & qui in poſterum convertentur, in poſſeſſionibus & bonis aliis, quocunque nomine cenſeantur, quæ in Comitatibus & terris prædictis converſionis tempore obtinebant, ſeu etiam obtinebunt, occaſione prædicta nullam moleſtiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: ſed ipſis in his & aliis ſe favorabiles exhibentes, ipſos ab injuriis & moleſtiis protegant & defendant: ut ſic de ſervitute ad libertatem ſe tranſiſſe percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimiſſam perfidiam compellantur. Nulli ergo, &c. noſtrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Avinione, x. Kalendas Auguſti, Pont. noſtri anno quarto.

[f] Vide omnino Extravagantem Pauli Papæ III. incip. Cupientes Judæos. ubi de hac materia plenius cavetur.

DE HÆRETICIS.

TITULUS III.

I. BENEDICTUS XI. Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis. [c. an. 1304.]

Decretalem, Per hoc. *eod. tit. lib. 6. declarat, bona Hæreticorum per Diœceſanos uſurpari vetans.*

EX eo [g], quòd quædam novella conſtitutio ſuper negotio hæreticæ pravitatis, à bonæ memoriæ Bonifacio Papa VIII. prædeceſſore noſtro edita continet, quòd in ipſo negotio per Diœceſanos Epiſcopos, & Inquiſitores ſuper eodem facto inquiri valeat communiter vel diviſim: & ſi diviſim proceſſerint, teneantur ſibi invicem communicare proceſſus: Nos conſulere voluiſtis, quando & quoties ſit iſta proceſſuum communicatio facienda. Nos autem de Fratrum noſtrorum conſilio, intelligendo Diœceſanos & Inquiſitores tunc demum diviſim procedere, cùm hi & illi ſeparatim, non quando Epiſcopi tantùm, vel Inquiſitores tantùm procedunt: Conſultationi veſtræ breviter reſpondemus, quòd quando utrique procedunt ſejunctim, ſibi debent in fine tantùm, dum nihil reſtat agendum, niſi quòd ſolùm ſententia promulgetur, communicare proceſſus. Licèt enim quibuſdam potuiſſet videri per legem civilem, quòd ſicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre ſententiam, ut puta, quando Adminiſtrator delegat cauſam ſibi ſententiâ reſervatâ; ſaltem in principio, id eſt, conteſtatione, rursùs in medio, & ſemel in fine quæ ſunt examinata audire debet: ita & in caſu præſenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert ſententiam, ſic ter hujuſmodi acta recenſeat: quod fieri non poteſt, ſi eorum denegetur editio; tamen id æquitas Canonum non admiſit. Unum ſanè caſum excipimus, ſi alter commodè non poſſit procedere, niſi alterius actis viſis. Ex hac enim cauſa ſemel tantùm, (ut fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Verùm quia [h] nonnulli Diœceſani partem partis proventuum de Hæreticorum bonis Inquiſitionis officio deputatæ propter expenſas, quas dum inquirunt in ſæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquam juri abſonum (cùm Ordinarii ſint, ideóque officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere ſtipendiis) fieri penitùs prohibemus. Rationem autem iidem Diœceſani proventuum, obventionum ex Inquiſitionis officio à vobis, non obſtante aliqua conſtitutione, conſuetudine, vel mandato contrariis, non expoſcant: ſed eam Cameræ noſtræ, vel alii, cui Nos vel Succeſſores noſtri Romani Pontifices mandaverimus reddendam, reddatis; quæ generaliter obſervari jubemus.

[g] Præter notata *in c. Per hoc. de Hæret. lib. 6.* vide Nicolaum Eymericum *in Directorio Inquiſitorum, part. 3. q. 50. 51. & 52.* Repertorium Inquiſitorum, *verbo, Communicare. §. Sed quomodo.* & Zanchinum, *tract. de Hæret. c. 15.*

[h] Vide Eymericum *in Directorio Inquiſitorum, part. 3. q. 104. 105. & ſeq.*

II. JOANNES XXII. [c. an. 1320. *Avenioni.*]

Tres errores Magiſtri Joannis de Poliaco, Doctoris Pariſienſis hìc damnantur.

VAs electionis Doctor eximius, & egregius Prædicator, cujus prædicatio mundum docuit univerſum, præſumptuoſam illorum audaciam refrænare ſolicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit, & juxta Sapientis eloquium: Quiſque ſuæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum cùm dilectum filium Magiſtrum Joannem de Poliaco, ſacræ Theologiæ Doctorem, certis ex cauſis, de Fratrum noſtrorum conſilio, ad noſtram præſentiam vocaviſſemus, fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quòd ipſe in quibuſdam articulis tangentibus Pœnitentiæ ſacramentum, non ſobriè, ſed perperàm ſapiebat, infrà ſcriptos articulos periculoſos continentes errores docens publicè in ſuis prædicationibus, & in ſcholis. Primò ſiquidem adſtruens, quòd confeſſi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterùm confiteri proprio Sacerdoti. Secundò, quòd ſtante, Omnis utriuſque ſexûs, edicto in Concilio Generali [i], Romanus Pontifex non poteſt facere quòd Parœciani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri, quem dicit eſſe Parœcialem Curatum. Imò nec Deus poſſet facere; quia, ut dicebat, implicat contradictionem. Tertiò, quòd Papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem, imò nec Deus; quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit eſſe, ut præmittitur, proprium Curatum. Nos igitur ſcire volentes, ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent, articulorum præmiſſorum copiam eidem Magiſtro Joanni fecimus aſſignari, & ad ſui defenſionem plenam audientiam ſibi præbuimus tam in noſtra & Fratrum noſtrorum præſentia in Conſiſtorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipſis Fratribus per nos ad hujuſmodi officium deputatis. Verùm, licèt præfatus Magiſter dictos articulos, & contenta in ipſis defendere niteretur: aſſerebat tamen ſe paratum credere, & tenere in præmiſſis, & aliis quæ tenenda & credenda eſſe Sedes Apoſtolica defi-

Rom. 12. *Prov. 6. 23.*

[i] ſcilicet Lateranenſi, ſub Innoc. III. c. 21.

niret. Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum: ipsos per Prælatos Magistros in Theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis Fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem, & examinationem super his habitas, comperimus præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multùm & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem Magister Joannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, in Consistorio revocavit; asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideòque ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam hujusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos, & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra devios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de Fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium esse Catholicum asserentes: scilicet, quòd illi, qui prædictis Fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterùm, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio Sacerdoti, juxta Concilium Generale [k]: optantésque veritatis vias notas esse Fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis innitendo, universis & singulis districtiùs inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per nos, ut præmittitur, damnatos, & reprobatos & contenta in eis, vel aliquo ipsorum, utpote à Catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet, vel docere. Quocirca universitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus universis & singulis vestrûm in civitatibus & dioec. vestris convocato Clero & populo communiter omnia præmissa & singula per vos seu alios solenniter publicetis. Nos etiam eidem Magistro Joanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseveratione constanti publicè debeat revocare. Quod se facturum dictus Magister Joannes efficaciter repromisit. Datum Avinion. VIII. Kalend. Augusti, Pontificatûs nostri anno quinto.

k Id est Concilium Generale Lateran. sub Inno III. c. 21. Et refertur *in c. Omnis. de pœnit. & remiss.*

III. Idem. [c. an. 1327. *Avenioni.*]

Inquisitores hæreticæ pravitatis censuras Ecclesiasticas fulminare non possunt in Officiales, & Nuncios Sedis Apostolicæ, sine ipsius licentia speciali: sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

Cum [l] Matthæus de Pontinian. Ord. Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus, frivola occasione quæsita, ac nostrâ & Apostolicæ Sedis reverentiâ & honore postpositis, in dilectum filium G. de Baleto, Archidiaconum Forolivien. Capellanum nostrum, Campaniæ Maritimæque Rectorem excommunicationis sententiam, inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cetero talium præsumptoribus obviare; universis & singulis, tam Ordinariis, quàm Delegatis Judicibus, & Inquisitoribus pravitatis ejusdem, & aliis universis & singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtiùs inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ Sedis Officiales, vel Nuncios, aut ipsorum aliquem, quavis occasione vel causâ, absque nostra & Apostolicæ Sedis licentia speciali eis per Sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant; aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasvis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum hujusmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quòd Dioecesani, & Inquisitores prædicti super iis, quæ negotium tangunt Fidei: alii verò super iis quæ rem tangunt vel publicam, vel privatam, sive Ordinarii, sive Delegati, quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per Officiales & Nuncios ipsos indebitè forsan attentatum extiterit, se pleniùs informare, idque nobis significare studeant, ut providere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Avinion. XII. Kalend. Januarii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

l Super hac Constitutione vide omnino Consilium Lapi incip. *Factum super quo.* Id Consilium nunc circumfertur post Consilia Oldradi. Adde Eymericum *in Directorio Inquisit. par. 3. q. 26.*

DE SCHISMATICIS.

Titulus IV.

I. Benedictus XI. [c. an. 1304.]

Processus & sententias latas per Bonifacium VIII. contra Jacobum & Petrum de Columna, tanquam Schismaticos, & eorum posteros, revocat hic Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Et sic, ut clarè patet, hæc Extravagans corrigit, & prorsus revocat caput unicum eod. tit. lib. 6.

Dudum bonæ memoriæ [1] Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster, contra Jacobum, Petrum & Joannem de Sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Jacobum Scyarram Nepotes memorati Jacobi, & Filios olim Joan. de Columna, & posteritatem eorum; necnon contra Richardum, Pet. & Joan. de monte Nigro, ac adjutores, fautores, & receptatores eorum, cujuscunque statûs, etiamsi Imperiali, vel Regali dignitate fulgerent, contra ipsam insuper Prænestе, dum vixit, varios fecit processus, sententias graves pœnas habentes & multas, prout in ejusdem processibus continetur: ex quibus sic paucas ex multis & prolixis breves exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas. Inter cetera siquidem deposuit dictos Jaco. atque Pet. à Cardinalatibus sanctæ Rom. Eccle. reddens eos & filios dicti Jaco. & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem, & Cardinalatûs honorem: ipsos eosdemque Jaco. & Ottonem, & Richardum Beneficiis Ecclesiasticis, & Ecclesiis cunctis privavit, eósque & Agapitum, Stephanum & Scyarram prædictos bannivit ab urbe: & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscavit bona & jura, plurium excommunicationum sententiis innodavit, addixit infamiæ, capiendos exposuit, judicavit schismaticos, & tanquam hæreticos puniendos: ab administrationibus & officiis, jurisdictionibus, exercitio & dignitatibus in urbe & circa in Rom. Ecclesi. & curia, ac ipsorum posteros perpetuò & in terris Rom. Ecclesi. usque in quartam generationem, per masculinum & fœmininum sexum coercuit: eis incolatum, civilitatem & habitationem urbis circumpositæ regionis & terrarum subjectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. Nos itaque, qui ejus vices in terris gerimus, cujus est proprium misereri & parcere, eorum miseriis & ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commovemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mansuetudinem non negamus: misericordes ab eis non avertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideòque omnes prædictas depositionis à Cardinalatibus, privationis à Beneficiis & Ecclesiis, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum, & jurium quæ certis nobilibus Romanis civibus, & aliis concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas & mulctas, & alias, quæ in processibus memoratis sive alibi continentur: verbo etiam in vita ipsius, vel in morte in eos latas & inflictas, seu confirmatas & innovatas per Prædecessorem eundem, sicut si, ut prædicitur, essent per nos specialiter numeratæ, & nominatim expressæ tam ad prædictos Jaco. & fil. dicti Joan. de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Joan. & filiorum, & per utrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Petro & Richardo, & Joanne de Monte Nigro præfatos, quàm ad coadjutores, fautores, receptatores, susceptores, & sequaces eorum quoslibet alios, penitùs tollimus & viribus vacuamus. Ita, quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque quod quævis alia quàm præfatarum depositionis à Cardinalatibus, privationis Beneficiorum & Ecclesiarum, confiscationis bonorum & jurium, quæ, ut præmittitur, dictis civibus, seu aliis sunt concessa, & inhabilitatis ad Papatum sententia, sive pœna abstulit, reddimus. Et irregularitatem, si quam quoquo modo contraxerint, removemus, & notam abolemus ipsius: Inhibentes ne jam dicta Prænestе cum monte suo reædificetur, vel muniatur; aut civitatis nomen, sive Episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali: non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, privilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri; & de quibus quorúmque totis tenoribus, de verbo ad verbum debeat in nostris literis fieri mentio specialis.

¶ Pith. [1] *Dudum bonæ memoriæ.*] Vide *cap. 1. de Schismat. in Sexto.*

DE FURTIS.

Titulus V.

I. Joannes XXII. [c. an. 1316. *Avenioni.*]

Publicatio excommunicationis latæ in eos qui furati sunt thesaurum Ecclesiæ, quem, jubente Clemente Papa, de Perusio in Lucanam civitatem tres viri hic nominati deportaverant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, ut intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc Extravagans clarè manifestat.

Infidelis & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitium indignos efficiunt, ut matris Ecclesiæ filii nuncupentur, dum ad ipsius matris injuriam se convertunt, quod gravi nos commotione perturbat) matris ejusdem

pietatem offendunt, & his in perniciem miserabili cæcitate dilapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum siquidem nonnulli degeneres filii, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, perversis ausibus in matris ejusdem prosilientes injuriam & offensam, illam thesauri sui maximam partem, quæ de Perusio ad civitatem Lucanam, de mandato felicis recordationis Domini Clementis Papæ V. prædecessoris nostri, dum adhuc viveret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate Clericum Burdigalen. diœc. & Guli. de Luna Servientem prædecessoris ejusdem, unà cum dilecto filio Jacobo de Casalibus, Decano Ecclesiæ Sancti Severini Burdegalen. diœc. Capellano nostro, extiterat deportata; & quæ in Sacristia Monasterii Sancti Fedriani Lucanen. tunc temporis servabatur: deinde ad cameram prædecessoris ejusdem fideliter deferendam; tempore invasionis civitatis Lucanen. direpserunt in prædam, & de præfata Sacristia per violentiam asportarunt. Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti solicitis studiis prætendentes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios, penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac Fidelium multitudine copiosa monemus, ut ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum, intrà quatuor mensium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum cum integritate restituant, & assignent; ac omnes & singulos scientes, ubi, vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint, vel existant, ut intra terminum supradictum, aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis hujusmodi contemptores, cujuscunque dignitatis, statûs, vel conditionis extiterint, etiamsi Patriarchali vel superiori, aut alia quacunque præemineant Dignitate; ex nunc auctoritate prædicta excommunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per Diœcesanos locorum & Rectores Parochialium Ecclesiarum civitatum & diœcesum earumdem, singulis diebus Dominicis & Festivis pulsatis campanis, & candelis extinctis, excommunicatos publicè nunciari; processuri ad graviora nihilominus contra eos, necnon & contra Civitates, Communitates, Universitates, & singulares personas quascunque, quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut protervia ipsorum exegerit, & viderimus expedire: Non obstante, si eis, aut eorum aliquibus vel alicui, sub quacunque forma vel conceptione verborum, à Sede Apostolica sit indultum, quòd excommunicari non possint: per Literas Sedis ejusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quâlibet aliâ dictæ Sedis indulgentiâ generali vel speciali, cujuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit; vel quomodolibet retardari. Ut autem hujusmodi nostra monitio veriùs ad communem omnium notitiam deducatur, chartas sive membranas monitionem continentes eandem, in Ecclesia Avinion. appendi, vel affigi ostiis, seu superliminaribus ejusdem Ecclesiæ faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa contingit, vel contingere potest, nullam posteà possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis monitio non pervenerit, vel quòd ignoraverint eandem: cùm non sit verisimile remanere, quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. 11. Kal. Aprilis, Pont. nostri anno primo.

DE CRIMINE FALSI.

Titulus VI.

I. Joannes XXII. [c. an. 1317. *Avenion.*]

Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantùm de vero auro & argento debent inferre in publicum, ut pauperibus erogetur, quantùm de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per Judicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint Clerici, Beneficiis habitis privantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide Extravagantem ejusdem Joan. quæ incipit, Providens, & est sub eodem titulo collocata.

SPondent [m] quas non exhibent divitias, pauperes Alchimistæ: pariter, qui se sapientes existimant, in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè hujus artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant; cùm suæ ignorantiæ conscii, eos, qui supra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admirentur: quibus cùm veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt; iidémque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum Sophistica transmutatione confingant; eóque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, ut fictis metallis cudant publicæ monetæ characteres fictis occultis, & non aliàs Alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, ut quicunque hujusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scienter (dum id fieret) facientibus ministraverint, aut scienter vel auro vel argento usi fuerint vendendo vel dando in solutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum, pauperibus erogandum, quanti Alchimicum existat: circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum Alchimicum aut ipso, ut præmittitur, scienter utentibus perpetuæ infamiæ notâ respersis. Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio Judicis pœnam hanc in aliam (putà carceris, vel alteram, juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, aliásque attendendo circumstantias) commutare. Illos verò, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia Juris præcepta contemnant, artis excedant metas, legúmque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento Alchimico cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam; hac animadversione percelli jubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuò sint infames. Et si Clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra prædictas pœnas, priventur Beneficiis habitis, & prorsùs reddantur inhabiles ad habenda.

[m] Vide B. Tho. 2. 2. q. 7. art. 2. ad 1. arg. & ibi Caietanum Oldradum, *Consil.* 74. *incip. An Alchimista peccet.* & latè Chassenæum, *in Catalogo gloriæ mundi. part.* 11. *consideratione* 40.

DE PRIVILEGIIS.

I. Benedictus XI. [c. an. 1304.]

Hæc Extravagans dat Prædicatoribus & Minoribus privilegia plurima circa tria; videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo *in* §. *Sed multoties.* De tertio *in* §. *Porrò.* Et licèt sit revocata per Cle. ij. de Sepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non ineptè poni sub tit. de Sepult. Sed non est inconveniens idem c. diversis respectibus sub variis collocari titulis, ut patet in c. Significantibus, extrà, de lib. ob. & de ap.

INter cunctas [n] solicitudines [1] nostras, quibus nos Pastorale premit officium, & debitum Apostolicæ servitutis adstringit, illa debet esse præcipua, ut gregi Dominico nobis superna dispositione commisso, animarum cura non desit, ne illum lupus rapax antiquus serpens humani generis inimicus invadat, ejúsque sanguis de nostris (quod absit) clamante Propheta, manibus requiratur. Debemus insuper, quantùm ex alto permittitur, pacem inserere, removere scandala, jurgiorum amputare materiam, & intelligere super egenum & pauperem: quia non in finem oblivio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. Sanè dudum bonæ memoriæ Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster quandam specialem inter Prælatos, Rectores, seu Sacerdotes & Clericos Parœcialium Ecclesiarum ex parte una; & Prædicatorum ac Minorum Ordinum Fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem Fratres, ac de eis relictis, & de funerabilibus Canonicæ portionis articulis constitutionem edidit, certum his modum imponens, prout in eadem constitutione pleniùs continetur. Sed pro ea quam intendebat, quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam solvisse se credidit, nodum ligasse videtur, & septem uno Hydræ amputato capite suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt novitates discordiam, præsertim dum ab eo, quod diu æquum visum est, per novam constitutionem receditur; nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa subest. Ideóque cupientes ut ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, super egenum intendentes & pauperem, ac novitatem removentes per eandem constitutionem inductam: statuimus, de Fratrum nostrorum consilio, ut priorum Ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint in Ecclesiis ac locis ipsorum, quæ in præsentiarum habent, & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis liberè absque Diœcesanorum, & aliorum Prælatorum petita licentia, valeant Clero & populo prædicare, eísque proponere verbum Dei. Caveant tamen ne horâ, in qua Diœcesani prædicti prædicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicent iidem Fratres: putamus etenim dignum, ut majori minor, & superiori inferior deferat in hac parte; nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate Diœcesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus prædicarent diebus illis duntaxat, quibus sermones ad Clerum fieri solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorumdem Fratrum festis specialibus seu peculiaribus; quia in his casibus cum Diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Ubi verò iidem Diœcesani vocarent generaliter ad se Clerum aliqua ratione, vel urgente causa illum ducerent congregandum, eâ horâ in studiis memoratis diebus, sæpedicti Fratres ab hujusmodi prædicatione cessabunt. In Ecclesiis autem Parœcialibus Fratres ipsi,

[n] Vide Extravagantem Sixti IV. *inci.* Vices illi. *tit. de treuga & pace: inter Communes.*

Psal. 40.

invitis eorum Rectoribus seu Sacerdotibus (nisi jussi à Superioribus eorumdem) non audeant prædicare. Sed [o] quia multoties propositum verbum Dei audientem, à peccato non retrahit: idcirco post prædicationem necessarium est Pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) Sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad justitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem) exigitur: aliàs frustrà esset in Sacramento eodem Sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas confessiones, & pœnitentias injungendas, liberè auctoritate Apostolica, absque licentia Diœcesanorum, & aliorum Prælatorum inferiorum exemptorum & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes. Non Religiosos, qui secundùm statuta suorum Ordinum, propriis Prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur, absolvant: ipsisque pœnitentias salutares injungant, intra sibi designatos terminos ad hujusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis verò, vel alias sententias per Prælatos latas contra hoc, vel in ejus fraudem, denunciamus irritas & inanes: nec confessi ipsis Fratribus peccata illa de quibus confessi sunt eis, & absoluti pœnitentes, de illis Sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterùm confiteri: non obstante constitutione Generalis Concilii, quæ sano intellectu, ne sequatur absurdum, quòd per pœnitentiam dimissa peccata, quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad solvendum remaneat obligatus, intelligenda est (ut ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed Sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ, & Extremæ-Unctionis etiam Sacramentum. Super confessione autem facta Fratribus memoratis, cùm de confitentis solius præjudicio, si falsum dicat, agatur in judicio animæ seu pœnitentiæ foro; stabitur simplici verbo illius, qui Sacramenta petit prædicta, & dicit Fratribus se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si Sacerdos asserat eum excommunicatum, aut notoriè peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem; quia si hoc egerit, à delicto tali, nisi plenè satisfecerit, præterquam in morte, absolvi nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. Ut autem Diœcesanis honor debitus reservetur, præcipimus ut Provinciales Priores Prædicatorum, & Ministri Minorum Ordinum præfatorum, per se vel alios verbo vel scripto eis significent se Fratres ad hujusmodi confessionum audiendarum, & pœnitentiarum injungendarum officium elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à Diœcesanis eisdem, quòd iidem electi Fratres, de ipsorum beneplacito & licentia, possint in eorum civitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel intra triduum non concedant, ex tunc iidem Fratres nihilominus auctoritate eadem hujusmodi officium exequantur. Datam verò licentiam per Diœcesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd sæpedicti Fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, quàm parœciales Sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus Episcopis, & Superioribus, quos inferiùs annotamus, ac Sedi Apostolicæ reservatis, se nullatenus intromittant. Observent ergo solicitè dicti Fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est pœnitentia indicenda. Modo eodem excommunicatos respuant & Clericos, qui propter delictum, irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconveniens enim existimamus, ut à peccato absolvat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam peccati sequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maximè à jure quandoque pro crimine, quæve quem ab Ecclesia, & per consequens à participatione Ecclesiasticorum Sacramentorum excludit, removere non potest. Incendiarios eósque, qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis consuetudo præscripta canonicè in Episcopatibus aliquibus reservavit Episcopis; similiter non admitrant. Quam consuetudinem (ex causa quæ justè ad id animum nostrum movit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, Ecclesiarum immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quòd si forsan antequam ab eo, qui potestatem habet, absolvi possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur: etiam in prædictis casibus sæpefati Fratres confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant; sed subeant juramentum, quòd liberati se suis Episcopis, & excommunicatoribus præsentabunt: excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & Episcoporum pro peccato hujusmodi pariturі mandatis. Verùm, quia post Baptismum inter cetera magis ad salutem necessaria [p] est propositio verbi Dei, quo audientes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt, Pœnitentiæ Sacramentum perficiunt. Grandis nobis solicitudo incumbit, ut tales ad hæc promoveantur Fratres, qui oleo dulcedinis verbi ejusdem nostros foveant subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eósque ad illa pœnitentiæ acrimoniâ purgandum, & tergendum provocent & inducant. Ad id verò exequendum sententia [q] Divinæ legis exposcitur, desideratur Ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum est enim: Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne Sacerdotio fungaris mihi; quia labia Sacerdotis custodiunt scientiam; & legem exquirunt ex ore ejus: aliàs prout ad eum pertinet, inter peccatum & peccatum non posset discernere; nec peccator existens Dei deberet enarrare justitias, & testamentum ejus assumere per os suum. Nam cujus vita despicitur, consequens est, ut ejus prædicatio contemnatur. Quare decernimus, ut Priores & Ministri Generales & Provinciales Prædicatorum, & Minorum Ordinum præfatorum, vel eorum Vicarii, de Discretorum consilio, ad tam salubre officium Fratres Divinâ scientiâ doctos, discretione vigentes, vitâ probatos, & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant & assumant: sic enim, quod prædicabunt, facient; quæ arguent, operari cessabunt; & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Ceterùm, licèt, sicut prædicitur, de necessitate non sit iterùm eadem confiteri peccata; tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre; districtè injungimus, ut Fratres ipsi Confitentes attentè moneant, & in suis prædicationibus exhortentur, quòd suis Sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno; asserendo id ad animarum profectum procul dubio pertinere. Porrò, ut circa sepulturam apud loca eorumdem Fratrum eligentium sepeliri, & portionem Canonicam de relictis eisdem Fratribus minimè detrahendam, nequeat in posterum dubitari: Jubemus ut corpora defunctorum, qui apud eorumdem Fratrum loca elegerint dum viverent sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo Officium Mortuorum, vel Psalmos, & alienas ingredientes Parœcias, possint assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda. De quibuscunque verò relictis præfatis Fratribus in communi, vel singulis, ultimis decedentium voluntatibus, sive apud eos sepeliendi sint, sive alibi, nulla per Parœciales Sacerdotes morientium, à qua Fratres ipsos liberos esse volumus, Canonica portio, vel multò minùs per Episcopos Episcopalis quarta omnino, cùm eis tanquam exempti non subsint, nec etiam debita jure Parœciæ, si forsan Cathedralis defunctorum esset Parœcialis Ecclesia detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commodè divisionem recipiant: aliàs ejusdem medietatis æstimationem solvant Parœciali Ecclesiæ, & Sacerdotibus antedictis. Funeralia verò intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis verò quas Fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem Fratres, & pro posse inducant Confitentes sibi, ut de propriis bonis suis Parœcialibus Ecclesiis, eorúmque Sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent Parœcialia jura reddant. Ad hoc non murmuret, quæsumus, Secularis Clerus, non gerant molestè Prælati, quòd circa præmissa sic duximus providendum. Attendant quanta ex iis, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proveniat: Advertant quanta tollantur jurgia, & patenter considerent, quòd eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter & quasi necessariò patiuntur.

Circa tertium verò articulum, diligenter intelligant, quòd Fratres ipsi hoc per privilegia Romanorum Pontificum eis benignè concessa, ante Constitutionem eandem hactenus habuerunt: quódque sunt pauperes, nil habentes singuli, nec in communi rustica prædia, imò nec urbana, vel mobilia; eorum alteri vel etiam universi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel vivorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur eorum qui omnia voluntatem habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam utiliter in agro prædicto? Certè nullus, nisi qui triturantis bovis os impiè alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. Inopes patrimonii onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & à Curialibus res Ecclesiis vel piis locis donatas, à quartæ præstatione, seu lucrativorum inscriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur falcidiam; & legata ad Fabricam, vel pro ornamentis Ecclesiæ, aut ad divinum cultum perpetuum solutioni non subjacent Canonicæ portionis. Pauperes autem, ut dictum est, sunt Fratres, & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogant, aut in Fabricam, sive in cultum Divinum, & Ecclesiæ ornamenta convertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non oblivisci eorum, cùm humanitatis sit etiam Secularis Principis prospicere egenis, & dare operam, ut pauperibus alimenta non desint; non tam piè, quàm quodammodo justè in eodem articulo egimus, egenos eosdem, ut præmittitur, reddendo ab onere Canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta Constitutione, quæ incipit, Super Cathedram; quam penitùs revocamus, aliisque quibuscunque Constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, privilegiis, indulgentiis, sub quacunque forma verborum concessis, etiamsi de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris Literis oporteret fieri mentionem, conventionibus, pactis, juramentis, sententiis, consuetudinibus contrariis, nequaquam obstantibus) inviolabiliter observari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, denun-

[o] Prædicatio non semper retrahit audientem à peccato.

Rom. 10.

[p] Verbi Dei propositio est ad salutem valdè necessaria.

[q] *Fortè* scientia.

Osee cap. 4.

Malach. 2.

Psal. 49.

Psal. 40.

ciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, jussionis, voluntatis, revocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, &c.

¶ Pith. [1] *Inter cunctas solicitudines, &c.*] Junge *cap. 2. sup. de sepultur.*

II. Clemens.V. [c. an. 1306. *Lugduni.*]

Rex Franciæ & Regnicolæ, per Extravagantem, Unam sanctam, suprà de majo. & obe. non ampliùs subjiciuntur Eccl. Rom. quàm priùs erant.

Meruit charissimi filii [1] nostri Philippi Regis Francorum illustris, syncerae affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper Regnicolarum puritas, ac devotionis synceritas, ut tam Regem, quàm Regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est, quòd nos Regi & Regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. præd. nost. quæ incipit, Unam sanctam. nullum volumus vel intendimus præjudicium generari. Nec quòd per illam, Rex, Regnum, & Regnicolæ prælibati ampliùs Ecclesiæ sint subjecti Romanæ, quàm anteà existebant. Sed intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantùm ad Ecclesiam, quàm etiam ad Regem, Regnum, & Regnicolas superiùs nominatos.

¶ Pith. [1] *Meruit charissimi filii, &c.*] In Thesauro, *Regist.* 34. 77. Defensor pacis, *part.* 2. *cap.* 20. G. Villani. *lib.* 9. *cap.* 22. Appendix Martini Poloni. Hieronymus Suritta *in indicib. rer. Arragon. pag.* 215. & 382. Matthæus Paris. 200. Otho Frisingensis, *lib. 6. cap.* 35. Urspergensis, 286.

III. Eugenius IV. [c. an. 1432. *Romæ.*]

Ordinarii non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotiis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos privare beneficiis: quòd si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum aliis sint collata, tam dantes, quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati: & à solo Papa absolvendi.

[r] Vid. Conc. Trid. *sess.* 23. *de refor. c.* 1. *circa finem. & sess.* 24. *de refor. c.* 11. §. *quæ verò privilegia.*

Divina [r] in eminenti Sedis Apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ Sedis obsequiis ejus (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quærenda, & justitia prosequenda, de diversis mundi partibus confluit multitudo) tutiùs & quietiùs se promptiores valeant exhibere. Hinc est, quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, districtiùs inhibemus locorum Ordinariis, necnon Commissariis & Delegatis eorum, ceterisque universis & singulis quacunque potestate & auctoritate præfulgeant, cujuscunque dignitatis, gradûs vel præeminentiæ fuerint: ne contra Officiales præfatos quocunque nomine nuncupentur, in nostris & dictæ Sedis obsequiis nunc & pro tempore existentes, necnon quoscunque alios pro suis & eorum causis vel negotiis prosequendis ad Sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorum & causarum hujusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut privationis officiorum, aut beneficiorum seu quamvis aliam sententiam promulgare præsumant. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis hujusmodi latas & habitas & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliúsque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos Ordinarios & Officiales, Commissarios & Delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis Ecclesiasticis quibuscunque officialium, aut negotia hujusmodi apud dictam Sedem prosequentium prædictorum: eos illis forsan privando atque privatos decernendo seu declarando, vel cujuscunque privationis prætextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus: quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolvi nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo constituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de urbe, ex certa scientia quoscunque ligare volumus & arctare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscunque generalibus, aut provincialibus, aut Synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis privilegiis: per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorúmque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus haberi pro sufficienter expressis, ceterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo, quadringentesimo trigesimo secundo, 8. Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo.

IV. Joannes XXII. Magistro & Fratribus Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani. [c. an. 1320. *Avenioni.*]

Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd Hospitalarii Sancti Joannis ex statuto, consuetudine, vel privilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudum post constitutionem per nos editam, quâ specialiter & expressè cavetur, quòd habentes annalia in Ecclesiis de consuetudine, privilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi, vel secundi, vel alterius cujuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totum vendicaverant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decimæ solutione taxari, prætextu cujusvis privilegii, consuetudinis, vel statuti quovis modo perciperent, sed ipsius summæ perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam: quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam constitutionem fecimus, in qua specialiter cavebatur, quò si hujusmodi beneficium obtinentes in Ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minimè residerent, ad debitum servitium impendendum Capitulo ejusdem Ecclesiæ nihil deberet accrescere: cùm cessante causa [f], cessare debeat pariter, quod vigebat. Quódque ex verbis declarationis hujus satis innui videbatur, quòd fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verùm ex eo, quòd in declaratione dicta non continetur expressè de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis consuetudine, privilegio, vel statuto quoad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis: licèt, ut præmittitur, dicti fructus Capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, ut quod in hujusmodi declaratione nostra tacitè innuitur, declarare expressiùs dignaremur. Nos itaque petitionem vestram juri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestræ providere volentes, præsenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ Ecclesiæ vel beneficii vacantis, cujus annalia, in quibus consistunt debentur vobis ex privilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium hujusmodi (si in Ecclesia, ubi illa consistunt, personalem residentiam facerent) deberetur, si non resideant ibidem verè vel interpretativè, utpote per speciale privilegium Apostolicum, vel aliàs ex causa rationabili ab hujusmodi residentia legitimè excusentur: cùm dicta pars, ut præmittitur, Capitulo non accrescat, vobis accrescere debet, secundùm intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominum, &c. ut suprà. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Datum Avinion. Calend. Martii Pont. nostri anno quinto.

[f] *l. adigere. §. quamvis. ff. de jure patr. c. cum cessante. de appell.*

DE PŒNIS.

Titulus VIII.

I. Joannes XXII. [c. an. 1318. *Avenioni.*]

Episcopus Catureen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia Sedi Apostolicæ, suis subditis & sibi ipsi injuriosus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, privatúsque fuit Pontificali, Sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina utilis hic nobis tribuitur: ut scilicet cognoscamus crimina & excessus, pro quibus Prælatus deponi possit. Facit ad hoc c. *veritatis, extrà de dolo & cont.* & c. *ex literis*, & c. *tanta est clavis Petri, de excessibus Prælat.* Et nisi antiqui libri hoc c. sub ti. de pœnis annotavissent, sub titulo de excess. Prælat. positum fuisset.

Divinis exemplis, quæ nostrorum debent esse actuum regula, patenter instruimur, aures nostras subditorum à

ſuis præpoſitis oppreſſorum indebitè & aggravatorum injuſtè non obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potiùs compaſſivis affectibus inclinare: ut ſi per ſolertis inquiſitionis indaginem clamores hujuſmodi opere completos eſſe

Gen. 18.

viderimus, liberationis opportunæ remedium ſolicitis ſtudiis apponamus: pœnâ nihilominus debitâ punituri in hanc patratorum qualitatem exceſſuum illicitos oppreſſores.

Exod. c. 3.

Omnipotens etenim Dominus audito clamore populi ſui propter duritiam eorum, qui operibus præerant dolentis, ad liberandum eum deſcendit, & ſummi Templi Præpoſito, qui juxta nominis interpretationem in vias

Eſa. 22.

pravas iniquè diverterat comminando, ſic ait: Expellam te de ſtatione tua, & de tuo miniſterio te deponam. Dudum ſiquidem fama gravi, clamore frequenti, & querela flebili ſubditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcenſem Epiſcopum, de multiplicatis exceſſibus, oppreſſionibus, gravibus, enormibúſque criminibus eſſe reum: Nos mala hujuſmodi nolentes antè credere, quàm probare, ſuper illis inquiſitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquiſitionis ipſius viſo & examinato proceſſu, luculenter invenimus quòd ejus fuerat vitioſus ingreſſus, cùm per ambitionem nimiam & per abrupta ſimoniacæ pravitatis ad Pontificalem aſcendiſſet honorem. Progreſſus autem ejus, ut execrando conveniret initio, injurioſus extiterat, quoad tria. Primò, videlicet quoad Apoſtolicam Sedem, cui (licèt ipſum honoraſſet in multis, & tandem ad Epiſcopalis dignitatis apicem promoviſſet) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad Sedem ipſam ab eo vel Officialibus ejus per ſubditos oppreſſos emiſſis, nedum deferre contemptibiliter renuens, ſed eas verbo vilipendens & facto, ſuis præcipiendo Miniſtris, quòd de appellationibus hujuſmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppreſſiones debuerat eſſe appellatio ipſa remedium) nunc per captionis injuriam, nunc per ſpoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter non abſque vitio ingratitudinis violans juramentum fidelitatis ab ipſo præſtitum dictæ Sedi: nec veritus matris Eccleſiæ tranſgreſſionem apertam, nonnullis quandoque per ſuas patentes literas de vacaturis mandavit beneficiis provideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & ſuſpectas: pernicioſus etiam fuit, & frequens literarum Apoſtolicarum abuſor. Secundò verò, quantùm ad ſubditos, erga quos non pii Prælati, vel Paſtoris, peregit officium, quinimò tanquam fuit improbus, crudeliſque tyrannus ſub pallio charitativi ſubſidii incuſſis terroribus, violentiis, & injuriis illatis, doloſis inductionibus & fraudibus exquiſitis, veluti recurſor iniquus, extorſionibus eos intolerabilibus prægravando: nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimiùm exceſſivas, & Eccleſiis importabiles, utpote multiplicato evectionum numero Canonibus definito, interdum per ſe, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito, viſitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, ſed ad ſaturandæ cupiditatis affectum impenſo, ad alios quæſtus illicitos, & damnatos ſuum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de cauſa curavit. Et cùm invenit ſubditos ſuis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumnioſas delationes fieri, contra eos lites moveri, & diverſa eis gravamina ſubdolè procuravit pluries inferri. Præterea non citatos legitimè, nec convictos etiam, aut confeſſos ſuis privavit beneficiis, occaſionem pro cauſa confingens, non rationem in his, ſed tyrannidem potiùs proſequens perſonalem. Multa falſa ſcienter inſtrumenta dictavit, per ſuos illa faciens notarios publicari, & ut illis qualem ipſe habuerat, ad Eccleſias præberet ingreſſum: inſtituere ei præſentatos, ſeu inſtitutionis ſuæ eis concedere literas ſæpiùs renuit, niſi primitùs certâ ſibi, & magnâ pecuniâ propter hoc exolutâ. Multa Eccleſiaſtica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò ſimpliciter in ſuis manibus reſignata, modò jure, ut prætendebat, ordinario, modò ſuper hoc, ut dicebat, Apoſtolico munimine indulto de facto ſcienter contulit: intervenientibus fraude, pacto, & ſimoniaca pravitate ſubjectas ſibi Eccleſias occupans, earum reditus uſurpavit: & ſic in ſuis fuit corruptus judiciis, proceſſum eorum, & finem in pecuniarum commodum ordinando, quandoque juſtificans impium, innoxium injuſtè condemnans: ſic & alios corrumpere Judices pro obtinenda ſuper oppreſſionibus inchoatis injuſta victoria niſus fuit. Tertiò, quantùm ad ſe, ut qui ſibi nequam exiſteret, nulli alii bonus eſſet: ſuæ namque famæ prodigus, ſe perjuriis patenter involvit, irregularitatiſque laqueis irretivit, &, quod referre pudet, in corpus ſuum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo ſe dudum fœdaverat, Pontificali poſteà decoratus honore, in ſua ponere gloria maculam, & femora ſua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem ejus ſic reprehendendi ingreſſus, ſic ſcandaloſus, pernicioſus exemplo progreſſus ut vitio hujuſmodi, ſive culpis neſcius finem imponere; & periculoſus egreſſus, cùm adeò foret in ipſo habituata malitia, quòd, remanente ſibi adſolita facultate, in iniquitatis opere voluntas ſibi deficere minimè ſperaretur. Propter quod ne prioribus pejus committeret, illud ſolum æſtimamus ſalubre remedium, ut quòd velle non poteramus auferre, eriperemus vel poſſe. Nos itaque ſuper præmiſſis & pluribus aliis ejus nefandis exceſſibus cum fratribus noſtris ex ſano conſilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui ſe omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quíque ob ſuas iniquitates, ne præſit, eſt abjectus à Deo, ſuis ligatum peccatis, omníque honore ac dignitate Pontificali jam privatum à Domino, de conſilio omnium & ſingulorum fratrum ipſorum perpetuæ depoſitionis ſententiam duximus promulgandam, Pontificali eum, & Sacerdotali, & alio quolibet officio privantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: ut ibi committendis ceſſantibus, agat pœnitentiam de commiſſis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei auſu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinioni, xv. Calend. Junii, Pontificatûs noſtri anno ſecundo.

DE PŒNITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

T I:T U L U S IX.

I. Bonifacius VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Centeſimo quoque anno viſitantibus Baſilicas Petri & Pauli Apoſtolorum pleniſſima peccatorum venia conceditur.

ANtiquorum [t] habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem Baſilicam Principis Apoſtolorum de urbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos igitur, qui juxta officii noſtri debitum ſalutem appetimus, & procuramus libentiùs ſingulorum: hujuſmodi remiſſiones & indulgentias omnes & ſingulas ratas & gratas habentes, ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & approbamus, & etiam innovamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Ut autem Beatiſſimi Petrus & Paulus Apoſtoli eò ampliùs honorentur, quò ipſorum Baſilicæ de urbe devotiùs fuerint à fidelibus frequentatæ, fideles & ipſi ſpiritualium largitione munerum ex hujuſmodi frequentatione magis ſenſerint ſe refertos: Nos de Omnipotentis Dei miſericordia, & eorumdem Apoſtolorum ejus meritis, & auctoritate confiſi, de fratrum noſtrorum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, omnibus in præſenti anno milleſimo trecenteſimo à feſto Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti præterito proximè inchoato, & in quolibet anno centeſimo ſecuturo, ad Baſilicas ipſas accedentibus reverenter, verè pœnitentibus & confeſſis, vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur in hujuſmodi præſenti & quolibet centeſimo ſecuturo annis, non ſolùm plenam & largiorem, imò pleniſſimam omnium ſuorum concedemus, & concedimus veniam peccatorum: Statuentes, ut qui voluerint hujuſmodi indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri participes; ſi fuerint Romani, ad minus xxx. diebus continuis, ſeu interpolatis, & ſaltem ſemel in die: Si verò peregrini fuerint, aut forenſes, ſimili modo diebus xv. ad Baſilicas eaſdem accedant. Unuſquiſque tamen plùs merebitur, & indulgentiam efficaciùs conſequetur, quò Baſilicas ipſas ampliùs & devotiùs frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, innovationis, conceſſionis, & conſtitutionis infringere, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, 8. Calend. Martii, Pontifi. noſtri anno vij.

[t] Vide Doct. Scholaſticos *lib. 4. ſent. diſt.* 19. 20. *&* 21. Inde enim fient aperta quæ traduntur in textu & gloſſis. Adde Roſſenſem contra Lutherum *art.* 17. *& aliquot ſequentibus.*

II. Clemens VI. Archiepiſcopo Tarracon. ejúſque Suffraganeis. [c. an. 1349. *Avenione in Hiſpaniam.*]

Annus Jubileus, ſive plenaria remiſſio, quæ olim dabatur quolibet centeſimo anno omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis, viſitantibus Baſilicas Beatorum Petri & Pauli, per iſtam Extravagantem ad annum quinquageſimum reducitur.

UNigenitus Dei filius de ſinu Patris in uterum dignatus eſt deſcendere matris, in qua, & ex qua noſtræ mortalitatis ſubſtantiam divinitati ſuæ, in ſuppoſiti unitate, ineffabili unione conjunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat aſſumens: ut haberet unde hominem lapſum redimeret, & pro eo ſatisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ſub lege, natum ex muliere; ut eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum.

ad Gal. 4.

Ipſe namque factus nobis à Deo ſapientia, juſtitia, ſanctificatio, & redemptio: non

1. Cor. 1.

Hebr. 9. per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa. *Pet. 1.* Non enim corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incontaminati, & immaculati pretioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſè velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe, ita ut à planta pedis, uſque ad verticem capitis nulla ſanitas inveniretur in ipſo. *[…]iæ c. 1.* Quantum ergo exinde, ut nec ſupervacua, inanis, aut ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater: ut ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. *[…]cæ 19. [M]atth. 13.* Quem quidem theſaurum non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per Beatum Petrum cæli clavigerum, ejúſque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & propriis, & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter, prout cum Deo expedire cognoſcerent, verè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cujus quidem theſauri cumulum Beatæ Dei genitricis, omniúmque electorum à primo juſto, uſque ad ultimum merita adminiculum præſtare noſcuntur: de cujus conſumptione, ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti, ut prædictum eſt, merita, quàm pro eo, quòd quantò plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tantò magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quod fel. re. Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter piè, ſicut indubiè credimus, conſiderans, & attenta meditatione revolvens, quantum apud homines glorioſi Principes terræ Petrus & Paulus, per quos Evangelium Chriſti Romæ reſplenduit, & per quos Eccleſia Religionis ſumpſit exordium: qui facti Chriſtiani populi per Evangelium genitores, gregis dominici Paſtores, fidei lucernæ, Eccleſiarum columnæ, præ cæteris Apoſtolis peculiari quadam prærogativa in ipſo Salvatore fidei virtute præcellunt. Quorum uni, ſcilicet Apoſtolorum principi, ſicut bono diſpenſatori, claves regni cælorum commiſit: Alteri tanquam idoneo Doctori, Magiſterium Eccleſiaſticæ eruditionis injunxit. In ſpeciali veneratione haberi debeant, & debitâ honorificentiâ venerari: pro ipſorum memoria recolenda crebriùs, & reverentia à cunctis Chriſti fidelibus eis devotiùs adhibenda, ipſorúmque patrocinio favorabiliùs aſſequendo, inconſumptibilem theſaurum hujuſmodi pro excitanda & remuneranda devotione fidelium voluit aperire: decernens de fratrum ſuorum conſilio, ut omnes, qui in anno à Nativitate Domini M. CCC. & quolibet anno centeſimo ex tunc ſecuturo ad dictorum Apoſtolorum Baſilicas de urbe accederent reverenter, ipſáſque ſi Romani ad minus XXX. ſi verò Peregrini aut Forenſes fuerint, quindecim diebus continuis vel interpolatis, ſaltem ſemel in die, dum tamen verè pœnitentes, & confeſſi exiſterent, perſonaliter viſitarent: ſuorum omnium obtinerent pleniſſimam veniam peccatorum. Nos autem attendentes, quòd annus quinquageſimus in lege Moſaïca [u] (quam non venit Dominus ſolvere, ſed ſpiritualiter adimplere) Jubileus remiſſionis & gaudii ſacérque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur: quódque ipſe quinquagenarius numerus in teſtamentis, veteri quidem ex legis datione, novo ex viſibili Spiritûs Sancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, ſingulariter honoratur. Quódque huic plura & grandia divinarum adaptantur myſteria ſcripturarum, & clamorem peculiaris populi noſtri Romani, videlicet hoc humiliter ſupplicantis, ac nos ad inſtar Moyſi & Aaron per proprios & ſolennes nuntios ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto Chriſtiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ, deſiderantes benigniùs exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraëlitici populi indurati ceſſet murmuratio, ſed ut iſtius prædilecti populi, & cunctorum fidelium augeatur devotio: fides ſplendeat, ſpes vigeat, charitas vehementiùs incaleſcat. Volentéſque quàm plurimos hujuſmodi indulgentiæ fore participes, cùm pauci multorum reſpectu propter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum centeſimum pervenire, de fra. no. con. prædictam conceſſionem indulgentiæ ex ſupraſcriptis, & aliis juſtis cauſis ad annum quinquageſimum duximus reducendam. Statuen. de fra. con. prædictorum, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ut univerſi fideles, qui verè pœnitentes & confeſſi in anno à nativitate ejuſdem M. CCC. quinquageſimo proximè futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorumdem Petri & Pauli Apoſtolorum Baſilicas & Lateran. Eccleſiam, quam inclytæ recordationis Conſtantinus, poſtquam per Beatum Silveſtrum, ſicut per eoſdem Apoſtolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptiſmatis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem Salvatoris conſtruxiſſe, quámque idem Beatus Silveſter novo ſanctificationis & chriſmationis genere dedicaſſe legitur: & in cujus Eccleſiæ parietibus præfati Salvatoris imago depicta primùm toti populo Romano viſibiliter apparuit devotiùs veneranda, quam ex his & aliis certis & rationabilibus cauſis, ut ipſa Eccleſia pariter indulgentiæ prædictæ privilegio decoretur, & devotus ab eodem Salvatore, qui in præfatis Apoſtolis mirabilis prædicatur, eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc cenſuimus venerandam, cauſâ devotionis modo prædicto viſitaverint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum veniam conſequantur, ita videlicet, ut quicunque voluerint indulgentiam hujuſmodi aſſequi, ſi Romani ad minus XXX. ſi verò Peregrini aut Forenſes, modo ſimili XV. diebus ad prædictas Baſilicas, & Eccleſiam accedere teneantur: Adjicientes, ut ii etiam qui pro ea conſequenda ad eaſdem Baſilicas, & Eccleſiam accedent, poſt iter arreptum impediti legitimè, quò minùs ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via vel dierum prætaxato numero non completo in dicta urbe deceſſerint, verè pœnitentes, ut præmittitur, & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Omnes nihilominus & ſingulas indulgentias, per nos vel prædeceſſores noſtros Roma. Pontifices tam prænominatis, quàm aliis Baſilicis & Eccleſiis de dicta urbe conceſſas, ratas & gratas habentes, ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus & approbamus, ac etiam innovamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis, conſtitutionis, &c. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſeſe noverit incurſurum. Datum Avinion. VI. Calend. Februarii, Pontifi. noſtri anno primo. Quocirca fraternitati veſtræ per Apoſt. ſcripta mandamus, quatenus ſinguli veſtrûm, in ſingulis veſtris civitatibus & Diœceſibus prædictas noſtras literas ſubditis vobis Clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis: ut annuente Domino ad promerendam hujuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Ceterùm, quia præſentes literæ nequirent, forſitan propter viarum diſcrimina, vel alia legitima impedimenta ſingulis veſtrûm commodè præſentari: volumus, quòd per te frater Archiepiſcope, dictarum literarum tranſſumptum manu publica ſcriptum tuóque munitum ſigillo vobis fratres ſuffraganei tranſmittatur: cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

[u] *Levit. 25.* […] ubi pleniſ[…]mè de an[…]o quinqua[…]eſimo Jubi[…]o.

III. Paulus Venetus Papa II. [c. an. 1469. *Romæ.*]

Conſtitutio caſus Papæ reſervatos comprehendens certis ex cauſis hîc ponitur, à quibus nullus poteſt abſolvere ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.

ETſi Dominici gregis ſaluti ſemper intenti ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benignè concedere ſtudeamus, per quæ, peccatorum mole depoſita, ſalus ipſa ſuccedat, & ab hoſtis humani generis ſervitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcavendum eſſe cenſemus, ne (cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis vel facultatis obtentu) Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur: aut veniæ facilitas [x] eis peccandi tribuat incentivum. Hac itaque conſideratione habita, olim emanavit à nobis conſtitutio tenoris ſubſequentis: videlicet, Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Paulus divinâ Providentiâ Papa II. qui pridem ſuper plenariis remiſſionibus, quæ ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo conceduntur, formam & normam inſtituit, ne paſſim ſine exceptione quorumcunque criminum procliviores redderentur homines ad peccandum: per regulam in Cancellaria Apoſtolica publicatam ſtatuit & ordinavit, quòd in quibuſcunque conceſſionibus & facultatibus abſolvendi, caſus infraſcripti tanquam ſpeciales Sedi Apoſtolicæ reſervati ſemper intelligerentur excepti. Videlicet offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem Sede impoſiti, Criminum hæreſis, Conſpirationis in perſonam, aut ſtatum Romani Pontificis, ſeu cujuſvis offenſæ, inobedientiæ, ſeu rebellionis ejuſdem Pontificis, vel Sedis Apoſtolicæ, Presbytericidii, Offenſæ perſonalis in Epiſcopum, ſeu alium Prælatum, Invaſionis, Deprædationis, Occupationis, aut devaſtationis terrarum Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubjectarum: ac etiam invaſionis Romipetarum, ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam Curiam venientium: Prohibitionis devolutionis cauſarum ad dictam curiam, Delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes Infidelium, Impoſitionis novorum onerum realium, vel perſonalium, Eccleſiis vel Eccleſiaſticis perſonis: Simoniæ ſuper ordinibus vel beneficiis aſſequendis, in eadem curia vel extra contractæ. Et generaliter in caſibus contentis in bulla, quæ conſuevit in die Cœnæ Domini, per prædeceſſores ſuos Romanos Pontifices publicari: Conſiderans, quòd plerunque contingit ſuam Sanctitatem hujuſmodi facultates & confeſſionalia, tam præſentibus, quàm abſentibus, etiam oraculo vivæ vocis concedere (ne prætextu conceſſionis hujuſmodi, vel pœnitentes vel confeſſores in ſupraſcriptis caſibus fallantur & fallant) ſtatuit & decrevit ſuæ intentionis fuiſſe, & eſſe, per quaſcunque conceſſiones & facultates per ſuam Sanctitatem, tam ſcripto, quàm verbo factas, & in poſterum faciendas,

[x] Veniæ facilitas incentivum tribuit delinquendi. *c. ut Clericorum. extr. de vita & honeſt. Clericorum.*

nemini licere irretitos dictis caſibus abſolvere ſine ſpeciali ſuæ ſanctitatis licentia: quin imò conceſſiones & indulta prædicta, quoad caſus exceptos hujuſmodi nulli penitùs ſuffragari. Ut autem ipſa conſtitutio (quæ dudum, ſcilicet quinto Calendas April. anni ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, milleſimi quadringenteſimi ſexageſimi ſexti, Pontificatûs noſtri anno ſecundo publicata fuit) eiſdem Chriſti fidelibus pleniùs innoteſcat, nullúſque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præſentibus inſeri fecimus, ut ad majorem omnium perveniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. CCCCLXVIII. quinto Nonas Martii, Pontificatûs noſtri anno quinto.

IV. Sixtus IV. [an. 1473.]

Bulla confirmationis anni Jubilei, publicata apud Sanctum Petrum in die Nativit. Domini, in qua continetur, quòd annus Jubileus eſt ad brevius tempus reductus, quàm olim eſſet: quoniam vigeſimo quinto quoque anno cunctis fidelibus Baſilicas Urbis Romanæ hìc expreſſas viſitantibus illius indulgentiæ concedentur. Et illo durante, aliæ indulgentiæ ubique ceſſant.

[y] Vide Extravagantem Gregorii XIII. *incip. Dominus ac redemptor* quâ indicitur Sanctus Jubileus pro ann. 1575.

QUemadmodum [y] operoſi, vigiliſque Paſtoris ſolertia oves ſuæ cuſtodiæ deputatas, curat à ferarum præſervare incurſibus, & ad ſtatum proſperum fœtu multiplicato perducere: ita quoque & nos (quibus diſpoſitione ſuperna univerſi gregis dominici ſolicitudo commiſſa eſt) & ſupremis deſideramus affectibus, & ſtudiis nitimur indefeſſis cunctos Chriſti fideles, quos à juſtitiæ ſemita hoſtis humani generis diabolica fraude avertit, depoſitâ peccatorum ſarcinâ, ſuo reconciliare Auctori; ut æternæ felicitatis præmiis noſtri Redemptoris inæſtimabili charitate media potiantur, fiátque noſtræ operationis miniſterio utilitate publica ſuadente, etiam per gratiarum ſuſceptionem, quod eorum ſaluti conveniat, atque noſtræ & prædeceſſorum noſtrorum ordinationes ſalubres debitis effectibus mancipentur. Olim ſiquidem felicis recordationis Paulus Papa II. prædeceſſor noſter rationabilibus cauſis tunc expreſſis inductus, de venerabilium fratrum noſtrorum, tunc ſuorum, de quorum numero tunc eramus, conſilio, annum Jubileum ad brevius tempus provida moderatione reducens, illum ad annum vigeſimum quintum Apoſtolica auctoritate reſtrinxit, ac voluit, ſtatuit, & decrevit ex cauſis prædictis, quòd ſingulis viginti quinque annis Jubileus annus prædictus celebrari deberet: quódque anno Domini M. CCCCLXXIV. proximè futuro, videlicet à vigilia Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, idem annus Jubileus inciperet, & ut ſequitur, finiretur: ac univerſi & ſinguli utriuſque ſexûs fideles, qui Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas, Lateranenſis quoque, & ſanctæ Mariæ Majoris almæ urbis Eccleſias ſtatutis diebus devotè viſitarent, omnes & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones conſequerentur, quas idem Pontifex ſuíque prædeceſſores anno Jubileo hujuſmodi Baſilicas & Eccleſias prædictas viſitantibus devotè conceſſerant, per quaſdam primò, & deinde nos, qui (dicto prædeceſſore, ſicut Domino placuit, ſublato de medio) fuimus divina diſponente clementia ad apicem ſummi Apoſtolatûs aſſumpti, & per alias noſtras literas ejuſdem Pauli prædeceſſoris ordinationem, voluntatem, & ſtatutum, ac omnia & ſingula in eiſdem ſuis literis contenta, de fratrum eorundem conſilio approbantes: Similiter ſtatuimus & ordinamus, quòd annus Jubileus prædictus, cum eiſdem indulgentiis & remiſſionibus plenariis peccatorum, anno proximè futuro à vigilia Nativitatis ejuſdem incipere, & ut ſequitur, continuari deberet: prout in ſingulis literis prædictis (quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis) pleniùs continetur. Verùm, quia poſtmodum, tam nos, quam idem Paulus prædeceſſor noſter, dum in humanis ageret, animarum ſaluti fidelium intenti, multorum Principum & aliorum Chriſti fidelium, ac devotarum perſonarum pulſati precibus, diverſas indulgentias & peccatorum remiſſiones plenarias nonnullis Eccleſiis, Monaſteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forſan concurſus ad Baſilicas & Eccleſias antedictas retardari, aut ipſius anni Jubilei celebritas minui, vel intermitti poſſet, cum animarum non modico detrimento. Nos qui univerſorum credentium profectibus, & ſaluti proſpicere ex debito Miniſterii Paſtoralis adſtringimur (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, ſeu eodem Paulo, vel aliis prædeceſſoribus noſtris conceſſarum, hujuſmodi effuſionem, hoc ſanctum opus ac remiſſionis & gratiæ annus Jubileus intermittatur, aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes) remediis opportunis providere volentes, omnes & ſingulas plenarias, etiam ad inſtar Jubilei, ac etiam commutandi vota, aut ſuper eis & malè ablatis incertis, aut per uſurariam pravitatem, vel alium illicitum modum extortis, diſpenſandi & componendi, aut illa ſub certis modo & forma remittendi, & deputandi confeſſores, cum poteſtate abſolvendi, etiam in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, facultates, conceſſiones, & indulta à nobis & eadem Sede, vel illius auctoritate quibuſcunque Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, & piis locis, Univerſitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita, ſeu in mortis articulo, quovis modo, aut quâvis causâ, quomodolibet conceſſas & conceſſa, & in poſterum forſitan concedendas, vel concedenda, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, uſque ad noſtrum & ejuſdem Sedis beneplacitum ſuſpendimus, illaſque durante beneplacito noſtro, & Sedis prædictæ ſuſpenſas eſſe volumus, nec interim alicui ſuffragari: indulgentiis tamen Baſilicarum, & Eccleſiarum dictæ urbis in ſuo plenario robore durantibus. Diſtrictiùs inhibentes, alias indulgentias, præter iſtas duntaxat, in locis publicis vel privatis prædicari aut nunciari, earúmque prætextu à quæſtoribus [z] aliquid exigi quoquo modo. Quinimò Quæſtores, & Prædicatores quoſcunque per locorum Ordinarios à prædicationibus & quæſtis hujuſmodi faciendis, volumus & mandamus præſentium auctoritate arceri, ſub cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, de quibus viſum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tybure anno Incarnationis Dominicæ, M. CCCCLXXIII. 4. Calend. Septembris, Pontificatûs noſtri anno tertio.

[z] Prædicatores quæſtuarios omnino abolevit Concil. Trid. *ſeſſ. 5. de refor. c. 2. §. ult. & ſeſſ. 21. de refor. c. 9.*

V. Idem. [an. 1478.]

Sixtus tempore ſuo multis multas conceſſerat indulgentias: quas certis ex cauſis hìc revocat.

ETſi dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benignè concedere ſtudeamus, per quæ, peccatorum mole depoſita, ſalus ipſa ſuccedat, & hoſtis humani generis ſervitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcavendum eſſe cenſemus, ne cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu, Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum. Cùm itaque, ſicut multorum fide dignorum teſtimonio accepimus, ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate noſtra conceſſarum, tam verbo, quàm in ſcriptis confectis exinde literis vel non, Prælatis & perſonis Eccleſiaſticis, etiam Religioſis, & ſecularibus utriuſque ſexûs, Capitulis, Collegiis, Conventibus, Hoſpitalibus, Confratriis, & Univerſitatibus, tam in genere, quàm in ſpecie, ſub electione, vel deputatione confeſſorum, qui eligentes eoſdem, vel pro indulgentiis per nos conceſſis conſequendis, ad Eccleſias & alia pia loca confluentes, ſeu ad aliqua pia opera manus porrigentes adjutrices, earundémque confratriarum confratres, & ſorores, ac in Hoſpitalibus prædictis decedentes, ſeu deſervientes, aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum miniſteria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confeſſione diligenter audita in ſingulis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis caſibus ſemel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenariè, vel aliàs etiam ad effectum conſequendi quaſcunque indulgentias plenarias, vel non plenarias abſolvere, & pœnitentiam ſalutarem eis injungere, emiſſa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera commutare liberè, & licitè valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliviores exiſtant, in non parvum periculum ſalutis animarum ſuarum. Nos qui Deo propitio ejuſdem gregis dominici, meritis licèt inſufficientibus cauſam gerimus, & illum ſpiritalis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, ipſique ad peccandum procliviores, ut diximus, liberiùs prolabantur. Ex præmiſſis & aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, motu proprio (non ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera voluntate, & deliberatione) auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, quòd decetero prætextu facultatum hujuſmodi conceſſarum à nobis, vel auctoritate noſtra, & quas concedi quomodolibet continget in poſterum, verbo, literis, aut quâvis aliâ ſcripturâ: etiam cum clauſula, quòd ſola ſignatura ſufficiat etiam in favorem fidei, & cruciatæ, nullus confeſſorum eorundem quempiam cujuſvis ſtatûs, gradûs, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque Eccleſiaſtica, etiam Epiſcopali, vel majori, aut mundana, etiam regali, & majori dignitate præfulgeat, qui offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem

dem Sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publicè diffamati: conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis seu cujusvis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis ejusdem Pont. vel dictæ Sedis, mutilationis membrorum, vel occisionis cujuscunque in sacris Ordinibus constituti, offensæ personalis in Episcopum seu alium Prælatum, invasionis, deprædationis, occupationis, aut devastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subjectarum; ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis devolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes Infidelium: impositionis novorum onerum realium, vel personalium Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis: simoniæ super Ordinibus, vel Beneficiis consequendis in dicta curia, vel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in literis, quæ consueverunt in die Cœnæ Domini publicari, prætextu hujusmodi facultatum absolvere, & per eos emissa peregrinationis ultramarinæ, & visitationis liminum Apostolorum Petri & Pauli in Compostella; & castitatis ac Religionis vota. Nisi ex speciali licentia, & certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, cùm in signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in literis nostris expressum fuerit: Nos ex certa scientia, & de speciali gratia id concedere cum derogatione præsentis Constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore: non autem per clausulas id portantes, vel in articulo mortis constitutum, & tunc in casibus (in quibus satisfactio fuerit impendenda) facta satisfactione, vel idonea præstita cautione commutare præsumant. Et si aliqui Confessorum prædictorum, contra præsentem Constitutionem, quenquam absolvere, aut excepta vota prædicta commutare attentaverint, absolutio & commutatio hujusmodi nullius sit roboris, vel momenti. Et contrà facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant; à qua, nisi in mortis articulo [a] constituti, ab alio, quàm à Romano Pontifice absolvi non possint: non obstantibus literis, & constitutionibus hujusmodi, ac constitutionibus, & ordinationibus, &c. Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare; mandamus eas in Cancellaria Apostolica, & Audientia Literarum contradictarum legi & publicari, ac inter Extravagantes alias Apostolicas Constitutiones in Quaterno dictæ Cancellariæ describi, &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datum Spiræ, anno Domini M. CCCC. LXXVIII.

[a] Vide Conc. Trid. *sess.* 14. *de casuum reservatione, cap. 7.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

TITULUS X.

I. BONIFACIUS VIII. [c. an. 1300. *Romæ.*]

Excommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus justitiam, vel gratiam à Sede Apostolica obtinent; & qui tales non revelant; nec illis absolutio facilè conceditur.

EXCOMMUNICAMUS & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, omnes Clericos, Religiosos, & Laicos utriusque sexûs, sive sint familiares curiæ, sive alii undecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquid parvum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint; aut ex pacto sive promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus & plenariè non expressis, sive sit sub specialibus & expressis apertè verbis quicquam dederint, aut receperint magnum, vel parvum, vel promissionem de quacunque re aut utilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua justitia sive gratia pro se aut pro alio in causis, vel judiciis, seu aliàs per Literas Apostolicas, & quibuscunque modis apud Sedem Apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoque qui aliquem sciverint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium spatium non retulerint; vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur; simili decernimus sententiæ subjacere. Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato, nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis articulo [b] constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi priùs quantum dedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Justitiam verò sive gratiam sic obtentam nullius prorsùs esse momenti volumus, omníque statuimus carere effectu, & robore firmitatis. Sed & scienter utentes ipsis, simili sententia excommunicationis adstringimus; & reservantes nobis absolutionem eorum cum præmissis omnibus ad pœnas similes obligamus.

[b] Vide Conc. Trid. *sess.* 14. *cap 7. de casuum reservatione.*

II. IDEM. [c. an. 1300.]

Præmissis damnis ex interdicto provenientibus, statuit quòd propter dominum debita non solventem, ejus terra, vel civitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.

PRovidè attendentes, quòd ut frequentiùs, quamvis non sine causa, sine culpa tamen multorum interdicti sententiæ proferuntur; quódque sunt nonnulli Judices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis sive causis, quæ interdum plùs ex cupiditatis, quàm charitatis radice perspicuis indiciis procedere arguuntur: quódque interdicti tempore divina organa suspenduntur & laudes, nec Ecclesiastica Sacramenta ministrantur, ut solent; tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris: adolescentes & parvuli participantes rariùs Sacramenta, minùs inflammantur, & solidantur in fide, fidelium tepescit devotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum. Præsentis constitutionis providemus edicto, ut nulla provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria, vel delegata supponatur Ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cujusvis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunque occasione vel causa, seu quovis quæsito colore: pro eo maximè, quòd ipsorum Domini, Rectores, seu Officiales, quocunque nomine censeantur, aut Incolæ seu Habitatores aut singulares personæ ipsorum statutis, vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis hujusmodi debitum seu quantitatem non solverunt, hactenus aut in antea non persolvent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, si secùs hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari, illúdque revocamus omnino. Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fidejussionibus, consensibus, processibus, & sententiis super hoc habitis, vel habendis juramentorum, pœnarum spiritalium, & temporalium, seu mulctarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis. Nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de Apostolicæ Sedis speciali licentia, & expressa per ipsius Sedis patentes literas apparente.

III. CLEMENS V. [c. an. 1307. *in Gallia.*]

Andronicum Paliologum se Imperatorem Græcorum nominantem & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denunciat: omnésque cum eo sic manente societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras Ecclesiastico supponendas interdicto. Súntque privandi bonis, quæ ab Ecclesia tenent: & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit cap. ad Apostolicæ. de senten. & re judic. lib. vj.

AD certitudinem præsentium, & memoriam futurorum, Andronicum Paliologum, qui Græcorum Imperatorem se nominat, tanquam eorumdem Græcorum antiquorum [c], schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denunciamus excommunicationis sententiam latam à Canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Ceterùm universis, & singulis Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & ceteris omnibus cujuscunque præeminentiæ, conditionis, statûs, necnon universitatis civitatum, castrorum, & aliorum locorum districtiùs inhibemus, ne cum eodem Andronico Paliologo in hujusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationem aliquam contrahere sub quovis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei aliàs in his, quibus excommunicatus est denunciatus à nobis, præstare consilium, auxilium, vel favorem publicum, vel occultum. Et si secùs præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgentia sub quacunque forma verborum, vel expressione ipsis ab Apostolica Sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & universitates prædictas, quæ secùs attentare præsumpserint, prout expedire videbimus, Ecclesiastico curabimus subjicere interdicto. Ad privationem omnium bonorum, quæ à quibuslibet tenent Ecclesiis, & ad pœnas alias spiritales, & temporales, prout utile putabimus processuri. Et nihilominus societatem & confœderationem ipsas (etiam si pœnarum & juramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictavis iij. Nonas Junii anno ij.

[c] *al.* antiquatorum.

IV. Idem [d]. [c. an. 1307. *in Gallia.*]

Excommunicati sunt, qui literas à Papa ante suam coronationem concessas impugnant.

QUia [e] nonnulli, prout accepimus, contra doctrinam Apostoli suæ prudentiæ quin potius imprudentiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quòd Summus Pontifex ante suæ coronationis insignia se non debet intromittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis Episcopum simpliciter, sed Electum Episcopum scribere. Nec etiam uti bullâ, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione hujusmodi aliquas literas nostras super negotiis quibuscunque confectas [f], quæ à nobis ante coronationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententiâ innodamus. Datum apud Pesecum Burdegalen. Diœces. Pont. nostri anno ij.

[d] Joannes de Silva *in tract. de benefic., par.* 1. *q.* 2. dum meminit hujus Extravagantis eam tribuit Clementi VI.

[e] *Proverb. c.* 3. *c. ne innitaris. extr. de const.*

[f] *al.* concessas.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM FINIS.

INDEX I.
OMNIUM PONTIFICUM ROMANORUM,

QUORUM SCRIPTA VEL AUCTORITATES in hac Decretorum Collectione citantur.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

A.

B.

2. lib. Regeſt. ind. 11. epiſtolâ 22. ſeu c. 61. Antonio Subdiac.	Can. 1. 8. q. 2.
in Regeſto lib. 2. indict. 10. epiſtol. 23. ad Juſtinum prætorem.	Can. 6. 2. q. 5.
Joanni Epiſcopo Scyllatino * lib. 2. indict. 10. epiſt. 25.	Can. 3. diſt. 98. Can. 42. 7. q. 1.
* Squillaceno, aliàs Squillatino.	
Magno Mediolanenſi Epiſcopo lib. 2. epiſt. 26.	Can. 2. 24. q. 3.
Felici Epiſcopo de Acropoli lib. 2. epiſt. 29.	Can. 14. 12. q. 1.
epiſt. 29. ſeu c. 68.	Can. 2. 8. q. 2.
Joanni Subdiacono lib. 2. indict. 11. epiſtol. 30. ſeu c. 69.	Can. 10. diſt. 63.
Benenato Epiſcopo lib. 2. epiſt. 31.	Can. 48. 16. q. 1.
Joanni Ravennati Epiſcopo lib. 2. epiſt. 32.	Can. 1. diſt. 68.
Januario Epiſcopo lib. 2. indict. 10. epiſt. 34.	Can. 27. 23. q. 4.
Joanni Epiſcopo Veliterno lib. 2. epiſt. 35.	Can. 49. 16. q. 1.
Libertino præfecto Siciliæ lib. 2. epiſt. 37. ſeu c. 76.	Can. 13. diſt. 54.
lib. 2. epiſt. 37. ad Natalem Epiſcopum.	Can. 15. 24. q. 3. Can. 10. 25. q. 2. Can. 6. diſt. 4.
Dominico Carthaginenſi Epiſcopo lib. 2. indict. 10. epiſt. 39.	Can. 8. 25. q. 2.
lib. 2. epiſtol. 43. ad Bonifacium Epiſcopum.	Can. 49. 12. q. 2.
Andreæ Tarentino Epiſcopo lib. 2. epiſtolâ 44. ſive c. 83.	Can. 7. diſt. 33.
lib. 2. epiſt. 7. ſeu c. 46. ad Joannem Epiſcopum.	Can. 13. 25. q. 1.
Columbo Epiſcopo lib. 2. indict. 11. epiſt. 47.	Can. 120. 1. q. 1.
Adeodato Epiſcopo lib. 2. indict. 11. epiſt. 48.	Can. 119. 1. q. 1.
Joanni Epiſcopo C. P. lib. 2. epiſtol. 52. al. ca. 91.	Can. 1. diſt. 45.
Joanni Epiſcopo Ravennati lib. 2. epiſt. 54. ſeu c. 93. indict. 11.	Can. 7. diſt. 100. Can. 22. diſt. 93.
lib. 2. indict. 11. epiſt. 56. Secundino Epiſcopo.	Can. 7. 18. q. 2.
lib. 2. epiſt. 5. ad Candidum Epiſcopum.	Can. 2. 7. q. 1.
Bonifacio Epiſcopo Rhegino lib. 3. epiſtol. 5.	Can. 9. diſt. 32.
Cypriano Diacono lib. 3. epiſt. 6.	Can. 8. 19. q. 3.
in Regeſto lib. 3. epiſt. 9. ad Januarium Epiſcopum Caralitanum.	Can. 120. diſt. 4. de conſ. Can. 28. 27. q. 1. Can. 14. 16. q. 1. Can. 16. diſt. 54.
Maximiano Syracuſano Epiſcopo lib. 3. epiſt. 11.	Can. 38. 16. q. 1. Can. 3. 7. q. 1. Can. 29. 12. q. 2. Can. 45. 12. q. 2. Can. 12. 20. q. 1.
lib. 3. epiſt. 20.	Can. 1. 9. q. 1.
Januario Epiſcopo lib. 3. epiſt. 24.	Can. 29. 27. q. 1.
Januario Epiſcopo Caralitano lib. 3. epiſt. 26. ind. 12.	Can. 29. diſt. 81. Can. 4. 5. q. 6. Can. 1. diſt. 95. Can. 9. diſt. 50. Can. 40. 11. q. 1. Can. 4. 23. q. 6.
Leoni Epiſcopo Catanenſi lib. 3. epiſt. 34.	Can. 20. 27. q. 2. Can. 2. diſt. 32.
Valentino Abbati lib. 3. epiſt. 40.	Can. 20. 18. q. 2.
Joanni Ravennati Epiſcopo lib. 4. epiſt. 1.	Can. 2. 16. q. 1. Can. 26. 18. q. 2.
Venantio Lunenſi Epiſcopo lib. 4. epiſt. 5. ſeu c. 49.	Can. 10. diſt. 50.
Joanni Epiſcopo primæ Juſtinianæ Illyricæ lib. 4. epiſtolâ 15. ſeu c. 59.	Can. 10. diſt. 100. Can. 9. diſt. 63.
Conſtantio Mediolanenſi Epiſcopo lib. 4. epiſt. 17. ſive c. 61.	Can. 1. diſt. 50.

Cypriano Diacono lib. 4. epiſtolâ 22. ſeu c. 66.	Can. 2. 12. q. 5.
Gaudentio Epiſcopo lib. 4. epiſt. 12. ſeu c. 56.	Can. 19. diſt. 61.
Joanni Corinthiorum Epiſcopo lib. 4. epiſt. 55. ſeu c. 99.	Can. 3. diſt. 100. Can. 116. 1. q. 1.
lib. 5. Regeſti in Concilio Romæ habito.	Can. 103. 11. q. 3.
Mariniano Epiſcopo Ravennati lib. 5. epiſtolâ 1. ſeu c. 101.	Can. 3. 12. q. 5.
lib. 5. epiſt. 3.	Can. 6. 24. q. 3.
Fortunato Epiſcopo Neapolitano lib. 5. epiſtolâ 11. ſeu c. 111.	Can. 5. diſt. 71.
ad Montanum & Thomam lib. 5. epiſtolâ 12. ſeu cap. 112.	Can. 14. 25. q. 1. Can. 68. 12. q. 2.
Anthemio Subdiacono lib. 5. epiſt. 23. ſeu c. 123.	Can. 20. 7. q. 1.
lib. 5. epiſt. 25. Maximo.	Can. 1. 6. q. 5.
Salonæ conſiſtentibus lib. 5. epiſt. 26.	Can. 2. 1. q. 6. Can. 2. diſt. 93.
Secundino ſervo Dei lib. 5. epiſt. 29. ſeu c. 129.	Can. 6. diſt. 86.
Heliæ Presbytero & Abbati lib. 4. epiſt. 30. ſeu c. 74.	Can. 122. 1. q. 1.
Mauricio Imperatori lib. 4. epiſt. 31. ſeu c. 75.	Can. 41. 11. q. 1.
ad Conſtantiam reginam Galliæ lib. 4. epiſtolâ 33. ſeu c. 77.	Can. 8. 12. q. 2.
lib. 4. reg. epiſt. 34. ſeu c. 78. ad Conſtantiam Auguſtam.	Can. 6. 21. q. 5. Can. 24. diſt. 63.
Caſtorio Epiſcopo lib. 4. epiſtolâ 43. ſeu c. 87.	Can. 3. 18. q. 2.
in regeſ. lib. 4. epiſt. 4. ſive c. 88. in Synodo Romæ habita.	Can. 4. 1. q. 2. Can. 2. diſt. 92.
Joanni Epiſcopo Corinthiorum lib. 4. epiſt. 50. ſeu c. 94.	Can. 6. & 7. 2. q. 3.
Virgilio Epiſcopo Arelatenſi lib. 4. epiſt. 51. ſeu c. 95.	Can. 6. diſt. 100.
lib. 4. epiſt. 55.	Can. 4. 1. q. 1.
univerſis Epiſcopis per Elladem conſtitutis lib. 4. epiſtolâ 56. ſeu c. 100.	Can. 117. 1. q. 1.
lib. 5. epiſt. 7. ſeu c. 107. Epiſcopis Epiri.	Can. 11. diſt. 100.
Fortunato Neapolitano Epiſcopo lib. 5. epiſt. 31. ſeu c. 131.	Can. 15. diſt. 54.
lib. 5. epiſt. 39. ſeu cap. 130.	Can. 2. 5. q. 1.
clero & populo Salonitano. *	
* lib. 5. epiſtolâ 48. ſeu c. 148. clero, nobilibus ac populo Jaderæ conſiſtentibus.	Can. 25. 11. q. 3.
Urbico Abbati lib. 5. epiſtolâ 49.	Can. 25. 27. q. 2.
lib. 5. epiſt. 107. Epiſcopis Epiri.	Can. 4. 1. q. 1.
lib. 6. Regeſti in Concilio c. 1.	Can. 4. 12. q. 2.
lib. 6. Reg. in Synodo c. 4.	Can. 3. 1. q. 3.
lib. 6. Regeſti in Synodo Romæ habita anno D. N. 1078. die 19. Novemb. c. 5.	Can. 113. 1. q. 1.
in Concilio Lateranenſi c. 7. lib. 6. Regeſti.	Can. 1. 16. q. 7.
lib. 6. Regiſt. in Concilio habito anno D. N. 1078. Pontificatûs ſui ſexto. c. 10.	Can. 124. 1. q. 1.
in Regiſ. l. 6. c. 12. Romanæ Synodi, celebratæ anno Domini 1080. al. 1078.	Can. 1. diſt. 83.
lib. 6. epiſt. 1. ſeu c. 165. ad Fortunatum Epiſcopum.	Can. 6. 29. q. 2.
in Regeſto lib. 6. epiſt. 5. ſive c. 169. Cyriaco Epiſcopo.	Can. 9. 8. q. 1. Can. 10. & 11. diſt. 40.
Conſtantio Mediolanenſi Epiſcopo lib. 6. epiſt. 14. ſeu c. 178.	Can. 52. 11. q. 3.

Ad Joannem Episcopum primæ Justinianeæ, lib. 10. epist. 35.	Can. 44. 2. q. 7.
Lib. 10. epist. 42. Deusdedit Episcopo Mediolanensi.	Can. 10. 12. q. 5. Can. 12. 12. q. 2.
Dilectissimis civibus Roman. lib. 11. epist. 3.	Can. 12. dist. 3. de consc.
Lib. 1. Reg. ep. 7. ad Eleutherium Episcopum.	Can. 14. 7. q. 1.
Ad Brunichildam Reginam Francorum, lib. 11. epistolâ 8.	Can. 7. 2. q. 5.
Barbaro Episcopo, lib. 11. epist. 16.	Can. 16. dist. 61.
Lib. 11. epist. 19. ad Joannem Subdiaconum.	Can. 3. 16. q. 5.
Lib. 11. epist. 20. Episcopis Siciliæ.	Can. 9. 10. q. 3.
Anthemio Subdiacono Campaniæ, lib. 11. epist. 29. 31. & 33.	Can. 1. dist. 84. Can. 2. 17. q. 4. Can. 2. dist. 84.
Joanni Episcopo Syracusano, lib. 11. epist. 34.	Can. 6. dist. 74.
Gregorius Joanni Episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.	Can. 2. 15. q. 7. Can. 23. dist. 86.
Gregorius Joanni defensori, eunti in Hispaniam, lib. 11. epist. 50.	Can. 3. 16. q. 10. Can. 7. 2. q. 1.
Lib. 11. epist. 54. Joanni defensori eunti in Hispaniam.	Can. 38. 11. q. 1. Can. 7. 2. q. 1.
Lib. 11. epist. 59.	Can. 10. dist. 28.
Joanni Episcopo, lib. 12. epist. 6.	Can. 1. dist. 85.
Veloci Magistro Militum, lib. 12. epist. 21.	Can. 17. 23. q. 8.
Mauricio & Vitaliano, lib. 12. epist. 23.	Can. 18. 23. q. 8.
Universis Militibus Neapolitanis, lib. 12. epist. 24.	Can. 7. 23. q. 2.
Ad Felicem Messanæ civitatis Episcopum, lib. 12. epist. 31.	Can. 10. 35. q. 2. & 3. Can. 4. 25. q. 2.
Gregorius Papa in Concilio Meldensi.	Can. 1. 35. q. 2. & 3.
Gregorius Augustino Anglorum Episcopo.	Can. 6. dist. 4. Can. 1. 2. 3. & 4. dist. 5. Can. 1. dist. 6. Can. 2. 20. q. 1.
Augustino Episcopo Anglorum, in resp. ad primam interrogationem.	Can. 30. 12. q. 2.
Eidem, resp. cap. 1. & 2.	Can. 8. 12. q. 1.
Eidem, cap. 2. ad secundam interrogationem.	Can. 3. dist. 32.
Responso 3. cap. 4. responsionum ad Augustinum Anglorum Episcopum.	Can. 10. dist. 12. Can. 11. 12. q. 2.
Ad Augustinum Anglorum Episcopum, cap. 6.	Can. 20. 35. q. 2. & 3. Can. 2. 35. q. 5.
Augustino Anglorum Episcopo, responso octavo.	Can. 6. dist. 80.
Augustino Anglorum Episcopo, responso 9.	Can. 3. 25. q. 2. Can. 1. 6. q. 3.
Responsione 10. ad interrogationes Augustini.	Can. 7. 33. q. 4.
Gregorius sive lib. de Ecclesiastic. dogmatibus, cap. 72.	Can. 2. dist. 33.
Ad Leandrum Episcopum Hispalensem, in Præfatione Moral. ad finem.	Can. 13. dist. 38.
Præfationis in Job. cap. 3. al. 6.	Can. 5. 3. q. 7.
Gregorius in Moralibus.	Dist. 44. in fine.
Lib. 1. Moralium, c. ult.	Can. 17. dist. 33. de pœn.
Lib. 2. Moralium, c. 29. & lib. 9. Reg. epist. 39.	Can. 48. 7. q. 1.
4. Moral. c. 2.	Can. 5. dist. 4. de conf.
In Moralibus, lib. 4. c. 6.	Can. 12. 24. q. 3.
Lib. 8. Moral. c. 35.	Can. 43. dist. 2. de pœn.
In Moralibus, lib. 12. c. 12.	Can. 13. 32. q. 4.
Moral. lib. 14. in Job. 14. & 15.	Can. 3. 3. q. 7.
Lib. 15. Moralium, c. 22.	Can. 13. dist. 4. de pœn.
Lib. 18. Moral. c. 3.	Can. 19. 22. q. 2.
cap. 2.	Can. 20. 22. q. 2.
In Moralibus li. 18. part. 4. c. 3. ad c. 27. Job.	Can. 2. dist. 46.

Pars II.

Lib. 18. Moralium, c. 16. ad cap. 28. Job.	Can. 18. dist. 50.
In Moralibus, lib. 19. part. 4. cap. 23.	Can. 14. dist. 45.
Lib. 19. Moralium cap. 25. in 29. cap. Job.	Can. 3. dist. 47.
In Moralibus 20. lib. part. 4. cap. 6.	Can. 9. dist. 45.
21. Moralium c. 3.	Can. 23. dist. 2. de pœn. Can. 13. 32. q. 5.
In Moral. lib. 23. part. 5. c. 12. ad cap. 33. Job.	Can. 1. dist. 46.
Lib. 25. Moralium cap. 16.	Can. 22. dist. 2. de pœn.
Lib. 26. Moralium c. 2.	Can. 10. 2. q. 2.
Lib. 26. Moralium c. 7.	Can. 11. 22. q. 5.
Lib. 26. Moralium c. 8. in c. 35. Job.	Can. 9. 1. q. 4.
In expositione beati Job, lib. 30. c. 27.	Can. 22. dist. 5. de consec.
Lib. 32. Moralium cap. 24. al. 18.	Can. 45. dist. 2. de pœn.
Lib. 34. Moralium, cap. 9. & 10.	Can. 44. dist. 2. de pœn.
In Moralibus lib. 35. c. 6.	Can. 22. 24. q. 1.
Lib. 35. Moralium c. 12.	Can. 15. dist. 81.
Lib. 35. in Job. c. 12.	Can. 99. 11. q. 3.
ad c. 4. Job.	Can. 44. dist. 2. de pœn.
In Moralibus lib. 35. c. 12. ad cap. 42. Job.	Can. 10. 8. q. 1.
c. 13. ad c. 42. Job.	Can. 10. 8. q. 1.
In Moralibus in c. 40. Job. lib. 32. c. 18. 19. & 20.	Can. 2. dist. 13.
Lib. 44. c. 88.	Can. 1. 16. q. 6.
in Dialogo.	Can. 8. dist. 45.
In Dialogo lib. 1. c. 8.	Can. 21. 13. q. 4.
Petro Diacono lib. 2. Dialog. c. 3.	Can. 49. 7. q. 1.
In Dialog. lib. 2. c. 30.	Can. 16. 23. q. 8.
Lib. 3. Dialog. c. 30.	Can. 22. dist. 1. de conf.
Lib. 3. Dialog. c. 31.	Can. 42. 24. q. 1. Can. 72. 2. q. 1.
Dialog. lib. 4. c. 2.	Can. 18. dist. 32.
Papa lib. 4. Dialog.	Can. 60. de pœn. dist. 1.
Lib. 4. Dialog. c. 50.	Can. 17. 13. q. 2.
Lib. 4. Dialog. c. 58.	Can. 73. dist. 2. de conf.
Lib. 4. Dialog. c. 60.	Can. 2. dist. 4. de pœn.
In Pastorali.	Dist. 49.
In Pastorali part. 2. c. 1.	Can. 10. dist. 38.
Prima parte Pastoralis.	Can. 2. dist. 83.
In Pastorali c. 11.	Can. 1. dist. 49.
Parte 2. sui Pastoralis cap. 4.	Can. 1. dist. 43.
Pastor. 2. part. c. 6.	Can. 17. dist. 45.
In Pastorali part. 3. admonitione 31.	Can. 13. 14. 15. & 16. dist. 3. de pœn.
In Homiliis.	Can. 16. dist. 5. de consecr. Can. 28. 23. q. 4.
Homilia Paschali.	Can. 34. dist. 2. de consecrat.
Homilia de Divite & Lazaro.	Can. 47. dist. 3. de pœn.
Homilia Dominicæ Resurrectionis.	Can. 53. dist. 50.
Super Ezechielem, lib. 1. homil. 1.	Can. 4. 17. q. 1.
Super Ezechielem homil. 3.	Can. 9. dist. 2. de pœn.
In tract. Evangeliorum homil. 4.	Can. 114. 1. q. 1.
Homil. 4. ad cap. 1. Ezechiel.	Can. 17. dist. 4. de pœn.
In Ezechielem homil. 5.	Can. 10. & 11. dist. 2. de pœn.
Super Ezechielem homil. 9. ad cap. 2.	Can. 17. dist. 50.
Hom. 10. super Ezechielem.	Can. 29. dist. 3. de pœn.
In Ezech. homil. 11. c. 3.	Can. 16. dist. 4. de pœn.
Super Ezechielem hom. 11.	Can. 40. dist. 3. de pœn.
Homil. 12. in Evang.	Can. 2. 3. q. 7.
Super Ezechielem homil. 15.	Can. 15. dist. 2. de pœn.
Papa homil. Paschali, id est 22. Evangel.	Can. 73. dist. 2. de conf.
Homil. 24. Evangel.	Can. 7. dist. 5. de pœn.
Homil. 26. in Evang.	Can. 60. 61. & 62. 11. q. 3. Can. 44. 27. q. 2. Can. 1. 12. q. 3. Can. 88. 11. q. 3.
Hom. 29. in Evang.	Can. 10. 32. q. 1. Can. 6. 7. dist. 4. de conf. Can. 7. 36. q. 2.
Homil. 34.	Can. 6. dist. 3. de pœn. Can. 15. dist. 45.
In Homil. 38. Evangel.	Can. 15. & 16. 23. q. 4.
Homil. 39.	Can. 19. 1. q. 3.

H.

I.

FINIS I. INDICIS.

INDEX II.
CONCILIORUM
ET SYNODORUM
QUÆ IN DECRETIS REFERUNTUR.
AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

cap. 2.	Can. 7. diſt. 23.
	Can. 2. diſt. 24.
cap. 5.	Can. 15. diſt. 23.
cap. 6.	Can. 16. diſt. 23.
cap. 7.	Can. 32. 2. q. 6.
	Can. 17. diſt. 23.
cap. 8.	Can. 18. diſt. 23.
cap. 9.	Can. 19. diſt. 23.
cap. 10.	Can. 10. diſt. 18.
	Can. 20. diſt. 23.
cap. 11.	Can. 24. diſt. 23.
cap. 13.	Can. 5. 30. q. 5.
	Can. 33. diſt. 23.
cap. 15.	Can. 7. diſt. 41.
	Can. 5. diſt. 88.
cap. 16.	Can. 1. diſt. 37.
cap. 17.	Can. 7. diſt. 88.
cap. 19.	Can. 1. 14. q. 1.
cap. 20.	Can. 6. diſt. 88.
cap. 22.	Can. 6. diſt. 24.
cap. 24.	Can. 63. diſt. 1. de conſ.
cap. 25.	Can. 6. diſt. 90.
cap. 26.	Can. 7. diſt. 90.
cap. 27.	Can. 37. 7. q. 1.
cap. 28.	Can. 35. 11. q. 3.
cap. 29.	Can. 1. 6. q. 2.
cap. 31.	Can. 3. & 4. diſt. 74.
cap. 33.	Can. 38. 7. q. 1.
cap. 34.	Can. 9. diſt. 95.
cap. 35.	Can. 10. diſt. 95.
cap. 36.	Can. 4. diſt. 95.
cap. 37.	Can. 17. diſt. 93.
cap. 38.	Can. 18. diſt. 93.
cap. 39. 40. & 41.	Can. 19. diſt. 93.
cap. 45.	Can. 8. diſt. 41.
cap. 51. & 53. & 48. & 30.	Can. 4. diſt. 91.
cap. 52. & 49.	Can. 3. diſt. 91.
cap. 54.	Can. 7. diſt. 46.
cap. 55.	Can. 4. diſt. 46.
cap. 56.	Can. 3. diſt. 46.
cap. 57.	Can. 5. diſt. 46.
cap. 59.	Can. 1. diſt. 90.
cap. 60.	Can. 6. diſt. 46.
cap. 61. & 62.	Can. 9. 22. q. 1.
cap. 65.	Can. 23. diſt. 3. de conſ.
cap. 66.	Can. 30. 11. q. 3.
cap. 67.	Can. 8. diſt. 46.
cap. 68. & 69.	Can. 55. diſt. 50.
cap. 70. 71. & 72.	Can. 35. 24. q. 3.
cap. 73.	Can. 19. 11. q. 3.
cap. 74.	Can. 6. 26. q. 7.
cap. 76.	Can. 6. 26. q. 7.
	Can. 8. 26. q. 6.
cap. 79. 80. 81. & 84.	Can. 6. 26. q. 7.
cap. 84.	Can. 67. diſt. 1. de conſecr.
cap. 85.	Can. 60. diſt. 4. de conſ.
cap. 86.	Can. 12. diſt. 5. de conſe.
cap. 88.	Can. 66. diſt. 1. de conſ.
cap. 89.	Can. 11. 26. q. 5.
cap. 90.	Can. 11. diſt. 5. de conſec.
cap. 93. & 94.	Can. 2. diſt. 90.
cap. 94.	Can. 8. diſt. 90.
cap. 95.	Can. 9. 13. q. 2.
cap. 98. & 99.	Can. 29. diſt. 23.
cap. 102.	Can. 33. diſt. 81.
cap. 103.	Can. 34. diſt. 81.
cap. ultimo.	Can. 1. 27. q. 1.
Carthaginenſe V. cap. 1.	Can. 38. 2. q. 6.
cap. 2.	Can. 3. 21. q. 5.
cap. 3.	Can. 4. diſt. 84.
cap. 5.	Can. 111. diſt. 4. de conſ.
cap. 8.	Can. 22. 7. q. 1.
cap. 9.	Can. 10. 23. q. 3.
cap. 11.	Can. 65. diſt. 5.
cap. 12.	Can. 36. 11. q. 3.
cap. 13.	Can. 2. diſt. 58.
Carthaginenſe VII. c. 1. & 2.	Can. 1. 4. q. 1.
cap. 3.	Can. 1. 3. q. 10.
cap. 4.	Can. 1. 4. q. 2. & 3.
Cabilonenſe II. c. 42.	Can. 38. 16. q. 7.
apud Compendium.	Can. 3. 33. q. 5.
	Can. 4. 6. q. 3.
	Can. 3. 33. q. 1.
cap. 5.	Can. 4. 6. q. 3.
Conſtantinopolitanum.	Can. 6. diſt. 22.
	Can. 2. diſt. 73.
Act. 5.	Can. 45. 7. q. 1.
cap. 5.	Can. 3. diſt. 22.
cap. 6.	Can. 2. 4. q. 1.

E.

EDUCENSE ſub Gregorio VII.	Can. 1. 19. q. 3.
Eliberitanum.	Can. 4. diſt. 98.
	Can. 6. 5. q. 6.
	Can. 15. 22. q. 5.
	Can. 21. diſt. 2. de conſ.
cap. 1.	Can. 17. 22. q. 4.
cap. 5.	Can. 43. diſt. 50.
cap. 9.	Can. 8. 32. q. 7.
cap. 13.	Can. 25. 27. q. 1.
cap. 20.	Can. 5. diſt. 47.
cap. 48.	Can. 104. 1. q. 1.
cap. 52.	Can. 3. 5. q. 1.
cap. 54.	Can. 1. 31. q. 3.
cap. 72.	Can. 7. 31. q. 1.
cap. 80.	Can. 24. diſt. 54.
Emeritenſe cap. 16.	Can. 2. & 8. 10. q. 3.
Epaunenſe.	Can. 11. 26. q. 6.
cap. 26. & 27.	Can. 31. diſt. 1. de conſ.
cap. 28.	Can. 40. 11. q. 3.
Epheſinum.	Can. 6. 24. q. 3.
	Can. 80. diſt. 2. de conſ.
VI. Synodus Epheſina.	Can. 39. diſt. 5. de conſ.
apud Erphesfurt habitum præſente Rege Henrico.	Can. 2. 15. q. 4.

F.

apud FAVENTIAM habitum.	Can. 7. 16. q. 2.

G.

GANGRENSE.	Can. 34. diſt. 63.
	Can. 57. 16. q. 1.
	Can. 1. diſt. 30.
cap. 1.	Can. 12. diſt. 30. & Can. 8. diſt. 31.
cap. 12.	Can. 15. diſt. 30.
	Can. 13. diſt. 30.
cap. 4.	Can. 37. 17. q. 4.
	Can. 15. diſt. 28.
cap. 5.	Can. 10. diſt. 30.
cap. 6.	Can. 11. diſt. 30.
cap. 8.	Can. 8. diſt. 34.
cap. 8. & 9.	Can. 9. diſt. 31.
cap. 9.	Can. 5. diſt. 30.
cap. 10.	Can. 4. diſt. 30.
cap. 11.	Can. 1. diſt. 42.
cap. 13.	Can. 6. diſt. 30.
cap. 14.	Can. 3. diſt. 30.
cap. 15.	Can. 14. diſt. 30.
cap. 17.	Can. 2. diſt. 30.
cap. 18.	Can. 7. diſt. 30.
cap. 19.	Can. 8. diſt. 30.
cap. 20.	Can. 9. diſt. 30.
cap. ult.	Can. 5. diſt. 41.
	Can. 16. diſt. 30.
Gerundenſe cap. 1.	Can. 31. diſt. 2. de conſ.
cap. 5.	Can. 15. diſt. 4. de conſ.
cap. 9.	Can. 57. diſt. 50.
cap. 10.	Can. 14. diſt. 5. de conſ.

H.

HILERDENSE ca. 10. Hiſpalenſe.	Can. 39. 11. q. 3.
Hiſpalenſe 2. ca. 1.	Can. 4. 12. q. 5.
	Can. 13. 16. q. 3.
cap. 3.	Can. 2. 21. q. 2.
cap. 5.	Can. 13. & 14. diſt. 23.
cap. 6.	Can. 1. & 7. 15. q. 7.
	Can. 2. diſt. 67.
cap. 8.	Can. 62. 12. q. 2.
cap. 9.	Can. 22. 16. q. 7.
cap. 11.	Can. 24. 18. q. 2.
Hybernenſe.	Can. 5. diſt. 82.

I.

ILERDENSE *.	Can. 106. diſt. 4. de conſ.
	Can. 13. 2. q. 5.
	Can. 10. diſt. 55.
	Can. 10. 33. q. 4.
cap. 1.	Can. 36. diſt. 50.
cap. 3.	Can. 34. 16. q. 1.
	Can. 1. 10. q. 1.
cap. 4.	Can. 9. 35. q. 2. & 3.
cap. 5.	Can. 2. 15. q. 8.
	Can. 52. diſt. 50.
cap. 8.	Can. 12. 22. q. 4.
cap. 16.	Can. 38. 12. q. 2.

Finis fecundi Indicis Conciliorum & Synodorum.

INDEX III.
AUCTORUM
ECCLESIASTICORUM,
ET ALIORUM, QUI IN HAC DECRETORUM
Compilatione citantur.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

in Pfalm. 37.	Can. 54. 11. q. 3.
	Can. 5. 5. q. 5.
in Pfalm. 44.	Can. 6. dift. 68.
in Pfalm. 45.	Can. 92. dift. 2. de conf.
in Pfalm. 50.	Can. 87. de pœn. dift. 1.
in Pfalm. 54. duobus locis.	Can. 48. 7. q. 1.
in Pfalm. 65.	Can. 92. dift. 2. de conf.
in Pfalm. 69.	Can. 48. 7. q. 1.
in Pfalm. 70.	Can. 35. de pœn. dift. 1.
ad Pfalm. 70. verf. Quoniam non cognovi.	Can. 12. dift. 88.
in Pfalm. 81.	Can. 11. 23. q. 3.
in Pfalm. 84.	Can. 87. de pœn. dift. 1.
in Pfalm. 98.	Can. 92. dift. 2. de conf.
in Pfalmum 101.	Can. 48. 7. q. 1.
in Pfalmum 102.	Can. 8. & 9. dift. 86.
in Pfalmum 103. verf. Qui regis.	Can. 79. 1. q. 1.
ad Pfalmum 108.	Can. 1. dift. 4. de pœn.
	Can. 1. 23. q. 3.
fuper Pfalmum 111.	Can. 90. 11. q. 3.
in Pfalmum 124.	Can. 98. 11. q. 3.
in Pfalmum 127.	Can. 4. 23. q. 6.
in Pfalmum 147.	Can. 10. dift. 86.
fuper Pfalmum 149.	Can. 1. 33. q. 5.
ad Lotharium.	Can. 38. 23. q. 5.
Severo Milevitano Epifcopo.	Can. 22. 22. q. 4.
ad Fortunatum.	Can. 36. & 37. dift. 4. de conf.
	Can. 21. dift. 4. de confec.
epift. ad Irenæum.	Can. 45. dift. 2. de conf.
	Can. 57. dift. 2. de conf.
ad quendam Comitem.	Can. 7. 3. q. 7.
ad Julianum Comitem.	Can. 2. dift. 2. de pœn.
ad Hieronymum epift. 9.	Can. 7. dift. 9.
epift. 19.	Can. 34. 2. q. 7.
epift. 29.	Can. 19. dift. 2. de pœn.
ad Bonifacium epift. 23.	Can. 8. 1. q. 4.
	Can. 129. dift. 4. de conf.
	Can. 33. dift. 4. de conf.
	Can. 76. dift. 4. de conf.
epift. 40. ad Vincentium.	Can. 41. 23. q. 4.
ad Armentarium & Riparium & Paulinam, epiftolâ 45.	Can. 6. 33. q. 5.
ad Vincentium Donatiftam & Rogatiftam, epift. 48.	Can. 2. 5. q. 5.
	Can. 10. 23. q. 4.
	Can. 37. 23. q. 4.
	Can. 43. de pœn. dift. 1.
	Can. 35. 1. q. 1.
	Can. 9. dift. 9.
	Can. 1. & 2. 1. q. 4.
	Can. 38. 24. q. 1.
	Can. 43. dift. 4. de conf.
	Can. 1. 23. q. 7.
	Can. 3. 23. q. 6.
	Can. 31. 1. q. 1.
ad Bonifacium Comitem, epift. 50.	Can. 42. & 43. 23. q. 4.
	Can. 2. 23. q. 3.
	Can. 25. dift. 50.
	Can. 24. 23. q. 4.
	Can. 1. 23. q. 6.
	Can. 28. 12. q. 1.
	Can. 3. & 4. 23. q. 7.
	Can. 1. dift. 9.
ad Macedonium, epift. 52.	Can. 48. 23. q. 5.
ad Macedonium, epift. 54.	Can. 53. 23. q. 4.
	Can. 33. dift. 3. de pœn.
	Can. 22. dift. 3. de pœn.
	Can. 17. 18. & 19. 23. q. 5.
	Can. 71. 11. q. 3.
	Can. 62. dift. 50.
	Can. 11. 14. q. 4.
	Can. 15. 14. q. 5.
	Can. 1. 14. q. 6.
	Can. 4. 23. q. 5.
ad Aurelium Epifcopum, epift. 64.	Can. 1. dift. 44.
ad Bonifacium Comitem, epift. 70.	Can. 2. 17. q. 2.
ad Poffidium, epift. 72.	Can. 38. dift. 5. de conf.
ad Aurelium, epift. 76.	Can. 36. 16. q. 1.
ad Auxentium Epifcopum, epift. 75.	Can. 10. 1. q. 4.
	Can. 1. 24. q. 3.
ad Eudoxium, epift. 81.	Can. 30. 16. q. 1.
ad Cafulanum, epift. 86.	Can. 80. 11. q. 3.
	Can. 7. dift. 11.
epift. 103. ad Maximinum.	Can. 108. dift. 4. de conf.
epift. 108. ad Seleucianam.	Can. 147. dift. 4. de conf.
	Can. 97. dift. 4. de conf.
epift. 109. ad Monachos.	Can. 12. 32. q. 5.
	Can. 7. dift. 42.

Auguftinus ad Fortunatianum, epift. 111.	Can. 10. dift. 9.
ad Januarium, epift. 118. cap. 2.	Can. 11. dift. 12.
ad inquifitiones Januarii, epift. 119.	Can. 3. 26. q. 2.
epift. 118. cap. 3.	Can. 13. §. dixerit. dift. 2. de conf.
epift. 118. Refponfionum ad Januarium, cap. 6.	Can. 54. dift. 2. de conf.
ad inquifitiones Januarii, epift. 119. cap. 19.	Can. 12. dift. 12.
Victoriano epift. 122.	Can. 7. 32. q. 5.
Donato epift. 127.	Can. 3. 23. q. 5.
Clero & populo Hipponenfi, epift. 137.	Can. 9. dift. 47.
	Can. 50. 11. q. 3.
	Can. 1. 2. q. 1.
ad Valerium, epift. 148.	Can. 7. dift. 40.
epift. 152. contra Donatiftas.	Can. 7. 23. q. 4.
Auguftinus ad Publicolam, epift. 154.	Can. 8. 23. q. 5.
	Can. 15 & 16. 22. q. 1.
	Can. 3. 22. q. 1.
Marcellino epift. 158.	Can. 2. 23. q. 5.
ad Marcellinum Comitem, de Donatiftis captis, epiftolâ 159.	Can. 1. 23. q. 5.
Glorio & Eleufio, epift. 162.	Can. 29. 24. q. 3.
ad Emeritum, epift. 164.	Can. 3. 23. q. 3.
	Can. 34. 1. q. 1.
epift. 166.	Can. 98. 11. q. 3.
	Can. 2. 23. q 6.
Fefto, epift. 167.	Can. 25. 23. q. 4.
ad Pafcentium Comitem Arrianum, epift. 174.	Can. 3. 32. q. 6.
Honorato Epifcopo, epiftolâ 180.	Can. 9. 32. q. 5.
ad Bonifacium, epift. 187.	Can. 8. 17. q. 4.
ad Ecdiciam, epift. 199.	Can. 4. & 5. 33. q. 5.
epift. 199.	Can. 39. 4. q. 1.
ad Bonifacium epift. 207.	Can. 3. 23. q. 1.
Donato presbytero epiftolâ 204.	Can. 38. 23. q. 4.
	Can. 54. 23. q. 4.
Auguftinus libro de civitate Dei.	Can. 14. 26. q. 5.
	Can. 33. 23. q. 8.
cap. 18.	Can. 3. & 4. 32. q. 5.
lib. 1. de civit. Dei cap. 17. & 18.	Can. 9. 23. q. 5.
cap. 20. & 21.	Can. 9. 23. q. 5.
ad Marcellinum de civitate Dei lib. 1. cap. 23.	Can. 11. dift. 9.
cap. 25.	Can. 8. 16. q. 1.
cap. 26.	Can. 13. 23. q. 5.
cap. 27.	Can. 5. 32. q. 5.
lib. 10. de civitate Dei cap. 5.	Can. 32. dift. 2. de conf.
lib. 15. de civitate Dei cap. 16.	Can. 1. 35. q. 1.
lib. 19. de civitate Dei cap. 16.	Can. 37. 23. q. 5.
cap. 19.	Can. 11. 8. q. 1.
lib. de pœnitentiæ medicina cap. 2.	Can. 96. dift. 4. de conf.
cap. 3.	Can. 75. 11. q. 3.
cap. 5.	Can. 32. dift. 1. de pœn.
cap. 8.	Can. 4. dift. 3. de pœn.
cap. 9.	Can. 42. dift. 3 de pœn.
Auguftinus lib. de pœnit. c. 10.	Can. 1. dift. 6. de pœn.
cap. 12.	Can. 1. dift. 5. de pœn.
cap. 13.	Can. 5. dift. 3. de pœn.
cap. 14.	Can. 45. dift. 3. de pœn.
cap. 14. & 15.	Can. 1. dift. 5. de pœn.
cap. 17.	Can. 6. dift. 7. de pœn.
cap. 18.	Can. 9. dift 25.
cap. 19.	Can. 4. dift. 3. de pœn.
cap. 20.	Can. 1. dift. 6. de pœn.
in li. de correptione & gratia.	Can. 17. 24. q. 3.
cap. 3.	Can. 20. 23. q. 4.
cap. 6.	Can. 41. dift. 2. de pœn.
cap. 7.	Can. 24. & 25. dift. 2. de pœn.
cap. 8.	Can. 42. dift. 2. de pœn.
	Can. 8. dift. 4. de pœn.
cap. 8. & 9.	Can. 41. dift. 2. de pœn.
ca. 9. duob. loc.	Can. 26. & 27. dift. 2. de pœn.
cap. 14.	Can. 41. dift. 2. de pœn.
libro de utilitate credendi cap. 1.	Can. 28. 24. q. 3.
lib. de gratia & libero arbitrio, cap. 14.	Can. 145. dift. 4. de conf.
lib. de gratia & libero arbitrio, c. 17.	Can. 16. dift. 2. de pœn.

Pars II.

B.

C.

D.

cap. 19.

LEGES ET CONSTITUTIONES, QUARUM FIT mentio in hac Decretorum compilatione.

L.

CODEX JUSTINIANI.

O.

P.

SACRÆ SCRIPTURÆ AUCTORITATES.

2. Reg. 12.	Can. 60. de pœn. dist. 1.
	Can. 26. dist. 3. de pœn.
	Can. 24. dist. 3. de pœn.
	Can. 82. & 83. de pœn. dist. 1.
	Can. 39. dist. 2. de pœn.
	Can. 41. 2. q. 7.
2. Reg. 16.	Can. 39. dist. 2. de pœn.
	Can. 8. dist. 47.
	Can. 2. dist. 1. de cons.
	Can. 48. 23. q. 5.
2. Reg. 18.	Can. 8. dist. 47.
2. Reg. 25.	Can. 49. 23. q. 5.
2. Reg. 33.	Can. 39. dist. 2. de pœn.
2. Reg. 34.	Can. 39. dist. 2. de pœn.
3. Reg. 2. & 12.	Can. 12. dist. 50.
3. Reg. 2.	Can. 60. de pœn. dist. 1.
3. Reg. 3.	Can. 2. dist. 36.
3. Reg. 8.	Can. 20. 2. q. 5.
	Can. 2. dist. 1. de cons.
	Can. 17. dist. 1. de cons.
3. Reg. 11.	Can. 7. 3. q. 7.
3. Reg. 12.	Can. 9. 7. q. 1.
3. Reg. 13.	Can. 3. 13. q. 2.
	Can. 70. 1. q. 1.
3. Reg. 14.	Can. 7. 16. q. 1.
	Can. 23. 1. q. 1.
3. Reg. 15.	Can. 7. 3. q. 7.
3. Reg. 16.	Can. 7. 3. q. 7.
3. Reg. 17.	Can. 2. dist. 41.
3. Reg. 18. duob. loc.	Can. 9. 7. q. 1.
	Can. 37. 23. q. 4.
3. Reg. 19.	Can. 15. dist. 86.
	Can. 40. 23. q. 4.
	Can. 11. 1. q. 4.
3. Reg. 21.	Can. 60. dist. 1. de pœn.
	Can. 28. & 29. dist. 3. de pœn.
	Can. 27. dist. 3. de pœn.
	Can. 12. dist. 5.
	Can. 21. 23. q. 8.
3. Reg. 28.	Can. 40. 23. q. 4.
4. Reg. 1.	Can. 26. 23. q. 4.
	Can. 69. dist. 2. de cons.
	Can. 29. 23. q. 4.
	Can. 13. 23. q. 8.
4. Reg. 2.	Can. 20. dist. 3. de cons.
4. Reg. 4.	Can. 4. 1. q. 7.
4. Reg. 5.	Can. 11. 1. q. 2.
4. Reg. 6.	Can. 69. dist. 2. de cons.
4. Reg. 8.	Can. 23. 1. q. 1.
	Can. 21. 22. q. 2.
4. Reg. 10.	Can. 68. de pœn. dist. 1.
4. Reg. 17.	Can. 9. 7. q. 1.
4. Reg. 18.	Can. 47. 23. q. 4.
4. Reg. 24.	Can. 70. 12. q. 2.
4. Reg. 25.	Can. 7. dist. 76.
4. Reg. ult.	Dist. 44.
1. Paralip. 1.	Can. 2. dist. 36.
1. Paralip. 21.	Can. 39. dist. 2. de pœn.
1. Paralip. 22.	Can. 2. dist. 1. de consec.
1. Paral. 22. & 28.	Can. 2. 1. q. 7.
1. Paral. 23.	Dist. 21.
1. Paral. c. 24.	Can. 2. dist. 82.
1. Paral. 26.	Can. 41. 2. q. 7.
2. Paral. 7.	Can. 17. dist. 1. de cons.
2. Paral. 33.	Can. 2. 1. q. 7.
	Can. 40. dist. 2. de pœn.
2. Paral. 23.	Dist. 21.
Ruth. 4.	Can. 8. dist. 56.
Esdræ 3. & 4.	Can. 8. dist. 8.
1. Esdr. 10.	Can. 1. 35. q. 1.
Tob. 4.	Can. 57. de pœn. dist. 1.
	Can. 1. 13. q. 1.
	& Can. 2. 13. q. 2.
	Can. 13. 2. q. 1.
	Can. 14. dist. 50.
Tob. 4. & 14.	Can. 2. 13. q. 2.
Tob. 12.	Can. 76. de pœn. dist. 1.
Psalm. 1.	Can. 1. dist. 23.
	Can. 42. 23. q. 4.
Psalm. 2.	Can. 41. 23. q. 4.
Psalm. 5.	Can. 34. de pœn. dist. 1.
	Can. 2. 22. q. 2.
	Can. 7. 22. q. 2.
Psalm. 6.	Can. 29. dist. 50.
Psalm. 7.	Can. 39. dist. 2. de pœn.
Psalm. 9.	Can. 7. dist. 86.
	Can. 40. dist. 2. de pœn.
Psalm. 11.	Can. 42. 23. q. 4.
Psalm. 14.	Can. 8. 14. q. 4.
Psalm. 15.	Can. 5. 12. q. 1.
	Can. 20. 23. q. 8.
Psalm. 17.	Can. 27. 2. q. 7.

Psalm. 18.	Can. 7. dist. 19.
	Can. 44. dist. 3. de pœn.
Psalm. 19.	Can. 60. de pœn. dist. 1.
	Can. eod. ibid.
	Can. 1. 23. q. 3.
Psalm. 22.	Can. 9. dist. 45.
Psalm. 23.	Can. 26. 13. q. 2.
	Can. 14. 13. q. 2.
	Can. 1. dist. 8.
Psalm. 24.	Can. 30. 16. q. 1.
	Can. 6. 30. q. 1.
Psalm. 25.	Can. 40. dist. 2. de pœn.
	Can. 20. 24. q. 1.
	Can. 39. dist. 2. de pœn.
	Can. 36. 24. q. 3.
Psalm. 29.	Can. 9. 16. q. 7.
	Can. 10. 6. q. 1.
Psalm. 31.	Can. 60. de pœn. dist. 1.
	Can. 90. de pœn. dist. 1.
	Can. 87. de pœn. dist. 1.
	Can. 4. de pœn. dist. 1.
	Can. 26. dist. 3. de pœn.
Psalm. 33.	Can. 23. dist. 4. de pœn.
Psalm. 34.	Can. 23. 23. q. 4.
Psalm. 35.	Can. 15. dist. 37.
	Can. 39. dist. 2. de pœn.
	Can. 102. 11. q. 3.
Psalm. 36.	Can. 5. 24. q. 3.
	Can. 8. 7. de pœn. dist. 1.
	Can. 8. dist. 47.
Psalm. 37.	Can. 24. dist. 4. de pœn.
	Can. 24. dist. 3. de pœn.
Psalm. 39.	Can. 96. 11. q. 3.
	Can. 60. de pœn. dist. 1.
Psalm. 40.	Can. 14. dist. 50.
Psalm. 44.	Can. 11. 32. q. 5.
Psalm. 47.	Can. 15. dist. 2. de pœn.
Psalm. 48.	Can. 20. 13. q. 2.
Psalm. 49.	Can. 2. 3. q. 7.
	Can. 23. 11. q. 3.
Psalm. 50.	Can. 24. dist. 3. de pœn.
	Can. 26. dist. 3. de pœn.
	Can. 39. & 40. dist. 2. de pœn.
	Can. 45. de pœn. dist. 1.
	Can. 40. dist. 2. de pœn.
	Can. 14. dist. 50.
	Can. 3. de pœn. dist. 1.
	Can. 19. dist. 50.
	Can. 84. de pœn. dist. 1.
Psalm. 53.	Can. 4. 20. q. 3.
Psalm. 57.	Can. 2. 27. q. 1.
Psalm. 59.	Can. 1. 23. q. 3.
Psalm. 67.	Can. 20. 24. q. 1.
	Can. 69. dist. 2. de cons.
	Can. 4. 23. q. 6.
	Can. 60. de pœn. dist. 1.
Psalm. 68.	Can. 11. dist. 4. de pœn.
	Can. 1. dist. 23.
	Can. 40. 23. q. 4.
	Can. 15. dist. 37.
Psalm. 70.	Can. 2. dist. 88.
	& Can. 11. & 12. dist. 88.
Psalm. 71.	Can. 38. 23. q. 4.
Psalm. 73.	Can. 49. 23. q. 5.
Psalm. 75.	17. q. 1.
Psalm. 76.	Can. 52. de pœn. dist. 1.
	Can. 7. 26. q. 2.
Psalm. 77.	Can. 74. dist. 2. de cons.
	Can. 11. 1. q. 4.
Psalm. 78.	Can. 49. 23. q. 5.
Psalm. 80.	Can. 1. 13. q. 1.
Psalm. 81.	Can. 33. dist. 5. de cons.
Psalm. 83.	Can. 15. dist. 2. de pœn.
	Can. 20. 24. q. 1.
Psalm. 87.	Can. 12. dist. 88.
	Can. 34. de pœn. dist. 1.
Psalm. 88.	Can. 12. dist. 4. de pœn.
Psalm. 89.	Can. 41. dist. 4. de cons.
Psalm. 90.	Can. 7. dist. 4. de pœn.
Psalm. 98.	Can. 2. dist. 22.
Psalm. 100.	Can. 37. 23. q. 1.
	Can. 40. 32. q. 4.
Psalm. 101.	Can. 29. dist. 50.
Psalm. 102.	Can. 71. dist. 2. de cons.
Psalm. 103.	Can. 88. dist. 2. de cons.
Psalm. 105.	Can. 1. 13. q. 1.
Psalm. 106.	Can. 32. dist. 3. de pœn.
	Can. 11. 1. q. 4.
Psalm. 108.	Can. 1. dist. 23.
	Can. 40. dist. 2. de pœn.
	Can. 38. dist. 3. de pœn.
	Can. 4. 20. q. 3.
	Dist. 4. de pœn.

Matth. 27.

Matth. 27.	Can. 1. dist. 6. de pœn. Can. 9. 23. q. 5. Can. 11. 1. q. 4. Can. 34. & 36. distinct. 3. de pœn.
Matth. 28.	Can. 73. dist. 4. de cons. Can. 19. 24. q. 1. Can. 13. dist. 4. de cons. Can. 2. 32. q. 4. Can. 54. dist. 1. de cons. Can. 79. dist. 4. de cons.
Matth. ult.	Can. 2. dist. 21.
Marc. 1.	Can. 135. dist. 4. de cons. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Marc. 2.	Can. 32. dist. 3. de pœn. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Marc. 3.	Can. 24. dist. 93.
Marc. 4.	Can. 15. dist. 2. de pœn.
Marc. 5.	Can. 3. dist. 3. de pœn. Can. 42. dist. 3. de pœn.
Marc. 9.	Can. 5. 19. q. 3. Can. 1. dist. 43. Can. 15. dist. 2. de pœn.
Marc. 10.	Can. 60. de pœn. dist. 1. Can. 23. dist. 93. 14. q. 1.
Marc. 12.	Can. 28. 24. q. 1.
Marc. 14.	Can. 83. 11. q. 3. Can. 10. 6. q. 1.
Marc. 15.	Can. 23. de pœn. dist. 1. Can. 48. dist. 1. de cons.
Marc. 16.	Can. 2. dist. 36.
Marc. 17.	Can. 28. 11. q. 1.
Luc. 1.	Can. 2. & 3. dist. 82. Can. 4. dist. 31. Can. 37. 1. q. 1. Can. 2. 27. q. 2. Can. 32. dist. 3. de pœn.
Luc. 2.	Can. 54. dist. 1. de cons. Can. 2. dist. 36. Can. 55. dist. 1. de cons. Can. 2. 1. q. 7.
Luc. 4.	Can. 2. 4. & 5. 23. q. 1. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Luc. 5.	Can. 1. dist. 6. de pœn. Can. 60. de pœn. dist. 1. Can. 17. 23. q. 4. Can. 70. de pœn. dist. 1. Can. 25. dist. 93.
Luc. 6.	Can. 2. 14. q. 1.
Luc. 6.	Can. 32. 23. q. 4. 32. q. 6. Can. 15. & 16. 23. q. 4. Can. 82. dist. 2. de cons.
Luc. 7.	Can. 3. dist. 4. de pœn. Can. 1. dist. 6. de pœn. Can. 21. dist. 2. de pœn. Can. 32. dist. 3. de pœn. Can. 4. dist. 41. Can. 88. de pœn. dist. 1. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Luc. 8.	Can. 79. de pœn. dist. 1. Can. 1. dist. 49.
Luc. 9.	Can. 16. 25. q. 1. Can. 12. 23. q. 4. Can. 9. dist. 2. de pœn. Can. 68. 11. q. 3. Can. 25. & 26. 23. q. 4. Can. 1. 13. q. 1. 14. q. 1. Can. 9. dist. 45. Can. 40. dist. 2. de pœn.
Luc. 11.	Can. 12. dist. 88. Can. 47. 16. q. 1. Can. 4. 25. q. 2. Can. 77. de pœn. dist. 1. Can. 8. 12. q. 1. Dist. 21.
Luc. 11.	Can. 58. de pœn. dist. 1.
Luc. 12.	Can. 66. de pœn. dist. 1.
Luc. 14.	Can. 37. 23. q. 4. Can. 1. 23. q. 6. Can. 29. 2. q. 7. Can. 38. 23. q. 4. Can. 47. de pœn. dist. 1. Can. 4. 23. q. 7. Can. 15. 23. q. 4. Can. 18. de pœn. dist. 1. Can. 7. dist. 37. Can. 31. dist. 2. de pœn. Can. 32. dist. 3. de pœn. Can. 16. dist. 50.
Luc. 16.	Can. 47. dist. 3. de pœn. Can. 30. dist. 2. de pœn.

Luc. 17.	Can. 37. 1. q. 1. Can. 1. dist. 6. de pœn.
duob. loc.	Can. 88. de pœn. dist. 1. Can. 15. dist. 2. de pœn. Can. 34. de pœn. dist. 1. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Luc. 18.	Can. 88. de pœn. dist. 1. Can. 58. de pœn. dist. 1. Can. 60. de pœn. dist. 1.
Luc. 19.	Can. 14. dist. 2. de cons. Can. 9. 12. q. 2. Can. 9. 16. q. 7. Can. 2. dist. 88. Can. 7. 1. q. 2.
Luc. 22.	Can. 87. de pœn. dist. 1. Can. 25. dist. 2. de cons. Dist. 21. Can. 19. 23. q. 4. Can. 1. 35. q. 10. Can. 40. dist. 2. de pœn. Can. 24. 1. q. 1. Can. 53. dist. 2. de cons. Can. 87. de pœn. dist. 1.
Luc. 23.	Can. 2. 23. q. 1. Can. 13. 26. q. 6. Can. 6. dist. 7. de pœn. Can. 34. dist. 4. de cons.
Luc. 24.	Can. 97. 1. q. 1.
Luc. 25.	Can. 34. dist. 3. de pœn. Can. 58. de pœn. dist. 1.
Joan. 1.	Can. 8. dist. 19. Can. 6. dist. 2. de pœn. Can. 14. dist. 4. de cons. Can. 1. dist. 21. Can. 48. de pœn. dist. 1. Can. 11. 1. q. 4. Can. 39. dist. 4. de cons. Can. 26. dist. 4. de cons.
Joan. 2.	Can. 15. 2. q. 7. Can. 13. dist. 88. Can. 12. 26. q. 5. Can. 37. 23. q. 44. Can. 8. dist. 45. Can. 11. 1. q. 1. Can. 5. 19. q. 3. Can. 40. 23. q. 4. Can. 16. 6. q. 1. Can. 58. de pœn. dist. 1.
Joan. 3.	Can. 35. de pœn. dist. 1. Can. 8. & 9. 1. q. 3. Can. 30. dist. 2. de pœn. Can. 25. 18. q. 2. Can 147. & 148. dist. 4. de cons. Can. 8. dist. 4. de cons. Can. 149. dist. 4. de cons. Can. 34. dist. 3. de pœn.
Joan. 4.	Can. 14. dist. 2. de pœn. Can. 10. 31. q. 1. Can. 39. 24. q. 3. Can. 26. 23. q. 4.
Joan. 5.	Dist. 2. de pœn. Can. 40. dist. 5. de cons.
Joan. 6.	Can. 88. 1. q. 1. Can. 4. 24. q. 1. Can. 14. dist. 2. de pœn. Can. 8. dist. 4. de pœn. Can. 131. dist. 4. de cons. Can. 70. 71. & 74. dist. 2. de cons. Can. 38. 43. & 44. dist. 2. de cons. Can. 26. 24. q. 1. Can. 49. & 57. dist. 2. de cons.
Joan. 7.	Can. 9. 33. q. 5.
Joan. 8.	Can. 27. 2. q. 7. Can. 8. dist. 4. de pœn. Can. 14. dist. 50. Can. 39. 2. q. 7. Can. 47. 7. q. 1. Can. 1. dist. 6. de pœn. Can. 40. dist. 2. de pœn. Can. 3. 3. q. 7. Can. 32. dist. 3. de pœn. Can. 5. dist. 3. de pœn. Can. 4. 23. q. 3. Can. 23. 22. q. 2. Can. 35. de pœn. dist. 1. 32. q. 6. Can. 5. 6. q. 1. Can. 16. 1. q. 1. Can. 82. dist. 2. de cons. Dist. 2. de pœn.

R.

Rom. 7. 8. & 9. — Can. 2. 19. q. 2.

Rom. 8.
Can. 27. dist. 2. de pœn.
Can. 33. 11. q. 3.
Can. 4. 23. q. 6.
Can. 32. dist. 3. de pœn.
Can. 1. 35. q. 1.
Can. 12. dist. 4. de pœn.
Can. 25. dist. 2. de conf.
Can. 2. dist. 82.
Can. 15. 23. q. 4.

Rom. 9.
Can. 40. dist. 2. de pœn.
Can. 34. 24. q. 3.
Can. 16. 1. q. 1.

Rom. 10.
15. q. 1.
Can. 8. 8. q. 1.
Can. 139. dist. 4. de conf.

duob. loc.
Can. 14. dist. 4. de conf.
Can. 86. 11. q. 3.
Can. 5. dist. 45.
Can. 34. dist. 4. de conf.

Rom. 11.
Can. 40. dist. 2. de pœn.
Can. 38. 24. q. 3.
Can. 8. dist. 4. de pœn.
Can. 24. dist. 3. de pœn.

Rom. 12. duob. loc.
23. q. 1.
Can. 1. dist. 89.
Can. 1. dist. 73.
Can. 55. 11. q. 3.
Can. 68. 11. q. 3.
Can. 1. dist. 43.
23. q. 8.
Can. 15. 23. q. 4.
Can. 10. 12. q. 1.
Can. 9. 24. q. 3.

Rom. 12.
Can. 41. 2. q. 7.
Can. 24. dist. 5. de conf.
Can. 45. 23. q. 4.
23. q. 8.
Dist. 44.
Can. 28. 11. q. 1.
Can. 11. & 12. 24. q. 3.
Can. 20. 23. q. 8.
Can. 4. 23. q. 5.
Can. 97. 11. q. 3.
Can. 29. 24. q. 1.
Can. 16. 22. q. 1.
Can. 4. 23. q. 1.

Rom. 14.
Can. 19. 2. q. 1.
Can. 20. 2. q. 1.
Can. 2. dist. 35.
28. q. 1.
Can. 9. & 14. 28. q. 1.
Can. 10. 30. q. 5.
23. q. 1.

1. Cor. 1.
Can. 6. dist. 95.
Can. 34. 24. q. 1.
Can. 17. 2. q. 1.

1. Cor. 1. — Can. 5. dist. 56.

1. Cor. 1. — Can. 9. dist. 38.

1. Cor. 2.
Can. 2. dist. 82.
Can. 151. dist. 4. de conf.
Can. 73. dist. 4. de conf.

1. Cor. 3.
Can. 26. dist. 4. de conf.
Can. 24. & 26. 2. q. 2.
Can. 39. dist. 4. de conf.

1. Cor. 3.
Can. 4. 20. q. 3.
Can. 30. 1. q. 1.
Can. 11. 24. q. 3.
Can. 3. dist. 25.
Can. 84. 1. q. 1.
Can. 4. 23. q. 7.
Can. 8. 24. q. 3.
Can. 5. dist. 2. de pœn.
Can. 40. dist. 2. de pœn.
Can. 24. 23. q. 4.

1. Cor. 4.
Can. 8. dist. 4. de pœn.
Can. 2. 19. q. 2.
Can. 8. 17. q. 4.
Can. 44. dist. 3. de pœn.
Can. 41. 16. q. 1.
Can. 5. 6. q. 1.
Can. 23. 22. q. 2.
Can. 9. 28. q. 1.

1. Cor. 4. & 5. trib. loc. — Can. 19. 2. q. 1.

1. Cor. 5.
Can. 37. 23. q. 4.
Can. 57. 16. q. 1.
Can. 70. 1. q. 1.
Can. 21. 11. q. 3.
Can. 8. dist. 45.
33. q. 2.
Dist. 92.
Can. 4. 24. q. 1.
Can. 3. 11. q. 3.
Can. 23. 11. q. 3.
Can. 44. 23. q. 4.
Can. 21. 17. q. 4.
Can. 13. 24. q. 3.
Can. 3. & 4. 6. q. 1.
Can. 2. 27. q. 1.
Can. 37. 24. q. 3.
Can. 3. 24. q. 2.
Can. 6. dist. 25.
Can. 26. 23. q. 4.

1. Cor. 6.
Can. 64. 16. q. 1.
Can. 69. 26. q. 2.
Can. 66. de pœn. dist. 1.
Can. 12. 32. q. 4.
14. q. 1.
Can. 43. 11. q. 1.
Can. 11. 6. q. 1.
23. q. 3.

1. Cor. 6. 8. 9. — Can. 4. 30. q. 5.

1. Cor. 6. — Can. 5. dist. 31.

1. Cor. 7.
Can. 16. 32. q. 5.
Can. 3. 30. q. 2.
Can. 5. 33. q. 4.
Can. 2. dist. 13.
Can. 7. 8. & 9. 28. q. 1.
Can. 10. dist. 31.
Can. 3. 4. & 5. 22. q. 7.
Can. 32. dist. 3. de pœn.
Can. 18. 27. q. 2.
Can. 13. 31. q. 1.
33. q. 1.
Can. 2. dist. 26.
Can. 9. 31. q. 1.

1. Cor. 7.
Can. 11. 7. q. 1.
Can. 43. 17. q. 4.
28. q. 1.
Can. 19. & 28. 27. q. 2.
Can. 31. 2. q. 4.
Can. 2. dist. 82.
Can. 2. & 3. 32. q. 2.
Can. 17. 32. q. 7.

1. Cor. 8. — Can. 16. 25. q. 1.

1. Cor. 9.
Can. 8. & 9. 28. q. 1.
Can. 32. q. 5.
Can. 16. dist. 45.
Can. 3. 15. q. 1.
Can. 4. 23. q. 6.
Can. 1. 13. q. 1.
Can. 40. dist. 2. de pœn.
Can. 5. dist. 43.
Can. 22. 16. q. 1.
Can. 11. dist. 31.
Can. 33. dist. 5. de conf.

1. Cor. 10.
Can. 7. dist. 4. de pœn.
Can. 1. 23. q. 6.
Can. 16. 26. q. 7.
Can. 81. dist. 2. de conf.
Can. 11. dist. 2. de conf.
Can. 12. 1. q. 4.
Can. 127. dist. 4. de conf.
Can. 71. 12. q. 2.
Can. 1. dist. 49.
Can. 6. 32. q. 4.
Can. 40. dist. 2. de pœn.
Can. 23. dist. 2. de pœn.
Can. 3. 34. q. 1. & 2.
Can. 69. dist. 2. de conf.

1. Cor. 11.
Can. 27. 2. q. 7.
Can. 9. dist. 44.
Can. 3. 21. q. 4.
Can. 71. dist. 2. de conf.
Can. 95. 1. q. 1.
Can. 8. 1. q. 3.
Can. 24. & 25. dist. 1. de conf.
Can. 57. dist. 1. de conf.
Can. 1. 23. q. 4.
Can. 54. dist. 2. de conf.
Can. 11. 32. q. 5.
Can. 13. 33. q. 5.
Can. 40. 24. q. 3.
Can. 10. 31. q. 1.
Can. 98. 1. q. 1.

FINIS TERTII INDICIS.

INDEX QUARTUS CANONUM,

QUORUM NULLA EST INSCRIPTIO.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

FINIS QUARTI INDICIS.

INDEX QUINTUS CAPITUM

EX BREVIARIO ANIANI, QUÆ IN

JURE PONTIFICIO ALIIS TRIBUTA LEGUNTUR.

FINIS QUINTI INDICIS.

INDEX I.
PONTIFICUM ROMANORUM,
QUI IN DECRETALIUM, SEXTI DECRETALIUM, Clementinarum & Extravagantium Compilatione referuntur.
AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

Archidia-

Archidiacono Genuenſi.	Cap. 12. de præſumpt.
Granden. Patriarchæ.	Cap. 2. de ſortileg.
Grandenſi Patriarchæ, & S. Vitalis Presbytero Cardinali.	Cap. 23. de appel.
Herbipolenſi Capitulo.	Cap. 5. de Cler. exc.
Herforden. Epiſcopo, & Abbati de Forde.	Cap. 7. de jure patr.
Epiſcopo Herfordenſi.	Cap. 2. & 3. de tempore ordin. Cap. 4. de deſponſ. impub. Cap. 2. de Cler. conjug.
Hermano Epiſcopo.	Cap. 2. de delict. puer.
Hieroſolymitano Patriarchæ.	Cap. 4. & 5. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. Capit.
Hoſpitalariis.	Cap. 13. de jure patr.
Hoſtienſ. Epiſcopo.	Cap. 10. de teſtam.
J. Apoſt Sedis Legato.	Cap. 8. de privil.
Illuſtri Regi Anglorum.	Cap. 3. de judic.
In Concilio Lateranenſi, c. 5.	Cap. 4. de Præb.
cap. 6.	Cap. 26. de appel.
cap. 11.	Cap. 8. de vita & honeſtate Cler.
cap. 11. & 12.	Cap. 4. de exceſ. Præl. Cap. 4. ne Cler. vel Mon.
cap. 13.	Cap. 4. de Præb.
cap. 14.	Cap. 5. de Præbend.
cap. 15.	Cap. 1. ne Prælati vices ſuas.
cap. 16. §. Prohibemus etiam.	Cap. 19. de decimis.
cap. 21.	Cap. 1. de treuga & pace.
cap. 22.	Cap. 2. de treuga & pace.
cap. 24.	Cap. 6. & 22. de Judæis.
cap. 25.	Cap. 3. & 5. de uſur.
cap. 26.	Cap. 21. de teſt. & atteſt. Cap. 5. de Judæis.
cap. 27.	Cap. 8. de Hæret.
cap. 33.	Cap. 23. de cenſibus.
cap. 56.	Cap. 3. de privil.
Vide II. Indicem	Conciliorum ſuprà.
Lexovienſi Epiſcopo.	Cap. 4. de Eccleſ. ædific.
Linconenſi Electo.	Cap. 2. de filiis Presb. ordin. vel non.
Lingonenſi Epiſcopo.	Cap. 12. de jure patron. Cap. 6. de Cleric. non reſid. Cap. 1. de eo qui furtivè ord. ſuſc.
Londonenſi Epiſcopo.	Cap. 6. de cohabit. Cler. & mulie. Cap. 1. de depoſito. Cap. 5. de filiis Presbyt. ord. vel non. Cap. 3. de Cleric. exc. Cap. 1. & 3. de offic. & pot. Jud. deleg. Cap. 1. de renunc. Cap. 6. & 7. ne Cleric. vel Monach.
London. & Vigorienſi Epiſcopis.	Cap. 7. qui filii ſint legit. Cap. 10. de jurejur.
Lucenſi Epiſcopo.	Cap. 4. qui Cler. vel vov. Cap. 11. de homic.
Magiſtro F. Civitatenſi Canonico.	Cap. 8. de Regular.
Marſilienſi Epiſcopo.	Cap. 16. de decimis.
Matthæo Cardinali.	Cap. 22. de teſt. & atteſt.
Mauritano Epiſcopo.	Cap. 6. de præſcr.
Decano & Capitulo Morin.	Cap. 1. de ſolut.
Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis.	Cap. 3. de pœnit. & remiſſ.
Monachis de Neuclen.	Cap. 8. de decim.
Norvvicenſi Epiſcopo.	Cap. 2. de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Cap. Cap. 7. de offic. & pot. Jud. deleg. Cap. 4. de appel. Cap. 6. de ſentent. & re judic. Cap. 3. de Cler. perc. Cap. 20. de teſt. & atteſt. Cap. 6. de deſponſ. impub. Cap. 6. de exceſ. Prælat. Cap. 3. de colluſ. deteg. Cap. 4. de offic. Vic.
Epiſcopo Norvic. & G. Archidiacono.	Cap. 1. de offic. Vic.
Norvicenſi Epiſcopo, & V. Archidiacono.	Cap. 7. de ſent. & re jud.
Oſcen. Epiſcopo, & Priori S. Mariæ Cæſaraug.	Cap. 1. de his quæ vi metúſve cauſâ fiunt.
Oxonenſi vel Vitonienſi Epiſcopo, & Abbati Herfor.	Cap. 17. de offic. & pot. Jud. deleg.
Oxonenſi Epiſc.	Cap. 6. de filiis Presb. ordin. vel non.

Paduano Epiſc.	Cap. 3. de matrim. contrah. Cap. 6. de ſponſal.
Paduen. Epiſcopo.	Cap. 1. de matrim. contrah.
Panormitano Archiepiſc.	Cap. 5. de ſponſal. Cap. 3. de cond. appoſ.
Papienſi Epiſc.	Cap. 4. de rapt. Cap. 4. de uſur. Cap. 14. de ſponſal.
Papienſi Electo.	Cap. 4. de ſponſal. Cap. 1. de teſtib. cog. vel non.
Pariſienſi Epiſcopo.	Cap. 1. qui matr. acc. poſ. Cap. 2. de donat.
Parmenſi Epiſc.	Cap. 7. de præſcr.
Placentino Epiſc.	Cap. 17. de teſt. & atteſt. Cap. 9. de uſur.
Plebano & Clericis S. Nazarii de Albia.	Cap. 8. de appel.
Pictavienſi Epiſc.	Cap. 10. de ſponſal. Cap. 2. de eo qui cogn.
Decano & Subdiacono, Pictavienſi, & Magiſtro P. Canonico Petragoricen.	Cap. 8. de Cleric. exc.
Piſano Archiepiſc.	Cap. 3. de converſ. conjug.
Præpoſito & Capitulo Inſul.	Cap. 11. de præb.
Præpoſito S. Dominici Subdiacono noſtro.	Cap. 35. de offic. & pot. Jud. deleg.
Præpoſito & Priori Mortarienſi.	Cap. 2. de conjug. ſerv.
Præpoſito & Canonicis Embrudenſis Eccleſiæ.	Cap. 16. de teſt. & atteſt.
Presbyteris Pontiæ.	Cap. 2. de teſt. cog. vel non.
Priori S. Fridiani.	Cap. 26. de offic. & pot. Jud. deleg.
Priori & Fratribus de Gilleburch.	Cap. 1. de eo qui mittitur in poſſeſſ.
Priori & Fratribus S. Joannis.	Cap. 8. de converſ. conjug.
Procuratori & Canonicis Soranenſibus.	Cap. 13. de ſponſal.
Ravennati Archiepiſc.	Cap. 5. de reſcrip. Cap. 8. de elect. & el. pot.
Decano & Magiſt. R. Raven.	Cap. 6. de ſepul.
Archiepiſcopo Remenſi.	Cap. 2. de appel. Cap. 1. qui Cler. vel vov. Cap. 14. de decimis. Cap. 7. de Hæret. Cap. 5. & 6. de appel.
Rothomagenſi Archiepiſc.	Cap. 3. qui filii ſint legit. Cap. 36. de offic. & pot. jud. deleg.
Rothomagenſi Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.	Cap. 7. de jurejur.
Salabrienſi Epiſc.	Cap. 28. de appel.
Salernitano Archiepiſc.	Cap. 4. de judic. Cap. 1. & 2. de cogn. ſpir. Cap. 14. & 15. de teſt. & atteſt. Cap. 5. de uſur. Cap. 4. de præſcr. Cap. 3. de cohab. Cler. & mul. Cap. 13. de Præb. Cap. 2. de converſ. conjug. Cap. 3. de ſponſa duor.
Sardinenſibus Epiſc.	Cap. 9. de jurejur.
Senonenſi Archiepiſc.	Cap. 1. de reſcr. Cap. 8. de jurejur. Cap. 5. de offic. & pot. Jud. deleg.
Senon. Archiepiſc.	Cap. 1. de ſent. excom.
Epiſcopo Sphalen.	Cap. 4. de ſepult.
Strigon. & Colon. Archiep.	Cap. 5. & 6. de conv. conjug.
Strigonienſi Archiepiſcopo.	Cap. 18. de ſimon.
Syracuſano Epiſc.	Cap. 9. de præſcr.
Archiepiſc. Taraconenſi.	Cap. 35. de appel.
Terraconenſi Archiepiſc.	Cap. 10. de decim.
Terdon. Archiepiſc.	Cap. 2. de feriis. Cap. 1. de ordinatis ab Epiſc. qui ren. ep.
Toletano Archiepiſc.	Cap. 4. de Cler. excom. Cap. 11. de ſimonia. Cap. 14. de appel.
Epiſcopo Tornacenſi.	Cap. 4. de renunc. Cap. 7. de reſcr. Cap. 1. de his qui filios occ.
Triburienſi Archiepiſc.	Cap. 6. de pœnit. & remiſſ. Cap. 3. de feriis.
Archiepiſcopo Turonenſi.	Cap. 5. de ſerv. non ord.
in Concilio Turonenſi.	Cap. 8. de Præbend. Cap. 8. de ſimonia. Cap. 2. ne Prælati vices ſuas. Cap. 4. de pœnis. Cap. 1. de uſur. Cap. 3. & 10. ne Cler. vel Monach.

BONIFACIUS VIII.	Cap. 1. de elect. in Extra.
	Cap. 3. 4. & 5. de offic. leg. in 6.
	Cap. 2, de confessis. in 6.
	Cap. 4. de elect. in Extra.
	Cap. 2. & 3. de pœn. & rem. in 6.
	Cap. 1. & 3. de judiciis. in 6.
	Cap. 1. 2. & 3. de cogn. spir. in 6.
	Cap. un. de dolo & contum. in Extrav.
	Cap. 1. & 2. de sent. excom. in Extrav.
	Cap. 2. & 3. de hom. in 6.
	Cap. 4. 5. 6. 7. 8. usque ad 15. de rescript. in 6.
	Cap. 1. & seq. de regul. juris. in sext.
	Cap. 1. 2. & 3. ne clerici vel mon. secul. negot. se immisc. in 6.
	Cap. 1. 2. & seq. usque ad 9. de procurat. in 6.
	Cap. 2. de dolo & contum. in 6.
	Cap. un. de supp. negl. præl. in Clement.
	Cap. un. de homic. in Clem.
Biterensi Episcopo.	Cap. un. de voto & voti red. in 6.
	Cap. un. de rer. permut. in 6.
Collectori decimæ.	Cap. un. de decimis. in Extravag.
	Cap. 2. de pœnis. in 6.
Inquisitoribus hær. pravitatis.	Cap. 12. de hæretic. in 6.
Parisiensi Capitulo.	Cap. 4. de regul. & transeunt. ad religionem. in 6.
BONIFACIUS Episcop. servus servorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & Scholaribus universis, Bononiæ commorantibus.	Cap. sacrosanctæ in prooemio VI. decret.
CALIXTUS III. Episcopis Magdeburg. Nuremburgens. & Halberstad. Eccl. decanis.	Cap. 2. de empt. & vendit. in extr.
CELESTINUS III.	Cap. 7. de test. cog. vel non.
	Cap. 13. 14. & 15. de elect. & elect. pot.
	Cap. 14. de verb. sign.
	Cap. 8. de ætat. & qual. & ord. præfic.
	Cap. 4. de cler. perc.
	Cap. 7. de renunc.
	Cap. 2. de cl. pug. in duell.
	Cap. 3. de confirm. util.
	Cap. 15. de verb. sign.
	Cap. 6. de Eccl. ædif.
	Cap. 14. de regul.
	Cap. 10. de transact.
	Cap. 1. de conver. infid.
	Cap. 13. de rescr.
	Cap. 5. de parochiis.
	Cap. 11. de rest. spol.
	Cap. 2. de caus. poss. & propr.
	Cap. 40. 41. & 42. de appell.
	Cap. 11. & 12. de convers. conjug.
	Cap. 1. de except.
	Cap. 2. de dilat.
	Cap. 4. & 5. de eo qui cog.
	Cap. 11. Qui filii sint legit.
	Cap. 10. de judic.
	Cap. 6. de his quæ fiunt à præl. sine cons. capit.
	Cap. 21. de offic. & pot. jud. deleg.
	Cap. 6. Qui cler. vel vov.
	Cap. 22. & 23. de decim.
	Cap. 2. & 3. de eo qui furt. ord. susc.
	Cap. 8. de cler. non resid.
	Cap. 3. de consang. & affin.
	Cap. 27. de simon.
	Cap. 3. de dig. non ordin.
Celestinus III.	Cap. 2. de auctor. & us. pall.
	Cap. 5. de frigid. & mal.
	Cap. 8. de excess. Præl.
	Cap. 9. de foro compet.
	Cap. 27. de test. & att.
	Cap. 6. de offic. ord.
	Cap. 11. de purg. vulg.
	Cap. 4. de empt. & vend.
Abbati S. Secundi.	Cap. 5. de fid. instr.
Abulen. Episcopo.	Cap. 10. de privil.
Ambian. Episcopo.	Cap. un. de clericis peregrinant.
Brundusiensi Episc.	Cap. 15. de injur.
Claremonensi Episc.	Cap. 2. de his quæ fiunt à major. part. cap.
Magistro Columbo.	Cap. 2. de offic. leg.
Eboracensi Archiepisc.	Cap. 10. Qui filii sint leg.
* Hidronensi Archiepisc. * al. Hidrontin.	Cap. 9. de temp. ord.
Linconiensi Episc. & Priori de Ponte-fracto.	Cap. 28. de simon.
Vintoniensi Episc. & Abbati S. Aloani.	Cap. 11. de judic.
Raven. Archiepisc.	Cap. 8. de rebus Eccl. alien. vel non.
CLEMENS.	Cap. 7. de offic. Archidiac.
Clemens II. * * aliàs III.	Cap. 5. de prob.
Clemens III.	Cap. 3. & 4. de donat. inter vir.
	Cap. 3. de procur.
	Cap. 26. de test. & att.
	Cap. 9. de sepult.
	Cap. 3. de his quæ vi metûsve c. f.
	Cap. 6. de rer. permut.
	Cap. 9. 10. 11. & 12. de Judæis.
	Cap. 4. de major. & ob.
	Cap. 12. de homic.
	Cap. 21. de decim.
	Cap. 4. de matr. contract.
	Cap. 10. de convers. conjug.
Clemens III. * * al. Alexander III.	Cap. 12. de elect. & electi pot.
Abbatibus de Osen. & de Herber. & Priori S. Fridæ.	Cap. 12. de rescr.
Alatrino Episc.	Cap. 1. de ord. cognit.
Cæsaraugustensi.	Cap. 19. de sponsal.
R. Canonico.	Cap. 7. de æta. & qual. & ord. præfic.
Cassel. Archiepisc.	Cap. 12. de filiis presby. ord. vel non.
Clero C. P.	Cap. 4. de instit.
Episcopo & Archi. Eboracensi.	Cap. 2. de eo qui mitt. in poss.
Florentino Episc.	Cap. 3. qui matrim. acc. poss.
Ravennati Archiepisc.	Cap. 4. de corp. vit. ord. vel non.
Rothoma. decano.	Cap. 2. de mut. petit.
VV. Regi Siciliæ.	Cap. 14. de jurejur.
Segobiensi Episc.	Cap. 5. de test. cog. vel non.
Variensi Episc.	Cap. 3. de corp. vit. ord. vel non.
Clemens IV.	Cap. 1. de relig. dom. in Clement.
	Cap. 3. de præb. in Extravag.
	Cap. 5. & 6. de privileg. in 6.
	Cap. 1. de temp. ordin.
	Cap. 5. de appel. in 6.
	Cap. 1. de verbo. sign. in Clem.
	Cap. 4. de stat. mon.
	Cap. 9. de judic.
	Cap. 13. & 14. de filiis presbyt. ord. vel non.
	Cap. 2. Qui matr. acc. poss.
	Cap. 4. de eo qui duxit.
	Cap. 5. & 6. de renunc.
	Cap. 4. & 5. de cogn. spir.
	Cap. 1. de maled.
	Cap. 2. ut lit. pend. nihil inno. & cap. 1. de confessis.
	Cap. 15. de censib.
	Cap. 38. & 39. de appell.

G. GELA-

G.

GELASIUS ad Rom.	Cap. 1. de conc. præb.
GREGORIUS.	Cap. 1. de delict. puer. Cap. 15. de verb. fign. Cap. 19. de hæreticis. in fexto. Cap. 2. de major. & ob. Cap. 3. de refcript. in 6. Cap. 5. de frigid. & malef. Cap. 20. de offic. ord. Cap. 2. de offic. jud. Cap. 3. de præfcript. Cap. 2. de colluf. deteg.
Gregorius generali fynodo præfidens.	Cap. 1. de fimon.
A. Patricio Gallorum.	Cap. 1. de donat.
Agapito Abbati.	Cap. 2. de relig. dom.
Anaftafio Antiocheno.	Cap. 4. de hæret.
Anthemio fubdiacono.	Cap. 5. de regular. Cap. 1. de calumn.
Candido Urbevetanen.	Cap. 1. de cleric. ægr.
Duci Campaniæ.	Cap. 3. de accufat.
Conftantino Epifcopo.	Cap. 4. de cenfibus.
Genuenfi Epifcopo.	Cap. 9. de defponf. impub. Cap. 3. de Judæis.
Joanni Archiepifcopo primæ Juftinianeæ.	Cap. 1. de fent. & re jud.
Maximo Salonenfi Epifcopo.	Cap. 1. de procurat.
Archiepifcopo Neapolitano.	Cap. 1. de ftat. mon.
P. fubdiacono.	Cap. 2. de privileg.
Petro fubdiacono.	Cap. 4. de jurejur.
Regi Francorum.	Cap. 3. de jurejur.
Sipon. Epifcopo.	Cap. 2. de adult.
Epifcopo Spoletano.	Cap. 7. de cond. appof.
T. Epifcopo.	Cap. 5. de teftam.
Terentino Epifcopo.	Cap. 2. de cler. perc.
Archiepifcopo Tricenf.	Cap. 2. de immu. Eccl.
Victori Archiepifc. Neapolit.	Cap. 1. de relig. dom.
homil. 28.	Cap. 5. de præfumpt.
Gregorius in regiftro.	Cap. 10. de reg. jur. Cap. 2. de jurejur. Cap. 2. de pact.
in regefto Italiæ Patriciæ.	Cap. 2. de præfcr.
lib. 1. epift. 28. regiftri.	Cap. 8. de verb. fign.
lib. 1. epift. 53. regiftri.	Cap. un. de natis ex lib. vent.
lib. 1. epift. 42. Petro fubdiacono Siciliæ.	Cap. 9. de æt. & qual. & ordin. præf.
in regiftro lib. 1. epiftol. 48. ad Anthemium.	Cap. 6. de regular.
Petro fubdiacono defenfori Siciliæ lib. 1. epift. 67. regiftri.	Cap. un. de fyndico.
lib. 2. epift. 3. c. 42. regift.	Cap. 1. de fide inftr.
Maximo Epifc. lib. 2. epift. 4. regiftri.	Cap. 6. de præfumpt.
Joanni Ravennati Epifcop. lib. 2. cap. 28. ejufdem reg.	Cap. 2. de fent. & re jud.
Univerfis Epifc. de Corint. lib. 2. Regift. Ind. 11. epift. 38. c. 77.	Cap. 1. de colluf. det.
lib. 2. c. 47. epift. 8. regiftri.	Cap. 3. de fent. & re jud.
Vitali defenfori Sardiniæ lib. 7. epift. 65. Indic. 2.	Cap. 3. de imm. Eccl.
Januario Epifc. Caralitano, lib. 3. epift. Epift. 10. reg.	Cap. 3. de teftam.
Epifc. Lucenfi lib. 3. indict. 12. epift. 21.	Cap. 2. de Judæis.
Conftantiæ Auguftæ, lib. 4. epift. 34. cap. 78. indict. 13. regift.	Cap. 4. de accufat.
in regefto, lib. 7. epift. 35. ad Fortunatum Epifcopum Neapolitanum.	Cap. 2. de conftitut.
lib. 7. ep. 123. feu cap. 127. regift.	Cap. 7. de præfumpt.
Januario Epifc. Caralitano, lib. 8. epift. 38.	Cap. 3. de pactis.
Bonifacio defenfori Corficæ, lib. 9. epift. 74. regiftri.	Cap. 4. de foro comp.
Victori Epifcop. lib. 10. epift. 33. & 34.	Cap. 8. de præfumpt.
Anthemio fubdiacono, lib. 11. epift. 29. feu 31. regift.	Cap. 2. de præbend. Cap. 3. de præb.
Auguftino Anglorum Epifc. lib. 12. epift. 15.	Cap. 1. de major. & ob.
Stephano Cantori lib. 12. epift. 20. indict. 7.	Cap. 3. de cenf.

Petro fubdiacono, lib. 12. epift. 30.	Cap. 4. de teftam.
Gregorius in dialogo.	Cap. 6. de ftat. mon.
Gregorius III. Anthemio fubdiacono & Dom. ab.	Cap. 1. de tranfact.
Mediolanenfi Archiepifc.	Cap. 2. de feudis.
Exonienfi Epifc.	Cap. 1. & 7. de tranfact. Cap. 2. de pignor.
univerfis Chriftianis.	Cap. 1. de jurejurando.
lib. 8. epift. 18. regiftri.	Cap. 3. de elect. & elect. poteft.
Archidiacono Salonitano, lib. 2. epift. 16. regiftri.	Cap. 3. de offic. Archidiac.
Gregorius VII.	Cap. 9. de vita & hon. cle.
Duci Siciliæ Indict. 2. epift. 98. feu cap. 100.	Cap. 1. de cauf. poffeff. & prop.
Joanni defenfori eunti in Hifpaniam.	Cap. 2. de teft. & atteft.
Sabino defenfori Sardiniæ. lib. 2. epift. 36. Indict. 11. c. 63.	Cap. 3. de teft. & atteft.
Tancredo Regi Vinceftriæ.	Cap. 1. de probat.
Gregorius VII. Varienfi Epifcopo.	Cap. 6. de regul. jur.
Gregorius VIII.	Cap. 4. de ord. cogn. & Cap. un. de plus petit. Cap. 8. de præb. in Extrav.
Præpofito S. Cataldi & Archipresbytero Cafæ majoris.	Cap. 4. de prob.
Gregorius IX.	Cap. 17. de temp. ordin. Cap. 53. 54. 55. & 56. de teft. & atteft. Cap. 11. de confuet. Cap. 25. 26. & 27. de cenfib. Cap. 1. de reft. fpol. Cap. 4. de eo qui mitt. in poff. & Cap. 3. de feq. poff. & fruct. Cap. 37. & 38. de præb. Cap. 7. de empt. & vend. Cap. 3. de vita & hon. cleric. Cap. 8. 9. & 10. de in integ. reft. Cap. 2. de depofito. Cap. 7. de condit. app. Cap. 45. & 46. de fimon. Cap. 10. de cler. excom. Cap. 19. & 20. de foro comp. Cap. 3. de poftul. Cap. 8. de pact. Cap. 4. de folut. Cap. 19. & 21. de converf. conjug. Cap. 8. de donat. inter vir. Cap. 35. de decimis. Cap. 16. de cler. non refid. Cap. 29. 31. & 32. de fponf. Cap. 12. 13. & 14. de except. Cap. 2. de teftam. Cap. 9. & 10. de offic. leg. Cap. 1. de reftitut. in integr. in 6. Cap. 54. 56. 57. 58. 59. & 60. de fent. excom. Cap. 8. de cogn. fpir. Cap. 1. de refcr. in 6. Cap. 23. & 24. de regul. Cap. 3. de precar. Cap. un. de commod. Cap. 5. de fidejuff. Cap. 3. & 5. de verb. fignifi. in Extrav. Cap. 49. 55. 58. 59. & 60. de elect. & elect. pot. Cap. 39. 41. 42. & 43. de offic. & pot. jud. deleg. Cap. 5. de feriis. Cap. 15. & 16. de hæret. Cap. 19. de Judæis. Cap. 32. de privil. Cap. 2. de ordin. ab Epifc. qui renunc. Epifc. Cap. 4. de novi ope. nunc. Cap. 2. de maled. Cap. 14. de arbitris. Cap. 1. de teft. & att. in 6. Cap. 16. de pœnit. Cap. 70. 71. 72. & 73. de appel. Cap. 25. & 26. de fent. & re jud.

H.

HADRIANUS Papa.	Cap. 3. de Parochiis.
HONORIUS III.	Cap. 28. & 30. de privil.
	Cap. 3. de nov. op. nunc.
	Cap. 10. ne Cler. vel Monach.
	Cap. 10. de Cler. conjug.
	Cap. 10. de cel. Miss.
	Cap. 11. de fide instrum.
	Cap. 15. de pœnit.
	Cap. 17. de filiis Presb. ord. vel non.
	Cap. 13. 14. & 15. de procur.
	Cap. 1. de juram. cal.
	Cap. 5. de pœnis. in 6.
	Cap. 7. de frigidis & maleficiatis.
	Cap. 1. ne Cler. vel Monach. in 6.
	Cap. 3. de purg. vulg.
A. & C. Canonico Antioch.	Cap. 31. de jurejur.
Abbati & Conventui sancti Remigii.	Cap. 17. de offic. Jud. ord.
Abbati S. Cypriani Torcell. diœcesis, & S. Mariæ Novæ de Venetiis.	Cap. 8. de caus. poss. & prop.
Abbati Ariminensi Trecensis diœcesis, & Archidiacono & Diacono S. Stephani Trecensis.	Cap. 10. de offic. Archid.
Abbati S. Michaëlis Abradensis diœcesis.	Cap. 12. de major. & obed.
Abbati & Priori Sanctæ Genovefæ.	Cap. 32. de Præb.
universis Abbatibus & Fratribus Cisterciensis Ordinis.	Cap. 43. de simon.
Abbatibus & Monachis in Lombardia & Marchia Tervisiana constitutis.	Cap. 8. de statu Mon.
Archiepiscopo Ablacensi.	Cap. 13. de celeb. Miss.
Agathensi * & Uticensi Episcopis, & Archidiacono Agathensi.	Cap. 15. de renunc.
* Falsò tribuitur Gregorio IX.	
Ambianensi Episcopo.	Cap. 16. de vita & hon. Cler.
Archiepiscopis & Episcopis in quorum diœce. Monasteria & Prioratus Cluniacen. Monasterio subjecta sunt.	Cap. 26. de privil.
S. Andreæ Archidiac. & Magistro I. Canonico de Melten.	Cap. 64. de appel.
Episcopo Assisinatin.	Cap. 16. de offic. Jud. ord.
S. Auberti Archidiac. Abbati de Annona, & Præposito Cameracensi.	Cap. 15. de exces. Præl.
Episcopo Aversan.	Cap. 6. de Cler. ægrot.
Aure. & Lameten. Episc.	Cap. 13. de probat.
Episc. Bajocensi, & Archidiacono Rothomagensi.	Cap. 18. de offic. Jud. ord.
Episcopo Bajocensi.	Cap. 29. de privil.
Episcopo Berguen.	Cap. 28. de sponsal.
Bituricensi & Carnotensi Decan. & Subdiacono Aurelianensi.	Cap. 52. de sent. excom.
Bituricensi Archiep. Apost. Sedis Legato.	Cap. 31. de rescr.
Magistro Tancredo Canonico Bononiensi.	Cap. 20. de judic.
Episcopo & Magistris T. & B. Praten. Bononiæ commorantibus.	Cap. 21. de judic.
Episcopo Bonon. & Magistro B.	Cap. 11. de test. cog. vel non.
Episcopo Bononiensi.	Cap. 49. de sententia excommunicationis.
	Cap. 7. de injur.
Archiepisc. & Capitulo Bracarensi.	Cap. 7. de in integ. rest.
Burdegalensi Archiep.	Cap. 4. de cap. Mon.
Episc. Burginensi.	Cap. 3. ne Sede vacante aliquid innov.
Episcopo & Cantori Cabilonensi.	Cap. 12. de constit.
Capitulo Calaritano.	Cap. 6. de postul.
Episc. Calmen. & Magistris V. & S. Canonicis Suession.	Cap. 2. ne Sede vacante aliquid innov.

Episc. & Præposito Capituli Cameracensis.	Cap. 16. de conc. Præb.
Thomæ Cantuariensi Archiepisc.	Cap. 4. de decimis.
Cantuariensi Archiep. & conjudicibus suis.	Cap. 29. de rescript.
G. Presbytero Cardinali titulo Sancti Laurentii in Damaso.	Cap. 11. de major. & obed.
P. tit. S. Pudentianæ Presbytero Cardinali.	Cap. 13. de excess. Præl.
I. titulo Sanctæ Praxedis Presbytero Cardinali.	Cap. 11. de transact.
	Cap. 51. de sent. excom.
Archiepiscopo Coloniensi.	Cap. 10. de arbitris.
Colossen. Archiepisc. & ejus Suffraganeis.	Cap. 33. de jurejur.
Capitulo Bremensi.	Cap. 15. de ætate & qual. & ord. præfic.
Archiepiscopo Remensi, & Decano Brimensi Colon. diœcesis.	Cap. 19. de judic.
Capit. Constant.	Cap. 45. de elect. & elect. potestate.
Corisoton. & Trecoren. Ep.	Cap. 52. de test. & attest.
Archiep. Decano & Archidiacono Turon.	Cap. 15. de foro comp.
Eboracensi * Priori & Magistro de Canopo. * al. Ebroiensi Priori & Magistro G. de Canabul. al. Priori S. Barbaræ.	Cap. 47. de electione, & electi potestate.
Episcopo Eboracensi.	Cap. 22. de homic.
Episcopo Egitanensi.	Cap. 8. de procur.
Episcopo Engolismensi.	Cap. 7. de corp. vit. ord. vel non.
Eusebio Episcopo.	Cap. 11. de desponsat. impuber.
Episcopo F. P. Bertrandi.	Cap. 30. de verb. sign.
Ferrariensi Episc.	Cap. 8. de cel. Miss.
Ferentino Episc.	Cap. 3. de dilat.
Haresben. & Bengad. Præpositis.	Cap. 11. de voto.
Episcopo, & Priori & Archidiacono Herforden.	Cap. 34. de Præb.
Magistro & Fratribus Hospitalis Hierosolymitani.	Cap. 50. de sent. excom.
Præposito & Magistro G. & R. Laudun. Canonicis.	Cap. 50. de test. & attest.
Abbati S. Huberti & S. Martini Leodiensis.	Cap. 7. de except.
Majoris Ecclesiæ Decano & Magistro R. Cantori S. Dionysii Leodiensis.	Cap. 13. de renunc.
Episcopo & Archidiacono Legionensi.	Cap. 30. de rescr.
	Cap. 14. de temp. ord.
Magistro G. Archidiacono & Offic. Lemov.	Cap. 66. de appel.
Episc. & Decano & Thesaurario Linconiensi. * al. Innocentius.	Cap. 18. de convers. conjug.
London. * & ejus Suffraganeis. * al. Lugdunensi.	Cap. 2. de Sacram. non iter.
Archiepiscopo Londen. & ejus Suffraganeis.	Cap. 12. de prob.
Decano, Cancellario, & Cantori Linconiensi.	Cap. 62. de appel.
Capitulo Lucan.	Cap. 3. de sortileg.
Ludovico Regi Francorum.	Cap. 3. de ord. cognit.
Electo Lugdunensi.	Cap. 46. de electione, & electi potestate.
Archiepiscopo Lugdunensi.	Cap. 6. de apostatis.
Episc. Mantinensi, & P. Canonico Tuscanensi.	Cap. 65. de appel.
Melden. Episcopo.	Cap. 14. de Clericis non residentibus.
Messan. & Regin. Archiepiscop.	Cap. 37. de offic. & pot. jud. deleg.
Capitulo Metensi.	Cap. 13. de Cler. non resid.
M. & R. Canonicis Mutinen.	Cap. 9. de procur.
Ordinatori Eccl. Subd. & Magistro Omnibono.	Cap. 2. de jure cal.
Pariensi * Capitulo. * Papiensi.	Cap. 9. de consuet.
Cancellario, Cantori, & A. Canonico Parisiensi.	Cap. 5. ut lite pend. nihil innov.
Pelagio Presbytero.	Cap. 24. de homic.
Pennen. Episcopo.	Cap. 51. de test. & attest.
Prælatis universitatis Francigenarum Constanti.	Cap. 31. de verb. sign.
Præposito Molisii Firmanen. diœcesis.	Cap. 48. de test. & attest.
Præposito de Valeriis.	Cap. 12. de Clericis non residentibus.

Abbati

Abbati & Conventui Cassert.	Cap. 8. de probat.
Abbati F. & P. Monachis Alcobatiæ.	Cap. 22. de verb. sign.
de Cella S. Petri & Mutinens. Abbatibus.	Cap. 16. de elect. & elect. pot.
Abbati & Conventui de Pigravia.	Cap. 5. de arbitris.
Abbati S. Andreæ R. de Burg. & G. Berburg Abbatibus.	Cap. 28. de sent. excom. Cap. 6. de donat.
S. Sergii & sancti Georgii Abbatibus.	Cap. 12. de judic.
Abbati S. Dionysii, & Presbytero S. Martini.	Cap. 11. de purg. can.
Abbati & Fratribus Cryptæ Ferratæ.	Cap. 6. de Relig. dom. Cap. 7. de pœnis.
Abbati & Conventui S. Sylvestri.	Cap. 10. de constit. Cap. 3. ut lit. pend. nihil innov.
Abbati S. Felicis, & G. Canonico Bononiensi.	Cap. 57. de appel.
Abbati S. Proculi, & L. Canonico Bononiensi.	Cap. 1. ut lite non cont. non proc.
S. Stephani & S. Proculi Abbati Bononiensi.	Cap. 10. de major. & obed.
Leten. & Cal. Abb.	Cap. 15. de temp. ord.
de Decima & Helemosio Abbatibus Aurelia. & Carnot. diœc.	Cap. 4. ut lit. non contest. non proc.
S. Mariæ in Cagi. & Vallis-Secretæ Abbatibus.	Cap. 22. de sent. & re jud.
Grandissilvæ & Bellæperticæ Abbatibus.	Cap. 30. de elect.
de Novo-Fonte, & Casæ Dei Abbatibus.	Cap. 38. de test. & attest.
S. Petri & S. Leonis Abbatibus, & R. Arch. Tullen.	Cap. 6. de offic. Leg.
Sancti Georgii & S. Sergii Abbatibus.	Cap. 2. de in integ. rest.
Aconensi Episcopo.	Cap. 17. de Regular.
Alatrino Episcopo.	Cap. 23. de jurejur.
Altissiodorensi Episcopo.	Cap. 6. de frigid. & malef. Cap. 15. de usur. Cap. 13. de testam. Cap. 18. de verb. sign. Cap. 12. de Cler. non resid.
Archidiacono & Cancellario Altissiodorensi.	Cap. 28. de jure patron.
Episcopo Ambianensi.	Cap. 7. de adult.
Episcopo Ameliensi.	Cap. 27. de jurejur.
Decano & Capitulo Andegav.	Cap. 2. de transl. Episc.
Andreæ Duci.	Cap. 6. de voto.
Episcopo S. Andreæ.	Cap. 9. de donat.
Episc. & Officiali S. Andreæ.	Cap. 6. de caus. poss. & prop.
Episcopo S. Andreæ, & Abbati de Broch.	Cap. 9. de fide instrum.
Episcopo S. Andreæ, & Abbati de Bechot.	Cap. 6. de arbitris.
Archipresbytero S. Andreæ de Pal.	Cap. 9. de excess. Præl.
Archidiacono S. Andreæ de Scotia.	Cap. 6. de donat. inter vir.
Antiocheno Patriarchæ.	Cap. 1. de transl. Episc.
Aquilegiensi Patriarchæ, & Mantuano Episcopo.	Cap. 5. de purg. can.
Episcopo Aquinati.	Cap. 5. de pignor.
Archerontino Archiepiscopo.	Cap. 6. de Cler. conjug.
Archiepiscopo, Præposito, & Priori S. Mariæ de Alban. Genuen.	Cap. 5. de matrim. contra.
Armachano & Caselenensi Archiepiscopis.	Cap. 7. de dol. & cont.
Armachan. Episcopo.	Cap. 1. de purific. post part.
Arelatensi Archiepiscopo.	Cap. 5. de Cler. ægrot. Cap. 23. de sponsal. Cap. 3. de Baptismo.
Archiepiscopo Arelatensi, & Vallis-Magnæ Abbati.	Cap. 18. de accus.
Ariminensi Episcopo.	Cap. 9. de prob.
Astoricensi Episcopo, & Abbati scilicet S. Isidori Legionensis.	Cap. 17. de sent. & re jud.
Assutinen. Episcopo.	Cap. 39. de sent. excom.
Attinacensi Episcopo.	Cap. 6. de crimine falsi.
Episc. & Cantori Atrebatensi.	Cap. 25. de verb. sign.
Atrebaten. Episcopo, & Dedimenen. & Ursicampi Abbatibus.	Cap. 40. de test. & attest.
Audicen. Episcopo.	Cap. 3. de except.
Augustensi Præposito.	Cap. 3. de his quæ fiunt à majori parte Cap.
Auriensi Episcopo.	Cap. 30. de jure patron.

Ausitano * Archiepiscopo. * al. Auxitano.	Cap. 7. de offic. Ord.
Ausonensi Episcopo.	Cap. 18. de privil.
Bajocensi Episcopo.	Cap. 31. de offic. & pot. Jud. deleg. Cap. 33. de elect.
Bambergensi Episcopo, & Petro Scholari Maguntinensi.	Cap. 3. de transl. Episc.
Basiliensi Episcopo, & Abbati S. Mariæ.	Cap. 6. de conc. Præb.
Belvacensi Episcopo.	Cap. 28. de jurejur. Cap. 44. de test. & attest. Cap. 13. de foro comp. Cap. 30. de decimis. Cap. 27. de sponsal.
Decano Belvacensi.	Cap. 34. de simon.
Episcopo & Archidiacono Benevent.	Cap. 42. de test. & attest.
H. & R. Canonicis Benevent.	Cap. 14. qui fil. sint legi.
Consulibus & populo Beneventano.	Cap. 28. de test. & attest.
Canonicis de Bethlehem.	Cap. 4. de causa poss. & propr. Cap. 2. de confessis.
Bisuntino Archiepisc.	Cap. 2. de schismat. Cap. 39. de test. & attest. Cap. 23. de Præbend. Cap. 15. de homic. Cap. 14. de accus. Cap. 7. de eo qui cogn.
Archipresbytero & Magistro Scholarium Bituricensium.	Cap. 7. de his quæ fiunt à Præl. sine consensu Cap.
Bituricen. Archidiacono.	Cap. 33. de rest. spol.
Comitissæ Blesensi.	Cap. 24. de verb. sign.
Episcopo Bononiensi.	Cap. 17. de usur. Cap. 1. de Cleric. per saltum.
Bononiensi Episc. & M. Capellano Subdiacono nostro.	Cap. 5. de offic. Leg.
Doctoribus Decretorum Bononiæ.	Cap. 31. de sent. excom.
Bracharensi Archiepiscopo.	Cap. 36. de sent. excom. Cap. 12. de reliq. & veneratione Sanct.
Episcopo Brixiensi.	Cap. 4. de celeb. Miss. Cap. 3. ut lit. non cont. Cap. 5. de procur. Cap. 14. de celebr. Miss. Cap. 25. de sponsal. Cap. 20. de Præbend.
Brumbur. * Episcopo, & Scholastico Maguntinensi. * al. Bamberg. Episcopo, & Magistro Præposito schol. Maguntin.	Cap. 4. de transl. Episc.
Cabilon. & Catalan. Episcopis.	Cap. 4. de procur.
C. & P. quondam filiis Malebrancæ.	Cap. 13. de desp. impub.
C. Pennens.	Cap. 17. de elect. & electi pot.
Cæsaraugustensi Episcopo.	Cap. 21. de verb. sign. Cap. 19. de censib.
Præposito & Capitulo Cameracensi.	Cap. 4. de conc. Præb.
Electo * Decano, & N. Canonico Cameracensi. * M. Abbati de Alcobatia. F. & P. Monachis Alcobatiæ. al. electo Decano, & M. Canonico.	Cap. 18. de rescr.
Cantuariensi Archiepiscopo.	Cap. 7. de fide instrum. Cap. 30. de simon. Cap. 8. & 9. de voto. Cap. 2. de novi operis nunciat. Cap. 20. de elect. & elect. pot. Cap. 36. de simon.
S. Marcelli & S. Susannæ Cardinalibus, Apost. Sedis Legat.	Cap. 5. de instit.
I. tit. S. Stephani in Cœlio monte Presbytero Cardinali, Apost. Sedis Legato.	Cap. 28. de elect. & elect. potest.
C. Cardinali Presbytero, Apostol. Sedis Legat.	Cap. 11. de temp. ord. Cap. 3. de auct. & usu pallii.
C. S. Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali Apost. Sed. Legat.	Cap. 42. de sent. excom. Cap. 3. & 4. de offic. Leg. Cap. 9. de pœnit.
C. titul. S. Laurentii in Lucina, Presbytero Card.	Cap. 14. de testam.
Tit. S. Crucis Presbytero Cardinali.	Cap. 10. de ætate & qual. & ord. præfic.
P. S. Mariæ in Via Lata, Diac. Card. Apost. Sed. Legato.	Cap. 5. de concess. Præb.
Capitulo Capuano.	Cap. 18. de electione, & electi potestate.

Archiepiſcopo * & Capitulo Capuano. * Archidiacono.	Cap. 19. ibid.
Duci Caringiæ.	Cap. 34. de elect. & elect. pot.
Judici Carolitano.	Cap. 22. de jurejur.
Cathalan. Electo, & Abbati Trium-Fontium.	Cap. 13. de privileg.
* Decano & Capitulo Cœnomanenſi. * al. N. Decano.	Cap. 5. de conſuet.
Epiſcopo Claremont. & Abbati Maurienſi.	Cap. 10. de ſepult.
Clugienſi Epiſcopo.	Cap. 9. de conſtitut.
Clericis S. Agathæ.	Cap. 7. de elect. & electi pot.
Archipresbytero & Clericis S. Ceciliæ.	Cap. 2. de Capel. Mon.
Archiepiſcopo * & Præpoſito S. Andreæ Colon.	Cap. 8. de rer. permut.
Colubrienſi Epiſcopo.	Cap. 14. de privil.
Colubrienſi, & aliis Epiſcopis in Regno Portugalliæ conſtitutis.	Cap. 17. de verb. ſign.
Compoſtellano Archiepiſc.	Cap. 5. de auct. & uſu pallii.
	Cap. 2. de poſtul.
	Cap. 4. de conſec. Eccl.
	Cap. 22. de cenſib.
Compoſtellano Archiepiſc. & univerſis Epiſcopis in Regno Legionen. conſtitutis.	Cap. 5. de donat. inter vir.
Conſtantienſi Epiſcopo.	Cap. 15. de ſent. & re jud.
Illuſtriſs. CP. Imperatori.	Cap. 6. de major. & obed.
Patriarchæ Conſtantinopolitano.	Cap. un. de ſacr. unct.
	Cap. 2. de Cler. peregr.
	Cap. 8. de major. & obed.
	Cap. 5. de Relig. dom.
	Cap. 6. de Clericis non reſidentibus.
Univerſis cruce ſignatis.	Cap. 34. de ſent. excom.
Conventrenſi Epiſcopo.	Cap. 27. de jure patron.
Conventui S. Leodii.	Cap. 20. de ſent. & re jud.
Conventui de Conchis.	Cap. 23. de offic. & pot. Jud. deleg.
Conventui * Corbienſis Monaſterii. * al. Conventui & Corbienſi Monaſterio.	Cap. 7. de conſuet.
Epiſcopo Cremonenſi.	Cap. 8. de Presbytero non baptiz.
in Concilio Lugdunenſi. * * ſed malè: nam tribui debet Innocentio IV.	Cap. 2. & 3. de reſcriptis. in 6.
	Cap. 1. de offic. Ord.
cap. 3.	Cap. 13. de Hæret.
cap. 4.	Cap. 25. de accuſat.
cap. 6.	Cap. 6. de Baptiſmo.
cap. 7.	Cap. 13. de offic. Ord.
cap. 8.	Cap. 24. de accuſat.
cap. 9.	Cap. 14. de offic. Ord.
cap. 10.	Cap. 15. eod. tit.
cap. 11.	Cap. 4. de Magiſtris.
cap. 12.	Cap. 7. & 8. de ſtatu Mon.
cap. 13.	Cap. 9. de Relig. dom.
cap. 14.	Cap. 13. de vita & hon. Cleric.
cap. 15.	Cap. 14. eod. tit.
cap. 16.	Cap. 15. eod. tit.
cap. 17.	Cap. 9. de celeb. Miſſ.
cap. 18.	Cap. 9. ne Cler. vel Mon.
cap. 19.	Cap. 2. de cuſtod. Euch.
cap. 20.	Cap. 1. eod. tit.
cap. 21.	Cap. 12. de pœnit.
cap. 22.	Cap. 13. eod. tit.
cap. 23. 24. 25. & 26.	Cap. 41. 42. 43. & 44. de elect. & elect. pot.
cap. 27.	Cap. 14. de ætate & qual. & ord. præfic.
cap. 28.	Cap. 12. de renunc.
cap. 29.	Cap. 28. de Præbend.
cap. 30.	Cap. 29. de Præbend.
cap. 31.	Cap. 36. de filiis Presb. ord. vel non.
cap. 32.	Cap. 30. de Præbend.
cap. 33.	Cap. 23. de cenſibus.
cap. 34.	Cap. 28. de reſt. ſpol.
	Cap. 8. de immun. Eccl.
cap. 35.	Cap. 59. de appell.
cap. 36.	Cap. 60. eod. tit.
cap. 38.	Cap. 11. de probat.
cap. 40.	Cap. 8. de arbitr s.
	Cap. 9. de dol. & cont.
cap. 41.	Cap. 20. de præſcript.
cap. 43.	Cap. 30. de jurejur.
cap. 44.	Cap. 12. de reb. Eccleſ. alien. vel non.

cap. 45.	Cap. 12. de pœnis.
cap. 46.	Cap. 7. de immun. Eccl.
cap. 47.	Cap. 48. de ſent. exc.
cap. 48.	Cap. 61. de appel.
cap. 50.	Cap. 8. de conſang. & affinit.
cap. 51.	Cap. 3. de cland. deſp.
cap. 52.	Cap. 47. de teſt. & atteſt.
cap. 53.	Cap. 32. de decimis.
cap. 54.	Cap. 33. eod. tit.
cap. 55.	Cap. 34. eod. tit.
cap. 56. al. 67.	Cap. 7. de pactis.
cap. 56.	Cap. 23. de privil.
cap. 57.	Cap. 24. eod. tit.
cap. 58.	Cap. 25. eod. tit.
cap. 59.	Cap. 4. de fidejuſſ.
cap. 60.	Cap. 12. de exceſſ. Præl.
cap. 61.	Cap. 31. de Præb.
cap. 62.	Cap. 14. de pœnit.
	Cap. 2. de reliquiis & veneratione Sanct.
cap. 63.	Cap. 39. de ſimonia.
cap. 64.	Cap. 40. eod. tit.
cap. 65.	Cap. 41. eod. tit.
cap. 66.	Cap. 42. eod. tit.
	Cap. 4. de Apoſtatis.
cap. 67.	Cap. 18. de uſur.
cap. 68.	Cap. 15. de Judæis.
cap. 69.	Cap. 16. eod. tit.
cap. 70.	Cap. 57. eod. tit.
Dulmen. Epiſcopo, & Decano & Priori S. Trinitatis Eboracenſis.	Cap. 38. de teſt. & atteſt.
Eboracenſi Archiepiſc.	Cap. 9. de renunc.
Eboracenſi Epiſc. & de Luc. & de Monte-Molli Abbatib.	Cap. 50. de appel.
Elienſi * Epiſc. * al. Helienſi.	Cap. 29. de jure patr.
	Cap. 28. de decimis.
	Cap. 4. de except.
Elienſi Epiſcopo.	Cap. 14. de reſcript.
	Cap. 8. de fide inſtr.
	Cap. 6. de conſuet.
	Cap. 1. de ſacr. non iter.
	Cap. 1. de his quæ fiunt à Præl. ſine conſ. Cap.
	Cap. 11. de offic. Ord.
	Cap. 7. de donat.
	Cap. 14. de judic.
Elienſi Epiſc. & Archidiacono Norvicen.	Cap. 6. de inſtit.
Elien. & Roſen. Epiſc.	Cap. 15. de præſcr.
Elienſi & Ciſtrenſi Epiſc. & Archid. de Norbanen.	Cap. 30. de teſt. & atteſt.
Elidenſi Epiſc.	Cap. 19. de privil.
Epiſcopo, Decano & Præcentori Herforden.	Cap. 48. de appel.
Eſcul. Epiſc.	Cap. 8. ne Cler. vel Monach.
Exon. Epiſc.	Cap. 8. de cohab. Cler. & mul.
	Cap. 2. de ſponſal.
Epiſc. Faventino in Archiep. Ravennatem electo.	Cap. 11. de renunc.
Fernatin. Epiſcopo.	Cap. 22. de ſponſal.
Ferrarienſi Epiſcopo.	Cap. 43. de ſent. excom.
	Cap. 3. de Presbytero non baptiz.
	Cap. 7. de divort.
	Cap. 8. de cel. Miſſ.
Florent. Epiſc.	Cap. 14. de purg. can.
	Cap. 5. de donat.
	Cap. 31. de elect.
	Cap. 7. de major. & obed.
Florentin. & Feſulan. Epiſc.	Cap. 8. de donat.
G. Subdiacono noſtro, & P. Canonico Piſano.	Cap. 4. de pignor.
Epiſcopo Gebenenſi, & N. Valentin.	Cap. 21. de accuſ.
Genadienſi Epiſc. & Abbati Deciquorum.	Cap. 15. de præſumpt.
Archiepiſcopo & Archidiacono Genuenſi.	Cap. 7. de donat. inter vir.
Genuenſi * Archiep. * Januenſi.	Cap. 25. de jurejur.
	Cap. 3. de ſepult.
Genuenſi * Archiep. & Placentino & Bobien. Epiſc. * al. Januenſi Arch. Plac. al. Placentino & Papienſi Epiſc.	Cap. 21. de electione, & electi poteſtate.
Epiſcopo Gerundenſi.	Cap. 8. de eo qui cogno.
Patriarchæ Gradenſi.	Cap. 16. de verb. ſign.
H. & S. M. civibus Venetis.	Cap. 16. de jurejur.
H. Epiſcopo.	Cap. 4. de conjug. ſerv.
H. de Caſtro Guarri.	Cap. 23. de ſent. & re jud.
Hel. & Gu. Abbatibus.	Cap. 14. de præſcr.
Epiſcopo Helin.	Cap. 53. de appell.

Capitulo Herbipolenſi.	Cap. 5. de major. & obed.
Hieroſolymita. Patriarchæ & Archiepiſcopo Caſſen.	Cap. 2. ut lite non cont. non proc. &c.
Patriarchæ Hieroſolymitano.	Cap. 3. de cler. peregrin.
Epiſcopo & Magiſtro P. Canonico Hildeſenſi.	Cap. 9. de conc. præb.
Epiſcopo Hipponen. & Abbati de Toleto viſitatoribus Lombardiæ.	Cap. 10. de exceſſ. præl.
Rectori & fratribus Hoſpitalis S. Bartholomæi Lucani.	Cap. 7. de arbitris.
Hoſtienſi Epiſcopo Apoſtol. S. Legato.	Cap. 2. de poſtul. præl.
I. Quondam Archiepiſc. Lugd.	Cap. 6. de celeb. Miſſ.
Epiſcopo Imolenſi.	Cap. 26. de reſcr.
L. * Vicario noſtro apud CP. conſtituto. * al. Lucio.	Cap. 4. de conſuetud.
Epiſcopo & Capitulo Laudun.	Cap. 11. de conc. præb.
Lemovicen. & Caturcenſ. Epiſc.	Cap. 45. de appel.
Epiſcopo & Magiſtro G. Lemovicenſi.	Cap. 15. de privil.
Libonen. & Colimbrien. Epiſcopis.	Cap. 7. Qui cler. vel voventes.
Epiſcopo & Archid. Linconien.	Cap. 6. de cogn. ſpir. Cap. 16. de privil.
Epiſcopo Lingonenſi.	Cap. 13. de homicid.
Livonienſi Epiſcopo & qui cum eo ſunt fratribus.	Cap. 11. de vita & hon. cler. Cap. 9. de divort. Cap. 8. de pœn.
Decano & ſubdiac. Lincon.	Cap. 4. de his quæ vi metûſve cauſ. fiunt.
Prælatis & clericis Lombardiæ.	Cap. 10. de vit. & hon. cler.
Londonenſi Epiſcopo.	Cap. 35. de ſent. excom. Cap. 6. de pœnis.
Londonenſi Archiepiſc. Apoſt. Sed. Leg.	Cap. 22. de privil.
London. & Elienſ. Epiſcopis.	Cap. 32. de teſt. & atteſt.
Epiſcopo Lucano.	Cap. 18. de præſcr.
Lugdunenſi Archiepiſcopo.	Cap. 37. de ſent. excom. Cap. 14. de converſ. conjug. Cap. 11. de privil.
Lugdunenſi Archiepiſc. Apoſt. S. Legato.	Cap. 6. de dig. non ord.
Archiepiſcopo, Decano, & Præcentori Lugdunenſi.	Cap. 27. de ſent. excom.
Decano, Cancellario & C. canonico Lundonien.	Cap. 16. de ſent. & re jud.
Archidiacono & ſacriſtæ Magalonen.	Cap. 12. de ſent. & re jud.
Epiſcopo Magalon.	Cap. 13. de ſepult.
Clericis S. Petri Magol.	Cap. 1. de obſerv. jejun. Cap. 5. de celebr. Miſſ.
Magdeburgenſi Archiepiſcop. & Præpoſito Seburg.	Cap. 46. de teſt. & atteſt. Cap. 9. de eo qui cogn.
Præpoſito Magdeburgenſi.	Cap. 6. eod. tit.
Archiepiſcopo & Magiſt. VV. Canonico Magdeburgenſi.	Cap. 22. de reſcr.
Magiſtro * G. & P. de Firmiſc.	Cap. 25. de reſcr.
* al. de Vallibus magiſtro G. & P. de Fumuſca.	
al. de Simiis canonico.	Cap. 40. de elect. & elect. poteſt.
Magiſtro Maximo Notario.	
Magiſtro Ca. Presbyt. Cardin. Sedis Apoſt. Legat.	Cap. 38. eod. tit.
Magiſtro P. de caſtro novo, & R. Monacho fontis frigidi, Apoſt. Sedis Legato.	Cap. 4. de ſupplenda negligentia Prælat.
Magiſtro & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.	Cap. 16. de judic.
Magiſtro S. Cano. Herforden.	Cap. 7. de cogn. ſpir.
Magiſtro Apollinari.	Cap. 17. de jurejur.
Canonicis Maguntinenſibus.	Cap. 23. de elect. & elect. poteſt.
Maſican.	Cap. 6. de condit. app.
Marſil. & Agathen. Epiſcopis.	Cap. 6. de his quæ vi metûſve cauſ. fiunt.
Nobili viro Matafeloni.	Cap. 13. de præſcr.
Nobili viro Matthæo de Rivariis *. * al. de Riparia.	Cap. 7. de confirm. util. Cap. 15. de judic.
Epiſcopo Maurienſi, & Præpoſito Ulcon.	Cap. 11. de reb. Eccleſ. alien. vel non.

Mediolanenſi Archiepiſcop.	Cap. 9. de offic. Archidiac. Cap. 56. de appel. Cap. un. ut Eccleſiaſtic. benefic. ſine dem. confer. Cap. 17. de reſcr. Cap. 1. de ſequ. poſſeſ. & fruct. Cap. 6. de fide inſtrumentor.
Archiepiſcopo & canonicis Mediolanenſibus.	Cap. 5. de crim. falſi.
Archidiacono & Præpoſito Mediolanenſi.	Cap. 16. de præſumpt.
Archidiacono Mediolanenſi.	Cap. 9. de teſtib. cog. vel non.
Primicerio & clero Mediolanenſi.	Cap. 17. de cenſib. Cap. 46. de appel.
Meſſanenſi capitulo.	Cap. 7. de eo qui duxit.
Metenſi Epiſcopo.	Cap. 4. de baptiſm. Cap. 6. de corp. vit. ord. vel non. Cap. 5. de diga. non ord. Cap. 14. de homic.
Metenſi Archidiacono.	Cap. 8. de his quæ fiunt à præl. ſine conſenſ. Cap.
Univerſis Chriſti fidelibus tam in urbe Metenſi, quàm in ejus diœceſi conſtitutis.	Cap. 12. de hæret.
Monachis Farſen.	Cap. 5. & 6. de except.
Nobili viro Gu. Montis Peſſulani.	Cap. 13. qui fil. ſint legi.
Archiepiſcopo Montis.	Cap. 10. de reb. Eccl. alienan. vel non.
Moroſien. Epiſcopo.	Cap. 5. de baptiſm.
Mutinenſi Epiſcopo.	Cap. 9. de ætat. & qual. & ord. præf. Cap. 13. de uſur. Cap. 5. de ſponſ. duor.
Mutinenſi Epiſcopo, & Magiſtro H. Subdiacono noſtro.	Cap. 12. de temp. ordi. Cap. 13. eod. tit.
Eugen. & Scholaſtico Mutin.	Cap. 15. de purg. can.
Innocentius III. Murnen. Epiſcopo.	Cap. 3. de ſucc. ab inteſt.
Narbonenſi Archiepiſcopo.	Cap. 12. de uſur.
Epiſcopo Narmatinenſi.	Cap. 2. de ordin. cogn.
Neapolitano Archiepiſcopo.	Cap. 21. de jurejur.
* Nidroſienſi Archiepiſcopo. * Nidronienſi.	Cap. 8. de renunc. Cap. 3. de conſec. Eccl. Cap. 12. de ſepult. Cap. 5. de his quæ vi metûſve cau. fiunt. Cap. 5. de pœnis.
Nivernenſi Epiſcopo, & Archidiacono Bituricenſi.	Cap. 14. de præſumpt.
Novarien. canonicis.	Cap. 14. de ſent. & re judic.
Norvicenſi Epiſcopo.	Cap. 5. de cler. conjug.
Novinienſi Epiſcopo.	Cap. 5. de cauſ. poſſ. & prop.
Epiſcopo & capitulo de Oſcenen.	Cap. 5. de in int. reſt.
P. nobili mulieri.	Cap. 5. de ſecun. nupt.
Decano Padeburen.	Cap. 4. de confirm. util.
Epiſcopo Paduano.	Cap. 16. de homic.
Innocentius III. Epiſcopo Pallienen.	Cap. 5. de empt. & vend.
Archiepiſcopo Panormitano.	Cap. 11. de cler. non reſid.
Epiſcopo & Archidiacono Papienſi.	Cap. 10. de conc. præb.
Parmenſi Epiſcopo, & ejus conjudicibus.	Cap. 36. de elect. & elect. pot.
Archidiacono Pariſienſi, & Magiſtro R. de Corſen. canonico Noviom.	Cap. 7. de probat.
Pariſienſ. & Trec. Epiſcopis, & Abbati S. Genovefæ.	Cap. 32. de offic. & pot. jud. del.
Doctoribus Pariſiis commorantibus.	Cap. 11. de conſtitut.
Cancellario & Magiſtro Loth. canonico Pariſien.	Cap. 4. de arbitris.
Abbati S. Victoris, & Decano Pariſien. & Magiſtro R. Decortonenſi canonico Morinenſi.	Cap. 32. de elect.
Epiſcopo, Decano, & Cancellario Pariſienſi.	Cap. 21. de ſent. & re jud.
Epiſcopo Pariſienſi.	Cap. 27. de verb. ſign. Cap. 16. de præſcr. Cap. 54. de appel.
Scholaribus Pariſienſibus.	Cap. 7. de procur.
Petro civi Viterbienſi.	Cap. 10. de fid. inſtrum.
Epiſcopo Pictavienſi.	Cap. 3. de conſuet. Cap. 7. de cler. conjug. Cap. 30. de offic. & poteſt. jud. del.

Vercellenſi

Finis Primi Indicis Romanorum Pontificum.

INDEX II.
CONCILIORUM
ET SYNODORUM,

QUÆ IN DECRETALIBUS, SEXTO DECRETALIUM, Clementinis & Extravagantibus referuntur.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

Finis Secundi Indicis Conciliorum & Synodorum.

INDEX III.

INDEX III.
AUCTORUM
QUORUM FIT MENTIO
IN DECRETALIBUS, SEXTO DECRETALIUM, Clementinis & Extravagantibus.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

Finis Tertii Indicis Auctorum Ecclesiasticorum.

INDEX AUCTORUM

QUI LAUDANTUR

IN NOTIS PITHOEORUM

AD DECRETALES.

RERUM ET

RERUM ET VERBORUM

MEMORABILIUM

QUÆ IN HOC JURIS CANONICI CORPORE REPERIUNTUR,

INDEX CERTISSIMUS,

SEU ΕΝΩΣΙΣ OMNIUM RERUM QUÆ IN EO CORPORE habentur, fideliſſima.

AUCTORE P. GUENOIS BITURICENSI.

I. primam Partem deſignat, II. verò ſecundam.

A.

B.

Deus

quæ

D

F.

G.

H.

ab

I.

possunt

M.

N.

O.

qui

cap. 35.

Q.

R.

S.

X.

Z.

Finis Indicis Rerum, & Verborum.

